image
not
available

Digitized by Google

Digitized by Google

Sumpt. PETRI GUILLIMIN & ANT. BEAUJOLIN in Vico Bellæ-Corderiæ cum Privil. Regis M.DC.LXXX.

Digitized by Google

EMANUELE
ROMA

BIBLIA SACRA, VULGATÆ EDITIONIS, SIXTI V. PONTIFICIS MAXIMI JUSSU RECOGNITA, ET CLEMENTIS VIII. AUCTORITATE EDITA:

DISTINCTA VERSICULIS,

Indicéque Epiſtolarum, & Evangeliorum aucta.

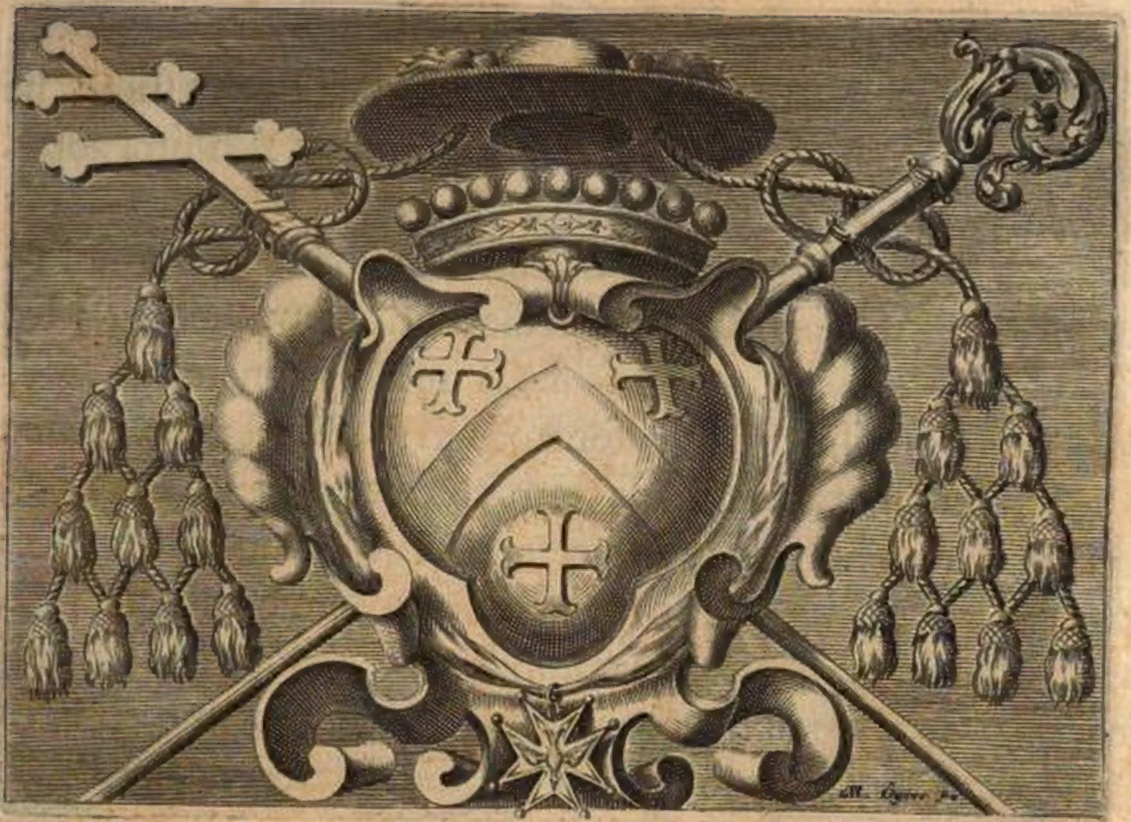
LUGDUNI,

Sumpt. PETRI GUILLIMIN, & ANT. BEAUJOLLIN.

M. DC. LXXXVIII.

CUM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

ILLUSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO
ECCLESIÆ PRINCIPI
DOMINO D. CAMILLO
DE NEUFVILLE,
ARCHIEPISCOPO
ET COMITI LUGDUNENSI,
Galliarum Primati, & Lugdunenſium, Foriſienſium,
& Bellijocenſium Proregi, &c.

ÆTERNUM ET SACRUM PRO perenni protectione gratitudinis monumentum.

D D D.

QUOD jamdudum in votis habuit, hoc tandem feliciter exequitur Typographia noſtra, ARCHIPRÆSUL ILLUSTRISSIME, hanc ad pedes Amplitudinis tuæ humiliter provolutam, & ſacra offerentem Biblia ne dedigneris, ſed eâ ſolitâ, quâ omnibus facilem præbes acceſſum, benevolentiâ recipias:

quod prius non ſteterit coram Te, PRIMAS Potentiſſime, ne mireris; ideò enim diſtulit, ne coram Sacerdote Altiſſimi appareret vacua; cùm ſcriptum ſit, Exodi 23. *Non apparebis in conſpectu meo vacuus:* nec unquam minus ſe communi & publico gratitudinis acceptæ vinculo obſtrictam credidit; ſed potiùs, quia nihil dignum tuis ſacris infulis in opere ſuo reperiens, ſe quoque indigniorem fore tuâ præſentiâ judicavit. Nunc autem mirabili providentiâ factum eſt, ut ea, quæ Typographiam noſtram huc uſque terruerant, Majeſtatis infulatæ cruces & inſignia ſacra; hæc eadem ipſam cum volumine iſto alliciunt, immò naturali & quaſi debito inſtinctu attrahunt, nec temerario auſu ſibi pollicetur benevolum receptorem, qui muneri ſacro attendens, offerentes non deſpiciat. Cui enim debentur Biblia Sacra in urbe Lugdunenſi denuò impreſſa, niſi Tibi, ſacro ANTISTITI, & PROREGI, vigilantiſſimo, cui debentur omnia bona, quæ in toto orbe Lugdunenſi, ſub tam prudenti regimine, peraguntur negotia. Ut enim de Civium bono, de pacis publicæ gaudio, & de Chriſtianæ pietatis obſervantia, quibus paterno affectu invigilando cunctorum corda devincis, taceat rudis eloquentia: propriorum tamen immemores eſſe, ingrati foret animi vitium; & de peculiaribus acceptis gaudendo ſilere beneficiis, quibus artem Typographicam huc uſque, etiam noviſſimè, foviſti, & promovere ſtuduiſti, quis non ſtolidæ mentis indicium diceret?

Accipe ergo, pro tam benevolo & efficaci protectionis ſacræ ſtudio, ſtudij ſui ſacrum opus oblatum, quo nihil ſacratius eſſe poteſt: diligenti ſiquidem & aſſiduo labore intenta Typographia noſtra gaudet ſe tandem è prælo ſuo proferre tibi ſacrum divinæ Legis Codicem ab omnibus mendis immunem, ex omni parte & numeris abſolutum, verſiculiſque clarè diſtinctum. PRIMATI integerrimo debetur liber, qui inter omnia volumina Primatum tenet integritate, antiquitate & ſanctitate. Mirantur plerique ex utroque Teſtamento antiquo & novo, diſſimili, ſed conſono, ſacrum & unicum dici volumen; meminerint & mirentur etiam

unicum

unicum dici CAMILLUM, ARCHIEPISCOPUM Illuſtriſſimum, & PROREGEM Vigilantiſſimum, qui utriuſque & ſummi Dei, & magni Regis teſtamenta & mandata conſervet, obſervet, diſponat commendet & peragat, tam diſſimili regimine & tam ſimili prudentiâ; ut de uno CAMILLO verum ſit dicere & ANTISTITEM eſſe Regium, & PROREGEM eſſe Eccleſiaſticum; jungit enim humana divinis, nec confundit, dum ſuum cuique, ut par eſt, Juſtitia tribuit: verùm hoc tibi favere d xerim, quòd Chriſtianiſſimi Regis mandata, divinis mandatis ſemper eſſe conſona, innata Religionis ejus Pietas demonſtrat.

Parce, PRIMAS integerrime, ſi quod in omnium ore verſatur, rudi ſtylo proferimus; laudes & voces mortalium inclyta fama ſuperat, quam virtus meretur & modeſtia reſpuit. Aliis peritioribus VILLAREGIJ nominis & familiæ, nuſquam ſatis laudandæ, encomia celebranda relinquimus: Oratorum partes ſuſtinere non valemus; ſed opera eorum poſteritati mandare nobis convenit; & in hoc felices nos reputamus, quod ſæculis futuris toti Orbi notum fecerimus, unum extitiſſe temporibus noſtris CAMILLUM illuſtri Primatiâ Maximum, Majoribus quoque ſuis majorem, cujus præclara merita caſto ſilentio venerantes & admirantes, hoc unicum pro magno præmio laborum noſtrorum reputavimus, quod qui tam maturè & ſapienter de omnibus diſponit, & judicat, nos non judicaverit alienos, ſed idoneos qui ſe clientelâ ſingulari profiterentur eſſe

Amplitudini tuæ

Addictiſſimos & obſequentiſſimos
P. GUILLIMIN, & A. BEAUJOLLIN.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

IN multis magniſque beneficiis, quæ per ſacram Tridentinam Synodum Eccleſiæ ſuæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quod inter tot Latinas editiones Divinarum Scripturarum, ſolam veterem, ac vulgatam, quæ longo tot ſæculorum uſu in Eccleſia probata fuerat, graviſſimo Decreto authenticam declaravit. Nam, ut illud omittamus, quòd ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreſes hujus temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipſa certè tanta verſionum varietas atque diverſitas, magnam in Eccleſia Dei confuſionem parere potuiſſet. Jam enim hac noſtra ætate illud ferè eveniſſe conſtat, quòd S. Hieronymus tempore ſuo accidiſſe teſtatus eſt, tot ſcilicet fuiſſe exemplaria, quot codices; cùm unuſquiſque pro arbitrio ſuo adderet vel detraheret. Hujus autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta ſemper fuit auctoritas, támque excellens præſtantia, ut eam cæteris omnibus Latinis Editionibus longè anteferendam eſſe, apud æquos judices in dubium revocari non poſſet. Qui namque in ea Libri continentur (ut à Majoribus noſtris quaſi per manus traditum nobis eſt) partim ex ſancti Hieronymi tranſlatione, vel emendatione, ſuſcepti ſunt; partim retenti ex antiquiſſima quadam editione Latina, quam ſanctus Hieronymus communem & Vulgatam, ſanctus Auguſtinus Italam, ſanctus Gregorius Veterem tranſlationem appellat. Ac de Veteris quidem hujus ſive Italæ editionis ſinceritate atque præſtantia, præclarum ſancti Auguſtini teſtimonium extat in ſecundo Libro de Doctrina Chriſtiana, ubi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam cenſuit, quòd eſſet, ut ipſe loquitur, verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ. De ſancto verò Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia teſtimonia: eum enim ſanctus Auguſtinus hominem doctiſſimum, ac trium linguarum peritiſſimum vocat; atque ejus tranſlationem ipſorum quoque Hebræorum teſtimonio veracem eſſe confirmat. Eumdem ſanctus Gregorius ita prædicat, ut ejus tranſlationem, quam novam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta veriùs transfudiſſe dicat: atque idcircò digniſſimam eſſe, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Iſidorus non uno

Præf. in Joſue.

S. Hier. in c. 49 Iſa. S. Aug. Lib. 2. Doctr. Chriſt. c. 15. S. Greg. Epiſt. Dedic. ad Leandr. c. 5. in fine. S. Aug. ubi ſup. Liv. 18. de Civ. Dei c. 43. l. 10 Moral. 24. l. 6. Etym. c. 5.

uno in loco Hieronymianam verſionem ceteris omnibus anteponit, eámque ab Eccleſiis Chriſtianis communiter recipi ac probari affirmat, quòd ſit in verbis clarior, & veracior in ſententiis. Sophronius quoque vir eruditiſſimus, ſancti Hieronymi tranſlationem non Latinis modò, ſed etiam Græcis valdè probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Pſalterium & Prophetas ex Hieronymi verſione in Græcum eleganti ſermone tranſtulerit. Porrò qui ſecuti ſunt, viri doctiſſimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anſelmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonaventura, ceteríque omnes, qui his nongentis annis in Eccleſia floruerunt, ſancti Hieronymi verſione ita ſunt uſi, ut ceteræ, quæ penè innumerabiles erant, quaſi lapſæ de manibus Theologorum, penitus obſoleverint. Quare non immeritò Catholica Eccleſia, ſanctum Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas ſacras interpretandas divinitus excitatum, ita celebrat, ut jam difficile non ſit illorum omnium damnare judicium, qui vel tam eximij Doctoris lucubrationibus non acquieſcunt, vel etiam meliora, aut certè paria, præſtare ſe poſſe confidunt. Cæterùm ne tam fidelis tranſlatio, támque in omnes partes Eccleſiæ utilis, vel injuria temporum, vel impreſſorum incuria, vel temerè emendantium audacia, ulla ex parte corrumperetur, eadem ſacroſancta Synodus Tridentina illud Decreto ſuo ſapienter adjecit, ut hæc ipſa vetus ac vulgata Editio emendatiſſimè, quoad fieri poſſet, imprimeretur: neque ulli liceret eam ſine facultate & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto ſimul typographorum temeritati ac licentiæ modum impoſuit; & Paſtorum Eccleſiæ, in tanto bono quàm diligentiſſimè retinendo & conſervando, vigilantiam atque induſtriam excitavit. Et quamvis inſignium Academiarum Theologi in Editione vulgata priſtino ſuo nitori reſtituenda magna cum laude laboraverint: quia tamen in tanta re nulla poteſt eſſe nimia diligentia; & codices manuſcripti complures & vetuſtiores Summi Pontificis juſſu conquiſiti, atque in Vrbem advecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipſa Scripturarum integritas ac puritas, ad curam Apoſtolicæ Sedis potiſſimùm pertinere cognoſcitur: ideò Pius IV. Pontifex Maximus, pro ſua in omnes Eccleſiæ partes incredibili vigilantia, lectiſſimis aliquot ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, aliiſque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritiſſimis viris, eam provinciam demandavit, ut vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquiſſimis codicibus manuſcriptis, inſpectis quoque Hebraicis Græciſque Bibliorum fontibus; conſultis denique veterum Patrum commentariis, accuratiſſimè caſtigarent. Quod itidem inſtitutum Pius V. proſecutus eſt. Verùm Conventum illum, ob varias graviſſimáſque Sedis Apoſtolicæ occupationes jam dudum intermiſſum, Sixtus V. divina providuntia ad ſummum Sacerdotium evocatus, ardentiſſimo ſtudio revocavit, & opus tandem confectum typis mandari juſſit. Quod cùm jam eſſet excuſum, & ut in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animadvertens non pauca in ſacra Biblia præli vitio irrepſiſſe, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus ſub incudem revocandum cenſuit atque decrevit. Id verò cùm morte

præventus præſtare non potuiſſet, Gregorius XIV. qui poſt Urbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto ſucceſſerat, ejus animi intentionem executus, perficere aggreſſus eſt, ampliſſimis aliquot Cardinalibus, aliiſque doctiſſimis viris, ad hoc iterùm deputatis. Sed eo quoque, & qui illi ſucceſſit, Innocentio IX. breviſſimo tempore de hac luce ſubtractis; tandem ſub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Eccleſiæ univerſæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo benè juvante perfectum eſt. Accipe igitur Chriſtiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia, veterem ac vulgatam ſacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia caſtigatam: quam quidem ſicut omnibus numeris abſolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile eſt, ità ceteris omnibus, quæ ad hanc uſque diem prodierunt, emendatiorem purioremque eſſe minimè dubitandum. Et verò quamvis in hac Bibliorum recognitione, in codicibus manuſcriptis, Hebræis Græciſque fontibus, & ipſis veterum Patrum commentariis conferendis, non mediocre ſtudium adhibitum fuerit; in hac tamen pervulgata Lectione, ſicut nonnulla conſultò mutata, ita etiam alia quæ mutanda videbantur, conſultò immutata relicta ſunt: tum quòd ita faciendum eſſe, ad offenſionem populorum vitandam, S. Hieronymus non ſemel admonuit: tum quòd facilè fieri poſſe credendum eſt, ut majores noſtri, qui ex Hebræis, & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum & emendatiorum librorum habuerint, quam ij, qui poſt illorum ætatem ad nos pervenerunt; qui fortaſſe, tam longo tempore identidem deſcribendo, minus puri atque integri evaſerunt: tum denique, quia ſacræ Congregationi Ampliſſimorum Cardinalium, aliiſque eruditiſſimis viris ad hoc opus à Sede Apoſtolica delectis propoſitum non fuit, novam aliquam editionem cudere, vel antiquum interpretem ulla ex parte corrigere, vel emendare; ſed ipſam veterem ac vulgatam editionem Latinam, à mendis veterum Librariorum, necnon pravarum emendationum erroribus repurgatam, ſuæ priſtinæ integritati ac puritati, quoad ejus fieri potuit, reſtituere; eáque reſtituta, ut quàm emendatiſſimè imprimeretur juxta Concilij Oecumenici Decretum, pro viribus operam dare. Porrò in hac Editione nihil non canonicum, nihil adſcititium, nihil extraneum apponere viſum eſt: atque ea cauſa fuit, cur Liber III. & IV. Eſdræ inſcripti, quos inter Canonicos libros ſacra Tridentina Synodus non annumeravit, ipſa etiam Manaſſæ regis Oratio, quæ neque Hebraice, neque Græcè quidem exſtat, neque in manuſcriptis antiquioribus invenitur, neque pars eſt ullius Canonici libri, extra Canonicæ Scripturæ ſeriem poſita ſint: & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ poſthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conſpiciantur. Sed ſicut Apoſtolica Sedes induſtriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes S. Hieronimi, & alia id genus in aliis editionibus inſeruerunt: ita quoque non pro-

hibet, quin alio genere characteris in hac ipſa Vaticana editione ejuſmodi adjumenta, pro ſtudioſorum commoditate atque utilitate in poſterum adjiciantur; ita tamen, ut lectiones variæ ad marginem ipſius Textu minimè annotentur.

E CLE

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Cum ſacrorum Bibliorum vulgatæ Editionis Textus , ſummis laboribus ac vigiliis reſtitutus , & quàm accuratiſſimè mendis expurgatus , benedicente Domino , ex noſtra Typographia Vaticana in lucem prodeat; Nos , ut in poſterum idem Textus incorruptus, ut decet, conſervetur , opportunè providere volentes, auctoritate Apoſtolica , tenore Præſentium diſtrictiùs inhibemus, ne intra decem annos , à data præſentium numerandos, tam citra , quàm ultra montes , alibi quàm in noſtra Vaticana Typographia , à quoquam imprimatur. Elapſo autem præfato decennio , eam cautionem adhiberi præcipimus , ut nemo hanc ſanctarum Scripturarum editionem typis mandare præſumat , niſi habito priùs exemplari in Typographia Vaticana excuſo ; cujus exemplaris forma , ne minimâ quidem particulâ de Textu mutatâ , additâ , vel ab eo detractâ , niſi aliquid occurrat , quod Typographicæ incuriæ manifeſtè adſcribendum ſit , inviolabiliter obſervetur. Si quis verò Typographus in quibuſcumque Regnis , Civitatibus , Provinciis , & locis tam noſtræ S. R. E. ditioni in temporalibus ſubjectis, quam non ſubjectis, hanc eandem Sacrarum Scripturarum editionem intra decennium prædictum quoquo modo, elapſo autem decennio , aliter quàm juxta hujuſmodi exemplar , ut præfertur , imprimere , vendere , venales habere , aut aliàs edere vel evulgare ; aut ſi quis Bibliopola à ſe vel ab aliis quibuſvis, poſt datam præſentium, hujus editionis impreſſos libros, ſeu imprimendos à præfato reſtituto & correcto Textu in aliquo diſcrepantes, ſeu ab alio, quàm à Typographo Vaticano, intra decennium excuſos , pariter vendere , venales proponere , vel evulgare præſumpſerit , ultra amiſſionem omnium librorum , & alias arbitrio noſtro infligendas pœnas temporales ; etiam majoris excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrat , à qua niſi à Romano Pontifice , præterquam in mortis articulo conſtitutus , abſolvi non poſſit. Mandamus itaque univerſis & ſingulis , Patriarchis , Archiepiſcopis , Epiſcopis , ceteríſque Eccleſiarum & locorum etiam regularium Prælatis ut præſentes litteras in ſuis quiſque Eccleſiis & Juriſdictionibus ab omnibus inviolatè perpetuò obſervari curent ac faciant. Con-

tradictores per Cenſuras Eccleſiaſticas, aliáque opportuna juris & facti remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis, Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac in Generalibus, Provincialibus, vel Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus, ac quarumcumque Eccleſiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Univerſitatum, etiam ſtudiorum generalium juramento, confirmatione Apoſtolica vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, ac privilegiis indultis, ac litteris Apoſtolicis in contrarium quomocumque emanatis, & emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latiſſimè derogamus, ac derogatum eſſe decernimus. Volumus autem, ut præſentium tranſumptis etiam in ipſis voluminibus impreſſis eadem, in judicio & extra, fides ubique adhibeatur, quæ ipſis Præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Dat. Romæ, apud Sanctum Petrum, ſub Annulo Piſcatoris, die IX *Novembris* M. D. XCII. *Pontificatus noſtri anno* I.

M. VESTRIUS BARBIANUS.

DE CANONICIS SCRIPTURIS.

Decretum ex Concilio Tridentino,

SESSIONE QUARTA.

SACROSANCTA, Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem tribus Apoſtolicæ Sedis Legatis, hoc ſibi perpetuò ante oculos proponens, ut ſublatis erroribus, puritas ipſa Evangelij in Eccleſia conſervetur.

Et infrà:

Sacrorum verò librorum Indicem huic Decreto adſcribendum cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſſit, quinam ſint, qui ab ipſa Synodo ſuſcipiũtur. Sunt verò infraſcripti: Teſtamenti veteris, Quinque Moyſi, id eſt, Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium: Joſue, Judicum, Ruth: Quatuor Regum: Duo Paralipomenon: Eſdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Nehemias: Tobias, Judith, Eſther, Job, Pſalterium Davidicum centum quinquaginta Pſalmorum, Parabolæ, Eccleſiaſtes, Canticum Canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores: id eſt, Oſea, Joël, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, Duo Machabæorum, primus, & ſecundus. Teſtamenti Novi: Quatuor Evangelia, ſecundùm Matthæum, Marcum, Lucam, & Joannem: Actus

Apoſtolorum à Luca Evangeliſta conſcripti. Quatuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli; Ad Romananos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apoſtoli duæ: Joannis Apoſtoli tres: Jacobi Apoſtoli una: Judæ Apoſtoli una: & Apocalypſis Joannis Apoſtoli. Si quis autem libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro ſacris & canonicis non ſuſceperit, & traditiones prædictas ſciens & prudens contempſerit, anathema ſit.

PRIVILEGIUM REGIS.

LUDOVICUS DEI GRATIA GALLIÆ ET NAVARRÆ REX, Chariſſimis noſtris Conſiliariis, Supremæ Curiæ Senatoribus, ſupplicum libellorum Regiæ noſtræ Curiæ Magiſtris, Ballivis, Seneſchallis, Præfectis, eorúmque Legatis quibuſcumque aliis Judicibus & Adminiſtris, ſalutem dicimus. Nobis humiliter expoſitum fuit à parte dilecti noſtri PETRI GUILLIMIN, Bibliopolæ & Typographi urbis noſtræ Lugdunenſis, ſe cupere typis edere Librum inſequentem *Biblia Sacra vulgatæ Editionis Sixti V. juſſu recognita, & Clementis VIII. auctoritate edita, diſtincta verſiculis, &c.* Cui operi magnos impendit ſumptus, quos recuperare vix poſſet, ſi quicumque alius Bibliopola aut Typographus prædictum Librum juxta ejus exemplar imprimendum ſuſciperet: & ideo neceſſarias ad hoc auctoritatis noſtræ litteras enixè poſtulat Quapropter nos ejus votis annuentes, ipſi hunc Librum quo libuerit charactere, volumine & forma typis mandare concedimus Præſentibus, idque per decennium, à die quo primum è prelo noſtrarum vi litterarum exierit; interdicentes ne quis Bibliopola Typographuſve, aut alius quicumque cujuſcumque autoritatis, eo currente tempore, in locis noſtræ ditionis, ſub quocumque quæſito prætextu, abſque ejus licentia, vel ab ipſo jus habentium, imprimere aut imprimi curare aut vendere auſu temerario præſumat, ſub amiſſionis exemplarium pœna, nec non ter mille librarum mulcta, mediæ nobis alterius verò partis Xenodochio univerſali, ab unoquoque tranſgreſſorum ſtatim perſolvendæ, cum indemnitate dicti exponentis: hac lege ut dicti libri duo Exemplaria in publica Bibliotheca noſtra, tertium in Muſæo noſtro caſtelli Luparæ, quartum in Bibliotheca dilecti noſtri Equitis Domini le Tellier, deponere teneatur: aliàs irritum hoc noſtrum eſſe Privilegium volumus. Mandamus itaque vobis, uti per vos ipſi frui liceat jure ſuo pacificè & omnimodè, ut ne ſitis impedimento, ſed auxilio. Volumus autem ut Exemplari harum Præſentium initio aut calci prædicti libri appoſito fides habeatur perinde atque Præſentibus. Jubemus ergo Apparitores noſtros, aut eorum unum ad hoc requiſitũ, nullâ aliâ petitâ facultate, in hac parte, oppoſitionibus, appellationibus, cæteriſque contrariis quibuſcumque non obſtantibus munus ſuum obire: ſic enim Nobis placitum. Datum in Regio noſtro ſancti Germani Palatio, dicto en Laye, die ſecundo Julij, anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo nono, Regni noſtri trigeſimo-ſeptimo.

De Mandato Regio,

LE PETIT.

Præſcriptum in actis Communitatis Bibliopolarum, & Typographorum Pariſienſium, Auguſti primo, Anno Domini 1679. juxta Senatuſconſultum diei 8. Aprilis, anni 1653. & Privati Conſilij decretum 27. Februarij 1665.

COUTEROT, Synd.

Deſiit Prælum 30. Aprillis 1680.

Suppeditata ſunt Exemplaria.

ORDO

ORDO LIBRORUM VETERIS TESTAMENTI.

LIBRI PRIMÆ PARTIS.

Geneſis.	1	Paralipomenon ſecundus.	299
Exodus.	38	Eſdræ primus.	325
Leviticus.	68	Eſdræ ſecundus.	233
Numeri.	89	Tobias.	343
Deuteronomium,	119	Judith	351
Joſue.	145	Eſther.	361
Liber Judicum.	163	Job.	370
Ruth.	181.	Liber Pſalmorum.	378
Regum primus.	184	Proverbia Salomonis.	438
Regum ſecundus.	209	Eccleſiaſtes.	456
Regum tertius.	230	Canticum Canticorum.	462
Regum quartus.	254	Liber Sapientiæ.	465
Paralipomenon primus.	277	Eccleſiaſticus.	477

LIBRI SECUNDÆ PARTIS

Iſaas.	1	Micheas.	161
Jeremias.	38	Nahum.	164
Baruch.	86	Habacuc.	166
Ezechiel.	91	Sophonias.	168
Daniel.	130	Aggæus.	169
Oſee.	146	Zacharias.	171
Joel.	152	Malachias.	179
Amos.	154	Machabæorum primus.	182
Abdias.	158	Machabæorum ſecundus.	206
Jonas.	159		

ORDO LIBRORUM NOVI TESTAMENTI.

Evangelium ſecundùm Matthæum. 224
Evangelium ſecundùm Marcum. 250
Evangelium ſecundùm Lucam. 266
Evangelium ſecundùm Joannem, 294
Acta Apoſtolorum. 314
Pauli Epiſtola ad Romanos. 341
ad Corinthios prima. 351
ad Corinthios ſecunda. 362
ad Galatas. 368
ad Epheſios. 372
ad Philippenſes. 375
ad Coloſſenſes. 378.
ad Theſſalonicenſes prima. 380.
ad Theſſalonicenſes ſecunda. 382
ad Timotheum prima. 384
ad Timotheum ſecunda. 386
ad Titum. 388
ad Philemonem. 390
ad Hebræos. ibid.
Jacobi Epiſtola. 398
Petri Epiſtola prima. 400
Petri Epiſtola ſecunda. 403
Joannis Epiſtola prima, 405
Joannis Epiſtola ſecunda. 408
Joannis Epiſtola tertia. ibid.
Judæ Epiſtola. ibid.
Apocalipſis. 409
Oratio Manaſſæ. 422
Eſdræ liber tertius. 423
Eſdræ liber quartus. 435

LIBER GENESIS,

HEBRAICE BERESITH.

CAPUT PRIMUM.

De Mundi Creatione, Rerum creatarum diſtinctione & ornatu, déque hominis Formatione, cui ſubjecit Deus omnia quæ creaverat.

A 1

Pſal. 32. b.6.135. a 5. Eccl.18. a 1. Act 14. c.14 17. a.23.
IN principio crea-
vit Deus cælum
& terram.
2 Terra au-
tem erat inanis
& vacua, & te-
nebræ erant ſu-
per faciem abyſ-
ſi: & Spiritus
Dei ferebatur ſu-
per aquas.
* Heb. 11. a.3.
3 Dixítque Deus:* Fiat lux. Et facta eſt lux.
4 Et vidit Deus lucem quòd eſſet bona: Et
diviſit lucem à tenebris.
5 Appellavítque lucem Diem, & tenebras
Noctem: Factúmque eſt veſpere & manè, dies
unus.
6 Dixit quoque Deus: Fiat Firmamen-
tum in medio aquarum: & dividat aquas ab
aquis.
* Pſal. 135 a. 6.148. a.4. Iere. 10. b.12.51. b.15.
7 Et fecit Deus firmamentum, diviſítque
aquas quæ erant ſub firmamento, ab his * quæ
erant ſuper firmamentum. Et factum eſt ita.
8 Vocavítque Deus firmamentum, Cælum:
& factum eſt veſpere & manè, dies ſecundus.
B
9 Dixit verò Deus: Congregentur aquæ,
* Iob. 38. a 4. Pſal 32. b.7. 88. b. 12. 135. a.6.
quæ ſub cælo ſunt, in locum unum: & ap-
pareat arida. Et factum eſt ita.
10 Et vocavit Deus aridam, * Terram,
congregationéſque aquarum appellavit Má-
ria. Et vidit Deus quòd eſſet bonum.
11 Et ait: Germinet terra herbam virentem
& facientem ſemen, & lignum pomiferum fa-
ciens fructum juxta genus ſuum, cujus ſemen
in ſemetipſo ſit ſuper terram. Et factum eſt ita.
12 Et protulit terra herbam virentem, & fa-
cientem ſemen juxta genus ſuum, lignúmque
faciens fructum, & habens unumquodque ſe-
mentem ſecundùm ſpeciem ſuam. Et vidit
Deus quòd eſſet bonum.
13 Et factũ eſt veſpere & manè, dies tertius.
14 Dixit autem Deus: Fiant luminaria in fir-
mamento cæli, & dividant diem ac noctem, &
ſint * in ſigna & tempora, & dies & annos: * Pſal. 135. a.7.
15 Ut luceant in firmamento cæli, & illu-
minent terram. Et factum eſt ita.
16 Fecítque Deus duo luminaria magna: lu-
minare majus, ut præeſſet diei: & luminare mi-
nus, ut præeſſet nocti: & ſtellas.
17 Et poſuit eas in firmamento cæli, ut lu-
cerent ſuper terram,
18 Et præeſſent diei ac nocti, & dividerẽt lu-
cem ac tenebras. Et vidit Deus quòd eſſet bonũ.
19 Et factũ eſt veſpere & manè, dies quartus. C
20 Dixit etiam Deus: Producant aquæ re-
ptile animæ viventis, & volatile ſuper terram
ſub firmamento cæli.
21 Creavítque Deus cete grandia, & om-
nem animam viventem atque motabilem,
quam produxerant aquæ in ſpecies ſuas, &
omne volatile ſecundùm genus ſuum. Et vidit
Deus quòd eſſet bonum.

22 Benedixítque eis, dicens: Creſcite, & multiplicamini, & replete aquas maris: avéſque multiplicentur ſuper terram.

23 Et factum eſt veſpere & manè, dies quintus.

24 Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere ſuo, jumenta, & reptilia, & beſtias terræ ſecundùm ſpecies ſuas. Factúmque eſt ita.

25 Et fecit Deus beſtias terræ juxta ſpecies ſuas, & jumenta & omne reptile terræ in genere ſuo. Et vidit Deus quòd eſſet bonum,

Inf. 5. a. 1. 9. a. 6. 1. Cor. 11. b. 7. Col. 3. b. 10. 26 Et ait: Faciamus hominem* ad imaginem & ſimilitudinem noſtram: & præſit piſcibus maris, & volatilibus cæli, & beſtiis, univerſæque terræ, omníque reptili quod movetur in terra.

Sap. 2. d. 23. Eccl. 17. a. 1. Matt. 19. a. 4. Inf. 8. c. 17. 9. a. 1. 27 Et creavit Deus hominem ad imaginem ſuam: * ad imaginem Dei creavit illum, * maſculum & feminam creavit eos.

28 Benedixítque illis Deus, & ait: * Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubjicite eam, & dominamini piſcibus maris, & volatilibus cæli, & univerſis animantibus, quæ moventur ſuper terram.

D 29 Dixítque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram, & univerſa ligna quæ habent in ſemetipſis ſementem generis ſui, * ut ſint vobis in eſcam: *Inf. 9. a. 3.*

30 Et cunctis animantibus terræ, omníque volucri cæli, & univerſis quæ moventur in terra, & in quibus eſt anima vivens, ut habeant ad veſcendum. Et factum eſt ita.

Eccl. 39. b. 21. Mar. 7. d. 37. 31 * Vidítque Deus cuncta quæ fecerat. & erant valdè bona. Et factum eſt veſperè, & manè, dies ſextus.

CAPUT II.

Deus, completo ſex diebus opificio, ſeptimo quieſcit, cui & benedixit: hominem in Paradiſum variis arboribus fructiferis, ac fluminibus inſignitum poſuit; cui Evam ex ipſius coſta in adjutorium formavit, ac matrimonium inſtituit.

A 1 IGitur perfecti ſunt cæli & terra, & omnis ornatus eorum.

Exod. 20. b. 11. 31. d. 17. Deut. 5. b. 14. Hebr. 4. b. 4. 2 Complevítque Deus die ſeptimo opus ſuum quod fecerat: & * requievit die ſeptimo ab univerſo opere quod patrarat.

3 Et benedixit diei ſeptimo; & ſanctificavit illum: quia in ipſo ceſſaverat ab omni opere ſuo quod creavit Deus ut faceret.

4 Iſtæ ſunt generationes cæli & terræ, quando creata ſunt, in die quo fecit Dominus Deus cælum & terram:

5 Et omne virgultum agri antequam oriretur in terra, omnémque herbam regionis priuſquàm germinaret: non enim pluerat Dominus Deus ſuper terram, & homo non erat qui operaretur terram:

6 Sed fons aſcendebat è terra, irrigans univerſam ſuperficiem terræ.

7 Formavit igitur Dominus Deus hominem B de limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & * factus eſt homo in animam viventem. *1. Cor. 15. f. 45.*

8 Plantaverat autem Dominus Deus Paradiſum voluptatis à principio: in quo poſuit hominem quem formaverat.

9 Produxítque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuave: lignum etiam vitæ in medio Paradiſi, lignúmque ſcientiæ boni & mali.

10 Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradiſum, qui inde dividitur in quattuor capita.

11 Nomen * uni Phiſon: ipſe eſt qui circuit omnem terram Hevilath, ubi naſcitur aurum: *Eccl. 24. e. 35.*

12 Et aurum terræ illius optimum eſt: ibi invenitur bdellium, & lapis onychinus.

13 Et nomen fluvij ſecundi Gehon: ipſe eſt qui circumit omnem terram Æthiopiæ.

14 Nomen verò fluminis tertij, Tygris: ipſe vadit contra Aſſyrios. Fluvius autem quartus, ipſe eſt Euphrates. C

15 Tulit ergo Dominus Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis, ut operaretur & cuſtodiret illum:

16 Præcepítque ei dicens: Ex omni ligno paradiſi comede:

17 De ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas, in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.

18 Dixit quoque Dominus Deus: Non eſt bonum eſſe hominem ſolum: faciamus ei adjutorium ſimile ſibi.

19 Formatis igitur, Dominus Deus, de humo cunctis animantibus terræ, & univerſis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, ut videret quid vocaret ea: * omne enim quod vocavit Adam animæ viventis, ipſum eſt nomen ejus. *Pſalm. 147. 4.* D

20 Appellavítque Adam nominibus ſuis cuncta animantia, & univerſa volatilia cæli, & omnes beſtias terræ: Adæ verò non inveniebatur adjutor ſimilis ejus.

21 Immiſit ergo Dominus Deus ſoporem in Adam: cúmque obdormiſſet, tulit unam de coſtis ejus, & replevit carnem pro ea.

22 Et ædificavit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam, in mulierem: & adduxit eam ad Adam.

23 Dixítque Adam: * Hoc nunc, os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur Virago, quoniam de viro ſumpta eſt. *1. Cor. 11. b. 9. Mat. 19. a. 5. Mar. 10. a. 7. Eph. 5. g. 31. 1. Cor. 6. d. 16.*

24 Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: * & erunt duo in carne una.

25 Erat autem uterque nudus, Adam ſcilicet & uxor ejus: & non erubeſcebant.

CAPUT III.

Serpentis aſtutia, primi parentes Dei præceptum tranſgrediuntur, Meſſias orbi promittitur; atque indicta ſingulis pœna, e paradiſo pelluntur.

1 SEd & ſerpens erat callidior cunctis animãtibus terræ quæ fecerat Dominus Deus. A Qui dixit ad mulierẽ: Cur præcepit vobis Deus ut non comederetis de omni ligno paradiſi?

2 Cui reſpondit mulier: De fructu lignorum, quæ ſunt in paradiſo, veſcimur:

3 De fructu verò ligni, quod eſt in medio para

paradiſi, præcepit nobis Deus ne comederemus,
& ne tangeremus illud, ne fortè moriamur.
* 2.Cor. 11.a.3. 4 Dixit autem ſerpens ad mulierem: * Ne-
quaquam morte moriemini.
5 Scit enim Deus quòd in quocumque die
comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri: &
eritis ſicut dij, ſcientes bonum & malum.
6 Vidit igitur mulier quòd bonum eſſet lig-
num ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpec-
túque delectabile: & tulit de fructu illius, &
* Eccli. 25.d.33. 1.Tim.2.d.14. * comedit: dedítque viro ſuo, qui comedit.
7 Et aperti ſunt oculi amborum: cúmque
cognoviſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia fi-
cus, & fecerunt ſibi perizomata.
B 8 Et cùm audiſſent vocem Domini Dei de-
ambulantis in paradiſo ad auram poſt meridiē,
abſcondit ſe Adam & uxor ejus à facie Domi-
ni Dei in medio ligni paradiſi.
9 Vocavítque Dominus Deus Adam, & di-
xit ei: Ubi es?
10 Qui ait: Vocem tuam audivi in paradiſo:
& timui eò quòd nudus eſſem, & abſcondi me.
11 Cui dixit: Quis enim indicavit tibi quòd
nudus eſſes, niſi quòd ex ligno de quo præcepe-
ram tibi ne comederes, comediſti?
12 Dixítque Adam: Mulier quam dediſti
mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi.
13 Et dixit Dominus Deus ad mulierem:
Quare hoc feciſti? Quæ reſpondit: Serpens
decepit me, & comedi.
C 14 Et ait Dominus Deus ad ſerpentem: Quia
feciſti hoc, maledictus es inter omnia animan-
tia, & beſtias terræ: ſuper pectus tuum gradie-
ris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ.
15 Inimicitias ponam inter te & mulierem,
& ſemen tuum & ſemen illius: ipſa conteret
caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo ejus.
16 Mulieri quoque dixit: Multiplicabo
ærumnas tuas, & conceptus tuos: in dolore pa-
* 1.Cor. 14.g.34. ries filios, & ſub viri poteſtate eris, * & ipſe
dominabitur tui.
17 Adæ verò dixit: Quia audiſti vocem
uxoris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo præ-
ceperam tibi, ne comederes, maledicta terra
in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cun-
ctis diebus vitæ tuæ.
18 Spinas & tribulos germinabit tibi, & co-
medes herbam terræ.
D 19 In ſudore vultus tui veſcêris pane, do-
nec revertaris in terram de qua ſumptus es: quia
pulvis es, & in pulverem revertêris.
20 Et vocavit Adam nomen uxoris ſuæ He-
va: eò quòd mater eſſet cunctorum viventium.
21 Fecit quoque Dominus Deus Adæ &
uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos:
22 Et ait: Ecce Adam quaſi unus ex nobis
factus eſt, ſciens bonum & malum: nunc ergo
ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat etiam de
ligno vitæ, & comedat, & vivat in æternum.
23 Et emiſit eum Dominus Deus de paradi-
ſo voluptatis, ut operaretur terram, de qua
ſumptus eſt.
24 Ejecítque Adam, & collocavit ante para-
diſum voluptatis Cherubim, & flammeum
gladium atque verſatilem, ad cuſtodiendam
viam ligni vitæ.

Caput IV.

Adam ex Eva gignit Cain & Abel: Impius Cain pium Abel fratrem occidit, & à [illegible] punitus ac profugus vitam agens, Henoch genuit. ſed & Adam Seth generavit, cui natus eſt Enos.

1 ADam verò cognovit uxorem ſuam He- A
vam: quæ concepit & peperit Cain, di- Heb. 12. a.4.
cens: Poſſedi hominem per Deum.
2 Ruſúmque peperit fratrem ejus Abel. Fuit
autem Abel paſtor ovium, & Cain agricola.
3 Factum eſt autem poſt multos dies ut offer-
ret Cain de fructibus terræ munera Domino.
4 Abel quoque obtulit de primogenitis gre-
gis ſui, & de adipibus eorum: & reſpexit Domi-
nus ad Abel, & ad munera ejus.
5 Ad Cain verò, & ad munera illius non reſ-
pexit: iratúſque eſt Cain vehementer, & conci-
dit vultus ejus.
6 Dixítque Dominus ad eum: Quare ira-
tus es? & cur concidit facies tua?
7 Nonne ſi benè egeris, recipies: ſin autem B
malè, ſtatim in foribus peccatum aderit: ſed ſub
te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius.
8 Dixítque Cain ad Abel fratrem ſuum:
Egrediamur foras. Cúmque eſſent in agro, con-
ſurrexit Cain adversùs fratrem ſuum Abel, &
* interfecit eum. *Sap.10. a.3. Mat.23. d.35. 1.Ioan. 3.b.12. Iudæ b.11.
9 Et ait Dominus ad Cain: Ubi eſt Abel
frater tuus? Qui reſpondit: Neſcio: Num cuſ-
tos fratris mei ſum ego?
10 Dixítque ad eum: Quid feciſti? vox ſan-
guinis fratris tui clamat ad me de terra.
11 Nunc igitur maledictus eris ſuper terram,
quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem
fratris tui de manu tua.
12 Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi
fructus ſuos: vagus & profugus eris ſuper terrā.
13 Dixítque Cain ad Dominum: Major eſt
iniquitas mea, quàm ut veniam merear.
14 Ecce ejicis me hodie à facie terræ, & à fa- C
cie tua abſcondar, & ero vagus & profugus in
terra: omnis igitur qui invenerit me, occidet me.
15 Dixítque ei Dominus: Nequaquam ita
fiet, ſed omnis qui occiderit Cain, ſeptuplum
punietur. Poſuítque Dominus Cain, ſignum, ut
non interficeret eum omnis qui inveniſſet eum.
16 Egreſſúſque Cain à facie Domini, habita-
vit profugus in terra ad orientalem plagā Eden.
17 Cognovit autem Cain uxorem ſuam, quæ
concepit & peperit Henoch; & ædificavit ci-
vitatem, vocavítque nomen ejus ex nomine
filij ſui, Henoch.
18 Porrò Henoch genuit Irad, & Irad ge-
nuit Maviaël, & Maviaël genuit Mathuſaël, &
Mathuſaël genuit Lamech.
19 Qui accepit duas uxores, nomen uni
Ada, & nomen alteri Sella.
20 Genuítque Ada Jabel, qui fuit pater ha-
bitantium in tentoriis, atque paſtorum.
21 Et nomen fratris ejus Jubal: ipſe fuit pa- D
ter canentium cithara & organo.

22 Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit
malleator,& faber in cuncta opera æris & ferri.
Soror verò Tubalcain, Noëma.
23 Dixítque Lamech uxoribus ſuis Adæ &
Sellæ: Audite vocem meam uxores Lamech,
auſcultate ſermonem meum: quoniam occidi
virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in
livorem meum.
24 Septuplum ultio dabitur de Cain: de La-
mech verò ſeptuagies ſepties.
25 Cognovit quoque adhuc Adam uxorem
ſuam:& peperit filium, vocavítque nomen ejus
Seth, dicens: Poſuit mihi Deus ſemen aliud pro
Abel, quem occidit Cain.
26 Sed & Seth natus eſt filius quem vocavit
Enos: iſte cœpit invocare nomen Domini.

Caput V.

*Texitur genealogia Adæ ac poſterorum per Seth, an-
nique vitæ ipſorum uſque ad Noë.*

A 1 Hic eſt liber generationis Adam. In die
* Sup. 1. qua creavit Deus hominem, * ad ſimi-
d. 27. litudinem Dei fecit illum.
Infr. 9 b. 6. 2 Maſculum & fœminam creavit eos, &
Sap. 2. benedixit illis: & vocavit nomen eorum Adam,
d. 23. in die quo creati ſunt.
Eccl. 17. a. 1. 3 Vixit autem Adam centum triginta annis:
& genuit ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam,
vocavítque nomen ejus Seth.
* 1. Par. 4 Et facti ſunt dies * Adam, poſtquam genuit
1. a. 1. Seth, octingenti anni: genuítque filios & filias.
5 Et factum eſt omne tempus quod vixit
Adam, anni nongenti triginta, & mortuus eſt.
6 Vixit quoque Seth centum quinque an-
nis, & genuit Enos.
7 Vixítque Seth poſtquam genuit Enos, oc-
tingentis ſeptem annis, genuítque filios & filias.
B 8 Et facti ſunt omnes dies Seth nongento-
rum duodecim annorum, & mortuus eſt.
9 Vixit verò Enos nonaginta annis, & ge-
nuit Cainan.
10 Poſt cujus ortum vixit octingentis quin-
decim annis & genuit filios & filias.
11 Factíque ſunt omnes dies Enos nongen-
ti quinque anni, & mortuus eſt.
12 Vixit quoque Cainan ſeptuaginta annis,
& genuit Malaleel.
13 Et vixit Cainan poſtquam genuit Mala-
leel, octingentis quadraginta annis, genuítque
filios & filias.
14 Et facti ſunt omnes dies Cainan nongen-
ti decem anni, & mortuus eſt.
15 Vixit autem Malaleel ſexaginta quinque
annis, & genuit Jared.
16 Et vixit Malaleel poſtquam genuit Jared,
octingẽtis triginta annis: & genuit filios & filias.
17 Et facti ſunt omnes dies Malaleel octin-
genti nonaginta quinque anni, & mortuus eſt.
C 18 Vixítque Jared centum ſexaginta duo-
bus annis, & genuit Henoch.
19 Et vixit Jared poſtquam genuit Henoch,
octingentis annis, & genuit filios & filias.
20 Et facti ſunt omnes dies Jared nongenti
ſexaginta duo anni, & mortuus eſt.
21 * Porrò Henoch vixit ſexaginta quinque * Eccli.
annis, & genuit Mathuſalam. 44. c. 16.
22 Et ambulavit Henoch cum Deo: & vixit, Hebr. 11. a. 5.
poſtquam genuit Mathuſalam, trecentis annis,
& genuit filios & filias.
23 Et facti ſunt omnes dies Henoch trecen-
ti ſexaginta quinque anni.
24 Ambulavítque cum Deo, & non appa-
ruit: quia tulit eum Deus.
25 Vixit quoque Mathuſala centum octo-
ginta ſeptem annis, & genuit Lamech.
26 Et vixit Mathuſala, poſtquam genuit
Lamech, ſeptingentis octoginta duobus an-
nis, & genuit filios & filias.
27 Et facti ſunt omnes dies Mathuſala non- D
genti ſexaginta novem anni, & mortuus eſt.
28 Vixit autem Lamech centum octogin-
ta duobus annis, & genuit filium:
29 Vocavítque nomen ejus Noë, dicens: Iſte
conſolabitur nos ab operibus & laboribus ma-
nuum noſtrarũ, in terra cui maledixit Dominus.
30 Vixítque Lamech poſtquam genuit Noë,
quingentis nonaginta quinque annis, & genuit
filios & filias.
31 Et facti ſunt omnes dies Lamech ſeptin-
genti ſeptuaginta ſeptem anni, & mortuus eſt.
Noë verò cum quingentorum eſſet annorum,
genuit Sem, Cham, & Japheth.

Caput VI.

*Hominis peccata fuere diluvij cauſa: Noë tamen juſ-
tus inventus eſt, cui arca fabricanda mandatur, in qua
ipſe & cunctorum animantium genera ſervantur.*

1 Cúmque cœpiſſent homines multiplicari A
ſuper terram, & filias procreaſſent,
2 Videntes filij Dei filias hominum quod
eſſent pulchræ, acceperunt ſibi uxores ex om-
nibus, quas elegerant.
3 Dixítque Deus: Non permanebit ſpiritus
meus in homine in æternum, quia caro eſt:
erúntque dies illius centum viginti annorum.
4 Gigantes autem erant ſuper terram in die-
bus illis. poſtquam enim ingreſſi ſunt filij Dei
ad filias hominum, illæque genuerunt, iſti
ſunt potentes à ſæculo viri famoſi.
5 Videns autem Deus quòd multa malitia
hominum eſſet in terra, & * cuncta cogitatio * Inf. 8.
cordis intenta eſſet ad malum omni tempore, d. 21. Mat. 15.
6 Pœnituit eum quòd hominem feciſſet in c. 19.
terra. Et tactus dolore cordis intrinſecus,
7 Delebo, inquit, hominem, quem creavi B
à facie terræ, ab homine uſque ad animantia,
à reptili uſque ad volucres cæli. pœnitet enim
me feciſſe eos.
8 Noë verò invenit gratiam coram Domino.
9 Hæ ſunt generationes Noë: * Noë vir * Eccl.
juſtus atque perfectus fuit in generationibus 44. c. 17.
ſuis, cum Deo ambulavit.
10 Et genuit tres filios Sem, Cham, & Japheth,
11 Corrupta eſt autem terra coram Deo, &
repleta eſt iniquitate. C
12 Cúmque vidiſſet Deus terram eſſe cor-
ruptam (omnis quippe caro corruperat viam
ſuam ſuper terram)

13 Di

13 Dixit ad Noë: Finis univerſæ carnis ve-
nit coram me: repleta eſt terra iniquitate à fa-
cie eorum, & ego diſperdam eos cum terra.
14 Fac tibi arcam de lignis lævigatis: man-
ſiunculas in arca facies, & bitumine linies in-
trinſecus & extrinſecus.
15 Et ſic facies eam: Trecentorum cubito-
rum erit longitudo arcæ, quinquaginta cubito-
rum latitudo, & triginta cubitorũ altitudo illius.
16 Feneſtram in arca facies, & in cubito con-
ſummabis ſummitatem ejus: oſtium autem ar-
cæ pones ex latere: deorſum, cœnacula, & triſ-
tega facies in ea.
17 Ecce ego adducam aquas diluvij ſuper
terram, ut interficiam omnem carnem, in qua
ſpiritus vitæ eſt ſubter cælum: Univerſa quæ
in terra ſunt, conſumentur.
D 18 Ponámque fœdus meum tecum: & in-
gredieris arcam tu, & filij tui, uxor tua, & uxo-
res filiorum tuorum, tecum.
19 Et ex cunctis animantibus univerſæ car-
nis bina induces in arcam, ut vivant tecũ: maſ-
culini ſexus & fœminini.
20 De volucribus juxta genus ſuum, & de
jumentis in genere ſuo, & ex omni reptili terræ
ſecundùm genus ſuum: bina de omnibus in-
gredientur tecum, ut poſſint vivere.
21 Tolles igitur tecum, ex omnibus eſcis,
quæ mandi poſſunt, & comportabis apud te:
& erunt tam tibi quàm illis in cibum.
Hebr. 11. b. 7. 22 Fecit igitur Noë omnia, quæ præcepe-
rat illi Deus.

CAPUT VII.

Ingreſſo Noë cum ſuis in arcam, ſtatim aqua omnium montium cacumina centum quinquaginta diebus, ſuperavit, reliquáque animantia ſubmerſit.

A 1 Dixítque Dominus ad eum: Ingredere tu,
** 2. Pet. 2. a. 5.* & omnis domus tua in arcam: te enim *
vidi juſtum coram me in generatione hac.
2 Ex omnibus animantibus mundis tolle
ſeptena & ſeptena, maſculum & fœminam: de
animantibus verò immundis duo & duo, maſ-
culum & fœminam.
3 Sed & de volatilibus cœli ſeptena & ſepte-
na, maſculum & fœminam: ut ſalvetur ſemen
ſuper faciem univerſæ terræ.
4 Adhuc enim, & poſt dies ſeptem ego pluam
ſuper terram quadraginta diebus & quadragin-
ta noctibus: & delebo omnem ſubſtantiam
quam feci, de ſuperficie terræ.
5 Fecit ergo Noë omnia quæ mandaverat
ei Dominus.
B 6 Erátque ſexcentorum annorum quando
** Matt. 24. c. 37. Luc. 17. f. 26. 1. Pet. 3. d. 20.* diluvij aquæ inundaverunt ſuper terram. *
7 Et ingreſſus eſt Noë & filij ejus, uxor ejus
& uxores filiorum ejus cum eo, in arcam pro-
pter aquas diluvij.
8 De animantibus quoque mundis & im-
mundis, & de volucribus, & ex omni quod
movetur ſuper terram,
9 Duo & duo ingreſſa ſunt ad Noë in arcam,
maſculus & fœmina, ſicut præceperat Dñs Noë.
10 Cumque tranſiſſent ſeptem dies, aquæ
diluvij inundaverunt ſuper terram.
11 Anno ſexcenteſimo vitæ Noë, menſe ſe-
cundo, ſeptimodecimo die menſis, rupti ſunt
omnes fontes abyſſi magnæ, & cataractæ cœli
apertæ ſunt:
12 Et facta eſt pluvia ſuper terram quadra-
ginta diebus & quadraginta noctibus.
13 In articulo diei illius ingreſſus eſt Noë, & C
Sem, & Cham, & Japheth, filij ejus; uxor illius,
& tres uxores filiorum ejus cum eis, in arcam:
14 Ipſi & omne animal ſecundùm genus
ſuum, univerſáque jumenta in genere ſuo, &
omne quod movetur ſuper terram in genere
ſuo, cunctúmque volatile ſecundùm genus
ſuum, univerſæ aves, omneſque volucres,
15 Ingreſſæ ſunt ad Noë in arcam, bina &
bina ex omni carne, in qua erat ſpiritus vitæ.
16 Et quæ ingreſſa ſunt, maſculus & fœmi-
na ex omni carne introierunt, ſicut præceperat
ei Deus: & incluſit eum Dominus de foris.
17 Factúmque eſt diluvium quadraginta
diebus ſuper terram: & multiplicatæ ſunt aquæ,
& elevaverunt arcam in ſublime à terra.
18 Vehementer enim inundaverunt: & om-
nia repleverunt in ſuperficie terræ: porrò arca
ferebatur ſuper aquas.
19 Et aquæ prævaluerunt nimis ſuper ter- D
ram: opertíque ſunt omnes montes excelſi ſub
univerſo cælo.
20 Quindecim cubitis altior fuit aqua ſuper
montes, quos operuerat.
21 * Conſumptáque eſt omnis caro quæ **Sap. 10. a. 4. Eccleſ. 39. c. 28. 1. Pet. 3. d. 20.*
movebatur ſuper terram, volucrum, animan-
tium, beſtiarum, omniúmque reptilium, quæ
reptant ſuper terram: univerſi homines,
22 Et cuncta, in quibus ſpiraculum vitæ eſt
in terra, mortua ſunt.
23 Et delevit omnem ſubſtantiam, quæ erat
ſuper terram, ab homine uſque ad pecus, tam
reptile quàm volucres cæli: & deleta ſunt de
terra: remanſit autem ſolus Noë, & qui cum
eo erant in arca.
24 Obtinuerúntque aquæ terram centum
quinquaginta diebus.

CAPUT VIII.

Imminutis paulatim aquis diluvij, poſt corvi ac columbæ emiſſionem, Noë cum univerſis qui in arca continebantur, egreditur: & altari extructo offert Deo, in gratiarum actionem holocauſta, quibus placatus Deus promittit nunquam deinceps fore diluvium.

1 Recordatus autem Deus Noë, cunctorúm- A
que animantium, & omnium jumento-
rum, quæ erant cum eo in arca, adduxit ſpiri-
tum ſuper terram, & imminutæ ſunt aquæ.
2 Et clauſi ſunt fontes abyſſi, & cataractæ
cæli: & prohibitæ ſunt pluviæ de cælo.
3 Reverſæque ſunt aquæ de terra euntes &
redeuntes: & cœperunt minui poſt centum
quinquaginta dies.
4 Requievítque arca menſe ſeptimo, vigeſi-
moſeptimo die menſis, ſuper montes Armeniæ.
5 At verò aquæ ibant & decreſcebant uſque
ad decimum menſem: decimo enim menſe, pri-
ma die menſis, apparuerũt cacumina montium.

B 6 Cumque tranſiſſent quadraginta dies, aperiens Noë feneſtram arcæ, quam fecerat, dimiſit corvum:

7 Qui egrediebatur, & non revertebatur, donec ſiccarentur aquæ ſuper terram.

8 Emiſit quoque columbam poſt eum, ut videret ſi jam ceſſaſſent aquæ ſuper faciem terræ.

9 Quæ cùm non inveniſſet ubi requieſceret pes ejus, reverſa eſt ad eum in arcam: aquæ enim erant ſuper univerſam terram: extendítque manum, & apprehenſam intulit in arcam.

10 Expectatis autem ultra ſeptem diebus aliis, rurſum dimiſit columbam ex arca.

11 At illa venit ad eum ad veſperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore ſuo. intellexit ergo Noë quòd ceſſaſſent aquæ ſuper terram.

C 12 Expectavítque nihilominùs ſeptem alios dies: & emiſit columbam, quæ non eſt reverſa ultra ad eum.

13 Igitur ſexcenteſimo primo anno, primo menſe, prima die mẽſis, imminutæ ſunt aquæ ſuper terram: & aperiẽs Noë tectum arcæ, aſpexit, viditque quòd exiccata eſſet ſuperficies terræ.

14 Menſe ſecundo, ſeptimo & vigeſimo die menſis, arefacta eſt terra.

15 Locutus eſt autem Deus ad Noë, dicens:

16 Egredere de arca, tu & uxor tua, filij tui & uxores filiorum tuorum tecum.

17 Cuncta animantia quæ ſunt apud te, ex omni carne, tam in volatilibus quàm in beſtiis & univerſis reptilibus, quæ repeant ſuper terram, educ tecum, & ingredimini ſuper terram: * creſcite & multiplicamini ſuper eam.

* Sup. 1. c. 22. d. 28. Inf 9. a. 1. & 7

18 Egreſſus eſt ergo Noë, & filij ejus, uxor illius, & uxores filiorum ejus, cum eo.

D 19 Sed & omnia animantia, jumenta, & reptilia quæ repeant ſuper terram, ſecundùm genus ſuum, egreſſa ſunt de arca.

20 Ædificavit autem Noë altare Domino: & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper altare.

21 Odoratúſque eſt Dominus odorem ſuavitatis, & ait: Nequaquam ultrà maledicam terræ propter homines: * ſenſus enim & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua: non igitur ultrà percutiam omnem animam viventem ſicut feci.

* Sup. 6. a. 5 Matth. 15. c. 19.

22 Cunctis diebus terræ, ſementis, & meſſis, frigus & æſtus, æſtas & hyems, nox & dies non requieſcent.

CAPUT IX.

Deus Noë ac filiis ejus benedicit, cunctáque animantia unà cum piſcibus in cibum tribuit, prohibito tamen illis ſanguine: fœdus inter Deum & homines de non inducendis ampliùs aquis diluvij iride firmatur. Noë ebrium ridens filius Cham, in Chanaan filio maledicitur: Sem verò & Japheth benedicuntur.

A 1 Benedixítque Deus Noë & filiis ejus. Et dixit ad eos: * Creſcite & multiplicamini, & replete terram.

* Sup. 1. c. 22. d. 28. & 6. 17.

2 Et terror veſter ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ, & ſuper omnes volucres cæli, cum univerſis quæ moventur ſuper terram: omnes piſces maris manui veſtræ traditi ſunt.

3 Et omne quod movetur & vivit, * erit vobis in cibũ: quaſi olera virentia tradidi vobis omnia. * Sup 1. d. 29.

4 * Excepto, quòd carnem cum ſanguine non comedetis. * Lev. 17. d. 14.

5 Sanguinem enim animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum: & de manu hominis, de manu viri & fratris ejus, requiram animam hominis.

B 6 Quicunque * effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius: * ad imaginem quippe Dei factus eſt homo.

* Matt. 26 e. 52. * Apoc. 13. c. 10.

7 * Vos autem creſcite & multiplicamini, & ingredimini ſuper terram, & implete eam. * Sup 1. d. 28 & c. 17.

8 Hæc quoque dixit Deus ad Noë, & ad filios ejus cum eo:

9 Ecce ego ſtatuam pactum meum vobiſcum, & cum ſemine veſtro poſt vos:

10 Et ad omnem animam viventem, quæ eſt vobiſcum, tam in volucribus quàm in jumentis & pecudibus terræ cunctis, quæ egreſſa ſunt de arca, & univerſis beſtiis terræ.

11 * Statuam pactum meum vobiſcum, & nequaquam ultrà interficietur omnis caro aquis diluvij, neque erit deinceps diluvium diſſipans terram. * Iſa. 54. b. 9.

12 Dixítque Deus: Hoc ſignum fœderis quod do inter me & vos, & ad omnem animam viventem, quæ eſt vobiſcum in generationes ſempiternas:

13 Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me & inter terram.

C 14 * Cúmque obduxero nubibus cælum, apparebit arcus meus in nubibus: * Eccl. 43. b. 12.

15 Et recordabor fœderis mei vobiſcum, & cum omni anima vivente quæ carnem vegetat: & non erunt ultrà aquæ diluvij ad delendum univerſam carnem.

16 Erítque arcus in nubibus, & videbo illum, & recordabor fœderis ſempiterni quod pactum eſt inter Deum & omnem animam viventem univerſæ carnis quæ eſt ſuper terram.

17 Dixítque Deus ad Noë: Hoc erit ſignum fœderis, quod conſtitui inter me & omnem carnem ſuper terram.

18 Erant ergo filij Noë, qui egreſſi ſunt de arca, Sem, Cham, & Japheth: porrò Cham ipſe eſt pater Chanaan.

19 Tres iſti filij ſunt Noë: & ab his diſſeminatum eſt omne genus hominum ſuper univerſam terram.

D 20 Cœpitque Noë vir agricola exercere terram, & plantavit vineam.

21 Bibénſque vinum inebriatus eſt, & nudatus in tabernaculo ſuo.

22 Quod cùm vidiſſet Cham pater Chanaan, verenda ſcilicet patris ſui eſſe nudata, nuntiavit duobus fratribus ſuis foras.

23 At verò Sem & Japheth pallium impoſuerunt humeris ſuis, & incedentes retrorſum, operuerunt verenda patris ſui: faciéſque eorum averſæ erant, & patris virilia non viderunt.

24 Evigilans autem Noë ex vinõ, cùm didiciſſet quæ fecerat ei filius ſuus minor,

25 Ait: Maledictus Chanaan, ſervus ſervorum erit fratribus ſuis.

26 Dixítque: Benedictus Dominus Deus Sem, ſit Chanaan ſervus ejus.

27 Dilatet Deus Japheth, & habitet in tabernaculis Sem, ſítque Chanaan ſervus ejus.

28 Vixit autem Noë poſt diluvium trecentis quinquaginta annis.

29 Et impleti ſunt omnes dies ejus nongentorum quinquaginta annorum: & mortuus eſt.

CAPUT X.

Genealogia filiorum Noë, à quibus diviſæ ſunt gentes poſt diluvium, & orti omnes Mortales.

A 1 HÆ ſunt generationes filiorum Noë, Sem, Cham & Japheth; natíque ſunt eis filij poſt diluvium. 1 Par. 1. a. 5.

2 Filij Japheth: Gomer, & Magog, & Madai, & Javan, & Thubal, & Moſoch, & Thiras.

3 Porrò filij Gomer: Aſcenez & Riphath & Thogorma.

4 Filij autem Javan: Eliſa & Tharſis, Cethim, & Dodanim.

5 Ab his diviſæ ſunt inſulæ gentium in regionibus ſuis, unuſquiſque ſecundùm linguam ſuam & familias ſuas in nationibus ſuis.

6 Filij autem Cham: Chus & Meſraïm, & Phuth, & Chanaan.

7 Filij Chus: Saba, & Hevila, & Sabatha, & Rhegma, & Sabathaca. Filij Regma: Saba, & Dadan.

B 8 Porrò Chus genuit Nemrod: ipſe cœpit eſſe potens in terra,

9 Et erat robuſtus venator coram Domino. Ob hoc exivit proverbium: Quaſi Nemrod robuſtus venator coram Domino.

10 Fuit autem principium regni ejus Babylon, & Arach, & Achad & Chalanne, in terra Sennaar.

11 De terra illa egreſſus eſt Aſſur, & ædificavit Niniven, & plateas civitatis, & Chale.

12 Reſen quoque inter Niniven & Chale: hæc eſt civitas magna.

13 At verò Meſraïm genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, Nephtuim,

14 Et Phetruſim, & Chaſluim: de quibus egreſſi ſunt Philiſthiim & Caphtorim.

15 Chanaan autem genuit Sidonem primogenitum ſuum, Hethæum,

16 Et Jebuſæum, & Amorrhæum, Gergeſæum,

C 17 Hevæum, & Aracæum: Sinæum,

18 Et Aradium, Samaræum, & Amathæum: & poſt hæc diſſeminati ſunt populi Chananæorũ.

19 Factíque ſunt termini Chanaan venientibus à Sidone Geraram uſque Gazam, donec ingrediaris Sodomam & Gomorrham, & Adamam, & Seboim, uſque Leſa.

20 Hi ſunt filij Cham in cognationibus, & linguis, & generationibus, terríſque & gentibus ſuis.

21 De Sem quoque nati ſunt, patre omnium filiorum Heber, fratre Japheth majore,

* 1. Par. 1. b. 17. 22 * Filij Sem: Ælam & Aſſur, & Arphaxad, & Lud, & Aram.

23 Filij Aram: Us, & Hul, & Gether, & Mes.

24 At verò Arphaxad genuit Sale, de quo ortus eſt Heber.

25 Natíque ſunt Heber filij duo: nomen uni Phaleg, eò quòd in diebus ejus diviſa ſit terra: & nomen fratris ejus Jectan. D

26 Qui Jectan genuit Elmodad, & Saleph, & Aſarmoth, Jare,

27 Et Aduran, & Uzal, & Decla,

28 Et Ebal, & Abimaël, Saba,

29 Et Ophir, & Hevila, & Jobab: omnes iſti filij Jectan.

30 Et facta eſt habitatio eorum de Meſſa pergentibus uſque Sephar montem orientalem.

31 Iſti filij Sem, ſecundùm cognationes, & linguas, & regiones, in gentibus ſuis.

32 Hæ familiæ Noë juxta populos, & nationes ſuas. Ab his diviſæ ſunt gentes in terra poſt diluvium.

CAPUT XI.

In turris Babel ædificatione, ſuperborum faſtus, ac lingua confunditur. Sem genealogia uſque ad Abram texitur.

1 ERat autem terra labij unius, & ſermonum eorundem. A Sup. 10. a. 5.

2 Cúmque proficiſcerentur de oriente, invenerunt campum in terra Sennaar, & habitaverunt in eo.

3 Dixítque alter ad proximum ſuum: Venite, faciamus lateres, & coquamus eos igni. Habuerúntque lateres pro ſaxis, & bitumen pro cæmento:

4 Et dixerunt: Venite, faciamus nobis civitatem & turrim, cujus culmen pertingat ad cælum: & celebremus nomen noſtrum antequam dividamur in univerſas terras.

5 Deſcendit autem Dominus ut videret civitatem & turrim, quam ædificabant filij Adam,

6 Et dixit: Ecce unus eſt populus, & unum labium omnibus: cœperúntque hoc facere, nec deſiſtent à cogitationibus ſuis, donec eas opere compleant.

7 Venite igitur, deſcendamus, & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unuſquiſque vocem proximi ſui. B

8 Atque ita diviſit eos Dominus ex illo loco in univerſas terras, & ceſſaverunt ædificare civitatem.

9 Et idcircò vocatum eſt nomen ejus, Babel, quia ibi confuſum eſt labium univerſæ terræ: & inde diſperſit eos Dominus ſuper faciem cunctarum regionum.

10 Hæ ſunt generationes Sem: * Sem erat centum annorum quando genuit Arphaxad, biennio poſt diluvium. * 1. Par. 1. b. 17.

11 Vixítque Sem poſtquam genuit Arphaxad, quingentis annis: & genuit filios & filias.

12 Porrò Arphaxad vixit triginta quinque annis, & genuit Sale.

13 Vixítque Arphaxad poſtquam genuit Sale, trecentis tribus annis, & genuit filios & filias.

14 Sale quoque vixit triginta annis, & genuit Heber.

15 Vi

C 15 Vixítque Sale poſtquã genuit Heber, quadringentis tribus annis: & genuit filios & filias.
16 Vixit autem Heber triginta quattuor annis, & genuit Phaleg.
17 Et vixit Heber poſtquã genuit Phaleg, quadrigẽtis triginta annis: & genuit filios & filias.
18 Vixit quoque Phaleg triginta annis, & genuit Reu.
*1. Par. 1. b. 19. 19 * Vixítque Phaleg poſtquam genuit Reu, ducentis novem annis: & genuit filios & filias.
20 Vixit autem Reu triginta duobus annis, & genuit Sarug.
21 Vixit quoque Reu poſtquã genuit Sarug, ducentis ſeptem annis: & genuit filios & filias.
22 Vixit verò Sarug triginta annis, & genuit Nachor.
23 Vixítque Sarug poſtquam genuit Nachor, ducentis annis: & genuit filios & filias.
24 Vixit autem Nachor viginti novem annis, & genuit Thare.
25 Vixítque Nachor poſtquam genuit Thare, centum decem & novem annis: & genuit filios & filias.
D 26 Vixítque Thare ſeptuaginta* annis, & genuit Abram, & Nachor, & Aran.
*Ioſ. 24. a. 2. 1. Par. 1. b. 26. 27 Hæ ſunt autem generationes Thare: Thare genuit Abram, Nachor, & Aran. porrò Aran genuit Lot.
28 Mortuúſque eſt Aran ante Thare patrem ſuũ in terra nativitatis ſuæ in Ur Chaldæorum.
29 Duxerunt autem Abram & Nachor uxores: nomen uxoris Abram, Sarai: & nomen uxoris Nachor, Melcha filia Aran, patris Melchæ, & patris Jeſchæ.
30 Erat autẽ Sarai ſterilis, nec habebat liberos.
*Ioſ. 24. a. 2. 2. Eſd. 9. b. 7. *Iudith. 5. b. 7. Act. 7. a. 2. 31 * Tulit itaque Thare Abram filium ſuum, & Lot filium Aran, filium filij ſui, & Sarai nurum ſuam, uxorẽ Abram filij ſui, & eduxit eos de Ur Chaldæorum,* ut irent in terrã Chanaan: venerúntque uſque Haran, & habitaverunt ibi.
32 Et facti ſunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus eſt in Haran.

Caput XII.

Abram Dei mandato parens, promiſſáque accipiens, patria relicta, comitante Lot, peregrinatur in Chanaan, & Domino in Sichem & Bethel ſacrificat. Inde propter famem Ægyptum ingreſſus, uxorem ſuam vocat ſororem; quam in domum Regis Pharaonis ſublatam poſtea, recipit intactam.

A Act. 7. a. 3. 1 DIxit autem Dominus ad Abram: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quam monſtrabo tibi.
2 Faciámque te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, eríſque benedictus.
*Inf. 18. c. 18. 22. d. 17. Gal. 3. b. 8. 3 Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, atque * IN TE benedicentur univerſæ cognationes terræ.
*Heb. 11. b. 8. 4 Egreſſus eſt itaque * Abram ſicut præceperat ei Dominus, & ivit cum eo Lot: ſeptuaginta quinque annorum erat Abram cùm egrederetur de Haran.
5 Tulítque Sarai uxorem ſuam, & Lot filium fratris ſui, univerſámque ſubſtantiam quam poſſederant, & animas quas fecerant in Haran: & egreſſi ſunt ut irent in terram Chanaan. Cúmque veniſſent in eam,
6 Pertranſivit Abram terram uſque ad locum Sichem, uſque ad convallem illuſtrem: Chananæus autem tunc erat in terra. B
7 Apparuit autem Dominus Abram, & dixit ei: * Semini tuo dabo terram hanc. Qui ædificavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei. *Inf. 13. c. 15. 15. d. 18. 26. a. 4. Deut. 34 b. 4.
8 Et inde tranſgrediens ad montem, qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum ſuum, ab occidente habens Bethel, & ab oriente Hai: ædificavit quoque ibi altare Domino, & invocavit nomen ejus.
9 Perrexítque Abram vadens, & ultrà progrediens ad meridiem.
10 Facta eſt autem fames in terra: deſcenditque Abram in Ægyptum, ut peregrinaretur ibi: prævaluerat enim fames in terra. C
11 Cúmque propè eſſet, ut ingrederetur Ægyptum, dixit Sarai uxori ſuæ: Novi quod pulchra ſis mulier:
12 Et quòd cùm viderint te Ægyptij, dicturi ſunt: Uxor ipſius eſt: & interficient me, & te reſervabunt.
13 * Dic ergo, obſecro te, quòd ſoror mea ſis: ut benè ſit mihi propter te, & vivat anima mea ob gratiam tui. *Inf. 20. c. 11.
14 Cùm itaque ingreſſus eſſet Abram Ægyptum, viderunt Ægyptij mulierem quòd eſſet pulchra nimis.
15 Et nuntiaverunt principes Pharaoni, & laudaverunt eam apud illum: & ſublata eſt mulier in domum Pharaonis.
16 Abram verò benè uſi ſunt propter illam: fuerúntque ei oves & boves, & aſini, & ſervi & famulæ, & aſinæ & cameli. D
17 Flagellavit autem Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum ejus, propter Sarai uxorem Abram.
18 Vocavítque Pharao Abram, & dixit ei: Quidnam eſt hoc quod feciſti mihi? quare non indicaſti quòd uxor tua eſſet?
19 Quam ob cauſam dixiſti eſſe ſororem tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce conjux tua, accipe eam, & vade.
20 Præcepítque Pharao ſuper Abram viris: & deduxerunt eum, & uxorem illius, & omnia quæ habebat.

Caput XIII.

Abram & Lot Ægyptum egreſſi, ex nimia opulentia ſeparantur; & Lot Jordanis fines eligente, Abram habitat in terra Chanaan: ubi rurſum Dei promiſſiones de multiplicando ſemine, terráque poſſidenda, accipit.

1 AScendit ergo Abram de Ægypto, ipſe & uxor ejus, & omnia quæ habebat, & Lot cum eo, ad Auſtralem plagam. A
2 Erat autem dives valdè in poſſeſſione auri & argenti.
3 Reverſúſque eſt per iter, quo venerat, à meridie in Bethel, uſque ad locum ubi priùs fixerat tabernaculum inter Bethel & Hai:

4 In

4 In loco altaris* quod fecerat priùs, & in-
vocavit ibi nomen Domini.
5 Sed & Lot qui erat cum Abram, fuerunt
greges ovium, & armenta, & tabernacula.
6 Nec poterat eos capere terra, ut habita-
rent ſimul: * erat quippe ſubſtantia eorum
multa, & nequibant habitare communiter.
7 Unde & facta eſt rixa inter paſtores gre-
gum Abram & Lot. Eo autem tempore Cha-
nanæus & Pherezæus habitabant in terra illa.
8 Dixit ergo Abram ad Lot: Ne quæſo ſit
jurgium inter me & te, & inter paſtores meos
& paſtores tuos: fratres enim ſumus.
9 Ecce univerſa terra coram te eſt: recede
à me, obſecro: ſi ad ſiniſtram ieris, ego dexte-
ram tenebo: ſi tu dexteram elegeris, ego ad ſi-
niſtram pergam.
10 Elevatis itaque Lot oculis, vidit omnem
circà regionem Jordanis, quæ univerſa irriga-
batur, antequam ſubverteret Dominus Sodo-
mam & Gomorrham, ſicut paradiſus Domini,
& ſicut Ægyptus venientibus in Segor.
C 11 Elegitque ſibi Lot regionem circa Jor-
danem, & receſſit ab oriente: diviſique ſunt
alterutrum à fratre ſuo.
12 Abram habitavit in terra Chanaan: Lot
verò moratus eſt in oppidis, quæ erant circa
Jordanem, & habitavit in Sodomis.
13 Homines autem Sodomitæ peſſimi erant,
& peccatores coram Domino nimis.
14 Dixitque Dominus ad Abram, poſtquam
diviſus eſt ab eo Lot: * Leva oculos tuos, &
vide à loco, in quo nunc es, ad aquilonem &
meridiem, ad orientem & occidentem.
15 Omnem terram, quam conſpicis, tibi
dabo & ſemini tuo uſque in ſempiternum.
D 16 Faciámque ſemen tuum ſicut pulverem
terræ: ſi quis poteſt hominũ numerare pulverem
terræ, ſemen quoque tuum numerare poterit.
17 Surge, & perámbula terram in longitudine,
& in latitudine ſua: quia tibi daturus ſum eam.
18 Movens igitur tabernaculũ ſuum Abram,
venit & habitavit juxta cõvallem Mambre, quæ
eſt in Hebron: ædificavítque ibi altare Domino.

CAPUT XIV.

Devictis quinque regibus, ac ſpoliatis Sodomis, Lot cum pluriſque aliis captivus ducitur à quatuor regibus victoribus: quos Abram perſecutus, omnes captivos, ſpoliaque reduxit: latuſque pro victoria, decimas dat Melchiſedecho, à quo benedictione accepta, cuncta regi Sodomorum reddidit.

A 1 Factum eſt autem in illo tempore, ut Am-
raphel Rex Sennaar, & Arioch Rex Pon-
ti, & Chodorlahomor Rex Elamitarum, &
Thadal Rex Gentium,
2 Inirent bellum contra Bara regem Sodo-
morum, & contra Berſa regem Gomorrhæ, &
contra Sennaab regem Adamæ, & contra Se-
meber regem Seboim, contraque regem Balæ,
ipſa eſt Segor.
3 Omnes hi convenerunt in vallem Silve-
ſtrem, quæ nunc eſt mare ſalis.
4 Duodecim enim annis ſervierant Chodorla-
homor, & tertiodecimo anno receſſerunt ab eo.

5 Igitur quartodecimo anno venit Chodor-
lahomor, & reges qui erant cum eo: percuſſe-
runtque Raphaim in Aſtarothcarnaim, & Zu-
zim cum eis, & Emim in Save Cariathaim,
6 Et Chorræos in montibus Seir, uſque ad
Campeſtria Pharan, quæ eſt in ſolitudine.
7 Reverſíque ſunt, & venerunt ad fontem
Miſphat, ipſa eſt Cades: & percuſſerunt om-
nem regionem Amalecitarum, & Amorrhæum
qui habitabat in Aſaſonthamar.
8 Et egreſſi ſunt, rex Sodomorum, & rex B
Gomorrhæ, rexque Adamæ, & rex Seboim, nec
non & rex Balæ, quæ eſt Segor: & direxerunt
aciem contra eos in valle Silveſtri:
9 Scilicet adversùs Chodorlahomor regem
Elamitarum, & Thadal regem Gentium, &
Amraphel regem Sennaar, & Arioch regem
Ponti: quatuor reges adverſus quinque.
10 Vallis autem Silveſtris habebat puteos
multos bituminis. Itaque rex Sodomorum, &
Gomorrhæ, terga verterunt, cecidérúntque ibi:
& qui remanſerant, fugerunt ad montem.
11 Tulerunt autem omnem ſubſtantiam So-
domorum & Gomorrhæ, & univerſa quæ ad
cibum pertinent, & abierunt:
12 Necnon & Lot & ſubſtantiam ejus, filium
fratris Abram, qui habitabat in Sodomis. C
13 Et ecce unus qui evaſerat, nuntiavit
Abram Hebræo, qui habitabat in convalle
Mambre Amorrhæi, fratris Eſcol, & fratris
Aner: hi enim pepigerant fœdus cum Abram.
14 Quod cùm audiſſet Abram, captum vi-
delicet Lot fratrem ſuum, numeravit expeditos
vernaculos ſuos trecentos decem & octo, &
perſecutus eſt uſque Dan.
15 Et diviſis ſociis, irruit ſuper eos nocte:
percuſſítque eos, & perſecutus eſt eos uſque
Hoba, quæ eſt ad lævam Damaſci.
16 Reduxítque omnem ſubſtantiam, & Lot
fratrem ſuum cum ſubſtantia illius, mulieres
quoque & populum.
17 Egreſſus eſt autem rex Sodomorum in
occurſum ejus, poſtquam reverſus eſt à cæde
Chodorlahomor, & regum qui cum eo erant
in valle Save, quæ eſt vallis regis.
18 * At verò Melchiſedech rex Salem, pro- D
ferens panem & vinum, erat enim ſacerdos * Heb. 7. a. 1.
Dei altiſſimi,
19 Benedixit ei, & ait: Benedictus Abram
Deo excelſo, qui creavit cœlum & terram:
20 Et benedictus Deus excelſus, quo pro-
tegente, hoſtes in manibus tuis ſunt. Et dedit
ei decimas ex omnibus.
21 Dixit autem rex Sodomorum ad Abram:
Da mihi animas, cætera tolle tibi.
22 Qui reſpondit ei: Levo manum meam ad
Dñm Deum excelſum poſſeſſorẽ cæli & terræ,
23 Quòd à filo ſubtegminis uſque ad cor-
rigiam caligæ, non accipiam ex omnibus quæ
tua ſunt, ne dicas: Ego ditavi Abram:
24 Exceptis his, quæ comederunt juvenes, &
partibus virorum qui venerunt mecum, Aner,
Eſcol, & Mambre: iſti accipient partes ſuas.

Caput XV.

Deus Abra de poſteritate deſperanti filium promittit, cui credens Abram juſtificatur; & in ſignum promiſſa terra, præſcriptum à Domino offert ſacrificium, auditque ſuæ poſteritatis futuram peregrinationem.

A 1 HIs itaque tranſactis, factus eſt ſermo
Domini ad Abraham per viſionem dicens:
Noli timere Abraham, ego protector
tuus ſum, & merces tua magna nimis.
2 Dixítque Abram: Domine Deus, quid dabis
mihi? ego vadam abſque liberis: & filius procuratoris
domus meæ iſte Damaſcus Eliezer.
3 Addidítque Abram: Mihi autem non
dediſti ſemen: & ecce vernaculus meus, hæres
meus erit.
4 Statímque ſermo Domini factus eſt ad eum,
dicens: Non erit hic hæres tuus, ſed qui egredietur
de utero tuo, ipſum habebis heredem.
B 5 Eduxítque eum foras, & ait illi: * Suſ-
* Rom. 4. c. 18. pice cœlum, & numera ſtellas, ſi potes. Et
dixit ei: Sic erit ſemen tuum.
* Rom. 4. a. 3. Gal. 3. a. 6. Iac. 2. d. 23. 6 * Credidit Abram Deo, & reputatum
eſt illi ad juſtitiam.
7 Dixítque ad eum: Ego Dominus qui
eduxi te de Ur Chaldæorum, ut darem tibi
terram iſtam, & poſſideres eam.
8 At ille ait: Domine Deus, unde ſcire poſſum
quòd poſſeſſurus ſim eam?
9 Et reſpondens Dominus: Sume, inquit, mihi,
vaccam triennem, & capram trimam, & arietē
annorū trium, turturem quoque & columbam.
* Ier. 34. d. 18. 10 Qui tollens univerſa hæc, * diviſit ea per
medium, & utraſque partes contra ſe altrinſecus
poſuit: aves autem non diviſit.
11 Deſcenderúntque volucres ſuper cadavera,
& abigebat eas Abram.
C 12 Cúmque ſol occumberet, ſopor irruit ſuper
Abram, & horror magnus, & tenebroſus
invaſit eum.
* Act. 7. a. 6. 13 Dictúmque eſt ad eum: Scito prænoſcens
quòd * peregrinum futurum ſit ſemen
tuum in terra non ſua, & ſubjicient eos ſervituti,
& affligent quadringentis annis.
14 Verumtamen gentem, cui ſerrituri
ſunt, ego judicabo, & poſt hæc egredientur
cum magna ſubſtantia.
15 Tu autem ibis ad patres tuos in pace, ſepultus
in ſenectute bona.
D 16 Generatione autem quarta revertentur
huc: necdum enim completæ ſunt iniquitates
Amorrhæorum uſque ad præſens tempus.
17 Cùm ergo occubuiſſet ſol, facta eſt caligo
tenebroſa, & apparuit clibanus fumans, &
lampas ignis tranſiens inter diviſiones illas.
* Sup. 12. b. 7. & 13. d. 15. Infr. 26. a. 4. Deut. 34. b. 4. 3. Reg. 4. c. 21. 2. Par. 9. f. 26. 18 In illo die * pepigit Dominus fœdus
cum Abram, dicens: Semini tuo dabo terram
hanc à fluvio Ægypti uſque ad fluvium magnum
Euphraten,
19 Cinæos, & Cenezæos, Cedmonæos,
20 Et Hethæos, & Pherezæos, Raphaim
quoque,
21 Et Amorrhæos, Chananæos, & Gergeſæos,
& Jebuſæos.

Caput XVI.

Agar à domina Sarai traditur Abræ uxor: quæ ubi concepiſſet, atque ob id dominam contemneret, ab illa afflicta, fugam init; ſed juſſu Angeli eidem ſubmiſſa, parit Iſmaëlem.

1 IGitur Sarai, uxor Abram, non genuerat li- A
beros: ſed habens ancillam Ægyptiam
nomine Agar,
2 Dixit marito ſuo: Ecce concluſit me
Dominus, ne parerem: ingredere ad ancillam
meam, ſi fortè ſaltem ex illa ſuſcipiam filios.
Cúmque ille acquieſceret deprecanti,
3 Tulit Agar Ægyptiam ancillam ſuam, poſt
annos decem quàm habitare cœperant in terra
Chanaan: & dedit eam viro ſuo uxorem.
4 Qui ingreſſus eſt ad eam. At illa concepiſſe B
ſe videns, deſpexit dominam ſuam.
5 Dixítque Sarai ad Abram: Iniquè agis contra
me: ego dedi ancillam meam in ſinum
tuum, quæ videns quòd conceperit, deſpectui
me habet, judicet Dominus inter me & te.
6 Cui reſpondens Abram: Ecce, ait ancilla
tua in manu tua eſt, utere ea ut libet. Affligente
igitur eam Sarai, fugam iniit.
7 Cúmque inveniſſet eam angelus Domini
juxta fontem aquæ in ſolitudine, qui eſt
in via Sur in deſerto,
8 Dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, unde
venis? & quò vadis? quæ reſpondit: A facie
Sarai dominæ meæ ego fugio.
9 Dixítque ei angelus Domini: Revertere ad C
dominam tuam, & humiliare ſub manu illius.
10 Et rurſum: Multiplicans, inquit, multiplicabo
ſemen tuum, & non numerabitur
præ multitudine.
11 Ac deinceps: Ecce, ait, concepiſti, & paries
filium: vocabíſque nomen ejus Iſmaël, eò
quòd audierit Dominus afflictionem tuam.
12 Hic erit ferus homo, manus ejus contra
omnes, & manus omnium contra eum: & è regione
univerſorum fratrum ſuorum figet tabernacula.
13 Vocavit autem nomen Domini qui loquebatur
ad eam: Tu Deus qui vidiſti me. Dixit
enim: Profectò hîc vidi poſteriora videntis me.
14 Propterea appellavit puteum illum, Pu- Infr.
teum viventis & videntis me. Ipſe eſt inter 24. g. 62.
Cades & Barad.
15 Peperítque Agar Abræ filium: qui vocavit
nomen ejus Iſmael.
16 Octoginta & ſex annorum erat Abram
quando peperit ei Agar Iſmaëlem.

Caput XVII.

Abræ repetuntur promiſſiones, ipſius & Sarai nomina immutantur, circumciſio præcipitur ut fœderis ſignum, filius ex Sara promittitur unà cum ſucceſſu Iſmaëlis, & Abraham circumciſioni præceptum exequitur.

1 POſtquàm verò nonaginta & novem an- A
norum eſſe cœperat, apparuit ei Dominus:
dixítque ad eum: Ego Deus omnipotens:
ambula coram me, & eſto perfectus.
2 Ponámque fœdus meum inter me & te,
& multiplicabo te vehementer nimis.
3 Cecidit Abram pronus in faciem.
4 Dixítque ei Deus: Ego ſum, & pactum
meum

* Eccl. meum tecũ, * eriſque pater multarũ gentium.
44 c.20. 5 Nec ultrà vocabitur nomen tuum Abram:
Rom 4. ſed appellaberis Abraham: quia patrem multa-
c.17. rum gentium conſtitui te.
6 Faciámque te creſcere vehementiſſimè, &
ponã te in gentibus, regéſq; ex te egredientur.
7 Et ſtatuam pactum meum inter me & te,
& inter ſemen tuum poſt te in generationibus
ſuis, fœdere ſempiterno: ut ſim Deus tuus, &
ſeminis tui poſt te.
B 8 Dabóque tibi & ſemini tuo terram pere-
grinationis tuæ, omnem terram Chanaan in
poſſeſſionem æternam, eróque Deus eorum.
* Act.7. 9 Dixit iterùm Deus ad Abraham: * Et tu
a. 8. ergo cuſtodies pactum meum, & ſemen tuum
poſt te in generationibus ſuis.
10 Hoc eſt pactum meum quod obſervabi-
tis inter me & vos, & ſemen tuum poſt te:
Circumcidetur ex vobis omne maſculinum:
11 Et circumcidetis carnem præputij veſtri,
* Lev. ut ſit * in ſignum fœderis inter me & vos.
12 a.3. 12 Infans octo dierum circumcidetur in vo-
Luc.2. c. 21. bis, omne maſculinũ in generationibus veſtris:
Rom. 4 tam vernaculus, quàm emptitius circumcide-
b. 11. tur, & quicunque non fuerit de ſtirpe veſtra:
13 Eritque pactum meum in carne veſtra
in fœdus æternum.
14 Maſculus, cujus præputij caro circum-
ciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo
ſuo: quia pactum meum irritum fecit.
C 15 Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai
uxorem tuam non vocabis Sarai, ſed Saram.
16 Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi fi-
lium cui benedicturus ſum, eritque in natio-
nes, & reges populorum orientur ex eo.
17 Cecidit Abraham in faciem ſuam, & ri-
ſit, dicens in corde ſuo: Putaſne centenario
naſcetur filius? & Sara nonagenaria pariet?
18 Dixítque ad eum: Utinam Iſmaël vi-
vat coram te.
* Inf. 19 Et ait Deus ad Abraham: * Sara uxor
18.c.10. tua pariet tibi filium, vocabíſque nomen ejus,
21. a. 2. Iſaac, & conſtituam pactum meum illi in fœ-
dus ſempiternum, & ſemini ejus poſt eum.
20 Super Iſmaël quoque exaudivi te. ecce,
benedicam ei, & augebo & multiplicabo eum
valdè: duodecim duces generabit, & faciam
illum in gentem magnam.
21 Pactum verò meũ ſtatuam ad Iſaac, quem
pariet tibi Sara tempore iſto in anno altero.
D 22 Cúmque finitus eſſet ſermo loquentis
cum eo, aſcendit Deus ab Abraham.
23 Tulit autem Abraham Iſmaël filiũ ſuum,
& omnes vernaculos domus ſuæ: univerſóſque
quos emerat, cũctos mares ex omnibus viris do-
mus ſuæ: & circumcidit carnem præputij eo-
rum, ſtatim in ipſa die, ſicut præceperat ei Deus.
24 Abraham nonaginta & novem erat anno-
rum quando circumcidit carnem præputij ſui.
25 Et Iſmaël filius tredecim annos impleve-
rat tempore circumciſionis ſuæ.
26 Eadem die circumciſus eſt Abraham &
Iſmaël filius ejus.
27 Et omnes viri domus illius, tam verna-
culi, quàm emptitij & alienigenæ pariter cir-
cumciſi ſunt.

CAPUT XVIII.

Angeli tres ab Abraham hoſpitio ſuſcepti, filium ex Sara promittunt: qua ob id ridens, corripitur. Sodomorum everſio prædicitur, pro quibus Abraham ſæpius deprecatur.

1 APparuit autem ei Dominus in convalle A
Mambre ſedenti in oſtio tabernaculi ſui, H. b. 13.
in ipſo fervore diei. a. 2.
2 Cúmque elevaſſet oculos, apparuerunt ei
tres viri ſtantes propè eum: quos cùm vidiſſet,
cucurrit in occurſum eorum de oſtio taberna-
culi, & adoravit in terram.
3 Et dixit: Domine, ſi inveni gratiam in
oculis tuis, ne tranſeas ſervum tuum:
4 Sed afferam pauxillum aquæ, & lavate pe-
des veſtros, & requieſcite ſub arbore.
5 Ponamque buccellam panis, & confor-
tate cor veſtrum, poſteà tranſibitis: idcircò
enim declinaſtis ad ſervum veſtrum. Qui dixe-
runt: Fac ut locutus es.
6 Feſtinavit Abraham in tabernaculum ad
Saram, dixítque ei: Accelera, tria ſata ſimilæ
commiſce, & fac ſubcinericios panes.
7 Ipſe verò ad armentum cucurrit, & tulit
inde vitulum tenerrimum & optimum, dedít-
que puero: qui feſtinavit & coxit illum.
8 Tulit quoque butyrum & lac, & vitulum
quem coxerat, & poſuit coram eis: ipſe verò
ſtabat juxta eos ſub arbore.
9 Cúmque comediſſent, dixerunt ad eum: B
Ubi eſt Sara uxor tua? ille reſpondit: Ecce in
tabernaculo eſt.
10 Cui dixit: * Revertens veniam ad te tẽpore * Sup.
iſto, vita comite, & habebit filium Sara uxor tua. 17.c.19.
Quo audito, Sara riſit poſt oſtium tabernaculi. Infr. 21. a.1.
11 Erant autem ambo ſenes, provectæque Rom.9.
ætatis, & deſierant Saræ fieri muliebria. b.9.
12 Quæ riſit occultè, dicens: Poſtquam con-
ſenui, & * dominus meus vetulus eſt, volupta- * 1.Pet.
ti operam dabo? 3.a.6.
13 Dixit autem Dominus ad Abraham. Qua-
re riſit Sara, dicẽs: Num verè paritura ſum anus?
14 Numquid Deo quidquam eſt difficile?
juxta condictũ revertar ad te hoc eodem tem-
pore, vita comite, & habebit Sara filium.
15 Negavit Sara dicẽs, non riſi: timore perter-
rita. Dominus autẽ: Non eſt, inquit, ita: ſed riſiſti.
16 Cùm ergo ſurrexiſſent inde viri, direxe-
runt oculos contra Sodomam: & Abraham ſi-
mul gradiebatur, deducens eos.
17 Dixítque Dominus: Num celare potero
Abraham quæ geſturus ſum:
18 Cùm futurus ſit in gentem magnam, ac
robuſtiſſimam, & BENEDICENDÆ ſint in Sup. 12.
illo omnes nationes terræ? a. 3.
19 Scio enim quòd præcepturus ſit filiis ſuis, Inf. 22. d. 18.
& domui ſuæ poſt ſe, ut cuſtodiant viam Do- C
mini, & faciant judicium & juſtitiam: ut ad-
ducat Dominus propter Abraham omnia quæ
locutus eſt ad eum.
20 Dixit itaque Dominus: Clamor Sodo-

morum & Gomorrhæ multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggravatum eſt nimis.
21 Deſcendam & videbo, utrùm clamorem qui venit ad me, opere compleverint: an non eſt ita, ut ſciam.
22 Converteruntque ſe inde, & abierunt Sodomam: Abraham verò adhuc ſtabat coram Domino.
C 23 Et appropinquans ait: Numquid perdes juſtum cum impio?
24 Si fuerint quinquaginta juſti in civitate, peribunt ſimul? & non parces loco illi propter quinquaginta juſtos, ſi fuerint in eo?
25 Abſit à te, ut rem hanc facias, & occidas juſtum cum impio, fiatque juſtus ſicut impius, non eſt hoc tuum: qui judicas omnem terram, nequaquam facies judicium hoc.
26 Dixítque Dominus ad eum: Si invenero Sodomis quinquaginta juſtos in medio civitatis, dimittam omni loco propter eos.
D 27 Reſpondénſque Abraham ait: Quia ſemel cœpi, loquar ad Dominum meum, cùm ſim pulvis & cinis.
28 Quid ſi minus quinquaginta juſtis, quinque fuerint? delebis, propter quadraginta quinque, univerſam urbem? Et ait: Non delebo, ſi invenero ibi quadraginta quinque.
29 Rurſúmque locutus eſt ad eum: Sin autem quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies? Ait: Non percutiam propter quadraginta.
30 Ne quæſo, inquit, indigneris Domine ſi loquar: Quid ſi ibi inventi fuerint triginta? Reſpondit: Non faciam, ſi invenero ibi triginta.
31 Quia ſemel, ait, cœpi, loquar ad Dominum meum: Quid ſi ibi inventi fuerint viginti? Ait: Non interficiam propter viginti.
32 Obſecro, inquit, ne iraſcaris Domine, ſi loquar adhuc ſemel: Quid ſi inventi fuerint ibi decem? Et dixit: Non delebo propter decem.
33 Abiítque Dominus poſtquã ceſſavit loqui ad Abraham: & ille reverſus eſt in locum ſuum.

Caput XIX.

Lot, Angelis hoſpitio ſuſceptis, à Sodomitis vim patitur: cum uxore & utraque filia à Sodomitico ereptus incendio, uxorem in via amiſit: tandémque inebriatus, cum utraque filia inceſtum ignorans commiſit, unde ortum habuerunt Moabitæ & Ammonitæ

A Hebr. 13. a. 2. 1 VEnerúntque duo Angeli Sodomam veſpere, & ſedente Lot in foribus civitatis. Qui cùm vidiſſet eos, ſurrexit, & ivit obviàm eis, adoravítque pronus in terram,
2 Et dixit: Obſecro, domini, declinate in domum pueri veſtri, & manete ibi: lavate pedes veſtros, & manè proficiſcemini in viã veſtram. Qui dixerũt: Minimè, ſed in platea manebimus.
3 Compulit illos oppidò ut diverterent ad eum: ingreſſíſque domum illius fecit convivium, & coxit azyma: & comederunt.
4 Priùs autem quàm irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum à puero uſque ad ſenem, omnis populus ſimul.
5 Vocaverúntque Lot, & dixerunt ei: Ubi ſunt viri qui introierunt ad te nocte? educ illos huc, ut cognoſcamus eos.
6 Egreſſus ad eos Lot, poſt tergum occludens oſtium, ait:
7 Nolite, quæſo, fratres mei, nolite malum hoc facere.
8 Habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt virum: educam eas ad vos, & abutimini eis ſicut vobis placuerit, dummodò viris iſtis nihil mali faciatis, quia ingreſſi ſunt ſub umbra culminis mei. B
9 At illi dixerunt: Recede illuc. Et rurſus: Ingreſſus es, inquiunt, ut advena; numquid ut judices? te ergo ipſum magis quàm hos affligemus. * Vímque faciebant Lot vehementiſſimè: 2 Pet. 2. b. 8.
jamque propè erat ut effringerent fores.
10 Et ecce miſerunt manum viri, & introduxerunt ad ſe Lot, clauſerúntque oſtium:
11 Et eos, qui foris erant, * percuſſerunt cæcitate à minimo uſque ad maximum, ita ut oſtium invenire non poſſent. * Sap. 19. c. 16.
12 Dixerunt autem ad Lot: Habes hìc quempiam tuorum? generum, aut filios, aut filias, omnes qui tui ſunt, educ de urbe hac: C
13 Delebimus enim locum iſtum, eò quòd increverit clamor eorum coram Domino, qui miſit nos ut perdamus illos.
14 Egreſſus itaque Lot, locutus eſt ad generos ſuos, qui accepturi erant filias ejus, & dixit: Surgite, egredimini de loco iſto: quia delebit Dominus civitatem hanc. Et viſus eſt eis quaſi ludens loqui.
15 Cúmque eſſet manè, cogebant eum Angeli, dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, & duas filias quas habes: ne & tu pariter pereas in ſcelere civitatis.
16 Diſſimulante illo, apprehenderunt manum ejus, & manum uxoris, ac duarum filiarum ejus, eò quòd parceret Dominus illi. D
17 * Eduxerúntque eum, & poſuerunt extra civitatem: ibíque locuti ſunt ad eum, dicentes: * Sap. 10. b. 6.
Salva animam tuam: noli reſpicere poſt tergum, nec ſtes in omni circà regione: ſed in monte ſalvum te fac, ne & tu ſimul pereas.
18 Dixítque Lot ad eos: Quæſo Domine mi,
19 Quia invenit ſervus tuus gratiam coram te, & magnificaſti miſericordiam tuam, quam feciſti mecum, ut ſalvares animam meam, nec poſſum in monte ſalvari, ne fortè apprehendat me malum, & moriar:
20 Eſt civitas hæc juxtà, ad quam poſſum fugere, parva, & ſalvabor in ea: numquid non modica eſt, & vivet anima mea?
21 Dixítque ad eum: Ecce etiam in hoc ſuſcepi preces tuas, ut non ſubvertam urbem pro qua locutus es.
22 * Feſtina & ſalvare ibi: quia non potero facere quidquam donec ingrediaris illuc. Idcircò vocatum eſt nomen urbis illius Segor. E
23 Sol egreſſus eſt ſuper terram, & Lot ingreſſus eſt Segor. * Sap. 10. b. 6.
24 * Igitur Dominus pluit ſuper Sodomam & Gomorrham ſulphur & ignem à Domino de cælo: * Deut. 29. d. 23. Iſ. 13. d. 19. Jere. 50.
25 Et ſubvertit civitates has, & omnem circà
regio

regionem, univerſos habitatores urbium, &
cuncta terræ virentia.
26 * Reſpiciénſque uxor ejus poſt ſe, verſa
eſt in ſtatuam ſalis.
27 Abraham autem conſurgens manè, ubi
ſteterat * priùs cum Domino,
28 Intuitus eſt Sodomam & Gomorrham, &
univerſam terram regionis illius: viditque aſcen-
dentem favillam de terra quaſi fornacis fumum.
29 Cùm enim ſubverteret Deus civitates re-
gionis illius, recordatus Abrahæ, liberavit Lot
de ſubverſione urbium in quibus habitaverat.
30 Aſcendítque Lot de Segor, & manſit
in monte, duæ quoque filiæ ejus cum eo (ti-
muerat enim manere in Segor) & manſit in
ſpelunca ipſe, & duæ filiæ ejus cum eo.
31 Dixítque major ad minorem: Pater noſter
ſenex eſt, & nullus virorũ remanſit in terra qui
poſſit ingredi ad nos juxta morẽ univerſæ terræ.
32 Veni, inebriemus eum vino, dormia-
múſque cum eo, ut ſervare poſſimus ex pa-
tre noſtro ſemen.
33 Dederunt itaque patri ſuo bibere vinum
nocte illa. Et ingreſſa eſt major, dormivítque
cum patre: at ille non ſenſit, nec quando ac-
cubuit filia, nec quando ſurrexit.
G 34 Altera quoque die dixit major ad mino-
rem: Ecce dormivi heri cum patre meo, demus
ei bibere vinum etiam hac nocte, & dormies
cum eo, ut ſalvemus ſemen de patre noſtro.
35 Dederunt etiam & illa nocte patri ſuo
bibere vinum, ingreſſaque minor filia, dormi-
vit cum eo: & ne tunc quidem ſenſit quando
concubuerit, vel quando illa ſurrexerit.
36 Conceperunt ergo duæ filiæ Lot de pa-
tre ſuo.
37 Pepererítque major filium & vocavit no-
men ejus Moab: ipſe eſt pater Moabitarum uſ-
que in præſentem diem.
38 Minor quoque peperit filium, & vocavit
nomen ejus Ammon, id eſt, filius populi mei:
ipſe eſt pater Ammonitarum uſque hodie.

Caput XX.

Abrahæ in Geraris peregrinanti uxor à rege tollitur,
quæ ad Domini juſſum cum magnis donis intacta red-
ditur, & Abraham orante ſalus domui regis reſtituitur.

A 1 PRofectus inde Abraham in terram auſtra-
lem, habitavit inter Cades & Sur: & pe-
regrinatus eſt in Geraris.
2 Dixítque de Sara uxore ſua, Soror mea eſt.
Miſit ergo Abimelech rex Geraræ, & tulit eam.
3 Venit autem Deus ad Abimelech per ſom-
nium nocte, & ait illi: En morieris propter mu-
lierem quam tuliſti: habet enim virum.
4 Abimelech verò non tetigerat eam, &
ait: Domine, num gentem ignorantem &
juſtam interficies?
5 Nónne ipſe dixit mihi: Soror mea eſt: &
ipſa ait: Frater meus eſt? in ſimplicitate cordis
mei, & munditia manuum mearum, feci hoc.
B 6 Dixítque ad eum Deus: Et ego ſcio quòd
ſimplici corde feceris: & ideò cuſtodivi te ne
peccares in me, & non dimiſi ut tangeres eam.
7 Nunc ergo redde viro ſuo uxorem, quia
propheta eſt: & orabit pro te, & vives: ſi au-
tem nolueris reddere, ſcito quòd morte morie-
ris tu, & omnia quæ tua ſunt.
8 Statímque de nocte conſurgens Abime-
lech, vocavit omnes ſervos ſuos: & locutus eſt
univerſa verba hæc in auribus eorum, timue-
rúntque omnes viri valdè.
9 Vocavit autem Abimelech etiam Abra-
ham, & dixit ei: Quid feciſti nobis? quid pec-
cavimus in te, quia induxiſti ſuper me & ſuper C
regnum meum peccatum grande? quæ non de-
buiſti facere feciſti nobis.
10 Ruſſúmque expoſtulans, ait: Quid vi-
diſti, ut hoc faceres?
11 Reſpondit Abraham: Cogitavi mecum,
dicens: Forſitan non eſt timor Dei in loco iſto:
& interficient me propter uxorem meam:
12 Aliàs autem & * verè ſoror mea eſt, filia * Sup. 12.
patris mei, & non filia matris meæ, & duxi c. 13.
eam in uxorem.
13 Poſtquam autem eduxit me Deus de do-
mo patris mei, dixi ad eam: * Hanc miſericor- * Inf. 21.
diam facies mecum: In omni loco, ad quem c. 23.
ingrediemur, dices quòd frater tuus ſim.
14 Tulit igitur Abimelech oves & boves, &
ſervos & ancillas, & dedit Abraham: reddidít-
que illi Saram uxorem ſuam,
15 Et ait: Terra coram vobis eſt, ubicum- D
que tibi placuerit habita.
16 Saræ autem dixit: Ecce mille argenteos
dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculo-
rum ad omnes qui tecum ſunt, & quocumque
perrexeris: mementóque te deprehenſam.
17 Orante autem Abraham, ſanavit Deus
Abimelech & uxorem, ancillaſque ejus, & pe-
pererunt:
18 Concluſerat enim Dominus omnem
vulvam domus Abimelech propter Saram
uxorem Abrahæ.

Caput XXI.

Naſcitur Iſaac, circumciditur, & ablactatur, Iſmael
viro cum matre domo pellitur in deſertis victurus. Abi-
melech cum Abraham fœdus medio juramento percuſſit.

1 VIſitavit autem Dominus Saram ſicut * A
promiſerat: & implevit quæ locutus eſt. * Sup. 17.
2 Concepítque & * peperit filium in ſene- c. 19. & 18.
ctute ſua, tempore quo prædixerat ei Deus. b. 10.
3 Vocavítque Abraham nomen filij ſui, * Gal. c. 23.
quem genuit ei Sara, Iſaac: Hebr. 11.
4 Et circumcidit eum octavo die, ſicut * c. 11.
præceperat ei Deus: * Sup. 17 b 10.
5 Cùm centum eſſet annorum: hac quip- Matt. 1.
pe ætate patris, natus eſt Iſaac. a. 2.
6 Dixítque Sara: Riſum fecit mihi Deus:
quicumque audierit, corridebit mihi.
7 Rurſúmque ait: Quis auditurum crederet
Abraham, quòd Sara lactaret filium, quem
peperit ei jam ſeni?
8 Crevit igitur puer, & ablactatus eſt: fe-
cítque Abraham grande convivium in die
ablactationis ejus.
9 Cúmque vidiſſet Sara filium Agar Ægyptiæ

ludentem cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abrahā:
* Gal. 4. d. 30. 10 * Ejice ancillam hanc, & filium ejus: non
enim erit heres filius ancillæ cum filio meo
Iſaac.
11 Durè accepit hoc Abraham pro filio ſuo.
B 12 Cui dixit Deus: Non tibi videatur aſpe-
rum ſuper puero & ſuper ancilla tua: omnia
* Rom. 9. b. 7. Heb. 11. d. 18. quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus: quia *
in Iſaac vocabitur tibi ſemen.
13 Sed & filium ancillæ faciam in gentem
magnam, quia ſemen tuum eſt.
14 Surrexit itaque Abraham manè, & tol-
lens panem & utrem aquæ, impoſuit ſcapulæ
ejus, tradiditque puerum, & dimiſit eam. Quæ
cùm abiiſſet, errabat in ſolitudine Berſabee.
15 Cúmque conſumpta eſſet aqua in utre,
abjecit puerum ſubter unam arborum, quæ
ibi erant.
16 Et abiit, ſeditque è regione procul quan-
tum poteſt arcus jacere. dixit enim: Non vi-
debo morientem puerum: & ſedens contrà,
levavit vocem ſuam & flevit.
17 Exaudivit autem Deus vocem pueri: vo-
cavítque Angelus Dei Agar de cælo, dicens:
Quid agis Agar? noli timere: exaudivit enim
Deus vocem pueri de loco in quo eſt.
C 18 Surge, tolle puerum, & tene manum il-
lius: quia in gentem magnam faciam eum.
19 Aperuítque oculos ejus Deus: quæ
videns puteum aquæ, abiit, & implevit
utrem, deditque puero bibere.
20 Et fuit cum eo: qui crevit, & moratus eſt
in ſolitudine, factúſque eſt juvenis ſagittarius.
21 Habitavítque in deſerto Pharan, & acce-
pit illi mater ſua uxorem de terra Ægypti.
22 Eodem tempore dixit Abimelech, &
Phicol princeps exercitus ejus, ad Abraham:
Deus tecum eſt in univerſis quæ agis.
23 Jura ergo per Deum, ne noceas mihi,
* Sup. 20. c. 13. & poſteris meis, ſtirpíque meæ: ſed juxta mi-
ſericordiam, * quam feci tibi, facies mihi, &
terræ in qua verſatus es advena.
24 Dixítque Abraham: Ego jurabo.
25 Et increpavit Abimelech propter pu-
teum aquæ quem vi abſtulerant ſervi ejus.
26 Reſpondítque Abimelech: Neſcivi quis
fecerit hanc rem: ſed & tu non indicaſti mihi,
& ego non audivi præter hodie.
D 27 Tulit itaque Abraham oves & boves, & de-
dit Abimelech: percuſſerúntque ambo fœdus.
28 Et ſtatuit Abraham ſeptem agnas gregis
ſeorſum.
29 Cui dixit Abimelech: Quid ſibi volunt
ſeptem agnæ iſtæ, quas ſtare feciſti ſeorſum?
30 At ille: Septem, inquit, agnas accipies
de manu mea: ut ſint mihi in teſtimonium,
quoniam ego fodi puteum iſtum.
31 Idcircò vocatus eſt locus ille Berſabee:
quia ibi uterque juravit.
32 Et inierunt fœdus pro puteo juramenti.
33 Surrexit autem Abimelech, & Phicol
Princeps exercitus ejus, reverſíque ſunt in ter-
ram Palæſtinorum. Abraham verò plantavit
nemus in Berſabee, & invocavit ibi nomen
Domini Dei æterni.
34 Et fuit colonus terræ Palæſtinorum die-
bus multis.

CAPUT XXII.

Fides & obedientia Abrahæ in filii ſui præcepta immolatione probatur, ſed ab ipſius immolatione prohibetur ab Angelo, promiſſioneſque ei denuo ob hanc inſignem obedientiam confirmantur; & filii Nachor fratris Abrahæ numerantur.

1 QUæ poſtquam geſta ſunt, * tentavit A
Deus Abraham, & dixit ad eum: Abra- * Judith. 8. c. 22. Heb. 11. d. 17.
ham, Abraham. At ille reſpondit: Adſum.
2 Ait illi: Tolle filium tuum unigenitum,
quem diligis, Iſaac, & vade in terram viſionis:
atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper
unum montium quem monſtravero tibi.
3 Igitur Abraham de nocte conſurgens,
ſtravit aſinum ſuum: ducens ſecum duos ju-
venes, & Iſaac filium ſuum: Cúmque conci-
diſſet ligna in holocauſtum, abiit ad locum
quem præceperat ei Deus.
4 Die autem tertio, elevatis oculis, vidit
locum procul:
5 Dixítque ad pueros ſuos: Expectate hîc
cum aſino: ego & puer illuc uſque properantes,
poſtquam adoraverimus, revertemur ad vos.
6 Tulit quoque ligna holocauſti, & impoſuit B
ſuper Iſaac filium ſuum: ipſe verò portabat in
manibus ignem & gladium. Cúmque duo per-
gerent ſimul,
7 Dixit Iſaac patri ſuo: Pater mi. At ille
reſpondit: Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis
& ligna: ubi eſt victima holocauſti?
8 Dixit autem Abraham: Deus providebit
ſibi victimam holocauſti, fili mi. Pergebant
ergo pariter:
9 Et venerunt ad locum quem oſtenderat ei
Deus, in quo ædificavit altare, & deſuper ligna
cōpoſuit: cúmque alligaſſet Iſaac filium ſuum,
poſuit eum in altare ſuper ſtruem lignorum.
10 * Extendítque manum, & arripuit * Jac. 2. d. 21.
gladium, ut immolaret filium ſuum.
11 Et Ecce Angelus Domini de cælo clama-
vit, dicens: Abraham, Abraham. Qui reſpon-
dit: Adſum.
12 Dixítque ei: Non extendas manum tuam C
ſuper puerum, neque facias illi quidquam:
nunc cognovi quòd times Deum, & non pe-
perciſti unigenito filio tuo propter me.
13 Levavit Abraham oculos ſuos, vidítque
poſt tergum arietem inter vepres hærentem
cornibus, quem aſſumens obtulit holocauſtum * Pſal. 104. a. 9. Eccli. 44. d. 21. 1. Mach. 2. f. 52. Luc. 1. g. 73. Heb. 6. c. 13. d. 17.
pro filio.
14 Appellavítque nomen loci illius, Domi-
nus videt. Unde uſque hodie dicitur: In
monte Dominus videbit.
15 Vocavit autem Angelus Domini Abra-
ham ſecundò de cælo, dicens:
16 * Per memetipſum juravi, dicit Domi-
nus: quia feciſti hanc rem, & non peperciſti
filio tuo unigenito propter me:
17 Benedicam tibi, & multiplicabo ſemen
tuum ſicut ſtellas cæli, & velut arenam quæ
eſt

D eſt in littore maris: poſſidebit ſemen tuum
up. portas inimicorum ſuorum,
3, 18 18 Et * BENEDICENTUR in ſemine tuo om-
16. nes gentes terræ, quia obedíſti voci meæ.
19 Reverſus eſt Abraham ad pueros ſuos,
25. abierúntque Berſabee ſimul, & habitavit ibi.
3. 20 His ita geſtis, nuntiatum eſt Abrahæ
5. quòd Melcha quoque genuiſſet filios Nachor
fratri ſuo,
21 Hus primogenitum, & Buz fratrem
ejus, & Camuel patrem Syrorum,
22 Et Caſed, & Azau, Pheldas quoque &
Jedlaph,
23 Ac Bathuel, de quo nata eſt Rebecca:
octo iſtos genuit Melcha, Nachor fratri Abrahæ
24 Concubina verò illius, nomine Roma, pe-
perit Tabee, & Gaham, & Tahas, & Maacha.

CAPUT XXIII.

Sara mortua plangitur, atque in ſpelunca duplici, quam Abraham ab Ephron cum agro præſenti emit pecunia, ſepelitur.

A 1 VIxit autem Sara centum viginti ſeptem
annis.
2 Et mortua eſt in civitate Arbee, quæ eſt
Hebron, in terra Chanaan: venítque Abraham
ut plangeret & fleret eam.
3 Cúmque ſurrexiſſet ab officio funeris, lo-
cutus eſt ad filios Heth, dicens:
4 Advena ſum & peregrinus apud vos: date
mihi jus ſepulchri vobiſcum, ut ſepeliam mor-
tuum meum.
5 Reſponderunt filij Heth, dicentes:
6 Audi nos domine, princeps Dei es apud
nos: in electis ſepulchris noſtris ſepeli mortuum
tuum: nullúſque te prohibere poterit quin in
monumento ejus ſpelias mortuum tuum.
7 Surrexit Abraham, & adoravit populum
terræ, filios videlicet Heth:
B 8 Dixítque ad eos: Si placet animæ veſtræ
ut ſepeliam mortuum meum, audite me, & in-
tercedite pro me apud Ephron filium Seor:
9 Ut det mihi ſpeluncam duplicem, quam
habet in extrema parte agri ſui: pecunia digna
tradat eam mihi coram vobis in poſſeſſionem
ſepulchri.
10 Habitabat autem Ephron in medio filio-
rum Heth. Reſpondítque Ephron ad Abraham
cunctis audientibus qui ingrediebantur por-
tam civitatis illius, dicens:
C 11 Nequaquam ita fiat, domine mi, ſed tu
magis auſculta quod loquor: Agrum trado ti-
bi, & ſpeluncam quæ in eo eſt, præſentibus
filiis populi mei, ſepeli mortuum tuum.
12 Adoravit Abraham coram populo terræ.
13 Et locutus eſt ad Ephron circumſtante
plebe: Quæſo, ut audias me: Dabo pecuniam
pro agro: ſuſcipe eam, & ſic ſepeliam mor-
tuum meum in eo.
14 Reſpondítque Ephron:
15 Domine mi, audi me: Terra, quam poſ-
tulas, quadringentis ſiclis argenti valet: iſtud
eſt pretium inter me & te: ſed quantum eſt
hoc? ſepeli mortuum tuum.
16 Quod cùm audiſſet Abraham, appendit
pecuniam, quam Ephron poſtulaverat, audien-
tibus filiis Heth, quadringentos ſiclos argenti
probatæ monetæ publicæ.
17 Confirmatúſque eſt ager quondam Ephro- D
nis, in quo erat ſpelunca duplex, reſpiciens
Mambre, tam ipſe, quàm ſpelunca, & omnes ar-
bores ejus in cunctis terminis ejus per circuitū,
18 Abrahæ in poſſeſſionem, videntibus fi-
liis Heth, & cunctis qui intrabant portam
civitatis illius.
19 Atque ita ſepelivit Abraham Saram uxorē
ſuam in ſpelunca agri duplici, quæ reſpiciebat
Mambre. * hæc eſt Hebron in terra Chanaan. * Inf.
20 Et confirmatus eſt ager, & antrum quod 35 d 27.
erat in eo, Abrahæ in poſſeſſionem monumen-
ti à filiis Heth.

CAPUT XXIV.

Servus Abrahæ ab ipſo adjuratus & in Meſopotamiam ad quærendam uxorem Iſaac miſſus, ſigno à Domino petito, Rebeccam invenit, & habito parentum ac fratris ipſiúſque conſenſu adducit ad Iſaac, quam ille ducit in uxorem, & ita ſuper matris morte accipit conſolationem.

1 ERat autem Abraham ſenex, dierúmque A
multorum: & Dominus in cunctis bene-
dixerat ei.
2 Dixítque ad ſervum ſeniorem domus ſuæ,
qui præerat omnibus quæ habebat: Pone ma- * Inf.
num tuam ſubter femur meum, 47 d 29.
3 Ut adjurem te per Dominum Deum cæli
& terræ, ut non accipias uxorem filio meo de
filiabus Chananæorum, inter quos habito:
4 Sed ad terram & cognationem meam profi-
ciſcaris, & inde accipias uxorem filio meo Iſaac.
5 Reſpondit ſervus: Si noluerit mulier venire
mecum in terram hanc, numquid reducere de-
beo filium tuum ad locū, de quo tu egreſſus es?
6 Dixítque Abraham: Cave nequando re-
ducas filium meum illuc.
7 Dominus Deus cæli, qui tulit me de domo
patris mei, & de terra nativitatis meæ, qui locu-
tus eſt mihi, & juravit mihi, dicens: *Semini tuo * Sup.
dabo terram hanc: ipſe mittet Angelum ſuum 12. b. 7.
coram te, & accipies inde uxorem filio meo: 13. c. 15.
15. d. 18.
8 Sin autem mulier noluerit ſequi te, non Infr. 26.
teneberis juramento: filium meum tantùm ne a. 4.
reducas illuc.
9 Poſuit ergo ſervus manū ſub femore Abra-
hā domini ſui, & juravit illi ſuper ſermone hoc.
10 Tulítque decem camelos de grege domi- B
ni ſui, & abiit, ex omnibus bonis ejus portans
ſecum, profectúſque pertexit in Meſopota-
miam ad urbem Nachor.
11 Cúmque Camelos feciſſet accumbere
extra oppidum juxta puteum aquæ veſpere,
tempore quo ſolent mulieres egredi ad hau-
riendam aquam, dixit:
12 Domine Deus domini mei Abraham, oc-
curre, obſecro, mihi hodie, & fac miſericor-
diam cum domino meo Abraham.
13 Ecce ego ſto prope fontem aquæ, & filiæ
habitatorum hujus civitatis egredientur ad
hauriendam aquam.

14 Igitur

14 Igitur puella, cui ego dixero: Inclina hydriam tuam ut bibam: & illa reſponderit, Bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipſa eſt, quam præparaſti ſervo tuo Iſaac: & per hoc intelligã quòd feceris miſericordiam cum domino meo.

15 Necdum intra ſe verba compleverat, & ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel, filij Melchæ uxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in ſcapula ſua:

16 Puella decora nimis, virgóque pulcherrima, & incognita viro: deſcenderat autem ad fontẽ, & impleverat hydriam, ac revertebatur.

C 17 Occurritque ei ſervus, & ait: Pauxillum aquæ mihi ad bibendum præbe de hydria tua.

18 Quæ reſpondit: Bibe domine mi. celeritérque depoſuit hydriam ſuper ulnam ſuam, & dedit ei potum.

19 Cúmque ille bibiſſet, adjecit: Quin & camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibãt.

20 Effundénſque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum ut hauriret aquam: & hauſtam omnibus camelis dedit.

21 Ipſe autem contemplabatur eam tacitus, ſcire volens utrùm proſperum iter ſuum feciſſet Dominus, an non.

22 Poſtquam autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas, appẽdentes ſiclos duos, & armillas totidem pondo ſiclorum decem.

23 Dixítque ad eam: Cujus es filia? indica mihi: eſt in domo patris tui locus ad manendum?

24 Quæ reſpondit: Filia ſum Bathuelis, filij Melchæ, quem peperit ipſi Nachor.

25 Et addidit, dicens: Palearum quoque & fœni plurimum eſt apud nos, & locus ſpatioſus ad manendum.

26 Inclinavit ſe homo, & adoravit Dominũ,

27 Dicens: Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham, qui non abſtulit miſericordiã & veritatem ſuam à domino meo, & recto itinere me perduxit in domũ fratris domini mei.

28 Cucurrit itaque puella, & nuntiavit in domum matris ſuæ omnia quæ audierat.

D 29 Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui feſtinus egreſſus eſt ad hominem, ubi erat fons.

30 Cúmque vidiſſet inaures & armillas in manibus ſororis ſuæ, & audiſſet cuncta verba referentis: Hæc locutus eſt mihi homo: venit ad virum, qui ſtabat juxta Camelos, & prope fontem aquæ:

31 Dixítque ad eum: Ingredere, benedicte Domini: cur foris ſtas? præparavi domum, & locum camelis.

32 Et introduxit eum in hoſpitium: ac deſtravit camelos, deditque paleas & fœnum, & aquam ad lavandos pedes ejus, & virorum qui venerant cum eo.

33 Et appoſitus eſt in conſpectu ejus panis. Qui ait: Non comedam, donec loquar ſermones meos. Reſpondit ei: Loquere.

34 At ille: Servus, inquit Abraham ſum:

35 Et Dominus benedixit domino meo valdè, magnificatúſque eſt: & dedit ei oves & boves, argentum & aurum, ſervos & ancillas, camelos & aſinos.

36 Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in ſenectute ſua, dedítque illi omnia quæ habuerat.

37 Et adjuravit me dominus meus, dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, in quorum terra habito:

38 Sed ad domum patris mei perges, & de cognatione mea accipies uxorem filio meo:

39 Ego verò reſpondi domino meo: Quid ſi noluerit venire mecum mulier?

40 Dominus, ait, in cujus conſpectu ambulo, E
mittet angelum ſuum tecum, & diriget viam tuam: accipiéſque uxorem filio meo de cognatione mea & de domo patris mei.

41 Innocẽs eris à maledictione mea, cùm veneris ad propinquos meos, & non dederint tibi.

42 Veni ergo hodie ad fontẽ aquæ, & dixi: Domine Deus domini mei Abraham, ſi direxiſti viam meam, in qua nunc ambulo,

43 Ecce ſto juxta fontem aquæ; & virgo, quæ egredietur ad hauriendam aquam, audierit à me: Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum ex hydria tua:

44 Et dixerit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis hauriam: ipſa eſt mulier quam præparavit Dominus filio domini mei.

45 Dúmque hæc tacitus mecum volverẽ, apparuit Rebecca veniens cum hydria, quã portabat in ſcapula: deſcenditque ad fontẽ, & hauſit aquam. Et aio ad eam: Da mihi paululũ bibere.

46 Quæ feſtinans depoſuit hydriam de humero, & dixit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis tribuam potum. Bibi, & adaquavit camelos.

47 Interrogavíque eam, & dixi: Cujus es filia? Quæ reſpondit: Filia Bathuelis ſum, filij Nachor, quem peperit ei Melcha. Suſpendi itaque inaures ad ornandam faciem ejus, & ar- F
millas poſui in manibus ejus.

48 Pronúſque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere, ut ſumerem filiam fratris domini mei filio ejus.

49 Quamobrem ſi facitis miſericordiam & veritatem cum domino meo, indicate mihi: ſin autem aliud placet, & hoc dicite mihi, ut vadam ad dextram, ſive ad ſiniſtram.

50 Reſponderúntque Laban & Bathuel: A Domino egreſſus eſt ſermo: non poſſumus extra placitum ejus quidquam aliud loqui tecum.

51 En Rebecca coram te eſt, tolle eam, & proficiſcere, & ſit uxor filij domini tui, ſicut locutus eſt Dominus.

52 Quod cùm audiſſet puer Abraham, procidens adoravit in terram Dominum.

53 Prolatiſque vaſis argenteis, & aureis, ac veſtibus, dedit ea Rebeccæ pro munere, fratribus quoque ejus & matri dona obtulit.

54 Inito convivio, veſcentes pariter & bibentes manſerunt ibi. Surgens autem manè, locutus eſt puer: Dimittite me, ut vadam ad dominum meum.

55 Reſpon

55 Reſponderúntque fratres ejus & mater:
Maneat puella ſaltem decem dies apud nos,
& poſteà proficiſcetur.
56 Nolite, ait, me retinere, quia Domi-
nus direxit viam meam: dimittite me ut per-
gam ad dominum meum.
57 Et dixerunt: Vocemus puellam, &
quæramus ipſius voluntatem.
G 58 Cúmque vocata veniſſet, ſciſcitati ſunt:
Vis ire cum homine iſto? Quæ ait: Vadam.
59 Dimiſerunt ergo eam & nutricem illius,
ſervúmque Abraham, & comites ejus.
60 Imprecantes proſpera ſorori ſuæ, atque
dicentes: Soror noſtra es: creſcas in mille mil-
lia, & poſſideat ſemen tuum portas inimico-
rum ſuorum.
61 Igitur Rebecca & puellæ illius, aſcenſis
camelis, ſecutæ ſunt virum: qui feſtinus re-
vertebatur ad dominum ſuum.
62 Eo autem tempore deambulabat Iſaac
up. d.14. per viam quæ ducit ad Puteum, * cujus no-
men eſt Viventis & videntis: habitabat enim
in terra auſtrali:
63 Et egreſſus fuerat ad meditandum in
agro inclinata jam die: cúmque elevaſſet ocu-
los, vidit camelos venientes procul.
64 Rebecca quoque, conſpecto Iſaac, deſ-
cendit de camelo,
65 Et ait ad puerum: Quis eſt ille homo
qui venit per agrum in occurſum nobis: Di-
xítque ei: Ipſe eſt dominus meus. At illa tol-
lens citò pallium, operuit ſe.
66 Servus autem cuncta quæ geſſerat, nar-
ravit Iſaac.
67 Qui introduxit eam in tabernaculum Sa-
ræ matris ſuæ, & accepit eam uxorem: & in
tantùm dilexit eam, ut dolorem, qui ex morte
matris ejus acciderat, temperaret.

CAPUT XXV.

Abraham multis ex Cetura ſuſceptis filiis quibus munera largitur, relicta Iſaaco hæreditate, mortuus eſt: Iſmaël quoq; poſtquam duodecim genuit duces, moritur. Iſaac pro uxore ſua ſterili precatus, geminos genuit Eſaü & Iacob; quorum major vendidit minori primogenita.

A 1 Abraham verò aliam duxit uxorem nomi-
Par. 1.32. ne Ceturam:
2 Quæ peperit ei Zamran & Jecſan, & Ma-
dan, & Madian, & Jesboc, & Sue.
3 Jecſan quoque genuit Saba, & Dadan.
Filij Dadan fuerunt, Aſſurim, & Latuſim, &
Loomim.
4 At verò ex Madian ortus eſt Epha, &
Opher, & Enoch, & Abida, & Eldaa: omnes
hi filij Ceturæ.
5 Deditque Abraham cuncta quæ poſſede-
rat, Iſaac:
6 Filiis autem concubinarum largitus eſt
munera, & ſeparavit eos ab Iſaac filio ſuo, dum
adhuc ipſe viveret, ad plagam orientalem.
7 Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ, cen-
tum ſeptuaginta quinque anni.
8 Et deficiens mortuus eſt in ſenectute bo-
na, provectæque ætatis, & plenus dierum:
congregatúſque eſt ad populum ſuum.

9 Et ſepelierunt eum Iſaac & Iſmaël filij ſui
in ſpelunca duplici, quæ ſita eſt in agro Ephron
filij Seor Hethæi, è regione Mambre,
10 Quem emerat à filiis Heth: ibi ſepultus
eſt ipſe, & Sara uxor ejus.
11 Et poſt obitum illius benedixit Deus B
Iſaac filio ejus, qui habitabat juxta puteum
nomine Viventis & videntis.
12 Hæ ſunt generationes Iſmaël filij Abrahæ,
quem peperit ei Agar Ægyptia famula Saræ:
13 Et hæc nomina filiorum ejus in vocabu-
lis & generationibus ſuis. * Primogenitus Iſ- * 1.Par.
maëlis Nabajoth, deinde Cedar, & Adbeel, 1.b.29.
& Mabſam,
14 Maſma quoque, & Duma, & Maſſa,
15 Hadar, & Thema, & Jethur, & Na-
phis, & Cedma.
16 Iſti ſunt filii Iſmaëlis: & hæc nomina
per caſtella & oppida eorum, duodecim prin-
cipes tribuum ſuarum.
17 Et facti ſunt anni vitæ Iſmaëlis centum
triginta ſeptem, deficiénſque mortuus eſt, &
appoſitus ad populum ſuum.
18 Habitavit autem ab Hevila uſque Sur, C
quæ reſpicit Ægyptum introëuntibus Aſſyrios,
coram cunctis fratribus ſuis obiit.
19 Hæ quoque ſunt generationes Iſaac filii
Abraham: Abraham genuit Iſaac:
20 Qui cùm quadraginta eſſet annorum,
duxit uxorem Rebeccam filiam Bathuelis Syri
de Meſopotamia, ſororem Laban.
21 Deprecatúſque eſt Iſaac Dominum pro
uxore ſua, eò quòd eſſet ſterilis: qui exaudivit
eum, & dedit conceptum Rebeccæ.
22 Sed collidebantur in utero ejus parvuli;
quæ ait: Si ſic mihi futurum erat, quid neceſſe
fuit concipere? Perrexítque ut conſuleret Do-
minum.
23 Qui reſpondens ait: * Duæ gentes ſunt * Rom.
in utero tuo, & duo populi ex ventre tuo di- 9.c.10.
videntur, populúſque populum ſuperabit, &
major ſerviet minori.
24 Jam tempus pariendi advenerat, & ecce
gemini in utero ejus reperti ſunt.
25 * Qui prior egreſſus eſt, rufus erat, & * Oſee
totus in morem pellis hiſpidus: vocatúmque 12.a.3. D
eſt nomen ejus Eſaü. * Protinus alter egrediens, * Mat 1.
plantam fratris tenebat manu: & idcircò ap- a.2.
pellavit eum Jacob.
26 Sexagenarius erat Iſaac quando nati ſunt
ei parvuli.
27 Quibus adultis, factus eſt Eſaü vir gna-
rus venandi, & homo agricola: Jacob autem
vir ſimplex habitabat in tabernaculis.
28 Iſaac amabat Eſaü, eò quòd de venationibꝰ
illius veſceretur: & Rebecca diligebat Jacob.
29 Coxit autem Jacob pulmentum: ad
quem cùm veniſſet Eſaü de agro laſſus,
30 Ait: Da mihi de coctione hac rufa, quia
oppidò laſſus ſum. Quam ob cauſam vocatum
eſt nomen ejus * Edom. * Abd.
31 Cui dixit Jacob: Vende mihi primoge- a.1. Heb. 12.
nita tua. c.16.

32 Ille reſpondit: En morior, quid mihi proderunt primogenita?

33 Ait Jacob: Jura ergo mihi. Juravit ei Eſaü, & vendidit primogenita.

34 Et ſic accepto pane & lentis edulio, comedit, & bibit, & abiit; parvipendens quòd primogenita vendidiſſet.

CAPUT XXVI.

Iſaac ob famem in Geraris peregrinatus, poſt acceptam Terræ promiſſionem & ſeminis benedictionem, reprehenditur ab Abimelech, quòd Rebeccam dixerit ſuam eſſe ſororem: & paſtoribus ipſorum pro puteis jurgantibus, Abimelech cum Iſaac fœdus percuſſit. Eſaü uxores accipit.

A 1 ORta autem fame ſuper terram, poſt eam ſterilitatem quæ acciderat in diebus Abraham, abiit Iſaac ad Abimelech regem Palæſtinorum in Gerara.

2 Apparuítque ei Dominus, & ait: Ne deſcendas in Ægyptum, ſed quieſce in terra quam dixero tibi.

3 Et peregrinare in ea, eróque tecum, & benedicam tibi: tibi enim & ſemini tuo dabo univerſas regiones has, * complens juramentum quod ſpopondi Abraham patri tuo.

*Sup. 12.b.7. 15.d.18.

4 Et multiplicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cæli: dabóque poſteris tuis univerſas regiones

B has: & BENEDICENTUR in ſemine tuo omnes gentes terræ,

*Sup. 22.a.3. 18.c.18. 22.d.17. Inf. 28.a.14.

5 Eò quod obedierit Abraham voci meæ, & cuſtodierit præcepta & mandata mea, & ceremonias legéſque ſervaverit.

6 Manſit itaque Iſaac in Geraris.

7 Qui cum interrogaretur à viris loci illius ſuper uxore ſua, reſpondit: Soror mea eſt: timuerat enim confiteri quòd ſibi eſſet ſociata conjugio, reputans ne fortè interficerent eum propter illius pulchritudinem.

8 Cúmque pertranſiſſent dies plurimi, & ibidem moraretur, proſpiciens Abimelech rex Palæſtinorum per feneſtram, vidit eum jocantem cum Rebecca uxore ſua.

9 Et accerſito eo, ait: Perſpicuum eſt quòd uxor tua ſit: cur mentitus es eam ſororem tuam eſſe? Reſpondit: timui ne morerer propter eam.

C 10 Dixitque Abimelech: Quare impoſuiſti nobis? potuit coïre quiſpiam de populo cum uxore tua, & induxeras ſuper nos grande peccatum. Præcepítque omni populo, dicens:

11 Qui tetigerit hominis hujus uxorem, morte morietur.

12 Sevit autem Iſaac in terra illa, & invenit in ipſo anno centuplum: benedixítque ei Dñs.

13 Et locupletatus eſt homo & ibat proficiens atque ſuccreſcens, donec magnus vehementer effectus eſt:

14 Habuit quoque poſſeſſiones ovium & armentorum, & familiæ plurimùm. Ob hoc invidentes ei Palæſtini,

D 15 Omnes puteos, quos foderant ſervi patris illius Abraham, illo tempore obſtruxerunt, implentes humo:

16 In tantum, ut ipſe Abimelech diceret ad Iſaac: Recede à nobis, quoniam potentior nobis factus es valdè.

17 Et ille diſcedens, ut veniret ad torrentem Geraræ, habitarétque ibi:

18 Rurſum fodit alios puteos, quos foderant ſervi patris ſui Abraham, & quos illo mortuo, olim obſtruxerāt Philiſthiim: appellavítque eos eiſdem nominibus quibus antè pater vocaverat.

19 Foderúntque in Torrente, & reperenunt aquam vivam.

20 Sed & ibi jurgium fuit paſtorum Geraræ adverſus paſtores Iſaac, dicentium: Noſtra eſt aqua. quam ob rem nomen putei, ex eo quod acciderat, vocavit Calumniam.

21 Foderunt autem & alium: & pro illo quoque rixati ſunt, appellavítque eum, Inimicitias. E

22 Profectus inde fodit alium puteum, pro quo non contenderunt: itaque vocavit nomen ejus, Latitudo, dicens: Nunc dilatavit nos Dominus, & fecit creſcere ſuper terram.

23 Aſcendit autem ex illo loco in Berſabee,

24 Ubi apparuit ei Dominus in ipſa nocte, dicens: Ego ſum Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum ſum: benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum propter ſervum meum Abraham.

25 Itaque ædificavit ibi altare: & invocato nomine Domini, extendit tabernaculum: præcepítque ſervis ſuis ut foderent puteum. F

26 Ad quem locum cùm veniſſent de Geraris, Abimelech, & Ochozath amicus illius, & Phicol dux militum,

27 Locutus eſt eis Iſaac: Quid veniſtis ad me, hominem quem odiſtis, & expuliſtis à vobis?

28 Qui reſponderunt: Vidimus tecum eſſe Dominum, & idcircò nos diximus: Sit juramentum inter nos, & ineamus fœdus,

29 Ut non facias nobis quidquam mali, ſicut & nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus quod te læderet: ſed cum pace dimiſimus auctum benedictione Domini.

30 Fecit ergo eis convivium, & poſt cibum & potum

31 Surgentes manè, juraverunt ſibi mutuò: dimiſítque eos Iſaac pacificè in locum ſuum. G

32 Ecce autem venerunt in ipſo die ſervi Iſaac, annuntiantes ei de puteo quem foderant, atque dicentes: Invenimus aquam.

33 Unde appellavit eum, Abundantiam: & nomen urbi impoſitum eſt Berſabee, uſque in præſentem diem.

34 Eſaü verò quadragenarius duxit uxores, Judith filiam Beeri Hethæi, & Baſemath filiam Elon ejuſdem loci:

35 * Quæ ambæ offenderant animum Iſaac & Rebeccæ. * Inf. 27.g.46.

CAPUT XXVII.

Jacob matris conſilio benedictionem loco Eſaü accipit; ad cujus odium fugiendum monetur à matre ut in Haran ad Laban concedat.

1 SEnuit autem Iſaac, & caligaverunt oculi ejus, & videre non poterat: vocavítque Eſaü filium ſuum majorem, & dixit ei: Fili mi? Qui reſpondit: Adſum. A

2 Cui

2 Cui pater: Vides, inquit, quòd ſenue-
rim, & ignorem diem mortis meæ.
3 Sume arma tua, pharetram, & arcum,
& egredere foras: cúmque venatu aliquid ap-
prehenderis,
4 Fac mihi inde pulmentum ſicut velle me
noſti, & affer ut comedam: & benedicat tibi
anima mea antequam moriar.
5 Quod cùm audiſſet Rebecca, & ille abiiſ-
ſet in agrum ut juſſionem patris impleret,
6 Dixit filio ſuo Jacob: Audivi patrem tuum
loquentem cum Eſaü fratre tuo, & dicentem ei:
B 7 Affer mihi de venatione tua, & fac ci-
bos ut comedam, & benedicam tibi coram
Domino antequam moriar.
8 Nunc ergo fili mi, acquieſce conſiliis meis:
9 Et pergens ad gregem, affer mihi duos
hœdos optimos, ut faciam ex eis eſcas patri
tuo, quibus libenter veſcitur:
10 Quas cùm intuleris, & comederit, be-
nedicat tibi priuſquam moriatur.
11 Cui ille reſpondit: Noſti quòd Eſaü
frater meus homo piloſus ſit, & ego lenis:
12 Si attrectaverit me pater meus, & ſenſe-
rit, timeo ne putet me ſibi voluiſſe illudere, &
inducam ſuper me maledictionem pro bene-
dictione.
13 Ad quem mater: In me ſit, ait, iſta ma-
ledictio, fili mi: tantùm audi vocem meam, &
pergens affer quæ dixi.
14 Abiit, & attulit, deditque matri. Para-
vit illa cibos, ſicut velle noverat patrem illius.
15 Et veſtibus Eſaü valdè bonis, quas apud
ſe habebat domi induit eum:
16 Pelliculáſque hœdorum circumdedit
manibus, & colli nuda protexit.
17 Deditque pulmentum, & panes, quos
coxerat, tradidit.
C 18 Quibus illatis, dixit: Pater mi? At ille
reſpondit: Audio. Quis es tu fili mi?
19 Dixitque Jacob. Ego ſum primogeni-
tus tuus Eſaü: feci ſicut præcepiſti mihi: ſur-
ge, ſede, & comede de venatione mea, ut be-
nedicat mihi anima tua.
20 Rurſúmque Iſaac ad filium ſuum: Quo
modo, inquit, tam citò invenire potuiſti, fili
mi? Qui reſpondit: Voluntas Dei fuit ut citò
occurreret mihi quod volebam.
21 Dixítque Iſaac: Accede huc, ut tangam
te fili mi, & probem utrùm tu ſis filius meus
Eſaü, an non.
22 Acceſſit ille ad patrem, & palpato eo,
dixit Iſaac: Vox quidem, vox Jacob eſt: ſed
manus, manus ſunt Eſaü.
23 Et non cognovit eum, quia piloſæ ma-
nus ſimilitudinem majoris expreſſerant. Bene-
dicens ergo illi,
24 Ait: Tu es filius meus Eſaü? Reſpon-
dit, Ego ſum.
D 25 At ille: Affer mihi, inquit, cibos de
venatione tua, fili mi, ut benedicat tibi ani-
ma mea. Quos cùm oblatos comediſſet, ob-
tulit ei etiam vinum: quo hauſto,
26 Dixit ad eum: Accede ad me, & da
mihi oſculum, fili mi.
27 Acceſſit, & oſculatus eſt eum. Statim-
que ut ſenſit veſtimentorum illius fragrantiam,
benedicens illi, ait: Ecce odor filij mei ſicut
odor agri pleni, cui benedixit Dominus.
28 Det tibi Deus de rore cœli, & de pin-
guedine terræ, abundantiam frumenti & vini.
29 Et ſerviant tibi populi, & adorent te tri-
bus: eſto dominus fratrum tuorum, & incur-
ventur ante te filij matris tuæ: qui maledixerit
tibi, ſit ille maledictus: & qui benedixerit tibi
benedictionibus repleatur.
30 Vix Iſaac ſermonem impleverat: & E
egreſſo Jacob foras, venit Eſaü,
31 Coctóſque de venatione cibos intulit
patri, dicens: Surge pater mi, & comede de
venatione filij tui: ut benedicat mihi anima tua.
32 Dixítque illi Iſaac: Quis enim es tu?
Qui reſpondit: Ego ſum filius tuus primoge-
nitus Eſaü.
33 Expavit Iſaac ſtupore vehementi: & ul-
trà quàm credi poteſt, admirans, ait: Quis igi-
tur ille eſt qui dudum captam venationem at-
tulit mihi, & comedi ex omnibus priuſquam tu
venires? benedixíque ei, & erit benedictus.
34 Auditis Eſaü ſermonibus patris, irrugiit
clamore magno: & conſternatus ait: Benedic
etiam & mihi, pater mi.
35 Qui ait: Venit germanus tuus fraudu-
lenter, & accepit benedictionem tuam.
36 At ille ſubjunxit: Juſtè vocatum eſt no- F
men ejus Jacob: ſupplantavit enim me en al-
tera vice: primogenita mea ante tulit, & * Sup. 25.d.33
nunc ſecundò ſurripuit benedictionem meam.
Rurſúmque ad patrem: Numquid non reſer-
vaſti, ait, & mihi benedictionem?
37 Reſpondit Iſaac: Dominum tuum illum
conſtitui, & omnes fratres ejus ſervituti illius
ſubjugavi: frumento & vino ſtabilivi eum, &
tibi poſt hæc, fili mi, ultrà quid faciam?
38 Cui Eſaü: Num unam, inquit, tantùm
benedictionem habes, pater? mihi quoque obſe-
cro ut benedicas. Cúmq; ejulatu magno fleret,
39 Motus Iſaac, dixit ad eum: * In pin- * Heb. 11.d.20.
guedine terræ, & in rore cæli deſuper,
40 Erit benedictio tua. Vives in gladio, &
fratri tuo ſervies: tempúſque veniet, cùm ex-
cutias & ſolvas jugum ejus de cervicibus tuis. G
41 Oderat ergo ſemper Eſaü Jacob pro be-
nedictione qua benedixerat ei pater: dixítque
in corde ſuo: * Venient dies luctus patris mei, * Abd. c. 10.
& occidam Jacob fratrem meum.
42 Nuntiata ſunt hæc Rebeccæ: quæ mit-
tens & vocans Jacob filium ſuum, dixit ad eum:
Ecce Eſaü frater tuus minatur ut occidat te.
43 Nunc ergo, fili mi, audi vocem meam,
& conſurgens fuge ad Laban fratrem meum
in Haran:
44 Habitabíſque cum eo dies paucos, donec
requieſcat furor fratris tui,
45 Et ceſſet indignatio ejus, obliviſcatúr-
que eorum quæ feciſti in eum: poſteà mittam,

& adducam te inde huc. cur utroque orbabor filio in uno die?

Sup. 26. e. 35. 46 Dixitque Rebecca ad Iſaac: Tædet me vitæ meæ propter filias Heth: ſi acceperit Jacob uxorem de ſtirpe hujus terræ, nolo vivere.

CAPUT XXVIII.

Jacob accepta à Patre benedictione, in Meſopotamiam tranſiens, videt in ſomnis ſcalam cui innitebatur Dominus: & accepta de terra ac ſeminis multiplicatione promiſſione, experrectus votum Deo vovet.

A 1 VOcavit itaque Iſaac Jacob, & benedixit eum, præcepitque ei dicens: Noli accipere conjugem de genere Chanaan:

2 Sed vade, & proficiſcere in Meſopotamiam Syriæ, ad domum Bathuel patris matris tuæ, & accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi tui.

3 Deus autem omnipotens benedicat tibi, & creſcere te faciat, atque multiplicet: ut ſis in turbas populorum.

4 Et det tibi benedictiones Abrahæ, & ſemini tuo poſt te: ut poſſideas terram peregrinationis tuæ, quam pollicitus eſt avo tuo.

* Oſee 12 d 11. 5 * Cúmque dimiſiſſet eum Iſaac, profectus venit in Meſopotamiam Syriæ ad Laban filium Bathuel Syri, fratrem Rebeccæ matris ſuæ.

B 6 Videns autem Eſaü quòd benedixiſſet pater ſuus Jacob, & miſiſſet eum in Meſopotamiam Syriæ, ut inde uxorem duceret; & quòd poſt benedictionem præcepiſſet ei, dicens: Non accipies uxorem de filiabus Chanaan:

7 Quòdque obediens Jacob parentibus ſuis iſſet in Syriam:

8 Probans quoque quòd non libenter aſpiceret filias Chanaan pater ſuus:

9 Ivit ad Iſmaëlem, & duxit uxorem, abſque iis quas prius habebat, Maheleth filiam Iſmaël filii Abraham, ſororem Nabajoth.

10 Igitur egreſſus Jacob de Berſabee pergebat Haran.

11 Cúmque veniſſet ad quemdam locum, & vellet in eo requieſcere poſt ſolis occubitum, tulit de lapidibus qui jacebant, & ſupponens capiti ſuo, dormivit in eodem loco.

C 12 Viditque in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cælum: Angelos quoque Dei aſcendentes & deſcendentes per eam.

13 Et Dominum innixum ſcalæ dicentem

* Inf. 35. a. 1. 48. a. 3. ſibi: * Ego ſum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Iſaac: Terram, in qua dormis, tibi dabo & ſemini tuo.

14 Eritque ſemen tuum quaſi pulvis terræ:

* Deut. 12 c 20. 19. b 8. † Sup. 26. b. 4. * dilataberis ad Occidentem, & Orientem, & Septentrionem, & Meridiem: & † BENEDICENTUR IN TE & in ſemine tuo cunctæ tribus terræ.

15 Et ero cuſtos tuus quocumque perrexeris, & reducam te in terram hanc: nec dimittam niſi complevero univerſa quæ dixi.

16 Cúmque evigilaſſet Jacob de ſomno, ait: Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam.

D 17 Pavénſque, Quam terribilis eſt, inquit, locus iſte! non eſt hic aliud niſi Domus Dei, & porta cæli.

18 Surgens ergo Jacob manè, tulit lapidem quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulum, * fundens oleum deſuper. * Inf. 31. b. 13.

19 Appellavítque nomen urbis Bethel, quæ priùs Luza vocabatur.

20 Vovit etiam votum, dicens: Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum,

21 Reverſúſque fuero proſperè ad domum patris mei: erit mihi Dominus in Deum,

22 Et lapis iſte, quem erexi in titulum, vocabitur Domus Dei: cunctorúmque quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.

CAPUT XXIX.

Jacob à Laban ſuſceptus, ſeptem annis illi pacto inito pro Rachel filia ſervivit; cui cùm ſuppoſita eſſet Lia, ſeptem alios annos pro eadem implere coactus eſt: Rachele autem ſterili, Lia quatuor peperit filios.

1 PRofectus ergo Jacob venit in terram Orientalem. A

2 Et vidit puteum in agro, tres quoque greges ovium accubantes juxta eum: nam ex illo adaquabantur pecora, & os ejus grandi lapide claudebatur.

3 Moríſque erat ut cunctis ovibus congregatis devolverent lapidem, & refectis gregibus rurſum ſuper os putei ponerent.

4 Dixítque ad paſtores: Fratres, unde eſtis? Qui reſponderunt: De Haran.

5 Quos interrogans, Numquid, ait, noſtis Laban filium Nachor? Dixerunt: Novimus.

6 Sanúſne eſt? inquit: Valet, inquiunt: & ecce Rachel filia ejus venit cum grege ſuo.

7 Dixítque Jacob: Adhuc multum diei ſupereſt, nec eſt tempus ut reducantur ad caulas greges: date antè potum ovibus, & ſic eas ad paſtum reducite.

8 Qui reſponderunt: Non poſſumus, donec omnia pecora congregentur, & amoveamus lapidem de ore putei, ut adaquemus greges. B

9 Adhuc loquebantur, & ecce Rachel veniebat cum ovibus patris ſui: nam gregem ipſa paſcebat.

10 Quam cùm vidiſſet Jacob, & ſciret conſobrinam ſuam, ovéſque Laban avunculi ſui: amovit lapidem quo puteus claudebatur.

11 Et adaquato grege, oſculatus eſt eam: & elevata voce flevit,

12 Et indicavit ei quòd frater eſſet patris ſui, & filius Rebeccæ: at illa feſtinans nuntiavit patri ſuo.

13 Qui cùm audiſſet veniſſe Jacob filium ſororis ſuæ, cucurrit obviàm ei, complexúſque eum, & in oſcula ruens, duxit in domum ſuam. Auditis autem cauſis itineris,

14 Reſpondit: Os meum es, & caro mea. Et poſtquam impleti ſunt dies menſis unius,

15 Dixit ei: Num quia frater meus es, gratis ſervies mihi? dic quid mercedis accipias.

16 Habebat verò duas filias, nomen majoris Lia: minor verò appellabatur Rachel.

17 Sed

17 Sed Lia lippis erat oculis: Rachel decora facie, & venuſto aſpectu.
C 18 Quam diligens Jacob, ait: Serviam tibi
pro Rachel filia tua minore, ſeptem annis.
19 Reſpondit Laban: Melius eſt ut tibi
eam dem quàm alteri viro, mane apud me.
20 Servivit ergo Jacob pro Rachel ſeptem
annis: & videbantur illi pauci dies præ amoris
magnitudine.
21 Dixítque ad Laban: Da mihi uxorem
meam: quia jam tempus impletum eſt, ut ingrediar ad illam.
22 Qui vocatis multis amicorum turbis ad
convivium, fecit nuptias.
23 Et veſpere Liam filiam ſuam introduxit
ad eum,
24 Dans ancillam filiæ, Zelpham nomine.
Ad quam cùm ex more Jacob fuiſſet ingreſſus,
facto manè vidit Liam:
25 Et dixit ad ſocerum ſuum: Quid eſt
quod facere voluiſti? nónne pro Rachel ſervivi tibi? quare impoſuiſti mihi?
26 Reſpondit Laban: Non eſt in loco noſtro conſuetudinis, ut minores antè tradamus
ad nuptias.
D 27 Imple hebdomadam dierum hujus copulæ: & hanc quoque dabo tibi pro opere
quo ſerviturus es mihi ſeptem annis aliis.
28 Acquievit placito: & hebdomada tranſacta, Rachel duxit uxorem:
29 Cui pater ſervam Balam tradiderat.
30 Tandémque potitus optatis nuptiis,
amorem ſequentis priori prætulit, ſerviens
apud eum ſeptem annis aliis.
31 Videns autem Dominus quod deſpiceret Liam, aperuit vulvam ejus, ſorore ſterili
permanente.
32 Quæ conceptum genuit filium, vocavítque nomen ejus Ruben, dicens: Vidit Dominus
humilitatem meam, nunc amabit me vir meus.
33 Rurſúmque concepit & peperit filium,
& ait: Quoniam audivit me Dominus haberi
contemptui, dedit etiam iſtum mihi, vocavítque nomen ejus Simeon.
34 Concepítque tertiò, & genuit alium
filium: dixítque: Nunc quoque copulabitur
mihi maritus meus, eò quòd pepererim ei tres
filios: & idcircò appellavit nomen ejus, Levi.
35 Quartò concepit, & peperit filium, &
ait: Modò confitebor Domino. * & ob hoc
vocavit eum, Judam: ceſſavítque parere.

* Mat. 1. a. 2.

Caput XXX.

Rachel ſterilis & Lia parere ceſſans ancillas ſuas marito tradunt, ex quibus ſingulæ binos ſuſcipiunt filios: præter quos Lia duos alios & filiam parit: Rachel verò Ioſeph: quibus natis, Laban de mercede paciſcitur cum Iacob, qui hoc modo plurimùm ditatus eſt.

A 1 CErnens autem Rachel quòd infecunda
eſſet, invidit ſorori ſuæ, & ait marito
ſuo: Da mihi liberos, alioquin moriar.
2 Cui iratus reſpondit Jacob: Num pro
Deo ego ſum, qui privavit te fructu ventris tui?
3 At illa: Habeo, inquit, famulam Balam: ingredere ad illam, ut pariat ſuper genua mea, & habeam ex illa filios.
4 Dedítque illi Balam in conjugium, quæ,
5 Ingreſſo ad ſe viro, concepit, & peperit
filium.
6 Dixítque Rachel: Judicavit mihi Dominus, & exaudivit vocem meam, dans mihi filium: idcircò appellavit nomen ejus, Dan.
7 Rurſúmque Bala concipiens peperit alterum, B
8 Pro quo ait Rachel: Comparavit me
Deus cum ſorore mea, & invalui: vocavítque
eum, Nephthali.
9 Sentiens Lia quòd parere deſiiſſet, Zelpham ancillam ſuam marito tradidit.
10 Qua poſt conceptum edente filium,
11 Dixit: Feliciter. & idcircò vocavit nomen ejus, Gad.
12 Peperit quoque Zelpha alterum.
13 Dixítque Lia: Hoc pro beatitudine mea:
Beatam quippe me dicent mulieres. propterea
appellavit eum, Aſer.
14 Egreſſus autem Ruben tempore meſſis
triticeæ in agrum, reperit mandragoras: quas
matri Liæ detulit. Dixítque Rachel: Da mihi
partem de mandragoris filij tui.
15 Illa reſpondit: Parúmne tibi videtur, C
quòd præripueris maritum mihi, niſi etiam
mandragoras filii mei tuleris? Ait Rachel: Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filii tui.
16 Redeuntíque ad veſperam Jacob de agro,
egreſſa eſt in occurſum ejus Lia, & Ad me, inquit, intrabis: quia mercede conduxi te pro
mandragoris filii mei. Dormivítque cum ea
nocte illa.
17 Et exaudivit Deus preces ejus: concepítque & peperit filium quintum,
18 Et ait: Dedit Deus mercedem mihi,
quia dedi ancillam meam viro meo. appellavítque nomen ejus, Iſſachar.
19 Rurſum Lia concipiens, peperit ſextum filium,
20 Et ait: Dotavit me Deus dote bona:
etiam hac vice mecum erit maritus meus, eò
quòd genuerim ei ſex filios: & idcircò appellavit nomen ejus, Zabulon.
21 Poſt quem peperit filiam, nomine Dinam. D
22 Recordatus quoque Dominus Rachelis,
exaudivit eam, & aperuit vulvam ejus.
23 Quæ concepit & peperit filium, dicens:
Abſtulit Deus opprobrium meum.
24 Et vocavit nomen ejus Joſeph, dicens:
Addat mihi Dominus filium alterum.
25 Nato autem Joſeph, dixit Jacob ſocero
ſuo: Dimitte me ut revertar in patriam, &
ad terram meam.
26 Da mihi uxores, & liberos meos, pro
quibus ſervivi tibi, ut abeam: tu noſti ſervitutem qua ſervivi tibi.
27 Ait illi Laban: Inveniam gratiam in
conſpectu tuo: experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te:
28 Conſtitue mercedem tuam quam dem
tibi.

29 At ille reſpondit: Tu noſti quomodo
ſervierim tibi, & quanta in manibus meis fue-
rit poſſeſſio tua.
30 Modicum habuiſti antequam venirem ad
te, & nunc dives effectus es: benedixítque tibi
Dominus ad introitum meum. Juſtum eſt igitur
ut aliquando provideam etiam domui meæ.
31 Dixítque Laban: Quid tibi dabo? At
ille ait: Nihil volo: ſed ſi feceris quod poſtu-
lo, iterùm paſcam, & cuſtodiam pecora tua.
32 Gyra omnes greges tuos, & ſepara cun-
ctas oves varias & ſparſo vellere: & quodcum-
que furvum, & maculoſum, variúmque fuerit,
tam in ovibus quàm in capris, erit merces mea.
33 Reſpondebítque mihi cras juſtitia mea,
quando placiti tempus advenerit coram te: &
omnia quæ non fuerint varia, & maculoſa, &
furva, tam in ovibus quàm in capris, furti me
arguent.
34 Dixítq; Laban: Gratum habeo quod petis.
F 35 Et ſeparavit in die illa, capras, & oves,
& hircos, & arietes, varios atque maculoſos:
cunctum autem gregem unicolorem, id eſt,
albi & nigri velleris, tradidit in manu filiorum
ſuorum.
36 Et poſuit ſpatium itineris trium dierum
inter ſe & generum, qui paſcebat reliquos
greges ejus.
37 Tollens ergo Jacob virgas populeas viri-
des, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte
decorticavit eas: detractíſque corticibus, in his
quæ ſpoliata fuerant candor apparuit: illa verò
quæ integra fuerant, viridia permanſerunt: at-
que in hunc modum color effectus eſt varius.
38 Poſuítque eas in canalibus, ubi effun-
debatur aqua: ut cùm veniſſent greges ad bi-
bendum, ante oculos haberent virgas, & in
aſpectu earum conciperent.
G 39 Factúmque eſt ut in ipſo calore coïtus
oves intuerentur virgas, & parerent maculoſa,
& varia, & diverſo colore reſperſa.
40 Diviſítque gregem Jacob, & poſuit vir-
gas in canalibus ante oculos arietum: erant
autem alba & nigra quæque, Laban: cetera ve-
rò, Jacob, ſeparatis inter ſe gregibus.
41 Igitur quando primo tempore aſcende-
bantur oves, ponebat Jacob virgas in canali-
bus aquarum ante oculos arietum & ovium,
ut in earum contemplatione conciperent:
42 Quando verò ſerotina admiſſura erat, &
conceptus extremus, non ponebat eas. Factá-
que ſunt ea quæ erant ſerotina, Laban: &
quæ primi temporis, Jacob.
43 Ditatúſque eſt homo ultra modum, &
habuit greges multos, ancillas & ſervos, ca-
melos & aſinos.

CAPUT XXXI.

Jacob, jubente Domino, ad patrem cum omnibus ſuis tacitus revertitur quem Laban inſequitur: Rachel autem patris idolis ablatis, ipſum quærentem aſtu decipit: tandémque poſt varias querelas & jurgia, Jacob & Laban inito fœdere, ad propria quiſque diſcedit.

A 1 POſtquam autem audivit verba filiorum
Laban dicentium: Tulit Jacob omnia
quæ fuerunt patris noſtri, & de illius facul-
tate ditatus, factus eſt inclytus:
2 Animadvertit quoque faciem Laban, quòd
non eſſet erga ſe ſicut heri & nudiuſtertius,
3 Maximè dicente ſibi Domino: Reverte-
re in terram patrum tuorum, & ad generatio-
nem tuam, eróque tecum.
4 Miſit, & vocavit Rachel & Liam in
agrum, ubi paſcebat greges,
5 Dixítque eis: Video faciem patris veſtri
quòd non ſit erga me ſicut heri & nudiuſter-
tius: Deus autem patris mei fuit mecum.
6 Et ipſæ noſtis quód totis viribus meis
ſervierim patri veſtro.
7 Sed & pater veſter circumvenit me, &
mutavit mercedem meam decem vicibus: &
tamen non dimiſit eum Deus ut noceret mihi.
8 Si quando dixit: Variæ erunt mercedes
tuæ: pariebant omnes oves varios fœtus, quan-
do verò è contrario ait: Alba quæque accipies
pro mercede: omnes greges alba pepererunt.
9 Tulitque Deus ſubſtantiam patris veſtri, E
& dedit mihi.
10 Poſtquam enim conceptus ovium tem-
pus advenerat, levavi oculos meos, & vidi in
ſomnis aſcendentes mares ſuper feminas, va-
rios & maculoſos, & diverſorum colorum.
11 Dixítque Angelus Dei ad me in ſomnis:
Jacob? Et ego reſpondi: Adſum.
12 Qui ait: Leva oculos tuos, & vide uni-
verſos maſculos aſcendentes ſuper feminas,
varios, maculoſos, atque reſperſos. Vidi enim
omnia quæ fecit tibi Laban.
13 Ego ſum Deus Bethel, * ubi unxiſti la- * Sup.
pidem, & votum voviſti mihi. Nunc ergo 28.d.18
ſurge, & egredere de terra hac, revertens in
terram nativitatis tuæ.
14 Reſponderúntque Rachel & Lia: Num-
quid habemus reſidui quidquam in facultati-
bus & hereditate domus patris noſtri?
15 Nónne quaſi alienas reputavit nos, &
vendidit, comedítque pretium noſtrum?
16 Sed Deus tulit opes patris noſtri, & eas
tradidit nobis, ac filiis noſtris: unde omnia
quæ præcepit tibi Deus, fac.
17 Surrexit itaque Jacob, & impoſitis li- C
beris ac conjugibus ſuis ſuper camelos, abiit.
18 Tulitque omnem ſubſtantiam ſuam, &
greges, & quidquid in Meſopotamia acqui-
ſierat, pergens ad Iſaac patrem ſuum in ter-
ram Chanaan.
19 Eo tempore ierat Laban ad tondendas
oves, & Rachel furata eſt idola patris ſui.
20 Noluítque Jacob confiteri ſocero ſuo
quòd fugeret.
21 Cúmque abiiſſet tam ipſe quàm omnia
quæ juris ſui erant, & amne tranſmiſſo perge-
ret contra montem Galaad,
22 Nuntiatum eſt Laban die tertio quòd
fugeret Jacob.
23 Qui, aſſumptis fratribus ſuis, perſecu-
tus eſt eum diebus ſeptem: & comprehendit
eum in Monte Galaad.

24 Viditque in ſomnis dicentem ſibi Deū: Cave ne quidquā aſpe:è loquaris contra Jacob.

D 25 Jámque Jacob extenderat in monte tabernaculum: cúmque ille conſecutus fuiſſet eum cum fratribus ſuis, in eodem Monte Galaad fixit tentorium.

26 Et dixit ad Jacob: Quare ita egiſti, ut clam me abigeres filias meas quaſi captivas gladio?

27 Cur ignorante me fugere voluiſti, nec indicare mihi, ut proſequerer te cum gaudio, & canticis, & tympanis, & citharis?

28 Non es paſſus ut oſcularer filios meos & filias: ſtultè operatus es: & nunc quidem

29 Valet manus mea reddere tibi malum:
Inf. ſed Deus patris veſtri heri dixit mihi: * Cave
c. 26. ne loquaris contra Jacob quidquam durius.

30 Eſto, ad tuos ire cupiebas, & deſiderio erat tibi domus patris tui: cur furatus es deos meos?

31 Reſpondit Jacob: Quòd inſcio te profectus ſum, timui ne violenter auferres filias tuas.

E 32 Quòd autem furti me arguis: apud quemcumque inveneris deos tuos, necetur coram fratribus noſtris. ſcrutare, quidquid tuorum apud me inveneris, & aufer. hæc dicens, ignorabat quòd Rachel furata eſſet idola.

33 Ingreſſus itaque Laban tabernaculum Jacob & Liæ, & utriuſque famulæ, non invenit. Cúmque intraſſet tentorium Rachelis,

34 Illa feſtinans abſcondit idola ſubter ſtramenta cameli, & ſedit deſuper: ſcrutantique omne tentorium, & nihil invenienti,

35 Ait: Ne iraſcatur dominus meus quòd coram te aſſurgere nequeo: quia juxta conſuetudinem feminarum nunc accidit mihi. ſic deluſa ſolicitudo quærentis eſt.

36 Tuménſque Jacob, cum jurgio ait: Quam ob culpam meam, & ob quod peccatum meum ſic exarſiſti poſt me,

37 Et ſcrutatus es omnem ſupellectilem meam? Quid inveniſti de cuncta ſubſtantia domus tuæ? pone hìc coram fratribus meis & fratribus tuis, & judicent inter me & te.

38 Idcircò viginti annis fui tecum? oves tuæ & capræ ſteriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi:

F 39 Nec captum à beſtia oſtendi tibi, ego damnum omne reddebam: quidquid furto peribat, à me exigebas:

40 Die noctúque æſtu urebar, & gelu, fugiebátque ſomnus ab oculis meis.

41 Sicque per viginti annos in domo tua ſervivi tibi, quatuordecim pro filiabus, & ſex pro gregibus tuis: immutaſti quoque mercedem meam decem vicibus.

42 Niſi Deus patris mei Abraham, & timor Iſaac affuiſſet mihi, forſitan modò nudum me dimiſiſſes: afflictionem meam & laborem manuum mearum reſpexit Deus, & arguit te heri.

43 Reſpondit ei Laban: Filiæ meæ & filij, & greges tui, & omnia quæ cernis, mea ſunt: quid poſſum facere filiis & nepotibus meis?

44 Veni ergo & ineamus fœdus: ut ſit in teſtimonium inter me & te.

45 Tulit itaque Jacob lapidem, & erexit illum in titulum:

46 Dixítque fratribus ſuis: Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comederúntque ſuper eum:

47 Quem vocavit Laban Tumulum teſtis, & Jacob, Acervum teſtimonij, uterque juxta proprietatem linguæ ſuæ.

48 Dixítque Laban: Tumulus iſte erit teſtis G
inter me & te hodie, & idcircò appellatum eſt nomen ejus Galaad, id eſt, Tumulus teſtis.

49 Intueatur & judicet Dominus inter nos quando receſſerimus à nobis,

50 Si afflixeris filias meas, & ſi introduxeris alias uxores ſuper eas: nullus ſermonis noſtri teſtis eſt abſque Deo, qui præſens reſpicit.

51 Dixítque rurſus ad Jacob: En tumulus hic, & lapis quem erexi inter me & te,

52 Teſtis erit: tumulus, inquam, iſte & lapis ſint in teſtimoniū, ſi aut ego tranſiero illum pergens ad te, aut tu prætericris, malū mihi cogitās.

53 Deus Abraham, & Deus Nachor, judicet inter nos, Deus patris eorum. Juravit ergo Jacob per timorem patris ſui Iſaac:

54 Immolatíſque victimis in monte, vocavit fratres ſuos ut ederent panem. Qui cum comediſſent, manſerunt ibi.

55 Laban verò de nocte conſurgens, oſculatus eſt filios & filias ſuas, & benedixit illis: reverſúſque eſt in locum ſuum.

CAPUT XXXII.

Jacob viſis Angelis, nuntios & munera ad fratrem ſuum Eſaü territus mittit, interea cum Angelo luctans, & benedictionem ac nominis mutationem tacto femoris nervo accepit.

1 JAcob * quoque abiit itinere quo cœperat: A
fuerúntque ei obviàm Angeli Dei. * Inf. 48.
2 Quos cùm vidiſſet, ait: Caſtra Dei ſunt c. 16.
hæc, & appellavit nomen loci illius Mahanaim, id eſt, Caſtra.

3 Miſit autem & nuntios ante ſe ad Eſaü fratrem ſuum in terram Seir, in regionem Edom:

4 Præcepítque eis: dicens: Sic loquimini domino meo Eſaü: Hæc dicit frater tuus Jacob: Apud Laban peregrinatus ſum, & fui uſque in præſentem diem.

5 Habeo boves, & aſinos, & oves, & ſervos, & ancillas: mittóque nunc legationem ad dominum meū, ut inveniā gratiam in conſpectu tuo.

6 Reverſíque ſunt nuntij ad Jacob, dicentes: B
Venimus ad Eſaü fratrem tuum, & ecce properat tibi in occurſum cum quadringentis viris.

7 Timuit Jacob valdè: & perterritus diviſit populum qui ſecum erat, greges, quoque & oves & boves, & camelos, in duas turmas,

8 Dicens: Si venerit Eſaü ad unam turmam, & percuſſerit eam, alia turma, quæ reliqua eſt, ſalvabitur.

9 Dixítque Jacob: Deus patris mei Abraham, & Deus patris mei Iſaac: Domine qui dixiſti mihi: Revertere in terram tuam, & in locum nativitatis tuæ, & benefaciam tibi:

10 Minor ſum cunctis miſerationibus tuis, & veritate tua quam explevisti ſervo tuo. In

baculo

baculo meo tranſivi Jordanem iſtum: & nunc
cum duabus turmis regredior.
11 Erue me de manu fratris mei Eſaü, quia
valde eum timeo: ne fortè veniens percutiat
matrem cum filiis.
12 Tu locutus es quòd benefaceres mihi, &
dilatares ſemen meum ſicut arenam maris, quæ
præ multitudine numerari non poteſt.
D 13 Cúmque dormiſſet ibi nocte illa, ſepara-
vit de his quæ habebat, munera Eſaü fratri ſuo,
14 Capras ducentas, hircos viginti, oves
ducentas, & arietes viginti,
15 Camelos fœtas cum pullis ſuis triginta,
vaccas quadraginta, & tauros viginti, aſinas vi-
ginti, & pullos earum decem.
16 Et miſit per manus ſervorum ſuorum
ſingulos ſeorſum greges, dixítque pueris ſuis:
Antecedite me: & ſit ſpatium inter gregem
& gregem.
17 Et præcepit priori dicens: Si obvium
habueris fratrem meum Eſaü: & interrogave-
rit te, Cujus es? aut, Quò vadis? aut Cujus
ſunt iſta quæ ſequeris?
E 18 Reſpondebis: Servi tui Jacob, munera miſit
domino meo Eſaü: ipſe quoque poſt nos venit.
19 Similiter dedit mandata ſecundo, & tertio,
& cunctis qui ſequebantur greges, dicens. Iiſdẽ
verbis loquimini ad Eſaü, cùm inveneritis eum.
20 Et addetis: Ipſe quoque ſervus tuus Ja-
cob iter noſtrum inſequitur: dixit enim: Pla-
cabo illum muneribus quæ præcedunt, & po-
ſteà videbo illum, forſitan propitiabitur mihi.
21 Præceſſerunt itaque munera ante eum,
ipſe verò manſit nocte illa in caſtris.
F 22 Cúmque maturè ſurrexiſſet, tulit duas
uxores ſuas & totidem famulas, cum undecim
filiis, & tranſivit vadum Jaboc.
23 Traductiſque omnibus quæ ad ſe perti-
nebant,
24 Manſit ſolus: & ecce vir luctabatur
cum eo uſque manè.
25 Qui cum videret quòd eum ſuperare
non poſſet, tetigit nervum femoris ejus, &
ſtatim emarcuit.
26 Dixítque ad eum: Dimitte me, jam enim
aſcendit aurora. Reſpondit: Non dimittam te,
niſi benedixeris mihi.
27 Ait ergo: Quod nomen eſt tibi? Reſ-
pondit: Jacob.
28 At ille, Nequaquam, inquit, Jacob ap-
pellabitur nomen tuum, ſed Iſraël: quoniam
ſi contra Deum fortis fuiſti, quantò magis con-
tra homines prævalebis?
G 29 Interrogavit eum Jacob: Dic mihi, quo
appellaris nomine? Reſpondit: Cur quæris
nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco.
30 Vocavítque Jacob nomen loci illius Pha-
nuel, dicens: Vidi Deum facie ad faciem, &
ſalva facta eſt anima mea.
31 Ortúſque eſt ei ſtatim ſol, poſtquam tranſ-
greſſus eſt Phanuel: ipſe verò claudicabat pede.
32 Quam ob cauſam non comedunt nervum
filij Iſraël, qui emarcuit in femore Jacob, uſque
in præſentem diem: eò quòd tetigerit nervum
femoris ejus, & obſtupuerit.

CAPUT XXXIII.

Jacob ab Eſaü occurrente benigne excipitur, egreque adigit ut munera accipiat domúmque revertatur: & ſic Jacob eo ab ſe dimiſſo, in Socoth primum, deinde in Salem profectus, agri partem emit, fixiſque tabernaculis, altare erexit.

1 ELevans autem Jacob oculos ſuos, vidit A
venientem Eſaü, & cum eo quadringen-
tos viros: diviſítque filios Liæ & Rachel, am-
barúmque famularum:
2 Et poſuit utramque ancillam, & liberos
earum, in principio: Liam verò, & filios ejus,
in ſecundo loco: Rachel autem & Joſeph no-
viſſimos.
3 Et ipſe progrediens adoravit pronus in ter-
ram ſepties, donec appropinquaret frater ejus.
4 Currens itaque Eſaü obviam fratri ſuo,
amplexatus eſt eum: ſtringénſque collum ejus
& oſculans flevit.
5 Levatíſque oculis, vidit mulieres & par- B
vulos earum, & ait: Quid ſibi volunt iſti? & ſi
ad te pertinent? Reſpondit: Parvuli ſunt, quos
donavit mihi Deus ſervo tuo.
6 Et appropinquantes ancillæ & filii earum,
incurvati ſunt.
7 Acceſſit quoque Lia cum pueris ſuis: &
cùm ſimiliter adoraſſent, extremi Joſeph &
Rachel adoraverunt.
8 Dixítque Eſaü: Quænam ſunt iſtæ turmæ
quas obviam habui? Reſpondit: Ut inveni-
rem gratiam coram domino meo.
9 At ille ait: Habeo plurima, frater mi, ſint
tua tibi.
10 Dixítq; Jacob: Noli ita, obſecro: ſed ſi in- C
veni gratiam in oculis tuis, accipe munuſculum
de manibus meis: ſic enim vidi faciem tuã, quaſi
viderim vultum Dei: eſto mihi propitius.
11 Et ſuſcipe benedictionem quam attuli
tibi, & quam donavit mihi Deus tribuens om-
nia. Vix fratre compellente ſuſcipiens,
12 Ait: Gradiamur ſimul, eróque ſocius
itineris tui.
13 Dixítque Jacob: Noſti Domine mi, quòd
parvulos habeam teneros, & oves & boves fœ-
tas, mecum: quas ſi plus in ambulando fecero
laborare, morientur una die cuncti greges.
14 Præcedat dominus meus ante ſervum
ſuum: & ego ſequar paulatim veſtigia ejus,
ſicut videro parvulos meos poſſe, donec ve-
niam ad dominum meum in Seir.
15 Reſpondit Eſaü: Oro te, ut de populo qui
mecum eſt, ſaltem ſocii remaneant viæ tuæ. Non
eſt, inquit, neceſſe: hoc uno tantùm indigeo, ut
inveniam gratiam in conſpectu tuo domine mi.
16 Reverſus eſt itaque illo die Eſaü itinere
quo venerat in Seir.
17 Et Jacob venit in Socoth: ubi ædificata D
domo & fixis tentoriis, appellavit nomen loci
illius Socoth, id eſt, tabernacula.
18 Tranſivítq; in Salem urbem Sichimorũ quæ
eſt in terra Chanaan, poſtquam reverſus eſt de
Meſopotamia Syriæ: & habitavit juxta oppidũ.

19 Emítq; partem agri in qua fixerat tabernacula, à filiis Hemor patris Sichem, centũ agnis.

20 Et erecto ibi altari, invocavit ſuper illud fortiſſimum Deum Iſrael.

Caput XXXIV.

Ob Dinæ raptum ac ſtuprum à Sichem Sichemitarum principis filio, Sichemitæ priùs circumciſi, à Simeone & Levi Dinæ fratribus perimuntur, atque à reliquis Jacob filiis urbs eorum vaſtatur: quapropter Simeon & Levi à patre arguuntur.

A 1 EGgreſſa eſt autem Dina filia Liæ ut videret mulieres regionis illius.

2 Quam cùm vidiſſet Sichẽ filius Hemor Hevæi, princeps terræ illius, adamavit eam: & rapuit, & dormivit cum illa, vi opprimens virginẽ.

3 Et conglutinata eſt anima ejus cum ea, triſtémque delinivit blanditiis.

4 Et pergens ad Hemor patrem ſuum, Accipe, inquit, mihi puellam hanc conjugem.

5 Quod cùm audiſſet Jacob, abſentibus filiis, & in paſtu pecorum occupatis, ſiluit donec redirent.

6 Egreſſo autem Hemor patre Sichem ut loqueretur ad Jacob,

7 Ecce filij ejus veniebant de agro: audítóque quod acciderat, irati ſunt valdè, eò quòd fœdam rem operatus eſſet in Iſraël, & violata filia Jacob, rem illicitam perpetraſſet.

8 Locutus eſt itaque Hemor ad eos: Sichem filij mei adhæſit anima filiæ veſtræ: date eam illi uxorem:

9 Et jungamus viciſſim connubia: filias veſtras tradite nobis, & filias noſtras accipite.

10 Et habitate nobiſcũ: terra in poteſtate veſtra eſt, exercete, negotiamini, & poſſidete eam.

B 11 Sed & Sichem ad patrem & ad fratres ejus ait: Inveniam gratiam coram vobis: & quæcumque ſtatueritis, dabo:

12 Augete dotem, & munera poſtulate, & libenter tribuam quod petieritis: tantùm date mihi puellam hanc uxorem.

13 Reſponderunt filij Jacob Sichem & patri ejus in dolo, ſævientes ob ſtuprum ſororis:

14 Non poſſumus facere quod petitis, nec dare ſororem noſtram homini incircumciſo: quod illicitum & nefarium eſt apud nos.

15 Sed in hoc valebimus fœderari, ſi volueritis eſſe ſimiles noſtri, & circumcidatur in vobis omne maſculini ſexus;

C 16 Tunc dabimus & accipiemus mutuò filias veſtras ac noſtras: & habitabimus vobiſcum, erimúſque unus populus:

17 Si autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam noſtram, & recedemus.

18 Placuit oblatio eorum Hemor, & Sichem filio ejus:

19 Nec diſtulit adoleſcens quin ſtatim quod petebatur expleret: amabat enim puellam valdè, & ipſe erat inclytus in omni domo patris ſui.

20 Ingreſsíque portam urbis, locuti ſunt ad populum.

21 Viri iſti pacifici ſunt, & volunt habitare nobiſcum: negotientur in terra, & exerceant eam, quæ ſpatioſa & lata cultoribus indiget: filias eorum accipiemus uxores, & noſtras illis dabimus.

22 Unum eſt, quo differtur tantum bonum: Si circumcidamus maſculos noſtros, ritum gentis imitantes.

23 Et ſubſtantia eorum, & pecora, & cuncta quæ poſſident, noſtra erunt: tantùm in hoc acquieſcamus, & habitantes ſimul, unum efficiemus populum.

24 Aſſenſique ſunt omnes, circumciſis cunctis maribus.

25 Et ecce, die tertio, quando graviſſimus vulnerum dolor eſt: arreptis, duo filij Jacob, Simeon & Levi fratres Dinæ, gladiis, ingreſſi ſunt urbẽ confidenter: * interfectíſq; omnibus maſculis, D

26 Hemor & Sichem pariter necaverunt, tollentes Dinam de domo Sichem ſororem ſuam. * Inf. 49 a.6.

27 Quibus egreſſis, irruerunt ſuper occiſos ceteri filij Jacob: & depopulati ſunt urbem in ultionem ſtupri.

28 Oves eorum, & armenta, & aſinos, cunctáque vaſtantes quæ in domibus & in agris erant:

29 Parvulos quoque eorum & uxores duxerunt captivas:

30 Quibus patratis audacter, Jacob dixit ad Simeon & Levi: Turbaſtis me, & odioſum feciſtis me Chananæis & Pherezæis habitatoribus terræ hujus. nos pauci ſumus: illi congregati percutient me, & delebor ego, & domus mea.

31 Reſponderunt: Numquid ut ſcorto abuti debuere ſorore noſtra?

Caput XXXV.

Cum Iacob idola ſuorum juxta Sichem defodiſſet, jubente Domino aſcendit in Bethel, ubi ædificato altari Deo ſacrificavit, novâque Dei apparitione confortatus fuit Debora moritur: naſcitur Benjamin cum morte matris Rachel: Ruben cum Bala inceſtum committit: numerantur filij Jacob, cujus pater Iſaac moritur.

1 INtereà locutus eſt Deus ad Jacob: Surge, & aſcende Bethel, & habita ibi, fácque altare Deo qui * apparuit tibi quando fugiebas Eſaü fratrem tuum. A * Sup. 28.c.13.

2 Jacob verò convocata omni domo ſua, ait: Abjicite deos alienos qui in medio veſtri ſunt, & mundamini, ac mutate veſtimenta veſtra.

3 Surgite, & aſcendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo; qui exaudivit me in die tribulationis meæ, & ſocius fuit itineris mei.

4 Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos habebant, & inaures quæ erant in auribus eorum: at ille infodit ea ſubter terebinthum, quæ eſt poſt urbem Sichem.

5 Cúmque profecti eſſent, terror Dei invaſit omnes per circuitum civitates, & non ſunt auſi perſequi recedentes.

6 Venit igitur Jacob Luzam, quæ eſt in terra Chanaan, cognomento Bethel: ipſe & omnis populus cum eo. B

7 Ædificavítque ibi altare, & appellavit nomen loci illius, Domus Dei: ibi enim * apparuit ei Deus cùm fugeret fratrem ſuum. * Sup. 28 c.13.

8 Eodem tempore mortua eſt Debora nutrix Rebeccæ, & ſepulta eſt ad radices Bethel ſubter

ſubter quercum: vocatúmque eſt nomen loci
illius, Quercus fletus.
9 Apparuit autem iterùm Deus Jacob poſt-
quam reverſus eſt de Meſopotamia Syriæ, be-
nedixítque ei,
* Sup. 10 Dicens: * Non vocaberis ultrà Jacob, ſed
32.ſ.28. Iſraël erit nomē tuum. Et appellavit eum Iſraël,
11 Dixítque ei: Ego Deus omnipotens, creſ-
ce, & multiplicare: gentes & populi nationum
ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur.
12 Terràmque quam dedi Abraham &
Iſaac, dabo tibi & ſemini tuo poſt te.
C 13 Et receſſit ab eo.
14 Ille verò erexit titulum lapideum in loco
quo locutus fuerat ei Deus: libans ſuper eum
libamina, & effundens oleum:
15 Vocánſque nomen loci illius, Bethel.
16 Egreſſus autem inde, venit verno tempo-
re ad terram quæ ducit Ephratam: in qua cum
parturiret Rachel,
17 Ob difficultatem partus periclitari cœ-
pit. Dixítque ei obſtetrix: Noli timere, quia
& hunc habebis filium.
18 Egrediente autem anima præ dolore, &
imminente jam morte, vocavit nomen filii ſui
Benoni, id eſt, filius doloris mei: pater veró ap-
pellavit eum Benjamin, id eſt, filius dextræ.
19 Mortua eſt ergo Rachel, & ſepulta eſt in
via quæ ducit Ephratam, hæc eſt Bethlehem.
20 Erexítque Jacob titulum ſuper ſepul-
* Infr. chrum ejus: * Hic eſt titulus monumenti Ra-
48 b.7. chel, uſque in præſentem diem.
21 Egreſſus inde, fixit tabernaculum trans
Turrem gregis.
* Infr. 22 * Cumque habitaret in illa regione,
49 a.4. abiit Ruben, & dormivit cum Bala concubi-
D na patris ſui: quod illum minimè latuit. Erant
autem filii Jacob duodecim.
23 Filij Liæ: primogenitus Ruben, & Simeon,
& Levi, & Judas, & Iſſachar, & Zabulon.
24 Filij Rachel: Joſeph & Benjamin.
25 Filij Balæ ancillæ Rachelis: Dan & Ne-
phthali.
26 Filij Zelphæ ancillæ Liæ: Gad & Aſer.
hi ſunt filij Jacob, qui nati ſunt ei in Meſopo-
tamia Syriæ.
27 Venit etiam ad Iſaac patrem ſuum in
Mambre, civitatem Arbee, hæc eſt Hebron:
in qua peregrinatus eſt Abraham & Iſaac.
28 Et completi ſunt dies Iſaac centum octo-
ginta annorum.
29 Conſumptúſque ætate mortuus eſt: &
appoſitus eſt populo ſuo ſenex & plenus die-
rum: & ſepelierunt eum Eſaü & Jacob filij ſui.

CAPUT XXXVI.

Eſaü cum uxoribus & filiis à fratre Iacob ob nimiam utriuſque opulentiam ſeparatur: filiorum Eſaü genealogia cum habitatione deſcribitur.

A 1 HÆ ſunt autem generationes Eſaü, ipſe
eſt Edom.
2 Eſaü accepit uxores de filiabus Chanaan:
Ada filiam Elon Hethæi, & Oolibama filiam
Anæ filiæ Sebeon Hevæi:
3 Baſemath quoque filiam Iſmaël ſororem
Nabajoth.
4 * Peperit autem Ada, Eliphaz: Baſemath * 1.Par.
genuit Rahuel: 1.c.35.
5 Oolibama genuit Jehus & Ihelon & Core.
hi filij Eſaü qui nati ſunt ei in terra Chanaan.
6 Tulit autem Eſaü uxores ſuas & filios &
filias, & omnem animam domus ſuæ, & ſub-
ſtantiam, & pecora, & cuncta quæ habere po-
terat in terra Chanaan: & abiit in alteram re-
gionem, receſſítque à fratre ſuo Jacob.
7 * Divites enim erant valdè, & ſimul habi- * Sup. 13 b.6.
tare non poterant: nec ſuſtinebat eos terra pe-
regrinationis eorum præ multitudine gregum.
8 * Habitavítque Eſaü in monte Seir, ipſe * Ioſ.
eſt Edom. 24 a.4.
9 Hæ autem ſunt generationes Eſaü patris
Edom in monte Seir,
10 Et hæc nomina filiorum ejus * Eliphaz * 1. Par.
filius Ada uxoris Eſaü: Rahuel quoque filius 1. c.35.
Baſemath uxoris ejus. B
11 Fuerúntque Eliphaz filij: Theman,
Omar, Sepho, & Gatham, & Cenez.
12 Erat autem Thamna, concubina Eliphaz
filij Eſaü: quæ peperit ei Amalech. hi ſunt filij
Ada uxoris Eſaü.
13 Filij autem Rahuel: Nahath & Zara,
Samma & Meza. hi filij Baſemath uxoris Eſaü.
14 Iſti quoque erant filij Oolibama filiæ
Anæ filiæ Sebeon, uxoris Eſaü, quos genuit ei,
Jehus & Ihelon & Core.
15 Hi duces filiorum Eſaü: filij Eliphaz
primogeniti Eſaü: dux Theman, dux Omar,
dux Sepho, dux Cenez,
16 Dux Core, dux Gathan, dux Amalech.
hi filij Eliphaz in Terra Edom, & hi filij Ada.
17 Hi quoque filij Rahuel filij Eſaü: dux
Nahath, dux Zara, dux Samma, dux Meza.
hi autem duces Rahuel in Terra Edom: iſti
filij Baſemath uxoris Eſaü.
18 Hi autem filij Oolibama uxoris Eſaü: C
dux Jehus, dux Ihelon, dux Core. hi duces
Oolibama filiæ Anæ uxoris Eſaü.
19 Iſti ſunt filij Eſaü, & hi duces eorum:
ipſe eſt Edom.
20 * Iſti ſunt filij Seir Horræi, habitatores * 1.Par. 1.c.38.
terræ: Lotan, & Sobal, & Sebeon, & Ana,
21 Et Diſon, & Eſer, & Diſan. hi duces
Horræi, filij Seir, in terra Edom.
22 Facti ſunt autem filij Lotan: Hori &
Heman. erat autem ſoror Lothan, Thamna.
23 Et iſti filij Sobal: Aluan & Manahat &
Ebal, & Sepho & Onam.
24 Et hi filij Sebeon: Aia & Ana. Iſte eſt
Ana qui invenit aquas calidas in ſolitudine,
cùm paſceret aſinos Sebeon patris ſui.
25 Habuítq; filium Diſon, & filiā Oolibama.
26 Et iſti filij Diſon: Hamdan, & Eſeban,
& Jethram, & Charan.
27 Hi quoq; filij Eſer: Balaā & Zavan, & Acan.
28 Habuit autem filios Diſan: Hus & Aram.
29 Hi duces Horrhæorum: dux Lotan, dux
Sobal, dux Sebeon, dux Ana,

30 Dux

30 Dux Diſon, dux Eſer, dux Diſan: iſti du-
ces Horræorũ qui imperaverunt in Terra Seir.
D 31 Reges autem qui regnaverunt in Terra
Edom antequam haberent regem filii Iſraël,
fuerunt hi:
32 Bela filius Beor, noménq; urbis ejus Denaba.
33 Mortuus eſt autem Bela, & regnavit pro
eo Jobab filius Zaræ de Boſra.
34 Cúmque mortuus eſſet Jobab, regnavit
pro eo Huſam de terra Themanorum.
35 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo
Adad filius Badad, qui percuſſit Madian in re-
gione Moab: & nomen urbis ejus Avith.
36 Cúmque mortuus eſſet Adad, regnavit
pro eo Semla de Maſreca.
37 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo
Saul de fluvio Rohoboth.
38 Cúmque & hic obiiſſet, ſucceſſit in re-
gnum Balanan filius Achobor.
39 Iſto quoq; mortuo, regnavit pro eo Adar,
noménque urbis ejus Phau: & appellabatur
uxor ejus Meetabel, filia Matred filiæ Mezaab.
40 Hæc ergo nomina ducum Eſaü, in cogna-
tionibus, & locis, & vocabulis ſuis: dux
Thamna, dux Alva, dux Jetheth,
41 Dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,
42 Dux Cenex, dux Theman, dux Mabſar,
43 Dux Magdiel, dux Hiram: hi duces
Edom habitantes in terra imperij ſui; ipſe eſt
Eſaü pater Idumæorum.

CAPUT XXXVII.

Ioſeph fratres apud patrem de crimine accuſans, viſáque ſomnia narrans, fratrum odium in ſe concitat: quare primùm volentes illum occidere, conſilio Judæ primò in ciſternam detruditur, deinde venditur Iſmaëlitis inſcio Ruben: à patre autem exiſtimante eum à fera occiſum lugetur; intereà Ioſeph in Ægypto Putiphari venditur.

A 1 HAbitavit autem Jacob in terra Chanaan,
in qua pater ſuus peregrinatus eſt.
2 Et hæ ſunt generationes ejus: Joſeph cùm
ſedecim eſſet annorum, paſcebat gregem cum
fratribus ſuis adhuc puer: & erat cum filiis
Balæ & Zelphæ uxorum patris ſui, accuſavít-
que fratres ſuos apud patrem crimine peſſimo.
3 Iſraël autem diligebat Joſeph ſuper om-
nes filios ſuos, eò quòd in ſenectute genuiſſet
eum: fecítque ei tunicam polymitam.
4 Videntes autem fratres ejus quòd à patre
plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec
poterant ei quidquam pacificè loqui.
B 5 Accidit quoque ut viſum ſomnium re-
ferret fratribus ſuis: quæ cauſa majoris odij ſe-
minarium fuit.
6 Dixítque ad eos: Audite ſomnium meum
quod vidi:
7 Putabam nos ligare manipulos in agro:
& quaſi conſurgere manipulum meum, &
ſtare, veſtróſque manipulos circunſtantes
adorare manipulum meum.
8 Reſponderunt fratres ejus: Numquid rex
noſter eris? aut ſubjiciemur ditioni tuæ? Hæc
ergo cauſa ſomniorum atque ſermonum, in-
vidiæ & odii fomitem miniſtravit.
9 Aliud quoque vidit ſomnium, quod nar-
rans fratribus, ait: Vidi per ſomnium, quaſi ſo-
lem, & lunam, & ſtellas undecim, adorare me.
10 Quod cùm patri ſuo & fratribus retuliſſet, C
increpavit eum pater ſuus, & dixit: Quid ſibi
vult hoc ſomnium quod vidiſti? num ego & ma-
ter tua & fratres tui adorabimus te ſuper terrã?
11 Invidebant ei igitur fratres ſui: pater ve-
rò rem tacitus conſiderabat.
12 Cúmque fratres illius in paſcendis gre-
gibus patris morarentur in Sichem,
13 Dixit ad eum Iſraël: Fratres tui paſ-
cunt oves in Sichimis: veni, mittam te ad eos.
Quo reſpondente,
14 Præſtò ſum, ait ei: Vade, & vide ſi cun-
cta proſpera ſint erga fratres tuos, & pecora:
& renuntia mihi quid agatur. Miſſus de Val-
le Hebron, venit in Sichem:
15 Invenítque eum vir errantem in agro,
& interrogavit quid quæreret.
16 At ille reſpondit: Fratres meos quæro, D
indica mihi ubi paſcant greges.
17 Dixítque ei vir: Receſſerunt de loco
iſto: audivi autem eos dicentes: Eamus in
Dothain. Perrexit ergo Joſeph poſt fratres
ſuos, & invenit eos in Dothain.
18 Qui cùm vidiſſent eum procul, antequam
accederet ad eos, cogitaverunt illum occidere:
19 Et mutuò loquebantur: Ecce ſomniator
venit:
20 Venite, occidamus eum, & mittamus
in ciſternam veterem: dicemúſque, Fera peſ-
ſima devoravit eum: & tunc apparebit quid
illi proſint ſomnia ſua.
21 * Audiens autem hoc Ruben, nitebatur E
liberare eum de manibus eorum, & dicebat: * Inf.
22 Non interficiatis animam ejus, nec effun- 42. d.
daris ſanguinem: ſed projicite eum in ciſter- 22.
nam hanc, quæ eſt in ſolitudine, manúſq; veſtras
ſervate innoxias: hoc autem dicebat, volens eri-
pere eum de manibus eorũ, & reddere patri ſuo.
23 Confeſtim igitur ut pervenit ad fratres
ſuos, nudaverunt eum tunica talari & polymita:
24 Miſerúntque eum in ciſternam veterem,
quæ non habebat aquam.
25 Et ſedentes ut comederent panem, vide-
runt Iſmaëlitas viatores venire de Galaad, &
camelos eorum, portantes aromata, & reſi-
nam, & ſtacten, in Ægyptum.
26 Dixit ergo Judas fratribus ſuis: Quid F
nobis prodeſt ſi occiderimus fratrem noſtrum,
& celaverimus ſanguinem ipſius?
27 Melius eſt ut venumdetur Iſmaëlitis, &
manus noſtræ non polluantur: frater enim &
caro noſtra eſt. Acquieverunt fratres ſermoni-
bus illius:
28 * Et prætereuntibus Madianitis negotia- * Sap.
toribus, extrahentes eum de ciſterna, vendi- 10. c. 13.
derunt eum Iſmaëlitis, viginti argenteis: qui
duxerunt eum in Ægyptum.
29 Reverſúſque Ruben ad ciſternam, non
invenit puerum:
30 Et ſciſſis veſtibus pergens ad fratres ſuos,
ait: Puer non comparet, & ego quò ibo?

G 31 Tulerunt autem tunicam ejus, & in ſanguine hœdi, quem occiderant, tinxerunt:

32 Mittentes qui ferrent ad patrem, & dicerent: Hanc invenimus: vide utrum tunica filij tui ſit, an non.

33 Quam cùm agnoviſſet pater, ait: Tunica filij mei eſt, fera peſſima comedit eum, beſtia devoravit Joſeph.

34 Sciſſíſque veſtibus indutus eſt cilicio, lugens filium ſuum multo tempore.

35 Congregatis autem cunctis liberis ejus ut lenirent dolorem patris, noluit conſolationem accipere, ſed ait: Deſcendam ad filium meum lugens in infernum. Et illo perſeverãte in fletu,

36 Madianitæ vendiderunt Joſeph in Ægypto Putiphari eunucho Pharaonis, magiſtro militũ.

Caput XXXVIII.

Judas ex uxore Chananæa tribus filiis ſuſceptis, primum & deinde ſecundum Thamar copulavit: quibus mortuis, eam inſcius pro ſcorto cognovit, quo concubitu Phares & Zaram genuit.

A 1 EOdem tempore deſcendens Judas à fratribus ſuis, divertit ad virum Odollamitem, nomine Hiram.

* 1.Par. 2.a.3. 2 * Vidítq; ibi filiã hominis Chananæi, vocabulo Sue: & accepta uxore, ingreſſus eſt ad eã.

3 Quæ concepit, & peperit filium, & vocavit nomen ejus Her.

* Num 26 b.19. 4 * Rurſumque concepto fœtu, natum filium vocavit Onan.

5 Tertium quoque peperit quem appellavit Sela, quo nato, parere ultrà ceſſavit.

6 Dedit autem Judas uxorem primogenito ſuo Her, nomine Thamar.

B * Num. 26.b.9. 7 * Fuit quoq; Her primogenitus Judæ, nequam in cõſpectu Domini: & ab eo occiſus eſt.

8 Dixit ergo Judas ad Onam filium ſuum: Ingredere ad uxorem fratris tui, & ſociare illi, ut ſuſcites ſemen fratri tuo.

9 Ille ſciens non ſibi naſci filios, introiens ad uxorem fratris ſui, ſemen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine naſcerentur.

10 Et idcircò percuſſit eum Dominus, quòd rem deteſtabilem faceret.

11 Quamobrem dixit Judas Thamar nurui ſuæ: Eſto vidua in domo patris tui, donec creſcat Sela filius meus: timebat enim ne & ipſe moreretur ſicut fratres ejus. Quæ abiit, & habitavit in domo patris ſui.

C 12 Evolutis autem multis diebus, mortua eſt filia Sue uxor Judæ: qui poſt luctum conſolatione ſuſcepta aſcendebat ad tonſores ovium ſuarum, ipſe & Hiras opilio gregis Odollamites, in Thamnas.

13 Nuntiatúmque eſt Thamar quòd ſocer illius aſcenderet in Thamnas ad tondendas oves.

14 Quæ depoſitis viduitatis veſtibus, aſſumpſit theriſtrum: & mutato habitu, ſedit in bivio itineris, quod ducit Thamnam: eò quòd creviſſet Sela, & non eum accepiſſet maritum.

15 Quam cùm vidiſſet Judas, ſuſpicatus eſt eſſe meretricem: operuerat enim vultum ſuum, ne agnoſceretur.

D 16 Ingrediénſque ad eam, ait: Dimitte me ut coëam tecum: neſciebat enim quòd nurus ſua eſſet. Qua reſpondente: Quid dabis mihi ut fruaris concubitu meo.

17 Dixit: Mittam tibi hœdum de gregibus. Rurſumq; illa dicente: Patiar quod vis, ſi dederis mihi arrhabonẽ, donec mittas quod polliceris.

18 Ait Judas: Quid tibi vis pro arrhabone dari? Reſpondit: Annulum tuum, & armillam, & baculum quem manu tenes. Ad unum igitur coïtum mulier concepit,

19 Et ſurgens abiit: depoſitóque habitu, quem ſumpſerat, induta eſt viduitatis veſtibus.

20 Miſit autem Judas hœdum per paſtorem ſuum Odollamitem, ut reciperet pignus quod dederat mulieri: qui cùm non inveniſſet eam, E

21 Interrogavit homines loci illius: Ubi eſt mulier quæ ſedebat in bivio? Reſpondentibus cunctis: Non fuit in loco iſto meretrix;

22 Reverſus eſt ad Judam, & dixit ei: Non inveni eam: ſed & homines loci illius dixerunt mihi, nunquam ſediſſe ibi ſcortum.

23 Ait Judas: Habeat ſibi, certè mendacij arguere nos non poteſt: ego miſi hœdum quem promiſeram, & tu non inveniſti eam. F

24 Ecce autem poſt tres menſes nuntiaverunt Judæ, dicentes: Fornicata eſt Thamar nurus tua, & videtur uterus illius intumeſcere. Dixítque Judas: Producite eam ut comburatur.

25 Quæ cùm duceretur ad pœnam, miſit ad ſocerum ſuum, dicens: De viro, cujus hæc ſunt, concepi: cognoſce cujus ſit annulus, & armilla, & baculus.

26 Qui, agnitis muneribus, ait: Juſtior me eſt: quia non tradidi eam Sela filio meo. Attamen ultrà non cognovit eam.

27 * Inſtante autem partu, apparuerunt gemini in utero: atque in ipſa effuſione infantium, unus protulit manum, in qua obſtetrix ligavit coccinum, dicens: G * Mat. 1. a 3.

28 Iſte egredietur prior.

29 Illo verò retrahente manum, egreſſus eſt alter: dixítque mulier: Quare diviſa eſt propter te maceria? & ob hanc cauſam vocavit nomen ejus Phares.

30 * Poſteà egreſſus eſt frater ejus, in cujus manu erat coccinum: quem appellavit Zara. * 1.Par. 2.a.4.

Caput XXXIX.

Cum proſperè ageret Ioſeph apud herum Putipharem, eique gratioſus totam adminiſtraret familiam, contemnens heram ſæpiùs de concubitu interpellantem, accuſatur apud dominum, & in carcerem conjicitur; ubi cuſtodis gratiam nactus, omnium vinctorum curam habet.

1 IGitur Joſeph ductus eſt in Ægyptum, emítque eum Putiphar eunuchus Pharaonis, princeps exercitus, vir Ægyptius, de manu Iſmaëlitarum, à quibus perductus erat. A

2 Fuítque Dominus cum eo, & erat vir in cunctis proſperè agens: habitavítque in domo domini ſui,

3 Qui optimè noverat Dñm eſſe cum eo, & omnia, quæ gereret, ab eo dirigi in manu illius.

4 Invenítque Joſeph gratiam coram domino ſuo, & miniſtrabat ei, à quo præpoſitus omnibus,

bus, gubernabat creditam ſibi domum, & uni-
verſa quæ ei tradita fuerant:
B 5 Benedixítque Dominus domui Ægyptij
propter Joſeph, & multiplicavit tam in ædi-
bus, quàm in agris cunctam ejus ſubſtantiam:
6 Nec quidquam aliud noverat, niſi pa-
nem quo veſcebatur. Erat autem Joſeph pul-
chra facie, & decorus aſpectu.
7 Poſt multos itaque dies injecit domina ſua
oculos ſuos in Joſeph, & ait: Dormi mecum.
8 Qui nequaquam acquieſcens operi nefario,
dixit ad eam: Ecce dominus meus, omnibus mi-
hi traditis, ignorat quid habeat in domo ſua:
9 Nec quidquam eſt quod non in mea ſit
poteſtate, vel non tradiderit mihi, præter te,
quæ uxor ejus es: quomodo ergo poſſum hoc
malum facere, & peccare in Deum meum?
C 10 Hujuſcemodi verbis per ſingulos dies,
& mulier moleſta erat adoleſcenti, & ille re-
cuſabat ſtuprum.
11 Accidit autem quadam die, ut intraret
Joſeph domum, & operis quippiam abſque ar-
bitris faceret:
12 Et illa apprehenſa lacinia veſtimenti ejus,
diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu
ejus pallio fugit, & egreſſus eſt foras.
13 Cúmque vidiſſet mulier veſtem in mani-
bus ſuis, & ſe eſſe contemptam,
14 Vocavit ad ſe homines domus ſuæ, & ait
ad eos: En introduxit virum Hebræum, ut il-
luderet nobis: ingreſſus eſt ad me, ut coïret
mecum: cúmque ego ſuccIamaſſem,
15 Et audiſſet vocem meam, reliquit pal-
lium quod tenebam, & fugit foras.
D 16 In argumentum ergo fidei retentum pal-
lium oſtendit marito revertenti domum,
17 Et ait: Ingreſſus eſt ad me ſervus He-
bræus quem adduxiſti ut illuderet mihi:
18 Cúmque audiſſet me clamare, reliquit
pallium quod tenebam, & fugit foras.
19 His auditis dominus, & nimiùm credu-
lus verbis conjugis, iratus eſt valdè:
* Pſ. 20 * Tradidítque Joſeph in carcerem, ubi
104. vincti regis cuſtodiebantur, & erat ibi clauſus.
b 18. 21 Fuit autem Dominus cum Joſeph, &
miſertus illius dedit ei gratiam in conſpectu
principis carceris.
22 Qui tradidit in manu illius univerſos
vinctos qui in cuſtodia tenebantur, & quid-
quid fiebat, ſub ipſo erat.
23 Nec noverat aliquid, cũctis ei creditis: Dñs
enim erat cũ illo, & omnia opera ejus dirigebat.

CAPUT XL.

Eunuchorum Pharaonis in carcere Ioſeph ſomnia interpretatus, alterum officio priſtino reſtituendum, alterum ſuſpendio finiendum prædixit, quæ omnia in Pharaonis natalitio evenerunt.

1 HIs ita geſtis, accidit ut peccarent duo
A eunuchi, pincerna regis Ægypti, &
piſtor, domino ſuo.
2 Iratúſque contra eos Pharao (nam alter
pincernis præerat, alter piſtoribus)
3 Miſit eos in carcerem principis militum
in quo erat vinctus & Joſeph.
4 At cuſtos carceris tradidit eos Joſeph, qui
& miniſtrabat eis. Aliquantulum temporis
fluxerat, & illi in cuſtodia tenebantur.
5 Viderúntque ambo ſomnium nocte una
juxta interpretationem congruam ſibi:
6 Ad quos cùm introiſſet Joſeph manè, &
vidiſſet eos triſtes,
7 Sciſcitatus eſt eos dicens: Cur triſtior eſt
hodie ſolito facies veſtra?
8 Qui reſponderunt: Somnium vidimus, & B
non eſt qui interpretetur nobis. Dixítque ad
eos Joſeph: Numquid non Dei eſt interpreta-
tio? referte mihi quid videritis.
9 Narravit prior, præpoſitus pincernarum,
ſomnium ſuum: Videbam coram me vitem,
10 In qua erãt tres propagines, creſcere paula-
tim in gemmas, & poſt flores uvas matureſcere:
11 Calicémque Pharaonis in manu mea: tu-
li ergo uvas, & expreſſi in calicem quem tene-
bam, & tradidi poculum Pharaoni.
12 Reſpondit Joſeph: Hæc eſt interpretatio
ſomnij: Tres propagines tres adhuc dies ſunt:
13 Poſt quos recordabitur Pharao miniſte-
rij tui, & reſtituet te in gradum priſtinum:
dabíſque ei calicem juxta officium tuum, ſicut
antè facere conſueveras.
14 Tantùm memento mei, cùm bene tibi fue- C
rit, & facias mecum miſericordiam: ut ſugge-
ras Pharaoni ut educat me de iſto carcere:
15 Quia furto ſublatus ſum de terra Hebræo-
rum, & hic innocens in lacum miſſus ſum.
16 Videns piſtorum magiſter, quòd pru-
denter ſomnium diſſolviſſet, ait: Et ego vidi
ſomnium, Quòd tria caniſtra farinæ haberem
ſuper caput meum:
17 Et in uno caniſtro quod erat excelſius,
portare me omnes cibos qui fiunt arte piſtoria,
avéſque comedere ex eo.
18 Reſpondit Joſeph: Hæc eſt interpretatio D
ſomnij. Tria caniſtra, tres adhuc dies ſunt:
19 Poſt quos auferet Pharao caput tuum,
ac ſuſpendet te in cruce, & lacerabunt volu-
cres carnes tuas.
20 Exinde dies tertius natalitius Pharaonis
erat: qui faciens grande convivium pueris
ſuis, recordatus eſt inter epulas magiſtri pin-
cernarum, & piſtorum principis.
21 Reſtituítque alterum in locum ſuum, ut
porrigeret ei poculum:
22 Alterum ſuſpendit in patibulo, ut con-
jectoris veritas probaretur.
23 Et tamen ſuccedentibus proſperis, præ-
poſitus pincernarum oblitus eſt interpretis ſui.

CAPUT XLI.

Somnia Pharaonis de bobus & ſpicis, cùm nemo alius valeret interpretari, unicus Ioſeph interpretatur, ideóque toti Ægypto præficitur; & ex Aſeneth data ſibi à Pharaone uxore duos ſuſtulit filios ante ſeptem famis annos. Sterilitas tandem fertilitati ſuccedit.

1 POſt duos annos vidit Pharao ſomnium. A
Putabat ſe ſtare ſuper fluvium,
2 De quo aſcendebant ſeptem boves, pul-
chræ & craſſæ nimis: & paſcebantur in locis
paluſtribus.

3 Aliæ quoque ſeptem emergebant de flumine, fœdæ confectæque macie: & paſcebantur in ipſa amnis ripa in locis virentibus:

4 Devoraveruntq;eas,quarũ mira ſpecies & habitudo corporũ erat. Expergefactus Pharao,

5 Rurſum dormivit, & vidit alterum ſomnium:Septem ſpicæ pullulabant in culmo uno plenæ atque formoſæ:

6 Aliæ quoque totidem ſpicæ tenues & percuſſæ uredine oriebantur,

7 Devorantes, omnem priorum pulchritudinem. Evigilans Pharao poſt quietem,

8 Et facto manè, pavore perterritus, miſit ad omnes conjectores Ægypti, cunctóſque ſapientes: & accerſitis narravit ſomnium, nec erat qui interpretaretur.

B 9 Tunc demum reminiſcens pincernarum magiſter, ait: Confiteor peccatum meum:

10 Iratus rex ſervis ſuis, me & magiſtrum piſtorum retrudi juſſit in carcerem principis militum:

11 Ubi una nocte uterque vidimus ſomnium præſagum futurorum.

12 Erat ibi puer Hebræus, ejuſdem ducis militum famulus: cui narrantes ſomnia,

13 Audivimus quidquid poſteà rei probavit eventus. ego enim redditus ſum officio meo: & ille ſuſpenſus eſt in cruce.

14 Protinus ad regis imperium eductum de carcere Joſeph totonderunt: ac veſte mutata, obtulerunt ei.

15 Cui ille ait: Vidi ſomnia, nec eſt qui ediſſerat: quæ audivi te ſapientiſſimè conjicere.

16 Reſpondit Joſeph: abſque me Deus reſpondebit proſpera Pharaoni.

C 17 Narravit ergo Pharao quod viderat: Putabam me ſtare ſuper ripam fluminis,

18 Et ſeptem boves de amne conſcendere, pulchras nimis, & obeſis carnibus: quæ in paſtu paludis virecta carpebant.

19 Et ecce, has ſequebantur aliæ ſeptem boves in tantum deformes & macilentæ, ut numquam tales in terra Ægypti viderim:

20 Quæ,devoratis & conſumptis prioribus,

21 Nullum ſaturitatis dedere veſtigium:ſed ſimili macie & ſqualore torpebant. Evigilans, rurſus ſopore depreſſus,

22 Vidi ſomnium: Septem ſpicæ pullulabant in culmo uno plenæ atque pulcherrimæ.

23 Aliæ quoque ſeptem tenues & percuſſæ uredine, oriebantur è ſtipula:

24 Quæ priorum pulchritudinem devoraverunt. Narravi conjectoribus ſomnium, & nemo eſt qui ediſſerat.

25 Reſpondit Joſeph:Somnium regis unum eſt; quæ facturus eſt Deus, oſtendit Pharaoni.

D 26 Septem boves pulchræ, & ſeptem ſpicæ plenæ, ſeptem ubertatis anni ſunt: eamdémque vim ſomnii comprehendunt.

27 Septem quoque boves tenues atque macilentæ, quæ aſcenderunt poſt eas, & ſeptem ſpicæ tenues, & vento urente percuſſæ: ſeptem anni venturæ ſunt famis.

28 Qui hoc ordine complebuntur:

29 Ecce ſeptem anni venient fertilitatis magnæ in univerſa terra Ægypti:

30 Quos ſequentur ſeptẽ anni alii tantæ ſterilitatis,ut oblivioni tradatur cũcta retrò abundãtia:conſumptura eſt enim fames omnẽ terram,

31 Et ubertatis magnitudinem perditura eſt inopiæ magnitudo.

32 Quòd autem vidiſti ſecundò ad eamdem rem pertinẽs ſomnium:firmitatis indicium eſt, eò quòd fiat ſermo Dei, & velocius impleatur.

33 Nunc ergo provideat rex virum ſapientem & induſtrium,& præficiat eum Terræ Ægypti:

34 Qui conſtituat præpoſitos per cunctas regiones: & quintam partem fructuum per ſeptem annos fertilitatis,

35 Qui jam nunc futuri ſunt, congreget in horrea: & omne frumentum ſub Pharaonis poteſtate condatur, ſervetúrque in urbibus.

36 Et præparetur futuræ ſeptem annorum fami, quæ oppreſſura eſt Ægyptum, & non conſumetur terra inopia. E

37 Placuit Pharaoni conſilium & cunctis miniſtris ejus:

38 Locutúſq;eſt ad eos: Num invenire poterimus talem virum, qui ſpiritu Dei plenus ſit?

39 Dixit ergo ad Joſeph: Quia oſtendit tibi Deus omnia quæ locutus es, numquid ſapientiorem & conſimilem tui invenire potero?

40 * Tu eris ſuper domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet: uno tantúm regni ſolio te præcedam. * Pſ. 104. b. 21. 1. Mac. 2. f. 53. Act. 7. a. 10.

41 Dixítque rurſus Pharao ad Joſeph: Ecce, conſtitui te ſuper univerſam terram Ægypti.

42 Tulítque annulum de manu ſua, & dedit eum in manu ejus: veſtivítque eum ſtola byſſina,& collo torquem aureã circumpoſuit.

43 Fecítque eum aſcendere ſuper currum ſuum ſecundum, clamante præcone, ut omnes coram eo genu flecterent, & præpoſitum eſſe ſcirent univerſæ Terræ Ægypti.

44 Dixit quoq;rex ad Joſeph:Ego ſum Pharao:abſque tuo imperio nõ movebit quiſquam manum aut pedem in omni terra Ægypti. F

45 Vertitque nomen ejus, & vocavit eum, lingua Ægyptiaca, Salvatorem mundi. Deditque illi uxorem Aſeneth filiam Putiphare ſacerdotis Heliopoleos. Egreſſus eſt itaque Joſeph ad terram Ægypti

46 (Triginta autem annorum erat quando ſtetit in conſpectu regis Pharaonis),& circuivit omnes regiones Ægypti.

47 Venítque fertilitas ſeptem annorum:& in manipulos redactæ ſegetes congregatæ ſunt in horrea Ægypti.

48 Omnis etiam frugum abundantia in ſingulis urbibus condita eſt.

49 Tantáque fuit abundantia tritici,ut arenæ maris coæquaretur,& copia mẽſurã excederet. G

50 * Nati ſunt autem Joſeph filii duo antequam veniret fames: quos peperit ei Aſeneth filia Putiphare ſacerdotis Heliopoleos. * Inf. 48. d. 20. 49. a. 5.

51 Vocavítque nomen primogeniti, Manaſſes,

ſes, dicens: Obliviſci me fecit Deus omnium
laborum meorum, & domus patris mei.
52 Nomen quoque ſecundi appellavit
Ephraim, dicens: Creſcere me fecit Deus in
terra paupertatis meæ.
53 Igitur tranſactis ſeptem ubertatis annis,
qui fuerant in Ægypto:
54 Cœperunt venire ſeptem anni inopiæ:
quos prædixerat Joſeph: & in univerſo orbe
fames prævaluit, in cuncta autem terra Ægy-
pti panis erat.
55 Qua eſuriẽte, clamavit populus ad Pharao-
nem, alimenta petens. Quibus ille reſpondit: Ite
ad Joſeph: & quidquid ipſe vobis dixerit, facite.
56 Creſcebat autem quotidie fames in omni
terra: aperuítque Joſeph univerſa horrea, & vẽ-
debat Ægyptiis: nam & illos oppreſſerat fames.
57 Omnéſque provinciæ veniebant in Ægy-
ptum, ut emerent eſcas, & malum inopiæ
temperarent.

CAPUT XLII.

*Fratres Ioſeph cogente fame, in Ægyptum pro emen-
dis frumentis à patre miſſi, ab eo cognoſcuntur, ac
duriùs tractantur, & in carcerem conjiciuntur: tan-
dem Simeone in vinculis relicto, revertuntur, ac pe-
cuniam in ſaccum cujuſque inditam unà cum frumen-
to inſcii referunt.*

A 1 AUdiens autem Jacob quòd alimenta
venderentur in Ægypto, dixit filiis ſuis:
Quare negligitis?
2 Audivi quòd triticum venumdetur in Ægy-
pto: deſcendite, & emite nobis neceſſaria, ut
poſſimus vivere, & non conſumamur inopia.
3 Deſcendentes igitur fratres Joſeph decem,
ut emerent frumenta in Ægypto,
4 Benjamin domi retento à Jacob, qui di-
xerat fratribus ejus: Ne fortè in itinere quid-
quam patiatur mali:
5 Ingreſſi ſunt terram Ægypti cum aliis
qui pergebant ad emendum. Erat autem fames
in terra Chanaan.
B 6 Et Joſeph erat princeps in terra Ægypti,
atque ad ejus nutum frumenta populis vende-
bantur. Cúmque adoraſſent eum fratres ſui,
7 Et agnoviſſet eos, quaſi ad alienos duriùs
loquebatur, interrogans eos: Unde veniſtis?
Qui reſponderunt: De terra Chanaan, ut ema-
mus victui neceſſaria.
8 Et tamen fratres ipſe cognoſcens, non
eſt cognitus ab eis.
9 Recordatúſque ſomniorum, quæ aliquan-
do viderat, ait ad eos: Exploratores eſtis: ut
videatis infirmiora terræ veniſtis.
10 Qui dixerunt: Non eſt ita, domine, ſed
ſervi tui venerunt ut emerent cibos.
11 Omnes filij unius viri ſumus: pacifici veni-
mus, nec quidquã famuli tui machinantur mali.
C 12 Quibus ille reſpondit: Aliter eſt: im-
munita terræ hujus conſiderare veniſtis.
13 At illi: Duodecim, inquiunt, ſervi tui, fra-
tres ſumus, filij viri unius in terra Chanaan: mi-
nimus cum patre noſtro eſt, alius non eſt ſuper.
14 Hoc eſt, ait, quod locutus ſum: Explo-
ratores eſtis.
15 Jam nunc experimentum veſtri capiam:
per ſalutem Pharaonis non egrediemini hinc,
donec veniat frater veſter minimus.
16 Mittite ex vobis unum, & adducat eum:
vos autem eritis in vinculis, donec probentur
quæ dixiſtis utrùm vera an falſa ſint: alioquin
per ſalutem Pharaonis exploratores eſtis.
17 Tradidit ergo illos cuſtodiæ tribus diebus.
18 Die autem tertio eductis de carcere, ait:
Facite quæ dixi, & vivetis: Deum enim timeo.
19 Si pacifici eſtis, frater veſter unus ligetur D
in carcere: vos autem abite, & ferte frumenta
quæ emiſtis in domos veſtras,
20 * Et fratrem veſtrum minimum ad me * Inf.
adducite, ut poſſim veſtros probare ſermones, 43 a.5.
& non moriamini. Fecerunt ut dixerat,
21 Et locuti ſunt ad invicem: Meritò hæc
patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum,
videntes anguſtiam animæ illius, dum depreca-
retur nos, & non audivimus: idcircò venit ſu-
per nos iſta tribulatio.
22 E quibus unus Ruben, ait: Numquid
non dixi vobis: * Nolite peccare in puerum: * Sup.
& non audiſtis me? en ſanguis ejus exquiritur. 37 c.21.
23 Neſciebant autẽ quòd intelligeret Joſeph: E
eò quòd per interpretem loqueretur ad eos.
24 Avertítque ſe parumper, & flevit: & re-
verſus locutus eſt ad eos.
25 Tollénſq; Simeon, & ligans illis præſentib⁹
juſſit miniſtris ut implerent eorũ ſaccos tritico,
& reponerẽt pecunias ſingulorũ in ſacculis ſuis,
datis ſuprà cibariis in viam: qui fecerunt ita.
26 At illi portantes frumenta in aſinis ſuis,
profecti ſunt.
27 Apertóque unus ſacco, ut daret jumento
pabulum in diverſorio, contemplatus pecu-
niam in ore ſacculi,
28 Dixit fratribus ſuis: Reddita eſt mihi pe-
cunia, en habetur in ſacco. Et obſtupefacti tur-
batíque, mutuò dixerunt: Quidnam eſt hoc
quod fecit nobis Deus?
29 Venerúntque ad Jacob patrem ſuum in F
terram Chanaan, & narraverunt ei omnia quæ
acciderant ſibi, dicentes:
30 Locutus eſt nobis dominus terræ durè, &
putavit nos exploratores eſſe provinciæ.
31 Cui reſpondimus: pacifici ſumus, nec
ullas molimur inſidias.
32 Duodecim fratres uno patre geniti ſu-
mus: unus non eſt ſuper, minimus cum patre
noſtro eſt in terra Chanaan.
33 Qui ait nobis: Sic probabo quòd paci-
fici ſitis: Fratrem veſtrum unum dimittite apud
me, & cibaria domibus veſtris neceſſaria ſu-
mite, & abite,
34 Fratrémq; veſtrum minimum adducite ad
me, ut ſciã quòd non ſitis exploratores, & iſtum,
qui tenetur in vinculis, recipere poſſitis: ac de-
inceps quæ vultis, emendi habeatis licentiam.
35 His dictis, cùm frumenta effunderent, G
ſinguli repererunt in ore ſaccorum ligatas pe-
cunias: exterritíſque ſimul omnibus,
36 Dixit pater Jacob: Abſque liberis me

eſſe feciſtis, Joſeph non eſt ſuper, Simeon tenetur in vinculis, & Benjamin auferetis: in me hæc omnia mala reciderunt.

37 Cui reſpondit Ruben: Duos filios meos interfice, ſi non reduxero illum tibi: trade illum in manu mea, & ego eum tibi reſtituam.

38 At ille: Non deſcendet, inquit, filius meus vobiſcum: frater ejus mortuus eſt, & ipſe ſolus remanſit: ſi quid ei adverſi acciderit in terra ad quam pergitis, deducetis canos meas cum dolore ad inferos.

Caput XLIII.

Ægrè impetrarunt fratres Ioſeph à patre, ut in Ægyptū revertentes additis muneribus ac duplici pecunia, Benjamin ſecum ducerent: qui, invitati ad convivium, educto Simeone de carcere, ſimul epulantur cum Joſeph.

A 1 INterim fames omnem terram vehementer premebat.

2 Conſumptiſque cibis quos ex Ægypto detulerant, dixit Jacob ad filios ſuos: Revertimini, & emite nobis pauxillum eſcarum.

3 Reſpondit Judas: Denuntiavit nobis vir ille ſub atteſtatione jurisjurandi, dicens: Non videbitis faciem meam, niſi fratrem veſtrum minimum adduxeritis vobiſcum.

4 Si ergo vis eum mittere nobiſcum, pergemus pariter, & ememus tibi neceſſaria:

5 Sin autem non vis, non ibimus: vir enim, ut ſæpè diximus, denuntiavit nobis, dicens: * Non videbitis faciem meam abſque fratre veſtro minimo. (* Sup. 42 d 20.)

B 6 Dixit eis Iſraël: In meam hoc feciſtis miſeriam, ut indicaretis ei & alium habere vos fratrem.

7 At illi reſponderunt: Interrogavit nos homo per ordinem noſtram progeniem: ſi pater viveret: ſi haberemus fratrem: & nos reſpondimus ei conſequẽter juxta id quod fuerat ſciſcitatus: numquid ſcire poteramus quòd dicturus eſſet: Adducite fratrem veſtrum vobiſcum?

8 Judas quoque dixit patri ſuo: Mitte puerum mecum, ut proficiſcamur, & poſſumus vivere: ne moriamur nos & parvuli noſtri.

9 * Ego ſuſcipio puerum: de manu mea require illum. niſi reduxero, & reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore. (* Inf. 44 g. 32.)

10 Si non interceſſiſſet dilatio, jam vice altera veniſſemus.

C 11 Igitur Iſraël pater eorum dixit ad eos: Si ſic neceſſe eſt, facite quod vultis: ſumite de optimis terræ fructibus in vaſis veſtris, & deferte viro munera, modicum reſinæ, & mellis, & ſtoracis, ſtactes, & terebinthi, & amygdalarum.

12 Pecuniam quoque duplicem ferte vobiſcum: & illam, quam inveniſtis in ſacculis, reportate, ne forte errore factum ſit:

13 Sed & fratrem veſtrum tollite, & ite ad virum.

14 Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem: & remittat vobiſcum fratrem veſtrum quem tenet, & hunc Benjamin: ego autem quaſi orbatus abſque liberis ero.

15 Tulerunt ergo viri munera, & pecuniam duplicem, & Benjamin: deſcenderuntque in Ægyptum, & ſteterunt coram Joſeph.

16 Quos cùm ille vidiſſet, & Benjamin ſimul, præcepit diſpenſatori domus ſuæ, dicens: Introduc viros domum, & occide victimas, & inſtrue convivium: quoniam mecum ſunt comeſturi meridie. D

17 Fecit ille quod ſibi fuerat imperatum, & introduxit viros domum.

18 Ibique exterriti, dixerunt mutuò: Propter pecuniam, quam retulimus priùs in ſaccis noſtris, introducti ſumus: ut devolvat in nos calumniam, & violenter ſubjiciat ſervituti, & nos, & aſinos noſtros.

19 Quamobrem in ipſis foribus accedentes ad diſpenſatorem domus

20 Locuti ſunt: Oramus domine ut audias nos.* Jam antè deſcẽdimus ut emeremus eſcas: (* Sup. 42 a 3.)

21 Quibus emptis, cùm veniſſemus ad diverſorium, aperuimus ſaccos noſtros, & invenimus pecuniam in ore ſaccorum: quam nunc eodem pondere reportavimus.

22 Sed & aliud attulimus argentum, ut emamus, quæ nobis neceſſaria ſunt: non eſt in noſtra conſcientia quis poſuerit eam in marſupiis noſtris. E

23 At ille reſpondit: Pax vobiſcum, nolite timere: Deus veſter, & Deus patris veſtri, dedit vobis theſauros in ſaccis veſtris, nam pecuniam, quam dediſtis mihi, probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Simeon.

24 Et introductis domum, attulit aquam, & laverunt pedes ſuos, deditque pabulum aſinis eorum.

25 Illi verò parabant munera, donec ingrederetur Joſeph meridie: audierant enim quòd ibi comeſturi eſſent panem. F

26 Igitur ingreſſus eſt Joſeph domum ſuam, obtuleruntque ei munera, tenentes in manibus ſuis: & adoraverunt proni in terram.

27 At ille, clementer reſalutatis eis, interrogavit eos, dicens: Salvus ne eſt pater veſter ſenex, de quo dixeratis mihi: Adhuc vivit?

28 Qui reſponderunt: Soſpes eſt ſervus tuus pater noſter, adhuc vivit. Et incurvati, adoraverunt eum.

29 Attollens autem Joſeph oculos, vidit Benjamin fratrem ſuum uterinum, & ait: Iſte eſt frater veſter parvulus, de quo dixeratis mihi? Et rurſum: Deus, inquit, miſereatur tui, fili mi.

30 Feſtinavitque, quia commota fuerant viſcera ejus ſuper fratre ſuo, & erumpebant lacrymæ: & introiens cubiculum flevit. G

31 Rursùmque lota facie egreſſus, continuit ſe, & ait: Ponite panes.

32 Quibus appoſitis ſeorſum Joſeph, & ſeorſum fratribus, Ægyptiis quoque qui veſcebantur ſimul, ſeorſum (illicitum eſt enim Ægyptiis comedere cum Hebræis, & profanum putant hujuſcemodi convivium)

33 Sederunt coram eo, primogenitus juxta primogenita ſua, & minimus juxta ætatem ſuam. Et mirabantur nimis,

34 Sumptis partibus quas ab eo acceperant:

majorque

majórque pars venit Benjamin, ita ut quinque
partibus excederet. Biberúntque & inebriati
ſunt cum eo.

CAPUT XLIV.

Ioſeph in ſacco Benjamin, jubet abſcondi Scyphum ſuum; & poſt eum inventum, revocatos ab itinere fratres furti arguit; Iudas autem pro Benjamin ſe in ſervitutem offert.

A 1 PRæcepit autem Joſeph diſpenſatori do-
mus ſuæ, dicens: Imple ſaccos eorum fru-
mento, quantum poſſunt capere: & pone pe-
cuniam ſingulorum in ſummitate ſacci.
2 Scyphum autem meum argenteum, &
pretium quod dedit tritici, pone in ore ſacci
junioris. Factúmque eſt ita.
3 Et orto mane, dimiſſi ſunt cum aſinis ſuis.
4 Jamq; urbem exierant, & proceſſerant pau-
lulùm: tunc Joſeph accerſito diſpẽſatore domus,
Surge, inquit, & perſequere viros: & apprehen-
ſis dicito: Quare reddidiſtis malum pro bono?
5 Scyphus, quem furati eſtis, ipſe eſt in quo
bibit dominus meus, & in quo augurari ſolet:
peſſimam rem feciſtis.
6 Fecit ille ut juſſerat. Et apprehenſis per
ordinem locutus eſt.
7 Qui reſponderunt: Quare ſic loquitur dñs
noſter, ut ſervi tui tantùm flagitij commiſerint.
8 Pecuniam, quam invenimus in ſummitate
ſaccorum, reportavimus ad te de terra Chanaan,
& quo modo conſequens eſt ut furati ſimus de
domo domini tui aurum vel argentum?
9 Apud quemcumque fuerit inventum ſer-
vorum tuorum quod quæris, moriatur, & nos
erimus ſervi domini noſtri.
C 10 Qui dixit eis: Fiat juxta veſtram ſenten-
tiam: apud quemcumque fuerit inventum, ip-
ſe ſit ſervus meus, vos autem eritis innoxij.
11 Itaque feſtinatò deponentes in terram
ſaccos, aperuerunt ſinguli.
12 Quos ſcrutatus, incipiens à majore uſque
ad minimũ, invenit ſcyphum in ſacco Benjamin.
13 At illi, ſciſſis veſtibus, oneratíſque rur-
ſum aſinis, reverſi ſunt in oppidum.
14 Primúſq; Judas cum fratribus ingreſſus eſt
ad Joſeph (necdum enim de loco abierat) om-
néſque ante eum pariter in terram corruerunt.
D 15 Quibus ille ait: Cur ſic agere voluiſtis?
an ignoratis quòd non ſit ſimilis mei in augu-
randi ſcientia?
16 Cui Judas: Quid reſpondebimus, inquit,
domino meo? vel quid loquemur, aut juſtè po-
terimus obtendere? Deus invenit iniquitatem
ſervorũ tuorum: en omnes ſervi ſumus domi-
ni mei, & nos, & apud quẽ inventus eſt ſcyphus.
17 Reſpondit Joſeph: Abſit à me ut ſic agam:
qui furatus eſt ſcyphum, ipſe ſit ſervus meus:
vos autem abite liberi ad patrem veſtrum.
E 18 Accedens autem propiùs Judas, confiden-
ter ait: Oro domine mi, loquatur ſervus tuus
verbum in auribus tuis, & ne iraſcaris famulo
tuo: tu es enim poſt Pharaonem
* Sup. 42 c. 13. 19 Dominus meus. * Interrogaſti priùs ſer-
vos tuos: Habetis patrem, aut fratrem?
20 Et nos reſpondimus tibi domino meo:
Eſt nobis pater ſenex, & puer parvulus, qui in
ſenectute illius natus eſt; cujus uterinus frater
mortuus eſt: & ipſum ſolum habet mater ſua,
pater verò tenerè diligit eum.
21 Dixiſtique ſervis tuis: Adducite eum ad F
me, & ponam oculos meos ſuper illum.
22 Suggeſſimus domino meo. Non poteſt
puer relinquere patrem ſuum: ſi enim illum
dimiſerit, morietur.
23 * Et dixiſti ſervis tuis: Niſi venerit frater * Sup. 43 a. 3. & 5.
veſter minimus vobiſcum, non videbitis am-
plius faciem meam.
24 Cùm ergo aſcendiſſemus ad famulum
tuum patrem noſtrum, narravimus ei omnia
quæ locutus eſt dominus meus.
25 Et dixit pater noſter: Revertimini, &
emite nobis parum tritici.
26 Cui diximus. Ire non poſſumus: ſi fra-
ter noſter minimus deſcenderit nobiſcum, pro-
ficiſcemur ſimul: alioquin illo abſente, non
audemus videre faciem viri.
27 Ad quæ ille reſpondit: * Vos ſcitis quòd G
duos genuerit mihi uxor mea. * Sup. 37. 20. & 33.
28 Egreſſus eſt unus, & dixiſtis Beſtia de-
voravit eum: & hucuſque non comparet.
29 Si tuleritis & iſtum, & aliquid ei in via
contigerit, deducetis canos meos cum mœrore
ad inferos.
30 Igitur ſi intravero ad ſervum tuum pa-
trem noſtrum, & puer defuerit (cùm anima il-
lius ex hujus anima pendeat)
31 Videritque eum non eſſe nobiſcum, mo-
rietur, & deducent famuli tui canos ejus cum
dolore ad inferos.
32 Ego propriè ſervus tuus ſim, qui in
meam hunc recepi fidem, & ſpopondi dicens: * Sup. 43 b. 9.
* Niſi reduxero eum, peccati reus ero in pa-
trem meum omni tempore.
33 Manebo itaque ſervus tuus pro puero in
miniſterio domini mei, & puer aſcendat cum
fratribus ſuis.
34 Non enim poſſum redire ad patrem
meum, abſente puero: ne calamitatis, quæ op-
preſſura eſt patrem meum, teſtis aſſiſtam.

CAPUT XLV.

Ioſeph ſe fratribus manifeſtat, eóſque territos cum oſculo amplexatur: quare Pharao unà cum tota domo ſua exultans, præcepit ut advocetur pater cum univerſa domo ſua in Ægyptum: idem multis verbis denuntiat Ioſeph, fratréſque multis donatos muneribus ad patrem remittit.

1 NOn ſe poterat ultrà cohibere Joſeph A
multis coràm aſtantibus: unde præce-
pit ut egrederentur cuncti foras, & nullus in-
tereſſet alienus agnitioni mutuæ.
2 Elevavítque vocem cum fletu: quam au-
dierunt Ægyptij, omníſque domus Pharaonis.
3 Et dixit fratribus ſuis: Ego ſum Joſeph:
adhuc pater meus vivit? Non poterant reſpon-
dere fratres nimio terrore perterriti.
4 Ad quos ille clementer: Accedite, inquit, ad B
me. Et cùm acceſſiſſent propè, * Ego ſum, ait, * Act. 7. b. 13.
Joſeph, frater veſter, quem vendidiſtis in
Ægyptum.

5 Nolite pavere, neque vobis durum eſſe videatur quòd vendidiſtis me in his regionibus: * pro ſalute enim veſtra miſit me Deus ante vos in Ægyptum. Inf. 50. d. 20.

6 Biennium eſt enim quòd cœpit fames eſſe in terra: & adhuc quinque anni reſtant, quibus nec arari poterit nec meti.

7 Præmiſitque me Deus ut reſervemini ſuper terram, & eſcas ad vivendum habere poſſitis.

C 8 Non veſtro conſilio, ſed Dei voluntate huc miſſus ſum: qui fecit me quaſi patrem Pharaonis, & dominum univerſæ domus ejus, ac principem in omni terra Ægypti.

9 Feſtinate, & aſcendite ad patrem meum, & dicetis ei: Hæc mandat filius tuus Joſeph: Deus fecit me dominum univerſæ terræ Ægypti: deſcende ad me, ne moreris,

10 Et habitabis in terra Geſſen: eríſque juxta me tu, & filij tui, & filij filiorum tuorum, oves tuæ, & armenta tua, & univerſa quæ poſſides.

D 11 Ibíque te paſcam (adhuc enim quinque anni reſidui ſunt famis) ne & tu pereas, & domus tua, & omnia quæ poſſides.

12 En oculi veſtri, & oculi fratris mei Benjamin, vident quòd os meum loquatur ad vos.

13 Nuntiate patri meo univerſam gloriam meam, & cuncta quæ vidiſtis in Ægypto: Feſtinate, & adducite eum ad me.

14 Cúmque amplexatus recidiſſet in collum Benjamin fratris ſui, flevit: illo quoque ſimiliter flente ſuper collum ejus.

15 Oſculatúſque eſt Joſeph omnes fratres ſuos, & ploravit ſuper ſingulos: poſt quæ auſi ſunt loqui ad eum.

E 16 Auditúmque eſt, & celébri ſermone vulgatum in aula regis: Venerunt fratres Joſeph: & gaviſus eſt Pharao, atque omnis familia ejus.

17 Dixítque ad Joſeph ut imperaret fratribus ſuis, dicens: Onerantes jumenta, ite in terram Chanaan,

18 Et tollite inde patrem veſtrum & cognationem, & venite ad me: & ego dabo vobis omnia bona Ægypti, ut comedatis medullam terræ.

19 Præcipe etiam ut tollant plauſtra de terra Ægypti, ad ſubvectionem parvulorum ſuorum ac conjugum: & dicito: Tollite patrem veſtrum, & properate quantocyùs venientes.

F 20 Nec dimittatis quidquam de ſupellectili veſtra, quia omnes opes Ægypti, veſtræ erunt.

21 Feceruntque filij Iſraël, ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit Joſeph plauſtra, ſecundùm Pharaonis imperium: & cibaria in itinere.

22 Singulis quoque proferri juſſit binas ſtolas: Benjamin verò dedit trecentos argenteos cum quinque ſtolis optimis:

23 Tantumdem pecuniæ & veſtium mittens patri ſuo, addens & aſinos decem, qui ſubveherent ex omnibus divitiis Ægypti: & totidem aſinas, triticum in itinere panéſque portantes.

24 Dimiſit ergo fratres ſuos, & proficiſcentibus ait: Ne iraſcamini in via.

G 25 Qui aſcendentes ex Ægypto, venerunt in terram Chanaan ad patrem ſuum Jacob.

26 Et nuntiaverunt ei, dicentes: Joſeph filius tuus vivit: & ipſe dominatur in omni terra Ægypti. Quo audito Jacob, quaſi de gravi ſomno evigilans, tamen non credebat eis.

27 Illi è contrà referebant omnem ordinem rei. Cúmque vidiſſet plauſtra, & univerſa quæ miſerat, revixit ſpiritus ejus,

28 Et ait: Sufficit mihi ſi adhuc Joſeph filius meus vivit: vadam & videbo illum antequam moriar.

CAPUT XLVI.

Jacob renovata Dei promiſſione cum univerſis filiis ac nepotibus, quorum nomina recenſentur, in Ægyptum deſcendit: cui occurrens Ioſeph, ſuadet ut Pharaoni ſe eſſe paſtores ovium dicant.

1 Profectúſque Iſraël cum omnibus quæ habebat, venit ad Puteum juramenti. & mactatis ibi victimis Deo patris ſui Iſaac, A

2 Audivit eum per viſionem noctis vocantem ſe, & dicentem ſibi: Jacob, Jacob. cui reſpondit: Ecce adſum.

3 Ait illi Deus: Ego ſum fortiſſimus Deus patris tui: noli timere, deſcende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi.

4 Ego deſcendam tecum illuc, & ego inde adducam te revertentem: Joſeph quoque ponet manus ſuas ſuper oculos tuos.

5 Surrexit autem Jacob à Puteo juramenti: * tulerúntque eum filij cum parvulis & uxoribus ſuis in plauſtris quæ miſerat Pharao ad portandum ſenem, * Act. 7. b. 15.

6 Et omnia quæ poſſederat in Terra Chanaan: * venitque in Ægyptum cum omni ſemine ſuo, * Ioſ. 24. a. 4. Pſ. 104. b. 23.

7 Filij ejus, & nepotes, filiæ, & cuncta ſimul progenies. Iſa. 52. b. 4.

8 Hæc ſunt autem nomina filiorum Iſraël, qui ingreſſi ſunt in Ægyptum, ipſe cum liberis ſuis. * Primogenitus Ruben.

9 Filij Ruben: Henoch & Phallu & Heſron & Charmi. B

10 * Filij Simeon: Jamuel & Jamin & Ahod, & Jachin & Sohar, & Saül filius Chanaanitidis. * Exod. 1. a. 2. 6. c. 14.

11 * Filij Levi: Gerſon & Caath & Merari. Num.

12 * Filij Juda: Her & Onan & Sela & Phares & Zara. mortui ſunt autem Her & Onan in terra Chanaan. Natíque ſunt filij Phares: Heſron & Hamul. 26 a. 5. 1. Par. 5. a. 1. & 3.

13 * Filij Iſſachar: Thola & Phua & Job & Semron. * Exod. 6. c. 16.

14 Filij Zàbulon: Sared & Elon & Jahelel. 1. Par. 4. d. 24.

15 Hi filij Liæ quos genuit in Meſopotamia Syriæ cum Dina filia ſua. omnes animæ filiorum ejus & filiarum, triginta tres. * 1. Par. 6. a. 1. * 1. Par. 2. a. 3. 4.

16 Filij Gad: Sephion & Haggi & Suni & Eſebon & Heri & Arodi & Areli. d. 21. * 1. Par. 7. a. 1.

17 * Filij Aſer: Jamne & Jeſua & Jeſſui & Beria, Sara quoque ſoror eorum. Filij Beria: Heber & Melchiel. * 1. Par. 7. f. 39.

18 Hi filij Zelphæ, quam dedit Laban Liæ filiæ ſuæ. & hos genuit Jacob ſedecim animas.

19 Filij Rachel uxoris Jacob: Joſeph & Benjamin.

20 * Nati

C 20 * Natique ſunt Joſeph filij in terra Ægy-
* Sup. 41 g. 50. pti, quos genuit ei Aſeneth filia Putiphare ſa-
cerdotis Heliopoleos: Manaſſes & Ephraim.
* 1. Par. 7. b 8. a. 1. 21 Filij Benjamin: * Bela & Bechor & Asbel
& Gera & Naaman & Echi & Ros & Mophim
& Ophim & Ared.
22 Hi filij Rachel quos genuit Jacob: om-
nes animæ, quatuordecim.
23 Filij Dan: Huſim.
24 Filij Nephthali: Jaſiel & Guni & Jeſel
& Sallem.
25 Hi filij Balæ, quam dedit Laban Racheli
filiæ ſuæ: & hos genuit Jacob: omnes animæ,
ſeptem.
26 Cunctæ animæ, quæ ingreſſæ ſunt cum Ja-
cob in Ægyptum, & egreſſæ ſunt de femore il-
lius, abſque uxoribus filiorũ ejus, ſexaginta ſex.
* Deut. 10 d. 22. 27 Filij autem Joſeph, qui nati ſunt ei in terra
Ægypti, animæ duæ. * Omnes animæ domus
Jacob, quæ ingreſſæ ſunt in Ægyptum, fuere
ſeptuaginta.
28 Miſit autem Judam ante ſe ad Joſeph, ut
nuntiaret ei, & occurreret in Geſſen.
D 29 Quò cùm perveniſſet, juncto Joſeph
curru ſuo, aſcendit obviàm patri ſuo ad eum-
dem locum: vidénſque eum, irruit ſuper col-
lum ejus, & inter amplexus flevit.
30 Dixitq; pater ad Joſeph: Jam lætus moriar,
quia vidi faciẽ tuam, & ſuperſtitem te relinquo.
31 At ille locutus eſt ad fratres ſuos, & ad
omnem domum patris ſui: Aſcendam & nun-
tiabo Pharaoni, dicámque ei: Fratres mei, &
domus patris mei, qui erant in Terra Chanaan,
venerunt ad me:
32 Et ſunt viri paſtores ovium, curámq; habẽt
alendorũ gregum: pecora ſua, & armenta, & om-
nia quæ habere potuerunt, abduxerunt ſecum.
33 Cúmque vocaverit vos, & dixerit: Quod
eſt opus veſtrum?
34 Reſpondebitis: Viri paſtores ſumus ſer-
vi tui ab infantia noſtra uſque in præſens, &
nos & patres noſtri. Hæc autem dicetis, ut ha-
bitare poſſitis in Terra Geſſen: quia deteſtan-
tur Ægyptij omnes paſtores ovium.

Caput XLVII.

*Joſeph, adventu patris & fratrum Pharaoni nuntia-
to, introducit Jacob cum filiis ad Pharaonem. Terra
Geſſen conceditur iis ad inhabitandum, famiſque tem-
pore eos alit: porro fames tantùm premit Ægyptum, ut
venditis pecoribus, terram quoque vendere ſint coacti:
quo factum eſt ut quinta pars fructuum regibus Ægy-
pti perpetuò cedat, præterquam in poſſeſſionibus ſacer-
dotum. Poſt annos ſeptemdecim Jacob plurimum dita-
tus jam moriturus adjurat Joſeph de ſua ſepultura in
Chananæa.*

A 1 INgreſſus ergo Joſeph nuntiavit Pharaoni,
dicens: Pater meus & fratres, oves eorum
& armenta, & cuncta quæ poſſident, venerunt
de Terra Chanaan: & ecce conſiſtunt in Ter-
ra Geſſen.
2 Extremos quoque fratrum ſuorum quin-
que viros conſtituit coram rege:
3 Quos ille interrogavit: Quid habetis ope-
ris? Reſponderunt: Paſtores ovium ſumus ſer-
vi tui, & nos, & patres noſtri.
4 Ad peregrinandum in terra tua venimus:
quoniam non eſt herba gregibus ſervorum tuo-
rum, ingraveſcente fame in terra Chanaan: pe-
timúſque ut eſſe nos jubeas ſervos tuos in Ter-
ra Geſſen.
5 Dixit itaque rex ad Joſeph: Pater tuus & B
fratres tui venerunt ad te.
6 Terra Ægypti in conſpectu tuo eſt: in opti-
mo loco fac eos habitare, & trade eis Terram
Geſſen. Quòd ſi noſti in eis eſſe viros induſtrios,
conſtitue illos magiſtros pecorum meorum.
7 Poſt hæc introduxit Joſeph patrem ſuum
ad Regem, & ſtatuit eum coram eo: qui bene-
dicens illi,
8 Et interrogatus ab eo: Quot ſunt dies an-
norum vitæ tuæ?
9 Reſpondit: Dies peregrinationis meæ
centum triginta annorum ſunt, parvi & mali,
& non pervenerunt uſque ad dies patrum meo-
rum quibus peregrinati ſunt.
10 Et benedicto rege, egreſſus eſt foras. C
11 Joſeph verò patri & fratribus ſuis dedit
poſſeſſionem in Ægypto in optimo terræ loco,
Rameſſes, ut præceperat Pharao.
12 Et alebat eos, omnémque domum patris
ſui, præbens cibaria ſingulis.
13 In toto enim orbe panis deerat, & oppreſ-
ſerat fames terrã, maximè Ægypti & Chanaan.
14 E quibus omnem pecuniam congrega-
vit pro venditione frumenti, & intulit eam in
ærarium regis.
15 Cúmque defeciſſet emptoribus pretium, D
venit cuncta Ægyptus ad Joſeph, dicens: Da
nobis panes: quare morimur coram te, defi-
ciente pecunia?
16 Quibus ille reſpondit: Adducite pecora
veſtra, & dabo vobis pro eis cibos, ſi pretium
non habetis.
17 Quæ cùm adduxiſſent, dedit eis alimenta
pro equis, & ovibus, & bobus, & aſinis: ſuſten-
tavítq; eos illo anno pro commutatione pecorũ.
18 Veneruntque anno ſecundo, & di-
xerunt ei: Non celabimus dominum noſtrum,
quòd deficiente pecunia, peccora ſimul defece-
runt: nec clam te eſt, quòd abſque corporibus
& terra nihil habeamus.
19 Cur ergo moriemur te vidente? & nos
& terra noſtra tui erimus: eme nos in ſervitu-
tem regiam, & præbe ſemina, ne pereunte cul-
tore redigatur terra in ſolitudinem.
20 Emit igitur Joſeph omnem Terram Ægy- E
pti, vendentibus ſingulis poſſeſſiones ſuas præ
magnitudine famis. Subjecítque eam Pharaoni,
21 Et cunctos populos ejus, à noviſſimis ter-
minis Ægypti uſque ad extremos fines ejus,
22 Præter terram ſacerdotum quæ à rege
tradita fuerat eis: quibus & ſtatuta cibaria ex
horreis publicis præbebantur, & idcircò non
ſunt compulſi vendere poſſeſſiones ſuas.
23 Dixit ergo Joſeph ad populos: En ut
cernitis, & vos & terram veſtram Pharao poſ-
ſidet: accipite ſemina, & ſerite agros,
24 Ut fruges habere poſſitis. Quintam partẽ

regi dabitis: quattuor reliquas permitto vobis in ſementem, & in cibum familiis & liberis veſtris.

F 25 Qui reſponderunt: Salus noſtra in manu tua eſt: reſpiciat nos tantùm dominus noſter, & læti ſerviemus regi.

26 Ex eo tempore uſque in præſentem diē, in univerſa Terra Ægypti, regibus quinta pars ſolvitur, & factum eſt quaſi in legem, abſque terra ſacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit.

27 Habitavit ergo Iſraël in Ægypto, id eſt, in Terra Geſſen, & poſſedit eam: auctúſque eſt, & multiplicatus nimis.

28 Et vixit in ea decem & ſeptem annis: factíque ſunt omnes dies vitæ illius centum quadraginta ſeptem annorum.

G 29 Cúmque appropinquare cerneret diem mortis ſuæ, vocavit filium ſuum Joſeph, & dixit ad eum: Si inveni gratiam in conſpectu tuo, * pone manum tuam ſub femore meo: & facies mihi miſericordiam & veritatem, ut non ſepelias me in Ægypto:

* Sup. 24.a.2.

30 Sed dormiam cum patribus meis, & auferas me de terra hac, condáſque in ſepulchro majorum meorum. Cui reſpondit Joſeph: Ego faciam quod juſſiſti.

31 Et ille: Jura ergo, inquit, mihi. Quo jurante adoravit Iſraël Deū, converſus ad lectuli caput.

Caput XLVIII.

Jacob ægrotantem inviſit Joſeph, cujus filios Manaſſen & Ephraim Jacob ſibi adoptat, ac benedicit, minorem contradicente Joſeph majori præponens, & ſupra fratres partem unam Joſeph tribuens.

A 1 HIs ita tranſactis, nuntiatum eſt Joſeph quòd ægrotaret pater ſuus: qui, aſſumptis duobus filiis Manaſſe & Ephraim, ire perrexit.

2 Dictúmque eſt ſeni: Ecce filius tuus Joſeph venit ad te. Qui confortatus ſedit in lectulo.

3 Et ingreſſo ad ſe ait: Deus omnipotens * apparuit mihi in Luza, quæ eſt in terra Chanaan: Benedixítque mihi,

* Sup. 28.c.13.

4 Et ait: Ego te augebo & multiplicabo, & faciam te in turbas populorum: dabóque tibi terram hanc, & ſemini tuo poſt te, in poſſeſſionem ſempiternam.

5 Duo ergo filij tui, qui * nati ſunt tibi in Terra Ægypti antequam huc venirem ad te, mei erunt: * Ephraim & Manaſſes, ſicut Ruben & Simeon reputabuntur mihi.

* Sup. 41.f.50. * Joſ. 13. b.7.d.29.

6 Reliquos autem quos genueris poſt eos, tui erunt, & nomine fratrum ſuorum vocabuntur in poſſeſſionibus ſuis.

B 7 Mihi enim, quando veniebam de Meſopotamia, * mortua eſt Rachel in terra Chanaan in ipſo itinere, erátque vernum tempus: & ingrediebar Ephratam, & ſepelivi eam juxta viam Ephratæ, quæ alio nomine appellatur Bethlehē.

* Sup. 35.c.19.

8 Videns autem filios ejus dixit ad eum: Qui ſunt iſti?

9 Reſpondit: Filij mei ſunt, quos donavit mihi Deus in hoc loco. Adhuc, inquit, eos ad me, ut benedicam illis.

10 Oculi enim Iſraël caligabant præ nimia ſenectute, & clarè videre non poterat. Applicitóſque ad ſe deoſculatus, & circumplexus eos,

11 Dixit ad filium ſuum: Non ſum fraudatus aſpectu tuo: inſuper oſtendit mihi Deus ſemen tuum.

12 Cúmque tuliſſet eos Joſeph de gremio patris, adoravit pronus in terram.

13 Et poſuit Ephraim ad dexteram ſuam, id eſt, ad ſiniſtram Iſraël: Manaſſen verò in ſiniſtra ſua, ad dexteram ſcilicet patris, applicuítque ambos ad eum. G

14 Qui extendens manum dexteram, poſuit ſuper caput Ephraim minoris fratris: ſiniſtram autem ſuper caput Manaſſe qui major natu erat, commutans manus.

15 * Benedixítque Jacob filiis Joſeph, & ait: Deus in cujus conſpectu ambulaverunt patres mei Abraham & Iſaac, Deus qui paſcit me ab adoleſcentia mea uſque in præſentem diem:

* Heb. 11.d.21.

16 * Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris iſtis: & invocetur ſuper eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham & Iſaac, & creſcant in multitudinem ſuper terram.

* Sup. 31.d.29. 32.a.1. Mat. 18. b.10.

17 Videns autem Joſeph quòd poſuiſſet pater ſuus dexterā manum ſuper caput Ephraim, graviter accepit: & apprehenſam manum patris levare conatus eſt de capite Ephraim, & transferre ſuper caput Manaſſe. D

18 Dixítque ad patrem: Non ita convenit, pater: quia hic eſt primogenitus, pone dexteram tuam ſuper caput ejus.

19 Qui renuens, ait: Scio: fili mi, ſcio: & iſte quidem erit in populos, & multiplicabitur: ſed frater ejus minor, major erit illo: & ſemen illius creſcet in gentes.

20 Benedixítque eis in tempore illo, dicens: In te benedicetur Iſraël, atque dicetur: Faciat tibi Deus ſicut Ephraim, & ſicut Manaſſe. Conſtituítque Ephraim ante Manaſſen.

21 Et ait ad Joſeph filium ſuum: En ego morior, & erit Deus vobiſcum, reducétque vos ad terram patrum veſtrorum.

22 Do tibi * partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu * Amorrhæi in gladio & arcu meo.

* Joſ. 15. b.7.16. a.1. * Joſ. 24. b. 8.

Caput XLIX.

Jacob moriturus ſingulis filiis ſuis benedicit, quorundam tamen benedictione ob peccata in maledictionem & acrem objurgationem verſa, futura illis prædicit: tandémque declarato ſepulturæ ſuæ loco, moritur.

1 VOcavit autem Jacob filios ſuos, & ait eis: Congregamini, ut annuntiem quæ ventura ſunt vobis in diebus noviſſimis. A

Deut. 33 a.6.

2 Congregamini & audite filij Jacob, audite Iſraël patrem veſtrum.

3 Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei: prior in donis, major in imperio.

4 Effuſus es ſicut aqua, non creſcas, * quia aſcendiſti cubile patris tui, & maculaſti ſtratū ejus:

* Sup. 35.d.22. 1. Par. 5. a.1.

5 Simeon & Levi fratres: vaſa iniquitatis bellantia.

6 In conſilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non ſit gloria mea: * quia in furore ſuo occiderunt virum, & in voluntate

* Sup. 34.d.25.

voluntate ſua ſuffoderunt murum.

7 Maledictus furor eorum, quia pertinax: & indignatio eorum, quia dura: * dividam eos in Jacob, & diſpergam eos in Iſraël. * Ioſ. 19 a. 1.

B 8 Juda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filij patris tui.

* 1. Par 5. a. 2. 9 * Catulus leonis Juda: ad prædam fili mi aſcendiſti: requieſcens accubuiſti ut leo, & quaſi leæna, quis ſuſcitabit eum?

* Ioan. 1. g 45. Matt. 2. a. 6. 10 * Non Auferetur ſceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium.

11 Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem, ô fili mi, aſinam ſuam. Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum.

12 Pulchriores ſunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores.

13 Zabulon in littore maris habitabit, & in ſtatione navium pertingens uſque ad Sidonem.

14 Iſſachar aſinus fortis accubans inter terminos.

15 Vidit requiem quòd eſſet bona, & terram quòd optima, & ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum, factúſque eſt tributis ſerviens.

16 Dan judicabit populum ſuum ſicut & alia tribus in Iſraël.

C 17 Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, mordens ungulas equi, ut cadat aſcenſor ejus retrò.

18 Salutare tuum expectabo Domine.

19 Gad, accinctus præliabitur ante eum: & ipſe accingetur retrorſum.

20 Aſer pinguis panis ejus, & præbebit delicias regibus.

21 Nephthali, cervus emiſſus, & dans eloquia pulchritudinis.

* 1. Par. 5. a. 1. 22 * Filius accreſcens Joſeph, filius accreſcens & decorus aſpectu: filiæ diſcurrerunt ſuper murum.

23 Sed exaſperaverunt eum, & jurgati ſunt, inviderúntque illi habentes jacula.

24 Sedit in forti arcus ejus, & diſſoluta ſunt vincula brachiorum & manuum illius per manus potentis Jacob: inde paſtor egreſſus eſt lapis Iſraël.

25 Deus patris tui erit adjutor tuus, & omnipotens benedicet tibi benedictionibus cæli deſuper, benedictionibus abyſſi jacentis deorſum, benedictionibus uberum & vulvæ.

26 Benedictiones patris tui confortatæ ſunt benedictionibus patrum ejus: donec veniret deſiderium collium æternorum: fiant in capite Joſeph, & in vertice Nazaræi inter fratres ſuos.

D 27 Benjamin lupus rapax, manè comedet prædam, & veſpere dividet ſpolia.

28 Omnes hi in tribubus Iſraël duodecim: hæc locutus eſt eis pater ſuus, benedixítque ſingulis, benedictionibus propriis.

29 Et præcepit eis, dicens: Ego congregor ad populum meum: ſepelite me cum patribus meis in ſpelunca duplici quæ eſt in agro Ephron Hethæi,

30 Contra Mambre in terra Chanaan, * quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hethæo in poſſeſſionem ſepulchri. * Sup. 23. d. 17.

31 Ibi ſepelierunt eum & Saram uxorem ejus: ibi ſepultus eſt Iſaac cum Rebecca conjuge ſua: ibi & Lia condita jacet.

32 Finitíſque mandatis quibus filios inſtruebat, collegit pedes ſuos ſuper lectulum, & obiit: appoſitúſque eſt ad populum ſuum.

Caput L.

Joſeph corpus patris aromatibus conditum curans, & adhibito luctu funebri, cum ſenioribus Ægypti proficiſcitur ut in terra Chanaan ſepeliat: quo magna ſolemnitate peracto, fratres ob irrogatam illi injuriam ſibi timentes, benignè ſuſcipit & conſolatur: qui ubi mandatum dediſſet de ſuis oſſibus in Terram Chanaan, cum ex Ægypto ſint migraturi, deferendis, in pace quievit.

1 Quod cernens Joſeph, ruit ſuper faciem patris flens & deoſculans eum, A

2 Præcepítque ſervis ſuis medicis ut aromatibus condirent patrem.

3 Quibus juſſa explentibus, tranſierunt quadraginta dies: iſte quippe mos erat cadaverum conditorum, flevítque eum Ægyptus ſeptuaginta diebus.

4 Et expleto planctus tempore, locutus eſt Joſeph ad familiam Pharaonis: Si inveni gratiam in conſpectu veſtro, loquimini in auribus Pharaonis:

5 Eò quòd pater meus adjuraverit me, dicens: En morior, in ſepulchro meo * quod fodi mihi in terra Chanaan, ſepelies me. Aſcendam igitur & ſepeliam patrem meum ac revertar. * Sup. 47. g. 29.

6 Dixítque ei Pharao: Aſcende & ſepeli patrem tuum ſicut adjuratus es.

7 Quo aſcendente, ierunt cum eo omnes ſenes domus Pharaonis, cunctíque majores natu Terræ Ægypti. B

8 Domus Joſeph cum fratribus ſuis, abſque parvulis & gregibus, atque armentis, quæ dereliquerant in Terra Geſſen.

9 Habuit quoque in comitatu currus & equites: & facta eſt turba non modica.

10 Veneruntque ad Aream Atad, quæ ſita eſt trans Jordanem: ubi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi, impleverunt ſeptem dies.

11 Quod cùm vidiſſent habitatores Terræ Chanaan, dixerunt: Planctus magnus eſt iſte Ægyptiis. Et idcircò vocatum eſt nomen loci illius, Planctus Ægypti.

12 Fecerũt ergo filij Jacob ſicut præceperat eis.

13 Et portantes eum in Terram Chanaan, * ſepelierunt eum in ſpelunca duplici, * quam emerat Abraham cum agro in poſſeſſionẽ ſepulchri ab Ephron Hethæo contra faciem Mambre. * Act. 7. b. 16. * Sup. 23. c. 17. C

14 Reverſúſque eſt Joſeph in Ægyptum cum fratribus ſuis, & omni comitatu, ſepulto patre.

15 Quo mortuo, timentes fratres ejus, & mutuò colloquentes: Ne fortè memor ſit injuriæ quam paſſus eſt, & reddat nobis omne malum quod fecimus.

16 Mandaverunt ei dicentes: Pater tuus præcepit nobis antequam moreretur,

17 Ut hæc tibi verbis illius diceremus: Ob-
ſecro ut obliviſcaris ſceleris fratrum tuorum,
& peccati atque malitiæ quam exercuerunt in
te: nos quoque oramus ut ſervis Dei patris tui
dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis fle-
vit Joſeph.
18 Venerúntque ad eum fratres ſui:& proni
adorantes in terram dixerunt: Servi tui ſumus.
19 Quibus ille reſpondit: Nolite timere:
num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?
* Sup. 45.b.5. D 20 * Vos cogitaſtis de me malum: ſed Deus
vertit illud in bonum, ut exaltaret me, ſicut
in præſentiarum cernitis, & ſalvos faceret
multos populos.
* Sup. 47.c.12. 21 Nolite timere: ego * paſcam vos &
parvulos veſtros. conſolatúſque eſt eos, &
blandè ac leniter eſt locutus.
22 Et habitavit in Ægypto cum omni do-
mo patris ſui: vixítque centum decem annis.
Et vidit Ephraim filios uſque ad tertiam gene-
rationem. * Filij quoque Machir filij Manaſſe * Numer.32.g.39.
nati ſunt in genibus Joſeph.
23 Quibus tranſactis, * locutus eſt fratri- * Heb.11.d.12.
bus ſuis: Poſt mortem meam Deus viſitabit
vos, & aſcendere vos faciet de terra iſta ad ter-
ram quam juravit Abraham, Iſaac, & Jacob.
24 Cúmque adjuraſſet eos atque dixiſſet: * Exod.13.d.19.
Deus viſitabit vos: * aſportate oſſa mea vobiſ- Joſ.24.g.32.
cum de loco iſto.
25 Mortuus eſt, expletis centum decem
vitæ ſuæ annis. Et conditus aromatibus, re-
poſitus eſt in loculo in Ægypto.

LIBER EXODUS,

HEBRAICE VEELLE SEMOTH.

Caput Primum.

Nomina filiorum Iſraël qui Ægyptum ingreſſi ſunt; quorum multiplicationem novus Pharao fruſtrà impedire nititur onerum impoſitione, maſculorum cæde ac ſubmerſione: de obſtetricum miſeratione, & earum à Deo præmiatione.

A 1 Gen.46.a.8. HÆc ſunt nomina filiorũ Iſraël
qui ingreſſi ſunt in Ægyptum
cum Jacob: ſinguli cum domi-
bus ſuis introierunt:
2 Ruben, Simeõ, Levi, Judas,
3 Iſſachar, Zabulon, & Ben-
jamin,
4 Dan & Nephthali, Gad, & Aſer.
5 Erant igitur omnes animæ eorum qui
egreſſi ſunt de femore Jacob, ſeptuaginta: Jo-
ſeph autem in Ægypto erat.
6 Quo mortuo, & univerſis fratribus ejus,
omníque cognatione illa,
* Act.7.c.17. 7 * Filij Iſraël creverunt, & quaſi germi-
nantes multiplicati ſunt: ac roborati nimis,
impleverunt terram.
8 Surrexit intereà rex novus ſuper Ægy-
ptum, qui ignorabat Joſeph:
B 9 Et ait ad populum ſuum: Ecce, populus
filiorum Iſraël multus, & fortior nobis eſt.
10 Venite, ſapienter opprimamus eum, ne
fortè multiplicetur: & ſi ingruerit contra nos
bellum, addatur inimicis noſtris, expugnatíſ-
que nobis egrediatur de terra.
11 Præpoſuit itaque eis magiſtros operum, ut
affligerent eos oneribus: ædificaverúntque urbes
tabernaculorũ Pharaoni, Phithom & Rameſſes.
12 Quantóque opprimebant eos, tantò ma-
gis multiplicabantur, & creſcebant:
13 Oderántque filios Iſraël Ægyptij, &
affligebant illudentes eis:
C 14 Atque ad amaritudinem perducebant vitã
eorum operibus duris luti & lateris, omníque
famulatu, quo in terræ operibus premebantur.
15 Dixit autem Rex Ægypti obſtetricibus
Hebræorum: quarum una vocabatur Sephora,
altera Phua,
16 Præcipiens eis: Quando obſtetricabitis
Hebræas, & partus tempus advenerit: ſi maſcu-
lus fuerit, interficite eum: ſi femina, reſervate.
17 Timuerunt autem obſtetrices Deum, &
non fecerunt juxta præceptum regis Ægypti,
ſed conſervabant mares.
18 Quibus ad ſe accerſitis, rex ait: Quidnã eſt D
hoc quod facere voluiſtis, ut pueros ſervaretis?
19 Quæ reſponderunt: Non ſunt Hebrææ
ſicut Ægyptiæ mulieres: ipſæ enim obſtetri-
candi habent ſcientiam, & priuſquam venia-
mus ad eas, pariunt.
20 Benè ergo fecit Deus obſtetricibus: &
crevit populus, confortatúſque eſt nimis.
21 Et quia timuerunt obſtetrices Deum,
ædificavit eis domos.
22 Præcepit ergo Pharao omni populo ſuo, di-
cens: Quidquid maſculini ſexus natum fuerit, in
flumen projicite: quidquid feminini, reſervate.

Caput II.

Moyſes naſcitur, aquis expoſitus, & inde extractus, ac à matre ſua nutritus juſſu filiæ Pharaonis quæ ipſum adoptavit, propter Ægyptij cædem in Madian metu regis fugit, ubi accepta uxore Sephora filia ſacerdotis duos genuit filios Gerſam & Eliezer.

1 EGreſſus eſt poſt hæc vir de domo Levi: A
* & accepit uxorem ſtirpis ſuæ. * Inf.6.c.20.
2 Quæ concepit, & * peperit filium: & videns * Heb.11.c.23.
eum elegantem, abſcondit tribus menſibus.
3 Cúmque jam celare non poſſet, ſumpſit
fiſcellam ſcirpeam, & linivit eam bitumine ac
pice: poſuítque intus infantulum, & expoſuit
eum in carecto ripæ fluminis,
4 Stante procul ſorore ejus, & conſiderante * Act.7.c.21.
eventum rei. Heb.11.c.23.
5 * Ecce autem deſcendebat filia Pharaonis
ut lavaretur in flumine: & puellæ ejus gradie-

bantur per crepidinem alvei. Quæ cùm vidiſſet
fiſcellam in papyrione, miſit unam è famulabus
ſuis: & allatam
6 Aperiens, cernénſque in ea parvulum vagientem,
miſerta ejus, ait: De infantibus Hebræorum
eſt hic.
B 7 Cui ſoror pueri: Vis, inquit, ut vadam,
& vocem tibi mulierem Hebræam, quæ nutrire
poſſit infantulum?
8 Reſpondit: Vade. Perrexit puella & vocavit
matrem ſuam.
9 Ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe,
ait, puerum iſtum, & nutri mihi: ego dabo tibi
mercedem tuam. Suſcepit mulier, & nutrivit
puerum: adultúmque tradidit filiæ Pharaonis.
10 Quem illa adoptavit in locum filij, vocavítque
nomen ejus Moyſes, dicens: Quia de
aqua tuli eum.
11 In diebus illis poſtquam creverat Moy-
*Heb. 11. a. 24 ſes, * egreſſus eſt ad fratres ſuos: vidítque afflictionem
eorum, & virum Ægyptium percutientem
quemdam de Hebræis fratribus ſuis.
12 Cúmque circumſpexiſſet huc atque illuc,
& nullum adeſſe vidiſſet percuſſum Ægyptium
abſcondit ſabulo.
13 Et egreſſus die altero conſpexit duos Hebræos
rixantes: dixítque ei qui faciebat injuriam:
Quare percutis proximum tuum?
C 14 Qui reſpondit: Quis te conſtituit principem
& judicem ſuper nos? num occidere me tu vis,
ſicut heri occidiſti Ægyptium? Timuit Moyſes,
& ait: Quomodo palàm factum eſt verbũ iſtud?
15 Audivítque Pharao ſermonem hunc, &
quærebat occidere Moyſen: qui fugiens de conſpectu
ejus, moratus eſt in terra Madian, & ſedit
juxta puteum.
16 Erant autẽ ſacerdoti Madian ſeptem filiæ,
quæ venerunt ad hauriendã aquam: & impletis
canalibus adaquare cupiebant greges patris ſui.
17 Supervenere paſtores, & ejecerunt eas:
ſurrexítque Moyſes, & defenſis puellis, adaquavit
oves earum.
18 Quæ cùm reverti ſſent ad Raguel patrem
ſuum, dixit ad eas. Cur velociùs veniſtis ſolito?
19 Reſponderunt: Vir Ægyptius liberavit
nos de manu paſtorum: inſuper & hauſit aquam
nobiſcum, potúmque dedit ovibus.
D 20 At ille: Ubi eſt? inquit. Quare dimiſiſtis
hominem? vocate eum ut comedat panem.
21 Juravit ergo Moyſes quòd habitaret cum
*Inf. 18. a. 3. eo. * Accepítque Sephoram filiam ejus uxorem:
1. Par. 23. b. 15. 22 Quæ peperit ei filium, quem vocavit Gerſan,
dicens: Advena fui in terra aliena. Alterum
verò peperit, quem vocavit Eliezer, dicens:
Deus enim patris mei adjutor meus eripuit me
de manu Pharaonis.
23 Poſt multum verò temporis mortuus eſt
rex Ægypti: & ingemiſcentes filij Iſraël, propter
opera vociferati ſunt: aſcendítque clamor
eorum ad Deum ab operibus.
24 Et audivit gemitum eorum, ac recordatus
eſt fœderis quod pepigit cum Abraham,
Iſaac, & Jacob.
25 Et reſpexit Dominus filios Iſraël, & cognovit
eos.

Caput III.

Dominus Moyſi, oves Iethro ſoceri paſcenti, in rubo ardente & incombuſto apparens, mittit eum etiam renitentem ad filios Iſraël de manu Pharaonis liberandos, ſpoliatis Ægyptiis.

1 Moyſes autem paſcebat oves Jethro ſo- A
ceri ſui ſacerdotis Madian: cúmque minaſſet
gregem ad interiora deſerti, venit ad
montem Dei Horeb,
2 * Apparuítque ei Dominus in flamma ig- *Act. 7. d. 30.
nis de medio rubi: & videbat quòd rubus arderet,
& non combureretur.
3 Dixit ergo Moyſes: vadam, & videbo viſionem
hanc magnã, quare non comburatur rubus.
4 Cernens autem Dominus quòd pergeret ad B
videndum, vocavit eum de medio rubi, & ait:
Moyſes, Moyſes. Qui reſpondit: Adſum.
5 At ille: Ne appropies, inquit, huc: ſolve
calceamentum de pedibus tuis: locus enim, in
quo ſtas, terra ſancta eſt.
6 Et ait: * Ego ſum Deus patris tui, Deus *Matt. 22. d. 32.
Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob. Abſcon- Marc. 12. c. 26.
dit Moyſes faciem ſuam: non enim audebat aſpicere
contra Deum.
7 Cui ait Dominus: Vidi afflictionem populi Luc. 20. f. 37.
mei in Ægypto, & clamorem ejus audivi propter
duritiam eorum qui præſunt operibus:
8 Et ſciens dolorem ejus, deſcendi ut libe- C
rem eum de manibus Ægyptiorum, & educam
de terra illa in terram bonam, & ſpatioſam, in
terram quæ fluit lacte & melle, ad loca Chananæi,
& Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi,
& Hevæi, & Jebuſæi.
9 Clamor ergo filiorum Iſraël venit ad me:
vidíque afflictionem eorum, qua ab Ægyptiis
opprimuntur.
10 Sed veni, & mittam te ad Pharaonem, ut
educas populum meum, filios Iſraël de Ægypto.
11 Dixítque Moyſes ad Deum: Quis ſum
ego ut vadam ad Pharaonem, & educam filios
Iſraël de Ægypto.
12 Qui dixit ei: Ego ero tecum: & hoc habebis
ſignum, quòd miſerim te: Cùm eduxeris
populum meum de Ægypto, immolabis Deo
ſuper montem iſtum.
13 Ait Moyſes ad Deum: Ecce ego vadam D
ad filios Iſraël, & dicam eis: Deus patrum veſtrorum
miſit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod
eſt nomen ejus? quid dicam eis?
14 Dixit Deus ad Moyſen: Ego sum qui
sum. Ait: Sic dices filiis Iſraël: qui est miſit
me ad vos.
15 Dixítque iterùm Deus ad Moyſen: Hæc
dices filiis Iſraël: Dominus Deus patrum veſtrorum,
Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus
Jacob, miſit me ad vos: hoc nomen mihi eſt
in æternum, & hoc memoriale meum in generationem
& generationem.
16 Vade, & congrega ſeniores Iſraël, & dices E
ad eos: Dominus Deus patrum veſtrorum apparuit
mihi, Deus Abraham, Deus Iſaac, &
Deus Jacob, dicens: Viſitans viſitavi vos, & vidi
omnia

omnia quæ acciderunt vobis in Ægypto:

17 Et dixi ut educam vos de afflictione Ægypti, in terram Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Jebuſæi, ad terram fluentem lacte & melle.

F 18 Et audient vocem tuam: ingredieriſque tu & ſeniores Iſraël, ad regem Ægypti, & dices ad eum: Dominus Deus Hebræorum vocavit nos: ibimus viam trium dierum in ſolitudinem, ut immolemus Domino Deo noſtro.

19 Sed ego ſcio quòd non dimittet vos rex Ægypti ut eatis, niſi per manum validam.

G 20 Extendam enim manum meam, & percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus ſum in medio eorum: poſt hæc dimittet vos.

21 Dabóque gratiã populo huic coram Ægyptiis: * & cùm egrediemini, non exibitis vacui:

* Inf. 11.a.2. 12.c.36.

22 Sed poſtulabit mulier à vicina ſua & ab hoſpita ſua, vaſa argentea & aurea, ac veſtes: ponetiſque eas ſuper filios & filias veſtras, & ſpoliabitis Ægyptum.

Caput IV.

Moyſes ſuæ miſſionis tribus ſignis à Deo acceptis, variè ſe excuſat ab hac miſſione; tandem acquieſcit, reditque in Ægyptum cum uxore & filiis: angelus minatur Moyſi mortem; hinc uxor circumcidit filium. Aaron fratri Moyſi occurrit, ſimulque venerunt ad filios Iſraël.

A 1 REſpondens Moyſes ait: Non credent mihi, neque audient vocem meam, ſed dicent: Non apparuit tibi Dominus.

2 Dixit ergo ad eum: Quid eſt quod tenes in manu tua? Reſpondit: Virga.

3 Dixítque Dominus: Projice eam in terram. Projecit, & verſa eſt in colubrum, ita ut fugeret Moyſes.

4 Dixítque Dominus: Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus. Extendit, & tenuit, verſáque eſt in virgam.

5 Ut credant, inquit, quòd apparuerit tibi Dominus Deus patrum ſuorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob.

B 6 Dixítque Dominus turſum: Mitte manum tuam in ſinum tuum. Quam cùm miſiſſet in ſinum, protulit leproſam inſtar nivis.

7 Retrahe, ait, manum tuam in ſinum tuum. Retraxit, & protulit iterùm, & erat ſimilis carni reliquæ.

8 Si non crediderint, inquit, tibi, neque audierint ſermonem ſigni prioris, credent verbo ſigni ſequentis.

9 Quòd ſi nec duobus quidem his ſignis crediderint, neque audierint vocẽ tuam: ſume aquam fluminis, & effunde eam ſuper aridam, & quidquid hauſeris de fluvio, vertetur in ſanguinem.

C 10 Ait Moyſes: Obſecro Domine, non ſum eloquens ab heri & nudiuſtertius: & ex quo locutus es ad ſervum tuum, impeditioris & tardioris linguæ ſum.

11 Dixit Dominus ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus eſt mutum & ſurdum, videntem & cæcum? nónne ego?

12 Perge igitur, * & ego ero in ore tuo: docebóque te quid loquaris.

* Matt. 10.b.20.

13 At ille: Obſecro, inquit, Domine, mitte quem miſſurus es.

14 Iratus Dominus in Moyſen, ait: Aaron frater tuus levites, ſcio quòd eloquens ſit: ecce ipſe egreditur in occurſum tuum, vidénſque te lætabitur corde.

15 Loquere ad eum, & pone verba mea in ore ejus: & ego ero in ore tuo, & in ore illius, * & oſtendam vobis quid agere debeatis. D

* Inf. 7. a. 2.

16 Ipſe loquetur pro te ad populum, & erit os tuum: tu autem eris ei in his quæ ad Deum pertinent.

17 Virgam quoque hanc ſume in manu tua, in qua facturus es ſigna.

18 Abiit Moyſes, & reverſus eſt ad Jethro ſocerum ſuum, dixítque ei: Vadam & revertar ad fratres meos in Ægyptum, ut videam ſi adhuc vivant. Cui ait Jethro: Vade in pace.

19 Dixit ergo Dominus ad Moyſen in Madian: Vade, & revertere in Ægyptum: Mortui ſunt enim omnes qui quærebant animam tuam. E

20 Tulit ergo Moyſes uxorem ſuam, & filios ſuos, & impoſuit eos ſuper aſinum, reverſuſq; eſt in Ægyptum, portans virgam Dei in manu ſua.

21 Dixítque ei Dominus revertenti in Ægyptum: Vide ut omnia oſtenta quæ poſui in manu tua, facias coram Pharaone: ego indurabo cor ejus, & non dimittet populum.

22 Dicéſque ad eum: Hæc dicit Dominus: Filius meus primogenitus Iſraël.

23 Dixi tibi: Dimitte filium meum ut ſerviat mihi; & noluiſti dimittere eum: ecce ego interficiam filium tuum primogenitum. F

24 Cúmque eſſet in itinere, in diverſorio occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum.

25 Tulit illicò Sephora acutiſſimam petram, & circumcidit præputium filij ſui, tetigítque pedes ejus, & ait: Sponſus ſanguinũ tu mihi es.

26 Et dimiſit eum poſtquam dixerat: Sponſus ſanguinum, ob circumciſionem.

27 Dixit autem Dominus ad Aaron: Vade in occurſum Moyſi in deſertum. Qui perrexit obviàm ei in Montem Dei, & oſculatus eſt eum. G

28 Narravítque Moyſes Aaron omnia verba Domini quibus miſerat eum: & ſigna quæ mandaverat.

29 Venerúntque ſimul, & congregaverunt cunctos ſeniores filiorum Iſraël.

30 Locutúſque eſt Aaron omnia verba quæ dixerat Dominus ad Moyſen: & fecit ſigna coram populo.

31 Et credidit populus. Audierúntque quòd viſitaſſet Dominus filios Iſraël, & quòd reſpexiſſet afflictionem illorum: & proni adoraverunt.

Caput V.

Moyſes & Aaron Pharaoni Dei mandata referunt: quæ ille contemnens, graviùs Iſraëlitas premit negatis paleis: quod audiens Moyſes orat pro eis Dominum.

1 POſt hæc ingreſſi ſunt Moyſes & Aaron, & dixerunt Pharaoni: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Dimitte populum meum ut ſacrificet mihi in deſerto.

2 At ille reſpondit: Quis eſt Dominus ut audiam

audiam vocem ejus, & dimittam Iſraël? neſcio
Dominum, & Iſraël non dimittam.
3 Dixerúntque: Deus Hebræorum vocavit
nos, ut eamus viam trium dierum in ſolitudi-
nem, & ſacrificemus Domino Deo noſtro: ne
fortè accidat nobis peſtis aut gladius.
4 Ait ad eos rex Ægypti: Quare Moyſes
& Aaron ſollicitatis populum ab operibus ſuis?
ite ad onera veſtra.
5 Dixítque Pharao: Multus eſt populus ter-
ræ: videtis quòd turba ſuccreverit: quantò ma-
gis ſi dederitis eis requiem ab operibus?
B 6 Præcepit ergo in die illo præfectis ope-
rum & exactoribus populi, dicens:
7 Nequaquam ultrà dabitis paleas populo
ad conficiendos lateres, ſicut priùs: ſed ipſi va-
dant, & colligant ſtipulas.
8 Et menſuram laterum, quam priùs facie-
bant, imponetis ſuper eos, nec minuetis quid-
quam: vacant enim, & idcircò vociferantur, di-
centes: Eamus, & ſacrificemus Deo noſtro.
9 Opprimantur operibus, & expleant ea: ut
non acquieſcant verbis mendacibus.
10 Igitur egreſſi præfecti operum & exacto-
res, ad populum dixerunt: Sic dicit Pharao:
Non do vobis paleas:
11 Ite, & colligite ſicubi invenire poteritis,
nec minuetur quidquam de opere veſtro.
12 Diſperſúſque eſt populus per omnem
terram Ægypti ad colligendas paleas.
C 13 Præfecti quoque operum inſtabant, dicen-
tes: Complete opus veſtrum quotidie, ut priùs
facere ſolebatis quando dabantur vobis paleæ.
14 Flagellatíque ſunt qui præerant operibus
filiorum Iſraël, ab exactoribus Pharaonis, di-
centibus: Quare non impletis menſuram late-
rum ſicut priùs, nec heri, nec hodie?
15 Venerúntque præpoſiti filiorum Iſraël, &
vociferati ſunt ad Pharaonem, dicentes: Cur
ita agis contra ſervos tuos?
16 Paleæ non dantur nobis, & lateres ſimili-
ter imperantur: en famuli tui flagellis cædimur,
& injuſtè agitur contra populum tuum.
17 Qui ait: Vacatis otio, & idcircò dicitis:
Eamus & ſacrificemus Domino.
18 Ite ergò, & operamini: paleæ non dabuntur
vobis, & reddetis conſuetum numerum laterum.
D 19 Videbántque ſe præpoſiti filiorum Iſraël
in malo, eò quòd diceretur eis: Non minuetur
quidquam de lateribus per ſingulos dies.
20 Occurrerúntque Moyſi & Aaron, qui
ſtabant ex adverſo, egredientibus à Pharaone:
21 Et dixerunt ad eos: Videat Dominus &
judicet, quoniam fœtere feciſtis odorem no-
ſtrum coram Pharaone & ſervis ejus, & præ-
buiſtis ei gladium, ut occideret nos.
22 Reverſúſque eſt Moyſes ad Dominum,
& ait: Domine, cur afflixiſti populum iſtum?
quare miſiſti me?
23 Ex eo enim quo ingreſſus ſum ad Pha-
raonem ut loquerer in nomine tuo, afflixit po-
pulum tuum: & non liberaſti eos.

Caput VI.

Deus animat Moyſen, ei revelat nomen ſuum Iehovæ. ſolaturque Iſraëlitas per Moyſen, terræ Chanaan promiſſione; recenſetur genealogia Ruben, Simeonis & Levi, uſque ad Moyſen & Aaron.

1 Dixítque Dominus ad Moyſen: Nunc vi- A
debis quæ facturus ſim Pharaoni: per
manum enim fortem dimittet eos, & in manu
robuſta ejiciet illos de terra ſua.
2 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
cens: Ego Dominus
3 Qui apparui Abraham, Iſaac, & Jacob, in
Deo omnipotente: & nomen meum ADONAI
non indicavi eis.
4 Pepigíque fœdus cum eis, ut darem eis
Terram Chanaan, terram peregrinationis eo-
rum, in qua fuerunt advenæ.
5 Ego audivi gemitũ filiorũ Iſraël, quo Ægyp-
tij oppreſſerũt eos: & recordatus ſum pacti mei.
6 Ideò dic filiis Iſraël: Ego Dominus qui
educam vos de ergaſtulo Ægyptiorum, &
eruam de ſervitute: ac redimam in brachio ex-
celſo, & judiciis magnis.
7 Et aſſumam vos mihi in populum, & ero B
veſter Deus: & ſcietis quòd ego ſum Domi-
nus Deus veſter qui eduxerim vos de ergaſtu-
lo Ægyptiorum:
8 Et induxerim in terram ſuper quam levavi
manum meam ut darem eam Abraham, Iſaac,
& Jacob: dabóque illam vobis poſſidendam,
ego Dominus.
9 Narravit ergo Moyſes omnia filiis Iſraël:
qui non acquieverunt ei, propter anguſtiam
ſpiritus, & opus duriſſimum.
10 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
11 Ingredere, & loquere ad Pharaonem regem
Ægypti, ut dimittat filios Iſraël de terra ſua.
12 Reſpondit Moyſes coram Dño: Ecce filij
Iſraël non audiunt me: & quo modo audiet Pha-
rao, præſertim cùm incircumciſus ſim labiis?
13 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen & C
Aaron, & dedit mandatum ad filios Iſraël, &
ad Pharaonem regem Ægypti, ut educerent
filios Iſraël de Terra Ægypti.
14 * Iſti ſunt principes domorum per fami-
lias ſuas. Filij Ruben primogeniti Iſraëlis: He- *Gen. 46.
noch & Phallu, Heſron & Charmi. b. 9
Num.
15 Hæ cognationes Ruben. * Filij Simeon: 26 a. 5.
Jamuel & Jamin, & Ahod, & Jachin, & Soar, & 1. Par.
Saul filius Chananitidis. hæ progenies Simeon. 5. a. 1. * 1. Par.
16 Et hæc nomina filiorum Levi per cogna- 4 d. 24.
tiones ſuas: Gerſon & Caath & Merari. Anni
autẽ vitæ Levi fuerunt centum triginta ſeptem.
17 * Filij Gerſon: Lobni & Semei, per cog-
nationes ſuas.
18 * Filij Caath: Amram, & Iſaar, & He- *1. Par.
bron, & Oziel. anni quoque vitæ Caath, cen- 6 a. 1.
tum triginta tres. 23. a. 6. * Num.
19 Filij Merari: Moholi & Muſi. hæ cog- 3. c. 19.
nationes Levi per familias ſuas. 26 ſ. 57. 58.
20 Accepit autem Amram uxorem Jocha-
bed patruelem ſuam: quæ peperit ei Aaron & * 1. Par.
Moyſen. Fuerúntque anni vitæ Amram, cen- 6. a. 2. 23. b. 12.
tum triginta ſeptem. D

21 Filij quoque Iſaar: Core, & Nepheg, & Zechri.

22 Filij quoque Oziel: Miſaël, & Eliſaphan, & Sethri.

23 Accepit autem Aaron uxorem Eliſabeth, filiam Aminadab, ſororem Nahaſon, quæ peperit ei Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

24 Filij quoque Core: Aſer, & Elcana, & Abiaſaph. hæ ſunt cognationes Coritarum.

25 At verò Eleazar filius Aaron accepit uxorem de filiabus Phutiel: quæ peperit ei Phinees. hi ſunt principes familiarum Leviticarum per cognationes ſuas.

26 Iſte eſt Aaron & Moyſes, quibus præcepit Dominus ut educerent filios Iſraël de Terra Ægypti per turmas ſuas.

27 Hi ſunt, qui loquuntur ad Pharaonem regem Ægypti, ut educant filios Iſraël de Ægypto: iſte eſt Moyſes & Aaron,

28 In die qua locutus eſt Dominus ad Moyſen, in Terra Ægypti.

29 Et locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Ego Dominus: loquere ad Pharaonem regem Ægypti, omnia quæ ego loquor tibi.

30 Et ait Moyſes coram Domino: En incircũciſus labiis ſum, quomodo audiet me Pharao?

CAPUT VII.

Moyſes & Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgam vertunt in ſerpentem, & aquam virga percuſſam in ſanguinem: ſimilia faciunt magi Pharaonis ſuis incantationibus, quam ob cauſam Pharao induratur, ne dimittat Hebræos.

A 1 Dixítque Dominus ad Moyſen: Ecce conſtitui te Deum Pharaonis: & Aaron frater tuus erit Propheta tuus.

Sup. 4.d.15. 2 * Tu loquêris ei omnia quæ mando tibi: & ille loquetur ad Pharaonem, ut dimittat filios Iſraël de terra ſua.

3 Sed ego indurabo cor ejus, & multiplicabo ſigna & oſtenta mea in terra Ægypti,

4 Et non audiet vos: immittámque manum meam ſuper Ægyptum, & educam exercitum & populum meum filios Iſraël de terra Ægypti per judicia maxima.

5 Et ſcient Ægyptij quia ego ſum Dominus qui extẽderim manum meam ſuper Ægyptum, & eduxerim filios Iſraël de medio eorum.

6 Fecit itaque Moyſes & Aaron ſicut præceperat Dominus: ita egerunt.

7 Erat autem Moyſes octoginta annorum, & Aaron octoginta trium, quando locuti ſunt ad Pharaonem.

8 Dixítque Dominus ad Moyſen & Aaron.

9 Cùm dixerit vobis Pharao, Oſtendite ſigna: dices ad Aaron: Tolle virgam tuam, & projice eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum.

B 10 Ingreſſi itaque Moyſes & Aaron ad Pharaonem, fecerant ſicut præceperat Dominus. tulítque Aaron virgam coram Pharaone & ſervis ejus, quæ verſa eſt in colubrum.

2 Tim. 3.c.8. 11 * Vocavit autem Pharao ſapientes & maleficos: & fecerunt etiam ipſi per incantationes Ægyptiacas & arcana quædam ſimiliter.

12 Projecerúntque ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones: ſed devoravit virga Aaron virgas eorum.

13 Induratúmque eſt cor Pharaonis, & non audivit eos, ſicut præceperat Dominus.

14 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Ingravatum eſt cor Pharaonis, non vult dimittere populum. C

15 Vade ad eum manè, ecce egredietur ad aquas: & ſtabis in occurſum ejus ſuper ripam fluminis: & virgam, quæ converſa eſt in draconem, tolles in manu tua.

16 Dicéſque ad eum: Dominus Deus Hebræorum miſit me ad te, dicens: Dimitte populum meum ut ſacrificet mihi in deſerto: & uſque ad præſens audire noluiſti.

17 Hæc igitur dicit Dominus: In hoc ſcies quòd ſim Dominus: ecce percutiam virga, quæ in manu mea eſt, aquam fluminis, & vertetur in ſanguinem.

18 Piſces quoque, qui ſunt in fluvio, morientur, & computreſcent aquæ, & affligentur Ægyptij bibentes aquam fluminis.

19 Dixit quoque Dominus ad Moyſen: Dic ad Aaron, Tolle virgam tuam, & extende manum tuam ſuper aquas Ægypti, & ſuper fluvios eorum, & rivos ac paludes, & omnes lacus aquarum ut vertantur in ſanguinem: & ſit cruor in omni terra Ægypti, tam in ligneis vaſis quàm in ſaxeis.

20 Fecerúntque Moyſes & Aaron ſicut præceperat Dominus: * & elevans virgam percuſſit aquam fluminis coram Pharaone & ſervis ejus: quæ verſa eſt in ſanguinem. D *Inf. 17. b.5. Pſal. 77. e. 44.*

21 Et piſces, qui erant in flumine, mortui ſunt computruítque fluvius, & non poterant Ægyptij bibere aquam fluminis, & fuit ſanguis in tota Terra Ægypti.

22 * Fecerúntque ſimiliter malefici Ægyptiorum incantationibus ſuis; & induratum eſt cor Pharaonis, nec audivit eos, ſicut præceperat Dominus. *Sap. 17.b.7.*

23 Avertítque ſe, & ingreſſus eſt domum ſuam, nec appoſuit cor etiam hac vice.

24 Foderunt autem omnes Ægyptij per circuitum fluminis aquam ut biberent: non enim poterant bibere de aqua fluminis.

25 Impletique ſunt ſeptem dies, poſtquam percuſſit Dominus fluvium.

CAPUT VIII.

Secunda Ægypti plaga eſt ranarum; pro quarum ablatione promittit Pharao populum dimittere, nec facit: quare additur tertia ſciniphum, & quarta muſcarum; propter quas rurſum promittit Pharao filios Iſraël dimiſſurum, quod non facit.

1 Dixit quoque Dominus ad Moyſen: Ingredere ad Pharaonem, & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum, ut ſacrificet mihi? A

2 Sin autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam omnes terminos tuos ranis.

3 Et ebulliet fluvius ranas: quæ aſcendent, & ingredientur domum tuam, & cubiculum lectuli tui, & ſuper ſtratum tuum, & in domos ſervorum tuorum, & in populum tuum, & in

furnos

furnos tuos, & in reliquias ciborum tuorum:

4 Et ad te, & ad populum tuum, & ad omnes ſervos tuos, intrabunt ranæ.

5 Dixítque Dñs ad Moyſen: Dic ad Aaron: Extende manũ tuam ſuper fluvios ac ſuper rivos & paludes, & educ ranas ſuper Terrã Ægypti.

B 6 Et extendit Aaron manum ſuper aquas Ægypti, & aſcenderunt ranæ, operuerúntque Terram Ægypti.

* Sap. 17. b. 7. 7 * Fecerunt autem & malefici per incantationes ſuas ſimiliter, eduxerúntque ranas ſuper Terram Ægypti.

8 Vocavit autem Pharao Moyſen & Aaron, & dixit eis: Orate Dominum ut auferat ranas à me & à populo meo: & dimittam populum ut ſacrificet Domino.

9 Dixítque Moyſes ad Pharaonem: Conſtitue mihi quando deprecer pro te, & pro ſervis tuis, & pro populo tuo, ut abigantur ranæ à te & à domo tua & à ſervis tuis & à populo tuo: & tantùm in flumine remaneant.

C 10 Qui reſpondit: Cras. At ille: Juxta, inquit, verbum tuum faciam: ut ſcias quoniam non eſt ſicut Dominus Deus noſter.

11 Et recedent ranæ à te, & à domo tua, & à ſervis tuis, & à populo tuo: & tantùm in flumine remanebunt.

12 Egreſsíq; ſunt Moyſes & Aaron à Pharaone: & clamavit Moyſes ad Dominum pro ſponſione ranarum quam condixerat Pharaoni.

D 13 Fecítque Dominus juxta verbum Moyſi: & mortuæ ſunt ranæ de domibus, & de villis, & de agris.

14 Congregaverúntque eas in immenſos aggeres, & computruit terra.

15 Videns autem Pharao quòd data eſſet requies, ingravavit cor ſuum, & non audivit eos, ſicut præceperat Dominus.

16 Dixítque Dominus ad Moyſen: Loquere ad Aaron: Extende virgam tuam, & percute pulverem terræ: & ſint ſciniphes in univerſa Terra Ægypti.

17 Fecerúntque ita. Et extendit Aaron manum, virgam tenens: percuſsítque pulverem terræ, & facti ſunt ſciniphes in hominibus, & in jumentis: omnis pulvis terræ verſus eſt in ſciniphes per totam Terram Ægypti.

18 Fecerúntque ſimiliter malefici incantationibus ſuis ut educerent ſciniphes, & non potuerunt: erántque ſciniphes tam in hominibus quàm in jumentis.

E 19 Et dixerunt malefici ad Pharaonem: Digitus Dei eſt hic. induratúmque eſt cor Pharaonis, & non audivit eos ſicut præceperat Dominus.

20 Dixit quoque Dñs ad Moyſen: Conſurge diluculo, & ſta corã Pharaone: egredietur enim ad aquas: & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum ut ſacrificet mihi.

21 Quod ſi nõ dimiſeris eum, ecce ego immittam in te, & in ſervos tuos, & in populum tuũ, & in domos tuas, omne genus muſcarum, & implebuntur domus Ægyptiorum muſcis diverſi generis, & univerſa terra in qua fuerint,

22 Faciámque mirabilem in die illa Terram Geſſen, in qua populus meus eſt, ut non ſint ibi muſcæ: & ſcias quoniam ego Dominus in medio terræ. F

23 Ponámque diviſionem inter populũ meum & populum tuum: cras erit ſignum iſtud.

24 Fecítque Dominus ita. * Et venit muſca graviſſima in domos Pharaonis & ſervorum ejus, & in omnem Terram Ægypti, corruptáque eſt terra ab hujuſcemodi muſcis. * Sap. 16. b. 9.

25 Vocavítque Pharao Moyſen & Aaron, & ait eis: Ite & ſacrificate Deo veſtro in terra hac.

26 Et ait Moyſes: Non poteſt ita fieri: abominationes enim Ægyptiorum immolabimus Dño Deo noſtro. quòd ſi mactaverimus ea quæ colunt Ægyptij coram eis, lapidibus nos obruent. G

27 Viam trium dierum pergemus in ſolitudinem: & ſacrificabimus Domino Deo noſtro, * ſicut præcepit nobis. * Sup. 3. f. 18.

28 Dixítque Pharao: Ego dimittam vos ut ſacrificetis Domino Deo veſtro in deſerto: verumtamen longiùs ne abeatis, rogate pro me.

29 Et ait Moyſes: Egreſſus à te, orabo Dñm: & recedet muſca à Pharaone, & à ſervis ſuis, & à populo ejus cras: verumtamen noli ultrà fallere, ut non dimittas populum ſacrificare Dño.

30 Egreſsúſque Moyſes à Pharaone, oravit Dominum.

31 Qui fecit juxta verbum illius: & abſtulit muſcas à Pharaone, & à ſervis ſuis, & à populo ejus: non ſuperfuit ne una quidem.

32 Et ingravatum eſt cor Pharaonis, ita ut nec hac quidem vice dimitteret populum.

CAPUT IX.

Quinta plaga eſt peſtis in jumentis, ſexta ulcerum, ſeptima grandinis, tonitruorum & fulminum; ob quam promittit Pharao ſe dimiſſurum populum ſi ceſſet, verum nec id complet, & rurſum ſe obdurat: nullus autem filiorũ Iſraël in his malis ullum patitur damnum.

1 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Ingredere ad Pharaonem, & loquere ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte populum meum ut ſacrificet mihi. A

2 Quòd ſi adhuc renuis, & retines eos:

3 Ecce manus mea erit ſuper agros tuos: & ſuper equos, & aſinos, & camelos, & boves, & oves, peſtis valdè gravis.

4 Et faciet Dñs mirabile, inter poſſeſſiones Iſraël, & poſſeſſiones Ægyptiorũ, ut nihil omninò pereat ex his quæ pertinent ad filios Iſraël.

5 Conſtituítque Dominus tempus, dicens: Cras faciet Dominus verbum iſtud in terra. B

6 Fecit ergo Dominus verbum hoc altera die: mortuáque ſunt omnia animantia Ægyptiorum: de animalibus verò filiorum Iſraël nihil omnino periit.

7 Et miſit Pharao ad videndum: nec erat quidquam mortuum de his quæ poſſidebat Iſraël. Ingravatúmque eſt cor Pharaonis, & non dimiſit populum.

8 Et dixit Dominus ad Moyſen & Aaron: Tollite plenas manus cineris de camino, & ſpargat illum Moyſes in cælum coram Pharaone.

9 Sitque pulvis ſuper omnẽ Terram Ægypti:

erunt enim in hominibus & jumentis ulcera, & veſicæ turgentes, in univerſa Terra Ægypti.

10 Tuleruntque cinerem de camino, & ſteterunt coram Pharaone, & ſparſit illum Moyſes in cælum: factáque ſunt ulcera veſicarum turgentium in hominibus & jumentis:

C 11 Nec poterant malefici ſtare coram Moyſe propter ulcera quæ in illis erant, & in omni Terra Ægypti.

12 Induravítque Dñs cor Pharaonis, & non audivit eos, ſicut locutus eſt Dñs ad Moyſen.

13 Dixitque Dominus ad Moyſen: Manè conſurge, & ſta coram Pharaone, & dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte populum meum ut ſacrificet mihi.

14 Quia in hac vice mittam omnes plagas meas ſuper cor tuum, & ſuper ſervos tuos, & ſuper populum tuum: ut ſcias quod non ſit ſimilis mei in omni terra.

15 Nunc enim extendens manum percutiam te & populum tuum peſte, peribíſque de terra.

D 16 * Idcircò autem poſui te, ut oſtendam in te fortitudinem meam, & narretur nomen meum in omni terra.

* Rom 9. d. 17

17 Adhuc retines populum meum: & non vis dimittere eum?

18 En pluam cras hac ipſa hora grandinem multam nimis, qualis non fuit in Ægypto, à die qua fundata eſt, uſque in præſens tempus.

19 Mitte ergo jam nunc, & congrega jumenta tua, & omnia quæ habes in agro: homines enim, & jumenta, & univerſa quæ inventa fuerint foris, nec congregata de agris, cecideritque ſuper ea grando, morientur.

20 Qui timuit verbum Domini de ſervis Pharaonis, fecit confugere ſervos ſuos & jumenta in domos:

21 Qui autem neglexit ſermonem Domini, dimiſit ſervos & jumenta in agris.

E 22 Et dixit Dñs ad Moyſen: Extende manum tuam in cælum, ut fiat grando in univerſa Terra Ægypti ſuper homines, & ſuper jumenta, & ſuper omnem herbam agri in Terra Ægypti.

* Sap. 16. c. 16. & 19. d. 19.

23 * Extendítque Moyſes virgam in cælum, & Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac diſcurrentia fulgura ſuper terram: pluítque Dominus grandinem ſuper terram Ægypti.

24 Et grando & ignis miſta pariter ferebantur: tantæque fuit magnitudinis, quanta antè numquam apparuit in univerſa Terra Ægypti ex quo gens illa condita eſt.

25 Et percuſſit grando in omni Terra Ægypti cuncta quæ fuerunt in agris, ab homine uſque ad jumentũ: cunctámque herbam agri percuſſit grando, & omne lignum regionis confregit.

26 Tantùm in terra Geſſen, ubi erant filij Iſraël, grando non cecidit.

F 27 Miſítque Pharao, & vocavit Moyſen & Aaron, dicens ad eos: Peccavi etiam nunc: Dominus juſtus: ego & populus meus, impij.

28 Orate Dominum ut deſinant tonitrua Dei, & grando: ut dimittam vos, & nequaquam hîc ultrà maneatis.

29 Ait Moyſes: Cùm egreſſus fuero de urbe, extendam palmas meas ad Dominum, & ceſſabunt tonitrua, & grando non erit: ut ſcias quia Domini eſt terra:

30 Novi autem, quòd & tu, & ſervi tui, necdum timeatis Dominum Deum.

31 Linum ergo & hordeum læſum eſt, eò quòd hordeum eſſet virens, & linum jam folliculos germinaret: G

32 Triticum autem & far non ſunt læſa, quia ſerotina erant.

33 Egreſſúſque Moyſes à Pharaone ex urbe, tetendit manus ad Dominum: & ceſſaverunt tonitrua & grando, nec ultrà ſtillavit pluvia ſuper terram.

34 Videns autem Pharao quòd ceſſaſſet pluvia, & grando, & tonitrua, auxit peccatum:

35 Et ingravatum eſt cor ejus, & ſervorum illius, & induratum nimis: nec dimiſit filios Iſraël, ſicut præceperat Dominus per manum Moyſi.

CAPUT X.

Octavum ſignum ſeu plaga eſt locuſtarum: quibus ablatis, obduratus Pharao ne ſic quidem juxta condictum dimittit populum: quapropter nonum additur, nempe tenebrarum denſiſſimarum, propter quas permittit Pharao ut exeant, ſed omnium, etiam pecorum miſſionem urgente Moſe, idem denegat, Moyſique minatur mortem.

1 ET dixit Dominus ad Moyſen: Ingredere ad Pharaonem: ego enim induravi cor ejus, & ſervorum illius: ut faciam ſigna mea hæc in eo, A

2 Et narres in auribus filij tui, & nepotum tuorum, quoties contriverim Ægyptios, & ſigna mea fecerim in eis: & ſciatis quia ego Dñs.

3 Introierunt ergo Moyſes & Aaron ad Pharaonem, & dixerunt ei: Hæc dicit Dñs Deus Hebræorum: Uſquequò non vis ſubjici mihi? dimitte populum meum, ut ſacrificet mihi.

4 * Sin autẽ reſiſtis, & non vis dimittere eum: ecce ego inducam cras locuſtam in fines tuos: * Sap. 16. b. 9.

5 Quæ operiat ſuperficiem terræ, ne quidquam ejus appareat, ſed comedatur quod reſiduum fuerit grandini. corrodet enim omnia ligna quæ germinant in agris. B

6 Et implebunt domos tuas, & ſervorum tuorum, & omnium Ægyptiorum: quantam non viderunt patres tui, & avi ex quo orti ſunt ſuper terram uſque in præſentem diem. Avertitque ſe, & egreſſus eſt à Pharaone.

7 Dixerunt autem ſervi Pharaonis ad eum: Uſquequò patiemur hoc ſcandalum: dimitte homines, ut ſacrificent Domino Deo ſuo. nonne vides quòd perierit Ægyptus?

8 Revocaverúntque Moyſen & Aaron ad Pharaonem: qui dixit eis: Ite, ſacrificate Domino Deo veſtro: quinam ſunt qui ituri ſunt? C

9 Ait Moyſes: Cum parvulis noſtris & ſenioribus pergemus, cum filiis & filiabus, cum ovibus & armentis: eſt enim ſollemnitas Domini Dei noſtri.

10 Et reſpondit Pharao, Sic Dñs ſit vobiſcum, quo modo ego dimittam vos, & parvulos veſtros. cui dubium eſt quòd peſſime cogitetis?

11 Non

11 Non fiet ita, ſed ite tantùm viri, & ſacrificate Domino: hoc enim & ipſi petiſtis. Statímque ejecti ſunt de conſpectu Pharaonis.

D 12 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Extende manum tuam ſuper terram Ægypti ad locuſtam, ut aſcendat ſuper eam, & devoret omnem herbam quæ reſidua fuerit grandini.

13 Et extendit Moyſes virgam ſuper terram Ægypti: & Dominus induxit ventum urentem tota die illa & nocte: & manè facto, ventus urens levavit locuſtas.

14 Quæ aſcenderunt ſuper univerſam Terram Ægypti: & ſederunt in cunctis finibus Ægyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerant: nec poſteà futuræ ſunt.

E 15 Operuerúntque univerſam ſuperficiem terræ, vaſtantes omnia. Devorata eſt igitur herba terræ, & quidquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiſerat: nihílque omnino virens relictum eſt in lignis & in herbis terræ, in cuncta Ægypto.

16 Quamobrem feſtinus Pharao vocavit Moyſen & Aaron, & dixit eis: Peccavi in Dominum Deum veſtrum, & in vos.

17 Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam hac vice, & rogate Dominum Deum veſtrum, ut auferat à me mortem iſtam.

18 Egreſſúſque Moyſes de conſpectu Pha-
F raonis, oravit Dominum.

19 Qui flare fecit ventum ab occidente vehementiſſimum, & arreptam locuſtam projecit in Mare rubrum: non remanſit ne una quidem in cunctis finibus Ægypti.

20 Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimiſit filios Iſraël.

21 Dixit autem Dñs ad Moyſen: Extende manum tuam in cælum: & ſint tenebræ ſuper Terram Ægypti, tam denſæ ut palpari queant.

22 Extendítque Moyſes manum in cælum: & factæ ſunt tenebræ horribiles in univerſa terra Ægypti tribus diebus.

* Sap. 17. a. 2. 23 * Nemo vidit fratrem ſuum, nec movit ſe de loco in quo erat: * Ubicumque autem
* Sap. 18. a. 1. habitabant filij Iſraël, lux erat.

G 24 Vocavítque Pharao Moyſen & Aaron, & dixit eis: Ite ſacrificate Domino: oves tantùm veſtræ & armenta remaneant, parvuli veſtri eant vobiſcum.

25 Ait Moyſes: Hoſtias quoque & holocauſta dabis nobis, quæ offeramus Domino Deo noſtro.

26 Cuncti greges pergent nobiſcum: non remanebit ex eis ungula: quæ neceſſaria ſunt in cultum Domini Dei noſtri: præſertim cùm ignoremus quid debeat immolari, donec ad ipſum locum perveniamus.

27 Induravit autem Dominus cor Pharaonis, & noluit dimittere eos.

28 Dixítque Pharao ad Moyſen: Recede à me, & cave ne ultrà videas faciem meam: quocumque die apparueris mihi, morieris.

29 Reſpondit Moyſes: Ita fiet ut locutus es, non videbo ultrà faciem tuam.

CAPUT XI.

Ante decimum ſignum (ſtragem primogenitorum) quod prædicit Dominus, hortatur ad Ægypti ſpoliationem, quæ poſt ſtragem peracta eſt

1 ET dixit Dominus ad Moyſen: Adhuc una plaga tangam Pharaonem & Ægyptum, & poſt hæc dimittet vos, & exire compellet. A

2 * Dices ergo omni plebi, ut poſtulet vir ab amico ſuo, & mulier à vicina ſua, vaſa argentea, & aurea. * Sup. 3. c. 22. Inf. 12. c. 35.

3 Dabit autem Dominus gratiam populo ſuo coram Ægyptiis. * Fuítque Moyſes vir magnus valdè in Terra Ægypti, coram ſervis Pharaonis & omni populo. * Eccli. 45. a. 1.

4 Et ait: Hæc dicit Dominus: Media nocte egrediar in Ægyptum: B

5 Et morietur omne primogenitum in terra Ægyptiorum à primogenito Pharaonis qui ſedet in ſolio ejus, uſque ad primogenitum ancillæ quæ eſt ad molam, & omnia primogenita jumentorum.

6 Erítque clamor magnus in univerſa Terra Ægypti, qualis nec antè fuit, nec poſteà futurus eſt. C

7 Apud omnes autem filios Iſraël non mutiet canis ab homine uſque ad pecus: ut ſciatis quanto miraculo dividat Dñs Ægyptios & Iſraël.

8 Deſcendéntque omnes ſervi tui iſti ad me, & adorabunt me, dicentes: Egredere tu, & omnis populus qui ſubjectus eſt tibi: poſt hæc egrediemur.

9 Et exivit à Pharaone iratus nimis. Dixit autem Dominus ad Moyſen: Non audiet vos Pharao, ut multa ſigna fiant in terra Ægypti. D

10 Moyſes autem & Aaron fecerunt omnia oſtenta quæ ſcripta ſunt, coram Pharaone. Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimiſit filios Iſraël de terra ſua.

CAPUT XII.

Paſchalis agni immolandi & comedendi ritu declarato ac celebrato, ejuſque ſanguine domorum ſuper liminaribus illito; angelus cæſis omnibus Ægypti primogenitis, Iſraëlitas intactos relinquit, qui cum ſpoliis & divitiis Ægypti egrediuntur: de ritu Phaſe ac eſu azymorum, & tempore habitationis Iſraël in Ægypto.

1 DIxit quoque Dominus ad Moyſen & Aaron in Terra Ægypti: A

2 Menſis iſte, vobis principium menſium: primus erit in menſibus anni.

3 Loquimini ad univerſum cœtum filiorum Iſraël, & dicite eis: Decima die menſis hujus tollat unuſquiſque agnum per familias & domos ſuas.

4 Sin autem minor eſt numerus, ut ſufficere poſſit ad veſcendum agnum, aſſumet vicinum ſuum qui junctus eſt domui ſuæ, juxta numerũ animarum quæ ſufficere poſſunt ad eſum agni.

5 Erit autem agnus abſque macula, maſculus, anniculus: juxta quem ritum tolletis & hœdum.

6 Et ſervabitis eum uſque ad quartam decimã diem menſis hujus: immolabítque eum univerſa multitudo filiorum Iſraël ad veſperam.

7 Et ſument de ſanguine ejus ac ponent ſu- B

per utrumque poſtem, & in ſuperliminaribus domorum, in quibus comedent illum.

8 Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus.

9 Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed tantùm aſſum igni: caput cum pedibus ejus & inteſtinis vorabitis.

10 Nec remanebit quidquam ex eo uſque manè. ſi quid reſiduum fuerit, igne comburetis.

11 Sic autem comedetis illum: Renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis feſtinanter: eſt enim Phaſe (id eſt tranſitus) Domini.

12 Et tranſibo per Terram Ægypti nocte illa, percutiámque omne primogenitum in Terra Ægypti ab homine uſque ad pecus: & in cunctis diis Ægypti faciam judicia, ego Dn̄s.

13 Erit autem ſanguis vobis in ſignum in ædibus in quibus eritis: & videbo ſanguinem, & tranſibo vos: nec erit in vobis plaga diſperdens quando percuſſero Terram Ægypti.

C 14 Habebitis autem hunc diem in monumentum: & celebrabitis eam ſollemnem Domino in generationibus veſtris cultu ſempiterno.

15 Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus veſtris: quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Iſraël, à primo die uſque ad diem ſeptimum.

16 Dies prima erit ſancta atque ſollemnis, & dies ſeptima eadem feſtivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad veſcendum pertinent.

17 Et obſervabitis azyma: in eadem enim ipſa die educam exercitum veſtrum de Terra Ægypti, & cuſtodietis diem iſtum in generationes veſtras ritu perpetuo.

* Lev. 23. a. 5. Numer. 28. c. 16.

18 * Primo menſe, quartadecima die menſis ad veſperam, comedetis azyma uſque ad diem vigeſimam primam ejuſdem menſis ad veſperā.

19 Septem diebus fermentum non invenietur in domibus veſtris: qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Iſraël, tam de advenis quàm de indigenis terræ.

20 Omne fermentatum non comedetis: in cunctis habitaculis veſtris edetis azyma.

D 21 Vocavit autem Moyſes omnes ſeniores filiorum Iſraël, & dixit ad eos: Ite tollentes animal per familias veſtras, & immolate Phaſe.

* Heb. 11. e. 28.

22 * Faſciculúmque hyſſopi tingite in ſanguine qui eſt in limine, & aſpergite ex eo ſuperliminare, & utrumque poſtem: nullus veſtrûm egrediatur oſtium domus ſuæ uſq; manè.

23 Tranſibit enim Dominus percutiens Ægyptios: cúmque viderit ſanguinem in ſuperliminari, & in utroque poſte, tranſcendet oſtium domus, & non ſinet percuſſorem ingredi domos veſtras & lædere.

24 Cuſtodi verbum iſtud legitimum tibi & filiis tuis uſque in æternum.

25 Cúmque introieritis terram, quam Dominus daturus eſt vobis ut pollicitus eſt, obſervabitis ceremonias iſtas.

26 Et cùm dixerint vobis filij veſtri: Quæ eſt iſta religio?

27 Dicetis eis: Victima tranſitus Domini eſt, quando tranſivit ſuper domos filiorum Iſraël in Ægypto, percutiens Ægyptios, & domos noſtras liberans. Incurvatúſque populus adoravit.

28 Et egreſſi filij Iſraël fecerunt ſicut præceperat Dominus Moyſi & Aaron.

E 29 Factum eſt autem in noctis medio, percuſſit Dominus omne primogenitum in Terra Ægypti, à primogenito Pharaonis, qui in ſolio ejus ſedebat, * uſque ad primogenitum captivæ quæ erat in carcere, & omne primogenitum jumentorum. * Sup. 11. b. 5. Sap. 18. a. 5.

30 Surrexítque Pharao nocte, & omnes ſervi ejus, cunctáque Ægyptus, & ortus eſt clamor magnus in Ægypto: neque enim erat domus in qua non jaceret mortuus.

31 Vocatíſque Pharao Moyſe & Aaron nocte, ait: Surgite & egredimini à populo meo, vos & filij Iſraël: ite, immolate Domino ſicut dicitis.

32 Oves veſtras & armenta aſſumite ut petieratis, & abeuntes benedicite mihi.

33 Urgebántque Ægyptij populum de terra exire velociter, dicentes: Omnes moriemur.

34 Tulit igitur populus conſperſam farinam antequam fermentaretur: & ligans in palliis, poſuit ſuper humeros ſuos.

35 Fecerúntque filij Iſraël * ſicut præceperat Moyſes: & petierunt ab Ægyptiis vaſa argentea & aurea, veſtémque plurimam. * Sup. 11. a. 2.

36 Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis ut commodarent eis: & ſpoliaverunt Ægyptios.

F 37 Profectíque ſunt filij Iſraël de Rameſſe in Socoth, ſexcenta ferè millia peditum virorum, abſque parvulis.

38 Sed & vulgus promiſcuum innumerabile aſcendit cum eis, oves & armenta & animantia diverſi generis multa nimis.

39 Coxerúntque farinam, quam dudum de Ægypto conſperſam tulerant: & fecerunt ſubcinericios panes azymos: neque enim poterant fermentari cogentibus exire Ægyptiis, & nullam facere ſinentibus moram: nec pulmenti quidquam occurrerat præparare.

40 Habitatio autem filiorum Iſraël qua manſerunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum.

41 Quibus expletis, eadem die egreſſus eſt omnis exercitus Domini de Terra Ægypti.

42 Nox iſta eſt obſervabilis Domini, quando eduxit eos de Terra Ægypti: hanc obſervare debent omnes filij Iſraël in generationibus ſuis.

G 43 Dixítque Dominus ad Moyſen & Aaron: Hæc eſt religio Phaſe: Omnis alienigena non comedet ex eo.

44 Omnis autem ſervus emptitius circumcidetur, & ſic comedet. * Numer. 9. b. 12. Joan. 19. f. 36.

45 Advena & mercenarius non edent ex eo.

46 * In una domo comedetur, nec efferetis de carnibus ejus foras, nec os illius confringetis.

47 Omnis

47 Omnis cœtus filiorum Iſraël faciet illud.
48 Quòd ſi quis peregrinorum in veſtram
voluerit tranſire coloniam,& facere Phaſe Do-
mini, circumcidetur priùs omne maſculinum
ejus,& tunc ritè celebrabit: eritque ſicut indi-
gena terræ: ſi quis autem circumciſus non fue-
rit, non veſcetur ex eo.
E 49 Eadem lex erit indigenæ & colono qui
peregrinatur apud vos.
50 Fecerúntque omnes filij Iſraël ſicut præ-
ceperat Dominus Moyſi & Aaron.
* Sup. 12. 5. f. Sup. 12. a. 5. 51 Et eadem die eduxit Dominus filios Iſraël
de Terra Ægypti per turmas ſuas.

Caput XIII.

*Jubet Deus ſibi offerri primogenita hominum & pe-
corum, & liberationis ab Ægypto religione Phaſe ac
primogenitorum conſecratione meminiſſe. Inde Iſraë-
lem educit Deus non per Philiſthaam, ſed per deſer-
tum; oſſa Ioſeph ſecum defert, & columna ignis ac nu-
bis eſt dux itineris.*

A 1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
cens:
2 * Sanctifica mihi omne primogenitum quod
* Inf. 34. c. 19. Levit. 27. c. 26. Num. 8. c. 16. Luc. 2. c. 23. aperit vulvam in filiis Iſraël, tam de hominibus
quàm de jumentis: mea ſunt enim omnia.
3 Et ait Moyſes ad populum: Mementote
diei hujus in qua egreſſi eſtis de Ægypto & de
domo ſervitutis, quoniam in manu forti eduxit
vos Dominus de loco iſto: ut non comedatis
* Sup. 12. a. 4. fermentatum panem.
4 Hodie egredimini menſe novarum frugum.
5 Cúmque introduxerit te Dominus in Ter-
ram Chananæi & Hethæi & Amorrhæi & He-
væi & Jebuſæi, quam juravit patribus tuis ut
daret tibi, terram fluentem lacte & melle, ce-
lebrabis hunc morem ſacrorum menſe iſto.
F 6 Septem diebus veſcêris azymis, & in die
ſeptimo erit ſollemnitas Domini.
7 Azyma comedetis ſeptem diebus: non ap-
parebit apud te aliquid fermentatum, nec in
cunctis finibus tuis.
B 8 Narrabíſque filio tuo in die illo, dicens:
Hoc eſt quod fecit mihi Dominus quando
egreſſus ſum de Ægypto.
9 Et erit quaſi ſignum in manu tua,& quaſi
monumentum ante oculos tuos: & ut lex Do-
mini ſemper ſit in ore tuo, in manu enim forti
eduxit te Dominus de Ægypto.
10 Cuſtodies hujuſcemodi cultum ſtatuto
tempore à diebus in dies.
11 Cúmque introduxerit te Dominus in Ter-
ram Chananæi, ſicut juravit tibi & patribus
tuis, & dederit tibi eam:
* Inf. 22. d. 29. 34. c. 19. Ezech. 44. g. 30. 12 * Separabis omne quod aperit vulvam
Domino, & quod primitivum eſt in pecoribus
tuis: quidquid habueris maſculini ſexus, con-
ſecrabis Domino.
G 13 Primogenitum aſini mutabis ove: quod ſi
non redemeris, interficies. Omne autem primo-
genitum hominis de filiis tuis, pretio redimes.
C 14 Cúmque interrogaverit te filius tuus
cras, dicens: Quid eſt hoc? reſpondebis ei:
In manu forti eduxit nos Dominus de Terra
Ægypti de domo ſervitutis.

15 Nam cùm induratus eſſet Pharao, &
nollet nos dimittere, occidit Dominus omne
primogenitum in terra Ægypti, à primogenito
hominis uſque ad primogenitum jumentorum:
idcircò immolo Domino omne quod aperit
vulvam maſculini ſexus, & omnia primogenita
filiorum meorum redimo.
16 * Erit igitur quaſi ſignum in manu tua, * Deut. 6. b. 8.
& quaſi appenſum quid, ob recordationem,
inter oculos tuos: eò quòd in manu forti edu-
xit nos Dominus de Ægypto.
17 Igitur cum emiſiſſet Pharao populum,
non eos duxit Deus per viam terræ Philiſthiim
quæ vicina eſt: reputans ne fortè pœniteret
eum, ſi vidiſſet adverſum ſe bella conſurgere,
& reverteretur in Ægyptum.
18 Sed circumduxit per viam deſerti, quæ D
eſt juxta Mare rubrum: & armati aſcenderunt
filij Iſraël de Terra Ægypti.
19 Tulit quoque Moyſes oſſa Joſeph ſecum:
eò quòd adjuraſſet filios Iſraël dicens: * Viſita- * Gen. 50. d. 24.
bit vos Deus, efferte oſſa mea hinc vobiſcum.
20 Profectíque de Socoth caſtrametati ſunt
in Etham in extremis finibus ſolitudinis.
21 * Dominus autem præcedebat eos ad * Num. 14. c. 14.
oſtendendam viam, per diem in columna nu- Eſdr. 9. d. 19.
bis, & per noctem in columna ignis: ut dux
eſſet itineris utroque tempore. 1. Cor. 10.
22 Nunquam defuit columna nubis per diem, a. 1. 2.
nec columna ignis per noctem coram populo.

Caput XIV.

*Pharao cum ſuis Iſraëlem perſequitur, angelus in
columna nubis medium ſe interponit, Moſes dividit
mare rubrum, quod ſicco pede tranſeunt Hebræi, Ægy-
ptij tum ab angelo, tum ab aquis recurrentibus, cum
univerſo equitatu ac curribus ſubmerguntur.*

1 LOcutus eſt autem Dominus ad Moyſen,
dicens:
2 Loquere filiis Iſraël: Reverſi caſtrameten-
tur è regione Phihahiroth, quæ eſt inter Magda- A
lum & mare contra Beelſephon: in conſpectu
ejus caſtra ponetis ſuper mare.
3 Dicturúſque eſt Pharao ſuper filiis Iſraël:
Coarctati ſunt in terra, concluſit eos deſertum.
4 Et indurabo cor ejus, ac perſequetur vos:
& glorificabor in Pharaone, & in omni exerci-
tu ejus. ſciéntque Ægyptij quia ego ſum Do-
minus. Fecerúntque ita.
5 Et nuntiatum eſt regi Ægyptiorum quòd B
fugiſſet populus: immutatúmque eſt cor Pha-
raonis & ſervorum ejus ſuper populo, & dixe-
runt: Quid voluimus facere ut dimitteremus
Iſraël, ne ſerviret nobis?
6 Junxit ergo currum, & omnem populum
ſuum aſſumpſit ſecum.
7 Tulítque ſexcentos currus electos, &
quidquid in Ægypto curruum fuit: & duces
totius exercitus:
8 Induravítque Dominus cor Pharaonis re-
gis Ægypti, & perſecutus eſt filios Iſraël: at illi
egreſſi erant in manu excelſa.
9 * Cúmque perſequerentur Ægyptij ve- * 1. Mac. 4. a. 9.
ſtigia præcedentium, repererunt eos in caſtris Joſ. 24. b. 6.
ſuper mare: omnis equitatus & currus Pharao-
nis;

nis, & univerſus exercitus, erant in Phihahiroth contra Beelſephon.

C 10 Cúmque appropinquaſſet Pharao, levantes filij Iſraël oculos, viderunt Ægyptios poſt ſe: & timuerunt valdè: clamaverúntque ad Dominum,

11 Et dixerunt ad Moyſen: Forſitan non erant ſepulchra in Ægypto, ideò tuliſti nos ut moreremur in ſolitudine: quid hoc facere voluiſti, ut educeres nos ex Ægypto?

12 Nónne iſte eſt ſermo, quem loquebamur ad te in Ægypto dicentes: Recede à nobis ut ſerviamus Ægyptiis? multò enim melius erat ſervire eis, quàm mori in ſolitudine.

13 Et ait Moyſes ad populum: Nolite timere: ſtate, & videte magnalia Dñi quæ facturus eſt hodie: Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultrà videbitis uſque in ſempiternũ.

D 14 Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.

15 Dixítque Dominus ad Moyſen: Quid clamas ad me? Loquere filiis Iſraël ut proficiſcãtur.

16 Tu autem eleva virgam tuam, & extende manum tuam ſuper mare, & divide illud: ut gradiantur filij Iſraël in medio mari per ſiccum.

17 Ego autem indurabo cor Ægyptiorum ut perſequantur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus, & in curribus & in equitibus illius.

18 Et ſcient Ægyptij quia ego ſum Dominus, cùm glorificatus fuero in Pharaone, & in curribus atque in equitibus ejus.

19 Tollénſq; ſe angelus Dei, qui præcedebat caſtra Iſraël, abiit poſt eos: & cum eo pariter columna nubis, priora dimittens, poſt tergum

E 20 Stetit, inter caſtra Ægyptiorum & caſtra Iſraël: & erat nubes tenebroſa, & illuminans noctem, ita ut ad ſe invicem toto noctis tempore accedere non valerent.

21 Cúmque extendiſſet Moyſes manum ſuper mare, abſtulit illud Dominus flante vento vehementi & urente tota nocte, & vertit in ſiccum: diviſáque eſt aqua.

* Pſ. 77. b. 13. 104. d. 37. Pſal. 113. a. 3. Heb. 11. f 29.

22 * Et ingreſſi ſunt filij Iſraël per medium ſicci maris: erat enim aqua quaſi murus à dextra eorum & læva.

23 Perſequentéſque Ægyptij ingreſſi ſunt poſt eos, & omnis equitatus Pharaonis, currus ejus & equites, per medium maris.

* Sap. 18. c. 15

24 Jamque advenerat vigilia matutina, * & ecce reſpiciens Dominus ſuper caſtra Ægyptiorum per columnam ignis & nubis, interfecit exercitum eorum:

F 25 Et ſubvertit rotas curruum, ferebantúrque in profundum. Dixerunt ergo Ægyptij: Fugiamus Iſraëlem: Dominus enim pugnat pro eis contra nos.

26 Et ait Dominus ad Moyſen: Extende manum tuam ſuper mare, ut revertantur aquæ ad Ægyptios ſuper currus & equites eorum.

27 Cúmque extendiſſet Moyſes manum contra mare, reverſum eſt primo diluculo ad priorem locum: fugientibúſque Ægyptiis occurrerunt aquæ, & involvit eos Dominus in mediis fluctibus.

28 Reverſæque ſunt aquæ, & operuerunt currus & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui ſequentes ingreſſi fuerant mare: nec unus quidem ſuperfuit ex eis. G

29 Filij autem Iſraël perrexerunt per medium ſicci maris, & aquæ eis erant quaſi pro muro à dextris & à ſiniſtris:

30 Liberavítque Dominus in die illa Iſraël de manu Ægyptiorum.

31 Et viderũt Ægyptios mortuos ſuper littus maris, & manum magnã quam exercuerat Dominus contra eos: timuítque populus Dominum, & crediderunt Dño, & Moyſi ſervo ejus.

Caput XV.

Moyſes & Iſraëlitæ, gratiis Deo cum cantu peractis, veniunt in Marath; ubi amaritudine aquarum à Moſe verſa in dulcedinem, pergunt in Elim, ubi 12 fontes & 70 palmæ erant.

1 Tunc * cecinit Moyſes & filij Iſraël carmen hoc Domino, & dixerunt: Cantemus Domino: glorioſè enim magnificatus eſt, equum & aſcenſorem dejecit in mare. A

* Sap. 10. d. 20.

* Iſai. 12. a. 2. Pſal. 117. c. 14.

2 * Fortitudo mea, & laus mea Dñs, & factus eſt mihi in ſalutem: iſte Deus meus, & glorificabo eum: Deus patris mei, & exaltabo eum.

3 Dominus quaſi vir pugnator, omnipotens nomen ejus.

4 Currus Pharaonis & exercitum ejus projecit in mare: electi principes ejus ſubmerſi ſunt in Mari rubro.

5 Abyſſi operuerunt eos, deſcenderunt in profundum quaſi lapis.

6 Dextera tua Domine magnificata eſt in fortitudine: dextera tua, Dñe percuſſit inimicum.

7 Et in multitudine gloriæ tuæ depoſuiſti adverſarios tuos: miſiſti iram tuam, quæ devoravit eos ſicut ſtipulam.

8 Et in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt aquæ: ſtetit unda fluens, congregatæ ſunt abyſſi in medio mari. B

9 Dixit inimicus: Perſequar & comprehendam, dividam ſpolia, implebitur anima mea: evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.

10 Flavit ſpiritus tuus, & operuit eos mare: ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus.

11 Quis ſimilis tui in fortibus Domine? quis ſimilis tui, magnificus in ſanctitate, terribilis atque laudabilis, faciens mirabilia?

12 Extendiſti manum tuam, & devoravit eos terra.

13 Dux fuiſti in miſericordia tua populo quem redemiſti: & portaſti eum in fortitudine tua, ad habitaculum ſanctum tuum.

14 Aſcenderunt populi, & irati ſunt: dolores obtinuerunt habitatores Philiſthiim.

15 Tunc conturbati ſunt principes Edom, robuſtos Moab obtinuit tremor: obriguerunt omnes habitatores Chanaan.

16 Irruat ſuper eos formido & pavor, in magnitudine brachij tui: fiant immobiles quaſi lapis

pis

pis, donec pertranſeat populus tuus Dñe, donec
pertranſeat populus tuus iſte, quem poſſediſti.
C 17 Introduces eos, & plantabis in monte he-
reditatis tuæ, firmiſſimo habitaculo tuo quod
operatus es Domine: ſanctuarium tuum Do-
mine, quod firmaverunt manus tuæ.
18 Dominus regnabit in æternum & ultrà.
19 Ingreſſus eſt enim eques Pharao cum cur-
ribus & equitibus ejus in mare: & reduxit ſu-
per eos Dominus aquas maris: filij autem Iſraël
ambulaverunt per ſiccum in medio ejus.
20 Sumpſit ergo Maria propheriſſa, ſoror Aa-
ron, tympanũ in manu ſua: egreſſæque ſunt om-
nes mulieres poſt eam cum tympanis & choris,
21 Quibus præcinebat, dicens: Cantemus
Domino; glorioſè enim magnificatus eſt, equum
& aſcenſorem ejus dejecit in mare.
22 Tulit autem Moyſes Iſraël de mari ru-
A bro, & egreſſi ſunt in deſertum Sur: ambula-
* Sap. 10. d. 12. verúntque tribus diebus per ſolitudinem, & non
inveniebant aquam.
D 23 Et venerunt in Mara, nec poterant bibe-
* Iſai. 12. a. 2. re aquas de Mara, eò quòd eſſent amaræ: unde
Pſal. 117. c. 14. & congruum loco nomen impoſuit, vocans il-
lum Mara, id eſt amaritudinem.
24 Et murmuravit populus contra Moyſen,
dicens, quid bibemus?
25 At ille clamavit ad Dominum, qui oſten-
* Iudith. 5. c. 5. dit ei lignum: quod * cùm miſiſſet in aquas, in
Eccli. 38. a. 5. dulcedinem verſæ ſunt. ibi conſtituit ei præcep-
ta, atque judicia, & ibi tentavit eum,
26 Dicens: Si audieris vocem Domini Dei
tui, & quod rectum eſt coram eo feceris, &
obedieris mandatis ejus, cuſtodieríſque omnia
præcepta illius, cunctum languorem, quem
poſui in Ægypto, non inducam ſuper te: ego
enim Dominus ſanator tuus.
* Num. 33. b. 9. 27 * Venerunt autem in Elim filij Iſraël, ubi
B erant duodecim fontes aquarum, & ſeptuagin-
ta palmæ: & caſtrametati ſunt juxta aquas.

CAPUT XVI.

Murmurantibus in deſerto Sin de ciborum inopia Iſraëlitis, mittit Dominus coturnices & pluit Man ad ſaturitatem: juſſio Domini de Sabbato ſervando, & manna colligendo, & in monumentum reponendo, quo eos alit quotidie per quadraginta annos.

A 1 PRofectíque ſunt de Elim, & venit omnis
Sap. 11. a. 2. multitudo filiorum Iſraël in deſertum Sin,
quod eſt inter Elim & Sinaï: quintodecimo die
menſis ſecundi, poſtquam egreſſi ſunt de terra
Ægypti.
2 Et murmuravit omnis congregatio filiorum
Iſraël contra Moyſen & Aaron in ſolitudine.
3 Dixerúntque filij Iſraël ad eos: Utinam
mortui eſſemus per manum Domini in terra
Ægypti, quando ſedebamus ſuper ollas car-
nium, & comedebamus panem in ſaturitate:
cur eduxiſtis nos in deſertum iſtud, ut occide-
retis omnem multitudinem fame?
B 4 Dixit autem Dñs ad Moyſen: Ecce, ego
pluam vobis panes de cælo: egrediatur populus,
& colligat quæ ſufficiunt per ſingulos dies: ut
tentem eum utrùm ambulet in lege mea, an non.
5 Die autem ſexto parent quod inferant: & ſit
duplũ quàm colligere ſolebant per ſingulos dies.
6 Dixerúntque Moyſes & Aaron ad omnes
filios Iſraël: Veſpere ſcietis quòd Dominus edu-
xerit vos de terra Ægypti:
7 Et manè videbitis gloriam Domini: audi-
vit enim murmur veſtrum contra Dñm: nos ve-
rò quid ſumus, quia muſſitaſtis contra nos?
8 Et ait Moyſes: Dabit vobis Dominus veſ-
pere carnes edere, & manè panes in ſaturitate:
eò quòd audierit murmurationes veſtras quibus
murmurati eſtis contra eum: nos enim quid ſu-
mus? nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed
contra Dominum.
9 Dixit quoque Moyſes ad Aaron: Dic uni-
verſæ congregationi filiorum Iſraël: Accedite
coram Dño: audivit enim murmur veſtrum.
10 Cúmque loqueretur Aaron ad omnem
cœtum filiorum Iſraël, reſpexerunt ad ſolitudi-
nem: & ecce * gloria Domini apparuit in nube. * Eccli.
11 Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen, 45. a. 3.
dicens:
12 Audivi murmurationes filiorum Iſraël, lo-
quere ad eos: Veſpere comedetis carnes, &
manè ſaturabimini panibus: ſcietíſque quòd
ego ſum Dominus Deus veſter.
13 Factum eſt ergo veſpere, & aſcendens D
coturnix, cooperuit caſtra: manè quoque ros
jacuit per circuitum caſtrorum.
14 Cúmque operuiſſet ſuperficiem terræ, * * Num.
apparuit in ſolitudine minutum, & quaſi pilo 11. b. 7.
tuſum, in ſimilitudinem pruinæ ſuper terram. Pſal. 77. c. 24.
15 Quod cum vidiſſent filij Iſraël, dixerunt Sup. 16.
ad invicem: Manhu? quod ſignificat: Quid c 20
eſt hoc? ignorabant enim quid eſſet. Quibus ait Ioan. 6.
Moyſes: * Iſte eſt panis, quem Dominus dedit d. 31. * 1 Cor.
vobis ad veſcendum. 10. a. 3.
16 Hic eſt ſermo, quem præcepit Dominus:
Colligat unuſquiſque ex eo quantum ſufficit ad
veſcendum: gomor per ſingula capita, juxta
numerum animarum veſtrarum quæ habitant
in tabernaculo ſic tolletis.
17 Fecerúntque ita filij Iſraël: & collegerunt
alius plus, alius minus.
18 Et menſi ſunt ad menſuram gomor: * nec E
qui plus collegerat, habuit amplius: nec qui * 1 Cor.
minus paraverat, reperit minus: ſed ſinguli juxta 8. c. 15.
id quod edere poterant, congregaverunt.
19 Dixítque Moyſes ad eos: Nullus relin-
quat ex eo in manè.
20 Qui non audierunt eum, ſed dimiſerunt
quidam ex eis uſque manè, & ſcatere cœpit,
vermibus, atque computruit. & iratus eſt con-
tra eos Moyſes.
21 Colligebant autem manè ſinguli, quan-
tum ſufficere poterat ad veſcendum: cúmque
incaluiſſet ſol, liquefiebat.
22 In die autem ſexta collegerunt cibos du-
plices, id eſt duo gomor per ſingulos homines:
venerunt autem omnes principes multitudinis,
& narraverunt Moyſi.
23 Qui ait eis: Hoc eſt quod locutus eſt
Dominus: Requies ſabbati ſanctificata eſt Do-
mino

mino cras. quodcunque operandum eſt facite:
& quæ coquenda ſunt coquite: quidquid au-
tem reliquum fuerit, reponite uſque in manè.
24 Feceruntque ita ut præceperat Moyſes, &
non cōputruit, neq; vermis inventus eſt in eo.
F 25 Dixítque Moyſes: Comedite illud ho-
die, quia ſabbatum eſt Domini: non invenie-
tur hodie in agro.
26 Sex diebus colligite: in die autem ſepti-
mo ſabbatum eſt Dñi, idcircò non invenietur.
27 Venítque ſeptima dies: & egreſſi de po-
pulo ut colligerent, non invenerunt.
28 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Uſ-
quequò non vultis cuſtodire mandata mea, &
legem meam?
29 Videte quòd Dñs dederit vobis ſabbatum,
& propter hoc die ſexta tribuit vobis cibos du-
plices: maneat unuſquiſque apud ſemetipſum,
nullus egrediatur de loco ſuo die ſeptimo.
30 Et ſabbatizavit populus die ſeptimo.
31 Appellavítque domus Iſraël nomen ejus
Man: quod erat quaſi ſemen coriandri album,
guſtúſque ejus quaſi ſimilæ cum melle.
G 32 Dixit autem Moyſes: Iſte eſt ſermo, quem
præcepit Dominus: Imple gomor ex eo, & cu-
ſtodiatur in futuras retrò generationes, ut no-
verint panem, quo alui vos in ſolitudine, quan-
do educti eſtis de Terra Ægypti.
33 Dixítque Moyſes ad Aaron: Sume vas
unum, & mitte ibi Man, quantum poteſt cape-
re gomor: & repone coram Domino ad ſer-
vandum in generationes veſtras,
34 Sicut præcepit Dominus Moyſi. Poſuít-
que illud Aaron in tabernaculo reſervandum.
*2. Eſdr. 9. d. 21. Judith. 5 c. 15. 35 * Filij autem Iſraël comederunt Man
quadraginta annis, donec venirent in terram
habitabilem: hoc cibo aliti ſunt, uſquequò
tangerent fines terræ Chanaan.
36 Gomor autem decima pars eſt Ephi.

CAPUT XVII.

Rurſum murmurantibus in Raphidim ob aquæ penuriam filiis Iſraël, dat Dominus aquam de petra: Amalecitæ invadunt Hebræos, ſed pugnante Joſue, & in monte Moyſe extenſis manibus orante, vincuntur.

A 1 IGitur profecta omnis multitudo filiorum
Iſraël de deſerto Sin per māſiones ſuas, jux-
ta ſermonem Dñi, caſtrametati ſunt in Raphi-
dim, ubi non erat aqua ad bibendum populo.
* Num. 20. a. 4. 2 * Qui jurgatus contra Moyſen, ait: Da
nobis aquam, ut bibamus. Quibus reſpondit
Moyſes: Quid jurgamini contra me? cur ten-
tatis Dominum?
3 Sitivit ergo ibi populus præ aquæ penu-
ria, & murmuravit contra Moyſen, dicens: Cur
feciſti nos exire de Ægypto, ut occideres nos,
& liberos noſtros, ac jumenta, ſiti?
B 4 Clamavit autem Moyſes ad Dominum,
dicens: Quid faciam populo huic? adhuc
paululùm, & lapidabit me.
5 Et ait Dominus ad Moyſen: Antecede po-
pulum, & ſume tecum de ſenioribus Iſraël: &
* Sup. 14. c. 21. Pſ. 77. b. 15. virgam qua * percuſſiſti fluvium, tolle in ma-
nu tua, & vade.
6 En ego ſtabo ibi coram te, ſupra petram
Horeb: percutiéſque petram, & exibit ex ea 1. Cor. 10. a. 4.
aqua, ut bibat populus. Fecit Moyſes ita coram
ſenioribus Iſraël:
7 Et vocavit nomen loci illius, Tentatio,
propter jurgium filiorum Iſraël, & quia tenta-
verunt Dominum, dicentes: Eſt ne Dominus
in nobis, an non?
8 * Venit autem Amalec, & pugnabat con- C
tra Iſraël in Raphidim. * Deut. 25. d. 17. Judith. 4. c. 13. Sap. 11. a. 3.
9 Dixítque Moyſes ad Joſue: Elige viros:
& egreſſus, pugna contra Amalec: cras ego ſta-
bo in vertice collis, habens virgam Dei in ma-
nu mea.
10 Fecit Joſue ut locutus erat Moyſes, & pu-
gnavit contra Amalec: Moyſes autem & Aa-
ron & Hur aſcenderunt ſuper verticem collis.
11 Cúmque levaret Moyſes manus, vince-
bat Iſraël: ſin autem paululùm remiſiſſet, ſu-
perabat Amalec.
12 Manus autem Moyſi erant graves: ſu- D
mentes igitur lapidem, poſuerunt ſubter eum,
in quo ſedit: Aaron autem & Hur ſuſtenta-
bant manus ejus ex utraque parte. Et factum
eſt ut manus illius non laſſarentur uſque ad
occaſum ſolis.
13 Fugavítque Joſue Amalec, & populum
ejus in ore gladij.
14 Dixit autem Dñs ad Moyſen: Scribe hoc
ob monimentum in libro, & trade auribus Jo-
ſue: delebo enim memoriam Amalec ſub cælo.
15 Ædificavítque Moyſes altare: & vocavit
nomen ejus, Dominus exaltatio mea, dicens:
16 Quia manus ſolij Domini, & bellum
Domini, erit contra Amalec, à generatione in
generationem.

CAPUT XVIII.

Jethro ſocer Moyſi uxorem cum filiis ad eum reducit: & auditis Dei operibus, cum Dominum laudaſſet, eique ſacrificaſſet, ſanum conſilium Moyſi dedit in conſtituendis judiciorum magiſtratibus, qui minora dijudicent.

1 CUmque audiſſet Jethro, ſacerdos Ma- A
dian, cognatus Moyſi, omnia quæ fecerat
Deus Moyſi, & Iſraëli populo ſuo, & quòd
eduxiſſet Dominus Iſraël de Ægypto:
2 Tulit Sephoram uxorem Moyſi quam
remiſerat:
3 Et duos filios ejus, quorum unus vocaba-
tur Gerſam dicente patre: * Advena fui in ter- * Sup. 2. d. 22.
ra aliena.
4 Alter verò Eliezer: Deus enim, ait, pa-
tris mei adjutor meus, & eruit me de gladio
Pharaonis.
5 Venit ergo Jethro cognatus Moyſi, & filij
ejus, & uxor ejus, ad Moyſen in deſertum, ubi
erat caſtrametatus juxta montem Dei.
6 Et mandavit Moyſi, dicens: Ego Jethro
cognatus tuus venio ad te, & uxor tua, & duo
filij tui cum ea.
7 Qui egreſſus in occurſum cognati ſui
adoravit, & oſculatus eſt eum: ſalutaverúntque
ſe mutuò verbis pacificis. Cúmque intraſſet
tabernaculum,
8 Narravit Moyſes cognato ſuo cuncta quæ B
fecerat Dominus Pharaoni, & Ægyptiis pro-
pter

pter Iſraël, univerſumque laborem, qui acci-
diſſet eis in itinere, & quòd liberaverat eos
Dominus.
9 Lætatúſque eſt Jethro ſuper omnibus bo-
nis, quæ fecerat Dominus Iſraëli, eò quòd
eruiſſet eum de manu Ægyptiorum,
10 Et ait: Benedictus Dominus, qui liberavit
vos de manu Ægyptiorum, & de manu Pharao-
nis, qui eruit populum ſuum de manu Ægypti.
* Sup. 1. b. 4. 5. b. 7. 10. c. 10. 14. b. 8. 11 Nunc cognovi, quia magnus Dominus
ſuper omnes deos: eò quòd * ſuperbè egerint
contra illos.
C 12 Obtulit ergo Jethro cognatus Moyſi ho-
locauſta & hoſtias Deo: venerúntque Aaron
& omnes ſeniores Iſraël, ut comederent panem
cum eo coram Deo.
13 Altera autem die ſedit Moyſes, ut judi-
caret populum, qui aſſiſtebat Moyſi à manè
uſque ad veſperam.
14 Quod cùm vidiſſet cognatus ejus, omnia
ſcilicet quæ agebat in populo, ait: Quid eſt
hoc quod facis in plebe? cur ſolus ſedes, &
omnis populus præſtolatur de manè uſque ad
veſperam?
15 Cui reſpondit Moyſes: Venit ad me po-
pulus quærens ſententiam Dei.
16 Cúmque acciderit eis aliqua diſceptatio,
veniunt ad me ut judicem inter eos, & oſten-
dam præcepta Dei & leges ejus.
17 At ille: Non bonam, inquit, rem facis:
18 Stulto labore conſumeris & tu & popu-
lus iſte qui tecum eſt: ultra vires tuas eſt ne-
gotium, * ſolus illud non poteris ſuſtinere.
* Deut. 1. c. 12. 19 Sed audi verba mea atque conſilia, & erit
Deus tecum. Eſto tu populo in his quæ ad Deũ
pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum:
20 Oſtendáſque populo ceremonias & ri-
tum colendi, viámque per quam ingredi de-
beant, & opus quod facere debeant.
D 21 Provide autem de omni plebe viros po-
tentes, & timentes Deum, in quibus ſit veri-
tas, & qui oderint avaritiam, & conſtitue ex
eis tribunos, & centuriones, & quinquagena-
rios, & decanos,
22 Qui judicent populum omni tempore:
quidquid autem majus fuerit, referant ad te,
& ipſi minora tantummodò judicent: leviúſ-
que ſit tibi, partito in alios onere.
23 Si hoc feceris, implebis imperium Dei, &
præcepta ejus poteris ſuſtentare: & omnis hic
populus revertetur ad loca ſua cum pace.
24 Quibus auditis, Moyſes fecit omnia quæ
ille ſuggeſſerat.
25 Et electis viris ſtrenuis de cuncto Iſraël,
conſtituit eos principes populi, tribunos, &
centuriones, & quinquagenarios, & decanos.
26 Qui judicabant plebem omni tempore:
quidquid autem gravius erat, referebant ad
eum, faciliora tantummodò judicantes.
27 Dimiſítque cognatum ſuum qui reverſus
abiit in terram ſuam.

CAPUT XIX.

Iſraëlitæ motis caſtris veniunt in Sina: Moſes juſſu Dei aſcendit in montem, monita ejus refert ad populum, qui ſanctificari jubetur, ut deſcendat Dominus in fulgure & tonitru, coram omni plebe Moſi locuturus.

1 MEnſe tertio egreſſionis Iſraël de Terra A
Ægypti, in die hac venerunt in ſolitu- * Num. 33. c. 15.
dinem Sinai.
2 Nam profecti de Raphidim, & perve-
nientes uſque in deſertum Sinai, caſtrametati
ſunt in eodem loco, ibíque Iſraël fixit tentoria
è regione montis.
3 * Moyſes autem aſcendit ad Deum, voca- * Act. 7. c. 38.
vítque eum Dominus de monte, & ait: Hæc di-
ces domui Jacob, & annuntiabis filiis Iſraël:
4 * Vos ipſi vidiſtis quæ fecerim Ægyptiis, * Deut. 29. a. 2.
quomodo portaverim vos ſuper alas aquilarum,
& aſſumpſerim mihi.
5 Si ergo audieritis vocem meam, & cuſto-
dieritis pactum meum, eritis mihi in peculium
de cunctis populis: * mea eſt enim omnis terra. * Pſal. 23. a. 1.
6 * Et vos eritis mihi in regnum ſacerdotale, * 1. Pet. 2. b. 9.
& gens ſancta. hæc ſunt verba quæ loquêris ad
filios Iſraël.
7 Venit Moyſes: & convocatis majoribus B
natu populi, expoſuit omnes ſermones quos
mandaverat Dominus.
8 Reſponditque omnis populus ſimul: Cun-
cta quæ locutus eſt Dominus, faciemus. Cúm-
que retuliſſet Moyſes verba populi ad Dñm,
9 Ait ei Dominus: Jam nunc veniam ad te
in caligine nubis, ut audiat me populus loquen-
tem ad te, & credat tibi in perpetuum. Nuntia-
vit ergo Moyſes verba populi ad Dominum.
10 Qui dixit ei: Vade ad populum, & ſancti-
fica illos hodie & cras, lavéntq; veſtimenta ſua.
11 Et ſint parati in diem tertium: in die
enim tertia deſcendet Dominus coram omni
plebe ſuper montem Sinai.
12 Conſtituéſque terminos populo per cir- C
cuitum, & dices ad eos: Cavete ne aſcendatis
in montem, * nec tangatis fines illius: omnis * Heb. 12. c. 18.
qui tetigerit montem, morte morietur.
13 Manus non tanget eum, ſed lapidibus op-
primetur, aut confodietur jaculis: ſive jumen-
tum fuerit, ſive homo, non vivet, cùm cœperit
clangere buccina, tunc aſcendant in montem.
14 Deſcenditque Moyſes de monte ad popu-
lum, & ſanctificavit eum. Cúmque laviſſent
veſtimenta ſua,
15 Ait ad eos: Eſtote parati in diem ter-
tium, & ne appropinquetis uxoribus veſtris.
16 Jamque advenerat tertius dies, & manè
inclaruerat: & ecce cœperunt audiri tonitrua,
ac micare fulgura, & nubes denſiſſima operire
montem, clangórque buccinæ vehementiùs per-
ſtrepebat: & timuit populus qui erat in caſtris.
17 Cúmque eduxiſſet eos Moyſes in occur-
ſum Dei de loco caſtrorum, ſteterunt ad radi-
ces montis.
18 * Totus autem mons Sinai fumabat: eò D * Deut. 4. b. 11.
quòd deſcendiſſet Dominus ſuper eum in igne,
& aſcenderet fumus ex eo quaſi de fornace:
erátque omnis mons terribilis.

19 Et ſonitus buccinæ paulatim creſcebat in majus, & prolixiùs tendebatur: Moyſes loquebatur, & Deus reſpondebat ei.

20 Deſcendítque Dominus ſuper montem Sinai in ipſo montis vertice, & vocavit Moyſen in cacumen ejus. Quò cùm aſcendiſſet,

21 Dixit ad eum: Deſcende, & conteſtare populum: ne fortè velit tranſcendere terminos ad videndum Dominum, & pereat ex eis plurima multitudo.

22 Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum, ſanctificentur, ne percutiat eos.

23 Dixítque Moyſes ad Dominum: Non poterit vulgus aſcendere in montem Sinai: tu enim teſtificatus es, & juſſiſti, dicens: Pone terminos circa montem, & ſanctifica illum.

24 Cui ait Dominus: Vade, deſcende: aſcendéſque tu, & Aaron tecum, ſacerdotes autẽ & populus ne tranſeant terminos, nec aſcendant ad Dominum, ne fortè interficiat illos.

25 Deſcendítque Moyſes ad populum, & omnia narravit eis.

CAPUT XX.

Angelus vice Dei ex Sina monte decalogum promulgat toti populo, ſed is mavult Moyſe internuncio mandata Dei ſibi exponi: Moyſes ſolatur populum; ac terreum aut lapideum de infectis lapidibus altare facere jubetur, ad quod non ſit per gradus aſcendendum.

A 1 LOcutúſque eſt Dominus cunctos ſermones hos:

* Deut. 5. a. 6. Pſ. 80. c. 11.

2 * Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo ſervitutis.

3 Non habebis deos alienos coram me.

* Lev. 26. a. 1. Deut. 4. c. 15. Joſ. 24. c. 14. Pſ. 96. b. 7.

4 * Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem quæ eſt in cælo deſuper, & quæ in terra deorſum, nec eorum quæ ſunt in aquis ſub terra.

5 Non adorabis ea, neque coles: ego ſum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, viſitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorum qui oderunt me:

B 6 Et faciens miſericordiam in millia his qui diligunt me, & cuſtodiunt præcepta mea.

* Lev. 19 c. 12. Deut. 5. b. 11. Matt. 5. e. 33.

7 * Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum, nec enim habebit inſontem Dñs eum qui aſſumpſerit nomen Domini Dei ſui fruſtra.

* Inf. 31. c. 13. Deut. 5. b. 13. Ezec. 20. b. 14.

8 * Memento ut diem ſabbati ſanctifices.

9 Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua.

10 Septimo autem die ſabbatum Domini Dei tui eſt; non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus & filia tua: ſervus tuus & ancilla tua, jumentum tuum, & advena qui eſt intra portas tuas.

* Gen. 2. a. 2.

11 * Sex enim diebus fecit Dominus cælum & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt, & requievit in die ſeptimo, idcircò benedixit Dominus diei ſabbati, & ſanctificavit eum.

* Deut. 5. b. 16. Matt. 15. a. 4. Ephe. 6. a. 2.

12 * Honora patrem tuum & matrem tuam, ut ſis longævus ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

* Matt. 5. c. 21.

13 * Non occides.

14 Non mœchaberis.

15 Non furtum facies.

* Rom. 7. b. 7. 13. c. 9.

16 Non loquêris contra proximum tuum falſum teſtimonium.

C 17 * Non concupiſces domum proximi tui, nec deſiderabis uxorem ejus, non ſervum, non ancillam, non bovem, non aſinum, nec omnia quæ illius ſunt.

18 Cunctus autem populus videbat voces & lampades, & ſonitum buccinæ, montémque fumantem: & perterriti ac pavore concuſſi, ſteterunt procul,

19 Dicentes Moyſi: Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.

20 Et ait Moyſes ad populum: Nolite timere: ut enim probaret vos venit Deus, & ut terror illius eſſet in vobis, & non peccaretis.

* Deut. 18. c. 16. Heb. 12. e. 18.

21 Stetítque populus de longè. * Moyſes autem acceſſit ad caliginem in qua erat Deus.

22 Dixit præterea Dominus ad Moyſen: Hæc dices filiis Iſraël: Vos vidiſtis quòd de cælo locutus ſim vobis.

D 23 Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis.

* Inf. 27. b. 8. 38. a. 7.

24 * Altare de terra facietis mihi, & offeretis ſuper eo holocauſta & pacifica veſtra, oves veſtras & boves, in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei: veniam ad te, & benedicam tibi.

* Deut. 27. b. 5. Joſ. 8. f. 31.

25 * Quòd ſi altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de ſectis lapidibus: ſi enim levaveris cultrum ſuper eo, polluetur.

26 Non aſcendes per gradus ad altare meum ne reveletur turpitudo tua.

CAPUT XXI.

Præcepta judicialia quoad emptitios ſervos, & ancillas, furta, homicidia, parricidia, plagium, parentum maledicta, rixas & talionis pœnas, atque cornupetam bovem.

A 1 HÆc ſunt judicia quæ propones eis.

* Deut. 15. c. 12. Jerem. 34. c. 14.

2 Si * emeris ſervum Hebræum, ſex annis ſerviet tibi: in ſeptimo egredietur liber gratis.

3 Cum quali veſte intraverit, cum tali exeat: ſi habens uxorem, & uxor egredietur ſimul.

4 Si autem Dominus dederit illi uxorem, & pepererit filios & filias: mulier & liberi ejus erũt domini ſui, ipſe verò exibit cum veſtitu ſuo.

5 Quòd ſi dixerit ſervus: Diligo dominum meum & uxorem ac liberos, non egrediar liber:

B 6 Offeret eum dominus diis, & applicabitur ad oſtium & poſtes, perforabítque aurem ejus ſubulâ: & erit ei ſervus in ſæculum.

7 Si quis vendiderit filiam ſuam in famulam, non egredietur ſicut ancillæ exire conſueverũt.

8 Si diſplicuerit oculis domini ſui cui tradita fuerat, dimittet eam: populo autẽ alieno vendendi non habebit poteſtatem, ſi ſpreverit eam.

9 Sin autem filio ſuo deſponderit eam, juxta morem filiarum faciet illi.

10 Quòd ſi alteram ei acceperit, providebit puellæ nuptias, & veſtimenta, & pretium pudicitiæ non negabit.

11 Si tria iſta non fecerit, egredietur gratis abſque pecunia.

12 * Qui

** Levit. 24. c. 17.*

12 * Qui percuſſerit hominem volens occidere, morte moriatur.

C

** Deut. 19. a. 2.*

13 Qui autem non eſt inſidiatus, ſed Deus illum tradidit in manus ejus: * conſtituam tibi locum in quem fugere debeat.

14 Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias: ab altari meo evelles eum, ut moriatur.

15 Qui percuſſerit patrem ſuum aut matrem, morte moriatur.

16 Qui furatus fuerit hominem, & vendiderit eum, convictus noxæ morte moriatur.

** Levit. 20. b. 9. Prov. 20. c. 20. Matt. 15. a. 4. Marci 7. b. 10.*

17 * Qui maledixerit patri ſuo vel matri, morte moriatur.

18 Si rixati fuerint viri, & percuſſerit alter proximum ſuum lapide vel pugno, & ille mortuus non fuerit, ſed jacuerit in lectulo:

19 Si ſurrexerit, & ambulaverit foris ſuper baculum ſuum, innocens erit qui percuſſerit, ita tamen ut operas ejus & impenſas in medicos reſtituat.

D

20 Qui percuſſerit ſervum ſuum vel ancillam virga, & mortui fuerint in manibus ejus, criminis reus erit.

21 Sin autem uno die vel duobus ſupervixerit, non ſubjacebit pœnæ, quia pecunia illius eſt.

22 Si rixati fuerint viri, & percuſſerit quis mulierem prægnantem, & abortivum quidē fecerit, ſed ipſa vixerit: ſubjacebit damno quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri judicaverint.

23 Sin autem mors ejus fuerit ſubſecuta, reddet animam pro anima,

E

** Levit. 24. d. 20. Deut. 19. d. 20. Matt. 5. f. 38.*

24 * Oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede,

25 Aduſtionem pro aduſtione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore.

26 Si percuſſerit quiſpiam oculum ſervi ſui aut ancillæ, & luſcos eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo quem eruit.

27 Dentem quoque ſi excuſſerit ſervo vel ancillæ ſuæ, ſimiliter dimittet eos liberos.

28 Si bos cornu percuſſerit virum aut mulierem, & mortui fuerint, lapidibus obruetur: & non comedentur carnes ejus, dominus quoque bovis innocens erit.

F

29 Quòd ſi bos cornupeta fuerit ab heri & nudiuſtertius, & conteſtati ſunt dominum ejus, nec recluſerit eum; occideritque virum aut mulierem: & bos lapidibus obruetur, & dominum ejus occident.

30 Quòd ſi pretium fuerit ei impoſitum, dabit pro anima ſua quidquid fuerit poſtulatus.

G

31 Filium quoque & filiam ſi cornu percuſſerit ſimili ſententiæ ſubjacebit.

32 Si ſervum ancillamque invaſerit, triginta ſiclos argenti domino dabit, bos verò lapidibus opprimetur.

33 Si quis aperuerit ciſternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos aut aſinus in eam,

34 Reddet dominus ciſternæ pretium jumentorum: quod autem mortuum eſt, ipſius erit.

35 Si bos alienus bovem alterius vulneraverit, & ille mortuus fuerit: vendent bovem vivum, & divident pretium, cadaver autem mortui inter ſe diſpertient.

36 Sin autem ſciebat quòd bos cornupeta eſſet ab heri & nudiuſtertius, & non cuſtodivit eum dominus ſuus: reddet bovem pro bove, & cadaver integrum accipiet.

Caput XXII.

Furti damnique illati pœna, depoſiti, commodati, conducti, atque ſtupri lex, maleficorum, beſtialitatis, ſacrificii idololatrici ſupplicium: advenæ, viduæ & pupillo nocentium pœna: mutuus, uſura & pignoris lex, ac obedientia decimarum, primitiarum, primogenitorum: de carne à beſtiis prægustata.

1 SI quis furatus fuerit bovem, aut ovem, & occiderit vel vendiderit: quinque boves pro uno bove reſtituet, * & quattuor oves pro una ove. A

** 2. Reg. 12. b. 6.*

2 Si effringens fur domum, ſive ſuffodiens fuerit inventus, & accepto vulnere mortuus fuerit: percuſſor non erit reus ſanguinis.

3 Quòd ſi orto ſole hoc fecerit, homicidium perpetravit, & ipſe morietur. Si non habuerit quod pro furto reddat, ipſe venumdabitur.

4 Si inventum fuerit apud eum quod furatus eſt, vivens, ſive bos, ſive aſinus, ſive ovis: duplum reſtituet.

5 Si læſerit quiſpiam agrum vel vineam: & dimiſerit jumentum ſuum ut depaſcatur aliena: quidquid optimum habuerit in agro ſuo, vel in vinea, pro damni æſtimatione reſtituet.

6 Si egreſſus ignis invenerit ſpinas, & comprehenderit acervos frugum, ſive ſtantes ſegetes in agris, reddet damnum qui ignem ſuccenderit. B

7 Si quis commendaverit amico pecuniā, aut vas in cuſtodiam, & ab eo qui ſuſceperat, furto ablata fuerint: ſi invenitur fur, duplum reddet.

8 Si latet fur, dominus domus applicabitur ad deos, & jurabit quòd non extenderit manum in rem proximi ſui,

9 Ad perpetrandam fraudem, tam in bove, quàm in aſino, & ove ac veſtimento, & quidquid damnum inferre poteſt: ad deos utriuſque cauſa perveniet: & ſi illi judicaverint, duplum reſtituet proximo ſuo.

10 Si quis commendaverit proximo ſuo aſinum, bovem, ovem, & omne jumentum, ad cuſtodiam, & mortuum fuerit, aut debilitatum, vel captum ab hoſtibus, nullúſque hoc viderit:

11 Jusjurandum erit in medio, quòd non extenderit manum ad rem proximi ſui: ſuſcipiétque dominus juramentum, & ille reddere non cogetur.

12 * Quòd ſi furto ablatum fuerit, reſtituet damnum domino. C

** Gen. 31. f. 39.*

13 Si comeſtum à beſtia, deferat ad eum quod occiſum eſt, & non reſtituet.

14 Qui à proximo ſuo quidquam horum mutuò poſtulaverit, & debilitatum aut mortuū fuerit domino non præſente, reddere compelletur,

15 Quòd ſi impræſentiarum dominus fuerit, non reſtituet, maximè ſi conductum venerat pro mercede operis ſui.

** Deut. 22. d. 28.*

16 * Si ſeduxerit quis virginem necdum

deſponſatam, dormieritque cum ea: dotabit eam, & habebit eam uxorem.

17 Si pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere conſueverunt.

18 Maleficos non patieris vivere.

** Lev. 19. a. 4.* 19 Qui coierit cum jumẽto, morte moriatur.

20 * Qui immolat diis, occidetur, præterquam Domino ſoli.

D 21 Advenam non contriſtabis, neque affliges eum: advenæ enim & ipſi fuiſtis in terra Ægypti.

** Zac. 7. c. 10.* 22 * Viduæ & pupillo non nocebitis.

23 Si læſeritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum:

24 Et indignabitur furor meus, percutiámque vos gladio, & erunt uxores veſtræ viduæ, & filij veſtri pupilli.

25 Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non urgebis eum quaſi exactor, nec uſuris opprimes.

** Deut. 24. c. 13.* 26 * Si pignus à proximo tuo acceperis veſtimentum, ante ſolis occaſum reddes ei.

27 Ipſum enim eſt ſolum quo operitur, indumentum carnis ejus, nec habet aliud in quo dormiat: Si clamaverit ad me, exaudiam eum, quia miſericors ſum.

** Act. 23. b. 5.* 28 Diis non detrahes, & * principi populi tui non maledices.

Ezec. 44. g. 30. 29 Decimas tuas & primitias tuas non tardabis reddere: * primogenitum filiorum tuorum dabis mihi.

** Sup. 13. a. 2. & 12. Inf. 34. c. 19.* 30 De bobus quoque, & ovibus ſimiliter facies. ſeptem diebus ſit cum matre ſua, die octava reddes illum mihi.

** Levit 22. a. 8.* 31 Viri ſancti eritis mihi: * carnem, quæ à beſtiis fuerit prægustata, non comedetis, ſed projicietis canibus.

Caput XXIII.

Leges præfixæ judicibus: bos & aſinus inimici ſervandus: non accipienda judicibus munera: de anni & diei ſeptimi quiete, tribuſque feſtis præcipuis: promittit Deus ſe populo Angelum in ducem itineris præmiſſurum, & præmium ſervantibus præcepta: de idololatria & fœdere Chananæorum fugiendis, deque eis exterminandis.

A 1 NOn ſuſcipies vocem mendacij: nec junges manum tuam ut pro impio dicas falſum teſtimonium.

2 Non ſequêris turbam ad faciendum malum: nec in judicio plurimorum acquieſces ſententiæ, ut à vero devies.

3 Pauperis quoq; non miſereberis in judicio.

** Deut. 22. a. 1.* 4 * Si occurreris bovi inimici tui, aut aſino erranti, reduc ad eum.

** Daniel. 13 f. 53.* 5 Si videris aſinum odientis te jacere ſub onere, non pertranſibis, ſed ſublevabis cum eo.

6 Non declinabis in judicium pauperis.

** Deut. 16. d. 19. Eccl. 31.* 7 Mendacium fugies. * Inſontem & juſtum non occides: quia averſor impium.

8 * Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & ſubvertunt verba juſtorum.

B 9 Peregrino moleſtus non eris. ſcitis enim advenarum animas: quia & ipſi * peregrini fuiſtis in Terra Ægypti. ** Gen. 45. a. 6.*

10 Sex annis ſeminabis terram tuam, & congregabis fruges ejus.

11 Anno autem ſeptimo dimittes eam, & requieſcere facies, ut comedant pauperes populi tui: & quidquid reliquum fuerit, edant beſtiæ agri: ita facies in vinea & in oliveto tuo. C

12 Sex diebus operaberis: ſeptimo die ceſſabis, ut requieſcat bos & aſinus tuus: & refrigeretur filius ancillæ tuæ, & advena.

13 Omnia quæ dixi vobis, cuſtodite. Et per nomen externorum deorum non jurabitis, neque audietur ex ore veſtro.

14 Tribus vicibus per ſingulos annos mihi feſta celebrabitis.

15 Sollemnitatem azymorum cuſtodies. Septem diebus comedes azyma, * ſicut præcepi tibi, tempore menſis novorum quando egreſſus es de Ægypto: * non apparebis in conſpectu meo vacuus. ** Sup. 13. a. 3. 4. Inf. 34. c. 22.*

16 Et ſollẽnitatem meſſis primitivorum operis tui, quæcumque ſeminaveris in agro. ſollemnitatem quoque in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas de agro. ** Deut. 16. d. 16. Eccli. 35. a. 6.*

17 * Ter in anno apparebit omne maſculinum tuum coram Domino Deo tuo. D

18 Non immolabis ſuper fermento ſanguinem victimæ meæ, nec remanebit adeps ſollemnitatis meæ uſque manè. ** Inf. 34. c. 25. Deut. 16. d. 16.*

19 * Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini Dei tui. * Non coques hœdum in lacte matris ſuæ. ** Inf. 34. d. 26.*

20 Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat in via, & introducat in locum quem paravi. ** Deut. 14. c. 21.*

21 Obſerva eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes: quia non dimittet cùm peccaveris, & eſt nomen meum in illo. E

22 * Quòd ſi audieris vocem ejus, & feceris omnia quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te. ** Deut. 7 b. 11.*

23 * Præcedétque te Angelus meus, & introducet te ad Amorrhæum, & Hethæum, & Pherezæum, Chananæúmque, & Hevæum, & Jebuſæum, quos ego conteram. ** Inf. 33. a. 2. Ioſ. 24. c. 11.*

24 Non adorabis deos eorum, nec coles eos: non facies opera eorum, ſed * deſtrues eos, & confringes ſtatuas eorum. ** Deut. 7. d. 25.*

25 Servietíſque Domino Deo veſtro, ut benedicam panibus tuis & aquis, & auferam infirmitatem de medio tui.

26 Non erit infœcunda nec ſterilis in terra tua: numerum dierum tuorum implebo. F

27 Terrorem meum mittam in præcurſum tuum, & occidam omnem populum, ad quem ingredieris: cunctorúmque inimicorum tuorum coram te terga vertam:

28 Emittens * crabrones priùs, qui fugabunt Hevæum, & Chananæum, & Hethæum, antequam introëas. ** Deut. 7. c. 20.*

29 Non ejiciam eos à facie tua anno uno: ne terra in ſolitudinem redigatur, & creſcant contra te beſtiæ.

30 Paulatim expellam eos de conſpectu tuo,
donec augearis, & poſſideas Terram.
31 Ponam autem terminos tuos à Mari rubro
uſque ad Mare Palæſtinorum, & à deſerto uſ-
que ad fluvium: tradã in manibus veſtris habi-
tatores Terræ, & ejiciã eos de conſpectu veſtro.
32 * Non inibis cum eis fœdus, nec cum * Inf. 34.b.15. Deut.7.a.2.
diis eorum.
33 Non habitent in terra tua, ne fortè pec-
care te faciant in me, ſi ſervieris diis eorum:
quod tibi certè erit in ſcandalum.

Caput XXIV.

Moſes à Deo latas leges ad populum refert, populus eas acceptat: & fœdus ſancit inter Deum & populum, oblatis Domino ſacrificiis, fœderiſque ſanguine in populum reſperſo, Moyſes, ceteris ad radicem montis manentibus, ſolus in montem aſcendit, ut tabulas legis accipiat: ubi cum Domino quadraginta diebus & noctibus permãſit.

A 1 MOyſi quoque dixit: Aſcende ad Do-
minum tu, & Aaron, Nadab, & Abiu,
& ſeptuaginta ſenes ex Iſraël, & adorabitis
procul.
2 Solúſque Moyſes adſcendet ad Domi-
num, & illi non appropinquabunt: nec popu-
lus aſcendet cum eo.
3 Venit ergo Moyſes & narravit plebi om-
nia verba Domini, atque judicia: reſponditque
omnis populus una voce: Omnia verba Do-
mini, quæ locutus eſt, faciemus.
4 Scripſit autem Moyſes univerſos ſermo-
nes Domini: & manè conſurgens ædificavit
altare ad radices montis, & duodecim titulos
per duodecim tribus Iſraël.
B 5 Miſitque juvenes de filiis Iſraël, & obtu-
lerunt holocauſta, immolaverúntque victimas
pacificas Domino, vitulos.
6 Tulit itaque Moyſes dimidiam partem
ſanguinis, & miſit in crateras: partem autem
reſiduam fudit ſuper altare.
7 Aſſuménſq; volumen fœderis, legit audien-
te populo: qui dixerunt: Omnia quæ locutus
eſt Dominus, faciemus, & erimus obedientes.
8 Ille verò ſumptum ſanguinem reſperſit in
populum, & ait: Hic eſt * ſanguis fœderis * Heb.9 c. 20.
quod pepigit Dominus vobiſcum ſuper cun-
ctis ſermonibus his.
C 9 Aſcenderúntque Moyſes & Aaron, Nadab
& Abiu, & ſeptuaginta de ſenioribus Iſraël:
10 Et viderunt Deum Iſraël: & ſub pedi-
bus ejus quaſi opus lapidis ſapphirini, & qua-
ſi cælum cùm ſerenum eſt.
11 Nec ſuper eos qui procul receſſerant de
filiis Iſraël, miſit manum ſuam, videruntque
Deum, & comederunt, ac biberunt.
12 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Aſ-
cende ad me in montem, & eſto ibi: dabóque
tibi tabulas lapideas, & legem ac mandata quæ
ſcripſi, ut doceas eos.
13 Surrexerunt Moyſes & Joſue miniſter
ejus, aſcendénſque Moyſes in montem Dei,
D 14 Senioribus ait: Expectate hîc donec re-
vertamur ad vos. Habetis Aaron & Hur vo-
biſcum: ſi quid natum fuerit quæſtionis, refe-
retis ad eos.
15 Cúmque aſcendiſſet Moyſes, operuit
nubes montem,
16 Et habitavit gloria Domini ſuper Sinai,
tegens illum nube ſex diebus: ſeptimo autem
die vocavit eum de medio caliginis.
17 Erat autem ſpecies gloriæ Domini, quaſi
ignis ardens ſuper verticem montis, in conſpe-
ctu filiorum Iſraël.
18 Ingreſsúſque Moyſes medium nebulæ,
aſcendit in montem: & fuit ibi quadraginta
diebus, & quadraginta noctibus.

Caput XXV.

Jubetur primitiarum ac donorum oblatio ad Dei tabernaculum formandum, arcam fœderis, menſam panum propoſitionis, & ſepticeps candelabrum, cunctaque illuc pertinentia: horum omnium monſtratur exemplar.

1 LOcutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens: A
2 Loquere filiis Iſraël, ut tollant mihi
primitias, ab * omni homine qui offeret ultro- * Inf. 35.a.5.
neus, accipietis eas.
3 Hæc ſunt autem quæ accipere debetis:
Aurum, & argentum, & æs,
4 Hyacinthum & purpuram, coccúmque
bis tinctum, & byſſum, pilos caprarum,
5 Et pelles arietum rubricatas, pelléſque
ianthynas, & ligna Setim:
6 Oleum ad luminaria concinnanda: aroma-
ta in unguentum, & thymiamata boni odoris.
7 Lapides onychinos & gemmas ad ornan-
dum ephod ac rationale.
8 Faciéntque mihi ſanctuarium, & habita-
bo in medio eorum:
9 * Juxta omnem ſimilitudinem tabernacu- * Heb 9. a. 2.
li quod oſtendam tibi, & omnium vaſorum in
cultum ejus: ſicque facietis illud:
10 Arcam de lignis ſetim compingite, cu-
jus longitudo habeat duos & ſemis cubitos: la-
titudo cubitum & dimidium: altitudo, cubi-
tum ſimiliter ac ſemiſſem.
11 Et deaurabis eam auro mundiſſimo in-
tus & foris: faciéſque ſupra, coronam auream
per circuitum:
12 Et quattuor circulos aureos, quos pones
per quattuor arcæ angulos: duo circuli ſint in
latere uno, & duo in altero.
13 Facies quoque vectes de lignis ſetim, &
operies eos auro.
14 Induceſque per circulos qui ſunt in ar-
cæ lateribus, ut portetur in eis:
15 Qui ſemper erunt in circulis, nec un- B
quam extrahentur ab eis.
16 Poneſque in arca teſtificationem quam
dabo tibi:
17 Facies & propitiatorium de auro mun-
diſſimo: duos cubitos & dimidium tenebit lon-
gitudo ejus, & cubitum ac ſemiſſem latitudo.
18 Duos quoque Cherubim aureos & pro-
ductiles facies, ex utraque parte oraculi.
19 Cherub unus ſit in latere uno, & alter in
altero.
20 Utrumque latus propitiatorij tegant ex-
pandentes alas & operientes oraculum, reſpi-
ciántque ſe mutuò verſis vultibus in propitia-
torium quo operienda eſt arca,

21 In

21 In qua pones teſtimoniũ quod dabo tibi.

C 22 Inde præcipiam, & loquar ad te ſupra propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim, qui erunt ſuper arcam teſtimonij, cuncta quæ mandabo per te filiis Iſraël.

23 Facies & menſam de lignis ſetim, habentẽ duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitum ac ſemiſſem.

24 Et inaurabis eam auro puriſſimo: faciéſque illi labium aureum per circuitum,

25 Et ipſi labio coronam interraſilem altam quattuor digitis: & ſuper illam, alteram coronam aureolam.

26 Quattuor quoque circulos aureos præparabis, & pones eos in quattuor angulis ejuſdem menſæ per ſingulos pedes.

27 Subter coronã erunt circuli aurei, ut mittantur vectes per eos, & poſſit menſa portari.

28 Ipſos quoq; vectes facies de lignis ſetim, & circumdabis auro ad ſubvehendam menſam.

29 Parabis & acetabula, ac phialas, thuribula, & cyathos, in quibus offerenda ſunt libamina, ex auro puriſſimo.

30 Et pones ſuper menſam panes propoſitionis in conſpectu meo ſemper.

D 31 Facies & candelabrum ductile de auro mundiſſimo, haſtile ejus, & calamos, ſcyphos, & ſphærulas, ac lilia, ex ipſo procedentia.

32 Sex calami egredientur de lateribus, tres ex uno latere, & tres ex altero.

33 Tres ſcyphi quaſi in nucis modum per calamos ſingulos, ſphærulàque ſimul & lilium: & tres ſimiliter ſcyphi inſtar nucis in calamo altero, ſphærulaque ſimul & lilium. hoc erit opus ſex calamorum, qui producendi ſunt de haſtili:

34 In ipſo autem candelabro erunt quattuor ſcyphi in nucis modum, ſphærulæque per ſingulos, & lilia.

35 Sphærulæ ſub duobus calamis per tria loca, qui ſimul ſex fiunt, procedentes de haſtili uno.

36 Et ſphærulæ igitur & calami ex ipſo erunt, univerſa ductilia de auro puriſſimo.

37 Facies & lucernas ſeptem, & pones eas ſuper candelabrum, ut luceant ex adverſo.

38 Emunctoria quoque, & ubi quæ emuncta ſunt extinguantur, fiant de auro puriſſimo.

39 Omne pondus candelabri cum univerſis vaſis ſuis habebit talentum auri puriſſimi.

* Heb 8. b. 5. Act. 7. f 44. 40 * Inſpice, & fac ſecundùm exemplar quod tibi in Monte monſtratum eſt.

Caput XXVI.

Forma & conſtructio tabernaculi Moyſaïci, veli arcæ, propitiatorij, menſæ, candelabri, & tentorij, juxta ſuas quaſque menſuras

A 1 TAbernaculum verò ita facies: Decem cortinas de byſſo retorta, & hyacintho, ac purpura, coccóque bis tincto, variatas opere plumario facies.

2 Longitudo cortinæ unius habebit viginti octo cubitos: latitudo, quattuor cubitorum erit. Unius menſuræ fient univerſa tentoria.

3 Quinque cortinæ ſibi jungentur mutuò, & aliæ quinque nexu ſimili cohærebunt.

4 Anſulas hyacinthinas in lateribus ac ſummitatibus facies cortinarum, ut poſſint invicem copulari.

5 Quinquagenas anſulas cortina habebit in utraque parte, ita inſertas, ut anſa contra anſam veniat, & altera alteri poſſit aptari.

6 Facies & quinquaginta circulos aureos quibus cortinarum vela jungenda ſunt, ut unum tabernaculum fiat. B

7 Facies & ſaga cilicina undecim, ad operiendum tectum tabernaculi.

8 Longitudo ſagi unius habebit triginta cubitos: & latitudo, quattuor: æqua erit menſura ſagorum omnium.

9 E quibus quinque junges ſeorſum, & ſex ſibi mutuò copulabis, ita ut ſextum ſagum in fronte tecti duplices.

10 Facies & quinquaginta anſas in ora ſagi unius, ut conjungi cum altero queat: & quinquaginta anſas in ora ſagi alterius, ut cum altero copuletur.

11 Facies & quinquaginta fibulas æneas, quibus jungantur anſæ, ut unum ex omnibus operimentum fiat.

12 Quod autem ſuperfuerit in ſagis quæ parantur tecto, id eſt, unum ſagum quod amplius eſt, ex medietate ejus operies poſteriora tabernaculi. C

13 Et cubitus ex una parte pendebit, & alter ex altera, qui plus eſt in ſagorum longitudine, utrumque latus tabernaculi protegens.

14 Facies & operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis: & ſuper hoc rurſum aliud operimentum de ianthinis pellibus.

15 Facies & tabulas ſtantes tabernaculi de lignis ſetim.

16 Quæ ſingulæ denos cubitos in longitudine habeant, & in latitudine ſingulos ac ſemiſſem.

17 In lateribus tabulæ, duæ incaſtraturæ fient, quibus tabula alteri tabulæ connectatur: atque in hunc modũ cunctæ tabulæ parabuntur. D

18 Quarum viginti erunt in latere meridiano quod vergit ad auſtrum.

19 Quibus quadraginta baſes argenteas fundes, ut binæ baſes ſingulis tabulis per duos angulos ſubjiciantur.

20 In latere quoq; ſecundo tabernaculi quod vergit ad Aquilonem, viginti tabulæ erunt,

21 Quadraginta habentes baſes argenteas. binæ baſes ſingulis tabulis ſupponentur.

22 Ad occidentalem verò plagam tabernaculi facies ſex tabulas,

23 Et rurſum alias duas quæ in angulis erigantur poſt tergum tabernaculi.

24 Eruntque conjunctæ à deorſum, uſque ſurſum, & una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis quæ in angulis ponendæ ſunt, ſimilis junctura ſervabitur.

25 Et erunt ſimul tabulæ octo, baſes earum argenteæ ſedecim, duabus baſibus per unam tabulam ſupputatis.

26 Facies

26 Facies & vectes de lignis ſetim quinque
ad continẽdas tabulas in uno latere tabernaculi,
27 Et quinque alios in altero, & ejuſdem
numeri ad occidentalem plagam:
28 Qui mittentur per medias tabulas à
ſummo uſque ad ſummum.
F 29 Ipſas quoque tabulas deaurabis, & fun-
des in eis annulos aureos, per quos vectes tabu-
lata contineant: quos operies laminis aureis.
30 Et eriges tabernaculum juxta exemplar
* Sup. 25.d.40. quod tibi in * Monte monſtratum eſt.
31 Facies & velum de hyacintho, & purpura,
coccóque bis tincto, & byſſo retorta, opere
plumario & pulchra varietate contextum:
32 Quod appẽdes ante quattuor columnas de
lignis ſetim, quæ ipſæ quidem deauratæ erunt,
& habebunt capita aurea, ſed baſes argenteas.
G 33 Inſeretur autem velum per circulos, in-
tra quod pones arcam teſtimonij, quo & San-
ctuarium & Sanctuarij ſanctuaria dividentur.
34 Pones & propitiatorium ſuper arcam te-
ſtimonij in Sancto ſanctorum:
35 Menſámque extra velum: & contra men-
ſam candelabrum in latere tabernaculi meri-
diano: menſa enim ſtabit in parte Aquilonis:
36 Facies & tentorium in introitu taberna-
culi de hyacintho, & purpura, coccóque bis
tincto, & byſſo retorta, opere plumarij.
37 Et quinque columnas deaurabis ligno-
rum ſetim, ante quas ducetur tentorium: qua-
rum erunt capita aurea, & baſes æneæ.

CAPUT XXVII.

*Altare holocauſtorum & atrium tabernaculi, tento-
rium, columnæ, & oleum lucernarum parari jubentur,
& earum accenſio.*

A 1 FAcies & altare de lignis * ſetim, quod ha-
* Inf. 36.a.6. bebit quinque cubitos in longitudine, &
totidem in latitudine, id eſt, quadrum, & tres
cubitos in altitudine.
2 Cornua autem per quattuor angulos ex
D ipſo erunt: & operies illud ære.
3 Faciéſque in uſus ejus lebetes ad ſuſcipien-
dos cineres, & forcipes atque fuſcinulas, & ig-
nium receptacula, omnia vaſa ex ære fabricabis.
4 Craticulámque in modum retis æneam: per
cujus quattuor angulos erunt quattuor annuli
ænei,
5 Quos pones ſubter arulam altaris: erítque
craticula uſque ad altaris medium.
6 Facies & vectes altaris de lignis ſetim
duos, quos operies laminis æneis:
B 7 Et induces per circulos, erúntque ex utro-
que latere altaris ad portandum.
* Sup. 20.d.24. 8 * Non ſolidum, ſed inane & cavum intrin-
ſecus facies illud, ſicut tibi in Monte monſtra-
tum eſt.
9 Facies & atrium tabernaculi, in cujus au-
ſtrali plaga contra meridiem erunt tentoria de
byſſo retorta: centum cubitos unum latus te-
nebit in longitudine.
10 Et columnas viginti cum baſibus totidem
æneis, quæ capita cum cælaturis ſuis habebunt
argentea.
11 Similiter & in latere aquilonis per lon-
gum erunt tentoria centum cubitorum, colum-
næ viginti, & & baſes æneæ ejuſdem numeri, &
capita earum cum cælaturis ſuis argentea.
12 In latitudine verò atrij, quod reſpicit ad C
occidentem, erunt tentoria per quinquaginta
cubitos, & columnæ decem, baſéſque totidem.
13 In ea quoque atrij latitudine, quæ reſpi-
cit ad orientem, quinquaginta cubiti erunt.
14 In quibus quindecim cubitorum tento-
ria lateri uno deputabuntur, columnæque tres
& baſes totidem:
15 Et in latere altero erunt tentoria cubitos
obtinentia quindecim, columnæ tres, & baſes
totidem.
16 In introitu verò atrij fiet tentorium cubi-
torũ viginti ex hyacintho & purpura, coccóque
bis tincto, & byſſo retorta, opere plumarij: co-
lumnas habebit quattuor, cum baſibus totidem.
17 Omnes columnæ atrij per circuitum ve-
ſtitæ erunt argenteis laminis, capitibus argen-
teis, & baſibus æneis.
18 In longitudine occupabit atrium cubitos D
centum, in latitudine quinquaginta, altitudo
quinque cubitorum erit. fiétque de byſſo re-
torta, & habebit baſes æneas.
19 Cuncta vaſa tabernaculi in omnes uſus
& ceremonias, tam paxillos ejus quàm atrij ex
ære facies.
20 Præcipe filiis Iſraël ut afferant tibi oleum
de arboribus olivarum puriſſimum, pilóque
contuſum: ut ardeat lucerna ſemper
21 In tabernaculo teſtimonij, extra velum
quod oppanſum eſt teſtimonio. Et collocabunt
eam Aaron & filij ejus, ut uſque manè luceat
coram Domino. Perpetuus erit cultus per ſuc-
ceſſiones eorum à filiis Iſraël.

CAPUT XXVIII.

*Pontificalia: indumenta Aaronis & filiorum ejus
deſcribuntur.*

1 APplica quoque ad te Aaron fratrem A
tuum cum filiis ſuis de medio filiorum
Iſraël, ut ſacerdotio fungantur mihi: Aaron, Na-
dab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar.
2 Faciéſque veſtem ſanctam Aaron fratri tuo
in gloriam & decorem.
3 Et loquêris cunctis ſapientibus corde, quos
replevi ſpiritu prudentiæ, ut faciant veſtes Aa-
ron, in quibus ſanctificatus miniſtret mihi.
4 Hæc autem erunt veſtimenta quæ facient:
Rationale, & ſuperhumerale, tunicam & li-
neam ſtrictam, cidarim & balteum. Facient ve-
ſtimenta ſancta fratri tuo Aaron & filiis ejus,
ut ſacerdotio fungantur mihi.
5 Accipiéntque aurum, & hyacinthum, &
purpuram, coccúmque bis tinctum & byſſum.
6 Facient autem ſuperhumerale de auro & B
hyacintho, & purpura, coccóque bis tincto, &
byſſo retorta, opere polymito.
7 Duas oras junctas habebit in utroque la-
tere ſummitatum, ut in unum redeant.
8 Ipſa quoque textura & cuncta operis va-
rietas erit ex auro, & hyacintho, & purpura,

coccóque bis tincto, & byſſo retorta.

9 Suméſque duos lapides onychinos, & ſculpes in eis nomina filiorum Iſraël:

10 Sex nomina in lapide uno, & ſex reliqua in altero, juxta ordinem nativitatis eorum.

11 Opere ſculptoris & cælatura gemmarij, ſculpes eos nominibus filiorum Iſraël, incluſos auro atque circumdatos:

12 Et pones in utroque latere ſuperhumeralis, memoriale filiis Iſraël. Portabítque Aaron nomina eorum coram Domino ſuper utrumque humerum, ob recordationem.

C 13 Facies & uncinos ex auro,

14 Et duas catenulas ex auro puriſſimo ſibi invicem cohærentes, quas inſeres uncinis.

15 Rationale quoque judicij facies opere polymito juxta texturam ſuperhumeralis, ex auro, hyacintho, & purpura, coccóque bis tincto, & byſſo retorta.

16 Quadrangulum erit & duplex: menſuram palmi habebit tam in longitudine quàm in latitudine.

17 Ponéſque in eo quattuor ordines lapidum: in primo verſu erit lapis ſardius, & topazius, & ſmaragdus:

18 In ſecũdo carbũculus, ſapphirus, & iaſpis:

19 In tertio ligurius, achates, & amethyſtus:

20 In quarto chryſolithus, onychinus, & berillus. incluſi auro erunt per ordines ſuos.

21 Habebúntque nomina filiorum Iſraël: duodecim nominibus cælabũtur, ſinguli lapides nominibus ſingulorum per duodecim tribus.

D 22 Facies in rationali catenas ſibi invicem cohærentes ex auro puriſſimo:

23 Et duos annulos aureos, quos pones in utraque rationalis ſummitate:

24 Catenáſque aureas junges annulis, qui ſunt in marginibus ejus:

25 Et ipſarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere ſuperhumeralis quod rationale reſpicit.

26 Facies & duos annulos aureos, quos pones in ſummitatibus rationalis, in oris, quæ è regione ſũt ſuperhumeralis, & poſteriora ejus aſpiciunt.

27 Nec non & alios duos annulos aureos, qui ponendi ſunt in utroque latere ſuperhumeralis deorſum, quod reſpicit contra faciem juncturæ inferioris, ut aptari poſſit cum ſuperhumerali,

28 Et ſtringatur rationale annulis ſuis cum annulis ſuperhumeralis vitta hyacinthina, ut maneat junctura fabrefacta, & à ſe invicem rationale & ſuperhumerale nequeant ſeparari.

E 29 Portabítque Aaron nomina filiorum Iſraël in rationali judicij ſuper pectus ſuum, quando ingredietur Sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum.

30 Pones autem in rationali judicij Doctrinam & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron quando ingredietur coram Domino: & geſtabit judicium filiorum Iſraël in pectore ſuo, in conſpectu Domini ſemper.

31 Facies & tunicam ſuperhumeralis totam hyacinthinam,

32 In cujus medio ſupra erit capitium, & ora per gyrum ejus textilis, ſicut fieri ſolet in extremis veſtium partibus, ne facilè rumpatur.

33 Deorſum verò, ad pedes ejuſdem tunicæ, per circuitum, quaſi mala punica facies, ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis, F

34 Ita ut tintinnabulum ſit aureum & malum punicum, rurſúmque tintinnabulum aliud aureum & malum punicum.

35 * Et veſtietur ea Aaron in officio miniſterij, ut audiatur ſonitus quando ingreditur & egreditur Sanctuarium in conſpectu Domini, & non moriatur. * Eccli 45.b.12.

36 Facies & laminam de auro puriſſimo: in qua ſculpes opere cælatoris, Sanctum Domino.

37 Ligabíſque eam vitta hyacinthina, & erit ſuper tiaram,

38 Imminens fronti pontificis. Portabítque Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt & ſanctificaverunt filij Iſraël, in cunctis muneribus & donariis ſuis. Erit autem lamina ſemper in fronte ejus, ut placatus ſit eis Dominus.

39 Stringéſque tunicam byſſo, & tiaram byſſinam facies, & balteum opere plumarij. G

40 Porrò filiis Aaron tunicas lineas parabis, & balteos ac tiaras, in gloriam & decorem:

41 Veſtiéſque his omnibus Aaron fratrem tuum & filios ejus cum eo. Et cunctorum conſecrabis manus, ſanctificabíſque illos, ut ſacerdotio fungantur mihi.

42 Facies & feminalia linea, ut operiant carnẽ turpitudinis ſuæ, à renibus uſq; ad femora:

43 Et utentur eis Aaron & filij ejus quando ingredientur tabernaculum teſtimonij, vel quando appropinquant ad altare ut miniſtrent in Sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum ſempiternum erit Aaron, & ſemini ejus poſt eum.

Caput XXIX.

Quæ fuerit ſacerdotum conſecratio, rituſque oblationis pro illis, & qui his oblationibus veſcentur: ac de duobus agnis anniculis quotidie offerendis.

1 Sed & hoc facies, ut mihi in ſacerdotio conſecrentur. * Tolle vitulum de armento, & arietes duos immaculatos, A * Levi 9.a.2.

2 Panéſque azymos, & cruſtulam abſque fermento, quæ conſperſa ſit oleo, lagana quoq; azyma oleo lita: de ſimila triticea cuncta facies:

3 Et poſita in caniſtro offeres: vitulum autem & duos arietes.

4 Et Aaron ac filios ejus applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonij. Cúmque laveris patrem cum filiis ſuis aqua,

5 Indues Aaron veſtimentis ſuis, id eſt, linea & tunica, & ſuperhumerali & rationali, quod conſtringes balteo.

6 Et pones tiaram in capite ejus, & laminam ſanctam ſuper tiaram,

7 Et oleum unctionis fundens ſuper caput ejus: atque hoc ritu conſecrabitur.

8 Filias quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingéſque balteo.

9 Aaron

9 Aaron ſcilicet & liberos ejus, & impones eis mitras: eruntque ſacerdotes mihi religione perpetua. Poſtquam initiaveris manus eorum,

B

* Lev. 1.a.3.

10 * Applicabis & vitulum coram tabernaculo teſtimonij. Imponéntque Aaron & filij ejus manus ſuper caput illius,

11 Et mactabis eum in conſpectu Domini, juxta oſtium tabernaculi teſtimonij.

12 Sumptúmque de ſanguine vituli pones ſuper cornua altaris digito tuo, reliquum autem ſanguinem fundes juxta baſim ejus.

* Lev. 3.a.3.

13 * Sumes & adipem totum qui operit inteſtina: & reticulum jecoris ac duos renes, & adipem qui ſuper eos eſt, & offeres incenſum ſuper altare:

C

14 Carnes verò vituli & corium & fimum cõbures foris extra caſtra, eò quòd pro peccato ſit.

15 Unum quoque arietem ſumes, ſuper cujus caput ponent Aaron & filij ejus manus.

16 Quem cum mactaveris, tolles de ſanguine ejus & fundes circa altare.

17 Ipſum autem arietem ſecabis in fruſta, lotáque inteſtina ejus ac pedes pones ſuper conciſas carnes, & ſuper caput illius.

18 Et offeres totum arietem in incenſum ſuper altare: oblatio eſt Domino odor ſuaviſſimus victimæ Domini.

19 Tolles quoque arietem alterum, ſuper cujus caput Aaron & filij ejus ponent manus.

20 Quem cùm immolaveris, ſumes de ſanguine ejus, & pones ſuper extremum auriculæ dextræ Aaron & filiorum ejus, & ſuper pollices manus eorum ac pedis dextri, fundéſque ſanguinem ſuper altare per circuitum.

D

21 Cúmque tuleris de ſanguine qui eſt ſuper altare, & de oleo unctionis, adſperges Aaron & veſtes ejus, filios & veſtimenta eorum. Conſecratíſque ipſis & veſt bus,

22 Tolles adipem de ariete, & caudam & arvinam, quæ operit vitalia ac reticulum jecoris, & duos renes atque adipem qui ſuper eos eſt, armùmque dextrum, eò quòd ſit aries conſecrationis:

23 Tortámque panis unius, cruſtulam conſperſam oleo, laganum de caniſtro azymorum, quod poſitum eſt in conſpectu Domini:

24 Ponéſque omnia ſuper manus Aaron & filiorum ejus, & ſanctificabis eos elevans coram Domino.

25 Suſcipiéſque univerſa de manibus eorum: & incendes ſuper altare in holocauſtum, odorem ſuaviſſimum in conſpectu Domini, quia oblatio ejus eſt.

26 Sumes quoque pectuſculum de ariete quo initiatus eſt Aaron, ſanctificabíſque illud elevatum coram Dño, & cedet in partem tuam.

E

27 Sanctificabíſque & pectuſculum conſecratum, & armum quem de ariete ſeparaſti,

28 Quo initiatus eſt Aaron & filij ejus, cedéntque in partem Aaron & filiorum ejus jure perpetuo à filiis Iſraël: quia primitiva ſunt & initia de victimis eorum pacificis quæ offerunt Domino.

29 Veſtem autem ſanctam, qua utetur Aaron, habebunt filij ejus poſt eum, ut ungantur in ea, & conſecrentur manus eorum.

30 Septem diebus utetur illa qui Pontifex pro eo fuerit conſtitutus de filiis ejus, & qui ingredietur tabernaculum teſtimonij ut miniſtret in Sanctuario.

31 Arietem autem conſecrationis tolles, & coques carnes ejus in loco ſancto:

32 Quibus veſcetur Aaron & filij ejus. * Panes quoque, qui ſunt in caniſtro in veſtibulo tabernaculi teſtimonij comedent, * Lev. 8.f.31. 24.b.9. Matt. 12.a.4.

33 Ut ſit placabile ſacrificium, & ſanctificentur offerentium manus. Alienigena non veſcetur ex eis, quia ſancti ſunt.

34 Quòd ſi remanſerit de carnibus conſecratis, ſive de panibus uſque manè, combures reliquias igni: non comedentur quia ſanctificata ſunt.

35 Omnia quæ præcepi tibi, facies ſuper Aaron & filiis ejus. Septem diebus conſecrabis manus eorum. F

36 Et vitulum pro peccato offeres per ſingulos dies ad expiandum. Mundabíſque altare cùm immolaveris expiationis hoſtiam, & unges illud in ſanctificationem.

37 Septem diebus expiabis altare, & ſanctificabis, & erit Sanctum ſanctorum. omnis qui tetigerit illud, ſanctificabitur.

38 Hoc eſt quod facies in altari. * Agnos anniculos duos per ſingulos dies jugiter, * Numer. 28.a.1.

39 Unum agnum manè, & alterum veſperè,

40 Decimam partem ſimilæ conſperſæ oleo tuſo, quod habeat menſuram quartam partem hin, & vinum ad libandum ejuſdem menſuræ in agno uno.

41 Alterum verò agnum offeres ad veſperam juxta ritum matutinæ oblationis, & juxta ea quæ diximus in odorem ſuavitatis:

42 Sacrificium eſt Domino, oblatione perpetua in generationes veſtras, ad oſtium tabernaculi teſtimonij coram Domino, ubi conſtituam ut loquar ad te.

43 Ibíque præcipiam filiis Iſraël, & ſanctificabitur altare in gloria mea.

44 Sanctificabo & tabernaculum teſtimonij cum altari, & Aaron cum filiis ſuis, ut ſacerdotio fungantur mihi.

45 Et habitabo in medio filiorum Iſraël, eróque eis Deus,

46 Et ſcient quia ego Dominus Deus eorum, qui eduxi eos de Terra Ægypti, ut manerem inter illos, ego Dominus Deus ipſorum.

CAPUT XXX.

Inſtitutio altaris thymiamatis, & pecunia in uſum tabernaculi exigenda labri anei conſtruendi pro lotione ſacerdotum, unguenti ſacri pro ungendis ſacerdotibus & vaſis templi, unctionis thymiamatis & reliquorum quæ ad tabernaculum ſpectant.

1 FAcies quoque altare ad adolendum thymiama, de lignis ſetim, A

2 Habens cubitum longitudinis, & alterum latitudinis, id eſt quadrangulum, & duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipſo procedent.

3 Veſtiéſque illud auro puriſſimo tam crati-
culam ejus, quàm parietes per circuitū, & cor-
nua. Faciéſque ei coronam aureolam per gyrū,
4 Et duos annulos aureos ſub corona per ſin-
gula latera, ut mittantur in eos vectes, & alta-
re portetur.
5 Ipſos quoque vectes facies de lignis ſetim,
& inaurabis.
6 Ponéſque altare contra velum, quod ante
arcam pendet teſtimonij coram propitiatorio
quo tegitur teſtimonium, ubi loquar tibi.
7 Et adolebit incenſum ſuper eo Aaron, ſua-
ve fragrans, manè. Quando componet lucernas,
incendet illud:
8 Et quando collocabit eas ad veſperum,
uret thymiama ſempiternum coram Domino
in generationes veſtras.
9 Non offeretis ſuper eo thymiama com-
poſitionis alterius, nec oblationem, & victi-
mam, nec libabitis libamina.
B 10 Et deprecabitur Aaron ſuper cornua ejus
ſemel per annum, in ſanguine quod oblatū eſt
pro peccato, & placabit ſuper eo in generatio-
nibus veſtris. Sanctum ſanctorum erit Domino.
11 Locutúſque eſt Dn̄s ad Moyſen, dicens:
* Numer. 2. a. 2. 12 * Quando tuleris ſummam filiorum Iſ-
raël juxta numerum, dabunt ſinguli pretium
pro animabus ſuis Domino, & non erit plaga
in eis cùm fuerint recenſiti.
13 Hoc autem dabit omnis qui tranſit ad
nomen, dimidium ſicli juxta menſuram templi.
* Levit. 27. c. 25. Num. 3. g. 47. Ezec. 45. d. 12. * Siclus viginti obolos habet. Media pars ſicli
offeretur Domino.
14 Qui habetur in numero, à viginti annis
& ſuprà, dabit pretium.
15 Dives non addet ad medium ſicli, &
pauper nihil minuet.
16 Suſceptámque pecuniam, quæ collata eſt
à filiis Iſraël, trades in uſus tabernaculi teſti-
monij, ut ſit monimentum eorum coram Do-
mino, & propitietur animabus eorum.
17 Locutúſque eſt Dn̄s ad Moyſen, dicens:
C 18 Facies & labrum æneum cum baſi ſua
ad lavandum: ponéſque illud inter tabernacu-
lum teſtimonij & altare. Et miſſa aqua,
19 Lavabunt in ea Aaron & filij ejus manus
ſuas ac pedes,
20 Quando ingreſſuri ſunt tabernaculum te-
ſtimonij, & quando acceſſuri ſunt ad altare, ut
offerant in eo thymiama Domino,
21 Ne fortè moriantur. legitimum ſempiter-
num erit ipſi, & ſemini ejus per ſucceſſiones.
22 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen,
23 Dicens: Sume tibi aromata primæ myr-
rhæ & electæ quingentos ſiclos, & cinnamomi
medium, id eſt, ducentos quinquaginta ſiclos,
calami ſimiliter ducentos quinquaginta,
24 Caſiæ autem quingentos ſiclos, in pon-
dere ſanctuarij, olei de oliveris menſuram hin:
25 Faciéſque unctionis oleum ſanctum, un-
guentum compoſitum opere unguentarij,
26 Et unges ex eo tabernaculum teſtimonij,
& arcam teſtamenti,
27 Menſámque cum vaſis ſuis, candelabrum,
& utenſilia ejus, altaria thymiamatis
28 Et holocauſti, & univerſam ſupellecti-
lem quæ ad cultum eorum pertinet.
29 Sanctificabíſque omnia, & erunt Sancta
ſanctorum: qui tetigerit ea, ſanctificabitur.
30 Aaron & filios ejus unges, ſanctificabíſ- D
que eos, ut ſacerdotio fungantur mihi.
31 Filiis quoque Iſraël dices: Hoc oleum un-
ctionis ſanctū erit mihi in generationes veſtras.
32 Caro hominis non ungetur ex eo, & juxta
compoſitionem ejus non facietis aliud, quia
ſanctificatum eſt, & ſanctum erit vobis.
33 Homo quicumque tale compoſuerit, &
dederit ex eo, alieno, exterminabitur de popu-
lo ſuo.
34 Dixitque Dominus ad Moyſen: Sume ti-
bi aromata, ſtacten & onycha, galbanum boni
odoris, & thus lucidiſſimum, æqualis ponderis
erunt omnia.
35 Faciéſque thymiama compoſitum opere
unguentarij, mixtum diligenter, & purum, &
ſanctificatione digniſſimum.
36 Cúmque in tenuiſſimum pulverem uni-
verſa contuderis, pones ex eo coram taberna-
culo teſtimonij, in quo loco apparebo tibi.
Sanctum ſanctorum erit vobis thymiama.
37 Talem compoſitionem non facietis in uſus
veſtros, quia ſanctum eſt Domino.
38 Homo quicumque fecerit ſimile, ut odo-
re illius perfruatur, peribit de populis ſuis.

CAPUT XXXI.

*Deputantur à Domino Beſeleel & Ooliab ad exſtru-
ctionem tabernaculi ac cæterorum quæ dicta ſunt: de
ſabbati obſervatione, & de duabus lapideis tabulis le-
gis à Domino Moyſi datis.*

1 LOcutúſque eſt Dn̄s ad Moyſen, dicens: A
2 Ecce, vocavi ex nomine Beſeleel
filium Uri filij Hur de tribu Juda,
3 Et implevi eum ſpiritu Dei, ſapientia, &
intelligentia, & ſcientia in omni opere,
4 Ad excogitandum quidquid fabrefieri
poteſt ex auro, & argento, & ære,
5 Marmore & gemmis, & diverſitate lignorū.
6 Dedíque ei ſocium Ooliab filium Achiſa-
mech de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi
poſui ſapientiam: ut faciant cuncta quæ præ-
cepi tibi,
7 Tabernaculum fœderis, & arcam teſtimo-
nij, & propitiatorium, quod ſuper eam eſt, &
cuncta vaſa tabernaculi,
8 Menſámque & vaſa ejus, candelabrum pu-
riſſimum cum vaſis ſuis, & altaria thymiamatis,
9 Et holocauſti, & omnia vaſa eorum, la- B
brum, cum baſi ſua,
10 Veſtes ſanctas in miniſterio Aaron ſacer-
doti & filiis ejus, ut fungantur officio ſuo in
ſacris.
11 Oleum unctionis, & thymiama aromatum C
in Sanctuario, omnia quæ præcepi tibi, facient. * Sup. 20. b. 8.
12 Et locutus eſt Dn̄s ad Moyſen, dicens:
13 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos: * Vi- Ezec. 20. b. 12.
dete ut ſabbatū meum cuſtodiatis: quia ſignum
eſt inter me & vos in generationibus veſtris:
ut

Digitized by Google

ut ſciatis, quia ego Dominus qui ſanctifico vos.
14 Cuſtodite ſabbatum meum, ſanctum eſt
enim vobis: qui polluerit illud, morte morie-
tur: qui fecerit in eo opus, peribit anima illius
de medio populi ſui.
15 Sex diebus facietis opus: in die ſeptimo
ſabbatum eſt, requies ſancta Domino. omnis
qui fecerit opus in hac die, morietur.
D 16 Cuſtodiant filij Iſraël Sabbatum, & cele-
brent illud in generationibus ſuis. Pactum eſt
ſempiternum
* Gen. 2.a.2. 17 Inter me & filios Iſraël, ſignúmque perpe-
tuum. * Sex enim diebus fecit Dominus cælum
& terram, & in ſeptimo ab opere ceſſavit.
* Deut. 9. b. 10. 18 Deditque Dominus Moyſi, completis
hujuſcemodi ſermonibus in monte Sinai, * duas
tabulas teſtimonij lapideas, ſcriptas digito Dei.

CAPUT XXXII.

Moyſe abſente, populus vitulum aureum conflat & adorat; ob vitulum adoratum Moyſes Deum precatur; de monte deſcendens tabulas frangit, vitulum comburit, & Aarone objurgato, idololatras occidi jubet, cæteriſque veniam impetrat iterum conſcenſo monte.

A 1 VIdens autem populus quòd moram face-
ret deſcendendi de monte Moyſes, con-
* Act. 7. e. 40. gregatus adverſus Aaron, dixit: * Surge, fac
nobis deos, qui nos præcedant: Moyſi enim
huic viro, qui nos eduxit de terra Ægypti,
ignoramus quid acciderit.
2 Dixitque ad eos Aaron: Tollite inaures
aureas, de uxorum filiorúmque & filiarum ve-
ſtrarum auribus, & afferte ad me.
3 Fecitque populus quæ juſſerat, deferens
inaures ad Aaron.
* Pſal. 105. c. 19. 4 * Quas cùm ille accepiſſet, formavit ope-
re fuſorio; & fecit ex eis vitulum conflatilem.
dixerúntque: Hi ſunt dij tui Iſraël, qui te
eduxerunt de Terra Ægypti.
5 Quod cùm vidiſſet Aaron, ædificavit alta-
re coram eo, & præconis voce clamavit, di-
cens: Cras ſolemnitas Domini eſt.
B 6 Surgentéſque manè, obtulerunt holocau-
* 1. Cor. 10. b. 7. ſta, & hoſtias pacificas, & * ſedit populus
manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere.
7 Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen,
* Deut. 9. b. 12. dicens: * Vade, deſcende: peccavit populus
tuus, quem eduxiſti de Terra Ægypti.
8 Receſſerunt citò de via, quam oſtendiſti
eis: fecerúntque ſibi vitulum conflatilem, &
adoraverunt, atque immolantes ei hoſtias, di-
* 3 Reg. 12. g. 28. xerunt: * Iſti ſunt dij tui Iſraël, qui te eduxe-
runt de Terra Ægypti.
* Inf. 33. a. 3 Deut. 9. c. 13. 9 Rurſúmque ait Dominus ad Moyſen: *
Cerno quòd populus iſte duræ cervicis ſit:
10 Dimitte me, ut iraſcatur furor meus con-
tra eos, & deleam eos, faciámque te in gen-
tem magnam.
C 11 Moyſes autem orabat Dominum Deum
* Num. 14. e. 13. Pſ. 105. d. 23. ſuum, dicens: * Cur, Domine, iraſcitur furor
tuus contra populum tuum, quem eduxiſti de
Terra Ægypti, in fortitudine magna, & in
manu robuſta?
12 Ne quæſo dicant Ægyptij: Callidè edu-
xit eos, ut interficeret in montibus, & deleret
è terra: quieſcat ira tua, & eſto placabilis ſu-
per nequitia populi tui.
13 Recordare Abraham, Iſaac, & Iſraël,
ſervorum tuorum, quibus juraſti per temetip-
ſum, dicens: * Multiplicabo ſemen veſtrum * Gen. 12. b. 7. 15. b 7. 48. c. 16.
ſicut ſtellas cæli: & univerſam terram hanc,
de qua locutus ſum, dabo ſemini veſtro, &
poſſidebitis eam ſemper.
14 Placatúſque eſt Dñs ne faceret malum
quod locutus fuerat adverſus populum ſuum. D
15 Et reverſus eſt Moyſes de monte, por-
tans duas tabulas teſtimonij in manu ſua, ſcri-
ptas ex utraque parte,
16 Et factas opere Dei: ſcriptura quoque
Dei erat ſculpta in tabulis.
17 Audiens autem Joſue tumultum populi
vociferantis, dixit ad Moyſen: Ululatus pugnæ
auditur in caſtris.
18 Qui reſpondit: Non eſt clamor adhor-
tantium ad pugnam, neque vociferatio com-
pellentium ad fugam: ſed vocem cantantium
ego audio.
19 Cúmque appropinquaſſet ad caſtra, vi-
dit vitulum, & choros: iratúſque valdè proje-
cit de manu tabulas, & confregit eas ad radi-
cem montis:
20 Arripiénſque vitulum quem fecerant, E
combuſſit, & contrivit uſque ad pulverem,
quem ſparſit in aquam, & dedit ex eo potum
filiis Iſraël.
21 Dixitque ad Aaron: Quid tibi fecit hic
populus, ut induceres ſuper eum peccatum
maximum?
22 Cui ille reſpondit: Ne indignetur Do-
minus meus: tu enim noſti populum iſtum,
quòd pronus ſit ad malum:
23 Dixerunt mihi: Fac nobis deos, qui nos
præcedant: huic enim Moyſi, qui nos eduxit
de Terra Ægypti, neſcimus quid acciderit.
24 Quibus ego dixi: Quis veſtrûm habet au-
rum? Tulerunt, & dederunt mihi: & projeci
illud in ignem, egreſſúſque eſt hic vitulus.
25 Videns ergo Moyſes populum quòd eſſet
nudatus, (ſpoliaverat enim eum Aaron pro-
pter ignominiam ſordis, & inter hoſtes nudum
conſtituerat.)
26 Et ſtans in porta caſtrorum, ait: Si quis F
eſt Domini, jungatur mihi. Congregatíque
ſunt ad eum omnes filij Levi:
27 Quibus ait: Hæc dicit Dominus Deus
Iſraël: ponat vir gladium ſuper femur ſuum:
ite, & redite de porta uſque ad portam per
medium caſtrorum, & occidat unuſquiſque
fratrem, & amicum, & proximum ſuum.
28 Fecerúntque filij Levi juxta ſermonem
Moyſi, cecidérúntque in die illa quaſi viginti
tria millia hominum.
29 Et ait Moyſes: Conſecraſtis manus veſtras
hodie Domino, unuſquiſque in filio, & in fra-
tre ſuo, ut detur vobis benedictio.
30 Facto autem altero die, locutus eſt Moy- G
ſes ad populum: Peccaſtis peccatum maximum:

aſcendam ad Dominum, ſi quo modo quivero
eum deprecari pro ſcelere veſtro.
31 Reverſúſque ad Dominum, ait: Obſe-
cro, peccavit populus iſte peccatum maximum,
feceruntque ſibi deos aureos: aut dimitte eis
hanc noxam,
32 Aut ſi non facis, dele me de libro tuo
quem ſcripſiſti.
33 Cui reſpondit Dominus: Qui peccave-
rit mihi, delebo eum de libro meo:
34 Tu autem vade, & duc populum iſtum
quò locutus ſum tibi: angelus meus præcedet
te. Ego autem in die ultionis viſitabo & hoc
peccatum eorum.
35 Percuſſit ergo Dominus populum pro
reatu vituli, quem fecerat Aaron.

Caput XXXIII.

Minis Dei in populum ſedatis à Moyſe, populus deponit ornatum ſuum, & ſuum luget delictum: placatur Deus, & loquitur Dominus cum Moyſe facie ad faciem, qui cupit videre faciem & gloriam Domini.

A 1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
cens: Vade, aſcende de loco iſto tu, &
populus tuus quem eduxiſti de Terra Ægypti,
in terram quam juravi Abraham, Iſaac, & Ja-
cob, dicens: * Semini tuo dabo eam:
* Gen. 12. b. 7. 2 Et * mittam præcurſorem tui angelum, ut
ejiciam * Chananæum, & Amorrhæum, & He-
* Sup. 32. g. 34. thæum, & Pherezæum, & Hevæum, & Je-
buſæum,
Deut. 7. d. 22. 3 Et intres in terram fluentem lacte & mel-
le. Non enim aſcendam tecum, * quia populus
* Ioſ. 24. c. 11. duræ cervicis es: ne fortè diſperdam te in via.
4 Audiénſque populus ſermonem hunc peſ-
ſimum, luxit: & nullus ex more indutus eſt
* Sup. 32. b. 9. cultu ſuo.
5 Dixítque Dominus ad Moyſen: Loquere
Deut. 9. c. 13. filiis Iſraël: Populus duræ cervicis es, ſemel aſ-
cendam in medio tui, & delebo te. Jam nunc
depone ornatũ tuum, ut ſciam quid faciam tibi.
6 Depoſuerunt ergo filij Iſraël ornatum
ſuum à monte Horeb.
B 7 Moyſes quoque tollens tabernaculum, te-
tendit extra caſtra procul, vocavítque nomen
ejus, Tabernaculum fœderis. Et omnis populus,
qui habebat aliquam quæſtionem, egrediebatur
ad Tabernaculum fœderis, extra caſtra.
8 Cúmque egrederetur Moyſes ad taberna-
culum, ſurgebat univerſa plebs, & ſtabat unuſ-
quiſque in oſtio papilionis ſui, aſpiciebántque
tergum Moyſi, donec ingrederetur tentorium.
9 Ingreſſo autem illo tabernaculum fœderis,
deſcendebat columna nubis, & ſtabat ad
oſtium, loquebatúrque cum Moyſe.
10 Cernentibus univerſis quòd columna nubis
ſtaret ad oſtium tabernaculi. Stabántque ipſi, &
adorabant per fores tabernaculorum ſuorum.
C 11 Loquebatur autem Dominus ad Moyſen
facie ad faciem, ſicut ſolet loqui homo ad ami-
cum ſuum. Cúmque ille reverteretur in caſtra,
miniſter ejus Joſue filius Nun, puer, non rece-
debat de Tabernaculo.
12 Dixit autem Moyſes ad Dominum:
Præcipis ut educam populum iſtum: & non
indicas mihi quem miſſurus es mecum, præ-
ſertim cùm dixeris: Novi te ex nomine, & in-
veniſti gratiam coram me.
13 Si ergo inveni gratiam in conſpectu tuo,
oſtende mihi faciem tuam, ut ſciam te, & in-
veniam gratiam ante oculos tuos: reſpice po-
pulum tuum gentem hanc.
14 Dixítque Dominus: Facies mea præce-
det te, & requiem dabo tibi.
15 Et ait Moyſes: Si non tu ipſe præcedas,
ne educas nos de loco iſto.
16 In quo enim ſcire poterimus ego & po-
pulus tuus inveniſſe nos gratiam in conſpectu
tuo, niſi ambulaveris nobiſcum, ut glorificemur
ab omnibus populis qui habitant ſuper terram?
17 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Et
verbum iſtud, quod locutus es, faciam: inveni-
ſti enim gratiam coram me, & te ipſum novi
ex nomine.
18 Qui ait: Oſtende mihi gloriam tuam.
19 Reſpondit: Ego oſtendam omne bonum
tibi, & vocabo in nomine Domini coram te: * Rom. 9. c. 15.
& * miſerebor cui voluero, & clemens ero in
quem mihi placuerit.
20 Rurſúmque ait: Non poteris videre fa-
ciem meam: non enim videbit me homo, &
vivet.
21 Et iterum: Ecce, inquit, eſt locus apud
me, & ſtabis ſupra petram.
22 Cúmque tranſibit gloria mea, ponam te
in foramine petræ, & protegam dextera mea,
donec tranſeam:
23 Tollámque manum meam, & videbis
poſteriora mea: faciem autem meam videre
non poteris.

Caput XXXIV.

Moyſes novis paratis tabulis redit in montem, ubi tergum Dei videt: prohibitáque Gentium ſocietate & idololatria, datiſque præceptis de primogenitis, ſabbato, azymis, cæteriſque feſtis, poſt 40. dierum jejunium cornutus de monte deſcendit, ac velata facie populo loquitur.

1 Ac deinceps: * Præcide, ait, tibi duas ta- A
bulas lapideas inſtar priorum, & ſcri- * Deut. 10. a. 1.
bam ſuper eas verba, quæ habuerunt tabulæ
quas fregiſti.
2 Eſto paratus manè, ut aſcendas ſtatim in
montem Sinai, ſtabíſque mecum ſuper verti-
cem montis.
3 Nullus aſcendat tecum, nec videatur quiſ-
piam per totum montem: boves quoque &
oves non paſcantur è contrà.
4 Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales
anteà fuerant: & de nocte conſurgens aſcendit
in montem Sinai, ſicut præceperat ei Domi-
nus, portans ſecum tabulas.
5 Cúmque deſcendiſſet Dñs per nubem, ſte-
tit Moyſes cum eo, invocans nomen Domini.
6 Quo tranſeunte coram eo, ait: Domina-
tor Domine Deus, miſericors & clemens, pa-
tiens & multæ miſerationis, ac verax, * Deut. 5. a. 10.
7 Qui * cuſtodis miſericordiam in millia: Ierem. 32. c. 18.
qui aufers iniquitatem, & ſcelera, atque pec-
cata, * nullúſque apud te per ſe innocens eſt. * Pſal. 142. a. 2.
* Qui

Deut. 5. a. 9. * Qui reddis iniquitatem patrum filiis ac ne-
* Ier. 32. c. 18. potibus, in tertiam & quartam progeniem.
8 Feſtinúſque Moyſes, curvatus eſt pronus
B in terram, & adorans
9 Ait: Si inveni gratiam in conſpectu tuo
Domine, obſecro ut gradiaris nobiſcum (popu-
lus enim duræ cervicis eſt) & auferas iniquita-
tes noſtras atque peccata, nóſque poſſideas.
* Deut. 5. a. 2. Ier. 32. g. 40. 10 Reſpondit Dominus: * Ego inibo pa-
ctum videntibus cunctis, ſigna faciam quæ
nunquam viſa ſunt ſuper terram, nec in ullis
gentibus: ut cernat populus iſte, in cujus es me-
dio, opus Domini terribile quod facturus ſum.
11 Obſerva cuncta quæ hodie mando tibi:
ego ipſe ejiciam ante faciem tuam Amor-
rhæum, & Chananæum, & Hethæum, Phere-
zæum quoque, & Hevæum, & Jebuſæum.
12 Cave ne unquam cum habitatoribus terræ
illius jungas amicitias, quæ ſint tibi in ruinam:
13 Sed aras eorum deſtrue, confringe ſtatuas,
lucoſque ſuccide:
14 Noli adorare Deum alienum. Dominus
zelotes nomen ejus, Deus eſt æmulator.
* Sup. 23. g. 32. Deut. 7. a. 2. 15 * Ne ineas pactum cum hominibus il-
larum regionum: ne, cùm fornicati fuerint cum
diis ſuis, & adoraverint ſimulacra eorum, vocet
te quiſpiam ut comedas de immolatis.
* 3. Reg. 11. a. 2. 16 * Nec uxorem de filiabus eorum accipies
filiis tuis: ne poſtquam ipſæ fuerint fornicatæ,
fornicari faciant & filios tuos in deos ſuos.
17 Deos conflatiles non facies tibi.
C 18 Sollemnitatem azymorum cuſtodies. Se-
ptem diebus veſcêris azymis, ſicut præcepi ti-
bi, in tempore menſis novorum: menſe enim
verni temporis egreſſus es de Ægypto.
* Sup. 13. a. 2. b. 12. 22. d. 29. 19 * Omne quod aperit vulvam generis
maſculini, meum erit. de cunctis animantibus,
tam de bobus, quàm de ovibus, meum erit.
20 Primogenitum aſini redimes ove: ſin au-
tem nec pretium pro eo dederis, occidetur.
Primogenitum filiorum tuorum redimes: nec
apparebis in conſpectu meo vacuus.
21 Sex diebus operaberis, die ſeptimo ceſſa-
bis arare & metere.
* Sup. 23. c. 15. 22 * Sollemnitatem Hebdomadarum facies
tibi in primitiis frugum meſſis tuæ triticeæ, &
ſollemnitatem, quando redeunte anni tempore
cuncta conduntur.
* Sup. 23. d. 17. Deut. 16. d. 16. 23 * Tribus temporibus anni apparebit om-
ne maſculinum tuum in conſpectu omnipo-
tentis Domini Dei Iſraël.
24 Cùm enim tulero gentes à facie tua, &
dilatavero terminos tuos, nullus inſidiabitur
terræ tuæ, aſcendente te, & apparente in con-
ſpectu Domini Dei tui ter in anno.
D
* Sup. 23. d. 18. 19. 25 * Non immolabis ſuper fermento ſan-
guinem hoſtiæ meæ: neque reſidebit manè de
victima ſollemnitatis Phaſe.
26 Primitias frugum terræ tuæ offeres in
* Sup. 23. d. 19. domo Domini Dei tui. * Non coques hœdum
in lacte matris ſuæ.
* Sup. 24. d. 18. 27 Dixítque Dominus ad Moyſen: Scribe
tibi verba hæc, quibus & tecum & cum Iſraël*
pepigi fœdus.
28 Fuit ergo ibi cum Domino * quadragin- * Deut. 9. b. 9. c. 18.
ta dies & quadraginta noctes: panem non co-
medit, & aquam non bibit, & ſcripſit in tabu-
lis * verba fœderis decem. * Deut. 4. b. 13.
29 Cúmque deſcenderet Moyſes de monte
Sinai, tenebat duas tabulas teſtimonij, & igno-
rabat quòd cornuta eſſet facies ſua ex conſortio
ſermonis Domini.
30 Videntes autem Aaron & filij Iſraël cor-
nutam Moyſi faciē, timuerunt propè accedere.
31 Vocatique ab eo, reverſi ſunt tam Aaron
quàm principes ſynagogæ. Et poſtquam locu-
tus eſt ad eos,
32 Venerunt ad eum etiam omnes filij Iſraël:
quibus præcepit cuncta quæ audierat à Domi-
no in monte Sinai.
33 Impletíſque ſermonibus, * poſuit vela- * 2. Cor. 3. c. 13.
men ſuper faciem ſuam.
34 Quod ingreſſus ad Dñm, & loquens cum
eo auferebat donec exiret, & tunc loquebatur
ad filios Iſraël omnia quæ ſibi fuerant imperata.
35 Qui videbant faciem egredientis Moyſi
eſſe cornutam, ſed operiebat ille rurſus faciem
ſuam, ſi quando loquebatur ad eos.

Caput XXXV.

Præcipitur ſabbatum, petuntur primitiæ & donaria ac artifices ad conſtruenda omnia quæ dicta ſunt, quibus deputati à Domino dicuntur Beſeleel & Ooliab.

1 Igitur congregata omni turba filiorum Iſ- A
raël, dixit ad eos: Hæc ſunt quæ juſſit
Dominus fieri.
2 Sex diebus facietis opus: ſeptimus dies
erit vobis ſanctus, ſabbatum, & requies Domi-
ni: qui fecerit opus in eo occidetur.
3 Non ſuccendetis ignem in omnibus habi-
taculis veſtris per diem ſabbati.
4 Et ait Moyſes ad omnem catervam filio-
rum Iſraël: Iſte eſt ſermo quem præcepit Do-
minus, dicens:
5 Separate apud vos primitias Domino:
* Omnis voluntarius & prono animo offerat * Sup. 25. a. 2.
eas Domino: aurum & argentum, & æs,
6 Hyacinthum & purpuram, coccúmque
bis tinctum, & byſſum, pilos caprarum,
7 Pelléſque arietum rubricatas, & ianthi-
nas, ligna ſetim,
8 Et oleum ad luminaria concinnanda, & ut
conficiatur unguentum, & thymiama ſuaviſ-
ſimum,
9 Lapides onychinos, & gemmas ad orna-
tum ſuperhumeralis & rationalis.
10 Quiſquis veſtrûm ſapiens eſt, veniat, &
faciat quod Dominus imperavit:
11 Tabernaculum ſcilicet, & tectum ejus, B
atque operimentum, annulos & tabulata cum
vectibus, paxillos & baſes:
12 Arcam & vectes, propitiatorium, & ve-
lum quod ante illud oppanditur:
13 Menſam cum vectibus & vaſis, & pro-
poſitionis panibus:
14 Candelabrum ad luminaria ſuſtentanda,
vaſa illius & lucernas, & oleum ad nutrimenta
ignium:

15 Altare

15 Altare thymiamatis, & vectes, & oleum unctionis & thymiama ex aromatibus: Tentorium ad oſtium tabernaculi:

16 Altare holocauſti, & craticulam ejus æneam cum vectibus & vaſis ſuis: labrum & baſim ejus:

17 Cortinas atrij cum columnis & baſibus, tentorium in foribus veſtibuli,

18 Paxillos tabernaculi & atrij cum funiculis ſuis:

19 Veſtimenta, quorum uſus eſt in miniſterio Sanctuarij, veſtes Aaron pontificis ac filiorum ejus, ut ſacerdotio fungantur mihi.

20 Egreſſáque omnis multitudo filiorum Iſraël de conſpectu Moyſi,

C 21 Obtulerunt mente promptiſſima atque devota primitias Domino, ad faciendum opus tabernaculi teſtimonij. Quidquid ad cultum & ad veſtes ſanctas neceſſarium erat,

22 Viri cum mulieribus præbuerunt, armillas & inaures, annulos & dextralia: omne vas aureum in donaria Domini ſeparatum eſt.

23 Si quis habebat hyacinthum, & purpuram, coccúmque bis tinctum, byſſum & pilos caprarum, pelles arietũ rubricatas, & ianthinas,

24 Argenti æríſque metalla obtulerunt Domino, lignáque ſetim in varios uſus.

25 Sed & mulieres doctæ quæ neverant, dederunt hyacinthum, purpuram, & vermiculum, ac byſſum,

26 Et pilos caprarum, ſponte propria cuncta tribuentes.

27 Principes verò obtulerunt lapides onychinos, & gemmas ad ſuperhumerale & rationale,

28 Aromatáque & oleum ad luminaria concinnanda & ad præparandum unguentum, ac thymiama odoris ſuaviſſimi componendum.

D 29 Omnes viri & mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera quæ juſſerat Dominus per manum Moyſi. Cuncti filij Iſraël voluntaria Domino dedicaverunt.

* Sup. 31.a.2. 30 Dixitque Moyſes ad filios Iſraël: * Ecce vocavit Dominus ex nomine Beſeleel filium Uri filij Hur de tribu Juda.

31 Implevítque eum ſpiritu Dei, ſapientia & intelligentia, & ſcientia, & omni doctrina,

32 Ad excogitandum, & faciendum opus in auro & argento, & ære,

33 Sculpendíſque lapidibus, & opere carpentario, quidquid fabrè adinveniri poteſt,

34 Dedit in corde ejus: Ooliab quoque filium Achiſamech de tribu Dan:

35 Ambos erudivit ſapientia, ut faciant opera abietarij, polymitarij, ac plumarij, de hyacintho, ac purpura, coccóque bis tincto, & byſſo, & texant omnia, ac nova quæque reperiant:

CAPUT XXXVI.

Oblatis pluſquam opus eſſet donariis, paratur tabernaculum juxta omnes partes ſuas, nempe cortinas, ſaga, opertoria, tabulata, vectes, velum, & tentorium.

A S p.26 a.1. 1 Fecit ergo Beſeleel, & Ooliab, & omnis vir ſapiens, quibus dedit Dominus ſapientiam & intellectum ut ſcirent fabrè operari quæ in uſus Sanctuarij neceſſaria ſunt, & quæ præcepit Dominus.

2 Cúmque vocaſſet eos Moyſes, & omnem eruditum virum, cui dederat Dominus ſapientiam, & qui ſponte ſua obtulerant ſe ad faciendum opus, 1. Par. 21.d.29.

3 Tradidit eis univerſa donaria filiorum Iſraël. Qui cùm inſtarent operi, quotidie manè vota populus offerebat.

4 Unde artifices venire compulſi,

5 Dixerunt Moyſi: Plus offert populus quàm neceſſarium eſt.

6 Juſſit ergo Moyſes præconis voce cantari: Nec vir nec mulier quidquam offerat ultrà in opere Sanctuarij. Sicque ceſſatum eſt à muneribus offerendis.

7 Eò quòd oblata ſufficerent & ſuperabundarent.

8 Fecerúntque omnes corde ſapientes ad explendum opus tabernaculi, cortinas decem, de B byſſo retorta, & hyacintho, & purpura coccóque bis tincto, opere vario & arte polymita:

9 Quarum una habebat in longitudine viginti octo cubitos, & in latitudine quattuor. una menſura erat omnium cortinarum.

10 Conjunxítque cortinas quinque, alteram alteri, & alias quinque ſibi invicem copulavit.

11 Fecit & anſas hyacinthinas in ora cortinæ unius ex utroque latere, & in ora cortinæ alterius ſimiliter,

12 Ut contra ſe invicem venirent anſæ, & mutuò jungerentur.

13 Unde & quinquaginta fudit circulos aureos, qui morderent cortinarum anſas, & fieret unum tabernaculum.

14 Fecit & ſaga undecim de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi:

15 Unum ſagum in longitudine habebat cubitos triginta, & in latitudine cubitos quattuor: unius menſuræ erant omnia ſaga:

16 Quorum quinque junxit ſeorſum, & ſex alia ſeparatim.

17 Fecitque anſas quinquaginta in ora ſagi unius, & quinquaginta in ora ſagi alterius, ut ſibi invicem jungerentur.

18 Et fibulas æneas quinquaginta, quibus necteretur tectum, ut unum pallium ex omnibus ſagis fieret.

19 Fecit & opertorium tabernaculi de pellibus C arietum rubricatis: aliúdque deſuper velamentum de pellibus ianthinis.

20 Fecit & tabulas tabernaculi de lignis ſetim ſtantes.

21 Decem cubitorum erat longitudo tabulæ unius: & unum ac ſemis cubitum latitudo retinebat.

22 Binæ incaſtraturæ erant per ſingulas tabulas, ut altera alteri jungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis.

23 E quibus viginti ad plagam meridianam erant contra Auſtrum,

24 Cum quadraginta baſibus argenteis. Duæ baſes ſub una tabula ponebantur ex

utraque

utraque parte angulorum, ubi incaſtraturæ laterum in angulis terminantur.

25 Ad plagam quoque tabernaculi, quæ reſpicit ad Aquilonem, fecit viginti tabulas,

26 Cum quadraginta baſibus argenteis, duas baſes per ſingulas tabulas,

27 Contra occidentem verò, id eſt, ad eam partem tabernaculi, quæ mare reſpicit, fecit ſex tabulas,

28 Et duas alias per ſingulos angulos tabernaculi retrò:

29 Quæ junctæ erant à deorſum uſque ſurſum, & in unam compaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex utraque parte per angulos:

30 Ut octo eſſent ſimul tabulæ, & haberent baſes argenteas ſedecim, binas ſcilicet baſes ſub ſingulis tabulis.

D 31 Fecit & vectes de lignis ſetim, quinque ad continendas tabulas unius lateris tabernaculi,

32 Et quinque alios ad alterius lateris coaptandas tabulas: & extra hos, quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare.

33 Fecit quoq; vectem alium, qui per medias tabulas ab angulo uſque ad angulũ perveniret.

34 Ipſa autem tabulata deauravit, fuſis baſibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci poſſent: quos & ipſos laminis aureis operuit.

35 Fecit & velum de hyacintho, & purpura, vermiculo, ac byſſo retorta, opere polymitario, varium atque diſtinctum:

36 Et quattuor columnas de lignis ſetim, quas cum capitibus deauravit, fuſis baſibus earum argenteis.

37 Fecit tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byſſóque retorta, opere plumarij:

38 Et columnas quinque cum capitibus ſuis, quas operuit auro, baſéſque earum fudit æneas.

Caput XXXVII.

Formatur arca, propitiatorium, Cherubim, menſa, candelabrum, lucerna, altare thymiamatis, pro quo thymiama componitur.

A 1 Fecit autem Beſeleel & arcam de lignis ſetim, habentem duos ſemis cubitos in longitudine, & cubitum ac ſemiſſem in latitudine, altitudo quoque unius cubiti fuit & dimidij: veſtivítque eam auro puriſſimo intus ac foris.

2 Et fecit illi coronam auream per gyrum,

3 Conflans quattuor annulos aureos per quattuor angulos ejus: duos annulos in latere uno, & duos in altero.

4 Vectes quoque fecit de lignis ſetim, quos veſtivit auro,

5 Et quos miſit in annulos, qui erant in lateribus arcæ ad portandum eam.

6 Fecit & propitiatorium, id eſt oraculum, de auro mundiſſimo, duorum cubitorum & dimidij in longitudine, & cubiti ac ſemis in latitudine.

7 Duos etiam Cherubim ex auro ductili, quos poſuit ex utraque parte propitiatorij:

8 Cherub unum in ſummitate unius partis, B
& Cherub alterum in ſummitate partis alterius: duos Cherubim in ſingulis ſummitatibus propitiatorij,

9 Extendentes alas, & tegentes propitiatorium, ſéque mutuò & illud reſpicientes.

10 Fecit & menſam de lignis ſetim in longitudine duorum cubitorum, & in latitudine unius cubiti, quæ habebat in altitudine cubitum ac ſemiſſem.

11 Circumdeditque eam auro mundiſſimo, & fecit illi labium aureum per gyrum,

12 Ipſique labio coronam auream interraſilem quattuor digitorum, & ſuper eamdem, alteram coronam auream.

13 Fudit & quattuor circulos aureos, quos poſuit in quattuor angulis per ſingulos pedes menſæ

14 Contra coronam: miſitque in eos vectes, ut poſſit menſa portari.

15 Ipſos quoque vectes fecit de lignis ſetim, & circumdedit eos auro.

16 Et vaſa ad diverſos uſus menſæ, acetabula, C
phialas, & cyathos, & thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda ſunt libamina.

17 Fecit & candelabrum ductile de auro mundiſſimo. De cujus vecte calami, ſcyphi, ſphærulæque ac lilia procedebant:

18 Sex in utroque latere, tres calami ex parte una, & tres ex altera:

19 Tres ſcyphi in nucis modum per calamos ſingulos, ſphærulæque ſimul & lilia: & tres ſcyphi inſtar nucis in calamo altero, ſphærulæque ſimul & lilia. Æquum erat opus ſex calamorum, qui procedebant de ſtipite candelabri.

20 In ipſo autem vecte erant quattuor ſcyphi in nucis modum, ſphærulæque per ſingulos ſimul & lilia.

21 Et ſphærulæ ſub duobus calamis per loca tria, qui ſimul ſex fiunt calami procedentes de vecte uno.

22 Et ſphærulæ igitur, & calami ex ipſo erant, univerſa ductilia ex auro puriſſimo.

23 Fecit & lucernas ſeptem cum emunctoriis ſuis, D
& vaſa ubi ea quæ emuncta ſunt extinguantur, de auro mundiſſimo.

24 Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vaſis ſuis.

25 Fecit & altare thymiamatis de lignis ſetim, per quadrum ſingulos habens cubitos, & in altitudine duos: è cujus angulis procedebant cornua.

26 Veſtivítque illud auro puriſſimo, cum craticula ac parietibus & cornibus.

27 Fecítque ei coronam aureolam per gyrum, & duos annulos aureos ſub corona per ſingula latera, ut mittantur in eos vectes, & poſſit altare portari.

28 Ipſos autem vectes fecit de lignis ſetim, & operuit laminis aureis.

29 Compoſuit & oleum ad ſanctificationis unguentum, & thymiama de aromatibus mundiſſimis, opere pigmentarij.

CAPUT XXXVIII.

Fabricatur altare holocauſtorum cum labro æneo; & atrio, oblatáque donaria recenſentur.

A 2 Par. 1. b. 5. 1 FEcit & altare holocauſti de lignis ſetim,
quinque cubitorum per quadrum, &
trium in altitudine:
2 Cujus cornua de angulis procedebant, ope-
ruítque illud laminis æneis.
3 Et in uſus ejus paravit ex ære vaſa diverſa,
lebetes, forcipes, fuſcinulas, uncinos, & ignium
receptacula.
4 Craticulámque ejus in modum retis fecit
æneam, & ſubter eam in altaris medio arulam,
5 Fuſis quattuor annulis per totidē retiaculi
ſūmitates, ad immittēdos vectes ad portādum:
6 Quos & ipſos fecit de lignis ſetim, & ope-
ruit laminis æneis:
*Sup 27. b. 8. 7 Induxítque in circulos, qui in lateribus alta-
ris eminebant. Ipſum autē altare * non erat ſo-
lidum, ſed cavum ex tabulis, & intus vacuum.
8 Fecit & labrum æneum cum baſi ſua de
ſpeculis mulierum, quæ excubabant in oſtio ta-
bernaculi.
B 9 Fecit & atrium, in cujus auſtrali plaga erant
tentoria de byſſo retorta, cubitorum centum,
10 Columnæ æneæ viginti cum baſibus ſuis,
capita columnarum, & tota operis cælatura,
argentea.
11 Æquè ad ſeptemtrionalem plagam, tento-
ria, columnæ, baſéſque & capita columnarum,
ejuſdem menſuræ, & operis, ac metalli, erant.
12 In ea verò plaga, quæ ad Occidentem reſ-
picit, fuerunt tentoria cubitorū quinquaginta,
columnæ decē cum baſibus ſuis æneæ, & capita
columnarum, & tota operis cælatura, argentea.
13 Porrò contra Orientem, quinquaginta
cubitorum paravit tentoria:
14 E quibus quindecim cubitos columnarum
trium, cum baſibus ſuis, unum tenebat latus:
15 Et in parte altera (quia inter utraque in-
troitum tabernaculi fecit) quindecim æquè
cubitorum erant tentoria, columnæque tres,
& baſes totidem.
C 16 Cuncta atrij tentoria biſſus retorta te-
xuerat.
17 Baſes columnarum fuere æneæ, capita au-
tem earum cum cunctis cælaturis ſuis argentea:
ſed & ipſas columnas atrij veſtivit argento.
18 Et in introitu ejus opere plumario fecit
tentorium ex hyacintho, purpura, vermiculo,
ac byſſo retorta, quod habebat viginti cubitos
in longitudine, altitudo verò quinque cubito-
rum erat, juxta menſuram, quam cuncta atrij
tentoria habebant.
19 Columnæ autem in ingreſſu fuere quat-
tuor cum baſibus æneis, capitáque earum &
cælaturæ argenteæ.
20 Paxillos quoque tabernaculi & atrij per
gyrum fecit æneos.
21 Hæc ſunt inſtrumenta tabernaculi teſti-
monij, quæ enumerata ſunt juxta præceptum
Moyſi in ceremoniis Levitarum per manum
Ithamar filij Aaron ſacerdotis;
22 Quæ Beſeleel filius Uri filij Hur de tribu
Juda, Dño per Moyſen jubente, compleverat,
23 Juncto ſibi ſocio Ooliab filio Achiſamech
de tribu Dan: qui & ipſe artifex lignorum
egregius fuit, & polymitarius atque plumarius
ex hyacintho, purpura, vermiculo & byſſo.
24 Omne aurum quod expenſum eſt in opere D
Sanctuarij, & quod oblatum eſt in donariis, vi-
ginti novem talentorum fuit, & ſeptingento-
rum triginta ſiclorum, ad menſuram Sanctuarij.
25 Oblatum eſt autem ab his qui tranſie-
runt ad numerum, à viginti annis & ſuprà, de
ſexcentis tribus millibus & quingentis quin-
quaginta, armatorum.
26 Fuerunt præterea centum talenta argen-
ti, è quibus conflatæ ſunt baſes Sanctuarij, &
introitus ubi velum pendet.
27 Centum baſes factæ ſunt de talentis centū,
ſingulis talentis per baſes ſingulas ſupputatis.
28 De mille autem ſeptingentis & ſeptua-
ginta quinque, fecit capita columnarum, quas
& ipſas veſtivit argento.
29 Æris quoque oblata ſunt talenta ſeptua-
ginta duo millia, & quadringenti ſuprà ſicli,
30 Ex quibus fuſæ ſunt baſes in introitu ta-
bernaculi teſtimonij, & altare æneum cum cra-
ticula ſua, omniáque vaſa quæ ad uſum ejus
pertinent,
31 Et baſes atrij tam in circuitu quàm in in-
greſſu ejus, & paxilli tabernaculi atque atrij per
gyrum.

CAPUT XXXIX.

Pontificalia ſacerdotaliaque conficiuntur ornamenta, totumque injunctum opus perficitur: benedicit Moyſes populo.

1 DE hyacintho verò & purpura, vermiculo A Sup 28.
ac byſſo, fecit veſtes, quibus indueretur b. 6.
Aaron quando miniſtrabat in ſanctis, ſicut præ-
cepit Dominus Moyſi.
2 Fecit igitur ſuperhumerale de auro, hya-
cintho, & purpura, coccóque bis tincto, &
byſſo retorta,
3 Opere polymitario; incidítque bracteas
aureas, & extenuavit in fila, ut poſſent torqueri
cum priorum colorum ſubtegmine,
4 Duáſque oras ſibi invicem copulatas in
utroque latere ſummitatum,
5 Et balteum ex eiſdem coloribus, ſicut præ-
ceperat Dominus Moyſi.
6 Paravit & duos lapides onychinos, aſtri- B
ctos & incluſos auro, & ſculptos arte gemma-
ria nominibus filiorum Iſraël:
7 Poſuítque eos in lateribus ſuperhumera-
lis, in monimentum filiorum Iſraël, ſicut præ-
ceperat Dominus Moyſi.
8 Fecit & rationale opere polymito juxta
opus ſuperhumeralis, ex auro, hyacintho, pur-
pura, coccóque bis tincto, & byſſo retorta:
9 Quadrangulum, duplex, menſuræ palmi.
10 Et poſuit in eo gēmarum ordines quattuor. C
In primo verſu erat ſardius, topazius, ſmaragdus.
11 In ſecundo, carbūculus, ſapphirus, & jaſpis.
12 In tertio, ligurius, achates, & amethyſtus,
13 In

13 In quarto, chryſolithus, onychinus, & beril-
lus, circumdati & incluſi auro per ordines ſuos.
14 Ipſique lapides duodecim, ſculpti erant
nominibus duodecim tribuum Iſraël, ſinguli
per nomina ſingulorum.
15 Fecerunt in rationali & catenulas ſibi in-
vicem cohærentes, de auro puriſſimo:
16 Et duos uncinos, totidémque annulos
aureos. Porrò annulos poſuerunt in utroque
latere rationalis,
17 E quibus penderent duæ catenæ aureæ,
quas inſeruerunt uncinis, qui in ſuperhumera-
lis angulis eminebant.
D 18 Hæc & antè & retrò ita conveniebant ſi-
bi, ut ſuperhumerale & rationale mutuò ne-
cterentur,
19 Stricta ad balteum, & annulis fortiùs co-
pulata, quos jungebat vitta hyacinthina, ne la-
xa fluerent, & à ſe invicem moverentur, ſicut
præcepit Dominus Moyſi.
20 Fecerunt quoque tunicam ſuperhumera-
lis totam hyacinthinam,
21 Et capitium in ſuperiori parte contra me-
dium, orámque per gyrum capitij textilem:
22 Deorſum autem ad pedes mala punica ex
hyacintho, purpura, vermiculo, a[illegible] torta:
E 23 Et tintinnabula de auro [illegible], quæ
poſuerunt inter malogranata, in extrema parte
tunicæ per gyrum:
24 Tintinnabulum autem aureum, & malum
punicum, quibus ornatus incedebat pontifex
quando miniſterio fungebatur, ſicut præcepe-
rat Dominus Moyſi.
25 Fecerunt & tunicas byſſinas opere tex-
tili Aaron & filiis ejus:
26 Et mitras cum coronulis ſuis ex byſſo:
27 Feminalia quoque linea, byſſina[illegible]
28 Cingulum verò de byſſo retorta, hyacin-
tho, purpura, ac vermiculo bis tincto, arte plu-
maria, ſicut præceperat Dominus Moyſi.
F 29 Fecerunt & laminam ſacræ venerationis
de auro puriſſimo, ſcripſerúntque in ea opere
gemmario, Sanctum Domini:
30 Et ſtrinxerunt eam cum mitra vitta hya-
cinthina, ſicut præceperat Dominus Moyſi.
31 Perfectum eſt igitur omne opus taberna-
culi & tecti teſtimonij: feceruntque filij Iſraël
cuncta quæ præceperat Dominus Moyſi.
32 Et obtulerunt tabernaculum & tectum
& univerſam ſupellectilem, annulos, tabulas,
vectes, columnas ac baſes,
33 Opertorium de pellibus arietum rubrica-
tis, & aliud operimentum de ianthinis pellibus,
34 Velum: arcam, vectes, propitiatorium,
35 Menſam cum vaſis ſuis & propoſitionis
panibus:
G 36 Candelabrum, lucernas, & utenſilia ea-
rum cum oleo:
37 Altare aureum, & unguentum, & thy-
miama ex aromatibus:
38 Et tentorium in introitu tabernaculi:
39 Altare æneum, retiaculum, vectes, &
vaſa ejus omnia: labrum cum baſi ſua: tento-
ria atrij, & columnas cum baſibus ſuis:
40 Tentorium in introitu atrij, funiculóſ-
que illius & paxillos. Nihil ex vaſis defuit, quæ
in miniſterium tabernaculi, & in tectum fœ-
deris juſſa ſunt fieri.
41 Veſtes quoque, quibus ſacerdotes utun-
tur in Sanctuario, Aaron ſcilicet & filij ejus,
42 Obtulerunt filij Iſraël, ſicut præceperat
Dominus.
43 Quæ poſtquam Moyſes cuncta vidit
completa benedixit eis.

CAPUT XL.

*Primo menſe tabernaculum erigendum & conſe-
crandum præcipitur; quo facto, majeſtate Dei repletur,
nube tabernaculum continuo operiente, niſi dum eſſet
proficiſcendum.*

1 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens: A
2 Menſe primo, prima die menſis, eri-
ges tabernaculum teſtimonij,
3 Et pones in eo arcam, demittéſque ante
illam velum:
4 Et illata menſa, pones ſuper eam quæ ritè
præcepta ſunt. Candelabrum ſtabit cum lu-
cernis ſuis,
5 Et altare aureum in quo adoletur incen-
ſum, coram arca teſtimonij; Tentorium in in-
troitu tabernaculi pones,
6 Et ante illud altare holocauſti:
7 Labrum inter altare & tabernaculum,
quod implebis aqua.
8 Circumdabíſque atrium tentoriis, & in-
greſſum ejus.
9 Et aſſumpto unctionis oleo unges taber-
naculum cum vaſis ſuis, ut ſanctificentur:
10 Altare holocauſti & omnia vaſa ejus:
11 Labrum cum baſi ſua: omnia unctionis B
oleo conſecrabis, ut ſint Sancta ſanctorum.
12 Applicabíſque Aaron & filios ejus ad
fores tabernaculi teſtimonij, & lotos aqua
13 Indues ſanctis veſtibus, ut miniſtrent mi-
hi, & unctio eorum in ſacerdotium ſempiter-
num proficiat.
14 Fecitque Moyſes omnia quæ præceperat
Dominus.
15 Igitur menſe primo anni ſecundi, prima
die menſis collocatum eſt tabernaculum.
16 * Erexitque Moyſes illud, & poſuit tabu- * Num.
las ac baſes & vectes, ſtatuítque columnas, 7.a.1.
17 Et expandit tectum ſuper tabernaculum,
impoſito deſuper operimento, ſicut Dominus
imperaverat.
18 Poſuit & teſtimonium in arca, ſubditis
infrà vectibus, & oraculum deſuper.
19 Cúmque intuliſſet arcam in tabernacu-
lum, appendit ante eam velum, ut expleret
Domini juſſionem.
20 Poſuit & menſam in tabernaculo teſti-
monij ad plagam Septemtrionalem extra velū,
21 Ordinatis coràm propoſitionis panibus,
ſicut præceperat Dominus Moyſi.
22 Poſuit & candelabrum in tabernaculo G
teſtimonij è regione menſæ in parte auſtrali,
23 Locatis per ordinem lucernis, juxta præ-
ceptum Domini.

24 Poſuit & altare aureum ſub tecto teſti-
monij contra velum,
25 Et adolevit ſuper eo incenſum aroma-
tum, ſicut juſſerat Dominus Moyſi.
26 Poſuit & tentorium in introitu taberna-
culi teſtimonij,
27 Et altare holocauſti in veſtibulo teſtimo-
nij, offerens in eo holocauſtum, & ſacrificia, ut
Dominus imperaverat.
D 28 Labrum quoque ſtatuit inter tabernacu-
lum teſtimonij & altare, implens illud aqua.
29 Laverúntque Moyſes & Aaron ac filij
ejus manus ſuas & pedes,
30 Cùm ingrederentur tectũ fœderis, & ac-
cederẽt ad altare, ſicut præceperat Dñs Moyſi.

31 Erexit & atrium per gyrum tabernacu-
li & altaris, ducto in introitu ejus tentorio. Poſt-
quam omnia perfecta ſunt,
32 * Operuit nubes tabernaculum teſtimo- * Num. 9. c. 15. 3. Reg. 8. b. 10.
nij, & gloria Domini implevit illud.
33 Nec poterat Moyſes ingredi tectum fœ-
deris, nube operiente omnia, & majeſtate Do-
mini coruſcante, quia cuncta nubes operuerat.
34 Si quando nubes tabernaculum deſerebat,
proficiſcebantur filij Iſraël per turmas ſuas:
35 Si pendebat deſuper, manebant in eo-
dem loco.
36 Nubes quippe Dñi incubabat per diem
tabernaculo, & ignis in nocte, videntibus cun-
ctis populis Iſraël per cunctas manſiones ſuas.

LIBER
LEVITICUS,
HEBRAICE V[illegible]ICRA.

CAPUT PRIMUM.

Varius ritus ac modus armentorum, pecudum, & avium offerendorum in holocauſtum.

A 1 VOCAVIT autem Moy-
ſen, & locutus eſt ei
Dominus de taberna-
culo teſtimonij, dicens:
2 Loquere filiis Iſ-
raël, & dices ad eos:
Homo, qui obtulerit
ex vobis hoſtiam Do-
mino de pecoribus, id
eſt, de bobus & ovibus offerens victimas,
* Exod. 29. b. 10. 3 * Si holocauſtum fuerit ejus oblatio, ac de
armento; maſculum immaculatum offeret ad
oſtium tabernaculi teſtimonij, ad placandum
ſibi Dominum:
B 4 Ponétque manum ſuper caput hoſtiæ, &
acceptabilis erit, atque in expiationem ejus
proficiens.
5 Immolabítque vitulum coram Domino,
& offerent filij Aaron ſacerdotes ſanguinem
ejus, fundentes per altaris circuitum, quod eſt
ante oſtium tabernaculi.
6 Detractáque pelle hoſtiæ, artus in fruſta
concident,
7 Et ſubjicient in altari ignem, ſtrue ligno-
rum antè compoſita:
8 Et membra quæ ſunt cæſa deſuper ordi-
nantes, caput videlicet, & cuncta quæ adhæ-
rent jecori,
9 Inteſtinis & pedibus lotis aqua: adolebít-
que ea ſacerdos ſuper altare in holocauſtum &
ſuavem odorem Domino.
C 10 Quòd ſi de pecoribus oblatio eſt, de ovi-
bus ſive de capris holocauſtum, maſculum
abſque macula offeret:
11 Immolabítque ad latus altaris, quod reſ-
picit ad Aquilonem, coram Domino: ſangui-
nem verò illius fundent ſuper altare filij Aaron
per circuitum:
12 Dividéntque membra, caput, & omnia
quæ adhærent jecori: & ponent ſuper ligna,
q[illegible] ſubjiciendus eſt ignis:
13 Inteſtina verò & pedes lavabunt aqua: Et D
oblata omnia adolebit ſacerdos ſuper altare, in
holocauſtum & odorẽ ſuaviſſimum Domino.
14 Si autem de avibus, holocauſti oblatio
fuerit Dño, de turturibus, aut pullis columbæ,
15 Offeret eam ſacerdos ad altare: & retorto
ad collum capite, ac rupto vulneris loco, de-
currere faciet ſanguinẽ ſuper crepidinẽ altaris:
16 Veſiculam verò gutturis, & plumas pro-
jiciet prope altare ad orientalem plagam, in lo-
co in quo cineres effundi ſolent,
17 Confringétque aſcellas ejus, & non ſeca-
bit, neque ferro dividet eam, & adolebit ſuper
altare, lignis igne ſuppoſito. Holocauſtum eſt
& oblatio ſuaviſſimi odoris Domino.

CAPUT II.

Ritus oblationis ſacrificiorum, ſimilæ oleo conſperſæ, thuris, panum, laganorum, atque primitiarum, addito in omnibus ſale, nuſquam autem fermento, nec melle.

1 ANima cùm obtulerit oblationem ſacrifi- A
cij Domino, ſimila erit ejus oblatio,
fundétque ſuper eam oleum, & ponet thus,
2 Ac deferet ad filios Aaron ſacerdotes: quo-
rum unus tollet pugillum plenum ſimilæ &
olei, ac totum thus, & ponet memoriale ſuper
altare in odorem ſuaviſſimum Domino.
3 * Quod

* Eccli. 7. d. 34. 3 * Quod autem reliquum fuerit de ſacrificio, erit Aaron & filiorum ejus, Sanctum ſanctorum de oblationibus Domini.

B 4 Cùm autem obtuleris ſacrificium coctũ in clibano: de ſimila, panes ſcilicet abſque fermento, conſperſos oleo, & lagana azyma oleo lita.

5 Si oblatio tua fuerit de ſartagine, ſimilæ conſperſæ oleo, & abſque fermento,

6 Divides eam minutatim, & fundes ſuper eam oleum:

7 Sin autem de craticula fuerit ſacrificium, æquè ſimila oleo conſpergetur:

8 Quam offerens Domino, trades manibus ſacerdotis.

C 9 Qui cùm obtulerit eam, tollet memoriale de ſacrificio, & adolebit ſuper altare, in odorem ſuavitatis Domino;

10 Quidquid autem reliquum eſt, erit Aaron & filiorum ejus, Sanctum ſanctorum de oblationibus Domini.

11 Omnis oblatio quæ offertur Domino, abſque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in ſacrificio Domino,

12 Primitias tantùm eorum offeretis ac munera: ſuper altare verò non imponentur in odorem ſuavitatis.

D * Marc. 9. f. 48. 13 Quidquid obtuleris ſacrificij, * ſale condies, nec auferes ſal fœderis Dei tui de ſacrificio tuo. In omni oblatione tua offeres ſal.

14 Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de ſpicis adhuc virentibus, torrebis igni, & confringes in morem farris, & ſic offeres primitias tuas Domino,

15 Fundens ſuprà oleum, & thus imponens, quia oblatio Domini eſt:

16 De qua adolebit ſacerdos in memoriã muneris, partem farris fracti, & olei, ac totum thus.

CAPUT III.

Quo pacto offerantur hoſtiæ pacificorum, nempe de bobus, ovibus, agnis, & capris: adipem omnem & ſanguinem ſibi depoſcit Deus, eorumque vetatur eſus.

A 1 QUòd ſi hoſtia pacificorum fuerit ejus oblatio, & de bobus voluerit offerre, marem ſive feminam, immaculata offeret coram Domino.

2 Ponétque manum ſuper caput victimæ ſuæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi teſtimonij, fundéntque filij Aaron ſacerdotes ſanguinem per altaris circuitum.

* Exod. 29. b. 13. 3 Et offerent de hoſtia pacificorum in oblationem Domino, * adipem qui operit vitalia, & quidquid pinguedinis eſt intrinſecus:

4 Duos renes cum adipe quo teguntur ilia, & reticulum jecoris cum renunculis.

B 5 Adolebuntque ea ſuper altare in holocauſtum, lignis igne ſuppoſito: in oblationem ſuaviſſimi odoris Domino.

6 Si verò de ovibus fuerit ejus oblatio & pacificorum hoſtia, ſive maſculum obtulerit, ſive feminam, immaculata erunt.

7 Si agnum obtulerit coram Domino,

8 Ponet manum ſuam ſuper caput victimæ ſuæ: quæ immolabitur in veſtibulo tabernaculi teſtimonij: fundéntque filij Aaron ſanguinem ejus per circuitum altaris.

C 9 Et offerent de pacificorum hoſtia ſacrificium Domino: adipem & caudam totam

10 Cum renibus & pinguedinem quæ operit ventrem atque univerſa vitalia, & utrumque renunculum cum adipe qui eſt juxta ilia, reticulúmque jecoris cum renunculis.

11 Et adolebit ea ſacerdos ſuper altare, in pabulum ignis & oblationis Domini.

12 Si capra fuerit ejus oblatio, & obtulerit eam Domino,

13 Ponet manum ſuam ſuper caput ejus: immolabítque eam in introitu tabernaculi teſtimonij. Et fundent filij Aaron ſanguinem ejus per altaris circuitum.

D 14 Tolléntque ex ea in paſtum ignis Dominici, adipem qui operit ventrem, & qui tegit univerſa vitalia:

15 Duos renunculos, cum reticulo quod eſt ſuper eos juxta ilia, & arvinam jecoris cum renunculis:

16 Adolebítque ea ſuper altare ſacerdos, in alimoniam ignis, & ſuaviſſimi odoris. Omnis adeps, Domini erit

17 Jure perpetuo in generationibus, & cunctis habitaculis veſtris: nec ſanguinem nec adipem omnino comedetis.

CAPUT IV.

Modus offerendi hoſtias pro peccato ſacerdotis, principis, & multitudinis per ignorantiam commiſſo.

A 1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Loquere filiis Iſraël: Anima quæ peccaverit per ignorantiam, & de univerſis mandatis Domini, quæ præcepit ut non fierent, quidpiam fecerit:

3 Si ſacerdos qui unctus eſt, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato ſuo vitulum immaculatum Domino:

4 Et adducet illum ad oſtium tabernaculi teſtimonij coram Domino: ponétque manum ſuper caput ejus, & immolabit eum Domino.

5 Hauriet quoque de ſanguine vituli, inferens illum in tabernaculum teſtimonij,

B 6 Cúmque intinxerit digitum in ſanguine, aſperget eo ſepties coram Domino contra velum Sanctuarij.

7 Ponétque de eodem ſanguine ſuper cornua altaris thymiamatis gratiſſimi Domino, quod eſt in tabernaculo teſtimonij. omnem autem reliquum ſanguinem fundet in baſim altaris holocauſti in introitu tabernaculi.

8 Et adipem vituli auferet pro peccato, tam eum qui vitalia operit, quam omnia quæ intrinſecus ſunt:

9 Duos renunculos, & reticulum quod eſt ſuper eos juxta ilia, & adipem jecoris cum renunculis,

10 Sicut aufertur de vitulo hoſtiæ pacificorum: & adolebit ea ſuper altare holocauſti.

C 11 Pellem verò & omnes carnes cum capite & pedibus & inteſtinis & fimo,

12 Et reliquo corpore, efferet extra caſtra in locum mundum, ubi cineres effundi ſolent: incendétque ea ſuper lignorum ſtruem, quæ in loco effuſorum cinerum cremabuntur.

13 Quòd ſi omnis turba Iſraël ignoraverit, & per imperitiam fecerit quod contra mandatum Domini eſt,

14 Et poſteà intellexerit peccatum ſuum, offeret pro peccato ſuo vitulum, adducétque eum ad oſtium tabernaculi.

D 15 Et ponent ſeniores populi manus ſuper caput ejus coram Domino. Immolatóque vitulo in conſpectu Domini,

16 Inferet ſacerdos, qui unctus eſt, de ſanguine ejus in tabernaculum teſtimonij,

17 Tincto digito aſpergens ſepties contra velum.

18 Ponétque de eodem ſanguine in cornibus altaris quod eſt coram Domino in tabernaculo teſtimonij: reliquum autem ſanguinem fundet juxta baſim altaris holocauſtorum, quod eſt in oſtio tabernaculi teſtimonij.

19 Omnémque ejus adipem tollet, & adolebit ſuper altare:

20 Sic faciens & de hoc vitulo quo modo fecit & priùs, & rogante pro eis ſacerdote, propitius erit eis Dominus.

21 Ipſum autem vitulum efferet extra caſtra, atque comburet ſicut & priorem vitulum: quia eſt pro peccato multitudinis.

E 22 Si peccaverit princeps, & fecerit unum è pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur,

23 Et poſteà intellexerit peccatum ſuum; offeret hoſtiam Domino, hircum de capris immaculatum.

24 Ponétque manum ſuam ſuper caput ejus: cúmque immolaverit eum in loco ubi ſolet mactari holocauſtum coram Domino, quia pro peccato eſt,

25 Tinget ſacerdos digitum in ſanguine hoſtiæ pro peccato, tangens cornua altaris holocauſti, & reliquum fundens ad baſim ejus.

26 Adipem verò adolebit ſuprà, ſicut in victimis pacificorum fieri ſolet: rogabítque pro eo ſacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

F 27 Quòd ſi peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat quidquã de his quæ Dñi lege prohibentur, atque delinquat,

28 Et cognoverit peccatum ſuum, offeret capram immaculatam.

29 Ponétque manum ſuper caput hoſtiæ quæ pro peccato eſt, & immolabit eam in loco holocauſti.

30 Tollétque ſacerdos de ſanguine in digito ſuo: & tangens cornua altaris holocauſti, reliquum fundet ad baſim ejus.

G 31 Omnem autem adipem auferens, ſicut auferri ſolet de victimis pacificorum, adolebit ſuper altare in odorem ſuavitatis Domino: rogabítque pro eo, & dimittetur ei.

32 Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ovem ſcilicet immaculatam;

33 Ponet manum ſuper caput ejus, & immolabit eam in loco ubi ſolent cædi holocauſtorum hoſtiæ.

34 Sumétque ſacerdos de ſanguine ejus digito ſuo, & tangens cornua altaris holocauſti, reliquum fundet ad baſim ejus.

35 Omnem quoque adipem auferens, ſicut auferri ſolet adeps arietis qui immolatur pro pacificis; cremabit ſuper altare in incenſum Domini: rogabítque pro eo, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

CAPUT V.

De hoſtiis pro peccatis ex ſilentio veritatis, immunditia, errore, juramento, ſacrorum abuſu atque ignorantia.

1 SI peccaverit anima, & audierit vocem jurantis, teſtíſque fuerit quòd aut ipſe vidit aut conſcius eſt: niſi indicaverit, portabit iniquitatem ſuam. A

2 Anima quæ tetigerit aliquid immundum, ſive quod occiſum à beſtia eſt, aut per ſe mortuum, aut quodlibet aliud reptile: & oblita fuerit immunditiæ ſuæ, rea eſt, & deliquit:

3 Et ſi tetigerit quidquam de immunditia hominis juxta omnem impuritatem qua pollui ſolet, oblitáque cognoverit poſteà, ſubjacebit delicto.

4 Anima, quæ juraverit, & protulerit labiis ſuis, ut vel malè quid faceret, vel benè, & idipſum juramento & ſermone firmaverit, oblitáque poſteà intellexerit delictum ſuum,

5 Agat pœnitentiam pro peccato, &

6 Offerat de gregibus agnam ſive capram, orabítque pro ea ſacerdos & pro peccato ejus: B

7 Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat * duos turtures, vel duos pullos columbarum, Domino, unum pro peccato, & alterum in holocauſtum,

** Inf. 12. d. 8. Luc 2. c. 24.*

8 Dabítque eos ſacerdoti: qui primum offerens pro peccato, retorquebit caput ejus ad pennulas, ita ut collo hæreat, & non penitus abrumpatur.

9 Et aſperget de ſanguine ejus parietẽ altaris. quidquid autẽ reliquum fuerit, faciet diſtillare ad fundamentum ejus, quia pro peccato eſt.

10 Alterum verò adolebit in holocauſtum, ut fieri ſolet: rogabítque pro eo ſacerdos & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

11 Quòd ſi non quiverit manus ejus duos offerre turtures, aut duos pullos columbarum, offeret pro peccato ſuo ſimilæ partem ephi decimam. non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato eſt. C

12 Tradétque eam ſacerdoti: qui plenum ex ea pugillum hauriens, cremabit ſuper altare in monimentum ejus qui obtulerit,

13 Rogans pro illo & expians, reliquam verò partem ipſe habebit in munere.

14 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

15 Anima, ſi prævaricans ceremonias, per errorem, in his quæ Domino ſunt ſanctificata peccaverit, offeret pro delicto ſuo arietem immaculatum de gregibus, qui emi poteſt

duobus

duobus ſiclis, juxta pondus Sanctuarij:

16 Ipſúmque quod intulit damni reſtituet, & quintam partem ponet ſuprà, tradens ſacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, & dimittetur ei.

17 Anima ſi peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his quæ Dñi lege prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem ſuam,

18 Offeret arietem immaculatum de gregibus ſacerdoti, juxta menſuram æſtimationémque peccati: qui orabit pro eo, quia neſciens fecerit: & dimittetur ei,

19 Quia per errorem deliquit in Dominum.

CAPUT VI.

Oblatio pro peccato ex certa ſcientia commiſſo: leges holocauſti, ignis perpetui, ſingulorum ſacrificiorum & oblationum ſacerdotis in die unctionis ſuæ: & in genere de hoſtia pro peccato: qui eas & quando hi veſci poſſint.

A 1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Anima quæ peccaverit, & contempto Domino, negaverit proximo ſuo depoſitum quod fidei ejus creditum fuerat, vel vi aliquid extorſerit, aut calumniam fecerit,

3 Sive rem perditam invenerit, & inficians inſuper pejeraverit, & quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus ſolent peccare homines,

4 Convicta delicti, reddet

5 Omnia quæ per fraudem voluit obtinere, integra, & * quintam inſuper partem domino cui damnum intulerat. * Num. 5.a.7.

6 Pro peccato autem ſuo offeret arietem immaculatum de grege, & dabit eum ſacerdoti, juxta æſtimationem menſurámque delicti:

7 Qui rogabit pro eo coram Dño, & dimittetur illi pro ſingulis quæ faciendo peccavit.

8 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

B 9 Præcipe Aaron & filiis ejus: Hæc eſt lex holocauſti: Cremabitur in altari tota nocte uſque manè: ignis ex eodem altari erit.

10 Veſtietur tunica ſacerdos & feminalibus lineis: tollétque cineres quos vorans ignis exuſſit, & ponens juxta altare,

11 Spoliabitur prioribus veſtimentis, indutúſque aliis, efferet eos extra caſtra, & in loco mundiſſimo uſque ad favillam conſumi faciet.

12 Ignis autem in altari ſemper ardebit, quem nutriet ſacerdos ſubjiciens ligna manè per ſingulos dies, & impoſito holocauſto, deſuper adolebit adipes pacificorum.

13 Ignis eſt iſte perpetuus, qui nunquam deficiet in altari.

14 Hæc eſt lex ſacrificij & libamentorum, quæ offerent filij Aaron coram Domino, & coram altari.

15 Tollet ſacerdos pugillum ſimilæ, quæ conſperſa eſt oleo, & totum thus, quod ſuper ſimilam poſitum eſt: adolebitque illud in altari, in monimentum odoris ſuaviſſimi Domino.

C 16 Reliquam autem partem ſimilæ comedet Aaron cum filiis ſuis, abſque fermento: & comedet in loco Sancto Atrij tabernaculi.

17 Ideò autem non fermentabitur, quia pars ejus in Domini offertur incenſum. Sanctum ſanctorum erit, ſicut pro peccato atque delicto.

18 Mares tantùm ſtirpis Aaron comedent illud. Legitimum ac ſempiternum erit in generationibus veſtris de ſacrificiis Domini. omnis qui tetigerit illa, ſanctificabitur.

19 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

20 Hæc eſt oblatio Aaron & filiorum ejus, quam offerre debent Domino in die unctionis ſuæ. Decimam partem ephi offerent ſimilæ in ſacrificio ſempiterno, medium ejus manè, & medium ejus veſperè:

21 Quæ in ſartagine oleo conſperſa frigetur. Offeret autem eam calidam, in odorem ſuaviſſimum Domino,

22 Sacerdos qui jure patri ſucceſſerit: & tota cremabitur in altari.

23 Omne enim ſacrificium ſacerdotum igne conſumetur, nec quiſquam comedet ex eo. D

24 Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens:

25 Loquere Aaron & filiis ejus: Iſta eſt lex hoſtiæ pro peccato: In loco ubi offertur holocauſtum, immolabitur coram Domino. Sanctum ſanctorum eſt.

26 Sacerdos qui offert, comedet eam in loco ſancto, in atrio tabernaculi.

27 Quidquid tetigerit carnes ejus, ſanctificabitur. Si de ſanguine illius veſtis fuerit aſperſa, lavabitur in loco ſancto.

28 Vas autem fictile, in quo cocta eſt, confringetur. quòd ſi vas æneum fuerit, defricabitur, & lavabitur aqua.

29 Omnis maſculus de genere ſacerdotali veſcetur de carnibus ejus, quia Sanctum ſanctorum eſt.

30 Hoſtia enim quæ cæditur pro peccato, * cujus ſanguis infertur in tabernaculum teſtimonij ad expiandum in Sanctuario, non comedetur, ſed comburetur igni. * Heb. 13. b. 11. Sup. 4. a. 5.

CAPUT VII.

Ritus oblationis hoſtiæ pro delicto, & hoſtiæ ac victima pacificorum: adeps & ſanguis in univerſum comedi prohibentur

1 HÆc quoque lex hoſtiæ pro delicto, Sancta ſanctorum eſt: A

2 Idcircò ubi immolabitur holocauſtum, mactabitur & victima pro delicto: ſanguis ejus per gyrum altaris fundetur.

3 Offerent ex ea caudam & adipem qui operit vitalia:

4 Duos renunculos, & pinguedinem quæ juxta ilia eſt, reticulúmque jecoris cum renunculis.

5 Et adolebit ea ſacerdos ſuper altare: incenſum eſt Domini pro delicto:

6 Omnis maſculus de ſacerdotali genere, in loco ſancto veſcetur his carnibus, quia Sanctum ſanctorum eſt.

7 Sicut pro peccato offertur hoſtia, ita & pro delicto: utriuſque hoſtiæ lex una erit: ad ſacerdotem, qui eam obtulerit, pertinebit.

8 Sacerdos qui offert holocauſti victimam, habebit pellem ejus.

9 Et omne ſacrificium ſimilæ, quod coquitur in clibano, & quidquid in craticula, vel in ſartagine

tagine præparatur, ejus erit ſacerdotis à quo offertur:

B 10 Sive oleo conſperſa, ſive arida fuerint, cunctis filiis Aaron menſura æqua per ſingulos dividetur.

11 Hæc eſt lex hoſtiæ pacificorum quæ offertur Domino.

12 Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes abſque fermento conſperſos oleo, & lagana azyma uncta oleo, coctamque ſimilam, & collyridas olei admiſtione conſperſas:

13 Panes quoque fermentatos, cum hoſtia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis:

14 Ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, & erit ſacerdotis qui fundet hoſtiæ ſanguinem.

15 Cujus carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquam uſque manè.

16 Si voto vel ſponte quiſpiam obtulerit hoſtiam, eadem ſimiliter edetur die: ſed & ſi quid in craſtinum remanſerit, veſci licitum eſt:

17 Quidquid autem tertius invenerit dies, ignis abſumet.

18 Si quis de carnibus victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potiùs quæcumque anima tali ſe edulio contaminaverit, prævaricationis rea erit.

C 19 Caro, quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur, ſed comburetur igni: qui fuerit mundus, veſcetur ex ea.

20 Anima polluta quæ ederit de carnibus hoſtiæ pacificorum, quæ oblata eſt Domino, peribit de populis ſuis.

21 Et quæ tetigerit immunditiam hominis, vel jumenti, ſive omnis rei quæ polluere poteſt, & comederit de hujuſcemodi carnibus, interibit de populis ſuis.

22 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

23 Loquere filiis Iſraël: Adipem ovis, & bovis, & capræ, non comedetis.

24 Adipem cadaveris morticini, & ejus animalis quod à beſtia captum eſt, habebitis in varios uſus.

25 Si quis adipem, qui offerri debet in incenſum Domini, comederit, peribit de populo ſuo.

26 Sanguinem quoq; omnis animalis non ſumetis in cibo, tam de avibus quàm de pecoribus.

27 Omnis anima, quæ ederit ſanguinem, peribit de populis ſuis.

28 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

29 Loquere filiis Iſraël, dicens: Qui offert victimam pacificorum Domino, offerat ſimul & ſacrificium, id eſt, libamenta ejus.

D 30 Tenebit manibus adipem hoſtiæ, & pectuſculum: cúmque ambo oblata Domino conſecraverit, tradet ſacerdoti,

31 Qui adolebit adipem ſuper altare, pectuſculum autem erit Aaron & filiorum ejus.

32 Armus quoque dexter de pacificorum hoſtiis cedet in primitias ſacerdotis.

33 Qui obtulerit ſanguinem & adipem, filiorum Aaron, ipſe habebit & armum dextrum in portione ſua.

34 Pectuſculum enim elevationis, & armum ſeparationis, tuli à filiis Iſraël de hoſtiis eorum pacificis, & dedi Aaron ſacerdoti, & filiis ejus, lege perpetua, ab omni populo Iſraël.

35 Hæc eſt unctio Aaron & filiorum ejus in ceremoniis Domini, die qua obtulit eos Moyſes ut ſacerdotio fungerentur,

36 Et quæ præcepit eis dari Dñs à filiis Iſraël religione perpetua in generationibus ſuis.

37 Iſta eſt lex holocauſti, & ſacrificij pro peccato, atque delicto & pro conſecratione & pacificorum victimis:

38 Quam conſtituit Dñs Moyſi in monte Sinai, quando mandavit filiis Iſraël ut offerrent oblationes ſuas Domino in deſerto Sinai.

CAPUT VIII.

Aaronis in Pontificem, & filiorum ejus in Sacerdotes conſecratio, ac tabernaculi ſupellectiliſque ejus unctio per Moyſen.

1 LOcutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens: A

2 Tolle Aaron cum filiis ſuis, veſtes eorum, & unctionis oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, caniſtrum cum azymis,

3 Et congregabis omnem cœtum ad oſtium tabernaculi.

4 Fecit Moyſes ut Dñs imperaverat. Congregatáque omni turba ante fores tabernaculi,

5 Ait: Iſte eſt ſermo, quem juſſit Dominus fieri.

6 Statímque obtulit Aaron & filios ejus. Cúmque laviſſet eos,

7 Veſtivit Pontificem ſubucula linea, accingens eum balteo, & induens eum tunica hyacinthina, & deſuper humerale impoſuit, B

8 Quod adſtringens cingulo aptavit rationali, in quo erat Doctrina & Veritas.

9 Cidari quoque texit caput: & ſuper eam, contra frontem, poſuit laminam auream conſecratam in ſanctificatione, ſicut præceperat ei Dominus.

10 Tulit & unctionis oleum quo linivit tabernaculum cum omni ſupellectili ſua.

11 Cúmque ſanctificans aſperſiſſet altare ſeptem vicibus, unxit illud, & omnia vaſa ejus, labrúmque cum baſi ſua ſanctificavit oleo.

12 * Quod fundens ſuper caput Aaron, unxit eum, & conſecravit: * Eccli. 45.c.18.

13 Filios quoque ejus oblatos veſtivit tunicis lineis, & cinxit balteis, impoſuítque mitras, ut juſſerat Dominus.

14 Obtulit & vitulum pro peccato. cúmque ſuper caput ejus poſuiſſet Aaron, & filij ejus manus ſuas, C

15 Immolavit eum: hauriens ſanguinem, & tincto digito, tetigit cornua altaris per gyrum. quo expiato & ſanctificato, fudit reliquum ſanguinem ad fundamenta ejus.

16 Adipem verò qui erat ſuper vitalia, & reticulum jecoris, duóſque renunculos cum arvinulis ſuis, adolevit ſuper altare:

17 Vitulum cum pelle & carnibus, & fimo, cremans extra caſtra, ſicut præceperat Dñs.

18 Obtulit

18 Obtulit & arietem in holocauſtum: ſuper cujus caput cùm impoſuiſſent Aaron & filij ejus manus ſuas,

19 Immolavit eum,& fudit ſanguinem ejus per circuitum altaris.

20 Ipsúmque arietem in fruſta concidens, caput ejus, & artus, & adipem adolevit igni,

D 21 Lotis priùs inteſtinis & pedibus, totúmque ſimul arietem incendit ſuper altare, eò quòd eſſet holocauſtum ſuaviſſimi odoris Domino, ſicut præceperat ei.

22 Obtulit & arietem ſecundum, in conſecratione ſacerdotum: poſuerúntque ſuper caput ejus Aaron & filij ejus manus ſuas.

23 Quem cùm immolaſſet Moyſes, ſumens de ſanguine ejus, tetigit extremum auriculæ dextræ Aaron, & pollicem manus ejus dextræ, ſimiliter & pedis.

E 24 Obtulit & filios Aaron. cúmque de ſanguine arietis immolati tetigiſſet extremum auriculæ ſingulorum dextræ,& pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit ſuper altare per circuitum:

25 Adipem verò,& caudam, omnémque pinguedinem quæ operit inteſtina reticulúmque jecoris, & duos renes cum adipibus ſuis & armo dextro ſeparavit.

26 Tollens autem de caniſtro azymorum quod erat coram Domino, panem abſque fermento,& collyridam cõſperſam oleo, laganúmque, poſuit ſuper adipes & armum dextrum,

27 Tradens ſimul omnia Aaron & filiis ejus. Qui poſtquam levaverunt ea coram Domino,

F 28 Rurſum ſuſcepta de manibus eorum, adolevit ſuper altare holocauſti, eò quòd conſecrationis eſſet oblatio, in odorem ſuavitatis ſacrificij Domino.

29 Tulitque pectuſculum, elevans illud coram Domino, de ariete conſecrationis in partem ſuam, ſicut præceperat ei Dominus,

G 30 Aſſuménſque unguentum & ſanguinem qui erat in altari, aſperſit ſuper Aaron & veſtimẽta ejus, & ſuper filios illius & veſtes eorum.

31 Cúmque ſanctificaſſet eos in veſtitu ſuo, præcepit eis, dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, & ibi comedite eas: panes quoque conſecrationis edite, qui poſiti ſunt in caniſtro, ſicut præcepit mihi Dominus, dicens: * Aaron & filij ejus comedent eos: *Exod. 29.c.32. Inf 24. b.9.

32 Quidquid autem reliquum fuerit de carne & panibus, ignis abſumet.

33 De oſtio quoque tabernaculi non exibitis ſeptem diebus, uſque ad diem quo complebitur tempus conſecrationis veſtræ. ſeptem enim diebus finitur conſecratio:

34 Sicut & impræſentiarum factum eſt, ut ritus ſacrificij compleretur.

35 Die ac nocte manebitis in tabernaculo obſervantes cuſtodias Domini, ne moriamini: ſic enim mihi præceptum eſt.

36 Fecerúntque Aaron & filij ejus cuncta quæ locutus eſt Dominus per manum Moyſi.

CAPUT IX.

Inducitur Aaron conſecratus, ac primitiis ſacrificiorum pro ſeipſo ac populo Deo redditis, Aaron populo benedixit; gloria Domini apparuit, ignisque holocauſtum devoravit.

1 FActo autem octavo die, vocavit Moyſes Aaron & filios ejus, ac majores natu Iſraël, dixitque ad Aaron: A

2 * Tolle de armento vitulum pro peccato, & arietem in holocauſtum, utrumque immaculatum,& offer illos coram Domino. *Exod. 29.a.1.

3 Et ad filios Iſraël loquêris: Tollite hircum pro peccato, & vitulum atque agnum anniculos,& ſine macula, in holocauſtum,

4 Bovem & arietem pro pacificis: & immolate eos coram Domino, in ſacrificio ſingulorum ſimilam conſperſam oleo offerentes. hodie enim Dominus apparebit vobis.

5 Tulerunt ergo cuncta quæ juſſerat Moyſes ad oſtium tabernaculi: ubi cùm omnis multitudo aſtaret, B

6 Ait Moyſes: Iſte eſt ſermo quem præcepit Dominus: facite,& apparebit vobis gloria ejus.

7 Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, & immola pro peccato tuo: offer holocauſtum,& deprecare pro te & pro populo, cumque mactaveris hoſtiam populi, ora pro eo, ſicut præcepit Dominus.

8 Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato ſuo:

9 Cujus ſanguinem obtulerunt ei filij ſui: in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, & fudit reſiduum ad baſim ejus.

10 Adipémque & renunculos, ac reticulum jecoris, quæ ſunt pro peccato, adolevit ſuper altare, ſicut præceperat Dominus Moyſi:

11 Carnes verò & pellem ejus extra caſtra combuſſit ignis.

12 Immolavit & holocauſti victimam: obtulerúntque ei filij ſui ſanguinem ejus, quem fudit per altaris circuitum. C

13 Ipſam etiam hoſtiam in fruſta conciſam, cum capite, & membris ſingulis obtulerunt. quæ omnia ſuper altare cremavit igni,

14 Lotis aqua priùs inteſtinis & pedibus.

15 Et pro peccato populi offerens mactavit hircum, expiatóque altari,

16 Fecit holocauſtum,

17 Addens in ſacrificio libamenta, quæ pariter offeruntur,& adolens ea ſuper altare, abſque ceremoniis holocauſti matutini.

18 Immolavit & bovem atq; arietem, hoſtias pacificas populi: obtulerúntque ei filij ſui ſanguinem, quem fudit ſuper altare in circuitum.

19 Adipem autem bovis, & caudam arietis, renunculóſque cum adipibus ſuis,& reticulum jecoris. D

20 Poſuerunt ſuper pectora. cúmque cremati eſſent adipes ſuper altare.

21 Pectora eorum,& armos dextros, ſeparavit Aaron, elevans coram Domino, ſicut præceperat Moyſes.

22 Et extendens manus ad populum, benedixit ei. Sicque completis hoſtiis pro pec-
[illegible]

cato, & holocauſtis & pacificis, deſcendit.

23 Ingreſſi autem Moyſes & Aaron in tabernaculum teſtimonij, & deinceps egreſſi be-
* 2. Mac. nedixerunt populo. * Apparuítque gloria Do-
2. b. 10. mini omni multitudini:

24 Et ecce egreſſus ignis à Domino, devoravit holocauſtum, & adipes qui erant ſuper altare. Quod cùm vidiſſent turbæ, laudaverunt Dominum, ruentes in facies ſuas.

CAPUT X.

Nadab & Abiu thurificantes igne profano, igne cœleſti conſumpti planguntur à populo, non à ſacerdotibus: vini uſu & ſiceræ ſacerdotibus interdicto, præcipitur ut reſiduum oblationis comedant.

A 1 ARreptíſque Nadab & Abiu filij Aaron
* Num. thuribulis, * poſuerunt ignem & incen-
3. a. 4. ſum deſuper, offerentes coram Domino ignem
26 g. 61. alienum: quod eis præceptum non erat.
1. Par. 24. a. 2.

2 Egreſſúſque ignis à Domino, devoravit eos, & mortui ſunt coram Domino.

3 Dixítque Moyſes ad Aaron: Hoc eſt quod locutus eſt Dominus: Sanctificabor in iis qui appropinquant mihi, & in cōſpectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron.

4 Vocatis autem Moyſes Miſaële & Eliſaphan filiis Oziel, patrui Aaron, ait ad eos: Ite & tollite fratres veſtros de conſpectu Sanctuarij, & aſportate extra caſtra.

5 Confeſtimque pergentes, tulerunt eos ſicut jacebant, veſtitos lineis tunicis, & ejecerunt foras, ut ſibi fuerat imperatum.

B 6 Locutúſque eſt Moyſes ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar filios ejus: Capita veſtra nolite nudare, & veſtimenta nolite ſcindere, ne fortè moriamini, & ſuper omnem cœtum oriatur indignatio. Fratres veſtri, & omnis domus Iſraël, plangant incendium quod Dominus ſuſcitavit:

7 Vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis: oleum quippe ſanctæ unctionis eſt ſuper vos. Qui fecerunt omnia juxta præceptum Moyſi.

8 Dixit quoque Dominus ad Aaron:

9 Vinum & omne quod inebriare poteſt, non bibetis tu & filij tui, quando intratis in tabernaculum teſtimonij, ne moriamini: quia præceptum ſempiternum eſt in generationes veſtras.

10 Et ut habeatis ſcientiam diſcernendi inter ſanctum & profanum, inter pollutum & mundum:

11 Doceatíſque filios Iſraël omnia legitima mea quæ locutus eſt Dominus ad eos per manum Moyſi.

C 12 Locutúſque eſt Moyſes ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar, filios ejus, qui erant reſidui: Tollite ſacrificium, quod remanſit de oblatione Domini, & comedite illud abſque fermento juxta altare, quia Sanctum ſanctorum eſt.

13 Comedetis autem in loco ſancto: quod datum eſt tibi & filiis tuis de oblationibus Domini, ſicut præceptum eſt mihi.

14 Pectuſculum quoque quod oblatum eſt, & armum qui ſeparatus eſt, edetis in loco mundiſſimo tu & filij tui, & filiæ tuæ tecum. tibi enim ac liberis tuis repoſita ſunt de hoſtiis ſalutaribus filiorum Iſraël.

15 Eò quòd armum & pectus, & adipes qui cremantur in altari, elevaverunt coram Domino, & pertineant ad te, & ad filios tuos, lege perpetua, ſicut præcepit Dominus.

16 * Inter hæc, hircum, qui oblatus fuerat D
pro peccato, cùm quæreret Moyſes, exuſtum * 2. Mac.
reperit: iratúſque contra Eleazar & Ithamar 2. c. 11.
filios Aaron, qui remanſerant, ait:

17 Cur non comediſtis hoſtiam pro peccato in loco ſancto, quæ Sancta ſanctorum eſt, & data vobis ut portetis iniquitatem multitudinis, & rogetis pro ea in conſpectu Domini,

18 Præſertim cùm de ſanguine illius non ſit illatum intra ſancta, & comedere debueritis eam in Sanctuario, ſicut præceptum eſt mihi?

19 Reſpondit Aaron: Oblata eſt hodie victima pro peccato, & holocauſtum coram Domino: mihi autem accidit, quod vides. quomodo potui comedere eam, aut placere Domino in ceremoniis, mente lugubri?

20 Quod cùm audiſſet Moyſes, recepit ſatisfactionem.

CAPUT XI.

Animalium mundorum ab immundis ſeparatio, eorúmque uſus, ut ſancti ſint filij Iſraël, ſicut & Dominus.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen & A
Aaron, dicens:

2 Dicite filiis Iſraël: * Hæc ſunt animalia * Deut.
quæ comedere debetis de cunctis animantibus 14. a. 3.
terræ:

3 Omne quod habet diviſam ungulam, & ruminat in pecoribus, comedetis.

4 Quidquid autem ruminat quidem, & habet ungulam, ſed non dividit eam, ſicut camelus & cetera, non comedetis illud, & inter immunda reputabitis.

5 Chœrogryllus qui ruminat, ungulámque non dividit, immundus eſt.

6 Lepus quoque: nam & ipſe ruminat, ſed ungulam non dividit.

7 * Et ſus: qui cùm ungulam dividat, non * 2. Mac.
ruminat. 6 d. 18.

8 Horum carnibus non veſcemini, nec cada- B
vera contingetis, quia immunda ſunt vobis.

9 Hæc ſunt quæ gignuntur in aquis, & veſci licitum eſt. Omne quod habet pinnulas & ſquamas, tam in mari quàm in fluminibus & ſtagnis, comedetis.

10 Quidquid autem pinnulas & ſquamas non habet eorum quæ in aquis moventur & vivunt, abominabile vobis

11 Execrandúmque erit, carnes eorum non comedetis, & morticina vitabitis.

12 Cuncta quæ non habent pinnulas & ſquamas in aquis, polluta erunt.

13 Hæc ſunt quæ de avibus comedere non debetis, & vitanda ſunt vobis: Aquilam, & gryphem, & haliæetum,

14 Et milvum ac vulturem juxta genus ſuum,

15 Et omne corvini generis in ſimilitudinem ſuam,

16 Stru

16 Struthionem, & noctuam, & larum, &
accipitrem juxta genus ſuum :
17 Bubonem, & mergulum, & ibin,
18 Et cygnum,& onocrotalum,& porphy-
rionem,
C 19 Herodionem & charadrion juxta genus
ſuum, upupam quoque, & veſpertilionem.
20 Omne de volucribus quod graditur ſu-
per quattuor pedes, abominabile erit vobis.
21 Quidquid autem ambulat quidem ſuper
quattuor pedes,ſed habet longiora retrò crura,
per quæ ſalit ſuper terram,
22 Comedere debetis,ut eſt bruchus in ge-
nere ſuo, & attacus atque ophiomachus, ac
locuſta, ſingula juxta genus ſuum.
23 Quidquid autem ex volucribus quattuor
tantùm habet pedes, execrabile erit vobis:
24 Et quicumque morticina eorum tetige-
rit, polluetur, & erit immundus uſque ad
veſperum:
D 25 Et ſi neceſſe fuerit ut portet quidpiam
horum mortuum,lavabit veſtimenta ſua,& im-
mundus erit uſque ad occaſum ſolis.
26 Omne animal quod habet quidem ungu-
lam,ſed non dividit eam, nec ruminat,immun-
dum erit:& qui tetigerit illud,contaminabitur.
27 Quod ambulat ſuper manus, ex cunctis
animantibus quæ incedunt quadrupedia, im-
mundum erit: qui tetigerit morticina eorum,
polluetur uſque ad veſperum.
28 Et qui portaverit hujuſcemodi cadave-
ra, lavabit veſtimenta ſua, & immundus erit
uſque ad veſperum: quia omnia hæc immun-
da ſunt vobis.
E 29 Hæc quoque inter polluta reputabuntur
de his quæ moventur in terra, muſtela & mus
& crocodilus, ſingula juxta genus ſuum,
30 Mygale, & chamæleon, & ſtellio,& la-
certa, & talpa:
31 Omnia hæc immunda ſunt: qui tetige-
rit morticina eorum, immundus erit uſque ad
veſperum:
32 Et ſuper quod ceciderit quidquam de
morticinis eorum, polluetur, tam vas ligneū &
veſtimentum,quàm pelles & cilicia: & in quo-
cumque fit opus,tingentur aqua,& polluta erūt
uſque ad veſperum,& ſic poſteà mundabuntur.
33 Vas autem fictile, in quod horum quid-
quam intrò ceciderit, polluetur, & idcircò
frangendum eſt.
34 Omnis cibus quem comedetis, ſi fuſa
fuerit ſuper eum aqua, immundus erit: & om-
ne liquens quod bibitur de univerſo vaſe, im-
mundum erit.
F 35 Et quidquid de morticinis hujuſcemodi
ceciderit ſuper illud,immundū erit:ſive clibani,
ſive chytropodes, deſtruētur,& immūdi erunt.
36 Fontes verò & ciſternæ, & omnis aqua-
rum congregatio munda erit. Qui morticinum
eorum tetigerit, polluetur.
37 Si ceciderit ſuper ſementem, non pol-
luet eam.
38 Si autem quiſpiam aqua ſementem per-
fuderit, & poſtea morticinis tacta fuerit, illicò
polluetur.
39 Si mortuum fuerit animal quod licet vo-
bis comedere, qui cadaver ejus tetigerit, im-
mundus erit uſque ad veſperum.
40 Et qui comederit ex eo quippiam, ſive
portaverit; lavabit veſtimenta ſua, & immun-
dus erit uſque ad veſperum.
41 Omne quod reptat ſuper terram, abomi-
nabile erit, nec aſſumetur in cibum. G
42 Quidquid ſuper pectus quadrupes gra-
ditur, & multos habet pedes, ſive per humum
trahitur, non comedetis, quia abominabile eſt.
43 Nolite contaminare animas veſtras, nec
tangatis quidquam eorum, ne immundi ſitis.
44 Ego enim ſum Dominus Deus veſter:
* ſancti eſtote, quia ego ſanctus ſum. Ne pol- * 1. Pet. 1. c. 16
luatis animas veſtras in omni reptili quod mo-
vetur ſuper terram.
45 Ego enim ſum Dominus, qui eduxi vos
de Terra Ægypti, ut eſſem vobis in Deum.
Sancti eritis, quia ego ſanctus ſum.
46 Iſta eſt lex animantium ac volucrum, &
omnis animæ viventis quæ movetur in aqua &
reptat in terra,
47 Ut differentias noveritis mundi & im-
mundi, & ſciatis quid comedere & quid reſ-
puere debeatis.

Caput XII.

Puerperæ immunditia, & mundatio cum oblatione.

1 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens: A
2 Loquere filiis Iſraël,& dices ad eos:
* Mulier, ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſcu- * Luc 2. c. 22.
lum, immunda erit ſeptem diebus, juxta dies
ſeparationis menſtruæ.
3 * Et die octavo circumcidetur infantulus: * Luc. 2. c. 21. Ioan. 7. c. 22.
4 Ipſa verò triginta tribus diebus manebit
in ſanguine purificationis ſuæ. Omne ſanctum
non tanget, nec ingredietur in Sanctuarium, B
donec impleantur dies purificationis ſuæ.
5 Sin autem feminam pepererit, immunda
erit duabus hebdomadibus juxta ritum fluxus
menſtrui,& ſexaginta ſex diebus manebit in
ſanguine purificationis ſuæ.
6 Cúmque expleti fuerint dies purificatio- C
nis ſuæ, pro filio, ſive pro filia, deferet agnum
anniculum in holocauſtum, & pullum colum-
bæ ſive turturem pro peccato,ad oſtium taber-
naculi teſtimonij, & tradet ſacerdoti,
7 Qui offeret illa coram Domino,& orabit pro
ea, & ſic mundabitur à profluvio ſanguinis ſui.
iſta eſt lex parientis maſculum aut feminam. D
8 Quod ſi non invenerit manus ejus, nec * Sup. 5.
potuerit offerre agnum, ſumet * duos turtures b. 7.
vel duos pullos columbarum,unum in holocau- c. 11.
ſtum, & alterum pro peccato. orabitque pro Luc. 2.
ea ſacerdos, & ſic mundabitur. c. 24.

Caput XIII.

Lex & cognitio lepræ Sacerdotibus commiſſa in homine, & veſtimento. quæ præcipiantur leproſo.

1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen, & A
Aaron, dicens:
2 Homo,in cujus cute & carne ortus fuerit

diverſus color ſive puſtula, aut quaſi lucens quippiam, id eſt plaga lepræ, adducetur ad Aaron ſacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus.

3 Qui cùm viderit lepram in cute,& pilos in album mutatos colorem, ipſámque ſpeciem lepræ humiliorem cute & carne reliqua; plaga lepræ eſt,& ad arbitrium ejus ſeparabitur.

4 Sin autem lucens candor fuerit in cute,nec humilior carne reliqua, & pili coloris priſtini, recludet eum ſacerdos ſeptem diebus,

5 Et conſiderabit die ſeptimo: & ſiquidem lepra ultrà non creverit, nec tranſierit in cute priores terminos, rurſum recludet eum ſeptem diebus aliis.

6 Et die ſeptimo contemplabitur: ſi obſcurior fuerit lepra, & non creverit in cute, mundabit eum, quia ſcabies eſt: lavabítque homo veſtimenta ſua,& mundus erit.

B 7 Quòd ſi poſtquam à ſacerdote viſus eſt, & redditus munditiæ, iterúm lepra creverit; adducetur ad eum,

8 Et immunditiæ condemnabitur.

9 Plaga lepræ ſi fuerit in homine, adducetur ad ſacerdotem,

10 Et videbit eum. Cúmque color albus in cute fuerit,& capillorum mutaverit aſpectum, ipſa quoque caro viva apparuerit:

11 Lepra vetuſtiſſima judicabitur,atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum ſacerdos, & non recludet,quia perſpicuæ immunditiæ eſt.

12 Sin autem effloruerit diſcurrens lepra in cute,& operuerit omnem cutem à capite uſque ad pedes, quidquid ſub aſpectum oculorum cadit,

13 Conſiderabit eum ſacerdos, & teneri lepra mundiſſima judicabit: eò quòd omnis in candorem verſa ſit,& idcircò homo mundus erit.

14 Quando verò caro vivens in eo apparuerit,

15 Tunc ſacerdotis judicio polluetur,& inter immundos reputabitur. caro enim viva ſi lepra aſpergitur, immunda eſt.

16 Quòd ſi rurſum verſa fuerit in alborem, & totum hominem operuerit,

17 Conſiderabit eum ſacerdos, & mundum eſſe decernet.

18 Caro autem & cutis in qua ulcus natum eſt & ſanatum,

C 19 Et in loco ulceris cicatrix alba apparuerit, ſive ſubrufa, adducetur homo ad ſacerdotem:

20 Qui cùm viderit locum lepræ humiliorem carne reliqua, & pilos verſos in candorem, contaminabit eum: plaga enim lepræ orta eſt in ulcere.

21 Quòd ſi pilus coloris eſt priſtini,& cicatrix ſubobſcura, & vicina carne non eſt humilior,recludet eum ſeptem diebus.

22 Et ſi quidem creverit, adjudicabit eum lepræ.

23 Sin autem ſteterit in loco ſuo, ulceris eſt cicatrix,& homo mundus erit.

24 Caro autẽ & cutis quam ignis exuſſerit,& ſanata albam ſive rufam habuerit cicatricem,

25 Conſiderabit eam ſacerdos, & ecce verſa eſt in alborem,& locus ejus reliqua cute eſt humilior: contaminabit eum, quia plaga lepræ in cicatrice orta eſt.

26 Quòd ſi pilorum color non fuerit immutatus, D
nec humilior plaga carne reliqua,& ipſa lepræ ſpecies fuerit ſubobſcura, recludet eum ſeptem diebus,

27 Et die ſeptimo contemplabitur: ſi creverit in cute lepra,contaminabit eum.

28 Sin autem in loco ſuo candor ſteterit non ſatis clarus, plaga combuſtionis eſt, & idcircò mundabitur,quia cicatrix eſt combuſturæ.

29 Vir, ſive mulier, in cujus capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos ſacerdos.

30 Et ſiquidem humilior fuerit locus carne reliqua, & capillus flavus ſolitóque ſubtilior; cõtaminabit eos,quia lepra capitis ac barbæ eſt.

31 Sin autem viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni,& capillum nigrum: recludet eum ſeptem diebus,

32 Et die ſeptimo intuebitur. Si non creverit macula, & capillus ſui coloris eſt, & locus plagæ carni reliquæ æqualis:

33 Radetur homo abſque loco maculæ, & E
includetur ſeptem diebus aliis.

34 Si die ſeptimo viſa fuerit ſtetiſſe plaga in loco ſuo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum,lotiſque veſtibus ſuis mundus erit.

35 Sin autem poſt emundationem rurſus creverit macula in cute,

36 Non quæret ampliùs utrùm capillus in flavum colorem ſit immutatus,quia apertè immundus eſt.

37 Porrò ſi ſteterit macula, & capilli nigri fuerint,noverit hominem ſanatum eſſe,& confidenter eum pronuntiet mundum.

38 Vir, ſive mulier, in cujus cute candor apparuerit,

39 Intuebitur eos ſacerdos. ſi deprehenderit ſubobſcurum alborem lucere in cute,ſciat non eſſe lepram, ſed maculam coloris candidi, & hominem mundum.

40 Vir, de cujus capite capilli fluunt, calvus & mundus eſt:

41 Et ſi à fronte ceciderint pili, recalvaſter & mundus eſt.

42 Sin autem in calvitio ſive in recalvatione albus vel rufus color fuerit exortus,

43 Et hoc ſacerdos viderit, condemnabit F
eum haud dubiè lepræ, quæ orta eſt in calvitio.

44 Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, & ſeparatus eſt ad arbitrium ſacerdotis,

45 Habebit veſtimenta diſſuta, caput nudum,os veſte contectum, contaminatum ac ſordidum ſe clamabit.

46 Omni tempore, quo leproſus eſt & immundus, ſolus habitabit extra caſtra.

47 Veſtis lanea ſive linea quæ lepram habuerit,

48 In ſtamine atque ſubtegmine, aut certè pellis,vel quidquid ex pelle confectum eſt,

49 Si alba vel rufa macula fuerit infecta,

lepra

lepra reputabitur, oſtendetúrque ſacerdoti.

50 Qui conſideratam recludet ſeptẽ diebus:

D 51 Et die ſeptimo rurſus aſpiciens ſi deprehenderit creviſſe, lepra perſeverans eſt: pollutum judicabit veſtimentum, & omne in quo fuerit inventa:

52 Et idcirco comburetur flammis.

53 Quòd ſi eam viderit non creviſſe,

54 Præcipiet, & lavabunt id in quo lepra eſt, recludétque illud ſeptem diebus aliis.

G 55 Et cùm viderit faciem quidem priſtinam non reverſam, nec tamen creviſſe lepram, immundum judicabit, & igne comburet, eò quòd infuſa ſit in ſuperficie veſtimenti vel per totum, lepra.

56 Sin autem obſcurior fuerit locus lepræ, poſtquam veſtis eſt lota, abrumpet eum, & à ſolido dividet.

57 Quòd ſi ultrà apparuerit in his locis quæ priùs immaculata erant, lepra volatilis & vaga: debet igne comburi.

58 Si ceſſaverit, lavabit aqua ea quæ pura ſunt, ſecundò, & munda erunt.

E 59 Iſta eſt lex lepræ veſtimenti lanei & linei, ſtaminis, atque ſubtegminis, omniſque ſupellectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat, vel contaminari.

CAPUT XIV.

Lepræ expiandæ ſacrificia pro homine, domo, ac veſtimento, lepra jam curata: ratio lepræ domorum inveſtigandæ, curandæ, purificandæ.

A 1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Hic eſt ritus leproſi, quando mundandus eſt: * Adducentur ad ſacerdotem:

* Matt. 8. a 4.

3 Qui egreſſus de caſtris, cùm invenerit lepram eſſe mundatam,

4 * Præcipiet ei qui purificatur, ut offerat duos paſſeres vivos pro ſe, quibus veſci licitum eſt, & lignum cedrinum, vermiculúmque & hyſſopum.

* Marc. 1. d 44. Luc. 5. c. 14.

5 Et unum ex paſſeribus immolari jubebit in vaſe fictili ſuper aquas viventes:

6 Alium autem vivum cum ligno cedrino, & cocco & hyſſopo, tinget in ſanguine paſſeris immolati,

7 Quo aſperget illum, qui mundandus eſt, ſepties, ut jure purgetur: & dimittet paſſerem vivum, ut in agrum avolet.

F 8 Cúmque laverit homo veſtimenta ſua, radet omnes pilos corporis, & lavabitur aqua: purificatúſque ingredietur caſtra, ita dumtaxat ut maneat extra tabernaculũ ſuum ſeptem diebus,

9 Et die ſeptimo radet capillos capitis, barbámque & ſupercilia, ac totius corporis pilos. Et lotis rurſum veſtibus & corpore,

B 10 Die octavo aſſumet duos agnos immaculatos, & ovem anniculam abſque macula, & tres decimas ſimilæ in ſacrificium, quæ conſperſa ſit oleo, & ſeorſum olei ſextarium.

11 Cúmque ſacerdos purificans hominem, ſtatuerit eum, & hæc omnia coram Domino in oſtio tabernaculi teſtimonij,

12 Tollet agnum, & offeret eum pro delicto, oleique ſextarium. & oblatis ante Dominum omnibus,

13 Immolabit agnum, ubi ſolet immolari hoſtia pro peccato, & holocauſtum, id eſt, in loco ſancto. Sicut enim pro peccato, ita & pro delicto ad ſacerdotem pertinet hoſtia: Sancta ſanctorum eſt.

14 Aſſuménſque ſacerdos de ſanguine hoſtiæ, quæ immolata eſt pro delicto, ponet ſuper extremum auriculæ dextræ ejus qui mundatur, & ſuper pollices manus dextræ & pedis:

15 Et de olei ſextario mittet in manum ſuam ſiniſtram,

16 Tingétque digitum dextrum in eo, & aſperget coram Domino ſepties.

17 Quod autem reliquum eſt olei in læva manu, fundet ſuper extremum auriculæ dextræ C ejus qui mundatur, & ſuper pollices manus ac pedis dextri, & ſuper ſanguinem qui effuſus eſt pro delicto,

18 Et ſuper caput ejus.

19 Rogabítque pro eo coram Domino, & faciet ſacrificium pro peccato. tunc immolabit holocauſtum,

20 Et ponet illud in altari cum libamentis ſuis, & homo ritè mundabitur.

21 Quòd ſi pauper eſt, & non poteſt manus ejus invenire quæ dicta ſunt, pro delicto aſſumet agnum ad oblationem, ut roget pro eo ſacerdos, decimámque partem ſimilæ conſperſæ oleo in ſacrificium, & olei ſextarium,

22 * Duóſque turtures ſive duos pullos columbæ, quorum unus ſit pro peccato, & alter in holocauſtum:

* Sup. 5. b. 7. c. 12. d 8. Luc. 2. c. 24.

23 Offerétque ea die octavo purificationis ſuæ ſacerdoti, ad oſtium tabernaculi teſtimonij coram Domino.

24 Qui ſuſcipiens agnum pro delicto, & D ſextarium olei, levabit ſimul:

25 Immolatóque agno, de ſanguine ejus ponet ſuper extremum auriculæ dextræ illius qui mundatur, & ſuper pollices manus ejus ac pedis dextri:

26 Olei verò partem mittet in manum ſuam ſiniſtram,

27 In quo tingens digitum dextræ manus aſperget ſepties coram Domino:

28 Tangétque extremum dextræ auriculæ illius qui mundatur, & pollices manus ac pedis dextri, in loco ſanguinis qui effuſus eſt pro delicto:

29 Reliquam autem partem olei, quæ eſt in ſiniſtra manu, mittet ſuper caput purificati, ut placet pro eo Dominum:

30 Et turturem ſive pullum colũbæ offeret,

31 Unum pro delicto, & alterum in holocauſtum cum libamentis ſuis.

32 Hoc eſt ſacrificium leproſi, qui habere non poteſt omnia in emundationem ſui.

33 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

34 Cùm ingreſſi fueritis Terram Chanaan, E

quam ego dabo vobis in poſſeſſionem, ſi fuerit
plaga lepræ in ædibus,
35 Ibit cujus eſt domus, nuntians ſacerdoti,
& dicet: Quaſi plaga lepræ videtur mihi eſſe
in domo mea.
36 At ille præcipiet ut efferant univerſa de
domo, priuſquam ingrediatur eam, & videat
utrùm leproſa ſit, ne immunda fiant omnia quæ
in domo ſunt. Intrabítque poſteà ut conſideret
lepram domus:
37 Et cùm viderit in parietibus illius quaſi
valliculas pallore ſive rubore deformes, & hu-
miliores ſuperficie reliqua:
38 Egredietur oſtium domus, & ſtatim clau-
det illam ſeptem diebus.
39 Reverſúſque die ſeptimo, conſiderabit
eam. ſi invenerit creviſſe lepram,
F 40 Jubebit erui lapides in quibus lepra eſt,
& projici eos extra civitatem in locum im-
mundum:
41 Domum autem ipſam radi intrinſecus per
circuitum, & ſpargi pulverem raſuræ extra ur-
bem in locum immundum,
42 Lapidéſque alios reponi pro his qui abla-
ti fuerint, & luto alio liniri domum.
43 Sin autem poſtquam eruti ſunt lapides,
& pulvis eraſus, & alia terra lita,
44 Ingreſſus ſacerdos viderit reverſam le-
pram, & parietes reſperſos maculis, lepra eſt
perſeverans, & immunda domus:
45 Quam ſtatim deſtruent, & lapides ejus
ac ligna, atque univerſum pulverem proji-
cient extra oppidum in locum immundum.
46 Qui intraverit domum quando clauſa eſt,
immundus erit uſque ad veſperum:
47 Et qui dormierit in ea, & comederit
quippiam, lavabit veſtimenta ſua.
G 48 Quòd ſi introiens ſacerdos viderit le-
pram non creviſſe in domo, poſtquam denuò
lita fuerit, purificabit eam reddita ſanitate:
49 Et in purificationem ejus ſumet duos
paſſeres, lignúmque cedrinum, & vermiculum
atque hyſſopum:
50 Et immolato uno paſſere in vaſe fictili
ſuper aquas vivas,
51 Tollet lignum cedrinum, & hyſſopum,
& coccum, & paſſerem vivum, & tinget omnia
in ſanguine paſſeris immolati, atque in aquis
viventibus, & aſperget domum ſepties,
52 Purificabítque eam tam in ſanguine paſſe-
ris quàm in aquis viventibus, & in paſſere vivo,
lignóque cedrino & hyſſopo atque vermiculo.
53 Cúmque dimiſerit paſſerem avolare in
agrum liberè, orabit pro domo, & jure munda-
bitur.
54 Iſta eſt lex omnis lepræ & percuſſuræ,
55 Lepræ veſtium & domorum,
56 Cicatricis & erumpentium papularum,
lucentis maculæ, & in varias ſpecies, coloribus
immutatis,
57 Ut poſſit ſciri quo tempore mundum
quid, vel immundum ſit.

Caput XV.

Seminiflui viri concubantium, menſtruoſæ mulieris & hæmorroiſſæ expiatio ac purificatio.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen & A
Aaron, dicens:
2 Loquimini filiis Iſraël, & dicite eis: Vir,
qui patitur fluxum ſeminis, immundus erit.
3 Et tunc judicabitur huic vitio ſubjacere,
cùm per ſingula momenta adhæſerit carni ejus,
atque concreverit fœdus humor.
4 Omne ſtratum, in quo dormierit, immun-
dum erit, & ubicumque ſederit.
5 Si quis hominum tetigerit lectum ejus, la-
vabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, im-
mundus erit uſque ad veſperum.
6 Si ſederit ubi ille ſederat, & ipſe lavabit
veſtimenta ſua: & lotus aqua, immundus erit
uſque ad veſperum.
7 Qui tetigerit carnem ejus, lavabit veſti-
menta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit
uſque ad veſperum.
8 Si ſalivam hujuſcemodi homo jecerit ſuper
eum qui mundus eſt, lavabit veſtimenta ſua: &
lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.
9 Sagma, ſuper quo ſederit, immundum erit: B
10 Et quidquid ſub eo fuerit qui fluxum
ſeminis patitur, pollutum erit uſque ad veſpe-
rum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit ve-
ſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua immundus erit
uſque ad veſperum.
11 Omnis, quem tetigerit qui talis eſt, non
lotis antè manibus, lavabit veſtimenta ſua: & lo-
tus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.
12 Vas fictile quod tetigerit, confringetur:
vas autem ligneum lavabitur aqua.
13 Si ſanatus fuerit qui hujuſcemodi ſuſti-
net paſſionem, numerabit ſeptem dies poſt
emundationem ſui, & lotis veſtibus & toto cor-
pore in aquis viventibus, erit mundus.
14 Die autem octavo ſumet duos turtures,
aut duos pullos columbæ, & veniet in conſpe-
ctum Domini ad oſtium tabernaculi teſtimonij,
dabítque eos ſacerdoti.
15 Qui faciet unum pro peccato, & alterum
in holocauſtum: rogabítque pro eo coram Do-
mino, ut emundetur à fluxu ſeminis ſui.
16 Vir de quo egreditur ſemen coitus, lava-
bit aqua omne corpus ſuum: & immundus erit
uſque ad veſperum.
17 Veſtem & pellem, quam habuerit, lava- C
bit aqua, & immunda erit uſque ad veſperum.
18 Mulier, cum qua coïerit, lavabitur aqua,
& immunda erit uſque ad veſperum.
19 Mulier, quæ redeunte menſe patitur flu-
xum ſanguinis, ſeptem diebus ſeparabitur.
20 Omnis qui tetigerit eam, immundus erit
uſque ad veſperum:
21 Et in quo dormierit vel ſederit diebus ſe-
parationis ſuæ, polluetur.
22 Qui tetigerit lectum ejus, lavabit veſti-
menta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit
uſque ad veſperum.
23 Omne vas, ſuper quo illa ſederit, quiſquis
attigerit,

attigerit, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, pollutus erit uſque ad veſperum.

D 24 Si coïerit cum ea vir tempore ſanguinis menſtrualis, immundus erit ſeptem diebus: & omne ſtratum, in quo dormierit, polluetur.

25 Mulier, quæ patitur multis diebus fluxum ſanguinis non in tempore menſtruali, vel quæ poſt menſtruum ſanguinem fluere non ceſſat, quamdiu ſubjacet huic paſſioni, immunda erit quaſi ſit in tempore menſtruo.

26 Omne ſtratum in quo dormierit, & vas in quo ſederit, pollutum erit.

27 Quicumque tetigerit ea, lavabit veſtimenta ſua, & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

28 Si ſteterit ſanguis, & fluere ceſſaverit, numerabit ſeptem dies purificationis ſuæ:

29 Et die octavo offeret pro ſe ſacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbarum ad oſtium tabernaculi teſtimonij:

30 Qui unum faciet pro peccato, & alterum in holocauſtum, rogabitque pro ea coram Domino, & pro fluxu immunditiæ ejus.

31 Docebitis ergo filios Iſraël ut caveant immunditiam, & non moriantur in ſordibus ſuis, cùm polluerint tabernaculum meum quod eſt inter eos.

32 Iſta eſt lex ejus, qui patitur fluxum ſeminis, & qui polluitur coitu,

33 Et quæ menſtruis temporibus ſeparatur, vel quæ jugi fluit ſanguine, & hominis, qui dormierit cum ea.

Caput XVI.

Quando & quomodo ſacerdos ingredi debeat Sanctuarium, ipſúmque expiare unà cum tabernaculo & altari, emiſſarium caprum abigere, & feſtum expiationum celebrare.

A 1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen poſt mortem duorum filiorum Aaron, quando * offerentes ignem alienum interfecti ſunt:

* Sup. 10.a.1.

2 Et præcepit ei, dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, * ne omni tempore ingrediatur Sanctuarium, quod eſt intra velum coram propitiatorio quo tegitur arca, ut non moriatur (quia in nube apparebo ſuper oraculum)

* Exod. 30.b.10 Heb 9. b.7.

3 Niſi hæc antè fecerit: Vitulum pro peccato offeret, & arietem in holocauſtum.

4 Tunica linea veſtietur, feminalibus lineis verenda celabit: accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti: hæc enim veſtiméta ſunt ſancta: quibus cũctis, cùm lotus fuerit, induetur.

B 5 Suſcipiétque ab univerſa multitudine filiorum Iſraël duos hircos pro peccato, & unum arietem in holocauſtum.

6 Cúmque obtulerit vitulum, & oraverit pro ſe & pro domo ſua,

7 Duos hircos ſtare faciet coram Domino in oſtio tabernaculi teſtimonij:

8 Mitténſque ſuper utrumque ſortem, unam Domino, & alteram capro emiſſario:

9 Cujus exierit ſors Domino, offeret illum pro peccato:

10 Cujus autem in caprum emiſſarium, ſtatuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces ſuper eo, & emittat eum in ſolitudinem.

11 His ritè celebratis, offeret vitulum, & rogans pro ſe & pro domo ſua, immolabit eum:

12 Aſſumptóque thuribulo, quod de prunis altaris impleverit, & hauriens manu compoſitum thymiama in incenſum, ultrà velum intrabit in ſancta:

13 Ut poſitis ſuper ignem aromatibus, nebula eorum & vapor operiat oraculum, quod eſt ſupra teſtimonium, & non moriatur. C

14 Tollet quoque de ſanguine vituli & aſperget digito ſepties contra propitiatorium ad orientem.

15 Cúmque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet ſanguinem ejus intra velum, ſicut præceptum eſt de ſanguine vituli, ut aſpergat è regione oraculi,

16 Et expiet Sanctuarium ab immunditiis filiorum Iſraël, & à prævaricationibus eorum, cunctiſque peccatis. Juxta hunc ritum faciet tabernaculo teſtimonij, quod fixum eſt inter eos in medio ſordium habitationis eorum.

17 * Nullus hominum ſit in tabernaculo, quando pontifex ſanctuarium ingreditur, ut roget pro ſe & pro ſua, & pro univerſo cœtu Iſraël, donec egrediatur. D

* Luc.1. a.10.

18 Cùm autem exierit ad altare quod coram Dño eſt, oret pro ſe, & ſumptũ ſanguinẽ vituli atque hirci fundat ſuper cornua ejus per gyrum:

19 Aſpergénſque digito ſepties, expiet & ſanctificet illud ab immunditiis filiorum Iſraël.

20 Poſtquam emundaverit Sanctuarium, & tabernaculum, & altare, tunc offerat hircum viventem:

21 Et poſita utraque manu ſuper caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Iſraël, & univerſa delicta atque peccata eorum: quæ imprecans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum, in deſertum.

22 Cúmque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram ſolitariam, & dimiſſus fuerit in deſerto, E

23 Revertetur Aaron in tabernaculum teſtimonij, & depoſitis veſtibus, quib⁹ priùs indutus erat cùm intraret Sanctuarium, relictiſque ibi,

24 Lavabit carnem ſuam in loco ſancto, induetúrque veſtibus ſuis. Et poſtquam egreſſus obtulerit holocauſtum ſuum ac plebis, rogabit tam pro ſe quàm pro populo:

25 Et adipem, qui oblatus eſt pro peccatis, adolebit ſuper altare.

26 Ille verò, qui dimiſerit caprum emiſſarium, lavabit veſtimenta ſua & corpus aqua, & ſic ingredietur in caſtra.

27 Vitulum autem & hircum, qui pro peccato fuerant immolati, & quorum ſanguis illatus eſt in Sanctuarium ut expiatio cõpleretur, aſportabunt foras caſtra, * & comburent igni tam pelles quàm carnes eorum ac fimum: F

* Heb. 13.b.11.

28 Et quicumque combuſſerit ea, lavabit veſtimenta ſua & carnem aqua, & ſic ingredietur in caſtra.

29 Eritque vobis hoc legitimum ſempiternum

Inf. 23 c. 27. 28. num: * Menſe ſeptimo, decima die menſis, affligetis animas veſtras, nullúmque opus facietis, ſive indigena, ſive advena qui peregrinatur inter vos.

G 30 In hac die expiatio erit veſtri, atque mundatio ab omnibus peccatis veſtris: coram Domino mundabimini.

31 Sabbatum enim requietionis eſt, & affligetis animas veſtras religione perpetua.

32 Expiabit autem ſacerdos, qui unctus fuerit, & cujus manus initiatæ ſunt ut ſacerdotio fungatur pro patre ſuo: induetúrque ſtola linea & veſtibus ſanctis,

33 Expiabit ſanctuarium & tabernaculum teſtimonii atque altare, ſacerdotes quoque & univerſum populum.

34 Eritque vobis hoc legitimum ſempiternum, ut oretis pro filiis Iſraël, & pro cunctis peccatis eorum ſemel in anno. Fecit igitur ſicut præceperat Dominus Moyſi.

Caput XVII.

Jubentur Hebræi ſoli Deo ſacrificare, non dæmoni nec uſquam niſi ad oſtium tabernaculi: atque à ſanguinis & morticini eſu abſtinendum.

A 1 ET locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

2 Loquere Aaron & filiis ejus, & cunctis filiis Iſraël, dicens ad eos: Iſte eſt ſermo quem mandavit Dominus, dicens:

3 Homo quilibet de domo Iſraël, ſi occiderit bovem aut ovem, ſive capram, in caſtris vel extra caſtra,

4 Et nõ obtulerit ad oſtium tabernaculi oblationem Dño, ſanguinis reus erit: quaſi ſi ſanguinem fuderit, ſic peribit de medio populi ſui.

5 Ideò ſacerdoti offerre debent filii Iſraël hoſtias ſuas, quas occident in agro, ut ſanctificentur Domino ante oſtium tabernaculi teſtimonii, & immolent eas hoſtias pacificas Domino.

B 6 Fundétque ſacerdos ſanguinem ſuper altare Dñi ad oſtium tabernaculi teſtimonii, & adolebit adipem in odorem ſuavitatis Domino:

7 Et nequaquam ultrà immolabunt hoſtias ſuas dæmonibus, cum quibus fornicati ſunt. Legitimum ſempiternũ erit illis & poſteris eorũ.

8 Et ad ipſos dices: Homo de domo Iſraël, & de advenis qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocauſtum ſive victimam,

9 Et ad oſtium tabernaculi teſtimonii non adduxerit eam, ut offeratur Domino, interibit de populo ſuo.

C 10 Homo quilibet de domo Iſraël, & de advenis qui peregrinantur inter eos, ſi comederit ſanguinem, obfirmabo faciem meam cõtra animam illius, & diſperdam eam de populo ſuo,

11 Quia anima carnis in ſanguine eſt: & ego dedi illum vobis, ut ſuper altare in eo expietis pro animabus veſtris, & ſanguis pro animæ piaculo ſit.

12 Idcircò dixi filiis Iſraël: Omnis anima ex vobis non comedet ſanguinem, nec ex advenis qui peregrinantur apud vos.

13 Homo quicumque de filiis Iſraël, & de advenis qui peregrinantur apud vos, ſi venatione atque aucupio ceperit feram vel avem, quibus veſci licitum eſt, fundat ſanguinem ejus, & operiat illum terra.

14 * Anima enim omnis carnis in ſanguine eſt: unde dixi filiis Iſraël: Sanguinem univerſæ carnis non comedetis, quia anima carnis in ſanguine eſt: & quicumque comederit illum, interibit. D *Gen. 9. a. 4. Sup. 7. c. 26.*

15 Anima quæ comederit morticinum, vel captum à beſtia, tam de indigenis, quàm de advenis, lavabit veſtimenta ſua & ſemetipſum aqua, & contaminatus erit uſque ad veſperum: & hoc ordine mundus fiet.

16 Quòd ſi non laverit veſtimenta ſua & corpus, portabit iniquitatem ſuam.

Caput XVIII.

Gradus conjugii illiciti, ad Gentium & Chananæorum opera fugienda in varia carnali turpitudine.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: A

2 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos: Ego Dominus Deus veſter:

3 Juxta conſuetudinem Terræ Ægypti, in qua habitaſtis, nõ facietis: & juxta morem Regionis Chanaan, ad quam ego introducturus ſum vos, non agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis.

4 Facietis judicia mea, & præcepta mea ſervabitis & ambulabitis in eis. Ego Dominus Deus veſter.

5 * Cuſtodite leges meas atque judicia, quæ faciens homo, vivet in eis. Ego Dominus. *Ezech. 20. b. 11. Rom. 10. a. 5. Gal. 3. b. 12.*

6 Omnis homo ad proximã ſanguinis ſui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus. Ego Dñs.

7 Turpitudinem patris tui & turpitudinem matris tuæ non diſcooperies: mater tua eſt, non revelabis turpitudinem ejus.

8 Turpitudinem uxoris patris tui non diſcooperies: turpitudo enim patris tui eſt.

9 Turpitudinem ſororis tuæ ex patre, ſive ex matre, quæ domi vel foris genita eſt, non revelabis. B

10 Turpitudinem filiæ filii tui vel neptis ex filia non revelabis: quia turpitudo tua eſt.

11 Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, & eſt ſoror tua, non revelabis.

12 Turpitudinem ſororis patris tui non diſcooperies: quia caro eſt patris tui.

13 Turpitudinem ſororis matris tuæ non revelabis, eo quòd caro ſit matris tuæ.

14 Turpitudinem patrui tui non revelabis, nec accedes ad uxorem ejus, quæ tibi affinitate conjungitur.

15 Turpitudinem nurus tuæ non revelabis, quia uxor filii tui eſt, nec diſcooperies ignominiam ejus.

16 Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis: quia turpitudo fratris tui eſt.

17 Turpitudinem uxoris tuæ & filiæ ejus non revelabis. Filiam filii ejus, & filiam filiæ illius non ſumes, ut reveles ignominiam ejus: quia caro illius ſunt, & talis coitus inceſtus eſt. C

18 Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem ejus adhuc illa vivente.

19 Ad mulierem quæ patitur menſtrua, nón accedes, nec revelabis fœditatem ejus.

20 Cum uxore proximi tui non coibis, nec ſeminis commiſtione maculaberis.

21 * De ſemine tuo non dabis ut conſecretur idolo Moloch, nec polluces nomen Dei tui. Ego Dominus.
* Inf. 20 a.2.

22 Cum maſculo non commiſcearis coitu femineo, quia abominatio eſt.

D

23 Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo. * Mulier non ſuccumbet jumento, nec miſcebitur ei: quia ſcelus eſt.
* Inf. 20.c 16

24 Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ ſunt univerſæ gentes, quas ego ejiciam ante conſpectum veſtrum,

25 Et quibus polluta eſt terra: cujus ego ſcelera viſitabo, ut evomat habitatores ſuos.

26 Cuſtodite legitima mea atque judicia, & non faciatis ex omnibus abominationibus iſtis, tam indigena quàm colonus qui peregrinantur apud vos.

27 Omnes enim execrationes iſtas fecerunt accolæ terræ, qui fuerunt ante vos, & polluerunt eam.

28 Cavete ergo ne & vos ſimiliter evomat, cùm paria feceritis, ſicut evomuit gentem, quæ fuit ante vos.

29 Omnis anima, quæ fecerit de abominationibus his quippiá, peribit de medio populi ſui.

30 Cuſtodite mandata mea. Nolite facere quæ fecerunt hi qui fuerunt ante vos, & ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus veſter.

Caput XIX.

Varia præcepta moralia & ceremonialia antè recenſita rurſus inculcantur, additis de novo aliis.

A

1 Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
2 Loquere ad omnem cœtum filiorum Iſraël, & dices ad eos: * Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter.
* Sup. 11. g. 44. 1.Pet.1. c.16.

3 Unuſquiſque patrem ſuum, & matrem ſuam timeat. Sabbata mea cuſtodite. Ego Dominus Deus veſter.

4 Nolite converti ad idola, nec deos conflatiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus veſter.

5 Si immolaveritis hoſtiam pacificorum Domino, ut ſit placabilis,

6 Eo die quo fuerit immolata, comedetis eam, & die altero: quidquid autem reſiduum fuerit in diem tertium, igne comburetis.

7 Si quis poſt biduum comederit ex ea, profanus erit, & impietatis reus:

B

8 Portabítque iniquitatem ſuam, quia ſanctum Domini polluit, & peribit anima illa de populo ſuo.

9 * Cùm meſſueris ſegetes terræ tuæ, non tondebis uſque ad ſolum ſuperficiem terræ: nec remanentes ſpicas colliges.
* Inf. 23.d.22.

10 Neque in vinea tua racemos & grana decidentia congregabis, ſed pauperibus & peregrinis carpenda dimittes. ego Dñs Deus veſter.

C

11 Non facietis furtum. Non mentiemini, nec decipiet unuſquiſque proximum ſuum.
* Exod. 20.b 7.

12 * Non perjurabis in nomine meo, nec polluces nomen Dei tui. ego Dominus.

13 * Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. * Non morabitur opus mercenarij tui apud te uſque manè.
* Eccli. 10. a.6. * Deut. 24.c.14. Tob.4. c 15.

14 Non maledices ſurdo, nec coram cæco pones offendiculum: ſed timebis Dominum Deum tuum, quia ego ſum Dominus.

15 Non facies quod iniquum eſt, nec injuſtè judicabis. * Non conſideres perſonam pauperis, nec honores vultum potentis. Juſtè judica proximo tuo.
* Deut. 1.c.17. 16.d.19. Prov. 24.c.23. Eccli. 42.a.1. Iac.2. a 1.

16 Non eris criminator, nec ſuſurro in populo. Non ſtabis contra ſanguinem proximi tui. ego Dominus.

17 * Non oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed * publicè argue eum, ne habeas ſuper illo peccatum.
* 1.Ioan. 2 b.11. 3.c.14.

D

18 Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. * Diliges amicum tuum ſicut teipſum. ego Dominus.
* Eccl. 19.b 13. Matth 18 b.15. Luc.17. a.3. * Matth. 5 g.43. 22. d. 39. Luc & d.27. Rom 13 c. 9.

19 Leges meas cuſtodite. Jumentum tuum non facies coïre cum alterius generis animantibus. Agrum tuum non ſeres diverſo ſemine. Veſte, quæ ex duobus texta eſt, non induêtis.

20 Homo ſi dormierit cum muliere coïtu ſeminis, quæ ſit ancilla etiam nubilis, & tamen pretio non redempta, nec libertate donata: vapulabunt ambo, & non morientur, quia non fuit libera.

E

21 Pro delicto autem ſuo offeret Domino ad oſtium tabernaculi teſtimonij arietem:

22 Orabítque pro eo ſacerdos, & pro peccato ejus coram Domino, & repropitiabitur ei, dimittetúrque peccatum.

23 Quando ingreſſi fueritis terram, & plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis.

24 Quarto autem anno omnis fructus eorum ſanctificabitur laudabilis Domino.

25 Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma quæ proferunt. ego Dominus Deus veſter.

26 Non comedetis cum ſanguine. Non augurabimini, nec obſervabitis ſomnia.

27 Neque in rotundum attondebitis comam: nec radetis barbam.

F

28 Et ſuper mortuo non incidetis carnem veſtram, neque figuras aliquas aut ſtigmata facietis vobis. ego Dominus.

29 Ne proſtituas filiam tuam, ne contaminetur terra, & impleatur piaculo.

30 Sabbata mea cuſtodite, & Sanctuarium meum metuite. ego Dominus.

31 Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, ut polluamini per eos. ego Dominus Deus veſter.

32 Coram cano capite conſurge, & honora perſonam ſenis: & time Dominum Deum tuum. ego ſum Dominus.

33 * Si habitaverit advena in terra veſtra, & moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei:
* Exod. 22.d 21.

G

34 Sed ſit inter vos quaſi indigena: & diligetis

getis eum quaſi voſmetipſos : fuiſtis enim &
vos advenæ in Terra Ægypti. ego Dominus
Deus veſter.
35 Nolite facere iniquum aliquid in judicio,
in regula, in pondere, in menſura.
36 Statera juſta, & æqua ſint pondera, juſtus
modius, æquúſque ſextarius. ego Dominus
Deus veſter, qui eduxi vos de Terra Ægypti.
37 Cuſtodite omnia præcepta mea, & uni-
verſa judicia, & facite ea. ego Dominus.

CAPUT XX.

*Morte plectendi ſunt qui de ſemine ſuo Moloch effe-
runt, qui magos aut ariolos conſulunt, qui parentibus
maledicunt, qui varios exercent coitus illicitos.*

A 1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens :
2 Hæc loquêris filiis Iſraël : Homo de filiis
* Sup. Iſraël, & de advenis qui habitant in Iſraël, * ſi
18.c.21. quis dederit de ſemine ſuo idolo Moloch, mor-
te moriatur : populus terræ lapidabit eum.
3 Et ego ponam faciem meam contra illum :
ſuccidámque eum de medio populi ſui, eò
quòd dederit de ſemine ſuo Moloch, & conta-
minaverit Sanctuarium meum, ac polluerit
nomen ſanctum meum.
4 Quòd ſi negligens populus terræ, & quaſi
parvipendens imperium meum, dimiſerit ho-
minem qui dedit de ſemine ſuo Moloch, nec
voluerit eum occidere :
5 Ponam faciem meam ſuper hominem il-
lum, & ſuper cognationem ejus, ſuccidámque
& ipſum, & omnes qui conſenſerunt ei ut for-
nicaretur cum Moloch, de medio populi ſui.
6 Anima, quæ declinaverit ad magos & ario-
los, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem
meam contra eam, & interficiam illam de me-
dio populi ſui.
* 1. Pet 7 * Sanctificamini & eſtote ſancti, quia ego
1. c 16. ſum Dominus Deus veſter.
B 8 Cuſtodite præcepta mea, & facite ea : Ego
Dominus qui ſanctifico vos.
* Exod. 9 * Qui maledixerit patri ſuo, aut matri,
21.c.17. morte moriatur : patri matríque maledixit,
Prov.20. ſanguis ejus ſit ſuper eum.
c 20. Matt.15. 10 * Si mœchatus quis fuerit cum uxore
a.4. alterius, & adulterium perpetraverit cum con-
Marc.7. juge proximi ſui, morte moriantur & mœchus
b. 10. * Deut. & adultera.
22.c.22. 11 Qui dormierit cum noverca ſua, & reve-
Ioan.8. laverit ignominiam patris ſui, morte moriantur
a.5. ambo : ſanguis eorum ſit ſuper eos.
12 Si quis dormierit cum nuru ſua, uterque
moriatur, quia ſcelus operati ſunt : ſanguis
eorum ſit ſuper eos.
13 Qui dormierit cum maſculo coitu femi-
neo, uterque operatus eſt nefas, morte morian-
tur : ſit ſanguis eorum ſuper eos.
C 14 Qui ſupra uxorem filiam, duxerit matrem
ejus, ſcelus operatus eſt : vivus ardebit cum eis,
nec permanebit tantum nefas in medio veſtri.
15 Qui cum jumento & pecore coierit,
* Sup. morte moriatur : pecus quoque occidite.
18.c.23. 16 * Mulier quæ ſuccubuerit cuilibet jumen-
to, ſimul interficietur cum eo : ſanguis eorum
ſit ſuper eos.
17 Qui acceperit ſororem ſuam, filiam pa-
tris ſui, vel filiam matris ſuæ, & viderit turpi-
tudinem ejus, illáque conſpexerit fratris igno-
miniam, nefariam rem operati ſunt : occiden-
tur in conſpectu populi ſui, eò quòd turpitu-
dinem ſuam mutuò revelaverint, & portabunt
iniquitatem ſuam.
18 Qui coierit cum muliere in fluxu men-
ſtruo, & revelaverit turpitudinem ejus, ipſá-
que aperuerit fontem ſanguinis ſui interficien-
tur ambo de medio populi ſui.
19 Turpitudinem materteræ & amitæ tuæ D
non diſcooperies : qui hoc fecerit, ignominiam
carnis ſuæ nudavit, portabunt ambo iniquita-
tem ſuam.
20 Qui coierit cum uxore patrui, vel avun-
culi ſui, & revelaverit ignominiam cognatio-
nis ſuæ, portabunt ambo peccatum ſuum :
abſque liberis morientur.
21 Qui duxerit uxorem fratris ſui, rem fa-
cit illicitam, turpitudinem fratris ſui revelavit :
abſque liberis erunt.
22 Cuſtodite leges meas, atque judicia, &
facite ea : ne & vos evomat terra quam intra-
turi eſtis & habitaturi.
23 Nolite ambulare in legitimis nationum,
quas ego expulſurus ſum ante vos. Omnia
enim hæc fecerunt, & abominatus ſum eas.
24 Vobis autem loquor : Poſſidete terram E
eorum, quam dabo vobis in hereditatem, terram
fluentem lacte & melle. Ego Dominus Deus
veſter, qui ſeparavi vos à ceteris populis.
25 Separate ergo & vos jumentum mun-
dum ab immundo, & avem mundam ab im-
munda : ne polluatis animas veſtras in pecore,
& avibus, & cunctis quæ moventur in terra,
& quæ vobis oſtendi eſſe polluta.
26 * Eritis mihi ſancti, quia ſanctus ſum * 1 Pet.1.
ego Dominus, & ſeparavi vos à ceteris popu- c. 16.
lis, ut eſſetis mei.
27 * Vir, ſive mulier, in quibus pythonicus, * Deut.
vel divinationis fuerit ſpiritus, morte morian- 18.b.11
tur. lapidibus obruent eos : ſanguis eorum ſit 1. Reg. 28.b.7.
ſuper illos.

CAPUT XXI.

*Quibus funeribus intereſſe poſſint ſacerdotes & qua-
les ducere uxores; quive inepti ſint ad ſacerdotium :
& de filia ſacerdotis fornicante.*

1 DIxit quoque Dominus ad Moyſen : Lo- A
quere ad ſacerdotes filios Aaron, & di-
ces ad eos : Ne contaminetur ſacerdos in mor-
tibus civium ſuorum,
2 Niſi tantùm in conſanguineis, ac propin-
quis, id eſt, ſuper patre, & matre, & filio, &
filia, fratre quoque,
3 Et ſorore virgine quæ non eſt nupta viro :
4 Sed nec in principe populi ſui contami-
nabitur.
5 * Non radent caput, nec barbam, neque * Sup.
in carnibus ſuis facient inciſuras. 19.c.27.
6 Sancti erunt Deo ſuo, & non polluent no- Ezech. 44.f.20.
men

men ejus: incenſum enim Domini, & panes
Dei ſui offerunt, & ideò ſancti erunt.
* Sap. 19. f. 29. 7 * Scortum & vile proſtibulum non du-
cent uxorem, nec eam quæ repudiata eſt à ma-
rito: quia conſecrati ſunt Deo ſuo,
B 8 Et panes propoſitionis offerunt. Sint ergo
ſancti, quia & ego ſanctus ſum, Dominus, qui
ſanctifico eos.
9 Sacerdotis filia ſi deprehenſa fuerit in ſtu-
pro, & violaverit nomen patris ſui, flammis
exuretur.
10 Pontifex, id eſt, ſacerdos maximus inter fra-
tres ſuos, ſuper cujus caput fuſum eſt unctionis
oleum, & cujus manus in ſacerdotio conſecratæ
ſunt, veſtitúſque eſt ſanctis veſtibus, caput ſuum
non diſcooperiet, veſtimenta non ſcindet:
11 Et ad omnem mortuum non ingredietur
omnino. ſuper patre quoque ſuo & matre non
contaminabitur.
C 12 Nec egredietur de ſanctis, ne polluat
Sanctuarium Domini, quia oleum ſanctæ un-
ctionis Dei ſui ſuper eum eſt. ego Dominus.
* Ezechiel 44 f. 22. 13 * Virginem ducet uxorem:
14 Viduam autem & repudiatam, & ſor-
didam, atque meretricem non accipiet, ſed
puellam de populo ſuo:
15 Ne commiſceat ſtirpem generis ſui vulgo
gentis ſuæ: quia ego Dñs qui ſanctifico eum.
16 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
17 Loquere ad Aaron: Homo de ſemine
tuo per familias qui habuerit maculam, non
offeret panes Deo ſuo,
18 Nec accedet ad miniſterium ejus: ſi cæ-
cus fuerit, ſi claudus, ſi parvo vel grandi vel
torto naſo,
19 Si fracto pede, ſi manu,
20 Si gibbus, ſi lippus, ſi albuginem ha-
bens in oculo, ſi jugem ſcabiem, ſi impetigi-
nem in corpore, vel herniosus.
D 21 Omnis qui habuerit maculam de ſemi-
ne Aaron ſacerdotis, non accedet offerre ho-
ſtias Domino, nec panes Deo ſuo:
22 Veſcetur tamen panibus qui offeruntur
in Sanctuario,
23 Ita dumtaxat, ut intra velum non ingre-
diatur, nec accedat ad altare, quia maculam
habet, & contaminare non debet Sanctuarium
meum. Ego Dominus qui ſanctifico eos.
24 Locutus eſt ergo Moyſes ad Aaron, &
ad filios ejus, & ad omnem Iſraël, cuncta quæ
fuerant ſibi imperata.

CAPUT XXII.

Ab eſu ſanctificatorum ſeu victimarum alienigenæ & immundi abſtinere debent; deſcribuntur maculæ ſeu vitia quibus victima carere debeant, & quæ debeant offerri.

A 1 LOcutus quoque eſt Dominus ad Moy-
ſen, dicens:
2 Loquere ad Aaron & ad filios ejus, ut ca-
veant ab his quæ conſecrata ſunt filiorum Iſ-
raël, & non contaminent nomen ſanctificato-
rum mihi, quæ ipſi offerunt. ego Dominus.
3 Dic ad eos, & ad poſteros eorum: Omnis
homo, qui acceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea quæ
conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filij Iſraël
Domino, in quo eſt immunditia, peribit co-
ram Domino. ego ſum Dominus.
4 Homo de ſemine Aaron, qui fuerit lepro-
ſus, aut patiens fluxum ſeminis, non veſcetur
de his quæ ſanctificata ſunt mihi, donec ſane-
tur. Qui tetigerit immundum ſuper mortuo,
& ex quo egreditur ſemen quaſi coitus,
5 Et qui tangit reptile, & quodlibet immun-
dum, cujus tactus eſt ſordidus,
6 Immundus erit uſque ad veſperum, &
non veſcetur his quæ ſanctificata ſunt: ſed
cùm laverit carnem ſuam aqua,
7 Et occubuerit ſol, tunc mundatus veſcetur
de ſanctificatis, quia cibus illius eſt. * Sup. 17. d. 15. Ezech. 44. g. 31.
8 * Morticinum & captum à beſtia non co-
medent, nec polluentur in eis. ego ſum Dñs.
9 Cuſtodiant præcepta mea, ut non ſubjaceãt
peccato, & moriantur in Sanctuario, cùm pol-
luerint illud. ego Dominus qui ſanctifico eos. Exod. 22. d. 31. Deut. 14. c. 21.
10 Omnis alienigena non comedet de ſancti-
ficatis, inquilinus ſacerdotis & mercenarius non
veſcentur ex eis.
11 Quem autem ſacerdos emerit, & qui ver-
naculus domus ejus fuerit, hi comedent ex eis.
12 Si filia ſacerdotis cuilibet ex populo, nu- B
pta fuerit: de his quæ ſanctificata ſunt, & de
primitiis non veſcetur.
13 Sin autem vidua, vel repudiata, & abſque
liberis reverſa fuerit ad domum patris ſui: ſicut
puella conſueverat, aletur cibis patris ſui. Om-
nis alienigena comedendi ex eis non habet po-
teſtatem.
14 Qui comederit de ſanctificatis per igno-
rantiam, addet quintam partem cum eo quod
comedit, & dabit ſacerdoti in ſanctuarium.
15 Nec contaminabunt ſanctificata filiorum
Iſraël, quæ offerunt Domino:
16 Ne fortè ſuſtineant iniquitatem delicti C
ſui, cum ſanctificata comederint. ego Dominus
qui ſanctifico eos.
17 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
18 Loquere ad Aaron & filios ejus, & ad om-
nes filios Iſraël, dicéſque ad eos: Homo de do-
mo Iſraël, & de advenis qui habitant apud vos,
qui obtulerit oblationem ſuam, vel vota ſol-
vens, vel ſponte offerens, quidquid illud obtu-
lerit in holocauſtum Domini,
19 Ut offeratur per vos, maſculus immacu-
latus erit ex bobus, & ovibus, & ex capris:
20 Si maculam habuerit, non offeretis, ne-
que erit acceptabile.
21 * Homo qui obtulerit victimam pacificorũ * Deut. 15. d. 21. Eccli. 35. b. 14.
Dño, vel vota ſolvens, vel ſponte offerens, tam
de bobus quàm de ovibus, immaculatũ offeret,
ut acceptabile ſit: omnis macula non erit in eo.
22 Si cæcum fuerit, ſi fractum, ſi cicatricem
habens, ſi papulas, aut ſcabiem, aut impetigi-
nem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis
ex eis ſuper altare Domini.
23 Bovem & ovem, aure & cauda amputa- D.
tis, voluntariè offerre potes, votum autem ex
eis ſolvi non poteſt.

24 Omne animal quod vel contritis, vel tuſis, vel ſectis ablatiſque teſticulis eſt, non offeretis Domino, & in terra veſtra hoc omnino ne faciatis.

25 De manu alienigenæ non offeretis panes Deo veſtro, & quidquid aliud dare voluerit: quia corrupta, & maculata ſunt omnia: non ſuſcipietis ea.

26 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

27 Bos, ovis, & capra, cùm genita fuerint, ſeptem diebus erunt ſub ubere matris ſuæ: die autem octavo, & deinceps offerri poterunt Dño.

28 Sive illa bos, ſive ovis, non immolabuntur una die cum fœtibus ſuis.

29 Si immolaveritis hoſtiam pro gratiarum actione Domino, ut poſſit eſſe placabilis,

30 Eodem die comedetis eam, non remanebit quidquam in manè alterius diei. ego Dominus.

31 Cuſtodite mandata mea, & facite ea. ego Dominus.

32 Ne polluatis nomen meum ſanctum, ut ſanctificer in medio filiorum Iſraël. Ego Dominus qui ſanctifico vos,

33 Et eduxi de Terra Ægypti, ut eſſem vobis in Deum. ego Dominus.

Caput XXIII.

Solemnitates Sabbati, Paſcha, Primitiarum, Hebdomadarum, Meſſis, Tubarum, Expiationis, ac Tabernaculorum: & quibus ritibus peragi debeant.

A 1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos: Hæ ſunt feriæ Domini, quas vocabitis ſanctas.

3 Sex diebus facietis opus: dies ſeptimus, quia Sabbati requies eſt, vocabitur ſanctus. omne opus non facietis in eo. ſabbatum Domini eſt in cunctis habitationibus veſtris.

4 Hæ ſunt ergo feriæ Domini ſanctæ, quas celebrare debetis temporibus ſuis.

5 * Menſe primo, quartadecima die menſis ad veſperum, Phaſe Domini eſt: (* Exod. 12. c. 18. Num. 28. c. 16.)

6 Et quintadecima die menſis hujus, ſolemnitas azymorum Domini eſt. Septem diebus azyma comedetis.

7 Dies primus erit vobis celeberrimus, ſanctúſque: omne opus ſervile non facietis in eo:

B 8 Sed offeretis ſacrificium in igne Dño ſeptem diebus. dies autem ſeptimus erit celebrior & ſanctior: nullúmque ſervile opus facietis in eo.

9 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

10 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos: Cùm ingreſſi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & meſſueritis ſegetem, feretis manipulos ſpicarum, primitias meſſis veſtræ, ad ſacerdotem:

11 Qui elevabit faſciculum coram Domino, ut acceptabile ſit pro vobis, altero die Sabbati, & ſanctificabit illum.

12 Atque in eodem die quo manipulus conſecratur, cædetur agnus immaculatus anniculus in holocauſtum Domini.

13 Et libamenta offerentur cum eo, duæ decimæ ſimilæ conſperſæ oleo in incenſum Domini, odorémque ſuaviſſimum: liba quoque vini, quarta pars hin.

14 Panem, & polentam, & pultes non comedetis ex ſegete, uſque ad diem qua offeretis ex ea Deo veſtro. Præceptum eſt ſempiternum in generationibus, cunctiſque habitaculis veſtris. C

15 *Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtuliſtis manipulum primitiarum, ſeptem hebdomadas plenas, (* Deut. 16. b. 9.)

16 Uſque ad alteram diem expletionis hebdomadæ ſeptimæ, id eſt quinquaginta dies: & ſic offeretis ſacrificium novum Domino

17 Ex omnibus habitaculis veſtris, panes primitiarum duos de duabus decimis ſimilæ fermentatæ, quos coquetis in primitias Domini.

18 Offeretiſque cum panibus ſeptem agnos immaculatos anniculos, & vitulum de armento unum, & arietes duos, & erunt in holocauſtum cum libamentis ſuis, in odorem ſuaviſſimum Domino.

19 Facietis & hircum pro peccato, duóſque agnos anniculos hoſtias pacificorum.

20 Cúmque elevaverit eos ſacerdos cum panibus primitiarum coram Domino, cedent in uſum ejus. D

21 Et vocabitis hunc diem celeberrimum, atque ſanctiſſimum: omne opus ſervile non facietis in eo. Legitimũ ſempiternum erit in cunctis habitaculis, & generationibus veſtris.

22 * Poſtquam autem meſſueritis ſegetem terræ veſtræ, non ſecabitis eam uſque ad ſolum: nec remanentes ſpicas colligetis, ſed pauperibus & peregrinis dimittetis eas. Ego ſum Dominus Deus veſter. (* Sup. 19. b. 9.)

23 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

24 * Loquere filiis Iſraël: Menſe ſeptimo prima die menſis, erit vobis ſabbatum, memoriale, clangentibus tubis, & vocabitur ſanctum: (* Num. 29. a. 1.)

25 Omne opus ſervile non facietis in eo, & offeretis holocauſtum Domino.

26 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

27 * Decimo die menſis hujus ſeptimi, dies expiationum erit celeberrimus, & vocabitur ſanctus: affligetiſque animas veſtras in eo, & offeretis holocauſtum Domino. (* Sup. 16. f. 29. Num. 29. a. 7. Ioan. 7. f. 37.)

28 Omne opus ſervile non facietis in tempore diei hujus: quia dies propitiationis eſt, ut propitietur vobis Dominus Deus veſter. E

29 Omnis anima, quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis ſuis:

30 Et quæ operis quippiam fecerit, delebo eam de populo ſuo.

31 Nihil ergo operis facietis in eo: legitimum ſempiternum erit vobis in cunctis generationibus, & habitationibus veſtris.

32 Sabbatum requietionis eſt, & affligetis animas veſtras die nono menſis: A veſpera uſque ad veſperam celebrabitis ſabbata veſtra.

33 Et locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

34 Loquere filiis Iſraël: A quintodecimo die menſis hujus ſeptimi, erunt feriæ tabernaculorum ſeptem diebus Domino.

35 Dies primus vocabitur celeberrimus atq; ſanctiſſimus: omne opus ſervile nõ facietis in eo.

36 Et

36 Et ſeptem diebus offeretis holocauſta
Domino. dies quoque octavus erit celeberri-
mus atque ſanctiſſimus, & offeretis holocau-
ſtum Domino: eſt enim cœtus atque collectæ:
omne opus ſervile non facietis in eo.
37 Hæ ſunt feriæ Domini, quas vocabitis
celeberrimas atque ſanctiſſimas, offeretíſque in
eis oblationes Domino, holocauſta & libamen-
ta juxta ritum uniuſcujuſque diei:
38 Exceptis ſabbatis Domini, donísque ve-
ſtris, & quæ offeretis ex voto, vel quæ ſponte
tribuetis Domino.
G 39 A quinto decimo ergo die menſis ſepti-
mi, quando congregaveritis omnes fructus ter-
ræ veſtræ, celebrabitis ferias Domini ſeptem
diebus. die primo & die octavo erit ſabbatum,
id eſt requies.
40 Sumetíſque vobis die primo fructus ar-
boris pulcherrimæ, ſpatulaſque palmarum, &
ramos ligni denſarũ frondium, & ſalices de tor-
rente, & lætabimini coram Dño Deo veſtro.
41 Celebrabitíſque ſolemnitatem ejus ſe-
ptem diebus per annum. legitimum ſempiter-
num erit in generationibus veſtris. Menſe ſe-
ptimo feſta celebrabitis,
42 Et habitabitis in umbraculis ſeptem die-
bus. omnis, qui de genere eſt Iraël, manebit
in tabernaculis:
43 Ut diſcant poſteri veſtri, quod in taber-
naculis habitare fecerim filios Iſraël, cùm edu-
cerem eos de terra Ægypti. ego Dominus Deus
veſter.
44 Locutúſque eſt Moyſes ſuper ſolemnita-
tibus Domini ad filios Iſraël.

Caput XXIV.

*Ritus & tempus concinnandarum lucernarum, pa-
num propoſitionis, pœna blaſphemorum ac talionis.*

A 1 ET locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
2 Præcipe filiis Iſraël, ut afferant tibi
oleum de olivis puriſſimum, ac lucidum, ad
concinnandas lucernas jugiter,
3 Extra velum teſtimonij in tabernaculo
fœderis. Ponétque eas Aaron à veſperè uſque
ad manè coram Domino, cultu ritúque perpe-
tuo in generationibus veſtris.
4 Super candelabrum mundiſſimum ponen-
tur ſemper in conſpectu Domini.
5 Accipies quoque ſimilam, & coques ex ea
duodecim panes, qui ſinguli habebunt duas
decimas:
B 6 Quorum ſenos altrinſecus ſuper menſam
puriſſimam coram Domino ſtatues:
7 Et pones ſuper eos thus lucidiſſimum, ut
ſit panis in monimentum oblationis Domini.
8 Per ſingula ſabbata mutabuntur coram
Dño ſuſcepti à filiis Iſraël fœdere ſempiterno:
9 Erúntque Aaron & filiorum ejus, ut come-
dant eos in loco ſancto: quia Sanctum ſancto-
rum eſt de ſacrificiis Domini jure perpetuo.
10 Ecce autem egreſſus filius mulieris Iſraë-
litidis, quem pepererat de viro Ægyptio inter
filios Iſraël, jurgatus eſt in caſtris cum viro Iſ-
raëlita.
11 Cúmque blaſphemaſſet nomen, & ma-
ledixiſſet ei, adductus eſt ad Moyſen. (Voca-
batur autem mater ejus Salumith, filia Dabri
de tribu Dan.)
12 Miſerúntque eum in carcerem, donec
noſſent quid juberet Dominus.
13 Qui locutus eſt ad Moyſen,
14 Dicens: Educ blaſphemum extra caſtra, C
& ponant omnes qui audierunt, manus ſuas ſu-
per caput ejus: & lapidet eũ populus univerſus.
15 Et ad filios Iſraël loquêris: Homo, qui
maledixerit Deo ſuo, portabit peccatum ſuum:
16 Et qui blaſphemaverit nomen Domini,
morte moriatur: lapidibus opprimet eum om-
nis multitudo, ſive ille civis, ſive peregrinus
fuerit. Qui blaſphemaverit nomen Domini,
morte moriatur.
17 * Qui percuſſerit, & occiderit homi- * Exod.
nem, morte moriatur. 21. b.
18 Qui percuſſerit animal, reddet vicarium, 12.
id eſt, animam pro anima.
19 Qui irrogaverit maculam cuilibet civium
ſuorum: ſicut fecit, ſic fiet ei:
20 * Fracturam pro fractura, oculum pro D
oculo, dentem pro dente reſtituet. qualem in-
flixerit maculam, talem ſuſtinere cogetur. * Exod.
21 Qui percuſſerit jumentum, reddet aliud. 21. c.
Qui percuſſerit hominem, punietur. 24. Deut.
22 Æquum judicium ſit inter vos, ſive pe- 19. d.
regrinus, ſive civis peccaverit: quia ego ſum 21.
Dominus Deus veſter. Mat.
23 Locutúſque eſt Moyſes ad filios Iſraël: 5. f. 38
& eduxerunt eum qui blaſphemaverat, extra
caſtra, ac lapidibus oppreſſerunt. Fecerúntque
filii Iſrael ſicut præceperat Dominus Moyſi.

Caput XXV.

*Septimi id eſt, Sabbatici, & quinquageſimi anni, id
eſt, Iubilæi lex: non ſummenda à fratribus uſura, nec ipſi
ſervitute perpetua opprimendi ſunt, ſed magis ab ad-
venis potentibus redimendi.*

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen in A
monte Sinaï, dicens:
2 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos: Quan-
do ingreſſi fueritis terram quam ego dabo vo-
bis, ſabbatizes ſabbatum Domino.
3 * Sex annis ſeres agrum tuum, & ſex annis * Exod.
putabis vineam tuam, colligéſque fructus ejus: 23. b.
4 Septimo autem anno ſabbatum erit terræ, 10
requietionis Domini: agrum non ſeres, & vi-
neam non putabis.
5 Quæ ſponte gignet humus, non metes: &
uvas primitiarum tuarum non colliges quaſi
vindemiam: annus enim requietionis terræ eſt:
6 Sed erunt vobis in cibum, tibi & ſervo
tuo, ancillæ & mercenario tuo, & advenæ qui
peregrinantur apud te:
7 Jumentis tuis & pecoribus, omnia quæ
naſcuntur, præbebunt cibum.
8 Numerabis quoque tibi ſeptem hebdoma-
das annorum, id eſt, ſepties ſeptem, quæ ſimul
faciunt annos quadraginta novem:
9 Et clanges buccina menſe ſeptimo, deci-
ma die menſis, propitiationis tempore in uni-
verſa terra veſtra.

B 10 Sanctificabíſque annum quinquageſimum, & vocabis remiſſionem cunctis habitatoribus terræ tuæ: ipſe eſt enim jubileus. Revertetur homo ad poſſeſſionem ſuam, & unuſquiſque rediet ad familiam priſtinam:

11 Quia jubileus eſt & quinquageſimus annus. Non ſeretis, neque metetis ſponte in agro naſcentia, & primitias vindemiæ non colligetis,

12 Ob ſanctificationem jubilei, ſed ſtatim oblata comedetis.

13 Anno jubilei, redient omnes ad poſſeſſiones ſuas.

14 Quando vendes quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contriſtes fratrem tuum, ſed juxta numerum annorum jubilei emes ab eo,

15 Et juxta ſupputationem frugum vendet tibi.

16 Quantò plures anni remanſerint poſt jubileum, tantò creſcet & pretium: & quantò minus temporis numeraveris, tantò minoris & emptio cõſtabit. tempus enim frugum vendet tibi.

17 Nolite affligere contribules veſtros, ſed timeat unuſquiſque Deum ſuum, quia ego Dominus Deus veſter.

C 18 Facite præcepta mea, & judicia cuſtodite, & implete ea, ut habitare poſſitis in terra abſque ullo pavore,

19 Et gignat vobis humus fructus ſuos, quibus veſcamini uſque ad ſaturitatem, nullius impetum formidantes.

20 Quòd ſi dixeritis: Quid comedemus anno ſeptimo, ſi non ſeverimus, neque collegerimus fruges noſtras?

21 Dabo benedictionem meam vobis anno ſexto, & faciet fructus trium annorum:

22 Seretiſque anno octavo, & comedetis veteres fruges uſque ad nonum annum: donec nova naſcantur, edetis vetera.

23 Terra quoque non vendetur in perpetuum: quia mea eſt, & vos advenæ & coloni mei eſtis.

24 Unde cuncta regio poſſeſſionis veſtræ ſub redemptionis conditione vendetur.

25 Si attenuatus frater tuus vendiderit poſſeſſiunculam ſuam, & voluerit propinquus ejus, poteſt redimere quod ille vendiderat.

26 Sin autem non habuerit proximum, & ipſe pretium ad redimendum potuerit invenire,

27 Computabuntur fructus ex eo tempore
D quo vendidit: & quod reliquum eſt, reddet emptori, ſicque recipiet poſſeſſionem ſuam.

28 Quòd ſi non invenerit manus ejus ut reddat pretium, habebit emptor quod emerat, uſque ad annum jubileum. In ipſo enim omnis venditio redibit ad dominum & ad poſſeſſorem priſtinum.

29 Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus.

30 Si non redemerit, & anni circulus fuerit evolutus, emptor poſſidebit eam, & poſteri ejus in perpetuum, & redimi non poterit etiam in jubileo.

31 Sin autem in villa fuerit domus, quæ muros non habet, agrorum jure vendetur. ſi antè redempta non fuerit, in jubileo revertetur ad dominum.

32 Ædes Levitarum, quæ in urbibus ſunt, ſemper poſſunt redimi: E

33 Si redemptæ non fuerint, in jubileo revertentur ad dominos, quia domus urbium Levitarũ pro poſſeſſionibus ſunt inter filios Iſraël.

34 Suburbana autem eorum non veneant, quia poſſeſſio ſempiterna eſt.

35 Si attenuatus fuerit frater tuus, & infirmus manu, & ſuſceperis eum quaſi advenam & peregrinum, & vixerit tecum,

36 Ne accipias uſuras ab eo, nec amplius quàm dediſti. Time Deum tuum, ut vivere poſſit frater tuus apud te.

37 Pecuniam tuam non dabis ei ad uſuram, & frugum ſuperabundantiam non exiges.

38 Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi
vos de Terra Ægypti, ut darem vobis Terram F
Chanaan, & eſſem veſter Deus.

39 Si paupertate compulſus vendiderit ſe tibi frater tuus, non eum opprimes ſervitute famulorum,

40 Sed quaſi mercenarius & colonus erit: uſque ad annum jubileum operabitur apud te.

41 Et poſteà egredietur cum liberis ſuis, & revertetur ad cognationem & ad poſſeſſionem patrum ſuorum.

42 Mei enim ſervi ſunt, & ego eduxi eos de Terra Ægypti. non veneant conditione ſervorũ.

43 Ne affligas eum per potentiam, ſed metuito Deum tuum.

44 Servus & ancilla ſint vobis de nationibus quæ in circuitu veſtro ſunt.

45 Et de advenis qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra veſtra, hos habebitis famulos:

46 Et hereditario jure tranſmittetis ad poſteros, ac poſſidebitis in æternum. fratres autem veſtres filios Iſraël ne opprimatis per potentiã.

47 Si invaluerit apud vos manus advenæ at- G
que peregrini, & attenuatus frater tuus vendiderit ſe ei, aut cuiquam de ſtirpe ejus:

48 Poſt venditionem poteſt redimi. Qui voluerit ex fratribus ſuis, redimet eum,

49 Et patruus, & patruelis, & conſanguineus, & affinis. Sin autem & ipſe potuerit, redimet ſe,

50 Supputatis dumtaxat annis à tempore vẽditionis ſuæ uſque ad annum jubileum: & pecunia, qua venditus fuerat, juxta annorum numerum & rationem mercenarii ſupputata.

51 Si plures fuerint anni qui remanent uſque ad jubileum, ſecundùm hos reddet & pretium.

52 Si pauci, ponet rationem cum eo juxta annorum numerum, & reddet emptori quod reliquum eſt annorum,

53 Quibus antè ſervivit mercedibus imputatis: non affliget eum violenter in conſpectu tuo.

54 Quòd ſi per hæc redimi non potuerit, anno jubileo egredietur cum liberis ſuis.

55 Mei enim ſunt ſervi, filij Iſraël, quos eduxi de terra Ægypti.

CAPUT

CAPUT XXVI.

Dei præcepta ſervantibus bona promittuntur, non ſervantibus verò plurima mala.

A 1 EGo Dominus Deus veſter: * Non facie-
tis vobis idolum & ſculptile, nec titulos
erigetis, nec inſignem lapidem ponetis in terra
veſtra, ut adoretis eum. ego enim ſum Domi-
nus Deus veſter.

* Exod. 20. a. 4. Deut. 5. a. 8. Pſal. 96. b. 7.

2 Cuſtodite ſabbata mea, & pavete ad San-
ctuarium meum. ego Dominus.
3 * Si in præceptis meis ambulaveritis, &
mandata mea cuſtodieritis, & feceritis ea, dabo
vobis pluvias temporibus ſuis,

* Deut. 28. a. 1.

4 Et terra gignet germen ſuum, & pomis
arbores replebuntur.
5 Apprehendet meſſium tritura vindemiam,
& vindemia occupabit ſementem: & comede-
tis panem veſtrum in ſaturitate, & abſque pa-
vore habitabitis in terra veſtra:
B 6 Dabo pacem in finibus veſtris: dormietis,
& non erit qui exterreat. Auferam malas be-
ſtias: & gladius non tranſibit terminos veſtros.
7 Perſequemini inimicos veſtros, & cor-
ruent coram vobis.
8 Perſequentur quinque de veſtris centum
alienos, & centum de vobis decem millia: ca-
dent inimici veſtri gladio in conſpectu veſtro.
9 Reſpiciam vos, & creſcere faciam: multi-
plicabimini, & firmabo pactum meum vo-
biſcum.
10 Comedetis vetuſtiſſima veterum, & ve-
tera novis ſupervenientibus projicietis.
11 Ponam tabernaculum meum in medio
veſtri, & non abjiciet vos anima mea.
12 * Ambulabo inter vos, & ero Deus ve-
ſter, vóſque eritis populus meus.

* 2 Cor. 6. d. 16.

13 Ego Dominus Deus veſter: qui eduxi
vos de Terra Ægyptiorum, ne ſerviretis eis, &
qui confregi catenas cervicum veſtrarum, ut
incederetis erecti.
14 * Quòd ſi non audieritis me, nec fece-
ritis omnia mandata mea,
15 Si ſpreveritis leges meas, & judicia mea
contempſeritis, ut non faciatis ea quæ à me
conſtituta ſunt, & ad irritum perducatis pa-
ctum meum:

* Deut. 28. b. 15. Jerem. 2. f. 17. Malac. 2. a. 2.

C 16 Ego quoque hæc faciam vobis: Viſitabo
vos velociter in egeſtate & ardore, qui confi-
ciat oculos veſtros, & conſumat animas ve-
ſtras. Fruſtrà ſeretis ſementem, quæ ab hoſti-
bus devorabitur.
17 Ponam faciem meam contra vos, & cor-
ruetis coram hoſtibus veſtris, & ſubjiciemini his
qui oderunt vos. fugietis, nemine perſequente.
18 Sin autem nec ſic obedieritis mihi, ad-
dam correptiones veſtras ſeptuplum propter
peccata veſtra,
19 Et conteram ſuperbiam duritiæ veſtræ.
Dabóque vobis cælum deſuper ſicut ferrum,
& terram æneam.
20 Conſumetur incaſſum labor veſter, non
proferet terra germen, nec arbores poma præ-
bebunt.

21 Si ambulaveritis ex adverſo mihi, nec D
volueritis audire me, addam plagas veſtras in
ſeptuplum propter peccata veſtra:
22 Immittamque in vos beſtias agri, quæ con-
ſumant vos, & pecora veſtra, & ad paucitatem
cuncta redigant, deſertæque fiant viæ veſtræ.
23 Quòd ſi nec ſic volueritis recipere diſci-
plinam, ſed ambulaveritis ex adverſo mihi:
24 Ego quoque contra vos adverſus incedam,
& percutiam vos ſepties propter peccata veſtra.
25 Inducámque ſuper vos gladium ultro-
rem fœderis mei. Cúmque confugeritis in ur-
bes, mittam peſtilentiam in medio veſtri, &
trademini in manibus hoſtium,
26 Poſtquam confregero baculum panis
veſtri: ita ut decem mulieres in uno clibano
coquant panes, & reddant eos ad pondus: &
comedetis, & non ſaturabimini.
27 Sin autem nec per hæc audieritis me,
ſed ambulaveritis contra me: E
28 Et ego incedam adverſus vos in furore
contrario, & corripiam vos ſeptem plagis pro-
pter peccata veſtra,
29 Ita ut comedatis carnes filiorum veſtro-
rum & filiarum veſtrarum.
30 Deſtruam excelſa veſtra, & ſimulachra
confringam. Cadetis inter ruinas idolorum ve-
ſtrorum, & abominabitur vos anima mea,
31 In tantum ut urbes veſtras redigam in
ſolitudinem, & deſerta faciam Sanctuaria ve-
ſtra, nec recipiam ultrà odorem ſuaviſſimum.
32 Diſperdámque terram veſtram, & ſtu-
pebunt ſuper ea inimici veſtri, cùm habitato-
res illius fuerint.
33 Vos autem diſpergam in Gentes, & eva-
ginabo poſt vos gladium, eritque terra veſtra
deſerta, & civitates veſtræ dirutæ.
34 Tunc placebunt terræ ſabbata ſua cun-
ctis diebus ſolitudinis ſuæ: quando fueritis
35 In terra hoſtili, ſabbatizabit, & requieſ-
cet in ſabbatis ſolitudinis ſuæ, eò quòd non
requieverit in ſabbatis veſtris, quando habita-
batis in ea.
36 Et qui de vobis remanſerint, dabo pavo- F
rem in cordibus eorum in regionibus hoſtium,
terrebit eos ſonitus folii volantis, & ita fugient
quaſi gladium: cadent, nullo perſequente,
37 Et corruent ſinguli ſuper fratres ſuos quaſi
bella fugientes, nemo veſtrûm inimicis aude-
bit reſiſtere.
38 Peribitis inter Gentes, & hoſtilis vos
terra conſumet.
39 Quod ſi & de iis aliqui remanſerint, ta-
beſcent in iniquitatibus ſuis, in terra inimico-
rum ſuorum, & propter peccata patrum ſuo-
rum & ſua affligentur:
40 Donec confiteantur iniquitates ſuas, &
majorum ſuorum, quibus prævaricati ſunt in
me, & ambulaverunt ex adverſo mihi.
41 Ambulabo igitur & ego contra eos, &
inducam illos in terram hoſtilem, donec eru-
beſcat incircumciſa mens eorum: tunc orabunt
pro impietatibus ſuis.

42 Et

G 42 Et recordabor fœderis mei, quod pepigi
cum Jacob, Iſaac, & Abraham. Terræ quoque
memor ero:
43 Quæ cùm relicta fuerit ab eis, complacebit
ſibi in ſabbatis ſuis, patiens ſolitudinem
propter illos. Ipſi verò rogabunt pro peccatis
ſuis, eò quòd abjecerint judicia mea, & leges
meas deſpexerint.
44 Et tamen etiam cùm eſſent in terra hoſtili,
non penitus abjeci eos, neque ſic deſpexi
ut conſumerentur, & irritum facerem pactum
meum cum eis. Ego enim ſum Dominus Deus
eorum,
45 Et recordabor fœderis mei priſtini, quando
eduxi eos de Terra Ægypti in conſpectu
Gentium, ut eſſem Deus eorum, ego Dominus.
Hæc ſunt judicia atque præcepta & leges, quas
dedit Dominus inter ſe & filios Iſraël in monte
Sinaï per manum Moyſi.

Caput XXVII.

Variæ ſanciuntur leges de votis ſeu rebus per votum oblatis Deo, & de illorum ac decimarum perſolutione.

A 1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
2 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos: Homo
qui votum fecerit, & ſpoponderit Deo animam
ſuam, ſub æſtimatione dabit pretium.
3 Si fuerit maſculus à vigeſimo anno uſque
ad ſexageſimum annum, dabit quinquaginta
ſiclos argenti ad menſuram Sanctuarij:
4 Si mulier, triginta.
5 A quinto autem anno uſque ad vigeſimum,
maſculus dabit viginti ſiclos: femina decem.
6 Ab uno menſe uſque ad annum quintum,
pro maſculo dabuntur quinque ſicli: pro femina,
tres.
7 Sexagenarius & ultrà maſculus dabit quindecim
ſiclos: femina decem.
8 Si pauper fuerit, & æſtimationem reddere
non valebit, ſtabit coram ſacerdote: & quantum
ille æſtimaverit, & viderit eum poſſe reddere,
tantum dabit.
9 Animal autem quod immolari poteſt Domino,
ſi quis voverit, ſanctum erit,
10 Et mutari non poterit, id eſt, nec melius
malo, nec pejus bono. quòd ſi mutaverit: &
ipſum quod mutatum eſt, & illud pro quo
mutatum eſt, conſecratum erit Domino.
B 11 Animal immundum, quod immolari Domino
non poteſt, ſi quis voverit, adducetur ante
ſacerdotem.
12 Qui judicans utrùm bonum an malum
ſit, ſtatuet pretium.
13 Quod ſi dare voluerit is qui offert, addet
ſupra æſtimationem quintam partem.
14 Homo ſi voverit domum ſuam, & ſanctificaverit
Domino, conſiderabit eam ſacerdos
utrùm bona an mala ſit, & juxta pretium, quod
ab eo fuerit conſtitutum, venumdabitur:
15 Sin autem ille qui voverat, voluerit redimere
eam, dabit quintam partem æſtimationis
ſupra, & habebit domum.
16 Quòd ſi agrum poſſeſſionis ſuæ voverit,
& conſecraverit Domino: juxta menſuram ſementis
æſtimabitur pretium. ſi triginta modiis
hordei ſeritur terra, quinquaginta ſiclis venumdetur
argenti.
17 Si ſtatim ab anno incipientis jubilei voverit
agrum, quanto valere poteſt, tanto æſtimabitur.
18 Sin autem poſt aliquantum temporis:
ſupputabit ſacerdos pecuniam juxta annorum,
qui reliqui ſunt, numerum uſque ad jubileum,
& detrahetur ex pretio.
19 Quòd ſi voluerit redimere agrum ille qui C
voverat, addet quintam partem æſtimatæ pecuniæ,
& poſſidebit eum.
20 Sin autem noluerit redimere, ſed alteri
cuilibet fuerit venumdatus, ultra eum qui voverat
redimere non poterit:
21 Quia cùm jubilei venerit dies, ſanctificatus
erit Domino, & poſſeſſio conſecrata ad jus
pertinet ſacerdotum.
22 Si ager emptus eſt, & non de poſſeſſione
majorum ſanctificatus fuerit Domino,
23 Supputabit ſacerdos juxta annorum numerum
uſque ad jubileum, pretium: & dabit
ille qui voverat eum, Domino.
24 In jubileo autem revertetur ad priorem
dominum, qui vendiderat eum, & habuerat in
ſorte poſſeſſionis ſuæ.
25 Omnis æſtimatio ſiclo ſanctuarij ponderabitur.
* Siclus viginti obolos habet. * Exod. 30 b.13. Num. 3. g 47. Ezech. 45.d.12.
26 Primogenita, quæ ad Dominum pertinent,
nemo ſanctificare poterit & vovere: ſive
bos, ſive ovis fuerit, Domini ſunt.
27 Quòd ſi immundum eſt animal, redimet
qui obtulit, juxta æſtimationem tuam, & addet D
quintam partem pretij. ſi redimere noluerit,
vendetur alteri quantocumque à te fuerit
æſtimatum.
28 Omne quod Dño conſecratur, ſive homo
fuerit, ſive animal, ſive ager, non vendetur, nec
redimi poterit. Quidquid ſemel fuerit conſecratum,
ſanctum ſanctorum erit Domino.
29 Et omnis conſecratio, quæ offertur ab
homine, non redimetur, ſed morte morietur.
30 Omnes decimæ terræ, ſive de frugibus,
ſive de pomis arborum, Domini ſunt, & illi
ſanctificantur.
31 Si quis autem voluerit redimere decimas
ſuas, addet quintam partem earum.
32 Omnium decimarum bovis & ovis & capræ,
quæ ſub paſtoris virga tranſeunt, quidquid
decimum venerit, ſanctificabitur Domino.
33 Non eligetur nec bonum nec malum, nec
altero commutabitur. ſi quis mutaverit: &
quod mutatum eſt, & pro quo mutatum eſt,
ſanctificabitur Domino, & non redimetur.
34 Hæc ſunt præcepta, quæ mandavit Dominus
Moyſi ad filios Iſraël in monte Sinaï.

LIBER NUMERI,
HEBRAICE VAIEDABBER.

Caput Primum.

Numeratis duodecim tribuum bellicis viris, filij Levi ad deferendum tabernaculum inſtituuntur.

A 1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen in deſerto Sinaï in tabernaculo fœderis, prima die menſis ſecundi, anno altero egreſſionis eorum ex Ægypto, dicens:

2 * Tollite ſummam univerſæ congregationis filiorum Iſraël per cognationes & domos ſuas, & nomina ſingulorum, quidquid ſexus eſt maſculini.

* Exod. 30.b.12.

3 A vigeſimo anno & ſupra, omnium virorum fortium ex Iſraël, & numerabitis eos per turmas ſuas, tu & Aaron.

4 Eruntque vobiſcum principes tribuum ac domorum in cognationibus ſuis,

B 5 Quorum iſta ſunt nomina: De Ruben, Eliſur filius Sedeur.

6 De Simeon, Salamiel filius Suriſaddai.

7 De Juda, Nahaſſon filius Aminadab.

8 De Iſſachar, Nathanael filius Suar.

9 De Zabulon, Eliab filius Helon.

10 Filiorum autem Joſeph, de Ephraim, Eliſama filius Ammiud, de Manaſſe, Gamaliel filius Phadaſſur.

11 De Benjamin, Abidan filius Gedeonis.

12 De Dan, Ahiezer filius Amiſaddai.

13 De Aſer, Phegiel filius Ochran.

14 De Gad, Eliaſaph filius Duel.

15 De Nephthali, Ahira filius Enan.

16 Hi nobiliſſimi principes multitudinis per tribus & cognationes ſuas, & capita exercitus Iſraël:

17 Quos tulerunt Moyſes & Aaron cum omni vulgi multitudine:

C 18 Et congregaverunt primo die menſis ſecundi, recenſentes eos per cognationes, & domos, ac familias, & capita, & nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra,

19 Sicut præceperat Dominus Moyſi. Numeratique ſunt in deſerto Sinaï.

20 De Ruben primogenito Iſraëlis per generationes & familias ac domos ſuas, & nomina capitum ſingulorum, omne quod ſexus eſt maſculini à vigeſimo anno & ſupra, procedentium ad bellum,

21 Quadraginta ſex millia quingenti.

22 De filiis Simeon per generationes ac familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina & capita ſingulorum, omne quod ſexus eſt maſculini à vigeſimo anno & ſupra, procedentium ad bellum,

23 Quinquaginta novem millia trecenti.

24 De filiis Gad per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à viginti annis & ſupra, omnes qui ad bella procederent,

25 Quadraginta quinque millia ſexcenti D
quinquaginta.

26 De filiis Juda per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum, per nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra omnes qui poterant ad bella procedere,

27 Recenſiti ſunt ſeptuaginta quattuor millia ſexcenti.

28 De filiis Iſſachar, per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum, per nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui ad bella procederent,

29 Recenſiti ſunt quinquaginta quattuor millia quadringenti.

30 De filiis Zabulon per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterãt ad bella procedere,

31 Quinquaginta ſeptem millia quadrin- E
genti.

32 De filiis Joſeph, filiorum Ephraim per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere,

33 Quadraginta millia quingenti.

34 Porrò filiorum Manaſſe per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à viginti annis & ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere,

35 Triginta duo millia ducenti.

36 De filiis Benjamin per generationes & familias ac domos cognationum ſuarũ recenſiti ſunt nominibus ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere,

37 Triginta quinque millia quadringenti.

38 De filiis Dan per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt nominibus ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere,

39 Sexaginta duo millia ſeptingenti.

40 De filiis Aſer per generationes & familias F
ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere,

41 Quadraginta millia & mille quingenti.

42 De filiis Nephthali per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recẽſiti ſunt nominibus ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere,

43 Quinquaginta tria millia quadringenti.

44 Hi ſunt, quos numeraverunt Moyſes & Aaron, & duodecim principes Iſraël, ſingulos per domos cognationum ſuarum.

45 Fueruntque omnis numerus filiorum Iſraël per domos & familias ſuas à vigeſimo anno & ſupra, qui poterant ad bella procedere,

46 Sexcenta tria millia virorum quingenti quinquaginta.

47 Levitæ autem in tribu familiarum ſuarum non ſunt numerati cum eis.

G 48 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

49 Tribum Levi noli numerare, neque pones ſummam eorum cum filiis Iſraël:

50 Sed conſtitue eos ſuper tabernaculum teſtimonij & cuncta vaſa ejus, & quidquid ad ceremonias pertinet. Ipſi portabunt tabernaculum & omnia utenſilia ejus: & erunt in miniſterio, ac per gyrum tabernaculi metabuntur.

51 Cùm proficiſcendum fuerit, deponent Levitæ tabernaculum: cùm caſtrametandum, erigent. quiſquis externorum acceſſerit, occidetur.

52 Metabuntur autem caſtra filij Iſraël unuſquiſque per turmas & cuneos atque exercitum ſuum.

53 Porrò Levitæ per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio ſuper multitudinem filiorum Iſraël, & excubabunt in cuſtodiis tabernaculi teſtimonij.

54 Fecerunt ergo filij Iſraël juxta omnia quæ præceperat Dominus Moyſi.

Caput II.

Quæ tribus circa tabernaculum in 4. acies ad quamvis mundi plagam ordinentur, recenſitis familiarum principibus.

A 1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

2 Singuli per turmas, ſigna, atque vexilla, & domos cognationum ſuarum, caſtrametabuntur filij Iſraël, per gyrum tabernaculi fœderis.

3 Ad Orientem Judas figet tentoria per turmas exercitus ſui: erítque princeps filiorum ejus Nahaſſon filius Aminadab.

4 Et omnis de ſtirpe ejus ſumma pugnantium, ſeptuaginta quattuor millia ſexcenti.

5 Juxta eum caſtrametati ſunt de tribu Iſſachar, quorũ princeps fuit Nathanaël filius Suar.

6 Et omnis numerus pugnatorum ejus, quinquaginta quattuor millia quadringenti.

7 In tribu Zabulon princeps fuit Eliab filius Helon.

8 Omnis de ſtirpe ejus exercitus pugnatorum, quinquaginta ſeptem millia quadringenti.

9 Univerſi qui in caſtris Judæ annumerati ſũt, fuerunt centum octoginta ſex millia quadringenti: & per turmas ſuas primi egredientur.

B 10 In caſtris filiorum Ruben ad meridianam plagam erit princeps Eliſur filius Sedeur:

11 Et cunctus exercitus pugnatorũ ejus qui numerati ſunt, quadraginta ſex millia quingẽti.

12 Juxta eum caſtrametati ſunt de tribu Simeon: quorum princeps fuit Salamiel filius Suriſaddai.

13 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati ſunt, quinquaginta novem millia trecenti.

14 In tribu Gad princeps fuit Eliaſaph filius Duel.

15 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati ſunt, quadraginta quinque millia ſexcenti quinquaginta.

16 Omnes qui recenſiti ſunt in caſtris Ruben, centum quinquaginta millia & mille quadringenti quinquaginta per turmas ſuas: in ſecundo loco proficiſcentur.

17 Levabitur autem tabernaculum teſtimonij per officia Levitarum & turmas eorum. quomodo erigetur, ita & deponetur. Singuli per loca & ordines ſuos proficiſcentur.

18 Ad occidentalem plagam erunt caſtra filiorum Ephraim, quorum princeps fuit Eliſama filius Ammiud. C

19 Cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati ſunt, quadraginta millia quingenti.

20 Et cum eis tribus filiorum Manaſſe, quorum princeps fuit Gamaliel filius Phadaſſur.

21 Cunctúſque exercitus pugnatorum ejus, qui numerati ſunt, triginta duo millia ducenti.

22 In tribu filiorum Benjamin princeps fuit Abidan filius Gedeonis.

23 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui recenſiti ſunt, triginta quinque millia quadringenti.

24 Omnes qui numerati ſunt in caſtris Ephraim, centum octo millia centum per turmas ſuas: tertij proficiſcentur.

25 Ad Aquilonis partem caſtrametati ſunt filij Dan: quorum princeps fuit Ahieſer filius Ammiſaddai.

26 Cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati ſunt, ſexaginta duo millia ſeptingenti.

27 Juxta eum fixere tentoria de tribu Aſer: quorum princeps fuit Phegiel filius Ochran. D

28 Cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati ſunt, quadraginta millia & mille quingenti.

29 De tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan.

30 Cunctus exercitus pugnatorum ejus, quinquaginta tria millia quadringenti.

31 Omnes qui numerati ſunt in caſtris Dan, fuerunt centum quinquaginta ſeptem millia ſexcenti: & noviſſimi proficiſcentur.

32 Hic numerus filiorum Iſraël, per domos cognationum ſuarũ & turmas diviſi exercitus, ſexcenta tria millia quingenti quinquaginta.

33 Levitæ autem non ſunt numerati inter filios Iſraël: ſic enim præceperat Dñs Moyſi.

34 Feceruntque filij Iſraël juxta omnia quæ mandaverat Dominus. Caſtrametati ſunt per turmas ſuas, & profecti per familias ac domos patrum ſuorum.

Caput

Caput III.

Levitæ in tabernaculi miniſterium aſſumpti numerantur, cum ſuis principibus ac miniſteriis, & loco primogenitorum Iſraël ſuſcipiuntur, reliqua primogenita numerum Levitarum excedentia pretio redimuntur.

A 1 HÆ ſunt generationes Aaron & Moyſi,
in die qua locutus eſt Dominus ad Moyſen in monte Sinaï.
Exod. 6. d. 23. 2 * Et hæc nomina filiorum Aaron: primogenitus ejus Nadab, deinde Abiu & Eleazar, & Ithamar.
3 Hæc nomina filiorum Aaron ſacerdotum
qui uncti ſunt, & quorum repletæ & conſecratæ manus ut ſacerdotio fungerentur.
Lev. 10. a. 1. 2. 1. Par. 24. a. 2. 4 * Mortui ſunt enim Nadab & Abiu, cùm
offerrent ignem alienum in conſpectu Domini in deſerto Sinaï, abſque liberis: functique ſunt ſacerdotio Eleazar & Ithamar coram Aaron patre ſuo.
5 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
6 Applica tribum Levi, & fac ſtare in conſpectu Aaron ſacerdotis ut miniſtrent ei, & excubent,
7 Et obſervent quidquid ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo teſtimonij.
8 Et cuſtodiant vaſa tabernaculi, ſervientes in miniſterio ejus.
B 9 Dabíſque dono Levitas
10 Aaron & filiis ejus, quibus traditi ſunt à filiis Iſraël. Aaron autem & filios ejus conſtitues ſuper cultum ſacerdotij. Externus, qui ad miniſtrandum acceſſerit, morietur.
11 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
12 Ego tuli Levitas à filiis Iſraël pro omni
primogenito, qui aperit vulvam in filiis Iſraël, eruntque Levitæ mei.
Exod. 13. a. 2. Inf. 8. c. 16. 13 * Meum eſt enim omne primogenitum:
ex quo percuſſi primogenitos in Terra Ægypti: ſanctificavi mihi quidquid primum naſcitur in Iſraël ab homine uſque ad pecus, mei ſunt: ego Dominus.
14 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen in deſerto Sinaï, dicens:
C 15 Numera filios Levi per domos patrum
ſuorum & familias, omnem maſculum ab uno menſe & ſupra.
16 Numeravit Moyſes, ut præceperat Dñs.
Exod. 6. c. 16. 17 * Et inventi ſunt filij Levi per nomina
ſua, Gerſon & Caath & Merari.
18 Filij Gerſon: Lebni & Semei.
19 Filij Caath: Amram & Jeſaar, Hebron
& Oziel.
20 Filij Merari: Moholi & Muſi.
21 De Gerſon fuere familiæ duæ, Lebnitica, & Semeitica:
22 Quarum numeratus eſt populus ſexus maſculini ab uno menſe & ſupra, ſeptem millia quingenti.
23 Hi poſt tabernaculum metabuntur ad
Occidentem,
24 Sub principe Eliaſaph filio Laël.
25 Et habebunt excubias in tabernaculo
fœderis,
26 Ipſum tabernaculum & operimentum D
ejus, tentorium quod trahitur ante fores tecti fœderis, & cortinas atrij: tentorium quoque quod appenditur in introitu atrij tabernaculi, & quidquid ad ritum altaris pertinet, funes tabernaculi & omnia utenſilia ejus.
27 Cognatio Caath habebit populos Amramitas & Jeſaaritas & Hebronitas & Ozielitas. Hæ ſunt familiæ Caathitarum recenſitæ per nomina ſua:
28 Omnes generis maſculini ab uno menſe
& ſupra octo millia ſexcenti habebunt excubias Sanctuarij,
29 Et caſtrametabuntur ad meridianam
plagam.
30 Princépſque eorum erit Eliſaphan filius
Oziel:
31 Et cuſtodient arcam, menſámque & E
candelabrum, altaria & vaſa Sanctuarij, in quibus miniſtratur, & velum, cunctámque hujuſcemodi ſupellectilem.
32 Princeps autem principum Levitarum
Eleazar filius Aaron ſacerdotis, erit ſuper excubitores cuſtodiæ Sanctuarij.
33 At verò de Merari erunt populi Moholitæ & Muſitæ recenſiti per nomina ſua:
34 Omnes generis maſculini ab uno menſe
& ſupra, ſex millia ducenti.
35 Princeps eorum Suriel filius Abihaiel:
in plaga ſeptentrionali caſtrametabuntur.
36 Erunt ſub cuſtodia eorum tabulæ tabernaculi & vectes, & columnæ ac baſes earum, & omnia quæ ad cultum hujuſcemodi pertinent:
37 Columnæque atrij per circuitum cum
baſibus ſuis, & paxilli cum funibus.
38 Caſtrametabuntur ante tabernaculum F
fœderis, id eſt ad orientalem plagam, Moyſes & Aaron cum filiis ſuis, habentes cuſtodiam Sanctuarij in medio filiorum Iſraël. quiſquis alienus acceſſerit, morietur.
39 Omnes Levitæ, quos numeraverunt Moyſes & Aaron juxta præceptum Domini per familias ſuas in genere maſculino à menſe uno & ſupra, fuerunt viginti duo millia.
40 Et ait Dominus ad Moyſen: Numera primogenitos ſexus maſculini de filiis Iſraël ab uno menſe & ſupra, & habebis ſummam eorũ.
41 Tolléſque Levitas mihi pro omni primogenito filiorum Iſraël, ego ſum Dominus: & pecora eorum pro univerſis primogenitis pecorum filiorum Iſraël.
42 Recenſuit Moyſes, ſicut præceperat
Dominus, primogenitos filiorum Iſraël.
43 Et fuerunt maſculi per nomina ſua, à G
menſe uno & ſupra, viginti duo millia ducenti ſeptuaginta tres.
44 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
45 Tolle Levitas pro primogenitis filiorum
Iſraël, & pecora Levitarum pro pecoribus eorum, eruntque Levitæ mei, ego ſum Dominus.
46 In pretio autem ducentorum ſeptuaginta trium, qui excedunt numerum Levitarum de primogenitis filiorum Iſraël,

47 Accipies quinque ſiclos per ſingula capita ad menſuram Sanctuarij. * Siclus habet viginti obolos.

* Exod. 30.b.13. Lev.27 c.25. Infr. 18.c.16. Ezechiel.15. d.12.

48 Dabíſque pecuniam Aaron & filiis ejus, pretium eorum qui ſupra ſunt.

49 Tulit igitur Moyſes pecuniam eorum qui fuerant ampliùs, & quos redemerant à Levitis.

50 Pro primogenitis filiorum Iſraël, mille trecentorum ſexaginta quinque ſiclorum juxta pondus Sanctuarij,

51 Et dedit eam Aaron & filiis ejus juxta verbum quod præceperat ſibi Dominus.

CAPUT IV.

Ritus & officia Levitarum juxta cujuſque familiam distribuuntur.

A 1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

2 Tolle ſummam filiorum Caath de medio Levitarum per domos & familias ſuas,

3 A trigeſimo anno & ſupra, uſque ad quinquageſimum annum, omniũ qui ingrediuntur ut ſtent & miniſtrent in tabernaculo fœderis.

4 Hic eſt cultus filiorum Caath: Tabernaculum fœderis, & Sanctum ſanctorum

5 Ingredientur Aaron & filij ejus, quando movenda ſunt caſtra, & deponent velum quod pendet ante fores, involvéntque eo arcam teſtimonij,

6 Et operient rurſum velamine ianthinarum pellium, extendéntque deſuper pallium totum hyacinthinum, & inducent vectes.

7 Menſam quoque propoſitionis involvent hyacinthino pallio, & ponent cum ea thuribula & mortariola, cyathos & crateras ad liba fundenda: panes ſemper in ea erunt:

8 Extendéntque deſuper pallium coccineum, quod rurſum operient velamento ianthinarum pellium, & inducent vectes.

9 Sument & pallium hyacinthinum quo operient candelabrum cum lucernis & forcipibus ſuis & emunctoriis & cunctis vaſis olei, quæ ad concinnandas lucernas neceſſaria ſunt:

10 Et ſuper omnia ponent operimentum ianthinarum pellium, & inducent vectes.

B 11 Nec non & altare aureum involvent hyacinthino veſtimento, & extendent deſuper operimentum ianthinarum pellium, inducéntque vectes.

12 Omnia vaſa, quibus miniſtratur in Sanctuario, involvent hyacinthino pallio, & extendent deſuper operimentum ianthinarum pellium, inducéntque vectes.

13 Sed & altare mundabunt cinere, & involvent illud purpureo veſtimento,

14 Ponéntque cum eo omnia vaſa, quibus in miniſterio ejus utuntur, id eſt ignium receptacula, fuſcinulas ac tridentes, uncinos & batilla. Cuncta vaſa altaris operient ſimul velamine ianthinarum pellium, & inducent vectes.

15 Cúmque involverint Aaron & filij ejus Sanctuarium & omnia vaſa ejus in commotione caſtrorum, tunc intrabunt * filij Caath ut portent involuta: & non tangent vaſa Sanctuarij, ne moriantur. Iſta ſunt onera filiorum Caath in tabernaculo fœderis:

* 1.Par. 15.b.15.

16 Super quos erit Eleazar filius Aaron ſacerdotis, ad cujus curam pertinet oleum ad concinnandas lucernas, & compoſitionis incenſum, & ſacrificium, quod ſemper offertur, & oleum unctionis, & quidquid ad cultum tabernaculi pertinet, omniúmque vaſorum, quæ in Sanctuario ſunt.

17 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

18 Nolite perdere populum Caath de medio Levitarum:

19 Sed hoc facite eis, ut vivant, & non moriantur, ſi tetigerint Sancta ſanctorũ. Aaron & filij ejus intrabunt, ipſíque diſponent opera ſingulorum, & divident quid portare quis debeat.

20 Alij nulla curioſitate videant quæ ſunt in Sanctuario priuſquam involvantur, alioquin morientur.

21 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

C 22 Tolle ſummam etiam filiorum Gerſon per domos ac familias & cognationes ſuas.

23 A triginta annis & ſupra, uſque ad annos quinquaginta. Numera omnes qui ingrediuntur & miniſtrant in tabernaculo fœderis.

24 Hoc eſt officium familiæ Gerſonitarum,

25 Ut portent cortinas tabernaculi & tectũ fœderis operimentum aliud, & ſuper omnia velamen ianthinum tentoriúmque quod pendet in introitu tabernaculi fœderis,

26 Cortinas atrij, & velum in introitu quod eſt ante tabernaculum. Omnia quæ ad altare pertinent, funiculos, & vaſa miniſterij,

27 Jubente Aaron & filiis ejus, portabunt filij Gerſon: & ſcient ſinguli cui debeant oneri mancipari.

28 Hic eſt cultus familiæ Gerſonitarum in tabernaculo fœderis, eruntque ſub manu Ithamar filij Aaron ſacerdotis.

29 Filios quoque Merari per familias & domos patrum ſuorum recenſebis,

30 A triginta annis, & ſupra, uſque ad annos quinquaginta, omnes qui ingrediuntur ad officium miniſterij ſui & cultum fœderis teſtimonij.

31 Hæc ſunt onera eorum: portabunt tabulas tabernaculi & vectes ejus, columnas ac baſes earum,

32 Columnas quoque atrij per circuitum cum baſibus & paxillis & funibus ſuis. Omnia vaſa & ſupellectilem ad numerum accipient, ſícque portabunt.

D 33 Hoc eſt officium familiæ Meraritarum & miniſterium in tabernaculo fœderis: eruntque ſub manu Ithamar filij Aaron ſacerdotis.

34 Recenſuerunt igitur Moyſes & Aaron & principes ſynagogæ filios Caath per cognationes & domos patrum ſuorum,

35 A triginta annis & ſupra, uſque ad annum quinquageſimum, omnes qui ingrediuntur ad miniſterium tabernaculi fœderis:

36 Et inventi ſunt duo millia ſeptingenti quin

quinquaginta.
37 Hic eſt numerus populi Caath qui in-
trant tabernaculum fœderis: hos numeravit
Moyſes & Aaron juxta ſermonem Domini per
manum Moyſi.
38 Numerati ſunt & filij Gerſon per cogna-
tiones & domos patrum ſuorum,
39 A triginta annis & ſupra, uſque ad
quinquageſimum annum, omnes qui ingre-
diuntur ut miniſtrent in tabernaculo fœderis:
40 Et inventi ſunt duo millia ſexcenti triginta.
41 Hic eſt populus Gerſonitarum, quos nu-
meraverũt Moyſes & Aaron juxta verbum Dñi.
42 Numerati ſunt & filij Merari per cogna-
tiones & domos patrum ſuorum,
43 A triginta annis & ſupra, uſque ad annũ
quinquageſimum, omnes qui ingrediuntur ad
explendos ritus tabernaculi fœderis:
44 Et inventi ſunt tria millia ducenti.
45 Hic eſt numerus filiorum Merari, quos
recenſuerunt Moyſes & Aaron juxta imperium
Domini per manum Moyſi.
46 Omnes qui recenſiti ſunt de Levitis, &
quos recenſeri fecit ad nomen Moyſes, & Aa-
ron & principes Iſraël, per cognationes & do-
mos patrum ſuorum,
47 A triginta annis & ſupra, uſque ad an-
num quinquageſimum, ingredientes ad mi-
niſterium tabernaculi, & onera portanda,
48 Fuerunt ſimul octo millia quingenti
octoginta.
49 Juxta verbum Domini recenſuit eos
Moyſes, unumquemque juxta officium &
onera ſua, ſicut præceperat ei Dominus.

CAPUT V.

Qui immundi à caſtris arcendi: ſatisfactio transgreſſionis per negligentiam: de primitiis ac oblationibus, & lege Zelotypiæ.

A 1 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
2 Præcipe filiis Iſraël, ut ejiciant de
caſtris omnem leproſum, & qui ſemine fluit,
pollutúſque eſt ſuper mortuo:
3 Tam maſculum quàm feminam ejicite
de caſtris, ne contaminent ea cùm habitave-
rim vobiſcum.
4 Feceruntque ita filij Iſraël, & ejecerunt eos
extra caſtra, ſicut locutus erat Dominus Moyſi.
5 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
6 Loquere ad filios Iſraël: Vir, ſive mulier,
cùm fecerint ex omnibus peccatis, quæ ſolent
hominibus accidere, & per negligentiam tranſ-
greſſi fuerint mandatũ Dñi, atque deliquerint,
7 Confitebuntur peccatum ſuum, & red-
dent ipſum caput, quintámque partem deſu-
per, ei in quem peccaverint.
8 Sin autem non fuerit qui recipiat, dabunt
Domino, & erit ſacerdotis, excepto ariete, qui
offertur pro expiatione, ut ſit placabilis hoſtia.
9 Omnes quoque primitiæ, quas offerunt
filij Iſraël, ad ſacerdotem pertinent:
B 10 Et quidquid in Sanctuarium offertur à ſin-
gulis, & traditur manibus ſacerdotis, ipſius erit.
11 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
12 Loquere ad filios Iſraël, & dices ad eos:
Vir cujus uxor erraverit, maritúmque con-
temnens
13 Dormierit cum altero viro, & hoc ma-
ritus deprehendere non quiverit, ſed latet
adulterium, & teſtibus argui non poteſt,
quia non eſt inventa in ſtupro:
14 Si ſpiritus zelotypiæ concitaverit virum
contra uxorem ſuam, quæ vel polluta eſt, vel
falſa ſuſpicione appetitur,
15 Adducet eam ad ſacerdotem, & offeret
oblationem pro illa, decimam partem ſati fari-
næ hordeaceæ: non fundet ſuper eam oleum,
nec imponet thus: quia ſacrificium zelotypiæ
eſt, & oblatio inveſtigans adulterium.
16 Offeret igitur eam ſacerdos, & ſtatuet
coram Domino.
17 Aſſumétque aquam ſanctam in vaſe ficti- C
li, & pauxillum terræ de pavimento taberna-
culi mittet in eam.
18 Cúmque ſteterit mulier in conſpectu
Domini, diſcooperiet caput ejus, & ponet
ſuper manus illius ſacrificium recordationis,
& oblationem zelotypiæ: ipſe autem tenebit
aquas amariſſimas, in quibus cum execratio-
ne maledicta congeſſit.
19 Adjurabítque eam, & dicet: Si non dor-
mivit vir alienus tecum, & ſi non polluta es de-
ſerto mariti thoro, non te nocebunt aquæ iſtæ
amariſſimæ, in quas maledicta congeſſi.
20 Sin autem declinaſti à viro tuo, atque
polluta es, & concubuiſti cum altero viro:
21 His maledictionibus ſubjacebis: Det te
Dominus in maledictionem, exemplúmque
cunctorum in populo ſuo: putreſcere faciat fe-
mur tuum, & tumens uterus tuus diſrumpatur.
22 Ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem
tuum, & utero tumeſcente putreſcat femur. Et
& reſpondebit mulier, Amen, amen.
23 Scribétque ſacerdos in libello iſta male- D
dicta, & delebit ea aquis amariſſimis, in quas
maledicta congeſſit,
24 Et dabit ei bibere. Quas cùm exhauſerit,
25 Tollet ſacerdos de manu ejus ſacrificium
zelotypiæ, & elevabit illud coram Dño, impo-
nétque illud ſuper altare: ita dumtaxat ut priùs
26 Pugillum ſacrificij tollat de eo quod of-
fertur, & incendat ſuper altare: & ſic potum
det mulieri aquas amariſſimas.
27 Quas cùm biberit, ſi polluta eſt, & con-
tempto viro adulterij rea, pertranſibunt eam
aquæ maledictionis, & inflato ventre compu-
treſcet femur: eritque mulier in maledictio-
nem, & in exemplum omni populo.
28 Quòd ſi polluta non fuerit, erit innoxia,
& faciet liberos.
29 Iſta eſt lex zelotypiæ. Si declinaverit mu-
lier à viro ſuo, & ſi polluta fuerit,
30 Maritúſque zelotypiæ ſpiritu concitatus
adduxerit eam in conſpectu Domini, & fecerit
ei ſacerdos juxta omnia quæ ſcripta ſunt:
31 Maritus abſque culpa erit, & illa reci-
piet iniquitatem ſuam.

Caput VI.

Nazaræorum conſecratio & oblatio: quibuſque verbis ſacerdotes populo benedicant, præſcribitur.

A 1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Loquere ad filios Iſraël, & dices ad eos: Vir ſive mulier, cùm fecerint votum ut ſanctificentur, & ſe voluerint Domino conſecrare:

3 A vino, & omni quod inebriare poteſt, abſtinebunt. Acetum ex vino, & ex qualibet alia potione, & quidquid de uva exprimitur, non bibent: uvas recentes ſiccáſque non comedent

4 Cunctis diebus quibus ex voto Domino conſecrantur: quidquid ex vinea eſſe poteſt, ab uva paſſa uſque ad acinum non comedent.

* Judic. 13. a.5. 5 Omni tempore ſeparationis ſuæ * novacula non tranſibit per caput ejus, uſque ad completum diem quo Domino conſecratur. Sanctus erit, creſcente cæſarie capitis ejus.

B 6 Omni tempore conſecrationis ſuæ ſuper mortuum non ingredietur,

7 Nec ſuper patris quidem & matris & fratris ſororíſque funere contaminabitur, quia conſecratio Dei ſui ſuper caput ejus eſt.

8 Omnibus diebus ſeparationis ſuæ ſanctus erit Domino.

9 Sin autem mortuus fuerit ſubitò quiſpiam coram eo, polluetur caput conſecrationis ejus, quod radet illicò in eadem die purgationis ſuæ, & rurſum ſeptima.

10 In octava autem die offeret duos turtures, vel duos pullos columbæ ſacerdoti in introitu fœderis teſtimonij.

11 Faciétque ſacerdos unum pro peccato, & alterum in holocauſtum, & deprecabitur pro eo, quia peccavit ſuper mortuo: ſanctificabítque caput ejus in die illo:

12 Et conſecrabit Domino dies ſeparationis illius, offerens agnum anniculum pro peccato: ita tamen ut dies priores irriti fiant, quoniam polluta eſt ſanctificatio ejus.

13 Iſta eſt lex conſecrationis. Cùm dies, quos ex voto decreverat, complebuntur: adducet eum ad oſtium tabernaculi fœderis,

C 14 Et offeret oblationem ejus Domino, agnum anniculum immaculatum in holocauſtũ, & ovem anniculam immaculatam pro peccato, & arietem immaculatum, hoſtiam pacificam,

15 Caniſtrum quoque panum azymorum qui conſperſi ſint oleo, & lagana abſque fermento uncta oleo, ac libamina ſingulorum:

16 Quæ offeret ſacerdos coram Domino, & faciet tam pro peccato, quàm in holocauſtum.

17 Arietem verò immolabit hoſtiam pacificam Domino, offerens ſimul caniſtrum azymorum, & libamenta quæ ex more debentur.

* Act. 21. d.24. 18 * Tunc radetur Nazaræus ante oſtium tabernaculi fœderis cæſarie conſecrationis ſuæ: tollétque capillos ejus, & ponet ſuper ignem, qui eſt ſuppoſitus ſacrificio pacificorum.

D 19 Et armum coctum arietis, tortamque abſque fermento unam de caniſtro, & laganum azymum unum, & tradet in manus nazaræi, poſtquam raſum fuerit caput ejus.

20 Suſceptáque rurſum ab eo, elevabit in conſpectu Domini: & ſanctificata ſacerdotis erunt, ſicut pectuſculum, quod ſeparari juſſum eſt, & femur. Poſt hæc poteſt bibere nazaræus vinum.

21 Iſta eſt lex nazaræi, cùm voverit oblationem ſuam Domino tempore conſecrationis ſuæ, exceptis his quæ invenerit manus ejus. Juxta quod mente devoverat, ita faciet ad perfectionem ſanctificationis ſuæ.

22 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

23 Loquere Aaron & filiis ejus: Sic benedicetis filiis Iſraël, & dicetis eis:

24 * Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te. * Eccli. 36. c.19.

25 Oſtendat Dominus faciem ſuam tibi, & miſereatur tui.

26 Convertat Dominus vultum ſuum ad te, & det tibi pacem.

27 Invocabúntque nomen meum ſuper filios Iſraël, & ego benedicam eis.

Caput VII.

Oblationes principum duodecim tribuum in dedicationem tabernaculi & altaris: Dominus Moyſi ſanctuarium ingreſſo loquitur de propitiatorio.

1 FActum * eſt autem in die qua complevit Moyſes tabernaculum, & erexit illud: A * Exod. 40. b.16.
unxítque & ſanctificavit cum omnibus vaſis ſuis, altare ſimiliter & omnia vaſa ejus.

2 Obtulerunt principes Iſraël & capita familiarum, qui erant per ſingulas tribus, præfectíque eorum qui numerati fuerant,

3 Munera coram Domino, ſex plauſtra tecta cum duodecim bobus. Unum plauſtrum obtulere duo duces, & unum bovem ſinguli, obtulerúntque ea in conſpectu tabernaculi.

4 Ait autem Dominus ad Moyſen:

5 Suſcipe ab eis ut ſerviant in miniſterio tabernaculi, & trades ea Levitis juxta ordinem miniſterij ſui.

6 Itaque cùm ſuſcepiſſet Moyſes plauſtra & boves, tradidit eos Levitis.

7 Duo plauſtra & quatuor boves dedit filiis Gerſon, juxta id quod habebant neceſſarium.

8 Quatuor alia plauſtra & octo boves dedit filiis Merari, ſecundùm officia & cultum ſuum, ſub manu Ithamar filij Aaron ſacerdotis.

9 Filiis autem Caath non dedit plauſtra & boves: quia in Sanctuario ſerviunt, & onera propriis portant humeris.

10 Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris, die qua unctum eſt, oblationem ſuam ante altare:

11 Dixítque Dominus ad Moyſen: Singuli duces per ſingulos dies offerant munera in dedicationem altaris. B

12 Primo die obtulit oblationem ſuam Naaſſon filius Aminadab de tribu Juda:

13 Fuerúntque in ea, acetabulum argenteum pondo centum triginta ſiclorum, phiala argentea habens ſeptuaginta ſiclos, juxta pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium.

14 Mor

14 Mortariolum ex decem ſiclis aureis, plenum incenſo:

15 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

16 Hircúmque pro peccato:

17 Et in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc eſt oblatio Nahaſſon filij Aminadab.

18 Secundo die obtulit Nathanaël filius Suar, dux de tribu Iſſachar,

19 Acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, juxta pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

20 Mortariolum aureum habens decem ſiclos, plenum incenſo:

21 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

22 Hircúmque pro peccato:

23 Et in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinq; agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Nathanaël filij Suar.

24 Tertio die princeps filiorum Zabulon, Eliab filius Helon,

C 25 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

26 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

27 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

28 Hircúmque pro peccato:

29 Et in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc eſt oblatio Eliab filij Helon.

30 Die quarto princeps filiorum Ruben, Eliſur filius Sedeur,

31 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

32 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

33 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

34 Hircúmque pro peccato:

35 Et in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Eliſur filij Sedeur.

36 Die quinto princeps filiorum Simeon, Salamiel filius Suriſaddai,

37 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

38 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

39 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

40 Hircúmque pro peccato:

41 Et in hoſtias pacificorũ boves duos, arietes D
quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Salamiel filij Suriſaddai.

42 Die ſexto princeps filiorum Gad, Eliaſaph filius Duel,

43 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

44 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

45 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

46 Hircúmque pro peccato:

47 Et in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Eliaſaph filij Duel.

48 Die ſeptimo princeps filiorum Ephraim, Eliſama filius Ammiud,

49 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

50 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

51 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

52 Hircúmque pro peccato: E

53 Et in hoſtias pacificorum, boves, duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Eliſama filii Ammiud

54 Die octavo princeps filiorum Manaſſe, Gamaliel filius Phadaſſur,

55 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

56 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

57 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

58 Hircúmque pro peccato:

59 Et in hoſtias pacificorũ boves duos, arietes quinque, hircos quinq; agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Gamaliel filij Phadaſſur.

60 Die nono princeps filiorum Benjamin, Abidan filius Gedeonis,

61 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

62 Et mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

63 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

F 64 Hircúmque pro peccato:
65 Et in hoſtias pacificorũ boves duos, arietes
quinque, hircos quinq;, agnos anniculos quinque.
hæc fuit oblatio Abidan filij Gedeonis.
66 Die decimo princeps filiorum Dan, Ahieſer
filius Ammiſaddai,
67 Obtulit acetabulum argenteum appendens
centum triginta ſiclos, phialam argenteam
habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus
Sanctuarij, utrumque plenum ſimila conſperſa
oleo in ſacrificium:
68 Mortariolum aureum appendens decem
ſiclos, plenum incenſo:
69 Bovem de armento, & arietem, &
agnum anniculum in holocauſtum:
70 Hircúmque pro peccato:
71 Et in hoſtias pacificorum boves duos,
arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos
quinque. hæc fuit oblatio Ahieſer filij
Ammiſaddai.
72 Die undecimo princeps filiorum Aſer,
Phegiel filius Ochran,
73 Obtulit acetabulum argenteum appendens
centum triginta ſiclos, phialam argenteam
habentem ſeptuaginta ſiclos, ad
pondus Sanctuarij, utrumque plenum ſimila
conſperſa oleo in ſacrificium:
74 Mortariolum aureum appendens decem
ſiclos, plenum incenſo:
75 Bovem de armento, & arietem, &
agnum anniculum in holocauſtum:
76 Hircúmque pro peccato:
77 Et in hoſtias pacificorum boves duos,
arietes quinq; hircos quinque, agnos anniculos
quinque. hæc fuit oblatio Phegiel filij Ochran.
78 Die duodecimo princeps filiorum Nephthali,
Ahira filius Enan,
79 Obtulit acetabulum argenteum appendens
centum triginta ſiclos, phialam argenteam
habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus
Sanctuarij, utrumque plenum ſimila oleo con-
G ſperſa in ſacrificium:
80 Mortariolum aureum appendens decem
ſiclos, plenum incenſo:
81 Bovem de armento, & arietem, & agnum
anniculum in holocauſtum:
82 Hircúmque pro peccato:
83 Et in hoſtias pacificorum boves duos, arietes
quinque, hircos quinque, agnos anniculos
quinque. hæc fuit oblatio Ahira filij Enan.
84 Hæc in dedicatione altaris oblata ſunt à
principibus Iſraël, in die qua conſecratum eſt.
acetabula argentea duodecim: phialæ argenteæ
duodecim: mortariola aurea duodecim:
85 Ita ut centum triginta ſiclos argenti haberet
unum acetabulum, & ſeptuaginta ſiclos
haberet una phiala: id eſt, in commune vaſorum
omnium ex argento ſicli duo millia quadringenti,
pondere Sanctuarij.
86 Mortariola aurea duodecim plena incenſo,
denos ſiclos appendentia pondere Sanctuarij:
id eſt, ſimul auri ſicli centum viginti:
87 Boves de armento in holocauſtum duodecim,
arietes duodecim, agni anniculi duodecim,
& libamenta eorum: hirci duodecim
pro peccato.
88 In hoſtias pacificorum, boves viginti
quattuor, arietes ſexaginta, hirci ſexaginta, agni
anniculi ſexaginta. Hæc oblata ſunt in dedicatione
altaris, quando unctum eſt.
89 Cúmque ingrederetur Moyſes tabernaculum
fœderis, ut conſuleret oraculum, audiebat
vocem loquentis ad ſe de propitiatorio
quod erat ſuper arcam teſtimonij inter duos
Cherubim, unde & loquebatur ei.

CAPUT VIII.

Candelabri & lucernarum locus, ſitus, materia, ac forma: ortúſque & conſecratio Levitarum.

1 LOcutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens: A
2 Loquere Aaron, & dices ad eum:
Cùm poſueris ſeptem lucernas, candelabrum
in auſtrali parte erigatur. Hoc igitur præcipe
ut lucernæ contra boream è regione reſpiciant
ad menſam panum propoſitionis, contra eam
partem, quam candelabrum reſpicit, lucere
debebunt.
3 Fecítque Aaron, & impoſuit lucernas ſuper
candelabrum, ut præceperat Dñs Moyſi.
4 Hæc autem erat factura candelabri, ex auro
ductili, tam medius ſtipes, quàm cuncta
quæ ex utroque calamorum latere naſcebantur:
juxta exemplum quod oſtendit Dominus
Moyſi, ita operatus eſt candelabrum:
5 Et locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
6 Tolle Levitas de medio filiorum Iſraël, &
purificabis eos B
7 Juxta hunc ritum: Aſpergantur aqua luſtrationis,
& radant omnes pilos carnis ſuæ.
Cúmque laverint veſtimenta ſua, & mundati
fuerint,
8 Tollent bovem de armentis, & libamentum
ejus ſimilam oleo conſperſam: bovem autem
alterum de armento tu accipies pro peccato:
9 Et applicabis Levitas coram tabernaculo
fœderis, convocata omni multitudine filiorum
Iſraël.
10 Cúmque Levitæ fuerint coram Domino,
ponent filij Iſraël manus ſuas ſuper eos.
11 Et offeret Aaron Levitas, munus in conſpectu
Domini à filiis Iſraël, ut ſerviant in miniſterio
ejus.
12 Levitæ quoque ponent manus ſuas ſuper
capita boum, è quibus unum facies pro
peccato, & alterum in holocauſtum Domini,
ut depreceris pro eis.
13 Statuéſque Levitas in conſpectu Aaron &
filiorum ejus, & conſecrabis oblatos Domino, C
14 Ac ſeparabis de medio filiorum Iſraël, ut
ſint mei.
15 Et poſteà ingredientur tabernaculum fœderis
ut ſerviant mihi. Sicque purificabis & conſecrabis
eos in oblationem Domini: quoniam * Exo.
dono donati ſunt mihi à filiis Iſraël. 13.a.2.
16 * Pro primogenitis quæ aperiunt omnem Sup. 3.
vulvam in Iſraël, accepi eos. b.13.
Luc. 2.
17 Mea ſunt enim omnia primogenita filiorum c. 23.
rum

rum Iſraël, tam ex hominibus quàm ex jumentis. Ex die quo percuſſi omne primogenitum in Terra Ægypti, ſanctificavi eos mihi:

18 Et tuli Levitas pro cunctis primogenitis filiorum Iſraël:

19 Tradidíque eos dono Aaron & filiis ejus de medio populi, ut ſerviant mihi pro Iſraël in tabernaculo fœderis, & orent pro eis, ne ſit in populo plaga, ſi auſi fuerint accedere ad Sanctuarium.

D 20 Fecerúntque Moyſes & Aaron & omnis multitudo filiorum Iſraël ſuper Levitis quæ præceperat Dominus Moyſi:

21 Purificatíque ſunt, & laverunt veſtimenta ſua. Elevavítque eos Aaron in conſpectu Domini, & oravit pro eis,

22 Ut purificati ingrederentur ad officia ſua in tabernaculum fœderis coram Aaron & filiis ejus. Sicut præceperat Dominus Moyſi de Levitis, ita factum eſt.

23 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

24 Hæc eſt lex Levitarum: A viginti quinque annis & ſupra, ingredientur ut miniſtrent in tabernaculo fœderis.

25 Cúmque quinquageſimum annum ætatis impleverint, ſervire ceſſabunt:

26 Erúntque miniſtri fratrum ſuorum in tabernaculo fœderis, ut cuſtodiant quæ ſibi fuerint commendata, opera autem ipſa non faciant. Sic diſpones Levitis in cuſtodiis ſuis.

CAPUT IX.

Quo tempore debeant mundi Phaſe celebrare, & quo immundi: nubes tabernaculum operiens per diem columna nubis, per noctem ut ſpecies ignis ducit exercitum totis 40. annis

A 1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen in deſerto Sinai, anno ſecundo poſtquã egreſſi ſunt de Terra Ægypti, menſe primo, dicens:

2 * Faciant filii Iſraël Phaſe in tempore ſuo, — * Exod. 12. a. 3.

3 Quartadecima die menſis hujus ad veſperam, juxta omnes ceremonias & juſtificationes ejus.

4 Præcepítque Moyſes filiis Iſraël ut facerent Phaſe.

5 Qui fecerunt tempore ſuo: quartadecima die menſis ad veſperam, in monte Sinai. Juxta omnia quæ mandaverat Dominus Moyſi, fecerunt filii Iſraël.

6 Ecce autem quidam immundi ſuper anima hominis, qui non poterant facere Phaſe in die illo, accedentes ad Moyſen & Aaron,

B 7 Dixerunt eis: Immundi ſumus ſuper anima hominis. quare fraudamur ut non valeamus oblationem offerre Domino in tempore ſuo inter filios Iſraël?

8 Quibus reſpondit Moyſes: State ut conſulam quid præcipiat Dominus de vobis.

9 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

10 Loquere filiis Iſraël: Homo qui fuerit immundus ſuper anima, ſive in via procul in gente veſtra, faciat Phaſe Domino

11 In menſe ſecundo, quartadecima die menſis ad veſperam: cum azymis & lactucis agreſtibus comedent illud:

12 Non relinquent ex eo quidpiam uſque manè, * & os ejus non confringent, omnem ritum Phaſe obſervabunt. — * Exod. 12. g 46. Joan. 19. g. 36.

13 Si quis autem & mundus eſt, & in itinere non fuit, & tamen non fecit Phaſe, exterminabitur anima illa de populis ſuis, quia ſacrificium Domino non obtulit tempore ſuo: peccatum ſuum ipſe portabit. C

14 Peregrinus quoque & advena ſi fuerint apud vos, facient phaſe Domino juxta ceremonias & juſtificationes ejus. Præceptum idem erit apud vos tam advenæ quàm indigenæ.

15 * Igitur die qua erectum eſt tabernaculum, operuit illud nubes. A veſpere autem ſuper tentorium erat quaſi ſpecies ignis uſque manè. — * Exod. 40. b. 16. d 32. Sup. 7. a. 1.

16 Sic fiebat jugiter: per diem operiebat illud nubes, & per noctem quaſi ſpecies ignis.

17 Cúmque ablata fuiſſet nubes quæ tabernaculum protegebat, tunc proficiſcebantur filii Iſraël: & in loco ubi ſtetiſſet nubes, ibi caſtrametabantur.

18 Ad imperium Domini proficiſcebantur, & ad imperium illius figebant tabernaculum. * Cunctis diebus quibus ſtabat nubes ſuper tabernaculum, manebant in eodem loco: — * 1. Cor. 10. a. 1.

D 19 Et ſi eveniſſet ut multo tempore maneret ſuper illud, erant filii Iſraël in excubiis Domini, & non proficiſcebantur

20 Quot diebus fuiſſet nubes ſuper tabernaculum. Ad imperium Domini erigebant tentoria, & ad imperium illius deponebant.

21 Si fuiſſet nubes à veſpere uſque manè, & ſtatim diluculo tabernaculum reliquiſſet, proficiſcebantur: & ſi poſt diem & noctem receſſiſſet, diſſipabant tentoria.

22 Si verò biduo aut uno menſe vel longiori tempore fuiſſet ſuper tabernaculum, manebant filii Iſraël in eodem loco, & non proficiſcebantur: ſtatim autem ut receſſiſſet, movebãt caſtra.

23 Per verbum Domini figebant tentoria, & per verbum illius proficiſcebantur: eróntque in excubiis Domini juxta imperium ejus per manum Moyſi.

CAPUT X.

Jubet Deus fieri duas tubas argenteas, docetque earum uſum: quo ordine mota ſint caſtra de deſerto Sinai: orat Moyſes cognatum Hobab ut cum ipſis proficiſcatur: & verba quæ loquebatur Moyſes cum elevaretur vel deponeretur arca.

1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: A

2 Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus convocare poſſis multitudinem quando movenda ſunt caſtra.

3 Cùmque increpueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad oſtium tabernaculi fœderis.

4 Si ſemel clangueris, venient ad te principes, & capita multitudinis Iſraël.

5 Si autem prolixior atque conciſus clangor increpuerit, movebunt caſtra primi qui ſunt ad orientalem plagam.

6 In ſecundo autem ſonitu & pari ululatu tubæ, elevabunt tentoria qui habitant ad meridiem.

diem. & juxta hunc modum reliqui facient, ululantibus tubis in profectionem.

7 Quando autem congregandus eſt populus, ſimplex tubarum clangor erit, & non conciſè ululabunt.

8 Filij autem Aaron ſacerdotes clangent tubis: eritque hoc legitimum ſempiternum in generationibus veſtris.

B 9 Si exieritis ad bellum de terra veſtra contra hoſtes, qui dimicant adverſum vos, clangetis ululantibus tubis, & erit recordatio veſtri coram Domino Deo veſtro, ut eruamini de manibus inimicorum veſtrorum.

10 Si quando habebitis epulum, & dies feſtos, & calēdas, canetis tubis ſuper holocauſtis, & pacificis victimis, ut ſint vobis in recordationem Dei veſtri. ego Dominus Deus veſter.

11 Anno ſecundo, menſe ſecundo, vigeſima die menſis, elevata eſt nubes de tabernaculo fœderis:

12 Profectíque ſunt filij Iſraël per turmas ſuas de deſerto Sinaï, & recubuit nubes in ſolitudine Pharan:

13 Moverúntque caſtra primi juxta imperium Domini in manu Moyſi.

* Sup.1. b.7. 14 * Filij Juda per turmas ſuas: quorum princeps erat Nahaſſon filius Aminadab.

15 In tribu filiorum Iſſachar fuit princeps Nathanaël filius Suar.

16 In tribu Zabulon erat princeps Eliab filius Helon.

17 Depoſitúmque eſt tabernaculum, quod portantes egreſſi ſunt filij Gerſon & Merari.

18 Profectíque ſunt & filij Ruben, per turmas & ordinem ſuum: quorum princeps erat Heliſur filius Sedeur.

C 19 In tribu autem filiorum Simeon, princeps fuit Salamiel filius Suriſaddai.

20 Porrò in tribu Gad erat princeps Eliaſaph filius Duel.

21 Profectíque ſunt & Caathitæ portantes Sanctuarium. Tamdiu tabernaculum portabatur, donec venient ad erectionis locum.

22 Moverunt caſtra & filij Ephraim per turmas ſuas, in quorum exercitu princeps erat Eliſama filius Ammiud.

23 In tribu autem filiorum Manaſſe princepsfuit Gamaliel filius Phadaſſur.

24 Et in tribu Benjamin erat dux Abidan filius Gedeonis.

25 Noviſſimi caſtrorum omnium profecti ſunt filij Dan per turmas ſuas, in quorum exercitu princeps fuit Ahiezer filius Ammiſaddai.

26 In tribu autem filiorum Aſer erat princeps Phegiel filius Ochran.

27 Et in tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan.

28 Hæc ſunt caſtra, & profectiones filiorum Iſraël per turmas ſuas quando egrediebantur.

29 Dixítque Moyſes Hobab filio Raguel Madianitæ, cognato ſuo: Proficiſcimur ad locum, quem Dominus daturus eſt nobis: veni nobiſcum, ut benefaciamus tibi: quia Dominus bona promiſit Iſraël.

30 Cui ille reſpondit: Non vadam tecum, ſed revertar in terram meam in qua natus ſum. D

31 Et ille: Noli, inquit, nos relinquere: tu enim noſti in quibus locis per deſertum caſtra ponere debeamus, & eris ductor noſter.

32 Cúmque nobiſcum veneris, quidquid optimum fuerit ex opibus, quas nobis traditurus eſt Dominus, dabimus tibi.

33 Profecti ſunt ergo de Monte Domini viam trium dierū, arcáque fœderis Dñi præcedebat eos, per dies tres providens caſtrorum locum.

34 Nubes quoque Domini ſuper eos erat per diem cùm incederent.

35 Cúmque elevaretur arca, dicebat Moyſes: * Surge Domine, & diſſipentur inimici tui, & fugiant qui oderunt te, à facie tua. * Pſ.67. a.2.

36 Cùm autem deponeretur, aiebat: Revertere Domine ad multitudinem exercitus Iſraël.

Caput XI.

Murmurant Hebræi primum ex defatigatione: deinde petunt carnes, cepas, ollas Ægypti: turbatoque Moyſi ſpiritu, Deus illius onus in ſeptuaginta ſeniores partitur, qui omnes prophetant; dantur coturnices, puniturque populus propter carnium concupiſcentiam

1 INtereà ortum eſt * murmur populi, quaſi dolentium pro labore, contra Dominum. Quod cùm audiſſet Dominus, iratus eſt. Et * accenſus in eos ignis Domini devoravit extremam caſtrorum partem. A * Pſ.77. c.19. 1.Cor. 10.c.10. * Pſ.77. c.21.

2 Cúmque clamaſſet populus ad Moyſen, oravit Moyſes ad Dñm, & abſorptus eſt ignis.

3 Vocavítque nomen loci illius, Incenſio: eò quòd incenſus fuiſſet contra eos ignis Dñi.

4 Vulgus quippe promiſcuum, quod aſcenderat cum eis, flagravit deſiderio, ſedens & flens, junctis ſibi pariter filiis Iſraël, & ait: * Quis dabit nobis ad veſcendum carnes? * 1.Cor. 10 a.3.

5 Recordamur piſcium quos comedebamus in Ægypto gratis: in mentē nobis veniunt cucumeres, & pepones, porríque & cepe, & allia.

6 Anima noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri niſi Man. B

7 * Erat autem Man quaſi ſemen coriandri, coloris bdellij. * Exod. 16.d.14. Pſ.77.

8 Circuibátque populus, & colligens illud, frangebat mola, ſive terebat in mortario, coquens in olla, & faciens ex eo tortulas ſaporis quaſi panis oleati. c.24 Sap.16. c.20. Joan.6. d.31.

9 Cúmque deſcenderet nocte ſuper caſtra nos, deſcendebat pariter & Man.

10 Audivit ergo Moyſes flentem populum per familias, ſingulos per oſtia tentorij ſui. Iratúſque eſt furor Domini valdè: ſed & Moyſi intoleranda res viſa eſt.

11 Et ait ad Dominum: Cur afflixiſti ſervum tuum? quare non invenio gratiam coram te: & cur impoſuiſti pondus univerſi populi hujus ſuper me?

12 Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in ſinu tuo ſicut portare ſolet nutrix infantulum, & defer in terram, pro qua juraſti patribus eorum? C

13 Unde

13 Unde mihi carnes ut dem tantæ multi-
tudini? flent contra me, dicentes: Da nobis
carnes ut comedamus.
14 Non poſſum ſolus ſuſtinere omnem hunc
populum, quia gravis eſt mihi.
15 Sin aliter tibi videtur, obſecro ut inter-
ficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis,
ne tantis afficiar malis.
16 Et dixit Dominus ad Moyſen: Congre-
ga mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſraël,
quos tu noſti quòd ſenes populi ſint ac magi-
ſtri: & duces eos ad oſtium tabernaculi fœde-
ris, faciéſque ibi ſtare tecum,
D 17 Ut deſcendam & loquar tibi: & aufe-
ram de ſpiritu tuo, tradámq; eis, ut ſuſtentent
tecum onus populi, & non tu ſolus graveris.
18 Populo quoque dices: Sanctificamini:
cras comedetis carnes, ego enim audivi vos di-
cere: Quis dabit nobis eſcas carnium? benè
nobis erat in Ægypto. Ut det vobis Dominus
carnes, & comedatis:
19 Non uno die, nec duobus, vel quinque
aut decem, nec viginti quidem,
20 Sed uſque ad menſem dierum, donec
exeat per nares veſtras, & vertatur in nauſeam,
eò quod repuleritis Dominum, qui in medio
veſtri eſt, & fleveritis coram eo, dicentes:
Quare egreſſi ſumus ex Ægypto?
E 21 Et ait Moyſes: Sexcenta millia peditum
hujus populi ſunt, & tu dicis: Dabo eis eſum
carnium menſe integro?
* Joan. 6. b. 10. 22 * Numquid ovium & boum multitudo
cædetur, ut poſſit ſufficere ad cibum? vel om-
nes piſces maris in unum congregabuntur, ut
eos ſatient?
* Iſai. 59. a. 1. 23 Cui reſpondit Dominus: * Numquid
manus Domini invalida eſt? Jam nunc videbis
utrùm meus ſermo opere compleatur.
24 Venit igitur Moyſes, & narravit populo
verba Dñi, congregans ſeptuaginta viros de ſe-
nibus Iſraël, quos ſtare fecit circa tabernaculũ.
F 25 Deſcendítque Dominus per nubem, &
locutus eſt ad eum auferens de ſpiritu qui erat
in Moyſe, & dans ſeptuaginta viris. Cùmque
requieviſſet in eis Spiritus, prophetaverunt, nec
ultrà ceſſaverunt.
26 Remanſerant autem in caſtris duo viri,
quorum unus vocabatur Eldad, & alter Medad,
ſuper quos requievit ſpiritus. Nam & ipſi deſ-
cripti fuerant, & non exierant ad tabernaculũ.
27 Cúmque prophetarent in caſtris, cucur-
rit puer, & nuntiavit Moyſi, dicens: Eldad &
Medad prophetant in caſtris.
28 Statim Joſue filius Num, Miniſter Moy-
ſi, & electus è pluribus, ait: Domine mi Moy-
ſes prohibe eos.
29 At ille: Quid, inquit, æmularis pro me?
quis tribuat ut omnis populus prophetet, &
det eis Dominus Spiritum ſuum?
G 30 Reverſúſque eſt Moyſes, & majores
natu Iſraël in caſtra.
* Pſ. 77. c. 26. 27. 31 * Ventus autem egrediens à Domino, ar-
reptans trans mare coturnices detulit, & de-
miſit in caſtra itinere quantum uno die confici
poteſt, ex omni parte caſtrorum per circuitum,
volabántque in aëre duobus cubitis altitudine
ſuper terram.
32 Surgens ergo populus toto die illo, &
nocte, ac die altero, congregavit coturnicum,
qui parum, decem coros: & ſiccaverunt eas
per gyrum caſtrorum:
33 * Adhuc carnes erant in dentibus eo- * Pſ. 77. d. 30.
rum, nec defecerat hujuſcemodi cibus: & ecce
furor Domini concitatus in populum, percuſ-
ſit eum plaga magna nimis.
34 Vocatúſque eſt ille locus, Sepulchra
concupiſcentiæ: ibi enim ſepelierunt popu-
lum qui deſideraverat. Egreſſi autem de Se-
pulchris concupiſcentiæ, venerunt in Haſe-
roth & manſerunt ibi.

CAPUT XII.

Aaron & Maria in mitiſſimum Moyſen murmurant, apud quos Deus Moyſen laudat à familiaritate erga Dominum. Maria lepra percuſſa & ſeptem diebus à populo ſeparata, ſanitati reſtituitur, orante pro ea Moyſe.

1 LOcutáque eſt Maria & Aaron contra A
Moyſen propter uxorẽ ejus Æthiopiſſam,
2 Et dixerunt: Num per ſolum Moyſen lo-
cutus eſt Dominus? nónne & nobis ſimiliter eſt
locutus? Quod cùm audiſſet Dominus,
3 (Erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſuper
omnes homines qui morabantur in terra)
4 Statim locutus eſt ad eum, & ad Aaron & B
Mariam: Egredimini vos tantùm tres ad taber-
naculum fœderis. Cúmque fuiſſent egreſſi,
5 Deſcendit Dominus in columna nubis,
& ſtetit in introitu tabernaculi vocans Aaron
& Mariam. Qui cùm iſſent,
6 Dixit ad eos: Audite ſermones meos: Si
quis fuerit inter vos propheta Dñi, in viſione
apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum.
7 At non talis ſervus meus Moyſes, * qui in C
omni domo mea fideliſſimus eſt: * Heb. 3. a. 2.
8 * Ore enim ad os loquor ei: & palàm, & * Exod. 33. 6. 11.
non per ænigmata & figuras Dñm videt. Quare
ergo non timuiſtis detrahere ſervo meo Moyſi?
9 Iratúſque contra eos, abiit:
10 Nubes quoque receſſit quæ erat ſuper
tabernaculum: & ecce Maria apparuit candens
lepra quaſi nix. Cúmque reſpexiſſet eam Aaron
& vidiſſet perfuſam lepra,
11 Ait ad Moyſen: Obſecro domine mi,
ne imponas nobis hoc peccatum quod ſtultè
commiſimus,
12 Ne fiat hæc quaſi mortua, & ut abort-
vum quod projicitur de vulva matris ſuæ. ecce
jam medium carnis ejus devoratum eſt à lepra.
13 Clamavítque Moyſes ad Dominum,
dicens: Deus, obſecro, ſana eam.
14 Cui reſpondit Dominus: Si pater ejus
ſpuiſſet in faciem illius, nonne debuerat ſaltem
ſeptem diebus rubore ſuffundi? Separetur ſep-
tem diebus extra caſtra, & poſteà revocabitur.
15 Excluſa eſt itaque Maria extra caſtra ſe-
ptem diebus: & populus non eſt motus de lo-
co illo, donec revocata eſt Maria.

CAPUT XIII.

Miſſi à Moyſe 12 exploratores ad conſiderandam terram promiſſionis, palmitem cum botro aliiſque fructibus in fertilitatis ſignum poſt 40 dies referunt; qui tamen univerſi, præter Caleb & Ioſue, murmur in populo concitant.

A 1 PRofectúſque eſt populus de Haſeroth,
fixis tentoriis in deſerto Pharan.
2 Ibíque locutus eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
3 Mitte viros, qui conſiderent Terram Chanaan, quam daturus ſum filiis Iſraël, ſingulos
de ſingulis tribubus, ex principibus.
4 Fecit Moyſes quod Dominus imperaverat, de deſerto Pharan mittens principes viros,
quorum iſta ſunt nomina.
B 5 De tribu Ruben, Sammua filium Zechur.
6 De tribu Simeon, Saphat filium Huri.
7 De tribu Juda, Caleb filium Jephone.
8 De tribu Iſſachar, Igal filium Joſeph.
9 De tribu Ephraim, Oſee filium Nun.
10 De tribu Benjamin, Phalti filiũ Raphu.
11 De tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi.
12 De tribu Joſeph, ſceptri Manaſſe, Gaddi
filium Suſi.
13 De tribu Dan, Ammiel filium Gemalli.
14 De tribu Aſer, Sthur filium Michaël.
15 De tribu Nephthali, Nahabi filiũ Vapſi.
16 De tribu Gad, Guel filium Machi.
17 Hæc ſunt nomina virorum quos miſit
C Moyſes ad conſiderandam Terram: vocavítque Oſee filium Nun, Joſue.
18 Miſit ergo eos Moyſes ad conſiderandam Terram Chanaan, & dixit ad eos: Aſcendite per meridianam plagam. Cúmque veneritis ad montes,
19 Conſiderate Terram, qualis ſit: & populum qui habitator eſt ejus, utrùm fortis ſit
an infirmus: ſi pauci numero an plures:
20 Ipſa terra bona an mala: urbes quales,
muratæ an abſque muris:
21 Humus, pinguis an ſterilis, nemoroſa an
abſque arboribus. Confortamini, & afferte nobis de fructibus Terræ. Erat autem tempus
quando jam præcoquæ uvæ veſci poſſunt.
D 22 Cúmque aſcendiſſent, exploraverunt
Terram à deſerto Sin, uſque Rohob intrantibus Emath.
23 Aſcenderúntque ad meridiem, & venerunt in Hebron, ubi erant Achiman & Siſai &
Tholmai filij Enac. nam Hebron ſeptem annis ante Tanim urbem Ægypti condita eſt.
24 Pergentéſque uſque ad Torrentem bo-
Deut. 1. d. 24. tri, abſciderunt palmitem cum uva ſua, quem portaverunt in vecte duo viri. De malis quoque granatis & de ficis loci illius tulerunt:
E 25 Qui appellatus eſt Nehelescol, id eſt,
Torrens botri, eò quòd botrum portaſſent inde filij Iſraël.
26 Reverſíque exploratores Terræ poſt
quadraginta dies, omni regione circuita,
27 Venerunt ad Moyſen & Aaron & ad omnem cœtum filiorum Iſraël in deſertum Pharan, quod eſt in Cades. Locutíque eis &
omni multitudini oſtenderunt fructus Terræ: F
28 Et narraverunt, dicentes: Venimus in
Terram, ad quam miſiſti nos, quæ re vera fluit
lacte & melle, ut ex his fructibus cognoſci
poteſt:
29 Sed cultores fortiſſimos habet, & urbes
grãdes atq; muratas. Stirpem Enac vidimus ibi.
30 Amalec habitat in meridie, Hethæus &
Jebuſæus & Amorrhæus in montanis: Chananæus verò moratur juxta mare & circa fluenta Jordanis.
31 Inter hæc Caleb compeſcens murmur
populi, qui oriebatur contra Moyſen, ait: Aſcendamus, & poſſideamus Terram, quoniam
poterimus obtinere eam.
32 Alij vero, qui fuerant cum eo, dicebant: G
Nequaquam ad hunc populum valemus aſcendere, quia fortior nobis eſt.
33 Detraxerúntque Terræ, quam inſpexerant, apud filios Iſraël, dicentes: Terra, quam
luſtravimus, devorat habitatores ſuos: populus,
quem aſpeximus, proceræ ſtaturæ eſt.
34 Ibi vidimus monſtra quædam filiorum
Enac de genere giganteo: quibus comparati,
quaſi locuſtæ videbamur.

CAPUT XIV.

Murmur populi, auditis exploratoribus. fruſtra ſedare conantur Joſue & Caleb: iratum Dominum placat Moyſes: omnes morti in deſerto addicuntur præter Caleb & Ioſue, & pugnantes Iſraëlitæ contra Domini voluntatem caduntur ab hoſtibus.

1 IGitur vociferans omnis turba flevit nocte A
illa.
2 Et murmurati ſunt contra Moyſen & Aaron cuncti filij Iſraël, dicentes:
3 Utinam mortui eſſemus in Ægypto: &
in hac vaſta ſolitudine utinam pereamus, &
non inducat nos Dominus in Terram iſtam,
ne cadamus gladio, & uxores, ac liberi noſtri
ducantur captivi. Nónne melius eſt reverti in
Ægyptum?
4 Dixerúntque alter ad alterum: Conſtituamus nobis ducem, & revertamur in Ægyptũ.
5 Quo audito Moyſes & Aaron ceciderunt
proni in terram coram omni multitudine filiorum Iſraël.
6 * At verò Joſue filius Nun, & Caleb filius Eccli. 46. 6 91. Machab. 2. f. 55. 56.
Jephone, qui & ipſi luſtraverant terram, ſciderunt veſtimenta ſua,
7 Et ad omnem multitudinem filiorum Iſraël locuti ſunt: Terra, quam circuivimus, B
valdè bona eſt.
8 Si propitius fuerit Dñs, inducet nos in eam,
& tradet humum lacte & melle manantem.
9 Nolite rebelles eſſe contra Dominum: neque timeatis populum Terræ hujus, quia ſicut
panem ita eos poſſumus devorare. receſſit ab
eis omne præſidium: Dominus nobiſcum eſt,
nolite metuere.
10 Cúmque clamaret omnis multitudo, &
lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria
Dñi ſuper tectum fœderis cunctis filiis Iſraël.
11 Et dixit Dominus ad Moyſen: Uſquequò
detrahet mihi populus iſte? Quouſque non credent

dent mihi, in omnibus ſignis quæ feci corã eis?
12 Feriam igitur eos peſtilentia, atque con-
ſumam: te autem faciam principem ſuper gen-
tem magnam, & fortiorem quàm hæc eſt.
13 Et ait Moyſes ad Dominum: Ut au-
diant Ægyptij, de quorum medio eduxiſti
populum iſtum,
C 14 Et habitatores Terræ hujus, qui audie-
runt quòd tu Domine in populo iſto ſis, & fa-
* Exod. 13. d. 21. cie videaris ad faciem. * Et nubes tua protegat
illos, & in columna nubis præcedas eos per
diem, & in columna ignis per noctem:
15 Quòd occideris tantam multitudinem
quaſi unum hominem, & dicant:
16 Non poterat introducere populum in
* Exod 32. f. 28. terram, pro qua juraverat: * idcircò occidit
eos in ſolitudine.
* Pſal. 102. b. 8. 17 Magnificetur ergo fortitudo Domini
ſicut juraſti, dicens:
* Eccl. 34. a. 7. 18 * Dominus patiens & multæ miſericor-
diæ, auferens iniquitatem & ſcelera, nullúm-
* Exod. 20. a. 5. que innoxium derelinquens, qui * viſitas pec-
cata patrum in filios in tertiam & quartam ge-
nerationem.
19 Dimitte, obſecro, peccatum populi hu-
jus ſecundùm magnitudinem miſericordiæ
tuæ, ſicut propitius fuiſti egredientibus de
Ægypto uſque ad locum iſtum.
D 20 Dixítque Dominus: Dimiſi juxta ver-
bum tuum.
21 Vivo ego: & implebitur gloria Domini
univerſa terra.
22 Attamen omnes homines qui viderunt
majeſtatem meam, & ſigna quæ feci in Ægy-
pto & in ſolitudine, & tentaverunt me jam per
decem vices, nec obedierunt voci meæ,
* Deut. 1. f. 35. 23 * Non videbunt Terram pro qua juravi
patribus eorum, nec quiſquam ex illis qui de-
traxit mihi, intuebitur eam.
* Joſ. 14. b. 6. 24 * Servum meum Caleb, qui plenus alio
ſpiritu ſecutus eſt me, inducam in terram hanc,
quam circuivit: & ſemen ejus poſſidebit eam.
E 25 Quoniam Amalecites & Chananæus ha-
bitant in vallibus. Cras movete caſtra, & rever-
timini in ſolitudinem per viam Maris rubri.
26 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen &
Aaron, dicens:
27 Uſquequò multitudo hæc peſſima mur-
murat cõtra me? querelas filiorũ Iſraël audivi.
28 Dic ergo eis: Vivo ego, ait Dominus: ſi-
cut locuti eſtis audiente me, ſic faciam vobis.
* Pſ. 105. d. 26. 29 * In ſolitudine hac jacebunt cadavera
veſtra. Omnes qui numerati eſtis à viginti an-
nis & ſupra, & murmuraſtis contra me,
* Deut. 1. f. 35. 30 * Non intrabitis Terram, ſuper quam le-
vavi manum meam ut habitare vos facerem,
præter Caleb filium Jephone, & Joſue filium
Nun.
31 Parvulos autem veſtros, de quibus dixi-
ſtis quòd prædæ hoſtibus forent, introducam:
ut videant Terram, quæ vobis diſplicuit.
32 Veſtra cadavera jacebunt in ſolitudine.
33 Filij veſtri erũt vagi in deſerto annis qua-
draginta, & portabunt fornicationem veſtram,
donec conſumantur cadavera patrum in de-
ſerto,
34 Juxta numerum quadraginta dierum, qui- F
bus conſideraſtis Terram: * annus pro die im- * Ezech. 4. b. 6.
putabitur. * Et quadraginta annis recipietis * Pſ. 94. b. 10.
iniquitates veſtras, & ſcietis ultionem meam:
35 Quoniam ſicut locutus ſum, ita faciam
omni multitudini huic peſſimæ, quæ conſur-
rexit adverſum me: in ſolitudine hac deficiet,
& morietur.
36 * Igitur omnes viri, quos miſerat Moyſes * 1. Cor. 10. c. 10.
ad contẽplandam Terram, & qui reverſi mur- Heb. 3. d. 17.
murare fecerant contra eum omnem multitu- Jud.
dinem, detrahentes Terræ quòd eſſet mala, b. 5.
37 Mortui ſunt atque percuſſi in conſpe-
ctu Domini.
38 Joſue autem filius Nun, & Caleb filius
Jephone, vixerunt ex omnibus qui perrexerant
ad conſiderandam Terram.
39 Locutúſq; eſt Moyſes univerſa verba hæc G
ad omnes filios Iſraël, & luxit populus nimis.
40 Et ecce manè primo ſurgentes aſcende-
runt verticem montis, atque dixerunt: Parati
ſumus aſcendere ad locum, de quo Dominus
locutus eſt: quia peccavimus.
41 Quibus Moyſes: Cur, inquit, tranſgre-
dimini verbum Domini, quod vobis non cedet
in proſperum?
42 * Nolite aſcendere: non enim eſt Dñs * Deut. 1. g. 42.
vobiſcum: ne corruatis coram inimicis veſtris.
43 Amalecites & Chananæus ante vos ſunt,
quorũ gladio corruetis, eò quòd nolueritis ac-
quieſcere Domino, nec erit Dñs vobiſcum.
44 At illi contenebrati aſcenderunt in verti-
cem montis. Arca autem teſtamenti Domini
& Moyſes non receſſerunt de caſtris.
45 Deſcendítque Amalecites & Chananæus,
qui habitabat in monte: & percutiens eos atq;
concidens, perſecutus eſt eos uſque Horma.

CAPUT XV.

Quæ libamenta ingreſſis terram offerenda ſint, ac primitiæ ſeparandæ: pœna peccati per ignorantiam aut ſuperbiam commiſſi: lapidatur qui Sabbato ligna collegit: fimbriæ ac vittæ ab Hebræis per quattuor angulos palliorum ponendæ, quæ moneant eos legis Dei.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: A
2 Loquere ad filios Iſraël, & dices ad
eos: Cùm ingreſſi fueritis Terram habitationis
veſtræ, quam ego dabo vobis,
3 Et feceritis oblationem Domino in holo-
cauſtum, aut victimam, vota ſolventes, vel
ſponte offerentes munera, aut in ſollemnitati-
bus veſtris adolentes odorem ſuavitatis Domi-
no, de bobus ſive de ovibus:
4 Offeret quicumque immolaverit victi-
mam, ſacrificium ſimilæ, decimam partem
ephi, conſperſæ oleo, quod menſuram habebit
quartam partem hin:
5 Et vinum ad liba fundenda ejuſdem men-
ſuræ dabit in holocauſtum ſive in victimam.
Per agnos ſingulos
6 Et arietes erit ſacrificium ſimilæ duarum

 decima-

decimarum, quæ conſperſa ſit oleo tertiæ par-
tis hin:
7 Et vinum ad libamentum tertiæ partis
ejuſdem menſuræ offeret in odorem ſuavitatis
Domino.
B 8 Quando verò de bobus feceris holocau-
ſtum aut hoſtiam, ut impleas votum vel paci-
ficas victimas,
9 Dabis per ſingulos boves ſimilæ tres de-
cimas conſperſæ oleo quod habeat medium
menſuræ hin:
10 Et vinum ad liba fundenda ejuſdem men-
ſuræ in oblationem ſuaviſſimi odoris Domino.
11 Sic facies
12 Per ſingulos boves & arietes & agnos &
hœdos.
13 Tam indigenæ quàm peregrini
14 Eodem ritu offerent ſacrificia.
15 Unum præceptum erit atque judicium
tam vobis quàm advenis terræ.
16 Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
17 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos:
18 Cùm veneritis in terrã quam dabo vobis,
19 Et comederitis de panibus regionis illius,
ſeparabitis primitias Domino.
20 De cibis veſtris. Sicut de areis primitias
ſeparatis,
21 Ita & de pulmentis dabitis primitiva
Domino.
22 Quòd ſi per ignorantiam prætererieritis
quidquam horum, quæ locutus eſt Dominus
ad Moyſen,
23 Et mandavit per eum ad vos, à die qua
cœpit jubere & ultrà,
C 24 Oblitáque fuerit facere multitudo: offeret
vitulum de armento, holocauſtum in odorem
ſuaviſſimum Dño, & ſacrificium ejus ac liba; ut
ceremoniæ poſtulant, hircúmque pro peccato:
25 Et rogabit ſacerdos pro omni multitu-
dine filiorum Iſraël: & dimittetur eis, quo-
niam non ſponte peccaverunt, nihilominus
offerentes incenſum Domino pro ſe & pro
peccato atque errore ſuo:
26 Et dimittetur univerſæ plebi filiorum Iſ-
raël, & advenis qui peregrinãtur inter eos: quo-
niam culpa eſt omnis populi per ignorantiam.
27 Quòd ſi anima una neſciens peccaverit,
offeret capram anniculam pro peccato ſuo:
28 Et deprecabitur pro ea ſacerdos, quod
inſcia peccaverit coram Domino: impetrabit-
que ei veniam, & dimittetur illi.
29 Tam indigenis quàm advenis una lex erit
omnium, qui peccaverint ignorantes.
30 Anima verò, quæ per ſuperbiam aliquid
commiſerit, ſive civis ſit ille, ſive peregrinus,
(quoniam adverſus Dominum rebellis fuit)
peribit de populo ſuo:
D 31 Verbum enim Domini contempſit, &
præceptum illius fecit irritum: idcircò dele-
bitur, & portabit iniquitatem ſuam.
32 Factum eſt autem, cùm eſſent filij Iſraël
in ſolitudine, & inveniſſent hominem colli-
gentem ligna in die Sabbati,
33 Obtulerunt eum Moyſi & Aaron & uni-
verſæ multitudini.
34 Qui recluſerunt eum in carcerem, neſ-
cientes quid ſuper eo facere deberent.
35 Dixitque Dominus ad Moyſen: Morte
moriatur homo iſte, obruat eum lapidibus om-
nis turba extra caſtra.
36 Cúmque eduxiſſent eum foras, obruerunt
lapidibus, & mortuus eſt: ſicut præceperat Dñs.
37 Dixit quoque Dominus ad Moyſen:
38 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos * ut * Deut. 22 b 12.
faciant ſibi fimbrias per angulos palliorum, po- Mat. 23.
nentes in eis vittas hyacinthinas: a. 5.
39 Quas cùm viderint, recordentur omnium
mandatorum Domini, nec ſequantur cogita-
tiones ſuas & oculos per res varias fornicantes,
40 Sed magis memores præceptorum Do-
mini faciant ea, ſintque ſancti Deo ſuo.
41 Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos
de Terra Ægypti, ut eſſem Deus veſter.

CAPUT XVI.

*Core, Dathan & Abiron ſeditionem movent con-
tra Moyſen & Aaron, ambiuntque principatum &
ſacerdotium, unde eos vivos terra abſorbet, & ignis
interficit 250 viros offerentes incenſum, & alios
14700. murmurantes conſumpſit incendium, quod
oratione ſua Aaron compeſcuit.*

1 ECce autem Core filius Iſaar, filij Caath, A
filij Levi, & Dathan atque Abiron filij
Eliab, Hon quoq; filius Pheleth de filiis Ruben,
2 Surrexerunt contra Moyſen, aliíque filio-
rum Iſraël ducenti quinquaginta viri proce-
res ſynagogæ, & qui tempore concilij per
nomina vocabantur.
3 * Cúmque ſtetiſſent adverſum Moyſen & * Eccli.
Aaron, dixerunt: Sufficiat vobis, quia omnis 45. c. 22.
multitudo ſanctorum eſt, & in ipſis eſt Domi- 1. Cor. 10 c. 10.
nus: Cur elevamini ſuper populum Domini? Juda 1.
4 Quod cùm audiſſet Moyſes, cecidit pro- b. 11.
nus in faciem:
5 Locutúſque ad Core & ad omnem multi-
tudinem: Manè, inquit, notum faciet Domi-
nus qui ad ſe pertineant, & ſanctos applicabit
ſibi: & quos elegerit, appropinquabunt ei.
6 Hoc igitur facite: Tollat unuſquiſque thu- B
ribula ſua, tu Core, & omne concilium tuum:
7 Et hauſto cras igne, ponite deſuper thy-
miama coram Domino: & quemcumque
elegerit, ipſe erit ſanctus: multùm erigimini
filij Levi.
8 Dixítque rurſum ad Core: Audite filij Levi.
9 Num parum vobis eſt, quòd ſeparavit vos
Deus Iſraël ab omni populo, & junxit ſibi, ut
ſervieris ei in cultu tabernaculi, & ſtaretis co-
ram frequentia populi, & miniſtraretis ei?
10 Idcircò ad ſe fecit accedere te & omnes
fratres tuos filios Levi, ut vobis etiam ſacerdo-
tium vindicetis,
11 Et omnis globus tuus ſtet contra Dñm?
quid eſt enim Aaron ut murmuretis contra eũ?
12 Miſit ergo Moyſes ut vocaret Dathan &
Abiron filios Eliab. Qui reſponderunt: Non
venimus.
13 Numquid parum eſt tibi quòd eduxiſti
nos

nos de terra, quæ lacte & melle manabat, ut oc-
cideres in deſerto, niſi & dominatus fueris
noſtri?
14 Reverà induxiſti nos in terram, quæ fluit
rivis lactis & mellis, & dediſti nobis poſſeſſio-
nes agrorum & vinearum. an & oculos no-
ſtros vis eruere? non venimus.
C 15 Iratúſque Moyſes valdè, ait ad Domi-
num: Ne reſpicias ſacrificia eorum: tu ſcis
quòd ne aſellum quidem umquam acceperim
ab eis, nec afflixerim quempiam eorum.
16 Dixítque ad Core: Tu & omnis con-
gregatio tua ſtate ſeorſum coram Domino, &
Aaron die craſtino ſeparatim.
17 Tollite ſinguli thuribula veſtra, & poni-
te ſuper ea incenſum, offerentes Domino du-
centa quinquaginta thuribula: Aaron quoque
teneat thuribulum ſuum.
18 Quod cùm feciſſent, ſtantibus Moyſe
& Aaron,
19 Et coacervaſſent adverſum eos omnem
multitudinem ad oſtium tabernaculi, apparuit
cunctis gloria Domini.
20 Locutúſq; Dñs ad Moyſen & Aaron, ait:
21 Separamini de medio congregationis
hujus, ut eos repentè diſperdam.
D 22 Qui ceciderunt proni in faciem, atque
dixerunt: Fortiſſime Deus ſpirituum univerſæ
carnis, num uno peccante, contra omnes ira
tua deſæviet?
23 Et ait Dominus ad Moyſen:
24 Præcipe univerſo populo ut ſeparetur
à tabernabulis Core, & Dathan & Abiron.
25 Surrexítq; Moyſes, & abiit ad Dathan &
Abiron: & ſequentibus eum ſenioribus Iſraël,
26 Dixit ad turbam: Recedite à taberna-
culis hominum impiorum, & nolite tangere
quæ ad eos pertinent, ne involvamini in pec-
catis eorum.
27 Cúmque receſſiſſent à tentoriis eorum
per circuitum, Dathan & Abiron egreſſi ſta-
bant in introitu papilionum ſuorum, cum
uxoribus & liberis, omníque frequentia.
28 Et ait Moyſes: In hoc ſcietis quòd Dñs
miſerit me ut facerem univerſa quæ cernitis,
& non ex proprio ea corde protulerim:
29 Si conſueta hominum morte interierint,
& viſitaverit eos plaga, qua & ceteri viſitari
ſolent, non miſit me Dominus:
E 30 Sin autem novam rem fecerit Dominus,
ut aperiens terra os ſuum degluttiat eos & om-
nia quæ ad illos pertinent, deſcenderíntque vi-
ventes in infernum, ſcietis quòd blaſphema-
verint Dominum.
* Deut. 11. 6. Pſ. 104. c. 17. 18. 31 * Confeſtim igitur ut ceſſavit loqui, di-
rupta eſt terra ſub pedibus eorum:
32 Et aperiens os ſuum, devoravit illos cum
tabernaculis ſuis & univerſa ſubſtantia eorum.
33 Deſcenderúntque vivi in infernũ operti
humo, & perierunt de medio multitudinis.
34 At verò omnis Iſraël, qui ſtabat per gy-
rum, fugit ad clamorem pereuntium, dicens:
Ne fortè & nos terra degluttiat.
35 Sed & ignis egreſſus à Domino, interfe-
cit ducentos quinquaginta viros, qui offere-
bant incenſum.
36 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
37 Præcipe Eleazaro filio Aaron ſacerdoti
ut tollat thuribula quæ jacent in incendio, &
ignem huc illúcque diſpergat: quoniam ſan-
ctificata ſunt
38 In mortibus peccatorum, producátque F
ea in laminas, & affigat altari, eò quo oblatum
ſit in eis incenſum Dño, & ſanctificata ſint, ut
cernant ea pro ſigno & monimento filij Iſraël.
39 Tulit ergo Eleazar ſacerdos thuribula
ænea, in quibus obtulerant hi quos incendium
devoravit, & produxit ea in laminas, affigens
altari:
40 Ut haberent poſteà filij Iſraël, quibus
commonerentur, ne quis accedat alienigena,
& qui non eſt de ſemine Aaron, ad offerendum
incenſum Domino, ne patiatur ſicut paſſus eſt
Core, & omnis congregatio ejus, loquente Do-
mino ad Moyſen.
41 Murmuravit autem omnis multitudo fi-
liorum Iſraël ſequenti die contra Moyſen &
Aaron, dicens: Vos interfeciſtis populum Dñi.
42 Cúmque oriretur ſeditio, & tumultus
increſceret,
43 Moyſes & Aaron fugerunt ad taberna- G
culum fœderis. Quod poſtquam ingreſſi ſunt
operuit nubes, & apparuit gloria Domini.
44 Dixítque Dominus ad Moyſen:
45 Recedite de medio hujus multitudinis,
etiã nunc delebo eos. Cúmq; jacerent in terra,
46 Dixit Moyſes ad Aaron: Tolle Thuri-
bulum, & hauſto igne de altari, mitte incen-
ſum deſuper, pergens citò ad populum ut ro-
ges pro eis: * jam enim egreſſa eſt ira à Domi- * Sap. 18. d. 21.
no, & plaga deſævit.
47 Quod cùm feciſſet Aaron, & cucurriſſet
ad mediam multitudinem, quam jam vaſtabat
incendium, obtulit thymiama:
48 Et ſtans inter mortuos ac viventes, pro
populo deprecatus eſt, & plaga ceſſavit.
49 Fuerunt autem qui percuſſi ſunt, qua-
tuordecim millia hominum, & ſeptingenti,
abſque his qui perierant in ſeditione Core.
50 Reverſúſque eſt Aaron ad Moyſen ad
oſtium tabernaculi fœderis poſtquam quievit
interitus.

CAPUT XVII.

Sumptis 12. virgis à duodecim tribuum principibus ſola Aaronis virga floruit, ac fructum produxit; hoc miraculo & indicio Sacerdotium illi à Deo confirmatur; ſervatáque eſt in tabernaculo teſtimonij.

1 ET locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens: A
2 Loquere ad filios Iſraël, & accipe ab
eis virgas ſingulas per cognationes ſuas, à cun-
ctis principibus tribuum, virgas duodecim, &
uniuſcujuſque nomen ſuperſcribes virgæ ſuæ.
3 Nomen autem Aaron erit in tribu Levi, &
una virga cunctas ſeorſum familias continebit.
4 Ponéſque eas in tabernaculo fœderis co-
ram teſtimonio, ubi loquar ad te.

5 Quem

B 5 Quem ex his elegero, germinabit virga
ejus: & cohibebo à me querimonias filiorum
Iſraël, quibus contra vos murmurant.
6 Locutúſque eſt Moyſes ad filios Iſraël: &
dederunt ei omnes principes virgas per ſingu-
las tribus: fuerúntque virgæ duodecim abſque
virga Aaron.
7 Quas cùm poſuiſſet Moyſes coram Do-
mino in tabernaculo teſtimonij:
C 8 Sequenti die regreſſus invenit germinaſſe
virgam Aaron in domo Levi: & turgentibus
gemmis eruperant flores, qui, foliis dilatatis,
in amygdalas deformati ſunt.
9 Protulit ergo Moyſes omnes virgas de
conſpectu Domini ad cunctos filios Iſraël: vi-
derúntque & receperunt ſinguli virgas ſuas.
D 10 Dixítque Dominus ad Moyſen: Refer
* Heb. virgam Aaron in tabernaculū teſtimonij, * ut
9.c 4. ſervetur ibi in ſignum rebelliū filiorum Iſraël,
& quieſcant querelæ eorū à me, ne moriantur.
11 Fecítque Moyſes ſicut præceperat Dñs.
12 Dixerunt autem filij Iſraël ad Moyſen:
Ecce conſumpti ſumus, omnes perivimus.
13 Quicumque accedit ad tabernaculum
Domini, moritur. num uſque ad interneccio-
nem cuncti delendi ſumus.

Caput XVIII.

De oneribus ſacerdotum & excubiis Levitarum: loco ſortis hereditariæ primitiæ & oblationes ac ſacrificia ſacerdotibus, decimæ autem Levitis aſſignantur, qui earum decimam rurſum dabant Aaron.

A 1 DIxítque Dominus ad Aaron: Tu, & filij
tui, & domus patris tui tecum, porta-
bitis iniquitatem Sanctuarij: & tu & filij tui
ſimul ſuſtinebitis peccata ſacerdotij veſtri.
2 Sed & fratres tuos de tribu Levi, & ſce-
ptrum patris tui ſume tecum, præſtóque ſint,
& miniſtrent tibi: tu autem & filij tui miniſtra-
bitis in tabernaculo teſtimonij.
3 Excubabúntque Levitæ ad præcepta tua,
& ad cuncta opera tabernaculi: ita dumtaxat,
ut ad vaſa Sanctuarij & ad altare non accedant,
ne & illi moriantur, & vos pereatis ſimul.
4 Sint autem tecum, & excubent in cuſtodiis
tabernaculi, & in omnibus ceremoniis ejus.
Alienigena non miſcebitur vobis.
5 Excubate in cuſtodia Sanctuarij, & in mi-
niſterio altaris: ne oriatur indignatio ſuper fi-
lios Iſraël.
B 6 Ego dedi vobis fratres veſtros Levitas de
medio filiorum Iſraël, & tradidi donum Dño,
ut ſerviant in miniſteriis tabernaculi ejus.
7 Tu autem & filij tui cuſtodite ſacerdo-
tium veſtrum: & omnia quæ ad cultum altaris
pertinent, & intra velum ſunt, per ſacerdo-
tes adminiſtrabuntur. ſi quis externus acceſſe-
rit, occidetur.
8 Locutúſque eſt Dominus ad Aaron: Ecce
dedi tibi cuſtodiam primitiarum mearum.
Omnia quæ ſanctificantur à filiis Iſraël, tradi-
di tibi & filiis tuis pro officio ſacerdotali legi-
tima ſempiterna.
9 Hæc ergo accipies de his, quæ ſanctifican-
tur & oblata ſunt Domino. Omnis oblatio, &
ſacrificium, & quidquid pro peccato atque de-
licto redditur mihi, & cedit in Sancta ſancto-
rum, tuum erit, & filiorum tuorum.
10 In Sanctuario comedes illud: mares tan-
tùm edent ex eo, quia conſecratum eſt tibi.
11 Primitias autem, quas voverint & ob-
tulerint filij Iſraël, tibi dedi, & filiis tuis, ac fi-
liabus tuis, jure perpetuo. qui mundus eſt in
domo tua, veſcetur eis.
12 Omnem medullam olei, & vini, ac fru-
menti, quidquid offerunt primitiarum Domi-
no, tibi dedi.
13 Univerſa frugum initia, quas gignit hu-
mus, & Domino deportantur, cedent in uſus
tuos: qui mundus eſt in domo tua, veſcetur eis.
14 Omne quod ex voto reddiderint filij
Iſraël, tuum erit.
15 Quidquid primum erumpit è vulva cun- C
ctæ carnis, quam offerunt Domino, ſive ex ho-
minibus, ſive de pecoribus fuerit, tui juris erit:
ita dumtaxat, ut pro hominis primogenito
pretium accipias, & omne animal quod im-
mundum eſt, redimi facias,
16 Cujus redemptio erit poſt unum men- * Exod.
ſem, ſiclis argenti quinque, pondere Sanctua- 30.b.12.
rij. * Siclus viginti obolos habet. Levi.27.c.25.
17 Primogenitum autem bovis & ovis & Sup.3.
capræ non facies redimi, quia ſanctificata ſunt g.47.
Domino, ſanguinem tantùm eorum fundes ſu- Ezech.
per altare, & adipes adolebis in ſuaviſſimum 45 d.12.
odorem Domino.
18 Carnes verò in uſum tuum cedent, ſicut
pectuſculum conſecratum, & armus dexter,
tua erunt.
19 Omnes primitias Sanctuarij, quas offe-
runt filij Iſraël Domino, tibi dedi, & filiis ac fi-
liabus tuis jure perpetuo. Pactum ſalis eſt ſem-
piternum coram Domino, tibi ac filiis tuis.
20 Dixítque Dominus ad Aaron: In terra
eorum nihil poſſidebitis, nec habebitis partem
inter eos: ego pars & hereditas tua in medio
filiorum Iſraël.
21 Filiis autem Levi dedi omnes decimas
Iſraëlis in poſſeſſionem, pro miniſterio quo
ſerviunt mihi in tabernaculo fœderis:
22 Ut non accedant ultrà filij Iſraël ad ta-
bernaculum, nec committant peccatum mor-
tiferum,
23 Solis filiis Levi mihi in tabernaculo ſer- D
vientibus, & portantibus peccata populi. legi-
timum ſempiternum erit in generationibus
veſtris. * Nihil aliud poſſidebunt,
24 Decimarum oblatione contenti, quas * Deut.
in uſus eorum & neceſſaria ſeparavi. 18.a.1.
25 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
26 Præcipe Levitis, atque denuntia: Cùm
acceperitis à filiis Iſraël decimas, quas dedi vo-
bis, primitias earum offerte Domino, id eſt, de-
cimam partem decimæ,
27 Ut reputetur vobis in oblationem primi-
tivorum, tam de areis quàm de torcularibus:
28 Et univerſis quorum accipitis primitias,
offerte Domino, & date Aaron ſacerdoti.

29 Omnia

29 Omnia quæ offeretis ex decimis,& in donaria Dñi ſeparabitis, optima & electa erunt.

30 Dicéſque ad eos: Si præclara & meliora quæq; obtuleritis ex decimis,reputabitur vobis quaſi de area & torculari dederitis primitias:

31 Et comedetis eas in omnibus locis veſtris, tam vos quàm familiæ veſtræ: quia pretium eſt pro miniſterio, quo ſervitis in tabernaculo teſtimonij.

32 Et non peccabitis ſuper hoc,egregia vobis & pinguia reſervantes, ne polluatis oblationes filiorum Iſraël, & moriamini.

CAPUT XIX.

Ritus parandi aquam luſtrationis traditur, ex cinere vaccæ rufæ fiebat aqua expiationis, qua variæ immunditiæ abluebantur: de moriente in tabernaculo, & vaſe non habente operculum, ac tangente cadaver hominis.

A 1 LOcutúſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

2 Iſta eſt religio victimæ quam conſtituit Dominus. Præcipe filiis Iſraël, ut adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ, in qua nulla ſit macula, nec portaverit jugum:

3 Tradetíſque eam Eleazaro ſacerdoti. * qui eductam extra caſtra, immolabit in conſpectu omnium:

* Heb. 13.b.11.

4 Et tingens digitum in ſanguine ejus, aſperget contra fores tabernaculi ſeptem vicibus,

5 Comburétque eam cunctis videntibus, tam pelle & carnibus ejus, quàm ſanguine & fimo flammæ traditis.

6 Lignum quoque cedrinum, & hyſſopum, coccúmque bis tinctum ſacerdos mittet in flammam, quæ vaccam vorat.

B 7 Et tunc demum, lotis veſtibus & corpore ſuo, ingredietur in caſtra, commaculatúſque erit uſque ad veſperum.

8 Sed & ille qui combuſſerit eam, lavabit veſtimenta ſua & corpus, & immundus erit uſque ad veſperum.

9 Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, & effundet eos extra caſtra in loco puriſſimo, ut ſint multitudini filiorum Iſraël in cuſtodiam, & in aquam aſperſionis: quia pro peccato vacca combuſta eſt.

10 Cúmque laverit, qui vaccæ portaverat cineres, veſtimenta ſua, immundus erit uſque ad veſperum. Habebunt hoc filij Iſraël & advenæ, qui habitant inter eos, ſanctum jure perpetuo.

11 Qui tetigerit cadaver hominis,& propter hoc ſeptem diebus fuerit immundus:

C 12 Aſpergetur ex hac aqua die tertio & ſeptimo,& ſic mundabitur. Si die tertio aſperſus non fuerit, ſeptimo non poterit emundari.

13 Omnis qui tetigerit humanæ animæ morticinum,& aſperſus hac commiſtione non fuerit,polluet tabernaculum Domini,& peribit ex Iſraël: quia aqua expiationis non eſt aſperſus, immundus erit, & manebit ſpurcitia ejus ſuper eum.

14 Iſta eſt lex hominis qui moritur in tabernaculo: Omnes qui ingrediuntur tentorium illius, & univerſa vaſa quæ ibi ſunt, polluta erunt ſeptem diebus.

15 Vas, quod non habuerit operculum, nec ligaturam deſuper, immundum erit.

16 Si quis in agro tetigerit cadaver occiſi hominis,aut per ſe mortui,ſive os illius, vel ſepulchrum, immundus erit ſeptem diebus.

17 Tolléntque de cineribus combuſtionis atque peccati, & mittent aquas vivas ſuper eos in vas.

18 In quibus cùm homo mundus tinxerit hyſſopum, adſperget ex eo omne tentorium, & cunctam ſupellectilem, & homines hujuſcemodi contagione pollutos: D

19 Atque hoc modo mundus luſtrabit immundum tertio & ſeptimo die.expiatúſque die ſeptimo, lavabit & ſe & veſtimenta ſua,& immundus erit uſque ad veſperum.

20 Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Eccleſiæ: quia ſanctuarium Domini polluit, & non eſt aqua luſtrationis aſperſus.

21 Erit hoc præceptum legitimum ſempiternum. Ipſe quoque qui aſpergit aquas, lavabit veſtimenta ſua: Omnis qui tetigerit aquas expiationis, immundus erit uſque ad veſperum.

22 Quidquid tetigerit immundus, immundum faciet: & anima quæ horum quippiam tetigerit, immunda erit uſque ad veſperum.

CAPUT XX.

Maria moritur: murmuranti populo aqua è petra fluit: Moſes & Aaron offendunt Deum ad aquas contradictionis: ideò privantur ingreſſu terræ promiſſæ: negantéque tranſitum Edom, diſcedunt ad montem Hor; ubi conſecrato in ſummum ſacerdotem Eleazaro, moritur Aaron pater ipſius.

1 VEnerúntque filij Iſraël, & omnis multitudo in deſertum Sin, menſe primo: & A
manſit populus in Cades. Mortuáque eſt ibi Maria, & ſepulta in eodem loco.

2 Cúmque indigeret aqua populus, convenerunt adverſum Moyſen & Aaron:

3 Et verſi in ſeditionem, dixerunt: Utinam periiſſemus inter fratres noſtros coram Dño.

4 * Cur eduxiſtis Eccleſiam Domini in ſolitudinē,ut & nos & noſtra jumenta moriamur? * Exod. 17.a.5.

5 Quare nos feciſtis aſcendere de Ægypto, & adduxiſtis in locum iſtum peſſimum, qui ſeri non poteſt, qui nec ficum gignit, nec vineas, nec malogranata, inſuper & aquam non habet ad bibendum?

6 Ingreſſúſque Moyſes & Aaron, dimiſſa multitudine,tabernaculum fœderis,corruerunt proni in terram, clamaverúntq; ad Dominum, atque dixerunt: Domine Deus audi clamorem hujus populi,& aperi eis theſaurum tuum fontem aquæ vivæ,ut ſatiati, ceſſet murmuratio eorum. Et apparuit gloria Dñi ſuper eos.

7 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: B

8 Tolle virgam, & congrega populum, tu & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas. Cúmque edu-

F xeris aquam de petra, bibet omnis multitudo & jumenta ejus.

* Exod. 17. b. 5. 6.
9 * Tulit igitur Moyſes virgam, quæ erat in conſpectu Domini, ſicut præceperat ei,

* Sap. 11. a. 4.
10 Congregata multitudine ante petram, dixítque eis: Audite rebelles & increduli: * Num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere?

* Pſal. 77. b. 15. c. 20. 1. Cor. 10. a. 4
11 Cúmque elevaſſet Moyſes manum, percutiens virga bis ſilicem, egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ, ita ut populus biberet & jumenta.

* Deut. 1. f. 37.
12 Dixítque Dominus ad Moyſen & Aaron: * Quia non credidiſtis mihi, ut ſanctificaretis me coram filiis Iſraël, non introducetis hos populos in Terram, quam dabo eis.

13 Hæc eſt aqua contradictionis, ubi jurgati ſunt filij Iſraël contra Dominum, & ſanctificatus eſt in eis.

C 14 Miſit intereà nuntios Moyſes de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Iſraël: Noſti omnem laborem, qui apprehendit nos,

15 Quo modo deſcenderint patres noſtri in Ægyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Ægiptij & patres noſtros:

16 Et quomodo clamaverimus ad Dominum, & exaudierit nos, miſeritque angelum, qui eduxerit nos de Ægypto. Ecce in urbe Cades, quæ eſt in extremis finibus tuis, poſiti,

17 Obſecramus ut nobis tranſire liceat per terram tuam. Non ibimus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, ſed gradiemur via publica, nec ad dexteram nec ad ſiniſtram declinantes, donec tranſeamus terminos tuos.

18 Cui reſpondit Edom: Non tranſibis per me, alioquin armatus occurram tibi.

19 Dixerúntque filij Iſraël: Per tritam gradiemur viam: & ſi biberimus aquas tuas nos & pecora noſtra, dabimus quod juſtum eſt: nulla erit in pretio difficultas, tantùm velociter tranſeamus.

20 At ille reſpondit: Non tranſibis. Statímque egreſſus eſt obvius, cum infinita multitudine, & manu forti,

21 Nec voluit acquieſcere deprecanti, ut concederet tranſitum per fines ſuos. quam ob rem divertit ab eo Iſraël.

D 22 Cúmque caſtra moviſſent de Cades, venerunt in montem Hor, qui eſt in finibus terræ Edom:

23 Ubi locutus eſt Dominus ad Moyſen:

24 Pergat, inquit, Aaron ad populos ſuos: non enim intrabit Terram quam dedi filiis Iſraël, eò quòd incredulus fuerit ori meo, ad aquas contradictionis.

* Inf. 33. e. 38. Deut. 32. g. 50.
25 * Tolle Aaron & filium ejus cum eo, & duces eos in montem Hor.

26 Cúmque nudaveris patrem veſte ſua, indues ea Eleazarum filium ejus: Aaron colligetur, & morietur ibi.

27 Fecit Moyſes ut præceperat Dominus: & aſcenderunt in montem Hor coram omni multitudine.

28 Cúmque Aaron ſpoliaſſet veſtibus ſuis, induit eis Eleazarum filium ejus.

29 Illo mortuo in montis ſupercilio, deſcendit cum Eleazaro.

30. Omnis autem multitudo videns occubuiſſe Aaron, flevit ſuper eo triginta diebus per cunctas familias ſuas.

CAPUT XXI.

Vincitur ab Iſraël rex Chananæus: ſerpentes in populum ob itineris tædium, aquæ penuriam, mannæ nauſeam murmurantem, immittuntur, quorum morſibus erectus ſerpens æneus medetur: Seon & Og reges vincuntur.

1 QUod cùm audiſſet Chananæus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, veniſſe ſcilicet Iſraël per exploratorum viã, pugnavit contra illũ, & victor exiſtens, duxit ex eo prædam. A

2 At Iſraël voto ſe Domino obligans ait: Si tradideris populum iſtum in manu mea, delebo urbes ejus.

3 Exaudivítque Dominus preces Iſraël, & tradidit Chananæum, quem ille interfecit ſubverſis urbibus ejus: & vocavit nomen loci illius Horma, id eſt, anathema.

4 Profecti ſunt autem & de monte Hor, per viam quæ ducit ad Mare rubrum, ut circumirent terram Edom. Et tædere cœpit populum itineris ac laboris: B

5 Locutúſque contra Deum & Moyſen, ait: Cur eduxiſti nos de Ægypto, ut moreremur in ſolitudine? Deeſt panis, non ſunt aquæ: anima noſtra jam nauſeat ſuper cibo iſto leviſſimo.

6 * Quamobrem miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes, ad quorum plagas & mortes plurimorum. * Judith 8. c. 25. Sap. 16. a. 5. 1. Cor. 10. b. 9.

7 Venerunt ad Moyſen, atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti ſumus contra Dominum & te: ora ut tollat à nobis ſerpentes. Oravítque Moyſes pro populo,

8 Et locutus eſt Dominus ad eum: Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno: qui percuſſus aſpexerit eum, vivet. C

9 * Fecit ergo Moyſes SERPENTEM ÆNEUM, & poſuit eum pro ſigno: quem cùm percuſſi aſpicerent, ſanabantur. * Joan. 3. b. 14.

10 Profectíque filij Iſraël caſtrametati ſunt in Oboth.

11 Unde egreſſi fixere tentoria in Jeabarim, in ſolitudine, quæ reſpicit Moab contra orientalem plagam.

12 Et inde moventes, venerunt ad Torrentem Zared.

13 Quem relinquentes caſtrametati ſunt contra Arnon, quæ eſt in deſerto, & prominet in finibus Amorrhæi. * ſiquidem Arnon terminus eſt Moab, dividens Moabitas & Amorrhæos. * Judic. 11. c. 13.

14 Unde dicitur in libro bellorum Domini: Sicut fecit in Mari rubro, ſic faciet in torrentibus Arnon. D

15 Scopuli torrentium inclinati ſunt, ut requieſcerent in Ar, & recumberent in finibus Moabitarum.

16 Ex eo loco apparuit puteus, ſuper quo locutus

locutus eſt Dominus ad Moyſen: Congrega
populum, & dabo ei aquam.
17 Tunc cecinit Iſraël carmen iſtud: Aſ-
cendat puteus. Concinebant:
18 Puteus, quem foderunt principes,& pa-
raverunt duces multitudinis in datore legis, &
in baculis ſuis. De ſolitudine, Matthana.
19 De Matthana in Nahaliel: de Nahaliel
in Bamoth.
E 20 De Bamoth,vallis eſt in regione Moab, in
vertice Phaſga,quod reſpicit contra deſertum.
* Deut. 2.e. 26. Iudic. 11.d. 23. 21 * Miſit autem Iſraël nuntios ad Sehon
regem Amorrhæorum, dicens:
22 Obſecro ut tranſire mihi liceat per terram
tuam,non declinabimus in agros & vineas,non
bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur,
donec tranſeamus terminos tuos.
23 Qui concedere noluit ut tranſiret Iſraël
per fines ſuos: quin potiùs exercitu congrega-
to, egreſſus eſt obviàm in deſertum, & venit
in Jaſa, pugnavitque contra eum.
* Pſal. 134. b.11. Amos 2 c.9. 24 * A quo percuſſus eſt in ore gladij, &
poſſeſſa eſt terra ejus ab Arnon uſque Jeboc,
& filios Ammon: quia forti præſidio teneban-
tur termini Ammonitarum:
F 25 Tulit ergo Iſraël omnes civitates ejus, &
habitavit in urbibus Amorrhæi, in Heſebon
ſcilicet, & viculis ejus.
26 Urbs Heſebon fuit Sehon regis Amor-
rhæi, qui pugnavit contra regem Moab: & tu-
lit omnem terram, quæ ditionis illius fuerat,
uſque Arnon.
27 Idcircò dicitur in Proverbio: Venite in
Heſebon, ædificetur, & conſtruatur civitas
Sehon:
28 Ignis egreſſus eſt de Heſebon, flamma
de oppido Sehon, & devoravit Ar Moabita-
rum, & habitatores excelſorum Arnon.
* Iudic. 11 d.24. 3.Reg.11. b.7. 29 * Væ tibi Moab, periſti popule Cha-
mos. Dedit filios ejus in fugam, & filias in ca-
ptivitatem, regi Amorrhæorum, Sehon.
30 Jugum ipſorum diſperiit ab Heſebon
uſque Dibon, laſſi pervenerunt in Nophe, &
uſque Medaba.
31 Habitavit itaq; Iſraël in Terra Amorrhæi.
G 32 Miſitque Moyſes qui explorarent Jazer:
cujus ceperunt viculos, & poſſederunt habi-
tatores.
* Deut. 3.a.3. 29.a.7. 33 * Verterúntque ſe, & aſcenderunt per
viam Baſan, & occurrit eis Og rex Bazan cum
omni populo ſuo, pugnaturus in Edrai.
34 Dixítque Dominus ad Moyſen: Ne ti-
meas eum, quia in manu tua tradidi illum, &
omnem populum ac terram ejus: faciéſque illi
ſicut feciſti Sehon regi Amorrhæorum habita-
tori Heſebon.
35 Percuſſerunt igitur & hunc cum filiis
ſuis, univerſúmque populum ejus uſque ad
internecionem, & poſſederunt terram illius.

CAPUT XXII.

Bis vocatur Balaam ariolus à Balac rege Moab, ut Iſraëlitis malediceret; quem Angelus aſina loquente corripit.

1 Profectíque caſtrametati ſunt in campe- A
ſtribus Moab, ubi trans Jordanem Jericho
ſita eſt.
2 Videns autem Balac filius Sephor omnia
quæ fecerat Iſraël Amorrhæo,
3 Et quòd pertimuiſſent eum Moabitæ, &
impetum ejus ferre non poſſent,
4 Dixit ad majores natu Madian: Ita delebit
hic populus omnes, qui in noſtris finibus com-
morantur,quo modo ſolet bos herbas uſque ad
radices carpere. Ipſe erat eo tēpore rex in Moab.
5 * Miſit ergo nuntios ad Balaam filium * Joſ.24. c.9.
Beor ariolum, qui habitabat ſuper flumen ter-
ræ filiorum Ammon, ut vocarent eum, & dice-
rent: Ecce egreſſus eſt populus ex Ægypto, qui
operuit ſuperficiem terræ, ſedens contra me.
6 Veni igitur, & maledic populo huic, quia B
fortior me eſt: ſi quo modo poſſim percutere
& ejicere eum de terra mea, novi enim quòd
benedictus ſit cui benedixeris, & maledictus
in quem maledicta congeſſeris.
7 Perrexerúntque ſeniores Moab, & majores
natu Madian, habentes divinationis pretium
in manibus. Cúmque veniſſent ad Balaam, &
narraſſent ei omnia verba Balac,
8 Ille reſpondit: Manete hîc nocte, & re- C
ſpondebo quidquid mihi dixerit Dominus.
Manentibus illis apud Balaam, venit Deus, &
ait ad eum:
9 Quid ſibi volunt homines iſti apud te?
10 Reſpondit: Balac filius Sephor rex Moa-
bitarum miſit ad me.
11 Dicens: Ecce populus qui egreſſus eſt
de Ægypto, operuit ſuperficiem terræ: veni,
& maledic ei, ſi quo modo poſſim pugnans
abigere eum.
12 Dixítque Deus ad Balaam: Noli ire cum
eis, neque maledicas populo: quia benedictus
eſt.
13 Qui manè conſurgens dixit ad principes:
Ite in terram veſtram, quia prohibuit me Do-
minus venire vobiſcum.
14 Reverſi principes dixerunt ad Balac: No-
luit Balaam venire nobiſcum.
15 Rurſum ille multò plures & nobiliores
quàm antè miſerat, miſit.
16 Qui cùm veniſſent ad Balaam, dixerunt:
Sic dicit Balac filius Sephor: Ne cuncteris ve-
nire ad me:
17 Paratus ſum honorare te, & quidquid vo- D
lueris dabo tibi: veni, & maledic populo iſti.
18 Reſpondit Balaam: * Si dederit mihi Ba- * Inf.24. c.13.
lac plenam domum ſuam argenti & auri, non
potero immutare verbum Domini Dei mei, ut
vel plus, vel minus loquar.
19 Obſecro ut hîc maneatis etiam hac no-
cte, & ſcire queam quid mihi rurſum reſpon-
deat Dominus.
20 Venit ergo Deus ad Balaam nocte, & ait

 ei:

ei : Si vocare te venerunt homines iſti, ſurge, & vade cum eis : ita dumtaxat, ut quod tibi præcepero, facias.

21 Surrexit Balaam manè, & ſtrata aſina ſua profectus eſt cum eis.

* 2. Pet. 2.c.15. 22 * Et iratus eſt Deus. Stetítque angelus Domini in via contra Balaam, qui inſidebat aſinæ, & duos pueros habebat ſecum.

23 Cernens aſina angelum ſtantem in via, evaginato gladio, avertit ſe de itinere, & ibat per agrum. Quam cùm verberaret Balaam, & vellet ad ſemitam reducere,

24 Stetit angelus in anguſtiis duarum maceriarum, quibus vineæ cingebantur.

25 Quem videns aſina, junxit ſe parieti, & attrivit ſedentis pedem. At ille iterùm verberabat eam :

26 Et nihilominus angelus ad locum anguſtum tranſiens, ubi nec ad dexteram nec ad ſiniſtram poterat deviare, obvius ſtetit.

27 Cúmque vidiſſet aſina ſtantem angelum, concidit ſub pedibus ſedentis. qui iratus vehementiùs cædebat fuſte latera ejus.

28 Aperuítque Dominus os aſinæ, & locuta eſt : Quid feci tibi ? cur percutis me ? ecce jam tertiò ?

F 29 Reſpondit Balaam : Quia commeruiſti, & illuſiſti mihi : utinam haberem gladium, ut te percuterem.

30 Dixit aſina : Nónne animal tuum ſum, cui ſemper ſedere conſueviſti uſque in præſentem diem ? dic quid ſimile unquam fecerim tibi. At ille ait : Numquam.

31 Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit angelum ſtantem in via evaginato gladio, adoravítque eum pronus in terram.

32 Cui angelus : Cur, inquit, tertiò verberas aſinam tuam ? Ego veni ut adverſarer tibi, quia perverſa eſt via tua, mihíque contraria :

33 Et niſi aſina declinaſſet de via, dans locum reſiſtenti, te occidiſſem, & illa viveret.

34 Dixit Balaam : Peccavi, neſciens quòd tu ſtares contra me : & nunc ſi diſplicet tibi ut vadam, revertar.

35 Ait angelus : Vade cum iſtis, & cave ne aliud quàm præcepero tibi loquaris. Ivit igitur cum principibus.

G 36 Quod cùm audiſſet Balac, egreſſus eſt in occurſum ejus, in oppido Moabitarum, quod ſitum eſt in extremis finibus Arnon.

37 Dixítque ad Balaam : Miſi nuntios ut vocarem te, cur non ſtatim veniſti ad me ? an quia mercedem adventui tuo reddere nequeo ?

38 Cui ille reſpondit : Ecce adſum : numquid loqui potero aliud, niſi quod Deus poſuerit in ore meo ?

39 Perrexerunt ergo ſimul, & venerunt in urbem, quæ in extremis regni ejus finibus erat.

40 Cumque occidiſſet Balac boves & oves, miſit ad Balaam, & principes qui cum eo erant, munera.

41 Manè autem facto duxit eum ad excelſa Baal, & intuitus eſt extremam partem populi.

Caput XXIII.

Balaam, extructis aris, parat ſe ad maledicendum Hebræis, ſed loco maledictioni. benedicit ſemel ac iterum populum Iſraël, multa de illo vaticinatus.

1 Dixítque Balaam ad Balac : Ædifica mihi hîc ſeptem aras, & para totidem vitulos, ejuſdémque numeri arietes. A

2 Cúmque feciſſet juxta ſermonem Balaam, impoſuerunt ſimul vitulum & arietem ſuper aram.

3 Dixítque Balaam ad Balac : Sta pauliſper juxta holocauſtum tuum, donec vadam, ſi fortè occurrat mihi Dominus, & quodcumque imperaverit, loquar tibi.

4 Cúmque abiiſſet velociter, occurrit illi Deus. Locutúſque ad eum Balaam : Septem inquit, aras erexi, & impoſui vitulum & arietem deſuper.

5 Dominus autẽ poſuit verbum in ore ejus, & ait : Revertere ad Balac, & hæc loquêris.

6 Reverſus invenit ſtantem Balac juxta holocauſtum ſuum, & omnes principes Moabitarum :

7 Aſſumptáque parabola ſua, dixit : de Aram adduxit me Balac rex Moabitarum, de montibus Orientis : Veni, inquit, & maledic Jacob : propera, & deteſtare Iſraël.

8 Quomodo maledicam, cui non maledixit Deus ? Qua ratione deteſter, quem Dominus non deteſtatur ? B

9 De ſummis ſilicibus videbo eum, & de collibus conſiderabo illum. Populus ſolus habitabit, & inter gentes non reputabitur.

10 Quis dinumerare poſſit pulverem Jacob, & noſſe numerum ſtirpis Iſraël ? Moriatur anima mea morte juſtorum, & fiant noviſſima mea horum ſimilia.

11 Dixítque Balac ad Balaam : Quid eſt hoc quod agis ? Ut malediceres inimicis meis vocavi te : & tu è contrario benedicis eis.

12 Cui ille reſpondit : Num aliud poſſum loqui, niſi quod juſſerit Dominus ?

13 Dixit ergo Balac : Veni mecum in alterum locum unde partem Iſraël videas, & totum videre non poſſis, inde maledicito ei.

14 Cúmque duxiſſet eum in locum ſublimem, ſuper verticem montis Phaſga, ædificavit Balaam ſeptem aras, & impoſitis ſuprà vitulo atque ariete,

15 Dixit ad Balac : Sta hîc juxta holocauſtum tuum, donec ego obvius pergam. C

16 Cui cùm Dominus occurriſſet, poſuiſſétque verbum in ore ejus, ait : Revertere ad Balac, & hæc loquêris ei.

17 Reverſus invenit eum ſtantem juxta holocauſtum ſuum, & principes Moabitarum cum eo. Ad quem Balac : Quid, inquit, locutus eſt Dominus ?

18 At ille aſſumpta parabola ſua, ait : Sta Balac, & auſculta, audi fili Sephor :

19 Non eſt Deus quaſi homo, ut mentiatur : nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergo, & non faciet ? locutus eſt, & non implebit ?

20 Ad

20 Ad benedicendum adductus ſum, be-
nedictionem prohibere non valeo.
21 Non eſt idolum in Jacob, nec videtur
A ſimulachrum in Iſraël. Dominus Deus ejus
cum eo eſt, & clangor victoriæ regis in illo.
* Inf. 24. b. 8. 22 * Deus eduxit illum de Ægypto, cujus
fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis.
D 23 Non eſt augurium in Jacob, nec divina-
tio in Iſraël. Temporibus ſuis dicetur Jacob &
Iſraëli quid operatus ſit Deus.
24 Ecce populus ut leæna conſurget, &
quaſi leo erigetur: non accubabit donec devo-
ret prædam, & occiſorum ſanguinem bibat.
25 Dixítque Balac ad Balaam: Nec male-
dicas ei, nec benedicas.
26 Et ille ait: Nónne dixi tibi, quòd quid-
quid mihi Deus imperaret, hoc facerem?
27 Et ait Balac ad eum: Veni, & ducam te
ad alium locum: ſi fortè placeat Deo ut inde
maledicas eis.
28 Cúmque duxiſſet eum ſuper verticem
montis Phogor, qui reſpicit ſolitudinem,
29 Dixit ei Balaam: Ædifica mihi hîc ſe-
ptem aras, & para totidem vitulos, eju ſdém-
que numeri arietes.
30 Fecit Balac ut Balaam dixerat: impoſuit-
que vitulos & arietes per ſingulas aras.

Caput XXIV.

Balaam tertiò benedicit, & proſpera vaticinatur de Iſraël, & de Chriſto: item de Amalecitis, Cinæis, & Romanis vaſtandis ac perdendis.

A 1 CUmque vidiſſet Balaam quòd placeret
Domino ut benediceret Iſraëli, nequa-
quam abiit ut antè perrexerat, ut augurium
quæreret: ſed dirigens contra deſertum vul-
tum ſuum,
2 Et elevans oculos, vidit Iſraël in tentoriis
commorantem per tribus ſuas: & irruente in
ſe ſpiritu Dei,
3 Aſſumpta parabola ait: Dixit Balaam filius
Beor: dixit homo, cujus obturatus eſt oculus:
4 Dixit auditor ſermonum Dei, qui viſio-
nem Omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, &
ſic aperiuntur oculi ejus.
5 Quàm pulchra tabernacula tua Jacob, &
tentoria tua Iſraël?
6 Ut valles nemoroſæ, ut horti juxta fluvios
irrigui, ut tabernacula quæ fixit Dominus, qua-
ſi cedri propè aquas.
B 7 Fluet aqua de ſitula ejus, & ſemen illius
erit in aquas multas. Tolletur propter Agag,
rex ejus, & auferetur regnum illius.
* Sup. 23. c. 22. 8 Deus eduxit illum de Ægypto, * cujus
fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis. Devorabunt
gentes hoſtes illius, oſſáque eorum confrin-
gent, & perforabunt ſagittis.
9 Accubans dormivit ut leo, & quaſi leæna,
quam ſuſcitare nullus audebit. Qui benedixe-
rit tibi, erit & ipſe benedictus: qui maledixe-
rit, in maledictione reputabitur.
10 Iratúſque Balac contra Balaam, comploſis
manibus ait: Ad maledicendum inimicis meis
vocavi te, quibus è contrario tertiò benedixiſti.

11 Revertere ad locum tuum. Decreveram
quidem magnificè honorare te, ſed Dominus
privavit te honore diſpoſito.
12 Reſpondit Balaam ad Balac: Nónne nun- C
tiis tuis, quos miſiſti ad me, dixi:
13 * Si dederit mihi Balac plenam domum * Sup. 22. d. 18.
ſuam argenti & auri, non potero præterire ſer-
monem Domini Dei mei, ut vel boni quid vel
mali proferam ex corde meo: ſed quidquid
Dominus dixerit, hoc loquar?
14 Verumtamen pergens ad populum
meum, dabo conſilium, quid populus tuus
populo huic faciat extremo tempore.
15 Sumpta igitur parabola, rurſum ait:
Dixit Balaam filius Beor: dixit homo, cujus
obturatus eſt oculus:
16 Dixit auditor ſermonum Dei, qui novit
doctrinam Altiſſimi, & viſiones Omnipotentis
videt, qui cadens apertos habet oculos.
17 Videbo eum, ſed non modò: intuebor il-
lum, ſed non propè. * ORIETUR STELLA * Matt. 2. a 2.
ex Jacob, & conſurget virga de Iſraël: & per-
cutiet duces Moab, vaſtabítque omnes filios
Seth.
18 Et erit Idumæa poſſeſſio ejus: hereditas
Seir cedet inimicis ſuis: Iſraël verò fortiter aget.
19 De Jacob erit qui dominetur, & perdat
reliquias civitatis.
20 Cúmque vidiſſet Amalec, aſſumens pa-
rabolam, ait: Principium Gentium Amalech,
cujus extrema perdentur.
21 Vidit quoque Cinæum, & aſſumpta pa-
rabola, ait: Robuſtum quidem eſt habitaculum
tuum: ſed ſi in petra poſueris nidum tuum,
22 Et fueris electus de ſtirpe Cin, quamdiu D
poteris permanere: Aſſur enim capiet te.
23 Aſſumptáque parabola iterùm locutus eſt:
Heu, quis victurus eſt, quando iſta faciet Deus?
24 * Venient in trieribus de Italia, ſupera- * Dan. 11. c. 30
bunt Aſſyrios, vaſtabúntque Hebræos, & ad
extremum etiam ipſi peribunt.
25 Surrexítque Balaam, & reverſus eſt in lo-
cum ſuum. Balac quoque via, qua venerat,
rediit.

Caput XXV.

Ob fornicationem Iſraël cum Moabitis & Madianitis jubet Deus principes ſuſpendi, & pereunt è plebe 24. millia: ipſíque Phinees dat pro mercede perpetuum ſacerdotium, eo quod divino zelo Zambri & Cozbi pugione confodiſſet.

1 MOrabatur autem eo tempore Iſraël in A
Settim, & fornicatus eſt populus cum
filiabus Moab,
2 Quæ vocaverunt eos ad ſacrificia ſua. At
illi comederunt & adoraverunt deos earum.
3 * Initiatúſque eſt Iſraël Beelphegor: & * Joſ. 22. d. 17.
iratus Dominus,
4 Ait ad Moyſen: * Tolle cunctos principes * Deut. 4. a. 3.
populi, & ſuſpende eos contra ſolem in pati-
bulis: ut avertatur furor meus ab Iſraël.
5 Dixítque Moyſes ad Judices Iſraël: * Oc- * Exod. 32. f. 27.
cidat unuſquiſque proximos ſuos, qui initiati
ſunt Beelphegor.

6 Et ecce unus de filiis Iſraël intravit coram fratribus ſuis ad ſcortum Madianitidem, vidente Moyſe, & omni turba filiorum Iſraël, qui flebant ante fores tabernaculi.

[* Pſ. 105. e.30. 1. Machab. 2.c.26. 1. Cor. 10.b.8.] 7 * Quod cùm vidiſſet Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis, ſurrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione,

8 Ingreſſus eſt poſt virum Iſraëlitem in lupanar, & perfodit ambos ſimul, virum ſcilicet & mulierem, in locis genitalibus. Ceſſavitque plaga à filiis Iſraël.

C 9 Et occiſi ſunt viginti quatuor millia hominum.

10 Dixítque Dominus ad Moyſen:

11 Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis avertit iram meam à filiis Iſraël: quia zelo meo commotus eſt contra eos, ut non ipſe delerem filios Iſraël in zelo meo.

[* Eccli. 45. d. 30. 1 Machab.2. f.54.] 12 Idcircò loquere ad eum: * Ecce do ei pacem fœderis mei,

13 Et erit tam ipſi quàm ſemini ejus pactum ſacerdotij ſempiternum, quia zelatus eſt pro Deo ſuo, & expiavit ſcelus filiorum Iſraël.

D 14 Erat autem nomen viri Iſraëlitæ, qui occiſus eſt cum Madianitide, Zambri filius Salu, dux de cognatione & tribu Simeonis.

15 Porrò mulier Madianitis, quæ pariter interfecta eſt, vocabatur Cozbi, filia Sur principis nobiliſſimi Madianitarum.

16 Locutúſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

[* Inf. 31. a.2.] 17 * Hoſtes vos ſentiant Madianitæ, & percutite eos:

18 Quia & ipſi hoſtiliter egerunt contra vos, & decepêre inſidiis per idolum Phogor, & Cozbi filiam ducis Madian ſororem ſuam, quæ percuſſa eſt in die plagæ pro ſacrilegio Phogor.

CAPUT XXVI.

Numerantur Iſraëlitæ per ſingulas tribus, qui bello apti, ſunt terram promiſſionis ingreſſuri: & juxta hanc dinumerationem jubetur illis terra dividi.

A 1 POſtquam noxiorum ſanguis effuſus eſt, dixit Dominus ad Moyſen, & Eleazarum filium Aaron ſacerdotem:

[* Sup.1. a.2.3.] 2 * Numerate omnem ſummã filiorum Iſraël à viginti annis & ſupra, per domos & cognationes ſuas, cunctos qui poſſunt ad bella procedere.

3 Locuti ſunt itaque Moyſes & Eleazar ſacerdos in campeſtribus Moab ſuper Jordanem contra Jericho, ad eos qui erant

4 A viginti annis & ſupra, ſicut Dominus imperaverat, quorum iſte eſt numerus:

[* Gen. 46 b.9 Exod 6. c. 14. 1. Par 5. a.3.] 5 Ruben primogenitus Iſraël. * hujus filius, Henoch, à quo familia Henochitarum: & Phallu, à quo familia Phalluitarum:

6 Et Heſron, à quo familia Heſronitarum: & Charmi, à quo familia Charmitarum.

7 Hæ ſunt familiæ de ſtirpe Ruben: quarum numerus inventus eſt, quadraginta tria millia & ſeptingenti triginta.

8 Filius Phallu, Eliab.

[* Sup. 16.a.1.] 9 Hujus filij, Namuel & Dathan & Abiron. iſti ſunt Dathan & Abiron principes populi, * qui ſurrexerunt contra Moyſen & Aaron in ſeditione Core, quando adverſus Dominum rebellaverunt:

B 10 Et aperiens terra os ſuum devoravit Core, morientibus plurimis; quando combuſſit ignis ducentos quinquaginta viros. Et factum eſt grande miraculum,

11 Ut, Core pereunte, filij illius non perirent,

12 Filij Simeon per cognationes ſuas: Namuel, ab hoc familia Namuelitarum: Jamin, ab hoc familia Jaminitarum: Jachin, ab hoc familia Jachinitarum:

13 Zare, ab hoc familia Zareitarum: Saül, ab hoc familia Saülitarum.

14 Hæ ſunt familiæ de ſtirpe Simeon, quarum omnis numerus fuit, viginti duo millia ducenti.

15 Filij Gad per cognationes ſuas: Sephon, ab hoc familia Sephonitarum: Aggi, ab Hoc familia Aggitarum: Suni, ab hoc familia Sunitarũ:

16 Ozni, ab hoc familia Oznitarum: Her, ab hoc familia Heritarum:

17 Arod, ab hoc familia Aroditarum: Ariel, ab hoc familia Arielitarum.

18 Iſtæ ſunt familiæ Gad, quarum omnis numerus fuit, quadraginta millia quingenti.

19 * Filij Juda, Her & Onan, qui ambo mortui ſunt in Terra Chanaan. [* Gen. 38. a. 3 4.]

20 Fuerúntque filij Juda, per cognationes ſuas: Sela, à quo familia Selaitarum: Phares, à quo familia Pharesitarum: Zare, à quo familia Zareitarum. C

21 Porrò filij Phares: Heſron, à quo familia Heſronitarum: & Hamul, à quo familia Hamulitarum.

22 Iſtæ ſunt familiæ Juda, quarum omnis numerus fuit, ſeptuaginta ſex millia, quingenti.

23 Filij Iſſachar, per cognationes ſuas: Thola, à quo familia Tholaitarum: Phua, à quo familia Phuaitarum:

24 Jaſub, à quo familia Jaſubitarum: Semran, à quo familia Semranitarum.

25 Hæ ſunt cognationes Iſſachar, quarum numerus fuit ſexaginta quatuor millia trecenti.

26 Filij Zabulon per cognationes ſuas: Sared, à quo familia Sareditarum: Elon, à quo familia Elonitarum: Jalel, à quo familia Jalelitarum.

27 Hæ ſunt cognationes Zabulon, quarum numerus fuit, ſexaginta millia quingenti.

28 Filii Joſeph per cognationes ſuas, Manaſſe & Ephraim.

29 De Manaſſe ortus eſt Machir, à quo familia Machiritarum. * Machir genuit Galaad, à quo familia Galaaditarum. D [* Ioſ.17. a.1.]

30 Galaad habuit filios: Jezer, à quo familia Jezeritarum: & Helec, à quo familia Helecitarum:

31 Et Aſriel, à quo familia Aſrielitarum: & Sechem, à quo familia Sechemitarum:

32 Et Semida, à quo familia Semidaitarum: * & Hepher, à quo familia Hepheritarum. [* Inf. 27.a.1.]

33 Fuit autem Hepher pater Salphaad, qui filios non habebat, ſed tantùm filias, quarum iſta ſunt nomina: * Maala, & Noa, [* Ibid.]

&

& Hegla, & Melcha, & Therſa.

34 Hæ ſunt familiæ Manaſſe, & numerus earum, quinquaginta duo millia ſeptingenti.

35 Filij autem Ephraim per cognationes ſuas, fuerunt hi: Suthala, à quo familia Suthalaitarum: Becher, à quo familia Becheritarum: Thehen, à quo familia Thehenitarum.

E 36 Porrò filius Suthala fuit Heran, à quo familia Heranitarum.

37 Hæ ſunt cognationes filiorum Ephraim, quarum numerus fuit, triginta duo millia quingenti.

38 Iſti ſunt filij Ioſeph per familias ſuas. Filij Benjamin in cognationibus ſuis: Bela, à quo familia Belaitarum: Aſbel, à quo familia Aſbelitarum: Ahiram, à quo familia Ahiramitarum:

39 Supham, à quo familia Suphamitarum: Hupham, à quo familia Huphamitarum.

40 Filij Bela: Hered & Noëman. De Hered, familia Hereditarum: de Noëman, familia Noëmanitarum.

41 Hi ſunt filij Benjamin per cognationes ſuas, quorum numerus fuit, quadraginta quinque millia ſexcenti.

42 Filij Dan per cognationes ſuas: Suham, à quo familia Suhamitarum. hæ ſunt cognationes Dan per familias ſuas.

43 Omnes fuere Suhamitæ, quorum numerus erat, ſexaginta quatuor millia quadringenti.

44 Filij Aſer per cognationes ſuas: Jemna, à quo familia Jemnaitarum: Jeſſui, à quo familia Jeſſuitarum: Brie, à quo familia Brieitarum.

45 Filij Brie: Heber, à quo familia Heberitarum: & Melchiel, à quo familia Melchielitarum.

46 Nomen autem filiæ Azer, fuit Sara.

47 Hæ cognationes filiorum Aſer, & numerus eorum, quinquaginta tria millia quadringenti.

F 48 Filij Nephthali per cognationes ſuas: Jeſiel, à quo familia Jeſielitarum: Guni, à quo familia Gunitarum:

49 Jeſer, à quo familia Jeſeritarum: Sellem, à quo familia Sellemitarum.

50 Hæ ſunt cognationes filiorum Nephthali per familias ſuas: quorum numerus, quadraginta quinque millia quadringenti.

51 Iſta eſt ſumma filiorum Iſraël, qui recenſiti ſunt, ſexcenta millia, & mille ſeptingenti triginta.

52 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

53 Iſtis dividetur terra juxta numerum vocabulorum in poſſeſſiones ſuas.

54 Pluribus majorem partem dabis, & paucioribus minorem: ſingulis, ſicut nunc recenſiti ſunt, tradetur poſſeſſio:

55 Ita dumtaxat ut ſors Terram Tribubus dividat & familiis.

56 Quidquid ſorte contigerit, hoc vel plures accipiant, vel pauciores.

* Exod. 6.c.16. 57 * Hic quoque eſt numerus filiorum Levi per familias ſuas: Gerſon, à quo familia Gerſonitarum: Caath, à quo familia Caathitarum: Merari, à quo familia Meraritarum.

G 58 Hæ ſunt familiæ Levi. Familia Lobni, familia Hebroni, familia Moholi, familia Muſi, familia Core. At verò Caath genuit Amran:

59 Qui habuit uxorem Jochabed filiam Levi, quæ nata eſt ei in Ægypto, hæc genuit Amran viro ſuo filios, Aaron & Moyſen, & Mariam ſororem eorum.

60 De Aaron orti ſunt Nadab & Abiu, & Eleazar & Ithamar:

61 * Quorum Nadab & Abiu mortui ſunt, cùm obtuliſſent ignem alienum coram Dñó. * Sup 3. a.4 Levi. 10 a.1. 1 Par. 24 a.2.

62 Fuerúntque omnes qui numerati ſunt, viginti tria millia generis maſculini, ab uno menſe & ſuprà: quia non ſunt recenſiti inter filios Iſraël, nec eis cum ceteris data poſſeſſio eſt.

63 Hic eſt numerus filiorũ Iſraël qui deſcripti ſunt à Moyſe & Eleazaro ſacerdote, in campeſtribus Moab ſupra Jordanem contra Jericho.

64 * Inter quos, nullus fuit eorũ qui antè numerati ſunt à Moyſe & Aaron in deſerto Sinai. * 1. Cor. 10.a 5.

65 * Prædixerat enim Dñs, quòd omnes morerentur in ſolitudine. Nullúſq; remanſit ex eis, niſi Caleb filius Jephone, & Joſue filius Nun. * Sup. 14.d 25. 24.

CAPUT XXVII.

Filiæ Salphaad, deficiente prole maſcula, patri ſuccedunt in hereditatem: diciturque Domino Moyſen moriturum, ubi ex monte Abarim terram promiſſionis conſpexerit, ſibique in ducatu populi ſubſtituerit Ioſue.

B ACceſſerunt * autem filiæ Salphaad, filij Hepher, filij Galaad, filij Machir, filij Manaſſe, qui fuit filius Joſeph: quarum ſunt nomina, Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa. A * Sup. 26 d. 33. Infr. 36. a 1. Ioſ. 17.a.3.

2 Steterúntque coram Moyſe & Eleazaro ſacerdote, & cunctis principibus populi ad oſtium tabernaculi fœderis, atque dixerunt:

3 Pater noſter mortuus eſt in deſerto, nec fuit in ſeditione, quæ * concitata eſt contra Dominum ſub Core, ſed in peccato ſuo mortuus eſt: hic non habuit mares filios. Cur tollitur nomen illius de familia ſua, quia non habuit filium? Date nobis poſſeſſionem inter cognatos patris noſtri. * Sup. 16.a.1.

4 Retulitque Moyſes cauſam earum ad judicium Domini. B

5 Qui dixit ad eum:

6 Juſtam rem poſtulant filiæ Salphaad: da eis poſſeſſionem inter cognatos patris ſui, & ei in hereditatem ſuccedant.

7 Ad filios autem Iſraël loquêris hæc:

8 Homo cùm mortuus fuerit abſque filio, ad filiam ejus tranſibit hereditas.

9 Si filiam non habuerit, habebit ſucceſſores fratres ſuos.

10 Quòd ſi & fratres non fuerint, dabitis hereditatem fratribus patris ejus.

11 Sin autem nec patruos habuerit, dabitur hereditas his qui ei proximi ſunt, eritque hoc filiis Iſraël ſanctum lege perpetua, ſicut præcepit Dominus Moyſi.

12 Dixit quoque Dominus ad Moyſen: * Aſcende in montem iſtum Abarim, & contéplare inde Terram, quam daturus ſum filiis Iſraël. * Deut. 32.f.49.

13 Cúmque videris eam, ibis & tu ad populum tuum, ſicut ivit frater tuus Aaron:

14 * Quia

* Sup. 20 b.12. Deut. 32 g.51

14 * Quia offendiſtis me in deſerto Sin in contradictione multitudinis, nec ſanctificare me voluiſtis coram ea ſuper aquas. hæ ſunt aquæ contradictionis in cades deſerti Sin.

15 Cui reſpondit Moyſes:

16 Provideat Dominus Deus ſpirituum omnis carnis, hominem, qui ſit ſuper multitudinem hanc:

17 Et poſſit exire & intrare ante eos, & educere eos vel introducere: ne ſit populus Domini ſicut oves abſque paſtore.

D 18 Dixítque Dominus ad eum: * Tolle Joſue filium Nun, virum in quo eſt Spiritus, & pone manum tuam ſuper eum.

Deut. 3. d.21.

19 Qui ſtabit coram Eleazaro ſacerdote & omni multitudine:

20 Et dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriæ tuæ, ut audiat eum omnis ſynagoga filiorum Iſraël.

21 Pro hoc, ſi quid agendum erit, Eleazar ſacerdos conſulet Dominum. Ad verbum ejus egredietur & ingredietur ipſe, & omnes filij Iſraël cum eo, & cetera multitudo.

22 Fecit Moyſes ut præceperat Dominus. Cúmque tuliſſet Joſue, ſtatuit eum coram Eleazaro ſacerdote & omni frequentia populi.

23 Et impoſitis capiti ejus manibus, cuncta replicavit quæ mandaverat Dominus.

Caput XXVIII.

Sacrificia quotidiana, diei ſeptimi, ac calendarum, & de duabus ſolemnitatibus Azymorum & Hebdomadarum.

A 1 Dixit quoque Dominus ad Moyſen:

2 Præcipe filiis Iſraël, & dices ad eos: Oblationem meam & panes, & incenſum odoris ſuaviſſimi offerte per tempora ſua.

3 Hæc ſunt ſacrificia quæ offerre debetis: * Agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocauſtum ſempiternum:

* Exod 29 f.38.

4 Unum offeretis manè, & alterum ad veſperum:

5 Decimam partem ephi ſimilæ, quæ conſperſa ſit oleo puriſſimo, & habeat quartam partem hin.

6 Holocauſtum juge eſt quod obtuliſtis in monte Sinai in odorem ſuaviſſimum incenſi Domini.

7 Et libabitis vini quartam partem hin per agnos ſingulos in Sanctuario Domini.

8 Alterúmque agnum ſimiliter offeretis ad veſperam juxta omnem ritum ſacrificij matutini, & libamentorum ejus, oblationem ſuaviſſimi odoris Domino.

* Mat.12. a.5.

9 * Die autem ſabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, & duas decimas ſimilæ oleo conſperſæ in ſacrificio, & liba

B 10 Quæ ritè funduntur per ſingula ſabbata in holocauſtum ſempiternum.

11 In calendis autem offeretis holocauſtum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos ſeptem immaculatos,

12 Et tres decimas ſimilæ oleo conſperſæ in ſacrificio per ſingulos vitulos: & duas decimas ſimilæ oleo conſperſæ per ſingulos arietes:

13 Et decimam decimæ ſimilæ ex oleo in ſacrificio per agnos ſingulos. holocauſtum ſuaviſſimi odoris atque incenſi eſt Domino.

14 Libamenta autem vini, quæ per ſingulas fundenda ſunt victimas, iſta erunt: media pars hin per ſingulos vitulos, tertia per arietem, quarta per agnum. hoc erit holocauſtum per omnes menſes, qui ſibi anno vertēte ſuccedunt.

15 Hircus quoque offeretur Domino pro peccatis in holocauſtum ſempiternum cum libamentis ſuis. C

16 * Menſe autem primo, quartadecima die menſis, Phaſe Domini erit,

Exod. 12 c.18. Lev.23. a.5.

17 Et quintadecima die ſollemnitas: ſeptem diebus veſcentur azymis,

18 Quarum dies prima venerabilis & ſancta erit: omne opus ſervile non facietis in ea.

19 Offeretiſque incenſum holocauſtum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos immaculatos ſeptem:

20 Et ſacrificia ſingulorum ex ſimila quæ conſperſa ſit oleo, tres decimas per ſingulos vitulos, & duas decimas per arietem,

21 Et decimam decimæ per agnos ſingulos: id eſt, per ſeptem agnos.

22 Et hircum pro peccato unum, ut expietur pro vobis,

23 Præter holocauſtum matutinum quod ſemper offeretis.

24 Ita facietis per ſingulos dies ſeptem dierum in fomitem ignis, & in odorem ſuaviſſimum Domino, qui ſurget de holocauſto, & de libationibus ſingulorum. D

25 Dies quoque ſeptimus celeberrimus & ſanctus erit vobis: omne opus ſervile non facietis in eo.

26 Dies etiam primitivorum, quando offeretis novas fruges Domino, expletis hebdomadibus, venerabilis & ſancta erit: omne opus ſervile non facietis in ea.

27 Offeretiſque holocauſtum in odorem ſuaviſſimum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, & agnos anniculos immaculatos ſeptem:

28 Atque in ſacrificiis eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos, per arietes duas,

29 Per agnos decimam decimæ, qui ſimul ſunt agni ſeptem. hircum quoque

30 Qui mactatur pro expiatione: præter holocauſtum ſempiternum & liba ejus.

31 Immaculata offeretis omnia cum libationibus ſuis.

Caput XXIX.

Sollemnitates menſis ſeptimi, & quid in eis offerendum ſit: nempe ſollemnitas tubarum, expiationis, tabernaculorum, quæ octo diebus varias habent oblationes.

1 Menſis etiam ſeptimi prima dies venerabilis & ſancta erit vobis. omne opus ſervile non facietis in ea, quia dies clangoris eſt & tubarum. A

2 Offeretiſque holocauſtum in odorem ſuaviſſimum

viſſimum Domino, vitulum de armento unum,
arietem unum, & agnos anniculos immacula-
tos ſeptem:
3 Et in ſacrificiis eorum, ſimilæ oleo con-
ſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos, duas
decimas per arietem,
4 Unam decimam per agnum, qui ſimul
ſunt agni ſeptem:
5 Et hircum pro peccato, qui offertur in ex-
piationem populi,
6 Præter holocauſtum calendarum cum ſacri-
ficiis ſuis, & holocauſtum ſempiternum cum
libationibus ſolitis. eiſdem ceremoniis offeretis
in odorem ſuaviſſimum incenſum Domino.
7 * Decima quoque dies menſis hujus ſepti-
mi erit vobis ſancta atque venerabilis, & af-
fligetis animas veſtras: omne opus ſervile non
facietis in ea.

* Lev. 16 f. 29. 23 c. 27.

8 Offeretiſq; holocauſtum Dño in odorem
ſuaviſſimum, vitulum de armento unum, arie-
tẽ unum, agnos anniculos immaculatos ſeptem:
B 9 Et in ſacrificiis eorum, ſimilæ oleo con-
ſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos, duas
decimas per arietem,
10 Decimam decimæ per agnos ſingulos, qui
ſunt ſimul agni ſeptem:
11 Et hircum pro peccato, abſque his quæ
offerri pro delicto ſolent in expiationem, &
holocauſtum ſempiternum, cum ſacrificio &
libaminibus eorum.
12 Quintadecima verò die menſis ſeptimi,
quæ vobis ſancta erit atque venerabilis, omne
opus ſervile non facietis in ea, ſed celebrabitis
ſolemnitatem Domino ſeptem diebus.
13 Offeretíſque holocauſtum in odorem
ſuaviſſimum Domino, vitulos de armento tre-
decim, arietes duos, agnos anniculos immacu-
latos quatuordecim:
14 Et in libamentis eorum, ſimilæ oleo con-
ſperſæ tres decimas per vitulos ſingulos, qui
ſunt ſimul vituli tredecim: & duas decimas
arieti uno, id eſt, ſimul arietibus duobus,
15 Et decimam decimæ agnis ſingulis, qui
ſunt ſimul agni quattuordecim:
C 16 Et hircum pro peccato, abſque holocau-
ſto ſempiterno, & ſacrificio, & libamine ejus.
17 In die altero offeretis vitulos de armen-
to duodecim, arietes duos, agnos anniculos,
immaculatos quattuordecim:
18 Sacrificiaque & libamina ſingulorum per
vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:
19 Et hircum pro peccato, abſque holocau-
ſto ſempiterno, ſacrificióque & libamine ejus.
20 Die tertio offeretis vitulos undecim,
arietes duos, agnos anniculos immaculatos
quattuordecim:
21 Sacrificiaque & libamina ſingulorum per
vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:
22 Et hircum pro peccato, abſque holocau-
ſto ſempiterno, ſacrificióque & libamine ejus.
23 Die quarto offeretis vitulos decem, arie-
tes duos, agnos anniculos immaculatos quat-
tuordecim:
24 Sacrificiáque & libamina ſingulorum per
vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:
25 Et hircum pro peccato abſque holocau-
ſto ſempiterno, ſacrificióque ejus & libamine.
26 Die quinto offeretis vitulos novem, arie-
tes duos, agnos anniculos immaculatos quat-
tuordecim:
27 Sacrificiáque & libamina ſingulorum per
vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:
28 Et hircum pro peccato, abſque holocau-
ſto ſempiterno, ſacrificióque ejus & libamine.
29 Die ſexto offeretis vitulos octo, arietes D
duos, agnos anniculos immaculatos quattuor-
decim:
30 Sacrificiáque & libamina ſingulorum per
vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:
31 Et hircum pro peccato, abſque holocau-
ſto ſempiterno, ſacrificióque ejus & libamine.
32 Die ſeptimo offeretis vitulos ſeptem, &
arietes duos, agnos anniculos immaculatos
quattuordecim:
33 Sacrificiáque & libamina ſingulorum per
vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:
34 Et hircum pro peccato abſque holocau-
ſto ſempiterno, ſacrificióque ejus & libamine.
35 Die octavo, qui eſt celeberrimus, omne
opus ſervile non facietis,
36 Offerentes holocauſtum in odorem ſua-
viſſimum Domino, vitulum unum, arietem
unum, agnos anniculos immaculatos ſeptem:
37 Sacrificiáque & libamina ſingulorum per
vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:
38 Et hircum pro peccato, abſque holocau-
ſto ſempiterno, ſacrificióque ejus & libamine.
39 Hæc offeretis Domino in ſollemnitatibus
veſtris: præter vota & oblationes ſpontaneas in
holocauſto, in ſacrificio, in libamine, & in ho-
ſtiis pacificis.

CAPUT XXX.

De voto ac juramento virorum, & quando puellarum & uxorum vota ſeu juramenta rata ſint, vel irrita.

1 NArravítque Moyſes filiis Iſraël omnia A
quæ ei Dominus imperarat:
2 Et locutus eſt ad principes tribuum filiorũ
Iſraël: Iſte eſt ſermo quem præcepit Dominus:
3 Si quis virorum votum Dño voverit, aut ſe
conſtrinxerit juramento: non faciet irritum ver-
bum ſuum, ſed omne quod promiſit implebit.
4 Mulier ſi quippiam voverit, & ſe conſtrin-
xerit juramento, quæ eſt in domo patris ſui, &
in ætate adhuc puellari: ſi cognoverit pater
votum quod pollicita eſt, & juramentum quo
obligavit animã ſuam, & tacuerit, voti rea erit:
5 Quidquid pollicita eſt & juravit, opere
complebit.
6 Sin autem ſtatim ut audierit, contradixe-
rit pater: & vota & juramenta ejus irrita erunt,
nec obnoxia tenebitur ſponſioni, eò quòd con-
tradixerit pater.
7 Si maritum habuerit, & voverit aliquid,
& ſemel de ore ejus verbum egrediens animam
ejus obligaverit juramento:
8 Quo die audierit vir, & non contradixerit,

voti rea erit, reddétq; quodcumq; promiſerat.

C 9 Sin autem audiens ſtatim contradixerit, & irritas fecerit pollicitationes ejus, verbaque quibus obſtrinxerat animam ſuam: propitius erit ei Dominus.

10 Vidua & repudiata quidquid voverint, reddent.

11 Uxor in domo viri cùm ſe voto conſtrinxerit & juramento,

12 Si audierit vir, & tacuerit, nec contradixerit ſponſioni, reddet quodcumque promiſerat.

13 Sin autem extemplò contradixerit, non tenebitur promiſſionis rea: quia maritus contradixit, & Dominus ei propitius erit.

D 14 Si voverit, & juramento ſe conſtrinxerit, ut per jejunium, vel ceterarum rerum abſtinentiam affligat animam ſuam, in arbitrio viri erit ut faciat, ſive non faciat.

15 Quòd ſi audiens vir tacuerit, & in alteram diem diſtulerit ſententiam: quidquid voverat atque promiſerat, reddet: quia ſtatim ut audivit, tacuit.

16 Sin autem contradixerit poſtquam reſcivit, portabit ipſe iniquitatem ejus.

17 Iſtæ ſunt leges, quas conſtituit Dominus Moyſi, inter virum & uxorem, inter patrem & filiam, quæ in puellari adhuc ætate eſt, vel quæ manet in parentis domo.

Caput XXXI.

Caſis Madianitis juſſu Dei, virgines ſolæ reſervantur: ſubſtantia ex æquo dividitur pugnantibus & plebi, primitiæ Sacerdoti ac Levitis traduntur, gratiæ Deo cum donariis offeruntur, quòd nullus Hebræorum occubuit.

A 1 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

2 Ulciſcere priùs filios Iſraël de Madianitis, & ſic colligeris ad populum tuum.

* Sup. 25.d.17. 3 Statímque Moyſes, * Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui poſſint ultionem Domini expetere de Madianitis.

4 Mille viri de ſingulis tribubus eligantur ex Iſraël, qui mittantur ad bellum.

5 Dederúntque millenos de ſingulis tribubus, id eſt, duodecim millia expeditorũ ad pugnam:

6 Quos miſit Moyſes cum Phinees filio Eleazari ſacerdotis, vaſa quoque ſancta, & tubas ad clangendum tradidit ei.

7 Cúmque pugnaſſent contra Madianitas atque viciſſent, omnes mares occiderunt,

* Ioſ. 13. c. 21. 8 * Et reges eorum, Evi, & Recem, & Sur, & Hur, & Rebe, quinque principes gentis: Balaam quoque filium Beor interfecerunt gladio.

B 9 Ceperúntq; mulieres eorum, & parvulos, omniáque pecora, & cunctam ſupellectilem: quidquid habere potuerant depopulati ſunt:

10 Tam urbes quàm viculos & caſtella flamma conſumpſit.

11 Et tulerunt prædam, & univerſa quæ ceperant tam ex hominibus quàm ex jumentis,

12 Et adduxerunt ad Moyſen, & Eleazarum ſacerdotem, & ad omnem multitudinem filiorum Iſraël. reliqua autem utenſilia portaverunt ad caſtra in campeſtribus Moab juxta Jordanem contra Jericho.

13 Egreſſi ſunt autem Moyſes & Eleazar ſacerdos, & omnes principes ſynagogæ, in occurſum eorum extra caſtra. C

14 Iratúſque Moyſes principibus exercitus, tribunis, & centurionibus qui venerãt de bello,

15 Ait: Cur feminas reſervaſtis?

16 * Nónne iſtæ ſunt, quæ deceperunt filios Iſraël ad ſuggeſtionem Balaam, & prævaricari vos fecerunt in Domino ſuper peccato Phogor, unde & percuſſus eſt populus? * Sup. 25.d.18.

17 * Ergo cunctos interficite quidquid eſt generis maſculini, etiam in parvulis: & mulieres, quæ noverunt viros in coitu, jugulate: * Iud. 21. b. 11.

18 Puellas autem & omnes feminas virgines reſervate vobis:

19 Et manete extra caſtra ſeptem diebus. Qui occiderit hominem, vel occiſum tetigerit, luſtrabitur die tertio & ſeptimo.

20 Et de omni præda, ſive veſtimentũ fuerit, ſive vas, & aliquid in utenſilia præparatum, de caprarum pellibus, & pilis, & ligno expiabitur.

21 Eleazar quoq; ſacerdos, ad viros exercitus qui pugnaverant, ſic locutus eſt: Hoc eſt præceptum legis, * quod mandavit Dñs Moyſi: D * Lev. 6. d. 28. 11. e. 33. 19. b. 12.

22 Aurum, & argentum, & æs, & ferrum, & plumbum, & ſtannum,

23 Et omne quod poteſt tranſire per flammas, igne purgabitur. quidquid autem ignem non poteſt ſuſtinere, aqua expiationis ſanctificabitur:

24 Et lavabitis veſtimenta veſtra die ſeptimo, & purificati poſteà caſtra intrabitis.

25 Dixit quoque Dominus ad Moyſen:

26 Tollite ſummam eorum quæ capta ſunt, ab homine uſque ad pecus, tu & Eleazar ſacerdos & principes vulgi:

27 Dividéſque ex æquo prædam, inter eos qui pugnaverunt egreſſíque ſunt ad bellum, & inter omnem reliquam multitudinem:

28 Et ſeparabis partem Domino ab his qui pugnaverunt & fuerunt in bello, unam animam de quingentis, tam ex hominibus quàm ex bobus & aſinis & ovibus, E

29 Et dabis eam Eleazaro ſacerdoti, quia primitiæ Domini ſunt.

30 Ex media quoque parte filiorum Iſraël accipies quinquageſimum caput hominum, & boum, & aſinorum, & ovium, cunctorum animantium, & dabis ea Levitis, qui excubant in cuſtodiis tabernaculi Domini.

31 Fecerúntque Moyſes & Eleazar, ſicut præceperat Dominus.

32 Fuit autem præda, quam exercitus ceperat, ovium ſexcenta ſeptuaginta quinq; millia,

33 Boum ſeptuaginta duo millia,

34 Aſinorum ſexaginta millia & mille:

35 Animæ hominum ſexus feminei, quæ non cognoverant viros, triginta duo millia.

36 Datáque eſt media pars his qui in prælio fuerant, ovium trecenta triginta ſeptem millia quingentæ:

37 E quibus in partem Domini ſupputatæ ſunt oves ſexcentæ ſeptuaginta quinque.

38 Et

38 Et de bobus triginta ſex millibus, boves
ſeptuaginta & duo:
39 De aſinis triginta millibus quingentis,
aſini ſexaginta unus:
40 De animabus hominum ſedecim millibus,
ceſſerant in partem Dñi triginta duæ animæ.
41 Tradiditque Moyſes numerum primitia-
rum Domini Eleazaro ſacerdoti, ſicut fuerat
ei imperatum,
42 Ex media parte filiorum Iſraël, quam ſe-
paraverat his qui in prælio fuerant.
43 De media verò parte quæ contigerat re-
liquæ multitudini, id eſt, de ovibus trecentis
triginta ſeptem millibus quingentis,
44 Et de bobus triginta ſex millibus,
45 Et de aſinis triginta millibus quingentis,
46 Et de hominibus ſedecim millibus,
G 47 Tulit Moyſes quinquageſimum caput,
& dedit Levitis, qui excubabant in tabernacu-
lo Domini, ſicut præceperat Dominus.
48 Cúmq; acceſſiſſent principes exercitus ad
Moyſen, & tribuni, centurionéſque, dixerunt:
49 Nos ſervi tui recenſuimus numerum pu-
gnatorum, quos habuimus ſub manu noſtra:
& ne unus quidem defuit.
50 Ob hanc cauſam offerimus in donariis
Domini ſinguli quod in præda auri potui-
mus invenire, periſcelides & armillas, annulos
& dextralia, ac murænulas, ut depreceris pro
nobis Dominum.
51 Suſceperúntque Moyſes & Eleazar ſacer-
dos, omne aurum in diverſis ſpeciebus,
52 Pondo ſedecim millia, ſeptingentos quin-
quaginta ſiclos, à tribunis & centurionibus.
53 Unuſquiſque enim quod in præda ra-
puerat, ſuum erat.
54 Et ſuſceptum intulerunt in tabernacu-
lum teſtimonij, in monimentum filiorum Iſraël
coram Domino.

Caput XXXII.

Filiis Ruben & Gad, & dimidiæ tribui Manaſſe, quòd pecoribus abundarent, portio datur trans Jordanem, modò fratres ſuos in terram promiſſionis armati præcedant.

A 1 Filij autem Ruben & Gad habebant peco-
ra multa, & erat illis in jumentis infinita
ſubſtantia. Cúmque vidiſſent Jazer & Galaad
aptas animalibus alendis terras,
2 Venerunt ad Moyſen & ad Eleazarum ſa-
cerdotem, & principes multitudinis, atque di-
xerunt:
3 Ataroth, & Dibon, & Jaſer, & Nemra, He-
ſebon, & Eleale, & Saban, & Nebo, & Beon,
4 Terra, quam percuſſit Dominus in con-
ſpectu filiorum Iſraël, regio uberrima eſt ad
paſtum animalium: & nos ſervi tui habemus
jumenta plurima:
5 Precamúrque ſi invenimus gratiam coram
te, ut des nobis famulis tuis eam in poſſeſſio-
nem, nec facias nos tranſire Jordanem.
B 6 Quibus reſpondit Moyſes: Numquid fratres
veſtri ibunt ad pugnam, & vos hîc ſedebitis?
7 Cur ſubvertitis mentes filiorum Iſraël, ne
tranſire audeant in locum, quem eis daturus
eſt Dominus?
8 Nónne ita egerunt patres veſtri, quando
miſi de Cadeſbarne ad explorandam terram?
9 * Cúmque veniſſent uſque ad Vallem bo- * Sup. 13. d. 24.
tri, luſtrata omni regione, ſubverterunt cor
filiorum Iſraël, ut non intrarent fines, quos eis
Dominus dedit.
10 Qui iratus juravit, dicens:
11 Si videbunt homines iſti, qui aſcenderunt
ex Ægypto, à viginti annis & ſupra, Terram,
quam ſub juramento pollicitus ſum Abraham,
Iſaac, & Jacob: & noluerunt ſequi me,
12 Præter Caleb filium Jephone Cenezæum, C
& Joſue filium Nun: iſti impleverunt volun-
tatem meam.
13 Iratúſque Dominus adverſum Iſraël, cir-
cumduxit eum per deſertum quadraginta an-
nis, donec conſumeretur univerſa generatio,
quæ fecerat malum in conſpectu ejus.
14 Et ecce, inquit, vos ſurrexiſtis pro patri-
bus veſtris, incrementa & alumni hominum
peccatorum, ut augeretis furorem Domini
contra Iſraël.
15 Quòd ſi nolueritis ſequi eum, in ſolitu-
dine populum derelinquet, & vos cauſa eritis
necis omnium.
16 At illi propè accedentes, dixerunt: Cau-
las ovium fabricabimus, & ſtabula jumento-
rum, parvulis quoque noſtris urbes munitas:
17 Nos autem ipſi armati & accincti perge- D
mus ad prælium ante filios Iſraël, donec intro-
ducamus eos ad loca ſua. Parvuli noſtri, &
quidquid habere poſſumus, erunt in urbibus
muratis, propter habitatorum inſidias.
18 Non revertemur in domos noſtras, uſque
dum poſſideant filij Iſraël hereditatem ſuam:
19 Nec quidquam quæremus trans Jorda-
nem, quia jam habemus noſtram poſſeſſionem
in orientali ejus plaga.
20 Quibus Moyſes ait: * Si facitis quod pro- * Ioſ. 1. c. 14.
mittitis, expediti pergite corã Dño ad pugnam:
21 Et omnis vir bellator armatus Jordanem
tranſeat, donec ſubvertat Dñs inimicos ſuos,
22 Et ſubjiciatur ei omnis Terra: tunc eritis E
inculpabiles apud Dominum & apud Iſraël, &
obtinebitis regiones, quas vultis, coram Dño.
23 Sin autem quod dicitis, non feceritis,
nulli dubium eſt quin peccetis in Deum: &
ſcitote quoniam peccatum veſtrum apprehen-
det vos.
24 Ædificate ergo urbes parvulis veſtris, &
caulas & ſtabula ovibus ac jumentis: & quod
polliciti eſtis implete.
25 * Dixerúntque filij Gad & Ruben ad * Ioſ. 4. c. 12.
Moyſen: Servi tui ſumus, faciemus quod jubet
dominus noſter.
26 Parvulos noſtros, & mulieres, & pecora,
ac jumenta relinquemus in urbibus Galaad:
27 Nos autem famuli tui omnes expediti per-
gemus ad bellum, ſicut tu domine loqueris.
28 Præcepit ergo Moyſes Eleazaro ſacer- F
doti, & Joſue filio Nun, & principibus fa-
milijs

miliarum per tribus Iſraël, & dixit ad eos:
* Deut. 3.b.12. Ioſ.13. b.8. 22. a.4. 29 * Si tranſierunt filij Gad & filij Ruben
vobiſcum Jordanem, omnes armati ad bellum
coram Domino, & vobis fuerit Terra ſubjecta:
date eis Galaad in poſſeſſionem.
30 Sin autem noluerint tranſire armati vo-
biſcum in Terram Chanaan, inter vos habi-
tandi accipiant loca.
31 Reſponderúntque filij Gad, & filij Ruben:
Sicut locutus eſt dñs ſervis ſuis, ita faciemus:
32 Ipſi armati pergemus coram Domino in
Terram Chanaan, & poſſeſſionem jam ſuſce-
piſſe nos confitemur trans Jordanem.
* Ioſ.22. a.4. 33 * Dedit itaque Moyſes filiis Gad & Ru-
ben, & dimidiæ tribui Manaſſe filij Joſeph re-
gnum Sehon regis Amorrhæi, & regnum Og
regis Baſan, & terram eorum cum urbibus ſuis
per circuitum.
G 34 Igitur extruxerunt filij Gad, Dibon, &
Ataroth, & Aroer,
35 Et Etroth, & Sophan, & Jazer, & Jegbaa,
36 Et Bethnemra, & Betharan, urbes muni-
tas, & caulas pecoribus ſuis.
37 Filij verò Ruben ædificaverunt Heſebon,
& Eleale, & Cariathaim,
38 Et Nabo, & Baalmeon, verſis nominibus,
Sabama quoque: imponentes vocabula urbi-
bus quas extruxerant.
* Gen. 50.d.22. 39 * Porrò filij Machir, filij Manaſſe, perre-
xerunt in Galaad, & vaſtaverunt eam interfe-
cto Amorrhæo habitatore ejus.
40 Dedit ergo Moyſes Terram Galaad Ma-
chir filio Manaſſe, qui habitavit in ea.
41 Jair autem filius Manaſſe abiit & occu-
pavit vicos ejus, quos appellavit Havoth Jair,
id eſt, Villas Jair.
42 Nobe quoque perrexit, & apprehendit
Chanath cum viculis ſuis: vocavítque eam ex
nomine ſuo Nobe.

CAPUT XXXIII.

Manſionibus 42. filiorum Iſraël per varia loca in deſerto recenſitis, Chananæi à Domino jubentur interimi.

A 1 HÆ ſunt manſiones filiorum Iſraël, qui
egreſſi ſunt de Ægypto per turmas ſuas
in manu Moyſi & Aaron,
2 Quas deſcripſit Moyſes juxta caſtrorum
loca, quæ Domini juſſione mutabant.
3 Profecti igitur de Rameſſe menſe primo,
quintadecima die menſis primi, altera die Pha-
ſe, filij Iſraël in manu excelſa, videntibus cun-
ctis Ægyptiis,
4 Et ſepelientibus primogenitos, quos per-
cuſſerat Dominus (nam & in diis eorum exer-
cuerat ultionem)
5 Caſtrametati ſunt in Soccoth.
B 6 Et de Soccoth venerunt in Etham, quæ
eſt in extremis finibus ſolitudinis.
* Exod. 14.a.2. 7 * Inde egreſſi venerunt contra Phihahi-
roth, quæ reſpicit Beelſephon, & caſtrametati
ſunt ante Magdalum.
8 Profectíque de Phihahiroth, tranſierunt
per medium mare in ſolitudinem: & ambulan-
tes tribus diebus per deſertum Etham, ca-
ſtrametati ſunt in Mara.
9 * Profectíque de Mara venerunt in Elim, * Exod. 15.d.27.
ubi erant duodecim fontes aquarum, & palmæ
ſeptuaginta: ibíque caſtrametati ſunt.
10 Sed & inde egreſſi, fixerunt tentoria ſuper
Mare rubrum. Profectíque de Mari rubro,
11 Caſtrametati ſunt in deſerto Sin.
12 Unde egreſſi venerunt in Daphca.
13 Profectíque de Daphca, caſtrametati
ſunt in Alus.
14 Egreſsíque de Alus, in Raphidim fixere
tẽtoria, * ubi populo defuit aqua ad bibendum. * Exod. 17.a.1.
15 Profectíque de Raphidim, caſtrametati
ſunt in deſerto Sinaï. C
16 Sed & de ſolitudine * Sinaï egreſſi, ve- * Exod. 19.a.2.
nerunt ad ſepulchra concupiſcentiæ.
17 * Profectíque de ſepulchris concupiſcen- * Sup. 11. g.34.
tiæ, caſtrametati ſunt in Haſeroth.
18 * Et de Haſeroth venerunt in Rethma. * Sup. 13.a.1.
19 Profectíque de Rethma, caſtrametati ſunt
in Remmomphares.
20 Unde egreſſi, venerunt in Lebna.
21 De Lebna, caſtrametati ſunt in Reſſa.
22 Egreſsíque de Reſſa, venerũt in Ceelatha.
23 Unde profecti, caſtrametati ſunt in mon-
te Sepher.
24 Egreſſi de monte Sepher, venerunt in
Arada.
25 Inde proficiſcentes, caſtrametati ſunt in
Maceloth.
26 Profectíque de Maceloth, venerunt in
Thahath.
27 De Thahath, caſtrametati ſunt in Thare.
28 Unde egreſſi, fixere tentoria in Methca.
29 Et de Methca, caſtrametati ſunt in Heſ-
mona.
30 Profectíque de Heſmona, venerunt in
Moſeroth.
31 Et de Moſeroth, caſtrametati ſunt in Be- D
nejaacan.
32 * Profectíque de Benejaacan, venerunt * Deut. 10.b.7.
in montem Gadgad.
33 Unde profecti, caſtrametati ſunt in Je-
tebatha.
34 Et de Jetebatha, venerunt in Hebrona.
35 Egreſsíque de Hebrona, caſtrametati
ſunt in Aſiongaber.
36 * Inde profecti, venerunt in deſertum * Sup. 20.a.1.
Sin, hæc eſt Cades.
37 Egreſsíque de Cades, caſtrametati ſunt in E
monte Hor, in extremis finibus Terræ Edom:
38 * Aſcendítque Aaron ſacerdos in montem * Sup. 20.d.25.
Hor, jubente Domino: & ibi mortuus eſt anno Deut.
quadrageſimo egreſſionis filiorum Iſraël ex 32.g.50.
Ægypto, menſe quinto, prima die menſis,
39 Cùm eſſet annorum centũ viginti trium.
40 Audivítque Chananæus rex Arad, qui
habitabat ad meridiem, in Terram Chanaan
veniſſe filios Iſraël.
41 Et profecti de monte Hor, caſtrametati
ſunt in Salmona.
42 Unde egreſſi, venerunt in Phunon.

43 Profe

43 Profectíque de Phunon, caſtrametati ſunt in Oboth.

F 44 Et de Oboth, venerunt in Iieabarim, quæ eſt in finibus Moabitarum.

45 Profectíque de Iieabarim, fixere tentoria in Dibongad.

46 Unde egreſſi, caſtrametati ſunt in Helmondeblathaim.

47 Egreſsíque de Helmondeblathaim, venerunt ad montes Abarim contra Nabo.

48 Profectíque de montibus Abarim, tranſierunt ad campeſtria Moab, ſupra Jordanem contra Jericho.

49 Ibíque caſtrametati ſunt de Bethſimoth uſque ad Abelſatim in planioribus locis Moabitarum,

50 Ubi locutus eſt Dominus ad Moyſen:

51 Præcipe filiis Iſraël, & dic ad eos: Quando tranſieritis Jordanem, intrantes Terram Chanaan,

G 52 Diſperdite cunctos habitatores Terræ illius: * confringite titulos, & ſtatuas comminuite, atque omnia excelſa vaſtate,

* Deut. 7 a. 5. Judic. 2. a. 2.

53 Mundantes terram, & habitantes in ea. ego enim dedi vobis illam in poſſeſſionem,

54 Quam divideritis vobis ſorte. Pluribus dabitis latiorem, & paucis anguſtiorem. Singulis ut ſors ceciderit, ita tribuetur hereditas. Per tribus & familias poſſeſſio dividetur.

55 Sin autem nolueritis interficere habitatores Terræ: qui remanſerint, erunt vobis quaſi clavi in oculis, & lanceæ in lateribus, & adverſabuntur vobis in Terra habitationis veſtræ:

56 Et quidquid illis cogitaveram facere, vobis faciam.

Caput XXXIV.

Terra promiſſionis ſitus & limites juxta 4 orbis plagas; eaque ſorte dividenda præcipitur, additis illorum nominibus qui eam dividant.

A 1 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Præcipe filiis Iſraël, & dices ad eos: Cùm ingreſſi fueritis Terram Chanaan, & in poſſeſſionem vobis ſorte ceciderit, his finibus terminabitur.

3 * Pars meridiana incipiet à ſolitudine Sin, quæ eſt juxta Edom: & habebit terminos contra Orientem mare ſalſiſſimum.

* Ioſ. 15. a. 1.

4 Qui circuibunt auſtralem plagam per aſcenſum Scorpionis, ita ut tranſeant in Senna, & perveniant à Meridie uſque ad Cadeſbarne, unde egredientur confinia ad villam nomine Adar, & tendent uſque ad Aſemona.

5 Ibíque per gyrum terminus ab Aſemona uſque ad Torrentem Ægypti, & maris magni littore finietur.

B 6 Plaga autem occidentalis à mari magno incipiet, & ipſo fine claudetur.

7 Porrò ad ſeptemtrionalem plagam à mari magno termini incipient, pervenientes uſque ad montem altiſſimum,

8 A quo venient in Emath uſque ad terminos Sedada:

9 Ibúntque confinia uſque ad Zephrona, & villam Enan. hi erunt termini in parte Aquilonis.

10 Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa Enan uſque Sephama,

11 Et de Sephama deſcendent termini in Rebla contra fontem Daphnim: inde pervenient contra Orientem ad mare Cenereth,

12 Et tendent uſque ad Jordanem, & ad ultimum ſalſiſſimo claudentur mari. Hanc habebitis Terram per fines ſuos in circuitu: C

13 Præcepitque Moyſes filiis Iſraël dicens: Hæc erit Terra, quam poſſidebitis ſorte, & quam juſſit Dominus dari novem tribubus, & dimidiæ tribui.

14 Tribus enim filiorum Ruben per familias ſuas, & tribus filiorum Gad juxta cognationum numerum, media quoque tribus Manaſſe,

15 Id eſt, duæ ſemis tribus, acceperunt partem ſuam trans Jordanem contra Jericho ad orientalem plagam.

16 Et ait Dominus ad Moyſen:

17 * Hæc ſunt nomina virorum qui Terram vobis divident, Eleazar ſacerdos, & Joſue filius Nun,

* Ioſ. 14. a. 1. 2.

18 Et ſinguli principes de tribubus ſingulis,

19 Quorum iſta ſunt vocabula: De tribu Juda, Caleb filius Jephone. D

20 De tribu Simeon, Samuel filius Ammiud.

21 De tribu Benjamin, Elidad filius Chaſelon.

22 De tribu filiorum Dan, Bocci filius Jogli.

23 Filiorum Joſeph de tribu Manaſſe, Hanniel filius Ephod.

24 De tribu Ephraim, Camuel filius Sephthan.

25 De tribu Zabulon, Eliſaphan filius Pharnach.

26 De tribu Iſſachar, dux Phaltiel filius Ozan.

27 De tribu Aſer, Ahiud filius Salomi.

28 De tribu Nephthali, Phedaël filius Ammiud.

29 Hi ſunt, quibus præcepit Dominus ut dividerent filiis Iſraël Terram Chanaan.

Caput XXXV.

Aſſignari jubentur urbes 48 & ſuburbana Levitis, & ex iis urbes 6. refugii pro homicidio non voluntario: lex homicidii voluntarii, & non voluntarii: unius teſtimonio nemo puniendus.

1 Hæc quoque locutus eſt Dominus ad Moyſen in campeſtribus Moab ſupra Jordanem contra Jericho: A

2 * Præcipe filiis Iſraël ut dent Levitis de poſſeſſionibus ſuis

* Ioſ. 21. a. 2.

3 Urbes ad habitandum, & ſuburbana earum per circuitum: ut ipſi in oppidis maneant, & ſuburbana ſint pecoribus ac jumentis:

4 Quæ à muris civitatum forinſecus, per circuitum, mille paſſuum ſpatio tendentur.

5 Contra Orientem duo millia erunt cubiti, & contra Meridiem ſimiliter erunt duo millia: ad mare quoque, quod reſpicit ad Occiden-

tem, eadem menſura erit, & ſeptemtrionalis
plaga æquali termino finietur. eruntque urbes
in medio, & foris ſuburbana.
* Ioſ.20.a.1. 6 * De ipſis autem oppidis, quæ Levitis
dabitis, ſex erunt in fugitivorum auxilia ſepa-
rata, ut fugiat ad ea qui fuderit ſanguinem: &
exceptis his, alia quadraginta duo oppida,
7 Id eſt, ſimul quadraginta octo cum ſub-
urbanis ſuis.
B 8 Ipſæque urbes, quæ dabuntur de poſſeſ-
ſionibus filiorum Iſraël, ab his qui plus habent,
plures auferentur: & qui minus, pauciores. ſin-
guli juxta menſuram hereditatis ſuæ dabunt
oppida Levitis.
9 Ait Dominus ad Moyſen:
10 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos:
* Deut. 19.a.2. Ioſ.20.a.1. *Quando tranſgreſſi fueritis Jordanem in Ter-
ram Chanaan,
11 Decernite quæ urbes eſſe debeant in
præſidia fugitivorum, qui nolentes ſanguinem
fuderint:
12 In quibus cùm fuerit profugus, cognatus
occiſi non poterit eum occidere, donec ſtet in
cõſpectu multitudinis, & cauſa illius judicetur.
* Deut. 4.f.41. Ioſ.20.c.7.a.8. 13 * De ipſis autem urbibus, quæ ad fugi-
tivorum ſubſidia ſeparantur,
14 Tres erunt trans Jordanem, & tres in
Terra Chanaan,
15 Tam filiis Iſraël quàm advenis atque
peregrinis, ut confugiat ad eas qui nolens ſan-
guinem fuderit.
C 16 Si quis ferro percuſſerit, & mortuus fue-
rit qui percuſſus eſt: reus erit homicidij, & ipſe
morietur.
17 Si lapidem jecerit, & ictus occubuerit:
ſimiliter punietur.
18 Si ligno percuſſus interierit: percuſſoris
ſanguine vindicabitur.
19 Propinquus occiſi, homicidam interficiet:
ſtatim ut apprehenderit eum, interficiet.
* Deut. 19.c.11. 20 * Si per odium quis hominem impulerit,
vel jecerit quippiam in eum per inſidias:
21 Aut cùm eſſet inimicus, manu percuſ-
ſerit, & ille mortuus fuerit: percuſſor, homi-
cidij reus erit. cognatus occiſi ſtatim ut inve-
nerit eum, jugulabit.
22 Quòd ſi fortuitu, & abſque odio
23 Et inimicitiis, quidquam horum fecerit,
24 Et hoc audiente populo fuerit compro-
batum, atque inter percuſſorem & propin-
quum ſanguinis quæſtio ventilata:
D 25 Liberabitur innocens de ultoris manu, &
reducetur per ſententiam in urbem, ad quam
confugerat, manebítque ibi, donec ſacerdos
magnus, qui oleo ſancto unctus eſt, moriatur.
26 Si interfector extra fines urbium, quæ
exulibus deputatæ ſunt,
27 Fuerit inventus, & percuſſus ab eo qui
ultor eſt ſanguinis: abſque noxa erit qui eum
occiderit.
28 Debuerat enim profugus, uſque ad mor-
tem Pontificis in urbe reſidere. poſtquam autẽ
ille obierit, homicida revertetur in terrã ſuam.
29 Hæc ſempiterna erunt, & legitima in
cunctis habitationibus veſtris.
30 Homicida ſub teſtibus punietur: ad unius
teſtimonium nullus condemnabitur.
31 Non accipietis pretium ab eo qui reus
eſt ſanguinis, ſtatim & ipſe morietur.
32 Exules & profugi ante mortem Pontifi-
cis nullo modo in urbes ſuas reverti poterunt:
33 Ne polluatis terram habitationis veſtræ,
quæ inſontium cruore maculatur: nec aliter
expiari poteſt, niſi per ejus ſanguinem, qui al-
terius ſanguinem fuderit.
34 Atque ita emundabitur veſtra poſſeſſio,
me commorante vobiſcum. ego enim ſum
Dominus qui habito inter filios Iſraël.

Caput XXXVI.

Lex fertur, ut filiæ paternam hereditatem adeuntes nubant contribulibus ſuis, ne tribus per connubia miſceantur, & poſſeſſiones confundantur.

1 ACceſſerunt * autem & principes familia- A
rum Galaad filij Machir, filij Manaſſe de * Sup. 27.a.1.
ſtirpe filiorum Joſeph: locutíque ſunt Moyſi
coram principibus Iſraël, atque dixerunt:
2 Tibi domino noſtro præcepit Dominus ut
Terram ſorte divideres filiis Iſraël, & ut filia-
bus Salphaad fratris noſtri dares poſſeſſionem
debitam patri:
3 Quas ſi alterius tribus homines uxores ac- B
ceperint, ſequetur poſſeſſio ſua, & tranſlata ad
aliam tribum, de noſtra hereditate minuetur.
4 Atque ita fiet, ut cùm jubileus, id eſt,
quinquageſimus annus remiſſionis advenerit,
confundatur ſortium diſtributio, & aliorum
poſſeſſio ad alios tranſeat.
5 Reſpondit Moyſes filiis Iſraël, & Domino
præcipiente, ait: Rectè tribus filiorum Joſeph
locuta eſt.
6 Et hæc lex ſuper filiabus Salphaad à Do- C
mino promulgata eſt: * Nubant quibus vo- * Tob.7.c.14.
lunt, tantum ut ſuæ tribus hominibus:
7 Ne commiſceatur poſſeſſio filiorum Iſraël
de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent
uxores de tribu & cognatione ſua:
8 Et cunctæ feminæ de eadem tribu maritos
accipient: ut hereditas permaneat in familiis,
9 Nec ſibi miſceantur tribus, ſed ita maneant
10 Ut à Domino ſeparatæ ſunt. Fecerúntque
filiæ Salphaad, ut fuerat imperatum:
11 Et nupſerunt, Maala, & Therſa, & He-
gla, & Melcha, & Noa, filiis patrui ſui
12 De familia Manaſſe, qui fuit filius Joſeph:
& poſſeſſio, quæ illis fuerat attributa, manſit
in tribu & familia patris earum.
13 Hæc ſunt mandata atque judicia, quæ
mandavit Dominus per manum Moyſi ad filios
Iſraël, in campeſtribus Moab ſupra Jordanem
contra Jericho.

LIBER DEUTERONOMIJ,

HEBRAICE ELLE HADDEBARIM.

Caput Primum.

Brevis repetitio rerum quæ Iſraëli in deſerto contigerant; pœnáque infideli populo inflictæ vel mortis, vel peregrinationis per 40. annos.

A 1 HÆc ſunt verba, quæ locutus
eſt Moyſes ad omnem Iſraël
trans Jordanem in ſolitudine
campeſtri, contra Mare rubrum,
inter Pharan & Thophel
& Laban & Haſeroth,
ubi auri eſt pluri mum:
2 Undecim diebus de Horeb per viam montis
Seir uſque ad Cadeſbarne.
3 Quadrageſimo anno, undecimo menſe,
prima die menſis, locutus eſt Moyſes ad filios
Iſraël omnia quæ præceperat illi Dominus, ut
diceret eis:
* Num. 21. c. 24 4 * Poſtquam percuſſit Sehon regem Amorrhæorum,
qui habitabat in Heſebon: & Og
regem Baſan, qui manſit in Aſtaroth, & in
Edrai,
B 5 Trans Jordanem in terra Moab. Cœpítque
Moyſes explanare legem, & dicere:
6 Dominus Deus noſter locutus eſt ad nos
in Horeb, dicens: Sufficit vobis quòd in hoc
monte manſiſtis;
7 Revertimini, & venite ad montem Amorrhæorum,
& ad cætera quæ ei proxima ſunt
campeſtria atque montana & humiliora loca
contra Meridiem, & juxta littus maris, Terram
Chananæorum, & Libani uſque ad flumen
magnum Euphraten.
8 En, inquit, tradidi vobis: ingredimini
& poſſidete eam, ſuper qua juravit Dominus
patribus veſtris, Abraham, Iſaac, &
Jacob, ut daret illam eis, & ſemini eorum
poſt eos.
9 Dixique vobis illo in tempore:
* Exod. 18. c. 18 10 * Non poſſum ſolus ſuſtinere vos: quia
Dominus Deus veſter multiplicavit vos, & eſtis
hodie, ſicut ſtellæ cæli, plurimi.
C 11 (Dominus Deus patrum veſtrorum addat
ad hunc numerum multa millia, & benedicat
vobis ſicut locutus eſt.)
12 Non valeo ſolus negotia veſtra ſuſtinere,
& pondus ac jurgia.
13 Date ex vobis viros ſapientes & gnaros,
& quorum converſatio ſit probata in tribubus
veſtris, ut ponam eos vobis principes:
14 Tunc reſpondiſtis mihi: Bona res eſt,
quam vis facere.
15 Tuliſque de tribubus veſtris viros ſapientes
& nobiles, & conſtitui eos principes, tribunos,
& centuriones, & quinquagenarios ac decanos,
qui docerent vos ſingula.
16 Præcepique eis, dicens: Audite illos, &
* quod juſtum eſt judicate: ſive civis ſit ille, * Ioan. 7. d. 24.
ſive peregrinus.
17 * Nulla erit diſtantia perſonarum, ita parvum D
audietis ut magnum: nec accipietis cujuſquam * Inf. 16. d. 19.
perſonam, quia Dei judicium eſt. Quòd Lev. 19. c. 15.
ſi difficile vobis viſum aliquid fuerit, referte Prov. 24. c. 23.
ad me, & ego audiam. Eccl. 42. a. 1. Iac. 2. a. 1.
18 Præcepique omnia quæ facere deberetis.
19 Profecti autem de Horeb, tranſivimus
per eremum terribilem & maximam, quam
vidiſtis, per viam montis Amorrhæi, ſicut præceperat
Dominus Deus noſter nobis. Cúmque
veniſſemus in Cadeſbarne,
20 Dixi vobis: Veniſtis ad montem Amorrhæi,
quem Dominus Deus noſter daturus eſt
nobis.
21 Vide Terram, quam Dominus Deus tuus
dat tibi: aſcende, & poſſide eam, ſicut locutus
eſt Dominus Deus noſter patribus tuis: noli timere,
nec quidquam paveas.
22 * Et acceſſiſtis ad me omnes, atque di- * Num. 13. a. 3.
xiſtis: Mittamus viros qui conſiderent Terram:
& renuntient per quod iter debeamus aſcendere,
& ad quas pergere civitates.
23 Cúmque mihi ſermo placuiſſet, miſi ex
vobis duodecim viros, ſingulos de tribubus ſuis.
24 Qui cùm perrexiſſent, & aſcendiſſent in
montana, venerunt uſque ad Vallem botri: &
conſiderata terra,
25 Sumentes de fructibus ejus, ut oſtende- E
rent ubertatem, attulerunt ad nos, atque dixerunt:
Bona eſt terra, quam Dominus Deus noſter
daturus eſt nobis.
26 Et noluiſtis aſcendere, ſed increduli ad
ſermonem Domini Dei noſtri
27 Murmuraſtis in tabernaculis veſtris, atque
dixiſtis: Odit nos Dominus, & idcircò
eduxit nos de Terra Ægypti, ut traderet nos
in manu Amorrhæi, atque deleret.
28 Quò aſcendemus? nuntij terruerunt cor
noſtrum, dicentes: Maxima multitudo eſt, &
nobis ſtatura procerior: urbes magnæ, & ad
cælum uſque munitæ, filios Enacim vidimus ibi.
29 Et dixi vobis: Nolite metuere, nec timeatis
eos:
30 Dominus Deus, qui ductor eſt veſter, pro
vobis ipſe pugnabit, ſicut fecit in Ægypto
cunctis videntibus.
31 Et in ſolitudine (ipſe vidiſti) portavit
te Dominus Deus tuus, ut ſolet homo geſtare
parvulum filium ſuum, in omni via per quam
ambulaſtis, donec veniretis ad locum iſtum.
32 Et nec ſic quidem credidiſtis Domino
Deo veſtro, F
33 * Qui præceſſit vos in via, & metatus * Exod. 13.
eſt locum in quo tentoria figere deberetis,
nocte

d.21. nocte oſtendens vobis iter per ignem, & die
Num. per columnam nubis.
14.c.14. 34 Cúmque audiſſet Dominus vocem ſer-
monum veſtrorum, iratus juravit & ait:
* Num. 35 * Non videbit quiſpiam de hominibus
14.d.23. generationis hujus peſſimæ Terram bonam,
Pſal.94 quam ſub juramento pollicitus ſum patribus
b.11. veſtris:
36 Præter Caleb filium Jephone. ipſe enim
videbit eam, & ipſi dabo Terram, quam calca-
vit, & filiis ejus, quia ſecutus eſt Dominum.
37 Nec miranda indignatio in populum,
cùm mihi quoque iratus Dominus propter vos
dixerit: Nec tu ingredieris illuc:
38 Sed Joſue filius Nun miniſter tuus, ipſe
intrabit pro te. hunc exhortare & robora, & ipſe
ſorte Terram dividet Iſraëli.
39 Parvuli veſtri, de quibus dixiſtis quòd
captivi ducerentur, & filij qui hodie boni ac
mali ignorant diſtantiam, ipſi ingredientur: &
ipſis dabo Terram, & poſſidebunt eam.
G 40 Vos autem revertimini & abite in ſoli-
tudinem per viam maris rubri.
* Num. 41 * Et reſpondiſtis mihi: Peccavimus Do-
14.f.40. mino: aſcendemus & pugnabimus, ſicut præ-
cepit Dominus Deus noſter. Cúmque inſtructi
armis pergeretis in montem,
* Num. 42 Ait mihi Dominus: Dic ad eos: * Noli-
14.g.42. te aſcendere, neque pugnetis, non enim ſum
vobiſcum: ne cadatis coram inimicis veſtris.
43 Locutus ſum, & non audiſtis: ſed ad-
verſantes imperio Domini, & tumentes ſuper-
bia, aſcendiſtis in montem.
44 Itaque egreſſus Amorrhæus, qui habi-
tabat in montibus, & obviàm veniens, perſecu-
tus eſt vos, ſicut ſolent apes perſequi: & ceci-
dit de Seir uſque Horma.
45 Cúmque reverſi ploraretis coram Do-
mino, non audivit vos, nec voci veſtræ voluit
acquieſcere.
46 Sediſtis ergo in Cadeſbarne multo tẽpore.

Caput II.

Beneficiorum populo exhibitorum repetitio, pugnæ contra Ammon & Moab prohibitio, regiſque Schon & terræ ipſius expugnatio.

A 1 PRofectíque inde venimus in ſolitudinem,
quæ ducit ad Mare rubrum, ſicut mihi
dixerat Dominus: & circuivimus montem Seir
longo tempore.
2 Dixítque Dominus ad me:
3 Sufficit vobis circuire montem iſtum: ite
contra Aquilonem:
4 Et populo præcipe, dicens: Tranſibitis
per terminos fratrum veſtrorum filiorum Eſau,
qui habitant in Seir, & timebunt vos.
5 Videte ergo diligenter ne moveamini con-
tra eos. neque enim dabo vobis de terra eorum
quantum poteſt unius pedis calcare veſtigium,
quia in poſſeſſione Eſau dedi montem Seir.
6 Cibos emetis ab eis pecunia, & comede-
tis: aquam emptam haurietis, & bibetis.
B 7 Dominus Deus tuus benedixit tibi in om-
ni opere manuum tuarum: novit iter tuum,
quomodo tranſieris ſolitudinem hãc magnam,
per quadraginta annos habitans tecum Domi-
nus Deus tuus, & nihil tibi defuit.
8 Cúmque tranſiſſemus fratres noſtros fi-
lios Eſau, qui habitabant in Seir, per viam cam-
peſtrem de Elath, & de Aſiongaber, venimus
ad iter, quod ducit in deſertum Moab.
9 Dixítque Dominus ad me: Non pugnes
contra Moabitas, nec ineas adverſus eos præ-
lium: non enim dabo tibi quidquam de terra
eorum, quia filiis Loth tradidi Ar in poſſeſſio-
nem.
10 Emim primi fuerunt habitatores ejus,
populus magnus, & validus, & tam excelſus,
ut de Enacim ſtirpe,
11 Quaſi gigantes, crederentur, & eſſent
ſimiles filiorum Enacim. Denique Moabitæ
appellant eos Emim.
12 In Seir autem priùs habitaverunt Hor- C
rhæi: quibus expulſis atque deletis, habitave-
runt filij Eſau, ſicut fecit Iſraël in terra poſſeſ-
ſionis ſuæ, quam dedit illi Dominus.
13 Surgentes ergo ut tranſiremus torrentem
Zared, venimus ad eum.
14 Tempus autem, quo ambulavimus de
Cadeſbarne uſque ad tranſitum torrentis Za-
red, triginta & octo annorum fuit: donec con-
ſumeretur omnis generatio hominum bellato-
rum de caſtris, ſicut juraverat Dominus:
15 Cujus manus fuit adverſum eos, ut in-
terirent de caſtrorum medio.
16 Poſtquam autem univerſi ceciderunt pu-
gnatores,
17 Locutus eſt Dominus ad me, dicens:
18 Tu tranſibis hodie terminos Moab, ur-
bem nomine Ar:
19 Et accedens in vicina filiorum Ammon, D
cave ne pugnes contra eos, nec movearis ad
prælium: non enim dabo tibi de terra filiorum
Ammon, quia filiis Loth dedi eam in poſſeſ-
ſionem.
20 Terra gigantum reputata eſt: & in ipſa
olim habitaverunt gigantes, quos Ammonitæ
vocant Zomzommim,
21 Populus magnus, & multus, & proceræ
longitudinis, ſicut Enacim, quos delevit Dñs
à facie eorum: & fecit illos habitare pro eis,
22 Sicut fecerat filiis Eſaü, qui habitant in
Seir, delens Horrhæos, & terram eorum illis
tradens, quam poſſident uſque in præſens.
23 Hevæos quoque, qui habitabant in Ha-
ſerim uſque Gazam, Cappadoces expulerunt:
qui egreſſi de Cappadocia deleverunt eos, &
habitaverunt pro illis.
24 Surgite & tranſite torrentem Arnon: ecce E
tradidi in manu tua Sehon regem Heſebon
Amorrhæum, & terram ejus incipe poſſidere,
& committe adverſus eum prælium.
25 Hodie incipiam mittere terrorem atque
formidinem tuam in populos, qui habitant ſub
omni cœlo: ut audito nomine tuo paveant, &
in morem parturientium contremiſcant, & do-
lore teneantur.

26 * Miſi

Num. 21.c.21. 26 * Miſi ergo nuntios de ſolitudine Cademoth ad Sehon regem Heſebon verbis pacificis, dicens:

27 Tranſibimus per terram tuam, publica gradiemur via: non declinabimus neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.

28 Alimenta pretio vende nobis, ut veſcamur: aquam pecunia tribue, & ſic bibemus. Tantùm eſt ut nobis concedas tranſitum,

F 29 Sicut fecerunt filij Eſaü, qui habitant in Seir, & Moabitæ, qui morantur in Ar: donec veniamus ad Jordanem, & tranſeamus ad Terram quam Dñs Deus noſter daturus eſt nobis.

30 Noluítque Sehon rex Heſebon dare nobis tranſitum: quia induraverat Dominus Deus tuus ſpiritum ejus, & obfirmaverat cor illius, ut traderetur in manus tuas, ſicut nunc vides.

Amos 2.c.9. 31 Dixítque Dominus ad me: * Ecce cœpi tibi tradere Sehon, & terram ejus, incipe poſſidere eam.

32 Egreſſúſque eſt Sehon obviàm nobis cum omni populo ſuo ad prælium in Jaſa.

33 Et tradidit eum Dominus Deus noſter nobis: percuſſimúſque eum cum filiis ſuis & omni populo ſuo.

G 34 Cunctáſque urbes in tempore illo cepimus, interfectis habitatoribus earum, viris ac mulieribus & parvulis. non reliquimus in eis quidquam.

35 Abſque jumentis, quæ in partem venere prædantium: & ſpoliis urbium quas cepimus

36 Ab Aroër, quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon, oppido quod in valle ſitum eſt, uſque Galaad. Non fuit vicus & civitas, quæ noſtras effugeret manus: omnes tradidit Dominus Deus noſter nobis.

37 Abſque terra filiorum Ammon, ad quam nõ acceſſimus: & cunctis quæ adjacent torrẽti Jeboc, & urbibus montanis, üniverſiſq; locis à quibus nos prohibuit Dominus Deus noſter.

Caput III.

Pugna contra Og regem Baſan, & lectus ejus, atque ſors duarum tribuum & ſemis citra Iordanem; precatur Moyſes ut liceat ei terram promiſſam ingredi, ſed Deus id illi negat: Ioſue ad ceteros Chananæos debellandos roborat.

A 1 ITaque converſi aſcendimus per iter Baſan: * egreſſúſque eſt Og rex Baſan in occurſum nobis cum populo ſuo ad bellandum in Edrai. *Num. 21.ſ.33. Inf. 29.a.7.*

2 Dixítque Dominus ad me: Ne timeas eum: quia in manu tua traditus eſt cũ omni populo ac terra ſua: faciéſque ei * ſicut feciſti Sehon regi Amorrhæorum, qui habitavit in Heſebon. *Num. 21.e.24*

Num. 21.ſ.35. 3 * Tradidit ergo Dominus Deus noſter in manibus noſtris etiam Og regem Baſan, & univerſum populum ejus: percuſſimúſque eos uſque ad internecionem,

4 Vaſtantes cunctas civitates illius uno tempore. non fuit oppidum, quod nos effugeret: ſexaginta urbes, omnem regionem Argob regni Og in Baſan.

5 Cunctæ urbes erant munitæ muris altiſſimis, portiſque & vectibus, abſque oppidis innumeris, quæ non habebant muros.

6 Et delevimus eos, ſicut feceramus Sehon regi Heſebon, diſperdentes omnem civitatem, viróſque ac mulieres & parvulos: B

7 Jumenta autẽ & ſpolia urbium diripuimus.

8 Tulimúſque illo in tempore terram de manu duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Iordanem: à torrente Arnon uſque ad montem Hermon,

9 Quem Sidonij Sarion vocant, & Amorrhæi Sanir:

10 Omnes civitates, quæ ſitæ ſunt in planitie, & univerſam Terram Galaad & Baſan uſque ad Selcha & Edrai civitates regni Og in Baſan.

11 Solus quippe Og rex Baſan reſtiterat de ſtirpe gigãtum. Monſtratur lectus ejus ferreus, qui eſt in Rabbath filiorum Ammon, novem cubitos habens longitudinis, & quattuor latitudinis ad menſuram cubiti virilis manus.

12 Terramque poſſedimus tempore illo ab Aroër, quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon, uſque ad mediam partem montis Galaad: & civitates illius * dedi Ruben & Gad. *Num. 32.f.29.*

13 Reliquam autem partem Galaad, & omnem Baſan regni Og, tradidi mediæ tribui Manaſſe, omnem regionem Argob: cunctáque Baſan vocatur Terra gigantum.

14 Jair filius Manaſſe poſſedit omnem regionem Argob uſque ad terminos Geſſuri & Machati. Vocavítq; ex nomine ſuo Baſan, Havoth Jair, id eſt, Villas Jair, uſque in præſentẽ diem.

15 Machir quoque dedi Galaad.

16 Et tribubus Ruben & Gad dedi de Terra Galaad uſque ad Torrentem Arnon medium torrentis, & confinium uſque ad torrentem Jeboc; qui eſt terminus filiorum Ammon: C

17 Et planitiem ſolitudinis, atque Jordanem, & terminos Cenereth uſque ad mare deſerti, quod eſt ſalſiſſimum, ad radices montis Phaſga contra orientem.

18 Præcepíque vobis in tempore illo, dicens: Dominus Deus veſter dat vobis terram hanc in hereditatem, expediti præcedite fratres veſtros filios Iſraël omnes viri robuſti:

19 Abſque uxoribus, & parvulis, atque jumentis. Novi enim quòd plura habeatis pecora, & in urbibus remanere debebunt, quas tradidi vobis,

20 Donec requiem tribuat Dominus fratribus veſtris, ſicut vobis tribuit: & poſſideant ipſi etiam Terram, quam daturus eſt eis trans Jordanem: tunc revertetur unuſquiſque in poſſeſſionem ſuam, quam dedi vobis.

21 * Ioſue quoque in tempore illo præcepi, dicens: Oculi tui viderunt quæ fecit Dominus Deus veſter duobus his regibus: ſic faciet omnibus regnis, ad quæ tranſiturus es. D *Num. 27.d.18.*

22 Ne timeas eos: Dominus enim Deus veſter pugnabit pro vobis.

23 Precatúſque ſum Dominum in tempore illo, dicens:

24 Domine Deus, tu cœpiſti oſtendere ſervo tuo magnitudinem tuam, manúmque fortiſſimam. neque enim eſt alius Deus, vel in

cælo, vel in terra, qui poſſit facere opera tua, & comparari fortitudini tuæ.

25 Tranſibo igitur, & videbo Terram hanc optimam trans Jordanem, & montem iſtum egregium, & Libanum.

26 Iratúſque eſt Dominus mihi propter vos, nec exaudivit me, ſed dixit mihi: Sufficit tibi: nequaquam ultrà loquaris de hac re ad me.

27 Aſcende cacumen Phaſgæ, & oculos tuos circumfer ad occidentem, & ad aquilonem, auſtrúmque & orientem, & aſpice. * nec enim tranſibis Jordanem iſtum.

* Inf. 31.a.2. 34.a.4.

28 Præcipe Joſue, & corrobora eum atque conforta: quia ipſe præcedet populum iſtum, & dividet eis Terram quam viſurus es.

29 Manſimúſque in valle contra fanum Phogor.

Caput IV.

Exhortatur Moyſes ad ſervanda Dei præcepta, tum beneficiis Dei tum eorum laudibus; comminando tranſgreſſoribus, prohibet omnem imaginem quæ ad idololatriam induceret; ſuam prædicit mortem, treſque urbes refugii ſeparat trans Jordanem pro homicidiis involuntariis & caſualibus.

A 1 ET nunc Iſraël audi præcepta & judicia, quæ ego doceo te: ut faciens ea, vivas, & ingrediens poſſideas Terram, quam Dominus Deus patrum veſtrorum daturus eſt vobis.

2 Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo: cuſtodite mandata Domini Dei veſtri quæ ego præcipio vobis.

* Num. 25.a.4. 3 * Oculi veſtri viderunt omnia quæ fecit Dominus contra Beelphegor, quomodo contriverit omnes cultores ejus de medio veſtri.

4 Vos autem qui adhæretis Domino Deo veſtro, vivitis univerſi uſque in præſentem diem.

5 Scitis quòd docuerim vos præcepta atque juſtitias, ſicut mandavit mihi Dominus Deus meus: ſic facietis ea in Terra, quam poſſeſſuri eſtis:

6 Et obſervabitis & implebitis opere. Hæc eſt enim veſtra ſapientia & intellectus coram populis, ut audientes univerſa præcepta hæc, dicant: En populus ſapiens & intelligens, gens magna.

B 7 Nec eſt alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt cunctis obſecrationibus noſtris.

8 Quæ eſt enim alia gens ſic inclyta, ut habeat ceremonias, juſtaque judicia, & univerſam legem, quam ego proponam hodie ante oculos veſtros?

9 Cuſtodi igitur temetipſum, & animam tuã ſolicitè. Ne obliviſcaris verborum, quæ viderũt oculi tui, & ne excidãt de corde tuo cũctis diebus vitæ tuæ. Docebis ea filios ac nepotes tuos,

10 A die in quo ſteriſti coram Dño Deo tuo in Horeb, quando Dñs locutus eſt mihi, dicens: Congrega ad me populum, ut audiant ſermones meos, & diſcant timere me omni tempore quo vivunt in terra, doceántque filios ſuos.

* Exod. 19.a.18. 11 * Et acceſſiſtis ad radices montis, qui ardebat uſque ad cælum: erántque in eo tenebræ, & nubes, & caligo.

12 Locutúſque eſt Dominus ad vos de medio ignis. Vocem verborum ejus audiſtis, & formam penitus non vidiſtis.

13 Et oſtendit vobis pactum ſuum, quod præcepit ut faceretis, & decem verba, quæ ſcripſit in duabus tabulis lapideis.

14 Mihíque mandavit in illo tempore ut docerem vos ceremonias & judicia, quæ facere deberetis in Terra, quam poſſeſſuri eſtis. C

15 Cuſtodite igitur ſolicitè animas veſtras. Non vidiſtis aliquam ſimilitudinem, in die qua locutus eſt vobis Dominus in Horeb de medio ignis:

16 Ne fortè decepti faciatis vobis ſculptam ſimilitudinem, aut imaginem maſculi vel feminæ,

17 Similitudinem omnium jumentorum quæ ſunt ſuper terram, vel avium ſub cœlo volantium,

18 Atque reptilium quæ moventur in terra, ſive piſcium qui ſub terra morantur in aquis:

19 Ne fortè elevatis oculis ad cælum, videas Solem & Lunam, & omnia aſtra cœli, & errore deceptus adores ea & colas quæ creavit Dominus Deus tuus in miniſterium cunctis gentibus, quæ ſub cælo ſunt.

20 Vos autem tulit Dominus, & eduxit de fornace ferrea Ægypti, ut haberet populum hereditarium, ſicut eſt in præſenti die.

21 * Iratúſque eſt Dominus contra me propter ſermones veſtros, & juravit ut non tranſirem Jordanem, nec ingrederer Terram optimam, quam daturus eſt vobis. * Sup. 1. f. 7.

22 Ecce morior in hac humo, non tranſibo Jordanem: vos tranſibitis, & poſſidebitis terram egregiam. D

23 Cave ne quando obliviſcaris pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecum: & facias tibi ſculptam ſimilitudinem eorum, quæ fieri Dominus prohibuit:

24 * Quia Dominus Deus tuus ignis conſumens eſt, Deus æmulator. * Heb. 12.g.29.

25 Si genueritis filios ac nepotes, & morati fueritis in Terra, deceptíque feceritis vobis aliquam ſimilitudinem, patrantes malum coram Domino Deo veſtro, ut eum ad iracundiam provocetis:

26 Teſtes invoco hodie cælum & terram, citò perituros vos eſſe de Terra, quam tranſito Jordane poſſeſſuri eſtis: non habitabitis in ea longo tempore, ſed delebit vos Dominus,

27 Atque diſperget in omnes gentes, & remanebitis pauci in nationibus, ad quas vos ducturus eſt Dominus.

28 Ibique ſervietis diis, qui hominum manu fabricati ſunt, ligno & lapidi qui nõ vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur.

29 Cúmque quæſieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: ſi tamen toto corde quæſieris, & tota tribulatione animæ tuæ.

30 Poſtquam te invenerint omnia quæ prædicta ſunt, noviſſimo tempore reverteris ad Dominum Deum tuum, & audies vocem ejus. E

31 Quia

31 Quia Deus miſericors, Dñs Deus tuus eſt:
non dimittet te, nec omnino delebit, neque
obliviſcetur pacti, in quo juravit patribus tuis.
32 Interroga de diebus antiquis, qui fue-
runt ante te ex die quo creavit Deus hominem
ſuper terram, à ſummo cælo uſque ad ſum-
mum ejus, ſi facta eſt aliquando hujuſcemodi
res, aut umquam cognitum eſt,
F 33 Ut audiret populus vocem Dei loquentis
de medio ignis, ſicut tu audiſti & vixiſti:
34 Si fecit Deus ut ingrederetur, & tolleret
ſibi Gentem de medio nationum, per tentatio-
nes, ſigna, atque portenta, per pugnam, & ro-
buſtam manum, extentúmque brachium, &
horribiles viſiones, juxta omnia quæ fecit pro
vobis Dominus Deus veſter in Ægypto, vi-
dentibus oculis tuis:
35 Ut ſcires quoniam Dominus ipſe eſt
Deus, & non eſt alius præter eum.
36 De cælo te fecit audire vocem ſuam, ut
doceret te, & in terra oſtendit tibi ignem
ſuum maximum, & audiſti verba illius de me-
dio ignis,
37 Quia dilexit patres tuos, & elegit ſemen
* Exod. 13. d. 21 eorum poſt eos. * Eduxítque te præcedens in
virtute ſua magna ex Ægypto,
38 Ut deleret nationes maximas & fortiores
te in introitu tuo: & introduceret te, darétque
tibi terram earum in poſſeſſionem, ſicut cernis
in præſenti die.
39 Scito ergo hodie, & cogitato in corde
tuo quòd Dominus ipſe ſit Deus in cælo ſur-
ſum, & in terra deorſum, & non ſit alius.
40 Cuſtodi præcepta ejus atque mandata, quæ
ego præcipio tibi: ut bene ſit tibi, & filiis tuis
poſt te, & permaneas multo tẽpore ſuper Ter-
ram, quam Dñs Deus tuus daturus eſt tibi.
G
* Num. 35. b. 14. 41 * Tunc ſeparavit Moyſes tres civitates
trans Jordanem ad orientalem plagam,
42 Ut confugiat ad eas qui occiderit nolens
proximum ſuum, nec ſibi fuerit inimicus ante
unum & alterum diem, & ad harum aliquam
urbium poſſit evadere:
* Joſ. 20. a. 8. 43 * Boſor in ſolitudine, quæ ſita eſt in ter-
ra campeſtri de tribu Ruben: & Ramoth in
Galaad, quæ eſt in tribu Gad: & Golan in Ba-
ſan, quæ eſt in tribu Manaſſe.
44 Iſta eſt lex, quam propoſuit Moyſes co-
ram filiis Iſraël,
45 Et hæc teſtimonia & ceremoniæ atque
judicia, quæ locutus eſt ad filios Iſraël, quando
egreſſi ſunt de Ægypto,
46 Trans Jordanem in valle contra fanum
Phogor in terra Sehon regis Amorrhæi, qui
habitavit in Heſebon, quem percuſſit Moyſes.
Filij quoque Iſraël egreſſi ex Ægypto
47 Poſſederunt terram ejus, & terram Og
regis Baſan, duorum regum Amorrhæorum,
qui erant trans Jordanem ad ſolis ortum:
48 Ab Aroër, quæ ſita eſt ſuper ripam tor-
rentis Amon, uſque ad montem Sion, qui eſt
& Hermon,
49 Omnem planitiem trans Jordanem ad
orientalem plagam, uſque ad mare ſolitudinis,
& uſque ad radices montis Phaſga.

CAPUT V.

Præceptorum Decalogi repetitio & explanatio: & de timore filiorum Iſraël, cum Dei vocem audiſſent, & montem ardere vidiſſent ad legis promulgationem.

1 VOcavítque Moyſes omnem Iſraëlem, & A
dixit ad eum: Audi Iſraël ceremonias
atque judicia quæ ego loquor in auribus veſtris
hodie: diſcite ea, & opere complete.
2 Dominus Deus noſter pepigit nobiſcum
fœdus in Horeb.
3 Non cum patribus noſtris iniit pactum,
ſed nobiſcum qui in præſentiarum ſumus, &
vivimus.
4 Facie ad faciem locutus eſt nobis in mon-
te de medio ignis.
5 Ego ſequeſter & medius fui inter Domi-
num & vos in tempore illo, ut annuntiarem
vobis verba ejus. timuiſtis enim ignem, & non
aſcendiſtis in montem, & ait:
6 * Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi te * Exod. 20. a. 2.
de terra Ægypti, de domo ſervitutis. Levit.
7 * Non habebis deos alienos in conſpectu 26. a. 1.
meo. Pſ. 80. b. 11.
8 * Non facies tibi ſculptile, nec ſimilitu- * Exod.
dinem omnium, quæ in cælo ſunt deſuper, & 20. a. 3.
quæ in terra deorſum, & quæ verſantur in Pſ. 80.
aquis ſub terra. b. 10.
9 * Non adorabis ea, & non coles. Ego * Exod. 20. a. 4.
enim ſum Dominus Deus tuus: Deus æmu- * Lev.
lator, reddens iniquitatem patrum ſuper filios 26. a. 1.
in tertiam & quartam generationem his qui Pſal. 96. b. 7.
oderunt me, * Exod.
10 Et faciens miſericordiam in multa mil- 34. b. 14.
lia diligentibus me, & cuſtodientibus præce-
pta mea.
11 * Non uſurpabis nomen Domini Dei tui
fruſtrà: quia non erit impunitus qui ſuper re Exod.
vana nomen ejus aſſumpſerit. 20. b. 7.
12 Obſerva diem Sabbati, ut ſanctifices Lev. 19.
eum, ſicut præcepit tibi Dominus Deus tuus. b. 12.
13 Sex diebus operaberis, & facies omnia Matt. 5. c. 33.
opera tua.
14 * Septimus dies Sabbati eſt, id eſt, re- * Gen.
quies Domini Dei tui. Non facies in eo quid- 2. a. 2.
quam operis tu, & filius tuus, & filia, ſervus Exod. 20. b. 10.
& ancilla, & bos, & aſinus, & omne jumentum B
tuum, & peregrinus qui eſt intra portas tuas: ut Hebr. 4.
requieſcat ſervus tuus, & ancilla tua, ſicut & tu. b. 4.
15 Memento quòd & ipſe ſervieris in Ægy-
pto, & eduxerit te inde Dominus Deus tuus in
manu forti, & brachio extento. Idcircò præce-
pit tibi ut obſervares diem Sabbati. C
16 * Honora patrem tuum & matrem, ſicut * Exod.
præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo 20. c. 12.
vivas tempore, & benè ſit tibi in Terra, quam Eccli. 3. b. 9.
Dominus Deus tuus daturus eſt tibi. Matt. 15.
17 Non occides. a. 4.
18 Neque mœchaberis. Marc. 7. b. 10.
19 Furtúmque non facies. Epheſ. 6.
20 Nec loquêris contra proximum tuum a. 2.
falſum teſtimonium.

* Matt. 5.d 28. Rom. 7. b.7. 21 * Non concupiſces uxorem proximi tui: non domum, non agrum, non ſervum, non ancillam, non bovem, non aſinum & univerſa quæ illius ſunt.

22 Hæc verba locutus eſt Dominus ad omnem multitudinem veſtram in monte de medio ignis & nubis,& caliginis,voce magna,nihil addens ampliùs: & ſcripſit ea in duabus tabulis lapideis, quas tradidit mihi.

23 Vos autem poſtquam audiſtis vocem de medio tenebrarum,& montem ardere vidiſtis, acceſſiſtis ad me omnes principes tribuum,& majores natu, atque dixiſtis:

D 24 Ecce oſtendit nobis Dominus Deus noſter majeſtatem & magnitudinem ſuam. vocem ejus audivimus de medio ignis,& probavimus hodie, quòd loquente Deo cum homine, vixerit homo.

25 Cur ergo moriemur, & devorabit nos ignis hic maximus? Si enim audierimus ultrà vocem Domini Dei noſtri, moriemur.

26 Quid eſt omnis caro, ut audiat vocem Dei viventis,qui de medio ignis loquitur ſicut nos audivimus, & poſſit vivere?

27 Tu magis accede: & audi cuncta quæ dixerit Dominus Deus noſter tibi:loqueriſque ad nos, & nos audientes faciemus ea.

28 Quod cùm audiſſet Dominus,ait ad me: Audivi vocem verborum populi hujus quæ locuti ſunt tibi: benè omnia ſunt locuti.

29 Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, & cuſtodiant univerſa mandata mea in omni tempore, ut benè ſit eis & filiis eorum in ſempiternum?

30 Vade & dic eis: Revertimini in tentoria veſtra.

31 Tu verò hîc ſta mecum, & loquar tibi omnia mandata mea,& ceremonias atque judicia:quæ docebis eos, ut faciant ea in Terra, quam dabo illis in poſſeſſionem.

32 Cuſtodite igitur & facite quæ præcepit Dominus Deus vobis: non declinabitis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram:

33 Sed per viam, quam præcepit Dominus Deus veſter, ambulabitis, ut vivatis, & benè ſit vobis, & protelentur dies in terra poſſeſſionis veſtræ.

CAPUT VI.

Dominus ex toto corde diligendus, ejuſdem mandata ſollicite ſervanda, & poſteris inculcanda.

A 1 HÆc ſunt præcepta, & ceremoniæ, atque judicia, quæ mandavit Dominus Deus veſter ut docerem vos, & faciatis ea in Terra, ad quam tranſgredimini poſſidendam:

2 Ut timeas Dominum Deum tuum,& cuſtodias omnia mandata & præcepta ejus, quæ ego præcipio tibi, & filiis, ac nepotibus tuis, cunctis diebus vitæ tuæ, ut prolongentur dies tui.

3 Audi Iſraël,& obſerva ut facias quæ præcepit tibi Dñs, & benè ſit tibi,& multipliceris ampliùs, ſicut pollicitus eſt Dñs Deus patrum tuorum tibi terram lacte & melle manantem.

4 Audi Iſraël, Dominus Deus noſter, Dominus unus eſt.

5 * Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua,& ex tota fortitudine tua: B * Inf. 11.b.13. Matth. 22.d.37. Marc. 12.c 30. Luc. 10. c.27.

6 Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo:

7 Et narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis ſedens in domo tua,& ambulans in itinere, dormiens atque conſurgens.

8 Et ligabis ea quaſi ſignum in manu tua, eruntque & movebuntur inter oculos tuos,

9 Scribéſq; ea in limine & oſtiis domus tuæ.

10 Cúmque introduxerit te Dominus Deus tuus in Terram, pro qua juravit patribus tuis, Abraham,Iſaac,& Jacob:& dederit tibi civitates magnas & optimas, quas non ædificaſti,

11 Domos plenas cunctarum opum, quas non extruxiſti, ciſternas, quas non fodiſti, vineta & oliveta, quæ non plantaſti,

12 Et comederis, & ſaturatus fueris:

13 Cave diligenter, ne obliviſcaris Domini, qui eduxit te de terra Ægypti, de domo ſervitutis. * Dominum Deum tuum timebis,& illi ſoli ſervies, ac per nomen illius jurabis. * Inf. 10.d.20. Matt. 4. b. 10. Luc. 4. b 8.

14 Non ibitis poſt deos alienos cunctarum Gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt:

15 Quoniam Deus æmulator, Dominus Deus tuus in medio tui: nequando iraſcatur furor Domini Dei tui contra te, & auferat te de ſuperficie terræ. C

16 * Non tentabis Dominum Deum tuum, ſicut tentaſti in loco tentationis. Matt. 4. a 7. Luc. 4. b.12.

17 Cuſtodi præcepta Domini Dei tui,ac teſtimonia & ceremonias, quas præcepit tibi:

18 Et fac quod placitum eſt & bonum in conſpectu Domini, ut benè ſit tibi: & ingreſſus poſſideas terram optimam, de qua juravit Dominus patribus tuis,

19 Ut deleret omnes inimicos tuos coram te, ſicut locutus eſt.

20 Cúmque interrogaverit te filius tuus cras,dicens: Quid ſibi volunt teſtimonia hæc, & ceremoniæ,atque judicia,quæ præcepit Dominus Deus noſter nobis?

21 Dices ei: Servi eramus Pharaonis in Ægypto, & eduxit nos Dominus de Ægypto in manu forti: D

22 Fecitque ſigna atque prodigia magna & peſſima in Ægypto contra Pharaonem,& omnem domum illius, in conſpectu noſtro,

23 Et eduxit nos inde, ut introductis daret Terram, ſuper qua juravit patribus noſtris.

24 Præcepítque nobis Dominus,ut faciamus omnia legitima hæc, & timeamus Dominum Deum noſtrum, ut benè ſit nobis cunctis diebus vitæ noſtræ, ſicut eſt hodie.

25 Erítque noſter miſericors, ſi cuſtodierimus, & fecerimus omnia præcepta ejus coram Domino Deo noſtro, ſicut mandavit nobis.

CAPUT VII.

Nulla cum gentibus ſocietas contrahenda, ſed earum aræ, luci ac ſimulacra delenda: memoratis Dei beneficiis promittit in omnibus auxilium & ubertatem, modò ejus præcepta obſervent.

A 1 CUm introduxerit te Dominus Deus tuus
in terram, quam poſſeſſurus ingrederis,
* Exod. & deleverit Gentes multas coram te, * He-
23.e.23. thæum & Gergezeum, & Amorrhæum, Cha-
33.a.2. nanæum, & Phereſæum, & Hevæum, & Jebu-
ſæum, ſeptem Gentes multo majoris numeri
quam tu es, & robuſtiores te:
2 Tradideritque eas Dominus Deus tuus tibi,
* Exod percuties eas uſque ad internecionem. * Non
23.f.32. inibis cum eis fœdus, nec miſereberis earum,
34.b.15.
* Exod. 3 Neque * ſociabis cum eis conjugia. Filiam
34.b 16. tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius acci-
pies filio tuo:
4 Quia ſeducet filium tuum, ne ſequatur
me, & ut magis ſerviat diis alienis. iraſceturque
furor Domini, & delebit te citò.
* Exod. 5 Quin potiùs hæc facietis eis: * Aras eo-
23.c.34. rum ſubvertite, & confringite ſtatuas, lucóſ-
Infr.12. que ſuccidite, & ſculptilia comburite.
a.3. 16.
d.21. 6 * Quia populus ſanctus es Domino Deo
* Inf.14. tuo. Te * elegit Dominus Deus tuus, ut ſis ei
a.2.
* Inf.16. populus peculiaris de cunctis populis, qui ſunt
d.18. ſuper terram.
7 Non quia cunctas gentes numero vince-
batis, vobis junctus eſt Dominus, & elegit vos,
cùm omnibus ſitis populis pauciores:
B 8 Sed quia dilexit vos Dominus, & cuſto-
divit juramentum, quod juravit patribus ve-
ſtris: eduxítque vos in manu forti, & redemit
de domo ſervitutis, de manu Pharaonis regis
Ægypti.
9 Et ſcies, quia Dominus Deus tuus, ipſe eſt
Deus fortis & fidelis, cuſtodiens pactum & mi-
ſericordiam diligentibus ſe, & his qui cuſto-
diunt præcepta ejus, in mille generationes:
10 Et reddens odientibus ſe ſtatim, ita ut
diſperdat eos, & ultrà non differat, protinus eis
reſtituens quod merentur.
11 Cuſtodi ergo præcepta & ceremonias at-
que judicia, quę ego mando tibi hodie ut facias.
12 Si poſtquam audieris hæc judicia, cuſto-
dieris ea & feceris, cuſtodiet & Dominus
D Deus tuus pactum tibi, & miſericordiam quam
juravit patribus tuis:
13 Et diliget te ac multiplicabit, benedicét-
que fructui ventris tui & fructui terræ tuæ,
frumento tuo, atque vindemiæ, oleo, & armen-
tis, gregibus ovium tuarum ſuper Terram, pro
qua juravit patribus tuis ut daret eam tibi.
C 14 Benedictus eris inter omnes populos.
* Exod. * Non erit apud te ſterilis utriuſque ſexus, tam
23 f.26. in hominibus quàm in gregibus tuis.
15 Auferet Dominus à te omnem languorem:
& infirmitates Ægypti peſſimas, quas noviſti,
non inferet tibi, ſed cunctis hoſtibus tuis:
16 Devorabis omnes populos, quos Domi-
nus Deus tuus daturus eſt tibi. Non parcet eis
oculus tuus, nec ſervies diis eorum, ne ſint in
ruinam tui.
17 Si dixeris in corde tuo: Plures ſunt gen-
tes iſtæ quàm ego, quo modo potero delere
eas?
18 Noli metuere, ſed recordare quæ fecerit
Dñs Deus tuus Pharaoni, & cunctis Ægyptiis,
19 Plagas maximas, quas viderunt oculi tui,
& ſigna atque portenta, manúmque robuſtam,
& extentũ brachium, ut educeret te Dñs Deus
tuus. ſic faciet cunctis populis, quos metuis.
20 * Inſuper & crabrones mittet Dominus * Exod.
Deus tuus in eos, donec deleat omnes atque 23 f 28.
diſperdat qui te fugerint, & latere potuerint. Ioſ 24.
c.12.
21 Non timebis eos, quia Dominus Deus
tuus in medio tui eſt, Deus magnus & terribilis:
22 Ipſe conſumet nationes has in conſpectu D
tuo paulatim atque per partes. Non poteris eas
delere pariter: ne fortè multiplicentur contra
te beſtiæ terræ.
23 Dabítque eos Dominus Deus tuus in
conſpectu tuo: & interficiet illos donec peni-
tus deleantur.
24 Tradétque reges eorum in manus tuas,
& diſperdes nomina eorum ſub cælo: nullus
poterit reſiſtere tibi, donec conteras eos.
25 * Sculptilia eorum igne combures: non * 2 Mac.
concupiſces argentum & aurum, de quibus 12.f.40.
facta ſunt, neque aſſumes ex eis tibi quidquam,
ne offendas, propterea quia abominatio eſt
Domini Dei tui.
26 Nec inferes quippiam ex idolo in domum
tuam, ne fias anathema, ſicut & illud eſt. Quaſi
ſpurcitiam deteſtaberis, & velut inquinamen-
tum ac ſordes abominationi habebis, quia ana-
thema eſt.

CAPUT VIII.

Commemorantur beneficia & afflictiones quas Dominus eis in deſerto immiſerat, ne illorum & Dei ſui fiant immemores.

1 OMne mandatum, quod ego præcipio ti- A
bi hodie, cave diligenter ut facias: ut
poſſitis vivere, & multiplicemini, ingreſsíque
poſſideatis Terram, pro qua juravit Dominus
patribus veſtris.
2 Et recordaberis cuncti itineris, per quod
adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta
annis per deſertum, ut affligeret te atque ten-
taret, & nota fierent quæ in tuo animo verſa-
bantur, utrùm cuſtodires mãdata illius, an non.
3 Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum
Manna, quod ignorabas tu & patres tui: ut
oſtenderet tibi quòd non * in ſolo pane vivat * Matt.
homo, ſed in omni verbo quod egreditur de 4 a.4.
ore Dei. Luc.4.
a.4.
4 Veſtimentum tuum, quo operiebaris, ne-
quaquam vetuſtate defecit, & pes tuus non eſt
ſubtritus, en quadrageſimus annus eſt.
5 Ut recogites in corde tuo, quia ſicut eru- B
dit filium ſuum homo, ſic Dominus Deus tuus
erudivit te,
6 Ut cuſtodias mandata Domini Dei tui, &
ambules in viis ejus, & timeas eum.
7 Dominus enim Deus tuus introducet te
in terram bonam, terram rivorum aquarúm-

que & fontium: in cujus campis & montibus
erumpunt fluviorum abyſſi:
8 Terram frumenti, hordei, ac vinearum,
in qua ficus, & malogranata, & oliveta naſ-
cuntur: terram olei ac mellis.
9 Ubi abſque ulla penuria comedes panem
tuum, & rerum omnium abundantia perfruê-
ris: cujus lapides ferrum ſunt, & de montibus
ejus æris metalla fodiuntur:
C 10 Ut cùm comederis, & ſatiatus fueris, be-
nedicas Domino Deo tuo pro terra optima,
quam dedit tibi.
11 Obſerva, & cave ne quando obliviſca-
ris Domini Dei tui, & negligas mandata ejus
atque judicia & ceremonias, quas ego præci-
pio tibi hodie:
12 Ne poſtquam comederis & ſatiatus fue-
ris, domos pulchras ædificaveris, & habitave-
ris in eis,
13 Habuerîſq; armenta boum, & ovium gre-
ges, argẽti & auri cunctarúmq; rerum copiam,
14 Elevetur cor tuum, & non reminiſcaris
Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Ægy-
pti, de domo ſervitutis.
15 Et ductor tuus fuit in ſolitudine magna
* Num. atque terribili, * in qua erat ſerpens flatu adu-
20 b.9. rens, & ſcorpio ac dipſas, & nullæ omnino
21 b.6. aquæ: * qui eduxit rivos de petra duriſſima,
* Exod. 17.b 6. 16 * Et cibavit te Manna in ſolitudine, quod
* Exod. neſcierunt patres tui. Et poſtquam afflixit ac
16. d 16. probavit, ad extremum miſertus eſt tui,
17 Ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea &
robur manus meæ, hęc mihi omnia præſtiterũt.
D 18 Sed recorderis Domini Dei tui, quòd ipſe
vires tibi præbuerit, ut impleret pactum ſuum,
ſuper quo juravit patribus tuis, ſicut præſens
indicat dies.
19 Sin autem oblitus Dñi Dei tui, ſecutus fue-
ris deos alienos, coluerîſque illos & adoraveris:
ecce nũc prædico tibi quòd omnino diſpereas.
20 Sicut Gentes, quas delevit Dominus in
introitu tuo, ita & vos peribitis, ſi inobedien-
tes fueritis voci Domini Dei veſtri.

Caput IX.

Reprimitur elatio, ne futuras victorias ſibi, ſed ſoli Domino adſcribant, refricat Moſes populo ſua murmura & peccata in deſerto, & ſuam pro populo interceſſionem

A 1 AUdi Iſraël, Tu tranſgredieris hodie Jor-
danem, ut poſſideas nationes maximas
& fortiores te, civitates ingentes & ad cælum
uſque muratas,
2 Populum magnum atque ſublimem, filios
Enacim, quos ipſe vidiſti, & audiſti, quibus
nullus poteſt ex adverſo reſiſtere.
3 Scies ergo hodie quòd Dominus Deus
tuus ipſe tranſibit ante te, ignis devorans atque
conſumens, qui conterat eos & deleat atque
diſperdat ante faciem tuam velociter, ſicut lo-
cutus eſt tibi.
4 Ne dicas in corde tuo, cùm deleverit eos
Dominus Deus tuus in conſpectu tuo: Pro-
pter juſtitiam meam introduxit me Dominus
ut terram hanc poſſiderem, cùm propter im-
pietates ſuas iſtæ deletæ ſint nationes.
5 Neque enim propter juſtitias tuas, & æqui-
tatem cordis tui, ingredieris ut poſſideas ter-
ras earum: ſed quia illæ egerunt impiè, in-
troëunte te deletæ ſunt: & ut compleret ver-
bum ſuum Dñs, quod ſub juramento pollicitus
eſt patribus tuis, Abraham, Iſaac, & Jacob.
6 Scito ergo quòd non propter juſtitias tuas B
Dominus Deus tuus dederit tibi terram hanc
optimam in poſſeſſionem, cùm duriſſimæ cer-
vicis ſis populus.
7 Memento, & ne obliviſcaris, quomodo
ad iracundiam provocaveris Dominum Deum
tuum in ſolitudine. Ex eo die, quo egreſſus es
ex Ægypto uſque ad locum iſtum, ſemper ad-
verſum Dominum contendiſti.
8 * Nam & in Horeb provocaſti eum, & * Exod.
iratus delere te voluit, 17.b.6. 19.a.3.
9 Quando aſcendi in montem, ut acciperem 31.d.18.
tabulas lapideas, tabulas pacti quod pepigit 32.d.13.
vobiſcum Dominus: & perſeveravi in monte
quadraginta diebus ac noctibus, panem non
comedens, & aquam non bibens.
10 * Deditque mihi Dñs duas tabulas lapi- * Exod.
deas ſcriptas digito Dei, & continens omnia 31.d.18.
verba quæ vobis locutus eſt in monte de medio
ignis, quando concio populi congregata eſt.
11 Cúmque tranſiſſent quadraginta dies, &
totidem noctes, dedit mihi Dominus duas ta-
bulas lapideas, tabulas fœderis.
12 Dixitque mihi: * Surge, & deſcende hinc * Exod.
citò: quia populus tuus, quem eduxiſti de 32.b.7.
Ægypto, deſeruerunt velociter viam quam de-
monſtraſti eis, fecerúntque ſibi conflatile. C
13 Rursúmque ait Dominus ad me: Cerno
quòd populus iſte duræ cervicis ſit:
14 Dimitte me ut conteram eum, & deleam
nomen ejus de ſub cælo, & conſtituam te ſuper
Gentem, quæ hac major & fortior ſit.
15 Cúmque de monte ardente deſcenderem,
& duas tabulas fœderis utraq; tenerem manu,
16 Vidiſsémque vos peccaſſe Domino Deo
veſtro, & feciſſe vobis vitulum conflatilem,
ac deſeruiſſe velociter viam ejus, quam vobis
oſtenderat:
17 Projeci tabulas de manibus meis, confre-
gíque eas in conſpectu veſtro.
18 Et procidi ante Dominum ſicut priùs,
quadraginta diebus & noctibus panem non
comedens, & aquam non bibens, propter om-
nia peccata veſtra quæ geſſiſtis contra Domi-
num, & eum ad iracundiam provocaſtis:
19 Timui enim indignationem & iram illius,
qua adverſum vos concitatus, delere vos voluit.
Et exaudivit me Dominus etiam hac vice.
20 Adverſum Aaron quoque vehementer
iratus, voluit eum conterere, & pro illo ſimili-
ter deprecatus ſum.
21 Peccatum autem veſtrum quod feceratis,
id eſt vitulum, arripiens, igne combuſſi,
& in fruſta comminuens, omninóque in pul-
verem redigens, projeci in torrentem, qui de
monte deſcendit.

D

* Num. 11.a.1. 16.a.1. 21.b.5.

22 * In incendio quoque & in tentatione, & in Sepulchris coucupiſcentiæ provocaſtis Dominum:

23 Et quando miſit vos de Cadesbarne, dicens: Aſcendite & poſſidete Terram, quam dedi vobis, & contempſiſtis imperium Domini Dei veſtri, & non credidiſtis ei, neque vocem ejus audire voluiſtis:

24 Sed ſemper fuiſtis rebelles à die qua noſſe vos cœpi.

25 Et jacui coram Domino quadraginta diebus ac noctibus, quibus eum ſuppliciter deprecabar, ne deleret vos ut fuerat comminatus:

26 Et orans dixi: Domine Deus, ne diſperdas populum tuum, & hereditatem tuam, quam redemiſti in magnitudine tua, quos eduxiſti de Ægypto in manu forti.

27 Recordare ſervorum tuorum, Abraham, Iſaac, & Jacob: ne aſpicias duritiam populi hujus, & impietatem atque peccatum:

28 Ne fortè dicant habitatores terræ, de qua eduxiſti nos: Non poterat Dominus introducere eos in Terram, quam pollicitus eſt eis, & oderat illos: idcircò eduxit, ut interficeret eos in ſolitudine.

29 Qui ſunt populus tuus & hereditas tua, quos eduxiſti in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento.

Caput X.

Tabularum ſecundarum inſtauratio, Levitarum officia: timor & dilectio Dei ad ſervanda præcepta movere debent: præputium cordis circumcidendum, peregrini amandi, & per Dei nomen jurandum.

A

* Exod. 34.a.1.

1 IN * tempore illo dixit Dominus ad me: Dola tibi duas tabulas lapideas, ſicut priores fuerunt, & aſcende ad me in montem: faciéſque arcam ligneam,

2 Et ſcribam in tabulis verba quæ fuerunt in his quas antè confregiſti, ponéſque eas in arca.

3 Feci igitur arcam de lignis Settim. Cúmque dolaſſem duas tabulas lapideas inſtar priorum, aſcendi in montem, habens eas in manibus.

4 Scripſitque in tabulis, juxta id quod priùs ſcripſerat, verba decem, quæ locutus eſt Dominus ad vos in monte de medio ignis, quando populus congregatus eſt: & dedit eas mihi.

5 Reverſuſque de monte, deſcendi, & poſui tabulas in arcam, quam feceram, quæ hucuſque ibi ſunt, ſicut mihi præcepit Dominus.

B

* Num. 33.d.31. * Num. 20.d.28.29.

6 * Filij autem Iſraël moverunt caſtra ex Beroth filiorum Jacan in Moſera, ubi * Aaron mortuus ac ſepultus eſt, pro quo, ſacerdotio functus eſt, Eleazar filius ejus.

7 Inde venerunt in Gadgad: de quo loco profecti, caſtrametati ſunt in Jetebatha, in Terra aquarum atque torrentium.

8 Eo tempore ſeparavit tribum Levi, ut portaret arcam fœderis Domini, & ſtaret coram eo in miniſterio, ac benediceret in nomine illius uſque in præſentem diem.

9 Quam ob rem non habuit Levi partem, neque poſſeſſionem cum fratribus ſuis: quia ipſe Dominus poſſeſſio ejus eſt, ſicut promiſit ei Dominus Deus tuus.

10 Ego autem ſteti in monte, ſicut priùs, quadraginta diebus ac noctibus: exaudivítque me Dominus etiam hac vice, & te perdere noluit.

11 Dixítque mihi: Vade, & præcede populum, ut ingrediatur, & poſſideat Terram, quam juravi patribus eorum ut traderem eis.

12 Et nunc Iſraël, quid Dominus Deus tuus petit à te, niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus & diligas eum, ac ſervias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua:

13 Cuſtodiáſque mandata Domini, & ceremonias ejus, quas ego hodie præcipio tibi, ut benè ſit tibi?

14 En Domini Dei tui cælum eſt, & cælum cæli, terra, & omnia quæ in ea ſunt:

15 Et tamen patribus tuis conglutinatus eſt Dominus, & amavit eos, elegítque ſemen eorum poſt eos, id eſt vos, de cunctis Gentibus: ſicut hodie comprobatur.

16 Circumcidite igitur præputium cordis veſtri, & cervicem veſtram ne induretis ampliùs: D

17 Quia Dominus Deus veſter, ipſe eſt Deus deorum, & Dominus dominantium, Deus magnus & potens, & terribilis, qui * perſonam non accipit, nec munera. * 2. Par. 19.b.7. Iob. 34.b.19. Sap. 6.b.8. Eccl. 35.b.15. Act. 10.c.34. Rom. 2.b.11. Gal. 2.b.6.

18 Facit judicium pupillo & viduæ, amat peregrinum, & dat ei victum atque veſtitum.

19 Et vos ergo amate peregrinos, quia & ipſi fuiſtis advenæ in terra Ægypti.

20 * Dñm Deum tuum timebis, & ei ſoli ſervies: ipſi adhærebis, jurabíſque in nomine illius.

21 Ipſe eſt laus tua, & Deus tuus, qui fecit tibi hæc magnalia & terribilia, quæ viderunt oculi tui.

22 * In ſeptuaginta animabus deſcenderunt patres tui in Ægyptum: & ecce nunc multiplicavit te Dominus Deus tuus ſicut aſtra cæli. * Sup. 6.b.13. Matt. 4.b.10. Luc. 4.b.8. * Gen. 46.c.27. Exod. 1.a.5.

Caput XI.

Recenſentur varia Dei beneficia, multáque bona promittuntur ſervantibus ejus præcepta, mala autem non ſervantibus, hoc eſt, benedictio & maledictio ſuper montes Garizim & Hebal ponenda.

1 AMa itaque Dominum Deum tuum, & obſerva præcepta ejus & ceremonias, judicia atque mandata omni tempore.

2 Cognoſcite hodie quæ ignorant filij veſtri, qui non viderunt diſciplinam Domini Dei veſtri, magnalia ejus, & robuſtam manum, extentúmque brachium, A

3 Signa & opera quæ fecit in medio Ægypti Pharaoni regi, & univerſæ terræ ejus,

4 Omníque exercitui Ægyptiorum, & equis ac curribus: quo modo operuerint eos aquæ maris rubri, cùm vos perſequerentur, & deleverit eos Dominus uſque in præſentem diem:

5 Vobíſque quæ fecerit in ſolitudine, donec veniretis ad hunc locum:

6 Et * Dathan atque Abiron filiis Eliab, qui fuit filius Ruben: quos * aperto ore ſuo terra abſorbuit, cũ domibus & tabernaculis, & univerſa ſubſtantia eorũ, quam habebãt in medio Iſraël. * Num. 16.a.1. * Num. 16.e.32.

7 Oculi veſtri viderunt omnia opera Domini magna quæ fecit.

8 Ut

8 Ut cuſtodiatis univerſa mandata illius, quæ ego hodie præcipio vobis, & poſſitis introire, & poſſidere Terram, ad quam ingredimini,

B 9 Multóque in ea vivatis tempore: quam ſub juramento pollicitus eſt Dominus patribus veſtris, & ſemini eorum, lacte & melle manantem.

10 Terra enim ad quam ingrederis poſſidendam, non eſt ſicut Terra Ægypti, de qua exiſti, ubi jacto ſemine in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ:

11 Sed montuoſa eſt & campeſtris, de cælo expectans pluvias.

12 Quam Dominus Deus tuus ſemper inviſit, & oculi illius in ea ſunt à principio anni uſque ad finem ejus.

* Sup. 10. c. 12 13 * Si ergo obedieritis mandatis meis, quæ ego hodie præcipio vobis, ut diligatis Dominum Deum veſtrum, & ſerviatis ei in toto corde veſtro, & in tota anima veſtra:

14 Dabit pluviam terræ veſtræ temporaneam & ſerotinam, ut colligatis frumentum, & vinum, & oleum,

15 Fœnúmque ex agris ad paſcenda jumenta, & ut ipſi comedatis ac ſaturemini.

16 Cavete ne fortè decipiatur cor veſtrum, & recedatis à Domino, ſerviatíſque diis alienis, & adoretis eos:

C 17 Iratúſque Dominus claudat cælum, & pluviæ non deſcendant, nec terra det germen ſuum, pereatíſque velociter de terra optima, quam Dominus daturus eſt vobis.

* Sup. 6 b. 6. 18 * Ponite hæc verba mea in cordibus & in animis veſtris, & ſuſpendite ea pro ſigno in manibus, & inter oculos veſtros collocate.

19 Docete filios veſtros ut illa meditentur, quando ſederis in domo tua, & ambulaveris in via, & accubueris atque ſurrexeris.

20 Scribes ea ſuper poſtes & januas domus tuæ:

21 Ut multiplicentur dies tui, & filiorum tuorum, in Terra, quam juravit Dominus patribus tuis, ut daret eis quamdiu cælum imminet terræ.

22 Si enim cuſtodieritis mandata quæ ego præcipio vobis, & feceritis ea, ut diligatis Dominum Deum veſtrum, & ambuletis in omnibus viis ejus, adhærentes ei,

23 Diſperdet Dominus omnes gentes iſtas ante faciem veſtram, & poſſidebitis eas, quæ majores & fortiores vobis ſunt.

* Ioſ. 1. a. 3. 24 * Omnis locus, quem calcaverit pes veſter, veſter erit. A deſerto, & à Libano, à flumine magno Euphrate uſque ad mare occidentale erunt termini veſtri.

25 Nullus ſtabit contra vos: terrorem veſtrum & formidinem dabit Dominus Deus veſter ſuper omnem terram quam calcaturi eſtis, ſicut locutus eſt vobis.

D 26 En propono in conſpectu veſtro hodie benedictionem & maledictionem:

27 Benedictionem, ſi obedieritis mandatis Dñi Dei veſtri, quæ ego hodie præcipio vobis:

28 Maledictionem, ſi non obedieritis mandatis Domini Dei veſtri, ſed recesſeritis de via, quam ego nunc oſtendo vobis, & ambulaveritis poſt deos alienos, quos ignoratis.

29 Cùm verò introduxerit te Dominus Deus tuus in Terram ad quam pergis habitandam, pones benedictionem ſuper montem Garizim, maledictionem ſuper montem Hebal:

30 Qui ſunt trans Jordanem, poſt viam quæ vergit ad ſolis occubitum, in Terra Chananæi, qui habitat in campeſtribus contra Galgalam, quæ eſt juxta vallem tendentem & intrantem procul.

31 Vos enim tranſibitis Jordanem, ut poſſideatis Terram, quã Dominus Deus veſter daturus eſt vobis, ut habeatis & poſſideatis illam.

32 Videte ergo ut impleatis ceremonias atque judicia, quæ ego hodie ponam in conſpectu veſtro.

Caput XII.

Præcipit exterminari idololatriam, decimas ac primitias reddi: ſacrificia certo loco exolvi, & comedi; à ſanguine & omni cibo immundo abſtineri.

1 HÆc ſunt præcepta atque judicia, quæ facere debetis in Terra, quam Dominus Deus patrum tuorum daturus eſt tibi, ut poſſideas eam cunctis diebus quibus ſuper humum gradieris. A

2 Subvertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes, quas poſſeſſuri eſtis, deos ſuos ſuper montes excelſos, & colles, & ſubter omne lignum frondoſum.

3 * Diſſipate aras eorum, & confringite ſtatuas, lucos igne comburite, & idola comminuite: diſperdite nomina eorum de locis illis. * Sup. 7. d. 25. 2 Machab. 12. g. 40.

4 Non facietis ita Domino Deo veſtro:

5 Sed ad locum, quem elegerit Dominus Deus veſter de cunctis tribubus veſtris, ut ponat nomen ſuum ibi, & habitet in eo, venietis:

6 Et offeretis in loco illo holocauſta & victimas veſtras, decimas & primitias manuum veſtrarum, & vota atque donaria, primogenita boum & ovium.

7 Et comedetis ibi in conſpectu Domini Dei veſtri: ac lætabimini in cunctis, ad quæ miſeritis manum vos & domus veſtræ, in quibus benedixerit vobis Dominus Deus veſter.

8 Non facietis ibi quæ nos hîc facimus hodie, ſinguli quod ſibi rectum videtur.

9 Neque enim uſque in præſens tempus veniſtis ad requiem, & poſſeſſionem, quam Dominus Deus veſter daturus eſt vobis.

10 Tranſibitis Jordanem, & habitabitis in Terra, quam Dominus Deus veſter daturus eſt vobis, ut requieſcatis à cunctis hoſtibus per circuitum: & abſque ullo timore habitetis B

11 In loco quem elegerit Dominus Deus veſter, ut ſit nomen ejus in eo. Illuc omnia, quæ præcipio, conferetis, holocauſta, & hoſtias, ac decimas, & primitias manuum veſtrarum: & quidquid præcipuum eſt in muneribus, quæ vovebitis Domino.

12 Ibi epulabimini coram Domino Deo veſtro,

veſtro, vos & filij ac filiæ veſtræ, famuli & famulæ, atque Levites qui in urbibus veſtris commoratur. neque enim habet aliam partem & poſſeſſionem inter vos.

13 Cave ne offeras holocauſta tua in omni loco, quem videris:

14 Sed in eo, quem elegerit Dominus, in una tribuum tuarum offeres hoſtias, & facies quæcumque præcipio tibi.

15 Sin autem comedere volueris, & te eſus carnium delectaverit, occide, & comede juxta benedictionem Domini Dei tui, quam dedit tibi in urbibus tuis: ſive immundum fuerit, hoc eſt, maculatum & debile: ſive mundum, hoc eſt, integrum & ſine macula, quod offerri licet, ſicut capream & cervum, comedes,

16 Abſque eſu dumtaxat ſanguinis, quem
C ſuper terram quaſi aquam effundes.

17 Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti, & vini, & olei tui, primogenita armentorum & pecorum, & omnia quæ voveris, & ſponte offerre volueris, & primitias manuum tuarum:

18 Sed coram Domino Deo tuo comedes ea, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, tu & filius tuus & filia tua, & ſervus & famula, atque Levites qui manet in urbibus tuis: & lætaberis & reficieris coram Domino Deo tuo, in cunctis ad quæ extenderis manum tuam.

19 Cave ne derelinquas Levitem in omni tempore quo verſaris in terra.

20 * Quando dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, ſicut locutus eſt tibi, & volueris veſci carnibus, quas deſiderat anima tua:

(* Gen. 28. c. 14. Exod. 34. c. 24. Infr. 19. b. 8.)

21 Locus autem, quem elegerit Dominus Deus tuus ut ſit nomen ejus ibi, ſi procul fuerit, occides de armentis & pecoribus, quæ habueris, ſicut præcepi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet.

22 Sicut comeditur caprea & cervus, ita veſcêris eis: & mundus & immundus in commune veſcentur.

23 Hoc ſolum cave, ne ſanguinem comedas. ſanguis enim eorum pro anima eſt: & idcircò non debes animam comedere cum carnibus:

24 Sed ſuper terram fundes quaſi aquam,
D 25 Ut benè ſit tibi & filiis tuis poſt te, cùm feceris quod placet in conſpectu Domini.

26 Quæ autem ſanctificaveris & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus:

27 Et offeres oblationes tuas carnem & ſanguinem ſuper altare Domini Dei tui: ſanguinem hoſtiarum fundes in altari: carnibus autem ipſe veſcêris.

28 Obſerva & audi omnia quæ ego præcipio tibi, ut benè ſit tibi & filiis tuis poſt te in ſempiternum, cùm feceris quod bonum eſt & placitum in conſpectu Domini Dei tui.

29 * Quando diſperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingrediêris poſſidendas, & poſſederis eas, atque habitaveris in terra earum:

(* Inf. 19. a. 1.)

30 Cave ne imiteris eas, poſtquam te fuerint introëunte ſubverſæ, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes iſtæ deos ſuos, ita & ego colam.

31 Non facies ſimiliter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas averſatur Dominus, fecerunt diis ſuis, offerentes filios & filias, & comburentes igni.

32 Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

Caput XIII.

Pſeudopropheta a Deo avertens occidi debet, quantumvis propinquus ſit vel amicus, imo & urbs vaſtari funditus, cujus habitatores id facere conati fuerint.

1 SI ſurrexerit in medio tui prophetes, aut A
qui ſomnium vidiſſe ſe dicat, & prædixerit ſignum atque portentum,

2 Et evenerit quod locutus eſt, & dixerit tibi: Eamus & ſequamur deos alienos quos ignoras, & ſerviamus eis:

3 Non audies verba prophetæ illius aut ſomniatoris: quia tentat vos Dominus Deus veſter, ut palàm fiat utrum diligatis eum an non, in toto corde, & in tota anima veſtra.

4 Dominum Deum veſtrum ſequimini, & ipſum timete, & mãdata illius cuſtodite, & audite vocem ejus: ipſi ſervietis, & ipſi adhærebitis.

5 Propheta autem ille, aut fictor ſomniorum B
interficietur: quia locutus eſt ut vos averteret à Domino Deo veſtro, qui eduxit vos de Terra Ægypti, & redemit vos de domo ſervitutis: ut errare te faceret de via, quam tibi præcepit Dñs Deus tuus: & auferes malum de medio tui.

6 Si tibi voluerit perſuadere frater tuus filius matris tuæ, aut filius tuus vel filia, ſive uxor quæ eſt in ſinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens: Eamus, & ſerviamus diis alienis, quos ignoras tu, & patres tui,

7 Cunctarum in circuitu gentium, quæ juxta vel procul ſunt, ab initio uſque ad finem terræ,

8 Non acquieſcas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus ut miſerearis & occultes eũ,

9 Sed ſtatim interficies. * ſit primùm manus tua ſuper eum, & poſteà omnis populus mittat manum.

(* Infr. 17. b. 7.)

10 Lapidibus obrutus necabitur: quia voluit te abſtrahere à Domino Deo tuo, qui eduxit te de Terra Ægypti, de domo ſervitutis: C

11 Ut omnis Iſraël audiens timeat, & nequaquam ultrà faciat quippiam hujus rei ſimile.

12 Si audieris in una urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos:

13 Egreſſi ſunt filij Belial de medio tui, & averterunt habitatores urbis ſuæ, atque dixerunt: Eamus, & ſerviamus diis alieniis quos ignoratis:

14 Quære ſolicitè & diligenter, rei veritate perſpecta, ſi inveneris certũ eſſe quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam,

15 Statim percuties habitatores urbis illius in ore gladij, & delebis eam, ac omnia quæ in illa ſunt, uſque ad pecora.

16 Quidquid etiam ſupellectilis fuerit, congregabis in medio platearum ejus, & cum ipſa civitate ſuccendes, ita ut univerſa conſumas Domino Deo tuo, & ſit tumulus ſempiternus. non ædificabitur ampliùs,

17 Et non adhærebit de illo anathemate quidquam in manu tua: ut avertatur Dominus ab ira furoris ſui, & miſereatur tui, multiplicétque te ſicut juravit patribus tuis,

18 Quando audieris vocem Domini Dei tui, cuſtodiens omnia præcepta ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, ut facias quod placitum eſt in conſpectu Domini Dei tui.

CAPUT XIV.

Gentium ritus ſuper mortuo fugiendus: animalium mundorum & immundorum diſcretio: & decimas eſſe ſolvendas.

A 1 Filij eſtote Dñi Dei veſtri: non vos incidetis, nec facietis calvitium ſuper mortuo.

*Sup. 7.a.6. inf.26.d.18. 2 * Quoniam populus ſanctus es Dño Deo tuo: & te elegit ut ſis ei in populum peculiarẽ, de cunctis gentibus quæ ſunt ſuper terram.

*Lev. 11.a.4. 3 * Ne comedatis quæ immunda ſunt.

4 Hoc eſt animal quod comedere debetis, Bovem, & ovem, & capram,

5 Cervum & capream, bubalum, tragelaphum, pygargum, orygem, camelopardalum.

6 Omne animal, quod in duas partes findit ungulam, & ruminat, comedetis.

7 De his autem quæ ruminant, & ungulam non findunt, comedere nõ debetis, ut camelum, leporem, chœrogrillum: hæc quia ruminant, & non dividunt ungulam, immunda erunt vobis.

B 8 Sus quoque quoniam dividit ungulam, & non ruminat, immunda erit. carnibus eorum non veſcemini, & cadavera non tangetis.

9 Hæc comedetis ex omnibus quæ morantur in aquis: Quæ habent pinnulas & ſquamas, comedite;

10 Quæ abſque pinnulis & ſquamis ſunt, ne comedatis, quia immunda ſunt.

11 Omnes aves mundas comedite.

12 Immundas ne comedatis: aquilam ſcilicet, & gryphem, & haliæetum,

13 Ixion, & vulturem ac milvum juxta genus ſuum:

14 Et omne corvini generis,

15 Et ſtruthionem, ac noctuam, & larum, atque accipitrem juxta genus ſuum:

16 Herodium ac cygnum, & ibin,

17 Ac mergulum, porphyrionem, & nycticoracem,

18 Onocrotalum, & charadrium, ſingula in genere ſuo: upupam quoq; & veſpertilionem.

C 19 Et omne quod reptat & pennulas habet, immundum erit, & non comedetur.

20 Omne quod mundum eſt, comedite.

21 Quidquid autem morticinum eſt, ne veſcamini ex eo. Peregrino, qui intra portas tuas eſt, da ut comedat, aut vende ei: quia tu populus ſanctus Domini Dei tui es. * Non coques hœdum in lacte matris ſuæ.

*Exod. 23.d.19. 34.d.26.

22 Decimam partem ſeparabis de cunctis fructibus tuis qui naſcuntur in terra per annos ſingulos,

23 Et comedes in conſpectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit ut in eo nomen illius invocetur, decimam frumenti tui, & vini, & olei, & primogenita de armentis & ovibus tuis: ut diſcas timere Dominum Deum tuum omni tempore.

24 Cùm autem longior fuerit via, & locus D quem elegerit Dñs Deus tuus, tibíque benedixerit, nec potueris ad eum hæc cuncta portare,

25 Vendes omnia, & in pretium rediges, portabíſque manu tua, & proficiſcêris ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus:

26 Et emes ex eadem pecunia quidquid tibi placuerit, ſive ex armentis, ſive ex ovibus, vinum quoque & ſiceram, & omne quod deſiderat anima tua: & comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu & domus tua;

27 Et Levites qui intra portas tuas eſt: cave ne derelinquas eum, quia non habet aliam partem in poſſeſſione tua.

28 Anno tertio ſeparabis aliam decimam ex omnibus quæ naſcuntur tibi eo tempore: & repones intra januas tuas.

29 Veniétque Levites qui aliam non habet partem nec poſſeſſionem tecum, & peregrinus ac pupillus & vidua, qui intra portas tuas ſunt, & comedent & ſaturabuntur: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum quæ feceris.

CAPUT XV.

Lex remiſſionis ſeptimi anni in quos exerceatur: de ſervo Hebræo qui noluerit manumitti: de primogenitis Domino ſanctificandis & comedendis.

1 Septimo anno facies remiſſionem,

2 Quæ hoc ordine celebrabitur. Cui A debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre ſuo, repetere non poterit, quia annus remiſſionis eſt Domini.

3 A peregrino & advena exiges: civem & propinquum repetẽdi non habebis poteſtatem.

4 Et omnino indigens & mendicus non erit inter vos: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in terra, quam traditurus eſt tibi in poſſeſſionẽ.

5 Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, & cuſtodieris univerſa quæ juſſit, & quæ ego hodie præcipio tibi, benedicet tibi, ut pollicitus eſt.

6 Fœnerabis gentibus multis, & ipſe à nullo accipies mutuum. Dominaberis nationibus plurimis, & tui nemo dominabitur.

7 Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tuæ, in terra quam Dñs Deus B tuus daturus eſt tibi, ad paupertatẽ venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum,

8 Sed aperies eam pauperi, * & dabis mutuum quo eum indigere perſpexeris. *Matt. 5.f.42. Luc.6.e.34.

9 Cave ne fortè ſubrepat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo: Appropinquat ſeptimus annus remiſſionis; & avertas oculos tuos à paupere fratre tuo, nolens ei quod poſtulat mutuum commodare: ne clamet contra te ad Dominum, & fiat tibi in peccatum.

10 Sed dabis ei: nec ages quippiam callidè
in ejus neceſſitatibus ſublevandis: ut benedi-
cat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore,
& in cunctis ad quæ manum miſeris.
Matt. 26.a.11. 11 * Non deerunt pauperes in terra habita-
tionis tuæ: idcircò ego præcipio tibi, ut ape-
rias manum fratri tuo egeno & pauperi, qui
tecum verſatur in terra.
C 12 * Cùm tibi venditus fuerit frater tuus
** Exod. 21.a.2. Jerem. 34.c.14.* Hebræus, aut Hebræa, & ſex annis ſervierit ti-
bi, in ſeptimo anno dimittes eum liberum:
13 Et quem libertate donaveris, nequaquam
vacuum abire patieris:
14 Sed dabis viaticum de gregibus, & de
area, & torculari tuo, quibus Dominus Deus
tuus benedixerit tibi.
15 Memento quòd & ipſe ſervieris in Terra
Ægypti, & liberaverit te Dominus Deus tuus,
& idcircò ego nunc præcipio tibi.
16 Sin autem dixerit: Nolo egredi: eò quòd
diligat te, & domum tuam, & benè ſibi apud
te eſſe ſentiat:
17 Aſſumes ſubulam, & perforabis aurem
ejus in janua domus tuæ, & ſerviet tibi uſque
in æternum. ancillæ quoque ſimiliter facies.
18 Non avertas ab eis oculos tuos, quando
dimiſeris eos liberos: quoniam juxta mercedem
mercenarii per ſex annos ſervivit tibi: ut bene-
D dicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis ope-
ribus quæ agis.
19 De primogenitis, quæ naſcuntur in ar-
mentis, & in ovibus tuis, quidquid eſt ſexus
maſculini, ſanctificabis Domino Deo tuo. Non
operaberis in primogenito bovis, & non ton-
debis primogenita ovium.
20 In conſpectu Domini Dei tui comedes
ea per annos ſingulos, in loco quem elegerit
Dominus, tu & domus tua.
** Levit. 22.c.20. 21. Eccli. 35.b.14.* 21 * Sin autem habuerit maculam, vel clau-
dum fuerit, vel cæcũ, aut in aliqua parte defor-
me vel debile, non immolabitur Dño Deo tuo:
22 Sed intra portas urbis tuæ comedes illud:
tam mundus quàm immundus ſimiliter veſ-
centur eis, quaſi caprea & cervo.
23 Hoc ſolum obſervabis, ut ſanguinem eo-
rum non comedas, ſed effundes in terram qua-
ſi aquam.

CAPUT XVI.

Tres præcipuæ anni ſollemnitates, Azymorum, Hebdomadarum, & Tabernaculorum: de juſtis judicibus conſtituendis, & de cavendo ab occaſionibus idololatriæ.

A 1 OBſerva menſem novarum frugum, & ver-
ni primum temporis, ut facias Phaſe Do-
mino Deo tuo: quoniam in iſto menſe eduxit
te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte.
2 Immolabiſque Phaſe Domino Deo tuo de
ovibus, & de bobus, in loco quem elegerit Do-
minus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi.
3 Non comedes in eo panem fermentatum:
Septem diebus comedes abſque fermento, affli-
ctionis panem, quoniam in pavore egreſſus es
de Ægypto: ut memineris diei egreſſionis tuæ
de Ægypto, omnibus diebus vitæ tuæ.
4 Non apparebit fermentum in omnibus
terminis tuis ſeptem diebus, & non remanebit
de carnibus ejus quod immolatum eſt veſpere
in die primo uſque manè.
5 Non poteris immolare Phaſe in qualibet B
urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus da-
turus eſt tibi;
6 Sed in loco, quem elegerit Dominus Deus
tuus, ut habitet nomen ejus ibi: immolabis
Phaſe veſpere ad ſolis occaſum, quando egreſ-
ſus es de Ægypto.
7 Et coques, & comedes in loco quem ele-
gerit Dominus Deus tuus, manéque conſur-
gens vades in tabernacula tua.
8 Sex diebus comedes azyma: & in die
ſeptima, quia collecta eſt Domini Dei tui, non
facies opus.
9 Septem hebdomadas numerabis tibi ab
ea die qua falcem in ſegetem miſeris.
10 Et celebrabis diem feſtum hebdomada-
rũ Domino Deo tuo, oblationem ſpontaneam
manus tuæ, quam offeres juxta benedictionem
Domini Dei tui:
11 Et epulaberis coram Domino Deo tuo, C
tu, filius tuus, & filia tua, ſervus tuus, & an-
cilla tua, & Levites qui eſt intra portas tuas,
advena ac pupillus & vidua, qui morantur vo-
biſcum: in loco quem elegerit Dominus Deus
tuus, ut habitet nomen ejus ibi:
12 Et recordaberis quoniam ſervus fueris in
Ægypto: cuſtodiéſque ac facies quæ præcepta
ſunt.
13 Sollemnitatem quoque tabernaculorum
celebrabis per ſeptem dies, quando collegeris
de area & torculari fruges tuas:
14 Et epulaberis in feſtivitate tua, tu, filius
tuus & filia, ſervus tuus & ancilla, Levites
quoque & advena, pupillus ac vidua qui intra
portas tuas ſunt.
15 Septẽ diebus Dño Deo tuo feſta celebra-
bis, in loco quem elegerit Dñs: benedicétq; tibi
Dñs Deus tuus in cunctis frugibus tuis, & in
omni opere manuũ tuarum, eriſque in lætitia.
16 Tribus vicibus per annum apparebit om- D
ne maſculinum tuum in conſpectu Domini
Dei tui, in loco quem elegerit: in ſollemnitate
azymorum, in ſollemnitate hebdomadarum, &
in ſollemnitate tabernaculorum. * Non appa- ** Exod. 23.c.15. 34.c.20. Eccli. 35.a.6.*
rebit ante Dominum vacuus:
17 Sed offeret unuſquiſque ſecundùm quod
habuerit juxta benedictionem Domini Dei
ſui, quam dederit ei.
18 Judices & magiſtros conſtitues in omni-
bus portis tuis, quas Dominus Deus tuus de-
derit tibi, per ſingulas tribus tuas: ut judicent
populum juſto judicio,
19 Nec in alteram partem declinent. * Non ** Exod. 23.b.8. * Sup. 1.c.17. Levit. 19.c.15. Eccli. 20.d.31.*
accipies perſonam, nec munera: quia mune-
ra excæcant oculos ſapientum, & mutant ver-
ba juſtorum.
20 Juſtè quod juſtum eſt perſequêris: ut
vivas & poſſideas Terram quam Dominus
Deus tuus dederit tibi.

21 Non plantabis lucum, & omnem arborem juxta altare Domini Dei tui.

22 Nec facies tibi, neque conſtitues ſtatuam: quæ odit Dominus Deus tuus.

CAPUT XVII.

Hoſtia deligenda; idololatria punienda; in gravi difficultate ad ſummum ſacerdotem ejuſque concilium recurrendum; & quæ regi eligendo ſint obſervanda.

A 1 NOn immolabis Domino Deo tuo ovem & bovem, in quo eſt macula, aut quippiam vitij: quia abominatio eſt Dño Deo tuo:

2 Cùm reperti fuerint apud te intra unam portarum tuarum quas Dominus Deus tuus dabit tibi, vir aut mulier qui faciant malum in conſpectu Domini Dei tui, & tranſgrediantur pactum illius,

3 Ut vadant & ſerviant diis alienis, & adorent eos, ſolem & lunam, & omnem militiam cæli, quæ non præcepi:

4 Et hoc tibi fuerit nuntiatum, audiénſque inquiſieris diligenter, & verum eſſe repereris, & abominatio facta eſt in Iſraël:

5 Educes virum ac mulierem, qui rem ſceleratiſſimam perpetrarunt, ad portas civitatis tuæ, & lapidibus obruentur.

* Inf. 9. d.15. Matt. 18.c.16. 2. Cor. 13.a.1. 6 * In ore duorum aut trium teſtium peribit qui interficietur. Nemo occidatur, uno contra ſe dicente teſtimonium.

*Sup 13 b.9 7 Manus teſtium prima interficiet eum, * & manus reliqui populi extrema mittetur: ut auferas malum de medio tui.

B 8 Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & lepram: & judicum intra portas tuas videris verba variari: ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus.

* 2.Par. 19 c.8. 9 * Veniéſque ad ſacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore: quæréſque ab eis qui indicabunt tibi judicij veritatem.

10 Et facies quodcumque dixerint qui præſunt loco quem elegerit Dñs, & docuerint te

11 Juxta legem ejus, ſequêriſque ſententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neque ad ſiniſtram.

C 12 Qui autem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, & decreto judicis, morietur homo ille, & auferes malum de Iſraël:

13 Cunctúſque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumeſcat ſuperbia.

14 Cùm ingreſſus fueris Terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & poſſederis eam, habitaveriſque in illa, & dixeris: Conſtituam ſuper me regem, ſicut habent omnes per circuitum nationes:

15 Eum conſtitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non ſit frater tuus.

16 Cúmque fuerit conſtitutus, non multiplicabit ſibi equos, nec reducet populum in Ægyptum, equitatus numero ſublevatus, præſertim cùm Dominus præceperit vobis, ut nequaquam ampliùs per eamdem viam revertamini.

17 Non habebit uxores plurimas, quæ alliciant animum ejus, neque argenti & auri immenſa pondera. D

18 Poſtquam autem ſederit in ſolio regni ſui, deſcribet ſibi Deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar à ſacerdotibus Leviticæ tribus,

19 Et habebit ſecum, legétque illud omnibus diebus vitæ ſuæ, ut diſcat timere Dominum Deum ſuum, & cuſtodire verba & ceremonias ejus, quæ in lege præcepta ſunt.

20 Nec elevetur cor ejus in ſuperbiam ſuper fratres ſuos, neque declinet in partem dexteram vel ſiniſtram, ut longo tempore regnet ipſe, & filij ejus ſuper Iſraël.

CAPUT XVIII.

Sacerdotibus & Levitis pro poſſeſſione cedunt oblationes ac ſacrificia; cavenda omnis ſuperſtitio: de vero propheta ſuſcitando, & falſo propheta interficiendo: quomodo verus à falſo diſcernendus.

1 NOn * habebunt ſacerdotes & Levitæ, & omnes qui de eadem tribu ſunt partem & hereditatem cum reliquo Iſraël, quia ſacrificia Domini, & oblationes ejus comedent, A * Num. 18.c.20. d.25 1.Cor.9. b 13.

2 Et nihil aliud accipient de poſſeſſione fratrum ſuorum: Dominus enim ipſe eſt hereditas eorum, ſicut locutus eſt illis. Sup.10. b 9.

3 Hoc erit judicium ſacerdotum à populo, & ab his qui offerunt victimas: ſive bovem, ſive ovem immolaverint, dabunt ſacerdoti armum ac ventriculum,

4 * Primitias frumenti, vini & olei, & lanarum partem ex ovium tonſione. * Num. 18. b.12.

5 Ipſum enim elegit Dominus Deus tuus de cunctis tribubus tuis, ut ſtet, & miniſtret nomini Domini ipſe, & filij ejus in ſempiternum.

6 Si exierit Levites ex una urbium tuarum ex omni Iſraël in qua habitat, & voluerit venire, deſiderans locum quem elegerit Dominus, B

7 Miniſtrabit in nomine Domini Dei ſui, ſicut omnes fratres ejus Levitæ, qui ſtabunt eo tempore coram Domino.

8 Partem ciborum eandem accipiet, quam & ceteri: excepto eo, quod in urbe ſua ex paterna ei ſucceſſione debetur.

9 Quando ingreſſus fueris Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium.

10 Nec inveniatur in te qui luſtret filium ſuum aut filiam, ducens per ignem: * aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſervet ſomnia atque auguria, nec ſit maleficus, * Lev. 20.e.27.

11 Nec incantator, nec qui pythones conſulat, nec divinos, * aut quærat à mortuis veritatem. * 1 Reg. 28 b.7.

12 Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo. C

13 Per

13 Perfectus eris, & abſque macula cum
Domino Deo tuo.
14 Gentes iſtæ, quarum poſſidebis terram,
augures & divinos audiunt: tu autem à Do-
mino Deo tuo aliter inſtitutus es.
** Ioan 1.* 15 * PROPHETAM de gente tua & de
g. 45. fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus
Act. 3. Deus tuus: ipſum audies,
d. 22.
** Exod.* 16 Ut petiſti à Domino Deo tuo * in Ho-
20. c. 21. reb, quando concio congregata eſt, atque di-
xiſti: Ultrà non audiam vocem Domini Dei
mei, & ignem hunc maximum ampliùs non
videbo, ne moriar.
17 Et ait Dominus mihi: Benè omnia ſunt
locuti.
** Ioan. 1.* 18 * Prophetam ſuſcitabo eis de medio fra-
g. 45. trum ſuorum ſimilem tui: & ponam verba
D mea in ore ejus, loquetúrque ad eos omnia
quæ præcepero illi.
19 Qui autem verba ejus, quæ loquetur in
nomine meo, audire noluerit, ego ultor exiſtam.
20 Propheta autem qui arrogantia depra-
vatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego
non præcepi illi ut diceret, aut ex nomine alie-
norum deorum, interficietur.
21 Quòd ſi tacita cogitatione reſponderis:
Quo modo poſſum intelligere verbum, quod
Dominus non eſt locutus?
22 Hoc habebis ſignum: Quod in nomine
Domini propheta ille prædixerit, & non eve-
nerit: hoc Dominus non eſt locutus, ſed per
tumorem animi ſui propheta confinxit: & id-
circò non timebis eum.

CAPUT XIX.

*Separandæ 6. urbes refugij, & qui ad eas tuto confu-
gient, & qui non: de veris falſiſque teſtibus, & de
terminis non transferendis.*

A 1 CUm diſperdiderit Dominus Deus tuus
gentes, quarum tibi traditurus eſt ter-
ram, & poſſederis eam, habitaveríſque in ur-
bibus ejus & in ædibus:
** Num.* 2 * Tres civitates ſeparabis tibi in medio
35. b. 11. Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in
Ioſ. 20. poſſeſſionem,
a. 2.
3 Sternens diligenter viam: & in tres æqua-
liter partes totam Terræ tuæ provinciam divi-
des: ut habeat è vicino qui propter homicidium
profugus eſt, quò poſſit evadere.
4 Hæc erit lex homicidæ fugientis, cujus
vita ſervanda eſt. Qui percuſſerit proximum
ſuum neſciens, & qui heri & nudiuſtertius nul-
lum contra eum odium habuiſſe comprobatur:
5 Sed abiiſſe cum eo ſimpliciter in ſilvam ad
ligna cædenda, & in ſucciſione lignorum ſecuris
fugerit manu, ferrúmque lapſum de manubrio
amicum ejus percuſſerit, & occiderit: hic ad
unam ſupradictarũ urbium confugiet, & vivet:
B 6 Ne forſitan proximus ejus, cujus effuſus
eſt ſanguis, dolore ſtimulatus, perſequatur, &
apprehendat eum ſi longior via fuerit, & per-
cutiat animam ejus, qui non eſt reus mortis:
quia nullum contra eum, qui occiſus eſt, odium
priùs habuiſſe monſtratur.

7 Idcircò præcipio tibi, ut tres civitates
æqualis inter ſe ſpatij dividas.
8 * Cùm autem dilataverit Dominus Deus ** Gen.*
tuus terminos tuos, ſicut juravit patribus tuis, *28. c. 14.*
& dederit tibi cunctam Terram, quam eis pol- *Exod.*
licitus eſt, *34. c. 24.*
Sup. 12.
9 (Si tamen cuſtodieris mandata ejus, & *c. 20.*
feceris quæ hodie præcipio tibi, ut diligas
Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus
omni tempore) addes tibi tres alias civitates, &
ſupradictarum trium urbium numerum du-
plicabis:
10 Ut non effundatur ſanguis innoxius in C
medio Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit
tibi poſſidendam, ne ſis ſanguinis reus.
11 * Si quis autem odio habens proximum ** Num.*
ſuum, inſidiatus fuerit vitæ ejus, ſurgénſque *35. c. 20.*
percuſſerit illum, & mortuus fuerit, fugerít-
que ad unam de ſupradictis urbibus,
12 Mittent ſeniores civitatis illius, & arri-
pient eum de loco effugij, tradéntque in manu
proximi, cujus ſanguis effuſus eſt, & morietur.
13 Non miſereberis ejus, & auferes inno-
xium ſanguinem de Iſraël, ut benè ſit tibi.
14 Non aſſumes & transferes terminos pro-
ximi tui, quos fixerunt priores in poſſeſſione
tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in
Terra, quam acceperis poſſidendam. D
15 * Non ſtabit teſtis unus contra aliquem, ** Sup.*
quidquid illud peccati & facinoris fuerit: ſed *17. a. 6.* *Matt.*
in ore duorum aut trium teſtium ſtabit omne *18. c. 16.*
verbum. *2. Cor.*
16 Si ſteterit teſtis mendax contra hominem, *13. a. 1.*
accuſans eum prævaricationis,
17 Stabunt ambo, quorum cauſa eſt, ante
Dominum in conſpectu ſacerdotum & judi-
cum qui fuerint in diebus illis.
18 * Cúmque diligentiſſimè perſcrutantes, ** Dan.*
invenerint falſum teſtem dixiſſe contra fratrem *13. g. 62.*
ſuum mendacium:
19 Reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogita-
vit, & auferes malum de medio tui:
20 Ut audientes ceteri timorem habeant, &
nequaquam talia audeant facere.
21 Non miſereberis ejus, * ſed animam pro ** Exod.*
anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, *21. c. 23. 24.*
manum pro manu, pedem pro pede exiges. *Lev. 24.*
d. 20.

CAPUT XX. *Matt. 5.*

Qui tempore pugnæ ſint domum remittendi: jura *f. 38.*
*belli quomodo ſervanda: quæ arbores cædendæ ad ma-
chinas inſtruendas, & quæ relinquendæ*

1 SI exieris ad bellum contra hoſtes tuos, & A
videris equitatus & currus, & majorem
quàm tu habeas adverſarij exercitus multitudi-
nem, non timebis eos: quia Dominus Deus tuus
tecum eſt, qui eduxit te de Terra Ægypti.
2 Appropinquante autem jam prælio, ſtabit
ſacerdos ante aciē, & ſic loquetur ad populum:
3 Audi Iſraël, vos hodie contra inimicos
veſtros pugnam committitis, non pertimeſcat
cor veſtrum, nolite metuere, nolite cedere,
nec formideitis eos:
4 Quia Dominus Deus veſter in medio veſtri

 eſt,

eſt, & pro vobis contra adverſarios dimicabit,
ut eruat vos de periculo.
5 Duces quoque per ſingulas turmas audien-
* 1. Mac. te exercitu proclamabunt:* Quis eſt homo qui
3. & 56. ædificavit domum novam, & non dedicavit
eam? vadat, & revertatur in domum ſuam, ne
fortè moriatur in bello, & alius dedicet eam.
B 6 Quis eſt homo qui plantavit vineam, nec-
dum fecit eam eſſe communem, de qua veſci
omnibus liceat? vadat, & revertatur in domum
ſuam, ne fortè moriatur in bello, & alius homo
ejus fungatur officio.
7 Quis eſt homo qui deſpondit uxorem, &
non accepit eam? vadat & revertatur in do-
mum ſuam, ne fortè moriatur in bello, & alius
homo accipiat eam.
8 His dictis addent reliqua, & loquentur
* Iudic. ad populum: * Quis eſt homo formidoloſus,
7. a. 3. & corde pavido? vadat, & revertatur in domum
ſuam, ne pavere faciat corda fratrum ſuorum,
ſicut ipſe timore perterritus eſt.
C 9 Cúmque ſiluerint duces exercitus, &
finem loquendi fecerint, unuſquiſque ſuos ad
bellandum cuneos præparabit.
10 Si quando acceſſeris ad expugnandam
civitatem, offeres ei primùm pacem.
11 Si receperit, & aperuerit tibi portas, cun-
ctus populus, qui in ea eſt, ſalvabitur, & ſer-
viet tibi ſub tributo.
12 Sin autem fœdus inire noluerit, & cœpe-
rit contra te bellum, oppugnabis eam.
13 Cúmque tradiderit Dominus Deus tuus
illam in manu tua, percuties omne quod in ea
generis maſculini eſt, in ore gladij,
14 Abſque mulieribus, & infantibus, jumentis
& ceteris quæ in civitate ſunt. Omnem præ-
dam exercitui divides, & comedes de ſpoliis
hoſtium tuorum, quæ Dominus Deus tuus
dederit tibi.
15 Sic facies cunctis civitatibus, quæ à te
procul valdè ſunt, & non ſunt de his urbibus,
quas in poſſeſſionem accepturus es.
D 16 De his autem civitatibus, quæ dabuntur
tibi, nullum omnino permittes vivere:
17 Sed interficies in ore gladij, Hethæum
videlicet, & Amorrhæum, & Chananæum,
Pherezæum, & Hevæum, & Jebuſæum, ſicut
præcepit tibi Dominus Deus tuus:
18 Ne fortè doceant vos facere cunctas abo-
minationes, quas ipſi operati ſunt diis ſuis, &
peccetis in Dominum Deum veſtrum.
19 Quando obſederis civitatem multo tem-
pore, & munitionibus circumdederis ut ex-
pugnes eam, non ſuccides arbores de quibus
veſci poteſt, nec ſecuribus per circuitum de-
bes vaſtare regionem: quoniam lignum eſt, &
non homo, nec poteſt bellantium contra te
augere numerum.
20 Si qua autem ligna non ſunt pomifera,
ſed agreſtia, & in ceteros apta uſus, ſuccîde, &
inſtrue machinas, donec capias civitatem, quæ
contra te dimicat.

CAPUT XXI.

Cautio ſuper homicidio occulto; muliere in bello capta; de filio odioſæ primogenito; filio contumace; & eo qui ſuſpenſus eſt in ligno.

1 QUando inventum fuerit in terra, quam A
Dñs Deus tuus daturus eſt tibi, hominis
cadaver occiſi, & ignorabitur cædis reus,
2 Egredientur majores natu, & judices tui,
& metientur à loco cadaveris ſingularum per
circuitum ſpatio civitatum:
3 Et quam viciniorem ceteris eſſe perſpexe-
rint, ſeniores civitatis illius tollent vitulam de
armento, quæ non traxit jugum, nec terram
ſcidit vomere,
4 Et ducent eam ad vallem aſperam atque
ſaxoſam, quæ numquam arata eſt, nec ſemen-
tem recepit: & cædent in ea cervices vitulæ:
5 Accedéntque ſacerdotes filij Levi, quos
elegerit Dominus Deus tuus ut miniſtrent ei,
& benedicant in nomine ejus, & ad verbum
eorum, omne negotium, & quidquid mun-
dum, vel immundum eſt, judicetur.
6 Et venient majores natu civitatis illius ad B
interfectum, lavabúntque manus ſuas ſuper
vitulam, quæ in valle percuſſa eſt,
7 Et dicent: Manus noſtræ non effuderunt
ſanguinem hunc, nec oculi viderunt.
8 Propitius eſto populo tuo Iſraël, quem
redemiſti Domine, & ne reputes ſanguinem
innocentem in medio populi tui Iſraël. Et au-
feretur ab eis reatus ſanguinis:
9 Tu autem alienus eris ab innocentis cruo-
re, qui fuſus eſt, cùm feceris quod præcepit
Dominus.
10 Si egreſſus fueris ad pugnam contra ini-
micos tuos, & tradiderit eos Dominus Deus
tuus in manu tua, captivóſque duxeris,
11 Et videris in numero captivorum mu-
lierem pulchram, & adamaveris eam, volue-
ríſque habere uxorem,
12 Introduces eam in domum tuam: quæ
radet cæſariem, & circumcidet ungues,
13 Et deponet veſtem, in qua capta eſt: ſe- C
dénſque in domo tua, flebit patrem & ma-
trem ſuam uno menſe: & poſteà intrabis ad
eam, dormiéſque cum illa, & erit uxor tua.
14 Si autem poſteà non ſederit animo tuo,
dimittes eam liberam, nec vendere poteris pe-
cunia, nec opprimere per potentiam: quia
humiliaſti eam.
15 Si habuerit homo uxores duas, unam di-
lectam, & alteram odioſam, genuerintque ex eo
liberos, & fuerit filius odioſæ primogenitus,
16 Volueritque ſubſtantiam inter filios ſuos
dividere: non poterit filium dilectæ facere
primogenitum, & præferre filio odioſæ,
17 * Sed filium odioſæ agnoſcet primoge- * 1 Par.
nitum, dabitque ei de his quæ habuerit cuncta 5. a. 1.
duplicia: iſte eſt enim principium liberorum
ejus, & huic debentur primogenita.
18 Si genuerit homo filium contumacem & D
protervum, qui nõ audiat patris aut matris im-
perium, & coërcitus obedire contempſerit:
19 Appre

19 Apprehendent eum, & ducent ad ſenio-
res civitatis illius, & ad portam judicij,
20 Dicéntque ad eos: Filius noſter iſte pro-
tervus & contumax eſt, monita noſtra audire
contemnit, comeſſationibus vacat, & luxuriæ
atque conviviis:
21 Lapidibus eum obruet populus civitatis:
& morietur, ut auferatis malum de medio ve-
ſtri, & univerſus Iſraël audiens pertimeſcat.
22 Quando peccaverit homo quod morte
plectendum eſt, & adjudicatus morti appenſus
fuerit in patibulo:
23 Non permanebit cadaver ejus in ligno,
* Gal. 3. b. 13. ſed in eadem die ſepelietur: quia * maledictus
à Deo eſt qui pendet in ligno: & nequaquam
contaminabis terram tuam, quam Dominus
Deus tuus dederit tibi in poſſeſſionem.

Caput XXII.

Pietas in rem proximi exercenda: de veſte alterius ſexus, de invento nido, de circumdando tecto domus, de non commiſcendis rebus diverſi generis, de fimbriis, de ſignis virginitatis, de adulterio, de corrupta in urbe vel in agro, de uxore patris non ducenda.

A 1 NOn * videbis bovem fratris tui aut
* Exod. 23. a. 4. ovem errantem, & præteribis: ſed re-
duces fratri tuo,
2 Etiam ſi non eſt propinquus frater tuus, nec
noſti eum: duces in domũ tuam, & erunt apud
te quamdiu quærat ea frater tuus, & recipiat.
3 Similiter facies de aſino, & de veſtimento,
& de omni re fratris tui, quæ perierit: ſi inve-
neris eam, ne negligas quaſi alienam.
4 Si videris aſinum fratris tui aut bovẽ ceci-
diſſe in via, nõ deſpicies, ſed ſublevabis cum eo.
5 Non induetur mulier veſte virili, nec vir
utetur veſte feminea: abominabilis enim apud
Deum eſt qui facit hæc.
6 Si ambulans per viam, in arbore vel in
terra nidum avis inveneris, & matrem pullis
vel ovis deſuper incubantem: non tenebis eam
cum filiis:
7 Sed abire patieris, captos tenens filios: ut
benè ſit tibi, & longo vivas tempore.
8 Cùm ædificaveris domum novam, facies
murum tecti per circuitum: ne effundatur ſan-
guis in domo tua, & ſis reus labente alio, & in
præceps ruente.
B 9 Non ſeres vineam tuam altero ſemine: ne
& ſementis quam ſeviſti, & quæ naſcuntur ex
vinea, pariter ſanctificentur.
10 Non arabis in bove ſimul & aſino.
11 Non indueris veſtimento, quod ex lana
linóque contextum eſt.
* Num. 15. d. 38. 12 * Funiculos in fimbriis facies per quat-
tuor angulos pallij tui, quo operieris.
13 Si duxerit vir uxorem, & poſteà odio
habuerit eam,
14 Quæſierítque occaſiones quibus dimit-
tat eam, objiciens ei nomen peſſimum, & di-
xerit: uxorem hanc accepi, & ingreſſus ad
eam non inveni virginem:
15 Tollent eam pater & mater ejus, & fe-
rent ſecum ſigna virginitatis ejus ad ſeniores
urbis qui in porta ſunt:
16 Et dicet pater: Filiam meam dedi huic
uxorem: quam quia odit,
17 Imponit ei nomen peſſimum, ut dicat: C
Non inveni filiam tuam virginem: & ecce hæc
ſunt ſigna virginitatis filiæ meæ. expandent ve-
ſtimentum coram ſenioribus civitatis:
18 Apprehendéntque ſenes urbis illius vi-
rum, & verberabunt illum,
19 Condemnantes inſuper centum ſiclis ar-
genti, quos dabit patri puellæ: quoniam diffa-
mavit nomen peſſimum ſuper virginem Iſraël:
habebítque eam uxorem, & non poterit dimit-
tere eam omnibus diebus vitæ ſuæ.
20 Quòd ſi verum eſt quod objicit, & non
eſt in puella inventa virginitas:
21 Ejicient eam extra fores domus patris
ſui, & lapidibus obruent viri civitatis illius, &
morietur: quoniam fecit nefas in Iſraël, ut for-
nicaretur in domo patris ſui: & auferes malum
de medio tui.
22 * Si dormierit vir cum uxore alterius, * Levit.
uterque morietur, id eſt, adulter & adultera: 20. b. 10.
& auferes malum de Iſraël.
23 Si puellam virginem deſponderit vir, &
invenerit eam aliquis in civitate, & concubue-
rit cum ea,
24 Educes utrumq; ad portam civitatis illius, D
& lapidibus obruentur: puella, quia non clama-
vit, cũ eſſet in civitate: vir, quia humiliavit uxo-
rẽ proximi ſui. & auferes malum de medio tui.
25 Sin autem in agro reperierit vir puellam,
quæ deſponſata eſt, & apprehendens concu-
buerit cum ea, ipſe morietur ſolus:
26 Puella nihil patietur, nec eſt rea mortis:
quoniam ſicut latro conſurgit contra fratrem
ſuum, & occidit animam ejus, ita & puella
perpeſſa eſt.
27 Sola erat in agro: clamavit, & nullus
affuit qui liberaret eam.
28 Si invenerit vir puellam virginem, quæ
non habet ſponſum, & apprehendens concu-
buerit cum illa, & res ad judicium venerit:
29 * Dabit qui dormivit cum ea, patri puel- * Exod.
læ quinquaginta ſiclos argenti, & habebit eam 22. c. 16.
uxorem, quia humiliavit illam: non poterit
dimittere eam cunctis diebus vitæ ſuæ.
30 Non accipiet homo uxorem patris ſui,
nec revelabit operimentum ejus.

Caput XXIII.

De his qui ab eccleſia Dei arcendi ſunt vel admittendi: Idumæus & Ægyptius non ſunt abjiciendi: de pollutione nocturna, & de loco ad neceſſaria naturæ deputando: de ſervo fugitivo, de mercede proſtibuli, fugienda uſura erga fratres, de voto, de vinea & ſegete proximi.

1 NOn intrabit eunuchus, attritis vel ampu- A
tatis teſticulis, & abſciſſo veretro, eccle-
ſiam Domini.
2 Non ingredietur mamzer, hoc eſt, de ſcor-
to natus, in Eccleſiam Domini, uſque ad deci-
mam generationem.
3 * Ammonites & Moabites etiam poſt de- * 2 Eſdr.
cimam generationem non intrabunt eccleſiam 13. a. 1.
Domini, in æternum:

4 Quia

4 Quia noluerunt vobis occurrere cum pa-
ne & aqua in via quando egreſſi eſtis de Ægy-
* Num. pto : & * quia conduxerunt contra te Balaam
22.a.5. filium Beor de Meſopotamia Syriæ, ut maledi-
ceret tibi :
B 5 Et noluit Dominus Deus tuus audire Ba-
laam, vertitque maledictionem ejus in benedi-
ctionem tuam, eò quòd diligeret te.
6 Non facies cum eis pacem, nec quæras eis
bona cunctis diebus vitæ tuæ in ſempiternum.
7 Non abominaberis Idumæum, quia fra-
ter tuus eſt: nec Ægyptium, quia advena fuiſti
in terra ejus.
8 Qui nati fuerint ex eis, tertia generatione
intrabunt in eccleſiam Domini.
9 Quando egreſſus fueris adverſus hoſtes
tuos in pugnam, cuſtodies te ab omni re mala.
10 Si fuerit inter vos homo, qui nocturno
polluto ſit ſomnio, egredietur extra caſtra,
11 Et non revertetur, priuſquam ad veſpe-
ram lavetur aqua: & poſt ſolis occaſum regre-
dietur in caſtra.
12 Habebis locum extra caſtra, ad quem
egrediaris ad requiſita naturæ,
C 13 Gerens paxillum in balteo. cúmque ſede-
ris, fodies per circuitũ, & egeſta humo operies
14 Quo relevatus es (Dominus enim Deus
tuus ambulat in medio caſtrorum ut eruat te, &
tradat tibi inimicos tuos) & ſint caſtra tua ſan-
cta, & nihil in eis appareat fœditatis, ne de-
relinquat te.
15 Non trades ſervum Domino ſuo, qui ad
te confugerit.
16 Habitabit tecum in loco qui ei placue-
rit, & in una urbium tuarum requieſcet : ne
contriſtes eum.
17 Non erit meretrix de filiabus Iſraël, nec
ſcortator de filiis Iſraël.
18 Non offeres mercedem proſtibuli, nec
pretium canis, in domo Domini Dei tui, quid-
quid illud eſt quod voveris : quia abominatio
eſt utrumque apud Dominum Deum tuum.
D 19 Non fœnerabis fratri tuo ad uſuram pe-
cuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem:
20 Sed alieno. Fratri autem tuo abſque uſu-
ra, id quo indiget, commodabis : ut benedi-
cat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo
in Terra, ad quam ingredieris poſſidendam.
21 Cùm votum voveris Domino Deo tuo,
non tardabis reddere : quia requiret illud Do-
minus Deus tuus. & ſi moratus fueris, reputa-
bitur tibi in peccatum.
22 Si nolueris polliceri, abſque peccato eris.
23 Quod autem ſemel egreſſum eſt de la-
biis tuis, obſervabis, & facies ſicut promiſiſti
Domino Deo tuo, & propria voluntate & ore
tuo locutus es.
24 Ingreſſus vineam proximi tui, comede
uvas quantum tibi placuerit : foras autem ne
efferas tecum.
25 Si intraveris in ſegetem amici tui, fran-
ges ſpicas, & manu conteres : falce autem non
metes.

CAPUT XXIV.

*Libellus repudij permittitur : miſericordia in debito-
res pauperes : non neganda merces : de judicio advenæ
& pupilli ; reliquiæ meſſis ac vindemiæ pauperibus re-
linquenda.*

1 SI * acceperit homo uxorem, & habuerit A
eam, & non invenerit gratiam ante ocu- Matt. 5.
los ejus propter aliquam fœditatem : ſcribet e.31. 19.
libellum repudij, & dabit in manu illius, & a.7.
dimittet eam de domo ſua. Marc. 10.a.4.
2 Cúmque egreſſa alterum maritum duxerit,
3 Et ille quoque oderit eam, dederítque ei
libellum repudij, & dimiſerit de domo ſua, vel
certè mortuus fuerit :
4 Non poterit prior maritus recipere eam
in uxorem : quia polluta eſt, & abominabilis
facta eſt coram Domino : ne peccare facias
Terram tuam, quam Dominus Deus tuus tra-
diderit tibi poſſidendam.
5 Cùm acceperit homo nuper uxorem, non B
procedet ad bellum, nec ei quippiã neceſſitatis
injungetur publicæ, ſed vacabit abſque culpa
domi ſuæ, ut uno anno lætetur cum uxore ſua.
6 Non accipies loco pignoris inferiorem,
& ſuperiorem molam: quia animam ſuam op-
poſuit tibi.
7 Si deprehenſus fuerit homo ſolicitans fra-
trem ſuum de filiis Iſraël, & vendito eo acce-
perit pretium, interficietur, & auferes malum
de medio tui.
8 Obſerva diligenter ne incurras plagam le-
præ, ſed facies quæcumque docuerint te ſacer-
dotes Levitici generis, juxta id quod præcepi
eis, & imple ſollicitè.
9 * Mementote quæ fecerit Dominus Deus * Num.
veſter Mariæ in via, cùm egrederemini de 12.c.10.
Ægypto.
10 Cùm repetes à proximo tuo rem aliquam, C
quam debet tibi, non ingredieris domum ejus,
ut pignus auferas :
11 * Sed ſtabis foris, & ille tibi proferet * Exod.
quod habuerit. 22.d.26.
12 Sin autem pauper eſt, non pernoctabit
apud te pignus,
13 Sed ſtatim reddes ei ante ſolis occaſum:
ut dormiens in veſtimento ſuo, benedicat tibi,
& habeas juſtitiam coram Domino Deo tuo.
14 * Non negabis mercedem indigentis, & * Lev.
pauperis fratris tui, ſive advenæ, qui tecum 19.c.13.
moratur in terra, & intra portas tuas eſt : Tob.4.c.15.
15 Sed eadem die reddes ei pretium laboris
ſui ante ſolis occaſum, quia pauper eſt, & ex eo
ſuſtentat animam ſuam: ne clamet contra te ad
Dominum, & reputetur tibi in peccatum.
16 * Non occidentur patres pro filiis, nec * 4 Reg.
filij pro patribus, ſed unuſquiſque pro pecca- 14.b.6.
to ſuo morietur. 2. Par. 25.a.4.
17 Non pervertes judiciũ advenæ & pupilli, Ezechiel.18.
nec auferes pignoris loco viduæ veſtimentum. e.20.
18 Memento quòd ſervieris in Ægypto, &
eruerit te Dominus Deus tuus inde. Idcircò
præcipio tibi ut facias hanc rem.
19 Quando meſſueris ſegetem in agro tuo,
& oblitus manipulum reliqueris, nõ revertêris
ut

ut tollas illum : ſed advenam, & pupillum, &
viduam auferre patieris,ut benedicat tibi Dñs
B Deus tuus in omni opere manuum tuarum.
20 Si fruges collegeris olivarum , quidquid
remanſerit in arboribus, non reverteris ut col-
ligas : ſed relinques advenæ, pupillo,ac viduæ.
21 Si vindemiaveris vineam tuam , non col-
liges remanentes racemos , ſed cedent in uſus
advenæ , pupilli , ac viduæ.
22 Memento quòd & tu ſervieris in Ægyp-
to,& idcircò præcipio tibi ut facias hanc rem.

Caput XXV.

Iudices juſtè judicent : quot plagis reus cædendus , bovi trituranti os non alligandum,ſemen fratri ſuſcitandum, pœna mulieris verenda apprehendentis. non committenda in pondere & menſura injuſtitia, Amalecita delendi.

A 1 SI fuerit cauſa inter aliquos , & interpella-
verint judices : quem juſtum eſſe perſpe-
xerint,illi juſtitiæ palmam dabunt : quem im-
pium, condemnabunt impietatis.
2 Sin autem eum qui peccavit , dignum vi-
derint plagis : proſternent, & coram ſe facient
verberari. Pro menſura peccati erit & plaga-
rum modus :
* 2.Cor. 3 Ita dumtaxat , * ut quadragenarium nu-
11.f.24. merum non excedant : ne fœdè laceratus ante
oculos tuos abeat frater tuus.
* 1.Cor. 4 * Non ligabis os bovis terentis in area
9.b 9. fruges tuas.
1. Tim.
5.c.18. 5 * Quando habitaverint fratres ſimul , &
* Matt. unus ex eis abſque liberis mortuus fuerit,uxor
22.c.24. defuncti non nubet alteri:ſed accipiet eam fra-
Marc.
12 b 19. ter ejus , & ſuſcitabit ſemen fratris ſui:
Luc. 20. 6 Et primogenitum ex ea filium nomine il-
e. 28. lius appellabit, ut non deleatur nomen ejus ex
Iſraël.
B 7 Sin autem noluerit accipere uxorem fra-
tris ſui,quæ ei lege debetur , perget mulier ad
portam civitatis , & interpellabit majores na-
* Ruth. tu,dicétque : * Non vult frater viri mei ſuſci-
4.b.5. tare nomen fratris ſui in Iſraël : nec me in
conjugem ſumere.
8 Statímque acceſſiri eum facient , & in-
terrogabunt. Si reſponderit : Nolo eam uxo-
rem accipere :
9 Accedet mulier ad eum coram ſenioribus,
& tollet calceamentum de pede ejus,ſpuétque
in faciem illius , & dicet : Sic fiet homini , qui
non ædificat domum fratris ſui.
C 10 Et vocabitur nomen illius in Iſraël, Do-
mus diſcalceati.
11 Si habuerint inter ſe jurgium viri duo ,
& unus contra alterum rixari cœperit,volénſ-
que uxor alterius eruere virum ſuum de ma-
nu fortioris,miſerítque manum, & apprehen-
derit verenda ejus :
12 Abſcides manum illius , nec flectêris ſu-
per eam ulla miſericordia.
13 Non habebis in ſacculo diverſa pondera,
majus & minus :
14 Nec erit in domo tua modius major &
minor.
15 Pondus habebis juſtum, & verum,& mo-
dius æqualis & verus erit tibi : ut multo vivas
tempore ſuper Terram, quam Dominus Deus
tuus dederit tibi.
16 Abominatur enim Dñs Deus tuus eum D
qui facit hæc,& averſatur omnem injuſtitiam.
17 * Memento quæ fecerit tibi Amalec in * Exod.
via quando egrediebaris ex Ægypto : 17. c. 8.
18 Quomodo occurrerit tibi : & extremos
agminis tui , qui laſſi reſidebant , ceciderit,
quando tu eras fame & labore confectus , &
non timuerit Deum.
19 Cùm ergo Dominus Deus tuus dederit
tibi requiem, & ſubjecerit cunctas per circui-
tum nationes ,in Terra , quam tibi pollicitus
eſt : delebis nomen ejus ſub cœlo. Cave ne
obliviſcaris.

Caput XXVI.

Primitiæ ac decimæ ubi & quibus exolvendæ & ſub qua verborum forma.

1 CUmque intraveris Terram , quam Dñs A
Deus tuus tibi daturus eſt poſſidendam ,
& obtinueris eam , atque habitaveris in ea :
2 Tolles de cunctis frugibus tuis primitias ,
& pones in cartallo , pergéſque ad locum ,
quem Dominus Deus tuus elegerit , ut ibi in-
vocetur nomen ejus:
3 Accedéſque ad ſacerdotem , qui fuerit in
diebus illis , & dices ad eum : Profiteor hodie
coram Domino Deo tuo , quòd ingreſſus ſum
in Terram, pro qua juravit patribus noſtris, ut
daret eam nobis.
4 Suſcipiénſque ſacerdos cartallum de manu
tua , ponet ante altare Domini Dei tui :
5 Et loquêris in conſpectu Domini Dei tui :
Syrus perſequebatur patrem meum , qui deſ-
cendit in Ægyptum , & ibi peregrinatus eſt in
pauciſſimo numero : crevítque in gentem ma-
gnam ac robuſtam & infinitæ multitudinis.
6 Afflixerúntque nos Ægyptij , & perſecuti B
ſunt imponentes onera graviſſima :
7 Et clamavimus ad Dominum Deum pa-
trum noſtrorum : qui exaudivit nos , & reſpe-
xit humilitatem noſtram , & laborem , atque
anguſtiam :
8 Et eduxit nos de Ægypto in manu forti ,
& brachio extento, in ingenti pavore,in ſignis
atque portentis :
9 Et introduxit ad locum iſtum , & tradidit
nobis terram lacte & melle manantem.
10 Et idcircò nunc offero primitias frugum
Terræ , quam Dominus dedit mihi. Et dimit-
tes eas in conſpectu Domini Dei tui , & ado-
rato Domino Deo tuo.
11 Et epulaberis in omnibus bonis , quæ
Dominus Deus tuus dederit tibi , & domui
tuæ, tu & Levites, & advena qui tecum eſt.
12 Quando compleveris decimam cuncta- C
rum frugum tuarum, anno decimarum tertio,
dabis Levitæ, & advenæ, & pupillo & viduæ,
ut comedant intra portas tuas , & ſaturentur :
13 Loquerísque in conſpectu Domini Dei
tui : Abſtuli quod ſanctificatum eſt de domo * Sap.14.
mea, * & dedi illud Levitæ & advenæ, & pu- d.29.
pillo

pillo ac viduæ, ſicut juſſiſti mihi : non præte-
rivi mandata tua, nec ſum oblitus imperij tui.
14 Non comedi ex eis in luctu meo, nec
ſeparavi ea in qualibet immunditia, nec ex-
pendi ex his quidquam in re funebri. Obedivi
voci Domini mei Dei,& feci omnia ſicut præ-
cepiſti mihi.
* Iſai. 63.d.15. Baruc. 2.c.16. 15 * Reſpice de ſanctuario tuo,& de excelſo
cælorum habitaculo,& benedic populo tuo Iſ-
raël,& Terræ quam dediſti nobis, ſicut juraſti
patribus noſtris, terræ lacte & melle mananti.
D 16 Hodie Dñs Deus tuus præcepit tibi ut fa-
cias mandata hęc atque judicia:& cuſtodias &
impleas ex toto corde tuo,& ex tota anima tua.
17 Dominum elegiſti hodie, ut ſit tibi
Deus,& ambules in viis ejus, & cuſtodias ce-
remonias illius, & mandata atque judicia, &
obedias ejus imperio.
* Sup.7. a.6. 18 * Et Dominus elegit te hodie, ut ſis ei
populus pecularis, ſicut locutus eſt tibi, &
cuſtodias omnia præcepta illius:
19 Et faciat te excelſiorem cunctis gentibus
quas creavit in laudem, & nomen, & gloriam
ſuam : ut ſis populus ſanctus Domini Dei tui,
ſicut locutus eſt.

CAPUT XXVII.

Tranſitio Iordane, altare lapideum erigendum, lexque lapidibus inſcribenda : benedictionis piorum, & maledictionis impiorum ritus & formula.

A 1 PRæcepit autem Moyſes & ſeniores Iſraël,
populo dicentes : Cuſtodite omne man-
datum quod præcipio vobis hodie.
2 Cúmque tranſieritis Jordanem in Terram,
quam Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges
ingentes lapides,& calce lævigabis eos,
3 Ut poſſis in eis ſcribere omnia verba legis
hujus, Jordane tranſmiſſo: ut introëas Terram,
quam Dñs Deus tuus dabit tibi, terram lacte &
melle manantem, ſicut juravit patribus tuis.
4 Quando ergo tranſieritis Jordanem, eri-
gite lapides, quos ego hodie præcipio vobis, in
Monte Hebal, & lævigabis eos calce :
5 Et ædificabis ibi altare Domino Deo tuo,
de lapidibus quos * ferrum non tetigit,
* Exod 20.d 25 Ioſ. 8. f. 31. 6 Et de ſaxis informibus & impolitis : & of-
feres ſuper eo holocauſta Domino Deo tuo,
7 Et immolabis hoſtias pacificas, comedéſ-
que ibi,& epulaberis coram Domino Deo tuo.
B 8 Et ſcribes ſuper lapides omnia verba legis
hujus planè & lucidè.
9 Dixerúntque Moyſes & ſacerdotes Levitici
generis ad omnem Iſraëlem : Attende, & audi
Iſraël : hodie factus es populus Dñi Dei tui:
10 Audies vocem ejus, & facies mandata
atque juſtitias, quas ego præcipio tibi.
11 Præcepítque Moyſes populo in die illo,
dicens :
12 Hi ſtabunt ad benedicendum populo ſu-
per montem Garizim, Jordane tranſmiſſo : Si-
meon, Levi, Judas, Iſſachar, Joſeph, & Bējamin.
C 13 Et è regione iſti ſtabunt ad maledicen-
dum in monte Hebal : Ruben, Gad,& Aſer,&
Zabulon, Dan, & Nephthali.
14 * Et pronuntiabunt Levitæ, dicéntque *Dan. 9. c. 13.
ad omnes viros Iſraël excelſa voce.
15 Maledictus homo qui facit ſculptile &
conflatile, abominationem Dñi, opus manuum
artificum, ponétque illud in abſcondito.& reſ-
pondebit omnis populus, & dicet : Amen.
16 Maledictus qui non honorat patrē ſuum,
& matrem. & dicet omnis populus : Amen.
17 Maledictus qui transfert terminos pro-
ximi ſui. & dicet omnis populus : Amen.
18 Maledictus qui errare facit cæcum in iti-
nere. & dicet omnis populus : Amen.
19 Maledictus qui pervertit judicium ad- D
venæ, pupilli, & viduæ. & dicet omnis popu-
lus : Amen.
20 Maledictus qui dormit cum uxore pa-
tris ſui, & revelat operimentum lectuli ejus.
& dicet omnis populus : Amen.
21 Maledictus qui dormit cum omni ju-
mento. & dicet omnis populus : Amen.
22 Maledictus qui dormit cum ſorore ſua,
filia patris ſui, vel matris ſuæ. & dicet omnis
populus : Amen.
23 Maledictus qui dormit cum ſocru ſua.
& dicet omnis populus : Amen.
24 Maledictus qui clàm percuſſerit proxi-
mum ſuum. & dicet omnis populus : Amen.
25 Maledictus qui accipit munera, ut per-
cutiat animam ſanguinis innocentis. & dicet
omnis populus : Amen.
26 Maledictus qui non permanet in ſermo-
nibus legis hujus, nec eos opere perficit. & di-
cet omnis populus : Amen.

CAPUT XXVIII.

Multiplex promittitur obſervantibus legem benedictio, & tranſgredientibus maledictio.

1 SI autem audieris vocem Domini Dei tui, A
ut facias atque cuſtodias omnia mandata
ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te
Dominus Deus tuus excelſiorem cunctis gen-
tibus, quæ verſantur in terra.
2 Veniéntque ſuper te univerſæ benedictio-
nes iſtæ,& apprehendent te : ſi tamen præce-
pta ejus audieris.
3 Benedictus tu in civitate, & benedictus
in agro.
4 Benedictus fructus vētris tui,& fructus ter-
ræ tuæ, fructúſq; jumentorum tuorum, greges
armentorum tuorum,& caulæ ovium tuarum.
5 Benedicta horrea tua, & benedictæ reli-
quiæ tuæ.
6 Benedictus eris tu ingrediens & egrediens.
7 Dabit Dominus inimicos tuos, qui con-
ſurgunt adverſum te, corruentes in conſpectu
tuo : per unam viam venient contra te, & per
ſeptem fugient à facie tua.
8 Emittet Dñs benedictionem ſuper cella-
ria tua,& ſuper omnia opera manuum tuarum:
benedicétque tibi in terra, quam acceperis.
9 Suſcitabit te Dominus ſibi in populum
ſanctum, ſicut juravit tibi: ſi cuſtodieris mādata
Domini Dei tui,& ambulaveris in viis ejus.
10 Videbúntque omnes terrarum populi B
quòd

quòd nomen Domini invocatum ſit ſuper te, & timebunt te.

11 Abundare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu uteri tui, & fructu jumentorum tuorum, fructu terræ tuæ, quam juravit Dominus patribus tuis, ut daret tibi.

12 Aperiet Dominus theſaurum ſuum optimum, cælum, ut tribuat pluviam terræ tuæ in tempore ſuo: benedicétque cunctis operibus manuum tuarum. Et fœnerabis gentibus multis, & ipſe à nullo fœnus accipies.

13 Conſtituet te Dominus in caput, & non in caudam: & eris ſemper ſuprà, & non ſubter: ſi tamen audieris mandata Domini Dei tui quæ ego præcipio tibi hodie, & cuſtodieris & feceris,

14 Ac non declinaveris ab eis, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram, nec ſecutus fueris deos alienos, neque colueris eos.

Levi. 26.b.14. Thren.2 f.17. Baruc.1. d.20. Malach.2. a.2.

15 * Quòd ſi audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut cuſtodias, & facias omnia mandata ejus, & ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie, venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & apprehendent te.

16 Maledictus eris in civitate, maledictus in agro.

17 Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ.

18 Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ovium tuarum.

19 Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens.

C 20 Mittet Dominus ſuper te famem & eſuriem, & increpationem in omnia opera tua, quæ tu facies: donec conterat te, & perdat velociter, propter adinventiones tuas peſſimas in quibus reliquiſti me.

21 Adjungat tibi Dominus peſtilentiam, donec conſumat te de terra, ad quam ingredieris poſſidendam.

22 Percutiat te Dominus egeſtate, febri & frigore, ardore & æſtu, & aëre corrupto, ac rubigine, & perſequatur donec pereas.

23 Sit cælum, quod ſupra te eſt, æneum: & terra, quam calcas, ferrea.

24 Det Dominus imbrem terræ tuæ pulverem, & de cælo deſcendat ſuper te cinis, donec conteraris.

25 Tradat te Dominus corruentem ante hoſtes tuos. per unam viam egrediaris contra eos, & per ſeptem fugias, & diſpergaris per omnia regna terræ.

26 Sitque cadaver tuum in eſcam cunctis volatilibus cæli, & beſtiis terræ, & non ſit qui abigat.

27 Percutiat te Dñs ulcere Ægypti, & partem corporis, per quam ſtercora egeruntur, ſcabie quoque & prurigine: ita ut curari nequeas.

28 Percutiat te Dominus amentia & cæcitate ac furore mentis,

29 Et palpes in meridie ſicut palpare ſolet cæcus in tenebris, & non dirigas vias tuas. Omníque tempore calumniam ſuſtineas, & opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te. D

30 Uxorem accipias, & alius dormiat cum ea. Domum ædifices, & non habites in ea. Plantes vineam, & non vindemies eam.

31 Bos tuus immoletur coram te, & non comedas ex eo. Aſinus tuus rapiatur in conſpectu tuo, & non reddatur tibi. Oves tuæ dentur inimicis tuis, & non ſit qui te adjuvet.

32 Filij tui & filiæ tuæ tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis, & deficientibus ad conſpectum eorum tota die, & non ſit fortitudo in manu tua.

33 Fructus terræ tuæ, & omnes labores tuos, comedat populus quem ignoras: & ſis ſemper calumniã ſuſtinẽs, & oppreſſus cunctis diebus,

34 Et ſtupens ad terrorem eorum quæ videbunt oculi tui.

35 Percutiat te Dominus ulcere peſſimo in genibus & in ſuris, ſanaríque non poſſis à planta pedis uſque ad verticem tuum.

36 Ducet te Dominus & regem tuum, quem conſtitueris ſuper te, in gentem, quam ignoras tu & patres tui: & ſervies ibi diis alienis, ligno & lapidi.

37 Et eris perditus in proverbium ac fabulam omnibus populis, ad quos te introduxerit Dominus.

38 * Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis: quia locuſtæ devorabunt omnia.

Mic.6 d.15. Aggai 1. b.6.

39 Vineam plantabis, & fodies: & vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam: quoniam vaſtabitur vermibus.

40 Olivas habebis in omnibus terminis tuis, & non ungêris oleo: quia defluent, & peribunt.

41 Filios generabis & filias, & non frueris eis: quoniam ducentur in captivitatem. E

42 Omnes arbores tuas & fruges terræ tuæ rubigo conſumet.

43 Advena, qui tecum verſatur in terra, aſcendet ſuper te, eritque ſublimior: tu autem deſcendes, & eris inferior.

44 Ipſe fœnerabit tibi, & tu non fœnerabis ei. Ipſe erit in caput, & tu eris in caudam.

45 Et venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & perſequentes apprehendent te, donec intereas: quia non audiſti vocem Domini Dei tui, nec ſervaſti mandata ejus & ceremonias, quas præcepit tibi.

46 Et erunt in te ſigna atque prodigia, & in ſemine tuo uſque in ſempiternum:

47 Eò quòd non ſervieris Domino Deo tuo in gaudio, cordíſque lætitia, propter rerum omnium abundantiam:

48 Servies inimico tuo, quem immittet tibi Dominus, in fame, & ſiti, & nuditate, & omni penuria: & ponet jugum ferreum ſuper cervicem tuam, donec te conterat.

49 Adducet Dominus ſuper te Gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus, in ſimilitudinem aquilæ volantis cum impetu: cujus linguam intelligere non poſſis:

50 Gentem procaciſſimam, quæ non deferat ſeni, nec miſereatur parvuli,

51 Et devoret fructum jumentorum tuorum, ac fruges Terræ tuæ: donec intereas, & non relinquat tibi triticum, vinum, & oleum, armenta boum, & greges ovium: donec te diſperdat,

F 52 Et conterat in cunctis urbibus tuis, & destruantur muri tui firmi atque ſublimes, in quibus habebas fiduciam in omni Terra tua. Obſideberis intra portas tuas in omni Terra tua, quam dabit tibi Dominus Deus tuus:

* Thren. 4 b 10. Baruc. 2. a 3. 53 * Et comedes fructum uteri tui, & carnes filiorum tuorum & filiarum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus tuus, in anguſtia & vaſtitate qua opprimet te hoſtis tuus.

54 Homo delicatus in te, & luxurioſus, valdè, invidebit fratri ſuo, & uxori, quæ cubat in ſinu ſuo,

55 Ne det eis de carnibus filiorum ſuorum, quas comedet: eò quòd nihil aliud habeat in obſidione & penuria, qua vaſtaverint te inimici tui intra omnes portas tuas.

56 Tenera mulier & delicata, quæ ſuper terram ingredi non valebat, nec pedis veſtigium figere, propter mollitiem & teneritudinem nimiam, invidebit viro ſuo, qui cubat in ſinu ejus, ſuper filii & filiæ carnibus,

57 Et illuvie ſecundarum, quæ egrediuntur de medio feminum ejus, & ſuper liberis qui eadem hora nati ſunt. comedent enim eos clàm propter rerum omnium penuriam in obſidione & vaſtitate, qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas.

58 Niſi cuſtodieris & feceris omnia verba legis hujus, quæ ſcripta ſunt in hoc volumine, & timueris nomen ejus glorioſum & terribile, hoc eſt Dominum Deum tuum:

59 Augebit Dominus plagas tuas, & plagas ſeminis tui, plagas magnas & perſeverantes, infirmitates peſſimas & perpetuas.

60 Et convertet in te omnes afflictiones Ægypti, quas timuiſti, & adhærebunt tibi.

G 61 Inſuper & univerſos languores, & plagas, quæ non ſunt ſcriptæ in volumine legis hujus, inducet Dominus ſuper te, donec te conterat:

62 Et remanebitis pauci numero, qui priùs eratis ſicut aſtra cæli præ multitudine, quoniam non audiſti vocem Domini Dei tui.

63 Et ſicut antè lætatus eſt Dominus ſuper vos, benè vobis faciens, vóſque multiplicans: ſic lætabitur diſperdens vos atque ſubvertens, ut auferamini de Terra, ad quam ingredieris poſſidendam

64 Diſperget te Dominus in omnes populos, à ſummitate terræ uſque ad terminos ejus: & ſervies ibi diis alienis, quos & tu ignoras & patres tui, lignis & lapidibus.

65 In gentibus quoque illis non quieſces, neque erit requies veſtigio pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pavidum, & deficientes oculos, & animam conſumptam mœrore:

66 Et erit vita tua quaſi pendens ante te. Timebis noctè & die, & non credes vitæ tuæ.

67 Manè dices: Quis mihi det veſperum? & veſpere: Quis mihi det manè? propter cordis tui formidinem, qua terreberis, & propter ea, quæ tuis videbis oculis.

68 Reducet te Dominus claſſibus in Ægyptum, per viam de qua dixit tibi ut eam ampliùs non videres. Ibi venderis inimicis tuis in ſervos & ancillas, & non erit qui emat.

Caput XXIX.

Fœdus & juramentum Iſraëlitarum cum Domino juxta Dei beneficia, & comminatio adverſus fœdifragos.

1 HÆc ſunt verba fœderis, quod præcepit Dominus Moyſi ut feriret cum filiis Iſraël in Terra Moab: præter illud fœdus, quod cum eis pepigit in Horeb. A

2 Vocavítque Moyſes omnem Iſraël, & dixit ad eos: * Vos vidiſtis univerſa, quæ fecit Dñs coram vobis in Terra Ægypti Pharaoni, & omnibus ſervis ejus, univerſæque terræ illius, * Exod. 19. a. 4.

3 Tentationes magnas, quas viderunt oculi tui, ſigna illa portentáque ingentia,

4 Et non dedit vobis Dominus cor intelligens, & oculos videntes, & aures quæ poſſunt audire, uſque in præſentem diem.

5 * Adduxit vos quadraginta annis per deſertum: non ſunt attrita veſtimenta veſtra, nec calceamenta pedum veſtrorum vetuſtate conſumpta ſunt. * Sup. 8. a. 2.

6 Panem non comediſtis, vinum & ſiceram non bibiſtis: ut ſciretis quia ego ſum Dominus Deus veſter.

7 * Et veniſtis ad hunc locum: egreſſúſque eſt Sehon rex Heſebon, & Og rex Baſan, occurrentes nobis ad pugnam. Et percuſſimus eos, * Sup. 3. a. 1.

8 Et tulimus terram eorum, ac tradidimus poſſidendam Ruben & Gad, & dimidiæ tribui Manaſſe. B

9 Cuſtodite ergo verba pacti hujus, & implete ea: ut intelligatis univerſa quæ facitis.

10 Vos ſtatis hodie cuncti coram Domino Deo veſtro, principes veſtri, & tribus ac majores natu, atque doctores, omnis populus Iſraël,

11 Liberi & uxores veſtræ, & advena qui tecum moratur in caſtris, exceptis lignorum cæſoribus, & his qui comportant aquas:

12 Ut tranſeas in fœdere Domini Dei tui, & in juſejurando quod hodie Dominus Deus tuus percutit tecum:

13 Ut ſuſcitet te ſibi in populum, & ipſe ſit Deus tuus, ſicut locutus eſt tibi, & ſicut juravit patribus tuis, Abraham, Iſaac, & Jacob.

14 Nec vobis ſolis ego hoc fœdus ferio, & hæc juramenta confirmo,

15 Sed cunctis præſentibus & abſentibus.

16 Vos enim noſtis quo modo habitaverimus in terra Ægypti, & quo modo tranſierimus per medium nationum, quas tranſeuntes, C

17 Vidiſtis abominationes & ſordes, id eſt, idola eorum, lignum & lapidem, argentum & aurum, quæ colebant.

18 Ne forte ſit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus, cujus cor averſum eſt hodie à

Domino

Domino Deo noſtro: ut vadat & ſerviat diis illarum Gentium: & ſit inter vos radix germinans fel & amaritudinem.

19 Cúmque audierit verba juramenti hujus, benedicat ſibi in corde ſuo, dicens: Pax erit mihi, & ambulabo in pravitate cordis mei: & abſumat ebria ſitientem,

20 Et Dominus non ignoſcat ei: ſed tunc quàm maximè furor ejus fumet, & zelus contra hominem illum, & ſedeant ſuper eum omnia maledicta, quæ ſcripta ſunt in hoc volumine: & deleat Dominus nomen ejus ſub cælo,

21 Et conſumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Iſraël, juxta maledictiones, quæ in libro legis hujus ac fœderis continentur.

D 22 Dicétque ſequens generatio, & filij qui naſcentur deinceps, & peregrini, qui de longè venerint, videntes plagas Terræ illius, & infirmitates, quibus eam afflixerit Dominus,

23 Sulphure & ſalis ardore comburens, ita ut ultra non ſeratur, nec virens quippiam germinet, in exemplum * ſubverſionis Sodomæ & Gomorrhæ, Adamæ & Seboim, quas ſubvertit Dominus in ira & furore ſuo.

Gen. 19.c.24.

24 Et dicent omnes Gentes: * Quare ſic fecit Dominus Terræ huic? quæ eſt hæc ira furoris ejus immenſa?

3.Reg. 9.b.8. Jere.22. c.8.

25 Et reſpondebunt: Quia dereliquerunt pactum Domini, quod pepigit cum patribus eorum, quando eduxit eos de terra Ægypti:

26 Et ſervierunt diis alienis, & adoraverunt eos, quos neſciebant, & quibus non fuerant attributi:

27 Idcircò iratus eſt furor Domini contra Terram iſtam, ut induceret ſuper eam omnia maledicta, quæ in hoc volumine ſcripta ſunt:

28 Et ejecit eos de terra ſua in ira & in furore, & in indignatione maxima, projecitque in terram alienam, ſicut hodie comprobatur.

29 Abſcondita, Dño Deo noſtro: quæ manifeſta ſunt, nobis & filiis noſtris uſque in ſempiternum, ut faciamus univerſa verba legis hujus.

CAPUT XXX.

Vera pœnitentia Deum placat: præceptum nobis datum, non longè à nobis ſeparatur: proponitur bonum & malum: ut ultrò bonum eligentes, vivamus; & non pereamus, malo adhærentes.

A 1 CUm ergo venerint ſuper te omnes ſermones iſti, benedictio, ſive maledictio, quam propoſui in conſpectu tuo: & ductus pœnitudine cordis tui in univerſis gentibus, in quas diſperſerit te Dominus Deus tuus,

2 Et reverſus fueris ad eum, & obedieris ejus imperiis, ſicut ego hodie præcipio tibi, cum filiis tuis, in toto corde tuo, & in tota anima tua:

3 Reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam, ac miſerebitur tui, & rurſum cõgregabit te de cunctis populis, in quos te antè diſperſit.

4 Si ad cardines cæli fueris diſſipatus, inde te retrahet Dominus Deus tuus,

5 * Et aſſumet, atque introducet in Terram, quam poſſederunt patres tui, & obtinebis eam: & benedicens tibi, majoris numeri te eſſe faciet quàm fuerunt patres tui.

2.Mac. 2.f.29.

6 Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, & cor ſeminis tui: ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua, ut poſſis vivere. B

7 Omnes autem maledictiones has convertet ſuper inimicos tuos, & eos qui oderunt te & perſequuntur.

8 Tu autem reverteris, & audies vocem Domini Dei tui: faciéſque univerſa mandata quæ ego præcipio tibi hodie:

9 Et abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, in ſobole uteri tui, & in fructu jumentorum tuorum, in ubertate terræ tuæ, & in rerum omnium largitate. Revertetur enim Dominus, ut gaudeat ſuper te in omnibus bonis, ſicut gaviſus eſt in patribus tuis:

10 Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, & cuſtodieris præcepta ejus & ceremonias, quæ in hac lege conſcripta ſunt: & revertaris ad Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua. C

11 Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum,

12 Nec in cælo ſitum, ut poſſis dicere: * Quis noſtrum valet ad cælum aſcendere, ut deferat illud ad nos, & audiamus atque opere compleamus?

Rom. 10.b.6.

13 Neque trans mare poſitum: ut cauſeris & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos uſque deferre: ut poſſimus audire & facere quod præceptum eſt?

14 Sed juxta te eſt ſermo valdè, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum.

15 Conſidera quòd hodie propoſuerim in conſpectu tuo vitam & bonum, & è contrario mortem & malum:

16 Ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & cuſtodias mandata illius ac ceremonias atque judicia: & vivas, atque multiplicet te, benedicatque tibi in Terra, ad quam ingredieris poſſidendam. D

17 Sin autem averſum fuerit cor tuum, & audire nolueris, atque errore deceptus adoraveris deos alienos & ſervieris eis:

18 Prædico tibi hodie quòd pereas, & parvo tempore moreris in Terra, ad quam, Jordane tranſmiſſo, ingredieris poſſidendam.

19 Teſtes invoco hodie cælum & terram, quòd propoſuerim vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam, ut & tu vivas, & ſemen tuum:

20 Et diligas Dominum Deum tuum, atque obedias voci ejus, & illi adhæreas (ipſe eſt enim vita tua, & longitudo dierum tuorum) ut habites in Terra, pro qua juravit Dñs patribus tuis, Abraham, Iſaac, & Jacob, ut daret eam illis.

CAPUT XXXI.

Moyſes Ioſue ſibi ſufficit in ducem, Deuteronomium ſcribit, jubetque illud populo prælegi 7. anno remiſſionis, & in latere arcæ aſſervari.

1 ABiit itaque Moyſes, & locutus eſt omnia verba hæc ad univerſum Iſraël, A

2 Et dixit ad eos: Centum viginti annorum ſum hodie, non poſſum ultrà egredi, & ingredi, præſertim cùm & Dominus dixerit mihi :
* Num. 17.c 13. * Non tranſibis Jordanem iſtum.
Sup 3. d.27. 3 Dominus ergo Deus tuus tranſibit ante te : ipſe delebit omnes gentes has in conſpectu tuo, & poſſidebis eas : & Joſue iſte tranſibit ante te, ſicut locutus eſt Dominus.

* Num. 21.c.24. 4 Faciétque Dominus eis * ſicut fecit Sehon & Og regibus Amorrhæorum, & terræ eorum, delebítque eos.

* Sup 7. a.2. 5 Cùm ergo & hos tradiderit vobis, * ſimiliter facietis eis ſicut præcepi vobis :

6 Viriliter agite, & confortamini : nolite timere, nec paveatis ad conſpectum eorum: quia Dominus Deus tuus ipſe eſt ductor tuus, & non dimittet, nec derelinquet te.

B 7 Vocavítque Moyſes Joſuë, & dixit ei coram omni Iſraël : * Confortare, & eſto robuſtus : tu enim introduces populum iſtum in Terram, quam daturum ſe patribus eorum juravit Dominus, & tu eam ſorte divides.

* Joſ 1. b.6.

8 Et Dominus qui ductor eſt veſter, ipſe erit tecum : non dimittet, nec derelinquet te : noli timere, nec paveas.

9 Scripſit itaque Moyſes legem hanc, & tradidit eam ſacerdotibus filiis Levi, qui portabant arcam fœderis Domini, & cunctis ſenioribus Iſraël.

C 10 Præcepítque eis, dicens : Poſt ſeptem annos, anno remiſſionis, in ſollemnitate tabernaculorum,

11 Convenientibus cunctis ex Iſraël, ut appareant in conſpectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit Dominus, leges verba legis hujus coram omni Iſraël, audientibus eis,

12 Et in unum omni populo congregato, tam viris quàm mulieribus, parvulis & advenis, qui ſunt intra portas tuas : ut audientes diſcant, & timeant Dñm Deum veſtrum, & cuſtodiant, impleántque omnes ſermones legis hujus.

13 Filij quoque eorum qui nunc ignorant; ut audire poſſint, & timeant Dñm Deum ſuum cũctis diebus quibus verſantur in Terra, ad quã vos, Jordane tranſmiſſo, pergitis obtinendam.

D 14 Et ait Dñs ad Moyſen: Ecce propè ſũt dies mortis tuæ: voca Joſuë, & ſtate in tabernaculo teſtimonij, ut præcipiã ei. Abierũt ergo Moyſes & Joſuë, & ſteterunt in tabernaculo teſtimonij:

15 Apparuítque Dominus ibi in columna nubis, quæ ſtetit in introitu tabernaculi.

16 Dixítque Dominus ad Moyſen : Ecce tu dormies cum patribus tuis, & populus iſte conſurgens fornicabitur poſt deos alienos in Terra, ad quam ingreditur ut habitet in ea : ibi derelinquet me, & irritum faciet fœdus, quod pepigi cum eo.

17 Et iraſcetur furor meus contra eum in die illo : & derelinquam eum, & abſcondam faciem meam ab eo, & erit in devorationem : invenient eum omnia mala & afflictiones, ita ut dicat in illo die : Verè quia non eſt Deus mecum, invenerunt me hæc mala.

18 Ego autem abſcondam, & celabo faciem meam in die illo, propter omnia mala quæ fecit, quia ſecutus eſt deos alienos. E

19 Nunc itaque ſcribite vobis canticum iſtud, & docete filios Iſraël : ut memoriter teneant, & ore decantent, & ſit mihi carmen iſtud pro teſtimonio inter filios Iſraël.

20 Introducam enim eum in Terram, pro qua juravi patribus ejus, lacte & melle manantem. Cúmque comederint, & ſaturati, craſſíque fuerint, avertentur ad deos alienos, & ſervient eis : detrahéntque mihi, & irritum facient pactum meum.

21 Poſtquam invenerint eum mala multa & afflictiones, reſpondebit ei canticum iſtud pro teſtimonio, quod nulla delebit oblivio ex ore ſeminis ſui. Scio enim cogitationes ejus, quæ facturus ſit hodie, antequam introducam eum in Terram, quam ei pollicitus ſum. F

22 Scripſit ergo Moyſes canticum, & docuit filios Iſraël.

23 Præcepítque Dominus Joſuë filio Nun, & ait : Confortare, & eſto robuſtus : tu enim introduces filios Iſraël in Terram, quam pollicitus ſum, & ego ero tecum.

24 Poſtquam ergo ſcripſit Moyſes verba legis hujus in volumine, atque complevit :

25 Præcepit Levitis, qui portabant arcam fœderis Domini, dicens :

26 Tollite librum iſtum, & ponite eum in latere arcæ fœderis Domini Dei veſtri : ut ſit ibi contra te in teſtimonium.

27 Ego enim ſcio contentionem tuam, & cervicem tuam duriſſimam. Adhuc vivente me & ingrediente vobiſcum ſemper contentiosè egiſtis contra Dominum : quantò magis cùm mortuus fuero ? G

28 Congregate ad me omnes majores natu per tribus veſtras, atque doctores, & loquar audientibus eis ſermones iſtos, & invocabo contra eos cælum & terram.

29 Novi enim quod poſt mortem meam inique agetis, & declinabitis cito de via, quam præcepi vobis : & occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conſpectu Domini, ut irritetis eum per opera manuum veſtrarum.

30 Locutus eſt ergo Moyſes, audiente univerſo cœtu Iſraël, verba carminis hujus, & ad finem uſque complevit.

CAPUT XXXII.

Canticum Moyſi quo Dei refert beneficia, populique ingratitudinem ſæpius à Domino caſtigatam : jubetur Moyſes montem Abarim aſcendere, ut promiſſam terram contempletur.

1 AUdite cæli quæ loquor, audiat terra verba oris mei. A

2 Concreſcat ut pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quaſi imber ſuper herbam, & quaſi ſtillæ ſuper gramina.

3 Quia nomen Domini invocabo : date magnificentiam Deo noſtro.

4 Dei perfecta ſunt opera, & omnes viæ ejus

Digitized by Google

ejus judicia: Deus fidelis, & abſque ulla ini-
quitate, juſtus & rectus.
5 Peccaverunt ei, & non filij ejus in ſordi-
bus: generatio prava atque perverſa:
6 Hæccine reddis Domino popule ſtulte &
inſipiens? numquid non ipſe eſt pater tuus,
qui poſſedit te, & fecit, & creavit te?
* Iob. 8. 7 *Memento dierum antiquorum, cogita ge-
b. 8. nerationes ſingulas: interroga patrem tuum, &
annuntiabit tibi; majores tuos, & dicent tibi.
8 Quando dividebat altiſſimus gentes: quan-
do ſeparabat filios Adam, conſtituit terminos
populorum juxta numerum filiorum Iſraël.
B 9 Pars autem Domini, populus ejus: Jacob
funiculus hereditatis ejus.
10 Invenit eum in terra deſerta, in loco hor-
roris, & vaſtæ ſolitudinis: circumduxit eum, &
docuit: & cuſtodivit quaſi pupillam oculi ſui.
11 Sicut aquila provocans ad volãdum pullos
ſuos, & ſuper eos volitans, expãdit alas ſuas, &
aſſumpſit eum, atque portavit in humeris ſuis.
12 Dominus ſolus dux ejus fuit: & non
erat cum eo Deus alienus.
13 Conſtituit eum ſuper excelſam terram:
ut comederet fructus agrorum, ut ſugeret mel
de petra, oleúmque de ſaxo duriſſimo.
C 14 Butyrum de armento, & lac de ovibus
cum adipe agnorum, & arietum filiorum Ba-
ſan: & hircos cum medulla tritici, & ſangui-
nem uvæ biberet meraciſſimum.
15 Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitravit,
incraſſatus, impinguatus, dilatatus, dereli-
quit Deum factorem ſuum, & receſſit à Deo
ſalutari ſuo.
16 Provocaverunt eum in diis alienis, & in
abominationibus ad iracundiam concitaverũt.
17 Immolaverunt dæmoniis, & non Deo,
diis quos ignorabant: novi recentéſque vene-
runt, quos non coluerunt patres eorum.
18 Deum qui te genuit dereliquiſti, & obli-
tus es Domini creatoris tui.
19 Vidit Dominus, & ad iracundiam cõcita-
tus eſt: quia provocaverunt eum filij ſui & filię.
20 Et ait: Abſcondam faciem meam ab eis,
& conſiderabo noviſſima eorum: generatio
enim perverſa eſt, & infideles filij.
21 Ipſi me provocaverunt in eo qui non
erat Deus, & irritaverunt in vanitatibus ſuis: &
* Iere. *ego provocabo eos in eo qui non eſt populus,
15. c. 14. & in gente ſtulta irritabo illos.
Rom. 10. 22 Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ar-
d. 19.
D debit uſque ad inferni noviſſima: devorabítq;
terram cum germine ſuo, & montium funda-
menta comburet.
23 Congregabo ſuper eos mala, & ſagittas
meas complebo in eis.
24 Conſumentur fame, & devorabunt eos
aves morſu amariſſimo: dentes beſtiarum im-
mittam in eos, cum furore trahentium ſuper
terram, atque ſerpentium.
25 Foris vaſtabit eos gladius, & intus pa-
vor, juvenem ſimul ac virginem, lactentem
cum homine ſene.

26 Dixi: Ubinam ſunt? ceſſare faciam ex
hominibus memoriam eorum.
27 Sed propter iram inimicorum diſtuli: ne
fortè ſuperbirent hoſtes eorum, & dicerent:
Manus noſtra excelſa, & non Dominus fecit,
hæc omnia.
28 Gens abſque conſilio eſt, & ſine pru-
dentia.
29 * Utinam ſaperent, & intelligerent, ac * Iere. 9.
noviſſima providerent. d. 12.
30 Quo modo perſequatur unus mille, & E
duo fugent decem millia? nõne ideo, quia Deus
ſuus vendidit eos, & Dominus concluſit illos?
31 Non enim eſt Deus noſter ut dij eorum:
& inimici noſtri ſunt judices.
32 De vinea Sodomorum, vinea eorum, &
de ſuburbanis Gomorrhæ: uva eorum uva
fellis, & botri amariſſimi.
33 Fel draconum vinum eorum, & venenum
aſpidum inſanabile.
34 Nonne hæc condita ſunt apud me, &
ſignata in theſauris meis?
35 * Mea eſt ultio, & ego retribuam in tem- * Eccl.
pore, ut labatur pes eorum: juxtà eſt dies per- 28. a. 1.
ditionis, & adeſſe feſtinant tempora. Rom. 1 d. 19
36 Judicabit Dominus populum ſuum, & *in Hebr. 10.
ſervis ſuis miſerebitur: videbit quòd infirmata f. 30.
ſit manus, & clauſi quoque defecerunt, reſi- * 2. Mac.
duíque conſumpti ſunt. 7. b. 6.
37 Et dicet: * Ubi ſunt dij eorum, in qui- * Iere. 2.
bus habebant fiduciam? f. 28.
38 De quorum victimis comedebant adipes, F
& bibebant vinum libaminum: ſurgant, & opi-
tulentur vobis, & in neceſſitate vos protegant.
39 Videte quòd ego ſim ſolus, & non ſit
alius Deus præter me: * ego occidam, & ego * 1. Reg.
vivere faciam: percutiam, & ego ſanabo, * & 2. a. 6. Tob. 13.
non eſt qui de manu mea poſſit eruere. a 2. Sap.
40 Levabo ad cœlum manum meam, & 16. b. 13.
dicam: Vivo ego in æternum. * Iob. 10. b 7. Sap.
41 Si acuero ut fulgor gladium meum, & 16. c. 15.
arripuerit judicium manus mea: reddam ultio-
nem hoſtibus meis, & his qui oderunt me re-
tribuam.
42 Inebriabo ſagittas meas ſanguine, & gla-
dius meus devorabit carnes, de cruore occi-
ſorum, & de captivitate, nudati inimicorum
capitis.
43 * Laudate gentes populum ejus, qui ſan- * 2.
guinem ſervorum ſuorum ulciſcetur: & vin- Marc. 7.
dictam retribuet in hoſtes eorum, & propitius b. 6.
erit terræ populi ſui.
44 Venit ergo Moyſes, & locutus eſt omnia G
verba cantici hujus in auribus populi, ipſe &
Joſue filius Nun.
45 Complevítque omnes ſermones iſtos, lo-
quens ad univerſum Iſraël,
46 Et dixit ad eos: Ponite corda veſtra in
omnia verba, quæ ego teſtificor vobis hodie: ut
mandetis ea filiis veſtris cuſtodire & facere, &
implere univerſa quæ ſcripta ſunt legis hujus.
47 Quia non incaſſum præcepta ſunt vobis,
ſed ut ſinguli in eis viverent: quæ facientes
longo

longo perſeveretis tempore in Terra, ad quam, Jordane tranſmiſſo, ingredimini poſſidendam.

48 Locutúſque eſt Dominus ad Moyſen in eadem die, dicens:

49 Aſcende in montem iſtum Abarim, id eſt, tranſituum, in montem Nebo, qui eſt in Terra Moab contra Jericho: & vide Terram Chanaan, quam ego tradam filiis Iſraël obtinendam, & morere in monte.

* Num. 20 d 26. 27 c.13. 50 Quem conſcendens jungêris populis tuis, * ſicut mortuus eſt Aaron frater tuus in monte Hor, & appoſitus populis ſuis:

* Num. 20 b 12. 27.c.14. 51 * Quia prævaricati eſtis contra me, in medio filiorum Iſraël, ad Aquas contradictionis in Cades deſerti Sin: & non ſanctificaſtis me inter filios Iſraël.

52 E contrà videbis terram, & non ingrediêris in eam, quam ego dabo filiis Iſraël.

CAPUT XXXIII.

Benedicit Moyſes moriturus duodecim tribubus Iſraël, eiſque olim obventura prædicit.

A 1 HÆc eſt benedictio, qua benedixit Moyſes, homo Dei, filiis Iſraël ante mortem ſuam.

2 Et ait: Dominus de Sinai venit, & de Seir ortus eſt nobis: apparuit de mõte Pharã, & cum eo ſanctorum millia. In dextera ejus ignea lex.

* Sap. 3. a.1.5. a.5. 3 Dilexit populos, * omnes ſancti in manu illius ſunt: & qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius.

4 Legem præcepit nobis Moyſes, hereditatem multitudinis Jacob.

5 Erit apud rectiſſimum rex, congregatis principibus populi cum tribubus Iſraël.

6 Vivat Ruben, & non moriatur, & ſit parvus in numero.

B 7 Hæc eſt Judæ benedictio: Audi Domine vocem Judæ, & ad populum ſuum introduc eum: manus ejus pugnabunt pro eo, & adjutor illius contra adverſarios ejus erit.

8 Levi quoque ait: Perfectio tua, & doctrina tua viro ſancto tuo, quem probaſti in tentatione, & judicaſti ad Aquas contradictionis.

9 Qui dixit patri ſuo, & matri ſuæ: Neſcio vos; & fratribus ſuis: Ignoro vos: & neſcierunt filios ſuos. Hi cuſtodierunt eloquium tuum, & pactum tuum ſervaverunt,

10 Judicia tua ô Jacob, & legem tuam ô Iſraël: ponent thymiama in furore tuo, & holocauſtum ſuper altare tuum.

11 Benedic Domine fortitudini ejus, & opera manuum illius ſuſcipe. Percute dorſa inimicorum ejus: & qui oderunt eum, non conſurgant.

12 Et Benjamin ait: Amantiſſimus Domini habitabit confidenter in eo: quaſi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requieſcet.

C 13 Joſeph quoque ait: De benedictione Domini Terra ejus, de pomis cæli, & rore, atque abyſſo ſubjacente.

14 De pomis fructuum ſolis ac lunæ.

15 De vertice antiquorum montium, de pomis collium æternorum:

16 Et de frugibus terræ, & de plenitudine ejus. Benedictio illius * qui apparuit in rubo, veniat ſuper caput Joſeph, & ſuper verticem nazaræi inter fratres ſuos. * Exod. 3.a.2.

17 Quaſi primogeniti tauri pulchritudo ejus, cornua rhinocerotis cornua illius: in ipſis ventilabit Gentes uſque ad terminos terræ. hæ ſunt multitudines Ephraim: & hæc millia Manaſſe.

18 Et Zabulon ait: Lætare Zabulon in exitu tuo, & Iſſachar in tabernaculis tuis.

19 Populos vocabunt ad montem: ibi immolabunt victimas juſtitiæ. Qui inundationem maris quaſi lac ſugent, & theſauros abſconditos arenarum.

20 Et Gad ait: Benedictus in latitudine Gad: quaſi leo requievit, cepítque brachium & verticem.

21 Et vidit principatum ſuum, quòd in parte ſua doctor eſſet repoſitus: qui fuit cum principibus populi, & fecit juſtitias Domini, & judicium ſuum cum Iſraël.

22 Dan quoque ait: Dan catulus leonis, D fluet largiter de Baſan.

23 Et Nepthali dixit: Nepthali abundantia perfruetur, & plenus erit benedictionibus Domini: mare & meridiem poſſidebit.

24 Aſer quoque ait: Benedictus in filiis Aſer, ſit placens fratribus ſuis, & tingat in oleo pedem ſuum.

25 Ferrum & æs calceamentum ejus. Sicut dies juventutis tuæ, ita & ſenectus tua.

26 Non eſt Deus alius ut Deus rectiſſimi: aſcenſor cæli auxiliator tuus. Magnificentia ejus diſcurrunt nubes,

27 Habitaculum ejus ſurſum, & ſubter brachia ſempiterna: ejiciet à facie tua inimicum, dicétque: Conterere.

28 Habitabit Iſraël confidenter, & ſolus. Oculus Jacob in terra frumenti & vini, cælique caligabunt rore.

29 Beatus es tu Iſraël: quis ſimilis tui popule, qui ſalvaris in Domino? ſcutum auxilij tui, & gladius gloriæ tuæ: negabunt te inimici tui, & tu eorum colla calcabis.

CAPUT XXXIV.

Contemplata Terra moritur Moyſes, & occultè à Deo ſepultus fletur à populo, illique Joſue ſubſtituitur; commendatur propheta Moyſes à Dei familiaritate, & factis per ipſum ſignis.

1 AScendit * ergo Moyſes de campeſtribus Moab ſuper montem Nebo, in verticem Phaſga contra Jericho: oſtendítque ei Dominus omnem Terram Galaad uſque Dan, A * Sup. 3. d.27. 2 Machab.2. a.4.

2 Et univerſum Nephthali, terrámque Ephraim & Manaſſe, & omnem terram Juda uſque ad mare noviſſimum,

3 Et auſtralem partem, & latitudinem campi Jericho civitatis palmarum uſque Segor.

4 Dixítque Dominus ad eum: * Hæc eſt Terra, pro qua juravi Abraham, Iſaac, & Jacob, dicens: Semini tuo dabo eam. Vidiſti eam oculis tuis, & non tranſibis ad illam. * Gen. 12.b.7. 15.d.18.

5 Mortuúſque eſt ibi Moyſes ſervus Domini, in terra Moab, jubente Domino:

6 Et

6 Et ſepelivit eum in valle Terræ Moab
contra Phogor: & non cognovit homo ſepul-
chrum ejus uſque in præſentem diem.
7 Moyſes centum & viginti annorum erat
quando mortuus eſt: non caligavit oculus ejus,
nec dentes illius moti ſunt.
C 8 Fleverúntque eum filij Iſraël in campeſtri-
bus Moab triginta diebus: & completi ſunt
dies planctus lugentium Moyſen.
9 Joſue verò filius Nun repletus eſt Spiritu
ſapientiæ, quia Moyſes poſuit ſuper eum ma-
nus ſuas. Et obedierunt ei filij Iſraël, feceruntque
que ſicut præcepit Dominus Moyſi.
10 Et non ſurrexit ultrà propheta in Iſraël
ſicut Moyſes, quem noſſet Dñs facie ad faciem,
11 In omnibus ſignis, atque portentis, quæ D
miſit per eum, ut faceret in Terra Ægypti Pha-
raoni, & omnibus ſervis ejus, univerſæque
terræ illius,
12 Et cunctam manum robuſtam, magná-
que mirabilia, quæ fecit Moyſes coram uni-
verſo Iſraël.

LIBER JOSUE,
HEBRAICE JEHOSUA.

CAPUT PRIMUM.

Confortatus Ioſue à Domino, monet populum ut ſe ad Jordanis tranſitum præparent in diem tertium; tribus autem Ruben, Gad, & dimidiam Manaſſe, ut fratres ad promiſſam Terram armati ex condicto præcedant.

A 1 ET factum eſt poſt mortem
Moyſi ſervi Domini, ut loque-
retur Dominus ad Joſue filium
Nun miniſtrum Moyſi, & di-
ceret ei:
2 Moyſes ſervus meus mor-
tuus eſt: ſurge, & tranſi Jordanem iſtum, tu,
& omnis populus tecum, in Terram, quam
ego dabo filiis Iſraël.
* Deut. 3 * Omnem locum, quem calcaverit veſti-
11.c.24. gium pedis veſtri, vobis tradam, ſicut locutus
ſum Moyſi.
4 A deſerto & Libano uſque ad fluvium ma-
gnum Euphraten, omnis terra Hethæorum
uſque ad mare magnum contra ſolis occaſum
erit terminus veſter.
5 Nullus poterit vobis reſiſtere cunctis die-
* Inf.3. bus vitæ tuæ: * ſicut fui cum Moyſe, ita ero
b.7. tecum: non dimittam, nec derelinquam te.
Hebr.13. 6 * Confortare, & eſto robuſtus: tu enim
a.5.
* Deut. ſorte divides populo huic Terram, pro qua ju-
31 b.7. ravi patribus ſuis, ut traderem eam illis.
f.23.
3.Reg.2. 7 Confortare igitur, & eſto robuſtus valdè:
a.2 ut cuſtodias, & facias omnem legem, quam
B præcepit tibi Moyſes ſervus meus: ne declines
ab ea ad dexteram vel ad ſiniſtram, ut intelli-
gas cuncta quæ agis.
8 Non recedat volumen legis hujus ab ore
tuo: ſed meditaberis in eo diebus ac noctibus,
ut cuſtodias & facias omnia quæ ſcripta ſunt in
eo: tunc diriges viam tuam, & intelliges eam.
C 9 Ecce præcipio tibi, confortare, & eſto ro-
buſtus. Noli metuere, & noli timere: quo-
niam tecum eſt Dominus Deus tuus in omni-
bus ad quæcumque perrexeris.
10 Præcepítque Joſue principibus populi,
dicens: Tranſite per medium caſtrorum, & im-
perate populo, ac dicite:
11 Præparate vobis cibaria: quoniam poſt
diem tertium tranſibitis Jordanem, & intrabi-
tis ad poſſidendam Terram, quam Dominus
Deus veſter daturus eſt vobis.
12 Rubenitis quoque & Gaditis, & dimi-
diæ tribui Manaſſe ait:
13 Mementote ſermonis, quem præcepit
vobis Moyſes famulus Domini, dicens: Domi-
nus Deus veſter dedit vobis requiem, & om-
nem terram.
14 * Uxores veſtræ, & filij, ac jumenta ma- * Num.
nebunt in Terra, quam tradidit vobis Moyſes 32.d.20.
trans Jordanem: vos autem tranſite armati an-
te fratres veſtros, omnes fortes manu, & pu-
gnate pro eis,
15 Donec det Dominus requiem fratribus D
veſtris ſicut & vobis dedit, & poſſideant ipſi
quoque Terram, quam Dominus Deus veſter
daturus eſt eis: & ſic revertemini in Terram
poſſeſſionis veſtræ, & habitabitis in ea, quam
vobis dedit Moyſes famulus Domini trans Jor-
danem contra ſolis ortum.
16 Reſponderúntque ad Joſue, atque dixe-
runt: Omnia, quæ præcepiſti nobis, faciemus:
& quocumque miſeris, ibimus.
17 Sicut obedivimus in cunctis Moyſi, ita
obediemus & tibi: tantùm ſit Dominus Deus
tuus tecum, ſicut fuit cum Moyſe.
18 Qui contradixerit ori tuo, & non obedie-
rit cunctis ſermonibus quos præceperis ei, mo-
riatur. tu tantùm confortare, & viriliter age.

CAPUT II.

Miſſi exploratores in urbem Jericho, à Rahab meretrice occultantur: promiſſa illi miſericordia omnique illius familia, incolumes redeunt in caſtra.

1 MIſit igitur Joſue filius Nun de Setim A
duos viros exploratores in abſcondito:
& dixit eis: Ite, & conſiderate Terram, ur-
bémque Jericho. * Qui pergentes ingreſſi ſunt * Heb.11.
domum mulieris meretricis, nomine Rahab, f.31.
& quieverunt apud eam. Iac 2.
d.25.
2 Nuntiatúmque eſt regi Jericho, & di-
ctum: Ecce viri ingreſſi ſunt huc per noctem

de filiis Iſraël, ut explorarent Terram.

3 Miſitque rex Jerico ad Rahab, dicens: Educ viros, qui venerunt ad te, & ingreſſi ſunt domum tuam: exploratores quippe ſunt, & omnem Terram conſiderare venerunt.

* Inf 6. c.17. 4 * Tollénſque mulier viros, abſcondit, & ait: Fateor, venerunt ad me, ſed neſciebam unde eſſent:

5 Cúmque porta clauderetur in tenebris, & illi pariter exierunt, neſcio quò abierunt: perſequimini citò, & comprehendetis eos.

6 Ipſa autem fecit aſcendere viros in ſolarium domus ſuæ, operuítque eos ſtipula lini, quæ ibi erat.

B 7 Hi autem qui miſſi fuerant, ſecuti ſunt eos per viam quæ ducit ad vadum Jordanis: illíſque egreſſis ſtatim porta clauſa eſt.

8 Necdum obdormierant qui latebant, & ecce mulier aſcendit ad eos, & ait:

9 Novi quòd Dominus tradiderit vobis Terram: etenim irruit in nos terror veſter, & elanguerunt omnes habitatores Terræ.

* Exod. 14.c.21. 10 Audivimus quòd * ſiccaverit Dominus aquas Maris rubri ad veſtrum introitum, quando egreſſi eſtis ex Ægypto: * & quæ feceritis * Num. 21.c.24. duobus Amorrhæorum regibus, qui erant trans Jordanem, Sehon & Og, quos interfeciſtis.

11 Et hæc audientes pertimuimus, & elanguit cor noſtrum, nec remanſit in nobis ſpiritus ad introitum veſtrum: Dominus enim Deus veſter, ipſe eſt Deus in cælo ſurſum, & in terra deorſum.

* Infr.6. d.22. 12 * Nunc ergo jurate mihi per Dominum, ut quomodo ego miſericordiam feci vobiſcum, ita & vos faciatis cum domo patris mei: detíſque mihi verum ſignum,

C 13 Ut ſalvetis patrem meum & matrem, fratres ac ſorores meas, & omnia quæ illorum ſunt, & eruatis animas noſtras à morte.

14 Qui reſponderunt ei: Anima noſtra ſit pro vobis in mortem, ſi tamen non prodideris nos. cúmque tradiderit nobis Dominus terram, faciemus in te miſericordiam & veritatem.

15 Demiſit ergo eos per funem de feneſtra: domus enim ejus hærebat muro.

16 Dixítque ad eos: Ad montana conſcendite, ne forte occurrant vobis revertentes: ibíque latitate tribus diebus, donec redeant, & ſic ibitis per viam veſtram.

17 Qui dixerunt ad eam: Innoxij erimus à juramento hoc, quo adjuraſti nos:

18 Si ingredientibus nobis terram, ſignum fuerit funiculus iſte coccineus, & ligaveris eum in feneſtra, per quam demiſiſti nos: & patrem tuum ac matrem, fratréſque & omnem cognationem tuam, congregaveris in domum tuam.

D 19 Qui oſtium domus tuæ egreſſus fuerit, ſanguis ipſius erit in caput ejus, & nos erimus alieni. Cunctorum autem ſanguis qui tecum in domo fuerint, redundabit in caput noſtrum, ſi eos aliquis tetigerit.

20 Quòd ſi nos prodere volueris, & ſermonem iſtum proferre in medium, erimus mundi ab hoc juramento, quo adjuraſti nos.

21 Et illa reſpondit: Sicut locuti eſtis, ita fiat. dimitténſque eos ut pergerent, appendit funiculum coccineum in feneſtra.

22 Illi verò ambulantes pervenerunt ad montana, & manſerunt ibi tres dies, donec reverterentur qui fuerant perſecuti: quærentes enim per omnem viam, non repererunt eos.

23 Quibus urbem ingreſſis, reverſi ſunt, & deſcenderunt exploratores de monte: & tranſmiſſo Jordane, venerunt ad Joſue filium Nun, narraverúntque ei omnia quæ acciderant ſibi,

24 Atque dixerunt: Tradidit Dominus omnem terram hanc in manus noſtras, & timore proſtrati ſunt cuncti habitatores ejus.

CAPUT III.

Siccatum Dei miraculo Jordanem præeunte arca populus tranſit.

A 1 Igitur Joſue de nocte conſurgens movit caſtra: egredientéſque de Setim, venerunt ad Jordanem ipſe & omnes filij Iſraël, & morati ſunt ibi tres dies.

2 Quibus evolutis tranſierunt præcones per caſtrorum medium,

3 Et clamare cœperunt: Quando videritis arcam fœderis Domini Dei veſtri, & ſacerdotes ſtirpis Leviticæ portantes eam, vos quoque conſurgite, & ſequimini præcedentes:

4 Sitque inter vos & arcam ſpatium cubitorum duûm millium: ut procul videre poſſitis, & noſſe per quam viam ingrediamini: quia priùs non ambulaſtis per eam: & cavete ne appropinquetis ad arcam.

B 5 Dixítque Joſue ad populum: Sanctificamini: cras enim faciet Dñs inter vos mirabilia.

6 Et ait ad ſacerdotes: Tollite arcam fœderis, & præcedite populum. Qui juſſa complentes, tulerunt, & ambulaverunt ante eos.

7 Dixítque Dominus ad Joſue: Hodie incipiam exaltare te coram omni Iſraël, ut ſciant quòd * ſicut cum Moyſe fui, ita & tecum ſim. * Sup. 1. a.5.

8 Tu autem præcipe ſacerdotibus, qui portant arcam fœderis, & dic eis: Cùm ingreſſi fueritis partem aquæ Jordanis, ſtate in ea.

9 Dixítque Joſue ad filios Iſraël: Accedite huc, & audite verbum Domini Dei veſtri.

C 10 Et rurſum: In hoc, inquit, ſcietis quòd Dominus Deus vivens in medio veſtri eſt, & diſperdet in conſpectu veſtro Chananæum & Hethæum, Hevæum & Pherezæum, Gergeſæum quoque & Jebuſæum, & Amorrhæum.

11 * Ecce, arca fœderis Domini omnis terræ antecedet vos per Jordanem. * Act.7. f.45.

12 Parate duodecim viros de tribubus Iſraël, ſingulos per ſingulas tribus.

13 Et cùm poſuerint veſtigia pedum ſuorum, ſacerdotes qui portant arcam Domini Dei univerſæ terræ, in aquis Jordanis, aquæ quæ inferiores ſunt, decurrent atque deficient: quæ autem deſuper veniunt, in una mole conſiſtent.

14 Igitur egreſſus eſt populus de tabernaculis ſuis, ut tranſiret Jordanem: & ſacerdotes, qui portabant arcam fœderis, pergebant ante eum.

15 In

15 Ingreſsíſque eis Jordanem, & pedibus eorum in parte aquæ tinctis (Jordanis autem ripas alvei ſui tempore * meſſis impleverat) * Eccli. 24.c.36.

16 Steterunt aquæ deſcendentes in loco uno, & ad inſtar montis intumeſcentes apparebant procul, ab urbe quæ vocatur Adom uſque ad locum Sarthan: quæ autem inferiores erant, in Mare ſolitudinis (quod nũc vocatur mortuum) deſcenderunt uſquequò omnino deficerent.

17 Populus autem incedebat contra Jericho: & ſacerdotes, qui portabant arcam fœderis Domini, ſtabant ſuper ſiccam humum in medio Jordanis accincti, omníſque populus per arentem alveum tranſibat.

Caput IV.

Duodecim lapides de Jordane ſiccato ad poſterorum memoriam colliguntur, aliique duodecim in ipſo Jordanis alveo ſtatuuntur.

A 1 QUibus tranſgreſſis, dixit Dominus ad Joſue:

2 Elige duodecim viros ſingulos per ſingulas tribus:

3 Et præcipe eis, ut tollant de medio Jordanis alveo, ubi ſteterunt pedes ſacerdotum, duodecim duriſſimos lapides, quos ponetis in loco caſtrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria.

4 Vocavítque Joſuë duodecim viros, quos elegerat de filiis Iſraël, ſingulos de ſingulis tribubus,

5 Et ait ad eos: Ite ante arcam Domini Dei veſtri ad Jordanis medium, & portate inde ſinguli ſingulos lapides in humeris veſtris, juxta numerum filiorum Iſraël,

6 Ut ſit ſignum inter vos: & quando interrogaverint vos filij veſtri cras, dicentes: Quid ſibi volunt iſti lapides?

7 Reſpondebitis eis: Defecerunt aquæ Jordanis ante arcam fœderis Domini, cùm tranſiret eum: idcircò poſiti ſunt lapides iſti in monumentum filiorum Iſraël uſque in æternum.

B 8 Fecerunt ergo filij Iſraël ſicut præcepit eis Joſuë, portantes de medio Jordanis alveo duodecim lapides, ut Dominus ei imperarat, juxta numerum filiorum Iſraël, uſque ad locum in quo caſtrametati ſunt, ibíque poſuerunt eos.

9 Alios quoque duodecim lapides poſuit Joſue in medio Jordanis alveo, ubi ſteterunt ſacerdotes, qui portabant arcam fœderis: & ſunt ibi uſque in præſentem diem.

10 Sacerdotes autem, qui portabant arcam, ſtabant in Jordanis medio, donec omnia complerentur, quæ Joſue, ut loqueretur ad populum, præceperat Dominus, & dixerat ei Moyſes. Feſtinavítque populus, & tranſiit.

C 11 Cúmque tranſiſſent omnes, tranſivit & arca Domini, ſacerdotéſque pergebant ante populum.

12 Filij quoque Ruben, & Gad, & dimdia tribus Manaſſe, armati præcedebant filios Iſraël, * ſicut eis præceperat Moyſes. * Num. 32.f.28.

13 Et quadraginta pugnatorum millia per turmas, & cuneos, incedebant per plana atque campeſtria urbis Jericho.

14 In die illo magnificavit Dominus Joſue coram omni Iſraël, ut timerent eum, ſicut timuerant Moyſen, dum adviveret.

15 Dixítque ad eum:

16 Præcipe ſacerdotibus, qui portant arcam fœderis, ut aſcendant de Jordane.

17 Qui præcepit eis, dicens: Aſcendite de Jordane.

18 Cúmque aſcendiſſent portantes arcam fœderis Domini, & ſiccam humum calcare cœpiſſent, reverſæ ſunt aquæ in alveum ſuum, & fluebant ſicut antè conſueverant. D

19 Populus autem adſcendit de Jordane, decimo die menſis primi, & caſtrametati ſunt in Galgalis contra Orientalem plagam urbis Jericho.

20 Duodecim quoq; lapides, quos de Jordanis alveo ſumpſerant, poſuit Joſue in Galgalis,

21 Et dixit ad filios Iſraël: Quando interrogaverint filij veſtri cras patres ſuos, & dixerint eis: Quid ſibi volunt lapides iſti?

22 Docebitis eos, atque dicetis: Per arentem alveum tranſivit Iſraël Jordanem iſtum,

23 Siccante Domino Deo veſtro, aquas ejus in conſpectu veſtro, donec tranſiretis:

24 * Sicut fecerat priùs in mari rubro, quod ſiccavit donec tranſiremus: * Exod. 14.e.21.

25 Ut diſcant omnes terrarum populi fortiſſimam Domini manum, ut & vos timeatis Dominum Deum veſtrum omni tempore.

Caput V.

Terrentur Chananæi; circumciſio fit in Galgalis, & Phaſe celebratur. deficit manna ubi de fructibus terræ edunt, & Angelus Domini Joſue apparet.

1 POſtquam ergo audierunt omnes reges Amorrhæorum, qui habitabant trans Jordanem ad Occidentalem plagam, & cuncti reges Chanaan, qui propinqua poſſidebant magni maris loca, quòd ſiccaſſet Dominus fluenta Jordanis coram filiis Iſraël donec trãſirent, diſſolutum eſt cor eorum, & non remanſit in eis ſpiritus, timentium introitum filiorum Iſraël. A

2 Eo tempore ait Dominus ad Joſue: Fac tibi cultros lapideos, & circumcide ſecundò filios Iſraël.

3 Fecit quod juſſerat Dominus, & circumcidit filios Iſraël in colle præputiorum.

4 Hæc autem cauſa eſt ſecundæ circumciſionis: Omnis populus, qui egreſſus eſt de Ægypto generis maſculini, univerſi bellatores viri, mortui ſunt in deſerto per longiſſimos viæ circuitus,

5 Qui omnes circumciſi erant. Populus autem qui natus eſt in deſerto, B

6 Per quadraginta annos itineris latiſſimæ ſolitudinis, incircumciſus fuit: donec conſumerentur qui non audierant vocem Domini, & quibus antè juraverat ut non oſtenderet eis Terram lacte & melle manantem.

7 Horum filij in locum ſucceſſerunt patrum, & circumciſi ſunt à Joſue: quia ſicut nati fuerant, in præputio erant, nec eos in via aliquis circumciderat.

8 Poſtquam autem omnes circumciſi ſunt, manſerunt in eodem caſtrorum loco, donec ſanarentur.

9 Dixitque Dominus ad Joſue: Hodie abſtuli opprobrium Ægypti à vobis. Vocatúmque eſt nomen loci illius Galgala, uſque in præſentem diem.

10 Manſerúntque filij Iſraël in Galgalis, & fecerunt Phaſe, quartadecima die menſis, ad veſperum, in campeſtribus Jericho:

D 11 Et comederunt de frugibus Terræ die altero, azymos panes, & polentam ejuſdem anni.

12 Defecítque manna poſtquam comederunt de frugibus Terræ, nec uſi ſunt ultrà cibo illo filij Iſraël, ſed comederunt de frugibus præſentis anni Terræ Chanaan.

13 Cùm autem eſſet Joſue in agro urbis Jericho, levavit oculos, & vidit virum ſtantem contra ſe, evaginatum tenentem gladium, perrexítque ad eum, & ait: Noſter es, an adverſariorum?

14 Qui reſpondit: Nequaquam, ſed ſum princeps exercitus Domini, & nunc venio.

15 Cecidit Joſue pronus in terram. Et adorans ait: Quid Dominus meus loquitur ad ſervum ſuum?

* Exod. 3. b. 5. Act. 7. f. 33. 16 * Solve, inquit, calceamentum tuum de pedibus tuis: locus enim, in quo ſtas, ſanctus eſt. Fecítque Joſue ut ſibi fuerat imperatum.

CAPUT VI.

Poſt varios ſeptem dierum circuitus cum arca, Jericho capta funditus deletur, ſola ſervatur Rahab cum ſuis; readificatori urbis maledicitur.

A 1 Jericho autem clauſa erat atque munita, timore filiorum Iſraël, & nullus egredi audebat aut ingredi:

2 Dixítque Dominus ad Joſue: Ecce dedi in manu tua Jericho, & regem ejus, omnéſque fortes viros.

3 Circuite urbem cuncti bellatores ſemel per diem: ſic facietis ſex diebus.

4 Septimo autem die ſacerdotes tollant ſeptem buccinas, quarum uſus eſt in jubileo, & præcedant arcam fœderis: ſeptiéſque circuibitis civitatem, & ſacerdotes clangent buccinis.

5 Cúmque inſonuerit vox tubæ longior atque conciſior, & in auribus veſtris increpuerit, conclamabit omnis populus vociferatione maxima, & muri funditus corruent civitatis, ingredientúrque ſinguli per locum contra quem ſteterint.

6 Vocavit ergo Jòſue filius Nun ſacerdotes, & dixit ad eos: Tollite arcam fœderis, & ſeptem alij ſacerdotes tollant ſeptem jubileorum buccinas, & incedant ante arcam Domini.

7 Ad populum quoque ait: Ite & circuite civitatem, armati, præcedentes arcam Domini.

B 8 Cúmque Joſue verba finiſſet, & ſeptem ſacerdotes ſeptem buccinis clangerent ante arcam fœderis Domini,

9 Omniſque præcederet armatus exercitus, reliquum vulgus arcam ſequebatur, ac buccinis omnia concrepabant.

10 Præceperat autem Joſue populo, dicens: Non clamabitis, nec audietur vox veſtra, neque ullus ſermo ex ore veſtro egredietur: donec veniat dies in quo dicam vobis: Clamate, & vociferamini.

11 Circuivit ergo arca Domini civitatem ſemel per diem, & reverſa in caſtra, manſit ibi.

12 Igitur Joſue de nocte conſurgente, tulerunt ſacerdotes arcam Domini,

13 Et ſeptem ex eis ſeptem buccinas, quarum in jubileo uſus eſt: præcedebántque arcam Domini ambulantes atque clangentes: & armatus populus ibat ante eos, vulgus autem reliquum ſequebatur arcam, & buccinis perſonabat.

14 Circuierúntque civitatem ſecundo die ſemel, & reverſi ſunt in caſtra. Sic fecerunt ſex diebus.

15 Die autem ſeptimo, diluculò conſurgentes, circuierũt urbem, ſicut diſpoſitum erat, ſepties. C

16 Cúmque ſeptimo circuitu clangerent buccinis ſacerdotes, dixit Joſue ad omnem Iſraël: Vociferamini: tradidit enim vobis Dominus civitatem:

17 Sitque civitas hæc anathema: & omnia quæ in ea ſunt, Domino. ſola Rahab meretrix vivat, cum univerſis qui cum ea in domo ſunt: * abſcondit enim nuntios quos direximus. * Sup. 2. a. 4. Hebr. 11. f. 31.

18 Vos autem cavete, ne de his, quæ præcepta ſunt, quippiam contingatis, & ſitis prævaricationis rei, & omnia caſtra Iſraël ſub peccato ſint atque turbentur.

19 Quidquid autem auri & argenti fuerit, & vaſorum æneorum ac ferri, Domino conſecretur, repoſitum in theſauris ejus.

20 * Igitur omni populo vociferante, & clangentibus tubis, poſtquam in aures multitudinis vox ſonitúſque increpuit, muri illicò corruerunt: & aſcendit unuſquiſque per locum, qui contra ſe erat: * ceperúntque civitatem. * Hebr. 11. f. 30. * 2. Mach. 12. c. 15.

21 Et interfecerunt omnia quæ erant in ea, à viro uſque ad mulierem, ab infante uſque ad ſenem. Boves quoque & oves & aſinos in ore gladij percuſſerunt.

22 Duobus autem viris, qui * exploratores miſſi fuerant, dixit Joſue: Ingredimini domum mulieris meretricis, & producite eam, & omnia quæ illius ſunt, ſicut illi juramento firmaſtis. * Sup. 2. a. 1. c. 14.

23 * Ingreſsíque juvenes, eduxerunt Rahab, & parentes ejus, fratres quoque, & cunctam ſupellectilem ac cognationem illius, & extra caſtra Iſraël manere fecerunt. * Hebr. 11. f. 31.

24 * Urbem autem, & omnia quæ erant in ea, ſuccenderunt; abſque auro & argento, & vaſis æneis, ac ferro, quæ in ærarium Domini conſecrarunt. D * Infr. 8. a. 2.

25 Rahab verò meretricem, & domum patris ejus, & omnia quæ habebat, fecit Joſue vivere, & habitaverunt in medio Iſraël uſque in præſentem diem, eò quòd abſconderit nuntios, quos miſerat ut explorarent Jericho. In tempore illo imprecatus eſt Joſue, dicens:

26 * Maledictus vir coram Domino, qui ſuſcitaverit & ædificaverit civitatem Jericho. In * 3 Reg. 16. g. 34.

primo

primogenito ſuo fundamenta illius jaciat, & in
noviſſimo liberorum ponat portas ejus.
27 Fuit ergo Dominus cum Joſue, & no-
men ejus vulgatum eſt in omni terra.

Caput VII.

Explorata urbe Hai cedit populus Iſraël hoſtibus propter furtum de anathemate Jericho; quapropter poſt Ioſue lamentationem, miſſa ſorte Achan lapidatur juſſu Domini.

A 1 Filii * autem Iſraël prævaricati ſunt man-
* Inf. datum, & uſurpaverunt de anathemate.
22. d. 20. * Nam Achan filius Charmi, filii Zabdi, filii
* 1. Par. Zare de tribu Juda, tulit aliquid de anathema-
2. a. 7. te: iratúſque eſt Dñs contra filios Iſraël.
2 Cúmque mitteret Joſue de Jericho viros
contra Hai, quæ eſt juxta Bethaven, ad Orien-
talem plagam oppidi Bethel, dixit eis: Aſcen-
dite & explorate Terram. Qui præcepta com-
plentes exploraverunt Hai.
3 Et reverſi dixerunt ei: Non aſcendat om-
nis populus, ſed duo vel tria millia virorum
pergant, & deleant civitatem: quare omnis po-
pulus fruſtrà vexabitur contra hoſtes pauciſſi-
mos?
4 Aſcenderunt ergo tria millia pugnatorum,
qui ſtatim terga vertentes,
5 Percuſſi ſunt à viris urbis Hai, & corrue-
runt ex eis triginta ſex homines: perſecutíque
ſunt eos adverſarii de porta uſque ad Sabarim,
& ceciderunt per prona fugiẽtes: pertimuítque
cor populi, & inſtar aquæ liquefactum eſt.
6 Joſue verò ſcidit veſtimẽta ſua, & pronus
cecidit in terram coram arca Domini uſque ad
veſperam, tam ipſe quàm omnes ſenes Iſraël:
miſerúntque pulverem ſuper capita ſua,
B 7 Et dixit Joſue: Heu Domine Deus, quid
voluiſti traducere populum iſtum Jordanem
fluvium, ut traderes nos in manus Amorrhæi,
& perderes? utinam ut cœpimus, manſiſſemus
trans Jordanem.
8 Mi Domine Deus quid dicam, videns Iſ-
raëlem hoſtibus ſuis terga vertentem?
9 Audient Chananæi, & omnes habitatores
Terræ, & pariter conglobati circumdabunt
nos, atque delebunt nomen noſtrum de terra:
& quid facies magno nomini tuo?
10 Dixitque Dominus ad Joſue: Surge, cur
jaces pronus in terra?
11 Peccavit Iſraël, & prævaricatus eſt pa-
ctum meum: tulerúntque de anathemate, &
furati ſunt atque mentiti, & abſconderunt in-
ter vaſa ſua.
12 Nec poterit Iſraël ſtare ante hoſtes ſuos,
eóſque fugiet: quia pollutus eſt anathemate.
non ero ultrà vobiſcum, donec conteratis eum
qui hujus ſceleris reus eſt.
13 Surge, ſanctifica populum, & dic eis:
*Levit. * Sanctificamini in craſtinum: hæc enim dicit
20. a. 7. Dominus Deus Iſraël: Anathema in medio tui
Sup. 3. eſt Iſraël: non poteris ſtare coram hoſtibus tuis,
b 5. donec deleatur ex te qui hoc contaminatus eſt
Num. 11. ſcelere.
d. 18.
1 Reg.
16. b. 5. 14 Accedetíſque manè ſinguli per tribus
veſtras: & quamcumque tribum ſors invene-
rit, accedet per cognationes ſuas, & cognatio
per domos, domúſque per viros.
15 Et quicumque ille in hoc facinore fuerit C
deprehenſus, comburetur igni cum omni ſub-
ſtantia ſua: quoniam prævaricatus eſt pactum
Domini, & fecit nefas in Iſraël.
16 Surgens itaque Joſue manè, applicuit Iſ-
raël per tribus ſuas, & inventa eſt tribus Juda.
17 Quæ cùm juxta familias ſuas eſſet oblata,
inventa eſt familia Zare. Illam quoque per do-
mos offerens, reperit Zabdi:
18 Cujus domum in ſingulos dividens viros,
invenit Achan filium Charmi, filii Zabdi, filii
Zare de tribu Juda.
19 Et ait Joſue ad Achan: Fili mi, da glo-
riam Domino Deo Iſraël, & confitere, atque
indica mihi quid feceris, ne abſcondas.
20 Reſponditq; Achan Joſue, & dixit ei: Verè
ego peccavi Dño Deo Iſraël, & ſic & ſic feci.
21 Vidi enim inter ſpolia pallium coccineum
valdè bonum, & ducentos ſiclos argenti, regu-
lámque auream quinquaginta ſiclorum: &
concupiſcens abſtuli, & abſcondi in terra con-
tra medium tabernaculi mei; argentúmque foſ-
ſa humo operui.
22 Miſit ergo Joſue miniſtros: qui curren-
tes ad tabernaculum illius, repererunt cuncta
abſcondita in eodem loco, & argentum ſimul.
23 Auferentéſque de tentorio tulerunt ea ad D
Joſue, & ad omnes filios Iſraël, projecerúnt-
que ante Dominum.
24 Tollens itaque Joſue Achan filium Zare,
argentúmque & pallium, & auream regulam,
filios quoque & filias ejus, boves & aſinos, &
oves, ipſúmque tabernaculum, & cunctam ſu-
pellectilem: (& omnis Iſraël cum eo) duxe-
runt eos ad Vallem Achor:
25 Ubi dixit Joſue: Quia turbaſti nos, ex-
turbet te Dominus in die hac. Lapidavitque
eum omnis Iſraël; & cuncta quæ illius erant,
igne conſumpta ſunt.
26 Congregaverúntque ſuper eum * acer- * 2 Reg.
vum magnum lapidum, qui permanet uſque 18. d. 17.
in præſentem diem. Et averſus eſt furor Domi-
ni ab eis. Vocatúmque eſt nomen loci illius,
Vallis Achor, uſque hodie.

Caput VIII.

Expugnata Hai, rex ejus ſuſpenditur, erecto altari lapideo, Deuteronomium ſuper lapides ſcribitur, & populo benedicitur.

1 Dixit autem Dñs ad Joſue: Ne timeas, ne- A
que formides: tolle tecum omnem mul-
titudinem pugnatorum, & conſurgens aſcen-
de in oppidum Hai. ecce tradidi in manu tua
regem ejus: & populum urbémque & terram;
2 Faciéſque urbi Hai, & regi ejus, * ſicut * Sup 6.
feciſti Jericho, & regi illius: prædam verò, & d. 24.
omnia animantia diripietis vobis: pone inſi-
dias urbi poſt eam.
3 Surrexítque Joſue, & omnis exercitus bel-
latorum cum eo, ut aſcenderent in Hai: & ele-
cta triginta millia virorum fortiũ miſit nocte,
4 Præcepitque eis, dicens: Ponite inſidias
T 3 poſt

poſt civitatem : nec longiùs recedatis : & eri-
tis omnes parati.
B 5 Ego autem, & reliqua multitudo quæ me-
cum eſt, accedemus ex adverſo contra urbem.
* Sup 7. Cúmque exierint contra nos, * ſicut antè feci-
a.4. mus, fugiemus, & terga vertemus :
6 Donec perſequentes ab urbe longiùs protra-
hantur : putabunt enim nos fugere ſicut priùs.
7 Nobis ergo fugientibus, & illis perſe-
quentibus, conſurgetis de inſidiis, & vaſtabitis
civitatem : tradétque eam Dominus Deus ve-
ſter in manus veſtras.
8 Cúmque ceperitis, ſuccendite eam, & ſic
omnia facietis, ut juſſi.
9 Dimiſitque eos, & perrexerunt ad locum
inſidiarum, ſederúntque inter Bethel & Hai, ad
Occidentalem plagam urbis Hai : Joſue autem
nocte illa in medio manſit populi,
10 Surgénſque diluculò recenſuit ſocios, &
aſcendit cum ſenioribus in fronte exercitus,
vallatus auxilio pugnatorum.
C 11 Cúmque veniſſent & aſcendiſſent ex ad-
verſo civitatis, ſteterunt ad Septemtrionalē ur-
bis plagam, inter quā & eos erat vallis media.
12 Quinque autem millia viros elegerat, &
poſuerat in inſidiis inter Bethel & Hai, ex oc-
cidentali parte ejuſdem civitatis:
13 Omnis verò reliquus exercitus ad aqui-
lonem aciem dirigebat, ita ut noviſſimi illius
multitudinis Occidentalem plagam urbis at-
tingerent. Abiit ergo Joſue nocte illa, & ſtetit
in vallis medio.
14 Quod cùm vidiſſet rex Hai, feſtinavit
manè, & egreſſus eſt cum omni exercitu civita-
tis, direxítque aciem contra deſertum, igno-
rans quòd poſt tergum laterent inſidiæ.
15 Joſue verò & omnis Iſraël ceſſerunt lo-
co, ſimulantes metum, & fugientes per ſolitu-
dinis viam.
16 At illi vociferantes pariter, & ſe mutuò
cohortantes, perſecuti ſunt eos. Cúmque re-
ceſſiſſent à civitate,
D 17 Et ne unus quidem in urbe Hai & Bethel
remanſiſſet qui non perſequeretur Iſraël (ſicut
eruperant aperta oppida relinquentes,)
18 Dixit Dominus ad Joſue: Leva clypeum,
qui in manu tua eſt, contra urbem Hai, quo-
niam tibi tradam eam.
19 Cúmque elevaſſet clypeum ex adverſo
civitatis, inſidiæ, quæ latebant, ſurrexerunt
confeſtim : & pergentes ad civitatem, cepe-
runt, & ſuccenderunt eam.
20 Viri autem civitatis, qui perſequebantur
Joſue, reſpicientes & videntes fumum urbis ad
cælum uſque conſcendere, non potuerunt ultrà
huc illúcque diffugere : præſertim cùm hi qui
ſimulaverant fugam, & tendebant ad ſolitudi-
nem, contra perſequentes fortiſſimè reſtitiſſent.
E 21 Vidénſque Joſue & omnis Iſraël quòd
capta eſſet civitas, & fumus urbis aſcenderet,
reverſus percuſſit viros Hai.
22 Si quidem & illi qui ceperant & ſuccen-
derant civitatem, egreſſi ex urbe contra ſuos,
medios hoſtium ferire cœperunt. Cùm ergo ex
utraque parte adverſarij cæderentur, ita ut nul-
lus de tanta multitudine ſalvaretur,
23 Regem quoque urbis Hai apprehende-
runt viventem, & obtulerunt Joſue.
24 Igitur omnibus interfectis, qui Iſraëlem
ad deſerta tendentem fuerant perſecuti, & in
eodem loco gladio corruentibus reverſi filij Iſ-
raël percuſſerunt civitatem.
25 Erant autem qui in eodem die concide-
rant à viro uſque ad mulierem, duodecim mil-
lia hominum, omnes urbis Hai.
26 Joſue verò non contraxit manum quam F
in ſublime porrexerat, tenens clypeum donec
interficerentur omnes habitatores Hai.
27 Jumenta autem & prædam civitatis diviſe-
runt ſibi filij Iſraël, ſicut præceperat Dn̄s Joſue.
28 Qui ſuccendit urbem, & fecit eam tu-
mulum ſempiternum :
29 Regem quoque ejus ſuſpendit in patibulo
uſque ad veſperam & ſolis occaſum. Præcepít-
que Joſue, & depoſuerunt cadaver ejus de cru-
ce : projecerúntque in ipſo introitu civitatis,
congeſto ſuper eum magno acervo lapidum,
qui permanet uſque in præſentem diem.
30 Tunc ædificavit Joſue altare Domino
Deo Iſraël in monte Hebal :
31 * Sicut præceperat Moyſes famulus Dn̄i * Exod. 20.d.25.
filiis Iſraël, & ſcriptum eſt in volumine legis Deut.
Moyſi: Altare verò de lapidibus impolitis, quos 27.b 5.
ferrum non tetigit : & obtulit ſuper eo holo-
cauſta Dn̄o, immolavítque pacificas victimas.
32 Et ſcripſit ſuper lapides Deuterono- G
mium legis Moyſi, quod ille digeſſerat coram
filiis Iſraël.
33 Omnis autem populus, & majores natu,
ducéſque ac judices ſtabant ex utraque parte
arcæ, in conſpectu ſacerdotum qui portabant
arcam fœderis Domini, ut advena ita & indi-
gena. Media pars eorum juxta montem Gari-
zim, & media juxta montem Hebal, ſicut præ-
ceperat Moyſes famulus Domini. Et primùm
quidem benedixit populo Iſraël.
34 Poſt hæc legit omnia verba benedictionis
& maledictionis, & cuncta quæ ſcripta erant
in legis volumine.
35 Nihil ex his quæ Moyſes juſſerat, reliquit
intactum, ſed univerſa replicavit coram omni
multitudine Iſraël, mulieribus ac parvulis &
advenis, qui inter eos morabantur.

CAPUT IX.

Gabaonitæ ſimulatione longi itineris imponentes Joſue & principibus Iſraëlitarum, interpoſito juramento ſalvantur, inſecuto tamen murmure, perpetuo famulitio adſtringuntur.

1 QUibus auditis, cuncti reges trans Jorda- A
nem, qui verſabantur in montanis &
campeſtribus, in maritimis ac littore magni
maris, hi quoque qui habitabant juxta Liba-
num, Hethæus & Amorrhæus, Chananæus,
Pherezæus, & Hevæus, & Jebuzæus,
2 Congregati ſunt pariter, ut pugnarent
contra Joſue & Iſraël uno animo, eadémque
ſententia.

3 At

3 At hi qui habitabant in Gabaon, audientes cuncta quæ fecerat Joſue, Jericho & Hai:

4 Et callidè cogitantes, tulerunt ſibi cibaria, ſaccos veteres aſinis imponentes, & utres vinarios ſciſſos atque conſutos,

5 Calceamentáque perantiqua quæ ad indicium vetuſtatis pittaciis conſuta erant, induti veteribus veſtimentis: panes quoque quos portabant ob viaticum, duri erant, & in fruſta comminuti:

6 Perrexerúntque ad Joſuë, qui tunc morabatur in caſtris Galgalæ, & dixerunt ei, atque ſimul omni Iſraëli: De terra lõginqua venimus, pacem vobiſcum facere cupientes. Reſponderúntque viri Iſraël ad eos, atque dixerunt:

B 7 Ne fortè in terra, quæ nobis ſorte debetur, habitetis, & non poſſimus fœdus inire vobiſcum.

8 At illi ad Joſue, Servi, inquiunt, tui ſumus. Quibus Joſue ait: Quinam eſtis vos? & unde veniſtis?

9 Reſponderunt: De terra longinqua valdè venerunt ſervi tui in nomine Domini Dei tui. Audivimus enim famam potentiæ ejus, cuncta quæ fecit in Ægypto,

Num. 21.c.24. 10 * Et duobus regibus Amorrhæorum qui fuerunt trans Jordanem, Sehon regi Heſebon, & Og regi Baſan qui erat in Aſtaroth:

11 Dixerúntque nobis ſeniores, & omnes habitatores Terræ noſtræ: Tollite in manibus cibaria ob longiſſimam viam, & occurrite eis, & dicite: Servi veſtri ſumus, fœdus inite nobiſcũ.

12 En, panes quando egreſſi ſumus de domibus noſtris, ut veniremus ad vos, calidos ſumpſimus, nunc ſicci facti ſunt, & vetuſtate nimia comminuti.

13 Utres vini novos implevimus, nunc rupti ſunt & ſoluti. veſtes & calceamẽta quibꝰ induimur, & quæ habemus in pedibus ob longitudinem lõgioris viæ trita ſunt & penè conſumpta.

14 Suſceperunt igitur de cibariis eorum, & os Domini non interrogaverunt.

C 15 * Fecítque Joſue cum eis pacem, & inito fœdere pollicitus eſt quòd non occiderentur: principes quoque multitudinis juraverunt eis. *2.Reg. 21.a.2.*

16 Poſt dies autem tres initi fœderis, audierunt quòd in vicino habitarent, & inter eos futuri eſſent.

17 Moverúntque caſtra filij Iſraël, & venerunt in civitates eorum die tertio, quarum hæc vocabula ſunt, Gabaon, & Caphira, & Beroth & Cariathiarim.

18 Et non percuſſerunt eos, eò quòd juraſſent eis principes multitudinis in nomine Domini Dei Iſraël. Murmuravit itaque omne vulgus contra principes.

19 Qui reſponderunt eis: Juravimus illis in nomine Domini Dei Iſraël, & idcircò non poſſumus eos contingere.

20 Sed hoc faciemus eis: Reſerventur quidem ut vivant, ne contra nos ira Domini concitetur, ſi pejeravimus:

21 Sed ſic vivant, ut in uſus univerſæ multitudinis ligna cædant, aquáſque comportent. Quibus hæc loquentibus:

D 22 Vocavit Gabaonitas Joſue, & dixit eis: Cur nos decipere fraude voluiſtis, ut diceretis: Procul valdè habitamus à vobis, cùm in medio noſtri ſitis?

23 Itaque ſub maledictione eritis, & non deficiet de ſtirpe veſtra ligna cædens, aquáſque comportans in domum Dei mei.

24 Qui reſponderunt: Nuntiatum eſt nobis ſervis tuis, quòd promiſiſſet Dominus Deus tuus Moyſi ſervo ſuo ut traderet vobis omnem Terram, & diſperderet cunctos habitatores ejus. Timuimus igitur valdè, & providimus animabus noſtris, veſtro terrore compulſi, & hoc conſilium inivimus.

25 Nunc autem in manu tua ſumus: quod tibi bonum & rectum videtur, fac nobis.

26 Fecit ergo Joſue ut dixerat, & liberavit eos de manu filiorum Iſraël, ut non occiderentur.

27 Decrevítque in illo die eos eſſe in miniſterio cuncti populi, & altaris Domini, cædentes ligna, & aquas comportantes, uſque in præſens tempus, in loco quem Dominus elegiſſet.

CAPUT X.

Quinque reges oppugnantes urbem Gabaon, immoto ſole unius diei ſpatio, vincuntur, & ex ſpelunca extracti ſuſpenduntur, pluréſque alij reges & civitates exſcinduntur.

1 Quæ cùm audiſſet Adoniſedec rex Jeruſalem, quòd ſcilicet cepiſſet Joſue Hai, & ſubvertiſſet eam (ſicut enim fecerat Jericho & regi ejus, ſic fecit Hai & regi illius) & quòd transfugiſſent Gabaonitæ ad Iſraël, & eſſent fœderati eorum, A

2 Timuit valdè. Urbs enim magna erat Gabaon, & una civitatum regalium, & major oppido Hai, omnéſque bellatores ejus fortiſſimi.

3 Miſit ergo Adoniſedec rex Jeruſalem ad Oham regem Hebron, & ad Pharam regem Jerimoth, ad Japhia quoque regem Lachis, & ad Dabir regem Eglon, dicens:

4 Ad me adſcendite, & ferte præſidium, ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Joſue, & ad filios Iſraël.

5 Congregati igitur aſcenderunt quinque reges Amorrhæorum, rex Jeruſalem, rex Hebron, rex Jerimoth, rex Lachis, rex Eglon ſimul cum exercitibus ſuis, & caſtrametati ſunt circa Gabaon, oppugnantes eam.

6 Habitatores autem Gabaon urbis obſeſſæ miſerunt ad Joſue, qui tunc morabatur in caſtris apud Galgalam, & dixerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio ſervorum tuorum: aſcende citò, & libera nos, férque præſidium: convenerunt enim adverſum nos omnes reges Amorrhæorum, qui habitant in montanis. B

7 Aſcendítque Joſue de Galgalis, & omnis exercitus bellatorum cum eo, viri fortiſſimi.

8 Dixítque Dominus ad Joſue: Ne timeas eos: in manus enim tuas tradidi illos: nullus ex eis tibi reſiſtere poterit.

9 Irruit

9 Irruit itaque Joſue ſuper eos repentè, tota nocte aſcendens de Galgalis:

10 Et conturbavit eos Dominus à facie Iſraël: contrivítque plaga magna in Gabaon, ac perſecutus eſt eos per viam aſcenſus Beth horon, & percuſſit uſque Azeca & Maceda.

11 Cúmque fugerent filios Iſraël, & eſſent in deſcenſu Beth horon, Dominus miſit ſuper eos lapides magnos de cælo uſque ad Aſeca: & mortui ſunt multò plures lapidibus grandinis, quàm quos gladio percuſſerant filij Iſraël.

12 Tunc locutus eſt Joſue Domino, in die qua tradidit Amorrhæum in cōſpectu filiorum Iſraël, dixítque coram eis: Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna contra vallem Aialon.

* Eccli 46.a.5. Iſai.28.f.21. 13 Steterúntque * Sol & Luna donec ulciſceretur ſe gens de inimicis ſuis. Nónne ſcriptum eſt hoc in libro juſtorum? Stetit itaque Sol in medio cæli, & non feſtinavit occumbere ſpatio unius diei.

14 Non fuit anteà nec poſteà tam longa dies, obediente Domino voci hominis, & pugnante pro Iſraël.

15 Reverſúſque eſt Joſue cum omni Iſraël in caſtra Galgalæ.

16 Fugerant enim quinque reges, & ſe abſconderant in ſpelunca urbis Maceda.

17 Nuntiatúmque eſt Joſue, quòd inventi eſſent quinque reges latentes in ſpelunca urbis Maceda.

D 18 Qui præcepit ſociis, & ait: Volvite ſaxa ingentia ad os ſpeluncæ, & ponite viros induſtrios, qui clauſos cuſtodiant:

19 Vos autem nolite ſtare, ſed perſequimini hoſtes, & extremos quoſq; fugientium cædite: nec dimittatis eos urbium ſuarum intrare præſidia, quos tradidit Dñs Deus in manus veſtras.

20 Cæſis ergo adverſariis plaga magna, & uſque ad internecionem pæne conſumptis, hi qui Iſraël effugere potuerunt, ingreſſi ſunt civitates munitas.

21 Reverſúſque eſt omnis exercitus ad Joſue in Maceda, ubi tunc erant caſtra, ſani & integro numero: nullúſque contra filios Iſraël mutire auſus eſt.

22 Præcepítque Joſue, dicens: Aperite os ſpeluncæ, & producite ad me quinque reges, qui in ea latitant.

23 Fecerúntque miniſtri ut ſibi fuerat imperatum: & eduxerunt ad eum quinque reges de ſpelunca, regem Jeruſalem, regem Hebron, regem Jerimoth, regem Lachis, regem Eglon.

E 24 Cúmque educti eſſent ad eum, vocavit omnes viros Iſraël, & ait ad principes exercitus qui ſecum erant: Ite, & ponite pedes ſuper colla regum iſtorum. Qui cum perrexiſſent, & ſubjectorum colla pedibus calcarent,

25 Rurſum ait ad eos: Nolite timere, nec paveatis, confortamini & eſtote robuſti: ſic enim faciet Dominus cunctis hoſtibus veſtris, adverſum quos dimicatis.

26 Percuſſítque Joſue, & interfecit eos, atque ſuſpendit ſuper quinque ſtipites: fuerúntque ſuſpenſi uſque ad veſperum.

27 * Cúmque occumberet ſol, præcepit ſociis ut deponerent eos de patibulis. Qui depoſitos projecerunt in ſpeluncam, in qua latuerant, & poſuerunt ſuper os ejus ſaxa ingentia, quæ permanent uſque in præſens. * Deut. 21.d.23.

28 Eodem quoque die Macedam cepit Joſue, & percuſſit eam in ore gladij, regémque illius interfecit, & omnes habitatores ejus: non dimiſit in ea ſaltem parvas reliquias. Fecítque regi Maceda, ſicut fecerat regi Jericho. F

29 Tranſivit autem cum omni Iſraël de Maceda in Lebna, & pugnabat contra eam:

30 Quam tradidit Dominus cum rege ſuo in manus Iſraël: percuſſerúntque urbem in ore gladij, & omnes habitatores ejus: non dimiſerunt in ea ullas reliquias. Fecerúntque regi Lebna, * ſicut fecerant regi Jericho. * Sup. 6.e.

31 De Lebna tranſivit in Lachis cum omni Iſraël: & exercitu per gyrum diſpoſito oppugnabat eam.

32 Tradidítque Dominus Lachis in manus Iſraël, & cepit eam die altero, atque percuſſit in ore gladij, omnémque animam, quæ fuerat in ea, ſicut fecerat Lebna.

33 Eo tempore aſcendit Horam rex Gazer, ut auxiliaretur Lachis: quem percuſſit Joſue cum omni populo ejus uſque ad internecionē.

34 Tranſivítque de Lachis in Eglon, & circumdedit,

35 Atque expugnavit eam eadem die: percuſſítque in ore gladij omnes animas quæ erant in ea, juxta omnia quæ fecerat Lachis.

36 Aſcendit quoque cum omni Iſraël de Eglon in Hebron, & pugnavit contra eam:

37 Cepit eam, & percuſſit in ore gladij, regem quoque ejus, & omnia oppida regionis illius, univerſáſque animas quæ in ea fuerant commoratæ: non reliquit in ea ullas reliquias: ſicut fecerat Eglon, ſic fecit & Hebron, cuncta quæ in ea reperit conſumens gldio. G

38 Inde reverſus in Dabir,

39 Cepit eam atque vaſtavit: regem quoque ejus atque omnia per circuitum oppida percuſſit in ore gladij: non dimiſit in ea ullas reliquias: ſicut fecerat Hebron & Lebna & regibus earum, ſic fecit Dabir & regi illius.

40 Percuſſit itaque Joſue omnem Terram montanam & meridianam atque campeſtrem, & Aſedoth, cum regibus ſuis: non dimiſit in ea ullas reliquias, ſed omne quod ſpirare poterat interfecit, ſicut præceperat ei Dominus Deus Iſraël,

41 A Cadeſbarne uſque Gazam. Omnem Terram Goſen uſque Gabaon,

42 Univerſóſque reges, & regiones eorum, uno impetu cepit atque vaſtavit: Dominus enim Deus Iſraël pugnavit pro eo.

43 Reverſúſque eſt cum omni Iſraël ad locum caſtrorum in Galgala.

CAPUT

CAPUT XI.

Expugnat Ioſue regem Jabin cum aliis plurimis regibus ac populis, omnia ſervans quæ Dominus Moyſi præceperat.

A 1 QUæ cùm audiſſet Jabin rex Aſor, miſit ad
Jobab regem Madon, & ad regem Seme-
ron, atque ad regem Achſaph:
2 Ad reges quoque Aquilonis, qui habita-
bant in montanis & in planitie contra meridiem
Ceneroth, in campeſtribus quoque & in regio-
nibus Dor juxta mare:
3 Chananæum quoque ab Oriente & Occi-
dente, & Amorrhæum atque Hethæum ac
Pherezæum & Jebuſæum in montanis: He-
væum quoque qui habitabat ad radices Her-
mon in Terra Maſpha.
B 4 Egreſſique ſunt omnes cum turmis ſuis,
populus multus nimis ſicut arena quæ eſt in
littore maris, equi quoque & currus immenſæ
multitudinis.
5 Convenerúntque omnes reges iſti in unum
ad Aquas Merom, ut pugnarent contra Iſraël.
6 Dixitque Dominus ad Joſue: Ne timeas
eos: cras enim hac eadem hora ego tradam om-
nes iſtos vulnerâdos in conſpectu Iſraël: equos
eorum ſubnervabis, & currus igne combures.
7 Venítque Joſue, & omnis exercitus cum
eo, adverſus illos ad Aquas Merom ſubitò, &
irruerunt ſuper eos,
8 Tradíditque illos Dominus in manus Iſ-
raël. Qui percuſſerunt eos, & perſecuti ſunt
uſque ad Sidonem magnam, & aquas Maſe-
rephoth, campúmque Maſphe, qui eſt ad
Orientalem illius partem. Ita percuſſit omnes,
ut nullas dimitteret ex eis reliquias:
9 Fecítque ſicut præceperat ei Dñs, equos
eorum ſubnervavit, curruſque combuſſit igni.
10 Reverſúſque ſtatim cepit Aſor: & regem
ejus percuſſit gladio. Aſor enim antiquitus in-
ter omnia regna hæc principatum tenebat.
11 Percuſsítque omnes animas, quæ ibidem
morabantur: non dimiſit in ea ullas reliquias,
ſed uſque ad internecionem univerſa vaſtavit,
ipſámque urbem peremit incendio.
C 12 Et omnes per circuitum civitates regéſ-
* Deut. 7.a.1. que earum cepit, percuſſit atque delevit, *ſicut
præceperat ei Moyſes famulus Domini.
13 Abſque urbibus, quæ erant in collibus &
in tumulis ſitæ, ceteras ſuccendit Iſraël: unam
tantùm Aſor munitiſſimā flamma cōſumpſit.
14 Omnémque prædam iſtarum urbium ac
jumenta diviſerunt ſibi filij Iſraël, cunctis ho-
minibus interfectis.
* Exod. 34.b.11. Deut 7. a.1. 15 * Sicut præceperat Dominus Moyſi ſer-
vo ſuo, ita præcepit Moyſes Joſue, & ille uni-
verſa complevit: non præteriit de univerſis
mandatis, nec unum quidem verbum quod juſ-
ſerat Dominus Moyſi.
16 Cepit itaque Joſue omnem Terram mon-
tanam, & meridianam, terrámque Goſen, &
planitiem, & Occidentalem plagam, montém-
que Iſraël, & campeſtria ejus:
17 Et partem montis quæ aſcendit Seir uſ-
que Baalgad, per planitiem Libani ſubter mon-
tem Hermon: omnes reges eorum cepit, per-
cuſſit, & occidit.
18 Multo tempore pugnavit Joſue contra D
reges iſtos.
19 Non fuit civitas quæ ſe traderet filiis Iſ-
raël, præter Hevæum, qui habitabat in Gabaon:
omnes enim bellando cepit.
20 Domini enim ſententia fuerat, ut indura-
rentur corda eorum, & pugnarent contra Iſ-
raël & caderent, & non mererentur ullam cle-
mentiam, ac perirent, ſicut præceperat Domi-
nus Moyſi.
21 In illo tempore venit Joſue, & interfe-
cit Enacim de montanis, Hebron, & Dabir, &
Anab, & de omni monte Juda & Iſraël, urbéſ-
que eorum delevit.
22 Non reliquit ullum de ſtirpe Enacim, in
Terra filiorum Iſraël: abſque civitatibus Gaza,
& Geth, & Azoto, in quibus ſolis relicti ſunt.
23 Cepit ergo Joſue omnem terram, ſicut lo-
cutus eſt Dominus ad Moyſen, & tradidit eam
in poſſeſſionem filiis Iſraël, ſecundùm partes
& tribus ſuas. quievítque Terra à præliis.

CAPUT XII.

Numerantur reges 31. circa & ultra Iordanem, quos percuſſerant Moyſes & Ioſue.

1 HI ſunt reges, quos percuſſerunt filij Iſraël, A
& poſſederunt Terram eorum trans Jor-
danem ad ſolis ortum, à torrente Arnon uſque
ad montem Hermon, & omnem Orientalem
plagam quæ reſpicit ſolitudinem.
2 Sehon rex Amorrhæorum, qui habitavit in
Heſebon, dominatus eſt ab Aroër, quæ ſita eſt
ſuper ripam torrentis Arnon, & mediæ partis
in valle, dimidiæque Galaad, uſque ad torren-
tem Jaboc, qui eſt terminus filiorum Ammon.
3 Et à ſolitudine uſque ad mare Ceneroth B
contra Orientem, & uſque ad Mare deſerti,
quod eſt mare ſalſiſſimum, ad Orientalem pla-
gam per viam quæ ducit Bethſimoth: & ab au-
ſtrali parte, quæ ſubjacet Aſedoth, Phaſga.
4 Terminus Og regis Baſan, de reliquiis Ra-
phaim, qui habitavit in Aſtaroth, & in Edrai,
& dominatus eſt in monte Hermon, & in Sale-
cha, atque in univerſa Baſan, uſque ad ter-
minos
5 Geſſuri, & Machati, & dimidiæ partis Ga-
laad: terminos Sehon regis Heſebon.
6 Moyſes famulus Domini, & filij Iſraël C
percuſſerunt eos, tradíditque Terram eorum
Moyſes in poſſeſſionem Rubenitis, & Gaditis,
& dimidiæ tribui Manaſſe.
7 Hi ſunt reges Terræ quos percuſſit Joſue,
& filij Iſraël, trans Jordanem ad Occidenta-
lem plagam, à Baalgad in campo Libani, uſque
ad montem cujus pars aſcendit in Seir: tradi-
dítque eam Joſue in poſſeſſionem tribubus Iſ-
raël, ſingulis partes ſuas,
8 Tam in montanis quàm in planis atque
campeſtribus. In Aſedoth, & in ſolitudine, ac
in meridie Hethæus fuit & Amorrhæus, Cha-
nanæus & Pherezæus, Hevæus & Jebuſæus.

9 Rex Jericho unus: rex Hai, quæ eſt ex
latere Bethel, unus:
10 Rex Jeruſalem unus, rex Hebron unus,
11 Rex Jerimoth unus, rex Lachis unus,
12 Rex Eglon unus, rex Gazer unus,
13 Rex Dabir unus, rex Gader unus,
14 Rex Herma unus, rex Hered unus,
15 Rex Lebna unus, rex Odullam unus,
16 Rex Maceda unus, rex Bethel unus,
17 Rex Taphua unus, rex Opher unus,
18 Rex Aphec unus, rex Saron unus,
19 Rex Madon unus, rex Aſor unus,
20 Rex Semeron unus, rex Achſaph unus,
21 Rex Thenac unus, rex Mageddo unus,
22 Rex Cades unus, rex Jachanan Carmeli
unus,
23 Rex Dor, & provinciæ Dor unus, rex
Gentium Galgal unus,
24 Rex Therſa unus: omnes reges triginta
unus.

CAPUT XIII.

Jubet Dominus Joſue ut terram occupatam Iſraëlitis dividat: recenſentur jam ante aſſignata portiones Ruben, Gad & dimidia tribui Manaſſe trans Jordanem

A 1 JOſue ſenex, provectæque ætatis erat, &
dixit Dominus ad eum: Senuiſti, & longævus es, terráque latiſſima derelicta eſt, quæ
necdum ſorte diviſa eſt:
2 Omnis videlicet Galilæa, Philiſthiim, &
univerſa Geſſuri.
3 A fluvio turbido, qui irrigat Ægyptum,
uſque ad terminos Accaron contra Aquilonem:
Terra Chanaan, quæ in quinque regulos Philiſthiim dividitur, Gazæos, & Azotios, Aſcalonitas, Gethæos, & Accaronitas.
4 Ad meridiem verò ſunt Hevæi, omnis
Terra Chanaan, & Maara Sidoniorum, uſque
Apheca & terminos Amorrhæi,
5 Ejúſque confinia. Libani quoque Regio
contra Orientem, à Baalgad ſub monte Hermon, donec ingrediaris Emath.
6 Omnium qui habitant in monte, à Libano
uſque ad Aquas Maſerephoth, univerſíque Sidonij. Ego ſum qui delebo eos à facie filiorum
Iſraël. Veniat ergo in partem hereditatis Iſraël,
ſicut præcepi tibi.
B 7 Et nunc divide terram in poſſeſſionem
novem tribubus, & dimidiæ tribui Manaſſe,
8 Cum qua Ruben & Gad poſſederunt terram,* quam tradidit eis Moyſes famulus Dñi, *Num. 32.f.33.
trans fluenta Jordanis ad orientalem plagam.
9 Ab Aroër, quæ ſita eſt in ripa torrentis
Arnon, & in vallis medio, univerſáque campeſtria Medaba, uſque Dibon.
10 Et cunctas civitates Sehon, regis Amorrhæi, qui regnavit in Heſebon, uſque ad terminos filiorum Ammon.
11 Et Galaad, ac terminum Geſſuri & Machati, & omnem montem Hermon, & univerſam Baſan, uſque ad Salecha,
12 Omne regnum Og in Baſan, qui regnavit
in Aſtaroth & Edrai, ipſe fuit de reliquiis Raphaim: percuſſitque eos Moyſes, atque delevit.
13 Noluerúntque diſperdere filij Iſraël Geſſuri & Machati: & habitaverunt in medio Iſraël uſque in præſentem diem.
14 * Tribui autem Levi non dedit poſſeſſioné: ſed ſacrificia & victimæ Dñi Dei Iſraël, *Num. 18.c.20.
ipſa eſt ejus hereditas, ſicut locutus eſt illi.
15 Dedit ergo Moyſes poſſeſſionem tribui
filiorum Ruben juxta cognationes ſuas.
16 Fuítque terminus eorum ab Aroër, quæ C
ſita eſt in ripa torrentis Arnon, & in valle ejuſdem torrentis media: univerſam planitiem,
quæ ducit Medaba,
17 Et Heſebon, cunctóſque viculos earum,
qui ſunt in campeſtribus: Dibon quoque &
Bamothbaal, & oppidum Baalmaon,
18 Et Jaſſa, & Cedimoth, & Mephaath,
19 Et Cariathaim, & Sabama, & Sarathaſar
in monte convallis.
20 Bethphogor & Aſedoth, Phaſga & Bethieſimoth,
21 Et omnes urbes campeſtres, univerſáque
regna Sehon regis Amorrhæi, qui regnavit in
Heſebon, * quem percuſſit Moyſes cum principibus Madian: Hevæum, & Recem, & Sur, & *Num. 31.b.8.
Hur, & Rebe duces Sehon habitatores Terræ.
22 Et Balaam filium Beor ariolum occiderunt filij Iſraël gladio cum ceteris interfectis.
23 Factuſque eſt terminus filiorum Ruben
Jordanis fluvius. Hæc eſt poſſeſſio Rubenitarum per cognationes ſuas urbiũ & viculorum.
24 Dedítque Moyſes tribui Gad & filiis ejus
per cognationes ſuas poſſeſſionem, cujus hæc
diviſio eſt.
25 Terminus Jaſer, & omnes civitates Galaad, & dimidiam partem terræ filiorum Ammon, uſque ad Aroër, quæ eſt contra Rabba. D
26 Et ab Heſebon uſque Ramoth, Maſphe
& Betonim: & à Manaim uſque ad terminos
Dabir.
27 In valle quoque Betharan, & Bethnemra,
& Socoth, & Saphon reliquam partem regni
Sehon regis Heſebon: hujus quoque finis Jordanis eſt, uſque ad extremã partem maris Cenereth trans Jordanem ad orientalem plagam.
28 Hæc eſt poſſeſſio filiorum Gad per familias ſuas, civitates & villæ earum.
29 Dedit & dimidiæ tribui Manaſſe, filiiſque ejus juxta cognationes ſuas poſſeſſionem,
30 Cujus hoc principium eſt: à Manaim
univerſam Baſan, & cuncta regna Og regis
Baſan, omnéſque vicos Jair, qui ſunt in Baſan,
ſexaginta oppida.
31 Et dimidiam partem Galaad, & Aſtaroth,
& Edrai, urbes regni Og in Baſan: filiis Machir, filij Manaſſe, dimidiæ parti filiorum Machir juxta cognationes ſuas.
32 Hanc poſſeſſionem diviſit Moyſes in
campeſtribus Moab trans Jordanem contra Jericho ad Orientalem plagam.
33 * Tribui autem Levi non dedit poſſeſſionem: quoniam Dominus Deus Iſraël ipſe *Num. 18.c.20.
eſt poſſeſſio ejus, ut locutus eſt illi.

CAPUT

CAPUT XIV.

Caleb accipit Hebron in hereditatem ſibi à Deo promiſſam, eò quòd aliis exploratoribus detrahentibus Terræ promiſſæ, ipſe ſecutus ſit Dominum.

A 1 HOc eſt quod poſſederunt filij Iſraël in Terra Chanaan, quam dederunt eis Eleazar ſacerdos & Joſue filius Nun, & principes familiarum per tribus Iſraël:

* Num. 34.c.13. 2 Sorte omnia dividentes, * ſicut præceperat Dominus in manu Moyſi, novem tribubus, & dimidiæ tribui.

3 Duabus enim tribubus, & dimidiæ dederat Moyſes trans Jordanem poſſeſſionem: abſque Levitis, qui nihil terræ acceperunt inter fratres ſuos:

B 4 Sed in eorum ſucceſſerunt locum filij Joſeph in duas diviſi tribus, Manaſſe & Ephraim: nec acceperunt Levitæ aliam in Terra partem, niſi urbes ad habitandum, & ſuburbana earum ad alenda jumenta & pecora ſua.

5 Sicut præceperat Dominus Moyſi, ita fecerunt filij Iſraël, & diviſerunt Terram.

6 Acceſſerunt itaque filij Juda ad Joſue in Galgala, locutúſque eſt ad eum Caleb filius Jephone Cenezæus: * Noſti quid locutus ſit Dominus ad Moyſen hominem Dei de me & te in Cadeſbarne. * Num. 14.d.24.

C 7 Quadraginta annorum eram quando miſit me Moyſes famulus Domini de Cadeſbarne, ut conſiderarem Terram, nuntiavíque ei quod mihi verum videbatur.

8 Fratres autem mei, qui aſcenderant mecum, diſſolverunt cor populi: & nihilominùs ego ſecutus ſum Dominum Deum meum.

9 Juravítque Moyſes in die illo, dicens: Terra, quam calcavit pes tuus, erit poſſeſſio tua, & filiorum tuorum in æternum: quia ſecutus es Dominum Deum meum.

10 Conceſſit ergo Dominus vitam mihi, ſicut pollicitus eſt uſque in præſentem diem. Quadraginta & quinque anni ſunt, ex quo locutus eſt Dominus verbum iſtud ad Moyſen, quando ambulabat Iſraël per ſolitudinem: hodie octoginta quinque annorum ſum,

D 11 Sic valens, ut eo valebam tempore quando ad explorandum miſſus ſum: * illius in me temporis fortitudo uſque hodie perſeverat, tam ad bellandum quàm ad gradiendum. * Eccli. 46 b.11.

12 Da ergo mihi montem iſtum, quem pollicitus eſt Dominus, te quoque audiente, in quo Enacim ſunt & urbes magnæ atque munitæ: ſi fortè ſit Dominus mecum, & potuero delere eos, ſicut promiſit mihi.

13 Benedixítque ei Joſue: & tradidit ei Hebron in poſſeſſionem.

14 Atque ex eo fuit Hebron Caleb filio Jephone Cenezæo uſque in præſentem diem: quia ſecutus eſt Dominum Deum Iſraël.

15 Nomen Hebron antè vocabatur Cariath Arbe: Adam maximus ibi inter Enacim ſitus eſt: & Terra ceſſavit à prælüs.

CAPUT XV.

Sors tribus Judæ, civitates & villæ earum: Othoniel accipit Axam filiam Caleb, eò quòd obtinuerit Cariath Sepher, additúrque ei terra irrigua.

1 IGitur ſors filiorum Judæ per cognationes ſuas iſta fuit: * A termino Edom, deſertum Sin contra Meridiem, & uſque ad extremam partem auſtralis plagæ. A * Num. 34.a.3.

2 Initium ejus à ſummitate maris ſalſiſſimi, & à lingua ejus, quæ reſpicit Meridiem.

3 Egreditúrque contra Aſcenſum Scorpionis, & pertranſit in Sina: aſcendítque in Cadeſbarne, & pervenit in Eſron, aſcendens ad Addar, & circuiens Carcaa,

4 Atque inde pertranſiens in Aſemona, & perveniens ad Torrentem Ægypti: eruntque termini ejus mare magnum. Hic erit finis meridianæ plagæ.

5 Ab Oriente verò erit initium, mare ſalſiſſimum uſque ad extrema Jordanis: & ea quæ reſpiciunt ad Aquilonem, à lingua maris uſque ad eumdem Jordanis fluvium.

6 Aſcendítque terminus in Beth Hagla, & tranſit ab Aquilone in Beth Araba: aſcendens ad lapidem Boën filij Ruben. B

7 Et tendens uſque ad terminos Debera de Valle Achor, contra Aquilonem reſpiciens Galgala, quæ eſt ex adverſo Aſcenſionis Adommim, ab auſtrali parte torrentis: tranſítque aquas, quæ vocantur Fons ſolis: & erunt exitus ejus ad Fontem Rogel.

8 Aſcendítque per convallem filij Ennom ex latere Jebuſæi ad Meridiem, hæc eſt Jeruſalem: & inde ſe erigens ad verticem montis, qui eſt contra Geennom ad Occidentem in ſummitate vallis Raphaim contra Aquilonem.

9 Pertranſítque à vertice montis uſque ad fontem aquæ Nephtoa, & pervenit uſque ad vicos montis Ephron: inclinatúrque in Baala, quæ eſt Cariathiarim, id eſt, urbs ſilvarum. C

10 Et circuit de Baala contra Occidentem, uſque ad montem Seir: tranſítque juxta latus montis Jarim ad Aquilonem in Cheſlon: & deſcendit in Bethſames, tranſítque in Thamna.

11 Et pervenit contra Aquilonem partis Accaron ex latere: inclinatúrque Sechrona, & tranſit montem Baala: pervenítque in Jebneel, & magni maris contra Occidentem fine concluditur.

12 Hi ſunt termini filiorum Juda per circuitum in cognationibus ſuis.

13 Caleb verò filio Jephone dedit partem in medio filiorum Juda, ſicut præceperat ei Dñs: Cariath Arbe patris Enac, ipſa eſt Hebron.

14 * Delevítque ex ea Caleb tres filios Enac, Seſai & Ahiman & Tholmai de ſtirpe Enac. D * Jud.1.b.20.

15 Atque inde conſcendens venit ad habitatores Dabir, quæ priùs vocabatur Cariath Sepher, id eſt civitas litterarum.

16 Dixítque Caleb: Qui percuſſerit Cariath Sepher, & ceperit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem.

17 Cepítque eam Othoniel filius Cenez

frater

frater Caleb junior: dedítque ei Axam filiam ſuam uxorem.

18. Quæ cùm pergerent ſimul, ſuaſa eſt à viro ſuo ut peteret à patre ſuo agrum, ſuſpiravítque ut ſedebat in aſino. Cui Caleb: Quid habes, inquit?

19 At illa reſpondit: Da mihi benedictionem: Terram auſtralem & arentem dediſti mihi, junge & irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguum ſuperius & inferius.

20 Hæc eſt poſſeſſio tribus filiorum Juda per cognationes ſuas.

E 21 Erántque civitates ab extremis partibus filiorum Juda juxta terminos Edom à Meridie: Cabſeel & Eder & Jagur,

22 Et Cina & Dimona & Adada,

23 Et Cades & Aſor & Jethnam,

24 Ziph & Telem & Baloth,

25 Aſor nova & Carioth, Heſron, hæc eſt Aſor.

26 Amam, Sama, & Molada,

27 Et Aſergadda & Haſſemô & Bethphelet,

28 Et Haſerſual & Berſabee & Baziothia

29 Et Baala & Iim & Eſem,

30 Et Eltholad & Ceſil & Harma,

31 Et Siceleg & Medemena & Senſenna,

F 32 Lebaoth & Selim & Aën & Remmon. Omnes civitates viginti novem & villæ earum.

33 In campeſtribus verò: Eſtaol & Sarea & Aſena,

34 Et Zanoë & Ængannim & Taphua & Enaim,

35 Et Jerimoth & Adullam, Socho & Azeca,

36 Et Saraim & Adithaim & Gedera & Gederothaim: urbes quatuordecim, & villæ earum.

37 Sanan & Hadaſſa & Magdalgad,

38 Delean & Maſepha & Jecthel,

39 Lachis & Baſcath & Eglon,

40 Chebbon & Leheman & Cethlis.

41 Et Gideroth & Bethdagon & Naama & Maceda: civitates ſedecim, & villæ earum.

42 Labana & Ether & Aſan,

43 Jephtha & Eſna & Neſib,

44 Et Ceila & Achzib & Mareſa: civitates novem, & villæ earum.

45 Accaron cum vicis & villulis ſuis.

46 Ab Accaron uſque ad mare: omnia quæ vergunt ad Azotum & viculos ejus.

47 Azotus cum vicis & villulis ſuis. Gaza cum vicis & villulis ſuis, uſque ad torrentem Ægypti, & mare magnum terminus ejus.

48. Et in monte: Samir & Jether & Socoth.

49. Et Danna & Cariathſenna, hæc eſt Dabir:

G 50 Anab & Iſtemo, & Anim,

51 Goſen & Olon & Gilo: civitates undecim & villæ earum.

52 Arab & Ruma & Eſaan,

53 Et Janum & Beththaphua & Apheca,

54 Athmatha & Cariatharbe, hæc eſt Hebron, & Sior: civitates novem, & villæ earum.

55 Maon & Carmel & Ziph & Jota,

56 Jezrael & Jucadam & Zanoë,

57 Accain, Gabaa, & Thamna: civitates decem, & villæ earum.

58 Halhul, & Betſur, & Gedor,

59 Mareth, & Bethanoth, & Eltecon: civitates ſex & villæ earum.

60 Cariathbaal, hæc eſt Cariathiarim urbs ſilvarum, & Arebba: civitates duæ & villæ earum.

61 In deſerto Betharaba, Meddin, & Sachacha

62 Et Nebſan, & civitas ſalis, & Engaddi: civitates ſex, & villæ earum.

63 Jebuſæum autem habitatorem Jeruſalem non potuerunt filij Juda delere: habitavítque Jebuſæus cum filiis Juda in Jeruſalem uſque in præſentem diem.

Caput XVI.

Sors Ephraim, urbes & viculi eorum; manſitque in terminis Chananæus tributarius.

1 Cecidit quoque ſors filiorum Joſeph, ab Jordane contra Jericho & aquas ejus ab Oriente: ſolitudo quæ aſcendit de Iericho ad montem Bethel: A

2 Et egreditur de Bethel Luza: tranſítque terminum Archi, Atharoth.

3 Et deſcendit ad Occidentem juxta terminum Jephleti, uſque ad terminos Beth horon inferioris, & Gazer: finiuntúrque regiones ejus mari magno:

4 Poſſederúntque filij Joſeph Manaſſes & Ephraim. B

5 Et factus eſt terminus filiorum Ephraim per cognationes ſuas: & poſſeſſio eorum contra Orientem Atharoth Addar uſque Beth horon ſuperiorem.

6 Egrediunturque confinia in mare: Machmethah verò Aquilonem reſpicit, & circuit terminos contra Orientem in Thanathſelo: & pertranſit ab Oriente Janoë. C

7 Deſcendítque de Janoë in Atharoth & Naaratha: & pervenit in Jericho, egreditúrque ad Jordanem.

8 De Taphua pertranſit contra mare in Vallem arundineti, ſuntque egreſſus ejus in mare ſalſiſſimum. Hæc eſt poſſeſſio tribus filiorum Ephraim per familias ſuas. D

9 Urbéſque ſeparatæ ſunt filiis Ephraim in medio poſſeſſionis filiorum Manaſſe, & villæ earum.

10 Et non interfecerunt filij Ephraim Chananæum, qui habitabat in Gazer: habitavítque Chananæus in medio Ephraim uſque in diem hanc tributarius.

Caput XVII.

Mediæ tribui Manaſſe & filiabus Salphaad ſortes aſſignantur, & augetur ſors filiorum Ioſeph.

1 Cecidit autem ſors tribui Manaſſe: (ipſe enim eſt primogenitus Joſeph) Machir primogenito Manaſſe patri Galaad, qui fuit vir pugnator, habuítque poſſeſſionem Galaad & Baſan: A

2 * Et reliquis filiorum Manaſſe juxta familias ſuas, filiis Abiezer, & filiis Helec, & filiis Eſriel, * Num. 26. d. 30.

Eſriel, & filiis Sechem, & filiis Hepher, & filiis Semida. Iſti ſunt filij Manaſſe filij Joſeph, mares, per cognationes ſuas.

* Num. 27. a 1. 36. d. 11. 3 * Salphaad verò filio Hepher filij Galaad filij Machir filij Manaſſe, non erant filij, ſed ſolæ filiæ: quarum iſta ſunt nomina, Maala & Noa & Hegla & Melcha & Therſa.

4 Veneruntque in conſpectu Eleazari ſacerdotis, & Joſue filij Nun, & principum, dicentes: Dominus præcepit per manum Moyſi, ut daretur nobis poſſeſſio in medio fratrum noſtrorum. Dedítque eis juxta imperium Domini poſſeſſionem in medio fratrum patris earum.

5 Et ceciderunt funiculi Manaſſe, decem, abſque Terra Galaad & Baſan trans Jordanem.

B 6 Filiæ enim Manaſſe poſſederunt hereditatem in medio filiorum ejus. Terra autem Galaad cecidit in ſortem filiorum Manaſſe qui reliqui erant.

7 Fuitque terminus Manaſſe ab Aſer, Machmethath quæ reſpicit Sichem: & egreditur ad dextram juxta habitatores Fontis Taphuæ.

8 Etenim in ſorte Manaſſe ceciderat Terra Taphuæ, quæ eſt juxta terminos Manaſſe filiorum Ephraim.

9 Deſcenditque terminus Vallis arundineti in meridiem torrentis civitatum Ephraim, quæ in medio ſunt urbium Manaſſe: terminus Manaſſe ab Aquilone torrentis, & exitus ejus pergit ad mare:

C 10 Ita ut poſſeſſio Ephraim ſit ab Auſtro, & ab Aquilone Manaſſe, & utramque claudat mare, & conjungantur ſibi in tribu Aſer ab Aquilone, & in tribu Iſſachar ab Oriente.

11 Fuitque hereditas Manaſſe in Iſſachar & in Aſer, Bethſan & viculi ejus, & Jeblaam cum viculis ſuis, & habitatores Dor cum oppidis ſuis, habitatores quoque Endor cum viculis ſuis: ſimilitérque habitatores Thenac cum viculis ſuis, & habitatores Mageddo cum viculis ſuis, & tertia pars urbis Nopheth.

12 Nec potuerunt filij Manaſſe has civitates ſubvertere, ſed cœpit Chananæus habitare in terra ſua.

13 Poſtquam autem convaluerunt filij Iſraël, ſubjecerunt Chananæos, & fecerunt ſibi tributarios, nec interfecerunt eos.

D 14 Locutíque ſunt filij Joſeph ad Joſue, & dixerunt: Quare dediſti mihi poſſeſſionem ſortis & funiculi unius, cùm ſim tantæ multitudinis, & benedixerit mihi Dominus?

15 Ad quos Joſue ait: Si populus multus es, aſcende in ſilvam, & ſuccide tibi ſpatia in Terra Pherezæi & Raphaim: quia anguſta eſt tibi poſſeſſio montis Ephraim.

16 Cui reſponderunt filij Joſeph: Non poterimus ad montana conſcendere, cùm ferreis curribus utantur Chananæi, qui habitant in terra campeſtri, in qua ſitæ ſunt Bethſan cum viculis ſuis, & Jezraël mediā poſſidens vallem.

17 Dixítque Joſue ad domum Joſeph, Ephraim & Manaſſe: Populus multus es, & magnæ fortitudinis, non habebis ſortem unam,

18 Sed tranſibis ad montem, & ſuccides tibi, atque purgabis ad habitandum ſpatia: & poteris ultrà procedere cùm ſubverteris Chananæum, quem dicis ferreos habere currus, & eſſe fortiſſimum.

CAPUT XVIII.

Mittuntur qui deſcribant Terram reliquarum ſeptem tribuum, & aſſignatur ſors Benjamin.

1 Congregatíque ſunt omnes filij Iſraël in Silo, ibique fixerunt tabernaculum teſtimonij, & fuit eis Terra ſubjecta. A

2 Remanſerant autem filiorum Iſraël ſeptem tribus, quæ necdū acceperant poſſeſſiones ſuas.

3 Ad quos Joſue ait: Uſquequò marcetis ignavia, & non intratis ad poſſidendam Terram, quā Dñs Deus patrum veſtrorum dedit vobis?

4 Eligite de ſingulis tribubus ternos viros, ut mittam eos, & pergant atque circumeant Terram, & deſcribant eam juxta numerum uniuſcujuſque multitudinis: referántque ad me quod deſcripſerint.

5 Dividite vobis Terram in ſeptem partes: Judas ſit in terminis ſuis ab auſtrali plaga, & domus Joſeph ab Aquilone.

6 Mediam inter hos Terram in ſeptem partes deſcribite: & huc venietis ad me, ut coram Domino Deo veſtro mittam vobis hîc ſortem:

7 Quia non eſt inter vos pars Levitarum, ſed ſacerdotium Domini eſt eorum hereditas. Gad autem & Ruben, & dimidia tribus Manaſſe jam acceperant poſſeſſiones ſuas trans Jordanem ad Orientalem plagam: quas dedit eis Moyſes famulus Domini. B

8 Cúmque ſurrexiſſent viri, ut pergerent ad deſcribendam Terram, præcepit eis Joſue, dicens: Circuite Terram, & deſcribite eam, ac revertimini ad me: ut hîc coram Domino, in Silo, mittam vobis ſortem.

9 Itaque perrexerunt: & luſtrantes eam, in ſeptem partes diviſerunt, ſcribentes in volumine. Reverſique ſunt ad Joſue in caſtra Silo.

10 Qui miſit ſortes coram Domino in Silo, diviſitque Terram filiis Iſraël in ſeptem partes.

11 Et aſcendit ſors prima filiorum Benjamin per familias ſuas, ut poſſiderent Terram inter filios Juda & filios Joſeph.

12 Fuitque terminus eorum contra Aquilonem à Jordane: pergens juxta latus Jericho ſeptemtrionalis plagæ, & inde contra Occidentem ad montana conſcendens, & perveniens ad ſolitudinem Bethaven,

13 Atque pertranſiens juxta * Luzan ad Meridiem, ipſa eſt Bethel: deſcendítque in Ataroth addar, in montem qui eſt ad Meridiem Beth horon inferioris: * Gen. 28. d. 19.

14 Et inclinatur circuiens contra mare ad Meridiem montis qui reſpicit Beth horon contra Africum: ſuntque exitus ejus in Cariathbaal, quæ vocatur & Cariathiarim, urbem filiorum Juda. Hæc eſt plaga contra mare, ad Occidentem. C

15 A Meridie autem ex parte Cariathiarim egreditur terminus contra mare, & pe-

Digitized by Google

venit uſque ad fontem aquarum Nephtoa.
16 Deſcendítque in partem montis qui reſ-
picit Vallem filiorum Ennom: & eſt contra ſe-
ptemtrionalem plagam in extrema parte Vallis
Raphaim. Deſcendítque in Geennom (id eſt,
Vallem Ennom) juxta latus Jebuſæi ad Au-
ſtrum: & pervenit ad Fontem Rogel,
17 Tranſiens ad Aquilonem, & egrediens ad
Enſemes, id eſt, fontem ſolis:
D 18 Et pertranſit uſque ad tumulos, qui ſunt
è regione Aſcenſus Adommim: deſcendítque
ad Abenboën id eſt, lapidem Boën filij Ru-
ben: & pertranſit ex latere Aquilonis ad cam-
peſtria: deſcendítque in planitiem,
19 Et prætergreditur contra Aquilonem
Beth hagla: ſuntque exitus ejus contra linguam
maris ſalſiſſimi ab Aquilone in fine Jordanis ad
auſtralem plagam:
20 Qui eſt terminus illius ab Oriente. Hæc
eſt poſſeſſio filiorum Benjamin per terminos
ſuos in circuitu, & familias ſuas.
21 Fuerúntque civitates ejus, Jericho, &
Beth hagla & Vallis Caſis,
22 Beth Araba & Samaraim & Bethel
23 Et Auim & Aphara & Ophera,
24 Villa Emona & Ophni & Gabee: civi-
tates duodecim, & villæ earum.
25 Gabaon & Rama & Beroth,
26 Et Meſphe & Caphara, & Amoſa
27 Et Recem, Jarephel & Tharela,
28 Et Sela, Eleph, & Jebus quæ eſt Jeruſa-
lem, Gabaath & Cariath: civitates quatuor-
decim, & villæ earum. Hæc eſt poſſeſſio filio-
rum Benjamin juxta familias ſuas.

Caput XIX.

*Aſſignantur ſortes ſex tribubus Simeon, Zabulon, Iſſa-
char, Aſer, Nephthalim, Dan & Ioſue.*

A 1 Et egreſſa eſt ſors ſecunda filiorum Simeon
per cognationes ſuas: fuítque hereditas
2 Eorum in medio poſſeſſionis filiorum Ju-
da: Berſabee & Sabee & Molada
3 Et Haſerſual, Bala & Aſem
4 Et Eltholad, Bethul & Harma
5 Et Siceleg & Bethmarchaboth & Ha-
ſerſuſa
6 Et Bethlebaoth & Sarohen: civitates tre-
decim, & villæ earum.
7 Ain & Remmon & Athar & Aſan: civi-
tates quatuor, & villæ earum:
8 Omnes viculi per circuitum urbium iſta-
rum uſque ad Baalath Beer Ramath contra au-
ſtralem plagam. Hæc eſt hereditas filiorum Si-
meon juxta cognationes ſuas,
9 In poſſeſſione & funiculo filiorum Juda:
quia major erat, & idcircò filij Simeon poſſe-
derunt in medio hereditatis eorum.
10 Cecidítque ſors tertia filiorum Zabulon
per cognationes ſuas: & factus eſt terminus
poſſeſſionis eorum uſque Sarid.
11 Aſcendítque de Mari & Merala, & per-
venit in Debbaſeth, uſque ad torrentem qui
eſt contra Jeconam.
12 Et revertitur de Sared contra Orientem
in fines Ceſeleththabor: & egreditur ad Dabe-
ret, aſcendítque contra Japhie.
13 Et inde pertranſit uſque ad orientalem
plagam Gethhepher & Thacaſin: & egreditur
in Remmon, Amthar & Noa.
14 Et circuit ad Aquilonem Hanathon: B
ſuntque egreſſus ejus Vallis Jephtahel,
15 Et Cateth & Naalol & Semeron & Je-
dala & Bethlehem: civitates duodecim, & vil-
læ earum.
16 Hæc eſt hereditas tribus filiorum Zabulon
per cognationes ſuas, urbes & viculi earum.
17 Iſſachar egreſſa eſt ſors quarta per cogna-
tiones ſuas.
18 Fuítque ejus hereditas, Jezraël & Caſa-
loth & Sunem
19 Et Hapharaim & Seon, & Anaharath
20 Et Rabboth & Ceſion, Abes,
21 Et Rameth, & Engannim, & Enhadda,
& Bethpheſes.
22 Et pervenit terminus ejus uſque Thabor
& Seheſima & Bethſames: erúntque exitus ejus
Jordanis: civitates ſedecim, & villæ earum.
23 Hæc eſt poſſeſſio filiorum Iſſachar per
cognationes ſuas, urbes & viculi earum.
24 Cecidítque ſors quinta tribui filiorum
Aſer per cognationes ſuas:
25 Fuítque terminus eorum Halcath &
Chali & Beten & Axaph
26 Et Elmelech & Amaad & Meſſal: &
pervenit uſque ad Carmelum maris & Sihor
& Labanath.
27 Ac revertitur contra Orientem Bethda- C
gon: & pertranſit uſque Zabulon & Vallem
Jephtahel contra Aquilonem in Bethemec &
Nehiel. Egreditúrque ad lævam Cabul,
28 Et Abran & Rohob & Hamon & Cana,
uſque ad Sidonem magnam.
29 Revertitúrque in Horma uſque ad civita-
tem munitiſſimā Tyrum, & uſque Hoſa: erúnt-
que exitus ejus in mare de funiculo Achziba:
30 Et Amma & Aphec & Rohob. Civita-
tes viginti duæ, & villæ earum.
31 Hæc eſt poſſeſſio filiorum Aſer per co-
gnationes ſuas, urbéſque & viculi earum.
32 Filiorum Nephthali ſexta ſors cecidit per
familias ſuas:
33 Et cœpit terminus de Heleph & Elon
in Saananim, & Adami, quæ eſt Neceb, &
Jebnaël uſque Lecum: & egreſſus eorum uſ-
que ad Jordanem:
34 Revertitúrque terminus contra Occiden-
tem in Azanotthabor, atque inde egreditur in
Hucuca, & pertranſit in Zabulon contra Meri-
diem, & in Aſer contra Occidentem, & in Ju-
da ad Jordanem contra ortum ſolis.
35 Civitates munitiſſimæ, Aſſedim, Ser, &
Emath, & Reccath, & Cenereth,
36 Et Edema & Arama, Aſor
37 Et Cedes & Edrai, Enhaſor
38 Et Jeron & Magdalel, Horem & Betha-
nath & Bethſames: civitates decem & novem,
& villæ earum.

39 Hæc

39 Hæc eſt poſſeſſio tribus filiorum Neph-
thali per cognationes ſuas,urbes & viculi earũ.
40 Tribui filiorum Dan per familias ſuas
egreſſa eſt ſors ſeptima :
D 41 Et fuit terminus poſſeſſionis ejus Saraa
& Eſthaol, & Hirſemes, id eſt, civitas ſolis.
42 Selebin & Aialon & Jethela,
43 Elon & Themna & Acron,
44 Elthece, Gebbethon & Balaath,
45 Et Jud & Bane & Barach & Gethrem-
mon :
46 Et Mejarcon & Arecon, cum termino
qui reſpicit Joppen,
47 Et ipſo fine concluditur. Aſcenderúnt-
que filij Dan, & pugnaverunt contra Leſem,
ceperúntque eam : & percuſſerunt eam in ore
gladij, & poſſederunt, & habitaverunt in ea,
vocantes nomen ejus Leſem Dan, ex nomine
Dan patris ſui.
48 Hæc eſt poſſeſſio tribus filiorum Dan per
cognationes ſuas, urbes & viculi earum.
49 Cúmque compleſſet ſorte dividere Ter-
ram ſingulis per tribus ſuas, dederũt filij Iſraël
poſſeſſionem Joſue filio Nun in medio ſui,
50 Juxta præceptum Domini,urbem quam
poſtulavit,Thamnath Saraa in mõte Ephraim:
& ædificavit civitatem, habitavítque in ea.
51 Hæ ſunt poſſeſſiones, quas ſorte diviſe-
runt Eleazar ſacerdos & Joſue filius Nun, &
principes familiarum, ac tribuum filiorum Iſ-
raël,in Silo, coram Domino ad oſtium taber-
naculi teſtimonij, partitíque ſunt Terram.

Caput XX.

Sex refugij civitates cis & trans Iordanem, & qui ad eas poſſint confugere: & quamdiu ibi remanere debeant.

A 1 ET locutus eſt Dominus ad Joſue, dicens:
Loquere filiis Iſraël, & dic eis :
* Num. 35.b 10. Deut 19. a.2. 2 Separate urbes fugitivorum, * de quibus
locutus ſum ad vos per manum Moyſi ;
3 Ut confugiat ad eas quicumque animam
percuſſerit neſcius:& poſſit evadere iram pro-
ximi, qui ultor eſt ſanguinis:
B 4 Cùm ad unam harum confugerit civita-
tum, ſtabit ante portam civitatis, & loquetur
ſenioribus urbis illius ea quæ ſe comprobent
innocentem : ſicque ſuſcipient eum,& dabunt
ei locum ad habitandum.
5 Cúmque ultor ſanguinis eum fuerit per-
ſecutus,non tradent in manus ejus : quia igno-
rans percuſſit proximum ejus, nec ante bi-
duum, triduúmve, ejus probatur inimicus.
C 6 Et habitabit in civitate illa, donec ſtet an-
te judicium cauſam reddens facti ſui,& moria-
tur ſacerdos magnus, qui fuerit in illo tempo-
re : tunc revertetur homicida, & ingredietur
civitatem & domum ſuam de qua fugerat.
7 Decreverúntque Cedes in Galilæa montis
Nephthali, & Sichem in monte Ephraim, &
Cariatharbe, ipſa eſt Hebron in monte Juda.
D 8 Et trans Jordanem contra Orientalem
* Deut. 4.g.43. plagam Jericho, * ſtatuerunt Boſor, quæ ſita
eſt in campeſtri ſolitudine, de tribu Ruben, &
Ramoth in Galaad de tribu Gad, & Gaulon in
Baſan de tribu Manaſſe.
9 Hæ civitates conſtitutæ ſunt cunctis filiis
Iſraël, & advenis qui habitabant inter eos : ut
fugeret ad eas qui animam neſcius percuſſiſſet,
& non moreretur in manu proximi, effuſum
ſanguinem vindicare cupientis, donec ſtaret
ante populum expoſiturus cauſam ſuam.

Caput XXI.

Levitis aſſignantur civitates quadraginta octo cum ſuburbanis : & completa Dei promiſſione olim Patriarchis facta : pax & requies datur filiis Iſraël.

1 ACceſſerúntque principes familiarum Le- A
vi ad Eleazarum ſacerdotem, & Joſue
filium Nun, & ad duces cognationum per ſin-
gulas tribus filiorum Iſraël :
2 Locutíque ſunt ad eos in Silo Terræ Cha-
naan, atque dixerunt : * Dominus præcepit * Num. 35.a.2.
per manum Moyſi, ut darentur nobis urbes ad
habitandum, & ſuburbana earum ad alenda
jumenta.
3 Dederúntque filij Iſraël de poſſeſſionibus
ſuis juxta imperium Domini, civitates & ſub-
urbana earum.
4 Egreſſaque eſt ſors in familiam Caath filio-
rum Aaron ſacerdotis, de tribubus Juda,& Si-
meon, & Benjamin, civitates tredecim :
5 Et reliquis filiorum Caath, id eſt Levitis
qui ſuperfuerant de tribubus Ephraim,& Dan,
& dimidia tribu Manaſſe, civitates decem.
6 Porrò filiis Gerſon egreſſa eſt ſors, ut acci-
perent de tribubus Iſſachar & Aſer & Neph-
thali, dimidiáque tribu Manaſſe in Baſan, ci-
vitates numero tredecim.
7 Et filiis Merari per cognationes ſuas de
tribubus Ruben & Gad & Zabulon, urbes
duodecim.
8 Dederúntque filij Iſraël Levitis civitates
& ſuburbana earum, ſicut præcepit Dominus
per manum Moyſi, ſingulis ſorte tribuentes.
9 De tribubus filiorum Juda & Simeon dedit B
Joſue civitates : * quarum iſta ſunt nomina, * 1.Par. 6.e.55.
10 Filiis Aaron per familias Caath Levitici
generis (prima enim ſors illis egreſſa eſt.)
11 Cariatharbe patris Enac, quæ vocatur
Hebron in monte Juda, & ſuburbana ejus per
circuitum.
12 * Agros verò & villas ejus, dederat Caleb * Sup. 14.d.14.
filio Jephone ad poſſidendum.
13 Dedit ergo filiis Aaron ſacerdotis Hebron
confugij civitatem, ac ſuburbana ejus : &
Lobnam cum ſuburbanis ſuis:
14 Et Jether, & Eſtemo,
15 Et Holon, & Dabir,
16 Et Ain,& Jeta, & Bethſames, cum ſub-
urbanis ſuis : civitates novem, de tribubus, ut
dictum eſt, duabus.
17 De tribu autem filiorum Benjamin, Ga-
baon, & Gabaë,
18 Et Anathoth, & Almon cum ſuburbanis
ſuis : civitates quatuor.
19 Omnes ſimul civitates filiorum Aaron
ſacerdotis, tredecim, cum ſuburbanis ſuis:

20 Reliquis verò per familias filiorum Caath Levitici generis, hæc eſt data poſſeſſio.

21 De tribu Ephraim urbes confugij, Sichem cum ſuburbanis ſuis in monte Ephraim, & Gazer

22 Et Cibſaim & Beth horon, cum ſuburbanis ſuis, civitates quattuor.

23 De tribu quoque Dan, Eltheco & Gabathon,

C 24 Et Aialon & Gethremmon, cum ſuburbanis ſuis, civitates quattuor.

25 Porrò de dimidia tribu Manaſſe, Thanach & Gethremmon, cum ſuburbanis ſuis civitates duæ.

26 Omnes civitates decem, & ſuburbana earum datæ ſunt filiis Caath inferioris gradus.

27 Filiis quoque Gerſon Levitici generis dedit de dimidia tribu Manaſſe confugij civitates, Gaulon in Baſan, & Boſram, cum ſuburbanis ſuis, civitates duas.

28 Porrò de tribu Iſſachar, Ceſion, & Dabereth,

29 Et Jaramoth, & Engannim, cum ſuburbanis ſuis, civitates quattuor.

30 De tribu autem Aſer, Maſal & Abdon,

31 Et Helcath & Rohob, cum ſuburbanis ſuis, civitates quattuor.

32 De tribu quoque Nephthali civitates confugij: Cedes in Galilæa, & Hammoth Dor, & Carthan, cum ſuburbanis ſuis, civitates tres.

33 Omnes urbes familiarum Gerſon, tredecim, cum ſuburbanis ſuis.

34 Filiis autem Merari Levitis inferioris gradus per familias ſuas data eſt de tribu Zabulon, Jecnam & Cartha

35 Et Damna & Naalol, civitates quattuor cum ſuburbanis ſuis.

D 36 De tribu Ruben ultra Jordanem contra Jericho civitates refugij, Boſor in ſolitudine, Miſor & Jaſer & Jethſon & Mephaath, civitates quattuor cum ſuburbanis ſuis.

37 De tribu Gad civitates confugij, Ramoth in Galaad, & Manaim & Heſebon & Jaſer, civitates quattuor cum ſuburbanis ſuis.

38 Omnes urbes filiorum Merari per familias & cognationes ſuas, duodecim.

39 Itaque civitates univerſæ Levitarum in medio poſſeſſionis filiorum Iſraël fuerunt quadraginta octo

40 Cum ſuburbanis ſuis, ſingulæ per familias diſtributæ.

41 Deditque Dominus Deus Iſraëli omnem Terram, quam traditurum ſe patribus eorum juraverat: & poſſederunt illam, atque habitaverunt in ea.

42 Dataque eſt ab eo pax in omnes per circuitum nationes: nullúſque eis hoſtium reſiſtere auſus eſt, ſed cuncti in eorum ditionem redacti ſunt.

43 Ne unum quidem verbum, quod illis præſtiturum ſe eſſe promiſerat, irritum fuit, ſed rebus expleta ſunt omnia.

CAPUT XXII.

Remiſſæ ad ſuam poſſeſſionem trans Iordanem, tribus Ruben & Gad & dimidia Manaſſe, ſuſpicionem movent cæteris tribubus propter extructum ad Iordanem altare: ſed miſſi legati ſuſcipiunt juſtam eorum excuſationem.

1 EOdem tempore vocavit Joſue Rubenitas & Gaditas, & dimidiam tribum Manaſſe, A

2 Dixitque ad eos: Feciſtis omnia quæ præcepit vobis Moyſes famulus Domini: mihi quoque in omnibus obediſtis,

3 Nec reliquiſtis fratres veſtros longo tempore, uſque in præſentem diem, cuſtodientes imperium Domini Dei veſtri.

4 Quia igitur dedit Dominus Deus veſter fratribus veſtris quietem & pacem, ſicut pollicitus eſt: revertimini, & ite in tabernacula veſtra, & in terram poſſeſſionis, * quam tradidit vobis Moyſes famulus Domini trans Jordanem:

* Num. 32. f. 33. Supr. 13. b. 8.

5 Ita dumtaxat, ut cuſtodiatis attentè, & opere compleatis mandatum & legem quam præcepit vobis Moyſes famulus Domini, ut diligatis Dominum Deum veſtrum, & ambuletis in omnibus viis ejus, & obſervetis mandata illius, adhæreatíſque ei ac ſerviatis in omni corde, & in omni anima veſtra.

6 Benedixítque eis Joſue, & dimiſit eos. B Qui reverſi ſunt in tabernacula ſua.

7 Dimidiæ autem tribui Manaſſe poſſeſſionem Moyſes dederat in Baſan. & idcircò mediæ quæ ſuperfuit, dedit Joſue ſortem inter ceteros fratres ſuos trans Jordanem ad Occidentalem plagam. Cúmque dimitteret eos in tabernacula ſua, & benedixiſſet eis,

8 Dixit ad eos: In multa ſubſtantia atque divitiis revertimini ad ſedes veſtras, cum argento & auro, ære ac ferro, & veſte multiplici: dividite prædam hoſtium cum fratribus veſtris.

9 Reverſique ſunt, & abierunt filij Ruben, & filij Gad, & dimidia tribus Manaſſe, à filiis Iſraël de Silo, quæ ſita eſt in Chanaan, ut intrarent Galaad Terram poſſeſſionis ſuæ, quam obtinuerant juxta imperium Dñi in manu Moyſi.

10 Cúmque veniſſent ad tumulos Jordanis C in Terram Chanaan, ædificaverunt juxta Jordanem altare infinitæ magnitudinis.

11 Quod cùm audiſſent filij Iſraël, & ad eos certi nuntij detuliſſent, ædificaſſe filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, altare in Terra Chanaan, ſuper Jordanis tumulos, contra filios Iſraël:

12 Convenerunt omnes in Silo, ut aſcenderent & dimicarent contra eos.

13 Et interim miſerunt ad illos in Terram Galaad Phinees filium Eleazari ſacerdotis,

14 Et decem principes cum eo, ſingulos de ſingulis tribubus.

15 Qui venerunt ad filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, in Terram Galaad, dixerúntque ad eos:

16 Hæc mandat omnis populus Domini: D Quæ eſt iſta tranſgreſſio? Cur reliquiſtis Dominum Deum Iſraël, ædificantes altare ſacrilegum, & à cultu illius recedentes?

17 An parum vobis eſt * quòd peccaſtis in Beelphegor, & uſque in præſentem diem macula hujus ſceleris in nobis permanet; multique de populo corruerunt.

* Num. 25. a. 3. Deut. 4. a. 3.

18 Et vos hodie reliquiſtis Dominum, & cras in univerſum Iſraël ira ejus deſæviet.

19 Quòd ſi putatis immundam eſſe terram poſſeſſionis veſtræ, tranſite ad Terram, in qua tabernaculum Domini eſt, & habitate inter nos: tantùm ut à Domino, & à noſtro conſortio non recedatis, ædificato altari præter altare Domini Dei noſtri.

20 * Nonne Achan filius Zare præteriit mandatum Domini, & ſuper omnem populum Iſraël ira ejus incubuit? Et ille erat unus homo, atque utinam ſolus periiſſet in ſcelere ſuo.

* Sup. 7. a. 1.

21 Reſponderúntque filij Ruben & Gad, & dimidia tribus Manaſſe, principibus legationis Iſraël:

E 22 Fortiſſimus Deus Dominus, Fortiſſimus Deus Dominus, ipſe novit, & Iſraël ſimul intelliget: ſi prævaricationis animo hoc altare conſtruximus, non cuſtodiat nos, ſed puniat nos in præſenti:

23 Et ſi ea mente fecimus, ut holocauſta, & ſacrificium, & pacificas victimas ſuper eo imponeremus, ipſe quærat & judicet:

24 Et non ea magis cogitatione atque tractatu, ut diceremus: Cras dicent filij veſtri filiis noſtris: Quid vobis & Domino Deo Iſraël?

25 Terminum poſuit Dominus inter nos & vos, ô filij Ruben & filij Gad, Jordanem fluviū: & idcircò partem non habetis in Dño. Et per hãc occaſionē avertent filij veſtri filios noſtros à timore Domini. Putavimus itaque meliùs,

F 26 Et diximus: Extruamus nobis altare, non in holocauſta, neque ad victimas offerendas,

27 Sed in teſtimonium inter nos & vos, & ſobolem noſtram veſtrámque progeniem, ut ſerviamus Domino, & juris noſtri ſit offerre, & holocauſta, & victimas, & pacificas hoſtias: & nequaquam dicant cras filij veſtri filiis noſtris: Non eſt vobis pars in Domino.

28 Quòd ſi voluerint dicere, reſpondebunt eis: Ecce altare Domini, quod fecerunt patres noſtri, non in holocauſta, neque in ſacrificium, ſed in teſtimonium noſtrum ac veſtrum.

29 Abſit à nobis hoc ſcelus, ut recedamus à Domino, & ejus veſtigia relinquamus, extructo altari ad holocauſta, & ſacrificia, & victimas offerendas, præter altare Domini Dei noſtri, quod extructum eſt ante tabernaculum ejus.

30 Quibus auditis, Phinees ſacerdos, & principes legationis Iſraël, qui erant cum eo, placati ſunt: & verba filiorum Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe libentiſſimè ſuſceperunt.

G 31 Dixitque Phinees filius Eleazari ſacerdos ad eos: Nunc ſcimus quòd nobiſcum ſit Dominus, quoniam alieni eſtis à prævaricatione hac, & liberaſtis filios Iſraël de manu Domini.

32 Reverſuſque eſt cum principibus à filiis Ruben & Gad, de Terra Galaad, finium Chanaan, ad filios Iſraël, & retulit eis.

33 Placuítque ſermo cunctis audientibus. Et laudaverunt Deum filij Iſraël, & nequaquam ultrà dixerunt, ut adſcenderent contra eos, atque pugnarent, & delerent Terram poſſeſſionis eorum.

34 Vocaverúntque filij Ruben & filij Gad altare, quod extruxerant, Teſtimonium noſtrum quod Dominus ipſe ſit Deus.

CAPUT XXIII.

Joſue ſenex, jamque moribundus exhortatur filios Iſraël ad ſervanda Dei præcepta, & cavendam ſocietatem cum Gentibus.

1 EVoluto autem multo tempore, poſtquam pacem dederat Dominus Iſraëli, ſubjectis in gyro nationibus univerſis, & Joſue jam longævo, & perſenilis ætatis: A

2 Vocavit Joſue omnem Iſraëlem, majoréſque natu, & principes ac duces, & magiſtros, dixitque ad eos: Ego ſenui, & progreſſioris ætatis ſum:

3 Vóſque cernitis omnia, quæ fecerit Dominus Deus veſter cunctis per circuitum nationibus, quo modo pro vobis ipſe pugnaverit:

4 Et nunc quia vobis ſorte diviſit omnem Terram, ab Orientali parte Jordanis uſque ad mare magnum, multæque adhuc ſuperſunt nationes:

5 Dominus Deus veſter diſperdet eas, & auferet à facie veſtra, & poſſidebitis Terram, ſicut vobis pollicitus eſt. B

6 Tantùm confortamini, & eſtote ſoliciti, ut cuſtodiatis cuncta quæ ſcripta ſunt in volumine legis Moyſi: & non declinetis ab eis neque ad dexteram neque ad ſiniſtram:

7 Ne poſtquam intraveritis ad Gentes, quæ inter vos futuræ ſunt, juretis in nomine deorum earum, & ſerviatis eis, & adoretis illos:

8 Sed adhæreatis Domino Deo veſtro: quod feciſtis uſque in diem hanc.

9 Et tunc auferet Dominus Deus in conſpectu veſtro gentes magnas & robuſtiſſimas, & nullus vobis reſiſtere poterit. G

10 Unus è vobis perſequetur hoſtium mille viros: quia Dominus Deus veſter pro vobis ipſe pugnabit, ſicut pollicitus eſt.

11 Hoc tantùm diligentiſſimè præcavete, ut diligatis Dominum Deum veſtrum.

12 Quòd ſi volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhærere, & cum eis miſcere connubia, atque amicitias copulare:

13 Jam nunc ſcitote quòd Dominus Deus veſter non eas deleat ante faciem veſtram, ſed ſint vobis in foveam ac laqueum, & offendiculum ex latere veſtro, & ſudes in oculis veſtris, donec vos auferat atque diſperdat de Terra hac optima, quam tradidit vobis. D

14 * En ego hodie ingredior viam univerſæ terræ, & toto animo cognoſcetis, quòd de omnibus verbis, quæ ſe Dñs præſtiturum vobis eſſe pollicitus eſt, unū non præterierit incaſſum.

* 3 Reg. 2. a. 2.

15 Sicut ergo implevit opere quod promiſit, & proſpera cuncta venerunt: ſic adducet

ſuper vos quidquid malorum comminatus eſt,
donec vos auferat atque diſperdat de Terra
hac optima, quam tradidit vobis,
16 Eò quòd prætereritis pactum Domini Dei
veſtri,quod pepigit vobiſcum,& ſervieritis diis
alienis,& adoraveritis eos: citò atque velociter
conſurget in vos furor Domini, & auferemini
ab hac Terra optima, quam tradidit vobis,

CAPUT XXIV.

Commemorantur beneficia Iſraëlitis à Deo exhibita, fœdus populi cum Domino, mors Ioſue, ſepultura oſſium Ioſeph, & mors Eleazari ſacerdotis.

A 1 CONgregavítque Joſue omnes tribus Iſraël
in Sichem, & vocavit majores natu, ac
principes, & judices, & magiſtros: ſteteruntque
que in conſpectu Domini:
2 Et ad populum ſic locutus eſt: Hæc dicit
Dominus Deus Iſraël: Trans fluvium habitave-
* Gen. runt patres veſtri ab initio,* Thare pater Abra-
11.d.26. ham & Nachor: ſerviérúntque diis alienis.
* Gen. 3 * Tuli ergo patrem veſtrum Abraham de
12.a.1. Meſopotamiæ finibus: & adduxi eum in Ter-
ram Chanaan: multiplicavíque ſemen ejus,
* Gen. 4 * Et dedi ei Iſaac: * Illíque rurſum dedi
21.a.2. Jacob & Eſaü. * E quibus, Eſaü dedi montem
* Gen. 25 d.26 Seir ad poſſidendum: * Jacob verò & filij ejus
* Gen. deſcenderunt in Ægyptum.
36 a.8. 5 * Miſique Moyſen & Aaron, & percuſſi
* Gen. 46 a 6 Ægyptum multis ſignis atque portentis:
* Exod. 6 * Eduxíque vos & patres veſtros de Ægy-
3.c.10. pto, & veniſtis ad mare: perſecutíque ſunt
* Exod. 12 f.37. * Ægyptij patres veſtros cum curribus & equi-
B tatu, uſque ad Mare rubrum.
* Exod. 7 Clamaverunt autem ad Dñm filij Iſraël
14.b.9. qui poſuit tenebras inter vos & Ægyptios, &
adduxit ſuper eos mare, & operuit eos. Vide-
runt oculi veſtri cuncta quæ in Ægypto fece-
rim, & habitaſtis in ſolitudine multo tempore:
* Num. 8 Et introduxi vos in terram Amorrhæi, qui
21.c.24 habitabat trans Jordanem. * Cúmque pugna-
rent contra vos, tradidi eos in manus veſtras,
& poſſediſtis Terram eorum, atque interfe-
ciſtis eos.
* Num. 9 Surrexit autem Balac filius Sephor rex
22.a.5. Moab, & pugnavit contra Iſraëlem. * Miſit-
que & vocavit Balaam filium Beor, ut maledi-
ceret vobis:
C 10 Et ego nolui audire eum, ſed è contra-
rio per illum benedixi vobis, & liberavi vos de
manu ejus.
* Sup.3. 11 * Tranſiſtíſque Jordanem, & veniſtis ad
c.14 6 Jericho. Pugnaverúntque contra vos viri civi-
a.1.11. tatis ejus, Amorrhæus, & Pherezæus, & Chana-
a.3. næus, & Hethæus, & Gergezæus, & Hevæus,
& Jebuſæus: & tradidi eos in manus veſtras.
* Exod. 12 * Miſique ante vos crabrones: & ejeci
23 f 28. eos de locis ſuis, duos reges Amorrhæorum,
Deut.7. c.20. non in gladio nec in arcu tuo.
Supr.11. 13 Dedíque vobis Terram, in qua non labo-
d.20 raſtis, & urbes quas non ædificaſtis, ut habitare-
* Reg.7. a.3. tis in eis: vineas & oliveta, quæ non plantaſtis.
Tob.14. 14 * Nunc ergo timete Dominum, & ſervi-
b.10. te ei perfecto corde atque veriſſimo: & auferte
deos, quibus ſervierunt patres veſtri in Meſo-
potamia & in Ægypto, ac ſervite Domino.
15 Sin autem malum vobis videtur ut Do- D
mino ſerviatis, optio vobis datur: eligite hodie
quod placet, cui ſervire potiſſimùm debeatis;
utrùm diis, quibus ſervierunt patres veſtri in
Meſopotamia, an diis Amorrhæorum, in quo-
rum Terra habitatis. ego autem & domus mea
ſerviemus Domino.
16 Reſponditque populus, & ait: Abſit à
nobis ut relinquamus Dominum, & ſerviamus
diis alienis.
17 Dominus Deus noſter ipſe eduxit nos,
& patres noſtros de terra Ægypti, de domo
ſervitutis: fecitque videntibus nobis ſigna in-
gentia, & cuſtodivit nos in omni via, per quam
ambulavimus, & in cunctis populis, per quos
tranſivimus.
18 Et ejecit univerſas gentes, Amorrhæum
habitatorem Terræ, quam nos intravimus.
Serviemus igitur Domino, quia ipſe eſt Deus
noſter.
19 Dixítque Joſue ad populum: Non pote- E
ritis ſervire Domino: Deus enim ſanctus, &
fortis æmulator eſt, nec ignoſcet ſceleribus ve-
ſtris atque peccatis.
20 Si dimiſeritis Dominum, & ſervieritis diis
alienis, convertet ſe, & affliget vos, atque ſub-
vertet poſtquam vobis præſtiterit bona.
21 Dixítque populus ad Joſue: Nequaquam
ita ut loqueris, erit, ſed Domino ſerviemus.
22 Et Joſue ad populum, Teſtes, inquit,
vos eſtis, quia ipſi elegeritis vobis Dominum
ut ſerviatis ei. Reſponderúntque: Teſtes.
23 Nunc ergo, ait, auferte deos alienos de F
medio veſtri, & inclinate corda veſtra ad Do-
minum Deum Iſraël.
24 Dixítque populus ad Joſue: Domino Deo
noſtro ſerviemus, & obedientes erimus præ-
ceptis ejus.
25 Percuſſit ergo Joſue in die illo fœdus,
& propoſuit populo præcepta atque judicia in
Sichem.
26 Scripſit quoque omnia verba hæc in vo-
lumine legis Domini: & tulit lapidem pergran-
dem, poſuítque eum ſubter quercum, quæ
erat in Sanctuario Domini:
27 Et dixit ad omnem populum: En lapis
iſte erit † vobis in teſtimonium, quòd † audie- † nobis.
rit omnia verba Domini quæ locutus eſt † vo- † audierit.
bis, ne fortè poſteà negare velitis, & mentiri † nobis.
Domino Deo veſtro.
28 Dimiſítque populum: ſingulos in poſ-
ſeſſionem ſuam.
29 Et poſt hæc mortuus eſt Joſue filius Nun
ſervus Domini, centum & decem annorum:
30 Sepelierúntque eum in finibus poſſeſſionis G
ſuæ in Thamnathſare, quæ eſt ſita in monte
Ephraim, à Septemtrionali parte montis Gaas.
31 Servivítque Iſraël Domino cunctis die-
bus Joſue, & ſeniorum qui longo vixerunt
tempore poſt Joſue, & qui noverunt omnia
opera Domini quæ fecerat in Iſraël.

32 * Oſſa

* Gen. 50.d.24 Exod.13.d.19 * Gen. 33.d.19.

32 * Oſſa quoque Joſeph, quæ tulerant filij
Iſraël de Ægypto, ſepelierunt in Sichem, in
parte agri, * quem emerat Jacob à filiis He-
mor patris Sichem, centum novellis ovibus,
& fuit in poſſeſſionem filiorum Joſeph.
33 Eleazar quoque filius Aaron mortuus
eſt: & ſepelierunt eum in Gabaath Phinees filij
ejus, quæ data eſt ei in monte Ephraim.

LIBER JUDICUM, HEBRAICE SOPHETIM.

Caput Primum.

Juda duce unà cum fratre ipſius Simeone plurima gentium civitates expugnantur: Othoniel obtenta Cariath Sepher ducit Axam filiam Caleb, addita terra irrigua: Chananæi tributarij ſervantur.

A 1 POST mortem Joſue conſulue-
runt filij Iſraël Dominum, di-
centes: Quis aſcendet ante nos
contra Chananæum, & erit dux
belli?
2 Dixítque Dominus: Judas
aſcendet: ecce tradidi Terram in manus ejus.
3 Et ait Judas Simeoni fratri ſuo: Aſcende
mecum in ſortem meam, & pugna contra Cha-
nanæum, ut & ego pergam tecum in ſortem
tuam. Et abiit cum eo Simeon.
4 Aſcendítque Judas, & tradidit Dominus
Chananæum ac Pherezæum in manus eorum:
& percuſſerũt in Bezec decem millia virorum.
B 5 Invenerúntque Adonibeſec in Bezec, &
pugnaverunt contra eum, ac percuſſerunt
Chananæum & Pherezæum.
6 Fugit autem Adonibeſec: quem perſe-
cuti comprehenderunt, cæſis ſummitatibus
manuum ejus ac pedum.
7 Dixítque Adonibezec: Septuaginta reges,
amputatis manuum ac pedum ſummitatibus,
colligebant ſub menſa mea ciborum reliquias:
ſicut feci, ita reddidit mihi Deus. Adduxerúnt-
que eum in Jeruſalem, & ibi mortuus eſt.
8 Oppugnantes ergo filij Juda Jeruſalem,
ceperunt eam, & percuſſerunt in ore gladij,
tradentes cunctam incendio civitatem.
9 Et poſteà deſcendentes pugnaverunt con-
tra Chananæum, qui habitabat in montanis, &
ad meridiem, & in campeſtribus.
* Ioſ 15. d.14. 10 * Pergénſque Judas contra Chananæum,
qui habitabat in Hebron (cujus nomen fuit an-
C tiquitus Cariath Arbe) percuſſit Seſai, & Ahi-
man, & Tholmai:
11 Atque inde profectus abiit ad habitato-
res Dabir, cujus nomen vetus erat Cariath Se-
pher, id eſt, civitas litterarum.
12 Dixítque Caleb: Qui percuſſerit Cariath
Sepher, & vaſtaverit eam, dabo ei Axam filiam
meam uxorem.
13 Cúmque cepiſſet eam Othoniel filius
Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axam
filiam ſuam conjugem.
14 Quam pergentem in itinere monuit vir
ſuus ut peteret à patre ſuo agrum. Quæ cùm
ſuſpiraſſet ſedens in aſino, dixit ei Caleb:
Quid habes?
15 At illa reſpondit: Da mihi benedictio- D
nem, quia terram arentem dediſti mihi: da &
irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum
ſuperius & irriguum inferius.
16 Filij autem Cinæi cognati Moyſi, aſcen-
derunt de civitate palmarum, cum filiis Juda,
in deſertum ſortis ejus, quod eſt ad meridiem
Arad, & habitaverunt cum eo.
17 Abiit autem Judas cum Simeone fratre
ſuo, & percuſſerunt ſimul Chananæũ qui habi-
tabat in Sephaath, & interfecerũt eum. Vocatũ-
que eſt nomen urbis, Horma, id eſt, anathema.
18 Cepítque Judas Gazam cum finibus ſuis,
& Aſcalonem, atq; Accaron cum terminis ſuis.
19 Fuítque Dominus cum Juda, & montana E
poſſedit: nec potuit delere habitatores vallis,
quia falcatis curribus abundabant.
20 Dederúntque Caleb Hebron, * ſicut dixe- * Num. 14.d.24. Ioſ.15. d.14.
rat Moyſes, qui delevit ex ea tres filios Enac.
21 Jebuſæum autem habitatorem Jeruſalem
non deleverunt filij Benjamin: habitavítque
Jebuſæus cum filiis Benjamin in Jeruſalem uſ-
que in præſentem diem.
22 Domus quoque Joſeph aſcendit in Be-
thel, fuítque Dominus cum eis.
23 Nam cùm obſiderent urbem quæ priùs
Luza vocabatur,
24 Viderunt hominem egredientem de civi-
tate, dixerúntq; ad eum: Oſtende nobis introi-
tum civitatis, & faciemus tecũ miſericordiam.
25 Qui cùm oſtendiſſet eis, percuſſerunt ur-
bem in ore gladij: hominem autem illum, &
omnem cognationem ejus, dimiſerunt.
26 Qui dimiſſus, abiit in Terram Hetthim, & F
ædificavit ibi civitatẽ, vocavítq; eam Luzam:
quæ ita appellatur uſque in præſentem diem.
27 Manaſſes quoque non delevit Bethſan, &
Thanac cum viculis ſuis, & habitatores Dor, &
Jeblaam, & Mageddo cum viculis ſuis, cœpít-
que Chananæus habitare cum eis.
28 Poſtquam autem confortatus eſt Iſraël,
fecit eos tributarios, & delere noluit.
29 Ephraim etiam non interfecit Chananæũ,
qui habitabat in Gazer, ſed habitavit cum eo.
30 Zabulon non delevit habitatores Cetron, G
& Naalol, ſed habitavit Chananæus in medio
ejus, factúſque eſt ei tributarius.

 31 Aſor

31 Aſer quoque non delevit habitatores Accho, & Sidonis, Ahalab & Achaſib, & Helba, & Aphec, & Rohob:

32 Habitavítque in medio Chananæi habitatoris illius terræ, nec interfecit eum.

33 Nephthali quoque non delevit habitatores Bethſames & Bethanath: & habitavit inter Chananæum habitatorem Terræ, fuerúntque ei Bethſamitæ & Bethanitæ tributarij.

34 Arctavítque Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis locum ut ad planiora deſcenderent:

35 Habitavítque in monte Hares, quod interpretatur teſtaceo, in Aialon & Salebim. Et aggravata eſt manus domus Joſeph, factúſque eſt ei tributarius.

36 Fuit autem terminus Amorrhæi ab Aſcenſu Scorpionis, petra, & ſuperiora loca.

CAPUT II.

Angelus Dei beneficia refert; quo audito, flet populus: poſt mortem tamen Joſue & coævorum, Iſraël frequenter liberatus, ſemper in pejora recidit.

A 1 AScenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium, & ait: Eduxi vos de Ægypto, & introduxi in Terram, pro qua juravi patribus veſtris: & pollicitus ſum, ut non facerem irritum pactum meum vobiſcum in ſempiternum:

2 Ita dumtaxat ut non feriretis fœdus cum habitatoribus Terræ hujus, ſed aras eorum ſubverteretis: & noluiſtis audire vocem meam: cur hoc feciſtis?

3 Quam ob rem nolui delere eos à facie veſtra: ut habeatis hoſtes, & dij eorum ſint vobis in ruinam.

4 Cúmque loqueretur Angelus Domini hæc verba ad omnes filios Iſraël: elevaverunt ipſi vocem ſuam, & fleverunt.

B 5 Et vocatum eſt nomen loci illius: Locus flentium, ſive lachrymarum: immolaverúntque ibi hoſtias Domino.

* Joſ. 24. 28. 6 * Dimiſit ergo Joſue populum, & abierunt filij Iſraël unuſquiſque in poſſeſſionem ſuam, ut obtinerent eam:

7 Servierúntque Domino cunctis diebus ejus, & ſeniorum qui longo poſt eum vixerunt tempore, & noverant omnia opera Domini quæ fecerat cum Iſraël.

8 Mortuus eſt autem Joſue filius Nun, famulus Domini, centum & decem annorum.

9 Et ſepelierunt eum in finibus poſſeſſionis ſuæ in Thamnathſare in monte Ephraim, à Septemtrionali plaga montis Gaas.

10 Omníſque illa generatio congregata eſt ad patres ſuos: & ſurrexerunt alij, qui non noverant Dñm, & opera quæ fecerat cum Iſraël.

11 Fecerúntque filij Iſraël malum in conſpectu Domini, & ſervierunt Baalim.

C 12 Ac dimiſerunt Dominum Deum patrum ſuorum, qui eduxerat eos de Terra Ægypti: & ſecuti ſunt deos alienos, deóſque populorum, qui habitabant in circuitu eorum: & adoraverunt eos: & ad iracundiam concitaverunt Dñm,

13 Dimittentes eum, & ſervientes Baal & Aſtaroth.

14 Iratúſque Dominus contra Iſraël, tradidit eos in manus diripientium: qui ceperunt eos, & vendiderunt hoſtibus, qui habitabant per gyrum: nec potuerunt reſiſtere adverſariis ſuis:

15 Sed quocumque pergere voluiſſent, manus Domini ſuper eos erat, ſicut locutus eſt, & juravit eis: & vehementer afflicti ſunt.

16 Suſcitavítque Dominus judices, qui liberarent eos de vaſtantium manibus: ſed nec eos audire voluerunt,

17 Fornicantes cum diis alienis, & adorantes eos. Citò deſeruerunt viam, per quam ingreſſi fuerant patres eorum: & audientes mandata Domini, omnia fecere contraria.

18 Cúmque Dominus judices ſuſcitaret, in diebus eorum flectebatur miſericordia, & audiebat afflictorum gemitus, & liberabat eos de cæde vaſtantium. D

19 Poſtquam autem mortuus eſſet judex, revertebantur, & multò faciebant pejora quàm fecerant patres eorum, ſequentes deos alienos, ſervientes eis, & adorantes illos. Non dimiſerunt adinventiones ſuas, & viam duriſſimam, per quam ambulare conſueverunt.

20 Iratúſque eſt furor Domini in Iſraël, & ait: Quia irritum fecit gens iſta pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum, & vocem meam audire contempſit:

21 Et ego non delebo gentes, quas dimiſit Joſue, & mortuus eſt:

22 Ut in ipſis experiar Iſraël, utrùm cuſtodiant viam Domini, & ambulent in ea, ſicut cuſtodierunt patres eorum, an non.

23 Dimiſit ergo Dominus omnes nationes has, & citò ſubvertere noluit, nec tradidit in manus Joſue.

CAPUT III.

Iſraël dum ſociatur gentibus à Domino derelictis, ad ipſius exercitationem: earum ſceleribus contaminatur, ideò ſæpius per extraneos reges affligitur, ſed reſipiſcens, per Othoniel, Aod, & Samgar liberatur.

1 HÆ ſunt gentes quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Iſraëlem, & omnes qui non noverant bella Chananæorum: A

2 Ut poſteà diſcerent filij eorum certare cum hoſtibus, & habere conſuetudinem præliandi:

3 Quinque ſatrapas Philiſthinorum, omnémque Chananæum, & Sidonium, atque Hevæum, qui habitabat in mõte Libano, de monte Baal Hermon uſque ad introitum Emath.

4 Dimiſítque eos, ut in ipſis experiretur Iſraëlem, utrùm audiret mandata Domini, quæ præceperat patribus eorum per manum Moyſi, an non.

5 Itaque filij Iſraël habitaverunt in medio Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Jebuſæi:

6 Et duxerunt uxores filias eorum, ipſique filias ſuas filiis eorum tradiderunt, & ſervierunt diis eorum.

7 Feceruntque malum in conſpectu Dñi, & obliti ſunt Dei ſui, ſerviẽtes Baalim & Aſtaroth.

8 Ira

8 Iratúſque contra Iſraël Dominus, tradidit eos in manus Chuſan Raſathaim regis Meſopotamiæ, ſervierúntque ei octo annis.

B 9 Et clamaverunt ad Dominum: qui ſuſcitavit eis ſalvatorem, & liberavit eos, Othoniel videlicet filium Cenez, fratrē Caleb minorem:

10 Fuítque in eo Spiritus Domini, & judicavit Iſraël. Egreſſúſque eſt ad pugnam, & tradidit Dominus in manus ejus Chuſan Raſathaim regem Syriæ, & oppreſſit eum.

11 Quievítque terra quadraginta annis, & mortuus eſt Othoniel filius Cenez.

12 Addiderunt autem filij Iſraël facere malum in conſpectu Domini: qui confortavit adverſum eos Eglon regem Moab: quia fecerunt malum in conſpectu ejus.

13 Et copulavit ei filios Ammon, & Amalec, abiítque & percuſſit Iſraël, atque poſſedit Urbem palmarum.

14 Servierúntque filij Iſraël Eglon regi Moab decem & octo annis:

C 15 Et poſteà clamaverunt ad Dominum: qui ſuſcitavit eis ſalvatorem vocabulo Aod, filium Gera, filij Jemini, qui utraque manu pro dextera utebatur. Miſerúntque filij Iſraël per illum munera Eglon regi Moab:

16 Qui fecit ſibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmæ manus, & accinctus eſt eo ſubter ſagum in dextro femore.

17 Obtulítque munera Eglon regi Moab. Erat autem Eglon craſſus nimis.

18 Cúmque obtuliſſet ei munera, proſecutus eſt ſocios, qui cum eo venerant.

19 Et reverſus de Galgalis, ubi erant idola, dixit ad regem: Verbum ſecretum habeo ad te ô Rex. Et ille imperavit ſilentium: egreſſíſque omnibus qui circa eum erant,

20 Ingreſſus eſt Aod ad eum: ſedebat autem in æſtivo cœnaculo ſolus, dixítque: Verbum Dei habeo ad te. Qui ſtatim ſurrexit de throno.

21 Extendítque Aod ſiniſtram manum, & tulit ſicam de dextro femore ſuo, infixítque eam in ventre ejus

22 Tam validè, ut capulus ſequeretur ferrum in vulnere, ac pinguiſſimo adipe ſtringeretur. Nec eduxit gladium, ſed ita ut percuſſerat, reliquit in corpore: ſtatímque per ſecreta naturæ alvi ſtercora proruperunt.

23 Aod autem clauſis diligentiſſimè oſtiis cœnaculi, & obfirmatis ſera,

D 24 Per poſticum egreſſus eſt. Servíque regis ingreſſi viderunt clauſas fores cœnaculi, atque dixerunt: Forſitan purgat alvum in æſtivo cubiculo.

25 Expectantéſque diu donec erubeſcerent, & videntes quòd nullus aperiret, tulerunt clavem: & aperientes invenerunt dominum ſuum in terra jacentem mortuum.

26 Aod autem, dum illi turbarentur, effugit, & pertranſiit Locum idolorum, unde reverſus fuerat. Venítque in Seirath:

27 Et ſtatim inſonuit buccina in monte Ephraim, deſcenderúntque cum eo filij Iſraël, ipſo in fronte gradiente.

28 Qui dixit ad eos: Sequimini me: tradidit enim Dominus inimicos noſtros Moabitas in manus noſtras. Deſcenderúntque poſt eum, & occupaverūt vada Jordanis quæ trāſmittunt in Moab: & non dimiſerunt tranſire quemquam:

29 Sed percuſſerunt Moabitas in tempore illo, circiter decem millia, omnes robuſtos & fortes viros. nullus eorum evadere potuit.

30 Humiliatúſque eſt Moab in die illo ſub manu Iſraël: & quievit Terra octoginta annis.

31 Poſt hunc fuit Samgar filius Anath, qui percuſſit de Philiſthiim ſexcentos viros vomere, & ipſe quoque defendit Iſraël.

CAPUT IV.

Debbora propheteſſa & Barac adverſus Siſaram principem militiæ regis Jabin feliciter dimicant, quem profugum occidit Iahel uxor Haber Cinæi.

1 ADdiderúntque filij Iſraël facere malum in conſpectu Domini poſt mortem Aod, A

2 * Et tradidit illos Dominus in manus Jabin regis Chanaan, qui regnavit in Aſor: habuítque ducem exercitus ſui nomine Siſaram, ipſe autem habitabat in Haroſeth gentium.

* 1. Reg. 12. b 9.

3 Clamaverúntque filij Iſraël ad Dominum: nongentos enim habebat falcatos currus, & per viginti annos vehementer oppreſſerat eos.

4 Erat autem Debbora prophetis uxor Lapidoth, quæ judicabat populum in illo tempore.

5 Et ſedebat ſub palma, quæ nomine illius vocabatur, inter Rama & Bethel in monte Ephraim: aſcendebántque ad eam filij Iſraël in omne judicium.

6 Quæ miſit & vocavit Barac filium Abinoem de Cedes Nephthali: dixítque ad eum: B Præcepit tibi Dominus Deus Iſraël, vade, & duc exercitum in montem Thabor, tolléſque tecum decem millia pugnatorum de filiis Nephthali, & de filiis Zabulon.

7 Ego autem adducam ad te in loco torrentis Ciſon, Siſaram principem exercitus Jabin, & currus ejus, atque omnem multitudinem, & tradam eos in manu tua.

8 Dixítque ad eam Barac: Si venis mecum, vadam: ſi nolueris venire mecum, non pergam.

9 Quæ dixit ad eum: Ibo quidem tecum, ſed in hac vice victoria non reputabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur Siſara. Surrexit itaq; Debbora, & perrexit cum Barac in Cedes.

10 Qui accitis Zabulon & Nephthali, aſcendit cum decem millibus pugnatorum, habens Debboram in comitatu ſuo.

11 Haber autem Cinæus receſſerat quondam à ceteris Cinæis fratribus ſuis filiis Hobab cognati Moyſi: & tetenderat tabernacula uſque ad vallem, quæ vocatur Sennim, & erat juxta Cedes.

12 Nuntiatúmque eſt Siſaræ, quòd aſcendiſſet Barac filius Abinoem in montem Thabor.

13 Et congregavit nongentos falcatos currus, & omnem exercitum de Haroſeth gentium ad torrentem Ciſon.

C 14 Dixítque Debbora ad Barac: Surge, hæc
eſt enim dies, in qua tradidit Dominus Siſaram
in manus tuas: en ipſe ductor eſt tuus. Deſcen-
dit itaque Barac de monte Thabor, & decem
millia pugnatorum cum eo.
* Pſal. 15 * Perterruítque Dominus Siſaram, & om-
82 b.10. nes currus ejus, univerſámque multitudinem,
in ore gladij, ad conſpectum Barac: in tantum,
ut Siſara de curru deſiliens, pedibus fugeret,
16 Et Barac perſequeretur fugientes currus,
& exercitum uſque ad Haroſeth gentium, &
omnis hoſtium multitudo uſque ad interne-
cionem caderet.
17 Siſara autem fugiens pervenit ad tẽtorium
Jahel uxoris Haber Cinæi. Erat enim pax inter
Jabin regem Azor, & domum Haber Cinæi.
18 Egreſſa igitur Jahel in occurſum Siſaræ,
dixit ad eum: Intra ad me Domine mi: intra,
ne timeas. Qui ingreſſus tabernaculum ejus, &
opertus ab ea pallio,
19 Dixit ad eam: Da mihi, obſecro, pau-
lulum aquæ, quia ſitio valdè. Quæ aperuit
utrem lactis, & dedit ei bibere, & operuit illum.
D 20 Dixítque Siſara ad eam: Sta ante oſtium
tabernaculi: & cùm venerit aliquis interrogans
te, & dicens: Numquid hîc eſt aliquis? Reſ-
pondebis: Nullus eſt.
21 Tulit itaque Jahel uxor Haber clavum
tabernaculi, aſſumens pariter & malleum: &
ingreſſa abſconditè & cum ſilentio, poſuit ſu-
pra tempus capitis ejus clavum, percuſſúmque
malleo defixit in cerebrum uſque ad terram:
qui ſoporem morti conſocians defecit, & mor-
tuus eſt.
22 Et ecce Barac ſequens Siſaram veniebat:
egreſſáque Jahel in occurſum ejus, dixit ei:
Veni, & oſtendã tibi virum quem quæris. Qui
cùm intraſſet ad eam, vidit Siſaram jacentem
mortuum, & clavum infixum in tempore ejus.
23 Humiliavit ergo Deus in die illo Jabin
regem Chanaan coram filiis Iſraël:
24 Qui creſcebant quotidie, & forti manu
opprimebant Jabin regem Chanaan, donec de-
lerent eum.

CAPUT V.

Canticum triumphale & gratiarum actionis Debboræ & Barac poſt victoriam.

A 1 Cecinerúntque Debbora & Barac filius
Abinoem in illo die, dicentes:
2 Qui ſponte obtuliſtis de Iſraël animas ve-
ſtras ad periculum, benedicite Domino.
3 Audite reges, auribus percipite principes:
Ego ſum, ego ſum quæ Domino canam, pſal-
lam Domino Deo Iſraël.
4 Domine cùm exires de Seir, & tranſires
per regiones Edom, terra mota eſt, cælique ac
nubes diſtillaverunt aquis.
5 Montes fluxerunt à facie Domini, & Sinai
à facie Domini Dei Iſraël.
6 In diebus Samgar filij Anath, in diebus
Jahel, quieverunt ſemitæ: & qui ingredieban-
tur per eas, ambulaverunt per calles devios.
7 Ceſſaverunt fortes in Iſraël, & quieve-
runt: donec ſurgeret Debbora, ſurgeret mater
in Iſraël.
8 Nova bella elegit Dominus, & portas ho-
ſtium ipſe ſubvertit: clypeus & haſta ſi appa-
ruerint in quadraginta millibus Iſraël.
9 Cor meum diligit principes Iſraël: qui B
propria voluntate obtuliſtis vos diſcrimini, be-
nedicite Domino.
10 Qui aſcenditis ſuper nitentes aſinos, & ſe-
detis in judicio, & ambulatis in via, loquimini.
11 Ubi colliſi ſunt currus, & hoſtium ſuffoca-
tus eſt exercitus, ibi narrentur juſtitiæ Domini
& clemẽtia in fortes Iſraël: tunc deſcendit po-
pulus Dñi ad portas, & obtinuit principatum.
12 Surge, ſurge Debbora, ſurge, ſurge, &
loquere canticum: ſurge Barac, & apprehende
captivos tuos fili Abinoem.
13 Salvatæ ſunt reliquiæ populi, Dominus
in fortibus dimicavit.
14 Ex Ephraim delevit eos in Amalec, & poſt
eum ex Benjamin in populos tuos ô Amalec:
de Machir principes deſcenderũt, & de Zabu-
lon qui exercitum ducerent ad bellandum.
15 Duces Iſſachar fuere cum Debbora, &
Barac veſtigia ſunt ſecuti, qui quaſi in præ-
ceps ac barathrum ſe diſcrimini dedit: diviſo
contra ſe Ruben, magnanimorum reperta eſt
contentio.
16 Quare habitas inter duos terminos, ut au- C
dias ſibilos gregum? diviſo contra ſe Ruben,
magnanimorum reperta eſt contentio.
17 Galaad trans Jordanem quieſcebat, &
Dan vacabat navibus: Aſer habitabat in littore
maris, & in portubus morabatur.
18 Zabulon verò & Nephthali obtulerunt
animas ſuas morti in regione Merome.
19 Venerunt reges & pugnaverunt, pugna-
verunt reges Chanaan in Thanach juxta aquas
Mageddo, & tamen nihil tulere prædantes.
20 De cælo dimicatum eſt contra eos: ſtel-
læ manentes in ordine & curſu ſuo, adverſus
Siſaram pugnaverunt.
21 Torrens Ciſon traxit cadavera eorum,
torrens Cadumim, torrens Ciſon: conculca
anima mea robuſtos.
22 Ungulæ equorum ceciderunt, fugienti-
bus impetu, & per præceps ruentibus fortiſ-
ſimis hoſtium.
23 Maledicite terræ Meroz, dixit Angelus
Domini: maledicite habitatoribus ejus, quia
non venerunt ad auxilium Domini, in adjuto-
rium fortiſſimorum ejus.
24 Benedicta inter mulieres Jahel uxor Ha- D
ber Cinæi, & benedicatur in tabernaculo ſuo.
25 Aquam petenti lac dedit, & in phiala
principum obtulit butyrum.
26 Siniſtram manum miſit ad clavum, &
dexteram ad fabrorum malleos, percuſſítque
Siſaram quærens in capite vulneri locum, &
tempus validè perforans.
27 Inter pedes ejus ruit: defecit, & mor-
tuus eſt: volvebatur ante pedes ejus, & jace-
bat exanimis & miſerabilis.

28 Per

28 Per feneſtram reſpiciens, ululabat mater
ejus : & de cœnaculo loquebatur : Cur mora-
tur regredi currus ejus ? quare tardaverunt pe-
des quadrigarum illius ?
29 Una ſapientior ceteris uxoribus ejus, hæc
ſocrui verba reſpondit :
30 Forſitan nunc dividit ſpolia, & pulcher-
rima feminarum eligitur ei : veſtes diverſorum
colorum Siſaræ traduntur in prædam, & ſup-
pellex varia ad ornanda colla congeritur.
31 Sic pereant omnes inimici tui Domine :
qui autem diligunt te, ſicut ſol in ortu ſuo
ſplendet, ita rutilent.
32 Quievítque Terra per quadraginta annos.

CAPUT VI.

Iſraëlitis à Madian oppreſſis Gedeon multis ſignis auxilio deſignatur, qui poſt ſacrificium & altare Deo erectum, deſtruxit aram Baal, eique rurſum datur ſignum in vellere.

A 1 Fecerunt autem filij Iſraël malum in con-
ſpectu Domini : qui tradidit illos in manu
Madian ſeptem annis,
2 Et oppreſſi ſunt valdè ab eis. Fecerúntque
ſibi antra & ſpeluncas in montibus, & muni-
tiſſima ad repugnandum loca.
3 Cúmque ſeviſſet Iſraël, aſcendebat Madian
& Amalec, ceteríque Orientalium nationum :
4 Et apud eos figentes tentoria, ſicut erant in
herbis cuncta vaſtabant uſq; ad introitum Ga-
zæ: nihilque omnino ad vitam pertinens relin-
quebãt in Iſraël, nõ oves, nõ boves, non aſinos.
5 Ipſi enim & univerſi greges eorum venie-
bant cum tabernaculis ſuis, & inſtar locuſta-
rum univerſa complebant, innumera multitu-
do hominum, & camelorum, quidquid tetige-
rant devaſtantes.
6 Humiliatúſque eſt Iſraël valdè in conſpe-
ctu Madian.
7 Et clamavit ad Dominum poſtulans auxi-
lium contra Madianitas.
B 8 Qui miſit ad eos virum prophetam, & lo-
cutus eſt : Hæc dicit Dominus Deus Iſraël :
Ego vos feci conſcendere de Ægypto, & eduxi
vos de domo ſervitutis,
9 Et liberavi de manu Ægyptiorum, & om-
nium inimicorum, qui affligebant vos : ejeci-
que eos ad introitum veſtrum, & tradidi vo-
bis Terram eorum,
10 Et dixi : Ego Dominus Deus veſter, ne
timeatis Deos Amorrhæorum, in quorum terra
habitatis. Et noluiſtis audire vocem meam.
11 Venit autem Angelus Domini, & ſedit
ſub quercu, quæ erat in Ephra & pertinebat ad
Joas patrem familiæ Ezri. Cúmque Gedeon fi-
lius ejus excuteret atque purgaret frumenta in
torculari, ut fugeret Madian,
C 12 Apparuit ei Angelus Domini, & ait: Do-
minus tecum, virorum fortiſſime.
13 Dixítque ei Gedeon: Obſecro, mi domine,
ſi Dñs nobiſcum eſt, cur apprehenderunt nos
hæc omnia? ubi ſunt mirabilia ejus, quæ narra-
verunt patres noſtri, atque dixerunt: De Ægy-
pto eduxit nos Dominus? Nunc autẽ dereliquit
nos Dominus, & tradidit in manu Madian.
14 Reſpexítque ad eum Dominus, & ait:* * 1.Reg. 12.b.11.
Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Iſraël
de manu Madian : ſcito quòd miſerim te,
15 Qui reſpondens ait: Obſecro, mi domine, in
quo liberabo Iſraël? ecce familia mea infima eſt
in Manaſſe, & ego minimus in domo patris mei.
16 Dixítque ei Dominus : Ego ero tecum :
& percuties Madian quaſi unum virum.
17 Et ille, Si inveni, inquit, gratiam coram te,
da mihi ſignũ quòd tu ſis qui loqueris ad me.
18 Nec recedas hinc, donec revertar ad te, D
portans ſacrificium, & offerens tibi. Qui reſ-
pondit : Ego præſtolabor adventum tuum.
19 Ingreſſus eſt itaque Gedeon & coxit hœ-
dum, & de farinæ modio azymos panes: carnéſ-
que ponens in caniſtro, & jus carnium mittens
in ollam, tulit omnia ſub quercu, & obtulit ei.
20 Cui dixit Angelus Domini: Tolle carnes
& azymos panes, & pone ſupra petram illam,
& jus deſuper funde. Cúmque feciſſet ita,
21 Extendit Angelus Domini ſummitatem
virgæ, quam tenebat in manu, & tetigit carnes
& panes azymos : aſcendítque ignis de petra,
& carnes azymóſque panes conſumpſit: Ange-
lus autem Domini evanuit ex oculis ejus.
22 Vidénſque Gedeon quòd eſſet Angelus
Domini, ait : Heu mi Domine Deus: quia vidi
Angelum Domini facie ad faciem.
23 Dixítque ei Dominus : Pax tecum : ne
timeas, non morieris.
24 Ædificavit ergo ibi Gedeon altare Domi- E
no, vocavítque illud, Domini pax, uſque in
præſentem diem. Cúmq; adhuc eſſet in Ephra,
quæ eſt familiæ Ezri,
25 Nocte illa dixit Dominus ad eum: Tolle
taurum patris tui, & alterum taurum annorum
ſeptem, deſtruéſque aram Baal, quæ eſt patris
tui : & nemus, quod circa aram eſt, ſuccide :
26 Et ædificabis altare Domino Deo tuo in
ſummitate petræ hujus, ſuper quam antè ſacri-
ficium poſuiſti : tolléſque taurum ſecundum,
& offeres holocauſtum ſuper ſtruem lignorum,
quæ de nemore ſucciderìs.
27 Aſſumptis ergo Gedeon decem viris de
ſervis ſuis, fecit ſicut præceperat ei Dominus.
Timens autem domum patris ſui, & homines
illius civitatis, per diem noluit id facere, ſed
omnia nocte complevit.
28 Cúmque ſurrexiſſent viri oppidi ejus ma- F
nè, viderunt deſtructam aram Baal, lucúmque
ſucciſum, & taurum alterum impoſitum ſuper
altare, quod tunc ædificatum erat.
29 Dixerúntque ad invicem : Quis hoc fecit ?
Cúmque perquirerent auctorem facti, dictum
eſt : Gedeon filius Joas fecit hæc omnia.
30 Et dixerunt ad Joas : produc filium
tuum huc, ut moriatur : quia deſtruxit aram
Baal, & ſuccidit nemus.
31 Quibus ille reſpondit : Numquid ulto-
res eſtis Baal, ut pugnetis pro eo ? qui adver-
ſarius eſt ejus, moriatur antequam lux craſtina
veniat : ſi Deus eſt, vindicet ſe de eo, qui ſuf-
fodit aram ejus.

32 Ex

Digitized by Google

32 Ex illo die vocatus eſt Gedeon, Jerobaal,
eò quòd dixiſſet Joas: Ulciſcatur ſe de eo Baal,
qui ſuffodit aram ejus.
33 Igitur omnis Madian, & Amalec, &
Orientales populi congregati ſunt ſimul: &
tranſeuntes Jordanem, caſtrametati ſunt in valle
Jezraël.
G 34 Spiritus autem Domini induit Gedeon,
qui clangens buccina convocavit domum
Abiezer, ut ſequeretur ſe.
35 Miſitque nuntios in univerſum Manaſ-
ſen, qui & ipſe ſecutus eſt eum: & alios nun-
tios in Aſer & Zabulon & Nephthali, qui oc-
currerunt ei.
36 Dixitque Gedeon ad Deum: Si ſalvum
facis per manum meam Iſraël, ſicut locutus es,
37 Ponam hoc vellus lanæ in area: ſi ros in
ſolo vellere fuerit, & in omni terra ſiccitas,
ſciam quòd per manum meam, ſicut locutus
es, liberabis Iſraël.
38 Factúmque eſt ita. Et de nocte conſur-
gens, expreſſo vellere, concham rore implevit.
39 Dixitque rurſus ad Deum: Ne iraſcatur
furor tuus contra me, ſi adhuc ſemel tentave-
ro, ſignum quærens in vellere. Oro ut ſolum
vellus ſiccum ſit, & omnis terra rore madens.
40 Fecitque Deus nocte illa ut poſtulaverat:
& fuit ſiccitas in ſolo vellere, & ros in omni
terra.

CAPUT VII.

*Probatis ad aquas his qui ad bellum eſſent pregreſſu-
ri, Gedeon audito unius è caſtris Madianitarum ſom-
nio, in eo irruit, tubis, lagenis ac lucernis armatus;
quos cum Oreb & Zeb principibus eorum devicit.*

A 1 IGitur Jerobaal qui & Gedeon, de nocte
conſurgens, & omnis populus cum eo, ve-
nit ad fontem qui vocatur Harad. erant autem
caſtra Madian in valle ad Septemtrionalem
plagam collis excelſi.
2 Dixitque Dominus ad Gedeon: Multus
tecum eſt populus, nec tradetur Madian in
manus ejus: ne glorietur contra me Iſraël, &
dicat: Meis viribus liberatus ſum.
3 Loquere ad populum, & cunctis audien-
* Deut. 20. b 8 tibus prædica: * Qui formidoloſus & timidus
1. Machab. 3. eſt, revertatur. Receſſerúntque de monte Ga-
laad, & reverſi ſunt de populo viginti duo mil-
c. 56. lia virorum, & tantùm decem millia reman-
ſerunt.
B 4 Dixitque Dominus ad Gedeon: Adhuc
populus multus eſt, duc eos ad aquas, & ibi
probabo illos: & de quo dixero tibi ut tecum
vadat, ipſe pergat: quem ire prohibuero, re-
vertatur.
5 Cúmque deſcendiſſet populus ad aquas,
† Qui manu dixit Dominus ad Gedeon: † Qui lingua lam-
& lingua buerint aquas, ſicut ſolent canes lambere, ſe-
&c. parabis eos ſeorſum: qui autem curvatis geni-
bus biberint, in altera parte erunt.
6 Fuit itaque numerus eorum qui manu ad
os projicientes lambuerant aquas, trecenti viri:
omnis autem reliqua multitudo flexo poplite
biberat.
C 7 Et ait Dominus ad Gedeon: In trecentis
viris qui lambuerunt aquas, liberabo vos, &
tradam in manu tua Madian: omnis autem
reliqua multitudo revertatur in locum ſuum.
8 Sumptis itaque pro numero cibariis & tu-
bis, omnem reliquam multitudinem abire præ-
cepit ad tabernacula ſua: & ipſe cum trecentis
viris ſe certamini dedit. Caſtra autem Madian
erant ſubter in valle.
9 Eadem nocte dixit Dominus ad eum:
Surge, & deſcende in caſtra: quia tradidi eos
in manu tua.
10 Sin autem ſolus ire formidas, deſcendat
tecum Phara puer tuus.
11 Et cùm audieris quid loquantur, tunc
confortabuntur manus tuæ, & ſecurior ad ho-
ſtium caſtra deſcendes. Deſcendit ergo ipſe &
Phara puer ejus in partem caſtrorum, ubi erant
armatorum vigiliæ.
12 Madian autẽ & Amalec, & omnes Orien- D
tales populi, fuſi jacebant in valle, ut locuſta-
rum multitudo: cameli quoque innumerabiles
erant, ſicut arena quæ jacet in littore maris.
13 Cúmque veniſſet Gedeon, narrabat ali-
quis ſomnium proximo ſuo: & in hunc modum
referebat quod viderat: Vidi ſomniũ, & vide-
batur mihi quaſi ſubcinericius panis ex hordeo
volvi, & in caſtra Madian deſcendere: cúmque
perveniſſet ad tabernaculum, percuſſit illud,
atque ſubvertit, & terræ funditus coæquavit.
14 Reſpondit is, cui loquebatur: Non eſt
hoc aliud, niſi gladius Gedeonis filii Joas viri
Iſraëlitæ: tradidit enim Dominus in manus
ejus Madian & omnia caſtra ejus.
15 Cúmque audiſſet Gedeon ſomnium, & E
interpretationem ejus, adoravit: & reverſus
eſt ad caſtra Iſraël, & ait: Surgite, tradidit enim
Dominus in manus noſtras caſtra Madian.
16 Diviſítque trecentos viros in tres partes,
& dedit tubas in manibus eorum, lagenáſque
vacuas ac lampades in medio lagenarum.
17 Et dixit ad eos: Quod me facere videri-
tis, hoc facite: ingrediar partem caſtrorum, &
quod fecero ſectamini.
18 Quando perſonuerit tuba in manu mea,
vos quoque per caſtrorum circuitum clangite
& conclamate, Domino & Gedeoni.
19 Ingreſſúſque eſt Gedeon, & trecenti vi- F
ri qui erant cum eo, in partem caſtrorum, inci-
pientibus vigiliis noctis mediæ, & cuſtodibus
ſuſcitatis, cœperunt buccinis clangere, & com-
plodere inter ſe lagenas.
20 Cúmque per gyrum caſtrorum, in tribus
perſonarent locis, & hydrias confregiſſent, te-
nuerunt ſiniſtris manibus lampades, & dextris
ſonantes tubas, clamaverúntque: Gladius Do-
mini & Gedeonis:
21 Stantes ſinguli in loco ſuo per circuitum
caſtrorum hoſtilium. Omnia itaq; caſtra turba-
ta ſunt, & vociferantes, ululantéſque fugerunt:
22 Et nihilominus inſiſtebant trecenti viri
buccinis perſonantes. * Immiſitque Dominus * Pſ. 82.
gladium in omnibus caſtris, & mutua ſe cæde c. 10.
truncabant,

23 Fu

G 23 Fugientes uſque ad Bethſetta, & crepidinem Abelmehula in Tebbath. Conclamantes autem viri Iſraël de Nephthali, & Aſer, & omni Manaſſe, perſequebantur Madian.

24 Miſitque Gedeon nuntios in omnem montem Ephraim, dicens: Deſcendite in occurſum Madian, & occupate aquas uſque Bethbera atque Jordanem. Clamavítque omnis Ephraim, & præoccupavit aquas atque Jordanem uſque Bethbera.

* Pſ. 82. c. 12. Iſai. 10. ſ. 26. 25 * Apprehenſóſque duos viros Madian, Oreb & Zeb, interfecit Oreb in Petra Oreb, Zeb verò in Torculari Zeb. Et perſecuti ſunt Madian, capita Oreb & Zeb portantes ad Gedeon trans fluenta Jordanis.

CAPUT VIII.

Tribus Ephraim inſurgit adverſus Gedeon; quod putaret ſe contemptum, quam blandis verbis compeſcit: & devictis Zebee & Salmana, viros Soccoth & Phanuel plectit, & ex inauribus aliiſque populi donis facit ephod quod domui ſuæ & Iſraël fuit in ruinam: poſtquam autem quadraginta annis præfuit, generatis 70. filiis ex uxoribus, & uno Abimelech ex concubina mortuus eſt, rediítque Iſraël ad idololatriam.

A 1 Dixerúntque ad eum viri Ephraim: Quid eſt hoc quod facere voluiſti, ut nos non vocares, cùm ad pugnam pergeres contra Madian, jurgantes fortiter, & propè vim inferentes.

2 Quibus ille reſpondit: Quid enim tale facere potui, quale vos feciſtis? nonne melior eſt racemus Ephraim, vindemiis Abiezer?

3 In manus veſtras Dominus tradidit principes Madian, Oreb & Zeb: quid tale facere potui, quale vos feciſtis? Quòd cùm locutus eſſet, requievit ſpiritus eorum, quo tumebant contra eum.

4 Cúmque veniſſet Gedeon ad Jordanem, tranſivit eum cum trecentis viris qui ſecum erant: & præ laſſitudine, fugientes perſequi non poterant.

5 Dixítque ad viros Soccoth: Date, obſecro, panes populo qui mecum eſt, quia valde defecerunt: ut poſſimus perſequi Zebee & Salmana reges Madian.

B 6 Reſponderunt principes Soccoth: Forſitan palmæ manuum Zebee & Salmana in manu tua ſunt, & idcircò poſtulas ut demus exercitui tuo panes.

7 Quibus ille ait: Cùm ergo tradiderit Dñs Zebee & Salmana in manus meas, conteram carnes veſtras cum ſpinis tribuliſque deſerti.

8 Et inde conſcendens, venit in Phanuel: locutúſque eſt ad viros loci illius ſimilia. Cui & illi reſponderunt, ſicut reſponderant viri Soccoth.

9 Dixit itaque & eis: Cùm reverſus fuero victor in pace, deſtruam turrim hanc.

C 10 Zebee autem & Salmana requieſcebant cum omni exercitu ſuo. Quindecim enim millia viri remanſerant ex omnibus turmis Orientalium populorum cæſis centum viginti millibus bellatorum educentium gladium.

* Oſee 10. d. 14. 11 * Aſcendénſque Gedeon per viam eorum qui in tabernaculis morabantur, ad Orientalem partem Nobe & Jegbaa, percuſſit caſtra hoſtium, qui ſecuri erant, & nihil adverſi ſuſpicabantur.

12 Fugerúntque Zebee & Salmana, quos perſequens Gedeon comprehendit, turbato omni exercitu eorum.

13 Reverténſque de bello ante ſolis ortum,

14 Apprehendit puerum de viris Soccoth: interrogavítque eum nomina principum & ſeniorum Soccoth, & deſcripſit ſeptuaginta ſeptem viros.

15 Venítque ad Soccoth, & dixit eis: En Zebee & Salmana, ſuper quibus exprobraſtis mihi, dicentes: Forſitan manus Zebee & Salmana in manibus tuis ſunt, & idcircò poſtulas ut demus viris, qui laſſi ſunt & defecerunt, panes. D

16 Tulit ergo ſeniores civitatis & ſpinas deſerti ac tribulos, & contrivit cum eis, atque comminuit viros Soccoth.

17 Turrim quoque Phanuel ſubvertit, occiſis habitatoribus civitatis.

18 Dixítque ad Zebee & Salmana: Quales fuerunt viri, quos occidiſtis in Thabor? Qui reſponderunt: ſimiles tui, & unus ex eis quaſi filius regis.

19 Quibus ille reſpondit: Fratres mei fuerunt, filij matris meæ. vivit Dominus, quia ſi ſervaſſetis eos, non vos occiderem.

20 Dixítque Jether primogenito ſuo: Surge, & interfice eos. Qui non eduxit gladium: timebat enim, quia adhuc puer erat. E

21 Dixerúntque Zebee & Salmana: Tu ſurge, & irrue in nos: quia juxta ætatem robur eſt hominis. Surrexit Gedeon, * & interfecit Zebee & Salmana: & tulit ornamenta ac bullas, quibus colla regalium camelorum decorari ſolent. * Pſ. 82. c. 12.

22 Dixerúntque omnes viri Iſraël ad Gedeon: Dominare noſtri tu, & filius tuus, & filius filij tui: quia liberaſti nos de manu Madian.

23 Quibus ille ait: Non dominabor veſtri, nec dominabitur in vos filius meus, ſed dominabitur vobis Dominus.

24 Dixítque ad eos: Unam petitionem poſtulo à vobis: Date mihi inaures ex præda veſtra. Inaures enim aureas Iſmaelitæ habere conſueverant.

25 Qui reſponderunt: Libentiſſimè dabimus. Expandentéſque ſuper terram pallium, projecerunt in eo inaures de præda: F

26 Et fuit pondus poſtulatarum inaurium, mille ſeptingenti auri ſicli, abſque ornamentis, & monilibus, & veſte purpurea, quibus reges Madian uti ſoliti erant, & præter torques aureas camelorum.

27 Fecítque ex eo Gedeon Ephod, & poſuit illud in civitate ſua Ephra. Fornicatúſque eſt omnis Iſraël in eo, & factum eſt Gedeoni & omni domui ejus in ruinam.

28 Humiliatus eſt autem Madian coram filiis Iſraël, nec potuerunt ultrà cervices elevare: ſed quievit terra per quadraginta annos, quibus Gedeon præfuit.

29 Abiit itaque Jerobaal filius Joas, & habitavit in domo ſua:

30 Habuítque ſeptuaginta filios, qui egreſſi ſunt de femore ejus: eò quòd plures haberet uxores.

G 31 Concubina autem illius, quam habebat in Sichem, genuit ei filium nomine Abimelech.

32 Mortuúſque eſt Gedeon filius Joas in ſenectute bona, & ſepultus eſt in ſepulchro Joas patris ſui in Ephra de familia Ezri.

33 Poſtquam autem mortuus eſt Gedeon, averſi ſunt filii Iſraël, & fornicati ſunt cum Baalim. Percuſſerúntque cum Baal fœdus, ut eſſet eis in Deum.

34 Nec recordati ſunt Domini Dei ſui, qui eruit eos de manibus inimicorum ſuorum omnium per circuitum:

35 Nec fecerunt miſericordiam cum domo Jerobaal Gedeon, juxta omnia bona quæ fecerat Iſraëli.

Caput IX.

Abimelech occiſis 70 fratribus ſuis, imperium ſibi tyrannicè uſurpat; qui poſt parabolam Joatham fratris ejus qui ſervatus erat, exercitum Gaal devicit, turrimque Sichem exuſſit, & à muliere tandem fragmine molæ oppreſſus eſt.

A 1 ABiit autem Abimelech filius Jerobaal in Sichem ad fratres matris ſuæ, & locutus eſt ad eos, & ad omnem cognationem domus patris matris ſuæ, dicens:

2 Loquimini ad omnes viros Sichem: Quid vobis eſt melius, ut dominentur veſtri ſeptuaginta viri omnes filii Jerobaal, an ut dominetur unus vir? ſimúlque conſiderate, quòd os veſtrum & caro veſtra ſum.

3 Locutíque ſunt fratres matris ejus de eo ad omnes viros Sichem univerſos ſermones iſtos, & inclinaverunt cor eorum poſt Abimelech, dicentes: Frater noſter eſt.

4 Dederúntque illi ſeptuaginta pondo argenti de fano Baalberit. Qui conduxit ſibi ex eo viros inopes & vagos, ſecutíque ſunt eum.

5 Et venit in domum patris ſui in Ephra, & occidit fratres ſuos filios Jerobaal ſeptuaginta viros, ſuper lapidem unum: remanſítque Joatham filius Jerobaal minimus, & abſcóditus eſt.

6 Congregati ſunt autem omnes viri Sichem, & univerſæ familiæ urbis Mello: abierúntque & conſtituerunt regem Abimelech, juxta quercum quæ ſtabat in Sichem.

7 Quod cùm nuntiatum eſſet Joatham, ivit, & ſtetit in vertice montis Garizim: elevatáque voce clamavit, & dixit: Audite me viri Sichem, ita audiat vos Deus.

B 8 Ierunt ligna, ut ungerent ſuper ſe regem: dixerúntque olivæ: Impera nobis.

9 Quæ reſpondit: Numquid poſſum deſerere pinguedinem meam, qua & dii utuntur & homines, & venire ut inter ligna promovear?

10 Dixerúntque ligna ad arborem ficum: Veni, & ſuper nos regnum accipe.

11 Quæ reſpondit eis: Numquid poſſum deſere dulcedinem meam, fructúſque ſuaviſſimos, & ire ut inter cetera ligna promovear?

12 Locutáque ſunt ligna ad vitem: Veni, & impera nobis.

13 Quæ reſpondit eis: Numquid poſſum deſerere vinum meum, quod lætificat Deum & homines, & inter ligna cetera promoveri?

14 Dixerúntque omnia ligna ad rhamnum: Veni, & impera ſuper nos.

15 Quæ reſpondit eis: Si verè me regem vobis conſtituitis, venite, & ſub umbra mea requieſcite. ſi autem non vultis, egrediatur ignis de rhamno, & devoret cedros Libani.

16 Nunc igitur, ſi rectè & abſque peccato conſtituiſtis ſuper vos regem Abimelech, & benè egiſtis cum Jerobaal, & cum domo ejus, & reddidiſtis vicem beneficiis ejus, qui pugnavit pro vobis, C

17 Et animam ſuam dedit periculis, ut erueret vos de manu Madian,

18 Qui nunc ſurrexiſtis contra domum patris mei, & interfeciſtis filios ejus ſeptuaginta viros ſuper unum lapidem, & conſtituiſtis regem Abimelech filium ancillæ ejus ſuper habitatores Sichem, eò quòd frater veſter ſit.

19 Si ergo rectè & abſque vitio egiſtis cum Jerobaal, & domo ejus, hodie lætamini in Abimelech, & ille lætetur in vobis.

20 Sin autem perversè: egrediatur ignis ex eo, & conſumat habitatores Sichem, & oppidum Mello: egrediatúrque ignis de viris Sichem, & de oppido Mello, & devoret Abimelech.

21 Quæ cùm dixiſſet, fugit, & abiit in Bera: habitavítque ibi ob metum Abimelech fratris ſui.

22 Regnavit itaque Abimelech ſuper Iſraël tribus annis.

23 Miſítque Dominus ſpiritum peſſimum inter Abimelech & habitatores Sichem: qui cœperunt eum deteſtari.

24 Et ſcelus interfectionis ſeptuaginta filiorum Jerobaal, & effuſionem ſanguinis eorum conferre in Abimelech fratrem ſuum, & in ceteros Sichimorum principes, qui eum adjuverant.

25 Poſuerúntque inſidias adverſus eum in ſummitate montium: & dum illius præſtolabantur adventum, exercebant latrocinia, agentes prædas de prætereuntibus. nuntiatúmque eſt Abimelech. D

26 Venit autem Gaal filius Obed cum fratribus ſuis, & tranſivit in Sichimam. Ad cujus adventum erecti habitatores Sichem,

27 Egreſſi ſunt in agros, vaſtantes vineas, uváſque calcantes: & factis cantantium choris, ingreſſi ſunt fanum dei ſui, & inter epulas & pocula maledicebant Abimelech,

28 Clamante Gaal filio Obed: Quis eſt Abimelech, & quæ eſt Sichem, ut ſerviamus ei? numquid non eſt filius Jerobaal, & conſtituit principem Zebul ſervum ſuum ſuper viros Emor patris Sichem? Cur ergo ſerviemus ei?

29 Utinam daret aliquis populum iſtum ſub manu mea, ut auferrem de medio Abimelech.

Dictúm-

Dictúmque eſt Abimelech : Congrega exerci-
tus multitudinem, & veni.
30 Zebul enim princeps civitatis, auditis
ſermonibus Gaal filij Obed, iratus eſt valdè,
31 Et miſit clàm ad Abimelech nuntios, di-
cens : Ecce, Gaal filius Obed venit in Sichi-
mam cum fratribus ſuis, & oppugnat adver-
ſum te civitatem.
32 Surge itaque nocte cum populo qui
tecum eſt, & latita in agro:
E 33 Et primo manè oriente ſole, irrue ſuper
civitatem. illo autem egrediente adverſùm te
cum populo ſuo, fac ei quod potueris.
34 Surrexit itaque Abimelech cum omni
exercitu ſuo nocte, & tetendit inſidias juxta
Sichimam in quattuor locis.
35 Egreſsúſque eſt Gaal filius Obed, & ſte-
tit in introitu portæ civitatis. Surrexit autem
Abimelech, & omnis exercitus cum eo de inſi-
diarum loco.
36 Cúmque vidiſſet populum Gaal, dixit
ad Zebul: Ecce de montibus multitudo deſcen-
dit. Cui ille reſpondit: Umbras montium vides
quaſi capita hominum, & hoc errore deciperis.
37 Rurſúmque Gaal ait : Ecce populus de
umbilico terræ deſcendit, & unus cuneus venit
per viam quæ reſpicit quercum.
38 Cui dixit Zebul : Ubi eſt nunc os tuum,
quo loquebaris : Quis eſt Abimelech ut ſervia-
mus ei? Nónne hic populus eſt, quem deſpi-
ciebas? Egredere, & pugna contra eum.
39 Abiit ergo Gaal, ſpectante Sichimorum
populo, & pugnavit contra Abimelech,
40 Qui perſecutus eſt eum fugientem, & in
urbem compulit : cecidérúntque ex parte ejus
plurimi, uſque ad portam civitatis :
41 Et Abimelech ſedit in Ruma : Zebul au-
tem, Gaal & ſocios ejus expulit de urbe, nec
in ea paſſus eſt commorari.
F 42 Sequenti ergo die egreſſus eſt populus
in campum. Quod cùm nuntiatum eſſet Abi-
melech,
43 Tulit exercitum ſuum, & diviſit in tres
turmas, tendens inſidias in agris. Vidénſque
quòd egrederetur populus de civitate, ſurrexit,
& irruit in eos
44 Cum cuneo ſuo, oppugnans, & obſi-
dens civitatem : duæ autem turmæ palantes
per campum adverſarios perſequebantur.
45 Porrò Abimelech omni die illo oppu-
gnabat urbem, quam cepit, interfectis habita-
toribus ejus, ipsáque deſtructa, ita ut ſal in ea
diſpergeret.
46 Quod cùm audiſſent qui habitabant in
turre Sichimorũ, ingreſſi ſunt fanum dei ſui Be-
rith, ubi fœdus cum eo pepigerant, & ex eo lo-
cus nomen acceperat, qui erat munitus valdè.
47 Abimelech quoque audiens viros turris
Sichimorum pariter conglobatos,
48 Aſcendit in montem Selmon cum omni
populo ſuo : & arrepta ſecuri, præcidit arboris
ramum, impoſitúmque ferens humero, dixit ad
ſocios : Quod me videtis facere, citò facite.

49 Igitur certatim ramos de arboribus præ- G
cidentes, ſequebantur ducem. Qui circumdan-
tes præſidium, ſuccenderunt, atque ita factum
eſt, ut fumo & igne mille homines necarentur,
viri pariter & mulieres, habitatorum turris
Sichem.
50 Abimelech autem inde proficiſcens ve-
nit ad oppidum Thebes, quod circumdans
obſidebat exercitu.
51 Erat autem turris excelſa in media civi-
tate, ad quam confugerant ſimul viri ac mu-
lieres, & omnes principes civitatis, clauſa fir-
miſſimè janua, & ſuper turris tectum ſtantes
per propugnacula.
52 Accedénſque Abimelech juxta turrim,
pugnabat fortiter: & appropinquans oſtio, ig-
nem ſupponere nitebatur :
53 * Et ecce una mulier fragmen molæ de- * 2 Reg.
ſuper jaciens, illiſit capiti Abimelech, & con- 11.c.21.
fregit cerebrum ejus.
54 * Qui vocavit citò armigerum ſuum, & * 1. Reg.
ait ad eum: Evagina gladium tuum, & percute 31.a.4.
me: ne fortè dicatur quòd à femina interfectus 1. Par.
ſim. Qui juſſa perficiens, interfecit eum. 10.b.4.
55 Illóque mortuo, omnes qui cum eo erant
de Iſraël, reverſi ſunt in ſedes ſuas :
56 Et reddidit Deus malum, quod fecerat
Abimelech contra patrem ſuum, interfectis ſe-
ptuaginta fratribus ſuis.
57 Sichimitis quoque, quod operati erant,
retributum eſt, & venit ſuper eos maledictio
Joatham filij Jerobaal.

CAPUT X.

Thola dux creatur, huic vita functo, Jair ſuccedit : Iſraëlitæ verò in idololatriam lapſi traduntur Philiſthæis & Ammonitis ; quibus pœnitentibus, Dominus ingratitudinem improperat, tandem quorum miſeretur.

1 POſt Abimelech ſurrexit dux in Iſraël A
Thola filius Phua patrui Abimelech, vir
de Iſſachar, qui habitavit in Samir montis
Ephraim :
2 Et judicavit Iſraëlem viginti & tribus an-
nis, mortuúſque eſt, ac ſepultus in Samir.
3 Huic ſucceſſit Jair Galaadites, qui judica-
vit Iſraëlem per viginti & duos annos,
4 Habens triginta filios ſedentes ſuper tri-
ginta pullos aſinarum, & principes triginta ci-
vitatum, quæ ex nomine ejus ſunt appellatæ
Havot Jair, id eſt oppida Jair, uſque in præ-
ſentem diem, in Terra Galaad.
5 Mortuúſque eſt Jair, ac ſepultus in loco B
cui eſt vocabulum Camon.
6 Filij autem Iſraël peccatis veteribus jun-
gentes nova, fecerunt malum in conſpectu Do-
mini, & ſervierunt idolis, Baalim & Aſtaroth,
& diis Syriæ ac Sidonis & Moab & filiorum
Ammon & Philiſthiim : dimiſerúntque Do-
minum, & non coluerunt eum.
7 Contra quos Dominus iratus, tradidit eos
in manus Philiſthiim & filiorum Ammon.
8 Afflictíque ſunt, & vehementer oppreſſi
per annos decem & octo, omnes qui habita-
bant trans Jordanem in Terra Amorrhæi, qui
eſt in Galaad :

9 In tantum, ut filij Ammon, Jordane tranſ-
miſſo, vaſtarent Judam & Benjamin & Ephraim:
afflictúſque eſt Iſraël nimis.
C 10 Et clamantes ad Dominum, dixerunt:
Peccavimus tibi, quia dereliquimus Dominum
Deum noſtrum, & ſervivimus Baalim.
11 Quibus locutus eſt Dominus: Numquid
non Ægyptij & Amorrhæi, filiíque Ammon
& Philiſthiim,
12 Sidonij quoque & Amalec & Chanaan;
oppreſſerunt vos, & clamaſtis ad me, & erui
vos de manu eorum?
13 Et tamen reliquiſtis me, & coluiſtis deos
alienos: idcircò nō addam ut ultrà vos liberem:
14 Ite, & invocate deos quos elegiſtis: ipſi
vos liberent in tempore anguſtiæ.
D 15 Dixerúntque filij Iſraël ad Dominum:
Peccavimus, redde tu nobis quidquid tibi pla-
cet: tantùm nunc libera nos.
16 Quæ dicentes, omnia de finibus ſuis alie-
norum deorum idola projecerunt, & ſervierunt
Domino Deo: qui doluit ſuper miſeriis eorum.
17 Itaque filij Ammon conclamantes in Ga-
laad fixere tentoria: contra quos congregati
filij Iſraël in Maſpha caſtrametati ſunt.
18 Dixerúntque principes Galaad ſinguli
ad proximos ſuos: Qui primus ex nobis con-
tra filios Ammon cœperit dimicare, erit dux
populi Galaad.

CAPUT XI.

Jephte Judex factus, Dei ſpiritu accenſus, primùm ratione agit cum rege Ammonitarum; deinde ubi eos viciſſet, ob votum temerè factum filiam ſuam unicam Deo ſacrificat.

A 1 FUit illo tempore Jephte Galaadites vir
fortiſſimus atque pugnator, filius mulie-
ris meretricis, qui natus eſt de Galaad.
2 Habuit autem Galaad uxorem, de qua
ſuſcepit filios: qui poſtquam creverant, ejece-
runt Jephte, dicentes: Heres in domo patris
noſtri eſſe non poteris, quia de altera matre
natus es.
3 Quos ille fugiens atque devitans, habita-
vit in Terra Thob: congregatíque ſunt ad eum
viri inopes, & latrocinantes, & quaſi princi-
pem ſequebantur.
4 In illis diebus pugnabant filij Ammon
contra Iſraël.
5 Quibus acriter inſtantibus, perrexerunt
majores natu de Galaad, ut tollerent in auxi-
lium ſui Jephte de Terra Tob:
6 Dixerúntque ad eum: Veni & eſto prin-
ceps noſter, & pugna contra filios Ammon.
* Gen. 26. f. 27. 7 Quibus ille reſpondit: * Nónne vos eſtis,
qui odiſtis me, & ejeciſtis de domo patris mei,
& nunc veniſtis ad me neceſſitate compulſi?
B 8 Dixerúntque principes Galaad ad Jephte:
Ob hanc igitur cauſam nunc ad te venimus, ut
proficiſcaris nobiſcum, & pugnes contra filios
Ammon, ſíſque dux omnium qui habitant in
Galaad.
9 Jephte quoque dixit eis: Si vere veniſtis
ad me, ut pugnem pro vobis contra filios
Ammon, tradideríque eos Dominus in ma-
nus meas, ego ero veſter princeps?
10 Qui reſponderunt ei: Dominus, qui hæc
audit, ipſe mediator ac teſtis eſt, quòd noſtra
promiſſa faciemus.
11 Abiit itaque Jephte cum principibus Ga-
laad, fecítque eum omnis populus principem
ſui. Locutúſque eſt Jephte omnes ſermones
ſuos coram Domino in Maſpha.
12 Et miſit nuntios ad regem filiorum Am-
mon, qui ex perſona ſua dicerent: Quid mihi
& tibi eſt, quia veniſti contra me, ut vaſtares
terram meam?
13 Quibus ille reſpondet: * Quia tulit Iſraël * Num. 21. 24.
terram meam, quando aſcendit de Ægypto, à
finibus Arnon uſque Jaboc atque Jordanem:
nunc ergo cum pace redde mihi eam.
14 Per quos rurſum mandavit Jephte, & C
imperavit eis ut dicerent regi Ammon:
15 Hæc dicit Jephte: Non tulit Iſraël Ter-
ram Moab, nec Terram filiorum Ammon:
16 Sed quando de Ægypto conſcenderunt,
ambulavit per ſolitudinem uſque ad Mare ru-
brum, & venit in Cades.
17 * Miſitque nuntios ad regem Edom, di- * Num. 20. c. 14.
cens: Dimitte me ut tranſeam per terram tuam.
Qui noluit acquieſcere precibus ejus. Miſit
quoque ad Regem Moab, qui & ipſe tranſitum
præbere contempſit: Manſit itaque in Cades,
18 Et circuivit ex latere Terram Edom, & D
Terram Moab: venítque contra Orientalem
plagam Terræ Moab, & caſtrametatus eſt trans
Arnon: nec voluit intrare terminos Moab:
* Arnon quippe confinium eſt Terræ Moab. * Num. 21. c. 13.
19 Miſit itaque Iſraël nuntios ad Sehon re-
gem Amorrhæorum, qui habitabat in Heſe-
bon, & dixerunt ei: Dimitte ut tranſeam per
Terram tuam uſque ad fluvium.
20 Qui & ipſe Iſraël verba deſpiciens, non
dimiſit eum tranſire per terminos ſuos: ſed in-
finita multitudine congregata, egreſſus eſt con-
tra eum in Jaſa, & fortiter reſiſtebat.
21 Tradidítque eum Dominus in manus Iſ-
raël cum omni exercitu ſuo, qui percuſſit eum,
& poſſedit omnem Terram Amorrhæi habita-
toris regionis illius,
22 Et univerſos fines ejus de Arnon uſque
Jaboc, & de ſolitudine uſque ad Jordanem.
23 Dominus ergo Deus Iſraël ſubvertit
Amorrhæum, pugnante contra illum populo
ſuo Iſraël, & tu nunc vis poſſidere terram ejus?
24 Nónne ea quæ poſſidet Chamos Deus
tuus, tibi jure debentur? Quæ autem Dominus
Deus noſter victor obtinuit, in noſtram cedent
poſſeſſionem:
25 * Niſi fortè melior es Balac filio Sephor * Num. 22. a. 2.
rege Moab: aut docere potes, quòd jurgatus
ſit contra Iſraël, & pugnaverit contra eum,
26 Quando habitavit in Heſebon, & vicu- E
lis ejus, & in Aroër, & villis illius, vel in cun-
ctis civitatibus juxta Jordanem, per trecentos
annos. Quare tanto tempore nihil ſuper hac
repetitione tentaſtis?

27 Igitur

27 Igitur non ego pecco in te, ſed tu contra me malè agis, indicens mihi bella non juſta. Judicet Dominus arbiter hujus diei, inter Iſraël & inter filios Ammon.

28 Noluítque acquieſcere rex filiorum Ammon verbis Jephte, quæ per nuntios mandaverat.

29 Factus eſt ergo ſuper Jephte, Spiritus Domini, & circuiens Galaad, & Manaſſe, Maſpha quoque Galaad, & inde tranſiens ad filios Ammon,

F 30 Votum vovit Domino dicens: Si tradideris filios Ammon in manus meas,

31 Quicumque primus fuerit egreſſus de foribus domus meæ, mihíque occurrerit revertenti cum pace à filiis Ammon, eum holocauſtum offeram Domino.

32 Tranſivítque Jephte ad filios Ammon, ut pugnaret contra eos: quos tradidit Dominus in manus ejus.

33 Percuſſítque ab Aroër uſque dum venias in Mennith, viginti civitates, & uſque ad Abel, quæ eſt vineis conſita, plaga magna nimis, humiliatíque ſunt filij Ammon à filiis Iſraël.

34 Revertente autem Jephte in Maſpha domum ſuam, occurrit ei unigenita filia ſua cum tympanis & choris. non enim habebat alios liberos.

35 Qua viſa, ſcidit veſtimenta ſua, & ait: Heu me, filia mea, decepiſti me, & ipſa decepta es: aperui enim os meum ad Dominum, & aliud facere non potero.

G 36 Cui illa reſpondit: Pater mi, ſi aperuiſti os tuum ad Dominum, fac mihi quodcumque pollicitus es, conceſſa tibi ultione atque victoria de hoſtibus tuis.

37 Dixítque ad patrem: Hoc ſolum mihi præſta quod deprecor: Dimitte me ut duobus menſibus circumeam montes, & plangam virginitatem meam cum ſodalibus meis.

38 Cui ille reſpondit: Vade. Et dimiſit eam duobus menſibus. Cúmque abiiſſet cum ſociis ac ſodalibus ſuis, flebat virginitatem ſuam in montibus.

39 Expletíſque duobus menſibus, reverſa eſt ad patrem ſuum, & fecit ei ſicut voverat, quæ ignorabat virum. Exinde mos † increbruit in Iſraël, & conſuetudo ſervata eſt:

† Increbruit.

40 Ut poſt anni circulum conveniant in unum filiæ Iſraël, & plangant filiam Jephte Galaaditæ diebus quatuor.

CAPUT XII.

Ephrætei diſſentiunt adverſus Jephtem, urgentes ad vada Jordanis ad 42. millia occiduntur, cum vocem Scibboleth proferre non poſſent, quo vita functo, ſuccedunt duces Abeſan, Ahialon & Abdon.

A 1 ECce autem in Ephraim orta eſt ſeditio. nam tranſeuntes contra aquilonem, dixerunt ad Jephte: Quare vadens ad pugnam contra filios Ammon vocare nos noluiſti, ut pergeremus tecum? Igitur incendemus domum tuam.

2 Quibus ille reſpondit: Diſceptatio erat mihi & populo meo contra filios Ammon vehementis: vocavíque vos, ut præberetis mihi auxilium, & facere noluiſtis.

3 Quod cernens poſui animam meam in manibus meis, tranſivique ad filios Ammon, & tradidit eos Dñs in manus meas. Quid commerui, ut adverſum me conſurgatis in prælium?

4 Vocatis itaque ad ſe cunctis viris Galaad, pugnabat contra Ephraim: percuſſerúntque viri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugitivus eſt Galaad de Ephraim, & habitat in medio Ephraim & Manaſſe. B

5 Occupaverúntque Galaaditæ vada Jordanis, per quæ Ephraim reverſurus erat. Cúmque veniſſet ad ea de Ephraim numero, fugiens, atque dixiſſet: Obſecro ut me tranſire permittatis: dicebant ei Galaaditæ: Numquid Ephrathæus es? quo dicente: Non ſum:

6 Interrogabant eum: Dic ergo Scibboleth, quod interpretatur Spica. Qui reſpondebat, Sabboleth: eadem littera ſpicam exprimere non valens. Statímque apprehenſum jugulabant in ipſo Jordanis tranſitu. Et ceciderunt in illo tempore de Ephraim quadraginta duo millia. C

7 Judicavit itaque Jephte Galaadites Iſraël ſex annis: & mortuus eſt, ac ſepultus in civitate ſua Galaad.

8 Poſt hunc judicavit Iſraël Abeſan de Bethlehem:

9 Qui habuit triginta filios, & totidem filias, quas emittens foras, maritis dedit, & ejuſdem numeri filiis ſuis accepit uxores, introducens in domú ſuam. Qui ſeptem annis judicavit Iſraël. D

10 Mortuúſque eſt, ac ſepultus in Bethlehem.

11 Cui ſucceſſit Ahialon Zabulonites: & judicavit Iſraël decem annis:

12 Mortuúſque eſt, ac ſepultus in Zabulon.

13 Poſt hunc judicavit Iſraël Abdon, filius Illel, Pharathonites:

14 Qui habuit quadraginta filios, & triginta ex eis nepotes, aſcẽdẽtes ſuper ſeptuaginta pullos aſinarum, & judicavit Iſraël octo annis:

15 Mortuúſque eſt, ac ſepultus in Pharathon terræ Ephraim, in monte Amalec.

CAPUT XIII.

Iſraëlitæ rurſum in idololatriam lapſi, Philiſthæis traduntur: Samſon naſciturus ab Angelo prædicitur matri & deinde patri, natúſque à Domino benedicitur.

1 RUrſumque * filij Iſraël fecerunt malum in conſpectu Domini: qui tradidit eos in manus Philiſthinorum quadraginta annis. A

* Sup. 10. b. 6

2 Erat autem quidam vir de Saraa, & de ſtirpe Dan, nomine Manue, habens uxorẽ ſterilem.

3 Cui apparuit Angelus Domini, & dixit ad eam: Sterilis es & abſque liberis: * ſed concipies & paries filium:

* Gen. 16. c. 11. 1 Reg 1. c. 20. Luc. 1. c. 31.

4 * Cave ergo ne bibas vinum ac ſiceram, nec immundum quidquam comedas:

* Num. 6. a. 3. 4.

5 Quia concipies, & paries filium, cujus non tanget caput novacula: erit enim nazaræus Dei ab infantia ſua, & ex matris utero, & ipſe incipiet liberare Iſraël de manu Philiſthinorum.

6 Quæ cùm veniſſet ad maritum ſuum, dixit ei: Vir Dei venit ad me, habens vultũ angelicum

licum, terribilis nimis. Quem cùm interrogaſſem, quis eſſet, & unde veniſſet, & quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere:

7 Sed hoc reſpondit: Ecce concipies & paries filium: cave ne vinum bibas, nec ſiceram, & ne aliquo veſcaris immundo: erit enim puer nazaræus Dei ab infantia ſua, ex utero matris ſuæ uſque ad diem mortis ſuæ.

8 Oravit itaque Manue Dominum, & ait: Obſecro Domine, ut vir Dei, quem miſiſti, veniat iterùm, & doceat nos quid debeamus facere de puero, qui naſciturus eſt.

9 Exaudivítque Dominus deprecantem Manue, & apparuit rurſum Angelus Dei uxori ejus ſedenti in agro. Manue autem maritus ejus non erat cum ea. Quæ cùm vidiſſet Angelum,

10 Feſtinavit, & cucurrit ad virum ſuum: nuntiavítque ei, dicens: Ecce apparuit mihi vir, quem antè videram.

C 11 Qui ſurrexit, & ſecutus eſt uxorem ſuam: veniénſque ad virum, dixit ei: Tu es qui locutus es mulieri? Et ille reſpondit: Ego ſum.

12 Cui Manue: Quando, inquit, ſermo tuus fuerit expletus, quid vis ut faciat puer? aut à quo ſe obſervare debebit?

13 Dixítque Angelus Domini ad Manue: Ab omnibus, quæ locutus ſum uxori tuæ, abſtineat ſe:

14 Et quidquid ex vinea naſcitur, non comedat: vinum & ſiceram non bibat, nullo veſcatur immundo: & quod ei præcepi, impleat atque cuſtodiat.

15 Dixítque Manue ad Angelum Domini: Obſecro te ut acquieſcas precibus meis, & faciamus tibi hœdum de capris:

16 Cui reſpondit Angelus: Si me cogis, non comedam panes tuos: ſi autem vis holocauſtum facere, offer illud Domino. Et neſciebat Manue quòd Angelus Domini eſſet.

17 Dixítque ad eum: Quod eſt tibi nomen ut ſi ſermo tuus fuerit expletus, honoremus te?

* Gen. 32. 29. 18 Cui ille reſpondit: * Cur quæris nomen meum quod eſt mirabile?

19 Tulit itaque Manue hœdum de capris, & libamenta, & poſuit ſuper petram, offerens Domino, qui facit mirabilia: ipſe autem & uxor ejus intuebantur.

D 20 Cúmque aſcenderet flamma altaris in cælum, Angelus Domini pariter in flamma aſcendit. Quod cùm vidiſſent Manue & uxor ejus, proni ceciderunt in terram.

21 Et ultrà eis non apparuit Angelus Domini. Statímque intellexit Manue Angelum Domini eſſe.

22 Et dixit ad uxorem ſuam: Morte moriemur, quia vidimus Deum.

23 Cui reſpondit mulier: Si Dominus nos vellet occidere, de manibus noſtris holocauſtum & libamenta non ſuſcepiſſet, nec oſtendiſſet nobis hæc omnia, neque ea quæ ſunt ventura dixiſſet.

24 Peperit itaq; filium, & vocavit nomē ejus Samſon. Crevítque puer: & benedixit ei Dñs:

25 Cœpítque Spiritus Domini eſſe cum eo in caſtris Dan inter Saraa & Eſthaol.

CAPUT XIV.

Samſon uxorem ducit Philiſthæam; quam cùm viſeret, leonem laceravit, in cujus ore poſtmodùm reperto melle ſumpſit ab ea parabolam: qua ſodalibus propoſita, illi interpretationem per Samſonis uxorem intellexerunt.

1 DEſcendit ergo Samſon in Thamnatha: A
vidénſque ibi mulierem de filiabus Philiſthiim,

2 Aſcendit, & nuntiavit patri ſuo, & matri ſuæ, dicens: Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philiſthinorum: quam quæſo ut mihi accipiatis uxorem.

3 Cui dixerunt pater & mater ſua: Numquid non eſt mulier in filiabus fratrum tuorum, & in omni populo meo, quia vis accipere uxorem de Philiſthiim, qui incircumciſi ſunt? Dixítque Samſon ad patrem ſuum: Hanc mihi accipe: quia placuit oculis meis.

4 Parentes autem ejus neſciebant quòd res à Domino fieret, & quæreret occaſionem contra Philiſthiim. Eo enim tempore Philiſthiim dominabantur Iſraëli. B

5 Deſcendit itaque Samſon cum patre ſuo & matre in Thamnatha. Cúmque veniſſent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis ſævus, & rugiens, & occurrit ei.

6 Irruit autem ſpiritus Domini in Samſon, & dilaceravit leonem, quaſi hœdum in fruſta diſcerpens, nihil omnino habens in manu: & hoc patri & matri noluit indicare.

7 Deſcendítque & locutus eſt mulieri, quæ placuerat oculis ejus.

8 Et poſt aliquot dies revertens ut acciperet eam, declinavit ut videret cadaver leonis, & ecce examen apum in ore leonis erat ac favus mellis.

9 Quem cùm ſumpſiſſet in manibus, comedebat in via: veniénſque ad patrem ſuum & matrem, dedit eis partem, qui & ipſi comederunt: nec tamen eis voluit indicare quòd mel de corpore leonis aſſumpſerat.

10 Deſcendit itaque pater ejus ad mulierem, & fecit filio ſuo Samſon convivium. Sic enim juvenes facere conſueverant. C

11 Cùm ergo cives loci illius vidiſſent eum, dederunt ei ſodales triginta ut eſſent cum eo.

12 Quibus locutus eſt Samſon: Proponam vobis problema: quod ſi ſolveritis mihi intra ſeptem dies convivii, dabo vobis triginta ſindones, & totidem tunicas:

13 Sin autem non potueritis ſolvere, vos dabitis mihi triginta ſindones, & ejuſdem numeri tunicas. Qui reſponderunt ei: Propone problema, ut audiamus.

14 Dixítque eis: De comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo. Nec potuerunt per tres dies propoſitionem ſolvere.

15 Cúmque adeſſet dies ſeptimus, dixerunt ad uxorem Samſon: Blandire viro tuo, & ſuade ei ut indicet tibi quid ſignificet problema, quod ſi facere nolueris, incendemus te, & domum

mum patris tui. An idcircò vocaſtis nos ad nuptias ut ſpoliaretis?

D 16 Quæ fundebat apud Samſon lacrymas, & querebatur dicens: Odiſti me, & non diligis: idcircò problema, quod propoſuiſti filiis populi mei, non vis mihi exponere. At ille reſpondit: Patri meo & matri nolui dicere: & tibi indicare potero?

17 Septem igitur diebus convivij flebat ante eum: tandémque die ſeptimo cùm ei eſſet moleſta, expoſuit. Quæ ſtatim indicavit civib' ſuis.

18 Et illi dixerunt ei die ſeptimo ante ſolis occubitum: Quid dulcius melle, & quid fortius leone? Qui ait ad eos: Si non araſſetis in vitula mea, non inveniſſetis propoſitionem meā.

19 Irruit itaque in eum Spiritus Domini, deſcendítque Aſcalonem, & percuſſit ibi triginta viros. Quorum ablatas veſtes dedit iis qui problema ſolverant. Iratúſque nimis aſcendit in domum patris ſui:

20 Uxor autem ejus accepit maritum unum de amicis ejus & pronubis.

Caput XV.

Trecentis vulpibus & faculis Samſon Philiſthæorum, ſegetes incendit: & fractis funibus quibus ligatus erat, mille Philiſthæos aſini maxilla proſtravit, è cujus dente molari aquæ ſitienti fluxerunt.

A 1 POſt aliquantulum autem temporis, cùm dies triticeæ meſſis inſtarent, venit Samſon, inviſere volens uxorem ſuam, & attulit ei hœdum de capris. Cúmque cubiculum ejus ſolito vellet intrare, prohibuit eum pater illius, dicens:

2 Putavi quòd odiſſes eam, & ideò tradidi illam amico tuo: ſed habet ſororem, quæ junior & pulchrior illa eſt, ſit tibi pro ea uxor.

3 Cui Samſon reſpondit: Ab hac die non erit culpa in me contra Philiſthæos: faciam enim vobis mala.

4 Perrexítque & cepit trecentas vulpes, caudáſque earum junxit ad caudas, & faces ligavit in medio:

5 Quas igne ſuccendens, dimiſit, ut huc illúcque diſcurrerent. Quæ ſtatim perrexerunt in ſegetes Philiſthinorum. Quibus ſuccenſis, & comportatæ jam fruges, & adhuc ſtantes in ſtipula, concrematæ ſunt, in tantum, ut vineas quoque & oliveta flamma conſumeret.

B 6 Dixerúntque Philiſthiim: Quis fecit hanc rem? Quibus dictum eſt: Samſon gener Thamnathæi: quia tulit uxorem ejus, & alteri tradidit, hæc operatus eſt. Aſcenderúntque Philiſthiim: & combuſſerunt tam mulierem quàm patrem ejus.

7 Quibus ait Samſon: Licet hæc feceritis, tamen adhuc ex vobis expetam ultionem, & tunc quieſcam.

8 Percuſſitque eos ingenti plaga, ita ut ſtupentes ſuram femori imponerent. Et deſcendens habitavit in ſpelunca petræ Etam.

9 Igitur aſcendentes Philiſthiim in Terram Juda, caſtrametati ſunt in loco qui poſteà vocatus eſt Lechi, id eſt, maxilla, ubi eorum effuſus eſt exercitus.

10 Dixerúntque ad eos de tribu Juda: Cur aſcendiſtis adverſum nos? Qui reſponderunt: Ut ligemus Samſon, venimus, & reddamus ei quæ in nos operatus eſt.

11 Deſcenderunt ergo tria millia virorum de Juda ad ſpecum ſilicis Etam, dixerúntque ad Samſon: Neſcis quòd Philiſthiim imperent nobis? quare hoc facere voluiſti? Quibus ille ait: Sicut fecerunt mihi, ſic feci eis. C

12 Ligare, inquiunt, te venimus, & tradere in manus Philiſthinorum. Quibus Samſon, Jurate, ait, & ſpondete mihi quòd non occidatis me.

13 Dixerunt: Non te occidemus, ſed vinctum trademus. Ligaverúntque eum duobus novis funibus, & tulerunt eum de petra Etam.

14 Qui cùm veniſſet ad locum Maxillæ, & Philiſthiim vociferantes occurriſſent ei, irruit Spiritus Domini in eum: & ſicut ſolent ad † ardorem ignis lina conſumi, ita vincula quibus ligatus erat, diſſipata ſunt & ſoluta. † odorem ignis ligna conſumi.

15 Inventámque maxillam, id eſt, mandibulam aſini, quæ jacebat, arripiens, interfecit in ea mille viros.

16 Et ait: In maxilla aſini, in mandibula pulli aſinarum, delevi eos, & percuſſi mille viros. D

17 Cúmque hæc verba canens compleſſet, projecit mandibulam de manu, & vocavit nomen loci illius Ramathlechi, quod interpretatur elevatio maxillæ.

18 Sitiénſque valdè, clamavit ad Dominum, & ait: Tu dediſti in manu ſervi tui ſalutem hanc maximam atque victoriam: en ſiti morior, incidamque in manus incircumciſorum.

19 Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla aſini, & egreſſæ ſunt ex eo aquæ. Quibus hauſtis, refocillavit ſpiritum, & vires recepit. Idcircò appellatum eſt nomen loci illius, Fons invocantis de maxilla, uſque in præſentem diem.

20 Judicavítque Iſraël in diebus Philiſthiim viginti annis.

Caput XVI.

Samſon, obſervantibus eum cuſtodibus, portas Gazæ urbis in montem detulit: à Dalila autem cui ſæpius illuſerat, cognita cauſa fortitudinis, detonſus illuditur, & excæcatur ab hoſtibus; quos tandem unà ſecum interemit videlicet 1000. Philiſthæorum

1 ABiit quoque in Gazam, & vidit ibi mulierem meretricem, ingreſſúſque eſt ad eam.

2 Quod cùm audiſſent Philiſthiim, & percrebuiſſet apud eos, intraſſe urbem Samſon, circumdederunt eum, poſitis in porta civitatis cuſtodibus: & ibi tota nocte cum ſilentio præſtolantes, ut facto manè exeuntem occiderent. A

3 Dormivit autem Samſon uſque ad medium noctis: & inde conſurgens, apprehendit ambas portæ fores cum poſtibus ſuis & ſera, impoſitáſque humeris ſuis portavit ad verticem montis, qui reſpicit Hebron.

4 Poſt hæc amavit mulierem, quæ habitabat in Valle Sorec, & vocabatur Dalila.

5 Veneruntque ad eam principes Philiſthinorum,

norum, atque dixerunt: Decipe eum, & diſce
ab illo, in quo habeat tantam fortitudinem, &
quo modo eum ſuperare valeamus, & vinctum
affligere. Quod ſi feceris, dabimus tibi ſinguli
mille & centum argenteos.
B 6 Locuta eſt ergo Dalila ad Samſon: Dic
mihi, obſecro, in quo ſit tua maxima fortitu-
do, & quid ſit quo ligatus erumpere nequeas?
7 Cui reſpondit Samſon: Si ſeptem nervi-
ceis funibus, necdum ſiccis & adhuc humenti-
bus, ligatus fuero, infirmus ero ut ceteri ho-
mines.
8 Attulerúntque ad eam ſatrapæ Philiſthino-
rum ſeptem funes, ut dixerat: quibus vinxit
eum,
9 Latentibus apud ſe inſidiis, & in cubiculo
finem rei exſpectantibus, clamavítque ad eum:
Philiſthiim ſuper te Samſon. Qui rupit vincu-
la, quo modo ſi rumpat quis filum de ſtuppæ
† Ardorem. tortum putamine, cùm † odorem ignis acce-
perit: & non eſt cognitum in quo eſſet fortitu-
do ejus.
C 10 Dixítque ad eum Dalila: Ecce illuſiſti
mihi, & falſum locutus es: ſaltem nunc indi-
ca mihi quo ligari debeas.
11 Cui ille reſpondit: Si ligatus fuero no-
vis funibus, qui numquam fuerunt in opere,
infirmus ero, & aliorum hominum ſimilis.
12 Quibus rurſum Dalila vinxit eum, &
clamavit: Philiſthiim ſuper te Samſon, in cu-
biculo inſidiis præparatis. Qui ita rupit vincu-
la quaſi fila telarum.
13 Dixitque Dalila rurſum ad eum: Uſque-
quò decipis me, & falſum loqueris? oſtende
quo vinciri debeas. Cui reſpondit Samſon: Si
ſeptem crines capitis mei cum licio plexueris,
& clavum his circumligatum terræ fixeris, in-
firmus ero.
14 Quòd cùm feciſſet Dalila, dixit ad eum:
Philiſthiim ſuper te Samſon. Qui conſurgens
de ſomno extraxit clavũ cum crinibus & licio.
D 15 Dixítque ad eum Dalila: Quomodo di-
cis quòd amas me, cùm animus tuus nõ ſit me-
cum? Per tres vices mentitus es mihi, & nolui-
ſti dicere in quo ſit maxima fortitudo tua.
16 Cúmque moleſta eſſet ei, & per multos
dies jugiter adhæreret, ſpatium ad quietem
non tribuens, defecit anima ejus, & ad mor-
tem uſque laſſata eſt.
17 Tunc aperiens veritatem rei, dixit ad eam:
Ferrum numquam aſcẽdit ſuper caput meum,
quia nazaræus, id eſt, conſecratus Deo, ſum de
utero matris meæ: ſi raſum fuerit caput meum,
recedet à me fortitudo mea, & deficiam, eró-
que ſicut ceteri homines.
18 Vidénſque illa quòd confeſſus ei eſſet
omnem animum ſuum, miſit ad principes Phi-
liſthinorũ ac mandavit: Aſcendite adhuc ſemel,
quia nunc mihi aperuit cor ſuum. Qui aſcen-
derunt, aſſumpta pecunia quam promiſerant.
E 19 At illa dormire eum fecit ſuper genua ſua,
& in ſinu ſuo reclinare caput. Vocavitque ton-
ſorem, & raſit ſeptem crines ejus, & cœpit
abigere eum, & à ſe repellere: ſtatim enim ab
eo fortitudo diſceſſit:
20 Dixítque: Philiſthiim ſuper te Samſon.
Qui de ſomno conſurgens, dixit in animo ſuo:
Egrediar ſicut antè feci, & me excutiam, neſ-
ciens quòd receſſiſſet ab eo Dominus.
21 Quem cùm apprehendiſſent Philiſthiim,
ſtatim eruerunt oculos ejus, & duxerunt Ga-
zam vinctum catenis, & clauſum in carcere
molere fecerunt.
22 Jámque capilli ejus renaſci cœperant,
23 Et principes Philiſthinorum convene-
runt in unum ut immolarent hoſtias magnificas
Dagon deo ſuo, & epularentur, dicentes: Tra-
didit deus noſter inimicum noſtrum Samſon in
manus noſtras.
24 Quod etiam populus videns, laudabat F
deum ſuum, eadémque dicebat: Tradidit deus
noſter adverſarium noſtrum in manus noſtras,
qui delevit terram noſtrã & occidit plurimos.
25 Lætantéſque per convivia, ſumptis jam
epulis, præceperunt ut vocaretur Samſon, &
ante eos luderet. Qui adductus de carcere lu-
debat ante eos, fecerúntque eum ſtare inter
duas columnas.
26 Qui dixit puero regenti greſſus ſuos:
Dimitte me, ut tangam columnas, quibus om-
nis imminet domus, & reclinet ſuper eas, &
paululum requieſcam.
27 Domus autem erat plena virorum ac
mulierum, & erant ibi omnes principes Phili-
ſthinorum, ac de tecto & ſolario circiter tria
millia utriuſque ſexus ſpectantes ludentem
Samſon.
28 At ille invocato Domino ait: Domine G
Deus, memento mei, & redde mihi nunc for-
titudinem priſtinam Deus meus, ut ulciſcar me
de hoſtibus meis, & pro amiſſione duorum lu-
minum unam ultionem recipiam.
29 Et apprehendens ambas columnas, qui-
bus innitebatur domus, alterámque earum dex-
tera, & alteram læva tenens,
30 Ait: Moriatur anima mea cum Phili-
ſthiim. Concuſsíſque fortiter columnis, cecidit
domus ſuper omnes principes, & ceteram mul-
titudinem quæ ibi erat: multóque plures in-
terfecit moriens, quàm antè vivus occiderat.
31 Deſcendentes autem fratres ejus & uni-
verſa cognatio tulerunt corpus ejus, & ſepelie-
runt inter Saraa & Eſthaol in ſepulchro patris
ſui Manue: judicavítque Iſraël viginti annis.

Caput XVII.

Mater Michæ conflavit ipſi de ſervato argento idolum; cui ille primò filium ſuum, deinde Levitem Bethlehemitem præfecit ſacerdotem.

1 FUit eo tempore vir quidam de monte A
Ephraim nomine Michas,
2 Qui dixit matri ſuæ: Mille & centum ar-
genteos, quos ſeparaveras tibi, & ſuper quibus
me audiente juraveras, ecce ego habeo, & apud
me ſunt. Cui illa reſpondit: Benedictus filius
meus Domino.
3 Reddidit ergo eos matri ſuæ, quæ dixerat

cir

ei: Conſecravi & vovi hoc argentum Domino,
ut de manu mea ſuſcipiat filius meus, & faciat
ſculptile atque conflatile: & nunc trado illud
tibi.
4 Reddidit igitur eos matri ſuæ: quæ tulit
ducentos argenteos, & dedit eos argentario, ut
faceret ex eis ſculptile atque conflatile, quod
fuit in domo Michæ.
5 Qui ædiculam quoque in ea Deo ſepara-
vit, & fecit ephod, & theraphim, id eſt, veſtem
ſacerdotalem, & idola: implevítque unius filio-
rum ſuorum manum, & factus eſt ei ſacerdos.
C 6 In diebus illis non erat rex in Iſraël, ſed
unuſquiſque, quod ſibi rectum videbatur, hoc
faciebat.
7 Fuit quoque alter adoleſcens de Bethle-
hem Juda, ex cognatione ejus: erátque ipſe
Levites, & habitabat ibi.
8 Egreſſúſque de civitate Bethlehem, pere-
grinari voluit ubicumque ſibi commodum re-
periſſet. Cúmque veniſſet in montem Ephraim,
iter faciens, & declinaſſet parumper in do-
mum Michæ,
D 9 Interrogatus eſt ab eo unde veniſſet. Qui
reſpondit: Levita ſum de Bethlehem Juda, &
vado ut habitem ubi potuero, & utile mihi eſſe
perſpexero.
10 Dixítque Michas: Mane apud me, & eſto
mihi parens ac ſacerdos: dabóque tibi per an-
nos ſingulos decem argenteos, ac veſtem du-
plicem, & quæ ad victum ſunt neceſſaria.
11 Acquievit, & manſit apud hominem,
fuítque illi quaſi unus de filiis.
12 Implevítque Michas manum ejus, & ha-
buit puerum ſacerdotem apud ſe,
13 Nunc ſcio, dicens, quòd benefaciet mihi
Deus habenti Levitici generis ſacerdotem.

CAPUT XVIII.

*Miſſis primùm exploratoribus, ſecuti poſteà ſunt ſex-
centi viri de tribu Dan, quærentes ſibi poſſeſſionem; &
ablato Michæ idolo cum ſacerdote, urbem Laïs vi ca-
pientes inhabitaverunt.*

A 1 IN diebus illis non erat rex in Iſraël, & tri-
bus Dan quærebat poſſeſſionem ſibi, ut ha-
bitaret in ea: uſque ad illum enim diem inter
ceteras tribus ſortem non acceperat.
2 Miſerunt ergo filii Dan, ſtirpis & familiæ
ſuæ quinque viros fortiſſimos de Saraa &
Eſthaol, ut explorarent terram, & diligenter
inſpicerent: dixerúntque eis: Ite, & conſide-
rate terram. Qui cùm pergentes veniſſent in
montem Ephraim, & intraſſent domum Mi-
chæ, requieverunt ibi:
B 3 Et agnoſcentes vocem adoleſcentis Levi-
tæ, utentéſque illius diverſorio, dixerunt ad
eum: Quis te huc adduxit? quid hìc agis?
quam ob cauſam huc venire voluiſti?
4 Qui reſpondit eis: Hæc & hæc præſtitit
mihi Michas, & me mercede conduxit, ut ſim
ei ſacerdos.
5 Rogaverunt autem eum, ut conſuleret
Dominum, ut ſcire poſſent an proſpero itinere
pergerent, & res haberet effectum.
6 Qui reſpondit eis; Ite in pace: Dominus
reſpicit viam veſtram, & iter quò pergitis.
7 Euntes igitur quinque viri venerunt Laïs:
viderúntque populum habitantem in ea abſque
ullo timore, juxta conſuetudinem Sidoniorum,
ſecurum & quietum, nullo ei penitus reſiſten-
te, magnarúmque opum: & procul à Sidone
atque à cunctis hominibus ſeparatum.
8 Reverſíque ad fratres ſuos in Saraa & C
Eſthaol, & quid egiſſent ſciſcitantibus reſpon-
derunt:
9 Surgite, aſcendamus ad eos: vidimus enim
terram valdè opulentam & uberem: nolite ne-
gligere, nolite ceſſare. Eamus, & poſſideamus
eam, nullus erit labor.
10 Intrabimus ad ſecuros, in regionem la-
tiſſimam, tradétque nobis Dominus locum, in
quo nullius rei eſt penuria, eorum quæ gignun-
tur in terra.
11 Profecti igitur ſunt de cognatione Dan,
id eſt, de Saraa & Eſthaol, ſexcenti viri accin-
cti armis bellicis,
12 Adſcendentéſque manſerunt in Caria-
thiarim Judæ: qui locus, ex eo tempore, Ca-
ſtrorum Dan nomen accepit, & eſt poſt ter-
gum Cariathiarim.
13 Inde tranſierunt in montem Ephraim.
Cúmque veniſſent ad domum Michæ,
14 Dixerunt quinque viri, qui priùs miſſi D
fuerant ad conſiderandam Terram Laïs, ceteris
fratribus ſuis: Noſtis quòd in domibus iſtis ſit
ephod, & theraphim, & ſculptile, atque con-
flatile: videte quid vobis placeat.
15 Et cùm paululùm declinaſſent, ingreſſi
ſunt domum adoleſcentis Levitæ, qui erat in
domo Michæ: ſalutaverúntque eum verbis
pacificis.
16 Sexcenti autem viri ita ut erant armati,
ſtabant ante oſtium.
17 At illi qui ingreſſi fuerant domum juve-
nis, ſculptile, & ephod, & theraphim, atque
conflatile tollere nitebantur, & ſacerdos ſtabat
ante oſtium, ſexcentis viris fortiſſimis haud
procul expectantibus.
18 Tulerunt igitur qui intraverant, ſculpti- E
le, ephod, & idola, atque conflatile. Quibus
dixit ſacerdos: Quid facitis?
19 Cui reſponderunt: Tace, & pone digi-
tum ſuper os tuum: veníque nobiſcum, ut ha-
beamus te patrem, ac ſacerdotem. Quid tibi
melius eſt, ut ſis ſacerdos in domo unius viri,
an in una tribu & familia in Iſraël?
20 Quod cùm audiſſet, acquievit ſermoni-
bus eorum, & tulit ephod, & idola, ac ſculpti-
le, & profectus eſt cum eis.
21 Qui cùm pergerent, & ante ſe ire feciſ-
ſent parvulos ac jumenta, & omne quod erat
pretioſum,
22 Et jam à domo Michæ eſſent procul, viri
qui habitabant in ædibus Michæ conclamantes
ſecuti ſunt,
23 Et poſt tergum clamare cœperunt. Qui
cùm reſpexiſſent, dixerunt ad Micham: Quid
tibi vis? cur clamas?

F 24 Qui reſpondit: Deos meos, quos mihi
feci, tuliſtis, & ſacerdotem, & omnia quæ ha-
beo, & dicitis: Quid tibi eſt?
25 Dixerúntque ei filij Dan: Cave ne ultrà
loquaris ad nos, & veniant ad te viri animo
concitati, & ipſe cum omni domo tua pereas.
26 Et ſic cœpto itinere pertexerunt. Videns
autem Michas, quòd fortiores ſe eſſent, re-
verſus eſt in domum ſuam.
27 Sexcenti autem viri tulerunt ſacerdotem,
& quæ ſuprà diximus: veneruntque in Lais ad
populum quieſcentem atque ſecurum, & per-
cuſſerunt eos in ore gladij: urbémque incen-
dio tradiderunt,
G 28 Nullo penitus ferente præſidium, eò quòd
procul habitarent à Sidone, & cum nullo homi-
num haberent quidquam ſocietatis ac negotij.
Erat autem civitas ſita in regione Rohob:
quam rurſum extruentes habitaverunt in ea,
29 Vocato nomine civitatis Dan, juxta vo-
cabulum patris ſui, quem genuerat Iſraël, quæ
priùs Lais dicebatur.
30 Poſuerúntque ſibi ſculptile, & Jonatham
filium Gerſam filij Moyſi, ac filios ejus ſacerdo-
tes in tribu Dan, uſq; ad diem captivitatis ſuæ.
31 Manſítque apud eos idolum Michæ om-
ni tempore, quo fuit domus Dei in Silo. In
diebus illis non erat rex in Iſraël.

CAPUT XIX.

Cum Levita ſuam uxorem à parentum domo reduceret, ipſa à Gabaonitis qui tribus erant Benjamin, prodigioſa libidine extincta, maritus in duodecim partes corpore ſecto, ad ſingulas tribus ſingulas portiones miſit, ad infandum ſcelus ulciſcendum reliquas tribus evocans.

A 1 FUit quidam vir Levites habitans in latere
montis Ephraim, qui accepit uxorem de
Bethlehem Juda:
2 Quæ reliquit eum, & reverſa eſt in do-
mum Patris ſui in Bethlehem, manſítque apud
eum quattuor menſibus.
3 Secutúſque eſt eam vir ſuus, volens re-
conciliari ei, atque blandiri, & ſecum reduce-
re, habens in comitatu puerum & duos aſinos:
quæ ſuſcepit eum, & introduxit in domum pa-
tris ſui. Quod cùm audiſſet ſocer ejus, eúmque
vidiſſet, occurrit ei lætus,
4 Et amplexatus eſt hominem. Manſítque
gener in domo ſoceri tribus diebus, comedens
cum eo & bibens familiariter.
5 Die autem quarto de nocte conſurgens,
proficiſci voluit. Quem tenuit ſocer, & ait ad
eum: *Guſta priùs pauxillum panis, & confor-
ta ſtomachum, & ſic proficiſcêris.
B 6 Sederúntque ſimul, ac comederunt & bi-
berunt. Dixítque pater puellæ ad generum
ſuum: Quæſo te ut hodie hîc maneas pariter-
que lætemur.
7 At ille conſurgens, cœpit velle proficiſci.
Et nihilominus obnixè eum ſocer tenuit, &
apud ſe fecit manere.
8 Manè autem facto parabat Levites iter. Cui
ſocer rurſum: Oro te, inquit, ut paululũ cibi ca-
pias, & aſſumptis viribus, donec increſcat dies,
poſteà proficiſcaris. Comederunt ergo ſimul.
9 Surrexítque adoleſcens, ut pergeret cum
uxore ſua & puero. Cui rurſum locutus eſt ſo-
cer: Conſidera quòd dies ad occaſum declivior
ſit, & propinquat ad veſperum: mane apud
me etiam hodie, & duc lætum diem, & cras
proficiſcêris ut vadas in domum tuam.
10 Noluit gener acquieſcere ſermonibus ejus: G
ſed ſtatim perrexit, & venit contra Jebus, quæ
altero nomine vocatur Jeruſalem, ducens ſe-
cum duos aſinos onuſtos, & concubinam.
11 Jámque erant juxta Jebus, & dies muta-
batur in noctem: dixítque puer ad dominum
ſuum: Veni, obſecro, declinemus ad urbem
Jebuſæorum, & maneamus in ea.
12 Cui reſpondit dominus: Non ingrediar
oppidum gentis alienæ, quæ non eſt de filiis
Iſraël, ſed tranſibo uſque Gabaa:
13 Et cùm illuc pervenero, manebimus in
ea, aut certè in urbe Rama.
14 Tranſierunt ergo Jebus, & cœptum car-
pebant iter, occubuítque eis ſol juxta Gabaa,
quæ eſt in tribu Benjamin:
15 Diverterúntque ad eam ut manerent ibi.
Quo cùm intraſſent, ſedebant in platea civita-
tis, & nullus eos recipere voluit hoſpitio.
16 Et ecce, apparuit homo ſenex, revertens D
de agro & de opere ſuo veſperi, qui & ipſe de
monte erat Ephraim, & peregrinus habitabat
in Gabaa. Homines autem regionis illius erant
filij Jemini.
17 Elevatíſque oculis, vidit ſenex ſedentem
hominem cum ſarcinulis ſuis in platea civitatis:
& dixit ad eum: Unde venis? & quò vadis?
18 Qui reſpondit ei: Profecti ſumus de Beth-
lehem Juda, & pergimus ad locũ noſtrum, qui
eſt in latere montis Ephraim, unde ieramus in
Bethlehem: & nunc vadimus ad domum Dei,
nullúſque ſub tectum ſuum nos vult recipere,
19 Habentes paleas & fœnum in Aſinorum
pabulum, & panem ac vinum in meos & an-
cillæ tuæ uſus, & pueri qui mecum eſt: nulla
re indigemus niſi hoſpitio.
20 Cui reſpondit ſenex: Pax tecum ſit, ego E
præbebo omnia quæ neceſſaria ſunt: tantùm,
quæſo, ne in platea maneas.
21 Introduxítque eum in domum ſuam, &
pabulum aſinis præbuit: ac poſtquam laverunt
pedes ſuos, recepit eos in convivium.
22 Illis epulantibus, & poſt laborem itine-
ris, cibo & potu reficientibus corpora, vene-
runt viri civitatis illius, filij Belial, (id eſt, abſ-
que jugo) & circumdantes domum ſenis, fores
pulſare cœperunt, clamantes ad dominum do-
mus, atque dicentes: * Educ virum, qui in- * *Gen.*
greſſus eſt domum tuam, ut abutamur eo. *19 a.5.*
23 Egreſſúſque eſt ad eos ſenex, & ait: No- F
lite fratres, nolite facere malum hoc: quia in-
greſſus eſt homo hoſpitium meum, & ceſſate
ab hac ſtultitia:
24 Habeo filiam virginem, & hic homo
habet concubinam, educam eas ad vos, ut hu-
milietis eas, & veſtram libidinem complêatis:
tantùm

tantùm obſecro, ne ſcelus hoc contra naturam
operemini in virum.
25 Nolebant acquieſcere ſermonibus illius.
Quod cernens homo, eduxit ad eos concubi-
nam ſuam,& eis tradidit illudendam:qua cùm
tota nocte abuſi eſſent, dimiſerunt eam manè.
26 At mulier, recedentibus tenebris, venit
ad oſtium domus, ubi manebat dominus ſuus,
& ibi corruit.
27 Manè facto, ſurrexit homo, & aperuit
oſtium, ut cœptam expleret viam: & ecce
concubina ejus jacebat ante oſtium ſparſis in
limine manibus.
G 28 Cui ille,putans eam quieſcere,loquebatur:
Surge, & ambulemus. Qua nihil reſpondente,
intelligens quòd erat mortua;tulit eam,& im-
poſuit aſino,reversúſque eſt in domum ſuam.
29 Quam cùm eſſet ingreſſus, arripuit gla-
dium, & cadaver uxoris cum oſſibus ſuis in
duodecim partes ac fruſta concidens, miſit in
omnes terminos Iſraël.
30 Quod cùm vidiſſent ſinguli, conclama-
bant: Numquā res talis facta eſt in Iſraël, ex eo
die quo aſcenderunt patres noſtri de Ægypto,
uſque in præſens tempus: ferte ſententiam,&
in commune decernite quid facto opus ſit.

CAPUT XX.

Ob hoc ſcelus pugnantes reliquæ tribus adverſus Benjamin ſemel atque iterùm bello inferiores, tertióque committentes juſſu Dñi prælium, tribum illam, præter ſexcentos qui in ſolitudinem fugerant, penitùs deleverunt.

A 1 EGreſſi itaque ſunt omnes filij Iſraël, &
* Oſe. 9. & 9. pariter congregati, quaſi vir unus, * de
Dan uſque Berſabee,& Terra Galaad, ad Do-
minum in Maſpha:
2 Omnéſq; anguli populorū, & cunctæ tri-
bus Iſraël in eccleſiam populi Dei convenerūt,
quadringenta millia peditum pugnatorum.
3 (Nec latuit filios Benjamin, quòd aſcen-
diſſent filii Iſraël in Maſpha.) Interrogatúſque
Levita,maritus mulieris interfectæ, quomodo
tantum ſcelus perpetratum eſſet,
4 Reſpondit: Veni in Gabaa Benjamin cum
uxore mea, illúcque diverti:
5 Et ecce homines civitatis illius circumde-
derunt nocte domum, in qua manebam, vo-
lentes me occidere, & uxorem meam incredi-
bili furore libidinis vexantes,deniq;mortua eſt.
6 Quam arreptam, in fruſta concidi, miſí-
que partes in omnes terminos poſſeſſionis ve-
ſtræ: quia nunquam tantum nefas, & tam
grande piaculum factum eſt in Iſraël.
7 Adeſtis omnes filij Iſraël, decernite quid
facere debeatis.
B 8 Stánſque omnis populus, quaſi unius ho-
minis ſermone reſpondit: Non recedemus in
tabernacula noſtra, nec ſuam quiſquam intra-
bit domum:
9 Sed hoc contra Gabaa in commune fa-
ciamus.
10 Decem viri eligantur è centum ex omni-
bus tribubus Iſraël, & centum de mille, &
mille de decem millibus, ut comportent exer-
citui cibaria, & poſſimus pugnare contra Ga-
baa Benjamin, & reddere ei pro ſcelere,quod
meretur.
11 Convenítque univerſus Iſraël ad civita-
tem,quaſi homo unus, eadem mente, unóque
conſilio.
12 Et miſerunt nuntios ad omnem tribum
Benjamin, qui dicerent: Cur tantum nefas in
vobis repertum eſt?
13 Tradite homines de Gabaa, qui hoc fla-
gitium perpetrarunt, ut moriantur, & aufera-
tur malum de Iſraël. Qui noluerunt fratrum
ſuorum filiorum Iſraël audire mandatum:
14 Sed ex cunctis urbibus, quæ ſortis ſuæ
erant, convenerunt in Gabaa, ut illis ferrent
auxilium, & contra univerſum populum Iſ-
raël dimicarent.
15 Inventíque ſunt viginti quinque millia de
Benjamin educentium gladium, præter ha-
bitatores Gabaa,
16 Qui ſeptingenti erant viri fortiſſimi, ita G
ſiniſtra ut dextra præliantes: & ſic fundis lapi-
des ad certum jacientes, ut capillum quoque
poſſent percutere, & nequaquam in alteram
partem ictus lapidis deferretur.
17 Virorum quoque Iſraël,abſque filiis Ben-
jamin, inventa ſunt quadraginta millia edu-
centium gladios,& paratorum ad pugnam.
18 Qui ſurgentes venerunt in domum Dei,
hoc eſt,in Silo: conſuluerúntque Deum,atque
dixerunt:Quis erit in exercitu noſtro princeps
certaminis contra filios Benjamin? Quibus reſ-
pondit Dominus: Judas ſit dux veſter.
19 Statímque filij Iſraël ſurgentes manè,
caſtrametati ſunt juxta Gabaa:
20 Et inde procedentes ad pugnam contra
Benjamin, urbem oppugnare cœperunt.
21 Egreſſíque filij Benjamin de Gabaa, oc-
ciderunt de filiis Iſraël die illo viginti duo mil-
lia virorum.
22 Rurſum filij Iſraël & fortitudine & nu-
mero confidentes,in eodem loco, in quo priùs
certaverant, aciem direxerunt:
23 Ita tamen ut priùs aſcenderent & flerent D
coram Domino uſque ad noctem:conſulerént-
que eum,& dicerent: Debeo ultrà procedere
ad dimicandum contra filios Benjamin fratres
meos, an non? Quibus ille reſpondit: Aſcen-
dite ad eos, & inite certamen.
24 Cúmque filij Iſraël altera die contra filios
Benjamin ad prælium proceſſiſſent,
25 Eruperunt filij Benjamin de portis Gabaa:
& occurrentes eis,tanta in illos cæde bacchati
ſunt,ut decem & octo millia virorum educen-
tium gladium proſternerent.
26 Quamobrem omnes filij Iſraël venerunt
in domum Dei,& ſedentes flebant coram Do-
mino: jejunaverúntque die illo uſque ad veſ-
peram, & obtulerunt ei holocauſta,atque pa-
cificas victimas,
27 Et ſuper ſtatu ſuo interrogaverunt. Eo
tempore ibi erat arca fœderis Dei,
28 Et Phinees filius Eleazari filij Aaron
præpoſitus domus. Conſuluerunt igitur Domi-

num, atque dixerunt: Exire ultrà debemus ad
pugnam contra filios Benjamin fratres noſtros,
an quieſcere? Quibus ait Dominus: Aſcendite,
cras enim tradam eos in manus veſtras.
29 Poſuerúntque filij Iſraël inſidias per circuitum urbis Gabaa:
E 30 Et tertia vice, ſicut ſemel & bis, contra
Benjamin exercitum produxerunt.
31 Sed & filij Benjamin audacter eruperunt
de civitate, & fugientes adverſarios longiùs
perſecuti ſunt, ita ut vulnerarent ex eis ſicut
primo die & ſecundo, & cæderent per duas ſemitas
vertentes terga, quarum una ferebatur in
Bethel, & altera in Gabaa, atque proſternerent
triginta circiter viros:
32 Putaverunt enim ſolito eos more cædere.
Qui fugam arte ſimulantes, inierunt conſilium
ut abſtraherent eos de civitate, & quaſi fugientes
ad ſupradictas ſemitas perducerent.
33 Omnes itaque filij Iſraël ſurgentes de ſedibus
ſuis, tetenderunt aciem in loco, qui vocatur
Baalthamar. Inſidiæ quoque, quæ circa
urbem erant, paulatim ſe aperire cœperunt,
34 Et ab Occidentali urbis parte procedere,
Sed & alia decem millia virorum de univerſo
Iſraël, habitatores urbis ad certamina provocabant.
Ingravatúmque eſt bellum contra filios
Benjamin: & non intellexerunt quòd ex omni
parte illis inſtaret interitus.
35 Percuſsítque eos Dominus in conſpectu
filiorum Iſraël, & interfecerunt ex eis in illo
die viginti quinque millia & centum viros,
omnes bellatores & educentes gladium.
F 36 Filij autem Benjamin, cùm ſe inferiores
eſſe vidiſſent, cœperunt fugere. Quod cernentes
filij Iſraël, dederunt eis ad fugiendum locum,
ut ad præparatas inſidias devenirent,
quas juxta urbem poſuerant.
37 Qui cùm repentè de latibulis ſurrexiſſent,
& Benjamin terga cædētibus daret, ingreſſi ſunt
civitatem, & percuſſerunt eam in ore gladij.
38 Signum autē dederant filij Iſraël his quos
in inſidiis collocaverant, ut poſtquam urbem
cepiſſent, ignem accenderent: ut aſcendente in
altum fumo, captam urbem demonſtrarent.
39 Quod cùm cernerent filij Iſraël in ipſo
certamine poſiti, (putaverunt enim filij Benjamin
eos fugere, & inſtantiùs perſequebantur,
cæſis de exercitu eorum triginta viris)
40 Et viderent quaſi columnam fumi de civitate
conſcendere; Benjamin quoque aſpiciens
retrò, cùm captam cerneret civitatem,
& flammas in ſublime ferri:
41 Qui priùs ſimulaverant fugam, verſa
facie fortiùs reſiſtebant. Quod cùm vidiſſent
filij Benjamin, in fugam verſi ſunt,
42 Et ad viam deſerti ire cœperunt, illuc
quoque eos adverſariis perſequentibus. Sed &
hi qui urbem ſuccenderant, occurrerunt eis.
G 43 Atque ita factum eſt, ut ex utraque parte
ab hoſtibus cæderentur, nec erat ulla requies
morientium. Ceciderunt, atque proſtrati ſunt
ad Orientalem plagam urbis Gabaa.
44 Fuerunt autem qui in eodem loco interfecti
ſunt, decem & octo millia virorum,
omnes robuſtiſſimi pugnatores.
45 Quod cùm vidiſſent qui remanſerant
de Benjamin, fugerunt in ſolitudinem: & pergebant
ad Petram, cujus vocabulum eſt Remmon.
In illa quoque fuga palantes, & in diverſa
tendentes, occiderunt quinque millia
virorum. Et cùm ultrà tenderent, perſecuti
ſunt eos, & interfecerunt etiam alia duo millia.
46 Et ſic factum eſt, ut omnes qui ceciderant
de Benjamin in diverſis locis, eſſent viginti
quinque millia, pugnatores ad bella
promptiſſimi.
47 Remanſerunt itaque de omni numero
Benjamin, qui evadere, & fugere in ſolitudinem
potuerunt, ſexcenti viri: ſederúntque in
Petra Remmon menſibus quattuor.
48 Regreſſi autem filij Iſraël, omnes reliquias
civitatis à viris uſque ad jumenta, gladio
percuſſerunt, cunctáſque urbes & viculos Benjamin
vorax flamma conſumpſit.

CAPUT XXI.

Inſtauratur tribus Benjamin ex 400 virginibus in cæde habitatorum Jabes Galaad reſervatis, & ex raptis ducentium choros in Silo virginibus.

1 JUraverunt quoque filij Iſraël in Maſpha A
& dixerunt: Nullus noſtrûm dabit filiis
Benjamin de filiabus ſuis uxorem.
2 Venerúntque omnes ad domum Dei in
Silo, & in conſpectu ejus ſedentes uſque ad
veſperam, levaverunt vocem, & magno ululatu
cœperunt flere, dicentes:
3 Quare Domine Deus Iſraël factum eſt hoc
malum in populo tuo, ut hodie una tribus auferretur
ex nobis?
4 Altera autem die diluculò conſurgentes,
extruxerunt altare, obtulerúntque ibi holocauſta,
& pacificas victimas, & dixerunt:
5 Quis non aſcendit in exercitu Domini de
univerſis tribubus Iſraël? Grandi enim juramento
ſe conſtrinxerant, cùm eſſent in Maſpha,
interfici eos qui defuiſſent.
6 Ductíque pœnitentia filij Iſraël ſuper fratre
ſuo Benjamin, cœperunt dicere: Ablata eſt
tribus una de Iſraël,
7 Unde uxores accipient? omnes enim in B
commune juravimus, non daturos nos his filias
noſtras.
8 Idcircò dixerunt: Quis eſt de univerſis
tribubus Iſraël, qui non aſcendit ad Dominum
in Maſpha? Et ecce inventi ſunt habitatores
Jabes Galaad in illo exercitu non fuiſſe.
9 (Eo quoque tempore cùm eſſent in Silo,
nullus ex eis ibi repertus eſt.)
10 Miſerunt itaque decem millia viros robuſtiſſimos,
& præceperunt eis: Ite, & percutite
habitatores Jabes Galaad in ore gladij, tam
uxores quàm parvulos eorum.
11 Et hoc erit quod obſervare debebitis:
* Omne generis maſculini, & mulieres quæ * Num. 31 c.17. 18.
cognoverunt viros, interficite, virgines autem
reſervate.

12 Inventæque ſunt de Jabes Galaad quadringentæ virgines, quæ neſcierunt viri torum, & adduxerunt eas ad caſtra in Silo, in Terram Chanaan.

13 Miſerúntque nuntios ad filios Benjamin, qui erant in Petra Remmon, & præceperunt eis, ut eos ſuſciperent in pace.

14 Venerúntque filij Benjamin in illo tempore, & datæ ſunt eis uxores de filiabus Jabes Galaad: alias autem non repererunt, quas ſimili modo traderent.

C 15 Univerſúſque Iſraël valdè doluit, & egit pœnitentiam ſuper interfectione unius tribus ex Iſraël:

16 Dixerúntque majores natu: Quid faciemus reliquis, qui non acceperunt uxores? omnes in Benjamin feminæ conciderunt.

17 Et magna nobis cura, ingentique ſtudio providendum eſt, ne una tribus deleatur ex Iſraël.

18 Filias enim noſtras eis dare non poſſumus, conſtricti juramento & maledictione, qua diximus: Maledictus qui dederit de filiabus ſuis uxorem Benjamin.

19 Ceperúntque conſilium, atque dixerunt: Ecce ſollemnitas Domini eſt in Silo anniverſaria, quæ ſita eſt ad Septemtrionem urbis Bethel, & ad Orientalem plagam viæ, quæ de Bethel tendit ad Sichimam, & ad Meridiem oppidi Lebona.

20 Præceperúntque filiis Benjamin, atque dixerunt: Ite, & latitate in vineis.

21 Cúmque videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repentè de vineis, & rapite ex eis ſinguli uxores ſingulas, & pergite in Terram Benjamin.

22 Cúmque venerint patres earum, ac fratres, & adverſum vos queri cœperint, atque jurgari, dicemus eis: Miſeremini eorum: non enim rapuerunt eas jure bellantium atque victorum, ſed rogantibus ut acciperent, non dediſtis, & à veſtra parte peccatum eſt. D

23 Fecerúntque Filij Benjamin, ut ſibi fuerat imperatum & juxta numerum ſuum, rapuerunt ſibi de his quæ ducebant choros, uxores ſingulas: abierúntque in poſſeſſionem ſuam ædificantes urbes, & habitantes in eis.

24 Filij quoque Iſraël reverſi ſunt per tribus & familias in tabernacula ſua. In diebus illis non erat rex in Iſraël, ſed unuſquiſque, quod ſibi rectum videbatur, hoc faciebat.

LIBER RUTH.

Caput Primum.

Elimelech Bethlehemita præ nimia fame cum uxore Noëmi ac duobus filiis in terram Moab concedit: quo unà cum filiis mortuo, Noëmi cum Ruth nuru ſua in Bethlehem revertens, non vult vocari Noëmi, ſed Mara.

A 1 IN diebus unius judicis, quando judices præerant, facta eſt fames in terra. Abiítque homo de Bethlehem Juda, ut peregrinaretur in regione Moabitide, cum uxore ſua ac duobus liberis.

2 Ipſe vocabatur Elimelech, & uxor ejus Noëmi: & duo filij, alter Mahalon, & alter Chelion, Ephrathæi de Bethlehem Juda. Ingreſſíque regionem Moabitidem, morabantur ibi.

3 Et mortuus eſt Elimelech maritus Noëmi, remansítque ipſa cum filiis.

4 Qui acceperunt uxores Moabitidas, quarum una vocabatur Orpha, altera verò Ruth. Manſerúntque ibi decem annis.

5 Et ambo mortui ſunt, Mahalon videlicet & Chelion: remanſítque mulier orbata duobus liberis ac marito.

6 Et ſurrexit ut in patriam pergeret, cum utraque nuru ſua, de regione Moabitide: audierat enim quod reſpexiſſet Dominus populum ſuum, & dediſſet eis eſcas.

B 7 Egreſſa eſt itaque de loco peregrinationis ſuæ cum utraque nuru: & jam in via revertendi poſita in Terram Juda,

8 Dixit ad eas: Ite in domum matris veſtræ, faciat vobiſcum Dominus miſericordiam, ſicut feciſtis cum mortuis & mecum.

9 Det vobis invenire requiem in domibus virorum, quos ſortituræ eſtis. Et oſculata eſt eas. Quæ elevata voce flere cœperunt,

10 Et dicere: Tecum pergemus ad populum tuum.

11 Quibus illa reſpondit: Revertimini filiæ meæ, cur venitis mecũ? num ultrà habeo filios in utero meo, ut viros ex me ſperare poſſitis.

12 Revertimini filiæ meæ, & abite: jam enim ſenectute confecta ſum, nec apta vinculo conjugali, etiam ſi poſſem hac nocte concipere, & parere filios,

13 Si eos expectare velitis, donec creſcant, C
& annos pubertatis impleant, antè eritis vetulæ quàm nubatis. Nolite quæſo filiæ meæ: quia veſtra anguſtia magis me premit, & egreſſa eſt manus Domini contra me.

14 Elevata igitur voce, rurſum flere cœperunt: Orpha oſculata eſt ſocrum, ac reverſa eſt: Ruth adhæſit ſocrui ſuæ.

15 Cui dixit Noëmi: En reverſa eſt cognata tua ad populum ſuum, & ad deos ſuos, vade cum ea.

16 Quæ reſpondit: Ne adverſeris mihi ut relinquam te & abeam: quocumque enim perrexeris, pergam: & ubi morata fueris, & ego pariter morabor. Populus tuus populus meus, & Deus tuus Deus meus.

17 Quæ te terra morientem ſuſceperit, in
ea moriar: ibíque locum accipiam ſepulturæ.
hæc mihi faciat Dominus, & hæc addat, ſi non
ſola mors me & te ſeparaverit.
D 18 Videns ergo Noëmi quòd obſtinato animo
Ruth decreviſſet ſecum pergere, adverſari
noluit, nec ad ſuos ultrà reditum perſuadere:
19 Profectæque ſunt ſimul, & venerunt in
Bethlehem. Quibus urbē ingreſſis, velox apud
cunctos fama percrebuit: dicebántque mulieres:
Hæc eſt illa Noëmi.
20 Quibus ait: Ne vocetis me Noëmi (id eſt,
pulchram) ſed vocate me Mara (id eſt, amaram)
quia amaritudine valdè replevit me Omnipotens.
21 Egreſſa ſum plena, & vacuam reduxit me
Dominus. Cur ergo vocatis me Noëmi, quam
Dominus humiliavit, & afflixit Omnipotens?
22 Venit ergo Noëmi cum Ruth Moabitide
nuru ſua, de terra peregrinationis ſuæ: ac reverſa
eſt in Bethlehem, quando primùm hordea
metebantur.

CAPUT II.

Ruth preſſa fame ſpicas in agro Booz affinis ſui colligens, gratiam apud eum invenit, & læta veſperi ad ſocrum reverſa, multùm frumenti & de ciborum reliquiis ei affert.

A 1 ERat autem viro Elimelech conſanguineus,
homo potens, & magnarum opum, nomine
Booz.
2 Dixítque Ruth Moabitis ad ſocrum ſuam:
Si jubes, vadam in agrum, & colligam ſpicas,
quæ fugerint manus metentium, ubicumque
clementis in me patris familias reperero gratiam.
Cui illa reſpondit: Vade filia mea:
3 Abiit itaque & colligebat ſpicas poſt terga
metentium. Accidit autem ut ager ille haberet
dominum nomine Booz, qui erat de cognatione
Elimelech.
4 Et ecce ipſe veniebat de Bethlehem, dixitque
meſſoribus: Dominus vobiſcum. Qui reſponderunt
ei: Benedicat tibi Dominus.
5 Dixítque Booz juveni, qui meſſoribus
præerat: Cujus eſt hæc puella?
B 6 Cui reſpondit: Hæc eſt Moabitis, quæ
venit cum Noëmi, de regione Moabitide,
7 Et rogavit ut ſpicas colligeret remanentes,
ſequens meſſorum veſtigia: & de manè uſque
nunc ſtat in agro, & ne ad momentum quidem
domum reverſa eſt.
8 Et ait Booz ad Ruth: Audi filia, ne vadas
in alterum agrum ad colligendum, nec recedas
ab hoc loco: ſed jungere puellis meis,
9 Et ubi meſſuerint, ſequere. Mandavi enim
pueris meis, ut nemo moleſtus ſit tibi: ſed etiam
ſi ſitieris, vade ad ſarcinulas, & bibe aquas, de
quibus & pueri bibunt.
10 Quæ cadens in faciem ſuam & adorans
ſuper terram, dixit ad eum: Unde mihi hoc, ut
invenirem gratiam ante oculos tuos, & noſſe
me dignareris peregrinam mulierem?
11 Cui ille reſpondit: Nuntiata ſunt mihi
omnia, quæ feceris ſocrui tuæ poſt mortem
viri tui: & quòd reliqueris parentes
tuos, & terram in qua nata es, & veneris
ad populum, quem anteà neſciebas.
12 Reddat tibi Dominus pro opere tuo, & C
plenam mercedem recipias à Dño Deo Iſraël,
ad quem veniſti, & ſub cujus confugiſti alas.
13 Quæ ait: Inveni gratiam apud oculos tuos
domine mi, qui conſolatus es me, & locutus es
ad cor ancillæ tuæ, quæ non ſum ſimilis unius
puellarum tuarum.
14 Dixítque ad eam Booz: Quando hora veſcendi
fuerit, veni huc, & comede panem, & intinge
buccellam tuam in aceto. Sedit itaque ad
meſſorum latus, & congeſſit polentam ſibi, comedítque
& ſaturata eſt, & tulit reliquias.
15 Atque inde ſurrexit ut ſpicas ex more
colligeret. Præcepit autem Booz pueris ſuis,
dicens: Etiamſi vobiſcum metere voluerit, ne
prohibeatis eam:
16 Et de veſtris quoque manipulis projicite
de induſtria, & remanere permittite, ut abſque
rubore colligat, & colligentem nemo corripiat.
17 Collegit ergo in agro uſque ad veſperam: D
& quæ collegerat virga cædens & excutiens,
invenit hordei quaſi ephi menſuram, id
eſt tres modios.
18 Quos portans reverſa eſt in civitatem, &
oſtendit ſocrui ſuæ: inſuper protulit, & dedit
ei de reliquiis cibi ſui, quo ſaturata fuerat.
19 Dixítque ei ſocrus ſua: Ubi hodie collegiſti,
& ubi feciſti opus? ſit benedictus qui miſertus
eſt tui. Indicavítq; ei apud quem fuiſſet operata:
& nomen dixit viri, quòd Booz vocaretur.
20 Cui reſpondit Noëmi: Benedictus ſit à
Domino: quoniam eamdem gratiam quam
præbuerat vivis, ſervavit & mortuis. Rurſúmque
ait: Propinquus noſter eſt homo.
21 Et Ruth, Hoc quoque, inquit, præcepit
mihi, ut tamdiu meſſoribus ejus jungerer, donec
omnes ſegetes meterentur.
22 Cui dixit ſocrus: Melius eſt, filia mea, ut
cum puellis ejus exeas ad metendum, ne in alieno
agro quiſpiam reſiſtat tibi.
23 Juncta eſt itaque puellis Booz: & tamdiu
cum eis meſſuit, donec hordea & triticum
in horreis conderentur.

CAPUT III.

Ruth ſocrus ſuæ conſilio obſecuta ad pedes Booz dormientis recumbens, nuptias verecundè poſtulat; accepto læto reſponſo, ſex hordei modios ad ſocrum defert.

1 POſtquam autem reverſa eſt ad ſocrum A
ſuam, audivit ab ea: Filia mea, quæram
tibi requiem, & providebo ut benè ſit tibi.
2 Booz iſte, cujus puellis in agro juncta es,
propinquus noſter eſt, & hac nocte aream hordei
ventilat.
3 Lavare igitur, & ungere, & induere cultioribus
veſtimentis, & deſcende in aream. Non
te videat homo, donec eſum potúmque finierit.
4 Quando autem ierit ad dormiendum, nota
locum in quo dormiat: veniéſque & diſcooperies
pallium, quo operitur à parte pedum,
& projicies te, & ibi jacebis: ipſe autem
dicet tibi quid agere debeas.
5 Quæ reſpondit: Quidquid præceperis
faciam.

6 Deſcen

B 6 Deſcendítque in aream, & fecit omnia
quæ ſibi imperaverat ſocrus.
7 Cúmque comediſſet Booz, & bibiſſet, &
factus eſſet hilarior, iſſétque ad dormiendum
juxta acervũ manipulorum, venit abſconditè,
& diſcooperto pallio à pedibus ejus, ſe projecit.
8 Et ecce, nocte jam media expavit homo,
& conturbatus eſt: vidítque mulierem ja-
centem ad pedes ſuos,
9 Et ait illi: Quæ es? Illáque reſpondit:
Ego ſum Ruth ancilla tua: expande pallium
tuum ſuper famulã tuam, quia propinquus es.
C 10 Et ille, Benedicta, inquit, es à Dño filia, &
priorẽ miſericordiam poſteriore ſuperaſti: quia
non es ſecuta juvenes, pauperes ſive divites.
11 Noli ergo metuere, ſed quidquid dixeris
mihi, faciam tibi. Scit enim omnis populus,
qui habitat intra portas urbis meæ, mulie-
rem te eſſe virtutis.
12 Nec abnuo me propinquum, ſed eſt alius
me propinquior.
13 Quieſce hac nocte: & facto manè, ſi te
voluerit propinquitatis jure retinere, benè res
acta eſt: ſin autem ille noluerit, ego te abſ-
que ulla dubitatione ſuſcipiam, vivit Domi-
D nus. dormi uſque manè.
14 Dormivit itaque ad pedes ejus, uſque ad
noctis abſceſſum. Surrexit itaque anteq̃uã ho-
mines ſe cognoſcerent mutuò, & dixit Booz:
Cave ne quis noverit quòd huc veneris.
15 Et rurſum, expande, inquit, pallium
tuum quo operiris, & tene utraque manu.
Qua extendente, & tenente, menſus eſt ſex
modios hordei, & poſuit ſuper eam. Quæ
portans ingreſſa eſt civitatem,
16 Et venit ad ſocrum ſuam. Quæ dixit ei:
Quid egiſti filia? Narravítque ei omnia, quæ
ſibi feciſſet homo.
17 Et ait: Ecce ſex modios hordei dedit mi-
hi, & ait: Nolo vacuã te reverti ad ſocrũ tuam.
18 Dixítque Noëmi: Expecta filia donec
videamus quem res exitũ habeat. Neque enim
ceſſabit homo niſi cõpleverit quod locutus eſt.

CAPUT IV.

Booz coram ſenioribus civitatis accipit poſſeſſionem Elimelech, & Ruth nurum defuncti in uxorem, cedente alio propinquiore juri propinquitatis, ex qua genuit Obed avum David regis.

A 1 ASCENDIT ergo Booz ad portam, & ſedit
ibi. Cúmque vidiſſet propinquum præ-
terire, de quo priùs ſermo habitus eſt, dixit ad
eum: Declina pauliſper, & ſede hîc: vocans
eum nomine ſuo. Qui divertit, & ſedit.
2 Tollens autem Booz decem viros de ſe-
nioribus civitatis, dixit ad eos: Sedete hîc.
3 Quibus ſedentibus, locutus eſt ad pro-
pinquum: Partem agri fratris noſtri Elime-
lech vendet Noëmi, quæ reverſa eſt de re-
gione Moabitide:
4 Quod audire te volui, & tibi dicere coram
cunctis ſedentibus, & majoribus natu de po-
pulo meo. Si vis poſſidere jure propinquitatis:
eme, & poſſide. Sin autem diſplicet tibi, hoc
ipſum indica mihi, ut ſciam quid facere de-
beam. Nullus enim eſt propinquus, excepto
te, qui prior es; & me, qui ſecundus ſum. At
ille reſpondit: Ego agrum emam.
5 Cui dixit Booz: Quando emeris agrum de B
manu mulieris, Ruth quoque Moabitidem,
quæ uxor defuncti fuit, debes accipere: ut
ſuſcites nomen propinqui tui in hereditate ſua.
6 Qui reſpondit: Cedo juri propinquitatis:
neque enim poſteritatem familiæ meæ delere
debeo. Tu meo utere privilegio, quo me li-
benter carere profiteor.
7 * Hic autem erat mos antiquitus in Iſraël * Deut. 25 b 7.
inter propinquos, ut ſi quando alter alteri ſuo
juri cedebat, ut eſſet firma conceſſio, ſolvebat
homo calceamentum ſuum, & dabat proximo
ſuo. Hoc erat teſtimonium ceſſionis in Iſraël.
8 Dixit ergo propinquo ſuo Booz: Tolle
calceamentum tuum. Quod ſtatim ſolvit de
pede ſuo.
9 At ille majoribus natu, & univerſo popu-
lo, Teſtes vos, inquit, eſtis hodie, quòd poſſe-
derim omnia quæ fuerunt Elimelech, & Che-
lion, & Mahalon, tradente Noëmi:
10 Et Ruth Moabitidem uxorem Mahalon, C
in conjugium ſumpſerim, ut ſuſcitem nomen
defuncti in hereditate ſua, ne vocabulum ejus
de familia ſua ac fratribus, & populo delea-
tur. Vos, inquam, hujus rei teſtes eſtis.
11 Reſpondit omnis populus, qui erat in
porta, & majores natu: Nos teſtes ſumus: fa-
ciat Dñs hanc mulierẽ, quæ ingreditur domum
tuam, ſicut Rachel & Liam, quæ ædificaverunt
domũ Iſraël: ut ſit exemplũ virtutis in Ephra-
ta, & habeat celebre nomen in Bethlehem:
12 Fiátque domus tua, ſicut domus Phares,
* quem Thamar peperit Judæ, de ſemine quod * Gen. 38 g. 29.
tibi dederit Domus ex hac puella.
13 Tulit itaque Booz Ruth, & accepit uxo- D
rem: ingreſſúſque eſt ad eam, & dedit illi Do-
minus ut conciperet & pareret filium.
14 Dixerúntque mulieres ad Noëmi: Bene-
dictus Dominus, qui non eſt paſſus ut defice-
ret ſucceſſor familiæ tuæ, & vocaretur nomen
ejus in Iſraël.
15 Et habeas qui conſoletur animam tuam,
& enutriat ſenectutem, de nuru enim tua na-
tus eſt, quæ te diligit: & multò tibi melior
eſt, quàm ſi ſeptem haberes filios.
16 Suſceptúmque Noëmi puerum poſuit in
ſinu ſuo, & nutricis ac gerulæ fungebatur
officio.
17 Vicinæ autem mulieres congratulantes
ei, & dicentes: Natus eſt filius Noëmi: vo-
caverunt nomen ejus Obed: hic eſt pater
Iſai, patris David.
18 Hæ ſunt generationes Phares: * Phares * 1. Par. 2. a 5 4. a 1.
genuit Eſron, Matt. 1. a. 3.
19 Eſron genuit Aram, Aram genuit Ami-
nadab,
20 Aminadab genuit Nahaſſon, Nahaſſon
genuit Salmon,
21 Salmon genuit Booz. Booz genuit Obed,
22 Obed genuit Iſai, Iſai genuit David.

LIBER

LIBER PRIMUS SAMUELIS, QUEM NOS PRIMUM REGUM DICIMUS.

Caput Primum.

Elcana habuit uxores Annam & Phenennan: quarum Anna diu ſterili, & æmulæ improperio triſtis, fuſa in Silo coram Heli oratione ad Dominum, genuit Samuelem; quem ablactatum Domino obtulit, ut voverat.

A 1 FUIT vir unus de Rama-
thaimſophim, de monte
Ephraim, & nomen ejus
Elcana, filius Jeroham filij
Eliu, filij Thohu, filij
Suph, Ephrathæus:
2 Et habuit duas uxores, nomen uni
Anna, & nomen ſecundæ Phenenna. Fue-
rúntque Phenennæ filij: Annæ autem non
erant liberi:
3 Et aſcendebat vir ille de civitate ſua ſtatu-
tis diebus, ut adoraret & ſacrificaret Domino
exercituum in Silo. Erant autem ibi duo filij
Heli, Ophni & Phinees, ſacerdotes Domini.
4 Venit ergo dies, & immolavit Elcana, de-
dítque Phenennæ uxori ſuæ, & cunctis filiis
ejus, & filiabus partes:
5 Annæ autem dedit partem unam triſtis,
quia Annam diligebat. Dominus autem con-
cluſerat vulvam ejus.
B 6 Affligebat quoque eam æmula ejus, &
vehementer angebat, in tantum, ut exprobra-
ret quòd Dominus concluſiſſet vulvam ejus:
7 Sicque faciebat per ſingulos annos, cùm
redeunte tempore aſcenderent ad templum
Domini: & ſic provocabat eam. Porrò illa fle-
bat, & non capiebat cibum.
8 Dixit ergo ei Elcana vir ſuus: Anna, cur
fles? & quare non comedis? & quam ob rem
affligitur cor tuum? numquid non ego melior
tibi ſum, quàm decem filij?
9 Surrexit autem Anna poſtquam comede-
rat & biberat in Silo. Et Heli ſacerdote ſedente
ſuper Sellam ante poſtes templi Domini,
10 Cùm eſſet Anna amaro animo, oravit ad
Dominum, flens largiter,
11 Et votum vovit, dicens: Domine exer-
cituum, ſi reſpiciens videris afflictionem famu-
læ tuæ, & recordatus mei fueris, nec oblitus an-
cillæ tuæ, dederíſque ſervæ tuæ ſexum virilem:
dabo eum Domino omnibus diebus vitæ ejus,
& novacula non aſcendet ſuper caput ejus.
12 Factum eſt autem, cùm illa multiplicaret
preces coram Dño, ut Heli obſervaret os ejus.
13 Porrò Anna loquebatur in corde ſuo, C
tantúmque labia illius movebantur, & vox pe-
nitus non audiebatur. Æſtimavit ergo eam
Heli temulentam.
14 Dixítque ei: Uſquequò ebria eris? di-
gere pauliſper vinum quo mades.
15 Reſpondens Anna, Nequaquam, inquit,
domine mi: nam mulier infelix nimis ego ſum,
vinúmque & omne quod inebriare poteſt, non
bibi, ſed effudi animam meam in conſpectu
Domini.
16 Ne reputes ancillam tuam quaſi unam
de filiabus Belial: quia ex multitudine doloris
& mœroris mei locuta ſum uſque in præſens.
17 Tunc Heli ait ei: Vade in pace, & Deus
Iſraël det tibi petitionem tuam, quam rogaſti
eum.
18 Et illa dixit: Utinam inveniat ancilla tua
gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam
ſuam, & comedit, vultúſque illius non ſunt
ampliùs in diverſa mutati.
19 Et ſurrexerunt manè, & adoraverunt co-
ram Domino: reverſíque ſunt, & venerunt in
domum ſuam Ramatha. Cognovit autem El-
cana Annam uxorem ſuam: & recordatus eſt
ejus Dominus.
20 Et factum eſt poſt circulum dierum,
concepit Anna, & peperit filium, vocavítque
nomen ejus Samuel: eò quòd à Domino po-
ſtulaſſet eum.
21 Aſcendit autem vir ejus Elcana, & omnis D
domus ejus, ut immolaret Domino hoſtiam
ſollemnem, & votum ſuum,
22 Et Anna non aſcendit: dixit enim viro
ſuo: Non vadam, donec ablactetur infans, &
ducam eum, ut appareat ante conſpectum Do-
mini, & maneat ibi jugiter.
23 Et ait ei Elcana vir ſuus: Fac quod bo-
num tibi videtur, & mane donec ablactes eum:
precórque ut impleat Dominus verbum ſuum.
Manſit ergo mulier, & lactavit filium ſuum,
donec amoveret eum à lacte.
24 Et adduxit eum ſecum, poſtquam abla-
ctaverat, in vitulis tribus, & tribus modiis fa-
rinæ, & amphora vini, & adduxit eum ad
domum

domum Domini in Silo. Puer autem erat ad-
huc infantulus.
25 Et immolaverunt vitulum , & obtu-
lerunt puerum Heli.
26 Et ait Anna: Obſecro mi domine, vivit
anima tua domine , ego ſum illa mulier , quæ
ſteti coram te hîc orans Dominum.
27 Pro puero iſto oravi, & dedit mihi Do-
minus petitionem meam quam poſtulavi eum.
28 Idcircò & ego commodavi eum Do-
mino , cunctis diebus quibus fuerit commo-
datus Domino. Et adoraverunt ibi Domi-
num. Et oravit Anna , & ait :

CAPUT II.

Annæ canticum in gratiarum actionem; quæ rurſum tres filios & duas filias generavit : ob peccata autem filiorum Heli , & nimiam patris indulgentiam, fit illi & domui ejus comminatio, ac mors filiorum prædicitur.

A 1 EXultavit cor meum in Domino , & exal-
tatum eſt cornu meum in Deo meo : di-
latatum eſt os meum ſuper inimicos meos:
quia lætata ſum in ſalutari tuo.
2 Non eſt ſanctus, ut eſt Dominus : neque
enim eſt alius extra te , & non eſt fortis ſicut
Deus noſter.
3 Nolite multiplicare loqui ſublimia , glo-
riantes : recedant vetera de ore veſtro : quia
Deus ſcientiarum , Dominus eſt , & ipſi præ-
parantur cogitationes.
4 Arcus fortium ſuperatus eſt , & infirmi
accincti ſunt robore.
5 Repleti priùs , pro panibus ſe locave-
runt : & famelici ſaturati ſunt , donec ſterilis
peperit plurimos : & quæ multos habebat
filios , infirmata eſt.
B 6 * Dominus mortificat & vivificat , dedu-
cit ad inferos & reducit.
7 Dominus pauperem facit & ditat, humi-
liat & ſublevat.
8 Suſcitat de pulvere egenum,& de ſtercore
elevat pauperem : ut ſedeat cum principibus,
& ſolium gloriæ teneat. Domini enim ſunt
cardines terræ , & poſuit ſuper eos orbem.
9 Pedes ſanctorum ſuorum ſervabit, &
impij in tenebris conticeſcent : quia non in
C fortitudine ſua roborabitur vir.
10 Dominum formidabunt adverſarij ejus,
& ſuper ipſos in cælis tonabit : Dominus ju-
dicabit fines Terræ , & dabit imperium regi
ſuo , & ſublimabit cornu Chriſti ſui.
11 Et abiit Elcana Ramatha, in domum
ſuam : puer autem erat miniſter in conſpectu
Domini ante faciem Heli ſacerdotis.
12 Porrò filij Heli , filij Belial , neſcientes
Dominum ,
13 Neque officium ſacerdotum ad populũ:
ſed quicumque immolaſſet victimã, veniebat
puer ſacerdotis , dum coquerentur carnes , &
habebat fuſcinulam tridentem in manu ſua,
14 Et mittebat eam in lebetem, vel in calda-
riam, aut in ollam, ſive in cacabum : & omne
quod levabat fuſcinula , tollebat ſacerdos ſibi.
Sic faciebant univerſo Iſraëli venientiũ in Silo.
15 Etiam antequam adolerent adipem , ve-

* Deut. 32 f. 39. Tob 13. a. 2. Sap. 16. b. 13.

niebat puer ſacerdotis , & dicebat immolanti:
Da mihi carnem , ut coquam ſacerdoti : non
enim accipiam à te carnem coctam,ſed crudã.
16 Dicebátque illi immolans : Incendatur D
primùm juxta morem hodie adeps , & tolle
tibi quantumcumque deſiderat anima tua.
Qui reſpondens aiebat ei : Nequaquam:nunc
enim dabis , alioquin tollam vi.
17 Erat ergo peccatum puerorum grande
nimis coram Domino : quia retrahebant ho-
mines à ſacrificio Domini.
18 Samuel autem miniſtrabat ante faciem
Domini , puer , accinctus ephod lineo.
19 Et tunicam parvam faciebat ei mater ſua,
quam afferebat ſtatutis diebus,aſcendens cum
viro ſuo,ut immolaret hoſtiam ſollemnem.
20 Et benedixit Heli Elcanæ & uxori ejus:
dixítque ei : Reddat tibi Dominus ſemen de
muliere hac , pro fœnore quod commodaſti
Domino. Et abierunt in locum ſuum. E
21 Viſitavit ergo Dominus Annam, & con-
cepit,& peperit tres filios,& duas filias: & ma-
gnificatus eſt puer Samuel apud Dominum.
22 Heli autem erat ſenex valdè , & audivit
omnia quæ faciebant filij ſui univerſo Iſraëli:
& quomodo dormiebant cum mulieribus
quæ obſervabant ad oſtium tabernaculi :
23 Et dixit eis : Quare facitis res hujuſce-
modi , quas ego audio , res peſſimas, ab omni
populo?
24 Nolite filij mei : non enim eſt bona fa-
ma, quam ego audio,ut tranſgredi faciatis po-
pulum Domini.
25 Si peccaverit vir in virum, placari ei po-
teſt Deus : ſi autem in Dominum peccaverit
vir,quis orabit pro eo ? Et non audierunt vo-
cem patris ſui : quia voluit Dñs occidere eos.
26 Puer autem Samuel proficiebat , atque F
creſcebat , & placebat tam Domino quàm
hominibus.
27 Venit autem vir Dei ad Heli , & ait ad
eum : Hæc dicit Dominus : Numquid non
apertè revelatus ſum domui patris tui , cùm
eſſent in Ægypto in domo Pharaonis ?
28 Et elegi eum ex omnibus tribubus Iſraël
mihi in ſacerdotem , ut aſcenderet ad altare
meum,& adoleret mihi incenſum, & portaret
ephod coram me : & dedi domui patris tui
omnia de ſacrificiis filiorum Iſraël.
29 Quare calce abjeciſtis victimam meam,
& munera mea quæ præcepi ut offerrentur in
templo : & magis honoraſti filios tuos quàm
me , ut comederetis primitias omnis ſacrificij
Iſraël populi mei ,
30 Propterea ait Dñs Deus Iſraël:* Loquens
locutus ſũ,ut domus tua, & domus patris tui,
miniſtraret in conſpectu meo,uſq;in ſempiter-
num.Nunc autem dicit Dñs : Abſit hoc à me:
ſed quicumque glorificaverit me , glorificabo
eũ:qui autem contemnunt me,erunt ignobiles.
31 Ecce dies veniunt , & præcidam bra-
chium tuum , & brachium domus patris tui,
ut non ſit ſenex in domo tua.

* 3. Reg. 2. e. 27.

32 Et videbis æmulum tuum in templo, in
univerſis proſperis Iſraël: & non erit ſenex in
domo tua omnibus diebus.
33 Veruntamen non auferam penitus virum
ex te ab altari meo: ſed ut deficiant oculi tui,
& tabeſcat anima tua: & pars magna domus
tuæ morietur, cùm ad virilem ætatem venerit.
34 Hoc autem erit tibi ſignum, quod ven-
turum eſt duobus filiis tuis, Ophni & Phi-
nees: In die uno morientur ambo.
35 Et ſuſcitabo mihi ſacerdotem fidelem,
qui juxta cor meum & animam meam faciet:
& ædificabo ei domum fidelem, & ambulabit
coram Chriſto meo cunctis diebus.
36 Futurum eſt autem, ut quicumque re-
manſerit in domo tua, veniat ut oretur pro eo,
& offerat nummum argenteum, & tortam pa-
nis, dicàtque: Dimitte me obſecro ad unam
partem ſacerdotalem, ut comedam buccel-
lam panis.

Caput III.

Samuel quater à Domino vocatus, revelationem ſibi ad verſum Heli factam, ei refert: & paulatim toti Iſraëli ſuis prophetiis innoteſcit.

A 1 PUer autem Samuel miniſtrabat Domino
coram Heli, & ſermo Domini erat pre-
tioſus in diebus illis, non erat viſio manifeſta.
2 Factum eſt ergo in die quadam, Heli
jacebat in loco ſuo, & oculi ejus caligaverant,
nec poterat videre: †
3 Lucerna Dei antequam extingueretur,
Samuel dormiebat in templo Domini, ubi
erat arca Dei.
4 Et vocavit Dominus Samuel. Qui reſ-
pondens, ait: Ecce ego.
5 Et cucurrit ad Heli, & dixit: Ecce ego:
vocaſti enim me. Qui dixit: Non vocavi: re-
vertere, & dormi. Et abiit, & dormivit.
6 Et adjecit Dominus rurſum vocare Samue-
lem. Conſurgénſque Samuel, abiit ad Heli, &
dixit: Ecce ego: quia vocaſti me. Qui reſpon-
dit: Non vocavi te filii mi: revertere, & dormi.
B 7 Porrò Samuel necdum ſciebat Dominum,
neque revelatus fuerat ei ſermo Domini.
8 Et adjecit Dominus, & vocavit adhuc Sa-
muelem tertiò. Qui conſurgens, abiit ad Heli,
9 Et ait: Ecce ego: quia vocaſti me. Intel-
lexit ergo Heli quia Dominus vocaret pue-
rum: & ait ad Samuelem: Vade, & dormi:
& ſi deinceps vocaverit te, dices: Loquere
Domine, quia audit ſervus tuus. Abiit ergo
Samuel, & dormivit in loco ſuo.
10 Et venit Dominus, & ſtetit: & vocavit,
ſicut vocaverat ſecundò, Samuel, Samuel. Et
ait Samuel: Loquere Domine, quia audit ſer-
vus tuus.
11 Et dixit Dominus ad Samuelem: Ecce
ego facio verbum in Iſraël: quod quicum-
que audierit, tinnient ambæ aures ejus.
C 12 In die illa ſuſcitabo adverſum Heli om-
nia quæ locutus ſum ſuper domum ejus: in-
cipiam, & complebo.
13 Prædixi enim ei quòd judicaturus eſſem
domum ejus in æternum, propter iniquita-
tem, eò quòd noverat indignè agere filios
ſuos, & non corripuerit eos.
14 Idcircò juravi Domui Heli, quòd non
expietur iniquitas domus ejus victimis & mu-
neribus uſque in æternum.
15 Dormivit autem Samuel uſque manè,
aperuítque oſtia domus Domini. Et Samuel
timebat indicare viſionem Heli.
16 Vocavit ergo Heli Samuelem, & dixit:
Samuel fili mi? Qui reſpondens, ait: Præſtò
ſum.
17 Et interrogavit eum: Quis eſt ſermo, D
quem locutus eſt Dominus ad te? oro te ne
celaveris me. Hæc faciat tibi Deus, & hæc
addat, ſi abſconderis à me ſermonem, ex
omnibus verbis quæ dicta ſunt tibi.
16 Indicavit itaque ei Samuel univerſos
ſermones, & non abſcondit ab eo. Et ille reſ-
pondit: Dominus eſt: quod bonum eſt in
oculis ſuis faciat.
19 Crevit autem Samuel, & Dominus
erat cum eo, & non cecidit ex omnibus ver-
bis ejus in terram.
20 Et cognovit univerſus Iſraël à Dan,
uſque Berſabee, quòd fidelis Samuel pro-
pheta eſſet Domini.
21 Et addidit Dominus ut appareret in
Silo, quoniam revelatus fuerat Dominus Sa-
mueli in Silo, juxta verbum Domini. Et
evenit ſermo Samuelis univerſo Iſraëli.

† Lucernam Dei antequam extingueretur. Samuel autem, &c.

Caput IV.

Caduntur Iſraëlitæ à Philiſthæis, rurſúmque adducta in caſtra arca caduntur, captáque arca duo filij Heli occiduntur; quibus auditis, Heli corruens occumbit, nuru eius in partu moriente.

1 ET factum eſt in diebus illis, convene- A
runt Philiſthiim in pugnam: & egreſſus
eſt Iſraël obviàm Philiſthiim in prælium, &
caſtrametatus eſt juxta Lapidem adjutorij.
Porrò Philiſthiim venerunt in Aphec,
2 Et inſtruxerunt aciem contra Iſraël. Inito
autem certamine, terga vertit Iſraël Philiſ-
thæis: & cæſa ſunt in illo certamine paſſim
per agros, quaſi quatuor millia virorum.
3 Et reverſus eſt populus ad caſtra: dixe-
rúntque majores natu de Iſraël: Quare percuſ-
ſit nos Dominus hodie coram Philiſthiim? Af-
feramus ad nos de Silo arcam fœderis Domi-
ni, & veniat in medium noſtri, ut ſalvet nos
de manu inimicorum noſtrorum.
4 Miſit ergo populus in Silo, & tulerunt
inde arcam fœderis Domini exercituum ſe-
dentis ſuper Cherubim: erántque duo filij He-
li cum arca fœderis Dei, Ophni & Phinees.
5 Cúmque veniſſet arca fœderis Domini in
caſtra, vociferatus eſt omnis Iſraël clamore
grandi, & perſonuit terra.
6 Et audierunt Philiſthiim vocem clamoris, B
dixerúntque: Quænam eſt hæc vox clamoris
magni in caſtris Hebræorum? Et cognoverunt
quòd arca Domini veniſſet in caſtra.
7 Timuerúntque Philiſthiim, dicentes: Ve-
nit Deus in caſtra. Et ingemuerunt, dicentes:

8 Væ

8 Væ nobis : non enim fuit tanta exultatio heri & nudiuſtertius : væ nobis. Quis nos ſalvabit de manu Deorum ſublimium iſtorum? hi ſunt Dij, qui percuſſerunt Ægyptum omni plaga, in deſerto.

9 Confortamini, & eſtote viri, Philiſthiim : ne ſerviatis Hebræis, ſicut & illi ſervierunt vobis : confortamini, & bellate.

10 Pugnaverunt ergo Philiſthiim, & cæſus eſt Iſraël, & fugit unuſquiſque in tabernaculũ ſuum : & facta eſt plaga magna nimis : & ceciderunt de Iſraël triginta millia peditum.

C 11 Et arca Dei capta eſt : duo quoque filii Heli mortui ſunt, Ophni & Phinees.

12 Currens autem vir de Benjamin ex acie, venit in Silo in die illa, ſciſſa veſte, & conſperſus pulvere caput.

13 Cúmque ille veniſſet, Heli ſedebat ſuper ſellam contra viam ſpectans. Erat enim cor ejus pavens pro arca Dei. Vir autem ille poſtquam ingreſſus eſt, nuntiavit urbi : & ululavit omnis civitas.

14 Et audivit Heli ſonitum clamoris, dixítque : Quis eſt hic ſonitus tumultus hujus? At ille feſtinavit, & venit, & nuntiavit Heli.

15 Heli autem erat nonaginta & octo annorum, & oculi ejus caligaverant, & videre non poterat.

16 Et dixit ad Heli : Ego ſum qui veni de prælio, & ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait : Quid actum eſt fili mi?

17 Reſpondens autem ille, qui nuntiabat, Fugit, inquit, Iſraël coram Philiſtim, & ruina magna facta eſt in populo : inſuper & duo filii tui mortui ſunt, Ophni & Phinees : & arca Dei capta eſt.

D 18 Cúmque ille nominaſſet arcam Dei, cecidit de ſella retrorſum juxta oſtium, & fractis cervicibus mortuus eſt. Senex enim erat vir & grandævus : & ipſe judicavit Iſraël quadraginta annis.

19 Nurus autem ejus, uxor Phinees, prægnans erat, vicináque partui : & audito nuntio quòd capta eſſet arca Dei, & mortuus eſſet ſocer ſuus, & vir ſuus, incurvavit ſe & peperit : irruerant enim in eam dolores ſubiti.

20 In ipſo autem momento mortis ejus, dixerunt ei quæ ſtabant circa eam : Ne timeas, quia filium peperiſti. Quæ non reſpondit eis, neque animadvertit.

21 Et vocavit puerum, Ichabod, dicens : Tranſlata eſt gloria de Iſraël, quia capta eſt arca Dei, & pro ſocero ſuo & pro viro ſuo;

22 Et ait : Tranſlata eſt gloria ab Iſraël, eò quòd capta eſſet arca Dei.

Caput V.

Dagon coram arca ſemel ac iterùm corruit, abciſſis in limine capite & manibus. Philiſthæi quoque mariſcis & muribus percuſſi, arcam à ſe repellunt.

A 1 PHiliſthiim autem tulerunt arcam Dei, & aſportaverunt eam à Lapide adjutorij in Azotum.

2 Tulerúntque Philiſtiim arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, & ſtatuerunt eam juxta Dagon.

3 Cúmque ſurrexiſſent diluculò Azotij altera die, ecce Dagon jacebat pronus in terra ante arcam Domini : & tulerunt Dagon, & reſtituerunt eum in locum ſuum.

4 Rursúmque manè die altera conſurgentes, invenerunt Dagon jacentem ſuper faciem ſuam in terra coram arca Domini : caput autem Dagon, & duæ palmæ manuum ejus abſciſſæ erant ſuper limen : B

5 Porrò Dagon ſolus truncus remanſerat in loco ſuo. Propter hanc cauſam non calcant ſacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur templum ejus, ſuper limen Dagon in Azoto, uſque in hodiernum diem.

6 Aggravata eſt autem manus Domini ſuper Azotios, & demolitus eſt eos : * & percuſſit in ſecretiori parte natium Azotum, & fines ejus. * Pſ. 77 & 66.
Et ebullierunt villæ & agri in medio regionis illius, & nati ſunt mures, & facta eſt confuſio mortis magnæ in civitate.

7 Videntes autem viri Azotij hujuſcemodi plagam, dixerunt : Non maneat arca Dei Iſraël apud nos : quoniam dura eſt manus ejus ſuper nos, & ſuper Dagon Deum noſtrum. C

8 Et mittentes congregaverunt omnes ſatrapas Philiſthinorum ad ſe, & dixerunt : Quid faciemus de arca Dei Iſraël? Reſponderúntque Gethæi : Circumducatur arca Dei Iſraël. Et circumduxerunt arcam Dei Iſraël.

9 Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus Domini per ſingulas civitates interfectionis magnæ nimis : & percutiebat viros uniuſcujuſque urbis, à parvo uſque ad majorem, & computreſcebant prominentes extales eorum. Inierúntque Gethæi conſilium, & fecerunt ſibi ſedes pelliceas.

10 Miſerunt ergo arcam Dei in Accaron. Cúmque veniſſet arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronitæ, dicentes : Adduxerunt ad nos arcam Dei Iſraël, ut interficiat nos & populum noſtrum.

11 Miſerunt itaque & congregaverunt omnes ſatrapas Philiſthinorum : qui dixerunt : Dimittite arcam Dei Iſraël, & revertatur in locum ſuum, & non interficiat nos cum populo noſtro. D

12 Fiebat enim pavor mortis in ſingulis urbibus, & graviſſima valdè manus Dei. viri quoque, qui mortui non fuerant, percutiebantur in ſecretiori parte natium : & aſcendebat ululatus uniuſcujuſque civitatis in cælum.

Caput VI.

Philiſthæi arcam cum votivis donariis, muribus & anis aureis, ſuorum ſacerdotum conſilio, à ſe remittunt per vaccas lactantes & novum plauſtrum uſque Bethſames : ubi vaccas ſuper ligna plauſtri Bethſamitæ immolaverunt, plurimis de populo ac plebe à Domino interemptis, quòd arcam Dei non ſat reverenter conſpexiſſent.

1 FUit ergo arca Domini in regione Philiſthinorum ſeptem menſibus. A

2 Et vocaverunt Philiſthiim ſacerdotes &

divinos, dicentes: Quid faciemus de arca Domini? indicate nobis quomodo remittamus eam in locum ſuum. Qui dixerunt:

3 Si remittitis arcam Dei Iſraël, nolite dimittere eam vacuam, ſed quod debetis, reddite ei pro peccato: & tunc curabimini, & ſcietis quare non recedat manus ejus à vobis.

4 Qui dixerunt: Quid eſt quod pro delicto reddere debeamus ei? Reſponderúntque illi.

5 Juxta numerum provinciarum Philiſthinorum, quinque anos aureos facietis, & quinque mures aureos: quia plaga una fuit omnibus vobis, & ſatrapis veſtris. Facietíſque ſimilitudines anorum veſtrorum, & ſimilitudines murium, qui demoliti ſunt terram, & dabitis Deo Iſraël gloriam: ſi fortè relevet manum ſuā à vobis, & à diis veſtris, & à terra veſtra.

B 6 Quare aggravatis corda veſtra, ſicut aggravavit Ægyptus, & Pharao cor ſuum? * nonne poſtquam percuſſus eſt, tunc dimiſit eos, & abierunt?

* Exod. 12. c. 31.

7 Nunc ergo arripite & facite plauſtrum novum unum: & duas vaccas fœtas, quibus non eſt impoſitum jugum, jungite in plauſtro, & recludite vitulos earum domi.

8 Tolletíſque arcam Domini, & ponetis in plauſtro, & vaſa aurea, quæ exſolviſtis ei pro delicto, ponetis in capſellam ad latus ejus: & dimittite eam ut vadat.

9 Et aſpicietis: & ſiquidem per viam finium ſuorum aſcenderit contra Bethſames, ipſe fecit nobis hoc malum grande: ſin autem, minimè: ſciemus quia nequaquam manus ejus tetigit nos, ſed caſu accidit.

10 Fecerunt ergo illi hoc modo: & tollentes duas vaccas, quæ lactabant vitulos, junxerunt ad plauſtrum, vitulóſque earum concluſerunt domi.

C 11 Et poſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrum, & capſellam, quæ habebat mures aureos & ſimilitudines anorum.

12 Ibant autem in directum vaccæ, per viam quæ ducit Bethſames, & itinere uno gradiebantur, pergentes & mugientes: & non declinabant neque ad dexteram neque ad ſiniſtram: ſed & ſatrapæ Philiſthiim ſequebantur uſque ad terminos Bethſames.

13 Porrò Bethſamitæ metebant triticum in valle: & elevantes oculos ſuos, viderunt arcam, & gaviſi ſunt cùm vidiſſent.

14 Et plauſtrum venit in agrum Joſue Bethſamitæ, & ſtetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, & conciderunt ligna plauſtri, vaccaſque impoſuerunt ſuper ea holocauſtum Domino.

15 Levitæ autem depoſuerunt arcam Dei, & capſellam quæ erat juxta eam, in qua erant vaſa aurea, & poſuerunt ſuper lapidem grandem. Viri autem Bethſamitæ obtulerunt holocauſta, & immolaverunt victimas in die illa Domino.

16 Et quinque ſatrapæ Philiſthinorum viderunt, & reverſi ſunt in Accaron in die illa.

D 17 Hi ſunt autem ani aurei, quos reddiderunt Philiſthiim pro delicto, Domino: Azotus unum, Gaza unum, Aſcalon unum, Geth unum, Accaron unum:

18 Et mures aureos ſecundùm numerum urbium Philiſthiim, quinque provinciarum, ab urbe murata uſque ad villam quæ erat abſque muro, & uſque ad Abelmagnum, ſuper quem poſuerunt arcam Domini, quæ erat uſque in illum diem in agro Joſue Bethſamitis.

19 Percuſſit autem de viris Bethſamitibus, eò quòd vidiſſent arcam Domini: & percuſſit de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis. Luxitque populus, eò quòd Dominus percuſſiſſet plebem plaga magna.

20 Et dixerunt viri Bethſamitæ: Quis poterit ſtare in conſpectu Domini Dei ſancti hujus? & ad quem aſcendet à nobis?

21 Miſeruntque nuntios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Reduxerunt Philiſthiim arcam Domini, deſcendite, & reducite eam ad vos.

CAPUT VII.

Reducitur arca in domum Abinadab in Gabaa. & Samuelis hortatu Iſraëlitæ ad Dominum converſi, Philiſthæos vicerunt, orante pro ipſis Samuele.

1 VEnerunt ergo viri Cariathiarim, & reduxerunt arcam Domini, & intulerunt eam in domum Abinadab in Gabaa: Eleazarum autem filium ejus ſanctificaverunt, ut cuſtodiret arcam Domini. A

2 Et factum eſt, ex qua die manſit arca Domini in Cariathiarim, multiplicati ſunt dies (erat quippe jam annus vigeſimus) & requievit omnis domus Iſraël poſt Dominum.

3 Ait autem Samuel ad univerſam domum Iſraël, dicens: * Si in toto corde veſtro revertimini ad Dominum, auferte deos alienos de medio veſtri, Baalim & Aſtaroth: & præparate corda veſtra Domino, & ſervite ei ſoli, & eruet vos de manu Philiſthiim.

* Deut. 6. b. 13. Matt. 4. b. 10.

4 Abſtulerunt ergo filij Iſraël Baalim & Aſtaroth, & ſervierunt Domino ſoli. B

5 Dixit autem Samuel: Congregate univerſum Iſraël in Maſphath, ut orem pro vobis Dominum.

6 Et convenerunt in Maſphath: hauſerúntque aquam, & effuderunt in conſpectu Domini, & jejunaverunt in die illa, atque dixerunt ibi: Peccavimus Domino. Judicavítque Samuel filios Iſraël in Maſphath.

7 Et audierunt Philiſthiim quòd congregati eſſent filii Iſraël in Maſphath, & aſcenderunt Satrapæ Philiſthinorum ad Iſraël. Quod cùm audiſſent filij Iſraël, timuerunt à facie Philiſthinorum.

8 Dixerúntque ad Samuelem: Ne ceſſes pro nobis clamare ad Dominum Deum noſtrum, ut ſalvet nos de manu Philiſthinorum. D

9 Tulit autem Samuel agnum lactentem unum, & obtulit illum holocauſtum integrum Domino: & clamavit Samuel ad Dominum pro Iſraël, & exaudivit eum Dominus.

10 Factum eſt autem, cùm Samuel offerret holocauſtum, Philiſthiim iniere prælium cōtra Iſraël:

* Eccli. 46. d. 20. Iſraël: * intonuit autem Dominus fragore magno in die illa ſuper Philiſthiim, & exterruit eos, & cæſi ſunt à facie Iſraël.

* Eccli. 46. d. 21. 11 * Egreſsíque viri Iſraël de Maſphath, perſecuti ſunt Philiſthæos, & percuſſerunt eos, uſque ad locum qui erat ſubter Bethchar.

12 Tulit autem Samuel lapidem unum, & poſuit eum inter Maſphath & inter Sen: & vocavit nomen loci illius, Lapis adjutorij. Dixitque: Hucuſque auxiliatus eſt nobis Dominus.

D 13 Et humiliati ſunt Philiſthiim, nec appoſuerunt ultrà ut venirent in terminos Iſraël. Facta eſt itaque manus Domini ſuper Philiſthæos, cunctis diebus Samuelis.

14 Et redditæ ſunt urbes, quas tulerant Philiſthiim ab Iſraël, Iſraëli, ab Accaron uſque Geth, & terminos ſuos: liberavítque Iſraël de manu Philiſthinorum, erátque pax inter Iſraël & Amorrhæum.

15 Judicabat quoque Samuel Iſraëlem cunctis diebus vitæ ſuæ:

16 Et ibat per ſingulos annos circuiens Bethel & Galgala & Maſphath, & judicabat Iſraëlem in ſupradictis locis.

17 Revertebatúrque in Ramatha: ibi enim erat domus ejus, & ibi judicabat Iſraëlem: ædificavit etiam ibi altare Domino.

CAPUT VIII.

Filii Samuelis ad avaritiam declinantibus petit populus ſibi regem more Gentium; quibus Samuel, jubente Domino, durum jus regis prædicit, ſed non auditur.

A 1 FActum eſt autem cùm ſenuiſſet Samuel, poſuit filios ſuos judices Iſraël.

2 Fuitque nomen filii ejus primogeniti Joel: & nomen ſecundi Abia, judicum in Berſabee.

3 Et non ambulaverunt filij illius in viis ejus: ſed declinaverunt poſt avaritiam, acceperúntque munera, & perverterunt judicium.

4 Congregati ergo univerſi majores natu Iſraël, venerunt ad Samuelem in Ramatha.

* Oſe. 13. c. 10. Act. 13. e. 21. 5 Dixerúntque ei: Ecce tu ſenuiſti, & filij tui non ambulant in viis tuis: * conſtitue nobis regem, ut judicet nos, ſicut & univerſæ habent nationes.

6 Diſplicuit ſermo in oculis Samuelis, eò quòd dixiſſent: Da nobis regem, ut judicet nos. Et oravit Samuel ad Dominum.

B 7 Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem populi in omnibus quæ loquuntur tibi. non enim te abjecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos.

8 Juxta omnia opera ſua, quæ fecerunt à die qua eduxi eos de Ægypto uſque ad diem hanc: ſicut dereliquerunt me, & ſervierunt diis alienis, ſic faciunt etiam tibi.

9 Nunc ergo vocem eorum audi: verumtamen conteſtare eos, & prædic eis jus regis, qui regnaturus eſt ſuper eos.

10 Dixit itaque Samuel omnia verba Domini ad populum, qui petierat à ſe regem,

C 11 Et ait: Hoc erit jus regis, qui imperaturus eſt vobis: Filios veſtros tollet, & ponet in curribus ſuis, faciétque ſibi equites & præcurſores quadrigarum ſuarum,

12 Et conſtituet ſibi tribunos, & centuriones, & aratores agrorum ſuorum, & meſſores ſegetum, & fabros armorum & curruũ ſuorũ.

13 Filias quoque veſtras faciet ſibi unguentarias, & focarias, & panificas.

14 Agros quoque veſtros, & vineas, & oliveta optima tollet, & dabit ſervis ſuis.

15 Sed & ſegetes veſtras, & vinearũ reditus addecimabit, ut det eunuchis & famulis ſuis.

16 Servos etiam veſtros, & ancillas, & juvenes optimos, & aſinos auferet, & ponet in opere ſuo.

17 Greges quoque veſtros addecimabit, vóſque eritis ei ſervi.

18 Et clamabitis in die illa à facie regis veſtri, quem elegiſtis vobis: & non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petiſtis vobis regem. D

19 Noluit autem populus audire vocem Samuelis, ſed dixerunt: Nequaquam: rex enim erit ſuper nos.

20 Et erimus nos quoque ſicut omnes gentes: & judicabit nos rex noſter, & egredietur ante nos, & pugnabit bella noſtra pro nobis.

21 Et audivit Samuel omnia verba populi, & locutus eſt ea in auribus Domini.

22 Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem eorum, & conſtitue ſuper eos regem. Et ait Samuel ad viros Iſraël: Vadat unuſquiſque in civitatem ſuam.

CAPUT IX.

Stirps Saülis, qui quærendo patris aſinas pervenit ad Samuelem, qui revelatur ungendus rex, cum quo pranſus eſt, ac nocte hoſpitio receptus.

1 ET erat vir de Benjamin nomine Cis, filius Abiel, filij Seror, filij Bechorath, filij Aphia, filij viri Jemini, fortis robore. A

2 Et erat ei filius vocabulo Saül, electus & bonus: & non erat vir de filiis Iſraël melior illo. ab humero & ſurſum eminebat ſuper omnem populum.

3 Perierant autem aſinæ Cis patris Saul: & dixit Cis ad Saul filium ſuum: Tolle tecum unũ de pueris, & conſurgens vade, & quære aſinas. Qui cùm tranſiſſent per montem Ephraim,

4 Et per terram Saliſa, & non inveniſſent, tranſierunt etiam per Terram Salim, & non erant: ſed & per Terram Jemini, & minimè repererunt.

5 Cùm autem veniſſent in Terram Suph, dixit Saul ad puerum qui erat cum eo: Veni & revertamur, ne fortè dimiſerit pater meus aſinas, & ſolicitus ſit pro nobis.

6 Qui ait ei: Ecce vir Dei eſt in civitate hac, vir nobilis: omne quod loquitur, ſine ambiguitate venit. nunc ergo eamus illuc, ſi fortè indicet nobis de via noſtra, propter quam venimus.

7 Dixítque Saul ad puerum ſuum: Ecce ibimus: quid feremus ad virum Dei? panis defecit in ſitarciis noſtris: & ſportulam non habemus, ut demus homini Dei, nec quidquam aliud. B

8 Rurſum puer reſpondit Sauli, & ait: Ecce inventa eſt in manu mea quarta pars ſtateris

argenti, demus homini Dei, ut indicet nobis viam noſtram.

9 (Olim in Iſraël ſic loquebatur unuſquiſque vadens conſulere Deum: Venite, & eamus ad Videntem. Qui enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim Videns.)

10 Et dixit Saül ad puerum ſuum: Optimus ſermo tuus. Veni, eamus. Et ierunt in civitatem, in qua erat vir Dei.

11 Cúmque aſcenderent clivum civitatis, invenerunt puellas egredientes ad hauriendã aquam, & dixerunt eis: Num hic eſt Videns?

12 Quæ reſpondentes, dixerunt illis: Hic eſt: ecce ante te, feſtina nunc: hodie enim venit in civitatem, quia ſacrificium eſt hodie populi in excelſo.

13 Ingredientes urbem, ſtatim invenietis eum antequam aſcendat excelſum ad veſcendum, neque enim comeſurus eſt populus donec ille veniat: quia ipſe benedicit hoſtiæ, & deinceps comedunt qui vocati ſunt. Nunc ergo conſcendite, quia hodie reperietis eum.

C 14 Et aſcenderunt in civitatem. Cúmque illi ambularent in medio urbis, apparuit Samuël egrediens obviàm eis, ut aſcenderet in excelſum.

* Act. 13. c. 21. 15 * Dominus autem revelaverat auriculam Samuëlis ante unam diem quàm veniret Saül, dicens:

16 Hac ipſa hora, quæ nunc eſt, cras mittam virum ad te de Terra Benjamin, & unges eum ducem ſuper populum meum Iſraël: & ſalvabit populum meum de manu Philiſthinorum: quia reſpexi populum meum, venit enim clamor eorum ad me.

17 Cúmque aſpexiſſet Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce vir quem dixeram tibi, iſte dominabitur populo meo.

18 Acceſſit autem Saul ad Samuelem in medio portæ, & ait: Indica, oro, mihi, ubi eſt domus Videntis.

19 Et reſpondit Samuel Sauli dicens: Ego ſum Videns. aſcende ante me in excelſum, ut comedatis mecum hodie, & dimittam te manè: & omnia quæ ſunt in corde tuo, indicabo tibi.

20 Et de aſinis, quas nudiuſtertius perdidiſti, ne ſolicitus ſis, quia inventæ ſunt. Et cujus erunt optima quæque Iſraël? nónne tibi & omni domui patris tui?

21 Reſpondens autem Saul, ait: Numquid non filius Jemini ego ſum, de minima tribu Iſraël, & cognatio mea noviſſima inter omnes familias de tribu Benjamin? quare ergo locutus es mihi ſermonem iſtum?

D 22 Aſſumens itaque Samuel Saulem, & puerum ejus, introduxit eos in triclinium, & dedit eis locum in capite eorum qui fuerant invitati. erant enim quaſi triginta viri.

23 Dixitque Samuel coco: Da partem, quam dedi tibi, & præcepi ut reponeres ſeorſum apud te.

24 Levavit autem cocus armum, & poſuit ante Saul. Dixitque Samuel: Ecce quod remanſit, pone ante te, & comede: quia de induſtria ſervatum eſt tibi, quando populum vocavi. Et comedit Saul cum Samuele in die illa.

25 Et deſcenderunt de excelſo in oppidum, & locutus eſt cum Saule in ſolario: ſtravítque Saul in ſolario, & dormivit.

26 Cúmque manè ſurrexiſſent, & jam eluceſceret, vocavit Samuel Saulem in ſolario, dicens: Surge, & dimittam te. Et ſurrexit Saul: egreſſique ſunt ambo, ipſe videlicet, & Samuel.

27 Cúmque deſcenderent in extrema parte civitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero ut antecedat nos, & tranſeat: tu autem ſubſiſte paulìſper, ut indicem tibi verbum Domini.

CAPUT X.

Ungitur Saul in regem à Samuele, datis ac ſuccedentibus ſignis, prophetat inter prophetas: & miſſis ſortibus à Samuele confirmatur in regem: lex regni in libro ſcripta, coram Domino reponitur.

1 TUlit * autem Samuel lenticulam olei, & effudit ſuper caput ejus, & deoſculatus eſt cum, & ait: Ecce unxit te Dominus ſuper hereditatem ſuam in principem, & liberabis populum ſuum de manibus inimicorum ejus, qui in circuitu ejus ſunt. Et hoc tibi ſignum, quia unxit te Deus in principem. A * Act. 13. c. 21.

2 Cùm abieris hodie à me, invenies duos viros juxta ſepulchrum Rachel in finibus Benjamin, in meridie, dicéntque tibi: Inventæ ſunt aſinæ, ad quas ieras perquirendas: & intermiſſis pater tuus aſinis, ſolicitus eſt pro vobis, & dicit: Quid faciam de filio meo?

3 Cúmque abieris inde, & ultrà tranſieris, & veneris ad quercum Tabor, invenient te ibi tres viri aſcendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres hœdos, & alius tres tortas panis, & alius portans lagenam vini.

4 Cúmque te ſalutaverint, dabunt tibi duos panes, & accipies de manu eorum.

5 Poſt hæc venies in collem Dei, ubi eſt ſtatio Philiſthinorum: & cùm ingreſſus fueris ibi urbem, obvium habebis gregem prophetarum deſcendentium de excelſo, & ante eos pſalterium & tympanum, & tibiam, & citharam, ipſóſque prophetantes.

6 Et inſiliet in te Spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alium. B

7 Quando ergo evenerint ſigna hæc omnia tibi, fac quæcumque invenerit manus tua, quia Dominus tecum eſt.

8 Et deſcendes ante me in Galgala, (ego quippe deſcendam ad te) ut offeras oblationem, & immoles victimas pacificas: ſeptem diebus expectabis, donec veniam ad te, & oſtendam tibi quid facias.

9 Itaque cùm avertiſſet humerum ſuum ut abiret à Samuele, immutavit ei Deus cor aliud, & venerunt omnia ſigna hæc in die illa.

10 Veneruntque ad prædictum collem, & ecce cuneus prophetarum obvius ei: & inſiluit ſuper eum Spiritus Domini, & prophetavit in medio eorum.

11 Videntes autem omnes qui noverant eum heri & nudiuſtertius, quòd eſſet cum proph-

prophetis, & prophetaret, dixerunt ad invicem: Quænam res accidit filio Cis? num & Saul inter prophetas?

C 12 Reſponditque alius ad alterum, dicens: Et quis pater eorum? propterea verſum eſt in proverbium: * Num & Saul inter prophetas? (* Inf. 19. d. 24.)

13 Ceſſavit autem prophetare, & venit ad excelſum.

14 Dixitque patruus Saul ad eum, & ad puerum ejus: Quò abiſtis? Qui reſponderunt: Quærere aſinas: quas cùm non reperiſſemus, venimus ad Samuelem.

15 Et dixit ei patruus ſuus: Indica mihi quid dixerit tibi Samuel.

16 Et ait Saul ad patruum ſuum: Indicavit nobis quia inventæ eſſent aſinæ. De ſermone autem regni non indicavit ei quem locutus fuerat ei Samuel.

17 Et convocavit Samuel populum ad Dominum in Maſpha:

18 Et ait ad filios Iſraël: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Ego eduxi Iſraël de Ægypto, & erui vos de manu Ægyptiorum, & de manu omnium regum qui affligebant vos.

19 Vos autem hodie projeciſtis Deum veſtrum, qui ſolus ſalvavit vos de univerſis malis & tribulationibus veſtris: & dixiſtis: * Nequaquam: ſed regem conſtitue ſuper nos. Nunc ergo ſtate coram Domino per tribus veſtras, & per familias. (* Sup. 8. d. 19)

D 20 Et applicuit Samuel omnes tribus Iſraël, & cecidit ſors tribus Benjamin.

21 Et applicuit tribum Benjamin & cognationes ejus, & cecidit cognatio Metri, & pervenit uſque ad Saul filium Cis. Quæſierunt ergo eum, & non eſt inventus.

22 Et conſuluerunt poſt hæc Dominum, utrùmnam venturus eſſet illuc. Reſponditque Dominus: Ecce abſconditus eſt domi.

23 Cucurrerunt itaque & tulerunt eum inde: ſtetitque in medio populi, & altior fuit univerſo populo ab humero & ſurſum.

24 Et ait Samuel ad omnem populum: Certè videtis quem elegit Dominus, quoniam non ſit ſimilis illi in omni populo. Et clamavit omnis populus, & ait: Vivat Rex.

25 Locutus eſt autem Samuel ad populum legem regni, & ſcripſit in libro, & repoſuit coram Domino: & dimiſit Samuel omnem populum, ſingulos in domum ſuam.

26 Sed & Saul abiit in domum ſuam in Gabaa: & abiit cum eo pars exercitus, quorum tetigerat Deus corda.

27 Filij verò Belial dixerunt. Num ſalvare nos poterit iſte? Et deſpexerunt eum, & non attulerunt ei munera: ille verò diſſimulabat ſe audire.

CAPUT XI.

Saul, irruente in ipſum Spiritu Domini, divi ſiſque ſuis bobus, populum ad bellum convocat, vincitque Naas regem Ammonitarum, liberatis viris Jabes Galaad, & regnum eius inſtauratur in Galgalis.

A 1 ET factum eſt quaſi poſt menſem, aſcendit Naas Ammonites, & pugnare cœpit adverſum Jabes Galaad. Dixeruntque omnes viri Jabes ad Naas: Habeto nos fœderatos, & ſerviemus tibi.

2 Et reſpondit ad eos Naas Ammonites: In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omniũ veſtrûm oculos dextros, ponamque vos opprobrium in univerſo Iſraël.

3 Et dixerunt ad eum ſeniores Jabes: Concede nobis ſeptem dies, ut mittamus nuntios ad univerſos terminos Iſraël: & ſi non fuerit qui defendat nos, egrediemur ad te.

4 Venerunt ergo nuntij in Gabaa Saulis: & locuti ſunt verba hæc, audiente populo: & levavit omnis populus vocem ſuam, & flevit. B

5 Et ecce Saul veniebat, ſequens boves de agro, & ait: Quid habet populus quòd plorat? Et narraverunt ei verba virorum Jabes.

6 Et inſilivit Spiritus Domini in Saul, cùm audiſſet verba hæc, & iratus eſt furor ejus nimis.

7 Et aſſumens utrumque bovem, concidit in fruſta, miſitque in omnes terminos Iſraël per manum nuntiorum, dicens: Quicumque non exierit, & ſecutus fuerit Saul & Samuel, ſic fiet bobus ejus. Invaſit ergo timor Domini populum, & egreſſi ſunt quaſi vir unus.

8 Et recenſuit eos in Bezech: fueruntque filiorum Iſraël trecenta millia: virorum autem Juda triginta millia. C

9 Et dixerunt nuntiis, qui venerant: Sic dicetis viris, qui ſunt in Jabes Galaad: Cras erit vobis ſalus, cùm incaluerit ſol. Venerunt ergo nuntij, & annuntiaverunt viris Jabes: qui lætati ſunt.

10 Et dixerunt: Manè exibimus ad vos: & facietis nobis omne quod placuerit vobis.

11 Et factum eſt, cùm dies craſtinus veniſſet, conſtituit Saul populum in tres partes: & ingreſſus eſt media caſtra in vigilia matutina, & percuſſit Ammon uſque dum incaleſceret dies: reliqui autem diſperſi ſunt, ita ut non relinquerentur in eis duo pariter. D

12 Et ait populus ad Samuelem: * Quis eſt iſte qui dixit: Saul num regnabit ſuper nos? Date viros, & interficiemus eos. (* Sup. 10. d. 27.)

13 Et ait Saul: Non occidetur quiſquam in die hac, quia hodie fecit Dñs ſalutem in Iſraël.

14 Dixit autem Samuel ad populum: Venite, & eamus in Galgala, & innovemus ibi regnum.

15 Et perrexit omnis populus in Galgala, & fecerunt ibi regem Saul coram Domino in Galgala, & immolaverunt ibi victimas pacificas coram Domino. Et lætatus eſt ibi Saul, & cuncti viri Iſraël nimis.

CAPUT XII.

Samuel populi iudicio probatus innocens, Iſraëlem ingratitudinis erga Deum arguit, datis è cælo ſignis, dicta ſua confirmat, hortatúrque ut Domino adhæreant, non ceſſans pro ipſis orare.

1 DIxit autem Samuel ad univerſum Iſraël: Ecce audivi vocem veſtram, juxta omnia quæ locuti eſtis ad me, & conſtitui ſuper vos regem. A

2 Et nunc rex graditur ante vos. Ego autem ſenui, & incanui: porrò filij mei vobiſcum

ſunt:

ſunt : itaque converſatus coram vobis ab ado-
leſcentia mea uſque ad hanc diem , ecce præ-
ſto ſum.
* Eccli. 46. d. 22. 3 * Loquimini de me coram Domino , &
coram Chriſto ejus, utrùm bovem cujuſquam
tulerim, aut aſinum : ſi quempiam calumnia-
tus ſum, ſi oppreſſi aliquem , ſi de manu cu-
juſquam munus accepi : & contemnam illud
hodie , reſtituámque vobis.
4 Et dixerunt : Non es calumniatus nos,
neque oppreſſiſti , neque tuliſti de manu ali-
cujus quippiam.
5 Dixítque ad eos : Teſtis eſt Dominus ad-
verſum vos , & teſtis Chriſtus ejus in die
hac , quia non inveneritis in manu mea quip-
piam. Et dixerunt : Teſtis.
6 Et ait Samuel ad populum : Dominus,
qui fecit Moyſen & Aaron , & eduxit patres
noſtros de Terra Ægypti.
B 7 Nunc ergo ſtate , ut judicio contendam
adverſum vos coram Domino , de omnibus
miſericordiis Domini , quas fecit vobiſcum
& cum patribus veſtris :
* Gen. 46. a. 5. 8 * Quo modo Jacob ingreſſus eſt in Ægy-
ptum , & clamaverunt patres veſtri ad Do-
minum : & miſit Dominus Moyſen & Aa-
ron , & eduxit patres veſtros de Ægypto : &
collocavit eos in loco hoc.
* Judic 4. 6. 2. 9 Qui obliti ſunt Domini Dei ſui , * & tra-
didit eos in manu Siſaræ magiſtri militiæ Ha-
ſor , & in manu Philiſthinorum , & in manu
regis Moab , & pugnaverunt adverſum eos.
10 Poſteà autem clamaverunt ad Domi-
num , & dixerunt : Peccavimus , quia dere-
liquimus Dominum , & ſervivimus Baalim
& Aſtaroth : nunc ergo erue nos de manu
inimicorum noſtrorum , & ſerviemus tibi.
* Judic. 6. e. 14. 11 * Et miſit Dominus Jerobaal & Badan,
& Jephte , & Samuel , & eruit vos de manu
inimicorum veſtrorum per circuitum , & ha-
bitaſtis confidenter.
C 12 Videntes autem quòd Naas rex filiorum
Ammon veniſſet adverſum vos , dixiſtis mihi:
* Sup. 8. d. 19 10. c. 19. * Nequaquam, ſed rex imperabit nobis : cùm
Dominus Deus veſter regnaret in vobis.
13 Nunc ergo præſto eſt rex veſter , quem
elegiſtis & petiſtis : ecce dedit vobis Domi-
nus regem.
14 Si timueritis Dominum , & ſervieritis ei,
& audieritis vocem ejus, & non exaſperaveri-
tis os Domini : eritis & vos,& rex qui imperat
vobis, ſequentes Dominum Deum veſtrum.
15 Si autem non audieritis vocem Domini,
ſed exaſperaveritis ſermones ejus , erit manus
Domini ſuper vos, & ſuper patres veſtros.
16 Sed & nunc ſtate , & videte rem iſtam
grandem, quam facturus eſt Dominus in con-
ſpectu veſtro.
17 Numquid non meſſis tritici eſt hodie ?
invocabo Dominum , & dabit voces & plu-
vias : & ſcietis , & videbitis, quia grande ma-
lum feceritis vobis in conſpectu Domini , pe-
tentes ſuper vos regem.

18 Et clamavit Samuel ad Dominum,& de-
dit Dominus voces & pluvias in illa die. D
19 Et timuit omnis populus nimis Domi-
num & Samuelem , & dixit univerſus popu-
lus ad Samuelem : Ora pro ſervis tuis ad Do-
minum Deum tuum , ut non moriamur. ad-
didimus enim univerſis peccatis noſtris ma-
lum , ut peteremus nobis regem.
20 Dixit autem Samuel ad populum : No-
lite timere, vos feciſtis univerſum malum hoc:
veruntamen nolite recedere à tergo Domini,
ſed ſervite Domino in omni corde veſtro ,
21 Et nolite declinare poſt vana , quæ non
proderunt vobis , neque eruent vos , quia va-
na ſunt.
22 Et non derelinquet Dominus populum
ſuum propter nomen ſuum magnum : quia
juravit Dominus facere vos ſibi populum.
23 Abſit autem à me hoc peccatum in Do-
minum , ut ceſſem orare pro vobis , & do-
cebo vos viam bonam & rectam.
24 Igitur timete Dominum , & ſervite ei
in veritate , & ex toto corde veſtro. vidiſtis
enim magnifica quæ in vobis geſſerit.
25 Quòd ſi perſeveraveritis in malitia : &
vos & rex veſter pariter peribitis.

Caput XIII.

Victi à Saule Philiſthæi maximo apparatu adverſus Iſraëlem armantur ; territi Hebræi in antris latitant: & Saul quia non expectato Samuelis adventu, obtulit holocauſtum, reprobatus à Domino dicitur : de cautela Philiſthinorum ut Iſraëlitæ armis ſpoliarentur.

1 Filius unius anni erat Saul cùm regnare A
cœpiſſet , duobus autem annis regnavit
ſuper Iſraël.
2 Et elegit ſibi Saul tria millia de Iſraël : &
erant cum Saul duo millia in Machmas , & in
monte Bethel : mille autem cum Jonatha in
Gabaa Benjamin. porrò ceterum populum re-
miſit unumquemque in tabernacula ſua.
3 Et percuſſit Jonathas ſtationem Philiſthi-
norum , quæ erat in Gabaa. Quod cum au-
diſſent Philiſthiim , Saul cecinit buccina in
omni terra , dicens: Audiant Hebræi.
4 Et univerſus Iſraël audivit hujuſcemodi
famam : Percuſſit Saul ſtationem Philiſthino-
rum : & erexit ſe Iſraël adverſus Philiſthiim.
Clamavit ergo populus poſt Saul in Galgala.
5 Et Philiſthiim congregati ſunt ad præ-
liandum contra Iſraël , triginta millia cur-
ruum , & ſex millia equitum , & reliquum
vulgus, ſicut arena quæ eſt in littore maris
plurima. Et aſcendentes caſtrametati ſunt in
Machmas ad Orientem Bethaven.
6 Quod cùm vidiſſent viri Iſraël ſe in arcto B
poſitos , (afflictus enim erat populus) abſcon-
derunt ſe in ſpeluncis , & in abditis , in petris
quoque & in antris , & in ciſternis.
7 Hebræi autem tranſierunt Jordanem in
Terram Gad & Galaad. Cúmque adhuc eſſet
Saul in Galgala , univerſus populus perterri-
tus eſt , qui ſequebatur eum.
8 Et expectavit ſeptem diebus juxta placi-

tum Samuelis, & non venit Samuel in Galga-
la, dilapſuſque eſt populus ab eo.
9 Ait ergo Saul: Afferte mihi holocauſtum,
& pacifica. Et obtulit holocauſtum.
10 Cúmque compleſſet offerens holocau-
ſtum, ecce Samuel veniebat: & egreſſus eſt
Saul obviàm ei ut ſalutaret eum.
11 Locutúſque eſt ad eum Samuel: Quid
feciſti? Reſpondit Saul: Quia vidi quòd po-
pulus dilaberetur à me, & tu non veneras jux-
ta placitos dies, porrò Philiſthiim congregati
fuerant in Machmas,
C 12 Dixi: Nunc deſcendent Philiſthiim ad
me in Galgala, & faciem Domini non placavi.
Neceſſitate compulſus, obtuli holocauſtum.
13 Dixítque Samuel ad Saul: Stultè egiſti,
nec cuſtodiſti mandata Domini Dei tui, quæ
præcepit tibi. Quod ſi non feciſſes, jam nunc
præparaſſet Dominus regnum tuum ſuper Iſ-
raël in ſempiternum,
14 Sed nequaquam regnum tuum ultrà con-
* Act. 13.d.22 ſurget. * Quæſivit Dominus ſibi virum juxta
cor ſuum: & præcepit ei Dominus ut eſſet
dux ſuper populum ſuum, eò quòd non ſer-
vaveris quæ præcepit Dominus.
15 Surrexit autem Samuel, & aſcendit de
Galgalis in Gabaa Benjamin. Et reliqui populi
aſcenderunt poſt Saul obviàm populo, qui ex-
pugnabant eos venientes de Galgala in Gabaa,
in colle Benjamin. Et recenſuit Saul populum,
qui inventi fuerant cum eo, quaſi ſexcentos
viros.
16 Et Saul & Jonathas filius ejus, populúſ-
que qui inventus fuerat cum eis, erat in Gabaa
Benjamin: porrò Philiſthiim conſederant in
Machmas.
D 17 Et egreſſi ſunt ad prædandum de caſtris
Philiſthinorum tres cunei. Unus cuneus per-
gebat contra viam Ephra ad Terram Saul.
18 Porrò alius ingrediebatur per viam Bet-
horon, tertius autem verterat ſe ad iter termini
imminentis valli Seboim contra deſertum.
19 Porrò faber ferrarius non inveniebatur in
omni Terra Iſraël. Caverant enim Philiſthiim,
ne fortè facerent Hebræi gladium aut lanceam.
20 Deſcendebat ergo omnis Iſraël ad Phi-
liſthiim, ut exacueret unuſquiſque vomerem
ſuum, & ligonem, & ſecurim, & ſarculum.
21 Retuſæ itaque erant acies vomerum, &
ligonum, & tridentum, & ſecurium, uſque ad
ſtimulum corrigendum.
22 Cúmque veniſſet dies prælij, non eſt in-
ventus enſis & lancea in manu totius populi,
qui erat cum Saule & Jonatha, excepto Saül
& Jonatha filio ejus.
23 Egreſſa eſt autem ſtatio Philiſthiim, ut
tranſcenderet in Machmas.

CAPUT XIV.

Jonathas Domino fidens, cum armigero ſuo Philiſthæos diſperſit; verùm poſt victoriam, melle guſtato, contra patris prohibitionem quam ignorabat, populi auxilio vix mortem evaſit.

A 1 ET accidit quadam die ut diceret Jonathas
filius Saul ad adoleſcentem armigerum
ſuum: Veni, & tranſeamus ad ſtationem Phi-
liſthinorum, quæ eſt trans locum illum: Patri
autem ſuo hoc ipſum non indicavit.
2 Porrò Saul morabatur in extrema parte
Gabaa, ſub malogranato, quæ erat in Magron:
& erat populus cum eo quaſi ſexcentorum vi-
rorum.
3 Et Achias filius Achitob fratris Ichabod
filij Phinees, * qui ortus fuerat ex Heli ſacer- * Sup. 4. d. 21.
dote Domini in Silo, portabat ephod. Sed &
populus ignorabat quò iſſet Ionathas.
4 Erant autem inter aſcenſus, per quos nite-
batur Jonathas tranſire ad ſtationem Philiſthi-
norum, eminentes petræ ex utraque parte, &
quaſi in modum dentium ſcopuli hinc & inde
prærupti, nomē uni Boſes, & nomē alteri Sene:
5 Unus ſcopulus prominens ad Aquilonem
ex adverſo Machmas, & alter ad Meridiem
contra Gabaa.
6 Dixit autem Ionathas ad adoleſcentem ar- B
migerum ſuum: Veni, tranſeamus ad ſtatio-
nem incircumciſorum horum, ſi fortè faciat
Dominus pro nobis: quia non eſt Domino dif-
ficile ſalvare, vel in multis, vel in paucis.
7 Dixítque ei armiger ſuus: Fac omnia quæ
placent animo tuo: perge quò cupis, & ero te-
cum ubicumque volueris.
8 Et ait Ionathas: Ecce nos tranſimus ad vi-
ros iſtos. Cúmque apparuerimus eis,
9 Si taliter locuti fuerint ad nos, manete do-
nec veniamus ad vos: ſtemus in loco noſtro,
nec aſcendamus ad eos.
10 Si autem dixerint: Aſcendite ad nos: aſ-
cendamus, quia tradidit eos Dominus in mani-
bus noſtris: hoc erit nobis ſignum.
11 Apparuit igitur uterque ſtationi Phili-
ſthinorum: dixerúntque Philiſthiim: En He-
bræi egrediuntur de cavernis, in quibus abſ-
conditi fuerant.
12 Et locuti ſunt viri de ſtatione ad Jona-
than, & ad armigerum ejus, dixerúntque: Aſ-
cendite ad nos, & oſtendemus vobis rem. Et
ait Jonathas ad armigerum ſuum: Aſcenda-
mus, ſequere me: * tradidit enim Dominus * 1. Mac. 4.
eos in manus Iſraël. d. 30.
13 Aſcendit autem Jonathas manibus & pe- C
dibus reptans, & armiger ejus poſt eum. Ita-
que alii cadebant ante Ionathan, alios armiger
ejus interficiebat ſequens eum.
14 Et facta eſt plaga prima, qua percuſſit
Ionathas & armiger ejus, quaſi viginti viro-
rum, in media parte jugeri, quam par boum
in die arare conſuevit.
15 Et factum eſt miraculum in caſtris, per
agros: ſed & omnis populus ſtationis eorum,
qui ierant ad prædandum, obſtupuit, & con-
turbata eſt terra: & accidit quaſi miraculum
à Deo.
16 Et reſpexerunt ſpeculatores Saul, qui
erant in Gabaa Benjamin, & ecce multitudo
proſtrata, & huc illúcque diffugiens.
17 Et ait Saul populo, qui erat cum eo:
Requirite, & videte quis abierit ex nobis.

Cúmque requiſiſſent, repertum eſt non adeſſe
Jonathan, & armigerum ejus.
18 Et ait Saul ad Achiam: Applica arcam
Dei. (Erat enim ibi arca Dei in die illa cum
filiis Iſraël.)
19 Cúmque loqueretur Saul ad ſacerdotem,
tumultus magnus exortus eſt in caſtris Phili-
ſthinorum: creſcebátque paulatim, & clariùs
reſonabat. Et ait Saul ad ſacerdotem: Contra-
he manum tuam.
20 Conclamavit ergo Saul, & omnis popu-
lus qui erat cum eo, & venerunt uſque ad lo-
cum certaminis: & ecce verſus fuerat gladius
uniuſcujuſque ad proximum ſuum, & cædes
magna nimis.
D 21 Sed & Hebræi qui fuerant cum Phili-
ſthiim heri & nudiuſtertius, aſcenderántque
cum eis in caſtris, reverſi ſunt ut eſſent cum
Iſraël, qui erant cum Saul & Jonatha.
22 Omnes quoque Iſraëlitæ qui ſe abſconde-
rant in monte Ephraim, audientes quòd fugiſ-
ſent Philiſthæi, ſociaverunt ſe cũ ſuis in prælio.
Et erant cum Saul, quaſi decem millia virorum.
23 Et ſalvavit Dominus in die illa Iſraël.
pugna autem pervenit uſque ad Bethaven.
24 Et viri Iſraël ſociati ſunt ſibi in die illa:
adjuravit autem Saul populum, dicens: Male-
dictus vir, qui comederit panem uſque ad veſ-
peram, donec ulciſcar de inimicis meis. Et non
manducavit univerſus populus panem:
25 Omnéque terræ vulgus venit in ſaltum,
in quo erat mel ſuper faciem agri.
26 Ingreſſus eſt itaque populus ſaltum, &
apparuit fluens mel, nullúſq; applicuit manum
ad os ſuum. timebat enim populus juramentũ.
27 Porrò Jonathas non audierat cùm adjura-
ret pater ejus populum: extendítque ſummita-
tem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit
in favum mellis: & convertit manum ſuam ad
os ſuum, & illuminati ſunt oculi ejus.
28 Reſpondénſque unus de populo, ait:
Jurejurando conſtrinxit pater tuus populum,
dicens: Maledictus vir, qui comederit panem
hodie. (defecerat autem populus.)
E 29 Dixítque Jonathas: Turbavit pater meus
terram: vidiſtis ipſi quia illuminati ſunt oculi
mei, eò quòd guſtaverim paululum de mel-
le iſto:
30 Quantò magis ſi comediſſet populus de
præda inimicorum ſuorum, quam reperit? nón-
ne major plaga facta fuiſſet in Philiſthiim?
31 Percuſſerunt ergo in die illa Philiſthæos
à Machmis uſque in Aialon. Defatigatus eſt
autem populus nimis:
32 Et verſus ad prædam, tulit oves, & bo-
ves, & vitulos, & mactaverunt in terra: come-
dítque populus cum ſanguine.
33 Nuntiaverunt autem Sauli dicentes,
quòd populus peccaſſet Domino, comedens
cum ſanguine. Qui ait: prævaricati eſtis: vol-
vite ad me jam nunc ſaxum grande.
34 Et dixit Saul: Diſpergimini in vulgus, &
dicite eis, ut adducat ad me unuſquiſque bo-
vem ſuum, & arietem, & occidite ſuper iſtud,
& veſcimini, & non peccabitis Domino come-
dentes cum ſanguine. Adduxit itaque omnis
populus unuſquiſque bovem in manu ſua uſ-
que ad noctem: & occiderunt ibi.
35 Ædificavit autem Saul altare Domino,
túncque primùm cœpit ædificare altare Dño.
36 Et dixit Saul: Irruamus ſuper Philiſthæos F
nocte, & vaſtemus eos uſq; dum illuceſcat ma-
nè, nec relinquamus ex eis virum. Dixítque po-
pulus: Omne quod bonũ videtur in oculis tuis,
fac. Et ait ſacerdos: Accedamus huc ad Deum.
37 Et conſuluit Saul Dominum: Num per-
ſequar Philiſthiim? ſi trades eos in manus Iſ-
raël? & non reſpondit ei in die illa.
38 Dixítque Saul: Applicate huc univerſos
angulos populi: & ſcitote, & videte, per
quem acciderit peccatum hoc hodie.
39 Vivit Dominus ſalvator Iſraël, quia ſi
per Jonathan filium meum factum eſt, abſque
retractatione morietur. Ad quod nullus con-
tradixit ei de omni populo.
40 Et ait ad univerſum Iſraël: Separamini
vos in partem unam, & ego cum Jonatha filio
meo ero in parte altera. Reſpondítq; populus ad
Saul: Quod bonum videtur in oculis tuis, fac.
41 Et dixit Saul ad Dominum Deum Iſraël:
Domine Deus Iſraël da indicium: quid eſt
quòd non reſponderis ſervo tuo hodie? Si in
me, aut in Jonatha filio meo, eſt iniquitas hæc,
da oſtenſionem: aut ſi hæc iniquitas eſt in po-
pulo tuo, da ſanctitatem. Et deprehenſus eſt
Jonathas & Saul, populus autem exivit.
42 Et ait Saul: Mittite ſortẽ inter me & inter
Jonathan filium meum. Et captus eſt Jonathas.
43 Dixit autẽ Saul ad Jonathan: Indica mihi
quid feceris. Et indicavit ei Jonathas, & ait: Gu-
ſtans guſtavi in ſummitate virgæ, quæ erat in
manu mea, paululũ mellis, & ecce ego morior.
44 Et ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, &
hæc addat, quia morte morieris Jonatha.
45 Dixítque populus ad Saul: Ergóne Jona- G
thas morietur, qui fecit ſalutem hanc magnam
in Iſraël? hoc nefas eſt: vivit Dominus, ſi ce-
ciderit capillus de capite ejus in terram, quia
cum Deo operatus eſt hodie. Liberavit ergo
populus Jonathan, ut non moreretur.
46 Receſsitque Saul, nec perſecutus eſt Phili-
ſthiim: porrò Philiſthiim abierunt in loca ſua.
47 Et Saul, confirmato regno ſuper Iſraël,
pugnabat per circuitum adverſum omnes ini-
micos ejus, contra Moab, & filios Ammon, &
Edom, & reges Soba, & Philiſthæos: & quo-
cúmque ſe verterat, ſuperabat.
48 Congregatóque exercitu, percuſſit Ama-
lec, & eruit Iſraël de manu vaſtatorum ejus.
49 Fuerunt autem filij Saul, Jonathas, & Jeſ-
ſui, & Melchiſua: & nomina duarum filiarum
ejus, nomen primogenitæ Merob, & nomen
minoris Michol.
50 Et nomen uxoris Saul, Achinoam filia
Achimaas: & nomen principis militiæ ejus
Abner, filius Ner patruelis Saul.

51 Porrò

51 Porrò Cis fuit pater Saul, & Ner pater Abner, filius Abiel.

52 Erat autem bellum potens adverſum Philiſthæos, omnibus diebus Saul. Nam quemcumque viderat Saul virum fortem, & aptum ad prælium, ſociabat eum ſibi.

CAPUT XV.

Saul miſſus à Domino ad delendum funditus Amalec, Agag eorum regem multámque prædam reſervans, inobedientiæ arguitur, commendata obedientia, ideóque ſecundò reprobatus à regno rejicitur; interfectóque Agag, Saul reprobatus à Samuele lugetur.

A 1 ET dixit Samuel ad Saul: Me miſit Dñs, ut ungerem te in regem ſuper populum ejus Iſraël: nunc ergo audi vocem Domini:

2 Hæc dicit Dominus exercituum: Recenſui quæcúmque fecit Amalec Iſraëli, * quomodo reſtitit ei in via cùm aſcenderet de Ægypto. * *Exod. 17. a. 8.*

3 Nunc ergo vade, & percute Amalec, & demolire univerſa ejus: non parcas ei, & non concupiſcas ex rebus ipſius aliquid: ſed interfice à viro uſque ad mulierem, & parvulum atque lactentem, bovem & ovem, camelum & aſinum.

4 Præcepit itaque Saul populo, & recenſuit eos quaſi agnos: ducenta millia peditum, & decem millia virorum Juda.

5 Cúmque veniſſet Saul uſque ad civitatem Amalec, tetendit inſidias in torrente.

B 6 Dixítque Saul Cinæo: Abite, recedite, atque deſcendite ab Amalec: ne fortè involvam te cum eo. tu enim feciſti miſericordiam cum omnibus filiis Iſraël, cùm aſcenderēt de Ægypto. Et receſſit Cinæus de medio Amalec.

7 Percuſſítque Saul Amalec, ab Hevila, donec venias ad Sur, quæ eſt è regione Ægypti.

8 Et apprehendit Agag regē Amalec vivum: omne autem vulgus interfecit in ore gladij.

9 Et pepercit Saul, & populus, Agag, & optimis gregibus ovium & armentorum, & veſtibus & arietibus, & univerſis quæ pulchra erant, nec voluerunt diſperdere ea: quidquid verò vile fuit & reprobum, hoc demoliti ſunt.

10 Factum eſt autem verbum Domini ad Samuel, dicens:

C 11 Pœnitet me quòd conſtituerim Saul regem: quia dereliquit me, & verba mea opere non implevit. Contriſtatúſque eſt Samuel, & clamavit ad Dominum tota nocte.

12 Cúmque de nocte ſurrexiſſet Samuel, ut iret ad Saul manè, nuntiatum eſt Samueli, eò quòd veniſſet Saul in Carmelum, & erexiſſet ſibi fornicē triumphalē, & reverſus tranſiſſet, deſcendiſſétque in Galgala. Venit ergo Samuel ad Saul, & Saul offerebat holocauſtum Dño de initiis prædarum quæ attulerat ex Amalec.

13 Et cúm veniſſet Samuel ad Saul, dixit ei Saul: Benedictus tu Domino, implevi verbum Domini.

14 Dixítque Samuel: Et quæ eſt hæc vox gregum, quæ reſonat in auribus meis, & armentorum, quam ego audio?

D 15 Et ait Saul: De Amalec adduxerunt ea: pepercit enim populus melioribus ovibus & armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo: reliqua verò occidimus.

16 Ait autem Samuel ad Saul: Sine me, & indicabo tibi quæ locutus ſit Dominus ad me, nocte. Dixítque ei: Loquere.

17 Et ait Samuel: Nónne cùm parvulus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſraël factus es? unxítque te Dominus in regem ſuper Iſraël,

18 Et miſit te Dominus in viam, & ait: Vade, & interfice peccatores Amalec, & pugnabis contra eos uſque ad internecionem eorum.

19 Quare ergo non audiſti vocem Domini: ſed verſus ad prædam es, & feciſti malum in oculis Domini?

20 Et ait Saul ad Samuelem: Immò audivi vocem Domini, & ambulavi in via per quam miſit me Dominus, & adduxi Agag regem Amalec, & Amalec interfeci. E

21 Tulit autem de præda populus oves & boves, primitias eorum quæ cæſa ſunt, ut immolet Domino Deo ſuo in Galgalis.

22 Et ait Samuel: * Numquid vult Dominus holocauſta & victimas, & non potiùs ut obediatur voci Domini? MELIOR eſt enim obedientia quàm victimæ: & auſcultare magis quàm offerre adipem arietum. * *Eccli 4. d. 17. Oſe 6. c. 16. Mat 9. b. 13. 12. a. 7.*

23 Quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare: & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere. Pro eo ergo quòd abjeciſti ſermonem Domini, abjecit te Dominus ne ſis rex.

24 Dixítque Saul ad Samuelem: Peccavi, quia prævaricatus ſum ſermonē Dñi, & verba tua, timens populum, & obediens voci eorum.

25 Sed nunc porta, quæſo, peccatum meum, & revertere mecum, ut adorem Dominum. F

26 Et ait Samuel ad Saul: Non revertar tecum, quia projeciſti ſermonem Domini, & projecit te Dominus ne ſis rex ſuper Iſraël.

27 Et converſus eſt Samuel ut abiret: ille autem apprehendit ſummitatem pallij ejus, quæ & ſciſſa eſt.

28 Et ait ad eum Samuel: * Scidit Dominus regnum Iſraël à te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te. * *Inf. 18. c. 19*

29 Porrò Triumphator in Iſraël non parcet, & pœnitudine non flectetur: neque enim homo eſt ut agat pœnitentiam.

30 At ille ait: Peccavi: ſed nunc honora me coram ſenioribus populi mei, & coram Iſraël, & revertere mecum, ut adorem Dominum Deum tuum. G

31 Reverſus ergo Samuel ſecutus eſt Saulem: & adoravit Saul Dominum.

32 Dixítque Samuel: Adducite ad me Agag regem Amalec. Et oblatus eſt ei Agag pinguiſſimus, & tremens. Et dixit Agag: Siccine ſeparat amara mors?

33 Et ait Samuel: Sicut fecit abſque liberis mulieres gladius tuus, ſic abſque liberis erit inter mulieres mater tua. Et in fruſta concîdit eum Samuel coram Domino in Galgalis.

34 Abiit autem Samuel in Ramatha: Saul verò aſcendit in domum ſuam in Gabaa.

35 Et non vidit Samuel ultrà Saul uſque ad diem mortis ſuæ: verumtamen lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat quòd conſtituiſſet eum regem ſuper Iſraël.

Caput XVI.

Reprobato Saul, David inter fratres minimus in regem ungitur: quo cithara pſallente coram Saule, agitato ſpiritu malo, ille leviùs habebat.

A

1 Dixítque Dominus ad Samuelem: Uſquequò tu luges Saul, cùm ego projecerim eum ne regnet ſuper Iſraël: Imple cornu tuum oleo, & veni, ut mittam te ad Iſai Bethlehemitem: providi enim in filiis ejus mihi regem.

2 Et ait Samuel: Quo modo vadam? audiet enim Saul, & interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, & dices: Ad immolandum Domino veni.

3 Et vocabis Iſai ad victimam, & ego oſtendam tibi quid facias, & unges quemcumque monſtravero tibi.

4 Fecit ergo Samuel, ſicut locutus eſt ei Dominus. Venítque in Bethlehem, & admirati ſunt ſeniores civitatis, occurrentes ei, dixerúntque: Pacificúſne eſt ingreſſus tuus?

B

5 Et ait: Pacificus: ad immolandum Domino veni, ſanctificamini, & venite mecum ut immolem. Sanctificavit ergo Iſai & filios ejus, & vocavit eos ad ſacrificium.

6 Cúmque ingreſſi eſſent, vidit Eliab, & ait: Num coram Domino eſt Chriſtus ejus?

7 Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne reſpicias vultum ejus, neque altitudinem ſtaturæ ejus: quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum hominis ego judico: homo enim videt ea quæ parent, * Dominus autem intuetur cor.

* Pſ. 7. b 10.

8 Et vocavit Iſai Abinadab, & adduxit eum coram Samuele. Qui dixit: Nec hunc elegit Dominus.

9 Adduxit autem Iſai Samma, de quo ait: Etiam hunc non elegit Dominus.

10 Adduxit itaque Iſai ſeptem filios ſuos coram Samuele: & ait Samuel ad Iſai: Non elegit Dominus ex iſtis.

11 Dixítque Samuel ad Iſai: Numquid jam completi ſunt filii? Qui reſpondit: Adhuc reliquus eſt parvulus, & paſcit oves. Et ait Samuel ad Iſai: Mitte, & adduc eum: nec enim diſcumbemus priùs quàm huc ille veniat.

C

12 Miſit ergo, & adduxit eum. Erat autem rufus, & pulcher aſpectu, decoráque facie, & ait Dominus: Surge: unge eum, ipſe eſt enim.

13 Tulit ergo Samuel cornu olei,* & unxit eum in medio fratrum ejus: & directus eſt Spiritus Domini à die illa in David, & deinceps: ſurgénſque Samuel abiit in Ramatha.

* 2. Reg. 7. b 8. Pſ 77. g. 70. 88. c. 21. Act 7. f 46 13. d 22.

14 Spiritus autem Domini receſſit à Saul, & exagitabat eum ſpiritus nequam, à Domino.

15 Dixerúntque ſervi Saul ad eum: Ecce ſpiritus Dei malus exagitat te.

16 Jubeat Dominus noſter, & ſervi tui qui coram te ſunt, quærent hominem ſcientem pſallere cithara, ut quando arripuerit te ſpiritus Domini malus, pſallat manu ſua, & leviùs feras.

17 Et ait Saul ad ſervos ſuos: Providete ergo mihi aliquem benè pſallentem, & adducite eum ad me.

D

18 Et reſpondens unus de pueris, ait: Ecce vidi filium Iſaï Bethlehemitem, ſcientem pſallere, & fortiſſimum robore, & virum bellicoſum, & prudentem in verbis, & virum pulchrum: & Dominus eſt cum eo.

19 Miſit ergo Saul nuntios ad Iſaï, dicens: Mitte ad me David filium tuum, qui eſt in paſcuis.

20 Tulit itaque Iſaï aſinum plenum panibus, & lagenam vini, & hœdum de capris unum, & miſit per manũ David filii ſui Sauli.

21 Et venit David ad Saul, & ſtetit coram eo: at ille dilexit eum nimis, & factus eſt ejus armiger.

22 Miſítque Saul ad Iſaï, dicens: Stet David in conſpectu meo: invenit enim gratiam in oculis meis.

23 Igitur quandocumque ſpiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam, & percutiebat manu ſua, & refocillabatur Saul, & leviùs habebat. recedebat enim ab eo ſpiritus malus.

Caput XVII.

Philiſthæis contra Iſraëlem ad pugnam congregatis, Goliath gigantem in armis & fortitudine confidentem, ſolâ fundâ David occidit, præciſúmque caput, diffuſis Philiſthæis, ad Saulem tulit.

A

1 Congregantes autem Philiſthiim agmina ſua in prælium, convenerunt in Socho Judæ, & caſtrametati ſunt inter Socho & Azeca, in finibus Dommim.

2 Porrò Saul & filii Iſraël congregati venerunt in Vallem terebinthi, & direxerunt aciem ad pugnandum contra Philiſthiim.

3 Et Philiſthiim ſtabant ſuper montem ex parte hac, & Iſraël ſtabat ſupra montem ex altera parte: valliſque erat inter eos.

4 Et egreſſus eſt vir ſpurius de caſtris Philiſthinorum, nomine Goliath, de Geth, altitudinis ſex cubitorum & palmi:

5 Et caſſis ærea ſuper caput ejus, & lorica ſquamata induebatur. porrò pondus loricæ ejus, quinque millia ſiclorum æris erat:

6 Et ocreas æreas habebat in cruribus: & clypeus æreus tegebat humeros ejus.

7 Haſtile autem haſtæ ejus, erat quaſi liciatorium texentium. ipſum autem ferrum haſtæ ejus, ſexcentos ſiclos habebat ferri: & armiger ejus antecedebat eum.

B

8 Stanſque clamabat adverſum phalangas Iſraël, & dicebat eis: Quare veniſtis parati ad prælium? Numquid ego non ſum Philiſthæus, & vos ſervi Saul? Eligite ex vobis virum, & deſcendat ad ſingulare certamen.

9 Si quiverit pugnare mecum, & percuſſerit me, erimus vobis ſervi: ſi autem ego prævaluero, & percuſſero eum, vos ſervi eritis, & ſervietis nobis.

10 Et aiebat Philiſthæus: Ego exprobravi agminibus Iſraël hodie: Date mihi virum, & ineat mecum ſingulare certamen.

11 Audiens autem Saul, & omnes Iſraëlitæ, ſermones Philiſthæi hujuſcemodi, ſtupebant, & metuebant nimis.

12 David autem erat filius viri Ephrathæi, de quo * ſuprà dictum eſt. de Bethlehem Juda, cui nomen erat Iſai, qui habebat octo filios, & erat vir in diebus Saul ſenex, & grandævus inter viros.

* Sup. 16.a.1.

13 Abierunt autem tres filij ejus majores poſt Saul in prælium: & nomina trium filiorum ejus, qui perrexerunt ad bellum, Eliab primogenitus, & ſecundus Abinadab, tertiúſque Samma.

14 David autem erat minimus. Tribus ergo majoribus ſecutis Saulem,

15 Abiit David, & reverſus eſt à Saul ut paſceret gregem patris ſui in Bethlehem.

16 Procedebat verò Philiſthæus manè & veſpere, & ſtabat quadraginta diebus.

17 Dixit autem Iſai ad David filium ſuum: Accipe fratribus tuis ephi polentæ, & decem panes iſtos, & curre in caſtra ad fratres tuos,

C

18 Et decem formellas caſei has deferes ad tribunum: & fratres tuos viſitabis, ſi rectè agant: & cum quibus ordinati ſunt, diſce.

19 Saul autem, & illi, & omnes filij Iſraël in Valle terebinthi pugnabant adverſum Philiſthiim.

20 Surrexit itaque David manè, & commendavit gregem cuſtodi: & onuſtus abiit, ſicut præceperat ei Iſai. Et venit ad locum Magala, & ad exercitum, qui egreſſus ad pugnam vociferatus erat in certamine.

21 Direxerat enim aciem Iſraël, ſed & Philiſthiim ex adverſo fuerant præparati.

22 Derelinquens ergo David vaſa quæ attulerat, ſub manu cuſtodis ad ſarcinas, cucurrit ad locum certaminis, & interrogabat ſi omnia rectè agerentur erga fratres ſuos.

23 Cúmque adhuc ille loqueretur eis, apparuit vir ille ſpurius aſcendens, Goliath nomine, Philiſthæus, de Geth, de caſtris Philiſthinorum: & loquente eo hæc eadem verba audivit David.

24 Omnes autem Iſraëlitæ, cùm vidiſſent virum, fugerunt à facie ejus, timentes eum valdè.

D

25 Et dixit unus quiſpiam de Iſraël: Num vidiſtis virum hunc qui aſcendit? ad exprobrandum enim Iſraëli aſcendit. Virum ergo qui percuſſerit eum, ditabit rex divitiis magnis, & filiam ſuam dabit ei, & domum patris ejus faciet abſque tributo in Iſraël.

26 Et ait David ad viros qui ſtabant ſecum, dicens: Quid dabitur viro, qui percuſſerit Philiſthæum hunc, & tulerit opprobrium de Iſraël? quis enim eſt hic Philiſthæus incircumciſus, qui exprobravit acies Dei viventis?

27 Referebat autem ei populus eumdem ſermonem, dicens: Hæc dabuntur viro, qui percuſſerit eum.

28 Quod cùm audiſſet Eliab frater ejus, major, loquente eo cum aliis, iratus eſt contra David, & ait: Quare veniſti, & quare dereliquiſti pauculas oves illas in deſerto? ego novi ſuperbiam tuam, & nequitiam cordis tui: quia ut videres prælium, deſcendiſti.

29 Et dixit David: Quid feci? numquid non verbum eſt?

30 Et declinavit paululùm ab eo ad alium: dixítque eumdem ſermonem. Et reſpondit ei populus verbum ſicut priùs.

31 Audita ſunt autem verba, quæ locutus eſt David, & annuntiata in conſpectu Saul.

32 Ad quem cùm fuiſſet adductus, locutus eſt ei: Non concidat cor cujuſquam in eo: ego ſervus tuus vadam, & pugnabo adverſus Philiſthæum.

33 Et ait Saul ad David: Non vales reſiſtere Philiſthæo iſti, nec pugnare adverſus eum: quia puer es, hic autem vir bellator eſt ab adoleſcentia ſua.

E

34 Dixítque David ad Saul: * Paſcebat ſervus tuus patris ſui gregem, & veniebat leo, vel urſus, & tollebat arietem de medio gregis:

* Eccli. 47.a.3.

35 Et perſequebar eos, & percutiebam, eruebámque de ore eorum: & illi conſurgebāt adverſum me, & apprehendebam mentum eorum, & ſuffocabam, interficiebámque eos.

36 Nam & leonem & urſum interfeci ego ſervus tuus: erit igitur & Philiſthæus hic incircumciſus, quaſi unus ex eis. Nunc vadam, & auferam opprobrium populi: quoniam quis eſt iſte Philiſthæus incircumciſus, qui auſus eſt maledicere exercitui Dei viventis?

37 Et ait David: Dominus qui eripuit me de manu leonis, & de manu urſi, ipſe me liberabit de manu Philiſthæi hujus. Dixit autem Saul ad David: Vade, & Dominus tecum ſit.

38 Et induit Saul David veſtimentis ſuis, & impoſuit galeam æream ſuper caput ejus, & veſtivit eum lorica.

39 Accinctus ergo David gladio ejus ſuper veſtem ſuam, cœpit tentare ſi armatus poſſet incedere: non enim habebat conſuetudinem. Dixítque David ad Saul: Non poſſum ſic incedere, quia non uſum habeo. Et depoſuit ea,

40 Et tulit baculum ſuum, quem ſemper habebat in manibus, & elegit ſibi quinq; limpidiſſimos lapides de torrente, & miſit eos in peram paſtoralem, quam habebat ſecum, & fundam manu tulit: & proceſſit adverſum Philiſthæum.

F

41 Ibat autem Philiſthæus incedens, & appropinquans adverſum David, & armiger ejus ante eum.

42 Cúmque inſpexiſſet Philiſthæus, & vidiſſet David, deſpexit eum. Erat enim adoleſcens: rufus, & pulcher aſpectu.

43 Et dixit Philiſthæus ad David: Numquid ego canis ſum, quòd tu venis ad me cum baculo? Et maledixit Philiſthæus David in diis ſuis:

44 Dixítque ad David: Veni ad me, & dabo carnes tuas volatilibus cæli & beſtiis terræ.

45 Dixit autem David ad Philiſthæum: Tu venis ad me cum gladio, & haſta, & clypeo:

ego autem venio ad te in nomine Domini
exercituum, Dei agminum Iſraël, quibus
exprobraſti hodie,
46 Et dabit te Dominus in manu mea, &
percutiam te,& auferam caput tuum à te: &
dabo cadavera caſtrorum Philiſthiim hodie
volatilibus cæli, & beſtiis terræ: ut ſciat om-
nis terra, quia eſt Deus in Iſraël.
47 Et noverit univerſa Eccleſia hæc,quia nõ
in gladio,nec in haſta ſalvat Dominus: ipſius
enim eſt bellũ, & tradet vos in manus noſtras.
48 Cùm ergo ſurrexiſſet Philiſthæus, &
veniret, & appropinquaret contra David,
feſtinavit David, & cucurrit ad pugnam ex
adverſo Philiſthæi.
G 49 Et miſit manum ſuam in peram: tulít-
que unum lapidem, & funda jecit,& circum-
ducens percuſſit Philiſthæum in fronte: & in-
fixus eſt lapis in fronte ejus, & cecidit in fa-
* Eccli. ciem ſuam ſuper terram.
47 a.4. 50 * Prævaluítque David adverſum Phili-
1. Machab. ſthæum in funda & lapide, percuſsúmque
4.d 30. Philiſthæum interfecit. Cúmque gladium non
haberet in manu David,
51 Cucurrit, & ſtetit ſuper Philiſthæum,&
tulit gladium ejus, & eduxit eum de vagina
ſua: & interfecit eum,præcidítque caput ejus.
Videntes autem Philiſthiim, quòd mortuus
eſſet fortiſſimus eorum, fugerunt.
52 Et conſurgentes viri Iſraël & Juda voci-
ferati ſunt, & perſecuti ſunt Philiſthæos uſ-
que dum venirent in vallem, & uſque ad por-
tas Accaron, ceciderúntque vulnerati de Phi-
liſthiim in via Saraim, & uſque ad Geth, &
uſque ad Accaron.
53 Et revertentes filij Iſraël poſtquã perſe-
cuti fuerant Philiſthæos,invaſerũt caſtra eorũ.
54 Aſſumens autem David caput Philiſthæi,
attulit illud in Jeruſalem: arma verò ejus po-
ſuit in tabernaculo ſuo.
55 Eo autem tempore, quo viderat Saul
David egredientem contra Philiſthæum, ait
ad Abner principem militiæ: De qua ſtirpe
deſcendit hic adoleſcens, Abner? dixítque
Abner: Vivit anima tua, rex, ſi novi.
56 Et ait rex: Interroga tu, cujus filius ſit
iſte puer.
57 Cúmque regreſſus eſſet David, percuſſo
Philiſthæo, tulit eum Abner: & introduxit
coram Saule, caput Philiſthæi habentem in
manu.
58 Et ait ad eum Saul: De qua progenie
es, ô adoleſcens? Dixítque David: Filius ſer-
vi tui Iſai Bethlehemitæ ego ſum.

CAPUT XVIII.

Inito David cum Jonatha fœdere, Saul audita ſui & David comparatione, peſſimè illum odit, unde malo ſpiritu agitatus nititur David configere; & Merob filiam quam erat Davidi pollicitus, tradit alteri; Michol verò juniorem callidè mediantibus centum præputiis Philiſthæorum deſpondet David in uxorem.

A 1 ET factum eſt cùm compleſſet loqui ad
Saul: anima Jonathæ conglutinata eſt
animæ David, & dilexit eum Jonathas quaſi
animam ſuam.
2 Tulítque eum Saul in die illa,& non con-
ceſſit ei ut reverteretur in domum patris ſui.
3 Inierunt autem David & Jonathas fœ-
dus: diligebat enim eum quaſi animam ſuam.
4 Nam expoliavit ſe Jonathas tunica, qua
erat indutus, & dedit eam David, & reliqua
veſtimenta ſua, uſque ad gladium & arcum
ſuum, & uſque ad balteum. B
5 Egrediebatur quoque David ad omnia
quæcumque miſiſſet eum Saul,& prudenter ſe
agebat: poſuítque eum Saul ſuper viros belli,
& acceptus erat in oculis univerſi populi, ma-
ximéque in conſpectu famulorum Saul.
6 Porrò cùm reverteretur percuſſo Phili-
ſthæo David, egreſſæ ſunt mulieres de uni-
verſis urbibus Iſraël, cantantes, chorósque
ducentes in occurſum Saul regis in tympanis
lætitiæ, & in ſiſtris.
7 Et præcinebant mulieres ludentes atque * Inf.
dicentes: * Percuſſit Saul mille, & David 21.a 11.
decem millia. Eccli.
8 Iratus eſt autem Saul nimis, & diſplicuit 47.a.7.
in oculis ejus ſermo iſte: dixítque: Dederunt
David decem millia, & mihi mille dederunt: C
quid ei ſupereſt, niſi ſolum regnum?
9 Non rectis ergo oculis Saul aſpiciebat
David à die illa, & deinceps.
10 Poſt diem autem alteram,invaſit ſpiritus
Dei malus Saul, & prophetabat in medio do-
mus ſuæ: David autẽ pſallebat manu ſua, ſicut
per ſingulos dies. tenebátque Saul lanceam,
11 Et miſit eam, putans quòd configere
poſſet David cum pariete: & declinavit Da-
vid à facie ejus ſecundò.
12 Et timuit Saul David, eò quòd Domi-
nus eſſet cum eo, & à ſe receſſiſſet.
13 Amovit ergo eum Saul à ſe,& fecit eum
tribunum ſuper mille viros: & egrediebatur,
& intrabat in conſpectu populi.
14 In omnibus quoque viis ſuis David pru- D
denter agebat, & Dominus erat cum eo.
15 Vidit itaque Saul quòd prudens eſſet
nimis, & cœpit cavere eum.
16 Omnis autem Iſraël & Juda diligebat
David: ipſe enim ingrediebatur & egredieba-
tur ante eos.
17 Dixítque Saul ad David: Ecce filia mea
major Merob, ipſam dabo tibi uxorem: tantũ-
modò eſto vir fortis, & præliare bella Dñi. Saul
autem reputabat,dicens: Non ſit manus mea in
eum,ſed ſit ſuper eum manus Philiſthinorum. E
18 Ait autem David ad Saul: Quis ego ſum
aut quæ eſt vita mea, aut cognatio patris mei
in Iſraël, ut fiam gener regis?
19 Factum eſt autem tempus,cùm deberet
dari Merob filia Saul David, data eſt Hadrieli
Molathitæ uxor.
20 Dilexit autem David Michol filia Saul
altera. Et nuntiatum eſt Saul,& placuit ei.
21 Dixítque Saul: Dabo eam illi,ut fiat ei
in ſcandalum, & ſit ſuper eum manus Phili-
ſthinorum.

ſthinorum. Dixítque Saul ad David: In duabus rebus gener meus eris hodie.

22 Et mandavit Saul ſervis ſuis: Loquimini ad David clam me, dicentes: Ecce places regi, & omnes ſervi ejus diligunt te. Nunc ergo eſto gener regis.

F 23 Et locuti ſunt ſervi Saul in auribus David omnia verba hæc. Et ait David: Num parum videtur vobis, generum eſſe regis? Ego autem ſum vir pauper & tenuis.

24 Et renuntiaverunt ſervi Saul, dicentes: Hujuſcemodi verba locutus eſt David.

25 Dixit autem Saul: Sic loquimini ad David: Non habet rex ſponſalia neceſſe, niſi tantùm centum præputia Philiſthinorum, ut fiat ultio de inimicis regis. Porrò Saul cogitabat tradere David in manus Philiſthinorum.

26 Cúmque renuntiaſſent ſervi ejus David, verba quæ dixerat Saul, placuit ſermo in oculis David, ut fieret gener regis.

G 27 Et poſt paucos dies ſurgens David, abiit cum viris, qui ſub eo erãt. Et percuſſit ex Philiſthiim ducẽtos viros, & attulit eorũ preputia, & annumeravit ea regi, ut eſſet gener ejus. Dedit itaque Saul ei Michol filiam ſuam uxorem.

28 Et vidit Saul, & intellexit quòd Dominus eſſet cum David. Michol autem filia Saul diligebat eum.

29 Et Saul magis cœpit timere David: factúſque eſt Saul inimicus David cunctis diebus.

30 Et egreſſi ſunt principes Philiſthinorum. à principio autem egreſſionis eorum, prudentiùs ſe gerebat David, quàm omnes ſervi Saul, & celebre factum eſt nomen ejus nimis.

CAPUT XIX.

Saul David occidere volens, voce Jonathæ placatur: quem coram ſe citharizantem, iterùm transfigere tentat, & fugientem induſtria Michol in Naioth apud Samuelem perſecutus, poſt ternos nuntios prophetantes etiam ipſe prophetat.

A 1 LOcutus eſt autem Saul ad Jonathan filium ſuum, & ad omnes ſervos, ut occiderent David. Porrò Jonathas filius Saul diligebat David valdè.

2 Et indicavit Jonathas David, dicens: Quærit Saul pater meus occidere te: quapropter obſerva te, quæſo, manè, & manebis clàm, & abſcondêris.

3 Ego autem egrediens ſtabo juxta patrem meum, in agro ubicumque fueris: & ego loquar de te ad patrem meum: & quodcumque videro, nuntiabo tibi.

4 Locutus eſt ergo Jonathas de David bona ad Saul patrem ſuum: dixítque ad eum: Ne pecces rex in ſervum tuum David, quia non peccavit tibi, & opera ejus bona ſunt tibi valdè.

5 Et poſuit animam ſuam in manu ſua, & percuſſit Philiſthæum, & fecit Dominus ſalutem magnam univerſo Iſraëli: vidiſti, & lætatus es. Quare ergo peccas in ſanguine innoxio, interficiens David, qui eſt abſque culpa?

B 6 Quod cùm audiſſet Saul, placatus voce Jonathæ, juravit: Vivit Dominus, quia non occidetur.

7 Vocavit itaque Jonathas David, & indicavit ei omnia verba hæc: & introduxit Jonathas David ad Saul, & fuit ante eum, ſicut fuerat heri & nudiuſtertius.

8 Motum eſt autem rurſum bellum: & egreſſus David, pugnavit adverſum Philiſthiim: percuſſítque eos plaga magna, & fugerunt à facie ejus.

9 Et factus eſt Spiritus Domini malus in Saul. ſedebat autem in domo ſua, & tenebat lanceam: porrò David pſallebat manu ſua.

10 Niſúſque eſt Saul configere David lancea in pariete, & declinavit David à facie Saul: lancea autem caſſo vulnere perlata eſt in parietem, & David fugit, & ſalvatus eſt nocte illa.

11 Miſit ergo Saul ſatellites ſuos in domum David, ut cuſtodirent eum, & interficeretur manè. Quod cùm annuntiaſſet David Michol uxor ſua, dicens: Niſi ſalvaveris te nocte hac, cras morieris:

12 Depoſuit eum per feneſtram. Porrò ille abiit & aufugit, atque ſalvatus eſt.

13 Tulit autem Michol ſtatuã, & poſuit eam C
ſuper lectum, & pellem piloſam caprarum poſuit ad caput ejus, & operuit eam veſtimentis.

14 Miſit autem Saul apparitores, qui raperent David: & reſponſum eſt quòd ægrotaret.

15 Rurſúmque miſit Saul nuntios ut viderent David, dicens: Afferte eum ad me in lecto, ut occidatur.

16 Cúmque veniſſent nuntij, inventum eſt ſimulacrum ſuper lectum, & pellis caprarum ad caput ejus.

17 Dixítque Saul ad Michol: Quare ſic illuſiſti mihi, & dimiſiſti inimicum meum ut fugeret? Et reſpondit Michol ad Saul: Quia ipſe locutus eſt mihi: Dimitte me, alioquin interficiam te.

18 David autem fugiens, ſalvatus eſt, & venit ad Samuel in Ramatha, & nuntiavit ei omnia quæ fecerat ſibi Saul: & abierunt ipſe & Samuel, & morati ſunt in Naioth.

19 Nuntiatum eſt autem Sauli à dicentibus: Ecce David in Naioth in Ramatha.

20 Miſit ergo Saul lictores, ut raperent Da- D
vid: qui cùm vidiſſent cuneum prophetarum vaticinãtium, & Samuelem ſtantem ſuper eos, factus eſt etiam Spiritus Domini in illis, & prophetare cœperunt etiam ipſi.

21 Quod cùm nuntiatum eſſet Sauli, miſit & alios nuntios: prophetaverunt autem & illi. Et rurſum miſit Saul tertios nuntios: qui & ipſi prophetaverunt. Et iratus iracundia Saul,

22 Abiit etiam ipſe in Ramatha, & venit uſque ad ciſternam magnam, quæ eſt in Socho, & interrogavit, & dixit: In quo loco ſunt Samuel & David? Dictúmque eſt ei: Ecce in Naioth ſunt in Ramatha.

23 Et abiit in Naioth in Ramatha, & factus eſt etiam ſuper eum Spiritus Domini & ambulabat ingrediens, & prophetabat uſque dum veniret in Naioth in Ramatha.

24 Et expoliavit etiam ipſe ſe veſtimentis
ſuis,& prophetavit cum ceteris coram Samue-
le,& cecidit nudus tota die illa & nocte.Unde
& exivit proverbium*:Num & Saul inter pro-
phetas?

* Sup.10. c.12.

Caput XX.

Jonathas poſt repetitum cum David fœdus, ipſum cum patre reconciliare fruſtrà conatur, illum tamen è manibus ejus trium ſagittarum ſigno liberat.

1 Fugit autem David de Naioth, quæ eſt in
Ramatha, veniénſque locutus eſt coram
A Jonatha: Quid feci? quæ eſt iniquitas mea, &
quod peccatum meum in patrem tuum, quia
quærit animam meam?
2 Qui dixit ei: Abſit, non morieris: neque
enim faciet pater meus quidquam grande vel
parvum,niſi priùs indicaverit mihi:hunc ergo
celavit me pater meus ſermonem tantummodò?
nequaquam erit iſtud.
3 Et juravit rurſum Davidi. Et ille ait: Scit
profectò pater tuus quia inveni gratiam in ocu-
lis tuis, & dicet: Neſciat hoc Jonathas,ne for-
tè triſtetur. Quinimmò vivit Dominus, & vi-
vit anima tua,quia uno tantùm (ut ita dicam)
gradu,ego mórſque dividimur.
4 Et ait Jonathas ad David: Quodcumque
dixerit mihi anima tua, faciam tibi.
5 Dixit autem David ad Jonathan: Ecce ca-
lendæ ſunt craſtino, & ego ex more ſedere ſo-
leo juxta regem ad veſcendum: dimitte ergo
me ut abſcondar in agro uſque ad veſperam
diei tertiæ.
6 Si reſpiciens requiſierit me pater tuus,
B reſpondebis ei: Rogavit me David, ut iret ce-
leriter in Bethlehem civitatem ſuam: quia vi-
ctimæ ſollemnes ibi ſunt univerſis contribuli-
bus ſuis.
7 Si dixerit, Benè: pax erit ſervo tuo. Si
autem fuerit iratus, ſcito quia completa eſt
malitia ejus.
8 Fac ergo miſericordiam in ſervum tuum:
quia fœdus Domini me famulum tuum tecum
inire feciſti.ſi autem eſt iniquitas aliqua in me,
tu me interfice, & ad patrem tuum ne intro-
ducas me.
9 Et ait Jonathas: Abſit hoc à te: neque
enim fieri poteſt, ut ſi certè cognovero com-
pletam eſſe patris mei malitiam contra te,non
annuntiem tibi.
10 Reſponditque David ad Jonathan:Quis
renuntiabit mihi, ſi quid fortè reſponderit ti-
bi pater tuus durè de me?
11 Et ait Jonathas ad David: Veni,& egre-
diamur foras in agrum. Cúmque exiſſent am-
bo in agrum,
C 12 Ait Jonathas ad David: Domine Deus
Iſraël,ſi inveſtigavero ſententiam patris mei
craſtino vel perendie: & aliquid boni fuerit
ſuper David,& non ſtatim miſero ad te,& no-
tum tibi fecero,
13 Hæc faciat Dominus Jonathæ, & hæc
addat. Si autem perſeveraverit patris mei ma-
litia adverſum te,revelabo aurem tuam, & di-
mittam te, ut vadas in pace,& ſit Dominus te-
cum, ſicut fuit cum patre meo.
14 Et ſi vixero, facies mihi miſericordiam
Domini: ſi verò mortuus fuero,
15 Non auferes miſericordiam tuam à do-
mo mea uſque in ſempiternum, quando era-
dicaverit Dominus inimicos David, unum-
quemque de terra: auferat Jonathan de domo
ſua, & requirat Dominus de manu inimico-
rum David.
16 Pepigit ergo Ionathas fœdus cum domo
David: & requiſivit Dominus de manu ini- D
micorum David.
17 Et addidit Ionathas dejerare David, eò
quòd diligeret illum:ſicut enim animam ſuam,
ita diligebat eum.
18 Dixitque ad eum Ionathas: Cras calen-
dæ ſunt, & requirêris:
19 Requiretur enim ſeſſio tua uſque peren-
die.Deſcendes ergo feſtinus,& venies in locum
ubi celandus es in die qua operari licet, & ſe-
debis juxta lapidem,cui nomen eſt Ezel.
20 Et ego tres ſagittas mittam juxta eum,
& jaciam quaſi exercens me ad ſignum.
21 Mittam quoque & puerum, dicens ei:
Vade, & affer mihi ſagittas.
22 Si dixero puero: Ecce ſagittæ intra te
ſunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi
eſt, & nihil eſt mali,vivit Dominus. Si autem
ſic locutus fuero puero: Ecce ſagittæ ultrà te
ſunt: vade in pace, quia dimiſit te Dominus.
23 De verbo autem quod locuti ſumus ego
& tu, ſit Dominus inter me & te uſque in ſem-
piternum.
24 Abſconditus eſt ergo David in agro, & E
venerunt calendæ, & ſedit rex ad comeden-
dum panem.
25 Cúmque ſediſſet rex ſuper cathedram
ſuam (ſecundùm conſuetudinem) quæ erat
juxta parietem,ſurrexit Jonathas, & ſedit Ab-
ner ex latere Saul, vacuúſque apparuit locus
David.
26 Et non eſt locutus Saul quidquam in die
illa: cogitabat enim quòd fortè eveniſſet ei, ut
non eſſet mundus, nec purificatus.
27 Cúmque illuxiſſet dies ſecunda poſt ca-
lendas, rurſus apparuit vacuus locus David.
Dixitque Saul ad Ionathan filium ſuum: Cur
non venit filius Iſai, nec heri, nec hodie, ad
veſcendum?
28 Reſponditque Ionathas Sauli: Rogavit
me obnixè, ut iret in Bethlehem,
29 Et ait: Dimitte me,quoniam ſacrificium
ſollemne eſt in civitate,unus de fratribus meis
accerſivit me: nunc ergo ſi inveni gratiam in
oculis tuis,vadam citò: & videbo fratres meos.
Ob hanc cauſam non venit ad menſam regis.
30 Iratus autem Saul adverſum Ionathan, F
dixit ei: Fili mulieris virum ultrò rapientis,
numquid ignoro quia diligis filium Iſai, in
confuſionem tuam & in confuſionem ignomi-
nioſæ matris tuæ?
31 Omnibus enim diebus, quibus filius Iſai
vixerit

vixerit ſuper terram, non ſtabilieris tu, neque
regnum tuum. Itaque jam nunc mitte, & ad-
duc eum ad me: quia filius mortis eſt.
32 Reſpondens autem Jonathas Sauli pa-
tri ſuo, ait: Quare morietur? quid fecit?
33 Et arripuit Saul lanceam ut percuteret
eum. Et intellexit Jonathas quòd definitum
eſſet à patre ſuo, ut interficeret David.
34 Surrexit ergo Jonathas à menſa in ira
furoris, & non comedit in die calendarum ſe-
cunda panem. Contriſtatus eſt enim ſuper Da-
vid, eò quòd confudiſſet eum pater ſuus.
35 Cúmque illuxiſſet manè, venit Jona-
thas in agrum juxta placitum David, & puer
C parvulus cum eo,
36 Et ait ad puerum ſuum: Vade, & affer
mihi ſagittas, quas ego jacio. Cúmque puer
cucurriſſet, jecit aliam ſagittam trans puerum.
37 Venit itaque puer ad locum jaculi, quod
miſerat Jonathas: & clamavit Jonathas poſt
tergum pueri, & ait: Ecce ibi eſt ſagitta por-
rò ultrà te.
38 Clamavítque iterùm Jonathas poſt ter-
gum pueri, dicens: Feſtina velociter, ne ſte-
teris. Collegit autem puer Jonathæ ſagittas,
& attulit ad dominum ſuum:
39 Et quid ageretur, penitus ignorabat:
tantummodò enim Jonathas & David rem
noverant.
40 Dedit ergo Jonathas arma ſua puero, &
dixit ei: Vade, & defer in civitatem.
41 Cúmque abiiſſet puer, ſurrexit David
de loco, qui vergebat ad Auſtrum, & cadens
pronus in terram, adoravit tertiò: & oſcu-
lantes ſe alterutrum, fleverunt pariter, Da-
vid autem ampliùs.
42 Dixit ergo Jonathas ad David: Vade in
pace: quæcumque juravimus ambo in no-
mine Domini, dicentes: Dominus ſit inter me
& te, & inter ſemen meum & ſemen tuum
uſque in ſempiternum.
43 Et ſurrexit David, & abiit: ſed & Jo-
nathas ingreſſus eſt civitatem.

CAPUT XXI.

Profugus David in Nobe urbem ſacerdotalem, fame compulſus panes ſanctificatos comedit datos ab Achimelech præſente ibidem Doeg Idumæo, & Goliath gladio accepto, apud Achis regem Geth dementiam præ timore ſimulat.

A 1 Venit autem David in Nobe ad Achime-
lech ſacerdotem: & obſtupuit Achime-
lech, eò quòd veniſſet David. Et dixit ei: Qua-
re tu ſolus, & nullus eſt tecum?
2 Et ait David ad Achimelech ſacerdotem:
Rex præcepit mihi ſermonem, & dixit. Nemo
ſciat rem, propter quam miſſus es à me, & cu-
juſmodi præcepta tibi dederim: nam & pue-
ris condixi in illum & illum locum.
3 Nunc ergo ſi quid habes ad manum, vel
quinque panes, da mihi, aut quidquid inve-
neris.
4 Et reſpondens ſacerdos ad David, ait illi:
Non habeo laicos panes ad manum, ſed tan-
tùm l.
tùm panem ſanctum: ſi mundi ſunt pueri,
maximè à mulieribus?
5 Et reſpondit David ſacerdoti, & dixit B
ei: Equidem ſi de mulieribus agitur: conti-
nuimus nos ab heri & nudiuſtertius, quando
egrediebamur, & fuerunt vaſa puerorum
ſancta. Porrò via hæc polluta eſt, ſed & ipſa
hodie ſanctificabitur in vaſis.
6 * Dedit ergo ei ſacerdos ſanctificatum pa- * Matt. 12. a 3.
nem, neque enim erat ibi panis, niſi tantùm
panes propoſitionis, qui ſublati fuerant à fa-
cie Domini, ut ponerentur panes calidi.
7 Erat autem ibi vir quidam de ſervis Saul,
in die illa, intus in tabernaculo Domini: & no-
men ejus Doeg Idumæus, potentiſſimus pa-
ſtorum Saul.
8 Dixit autem David ad Achimelech: Si C
habes hîc ad manum haſtam, aut gladium?
quia gladium meum, & arma mea non tuli
mecum, ſermo enim regis urgebat.
9 Et dixit ſacerdos: Ecce hic gladius Go-
liath Philiſthæi, quem percuſſiſti in Valle
terebinthi, eſt involutus pallio poſt ephod:
ſi iſtum vis tollere, tolle. neque enim hîc eſt
alius abſque eo. Et ait David: Non eſt huic
alter ſimilis, da mihi eum.
10 Surrexit itaque David, & fugit in die il- D
la à facie Saul: & venit ad Achis regem Geth:
11 Dixerúntque ſervi Achis ad eum cùm
vidiſſent David: Numquid non iſte eſt Da- * Sup. 18. b 7.
vid rex terræ? nónne huic cantabant per cho- Eccli. 47. a 7.
ros, dicentes: * Percuſſit Saul mille, & Da-
vid decem millia?
12 Poſuit autem David ſermones iſtos in
corde ſuo, & extimuit valdè à facie Achis re-
gis Geth.
13 Et immutavit os ſuum coram eis, & colla-
bebatur inter manus eorum, & impingebat in
oſtia portæ, defluebántque ſalivæ ejus in barbā.
14 Et ait Achis ad ſervos ſuos: Vidiſtis ho-
minem inſanum: quare adduxiſtis eum ad me?
15 An deſunt nobis furioſi, quòd introdu-
xiſti iſtum, ut fureret me præſente? hiccine
ingredietur domum meam?

CAPUT XXII.

David cum plurimis ad ſe in ſpeluncam Odollam ſuſceptis, inde ad regem Moab proficiſcitur, unde conſilio Gad prophetæ in terram Iuda revertitur. Saul verò omnes ſacerdotes Nobe, præter Abiathar qui ad David confugit, per Doeg Idumæum juſſit interimi.

1 Abiit ergo David inde, & fugit in ſpe- A
luncam Odollam. Quod cùm audiſſent
fratres ejus, & omnis domus patris ejus, deſ-
cenderunt ad eum illuc.
2 Et convenerunt ad eum omnes, qui erant
in anguſtia conſtituti, & oppreſſi ære alieno,
& amaro animo: & factus eſt eorū princeps,
fuerúntque cum eo quaſi quadringenti viri.
3 Et profectus eſt David inde in Maſpha,
quæ eſt Moab: & dixit ad regem Moab: Ma-
neat, oro, pater meus & mater mea vobiſcum,
donec ſciam quid faciat mihi Deus.
4 Et reliquit eos ante faciem regis Moab:

Manſerúntque apud eum cunctis diebus, quibus David fuit in præſidio.

5 Dixítque Gad propheta ad David: Noli manere in præſidio, proficiſcere, & vade in Terram Juda. Et profectus eſt David: & venit in ſaltum Haret.

6 Et audivit Saul quòd apparuiſſet David, & viri qui erant cum eo. Saul autem cùm maneret in Gabaa, & eſſet in nemore, quod eſt in Rama, haſtam manu tenens, cunctique ſervi ejus circumſtarent eum,

B 7 Ait ad ſervos ſuos qui aſſiſtebant ei: Audite nunc filij Jemini: numquid omnibus vobis dabit filius Iſai agros & vineas, & univerſos vos faciet tribunos, & centuriones:

8 Quoniam conjuraſtis omnes adverſum me, & non eſt qui mihi renuntiet, maximè cùm & filius meus fœdus inierit cum filio Iſai? Non eſt qui vicem meam doleat ex vobis, nec qui annuntiet mihi: eò quòd ſuſcitaverit filius meus ſervum meum adverſum me, inſidiantem mihi uſque hodie.

9 Reſpondens autem Doeg Idumæus, qui aſſiſtebat, & erat primus inter ſervos Saul, Vidi, inquit, filium Iſai in Nobe, apud Achimelech filium Achitob ſacerdotem.

10 Qui conſuluit pro eo Dominum, & cibaria dedit ei: ſed & gladium Goliath Philiſthæi dedit illi.

11 Miſit ergo rex ad accerſendum Achimelech ſacerdotem filium Achitob, & omnem domum patris ejus, ſacerdotum, qui erant in Nobe, qui univerſi venerunt ad regem.

C 12 Et ait Saul ad Achimelech: Audi fili Achitob. Qui reſpondit: Præſtò ſum domine.

13 Dixítque ad eum Saul: Quare conjuraſtis adverſum me, tu & filius Iſaï, & dediſti ei panes & gladium, & conſuluiſti pro eo Deum, ut conſurgeret adverſum me, inſidiator uſque hodie permanens?

14 Reſpondenſque Achimelech regi, ait: Et quis in omnibus ſervis tuis, ſicut David fidelis, & gener regis, & pergens ad imperium tuum, & glorioſus in domo tua?

15 Num hodie cœpi pro eo conſulere Deum? abſit hoc à me: ne ſuſpicetur rex adverſus ſervum ſuũ rem hujuſcemodi, in univerſa domo patris mei: non enim ſcivit ſervus tuus quidquã ſuper hoc negotio, vel modicum vel grande.

16 Dixítque rex: Morte morieris Achimelech, tu, & omnis domus patris tui.

D 17 Et ait rex emiſſariis, qui circumſtabant eum: Convertimini, & interficite ſacerdotes Domini: nam manus eorum cum David eſt: ſcientes quòd fugiſſet, & non indicaverunt mihi. Noluerunt autem ſervi regis extendere manus ſuas in ſacerdotes Domini.

18 Et ait rex ad Doeg. Convertere tu, & irrue in ſacerdotes. Converſuſq; Doeg Idumæus, irruit in ſacerdotes, & trucidavit in die illa octogintaquinque viros veſtitos ephod lineo.

19 Nobe autem civitatem ſacerdotum percuſſit in ore gladij, viros & mulieres, & parvulos, & lactentes, bovémque & aſinum, & ovem in ore gladij.

20 Evadens autem unus filius Achimelech, filij Achitob, cujus nomen erat Abiathar, fugit ad David,

21 Et annuntiavit ei quòd occidiſſet Saul ſacerdotes Domini.

22 Et ait David ad Abiathar: Sciebam in die illa, quòd cùm ibi eſſet Doeg Idumæus, proculdubiò annuntiaret Sauli: ego ſum reus omnium animarum patris tui.

23 Mane mecum, ne timeas: ſi quis quæſierit animam meam, quæret & animam tuam, mecúmque ſervaberis.

Caput XXIII.

Cùm David Ceilam à Philiſthæis liberaſſet, ne in manus Saul à viris Ceilæ traderetur, profugus in deſertum Ziph proditur a Ziphæis: fœdere autem inter David & Jonatham renovato, Saul eum perſequitur, ſed propter ſubitam Philiſthæorum irruptionem liberatur.

A 1 ET annuntiaverunt David, dicentes: Ecce Philiſthiim oppugnant Ceilam, & diripiunt areas.

2 Conſuluit ergo David Dominum, dicens: Num vadam, & percutiam Philiſthæos iſtos? Et ait Dominus ad David: Vade, & percuties Philiſthæos, & Ceilam ſalvabis.

3 Et dixerunt viri, qui erant cum David, ad eum: Ecce nos hîc in Judæa conſiſtentes timemus: quantò magis ſi ierimus in Ceilam adverſum agmina Philiſthinorum?

4 Rurſum ergo David conſuluit Dominum. Qui reſpondens, ait ei: Surge, & vade in Ceilam: ego enim tradam Philiſthæos in manu tua.

5 Abiit ergo David, & viri ejus, in Ceilam, & pugnavit adverſum Philiſthæos, & abegit jumenta eorum, & percuſſit eos plaga magna: & ſalvavit David habitatores Ceilæ.

6 Porrò eo tempore, quo fugiebat Abiathar filius Achimelech ad David in Ceilam, ephod ſecum habens deſcenderat.

B 7 Nunciatum eſt autem Sauli quòd veniſſet David in Ceilam: & ait Saul: Tradidit eum Deus in manus meas, concluſúſque eſt, introgreſſus urbem in qua portæ & ſeræ ſunt.

8 Et præcepit Saul omni populo ut ad pugnam deſcenderet in Ceilam: & obſideret David, & viros ejus.

9 Quod cùm David reſciſſet, quia præpararet ei Saul clàm malum, dixit ad Abiathar ſacerdotem: Applica ephod.

10 Et ait David: Domine Deus Iſraël, audivit famam ſervus tuus, quòd diſponat Saul venire in Ceilã, ut evertat urbem propter me:

11 Si tradent me viri Ceilæ in manus ejus? & ſi deſcendet Saul, ſicut audivit ſervus tuus? Domine Deus Iſraël indica ſervo tuo. Et ait Dominus: Deſcendet.

12 Dixítque David: Si tradent me viri Ceilæ, & viros qui ſunt mecum, in manus Saul? Et dixit Dominus: Tradent.

13 Surrexit ergo David & viri ejus quaſi ſexcenti,

ſexcenti, & egreſſi de Ceila, huc atque illuc
vagabantur incerti: nuntiatúmque eſt Sauli
quòd fugiſſet David de Ceila, & ſalvatus eſſet:
quam ob rem diſſimulavit exire.
14 Morabatur autem David in deſerto in
locis firmiſſimis, manſitque in monte ſolitu-
dinis Ziph, in monte opaco: quærebat eum
tamen Saul cunctis diebus: & non tradidit eum
Deus in manus ejus.
C 15 Et vidit David quòd egreſſus eſſet Saul
ut quæreret animam ejus. Porrò David erat in
deſerto Ziph in ſilva.
16 Et ſurrexit Jonathas filius Saul, & abiit
ad David in ſilvam, & confortavit manus ejus
in Deo: dixítque ei:
17 Ne timeas: neque enim inveniet te ma-
nus Saul patris mei, & tu regnabis ſuper Iſraël,
& ego ero tibi ſecundus, ſed & Saul pater
meus ſcit hoc.
18 Percuſſit ergo uterque fœdus coram Do-
mino: manſitque David in ſilva: Jonathas
autem reverſus eſt in domum ſuam.
*Inf. 26 a. 1. 19 * Aſcenderunt autem Ziphæi ad Saul in
Gabaa, dicentes: Nónne ecce David latitat
apud nos in locis tutiſſimis ſilvæ, in Colle Ha-
chila, quæ eſt ad dexteram deſerti?
20 Nunc ergo, ſicut deſideravit anima tua
ut deſcenderes, deſcende: noſtrum autem erit
ut tradamus eum in manus regis.
21 Dixítque Saul: Benedicti vos à Domino,
quia doluiſtis vicem meam.
D 22 Abite ergo, oro, & diligentiùs præpara-
te, & curioſiùs agite, & conſiderate locum ubi
ſit pes ejus, vel quis viderit eum ibi: recogitat
enim de me, quòd callidè inſidier ei.
23 Conſiderate & vidéte omnia latibula
ejus, in quibus abſconditur: & revertimini ad
me ad rem certam, ut vadam vobiſcum. Quòd
ſi etiam in terram ſe abſtruſerit, perſcrutabor
eum in cunctis millibus Juda.
24 At illi ſurgentes abierunt in Ziph ante
Saul: David autem & viri ejus erant in deſerto
Maon, in campeſtribus, ad dexteram Jeſimon.
25 Ivit ergo Saul & ſocii ejus ad quærendum
eum: & nuntiatum eſt David, ſtatímque deſ-
cendit ad petram, & verſabatur in deſerto
Maon. quod cùm audiſſet Saul, perſecutus eſt
David in deſerto Maon.
26 Et ibat Saul ad latus montis ex parte una:
David autem & viri ejus erant in latere montis
ex parte altera: porrò David deſperabat ſe poſ-
ſe evadere à facie Saul: itaque Saul & viri ejus,
in modum coronæ cingebant David & viros
ejus, ut caperent eos.
27 Et nuntius venit ad Saul, dicens: Feſtina,
& veni, quoniam infuderunt ſe Philiſthiim ſu-
per terram.
28 Reverſus eſt ergo Saul deſiſtens perſequi
David, & perrexit in occurſum Philiſthinorum.
Propter hoc vocaverunt locum illum, Petram
dividentem.

CAPUT XXIV.

David in ſpelunca Engaddi latitans oram chlamydis Saul perſequentis abſcidit, & ne occideretur, ipſum liberavit: quare Saul culpam agnoſcit, & ſciens David regnaturum, ſuſcepto ab ipſo juramento de non exſcindenda Sauli familia, ei reconciliatur.

1 ASCendit ergo David inde: & habitavit A
in locis tutiſſimis Engaddi.
2 Cúmque reverſus eſſet Saul, poſtquam
perſecutus eſt Philiſthæos, nuntiaverunt ei, di-
centes: Ecce, David in deſerto eſt Engaddi.
3 Aſſumens ergo Saul tria millia electorum
virorum ex omni Iſraël, perrexit ad inveſtigan-
dum David & viros ejus, etiam ſuper abruptiſ-
ſimas petras, quæ ſolis ibicibus perviæ ſunt.
4 Et venit ad caulas ovium, quæ ſe offerebant
vianti. erátque ibi ſpelunca quam ingreſſus eſt
Saul, ut purgaret ventrem: porrò David &
viri ejus in interiore parte ſpeluncæ latebant.
5 Et dixerunt ſervi David ad eum: Ecce dies,
de qua locutus eſt Dominus ad te: Ego tradam
tibi inimicum tuum, ut facias ei ſicut placuerit
in oculis tuis. Surrexit ergo David, & præci-
dit oram chlamydis Saul ſilenter.
6 Poſt hæc percuſſit cor ſuum David, eò B
quòd abſcidiſſet oram chlamydis Saul.
7 Dixítque ad viros ſuos: Propitius ſit mihi
Dominus, ne faciam hanc rem domino meo,
christo Domini, ut mittam manum meam in
eum, quia chriſtus Domini eſt.
8 Et confregit David viros ſuos ſermonibus,
& non permiſit eos ut conſurgerent in Saul:
porrò Saul exurgens de ſpelunca, pergebat cœ-
pto itinere.
9 Surrexit autem & David poſt eum: & egreſ-
ſus de ſpelunca, clamavit poſt tergum Saul, di-
cens: Dñe mi rex. Et reſpexit Saul poſt ſe: &
inclinans ſe David pronus in terram, adoravit.
10 Dixítque ad Saul: Quare audis verba
hominum loquentium, David quærit malum
adverſum te?
11 Ecce hodie viderunt oculi tui, quòd tra-
diderit te Dominus in manu mea in ſpelunca: &
cogitavi ut occiderē te, ſed pepercit tibi oculus
meus. dixi enim: Non extendam manum meam
in dominum meum, quia chriſtus Domini eſt.
12 Quin potiùs pater mi, vide, & cognoſce C
oram chlamydis tuæ in manu mea: quoniam
cùm præſcinderem ſummitatem chlamydis
tuæ, nolui extendere manum meam in te.
animadverte, & vide, quoniam non eſt in ma-
nu mea malum, neque iniquitas, neque pecca-
vi in te: tu autem inſidiaris animæ meæ ut
auferas eam.
13 Judicet Dominus inter me & te, & ulci-
ſcatur me Dominus ex te: manus autem mea
non ſit in te.
14 Sicut & in proverbio antiquo dicitur:
AB IMPIIS egredietur impietas: manus
ergo mea non ſit in te.
15 Quem perſequeris, rex Iſraël? quem per-
ſequeris? canem mortuum perſequeris, & pu-
licem unum.
16 Sit Dominus judex, & judicet inter me

& te: & videat, & judicet cauſam meam, & eruat me de manu tua.

17 Cùm autem compleſſet David loquens ſermones hujuſcemodi ad Saul, dixit Saul: Numquid vox hæc tua eſt fili mi David? Et levavit Saul vocem ſuam, & flevit:

18 Dixítque ad David: Juſtior tu es quàm ego: tu enim tribuiſti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala.

19 Et tu indicaſti hodie quæ feceris mihi bona: quomodo tradiderit me Dominus in manum tuam, & non occideris me.

20 Quis enim cùm invenerit inimicum ſuum, dimittet eum in via bona? Sed Dominus reddat tibi viciſſitudinem hanc, pro eo quod hodie operatus es in me.

21 Et nunc quia ſcio quòd certiſſimè regnaturus ſis, & habiturus in manu tua regnum Iſraël:

22 Jura mihi in Domino, ne deleas ſemen meum poſt me, neque auferas nomen meum de domo patris mei.

23 Et juravit David Sauli. Abiit ergo Saul in domum ſuam: & David & viri ejus aſcenderunt ad tutiora loca.

CAPUT XXV.

Mortuus Samuel plangitur: David Nabal victum neganti mortem minatus, egregia Abigail oratione placatur, quam mortuo Nabal in connubium accipit, ſimul & Achinoam, Saul verò filiam Michol Phalti tradit.

A 1 Mortuus * eſt autem Samuel, & congregatus eſt univerſus Iſraël, & planxerunt eum, & ſepelierunt eum in domo ſua in Ramatha. Conſurgénſque David deſcendit in deſertum Pharan.

*Inf. 28. a. 3. Eccli. 46 d. 23.

2 Erat autem vir quiſpiam in ſolitudine Maon, & poſſeſſio ejus in Carmelo, & homo ille magnus nimis: erántque ei oves tria millia, & mille capræ: & accidit ut tonderetur grex ejus in Carmelo.

3 Nomen autem viri illius erat Nabal: & nomen uxoris ejus Abigail. erátque mulier illa prudentiſſima & ſpecioſa: porrò vir ejus durus, & peſſimus, & malitioſus: erat autem de genere Caleb.

4 Cùm ergo audiſſet David in deſerto quòd tonderet Nabal gregem ſuum,

5 Miſit decem juvenes, & dixit eis: Aſcendite in Carmelum, & venietis ad Nabal, & ſalutabitis eum ex nomine meo pacificè.

6 Et dicetis: Sit fratribus meis, & tibi pax, & domui tuæ pax, & omnibus, quæcumque habes ſit pax.

B 7 Audivi quòd tonderent paſtores tui, qui erant nobiſcum in deſerto: numquam eis moleſti fuimus, nec aliquando defuit quidquam eis de grege, omni tempore quo fuerunt nobiſcum in Carmelo.

8 Interroga pueros tuos, & indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis: in die enim bona venimus. quodcumque invenerit manus tua, da ſervis tuis, & filio tuo David.

9 Cúmque veniſſent pueri David, locuti ſunt ad Nabal omnia verba hæc ex nomine David: & ſiluerunt.

10 Reſpondens autem Nabal pueris David, ait: Quis eſt David? & quis eſt filius Iſaï? hodie increverũt ſervi qui fugiunt dominos ſuos.

11 Tollam ergo panes meos, & aquas meas, & carnes pecorum, quæ occidi tonſoribus meis, & dabo viris quos neſcio unde ſint?

12 Regreſſi ſunt itaque pueri David per viam ſuam, & reverſi venerunt, & nuntiaverunt ei omnia verba quæ dixerat. C

13 Tunc ait David pueris ſuis: Accingatur unuſquiſque gladio ſuo. Et accincti ſunt ſinguli gladiis ſuis, accinctúſque eſt & David enſe ſuo: & ſecuti ſunt David quaſi quadringenti viri: porrò ducenti remanſerunt ad ſarcinas.

14 Abigail autem uxori Nabal nuntiavit unus de pueris ſuis, dicens: Ecce David miſit nuntios de deſerto, ut benedicerent domino noſtro: & averſatus eſt eos.

15 Homines iſti, boni ſatis fuerunt nobis, & non moleſti: nec quidquam aliquando periit omni tempore, quo fuimus converſati cum eis in deſerto:

16 Pro muro erant nobis tam in nocte quàm in die, omnibus diebus quibus pavimus apud eos greges.

17 Quam ob rem conſidera, & recogita quid facias: quoniam completa eſt malitia adverſum virum tuum, & adverſum domum tuam, & ipſe eſt filius Belial, ita ut nemo poſſit ei loqui. D

18 Feſtinavit igitur Abigail, & tulit ducentos panes, & duos utres vini, & quinque arietes coctos, & quinque ſata polentæ, & centum ligaturas uvæ paſſæ, & ducentas maſſas caricarum, & poſuit ſuper aſinos:

19 Dixítque pueris ſuis: Præcedite me: ecce, ego poſt tergum ſequar vos: viro autem ſuo Nabal non indicavit.

20 Cùm ergo aſcendiſſet aſinum, & deſcenderet ad radices montis, David & viri ejus deſcendebant in occurſum ejus: quibus & illa occurrit.

21 Et ait David: Verè fruſtrà ſervavi omnia quæ hujus erant in deſerto, & non periit quidquam de cunctis quæ ad eum pertinebant: & reddidit mihi malum pro bono.

22 Hæc faciat Deus inimicis David, & hæc addat, ſi reliquero de omnibus quæ ad ipſum pertinent uſque manè, mingentem ad parietẽ.

23 Cùm autem vidiſſet Abigail David, feſtinavit, & deſcendit de aſino, & procidit coram David ſuper faciem ſuam, & adoravit ſuper terram,

24 Et cecidit ad pedes ejus, & dixit: In me ſit, domine mi, hæc iniquitas: loquatur, obſecro, ancilla tua in auribus tuis: & audi verba famulæ tuæ.

25 Ne ponat, oro, dominus meus rex cor ſuum ſuper virum iſtum iniquum Nabal: quoniam ſecundùm nomen ſuum ſtultus eſt, & ſtultitia eſt cum eo: ego autem ancilla tua non vidi pueros tuos, domine mi, quos miſiſti.

26 Nunc

E 26 Nunc ergo domine mi, vivit Dominus, & vivit anima tua, qui prohibuit te ne venires in ſanguinem, & ſalvavit manum tuam tibi: & nunc fiant ſicut Nabal inimici tui, & qui quærunt domino meo malum.

27 Quapropter ſuſcipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla tua tibi domino meo: & da pueris qui ſequuntur te dominum meum.

28 Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciens enim faciet Dominus tibi domino meo domũ fidelem, quia prælia Domini, domine mi, tu præliaris: malitia ergo non inveniatur in te omnibus diebus vitæ tuæ.

29 Si enim ſurrexerit aliquando homo perſequens te, & quærens animam tuam, erit anima domini mei cuſtodita, quaſi in faſciculo viventium, apud Dominum Deum tuum: porrò inimicorum tuorum anima rotabitur, quaſi in impetu & circulo fundæ.

30 Cùm ergo fecerit Dominus tibi domino meo omnia quæ locutus eſt bona de te, & conſtituerit te ducem ſuper Iſraël,

31 Non erit tibi hoc in ſingultum, & in ſcrupulum cordis domino meo, quòd effuderis ſanguinem innoxium, aut ipſe te ultus fueris: & cùm benefecerit Dominus domino meo, recordaberis ancillæ tuæ.

F 32 Et ait David ad Abigail: Benedictus Dominus Deus Iſraël, qui miſit hodie te in occurſum meum, & benedictum eloquium tuum,

33 Et benedicta tu, quæ prohibuiſti me hodie ne irem ad ſanguinem, & ulciſcerer me manu mea.

34 Alioquin vivit Dominus Deus Iſraël, qui prohibuit me ne malum facerem tibi: niſi citò veniſſes in occurſum mihi, non remanſiſſet Nabal uſque ad lucem matutinam, mingens ad parietem.

35 Suſcepit ergo David de manu ejus omnia quæ attulerat ei, dixítque ei: Vade pacificè in domum tuam, ecce audivi vocem tuam, & honoravi faciem tuam.

36 Venit autem Abigail ad Nabal: & ecce erat ei convivium in domo ejus, quaſi convivium regis, & cor Nabal jucundum: erat enim ebrius nimis: & non indicavit ei verbum puſillum aut grande uſque manè.

37 Diluculò autem cùm digeſſiſſet vinum Nabal, indicavit ei uxor ſua verba hæc, & emortuum eſt cor ejus intrinſecus, & factus eſt quaſi lapis.

G 38 Cúmque pertranſiſſent decem dies, percuſſit Dominus Nabal, & mortuus eſt.

39 Quod cùm audiſſet David mortuum Nabal, ait: Benedictus Dominus, qui judicavit cauſam opprobrii mei de manu Nabal, & ſervum ſuum cuſtodivit à malo, & malitiam Nabal reddidit Dominus in caput ejus. Miſit ergo David, & locutus eſt ad Abigail, ut ſumeret eam ſibi in uxorem.

40 Et venerunt pueri David ad Abigail in Carmelũ, & locuti ſunt ad eam, dicentes: David miſit nos ad te, ut accipiat te ſibi in uxorem.

41 Quæ conſurgens adoravit prona in terram, & ait: Ecce famula tua ſit in ancillam, ut lavet pedes ſervorum domini mei.

42 Et feſtinavit, & ſurrexit Abigail, & aſcendit ſuper aſinum, & quinque puellæ ierunt cum ea, pediſſequæ ejus, & ſecuta eſt nuntios David: & facta eſt illi uxor.

43 Sed & Achinoam accepit David de Jezraël: & fuit utraque uxor ejus.

44 Saul autẽ dedit Michol filiam ſuam, uxorẽ David, Phalti filio Lais, qui erat de Gallim.

CAPUT XXVI.

David iterum à Ziphæis apud Saul proditus, haſtam & ſcyphum dormienti Saul abſtulit: quod agnoſcens Saul, culpam fatetur, revocatóque Davidi ſecuritatem pollicetur

1 ET * venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, A
dicentes: Ecce David abſconditus eſt in * Sup. 23. c. 19.
colle Hachila, quæ eſt ex adverſo ſolitudinis.

2 Et ſurrexit Saul, & deſcendit in deſertum Ziph, & cum eo tria millia virorum de electis Iſraël, ut quæreret David in deſerto Ziph.

3 Et caſtrametatus eſt Saul in Gabaa Hachila, quæ erat ex adverſo ſolitudinis in via: David autem habitabat in deſerto. Videns autem quòd veniſſet Saul poſt ſe in deſertum,

4 Miſit exploratores, & didicit quòd illuc veniſſet certiſſimè.

5 Et ſurrexit David clàm, & venit ad locum ubi erat Saul: cúmque vidiſſet locum, in quo dormiebat Saul, & Abner filius Ner, princeps militiæ ejus, & Saulem dormientem in tentorio, & reliquum vulgus per circuitum ejus,

6 Ait David ad Achimelech Hethæum, & Abiſai filium Sarviæ, fratrem Joab, dicens: Quis deſcendet mecum ad Saul in caſtra? Dixítque Abiſaï: Ego deſcendam tecum.

7 Venerunt ergo David & Abiſaï ad populum nocte, & invenerunt Saul jacentem & dormientem in tentorio, & haſtam fixam in terra ad caput ejus: Abner autem & populum dormientes in circuitu ejus. B

8 Dixítque Abiſaï ad David: Concluſit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas: nunc ergo perfodiam eum lancea in terra, ſemel, & ſecundò opus non erit.

9 Et dixit David ad Abiſaï: Ne interficias eum: quis enim extendet manum ſuam in chriſtum Domini, & innocens erit?

10 Et dixit David: Vivit Dominus, quia niſi Dominus percuſſerit eum, aut dies ejus venerit ut moriatur, aut in prælium deſcendẽs perierit:

11 Propitius ſit mihi Dominus ne extendam manum meam in chriſtum Domini. nunc igitur tolle haſtam, quæ eſt ad caput ejus, & ſcyphum aquæ, & abeamus.

12 Tulit igitur David haſtam, & ſcyphum aquæ, qui erat ad caput Saul, & abierunt: & non erat quiſquam, qui videret & intelligeret, & evigilaret, ſed omnes dormiebant, quia ſopor Domini irruerat ſuper eos.

13 Cúmque tranſiſſet David ex adverſo, & ſtetiſſet in vertice montis de longè, & eſſet grande intervallum inter eos,

14 Clamavit David ad populum, & ad Abner filium Ner, dicens: Nónne reſpondebis Abner? Et reſpondens Abner, ait: Quis es tu, qui clamas & inquietas regem?

C 15 Et ait David ad Abner: Numquid non vir tu es?& quis alius ſimilis tui in Iſraël?quare ergo non cuſtodiſti dominum tuum regem? ingreſſus eſt enim unus de turba, ut interficeret regem, dominum tuum.

16 Non eſt bonum hoc, quod feciſti: vivit Dominus,quoniã filii mortis eſtis vos,qui non cuſtodiſtis dominum veſtrum, chriſtum Domini. nunc ergo vide ubi ſit haſta regis, & ubi ſit ſcyphus aquæ, qui erat ad caput ejus.

17 Cognovit autem Saul vocem David, & dixit: Numquid vox hæc tua, fili mi David? & ait David: Vox mea, domine mi rex.

18 Et ait: Quam ob cauſam dominus meus perſequitur ſervum ſuum?Quid feci? aut quod eſt malum in manu mea?

19 Nunc ergo audi, oro,domine mi rex,verba ſervi tui: Si Dominus incitat te adverſum me,odoretur ſacrificium: ſi autem filij hominum,maledicti ſunt in conſpectu Domini: qui ejecerunt me hodie,ut non habitem in hereditate Domini,dicentes:Vade,ſervi diis alienis.

D 20 Et nunc non effundatur ſanguis meus in terram coram Domino: quia egreſſus eſt rex Iſraël ut quærat pulicem unum,ſicut perſequitur perdix in montibus.

21 Et ait Saul: Peccavi,revertere fili mi David: nequaquam enim ultrà tibi malefaciam, eò quòd pretioſa fuerit anima mea in oculis tuis hodie: apparet enim quòd ſtultè egerim, & ignoraverim multa nimis.

22 Et reſpondens David, ait: Ecce haſta regis:tranſeat unus de pueris regis,& tollat eam.

23 Dominus autem retribuet unicuique ſecundùm juſtitiam ſuam & fidem:tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, & nolui extendere manum meam in chriſtum Domini.

24 Et ſicut magnificata eſt anima tua hodie in oculis meis, ſic magnificetur anima mea in oculis Domini,& liberet me de omni anguſtia.

25 Ait ergo Saul ad David: Benedictus tu fili mi David: & quidem faciens facies, & potens poteris. Abiit autem David in viam ſuam, & Saul reverſus eſt in locum ſuum.

Caput XXVII.

David inconſtantia Saulis fidere non auſus, apud Achis profugus, ab eo urbem Siceleg obtinuit, quæ ex eo facta eſt in hereditatem regum Juda, unde plurimas ex Amalecitis & vicinis locis agebat prædas imponens regi Achis.

A 1 ET ait David in corde ſuo: Aliquando incidam una die in manus Saul: nónne melius eſt ut fugiam,& ſalver in Terra Philiſthinorum,ut deſperet Saul,ceſſétque me quærere in cunctis finibus Iſraël?fugiam ergo manus ejus.

2 Et ſurrexit David, & abiit ipſe & ſexcenti viri cum eo,ad Achis filium Maoch regẽ Geth.

3 Et habitavit David cum Achis in Geth: ipſe & viri ejus, vir & domus ejus; & David, & duæ uxores ejus, Achinoam Jezrahelitis, & Abigail uxor Nabal Carmeli.

4 Et nuntiatum eſt Sauli quòd fugiſſet David in Geth:& non addidit ultrà quærere eum. B

5 Dixit autem David ad Achis:Si inveni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una urbium regionis hujus,ut habitem ibi: cur enim manet ſervus tuus in civitate regis tecum?

6 Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg: propter quam cauſam facta eſt Siceleg regum Juda, uſque in diem hanc.

7 Fuit autem numerus dierum, quibus habitavit David in regione Philiſthinorum, quatuor menſium.

8 Et aſcendit David, & viri ejus, & agebant C
prædas de Geſſuri,& de Gerzi,& de Amalecitis:hi enim pagi habitabantur in terra antiquitus, euntibus Sur uſque ad Terram Ægypti.

9 Et percutiebat David omnem terram, nec relinquebat viventem virum & mulierem:tollénſque oves,& boves,& aſinos,& camelos,& veſtes,revertebatur & veniebat ad Achis.

10 Dicebat autem ei Achis: In quem irruiſti D
hodie?Reſpondebat David: Contra meridiem Judæ, & contra meridiem Jerameel, & contra meridiem Ceni.

11 Virum & mulierem non vivificabat David, nec adducebat in Geth, dicens: Ne fortè loquantur adverſum nos: Hæc fecit David:& hoc erat decretum illi omnibus diebus quibus habitavit in regione Philiſthinorum.

12 Credidit ergo Achis David,dicens: Multa mala operatus eſt contra populum ſuum Iſraël: erit igitur mihi ſervus ſempiternus.

Caput XXVIII.

Philiſthæi contra Saul armantur, ad quod bellum David pollicetur fidem Regi Achis. Saul occiſis Magis, Pythoniſſam conſuluit, ſuſcitari jubens Samuelem,à quo ſuam ſuorúmque proximam mortem didicit.

1 FActum eſt autem in diebus illis, congregaverunt Philiſthiim agmina ſua, ut præpararentur ad bellum contra Iſraël: dixitque Achis ad David: Sciens nunc ſcito, quoniam mecum egredieris in caſtris tu,& viri tui. A

2 Dixitque David ad Achis: Nunc ſcies quæ facturus eſt ſervus tuus. Et ait Achis ad David: Et ego cuſtodem capitis mei ponam te cunctis diebus.

3 * Samuel autem mortuus eſt,planxítq;eum omnis Iſraël, & ſepelierunt eum in Ramatha urbe ſua.Et Saul abſtulit magos & ariolos de terra. * Sup. 25 a. 1. Eccli. 46. d. 23.

4 Congregatíque ſunt Philiſthiim,& venerunt, & caſtrametati ſunt in Sunam: congregavit autem & Saul univerſum Iſraël, & venit in Gelboë.

5 Et vidit Saul caſtra Philiſthiim, & timuit, & expavit cor ejus nimis.

6 Conſulujtque Dominum, & non reſpondit ei neque per ſomnia, neque per ſacerdotes, B
neque per prophetas.

7 Dixítque Saul ſervis ſuis: Quærite mihi mulierem habentem * pythonem,& vadam ad eam,& ſciſcitabor per illam. Et dixerunt ſervi ejus ad eum: Eſt mulier pythonem habens in Endor. * Levit. 20 e. 27. Deut. 18. b. 11. Act. 16. c. 16.

8 Mutavit

8 Mutavit ergo habitum ſuum, veſtitúſque eſt aliis veſtimentis, & abiit ipſe, & duo viri cum eo, venerúntque ad mulierem nocte, & ait illi: Divina mihi in pythone, & ſuſcita mihi quem dixero tibi.

9 Et ait mulier ad eum: Ecce, tu noſti quanta fecerit Saul, & quo modo eraſerit magos & ariolos de terra: quare ergo inſidiaris animæ meæ, ut occidar?

10 Et juravit ei Saul in Domino, dicens: Vivit Dominus, quia non eveniet tibi quidquam mali propter hanc rem.

11 Dixítque ei mulier: Quem ſuſcitabo tibi? Qui ait: Samuelem mihi ſuſcita.

12 Cùm autem vidiſſet mulier Samuelem, exclamavit voce magna, & dixit ad Saul: Quare impoſuiſti mihi? Tu es enim Saul.

13 Dixítque ei rex: Noli timere: quid vidiſti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi aſcendentes de terra.

C 14 Dixítque ei: Qualis eſt forma ejus? Quæ ait: Vir ſenex aſcẽdit, & ipſe amictus eſt pallio. Et intellexit Saul quòd Samuel eſſet, & inclinavit ſe ſuper faciem ſuam in terra, & adoravit.

15 Dixit autem Samuel ad Saul: * Quare inquietaſti me ut ſuſcitarer? Et ait Saul: Coarctor nimis: ſiquidem Philiſthiim pugnant adverſum me, & Deus receſſit à me, & exaudire me noluit, neque in manu prophetarum, neque per ſomnia: vocavi ergo te, ut oſtenderes mihi quid faciam.

* Eccli. 46. a 23.

16 Et ait Samuel: Quid interrogas me, cùm Dominus receſſerit à te, & tranſierit ad æmulum tuum?

17 Faciet enim tibi Dominus ſicut locutus eſt in manu mea, & ſcindet regnum tuum de manu tua, & dabit illud proximo tuo David:

18 Quia non obediſti voci Domini, neque feciſti iram furoris ejus in Amalech. idcircò quod pateris, fecit tibi Dominus hodie.

D 19 Et dabit Dominus etiam Iſraël tecum in manus Philiſthiim: cras autem tu & filij tui mecum eritis: ſed & caſtra Iſraël tradet Dominus in manus Philiſthiim.

20 Statimque Saul cecidit porrectus in terram: extimuerat enim verba Samuelis, & robur non erat in eo, quia non comederat panem tota die illa.

21 Ingreſſa eſt itaque mulier illa ad Saul, (conturbatus enim erat valdè) dixítque ad eum: Ecce obedivit ancilla tua voci tuæ, & poſui animam meam in manu mea: & audivi ſermones tuos, quos locutus es ad me.

22 Nunc igitur audi & tu vocem ancillæ tuæ, & ponam coram te bucellam panis ut comedens convaleſcas, & poſſis iter agere.

23 Qui renuit, & ait: Non comedam. Coëgerunt autem eum ſervi ſui & mulier, & tandem audita voce eorum ſurrexit de terra, & ſedit ſuper lectum.

24 Mulier autẽ illa habebat vitulum paſcualem in domo, & feſtinavit, & occidit eum: tolléſque farinam, miſcuit eam, & coxit azyma,

25 Et poſuit ante Saul & ante ſervos ejus. Qui cùm comediſſent, ſurrexerunt, & ambulaverunt per totam noctem illam.

Caput XXIX.

David cum Philiſthæis adverſus Iſraël proficiſcens remittitur: quia metuebant principes ne in prælio fieret ipſis adverſarius, jubetúrque in Siceleg reverti.

A

1 Congregata ſunt ergo Philiſthiim univerſa agmina in Aphec: ſed & Iſraël caſtrametatus eſt ſuper fontem, qui erat in Jezrahel.

2 Et ſatrapæ quidem Philiſthiim incedebant in centuriis & millibus: David autem & viri ejus erant in noviſſimo agmine cum Achis.

3 Dixerúntque principes Philiſthiim ad Achis: Quid ſibi volunt Hebræi iſti? Et ait Achis ad principes Philiſthiim: Num ignoratis David, qui fuit ſervus Saul regis Iſraël, & eſt apud me multis diebus, vel annis, & non inveni in eo quidquam, ex die qua transfugit ad me, uſque ad diem hanc?

4 * Irati ſunt autẽ adverſus eum principes Philiſthiim, & dixerunt ei: Revertatur vir iſte, & ſedeat in loco ſuo, in quo conſtituiſti eum, B & non deſcendat nobiſcum in prælium, ne fiat nobis adverſarius, cùm præliari cœperimus: quomodo enim aliter poterit placare dominum ſuum, niſi in capitibus noſtris?

* 1. Par. 12. c. 19.

5 Nónne iſte eſt David cui cantabant in choris, dicentes: Percuſſit Saul in millibus ſuis, & David in decem millibus ſuis?

6 Vocavit ergo Achis David, & ait ei: Vivit Dominus: quia rectus es tu, & bonus in conſpectu meo: & exitus tuus, & introitus tuus mecum eſt in caſtris: & non inveni in te quidquam mali, ex die qua veniſti ad me, uſque in diem hanc: ſed ſatrapis non places. C

7 Revertere ergo, & vade in pace, & non offendas oculos ſatraparum Philiſthiim.

8 Dixítque David ad Achis: Quid enim feci, & quid inveniſti in me ſervo tuo, à die qua fui in conſpectu tuo uſque in diem hanc, ut non veniam, & pugnem contra inimicos domini mei regis? D

9 Reſpondens autem Achis, locutus eſt ad David: Scio quia bonus es tu in oculis meis, ſicut Angelus Dei, ſed principes Philiſthinorũ dixerunt: Non aſcendet nobiſcum in prælium.

10 Igitur conſurge manè tu, & ſervi domini tui, qui venerunt tecum: & cùm de nocte ſurrexeritis, & cœperit diluceſcere, pergite.

11 Surrexit itaque de nocte David ipſe & viri ejus, ut proficiſcerentur manè, & reverterentur ad Terram Philiſthiim: Philiſthiim autem aſcenderunt in Jezrahel.

Caput XXX.

Abſente cum ſuis Davide, Amalecitæ Siceleg incenderant ablata præda, quos David perſequens occidit, recepta præda, quam ſingulis ſociis ex æquo diviſit etiam iis qui ad ſarcinas laſſi remanſerant.

1 Cumque * veniſſent David & viri ejus in Siceleg die tertia, Amalecitæ impetum fecerant ex parte auſtrali in Siceleg, & percuſſerant Siceleg, & ſuccenderant eam igni. A

* 1. Par. 12. d. 20.

2 Et

2 Et captivas duxerant mulieres ex ea, à
minimo uſque ad magnum: & non interfece-
rant quemquam, ſed ſecum duxerant, & per-
gebant itinere ſuo.
3 Cùm ergo veniſſent David & viri ejus ad
civitatem, & inveniſſent eam ſuccenſam igni,
& uxores ſuas, & filios ſuos, & filias ductas
eſſe captivas,
4 Levaverunt David & populus qui erat
cum eo voces ſuas, & planxerunt donec defi-
cerent in eis lacrymæ.
5 Siquidem & duæ uxores David captivæ
ductæ fuerant, Achinoam Jezrahelites, & Abi-
gail uxor Nabal Carmeli.
6 Et contriſtatus eſt David valdè: volebat
enim eum populus lapidare, quia amara erat
anima uniuſcujuſque viri ſuper filiis ſuis &
filiabus: confortatus eſt autem David in Do-
mino Deo ſuo.
7 Et ait ad Abiathar ſacerdotem filium Achi-
melech: Applica ad me ephod. Et applicavit
Abiathar ephod ad David,
C 8 Et conſuluit David Dominum, dicens:
Perſequar latrunculos hos, & comprehendam
eos, an non? Dixítque ei Dominus: Perſeque-
re: abſque dubio enim comprehendes eos, &
excuties prædam.
9 Abiit ergo David ipſe, & ſexcenti viri qui
erant cum eo, & venerunt uſque ad Torren-
tem Beſor: & laſſi quidam ſubſtiterunt.
10 Perſecutus eſt autem David ipſe, & qua-
dringenti viri: ſubſtiterant enim ducenti, qui
laſſi tranſire non poterant Torrentem Beſor.
11 Et invenerunt virum Ægyptium in agro,
& adduxerunt eum ad David: dederúntque ei
panem ut comederet, & biberet aquam,
12 Sed & fragmen maſſæ caricarum, & duas
ligaturas uvæ paſſæ. Quæ cùm comediſſet, re-
verſus eſt ſpiritus ejus, & refocillatus eſt: non
enim comederat panem, neque biberat aquam,
tribus diebus & tribus noctibus.
D 13 Dixit itaque ei David: Cujus es tu? vel
unde? & quò pergis? Qui ait: puer Ægyptius
ego ſum, ſervus viri Amalecitæ: dereliquit
autem me dominus meus, quia ægrotare cœpi
nudiuſtertius.
14 Siquidem nos erupimus ad auſtralem
plagam Cerethi, & contra Judam, & ad meri-
diem Caleb, & Siceleg ſuccendimus igni.
15 Dixítque ei David: Potes me ducere ad
cuneum iſtum? Qui ait: Jura mihi per Deum,
quòd non occidas me, & non tradas me in ma-
nus domini mei, & ego ducam te ad cuneum
iſtum. Et juravit ei David.
16 Qui cùm duxiſſet eum, ecce illi diſcum-
bebant ſuper faciem univerſæ terræ, comeden-
tes & bibentes, & quaſi feſtum celebrantes
diem, pro cuncta præda, & ſpoliis quæ cepe-
rant de Terra Philiſthiim, & de Terra Juda.
E 17 Et percuſſit eos David à veſpere uſque
ad veſperam alterius diei, & non evaſit ex eis
quiſquam, niſi quadringenti viri adoleſcentes,
qui aſcenderant camelos, & fugerant.
18 Eruit ergo David omnia quæ tulerant
Amalecitæ, & duas uxores ſuas eruit.
19 Nec defuit quidquam à parvo uſque ad
magnum, tam de filiis quàm de filiabus, & de
ſpoliis, & quæcumque rapuerant, omnia re-
duxit David.
20 Et tulit univerſos greges & armenta, &
minavit ante faciem ſuam: dixerúntque: Hæc
eſt præda David.
21 Venit autem David ad ducentos viros, F
qui laſſi ſubſtiterant, nec ſequi potuerant Da-
vid, & reſidere eos juſſerat in Torrente Beſor:
qui egreſſi ſunt obviàm David & populo qui
erat cum eo. Accedens autem David ad popu-
lum, ſalutavit eos pacificè.
22 Reſpondénſque omnis vir peſſimus &
iniquus, de viris qui ierant cum David, dixit:
Quia non venerunt nobiſcum, non dabimus
eis quidquam de præda, quam eruimus: ſed
ſufficiat unicuique uxor ſua & filij: quos cùm
acceperint, recedant.
23 Dixit autem David: Non ſic facietis fra-
tres mei, de his quæ tradidit nobis Dominus,
& cuſtodivit nos, & dedit latrunculos, qui eru-
perant adverſum nos in manus noſtras:
24 Nec audiet vos quiſquam ſuper ſermone G
hoc. æqua enim pars erit deſcendentis ad præ-
lium, & remanentis ad ſarcinas, & ſimiliter
divident.
25 Et factum eſt hoc ex die illa, & dein-
ceps conſtitutum & præfinitum, & quaſi lex
in Iſraël uſque in diem hanc.
26 Venit ergo David in Siceleg, & miſit
dona de præda ſenioribus Juda proximis ſuis,
dicens: Accipite benedictionem de præda ho-
ſtium Domini:
27 His qui erant in Bethel, & qui in Ra-
moth, ad Meridiem, & qui in Jether,
28 Et qui in Aroër, & qui in Sephamoth, H
& qui in Eſthamo,
29 Et qui in Rachal, & qui in urbibus Je-
rameel, & qui in urbibus Ceni,
30 Et qui in Arama, & qui in lacu Aſan,
& qui in Atach,
31 Et qui in Hebron, & reliquis qui erant
in his locis, in quibus commoratus fuerat Da-
vid ipſe & viri ejus.

CAPUT XXXI.

Saulis cum filiis in pugna caſi, corpus truncato capite in muro Bethſan ſuſpenditur, armaque ejus in templo Aſtaroth: viri autem Jabes, ablatis Saul ac filiorum eius corporibus, iuxta Jabes ea ſepelierunt.

1 PHiliſthiim autem pugnabant adverſum A
Iſraël: & fugerunt viri Iſraël ante faciem
Philiſthiim, & ceciderunt interfecti in monte
Gelboë.
2 * Irruerúntque Philiſthiim in Saul, & in * 1. Par.
filios ejus, & percuſſerunt Jonathan, & Abina- 10. a. 2. 3.
dab, & Melchiſua, filios Saul,
3 Totúmque pondus prælij verſum eſt in
Saul: & conſecuti ſunt eum viri ſagittarij, &
vulneratus eſt vehementer à ſagittariis.
4 * Dixítque Saul ad armigerum ſuum: * 1. Par.
Evagina gladium tuum, & percute me: ne 10. b. 4.
fortè

forte veniant incircumciſi iſti, & interficiant me, illudentes mihi. Et noluit armiger ejus: fuerat enim nimio terrore perterritus. arripuit itaque Saul gladium, & irruit ſuper eum.

B 5 Quod cùm vidiſſet armiger ejus, videlicet quòd mortuus eſſet Saul, irruit etiam ipſe ſuper gladium ſuum, & mortuus eſt cum eo.

6 Mortuus eſt ergo Saul, & três filij ejus, & armiger illius, & univerſi viri ejus in die illa pariter.

7 Videntes autem viri Iſraël, qui erant trans vallem, & trans Jordanem, quòd fugiſſent viri Iſraëlitæ, & quòd mortuus eſſet Saul, & filij ejus, reliquerunt civitates ſuas, & fugerunt: venerúntque Philiſthiim, & habitaverunt ibi.

C 8 Facta autem die altera, venerunt Philiſthiim, ut ſpoliarent interfectos, & invenerunt Saul & tres filios ejus jacentes in monte Gelboë.

9 Et præciderunt caput Saul, & ſpoliaverunt eum armis: & miſerunt in Terram Philiſthinorum per circuitum, ut annuntiaretur in templo idolorum, & in populis.

10 Et poſuerunt arma ejus in templo Aſtaroth, corpus verò ejus ſuſpenderunt in muro Bethſan.

11 * Quod cùm audiſſent habitatores Jabes Galaad, quæcumque fecerant Philiſthiim Saul, D * 1 Reg. 1. a. 4.

12 Surrexerunt omnes viri fortiſſimi, & ambulaverũt tota nocte, & tulerunt cadaver Saul, & cadavera filiorum ejus, de muro Bethſan: venerúntque Jabes Galaad, & combuſſerũt ea ibi:

13 Et tulerunt oſſa eorum, & ſepelierunt in nemore Jabes, & jejunaverunt ſeptem diebus.

LIBER SECUNDUS SAMUELIS, QUEM NOS SECUNDUM REGUM DICIMUS.

CAPUT PRIMUM.

David cæſo nuntio, qui ſe Saulem occidiſſe dicebat, ſciſſis veſtibus deflet eum cum cæteris occiſis, jejunans ac præcipiens ut filios Juda docerent arcum.

A 1 FACTUM eſt autem poſtquam mortuus eſt Saul, ut David reverteretur à cæde Amalec, & maneret in Siceleg duos dies.

2 In die autem tertia, apparuit homo veniens de caſtris Saul, veſte conſciſſa, & pulvere conſperſus caput: & ut venit ad David, cecidit ſuper faciem ſuam, & adoravit.

3 Dixitque ad eum David: Unde venis? Qui ait ad eum: De caſtris Iſraël fugi.

4 Et dixit ad eum David: Quod eſt verbum quod factum eſt? Indica mihi. Qui ait: Fugit populus ex prælio, & multi corruentes è populo mortui ſunt: ſed & Saul & Jonathas filius ejus interierunt.

5 Dixitque David ad adoleſcentem, qui nuntiabat ei: Unde ſcis quia mortuus eſt Saul, & Jonathas filius ejus?

6 Et ait adoleſcens, qui nuntiabat ei: Caſu veni in montem Gelboë, & Saul incumbebat ſuper haſtam ſuam: porrò currus & equites appropinquabant ei,

7 Et converſus poſt tergum ſuum, vidénſque me vocavit. Cui cùm reſpondiſſem: Adſum:

B 8 Dixit mihi: Quiſnam es tu? Et aio ad eum: Amalecites ego ſum.

9 Et locutus eſt mihi: Sta ſuper me, & interfice me: quoniam tenent me anguſtiæ, & adhuc tota anima mea in me eſt.

10 Stánſque ſuper eum, occidi illum: ſciebam enim quòd vivere non poterat poſt ruinam: & tuli diadema quod erat in capite ejus, & armillam de brachio illius, & attuli ad te dominum meum huc.

11 Apprehendens autem David veſtimenta ſua ſcidit, omnéſque viri qui erant cum eo,

12 Et planxerunt, & fleverunt, & jejunaverunt uſque ad veſperam, ſuper Saul, & ſuper Jonathan filium ejus, & ſuper populum Domini, & ſuper domum Iſraël, eò quòd corruiſſent gladio.

13 Dixítque David ad juvenem qui nuntiaverat ei: Unde es tu? Qui reſpondit: Filius hominis advenæ Amalecitæ ego ſum.

14 Et ait ad eum David: * Quare non timuiſti mittere manum tuam ut occideres chriſtum Domini? C * Pſ. 104. b. 15.

15 Vocánſque David unum de pueris ſuis, ait: Accedens irrue in eum. Qui percuſſit illum, & mortuus eſt.

16 Et ait ad eum David: Sanguis tuus ſuper caput tuum: os enim tuum locutum eſt adverſum te, dicens: Ego interfeci chriſtum Domini.

17 Planxit autem David planctum hujuſcemodi ſuper Saul, & ſuper Jonathan filium ejus,

18 (Et præcepit ut docerent filios Juda ar-
cum,ſicut ſcriptum eſt in Libro juſtorum.) Et
ait : Conſidera Iſraël, pro his qui mortui ſunt
ſuper excelſa tua vulnerati.
19 Inclyti, Iſraël, ſuper montes tuos inter-
fecti ſunt : quo modo ceciderunt fortes?
20 Nolite annuntiare in Geth, neque annun-
tietis in compitis Aſcalonis : ne fortè lætentur
filiæ Philiſthiim, ne exultent filiæ incircumci-
ſorum.
21 Montes Gelboë, nec ros nec pluvia ve-
niant ſuper vos, neque ſint agri primitiarum:
quia ibi abjectus eſt clypeus fortium, clypeus
Saul, quaſi non eſſet unctus oleo.
22 A ſanguine interfectorum, ab adipe for-
tium, ſagitta Jonathæ numquam rediit retror-
ſum,& gladius Saul non eſt reverſus inanis.
D 23 Saul & Jonathas amabiles, & decori in
vita ſua, in morte quoque non ſunt diviſi :
aquilis velociores, leonibus fortiores.
24 Filiæ Iſraël ſuper Saul flete, qui veſtiebat
vos coccino in deliciis,qui præbebat ornamen-
ta aurea cultui veſtro.
25 Quomodo ceciderunt fortes in prælio?
Jonathas in excelſis tuis occiſus eſt?
26 Doleo ſuper te frater mi Jonatha decore
nimis, & amabilis ſuper amorem mulierum.
Sicut mater unicum amat filium ſuum,ita ego
te diligebam.
27 Quomodo ceciderunt robuſti, & perie-
runt arma bellica?

CAPUT II.

David Dei oraculo juſſus aſcendere in Hebron, ibi ſuper Juda in regem unctus, viros Jabes Galaad ob Saul ſepulturam commendat : Isboſeth verò in regem ſuper Iſraël unctio gravem peperit ſeditionem ac pugnam inter utramque domum.

A 1 IGitur poſt hæc conſuluit David Dominum,
dicens: Num aſcendam in unam de civita-
tibus Juda? Et ait Dominus ad eum: Aſcende.
Dixitque David: Quò aſcendam? Et reſpon-
dit ei: In Hebron.
2 Aſcendit ergo David, & duæ uxores ejus,
Achinoam Jezraelites,& Abigail uxor Nabal
Carmeli:
3 Sed & viros, qui erant cum eo, duxit Da-
vid ſingulos cum domo ſua: & manſerunt in
oppidis Hebron.
* 1. Mac. 4 * Veneruntque viri Juda, & unxerunt ibi
2. f. 57. David, ut regnaret ſuper domum Juda. Et
nuntiatum eſt David, quòd viri Jabes Galaad
ſepeliſſent Saul.
5 Miſit ergo David nuntios ad viros Jabes
Galaad, dixitque ad eos: Benedicti vos Domi-
no,qui feciſtis miſericordiam hanc cum domi-
no veſtro Saul, & ſepeliſtis eum.
6 Et nunc retribuet vobis quidem Dominus
miſericordiam & veritatem: ſed & ego reddam
gratiam, eò quòd feciſtis verbum iſtud.
B 7 Confortentur manus veſtræ, & eſtote filij
fortitudinis: licet enim mortuus ſit dominus
veſter Saul, tamen me unxit domus Juda in re-
gem ſibi.
8 Abner autem filius Ner, princeps exerci-
tus Saul, tulit Isboſeth filium Saul, & cir-
cumduxit eum per caſtra,
9 Regémque conſtituit ſuper Galaad & ſu-
per Geſſuri,& ſuper Jezrael,& ſuper Ephraim,
& ſuper Benjamin,& ſuper Iſraël univerſum.
10 Quadraginta annorum erat Isboſeth filius
Saul, cùm regnare cœpiſſet ſuper Iſraël, &
duobus annis regnavit: ſola autem domus
Juda ſequebatur David.
11 Et fuit numerus dierum, quos commora-
tus eſt David, imperans in Hebron ſuper do-
mum Juda, ſeptem annorum, & ſex menſium.
12 Egreſſúſque eſt Abner filius Ner,& pue- C
ri Isboſeth filij Saul,de caſtris in Gabaon.
13 Porrò Joab filius Sarviæ, & pueri David
egreſſi ſunt, & occurrerunt eis juxta piſcinam
Gabaon. Et cùm in unum conveniſſent, è re-
gione ſederunt: hi ex una parte piſcinæ, &
illi ex altera.
14 Dixítque Abner ad Joab: Surgant pueri,
& ludant coram nobis. Et reſpondit Joab: Sur-
gant.
15 Surrexerunt ergo, & tranſierunt numero
duodecim de Benjamin, ex parte Isboſeth filij
Saul, & duodecim de pueris David.
16 Apprehenſóque unuſquiſque capite com-
paris ſui, defixit gladium in latus contrarij,&
ceciderunt ſimul: vocatúmque eſt nomen loci
illius: Ager robuſtorum, in Gabaon.
17 Et ortum eſt bellum durum ſatis in die D
illa: fugatúſque eſt Abner,& viri Iſraël, à pue-
ris David.
18 Erant autem ibi tres filij Sarviæ, Joab, &
Abiſaï,& Aſaël: porrò Aſaël curſor velociſſi-
mus fuit, quaſi unus de capreis quæ morantur
in ſilvis.
19 Perſequebatur autem Aſaël Abner, &
non declinavit ad dexteram neque ad ſiniſtram
omittens perſequi Abner.
20 Reſpexit itaque Abner poſt tergum ſuum,
& ait: Tune es Aſaël? Qui reſpondit: Ego ſum.
21 Dixítque ei Abner: Vade ad dexteram,
ſive ad ſiniſtram,& apprehende unum de ado-
leſcentibus,& tolle tibi ſpolia ejus. Noluit au-
tem Aſaël omittere quin urgeret eum.
22 Rurſúmque locutus eſt Abner ad Aſaël: E
Recede,noli me ſequi,ne compellar confodere
te in terram,& levare non potero faciem meam
ad Joab fratrem tuum.
23 Qui audire contempſit, & noluit decli-
nare: percuſſit ergo eum Abner averſa haſta
in inguine,& transfodit,& mortuus eſt in eo-
dem loco: omnéſque qui tranſibant per locum
illum,in quo ceciderat Aſaël, & mortuus erat,
ſubſiſtebant.
24 Perſequentibus autem Joab & Abiſai fu- F
gientem Abner, ſol occubuit: & venerunt uſ-
que ad Collem aquæ ductus, qui eſt ex adver-
ſo vallis itineris deſerti in Gabaon.
25 Congregatique ſunt filij Benjamin ad
Abner: & conglobati in unum cuneum, ſtete-
runt in ſummitate tumuli unius.
26 Et exclamavit Abner ad Joab, & ait:
Num

Num uſque ad internecionem tuus mucro de-
ſæviet? an ignoras quòd periculoſa ſit deſpera-
tio? uſquequò non dicis populo ut omittat
perſequi fratres ſuos?
27 Et ait Joab: Vivit Dominus, ſi locutus
fuiſſes, manè receſſiſſet populus perſequens
fratrem ſuum.
G 28 Inſonuit ergo Joab buccina, & ſtetit om-
nis exercitus, nec perſecuti ſunt ultrà Iſraël,
neque iniere certamen.
29 Abner autē & viri ejus abierunt per cam-
peſtria, tota nocte illa: & tranſierunt Jordanem,
& luſtrata omni Beth horon, venerunt ad caſtra.
30 Porrò Joab reverſus, omiſſo Abner, con-
gregavit omnem populum: & defuerunt de
pueris David decem & novem viri, excepto
Aſaële.
31 Servi autem David percuſſerunt de Ben-
jamin, & de viris qui erant cum Abner, trecen-
tos ſexaginta, qui & mortui ſunt.
32 Tuleruntque Aſaël, & ſepelierunt eum
in ſepulchro patris ſui in Bethlehem: & ambu-
laverunt tota nocte Joab & viri qui erant cum
eo, & in ipſo crepuſculo pervenerūt in Hebron.

CAPUT III.

Abner reprehenſus ob concubinam iratus regi Isboſeth, fœdus init cum David, & reducta Michel, dum congregaret Iſraëlitas ad David, occiditur à Joab, cui David iratus amarè deflet Abner.

A 1 FActa eſt ergo longa concertatio inter do-
mum Saul, & inter domum David: Da-
vid proficiſcens, & ſemper ſeipſo robuſtior,
domus autem Saul decreſcens quotidie.
*1. Par. 3. a 1. 2 * Natique ſunt filij David in Hebron:
fuitque primogenitus ejus Amnon de Achi-
noam Jezraëlitide.
3 Et poſt eum Chelcab de Abigail uxore
Nabal Carmeli: porrò tertius Abſalom filius
Maacha filiæ Tholmai regis Geſſur.
4 Quartus autem Adonias, filius Haggith:
& quintus Saphathia, filius Abital.
5 Sextus quoque Jethraam, de Egla uxore
David. hi nati ſunt David in Hebron.
6 Cùm ergo eſſet prælium inter domum Saul
& domum David, Abner filius Ner regebat do-
mum Saul.
7 Fuerat autem Sauli concubina nomine Reſ-
pha, filia Aia. Dixitque Isboſeth ad Abner:
B 8 Quare ingreſſus es ad concubinam patris
mei? Qui iratus nimis propter verba Isboſeth,
ait: Numquid caput canis ego ſum adverſum
Judam hodie, qui fecerim miſericordiam ſuper
domum Saul patris tui, & ſuper fratres & pro-
ximos ejus, & non tradidi te in manus David,
& tu requiſiſti in me quod argueres pro mu-
liere hodie?
9 Hæc faciat Deus Abner, & hæc addat ei,
niſi quomodo juravit Dominus David, ſic fa-
ciam cum eo,
10 Ut transferatur regnum de domo Saul,
& elevetur thronus David ſuper Iſraël, & ſu-
per Judam, à Dan uſque Berſabee.
11 Et non potuit reſpondere ei quidquam:
quia metuebat illum.
12 Miſit ergo Abner nuntios ad David pro
ſe dicentes: cujus eſt terra? Et ut loquerentur:
Fac mecum amicitias, & erit manus mea te-
cum, & reducam ad te univerſum Iſraël.
13 Qui ait: Optimè: ego faciam tecum
amicitias: ſed unam rem peto à te, dicens:
Non videbis faciē meam, antequam adduxeris
Michol filiam Saul: & ſic venies, & videbis me.
14 Miſit autem David nuntios ad Isboſeth C
filium Saul, dicens: * Redde uxorem meam *1. Reg.
Michol, quam deſpondi mihi centum præpu- 18. g 27.
tiis Philiſthiim.
15 Miſit ergo Isboſeth, & tulit eam à viro
ſuo Phaltiel filio Lais.
16 Sequebatúrque eam vir ſuus, plorans uſ-
que Bahurim: & dixit ad eum Abner: Vade,
& revertere. Qui reverſus eſt.
17 Sermonem quoque intulit Abner ad ſe-
niores Iſraël, dicens: Tam heri quàm nudiu-
ſtertius quærebatis David ut regnaret ſuper vos.
18 Nunc ergo facite: quoniam Dominus lo-
cutus eſt ad David, dicens: In manu ſervi mei
David ſervabo populum meum Iſraël de manu
Philiſthiim, & omnium inimicorum ejus.
19 Locutus eſt autem Abner etiam ad Ben- D
jamin. Et abiit ut loqueretur ad David in He-
bron, omnia quæ placuerant Iſraëli & univer-
ſo Benjamin.
20 Venítque ad David in Hebron cum vi-
ginti viris: & fecit David Abner, & viris ejus
qui venerant cum eo, convivium.
21 Et dixit Abner ad David: Surgam, ut
congregem ad te dominum meum regem om-
nem Iſraël, & ineam tecum fœdus, & imperes
omnibus, ſicut deſiderat anima tua. Cùm ergo
deduxiſſet David Abner, & ille iſſet in pace,
22 Statim pueri David & Joab venerunt, cæ-
ſis latronibus, cum præda magna nimis: Abner
autem non erat cum David in Hebron, quia
jam dimiſerat eum, & profectus fuerat in pace.
23 Et Joab, & omnis exercitus qui erat cum
eo, poſteà venerunt: nuntiatum eſt itaque Joab
à narrantibus: Venit Abner filius Ner ad re-
gem, & dimiſit eum, & abiit in pace.
24 Et ingreſſus eſt Joab ad regem, & ait: E
Quid feciſti? Ecce venit Abner ad te: quare
dimiſiſti eum, & abiit & receſſit?
25 Ignoras Abner filium Ner, quoniam ad
hoc venit ad te, ut deciperet te, & ſciret exi-
tum tuum & introitum tuum, & noſſet omnia
quæ agis?
26 Egreſſus itaque Joab à David, miſit nun-
tios poſt Abner, & reduxit eum à ciſterna Sira,
ignorante David.
27 Cúmque rediiſſet * Abner in Hebron, *3. Reg.
ſeorſum adduxit eum Joab ad medium portæ, 2. a. 5.
ut loqueretur ei, in dolo: & percuſſit illum
ibi in inguine, & mortuus eſt in ultionem ſan-
guinis Aſael fratris ejus.
28 Quod cùm audiſſet David rem jam ge-
ſtam, ait: Mundus ego ſum, & regnum meum,
apud Dominum uſque in ſempiternum, à ſan-
guine Abner filij Ner;

29 Et veniat ſuper caput Joab,& ſuper omnem domum patris ejus:nec deficiat de domo Joab fluxum ſeminis ſuſtinens, & leproſus,& tenēs fuſū,& cadens gladio,& indigens pane.

30 Igitur Joab & Abiſaï frater ejus interfecerunt Abner, eò quòd occidiſſet Aſaël fratrem eorum in Gabaon, in prælio.

31 Dixit autem David ad Joab, & ad omnem populum, qui erat cum eo: Scindite veſtimenta veſtra, & accingimini ſaccis, & plangite ante exequias Abner. porrò rex David ſequebatur feretrum.

32 Cúmque ſepeliſſent Abner in Hebron, levavit rex David vocem ſuam,& flevit ſuper tumulum Abner:flevit autē & omnis populus.

33 Plangénſque rex & lugens Abner, ait: Nequaquam ut mori ſolent ignavi, mortuus eſt Abner.

34 Manus tuæ ligatæ non ſunt, & pedes tui non ſunt compedibus aggravati:ſed ſicut ſolēt cadere corā filiis iniquitatis,ſic corruiſti.Congeminánſque omnis populus flevit ſuper eū.

G 35 Cúmque veniſſet univerſa multitudo cibum capere cum David, clara adhuc die juravit David, dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, ſi ante occaſum ſolis guſtavero panem vel aliud quidquam.

36 Omniſque populus audivit, & placuerunt eis cuncta quæ fecit rex in conſpectu totius populi.

37 Et cognovit omne vulgus & univerſus Iſraël in die illa, quoniam non actum fuiſſet à rege ut occideretur Abner filius Ner.

38 Dixit quoque rex ad ſervos ſuos: Num ignoratis quoniam princeps & maximus cecidit hodie in Iſraël?

39 Ego autem adhuc delicatus, & unctus rex: porrò viri iſti filij Sarviæ duri ſunt mihi: retribuat Dominus facienti malum juxta malitiam ſuam.

Caput IV.

Baana & Rechab militum præfecti caput Isiboſeth quem dormientem occiderant, ad David attulerunt, quos pro mercede juſſit interimi.

A 1 AUdivit autem Iſboſeth filius Saul,quòd cecidiſſet Abner in Hebron:& diſſolutæ ſunt manus ejus,omníſq; Iſraël perturbatus eſt.

2 Duo autem viri principes latronum erāt filio Saul,nomen uni Baana,& nomē alteri Rechab filij Remmō Berothitæ de filiis Benjamin: ſiquidem & Beroth reputata eſt in Benjamin.

3 Et fugerunt Berothitæ in Gethaim, fuerúntque ibi advenæ uſque ad tempus illud.

B 4 Erat autem Jonathæ filio Saul filius debilis pedibus:quinquennis enim fuit,quando venit nuntius de Saul & Jonatha ex Jezrael. tollens itaque eum nutrix ſua,fugit: cúmque feſtinaret ut fugeret,cecidit, & claudus effectus eſt: habuítque vocabulum Miphiboſeth.

5 Venientes igitur filij Remmon Berothitæ, Rechab & Baana, ingreſſi ſunt fervente die domum Iſboſeth: qui dormiebat ſuper ſtratum ſuum meridie. Et oſtiaria domus purgans triticum obdormivit.

6 Ingreſſi ſunt autem domum latenter aſſumentes ſpicas tritici,& percuſſerūt eum in inguine Rechab & Baana frater ejus,& fugerūt. C

7 Cùm autem ingreſſi fuiſſent domum, ille dormiebat ſuper lectum ſuum in conclavi, & percutientes interfecerunt eum:ſublatóque capite ejus,abierunt per viam deſerti tota nocte,

8 Et attulerunt caput Iſboſeth ad David in Hebron: dixerúntque ad regem: Ecce caput Iſboſeth filij Saul inimici tui, qui quærebat animā tuam: & dedit Dominus domino meo regi ultionem hodie de Saul,& de ſemine ejus.

9 Reſpondens autem David Rechab, & Baana fratri ejus, filiis Remmon Berothitæ, dixit ad eos: vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni anguſtia,

10 * Quoniam eum, qui annuntiaverat mihi, & dixerat: Mortuus eſt Saul: qui putabat ſe proſpera nūtiare,tenui, & occidi eum in Siceleg,cui oportebat mercedē dare pro nuntio. *1 Sup. 1. c. 14. D

11 Quantò magis nunc, cùm homines impij interfecerunt virum innoxium, in domo ſua, ſuper lectum ſuum, non quæram ſanguinem ejus de manu veſtra, & auferam vos de terra?

12 Præcepit itaque David pueris ſuis,& interfecerunt eos:præcidentéſque manus & pedes eorum,ſuſpenderunt eos ſuper piſcinam in Hebron:caput autem Isboſeth tulerunt, & ſepelierunt in ſepulchro Abner in Hebron.

Caput V.

David unctus ſuper totum Iſraël, pulſis Jebuſæis arcem Sion cepit; ubi extructa domo habitavit, alias ſuperinducens uxores, filióſque procreans, & Philiſthæos bis proſternens.

1 ET venerunt univerſæ tribus Iſraël ad David in Hebron, dicentes: * Ecce nos, os tuum & caro tua ſumus. A * 1 Par. 11. a. 1.

2 Sed & heri & nudiuſtertius,cùm eſſet Saul rex ſuper nos, tu eras educens & reducens Iſraël: dixit autem Dominus ad te: Tu paſces populū meū Iſraël,& tu eris dux ſuper Iſraël.

3 Venerunt quoque & ſeniores Iſraël ad regem in Hebron, & percuſſit cum eis rex David fœdus in Hebron coram Domino: unxerúntque David in regem ſuper Iſraël.

4 Filius triginta annorum erat David, cùm regnare cœpiſſet, * & quadraginta annis regnavit. * 3. Reg. 2. b. 11.

5 In Hebron regnavit ſuper Judam ſeptem annis & ſex menſibus: in Jeruſalem autem regnavit triginta tribus annis ſuper omnem Iſraël & Judam.

6 Et abiit rex,& omnes viri qui erant cum eo, in Jeruſalem, ad Jebuſæum habitatorem terræ: dictúmque eſt David ab eis: Non ingredieris huc, niſi abſtuleris cæcos & claudos dicentes: Non ingredietur David huc.

7 Cepit autem David arcem Sion, hæc eſt civitas David. B

8 Propoſuerat enim David in die illa præmium, qui percuſſiſſet Jebuſæum,& tetigiſſet domatum fiſtulas,& abſtuliſſet cæcos & claudos odientes animam David,idcircò dicitur in

prover

proverbio: Cæcus & claudus non intrabunt
in templum.
9 Habitavit autem David in arce, & vo-
cavit eam, Civitatem David: & ædificavit
per gyrum à Mello & intrinſecus.
10 Et ingrediebatur proficiens atque ſuc-
creſcens, & Dominus Deus exercituum erat
cum eo.
* 1. Par. 14. a. 1. 11 * Miſit quoque Hiram rex Tyri nun-
tios ad David, & ligna cedrina, & artifices
lignorum, artificéſque lapidum ad parietes:
& ædificaverunt domum David.
C 12 Et cognovit David quoniam confir-
maſſet eum Dominus regem ſuper Iſraël, &
quoniam exaltaſſet regnum ejus ſuper popu-
lum ſuum Iſraël.
* 1. Par. 3. a. 1. 2. 13 * Accepit ergo David adhuc concubinas
& uxores de Jeruſalem, poſtquam venerat de
Hebron: natique ſunt David & alij filij & filiæ:
14 Et hæc nomina eorum qui nati ſunt ei
in Jeruſalem, Samua, & Sobab, & Nathan,
& Salomon.
15 Et Jebahar, & Eliſua, & Nepheg,
16 Et Japhia, & Eliſama, & Elioda, &
Eliphaleth.
17 Audierunt ergo Philiſthiim quòd un-
xiſſent David in regem ſuper Iſraël: & aſ-
cenderunt univerſi ut quærerent David: quod
cùm audiſſet David, deſcendit in præſidium.
* 1. Par. 14. b. 9. 18 * Philiſthiim autem venientes diffuſi
ſunt in Valle Raphaim.
19 Et conſuluit David Dominum, dicens:
Si aſcendam ad Philiſthiim? & ſi dabis eos in
manu mea? Et dixit Dominus ad David: Aſcen-
de, quia tradens dabo Philiſthiim in manu tua.
* Iſai. 28. f. 21. 20 * Venit ergo David in Baal Pharaſim;
D & percuſſit eos ibi, & dixit: Diviſit Domi-
nus inimicos meos coram me, ſicut dividun-
tur aquæ. Proptereà vocatum eſt nomen loci
illius, Baal Pharaſim.
21 Et reliquerunt ibi ſculptilia ſua: quæ
tulit David, & viri ejus.
22 Et addiderunt adhuc philiſthiim ut aſ-
cenderent, & diffuſi ſunt in Valle Raphaim.
23 Conſuluit autem David Dominum: Si
aſcendam contra Philiſthæos, & tradas eos in
manus meas? Qui reſpondit: Non aſcendas
contra eos, ſed gyra poſt tergum eorum, &
venies ad eos ex adverſo pyrorum.
24 Et cùm audieris ſonitum gradientis in
cacumine pyrorum, tunc inibis prælium:
quia tunc egredietur Dominus ante faciem
tuam, ut percutiat caſtra Philiſthiim.
25 Fecit itaque David ſicut præceperat ei
Dominus, & percuſſit Philiſthiim, de Ga-
baa, uſque dum venias Gezer.

Caput VI.

Reducente David arcam à domo Abinadab, Oza à Domino occiſus eſt, quòd illam attigiſſet; quare eam in domo Obededom reliquit: poſtmodum verò in Jeruſalē reducens, & ante eam ludens, à Michol uxore videtur: in cujus pœnam numquam illa deinceps peperit.

A 1 CONgregavit autem rurſum David om-
nes electos ex Iſraël triginta millia.
2 * Surrexítque David, & abiit, & univer- * 1. Par. 13. b. 5.
ſus populus qui erat cum eo de viris Juda, ut
adducerent arcam Dei, ſuper quam invoca-
tum eſt nomen Domini exercituum, ſedentis
in Cherubim ſuper eam.
3 Et impoſuerunt arcam Dei ſuper plau-
ſtrum novum: tulerúntque eam de domo Abi-
nadab, qui erat in Gabaa: Oza autem & Ahio
filij Abinadab, minabant plauſtrum novum.
4 * Cúmque tuliſſent eam de domo Abi- * 1. Reg. 7. a. 1.
nadab, qui erat in Gabaa, cuſtodiens arcam
Dei Ahio præcedebat arcam.
5 David autem & omnis Iſraël ludebant
coram Domino, in omnibus lignis fabrefactis,
& citharis & lyris & tympanis & ſiſtris &
cymbalis.
6 Poſtquam autem venerunt ad Aream
Nachon, extendit Oza manum ad arcam
Dei, & tenuit eam: quoniam calcitrabant
boves, & declinaverunt eam.
7 Iratúſque eſt indignatione Dominus B
contra Ozam, & percuſſit eum ſuper teme-
ritate: qui mortuus eſt ibi juxta arcam Dei.
8 * Contriſtatus eſt autem David, eò quòd * 1. Par. 13. d. 11.
percuſſiſſet Dñs Ozam, & vocatum eſt nomen
loci illius, Percuſſio Ozæ, uſque in diem hanc.
9 Et extimuit David Dominum in die
illa, dicens: Quo modo ingredietur ad me
arca Domini?
10 Et noluit divertere ad ſe arcam Domi-
ni in civitatem David: ſed divertit eam in
domum Obededom Gethæi.
11 Et habitavit arca Domini in domo Obe-
dedom Gethæi tribus menſibus: & benedixit
Dominus Obededom, & omnem domum ejus.
12 Nuntiatúmque eſt regi David quòd be-
nedixiſſet Dominus Obededom, & omnia ejus,
propter arcam Dei. * Abiit ergo David & ad- * 1. Par. 15. d. 25.
duxit arcam Dei de domo Obededom in civi-
tatem David cum gaudio: & erant cum Da-
vid ſeptem chori, & victima vituli.
13 * Cúmque tranſcendiſſent qui porta- * 1 Par. 15. d. 26.
bant arcam Domini ſex paſſus, immolabat
bovem & arietem,
14 Et David ſaltabat totis viribus ante Domi- C
num. porrò David erat accinctus ephod lineo.
15 Et David & omnis domus Iſraël duce-
bant arcam teſtamenti Domini, in jubilo, & in
clangore buccinæ.
16 Cúmque intraſſet arca Domini in ci-
vitatem David, Michol filia Saul proſpiciens
per feneſtram, vidit regem David ſubſilien-
tem, atque ſaltantem coram Domino: &
deſpexit eum in corde ſuo.
17 Et introduxerunt arcam Domini, &
impoſuerunt eam in loco ſuo, in medio taber-
naculi quod tetenderat ei David: & obtulit
David holocauſta, & pacifica coram Domino.
18 Cúmque compleſſet offerens holocau-
ſta & pacifica, benedixit populo in nomine
Domini exercituum.
19 Et partitus eſt univerſæ multitudini Iſ- D
raël, tam viro quàm mulieri, ſingulis collyridã

panis unam, & aſſaturam bubulæ carnis unam & ſimilam frixam oleo: & abiit omnis populus unuſquiſque in domum ſuam.

20 Reverſuſque eſt David ut benediceret domui ſuæ: & egreſſa Michol filia Saul in occurſum David, ait: Quàm glorioſus fuit hodie rex Iſraël, diſcooperiens ſe ante ancillas ſervorum ſuorum, & nudatus eſt quaſi ſi nudetur unus de ſcurris.

21 Dixítque David ad Michol: Ante Dominum, qui elegit me potiùs quàm patrem tuum, & quàm omnem domum ejus, & præcepit mihi ut eſſem dux ſuper populum Domini in Iſraël,

22 Et ludam, & vilior fiam plus quàm factus ſum: & ero humilis in oculis meis: & cum ancillis, de quibus locuta es, glorioſior apparebo.

23 Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus filius uſque in diem mortis ſuæ.

Caput VII.

David proponens ædificare domum Domino, à Natham propheta primùm collodatur, poſtmodum jubente Domino prohibetur, ſed filius promittitur illam ædificaturus, unde D.mino gratias agit.

A 1 Factum eſt autem cùm ſediſſet rex in domo ſua, & Dominus dediſſet ei requiem undique ab univerſis inimicis ſuis,

* 1 Par. 17. a. 1. 2 Dixit ad Nathan prophetam: * Vidéſne quòd ego habitem in domo cedrina, & arca Dei poſita ſit in medio pellium?

3 Dixítque Nathan ad regem: Omne quod eſt in corde tuo, vade, fac: quia Dominus tecum eſt,

4 Factum eſt autem in illa nocte: & ecce ſermo Domini ad Nathan, dicens:

5 Vade, & loquere ad ſervum meum David: Hæc dicit Dominus: Numquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum?

6 Neque enim habitavi in domo ex die illa qua eduxi filios Iſraël de Terra Ægypti, uſque in diem hanc: ſed ambulabam in tabernaculo, & in tentorio.

B 7 Per cuncta loca, quæ tranſivi cum omnibus filiis Iſraël; numquid loquens locutus ſum ad unam de tribubus Iſraël, cui præcepi, ut depaſceret populum meum Iſraël, dicens: Quare non ædificaſtis mihi domum cedrinam?

8 Et nunc hæc dices ſervo meo David: Hæc dicit Dominus exercituum: * Ego tuli te de paſcuis ſequentem greges, ut eſſes dux ſuper populum meum Iſraël: * 1. Reg. 16. c. 11. Pſal. 77. g. 70.

9 Et fui tecum in omnibus ubicumque ambulaſti, & interfeci univerſos inimicos tuos à facie tua: fecíque tibi nomen grande, juxta nomen magnorum qui ſunt in terra.

10 Et ponam locum populo meo Iſraël, & plantabo eum, & habitabit ſub eo, & non turbabitur ampliùs: nec addent filii iniquitatis ut affligant eum ſicut priùs,

11 Ex die qua conſtitui judices ſuper populum meum Iſraël & requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis, prædicítque tibi Dominus, quòd domum faciat tibi Dominus.

12 * Cúmque completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod egredietur de utero tuo, & firmabo regnum ejus. * 3. Reg. 8. 6. 19.

13 * Ipſe ædificabit domum nomini meo, & ſtabiliam thronum regni ejus uſque in ſempiternum. * 3. Reg. 5. a. 5.

14 * Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in filium: qui ſi iniquè aliquid geſſerit, arguam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum. * 1. Par. 22. b. 10. Hebr. 1. b. 5.

15 * Miſericordiam autem meam non auferam ab eo, ſicut abſtuli à Saul, quem amovi à facie mea. * Pſal. 88. a. 4. e. 37.

C

16 Et fidelis erit domus tua, & regnum tuum uſque in æternum ante faciem tuam, & * thronus tuus erit firmus jugiter. * Heb. 1. c. 8.

17 Secundùm omnia verba hæc, & juxta univerſam viſionem iſtam, ſic locutus eſt Nathan ad David.

18 Ingreſſus eſt autem rex David, & ſedit coram Domino, & dixit: Quis ego ſum Domine Deus, & quæ domus mea, quia adduxiſti me huc uſque?

19 Sed & hoc parum viſum eſt in conſpectu tuo Domine Deus, niſi loquereris etiam de domo ſervi tui in longinquum: iſta eſt enim lex Adam, Domine Deus.

20 Quid ergo addere poterit adhuc David, ut loquatur ad te? tu enim ſcis ſervum tuum Domine Deus.

21 Propter verbum tuum, & ſecundùm cor tuum feciſti omnia magnalia hæc, ita ut notum faceres ſervo tuo.

22 Idcircò magnificatus es Dñe Deus, quia non eſt ſimilis tui, neque eſt Deus extra te, in omnibus quæ audivimus auribus noſtris. D

23 Quæ eſt autem, ut populus tuus Iſraël, gens in terra, propter quam ivit Deus, ut redimeret eam ſibi in populum, & poneret ſibi nomen, faceréeque eis magnalia, & horribilia ſuper terram, à facie populi tui, quem redemiſti tibi ex Ægypto, gentem, & deum ejus,

24 Firmaſti enim tibi populum tuum Iſraël in populum ſempiternum: & tu Domine Deus, factus es eis in Deum.

25 Nunc ergo Domine Deus, verbum, quod locutus es ſuper ſervum tuum, & ſuper domum ejus, ſuſcita in ſempiternum: & fac ſicut locutus es,

26 Ut magnificetur nomen tuum uſque in ſempiternum, atque dicatur: Dominus exercituum, Deus ſuper Iſraël. Et domus ſervi tui David erit ſtabilita coram Domino,

27 Quia tu Domine exercituum Deus Iſraël revelaſti aurem ſervi tui, dicens: domum ædificabo tibi: propterea invenit ſervus tuus cor ſuum ut oraret te oratione hac.

28 Nunc ergo Domine Deus, tu es Deus, & verba tua erunt vera: locutus es enim ad ſervum tuum bona hæc.

29 Incipe ergo, & benedic domui ſervi tui, ut ſit in ſempiternum coram te: quia tu Domine

ne Deus locutus es, & benedictione tua benedicetur domus ſervi tui in ſempiternum.

CAPUT VIII.

Victoria varia David, qui multos fecit tributarios quibus ſolebant Iſraëlitæ pendere tributa: congratulatio Thou regis Emath de rege Adarezere devicto, à quo multa ſpolia David abſtulit: officiarij quos habebat David recenſentur.

A 1 FActum eſt autem poſt hæc, percuſſit David Philiſthiim, & humiliavit eos, * & tulit David Frenū tributi de manu Philiſthiim. (* 1. Par. 18. a. 1.)

2 Et percuſſit Moab, & menſus eſt eos funiculo, coæquans terræ: menſus eſt autem duos funiculos, unum ad occidendum, & unum ad vivificandum: factúſque eſt Moab David ſerviens ſub tributo.

3 Et percuſſit David Adarezer filium Rohob regem Soba, quando profectus eſt ut dominaretur ſuper flumen Euphraten.

B 4 Et captis David ex parte ejus mille ſeptingentis equitibus, & viginti millibus peditum, ſubnervavit omnes jugales curruum: dereliquit autem ex eis centum currus.

5 Venit quoque Syria Damaſci, ut præſidium ferret Adarezer regi Soba: & percuſſit David de Syria viginti duo millia virorum.

6 Et poſuit David præſidium in Syria Damaſci: factáque eſt Syria David ſerviens ſub tributo: ſervavítque Dominus David in omnibus ad quæcumque profectus eſt.

7 Et tulit David arma aurea, quæ habebant ſervi Adarezer, & detulit ea in Jeruſalem.

8 Et de Bete & de Beroth, civitatibus Adarezer tulit rex David æs multum nimis.

C 9 Audivit autem Thou rex Emath, quòd percuſſiſſet David omne robur Adarezer,

10 Et miſit Thou Joram filium ſuum ad regem David, ut ſalutaret eum congratulans, & gratias ageret, eò quòd expugnaſſet Adarezer, & percuſſiſſet eum. Hoſtis quippe erat Thou Adarezer, & in manu ejus erant vaſa aurea, & vaſa argentea, & vaſa ærea:

11 Quæ & ipſa ſanctificavit rex David Domino cum argento & auro, quæ ſanctificaverat de univerſis gentibus quas ſubegerat,

12 De Syria, & Moab, & filiis Ammon, & Philiſthiim, & Amalec, & de manubiis Adarezer filij Rohob regis Soba.

D 13 Fecit quoque ſibi David nomen, cùm reverteretur capta Syria in Valle Salinarum, cæſis decem & octo millibus.

14 Et poſuit in Idumæa cuſtodes, ſtatuítque præſidium: & facta eſt univerſa Idumæa ſerviens David. & ſervavit Dominus David in omnibus ad quæcumque profectus eſt.

15 Et regnavit David ſuper omnem Iſraël: faciebat quoque David judicium & juſtitiam omni populo ſuo.

16 Joab autem filius Sarviæ erat ſuper exercitum: porrò Joſaphat filius Ahilud erat à commentariis:

17 Et Sadoc filius Achitob, & Achimelech filius Abiathar, erant ſacerdotes: & Saraias, ſcriba:

18 Banaias autem filius Joiadæ, ſuper Cerethi & Phelethi: filij autem David ſacerdotes erant.

CAPUT IX.

Quantum pietatis exhibuerit David Miphiboſeth filio Jonathæ claudo, redditis omnibus agris Saul, quos colebat Siba cum filiis ac ſervis ſuis, Miphiboſeth ad menſam David recepto.

1 ET dixit David: Putáſne eſt aliquis qui remanſerit de domo Saul, ut faciam cum eo miſericordiam propter Jonathan? A

2 Erat autem de domo Saul, ſervus nomine Siba: quem cùm vocaſſet rex ad ſe, dixit ei, Túne es Siba? & ille reſpondit: Ego ſum ſervus tuus.

3 Et ait rex: Numquid ſupereſt aliquis de domo Saul, ut faciam cum eo miſericordiam Dei? Dixítque Siba regi: Supereſt filius Jonathæ, debilis pedibus.

4 Ubi, inquit, eſt? Et Siba ad regem, Ecce, ait, in domo eſt Machir filij Ammiel in Lodabar.

5 Miſit ergo rex David, & tulit eum de domo Machir filij Ammiel de Lodabar. B

6 Cùm autem veniſſet Miphiboſeth filius Jonathæ filij Saul ad David, corruit in faciem ſuam, & adoravit. Dixítque David: Miphiboſeth? Qui reſpondit: Adſum ſervus tuus.

7 Et ait ei David: Ne timeas, quia faciens faciam in te miſericordiam propter Jonathan patrem tuum, & reſtituam tibi omnes agros Saul patris tui, & tu comedes panem in menſa mea ſemper.

8 Qui adorans eum, dixit: Quis ego ſum ſervus tuus, quoniam reſpexiſti ſuper canem mortuum ſimilem mei? C

9 Vocavit itaque rex Sibam puerum Saul, & dixit ei: Omnia quæcumque fuerunt Saul, & univerſam domum ejus, dedi filio domini tui.

10 Operare igitur ei terram tu, & filij tui, & ſervi tui: & inferes filio domini tui cibos ut alatur: Miphiboſeth autem filius domini tui comedet ſemper panem ſuper menſam meam. Erant autem Sibæ quindecim filij, & viginti ſervi.

11 Dixítque Siba ad regem: Sicut juſſiſti domine mi rex ſervo tuo, ſic faciet ſervus tuus: & Miphiboſeth comedet ſuper menſam meam quaſi unus de filiis regis. D

12 Habebat autem Miphiboſeth filium parvulum nomine Micha: omnis verò cognatio domus Sibæ ſerviebat Miphiboſeth.

13 Porrò Miphiboſeth habitabat in Jeruſalem: quia de menſa regis jugiter veſcebatur: & erat claudus utroque pede.

CAPUT X.

Hanon rex Ammonitarum, poſt illatam legatis David injuriam, quos ad conſolandum de patris morte miſerat, contractis quinque regum Syriæ copiis, adverſus Davidem ab eo proſtigatur ſemel ac iterum.

1 FActum eſt autem poſt hæc, ut moreretur rex filiorum Ammon, & regnavit Hanon filius ejus pro eo. A

2 Dixítque David: * Faciam miſericordiam cum Hanon filio Naas, ſicut fecit pater ejus mecum miſericordiam. Miſit ergo David, conſolans (* 1. Par. 19. a.)

lans eum per ſervos ſuos ſuper patris interitu. Cùm autem veniſſent ſervi David in terram filiorum Ammon,

B

3 Dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon dominum ſuum: Putas quòd propter honorem patris tui miſerit David ad te conſolatores, & non ideò ut inveſtigaret, & exploraret civitatem, & everteret eam, miſit David ſervos ſuos ad te?

4 Tulit itaque Hanon ſervos David, raſitque dimidiam partem barbæ eorum, & præſcidit veſtes eorum medias uſque ad nates, & dimiſit eos.

5 Quod cùm nuntiatum eſſet David, miſit in occurſum eorum: erant enim viri confuſi turpiter valdè, & mandavit eis David: Manete in Jericho, donec creſcat barba veſtra, & tunc revertimini.

6 Videntes autem filij Ammon quòd injuriam feciſſent David, miſerunt, & conduxerunt mercede Syrum Rohob, & Syrum Soba, viginti millia peditum, & à rege Maacha mille viros, & ab Iſtob duodecim millia virorum.

7 Quod cùm audiſſet David, miſit Joab & omnem exercitum bellatorum.

8 Egreſſi ſunt ergo filij Ammon, & direxerunt aciem ante ipſum introitum portæ: Syrus autem Soba, & Rohob, & Iſtob, & Maacha, ſeorſum erant in campo.

9 Videns igitur Joab quòd præparatum eſſet adverſum ſe prælium, & ex adverſo & poſt tergum, elegit ex omnibus electis Iſraël, & inſtruxit aciem contra Syrum:

C

10 Reliquam autem partem populi tradidit Abiſaï fratri ſuo, qui direxit aciem adverſus filios Ammon.

11 Et ait Joab: Si prævaluerint adverſum me Syri, eris mihi in adjutorium: ſi autem filij Ammō prævaluerint adverſum te, auxiliabor tibi.

12 Eſto vir fortis, & pugnemus pro populo noſtro, & civitate Dei noſtri: Dominus autem faciet quod bonum eſt in conſpectu ſuo.

13 Iniit itaque Joab, & populus qui erat cum eo, certamen contra Syros: qui ſtatim fugerunt à facie ejus.

14 Filij autem Ammon videntes quia fugiſſent Syri, fugerunt & ipſi à facie Abiſaï, & ingreſſi ſunt civitatem: reverſúſque eſt Joab à filiis Ammon, & venit Jeruſalem:

D

15 Videntes igitur Syri quoniam corruiſſent coram Iſraël, congregati ſunt pariter.

16 Miſitque Adarezer, & eduxit Syros qui erant trans fluvium, & adduxit eorum exercitum: Sobach autem, magiſter militiæ Adarezer, erat princeps eorum.

17 Quod cùm nuntiatum eſſet David, contraxit omnem Iſraëlem, & tranſivit Jordanem, venítque in Helam: & direxerunt aciem Syri ex adverſo David, & pugnaverunt contra eum.

18 Fugerúntque Syri à facie Iſraël, & occidit David de Syris ſeptingéntos currus, & quadraginta millia equitum: & Sobach principem militiæ percuſſit: qui ſtatim mortuus eſt.

19 Videntes autem univerſi reges, qui erāt in præſidio Adarezer, ſe victos eſſe ab Iſraël, expaverunt & fugerunt quinquaginta & octo millia coram Iſraël. Et fecerunt pacem cum Iſraël: & ſervierunt eis, timuerúntque Syri auxilium præbere ultrà filiis Ammon.

Caput XI.

Dum Ioab obſidet Rabba civitatem Ammonitarum, David domi reſidens adulterio Bethſabee adiunxit, ad id celandum, homicidium viri illius, V. ia acceptáque illa in uxorem, & nato ex ea filio, Dominum commovit ad iram.

A

1 FActum eſt autem, * vertente anno, eo tempore quo ſolent reges ad bella procedere, miſit David Joab, & ſervos ſuos cum eo, & univerſum Iſraël, & vaſtaverunt filios Ammon, & obſederunt Rabba: David autem remanſit in Jeruſalem. * 1. Par. 20. a b.

2 Dum hæc agerentur, accidit ut ſurgeret David de ſtrato ſuo poſt meridiem, & deambularet in ſolario domus regiæ: vidítque mulierem ſe lavantem, ex adverſo ſuper ſolarium ſuum: erat autem mulier pulchra valdè.

3 Miſit ergo rex, & requiſivit quæ eſſet mulier. Nuntiatúmque eſt ei, quòd ipſa eſſet Bethſabee filia Eliam, uxor Uriæ Hethæi.

4 Miſſis itaque David nuntiis, tulit eam, quæ cùm ingreſſa eſſet ad illum, dormivit cum ea: * ſtatímque ſanctificata eſt ab immunditia ſua: * Lev. 15. c 18.

5 Et reverſa eſt in domum ſuam concepto fœtu. Mitténſque nuntiavit David, & ait: Concepi.

6 Miſit autem David ad Joab, dicens: Mitte ad me Uriam Hethæum. Miſitque Joab Uriam ad David.

7 Et venit Urias ad David. Quæſivítque David quàm rectè ageret Joab, & populus, & quomodo adminiſtraretur bellum. B

8 Et dixit David ad Uriam: Vade in domum tuam, & lava pedes tuos. Et egreſſus eſt Urias de domo regis, ſecutúſque eſt eum cibus regius.

9 Dormivit autem Urias ante portam domus regiæ cum aliis ſervis domini ſui, & non deſcendit ad domum ſuam.

10 Nuntiatúmque eſt David à dicentibus: Non ivit Urias in domum ſuam. Et ait David ad Uriam: Numquid non de via veniſti? quare non deſcendiſti in domum tuam?

11 Et ait Urias ad David: Arca Dei & Iſraël & Juda habitant in papilionibus, & dominus meus Joab, & ſervi domini mei ſuper faciem terræ manent: & ego ingrediar domum meam, ut comedam, & bibam, & dormiam cum uxore mea? per ſalutem tuam, & per ſalutem animæ tuæ, non faciam rem hanc.

12 Ait ergo David ad Uriam: Mane hîc etiam hodie, & cras dimittam te. Manſit Urias in Jeruſalem in die illa & altera:

13 Et vocavit eum David ut comederet coram ſe & biberet, & inebriavit eum: qui egreſſus veſpere, dormivit in ſtrato ſuo cum ſervis domini ſui, & in domum ſuam non deſcendit.

14 Factum eſt ergo manè, & ſcripſit David epiſtolam G

epiſtolam ad Joab: miſitque per manum Uriæ,
15 Scribens in epiſtola: ponite Uriam ex adverſo belli, ubi fortiſſimum eſt prælium: & derelinquite eum, ut percuſſus intereat.
16 Igitur cùm Joab obſideret urbem, poſuit Uriam in loco ubi ſciebat viros eſſe fortiſſimos.
17 Egreſſíque viri de civitate, bellabant adverſum Joab, & ceciderunt de populo ſervorũ David, & mortuus eſt etiam Urias Hethæus.
18 Miſit itaque Joab, & nuntiavit David omnia verba prælij:
19 Præcepítque nuntio, dicens: Cùm compleveris univerſos ſermones belli ad regem,
20 Si eum videris indignari, & dixerit: Quare acceſſiſtis ad murum, ut præliaremini? an ignorabatis quòd multa deſuper ex muro tela mittantur?
21 Quis percuſſit Abimelech filium Jerobaal? * nónne mulier miſit ſuper eum fragmen molæ de muro, & interfecit eum in Thebes? quare juxta murum acceſſiſtis? dices: Etiam ſervus tuus Urias Hethæus occubuit. * Iud. 9. 53.
D 22 Abiit ergo nuntius, & venit, & narravit David omnia quæ ei præceperat Joab.
23 Et dixit nuntius ad David: Prævaluerunt adverſum nos viri, & egreſſi ſunt ad nos in agrum: nos autem facto impetu perſecuti eos ſumus uſque ad portam civitatis.
24 Et direxerunt jacula ſagittarij ad ſervos tuos ex muro deſuper: mortuíque ſunt de ſervis regis, quinetiam ſervus tuus Urias Hethæus mortuus eſt.
25 Et dixit David ad nuntium: Hæc dices Joab: Non te frangat iſta res: varius enim eventus eſt belli; nunc hunc, & nunc illum conſumit gladius: conforta bellatores tuos adverſus urbem, ut deſtruas eam, & exhortare eos.
26 Audivit autem uxor Uriæ, quòd mortuus eſſet Urias vir ſuus, & planxit eum.
27 Tranſacto autem luctu, miſit David, & introduxit eam in domum ſuam, & facta eſt ei uxor, peperítque ei filium: & diſplicuit verbum hoc, quod fecerat David, coram Domino.

CAPUT XII.

David ſub parabola à Nathan propoſita correptus, in ſe ipſum tulit ſententiam: unde Nathan multa illi minatur incommoda, quibus compuncto culpa condonatur, manente pœna: & mortuo puero, naſcitur Salomon; at civitas Rabbath cùm magna ultione diruitur, accepto diademate pretioſiſſimo regis ipſius. In Ammonitas graviter animadvertitur.

A 1 Miſit ergo Dominus Nathan ad David: qui cùm veniſſet ad eum, dixit ei: Duo viri erant in civitate una, unus dives, & alter pauper.
2 Dives habebat oves, & boves plurimos valdè.
3 Pauper autem nihil habebat omnino, præter ovem unam parvulam, quam emerat & nutrierat, & quæ creverat apud eum cum filiis ejus ſimul, de pane illius comedens, & de calice ejus bibens, & in ſinu illius dormiens: eratque illi ſicut filia.
4 Cùm autem peregrinus quidam veniſſet ad divitem, parcens ille ſumere de ovibus & de bobus ſuis, ut exhiberet convivium peregrino illi qui venerat ad ſe, tulit ovem viri pauperis, & præparavit cibos homini qui venerat ad ſe.
5 Iratus autem indignatione David adverſus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis eſt vir qui fecit hoc. B
6 * Ovem reddet in quadruplum, eò quòd fecerit verbum iſtud, & non pepercerit. * Exod. 22. a. 1.
7 Dixit autẽ Nathan ad David: Tu es ille vir: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Ego unxi te in regem ſuper Iſraël, & ego erui te de manu Saul,
8 Et dedi tibi domum domini tui, & uxores domini tui in ſinu tuo, dedíque tibi domum Iſraël & Juda: & ſi parva ſunt iſta, adjiciam tibi multò majora.
9 Quare ergo contempſiſti verbum Domini, ut faceres malum in conſpectu meo? Uriam Hethæum percuſſiſti gladio, & uxorem illius accepiſti in uxorem tibi, & interfeciſti eum gladio filiorum Ammon. C
10 Quamobrem non recedet gladius de domo tua uſque in ſempiternum, eò quòd deſpexeris me, & tuleris uxorem Uriæ Hethæi, ut eſſet uxor tua.
11 Itaque hæc dicit Dominus: Ecce, ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis tuis, & * dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculis Solis hujus. * Inf. 16. d. 22.
12 Tu enim feciſti abſcondité: ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſraël, & in conſpectu Solis.
13 Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixítque Nathan ad David: * Dominus quoque tranſtulit peccatũ tuũ: non morieris. * Eccl. 47. b. 13.
14 Verumtamen, quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius, qui natus eſt tibi, morte morietur.
15 Et reverſus eſt Nathan in domum ſuam. D
Percuſſit quoque Dominus parvulum, quem pepererat uxor Uriæ David, & deſperatus eſt.
16 Deprecatúſque eſt David Dominum pro parvulo: & jejunavit David jejunio, & ingreſſus ſeorſum, jacuit ſuper terram.
17 Venerunt autem ſeniores domus ejus, cogentes eum ut ſurgeret de terra: qui noluit, nec comedit cum eis cibum.
18 Accidit autem die ſeptima ut moreretur infans: timuerúntque ſervi David nuntiare ei quòd mortuus eſſet parvulus. dixerunt enim: Ecce cùm parvulus adhuc viveret, loquebamur ad eum, & non audiebat vocem noſtram: quantò magis ſi dixerimus, Mortuus eſt puer, ſe affliget?
19 Cùm ergo David vidiſſet ſervos ſuos muſſitantes, intellexit quòd mortuus eſſet infantulus: dixítque ad ſervos ſuos: Num mortuus eſt puer? Qui reſponderunt ei: Mortuus eſt. E
20 Surrexit ergo David de terra: & lotus unctúſque eſt: cúmque mutaſſet veſtem, ingreſſus eſt domum Domini: & adoravit, & venit in

domum ſuam, petivítque ut ponerent ei pa-
nem, & comedit.
21 Dixerunt autem ei ſervi ſui: Quis eſt
ſermo, quem feciſti? propter infantem, cùm
adhuc viveret, jejunaſti & flebas: mortuo au-
F tem puero, ſurrexiſti, & comediſti panem.
22 Qui ait: Propter infantem, dum ad-
huc viveret, jejunavi & flevi: dicebam enim
Quis ſcit ſi fortè donet eum mihi Dominus,
& vivat infans?
23 Nunc autem quia mortuus eſt, quare
jejunem? Numquid potero revocare eum
ampliùs? ego vadam magis ad eum: ille verò
non revertetur ad me.
24 Et conſolatus eſt David Bethſabee uxo-
rem ſuam, ingreſſúſque ad eam dormivit cum
ea: quæ genuit filium, & vocavit nomen ejus
Salomon, & Dominus dilexit eum.
25 Miſitque in manu Nathan prophetæ, &
vocavit nomen ejus, Amabilis Domino, eò
quòd diligeret eum Dominus.
* 1 Par. 20. a. 1 26 * Igitur pugnabat Joab contra Rabbath
filiorum Ammon, & expugnabat urbē regiā.
27 Miſitque Joab nuntios ad David, di-
cens: Dimicavi adverſum Rabbath, & ca-
pienda eſt Urbs aquarum.
G 28 Nunc igitur congrega reliquam partem
populi, & obſide civitatem, & cape eam:
ne, cùm à me vaſtata fuerit urbs, nomini meo
adſcribatur victoria.
29 Congregavit itaque David omnem po-
pulum, & profectus eſt adverſum Rabbath:
cùmque dimicaſſet, cepit eam.
30 Et tulit diadema regis eorum de capite
ejus, pondo auri talentum, habens gemmas
precioſiſſimas, & impoſitum eſt ſuper caput
David. Sed & prædam civitatis aſportavit
multam valdè:
31 Populum quoque ejus adducens ſer-
ravit, & circumegit ſuper eos ferrata car-
penta: diviſítque cultris, & traduxit in typo
laterum: ſic fecit univerſis civitatibus filio-
rum Ammon. Et reverſus eſt David, &
omnis exercitus in Jeruſalem.

CAPUT XIII.

Abſalon, propter inceſtum cum Sorore Thamar, fratrem Ammon inter epulas occidit; iratóque patre profugus ad regem Geſſur, tribus annis ibi permanſit.

A 1 FActum eſt autem poſt hæc, ut Abſalom
filij David ſororem ſpecioſiſſimam, voca-
bulo Thamar, adamaret Amnon filius David,
2 Et deperiret eam valdè, ita ut propter
amorem ejus ægrotaret: quia cùm eſſet vir-
go, difficile ei videbatur ut quippiam inho-
neſtè ageret cum ea.
3 Erat autem Amnon amicus, nomine
Jonadab, filius Semmaa fratris David, vir
prudens valdè.
4 Qui dixit ad eum: Quare ſic attenuaris
macie fili regis per ſingulos dies? cur non
indicas mihi? Dixítque ei Amnon: Tha-
mar ſororem fratris mei Abſalon amo.
5 Cui reſpondit Jonadab: Cuba ſuper le-
ctum tuum, & languorem ſimula: cúmque ve-
nerit pater tuus ut viſitet te, dic ei: Veniat, oro,
Thamar ſoror mea, ut det mihi cibum, & fa-
ciat pulmentum ut comedam de manu ejus.
6 Accubuit itaque Amnon, & quaſi ægrota- B
re cœpit: cúmque veniſſet rex ad viſitandum
eum, ait Amnon ad regem: Veniat, obſecro,
Thamar ſoror mea, ut faciat in oculis meis duas
ſorbitiunculas, & cibum capiam de manu ejus.
7 Miſit ergo David ad Thamar domum,
dicens: Veni in domum Amnon fratris tui, &
fac ei pulmentum.
8 Venítque Thamar in domum Amnon
fratris ſui: ille autem jacebat: quæ tollens
farinam commiſcuit; & liquefaciens, in
oculis ejus coxit ſorbitiunculas.
9 Tollénſque quod coxerat, effudit, &
poſuit coram eo, & noluit comedere: dixít-
que Amnon: Ejicite univerſos à me. Cúm-
que ejeciſſent omnes,
10 Dixit Amnon ad Thamar: Infer cibum
in conclave, ut veſcar de manu tua. Tulit er-
go Thamar ſorbitiunculas, quas fecerat, &
intulit ad Amnon fratrem ſuum in conclave. C
11 Cúmque obtuliſſet ei cibum, apprehen-
dit eam, & ait: Veni, cuba mecum ſoror mea.
12 Quæ reſpondit ei: Noli frater mi, no-
li opprimere me, neque enim hoc fas eſt in
Iſraël: noli facere ſtultitiam hanc.
13 Ego enim ferre non potero opprobrium
meum, & tu eris quaſi unus de inſipientibus
in Iſraël: quin potiùs loquere ad regem, &
non negabit me tibi.
14 Noluit autem acquieſcere precibus ejus,
ſed prævalens viribus oppreſſit eam, & cuba-
vit cum ea.
15 Et exoſam eam habuit Amnon odio
magno nimis: ita ut majus eſſet odium quo
oderat eam, amore quo antè dilexerat. Di-
xítque ei Amnon: Surge, & vade.
16 Quæ reſpondit ei: Majus eſt hoc malum,
quod nunc agis adverſum me, quàm quod
antè feciſti, expellens me. Et noluit audire eam: D
17 Sed vocato puero, qui miniſtrabat ei,
dixit: Ejice hanc à me foras, & claude oſtium
poſt eam.
18 Quæ induta erat talari tunica: hujuſ-
cemodi enim filiæ regis virgines veſtibus ute-
bantur. Ejecit itaque eam miniſter illius fo-
ras: clauſítque fores poſt eam.
19 Quæ aſpergens cinerem capiti ſuo, ſciſ-
ſa talari tunica, impoſitíſque manibus ſuper
caput ſuum, ibat ingrediens, & clamans.
20 Dixit autem ei Abſalom frater ſuus: Num-
quid Amnon frater tuus concubuit tecum? ſed
nunc ſoror tace, frater tuus eſt: neque affligas
cor tuum pro hac re. Manſit itaque Thamar
contabeſcens in domo Abſalom fratris ſui.
21 Cùm autem audiſſet rex David verba
hæc, contriſtatus eſt valdè, & noluit contri-
ſtare ſpiritum Amnon filij ſui, quoniam di-
ligebat eum, quia primogenitus erat ei.
22 Porrò non eſt locutus Abſalom ad Amnō
nec

nec malum, nec bonum: oderat enim Abſalom Amnon, eò quòd violaſſet Thamar ſororem ſuam.

23 Factum eſt autem poſt tempus biennij, ut tonderentur oves Abſalom in Baalhaſor, quæ eſt juxta Ephraim: & vocavit Abſalom omnes filios regis,

24 Venítque ad regem, & ait ad eum: Ecce tondentur oves ſervi tui: veniat, oro, rex cum ſervis ſuis ad ſervum ſuum.

25 Dixítque rex ad Abſalom: Noli fili mi, noli rogare ut veniamus omnes, & gravemus te. Cùm autem cogeret eum, & noluiſſet ire, benedixit ei.

26 Et ait Abſalom: Si non vis venire, veniat, obſecro, nobiſcum ſaltem Amnon frater meus. dixítque ad eum rex: Non eſt neceſſe ut vadat tecum.

27 Coëgit itaq; Abſalom eum, & dimiſit cum eo Amnon & univerſos filios regis. Fecerátque Abſalom convivium quaſi convivium regis.

E 28 Præceperat autem Abſalom pueris ſuis, dicens: Obſervate cùm temulentus fuerit Amnon vino, & dixero vobis: Percutite eum, & interficite: nolite timere: ego enim ſum qui præcipio vobis: roboramini, & eſtote viri fortes.

29 Fecerunt ergo pueri Abſalom adverſum Amnon, ſicut præceperàt eis Abſalom. Surgentéſque omnes filii regis aſcenderunt ſinguli mulas ſuas, & fugerunt.

30 Cúmque adhuc pergerent in itinere, fama pervenit ad David, dicens: Percuſſit Abſalom omnes filios regis, & non remanſit ex eis ſaltem unus.

31 Surrexit itaque rex, & ſcidit veſtimenta ſua: & cecidit ſuper terram, & omnes ſervi illius, qui aſſiſtebant ei, ſciderunt veſtimenta ſua.

32 Reſpondens autem Jonadab filius Semmaa fratris David, dixit: Ne æſtimet dominus meus rex, quòd omnes pueri filij regis, occiſi ſint: Amnon ſolus mortuus eſt, quoniam in ore Abſalom erat poſitus, ex die qua oppreſſit Thamar ſororem ejus.

33 Nunc ergo ne ponat dominus meus rex ſuper cor ſuum verbum iſtud, dicens: Omnes filij regis occiſi ſunt: quoniam Amnon ſolus mortuus eſt.

G 34 Fugit autem Abſalom: & elevavit puer ſpeculator oculos ſuos, & aſpexit: & ecce populus multus veniebat per iter devium ex latere montis.

35 Dixit autem Jonadab ad regem: Ecce filij regis adſunt: juxta verbum ſervi tui ſic factum eſt.

36 Cúmque ceſſaſſet loqui, apparuerunt & filij regis: & intrantes levaverunt vocem ſuam, & fleverunt: ſed & rex & omnes ſervi ejus fleverunt planctu magno nimis.

37 Porrò Abſalom fugiens, abiit ad Tholomai filium Ammiud regem Geſſur. Luxit ergo David filium ſuum cunctis diebus.

38 Abſalom autem cùm fugiſſet, & veniſſet in Geſſur, fuit ibi tribus annis.

39 Ceſſavitque rex David perſequi Abſalom, eò quòd conſolatus eſſet ſuper Amnon interitu.

Caput XIV.

Abſalom mulieris Thecuitæ ſolertia revocari curat Joab à Geſſur in Jeruſalem: de pulchritudine & filiis Abſalom, qui biennio poſt reditum faciem patris non vidit, donec meſſem Joab incendi juſſit.

1 INtelligens autem Joab filius Sarviæ, quòd cor regis verſum eſſet ad Abſalom, A

2 Miſit Thecuam, & tulit inde mulierem ſapientem: dixítque ad eam: Lugere te ſimula, & induere veſte lugubri, & ne ungaris oleo, ut ſis quaſi mulier jam plurimo tempore lugens mortuum:

3 Et ingredieris ad regem, & loquêris ad eum ſermones hujuſcemodi. Poſuit autem Joab verba in ore ejus.

4 Itaque cùm ingreſſa fuiſſet mulier Thecuitis ad regem, cecidit coram eo ſuper terram, & adoravit, & dixit: Serva me rex.

5 Et ait ad eam rex: Quid cauſæ habes? Quæ reſpondit: Heu, mulier vidua ego ſum: mortuus eſt enim vir meus.

6 Et ancillæ tuæ erant duo filij: qui rixati ſunt adverſum ſe in agro, nullúſque erat qui eos prohibere poſſet: & percuſſit alter alterum, & interfecit eum.

7 Et ecce conſurgens univerſa cognatio adverſum ancillam tuam, dicit: Trade eum qui percuſſit fratrem ſuum, ut occidamus eum pro anima fratris ſui quem interfecit, & deleamus heredem: & quærunt extinguere ſcintillam meam, quæ relicta eſt, ut non ſuperſit viro meo nomen, & reliquiæ ſuper terram. B

8 Et ait rex ad mulierem: Vade in domum tuam, & ego jubebo pro te.

9 Dixítque mulier Thecuitis ad regem: In me, domine mi rex, ſit iniquitas, & in domum patris mei: rex autem & thronus ejus ſit innocens.

10 Et ait rex: Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, & ultrà non addet ut tangat te.

11 Quæ ait: Recordetur rex Domini Dei ſui, ut non multiplicentur proximi ſanguinis ad ulciſcendum, & nequaquam interficiant filium meum. Qui ait: Vivit Dominus, quia non cadet de capillis filij tui ſuper terram. C

12 Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait: Loquere.

13 Dixítque mulier: Quare cogitaſti hujuſcemodi rem contra populum Dei, & locutus eſt rex verbum iſtud, ut peccet, & non reducat ejectum ſuum?

14 Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur: * nec vult Deus perire animam, sed retractat cogitans ne penitus pereat qui abjectus eſt. * Ezec. 18. 32. 33. 11

15 Nunc igitur veni, ut loquar ad dominum meum regem verbum hoc, præſente populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, ſi quo modo faciat rex verbum ancillæ ſuæ.

16 Et audivit rex, ut liberaret ancillam ſuam D

de manu omnium, qui volebant de hereditate Dei delere me, & filium meum ſimul.

17 Dicat ergo ancilla tua ut fiat verbum domini mei regis ſicut ſacrificium. Sicut enim Angelus Dei, ſic eſt dominus meus rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur: unde & Dominus Deus tuus eſt tecum.

18 Et reſpondens rex, dixit ad mulierem: Ne abſcondas à me verbum, quod te interrogo. Dixítque ei mulier: Loquere domine mi rex.

E 19 Et ait rex: Numquid manus Ioab tecum eſt in omnibus iſtis? Reſpondit mulier, & ait: Per ſalutem animæ tuæ, domine mi rex, nec ad ſiniſtram, nec ad dexteram eſt, ex omnibus his quæ locutus eſt dominus meus rex: ſervus enim tuus Ioab, ipſe præcepit mihi, & ipſe poſuit in os ancillæ tuæ omnia verba hæc.

20 Ut verterem figuram ſermonis hujus, ſervus tuus Joab præcepit iſtud: tu autem domine mi rex, ſapiens es, ſicut habet ſapientiam Angelus Dei, ut intelligas omnia ſuper terram.

21 Et ait rex ad Ioab: Ecce placatus feci verbũ tuum: vade ergo, & revoca puerum Abſalom.

22 Cadénſque Joab ſuper faciem ſuam in terram, adoravit & benedixit regi: & dixit Joab: Hodie intellexit ſervus tuus, quia inveni gratiam in oculis tuis, domine mi rex: feciſti enim ſermonem ſervi tui.

23 Surrexit ergo Joab & abiit in Geſſur, & adduxit Abſalom in Jeruſalem.

F 24 Dixit autem rex: Revertatur in domum ſuam, & faciem meam non videat. Reverſus eſt itaque Abſalom in domum ſuam, & faciem regis non vidit.

25 Porrò ſicut Abſalom, vir nõ erat pulcher in omni Iſraël, & decorus nimis: à veſtigio pedis uſque ad verticem non erat in eo ulla macula.

26 Et quando tondebat capillum (ſemel autem in anno tondebatur, quia gravabat eum cæſaries) ponderabat capillos capitis ſui ducentis ſiclis, pondere publico.

27 Nati ſunt autem Abſalom filij tres: & filia una nomine Thamar, elegantis formæ.

28 Manſitque Abſalom in Jeruſalem duobus annis, & faciem regis non vidit.

29 Miſit itaque ad Joab, ut mitteret eum ad regem: qui noluit venire ad eum. Cúmque ſecundò miſiſſet, & ille noluiſſet venire ad eum,

G 30 Dixit ſervis ſuis: Scitis agrum Joab juxta agrum meum, habentem meſſem hordei: ite igitur, & ſuccendite eum igni. Succenderunt ergo ſervi Abſalom ſegetem igni. Et venientes ſervi Joab, ſciſſis veſtibus ſuis, dixerunt: Succenderunt ſervi Abſalom partem agri igni.

31 Surrexítque Joab, & venit ad Abſalom in domum ejus, & dixit: Quare ſuccenderunt ſervi tui ſegetem meam igni?

32 Et reſpondit Abſalom ad Joab: Miſi ad te obſecrans ut venires ad me, & mitterem te ad regem, & diceres ei: Quare veni de Geſſur? melius mihi erat ibi eſſe: obſecro ergo ut videam faciem regis: quòd ſi memor eſt iniquitatis meæ, interficiat me.

33 Ingreſſus itaque Joab ad regem, nuntiavit ei omnia: vocatúſque eſt Abſalom, & intravit ad regem, & adoravit ſuper faciem terræ coram eo: oſculatúſque eſt rex Abſalom.

CAPUT XV.

Abſalom conciliato ſibi populi favore, adverſus patrem conjurat in Hebron, quem pater fugit, paucis cum Arca remiſſis, & inter alios Chuſai remittitur, diſſipaturus conſilium Achitophel.

1 Igitur poſt hæc fecit ſibi Abſalom currus, & equites, & quinquaginta viros qui præcederent eum. A

2 Et manè conſurgens Abſalom, ſtabat juxta introitum portæ, & omnem virum, qui habebat negotium ut veniret ad regis judicium, vocabat Abſalom ad ſe, & dicebat: De qua civitate es tu? Qui reſpondens aiebat: Ex una tribu Iſraël ego ſum ſervus tuus.

3 Reſpondebátque ei Abſalom: Videntur mihi ſermones tui boni & juſti. Sed non eſt qui te audiat conſtitutus à rege. dicebátque Abſalom:

4 Quis me conſtituat judicem ſuper terram, ut ad me veniant omnes qui habent negotium, & juſtè judicem?

5 Sed & cùm accederet ad eum homo ut ſalutaret illum, extendebat manum ſuam, & apprehendens, oſculabatur eum. B

6 Faciebátque hoc omni Iſraël venienti ad judicium, ut audiretur à rege, & ſollicitabat corda virorum Iſraël.

7 Poſt quadraginta autem annos, dixit Abſalom ad regem David: Vadam, & reddam vota mea quæ vovi Domino in Hebron.

8 Vovens enim vovit ſervus tuus, cùm eſſet in Geſſur Syriæ, dicens: Si reduxerit me Dominus in Jeruſalem, ſacrificabo Domino.

9 Dixítque ei rex David: Vade in pace. Et ſurrexit, & abiit in Hebron.

10 Miſit autem Abſalom exploratores in univerſas tribus Iſraël, dicens: ſtatim ut audieritis clangorem buccinæ, dicite: Regnavit Abſalom in Hebron.

11 Porrò cum Abſalom ierunt ducenti viri de Jeruſalem vocati, euntes ſimplici corde, & cauſam penitus ignorantes.

12 Accerſivit quoque Abſalom Achitophel Gilonitem conſiliarium David, de civitate ſua Gilo. Cúmque immolaret victimas, facta eſt conjuratio valida, populúſque concurrens augebatur cum Abſalom. C

13 Venit igitur nuntius ad David, dicens: Toto corde univerſus Iſraël ſequitur Abſalom.

14 Et ait David ſervis ſuis, qui erant cum eo in Jeruſalem: Surgite, fugiamus: neque enim erit nobis effugium à facie Abſalom: feſtinate egredi, ne fortè veniens occupet nos, & impellat ſuper nos ruinam, & percutiat civitatem in ore gladij.

15 Dixerúntque ſervi regis ad eum: Omnia quæcumque præceperit dominus noſter rex, libenter exequemur ſervi tui.

16 Egreſſus eſt ergo rex, & univerſa domus ejus, pedibus ſuis: & dereliquit rex decem mulieres concubinas ad cuſtodiendam domum.

17 Egreſ

17 Egreſſúſque rex & omnis Iſraël pedibus ſuis, ſtetit procul à domo,

D 18 Et univerſi ſervi ejus ambulabant juxta eum, & legiones Gerethi & Phelethi, & omnes Gethæi, pugnatores validi, ſexcenti viri, qui ſecuti eum fuerant de Geth pedites, præcedebant regem.

19 Dixit autem rex ad Ethai Gethæum: Cur venis nobiſcum? revertere, & habita cum rege, quia peregrinus es, & egreſſus es de loco tuo.

20 Heri veniſti, & hodie compelleris nobiſcum egredi? ego autem vadam quò iturus ſum: revertere, & reduc tecum fratres tuos, & Dominus faciet tecum miſericordiam & veritatem, quia oſtendiſti gratiam & fidem.

21 Et reſpondit Ethai regi, dicens: Vivit Dominus, & vivit dominus meus rex: quoniã in quocumque loco fueris domine mi rex, ſive in morte, ſive in vita, ibi erit ſervus tuus.

E 22 Et ait David Ethai: Veni, & tranſi. Et tranſivit Ethai Gethæus, & omnes viri qui cum eo erant, & reliqua multitudo.

23 Omnéſque flebãt voce magna, & univerſus populus tranſibat: rex quoq; tranſgrediebatur Torrentẽ Cedron, & cunctus populus incedebat contra viam, quæ reſpicit ad deſertum.

24 Venit autem & Sadoc ſacerdos, & univerſi Levitæ cum eo, portantes arcam fœderis Dei, & depoſuerunt arcam Dei: & aſcendit Abiathar, donec expletus eſſet omnis populus, qui egreſſus fuerat de civitate.

25 Et dixit rex ad Sadoc: Reporta arcam Dei in urbem: ſi invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, & oſtendet mihi eam, & tabernaculum ſuum.

26 Si autem dixerit mihi: Non places: præſtò ſum, faciat quod bonum eſt coram ſe.

F 27 Et dixit rex ad Sadoc ſacerdotem: O videns revertere in civitatem in pace: & Achimaas filius tuus, & Jonathas filius Abiathar, duo filij veſtri, ſint vobiſcum.

28 Ecce ego abſcondar in campeſtribus deſerti, donec veniat ſermo à vobis indicans mihi.

29 Reportaverunt ergo Sadoc & Abiathar arcam Dei in Jeruſalem: & manſerunt ibi.

30 Porrò David aſcendebat Clivum olivarum, ſcandens & flens, nudis pedibus incedens, & operto capite: ſed & omnis populus, qui erat cum eo operto capite, aſcendebat plorans.

31 Nuntiatum eſt autem David, quòd & Achitophel eſſet in conjuratione cum Abſalom, dixítque David: Infatua, quæſo, Domine conſilium Achitophel.

G 32 Cúmque aſcenderet David ſummitatem montis, in quo adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei Chuſai Arachites, ſciſſa veſte, & terra pleno capite.

33 Et dixit ei David: Si veneris mecum, eris mihi oneri:

34 Si autem in civitatem revertaris, & dixeris Abſalom: Servus tuus ſum, rex: ſicut fui ſervus patris tui, ſic ero ſervus tuus: diſſipabis conſilium Achitophel.

35 Habes autem tecum Sadoc & Abiathar ſacerdotes: & omne verbum quodcumque audieris de domo regis, indicabis Sadoc & Abiathar ſacerdotibus.

36 Sunt autem cum eis duo filij eorum, Achimaas filius Sadoc, & Jonathas filius Abiathar: & mittetis per eos ad me omne verbum quod audieritis.

37 Veniente ergo Chuſai amico David in civitatem, Abſalom quoque ingreſſus eſt Jeruſalem.

CAPUT XVI.

Siba cibaria adferenti ac detractori confert bona Miphiboſeth. Semei maledicentem occidi vetat. Abſalom Jeruſalem ingreſſus, conſilio Achitophel ad concubinas patris ſui publicè ingreditur.

1 CUmque David tranſiſſet paululùm montis verticem, apparuit Siba puer Miphiboſeth in occurſum ejus, cum duobus aſinis, qui onerati erant ducentis panibus, & centum alligaturis uvæ paſſæ, & centum maſſis palatharum, & utre vini. A

2 Et dixit rex Sibæ: Quid ſibi volunt hæc? Reſpondítque Siba: Aſini, domeſticis regis ut ſedeant: panes & palathæ, ad veſcendum pueris tuis: vinum autem, ut bibat ſi quis defecerit in deſerto.

3 Et ait rex: Ubi eſt filius domini tui? * Reſpondítque Siba regi: Remanſit in Jeruſalem, dicens: Hodie reſtituet mihi domus Iſraël regnum patris mei. *Inf. 19. c. 27.

4 Et ait rex Sibæ: Tua ſint omnia quæ fuerunt Miphiboſeth. Dixítque Siba: Oro, ut inveniam gratiam coram te, domine mi rex.

5 Venit ergo rex David uſque ad Bahurim: & ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul, nomine Semei, filius Gera, procedebátque egrediens, & * maledicebat, *3. Reg. 2. b. 8.

6 Mittebátque lapides contra David, & contra univerſos ſervos regis David: omnis autem populus, & univerſi bellatores, à dextro & à ſiniſtro latere regis incedebant. B

7 Ita autem loquebatur Semei cùm malediceret regi: Egredere, egredere vir ſanguinum, & vir Belial.

8 Reddidit tibi Dominus univerſum ſanguinem domus Saul: quoniam invaſiſti regnum pro eo, & dedit Dominus regnum in manu Abſalom filij tui: & ecce premunt te mala tua, quoniam vir ſanguinum es.

9 Dixit autem Abiſaï filius Sarviæ regi: Quare maledicit canis hic mortuus domino meo regi? vadam, & amputabo caput ejus.

10 Et ait rex: Quid mihi & vobis eſt filij Sarviæ? dimittite eum, ut maledicat: Dominus enim præcepit ei ut malediceret David: & quis eſt qui audeat dicere, quare ſic fecerit?

11 Et ait rex Abiſaï, & univerſis ſervis ſuis: Ecce filius meus, qui egreſſus eſt de utero meo, quærit animam meam: quantò magis nunc filius Jemini? dimittite eum, ut maledicat juxta præceptum Domini: C

12 Si fortè reſpiciat Dñs afflictionem meam:

& reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna.

13 Ambulabat itaque David & ſocij ejus per viam cum eo. Semei autem per jugum montis ex latere, contra illum gradiebatur, maledicens, & mittens lapides adverſum eum, terrámque ſpargens.

14 Venit itaque rex & univerſus populus cum eo laſſus, & refocillati ſunt ibi.

15 Abſalom autem & omnis populus ejus ingreſſi ſunt Jeruſalē, ſed & Achitophel cum eo.

16 Cùm autem veniſſet Chuſai Arachites amicus David ad Abſalom, locutus eſt ad eum: Salve rex, ſalve rex.

D 17 Ad quem Abſalom, Hæc eſt, inquit, gratia tua ad amicum tuum? quare non iviſti cum amico tuo?

18 Reſponditque Chuſai ad Abſalom: Nequaquam: quia illius ero, quem elegit Dominus, & omnis hic populus, & univerſus Iſraël, & cum eo manebo.

19 Sed ut & hoc inferam, cui ego ſerviturus ſum? nónne filio regis? ſicut parui patri tuo, ita parebo & tibi.

20 Dixit autem Abſalom ad Achitophel: Inite conſilium quid agere debeamus.

21 Et ait Achitophel ad Abſalom: Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimiſit ad cuſtodiendam domum: ut cùm audierit omnis Iſraël quòd fœdaveris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum.

*Sup. 12.c.11. 22 * Tetenderunt ergo Abſalom tabernaculum in ſolario, ingreſſuſque eſt ad concubinas patris ſui coram univerſo Iſraël.

23 Conſilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis: quaſi ſi quis conſuleret Deum: ſic erat omne conſilium Achitophel, & cùm eſſet cum David, & cùm eſſet cum Abſalom.

CAPUT XVII.

Chuſai diſſipat conſilium Achitophel, de obruendo ſtatim Davide, idque per nuntios indicat David, qui conſilio Chuſai tranſit Iordanem, quare ſe ſuſpendit Achitophel: tres amici David munera adferunt, ne eius populus neceſſariis egens deficeret.

A 1 Dixit ergo Achitophel ad Abſalom: Eligam mihi duodecim millia virorum, & conſurgens perſequar David hac nocte.

2 Et irruens ſuper eum (quippe qui laſſus eſt, & ſolutis manibus) percutiam eum: cúmque fugerit omnis populus qui cum eo eſt, percutiam regem deſolatum.

3 Et reducam univerſum populum, quomodo unus homo reverti ſolet: unum enim virum tu quæris: & omnis populus erit in pace.

4 Placuítque ſermo ejus Abſalom, & cunctis majoribus natu Iſraël.

5 Ait autem Abſalom: vocate Chuſai Arachiten, & audiamus quid etiam ipſe dicat.

6 Cúmque veniſſet Chuſai ad Abſalom, ait Abſalom ad eum: Hujuſcemodi ſermonem locutus eſt Achitophel: facere debemus an non? quod das conſilium?

B 7 Et dixit Chuſai ad Abſalom: Non eſt bonum conſiliū, quod dedit Achitophel hac vice.

8 Et rurſum intulit Chuſai: Tu noſti, patrem tuum & viros qui cum eo ſunt, eſſe fortiſſimos & amaro animo, veluti ſi urſa raptis catulis in ſaltu ſæviat: ſed & pater tuus vir bellator eſt, nec morabitur cum populo.

9 Forſitan nunc latitat in foveis, aut in uno, quo voluerit, loco: & cùm ceciderit unus quilibet in principio, audiet quicumque audierit, & dicet: Facta eſt plaga in populo qui ſequebatur Abſalom.

10 Et fortiſſimus quiſque, cujus cor eſt quaſi leonis, pavore ſolvetur: ſcit enim omnis populus Iſraël, fortem eſſe patrem tuum, & robuſtos omnes qui cum eo ſunt. C

11 Sed hoc mihi videtur rectum eſſe conſilium: Congregetur ad te univerſus Iſraël, à Dan uſque Berſabee, quaſi arena maris innumerabilis: & tu eris in medio eorum.

12 Et irruemus ſuper eum in quocumque loco inventus fuerit: & operiemus eum, ſicut cadere ſolet ros ſuper terram: & non relinquemus de viris, qui cum eo ſunt, ne unum quidem.

13 Quòd ſi urbem aliquam fuerit ingreſſus, circumdabit omnis Iſraël civitati illi funes, & trahemus eam in torrentem, ut non reperiatur ne calculus quidem ex ea.

14 Dixítque Abſalom, & omnes viri Iſraël: Melius eſt conſilium Chuſai Arachitæ, conſilio Achitopel: Domini autem nutu diſſipatum eſt conſilium Achitophel utile, ut induceret Dominus ſuper Abſalom malum. D

15 Et ait Chuſai Sadoc & Abiathar ſacerdotibus: Hoc & hoc modo conſilium dedit Achitophel Abſalom, & ſenioribus Iſraël: & ego tale & tale dedi conſilium.

16 Nunc ergo mittite citò, & nuntiate David, dicentes: Ne moréris nocte hac in campeſtribus deſerti, ſed abſque dilatione tranſgredere: ne fortè abſorbeatur rex, & omnis populus qui cum eo eſt.

17 Jonathas autem & Achimaas ſtabant juxta fontem rogel: Abiit ancilla & nuntiavit eis: & illi profecti ſunt, ut referrent ad regem David nuntium: non enim poterant videri, aut introire civitatem. E

18 Vidit autem eos quidam puer, & indicavit Abſalom: illi verò concito gradu ingreſſi ſunt domum cujuſdam viri in Bahurim, qui habebat puteum in veſtibulo ſuo, & deſcenderunt in eum.

19 Tulit autem mulier, & expandit velamen ſuper os putei, quaſi ſiccans ptiſanas: & ſic latuit res.

20 Cúmque veniſſent ſervi Abſalom in domum, ad mulierem dixerunt: Ubi eſt Achimaas & Jonathas? Et reſpondit eis mulier: Tranſierunt feſtinanter, guſtata paululùm aqua. At hi qui quærebant cùm non reperiſſent, reverſi ſunt in Jeruſalem.

21 Cúmque abiiſſent, aſcenderunt illi de puteo, & pergentes nuntiaverunt regi David, & dixerunt: Surgite, & tranſite citò fluvium: F

quoniam

quoniam hujuſcemodi dedit conſilium contra vos Achitophel.

22 Surrexit ergo David, & omnis populus qui cum eo erat, & tranſierunt Jordanem, donec dilucesceret: & ne unus quidem reſiduus fuit, qui non tranſiſſet fluvium.

23 Porrò Achitophel videns quòd non fuiſſet factum conſilium ſuum, ſtravit aſinum ſuũ, ſurrexítque & abiit in domum ſuam & in civitatem ſuam: & diſpoſita domo ſua, ſuſpendio interiit, & ſepultus eſt in ſepulchro patris ſui.

G 24 David autem venit in Caſtra, & Abſalom tranſivit Jordanem, ipſe & omnes viri Iſraël cum eo.

25 Amaſam verò conſtituit Abſalom pro Joab ſuper exercitum: Amaſa autem erat filius viri, qui vocabatur Jethra de Jezraeli, qui ingreſſus eſt ad Abigail filiam Naas, ſororem Sarviæ, quæ fuit mater Joab.

26 Et caſtrametatus eſt Iſraël cum Abſalom in Terra Galaad.

27 Cúmque veniſſet David in Caſtra, Sobi filius Naas de Rabbath filiorum Ammon, & Machir filius Ammihel de Lodabar, & Berzellai Galaadites de Rogelim,

28 Obtulerunt ei ſtratoria, & tapetia, & vaſa fictilia, frumentum, & hordeum, & farinam, & polentam, & fabam, & lentem, & frixum cicer,

29 Et mel, & butyrum, oves, & pingues vitulos, dederúntque David, & populo qui cum eo erat, ad veſcendum: ſuſpicati enim ſunt, populum fame & ſiti fatigari in deſerto.

CAPUT XVIII.

Abſalom victus prælio, quercúque pendens ab Joab tranſfoditur; quod audiens David, amarè eum flevit.

A 1 IGitur conſiderato David populo ſuo, conſtituit ſuper eos tribunos & centuriones,

2 Et dedit populi tertiam partem ſub manu Joab, & tertiam partem ſub manu Abiſaï filij Sarviæ fratris Joab, & tertiam partem ſub manu Ethai, qui erat de Geth, dixítque rex ad populum: Egrediar & ego vobiſcum.

3 Et reſpondit populus: Non exibis, ſive enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit: ſive media pars ceciderit è nobis, non ſatis curabunt: quia tu unus pro decem millibus computaris: melius eſt igitur ut ſis nobis in urbe præſidio.

4 Ad quos rex ait: Quod vobis videtur rectum, hoc faciam. Stetit ergo rex juxta portam: egrediebatúrque populus per turmas ſuas, centeni, & milleni.

B 5 Et præcepit rex Joab, & Abiſaï, & Ethai, dicens: Servate mihi puerum Abſalom. Et omnis populus audiebat præcipientem regem cunctis principibus pro Abſalom.

6 Itaque egreſſus eſt populus in campum contra Iſraël, & factum eſt prælium in ſaltu Ephraim.

7 Et cæſus eſt ibi populus Iſraël ab exercitu David, factáque eſt plaga magna in die illa viginti millium.

8 Fuit autem ibi prælium diſperſum ſuper faciem omnis terræ, & multò plures erant quos ſaltus conſumpſerat de populo, quàm hi quos voraverat gladius in die illa.

9 Accidit autem ut occurreret Abſalom ſervis David, ſedens mulo: cúmque ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum & magnam, adhæſit caput ejus quercui: & illo ſuſpenſo inter cælum & terram, mulus, cui inſederat, pertranſivit.

10 Vidit autem hoc quiſpiam, & nuntiavit Joab, dicens: Vidi Abſalom pendere de quercu.

11 Et ait Joab viro, qui nuntiaverat ei: Si vidiſti, quare non confodiſti eum cum terra, & ego dediſſem tibi decem argenti ſiclos, & unum balteum? C

12 Qui dixit ad Joab: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium regis: audientibus enim nobis præcepit rex tibi, & Abiſaï, & Ethai, dicens: Cuſtodite mihi puerũ Abſalom.

13 Sed & ſi feciſſem contra animam meam audacter, nequaquam hoc regem latere potuiſſet, & tu ſtares ex adverſo?

14 Et ait Joab: Non ſicut tu vis, ſed aggrediar eum coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu ſua, & infixit eas in corde Abſalom: cúmque adhuc palpitaret hærens in quercu,

15 Cucurrerunt decem juvenes armigeri Joab, & percutientes interfecerunt eum. D

16 Cecinit autem Joab buccina, & retinuit populum, ne perſequeretur fugientem Iſraël, volens parcere multitudini.

17 Et tulerunt Abſalom, & projecerunt eum in ſaltu, in foveam grandem, & comportaverũt ſuper eum acervum lapidum magnum nimis: omnis autem Iſraël fugit in tabernacula ſua.

18 Porrò Abſalom erexerat ſibi, cùm adhuc viveret, titulum qui eſt in Valle regis: dixerat enim: Non habeo filium, & hoc erit monimentum nominis mei. Vocavítque titulum nomine ſuo, & appellatur Manus Abſalom, uſque ad hanc diem.

19 Achimaas autem filius Sadoc, ait: Curram, & nuntiabo regi, quia judicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum ejus.

20 Ad quem Joab dixit: Non eris nuntius in hac die, ſed nuntiabis in alia: hodie nolo te nuntiare, filius enim regis eſt mortuus. E

21 Et ait Joab Chuſi: Vade, & nuntia regi quæ vidiſti. Adoravit Chuſi Joab, & cucurrit.

22 Rurſus autem Achimaas filius Sadoc dixit ad Joab: Quid impedit ſi etiam ego curram poſt Chuſi? Dixítque ei Joab: Quid vis currere fili mi? non eris boni nuntij bajulus.

23 Qui reſpondit: Quid enim ſi cucurrero? & ait ei: Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendij, tranſivit Chuſi.

24 David autem ſedebat inter duas portas: ſpeculator verò, qui erat in faſtigio portæ ſuper murum, elevans oculos, vidit hominem currentem ſolum.

25 Et exclamans indicavit regi: dixítque rex:

rex: Si ſolus eſt, bonus eſt nuntius in ore ejus.
Properante autem illò, & accedente propiùs,
26 Vidit ſpeculator hominem alterum cur-
rentem, & vociferans in culmine, ait: Apparet
mihi alter homo currens ſolus. Dixitque rex:
Et iſte bonus eſt nuntius.
27 Speculator autem, Contemplor, ait,
curſum prioris, quaſi curſum Achimaas filij
Sadoc. Et ait rex: Vir bonus eſt: & nuntium
portans bonum, venit.
28 Clamans autem Achimaas, dixit ad re-
gem: Salve rex. Et adorans regem coram eo
pronus in terram, ait: Benedictus Dominus
Deus tuus, qui concluſit homines qui levave-
runt manus ſuas contra dominum meum regẽ.
29 Et ait rex: Eſtne pax puero Abſalom?
Dixitque Achimaas: Vidi tumultum magnum,
cùm mitteret Joab ſervus tuus, ô rex, me ſer-
vum tuum: neſcio aliud.
G 30 Ad quem rex: Tranſi, ait, & ſta hîc.
Cùmque ille tranſiſſet, & ſtaret,
31 Apparuit Chuſi: & veniens ait: Bo-
num apporto nuntium, domine mi rex: ju-
dicavit enim pro te Dominus hodie de manu
omnium qui ſurrexerunt contra te.
32 Dixit autem rex ad Chuſi: Eſtne pax
puero Abſalom? Cui reſpondens Chuſi, Fiant,
inquit, ſicut puer, inimici domini mei regis,
& univerſi qui conſurgunt adverſus eum in
malum.
33 Contriſtatus itaque rex, aſcendit cœna-
culum portæ, & flevit. Et ſic loquebatur, va-
dens: * Fili mi Abſalom, Abſalom fili mi: quis * 1 ſ. 29. a, 4.
mihi tribuat ut ego moriar pro te, Abſalom
fili mi, fili mi Abſalom?

Caput XIX.

David Joab verbis commotus, ceſſat plangere Abſalom, & ſuos conſpiratores ſibi reconciliat, & a viris Juda in Jeruſalem reducitur, ac Semei veniam precanti ignoſcit, & Miphiboſeth recipit, jubens ut agros cum Siba dividat: valedicit ipſi Berzellai retinens ſecum Chamaam. Iſraël autem cum Juda pro David acriter contendit.

A 1 NUntiatum eſt autem Joab quòd rex fle-
ret & lugeret filium ſuum:
2 Et verſa eſt victoria in luctum in die illa
omni populo: audivit enim populus in die illa
dici: Dolet rex ſuper filio ſuo.
3 Et declinavit populus in die illa ingredi
civitatem, quomodo declinare ſolet populus
verſus & fugiens de prælio.
4 Porrò rex operuit caput ſuum, & clama-
bat, voce magna: Fili mi Abſalom, Abſalom
fili mi, fili mi.
5 Ingreſſus ergo Joab ad regem in domum,
dixit: Confudiſti hodie vultus omnium ſervo-
rum tuorum, qui ſalvam fecerant animam
tuam, & animam filiorum tuorum, & filiarum
tuarum, & animam uxorum tuarum, & ani-
mam concubinarum tuarum.
6 Diligis odientes te, & odio habes diligen-
tes te; & oſtendiſti hodie, quia non curas de
ducibus tuis, & de ſervis tuis: & verè cognovi
modò, quia ſi Abſalom viveret, & omnes nos
occubuiſſemus, tunc placeret tibi.
7 Nunc igitur ſurge, & procede, & allo- B
quens ſatisfac ſervis tuis: juro enim tibi per
Dominum, quòd ſi non exieris, ne unus qui-
dem remanſurus ſit tecum nocte hac: & pejus
erit hoc tibi, quàm omnia mala quæ venerunt
ſuper te, ab adoleſcentia tua uſque in præſens.
8 Surrexit ergo rex & ſedit in porta: & om-
ni populo nuntiatum eſt quòd rex ſederet in
porta: venítque univerſa multitudo coram
rege: Iſraël autem fugit in tabernacula ſua.
9 Omnis quoque populus certabat in cun-
ctis tribubus Iſraël, dicens: Rex liberavit
nos de manu inimicorum noſtrorum, ipſe
ſalvavit nos de manu Philiſthinorum: & nunc
fugit de terra propter Abſalom.
10 Abſalom autem, quem unximus ſuper
nos, mortuus eſt in bello: uſquequò ſiletis,
& non reducitis regem?
11 Rex verò David miſit ad Sadoc & Abia- C
thar ſacerdotes, dicens: Loquimini ad ma-
jores natu Juda, dicentes: Cur venitis noviſ-
ſimi ad reducendum regem in domum ſuam?
(Sermo autem omnis Iſraël pervenerat ad re-
gem in domo ejus.)
12 Fratres mei vos, os meum, & caro mea
vos, quare noviſſimi reducitis regem?
13 Et Amaſæ dicite: Nónne os meum, &
caro mea es? Hæc faciat mihi Deus, & hæc
addat, ſi non magiſter militiæ fueris coram
me omni tempore pro Joab.
14 Et inclinavit cor omnium virorum Ju-
da, quaſi viri unius: miſerúntque ad regem,
dicentes: Revertere tu, & omnes ſervi tui.
15 Et reverſus eſt rex: & venit uſque ad
Jordanem, & omnis Juda venit uſque in Gal-
galam, ut occurreret regi, & traduceret eum
Jordanem.
16 * Feſtinavit autem Semei filius Gera * 3 Reg. 2. b. 8.
filij Jemini de Bahurim, & deſcendit cum
viris Juda in occurſum regis David
17 Cum mille viris de Benjamin, & Siba D
puer de domo Saul: & quindecim filij ejus,
ac viginti ſervi erant cum eo: & irrumpentes
Jordanem, ante regem.
18 Tranſierunt vada, ut traducerent do-
mum regis, & facerent juxta juſſionem ejus:
Semei autem filius Gera proſtratus coram re-
ge, cùm jam tranſiſſet Jordanem,
19 Dixit ad eum: Ne reputes mihi domine
mi iniquitatem, neque memineris injuriarum
ſervi tui in die qua egreſſus es domine mi rex
de Jeruſalem, neque ponas rex in corde tuo.
20 Agnoſco enim ſervus tuus peccatum
meum: & idcircò hodie primus veni de omni
domo Joſeph, deſcendíque in occurſum do-
mini mei regis.
21 Reſpondens verò Abiſaï filius Sarviæ,
dixit: Numquid pro his verbis non occide-
tur Semei, quia maledixit chriſto Domini?
22 Et ait David: Quid mihi, & vobis filij
Sarviæ? cur efficimini mihi hodie in ſatan?
ergóne hodie interficietur vir in Iſraël? an
ignoro

ignoro hodie me factum regem ſuper Iſraël?
23 Et ait rex Semei: Non morieris. Jura-
vítque ei.
E 24 Miphiboſeth quoque filius Saul deſcen-
dit in occurſum regis, illotis pedibus, & inton-
ſa barba: veſtéſque ſuas non laverat à die qua
egreſſus fuerat rex, uſque ad diem reverſionis
ejus in pace.
25 Cúmque Jeruſalem occurriſſet regi, dixit
ei rex: Quare non veniſti mecum Miphiboſeth?
26 Et reſpondens ait: Domine mi rex, ſer-
vus meus contempſit me: dixíque ei ego famu-
lus tuus, ut ſterneret mihi aſinum, & aſcen-
dens abirem cum rege: claudus enim ſum ſer-
vus tuus.
* Sup. 16. a. 3. 27 * Inſuper & accuſavit me ſervum tuum
ad te dominum meum regem: tu autem Do-
mine mi rex, ſicut angelus Dei es, fac quod
placitum eſt tibi.
28 Neque enim fuit domus patris mei, niſi
morti obnoxia domino meo regi: tu autem
poſuiſti me ſervum tuum inter convivas menſæ
tuæ: quid ergo habeo juſtæ querelæ? aut quid
poſſum ultra vociferari ad regem?
29 Ait ergo ei rex: Quid ultrà loqueris?
fixum eſt quod locutus ſum: tu & Siba dividi-
te poſſeſſiones.
30 Reſpondítque Miphiboſeth regi: Etiam
cuncta accipiat, poſtquam reverſus eſt domi-
nus meus rex pacificè in domum ſuam.
F 31 Berzellai quoque Galaadites, deſcendens
de Rogelim, traduxit regem Jordanem, para-
tus etiam ultra fluvium proſequi eum.
* Sup. 17 g 2[illegible] 3 [illegible] g 2. b 7. 32 * Erat autem Berzellai Galaadites ſenex
valdè, id eſt, octogenarius, & ipſe præbuit
alimenta regi, cùm moraretur in Caſtris: fuit
quippe vir dives nimis.
33 Dixit itaque rex ad Berzellai: Veni me-
cum: ut requieſcas ſecurus mecum in Jeruſalem.
34 Et ait Berzellai ad regem: Quot ſunt dies
annorum vitæ meæ, ut aſcendam cum rege
in Jeruſalem?
35 Octogenarius ſum hodie, numquid vi-
gent ſenſus mei ad diſcernendum ſuave, aut
amarum? aut delectare poteſt ſervum tuum
cibus & potus? vel audire poſſum ultrà vocem
cantorum, atque cantatricum? quare ſervus
tuus ſit oneri domino meo regi?
36 Paululum procedam famulus tuus ab Jor-
dane tecum: non indigeo hac viciſſitudine,
37 Sed obſecro ut revertar ſervus tuus, &
moriar in civitate mea, & ſepeliar juxta ſepul-
chrum patris mei, & matris meæ. Eſt autem ſer-
vus tuus Chamaam, ipſe vadat tecum domine
mi rex, & fac ei quidquid tibi bonum videtur.
G 38 Dixit itaque ei rex: Mecum tranſeat
Chamaam, & ego faciam ei quidquid tibi
placuerit, & omne, quod petieris à me, impe-
trabis.
39 Cúmque tranſiſſet univerſus populus, &
rex Jordanem, oſculatus eſt rex Berzellai, &
benedixit ei: & ille reverſus eſt in locum ſuum.
40 Tranſivit ergo rex in Galgalam, & Cha-
maam cum eo. omnis autem populus Juda
traduxerat regem, & media tantùm pars ad-
fuerat de populo Iſraël.
41 Itaque omnes viri Iſraël concurrentes ad
regem dixerunt ei: Quare te furati ſunt fratres
noſtri viri Juda, & traduxerunt regem & do-
mum ejus Jordanem, omnéſque viros David
cum eo?
42 Et reſpondit omnis vir Juda ad viros Iſ-
raël: Quia mihi propiòr eſt rex: cur iraſceris
ſuper hac re? numquid comedimus aliquid
ex rege, aut munera nobis data ſunt?
43 Et reſpondit vir Iſraël ad viros Juda, &
ait: Decem partibus major ego ſum apud regẽ,
magíſque ad me pertinet David quàm ad te:
cur feciſti mihi injuriam, & non mihi nuntia-
tum eſt priori, ut reducerem regem meum? Du-
rius autem reſponderunt viri Juda viris Iſraël.

CAPUT XX.

Joab cum fratre Abiſaï perſequens Sebam filium Bochri moventem contra David ſeditionem in Iſraël, Amaſam in via occidit, tandémque ab obſidione Abelæ, miſſo Sebæ per murum capite, diſcedit.

1 Accidit quoque ut ibi eſſet vir Belial, no- A
mine Seba, filius Bochri, vir Jemineus:
& cecinit buccina, & ait: Non eſt nobis pars in
David, neque hereditas in filio Iſaï, revertere
in tabernacula tua Iſraël.
2 Et ſeparatus eſt omnis Iſraël à David, ſecu-
túſque eſt Seba filium Bochri: viri autem Juda
adhæſerunt regi ſuo, à Jordane uſque Jeruſalem.
3 Cúmque veniſſet rex in domum ſuam in
Jeruſalem, tulit decem mulieres concubinas,
quas dereliquerat ad cuſtodiendam domum, &
tradidit eas in cuſtodiam, alimenta eis præbens:
& non eſt ingreſſus ad eas, ſed erant clauſæ uſ-
que in diem mortis ſuæ in viduitate viventes.
4 Dixit autem rex Amaſæ: Convoca mihi B
omnes viros Juda in diem tertium, & tu adeſto
præſens.
5 Abiit ergo Amaſa ut convocaret Judam,
& moratus eſt extra placitum quod ei con-
ſtituerat rex.
6 Ait autem David ad Abiſaï: Nunc ma-
gis afflicturus eſt nos Seba filius Bochri quàm
Abſalom: tolle igitur ſervos domini tui, & per-
ſequere eum, ne fortè inveniat civitates muni-
tas, & effugiat nos.
7 Egreſſi ſunt ergo cum eo viri Ioab, Cere- C
thi quoque & Phelethi: & omnes robuſti exie-
runt de Jeruſalem ad perſequendum Seba fi-
lium Bochri.
8 Cúmque illi eſſent juxta lapidem grandem,
qui eſt in Gabaon, Amaſa veniens occurrit eis.
Porrò Joab veſtitus erat tunica ſtricta ad men-
ſuram habitus ſui, & deſuper accinctus gladio
dependente uſque ad ilia, in vagina, qui fabri-
catus levi motu egredi poterat, & percutere.
9 Dixit itaque Joab ad Amaſam: Salve mi
frater. * Et tenuit manu dextera mentum Ama- * 3 Reg. 2. a. 5.
ſæ, quaſi oſculans eum.
10 Porrò Amaſa non obſervavit gladium
quem habebat Joab, qui percuſſit eum in latere,

& effudit inteſtina ejus in terram, nec ſecundum vulnus appoſuit, & mortuus eſt. Joab autem, & Abiſaï frater ejus, perſecuti ſunt Seba filium Bochri.

D 11 Intereà quidam viri, cùm ſteti ſſent juxta cadaver Amaſæ, de ſociis Joab, dixerunt: Ecce qui eſſe voluit pro Joab comes David.

12 Amaſa autem conſperſus ſanguine, jacebat in media via. Vidit hoc quidam vir quòd ſubſiſteret omnis populus ad videndum eum, & amovit Amaſam de via in agrum, operuitque eum veſtimento, ne ſubſiſterent tranſeuntes propter eum.

13 Amoto ergo illo de via, tranſibat omnis vir ſequens Joab ad perſequendum Seba filium Bochri.

14 Porrò ille tranſierat per omnes tribus Iſraël in Abelam, & Bethmaacha: omnéſque viri
E electi congregati fuerant ad eum.

15 Venerunt itaque & oppugnabant eum in Abela, & in Bethmaacha, & circumdederunt munitionibus civitatem, & obſeſſa eſt urbs: omnis autem turba, quæ erat cum Joab, moliebatur deſtruere muros.

16 Et exclamavit mulier ſapiens de civitate: Audite, audite, dicite Joab: Appropinqua huc, & loquar tecum.

17 Qui cùm acceſſiſſet ad eam, ait illi: Tu es Joab? Et ille reſpondit: Ego. Ad quem
F ſic locuta eſt: Audi ſermones ancillæ tuæ. Qui reſpondit: Audio.

18 Rursúmque illa, Sermo, inquit, dicebatur in veteri proverbio: Qui interrogant, interrogent in Abela: & ſic perficiebant.

19 Nónne ego ſum quæ reſpondeo veritatem in Iſraël, & tu quæris ſubvertere civitatem, & evertere matrem in Iſraël? Quare præcipitas hereditatem Domini?

20 Reſpondénſque Joab, ait: Abſit, abſit
G hoc à me: non præcipito, neque demolior.

21 Non ſic ſe habet res, ſed homo de monte Ephraim Seba, filius Bochri cognomine, levavit manum ſuam contra regem David: tradite illum ſolum, & recedemus à civitate. Et ait mulier ad Joab: Ecce caput ejus mittetur ad te per murum.

22 Ingreſſa eſt ergo ad omnem populum, & locuta eſt eis ſapienter: qui abſciſſum caput Seba filij Bochri projecerunt ad Joab. & ille cecinit tuba, & receſſerunt ab urbe, unuſquiſque in tabernacula ſua: Joab autem reverſus eſt Jeruſalem ad regem. * Sup. 8. d. 16.

23 * Fuit ergo Joab ſuper omnem exercitum Iſraël: Banaias autem filius Joiadæ ſuper Cerethæos & Phelethæos.

24 Aduram verò ſuper tributa: porrò Joſaphat filius Ahilud, à commentariis.

25 Siva autem, ſcriba: Sadoc verò & Abiathar, ſacerdotes.

26 Ira autem Jairites erat ſacerdos David.

Caput XXI.

Immiſſa propter Saulis in Gabaonitas injuſtam ſævitiam fame triennali, cui divertenda ad illorum petitionem David Saulis reliquias, præter Miphiboſeth tradit, ut crucifigerentur; quarum oſſa unà cum Saulis & Jonathæ oſſibus jubet ſepulturæ tradi: narrantur & quatuor bella David adverſus Philiſthæos.

1 FActa eſt quoque fames in diebus David A
tribus annis jugiter: & conſuluit David oraculum Domini. Dixítque Dominus: Propter Saul, & domum ejus ſanguinum, quia occidit Gabaonitas.

2 Vocatis ergo Gabaonitis, rex dixit ad eos. (Porrò Gabaonitæ non erant de filiis Iſraël, ſed reliquiæ Amorrhæorum: * filij quippe Iſraël juraverant eis, & voluit Saül percutere eos zelo, quaſi pro filiis Iſraël & Juda.) * Ioſ. 9. c. 15.

3 Dixit ergo David ad Gabaonitas: Quid faciam vobis? & quod erit veſtri piaculum, ut benedicatis hereditati Domini?

4 Dixerúntque ei Gabaonitæ: Non eſt nobis ſuper argento & auro quæſtio, ſed contra Saul, & contra domum ejus: neque volumus ut interficiatur homo de Iſraël. Ad quos rex ait: Quid ergo vultis ut faciam vobis?

5 Qui dixerunt regi: Virum qui attrivit nos & oppreſſit iniquè, ita delere debemus, ut ne unus quidem reſiduus ſit de ſtirpe ejus in cunctis finibus Iſraël.

6 Dentur nobis ſeptem viri de filiis ejus, ut crucifigamus eos Domino in Gabaa Saul, quondam electi Domini. Et ait rex: Ego dabo.

7 Pepercítque rex Miphiboſeth filio Jonathæ B
filij Saul, * propter jusjurandum Dñi, quod fuerat inter David & inter Jonathan filium Saul. * 1. Reg. 18. a. 1.

8 Tulit itaq; rex duos filios Reſpha filiæ Aia, quos peperit Sauli, Armoni & Miphiboſeth: & quinque filios Michol filiæ Saul, quos genuerat Hadrieli filio Berzellai, qui fuit de Molathi,

9 Et dedit eos in manus Gabaonitarum: qui crucifixerunt eos in monte coram Domino: & ceciderunt hi ſeptem ſimul occiſi in diebus meſſis primis, incipiente meſſione hordei.

10 Tollens autem Reſpha filia Aia cilicium, ſubſtravit ſibi ſupra petram, ab initio meſſis, donec ſtillaret aqua ſuper eos de cælo: & non dimiſit aves lacerare eos per diem, neque beſtias per noctem.

11 Et nuntiata ſunt David quæ fecerat Reſpha, filia Aia, concubina Saul. C

12 Et abiit David, & tulit oſſa Saul, & oſſa Jonathæ filij ejus à viris Jabes Galaad, * qui furati fuerant ea de platea Bethſan, in qua ſuſpenderant eos Philiſthiim cùm interfeciſſent Saul in Gelboë. * 1. Reg. 31. d. 12.

13 Et aſportavit inde oſſa Saul, & oſſa Jonathæ filij ejus: & colligentes oſſa eorum qui affixi fuerant,

14 Sepelierunt ea cum oſſibus Saul & Jonathæ filij ejus in Terra Benjamin, in latere, in ſepulchro Cis patris ejus: feceruntque omnia, quæ præceperat rex, & repropitiatus eſt Deus terræ poſt hæc.

15 Factum eſt autem rurſum prælium Philiſthinorum

ſthinorum adverſum Iſraël, & deſcendit David,
& ſervi ejus cum eo, & pugnabant contra
Philiſthiim. Deficiente autem David,
* 1. Reg. 17. a. 7. 16 Jesbibenob, qui fuit de genere arapha, *
cujus ferrum haſtæ trecentas uncias appende-
bat, & accinctus erat enſe novo, niſus eſt per-
cutere David.
D 17 Præſidióque ei fuit Abiſai filius Sarviæ,
& percuſſum Philiſthæum interfecit. Tunc ju-
raverunt viri David, dicentes: Jam non egre-
dieris nobiſcum in bellum, ne extinguas lucer-
nam Iſraël.
* 1. Par. 20. c. 4. 18 * Secundum quoque bellum fuit in Gob
contra Philiſthæos: tunc percuſſit Sobochai de
Huſati, Saph de ſtirpe arapha de genere gi-
gantum.
19 Tertium quoque fuit bellum in Gob con-
tra Philiſthæos, in quo percuſſit Adeodatus fi-
lius Saltus polymitarius Bethlehemites Goliath
Gethæum, cujus haſtile haſtæ erat quaſi liciato-
rium texentium.
20 Quartum bellum fuit in Geth: in quo vir
fuit excelſus, qui ſenos in manibus pedibúſque
habebat digitos, id eſt, viginti quatuor, & erat
de origine arapha.
21 Et blaſphemavit Iſraël: percuſſit autem
eum Jonathan filius Samaa fratris David.
22 Hi quatuor nati ſunt de arapha in Geth,
& ceciderunt in manu David, & ſervorum ejus.

CAPUT XXII.

*Canticum gratiarum actionis David pro ſua ab om-
nibus inimicis liberatione.*

A 1 Locutus eſt autem David Domino verba
carminis hujus, in die qua liberavit eum
Dominus de manu omnium inimicorum ſuo-
rum, & de manu Saul.
* Pſ. 17. a. 3. 2 Et ait: * Dominus petra mea, & robur
meum, & ſalvator meus.
3 Deus fortis meus, ſperabo in eum: ſcutum
meum, & cornu ſalutis meæ: elevator meus,
& refugium meum: ſalvator meus, de iniqui-
tate liberabis me.
* Pſ. 17. a. 4. 4 * Laudabilem invocabo Dominum: & ab
inimicis meis ſalvus ero.
5 Quia circumdederunt me contritiones
mortis: torrentes Belial terruerunt me.
6 Funes inferni circumdederunt me: præve-
nerunt me laquei mortis.
7 In tribulatione mea invocabo Dominum, &
ad Deum meum clamabo: & exaudiet de
templo ſuo vocem meam, & clamor meus ve-
niet ad aures ejus.
8 Commota eſt & contremuit terra: funda-
menta montium concuſſa ſunt, & conquaſſata,
quoniam iratus eſt eis.
9 Aſcendit fumus de naribus ejus, & ignis
de ore ejus vorabit: carbones ſucceſi ſunt ab eo.
10 Inclinavit cælos, & deſcendit: & caligo
ſub pedibus ejus.
B 11 Et aſcendit ſuper cherubim, & volavit:
& lapſus eſt ſuper pennas venti.
12 Poſuit tenebras in circuitu ſuo latibulum:
cribrans aquas de nubibus cælorum.
13 Præ fulgore in conſpectu ejus, ſuccenſi
ſunt carbones ignis.
14 Tonabit de cælo Dominus: & excelſus
dabit vocem ſuam.
15 Miſit ſagittas, & diſſipavit eos; fulgur, &
conſumpſit eos.
16 Et apparuerunt effuſiones maris, & reve-
lata ſunt fundamenta orbis, ab increpatione
Domini, ab inſpiratione ſpiritus furoris ejus.
17 Miſit de excelſo, & aſſumpſit me: & ex-
traxit me de aquis multis.
18 Liberavit me ab inimico meo potentiſſi-
mo, & ab his qui oderant me, quoniam robu-
ſtiores me erant.
19 Prævenit me in die afflictionis meæ, &
factus eſt Dominus firmamentum meum.
20 Et eduxit me in latitudinem: liberavit
me, quia complacui ei.
21 Retribuet mihi Dominus ſecundùm ju-
ſtitiam meam: & ſecundùm munditiam ma-
nuum mearum reddet mihi.
22 Quia cuſtodivi vias Domini, & non egi
impiè, à Deo meo.
23 Omnia enim judicia ejus in conſpectu
meo: & præcepta ejus non amovi à me.
24 Et ero perfectus cum eo: & cuſtodiam C
me ab iniquitate mea.
25 Et reſtituet mihi Dñs ſecundùm juſtitiam
meam: & ſecundùm munditiam manuum mea-
rum, in conſpectu oculorum ſuorum.
26 Cum ſancto ſanctus eris, & cum robuſto
perfectus.
27 Cum electo electus eris: & cum perverſo
perverteris.
28 Et populum pauperem ſalvum facies:
oculíſque tuis excelſos humiliabis.
29 Quia tu lucerna mea Domine: & tu
Domine illuminabis tenebras meas.
30 In te enim curram accinctus: in Deo meo
tranſiliam murum.
31 Deus, immaculata via ejus, eloquium
Domini igne examinatum: ſcutum eſt omnium
ſperantium in ſe.
32 Quis eſt Deus præter Dominum: & quis
fortis præter Deum noſtrum?
33 Deus qui accinxit me fortitudine: &
complanavit perfectam viam meam.
34 Coæquans pedes meos cervis, & ſuper
excelſa mea ſtatuens me.
35 * Docens manus meas ad prælium, & com- * Pſ. 143.
ponens quaſi arcum æreum brachia mea. a. 1.
36 Dediſti mihi clypeum ſalutis tuæ: &
manſuetudo tua multiplicavit me.
37 Dilatabis greſſus meos ſubtus me: & D
non deficient tali mei.
38 Perſequar inimicos meos, & conteram:
& non convertar donec conſumam eos.
39 Conſumam eos & confringam, ut non
conſurgant: cadent ſub pedibus meis.
40 Accinxiſti me fortitudine ad prælium:
incurvaſti reſiſtentes mihi ſubtus me.
41 Inimicos meos dediſti mihi dorſum,
odientes me, & diſperdam eos.

42 Clamabunt, & non erit qui ſalvet: ad
Dominum, & non exaudit eos.
43 Delebo eos ut pulverem terræ: quaſi lu-
tum platearum comminuam, eos atque con-
fringam.
44 Salvabis me à contradictionibus populi
mei: cuſtodies me in caput Gentium: popu-
lus, quem ignoto, ſerviet mihi.
45 Filij alieni reſiſtent mihi, auditu auris
obedient mihi.
46 Filij alieni defluxerunt, & contrahentur in
anguſtiis ſuis.
47 Vivit Dominus, & benedictus Deus
meus: & exaltabitur Deus fortis ſalutis meæ.
48 Deus qui das vindictas mihi, & dejicis
populos ſub me.
* Pſ. 17. d. 49. 49 Qui educis me ab inimicis meis, & à re-
ſiſtentibus mihi elevas me*, à viro iniquo libe-
rabis me.
* Rom. 15. c. 9 50 * Propterea confitebor tibi Domine in
gentibus: & nomini tuo cantabo.
51 Magnificans ſalutes regis ſui, & faciens
miſericordiam chriſto ſuo David, & ſemini ejus
in ſempiternum.

CAPUT XXIII.

Verba noviſſima David, & catalogus virorum ipſius illuſtrium

A 1 HÆc autem ſunt verba David noviſſima.
Dixit David filius Iſaï: Dixit vir, cui
conſtitutum eſt de chriſto Dei Jacob, egregius
pſaltes Iſraël:
2 Spiritus Domini locutus eſt per me, &
ſermo ejus per linguam meam.
3 Dixit Deus Iſraël mihi, locutus eſt fortis
Iſraël, Dominator hominum, juſtus dominator
in timore Dei.
4 Sicut lux auroræ, oriente ſole, manè abſ-
que nubibus rutilat, & ſicut pluviis germinat
herba de terra.
5 Nec tanta eſt domus mea apud Deum, ut
pactum æternum iniret mecum, firmum in om-
nibus atque munitum. Cuncta enim ſalus mea,
& omnis voluntas: nec eſt quidquam ex ea
quod non germinet.
6 Prævaricatores autem quaſi ſpinæ evellen-
tur univerſi: quæ non tolluntur manibus.
7 Et ſi quis tangere voluerit eas, armabitur
ferro & ligno lanceato, ignéque ſuccenſæ com-
burentur uſque ad nihilum.
* 1. Par. 11. c. 10. 8 * Hæc nomina fortium David. Sedens in
cathedra ſapientiſſimus princeps inter tres, ipſe
eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus, qui
octingentos interfecit impetu uno.
9 Poſt hunc, Eleazar filius patrui ejus Aho-
hites inter tres fortes, qui erant cum David
quando exprobraverunt Philiſthiim, & congre-
gati ſunt illuc in prælium.
B 10 Cúmque aſcendiſſent viri Iſraël, ipſe
ſtetit & percuſſit Philiſthæos, donec deficeret
manus ejus, & obrigeſceret cum gladio: fecit-
que Dominus ſalutem magnam in die illa: &
populus qui fugerat, reverſus eſt ad cæſorum
ſpolia detrahenda.

11 Et poſt hunc, Semma filius Age de Arari,
& congregati ſunt Philiſthiim in ſtatione: erat
quippe ibi ager lente plenus. Cúmque fugiſſet
populus à facie Philiſthiim,
12 Stetit ille in medio agri, & tuitus eſt eum,
percuſſítque Philiſthæos: & fecit Dominus ſa-
lutem magnam.
13 Nec non & antè deſcenderant tres qui
erant principes inter triginta, & venerant tem-
pore meſſis ad David in ſpeluncam Odollam:
caſtra autem Philiſthinorum erant poſita in
Valle gigantum.
14 Et David erat in præſidio: porrò ſtatio
Philiſthinorum tunc erat in Bethlehem.
15 Deſideravit ergo David, & ait: O ſi quis C
mihi daret potum aquæ, de ciſterna quæ eſt in
Bethlehem, juxta portam!
16 Irruperunt ergo tres fortes caſtra Phili-
ſthinorum, & hauſerunt aquam de ciſterna
Bethlehem: quæ erat juxta portam, & attule-
runt ad David: at ille noluit bibere, ſed libavit
eam Domino,
17 Dicens: Propitius ſit mihi Dominus, ne
faciam hoc: num ſanguinem hominum iſto-
rum, qui profecti ſunt, & animarum periculum
bibam? Noluit ergo bibere. hæc fecerunt tres
robuſtiſſimi.
18 Abiſaï quoque frater Joab filius Sarviæ,
princeps erat de tribus: ipſe eſt qui levavit
haſtam ſuam contra trecentos, quos interfecit,
nominatus in tribus,
19 Et inter tres nobilior, erátque eorum prin-
ceps, ſed uſque ad tres primos non pervenerat.
20 Et Banaias filius Joiadæ viri fortiſſimi, ma-
gnorum operum, de Cabſeel: ipſe percuſſit
duos leones Moab, & ipſe deſcendit, & per-
cuſſit leonem in media ciſterna in diebus nivis.
21 Ipſe quoque interfecit virum Ægyptium,
virum dignum ſpectaculo, habentem in manu
haſtam: itaque cùm deſcendiſſet ad eum in vir-
ga, vi extorſit haſtam de manu Ægyptij, & in-
terfecit eum haſta ſua.
22 Hæc fecit Banaias filius Joiadæ. D
23 Et ipſe nominatus inter tres robuſtos, qui
erant inter triginta nobiliores: verumtamen uſ-
que ad tres non pervenerat: fecítque eum ſibi
David auricularium, à ſecreto.
24 Aſaël frater Joab inter triginta, Elehanan
filius patrui ejus de Bethlehem,
25 Semma de Harodi, Elica de Harodi,
26 Heles de Phalti, Hira filius Acces de
Thecua,
27 Abiezer de Anathoth, Mobonnai de
Huſati,
28 Selmon Ahohites Maharai Netopha-
thites,
29 Heled filius Baana, & ipſe Netophathites,
Ithai filius Ribai de Gabaath filiorũ Benjamin,
30 Banaia Pharathonites, Heddai de Tor-
rente Gaas,
31 Abialbon Arbathites, Azmaveth de Be-
romi,
32 Eliaba de Salaboni. Filij Jaſſen, Jonathan,
33 Semma

33 Semma de Orori, Aiam filius Sarar Aro-
rites,
34 Eliphelet filius Aaſbai filij Machati, Eliam
filius Achitophel Gelonites,
35 Heſrai de Carmelo, Pharai de Arbi,
36 Igaal filius Nathan de Soba, Bonni de
Gadi,
37 Selec de Ammoni, Naharai Berohites
armiger Joab filij Sarviæ,
38 Ira Jethrites, Gareb & ipſe Jethrites,
39 Urias Hethæus. Omnes triginta ſeptem.

CAPUT XXIV.

*David ob numeratum populum à Gad propheta cor-
reptus, ex tribus flagellis oblatis peſtem triduanam ele-
git: qua in populum ſæviente, ac 70000 interemptis,
orat David Dominum, & à Gad propheta admonitus,
in area Areunæ, dato pretio, altare erigit, ceſſátque
peſtis.*

A 1 ET * addidit furor Domini iraſci contra
* 1. Par. Iſraël, commovítque David in eis dicen-
21. a. 1. tem: Vade, numera Iſraël & Judam.
2 Dixítque rex ad Joab principem exercitus
ſui: Perambula omnes tribus Iſraël à Dan uſ-
que Berſabee, & numerate populum, ut ſciam
numerum ejus.
3 Dixítque Joab regi: Adaugeat Dominus
Deus tuus ad populum tuum, quantus nunc
eſt, iterúmque centuplicet in conſpectu domi-
ni mei regis: ſed quid ſibi dominus meus rex
vult in re hujuſcemodi?
4 Obtinuit autem ſermo regis verba Joab &
principum exercitus: egreſſúſque eſt Joab, &
principes militum, à facie regis, ut numerarent
populum Iſraël.
5 Cúmque pertranſiſſent Jordanem, vene-
runt in Aroër ad dexteram urbis, quæ eſt in
valle Gad:
6 Et per Jazer tranſierunt in Galaad, & in
terram inferiorem Hodſi, & venerunt in Dan
ſilveſtria. Circumeuntéſque juxta Sidonem,
7 Tranſierunt prope mœnia Tyri, & omnem
terram Hevæi & Chananæi, venerúntque ad
meridiem Juda in Berſabee:
B 8 Et luſtrata univerſa terra, adfuerunt poſt
novem menſes & viginti dies in Jeruſalem.
9 Dedit ergo Joab numerum deſcriptionis
populi regi, & inventa ſunt de Iſraël octingen-
ta millia virorum fortium, qui educerent gla-
dium: & de Juda quingéta millia pugnatorum.
10 Percuſſit autem cor David eum, poſt-
quam numeratus eſt populus: & dixit David
ad Dominum: peccavi valdè in hoc facto: ſed
precor Domine, ut transferas iniquitatem ſervi
tui, quia ſtultè egi nimis.
11 Surrexit itaque David manè, & ſermo
Domini factus eſt ad Gad prophetam & Vi-
dentem David, dicens:
12 Vade, & loquere ad David: Hæc dicit
Dominus: Trium tibi datur optio, elige unum
quod volueris ex his, ut faciam tibi.
13 Cúmque veniſſet Gad ad David, nuntia- C
vit ei, dicens: Aut ſeptem annis veniet tibi fa-
mes in terra tua: aut tribus menſibus fugies
adverſarios tuos, & illi te perſequentur: aut
certè tribus diebus erit peſtilentia in terra tua.
Nunc ergo delibĕra, & vide quem reſpondeam
ei, qui me miſit, ſermonem.
14 Dixit autem David ad Gad: Coarctor ni-
mis: * ſed melius eſt ut incidam in manus Do- * 1 Par.
mini (multæ enim miſericordiæ ejus ſunt) quàm 21 b 13.
in manus hominum. Dan. 13. c. 23.
15 Immiſítque Dominus peſtilentiam in Iſ-
raël, de manè uſque ad tempus conſtitutum, &
mortui ſunt ex populo, à Dan uſque ad Berſa-
bee, ſeptuaginta millia virorum.
16 Cúmque extendiſſet manum ſuam Ange-
lus Domini ſuper Jeruſalē ut diſperderet eam,
miſertus eſt Dominus ſuper afflictione, & ait
Angelo percutienti populum: Sufficit: nunc
contine manum tuam. erat autem Angelus Do-
mini juxta aream Areuna Jebuſæi.
17 Dixítque David ad Dominum, cùm vi-
diſſet Angelum cædentem populum: Ego ſum
qui peccavi, ego iniquè egi: iſti qui oves ſunt,
quid fecerunt? vertatur, obſecro, manus tua
contra me, & contra domum patris mei.
18 Venit autem Gad ad David in die illa, &
dixit ei: Aſcende, & conſtitue altare Domino
in area Areuna Jebuſæi.
19 Et aſcendit David juxta ſermonem Gad, D
quem præceperat ei Dominus.
20 Conſpiciénſque Areuna, animadvertit
regem & ſervos ejus tranſire ad ſe:
21 Et egreſſus adoravit regem prono vultu
in terram, & ait: Quid cauſæ eſt ut veniat do-
minus meus rex ad ſervum ſuum? Cui David
ait: Ut emam à te aream, & ædificem altare
Domino, & ceſſet interfectio quæ graſſatur in
populo.
22 Et ait Areuna ad David: Accipiat, & of-
ferat dominus meus rex, ſicut placet ei: habes
boves in holocauſtum, & plauſtrum & juga
boum in uſum lignorum.
23 Omnia dedit Areuna rex regi: dixítque
Areuna ad regem: Dominus Deus tuus ſuſci-
piat votum tuum.
24 Cui reſpondens rex, ait: Nequaquam ut
vis, ſed emam pretio à te, & non offeram Dño
Deo meo holocauſta gratuita. Emit ergo David
aream, & boves, argenti ſiclis quinquaginta:
25 Et ædificavit ibi David altare Domino.
& obtulit holocauſta & pacifica: & propitia-
tus eſt Dominus terræ, & cohibita eſt plaga ab
Iſraël.

Digitized by Google

LIBER REGVM TERTIUS,

SECUNDUM HEBRÆOS

PRIMUS MALACHIM.

Caput Primum.

David ſenio confectum puella Abiſag calefacit, caſta manens: Adonia verò regnum occupante, Bethſabee directa conſilio Nathan impetravit à David ungi Salomonem in regem, quo audito, fugit Adonias.

A 1 ET rex David ſenuerat, habebátque ætatis plurimos dies: cúmque operiretur veſtibus, non calefiebat.

2 Dixerunt ergo ei ſervi ſui: Quæramus domino noſtro regi adoleſcentulam virginem, & ſtet coram rege, & foveat eum, dormiatque in ſinu ſuo, & calefaciat dominum noſtrum regem.

3 Quæſierunt igitur adoleſcentulam ſpecioſam in omnibus finibus Iſraël, & invenerunt Abiſag Sunamitidem, & adduxerunt eam ad regem.

4 Erat autem puella pulchra nimis, dormiebátque cum rege, & miniſtrabat ei, rex verò non cognovit eam.

5 Adonias autem filius Haggith elevabatur dicens: Ego regnabo. Fecitque ſibi currus & equites, & quinquaginta viros qui currerent ante eum.

6 Nec corripuit eum pater ſuus aliquando, dicens: Quare hoc feciſti? Erat autem & ipſe pulcher valdè, ſecundus natu poſt Abſalom.

B 7 Et ſermo ei cum Joab filio Sarviæ, & cum Abiathar ſacerdote, qui adjuvabant partes Adoniæ.

8 Sadoc verò ſacerdos, & Banaias filius Joiadæ, & Nathan propheta, & Semei & Rei, & robur exercitus David, non erat cum Adonia.

9 Immolatis ergo Adonias arietibus & vitulis, & univerſis pinguibus, juxta lapidem zoheleth, qui erat vicinus Fonti Rogel, vocavit univerſos fratres ſuos filios regis, & omnes viros Juda ſervos regis.

10 Nathan autem prophetam, & Banaian, & robuſtos quoſque, & Salomonem fratrem ſuum, non vocavit.

11 Dixit itaque Nathan ad Bethſabee matrem Salomonis: Num audiſti, quòd regnaverit Adonias filius Haggith, & dominus noſter David hoc ignorat?

12 Nunc ergo veni, accipe conſilium à me, & ſalva animam tuam, filíique tui Salomonis.

13 Vade, & ingredere ad regem David, & dic ei: Nónne tu domine mi rex juraſti mihi ancillæ tuæ, dicens: Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſedebit in ſolio meo? quare ergo regnat Adonias?

14 Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego C veniam poſt te, & complebo ſermones tuos.

15 Ingreſſa eſt itaque Bethſabee ad regem in cubiculum: rex autem ſenuerat nimis, & Abiſag Sunamitis miniſtrabat ei.

16 Inclinavit ſe Bethſabee, & adoravit regem. Ad quam rex, Quid tibi, inquit vis?

17 Quæ reſpondens, ait: Domine mi, tu juraſti per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ, Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſedebit in ſolio meo.

18 Et ecce nunc Adonias regnat, te domine mi rex, ignorante.

19 Mactavit boves, & pinguia quæque, & arietes plurimos, & vocavit omnes filios regis, Abiathar quoque ſacerdotem, & Joab principem militiæ: Salomonem autem ſervum tuum non vocavit.

20 Verumtamen domine mi rex, in te oculi reſpiciunt totius Iſraël, ut indices eis, qui ſedere debeat in ſolio tuo, domine mi rex, poſt te.

21 Erítque cùm dormierit dominus meus rex cum patribus ſuis, erimus ego & filius meus Salomon peccatores.

22 Adhuc illa loquente cum rege, Nathan propheta venit.

23 Et nuntiaverunt regi, dicentes: Adeſt Nathan propheta. Cúmque introiſſet in conſpectu regis, & adoraſſet eum pronus in terram,

24 Dixit Nathan: Domine mi rex: tu dixiſti: Adonias regnet poſt me, & ipſe ſedeat D ſuper thronum meum?

25 Quia deſcendit hodie, & immolavit boves, & pinguia, & arietes plurimos, & vocavit univerſos filios regis, & principes exercitus, Abiathar quoque ſacerdotem: illíſque veſcentibus, & bibentibus coram eo, & dicentibus: Vivat rex Adonias:

26 Me ſervum tuum, & Sadoc ſacerdotem, & Banaiam filium Joiadæ, & Salomonem famulum tuum, non vocavit.

27 Numquid à domino meo rege exivit hoc verbum, & mihi non indicaſti ſervo tuo, quis

ſeſſurus

feſſurus eſſet ſuper thronum domini mei regis poſt eum ?

28 Et reſpondit rex David, dicens : Vocate ad me Bethſabee. Quæ cùm fuiſſet ingreſſa coram rege, & ſtetiſſet ante eum,

29 Juravit rex, & ait : Vivit Dominus qui eruit animam meam de omni anguſtia,

30 Quia ſicut juravi tibi per Dominum Deum Iſraël, dicens : Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſedebit ſuper ſolium meum pro me : ſic faciam hodie.

E 31 Summiſſoque Bethſabee in terram vultu, adoravit regem, dicens : Vivat dominus meus David in æternum.

32 Dixit quoque rex David : Vocate mihi Sadoc ſacerdotem, & Nathan prophetam, & Banaiam filium Joiadæ. Qui cùm ingreſſi fuiſſent coram rege,

33 Dixit ad eos: Tollite vobiſcum ſervos domini veſtri, & imponite Salomonem filium meũ ſuper mulam meam : & ducite eum in Gihon.

34 Et ungat eum ibi Sadoc ſacerdos, & Nathan propheta, in regem ſuper Iſraël : & canetis buccina, atque dicetis : Vivat rex Salomon.

35 Et aſcendetis poſt eum, & veniet, & ſedebit ſuper ſolium meum, & ipſe regnabit pro me : illique præcipiam ut ſit dux ſuper Iſraël, & ſuper Judam.

36 Et reſpondit Banaias filius Joiadæ, regi, dicens : Amen : ſic loquatur Dominus Deus domini mei regis.

37 Quomodo fuit Dñs cum domino meo rege, ſic ſit cum Salomone, & ſublimius faciat ſolium ejus à ſolio domini mei regis David.

38 Deſcendit ergo Sadoc ſacerdos, & Nathan propheta, & Banaias filius Joiadæ, & Cerethi, & Phelethi : & impoſuerunt Salomonem ſuper mulam regis David, & adduxerunt eum in Gihon.

39 Sumpſítque Sadoc ſacerdos cornu olei de tabernaculo, & unxit Salomonem : & cecinerunt buccina, & dixit omnis populus : Vivat rex Salomon.

F 40 Et aſcendit univerſa multitudo poſt eum, & populus canentium tibiis, & lætantium gaudio magno, & inſonuit terra à clamore eorum.

41 Audivit autem Adonias, & omnes qui invitati fuerant ab eo, jámque convivium finitum erat : ſed & Joab, audita voce tubæ, ait : Quid ſibi vult clamor civitatis tumultuantis ?

42 Adhuc illo loquente, Jonathas filius Abiathar ſacerdotis venit : cui dixit Adonias : ingredere, quia vir fortis es, & bona nuntians.

43 Reſpondítque Jonathas Adoniæ : Nequaquam : Dominus enim noſter rex David regem conſtituit Salomonem :

44 Miſitque cum eo Sadoc ſacerdotem, & Nathan prophetam, & Banaiam filium Joiadæ, & Cerethi & Phelethi, & impoſuerunt eum ſuper mulam regis.

45 Unxerúntque eum Sadoc ſacerdos & Nathan propheta regem in Gihon : & aſcenderunt inde lætantes, & inſonuit civitas : hæc eſt vox, quam audiſtis.

46 Sed & Salomon ſedet ſuper ſolium regni.

47 Et ingreſſi ſervi regis benedixerunt domino noſtro regi David, dicentes: Amplificet Deus G
nomen Salomonis ſuper nomen tuum, & magnificet thronum ejus ſuper thronum tuum. Et adoravit rex in lectulo ſuo :

48 Et locutus eſt : Benedictus Dominus Deus Iſraël, qui dedit hodie ſedentem in ſolio meo, videntibus oculis meis.

49 Territi ſunt ergo, & ſurrexerunt omnes qui invitati fuerant ab Adonia, & ivit unuſquiſque in viam ſuam.

50 Adonias autem timens Salomonem, ſurrexit, & abiit, tenuítque cornu altaris.

51 Et nuntiaverunt Salomoni, dicentes: Ecce Adonias timens regem Salomonẽ, tenuit cornu altaris, dicens : Juret mihi rex Salomon hodie, quòd non interficiat ſervum ſuum gladio.

52 Dixítque Salomon : Si fuerit vir bonus, non cadet ne unus quidem capillus ejus in terram : ſin autem malum inventum fuerit in eo, moriętur.

53 Miſit ergo rex Salomon, & eduxit eum ab altari : & ingreſſus adoravit regem Salomonem : dixítque ei Salomon : Vade in domum tuam.

CAPUT II.

David datis Salomoni variis præceptis moritur. Adonias petens Abiſag in uxorem, occidi à Salomone jubetur : Abiathar ſacerdotio privatur, & tandem Joab in tabernaculo interficitur : Semei quoque, quia contra præſcriptũ egreſſus eſt Jeruſalem, triennio poſt occiditur.

1 APpropinquaverunt autem dies David ut A
moreretur, præcepítque Salomoni filio ſuo, dicens :

2 Ego ingredior viam univerſæ terræ : confortare, & eſto vir.

3 Et obſerva cuſtodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, ut cuſtodias cæremonias ejus, & præcepta ejus, & judicia, & teſtimonia, *ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi : ut intelligas univerſa quæ facis, & quocumque te verteris : [* Deut. 17.d.19.]

4 Ut confirmet Dominus ſermones ſuos, quos locutus eſt de me, dicens : Si cuſtodierint filij tui vias ſuas, & ambulaverint coram me in veritate, in omni corde ſuo, & in omni anima ſua, non auferetur tibi vir de ſolio Iſraël.

5 Tu quoque noſti quæ fecerit mihi Joab filius Sarviæ, quæ fecerit duobus principibus exercitus Iſraël, Abner filio Ner, & * Amaſæ filio Jether : quos occidit, & effudit ſanguinem belli in pace, & poſuit cruorem prælij in balteo ſuo, qui erat circa lumbos ejus, & in calceamento ſuo, quod erat in pedibus ejus. [* 2. Reg. 3. e. 27. * 2. Reg. 20. c. 10.]

6 Facies ergo juxta ſapientiam tuam, & non deduces canitiem ejus pacificè ad inferos. B

7 Sed & filiis Berzellai Galaaditis reddes gratiam, erúntque comedentes in menſa tua : * occurrerunt enim mihi quando fugiebam à facie Abſalom fratris tui. [* 2. Reg. 19. f. 31.]

8 * Habes quoque apud te Semei filium Gera filij Jemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione peſſima, quando ibam ad Caſtra : ſed quia deſcendit mihi in occurſum cùm [* 2. Reg. 16. c. 5. 19. d. 19.]

tranſirem

tranſirem Jordanem, & juravi ei per Dominum,
dicens: Non te interficiam gladio:
9 Tu noli pati eum eſſe innoxium. Vir autem
ſapiens es, ut ſcias quæ facies ei, deducéſque
canos ejus cum ſanguine ad inferos.
* Act 2. d.29. 10 * Dormivit igitur David cum patribus
ſuis, & ſepultus eſt in civitate David.
* 1. Par. 29.5.27. 11 * Dies autem quibus regnavit David ſu-
per Iſraël, quadraginta anni ſunt: in Hebron
regnavit ſeptem annis: in Jeruſalem, triginta
tribus.
12 Salomon autem ſedit ſuper thronum Da-
vid patris ſui, & firmatū eſt regnum ejus nimis.
13 Et ingreſſus eſt Adonias filius Haggith
ad Bethſabee matrem Salomonis. Quæ dixit ei:
pacificúſne eſt ingreſſus tuus? Qui reſpondit:
Pacificus.
C 14 Addiditque: Sermo mihi eſt ad te. Cui
ait: Loquere. Et ille:
15 Tu, inquit, noſti, quia meum erat re-
gnum, & me præpoſuerat omnis Iſraël ſibi in
regem: ſed tranſlatum eſt regnum, & factum
eſt fratris mei: à Dño enim conſtitutum eſt ei.
16 Nunc ergo petitionem unam precor à
te; ne confundas faciem meam. Quæ dixit ad
eum: Loquere.
17 Et ille ait: Precor ut dicas Salomoni regi
(neque enim negare tibi quidquam poteſt) ut
det mihi Abiſag Sunamitidem uxorem.
18 Et ait Bethſabee: Benè, ego loquar pro
te regi.
19 Venit ergo Bethſabee ad regem Salomo-
nem, ut loqueretur ei pro Adonia: & ſurrexit
rex in occurſum ejus, adoravítque eam, & ſedit
ſuper thronum ſuum: poſitúſque eſt thronus
matri regis, quæ ſedit ad dexteram ejus.
D 20 Dixítque ei: Petitionem unam parvulam
ego deprecor à te; ne confundas faciem meam.
Et dixit ei rex: Pete mater mea: neque enim
fas eſt ut avertam faciem tuam.
21 Quæ ait: Detur Abiſag Sunamitis Ado-
niæ fratri tuo uxor.
22 Reſpondítque rex Salomon, & dixit ma-
tri ſuæ: Quare poſtulas Abiſag Sunamitidem
Adoniæ? poſtula ei & regnum: ipſe eſt enim
frater meus major me, & habet Abiathar ſacer-
dotem, & Joab filium Sarviæ.
23 Juravit itaque rex Salomon per Domi-
num, dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc
addat: quia contra animam ſuam locutus eſt
Adonias verbum hoc.
24 Et nunc vivit Dominus, qui firmavit me,
& collocavit me ſuper ſolium David patris
mei, & qui fecit mihi domum, ſicut locutus
eſt, quia hodie occidetur Adonias.
25 Miſítque rex Salomon per manum Banaiæ
filij Joiadæ, qui interfecit eum, & mortuus eſt.
E 26 Abiathar quoque ſacerdoti dixit rex: Va-
de in Anathoth ad agrum tuum, equidem vir
mortis es: ſed hodie te non interficiam, quia
portaſti arcam Domini Dei coram David patre
meo, & ſuſtinuiſti laborem in omnibus, in qui-
bus laboravit pater meus.

27 Ejecit ergo Salomon Abiathar, ut non eſſet
ſacerdos Domini, * ut impleretur ſermo Domi- * 1 Reg. 2.5.31.
ni, quem locutus eſt ſuper domum Heli in Silo.
28 Venit autem nuntius ad Joab, quòd Joab
declinaſſet poſt Adoniam, & poſt Salomonem
non declinaſſet: fugit ergo Joab in tabernacu-
lum Domini, & apprehendit cornu altaris.
29 Nuntiatúmque eſt regi Salomoni, quòd
fugiſſet Joab in tabernaculum Domini, & eſſet
juxta altare: miſítque Salomon Banaiam filium
Joiadæ, dicens: Vade interfice eum.
30 Et venit Banaias ad tabernaculum Do-
mini, & dixit ei: Hæc dicit rex: Egredere.
Qui ait: Non egrediar, ſed hîc moriar. Renun-
tiavit Banaias regi ſermonem, dicens: Hæc
locutus eſt Joab, & hæc reſpondit mihi.
31 Dixítque ei rex: Fac ſicut locutus eſt:
& interfice eum, & ſepeli, & amovebis ſangui-
nem innocentem, qui effuſus eſt à Joab, à me,
& à domo patris mei.
32 Et reddet Dominus ſanguinem ejus ſuper
caput ejus, quia interfecit duos viros juſtos, me-
lioréſque ſe: & occidit eos gladio, patre meo
David ignorante, * Abner filium Ner princi- * 2 Reg. 3 c.27.
pem militiæ Iſraël, & * Amaſam filium Jether F
principem exercitus Juda: * 2 Reg.
33 Et revertetur ſanguis illorum in caput 20 c.10.
Joab, & in caput ſeminis ejus in ſempiternum.
David autem & ſemini ejus, & domui & thro-
no illius, ſit pax uſque in æternum à Domino.
34 Aſcendit itaque Banaias filius Joiadæ, &
aggreſſus eum interfecit: ſepultúſque eſt in do-
mo ſua in deſerto.
35 Et conſtituit rex Banaiam filium Joiadæ
pro eo ſuper exercitum, & Sadoc ſacerdotem
poſuit pro Abiathar.
36 Miſit quoque rex, & vocavit Semei, di-
xítque ei: Ædifica tibi domum in Jeruſalem, &
habita ibi: & non egredieris inde huc atque
illuc.
37 Quacumque autem die egreſſus fueris, &
tranſieris Torrentem Cedron, ſcito te interfi-
ciendum: ſanguis tuus erit ſuper caput tuum.
38 Dixítque Semei regi: Bonus ſermo. ſicut G
locutus eſt dominus meus rex, ſic faciet ſervus
tuus. Habitavit itaque Semei in Jeruſalem die-
bus multis.
39 Factum eſt autem poſt annos tres, ut fuge-
rent ſervi Semei ad Achis filium Maacha regem
Geth: nuntiatúmque eſt Semei, quòd ſervi ejus
iſſent in Geth.
40 Et ſurrexit Semei, & ſtravit aſinum ſuum:
ivítque ad Achis in Geth ad requirendum ſer-
vos ſuos, & adduxit eos de Geth.
41 Nuntiatum eſt autem Salomoni, quòd
iſſet Semei in Geth de Jeruſalem, & rediiſſet.
42 Et mittens vocavit eum, dixítque illi:
Nonne teſtificatus ſum tibi per Dominum, &
prædixi tibi: Quacumque die egreſſus, ieris
huc & illuc, ſcito te eſſe moriturum? Et reſ-
pondiſti mihi: Bonus ſermo, quem audivi.
43 Quare ergo non cuſtodiſti jusjurandum
Domini, & præceptum quod præceperam tibi?
44 Dixit

44 Dixítque rex ad Semei: Tu noſti omne malum, cujus tibi conſcium eſt cor tuum, quod feciſti David patri meo: reddidit Dominus malitiam tuam in caput tuum.

45 Et rex Salomon benedictus, & thronus David erit ſtabilis coram Domino uſque in ſempiternum.

46 Iuſſit itaque rex Banaiæ filio Joiadæ: qui egreſſus, percuſſit eum, & mortuus eſt.

CAPUT III.

Salomon, accepta in uxorem filia Pharaonis, ſapientiam in ſomno petit, quam unà cum divitiis & gloria accipit, & primum in meretricum diſcrimen-a lite oſtendit.

A 1 CONfirmatum eſt igitur regnum in manu Salomonis, & affinitate conjunctus eſt

2. Par. 1. a. 1. Pharaoni regi Ægypti: accepit namque filiam ejus, & adduxit in civitatem David, donec cōpleret ædificans domum ſuam, & domum Domini, & murum Jeruſalem per circuitum.

2 Attamen populus immolabat in excelſis: non enim ædificatum erat templum nomini Domini uſque in diem illum.

3 Dilexit autem Salomon Dn̄m, ambulans in præceptis David patris ſui, excepto quod in excelſis immolabat, & accendebat thymiama.

4 Abiit itaque in Gabaon, ut immolaret ibi: illud quippe erat excelſum maximum: mille hoſtias in holocauſtum obtulit Salomon ſuper altare illud in Gabaon.

5 Apparuit autem Dominus Salomoni per ſomnium nocte, dicens: Poſtula quod vis ut dem tibi.

6 Et ait Salomon: Tu feciſti cum ſervo tuo David patre meo miſericordiam magnam, ſicut ambulavit in conſpectu tuo in veritate, & juſtitia, & recto corde tecum: cuſtodiſti ei miſericordiam tuam grandem, & dediſti ei filium ſedentem ſuper thronum ejus, ſicut eſt hodie.

B 7 Et nunc Domine Deus, tu regnare feciſti ſervum tuum pro David patre meo: ego autem ſum puer parvulus, & ignorans egreſſum & introitum meum.

8 Et ſervus tuus in medio eſt populi, quem elegiſti, populi infiniti, qui numerari & ſupputari non poteſt præ multitudine.

* 2. Par. 1. c. 10. 9 * Dabis ergo ſervo tuo cor docile, ut populum tuum judicare poſſit, & diſcernere inter bonum & malum. quis enim poterit judicare populum iſtum, populum tuum hunc multum?

10 Placuit ergo ſermo coram Domino, quòd Salomon poſtulaſſet hujuſcemodi rem.

11 Et dixit Dominus Salomoni: Quia poſtulaſti verbum hoc, & non petiſti tibi dies multos, nec divitias, aut animas inimicorum tuorum, ſed poſtulaſti tibi ſapientiam ad diſcernendum judicium:

12 Ecce feci tibi ſecundùm ſermones tuos, & dedi tibi cor ſapiens & intelligens, in tantum ut nullus ante te ſimilis tui fuerit, nec poſt

* Sap. 7. b. 11 te ſurrecturus ſit.

Matt. 6. d. 29. 13 * Sed & hæc, quæ non poſtulaſti, dedi tibi: divitias ſcilicet, & gloriam, ut nemo fuerit ſimilis tui in regibus cunctis retrò diebus.

14 Si autem ambulaveris in viis meis, & cuſtodieris præcepta mea, & mandata mea, ſicut C ambulavit pater tuus, longos faciam dies tuos.

15 Igitur evigilavit Salomon, & intellexit quòd eſſet ſomnium: cúmque veniſſet Jeruſalem, ſtetit coram arca fœderis Domini, & obtulit holocauſta, & fecit victimas pacificas, & grande convivium univerſis famulis ſuis.

16 Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad regem, ſteterúntque coram eo,

17 Quarum una ait: Obſecro, mi domine: ego & mulier hæc habitabamus in domo una, & peperi apud eam in cubiculo.

18 Tertia autem die poſtquam ego peperi, peperit & hæc: & eramus ſimul, nullúſque alius nobiſcum in domo, exceptis nobis duabus.

19 Mortuus eſt autem filius mulieris hujus nocte. dormiens quippe oppreſſit eum.

20 Et conſurgens intempeſtæ noctis ſilentio, tulit filiū meum de latere meo ancillæ tuæ dormientis, & collocavit in ſinu ſuo: ſuum autem filium, qui erat mortuus, poſuit in ſinu meo.

21 Cúmque ſurrexiſſem manè ut darem lac D filio meo, apparuit mortuus: quem diligentiùs intuens clara luce, deprehendi non eſſe meum quem genueram.

22 Reſpondítque altera mulier: Non eſt ita ut dicis, ſed filius tuus mortuus eſt, meus autē vivit. Econtrario illa dicebat: Mentiris: filius quippe meus vivit, & filius tuus mortuus eſt. Atque in hunc modū contendebant corā rege.

23 Tunc rex ait: Hæc dicit, Filius meus vivit, & filius tuus mortuus eſt. Et iſta reſpondit, Nō, ſed filius tuus mortuus eſt, meus autē vivit.

24 Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium. Cúmque attuliſſent gladium coram rege,

25 Dividite, inquit, infantem vivum in duas partes, & date dimidiam partem uni, & dimidiam partem alteri.

26 Dixit autem mulier, cujus filius erat vivus, ad regem: (commota ſunt quippe viſcera ejus ſuper filio ſuo) Obſecro domine, date illi infantem vivum, & nolite interficere eum. Econtrariò illa dicebat: Nec mihi, nec tibi ſit, ſed dividatur.

27 Reſpondit rex, & ait: Date huic infantem vivum, & non occidatur: hæc eſt enim mater ejus.

28 Audivit itaque omnis Iſraël judicium quod judicaſſet rex, & timuerunt regem, videntes ſapientiam Dei eſſe in eo ad faciendum judicium.

CAPUT IV.

Numerantur principes & præfecti Salomonis, apparatus ciborum ipſius, paxque & ſecuritas eo regnante, & numerus parabolarum atque carminum ejus.

1 ERat autem rex Salomon regnans ſuper A omnem Iſraël:

2 Et hi principes quos habebat: Azarias filius Sadoc ſacerdotis:

3 Elihoreph & Ahia filij Siſa ſcribæ: Joſaphat filius Ahilud à commentariis:

4 Banaias filius Joiadæ ſuper exercitum: Sa-
doc autem, & Abiathar ſacerdotes.
5 Azarias filius Nathan, ſuper eos qui aſſiſte-
bant regi: Zabud filius Nathan, ſacerdos, ami-
cus regis:
6 Et Ahiſar præpoſitus domus: & Adoni-
ram filius Abda ſuper tributa.
7 Habebat autem Salomon duodecim præfe-
ctos ſuper omnem Iſraël, qui præbebant anno-
nam regi & domui ejus: per ſingulos enim men-
ſes in anno ſinguli neceſſaria miniſtrabant.
8 Et hæc nomina eorum: Benhur, in monte
Ephraim.
9 Bendecar, in Macces, & in Salebim, & in
Bethſames, & in Elon, & in Bethanan.
10 Benheſed in Aruboth: ipſius erat Socho,
& omnis terra Epher.
11 Benabinadab, cujus omnis Nephathdor,
Tapheth filiam Salomonis habebat uxorem.
B 12 Bana filius Ahilud regebat Thanac &
Mageddo, & univerſam Bethſan, quæ eſt juxta
Sarthana ſubter Jezrael, à Bethſan uſque Abel-
mehula è regione Jecmaan.
13 Bengaber in Ramoth Galaad: habebat
Avothjair filij Manaſſe in Galaad, ipſe præerat
in omni regione Argob, quæ eſt in Baſan, ſexa-
ginta civitatibus magnis atque muratis, quæ
habebant ſeras æreas.
14 Ahinadab filius Addo præerat in Ma-
naim.
15 Achimaas in Nephthali: ſed & ipſe ha-
bebat Baſemath filiam Salomonis in conjugio.
16 Baana filius Huſi, in Aſer, & in Baloth.
17 Joſaphat filius Pharue, in Iſſachar.
18 Semei filius Ela in Benjamin.
19 Gaber filius Uri, in terra Galaad, in terra
Sehon regis Amorrhæi, & Og regis Baſan, ſu-
per omnia quæ erant in illa terra.
C 20 Juda & Iſraël innumerabiles, ſicut arena
maris in multitudine: comedentes, & biben-
tes, atque lætantes.
Eccl 47. b. 13. 21 * Salomon autem erat in ditione ſua, ha-
bens omnia regna à flumine terræ Philiſthiim
uſque ad terminum Ægypti: offerentium ſibi
munera, & ſervientium ei cunctis diebus vi-
tæ ejus.
22 Erat autem cibus Salomonis per dies ſin-
gulos, triginta cori ſimilæ, & ſexaginta cori
farinæ,
23 Decem boves pingues, & viginti boves
paſcuales, & centum arietes, excepta venatio-
ne cervorum, caprearum atque bubalorum &
avium altilium.
24 Ipſe enim obtinebat omnem regionem
quæ erat trans flumen, à Thaphſa uſque ad
Gazan, & cunctos reges illarum regionum: &
habebat pacem ex omni parte in circuitu.
25 Habitabatque Juda & Iſrael abſque ti-
more ullo, unuſquiſque ſub vite ſua, & ſub
ficu ſua, à Dan uſque Berſabee, cunctis diebus
Salomonis.
* 2. Par. 9. f. 25. 26 * Et habebat Salomon quadraginta mil-
lia præſepia equorum curribus, & duode-
cim millia equeſtrium.
27 Nutriebántque eos ſupradicti regis præ- D
fecti: ſed & neceſſaria menſæ regis Salomonis,
cum ingenti cura præbebant in tempore ſuo.
28 Hordeum quoque & paleas equorum &
jumentorum, deferebant in locum ubi erat rex,
juxta conſtitutum ſibi.
29 Dedit quoque Deus ſapientiam Salomoni,
& prudentiam multam nimis, & latitudinem
cordis, quaſi arenam quæ eſt in littore maris.
30 Et præcedebat ſapientia Salomonis ſapien-
tiam omnium Orientalium & Ægyptiorum,
31 * Et erat ſapientior cunctis hominibus: * Eccli. 47. b. 16.
ſapientior Ethan Ezrahita, & Heman, & Chal-
col, & Dorda, filiis Mahol: & erat nominatus
in univerſis gentibus per circuitum.
32 Locutus eſt quoque Salomon tria millia
parabolas: & fuerunt carmina ejus quinque &
mille.
33 Et diſputavit ſuper lignis, à cedro quæ eſt
in Libano, uſque ad hyſſopum quæ egreditur
de pariete: & diſſeruit de jumentis, & volu-
cribus, & reptilibus, & piſcibus:
34 Et veniebant de cunctis populis ad au-
diendam ſapientiam Salomonis, & ab univerſis
regibus terræ, qui audiebant ſapientiam ejus.

CAPUT V.

Concedit Hiram Salomoni ad templi ædificationem cæſores lignorum, quibus Salomon tribuit cibaria, numerus cæſorum, portantium onera, latomorum, & præfectorum eorum.

1 MIſit quoque Hiram rex Tyri ſervos ſuos A
ad Salomonem: audivit enim quòd ip-
ſum unxiſſent regem pro patre ejus: quia ami-
cus fuerat Hiram David omni tempore.
2 Miſit autem Salomon ad Hiram, dicens:
3 Tu ſcis voluntatem David patris mei, &
quia non potuerit ædificare domum nomini
Domini Dei ſui propter bella imminentia per
circuitum, donec daret Dominus eos ſub veſti-
gio pedum ejus.
4 Nunc autem requiem dedit Dominus Deus
meus mihi per circuitum: & non eſt ſatan, ne-
que occurſus malus.
5 Quamobrem cogito ædificare templum
nomini Domini Dei mei, ſicut locutus eſt Do-
minus David patri meo, dicens: * Filius tuus, * 2. Reg. 7. b. 13.
quem dabo pro te ſuper ſolium tuum, ipſe æ- 1. Par.
dificabit domum nomini meo. 22. c. 10.
6 Præcipe igitur ut præcidant mihi ſervi tui B
cedros de Libano, & ſervi mei ſint cum ſervis
tuis: mercedem autem ſervorum tuorum dabo
tibi quamcumque petieris: ſcis enim quomo-
do non eſt in populo meo vir qui noverit ligna
cædere ſicut Sidonij.
7 Cùm ergo audiſſet Hiram verba Salomo-
nis, lætatus eſt valdè, & ait: Benedictus Domi-
nus Deus hodie, qui dedit David filium ſapien-
tiſſimum ſuper populum hunc plurimum.
8 Et miſit Hiram ad Salomonem, dicens:
Audivi quæcumque mandaſti mihi: ego fa-
ciam omnem voluntatem tuam in lignis cedri-
nis & abiegnis.
9 Servi mei deponent ea de Libano ad mare:
&

C & ego componam ea in ratibus in mari, uſque ad locum quem ſignificaveris mihi; & applicabo ea ibi, & tu tolles ea: præbebiſque neceſſaria mihi, ut detur cibus domui meæ.

10 Itaque Hiram dabat Salomoni ligna cedrina, & ligna abiegna, juxta omnem voluntatem ejus.

11 Salomon autem præbebat Hiram, coros, tritici viginti millia, in cibum domui ejus, & viginti coros puriſſimi olei: hæc tribuebat Salomon Hiram per ſingulos annos.

* Sup. 3. b. 12.

12 * Dedit quoque Dominus ſapientiam Salomoni, ſicut locutus eſt ei: & erat pax inter Hiram & Salomonem, & percuſſerunt ambo fœdus.

D 13 Elegítque rex Salomon operarios de omni Iſraël, & erat indictio triginta millia virorum.

14 Mittebátque eos in Libanum, decem millia per menſes ſingulos viciſſim, ita ut duobus menſibus eſſent in domibus ſuis: & Adoniram erat ſuper hujuſcemodi indictione.

15 Fuerúntque Salomoni ſeptuaginta millia eorum qui onera portabant, & octoginta millia latomorum in monte:

16 Abſque præpoſitis qui præerant ſingulis operibus, numero trium millium & trecentorum, præcipientium populo & his qui faciebant opus.

17 Præcepítque rex, ut tollerent lapides grandes, lapides pretioſos in fundamentum templi, & quadrarent eos:

18 Quos dolaverunt cæmentarij Salomonis, & cæmentarij Hiram: porrò Giblij præparaverunt ligna & lapides ad ædificandam domum.

CAPUT VI.

Figura & fabrica templi quoad præcipuas ejus partes interiores & exteriores.

A

2. Par. 3. a. 1.

1 FActum eſt ergo quadringenteſimo & octogeſimo anno egreſſionis filiorum Iſraël de terra Ægypti, in anno quarto, menſe Zio, (ipſe eſt menſis ſecundus) regni Salomonis ſuper Iſraël, ædificari cœpit domus Domino.

2 Domus autem, quam ædificabat rex Salomon Domino, habebat ſexaginta cubitos in longitudine, & viginti cubitos in latitudine, & triginta cubitos in altitudine.

3 Et porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis, juxta menſuram latitudinis templi: & habebat decem cubitos latitudinis ante faciem templi.

4 Fecítque in templo feneſtras obliquas.

5 Et ædificavit ſuper parietem templi tabulata per gyrum, in parietibus domus per circuitū templi & oraculi, & fecit latera in circuitu.

6 Tabulatum quod ſubter erat, quinque cubitos habebat latitudinis, & medium tabulatum ſex cubitorum altitudinis, & tertium tabulatum ſeptem habens cubitos latitudinis. Trabes autem poſuit in domo per circuitum forinſecus, ut non hærerent muris templi.

7 Domus autem cùm ædificaretur, de lapidibus dolatis atque perfectis ædificata eſt: & malleus, & ſecuris, & omne ferramentum, non ſunt audita in domo cùm ædificaretur.

8 Oſtium lateris medij in parte erat domus dextræ: & per cochleam aſcendebant in medium cœnaculum, & à medio in tertium. B

9 Et ædificavit domum, & conſummavit eam: texit quoque domum laquearibus cedrinis.

10 Et ædificavit tabulatum ſuper omnem domum quinque cubitis altitudinis, & operuit domum lignis cedrinis.

11 Et factus eſt ſermo Domini ad Salomonem, dicens:

12 Domus hæc, quam ædificas, ſi ambulaveris in præceptis meis, & judicia mea feceris, & cuſtodieris omnia mandata mea, gradiens per ea: firmabo ſermonem meum tibi, * quem locutus ſum ad David patrem tuum.

* 2. Reg. 7. c. 16.
* 1 Par. 22. b. 9.

13 * Et habitabo in medio filiorum Iſraël, & non derelinquam populum meum Iſraël.

14 Igitur ædificavit Salomon domum, & conſummavit eam.

15 Et ædificavit parietes domus intrinſecus tabulatis cedrinis, à pavimento domus uſque ad ſummitatem parietum, & uſque ad laquearia, operuit lignis cedrinis intrinſecus: & texit pavimentum domus tabulis abiegnis.

16 Ædificavítque viginti cubitorum ad poſteriorem partem templi tabulata cedrina, à pavimento uſque ad ſuperiora: & fecit interiorem domum oraculi in Sanctum ſanctorum.

17 Porrò quadraginta cubitorum erat ipſum templum pro foribus oraculi.

18 Et cedro omnis domus intrinſecus veſtiebatur, habens tornaturas & juncturas ſuas fabrefactas, & cælaturas eminentes: omnia cedrinis tabulis veſtiebantur: nec omnino lapis apparere poterat in pariete. C

19 Oraculum autem in medio domus, in interiori parte fecerat, ut poneret ibi arcam fœderis Domini.

20 Porrò oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, & viginti cubitos latitudinis, & viginti cubitos altitudinis: & operuit illud atque veſtivit auro puriſſimo, ſed & altare veſtivit cedro.

21 Domum quoque ante oraculum operuit auro puriſſimo, & affixit laminas clavis aureis.

22 Nihílque erat in templo quod non auro tegeretur: ſed & totum altare oraculi texit auro.

23 Et fecit in oraculo duos cherubim de lignis olivarum, decem cubitorum altitudinis.

24 Quinque cubitorum ala cherub una, & quinque cubitorum ala cherub altera: id eſt, decem cubitos habentes, à ſummitate alæ unius uſque ad alæ alterius ſummitatem.

25 Decem quoque cubitorum erat cherub ſecundus: in menſura pari, & opus unum erat in duobus cherubim,

26 Id eſt, altitudinem habebat unus cherub decem cubitorum, & ſimiliter cherub ſecundus.

27 Poſuítque cherubim in medio templi interioris: extendebant autem alas ſuas cherubim, & tangebant ala una parietem, & ala cherub D

ſecundi tangebat parietem alterum: alæ autem alteræ in media parte templi ſe invicem contingebant.

28 Texit quoque cherubim auro.

29 Et omnes parietes templi per circuitum ſculpſit variis cælaturis & torno: & fecit in eis cherubim, & palmas, & picturas varias, quaſi prominentes de pariete, & egredientes.

30 Sed & pavimentum domus texit auro intrinſecus & extrinſecus.

31 Et in ingreſſu oraculi fecit oſtiola de lignis olivarum, poſtéſque angulorum quinque.

32 Et duo oſtia de lignis olivarum: & ſculpſit in eis picturam cherubim, & palmarum ſpecies, & anaglypha valdè prominentia: & texit ea auro: & operuit tam cherubim quàm palmas, & cætera, auro.

33 Fecítque in introitu templi poſtes de lignis olivarum quadrangulatos:

34 Et duo oſtia de lignis abiegnis altrinſecus: & utrumque oſtium duplex erat, & ſe invicem tenens aperiebatur.

35 Et ſculpſit cherubim, & palmas, & cælaturas valdè eminentes: operuitque omnia laminis aureis opere quadro ad regulam.

36 Et ædificavit atrium interius tribus ordinibus lapidum politorum, & uno ordine lignorum cedri.

37 Anno quarto fundata eſt domus Domini in menſe Zio:

38 Et in anno undecimo, menſe Bul (ipſe eſt menſis octavus) perfecta eſt domus in omni opere ſuo, & in univerſis utenſilibus ſuis: ædificavítque eam annis ſeptem.

CAPUT VII.

Palatium Salomonis, domus ſaltus Libani atque uxoris eius, varia & ſumptuoſiſſima templi ſuppellex.

A 1 DOmum autem ſuam ædificavit Salomon * tredecim annis, & ad perfectum uſque perduxit. [* inf. 9. b. 10.]

2 Ædificavit quoque domum ſaltus Libani centum cubitorum longitudinis, & quinquaginta cubitorum latitudinis, & triginta cubitorum altitudinis: & quattuor deambulacra inter columnas cedrinas: ligna quippe cedrina exciderat in columnas.

3 Et tabulatis cedrinis veſtivit totam cameram, quæ quadraginta quinque columnis ſuſtentabatur. Unus autem ordo habebat columnas quindecim

4 Contra ſe invicem poſitas,

5 Et è regione ſe reſpicientes, æquali ſpatio inter columnas, & ſuper columnas quadrangulata ligna in cunctis æqualia.

6 Et porticum columnarum fecit quinquaginta cubitorum longitudinis, & triginta cubitorum latitudinis, & alteram porticum in facie majoris porticus: & columnas, & epiſtylia ſuper columnas.

7 Porticum quoque ſolij, in qua tribunal eſt, fecit: & texit lignis cedrinis à pavimento uſque ad ſummitatem.

8 Et domuncula, in qua ſedebatur ad judicandum, erat in media porticu, ſimili opere. Domum quoque fecit filiæ Pharaonis (* quam uxorem duxerat Salomon) tali opere, quali & hanc porticum. [* Sup. 3. a. 1.]

B 9 Omnia lapidibus pretioſis, qui ad normam quamdam atque menſuram tam intrinſecus quàm extrinſecus ſerrati erant: à fundamento uſque ad ſummitatem parietum, & extrinſecus uſque ad atrium majus.

10 Fundamenta autem de lapidibus pretioſis, lapidibus magnis decem ſive octo cubitorum.

11 Et deſuper lapides pretioſi æqualis menſuræ ſecti erant, ſimiliterque de cedro.

12 Et atrium majus rotundum, trium ordinum de lapidibus ſectis, & unius ordinis de dolata cedro: necnon & in atrio domus Domini interiori, & in porticu domus.

13 Miſit quoque rex Salomon, & tulit Hiram de Tyro,

14 Filium mulieris viduæ de tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem ærarium, & plenum ſapientia, & intelligentia, & doctrina ad faciendum omne opus ex ære. Qui cùm veniſſet ad regem Salomonem, fecit omne opus ejus.

15 Et finxit duas columnas æreas, decem & octo cubitorum altitudinis columnam unam, * & linea duodecim cubitorum ambiebat columnam utramque. [* Jer. 52. d. 21.]

C 16 Duo quoque capitella fecit, quæ ponerentur ſuper capita columnarum, fuſilia ex ære: quinque cubitorum altitudinis capitellum unum, & quinque cubitorum altitudinis capitellum alterum:

17 Et quaſi in modum retis, & catenarum ſibi invicem miro opere contextarum. Utrumque capitellum columnarum fuſile erat: ſeptena verſuum retiacula in capitello uno, & ſeptena retiacula in capitello altero.

18 Et perfecit columnas, & duos ordines per circuitum retiaculorum ſingulorum, ut tegerent capitella, quæ erant ſuper ſummitatem malogranatorum: eodem modo fecit & capitello ſecundo.

19 Capitella autem, quæ erant ſuper capita columnarum, quaſi opere lilij fabricata erant in porticu quattuor cubitorum.

20 Et rurſum alia capitella in ſummitate columnarum deſuper juxta menſuram columnæ contra retiacula: malogranatorum autem ducenti ordines erant in circuitu capitelli ſecundi.

D 21 Et ſtatuit duas columnas in porticu templi: cúmque ſtatuiſſet columnam dexteram, vocavit eā nomine Jachin: ſimiliter erexit columnam ſecundam, & vocavit nomen ejus Booz.

22 Et ſuper capita columnarum opus in modum lilij poſuit: perfectúmque eſt opus columnarum.

23 * Fecit quoque mare fuſile decem cubitorum à labio uſque ad labium, rotundum in circuitu: quinque cubitorum altitudo ejus, & reſticula triginta cubitorum cingebat illud per circuitum. [* 2. Par. 4. a. 2.]

24 Et

24 Et ſculptura ſubter labium circuibat illud decem cubitis ambiens mare: duo ordines ſculpturarum ſtriatarum erant fuſiles.

25 Et ſtabat ſuper duodecim boves, è quibus tres reſpiciebant ad Aquilonem, & tres ad Occidentem, & tres ad Meridiem, & tres ad Orientem, & mare ſuper eos deſuper erat: quorum poſteriora univerſa intrinſecus latitabant.

26 Groſſitudo autem luteris, trium unciarum erat: labiúmque ejus, quaſi labium calicis, & folium repandi lilij: duo millia batos capiebat.

27 Et fecit decem baſes æneas, quattuor cubitorum longitudinis baſes ſingulas, & quattuor cubitorum latitudinis, & trium cubitorum altitudinis.

28 Et ipſum opus baſium, interraſile erat: & ſculpturæ inter juncturas.

29 Et inter coronulas & plectas, leones & boves & cherubim: & in juncturis ſimiliter deſuper: & ſubter leones & boves, quaſi lora ex ære dependentia.

30 Et quattuor rotæ per baſes ſingulas, & axes ærei: & per quattuor partes quaſi humeruli ſubter luterem fuſiles, contra ſe invicem reſpectantes.

E 31 Os quoque luteris intrinſecus erat in capitis ſummitate: & quod forinſecus apparebat, unius cubiti erat totum rotundum, paritérque habebat unum cubitum & dimidium: in angulis autem columnarum variæ cælaturæ erant: & media intercolumnia, quadrata non rotunda.

32 Quattuor quoque rotæ, quæ per quattuor angulos baſis erant, cohærebant ſibi ſubter baſim: una rota habebat altitudinis cubitum & ſemis.

33 Tales autem rotæ erant, quales ſolent in curru fieri: & axes earum, & radij, & canthi, & modioli, omnia fuſilia.

34 Nam & humeruli illi quattuor per ſingulos angulos baſis unius, ex ipſa baſi fuſiles & conjuncti erant.

35 In ſummitate autem baſis erat quædam rotunditas dimidij cubiti, ita fabrefacta, ut luter deſuper poſſet imponi, habens cælaturas ſuas, variaſque ſculpturas ex ſemetipſa.

F 36 Sculpſit quoque in tabulatis illis quæ erant ex ære, & in angulis, cherubim, & leones, & palmas, quaſi in ſimilitudinem hominis ſtantis, ut non cælata, ſed appoſita per circuitum viderentur.

37 In hunc modum fecit decem baſes, fuſura una, & menſura, ſculpturáque conſimili.

38 Fecit quoque decem luteres æneos: quadraginta batos capiebat luter unus, erátque quattuor cubitorum: ſingulos quoque luteres per ſingulas, id eſt, decem baſes, poſuit.

39 Et conſtituit decem baſes: quinque ad dexteram partem templi, & quinque ad ſiniſtram: mare autem poſuit ad dexteram partem templi contra Orientem ad Meridiem.

40 Fecit ergo Hiram lebetes, & ſcutras, & hamulas, & perfecit omne opus regis Salomonis in templo Domini.

41 Columnas duas, & funiculos capitellorum ſuper capitella columnarum duos: & retiacula duo, ut operirent duos funiculos, qui erant ſuper capita columnarum.

42 Et malogranata quadringenta in duobus retiaculis: duos verſus malogranatorum in retiaculis ſingulis ad operiendos funiculos capitellorum, qui erant ſuper capita columnarum.

43 Et baſes decem, & luteres decem ſuper baſes.

44 Et mare unum, & boves duodecim ſubter mare.

45 Et lebetes, & ſcutras, & hamulas. omnia vaſa, quæ fecit Hiram regi Salomoni in domo Domini, de aurichalco erant. G

46 In campeſtri regione Jordanis fudit ea rex in argilloſa terra, inter Sochoth & Sarthan.

47 Et poſuit Salomon omnia vaſa: propter multitudinem autem nimiam non erat pondus æris.

48 Fecítque Salomon omnia vaſa in domo Domini: altare aureum, & menſam, ſuper quam ponerentur panes propoſitionis, auream:

49 Et candelabra aurea, quinque ad dexteram, & quinque ad ſiniſtram, contra oraculum, ex auro puro: & quaſi lilij flores, & lucernas deſuper aureas: & forcipes aureos,

50 Et hydrias, & fuſcinulas, & phialas, & mortariola, & thuribula, de auro puriſſimo: & cardines oſtiorum domus interioris Sancti ſanctorum, & oſtiorum domus templi, ex auro erant.

51 * Et perfecit omne opus quod faciebat Salomon in domo Domini, & intulit quæ ſanctificaverat David pater ſuus, argentum & aurum, & vaſa, repoſuítque in theſauris domus Domini. * 2. Par. 5. a. 1.

CAPUT VIII.

Templum, introducta in ipſam arca, dedicatur, nebula illud implente. Salomon poſt longam orationem populo benedicit: numerus boum & ovium immolatarum hac celebri feſtivitate.

1 TUnc * congregati ſunt omnes majores natu Iſraël cum principibus tribuum, & duces familiarum filiorum Iſraël, ad regem Salomonem in Jeruſalem: ut deferrent arcam fœderis Domini, de civitate David, id eſt, de Sion. A * 2. Par. 5. a. 2.

2 Convenítque ad regem Salomonem univerſus Iſraël in menſe Ethanim, in ſolemni die, ipſe eſt menſis ſeptimus.

3 Venerúntque cuncti ſenes de Iſraël, & tulerunt arcam ſacerdotes,

4 Et portaverunt arcam Domini, & tabernaculum fœderis, & omnia vaſa Sanctuarij, quæ erant in tabernaculo: & ferebant ea ſacerdotes & Levitæ.

5 Rex autem Salomon, & omnis multitudo Iſraël, quæ convenerat ad eum, gradiebatur cum illo ante arcam, & immolabant oves & boves abſque æſtimatione & numero.

6 Et intulerunt ſacerdotes arcam fœderis Domini in locum ſuum, in oraculum templi, in Sanctum ſanctorum, ſubter alas cherubim.

7 Siquidem cherubim expandebant alas ſu-
per locum arcæ, & protegebant arcam & ve-
ctes ejus deſuper.
8 Cúmque eminerent vectes, & apparerent
ſummitates eorum foris Sanctuarium ante ora-
culum, non apparebant ultrà extrinſecus, qui
& fuerunt ibi uſque in præſentem diem.
* Exod. 34. a. 27. Heb. 9. a. 4. 9 In arca autem non erat aliud, * niſi duæ
tabulæ lapideæ, quas poſuerat in ea Moyſes in
Horeb, quando pepigit Dn̄s fœdus cum filiis
Iſraël, cùm egrederentur de Terra Ægypti.
B 10 Factum eſt autem, cúm exiſſent ſacerdotes
de Sanctuario, nebula implevit domum Dn̄i,
11 Et non poterant ſacerdotes ſtare & mi-
niſtrare propter nebulam: impleverat enim
gloria Domini domum Domini.
* 2. Par. 6. a. 1. 12 Tunc ait Salomon: * Dominus dixit ut
habitaret in nebula.
13 Ædificans ædificavi domum in habita-
culum tuum, firmiſſimum ſolium tuum in
ſempiternum.
14 Convertítque rex faciem ſuam, & bene-
dixit omni eccleſiæ Iſraël: omnis enim eccleſia
Iſraël ſtabat.
15 Et ait Salomon: Benedictus Dn̄s Deus Iſ-
raël, qui locutus eſt ore ſuo ad David patrem
meum, & in manibus ejus perfecit, dicens:
16 A die qua eduxi populum meum Iſraël
de Ægypto, non elegi civitatem de univerſis
tribubus Iſraël, ut ædificaretur domus, & eſſet
nomen meum ibi: ſed elegi David ut eſſet ſu-
per populum meum Iſraël.
* 2. Reg. 7. a. 5. 17 * Voluítque David pater meus ædifica-
re domum nomini Domini Dei Iſraël:
18 Et ait Dominus ad David patrem meum:
Quod cogitaſti in corde tuo ædificare domum
nomini meo, benè feciſti, hoc ipſum mente
tractans.
19 Verumtamen tu non ædificabis mihi do-
mum, ſed filius tuus, qui egredietur de renibus
tuis, ipſe ædificabit domum nomini meo.
20 Confirmavit Dominus ſermonem ſuum,
quem locutus eſt: ſtetíque pro David patre
meo, & ſedi ſuper thronum Iſraël, ſicut locu-
tus eſt Dominus: & ædificavi domum nomini
Domini Dei Iſraël.
21 Et conſtitui ibi locum arcæ, in qua fœ-
dus Domini eſt, quod percuſſit cum patribus
noſtris, quando egreſſi ſunt de Terra Ægypti.
C 22 Stetit autem Salomon ante altare Domi-
ni in conſpectu eccleſiæ Iſraël, & expandit
manus ſuas in cælum,
23 Et ait: Domine Deus Iſraël, non eſt ſi-
milis tui Deus in cælo deſuper, & ſuper terram
deorſum: qui cuſtodis pactum & miſericor-
diam ſervis tuis, qui ambulabant coram te in
toto corde ſuo.
24 Qui cuſtodiſti ſervo tuo David patri
meo quæ locutus es ei: ore locutus es, & ma-
nibus perfeciſti, ut hæc dies probat.
* 2. Reg. 7. b. 12. 25 Nunc igitur Domine Deus Iſraël, con-
ſerva famulo tuo David patri meo quæ locu-
tus es ei, dicens: * Non auferetur de te vir
coram me, qui ſedeat ſuper thronum Iſraël:
ita tamen ſi cuſtodierint filij tui viam ſuam,
ut ambulent coram me ſicut tu ambulaſti in
conſpectu meo.
26 Et nunc Domine Deus Iſraël firmentur
verba tua, quæ locutus es ſervo tuo David pa-
tri meo.
27 Ergóne putandum eſt quòd verè Deus
habitet ſuper terram? ſi enim cælum, & cæli
cælorum te capere non poſſunt, quantò ma-
gis domus hæc, quam ædificavi?
28 Sed reſpice ad orationem ſervi tui, &
ad preces ejus, Domine Deus meus: audi hym-
num & orationem, quam ſervus tuus orat co-
ram te hodie:
29 Ut ſint oculi tui aperti ſuper domum
hanc nocte ac die: ſuper domum, de qua dixiſti: * Deut. 12. b. 11.
* Erit nomē meum ibi: ut exaudias orationem,
quam orat in loco iſto ad te ſervus tuus.
30 Ut exaudias deprecationem ſervi tui &
populi tui Iſraël, quodcumque oraverint in
loco iſto; & exaudies in loco habitaculi tui in
cælo, & cùm exaudieris, propitius eris.
31 Si peccaverit homo in proximum ſuum,
& habuerit aliquod juramentum, quo teneatur
aſtrictus; & venerit propter juramentum co-
ram altari tuo in domum tuam,
32 Tu exaudies in cælo: & facies, & judicabis D
ſervos tuos, condemnans impium, & reddens
viam ſuam ſuper caput ejus, juſtificánſq; juſtū,
& retribuens ei ſecundùm juſtitiam ſuam.
33 Si fugerit populus tuus Iſraël inimicos
ſuos (quia peccaturus eſt tibi) & agentes pœni-
tentiam, & confitentes nomini tuo, venerint, &
oraverint, & deprecati te fuerint in domo hac;
34 Exaudi in cælo, & dimitte peccatum po-
puli tui Iſraël, & reduces eos in terram, quam
dediſti patribus eorum.
35 Si clauſum fuerit cælum, & non pluerit
propter peccata eorum, & orantes in loco iſto,
pœnitentiam egerint nomini tuo, & à peccatis
ſuis converſi fuerint propter afflictionem ſuam:
36 Exaudi eos in cælo, & dimitte peccata
ſervorum tuorum, & populi tui Iſraël: & oſten-
de eis viam bonam per quam ambulent, & da
pluviam ſuper terram tuam, quam dediſti po-
pulo tuo in poſſeſſionem.
37 Fames ſi oborta fuerit in terra, aut peſti-
lentia, aut corruptus aër, aut ærugo, aut locuſta,
vel rubigo, & afflixerit eum inimicus ejus por-
tas obſidens, omnis plaga, univerſa infirmitas,
38 Cuncta devotatio, & imprecatio, quæ
acciderit omni homini de populo tuo Iſraël: ſi
quis cognoverit plagam cordis ſui, & expande-
rit manus ſuas in domo hac,
39 Tu exaudies in cælo in loco habitationis
tuæ, & repropitiaberis, & facies ut des unicui-
que ſecundùm omnes vias ſuas, ſicut videris
cor ejus (quia tu noſti ſolus cor omnium filio- E
rum hominum)
40 Ut timeant te cunctis diebus, quibus vi-
vunt ſuper faciem terræ, quam dediſti patribus
noſtris.

41 Inſuper

41 Inſuper & alienigena, qui non eſt de po-
pulo tuo Iſraël, cùm venerit de terra longinqua
propter nomen tuum (audietur enim nomen
tuum magnum, & manus tua fortis, & bra-
chium tuum
42 Extentum, ubique) cùm venerit ergo,
& oraverit in hoc loco,
43 Tu exaudies in cælo in firmamento ha-
bitaculi tui, & facies omnia pro quibus invo-
caverit te alienigena: ut diſcant univerſi populi
terrarum nomen tuum timere, ſicut populus
tuus Iſraël, & probent quia nomen tuum invo-
catum eſt ſuper domum hanc, quam ædificavi.
44 Si egreſſus fuerit populus tuus ad bellum
contra inimicos ſuos, per viam, quocumque
miſeris eos, orabunt te contra viam civitatis,
quam elegiſti, & contra domum, quam ædi-
ficavi nomini tuo,
45 Et exaudies in cælo orationes eorum, &
preces eorum, & facies judicium eorum.
* 2. Par. 6. f. 36. Eccli. 7. c. 21. 1. Joan. 1. d. 8.
46 Quòd ſi peccaverint tibi (* non eſt enim
homo qui non peccet) & iratus tradideris eos
inimicis ſuis, & captivi ducti fuerint in terram
inimicorum longè vel propè,
47 Et egerint pœnitentiam in corde ſuo in
loco captivitatis, & converſi deprecati te fue-
rint in captivitate ſua, dicentes: Peccavimus,
iniquè egimus, impiè geſſimus:
F 48 Et reverſi fuerint ad te in univerſo corde
ſuo, & tota anima ſua in terra inimicorum ſuo-
rum, ad quam captivi ducti fuerint: & orave-
rint te contra viam terræ ſuæ, quam dediſti pa-
tribus eorum, & civitatis quam elegiſti, & tem-
pli quod ædificavi nomini tuo:
49 Exaudies in cælo, in firmamento ſolij tui,
orationes eorum, & preces eorum, & facies
judicium eorum:
50 Et propitiaberis populo tuo qui peccavit
tibi, & omnibus iniquitatibus eorum, quibus
prævaricati ſunt in te: & dabis miſericordiam
coram eis qui eos captivos habuerint, ut miſe-
reantur eis.
51 Populus enim tuus eſt, & hereditas tua,
quos eduxiſti de Terra Ægypti, de medio for-
nacis ferreæ.
52 Ut ſint oculi tui aperti ad deprecationem
ſervi tui, & populi tui Iſraël, & exaudias eos
in univerſis pro quibus invocaverint te.
53 Tu enim ſeparaſti eos tibi in hereditatem
de univerſis populis terræ, ſicut locutus es per
Moyſen ſervum tuum, quando eduxiſti patres
noſtros de Ægypto, Domine Deus.
54 Factum eſt autem, cùm compleſſet Salo-
mon orans Dominum omnem orationem &
deprecationem hanc, ſurrexit de conſpectu al-
taris Domini: utrumque enim genu in terram
fixerat, & manus expanderat in cælum.
55 Stetit ergo, & benedixit omni eccleſiæ
Iſraël voce magna, dicens:
56 Benedictus Dñs, qui dedit requiem popu-
lo ſuo Iſraël, juxta omnia quæ locutus eſt: non
cecidit ne unus quidem ſermo, ex omnibus bo-
nis quæ locutus eſt per Moyſen ſervum ſuum.
57 Sit Dominus Deus noſter nobiſcum, ſicut
fuit cum patribus noſtris, non derelinquens nos,
neque projiciens.
58 Sed inclinet corda noſtra ad ſe, ut ambu-
lemus in univerſis viis ejus, & cuſtodiamus
mandata ejus, & ceremonias ejus, & judicia
quæcumque mandavit patribus noſtris.
59 Et ſint ſermones mei iſti, quibus depreca- C
tus ſum coram Domino, appropinquantes Dño
Deo noſtro die ac nocte, ut faciat judicium ſer-
vo ſuo, & populo ſuo Iſraël per ſingulos dies:
60 Ut ſciant omnes populi terræ, quia Dñs
ipſe eſt Deus, & non eſt ultrà abſque eo.
61 Sit quoque cor noſtrum perfectum cum
Dño Deo noſtro, ut ambulemus in decretis ejus,
& cuſtodiamus mandata ejus, ſicut & hodie.
62 Igitur rex, & omnis Iſraël cum eo, im-
molabant victimas coram Domino.
63 Mactavitque Salomon hoſtias pacificas,
quas immolavit Domino, boum viginti duo
millia, & ovium centum viginti millia: & dedi-
caverunt templum Domini rex & filij Iſraël.
64 In die illa ſanctificavit rex medium atrij,
quod erat ante domum Domini: fecit quippe
holocauſtum ibi, & ſacrificium, & adipem pa-
cificorum: quoniam altare æneum, quod erat
coram Domino, minus erat, & capere non
poterat holocauſtum, & ſacrificium, & adi-
pem pacificorum.
65 Fecit ergo Salomon in tempore illo feſti-
vitatem celebrem, & omnis Iſraël cum eo, mul-
titudo magna ab introitu Emath uſque ad Ri-
vum Ægypti, coram Domino Deo noſtro, ſe-
ptem diebus, & ſeptem diebus, id eſt, qua-
tuordecim diebus.
66 Et in die octava dimiſit populos: qui be-
nedicentes regi profecti ſunt in tabernacula ſua
lætantes, & alacri corde ſuper omnibus bonis,
quæ fecerat Dominus David ſervo ſuo, & Iſraël
populo ſuo.

CAPUT IX.

Dominus Salomoni ſecundò apparens, jubet ſua ſervare præcepta, addita comminatione niſi ſervata fuerint. Salomon plures ædificat civitates, gentes ſibi facit tributarias, & claſſe in Ophir miſſa plurimum auri recipit.

1 FActum eſt autem cùm perfeciſſet Salomon A
ædificium domus Dñi, & ædificium regis,
& omne quod optaverat & voluerat facere,
2 Apparuit ei Dominus ſecundò, * ſicut ap- * Sup. 3. a. 5.
paruerat ei in Gabaon. 2. Par. 7. c. 12.
3 Dixitque Dominus ad eum: Exaudivi ora-
tionem tuam & deprecationem tuam, quam
deprecatus es coram me: ſanctificavi domum
hanc, quam ædificaſti, ut ponerem nomen
meum ibi in ſempiternum, & erunt oculi mei
& cor meum ibi cunctis diebus.
4 Tu quoque ſi ambulaveris coram me ſicut
ambulavit pater tuus, in ſimplicitate cordis, &
in æquitate: & feceris omnia, quæ præcepi tibi,
& legitima mea & judicia mea ſervaveris,
5 * Ponam thronum regni tui ſuper Iſraël in * 2. Reg. 7. b. 12.
ſempiternum, ſicut locutus ſum David patri c. 16.
tuo,

tuo, dicens: Non auferetur vir de genere tuo
de ſolio Iſraël.
6 Si autem averſione averſi fueritis vos &
filij veſtri, non ſequentes me, nec cuſtodien-
tes mandata mea, & cæremonias meas, quas
propoſui vobis, ſed abieritis & colueritis deos
alienos, & adoraveritis eos:
B 7 Auferam Iſraël de ſuperficie terræ, quam
dedi eis: & templum, quod ſanctificavi no-
mini meo, projiciam à conſpectu meo, eritque
que Iſraël in proverbium, & in fabulam cun-
ctis populis.
8 Et domus hæc erit in exemplum: omnis
qui tranſierit per eam, ſtupebit, & ſibilabit, &
* Deut. 29.d.24. dicet: * Quare fecit Dominus ſic terræ huic,
Jer. 22. c.8. & domui huic?
9 Et reſpondebunt: Quia dereliquerunt Do-
minum Deum ſuum, qui eduxit patres eorum
de Terra Ægypti, & ſecuti ſunt deos alienos,
& adoraverunt eos, & coluerunt eos: idcircò
induxit Dominus ſuper eos omne malum hoc.
* 2.Par. 8.a.1. 10 * Expletis autem annis viginti poſtquam
ædificaverat Salomon duas domos, id eſt, do-
mum Domini, & domum regis,
11 (Hiram rege Tyri præbente Salomoni
ligna cedrina & abiegna, & aurum juxta omne
quod opus habuerat) tunc dedit Salomon Hi-
ram viginti oppida in Terra Galilææ.
C 12 Et egreſſus eſt Hiram de Tyro, ut vide-
ret oppida quæ dederat ei Salomon: & non
placuerunt ei,
13 Et ait: Hæcine ſunt civitates, quas dediſti
mihi, frater? Et appellavit eas Terram chabul,
uſque in diem hanc.
14 Miſit quoque Hiram ad regem Salomo-
nem centum viginti talenta auri.
15 Hæc eſt ſumma expenſarum, quam obtu-
lit rex Salomon ad ædificandam domum Do-
mini & domum ſuam, & Mello, & murum Je-
ruſalem, & Heſer, & Mageddo, & Gazer.
16 Pharao rex Ægypti aſcendit, & cepit Ga-
zer, ſuccendítque eam igni: & Chananæum,
qui habitabat in civitate, interfecit, & dedit
eam in dotem filiæ ſuæ uxori Salomonis.
17 Ædificavit ergo Salomon Gazer, & Be-
thoron inferiorem,
18 Et Balaath, & Palmiram in Terra ſoli-
tudinis.
19 Et omnes vicos, qui ad ſe pertinebant,
& erant abſque muro, munivit, & civitates
curruum & civitates equitum, & quodcumque
ei placuit ut ædificaret in Jeruſalem, & in Li-
bano, & in omni terra poteſtatis ſuæ.
20 Univerſum populum, qui remanſerat de
Amorrhæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Hevæis,
& Jebuſæis, qui non ſunt de filiis Iſraël:
D 21 Horum filios, qui remanſerant in terra,
quos ſcilicet non potuerant filij Iſraël extermina-
re: fecit Salomon tributarios, uſq; in diem hanc.
22 De filiis autem Iſraël non conſtituit Salo-
mon ſervire quemquam, ſed erant viri bellato-
res, & miniſtri ejus, & principes, & duces, &
præfecti curruum & equorum.
23 Erant autem principes ſuper omnia opera
Salomonis præpoſiti quingenti quinquagin-
ta, qui habebant ſubjectum populum, & ſta-
tutis operibus imperabant.
24 * Filia autem Pharaonis aſcendit de ci- * 2. Par. 8.b.11.
vitate David in domum ſuam, quam ædifica-
verat ei Salomon: tunc ædificavit Mello.
25 Offerebat quoque Salomon tribus vici-
bus per annos ſingulos holocauſta, & pacificas
victimas, ſuper altare quod ædificaverat Domi-
no, & adolebat thymiama coram Domino:
perfectúmque eſt templum.
26 Claſſem quoque fecit rex Salomon in
Aſiongaber, quæ eſt juxta Ailat in littore Ma-
ris rubri, in Terra Idumææ.
27 Miſítque Hiram in claſſe illa ſervos ſuos
viros nauticos & gnaros maris, cum ſervis Sa-
lomonis.
28 Qui cùm veniſſent in Ophir, ſumptum
inde aurum quadringentorum viginti talento-
rum, detulerunt ad regem Salomonem.

CAPUT X.

Venit regina Saba ad regem Salomonem: quæ ejus miratа ſapientiam, magnificentiam & gubernationem, datis acceptíſque amplis muneribus, diſceſſit: Salomon multum tributum ac aurum aliunde accipit, vaſa & ſcuta, magnificúmque thronum conſtruit; multam ac pretioſam habet ſupellectilem in vaſis, curribus & equis in abundantia argenti ac cedrorum.

1 SEd * & regina Saba, audita fama Salomo- A
nis in nomine Domini, venit tentare eum * 2. Par 9. a. 1.
in ænigmatibus. Matt. 12. d. 42
2 Et ingreſſa Jeruſalem multo cum comita- Luc. 11. d. 31.
tu, & divitiis, camelis portantibus aromata, &
aurum infinitum nimis, & gemmas pretioſas,
venit ad regem Salomonem, & locuta eſt ei
univerſa quæ habebat in corde ſuo.
3 Et docuit eam Salomon omnia verba quæ
propoſuerat: non fuit ſermo, qui regem poſſet
latere, & non reſponderet ei.
4 Videns autem regina Saba omnem ſapien-
tiam Salomonis, & domum quam ædificaverat,
5 Et cibos menſæ ejus, & habitacula ſervo-
rum, & ordines miniſtrantium, veſteſque eo-
rum, & pincernas, & holocauſta quæ offerebat
in domo Domini: non habebat ultrà ſpiritum,
6 Dixítque ad regem: Verus eſt ſermo,
quem audivi in terra mea,
7 Super ſermonibus tuis, & ſuper ſapientia
tua: & non credebam narrantibus mihi, donec
ipſa veni, & vidi oculis meis, & probavi
quòd media pars mihi nuntiata non fuerit: ma-
jor eſt ſapientia & opera tua, quàm rumor
quem audivi.
8 Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui ſtant B
coram te ſemper, & audiunt ſapientiam tuam.
9 Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui
complacuiſti, & poſuit te ſuper thronum Iſraël,
eò quòd dilexerit Dominus Iſraël in ſempiter-
num, & conſtituit te regem, ut faceres judi-
cium & juſtitiam.
10 Dedit ergo regi centum viginti talenta
auri, & aromata multa nimis, & gemmas pre-
tioſas: non ſunt allata ultrà aromata tam multa,
quàm

quàm ea quæ dedit regina Saba regi Salomoni.
* 2. Par. 9. c. 10. 11 (Sed & * claſſis Hiram, quæ portabat
aurum de Ophir, attulit ex Ophir ligna thyina
multa nimis, & gemmas pretioſas.
12 Fecitque rex de lignis thyinis fulcra domus
Dñi, & domus regiæ, & citharas lyráſque can-
toribus: nō ſunt allata hujuſcemodi ligna thyi-
na, neque viſa uſque in præſentem diem.)
13 Rex autē Salomon dedit reginæ Saba om-
nia quæ voluit & petivit ab eo: exceptis his,
quæ ultrò obtulerat ei munere regio. Quæ rever-
ſa eſt, & abiit in terram ſuam cum ſervis ſuis.
C 14 Erat autem pondus auri, quod afferebа-
tur Salomoni per annos ſingulos, ſexcentorum
ſexaginta ſex talentorum auri:
15 Excepto eo, quod afferebant viri qui ſu-
per vectigalia erant, & negotiatores, univerſí-
que ſcruta vendentes, & omnes reges Arabiæ,
ducéſque terræ.
16 Fecit quoque rex Salomon ducenta ſcu-
ta de auro puriſſimo, ſexcentos auri ſiclos dedit
in laminas ſcuti unius.
17 Et trecentas peltas ex auro probato: tre-
centæ minæ auri unam peltam veſtiebant: po-
ſuítque eas rex in domo ſaltus Libani.
18 Fecit etiam rex Salomon thronum de ebo-
re grandem: & veſtivit eum auro fulvo nimis,
19 Qui habebat ſex gradus: & ſummitas
throni rotunda erat in parte poſteriori: & duæ
manus hinc atque inde tenentes ſedile: & duo
leones ſtabant juxta manus ſingulas.
20 Et duodecim leunculi ſtantes ſuper ſex
gradus hinc atque inde: non eſt factum tale
opus in univerſis regnis.
21 Sed & omnia vaſa, quibus potabat rex
Salomon, erant aurea: & univerſa ſupellex do-
mus ſaltus Libani de auro puriſſimo: non erat
argentum, nec alicujus pretij putabatur in die-
bus Salomonis,
D 22 Quia claſſis regis per mare cum claſſe
Hiram ſemel per tres annos ibat in Tharſis, de-
ferens inde aurum, & argentum, & dentes ele-
phantorum, & ſimias, & pavos.
23 Magnificatus eſt ergo rex Salomon ſuper
omnes reges terræ, divitiis, & ſapientia.
24 Et univerſa terra deſiderabat vultum Sa-
lomonis, ut audiret ſapientiam ejus, quam de-
derat Deus in corde ejus.
25 Et ſinguli deferebāt ei munera, vaſa argen-
tea & aurea, veſtes & arma bellica, aromata
quoque, & equos & mulos, per annos ſingulos.
* 2. Par. 1. d. 14. 26 * Congregavítque Salomon currus &
equites, & facti ſunt ei mille quadringenti cur-
rus, & duodecim millia equitum: & diſpo-
ſuit eos per civitates munitas, & cum rege in
Jeruſalem.
27 Fecítque ut tanta eſſet abundantia argen-
ti in Jeruſalem, quanta & lapidum: & cedro-
rum præbuit multitudinem, quaſi ſycomoros
quæ naſcuntur in campeſtribus.
28 Et educebantur equi Salomoni de Ægy-
pto, & de Coa. Negotiatores enim regis eme-
bant de Coa, & ſtatuto pretio perducebant.

29 Egrediebatur autem quadriga ex Ægypto
ſexcentis ſiclis argenti, & equus centum quin-
quaginta. Atque in hunc modum cuncti reges
Hethæorum & Syriæ equos venumdabant.

CAPUT XI.

Salomon plurimis iungitur mulieribus alienigenis, & ab ipſis infatuatus ad ipſarum idola convertitur: in quem iratus Dominus, ſuſcitat ei adverſarios Adad, Razon & Jeroboam, cui per prophetam Ahiam promittit regnum Iſraël, ſervata una tribu Salomonis filio: moritur Salomon poſt quadraginta regni annos, cui ſuccedit filius Roboam.

1 REx autem Salomon * adamavit mulieres A
alienigenas multas, filiam quoque Pha- * Deut. 17. d. 17. Eccli 47. c. 21.
raonis, & Moabitidas, & Ammonitidas, Idu-
mæas, & Sidonias, & Hethæas:
2 De gentibus ſuper quibus dixit Dominus
filiis Iſraël: * Non ingrediemini ad eas, neque * Exod. 34. b. 16.
de illis ingredientur ad veſtras: certiſſimè enim
avertent corda veſtra ut ſequamini deos earum.
His itaque copulatus eſt Salomon ardentiſſimo
amore.
3 Fuerúntque ei uxores quaſi reginæ ſeptin-
gentæ, & concubinæ trecentæ: & averterunt
mulieres cor ejus.
4 Cúmque jam eſſet ſenex, depravatum eſt
cor ejus per mulieres, ut ſequeretur deos alie-
nos: nec erat cor ejus perfectum cum Domino
Deo ſuo, ſicut cor David patris ejus.
5 Sed colebat Salomon Aſtarthen deam Sido-
niorum, & Moloch idolum Ammonitarum.
6 Fecítque Salomon quod non placuerat co- B
ram Domino, & non adimplevit ut ſequeretur
Dominum, ſicut David pater ejus.
7 Tunc ædificavit Salomon fanum, Chamos
idolo Moab, in monte qui eſt contra Jeruſalem,
& Moloch idolo filiorum Ammon.
8 Atque in hunc modum fecit univerſis uxo-
ribus ſuis alienigenis, quæ adolebant thura, &
immolabant diis ſuis.
9 Igitur iratus eſt Dominus Salomoni, quòd
averſa eſſet mens ejus à Domino Deo Iſraël, qui
* apparuerat ei ſecundò, * Sup. 9. a. 2.
10 Et præceperat de verbo hoc ne ſequere-
tur deos alienos, & non cuſtodivit quæ manda-
vit ei Dominus.
11 Dixit itaque Dominus Salomoni: quia
habuiſti hoc apud te, & non cuſtodiſti pactum
meum, & præcepta mea quæ mandavi tibi,
diſrumpens ſcindam regnum tuum, & dabo il-
lud ſervo tuo.
12 * Verumtamen in diebus tuis non faciam, * Inf. 12. d. 15.
propter David patrem tuum: de manu filij tui
ſcindam illud, C
13 Nec totum regnum auferam, ſed tribum
unam dabo filio tuo, propter David ſervum
meum, & Jeruſalem quam elegi.
14 Suſcitavit autem Dominus adverſarium
Salomoni, Adad Idumæum de ſemine regio,
qui erat in Edom.
15 * Cùm enim eſſet David in Idumæa, & * 2. Reg. 8. d. 14.
aſcendiſſet Joab princeps militiæ ad ſepelien-
dum eos qui fuerant interfecti, & occidiſſet
omne maſculinum in Idumæa

16 (Sex enim menſibus ibi moratus eſt Joab,
& omnis Iſraël, donec interimeret omne maſ-
culinum in Idumæa)
17 Fugit Adad ipſe, & viri Idumæi de ſer-
vis patris ejus cum eo, ut ingrederetur Ægy-
ptum: erat autem Adad puer parvulus.
18 Cúmque ſurrexiſſent de Madian, vene-
runt in Pharan, tuleruntque ſecum viros de
Pharan, & introierunt Ægyptum ad Pharao-
nem regem Ægypti: qui dedit ei domum, &
cibos conſtituit, & terram delegavit.
19 Et invenit Adad gratiam coram Pharaone
valdè, in tantum ut daret ei uxorem, ſororem
uxoris ſuæ germanam Taphnes reginæ.
D 20 Genuitque ei ſoror Taphnes Genubath
filium, & nutrivit eum Taphnes in domo
Pharaonis: erátque Genubath habitans apud
Pharaonem cum filiis ejus.
21 Cúmque audiſſet Adad in Ægypto, dor-
miſſe David cum patribus ſuis, & mortuum
eſſe Joab principem militiæ, dixit Pharaoni:
Dimitte me, ut vadam in terram meam.
22 Dixítque ei Pharao: Qua enim re apud
me indiges, ut quæras ire ad terram tuam? At
ille reſpondit: Nulla: ſed obſecro te ut dimit-
tas me.
23 Suſcitavit quoque ei Deus adverſarium
Razon filium Eliada, qui fugerat Adarezer
regem Soba dominum ſuum:
E 24 Et congregavit contra eum viros, & fa-
ctus eſt princeps latronum cùm interficeret eos
David: abierúntque Damaſcum, & habitaverũt
ibi, & conſtituerunt eum regem in Damaſco.
25 Erátque adverſarius Iſraëli cunctis die-
bus Salomonis: & hoc eſt malum Adad, &
odium contra Iſraël, regnavítque in Syria.
* 2.Par. 13.a.6. 26 * Jeroboam quoque filius Nabath, Ephra-
thæus, de Sareda, ſervus Salomonis, cujus ma-
ter erat nomine Sarva, mulier vidua: levavit
manum contra regem.
27 Et hæc eſt cauſa rebellionis adverſus
eum, quia Salomon ædificavit Mello, & coæ-
quavit voraginem civitatis David patris ſui.
28 Erat autem Jeroboam vir fortis & potens:
vidénſque Salomon adoleſcentem bonæ indolis
& induſtrium, conſtituerat eum præfectum ſu-
per tributa univerſæ domus Joſeph.
* 2.Par. 10.d.15. 29 * Factum eſt igitur in tempore illo, ut
Jeroboam egrederetur de Jeruſalem, & inveni-
ret eum Ahias Silonites propheta in via opertus
pallio novo: erant autem duo tantùm in agro.
30 Apprehendénſque Ahias pallium ſuum
novum, quo coopertus erat, ſcidit in duodе-
cim partes.
F 31 Et ait ad Jeroboam: Tolle tibi decem
ſciſſuras: hæc enim dicit Dominus Deus Iſraël:
Ecce ego ſcindam regnum de manu Salomonis,
& dabo tibi decem tribus.
32 Porrò una tribus remanebit ei, propter
ſervum meum David, & Jeruſalem civitatem,
quam elegi ex omnibus tribubus Iſraël:
33 Eo quòd dereliquerit me, & adoraverit
Aſtarthen deam Sidoniorum, & Chamos deum
Moab, & Moloch deum filiorum Ammon: &
non ambulaverit in viis meis, ut faceret juſti-
tiam coram me, & præcepta mea, & judicia
ſicut David pater ejus.
34 Nec auferam omne regnum de manu ejus,
ſed ducem ponam eum cunctis diebus vitæ ſuæ,
propter David ſervum meum, quem elegi, qui
cuſtodivit mandata mea & præcepta mea.
35 Auferam autem regnum de manu filij
ejus, & dabo tibi decem tribus:
36 Filio autem ejus dabo tribum unam, ut
remaneat lucerna David ſervo meo cunctis
diebus coram me in Jeruſalem civitate, quam
elegi ut eſſet nomen meum ibi.
37 Te autem aſſumam, & regnabis ſuper G
omnia quæ deſiderat anima tua, eríſque rex
ſuper Iſraël.
38 Si igitur audieris omnia, quæ præcepero
tibi, & ambulaveris in viis meis, & feceris
quod rectum eſt coram me, cuſtodiens man-
data mea & præcepta mea, ſicut fecit David
ſervus meus: ero tecum, & ædificabo tibi do-
mum fidelem, quomodo ædificavi David do-
mum, & tradam tibi Iſraël:
39 Et affligam ſemen David ſuper hoc, ve-
runtamen non cunctis diebus.
40 Voluit ergo Salomon interficere Jero-
boam: qui ſurrexit, & aufugit in Ægyptum
ad Seſac regem Ægypti, & fuit in Ægypto
uſque ad mortem Salomonis.
41 Reliquum autem verborum Salomonis,
& omnia quæ fecit, & ſapientia ejus: ecce uni-
verſa ſcripta ſunt in Libro verborum dierum
Salomonis.
42 Dies autem, quos regnavit Salomon
in Jeruſalem ſuper omnem Iſraël, quadraginta
anni ſunt.
43 Dormivítque Salomon cum patribus ſuis,
& ſepultus eſt in Civitate David patris ſui, reg-
navítque Roboam filius ejus pro eo.

CAPUT XII.

*Roboam juvenum ſecutus conſilium patitur regni di-
viſionem, & Jeroboam rex ſuper decem tribus conſti-
tuitur, exercitum quoque Roboam adverſus Jeroboam
Dominus per Semeiam prophetam diſſipat. Jeroboam
verò aureos erexit vitulos in Dan & Bethel adorandos,
conſtitutis ſolemnitate, altari, ac ſacerdotibus.*

1 VEnit autem Roboam in Sichem: illuc A
enim congregatus erat omnis Iſraël ad 2 Par.
conſtituendum eum regem. 10.a.1.
2 At verò Jeroboam filius Nabat, cùm adhuc
eſſet in Ægypto profugus à facie regis Salomo-
nis, audita morte ejus, reverſus eſt de Ægypto.
3 Miſerúntque & vocaverunt eum: venit
ergo Jeroboam, & omnis multitudo Iſraël, &
locuti ſunt ad Roboam, dicentes:
4 Pater tuus duriſſimum jugum impoſuit
nobis: tu itaque nunc imminue paululum de
imperio patris tui duriſſimo, & de jugo graviſ-
ſimo quod impoſuit nobis, & ſerviemus tibi.
5 Qui ait eis: Ite uſque ad tertium diem, &
revertimini ad me. Cúmque abiiſſet populus,
6 Iniit conſilium rex Roboam cum ſeniori- B
bus, qui aſſiſtebant coram Salomone patre ejus
cum

cùm adhuc viveret, & ait: Quod datis mihi
conſilium, ut reſpondeam populo huic?
7 Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris po-
pulo huic, & ſervieris, & petitioni eorum ceſ-
ſeris, locutúſque fueris ad eos verba lenia, erunt
tibi ſervi cunctis diebus.
8 Qui dereliquit conſilium ſenum, quod
dederant ei, & adhibuit adoleſcentes, qui nu-
triti fuerant cum eo, & aſſiſtebant illi,
9 Dixítque ad eos: Quod mihi datis conſi-
lium, ut reſpondeam populo huic, qui dixerunt
mihi: Levius fac jugum quod impoſuit pater
tuus ſuper nos?
C 10 Et dixerunt ei juvenes qui nutriti fuerant
cum eo: Sic loquêris populo huic, qui locuti
ſunt ad te, dicentes: Pater tuus aggravavit
jugum noſtrum, tu releva nos. Sic loquêris ad
eos: Minimus digitus meus groſſior eſt dorſo
patris mei.
11 Et nunc pater meus poſuit ſuper vos ju-
gum grave, ego autem addam ſuper jugum ve-
ſtrum: pater meus cecîdit vos flagellis, ego au-
tem cædam vos ſcorpionibus.
12 Venit ergo Jeroboam, & omnis popu-
lus ad Roboam die tertia, ſicut locutus fuerat
rex, dicens: Revertimini ad me die tertia.
13 Reſpondítque rex populo dura, dereli-
cto conſilio ſeniorum, quod ei dederant,
D 14 Et locutus eſt eis ſecundum conſilium
juvenum, dicens: Pater meus aggravavit ju-
gum veſtrum, ego autem addam jugo veſtro:
pater meus cecîdit vos flagellis, ego autem cæ-
dam vos ſcorpionibus.
15 Et non acquievit rex populo: quoniam
averſatus fuerat eum Dominus, ut ſuſcitaret
* Sup. 11. f. 31. verbum ſuum, * quod locutus fuerat in manu
Ahiæ Silonitæ, ad Jeroboam filium Nabat.
16 Videns itaque populus quod noluiſſet eos
audire rex, reſpondit ei dicens: Quæ nobis pars
in David? vel quæ hereditas in filio Iſaï? Vade
in tabernacula tua Iſraël, nunc vide domum
tuam David. Et abiit Iſraël in tabernacula ſua.
17 Super filios autem Iſraël, quicumque ha-
bitabant in civitatibus Juda, regnavit Ro-
boam.
E 18 Miſit ergo rex Roboam Aduram, qui erat
ſuper tributa: & lapidavit eum omnis Iſraël, &
mortuus eſt. Porrò rex Roboam feſtinus aſcen-
dit currum, & fugit in Jeruſalem:
19 Receſſítque Iſraël à domo David, uſque
in præſentem diem.
20 Factum eſt autem cùm audiſſet omnis Iſ-
raël, quòd reverſus eſſet Jeroboam, miſerunt,
& vocaverunt eum congregato cœtu, & con-
ſtituerunt eum regem ſuper omnem Iſraël, nec
ſecutus eſt quiſquam domum David præter
tribum Juda ſolam.
21 Venit autem Roboam Jeruſalem, & con-
gregavit univerſam domum Juda, & tribum
Benjamin, centum octoginta millia electorum
virorum bellatorum, ut pugnarent contra do-
mum Iſraël, & reducerent regnum Roboam
filio Salomonis.

22 * Factus eſt autem ſermo Domini ad Se- * 2. Par. 11. a. 2.
meiam virum Dei, dicens:
23 Loquere ad Roboam filium Salomonis F
regem Juda, & ad omnem domum Juda, &
Benjamin, & reliquos de populo, dicens:
24 Hæc dicit Dominus: Non aſcendetis, ne-
que bellabitis contra fratres veſtros filios Iſraël:
revertatur vir in domum ſuam, à me enim fa-
ctum eſt verbum hoc. Audierunt ſermonem
Domini, & reverſi ſunt de itinere, ſicut eis
præceperat Dominus.
25 Ædificavit autem Jeroboam Sichem in
monte Ephraim, & habitavit ibi: & egreſſus
inde ædificavit Phanuel.
26 Dixítque Jeroboam in corde ſuo: Nunc
revertetur regnum ad domum David,
27 Si aſcenderit populus iſte ut faciat ſacri-
ficia in domo Domini in Jeruſalem: & conver-
tetur cor populi hujus ad dominum ſuum Ro-
boam regem Juda, interficiéntque me, & re-
vertentur ad eum.
28 * Et excogitato conſilio fecit duos vitu- * Tob. 1. a. 5.
los aureos, & dixit eis: Nolite ultrà aſcendere in
Jeruſalem: * Ecce dii tui Iſraël, qui te eduxe- * Exod. 32. b. 8.
runt de Terra Ægypti.
29 Poſuítque unum in Bethel, & alterum G
in Dan:
30 Et factum eſt verbum hoc in peccatum:
ibat enim populus ad adorandum vitulum uſ-
que in Dan.
31 Et fecit fana in excelſis, & * ſacerdotes de * 2. Par. 11. c. 15.
extremis populi, qui non erant de filiis Levi.
32 Conſtituítque diem ſolemnem in menſe
octavo, quintadecima die menſis, in ſimilitu-
dinem ſollemnitatis, quæ celebrabatur in Juda.
Et aſcendens altare, ſimiliter fecit in Bethel,
ut immolaret vitulis, quos fabricatus fuerat:
conſtituítque in Bethel ſacerdotes excelſorum,
quæ fecerat.
33 Et aſcendit ſuper altare quod extruxerat
in Bethel, quintadecima die menſis octavi,
quem finxerat de corde ſuo: & fecit ſollemni-
tatem filiis Iſraël, & aſcendit ſuper altare, ut
adoleret incenſum.

CAPUT XIII.

Miſſus propheta de Iuda ad Ieroboam, de altaris ſubverſione & nativitate Ioſiæ regis prophetat: quo orante, manus Ieroboam, qua exaruerat, ſanitati reſtituitur, rediens autem propheta à leone occiditur, quod Dei verbo inobediens fuiſſet, & Ieroboam ſuam auget impietatem.

1 ET ecce vir Dei venit de Juda in ſermone A
Domini in Bethel, Jeroboam ſtante ſuper
altare, & thus jaciente.
2 Et exclamavit contra altare in ſermone Do-
mini, & ait: Altare, altare, hæc dicit Dominus:
* Ecce filius naſcetur domui David, Joſias no- * 4. Reg. 23. d. 15.
mine, & immolabit ſuper te ſacerdotes excel-
ſorum, qui nunc in te thura ſuccendunt, & oſſa
hominum ſuper te incendet.
3 Deditque in illa die ſignum, dicens: Hoc
erit ſignum quod locutus eſt Dominus: Ecce al-
tare ſcindetur, & effundetur cinis qui in eo eſt.
4 Cúmque audiſſet rex ſermonem hominis

Dei, quem inclamaverat contra altare in Bethel,
extendit manum ſuam de altari, dicens: Ap-
prehendite eum. Et exaruit manus ejus, quam
extenderat contra eum: nec valuit retrahere
eam ad ſe.
B 5 Altare quoque ſciſſum eſt, & effuſus eſt
cinis de altari, juxta ſignum quod prædixerat
vir Dei in ſermone Domini.
6 Et ait rex ad virum Dei: Deprecare faciem
Domini Dei tui, & ora pro me, ut reſtituatur
manus mea mihi. Oravítque vir Dei faciem
Domini, & reverſa eſt manus regis ad eum, &
facta eſt ſicut priùs fuerat.
7 Locutus eſt autem rex ad virum Dei: Ve-
ni mecum domum ut prandeas, & dabo tibi
munera.
8 Reſpondítque vir Dei ad regem: Si de-
deris mihi mediam partem domus tuæ, non
veniam tecum, nec comedam panem, neque
bibam aquam in loco iſto:
9 Sic enim mandatum eſt mihi in ſermone
Domini præcipientis: Non comedes panem,
neque bibes aquam, nec reverteris per viam
C qua veniſti.
10 Abiit ergo per aliam viam, & non eſt re-
verſus per iter, quo venerat in Bethel.
11 Prophetes autem quidam ſenex habitabat
in Bethel, ad quem venerunt filij ſui, & narra-
verunt ei omnia opera, quæ fecerat vir Dei illa
die in Bethel: & verba quæ locutus fuerat ad
regem, narraverunt patri ſuo.
12 Et dixit ei pater eorum: Per quam viam
abiit? Oſtenderunt ei filij ſui viam, per quam
abierat vir Dei, qui venerat de Juda.
13 Et ait filiis ſuis: Sternite mihi aſinum.
Qui cùm ſtraviſſent, aſcendit,
14 Et abiit poſt virum Dei, & invenit eum
ſedentem ſubtus terebinthum: & ait illi: Túne
es vir Dei qui veniſti de Juda? Reſpondit ille:
Ego ſum.
D 15 Dixítque ad eum: Veni mecum domum,
ut comedas panem.
16 Qui ait: Non poſſum reverti, neque
venire tecum, nec comedam panem, neque
bibam aquam in loco iſto:
17 Quia locutus eſt Dominus ad me in ſer-
mone Domini, dicens: Non comedes panem,
& non bibes aquam ibi, nec reverteris per
viam qua ieris.
18 Qui ait illi: Et ego propheta ſum ſimilis
tui: & angelus locutus eſt mihi in ſermone
Domini, dicens: Reduc eum tecum in domum
tuam ut comedat panem, & bibat aquam. Fe-
fellit eum,
19 Et reduxit ſecum: comedit ergo panem
in domo ejus, & bibit aquam.
E 20 Cúmque ſederent ad menſam, factus eſt
ſermo Dñi ad prophetam, qui reduxerat eum.
21 Et exclamavit ad virum Dei, qui venerat
de Juda, dicens: Hæc dicit Dominus: Quia
non obediens fuiſti ori Domini, & non cuſto-
diſti mandatum quod præcepit tibi Dominus
Deus tuus,
22 Et reverſus es, & comediſti panem, &
bibiſti aquam, in loco in quo præcepit tibi ne
comederes panem, neque biberes aquam, non
inferetur cadaver tuum in ſepulchrum pa-
trum tuorum.
23 Cúmque comediſſet & bibiſſet, ſtravit
aſinum ſuum prophetæ, quem reduxerat.
24 Qui cùm abiiſſet, invenit eum leo in
via, & occidit, & erat cadaver ejus projectum
in itinere: aſinus autem ſtabat juxta illum, &
leo ſtabat juxta cadaver.
25 Et ecce, viri tranſeuntes viderunt cada-
ver projectum in via, & leonem ſtantem juxta
cadaver. Et venerunt & divulgaverunt in civi-
tate, in qua prophetes ille ſenex habitabat.
26 Quod cùm audiſſet propheta ille, qui re- F
duxerat eum de via, ait: Vir Dei eſt, qui inobe-
diens fuit ori Domini, & tradidit eum Domi-
nus leoni, & confregit eum, & occidit juxta
verbum Domini, quod locutus eſt ei.
27 Dixítque ad filios ſuos: Sternite mihi
aſinum. Qui cùm ſtraviſſent,
28 Et ille abiiſſet, invenit cadaver ejus pro-
jectum in via, & aſinum & leonem ſtantes,
juxta cadaver: non comedit leo de cadavere
nec læſit aſinum.
29 Tulit ergo prophetes cadaver viri Dei, &
poſuit illud ſuper aſinum, & reverſus intulit in
civitatem prophetæ ſenis ut plangeret eum.
30 Et poſuit cadaver ejus in ſepulchro ſuo:
& planxerunt eum: Heu heu mi frater.
31 Cúmque planxiſſent eum, dixit ad filios G
ſuos: Cùm mortuus fuero, ſepelite me in ſe-
pulchro, in quo vir Dei ſepultus eſt: juxta oſſa
ejus ponite oſſa mea.
32 Profectò enim veniet ſermo, quem præ-
dixit in ſermone Domini contra altare quod eſt
in Bethel, & contra omnia fana excelſorum,
quæ ſunt in urbibus Samariæ.
33 Poſt verba hæc non eſt reverſus Jero-
boam de via ſua peſſima, ſed è contrario fecit
de noviſſimis populi ſacerdotes excelſorum:
quicumque volebat, implebat manum ſuam,
& fiebat ſacerdos excelſorum.
34 Et propter hanc cauſam peccavit domus
Jeroboam, & everſa eſt, & deleta de ſuperfi-
cie terræ.

Caput XIV.

Abias propheta ab uxore Ieroboam ſuper filio Abia ægrotante interrogatus, prædicit filium moriturum, & domum Ieroboam penitus evertendam; quo mortuo, ſuccedit filius Nadab: rex autem Ægypti diripit domum Domini in Ieruſalem; & mortuo Roboam, ſuccedit filius Abia.

1 IN tempore illo, ægrotavit Abia filius Je- A
roboam.
2 Dixítque Jeroboam uxori ſuæ: Surge, &
commuta habitum, ne cognoſcaris quòd ſis
uxor Jeroboam: & vade in Silo, ubi eſt Ahias
propheta, * qui locutus eſt mihi, quòd regna- * Sup. 11 f. 31.
turus eſſem ſuper populum hunc.
3 Tolle quoque in manu tua decem panes,
& cruſtulam, & vas mellis, & vade ad illum:
ipſe

ipſe enim indicabit tibi quid eventurum ſit
puero huic.
4 Fecit ut dixerat, uxor Jeroboam: & con-
ſurgens abiit in Silo, & venit in domum Ahiæ:
at ille non poterat videre, quia caligaverant
B oculi ejus præ ſenectute.
5 Dixit autem Dñs ad Ahiam: Ecce uxor Je-
roboam ingreditur ut conſulat te ſuper filio ſuo
qui ægrotat. hæc & hæc loquêris ei. Cùm ergo
illa intraret, & diſſimularet ſe eſſe quæ erat,
6 Audivit Ahias ſonitum pedum ejus intro-
euntis per oſtium, & ait: Ingredere uxor Jero-
boam: quare aliam te eſſe ſimulas? ego autem
miſſus ſum ad te durus nuntius.
7 Vade, & dic Jeroboam: Hæc dicit Do-
minus Deus Iſraël: Quia exaltavi te de medio
populi, & dedi te ducem ſuper populum
meum Iſraël:
8 Et ſcidi regnum domus David, & dedi il-
lud tibi, & non fuiſti ſicut ſervus meus David,
qui cuſtodivit mandata mea, & ſecutus eſt me
in toto corde ſuo, faciens quod placitum eſſet
C in conſpectu meo:
9 Sed operatus es mala ſuper omnes qui
fuerunt ante te, & feciſti tibi deos alienos &
conflatiles, ut me ad iracundiam provocares,
me autem projeciſti poſt corpus tuum:
10 Idcircò ecce ego inducam mala ſuper
* Inf. 15. ſ. 25. domum Jeroboam, & * percútiam de Jero-
boam mingentem ad parietem, & clauſum,
& noviſſimum in Iſraël: & mundabo reliquias
domus Jeroboam, ſicut mundari ſolet fimus
uſque ad purum.
11 Qui mortui fuerint de Jeroboam in ci-
vitate, comedent eos canes: qui autem mor-
tui fuerint in agro, vorabunt eos aves cæli:
quia Dominus locutus eſt.
12 Tu igitur ſurge, & vade in domum
tuam: & in ipſo introitu pedum tuorum in
urbem, morietur puer,
D 13 Et planget eum omnis Iſraël, & ſepeliet:
iſte enim ſolus inferetur de Jeroboam in ſepul-
chrum, quia inventus eſt ſuper eo ſermo bonus
à Domino Deo Iſraël, in domo Jeroboam.
14 Conſtituit autem ſibi Dominus regem
ſuper Iſraël, qui percutiet domum Jeroboam
in hac die, & in hoc tempore:
15 Et percutiet Dominus Deus Iſraël, ſicut
moveri ſolet arundo in aqua: & evellet Iſraël
de terra bona hac quam dedit patribus eorum:
& ventilabit eos trans Flumen: quia fecerunt
ſibi lucos, ut irritarent Dominum.
16 Et tradet Dominus Iſraël propter peccata
Jeroboam, qui peccavit, & peccare fecit Iſraël.
17 Surrexit itaque uxor Jeroboam, & abiit,
& venit in Therſa: cúmque illa ingrederetur
limen domus, puer mortuus eſt,
18 Et ſepelierunt eum. Et planxit eum om-
nis Iſraël juxta ſermonem Domini, quem locu-
tus eſt in manu ſervi ſui Ahiæ prophetæ.
E 19 Reliqua autem verborum Jeroboam,
quomodo pugnaverit, & quomodo regna-
verit, ecce ſcripta ſunt in Libro verborum
dierum regum Iſraël.
20 Dies autem, quibus regnavit Jeroboam,
viginti duo anni ſunt: & dormivit cum patri-
bus ſuis: regnavítque Nadab filius ejus pro eo.
21 * Porrò Roboam filius Salomonis regna- * 2. Par. 12. 13.
vit in Juda. Quadraginta & unius anni erat
Roboam, cùm regnare cœpiſſet: decem &
ſeptem annos regnavit in Jeruſalem civitate,
quam elegit Dominus ut poneret nomen ſuum
ibi, ex omnibus tribubus Iſraël. Nomen au-
tem matris ejus Naama Ammanitis.
22 Et fecit Judas malum coram Domino, & F
irritaverunt eum ſuper omnibus, quæ fecerant
patres eorum in peccatis ſuis quæ peccaverunt.
23 Ædificaverunt enim & ipſi ſibi aras, &
ſtatuas, & lucos, ſuper omnem collem excel-
ſum, & ſubter omnem arborem frondoſam:
24 Sed & effeminati fuerunt in terra, fece-
rúntque omnes abominationes gentium, quas
attrivit Dominus ante faciem filiorum Iſraël.
25 In quinto autem anno regni Roboam,
aſcendit Seſac rex Ægypti in Jeruſalem,
26 Et tulit theſauros domus Domini, & the-
ſauros regios, & univerſa diripuit: ſcuta quo-
que aurea, quæ * fecerat Salomon: * Sup. 10. c. 16.
27 Pro quibus fecit rex Roboam ſcuta ærea,
& tradidit ea in manum ducum ſcutariorum, &
eorum qui excubabant ante oſtium domus regis. G
28 Cúmque ingrederetur rex in domum
Domini, portabant ea qui præeundi habebant
officium: & poſteà reportabant ad armamen-
tarium ſcutariorum.
29 Reliqua autem ſermonum Roboam, &
omnia quæ fecit, ecce ſcripta ſunt in Libro
ſermonum dierum regum Juda.
30 Fuítque bellum inter Roboam & Jero-
boam cunctis diebus.
31 Dormivítque Roboam cum patribus ſuis,
& ſepultus eſt cum eis in civitate David: no-
men autem matris ejus Naama Ammanitis: &
regnavit Abiam filius ejus pro eo.

CAPUT XV.

Impio Abiæ regi Juda ſuccedit pius filius Aſa, qui adverſus Baaſan regem Iſraël præliatur, impetrato Benadad rege Syriæ auxilio. Aſa morienti ſuccedit filius Ioſaphat: at Baaſa, Nadab filium Ieroboam cum univerſa cognatione occidit, & pro eo regnat ſuper Iſraël viginti quatuor annis, impius poſt impium.

1 IGitur in octavo decimo anno regni Jeroboã A
filij Nabat, regnavit Abiam ſuper Judam.
2 Tribus annis regnavit in Jeruſalem: * no- * 2. Par. 13. a. 2.
men matris ejus Maacha filia Abeſſalom.
3 Ambulavítque in omnibus peccatis patris
ſui, quæ fecerat ante eum: nec erat cor ejus
perfectum cum Domino Deo ſuo, ſicut cor
David patris ejus.
4 Sed propter David dedit ei Dominus Deus
ſuus lucernam in Jeruſalem, ut ſuſcitaret filium
ejus poſt eum, & ſtatueret Jeruſalem:
5 Eò quòd feciſſet David rectum in oculis B
Domini, & non declinaſſet ab omnibus, quæ
præceperat ei cunctis diebus vitæ ſuæ, * exce- * 2. Reg. 11. a. 4.
pto ſermone Uriæ Hethæi.
6 Attamen bellum fuit inter Roboam &

Jeroboam, omni tempore vitæ ejus.

7 Reliqua autem ſermonum Abiam, & omnia quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in libro verborum dierum regum Juda? Fuítque * prælium inter Abiam & inter Jeroboam. [* 2. Par. 13. a. 3.]

8 Et dormivit Abiam cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in civitate David: * regnavítque Aſa filius ejus pro eo. [* 2. Par. 14. a. 1.]

9 In anno ergo vigeſimo Jeroboam regis Iſraël regnavit Aſa rex Juda,

10 Et quadraginta & uno anno regnavit in Jeruſalem. Nomen matris ejus Maacha, filia Abeſſalom.

11 Et fecit Aſa rectum ante conſpectum Domini, ſicut David pater ejus:

12 Et abſtulit effeminatos de terra, purgavítque univerſas ſordes idolorum, quæ fecerant patres ejus.

C 13 Inſuper & Maacham matrem ſuam amovit, ne eſſet princeps in ſacris Priapi, & in luco ejus, quem conſecraverat: ſubvertítque ſpecum ejus, & confregit ſimulachrum turpiſſimum, & combuſſit in Torrente Cedron:

14 Excelſa autem non abſtulit. Verumtamen cor Aſa perfectum erat cum Domino cunctis diebus ſuis:

15 Et intulit ea, quæ ſanctificaverat pater ſuus, & voverat, in domum Domini, argentum & aurum, & vaſa.

16 Bellum autem erat inter Aſa, & & Baaſa regem Iſraël, cunctis diebus eorum.

17 * Aſcendit quoque Baaſa rex Iſraël in Judam, & ædificavit Rama; ut non poſſet quiſpiam egredi vel ingredi de parte Aſa regis Juda. [* 2. Par. 16. a. 1.]

18 Tollens itaque Aſa omne argentum & aurum, quod remanſerat in theſauris domus Domini, & in theſauris domus regiæ, dedit illud in manus ſervorum ſuorum: & miſit ad Benadad filium Tabremon filii Hezion, regem Syriæ, qui habitabat in Damaſco, dicens:

D 19 Fœdus eſt inter me & te, & inter patrem meum & patrem tuum: ideò miſi tibi munera, argentum & aurum: & peto ut venias, & irritum facias fœdus, quod habes cum Baaſa rege Iſraël, & recedat à me.

20 Acquieſcens Benadad regi Aſa, miſit principes exercitus ſui in civitates Iſraël, & percuſſerunt Ahion, & Dan, & Abeldomum Maacha, & univerſam Cenneroth, omnem ſcilicet Terram Nephthali.

21 Quod cùm audiſſet Baaſa, intermiſit ædificare Rama, & reverſus eſt in Therſa.

E 22 Rex autem Aſa nuntium miſit in omnem Judam, dicens: Nemo ſit excuſatus. & tulerunt lapides de Rama, & ligna ejus, quibus ædificaverat Baaſa, & extruxit de eis rex Aſa Gabaa Benjamin, & Maſpha.

23 Reliqua autem omnium ſermonum Aſa, & univerſæ fortitudines ejus, & cuncta quæ fecit, & civitates quas extruxit, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda? Verumtamen in tempore ſenectutis ſuæ doluit pedes.

24 Et dormivit cum patribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in Civitate David patris ſui. * Regnavítque Joſaphat filius ejus pro eo. [* Par. 17. a. 1.]

25 Nadab verò filius Jeroboam regnavit ſuper Iſraël anno ſecundo Aſa regis Juda: regnavítque ſuper Iſraël duobus annis.

26 Et fecit quod malum eſt in conſpectu Domini, & ambulavit in viis patris ſui, & in peccatis ejus, quibus peccare fecit Iſraël. F

27 Inſidiatus eſt autem ei Baaſa filius Ahiæ de domo Iſſachar, & percuſſit eum in Gebbethon, quæ eſt urbs Philiſtinorum: ſiquidem Nadab & omnis Iſraël obſidebant Gebbthon.

28 Interfecit ergo illum Baaſa in anno tertio Aſa regis Juda, & regnavit pro eo.

29 Cúmque regnaſſet, * percuſſit omnem domum Jeroboam: non dimiſit ne unam quidem animã de ſemine ejus, donec deleret eum, juxta verbum Domini, * quod locutus fuerat in manu ſervi ſui Ahiæ Silonitis, [* Inf. 21. f. 22.] [* Sup. 14. c. 10.]

30 Propter peccata Jeroboam, quæ peccaverat, & quibus peccare fecerat Iſraël: & propter delictum, quo irritaverat Dñm Deum Iſraël. G

31 Reliqua autem ſermonum Nadab, & omnia quæ operatus eſt, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Iſraël?

32 Fuítque bellum inter Aſa, & Baaſa regem Iſraël, cunctis diebus eorum.

33 Anno tertio Aſa regis Juda, regnavit Baaſa filius Ahiæ, ſuper omnem Iſraël, in Therſa, viginti quatuor annis.

34 Et fecit malum coram Domino, ambulavítque in via Jeroboam, & in peccatis ejus, quibus peccare fecit Iſraël.

CAPUT XVI.

Jehu prophetat regis Baaſa & domus ipſius ſubverſionem; cui mortuo ſuccedit filius Ela, quem impius Zambri occidit, eóque regnum invadente, elegit Iſraël Amri: quo imperio regnum obtinente, Zambri ſe cum domo regia ſuccendit: mortuo autem Amri ſuccedit filius impiiſſimus Achab, qui Iezabel duxit uxorem, & ejus tempore reædificatur Iericho, ſed non impunè.

1 FActus eſt autem ſermo Domini ad Jehu filium Hanani contra Baaſa, dicens: A

2 Pro eo quòd exaltavi te de pulvere, & poſui te ducem ſuper populum meum Iſraël, tu autem ambulaſti in via Jeroboam, & peccare feciſti populum meum Iſraël, ut me irritares in peccatis eorum:

3 Ecce ego demetam poſteriora Baaſa, & poſteriora domus ejus: & faciam domum tuam ſicut domum Jeroboam filii Nabat.

4 * Qui mortuus fuerit de Baaſa in civitate, comedent eum canes: & qui mortuus fuerit ex eo in regione, comedent eum volucres cæli. [* Sup. 14. c. 11.]

5 * Reliqua autem ſermonum Baaſa, & quæcumque fecit, & prælia ejus, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Iſraël? [* 2. Par. 16. a.]

6 Dormivit ergo Baaſa cum patribus ſuis, ſepultúſque eſt in Therſa: & regnavit Ela filius ejus pro eo.

7 Cùm autem in manu Jehu filii Hanani prophetæ verbum Dñi factũ eſſet contra Baaſa, & contra domum ejus, & contra omne malum,

quod

quod fecerat coram Domino, ad irritandum
eum in operibus manuũ ſuarum, ut fieret ſicut
domus Jeroboam: ob hanc cauſam occidit eum,
hoc eſt, Jehu filium Hanani, prophetam.
B 8 Anno vigeſimo ſexto Aſa regis Juda, re-
gnavit Ela, filius Baaſa ſuper Iſraël in Therſa
duobus annis.
9 Et rebellavit contra eum ſervus ſuus Zam-
bri, dux mediæ partis equitum: erat autem
Ela in Therſa bibens & temulentus, in domo
Arſa præfecti Therſa.
*4 Reg. 9.f.31. 10 * Irruens ergo Zambri, percuſſit & oc-
cidit eum anno vigeſimo ſeptimo Aſa regis
Juda, & regnavit pro eo.
C 11 Cúmque regnaſſet, & ſediſſet ſuper ſo-
lium ejus, percuſſit omnem domum Baaſa, &
non dereliquit ex ea mingentem ad parietem,
& propinquos & amicos ejus.
12 Delevítque Zambri omnem domum Baa-
ſa, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat
ad Baaſa in manu Jehu prophetæ,
13 Propter univerſa peccata Baaſa, & pec-
cata Ela filii ejus, qui peccaverunt, & peccare
fecerunt Iſraël, provocantes Dominum Deum
Iſraël in vanitatibus ſuis.
D 14 Reliqua autem ſermonum Ela, & omnia
quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro ver-
borum dierum regum Iſraël?
15 Anno vigeſimo ſeptimo Aſa regis Juda,
regnavit Zambri ſeptem diebus in Therſa: por-
rò exercitus obſidebat Gebbethon urbem Phi-
liſthinorum.
16 Cúmque audiſſet rebellaſſe Zambri, &
occidiſſe regem, fecit ſibi regem omnis Iſraël
Amri, qui erat princeps militiæ ſuper Iſraël in
die illa in caſtris.
17 Aſcendit ergo Amri, & omnis Iſraël cum
eo, de Gebbethon, & obſidebant Therſa.
18 Videns autem Zambri quòd expugnanda
eſſet civitas, ingreſſus eſt palatium, & ſuccen-
dit ſe cum domo regia: & mortuus eſt
19 In peccatis ſuis, quæ peccaverat faciens
malũ coram Dño, & ambulans in via Jeroboam,
& in peccato ejus, quo fecit peccare Iſraël.
E 20 Reliqua autem ſermonum Zambri, & in-
ſidiarum ejus, & tyrannidis, nónne hæc ſcripta
ſunt in Libro verborum dierum regum Iſraël?
21 Tunc diviſus eſt populus Iſraël in duas
partes: media pars populi ſequebatur Thebni
filium Gineth, ut conſtitueret eum regem: &
media pars Amri.
22 Prævaluit autem populus qui erat cum
Amri, populo qui ſequebatur Thebni filium
Gineth: mortuúſque eſt Thebni, & regnavit
Amri.
23 Anno trigeſimo primo Aſa regis Juda,
regnavit Amri ſuper Iſraël, duodecim annis:
in Therſa regnavit ſex annis.
24 Emítque montem Samariæ à Somer duo-
bus talentis argenti: & ædificavit eum, & vo-
cavit nomen civitatis, quam extruxerat, nomi-
ne Semer domini montis, Samariam.
F 25 Fecit autem Amri malum in conſpectu
Domini, & operatus eſt nequiter, ſuper omnes
qui fuerunt ante eum.
26 Ambulavítque in omni via Jeroboam filii
Nabat, & in peccatis ejus quibus peccare fece-
rat Iſraël: ut irritaret Dominum Deum Iſraël
in vanitatibus ſuis.
27 Reliqua autem ſermonum Amri, & præ-
lia ejus quæ geſſit, nónne hæc ſcripta ſunt in
Libro verborum dierum regum Iſraël?
28 Dormivítque Amri cum patribus ſuis,
& ſepultus eſt in Samaria: regnavítque Achab
filius ejus pro eo.
29 Achab verò filius Amri regnavit ſuper
Iſraël anno trigeſimo octavo Aſa regis Juda. Et
regnavit Achab filius Amri ſuper Iſraël in Sa-
maria viginti & duobus annis.
30 Et fecit Achab filius Amri malum in G
conſpectu Domini, ſuper omnes qui fuerunt
ante eum.
31 Nec ſuffecit ei ut ambularet in peccatis
Jeroboam filii Nabat: inſuper duxit uxorem
Jezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum. Et
abiit, & ſervivit Baal, & adoravit eum.
32 Et poſuit aram Baal in templo Baal, quod
ædificaverat in Samaria,
33 Et plantavit lucum: & addidit Achab in
opere ſuo, irritans Dominum Deum Iſraël, ſu-
per omnes reges Iſraël qui fuerunt ante eum.
34 * In diebus ejus ædificavit Hiel de Be- * Joſ 6. d.26.
thel, Jericho: in Abiram primitivo ſuo funda-
vit eam, & in Segub noviſſimo ſuo poſuit por-
tas ejus: juxta verbum Domini quod locutus
fuerat in manu Joſue filii Nun.

CAPUT XVII.

Elias cœlum triennio claudit, primúmque paſcitur à corvis, deinde à muliere Sarephthana; cujus hydria farinæ & lecythus olei non minuuntur; filius autem ipſius, oratione Eliæ reſuſcitatur.

1 ET dixit Elias Theſbites de habitatoribus A
Galaad ad Achab: Vivit Dominus Deus Eccli.48 a 1.
Iſraël, in cujus conſpectu ſto, ſi erit annis his Jac 5. d.17.
ros & pluvia, niſi juxta oris mei verba.
2 Et factum eſt verbum Domini ad eum,
dicens:
3 Recede hinc, & vade, contra Orientem,
& abſcondere in Torrente Carith, qui eſt con-
tra Jordanem,
4 Et ibi de torrente bibes: corvíſque præce-
pi ut paſcant te ibi.
5 Abiit ergo, & fecit juxta verbum Domini:
cúmque abiiſſet, ſedit in Torrente Carith, qui
eſt contra Jordanem.
6 Corvi quoque deferebant ei panem & car-
nes manè, ſimiliter panem & carnes veſperi,
& bibebat de torrente.
7 Poſt dies autem ſiccatus eſt torrens: non
enim pluerat ſuper terram.
8 Factus eſt ergo ſermo Dñi ad eum, dicens:
9 Surge, & vade in Sarephta Sidoniorum,
& manebis ibi: præcepi enim ibi mulieri vi-
duæ ut paſcat te.
10 * Surrexit, & abiit in Sarephta. Cúmque B * Luc 4. d.26.
veniſſet ad portam civitatis, apparuit ei mulier
vidua

vidua colligens ligna,& vocavit eam, dixítque
ei: Da mihi paululum aquæ in vaſe,ut bibam.
11 Cúmque illa pergeret ut afferret, clama-
vit poſt tergum ejus,dicens: Affer mihi,obſe-
cro, & buccellam panis in manu tua.
12 Quæ reſpondit: Vivit Dominus Deus
tuus,quia non habeo panem,niſi quantum pu-
gillus capere poteſt farinæ in hydria, & paulu-
lum olei in lecytho: en colligo duo ligna, ut
ingrediar & faciam illum mihi & filio meo, ut
comedamus, & moriamur.
C 13 Ad quam Elias ait: Noli timere,ſed vade,
& fac ſicut dixiſti: verumtamen mihi primùm
fac de ipſa farinula ſubcinericium panem par-
vulum, & affer ad me: tibi autem & filio tuo
facies poſteà.
14 Hæc autem dicit Dominus Deus Iſraël:
Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei
minuetur, uſque ad diem in qua Dominus da-
turus eſt pluviam ſuper faciem terræ.
15 Quæ abiit, & fecit juxta verbum Eliæ:
& comedit ipſe, & illa, & domus ejus: & ex
illa die
16 Hydria farinæ non defecit, & lecythus
olei non eſt imminutus, juxta verbum Domini,
quod locutus fuerat in manu Eliæ.
17 Factum eſt autem poſt hæc, ægrotavit
filius mulieris matris familias, & erat languor
fortiſſimus, ita ut non remaneret in eó halitus.
D 18 Dixit ergo ad Eliam: Quid mihi & tibi
vir Dei? ingreſſus es ad me,ut rememorarentur
iniquitates meæ,& interficeres filium meum?
19 Et ait ad eam Elias: Da mihi filium tuum.
Tulítque eum de ſinu ejus,& portavit in cœ-
naculum ubi ipſe manebat, & poſuit ſuper le-
ctulum ſuum.
20 Et clamavit ad Dominum,& dixit: Do-
mine Deus meus,etiámne viduam,apud quam
ego utcumque ſuſtentor, afflixiſti ut interfice-
res filium ejus?
21 Et expandit ſe, atque menſus eſt ſuper
puerum tribus vicibus, & clamavit ad Domi-
num, & ait: Domine Deus meus, revertatur
obſecro anima pueri hujus in viſcera ejus.
22 Et exaudivit Dominus vocem Eliæ: &
reverſa eſt anima pueri intra eum, & revixit.
23 Tulítque Elias puerum,& depoſuit eum
de cœnaculo in inferiorem domum,& tradidit
matri ſuæ, & ait illi: En vivit filius tuus.
24 Dixítque mulier ad Eliam: Nunc in iſto
cognovi,quoniam vir Dei es tu,& verbum Do-
mini in ore tuo verum eſt.

CAPUT XVIII.

Increſcente fame, Elias Abdiæ herbam pecoribus quærenti occurrit, cui ægrè perſuadet ut nuntiet Achab ſe adeſſe, qui occurrens Eliæ ab ipſo corripitur: Dei zelo Elias 850. pſeudoprophetas occidi jubet, dato de cælo igne ad conſummationem holocauſti, & pluviam à Deo impetrat.

A 1 POſt dies multos factum eſt verbum Do-
mini ad Eliam, in anno tertio dicens: Va-
de, & oſtende te Achab, ut dem pluviam ſuper
faciem terræ.
2 Ivit ergo Elias, ut oſtenderet ſe Achab:
erat autem fames vehemens in Samaria.
3 Vocavítque Achab Abdiam diſpenſatorem
domus ſuæ: Abdias autem timebat Dominum
valdè.
4 Nam cùm interficeret Jezabel prophetas
Domini, tulit ille centum prophetas,& abſcon-
dit eos quinquagenos & quinquagenos in ſpe-
luncis,& pavit eos pane & aqua.
5 Dixit ergo Achab ad Abdiam: Vade in ter-
ram ad univerſos fontes aquarum,& in cunctas
valles,ſi fortè poſſimus invenire herbam,& ſal-
vare equos & mulos, & non penitus jumenta
intereant.
6 Diviſerúntque ſibi regiones, ut circuirent B
eas: Achab ibat per viam unam,& Abdias per
viam alteram ſeorſum.
7 Cúmque eſſet Abdias in via, Elias occurrit
ei: qui cùm cognoviſſet eum, cecidit ſuper
faciē ſuam,& ait: Num tu es,domine mi,Elias?
8 Cui ille reſpondit: Ego. Vade, & dic do-
mino tuo: Adeſt Elias.
9 Et ille, Quid peccavi, inquit, quoniam
tradis me ſervum tuum in manu Achab, ut in-
terficiat me?
10 Vivit Dominus Deus tuus, quia non eſt
gens, aut regnum, quò non miſerit dominus
meus te requirens: & reſpondentibus cunctis:
Non eſt hîc: adjuravit regna ſingula & gentes,
eò quòd minimè repertreris.
11 Et nunc tu dicis mihi: Vade, & dic do-
mino tuo: Adeſt Elias.
12 Cúmque receſſero à te, Spiritus Domini
aſportabit te, in locum quem ego ignoro: &
ingreſſus nuntiabo Achab,& non inveniens te,
interficiet me, ſervus autem tuus timet Domi-
num ab infantia ſua.
13 Numquid non indicatum eſt tibi domino C
meo,quid fecerim cùm interficeret Jezabel pro-
phetas Domini, quòd abſconderim de prophe-
tis Domini centum viros, quinquagenos &
quinquagenos,in ſpeluncis,& paverim eos pa-
ne & aqua?
14 Et nunc tu dicis: Vade, & dic domino
tuo: Adeſt Elias: ut interficiat me?
15 Et dixit Elias: Vivit Dominus exercituum,
ante cujus vultum ſto, quia hodie apparebo ei.
16 Abiit ergo Abdias in occurſum Achab,
& indicavit ei: venítque Achab in occurſum
Eliæ.
17 Et cùm vidiſſet eum, ait: Túne es ille,
qui conturbas Iſraël?
18 Et ille ait: Non ego turbavi Iſraël, ſed
tu,& domus patris tui, qui dereliquiſtis man-
data Domini: & ſecuti eſtis Baalim.
19 Verumtamen nunc mitte, & congrega
ad me univerſum Iſraël in monte Carmeli, &
prophetas Baal quadringentos quinquaginta,
prophetáſque lucorum quadringentos,qui co-
medunt de menſa Jezabel.
20 Miſit Achab ad omnes filios Iſraël, &
congregavit prophetas in monte Carmeli.
21 Accedens autem Elias ad omnem popu- D
lum,ait: Uſquequò claudicatis in duas partes?
ſi

ſi Dominus eſt Deus, ſequimini eum: ſi autem
Baal, ſequimini illum. Et non reſpondit ei po-
pulus verbum.
22 Et ait rurſus Elias ad populum: Ego re-
manſi propheta Domini ſolus: prophetæ autem
Baal quadringenti & quinquaginta viri ſunt.
23 Dentur nobis duo boves, & illi eligant
ſibi bovem unum, & in fruſta cædentes, po-
nant ſuper ligna, ignem autem non ſupponant:
& ego faciam bovem alterum, & imponam ſu-
per ligna, ignem autem non ſupponam.
24 Invocate nomina deorum veſtrorum, &
ego invocabo nomen Domini mei: & Deus qui
exaudierit per ignem, ipſe ſit Deus. Reſpon-
E dens omnis populus ait: Optima propoſitio.
25 Dixit ergo Elias prophetis Baal: Eligite
vobis bovem unum, & facite primi, quia vos
plures eſtis: & invocate nomina deorum veſtro-
rum, ignémque non ſupponatis.
26 Qui cùm tuliſſent bovem, quem dederat
eis, fecerunt: & invocabant nomen Baal de ma-
nè uſque ad meridiem, dicentes: Baal exaudi
nos. Et non erat vox, nec qui reſponderet:
tranſiliebántque altare quod fecerant.
27 Cúmque eſſet jam meridies, illudebat il-
lis Elias, dicens: Clamate voce majore: Deus
enim eſt, & forſitan loquitur, aut in diverſorio
eſt, aut in itinere, aut certè dormit, ut excitetur.
28 Clamabant ergo voce magna, & incide-
bant ſe juxta ritum ſuum cultris & lanceolis,
donec perfunderentur ſanguine.
29 Poſtquam autem tranſiit meridies, & illis
prophetantibus venerat tempus quo ſacrificium
offerri ſolet, nec audiebatur vox, nec aliquis
reſpondebat, nec attendebat orantes:
30 Dixit Elias omni populo: Venite ad me.
Et accedente ad ſe populo, curavit altare Do-
mini, quod deſtructum fuerat.
31 Et tulit duodecim lapides juxta numerum
tribuum filiorum Jacob, ad quem factus eſt ſer-
* Gen. 32 f 28. mo Domini, dicens: * Iſraël erit nomen tuum.
F 32 Et ædificavit de lapidibus altare in nomi-
ne Domini: fecítque aquæductum, quaſi per
duas aratiunculas in circuitu altaris,
33 Et compoſuit ligna: diviſítque per mem-
bra bovem, & poſuit ſuper ligna,
34 Et ait: Implete quatuor hydrias aqua, &
fundite ſuper holocauſtum, & ſuper ligna. Rur-
ſúmque dixit: Etiam ſecundò hoc facite. Qui
cùm feciſſent ſecundò, ait: Etiam tertiò idip-
ſum facite. Fecerúntque tertiò,
35 Et currebant aquæ circum altare, & foſ-
ſa aquæductus repleta eſt.
36 Cúmque jam tempus eſſet ut offerretur
holocauſtum, accedens Elias propheta, ait: Dñe
Deus Abraham, & Iſaac, & Iſraël, oſtende hodie
quia tu es Deus Iſraël, & ego ſervus tuus, &
juxta præceptum tuum feci omnia verba hæc.
37 Exaudi me Domine, exaudi me: ut diſ-
cat populus iſte, quia tu es Dominus Deus, &
tu convertiſti cor eorum iterùm.
38 Cecidit autem ignis Domini, & voravit
holocauſtum, & ligna, & lapides, pulverem
quoque, & aquam, quæ erat in aquæductu
lambens.
39 Quod cùm vidiſſet omnis populus, ce-
cidit in faciem ſuam, & ait: Dominus ipſe eſt
Deus, Dominus ipſe eſt Deus.
40 Dixítque Elias ad eos: Apprehendite pro- G
phetas Baal, & ne unus quidem effugiat ex eis.
Quos cùm apprehendiſſent, duxit eos Elias ad
Torrentem Ciſon, & interfecit eos ibi.
41 Et ait Elias ad Achab: Aſcende, comè-
de, & bibe: quia ſonus multæ pluviæ eſt.
42 Aſcendit Achab ut comederet & bibe-
ret: Elias autem aſcendit in verticem Carmeli,
& pronus in terram poſuit faciem ſuam inter
genua ſua,
43 Et dixit ad puerum ſuum: Aſcende, &
proſpice contra mare. Qui cùm aſcendiſſet, &
contemplatus eſſet, ait: Non eſt quidquam. Et
rurſum ait illi: Revertere ſeptem vicibus.
44 In ſeptima autem vice, Ecce nubecula
parva quaſi veſtigium hominis aſcendebat de
mari. Qui ait: Aſcende, & dic Achab: Junge
currum tuum & deſcende, ne occupet te pluvia.
45 Cúmque ſe verteret huc atque illuc, ec-
ce cæli contenebrati ſunt, & nubes, & ventus,
& facta eſt pluvia grandis. Aſcendens itaque
Achab abiit in Jezrahel:
46 Et manus Domini facta eſt ſuper Eliam,
accinctíſque lumbis currebat ante Achab, do-
nec veniret in Jezrahel.

CAPUT XIX.

*Elias fugiens Jezabel in deſerto, à ſomno excitatus,
Panem divinitus miſſum edit, aquámque bibit, &
ita ad montem Horeb pervenit; ibique in ſpelunca
querens ſe ſolum Domini prophetam relictum, audit
ſeptem millia eſſe relicta: mittitúrque ad ungendum
Hazael in regem Syriæ, Iehu in regem Iſraël, &
Eliſeum in prophetam*

1 NUntiavit autem Achab Jezabel omnia A
quæ fecerat Elias, & quomodo occidiſ-
ſet univerſos prophetas gladio.
2 Miſitque Jezabel nuntium ad Eliam, di-
cens: Hæc mihi faciant dij, & hæc addant, niſi
hac hora cras poſuero animam tuam ſicut ani-
mam unius ex illis.
3 Timuit ergo Elias, & ſurgens abiit quo-
cumque eum ferebat voluntas: venítque in Ber-
ſabee Juda, & dimiſit ibi puerum ſuum,
4 Et perrexit in deſertum, viam unius diei.
Cúmque veniſſet, & ſederet ſubter unam juni-
perum, petivit animæ ſuæ ut moreretur, & ait:
Sufficit mihi Domine, tolle animam meam: ne-
que enim melior ſum, quàm patres mei.
5 Projecítque ſe, & obdormivit in umbra
juniperi: & ecce Angelus Domini tetigit eum,
& dixit illi: Surge, & comede.
6 Reſpexit, & ecce ad caput ſuum ſubcine- B
ricius panis, & vas aquæ: comedit ergo, & bi-
bit, & rurſum obdormivit.
7 Reverſúſque eſt Angelus Domini ſecun-
dò, & tetigit eum, dixitque illi: Surge, come-
de: grandis enim tibi reſtat via.
8 Qui cùm ſurrexiſſet, comedit & bibit, &
ambulavit in fortitudine cibi illius, quadraginta

diebus & quadraginta noctibus, uſque ad montem Dei Horeb.

9 Cúmque veniſſet illuc, manſit in ſpelunca: & ecce ſermo Domini ad eum, dixítque illi: Quid hîc agis Elia?

10 At ille reſpondit: Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filij Iſraël: altaria tua deſtruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus ſum ego ſolus, & quærunt animam meam ut auferant eam.

C 11 Et ait ei: Egredere, & ſta in monte coram Domino: & ecce Dominus tranſit, & ſpiritus grandis & fortis ſubvertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in ſpiritu Dominus, & poſt ſpiritum commotio: non in commotione Dominus,

12 Et poſt commotionem ignis: non in igne Dominus, & poſt ignem ſibilus auræ tenuis.

13 Quod cùm audiſſet Elias, operuit vultum ſuum pallio, & egreſſus ſtetit in oſtio ſpeluncæ, & ecce vox ad eum dicens: Quid hîc agis Elia? Et ille reſpondit:

* Rom 11.a.3. 14 Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituum: * quia dereliquerunt pactum tuum filij Iſraël: altaria tua deſtruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus ſum ego ſolus, & quærunt animam meam ut auferant eam.

15 Et ait Dominus ad eum: Vade, & revertere in viam tuam per deſertum in Damaſcum: cúmque perveneris illuc, unges Hazael regem ſuper Syriam,

* 4 Reg. 9.a.2. 16 * Et Jehu filium Namſi unges regem ſuper Iſraël: Eliſeum autem filium Saphat, qui eſt de Abelmeula, unges prophetam pro te.

D 17 Et erit quicumque fugerit gladium Hazaël, occidet eum Jehu: & quicumque fugerit gladium Jehu, interficiet eum Eliſeus.

* Rom. 11.a.4. 18 * Et derelinquam mihi in Iſraël ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt incurvata ante Baal, & omne os, quod non adoravit eum oſculans manus.

19 Profectus ergo inde Elias, reperit Eliſeum filium Saphat, arantem in duodecim jugis boum. & ipſe in duodecim jugis boum arantibus unus erat: cúmque veniſſet Elias ad eum, miſit pallium ſuum ſuper illum.

20 Qui ſtatim relictis bobus cucurrit poſt Eliam, & ait: Oſculer, oro, patrem meum, & matrem meam, & ſic ſequar te. Dixítque ei: Vade, & revertere: quod enim meum erat, *feci tibi.

21 Reverſus autem ab eo, tulit par boum, & mactavit illud, & in aratro boum coxit carnes, & dedit populo, & comederunt: conſurgénſque abiit, & ſecutus eſt Eliam, & miniſtrabat ei.

CAPUT XX.

Syri Samariam obſidentes cæduntur à pueris principum provinciarum, rurſúmque anno altero in campeſtribus cæduntur: rex autem Achab à propheta reprehenditur, quòd fœdus cum Benedad rege Syriæ inierit, illúmque vivum dimiſerit.

A 1 PORrò Benadad rex Syriæ congregavit omnem exercitum ſuum, & triginta duos reges ſecum, & equos, & currus: & aſcendens pugnabat contra Samariam, & obſidebat eam.

2 Mitténſque nuntios ad Achab regem Iſraël in civitatem,

3 Ait: Hæc dicit Benadad: Argentum tuum, & aurum tuum meum eſt, & uxores tuæ, & filij tui optimi, mei ſunt.

4 Reſpondítque rex Iſraël: Juxta verbum tuum, dñe mi rex, tuus ſum ego, & omnia mea.

5 Revertentéſque nuntij, dixerunt: Hæc dicit Benedad, qui miſit nos ad te: Argentum tuum, & aurum tuum, & uxores tuas, & filios tuos dabis mihi.

6 Cras igitur hac eadem hora mittam ſervos meos ad te, & ſcrutabuntur domum tuam, & domum ſervorum tuorum: & omne quod eis placuerit, ponent in manibus ſuis, & auferent.

7 Vocavit autem rex Iſraël omnes ſeniores terræ, & ait: Animadvertite, & videte, quoniam inſidietur nobis. miſit enim ad me pro uxoribus meis, & filiis, & pro argento & auro: & non abnui. B

8 Dixerúntque omnes majores natu, & univerſus populus, ad eum: Non audias, neque acquieſcas illi.

9 Reſpondit itaque nuntiis Benadad: Dicite domino meo regi: Omnia propter quæ miſiſti ad me ſervum tuum in initio, faciam: hanc autem rem facere non poſſum.

10 Reverſíque nuntij retulerunt ei. Qui remiſit, & ait: Hæc faciant mihi dij, & hæc addant, ſi ſuffecerit pulvis Samariæ pugillis omnis populi qui ſequitur me.

11 Et reſpondens rex Iſraël, ait: Dicite ei: Ne glorietur accinctus æquè ut diſcinctus.

12 Factum eſt autem, cùm audiſſet Benadad verbum iſtud, bibebat ipſe & reges in umbraculis, & ait ſervis ſuis: Circumdate civitatem. Et circumdederunt eam.

13 Et ecce propheta unus accedens ad Achab regem Iſraël, ait ei: Hæc dicit Dominus: Certè vidiſti omnem multitudinem hanc nimiam? ecce, ego tradam eam in manu tua hodie: ut ſcias, quia ego ſum Dominus. C

14 Et ait Achab: Per quem? Dixítque ei: Hæc dicit Dominus: Per pediſſequos principum provinciarum. Et ait: Quis incipiet prœliari? Et ille dixit: Tu.

15 Recenſuit ergo pueros principum provinciarum, & reperit numerum ducentorum triginta duorum: & recenſuit poſt eos populum, omnes filios Iſraël, ſeptem millia:

16 Et egreſſi ſunt meridie. Benadad autem bibebat temulentus in umbraculo ſuo, & reges triginta duo cum eo, qui ad auxilium ejus venerant.

17 Egreſſi ſunt autem pueri principum provinciarum in prima fronte. miſit itaque Benadad. Qui nuntiaverunt ei, dicentes: Viri egreſſi ſunt de Samaria.

18 Et ille ait: Sive pro pace veniunt, apprehendite eos vivos: ſive ut prælientur, vivos eos capite.

19 Egreſſi ſunt ergo pueri principum provinciarum,

ciarum, ac reliquus exercitus ſequebatur:
D 20 Et percuſſit unuſquiſque virum, qui con-
tra ſe veniebat: fugerúntque Syri, & perſecutus
eſt eos Iſraël. Fugit quoque Benadad Rex Syriæ
in equo cum equitibus ſuis.
21 Necnon egreſſus rex Iſraël percuſſit equos
& currus, & percuſſit Syriam plaga magna.
22 (Accedens autem propheta ad regem Iſ-
raël, dixit ei: Vade, & confortare, & ſcito, &
vide quid facias: ſequenti enim anno rex Syriæ
aſcendet contra te.)
23 Servi verò regis Syriæ dixerunt ei: Dij
montium ſunt dij eorum, ideò ſuperaverunt
nos: ſed melius eſt ut pugnemus contra eos in
campeſtribus, & obtinebimus eos.
24 Tu ergo verbum hoc fac: Amove reges
ſingulos ab exercitu tuo, & pone principes
pro eis;
25 Et inſtaura numerum militum qui ceci-
derunt de tuis, & equos ſecundùm equos pri-
ſtinos, & currus ſecundùm currus quos ante
habuiſti: & pugnabimus contra eos in campe-
ſtribus, & videbis quòd obtinebimus eos.
Credidit conſilio eorum, & fecit ita.
26 Igitur poſtquam annus tranſierat, recen-
ſuit Benadad Syros, & aſcendit in Aphec, ut
pugnaret contra Iſraël.
27 Porrò filij Iſraël recenſiti ſunt, & acce-
ptis cibariis profecti ex adverſo, caſtráque me-
tati ſunt contra eos, quaſi duo parvi greges ca-
prarum: Syri autem repleverunt terram.
E 28 (Et accedens unus vir Dei, dixit ad re-
gem Iſraël: Hæc dicit Dominus: Quia dixe-
runt Syri: Deus montium eſt Dominus, & non
eſt Deus vallium: dabo omnem multitudinem
hanc grandem in manu tua, & ſcietis quia ego
ſum Dominus.)
29 Dirigebántque ſeptem diebus ex adverſo
hi atque illi acies, ſeptima autem die commiſ-
ſum eſt bellum: percuſſerúntque filij Iſraël de
Syris centum millia peditum in die una.
30 Fugerunt autē qui remanſerant in Aphec,
in civitatem: & cecidit murus ſuper viginti
ſeptem millia hominum qui remanſerant. Porrò
Benadad fugiens ingreſſus eſt civitatem, in cu-
biculum quod erat intra cubiculum.
31 Dixerúntque ei ſervi ſui: Ecce, audivimus
quòd reges domus Iſraël clementes ſint: pona-
mus itaque ſaccos in lumbis noſtris, & funicu-
los in capitibus noſtris, & egrediamur ad regem
Iſraël: forſitan ſalvabit animas noſtras.
F 32 Accinxerunt ſaccis lumbos ſuos, & po-
ſuerunt funiculos in capitibus ſuis, venerúntque
ad regem Iſraël, & dixerunt ei: Servus tuus Be-
nadad dicit: Vivat, oro te, anima mea. Et ille
ait: Si adhuc vivit, frater meus eſt.
33 Quod acceperunt viri pro omine: & fe-
ſtinantes rapuerunt verbum ex ore ejus, atque
dixerunt: Frater tuus Benadad. Et dixit eis:
Ite, & adducite eum ad me. Egreſſus eſt ergo ad
eum Benadad, & levavit eum in currum ſuum.
34 Qui dixit ei: Civitates, quas tulit pater
meus à patre tuo, reddam: & plateas fac tibi in
Damaſco, ſicut fecit pater meus in Samaria. &
ego fœderatus recedam à te. Pepigit ergo fœ-
dus, & dimiſit eum.
35 Tunc vir quidam de filiis prophetarum
dixit ad ſocium ſuum in ſermone Domini; Per-
cute me. At ille noluit percutere.
36 Cui ait: Quia noluiſti audire vocem Do-
mini, ecce recedes à me, & percutiet te leo.
Cúmque paululum receſſiſſet ab eo, invenit
eum leo, atque percuſſit.
37 Sed & alterum inveniens virum, dixit ad
eum: Percute me. Qui percuſſit eum, & vul-
neravit.
38 Abiit ergo propheta, & occurrit regi in G
via, & mutavit aſperſione pulveris os & ocu-
los ſuos.
39 Cúmque rex tranſiſſet, clamavit ad regem,
& ait: Servus tuus egreſſus eſt ad præliandum
cominus: cúmque fugiſſet vir unus, adduxit
eum quidam ad me, & ait: Cuſtodi virum
iſtum: qui ſi lapſus fuerit, erit anima tua pro
anima ejus, aut talentum argenti appendes.
40 Dum autem ego turbatus huc illúcque
me verterem, ſubitò non comparuit. Et ait rex
Iſraël ad eum: Hoc eſt judicium tuum, quod
ipſe decreviſti.
41 At ille ſtatim abſterſit pulverem de facie
ſua, & cognovit eum rex Iſraël, quòd eſſet de
prophetis.
42 Qui ait ad eum: Hæc dicit Dominus:
* Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu * *Inf. xu*
tua, erit anima tua pro anima ejus, & populus *ſ. 38.*
tuus pro populo ejus.
43 Reverſus eſt igitur rex Iſraël in domum
ſuam, audire contemnens, & furibundus venit
in Samariam.

CAPUT XXI.

Naboth negatam regi Achab vineam à filiis teſtibus iuſſu Iezabel accuſatus lapidatur, quo facto, ipſi Achab ad occupandam vineam properanti Elias plurima comminatur mala, quæ tamen Achab ſe humiliando evadit.

1 POſt verba autem hæc, tempore illo vinea A
erat Naboth Jezrahelitæ, qui erat in Jezra-
hel, juxta palatium Achab regis Samariæ.
2 Locutus eſt ergo Achab ad Naboth, di-
cens, Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi
hortum olerum, quia vicina eſt, & prope do-
mum meam, dabóque tibi pro ea vineam me-
liorem: aut ſi commodius tibi putas, argenti
pretium, quanto digna eſt.
3 Cui reſpondit Naboth: Propitius ſit mihi
Dominus, ne dem hereditatem patrum meo-
rum tibi.
4 Venit ergo Achab in domum ſuam indi-
gnans, & frendens ſuper verbo, quod locutus
fuerat ad eum Naboth Jezrahelites, dicens:
Non dabo tibi hereditatem patrum meorum. Et
projiciens ſe in lectulum ſuum, avertit faciem
ſuam ad parietem, & non comedit panem.
5 Ingreſſa eſt autem ad eum Jezabel uxor ſua,
dixítque ei: Quid eſt hoc, unde anima tua con-
triſtata eſt? & quare non comedis panem?

6 Qui reſpondit ei: Locutus ſum Naboth Jezrahelitæ,& dixi ei: Da mihi vineam tuam, accepta pecunia: aut, ſi tibi placet, dabo tibi vineam meliorem pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi vineam meam.

7 Dixit ergo ad eum Jezabel uxor ejus: Grandis auctoritatis es,& benè regis regnum Iſraël. Surge,& comede panem, & æquo animo eſto, ego dabo tibi vineam Naboth Jezrahelitæ.

C 8 Scripſit itaque litteras ex nomine Achab, & ſignavit eas annulo ejus,& miſit ad majores natu & optimates,qui erant in civitate ejus,& habitabant cum Naboth.

9 Litterarum autem hæc erat ſententia: Prædicate jejunium, & ſedere facite Naboth inter primos populi,

10 Et ſubmittite duos viros filios Belial contra eum, & falſum teſtimonium dicant: Benedixit Deum & regem: & educite eum,& lapidate, ſicque moriatur.

11 Fecerunt ergo cives ejus majores natu & optimates,qui habitabant cum eo in urbe,ſicut præceperat eis Jezabel,& ſicut ſcriptum erat in litteris quas miſerat ad eos:

12 Prædicaverunt jejunium, & ſedere fecerunt Naboth inter primos populi.

D 13 Et adductis duobus viris filiis diaboli, fecerunt eos ſedere contra eum: at illi, ſcilicet ut viri diabolici,dixerunt contra eum teſtimonium coram multitudine: Benedixit Naboth Deum & regem: quam ob rem eduxerunt eum extra civitatem, & lapidibus interfecerunt.

14 Miſeruntque ad Jezabel, dicentes: Lapidatus eſt Naboth, & mortuus eſt.

15 Factum eſt autem, cùm audiſſet Jezabel lapidatum Naboth,& mortuum, locuta eſt ad Achab: Surge, & poſſide vineam Naboth Jezrahelitæ, qui noluit tibi acquieſcere, & dare eam accepta pecunia: non enim vivit Naboth, ſed mortuus eſt.

16 Quod cùm audiſſet Achab, mortuum videlicet Naboth,ſurrexit, & deſcendebat in vineam Naboth Jezrahelitæ, ut poſſideret eam.

17 Factus eſt igitur ſermo Domini ad Eliam Theſbiten, dicens:

E 18 Surge & deſcende in occurſum Achab regis Iſraël,qui eſt in Samaria: ecce ad vineam Naboth deſcendit, ut poſſideat eam:

19 Et loqueris ad eum, dicens: Hæc dicit Dominus: Occidiſti, inſuper & poſſediſti. Et
*Inf.22. f.38. poſt hæc addes: Hæc dicit Dominus: * In loco hoc, in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lambent quoque ſanguinem tuum.

20 Et ait Achab ad Eliam: Num inveniſti me inimicum tibi? Qui dixit: Inveni eò quòd venumdatus ſis, ut faceres malum in conſpectu Domini,

*4 Reg. 9 b.8. 21 * Ecce ego inducam ſuper te malum, & demetam poſteriora tua, & interficiam de Achab mingentem ad parietem, & clauſum
*Sup.15 f 29. & ultimum in Iſraël.

*Sup.16 a.3. 22 Et dabo domum tuam ſicut * domum Jeroboam filii Nabat,& ſicut domum * Baaſa filij Ahia: quia egiſti, ut me ad iracundiam provocares, & peccare feciſti Iſraël.

23 * Sed & de Jezabel locutus eſt Dominus, dicens: Canes comedent Jezabel in agro Jezrahel. F *4.Reg. 9.g.36.

24 Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes: ſi autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres cæli.

25 Igitur non fuit alter talis ſicut Achab,qui venumdatus eſt ut faceret malum in conſpectu Domini: concitavit enim eum Jezabel uxor ſua,

26 Et abominabilis factus eſt, in tantum ut ſequeretur idola,quæ fecerant Amorrhæi,quos conſumpſit Dominus à facie filiorum Iſraël. G

27 Itaque cùm audiſſet Achab ſermones iſtos, ſcidit veſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuam, jejunavitque & dormivit in ſacco, & ambulavit demiſſo capite.

28 Et factus eſt ſermo Domini ad Eliam Theſbiten, dicens:

29 Nonne vidiſti humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus ejus,ſed * in diebus filij ſui inferam malum domui ejus. *4 Reg. 9. f.26.

CAPUT XXII.

Achab & Joſaphat reges, pſeudo prophetarum vaticinio decepti ad pugnam procedunt adverſus Syros pro Ramoth Galaad, ac vincuntur, occiſo Achab, qui Michæam vera prophetantem carcere incluſerat: impio Achab ſuccedit filius impius Ochozias, pio autem Joſaphat ſuccedit impius filius Joram.

1 Tranſierunt igitur tres anni abſque bello inter Syriam & Iſraël. A *2.Par. 18 a.1.

2 In anno autem tertio, deſcendit Joſaphat rex Juda ad regem Iſraël.

3 (Dixitque rex Iſraël ad ſervos ſuos: Ignoratis quòd noſtra ſit Ramoth Galaad,& negligimus tollere eam de manu regis Syriæ?

4 Et ait ad Joſaphat: Veniéſne mecum ad præliandum in Ramoth Galaad?

5 Dixitque Joſaphat ad regem Iſraël: Sicut ego ſum, ita & tu: populus meus, & populus tuus unum ſunt: & equites mei, equites tui. Dixitque Joſaphat ad regem Iſraël: Quære,oro te, hodie ſermonem Domini.

6 Congregavit ergo rex Iſraël prophetas, quadringentos circiter viros, & ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quieſcere? Qui reſponderunt: Aſcende,& dabit eam Dominus in manu regis.

7 Dixit autem Joſaphat: Non eſt hîc propheta Domini quiſpiam,ut interrogemus per eum?

8 Et ait rex Iſraël ad Joſaphat: Remanſit vir unus,per quem poſſumus interrogare Dominum: ſed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum,ſed malum,Michæas filius Jemla. Cui Joſaphat ait: Ne loquaris ita rex. B

9 Vocavit ergo rex Iſraël eunuchum quemdam,& dixit ei: Feſtina adducere Michæam filium Jemla.

10 Rex autem Iſraël, & Joſaphat rex Juda, ſedebant unuſquiſque in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio, in area juxta oſtium portæ Samariæ, &

& univerſi prophetæ prophetabant in conſpe-
ctu eorum.
11 Fecit quoque ſibi Sedecias filius Chanaa-
na cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus:
His ventilabis Syriam, donec deleas eam.
12 Omnéſque prophetæ ſimiliter propheta-
bant, dicentes: Aſcende in Ramoth Galaad,
& vade proſperè, & tradet Dominus in manus
regis.
13 Nuntius verò, qui ierat ut vocaret Mi-
chæam, locutus eſt ad eum, dicens: Ecce ſer-
mones prophetarum ore uno regi bona præ-
dicant: ſit ergo ſermo tuus ſimilis eorum, &
loquere bona.
14 Cui Michæas ait: Vivit Dominus, quia
quodcumque dixerit mihi Dñs, hoc loquar.
15 Venit itaque ad regem, & ait illi rex: Mi-
chæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præ-
liandum, an ceſſare? Cui ille reſpondit: Aſcen-
de, & vade proſperè, & tradet eam Dominus
in manus regis.
C 16 Dixit autem rex ad eum: Iterùm atque
iterùm adjuro te, ut non loquaris mihi niſi quod
verum eſt, in nomine Domini.
17 Et ille ait: Vidi cunctum Iſraël diſper-
ſum in montibus, quaſi oves non habentes
paſtorem. & ait Dominus: Non habent iſti do-
minum: revertatur unuſquiſque in domum
ſuam in pace.
18 (Dixit ergo rex Iſraël ad Joſaphat: Num-
quid non dixi tibi, quia non prophetat mihi
bonum, ſed ſemper malum?)
19 Ille verò addens, ait: Proptereà audi ſer-
monem Domini: Vidi Dominum ſedentem ſu-
per ſolium ſuum, & omnem exercitum cæli
aſſiſtentem ei à dextris & à ſiniſtris:
20 Et ait Dominus: Quis decipiet Achab
regem Iſraël, ut aſcendat & cadat in Ramoth
Galad? Et dixit unus verba hujuſcemodi, &
alius aliter.
21 Egreſſus eſt autem ſpiritus, & ſtetit coram
Domino, & ait: Ego decipiam illum. Cui locu-
tus eſt Dominus: In quo?
D 22 Et ille ait: Egrediar, & ero ſpiritus men-
dax in ore omnium prophetarum ejus. Et dixit
Dominus: Decipies, & prævalebis: egredere,
& fac ita.
23 Nunc igitur ecce dedit Dominus ſpiri-
tum mendacij in ore omnium prophetarum
tuorum, qui hìc ſunt, & Dominus locutus
eſt contra te malum.
24 Acceſſit autem Sedecias filius Chanaana,
& percuſſit Michæam in maxillam, & dixit:
Méne ergo dimiſit Spiritus Domini, & locu-
tus eſt tibi?
25 Et ait Michæas: Viſurus es in die illa,
quando ingredieris cubiculum, intra cubicu-
lum ut abſcondaris.
26 Et ait rex Iſraël: Tollite Michæam, &
maneat apud Amon principem civitatis, &
apud Joas filium Amelech,
27 Et dicite eis: Hæc dicit rex: Mittite vi-
rum iſtum in carcerem, & ſuſtentate eum pane
tribulationis, & aqua anguſtiæ donec revertar
in pace.
28 Dixítque Michæas: Si reverſus fueris in
pace, non eſt locutus in me Dominus. Et ait:
Audite populi omnes.
29 Aſcendit itaque rex Iſraël, & Joſaphat
rex Juda, in Ramoth Galaad.
30 Dixit itaque rex Iſraël ad Joſaphat: Su-
me arma, & ingredere prælium, & induere ve-
ſtibus tuis. Porrò rex Iſraël mutavit habitum
ſuum, & ingreſſus eſt bellum.
31 Rex autem Syriæ præceperat principibus E
curruum triginta duobus, dicens: Non pugna-
bitis contra minorem & majorem quempiam,
niſi contra regem Iſraël ſolum.
32 Cùm ergo vidiſſent principes curruum
Joſaphat, ſuſpicati ſunt quòd ipſe eſſet rex Iſ-
raël, & impetu facto pugnabant contra eum:
& exclamavit Joſaphat.
33 Intellexerúntq; principes curruum quòd
non eſſet rex Iſraël, & ceſſaverunt ab eo.
34 Vir autem quidam tetendit arcum, in in-
certum ſagittam dirigens, & caſu percuſſit re-
gem Iſraël inter pulmonem & ſtomachum. At
ille dixit aurigæ ſuo: Verte manum tuam, &
ejice me de exercitu, quia graviter vulneratus
ſum.
35 Commiſſum eſt ergo prælium in die illa,
& rex Iſraël ſtabat in curru ſuo contra Syros,
& mortuus eſt veſperè: fluebat autem ſanguis
plagæ in ſinum currus,
36 Et præco inſonuit in univerſo exercitu an-
tequam ſol occumberet, dicens: Unuſquiſque
revertatur in civitatem, & in terram ſuam.
37 Mortuus eſt autem rex, & perlatus eſt in
Samariam: ſepeliérúntque regem in Samaria,
38 Et * laverunt currum ejus in piſcina Sa- *Sup. 21 c. 19.
mariæ, & linxerunt canes ſanguinem ejus, & F
habenas laverunt, juxta verbum Domini quod
locutus fuerat.
39 Reliqua autem ſermonum Achab, & uni-
verſa quæ fecit, & domus eburnea quam ædi-
ficavit, cunctarúmque urbium quas extruxit,
nónne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum die-
rum regum Iſraël?
40 Dormivit ergo Achab cum patribus ſuis,
& regnavit Ochozias filius ejus pro eo.
41 Joſaphat verò filius Aſa regnare cœperat
ſuper Judam anno quarto Achab regis Iſraël.
42 Triginta quinque annorum erat cùm re-
gnare cœpiſſet, & viginti quinque annis regna-
vit in Jeruſalem: nomen matris ejus Azuba
filia Salai.
43 Et ambulavit in omni via Aſa patris ſui,
& non declinavit ex ea: fecítque quod rectum
erat in conſpectu Domini.
44 Verumtamen excelſa non abſtulit: adhuc
enim populus ſacrificabat, & adolebat incen-
ſum in excelſis.
45 Pacémque habuit Joſaphat cum rege
Iſraël.
46 Reliqua autem verborum Joſaphat, &
opera ejus, quæ geſſit, & prælia, nónne hæc

ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum
Juda?
47 Sed & reliquias effeminatorum, qui re-
manſerant in diebus Aſa patris ejus, abſtulit
de terra.
48 Nec erat tunc rex conſtitutus in Edom.
49 Rex verò Joſaphat fecerat claſſes in mari,
quæ navigarent in Ophir propter aurum: &
ire non potuerunt, quia confractæ ſunt in
Aſiongaber.
50 Tunc ait Ochozias filius Achab ad Joſa-
phat: Vadant ſervi mei cum ſervis tuis in na-
vibus. Et noluit Joſaphat.
51 Dormivitque Joſaphat cum patribus ſuis,
& ſepultus eſt cum eis in Civitate David patris
ſui: regnavitque Joram filius ejus pro eo.
52 Ochozias autem filius Achab regnare
cœperat ſuper Iſraël in Samaria, anno ſepti-
modecimo Joſaphat regis Juda, regnavitque
ſuper Iſraël duobus annis.
53 Et fecit malum in conſpectu Dñi, & am-
bulavit in via patris ſui & matris ſuæ, & in via
Jeroboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſraël.
54 Servivit quoque Baal, & adoravit eum,
& irritavit Dominum Deum Iſraël, juxta om-
nia quæ fecerat pater ejus.

LIBER REGUM
QUARTUS,
SECUNDUM HEBRÆOS
MALACHIM SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

Ochozias rex Iſraël ſuper ægritudine ſua Beelzebub conſulere volens ab Elia increpatur, ac moriturus prædicitur: duos quinquagenarios principes ad Eliam miſſos ignis cæleſtis devorat cum ipſorum militibus, tertio principe ſua modeſtia ſervato, cum quo Elias ad Ochoziam deſcendit: cui mortuo, ſuccedit frater Joram.

A 1 PRÆVARICATUS eſt au-
tem Moab in Iſraël, poſtquam
mortuus eſt Achab.
2 Ceciditque Ochozias per
cancellos cœnaculi ſui, quod
habebat in Samaria, & ægrota-
vit: miſitque nuntios, dicens ad eos: Ite, con-
ſulite Beelzebub deum Accaron, utrùm vivere
queam de infirmitate mea hac.
3 Angelus autem Dñi locutus eſt ad Eliam
Theſbiten, dicens: Surge, & aſcende in occur-
ſum nuntiorum regis Samariæ, & dices ad eos:
Numquid non eſt Deus in Iſraël, ut eatis ad
conſulendum Beelzebub deum Accaron?
4 Quam ob rem hæc dicit Dominus: De le-
ctulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes,
ſed morte morieris. Et abiit Elias.
5 Reverſique ſunt nuntij ad Ochoziam. Qui
dixit eis: Quare reverſi eſtis?
D 6 At illi reſponderunt ei: Vir occurrit no-
bis, & dixit ad nos: Ite, & revertimini ad re-
gem, qui miſit vos, & dicetis ei: Hæc dicit
Dominus: Numquid, quia non erat Deus in
Iſraël, mittis ut conſulatur Beelzebub deus
Accaron? Idcircò de lectulo, ſuper quem aſ-
cendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.
7 Qui dixit eis: Cujus figuræ & habitus eſt
vir ille, qui occurrit vobis, & locutus eſt ver-
ba hæc?
8 At illi dixerunt: Vir piloſus, & zona pel-
licea accinctus renibus. Qui ait: Elias Theſ-
bites eſt.
9 Miſitque ad eum quinquagenarium prin-
cipem, & quinquaginta qui erant ſub eo. Qui
aſcendit ad eum: ſedentique in vertice montis,
ait: Homo Dei, rex præcepit ut deſcendas.
10 Reſpondénſque Elias, dixit quinquage-
nario: Si homo Dei ſum, deſcendat ignis de
cælo, & devoret te, & quinquaginta tuos. Deſ-
cendit itaque ignis de cælo, & devoravit eum,
& quinquaginta qui erant cum eo. C
11 Rurſúmque miſit ad eum principem
quinquagenarium alterum, & quinquaginta
cum eo. Qui locutus eſt illi: Homo Dei, hæc
dicit rex: Feſtina, deſcende.
12 Reſpondens Elias ait: Si homo Dei ego
ſum, deſcendat ignis de cælo, & devoret te, &
quinquaginta tuos. Deſcendit ergo ignis de cæ-
lo, & devoravit illum, & quinquaginta ejus.
13 Iterùm miſit principem quinquagenarium
tertium, & quinquaginta qui erant cum eo.
Qui cùm veniſſet, curvavit genua contra Eliam,
& precatus eſt eum, & ait: Homo Dei, noli
deſpicere animam meam, & animas ſervorum
tuorum qui mecum ſunt. D
14 Ecce deſcendit ignis de cælo, & devora-
vit duos principes quinquagenarios primos, &
quinquagenos qui cum eis erant: ſed nunc
obſecro ut miſerearis animæ meæ.
15 Locutus eſt autem Angelus Domini ad
Eliam, dicens: Deſcende cum eo, ne timeas. Sur-
rexit igitur, & deſcendit cum eo ad regem,
16 Et locutus eſt ei: Hæc dicit Dominus:
Quia miſiſti nuntios ad conſulendũ Beelzebub
deum

deum Accaron, quaſi non eſſet Deus in Iſraël, à quo poſſes interrogare ſermonem, ideò de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.

17 Mortuus eſt ergo juxta ſermonem Domini, quem locutus eſt Elias, & regnavit Joram frater ejus pro eo, anno ſecundo Joram filij Joſaphat regis Judæ: non enim habebat filium.

18 Reliqua autem verborum Ochoziæ, quæ operatus eſt, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſraël?

Caput II.

Eliſeus individuus Eliæ comes, Jordanem, aqua Eliæ pallio diviſa, cum illo tranſit: Elia autem in cælum igneo curru rapto, duplicem ejus ſpiritum accipit, ac pallio Eliæ rurſum Iordanis aquas dividit. Elias quæſitus non invenitur: aquæ Iericho ac terræ ſterilitas immiſſo per Eliſeum ſale ſanantur: puerique Eliſeum irridentes, ab urſis lacerantur.

A 1 FActum eſt autem, cùm levare vellet Dominus Eliam per turbinem in cælum, ibant Elias & Eliſeus de Galgalis.

2 Dixítque Elias ad Eliſeum: Sede hîc, quia Dominus miſit me uſque in Bethel. Cui ait Eliſeus: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cúmque deſcendiſſent Bethel,

3 Egreſſi ſunt filij prophetarum, qui erant in Bethel, ad Eliſeum, & dixerunt ei: Numquid noſti, quia hodie Dominus tollet dominum tuum à te? Qui reſpondit: Et ego novi: ſilete.

4 Dixit autem Elias ad Eliſeum: Sede hîc, quia Dominus miſit me in Jericho. Et ille ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cúmque veniſſent Jericho,

5 Acceſſerunt filij prophetarum, qui erant in Jericho, ad Eliſeum, & dixerunt ei: Numquid noſti quia Dominus hodie tollet dominum tuum à te? Et ait: Et ego novi: ſilete.

B 6 Dixit autem ei Elias: Sede hîc, quia Dominus miſit me uſque ad Jordanem. Qui ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Ierunt igitur ambo pariter,

7 Et quinquaginta viri de filiis prophetarum ſecuti ſunt eos, qui & ſteterunt econtrà, longè: illi autem ambo ſtabant ſuper Jordanem.

8 Tulítque Elias pallium ſuum, & involvit illud, & percuſſit aquas, quæ diviſæ ſunt in utrâque partem, & tranſierunt ambo per ſiccum.

9 Cúmque tranſiſſent, Elias dixit ad Eliſeum: Poſtula quod vis ut faciam tibi, antequam tollar à te. Dixítque Eliſeus: Obſecro ut fiat in me duplex ſpiritus tuus.

10 Qui reſpondit: Rem difficilem poſtulaſti: attamen ſi videris me, quando tollar à te, erit tibi quod petiſti: ſi autem non videris, non erit.

11 Cúmque pergerent, & incedentes ſermocinarentur, ecce currus igneus, & equi ignei diviſerunt utrumque: & * aſcendit Elias per turbinem in cælum,

* Eccl. 48. b 13. 1. Machab. 2. g 58.

12 Eliſeus autem videbat, & clamabat: Pater mi, pater mi, currus Iſraël, & auriga ejus. Et

C non vidit eum ampliùs: apprehendítque veſtimenta ſua, & ſcidit illa in duas partes.

13 Et levavit pallium Eliæ, quod ceciderat ei: reverſúſque ſtetit ſuper ripam Jordanis,

14 Et pallio Eliæ, quod ceciderat ei, percuſſit aquas, & non ſunt diviſæ. & dixit: Ubi eſt Deus Eliæ etiam nunc? Percuſsítque aquas, & diviſæ ſunt huc atque illuc, & tranſiit Eliſeus.

15 Videntes autem filij prophetarum, qui erant in Jericho econtrà dixerunt: Requievit ſpiritus Eliæ ſuper Eliſeum. Et venientes in occurſum ejus, adoraverunt eum proni in terram,

16 Dixerúntque illi: Ecce, cum ſervis tuis ſunt quinquaginta viri fortes, qui poſſunt ire, & quærere dominum tuum, ne fortè tulerit eum Spiritus Domini, & projecerit eum in unum montium, aut in unam vallium. Qui ait: Nolite mittere.

17 Coëgerúntque eum, donec acquieſceret, & diceret: Mittite. Et miſerunt quinquaginta viros: qui cùm quæſiſſent tribus diebus, non invenerunt.

18 Et reverſi ſunt ad eum: at ille habitabat in Jericho, & dixit eis: Numquid non dixi vobis: Nolite mittere?

19 Dixerunt quoque viri civitatis ad Eliſeum: Ecce habitatio civitatis hujus optima eſt, ſicut tu ipſe domine perſpicis: ſed aquæ peſſimæ ſunt, & terra ſterilis. D

20 At ille ait: Afferte mihi vas novum, & mittite in illud ſal. Quod cùm attuliſſent,

21 Egreſſus ad fontem aquarum, miſit in illum ſal, & ait: Hæc dicit Dñs: Sanavi aquas has, & non erit ultrà in eis mors, neque ſterilitas.

22 Sanatæ ſunt ergo aquæ uſque in diem hanc, juxta verbum Eliſei, quod locutus eſt.

23 Aſcendit autem inde in Bethel: cúmque aſcenderet per viam, pueri parvi egreſſi ſunt de civitate, & illudebant ei, dicentes: Aſcende calve, aſcende calve.

24 Qui cùm reſpexiſſet, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini: egreſsíque ſunt duo urſi de ſaltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.

25 Abiit autem inde in montem Carmeli, & inde reverſus eſt in Samariam.

Caput III.

Ob prævaricatum à rege Moab fœdus quod cum rege Iſraël habebat, aſcendunt adverſus illum rex Iſraël, rex Juda, & rex Edom; quibus ſiti penè enectis Dominus per Eliſeum aquam ſine pluvia promittit, & victoriam de rege Moab, qui ſuo primogenito immolato urbis excidium arcet.

1 JOram verò filius Achab regnavit ſuper Iſraël in Samaria anno decimo octavo Joſaphat regis Judæ. Regnavítque duodecim annis. A

2 Et fecit malum coram Domino, ſed non ſicut pater ſuus & mater: tulit enim ſtatuas Baal, quas fecerat pater ejus.

3 Verumtamen in peccatis Jeroboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſraël, adhæſit, nec receſſit ab eis.

4 Porrò Meſa rex Moab, nutriebat pecora multa, & ſolvebat regi Iſraël centum millia agnorum, & centum millia arietum, cum velleribus ſuis.

5 Cúmque

5 Cúmque mortuus fuiſſet Achab, prævari-
catus eſt fœdus, quod habebat cum rege Iſraël.
6 Egreſſus eſt igitur rex Joram in die illa de
Samaria, & recenſuit univerſum Iſraël.
7 Miſitque ad Joſaphat regem Juda, dicens:
Rex Moab receſſit à me, veni mecum contra
eum ad prælium. Qui reſpondit: Aſcendam:
qui meus eſt, tuus eſt: populus meus populus
tuus; & equi mei, equi tui.
8 Dixítque: Per quam viam aſcendemus? At
ille reſpondit: Per deſertum Idumææ.
B 9 Perrexerunt igitur, rex Iſraël, & rex Juda,
& rex Edom, & circuierunt per viam ſeptem
dierum, nec erat aqua exercitui, & jumentis
quæ ſequebantur eos.
10 Dixítque rex Iſraël: Heu heu heu, con-
gregavit nos Dominus tres reges, ut traderet in
manus Moab.
11 Et ait Joſaphat: Eſtne hîc propheta
Domini, ut deprecemur Dominum per eum?
Et reſpondit unus de ſervis Regis Iſraël: Eſt
hîc Eliſeus filius Saphat, qui fundebat aquam
ſuper manus Eliæ.
12 Et ait Joſaphat: Eſt apud eum ſermo
Domini. Deſcendítque ad eum rex Iſraël, &
Joſaphat rex Juda, & rex Edom.
13 Dixit autem Eliſeus ad regem Iſraël:
Quid mihi & tibi eſt? vade ad prophetas pa-
tris tui, & matris tuæ. Et ait illi rex Iſraël:
Quare congregavit Dominus tres reges hos,
ut traderet eos in manus Moab?
14 Dixítque ad eum Eliſeus: Vivit Dominus
exercituum, in cujus conſpectu ſto, quòd ſi non
vultum Ioſaphat regis Judæ erubeſcerem, non
attendiſſem quidem te, nec reſpexiſſem.
C 15 Nunc autem adducite mihi pſaltem.
Cúmque caneret pſaltes, facta eſt ſuper eum
manus Domini, & ait:
16 Hæc dicit Dominus: Facite alveum tor-
rentis hujus foſſas & foſſas.
17 Hæc enim dicit Dominus: Non videbitis
ventum, neque pluviam: & alveus iſte replebi-
tur aquis, & bibetis vos, & familiæ veſtræ,
& jumenta veſtra.
18 Parúmque eſt hoc in conſpectu Domini:
inſuper tradet etiam Moab in manus veſtras.
19 Et percutietis omnem civitatem muni-
tam, & omnem urbem electam, & univerſum
lignum fructiferum ſuccidetis, cunctóſque
fontes aquarum obturabitis, & omnem agrum
egregium operietis lapidibus.
20 Factum eſt igitur manè, quando ſacrifi-
cium offerri ſolet, & ecce, aquæ veniebant per
viam Edom, & repleta eſt terra aquis.
21 Univerſi autem Moabitæ, audientes quòd
aſcendiſſent reges ut pugnarent adverſum eos,
convocaverunt omnes qui accincti erant bal-
teo deſuper, & ſteterunt in terminis.
22 Primóque manè ſurgentes, & orto jam
ſole ex adverſo aquarum, viderunt Moabitæ
è contrà aquas rubras quaſi ſanguinem,
D 23 Dixerúntque: Sanguis gladij eſt: pugna-
verunt reges contra ſe, & cæſi ſunt mutuò: nunc
perge ad prædam Moab.
24 Perrexerúntque in caſtra Iſraël: porrò
conſurgens Iſraël, percuſſit Moab: at illi fu-
gerunt coram eis. Venerunt igitur qui vice-
rant, & percuſſerunt Moab,
25 Et civitates deſtruxerunt: & omnem
agrum optimum, mittentes ſinguli lapides,
repleverunt: & univerſos fontes aquarum ob-
turaverunt: & omnia ligna fructifera ſuccide-
runt, ita ut muri tantùm fictiles remanerent:
& circumdata eſt civitas à fundibulariis, &
magna ex parte percuſſa.
26 Quod cùm vidiſſet rex Moab, prævaluiſ-
ſe ſcilicet hoſtes, tulit ſecum ſeptingentos viros
educentes gladium, ut irrumperent ad regem
Edom: & non potuerunt.
27 Arripiénſque filium ſuum primogenitum,
qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocauſtum
ſuper murum: & facta eſt indignatio magna in
Iſraël, ſtatímque receſſerunt ab eo, & reverſi
ſunt in terram ſuam.

CAPUT IV.

Eliſeus viduæ pauperculæ debitis oppreſſæ oleum impetrat, quo ſolvat creditoribus; Sunamitidi hoſpitæ ſuæ filium, quem poſteà mortuum ſuſcitat; farina quoque pulmento infuſa, ipſius aufert amaritudinem, & paucis panibus multos ſatiat.

1 MUlier autem quædam de uxoribus pro- A
phetarum clamabat ad Eliſeum, dicens:
Servus tuus vir meus mortuus eſt, & tu noſti
quia ſervus tuus fuit timens Dominum: & ec-
ce creditor venit ut tollat duos filios meos ad
ſerviendum ſibi.
2 Cui dixit Eliſeus: Quid vis ut faciam tibi?
Dic mihi, quid habes in domo tua? At illa reſ-
pondit: Non habeo ancilla tua quidquam in
domo mea, niſi parum olei, quo ungar.
3 Cui ait: Vade pete mutuò ab omnibus
vicinis tuis vaſa vacua non pauca,
4 Et ingredere, & claude oſtium tuum, cùm
intrinſecus fueris tu, & filij tui: & mitte inde
in omnia vaſa hæc: cùm plena fuerint, tolles.
5 Ivit itaque mulier, & clauſit oſtium ſuper
ſe, & ſuper filios ſuos: illi offerebant vaſa, & il-
la infundebat.
6 Cúmque plena fuiſſent vaſa, dixit ad filium
ſuum: Affer mihi adhuc vas. Et ille reſpondit:
Non habeo. Stetítque oleum.
7 Venit autem illa, & indicavit homini Dei. B
Et ille, Vade, inquit, vende oleum, & redde
creditori tuo: tu autem, & filij tui vivite de
reliquo.
8 Facta eſt autem quædam dies, & tranſibat
Eliſeus per Sunam: erat autem ibi mulier ma-
gna, quæ tenuit eum ut comederet panem:
cúmque frequenter inde tranſiret, divertebat ad
eam ut comederet panem.
9 Quæ dixit ad virum ſuum: Animadverto
quòd vir Dei ſanctus eſt iſte, qui tranſit per nos
frequenter.
10 Faciamus ergo ei cœnaculum parvum,
& ponamus ei in eo lectulum, & menſam, &
ſellam, & candelabrum, ut cùm venerit ad nos,
maneat ibi.

11 Facta

11 Facta eſt ergo dies quædam, & veniens
divertit in cœnaculum, & requievit ibi.
12 Dixítque ad Giezi puerum ſuum: Voca
Sunamitidem iſtam. Qui cùm vocaſſet eam, &
illa ſtetiſſet coram eo,
13 Dixit ad puerum ſuum: Loquere ad eam:
Ecce, ſedulè in omnibus miniſtraſti nobis, quid
vis ut faciam tibi? numquid habes negotium, &
vis ut loquar regi, ſive principi militiæ? Quæ
reſpondit: In medio populi mei habito.
C 14 Et ait: Quid ergo vult ut faciam ei? Di-
xítque Giezi: Ne quæras: filium enim non ha-
bet, & vir ejus ſenex eſt.
15 Præcepit itaque ut vocaret eam: quæ
cùm vocata fuiſſet, & ſtetiſſet ante oſtium,
16 Dixit ad eam: In tempore iſto, & in hac
eadem hora, ſi vita comes fuerit, habebis in ute-
ro filium. At illa reſpondit: Noli quæſo domine
mi, vir Dei, noli mentiri ancillæ tuæ.
17 Et concepit mulier, & peperit filium, in
tempore, & in hora eadem, qua dixerat Eliſeus.
18 Crevit autem puer. Et cùm eſſet quædam
dies, & egreſſus iſſet ad patrem ſuum, ad meſ-
ſores,
D 19 Ait patri ſuo: Caput meum doleo, caput
meum doleo. At ille dixit puero: Tolle, & duc
eum ad matrem ſuam.
20 Qui cùm tuliſſet, & duxiſſet eum ad ma-
trem ſuam, poſuit eum illa ſuper genua ſua uſ-
que ad meridiem, & mortuus eſt.
21 Aſcendit autem, & collocavit eum ſuper
lectulum hominis Dei, & clauſit oſtium: &
egreſſa,
22 Vocavit virum ſuum, & ait: Mitte me-
cum, obſecro, unum de pueris, & aſinam, ut
excurram uſque ad hominem Dei, & revertar.
23 Qui ait illi: Quam ob cauſam vadis ad
eum? hodie non ſunt Calendæ, neque Sabba-
tum. Quæ reſpondit: Vadam.
24 Stravítque aſinam, & præcepit puero:
Mina, & propera, ne mihi moram facias in
eundo: & hoc age quod præcipio tibi.
25 Profecta eſt igitur, & venit ad virum Dei
in montem Carmeli: cúmque vidiſſet eam vir
Dei econtrà, ait ad Giezi puerum ſuum: Ecce
Sunamitis illa.
26 Vade ergo in occurſum ejus, & dic ei:
Rectène agitur circa te, & circa virum tuum,
& circa filium tuum? Quæ reſpondit: Rectè.
E 27 Cúmque veniſſet ad virum Dei in mon-
tem, apprehendit pedes ejus: & acceſſit Giezi
ut amoveret eam. Et ait homo Dei: Dimitte il-
lam: anima enim ejus in amaritudine eſt, &
Dominus celavit à me, & non indicavit mihi.
28 Quæ dixit illi: Numquid petivi filium
à domino meo? numquid non dixi tibi: Ne
illudas me?
29 Et ille ait ad Giezi: Accinge lumbos tuos,
& tolle baculum meum in manu tua, & vade.
Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum: & ſi
ſalutaverit te quiſpiam, non reſpondeas illi: &
pones baculum meum ſuper faciem pueri.
30 Porrò mater pueri ait: Vivit Dominus,
& vivit anima tua, non dimittam te. Surrexit
ergo, & ſecutus eſt eam.
31 Giezi autem præceſſerat ante eos, & po-
ſuerat baculum ſuper faciem pueri, & non erat
vox neque ſenſus: reverſúſque eſt in occurſum
ejus, & nuntiavit ei, dicens: Non ſurrexit puer.
32 Ingreſſus eſt ergo Eliſeus domum, & ecce F
puer mortuus jacebat in lectulo ejus:
33 Ingreſſúſque clauſit oſtium ſuper ſe, &
ſuper puerum: & oravit ad Dominum.
34 Et aſcendit, & incubuit ſuper puerum:
poſuítque os ſuum ſuper os ejus, & oculos ſuos
ſuper oculos ejus, & manus ſuas ſuper manus
ejus: & incurvavit ſe ſuper eum, & calefacta eſt
caro pueri.
35 At ille reverſus, deambulavit in domo,
ſemel huc atque illuc: & aſcendit, & incubuit
ſuper eum: & oſcitavit puer ſepties, aperuít-
que oculos.
36 At ille vocavit Giezi, & dixit ei: Voca
Sunamitidem hanc. Quæ vocata, ingreſſa eſt ad
eum. Qui ait: Tolle filium tuum.
37 Venit illa, & corruit ad pedes ejus, &
adoravit ſuper terram: tulítque filium ſuum,
& egreſſa eſt.
38 Et Eliſeus reverſus eſt in Galgala. Erat
autem fames in terra, & filij prophetarum ha-
bitabant coram eo, dixítque uni de pueris ſuis:
Pone ollam grandem, & coque pulmentum
filiis prophetarum.
39 Et egreſſus eſt unus in agrum ut collige- G
ret herbas agreſtes: invenítque quaſi vitem ſil-
veſtrem, & collegit ex ea colocynthidas agri, &
implevit pallium ſuum, & reverſus concidit in
ollam pulmenti: neſciebat enim quid eſſet.
40 Infuderunt ergo ſociis, ut comederent:
cúmque guſtaſſent de coctione, clamaverunt,
dicentes: Mors in olla vir Dei. Et non potue-
runt comedere.
41 At ille, Afferte, inquit, farinam. Cúmque
tuliſſent, miſit in ollam, & ait: Infunde turbæ,
ut comedant. Et non fuit ampliùs quidquam
amaritudinis in olla.
42 Vir autem quidam venit de Baalſaliſa de-
ferens viro Dei panes primitiarum, viginti pa-
nes hordeaceos, & frumentum novum, in pera
ſua. At ille dixit: Da populo, ut comedat.
43 Reſpondítque ei miniſter ejus: Quantum
eſt hoc, ut apponam centum viris? Rurſum ille
ait: Da populo, ut comedat: hæc enim dicit
Dominus: Comedent, & ſupererit.
44 Poſuit itaque coram eis: qui comederunt,
& ſuperfuit juxta verbum Domini.

CAPUT V.

Scidit rex Iſraël veſtimenta ſua, quòd juſſiſſet rex Syriæ ut Naaman leproſum curaret; quem Eliſeus ſeptena in Jordane lotione mundat à lepra, quæ Giezi propter munera mendacio extorta ab Eliſeo petita, perpetuò adhæſit.

1 NAaman princeps militiæ regis Syriæ, erat A
vir magnus apud dominum ſuum, &
honoratus: per illum enim dedit Dominus ſa-
lutem Syriæ: erat autem vir fortis & dives, ſed
leproſus.

2 Porrò de Syria egreſſi fuerant latrunculi, &
captivam duxerát de Terra Iſraël puellam par-
vulam, quæ erat in obſequio uxoris Naaman,
3 Quæ ait ad dominam ſuam: Utinam fuiſſet
dominus meus ad prophetam, qui eſt in Sama-
ria: profectò curaſſet eum à lepra, quam habet.
4 Ingreſſus eſt itaque Naaman ad dominum
ſuum, & nuntiavit ei, dicens: Sic & ſic locuta
eſt puella de Terra Iſraël.
B 5 Dixítque ei rex Syriæ: Vade, & mittam
litteras ad regem Iſraël. Qui cùm profectus
eſſet, & tuliſſet ſecum decem talenta argenti,
& ſex millia aureos, & decem mutatoria veſti-
mentorum,
6 Detulit litteras ad regem Iſraël, in hæc
verba: Cùm acceperis epiſtolam hanc, ſcito
quòd miſerim ad te Naaman ſervum meum,
ut cures eum à lepra ſua.
7 Cúmque legiſſet rex Iſraël litteras, ſcidit
veſtimenta ſua, & ait: Numquid Deus ego
ſum, ut occidere poſſim, & vivificare, quia
iſte miſit ad me, ut curem hominem à lepra
ſua? animadvertite, & videte quòd occaſiones
quærat adverſum me.
C 8 Quod cùm audiſſet Eliſeus vir Dei, ſcidiſ-
ſe videlicet regem Iſraël veſtimenta ſua, miſit
ad eum, dicens: Quare ſcidiſti veſtimenta tua?
veniat ad me, & ſciat eſſe prophetam in Iſraël.
9 Venit ergo Naaman cum equis & curri-
bus, & ſtetit ad oſtium domus Eliſei:
10 Miſítque ad eum Eliſeus nuntium, dicens:
Vade, & lavare ſepties in Jordane, & recipiet
ſanitatem caro tua, atque mundaberis.
11 Iratus Naaman recedebat, dicens: Puta-
bam quòd egrederetur ad me, & ſtans invoca-
ret nomen Domini Dei ſui, & tangeret manu
ſua locum lepræ, & curaret me.
D 12 Numquid non meliores ſunt Abana &
Pharphar, fluvij Damaſci, omnibus aquis Iſraël,
ut laver in eis, & munder? Cùm ergo vertiſſet
ſe, & abiret indignans,
13 Acceſſerunt ad eum ſervi ſui, & locuti
ſunt ei: Pater, & ſi rem grandem dixiſſet tibi
propheta, certè facere debueras: quantò magis
quia nunc dixit tibi: Lavare, & mundaberis?
*Lucæ 4. c. 27. 14 * Deſcendit, & lavit in Jordane ſepties
juxta ſermonem viri Dei, & reſtituta eſt caro
ejus, ſicut caro pueri parvuli, & mundatus eſt.
15 Reversúſque ad virum Dei cum univerſo
comitatu ſuo, venit, & ſtetit coram eo, & ait:
Verè ſcio quòd non ſit alius Deus in univerſa
terra, niſi tantùm in Iſraël. Obſecro itaque ut
accipias benedictionem à ſervo tuo.
E 16 At ille reſpondit: Vivit Dominus, ante
quem ſto, quia non accipiam. Cúmque vim
faceret, penitùs non acquievit.
17 Dixítque Naaman: Ut vis: ſed, obſecro,
concede mihi ſervo tuo, ut tollam onus duo-
rum burdonum de terra: non enim faciet ultrà
ſervus tuus holocauſtum aut victimam diis alie-
nis, niſi Domino.
18 Hoc autem ſolum eſt, de quo depreceris
Dominum pro ſervo tuo, quando ingreditur
dominus meus templum Remmon, ut adoret,
& illo innitente ſuper manum meam, ſi adora-
vero in templo Remmon, adorante eo in eodem
loco, ut ignoſcat mihi Dominus ſervo tuo pro
hac re.
19 Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit ergo
ab eo electo terræ tempore. F
20 Dixítque Giezi puer viri Dei: Pepercit
dominus meus Naaman Syro iſti, ut non acci-
peret ab eo quæ attulit: vivit Dominus, quia
curram poſt eum, & accipiam ab eo aliquid.
21 Et ſecutus eſt Giezi poſt tergum Naaman:
quem cùm vidiſſet ille currentem ad ſe, deſiliit
de curru in occurſum ejus, & ait: Recténe ſunt
omnia?
22 Et ille ait: Rectè. dominus meus miſit
me ad te, dicens: Modò venerunt ad me duo
adoleſcentes de monte Ephraim, ex filiis Pro-
phetarum: da eis talentum argenti, & veſtes
mutatorias duplices.
23 Dixítque Naaman: Melius eſt ut accipias
duo talenta. Et coëgit eum, ligavítque duo ta-
lenta argenti in duobus ſaccis, & duplicia ve-
ſtimenta, & impoſuit duobus pueris ſuis, qui
& portaverunt coram eo. G
24 Cúmque veniſſet jam veſperi, tulit de
manu eorum, & repoſuit in domo, dimiſítque
viros, & abierunt.
25 Ipſe autem ingreſſus, ſtetit coram domino
ſuo. Et dixit Eliſeus: Unde venis Giezi? Qui
reſpondit: Non ivit ſervus tuus quóquam.
26 At ille ait: Nónne cor meum in præſenti
erat, quando reverſus eſt homo de curru ſuo in
occurſum tui: Nunc igitur accepiſti argentum,
& accepiſti veſtes, ut emas oliveta & vineas, &
oves, & boves, & ſervos, & ancillas.
27 Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, &
ſemini tuo, uſque in ſempiternum. Et egreſſus
eſt ab eo leproſus quaſi nix.

CAPUT VI.

*Eliſeus ferrum ſecuris natare facit: regis Syriæ mi-
lites ducuntur quaſi excæcati in Samariam ab Eliſeo,
quem ob regis ſui ſecreta regi Iſraël patefacta cavere ni-
tebantur: ac poſtmodum Syris obſidentibus Samariam,
matres ob inediam filios ſuos comedunt, propter quod
Eliſeus à rege jubetur occidi.*

1 Dixerunt autem filij prophetarum ad Eli- A
ſeum: Ecce locus, in quo habitamus co-
ram te, anguſtus eſt nobis.
2 Eamus uſque ad Jordanem, & tollant ſin-
guli de ſilva materias ſingulas, ut ædificemus
nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite.
3 Et ait unus ex illis: Veni ergo & tu cum
ſervis tuis. Reſpondit: Ego veniam.
4 Et abiit cum eis. Cúmque veniſſent ad
Jordanem, cædebant ligna.
5 Accidit autem, ut cùm unus materiam ſuc-
cidiſſet, caderet ferrum ſecuris in aquam: ex-
clamavítque ille, & ait: Heu heu heu domine
mi, & hoc ipſum mutuò acceperam.
6 Dixit autem homo Dei: Ubi cecidit? At B
ille monſtravit ei locum. Præcidit ergo lignum,
& miſit illuc: natavítque ferrum,

Et

7 Et ait: Tolle. Qui extendit manum, & tulit illud.

8 Rex autem Syriæ pugnabat contra Iſraël, conſiliúmque iniit cum ſervis ſuis, dicens: In loco illo & illo ponamus inſidias.

9 Miſit itaque vir Dei ad regem Iſraël, dicens: Cave ne tranſeas in locum illum: quia ibi Syri in inſidiis ſunt.

10 Miſit itaque rex Iſraël ad locum quem dixerat ei vir Dei, & præoccupavit eum, & obſervavit ſe ibi non ſemel neque bis.

11 Conturbatúmque eſt cor regis Syriæ pro hac re: & convocatis ſervis ſuis, ait: Quare non indicatis mihi quis proditor mei ſit apud regem Iſraël?

C 12 Dixitque unus ſervorum ejus: Nequaquam Domine mi rex, ſed Eliſeus propheta, qui eſt in Iſraël, indicat regi Iſraël omnia verba quæcúmque locutus fueris in conclavi tuo.

13 Dixitque eis: Ite, & videte ubi ſit: ut mittam, & capiam eum. Annuntiaverúntque ei, dicentes: Ecce in Dothan.

14 Miſit ergo illuc equos & currus, & robur exercitus: qui cùm veniſſent nocte, circumdederunt civitatem.

15 Conſurgens autem diluculò miniſter viri Dei, egreſſus, vidit exercitum in circuitu civitatis, & equos & currus: nuntiavítque ei, dicens: Heu heu heu domine mi, quid faciemus?

16 At ille reſpondit: Noli timere: plures enim nobiſcum ſunt, quàm cum illis.

D 17 Cúmque oraſſet Eliſeus, ait: Domine, aperi oculos hujus, ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit: & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum, in circuitu Eliſei.

18 Hoſtes verò deſcenderunt ad eum: porrò Eliſeus oravit ad Dominum, dicens: Percute, obſecro, gentem hanc cæcitate. Percuſsítque eos Dominus, ne viderent, juxta verbum Eliſei.

19 Dixit autem ad eos Eliſeus: Non eſt hæc via, neque iſta eſt civitas: ſequimini me, & oſtendam vobis virum quem quæritis. Duxit ergo eos in Samariam:

20 Cúmque ingreſſi fuiſſent in Samariam, dixit Eliſeus: Domine aperi oculos iſtorum, ut videant. Aperuítque Dominus oculos eorum, & viderunt ſe eſſe in medio Samariæ.

21 Dixitque rex Iſraël ad Eliſeum, cùm vidiſſet eos: Numquid percutiam eos, pater mi?

E 22 At ille ait: Non percuties: neque enim cepiſti eos gladio & arcu tuo, ut percutias: ſed pone panem & aquam coram eis, ut comedant & bibant, & vadant ad dominum ſuum.

23 Appoſitáque eſt eis ciborum magna præparatio, & comederunt, & biberunt, & dimiſit eos, abierúntque ad dominum ſuum, & ultrà non venerunt latrones Syriæ in Terram Iſraël.

24 Factum eſt autem poſt hæc, congregavit Benadad rex Syriæ, univerſum exercitum ſuum, & aſcendit, & obſidebat Samariam.

25 Factáque eſt fames magna in Samaria: & tamdiu obſeſſa eſt, donec venundaretur caput aſini octoginta argenteis, & quarta pars cabi ſtercoris columbarum quinque argenteis.

26 Cúmque rex Iſraël tranſiret per murum, F
mulier quædam exclamavit ad eum, dicens: Salva me domine mi rex.

27 Qui ait: Non te ſalvat Dominus: unde te poſſum ſalvare? de area, vel de torculari? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis? Quæ reſpondit:

28 Mulier iſta dixit mihi: Da filium tuum, ut comedamus eum hodie, & filium meum comedemus cras.

29 Coximus ergo filium meum, & comedimus. Dixique ei die altera: Da filium tuum, ut comedamus eum. Quæ abſcondit filium ſuum.

30 Quod cùm audiſſet rex, ſcidit veſtimenta ſua, & tranſibat per murum. Viditque omnis populus cilicium, quo veſtitus erat ad carnem intrinſecus.

31 Et ait rex: Hæc mihi faciat Deus, & hæc G
addat, ſi ſteterit caput Eliſei filij Saphat ſuper ipſum hodie.

32 Eliſeus autem ſedebat in domo ſua, & ſenes ſedebant cum eo. Præmiſit itaque virum: & antequam veniret nuncius ille, dixit ad ſenes: Numquid ſcitis quòd miſerit filius homicidæ hic, ut præcidatur caput meum? videte ergo, cùm venerit nuntius, claudite oſtium, & non ſinatis eum introire: ecce enim ſonitus pedum domini ejus poſt eum eſt.

33 Adhuc illo loquente eis, apparuit nuncius, qui veniebat ad eum. Et ait: Ecce, tantum malum à Domino eſt: quid amplius expectabo à Domino?

CAPUT VII.

Eliſeus in Samaria prædicit fore frumenti abundantiam; quam leproſi quatuor in Samaria annuntiant, territis à Deo Syris, & omnibus relictis obſidionem ſolventibus: dux autem Eliſei verbo incredulus, à turba conculcatur in porta Samariæ.

1 Dixit autem Eliſeus: Audite verbum Domini: Hæc dicit Dominus: In tempore A
hoc cras modius ſimilæ uno ſtatere erit, & duo modij hordei ſtatere uno, in porta Samariæ.

2 Reſpondens unus de ducibus, ſuper cujus manum rex incumbebat, homini Dei, ait: Si Dominus fecerit etiam cataractas in cælo, numquid poterit eſſe quod loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, & inde non comedes.

3 Quattuor ergo viri erant leproſi juxta introitum portæ: qui dixerunt ad invicem: Quid hìc eſſe volumus donec moriamur?

4 Sive ingredi voluerimus civitatem, fame B
moriemur: ſive manſerimus hìc, moriendum nobis eſt: venite ergo, & transfugiamus ad caſtra Syriæ. ſi pepercerint nobis, vivemus: ſi autem occidere voluerint, nihilominus moriemur.

5 Surrexerunt ergo veſperi, ut venirent ad caſtra Syriæ. Cúmque veniſſent ad principium caſtrorum Syriæ, nullum ibidem repererunt.

6 Siquidem Dominus ſonitum audiri fecerat

in caſtris Syriæ curruum & equorum, & exercitus plurimi: dixerúntque ad invicem: Ecce mercede conduxit adverſùm nos rex Iſraël reges Hethæorum & Ægyptiorum, & venerunt ſuper nos.

7 Surrexerunt ergo, & fugerunt in tenebris, & dereliquerunt tentoria ſua, & equos & aſinos, in caſtris, fugerúntque, animas tantùm ſuas ſalvare cupientes.

8 Igitur cùm veniſſent leproſi illi ad principium caſtrorum, ingreſſi ſunt unum tabernaculum, & comederunt, & biberunt: tulerúntque inde argentum & aurum, & veſtes, & abierunt, & abſconderunt: & rurſum reverſi ſunt ad aliud tabernaculum, & inde ſimiliter auferentes abſconderunt.

C 9 Dixerúntque ad invicem: Non rectè facimus: hæc enim dies boni nuntij eſt. Si tacuerimus, & noluerimus nuntiare uſque manè, ſceleris arguemur: venite, eamus, & nuntiemus in aula regis.

10 Cúmque veniſſent ad portam civitatis, narraverunt eis: dicentes: Ivimus ad caſtra Syriæ, & nullum ibidem reperimus hominem, niſi equos & aſinos alligatos, & fixa tentoria.

11 Ierunt ergo portarij, & nuntiaverunt in palatio regis intrinſecus.

12 Qui ſurrexit nocte, & ait ad ſervos ſuos: Dico vobis quid fecerint nobis Syri: Sciunt quia fame laboramus, & idcircò egreſſi ſunt de caſtris, & latitant in agris, dicentes: Cùm egreſſi fuerint de civitate, capiemus eos vivos, & tunc civitatem ingredi poterimus.

13 Reſpondit autem unus ſervorum ejus: Tollamus quinque equos, qui remanſerunt in urbe (quia ipſi tantùm ſunt in univerſa multitudine Iſraël, alij enim conſumpti ſunt) & mittentes, explorare poterimus.

14 Adduxerunt ergo duos equos, miſítque rex in caſtra Syrorum, dicens: Ite, & videte.

D 15 Qui abierunt poſt eos uſque ad Jordanem: ecce autem omnis via plena erat veſtibus & vaſis, quæ projecerant Syri cùm turbarentur: reverſique nuntij indicaverunt regi.

16 Et egreſſus populus diripuit caſtra Syriæ, factúſque eſt modius ſimilæ ſtatere uno, & duo modij hordei ſtatere uno, juxta verbum Dñi.

17 Porrò rex ducem illum in cujus manu incumbebat, conſtituit ad portam: quem conculcavit turba in introitu portæ, & mortuus eſt, juxta quod locutus fuerat vir Dei, quando deſcenderat rex ad eum.

18 Factúmque eſt ſecundùm ſermonem viri Dei, quem dixerat regi, quando ait: Duo modij hordei ſtatere uno erunt, & modius ſimilæ ſtatere uno, hoc eodem tempore cras in porta Samariæ.

19 Quando reſponderat dux ille viro Dei, & dixerat: Etiamſi Dñs fecerit cataractas in cælo, numquid poterit fieri quod loqueris? Et dixit ei: Videbis oculis tuis, & inde non comedes.

20 Evenit ergo ei ſicut prædictum fuerat, & conculcavit eum populus in porta, & mortuus eſt.

CAPUT VIII.

Poſt ſeptennem famem ab Eliſeo prædictam, Sunamitis, quæ ipſius conſilio peregrinata erat, reverſa ſuos agros cum fructibus recuperat: Eliſeus Benadad ægrotantem prædicit moriturum, & impium Azahel regnaturum: Ioram rex Iuda, percuſſit Idumæos, quòd à ſe receſsiſſent; cui impio ſuccedit Ochozias filius impius.

1 ELiſeus autem locutus eſt ad mulierem, * cujus vivere fecerat filium, dicens: Surge, vade tu & domus tua, & peregrinare ubicumque repereris: vocavit enim Dominus famem, & veniet ſuper terram ſeptem annis. A * Sup. 4. ſ. 35.

2 Quæ ſurrexit, & fecit juxta verbum hominis Dei: & vadens cum domo ſua, peregrinata eſt in Terra Philiſthiim diebus multis.

3 Cúmque finiti eſſent anni ſeptem, reverſa eſt mulier de Terra Philiſthiim: & egreſſa eſt ut interpellaret regem pro domo ſua, & pro agris ſuis.

4 Rex autem loquebatur cum Giezi puero viri Dei, dicens: Narra mihi omnia magnalia quæ fecit Eliſeus.

5 Cúmque ille narraret regi quo modo mortuum ſuſcitaſſet, apparuit mulier, cujus vivificaverat filium, clamans ad regem pro domo ſua, & pro agris ſuis. Dixítque Giezi: Domine mi rex, hæc eſt mulier, & hic eſt filius ejus, quem ſuſcitavit Eliſeus. B

6 Et interrogavit rex mulierem: quæ narravit ei. Dedítque ei rex eunuchũ unum, dicens: Reſtitue ei omnia quæ ſua ſunt, & univerſos reditus agrorum, à die qua reliquit terram uſque ad præſens.

7 Venit quoque Eliſeus Damaſcum, & Benadad rex Syriæ ægrotabat: nuntiaverúntque ei, dicentes: Venit vir Dei huc.

8 Et ait rex ad Hazaël: Tolle tecum munera, & vade in occurſum viri Dei, & conſule Dominum per eum, dicens: Si evadere potero de infirmitate mea hac? C

9 Ivit igitur Hazaël in occurſum ejus, habens ſecum munera, & omnia bona Damaſci, onera quadraginta camelorum. Cúmque ſtetiſſet coram eo, ait: Filius tuus Benadad rex Syriæ miſit me ad te, dicens: Si ſanari potero de infirmitate mea hac?

10 Dixítque ei Eliſeus: Vade, dic ei: Sanaberis: porrò oſtendit mihi Dominus quia morte morietur.

11 Stetítque cum eo, & conturbatus eſt uſque ad ſuffuſionem vultus: flevítque vir Dei.

12 Cui Hazaël ait: Quare dominus meus flet? At ille dixit: Quia ſcio quæ facturus ſis filiis Iſraël mala. Civitates eorum munitas igne ſuccendes, & juvenes eorum interficies gladio, & parvulos eorum elides, & prægnantes divides. D

13 Dixítque Hazaël: Quid enim ſum ſervus tuus canis, ut faciam rem iſtam magnam? Et ait Eliſeus: Oſtendit mihi Dominus te regem Syriæ fore.

14 Qui cùm receſſiſſet ab Eliſeo, venit ad dñm ſuum. Qui ait ei: Quid dixit tibi Eliſeus? At ille reſpondit: Dixit mihi: Recipies ſanitatem.

15 Cúmque

15 Cúmque veniſſet dies altera, tulit ſtragulum, & infudit aquam, & expandit ſuper faciem ejus: quo mortuo, regnavit Hazaël pro eo.

E 16 Anno quinto Joram filij Achab regis Iſraël, & Joſaphat regis Juda, regnavit Joram filius Joſaphat rex Juda.

* 2. Par. 21. b. 5. 17 * Triginta duorum annorum erat cùm regnare cœpiſſet, & octo annis regnavit in Jeruſalem.

18 Ambulavítque in viis regum Iſraël, ſicut ambulaverat domus Achab: filia enim Achab erat uxor ejus: & fecit quod malum eſt in conſpectu Domini.

* 2. Reg. 7. c. 16. 19 * Noluit autem Dominus diſperdere Judam, propter David ſervum ſuum, ſicut promiſerat ei, ut daret illi lucernam, & filiis ejus cunctis diebus.

* 2. Par. 21. b. 8. 20 * In diebus ejus receſſit Edom, ne eſſet ſub Juda, & conſtituit ſibi regem.

21 Venítque Joram Seira, & omnes currus cum eo: & ſurrexit nocte, percuſſítque Idumæos, qui eum circumdederant, & principes curruũ, populus autẽ fugit in tabernacula ſua.

F 22 Receſſit ergo Edom ne eſſet ſub Juda uſque ad diem hanc. Tunc receſſit & Lobna in tempore illo.

23 Reliqua autem ſermonum Joram, & univerſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda?

24 Et dormivit Joram cum patribus ſuis, ſepultúſque eſt cum eis in Civitate David, & regnavit Ochozias filius ejus pro eo.

* 2. Par. 22. a. 1. 25 * Anno duodecimo Joram filij Achab regis Iſraël, regnavit Ochoſias filius Jorã regis Judæ.

G 26 Viginti duorum annorum erat Ochoſias cùm regnare cœpiſſet, & uno anno regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Athalia filia Amri regis Iſraël.

27 Et ambulavit in viis domus Achab: & fecit quod malum eſt coram Domino, ſicut domus Achab: gener enim domus Achab fuit.

28 Abiit quoque cum Joram filio Achab, ad præliandum contra Hazaël regem Syriæ in Ramoth Galaad, & vulneraverunt Syri Joram:

29 Qui reverſus eſt ut curaretur, in Jezrahel: quia vulneraverant eum Syri in Ramoth, præliantem contra Hazaël regem Syriæ. Porrò Ochoſias filius Joram rex Juda, deſcendit inviſere Joram filium Achab in Jezrahel, quia ægrotabat ibi.

CAPUT IX.

Jehu in regem Iſraël unctus per prophetam mandato Domini, ut deleat domum Achab: occidit ergo Ioram unà cum Ochoſia rege Iuda, & corpus Iezabel à feneſtra ipſius juſſu præcipitatæ canes devorant, juxta Eliæ vaticinium.

A 1 Eliſeus autem prophetes vocavit unum de filiis prophetarum, & ait illi: Accinge lumbos tuos, & tolle lenticulam olei hanc in manu tua, & vade in Ramoth Galaad.

* 3. Reg. 19. c. 16. 2 * Cúmque veneris illuc, videbis Jehu filium Joſaphat filij Namſi: & ingreſſus ſuſcitabis eum de medio fratrum ſuorum, & introduces in interius cubiculum.

3 Tenénſque lenticulam olei, fundes ſuper caput ejus, & dices: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem ſuper Iſraël. Aperiéſque oſtium, & fugies, & non ibi ſubſiſtes.

4 Abiit ergo adoleſcens puer prophetæ in Ramoth Galaad,

5 Et ingreſſus eſt illuc; ecce autem principes exercitus ſedebant, & ait: Verbum mihi ad te, ô princeps. Dixítque Jehu: ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te, ô princeps.

6 Et ſurrexit & ingreſſus eſt cubiculum: at ille fudit oleum ſuper caput ejus, & ait: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Unxi te regem ſuper populum Domini Iſraël. B

7 Et percuties domum Achab domini tui & ulciſcar ſanguinem ſervorum meorum prophetarum, & ſanguinem omnium ſervorum Domini, de manu Jezabel.

8 * Perdámque omnem domum Achab: & interficiam de Achab mingentem ad parietem, & clauſum & noviſſimum in Iſraël. * 3. Reg. 21. e. 21.

9 Et dabo domum Achab, ſicut * domum Jeroboam filij Nabat, & ſicut domum * Baaſa filij Ahia. * 3. Reg. 15. f. 29. * 3. Reg. 16. a. 3.

10 Jezabel quoque comedent canes in agro Jezrahel, nec erit qui ſepeliat eam. Aperuítque oſtium, & fugit.

11 Jehu autem egreſſus eſt ad ſervos domini ſui: qui dixerunt ei: Recténe ſunt omnia? quid venit inſanus iſte ad te? Qui ait eis: Noſtis hominem, & quid locutus ſit.

12 At illi reſponderunt: Falſum eſt, ſed magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc & hæc locutus eſt mihi, & ait: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem ſuper Iſraël. C

13 Feſtinaverunt itaque, & unuſquiſque tollens pallium ſuum poſuerunt ſub pedibus ejus in ſimilitudinem tribunalis, & cecinerunt tuba, atque dixerunt: Regnavit Jehu.

14 Conjuravit ergo Jehu filius Joſaphat filij Namſi contra Joram: * porrò Joram obſederat Ramoth Galaad, ipſe & omnis Iſraël, contra Hazaël regem Syriæ: * Sup. 8. g. 28.

15 Et reverſus fuerat ut curaretur in Jezrahel propter vulnera, quia percuſſerant eum Syri, præliantem contra Hazaël regem Syriæ. Dixítque Jehu: Si placet vobis, nemo egrediatur profugus de civitate, ne vadat, & nuntiet in Jezrahel.

16 Et aſcendit, & profectus eſt in Jezrahel: Joram enim ægrotabat ibi, & Ochozias rex Juda deſcenderat ad viſitandum Joram. D

17 Igitur ſpeculator qui ſtabat ſuper turrim Jezrahel, vidit globum Jehu venientis, & ait: Video ego globum. Dixítque Joram: Tolle currum, & mitte in occurſum eorum, & dicat vadens: Recténe ſunt omnia?

18 Abiit ergo, qui aſcenderat currum, in occurſum ejus, & ait: Hæc dicit rex: Pacatáne ſunt omnia? Dixítque Jehu: Quid tibi & paci? tranſi, & ſequere me. Nuntiavit quoque ſpeculator, dicens: Venit nuntius ad eos, & non revertitur.

19 Miſit etiam currum equorum ſecundum: venítque ad eos, & ait: Hæc dicit rex: Numquid pax eſt? Et ait Jehu: Quid tibi & paci? tranſi, & ſequere me.

E 20 Nuntiavit autem ſpeculator, dicens: Venit uſque ad eos, & non revertitur: eſt autem inceſſus quaſi inceſſus Jehu filij Namſi, præceps enim graditur.

21 Et ait Joram: Junge currum. Junxerúntque currum ejus, & egreſſus eſt Joram rex Iſraël, & Ochozias rex Juda, ſinguli in curribus ſuis, egreſsíque ſunt in occurſum Jehu, & invenerunt eum in agro Naboth Iezrahelitæ,

22 Cúmque vidiſſet Joram Jehu, dixit: Pax eſt Jehu? At ille reſpondit: Quæ pax? adhuc fornicationes Iezabel matris tuæ, & veneficia ejus multa vigent.

23 Convertit autem Joram manum ſuam, & fugiens ait ad Ochoziam: Inſidiæ Ochozia.

24 Porrò Jehu tetendit arcum manu, & percuſſit Joram inter ſcapulas: & egreſſa eſt ſagitta per cor ejus, ſtatímque corruit in curru ſuo.

25 Dixitque Jehu ad Badacer ducem: Tolle, projice eum in agro Naboth Jezrahelitæ: memini enim quando ego & tu ſedentes in curru ſequebamur Achab patrem hujus, quòd Dominus onus hoc levaverit ſuper eum, dicens:

* 3. Reg. 21. f. 22. 26 * Si non pro ſanguine Naboth, & pro ſanguine filiorum ejus, quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro iſto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle, & projice eum in agrum, juxta verbum Domini.

F

27 Ochozias autem rex Juda videns hoc, fugit per viam domus horti: perſecutúſque eſt eum Jehu, & ait: Etiam hunc percutite in curru ſuo. & percuſſerunt eum in aſcenſu Gaver, qui eſt juxta Jeblaam: qui fugit in Mageddo, & mortuus eſt ibi.

28 Et impoſuerunt eum ſervi ejus ſuper currum ſuum, & tulerunt in Jeruſalem: ſepeliéruntque eum in ſepulchro cum patribus ſuis in Civitate David.

29 Anno undecimo Joram filij Achab, regnavit Ochozias ſuper Judam,

30 Venítque Jehu in Jezrahel. Porrò Jezabel introitu ejus audito, depinxit oculos ſuos ſtibio, & ornavit caput ſuũ, & reſpexit per feneſtram

31 Ingredientem Jehu per portam, & ait:

* 3. Reg. 16. c. 10. * Numquid pax poteſt eſſe Zambri, qui interfecit dominum ſuum?

G 32 Levavítque Jehu faciem ſuam ad feneſtram, & ait: Quæ eſt iſta? & inclinaverunt ſe ad eum duo vel tres eunuchi.

33 At ille dixit eis: Præcipitate eam deorſum. & præcipitaverunt eam, aſperſúſque eſt ſanguine paries, & equorum ungulæ conculcaverunt eam.

34 Cúmque introgreſſus eſſet, ut comederet, biberétque, ait: Ite, & videte maledictam illam, & ſepelite eam: quia filia regis eſt.

35 Cúmque iſſent, ut ſepelirent eam, non invenerunt niſi calvariam, & pedes, & ſummas manus.

36 Reverſíque nuntiaverunt ei. Et ait Jehu: * Sermo Domini eſt, quem locutus eſt per ſervum ſuum Eliam Theſbiten, dicens: In agro Jezrahel comedent canes carnes Jezabel, * 3. Reg. 21. f. 23.

37 Et erunt carnes Jezabel ſicut ſtercus ſuper faciem terræ in agro Jezrahel, ita ut prætereuntes dicant: Hæccine eſt illa Jezabel?

CAPUT X.

Jehu 70 filios Achab & 42. fratres Ochoziæ necari jubet, totámque Achab progeniem delet, & omnes ſacerdotes Baal callidè convocatos occidit, exuſtâ illius ſtatuâ, & templo in cloacam verſo; attamen in cultu vitulorum aureorum perſeverat Jehu, ideo vehementer cæſus eſt Iſraël ab Hazaël: mortuo autem Jehu, ſuccedit filius ejus Joachaz.

1 ERant autem Achab ſeptuaginta filij in Samaria: ſcripſit ergo Jehu litteras, & miſit in Samariam, ad optimates civitatis, & ad majores natu, & ad nutritios Achab, dicens. A

2 Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini veſtri, & currus, & equos, & civitates firmas, & arma,

3 Eligite meliorem, & eum qui vobis placuerit de filiis domini veſtri, & eum ponite ſuper ſolium patris ſui, & pugnate pro domo domini veſtri.

4 Timuerunt illi vehementer, & dixerunt: Ecce duo reges non potuerunt ſtare coram eo, & quomodo nos valebimus reſiſtere?

5 Miſerunt ergo præpoſiti domus, & præfecti civitatis, & majores natu, & nutritij, ad Jehu, dicentes: Servi tui ſumus, quæcumque juſſeris faciemus, nec conſtituemus nobis regem: quæcumque tibi placent, fac.

6 Reſcripſit autẽ eis litteras ſecundò, dicens: Si mei eſtis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum domini veſtri, & venite ad me hac eadem hora cras in Jezrahel. Porrò filij regis, ſeptuaginta viri, apud optimates civitatis nutriebantur. B

7 Cúmque veniſſent litteræ ad eos, tulerunt filios regis, & occiderunt ſeptuaginta viros, & poſuerunt capita eorum in cophinis, & miſerunt ad eum in Jezrahel.

8 Venit autem nuntius, & indicavit, ei dicens: Attulerunt capita filiorum regis. Qui reſpondit: Ponite ea ad duos acervos juxta introitum portæ uſque manè.

9 Cúmque diluxiſſet, egreſſus eſt, & ſtans dixit ad omnem populum: Juſti eſtis: ſi ego conjuravi contra dominum meum, & interfeci eum, quis percuſſit omnes hos?

10 * Videte ergo nunc quoniam non cecidit de ſermonibus Domini in terram, quos locutus eſt Dominus ſuper domum Achab, & Dominus fecit quod locutus eſt in manu ſervi ſui Eliæ. * 3. Reg. 21. g. 29. C

11 Percuſſit igitur Jehu, omnes qui reliqui erant de domo Achab in Jezrahel, & univerſos optimates ejus, & notos, & ſacerdotes, donec non remanerent ex eo reliquiæ.

12 Et ſurrexit, & venit in Samariam: cúmque veniſſet ad Cameram paſtorum in via,

13 Invenit fratres Ochoziæ regis Juda, dixítque ad eos: Quinam eſtis vos? Qui reſponderunt: Fratres Ochoziæ ſumus, & deſcendimus

mus ad ſalutandos filios regis, & filios reginæ.
14 Qui ait: Comprehendite eos vivos. Quos
cùm comprehendiſſent vivos, jugulaverunt eos
in ciſterna juxta Cameram, quadraginta duos
viros, & non reliquit ex eis quemquam.
15 Cúmque abiiſſet inde, invenit Jonadab
filium Rechab in occurſum ſibi, & benedixit
ei. Et ait ad eum: Numquid eſt cor tuum re-
ctum, ſicut cor meum cum corde tuo? Et ait
Jonadab: Eſt. Si eſt, inquit, da manum tuam.
Qui dedit ei manum ſuam. At ille levavit eum
ad ſe in currum:
D 16 Dixítque ad eum: Veni mecum, & vide
zelum meum pro Domino. Et impoſitum in
curru ſuo,
17 Duxit in Samariam. Et percuſſit omnes
qui reliqui fuerant de Achab in Samaria uſque
ad unum, juxta verbum Domini, quod locutus
eſt per Eliam.
18 Congregavit ergo Jehu omnem populum,
* 3. Reg. 16. f. 31. & dixit ad eos: * Achab coluit Baal parum,
ego autem colam eum amplius.
19 Nunc igitur omnes prophetas Baal, &
univerſos ſervos ejus & cunctos ſacerdotes ip-
ſius, vocate ad me: nullus ſit qui non veniat,
ſacrificium enim grande eſt mihi Baal: qui-
cúmque defuerit, non vivet. Porrò Jehu faciebat
hoc inſidiosè, ut diſperderet cultores Baal.
20 Et dixit: Sanctificate diem ſolemnem
Baal. Vocavítque,
E 21 Et miſit in univerſos terminos Iſraël, &
venerunt cuncti ſervi Baal: non fuit reſiduus
ne unus quidem qui non veniret. Et ingreſſi
ſunt templum Baal: & repleta eſt domus Baal,
à ſummo uſque ad ſummum.
22 Dixítque his qui erant ſuper veſtes: Pro-
ferte veſtimenta univerſis ſervis Baal. Et protu-
lerunt eis veſtes.
23 Ingreſſúſque Jehu, & Jonadab filius Re-
chab, templum Baal, ait cultoribus Baal: Perqui-
rite, & videte, ne quis fortè vobiſcum ſit de ſer-
vis Domini, ſed ut ſint ſervi Baal ſoli.
24 Ingreſſi ſunt igitur ut facerent victimas
& holocauſta: Jehu autem præparaverat ſibi
foris octoginta viros, & dixerat eis: Quicum-
que fugerit de hominibus his, quos ego addu-
xero in manus veſtras, anima ejus erit pro ani-
ma illius.
F 25 Factum eſt autem, cùm completum eſſet
holocauſtum, præcepit Jehu militibus, & du-
cibus ſuis: Ingredimini, & percutite eos, nul-
lus evadat. Percuſſerúntque eos in ore gladij,
& projecerunt milites & duces: & ierunt in
civitatem templi Baal,
26 Et protulerunt ſtatuam de fano Baal, &
combuſſerunt,
27 Et comminuerunt eam. Deſtruxerunt
quoque ædem Baal, & fecerunt pro ea latrinas
uſque in diem hanc.
28 Delevit itaque Jehu Baal de Iſraël:
29 Verumtamen a peccatis Jeroboam filij
Nabat, qui peccare fecit Iſraël, non receſſit,
nec dereliquit vitulos aureos, qui erant in
Bethel, & in Dan.
30 Dixit autem Dominus ad Jehu: Quia
ſtudiosè egiſti quod rectum erat, & placebat
in oculis meis, & omnia quæ erant in corde
meo feciſti contra domum Achab: * filij tui uſ- * Inf. 15. c. 12.
que ad quartam generationem ſedebunt ſuper
thronum Iſraël.
31 Porrò Jehu non cuſtodivit ut ambularet G
in lege Domini Dei Iſraël in toto corde ſuo:
non enim receſſit à peccatis Jeroboam, qui pec-
care fecerat Iſraël.
32 In diebus illis cœpit Dominus tædere ſu-
per Iſraël: percuſsítque eos Hazael in univer-
ſis finibus Iſraël,
33 A Jordane contra Orientalem plagam,
omnem terram Galaad, & Gad, & Ruben, &
Manaſſe, ab Aroer, quæ eſt ſuper Torrentem
Arnon, & Galaad, & Baſan.
34 Reliqua autem verborum Jehu, & univerſa
quæ fecit, & fortitudo ejus, nónne hæc ſcripta
ſunt in Libro verborum dierum regum Iſraël?
35 Et dormivit Jehu cum patribus ſuis, ſe-
pelierúntque eum in Samaria: & regnavit Joa-
chaz filius ejus pro eo.
36 Dies autem, quos regnavit Jehu ſuper
Iſraël, viginti & octo anni ſunt, in Samaria.

CAPUT XI.

Athalia audita filij morte, omne ſemen regium præter Joas ferro extinguit, & regnum ſibi uſurpat; ſed præcipiente Joiada ſacerdote occiditur, & Joas rex Juda conſtituitur, deſtructis aris & imaginibus Baal.

1 ATHalia verò mater Ochoziæ, videns A
mortuum filium ſuum, ſurrexit, & inter- 2. Par. 22. d. 10.
fecit omne ſemen regium.
2 Tollens autem Joſaba filia regis Joram, ſo-
ror Ochoziæ, Joas filium Ochoziæ, furata eſt
eum de medio filiorum regis qui interficieban-
tur, & nutricem ejus, de triclinio: & abſcon-
dit eum à facie Athaliæ, ut non interficeretur.
3 Erátque cum ea ſex annis clàm in domo
Domini: porrò Athalia regnavit ſuper terram.
4 * Anno autem ſeptimo miſit Joiada, & * 2. Par. 23. a. 1.
aſſumens centuriones & milites, introduxit ad
ſe in templum Domini, pepigítque cum eis fœ-
dus: & adjurans eos in domo Domini, oſtendit
eis filium regis:
5 Et præcepit illis, dicens: Iſte eſt ſermo,
quem facere debetis:
6 Tertia pars veſtrûm introëat ſabbato, & B
obſervet excubias domus regis. Tertia autem
pars ſit ad portam Sur: & tertia pars ſit ad por-
tam, quæ eſt poſt habitaculum ſcutariorum:
& cuſtodietis excubias domus Meſſa.
7 Duæ verò partes è vobis, omnes egre-
dientes ſabbato, cuſtodiant excubias domus
Domini circa regem.
8 Et vallabitis eum, habentes arma in mani-
bus veſtris: ſi quis autem ingreſſus fuerit ſe-
ptum templi, interficiatur: eritíſque cum rege
introëunte & egrediente.
9 Et fecerunt centuriones, juxta omnia quæ
præceperat eis Joiada ſacerdos: & aſſumentes
ſinguli viros ſuos, qui ingrediebantur ſabbatũ,
cum his qui egrediebantur ſabbato, venerunt
ad Joiadam ſacerdotem.

10 Qui

10 Qui dedit eis haſtas,& arma regis David,
quæ erant in domo Domini.
C 11 Et ſteterunt ſinguli habentes arma in ma-
nu ſua, à parte templi dextera, uſque ad par-
tem ſiniſtram altaris & ædis circum regem.
12 Produxítque filium regis, & poſuit ſuper
eum diadema, & teſtimonium: fecerúntque
eum regem, & unxerunt: & plaudentes ma-
nu, dixerunt: Vivat rex.
13 Audivit autem Athalia vocem populi cur-
rentis: & ingreſſa ad turbas in templum Dñi,
14 Vidit regem ſtantem ſuper tribunal jux-
ta morem,& cantores & tubas prope eum,om-
némque populum terræ lætantem,& canentem
tubis: & ſcidit veſtimenta ſua, clamavítque:
Conjuratio, conjuratio.
15 Præcepit autem Joiada centurionibus,qui
erant ſuper exercitum, & ait eis: Educite eam
extra ſepta templi, & quicumque eam ſecutus
fuerit, feriatur gladio. Dixerat enim ſacerdos:
Non occidatur in templo Domini.
16 Impoſuerúntque ei manus,& impegerunt
eam per viam introitus equorum, juxta pala-
tium, & interfecta eſt ibi.
D 17 Pepigit ergo Joiada fœdus inter Domi-
num,& inter regem,& inter populum, ut eſſet
populus Domini, & inter regem & populum.
18 Ingreſſúſque eſt omnis populus terræ
templũ Baal,& deſtruxerunt aras ejus, & ima-
gines contriverunt validè: Mathan quoque ſa-
cerdotem Baal occiderunt coram altari. Et po-
ſuit ſacerdos cuſtodias in domo Domini.
19 Tulítque centuriones,& Cerethi & Phe-
lethi legiones, & omnem populum terræ,de-
duxerúntque regem de domo Domini: & ve-
nerunt per viam portæ ſcutariorum in pala-
tium, & ſedit ſuper thronum regum.
20 Lætatúſque eſt omnis populus terræ, &
civitas conquievit: Athalia autem occiſa eſt
gladio in domo regis.
21 Septémque annorum erat Joas, cùm re-
gnare cœpiſſet.

CAPUT XII.

*Joas gazophylacii pecuniam ad ſartatecta templi in-
ſtauranda expendit. Hazaeli autem regi Syriæ bellum
contra Jeruſalem paranti mittit omnes templi & pala-
tii theſauros; tandémque à ſervis ſuis occiditur: cui
ſuccedit filius ejus Amaſias.*

A 1 ANno ſeptimo Jehu, regnavit Joas: &
quadraginta annis regnavit in Jeruſalem.
nomen matris ejus Sebia de Berſabee.
2 Fecítque Joas rectum coram Dño cunctis
diebus, quibus docuit eum Joiada ſacerdos.
3 Verumtamen excelſa non abſtulit: adhuc
enim populus immolabat,& adolebat in excel-
ſis incenſum.
4 Dixítque Joas ad ſacerdotes: Omnem pe-
cuniam ſanctorum, quæ illata fuerit in templũ
Domini à prætereuntibus, quæ offertur pro
pretio animæ, & quam ſponte & arbitrio cor-
dis ſui inferunt in templum Domini:
5 Accipiant illam ſacerdotes juxta ordinem
ſuum, & inſtaurent ſartatecta domus, ſi quid
neceſſarium viderint inſtauratione.
6 Igitur uſque ad vigeſimum tertium an-
num regis Joas, non inſtauraverunt ſacerdotes
ſartatecta templi.
7 Vocavítque rex Joas Joiadam pontificem B
& ſacerdotes,dicens eis: Quare ſartatecta non
inſtauratis templi? nolite ergo ampliùs accipere
pecuniam juxta ordinem veſtrum, ſed ad in-
ſtaurationem templi reddite eam.
8 Prohibitíque ſunt ſacerdotes ultrà acci-
pere pecuniam à populo,& inſtaurare ſartate-
cta domus.
9 Et tulit Joiada pontifex gazophylacium
unum, aperuítque foramen deſuper,& poſuit
illud juxta altare ad dexteram ingredientium
domum Domini, mittebántque in eo ſacerdo-
tes, qui cuſtodiebant oſtia, omnem pecuniam,
quæ deferebatur ad templum Domini.
10 Cúmque viderent nimiam pecuniam eſſe
in gazophylacio, aſcendebat ſcriba regis, &
pontifex, effundebántque & numerabant pe-
cuniam,quæ inveniebatur in domo Domini.
11 Et dabant eam juxta numerum atque C
menſuram, in manu eorum qui præerant cæ-
mentariis domus Domini: qui impendebant
eam in fabris lignorum, & in cæmentariis iis,
qui operabantur in domo Domini.
12 Et ſartatecta faciebant: & in iis,qui cæ-
debant ſaxa,& ut emerent ligna,& lapides,qui
excidebantur, ita ut impleretur inſtauratio do-
mus Domini, in univerſis quæ indigebant ex-
penſa ad muniendam domum.
13 Verumtamen non fiebant ex eadem pe-
cunia hydriæ templi Domini, & fuſcinulæ, &
thuribula, & tubæ, & omne vas aureum &
argenteum, de pecunia quæ inferebatur in
templum Domini.
14 Iis enim qui faciebant opus, dabatur ut
inſtauraretur templum Domini:
15 Et non fiebat ratio iis hominibus, qui
accipiebant pecuniam, ut diſtribuerent eam
artificibus,ſed in fide tractabant eam.
16 Pecuniam verò pro delicto, & pecuniam
pro peccatis, non inferebant in templum Do-
mini,quia ſacerdotum erat.
17 Tunc aſcendit Hazaël rex Syriæ, & pu- D
gnabat contra Geth, cepítque eam: & direxit
faciem ſuam ut aſcenderet in Jeruſalem.
18 Quamobrem tulit Joas rex Juda omnia
ſanctificata, quæ conſecraverant Joſaphat &
Joram & Ochozias, patres ejus reges Juda, &
quæ ipſe obtulerat: & univerſum argentum,
quod inveniri potuit in theſauris templi Domi-
ni, & in palatio regis: miſítque Hazaëli regi
Syriæ, & receſſit ab Jeruſalem.
19 Reliqua autem ſermonum Joas, & uni-
verſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in Li-
bro verborum dierum regum Juda?
20 Surrexerunt autem ſervi ejus, & conju-
raverunt inter ſe, percuſſerúntque Joas in Do-
mo Mello in deſcenſu Sella.
21 Joſachar namque filius Semaath, & Jo-
zabad filius Somer,ſervi ejus,percuſſerunt eum,
& mortuus eſt, & ſepelierunt eum cum patri-
bus

bus ſuis in Civitate David, regnavítque Ama-
ſias filius ejus pro eo.

Caput XIII.

*Joachaz rex Iſraël propter peccata ſua graviſſimè af-
flictus à rege Syriæ, converſus ad Dominum liberatur;
cui mortuo ſuccedit filius Joas, qui juxta Eliſei morien-
tis vaticinium Syros ter devicit: mortui autem Eliſei
ſepulchro injectus quidam mortuus ſuſcitatur.*

A 1 ANno vigeſimo tertio Joas filij Ochoziæ
regis Juda, regnavit Joachaz filius Jehu
ſuper Iſraël in Samaria decem & ſeptem annis.
2 Et fecit malum coram Domino, ſecutúſ-
que eſt peccata Jeroboam filij Nabat, qui pec-
care fecit Iſraël, & non declinavit ab eis.
3 Iratúſque eſt furor Domini contra Iſraël,
& tradidit eos in manu Hazaël regis Syriæ, &
in manu Benadad filij Hazaël, cunctis diebus.
4 Deprecatus eſt autem Joachaz faciem Do-
mini, & audivit eum Dominus: vidit enim an-
guſtiam Iſraël, quia attriverat eos rex Syriæ:
5 Et dedit Dominus ſalvatorem Iſraëli, &
liberatus eſt de manu regis Syriæ: habitave-
rúntque filij Iſraël in tabernaculis ſuis ſicut
heri & nudiuſtertius.
B 6 Verumtamen non receſſerunt à peccatis
domus Jeroboam, qui peccare fecit Iſraël, ſed
in ipſis ambulaverunt: ſiquidem & lucus per-
manſit in Samaria.
7 Et non ſunt derelicti Joachaz de populo
niſi quinquaginta equites, & decem currus, &
decem millia peditum: interfecerat enim eos
rex Syriæ, & redegerat quaſi pulverem in tri-
tura areæ.
8 Reliqua autem ſermonum Joachaz, &
univerſa quæ fecit, & fortitudo ejus, nónne
hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum
regum Iſraël?
9 Dormivítque Joachaz cum patribus ſuis,
& ſepelierunt eum in Samaria: regnavítque
Joas filius ejus pro eo.
10 Anno trigeſimo ſeptimo Joas regis Juda,
regnavit Joas filius Joachaz ſuper Iſraël in Sa-
maria ſedecim annis,
11 Et fecit quod malum eſt in conſpectu
Domini: non declinavit ab omnibus peccatis
Jeroboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſraël,
ſed in ipſis ambulavit.
12 Reliqua autem ſermonum Joas, & uni-
verſa quæ fecit, & fortitudo ejus, quomodo
pugnaverit contra Amaſiam regem Juda, non-
ne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum
regum Iſraël?
13 Et dormivit Joas cum patribus ſuis: Jero-
boam autem ſedit ſuper ſolium ejus. Porrò Joas
ſepultus eſt in Samaria cum regibus Iſraël.
C 14 Eliſeus autem ægrotabat infirmitate, qua
& mortuus eſt: deſcenditque ad eum Joas rex
Iſraël, & flebat coram eo, dicebatque: Pater
mi, pater mi, currus Iſraël, & auriga ejus.
15 Et ait illi Eliſeus: Affer arcum, & ſagittas.
Cúmque attuliſſet ad eum arcum, & ſagittas,
16 Dixit ad regem Iſraël: Pone manum tuam
ſuper arcum. Et cùm poſuiſſet ille manũ ſuam,
ſuperpoſuit Eliſeus manus ſuas manibus regis,
17 Et ait: Aperi feneſtram orientalem. Cúm-
que aperuiſſet, dixit Eliſeus: Jace ſagittam. Et
jecit. Et ait Eliſeus: Sagitta ſalutis Domini, &
ſagitta ſalutis contra Syriam: percutiéſque
Syriam in Aphec, donec conſumas eam.
18 Et ait: Tolle ſagittas. Qui cùm tuliſſet,
rurſum dixit ei: Percute jaculo terram. Et cùm
percuſſiſſet tribus vicibus, & stetiſſet,
19 Iratus eſt vir Dei contra eum, & ait: Si
percuſſiſſes quinquies, aut ſexies, ſive ſepties,
percuſſiſſes Syriam uſque ad conſumptionem:
nunc autem tribus vicibus percuties eam.
20 Mortuus eſt ergo Eliſeus, & ſepelierunt D
eum. Latrunculi autem de Moab venerunt in
terram in ipſo anno.
21 * Quidam autem ſepelientes hominem, * Eccl.
viderunt latrunculos, & projecerunt cadaver in 48.b.14
ſepulchro Eliſei. Quod cùm tetigiſſet oſſa Eli-
ſei, revixit homo, & ſtetit ſuper pedes ſuos.
22 Igitur Hazaël rex Syriæ afflixit Iſraël cun-
ctis diebus Joachaz:
23 Et miſertus eſt Dominus eorum, & rever-
ſus eſt ad eos propter pactum ſuum, quod ha-
bebat cum Abraham, & Iſaac, & Jacob: & no-
luit diſperdere eos, neque projicere penitus,
uſque in præſens tempus.
24 Mortuus eſt autem Hazaël rex Syriæ, &
regnavit Benadad filius ejus pro eo.
25 Porrò Joas filius Joachaz tulit urbes de
manu Benadad filij Hazaël, quas tulerat de ma-
nu Joachaz patris ſui jure prælij, tribus vicibus
percuſſit eum Joas, & reddidit civitates Iſraël.

Caput XIV.

*Amaſias interfectis occiſoribus patris ſui Joas percu-
tit Edom; ſed hac victoria factus elatior provocans
ad bellum Joas regem Iſraël ab eo capitur & Jeruſalem
diripitur: at Joas regi Iſraël ſuccedit filius Jeroboam,
qui ab anguſtiis liberat Iſraël, cui ſuccedit filius Za-
charias: porrò facta conjuratione adverſus Amaſiam
regem Juda à ſuis occiditur: cui ſuccedit filius Aza-
rias im[illegible]ius.*

1 IN anno ſecundo Joas filij Joachaz regis Iſ- A
raël, regnavit Amaſias filius Joas regis Juda. * 2. Par.
2 * Viginti quinque annorum erat cùm reg- 25.a.1
nare cœpiſſet: viginti autem & novem annis
regnavit in Jeruſalem, nomen matris ejus Joa-
dan de Jeruſalem.
3 Et fecit rectum coram Domino, veruntа-
men non ut David pater ejus. Juxta omnia, quæ
fecit Joas pater ſuus, fecit:
4 Niſi hoc tantùm, quòd excelſa non abſtu-
lit: adhuc enim populus immolabat, & adole-
bat incenſum in excelſis.
5 Cúmque obtinuiſſet regnũ, percuſſit ſervos
ſuos, qui interfecerant regem patrem ſuum:
6 Filios autem eorum qui occiderant, non B
occidit, juxta quod ſcriptum eſt in libro legis
Moyſi, ſicut præcepit Dominus, dicens: * Non * Deut.
morientur patres pro filiis, neque filij morien- 24.d.16.
tur pro patribus: ſed unuſquiſque in peccato Ezec. 18.
ſuo morietur. e. 20.
7 Ipſe percuſſit Edom in Valle Salinarum

decem millia, & apprehendit petram in præ-
lio, vocavítque nomen ejus Jectehel uſque in
præſentem diem.
8 Tunc miſit Amaſias nuntios ad Joas filium
Joachaz, filij Jehu regis Iſraël, dicens: Veni, &
videamus nos.
C 9 Remiſitque Joas rex Iſraël ad Amaſiam
regem Juda, dicens: Carduus Libani miſit ad
cedrum quæ eſt in Libano, dicens: Da filiam
tuam filio meo uxorem. Tranſierúntque beſtiæ
ſaltus quæ ſunt in Libano, & conculcaverunt
carduum.
10 Percutiens invaluiſti ſuper Edom, &
ſublevavit te cor tuum: contentus eſto gloria,
& ſede in domo tua: quare provocas malum,
ut cadas tu & Judas tecum?
11 Et non acquievit Amaſias: aſcendítque
Joas rex Iſraël, & viderunt ſe, ipſe & Amaſias
rex Juda, in Bethſames oppido Judæ.
12 Percuſſuſque eſt Juda coram Iſraël, & fu-
gerunt unuſquiſque in tabernacula ſua.
D 13 Amaſiam verò regem Juda, filium Joas
filij Ochoziæ, cepit Joas rex Iſraël in Bethſa-
mes, & adduxit eum in Jeruſalem: & inter-
rupit murum Jeruſalem, à porta Ephraim uſ-
que ad portam anguli, quadringentis cubitis.
14 Tulítque omne aurum, & argentum, &
univerſa vaſa, quæ inventa ſunt in domo Do-
mini, & in theſauris regis, & obſides, & rever-
ſus eſt in Samariam.
15 Reliqua autem verborum Joas quæ fecit,
& fortitudo ejus qua pugnavit contra Ama-
ſiam regem Juda, nónne hæc ſcripta ſunt in
Libro ſermonum dierum regum Iſraël?
16 Dormivítque Joas cum patribus ſuis, &
ſepultus eſt in Samaria cum regibus Iſraël: &
regnavit Jeroboam filius ejus pro eo.
E 17 Vixit autem Amaſias, filius Joas, rex Ju-
da, poſtquam mortuus eſt Joas filius Joachaz
regis Iſraël, quindecim annis.
18 Reliqua autem ſermonum Amaſiæ, nón-
ne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum die-
rum regum Juda?
19 Factáque eſt contra eum conjuratio in Je-
ruſalem: at ille fugit in Lachis. Miſerúntque
poſt eum in Lachis, & interfecerunt eum ibi.
20 Et aſportaverunt in equis, ſepultúſque
eſt in Jeruſalem cum patribus ſuis in Civitate
David.
F 21 * Tulit autem univerſus populus Judæ
* 2 Par. 26. 1 Azariam annos natum ſedecim, & conſtitue-
runt eum regem pro patre ejus Amaſia.
22 Ipſe ædificavit Ælath, & reſtituit eam Ju-
dæ, poſtquam dormivit rex cum patribus ſuis.
23 Anno quintodecimo Amaſiæ filij Joas re-
gis Juda, regnavit Jeroboam filius Joas regis Iſ-
raël in Samaria, quadraginta & uno anno:
24 Et fecit quod malum eſt coram Domino.
Non receſſit ab omnibus peccatis Jeroboam
filij Nabat, qui peccare fecit Iſraël.
25 Ipſe reſtituit terminos Iſraël, ab introitu
G Emath, uſque ad mare ſolitudinis, juxta ſermo-
nem Domini Dei Iſraël, quem locutus eſt per
ſervum ſuum * Jonam filium Amathi prophe- * Jon. 1. a. 1.
tam, qui erat de Geth, quæ eſt in Opher.
26 Vidit enim Dominus afflictionem Iſraël
amaram nimis, & quòd conſumpti eſſent uſque
ad clauſos carcere, & extremos, & non eſſet
qui auxiliaretur Iſraëli.
27 Nec locutus eſt Dominus ut deleret no-
men Iſraël de ſub cælo, ſed ſalvavit eos in ma-
nu Jeroboam filij Joas.
28 Reliqua autem ſermonum Jeroboam, &
univerſa quæ fecit, & fortitudo ejus qua præ-
liatus eſt, & quomodo reſtituit Damaſcum &
Emath Judæ in Iſraël, nónne hæc ſcripta ſunt
in Libro ſermonum dierum regum Iſraël?
29 Dormivítque Jeroboam cum patribus ſuis
regibus Iſraël, & regnavit Zacharias filius ejus
pro eo.

CAPUT XV.

Azariæ leproſo ſuccedit filius Joathan in Juda, Zachariæ autem in Iſraël ſuccedit Sellum, & huic Manahem qui fit tributarius regi Aſſyriorum, & huic Phaceia, & huic Phacee; cujus temporibus Theglathphalaſar devictam magnam partem Iſraëlitarum tranſtulit in Aſſyrios: huic ſuccedit Oſee: in Juda autem mortuo Joathan, ſuccedit filius Achaz.

1 ANno vigeſimo ſeptimo Jeroboam regis A
Iſraël, regnavit Azarias filius Amaſiæ
regis Juda.
2 Sedecim annorum erat cùm regnare cœ-
piſſet, & quinquaginta duobus annis regnavit
in Jeruſalem: nomen matris ejus Jechelia de
Jeruſalem.
3 Fecítque quod erat placitum coram Domi-
no, juxta omnia quæ fecit Amaſias pater ejus.
4 Verumtamen excelſa non eſt demolitus:
adhuc populus ſacrificabat, & adolebat incen-
ſum in excelſis.
5 * Percuſſit autem Dominus regem, & fuit * 2. Par. 26. d. 21.
leproſus uſque in diem mortis ſuæ, & habita-
bat in domo libera ſeorſum: Joathan verò filius
regis gubernabat palatium, & judicabat popu-
lum terræ.
6 Reliqua autem ſermonum Azariæ, & uni-
verſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in Li-
bro verborum dierum regum Juda?
7 Et dormivit Azarias cum patribus ſuis: ſe-
pelierúntque eum cũ majoribus ſuis in Civita-
te David, & regnavit Joathan filius ejus pro eo.
8 Anno trigeſimo octavo Azariæ regis Juda,
regnavit Zacharias filius Jeroboam ſuper Iſraël
in Samaria ſex menſibus:
9 Et fecit quod malum eſt coram Domino,
ſicut fecerant patres ejus: non receſſit à peccatis
Jeroboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſraël.
10 Conjuravit autem contra eum Sellum
filius Jabes: percuſſítque eum palàm, & inter-
fecit, regnavítque pro eo.
11 Reliqua autem verborum Zachariæ, nón-
ne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum
regum Iſraël?
12 * Iſte eſt ſermo Domini, quem locutus * Sup. 10. f. 30.
eſt ad Jehu, dicens: Filij tui uſque ad quartam
generationem ſedebunt ſuper thronum Iſraël.
Factúmque eſt ita.

C 13 Sellum filius Jabes regnavit trigeſimo nono anno Azariæ regis Juda: regnavit autem uno menſe in Samaria.

14 Et aſcendit Manahem filius Gadi de Therſa: venítque in Samariam, & percuſſit Sellum filium Jabes in Samaria, & interfecit eum, regnavítque pro eo.

15 Reliqua autem verborum Sellum, & conjuratio ejus, per quam tetendit inſidias, nónne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum regum Iſraël?

16 Tunc percuſſit Manahem Thapſam, & omnes qui erant in ea, & terminos ejus de Therſa. noluerant enim aperire ei: & interfecit omnes prægnantes ejus, & ſcidit eas.

17 Anno trigeſimo nono Azariæ regis Juda, regnavit Manahem filius Gadi ſuper Iſraël decem annis in Samaria;

D 18 Fecítque quod erat malum coram Domino: non receſſit à peccatis Jeroboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſraël cunctis diebus ejus.

19 Veniebat Phul rex Aſſyriorum in terram, & dabat Manahem Phul mille talenta argenti, ut eſſet ei in auxilium, & firmaret regnum ejus.

20 Indixítque Manahem argentum ſuper Iſraël cunctis potentibus & divitibus, ut daret regi Aſſyriorum, quinquaginta ſiclos argenti per ſingulos: reversúſque eſt rex Aſſyriorum, & non eſt moratus in terra.

21 Reliqua autem ſermonum Manahem, & univerſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſraël?

22 Et dormivit Manahem cum patribus ſuis: regnavítque Phaceia filius ejus pro eo.

E 23 Anno quinquageſimo Azariæ regis Juda, regnavit Phaceia filius Manahem ſuper Iſraël in Samaria biennio:

24 Et fecit quod erat malum coram Domino: non receſſit à peccatis Jeroboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſraël.

25 Conjuravit autem adverſus eum Phacee filius Romeliæ, dux ejus, & percuſſit eum in Samaria in turre domus regiæ, juxta Argob, & juxta Arie, & cum eo quinquaginta viros de filiis Galaaditarum, & interfecit eum, regnavítque pro eo.

26 Reliqua autem ſermonum Phaceia, & univerſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſraël?

F 27 Anno quinquageſimo ſecundo Azariæ regis Juda, regnavit Phacee filius Romeliæ ſuper Iſraël in Samaria viginti annis.

28 Et fecit quod erat malum coram Domino: non receſſit à peccatis Jeroboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſraël.

29 In diebus Phacee regis Iſraël venit Theglathphalaſar rex Aſſur, & cepit Aion, & Abel Domum Maacha & Janoë, & Cedes, & Aſor, & Galaad, & Galilæam, & univerſam Terram Nephthali: & tranſtulit eos in Aſſyrios.

30 Conjuravit autem, & tetendit inſidias Oſee filius Ela contra Phacee filium Romeliæ, & percuſſit eum, & interfecit: regnavítque pro eo vigeſimo anno Joatham filij Oziæ.

31 Reliqua autem ſermonum Phacee, & univerſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſraël?

32 * Anno ſecundo Phacee, filij Romeliæ regis Iſraël, regnavit Joatham filius Oziæ regis Juda. * 2. Par. 27. a. 1.

G 33 Viginti quinque annorum erat cùm regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Jeruſa filia Sadoc.

34 Fecítque quod erat placitum coram Domino: juxta omnia quæ fecerat Ozias pater ſuus, operatus eſt.

35 Verumtamen excelſa non abſtulit: adhuc populus immolabat, & adolebat incenſum in excelſis: ipſe ædificavit portam domus Domini ſublimiſſimam.

36 Reliqua autem ſermonum Joatham, & univerſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum Juda?

37 In diebus illis cœpit Dominus mittere in Judam, Raſin regem Syriæ, & Phacee filium Romeliæ.

38 Et dormivit Joatham cum patribus ſuis, ſepultúſque eſt cum eis in Civitate David patris ſui, & regnavit Achaz filius ejus pro eo.

CAPUT XVI.

Achaz filium ſuum per ignem conſecrat idolis: regibus quoque Iſraël & Syriæ Jeruſalem obſidentibus, auxilium à rege Aſſyriorum miſſis muneribus obtinet; in cujus gratiam, ablato Dei cultu, diis Aſſyriorum ſacrificat, cui ſuccedit pius filius Ezechias.

1 ANno decimo ſeptimo Phacee filij Romeliæ regnavit Achaz filius Joatham regis Juda. A

2 * Viginti annorum erat Achaz cùm regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnavit in Jeruſalem: non fecit quod erat placitum in conſpectu Domini Dei ſui, ſicut David pater ejus. * 2. Par. 28. a. 1.

3 Sed ambulavit in via regum Iſraël: inſuper & filium ſuum conſecravit, transferens per ignem ſecundùm idola Gentium: quæ diſſipavit Dominus coram filiis Iſraël.

4 Immolabat quoque victimas, & adolebat incenſum in excelſis, & in collibus, & ſub omni ligno frondoſo.

5 * Tunc aſcendit Raſin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex Iſraël, in Jeruſalem ad præliandum: cúmque obſiderent Achaz, non valuerunt ſuperare eum. * Iſai. 7. a. 1.

6 In tempore illo reſtituit Raſin rex Syriæ, Ailam Syriæ, & ejecit Judæos de Aila: & Idumæi venerunt in Ailam, & habitaverunt ibi uſque in diem hanc. B

7 Miſit autem Achaz nuntios ad Theglathphalaſar regem Aſſyriorum, dicens: Servus tuus, & filius tuus ego ſum: aſcende, & ſalvum me fac de manu regis Syriæ, & de manu regis Iſraël, qui conſurrexerunt adverſum me.

8 Et cùm collegiſſet argentum & aurum, quod inveniri potuit in domo Domini, & in theſauris regis, miſit regi Aſſyriorum munera.

9 Qui & acquievit voluntati ejus: aſcendit enim rex Aſſyriorum in Damaſcum, & vaſtavit

eam: & tranſtulit habitatores ejus Cyrenen, Raſin autem interfecit.

10 Perrexítque rex Achaz in occurſum Theglathphalaſar regi Aſſyriorum in Damaſcum. cúmque vidiſſet altare Damaſci, miſit rex Achaz ad Uriam ſacerdotem exemplar ejus, & ſimilitudinem juxta omne opus ejus.

C 11 Extruxítque Urias ſacerdos altare: juxta omnia quæ præceperat rex Achaz de Damaſco, ita fecit ſacerdos Urias, donec veniret rex Achaz de Damaſco.

12 Cúmque veniſſet rex de Damaſco, vidit altare, & veneratus eſt illud: aſcenditque & immolavit holocauſta, & ſacrificium ſuum,

13 Et libavit libamina, & fudit ſanguinem pacificorum, quæ obtulerat ſuper altare.

14 Porrò altare æreum, quod erat coram Domino, tranſtulit de facie templi, & de loco altaris, & de loco templi Domini: poſuítque illud ex latere altaris ad Aquilonem.

15 Præcepit quoque rex Achaz Uriæ ſacer-
D doti, dicens: Super altare majus offer holocauſtum matutinum, & ſacrificium veſpertinum, & holocauſtum regis, & ſacrificium ejus, & holocauſtum univerſi populi terræ, & ſacrificia eorum, & libamina eorum: & omnem ſanguinem holocauſti, & univerſum ſanguinem victimæ ſuper illud effundes: altare verò æreum erit paratum ad voluntatem meam.

16 Fecit igitur Urias ſacerdos juxta omnia quæ præceperat rex Achaz.

17 Tulit autem rex Achaz cælatas baſes, & luterem, qui erat deſuper: & mare depoſuit de bobus æreis, qui ſuſtentabant illud, & poſuit ſuper pavimentum ſtratum lapide.

18 Muſach quoque ſabbati, quod ædificaverat in templo, & ingreſſum regis exteriùs, convertit in templum Dñi, propter regem Aſſyriorum.

19 Reliqua autem verborum Achaz, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Juda?

20 Dormivítque Achaz cum patribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in Civitate David, & regnavit Ezechias filius ejus pro eo.

CAPUT XVII.

Poſt multa filiorum Iſraël quæ commemorantur facinora, Salmanaſar ſub Oſee recuſante antiquum Aſſyrio pendere tributum, transfert Iſraël in Aſſyrios: & quia Aſſyrij in Samariam miſſi cultum Dei ignorantes devorabantur à leonibus, mittitur eis ſacerdos Iſraëliticus qui ipſos inſtituat; ſicque factum eſt, ut & Deo & idolis ſervirent.

A 1 ANno duodecimo Achaz regis Juda, regnavit Oſee filius Ela in Samaria ſuper Iſraël novem annis.

2 Fecítque malum coram Domino: ſed non ſicut reges Iſraël, qui ante eum fuerant.

* Inf. 18 b 9. Tob. 1. a 2. 3 * Contra hunc aſcendit Salmanaſar rex Aſſyriorum, & factus eſt ei Oſee ſervus, reddebátque illi tributa.

4 Cúmque deprehendiſſet rex Aſſyriorum Oſee, quòd rebellare nitens miſiſſet nuntios ad Sua regem Ægypti, ne præſtaret tributa regi Aſſyriorum, ſicut ſingulis annis ſolitus erat, obſedit eum, & vinctum miſit in carcerem.

5 Pervagatúſque eſt omnem terram, & aſcendens Samariam, obſedit eam tribus annis.

6 * Anno autem nono Oſee, cepit rex Aſſyriorum Samariam, & tranſtulit Iſraël in Aſſyrios: poſuítque eos in Hala, & in Habor juxta fluvium Gozan, in civitatibus Medorum. * Inf. 18 b 10. B

7 Factum eſt enim, cùm peccaſſent filij Iſraël Domino Deo ſuo, qui eduxerat eos de Terra Ægypti, de manu Pharaonis regis Ægypti, coluerunt deos alienos.

8 Et ambulaverunt juxta ritum Gentium, quas conſumpſerat Dñs in conſpectu filiorum Iſraël, & regum Iſraël; quia ſimiliter fecerant.

9 Et offenderunt filij Iſraël verbis non rectis Dominum Deum ſuum: & ædificaverunt ſibi excelſa in cunctis urbibus ſuis, à Turre cuſtodum uſque ad Civitatem munitam.

10 Fecerúntque ſibi ſtatuas, & lucos, in omni colle ſublimi, & ſubter omne lignũ nemoroſũ:

11 Et adolebant ibi incenſum ſuper aras in morem Gentium, quas tranſtulerat Dominus à facie eorum: fecerúntque verba peſſima irritantes Dominum.

12 Et coluerunt immunditias, de quibus C
præcepit eis Dominus ne facerent verbum hoc.

13 Et teſtificatus eſt Dominus in Iſraël & in Juda, per manum omnium prophetarum & Videntium, dicens: * Revertimini à viis veſtris peſſimis, & cuſtodite præcepta mea, & ceremonias, juxta omnem legem quam præcepi patribus veſtris: & ſicut miſi ad vos in manu ſervorum meorum Prophetarum. * Iere. 25 a 5.

14 Qui non audierunt, ſed induraverunt cervicem ſuam juxta cervicem patrum ſuorum, qui noluerunt obedire Domino Deo ſuo.

15 Et abjecerunt legitima ejus, & pactum, quod pepigit cum patribus eorum, & teſtificationes, quibus conteſtatus eſt eos: ſecutique ſunt vanitates, & vanè egerunt: & ſecuti ſunt Gentes, quæ erant per circuitum eorum, ſuper quibus præceperat Dominus eis, ut non facerent ſicut & illæ faciebant.

16 Et dereliquerunt omnia præcepta Domini Dei ſui: fecerúntque ſibi conflatiles duos vitulos, & lucos, & adoraverunt univerſam militiam cæli: ſervierúntque Baal,

17 Et conſecraverunt filios ſuos, & filias ſuas per ignem: & divinationibus inſerviebant & auguriis: & tradiderunt ſe ut facerent malum coram Domino, ut irritarent eum.

18 Iratúſque eſt Dominus vehementer Iſraëli, & abſtulit eos à conſpectu ſuo, & non remanſit niſi tribus Juda tantummodò.

19 Sed nec ipſe Juda cuſtodivit mandata Domini Dei ſui: verùm ambulavit in erroribus Iſraël, quos operatus fuerat:

20 Projecítque Dominus omne ſemen Iſraël, D
& afflixit eos, & tradidit eos in manu diripientium, donec projiceret eos à facie ſua:

21 * Ex eo jam tempore, quo ſciſſus eſt Iſraël à domo David, & conſtituerunt ſibi regem Jeroboã filium Nabat: ſeparavit enim Jeroboã Iſraël * 3. Reg. 12. c. 19.

à

à Dño, & peccare eos fecit peccatū magnum.
22 Et ambulaverunt filij Iſraël in univerſis
peccatis Jeroboam quæ fecerat: & non receſ-
ſerunt ab eis,
* Jere. 25. b. 9. 23 *Uſquequò Dñs auferret Iſraël à facie ſua,
ſicut locutus fuerat in manu omnium ſervorum
ſuorum Prophetarum: tranſlatúſque eſt Iſraël
de terra ſua in Aſſyrios, uſque in diem hanc.
24 Adduxit autem rex Aſſyriorum de Baby-
lone, & de Cutha, & de Avah, & de Emath, &
de Sepharuaim: & collocavit eos in civitatibus
Samariæ pro filiis Iſraël: qui poſſederunt Sa-
mariam, & habitaverunt in urbibus ejus.
25 Cúmque ibi habitare cœpiſſent, non ti-
mebant Dominum: & immiſit in eos Dominus
leones qui interficiebant eos.
E 26 Nuntiatúmque eſt regi Aſſyriorum, & di-
ctum: Gentes, quas tranſtuliſti, & habitare fe-
ciſti in civitatibus Samariæ, ignorant legitima
Dei terræ: & immiſit in eos Dominus leones,
& ecce interficiunt eos, eò quòd ignorent ri-
tum Dei terræ.
27 Præcepit autem rex Aſſyriorum, dicens:
Ducite illuc unum de ſacerdotibus, quos inde
captivos adduxiſtis, & vadat, & habitet cum
eis: & doceat eos legitima Dei terræ.
28 Igitur cùm veniſſet unus de ſacerdotibus
his, qui captivi ducti fuerant de Samaria, ha-
bitavit in Bethel, & docebat eos quomodo co-
lerent Dominum.
29 Et unaquæque Gens fabricata eſt Deum
ſuum: poſuerúntque eos in fanis excelſis, quæ
fecerant Samaritæ, Gens & Gens in urbibus
ſuis, in quibus habitabat.
30 Viri enim Babylonij fecerunt Sochoth-
benoth: viri autem Chutæi fecerunt Nergel:
& viri de Emath fecerunt Aſima.
F 31 Porrò Hevæi fecerunt Nebahaz & Thar-
thac. Hi autem qui erant de Sepharuaim, com-
burebant filios ſuos igni, Adramelech & Ana-
melech diis Sepharuaim,
32 Et nihilominùs colebant Dominum. Fece-
runt autem ſibi de noviſſimis ſacerdotes excel-
ſorum, & ponebant eos in fanis ſublimibus.
33 Et cùm Dominum colerent, diis quoque
ſuis ſerviebant juxta conſuetudinem Gentium,
de quibus tranſlati fuerant Samariam:
34 Uſque in præſentem diem morem ſe-
quuntur antiquum: non timent Dominum, ne-
que cuſtodiunt ceremonias ejus, judicia, & le-
gem, & mandatum, quod præceperat Dominus
* Gen. 32. f. 28 filiis Jacob, * quem cognominavit Iſraël:
35 Et percuſſerat cum eis pactum, & man-
daverat eis, dicens: Nolite timere deos alienos,
& non adoretis eos, neque colatis eos, & non
immoletis eis:
G 36 Sed Dominum Deum veſtrum, qui edu-
xit vos de Terra Ægypti in fortitudine magna,
& in brachio extento, ipſum timete, & illum
adorate, & ipſi immolate.
37 Ceremonias quoq; & judicia, & legem, &
mandatū, quod ſcripſit vobis, cuſtodite ut facia-
tis cunctis diebus: & non timeatis deos alienos.
38 Et pactum, quod percuſſit vobiſcum,
nolite oblviſci: nec colatis deos alienos,
39 Sed Dominum Deum veſtrum timete,
& ipſe eruet vos de manu omnium inimico-
rum veſtrorum.
40 Illi verò non audierunt, ſed juxta con-
ſuetudinem ſuam priſtinam perpetrabant.
41 Fuerunt igitur Gentes iſtæ timentes qui-
dem Dominum, ſed nihilominùs & idolis ſuis
ſervientes: nam & filij eorum, & nepotes, ſi-
cut fecerunt patres ſui, ita faciunt uſque in
præſentem diem.

Caput XVIII.

Ezechias pietate eximius, diſſipatis idolorum delubris, ac æneo Moyſi ſerpente confracto, percutit Edom; & cùm Aſſyriis rebellaſſet, rex Aſſyriorum expugnatis civitatibus Juda, Ezechiæ veniam precanti, magnam pecuniæ vim imponit, miſſa quoque manu valida Jeruſalem obſidet, multis probris in Ezechiam & blaſphemiis in Deum per Rabſacen jactatis.

1 ANno * tertio Oſee filij Ela regis Iſraël, re- A
gnavit Ezechias filius Achaz regis Juda. * 2 Par. 28. d. 17.
2 Viginti quinque annorum erat, cùm regnare 29. a. 1.
cœpiſſet: & viginti novē annis regnavit in Jeru-
ſalem: nomen matris ejus Abi filia Zachariæ.
3 Fecítque quod erat bonum coram Domi-
no, juxta omnia quæ fecerat David pater ejus.
4 Ipſe diſſipavit excelſa, & contrivit ſtatuas,
& ſuccidit lucos, confregítque ſerpentem
æneum, * quem fecerat Moyſes: ſiquidem uſ- * Num.
que ad illud tempus filij Iſraël adolebant ei in- 21. c. 9.
cenſum: vocavítque nomen ejus Noheſtan.
5 In Domino Deo Iſraël ſperavit: itaque poſt
eum non fuit ſimilis ei de cunctis regibus Juda,
ſed neque in his qui ante eum fuerunt:
6 Et adhæſit Domino, & non receſſit à ve-
ſtigiis ejus, fecítque mandata ejus, quæ præce-
perat Dominus Moyſi.
7 Unde & erat Dominus cum eo, & in cun- B
ctis, ad quæ procedebat, ſapienter ſe agebat.
Rebellavit quoque contra regem Aſſyriorum,
& non ſervivit ei.
8 Ipſe percuſſit Philiſthæos uſque ad Ga-
zam, & omnes terminos eorum, à Turre cu-
ſtodum uſque ad Civitatem munitam.
9 Anno quarto regis Ezechiæ, qui erat an-
nus ſeptimus Oſee filij Ela regis Iſraël, aſcendit
Salmanaſar rex Aſſyriorum in Samariam, &
oppugnavit eam,
10 Et cepit. Nam poſt annos tres, anno ſex-
to Ezechiæ, id eſt * nono anno Oſee regis Iſ- * Sup. 17. a. 6.
raël, capta eſt Samaria: Tob. 1. a. 2.
11 Et tranſtulit rex Aſſyriorum Iſraël in Aſ-
ſyrios, collocavítque eos in Hala & in Habor
fluviis Gozan in civitatibus Medorum:
12 Quia non audierunt vocem Domini Dei C
ſui, ſed prætergreſſi ſunt pactum ejus: omnia
quæ præceperat Moyſes ſervus Domini, non
audierunt, neque fecerunt.
13 * Anno quartodecimo regis Ezechiæ, * 2. Par. 32. a. 1.
aſcendit Sennacherib rex Aſſyriorum ad uni- Iſai. 36. a. 1.
verſas civitates Juda munitas: & cepit eas.
14 Tunc miſit Ezechias rex Juda nuntios ad Eccl. 48.
regem Aſſyriorum in Lachis, dicens: Peccavi, c. 20.

recede à me : & omne, quod impoſueris mihi, feram. Indixit itaque rex Aſſyriorum Ezechiæ regi Judæ trecenta talenta argenti, & triginta talenta auri.

15 Deditque Ezechias omne argentum quod repertum fuerat in domo Domini,& in theſauris regis.

16 In tempore illo confregit Ezechias valvas templi Domini, & laminas auri, quas ipſe affixerat, & dedit eas regi Aſſyriorum.

17 Miſit autem rex Aſſyriorum Tharthan, & Rabſaris, & Rabſacen de Lachis ad regem Ezechiam, cum manu valida, Jeruſalem : qui cùm aſcendiſſent, venerunt Jeruſalem, & ſteterunt juxta aquæ ductum piſcinæ ſuperioris, quæ eſt in via Agri fullonis.

D 18 Vocaverúntque regem : egreſſus eſt autem ad eos Eliacim filius Helciæ præpoſitus domus, & Sobna ſcriba, & Joahe filius Aſaph à commentariis.

19 Dixítque ad eos Rabſaces : Loquimini Ezechiæ : Hæc dicit rex magnus, rex Aſſyriorum : Quæ eſt iſta fiducia qua niteris?

20 Forſitan iniſti conſilium,ut præpares te ad prælium. In quo confidis,ut audeas rebellare?

21 An ſpe as in baculo arundineo atque confracto Ægypto, ſuper quem, ſi incubuerit homo, comminutus ingredietur manum ejus, & perforabit eam? ſic eſt Pharao rex Ægypti,omnibus qui confidunt in ſe.

22 Quòd ſi dixeritis mihi : In Domino Deo noſtro habemus fiduciam,nónne iſte eſt, cujus abſtulit Ezechias excelſa & altaria:& præcepit Judæ & Jeruſalem : Ante altare hoc adorabitis in Jeruſalem?

E 23 Nunc igitur tranſite ad dominum meum regem Aſſyriorum, & dabo vobis duo millia equorum, & videte an habere valeatis aſcenſores eorum.

24 Et quo modo poteſtis reſiſtere ante unum ſatrapam de ſervis domini mei minimis? An fiduciam habes in Ægypto propter currus & equites?

25 Numquid ſine Domini voluntate aſcendi ad locum iſtum, ut demolirer eum? Dominus dixit mihi : Aſcende ad terram hanc, & demolire eam.

26 Dixerunt autem, Eliacim filius Helciæ, & Sobna,& Joahe, Rabſaci : Precamur ut loquaris nobis ſervis tuis Syriacè : ſiquidem intelligimus hanc linguam:& non loquaris nobis Judaicè, audiente populo, qui eſt ſuper murum.

F 27 Reſpondítque eis Rabſaces, dicens: Numquid ad dominum tuum, & ad te miſit me dominus meus, ut loquerer ſermones hos, & non potiùs ad viros, qui ſedent ſuper murum, ut comedant ſtercora ſua, & bibant urinam ſuam vobiſcum?

28 Stetit itaque Rabſaces, & exclamavit voce magna Judaicè,& ait : Audite verba regis magni, regis Aſſyriorum.

29 Hæc dicit rex : Non vos ſeducat Ezechias: non enim poterit eruere vos de manu mea.

30 Neque fiduciam vobis tribuat ſuper Dominum,dicens : Eruens liberabit nos Dominus, & non tradetur civitas hæc in manu regis Aſſyriorum.

31 Nolite audire Ezechiam. Hæc enim dicit rex Aſſyriorum : Facite mecum quod vobis eſt utile, & egredimini ad me : & comedet unuſquiſque de vinea ſua, & de ficu ſua; & bibetis aquas de ciſternis veſtris :

G 32 Donec veniam, & transferam vos in terram,quæ ſimilis eſt terræ veſtræ,in terram fructiferam,& fertilem vini, terram panis & vinearum, terram olivarum, & olei ac mellis, & vivetis, & non moriemini. Nolite audire Ezechiam, qui vos decipit, dicens : Dominus liberabit nos.

33 Numquid liberaverunt dij Gentium terram ſuam de manu regis Aſſyriorum?

34 Ubi eſt Deus Emath, & Arphad? ubi eſt Deus Sepharuaim, Ana, & Ava? numquid liberaverunt Samariam de manu mea?

35 Quinam illi ſunt in univerſis diis terrarum,qui eruerunt regioné ſuam de manu mea, ut poſſit eruere Dñs Jeruſalem de manu mea?

36 Tacuit itaque populus, & non reſpondit ei quidquam : ſiquidem præceptum regis acceperant, ut non reſponderent ei.

37 Venítque Eliacim filius Helciæ, præpoſitus domus,&Sobna ſcriba,& Joahe filius Aſaph à commentariis, ad Ezechiam, ſciſſis veſtibus, & nuntiaverunt ei verba Rabſacis.

Caput XIX.

Ezechia & Iſaia converſis ad Dominum, & pro liberatione precantibus, propter Rabſacis blaſphemias, percutit Angelus Domini 185000 Aſſyriorum; Quare fugiens Sennacherib in templo idolorum ſuorum à filiis ſuis occiditur.

1 QUæ cùm audiſſet Ezechias rex, ſcidit veſtimenta ſua, & opertus eſt ſacco, ingreſſúſque eſt domum Domini. A *Iſai. 37. a. b.*

2 Et miſit Eliacim præpoſitum domus, & Sobnam ſcribam,& ſenes de ſacerdotibus,opertos ſaccis, ad Iſaiam prophetam filium Amos.

3 Qui dixerunt : Hæc dicit Ezechias : Dies tribulationis, & increpationis,& blaſphemiæ, dies iſte:venerunt filij uſque ad partum, & vires non habet parturiens.

4 Si fortè audiat Dominus Deus tuus univerſa verba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyriorum dominus ſuus, ut exprobraret Deum viventem,& argueret verbis,quæ audivit Dominus Deus tuus : & fac orationem pro reliquiis, quæ repertæ ſunt.

5 Venerunt ergo ſervi regis Ezechiæ ad Iſaiam.

6 Dixítque eis Iſaias : Hæc dicetis domino veſtro : Hæc dicit Dominus : Noli timere à facie ſermonum,quos audiſti,quibus blaſphemaverunt pueri regis Aſſyriorum me. B

7 Ecce, ego immittam ei ſpiritum, & audiet nuntium, & revertetur in terram ſuam,& dejiciam eum gladio in terra ſua.

8 Rever

8 Reverſus eſt ergo Rabſaces, & invenit re-
gem Aſſyriorum expugnantem Lobnam: Au-
dierat enim quòd receſſiſſet de Lachis.
9 Cúmque audiſſet de Tharaca rege Æthio-
piæ, dicentes: Ecce, egreſſus eſt ut pugnet ad-
verſum te: & iret contra eum, miſit nuntios ad
Ezechiam, dicens:
10 Hæc dicite Ezechiæ regi Juda: Non te ſe-
ducat Deus tuus, in quo habes fiduciam: neque
dicas: Non tradetur Jeruſalem in manus regis
Aſſyriorum.
C 11 Tu enim ipſe audiſti quæ fecerunt reges
Aſſyriorum univerſis terris, quo modo vaſtave-
runt eas: num ergo ſolus poteris liberari?
12 Numquid liberaverunt dij Gentium ſin-
gulos, quos vaſtaverunt patres mei, Gozan vi-
delicet, & Haran, & Reſeph, & filios Eden,
qui erant in Thelaſſar?
13 Ubi eſt rex Emath, & rex Arphad, &
rex civitatis Sepharvaim, Ana, & Ava?
14 Itaque cùm accepiſſet Ezechias litteras
de manu nuntiorum, & legiſſet eas, aſcendit
in domum Domini, & expandit eas coram
Domino,
15 Et oravit in conſpectu ejus, dicens: Do-
mine Deus Iſraël, qui ſedes ſuper cherubim, tu
es Deus ſolus regum omnium terræ: tu feciſti
cælum & terram.
16 Inclina aurem tuam, & audi: aperi Do-
mine oculos tuos, & vide: audi omnia verba
Sennacherib, qui miſit ut exprobraret nobis
Deum viventem.
D 17 Verè Domine diſſipaverunt reges Aſſy-
riorum Gentes, & terras omnium.
18 Et miſerunt deos eorum in ignem: non
enim erant dij, ſed opera manuum hominum ex
ligno & lapide, & perdiderunt eos.
19 Nunc igitur Domine Deus noſter, ſalvós
nos fac de manu ejus, ut ſciant omnia regna ter-
ræ, quia tu es Dominus Deus ſolus.
20 Miſit autem Iſaias filius Amos ad Eze-
chiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël:
Quæ deprecatus es me ſuper Sennacherib rege
Aſſyriorum, audivi.
21 Iſte eſt ſermo, quem locutus eſt Domi-
nus de eo: Sprevit te, & ſubſannavit te, virgo
filia Sion: poſt tergum tuum caput movit, filia
Jeruſalem.
22 Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti?
contra quem exaltaſti vocem tuam, & ele-
vaſti in excelſum oculos tuos? contra ſanctum
Iſraël.
E 23 Per manum ſervorum tuorum exprobra-
ſti Domino, & dixiſti: In multitudine curruum
meorum aſcendi excelſa montium in ſummita-
te Libani, & ſuccîdi ſublimes cedros ejus, &
electas abietes illius. Et ingreſſus ſum uſque ad
terminos ejus, & ſaltum carmeli ejus
24 Ego ſuccîdi. Et bibi aquas alienas, &
ſiccavi veſtigiis pedum meorum omnes aquas
clauſas.
25 Numquid non audiſti quid ab initio fe-
cerim? Ex diebus antiquis plaſmavi illud, &
nunc adduxi: erúntque in ruinam collium pu-
gnantium civitates munitæ.
26 Et qui ſedent in eis, humiles manu, con- F
tremuerunt & confuſi ſunt, facti ſunt velut fœ-
num agri, & virens herba tectorum, quæ are-
facta eſt antequam veniret ad maturitatem.
27 Habitaculum tuum, & egreſſum tuum,
& introitum tuum, & viam tuam ego præſcivi
& furorem tuum, contra me.
28 Inſaniſti in me; & ſuperbia tua aſcendit
in aures meas: ponam itaque circulum in nari-
bus tuis, & camum in labiis tuis, & reducam
te in viam, per quam veniſti.
29 Tibi autem Ezechia hoc erit ſignum:
Comede hoc anno quæ repereris: in ſecundo
autem anno, quæ ſponte naſcuntur: porrò in
tertio anno ſeminate & metite: plantate vineas,
& comedite fructum earum.
30 Et quodcumque reliquum fuerit de do-
mo Juda, mittet radicem deorſum, & faciet
fructum ſurſum.
31 De Jeruſalem quippe egredientur reli-
quiæ, & quod ſalvetur de monte Sion: zelus
Domini exercituum faciet hoc.
32 Quamobrem hæc dicit Dominus de rege
Aſſyriorum: Non ingredietur urbem hanc, nec
mittet in eam ſagittam, nec occupabit eam
clypeus, nec circumdabit eam munitio:
33 Per viam, qua venit, revertetur: & ci- G
vitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus.
34 Protegámque urbem hanc, & ſalvabo
eam propter me, & propter David ſervum
meum.
35 * Factum eſt igitur in nocte illa, venit *Tob. 1. d. 21.
Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſy- Eccl. 48. d. 24.
riorum centum octoginta quinque millia. Iſai. 37. g. 36.
Cúmque diluculo ſurrexiſſet, vidit omnia cor- 1. Machab. 7. f. 41.
pora mortuorum: & recedens abiit, 2. Machab. 8. e. 19.
36 Et reverſus eſt Sennacherib rex Aſſyrio-
rum, & manſit in Ninive.
37 * Cúmque adoraret in templo Neſroch *Tob. 1. d. 24.
deum ſuum, Adramelech & Sarazar filij ejus
percuſſerunt eum gladio, fugerúntque in ter-
ram Armeniorum, & regnavit Aſarhaddon filius
ejus pro eo.

CAPUT XX.

Iſaias ægrotantem Ezechiam moriturum denuntiat; at ille ſua oratione ſanitatem cum prorogatione vitæ ad quindecim annos à Deo impetrat, dato ſanitatis ſigno per ſolis regreſſum: Aſſyriis autem munera deferentibus theſauros oſtendit, & ob id per Iſaiam reprehenſo, captivitas Babylonica denuntiatur: cui impius ſucceſſit filius Manaſſes.

1 IN diebus illis ægrotavit Ezechias uſque ad A
mortem: & venit ad eum Iſaias filius 2. Par. 32. f. 24.
Amos, propheta, dixítque ei: Hæc dicit Do- Iſai. 38. a. 1.
minus Deus: Præcipe domui tuæ: morieris
enim tu, & non vives.
2 Qui convertit faciem ſuam ad parietem,
& oravit Dominum, dicens:
3 Obſecro Domine, memento quæſo quo-
modo ambulaverim coram te in veritate, & in
corde perfecto, & quod placitum eſt coram te,
fecerim. Flevit itaque Ezechias fletu magno.

4 Et

4 Et antequam egrederetur Iſaias mediam
partem atrii, factus eſt ſermo Domini ad eum,
dicens:
5 Revertere, & dic Ezechiæ duci populi
mei: Hæc dicit Dominus Deus David patris
tui: Audivi orationem tuam, & vidi lacrymas
tuas: & ecce ſanavi te, die tertio aſcendes tem-
plum Domini.
6 Et addam diebus tuis quindecim annos:
B ſed & de manu regis Aſſyriorum liberabo te, &
civitatem hanc, & protegam urbem iſtam pro-
pter me, & propter David ſervum meum.
7 Dixitque Iſaias: Afferte maſſam ficorum.
Quam cùm attuliſſent, & poſuiſſent ſuper ul-
cus ejus, curatus eſt.
8 Dixerat autem Ezechias ad Iſaiam: Quod
erit ſignum, quia Dominus me ſanabit, & quia
aſcenſurus ſum die tertia templum Domini?
9 Cui ait Iſaias: Hoc erit ſignum à Domino
quod facturus ſit Dominus ſermonem, quem
locutus eſt: Vis ut aſcendat umbra decem li-
neis, an ut revertatur totidem gradibus?
10 Et ait Ezechias: Facile eſt, umbram creſ-
cere decem lineis: nec hoc volo ut fiat, ſed ut
revertatur retrorſum decem gradibus.
11 Invocavit itaque Iſaias propheta Domi-
num, & reduxit umbram per lineas, quibus jam
deſcenderat in horologio Achaz, retrorſum
C decem gradibus.
* Iſai. 39. a. 1 12 * In tempore illo miſit Berodach Baladan,
filius Baladan, rex Babyloniorum, litteras &
munera ad Ezechiam: audierat enim quòd
ægrotaſſet Ezechias.
13 Lætatus eſt autem in adventu eorum Eze-
chias, & oſtendit eis domum aromatum, & au-
rum & argentum, & pigmenta varia, unguenta
quoque, & domum vaſorum ſuorum, & omnia
quæ habere poterat in theſauris ſuis. Non fuit
quod non monſtraret eis Ezechias in domo ſua,
& in omni poteſtate ſua.
14 Venit autem Iſaias propheta ad regem
Ezechiam, dixitque ei: Quid dixerunt viri iſti?
aut unde venerunt ad te? Cui ait Ezechias: De
terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.
15 At ille reſpondit: Quid viderunt in domo
tua? Ait Ezechias: Omnia quæcumque ſunt
in domo mea, viderunt: nihil eſt quod non
monſtraverim eis in theſauris meis.
16 Dixit itaque Iſaias Ezechiæ: Audi ſer-
D monem Domini:
17 Ecce dies venient, & auferentur omnia,
quæ ſunt in domo tua, & quæ condiderunt
patres tui uſque in diem hanc, in Babylonem:
non remanebit quidquam, ait Dominus.
18 Sed & de filiis tuis qui egredientur ex te,
quos generabis, tollentur, & erunt eunuchi in
palatio regis Babylonis.
19 Dixit Ezechias ad Iſaiam: Bonus ſermo
Domini, quem locutus es: ſit pax & veritas in
diebus meis.
20 Reliqua autem ſermonum Ezechiæ, &
omnis fortitudo ejus, & quomodo fecerit piſ-
cinam, & aquæ ductum, & introduxerit aquas
in civitatem, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro
ſermonum dierum regum Juda?
21 Dormivitque Ezechias cum patribus
ſuis, & regnavit Manaſſes filius ejus pro eo.

CAPUT XXI.

Propter abominandam Manaſſis impietatem prædicit Dominus ſe Iudam ac Ieruſalem deleturum: cui mortuo ſuccedit impius filius Amon: & hoc à ſervis occiſo, regnat ſuper Iudam pius filius Ioſias.

1 DUodecim annorum erat Manaſſes cùm A
regnare cœpiſſet, & quinquaginta quin- 2. Par.
que annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris 33. a. 1.
ejus Haphſiba.
2 Fecitque malum in conſpectu Domini,
juxta idola Gentium, quas delevit Dominus
à facie filiorum Iſraël.
3 * Converſuſque eſt, & ædificavit excelſa, * 2. Par.
quæ diſſipaverat Ezechias pater ejus: & erexit 33. a. 3.
aras Baal, & fecit lucos ſicut fecerat Achab rex
Iſraël, & adoravit omnem militiam cæli, &
coluit eam.
4 Extruxitque aras in domo Domini, de
qua dixit Dominus: * In Jeruſalem ponam no- 2. Reg. 7.
men meum. b. 10.
5 Et extruxit altaria univerſæ militiæ cæli in
duobus atriis templi Domini.
6 Et traduxit filium ſuum per ignem: &
ariolatus eſt, & obſervavit auguria, & fecit
pythones, & aruſpices multiplicavit, ut face-
ret malum coram Domino, & irritaret eum. B
7 Poſuit quoque idolum luci, quem fecerat * 2. Reg.
in templo Domini; * ſuper quod locutus eſt 7. d. 26.
Dominus ad David, & ad Salomonem filium 3. Reg. 8.
ejus: In templo hoc, & in Jeruſalem, quam b. 16.
elegi de cunctis tribubus Iſraël, ponam nomen 9. a. 3.
meum in ſempiternum.
8 Et ultra non faciam commoveri pedem Iſ-
raël de terra, quam dedi patribus eorum: ſi
tamen cuſtodierint opera omnia quæ præcepi
eis, & univerſam legem, quam mandavit eis
ſervus meus Moyſes.
9 Illi verò non audierunt: ſed ſeducti ſunt
à Manaſſe, ut facerent malum ſuper gentes,
quas contrivit Dominus à facie filiorum Iſraël.
10 Locutúſque eſt Dominus in manu ſervo-
rum ſuorum Prophetarum, dicens:
11 * Quia fecit Manaſſes rex Juda abomi- * Ierem.
nationes iſtas peſſimas, ſuper omnia quæ fece- 15. a. 4.
runt Amorrhæi ante eum, & peccare fecit
etiam Judam in immunditiis ſuis:
12 Proptereà hæc dicit Dominus Deus Iſ- C
raël: Ecce ego inducam mala ſuper Jeruſalem
& Judam: ut quicumque audierit, tinniant
ambæ aures ejus.
13 Et extendam ſuper Jeruſalem funiculum
Samariæ, & pondus domus Achab: & delebo
Jeruſalem, ſicut deleri ſolent tabulæ: & delens
vertam, & ducam crebriùs ſtylum ſuper fa-
ciem ejus.
14 Dimittam verò reliquias hereditatis meæ,
& tradam eas in manus inimicorum ejus: erúnt-
que in vaſtitatem, & in rapinam cunctis ad-
verſariis ſuis:
15 Eò quòd fecerint malum coram me, &
perſe-

perſeveraverint irritantes me, ex die qua egreſſi ſunt patres eorum ex Ægypto, uſque ad hanc diem.

16 Inſuper & ſanguinem innoxium fudit Manaſſes multum nimis, donec impleret Jeruſalem uſque ad os abſque peccatis ſuis, quib⁹ peccare fecit Judam, ut faceret malum coram Dño.

17 Reliqua autem ſermonum Manaſſe, & univerſa quæ fecit, & peccatum ejus quod peccavit, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Juda?

18 Dormivítque Manaſſes cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in horto domus ſuæ, in horto Oza: & regnavit Amon filius ejus pro eo.

D 19 Viginti duorum annorum erat Amon cùm regnare cœpiſſet: duobus quoque annis regnavit in Jeruſalem. nomen matris ejus Meſſalemeth filia Harus de Jeteba.

20 Fecítque malum in conſpectu Domini, ſicut fecerat Manaſſes pater ejus.

21 Et ambulavit in omni via, per quam ambulaverat pater ejus: ſervivítque immunditiis, quibus ſervierat pater ejus, & adoravit eas,

22 Et dereliquit Dominum Deum patrum ſuorum & non ambulavit in via Domini.

23 Tetendcrúntque ei inſidias ſervi ſui, & interfecerunt regem in domo ſua.

24 Percuſſit autem populus terræ, omnes qui conjuraverant contra regem Amon: & conſtituerunt ſibi regem Joſiam filium ejus pro eo.

25 Reliqua autem ſermonum Amon quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Juda?

26 Sepeliérúntque eum in ſepulchro ſuo, in horto Oza: & regnavit Joſias filius ejus pro eo.

CAPUT XXII.

Joſias templum ac Dei cultum inſtaurat, Dominum ſuper reperto Deuteronomij libro conſulens, prædictis in eo minis & pœnis exterritus, reſponſum ex prophetide accipit, inducenda ſuper Judam ſcripta in eo mala propter neglectum à patribus Dei cultum, ipſum tamen priùs in pace moriturum.

A 1 OCto annorum erat Ioſias cùm regnare cœpiſſet, triginta & uno anno regnavit

2. Par. 34. a. 1. in Jeruſalem: nomen matris ejus Idida, filia Hadaia de Beſecath.

2 Fecítque quod placitum erat coram Dño & ambulavit per omnes vias David patris ſui: non declinavit ad dexteram, ſive ad ſiniſtram.

3 Anno autem octavo decimo regis Ioſiæ, miſit rex Saphan filium Aſlia, filij Meſſulam, ſcribam templi Domini, dicens ei:

4 Vade ad Helciam ſacerdotem magnum, ut conſletur pecunia quæ illata eſt in templũ Dñi, quam collegerunt janitores templi à populo,

5 Detúrque fabris per præpoſitos domus Domini: qui & diſtribuant eam his qui operantur in templo Domini, ad inſtauranda ſartatecta templi:

B 6 Tignariis videlicet & cæmentariis, & iis qui interrupta componunt: & ut emantur ligna, & lapides de lapicidinis ad inſtaurandum templum Domini.

7 Verumtamen non ſupputetur eis argentum quod accipiunt, ſed in poteſtate habeant, & in fide.

8 Dixit autem Helcias pontifex ad Saphan ſcribam: Librum Legis reperi in domo Domini: dedítque Helcias volumen Saphan, qui & legit illud.

9 Venit quoque Saphan ſcriba ad regem, & renuntiavit ei quod præceperat, & ait: Conflaverunt ſervi tui pecuniam, quæ reperta eſt in domo Domini & dederunt ut diſtribueretur fabris à præfectis operum templi Domini.

10 Narravit quoque Saphan ſcriba regi, dicens: Librum dedit mihi Helcias ſacerdos. Quem cùm legiſſet Saphan coram rege,

11 Et audiſſet rex verba Libri Legis Domini, ſcidit veſtimenta ſua.

12 Et præcepit Helciæ ſacerdoti, & Ahicam filio Saphan, & Achobor filio Micha, & Saphan ſcribæ, & Aſaiæ ſervo regis, dicens: C

13 Ite & conſulite Dominum ſuper me, & ſuper populo, & ſuper omni Iuda, de verbis voluminis iſtius, quod inventum eſt: magna enim ira Domini ſuccenſa eſt contra nos: quia non audierunt patres noſtri verba Libri hujus, ut facerent omne quod ſcriptum eſt nobis.

14 Ierunt itaque, Helcias ſacerdos, & Ahicam, & Achobor, & Saphan, & Aſaia, ad Holdam prophetidem, uxorem Sellum, filij Thecuę, filij Araas cuſtodis veſtium, quæ habitabat in Ieruſalem in Secunda: locutíque ſunt ad eam.

15 Et illa reſpondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Dicite viro, qui miſit vos ad me:

16 Hæc dicit Dominus: Ecce, ego adducam mala ſuper locum iſtum, & ſuper habitatores ejus omnia verba Legis quæ legit rex Iuda: D

17 Quia dereliquerunt me, & ſacrificaverunt diis alienis, irritantes me in cunctis operibus manuum ſuarum: & ſuccendetur indignatio mea in loco hoc, & non extinguetur.

18 Regi autem Iuda qui miſit vos ut conſuleretis Dñm, ſic dicetis: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Pro eo quòd audiſti verba voluminis,

19 Et perterritum eſt cor tuum, & humiliatus es coram Domino, auditis ſermonibus contra locum iſtum, & habitatores ejus, quòd videlicet fierent in ſtuporem & in maledictum: & ſcidiſti veſtimenta tua, & fleviſti coram me, & ego audivi, ait Dominus:

20 Idcircò colligam te ad patres tuos, & colligêris ad ſepulchrum tuum in pace, ut non videant oculi tui omnia mala quæ inductur⁹ ſum ſuper locum iſtum.

CAPUT XXIII.

Joſias Deuteronomium coram populo legit, percuſſóque cum Domino fœdere, ac deſtructis abominationibus, præcipit Paſcha celebrari: quo in Mageddo occiſo, ſuccedit impius filius Joachaz, quem Pharao captum ducit in Ægyptum, ſubſtituto Eliacim quem Joakim nominat, & ei gravem mulctam imponit.

1 ET renuntiaverunt regi quod dixerat. Qui A

miſit: & congregati ſunt ad eum omnes 2. Par.

ſenes Iuda & Ieruſalem. 34. f. 28.

2 Aſcendítque rex templum Domini, & omnes viri Iuda, univerſique qui habitabant in

Jeruſalem cum eo ſacerdotes & prophetæ, & omnis populus à parvo uſque ad magnum: legitque cunctis audientibus omnia verba libri fœderis qui inventus eſt in domo Domini.

3 Stetitque rex ſuper gradum: & fœdus percuſſit coram Domino, ut ambularent poſt Dominum, & cuſtodirent præcepta ejus, & teſtimonia, & ceremonias, in omni corde, & in tota anima, & ſuſcitarent verba fœderis hujus, quæ ſcripta erant in libro illo: acquievítque populus pacto.

4 Et præcepit rex Helciæ pontifici & ſacerdotibus ſecundi ordinis, & janitoribus, * ut projicerent de templo Domini omnia vaſa, quæ facta fuerant Baal, & in luco, & univerſæ militiæ cæli: & combuſſit ea foris Jeruſalem in Convalle cedron, & tulit pulverem eorum in Bethel.

*Ecc.49 a 3.

B

5 Et delevit aruſpices, quos poſuerant reges Juda ad ſacrificandum in excelſis per civitates Juda, & in circuitu Jeruſalem: & eos, qui adolebant incenſum Baal, & Soli, & Lunæ, & duodecim ſignis, & omni militiæ cæli.

6 Et efferri fecit lucum de domo Domini foras Jeruſalem in Convalle cedron, & combuſſit eum ibi, & redegit in pulverem, & projecit ſuper ſepulcra vulgi.

7 Deſtruxit quoque ædiculas effeminatorum, quæ erant in domo Domini, pro quibus mulieres texebant quaſi domunculas luci.

8 Congregavítque omnes ſacerdotes de civitatibus Juda: & contaminavit excelſa, ubi ſacrificabant ſacerdotes, de Gabaa uſque Berſabee: & deſtruxit aras portarum in introitu oſtij Joſue principis civitatis, quod erat ad ſiniſtram portæ civitatis.

C

9 Verumtamen non aſcendebant ſacerdotes excelſorum ad altare Domini in Jeruſalem: ſed tantùm comedebant azyma in medio fratrum ſuorum.

10 Contaminavit quoque Topheth, quod eſt in Convalle filij Ennom: ut nemo conſecraret filium ſuum aut filiam per ignem, Moloch.

11 Abſtulit quoque equos, quos dederant reges Juda, Soli, in introitu templi Domini iuxta exedram Nathanmelech eunuchi, qui erat in Pharurim: currus autem Solis combuſſit igni.

12 Altaria quoque, quæ erant ſuper tecta cœnaculi Achaz, quæ fecerant reges Juda, & altaria quæ fecerat Manaſſes in duobus atriis templi Dñi, deſtruxit rex: & cucurrit inde, & diſperſit cinerem eorum in Torrentem cedron.

13 Excelſa quoque quæ erant in Jeruſalem ad dextram partem Montis offenſionis, * quæ ædificaverat Salomon rex Iſraël Aſtaroth idolo Sidoniorum, & Chamos offenſioni Moab, & Melchom abominationi filiorum Ammon, polluit rex.

*3.Reg 11.b.7.

14 Et contrivit ſtatuas, & ſuccidit lucos: replevítque loca eorum oſſibus mortuorum.

D

15 * Inſuper & altare, quod erat in Bethel, & excelſum, quod fecerat Ieroboam filius Nabat, qui peccare fecit Iſraël: & altare illud, & excelſum deſtruxit, atque combuſſit, & comminuit in pulverem, ſuccendítque etiam lucum.

*3 Reg 13.a.1.

16 Et converſus Ioſias, vidit ibi ſepulchra, quæ erant in monte: miſítque & tulit oſſa de ſepulchris, & combuſſit ea ſuper altare, & polluit illud juxta verbum Domini, quod locutus eſt vir Dei, qui prædixerat verba hæc.

17 * Et ait: Quis eſt titulus ille, quem video? Reſponderúntque ei cives urbis illius: Sepulchrum eſt hominis Dei, qui venit de Iuda, & prædixit verba hæc, quæ feciſti ſuper altare Bethel.

*3.Reg. 13.a.2.

18 Et ait: Dimittite eum, nemo commoveat oſſa ejus. Et intacta manſerunt oſſa illius, cum oſſibus prophetæ qui venerat de Samaria.

19 Inſuper & omnia fana excelſorum quæ erant in civitatibus Samariæ, quæ fecerant reges Iſraël ad irritandum Dominum, abſtulit Ioſias: & fecit eis, ſecundùm omnia opera quæ fecerat in Bethel.

20 Et occidit univerſos ſacerdotes excelſorum, qui erant ibi ſuper altaria: & combuſſit oſſa humana ſuper ea: reverſúſque eſt Ieruſalem.

E

21 * Et præcepit omni populo, dicens: Facite Phaſe Domino Deo veſtro, ſecundùm quod ſcriptum eſt in libro fœderis hujus.

*2 Par. 35.a.1.

22 Nec enim factum eſt Phaſe tale à diebus judicum qui judicaverunt Iſraël, & omnium dierum regum Iſraël, & regum Juda,

23 Sicut in octavo decimo anno regis Joſiæ factum eſt Phaſe iſtud Domino in Ieruſalem.

24 Sed & pythones, & ariolos, & figuras idolorum, & immunditias, & abominationes, quæ fuerant in terra Iuda & Ieruſalem, abſtulit Ioſias: ut ſtatueret verba legis, quæ ſcripta ſunt in Libro, quem invenit Helcias ſacerdos in templo Domini.

25 Similis illi non fuit ante eum rex, qui reverteretur ad Dominum in omni corde ſuo, & in tota anima ſua, & in univerſa virtute ſua, juxta omnem legem Moyſi: neque poſt eum ſurrexit ſimilis illi.

F

26 Verumtamen non eſt averſus Dominus ab ira furoris ſui magni, quo iratus eſt furor ejus contra Iudam: propter irritationes, quibus provocaverat eum Manaſſes.

27 * Dixit itaque Dominus: Etiam Iudam auferam à facie mea, ſicut abſtuli Iſraël: & projiciam civitatem hanc, quam elegi, Jeruſalem, & domum de qua dixi: Erit nomen meum ibi.

*Inf.24 a.2.

28 Reliqua autem ſermonum Ioſiæ, & univerſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Iuda?

29 * In diebus ejus aſcendit Pharao Nechao rex Ægypti, contra regem Aſſyriorum, ad flumen Euphraten: & abiit Joſias rex in occurſum eius: & occiſus eſt in Mageddo, cùm vidiſſet eum.

*2.Par. 35.c.20.

30 Et portaverunt eum ſervi ſui mortuum de Mageddo: & pertulerunt in Jeruſalem, & ſepelierunt eum in ſepulchro ſuo. Tulitque populus

terræ

terræ Joachaz filium Joſiæ: & unxerunt eum,
& conſtituerunt eum regem pro patre ſuo.
*2. Par. 36. a. 31 * Viginti trium annorum erat Joachaz
cùm regnare cœpiſſet, & tribus menſibus re-
gnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Amital,
filia Jeremiæ, de Lobna.
G 32 Et fecit malum coram Domino, juxta
omnia quæ fecerant patres ejus.
33 Vinxítque eum Pharao Nechao in Re-
bla, quæ eſt in terra Emath, ne regnaret in Je-
ruſalem: & impoſuit mulctam terræ, centum
talentis argenti, & talento auri.
34 Regémque conſtituit Pharao Nechao
Eliacim filium Joſiæ pro Joſia patre ejus: ver-
titque nomen ejus Joakim. Porrò Joachaz tu-
lit, & duxit in Ægyptum, & mortuus eſt ibi.
35 Argentum autem & aurum dedit Joakim
Pharaoni, cùm indixiſſet terræ per ſingulos, ut
conferretur juxta præceptum Pharaonis: &
unumquemque juxta vires ſuas exegit, tam ar-
gentum quàm aurum de populo terræ, ut daret
Pharaoni Nechao.
36 Vigintiquinque annorum erat Joakim
cùm regnare cœpiſſet: & undecim annis re-
gnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Zebida
filia Phadaia de Ruma.
37 Et fecit malum coram Domino, juxta
omnia quæ fecerant patres ejus.

Caput XXIV.

Joakim triennio ſervit regi Babylonis: deinde varios patitur latrunculos: quo mortuo ſuccedit filius Joachim; quem cum theſauris templi ac domus regiæ univerſóque robore habitatorum Jeruſalem ducit Nabuchodonoſor in Babylonem. ſuffecto in regem illius patruo Matthania quem vocavit Sedeciam.

A 1 IN diebus ejus aſcendit Nabuchodonoſor
rex Babylonis, & factus eſt ei Joakim ſer-
vus tribus annis: & rurſum rebellavit contra
eum.
2 Immiſítque ei Dominus latrunculos Chal-
dæorum, & latrunculos Syriæ, & latrunculos
*Sup. 23. f. 27. Moab, & latrunculos filiorum Ammon: & im-
miſit eos in Judam, ut diſperderent eum, * jux-
ta verbum Domini, quod locutus fuerat per
ſervos ſuos prophetas.
3 Factum eſt autem hoc per verbum Do-
mini contra Judam, ut auferret eum coram ſe,
propter peccata Manaſſe univerſa quæ fecit,
4 Et propter ſanguinem innoxium, quem
effudit, & implevit Jeruſalem cruore innocen-
tium: & ob hanc rem noluit Dñs propitiari.
5 Reliqua autem ſermonum Joakim, & uni-
verſa quæ fecit, nónne hæc ſcripta ſunt in Li-
bro ſermonum dierum regum Juda? Et dor-
mivit Joakim cum patribus ſuis:
B 6 Et regnavit Joachin filius ejus pro eo.
7 Et ultrà non addidit rex Ægypti, ut egre-
deretur de terra ſua: tulerat enim rex Babylo-
nis, à rivo Ægypti uſque ad fluvium Euphra-
ten, omnia quæ fuerant regis Ægypti.
8 Decem & octo annorum erat Joachin cùm
regnare cœpiſſet, & tribus menſibus regnavit
in Jeruſalem: nomen matris ejus Noheſta filia
Elnathan de Ieruſalem.
9 Et fecit malum coram Domino, juxta om-
nia quæ fecerat pater ejus.
10 * In tempore illo aſcenderunt ſervi Na- *Dan. 1. 1.
buchodonoſor regis Babylonis in Ieruſalem, &
circumdata eſt urbs munitionibus. C
11 Venítque Nabuchodonoſor rex Babylo-
nis ad civitatem cum ſervis ſuis, ut oppugna-
rent eam.
12 Egreſſúſque eſt Ioachin rex Iuda ad re-
gem Babylonis, ipſe & mater ejus, & ſervi ejus,
& principes ejus, & eunuchi ejus: & ſuſcepit
eum rex Babylonis anno octavo regni ſui.
13 Et protulit inde omnes theſauros domus
Dñi, & theſauros domus regiæ: & concîdit uni-
verſa vaſa aurea quæ fecerat Salomon rex Iſraël
in templo Domini juxta verbum Domini.
14 Et tranſtulit omnem Ieruſalem, & uni-
verſos principes, & omnes fortes exercitus, de-
cem millia, in captivitatem, & omnem artifi-
cem & cluſorem: nihílque relictum eſt, exce-
ptis pauperibus populi terræ.
15 * Tranſtulit quoque Joachin in Babylo-
nem, & matrem regis, & uxores regis, & eunu- D
chos ejus: & judices terræ duxit in captivitatem *Par. 36 b. 10 Eſth. 2. a. 6. 11. b. 4.
de Jeruſalem in Babylonem.
16 Et omnes viros robuſtos, ſeptem millia,
& artifices, & cluſores mille, omnes viros for-
tes & bellatores: duxítque eos rex Babylonis
captivos in Babylonem.
17 * Et conſtituit Matthaniam patruum ejus
pro eo: impoſuítque nomen ei Sedeciam. *Ierem. 37. a. 1. 52. a. 1.
18 Vigeſimum & primum annum ætatis
habebat Sedecias cùm regnare cœpiſſet, & un-
decim annis regnavit in Jeruſalem: nomen ma-
tris ejus erat Amital, filia Jeremiæ, de Lobna.
19 Et fecit malum coram Domino, juxta
omnia quæ fecerat Joakim.
20 Iraſcebatur enim Dñs contra Jeruſalem
& contra Judam, donec projiceret eos à facie
ſua: receſſítque Sedecias à rege Babylonis.

Caput XXV.

Obſeſſa à Nabuchodonoſor Ieruſalem, Sedecias cæcus ac vinctus, necatis coram ſe filiis, in Babylonem ducitur cum reliquo populo: quibuſdam tamen ad exercendam terrã relictis: poſt exuſta unà cum templo omnia magnifica ædificia præficit Nabuchodonoſor Godoliam, quo ab Iſmaële interempto, fugit populus in Babylonem. Ioachin autem in captivitate ſublimatur à rege Babylonis.

1 FActum eſt autem anno nono regni ejus,
menſe decimo, decima die menſis, venit A
Nabuchodonoſor rex Babylonis, ipſe & omnis Ierem. 39. a. 1. 52. a. 4.
exercitus ejus, in Jeruſalem, & circumdede-
runt eam: & extruxerunt in circuitu ejus mu-
nitiones.
2 Et clauſa eſt civitas atque vallata, uſque
ad undecimum annum regis Sedeciæ,
3 Nona die menſis: prævaluítque fames in
civitate, nec erat panis populo terræ.
4 Et interrupta eſt civitas: & omnes viri bel-
latores nocte fugerunt, per viam portæ, quæ
eſt inter duplicem murum ad hortum regis
(porrò Chaldæi obſidebant in circuitu civita-
tem) fugit itaque Sedecias per viam quæ ducit
ad campeſtria ſolitudinis.

B 5 Et perſecutus eſt exercitus Chaldæorum regem, comprehendítque eum in planitie Jericho & omnes bellatores, qui erant cum eo, diſperſi ſunt, & reliquerunt eum.

6 Apprehenſum ergo regem duxerunt ad regem Babylonis in Reblatha: qui locutus eſt cum eo judicium.

7 Filios autem Sedeciæ occidit coram eo, & oculos ejus effodit, vinxítque eum catenis, & adduxit in Babylonem.

8 Menſe quinto, ſeptima die menſis, ipſe eſt annus nonus decimus regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps exercitus, ſervus regis Babylonis, in Jeruſalem.

* Pſal. 73. a.7 — 9 * Et ſuccendit domum Domini, & domum regis: & domos Jeruſalem, omnémque combuſſit igni.

C 10 Et muros Jeruſalem in circuitu deſtruxit omnis exercitus Chaldæorum, qui erat cum principe militum.

11 Reliquam autem populi partem, quæ remanſerat in civitate, & perfugas qui transfugerant ad regem Babylonis, & reliquum vulgus, tranſtulit Nabuzardan princeps militiæ.

12 Et de pauperibus terræ reliquit vinitores & agricolas.

* Jerem. 27.d.19 — 13 * Columnas autem æreas, quæ erant in templo Domini, & baſes, & mare æreum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & tranſtulerunt æs omne in Babylonem.

14 Ollas quoque æreas, & trullas, & tridentes, & ſcyphos, & mortariola, & omnia vaſa ærea, in quibus miniſtrabant, tulerunt.

D 15 Necnon & turibula, & phialas; quæ aurea, aurea; & quæ argentea, argentea; tulit princeps militiæ:

16 Id eſt, columnas duas, mare unum, & baſes quas fecerat Salomon in templo Domini: non erat pondus æris omnium vaſorum.

* 3 Reg. 7.b.15. 2.Par 3 d.15. Jerem. 52.d.21 — 17 * Decem & octo cubitos altitudinis habebat columna una: & capitellum æreum ſuper ſe altitudinis trium cubitorum: & retiaculum, & malogranata ſuper capitellum columnæ, omnia ærea: ſimilem & columna ſecunda habebat ornatum.

18 Tulit quoque princeps militiæ Saraiam ſacerdotem primum, & Sophoniam ſacerdotem ſecundum, & tres janitores.

E 19 Et de civitate eunuchum unum, qui erat præfectus ſuper bellatores viros: & quinque viros de his qui ſteterant coram rege, quos reperit in civitate: & Sopher principem exercitus, qui probabat tyrones de populo terræ: & ſexaginta viros è vulgo, qui inventi fuerant in civitate.

20 Quos tollens Nabuzardan princeps militum, duxit ad regem Babylonis in Reblatha.

21 Percuſsítque eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & tranſlatus eſt Juda de terra ſua.

22 Populo autem, qui relictus erat in terra Juda, quem dimiſerat Nabuchodonoſor rex Babylonis, præfecit Godoliam filium Ahicam filii Saphan.

23 Quod cùm audiſſent omnes duces militum, ipſi & viri qui erant cum eis, videlicet quòd conſtituiſſet rex Babylonis Godoliam: venerunt ad Godoliam in Maſpha, Iſmahel filius Nathaniæ, & Johanan filius Caree, & Saraia filius Thanehumeth Netophathites, & Jezonias filius Maachathi, ipſi & ſocii eorum. F

24 Juravítque Godolias ipſis & ſociis eorum, dicens: Nolite timere ſervire Chaldæis: manete in terra, & ſervite regi Babylonis, & benè erit vobis.

25 Factum eſt autem in menſe ſeptimo, venit Iſmahel filius Nathaniæ, filii Eliſama de ſemine regio, & decem viri cum eo: percuſſerúntque Godoliam, qui & mortuus eſt: ſed & Judæos & Chaldæos, qui erant cum eo in Maſpha.

26 Conſurgénſque omnis populus à parvo uſque ad magnum & principes militum, venerunt in Ægyptum, timentes Chaldæos.

27 Factum eſt verò in anno trigeſimo ſeptimo tranſmigrationis Joachin regis Juda, menſe duodecimo, vigeſima ſeptima die menſis: ſublevavit Evilmerodach rex Babylonis, anno quo regnare cœperat, caput Joachin regis Juda de carcere. G

28 Et locutus eſt ei benignè: & poſuit thronum ejus, ſuper thronum regum, qui erant cum eo in Babylone.

29 Et mutavit veſtes ejus, quas habuerat in carcere, & comedebat panem ſemper in conſpectu ejus cunctis diebus vitæ ſuæ.

30 Annonam quoque conſtituit ei ſine intermiſſione, quæ & dabatur ei à rege per ſingulos dies omnibus diebus vitæ ſuæ.

LIBER PRIMUS PARALIPOMENON;

HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

Caput Primum.

Genealogia ab Adam uſque ad Abraham, & generationes filiorum Abrahæ unà cum filiis ac poſteris Eſaü, & regibus ac ducibus terræ Edom, antequam eſſent reges ſuper filios Iſraël.

A 1 ADam, Seth, Enos, (Gen. 2. art. 7. 3. d. 25. 5. a. 6. b. 9.)
2 Cainam, Malaleel, Jared,
3 Henoch, Mathuſale, Lamech,
4 Noë, Sem, Cham, & Japheth.
5 Filii Japheth: Gomer, & Magog, & Madai, & Javan, Thubal, Moſoch, Thiras.
6 Porrò filii Gomer: Aſcenez, & Riphath, & Thogorma.
7 Filii autem Javan: Eliſa & Tharſis, Cethim & Dodanim.
8 Filii Cham: Chus, & Meſraim, & Phut, & Chanaan.
9 Filii autem Chus: Saba, & Hevila, Sabatha, & Regma, & Sabathaca. Porrò filii Regma: Saba, & Dadan.
10 Chus autem genuit * Nemrod: iſte cœpit eſſe potens in terra. (* Gen. 10. b. 8.)
11 Meſraim verò genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, & Nephthuim,
12 Petruſim quoque & Caſluim: de quibus egreſſi ſunt Philiſthiim, & Caphtorim.
B 13 Chanaan verò genuit Sidonem primogenitum ſuum, Hethæum quoque,
14 Et Jebuſæum, & Amorrhæum, & Gergæſeum,
15 Hevæúmque & Aracæum, & Sinæum;
16 Aradium quoque, & Samaræum, & Hamathæum.
17 Filii * Sem: Ælam, & Aſſur, & Arphaxad, & Lud, & Aram, & Hus, & Hul, & Gether, & Moſoch. (* Gen. 10. d. 22. 11. b. 10.)
18 Arphaxad autem genuit Sale, qui & ipſe genuit Heber.
19 Porrò Heber nati ſunt duo filii, nomen uni Phaleg, quia in diebus ejus diviſa eſt terra; & nomen fratris ejus Jectan.
20 Jectan autem genuit Elmodad, & Saleph & Aſarmoth, & Jare,
21 Adoram quoque, & Huzal, & Decla,
22 Hebal etiam, & Abimaël, & Saba, necnon
23 Et Ophir, & Hevila, & Jobab. omnes iſti filii Jectan.
24 Sem, Arphaxad, Sale,
25 Heber, Phaleg, Ragau,
26 Serug, Nachor, Thare,
27 Abram, * iſte eſt Abraham. (* Gen. 17. b. 5.)
28 Filii autem Abraham, Iſaac & Iſmahel. (* Gen. 11. d. 26.)
29 Et hæ generationes eorum. Primogenitus * Iſmahelis, Nabaioth, & Cedar, & Abdeel, & Mabſam, (* Gen. 25. b 13.)
30 Et Maſma, & Duma, Maſſa, Hadad, & Thema,
31 Jetur, Naphis, Cedma. hi ſunt filii Iſmahelis.
32 Filii autem Ceturæ concubinæ Abraham, quos genuit: Zamran, Jecſan, Madan, Madian, Jeſboc & Sue. Porrò filii Jecſan: Saba, & Dadan. Filii autem Dadan: Aſſurim, & Latuſſim & Laomim.
C 33 Filii * autem Madian: Epha, & Epher, & Henoch, & Abida, & Eldaa. omnes hi, filii Ceturæ. (* Gen. 25. a. 4.)
34 Genuit * autem Abraham Iſaac: cujus fuerunt filii, Eſaü & Iſraël. (* Gen. 25. c. 19.)
35 Filii * Eſaü: Eliphaz, Rahuel, Jehus, Ihelom, & Core. (* Gen. 36 b. 10.)
36 Filii Eliphaz: Theman, Omar, Sephi, Gathan, Cenez, Thamna, Amalec.
37 Filii Rahuel: Nahath, Zara, Samma, Meza.
38 Filii Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Diſon, Eſer, Diſan.
39 Filii Lotan: Hori, Homam. Soror autem Lotan fuit Thamna.
40 Filii Sobal: Alian, & Manahath, & Ebal, Sephi, & Onam. Filii Sebeon: Aia & Ana. Filii Ana: Diſon.
41 Filii Diſon: Hamram, & Eſeban, & Jethran, & Charan.
42 Filii Eſer: Balaan, & Zavan, & Jacan. Filii Diſan: Hus & Aran.
D 43 Iſti ſunt reges, qui imperaverunt in Terra Edom, antequam eſſet rex ſuper filios Iſraël: Bale filius Beor: & nomen civitatis ejus, Denaba.
44 Mortuus eſt autem Bale, & regnavit pro eo Jobab filius Zare de Boſra.
45 Cúmque & Jobab fuiſſet mortuus, regnavit pro eo Huſam de Terra Themanorum.
46 Obiit quoque & Huſam, & regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percuſſit Madian in Terra Moab: & nomen civitatis ejus Avith.
47 Cúmque & Adad fuiſſet mortuus, regnavit pro eo Semla de Maſreca.
48 Sed & Semla mortuus eſt, & regnavit pro eo Saul de Rohoboth, quæ juxta amnem ſita eſt,

49 Mortuo quoque Saul, regnavit pro eo Balanan filius Achobor.

50 Sed & hic mortuus eſt, & regnavit pro eo Adad: cujus urbis nomen fuit Phau, & appellata eſt uxor ejus Meetabel filia Matred filiæ Mezaab.

51 Adad autem mortuo, duces pro regibus in Edom eſſe cœperunt: dux Thamna, dux Alva, dux Jetheth,

52 Dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,

53 Dux Cenez, dux Theman, dux Mabſar,

54 Dux Magdiel, dux Hiram. hi duces Edom.

CAPUT II.

Genealogia Iuda patriarchæ uſque ad Iſai patrem David, fratrúmque ac ſororum ejus.

A

Gen. 29. d. 32. 30. & 35. d. 22.

1 FIlii autem Iſraël: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Iſſachar, & Zabulon,

2 Dan, Joſeph, Benjamin, Nephthali, Gad, & Azer.

** Gen. 38. a. 3. 46. b. 2. * Infr. 4. a. 1. Matth. 1. a. 3.*

3 Filii * Juda: Her, Onan, & Sela. hi tres nati ſunt ei de filia Sue Chananitide. Fuit autem Her primogenitus Juda, malus coram Domino, & occidit eum.

4 * Thamar autem nurus ejus peperit ei Phares & Zara. omnes ergo filii Juda, quinque.

5 Filii autem Phares: Heſron & Hamul.

6 Filii quoque Zaræ: Zamri, & Ethan, & Eman, Chalchal quoq; & Dara, ſimul quinque.

** Ioſ. 7. a. 1.*

7 Filii * Charmi: Achar, qui turbavit Iſraël, & peccavit in furto anathematis.

8 Filii Ethan: Azarias.

** Ruth. 4. d. 19.*

9 Filii * autem Heſron qui nati ſunt ei: Jerameel, & Ram, & Calubi.

B

10 Porrò Ram genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Nahaſſon, principem filiorũ Juda.

11 Nahaſſon quoque genuit Salma, de quo ortus eſt Booz.

12 Booz verò genuit Obed, qui & ipſe genuit Iſai.

** 1. Reg. 16. b. 6. & 17. b. 12.*

13 * Iſai autem genuit primogenitum Eliab, ſecundum Aminadab, tertium Simmaa,

14 Quartum Nathanaël, quintum Raddai,

15 Sextum Aſom, ſeptimum David.

C

16 Quorum ſorores fuerunt, Sarvia, & Abigail. Filii Sarviæ: Abiſai, Joab, & Aſael, tres.

17 Abigail autem genuit Amaſa, cujus pater fuit Jether Iſmahelites.

18 Caleb verò filius Heſron accepit uxorem nomine Azuba, de qua genuit Jerioth: fuerúntque filii ejus Jaſer, & Sobab, & Ardon.

19 Cúmque mortua fuiſſet Azuba, accepit uxorem Caleb, Ephrata: quæ peperit ei Hur.

20 Porrò Hur genuit Uri: & Uri genuit Bezeleel.

21 Poſt hæc ingreſſus eſt Heſron ad filiam Machir patris Galaad, & accepit eam cùm eſſet annorũ ſexaginta: quæ peperit ei Segub.

22 Sed & Segub genuit Jair, & poſſedit viginti tres civitates in Terra Galaad.

23 Cepítque Geſſur, & Aram, oppida Jair; & Canath, & viculos ejus ſexaginta civitatum. omnes iſti, filii Machir patris Galaad.

D

24 Cùm autem mortuus eſſet Heſron, ingreſſus eſt Caleb ad Ephrata. Habuit quoque Heſron uxorem Abia, quæ peperit ei Aſſur patrem Thecuæ.

25 Nati ſunt autem filii Jerameel primogeniti Heſron, Ram primogenitus ejus, & Buna, & Aram, & Aſom, & Achia.

26 Duxit quoque uxorem alteram Jerameel, nomine Atara, quæ fuit mater Onam.

27 Sed & filii Ram primogeniti Jerameel, fuerunt Moos, Jamin, & Achar.

28 Onam autem habuit filios, Semei, & Jada. Filii autem Semei: Nadab, & Abiſur.

29 Nomen verò uxoris Abiſur, Abihail, quæ peperit ei Ahobban, & Molid.

30 Filii autem Nadab fuerunt, Saled, & Apphaim. Mortuus eſt autem Saled abſque liberis.

31 Filius verò Apphaim, Jeſi: qui Jeſi genuit Seſan. Porrò Seſan genuit Oholai.

32 Filii autem Jada fratris Semei: Jether, & Jonathan. Sed & Jether mortuus eſt abſque liberis. E

33 Porrò Jonathan genuit Phaleth, & Ziza. Iſti fuerunt filii Jerameel.

34 Seſan autem non habuit filios, ſed filias; & ſervum Ægyptium nomine Jeraa.

35 Deditque ei filiam ſuam uxorem: quæ peperit ei Ethei.

36 Ethei autem genuit Nathan, & Nathan genuit Zabad.

37 Zabad quoque genuit Ophlal, & Ophlal genuit Obed,

38 Obed genuit Jehu, Jehu genuit Azariam,

39 Azarias genuit Helles, & Helles genuit Elaſa,

40 Elaſa genuit Siſamoi, Siſamoi genuit Sellum,

41 Sellum genuit Icamiam, Icamia autem genuit Eliſama.

42 Filii autem Caleb fratris Jerameel: Meſa primogenitus ejus, ipſe eſt pater Ziph: & filii Mareſa patris Hebron. F

43 Porrò filii Hebron, Core, & Taphua; & Recem, & Samma.

44 Samma autem genuit Rahani, patrem Jercaam, & Recem genuit Sammai.

45 Filius Sammai, Maon: & Maon pater Bethſur.

46 Epha autem concubina Caleb peperit Haran, & Moſa, & Gezez. Porrò Haran genuit Gezez.

47 Filii autem Jahaddai, Regom, & Joathan, & Geſan, & Phalet, & Epha, & Saaph.

48 Concubina Caleb Maacha, peperit Saber, & Tharana.

49 Genuit autem Saaph pater Madmena, Sue patrem Machbena, & patrem Gabaa. Filia verò Caleb, fuit Achſa.

50 Hi erant filii Caleb, filii Hur primogeniti Ephrata, Sobal pater Cariathiarim. G

51 Salma pater Bethlehem, Hariph pater Bethgader.

52 Fuerunt autem filii Sobal patris Cariathiarim, Qui videbat dimidium requietionũ.

53 Et

53 Et de cognatione Cariathiarim, Jethrei, & Aphuthei, & Semathei, & Maſerei. Ex his egreſſi ſunt Saraitæ, & Eſthaolitæ.

54 Filij Salma, Bethlehem, & Netophathi, Coronæ domus Joab, & dimidium requietionis Sarai.

55 Cognationes quoque ſcribarum habitantium in Jabes, Canentes atque Reſonantes, & in tabernaculis commorantes. Hi ſunt Cinæi, qui venerunt de Calore patris domus Rechab.

CAPUT III.

Generationes David & regum Iuda ex progenie David. cum filiis ac filiabus eorum.

A 1 DAvid verò hos habuit filios, qui ei nati
2.Reg 3. ſunt in Hebron; primogenitum Amnon
a.2. ex Achinoam Jezrahelitide, ſecundum Daniel
de Abigail Carmelitide,
2 Tertium Abſalom filium Maacha filiæ
Tholmai regis Geſſur, quartum Adoniam filium
Aggith.
3 Quintum Saphatiam ex Abital, ſextum
Jethraham de Egla uxore ſua.
4 Sex ergo nati ſunt ei in Hebron, ubi regnavit
ſeptem annis, & ſex menſibus. Triginta autem
& tribus annis regnavit in Jeruſalem.
5 * Porrò in Jeruſalem nati ſunt ei filij, Sim-
B * 2.Reg. maa, & Sobab, & Nathan, & Salomon, quat-
5.14. tuor de Bethſabee filia Ammiel,
6 Jebaar, quoque, & Eliſama,
7 Et Eliphaleth, & Noge, & Nepheg, &
Japhia,
8 Necnon Eliſama, & Eliada, & Elipheleth,
novem:
9 Omnes hi, filij David, abſque filiis concubinarum:
habuerúntque ſororem Thamar.
10 Filius autem Salomonis, Roboam: cujus
Abia filius genuit Aſa. De hoc quoque natus
eſt Joſaphat,
11 Pater Joram: qui Joram genuit Ochoziam,
ex quo ortus eſt Joas:
12 Et hujus Amaſias filius genuit Azariam.
Porrò Azariæ filius Joathan
C 13 Procreavit Achaz patrem Ezechiæ, de
quo natus eſt Manaſſes.
14 Sed & Manaſſes genuit Amon patrē Joſiæ.
15 Filij autem Joſiæ fuerunt, primogenitus
Joanam, ſecundus Joakim, tertius Sedecias,
quartus Sellum.
* Mat 1. b. 11. 16 * De Joakim natus eſt Jechonias, & Sedecias.
17 Filij Jechoniæ fuerunt, Aſir, Salathiel,
18 Melchiram, Phadaia, Senneſer, & Jecemia,
Sama, & Nadabia.
19 De Phadaia orti ſunt Zorobabel & Semei.
Zorobabel genuit Moſollam, Hananiam,
& Salomith ſororem eorum:
20 Haſaban quoque, & Ohol, & Barachian,
& Haſadian, Joſabheſed, quinque.
D 21 Filius autem Hananiæ, Phaltias pater Jeſeiæ,
cujus filius Raphaia. hujus quoque filius,
Arnan, de quo natus eſt Obdia, cujus filius fuit
Sechenias.
22 Filius Secheniæ, Semeia: cujus filij, Hattus,
& Jegaal, & Baria, & Naaria & Saphat,
ſex numero.
23 Filius Naariæ, Elioënai, & Ezechias, &
Ezricam, tres.
24 Filij Elioënai, Odüia, & Eliaſub, & Pheleia,
& Accub, & Johanan, & Dalaia, & Anani
ſeptem.

CAPUT IV.

Rurſum poſteritas Iuda ac Simeonis, & habitationes eorum: ſtirps Cham deletur à filiis Simeonis, Amalecitæ quoque ab ipſis percutiuntur.

1 FIlij Juda: Phares, Heſron, & Charmi, & A
Hur, & Sobal. Gen. 38.
2 Raia verò filius Sobal genuit Jahath, de quo a 3. 46. b 12.
nati ſunt Ahumai & Laad. hæ cognationes Sa- Sup 2.
rathi. a.4.
3 Iſta quoque ſtirps Etam: Jezrahel, & Je- Mat. 1.
ſema, & Jedebos. Nomen quoque ſororis eorū, a. 3.
Aſalelphuni.
4 Phanuel autem pater Gedor, & Ezer pater
Hoſa. iſti ſunt filij Hur primogeniti Ephratha
patris Bethlehem.
5 Aſſur verò patri Thecuæ erant duæ uxores,
Halaa, & Naara.
6 Peperit autem ei Naara, Oozam, & Hepher,
& Themani, & Ahaſthari. iſti ſunt filij
Naara.
7 Porrò filij Halaa, Sereth, Iſaar, & Ethnan.
8 Cos autem genuit Anob, & Soboba, & cognationem
Aharehel filij Arum.
9 Fuit autem Jabes inclytus præ fratribus ſuis, B
& mater ejus vocavit nomen illius Jabes, dicēs:
Quia peperi eum in dolore.
10 Invocavit verò Jabes Deum Iſraël, dicens:
Si benedicens benedixeris mihi, & dilataveris
terminos meos, & fuerit manus tua mecum, &
feceris me à malitia non opprimi. Et præſtitit
Deus quæ precatus eſt.
11 Caleb autem frater Sua genuit Mahir, qui
fuit pater Eſthon.
12 Porrò Eſthon genuit Bethrapha, & Pheſſe,
& Tehinna patrem urbis Naas: hi ſunt viri
Recha.
13 Filij autem Cenez, Othoniel, & Saraia. C
Porrò filij Othoniel, Hathath, & Maonathi.
14 Maonathi genuit Ophra, Saraia autem
genuit Joab patrem Vallis artificum: ibi quippe
artifices erant.
15 Filij verò Caleb filij Jephone, Hir, & Ela,
& Naham. Filij quoque Ela: Cenez.
16 Filij quoque Jaleleel: Ziph, & Zipha, Thiria,
& Aſraël.
17 Et filij Ezra, Jether, & Mered, & Epher, &
Jalon, genuítque Mariam, & Sammai, & Jesba
patrem Eſthamo.
18 Uxor quoque ejus Judaia, peperit Jared
patrem Gedor, & Heber patrem Socho, & Icuthiel
patrem Zanoë. hi autem filij Bethiæ filiæ
Pharaonis, quam accepit Mered.
19 Et filij uxoris Odaiæ ſororis Naham patris
Ceila, Garmi, & Eſthamo, qui fuit de Machathi.
20 Filij quoque Simon, Amnon & Rinna
filius Hanan, & Thilon. Et filij Jeſi, Zoheth,
& Benzoheth.

*Gen. 38 a. 5. 21 Filij * Sela, filij Juda: Her pater Lecha, & Laada pater Mareſa, & cognationes domus operantium biſſum in domo juramenti.

22 Et qui ſtare fecit Solem, viríque Mendacij, & Securus, & Incendens, qui principes fuerunt in Moab, & qui reverſi ſunt in Lahem. hæc autem verba vetera.

23 Hi ſunt figuli habitantes in Plantationib⁹, & in Sepibus, apud regem in operibus ejus, commoratique ſunt ibi.

*Gen. 46 b. 10. 24 Filij * Simeon: Namuel & Jamim, Jarib, Zara, Saul.

25 Sellum filius ejus, Mapſam filius ejus, Maſma filius ejus.

E 26 Filij Maſma: Hamuel filius ejus, Zachur filius ejus, Semei filius ejus.

27 Filij Semei ſedecim, & filiæ ſex: fratres autem ejus non habuerunt filios multos, & univerſa cognatio non potuit adæquare ſummam filiorum Juda.

28 Habitaverunt autem in Berſabee, & Molada, & Haſarſuhal,

29 Et in Bala, & in Aſom, & in Tholad,

30 Et in Bathuel, & in Horma, & in Siceleg,

31 Et in Bethmarchaboth, & in Haſarſuſim, & in Bethberai, & in Saarim, hæ civitates eorum uſque ad regem David.

32 Villæ quoque eorum: Etam, & Aen, Remmon, & Thochen, & Aſan, civitates quinque.

F 33 Et univerſi viculi eorum per circuitum civitatum iſtarum uſque ad Baal. hæc eſt habitatio eorum, & ſedium diſtributio.

34 Moſobab quoque & Jemlech, & Joſa filius Amaſiæ,

35 Et Joël, & Jehu filius Joſabiæ filij Saraiæ filij Aſiel,

36 Et Elioënai, & Jacoba, & Iſuhaia, & Aſaia, & Adiel, & Iſmiel, & Banaia.

37 Ziza quoque filius Sephei filij Allon filij Idaia filij Semri filij Samaia.

38 Iſti ſunt nominati principes in cognationibus ſuis, & in domo affinitatum ſuarum multiplicati ſunt vehementer.

39 Et profecti ſunt ut ingrederentur in Gador uſque ad Orientem vallis, & ut quærerent paſcua gregibus ſuis.

G 40 Inveneruntque paſcuas uberes, & valdè bonas, & terram latiſſimam & quietam & fertilem, in qua antè habitaverāt de ſtirpe Cham.

41 Hi ergo venerunt, quos ſuprà deſcripſimus nominatim, in diebus Ezechiæ regis Juda: & percuſſerunt tabernacula eorum, & habitatores qui inventi fuerant ibi, & deleverunt eos uſque in præſentem diem: habitaverúntque pro eis, quoniam uberrimas paſcuas ibidem repererunt.

42 De filiis quoque Simeon abierunt in montem Seir viri quingenti, habentes principes Phalthiam & Naariam & Raphaiam & Oziel filios Jeſi:

43 Et percuſſerunt reliquias, quæ evadere potuerant, Amalecitarum, & habitaverunt ibi pro eis uſque ad diem hanc.

Caput V.

Catalogus filiorum Ruben, Gad & dimidia tribus Manaſſe, & habitatio eorum qui percuſſerunt Agarenos. ſed tandem ducti ſunt ad Aſſyrios ob idololatriam ipſorum in captivitatem

1 Filij quoque Ruben primogeniti Iſraël (ipſe A
quippe fuit primogenitus ejus: ſed cùm *Gen. 35
* violaſſet thorum patris ſui, data ſunt primo- d. 22 49.
genita ejus filiis Joſeph filij Iſraël, & non eſt ille a. 4.
reputatus in primogenitum.

2 Porrò Judas, qui erat fortiſſimus inter fratres ſuos, de ſtirpe ejus principes germinati ſunt: primogenita autem reputata ſunt Joſeph.)

3 Filij * ergo Ruben primogeniti Iſraël: *Gen. 46 b. 9. Exo. 6. c. 14.
Enoch, & Phallu, Eſron, & Carmi.

4. Filij Joël: Samia filius ejus, Gog filius ejus, n. 26. a. 5
Semei filius ejus,

5 Micha filius ejus, Reia filius ejus, Baal filius ejus,

6 Beera filius ejus, quem captivum duxit Thelgathphalnaſar rex Aſſyriorum, & fuit princeps in tribu Ruben.

7 Fratres autem ejus, & univerſa cognatio ejus, quando numerabantur per familias ſuas, habuerunt principes, Jehiel & Zachariam.

8 Porrò Bala filius Azaz, filij Samma, filij B
Joël, ipſe habitavit in Aroër uſque ad Nebo & Beelmeon.

9 Contra Orientalem quoque plagam habitavit uſque ad introitum eremi, & flumen Euphraten. multum quippe jumentorum numerum poſſidebant in Terra Galaad.

10 In diebus autem Saul præliati ſunt contra Agareos, & interfecerunt illos, habitaverúntque pro eis in tabernaculis eorum, in omni plaga, quæ reſpicit ad Orientem Galaad.

11 Filij verò Gad è regione eorum habitaverunt in terra Baſan uſque Selcha:

12 Joël in capite, & Saphan ſecundus: Janai autem, & Saphat, in Baſan.

13 Fratres verò eorum ſecundùm domos cognationum ſuarum, Michaël, & Moſollam, & Sebe, & Jorai, & Zachan, & Zie, & Heber, ſeptem.

14 Hi filij Abihail, filij Huri, filij Jara, filij Galaad, filij Michaël, filij Jeſiſi, filij Jeddo, filij Buz.

15 Fratres quoque filij Abdiel, filij Guni, princeps domus in familiis ſuis.

16 Et habitaverunt in Galaad, & in Baſan, & in viculis ejus, & in cunctis ſuburbanis Saron, uſque ad terminos.

17 Omnes hi numerati ſunt in diebus Joa- C
than regis Juda, & in diebus Jeroboam regis Iſraël.

18 Filij Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, viri bellatores, ſcuta portantes & gladios, & tendentes arcum, eruditique ad prælia, quadraginta quattuor millia & ſeptingenti ſexaginta, procedentes ad pugnam.

19 Dimicaverunt contra Agareos: Ituræi verò, & Naphis, & Nodab,

20 Præbuerunt eis auxilium. Traditique ſunt in manus eorum Agarei, & univerſi qui fuerant cum

cum eis, quia Deum invocaverunt cùm prælia-
rentur: & exaudivit eos, eò quòd credidiſſent in eum.

21 Ceperúntque omnia quæ poſſederant, camelorum quinquaginta millia, & ovium ducenta quinquaginta millia, & aſinos duo millia, & animas hominum centum millia.

D 22 Vulnerati autem multi corruerunt: fuit enim bellum Domini. Habitaverúntque pro eis uſque ad tranſmigrationem.

23 Filii quoque dimidiæ tribus Manaſſe, poſſederunt terram à finibus Baſan uſque Baal, Hermon, & Sanir, & montem Hermon, ingens quippe numerus erat.

24 Et hi fuerunt principes domus cognationis eorum, Epher, & Jeſi, & Eliel, & Ezriel, & Jeremia, & Odoia, & Jediel, viri fortiſſimi & potentes, & nominati duces in familiis ſuis.

25 Reliquerunt autem Deum patrum ſuorum, & fornicati ſunt poſt deos populorum terræ, quos abſtulit Deus coram eis.

26 Et ſuſcitavit Deus Iſraël ſpiritum Phul regis Aſſyriorum, & ſpiritum Thelgathphalnaſar regis Aſſur: & tranſtulit Ruben, & Gad, & dimidiam tribum Manaſſe, & adduxit eos in Lahela, & in Habor, & Ara, & fluvium Gozan, uſque ad diem hanc.

Caput VI.

Genealogia filiorum Levi, & quos ex eis conſtituerit David cantores ac miniſtros in domo Domini: item generatio filiorum Aaron cum urbibus ſuis in ſingulis tribubus Iſraël. & quæ fuerint civitates refugii.

A 1 Filii Levi: Gerſon, Caath, & Merari.

Gen 46 b. 11. Inf. 23. a. 6. 2 Filii Caath: Amram, Iſaar, Hebron, & Oziel.

3 Filii Amram: Aaron, Moyſes, & Maria: Filii Aaron: Nadab & Abiu, Eleazar & Ithamar.

4 Eleazar genuit Phinees, & Phinees genuit Abiſue,

5 Abiſue verò genuit Bocci, & Bocci genuit Ozi.

6 Ozi genuit Zaraiam, & Zaraias genuit Maraioth.

7 Porrò Maraioth genuit Amariam, & Amarias genuit Achitob.

8 Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Achimaas,

9 Achimaas genuit Azariam, Azarias genuit Johanan,

10 Johanan genuit Azariam. ipſe eſt qui ſacerdotio functus eſt, in domo quam ædificavit Salomon in Jeruſalem.

11 Genuit autem Azarias Amariam, & Amarias genuit Achitob,

12 Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Sellum,

13 Sellum genuit Helciam, & Helcias genuit Azariam,

14 Azarias genuit Saraiam, & Saraias genuit Joſedec.

B 15 Porrò Joſedec egreſſus eſt, quando tranſtulit Dominus Judam & Jeruſalem per manus Nabuchodonoſor.

** Exod. 6. c. 16.* 16 Filii* ergo Levi: Gerſon, Caath, & Merari,

17 Et hæc nomina filiorum Gerſon: Lobni, & Semei.

18 Filii Caath: Amram, & Iſaar, & Hebron, & Oziel.

19 Filii Merari: Moholi & Muſi. Hæ autem cognationes Levi ſecundùm familias eorum.

20 Gerſon, Lobni filius ejus, Jahath filius ejus, Zamma filius ejus,

21 Joah filius ejus, Addo filius ejus, Zara filius ejus, Jethrai filius ejus.

22 Filii Caath, Aminadab filius ejus, Core filius ejus, Aſir filius ejus,

23 Elcana filius ejus, Abiaſaph filius ejus, Aſir filius ejus,

24 Thahath filius ejus, Vriel filius ejus, Ozias filius ejus, Saul filius ejus.

25 Filii Elcana, Amaſai & Achimoth

26 Et Elcana: Filii Elcana: Sophai filius ejus, Nahath filius ejus,

27 Eliab filius ejus, Jeroham filius ejus, Elcana filius ejus.

28 Filii Samuel, primogenitus Vaſſeni, & Abia.

29 Filii autem Merari, Moholi: Lobni filius ejus, Semei filius ejus, Oza filius ejus,

30 Sammaa filius ejus, Haggia filius ejus, Aſaia filius ejus. C

31 Iſti ſunt, quos conſtituit David ſuper cantores domus Domini, ex quo collocata eſt arca:

32 Et miniſtrabant coram tabernaculo teſtimonii, canentes donec ædificaret Salomon domum Domini in Jeruſalem: ſtabant autem juxta ordinem ſuum in miniſterio.

33 Hi verò ſunt, qui aſſiſtebant cum filiis ſuis, de filiis Caath, Heman cantor filius Johel, filii Samuel,

34 Filii Elcana, filii Jeroham, filii Eliel, filii Thohu,

35 Filii Suph, filii Elcana, filii Mahath, filii Amaſai,

36 Filii Elcana, filii Johel, filii Azariæ, filii Sophoniæ,

37 Filii Thahath, filii Aſir, filii Abiaſaph, filii Core,

38 Filii Iſaar, filii Caath, filii Levi, filii Iſraël.

39 Et frater ejus Aſaph, qui ſtabat à dextris ejus, Aſaph filius Barachiæ, filii Samaa,

40 Filii Michaël, filii Baſaiæ, filii Melchiæ,

41 Filii Athanai, filii Zara, filii Adaia,

42 Filii Ethan, filii Zamma, filii Semei,

43 Filii Ieth, filii Gerſon, filii Levi.

44 Filii autem Merari fratres eorum, ad ſiniſtram, Ethan filius Cuſi, filii Abdi, filii Maloch. D

45 Filii Haſabiæ, filii Amaſiæ, filii Helciæ,

46 Filii Amaſai, filii Boni, filii Somer,

47 Filii Moholi, filii Muſi, filii Merari, filii Levi.

48 Fratres quoque eorum Levitæ, qui ordinati ſunt in cunctum miniſterium tabernaculi domus Domini.

49 Aaron verò, & filii ejus adolebant incenſum ſuper altare holocauſti, & ſuper altare thymiamatis, in omne opus Sancti ſanctorum;

& ut precarentur pro Iſraël, juxta omnia quæ præceperat Moyſes ſervus Dei.

50 Hi ſunt autem filij Aaron: Eleazar filius ejus, Phinees filius ejus, Abiſue filius ejus,

51 Bocci filius ejus, Ozi filius ejus, Zarahia filius ejus,

52 Meraioth filius ejus, Amarias filius ejus, Achitob filius ejus,

53 Sadoc filius ejus, Achimaas filius ejus.

54 Et hæc habitacula eorum per vicos atque confinia, filiorum ſcilicet Aaron, juxta cognationes Caathitarum: ipſis enim ſorte contigerant.

E 55 Dederunt igitur eis Hebron in terra Juda, & ſuburbana ejus per circuitum:

* Joſ. 21. b. 12. 56 * Agros autem civitatis, & villas, Caleb, filio Jephone.

57 Porrò filiis Aaron dederunt civitates ad confugiendum, Hebron, & Lobna & ſuburbana ejus,

58 Jether quoq; & Eſthemo cum ſuburbanis ſuis, ſed & Helon & Dabir cum ſuburbanis ſuis,

59 Aſan quoque & Bethſemes & ſuburbana earum.

60 De tribu autem Benjamin, Gabee, & ſuburbana ejus, & Almath cum ſuburbanis ſuis, Anathoth quoque cum ſuburbanis ſuis. omnes civitates tredecim, per cognationes ſuas.

61 Filiis autem Caath reſiduis de cognatione ſua, dederunt ex dimidia tribu Manaſſe in poſſeſſionem urbes decem.

62 Porrò filiis Gerſom per cognationes ſuas, de tribu Iſſachar, & de tribu Aſer, & de tribu Nephthali, & de Tribu Manaſſe in Baſan, urbes tredecim.

F 63 Filiis autem Merari per cognationes ſuas, de tribu Ruben, & de tribu Gad, & de tribu Zabulon, dederunt ſorte civitates duodecim.

54 Dederunt quoque filij Iſraël Levitis civitates, & ſuburbana earum:

65 Dederúntque per ſortem, ex tribu filiorum Juda, & ex tribu filiorum Simeon, & ex tribu filiorum Benjamin, urbes has quas vocaverunt nominibus ſuis,

66 Et his qui erant de cognatione filiorum
* Joſ. 21. b. 21. Caath, * fueruntque civitates in terminis eorum de tribu Ephraim.

67 Dederunt ergo eis urbes ad confugiendum, Sichem cum ſuburbanis ſuis in monte Ephraim, & Gazer cum ſuburbanis ſuis,

68 Jecmaan quoque cum ſuburbanis ſuis, & Bethoron ſimiliter,

69 Necnon & Helon cum ſuburbanis ſuis, & Gethremmon in eundem modum.

70 Porrò ex dimidia tribu Manaſſe, Aner, & ſuburbana ejus, Baalam & ſuburbana ejus: his videlicet, qui de cognatione filiorum Caath reliqui erant.

71 Filiis autem Gerſom, de cognatione dimidiæ tribus Manaſſe, Gaulon in Baſan & ſuburbana ejus, & Aſtharoth cum ſuburbanis ſuis.

G 72 De tribu Iſſachar, Cedes & ſuburbana ejus, & Dabereth cum ſuburbanis ſuis,

73 Ramoth quoque & ſuburbana ejus, & Anem cum ſuburbanis ſuis.

74 De tribu verò Aſer: Maſal cum ſuburbanis ſuis, & Abdon ſimiliter,

75 Hucac quoque & ſuburbana ejus, & Rohob cum ſuburbanis ſuis.

76. Porrò de tribu Nephthali Cedes in Galilæa & ſuburbana ejus, Hamon cum ſuburbanis ſuis, & Cariathaim & ſuburbana ejus.

77 Filiis autem Merari reſiduis: de tribu Zabulon, Remmono & ſuburbana ejus, & Thabor cum ſuburbanis ſuis:

78 Trans Jordanem quoque ex adverſo Jericho contra Orientem Jordanis, de tribu Ruben, Boſor in ſolitudine cum ſuburbanis ſuis, & Jaſſa cum ſuburbanis ſuis,

79 Cademoth quoque & ſuburbana ejus, & Mephaat cum ſuburbanis ſuis.

80 Necnon & de tribu Gad, Ramoth in Galaad & ſuburbana ejus, & Manaim cum ſuburbanis ſuis,

81 Sed & Heſebon cum ſuburbanis ſuis, & Jezer cum ſuburbanis ſuis.

CAPUT VII. A

Genealogia Iſſachar, Benjamin, Nephthali, Manaſſe, Ephraim, & Aſer. Gen 46. b 13.

1 Porrò filij Iſſachar: Thola, & Phua, Jaſub, & Simeron, quattuor.

2 Filij Thola: Ozi & Raphaia, & Jeriel, & Jemai, & Jebſen, & Samuel, principes per domos cognationum ſuarum. De ſtirpe Thola viri fortiſſimi numerati ſunt in diebus David, viginti duo millia ſexcenti.

3 Filij Ozi: Izrahia, de quo nati ſunt Michaël, & Obadia, & Johel, & Jeſia, quinque omnes principes.

4 Cúmque eis per familias & populos ſuos, accincti ad prælium, viri fortiſſimi, triginta ſex millia: multas enim habuerunt uxores, & filios.

5 Fratres quoque eorum per omnem cognationem Iſſachar, robuſtiſſimi ad pugnandum, octoginta ſeptem millia numerati ſunt.

6 Filij * Benjamin: Bela, & Bechor, & Jadiel, tres.

7 Filij Bela: Eſbon, & Ozi, & Oziel, & Jerimoth, & Urai, quinque principes familiarum, & ad pugnandum robuſtiſſimi: numerus autem eorum, viginti duo millia & triginta quatuor. B Gen. 46. c. 21.

8 Porrò filij Bechor: Zamira, & Joas, & Eliezer, & Elioënai, & Amri, & Jerimoth, & Abia, & Anathoth, & Almath: omnes hi, filij Bechor.

9 Numerati ſunt autem per familias ſuas principes cognationum ſuarum, ad bella fortiſſimi viginti millia & ducenti.

10 Porrò filij Jadihel: Balan. Filij autem Balan: Jehus, & Benjamin, & Aod, & Chanana, & Zethan, & Tharſis, & Ahiſahar. C

11 Omnes hi filij Jadihel, principes cognationum ſuarum, viri fortiſſimi, decem & ſeptem millia & ducenti ad prælium procedentes.

12 Sepham quoque & Hapham filij Hur: & Haſim filij Aher.

23 * Filij

Gen. 46. c. 23. 13 * Filij autem Nephthali: Jaſiel,& Guni, & Jeſer,& Sellum,filij Bala.

14 Porrò filius Manaſſe, Eſriel: concubináque ejus Syra peperit Machir patrem Galaad.

15. Machir autem accepit uxores filiis ſuis Happhim & Saphā:& habuit ſororem nomine Maacha: nomen autem ſecundi, Salphaad, natæque ſunt Salphaad filiæ.

16 Et peperit Maacha uxor Machir filium, vocavítque nomen ejus Phares: porrò nomen fratris ejus,Sares:& filij ejus,Ulam,& Recen.

D 17 Filius autem Ulam, Badan. hi ſunt filij Galaad,filij Machir, filij Manaſſe.

18 Soror autem ejus Regina peperit Virum decorum,& Abiezer,& Mohola.

19 Erant autem filij Semida, Ahin, & Sechem,& Leci,& Aniam.

20 Filij autem Ephraim: Suthala, Bared filius ejus, Thahath filius ejus,Elada filius ejus, Thahath filius ejus,hujus filius Zabad,

21 Et hujus filius Suthala, & hujus filius Ezer & Elad: occiderunt autem eos viri Geth indigenæ,quia deſcenderant ut invaderent poſſeſſiones eorum.

22 Luxit igitur Ephraim pater eorum multis diebus, & venerunt fratres ejus ut conſolarentur eum.

E 23 Ingreſſúſque eſt ad uxorem ſuam:quæ concepit,& peperit filiũ,& vocavit nomen ejus Beria,eò quod in malis domus ejus ortus eſſet:

24 Filia autem ejus fuit Sara,quæ ædificavit Bethoron inferiorem & ſuperiorem, & Ozenſara.

25 Porrò filius ejus Rapha, & Reſeph, & Thale de quo natus eſt Thaan,

26 Qui genuit Laadan:hujus quoque filius Ammiud, qui genuit Elizama,

27 De quo ortus eſt Nun,qui habuit filium Joſue.

28 Poſſeſſio autem eorum & habitatio,Bethel cum filiabus ſuis, & contra Orientem Noran, ac Occidentalem plagam: Gazer & filiæ ejus, Sichem quoque cum filiabus ſuis, uſque ad Aza cum filiabus ejus.

F 29 Juxta filios quoque Manaſſe, Bethſan & filias ejus, Thanach & filias ejus, Mageddo & filias ejus: Dor & filias ejus: in his habitaverunt filij Joſeph,filij Iſraël.

* Gen. 46. b. 17 30 Filij * Aſer: Jemna, & Jeſua, & Jeſſui, & Baria,& Sara ſoror eorum.

31 Filij autem Baria: Heber, & Melchiel: ipſe eſt pater Barſaith.

32 Heber autem genuit Jephlat, & Somer, & Hothan, & Suaa ſororem eorum.

33 Filii Jephlat: Phoſech, & Chamaal, & Aſoth: hi filij Jephlat.

34 Porrò filij Somer: Ahi,& Roaga,& Haba,& Aram.

G 35 Filij autem Helem fratris ejus:Supha, & Jemna,& Selles, & Amal.

36 Filij Supha: Sue,Harnapher,& Sual, & Beri, & Jamra,

37 Boſor, & Hod,& Samma,& Saluſa, & Jethran,& Bera.

38 Filij Jether:Jephone,& Phaſpha, & Ara.

39 Filij autem Olla: Aree, & Haniel, & Reſia.

40 Omnes hi filij Aſer, principes cognationum,electi atque fortiſſimi duces ducum: numerus autem eorum ætatis quæ apta eſſet ad bellum, viginti ſex millia.

CAPUT VIII.

Rurſum genealogia Benjamin & Saul,filiorúmque ipſius.

1 Benjamin autem genuit Bale primogenitum ſuum,Aſbel ſecundum,Ahara tertium, A Gen. 46. c. 21. Sup. 7. b. 6.

2 Nohaa quartum,& Rapha quintum.

3 Fuerúntque filij Bale: Addar, & Gera,& Abiud,

4 Abiſue quoque & Naaman, & Ahoë,

5 Sed & Gera,& Sephuphan,& Huram.

6 Hi ſunt filij Ahod,principes cognationum habitantium in Gabaa, qui tranſlati ſunt in Manahath.

7 Naaman autem, & Achia, & Gera ipſe tranſtulit eos,& genuit Oza, & Ahiud.

8 Porrò Saharaim genuit in regione Moab, poſtquam dimiſit Huſim & Bara uxores ſuas.

9 Genuit autem de Hodes uxore ſua Jobab, & Sebia, & Moſa & Molchom,

10 Jehus quoque, & Sechia,& Marma. hi ſunt filij ejus,principes in familiis ſuis.

11 Mehuſim verò genuit Abitob,& Elphaal. B

12 Porro filij Elphaal:Heber,& Miſaam, & Samad: hic ædificavit Ono,& Lod,& filias ejus.

13 Baria autem & Sama, principes cognationum habitantium in Aialon: hi fugaverunt habitatores Geth.

14 Et Ahio, & Seſac,& Jerimoth,

15 Et Zabadia,& Arod,& Heder,

16 Michaël quoque,& Jeſpha & Joha, fili Baria.

17 Et Zabadia,& Moſollam,& Hezeci,& Heber,

18 Et Jeſamari,& Jezlia, & Jobab, filij Elphaal,

19 Et Jacim,& Zechri,& Zabdi,

20 Et Elioënai,& Selethai, & Eliel,

21 Et Adaia, & Baraia, & Samarath filij Semei.

22 Et Jeſpham,& Heber,& Eliel,

23 Et Abdon, & Zechri,& Hanan,

24 Et Hanania,& Ælam,& Anathothia,

25 Et Jephdaia,& Phanuel filij Seſac.

26 Et Samſari,& Sohoria,& Otholia,

27 Et Jerſia,& Elia,& Zechri,filij Jeroham.

28 Hi Patriarchæ, & cognationum principes,qui habitaverunt in Jeruſalem. C

29 In * Gabaon autem habitaverunt Abigabaon,& nomen uxoris ejus Maacha: *Infr. 9. f. 35.

30 Filiúſque ejus primogenitus Abdon, & Sur,& Cis,& Baal,& Nadab.

31 Gedor quoque,& Ahio,& Zacher, & Macelloth:

32 Et Macelloth genuit Samaa: habitaverúntque ex adverſo fratrum ſuorum in Jeruſalem cum fratribus ſuis.

* 1.Reg. 14 g. 51 Inf. 9 g. 39.

33 * Ner autem genuit Cis, & Cis genuit Saul. Porrò Saul genuit Jonathan, & Melchiſua, & Abinadab, & Esbaal.

34 Filius autem Jonathan, Meribbaal: & Meribbaal genuit Micha.

35 Filij Micha, Phithon, & Melech, & Tharaa, & Ahaz.

D

36 Et Ahaz genuit Joada: & Joada genuit Alamath, & Azmoth, & Zamri, porrò Zamri genuit Moſa,

37 Et Moſa genuit Banaa, cujus filius fuit Rapha, de quo ortus eſt Elaſa, qui genuit Aſel.

38 Porro Aſel ſex filij fuerunt his nominibus, Ezricam, Bocru, Iſmaël, Saria, Obdia, & Hanan. omnes hi filij Aſel.

39 Filij autem Eſec fratris ejus, Ulam primogenitus, & Jehus ſecundus, & Eliphalet tertius.

40 Fuerúntque filij Ulam viri robuſtiſſimi, & magno robore tendentes arcum, & multos habentes filios ac nepotes, uſque ad centum quinquaginta. Omnes hi, filij Benjamin.

Caput IX.

Qui primi filiorum Iſraël habitaverunt in Jeruſalem, & officia ſacerdotum ac Levitarum, generationes quoque Saul ac filiorum ejus repetuntur.

A

1 Univerſus ergo Iſraël dinumeratus eſt: & ſumma eorum ſcripta eſt in Libro regum Iſraël, & Juda: tranſlatíque ſunt in Babylonem propter delictum ſuum.

2 Qui autem habitaverunt primi in poſſeſſionibus, & in urbibus ſuis: Iſraël, & Sacerdotes, & Levitæ, & Nathinæi.

3 Commorati ſunt in Jeruſalem de filiis Juda, & de filiis Benjamin, de filiis quoque Ephraim, & Manaſſe.

4 Othei filius Ammiud, filij Amri, filij Omrai, filij Bonni, de filiis Phares filij Juda.

5 Et de Siloni: Aſaia primogenitus, & filij ejus.

6 De filiis autem Zara: Jehuel, & fratres eorum, ſexcenti nonaginta.

7 Porrò de filiis Benjamin: Salo filius Moſollam, filij Oduia, filij Aſana:

B

8 Et Jobania filius Jeroham: & Ela filius Ozi, filij Mochori: & Moſollam filius Saphatiæ, filij Rahuel, filij Jebaniæ,

9 Et fratres eorum per familias ſuas, nongenti quinquaginta ſex. Omnes, hi, principes cognationum per domos patrum ſuorum.

10 De ſacerdotibus autem: Jedaia, Joiarib, & Jachin:

11 Azarias quoque filius Helciæ, filij Moſollam, filij Sadoc, filij Maraioth, filij Achitob, pontifex domus Dei.

12 Porrò Adaias, filius Jeroham, filij Phaſſur, filij Melchiæ: & Maaſai filius Adiel, filij Jezra, filij Moſollam, filij Moſollamith, filij Emmer.

13 Fratres quoque eorum principes per familias ſuas, mille ſeptingenti ſexaginta, fortiſſimi robore ad faciendum opus miniſterij in domo Dei.

C

14 De Levitis autem: Semeia filius Haſſub, filij Ezricam, filij Haſebia, de filiis Merari.

15 Bacbacar quoque carpentarius, & Galal, & Mathania filius Micha, filij Zechri, filij Aſaph:

16 Et Obdia filius Semeiæ, filij Galal, filij Idithun: & Barachia filius Aſa, filij Elcana, qui habitavit in atriis Netophati.

17 Janitores autem: Sellum, & Accub, & Telmon & Ahimã, & frater eorũ Sellum princeps,

18 Uſque ad illud tempus, in porta regis ad Orientem, obſervabant per vices ſuas de filiis Levi.

19 Sellum verò filius Core, filij Abiaſaph, filij Core cum fratribus ſuis, & domo patris ſui, hi ſunt Coritæ ſuper opera miniſterij, cuſtodes veſtibulorum tabernaculi: & familiæ eorum per vices caſtrorum Domini cuſtodiẽtes introitum. D

20 Phinees autem filius Eleazari, erat dux eorum coram Domino.

21 Porrò Zacharias filius Moſollamia, janitor portæ tabernaculi teſtimonij.

22 Omnes hi electi in oſtiarios per portas, ducenti duodecim: & deſcripti in villis propriis: quos conſtituerunt David, & Samuel Videns in fide ſua,

23 Tam ipſos, quàm filios eorum, in oſtiis domus Domini, & in tabernaculo, vicibus ſuis.

24 Per quattuor ventos erant oſtiarij: id eſt ad Orientem, & ad Occidentem, & ad Aquilonem, & ad Auſtrum.

25 Fratres autem eorum in viculis morabantur, & veniebant in ſabbatis ſuis de tempore uſque ad tempus.

26 His quattuor Levitis creditus erat omnis numerus janitorum, & erant ſuper exedras, & theſauros domus Domini. E

27 Per gyrum quoque templi Domini morabantur in cuſtodiis ſuis: ut cùm tempus fuiſſet ipſi manè aperirent fores.

28 De horum genere erant & ſuper vaſa miniſterij: ad numerum enim & inferebantur vaſa & efferebantur.

29 De ipſis, & qui credita habebant utenſilia ſanctuarij, præerant ſimilæ, & vino, & oleo, & turi, & aromatibus.

30 Filij autem ſacerdotum unguenta ex aromatibus conficiebant.

31 Et Mathathias Levites primogenitus Sellum Coritæ, præfectus erat eorum quæ in ſartagine frigebantur.

32 Porrò de filiis Caath fratribus eorum, ſuper panes erant propoſitionis, ut ſemper novos per ſingula ſabbata præpararent.

33 Hi ſunt principes cantorum per familias Levitarum, qui in exedris morabantur, ut die ac nocte jugiter ſuo miniſterio deſervirent. F

34 Capita Levitarum, per familias ſuas principes manſerunt in Jeruſalem.

35 In * Gabaon autem commorati ſunt, pater Gabaon Jehiel, & nomen uxoris ejus Maacha. * Sup. 8. c. 29.

36 Filius primogenitus ejus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Ner, & Nadab,

37 Gedor quoque, & Ahio, & Zacharias, & Macelloth.

38 Porrò Macelloth genuit Samaan: iſti habitaverunt

bitaverunt è regione fratrum ſuorum in Jeru-
ſalem, cum fratribus ſuis.
G 39 * Ner autem genuit Cis: & Cis genuit
* Sup 8. Saul: & Saul genuit Jonathan, & Melchiſua, &
c. 33. Abinadab, & Eſbaal.
40 Filius autem Jonathan, Meribbaal: &
Meribbaal genuit Micha.
41 Porrò filij Micha, Phiton, & Melech,
& Tharaa, & Ahaz.
42 Ahaz autem genuit Jara, & Jara genuit
Alamath, & Azmoth, & Zamri. Zamri autem
genuit Moſa.
43 Moſa verò genuit Banaa: cujus filius
Raphaia, genuit Elaſa: de quo ortus eſt Aſel.
44 Porrò Aſel ſex filios habuit his nomini-
bus, Ezricam, Bocru, Iſmahel, Saria, Obdia,
Hanan. hi ſunt filij Aſel.

CAPUT X.

Saul reprobatus à Deo propter varias iniquitates à Philiſthæis occiditur cum filiis; ejúſque capite à Philiſthæis amputato, reliquum corpus cum filiis ſepelitur à viris Jabes Galaad.

A 1 PHiliſthiim autem pugnabant contra Iſraël,
1. Reg. fugerúntque viri Iſraël Palæſthinos, & ce-
31. a. 1. ciderunt vulnerati in monte Gelboë.
2 Cúmque appropinquaſſent Philiſthæi per-
ſequentes Saul, & filios ejus, percuſſerunt Jo-
nathan, & Abinadab, & Melchiſua, filios Saul.
3 Et aggravatum eſt prælium contra Saul,
invenerúntque eum ſagittarij, & vulnerave-
runt jaculis.
B 4 Et dixit Saul ad armigerum ſuum: Evagina
gladium tuum, & interfice me: ne fortè ve-
niant incircumciſi iſti, & illudant mihi. Noluit
autem armiger ejus hoc facere, timore perterri-
tus: arripuit ergo Saul enſem, & irruit in eum.
5 Quod cùm vidiſſet armiger ejus, videlicet
mortuum eſſe Saul, irruit etiam ipſe in gladium
ſuum, & mortuus eſt.
6 Interiit ergo Saul, & tres filij ejus, & om-
nis domus illius pariter concidit.
C 7 Quod cùm vidiſſent viri Iſraël, qui habita-
bant in campeſtribus, fugerunt: & Saul ac filiis
ejus mortuis, dereliquerunt urbes ſuas, & huc
illúcque diſperſi ſunt: venerúntque Philiſthiim,
& habitaverunt in eis.
8 Die igitur altero detrahentes Philiſthiim
ſpolia cæſorum, invenerunt Saul, & filios ejus
jacentes in monte Gelboë.
9 Cúmque ſpoliaſſent eum, & amputaſſent
caput, armíſque nudaſſent, miſerunt in terram
ſuam, ut circumferretur, & oſtenderetur ido-
lorum templis, & populis:
10 Arma autem ejus conſecraverunt in fano
dei ſui, & caput affixerunt in templo Dagon.
11 Hoc cùm audiſſent viri Jabes Galaad
omnia ſcilicet quæ Philiſthiim fecerant ſuper
Saul,
D 12 Conſurrexerunt ſinguli virorum fortium,
& tulerunt cadavera Saul & filiorum ejus: at-
tulerúntque ea in Jabes, & ſepelierunt oſſa eo-
rum ſubter quercum, quæ erat in Jabes, & je-
junaverunt ſeptem diebus.
13 Mortuus eſt ergo Saul propter iniquitates
ſuas, eò quòd prævaricatus ſit * mandatum Dñi * Exod.
quod præceperat, & non cuſtodierit illud: ſed 17. d. 14.
* inſuper etiam pythoniſſam conſuluerit, 1. Reg. 15. a. 3.
14 Nec ſperaverit in Domino: propter quod * 1. Reg.
interfecit eum, & tranſtulit regnum ejus ad 28. b. 8.
David filium Iſai.

CAPUT XI.

Unctus David in regem, expulſis ex arce Sionis Jebuſæis habitavit in Jeruſalem, ſtipatus potentiſſimis ac ſtrenuiſſimis militibus, quorum heroica geſta narrantur: noluit David deſideratam bibere aquam, eò quòd cum fortium ſuorum periculo allata eſſet.

1 COngregatus eſt igitur omnis Iſraël ad A
David in Hebron, dicens: Os tuum ſu- 2. Reg.
mus, & caro tua. 5. a. 1.
2 Heri quoque, & nudiuſtertius, cùm adhuc
regnaret Saul, tu eras qui educebas, & intro-
ducebas Iſraël: tibi enim dixit Dominus Deus
tuus: Tu paſces populum meum Iſraël, & tu
eris princeps ſuper eum.
3 Venerunt ergo omnes majores natu Iſraël
ad regem in Hebron, & iniit David cum eis
fœdus coram Domino: unxerúntque eum re-
gem ſuper Iſraël, juxta ſermonem Domini,
quem locutus eſt in manu Samuel.
4 Abiit quoque David, & omnis Iſraël, in
Jeruſalem. hæc eſt Jebus, ubi erant Jebuſæi ha- B
bitatores terræ.
5 Dixerúntque qui habitabant in Jebus ad
David: Non ingredieris huc. Porrò David ce-
pit arcem Sion, quæ eſt Civitas David,
6 Dixítque: Omnis qui percuſſerit Jebu-
ſæum in primis, erit princeps & dux. Aſcen-
dit igitur primus Joab filius Sarviæ, & factus
eſt princeps.
7 Habitavit autem David in arce, & idcir-
cò appellata eſt Civitas David.
8 Ædificavítque urbem in circuitu à Mello
uſque ad gyrum, Joab autem reliqua urbis ex-
truxit.
9 Proficiebátque David vadens & creſcens,
& Dominus exercituum erat cum eo.
10 * Hi principes virorum fortium David, C
qui adjuverunt eum ut rex fieret ſuper omnem * 2. Reg.
Iſraël, juxta verbum Domini, quod locutus eſt 23. a. 8.
ad Iſraël.
11 Et iſte numerus robuſtorum David: Jeſ-
baam filius Achamoni princeps inter triginta:
iſte levavit haſtam ſuam ſuper trecentos vul-
neratos una vice.
12 Et poſt eum Eleazar filius patrui ejus
Ahohites, qui erat inter tres potentes.
13 Iſte fuit cum David in Pheſdomim,
quando Philiſthiim congregati ſunt ad locum
illum in prælium: & erat ager regionis illius
plenus hordeo, fugerátque populus à facie
Philiſthinorum.
14 Hi ſteterunt in medio agri, & defende-
runt eum: cúmque percuſſiſſent Philiſthæos,
dedit Dominus ſalutem magnam populo ſuo.
15 Deſcenderunt autem tres de triginta D
principibus ad petram, in qua erat David, ad
ſpeluncam Odollam, quando Philiſthiim fue-
rant caſtrametati in Valle raphaim.

 16 * Porrò

16 * Porrò David erat in præſidio, & ſtatio
Philiſtinorum in Bethlehem.
*17 Deſideravit igitur David,& dixit: O ſi
quis daret mihi aquam de ciſterna Bethlehem,
quæ eſt in porta.
18 Tres ergo iſti per media caſtra Philiſti-
norum perrexerunt, & hauſerunt aquam de
ciſterna Bethlehem,quæ erat in porta,& attule-
runt ad David ut biberet: qui noluit, ſed ma-
gis libavit illam Domino,
E 19 Dicens: Abſit ut in conſpectu Dei mei
hoc faciam, & ſanguinem iſtorum virorum bi-
bam: quia in periculo animarum ſuarum attu-
lerunt mihi aquam. Et ob hanc cauſam noluit
bibere. hæc fecerunt tres robuſtiſſimi.
20 Abiſai quoque frater Joab ipſe erat prin-
ceps trium, & ipſe levavit haſtam ſuam contra
trecentos vulneratos, & ipſe erat inter tres no-
minatiſſimus,
21 Et inter tres ſecundos inclytus & prin-
ceps eorum: veruntamen uſque ad tres primos
non pervenerat.
22 Banaias filius Joiadæ viri robuſtiſſimi,
qui multa opera perpetrarat, de Cabſeel: ipſe
percuſſit duos ariel Moab: & ipſe deſcendit,
& interfecit leonem in media ciſterna tempore
nivis.
23 Et ipſe percuſſit virum Ægyptium, cu-
jus ſtatura erat quinque cubitorum,& habebat
lanceam ut liciatorium texentium: deſcendit
igitur ad eum cum virga, & rapuit haſtam,
quam tenebat manu,& interfecit eum haſta ſua.
F 24 Hæc fecit Banaias filius Joiadæ, qui erat
inter tres robuſtos nominatiſſimus,
25 Inter triginta primus, verumtamen ad
tres uſque non pervenerat: poſuit autem eum
David ad auriculam ſuam.
26 Porrò fortiſſimi viri in exercitu, Aſahel
frater Joab, & Elchanan filius patrui ejus de
Bethlehem,
27 Sammoth Arorites,Helles Phalonites,
28 Ira filius Acces Thecuites,Abiezer Ana-
thothites,
29 Sobbochai Huſathites,Ilai Ahohithes,
30 Maharai Netophatites,Heled filius Baa-
na Netophathites,
G 31 Ethai filius Ribai de Gabaath filiorum
Benjamin, Banaia Pharatonites,
32 Hurai de Torrente Gaas,Abiel Arbathi-
tes, Azmoth Bauramites,Eliaba Salabonites.
33 Filij Aſſem Gezonites,Jonathan filius Sa-
ge Ararites,
34 Ahiam filius Sachar Ararites,
35 Eliphal filius Ur,
36 Hepher Mecherathites,Ahia Phelonites,
37 Heſro Carmelites,Naarai filius Asbai,
38 Joel frater Nathan,Mibahar filius Agarai
39 Selec Ammonites,Naarai Berothites ar-
miger Joab filij Sarviæ.
Ira Jethræus, Gareb Jethræus,
41 Urias Hethæus,Zabad filius Oholi,
42 Adina filius Siza Rubenites princeps Ru-
benitarum,& cum eo triginta:
43 Hanan filius Maacha, & Joſaphat Ma-
thanites,
44 Ozia Aſtarothites,Samma & Jehiel filij
Hothan Arorites,
45 Jedihel filius Samri, & Joha frater ejus
Thoſaites,
46 Eliel Mahumites,& Jeribai,& Joſaia filij
Elnaëm, & Jethma Moabites, Eliel, & Obed,
& Jaſiel de Maſobia.

CAPUT XII.

Qui David fuerant ſecuti fugientem Saul, & qui poſteà ex omnibus tribubus venerunt ut eum regem conſtituerent in Hebron.

1 HI quoque venerunt ad David in Siceleg, A
cùm adhuc fugeret Saul filium Cis, qui
erant fortiſſimi & egregij pugnatores,
2 Tendentes arcum,& utraque manu fundis
ſaxa jacientes, & dirigentes ſagittas: de fratri-
bus Saul ex Benjamin.
3 Princeps Ahiezer,& Joas,filij Samaa, Ga-
baathites, & Jaziel,& Phallet filij Azmoth, &
Baracha,& Jehu Anathotites.
4 Samaias quoque Gabaonites fortiſſimus in-
ter triginta & ſuper triginta, Jeremias & Jehe-
ziel,& Johanan,& Jezabad Gaderothites.
5 Et Eluzai & Jerimuth,& Baalia,& Sama-
ria,& Sapharia Haruphites.
6 Elcana,& Jeſia,& Azareel, & Joëzer, &
Jesbaam de Carehim:
7 Joëla quoque,& Zabadia,filij Jeroham de
Gedor. B
8 Sed & de Gaddi transfugerunt ad David,
cùm lateret in deſerto, viri robuſtiſſimi, &
pugnatores optimi, tenentes clypeum & ha-
ſtam: facies eorum quaſi facies leonis, & ve-
loces quaſi capreæ in montibus:
9 Ezer princeps, Obdias ſecundus, Eliab
tertius,
10 Maſmana quartus, Jeremias quintus,
11 Ethi ſextus,Eliel ſeptimus,
12 Johanan octavus,Elzebad nonus,
13 Jeremias decimus, Machbanai undeci-
mus.
14 Hi de filiis Gad principes exercitus: no-
viſſimus centum militibus præerat,& maximus
mille.
15 Iſti ſunt qui tranſierunt Jordanem menſe
primo quando inundare conſuevit ſuper ripas
ſuas: & omnes fugaverunt qui morabantur in
vallibus ad Orientalem plagam, & Occiden-
talem.
16 Venerunt autem & de Benjamin, & de C
Juda,ad præſidium,in quo morabatur David.
17 Egreſſuſque eſt David obviàm eis,& ait:
Si pacificè veniſtis ad me ut auxiliemini mihi,
cor meum jungatur vobis: ſi autem inſidiamini
mihi pro adverſariis meis,cùm ego iniquitatem
in manibus non habeam, videat Deus patrum
noſtrorum,& judicet.
18 Spiritus verò induit Amaſai principem
inter triginta, & ait: Tui ſumus ô David, &
tecum fili Iſai: pax, pax tibi, & pax adjutori-
bus tuis. te enim adjuvat Deus tuus. Suſcepit
ergo

ergo eos David, & conſtituit principes turmæ.

19 Porrò de Manaſſe transfugerunt ad David, quando veniebat cum Philiſtiim adverſus Saul, ut pugnaret: & non dimicavit cum eis;
* 1.Reg. 29.b.4 * quia inito conſilio remiſerunt eum principes Philiſthinorum, dicentes: Periculo capitis noſtri revertetur ad dominum ſuum Saul.

20 Quando igitur reverſus eſt in Siceleg,
D transfugerunt ad eum de Manaſſe, Ednas, & Jozabad, & Jedihel, & Michaël, & Ednas, & Jozabad, & Eliu, & Salathi, principes millium in Manaſſe.

21 Hi præbuerunt auxilium David adverſus latrunculos: omnes enim erant viri fortiſſimi, & facti ſunt principes in exercitu.

22 Sed & per ſingulos dies veniebant ad David ad auxiliandum ei, uſque dum fieret grandis numerus, quaſi exercitus Dei.

23 Iſte quoque eſt numerus principum exercitus, qui venerunt ad David, cùm eſſet in Hebron, ut transferrent regnum Saul ad eum, juxta verbum Domini.

24 Filij Juda portantes clypeum & haſtam, ſex millia octingenti expediti ad prælium.

25 De filiis Simeon, virorum fortiſſimorum ad pugnandum, ſeptem millia centum.

26 De filiis Levi quattuor millia ſexcenti.

27 Joiada quoque princeps de ſtirpe Aaron, & cum eo tria millia ſeptingenti.

E 28 Sadoc etiam puer egregiæ indolis, & domus patris ejus, principes viginti duo.

29 De filiis autem Benjamin fratribus Saul tria millia: magna enim pars eorum adhuc ſequebatur domum Saul.

30 Porrò de filiis Ephraim viginti millia octingenti, fortiſſimi robore, viri nominati in cognationibus ſuis.

31 Et ex dimidia tribu Manaſſe, decem & octo millia, ſinguli per nomina ſua venerunt ut conſtituerent regem David.

F 32 De filiis quoque Iſſachar viri eruditi, qui noverant ſingula tempora ad præcipiendum quid facere deberet Iſraël, principes ducenti: omnis autem reliqua tribus, eorum conſilium ſequebatur.

33 Porrò de Zabulon qui egrediebantur ad prælium, & ſtabant in acie inſtructi armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in auxilium, non in corde duplici.

34 Et de Nephthali, principes mille: & cum eis inſtructi clypeo & haſta, triginta & ſeptem millia.

35 De Dan etiam præparati ad prælium, viginti octo millia ſexcenti.

36 Et de Aſer egredientes ad pugnam, & in acie provocantes, quadraginta millia.

37 Trans Jordanem autem de filiis Ruben, & de Gad, & dimidia parte tribus Manaſſe, inſtructi armis bellicis, centum viginti millia.

G 38. Omnes iſti viri bellatores expediti ad pugnandum, corde perfecto venerunt in Hebron, ut conſtituerent regem David ſuper univerſum Iſraël: ſed & omnes reliqui ex Iſraël, uno corde erant, ut rex fieret David.

39 Fuerúntque ibi apud David tribus diebus comedentes & bibentes. præparaverant enim eis fratres ſui.

40 Sed & qui juxta eos erant, uſque ad Iſſachar, & Zabulon, & Nephthali, afferebant panes in aſinis, & camelis, & mulis, & bobus, ad veſcendum: farinam, palathas, uvam paſſam, vinum, oleum, boves, arietes ad omnem copiam. gaudium quippe erat in Iſraël.

CAPUT XIII.

A Cariathiarim reducitur arca Domini de domo Abinadab, omni Iſraël cum David ante eam ludentibus: ſed quia Oza arcam contingens à Domino percuſſus eſt, avertit eam David in domum Obededom, cui ex eo tempore benedixit Dominus.

1 INiit autem conſilium David cum tribunis,
& centurionibus, & univerſis principibus, A

2 Et ait ad omnem cœtum Iſraël: Si placet vobis: & à Domino Deo noſtro egreditur ſermo, quem loquor: mittamus ad fratres noſtros reliquos in univerſas regiones Iſraël, & ad Sacerdotes, & Levitas, qui habitant in ſuburbanis urbium, ut congregentur ad nos,

3 Et reducamus arcam Dei noſtri ad nos: non enim requiſivimus eam in diebus Saul.

4 Et reſpondit univerſa multitudo ut ita fie- B
ret: placuerat enim ſermo omni populo.

5 Congregavit ergo David cunctum Iſraël, à Sihor Ægypti, uſque dum ingrediaris Emath,
* ut adduceret arcam Dei de Cariathiarim. * 2. Reg. 6. a. 2.

6 Et aſcendit David, & omnis vir Iſraël, ad collem Cariathiarim, qui eſt in Juda, ut afferret inde arcam Domini Dei ſedentis ſuper cherubim, ubi invocatum eſt nomen ejus.

7 Impoſuerúntque arcam Dei ſuper plau-
ſtrum novum, de domo Abinadab: Oza autem, C
& frater ejus, minabant plauſtrum.

8 Porrò David, & univerſus Iſraël, ludebant coram Deo omni virtute in canticis, & in citharis, & pſalteriis, & tympanis, & cymbalis & tubis.

9 Cùm autem perveniſſent ad aream Chidon, tetendit Oza manum ſuam, ut ſuſtentaret arcam: bos quippe laſciviens paululùm inclinaverat eam.

10 Iratus eſt itaque Dominus contra Ozam, & percuſſit eum, eo quòd tetigiſſet arcam: & mortuus eſt ibi coram Domino.

11 Contriſtatúſque eſt David, eò quod divi- D
ſiſſet Dominus Ozam: vocavítque locum illum: Diviſio Ozæ, uſque in præſentem diem.

12 Et timuit Deum tunc temporis, dicens: Quo modo poſſum ad me introducere arcam Dei?

13 Et ob hanc cauſam non adduxit eam ad ſe, hoc eſt, in Civitatem David, ſed avertit in domum Obededom Gethæi.

14 Manſit ergo arca Dei in domo Obededom tribus menſibus: & benedixit Dominus domui ejus, & omnibus quæ habebat.

CAPUT

CAPUT XIV.

David acceptis à rege Tyri lignis & artificibus ad extruendam ſibi domum, alias ducit uxores, ac multos, gignit liberos, & conſulto Domino bis cædit Philiſthæos.

A 1 Miſit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David, & ligna cedrina, & artifices parietum, lignorúmque: ut ædificarent ei domum. (2. Reg. 5. b. 11.)

2 Cognovítque David quòd confirmaſſet eum Dominus in regem ſuper Iſraël, & ſublevatum eſſet regnum ſuum ſuper populum ejus Iſraël.

3 * Accepit quoque David alias uxores in Jeruſalem: genuítque filios, & filias. (* 2. Reg. 5. c. 13.)

4 Et hæc nomina eorum, qui nati ſunt ei in Jeruſalem: Samua & Sobad, Nathan, & Salomon,

B 5 Jebahar, & Eliſua, & Eliphalet,

6 Noga quoque, & Napheg, & Japhia,

7 Eliſama, & Baaliada, & Eliphalet.

8 * Audientes autem Philiſthiim eò quòd unctus eſſet David in regem ſuper univerſum Iſraël, aſcenderunt omnes ut quærerent eum: quod cùm audiſſet David, egreſſus eſt obviam eis. (* 2. Reg. 5. c. 17.)

9 Porrò Philiſthiim venientes, diffuſi ſunt in Valle Raphaim.

C 10 Conſuluítque David Dominum, dicens: Si aſcendam ad Philiſthæos, & ſi trades eos in manu mea? Et dixit ei Dominus: Aſcende, & tradam eos in manu tua.

11 Cúmque illi aſcendiſſent in Baalpharaſim, percuſſit eos ibi David, & dixit: Diviſit Deus inimicos meos per manum meam, ſicut dividuntur aquæ: & idcircò vocatum eſt nomen illius loci Baalpharaſim.

12 Dereliquerúntque ibi deos ſuos, quos David juſſit exuri.

13 Alia etiam vice Philiſthiim irruerunt, & diffuſi ſunt in valle.

14 Conſuluítque rurſum David Deum, & dixit ei Deus: Non aſcendas poſt eos, recede ab eis, & venies contra illos ex adverſo pyrorum.

D 15 Cúmque audieris ſonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc egredieris ad bellum. Egreſſus eſt enim Deus ante te, ut percutiat caſtra Philiſthiim.

16 Fecit ergo David ſicut præceperat ei Deus, & percuſſit caſtra Philiſthinorum, de Gabaon uſque Gazera.

17 Divulgatúmque eſt nomen David in univerſis regionibus, & Dominus dedit pavorem ejus ſuper omnes gentes.

CAPUT XV.

Deducitur magno cum apparatu arca Dei in Jeruſalem comitante omni Iſraël, ſacerdotibus verò ac Levitis juxta ſua officia miniſtrantibus; & Michol deſpicit David coram arca ſaltantem, indutum ſtola byſſina, & ephod lineo.

A 1 Fecit quoque ſibi domos in Civitate David: & ædificavit locum arcæ Dei, tetenditque ei tabernaculum.

2 Tunc dixit David: Illicitum eſt ut à quocumque portetur arca Dei niſi à Levitis, quos elegit Dominus ad portandum eam, & ad miniſtrandum ſibi uſque in æternum.

3 Congregavítque univerſum Iſraël in Jeruſalem, ut afferretur arca Dei in locum ſuum, quem præparaverat ei.

4 Necnon & filios Aaron, & Levitas.

5 De filiis Caath, Uriel princeps fuit, & fratres ejus centum viginti.

6 De filiis Merari, Aſaia princeps; & fratres ejus ducenti viginti.

7 De filiis Gerſom, Joël princeps; & fratres ejus centum triginta.

8 De filiis Eliſaphan, Semeias princeps; & fratres ejus ducenti.

9 De filiis Hebron, Eliel princeps; & fratres ejus octoginta.

10 De filiis Oziel, Aminadab princeps; & fratres ejus centum duodecim. B

11 Vocavítque David Sadoc, & Abiathar Sacerdotes, & Levitas, Uriel, Aſaiam, Joël, Semeiam, Eliel & Aminadab:

12 Et dixit ad eos: Vos qui eſtis principes familiarum Leviticarum, ſanctificamini cum fratribus veſtris, & afferte arcam Domini Dei Iſraël, ad locum qui ei præparatus eſt:

13 * Ne ut à principio, quia non eratis præſentes, percuſſit nos Dominus; ſic & nunc fiat, illicitum quid nobis agentibus. (* Sup. 13. c. 10.)

14 Sanctificati ſunt ergo Sacerdotes, & Levitæ, ut portarent arcam Domini Dei Iſraël.

15 * Et tulerunt filii Levi arcam Dei, ſicut præceperat Moyſes juxta verbum Domini, humeris ſuis, in vectibus. (* Num. 4. b. 15.)

16 Dixítque David principibus Levitarum, ut conſtituerent de fratribus ſuis cantores in organis muſicorum, nablis videlicet, & lyris, & cymbalis, ut reſonaret in excelſis ſonitus lætitiæ.

17 Conſtituerúntque Levitas: Hemam filium Joël, de fratribus ejus, Aſaph filium Barachiæ: de filiis verò Merari, fratribus eorum, Ethan filium Caſaiæ.

18 Et cum eis fratres eorum: in ſecundo ordine, Zachariam, & Ben, & Jaſiel, & Semiramoth, & Jahiel, & Ani, Eliab, & Banaiam, & Maaſiam, & Mathathiam, & Eliphalu, & Maceniam, & Obededom, & Jehiel, janitores.

19 Porrò cantores, Heman, Aſaph, & Ethan in cymbalis æneis concrepantes. C

20 Zacharias autem, & Oziel, & Semiramoth, & Jahiel, & Ani, & Eliab, & Maaſias, & Banaias, in nablis arcana cantabant.

21 Porrò Mathathias, & Eliphalu, & Macenias, & Obededom, & Jehiel, & Ozaziu, in citharis pro octava canebant epinicion.

22 Chonenias autem princeps Levitarum, prophetiæ præerat, ad præcinendam melodiam: erat quippe valdè ſapiens.

23 Et Barachias, & Elcana, janitores arcæ.

24 Porrò Sebenias, & Joſaphat, & Nathanaël, & Amaſai, & Zacharias, & Banaias, & Eliezer, ſacerdotes, clangebant tubis coram arca Dei: & Obededom, & Jehias, erant janitores arcæ.

25 * Igitur

D 25 Igitur David, & omnes majores natu
Iſraël,& tribuni, ierunt ad deportandam arcam
fœderis Domini de domo Obededom, cum
lætitia.
26 Cúmque adjuviſſet Deus Levitas, qui
portabant arcam fœderis Domini, immolaban-
tur ſeptem tauri & ſeptem arietes.
27 Porrò David erat indutus ſtola byſſina,
& univerſi Levitæ qui portabant arcam, canto-
réſque,& Chonenias princeps prophetiæ inter
cantores : David autem etiam indutus erat
ephod lineo.
28 Univerſúſque Iſraël deducebant arcam
fœderis Domini in jubilo, & ſonitu buccinæ,
& tubis, & cymbalis,& nablis,& citharis con-
crepantes.
29 Cúmque perveniſſet arca fœderis Do-
mini uſque ad Civitatem David, Michol filia
Saul proſpiciens per feneſtram,vidit regem Da-
vid ſaltantem atque ludentem,& deſpexit eum
in corde ſuo.

CAPUT XVI.

Conſtituta arca in tabernaculo fœderis, oblatiſque victimis, populo à David benedicitur, & epulum præbetur, ordinantur varia Levitarum miniſteria coram arca, interpoſito cantico divinæ laudis.

A 1 ATtulerunt igitur arcam Dei,& conſtitue-
* 2.Reg 6. b.17. runt eam in medio tabernaculi, quod
tetenderat ei David: & obtulerunt holocauſta,
& pacifica coram Deo.
2 Cúmque compleſſet David offerens holo-
cauſta,& pacifica, benedixit populo in nomi-
ne Domini.
3 Et diviſit univerſis per ſingulos,à viro uſ-
que ad mulierem, tortam panis,& partem aſ-
ſæ carnis bubalæ,& frixam oleo ſimilam.
4 Conſtituítque coram arca Domini de Le-
vitis,qui miniſtrarent,& recordarentur operum
ejus & glorificarent atque laudarent Dominum
Deum Iſraël:
5 Aſaph principem ; & ſecundum ejus Za-
chariam : Porrò Jahiel, & Semiramoth, & Je-
hiel,& Mathathiam, & Eliab, & Banaian, &
Obededom : Jehiel ſuper organa pſalterij, &
lyras: Aſaph autem ut cymbalis perſonaret ;
6 Banaiam verò & Jaziel ſacerdotes, canere
tuba jugiter coram arca fœderis Domini.
7 In illo die fecit David principem ad con-
fitendum Domino Aſaph, & fratres ejus.
* Pſal. 104 a.1. Iſai 12. b.4. 8 * Confitemini Domino, & invocate no-
men ejus : notas facite in populis adinventio-
nes ejus.
9 Cantate ei, & pſallite ei: & narrate om-
nia mirabilia ejus.
10 Laudate nomen ſanctum ejus : lætetur
cor quærentium Dominum.
11 Quærite Dominum, & virtutem ejus :
quærite faciem ejus ſemper.
B 12 Recordamini mirabilium ejus,quæ fecit:
ſignorum illius,& judiciorum oris ejus.
13 Semen Iſraël ſervi ejus: filij Jacob electi
ejus.
14 Ipſe Dominus Deus noſter: in univerſa
terra judicia ejus.

15 Recordamini in ſempiternum pacti ejus
ſermonis,quem præcepit in mille generationes.
16 Quem pepigit cum Abraham: & jura-
menti illius cum Iſaac.
17 Et conſtituit illud Jacob in præceptum :
& Iſraël in pactum ſempiternum,
18 Dicens: Tibi dabo Terram Chanaan,
funiculum hereditatis veſtræ.
19 Cùm eſſent pauci numero,parvi & colo-
ni ejus.
20 Et tranſierunt de gente in gentem,& de
regno ad populum alterum.
21 Non dimiſit quemquam calumniari eos,
ſed increpavit pro eis reges.
22 * Nolite tangere chriſtos meos : & in * Pſal. 104. b.15.
prophetis meis nolite malignari.
23 * Cantate Domino omnis terra : annun- * Pſal. 95. a.1.
tiate ex die in diem ſalutare ejus.
24 Narrate in gentibus gloriam ejus:in cun- C
ctis populis mirabilia ejus.
25 Quia magnus Dominus, & laudabilis ni-
mis : & horribilis ſuper omnes deos.
26 Omnes enim dij populorum idola: Do-
minus autem cælos fecit.
27 Confeſſio & magnificentia coram eo :
fortitudo & gaudium in loco ejus.
28 Afferte Domino familiæ populorum:af-
ferte Domino gloriam & imperium.
29 Date Domino gloriam nomini ejus,leva-
te ſacrificium, & venite in conſpectu ejus : &
adorate Dominum in decore ſancto.
30 Commoveatur à facie ejus omnis terra :
ipſe enim fundavit orbem immobilem.
31 Lætentur cæli, & exultet terra : & di-
cant in nationibus, Dominus regnavit.
32 Tonet mare,& plenitudo ejus : exultent
agri,& omnia quæ in eis ſunt.
33 Tunc laudabunt ligna ſaltus coram Do-
mino : quia venit judicare terram.
34 Confitemini Domino, quoniam bonus D
quoniam in æternum miſericordia ejus.
35 Et dicite : Salva nos Deus ſalvator no-
ſter ; & congrega nos, & erue de gentibus, ut
confiteamur nomini ſancto tuo, & exultemus
in carminibus tuis.
36 Benedictus Dominus Deus Iſraël ab æter-
no uſque in æternum : & dicat omnis populus:
Amen,& hymnum Domino.
37 Reliquit itaque ibi coram arca fœderis
Domini, Aſaph & fratres ejus, ut miniſtrarent
in conſpectu arcæ jugiter, per ſingulos dies, &
vices ſuas.
38 Porrò Obededom, & fratres ejus ſexa-
ginta octo ; & Obededom filium Idithun, &
Hoſa conſtituit janitores.
39 Sadoc autem ſacerdotem, & fratres ejus
ſacerdotes, coram tabernaculo Domini in ex-
celſo quod erat in Gabaon,
40 Ut offerrent holocauſta Domino ſuper al-
tare holocautaumatis jugiter, manè & veſperè,
juxta omnia quæ ſcripta ſunt in lege Domini,
quam præcepit Iſraëli.
41 Et poſt eum Heman, & Idithun,& reli-

quos electos unumquemque vocabulo ſuo ad confitendum Domino: quoniam in æternum miſericordia ejus.

42 Heman quoque & Idithun canentes tuba, & quatientes cymbala, & omnia muſicorum organa, ad canendum Deo; filios autem Idithun fecit eſſe portarios.

43 Reverſúſque eſt omnis populus in domum ſuam, & David, ut benediceret etiam domui ſuæ.

Caput XVII.

Cogitanti Da..id ædificare domum Domino, promittitur filius qui illam ſit ædificaturus; unde David gratias agit, Dei erga ſe bonitatem extollens.

A 1 CUm autem habitaret David in domo ſua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce ego habito in domo cedrina: arca autem fœderis Domini ſub pellibus eſt. (1.Reg.7.a.1.)

2 Et ait Nathan ad David: Omnia quæ in corde tuo ſunt, fac: Deus enim tecum eſt.

3 Igitur nocte illa factus eſt ſermo Dei ad Nathan, dicens:

4 Vade, & loquere David ſervo meo: Hæc dicit Dominus: Non ædificabis tu mihi domum ad habitandum.

5 Neque enim manſi in domo, ex eo tempore quo eduxi Iſraël, uſque ad diem hanc: ſed fui ſemper mutans loca tabernaculi, & in tentorio

6 Manens cum omni Iſraël. Numquid locutus ſum ſaltem uni judicum Iſraël, quibus præceperam ut paſcerent populum meum, & dixi: Quare non ædificaſtis mihi domum cedrinam?

B 7 Nunc itaque ſic loquêris ad ſervum meum David: Hæc dicit Dominus exercituum: Ego tuli te, cùm in paſcuis ſequereris gregem, ut eſſes dux populi mei Iſraël:

8 Et fui tecum quocumque perrexiſti: & interfeci omnes inimicos tuos coram te, fecíque tibi nomen quaſi unius magnorum, qui celebrantur in terra.

9 Et dedi locum populo meo Iſraël: plantabitur, & habitabit in eo, & ultrà non commovebitur: nec filij iniquitatis atterent eos, ſicut à principio,

10 Ex diebus quibus dedi judices populo meo Iſraël, & humiliavi univerſos inimicos tuos. Annuntio ergo tibi, quòd ædificaturus ſit tibi Dominus domum.

11 Cúmque impleveris dies tuos, ut vadas ad patres tuos, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod erit de filiis tuis: & ſtabiliam regnum ejus.

12 Ipſe ædificabit mihi domum, & firmabo ſolium ejus uſque in æternum.

13 Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in filium: & miſericordiam meam non auferam ab eo, ſicut abſtuli ab eo qui ante te fuit.

14 Et ſtatuam eum in domo mea, & in regno meo, uſque in ſempiternum: & thronus ejus erit firmiſſimus in perpetuum.

C 15 Juxta omnia verba hæc, & juxta univerſam viſionem iſtam, ſic locutus eſt Nathan ad David.

16 Cúmque veniſſet rex David, & ſediſſet coram Domino, dixit: Quis ego ſum Dñe Deus, & quæ domus mea, ut præſtares mihi talia?

17 Sed & hoc parum viſum eſt in conſpectu tuo, idcóque locutus eſt ſuper domum ſervi tui etiam in futurum: & feciſti me ſpectabilem ſuper omnes homines, Domine Deus.

18 Quid ultrà addere poteſt David, cùm ita glorificaveris ſervum tuum, & cognoveris eum?

19 Domine propter famulum tuum juxta cor tuum feciſti omnem magnificentiam hanc, & nota eſſe voluiſti univerſa magnalia.

20 Domine non eſt ſimilis tui: & non eſt alius Deus abſque te, ex omnibus, quos audivimus auribus noſtris. D

21 Quis enim eſt alius, ut populus tuus Iſraël, gens una in terra, ad quam perrexit Deus, ut liberaret, & faceret populum ſibi, & magnitudine ſua atque terroribus ejiceret nationes à facie ejus, quem de Ægypto liberarat?

22 Et poſuiſti populum tuum Iſraël tibi in populum uſque in æternum, & tu Domine factus es Deus ejus.

23 Nunc igitur Domine, ſermo quem locutus es famulo tuo, & ſuper domum ejus, confirmetur in perpetuum, & fac ſicut locutus es.

24 Permaneátque & magnificetur nomen tuum uſque in ſempiternum: & dicatur: Dominus exercituum Deus Iſraël, & domus David ſervi ejus permanens coram eo.

25 Tu enim Domine Deus meus revelaſti auriculam ſervi tui, ut ædificares ei domum: & idcircò invenit ſervus tuus fiduciam, ut oret coram te.

26 Nunc ergo Domine, tu es Deus: & locutus es ad ſervum tuum tanta beneficia.

27 Et cœpiſti benedicere domui ſervi tui, ut ſit ſemper coram te: te enim Domine benedicente, benedicta erit in perpetuum.

Caput XVIII.

Prælia & victoriæ David, & tributa gentibus impoſita, atque officiarij ejus.

1 FActum eſt autem poſt hæc, ut percuteret David Philiſthiim, & humiliaret eos, & tolleret Geth, & filias ejus, de manu Philiſthiim, A (2 Reg 8. a. 1.)

2 Percuterétque Moab, & fierent Moabitæ ſervi David, offerentes ei munera.

3 Eo tempore percuſſit David etiam Adarezer regem Soba regionis Hemath, quando perrexit ut dilataret imperium ſuum uſque ad flumen Euphraten.

4 Cepit ergo David mille quadrigas ejus, & ſeptem millia equitum, ac viginti millia virorum peditum, ſubnervavítque omnes equos curruum, exceptis centum quadrigis, quas reſervavit ſibi. B

5 Supervenit autem & Syrus Damaſcenus, ut auxilium præberet Adarezer regi Soba: ſed & hujus percuſſit David viginti duo millia virorum.

6 Et poſuit milites in Damaſco, ut Syria quoque ſerviret ſibi, & offerret munera. Adjuvítque eum Dominus in cunctis, ad quæ perrexerat.

7 Tulit quoque David pharetras aureas, [illegible] quas

quas habuerant ſervi Adarezer, & attulit eas in Jeruſalem.

8 Necnon de Thebath & Chun, urbibus Adarezer, æris plurimum, de quo fecit Salomon mare æneum, & columnas, & vaſa ænea.

C 9 Quod cùm audiſſet Thou rex Emath, percuſſiſſe videlicet David omnem exercitum Adarezer regis Soba,

10 Miſit Adoram filium ſuum ad regem David, ut poſtularet ab eo pacem, & congratularetur ei, quòd percuſſiſſet & expugnaſſet Adarezer: adverſarius quippe erat Thou Adarezer.

11 Sed & omnia vaſa aurea, & argentea, & ænea conſecravit David rex Domino, cum argento & auro, quod tulerat ex univerſis gentibus, tam de Idumæa, & Moab, & filiis Ammon, quàm de Philiſthiim & Amalec.

12 Abiſai verò filius Sarviæ percuſſit Edom in Valle Salinarum, decem & octo millia:

D 13 Et conſtituit in Edom præſidium, ut ſerviret Idumæa David: ſalvavítque Dominus David in cunctis, ad quæ pergexerat.

14 Regnavit ergo David ſuper univerſum Iſraël, & faciebat judicium atque juſtitiam cuncto populo ſuo.

15 Porrò Joab filius Sarviæ erat ſuper exercitum, & Joſaphat filius Ahilud à commentariis.

16 Sadoc autem filius Achitob, & Achimelec filius Abiathar, ſacerdotes: & Suſa, ſcriba.

17 Banaias quoque filius Joiadæ ſuper legiones Cerethi, & Phelethi: porrò filij David primi ad manum regis.

CAPUT XIX.

Hanon rex Ammon ſervis David, qui ad conſolandum de patris morte venerant contumelia affectis: à David invaditur, ac vincitur unà cum Syris auxiliantibus.

A 1 Accidit autem ut moreretur Naaz rex filiorum Ammon, & regnaret filius ejus pro eo. [2. Reg. 10. a. 1.]

2 Dixítque David: Faciam miſericordiam cum Hanon filio Naas: præſtitit enim mihi pater ejus gratiam. Miſitque David nuntios ad conſolandum eum ſuper morte patris ſui. Qui cùm perveniſſent in terram filiorum Ammon, ut conſolarentur Hanon,

3 Dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon: Tu forſitan putas, quòd David honoris cauſa in patrem tuum miſerit qui conſolentur te: nec animadvertis, quòd ut explorent, & inveſtigent, & ſcrutentur terram tuam, venerint ad te ſervi ejus.

4 Igitur Hanon pueros David decalvavit, & raſit, & præcidit tunicas eorum à natibus uſque ad pedes, & dimiſit eos.

B 5 Qui cùm abiiſſent, & hoc mandaſſent David, miſit in occurſum eorum (grandem enim contumeliam ſuſtinuerant) & præcepit ut manerent in Jericho, donec creſceret barba eorum, & tunc reverterentur.

6 Videntes autem filij Ammon, quòd injuriam feciſſent David, tam Hanon, quam reliquus populus, miſerunt mille talenta argenti, ut conducerent ſibi de Meſopotamia, & de Syria Maacha, & de Soba, currus & equites.

7 Conduxerúntque triginta duo millia curruum, & regem Maacha cum populo ejus. Qui cùm veniſſent, caſtrametati ſunt è regione Medabá. Filij quoque Ammon congregati de urbibus ſuis, venerunt ad bellum.

8 Quod cùm audiſſet David, miſit Joab, & omnem exercitum virorum fortium:

9 Egreſſíque filij Ammon, direxerunt aciem juxta portam civitatis: reges autem, qui ad auxilium ejus venerant, ſeparatim in agro ſteterunt. C

10 Igitur Joab intelligens bellum ex adverſo & poſt tergum contra ſe fieri, elegit viros fortiſſimos de univerſo Iſraël, & perrexit contra Syrum.

11 Reliquam autem partem populi dedit ſub manu Abiſai fratris ſui; & perrexerunt contra filios Ammon.

12 Dixítque: Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi: ſi autem ſuperaverint te filij Ammon, ero tibi in præſidium.

13 Confortare & agamus viriliter pro populo noſtro, & pro urbibus Dei noſtri: Dñs autem, quod in conſpectu ſuo bonum eſt, faciet.

14 Perrexit ergo Joab, & populus qui cum eo erat, contra Syrum ad prælium: & fugavit eos.

15 Porrò filij Ammon videntes quòd fugiſſet Syrus, ipſi quoque fugerunt Abiſai fratrem ejus, & ingreſſi ſunt civitatem; reverſuſque eſt etiam Joab in Jeruſalem. D

16 Videns autem Syrus quòd cecidiſſet coram Iſraël, miſit nuntios, & adduxit Syrum, qui erat trans fluvium: Sophach autem princeps militiæ Adarezer, erat dux eorum.

17 Quod cùm nuntiatum eſſet David, congregavit univerſum Iſraël, & tranſivit Jordanem, irruítque in eos, & direxit ex adverſo aciem, illis contrà pugnantibus.

18 Fugit autem Syrus Iſraël: & interfecit David de Syris ſeptem millia curruum, & quadraginta millia peditum, & Sophach exercitus principem.

19 Videntes autem ſervi Adarezer ſe ab Iſraël eſſe ſuperatos, transfugerunt ad David, & ſervierunt ei: noluítque ultrà Syria auxilium præbere filiis Ammon.

CAPUT XX.

Bella à David proſperè acta adverſum Ammonitas ac Philiſthæos & in his occiduntur prodigioſi gigantes.

1 Factum eſt autem poſt anni circulum, eo tempore, quo ſolent reges ad bella procedere, congregavit Joab exercitum, & robur militiæ & vaſtavit terram filiorum Ammon; perrexítque & obſedit Rabba: porrò David manebat in Jeruſalem, quando Joab percuſſit Rabba, & deſtruxit eam. A [2. Reg. 10. b. 7. 11. a. 1.]

2 Tulit autem David coronam Melchom de capite ejus, & invenit in ea auri pondo talentum, & pretioſiſſimas gemmas, fecítque ſibi inde diadema: manubias quoque urbis plurimas tulit:

3 Populum autem, qui erat in ea, eduxit: & fecit ſuper eos tribulas, & trahas, & ferrata B

carpenta tranſire, ita ut diſſecarentur, & contererentur: ſic fecit David cunctis urbibus filiorum Ammon, & reverſus eſt cum omni populo ſuo in Jeruſalem.

* 2. Reg. 21. d. 18. 4 * Poſt hæc initum eſt bellum in Gazer adverſum Philiſthæos: in quo percuſſit Sobochai Huſathites, Saphai de genere Raphaim, & humiliavit eos.

C 5 Aliud quoque bellum geſtum eſt adverſus Philiſthæos, in quo percuſſit Adeodatus filius Saltus Bethlehemites fratrem Goliath Gethæi, cujus haſtæ lignum erat quaſi liciatorium texentium.

6 Sed & aliud bellum accidit in Geth, in quo fuit homo longiſſimus, ſenos habens digitos, id eſt, ſimul viginti quatuor: qui & ipſe de Rapha fuerat ſtirpe generatus.

7 Hic blaſphemavit Iſraël: & percuſſit eum Jonathan filius Samaa fratris David. Hi ſunt filij Rapha in Geth, qui ceciderunt in manu David & ſervorum ejus.

CAPUT XXI.

David populum numerando Deum offendit, peſte quam ex tribus elegerat percutiuntur plurima millia, donec Deum oratione placaret; & altare in area Ornan Jebuſæi erigeret.

A 1 CONſurrexit autem Satan contra Iſraël: & concitavit David ut numeraret Iſraël.

2. Reg. 24. a. 1. Inf. 27. c. 24. 2 Dixitque David ad Joab, & ad principes populi: Ite, & numerate Iſraël à Berſabee uſque Dan: & afferte mihi numerum ut ſciam.

3 Reſponditque Joab: Augeat Dominus populum ſuum centuplum, quàm ſunt: nonne domine mi rex, omnes ſervi tui ſunt? quare hoc quærit dominus meus, quod in peccatum reputetur Iſraëli?

4 Sed ſermo regis magis prævaluit: egreſſuſque eſt Joab: & circuivit univerſum Iſraël; & reverſus eſt Jeruſalem:

5 Deditque Davidi numerum eorum, quos circuierat: & inventus eſt omnis numerus Iſraël, mille millia & centum millia virorum educentium gladium: de Juda autem quadraginta ſeptuaginta millia bellatorum.

6 Nam Levi & Benjamin non numeravit: eò quòd Joab invitus exequeretur regis imperium.

7 Diſplicuit autem Deo quod juſſum erat; & percuſſit Iſraël.

8 Dixitque David ad Deum: Peccavi nimis ut hoc facerem: obſecro aufer iniquitatem ſervi tui, quia inſipienter egi.

B 9 Et locutus eſt Dominus ad Gad Videntem Davidis, dicens:

10 Vade, & loquere ad David, & dic ei: Hæc dicit Dominus: Trium tibi optionem do; unum quod volueris, elige, & faciam tibi.

11 Cúmque veniſſet Gad ad David, dixit ei: Hæc dicit Dominus: Elige quod volueris:

12 Aut tribus annis famem: aut tribus menſibus te fugere hoſtes tuos, & gladium eorum non poſſe evadere: aut tribus diebus gladium Domini, & peſtilentiam verſari in terra, & angelum Domini interficere in univerſis finibus Iſraël: nunc igitur vide quid reſpondeam ei, qui miſit me.

13 Et dixit David ad Gad: Ex omni parte me anguſtiæ premunt: ſed melius mihi eſt, ut incidam in manus Domini, quia multæ ſunt miſerationes ejus, quàm in manus hominum.

14 Miſit ergo Dñs peſtilentiam in Iſraël: & ceciderunt de Iſraël ſeptuaginta millia virorum.

15 Miſit quoque angelum in Jeruſalem, ut percuteret eam: cúmque percuteretur, vidit Dominus, & miſertus eſt ſuper magnitudine mali: & imperavit angelo, qui percutiebat: Sufficit, jam ceſſet manus tua. Porrò angelus Domini ſtabat juxta aream Ornan Jebuſæi. C

16 Levánſque David oculos ſuos, vidit angelum Domini ſtantem inter cælum & terram, & evaginatum gladium in manu ejus, & verſum contra Jeruſalem: & ceciderunt tam ipſe quàm majores natu veſtiti ciliciis, proni in terram.

17 Dixítque David ad Deum: Nónne ego ſum, qui juſſi ut numeraretur populus? Ego, qui peccavi: ego, qui malum feci: iſte grex quid commeruit? Domine Deus meus, vertatur obſecro manus tua in me, & in domum patris mei: populus autem tuus non percutiatur.

18 Angelus autem Domini præcepit Gad, ut diceret Davidi ut aſcenderet, extrueréſque altare Domino Deo in area Ornan Jebuſæi.

19 Aſcendit ergo David juxta ſermonem Gad, quem locutus ei fuerat ex nomine Domini.

20 Porrò Ornan cùm ſuſpexiſſet, & vidiſſet angelum, quatuórque filij ejus cum eo, abſconderunt ſe: nam eo tempore terebat in area triticum.

21 Igitur cùm veniret David ad Ornan, conſpexit eum Ornan, & proceſſit ei obviàm de area, & adoravit eum pronus in terram.

22 Dixítque ei David: Da mihi locum areæ tuæ ut ædificem in ea altare Domino: ita ut quantum valet argenti accipias, & ceſſet plaga à populo. D

23 Dixit autem Ornan ad David: Tolle, & faciat dominus meus rex quodcumque ei placet: ſed & boves do in holocauſtum, & tribulas in ligna, & triticum in ſacrificium: Omnia libens præbebo.

24 Dixítque ei rex David: Nequaquam ita fiet, ſed argentum dabo quantum valet: neque enim tibi auferre debeo, & ſic offerre Domino holocauſta gratuita.

25 Dedit ergo David Ornan pro loco ſiclos auri juſtiſſimi ponderis ſexcentos.

26 * Et ædificavit ibi altare Domino: obtulítque holocauſta, & pacifica, & invocavit Dominum, & exaudivit eum in igne de cælo ſuper altare holocauſti. * 2. Par. 3. a. 1.

27 Præcepítque Dominus angelo: & convertit gladium ſuum in vaginam.

28 Protinus ergo David, videns quòd exaudiſſet eum Dominus in area Ornan Jebuſæi, immolavit ibi victimas.

29 Taber

1.Exod. 36.a.1. 29 Tabernaculum autem Domini, * quod fecerat Moyſes in deſerto, & altare holocauſtorum, ea tempeſtate erat in excelſo Gabaon.

30 Et non prævaluit David ire ad altare, ut ibi obſecraret Deum: nimio enim fuerat timore perterritus, videns gladium Angeli Domini.

Caput XXII.

Præparat David neceſſaria ad ædificandum templum Domini quod Salomoni præcipit ut extruat, Deúmque ſemper ſedulò colat, exhortans principes ut illi ſint auxilio

A 1 Dixítque David: Hæc eſt domus Dei, & hoc altare in holocauſtum Iſraël.

2 Et præcepit ut congregarentur omnes proſelyti de Terra Iſraël, & conſtituit ex eis latomos ad cædendos lapides & poliendos, ut ædificaretur domus Dei.

3 Ferrum quoque plurimum ad clavos januarum, & ad commiſſuras atque juncturas præparavit David: & æris pondus innumerabile.

4 Ligna quoque cedrina non poterant æſtimari quæ Sidonij & Tyrij deportaverant ad David.

5 Et dixit David: Salomon filius meus puer parvulus eſt & delicatus; domus autem, quam ædificari volo Domino, talis eſſe debet ut in cunctis regionibus nominetur: præparabo ergo ei neceſſaria. Et ob hanc cauſam ante mortem ſuam omnes præparavit impenſas.

6 Vocavítque Salomonem filium ſuum: & præcepit ei ut ædificaret domum Domino Deo Iſraël.

B 7 Dixítque David ad Salomonem: Fili mi, voluntatis meæ fuit ut ædificarem domum nomini Domini Dei mei,

8 Sed factus eſt ſermo Domini ad me dicens: Multum ſanguinem effudiſti, & plurima bella bellaſti: non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuſo ſanguine coram me:

9 Filius, qui naſcetur tibi, erit vir quietiſſimus: faciam enim eum requieſcere ab omnibus inimicis ſuis per circuitum: & ob hanc cauſam Pacificus vocabitur: & pacem & otium dabo in Iſraël cunctis diebus ejus.

* 2.Reg. 7.b.13. 3.Reg. 5.a.5. * 2.Reg. 7.b.14. Heb.1. b.5. 10 * Ipſe ædificabit domum nomini meo, & * ipſe erit mihi in filium, & ego ero illi in patrem: firmabóque ſolium regni ejus ſuper Iſraël in æternum.

11 Nunc ergo fili mi, ſit Dominus tecum, & proſperare, & ædifica domum Domino Deo tuo, ſicut locutus eſt de te.

C 12 Det quoque tibi Dominus prudentiam & ſenſum, ut regere poſſis Iſraël, & cuſtodire legem Domini Dei tui.

13 Tunc enim proficere poteris, ſi cuſtodieris mandata & judicia, quæ præcepit Dominus Moyſi ut doceret Iſraël: confortare & viriliter age, ne timeas, neque paveas.

14 Ecce ego in paupertate mea præparavi impenſas domus domini, auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum: æris verò & ferri non eſt pondus, vincitur enim numerus magnitudine: ligna & lapides præparavi ad univerſa impendia.

15 Habes quoque plurimos artifices, latomos, & cæmentarios, artificéſque lignorum, & omnium artium ad faciendū opus prudentiſſimos,

16 In auro & argento & ære & ferro, cujus non eſt numerus. Surge igitur, & fac, & erit Dominus tecum. D

17 Præcepit quoque David cunctis principibus Iſraël, ut adjuvarent Salomonem filium ſuum.

18 Cernitis, inquiens, quòd Dominus Deus veſter vobiſcum ſit, & dederit vobis requiem per circuitum, & tradiderit omnes inimicos veſtros in manus veſtras, & ſubjecta ſit terra coram Domino, & coram populo ejus.

19 Præbete igitur corda veſtra & animas veſtras, ut quæratis Dominum Deum veſtrum: & conſurgite, & ædificate ſanctuarium Domino Deo, ut introducatur arca fœderis Domini, & vaſa Domino conſecrata in domum, quæ ædificatur nomini Domini.

Caput XXIII.

David ſenex, Salomone rege deſignato, numeratorum Levitarum officia deſignat: Moyſique filij Levitis annumerantur.

1 Igitur David ſenex & plenus dierum regem conſtituit Salomonem filium ſuum ſuper Iſraël. A

2 Et congregavit omnes principes Iſraël, & Sacerdotes atque Levitas.

3 Numeratíque ſunt Levitæ à triginta annis, & ſupra: & inventa ſunt triginta octo millia virorum.

4 Ex his electi ſunt, & diſtributi in miniſterium domus Domini, viginti quatuor millia: præpoſitorum autem & judicum ſex millia.

5 Porrò quattuor millia janitores & totidem pſaltæ canentes Domino in organis, quæ fecerat ad canendum.

6 * Et diſtribuit eos David per vices filiorum Levi, Gerſon videlicet, & Caath, & Merari. * Sup.6. a.1.

7 Filij Gerſon: Leedan, & Semei.

8 Filij Leedan: princeps Jahiel, & Zethan, & Joël, tres.

9 Filij Semei: Salomith, & Hoſiel, & Aran, tres: iſti principes familiarum Leedan. B

10 Porrò filij Semei, Leheth, & Ziza, & Jaus, & Baria: iſti filij Semei, quattuor.

11 Erat autem Leheth prior, Ziza ſecundus: porrò Jaus & Baria non habuerunt plurimos filios, & idcircò in una familia, unáque domo computati ſunt.

12 Filij Caath: Amram, & Iſaar, Hebron, & Oziel quattuor.

13 * Filij Amram: Aaron & Moyſes. * Separatúſque eſt Aaron ut miniſtraret in Sancto ſanctorum, ipſe & filij ejus in ſempiternum, & adoleret incenſum Dño ſecundùm ritum ſuum, ac benediceret nomini ejus in perpetuum. * Sup.6. a.3. * Heb. 5.b.4.

14 Moyſi quoque hominis Dei filij annumerati ſunt in tribu Levi.

15 Filij * Moyſi: Gerſom, & Elieſer. * Exod. 2.d.22. 18.a.34.

16 Filij Gerſom: Subuel primus.

17 Fuerunt autem filij Eliezer: Rohobia

primus: & non erant Eliezer filij alij. Porro filij Rohobia multiplicati ſunt nimis.

18 Filij Iſaar: Salomith primus.

C 19 Filij Hebron: Jeriau primus, Amarias ſecundus, Jahaziel tertius, Jecmaam quartus.

20 Filij Oziel: Micha primus, Jeſia ſecundus.

21 Filij Merari: Moholi, & Muſi. Filij Moholi: Eleazar, & Cis.

22 Mortuus eſt autem Eleazar, & non habuit filios, ſed filias: acceperúntque eas filij Cis fratres earum.

23 Filij Muſi: Moholi, & Eder, & Jerimoth, tres.

24 Hi filij Levi in cognationibus & familiis ſuis, principes per vices, & numerum capitum ſingulorum, qui faciebant opera miniſterij domus Domini, à viginti annis & ſupra.

25 Dixit enim David: Requiem dedit Dominus Deus Iſraël populo ſuo, & habitationem Jeruſalem uſque in æternum.

26 Nec erit officij Levitarum ut ultra portent tabernaculum, & omnia vaſa ejus ad miniſtrandum.

27 Juxta præcepta quoque David noviſſima, ſupputabitur numerus filiorum Levi à viginti annis & ſupra.

D 28 Et erunt ſub manu filiorum Aaron in cultum domus Domini, in veſtibulis, & in exedris, & in loco purificationis, & in ſanctuario, & in univerſis operibus miniſterij templi Domini.

29 Sacerdotes autem, ſuper panes propoſitionis, & ad ſimilæ ſacrificium, & ad lagana azyma, & ſartaginem, & ad torrendum, & ſuper omne pondus atque menſuram.

30 Levitæ verò, ut ſtent manè ad confitendum & canendum Domino: ſimiliter que ad veſperam

31 Tam in oblatione holocauſtorum Domini, quàm in ſabbatis & Calendis & ſolemnitatibus reliquis, juxta numerum, & ceremonias uniuſcujuſque rei jugiter coram Domino.

32. Et cuſtodiant obſervationes tabernaculi fœderis, & ritum ſanctuarij, & obſervationem filiorum Aaron fratrum ſuorum, ut miniſtrent in domo Domini.

Caput XXIV.

Familiarum Eleazar & Ithamar claſſes ſeu vices 24. in miniſterio Domini à David deſignãtur, reliquorúmque Levitarum familiæ ſimiliter ſorte diſtribuuntur.

A 1 Porrò filiis Aaaron hæ partitiones erant: Filij Aaron: Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

* Lev. 10. a 2. Num. 3. a 4. 2 * Mortui ſunt autem Nadab & Abiu ante patrem ſuum abſque liberis: ſacerdotióque functus eſt Eleazar, & Ithamar.

3 Et diviſit eos David, id eſt, Sadoc de filiis Eleazari, & Ahimelech de filiis Ithamar, ſecundùm vices ſuas & miniſterium.

4 Inventíque ſunt multò plures filij Eleazar in principibus viris, quàm filij Ithamar. Diviſit autem eis, hoc eſt filiis Eleazar, principes per familias ſedecim: & filiis Ithamar per familias & domos ſuas octo.

5 Porrò diviſit utraſque inter ſe familias ſortibus: erant enim principes ſanctuarij, & principes Dei, tam de filiis Eleazar, quàm de filiis Ithamar.

6 Deſcripſítque eos Semeias filius Nathanaël ſcriba Levites, coram rege & principibus, & Sadoc ſacerdote, & Ahimelech filio Abiathar, principibus quoque familiarum ſacerdotalium & Leviticarum: unam domum, quæ ceteris præerat, Eleazar: & alteram domum, quæ ſub ſe habebat ceteros, Ithamar. B

7 Exivit autem ſors prima Joiarib, ſecunda Jedei,

8 Tertia Harim, quarta Seorim,

9 Quinta Melchia, ſexta Maiman,

10 Septima Accos, octava Abia,

11 Nona Jeſua, decima Sechenia,

12 Undecima Eliaſib, duodecima Jacim,

13 Tertiadecima Hoppha, decimaquarta Iſbaab,

14 Decimaquinta Belga, decimaſexta Emmer,

15 Decimaſeptima Hezir, decimaoctava Aphſes,

16 Decimanona Pheteia, vigeſima Hezechiel,

17 Vigeſimaprima Jachim, vigeſimaſecunda Gamul,

18 Vigeſimatertia Dalaiau, vigeſimaquarta Maaziau.

19 Hæ vices eorum ſecundùm miniſteria C ſua, ut ingrediantur domum Domini, & juxta ritum ſuum ſub manu Aaron patris eorum: ſicut præceperat Dominus Deus Iſraël.

20 Porro filiorum Levi, qui reliqui fuerant, de filiis Amram erat Subaël, & de filiis Subaël, Jehedeia.

21 De filiis quoque Rohobiæ princeps Jeſias.

22 Iſaari verò filius Salemoth, filiúſque Salemoth Jahath:

23 Filiúſque ejus Jeriau primus, Amarias ſecundus, Jahaziel tertius, Jecmaan quartus.

24 Filius Oziel, Micha: filius Micha, Samir.

25 Frater Micha, Jeſia: filiúſque Jeſiæ, Zacharias.

26 Filij Merari: Moholi & Muſi. Filius D Oziau: Benno.

27 Filius quoque Merari: Oziau & Soam & Zachur & Hebri.

28 Porrò Moholi filius: Eleazar, qui non habebat liberos.

29 Filius verò Cis, Jerameel.

30 Filij Muſi: Moholi, Eder, & Jerimoth. iſti filij Levi ſecundùm domos familiarum ſuarum.

31 Miſerúntque & ipſi ſortes contra fratres ſuos filios Aaron, coram David rege, & Sadoc, & Ahimelech, & principibus familiarum Sacerdotalium & Leviticarum, tam majores, quàm minores. omnes ſors æqualiter dividebat.

Caput

Caput XXV.

Ex filiis Aſaph, Heman & Idithun cantoribus, pſaltis ac cytharœdis, viginti quatuor familiæ ac vices ſorte diſtribuuntur.

A 1 IGitur David & magiſtratus exercitus, ſegregaverunt in miniſterium filios Aſaph, & Heman, & Idithun: qui prophetarent in citharis, & pſalteriis, & cymbalis, ſecundùm numerum ſuum dedicato ſibi officio ſervientes.

2 De filiis Aſaph: Zacchur, & Joſeph, & Nathania, & Aſarela, filij Aſaph: ſub manu Aſaph Prophetantis juxta regem.

3 Porrò Idithun: filij Idithun, Godolias, Sori, Jeſeias, & Haſabias & Mathathias, ſex ſub manu patris ſui Idithun, qui in cithara prophetabat ſuper confitentes & laudantes Dominum.

B 4 Heman quoque: filij Heman, Bocciau, Mathaniau, Oziel, Subuel, & Jerimoth, Hananias, Hanani, Eliatha, Geddelthi, & Romemthiezer, & Jesbacaſſa, Mellothi, Othir, Mahazioth:

5 Omnes iſti filij Heman Videntis regis in ſermonibus Dei, ut exaltaret cornu: deditque Deus Heman filios quattuordecim, & filias tres.

6 Univerſi ſub manu patris ſui ad cantandum in templo Domini diſtributi erant in cymbalis, & pſalteriis, & citharis, in miniſteria domus Domini juxta regem: Aſaph videlicet, & Idithun, & Heman.

7 Fuit autem numerus eorum cum fratribus ſuis qui erudiebant canticum Domini, cuncti doctores, ducenti octoginta octo.

C 8 Miſerúntque ſortes per vices ſuas, ex æquo tam major quàm minor, doctus pariter, & indoctus.

9 Egreſsáque eſt ſors prima Joſeph, qui erat de Aſaph. Secunda Godoliæ, ipſi & filiis ejus, & fratribus ejus duodecim.

10 Tertia Zachur, filiis & fratribus ejus duodecim.

11 Quarta Iſari, filiis & fratribus ejus duodecim.

12 Quinta Nathaniæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

13 Sexta Bocciau, filiis & fratribus ejus duodecim.

14 Septima Iſreela, filiis & fratribus ejus duodecim.

15 Octava Jeſaiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

16 Nona Mathaniæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

17 Decima Semeiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

18 Undecima Azareel, filiis & fratribus ejus duodecim.

19 Duodecima Haſabiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

D 20 Tertiadecima Subael, filiis & fratribus ejus duodecim.

21 Quartadecima Mathathiæ filiis & fratribus ejus duodecim,

22 Quintadecima Jerimoth, filiis & fratribus ejus duodecim.

23 Sextadecima Hananiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

24 Septimadecima Jesbacaſſæ, filiis & fratribus ejus duodecim.

25 Octavadecima Hanani, filiis & fratribus ejus duodecim.

26 Nonadecima Mellothi, filiis & fratribus ejus duodecim.

27 Vigeſima Eliatha, filiis & fratribus ejus duodecim.

28 Vigeſimaprima Othir, filiis & fratribus ejus duodecim.

29 Vigeſimaſecunda Geddelthi, filiis & fratribus ejus duodecim.

30 Vigeſima tertia Mahazioth, filiis & fratribus ejus duodecim.

31 Vigeſimaquarta Romemthiezer, filiis & fratribus ejus duodecim.

Caput XXVI.

Templi janitores ex Levitis variæ claſſes deſignantur, & quæ porta à qua familia ſit cuſtodienda ſorte disponitur, item qui theſauros & vaſa ſacra cuſtodiant.

1 DIviſiones autem janitorum: de Coritis A
Meſelemia, filius Core, de filiis Aſaph.

2 Filij Meſelemiæ: Zacharias primogenitus, Jadihel ſecundus, Zabadias tertius, Jathanaël quartus,

3 Ælam quintus, Johanan ſextus, Elioënai ſeptimus.

4 Filij autem Obededom: Semeias primogenitus, Jozabad ſecundus, Joaha tertius, Sachar quartus, Nathanaël quintus,

5 Ammiel ſextus, Iſſachar ſeptimus, Phollathi octavus: quia benedixit illi Dominus.

6 Semei autem filio ejus nati ſunt filij, præfecti familiarum ſuarum: erant enim viri fortiſſimi.

7 Filij ergo Semeiæ: Othni, & Raphael, & Obed, Elzabad, fratres ejus viri fortiſſimi: Eliu quoque & Samachias.

8 Omnes hi, de filiis Obededom: ipſi, & filij, & fratres eorum fortiſſimi ad miniſtrandum, ſexaginta duo de Obededom.

9 Porrò Meſelemiæ filij, & fratres eorum ro-
buſtiſſimi, decem & octo. B

10 De Hoſa autem, id eſt, de filiis Merari: Semri princeps (non enim habuerat primogenitum, & idcirco poſuerat eum pater ejus in principem)

11 Helcias ſecundus, Tabelias tertius, Zacharias quartus. omnes hi filij, & fratres Hoſa, tredecim.

12 Hi diviſi ſunt in janitores, ut ſemper principes cuſtodiarum, ſicut & fratres eorum, miniſtrarent in domo Domini.

13 Miſſæ ſunt ergo ſortes ex æquo, & parvis, & magnis, per familias ſuas in unamquamque portarum.

14 Cecidit ergo ſors Orientalis, Selemiæ. Porrò Zachariæ filio ejus, viro prudentiſſimo, & erudito, ſortitò obtigit plaga Septemtrionalis.

15 Obededom verò & filiis ejus ad Auſtrum: in qua parte domus erat ſeniorum concilium.

16 Sephim & Hoſa ad Occidentem, juxta portam,

portam, quæ ducit ad viam aſcenſionis: cuſtodia contra cuſtodiam.

17 Ad Orientem verò Levitæ ſex: & ad Aquilonem quattuor per diem: atque ad Meridiem ſimiliter in die quattuor: & ubi erat concilium bini & bini.

C 18 In cellulis quoque janitorum ad Occidentem quattuor in via, binique per cellulas.

19 Hæ ſunt diviſiones janitorum, filiorum Core & Merari.

20 Porrò Achias erat ſuper theſauros domus Dei, & vaſa ſanctorum.

21 Filij Ledan, filij Gerſonni: de Ledan principes familiarum, Ledan, & Gerſonni, Jehieli.

22 Filij Jehieli: Zathan, & Joël fratres ejus, ſuper theſauros domus Domini.

23 Amramitis, & Iſaaritis, & Hebronitis, & Ozihelitis.

24 Subaël autem filius Gerſom, filij Moyſi, præpoſitus theſauris.

25 Fratres quoque ejus Eliezer, cujus filius Rahabia, & hujus filius Iſaias, & hujus filius Joram, hujus quoque filius Zechri, & hujus filius Selemith.

26 Ipſe Selemith, & fratres ejus, ſuper theſauros ſanctorum, quæ ſanctificavit David rex, & principes familiarum, & tribuni, & centuriones: & duces exercitus.

D 27 De bellis & manubiis præliorum, quæ conſecraverant ad inſtaurationem, & ſupellectilem templi Domini.

28 Hæc autem univerſa ſanctificavit Samuel Videns, & Saul filius Cis, & Abner filius Ner, & Joab filius Sarviæ: omnes, qui ſanctificaverant ea per manum Selemith, & fratrum ejus.

29 Iſaaritis verò præerat Chonenias, & filij ejus, ad opera forinſecus ſuper Iſraël, ad docendum, & judicandum eos.

30 Porrò de Hebronitis Haſabias, & fratres ejus viri fortiſſimi, mille ſeptingenti, præerant Iſraëli trans Jordanem contra Occidentem, in cunctis operibus Dñi, & in miniſterium regis.

31 Hebronitarum autem princeps fuit Jeria, ſecundùm familias & cognationes eorum. Quadrageſimo anno regni David recenſiti ſunt, & inventi ſunt viri fortiſſimi in Jazer Galaad,

32 Fratreſque ejus robuſtioris ætatis, duo millia ſeptingenti principes familiarum. Præpoſuit autem eos David rex Rubenitis, & Gadditis, & dimidiæ tribui Manaſſe, in omne miniſterium Dei, & regis.

CAPUT XXVII.

Recenſentur duodecim principes, quorum ſinguli ſuo menſe viginti quatuor millibus præerant, ac hæc principes ſeu præfecti tribuum theſaurorum, reliquaque ſubſtantiæ regis recenſentur.

A 1 Filij autem Iſraël ſecundùm numerum ſuum, principes familiarum, tribuni, & centuriones, & præfecti, qui miniſtrabant regi juxta turmas ſuas, ingredientes & egredientes per ſingulos menſes in anno, viginti quatuor millibus ſinguli præerant.

2 Primæ turmæ in primo menſe Ieſboam præerat filius Zabdiel, & ſub eo viginti quatuor millia.

3 De filiis Phares, princeps cunctorum principum in exercitu menſe primo.

4 Secundi menſis habebat turmam Dudia Ahohites, & poſt ſe alter nomine Macelloth, qui regebat partem exercitus viginti quattuor millium.

5 Dux quoque turmæ tertiæ in menſe tertio, erat Banaias filius Joiadæ ſacerdos: & in diviſione ſua viginti quattuor millia.

6 Ipſe eſt Banaias fortiſſimus inter triginta, & ſuper triginta. præerat autem turmæ ipſius Amizabad filius ejus. B

7 Quartus, menſe quarto, Azahel frater Joab, & Zabadias filius ejus poſt eum: & in turma ejus viginti quattuor millia.

8 Quintus, mēſe quinto, princeps Samaoth Jezerites: & in turma ejus viginti quattuor millia.

9 Sextus, menſe ſexto, Hira filius Acces Thecuites: & in turma ejus viginti quattuor millia.

10 Septimus menſe ſeptimo, Helles Phallonites de filiis Ephraim: & in turma ejus viginti quattuor millia.

11 Octavus, menſe octavo, Sobachai Huſathites de ſtirpe Zarahi: & in turma ejus viginti quattuor millia.

12 Nonus, menſe nono, Abiezer Anathothites de filiis Jemini: & in turma ejus viginti quattuor millia.

13 Decimus, menſe decimo, Marai, & ipſe Netophathites de ſtirpe Zarai: & in turma ejus viginti quattuor millia.

14 Undecimus, menſe undecimo, Banaias Pharathonites de filiis Ephraim: & in turma ejus viginti quattuor millia.

15 Duodecimus, menſe duodecimo, Holdai Netophathites, de ſtirpe Gothoniel: & in turma ejus viginti quattuor millia.

16 Porrò tribubus præerant Iſraël, Rubenitis, dux Eliezer filius Zechri: Simeonitis, dux Saphatias filius Maacha: C

17 Levitis, Haſabias filius Camuel: Aaronitis, Sadoc:

18 Juda, Eliu frater David: Iſſachar, Amri filius Michaël.

19 Zabulonitis, Jeſmaias filius Abdiæ. Nephthalitibus, Jerimoth filius Oziel:

20 Filiis Ephraim, Oſee filius Ozaziu: dimidiæ tribui Manaſſe, Joel filius Phadaiæ:

21 Et dimidiæ tribui Manaſſe in Galaad, Jaddo filius Zachariæ: Benjamin autem, Jaſiel filius Abner.

22 Dan verò, Ezrihel filius Jeroham: hi principes filiorum Iſraël.

23 Noluit autem David numerare eos à viginti annis inferiùs: quia dixerat Dominus ut multiplicaret Iſraël quaſi ſtellas cæli.

24 * Joab filius Sarviæ cœperat numerare, nec complevit: quia ſuper hoc ira irruerat in Iſraël: & idcirco numerus eorum qui fuerant recenſiti, non eſt relatus in faſtos regis David. * Sup. 21. 4.

25 Super theſauros autem regis fuit Azmoth filius D

filius Adiel. his autem theſauris, qui erant in
urbibus, & in vicis, & in turribus, præſidebat
Jonathan filius Oziæ.
D 26 Operi autem ruſtico, & agricolis qui exer-
cebant terram, præerat Ezri filius Chelub:
17 Vinearúmque cultoribus, Semeias, Roma-
thites: cellis autem vinariis Zabdias Aphonites.
28 Nam ſuper oliveta & ficeta, quæ erant
in campeſtribus, Balanan Gederites: ſuper apo-
thecas autem olei, Joas.
29 Porrò armentis, quæ paſcebantur in Sa-
ron præpoſitus fuit Setrai Saronites: & ſuper
boves in vallibus, Saphat filius Adli:
30 Super camelos verò, Ubil Iſmaëlites: &
ſuper aſinos, Jadias Meronathites.
31 Super oves quoque Jaziz Agareus. omnes
hi, principes ſubſtantiæ regis David.
32 Jonathan autem patruus David, conſilia-
rius, vir prudens & litteratus: Ipſe & Jahiel
filius Hachamoni erant cum filiis regis.
33 Achitopel etiam conſiliarius regis, &
Chuſai Arachites amicus regis.
34 Poſt Achitophel fuit Joiada filius Banaiæ,
& Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat
Joab.

CAPUT XXVIII.

*David præparatis ad templi ædificationem omnibus
neceſſariis, Salomonem univerſóſque principes convoca-
tos exhortatur ad mandata Dei cuſtodienda, præſcribit-
que traditam ſibi à Deo formam templi ædificandi.*

A 1 CONvocavit igitur David omnes principes
Iſraël, duces tribuum, & præpoſitos tur-
marum, qui miniſtrabant regi: tribunos quo-
que & centuriones, & qui præerant ſubſtantiæ
& poſſeſſionibus regis, filióſque ſuos cum eu-
nuchis, & potentes, & robuſtiſſimos quoſque
in exercitu Jeruſalem.
2 Cúmque ſurrexiſſet rex, & ſtetiſſet, ait: Au-
dite me fratres mei, & populus meus: Cogitavi
ut ædificarem domum, in qua requieſceret arca
fœderis Domini, & ſcabellum pedum Dei no-
ſtri: & ad ædificandum, omnia præparavi.
* 2. Reg. 7. b. 13. 3 Deus autem dixit mihi: * Non ædificabis
domum nomini meo, eò quòd ſis vir bellator,
& ſanguinem fuderis.
4 Sed elegit Dominus Deus Iſraël me de uni-
verſa domo patris mei, ut eſſem rex ſuper Iſraël
in ſempiternum: de Juda enim elegit principes:
porrò de domo Juda, domum patris mei: &
de filiis patris mei, placuit ei ut me eligeret re-
gem ſuper cunctum Iſraël.
* Sap. 9. b. 7. 5 * Sed & de filiis meis (filios enim mihi
multos dedit Dominus) elegit Salomonem
B filium meum, ut ſederet in throno regni Do-
mini ſuper Iſraël,
6 Dixitque mihi: Salomon filius tuus ædifi-
cabit domum meam, & atria mea: ipſum enim
elegi mihi in filium, & ego ero ei in patrem.
7 Et firmabo regnum ejus uſque in æter-
num, ſi perſeveraverit facere præcepta mea, &
judicia, ſicut & hodie.
8 Nunc ergo coram univerſo cœtu Iſraël,
audiente Deo noſtro, cuſtodite, & perquirite
cuncta mandata Domini Dei noſtri: ut poſſi-
deatis Terram bonam, & relinquatis eam filiis
veſtris poſt vos uſque in ſempiternum.
9 Tu autem Salomon fili mi, ſcito Deum pa-
tris tui, & ſervito ei corde perfecto, & animo
voluntario: * omnia enim corda ſcrutatur Do- * Pſal. b. 10.
minus, & univerſas mentium cogitationes in-
telligit. Si quæſieris eum, invenies: ſi autem
dereliqueris eum, projiciet te in æternum.
10 Nunc ergo quia elegit te Dñs ut ædifica-
res domum Sanctuarij, confortare, & perfice.
11 Dedit autem David Salomoni filio ſuo C
deſcriptionem porticus, & templi, & cellario-
rum, & cœnaculi, & cubiculorum in adytis, &
domus propitiationis,
12 Necnon & omnium quæ cogitaverat atrio-
rum, & exedrarum per circuitum in theſauros
domus Domini, & in theſauros ſanctorum,
13 Diviſionúmque Sacerdotalium & Leviti-
carum, in omnia opera domus Domini, & in
univerſa vaſa miniſterij templi Domini.
14 Aurum in pondere per ſingula vaſa mi-
niſterij. Argenti quoque pondus pro vaſorum
& operum diverſitate.
15 Sed & in candelabra aurea, & ad lucer-
nas eorum, aurum pro menſura uniuſcujuſque
candelabri & lucernarum. Similiter & in can-
delabra argentea, & in lucernas eorum, pro di-
verſitate menſuræ, pondus argenti tradidit.
16 Aurum quoque dedit in menſas propo-
ſitionis pro diverſitate menſarum: ſimiliter &
argentum in alias menſas argenteas.
17 Ad fuſcinulas quoque, & phialas, & thu- D
ribula, ex auro puriſſimo, & leunculos aureos,
pro qualitate měſuræ pondus diſtribuit in leun-
culum & leunculum. Similiter & in leones ar-
genteos diverſum argenti pondus ſeparavit.
18 Altari autem, in quo adoletur incenſum,
aurum puriſſimum dedit: ut ex ipſo fieret ſimi-
litudo quadrigæ cherubim, extendentium alas,
& velantium arcam fœderis Domini.
19 Omnia, inquit, venerunt ſcripta manu
Domini ad me, ut intelligerem univerſa opera
exemplaris.
20 Dixit quoque David Salomoni filio ſuo:
Viriliter age, & confortare, & fac: ne timeas,
& ne paveas: Dominus enim Deus meus tecum
erit, & non dimittet te, nec derelinquet, donec
perficias omne opus miniſterij domus Domini.
21 Ecce diviſiones Sacerdotum & Levita-
rum, in omne miniſterium domus Domini aſſi-
ſtunt tibi, & parati ſunt, & noverunt tam prin-
cipes quàm populus facere omnia præcepta tua.

CAPUT XXIX.

*Recenſentur impenſæ à David in ædificium templi
præparata, quibus principes ac populus plurima adjiciunt
donaria: David benedicens Dominum orat pro Salomone
ac populo; & ſacrificiis cum ingenti lætitia oblatis, un-
gitur ſecundò Salomon in regem pro patre David, qui
anno regni quadrageſimo in pace quievit.*

1 LOcutúſque eſt David rex ad omnem ec-
cleſiam: Salomonem filium meum unum A
elegit Deus, adhuc puerum & tenellum: opus
namque grande eſt, neque enim homini præpa-
ratur habitatio, ſed Deo.

2 Ego autem totis viribus meis præparavi impenſas domus Dei mei. Aurum ad vaſa aurea,& argentum in argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna ad lignea: & lapides onychinos, & quaſi ſtibinos, & diverſorum colorum; omnémque pretioſum lapidem, & marmor Parium abundantiſſimè:

3 Et ſuper hæc, quæ obtuli in domum Dei mei de peculio meo aurum & argentum, do in templum Dei mei, exceptis his, quæ præparavi in ædem ſanctam.

B 4 Tria millia talenta auri de auro Ophir: & ſeptem millia talentorum argenti probatiſſimi, ad deaurandos parietes templi.

5 Et, ubicumque opus eſt aurum de auro, & ubicumque opus eſt argentum de argento, opera fiant per manus artificum: & ſi quis ſponte offert, impleat manum ſuam hodie, & offerat quod voluerit Domino.

6 Polliciti ſunt itaque principes familiarum, & proceres tribuum Iſraël, tribuni quoque,& centuriones,& principes poſſeſſionum regis.

7 Dederúntque in opera domus Dei auri talenta quinque millia, & ſolidos decem millia: argenti talenta decem millia,& æris talenta decem & octo millia: ferri quoque centum millia talentorum.

8 Et apud quemcumque inventi ſunt lapides, dederunt in theſauros domus Domini,per manum Jahiel Gerſonitis.

C 9 Lætatúſque eſt populus, cùm vota ſponte promitterent: quia corde toto offerebant ea Domino: ſed & David rex lætatus eſt gaudio magno.

10 Et benedixit Domino coram univerſa multitudine,& ait: Benedictus es Domine Deus Iſraël patris noſtri ab æterno in æternum.

11 Tua eſt Domine magnificentia, & potentia, & gloria, atque victoria: & tibi laus: cuncta enim quæ in cælo ſunt,& in terra,tua ſunt: tuum Domine regnum, & tu es ſuper omnes principes.

12 Tuæ divitiæ, & tua eſt gloria: tu dominaris omnium, in manu tua virtus & potentia: in manu tua magnitudo & Imperium omnium.

D 13 Nunc igitur Deus noſter confitemur tibi, & laudamus nomen tuum inclytum.

14 Quis ego,& quis populus meus,ut poſſimus hæc tibi univerſa promittere? tua ſunt omnia: & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.

15 Peregrini enim ſumus coram te, & advenæ, ſicut omnes patres noſtri. * Dies noſtri quaſi umbra ſuper terram, & nulla eſt mora. * Sap. 2. b. 5.

16 Domine Deus noſter, omnis hæc copia, quam paravimus,ut ædificaretur domus nomini ſancto tuo,de manu tua eſt,& tua ſunt omnia.

17 Scio Deus meus quòd probes corda, & ſimplicitatem diligas, unde & ego in ſimplicitate cordis mei lætus obtuli univerſa hæc: & populum tuum,qui hîc repertus eſt, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria.

18 Domine Deus Abraham, & Iſaac, & Iſraël, patrum noſtrorum, cuſtodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum, & ſemper in venerationem tui mens iſta permaneat. E

19 Salomoni quoque filio meo da cor perfectum ut cuſtodiat mandata tua, teſtimonia tua, & ceremonias tuas, & faciat univerſa: & ædificet ædem, cujus impenſas paravi.

20 Præcepit autem David univerſæ eccleſiæ: Benedicite Domino Deo noſtro. Et benedixit omnis eccleſia Domino Deo patrum ſuorum: & inclinaverunt ſe, & adoraverunt Deum,& deinde regem.

21 Immolaverúntque victimas Dño:& obtulerunt holocauſta die ſequenti,tauros mille,arietes mille, agnos mille cum libaminibus ſuis, & univerſo ritu abundantiſſimè in omnem Iſraël. F

22 Et comederunt, & biberunt coram Domino in die illo cum grandi lætitia. * Et unxerunt ſecundò Salomonem filium David. Unxerunt autem eum Domino in principem, & Sadoc in pontificem. * 3 Reg. 1. c. 34.

23 Sedítque Salomon ſuper ſolium Domini in regem pro David patre ſuo, & cunctis placuit: & paruit illi omnis Iſraël.

24 Sed & univerſi principes,& potentes,& cuncti filij regis David dederunt manum, & ſubjecti fuerunt Salomoni regi.

25 Magnificavit ergo Dominus Salomonem ſuper omnem Iſraël:& dedit illi gloriam regni, qualem nullus habuit ante eum rex Iſraël. G

26 Igitur David filius Iſai regnavit ſuper univerſum Iſraël.

27 * Et dies,quibus regnavit ſuper Iſraël,fuerunt quadraginta anni:in Hebron regnavit ſeptem annis,& in Jeruſalem annis triginta tribus. * 3 Reg. 2. b. 11.

28 Et mortuus eſt in ſenectute bona,plenus dierum, & divitiis,& gloria. & regnavit Salomon filius ejus pro eo.

29 Geſta autem David regis priora,& noviſſima, ſcripta ſunt in Libro Samuelis Videntis, & in Libro Nathan prophetæ, atque in volumine Gad Videntis:

30 Univerſique regni ejus, & fortitudinis, & temporum, quæ tranſierunt ſub eo, ſive in Iſraël,ſive in cunctis regnis terrarum.

LIBER SECUNDUS PARALIPOMENON,
HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

Caput Primum.

Oblatis mille hoſtiis à Salomone in Gabaon, Dominus illi nocte apparens dat ei petitam ſapientiam, additis divitiis & gloria; poſt quæ currus & equites congregat.

A CONFORTATUS eſt ergo Salomon filius David in regno
3 Reg. 3. a. 1. ſuo, & Dominus Deus* ejus erat cum eo, & magnificavit eum in excelſum.
2 Præcepítque Salomon univerſo Iſraëli, tribunis & centurionibus, & ducibus, & judicibus omnis Iſraël, & principibus familiarum:
3 Et abiit cum univerſa multitudine in Excelſum Gabaon, ubi erat tabernaculũ fœderis Dei,
B quod fecit Moyſes famulus Dei in ſolitudinẽ.
4 Arcam autem Dei adduxerat David de Cariathiarim, in locum quem præparaverat ei, & ubi fixerat illi tabernaculum, hoc eſt, in Jeruſalem.
* Exod. 38 a 1. 5 Altare quoque æneum, * quod fabricatus fuerat Beſeleel filius Uri filij Hur, ibi erat coram tabernaculo Domini: quod requiſivit Salomon, & omnis eccleſia.
6 Aſcendítque Salomon ad altare æneum, coram tabernaculo fœderis Domini, & obtulit in eo mille hoſtias.
7 Ecce autem in ipſa nocte apparuit ei Deus dicens: Poſtula quod vis, ut dem tibi.
8 Dixítque Salomon Deo: Tu feciſti cum David patre meo miſericordiam magnam: &
C conſtituiſti me regem pro eo.
9 Nunc ergo Domine Deus impleatur ſermo tuus, quem pollicitus es David patri meo: tu enim me feciſti regem ſuper populum tuum multum, qui tam innumerabilis eſt, quàm pulvis terræ.
* Sup. 9. c. 10. 10 * Da mihi ſapientiam & intelligentiam, ut ingrediar & egrediar coram populo tuo: quis enim poteſt hunc populum tuum dignè, qui tam grandis eſt, judicare?
11 Dixit autem Deus ad Salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo, & non poſtulaſti divitias, & ſubſtantiam, & gloriam, neque animas eorum qui te oderant, ſed nec dies vitæ plurimos: petiſti autem ſapientiam & ſciẽtiam, ut judicare poſſis populum meum, ſuper quem
D conſtitui te regem.
12 Sapientia & ſcientia data ſunt tibi: divitias autem & ſubſtantiam & gloriam dabo tibi, ita ut nullus in regibus nec ante te nec poſt te fuerit ſimilis tui.
13 Venit ergo Salomon ab Excelſo Gabaon in Jeruſalem coram tabernaculo fœderis, & regnavit ſuper Iſraël.
14* Congregavítque ſibi currus & equites, * 3. Reg 10. d. 26
& facti ſũt ei mille quadringenti currus, & duodecim millia equitum: & fecit eos eſſe in urbibus quadrigarum, & cum rege in Jeruſalem.
15 Præbuítque rex argentum & aurum in Jeruſalem quaſi lapides, & cedros quaſi ſycomoros, quæ naſcuntur in campeſtribus multitudine magna.
16 Adducebantur autem ei equi de Ægypto, & de Coa, à negotiatoribus regis, qui ibant, & emebant pretio,
17 Quadrigam equorum ſexcentis argenteis, & equum centum quinquaginta: ſimiliter de univerſis regnis Hethæorum, & à regibus Syriæ, emptio celebrabatur.

Caput II.

Ordinatis pro templo ædificando architectis & operariis, Salomon cum rege Hiram convenit de mittendo erudito artifice, lignisque ad templi ſtructuram cædendis.

1 DEcrevit autem Salomon ædificare domum A
nomini Domini, & palatium ſibi.
2 Et numeravit ſeptuaginta millia virorum portantium humeris, & octoginta millia qui cæderent lapides in montibus, præpoſitóſque eorum tria millia ſexcentos.
3 * Miſit quoque ad Hiram regem Tyri, di- * 3. Reg. 5. a. 2.
cens: Sicut egiſti cum David patre meo, & miſiſti ei ligna cedrina ut ædificaret ſibi domum, in qua & habitavit:
4 Sic fac mecum, ut ædificem domum nomini Domini Dei mei, ut conſecrem eam ad adolendum incenſum coram illo, & fumiganda aromata, & ad propoſitionem panum ſempiternam, & ad holocautomata manè, & veſperè, ſabbatis quoque, & neomeniis, & ſolemnitatibus Domini Dei noſtri in ſempiternum; quæ mandata ſunt Iſraëli.
5 Domus enim quam ædificare cupio, ma- B
gna eſt: magnus eſt enim Deus noſter ſuper omnes deos.
6 Quis ergo poterit prævalere, ut ædificet ei dignam domum? ſi cælum, & cæli cælorum capere eum nequeunt: quantus ego ſum, ut poſſim ædificare ei domum? ſed ad hoc tantum, ut adoleatur incenſum coram illo.
7 Mitte ergo mihi virum eruditum, qui no-

verit operari in auro, & argento, ære, & ferro, purpura, coccino, & hyacintho, & qui ſciat ſculpere cælaturas, cum his artificibus, quos mecum habeo in Judæa, & Jeruſalem, quos præparavit David pater meus.

8 Sed & ligna cedrina mitte mihi, & arceutina, & pinea, de Libano: ſcio enim quòd ſervi tui noverint cædere ligna de Libano, & erunt ſervi mei cum ſervis tuis,

C 9 Ut parentur mihi ligna plurima. Domus enim quam cupio ædificare, magna eſt nimis, & inclyta.

10 Præterea operariis qui cæſuri ſunt ligna, ſervis tuis dabo in cibaria tritici coros viginti millia, & hordei coros totidem, & vini viginti millia metretas, olei quoque ſata viginti millia.

11 Dixit autem Hiram rex Tyri per litteras, quas miſerat Salomoni: Quia dilexit Dñs populum ſuum, idcircò te regnare fecit ſuper eum.

12 Et addidit, dicens: Benedictus Dominus Deus Iſraël, qui fecit cælum & terram, qui dedit David regi filium ſapientem, & eruditum & ſenſatum atque prudentem, ut ædificaret domum Domino, & palatium ſibi.

13 Miſi ergo tibi virum prudentem & ſcientiſſimum Hiram, patrem meum,

D 14 Filium mulieris de filiabus Dan, cujus pater fuit Tyrius, qui novit operari in auro, & argento, ære, & ferro, & marmore, & lignis, in purpura quoque, & hyacintho, & byſſo, & coccino: & qui ſcit cælare omnem ſculpturam, & adinvenire prudenter quodcumque in opere neceſſarium eſt, cum artificibus tuis, & cum artificibus domini mei David patris tui.

15 Triticum ergo, & hordeum, & oleum, & vinũ, quæ pollicitus es dñe mi, mitte ſervis tuis.

16 Nos autem cædemus ligna de Libano, quot neceſſaria habueris, & applicabimus ea ratibus per mare in Joppe: tuum autem erit transferre ea in Jeruſalem.

17 Numeravit igitur Salomon omnes viros proſelytos, qui erant in terra Iſraël, poſt dinumerationem quam dinumeravit David pater ejus, & inventi ſunt centum quinquaginta millia, & tria millia ſexcenti.

18 Fecitque ex eis ſeptuaginta millia, qui humeris onera portarent, & octoginta millia, qui lapides in montibus cæderent: tria autem millia & ſexcentos præpoſitos operum populi.

Caput III.

Templum extruitur cum porticu, velo, & duabus columnis æneis ante fores templi.

A 1 ET cœpit Salomon ædificare domum Domini in Jeruſalem in monte Moria, qui demonſtratus fuerat David patri ejus, in loco, quem paraverat David in * area Ornan Jebuſæi.

3. Reg 6. a. 1. * 2. Reg. 24. d. 25. 1. Par. 21. d. 26.

2 Cœpit autem ædificare menſe ſecundo, anno quarto regni ſui.

3 Et hæc ſunt fundamenta, quæ jecit Salomon, ut ædificaret domum Dei, longitudinis cubitos in menſura prima ſexaginta, latitudinis cubitos viginti.

B 4 Porticum vero ante frontem, quæ tendebatur in longum juxta menſuram latitudinis domus, cubitorum viginti. porrò altitudo centum viginti cubitorum erat: & deauravit eam intrinſecus auro mundiſſimo.

5 Domum quoque majorem texit tabulis ligneis abiegnis, & laminas auri obrizi affixit per totum: ſculpſitque in ea palmas, & quaſi catenulas ſe invicem complectentes.

6 Stravit quoque pavimentum templi pretioſiſſimo marmore decore multo.

7 Porrò aurum erat probatiſſimum, de cujus laminis texit domum, & trabes ejus, & poſtes, & parietes, & oſtia: & cælavit cherubim in parietibus.

8 Fecit quoque domum Sancti ſanctorum: longitudinem juxta latitudinem domum, cubitorum viginti: & latitudinem ſimiliter viginti cubitorum: & laminis aureis texit eam, quaſi talentis ſexcentis.

9 * Sed & clavos fecit aureos, ita ut ſinguli clavis ſiclos quinquagenos appenderent: cœnacula quoque texit auro. C

10 Fecit etiam in domo Sãcti ſanctorum cherubim duos, opere ſtatuario: & texit eos auro.

11 Alæ cherubim viginti cubitis extẽdebantur, ita ut una ala haberet cubitos quinque, & tangeret parietem domus: & altera quinque cubitos habens, alam tangeret alterius cherub.

12 Similiter cherub alterius ala, quinque habebat cubitos, & tangebat parietem: & ala ejus altera quinque cubitorum, alam cherub alterius contingebat. D

13 Igitur alæ utriuſque cherubim expanſæ erant, & extendebantur per cubitos viginti: ipſi autem ſtabant erectis pedibus, & facies eorum erant verſæ ad exteriorem domum.

14 * Fecit quoque velum ex hyacintho, purpura, cocco, & byſſo: & intexuit ei cherubim. * Matt. 27. f. 51. Jerem. 52. d. 10.

15 * Ante fores etiam templi duas columnas, quæ triginta & quinque cubitos habebant altitudinis: porrò capita earum, quinque cubitorũ.

16 Nec non & quaſi catenulas in oraculo, & ſuperpoſuit eas capitibus columnarum: malogranata etiam cẽtum, quæ catenulis interpoſuit.

17 Ipſas quoque columnas poſuit in veſtibulo templi, unam à dextris, & alteram à ſiniſtris: eam quæ à dextris erat vocavit Jachin, & quæ ad lævam, Booz.

Caput IV.

Conſtructio altaris ænei, maris fuſilis, decem concharum, candelabrorum aureorum menſarum, phialarum, ac cæterorum quæ ad templum ejúſq; ornatum pertinebant. A

1 FEcit quoque altare æneum viginti cubitorum longitudinis, & viginti cubitorum latitudinis, & decem cubitorum altitudinis. * 3 Reg. 7. d. 23.

2 * Mare etiam fuſile decem cubitis à labio uſque ad labium, rotundum per circuitum: quinque cubitos habebat altitudinis, & funiculus triginta cubitorum ambiebat gyrum ejus.

3 Similitudo quoque boum erat ſubter illud, & decem cubitis quædam extrinſecus cælaturæ, quaſi duobus verſibus alvum maris circuibant. Boves autem erant fuſiles:

Et

4 Et ipſum Mare ſuper duodecim boves impoſitum erat, quorum tres reſpiciebant ad Aquilonem,& alij tres ad Occidentem: porrò tres alij Meridiem, & tres qui reliqui erant, Orientem,habentes mare ſuperpoſitum:poſteriora autem boum erant intrinſecus ſub mari.

5 Porrò vaſtitas ejus habebat menſuram palmi,& labium illius erat quaſi labium calicis,vel repandi lilij: capiebátque tria millia metretas.

6 Fecit quoque conchas decem: & poſuit quinque à dextris, & quinque à ſiniſtris,ut lavarent in eis omnia, quæ in holocauſtum oblaturi erant: porrò in mari ſacerdotes lavabantur.

7 Fecit autem & candelabra aurea decem,ſecundùm ſpeciem qua juſſa erant fieri:& poſuit ea in templo, quinque à dextris,& quinque à ſiniſtris.

C 8 Necnon & menſas decem:& poſuit eas in templo, quinque à dextris, & quinque à ſiniſtris: phialas quoque aureas centum.

9 Fecit etiam atrium ſacerdotum,& Baſilicam grandem: & oſtia in baſilica,quæ texit ære.

10 Porrò mare poſuit in latere dextro contra Orientem ad Meridiem.

11 Fecit autem Hiram lebetes, & creagras, & phialas: & complevit omne opus regis in domo Dei:

12 Hoc eſt, columnas duas, & epiſtylia, & capita,& quaſi quædam retiacula, quæ capita tegerent ſuper epyſtilia.

13 Malogranata quoque quadringenta, & retiacula duo, ita ut bini ordines malogranatorum ſingulis retiaculis jungerentur, quæ protegerent epiſtylia,& capita columnarum.

14 Baſes etiam fecit,& conchas,quas,ſuperpoſuit baſibus:

15 Mare unum, boves quoque duodecim ſub mari.

16 Et lebetes,& creagras, & phialas.Omnia vaſa fecit Salomoni Hiram pater ejus in domo Domini ex ære mundiſſimo.

D 17 In regione Jordanis fudit ea rex in argilloſa terra,inter Sochot & Saredatha.

18 Erat autem multitudo vaſorum innumerabilis,ita ut ignoraretur pondus æris.

19 Fecítque Salomon omnia vaſa domus Dei, & altare aureum,& menſas,& ſuper eas panes propoſitionis:

20 Candelabra quoque cum lucernis ſuis, ut lucerent ante oraculum juxta ritum, ex auro puriſſimo:

21 Et florentia quædam,& lucernas,& forcipes aureos: omnia de auro mundiſſimo facta ſunt.

22 Thymiamateria quoque,& thuribula,& phialas, & mortariola, ex auro puriſſimo. Et oſtia cælavit templi interioris, id eſt, in Sancta ſanctorum:& oſtia templi forinſecus aurea.Sícque completum eſt omne opus, quod fecit Salomon in domo Domini.

Caput V.

Illatis in templum vaſis ſacris,& oblatis plurimis donariis arca continens tabulas Moyſi in oraculum inducitur,unde gloria Domini implet templum.

1 INtulit igitur Salomon omnia,quæ voverat David pater ſuus,argentum,& aurum, & univerſa vaſa poſuit in theſauris domus Dei. A 3.Reg.7.g.51. 3.Reg.8.a.1.

2 Poſt quæ congregavit majores natu Iſraël,& cunctos principes tribuum,& capita familiarum de filiis Iſraël in Jeruſalem, ut adducerent arcam fœderis Domini de Civitate David, quæ eſt Sion.

3 Venerunt itaque ad regem omnes viri Iſraël in die ſollemni menſis ſeptimi.

4 Cúmque veniſſent cuncti ſeniorum Iſraël portaverunt Levitæ arcam,

5 Et intulerunt eam, & omnem paraturam tabernaculi. Porrò vaſa ſanctuarij, quæ erant in tabernaculo, portaverunt Sacerdotes cum Levitis. B

6 Rex autem Salomon,& univerſus cœtus Iſraël, & omnes qui fuerunt congregati ante arcam, immolabant arietes, & boves abſque ullo numero;tãta enim erat multitudo victimarum.

7 Et intulerunt Sacerdotes arcam fœderis Dñi in locum ſuum, id eſt, ad oraculum templi,in Sancta ſanctorum ſubter alas cherubim:

8 Ita ut cherubim expanderent alas ſuas ſuper locum, in quo poſita erat arca,& ipſam arcam tegerent cum vectibus ſuis.

9 Vectium autem, quibus portabatur arca, quia paululum longiores erant, capita parebant ante oraculum: ſi verò quis paululum fuiſſet extrinſecus,eos videre non poterat. Fuit itaque arca ibi uſque in præſentem diem. C

10 Nihilque erat aliud in arca, niſi duæ tabulæ,quas poſuerat Moyſes in Horeb, quando legem dedit Dominus filiis Iſraël egredientibus ex Ægypto.

11 Egreſſis autem Sacerdotibus de ſanctuario (omnes enim Sacerdotes, qui ibi potuerant inveniri,ſanctificati ſunt:nec adhuc in illo tempore vices, & miniſteriorum ordo inter eos diviſus erat)

12 Tam Levitæ quàm cantores,id eſt, & qui ſub Aſaph erant, & qui ſub Eman,& qui ſub Idithun, filij, & fratres eorum, veſtiti byſſinis, cymbalis,& pſalteriis,& citharis concrepabant, ſtantes ad Orientalem plagam altaris,& cum eis Sacerdotes centum viginti canentes tubis. D

13 Igitur cunctis pariter,& tubis,& voce,& cymbalis, & organis,& diverſi generis muſicorum concinẽtibus,& vocẽ in ſublime tollentibus;longè ſonitus audiebatur, ita ut cùm Dominum laudare cœpiſſent & dicere:Confitemini Dño quoniam bonus, quoniam in æternum miſericordia ejus; impleretur domus Dei nube,

14 Nec poſſent Sacerdotes ſtare & miniſtrare propter caliginem. Compleverat enim gloria Domini domum Dei.

CAPUT VI.

Benedicit Salomon populo Iſraël, gratias Deo agens de impletione promiſſionis factæ David, orátque ſupplex coram multitudine, ut orantium in eo templo vota Deus exaudiat.

A 1 TUnc Salomon ait: Dominus pollicitus eſt ut habitaret in caligine : 3. Reg. 8. b. 12.

2 Ego autem ædificavi domum nomini ejus, ut habitaret ibi in perpetuum.

3 Et convertit rex faciem ſuam, & benedixit univerſæ multitudini Iſraël (nam omnis turba ſtabat intenta) & ait :

4 Benedictus Dominus Deus Iſraël, qui quod locutus eſt David patri meo, opere complevit, dicens :

5 A die, qua eduxi populum meum de Terra Ægypti, non elegi civitatem de cunctis tribubus Iſraël, ut ædificaretur in ea domus nomini meo : neque elegi quemquam alium virum, ut eſſet dux in populo meo Iſraël,

B 6 Sed elegi Jeruſalem, ut ſit nomen meum in ea, & elegi David, ut conſtituerem eum ſuper populum meum Iſraël.

7 Cúmque fuiſſet volũtatis David patris mei, ut ædificaret domũ nomini Domini Dei Iſraël,

8 Dixit Dominus ad eum: Quia hæc fuit voluntas tua, ut ædificares domum nomini meo, benè quidem feciſti hujuſcemodi habere voluntatem :

9 Sed non tu ædificabis domum, verùm filius tuus, qui egredietur de lumbis tuis, ipſe ædificabit domum nomini meo.

10 Complevit ergo Dominus ſermonem ſuum, quem locutus fuerat: & ego ſurrexi pro David patre meo, & ſedi ſuper thronum Iſraël, ſicut locutus eſt Dominus: & ædificavi domum nomini Domini Dei Iſraël.

11 Et poſui in ea arcam, in qua eſt pactum Domini, quod pepigit cum filiis Iſraël.

12 Stetit ergo coram altari Domini ex adverſo univerſæ multitudinis Iſraël, & extendit manus ſuas.

C 13 Siquidem fecerat Salomon baſim æneam, & poſuerat eam in medio baſilicæ, habentem quinque cubitos longitudinis, & quinque cubitos latitudinis, & tres cubitos altitudinis : ſtetítque ſuper eam : & deinceps flexis genibus contra univerſam multitudinem Iſraël, & palmis in cælum levatis,

* 2 Machab. 2. b. 8. 14 Ait : * Domine Deus Iſraël, non eſt ſimilis tui Deus in cælo & in terra: qui cuſtodis pactum & miſericordiam cum ſervis tuis, qui ambulant coram te in toto corde ſuo :

15 Qui præſtitiſti ſervo tuo David patri meo quæcumque locutus fueras ei: & quæ ore promiſeras opere compleſti, ſicut & præſens tempus probat.

16 Nunc ergo Domine Deus Iſraël, imple ſervo tuo patri meo David quæcũque locutus es dicens: Non deficiet ex te vir coram me, qui ſedeat ſuper thronum Iſraël: ita tamen ſi cuſtodierint filij tui vias ſuas, & ambulaverint in lege mea, ſicut & tu ambulaſti coram me.

17 Et nunc Domine Deus Iſraël, firmetur ſermo tuus, quem locutus es ſervo tuo David.

18 Ergóne credibile eſt ut habitet Deus cum hominibus ſuper terram ? Si cælum & cæli cælorum non te capiunt, quantò magis domus iſta, quam ædificavi ?

19 Sed ad hoc tantùm facta eſt, ut reſpicias orationem ſervi tui, & obſecrationem ejus, Domine Deus meus : & audias preces, quas fundit famulus tuus coram te :

20 Ut aperias oculos tuos ſuper domum iſtam diebus ac noctibus, ſuper locum, in quo pollicitus es ut invocaretur nomen tuum, D

21 Et exaudires orationem, quam ſervus tuus orat in eo : & exaudias preces famuli tui, & populi tui Iſraël. Quicumque oraverit in loco iſto, exaudi de habitaculo tuo, id eſt, de cælis, & propitiare.

22 Si peccaverit quiſpiã in proximum ſuum, & jurare contra eum paratus venerit, ſéque maledicto conſtrinxerit coram altari in domo iſta:

23 Tu audies de cælo, & facies judicium ſervorum tuorum, ita ut reddas iniquo viam ſuam in caput proprium, & ulciſcaris juſtum, retribuens ei ſecundùm juſtitiam ſuam.

24 Si ſuperatus fuerit populus tuus Iſraël ab inimicis (peccabunt enim tibi) & converſi egerint pœnitentiam, & obſecraverint nomen tuum, & fuerint deprecati in loco iſto,

25 Tu exaudies de cælo, & propitiare peccato populi tui Iſraël, & reduc eos in terram, quam dediſti eis, & patribus eorum.

26 Si clauſo cælo pluvia non fluxerit propter peccata populi, & deprecati te fuerint in loco iſto, & confeſſi nomini tuo, & converſi à peccatis ſuis, cùm eos afflixeris, E

27 Exaudi de cælo Domine, & dimitte peccata ſervis tuis & populi tui Iſraël, & doce eos viam bonam, per quam ingrediantur : & da pluviam terræ, quam dediſti populo tuo ad poſſidendum.

28 * Fames ſi orta fuerit in terra, & peſtilentia, ærugo, & aurugo, & locuſta, & bruchus; & hoſtes vaſtatis regionibus, portas obſederint civitatis, omníſque plaga & infirmitas preſſerit: * Infr. 20. b. 9.

29 Si quis de populo tuo Iſraël fuerit deprecatus, cognoſcens plagam & infirmitatem ſuam & expanderit manus ſuas in domo hac,

30 Tu exaudies de cælo, de ſublimi ſcilicet habitaculo tuo, & propitiare, & redde unicuique ſecundùm vias ſuas, quas noſti eum habere in corde ſuo : (tu enim ſolus noſti corda filiorum hominum.)

31 Ut timeant te, & ambulent in viis tuis cunctis diebus, quibus vivunt ſuper faciem terræ, quam dediſti patribus noſtris. F

32 Externum quoque, qui non eſt de populo tuo Iſraël, ſi venerit de terra longinqua, propter nomen tuum magnum, & propter manum tuam robuſtam, & brachium tuum extentum, & adoraverit in loco iſto,

33 Tu exaudies de cælo firmiſſimo habitaculo tuo, & facies cuncta, pro quibus invocaverit te ille peregrinus: ut ſciant omnes populi terræ

nomen

nomen tuum, & timeant te ſicut populus tuus
Iſraël. & cognoſcant quia nomen tuum invo-
catum eſt ſuper domum hanc, quam ædificavi.
34 Si egreſſus fuerit populus tuus ad bellum
contra adverſarios ſuos per viam in qua miſeris
eos, adorabunt te contra viam, in qua civitas
hæc eſt, quam elegiſti, & domus, quam ædifi-
cavi nomini tuo:
35 Tu exaudies de cælo preces eorum, &
obſecrationem, & ulciſcaris.
* 3. Reg. 8. e. 46. 36 Si autem peccaverint tibi (* neque enim
Eccl 7. c. 21. eſt homo, qui non peccet) & iratus fueris eis, &
1. Joan. 1. d. 8. tradideris hoſtibus, & captivos duxerint eos in
terram longinquam, vel certè quæ juxtà eſt,
G 37 Et converſi in corde ſuo, in terra, ad quam
captivi ducti fuerant, egerint pœnitentiam, &
deprecati te fuerint in terra captivitatis ſuæ, di-
centes: Peccavimus, iniquè fecimus, injuſtè
egimus:
38 Et reverſi fuerint ad te in toto corde ſuo,
& in tota anima ſua in terra captivitatis ſuæ, ad
quam ducti ſunt, adorabunt te contra viam ter-
ræ ſuæ, quam dediſti patribus eorum, & urbis,
quam elegiſti, & domus, quam ædificavi no-
mini tuo:
39 Tu exaudies de cælo, hoc eſt de firmo ha-
bitaculo tuo, preces eorum, & facias judicium,
& dimittas populo tuo quamvis peccatori:
40 Tu es enim Deus meus: aperiantur, quæ-
ſo, oculi tui, & aures tuæ intentæ ſint ad ora-
tionem quæ fit in loco iſto.
* Pſal. 131. b. 8. 41 * Nunc igitur conſurge Domine Deus in
requiem tuam, tu & arca fortitudinis tuæ: Sa-
cerdotes tui Domine Deus induantur ſalutem,
& ſancti tui lætentur in bonis.
42 Domine Deus ne averteris faciem chriſti
tui: memento miſericordiarum David ſervi tui.

CAPUT VII.

Poſt devorata cæleſti igne ſacrificia, Dei majeſtas templum implet, & plurimis immolatis hoſtiis, templi dedicatio ſeptem diebus celebratur, diéque octavo fit collecta; Dominus autem Salomoni revelat, ſe ipſius orationem exaudiſſe.

A 1 CUmque compleſſet Salomon fundens
preces, ignis deſcendit de cælo, & devo-
* 2. Machab. 2. b. 8. ravit holocauſta & victimas: * & majeſtas Do-
mini implevit domum.
2 Nec poterant ſacerdotes ingredi templum
Domini, eò quòd impleſſet majeſtas Domini
templum Domini.
3 Sed & omnes filij Iſraël videbant deſcen-
dentem ignem, & gloriam Domini ſuper do-
mum: & corruentes proni in terram ſuper pa-
vimentum ſtratum lapide, adoraverunt, & lau-
daverunt Dominum: Quoniam bonus, quo-
niam in ſæculum miſericordia ejus.
4 Rex autem, & omnis poupulus, immola-
bant victimas coram Domino.
* 3. Reg. 8. g. 63. 5 * Mactavit igitur rex Salomon hoſtias,
boum viginti duo millia, arietum centum vi-
ginti millia: & dedicavit domum Dei rex, &
univerſus populus.
B 6 Sacerdotes autem ſtabant in officiis ſuis:
& Levitæ in organis carminum Domini, quæ
fecit David rex ad laudandum Dominum:
Quoniam in æternum miſericordia ejus: hym-
nos David canentes per manus ſuas: porrò Sa-
cerdotes canebant tubis ante eos, cunctúſque
Iſraël ſtabat.
7 Sanctificavit quoque Salomon medium
atrij ante templum Domini: obtulerat enim ibi
holocauſta & adipes pacificorum: quia altare
æneum, quod fecerat, non poterat ſuſtinere ho-
locauſta & ſacrificia & adipes.
8 Fecit ergo Salomon ſollemnitatem in tem-
pore illo ſeptem diebus, & omnis Iſraël cum eo,
eccleſia magna valdè, ab introitu Emath uſque
ad Torrentem Ægypti.
9 Fecítque die octavo collectam, eò quòd
dedicaſſet altare ſeptem diebus, & ſollemnita-
tem celebraſſet diebus ſeptem.
10 Igitur in die vigeſimotertio menſis ſeptimi
dimiſit populos ad tabernacula ſua, lætantes at-
que gaudentes ſuper bono, quod fecerat Dñs
Davidi, & Salomoni, & Iſraëli populo ſuo.
11 * Complevítque Salomon domum Domi- * 3. Reg.
ni, & domum regis, & omnia quæ diſpoſuerat 9. a. 1.
in corde ſuo, ut faceret in domo Domini, & in
domo ſua, & proſperatus eſt.
12 Apparuit autem ei Dominus nocte, & C
ait: Audivi orationem tuam, & elegi locum
iſtum mihi in domum ſacrificij.
13 Si clauſero cælum, & pluvia non fluxerit,
& mandavero & præcepero locuſtæ, ut devoret
terram, & miſero peſtilentiam in populum
meum:
14 Converſus autem populus meus, ſuper
quos invocatum eſt nomen meum, deprecatus
me fuerit, & exquiſierit faciem meam, & ege-
rit pœnitentiam à viis ſuis peſſimis: & ego
exaudiam de cælo, & propitius ero peccatis eo-
rum & ſanabo terram eorum.
15 Oculi quoque mei erunt aperti, & aures
meæ erectæ ad orationem ejus, qui in loco iſto
oraverit.
16 Elegi enim, & ſanctificavi locum iſtum, D
ut ſit nomen meum ibi in ſempiternum, & per-
maneant oculi mei, & cor meum ibi cunctis
diebus.
17 Tu quoque ſi ambulaveris coram me,
ſicut ambulavit David pater tuus, & feceris
juxta omnia quæ præcepi tibi, & juſtitias meas
judiciáque ſervaveris:
18 Suſcitabo thronum regni tui, ſicut polli-
citus ſum David patri tuo, dicens: Non aufere-
tur de ſtirpe tua vir, qui ſit princeps in Iſraël.
19 Si autem averſi fueritis, & dereliqueritis
juſtitias meas, & præcepta mea, quæ propoſui
vobis, & abeuntes ſervieritis diis alienis, &
adoraveritis eos,
20 Evellam vos de terra mea, quam dedi vo-
bis: & domum hanc, quam ſanctificavi nomi-
ni meo, projiciam à facie mea, & tradam eam in
parabolam, & in exemplum cunctis populis.
21 Et domus iſta erit in proverbium univer-
ſis tranſeuntibus, & dicent ſtupentes: Quare
fecit Dominus ſic terræ huic, & domui huic?
22 Reſp on

22 Reſpondebúntque: Quia dereliquerunt Dominum Deum patrum ſuorum, qui eduxit eos de Terra Ægypti, & apprehenderunt deos alienos, & adoraverunt eos, & coluerunt: idcircò venerunt ſuper eos univerſa hæc mala.

CAPUT VIII.

Ædificatis à Salomone variis civitatibus, reliquias Gentium ſibi facit tributarias, offert holocauſta, & ſacerdotum ac Levitarum miniſteria juxta diſpoſitionem David conſtituit: miſſáque claſſe plurimum auri ex Ophir refertur ad Salomonem.

A 1 EXpletis autem viginti annis poſtquam
3. Reg. Ædificavit Salomon domum Domini &
9. b. 10. domum ſuam:

2 Civitates quas dederat Hiram Salomoni, ædificavit, & habitare ibi fecit filios Iſraël.

3 Abiit quoque in Emath Suba, & obtinuit eam.

4 Et ædificavit Palmiram in deſerto, & alias civitates munitiſſimas ædificavit in Emath.

5 Extruxítque Bethoron ſuperiorem, & Bethoron inferiorem, civitates muratas habentes portas & vectes & ſeras:

6 Balaath etiam & omnes urbes firmiſſimas, quæ fuerunt Salomonis, cunctáſque urbes quadrigarum, & urbes equitum. omnia quæcumque voluit Salomon atque diſpoſuit, ædificavit in Jeruſalem & in Libano, & in univerſa terra poteſtatis ſuæ.

B 7 Omnem populum, qui derelictus fuerat de Hethæis, & Amorrhæis, & Pherezæis, & Hevæis, & Jebuſæis, qui non erant de ſtirpe Iſraël;

8 De filiis eorum, & de poſteris, quos non interfecerant filij Iſraël, ſubjugavit Salomon in tributarios, uſque in diem hanc.

9 Porrò de filiis Iſraël non poſuit ut ſervirent operibus regis: ipſi enim erant viri bellatores, & duces primi, & principes quadrigarum & equitum ejus.

10 Omnes autem principes exercitus regis Salomonis fuerunt ducenti quinquaginta, qui erudiebant populum.

C 11 Filiam verò Pharaonis trânſtulit de Civitate David, in domum quam ædificaverat ei. Dixit enim rex: Non habitabit uxor mea in domo David regis Iſraël, eò quòd ſanctificata ſit: quia ingreſſa eſt in eam arca Domini.

12 Tunc obtulit Salomon holocauſta Domino ſuper altare Domini, quod extruxerat ante porticum,

13 Ut per ſingulos dies offerretur in eo juxta præceptum Moyſi in ſabbatis & in calendis, & in feſtis diebus, ter per annum, id eſt, in ſollemnitate azymorum, & in ſollemnitate hebdomadarum & in ſollemnitate tabernaculorum.

14 Et conſtituit juxta diſpoſitionem David patris ſui, officia Sacerdotum in miniſteriis ſuis: & Levitas in ordine ſuo, ut laudarent, & miniſtrarent coram Sacerdotibus, juxta ritum uniuſcujuſque diei: & janitores in diviſionibus ſuis per portam & portam: ſic enim præceperat David homo Dei.

D 15 Nec prætergreſſi ſunt de mandatis regis, tam Sacerdotes quàm Levitæ, ex omnibus quæ præceperat, & in cuſtodiis theſaurorum.

16 Omnes impenſas præparatas habuit Salomon, ex eo die quo fundavit domum Domini, uſque in diem quo perfecit eam.

17 Tunc abiit Salomon in Aſiongaber, & in Ailath ad oram Maris rubri, quæ eſt in Terra Edom.

18 Miſit autem ei Hiram per manus ſervorum ſuorum naves, & nautas gnaros maris, & abierunt cum ſervis Salomonis in Ophir, tuleruntque inde quadringẽta quinquaginta talenta auri, & attulerunt ad regem Salomonem.

CAPUT IX.

Regina Saba Salomonis admirata ſapientiam, datis acceptiſque muneribus diſceſſit: pondus auri quod Salomoni quotannis adferebatur: haſtas, ſcuta, omniáque convivij vaſa aurea, & ſolium eburneum auro veſtitum extruxit: deſcribitur quoque amplitudo divitiarum, ſapientiæ & poteſtatis Salomonis, qui anno regni ſui quadrageſimo moritur, ſuccedente filio Roboam.

1 REgina quoque Saba, cùm audiſſet famam A
Salomonis, venit ut tentaret eum in ænigmatibus in Jeruſalem, cum magnis opibus, & 3. Reg. 10. a. 1.
camelis qui portabant aromata, & auri plurimum, gemmáſque pretioſas. Cúmque veniſſet Mat. 12. d. 42.
ad Salomonem, locuta eſt ei quæcumque erant Luc. 11. d. 31.
in corde ſuo.

2 Et expoſuit ei Salomon omnia quæ propoſuerat: nec quidquam fuit, quod non perſpicuum ei fecerit.

3 Quæ poſtquam vidit, ſapientiam ſcilicet Salomonis, & domum quam ædificaverat,

4 Necnon & cibaria menſæ ejus, & habitacula ſervorum, & officia miniſtrorum ejus, & veſtimenta eorum, pincernas quoque & veſtes eorum, & victimas quas immolabat in domo Domini: non erat præ ſtupore ultrà in ea ſpiritus.

5 Dixítque ad regem: Verus eſt ſermo, B
quem audieram in terra mea de virtutibus & ſapientia tua.

6 Non credebam narrantibus, donec ipſa veniſſem, & vidiſſent oculi mei, & probaſſem vix medietatem ſapientiæ tuæ mihi fuiſſe narratam: viciſti famam virtutibus tuis.

7 Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui aſſiſtunt coram te omni tempore, & audiunt ſapientiam tuam.

8 Sit Dominus Deus tuus benedictus, qui voluit te ordinare ſuper thronum ſuum, regem Dñi Dei tui. Quia diligit Deus Iſraël, & vult ſervare eum in æternum, idcircò poſuit te ſuper eum regem, ut facias judicia atque juſtitiam.

9 Dedit autem regi centum viginti talenta auri & aromata multa nimis, & gemmas pretioſiſſimas: non fuerunt aromata talia ut hæc quæ dedit regina Saba regi Salomoni.

10 Sed & ſervi Hiram cum ſervis Salomo- C
nis attulerunt aurum de Ophir, & ligna thyina, & gemmas pretioſiſſimas:

11 De quibus fecit rex, de lignis ſcilicet thyinis gradus in domo Domini, & in domo regia, citharas quoque & pſalteria cantoribus: numquam viſa ſunt in Terra Juda ligna talia.

12 Rex autem Salomon dedit reginæ Saba,

cuncta

cuncta quæ voluit, & quæ poſtulavit, & multò plura quàm attulerat ad eum: quæ reverſa, abiit in terram ſuam cum ſervis ſuis.

13 Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per ſingulos annos ſexcenta ſexaginta ſex talenta auri:

D 14 Excepta ea ſumma, quā legati diverſarum gentium, & negotiatores afferre conſueverant, omnéſque reges Arabiæ, & ſatrapæ terrarū, qui comportabant aurum & argentum Salomoni.

15 Fecit igitur rex Salomon ducentas haſtas aureas de ſumma ſexcentorum aureorum, qui in ſingulis haſtis expendebantur.

16 Trecenta quoque ſcuta aurea trecentorum aureorum, quibus tegebantur ſingula ſcuta: poſuítque ea rex in armamentario, quod erat conſitum nemore.

17 Fecit quoque rex ſolium eburneum grande, & veſtivit illud auro mundiſſimo.

18 Sex quoque gradus, quibus aſcendebatur ad ſolium, & ſcabellum aureum, & brachiola duo altrinſecus, & duos leones ſtantes juxta brachiola,

E 19 Sed & alios duodecim leunculos ſtantes ſuper ſex gradus ex utraque parte: non fuit tale ſolium in univerſis regnis.

20 Omnia quoque vaſa convivij regis erant aurea, & vaſa domus ſaltus Libani ex auro puriſſimo. Argentum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur.

21 Siquidem naves regis ibant in Tharſis cum ſervis Hiram, ſemel in annis tribus: & deferebant inde aurum & argentum, & ebur, & ſimias, & pavos.

22 Magnificatus eſt igitur Salomon ſuper omnes reges terræ præ divitiis & gloria.

23 Omnéſque reges terrarum deſiderabant videre faciem Salomonis, ut audirent ſapientiam, quam dederat Deus in corde ejus:

F 24 Et deferebant ei munera, vaſa argentea, & aurea, & veſtes, & arma, & aromata, equos, & mulos per ſingulos annos.

25 Habuit quoque Salomon quadraginta millia equorum in ſtabulis, & curruum equitúmque duodecim millia, cōſtituítque eos in urbibus quadrigarum, & ubi erat rex in Jeruſalem.

26 Exercuit etiam poteſtatem ſuper cunctos reges, à flumine Euphrate uſque ad terram Philiſthinorum, & uſque ad terminos Ægypti.

G 27 Tantámque copiam præbuit argenti in Jeruſalem quaſi lapidum; & cedrorum tantam multitudinem velut ſycomororum, quæ gignuntur in campeſtribus.

28 Adducebantur autem ei equi de Ægypto, cunctíſque regionibus.

29 Reliqua autem operum Salomonis priorum & noviſſimorum, ſcripta ſunt in verbis Nathan Prophetæ, & in libris Ahiæ Silonitis, in viſione quoque Addo Videntis, contra Jeroboam filium Nabat.

30 Regnavit autem Salomon in Jeruſalem ſuper omnem Iſraël quadraginta annis.

31 Dormivítque cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in Civitate David: regnavítque Roboam filius ejus pro eo.

CAPUT X.

Roboam ſpreto ſeniorum conſilio & juvenile ſecutus, ſcidit regnum in duo: ipſe duabus, Jeroboam Decem tribubus imperat.

1 PRofectus eſt autem Roboam in Sichem: illuc enim cunctus Iſraël convenerat ut conſtituerent eum regem. A 3. Reg. 12. a. 1.

2 Quod cum audiſſet Jeroboam filius Nabat, qui erat in Ægypto (fugerat quippe illuc ante Salomonem) ſtatim reverſus eſt.

3 Vocaverúntque eum, & venit cum univerſo Iſraël, & locuti ſunt ad Roboam, dicentes:

4 Pater tuus duriſſimo jugo nos preſſit, tu leviora impera patre tuo, qui nobis impoſuit gravem ſervitutem, & paululum de onere ſubleva ut ſerviamus tibi.

5 Qui ait: Poſt tres dies revertimini ad me. Cúmque abiiſſet populus,

6 Iniit conſilium cum ſenibus, qui ſteterant coram patre ejus Salomone dum adhuc viveret, dicens: Quid datis conſilij ut reſpondeā populo? B

7 Qui dixerunt ei: Si placueris populo huic, & leniveris eos verbis clementibus, ſervient tibi omni tempore.

8 At ille reliquit conſilium ſenum, & cum juvenibus tractare cœpit, qui cum eo nutriti fuerant, & erant in comitatu illius.

9 Dixítque ad eos: Quid vobis videtur? vel reſpondere quid debeō populo huic, qui dixit mihi: Subleva jugum quod impoſuit nobis pater tuus?

10 At illi reſponderunt ut juvenes, & nutriti cum eo in deliciis, atque dixerunt: Sic loquéris populo, qui dixit tibi: Pater tuus aggravavit jugum noſtrum, tu ſubleva: & ſic reſpondebis ei: Minimus digitus meus groſſior eſt lumbis patris mei. C

11 Pater meus impoſuit vobis grave jugum, & ego majus pondus apponam: pater meus cecidit vos flagellis, ego verò cædam vos ſcorpionibus.

12 Venit ergo Jeroboam, & univerſus populus ad Roboam die tertio, ſicut præceperat eis.

13 Reſpondítque rex dura, derelicto conſilio ſeniorum:

14 Locutúſque eſt juxta juvenum voluntatem: Pater meus grave vobis impoſuit jugum, quod ego gravius faciam: pater meus cecidit vos flagellis, ego verò cædam vos ſcorpionibus.

15 Et non acquievit populi precibus: erat enim voluntatis Dei, ut compleretur ſermo ejus, * quem locutus fuerat per manum Ahiæ Silonitis ad Jeroboam filium Nabat. D

16 Populus autem univerſus, rege duriora dicente, ſic locutus eſt ad eum: Non eſt nobis pars in David, neque hereditas in filio Iſai. Revertere in tabernacula tua Iſraël, tu autem paſce domum tuam David. Et abiit Iſraël in tabernacula ſua. * 3. Reg. 11. e. 29.

17 Super filios autem Iſraël, qui habitabant in civitatibus Juda, regnavit Roboam.

18 Miſitque rex Roboam Aduram, qui præerat tributis, & lapidaverunt eum filij Iſraël, & mortuus eſt: porrò rex Roboam currum feſtinavit aſcendere, & fugit in Jeruſalem.

19 Receſsitque Iſraël à domo David, uſque ad diem hanc.

Caput XI.

Roboam, dum vult armis integrum regnum paternum recuperare, per Semeiam præcepit Deus ne pugnet contra Iſraël: extructis autem à Roboam multis civitatibus, confluunt ad eum Levitæ ac ſacerdotes abjecti à Jeroboam, cæterique Dei cultores. Roboam autem multas duxit uxores ac concubinas.

A 1 VEnit autem Roboam in Jeruſalem, & convocavit univerſam domum, Juda &
3. Reg. 12.c.21 Benjamin, centum octoginta millia electorum atque bellantium, ut dimicaret contra Iſraël, & converteret ad ſe regnum ſuum.

2 Factúſque eſt ſermo Domini ad Semeiam hominem Dei, dicens:

3 Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Juda, & ad univerſum Iſraël qui eſt in Juda & Benjamin:

4 Hæc dicit Dominus: Non aſcendetis, neque pugnabitis contra fratres veſtros: revertatur unuſquiſque in domum ſuam, quia mea hoc geſtum eſt voluntate. Qui cùm audiſſent ſermonem Domini, reverſi ſunt, nec perrexerunt contra Jeroboam.

B 5 Habitavit autem Roboam in Jeruſalem, & ædificavit civitates muratas in Juda,

6 Extruxitque Bethlehem, & Etam, & Thecue,

7 Bethſur quoque, & Socho, & Odollam,

8 Necnon & Geth, & Mareſa, & Ziph,

9 Sed & Aduram, & Lachis, & Azeca,

10 Saraa quoque, & Aialon, & Hebron, quæ erãt in Juda & Benjamin, civitates munitiſſimas.

11 Cúmque clauſiſſet eas muris, poſuit in eis principes, ciborúmque horrea, hoc eſt, olei, & vini.

12 Sed & in ſingulis urbibus fecit armamentarium ſcutorum & haſtarum, firmavítque eas ſumma diligentia, & imperavit ſuper Judam & Benjamin.

13 Sacerdotes autem & Levitæ qui erant in univerſo Iſraël, venerunt ad eum de cunctis ſedibus ſuis,

C 14 Relinquentes ſuburbana & poſſeſſiones ſuas, & tranſeuntes ad Judam & Jeruſalem: eò quòd abjeciſſet eos Jeroboam, & poſteri ejus, ne ſacerdotio Domini fungerentur.

15 Qui conſtituit ſibi ſacerdotes excelſorum, & dæmoniorum, vitulorúmque quos fecerat.

16 Sed & de cunctis tribubus Iſraël, quicumque dederant cor ſuum ut quærerent Dominum Deum Iſraël, venerunt in Jeruſalem ad immolandum victimas ſuas coram Domino Deo patrum ſuorum.

D 17 Et roboraverunt regnum Juda & confirmaverunt Roboam filium Salomonis per tres annos: ambulaverunt enim in viis David & Salomonis, annis tantùm tribus.

18 Duxit autem Roboam uxorem Mahalath, filiam Jerimoth, filij David: Abihail quoque filiam Eliab filij Iſai,

19 Quæ peperit ei filios, Jehus, & Somoriam, & Zoom.

20 Poſt hanc quoque accepit Maacha filiam Abſalom, quæ peperit ei Abia, & Ethai, & Ziza, & Salomith.

21 Amavit autem Roboam Maacha filiam Abſalom, ſuper omnes uxores ſuas, & concubinas: nam uxores decem & octo duxerat, concubinas autem ſexaginta: & genuit viginti octo filios, & ſexaginta filias.

22 Conſtituit verò in capite, Abiam filium Maacha, ducem ſuper omnes fratres ſuos: ipſum enim regem facere cogitabat,

23 Quia ſapientior fuit, & potentior ſuper omnes filios ejus, & in cunctis finibus Juda & Benjamin, & in univerſis civitatibus muratis: præbuítque eis eſcas plurimas, & multas petivit uxores.

Caput XII.

Propter peccata Roboam ac populi Juda, quinto anno regni ejus tradit illos Deus Seſac regi Ægypti; qui captis munitiſſimis civitatibus Juda, diripit Jeruſalem, ſublato regis ac templi theſauro, ſcutiſque aureis & argenteis, pro quibus ænea fecit Roboam: quo mortuo ſuccedit filius Abia.

1 CUmque roboratum fuiſſet regnum Roboam & confortatum, dereliquit legem A
Domini, & omnis Iſraël cum eo.

2 Anno autem quinto regni Roboam, aſcendit Seſac rex Ægypti in Jeruſalem (quia peccaverant Domino)

3 Cum mille ducentis curribus, & ſexaginta millibus equitum: nec erat numerus vulgi quod venerat cum eo ex Ægypto, Libyes ſcilicet, & Troglodytæ, & Æthiopes,

4 Cepítque civitates munitiſſimas in Juda, & venit uſque in Jeruſalem.

5 Semeias autem propheta ingreſſus eſt ad Roboam, & principes Juda, qui congregati fuerant in Jeruſalem, fugientes Seſac, dixítque ad eos: Hæc dicit Dominus: Vos reliquiſtis me, & ego reliqui vos in manu Seſac.

6 Conſternatique principes Iſraël & rex dixerunt: Juſtus eſt Dominus. B

7 Cúmque vidiſſet Dominus, quòd humiliati eſſent, factus eſt ſermo Dñi ad Semeiam, dicens: Quia humiliati ſunt, non diſperdam eos, dabóque eis pauxillum auxilij, & non ſtillabit furor meus ſuper Jeruſalem per manum Seſac,

8 Verumtamẽ ſervient ei, ut ſciant diſtantiam ſervitutis meæ, & ſervitutis regni terrarum.

9 Receſſit itaque Seſac rex Ægypti ab Jeruſalem, ſublatis theſauris domus Domini, & domus regis, omniáque ſecum tulit, & clypeos aureos, quos fecerat Salomon,

10 Pro quibus fecit rex æneos, & tradidit illos principibus ſcutariorum, qui cuſtodiebant veſtibulum palatij. C

11 Cúmque introiret rex domum Domini, veniebant ſcutarij, & tollebant eos, iterúmque referebant eos ad armamentarium ſuum.

12 Verumtamen quia humiliati ſunt, averſa eſt

eſt ab eis ira Domini, nec deleti ſunt penitus:
ſiquidem & in Juda inventa ſunt opera bona.
* 3. Reg. 13 * Confortatus eſt ergo rex Roboam in Je-
14. c. 21. ruſalem, atque regnavit: quadraginta autem &
D unius anni erat cùm regnare cœpiſſet, & decem
& ſeptem annis regnavit in Jeruſalem, urbe,
quam elegit Dominus, ut confirmaret nomen
ſuum ibi de cunctis tribubus Iſraël: nomen au-
tem matris ejus Naama Ammanitis.
14 Fecit autem malum, & non præparavit
cor ſuum ut quæreret Dominum.
15 Opera verò Roboam prima & noviſſima,
ſcripta ſunt in Libris Semeiæ prophetæ, & Ad-
do Videntis, & diligenter expoſita: pugnave-
rúntque adverſum ſe Roboam & Jeroboam
cunctis diebus.
16 Et dormivit Roboam cum patribus ſuis,
ſepultúſque eſt in Civitate David. Et regnavit
Abia filius ejus pro eo.

CAPUT XIII.

*Abia ad bellum contra Jeroboam accedens, dehorta-
tur exercitum Jeroboam à bello contra ſe, cùm Deum
haberent ducem, quem illi abjecerant; & ſperans in
Domino victor evadit, ac diverſas capit civitates, & ex
14 uxoribus procreat liberos 48.*

A 1 ANno octavo decimo regis Jeroboam,
3. Reg. regnavit Abia ſuper Judam.
15. a. 2. 2 Tribus annis regnavit in Jeruſalem, nomén-
que matris ejus Michaia, filia Uriel de Gabaa:
& erat bellum inter Abiam & Jeroboam:
* 3. Reg. 3 * Cúmque iniiſſet Abia certamen, & ha-
15. b. 7. beret bellicoſiſſimos viros, & electorum qua-
dringenta millia: Jeroboam inſtruxit econtrà
aciem octingenta millia virorum, qui & ipſi
electi erant, & ad bella fortiſſimi.
4 Stetit ergo Abia ſuper montem Semeron,
qui erat in Ephraim, & ait: Audi Jeroboam,
& omnis Iſraël.
5 Num ignoratis quòd Dominus Deus Iſraël
dederit regnum David ſuper Iſraël in ſempiter-
num, ipſi & filiis ejus in pactum ſalis?
6 Et ſurrexit Jeroboam filius Nabat, ſervus
* 3. Reg. Salomonis filii David: * & rebellavit contra
11. e. 26 dominum ſuum.
B 7 Congregatíque ſunt ad eum viri vaniſſimi,
& filii Belial: & prævaluerunt contra Roboam
filium Salomonis: porrò Roboam erat rudis, &
corde pavido, nec potuit reſiſtere eis.
8 Nunc ergo vos dicitis quòd reſiſtere poſſitis
regno Dñi, quod poſſidet per filios David, ha-
betíſque grandem populi multitudinem, atque
vitulos aureos, quos fecit vobis Jeroboã in deos.
* 3. Reg. 9 * Et ejeciſtis Sacerdotes Domini, filios Aa-
12. g. 31 ron, atque Levitas: & feciſtis vobis Sacerdotes
ſicut omnes populi terrarum: quicumque ve-
nerit & initiaverit manum ſuam in tauro de
bobus, & in arietibus ſeptem, fit ſacerdos eo-
rum qui non ſunt dii.
10 Noſter autem Dominus, Deus eſt quem
non relinquimus, Sacerdotéſque miniſtrãt Dño
de filiis Aaron, & Levitæ ſunt in ordine ſuo:
C 11 Holocauſta quoque offerunt Domino per
ſingulos dies manè & veſperè, & thymiama jux-
ta legis præcepta confectum, & proponuntur
panes in menſa mundiſſima, éſtque apud nos
candelabrum aureum, & lucernæ ejus, ut ac-
cendantur ſemper ad veſperam: nos quippe cu-
ſtodimus præcepta Domini Dei noſtri, quem
vos reliquiſtis.
12 Ergo in exercitu noſtro dux Deus eſt, &
Sacerdotes ejus, qui clangunt tubis, & reſonant
contra vos: filii Iſraël nolite pugnare contra
Dominum Deum patrum veſtrorum, quia non
vobis expedit.
13 Hæc illo loquente, Jeroboam retrò molie-
batur inſidias. Cúmque ex averſo hoſtium ſta-
ret ignorantem Judam ſuo ambiebat exercitu.
14 Reſpiciénſque Judas vidit inſtare bellum
ex adverſo & poſt tergum, & clamavit ad Do-
minum: ac Sacerdotes tubis canere cœperunt.
15 Omnéſque viri Juda vociferati ſunt: &
ecce illis clamantibus, perterruit Deus Jero-
boam, & omnem Iſraël qui ſtabat ex adverſo
Abia & Juda.
16 Fugerúntque filii Iſraël Judam, & tradi-
dit eos Deus in manu eorum:
17 Percuſſit ergo eos Abia, & populus ejus, D
plaga magna: & corruerunt vulnerati ex Iſraël
quingenta millia virorum fortium.
18 Humiliatíque ſunt filii Iſraël in tempore
illo & vehementiſſimè confortati filii Juda, eò
quòd ſperaſſent in Dño Deo patrum ſuorum.
19 Perſecutus eſt autem Abia fugientem Je-
roboam, & cepit civitates ejus, Bethel & filias
ejus & Jeſana cum filiabus ſuis, Ephron quo-
que & filias ejus:
20 Nec valuit ultrà reſiſtere Jeroboam in
diebus Abia: quem percuſſit Dominus, &
mortuus eſt.
21 Igitur Abia, confortato imperio ſuo, ac-
cepit uxores quattuordecim: procreavítque vi-
ginti duos filios, & ſedecim filias.
22 Reliqua autem ſermonum Abia, viarúm-
que & operum ejus, ſcripta ſunt diligentiſſimè
in Libro Addo Prophetæ.

CAPUT XIV.

*Abia ſuccedit filius Aſa, qui, pace à Deo conceſſa,
idolorum cultum ſubvertit, & civitates Juda ædificat
ac munit, Zaramque regem Æthiopum cum exercitu
mille millium divino auxilio devicit.*

1 DOrmivit autem Abia cum patribus ſuis, A
& ſepelierunt eum in Civitate David: * 3. Reg.
regnavítque Aſa filius ejus pro eo, in cujus die- 15. b. 8.
bus quievit terra annis decem.
2 Fecit autem Aſa quod bonum & placi-
tum erat in conſpectu Dei ſui, & ſubvertit al-
taria peregrini cultus, & excelſa.
3 Et confregit ſtatuas, lucóſque ſuccidit:
4 Et præcepit Judæ ut quæreret Dominum
Deum patrum ſuorum, & faceret legem, &
univerſa mandata:
5 Et abſtulit de cunctis urbibus Juda aras, &
fana, & regnavit in pace.
6 Ædificavit quoque urbes munitas in Juda,
quia quietus erat, & nulla temporibus ejus bel-
la ſurrexerant, pacem Domino largiente.
7 Dixit autem Judæ: Ædificemus civitates
iſtas, & vallemus muris, & roboremus turribus,

& portis, & ſeris, donec à bellis quieta ſunt omnia, eò quòd quæſierimus Dominum Deum patrum noſtrorum, & dederit nobis pacem per gyrum. Ædificaverunt igitur, & nullum in extruendo impedimentum fuit.

8 Habuit autem Aſa in exercitu ſuo portantiũ ſcuta & haſtas de Juda trecenta millia, de Benjamin verò ſcutariorum & ſagittariorũ ducenta octoginta millia, omnes iſti viri fortiſſimi.

C 9 Egreſſus eſt autem contra eos Zara Æthiops cum exercitu ſuo, decies centena millia, & curribus trecentis: & venit uſque Mareſa.

10 Porrò Aſa perrexit obviàm ei, & inſtruxit aciem ad bellum in Valle Sephata, quæ eſt juxta Mareſa:

11 Et invocavit Dominum Deum, & ait:
*1. Reg. 14 b. 6. * Domine non eſt apud te ulla diſtantia, utrùm in paucis auxilieris, an in pluribus: adjuva nos Domine Deus noſter: in te enim, & in tuo nomine habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinem. Domine, Deus noſter tu es, non prævaleat contra te homo.

12 Exterruit itaque Dominus Æthiopes coram Aſa & Juda: fugerúntque Æthiopes.
D

13 Et perſecutus eſt eos Aſa, & populus qui cum eo erat, uſque Gerara: & ruerunt Æthiopes uſque ad internecionem, quia Domino cædente contriti ſunt, & exercitu illius præliante. Tulerunt ergo ſpolia multa,

14 Et percuſſerunt civitates omnes per circuitum Geraræ: grandis quippe cunctos terror invaſerat: & diripuerunt urbes, & multam prædam aſportaverunt.

15 Sed & caulas ovium deſtruentes, tulerunt pecorum infinitam multitudinem, & camelorum: reverſique ſunt in Jeruſalem.

CAPUT XV.

Azarias prophetat Iſraël futurum multo tempore abſque Dei veri cultu, ſacerdotio & lege; cujus prophetæ exhortatione confortatus Aſa, aufert ſordes idolorum, ſuamque matrem idololatram imperio privat, populus autem jurat ſe Deo ſerviturum

A 1 AZarias autem filius Oded, facto in ſe ſpiritu Dei,

2 Egreſſus eſt in occurſum Aſa, & dixit ei: Audite me Aſa & omnis Juda & Benjamin: Dominus vobiſcum, quia fuiſtis cum eo. Si quæſieritis eum, invenietis: ſi autem dereliqueritis eum, derelinquet vos.

3 Tranſibunt autem multi dies in Iſraël abſque Deo vero, & abſque ſacerdote doctore, & abſque lege.

4 Cúmque reverſi fuerint in anguſtia ſua ad Dominum Deum Iſraël, & quæſierint eum, reperient eum.

5 In tempore illo non erit pax egredienti, & ingredienti, ſed terrores undique in cunctis habitatoribus terrarum:

B 6 Pugnabit enim gens contra gentem, & civitas contra civitatem, quia Dominus conturbabit eos in omni anguſtia.

7 Vos ergo confortamini, & non diſſolvantur manus veſtræ: erit enim merces operi veſtro.

8 Quod cùm audiſſet Aſa, verba ſcilicet & prophetiam Azariæ filij Oded prophetæ, confortatus eſt, & abſtulit idola de omni terra Juda, & de Benjamin, & ex urbibus, quas cœperat, montis Ephraim, & dedicavit altare Domini quod erat ante porticum Domini.

9 Congregavitque univerſum Judam & Benjamin, & advenas cum eis de Ephraim, & de Manaſſe, & de Simeon: plures enim ad eum confugerant ex Iſraël, videntes quòd Dominus Deus illius eſſet cum eo. C

10 Cúmque veniſſent in Jeruſalem menſe tertio, anno decimoquinto regni Aſa,

11 Immolaverunt Domino in die illa, de manubiis & præda quam adduxerant, boves ſeptingentos, & arietes ſeptem millia.

12 Et intravit ex more ad corroborandum fœdus, ut quærerent Dominum Deum patrum ſuorum in toto corde, & in tota anima ſua.

13 Si quis autem, inquit, non quæſierit Dominum Deum Iſraël, moriatur à minimo uſque ad maximum, à viro uſque ad mulierem.

14 Juraverúntque Domino voce magna in jubilo, & in clangore tubæ, & in ſonitu buccinarum,

15 Omnes qui erant in Juda cum execratione: in omni enim corde ſuo juraverunt, & in tota voluntate quæſierunt eum, & invenerunt: præſtitítque eis Dominus requiem per circuitum.

16 Sed & Maacham matrem Aſa regis ex auguſto depoſuit imperio, eò quòd feciſſet in luco ſimulacrum Priapi: quod omne contrivit, & in fruſta comminuens combuſſit in Torrente cedron. D

17 Excelſa autem derelicta ſunt in Iſraël: attamen cor Aſa erat perfectum cunctis diebus ejus.

18 Eáque quæ voverat pater ſuus, & ipſe, intulit in domum Domini, argentum, & aurum, vaſorúmque diverſam ſupellectilem.

19 Bellum verò non fuit uſque ad trigeſimum quintum annum regni Aſa.

CAPUT XVI.

Pugnante Baaſa rege Iſraël contra Aſa, vocavit Aſa Benadad regem Syriæ in auxilium, & Hanani prophetam ipſum ob id increpantem in nervum conjicit, ac dolore pedum cruciatus, in medicorum arte ſpem ponens, anno regni ſui 41. moritur.

1 ANno autem trigeſimo ſexto regni ejus, aſcendit Baaſa rex Iſraël in Judam, & muro circumdabat Rama, ut nullus tutè poſſet egredi & ingredi de regno Aſa. A

2 Protulit ergo Aſa argentum & aurum de theſauris domus Domini, & de theſauris regis, miſitque ad Benadad regem Syriæ, qui habitabat in Damaſco, dicens:

3 Fœdus inter me & te eſt, pater quoque meus & pater tuus habuere concordiam: quam ob rem miſi tibi argentum & aurum, ut rupto fœdere, quod habes cum Baaſa rege Iſraël, facias eum à me recedere.

4 Quo comperto, Benadad miſit principes exercituum ſuorum ad urbes Iſraël: qui percuſſerunt Ahion, & Dan, & Abelmaim, & univerſas urbes Nephthali muratas. B

5 Quod

5 Quod cùm audiſſet Baaſa, deſiit ædificare
Rama, & intermiſit opus ſuum.
6 Porrò Aſa rex aſſumpſit univerſum Ju-
dam, & tulerunt lapides de Rama, & ligna
quæ ædificationi præparaverat Baaſa, ædifica-
vítque ex eis Gabaa, & Maſpha.
7 In tempore illo venit Hanani propheta ad
Aſa regem Juda, & dixit ei: Quia habuiſti fi-
duciam in rege Syriæ, & non in Domino Deo
tuo, idcircò evaſit Syriæ regis exercitus de ma-
nu tua.
C 8 * Nonne Æthiopes & Libyes multò plu-
res erant, quadrigis & equitibus, & multitudi-
ne nimia: quos, cùm Domino credidiſſes, tra-
didit in manu tua?

* Sup. 14. c. 9.

9 Oculi enim Domini contemplantur uni-
verſam terram, & præbent fortitudinem his,
qui corde perfecto credunt in eum. Stultè igi-
tur egiſti, & propter hoc ex præſenti tempore
adverſum te bella conſurgent.
10 Iratúſque Aſa adverſus Videntem, juſſit
eum mitti in nervum: valdè quippe ſuper hoc
fuerat indignatus: & interfecit de populo in
tempore illo plurimos.
11 Opera autem Aſa prima & noviſſima,
ſcripta ſunt in Libro regum Juda & Iſraël.
D 12 Ægrotavit etiam Aſa anno trigeſimo no-
no regni ſui, dolore pedum vehementiſſimo,
& nec in infirmitate ſua quæſivit Dominum,
ſed magis in medicorum arte confiſus eſt.
13 Dormivítque cum patribus ſuis: & mor-
tuus eſt anno quadrageſimo primo regni ſui.
14 Et ſepelierunt eum in ſepulchro ſuo quod
foderat ſibi in Civitate David: poſuerúntque
eum ſuper lectum ſuum, plenum aromatibus
& unguentis meretriciis, quæ erant pigmen-
tariorum arte confecta, & combuſſerunt ſuper
eum ambitione nimia.

CAPUT XVII.

Pius Ioſaphat patri Aſa ſuccedens, divitiis potens & armis, mittit doctores legis Dei per univerſum Iudam; cujus principes recenſentur, cum numero ſubjectorum militum.

A 1 Regnavit autem Joſaphat filius ejus pro
eo, & invaluit contra Iſraël.
2 Conſtituítque militum numeros in cunctis
urbibus Juda, quæ erant vallatæ muris. Præſi-
diaque diſpoſuit in terra Juda, & in civitatibus
Ephraim, quas ceperat Aſa pater ejus.
3 Et fuit Dominus cum Joſaphat, quia am-
bulavit in viis David patris ſui primis: & non
ſperavit in Baalim,
4 Sed in Deo patris ſui, & perrexit in præ-
ceptis illius, & non juxta peccata Iſraël.
5 Confirmavítque Dominus regnũ in manu
ejus, & dedit omnis Juda munera Joſaphat: fa-
ctæque ſunt ei infinitæ divitiæ, & multa gloria.
B 6 Cúmque ſumpſiſſet cor ejus audaciam
propter vias Domini, etiam excelſa & lucos de
Juda abſtulit.
7 Tertio autem anno regni ſui, miſit de
principibus ſuis Benhail, & Obdiam, & Zacha-
riam, & Nathanaël, & Michæam, ut docerent
in civitatibus Juda:
8 Et cum eis Levitas, Semeiam, & Natha-
niam, & Zabadiam, Aſaël quoque, & Semira-
moth, & Jonathan, Adoniámque & Thobiam,
& Thobadoniam, Levitas, & cum eis Eliſama
& Joram Sacerdotes,
9 Docebántque populum in Juda, habentes
librum legis Domini, & circuibant cunctas ur-
bes Juda, atque erudiebant populum.
10 Itaque factus eſt pavor Domini ſuper C
omnia regna terrarum, quæ erant per gyrum
Juda, nec audebant bellare contra Joſaphat.
11 Sed & Philiſthæi Joſaphat munera defe-
rebant, & vectigal argenti, Arabes quoque ad-
ducebant pecora, arietum ſeptem millia ſeptin-
genta, & hircorum totidem.
12 Crevit ergo Joſaphat, & magnificatus eſt
uſque in ſublime: atque ædificavit in Juda do-
mos ad inſtar turrium, urbéſque muratas.
13 Et multa opera paravit in urbibus Juda:
viri quoque bellatores, & robuſti erãt in Jeruſalẽ,
14 Quorum iſte numerus per domos atque
familias ſingulorum: In Juda principes exerci-
tus, Ednas dux, & cum eo robuſtiſſimi viri tre-
centa millia.
15 Poſt hunc Johanan princeps, & cum eo D
ducenta octoginta millia.
16 Poſt iſtum quoque Amaſias filius Ze-
chri, conſecratus Domino, & cum eo ducenta
millia virorum fortium.
17 Hunc ſequebatur robuſtus ad prælia Elia-
da, & cum eo tenentium arcum & clypeum
ducenta millia.
18 Poſt iſtum etiam Jozabad, & cum eo cen-
tum octoginta millia expeditorum militum.
19 Hi omnes erant ad manum regis, exceptis
aliis, quos poſuerat in urbibus muratis, in uni-
verſo Juda.

CAPUT XVIII.

Ioſaphat impio Achab affinitate junctus, ſumpta filio Ioram in uxorem filia Achabi, aſcendit cum eo contra Ramoth Galaad, 400. pſeudo prophetis victoriam promittentibus; Michæas autem contrarium prophetans, incarceratur; ſed Achab juxta Michææ prophetiam in bello occiditur.

1 Fuit ergo Joſaphat dives & inclytus mul- A
tùm, & affinitate conjunctus eſt Achab.
2 Deſcendítque poſt annos ad eum in Sama-
riam: ad cujus adventum mactavit Achab Arie-
tes & boves plurimos, ipſi, & populo qui ve-
nerat cum eo: perſuaſitque illi ut aſcenderet in
Ramoth Galaad.
3 Dixítque Achab rex Iſraël ad Joſaphat re-
gem Juda: Veni mecũ in Ramoth Galaad. Cui
ille reſpondit: Ut ego, & tu: ſicut populus tuus,
ſic & populus meus: tecúmque erimus in bello.
4 Dixítque Joſaphat ad regem Iſraël: Conſu-
le obſecro impreſentiarum ſermonem Domini.
5 Congregavit igitur rex Iſraël propheta- B
rum quadringentos viros, & dixit ad eos: In
Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus an
quieſcere? At illi, Aſcende, inquiunt, & tra-
det Deus in manu regis.
6 Dixítque Joſaphat: Numquid non eſt hîc
prophetes Dñi, ut ab illo etiam requiramus?

7 Et ait rex Iſraël ad Joſaphat: Eſt vir unus, à quo poſſumus quærere Domini voluntatem: ſed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed malum omni tempore: eſt autem Michæas filius Jemla. Dixítque Joſaphat: Ne loquaris rex hoc modo.

8 Vocavit ergo rex Iſraël unum de eunuchis, & dixit ei: Voca citò Michæam filium Jemla.

C 9 Porrò rex Iſraël, & Joſaphat rex Juda, uterque ſedebant in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio: ſedebant autem in area juxta portam Samariæ, omnéſque prophetæ vaticinabantur coram eis.

10 Sedecias verò filius Chanaana fecit ſibi cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec conteras eam.

11 Omnéſque prophetæ ſimiliter prophetabant, atque dicebant: Aſcende in Ramoth Galaad, & proſperaberis, & tradet eos Dominus in manu regis.

12 Nuntius autem, qui ierat ad vocandum Michæam, ait illi: En verba omnium prophetarum uno ore bona regi annuntiant: quæſo ergo te ut & ſermo tuus ab eis non diſſentiat, loquaríſque proſpera.

13 Cui reſpondit Michæas: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Deus meus, hoc loquar.

D 14 Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum, an quieſcere? Cui ille reſpondit: Aſcendite: cuncta enim proſpera evenient, & tradentur hoſtes in manus veſtras.

15 Dixítque rex: Iterùm atque iterùm te adjuro, ut mihi non loquaris, niſi quod verum eſt, in nomine Domini.

16 At ille ait: Vidi univerſum Iſraël diſperſum in montibus, ſicut oves abſque paſtore: & dixit Dominus: Non habent iſti dominos: revertatur unuſquiſque in domum ſuam in pace.

17 Et ait rex Iſraël ad Joſaphat: Nónne dixi tibi, quòd non prophetaret iſte mihi quidquam boni, ſed ea quæ mala ſunt?

18 At ille, Idcircò, ait, audite verbum Domini: Vidi Dominum ſedentem in ſolio ſuo, & omnem exercitum cæli aſſiſtentem ei à dextris & à ſiniſtris.

E 19 Et dixit Dominus: Quis decipiet Achab regem Iſraël, ut aſcendat & corruat in Ramoth Galaad? Cúmque diceret unus hoc modo, & alter alio:

20 Proceſſit ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus, In quo, inquit, decipies?

21 At ille reſpondit: Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Dixítque Dominus: Decipies, & prævalebis: egredere, & fac ita.

22 Nunc igitur, ecce Dominus dedit ſpiritum mendacij in ore omnium prophetarum tuorum, & Dominus locutus eſt de te mala.

23 Acceſſit autẽ Sedecias filius Chanaana, & percuſſit Michææ maxillã, & ait: Per quam viam tranſivit Spiritus Dñi à me, ut loqueretur tibi?

24 Dixítque Michæas: Tu ipſe videbis in die illo, quando ingreſſus fueris cubiculum de cubiculo ut abſcondaris.

25 Præcepit autem rex Iſraël, dicens: Tollite Michæam, & ducite eum ad Amon principem civitatis, & ad Joas filium Amelech. F

26 Et dicetis: Hæc dicit rex: mittite hunc in carcerem, & date ei panis modicum, & aquæ pauxillum, donec revertar in pace.

27 Dixítque Michæas: Si reverſus fueris in pace, non eſt locutus Dominus in me. Et ait: Audite omnes populi.

28 Igitur aſcenderunt rex Iſraël & Joſaphat rex Juda in Ramoth Galaad.

29 Dixítque rex Iſraël ad Joſaphat: Mutabo habitum, & ſic ad pugnam vadam, tu autem induere veſtibus tuis. Mutatóque rex Iſraël habitu, venit ad bellum.

30 Rex autem Syriæ præceperat ducibus equitatus ſui, dicens: Ne pugnetis contra minimum, aut contra maximum, niſi contra ſolum regem Iſraël. G

31 Itaque cùm vidiſſent principes equitatus Joſaphat, dixerunt: Rex Iſraël eſt iſte. Et circumdederunt eum dimicantes: at ille clamavit ad Dominum, & auxiliatus eſt ei, atque avertit eos ab illo.

32 Cùm enim vidiſſent duces equitatus, quod non eſſet rex Iſraël, reliquerunt eum.

33 Accidit autem ut unus è populo ſagittam in incertum jaceret, & percuteret regem Iſraël inter cervicem & ſcapulas. at ille aurigæ ſuo ait: Converte manum tuam, & educ me de acie, quia vulneratus ſum.

34 Et finita eſt pugna in die illo: porrò rex Iſraël ſtabat in curru ſuo contra Syros uſque ad veſperam, & mortuus eſt occidente ſole.

Caput XIX.

Joſaphat ex infelici prælio reverſus, à Jehu propheta correptus de præſtito auxilio Achabo, conſtitutos à ſe judices admonet de ſervanda juſtitia, Sacerdotes & Levitas de promovendo cultu divino, populóque rectè inſtituendo.

1 Reverſus eſt autem Joſaphat rex Juda in domum ſuam pacificè in Jeruſalem. A

2 Cui occurrit Jehu filius Hanani Videns, & ait ad eum: Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia jungeris, & idcircò iram quidem Domini merebaris:

3 Sed bona opera inventa ſunt in te, eò quòd abſtuleris lucos de terra Juda, & præparaveris cor tuum ut requireres Dominum Deum patrum tuorum:

4 Habitavit ergo Joſaphat in Jeruſalem: rurſumque egreſſus eſt ad populum de Berſabee uſque ad montem Ephraim, & revocavit eos ad Dominum Deum patrum ſuorum. B

5 Conſtituítque judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per ſingula loca,

6 Et præcipiens judicibus, Videte, ait, quid faciatis: non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini: & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit.

7 Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia C

gentia cuncta facite: non eſt enim apud Dominum Deum noſtrum iniquitas, * nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum.

Deut. 10.d.17. Sap.6.b.8. Eccl 35.b.15. Act.10.e.34. Rom.2.b.11. Gal.2.b.6 Ephe.6.b.9 Coloſ.3.d.25. 1.Pet.1.c.17.

8 In Jeruſalem quoque conſtituit Joſaphat Levitas, & Sacerdotes, & principes familiarum ex Iſraël, ut judicium & cauſam Domini judicarent habitatoribus ejus.

9 Præcepítque eis, dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter & corde perfecto.

10 Omnem cauſam, quæ venerit ad vos fratrum veſtrorum, qui habitant in urbibus ſuis inter cognationem, & cognationem, ubicumque quæſtio eſt de lege, de mandato, de ceremoniis, de juſtificationibus: oſtendite eis, ut non peccent in Dominum, & ne veniat ira ſuper vos & ſuper fratres veſtros: ſic ergo agentes

D non peccabitis.

11 Amarias autem ſacerdos & pontifex veſter in his, quæ ad Deum pertinent, præſidebit: porrò Zabadias filius Iſmahel, qui eſt dux in domo Juda, ſuper ea opera erit, quæ ad regis officium pertinent: habetíſque magiſtros Levitas coram vobis, confortamini, & agite diligenter, & erit Dominus vobiſcum in bonis.

CAPUT XX.

Ammonitis, Moabitis, ac Syris contra Joſaphat inſurgentibus, ipſe prædicato jejunio unà cum populo ſuo ſupplex ad Deum confugit, ácque ab eis ſe mutuò cædentibus liberatus ſpolia colligit: verùm ob fœdus cum impio Ochozia initum à propheta corripitur, & à Deo punitur.

A 1 POſt hæc congregati ſunt filij Moab, & filij Ammon, & cum eis de Ammonitis, ad Joſaphat, ut pugnarent contra eum.

2 Venerúntque nuntij, & indicaverunt Joſaphat, dicentes: Venit contra te multitudo magna, de his locis quæ trans mare ſunt, & de Syria, & ecce conſiſtunt in Aſaſonthamar, quæ eſt Engaddi.

3 Joſaphat autem timore perterritus, totum ſe contulit ad rogandum Dominum, & prædicavit jejunium univerſo Juda.

4 Congregatúſque eſt Judas ad deprecandum Dominum: ſed & omnes de urbibus ſuis venerunt ad obſecrandum eum.

5 Cúmque ſtetiſſet Joſaphat in medio cœtu Juda, & Jeruſalem, in domo Domini ante atrium novum,

B 6 Ait: Domine Deus patrum noſtrorum, tu es Deus in cælo, & dominaris cunctis regnis Gentium, in manu tua eſt fortitudo & potentia, nec quiſquam tibi poteſt reſiſtere.

7 Nónne tu Deus noſter interfeciſti omnes habitatores terræ hujus coram populo tuo Iſraël, & dediſti eam ſemini Abraham amici tui in ſempiternum?

8 Habitaverúntque in ea, & extruxerunt in illa ſanctuarium nomini tuo, dicentes:

9 Si irruerint ſuper nos mala, gladius judicij, peſtilentia, & fames, ſtabimus coram domo hac in conſpectu tuo, in qua invocatum eſt nomen tuum: & clamabimus ad te in tribulationibus noſtris, & exaudies, ſalvóſque facies.

10 Nunc igitur ecce filij Ammon, & Moab, & mons Seir,* per quos non conceſſiſti Iſraël, ut tranſirent quando egrediebantur de Ægypto, ſed declinaverunt ab eis, & non interfecerunt illos: ** Deut. 2.a.1.*

11 Econtrariò agunt, & nituntur ejicere nos de poſſeſſione, quam tradidiſti nobis.

12 Deus noſter, ergo non judicabis eos? In nobis quidem non eſt tanta fortitudo, ut poſſimus huic multudini reſiſtere, quæ irruit ſuper nos. Sed cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, ut oculos noſtros dirigamus ad te.

13 Omnis verò Juda ſtabat coram Domino, cum parvulis, & uxoribus, & liberis ſuis.

14 Erat autem Jahaziel filius Zachariæ, filij Banaiæ, filij Jehiel, filij Mathaniæ, Levites de filiis Aſaph, ſuper quem factus eſt Spiritus Domini in medio turbæ, C

15 Et ait: Attendite omnis Juda, & qui habitatis Jeruſalem, & tu rex Joſaphat: Hæc dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem: non eſt enim veſtra pugna, ſed Dei.

16 Cras deſcendetis contra eos: aſcenſuri enim ſunt per clivum nomine Sis, & invenietis illos in ſummitate torrentis, qui eſt contra ſolitudinem Jeruel.

17 Non eritis vos qui dimicabitis, ſed tantummodo confidenter ſtate, & videbitis auxilium Domini ſuper vos, ô Juda, & Jeruſalem: nolite timere, nec paveatis: cras egrediémini contra eos, & Dominus erit vobiſcum. D

18 Joſaphat ergo, & Juda, & omnes habitatores Jeruſalem, ceciderunt proni in terram coram Domino, & adoraverunt eum.

19 Porrò Levitæ de filiis Caath, & de filiis Core, laudabant Dominum Deum Iſraël voce magna, in excelſum.

20 Cúmque manè ſurrexiſſent, egreſſi ſunt per deſertum Thecue: profectíſque eis, ſtans Joſaphat in medio eorum, dixit: Audite me viri Juda, & omnes habitatores Jeruſalem: credite in Domino Deo veſtro, & ſecuri eritis: credite prophetis ejus, & cuncta evenient proſpera.

21 Deditque conſilium populo, & ſtatuit cantores Domini, ut laudarent eum in turmis ſuis, & antecederent exercitum, ac voce conſona dicerent. * Confitemini Domino, quoniam in æternum miſericordia ejus. ** Pſal. 135.a.1.*

22 Cúmque cœpiſſent laudes canere, vertit Dominus inſidias eorum in ſemetipſos, filiorum ſcilicet Ammon, & Moab, & montis Seir, qui egreſſi fuerant ut pugnarent contra Judam, & percuſſi ſunt. E

23 Namque filij Ammon, & Moab, conſurrexerunt adverſum habitatores montis Seir, ut interficerent & delerent eos: cúmque hoc opere perpetraſſent, etiam in ſemetipſos verſi, mutuis concidêre vulneribus.

24 Porrò Juda cùm veniſſet ad ſpeculam, quæ reſpicit ſolitudinem, vidit procul omnem latè regionem plenam cadaveribus, nec ſupereſſe quemquam, qui necem potuiſſet evadere.

25 Venit

25 Venit ergo Joſaphat, & omnis populus
cum eo, ad detrahenda ſpolia mortuorum: in-
venerúntque inter cadavera variam ſupellecti-
lem, veſtes quoque, & vaſa pretioſiſſima, &
diripuerunt, ita ut omnia portare non poſſent,
nec per tres dies ſpolia auferre præ prædæ ma-
gnitudine.
F 26 Die autem quarto congregrati ſunt in Val-
le benedictionis: etenim quoniam ibi benedixe-
rant Domino, vocaverunt locum illum Vallis
benedictionis uſque in præſentem diem.
27 Reverſúſque eſt omnis vir Juda, & habi-
tatores Jeruſalem, & Joſaphat ante eos, in Jeru-
ſalem cum lætitia magna, eò quòd dediſſet eis
Dominus gaudium de inimicis ſuis.
28 Ingreſsique ſunt in Jeruſalem cum pſal-
teriis, & citharis, & tubis, in domum Domini.
29 Irruit autem pavor Domini ſuper uni-
verſa regna terrarum, cùm audiſſent quòd pu-
gnaſſet Dominus contra inimicos Iſraël.
30 Quievítque regnum Joſaphat, & præbuit
ei Deus pacem per circuitum.
31 Regnavit igitur Joſaphat ſuper Judam, &
erat trigintaquinque annorum cùm regnare cœ-
piſſet: viginti autem & quinque annis regnavit
in Jeruſalem, & nomen matris ejus Azuba filia
Selahi.
G 32 Et ambulavit in via patris ſui Aſa, nec
declinavit ab ea, faciens quæ placita erant co-
ram Domino.
33 Verumtamen excelſa non abſtulit, &
adhuc populus non direxerat cor ſuum ad Do-
minum Deum patrum ſuorum.
34 Reliqua autem geſtorum Joſaphat priorũ
& noviſſimorum, ſcripta ſunt in verbis Jehu filij
Hanani, quæ digeſſit in Libros regum Iſraël.
35 Poſt hæc iniit amicitias Joſaphat rex Ju-
da cum Ochozia rege Iſraël, cujus opera fue-
runt impiiſſima.
36 Et particeps fuit ut facerent naves, quæ
irent in Tharſis: fecerúntque claſſem in Aſion-
gaber.
37 Prophetavit autem Eliezer filius Dodau
de Mareſa ad Joſaphat, dicens: Quia habuiſti
fœdus cum Ochozia, percuſſit Dominus opera
tua, contritæque ſunt naves, nec potuerunt ire
in Tharſis.

CAPUT XXI.

Impius Joram filius Joſaphat occidit fratres ſuos, & quoſdam principes Juda, cui Elias per litteras poſteram ægritudinem ac mortem, & domus ſuæ ac regni direptionem prædicit, quæ tandem ſubſecuta ſunt.

A 1 DOrmivit autem Joſaphat cum patribus
ſuis, & ſepultus eſt cum eis in Civitate
3. Reg. 22. g 51. David: regnavítque Joram filius ejus pro eo.
2 Qui habuit fratres, filios Joſaphat Azariam,
& Jahiel, & Zachariam, & Azariam, & Michaël,
& Saphatiã. omnes hi, filij Joſaphat regis Juda.
3 Dedítque eis pater ſuus multa munera ar-
genti, & auri, & penſitationes cum civitatibus
munitiſſimis in Juda: regnum autem tradidit
Joram, eò quòd eſſet primogenitus.
B 4 Surrexit ergo Joram ſuper regnum patris
ſui: cúmq; ſe confirmaſſet, occidit omnes fratres
ſuos gladio, & quoſdam de principibus Iſraël.
5 Triginta duorum annorum erat Joram
cùm regnare cœpiſſet: & octo annis regnavit in
Jeruſalem.
6 Ambulavítque in viis regum Iſraël, ſicut
egerat domus Achab: filia quippe Achab erat
uxor ejus, & fecit malum in conſpectu Domini.
7 Noluit autem Dominus diſperdere domum
David, propter pactum quod inierat cum eo:
& quia promiſerat ut daret ei lucernam, & filiis
ejus omni tempore.
8 In diebus illis rebellavit Edom, ne eſſet
ſubditus Judæ, & conſtituit ſibi regem.
9 Cúmque tranſiſiſſet Joram cum principi-
bus ſuis, & cuncto equitatu qui erat ſecum, ſur-
rexit nocte, & percuſſit Edom, qui ſe circum-
dederat, & omnes duces equitatus ejus.
10 Attamen rebellavit Edom, ne eſſet ſub di-
tione Juda, uſque ad hanc diem: eo tempore
& Lobna receſſit ne eſſet ſub manu illius. Dere-
liquerat enim Dñm Deum patrum ſuorum:
11 Inſuper & excelſa fabricatus eſt in urbi- C
bus Juda, & fornicari fecit habitatores Jeruſa-
lem & prævaricari Judam.
12 Allatæ ſunt autem ei litteræ ab Elia pro-
pheta, in quibus ſcriptum erat: Hæc dicit Do-
minus Deus David patris tui: Quoniam non
ambulaſti in viis Joſaphat patris tui, & in viis
Aſa regis Juda,
13 Sed inceſſiſti per iter regum Iſraël, &
fornicari feciſti Judam, & habitatores Jeruſa-
lem, imitatus fornicationem domus Achab, in-
ſuper & fratres tuos, domum patris tui, melio-
res te occidiſti:
14 Ecce Dominus percutiet te plaga magna,
cum populo tuo, & filiis, & uxoribus tuis,
univerſáque ſubſtantia tua.
15 Tu autem ægrotabis peſſimo languore
uteri tui, donec egrediantur vitalia tua paula-
tim per ſingulos dies.
16 Suſcitavit ergo Dominus contra Joram
ſpiritum Philiſthinorum, & Arabum, qui con-
fines ſunt Æthiopibus.
17 Et aſcenderunt in Terram Juda, & vaſta-
verunt eam, diripuerúntque cunctam ſubſtan-
tiam, quæ inventa eſt in domo regis, inſuper
& filios ejus, & uxores: nec remanſit ei filius,
niſi Joachaz, qui minimus natus erat.
18 Et ſuper hæc omnia percuſſit eum Do- D
minus alvi languore inſanabili.
19 Cúmque diei ſuccederet dies, & tempo-
rum ſpatia volverentur, duorum annorum ex-
pletus eſt circulus: & ſic longa conſumptus
tabe, ita ut egereret etiam viſcera ſua, languore
pariter & vita caruit. Mortuúſque eſt in infirmi-
tate peſſima, & non fecit ei populus ſecundùm
morem combuſtionis, exequias, ſicut fecerat
majoribus ejus.
20 Triginta duorum annorum fuit, cùm re-
gnare cœpiſſet, & octo annis regnavit in Jeru-
ſalem. Ambulavítque non rectè, & ſepelierunt
eum in Civitate David: veruntamen non in ſe-
pulchro regum.

CAPUT

CAPUT XXII.

Impium Ochoziam filium Ioram regem Juda occidit Jehu, simul & Ioram regem Iſraël: occidente autem Athalia filios regis, ſervavit Ioſabeth Ioas natu minimum

A 4.Reg.8. f.25. 1 COnſtituerunt autem habitatores Jeruſalem Ochoziam filium eius minimum, regem pro eo: omnes enim majores natu, qui ante eum fuerant, interfecerant latrones Arabum, qui irruerant in caſtra: regnavítque Ochozias filius Joram regis Juda.

2 Quadraginta duorum annorum erat Ochozias cùm regnare cœpiſſet, & uno anno regnavit in Jeruſalem, & nomen matris ejus Athalia filia Amri.

3 Sed & ipſe ingreſſus eſt per vias domus Achab: mater enim ejus impulit eum ut impiè ageret.

B 4 Fecit igitur malum in conſpectu Domini ſicut domus Achab: ipſi enim fuerunt ei conſiliarii poſt mortem patris ſui, in interitum ejus.

5 Ambulavítque in conſiliis eorum. Et perrexit cum Joram filio Achab rege Iſraël, in bellum contra Hazaël regem Syriæ in Ramoth Galaad: vulneraverúntque Syri Joram.

C 6 Qui reverſus eſt ut curaretur in Jezrahel: multas enim plagas acceperat in ſupradicto certamine. Igitur Ochozias filius Joram rex Juda, deſcendit ut viſeret Joram filiũ Achab in Jezrahel ægrotantem.

7 Voluntatis quippe fuit Dei adverſus Ochoziam, ut veniret ad Joram: & cùm veniſſet, & egrederetur cum eo adverſum Jehu filium Namſi, quem unxit Dominus ut deleret domum Achab.

8 Cùm ergo everteret Jehu domum Achab, invenit principes Juda, & filios fratrum Ochoziæ, qui miniſtrabant ei, & interfecit illos.

D 9 Ipſum quoque perquirens Ochoziam, cõprehendit latitantem in Samaria: adductúmque ad ſe, occidit, & ſepelierunt eum: eò quòd eſſet filius Joſaphat, qui quæſierat Dominum in toto corde ſuo. nec erat ultrà ſpes aliquã, ut de ſtirpe quis regnaret Ochoziæ.

* 4.Reg. 11.a.1. 10 * Siquidem Athalia mater ejus, videns quòd mortuus eſſet filius ſuus, ſurrexit, & interfecit omnem ſtirpem regiam domus Joram.

11 Porrò Joſabeth filia regis tulit Joas filium Ochoziæ, & furata eſt eum de medio filiorum regis, cùm interficerentur: abſcondítque eum cum nutrice ſua in cubiculo lectulorum: Joſabeth autem, quæ abſconderat eum, erat filia regis Joram, uxor Joiadæ pontificis, ſoror Ochoziæ, & idcircò Athalia non interfecit eum.

12 Fuit ergo cum eis in domo Dei abſcõditus ſex annis, quibus regnavit Athalia ſuper terrã.

CAPUT XXIII.

Ioïada Pontifex unxit Ioas ſeptennem in regem Iuda, curavitque ut Athalia occideretur, & cultus Dei reſtitueretur; populus autem deſtruit domum, altaria ac ſimulacra Baal.

A 4.Reg.11. a.4. 1 ANno autem ſeptimo confortatus Joiada, aſſumpſit centuriones, Azariam videlicet filiũ Jerohan, & Iſmahel filium Johanan, Azariam quoque filium Obed, & Maaſiam filium Adaiæ, & Eliſaphat filium Zechri: & iniit cum eis fœdus.

2 Qui circumeuntes Judam, congregaverũt Levitas de cunctis urbibus Juda, & principes familiarum Iſraël, venerúntque in Ieruſalem.

3 Iniit ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege: dixítque ad eos Ioiada: Ecce filius regis regnabit, ſicut locutus eſt Dominus ſuper filios David.

4 Iſte eſt ergo ſermo quem facietis:

5 Tertia pars veſtrûm qui veniunt ad Sabbatum, Sacerdotum, & Levitarum, & janitorum, erit in portis: tertia verò pars ad domum regis: & tertia ad portam, quæ appellatur Fundamenti: omne verò reliquum vulgus ſit in atriis domus Domini.

6 Nec quiſpiam alius ingrediatur domum Domini, niſi Sacerdotes, & qui miniſtrant de Levitis: ipſi tantummodò ingrediantur, quia ſanctificati ſunt: & omne reliquum vulgus obſervet cuſtodias Domini.

7 Levitæ autem circumdent regem, habentes B ſinguli arma ſua: (& ſi quis alius ingreſſus fuerit templum, interficiatur) ſintque cum rege & intrante & egrediente.

8 Fecerunt ergo Levitæ, & univerſus Iuda, juxta omnia quæ præceperat Ioiada pontifex: & aſſumpſerunt ſinguli viros qui ſub ſe erant, & veniebant per ordinem ſabbati, cum his qui impleverant ſabbatum, & egreſſuri erant. ſiquidem Ioiada pontifex non dimiſerat abire turmas, quæ ſibi per ſingulas hebdomadas ſuccedere conſueverant.

9 Deditque Joiada ſacerdos centurionibus lanceas, clypeóſque & peltas regis David, quas conſecraverat in domo Domini.

10 Conſtituítque omnem populum tenentium pugiones, à parte templi dextra, uſque ad partem templi ſiniſtram, coram altari, & templo, per circuitum regis.

11 Et eduxerunt filium regis, & impoſuerunt ei diadema, & teſtimonium, dederúntque in manu ejus tenendam legem, & conſtituerunt eum regem: unxit quoque illum Ioiada pontifex, & filii ejus: imprecatíque ſunt ei, atque dixerunt: Vivat rex.

12 Quod cùm audiſſet Athalia, vocem ſcilicet currentium atque laudantium regem, C ingreſſa eſt ad populum in templum Domini.

13 Cúmque vidiſſet regem ſtantẽ ſuper gradum in introitu, & principes, turmáſque circa eum, omnémque populum terræ gaudentem, atque clangentem tubis, & diverſi generis organis concinentem, vocémque laudantium, ſcidit veſtimenta ſua, & ait: Inſidiæ, inſidiæ.

14 Egreſſus autem Joiada pontifex ad centuriones, & principes exercitus, dixit eis: Educite illam extra ſepta templi, & interficiatur foris gladio. Præcepítque ſacerdos ne occideretur in domo Domini.

15 Et impoſuerunt cervicibus ejus manus: cúmque intraſſet portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi.

16 Pepigit autem Joiada fœdus inter ſe, univerſúmque populum, & regem, ut eſſet populus Domini.

D 17 Itaque ingreſſus eſt omnis populus domum Baal, & deſtruxerunt eam: & altaria ac ſimulacra illius confregerunt: Mathan quoque ſacerdotem Baal interfecerunt ante aras.

18 Conſtituit autem Joiada præpoſitos in domo Domini ſub manibus Sacerdotum, & Levitarum, quos diſtribuit David in domo Domini: ut offerrent holocauſta Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi, in gaudio & canticis, juxta diſpoſitionem David.

19 Conſtituit quoque janitores in portis domus Domini, ut non ingrederetur eam immundus in omni re.

20 Aſſumpſítque centuriones, & fortiſſimos viros ac principes populi, & omne vulgus terræ, & fecerunt deſcendere regem de domo Domini, & introire per medium portæ ſuperioris in domum regis, & collocaverunt eum in ſolio regali.

21 Lætatuſq; eſt omnis populus terræ, & urbs quievit: porrò Athalia interfecta eſt gladio.

Caput XXIV.

Joas vivente Joiada bonus ac pius, juſſit ad ſartatecta templi congregari pecuniam; deinde, eo mortuo factus impius, jubet occidi Zachariam filium Joiadæ: anno ſequenti Juda & Jeruſalem à Syris diripiuntur, & Joas à ſervis ſuis occiditur.

4 Reg. 11 d. 21. 12. a. 1.

A 1 SEptem annorum erat Joas cùm regnare cœpiſſet: & quadraginta annis regnavit in Jeruſalem, nomen matris ejus Sebia de Berſabee.

2 Fecítque quod bonum eſt coram Domino cunctis diebus Joiadæ ſacerdotis.

3 Accepit autem ei Joiada uxores duas, è quibus genuit filios & filias.

4 Poſt quæ placuit Joas ut inſtauraret domum Domini.

5 Congregavítque Sacerdotes, & Levitas, & dixit eis: Egredimini ad civitates Juda, & colligite de univerſo Iſraël pecuniam ad ſartatecta templi Dei veſtri, per ſingulos annos, feſtinatóque hoc facite. porrò Levitæ egêre negligentiùs.

B 6 Vocavítque rex Joiadam principem, & dixit ei: Quare tibi non fuit curæ, ut cogeres Levitas inferre de Juda & de Jeruſalem pecuniam, quæ conſtituta eſt à Moyſe ſervo Domini, ut inferret eam omnis multitudo Iſraël in tabernaculum teſtimonij?

7 Athalia enim impiiſſima, & filij ejus, deſtruxerunt domum Dei; & de univerſis, quæ ſanctificata fuerant in templo Domini, ornaverunt fanum Baalim.

8 Præcepit ergo rex, & fecerunt arcam: poſuerúntque eam juxta portam domus Domini forinſecus.

* Exod. 30. b 12.

9 Et prædicatum eſt in Juda & Jeruſalem, ut deferrent ſinguli pretium Domino, * quod conſtituit Moyſes ſervus Dei ſuper omnem Iſraël in deſerto.

10 Lætatique ſunt cuncti principes & omnis populus: & ingreſſi contulerunt in arcam Domini, atque miſerunt ita ut impleretur. C

11 Cúmque tempus eſſet ut deferrent arcam coram rege per manus Levitarum (videbant enim multam pecuniam) ingrediebatur ſcriba regis, & quem primus ſacerdos conſtituerat: effundebántque pecuniam quæ erat in arca: porrò arcam reportabant ad locum ſuum: ſícque faciebant per ſingulos dies, & congregata eſt infinita pecunia.

12 Quam dederunt rex & Joiada his, qui præerant operibus domus Domini: at illi conducebant ex ea cæſores lapidum, & artifices operum ſingulorum, ut inſtaurarent domum Domini: fabros quoque ferri & æris, ut quod cadere cœperat, fulciretur.

13 Egerúntque hi qui operabantur induſtriè, & obducebatur parietum cicatrix per manus eorum, ac ſuſcitaverunt domum Domini in ſtatum priſtinum, & firmiter eam ſtare fecerunt. D

14 Cúmque compleſſent omnia opera, detulerunt coram rege & Joiada reliquam partem pecuniæ: de qua facta ſunt vaſa templi in miniſterium, & ad holocauſta, phialæ quoque, & cetera vaſa aurea & argentea: & offerebantur holocauſta in domo Domini jugiter cunctis diebus Joiadæ.

15 Senuit autem Joiada plenus dierum, & mortuus eſt cùm eſſet cẽtum triginta annorum. E

16 Sepeliérúntque eum in Civitate David cum regibus, eò quòd feciſſet bonum cum Iſraël, & cum domo ejus.

17 Poſtquam autem obiit Joiada, ingreſſi ſunt principes Juda, & adoraverunt regem; qui delinitus obſequiis eorum, acquievit eis.

18 Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum ſuorum, ſervierúntque lucis & ſculptilibus, & facta eſt ira contra Judam & Jeruſalem propter hoc peccatum.

19 Mittebatque eis prophetas ut reverterentur ad Dominum, quos proteſtantes, illi audire nolebant.

20 Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Joiadæ ſacerdotem, & ſtetit in conſpectu populi, & dixit eis: Hæc dicit Dominus Deus: Quare tranſgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit, & dereliquiſtis Dominum ut derelinqueret vos? F

21 Qui congregati adverſus eum, miſerunt lapides juxta regis imperium in atrio domus Domini.

22 Et non eſt recordatus Joas rex miſericordiæ, quam fecerat Joiada pater illius ſecum, * ſed interfecit filium ejus. Qui cùm moreretur, ait: Videat Dominus, & requirat. * Mat. 23. d. 35

23 Cúmque evolutus eſſet annus, aſcendit contra eum exercitus Syriæ: venítque in Judam & Jeruſalem, & interfecit cunctos principes populi, atque univerſam prædam miſerunt regi in Damaſcum.

24 Et certè cùm permodicus veniſſet numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum G

eorum infinitam multitudinem, eò quòd dereli-
quiſſent Dominum Deum patrum ſuorum: in
Joas quoque ignominioſa exercuere judicia.
25 Et abeuntes dimiſerunt eum in languo-
ribus magnis: ſurrexerunt autem contra eum
ſervi ſui, in ultionem ſanguinis filij Joiadæ ſa-
cerdotis, & occiderunt eum in lectulo ſuo, &
mortuus eſt: ſepelierúntque eum in Civitate
David, ſed non in ſepulchris regum.
26 Inſidiati verò ſunt ei, Zabad filius Sem-
maath Ammanitidis, & Jozabad filius Semarith
Moabitidis.
27 Porrò filij ejus, ac ſumma pecuniæ quæ
adunata fuerat ſub eo, & inſtauratio domus
Dei, ſcripta ſunt diligentiùs in Libro regum: re-
gnavit autem Amaſias filius ejus pro eo.

Caput XXV.

*Amaſias patri Ioas ſuccedens, interfecit eos qui pa-
trem occiderant, & poſt habitam de Idumæis victoriam,
adoravit deos illorum, & ob id capitur à Ioas rege Iſ-
raël, quem ad prælium provocaverat, ac Ieruſalem di-
ripitur, tandémque in Lachis fugiens occiditur.*

A 1 Viginti quinque annorum erat Amaſias
4 Regũ cùm regnare cœpiſſet, & viginti novem
14.a.1. annis regnavit in Jeruſalem, nomen matris ejus
Joadan de Jeruſalem.
2 Fecitque bonum in conſpectu Domini:
verumtamen non in corde perfecto.
3 Cúmque roboratum ſibi videret impe-
rium, jugulavit ſervos, qui occiderant regem
patrem ſuum,
4 Sed filios eorum non interfecit, ſicut ſcri-
ptum eſt in Libro legis Moyſi, ubi præcepit
Dominus, dicens: * Non occidentur patres
* Deut. 24.c.16 pro filiis, neque filij pro patribus ſuis, ſed unuſ-
4 Regũ 14.b.6. quiſque in ſuo peccato morietur.
Ezech. 18.e.20. 5 Congregavit igitur Amaſias Judam, & con-
ſtituit eos per familias, tribunóſque & centu-
riones in univerſo Juda & Benjamin: & recen-
ſuit à viginti annis ſuprà, invenítque trecenta
millia juvenum, qui egrederentur ad pugnam,
B & tenerent haſtam & clypeum.
6 Mercede quoque conduxit de Iſraël centum
millia robuſtorum, centum talentis argenti.
7 Venit autem homo Dei ad illum, & ait:
O rex, ne egrediatur tecum exercitus Iſraël:
non eſt enim Dominus cum Iſraël, & cunctis
filiis Ephraim:
8 Quòd ſi putas in robore exercitus bella con-
ſiſtere ſuperari te faciet Deus ab hoſtibus: Dei
quippe eſt adjuvare, & in fugam convertere.
9 Dixítque Amaſias ad hominem Dei: Quid
ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus
Iſraël? Et reſpondit ei homo Dei: Habet Do-
minus unde tibi dare poſſit multò his plura.
C 10 Separavit itaque Amaſias exercitum, qui
venerat ad eum ex Ephraim, ut reverteretur in
locum ſuum: at illi contra Judam vehementer
irati, reverſi ſunt in regionem ſuam.
11 Porrò Amaſias confidenter eduxit popu-
lum ſuum, & abiit in Vallem ſalinarum, per-
cuſſítque filios Seir decem millia.
12 Et alia decem millia virorum ceperunt
filij Juda, & adduxerunt ad præruptum cujuſ-
dam petræ, præcipitaverúntque eos de ſummo
in præceps, qui univerſi crepuerunt.
13 At ille exercitus, quem remiſerat Ama- D
ſias ne ſecum iret ad prælium, diffuſus eſt in ci-
vitatibus Juda, à Samaria uſque ad Bethoron,
& interfectis tribus millibus, diripuit prædam
magnam.
14 Amaſias verò poſt cædem Idumæorum, &
allatos deos filiorum Seir, ſtatuit illos in deos ſi-
bi, & adorabat eos, & illis adolebat incenſum.
15 Quamobrem iratus Dominus contra Ama-
ſiam, miſit ad illum prophetam, qui diceret ei:
Cur adoraſti deos, qui non liberaverunt popu-
lum ſuum de manu tua?
16 Cúmque hæc ille loqueretur, reſpondit E
ei: Num conſiliarius regis es? quieſce ne inter-
ficiam te. Diſcedénſque propheta, Scio, in-
quit, quòd cogitaverit Deus occidere te, quia
feciſti hoc malum, & inſuper non acquieviſti
conſilio meo.
17 Igitur Amaſias rex Juda, inito peſſimo con-
ſilio, miſit ad Joas filium Joachaz filij Jehu, re-
gem Iſraël, dicens; Veni, videamus nos mutuò.
18 At ille remiſit nuntios, dicens: Carduus,
qui eſt in Libano, miſit ad cedrum Libani, di-
cens: Da filiam tuam filio meo uxorem: & ec-
ce beſtiæ, quæ erant in ſilva Libani, tranſie-
runt, & conculcaverunt carduum.
19 Dixiſti: Percuſſi Edom, & idcircò erigi- F
tur cor tuum in ſuperbiam: ſede in domo tua,
cur malum adverſum te provocas, ut cadas &
tu, & Juda tecum?
20 Noluit audire Amaſias, eò quòd Domini
eſſet voluntas ut traderetur in manus hoſtium
propter deos Edom.
21 Aſcendit igitur Joas rex Iſraël, & mutuos
ſibi præbuere conſpectus: Amaſias autem rex
Juda erat in Bethſames Juda:
22 Corruítque Juda coram Iſraël, & fugit
in tabernacula ſua.
23 Porrò Amaſiam regem Juda, filium Joas
filij Joachaz, cepit Joas rex Iſraël in Bethſames,
& adduxit in Jeruſalem: deſtruxitque murum
ejus à porta Ephraim uſque ad portam anguli,
quadringentis cubitis.
24 Omne quoque aurum, & argentum, & G
univerſa vaſa, quæ repererat in domo Dei, &
apud Obededom, in theſauris etiam domus re-
giæ, necnon & filios obſidum, reduxit in Sa-
mariam.
25 Vixit autem Amaſias filius Joas rex Juda,
poſtquam mortuus eſt Joas filius Joachaz rex
Iſraël, quindecim annis.
26 Reliqua autem ſermonum Amaſiæ prio-
rum & noviſſimorum, ſcripta ſunt in Libro re-
gũm Juda & Iſraël.
27 Qui poſtquam receſſit à Domino, teten-
derunt ei inſidias in Jeruſalem. Cumque fugiſ-
ſet in Lachis, miſerunt, & interfecerunt eum ibi.
28 Reportantéſque ſuper equos, ſepelierunt
eum cum patribus ſuis in Civitate David.

CAPUT XXVI.

Oziæ ſeu Azariæ filii Amaſiæ pietas commendatur, qui adverſus Philiſthiim, Arabes, & Ammonitas triumphat, multáſque extruit civitates: at poſtmodum ob nimiam felicitatem elatus, præſumpſit incenſum adolere; quamobrem ad diem uſque mortis à Dño lepra percuſſus eſt gubernante regnũ filio Joatham, qui ſucceſſit in regnũ.

A 1 OMnis autem populus Juda, filium ejus Oziam annorum ſedecim, conſtituit regem pro Amaſia patre ſuo. 4. Reg. 14 f. 21.

2 Ipſe ædificavit Ailath, & reſtituit eam ditioni Juda, poſtquam dormivit rex cum patribus ſuis.

3 Sedecim annorum erat Ozias cùm regnare cœpiſſet, & quinquaginta duobus annis regnavit in Jeruſalem, nomen matris ejus Jechelia de Jeruſalem.

4 Fecitque quod erat rectum in oculis Dñi, juxta omnia quæ fecerat Amaſias pater ejus.

5 Et exquiſivit Dominum in diebus Zachariæ intelligentis & videntis Deum: cumque requireret Dominum, direxit eum in omnibus.

6 Denique egreſſus eſt, & pugnavit contra Philiſthiim, & deſtruxit murum Geth, & murum Jabniæ, murúmque Azoti: ædificavit quoque oppida in Azoto, & in Philiſthiim.

7 Et adjuvit eum Deus contra Philiſthiim, & contra Arabes, qui habitabant in Gurbaal, & contra Ammonitas.

B 8 Appendebántque Ammonitæ munera Oziæ: & divulgatum eſt nomen ejus uſque ad introitum Ægypti propter crebras victorias.

9 Ædificavítque Ozias turres in Jeruſalem ſuper portam anguli, & ſuper portam vallis, & reliquas in eodem muri latere, firmavítque eas.

10 Extruxit etiam turres in ſolitudine, & effodit ciſternas plurimas, eò quòd haberet multa pecora, tam in campeſtribus, quàm in eremi vaſtitate: vineas quoque habuit & vinitores in montibus, & in carmelo: erat quippe homo agriculturæ deditus.

11 Fuit autem exercitus bellatorum ejus, qui procedebant ad prælia, ſub manu Jehiel ſcribæ, Maaſiæque doctoris, & ſub manu Hananiæ, qui erat de ducibus regis.

12 Omníſque numerus principum per familias virorum fortium, duorum millium ſexcentorum.

13 Et ſub eis univerſus exercitus trecentorum & ſeptem millium quingentorum: qui erant apti ad bella, & pro rege contra adverſarios dimicabant.

C 14 Præparavit quoque eis Ozias, id eſt, cuncto exercitui, clypeos, & haſtas, & galeas, & loricas, arcúſque & fundas ad jaciendos lapides.

15 Et fecit in Jeruſalẽ diverſi generis machinas, quas in turribus collocavit, & in angulis murorum, ut mitterent ſagittas, & ſaxa grandia: egreſſúmque eſt nomen ejus procul, eò quòd auxiliaretur ei Dñs, & corroboraſſet illũ.

16 Sed cùm roboratus eſſet, elevatum eſt cor ejus in interitum ſuum, & neglexit Dominum Deum ſuum: ingreſſúſque templum Dñi, adolere voluit incenſum ſuper altare thymiamatis.

17 Statímque ingreſſus poſt eum Azarias ſacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini octoginta, viri fortiſſimi,

18 Reſtiterunt regi, atque dixerunt: Non eſt tui officii Ozia, ut adoleas incenſum Domino: ſed Sacerdotum, hoc eſt, filiorum Aaron, qui conſecrati ſunt ad hujuſcemodi miniſterium: egredere de ſanctuario, ne contempſeris: quia non reputabitur tibi in gloriã hoc à Dño Deo.

19 Iratúſque Ozias, tenens in manu thuribulum ut adoleret incenſum, minabatur ſacerdotibus. Statímque orta eſt lepra in fronte ejus coram Sacerdotibus in domo Domini ſuper altare thymiamatis. D

20 Cúmque reſpexiſſet eum Azarias pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte ejus, & feſtinatò expulerunt eum. Sed & ipſe perterritus, acceleravit egredi, eò quòd ſenſiſſet illicò plagam Domini.

21 * Fuit igitur Ozias rex leproſus uſque ad diem mortis ſuæ, & habitavit in domo ſeparata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porrò Joatham filius ejus rexit domum regis, & judicabat populum terræ. * 4 Reg. 15. a 5.

22 Reliqua autem ſermonum Oziæ priorum & noviſſimorum, ſcripſit Iſaias filius Amos, propheta.

23 Dormivítque Ozias cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in agro regalium ſepulchrorum, eò quòd eſſet leproſus: regnavítque Joatham filius ejus pro eo.

CAPUT XXVII.

Joatham pietas commendatur, qui devicto rege Ammon magnam ab eo mulctam accepit; cui ſuccedit impius filius Achaz.

1 VIgintiquinque annorum erat Joatham cùm regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Jeruſa filia Sadoc. A 4 Reg. 15 g. 33.

2 Fecítque quod rectum erat coram Domino, juxta omnia quæ fecerat Ozias pater ſuus, excepto quòd non eſt ingreſſus templum Domini, & adhuc populus delinquebat.

3 Ipſe ædificavit portam domus Domini excelſam, & in muro Ophel multa conſtruxit. B

4 Urbes quoque ædificavit in montibus Juda, & in ſaltibus caſtella & turres.

5 Ipſe pugnavit contra regem filiorum Ammon, & vicit eos, dederúntque ei filii Ammon in tempore illo centum talenta argenti, & decem millia coros tritici, ac totidem coros hordei: hæc ei præbuerunt filii Ammon, in anno ſecundo & tertio.

6 Corroboratúſque eſt Joatham, eò quòd direxiſſet vias ſuas coram Domino Deo ſuo. C

7 Reliqua autem ſermonum Joatham, & omnes pugnæ ejus, & opera, ſcripta ſunt in Libro regum Iſraël & Juda.

8 Vigintiquinque annorum erat cùm regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnavit in Jeruſalẽ. D

9 Dormivítque Joatham cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in Civitate David: & regnavit Achaz filius ejus pro eo.

CAPUT

CAPUT XXVIII.

Propter ſcelera Achaz multipliciter affligitur Juda, primum ab Aſſyriis, deinde à filiis Iſraël (qui ob id crudelitatis arguti à propheta, remittunt Judæos captivos cum præda) rurſum etiam ab Idumæis & Philiſthæis: Achaz tamen poſt omnem plagam adhuc auget impietatem: cui mortuo ſuccedit filius Ezechias.

A 1 Viginti annorum erat Achaz cùm regnare
4. Reg. cœpiſſet: & ſedecim annis regnavit in
16. a. 2. Jeruſalem: non fecit rectum in conſpectu Do-
mini ſicut David pater ejus:
2 Sed ambulavit in viis regum Iſraël, inſu-
per & ſtatuas fudit Baalim.
3 Ipſe eſt, qui adolevit incenſum in Vallebe-
nennom, & luſtravit filios ſuos in igne, juxta
ritum gentium, quas interfecit Dominus in ad-
ventu filiorum Iſraël.
4 Sacrificabat quoque & thymiama ſuccen-
debat in excelſis, & in collibus, & ſub omni li-
gno frondoſo.
5 Tradidítque eum Dominus Deus ejus in
manu regis Syriæ, qui percuſſit eum, magnám-
que prædam cepit de ejus imperio, & adduxit
in Damaſcum: manibus quoque regis Iſraël
traditus eſt, & percuſſus plaga grandi.
6 Occidítque Phacee, filius Romeliæ, de
Juda centum viginti millia in die uno, omnes
viros, bellatores: eò quòd reliquiſſent Domi-
num Deum patrum ſuorum.
7 Eodem tempore occidit Zechri, vir po-
tens ex Ephraim, Maaſiam filium regis, &
Ezricam ducem domus ejus, Elcanam quoque
ſecundum à rege.
8 Ceperúntque filij Iſraël de fratribus ſuis
ducenta millia mulierum, puerorum, & puel-
larum & infinitam prædam: pertulerúntque
eam in Samariam.
B 9 Ea tempeſtate erat ibi propheta Domini,
nomine Oded: qui egreſſus obviàm exercitui
venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus
Dominus Deus patrum veſtrorum contra Juda,
tradidit eos in manibus veſtris, & occidiſtis eos
atrociter, ita ut ad cælum pertingeret veſtra
crudelitas.
10 Inſuper filios Juda & Jeruſalem vultis
vobis ſubjicere in ſervos & ancillas, quod ne-
quaquam facto opus eſt: peccaſtis enim ſuper
hoc Domino Deo veſtro.
11 Sed audite conſilium meum, & reducite
captivos, quos adduxiſtis de fratribus veſtris,
quia magnus furor Domini imminet vobis.
12 Steterunt itaque viri de principibus filio-
rum Ephraim, Azarias filius Johanan, Barachias
filius Moſollamoth, Ezechias filius Sellum, &
Amaſa filius Adali, contra eos qui veniebant
de prælio,
13 Et dixerunt eis: Non introducetis huc ca-
ptivos, ne peccemus Domino. Quare vultis
adjicere ſuper peccata noſtra, & vetera cumu-
lare delicta? grande quippe peccatum eſt, &
ira furoris Domini imminet ſuper Iſraël.
14 Dimiſerúntque viri bellatores prædam,
& univerſa quæ ceperant, coram principibus,
& omni multitudine.
15 Steterúntque viri, quos ſuprà memoravi- C
mus, & apprehendentes captivos, omnéſque
qui nudi erant, veſtierunt de ſpoliis: cúmque
veſtiſſent eos, & calceaſſent, & refeciſſent cibo
ac potu, unxiſſentque propter laborem, &
adhibuiſſent eis curam: quicumque ambulare
non poterant, & erant imbecillo corpore, im-
poſuerunt eos jumentis, & adduxerunt Jericho
Civitatem palmarum ad fratres eorum, ipſique
reverſi ſunt in Samariam.
16 Tempore illo miſit rex Achaz ad regem
Aſſyriorum, poſtulans auxilium.
17 Venerúntque Idumæi, & percuſſerunt
multos ex Juda & ceperunt prædam magnam.
18 Philiſthiim quoque diffuſi ſunt per urbes
campeſtres, & ad Meridiem Juda: cœperúnt-
que Bethſames, & Aialon, & Gaderoth, Socho
quoque & Thamnan, & Gamzo, cum viculis
ſuis, & habitaverunt in eis.
19 Humiliaverat enim Dominus Judam pro-
pter Achaz regem Juda, eò quòd nudaſſet eum
auxilio, & contemptui habuiſſet Dominum.
20 Adduxítque contra eum Thelgathphal- D
naſar, regem Aſſyriorum, qui & afflixit eum, &
nullo reſiſtente vaſtavit.
21 Igitur Achaz, ſpoliata domo Domini, &
domo regum ac principum, dedit regi Aſſyrio-
rum munera, & tamen nihil ei profuit.
22 Inſuper & tempore anguſtiæ ſuæ auxit
contemptum in Dñm, ipſe per ſe rex Achaz,
23 Immolavit diis Damaſci victimas per-
cuſſoribus ſuis, & dixit: Dij regum Syriæ auxi-
liantur eis, quos ego placabo hoſtiis, & aderunt
mihi, cum econtrario ipſi fuerint ruinæ ei, &
univerſo Iſraël.
24 Direptis itaque Achaz omnibus vaſis do-
mus Dei, atque confractis, clauſit januas tem-
pli Dei, & fecit ſibi altaria in univerſis angulis
Jeruſalem.
25 In omnibus quoque urbibus Juda extruxit
aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam
provocavit Dominum Deum patrum ſuorum.
26 Reliqua autem ſermonũ ejus, & omnium
operum ſuorum priorum & noviſſimorum, ſcri-
pta ſunt in Libro regum Juda & Iſraël.
27 Dormivítque Achaz cum patribus ſuis, &
ſepelierunt eum in civitate Jeruſalem: neque
enim receperunt eum in ſepulchra regum Iſ-
raël. Regnavítque Ezechias filius ejus pro eo.

CAPUT XXIX.

Ezechias abolitum Dei cultum, aperto templo, reſtitutíſque ſacerdotibus, Levitis & cantoribus, inſtauravit; oblatis plurimis holocauſtis & ſacrificiis cum ingenti lætitia.

1 Igitur Ezechias regnare cœpit, cùm vigin- A
ti quinque eſſet annorum, & viginti no- 4. Reg.
vem annis regnavit in Jeruſalem: nomen ma- 18. a. 2.
tris ejus Abia, filia Zachariæ.
2 Fecítque quod erat placitum in conſpectu
Domini, juxta omnia quæ fecerat David pa-
ter ejus.
3 Ipſe anno & menſe primo regni ſui, ape-
ruit valvas domus Domini, & inſtauravit eas.

4 Adduxítque Sacerdotes atque Levitas, & congregavit eos in plateam Orientalem.

5 Dixítque ad eos: Audite me Levitæ, & ſanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum veſtrorum, & auferte omnem immunditiam de ſanctuario.

6 Peccaverunt patres noſtri, & fecerunt malum in conſpectu Domini Dei noſtri, derelinquentes eum: averterunt facies ſuas à tabernaculo Domini, & præbuerunt dorſum.

7 Clauſerunt oſtia, quæ erant in porticu, & extinxerunt lucernas, incenſúmque non adoleverunt, & holocauſta non obtulerunt in ſanctuario Deo Iſraël.

8 Concitatus eſt itaque furor Domini ſuper Judam & Jeruſalem, tradidítque eos in commotionem, & in interitum, & in ſibilum, ſicut ipſi cernitis oculis veſtris.

9 En, corruerunt patres noſtri gladiis; filij noſtri, & filiæ noſtræ, & conjuges captivæ ductæ ſunt, propter hoc ſcelus.

10 Nunc ergo placet mihi ut ineamus fœdus cum Domino Deo Iſraël, & avertet à nobis furorem iræ ſuæ.

11 Filij mei nolite negligere: vos elegit Dominus ut ſtetis coram eo, & miniſtretis illi, colatíſque eum, & cremetis ei incenſum.

C 12 Surrexerunt ergo Levitæ: Mahath filius Amaſai, & Joel filius Azariæ, de filiis Caath: Porrò de filiis Merari, Cis filius Abdi, & Azarias filius Jalaleel. De filiis autem Gerſom, Joah filius Zemma, & Eden filius Joah.

13 At verò de filiis Eliſapham, Samri, & Jahiel. De filiis quoque Aſaph, Zacharias, & Mathanias:

14 Necnon de filiis Heman, Jahiel, & Semei: Sed & de filiis Idithun, Semeias, & Oziel.

15 Congregaverúntque fratres ſuos, & ſanctificati ſunt, & ingreſſi ſunt juxta mandatum regis & imperium Domini ut expiarent domum Dei.

16 Sacerdotes quoque ingreſſi templum Domini ut ſanctificarent illud, extulerunt omnem immunditiam, quam intrò repererant in veſtibulo domus Domini, quam tulerunt Levitæ, & aſportaverunt ad Torrentem cedron foras.

D 17 Cœperunt autem prima die menſis primi mundare, & in die octavo ejuſdem menſis ingreſſi ſunt porticum templi Domini, expiaverúntque templum diebus octo, & in die ſextadecima menſis ejuſdem, quod cœperant impleverunt.

18 Ingreſſi quoque ſunt ad Ezechiam regem, & dixerunt ei: Sanctificavimus omnem domum Domini, & altare holocauſti, vaſaque ejus, necnon & menſam propoſitionis cum omnibus vaſis ſuis,

19 Cunctámque templi ſupellectilem, quam polluerat rex Achaz in regno ſuo poſtquam prævaricatus eſt: & ecce expoſita ſunt omnia coram altare Domini.

20 Conſurgénſque diluculò Ezechias rex adunavit omnes principes civitatis, & aſcendit in domum Domini:

21 Obtulerúntque ſimul tauros ſeptem, & arietes ſeptem, agnos ſeptem, & hircos ſeptem pro peccato, pro regno, pro ſanctuario, pro Juda, dixítque ſacerdotibus filiis Aaron ut offerrent ſuper altare Domini.

22 Mactaverunt igitur tauros, & ſuſceperunt Sanguinem Sacerdotes, & fuderunt illum ſuper altare, mactaverunt etiam arietes, & illorum ſanguinem ſuper altare fuderunt, immolaverúntque agnos, & fuderunt ſuper altare ſanguinem. E

23 Applicuerunt hircos pro peccato, coram rege & univerſa multitudine, impoſuerúntque manus ſuas ſuper eos:

24 Et immolaverunt illos ſacerdotes, & aſperſerunt ſanguinem eorum coram altare pro piaculo univerſi Iſraëlis: pro omni quippe Iſraël præceperat rex ut holocauſtum fieret, & pro peccato.

25 Conſtituit quoque Levitas in domo Domini, cum cymbalis, & pſalteriis, & citharis, ſecundùm diſpoſitionem David regis, & Gad Videntis, & Nathan prophetæ: ſiquidem Dñi præceptum fuit per manum prophetarum ejus. F

26 Steterúntque Levitæ tenentes organa David, & Sacerdotes tubas.

27 Et juſſit Ezechias ut offerrent holocauſta ſuper altare: cúmque offerrentur holocauſta, cœperunt laudes canere Domino, & clangere tubis, atque in diverſis organis, quæ David rex Iſraël præparaverat, concrepare.

28 Omni autem turba adorante, cantores & ij qui tenebant tubas, erant in officio ſuo, donec compleretur holocauſtum.

29 Cúmque finita eſſet oblatio, incurvatus eſt rex, & omnes qui erant cum eo, & adoraverunt.

30 Præcepítque Ezechias & principes Levitis, ut laudarent Dominum ſermonibus David, & Aſaph Videntis: qui laudaverunt eum magna lætitia, & incurvato genu adoraverunt.

31 Ezechias autem etiam hæc addidit: Impleſtis manus veſtras Domino, accedite, & offerte victimas, & laudes, in domo Domini. Obtulit ergo univerſa multitudo hoſtias, & laudes, & holocauſta, mente devota. G

32 Porrò numerus holocauſtorum, quæ obtulit multitudo, hic fuit, Tauros ſeptuaginta, arietes centum, agnos ducentos.

33 Sanctificaverúntque Domino boves ſexcentos, & oves tria millia.

34 Sacerdotes verò pauci erant, nec poterant ſufficere ut pelles holocauſtorum detraherent: unde & Levitæ fratres eorum adjuverunt eos, donec impleretur opus & ſanctificarentur antiſtites: Levitæ quippe faciliori ritu ſanctificantur, quàm Sacerdotes.

35 Fuerunt ergo holocauſta plurima, adipes pacificorum, & libamina holocauſtorum: & completus eſt cultus domus Domini.

36 Lætatúſque eſt Ezechias, & omnis populus, eò quòd miniſterium Domini eſſet expletum. De repentè quippe hoc fieri placuerat.

CAPUT XXX.

Ezechias miſſis in omnem Iſraël & Iudam nuntiis, populum convocat, & ſua oratione exhortatur ad immolandum Phaſe, quo facto celebrarunt ſolemnitatem azymorum his ſeptem diebus cum ingenti lætitia, plurimis oblatis victimis.

A 1 MIſit quoque Ezechias ad omnem Iſraël & Judam: ſcripsítque epiſtolas ad Ephraim & Manaſſen, ut venirent ad domum Domini in Jeruſalem, & facerent Phaſe Domino Deo Iſraël.

2 Inito ergo conſilio regis & principum, & univerſi cœtus Jeruſalem, decreverunt ut facerent Phaſe menſe ſecundo.

3 Non enim potuerant facere in tempore ſuo, quia ſacerdotes, qui poſſent ſufficere ſanctificati non fuerant, & populus nondum congregatus fuerat in Jeruſalem.

4 Placuítque ſermo regi, & omni multitudini.

5 Et decreverunt ut mitterent nuntios in univerſum Iſraël, de Berſabee uſque Dan, ut venirent, & facerent Phaſe Domino Deo Iſraël in Jeruſalem: multi enim non fecerant ſicut lege præſcriptum eſt.

6 Perrexerúntque curſores cum epiſtolis ex regis imperio, & principum ejus, in univerſum Iſraël & Judam, juxta id, quod rex juſſerat, prædicantes: Filij Iſraël revertimini ad Dominum Deum Abraham, & Iſaac, & Iſraël: & revertetur ad reliquias, quæ effugerunt manum regis Aſſyriorum.

B 7 Nolite fieri ſicut patres veſtri & fratres, qui receſſerunt à Domino Deo patrum ſuorum, qui tradidit eos in interitum, ut ipſi cernitis.

8 Nolite indurare cervices veſtras ſicut patres veſtri: tradite manus Domino, & venite ad ſanctuarium ejus, quod ſanctificavit in æternum: ſervite Domino Deo patrum veſtrorum, & avertetur à vobis ira furoris ejus.

9 Si enim vos reverſi fueritis ad Dominum: fratres veſtri, & filij habebunt miſericordiam coram dominis ſuis, qui illos duxerunt captivos, & revertentur in terram hanc: pius enim & clemens eſt Dominus Deus veſter, & non avertet faciem ſuam à vobis, ſi reverſi fueritis ad eum.

10 Igitur curſores pergebant velociter de civitate in civitatem, per terram Ephraim & Manaſſe uſque ad Zabulon, illis irridentibus & ſubſannantibus eos.

11 Attamen quidam viri ex Aſer, & Manaſſe, & Zabulon, acquieſcentes conſilio, venerunt Jeruſalem.

12 In Juda verò facta eſt manus Domini ut daret eis cor unum, ut facerent juxta præceptum regis, & principum verbum Domini.

13 Congregatíque ſunt in Jeruſalem populi multi, ut facerent ſollemnitatem azymorum, in menſe ſecundo:

C 14 Et ſurgentes deſtruxerunt altaria quæ erant in Jeruſalem, atque univerſa, in quibus idolis adolebatur incenſum, ſubvertentes, projecerunt in Torrentem cedron.

15 Immolaverunt autem Phaſe quartadecima die menſis ſecundi. Sacerdotes quoque atque Levitæ tandem ſanctificati obtulerunt holocauſta in domo Domini:

16 Steterúntque in ordine ſuo, juxta diſpoſitionem & legem Moyſi hominis Dei: Sacerdotes verò ſuſcipiebant effundendum ſanguinem de manibus Levitarum,

17 Eo quòd multa turba ſanctificata non eſſet: & idcircò immolarent Levitæ Phaſe his, qui non occurrerant ſanctificari Domino.

18 Magna etiam pars populi de Ephraim, & Manaſſe, & Iſſachar, & Zabulon, quæ ſanctificata non fuerat, comedit Phaſe, non juxta quod ſcriptum eſt: & oravit pro eis Ezechias, dicens: Dominus bonus propitiabitur

19 Cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum ſuorum: & non imputabit eis quòd minùs ſanctificati ſunt.

20 Quem exaudivit Dominus, & placatus eſt populo.

21 Fecerúntque filij Iſraël, qui inventi ſunt D
in Jeruſalem, ſollemnitatem azymorum ſeptem diebus in lætitia magna, laudantes Dominum per ſingulos dies: Levitæ quoque & Sacerdotes, per organa, quæ ſuo officio congruebant.

22 Et locutus eſt Ezechias ad cor omnium Levitarum, qui habebant intelligentiam bonam ſuper Domino: & comederunt ſeptem diebus ſollemnitatis, immolántes victimas pacificorum, & laudantes Dominum Deum patrum ſuorum.

23 Placuítque univerſæ multitudini ut celebrarent etiam alios dies ſeptem: quod & fecerunt cum ingenti gaudio.

24 Ezechias enim rex Juda præbuerat multitudini mille tauros, & ſeptem millia ovium: principes verò dederant populo tauros mille, & oves decem millia: ſanctificata eſt ergo ſacerdotum plurima multitudo.

25 Et hilaritate perfuſa omnis turba Juda, tam ſacerdotum & Levitarum, quàm univerſæ frequentiæ, quæ venerat ex Iſraël; proſelytorum quoque de Terra Iſraël, & habitantium in Juda.

26 Factáque eſt grandis celebritas in Jeruſalem qualis à diebus Salomonis filij David regis Iſraël in ea urbe non fuerat.

27 Surrexerunt autem Sacerdotes atque Levitæ benedicentes populo: & exaudita eſt vox eorum: pervenítque oratio in habitaculum ſanctum cæli.

CAPUT XXXI.

Populus idola lucóſque in Juda & Ephraim demolitur; Ezechias Sacerdotes & Levitas componit in ordinem miniſterij; populo autem abundantiſſimè offerente conſtituuntur, factis horreis, qui ſervarent ac diſtribuerent Levitico generi quæ oblata erant.

1 CUmque hæc fuiſſent ritè celebrata, egreſ- A
ſus eſt omnis Iſraël, qui inventus fuerat in urbibus Juda, & fregerunt ſimulacra, ſucciderúntque lucos, demoliti ſunt excelſa, & altaria deſtruxerunt, non ſolùm de univerſo Juda & Benjamin, ſed & de Ephraim quoq; & Manaſſe, donec penitus everterent: reverſíque ſunt omnes filij Iſraël in poſſeſſiones & civitates ſuas.

2 Ezechias

2 Ezechias autem conſtituit turmas Sacerdotales & Leviticas per diviſiones ſuas, unumquemque in officio proprio, tam Sacerdotum videlicet quàm Levitarum, ad holocauſta & pacifica, ut miniſtrarent & confiterentur, canerént que in portis caſtrorum Domini.

3 Pars autem regis erat, ut de propria ejus ſubſtantia offerretur holocauſtum, manè ſemper & veſpere Sabbatis quoque & Calendis, & ſollemnitatibus ceteris, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi.

4 Præcepit etiam populo habitantium Jeruſalem, ut darent partes Sacerdotibus, & Levitis ut poſſent vacare legi Domini.

B 5 Quod cùm percrebruiſſet in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filii Iſraël frumenti, vini, & olei, mellis quoque, & omnium, quæ gignit humus, decimas obtulerunt.

6 Sed & filii Iſraël & Juda, qui habitabant in urbibus Juda, obtulerunt decimas boum & ovium, decimaſque ſanctorum, quæ voverant Domino Deo ſuo: atque univerſa portantes, fecerunt acervos plurimos.

7 Menſe tertio cœperunt acervorum jacere fundamenta, & menſe ſeptimo compleverunt eos.

8 Cúmque ingreſſi fuiſſent Ezechias & principes ejus, viderunt acervos, & benedixerunt Domino ac populo Iſraël.

9 Interrogavítque Ezechias Sacerdotes & Levitas, cur ita jacerent acervi.

C 10 Reſpondit illi Azarias Sacerdos primus de ſtirpe Sadoc, dicens: Ex quo cœperunt offerri primitiæ in domo Domini, comedimus, & ſaturati ſumus, & remanſerunt plurima, eò quòd benedixerit Dominus populo ſuo: reliquiarum autem copia eſt iſta, quam cernis.

11 Præcepit igitur Ezechias ut præpararent horrea in domo Domini. Quod cùm feciſſent,

12 Intulerunt, tam primitias, quàm decimas, & quæcúmque voverant, fideliter. Fuit autem præfectus eorum Chonenias Levita, & Semei frater ejus ſecundus,

13 Poſt quem Jahiel, & Azarias, & Nahath, & Aſael, & Jerimoth, Jozabad quoque, & Eliel, & Ieſmachias, & Mahath, & Banaias, præpoſiti ſub manibus Choneniæ, & Semei fratris ejus, ex imperio Ezechiæ regis & Azariæ pontificis domus Dei ad quos omnia pertinebant.

14 Core verò filius Jemna Levites & janitor Orientalis portæ præpoſitus erat iis quæ ſponte offerebantur Domino, primitiiſque & conſecratis in Sancta ſanctorum.

15 Et ſub cura ejus Eden, & Benjamin, Jeſue, & Semeias, Amarias quoque & Sechenias, in civitatibus Sacerdotum, ut fideliter diſtribuerent fratribus ſuis partes, minoribus atque majoribus:

D 16 Exceptis maribus ab annis tribus & ſupra cunctis qui ingrediebantur templum Domini, & quidquid per ſingulos dies conducebat in miniſterio, atque obſervationibus juxta diviſiones ſuas,

17 Sacerdotibus per familias, & Levitis à vigeſimo anno & ſupra, per ordines & turmas ſuas,

18 Univerſæque multitudini, tam uxoribus, quàm liberis eorum utriuſque ſexus, fideliter cibi, de his quæ ſanctificata fuerãt, præbebãtur.

19 Sed & filiorum Aaron per agros, & ſuburbana urbium ſingularum, diſpoſiti erant viri, qui partes diſtribuerent univerſo ſexui maſculino de Sacerdotibus & Levitis.

20 Fecit ergo Ezechias univerſa quæ diximus in omni Juda: operatúſque eſt bonum & rectum & verum, coram Domino Deo ſuo,

21 In univerſa cultura miniſterij domus Domini, juxta legem & cæremonias, volens requirere Deum ſuum in toto corde ſuo: fecítque & proſperatus eſt.

CAPUT XXXII.

Sennacherib Judam invadente, & Deum cœli blaſphemante, Ezechias populum hortatur fidere in Domino, à quo ille minis & blaſphemiis nititur eum avertere: orantibus autem Ezechia & Iſaia, Angelus diſſipat exercitum Sennacherib; qui fugiens, à filiis occiditur: porrò Ezechias nimia felicitate elatus, Deum offendit; cui impius filius Manaſſes ſuccedit.

1 POſt quæ & hujuſcemodi veritatem, venit A
Sennacherib rex Aſſyriorum, & ingreſſus 4 Reg. 18.c.13.
Judam, obſedit civitates munitas, volens eas Eccli.48.
capere. c.20

2 Quod cum vidiſſet Ezechias, veniſſe ſci- Iſai. 36.
licet Sennacherib, & totum belli impetum a.1.
verti contra Jeruſalem,

3 Inito cum principibus conſilio, viríſque fortiſſimis, ut obturarent capita fontium, qui erant extra urbem: & hoc omnium decernente ſententia,

4 Congregavit plurimam multitudinem, & obturaverunt cunctos fontes, & rivum qui fluebat in medio terræ, dicentes: Ne veniant reges Aſſyriorum, & inveniant aquarum abundantiam.

5 Ædificavit quoque, agens induſtriè, omnem murum, qui fuerat diſſipatus, & extruxit turres deſuper, & forinſecùs alterum murum: inſtauravítque Mello in Civitate David, & fecit univerſi generis armaturam & clypeos:

6 Conſtituítque principes bellatorum in B
exercitu: & cõvocavit univerſos in platea portæ civitatis, ac locutus eſt ad cor eorum dicens:

7 Viriliter agite, & confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Aſſyriorum, & univerſam multitudinem, quæ eſt cum eo: multò enim plures nobiſcum ſunt, quàm cum illo.

8 Cum illo enim eſt brachium carneum: nobiſcum Dominus Deus noſter, qui auxiliator eſt noſter, pugnatque pro nobis. Confortatúſque eſt populus hujuſcemodi verbis Ezechiæ regis Juda.

9 Quæ poſtquam geſta ſunt, miſit Sennacherib rex Aſſyriorum ſervos ſuos in Jeruſalem (ipſe enim cum univerſo exercitu obſidebat Lachis) ad Ezechiam regem Juda, & ad omnem

C nem populum qui erat in urbe, dicens :

10 Hæc dicit Sennacherib rex Aſſyriorum: In quo habentes fiduciam ſedetis obſeſſi in Jeruſalem ?

11 Num Ezechias decipit vos, ut tradat morti in fame & ſiti, affirmans quòd Dominus Deus veſter liberet vos de manu regis Aſſyriorum ?

12 Numquid non iſte eſt Ezechias, qui deſtruxit excelſa illius,& altaria, & præcepit Juda & Jeruſalem,dicens : Coram altari uno adorabitis,& in ipſo comburetis incenſum ?

13 An ignoratis quæ ego fecerim, & Patres mei, cunctis terrarum populis ? nunquid prævaluerunt dij gentium, omniúmque terrarum, liberare regionem ſuam de manu mea ?

14 Quis eſt de univerſis diis gentium quas vaſtaverunt patres mei, qui potuerit eruere populum ſuum de manu mea, ut poſſit etiam Deus veſter eruere vos de hac manu ?

D 15 Non vos ergo decipiat Ezechias,nec vana perſuaſione deludat, neque credatis ei. Si enim nullus potuit deus cunctarum gentium atque regnorum liberare populum ſuum de manu mea, & de manu patrum meorum, conſequenter nec Deus veſter poterit eruere vos de manu mea.

16 Sed & alia multa locuti ſunt ſervi ejus contra Dominum Deum, & contra Ezechiam ſervum ejus.

17 Epiſtolas quoque ſcripſit plenas blaſphemiæ in Dominum Deum Iſraël, & locutus eſt adverſus eum : Sicut dij gentium ceterarum non potuerunt liberare populum ſuum de manu mea, ſic & Deus Ezechiæ eruere non poterit populum ſuum de manu iſta.

18 Inſuper & clamore magno, lingua Judaïca,contra populum qui ſedebat in muris Jeruſalem, perſonabat, ut terreret eos, & caperet civitatem.

E 19 Locutúſque eſt contra Deum Jeruſalem, ſicut adverſum deos populorum terræ, opera manuum hominum.

20 Oraverunt igitur, Ezechias rex,& Iſaias filius Amos prophetes,adverſum hanc blaſphemiam,ac vociferati ſunt uſque in cælum.

* *Tob.* 1. *d.* 21. 21 * Et miſit Dominus angelum, qui percuſſit omnem virum robuſtum, & bellatorem, & principem exercitus regis Aſſyriorum : reverſúſque eſt cum ignominia in terram ſuam. Cúmque ingreſſus eſſet domum dei ſui, filij qui egreſſi fuerant de utero ejus, interfecerunt eum gladio.

22 Salvavítque Dominus Ezechiam & habitatores Jeruſalem de manu Sennacherib regis Aſſyriorum, & de manu omnium, & præſtitit eis quietem per circuitum.

F 23 Multi etiam deferebant hoſtias & ſacrificia Domino in Jeruſalem, & munera Ezechiæ regi Juda : qui exaltatus eſt poſt hæc coram cunctis gentibus.

* 4. *Reg.* 20. *a.* 1. *Iſai.* 38. *a.* 1. 24 * In diebus illis ægrotavit Ezechias uſque ad mortem, & oravit Dominum : exaudivítque eum, & dedit ei ſignum.

25 Sed non juxta beneficia, quæ acceperat, retribuit,quia elevatum eſt cor ejus:& facta eſt contra eum ira, & contra Judam & Jeruſalem.

26 Humiliatúſque eſt poſteà, eò quòd exaltatum fuiſſet cor ejus, tam ipſe, quàm habitatores Jeruſalem : & idcircò non venit ſuper eos ira Domini in diebus Ezechiæ.

27 Fuit autem Ezechias dives, & inclytus valdè, & theſauros ſibi plurimos congregavit argenti & auri & lapidis pretioſi, aromatum, & armorum univerſi generis, & vaſorum magni pretij.

28 Apothecas quoque frumenti, vini, & olei, & præſepia omnium jumentorum,cauláſque pecorum. G

29 Et urbes ædificavit ſibi : habebat quippe greges ovium & armentorum innumerabiles, eò quòd dediſſet ei Dominus ſubſtantiam multam nimis.

30 Ipſe eſt Ezechias,qui obturavit ſuperiorem fontem aquarum Gihon,& avertit eas ſubter ad Occidentem Urbis David : in omnibus operibus ſuis fecit proſperè quæ voluit.

31 Attamen in legatione principum Babylonis, qui miſſi fuerant ad eum, ut interrogarent de portento, quod acciderat ſuper terram, dereliquit eum Deus ut tentaretur,& nota fierent omnia quæ erant in corde ejus.

32 Reliqua autem ſermonum Ezechiæ, & miſericordiarum ejus, ſcripta ſunt in viſione Iſaiæ filij Amos prophetæ, & in Libro regum Juda & Iſraël.

33 Dormivítque Ezechias cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum ſuper ſepulchra filiorum David : & celebravit ejus exequias univerſus Juda, & omnes habitatores Jeruſalem : regnavítque Manaſſes filius ejus pro eo.

CAPUT XXXIII.

Manaſſes ob ſuas impietates captivus in Babylonem ducitur : in qua afflictione ad Deum converſus, ſuo regno reſtituitur & idolis abjectis Dei cultum reſtaurat: cui impius filius Amon ſuccedit : & hoc à ſuis interfecto regnat pius ejus filius Joſias.

1 DUodecim annorum erat Manaſſes cùm regnare cœpiſſet,& quinquagintaquinque annis regnavit in Jeruſalem. A 4. *Reg.* 21 *a.* 1.

2 Fecit autem malum coram Domino,juxta abominationes gentium, quas ſubvertit Dominus coram filiis Iſraël :

3 Et converſus inſtauravit excelſa,quæ demolitus fuerat Ezechias pater ejus : conſtruxítque aras Baalim,& fecit lucos,& adoravit omnem militiam cæli, & coluit eam :

4 Ædificavit quoque altaria in domo Domini,de qua dixerat Dominus : * In Jeruſalem erit nomen meum in æternum. * 2. *Reg.* 7. *b.* 10.

5 Ædificavit autem ea cuncto exercitui cæli,in duobus atriis domus Domini.

6 Tranſiréque fecit filios ſuos per ignem in Vallebenennom:obſervabat ſomnia, ſectabatur auguria, maleficis artibus inſerviebat,habebat ſecum magos, & incantatores : multáque mala operatus eſt coram Domino, ut irritaret eum.

7 Sculptile quoque & conflatile ſignum poſuit in domo Dei,* de qua locutus eſt Deus ad
* 1. Reg. 8 b. 18 David, & ad Salomonem filium ejus, dicens:
B In domo hac & in Jeruſalem, quam elegi de cunctis tribubus Iſraël, ponam nomen meum in ſempiternum.

8 Et moveri non faciam pedem Iſraël de terra, quam tradidi patribus eorum: ita dumtaxat ſi cuſtodierint facere quæ præcepi eis, cunctamque legem & cæremonias, atque judicia per manum Moyſi.

9 Igitur Manaſſes ſeduxit Judam, & habitatores Ieruſalem, ut facerent malum ſuper omnes gentes, quas ſubverterat Dominus à facie filiorum Iſraël.

10 Locutúſque eſt Dominus ad eum, & ad populum illius, & attendere noluerunt.

11 Idcircò ſuperinduxit eis principes exercitus regis Aſſyriorum: ceperúntque Manaſſen, & vinctum catenis atque compedibus duxerunt in Babylonem.

12 Qui poſtquam coanguſtatus eſt, oravit Dominum Deum ſuum: & egit pœnitentiam valdè coram Deo patrum ſuorum.

13 Deprecatúſque eſt eum, & obſecravit
C intentè: & exaudivit orationem ejus, reduxitque eum Jeruſalem in regnum ſuum, & cognovit Manaſſes quòd Dominus ipſe eſſet Deus.

14 Poſt hæc ædificavit murum extra Civitatem David, ad Occidentem Gihon in convalle ab introitu portæ piſcium per circuitum uſque ad Ophel, & exaltavit illum vehementer: conſtituitque principes exercitus in cunctis civitatibus Juda munitis:

15 Et abſtulit deos alienos, & ſimulacrum de domo Domini; aras quoque, quas fecerat in monte domus Domini, & in Jeruſalem, & projecit omnia extra urbem.

16 Porrò inſtauravit altare Domini, & immolavit ſuper illud victimas, & pacifica, & laudem: præcepítque Judæ ut ſerviret Domino Deo Iſraël.

17 Attamen adhuc populus immolabat in excelſis Domino Deo ſuo.

18 Reliqua autem geſtorum Manaſſe: & obſecratio ejus ad Deum ſuum: verba quoque Videntium, qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Iſraël, continentur in ſermonibus regum Iſraël.

D 19 Oratio quoque ejus & exauditio, & cuncta peccata atque contemptus, loca etiam in quibus ædificavit excelſa, & fecit lucos & ſtatuas, antequam ageret pœnitentiam, ſcripta ſunt in ſermonibus Hozai.

20 Dormivit ergo Manaſſes cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in domo ſua: regnavítque pro eo filius ejus Amon.

21 Viginti duorum annorum erat Amon cùm regnare cœpiſſet, & duobus annis regnavit in Jeruſalem.

22 Fecítque malum in conſpectu Domini, ſicut fecerat Manaſſes pater ejus: & cunctis idolis, quæ Manaſſes fuerat fabricatus, immolavit atque ſervivit.

23 Et non eſt reveritus faciem Domini, ſicut reveritus eſt Manaſſes pater ejus: & multò majora deliquit.

24 Cúmque conjuraſſent adverſus eum ſervi ſui, interfecerunt eum in domo ſua.

25 Porrò reliqua populi multitudo, cæſis iis, qui Amon percuſſerant, conſtituit regem Joſiam filium ejus pro eo.

CAPUT XXXIV.

Joſias, idolorum cultu ſublato, templum inſtaurat: repertóque legis libro, conterritus eſt: ex illius præſcripto omnia conſtruit, & convocato populo lectóque libro fœdus cum Domino percuſſit.

1 OCto annorum erat Joſias cùm regnare A
cœpiſſet, & triginta & uno anno regnavit in Jeruſalem. 4. Reg. 22 a 1.

2 Fecítque quod erat rectum in conſpectu Domini, & ambulavit in viis David patris ſui: non declinavit neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.

3 Octavo autem anno regni ſui, cùm adhuc eſſet puer, cœpit quærere Deum patris ſui David: & duodecimo anno, poſtquam regnare cœperat, mundavit Judam & Jeruſalem ab excelſis, & lucis, ſimulacríſque & ſculptilibus.

4 Deſtruxerúntque coram eo aras Baalim: & ſimulacra, quæ ſuperpoſita fuerant, demoliti ſunt: lucos etiam, & ſculptilia ſuccîdit atque comminuit: & ſuper tumulos eorum, qui eis immolare conſueverant, fragmenta diſperſit.

5 Oſſa prætereà ſacerdotum combuſſit in B
altaribus idolorum, mundavítque Judam & Jeruſalem.

6 Sed & in urbibus Manaſſe, & Ephraïm, & Simeon uſque Nephthali, cuncta ſubvertit.

7 Cúmque altaria diſſipaſſet, & lucos, & ſculptilia contriviſſet in fruſta, cunctáque delubra demolitus eſſet de univerſa terra Iſraël, reverſus eſt in Jeruſalem.

8 Igitur anno octavodecimo regni ſui, mundata jam terra, & templo Domini, miſit Saphan filium Eſeliæ, & Maaſiam principem civitatis, & Joha filium Joachaz à commentariis, ut inſtaurarent domum Domini Dei ſui.

9 Qui venerunt ad Helciam ſacerdotem ma- C
gnum: acceptámque ab eo pecuniam, quæ illata fuerat in domum Domini, & quam congregaverant Levitæ, & janitores de Manaſſe, & Ephraim, & univerſis reliquiis Iſraël, ab omni quoque Juda, & Benjamin, & habitatoribus Jeruſalem,

10 Tradiderunt in manibus eorum qui præerant operariis in domo Domini, ut inſtaurarent templum, & infirma quæque ſarcirent.

11 At illi dederunt eam artificibus, & cæmentariis, ut emerent lapides de lapicidinis, & ligna ad commiſſuras ædificii, & ad contignationem domorũ, quas deſtruxerant reges Juda.

12 Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem præpoſiti operantium, Jahath & Abdias de filiis Merari, Zacharias & Moſollam de filiis Caath,

Caath, qui urgebant opus: omnes Levitæ ſcientes organis canere.
13 Super eos verò, qui ad diverſos uſus onera portabant, erant ſcribæ, & magiſtri de Levitis janitores.
D 14 Cúmque efferrent pecuniam, quæ illata fuerat in templum Domini, reperit Helcias ſacerdos Librum legis Domini per manum Moyſi.
15 Et ait ad Saphan ſcribam: Librum legis inveni in domo Domini: Et tradidit ei.
16 At ille intulit volumen ad regem, & nuntiavit ei dicens; Omnia quæ dediſti in manu ſervorum tuorum, ecce complentur.
17 Argentum quod repertum eſt in domo Domini, conflaverunt: datúmque eſt præfectis artificum, & diverſa opera fabricantium.
18 Præterea tradidit mihi Helcias ſacerdos hunc librum. Quem cùm rege præſente recitaſſet,
19 Audiſſétque ille verba legis, ſcidit veſtimenta ſua:
20 Et præcepit Helciæ, & Ahicam filio Saphan, & Abdon filio Micha, Saphan quoque ſcribæ, & Aſaæ ſervo regis, dicens:
E 21 Ite, & orate Dominum pro me, & pro reliquis Iſraël & Juda, ſuper univerſis ſermonibus Libri iſtius, qui repertus eſt: magnus enim furor Domini ſtillavit ſuper nos, eò quòd non cuſtodierint patres noſtri verba Domini, ut facerent omnia quæ ſcripta ſunt in iſto volumine.
22 Abiit ergo Helcias, & hi qui ſimul à rege miſſi fuerant, ad Oldam prophetidem, uxorem Sellum filii Thecuath, filii Haſra cuſtodis veſtium: quæ habitabat in Jeruſalem in Secunda: & locuti ſunt ei verba, quæ ſuprà narravimus.
23 At illa reſpondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Dicite viro, qui miſit vos ad me:
24 Hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam mala ſuper locum iſtum, & ſuper habitatores ejus, cunctáque maledicta, quæ ſcripta ſunt in Libro hoc, quem legerunt coram rege Juda.
F 25 Quia dereliquerunt me, & ſacrificaverunt diis alienis, ut me ad iracundiam provocarent in cunctis operibus manuum ſuarum, idcirco ſtillabit furor meus ſuper locum iſtum, & non extinguetur.
26 Ad regem autem Juda qui miſit vos pro Domino deprecando, ſic loquimini: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Quoniam audiſti verba voluminis,
27 Atque emollitum eſt cor tuum, & humiliatus es in conſpectu Dei, ſuper his quæ dicta ſunt contra locum hunc, & habitatores Jeruſalem, reveritúſque faciem meam ſcidiſti veſtimenta tua, & fleviſti coram me: ego quoque exaudivi te, dicit Dominus.
28 Jam enim colligam te ad patres tuos, & inferêris in ſepulchrum tuum in pace: nec videbunt oculi tui omne malum, quod ego inducturus ſum ſuper locum iſtum, & ſuper habitatores ejus. * Retulerunt itaque regi cuncta quæ dixerat.
29 At ille convocatis univerſis majoribus natu Juda & Jeruſalem, G
30 Aſcendit in domum Domini, unàque omnes viri Juda & habitatores Jeruſalem, Sacerdotes & Levitæ, & cunctus populus à minimo uſque ad maximum. Quibus audientibus in domo Domini, legit rex omnia verba voluminis:
31 Et ſtans in tribunali ſuo, percuſſit fœdus coram Domino, ut ambularet poſt eum, & cuſtodiret præcepta, & teſtimonia, & juſtificationes ejus, in toto corde ſuo, & in tota anima ſua, faceréque quæ ſcripta ſunt in volumine illo, quod legerat.
32 Adjuravit quoque ſuper hoc omnes, qui reperti fuerant in Jeruſalem & Benjamin: & fecerunt habitatores Jeruſalem juxta pactum Domini Dei patrum ſuorum.
33 Abſtulit ergo Joſias cunctas abominationes de univerſis regionibus filiorum Iſraël: & fecit omnes qui reſidui erant in Iſraël, ſervire Domino Deo ſuo. Cunctis diebus ejus non receſſerunt à Domino Deo patrum ſuorum.

Caput XXXV.

Immolato Phaſe maximâ cum ſolemnitate plurimiſque victimis, Joſias feſtum azymorum ſeptem diebus celebravit; deinde contra regem Ægypti pugnare tentans, graviterque vulneratus moritur cum ingenti omnium luctu, & præſertim Jeremiæ prophetæ.

1 FEcit autem Joſias in Jeruſalem Phaſe Domino, quod immolatum eſt quartadecima die menſis primi: A *4 Reg. 23. c. 21.*
2 Et conſtituit Sacerdotes in officiis ſuis, hortatúſq; eſt eos ut miniſtrarent in domo Dñi.
3 Levitis quoque, ad quorum eruditionem omnis Iſraël ſanctificabatur Domino, locutus eſt: Ponite arcam in ſanctuario templi, quod ædificavit Salomon filius David rex Iſraël, nequaquam enim eam ultrà portabitis: nunc autem miniſtrate Domino Deo veſtro, & populo ejus Iſraël.
4 Et præparate vos per domos & cognationes veſtras, in diviſionibus ſingulorum, ſicut præcepit David rex Iſraël, & deſcripſit Salomon filius ejus.
5 Et miniſtrate in ſanctuario per familias turmáſque Leviticas,
6 Et ſanctificati immolate Phaſe: fratres etiã veſtros, ut poſſint juxta verba quæ locutus eſt Dominus in manu Moyſi facere, præparate.
7 Dedit præterea Joſias omni populo, qui ibi fuerat inventus in ſollemnitate Phaſe, agnos & hœdos de gregibus, & reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia. hæc de regis univerſa ſubſtantia.
8 Duces quoque ejus, ſponte quod voverant, obtulerunt, tam populo, quàm Sacerdotibus & Levitis. Porrò Helcias, & Zacharias, & Jahiel, principes domus Domini, dederunt ſacerdotibus ad faciendum Phaſe pecora commixtim duo millia ſexcenta, & boves trecentos. B

9 Chonenias autem, & Semeias, etiam Nathanaël, fratres ejus, nec non Haſabias, & Jehiel, & Jozabad, principes Levitarum, dederunt ceteris Levitis ad celebrandum Phaſe quinque millia pecorum, & boves quingentos.

10 Præparatúmque eſt miniſterium, & ſteterunt ſacerdotes in officio ſuo: Levitæ quoque in turmis, juxta regis imperium.

11 Et immolatum eſt Phaſe: aſperſerúntque Sacerdotes manu ſua ſanguinem, & Levitæ detraxerunt pelles holocauſtorum:

12 Et ſeparaverunt ea ut darent per domos & familias ſingulorum, & offerrentur Domino, ſicut ſcriptum eſt in Libro Moyſi: de bobus quoque fecerunt ſimiliter.

13 Et aſſaverunt Phaſe ſuper ignem, juxta quod in lege ſcriptum eſt: pacificas verò hoſtias coxerunt in lebetibus, & cacabis, & ollis, & feſtinatò diſtribuerunt univerſæ plebi:

14 Sibi autem, & Sacerdotibus poſteà paraverunt: nam in oblatione holocauſtorum & adipum uſque ad noctem ſacerdotes fuerunt occupati: unde Levitæ ſibi & ſacerdotibus filiis Aaron paraverunt noviſſimis.

C 15 Porrò cantores filij Aſaph ſtabant in ordine ſuo, juxta præceptum David, & Aſaph, & Heman, & Idithun, prophetarum regis: Janitores verò per portas ſingulas obſervabant, ita ut nec puncto quidem diſcederent à miniſterio: quam ob rem & fratres eorum Levitæ paraverunt eis cibos.

16 Omnis igitur cultura Domini ritè completa eſt in die illa, ut facerent Phaſe, & offerrent holocauſta ſuper altare Domini, juxta præceptum regis Joſiæ.

17 Feceruntque filij Iſraël, qui reperti fuerant ibi, Phaſe in tempore illo, & ſollemnitatem azymorum ſeptem diebus.

18 Non fuit Phaſe ſimile huic in Iſraël à diebus Samuelis prophetæ: ſed nec quiſquam de cunctis regibus Iſraël fecit Phaſe ſicut Joſias Sacerdotibus, & Levitis, & omni Judæ, & Iſraël qui repertus fuerat, & habitantibus in Jeruſalem.

19 Octavodecimo anno regni Joſiæ hoc Phaſe celebratum eſt.

* 4 Reg. 23 f 29. 20 * Poſtquam inſtauraverat Joſias templum, aſcendit Nechao rex Ægypti ad pugnandum in Charcamis juxta Euphraten: & proceſſit in occurſum ejus Joſias.

D 21 At ille miſſis ad eum nuntiis, ait: Quid mihi & tibi eſt rex Juda? non adverſum te hodie venio, ſed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus feſtinatò ire præcepit: deſine adverſum Deum facere, qui mecum eſt ne interficiat te.

22 Noluit Joſias reverti, ſed præparavit contra eum bellum, nec acquievit ſermonibus
* Zach 12.d.11 Nechao ex ore Dei: * verùm perrexit ut dimicaret in campo Mageddo.

23 Ibique vulneratus à ſagittariis, dixit pueris ſuis: Educite me de prælio, quia oppidò vulneratus ſum.

24 Qui tranſtulerunt eum de curru in alterum currum, qui ſequebatur eum more regio, & aſportaverunt eum in Jeruſalem, mortuúſque eſt, & ſepultus in mauſolęo patrum ſuorum: & univerſus Juda & Jeruſalem luxerunt eum:

25 Jeremias maximè: cujus omnes cantores atque cantatrices, uſque in præſentem diem, lamentationes ſuper Joſiam replicant; & quaſi lex obtinuit in Iſraël: Ecce ſcriptum fertur in lamentationibus.

26 Reliqua autem ſermonum Joſiæ & miſericordiarum ejus quæ lege præcepta ſunt Domini;

27 Opera quoque illius prima & noviſſima, ſcripta ſunt in Libro regum Juda & Iſraël.

Caput XXXVI.

Joſiæ ſuccedit ejus filius Joachaz, quem Nechao rex Ægypti transfert in Ægyptum, fratrémque Eliakim, quem Joakim nominat, ſubſtituit: quo in Babylonem ducto à Nabuchodonozore, regnat filius Joachin, & hunc rex Aſſyriorum unà cum vaſis templi in Babylonem adducit, patruúmque illius impium Sedeciam ſubſtituit: qui Aſſyriis rebellans, templo ac Jeruſalem incenſis, transfertur unà cum populo in Babylonem, propter regum & populi peccata, donec per Cyrum regem Perſarum primo anno regni ejus redeundi datur facultas.

1 TUlit ergo populus terræ Joachaz filium A
Joſiæ, & conſtituit regem pro patre ſuo 4. Reg.
in Jeruſalem. 23 f.30.

2 Viginti trium annorum erat Joachaz cùm regnare cœpiſſet, & tribus menſibus regnavit in Jeruſalem.

3 Amovit autem eum rex Ægypti cùm veniſſet in Jeruſalem, & condemnavit terram centum talentis argenti, & talento auri.

4 Conſtituítque pro eo regem, * Eliakim fratrem ejus, ſuper Judam & Jeruſalem: & vertit * Matt. 1.b.11.
nomen ejus Joakim: ipſum verò Joachaz tulit ſecum & abduxit in Ægyptum.

5 Vigintiquinque annorum erat Joakim cùm regnare cœpiſſet, & undecim annis regnavit in Jeruſalem: fecítque malum coram Domino Deo ſuo.

6 Contra hunc aſcendit Nabuchodonoſor rex Chaldæorum, & vinctum catenis duxit in Babylonem.

7 Ad quam & vaſa Domini tranſtulit, & poſuit ea in templo ſuo.

8 Reliqua autem verborum Joakim, & abominationum ejus, quas operatus eſt, & quæ inventa ſunt in eo, continentur in Libro regum Juda & Iſraël. Regnavit autem Joachin filius ejus pro eo. B

9 Octo annorum erat Joachin cùm regnare cœpiſſet, & tribus menſibus, ac decem diebus regnavit in Jeruſalem, fecítque malum in conſpectu Domini.

10 Cúmque anni circulus volveretur, miſit Nabuchodonoſor rex, qui adduxerunt eum in Babylonem, aſportatis ſimul pretioſiſſimis vaſis domus Domini. * Regem verò conſtituit Sedeciam patruum ejus ſuper Judam & Jeruſalem. * 4 Reg. 24 d.17. Jerem.

11 Viginti & unius anni erat Sedecias cùm 37. a.1.

regnare

regnare cœpiſſet, & undecim annis regnavit in
Jeruſalem.
12 Fecitque malum in oculis Domini Dei
ſui, nec erubuit faciem Jeremiæ prophetæ, lo-
quentis ad ſe ex ore Domini.
C 13 A rege quoque Nabuchodonoſor receſ-
ſit, qui adjuraverat eum per Deum: & indura-
vit cervicem ſuam & cor, ut non reverteretur
ad Dominum Deum Iſraël.
14 Sed & univerſi principes ſacerdotum, &
populus prævaricati ſunt iniquè juxta univer-
ſas abominationes Gentium & polluerunt do-
mum Domini quam ſanctificaverat ſibi in Je-
ruſalem.
15 Mittebat autem Dominus Deus patrum
ſuorum ad illos per manum nuntiorum ſuorũ,
de nocte conſurgens, & quotidie commonens:
eò quòd parceret populo & habitaculo ſuo.
16 At illi ſubſannabant nuntios Dei, & par-
vipendebant ſermones ejus, illudebántque
prophetis, donec aſcenderet furor Domini in
populum ejus, & eſſet nulla curatio.
17 Adduxit enim ſuper eos regem Chaldæo-
rum, & interfecit juvenes eorum gladio in do-
mo ſanctuarij ſui: non eſt miſertus adoleſcen-
tis, & virginis, & ſenis, nec decrepiti quidem,
ſed omnes tradidit in manibus ejus.
18 Univerſaque vaſa domus Domini, tam D
majora, quam minora: & theſauros templi,
& regis, & principum, tranſtulit in Babylo-
nem.
19 Incenderunt hoſtes domum Dei, deſtru-
xerúntque murum Jeruſalem, univerſas turres
combuſſerunt, & quidquid pretioſum fuerat,
demoliti ſunt.
20 Si quis evaſerat gladium, ductus in Ba-
bylonem ſervivit regi, & filiis ejus, donec im-
peraret rex Perſarum,
21 Et compleretur ſermo Domini ex ore Je-
remiæ, & celebraret terra ſabbata ſua: cunctis
enim diebus deſolationis egit ſabbatum, uſque
dum complerentur ſeptuaginta anni.
22 * Anno autem primo Cyri regis Perſa- * 1. Eſd.
rum ad explendum ſermonem Domini, quem 1. a. 1. 6.
locutus fuerat per os Jeremiæ, ſuſcitavit Domi- a. 3.
nus ſpiritum Cyri regis Perſarum: qui juſſit Ier. 25.
prædicari in univerſo regno ſuo, etiam per ſcri- c 12. 29.
pturam, dicens: c 10.
23 Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Omnia
regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, &
ipſe præcepit mihi ut ædificarem ei domum in
Jeruſalem, quæ eſt in Judæa: quis ex vobis eſt
in omni populo ejus? ſit Dominus Deus ſuus
cum eo, & aſcendat.

LIBER PRIMUS ESDRÆ.

CAPUT PRIMUM.

Cyrus completis 70. captivitatis Babylonicæ annis divinitus inſpiratus, relictis vaſis templi Salomonis 5400 captivitatem Iſraëlitis relaxat, concedens templi reædificationem.

A IN anno primo Cyri regis Per-
2. Par. ſarum, ut compleretur ver-
36. d. 22. bum Dñi ex ore Jeremiæ ſuſ-
Ier. 25. citavit Dñs ſpiritum Cyri re-
c. 12. 29. gis Perſarum: & traduxit vo-
c. 10. cem in omni regno ſuo, etiam
per ſcripturam, dicens:
B 2 Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Omnia
regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, &
ipſe præcepit mihi ut ædificarem ei domum in
Jeruſalem quæ eſt in Judæa.
3 Quis eſt in vobis de univerſo populo ejus?
Sit Deus illius cum ipſo. Aſcendat in Jeruſa-
lem, quæ eſt in Judæa, & ædificet domum Dñi
Dei Iſraël, ipſe eſt Deus qui eſt in Jeruſalem.
4 Et omnes reliqui in cunctis locis ubicum-
que habitant, adjuvent eum viri de loco ſuo ar-
gento & auro, & ſubſtantia, & pecoribus, ex-
cepto quod voluntariè offerunt templo Dei,
quod eſt in Jeruſalem.
C 5 Et ſurrexerunt principes patrum de Juda,
& Benjamin, & Sacerdotes, & Levitæ, & om-
nis cujus Deus ſuſcitavit ſpiritum, ut aſcende-
rent ad ædificandum templum Domini, quod
erat in Jeruſalem.
6 Univerſique qui erant in circuitu, adju-
verunt manus eorum in vaſis argenteis & au-
reis, in ſubſtantia & jumentis, in ſupellectili, ex-
ceptis his quæ ſponte obtulerant.
7 Rex quoque Cyrus protulit vaſa templi
Domini, quæ tulerat Nabuchodonoſor de Jeru-
ſalem, & poſuerat ea in templo Dei ſui.
8 Protulit autem ea Cyrus rex Perſarum per D
manum Mithridatis filij Gazabar, & annume-
ravit ea Saſſabaſar principi Juda.
9 Et hic eſt numerus eorum: Phialæ aureæ
triginta, phialæ argenteæ, mille, cultri viginti-
novem, ſcyphi aurei triginta,
10 Scyphi argentei ſecundi quadringenti
decem: vaſa alia mille.
11 Omnia vaſa aurea & argentea, quinque
millia quadringenta: univerſa tulit Saſſabaſar,
cum his qui aſcendebant de tranſmigratione
Babylonis in Jeruſalem.

CAPUT II.

Numerus revertentium duce Zorobabel è captivitate Babylonica in Ieruſalem, ac donorum in reædificationem templi oblatorum.

1 HI ſunt autem provinciæ filij, qui aſcen- A
derunt de captivitate, quam tranſtulerat 2. Eſdr.
Nabuchodonoſor rex Babylonis in Babylonem, 7. b. 6.

& reverſi ſunt in Jeruſalem & Judam, unuſquiſque in civitatem ſuam.
2 Qui venerunt cum Zorobabel, Joſue, Nehemia, Saraia, Rahelaia, Mardochai, Belſan, Meſphar, Beguai, Rehum, Baana. Numerus virorum populi Iſraël:
3 Filij Pharos, duo millia centum ſeptuagintaduo.
4 Filij Sephatia, trecenti ſeptuagintaduo.
5 Filij Area, ſeptingenti ſeptuagintaquinque.
6 Filij Phahath Moab, filiorum Joſue: Joab, duo millia octingenti duodecim.
7 Filij Ælam, mille ducenti quinquaginta quattuor.
8 Filij Zethua, nongẽti quadragintaquinque.
9 Filij Zachai, ſeptingenti ſexaginta.
10 Filij Bani, ſexcenti quadragintaduo.
11 Filij Bebai, ſexcenti vigintitres.
12 Filij Azgad, mille ducenti vigintiduo.
13 Filij Adonicam, ſexcenti ſexagintaſex.
14 Filij Beguai, duo millia quinquagintaſex.
15 Filij Adin, quadringenti quinquagintaquatuor.
16 Filij Ather, qui erant ex Ezechia, nonagintaocto.
17 Filij Beſai, trecenti viginti tres.
B 18 Filij Jora, centum duodecim.
19 Filij Haſum, ducenti vigintitres.
20 Filij Gebbar, nonagintaquinque.
21 Filij Bethlehem, centum vigintitres.
22 Viri Netupha, quinquagintaſex.
23 Viri Anathoth, centum vigintiocto.
24 Filij Azmaveth, quadragintaduo.
25 Filij Cariathiarim, Cephira, & Beroth, ſeptingenti quadragintatres.
26 Filij Rama & Gabaa, ſexcẽti viginti unus.
27 Viri Machmas, centum vigintiduo.
28 Viri Bethel & Hai, ducenti vigintitres.
29 Filij Nebo, quinquaginta duo.
30 Filij Megbis, centum quinquagintaſex.
31 Filij Ælam alterius, mille ducenti quinquagintaquattuor.
32 Filij Harim, trecenti viginti.
33 Filij Lod, Hadid, & Ono, ſeptingenti vigintiquinque.
34 Filij Jericho, trecẽti quadragintaquinque.
35 Filij Senaa, tria millia ſexcenti triginta.
36 Sacerdotes: Filij Jadaia in domo Joſue, nongenti ſeptuagintatres.
37 Filij Emmer, mille quinquagintaduo.
38 Filij Pheshur, mille ducenti quadragintaſeptem.
39 Filij Harim, mille decem & ſeptem.
40 Levitæ: Filij Joſue & Cedmihel filiorum Odoviæ, ſeptuagintaquattuor.
41 Cantores: Filij Aſaph, centum vigintiocto.
C 42 Filij Janitorum: filij Sellum, filij Ater, filij Telmon, filij Accub, filij Hatita, filij Sobai: univerſi centum triginta novem.
43 Nathinæi: filij Siha, filij Haſupha, filij Tabbaoth,
44 Filij Ceros, filij Siaa, filij Phadon,
45 Filij Lebana, filij Hagaba, filij Accub,
46 Filij Hagab, filij Semlai, filij Hanan,
47 Filij Gaddel, filij Gaher, filij Raaia,
48 Filij Raſin, filij Necoda, filij Gazam,
49 Filij Aza, filij Phaſea, filij Beſee,
50 Filij Aſena, filij Munim, filij Nephuſim,
51 Filij Bacbuc, filij Hacupha, filij Harhur,
52 Filij Beſluth, filij Mahida, filij Harſa,
53 Filij Bercos, filij Siſara, filij Thema,
54 Filij Naſia, filij Hatipha,
55 Filij ſervorum Salomonis, filij Sotai, filij Sopheret, filij Pharuda,
56 Filij Jala, filij Dercon, filij Geddel,
57 Filij Saphatia, filij Hatil, filij Phochereth, qui erant de Aſebaim, filij Ami.
58 Omnes Nathinæi, & filij ſervorum Salomonis trecenti nonagintaduo.
59 Et hi qui aſcenderunt de Thelmala, Thelharſa, Cherub, & Adon, & Emer: & non potuerunt indicare domum patrum ſuorum & ſemen ſuum, utrùm ex Iſraël eſſent.
60 Filij Dalaia, filij Tobia, filij Necoda, ſexcenti quinquagintaduo. D
61 Et de filiis Sacerdotum: Filij Hobia, filij Accos, filij Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis, uxorem, & vocatus eſt nomine eorum:
62 Hi quæſierũt ſcripturam genealogiæ ſuæ, & non invenerunt, & ejecti ſunt de ſacerdotio.
63 Et dixit Atherſatha eis, ut non comederent de Sancto ſanctorum, donec ſurgeret ſacerdos doctus atque perfectus.
64 Omnis multitudo quaſi unus quadragintaduo millia trecenti ſexaginta:
65 Exceptis ſervis eorum, & ancillis, qui erant ſeptem millia trecenti trigintaſeptem: & in ipſis cantores atque cantatrices ducenti.
66 Equi eorum ſeptingenti trigintaſex, muli eorum ducenti quadragintaquinque,
67 Cameli eorum, quadringenti triginta quinque, aſini eorum, ſex millia ſeptingenti viginti.
68 Et de principibus patrum, cùm ingrederentur templum Domini, quod eſt in Jeruſalem, ſponte obtulerunt in domum Dei ad extruendam eam in loco ſuo.
69 Secundùm vires ſuas dederunt impenſas operis auri, ſolidos ſexaginta millia & mille, argenti mnas quinque millia, & veſtes ſacerdotales centum.
70 Habitaverunt ergo Sacerdotes, & Levitæ, & de populo, & cantores, & Janitores, & Nathinæi, in urbibus ſuis, univerſuſque Iſraël in civitatibus ſuis.

Caput III.

Convocato populo in Jeruſalem, extruitur altare ſuper quo victima offeruntur; celebratur quoque ſeptem diebus Feſtum tabernaculorum: & ſecundo reverſionis anno templum fundatur, populo vociferante partim ex gaudio, partim ex fletu.

1 Jamque venerat menſis ſeptimus, & erant A
filij Iſraël in civitatibus ſuis: congregatus eſt ergo populus quaſi vir unus in Jeruſalem.
2 Et ſurrexit Joſue filius Joſedec, & fratres ejus ſacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel, &

& fratres ejus, & ædificaverunt altare Dei Iſ-
raël, ut offerrent in eo holocautomata, ſicut
ſcriptum eſt in lege Moyſi viri Dei:
3 Collocaverunt autem altare Dei ſuper ba-
ſes ſuas, deterrentibus eos per circuitum popu-
lis terrarum, & obtulerunt ſuper illud holocau-
ſtum Domino manè & veſpere:
4 Feceruntque ſollemnitatem tabernaculo-
rum, ſicut ſcriptum eſt, & holocauſtum diebus
ſingulis per ordinem ſecundùm præceptum
opus diei in die ſuo.
B 5 Et poſt hæc holocauſtum juge, tam in Ca-
lendis quàm in univerſis ſollemnitatibus Domi-
ni, quæ erant conſecratæ, & in omnibus in qui-
bus ultrò offerebatur munus Domino.
6 A primo die menſis ſeptimi cœperunt of-
ferre holocauſtum Domino: porrò templum
Dei nondum fundatum erat.
7 Dederunt autem pecunias latomis & cæ-
mentariis: cibum quoque, & potum, & oleum,
Sidoniis Tyriiſque, ut deferrent ligna cedrina
de Libano ad mare Joppe, juxta quod præce-
perat Cyrus rex Perſarum eis.
C 8 Anno autem ſecundo adventus eorum ad
templum Dei in Jeruſalem, menſe ſecundo,
cœperunt Zorobabel filius Salathiel, & Joſue
filius Joſedec, & reliqui de fratribus eorum Sa-
cerdotes, & Levitæ, & omnes qui venerant de
captivitate in Jeruſalē, & conſtituerunt Levitas
à viginti annis & ſupra, ut urgerent opus Dñi.
9 Stetitque Joſue & filij ejus, & fratres ejus,
Cedmihel & filij ejus & filij Juda, quaſi vir
unus, ut inſtarent ſuper eos qui faciebant opus
in templo Dei: filij Henadad, & filij eorum, &
fratres eorum Levitæ.
10 Fundato igitur à cæmentariis templo Do-
mini, ſteterunt ſacerdotes in ornatu ſuo cum
tubis: & Levitæ filij Aſaph in cymbalis, ut lau-
darent Deum per manus David regis Iſraël.
D 11 Et concinebant in hymnis & confeſſione
Domino: Quoniam bonus, quoniam in æter-
num miſericordia ejus ſuper Iſraël. Omnis quo-
que populus vociferabatur clamore magno in
laudando Dominum, eò quòd fundatum eſſet
templum Domini.
12 Plurimi etiam de Sacerdotibus & Levi-
tis, & principes patrum, & ſeniores, qui vide-
rant templum priùs cùm fundatum eſſet, &
hoc templum in oculis eorum, flebant voce
magna: & multi vociferantes in lætitia, eleva-
bant vocem.
13 Nec poterat quiſquam agnoſcere vocem
clamoris lætantium, & vocem fletus populi:
commixtim enim populus vociferabatur cla-
more magno, & vox audiebatur procul.

CAPUT IV.

Iſraëlis hoſtes Samaritani, qui ab Aſſur miſſi fuerant ad inhabitandas urbes Samariæ, impediunt templi & urbis inſtaurationem, quod non admitterentur ut ſimul ædificarent, & uſque ad ſecundum Darij annum intermiſſi procurant.

A 1 AUdierunt autem hoſtes Judæ & Benja-
min, quia filij captivitatis ædificarent
templum Domino Deo Iſraël:
2 Et accedentes ad Zorobabel, & ad princi-
pes patrum, dixerunt eis: Ædificemus vobiſ-
cum, quia ita ut vos, quærimus Deum veſtrum:
ecce nos immolavimus victimas à diebus Aſor
Haddan regis Aſſur, qui adduxit nos huc.
3 Et dixit eis Zorobabel, & Ioſue, & reliqui
principes patrum Iſraël: Non eſt vobis & no-
bis ut ædificemus domum Deo noſtro, ſed nos
ipſi ſoli ædificabimus Domino Deo noſtro, ſicut
præcepit nobis Cyrus rex Perſarum.
4 Factum eſt igitur, ut populus terræ impe-
diret manus populi Iudæ, & turbaret eos in
ædificando.
5 Conduxerunt autem adverſus eos conſi-
liatores, ut deſtruerent conſilium eorum omni-
bus diebus Cyri regis Perſarum, & uſque ad
regnum Darij regis Perſarum.
6 In regno autem Aſſueri, in principio regni
ejus, ſcripſerunt accuſationem adverſus habita-
tores Iudæ & Ieruſalem.
7 Et in diebus Artaxerxis ſcripſit Beſelam B
Mithridates, Thabeel, & reliqui qui erant in
conſilio eorum, ad Artaxerxem regem Per-
ſarum: epiſtola autem accuſationis ſcripta erat
Syriacè, & legebatur ſermone Syro.
8 Reum Beelteem, & Samſai ſcriba, ſcripſe-
runt epiſtolam unam de Ieruſalem Artaxerxi
regi, hujuſcemodi:
9 Reum Beelteem, & Sanſai ſcriba, & reli-
qui conſiliatores eorum, Dinæi, & Apharſatha-
chæi, Terphalæi, Apharſæi, Erchuæi, Babylonij,
Suſanechæi, Dievi & Ælamitæ,
10 Et ceteri de Gentibus, quas tranſtulit
Aſenaphar magnus & glorioſus: & habitare
eas fecit in civitatibus Samariæ, & in reliquis
regionibus trans flumen in pace:
11 (Hoc eſt exemplar epiſtolæ, quam miſe-
runt ad eum) Artaxerxi regi, ſervi tui, viri qui
ſunt trans fluvium, ſalutem dicunt.
12 Notum ſit regi, quia Iudæi, qui aſcende-
runt à te ad nos, venerunt in Ieruſalem civita-
tem rebellem & peſſimam, quam ædificant, ex-
truentes muros ejus, & parietes componentes.
13 Nunc igitur notum ſit regi, quia ſi civi- C
tas illa ædificata fuerit, & muri ejus inſtaurati,
tributum, & vectigal, & annuos reditus non
dabunt, & uſque ad reges hæc noxa perveniet.
14 Nos autem memores ſalis, quod in pala-
tio comedimus, & quia læſiones regis videre
nefas ducimus, idcircò miſimus & nuntiavi-
mus regi,
15 Ut recenſeas in libris hiſtoriarum patrum
tuorum, & invenies ſcriptum in commentariis:
& ſcies quoniam urbs illa, urbs rebellis eſt, &
nocens regibus & provinciis, & bella concitan-
tur in ea ex diebus antiquis: quam ob rem &
civitas ipſa deſtructa eſt.
16 Nuntiamus nos regi quoniam ſi civitas
illa ædificata fuerit, & muri ipſius inſtaurati,
poſſeſſionem trans fluvium non habebis.
17 Verbum miſit rex ad Reum Beelteem, &
Sanſai ſcribam, & ad reliquos qui erant in
conſilio eorum habitatores Samariæ, & cete-
ris

ris trans Fluvium, ſalutem dicens & pacem.
18 Accuſatio, quam miſiſtis ad nos, manife-
ſtè lecta eſt coram me.
19 Et à me præceptum eſt: & recenſuerunt,
invenerúntque quoniam civitas illa à diebus
antiquis adverſum reges rebellat, & ſeditiones,
& prælia concitantur in ea:
D 20 Nam & reges fortiſſimi fuerunt in Je-
ruſalem, qui & dominati ſunt omni regioni,
quæ trans Fluvium eſt: tributum quoque &
vectigal, & reditus accipiebant.
21 Nunc ergo audite ſententiam: Prohibea-
tis viros illos, ut urbs illa non ædificetur, donec
ſi fortè à me juſſum fuerit.
22 Videte ne negligenter hoc impleatis, &
paulatim creſcat malum contra reges.
23 Itaque exemplum edicti Artaxerxis re-
gis lectum eſt coram Reum Beelteem, & Sam-
ſai ſcriba, & conſiliariis eorum: & abierunt fe-
ſtini in Jeruſalem ad Judæos, & prohibuerunt
eos in brachio & robore.
24 Tunc intermiſſum eſt opus domus Do-
mini in Jeruſalem, & non fiebat uſque ad an-
num ſecundum regni Darij regis Perſarum.

CAPUT V.

*Aggæi & Zachariæ Prophetarum exhortatione tem-
pli ædificatio repetitur, fruſtrà conantibus hoc impedire
principibus qui trans Flumen in Samaria conſtituti
erant à rege Aſſyriorum.*

A 1 PRophetaverunt autem Aggæus Propheta
& Zacharias filius Addo, prophetantes
ad Judæos, qui erant in Judæa & Jeruſalem, in
nomine Dei Iſraël.
2 Tunc ſurrexerunt Zorobabel filius Sala-
thiel, & Joſue filius Joſedec, & cœperunt ædi-
ficare templum Dei in Jeruſalem, & cum eis
prophetæ Dei adjuvantes eos.
3 In ipſo autem tempore venit ad eos Tha-
thanai, qui erat dux trans Flumen, & Stharbu-
zanai, & conſiliarij eorum: ſicque dixerunt eis:
Quis dedit vobis conſilium ut domum hanc
ædificaretis, & muros ejus inſtauraretis?
4 Ad quod reſpondimus eis, quæ eſſent no-
mina hominum auctorum ædificationis illius.
5 Oculus autem Dei eorum factus eſt ſuper
ſenes Judæorum, & non potuerunt inhibere
eos. Placuítque ut res ad Darium referretur, &
tunc ſatisfacerent adverſus accuſationem illam.
B 6 Exemplar epiſtolæ, quam miſit Thathanai
dux regionis trans Flumen, & Stharbuzanai, &
conſiliatores ejus Arphaſachæi, qui erant trans
Flumen ad Darium regem.
7 Sermo quem miſerant ei, ſic ſcriptus erat:
Dario regi pax omnis.
8 Notum ſit regi, iſſe nos ad Judæam pro-
vinciam, ad domum Dei magni, qui ædificatur
lapide impolito, & ligna ponuntur in pariet-
bus: opúſque illud diligenter extruitur, &
creſcit in manibus eorum.
9 Interrogavimus ergo ſenes illos, & ita dixi-
mus eis: Quis dedit vobis poteſtatem ut domum
hanc ædificaretis, & muros hos inſtauraretis?
C 10 Sed & nomina eorum quæſivimus ab eis,
ut nuntiaremus tibi: ſcripſimúſque nomina eo-
rum virorum, qui ſunt principes in eis.
11 Hujuſcemodi autem ſermonem reſpon-
derunt nobis, dicentes: Nos ſumus Servi Dei
cæli & terræ, & ædificamus tẽplum, quod erat
extructum ante hos annos multos, quódque
rex Iſraël magnus ædificaverat, & extruxerat.
12 Poſtquam autem ad iracundiam provo-
caverunt patres noſtri Deum cæli, tradidit eos
in manus Nabuchodonoſor regis Babylonis
Chaldæi, domum quoque hanc deſtruxit, &
populum ejus tranſtulit in Babylonem.
13 Anno autem primo Cyri regis Babylonis,
Cyrus rex propoſuit edictum ut domus Dei
hæc ædificaretur.
14 Nam & vaſa templi Dei aurea & argen- D
tea, quæ Nabuchodonoſor tulerat de templo,
quod erat in Jeruſalem, & aſportaverat ea in
templum Babylonis, protulit Cyrus rex de
templo Babylonis, & data ſunt Saſſabaſar voca-
bulo, quem & principem conſtituit,
15 Dixítque ei: Hæc vaſa tolle, & vade, &
pone ea in templo, quod eſt in Jeruſalem, &
domus Dei ædificetur in loco ſuo.
16 Tunc itaque Saſſabaſar ille venit & po-
ſuit fundamenta templi Dei in Jeruſalem, & ex
eo tempore uſque nunc ædificatur, & necdum
completum eſt.
17 Nunc ergo, ſi videtur regi bonum, recen-
ſeat in bibliotheca regis, quæ eſt in Babylone,
utrúmnam à Cyro rege juſſum fuerit ut ædifi-
caretur domus Dei in Jeruſalem, & voluntatem
regis ſuper hac re mittat ad nos,

CAPUT VI.

*Darius Cyri decretum de templo extruendo in biblio-
theca ſua inventum jubet compleri, ſuppeditato ſumptu;
templum autem ſexto Darij anno abſolutum, cum in-
genti lætitia plurimiſque victimis dedicatur, ac Paſcha
ſeptem diebus celebratur.*

1 TUnc Darius rex præcepit: & recenſue- A
runt in bibliotheca librorum, qui erant
repoſiti in Babylone,
2 Et inventum eſt in Ecbatanis, quod eſt
caſtrum in Medena provincia, volumen unum,
taliſque ſcriptus erat in eo commentarius:
3 Anno primo Cyri regis: Cyrus rex decre-
vit ut domus Dei ædificaretur, quæ eſt in Jeru-
ſalem, in loco ubi immolent hoſtias, & ut po-
nant fundamenta ſupportantia altitudinem cu-
bitorum ſexaginta, & latitudinem cubitorum
ſexaginta,
4 Ordines de lapidibus impolitis tres, & ſic
ordines de lignis novis: ſumptus autem de do-
mo regis dabuntur.
5 Sed & vaſa templi Dei aurea & argentea,
quæ Nabuchodonoſor tulerat de templo Jeru-
ſalem, & attulerat ea in Babylonem, reddantur,
& referantur in templum in Jeruſalem in locum
ſuum, quæ & poſita ſunt in templo Dei.
6 Nunc ergo Thathanai dux regionis, quæ B
eſt trans Flumen, Stharbuzanai, & conſiliarij ve-
ſtri Apharſachæi, qui eſtis trans Flumen, pro-
cul recedite ab illis,
7 Et dimittite fieri templum Dei illud à duce
Judæorum,

Judæorum, & à ſenioribus eorum, ut domum Dei illam ædificent in loco ſuo.

8 Sed & à me præceptum eſt, quid oporteat fieri à preſbyteris Judæorum illis, ut ædificetur domus Dei, ſcilicet ut de arca regis, id eſt, de tributis, quæ dantur de regione trans Flumen, ſtudioſè ſumptus dentur viris illis ne impediatur opus.

9 Quòd ſi neceſſe fuerit, & vitulos, & agnos, & hœdos in holocauſtum Deo cæli, frumẽtum, ſal, vinum, & oleum, ſecundùm ritum Sacerdotum, qui ſunt in Jeruſalem, detur eis per ſingulos dies, ne ſit in aliquo quærimonia.

10 Et offerant oblationes Deo cæli, orént que pro vita regis, & filiorum ejus.

11 A me ergo poſitum eſt decretum: Ut omnis homo qui hanc mutaverit juſſionem, tollatur lignum de domo ipſius, & erigatur, & configatur in eo, domus autem ejus publicetur.

C 12 Deus autem, qui habitare fecit nomen ſuum ibi, diſſipet omnia regna, & populum qui extenderit manum ſuam ut repugnet, & diſſipet domum Dei illam, quæ eſt in Jeruſalem. Ego Darius ſtatui decretum, quod ſtudioſè impleri volo.

13 Igitur Thathanai dux regionis trans Flumen & Stharbuzanai, & conſiliarij ejus, ſecundùm quod præceperat Darius rex, ſic diligenter executi ſunt.

14 Seniores autem Judæorum ædificabant, & proſperabantur juxta prophetiam Aggæi prophetæ, & Zachariæ filij Addo: & ædificaverunt & conſtruxerunt, jubente Deo Iſraël, & jubente Cyro, & Dario, & Artaxerxe, regibus Perſarum:

15 Et compleverunt domum Dei iſtam uſque ad diem tertium menſis Adar, qui eſt annus ſextus regni Darij regis.

16 Fecerunt autem filij Iſraël, Sacerdotes & Levitæ, & reliqui filiorum tranſmigrationis, dedicationem Domus Dei in gaudio.

D 17 Et obtulerunt in dedicationem Domus Dei vitulos centum, arietes ducẽtos, agnos quadringentos, hircos caprarum pro peccato totius Iſraël duodecim, juxta numerũ tribuum Iſraël.

18 Et ſtatuerunt Sacerdotes in ordinibus ſuis, & Levitas in vicibus ſuis, ſuper opera Dei in Jeruſalem, * ſicut ſcriptum eſt in libro Moyſi.

* Num. 3. a. 6, 8 & 9

19 Fecerunt autem filij Iſraël tranſmigrationis, Paſcha, quartadecima die menſis primi.

20 Purificati enim fuerant Sacerdotes & Levitæ quaſi unus: omnes mundi ad immolandum paſcha univerſis filiis tranſmigrationis, & fratribus ſuis Sacerdotibus, & ſibi.

21 Et comederunt filij Iſraël, qui reverſi fuerant de tranſmigratione, & omnes qui ſe ſeparaverant à coinquinatione Gentium terræ ad eos, ut quærerent Dominum Deum Iſraël.

22 Et fecerunt ſolemnitatem azymorum ſeptem diebus in lætitia, quoniam lætificaverat eos Dominus, & converterat cor regis Aſſur ad eos, ut adjuvaret manus eorum in opere domus Domini Dei Iſraël.

CAPUT VII.

Eſdras ſcriba aſſumptis comitibus, Jeruſalem aſcendit, cum edicto regis magniſque muneribus, legem Dei docturus, populúmque recturus, & refertur regis edictum

1 POſt hæc autem verba in regno Artaxerxis regis Perſarum, Eſdras filius Saraiæ filij Azariæ, filij Helciæ, A

2 Filij Sellum, filij Sadoc, filij Achitob,

3 Filij Amariæ, filij Azariæ, filij Maraioth,

4 Filij Zarahiæ, filij Ozi, filij Bocci,

5 Filij Abiſue, filij Phinees, filij Eleazar, filij Aaron ſacerdotis ab initio.

6 Ipſe Eſdras aſcendit de Babylone, & ipſe ſcriba velox in lege Moyſi, quam Dominus Deus dedit Iſraël: & dedit ei rex ſecundùm manum Domini Dei ejus ſuper eum, omnem petitionem ejus.

7 Et aſcenderunt de filiis Iſraël, & de filiis Sacerdotum, & de filiis Levitarum, & de cantoribus, & de janitoribus, & de Nathinæis, in Jeruſalem, anno ſeptimo Artaxerxis regis.

8 Et venerunt in Jeruſalem menſe quinto, ipſe eſt annus ſeptimus regis.

9 Quia in primo die menſis primi cœpit aſcendere de Babylone, & in primo die menſis quinti venit in Jeruſalem, juxta manum Dei ſui bonam ſuper ſe.

10 Eſdras enim paravit cor ſuum, ut inveſtigaret legem Domini, & faceret & doceret in Iſraël præceptum & judicium.

11 Hoc eſt autem exemplar epiſtolæ edicti, quod dedit rex Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti ſcribæ erudito in ſermonibus & præceptis Domini, & ceremoniis ejus in Iſraël. B

12 Artaxerxes rex regum Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ legis Dei cæli doctiſſimo, ſalutem.

13 A me decretum eſt, ut quicumque placuerit in regno meo de populo Iſraël, & de Sacerdotibus ejus, & de Levitis, ire in Jeruſalem, tecum vadat.

14 A facie enim regis, & ſeptem conſiliatorum ejus, miſſus es, ut viſites Judæam & Jeruſalem in lege Dei tui, quæ eſt in manu tua:

15 Et ut feras argentum & aurum, quod rex & conſiliatores ejus ſponte obtulerunt Deo Iſraël, cujus in Jeruſalem tabernaculum eſt.

16 Et omne argentum & aurum quodcumque inveneris in univerſa provincia Babylonis, & populus offerre voluerit, & de Sacerdotibus quæ ſponte obtulerint domui Dei ſui, quæ eſt in Jeruſalem,

17 Liberè accipe, & ſtudioſè eme de hac pecunia vitulos, arietes, agnos, & ſacrificia & libamina eorum, & offer ea ſuper altare templi Dei veſtri, quod eſt in Jeruſalem. C

18 Sed & ſi quid tibi & fratribus tuis placuerit, de reliquo argento & auro ut faciatis, juxta voluntatem Dei veſtri facite.

19 Vaſa quoque, quæ dantur tibi in miniſterium domus Dei tui, trade in conſpectu Dei in Jeruſalem.

20 Sed & cetera, quibus opus fuerit in domum Dei tui, quantumcumque neceſſe eſt ut

expendas, dabitur de theſauro, & de fiſco regis,
21 Et à me. Ego Artaxerxes, rex ſtatui atque decrevi omnibus cuſtodibus arcæ publicæ,
qui ſunt trans Flumen, ut quodcumque petierit à vobis Eſdras ſacerdos, ſcriba legis Dei cæli abſque mora detis,
22 Uſque ad argenti talenta centum, & uſque ad frumenti coros centum, & uſque ad vini batos centum, & uſque ad batos olei centum, ſal verò abſque menſura.
23 Omne, quod ad ritum Dei cæli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cæli: ne fortè iraſcatur contra regnum regis, & filiorum ejus.
D 24 Vobis quoque notum facimus de univerſis Sacerdotibus, & Levitis, & cantoribus, & janitoribus, Nathinæis, & miniſtris domus Dei hujus, ut vectigal, & tributum, & annonas, non habeatis poteſtatem imponendi ſuper eos.
25 Tu autem Eſdra ſecundùm ſapientiam Dei tui, quæ eſt in manu tua, conſtitue judices & præſides, ut judicent omni populo qui eſt trans Flumen, his videlicet qui noverunt legem Dei tui, ſed & imperitos docete liberè.
26 Et omnis qui non fecerit legem Dei tui, & legem regis diligenter, judicium erit de eo, ſive in mortem, ſive in exilium, ſive in condemnationem ſubſtantiæ ejus, vel certè in carcerem.
27 Benedictus Dominus Deus patrum noſtrorum, qui dedit hoc in corde regis, ut glorificaret domum Domini, quæ eſt in Jeruſalem,
28 Et in me inclinavit miſericordiam ſuam coram rege & conſiliatoribus ejus, & univerſis principibus regis potentibus: & ego confortatus manu Domini Dei mei, quæ erat in me, congregavi de Iſraël principes qui aſcenderent mecum.

CAPUT VIII.

Recenſentur qui de Babylone aſcenderunt cum Eſdra: qui indicto jejunio pro directione itineris Deum precantes, proſperè perveniunt in Jeruſalem, ac vaſa quæ ſecum attulerunt, in templum afferunt cum victimis.

A 1 HI ſunt ergo principes familiarum, & genealogia eorum, qui aſcenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babylone.
2 De filiis Phinees, Gerſom. De filiis Ithamar, Daniel. De filiis David, Hattus.
3 De filiis Secheniæ, filiis Pharos, Zacharias: & cum eo numerati ſunt viri centum quinquaginta.
4 De filiis Phahath Moab, Elioënai filius Zarehe, & cum eo ducenti viri.
5 De filiis Secheniæ, filius Ezechiel, & cum eo trecenti viri.
6 De filiis Adan, Abed filius Jonathan, & cum eo quinquaginta viri.
7 De filiis Alam, Iſaias filius Athaliæ, & cum eo ſeptuaginta viri.
8 De filiis Saphatiæ, Zebedia filius Michaël, & cum eo octoginta viri.
B 9 De filiis Joab, Obedia filius Jahiel, & cum eo ducenti decem & octo viri.
10 De filiis Selomith, filius Joſphiæ, & cum eo centum ſexaginta viri.
11 De filiis Bebai, Zacharias filius Bebai, & cum eo vigintiocto viri.
12 De filiis Azgad, Johanan filius Eccetan, & cum eo centum & decem viri.
13 De filiis Adonicam, qui erant noviſſimi: & hæc nomina eorum: Elipheleth, & Jehiel, & Samaias, & cum eis ſexaginta viri.
14 De filiis Begui, Uthai & Zachur, & cum eis ſeptuaginta viri.
15 Congregavi autem eos ad fluvium, qui decurrit ad Ahava, & manſimus ibi tribus diebus: quæſivique in populo & in ſacerdotibus de filiis Levi, & non inveni ibi.
16 Itaque miſi Eliezer, & Ariel, & Semeiam, C
& Elnathan, & Jarib, & alterum Elnathan, & Nathan, & Zachariam, & Moſollam principes: & Joiarib, & Elnathan ſapientes.
17 Et miſi eos ad Eddo, qui eſt primus in Chaſphiæ loco, & poſui in ore eorum verba, quæ loquerentur ad Eddo, & fratres ejus Nathinæos, in loco Chaſphiæ, ut adducerent nobis miniſtros domus Dei noſtri.
18 Et adduxerunt nobis per manum Dei noſtri bonam ſuper nos, virum doctiſſimum de filiis Moholi filij Levi filij Iſraël, & Sarabiam & filios ejus & fratres ejus decem & octo,
19 Et Haſabiam, & cum eo Iſaiam de filiis Merari, fratréſque ejus & filios ejus viginti:
20 Et de Nathinæis, quos dederat David & D
principes ad miniſteria Levitarum, Nathinæos ducentos viginti: omnes hi ſuis nominibus vocabantur.
21 Et prædicavi ibi jejunium juxta fluvium Ahava, ut affligeremur coram Domino Deo noſtro, & peteremus ab eo viam rectam nobis & filiis noſtris, univerſæque ſubſtantiæ noſtræ.
22 Erubui enim petere à rege auxilium & equites, qui defenderent nos ab inimico in via: quia dixeramus regi: Manus Dei noſtri eſt ſuper omnes, qui quærunt eum in bonitate: & imperium ejus & fortitudo ejus, & furor ſuper omnes, qui derelinquunt eum.
23 Jejunavimus autem, & rogavimus Deum noſtrum per hoc: & evenit nobis proſperè.
24 Et ſeparavi de principibus Sacerdotum E
duodecim, Sarabiam, & Haſabiam, & cum eis de fratribus eorum decem.
25 Appendique eis argentum & aurum, & vaſa conſecrata domus Dei noſtri, quæ obtulerat rex & cõſiliatores ejus, & principes ejus univerſúſque Iſraël eorum, qui inventi fuerant:
26 Et appendi in manibus eorum argenti talenta ſexcenta quinquaginta, & vaſa argentea centum, auri centum talenta:
27 Et crateres aureos viginti, qui habebant ſolidos millenos, & vaſa æris fulgentis optimi duo, pulchra, ut aurum.
28 Et dixi eis: Vos ſancti Domini, & vaſa F
ſancta, & argentum & aurum quod ſponte oblatum eſt Domino Deo patrum noſtrorum:
29 Vigilate & cuſtodite, donec appendatis coram principibus Sacerdotum, & Levitarum, & ducibus familiarum Iſraël in Jeruſalem, in theſaurum

theſaurum domus Domini.
30 Suſceperunt autem Sacerdotes & Levitæ
pondus argenti, & auri, & vaſorum, ut deferrent
Jeruſalem in domum Dei noſtri.
31 Promovimus ergo à flumine Ahava duodecimo
die menſis primi ut pergeremus Jeruſalem:
& manus Dei noſtri fuit ſuper nos, & liberavit
nos de manu inimici & inſidiatoris in via.
32 Et venimus Jeruſalem, & manſimus ibi
tribus diebus.
G 33 Die autem quarta appenſum eſt argentũ,
& aurum, & *vaſa in domo Dei noſtri per manum
Meremoth filij Uriæ Sacerdotis, & cum
eo Eleazar filius Phinees, cúmque eis Jozabed
filius Joſue: & Noadaia filius Bennoi Levitæ,
34 Juxta numerum & pondus omnium: deſcriptúmque
eſt omne pondus in tempore illo.
35 Sed & qui venerant de captivitate filij
tranſmigrationis, obtulerunt holocautomata
Deo Iſraël, vitulos duodecim pro omni populo
Iſraël, arietes nonaginta ſex, agnos ſeptuaginta
ſeptem, hircos pro peccato duodecim: omnia
in holocauſtum Domino.
36 Dederunt autem edicta regis ſatrapis, qui
erant de conſpectu regis, & ducibus trans Flumen,
& elevaverunt populum & domum Dei.

Caput IX.

Audiens Eſdras Iudæos matrimonia contraxiſſe cum gentibus, ſcindit veſtimenta ſua, & populi peccata confitetur, lugétque coram Domino.

A 1 POſtquam autem hæc completa ſunt, acceſſerunt
ad me principes, dicentes: Non
eſt ſeparatus populus Iſraël, Sacerdotes & Levitæ,
à populis terrarum, & abominationibus
eorum, Chananæi videlicet, & Hethæi, &
Pherezæi, & Jebuſæi, & Ammonitarum, &
Moabitarum, & Ægyptiorum, & Amorrhæorum:
2 Tulerunt enim de filiabus eorũ ſibi & filiis
ſuis, & commiſcuerunt ſemen ſanctum cum
populis terrarum: manus etiam principum &
magiſtratuum fuit in tranſgreſſione hac prima.
3 Cúmque audiſſem ſermonem iſtum, ſcidi
pallium meum & tunicam, & evelli capillos
capitis mei & barbæ, & ſedi mœrens.
4 Convenerunt autem ad me omnes, qui timebant
verbum Dei Iſraël, pro tranſgreſſione
eorum qui de captivitate venerant, & ego ſedebam
triſtis uſque ad ſacrificium veſpertinum:
B 5 Et in ſacrificio veſpertino ſurrexi de afflictione
mea, & ſciſſo pallio & tunica, curvavi
genua mea, & expandi manus meas ad Dominum
Deum meum,
6 Et dixi: Deus meus confundor & erubeſco
levare faciem meam ad te: quoniam iniquitates
noſtræ multiplicatæ ſunt ſuper caput noſtrum,
& delicta noſtra creverunt uſque ad
cælum,
7 A diebus patrum noſtrorum: ſed & nos
ipſi peccavimus graviter uſque ad diem hanc,
& in iniquitatibus noſtris traditi ſumus ipſi, &
reges noſtri, & Sacerdotes noſtri, in manum regum
terrarum, & in gladium, & in captivitatem,
& in rapinam, & in confuſionem vultus,
ſicut & die hac.
8 Et nunc quaſi parum & ad momentum facta
eſt deprecatio noſtra apud Dominũ Deum
noſtrum, ut dimitterentur nobis reliquiæ, &
daretur nobis paxillus in loco ſancto ejus, & illuminaret
oculos noſtros Deus noſter, & daret
nobis vitam modicam in ſervitute noſtra,
9 Quia ſervi ſumus, & in ſervitute noſtra C
non dereliquit nos Deus noſter, ſed inclinavit
ſuper nos miſericordiam coram rege Perſarum,
ut daret nobis vitam, & ſublimaret domum Dei
noſtri, & extrueret ſolitudines ejus, & daret
nobis ſepem in Juda & Jeruſalem.
10 Et nunc quid dicemus Deus noſter poſt
hæc: quia dereliquimus mandata tua,
11 Quę pręcepiſti in manu ſervorum tuorum
prophetarum, dicẽs: Terra, ad quam vos ingredimini
ut poſſideatis eam, terra immunda eſt,
juxta immunditiam populorum, ceterarúmque
terrarũ, abominationibus eorũ qui repleverunt
eam ab ore uſque ad os in coinquinatione ſua.
12 Nunc ergo * filias veſtras ne detis filiis * Deut. 7. a. 3.
eorum, & filias eorum ne accipiatis filiis veſtris,
& non quęratis pacem eorum, & proſperitatem D
eorum, uſque in æternum: ut confortemini, &
comedatis quæ bona ſunt terræ, & heredes habeatis
filios veſtros uſque in ſæculum.
13 Et poſt omnia quæ venerunt ſuper nos in
operibus noſtris peſſimis, & in delicto noſtro
magno, quia tu Deus noſter liberaſti nos de
iniquitate noſtra, & dediſti nobis ſalutem ſicut
eſt hodie,
14 Ut non converteremur, & irrita faceremus
mandata tua, neque matrimonia jungeremus
cum populis abominationum iſtarum. Numquid
iratus es nobis uſque ad conſummationem
ne dimitteres nobis reliquias ad ſalutem?
15 Domine Deus Iſraël juſtus es tu: quoniam
derelicti ſumus, qui ſalvaremur ſicut die
hac. Ecce coram te ſumus in delicto noſtro.
non enim ſtari poteſt coram te ſuper hoc.

Caput X.

Eſdras, convocatis univerſis filiis transmigrationis præcipit repudiari uxores alienigenas: quod cùm ſe facturos ſpopondiſſent, recenſentur qui huic operi præſint, & qui huiuſcemodi matrimonia contraxerant.

1 SIc ergo orante Eſdra, & implorante eo, & E
flente, & jacente ante templum Dei, collectus
eſt ad eum de Iſraël cœtus grandis nimis
virorum & mulierum & puerorum, & flevit
populus fletu multo.
2 Et reſpondit Schenias filius Jehiel de
filiis Ælam, & dixit Eſdræ: Nos prævaricati
ſumus in Deum noſtrum, & duximus uxores
alienigenas de populis terræ: & nunc, ſi eſt pœnitentia
in Iſraël ſuper hoc,
3 Percutiamus fœdus cum Domino Deo
noſtro, ut projiciamus univerſas uxores, & eos
qui de his nati ſunt, juxta voluntatem Domini,
& eorum qui timent præceptum Domini Dei
noſtri: ſecundùm legem fiat.
4 Surge, tuum eſt decernere, nóſque erimus
tecum: confortare, & fac.

5 Surrexit ergo Eſdras,& adjuravit principes
Sacerdotum & Levitarum,& omnem Iſraël,ut
facerent ſecundùm verbum hoc, & juraverunt.
B 6 Et ſurrexit Eſdras ante domum Dei, &
abiit ad cubiculum Johanan filij Eliaſib, & in-
greſſus eſt illuc,panem non comedit,& aquam
non bibit:lugebat enim tranſgreſſionem eorum,
qui venerant de captivitate.
7 Et miſſa eſt vox in Juda, & in Jeruſalem
omnibus filiis tranſmigrationis, ut congrega-
rentur in Jeruſalem:
8 Et omnis qui non venerit in tribus diebus
juxta conſilium principum & ſeniorum, aufe-
retur univerſa ſubſtantia ejus, & ipſe abjicietur
de cœtu tranſmigrationis.
9 Convenerunt igitur omnes viri Juda &
Benjamin in Jeruſalem tribus diebus, ipſe eſt
menſis nonus, vigeſimo die menſis: & ſedit
omnis populus in platea domus Dei,trementes
pro peccato, & pluviis.
10 Et ſurrexit Eſdras ſacerdos, & dixit ad
eos:Vos tranſgreſſi eſtis,& duxiſtis uxores alie-
nigenas, ut adderetis ſuper delictum Iſraël.
11 Et nunc date confeſſionem Domino Deo
patrum veſtrorum, & facite placitum ejus, &
ſeparamini à populis terræ, & ab uxoribus alie-
nigenis.
12 Et reſpondit univerſa multitudo,dixítque
voce magna:Juxta verbum tuum ad nos,ſic fiat.
C 13 Verumtamen quia populus multus eſt,&
tempus pluviæ,& non ſuſtinemus ſtare foris,&
opus non eſt diei unius vel duorum (vehemen-
ter quippe peccavimus in ſermone iſto)
14 Conſtituantur principes in univerſa mul-
titudine:& omnes in civitatibus noſtris qui du-
xerunt uxores alienigenas,veniant in tempori-
bus ſtatutis, & cum his ſeniores per civitatem
& civitatem,& judices ejus, donec avertatur
ira Dei noſtri à nobis ſuper peccato hoc.
15 Igitur Jonathan filius Azahel, & Jaaſia
filius Thecue,ſteterunt ſuper hoc,& Meſollam
& Sebethai Levites adjuverunt eos:
16 Fecerúntque ſic filij tranſmigrationis. Et
abierunt,Eſdras Sacerdos, & viri principes fa-
miliarum, in domo patrum ſuorum,& omnes
per nomina ſua,& ſederunt in die primo men-
ſis decimi ut quærerent rem.
17 Et conſummati ſunt omnes viri, qui du-
xerant uxores alienigenas,uſque ad diem pri-
mam menſis primi.
18 Et inventi ſunt de filiis ſacerdotum qui
duxerant uxores alienigenas. De filiis Joſue filij
Joſedec,& fratres ejus,Maaſia, & Eliezer, &
Jarib,& Godolia.
19 Et dederunt manus ſuas ut ejicerent uxo-
res ſuas, & pro delicto ſuo arietem de ovibus
offerrent.
20 Et de filiis Emmer,Hanani,& Zebedia.
21 Et de filiis Harim, Maaſia, & Elia,& Se-
meia,& Jehiel,& Ozias.
22 Et de filiis Pheshur, Elioënai, Maaſia,
Iſmaël,Nathanaël, Jozabed,& Elaſa.
23 Et de filiis Levitarũ,Jozabed,& Semei,&
Celaia,ipſe eſt Calita, Phataia, Juda, & Eliezer.
24 Et de cantoribus,Eliaſib. Et de janito-
ribus,Sellum,& Telem,& Uri.
25 Et ex Iſraël,de filiis Pharos,Remeia, &
Jezia, & Melchia, & Miamin, & Eliezer, &
Melchia, & Banea.
26 Et de filiis Ælam,Mathania, Zacharias, D
& Jehiel,& Abdi,& Jerimoth,& Elia.
27 Et de filiis Zethua,Elioënai,Eliaſib,Ma-
thania,& Jerimuth,& Zabad,& Aziza.
28 Et de filiis Bebai,Johanan,Hanania,Zab-
bai, Athalai.
29 Et de filiis Bani,Moſollam, & Melluch,
& Adaia,Jaſub,& Saal,& Ramoth.
30 Et de filiis Phahath Moab,Edna,& Cha-
lal, Banaias, & Maaſias,Mathanias, Beſeleel,
Bennui,& Manaſſe.
31 Et de filiis Herem, Eliezer, Joſue, Mel-
chias, Semeias, Simeon,
32 Benjamin,Maloch, Samarias.
33 Et de filiis Haſom,Mathanai,Mathatha,
Zabab,Eliphelet,Jermai,Manaſſe,Semei.
34 De filiis Bani, Maaddi, Amram,& Vel,
35 Baneas, & Badaias,Cheliau,
36 Vania Marimuth, & Eliaſib,
37 Mathanias, Mathanai, & Jaſi,
38 Et Bani, & Bennui,Semei,
39 Et Salmias,& Nathan,& Adaias,
40 Et Mechnedebai,Siſai,Sarai,
41 Ezrel,& Selemiau,Semeria,
32 Sellum,Amaria,Joſeph.
43 De filiis Nebo, Jehiel Mathathias, Za-
bad,Zabina,Jeddu,& Joël,& Banaia.
44 Omnes hi acceperant uxores alienigenas,
& fuerunt ex eis mulieres, quæ pepererant
filios.

LIBER NEHEMIÆ, QUI ET ESDRÆ SECUNDUS DICITUR.

CAPUT PRIMUM.

Nehemias, Artaxerxis pincerna, audita Iudæorum qui à captivitate reſidui erant afflictione flet, ac multis diebus jejunat, populi peccata confitens, & miſericordiam à Deo petens.

A VERBA Nehemiæ filij Helchiæ.
Et factum eſt in menſe Caſ-
leu, anno vigeſimo, & ego
eram in Suſis caſtro.
2 Et venit Hanani unus de
fratribus meis, ipſe & viri ex
Juda : & interrogavi eos de
Judæis qui remanſerant & ſupererant de capti-
vitate & Jeruſalem.
3 Et dixerunt mihi : Qui remanſerunt, &
relicti ſunt de captivitate ibi in provincia, in
afflictione magna ſunt,& in opprobrio,& mu-
rus Jeruſalem diſſipatus eſt, & portæ ejus com-
buſtæ ſunt igni.
B 4 Cúmque audiſſem verba hujuſcemodi, ſe-
di, & flevi,& luxi diebus multis : jejunabam,
& orabam ante faciem Dei cæli.
* Dan. 5 Et dixi : * Quæſo Domine Deus cæli for-
9.4. tis, magne atque terribilis,qui cuſtodis pactum
& miſericordiam cum his qui te diligunt, &
cuſtodiunt mandata tua:
C 6 Fiant aures tuæ auſcultantes & oculi tui
aperti,ut audias orationem ſervi tui,quam ego
oro coram te hodie, nocte & die, pro filiis Iſ-
raël ſervis tuis : & confiteor pro peccatis filio-
rum Iſraël, quibus peccaverunt tibi : ego &
domus patris mei peccavimus,
7 Vanitate ſeducti ſumus,& non cuſtodivi-
mus mandatum tuum, & ceremonias, & judi-
cia, quæ præcepiſti Moyſi famulo tuo.
8 Memento verbi,quod mandaſti Moyſi ſer-
vo tuo, dicens : Cùm tranſgreſſi fueritis, ego
diſpergam vos in populos :
D 9 Et ſi revertamini ad me, & cuſtodiatis
præcepta mea, & faciatis ea;etiamſi abducti
fueritis ad extrema cæli, inde congregabo vos,
& reducam in locum, quem elegi ut habitaret
nomen meum ibi.
10 Et ipſi ſervi tui,& populus tuus : quos
redemiſti in fortitudine tua magna,& in manu
tua validа.
11 Obſecro Domine,ſit auris tua attendens ad
orationem ſervi tui, & ad orationem ſervorum
tuorũ,qui volunt timere nomen tuum & dirige
ſervum tuum hodie,& da ei miſericordiam ante
virum hunc. ego enim eram pincerna regis.

CAPUT II.

Nehemias, impetratis à rege litteris, venit Ieroſolymam & ad murorum inſtaurationem hortatur, & incumbit, fruſtrà frementibus hoſtibus.

1 FActum eſt autem in menſe Niſan, anno A
vigeſimo Artaxerxis regis : & vinum erat
ante eum, & levavi vinum, & dedi regi : &
eram quaſi languidus ante faciem ejus.
2 Dixítque mihi rex: Quare vultus tuus tri-
ſtis eſt, cùm te ægrotum non videam ? non eſt
hoc fruſtrà, ſed malum neſcio quod in corde
tuo eſt. Et timui valdè,ac nimis.
3 Et dixi regi : Rex in æternum vive:quare
non mœreat vultus meus, quia civitas domus
ſepulchrorum patris mei deſerta eſt, & portæ
ejus combuſtæ ſunt igni?
4 Et ait mihi rex : Pro qua re poſtulas ? Et
oravi Deum cæli,
5 Et dixi ad regem : Si videtur regi bonum,
& ſi placet ſervus tuus ante faciem tuam,ut
mittas me in Judæam, ad civitatem ſepulchri
patris mei,& ædificabo eam.
6 Dixítque mihi rex, & regina quæ ſedebat B
juxta eum: Uſque ad quod tempus erit iter
tuum,& quando revertêris?Et placuit ante vul-
tum regis, & miſit me : & conſtitui ei tempus.
7 Et dixi regi: Si regi videtur bonum,epiſto-
las det mihi ad duces regionis trans Flumen, ut
traducant me,donec veniam in Judæam:
8 Et epiſtolam ad Aſaph cuſtodem ſaltus re-
gis ut det mihi ligna, ut tegere poſſim portas
turris domus, & muros civitatis, & domum,
quam ingreſſus fuero. E dedit mihi rex juxta
manum Dei mei bonam mecum.
9 Et veni ad duces regionis trans Flumen,
dedíque eis epiſtolas regis. Miſerat autem rex
mecum principes militum,& equites.
10 Et audierunt, Sanaballat Horonites,&
Tobias ſervus Ammanites : & contriſtati ſunt C
afflictione magna, quòd veniſſet homo, qui
quæreret proſperitatem filiorum Iſraël.
11 Et veni Jeruſalẽ,& eram ibi tribus diebus,
12 Et ſurrexi nocte ego,& viri pauci mecum,
& non indicavi cuiquam quid Deus dediſſet in
corde meo ut facerem in Jeruſalem, & jumen-
tum non erat mecum,niſi animal, cui ſedebam.
13 Et egreſſus ſum per portam vallis nocte,
& ante fontem draconis, & ad portam ſterco-
ris, & conſiderabam murum Jeruſalem diſſipa-
tum, & portas ejus conſumptas igni.

14 Et tranſivi ad portam fontis,& ad aquæductum regis, & non erat locus jumento, cui ſedebam, ut tranſiret.

15 Et aſcendi per torrentem nocte, & conſiderabam murum, & reverſus veni ad portam vallis,& redii.

16 Magiſtratus autem neſciebant quò abiiſſem, aut quid ego facerem: ſed & Judæis & ſacerdotibus,& optimatibus, & magiſtratibus, & reliquis qui faciebant opus,uſque ad id loci nihil indicaveram.

D 17 Et dixi eis: Vos noſtis afflictionem in qua ſumus;quia Jeruſalem deſerta eſt,& portæ ejus conſumptæ ſunt igni:venite,& ædificemus muros Jeruſalem,& non ſimus ultrà opprobriũ.

18 Et indicavi eis manum Dei mei,quòd eſſet bona mecum, & verba regis, quæ locutus eſſet mihi,& aio: Surgamus,& ædificemus. Et confortatæ ſunt manus eorum in bono.

19 Audierunt autem,Sanaballat Horonites, & Tobias ſervus Ammanites,& Goſem Arabs, & ſubſannaverunt nos, & deſpexerunt, dixerúntque: Quæ eſt hæc res,quam facitis? numquid contra regem vos rebellatis?

20 Et reddidi eis ſermonem,dixíque ad eos: Deus cæli ipſe nos juvat, & nos ſervi ejus ſumus: ſurgamus & ædificemus: vobis autem non eſt pars,& juſtitia,& memoria in Jeruſalem.

Caput III.

Jeruſalem in muris, turribus, ac portis, ædificatur à variis qui hic recenſentur.

A 1 ET ſurrexit Eliaſib ſacerdos magnus, & fratres ejus ſacerdotes, & ædificaverunt portam gregis: ipſi ſanctificaverunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus,& uſque ad turrim centum cubitorum ſanctificaverunt eam, uſque ad turrim Hananeel.

2 Et juxta eum ædificaverunt viri Jericho: & juxta eum ædificavit Zachur filius Amri.

3 Portam autem piſcium ædificaverunt filij Aſnaa: ipſi texerunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & ſeras,& vectes. Et juxta eos ædificavit Marimuth filius Uriæ,filij Accus.

B 4 Et juxta eum ædificavit Moſollam filius Barachiæ,filij Meſezebel: & juxta eos ædificavit Sadoc filius Baana:

5 Et juxta eos ædificaverunt Thecueni: optimates autem eorum non ſuppoſuerunt colla ſua in opere Domini ſui.

6 Et portam veterem ædificaverunt, Joiada filius Phaſea,& Moſollam filius Beſodia: ipſi texerunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & ſeras,& vectes:

7 Et juxta eos ædificaverunt,Meltias Gabaonites, & Jadon Meronathites, viri de Gabaon & Maſpha, pro duce qui erat in regione trans Flumen.

8 Et juxta eum ædificavit Eziel filius Araia aurifex: & juxta eum ædificavit Ananias filius pigmentarij: & dimiſerunt Jeruſalem uſque ad murum plateæ latioris.

C 9 Et juxta eum ædificavit Raphaia filius Hur,princeps vici Jeruſalem.

10 Et juxta eum ædificavit Jedaia filius Haromaph contra domum ſuam: & juxta eum ædificavit Hattus filius Haſeboniæ.

11 Mediam partem vici ædificavit Melchias filius Herem, & Haſub filius Phaath Moab, & turrim furnorum.

12 Et juxta eum ædificavit Sellum filius Alohes princeps mediæ partis vici Jeruſalem, ipſe & filiæ ejus.

13 Et portam vallis ædificavit Hanum,& habitatores Zanoë: ipſi ædificaverunt eam,& ſtatuerunt valvas ejus, & ſeras, & vectes,& mille cubitos in muro uſque ad portam ſterquilinij.

14 Et portam ſterquilinij ædificavit Melchias filius Rechab,princeps vici Bethacharam: ipſe ædificavit eam, & ſtatuit valvas ejus,& ſeras,& vectes.

15 Et portam fontis ædificavit Sellum filius Cholhoza, princeps pagi Maſpha: ipſe ædificavit eam, & texit & ſtatuit valvas ejus, & ſeras,& vectes,& muros piſcinæ Siloë in hortum regis, & uſque ad gradus,qui deſcendunt de Civitate David. D

16 Poſt eum ædificavit Nehemias filius Azboc,princeps dimidiæ partis vici Bethſur,uſque contra ſepulchrum David, & uſque ad piſcinam,quæ grandi opere conſtructa eſt, & uſque ad domum fortium.

17 Poſt eum ædificaverunt Levitæ,Rehum filius Benni:poſt eum ædificavit Haſebias princeps dimidiæ partis vici Ceilæ in vico ſuo.

18 Poſt eum ædificaverunt fratres eorum, Bavai filius Enadad, princeps dimidiæ partis Ceilæ.

19 Et ædificavit juxta eum Azer filius Joſue, princeps Maſpha, menſuram ſecundam, contra aſcenſum firmiſſimi anguli. E

20 Poſt eum in monte ædificavit Baruch filius Zachai menſuram ſecundam, ab angulo uſque ad portam domus Eliaſib ſacerdotis magni.

21 Poſt eum ædificavit Merimuth filius Uriæ filij Haccus, menſuram ſecundam, à porta domus Eliaſib,donec extenderetur domus Eliaſib.

22 Et poſt eum ædificaverunt ſacerdotes, viri de campeſtribus Jordanis.

23 Poſt eum ædificavit Benjamin & Haſub contra domum ſuam: & poſt eum ædificavit Azarias filius Maaſiæ filij Ananiæ contra domum ſuam.

24 Poſt eum ædificavit Bennui filius Henadad menſuram ſecundam, à domo Azariæ uſque ad flexuram,& uſque ad angulum. F

25 Phalel filius Ozi contra flexuram & turrim,quæ eminet de domo regis excelſa,id eſt,in atrio carceris: poſt eum Phadaia filius Pharos.

26 Nathinæi autem habitabant in Ophel uſque contra portam aquarum ad Orientem, & turrim,quæ prominebat.

27 Poſt eum ædificaverunt Thecueni menſuram ſecundam è regione,à turre magna & eminente uſque ad murum templi.

28 Surſum autē à porta equorum ædificaverunt ſacerdotes, unuſquiſq; contra domū ſuam.

29 Poſt

29 Poſt eos ædificavit Sadoc filius Emmer
contra domum ſuam. Et poſt eum ædificavit
Semaia filius Secheniæ, cuſtos portæ Orientalis.
30 Poſt eum ædificavit Hanania filius Sele-
miæ, & Hanun filius Seleph ſextus, menſuram
ſecundam: poſt eum ædificavit Moſollam filius
Barachiæ, contra gazophylacium ſuum. Poſt
eum ædificavit Melchias filius aurificis uſque
ad domum Nathinæorum, & ſcuta venden-
tium contra portam judicialem, & uſque ad
cœnaculum anguli.
31 Et inter cœnaculum anguli in porta gre-
gis ædificaverunt aurifices & negotiatores.

Caput IV.

*Adverſantibus Sanaballat & Tobia cum ceteris gen-
tibus, Judæi altera manu ædificant, altera gladium te-
nent: & Nehemia contra illorum ſubſannationes &
inſidias Deum orante opus perficitur.*

A 1 FActum eſt autem, cùm audiſſet Sanaballat
quòd ædificaremus murum, iratus eſt val-
dè: & motus nimis ſubſannavit Judæos,
2 Et dixit coram fratribus ſuis, & frequentia
Samaritanorum: Quid Judæi faciunt imbecilles?
Num dimittent eos gentes? Num ſacrificabunt,
& complebunt in una die? Numquid ædificare
poterunt lapides de acervis pulveris, qui com-
buſti ſunt?
3 Sed & Tobias Ammanites proximus ejus,
ait: Ædificent: ſi aſcenderit vulpes, tranſiliet
murum eorum lapideum.
4 Audi Deus noſter, quia facti ſumus deſpe-
ctui: converte opprobrium ſuper caput eorum,
& da eos in deſpectionem in terra captivitatis.
5 Ne operias iniquitatem eorum, & pecca-
tum eorum coram facie tua non deleatur, quia
irriſerunt ædificantes.
B 6 Itaque ædificavimus murum, & conjunxi-
mus totum uſque ad partem dimidiam: & pro-
vocatum eſt cor populi ad operandum.
7 Factum eſt autem, cùm audiſſet Sanaballat,
& Tobias, & Arabes, & Ammanitæ, & Azotij,
quòd obducta eſſet cicatrix muri Jeruſalem, &
quòd cœpiſſent interrupta concludi, irati ſunt
nimis.
8 Et congregati ſunt omnes pariter, ut ve-
nirent, & pugnarent contra Jeruſalem, & moli-
rentur inſidias.
9 Et oravimus Deum noſtrum, & poſuimus
cuſtodes ſuper murum die ac nocte contra eos.
10 Dixit autem Judas: Debilitata eſt fortitu-
do portantis, & humus nimia eſt, & nos non po-
terimus ædificare murum.
C 11 Et dixerunt hoſtes noſtri: Neſciant, &
ignorent, donec veniamus in medium eorum, &
interficiamus eos, & ceſſare faciamus opus.
12 Factum eſt autem, venientibus Judæis,
qui habitabant juxta eos, & dicentibus nobis
per decem vices, ex omnibus locis quibus ve-
nerant ad nos,
13 Statui in loco poſt murum per circuitum
populum in ordinem cum gladiis ſuis & lan-
ceis, & arcubus.
14 Et perſpexi atque ſurrexi: & aio ad opti-
mates & magiſtratus, & ad reliquam partem
vulgi: Nolite timere à facie eorum. Domini
magni & terribilis mementote, & pugnate pro
fratribus veſtris, filiis veſtris, & filiabus veſtris,
& uxoribus veſtris, & domibus veſtris.
15 Factum eſt autem, cùm audiſſent inimi-
ci noſtri nuntiatum eſſe nobis, diſſipavit Deus
conſilium eorum. Et reverſi ſumus omnes ad
muros, unuſquiſque ad opus ſuum.
16 Et factum eſt à die illa, media pars juve- D
num eorum faciebat opus, & media parata erat
ad bellum, & lanceæ, & ſcuta, & arcus, & lori-
cæ, & principes poſt eos in omni domo Juda
17 Ædificantium in muro, & portantium
onera, & imponentium: una manu ſua faciebat
opus, & altera tenebat gladium:
18 Ædificantium enim unuſquiſque gladio
erat accinctus renes. Et ædificabant, & clange-
bant buccina juxta me.
19 Et dixi ad optimates, & ad magiſtratus,
& ad reliquam partem vulgi: Opus grande eſt
& latum, & nos ſeparati ſumus in muro procul
alter ab altero:
20 In loco quocumque audieritis clango-
rem tubæ, illuc concurrite ad nos: Deus noſter
pugnabit pro nobis.
21 Et nos ipſi faciamus opus: & media pars
noſtrûm teneat lanceas, ab aſcenſu auroræ do-
nec egrediantur aſtra.
22 In tempore quoque illo dixi populo:
Unuſquiſque cum puero ſuo maneat in medio
Jeruſalem, & ſint nobis vices per noctem, &
diem, ad operandum.
23 Ego autem & fratres mei, & pueri mei,
& cuſtodes, qui erant poſt me, non deponeba-
mus veſtimenta noſtra: unuſquiſque tantùm
nudabatur ad baptiſmum.

Caput V.

*In magna fame Nehemias divites avaros increpat,
uſuraſque prohibet, ſua indigentibus ſponte elargiens:
itaque hanc operis remoram ſubmovet.*

1 ET factus eſt clamor populi & uxorum ejus A
magnus, adverſus fratres ſuos Judæos.
2 Et erant qui dicerent: Filij noſtri, & filiæ
noſtræ multæ ſunt nimis: accipiamus pro pretio
eorum frumentum, & comedamus, & vivamus.
3 Et erant qui dicerent: Agros noſtros, &
vineas, & domos noſtras opponamus, & acci-
piamus frumentum in fame.
4 Et alij dicebant: Mutuò ſumamus pecu-
nias in tributa regis, demúſque agros noſtros
& vineas:
5 Et nunc ſicut carnes fratrum noſtrorum,
ſic carnes noſtræ ſunt: & ſicut filij eorum, ita
& filij noſtri. Ecce nos ſubjugamus filios no-
ſtros & filias noſtras in ſervitutem, & de filia-
bus noſtris ſunt famulæ, nec habemus unde poſ-
ſint redimi, & agros noſtros, & vineas noſtras
alij poſſident.
6 Et iratus ſum nimis cùm audiſſem clamo-
rem eorum ſecundùm verba hæc:
7 Cogitavitque cor meum mecum: & in- B
crepavi optimates & magiſtratus, & dixi eis:
Uſuraſne ſinguli à fratribus veſtris exigitis? Et
congre

Digitized by Google

congregavi adverſum eos concionem magnam,

8 Et dixi eis: Nos, ut ſcitis, redemimus fratres noſtros Judæos, qui venditi fuerant gentibus, ſecundùm poſſibilitatem noſtram: & vos igitur vendetis fratres veſtros, & redimemus eos? Et ſiluerunt, nec invenerunt quid reſponderent.

9 Dixique ad eos: Non eſt bona res, quam facitis: quare non in timore Dei noſtri ambulatis, ne exprobretur nobis à gentibus inimicis noſtris?

10 Et ego, & fratres mei, & pueri mei, commodavimus plurimis pecuniam & frumentum: non repetamus in commune iſtud, æs alienum concedamus, quod debetur nobis.

11 Reddite eis hodie agros ſuos, & vineas ſuas, & oliveta ſua, & domos ſuas: quin potiùs & centeſimam pecuniæ, frumenti, vini, & olei, quam exigere ſoletis ab eis, date pro illis.

C 12 Et dixerunt: Reddemus, & ab eis nihil quæremus: ſicque faciemus ut loqueris. Et vocavi Sacerdotes, & adjuravi eos, ut facerent juxta quod dixeram.

13 Inſuper excuſſi ſinum meum, & dixi: Sic excutiat Deus omnem virum, qui non compleverit verbum iſtud, de domo ſua, & de laboribus ſuis, ſic excutiatur, & vacuus fiat. Et dixit univerſa multitudo: Amen. Et laudaverunt Deum. Fecit ergo populus ſicut erat dictum.

14 A die autem illa, qua præceperat rex mihi ut eſſem dux in terra Juda, ab anno vigeſimo uſque ad annum trigeſimum ſecundum Artaxerxis regis, per annos duodecim, ego & fratres mei annonas, quæ ducibus debebantur, non comedimus.

D 15 Duces autem primi, qui fuerant ante me, gravaverunt populum, & acceperunt ab eis, in pane & vino, & pecunia, quotidie ſiclos quadraginta: ſed & miniſtri eorum depreſſerunt populum. Ego autem non feci ita propter timorem Dei:

16 Quin potiùs in opere muri ædificavi, & agrum non emi, & omnes pueri mei congregati ad opus erant.

17 Judæi quoque & magiſtratus, centum quinquaginta viri, & qui veniebant ad nos de gentibus quæ in circuitu noſtro ſunt, in menſa mea erant.

18 Parabatur autem mihi per dies ſingulos bos unus, arietes ſex electi, exceptis volatilibus, & inter dies decem vina diverſa, & alia multa tribuebam: inſuper & annonas ducatus mei non quæſivi: valdè enim attenuatus erat populus.

19 Memento mei Deus meus in bonum, ſecundùm omnia quæ feci populo huic.

CAPUT VI.

Sanaballat cum ſociis Judæis Nehemiam ad fœdus inſidioſè litteris invitans, minatur accuſationem de affectato regno, ac ſi ædificationem impedire nitens, non terret, nec immutat propoſitum Nehemiæ: completóque muro, timuerunt omnes finitimæ gentes.

A 1 Factum eſt autem, cùm audiſſet Sanaballat, & Tobias, & Goſſem Arabs, & ceteri inimici noſtri, quòd ædificaſſem ego murum, & non eſſet in ipſo reſidua interruptio (uſque ad tempus autem illud valvas non poſueram in portis)

2 Miſerunt Sanaballat & Goſſem ad me, dicentes: Veni, & percutiamus fœdus pariter in viculis in Campo Ono. Ipſi autem cogitabant ut facerent mihi malum.

3 Miſi ergo ad eos nuntios, dicens: Opus grande ego facio, & non poſſum deſcendere, ne fortè negligatur, cùm venero & deſcendero ad vos.

4 Miſerunt autem ad me ſecundùm verbum hoc per quattuor vices: & reſpondi eis juxta ſermonem priorem.

5 Et miſit ad me Sanaballat juxta verbum B
prius quinta vice puerum ſuum, & epiſtolam habebat in manu ſua ſcriptam hoc modo:

6 In gentibus auditum eſt, & Goſſem dixit, quòd tu & Judæi cogitetis rebellare, & propterea ædifices murum, & levare te velis ſuper eos regem: propter quam cauſam,

7 Et prophetas poſueris, qui prædicent de te in Jeruſalem, dicentes: Rex in Judæa eſt. Auditurus eſt rex verba hæc: idcircò nunc veni, ut ineamus conſilium pariter.

8 Et miſi ad eos, dicens: Non eſt factum ſecundùm verba hæc, quæ tu loqueris: de corde enim tuo tu componis hæc.

9 Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes quòd ceſſarent manus noſtræ ab opere, & quieſceremus. Quam ob cauſam magis confortavi manus meas:

10 Et ingreſſus ſum domum Semaiæ filij C
Dalaiæ filij Metabeel ſecretò. Qui ait: Tractemus nobiſcum in domo Dei in medio templi, & claudamus portas ædis: quia venturi ſunt ut interficiant te, & nocte venturi ſunt ad occidendum te.

11 Et dixi: Num quiſquam ſimilis mei fugit? & quis ut ego ingredietur templum, & vivet? non ingrediar.

12 Et intellexi quòd Deus non miſiſſet eum, ſed quaſi vaticinans locutus eſſet ad me, & Tobias, & Sanaballat conduxiſſent eum.

13 Acceperat enim pretium, ut territus facerem, & peccarem, & haberent malum, quod exprobrarent mihi.

14 Memento mei Domine pro Tobia & Sanaballat, juxta opera eorum talia: ſed & Noadiæ prophetæ, & ceterorum prophetarum, qui terrebant me.

15 Completus eſt autem murus vigeſimo D
quinto die menſis Elul, quinquaginta duobus diebus.

16 Factum eſt ergo cùm audiſſent omnes inimici noſtri, ut timerent univerſæ gentes, quæ erant in circuitu noſtro, & conciderent intra ſemetipſos, & ſcirent quòd à Deo factum eſſet opus hoc.

17 Sed & in diebus illis, multæ optimatum Judæorum epiſtolæ mittebantur ad Tobiam, & à Tobia veniebant ad eos.

18 Multi enim erant in Judæa habentes juramentum

mentum

mentum ejus quia gener erat Secheniæ filij
Area, & Johanan filius ejus acceperat filiam
Moſollam filij Barachiæ:
19 Sed & laudabant eum coram me,& ver-
ba mea nuntiabant ei: & Tobias mittebat epi-
ſtolas ut terreret me.

Caput VII.

Per Nehemiam conſtituuntur cuſtodes in Jeruſalem: deinde convocato populo recenſentur hi qui primùm aſcenderant Jeruſalem, unà cum jumentis ipſorum; dantúrque munera ad opus ædificationis.

A 1 POſtquam autem ædificatus eſt murus,&
Eccl.49. d.15. poſui valvas,& recenſui janitores,& can-
tores & Levitas:
2 Præcepi Hanani fratri meo,& Hananiæ prin-
cipi domus de Jeruſalem (ipſe enim quaſi vir
verax & timens Deum plus ceteris videbatur)
3 Et dixi eis: Non aperiantur portæ Jeruſa-
lem uſque ad calorem ſolis. Cúmque adhuc aſ-
ſiſterent, clauſæ portæ ſunt, & oppilatæ: &
poſui cuſtodes de habitatoribus Jeruſalem, ſin-
gulos per vices ſuas, & unumquemque contra
domum ſuam.
4 Civitas autem erat lata nimis & grandis,&
populus parvus in medio ejus,& non erant do-
mus ædificatæ.
5 Deus autem dedit in corde meo,& congre-
gavi optimates, & magiſtratus, & vulgus, ut
recenſerem eos & inveni librum cenſus eorum,
qui aſcenderant primùm, & inventum eſt ſcri-
ptum in eo.
*1. Eſd. 2.a.1. 6 * Iſti filij provinciæ, qui aſcenderunt de
captivitate migrantium, quos tranſtulerat Na-
buchodonoſor rex Babylonis, & reverſi ſunt in
Jeruſalem, & in Judæam unuſquiſque in civi-
tatem ſuam.
B 7 Qui venerunt cum Zorobabel,Joſue,Ne-
hemias, Azarias, Raamias,Nahamani, Mardo-
chæus,Belſam, & Meſpharath,Begoai,Nahum,
Baana. Numerus virorum populi Iſraël:
8 Filij Pharos, duo millia centum ſeptua-
ginta duo:
9 Filij Saphatia, trecenti ſeptuaginta duo:
10 Filij Area, ſexcenti quinquaginta duo:
11 Filij Phahathmoab filiorum Joſue &
Joab duo millia octingenti decem & octo:
12 Filij Ælam, mille ducenti quinquagin-
ta quattuor.
13 Filij Zethua, octingenti quadraginta-
quinque:
C 14 Filij Zachai ſeptingenti ſexaginta:
15 Filij Bannui, ſexcenti quadraginta octo:
16 Filij Bebai, ſexcenti viginti octo:
17 Filij Azgad, duo millia trecenti vigin-
ti duo:
18 Filij Adonicam, ſexcenti ſexaginta ſeptem:
Filij Beguai, duo millia ſexaginta ſeptem:
19 Filij Adin, ſexcẽti quinquaginta quinque:
20 Filij Ater, filij Hezeciæ, nonaginta octo:
21 Filij Haſem, trecenti viginti octo:
22 Filij Beſai, trecenti viginti quattuor:
23 Filij Hareph, centum duodecim:
24 Filij Gabaon, nonagintaquinque:
25 Filij Bethlehem & Netupha, centum
octoginta octo.
26 Viri Anathoth, centum viginti octo.
27 Viri Bethazmoth, quadraginta duo.
28 Viri Cariathiarim, Cephira, & Beroth,
ſeptingenti quadraginta tres.
29 Viri Rama & Geba, ſexcenti vigintiunus. D
30 Viri Machmas centum vigintiduo.
31 Viri Bethel & Hai, centum vigintitres,
32 Viri Nebo alterius, quinquagintaduo.
33 Viri Ælam alterius, mille ducenti quin-
quagintaquattuor.
34 Filij Harem, trecenti viginti.
35 Filij Jericho, trecenti quadraginta
quinque.
36 Filij Lod Hadid & Ono, ſeptingenti vi-
gintiunus.
37 Filij Senaa, tria millia nongenti triginta.
38 Sacerdotes: Filij Idaia in domo Joſue,
nongenti ſeptuagintatres.
29 Filij Emmer, mille quinquagintaduo.
40 Filij Phashur, mille ducenti quadragin-
ta ſeptem.
41 Filij Arem, mille decem & ſeptem.
42 Levitæ:
43 Filij Joſue & Cedmihel filiorum
44 Oduiæ, ſeptuagintaquattuor. Cantores:
45 Filij Aſaph, centum quadragintaocto. E
46 Janitores: Filij Sellum, filij Ater, filij
Telmon, filij Accub, filij Hatita, filij Sobai:
centum trigintaocto.
47 Nathinæi: filij Soha, filij Haſupha, filij
Tebbaoth,
48 Filij Ceros, Filij Siaa, filij Phadon, filij
Lebana, filij Hagaba, filij Selmai,
49 Filij Anan, filij Geddel, filij Gaher,
50 Filij Raaia, filij Raſin, filij Necoda,
51 Filij Gezem, filij Aza, filij Phaſea,
52 Filij Beſai, filij Munim, filij Nephuſſim,
53 Filij Bacbuc filij Hacupha, filij Harhur,
54 Filij Beſloth, filij Mahida, filij Harſa,
55 Filij Bercos, filij Siſara, filij Thema,
56 Filij Naſia, filij Hatipha,
57 Filij ſervorum Salomonis, filij Sothai, fi-
lij Sopheret, filij Pharida,
58 Filij Jahala, filij Darcon, filij Jeddel,
59 Filij Saphatia, filij Hatil, filij Phochereth,
qui erat ortus ex Sabaim, filio Amon.
60. Omnes Nathinæi,& filij ſervorum Salo-
monis, trecenti nonaginta duo.
61 Hi ſunt autem, qui aſcenderunt de Thel-
mela, Thelharſa, Cherub, Addon, Emmer:
& non potuerũt indicare domum patrum ſuo-
rum, & ſemen ſuum, utrùm ex Iſraël eſſent.
62 Filij Dalaia, filij Tobia, filij Necoda, ſex- F
centi quadraginta duo.
63 Et de Sacerdotibus, filij Habia, filij Ac-
cos, filij Berzellai, qui accepit de filiabus Ber-
zellai Galaaditis uxorem: & vocatus eſt nomi-
ne eorum.
64 Hi quæſierunt ſcripturam ſuam in cenſu,
& non invenerunt: & ejecti ſunt de ſacerdotio.
65 Dixítque Atherſatha eis ut non manducarent

rent de Sanctis ſanctorum, donec ſtaret Sacerdos doctus & eruditus.

66 Omnis multitudo quaſi vir unus, quadragintaduo millia trecenti ſexaginta,

67 Abſque ſervis & ancillis eorum, qui erant ſeptem millia trecenti trigintaſeptem, & inter eos cantores, & cantatrices, ducenti quadragintaquinque.

68 Equi eorum, ſeptingenti triginta ſex: muli eorum, ducenti quadragintaquinque:

69 Cameli eorum, quadringenti trigintaquinque: aſini, ſex millia ſeptingenti viginti.

Hucuſque refertur quid in commentario ſcriptum fuerit, ex'n Nehemiæ hiſtoria texitur.

70 Nonnulli autem de principibus familia-
G rum dederunt in opus. Atherſatha dedit in the-
ſaurum auri drachmas mille, phialas quinquaginta, tunicas ſacerdotales quingentas triginta.

71 Et de principibus familiarum dederunt in theſaurum operis, auri drachmas viginti millia, & argenti mnas duo millia ducentas.

72 Et quod dedit reliquus populus, auri drachmas viginti millia, & argenti mnas duo millia, & tunicas ſacerdotales ſexaginta ſeptem.

73 Habitaverunt autem Sacerdotes, & Levitæ & janitores, & cantores, & reliquum vulgus, & Nathinæi, & omnis Iſraël in civitatibus ſuis.

CAPUT VIII.

Eſdras diſtinctè populo verba Legis recitat explicátque, facto per Levitas ſilentio, & contriſtatum populum Nehemias conſolatur, allatiſque frondibus celebrant ſeptem diebus feſtum tabernaculorum, legente ſingulis diebus Eſdra in libro Legis.

1 ET venerat menſis ſeptimus: filij autem
A Iſraël erant in civitatibus ſuis. Congrega-
túſque eſt omnis populus quaſi vir unus, ad plateam quæ eſt ante portam aquarum: & dixerunt Eſdræ ſcribæ ut afferret librum legis Moyſi, quam præceperat Dominus Iſraëli.

2 Attulit ergo Eſdras Sacerdos legem coram multitudine virorum & mulierum, cunctíſque qui poterant intelligere, in die prima menſis ſeptimi.

3 Et legit in eo apertè in platea, quæ erat ante portam aquarum, de manè uſque ad medium diem, in conſpectu virorum & mulierum & ſapientium: & aures omnis populi erant erectæ ad Librum.

4 Stetit autem Eſdras ſcriba ſuper gradum ligneum, quem fecerat ad loquendum: & ſteterunt juxta eum, Mathathias, & Semeia, & Ania, & Uria, & Helcia, & Maaſia, ad dexteram ejus: & ad ſiniſtram, Phadaia, Miſaël, & Melchia, & Haſum, & Hasbadana, Zacharia, & Moſollam.

5 Et aperuit Eſdras librum coram omni popu-
B lo: ſuper univerſum quippe populum eminebat:
& cùm aperuiſſet eum, ſtetit omnis populus.

6 Et benedixit Eſdras Domino Deo magno: & reſpondit omnis populus: Amen, Amen: elevans manus ſuas. & incurvati ſunt, & adoraverunt Deum proni in terram.

7 Porrò Joſue, & Bani, & Serebia, Jamin, Accub, Septhai, Odia, Maaſia, Celita, Azarias, Jozabed, Hanan, Phalaia, Levitæ, ſilentium faciebant in populo ad audiendam legem: populus autem ſtabat in gradu ſuo.

8 Et legerunt in Libro legis Dei diſtinctè, & apertè ad intelligendum: & intellexerunt cùm legeretur.

9 Dixit autem Nehemias (ipſe eſt Atherſa- C
tha) & Eſdras ſacerdos & ſcriba, & Levitæ interpretantes univerſo populo: Dies ſanctificatus eſt Domino Deo noſtro, nolite lugere, & nolite flere. Flebat enim omnis populus cùm audiret verba legis.

10 Et dixit eis: Ite, comedite pinguia, & bibite mulſum, & mittite partes his qui non præparaverunt ſibi: quia ſanctus dies Domini eſt, & nolite contriſtari: gaudium etenim Domini eſt fortitudo noſtra.

11 Levitæ autem ſilentium faciebant in omni populo, dicentes: Tacete quia dies ſanctus eſt, & nolite dolere.

12 Abiit itaque omnis populus, ut comederet & biberet, & mitteret partes, & faceret lætitiam magnam: quia intellexerant verba, quæ docuerat eos.

13 Et in die ſecundo congregati ſunt principes familiarum univerſi populi, Sacerdotes & Levitæ, ad Eſdram ſcribam, ut interpretaretur eis verba Legis.

14 Et invenerunt ſcriptum in Lege, præce- D
piſſe Dñm in manu Moyſi, ut habitent filij Iſraël in tabernaculis, in die ſollemni, menſe ſeptimo:

15 Et ut prædicent, & divulgent vocem in univerſis urbibus ſuis, & in Jeruſalem dicentes: Egredimini in montem, & afferte frondes olivæ, & frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, & ramos palmarum, & frondes ligni nemoroſi: ut fiant tabernacula, ſicut ſcriptum eſt.

16 Et egreſſus eſt populus, & attulerunt. Fecerúntque ſibi tabernacula unuſquiſque in domate ſuo, & in atriis ſuis, & in atriis domus Dei, & in platea portæ aquarum, & in platea portæ Ephraim.

17 Fecit ergo univerſa Eccleſia eorum qui redierant de captivitate, tabernacula, & habitaverunt in tabernaculis: non enim fecerant à diebus Joſue filij Nun taliter filij Iſraël uſque ad diem illum. Et fuit lætitia magna nimis.

18 Legit autem in Libro legis Dei per dies ſingulos, à die primo uſque ad diem noviſſimum. & fecerunt ſollemnitatem ſeptem diebus, & in die octavo collectam juxta ritum.

CAPUT IX.

Populus in jejunio & ſaccis pœnitens ſeparat ſe ab alienigenis: Levitæ confitentur Dei beneficia, Iſraëlitarúmque ſcelera, & pro populo orant, ac ita fœdus cum Domino feriunt.

1 IN die autem vigeſimoquarto menſis hu- A
jus, convenerunt filij Iſraël in jejunio & in ſaccis, & humus ſuper eos.

2 Et ſeparatum eſt ſemen filiorum Iſraël ab omni filio alienigena: & ſteterunt, & confitebantur peccata ſua, & iniquitates patrum ſuorum.

3 Et conſurrexerunt ad ſtandum: & legerunt in volumine legis Domini Dei ſui, quater in die,

die, & quater confitebantur,& adorabant Do-
minum Deum ſuum.
4 Surrexerunt autem ſuper gradum Levi-
tarum, Joſue, & Bani, & Cedmihel, Sabania,
Bonni, Sarebias, Bani,& Chanani:& clamave-
runt voce magna ad Dominum Deum ſuum.
5 Et dixerunt Levitæ,Joſue,& Cedmihel,Bō-
ni,Haſebnia,Serebia, Odaia, Sebnia, Phatahia:
Surgite,benedicite Domino Deo veſtro ab æter-
no uſque in æternum:& benedicāt nomini glo-
riæ tuæ excelſo in omni benedictione & laude.
B 6 Tu ipſe,Domine, ſolus, tu feciſti cælum,&
cælum cælorum, & omnem exercitum eorum:
terram, & univerſa quæ in ea ſunt: maria, &
omnia quæ in eis ſunt: & tu vivificas omnia
hæc, & exercitus cæli te adorat.
7 Tu ipſe, Domine Deus, qui elegiſti Abram,
& * eduxiſti eum de igne Chaldæorum, & po-
ſuiſti nomen ejus Abraham.
* Gen. 11. d. 31.
8 Et inveniſti cor ejus fidele coram te: &
percuſſiſti cum eo fœdus, ut dares ei Terram
Chananæi. Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi,
Jebuſæi, & Gergeſæi, ut dares ſemini ejus: &
impleſti verba tua, quoniam juſtus es.
9 Et vidiſti afflictionem patrum noſtrorum
in Ægypto: clamorémque eorum audiſti ſu-
per Mare rubrum.
10 Et dediſti ſigna atque portenta in Pha-
raone,& in univerſis ſervis ejus, & in omni po-
pulo terræ illius: cognoviſti enim quia ſuperbè
egerant contra eos: & feciſti tibi nomen, ſicut
& in hac die.
11 Et mare diviſiſti ante eos, & tranſierunt
per medium maris in ſicco: perſecutores au-
tem eorum projeciſti in profundum, quaſi la-
pidem in aquas validas.
C 12 Et in columna nubis ductor eorum fuiſti
per diem, & in columna ignis per noctem, ut
appareret eis via, per quam ingrediebantur.
13 Ad montem quoque Sinai deſcendiſti,
& locutus es cum eis de cælo, & dediſti eis ju-
dicia recta, & legem veritatis, ceremonias, &
præcepta bona:
14 Et ſabbatum ſanctificatum tuum oſten-
diſti eis, & mandata, & ceremonias, & legem
præcepiſti eis, in manu Moyſi ſervi tui.
15 Panem quoque de cælo dediſti eis in fa-
me eorum, & aquam de petra eduxiſti eis ſi-
tientibus, & dixiſti eis ut ingrederentur & poſ-
ſiderent terram, ſuper quam levaſti manum
tuam, ut traderes eis.
16 Ipſi verò & patres noſtri ſuperbè egerunt,
& induraverunt cervices ſuas, & non audie-
runt mandata tua.
17 Et noluerunt audire, & non ſunt recor-
dati mirabilium tuorum quæ feceras eis. Et in-
duraverunt cervices ſuas, & dederunt caput
ut converterentur ad ſervitutem ſuam, quaſi
per contentionem. Tu autem Deus propitius,
clemens & miſericors, longanimis & multæ
miſerationis, non dereliquiſti eos,
D 18 Et quidem cùm feciſſent ſibi vitulum con-
flatilem, & dixiſſent: Iſte eſt Deus tuus, qui
eduxit te de Ægypto: feceruntque blaſphe-
mias magnas.
19 Tu autem in miſericordiis tuis multis non
dimiſiſti eos in deſerto: columna nubis non re-
ceſſit ab eis per diem, ut duceret eos in viam,
& columna ignis per noctem, ut oſtenderet eis
iter per quod ingrederentur.
20 Et ſpiritum tuum bonum dediſti qui do-
ceret eos, & manna tuum non prohibuiſti ab
ore eorum, & aquam dediſti eis in ſiti.
21 Quadraginta annis paviſti eos in deſerto,
nihilque eis defuit: veſtimenta eorum non in-
veteraverunt,& pedes eorum non ſunt attriti.
22 Et dediſti eis regna,& populos,& partitus
es eis ſortes:& poſſederunt terram Sehon, & ter-
ram regis Heſebon, & terram Og regis Baſan.
23 Et multiplicaſti filios eorum ſicut ſtellas
cæli, & adduxiſti eos ad terram,de qua dixeras
patribus eorum ut ingrederentur & poſſiderēt.
24 Et venerunt filij,& poſſederunt terram, E
& humiliaſti coram eis habitatores terræ Cha-
nanæos,& dediſti eos in manu eorum, & reges
eorum & populos terræ, ut facerent eis ſicut
placebat illis.
25 Ceperunt itaque urbes munitas, & hu-
mum pinguem, & poſſederunt domos plenas
cunctis bonis;ciſternas ab aliis fabricatas,vineas,
& oliveta, & ligna pomifera multa:& comede-
runt, & ſaturati ſunt, & impinguati ſunt, &
abundaverunt deliciis in bonitate tua magna.
26 Provocaverunt autem te ad iracundiam,&
receſſerunt à te,& projecerunt legem tuam poſt
terga ſua: & prophetas tuos occiderunt, qui
conteſtabantur eos ut reverterentur ad te:fece-
rúntque blaſphemias grandes.
27 Et dediſti eos in manu hoſtiū ſuorum,& F
afflixerunt eos. Et in tempore tribulationis ſuæ
clamaverūt ad te,& tu de cælo audiſti,& ſecun-
dùm miſerationes tuas multas dediſti eis ſalvato-
res,qui ſalvarent eos de manu hoſtium ſuorum.
28 Cúmque requieviſſent,reverſi ſunt ut fa-
cerent malum in conſpectu tuo:& dereliquiſti
eos in manu inimicorum ſuorū, & poſſederunt
eos.Converſique ſunt,& clamaverunt ad te:tu
autem de cælo exaudiſti, & liberaſti eos in mi-
ſericordiis tuis, multis temporibus.
29 Et conteſtatus es eos ut reverterentur ad
Legem tuam. Ipſi verò ſuperbè egerunt,& non
audierunt mandata tua,& in judiciis tuis pec-
caverunt, quæ faciet homo, & vivet in eis: &
dederunt humerum recedentem, & cervicem
ſuam induraverunt, nec audierunt.
30 Et protraxiſti ſuper eos annos multos,&
conteſtatus es eos in ſpiritu tuo per manum
prophetarum tuorum: & non audierunt, &
tradidiſti eos in manu populorum terrarum.
31 In miſericordiis autem tuis plurimis non
feciſti eos in conſumptionem, nec dereliquiſti
eos: quoniam Deus miſerationum, & cle-
mens es tu.
32 Nunc itaque Deus noſter magne, fortis,
& terribilis, cuſtodiens pactum & miſericor-
diam, ne avertas à facie tua omnem laborem,

qui invenit nos, reges noſtros, & principes no-
ſtros, & ſacerdotes noſtros, & prophetas noſtros,
G & patres noſtros, & omnem populum tuum, à
diebus regis Aſſur uſque in diem hanc.
33 Et tu juſtus es in omnibus, quæ vene-
runt ſuper nos: quia veritatem feciſti, nos au-
tem impiè egimus.
34 Reges noſtri, principes noſtri, ſacerdo-
tes noſtri, & patres noſtri, non fecerunt legem
tuam, & non attenderunt mandata tua, & te-
ſtimonia tua quæ teſtificatus es in eis.
35 Et ipſi in regnis ſuis, & in bonitate tua
multa, quam dederas eis, & in terra latiſſima
& pingui, quam tradideras in conſpectu eo-
rum, non ſervierunt tibi, nec reverſi ſunt à ſtu-
diis ſuis peſſimis.
36 Ecce nos ipſi hodie ſervi ſumus: & terra,
quam dediſti patribus noſtris ut comederent
panem ejus, & quæ bona ſunt ejus, & nos ipſi
ſervi ſumus in ea.
37 Et fruges ejus multiplicantur regibus,
quos poſuiſti ſuper nos propter peccata no-
ſtra, & corporibus noſtris dominantur, & ju-
mentis noſtris ſecundùm voluntatem ſuam, &
in tribulatione magna ſumus.
38 Super omnibus ergo his nos ipſi percuti-
mus fœdus, & ſcribimus, & ſignant principes
noſtri, Levitæ noſtri, & Sacerdotes noſtri.

CAPUT X.

Deſignantur qui fœdus initum ſignarunt, quo pollicentur ſe ſervaturos univerſa Dei præcepta, maximè de non commiſcendo cum alienigenis, de ſervandis ſabbato, anno ſeptimo, oblationibus, primitiis ac decimis.

A 1 SIgnatores autem fuerunt, Nehemias, A-
therſata filius Hachelai, & Sedecias,
2 Saraias, Azarias, Jeremias,
3 Pheshur, Amarias, Melchias,
4 Hattus, Sebenia, Melluc,
5 Harem, Merimuth, Obdias,
6 Daniel, Genthon, Baruch,
7 Moſellam, Abia, Miamin,
8 Maazia, Belgai, Semeia: hi Sacerdotes.
9 Porrò Levitæ, Joſue filius Azaniæ, Bennui
de filiis Henadad, Cedmihel,
10 Et fratres eorum, Sebenia, Odaia, Celita,
Phalaia, Hanan,
11 Micha, Rohob, Haſebia,
12 Zachur, Serebeia, Sabania,
13 Odaia, Bani, Baninu.
14 Capita populi, Pharos, Phahathmoab,
Aelam, Zethu, Bani,
15 Bonni, Azgad, Bebai,
16 Adonia, Begoai, Adin,
17 Ater, Hezecia, Azur,
18 Odaia, Haſum, Beſai,
19 Hareph, Anathoth, Nebai,
20 Megphias, Moſollam, Hazir,
21 Meſizabel, Sadoc, Jeddua,
22 Pheltia, Hanan, Anaia,
23 Oſee, Hanania, Haſub,
24 Alohes, Phalea, Sobec,
25 Rehum, Haſebna, Maaſia,
26 Echaia, Hanan, Anan,
27 Melluch, Haran, Baana.
28 Et reliqui de populo, Sacerdotes, Levitæ, B
janitores, & cantores, Nathinæi, & omnes qui
ſe ſeparaverunt de populis terrarum ad legem
Dei, uxores eorum, filii eorum, & filiæ eorum.
29 Omnes qui poterant ſapere ſpondentes
pro fratribus ſuis, optimates eorum, & qui ve-
niebant ad pollicendum & jurandum ut am-
bularent in lege Dei, quam dederat in manu
Moiſi ſervi Dei, ut facerent & cuſtodirent uni-
verſa mandata Domini Dei noſtri, & judicia
ejus & ceremonias ejus,
30 Et ut non daremus filias noſtras populo ter-
ræ, & filios eorum non acciperemus filiis noſtris.
31 Populi quoque terræ, qui important ve- C
nalia, & omnia ad uſum per diem ſabbati ut
vendant, non accipiemus ab eis in ſabbato & in
die ſanctificato. Et dimittemus annum ſepti-
mum, & exactionem univerſæ manus.
32 Et ſtatuemus ſuper nos præcepta, ut de-
mus tertiam partem ſicli per annum ad opus
domus Dei noſtri.
33 Ad panes propoſitionis, & ad ſacrificium
ſempiternum, & in holocauſtum ſempiternum
in ſabbatis, in calendis, in ſollemnitatibus, & in
ſanctificatis, & pro peccato: ut exoretur pro
Iſraël, & in omnem uſum domus Dei noſtri.
34 Sortes ergo miſimus ſuper oblationem
lignorum, inter Sacerdotes, & Levitas, & po-
pulum, ut inferrentur in domum Dei noſtri
per domos patrum noſtrorum, per tempora, à
temporibus anni uſque ad annum: ut arderent
ſuper altare Domini Dei noſtri, ſicut ſcriptum
eſt in lege Moyſi:
35 Et ut afferremus primogenita terræ no-
ſtræ, & primitiva univerſi fructus omnis ligni,
ab anno in annum, in domo Domini.
36 Et primitiva filiorum noſtrorum, & pe-
corum noſtrorum, ſicut ſcriptum eſt in lege, &
primitiva boum noſtrorum, & ovium noſtra- D
rum, ut offerrentur in domo Dei noſtri, Sacerdo-
tibus qui miniſtrant in domo Dei noſtri:
37 Et primitias ciborum noſtrorum, & liba-
minum noſtrorum, & poma omnis ligni, vin-
demiæ quoque & olei, afferemus Sacerdotibus
ad gazophylacium Dei noſtri, & decimam par-
tem terræ noſtræ Levitis. Ipſi Levitæ decimas
accipient ex omnibus civitatibus operum no-
ſtrorum.
38 Erit autem Sacerdos filius Aaron cum
Levitis in decimis Levitarum, & Levitæ offerent
decimam partem decimæ ſuæ in domo Dei no-
ſtri, ad gazophylacium in domum theſauri.
39 Ad gazophylacium enim deportabunt fi-
lii Iſraël, & filii Levi, primitias frumenti, vini,
& olei: & ibi erunt vaſa ſanctificata, & Sacer-
dotes, & cantores, & janitores, & miniſtri, &
non dimittemus domum Dei noſtri.

CAPUT XI.

Recenſentur incolæ Jeruſalem & civitatum Juda poſt inſtaurationem.

1 HAbitaverunt autem principes populi in A
Jeruſalem: reliqua verò plebs miſit ſor-
tem, ut tollerent unam partem de decem, qui
habita

habitaturi eſſent in Jeruſalem civitate ſancta,
novem verò partes in civitatibus.
2 Benedixit autem populus omnibus viris qui
ſe ſponte obtulerant ut habitarent in Jeruſalem.
3 Hi ſunt itaque principes provinciæ, qui ha-
bitaverunt in Jeruſalem, & in civitatibus Juda.
Habitavit autem unuſquiſque in poſſeſſione
ſua, in urbibus ſuis, Iſraël, Sacerdotes, Levitæ,
Nathinæi, & filii ſervorum Salomonis.
4 Et in Jeruſalem habitaverunt de filiis Juda,
& de filiis Benjamin: de filiis Juda, Athaias fi-
lius Aziam, filij Zachariæ, filij Amariæ, filij
Saphatiæ, filij Malaleel: de filiis Phares,
5 Maaſia filius Baruch, filius Cholhoza, fi-
lius Hazia, filius Adaia, filius Joiarib, filius Za-
chariæ, filius Silonitis:
6 Omnes hi filij Phares, qui habitaverunt
in Jeruſalem, quadringenti ſexagintaocto viri
fortes.
B 7 Hi ſunt autem filij Benjamin: Sellum filius
Moſollam, filius Joed, filius Phadaia, filius Co-
laia, filius Maſia, filius Etheel, filius Iſaia,
8 Et poſt eum Gebbai, Sellai, nongenti vi-
gintiocto.
9 Et Joël filius Zechri præpoſitus eorum, &
Judas filius Senua ſuper civitatem ſecundus.
20 Et de ſacerdotibus, Idaia filius Joarib,
Jachin,
11 Saraia filius Helciæ, filius Moſollam, filius
Sadoc, filius Meraioth, filius Achitob princeps
domus Dei,
12 Et fratres eorum facientes opera templi:
octingenti viginti duo. Et Adaia filius Jeroham,
filius Phelelia, filius Amſi, filius Zachariæ, fi-
lius Pheshur, filius Melchiæ,
13 Et fratres ejus principes patrum: ducenti
quadraginta duo. Et Amaſſai filius Azreel, fi-
lius Ahazi, filius Moſollamoth, filius Emmer,
14 Et fratres eorum potentes nimis: centum
vigintiocto, & præpoſitus eorum Zabdiel filius
potentium.
15 Et de Levitis Semeia filius Haſub, filius
Azaricam, filius Haſabia, filius Boni,
C 16 Et Sabathai & Jozabed, ſuper omnia ope-
ra, quæ erant forinſecus in domo Dei, à princi-
pibus Levitarum.
17 Et Mathania filius Micha, filius Zebedei,
filius Aſaph, princeps ad laudandum & ad con-
fitendum in oratione, & Becbecia ſecundus de
fratribus ejus, & Abda filius Samua, filius Galal,
filius Idithum:
18 Omnes Levitæ in civitate ſancta ducen-
ti octoginta quattuor.
19 Et janitores, Accub, Telmon, & fratres
eorum, qui cuſtodiebant oſtia: centum ſeptua-
ginta duo.
20 Et reliqui ex Iſraël Sacerdotes & Levitæ
in univerſis civitatibus Juda, unuſquiſque in
poſſeſſione ſua.
21 Et Nathinæi, qui habitabant in Ophel,
& Siaha, & Gaſpha de Nathinæis.
22 Et epiſcopus Levitarum in Jeruſalem,
Azzi filius Bani, filius Haſabiæ, filius Matha-
niæ, filius Michæ. De filiis Aſaph, cantores in
miniſterio domus Dei.
23 Præceptum quippe regis ſuper eos erat,
& ordo in cantoribus per dies ſingulos,
24 Et Phathahia filius Meſezebel, de filiis D
Zara filij Juda in manu regis, juxta omne ver-
bum populi,
25 Et in domibus per omnes regiones eo-
rum. De filiis Juda habitaverunt in Cariatharbe
& in filiabus ejus: & in Dibon, & in filiabus
ejus: & in Cabſeel, & in viculis ejus,
26 Et in Jeſue, & in Molada, & in Beth-
phaleth,
27 Et in Haſerſual, & in Berſabée, & in
filiabus ejus,
28 Et in Siceleg, & in Mochona, & in filia-
bus ejus,
29 Et in Remmon, & in Saraa, & in Jerimuth,
30 Zanoa, Odollam, & in villis earum, La-
chis & regionibus ejus, & Azeca, & filiabus
ejus. Et manſerunt in Berſabee uſque ad val-
lem Ennom.
31 Filij autem Benjamin, à Geba, Mechmas,
& Hai, & Bethel, & filiabus ejus:
32 Anathoth, Nob, Anania,
33 Aſor, Rama, Gethaim,
34 Hadid, Seboim, & Neballat, Lod
35 Et Ono valle artificum.
36 Et de Levitis portiones Judæ & Benjamin.

CAPUT XII.

Nomina & officia Sacerdotum ac Levitarum qui cum Zorobabel in Jeruſalem aſcenderunt, & cuſtodes theſaurorum: magna ſolemnitate convocatis undique Levitis celebrant dedicationem muri Jeruſalem.

1 HI ſunt autem Sacerdotes & Levitæ, qui A
aſcenderunt cum Zorobabel filio Sala-
thiel, & Joſue: Saraia: Jeremias, Eſdras,
2 Amaria, Melluch, Hattus,
3 Sebenias, Rheum, Merimuth,
4 Addo, Genthon, Abia,
5 Miamin, Madia, Belga,
6 Semeia, & Joiarib, Idaia, Sellum, Amoc,
Helcias,
7 Idaia. Iſti principes Sacerdotum, & fra-
tres eorum, in diebus Joſue.
8 Porrò Levitæ, Jeſua, Bennui, Cedmihel,
Sarebia, Juda, Mathanias, ſuper hymnos ipſi &
fratres eorum:
9 Et Becbecia atque Hanni, & fratres eo-
rum, unuſquiſque in officio ſuo.
10 Joſue autem genuit Joacim, & Joacim
genuit Eliaſib, & Eliaſib genuit Joiada,
11 Et Joiada genuit Jonathan, & Jonathan
genuit Jeddoa.
12 In diebus autem Joacim erant Sacerdo-
tes & principes familiarum: Saraiæ, Maraia;
Jeremiæ, Hanania:
13 Eſdræ, Moſollam: Amariæ, Johanam:
14 Milicho, Jonathan: Sebeniæ, Joſeph:
15 Haram, Edna: Maraioth, Helci:
16 Adaiæ, Zacharia: Genthon, Moſollam:
17 Abiæ, Zechri: Miamin & Moadiæ, Phelti:
18 Belgæ, Samua: Semaiæ, Jonathan:
19 Joiarib, Mathanai: Jodaiæ, Azzi:

20 Sellai, Celai: Amoc, Heber:

21 Helciæ, Haſebia: Idaiæ, Nathanaël.

B 22 Levitæ in diebus Eliaſib, & Joiada, & Johanan, & Jeddoa, ſcripti principes familiarum, & Sacerdotes in regno Darij Perſæ.

23 Filij Levi principes familiarum, ſcripti in Libro verborum dierum, & uſque ad dies Jonathan, filij Eliaſib.

24 Et principes Levitarum, Haſebia, Serebia, & Joſue filius Cedmihel: & fratres eorum per vices ſuas, ut laudarent & confiterentur juxta præceptum David viri Dei, & obſervarent æquè per ordinem.

25 Mathania, & Becbecia, Obedia, Moſollam, Telmon, Accub, cuſtodes portarum & veſtibulorum ante portas.

26 Hi in diebus Joacim filij Joſue filij Joſedec, & in diebus Nehemiæ ducis, & Eſdræ ſacerdotis ſcribæque.

27 In dedicatione autem muri Jeruſalem, requiſierunt Levitas de omnibus locis ſuis, ut adducerent eos in Jeruſalem, & facerent dedicationem & lætitiam in actione gratiarum, & cantico, & in cymbalis, pſalteriis, & citharis.

28 Congregati ſunt autem filij cantorum de campeſtribus circa Jeruſalem, & de villis Nethuphati,

29 Et de domo Galgal, & de regionibus Geba & Azmaveth: quoniam villas ædificaverunt ſibi cantores in circuitu Jeruſalem.

C 30 Et mundati ſunt Sacerdotes & Levitæ, & mundaverunt populum, & portas, & murum.

31 Aſcendere autem feci principes Juda ſuper murum, & ſtatui duos magnos choros laudantium. Et ierunt ad dexteram ſuper murum ad portam ſterquilinij.

32 Et ivit poſt eos Oſaias, & media pars principum Juda,

33 Et Azarias, Eſdras, & Moſollam, Judas, & Benjamin, & Semeia, & Jeremias.

34 Et de filiis ſacerdotum in tubis, Zacharias filius Jonathan, filius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius Zechur, filius Aſaph,

35 Et fratres ejus, Semeia, & Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanaël, & Judas, & Hanani, in vaſis cantici David viri Dei: & Eſdras ſcriba ante eos in porta Fontis.

36 Et contra eos aſcenderunt in gradibus Civitatis David, in aſcenſu muri ſuper domum David, & uſque ad portam Aquarum ad Orientem.

37 Et chorus ſecundus gratias referentium ibat ex adverſo, & ego poſt eum, & media pars populi ſuper murum & ſuper turrim furnorum, & uſque ad murum latiſſimum,

38 Et ſuper portam Ephraim, & ſuper portam antiquam, & ſuper portam piſcium & turrim Hananeel, & turrim Emath, & uſque ad portam gregis: & ſteterunt in porta cuſtodiæ,

39 Steteruntque duo chori laudantium in domo Dei, & ego, & dimidia pars magiſtratuum mecum.

D 40 Et Sacerdotes, Eliachim, Maaſia, Miamin, Michæa, Elioënai, Zacharia, Hanania in tubis,

41 Et Maaſia, & Semeia, & Eleazar, & Azzi, & Johanan, & Melchia, & Ælam, & Ezer. Et clarè cecinerunt cantores, & Jezraia præpoſitus:

42 Et immolaverunt in die illa victimas magnas, & lætati ſunt: Deus enim lætificaverat eos lætitia magna: ſed & uxores eorum & liberi gaviſi ſunt, & audita eſt lætitia Jeruſalem procul.

43 Recenſuerunt quoque in die illa viros ſuper gazophylacia theſauri ad libamina, & ad primitias, & ad decimas, ut introferrent per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis, Sacerdotes & Levitas: quia lætificatus eſt Juda in Sacerdotibus & Levitis aſtantibus.

44 Et cuſtodierunt obſervationem Dei ſui, & obſervationem expiationis, & cantores, & janitores juxta præceptum David, & Salomonis filij ejus,

45 Quia in diebus David & Aſaph ab exordio erant principes conſtituti cantorum, in carmine laudantium & confitentium Deo.

46 Et omnis Iſraël, in diebus Zorobabel, & in diebus Nehemiæ, dabant partes cantoribus & janitoribus per dies ſingulos, & ſanctificabant Levitas, & Levitæ ſanctificabant filios Aaron.

CAPUT XIII.

Lectio Deuteronomii ejiciuntur alienigenæ, partes Levitis aſſignantur, è quo tamen gazophylacio vaſa domus Tobiæ projiciuntur, & ſabbati violatores puniuntur: increpat Nehemias Judæos qui uxores duxerant alienigenas.

A

1 IN die autem illo lectum eſt in volumine Moyſi audiente populo: & inventum eſt ſcriptum in eo, quòd non debeant introire Ammonites & Moabites in eccleſiam Dei uſque in æternum: *Deut. 23. a. 3.*

2 Eò quòd non occurrerint filiis Iſraël cum pane & aqua: & conduxerint adverſum eos Balaam, ad maledicendum eis: & convertit Deus noſter maledictionem in benedictionem.

3 Factum eſt autem, cùm audiſſent legem, ſeparaverunt omnem alienigenam ab Iſraël.

4 Et ſuper hoc erat Eliaſib ſacerdos, qui fuerat præpoſitus in gazophylacio domus Dei noſtri, & proximus Tobiæ.

5 Fecit ergo ſibi gazophylacium grande, & ibi erant ante eum reponentes munera, & thus, & vaſa, & decimam frumenti, vini, & olei, partes Levitarum, & cantorum, & janitorum & primitias ſacerdotales.

6 In omnibus autem his non fui in Jeruſalem, quia anno trigeſimo ſecundo Artaxerxis regis Babylonis veni ad regem, & in fine dierum rogavi regem.

7 Et veni in Jeruſalem, & intellexi malum, quod fecerat Eliaſib Tobiæ, ut faceret ei theſaurum in veſtibulis domus Dei.

B 8 Et malum mihi viſum eſt valdè. Et projeci vaſa domus Tobiæ foras de gazophylacio:

9 Præcepíque, & emundaverunt gazophylacia: & retuli ibi vaſa domus Dei, ſacrificium, & thus.

10 Et cognovi quòd partes Levitarum non
fuiſſent datæ : & fugiſſet unuſquiſque in regio-
nem ſuam de Levitis , & cantoribus , & de his
qui miniſtrabant :
11 Et egi cauſam adverſus magiſtratus,& di-
xi : Quare dereliquimus domum Dei ? Et con-
gregavi eos , & feci ſtare in ſtationibus ſuis.
12 Et omnis Juda aſportabat decimam fru-
menti , vini , & olei , in horrea.
13 Et conſtituimus ſuper horrea Selemiam
Sacerdotem,& Sadoc ſcribam, & Phadaiam de
Levitis,& juxta eos Hanan filium Zachur,filium
Mathaniæ : quoniam fideles comprobati ſunt ,
& ipſis creditæ ſunt partes fratrum ſuorum.
14 Memento mei Deus meus pro hoc,& ne
deleas miſerationes meas,quas feci in domo Dei
mei,& in ceremoniis ejus.
15 In diebus illis vidi in Juda calcantes tor-
cularia in ſabbato , portantes acervos, & one-
rantes ſuper aſinos vinum,& uvas, & ficus , &
omne onus , & inferentes in Jeruſalem die ſab-
bati. Et conteſtatus ſum,ut in die qua vendere
liceret venderent.
C 16 Et Tyrij habitaverunt in ea , inferentes
piſces , & omnia venalia : & vendebant in ſab-
batis filiis Juda in Jeruſalem :
17 Et objurgavi optimates Juda,& dixi eis :
Quæ eſt hæc res mala quam vos facitis, & pro-
fanatis diem ſabbati ?
18 Nunquid non hæc fecerunt patres noſtri,
& adduxit Deus noſter ſuper nos omne malum
hoc , & ſuper civitatem hanc ? Et vos additis
iracundiam ſuper Iſraël violando Sabbatum.
19 Factum eſt autem,cùm quieviſſent portæ
Jeruſalem in die Sabbati,dixi : & clauſerunt ja-
nuas , & præcepi ut non aperirent eas uſque
poſt Sabbatum : & de pueris meis conſtitui ſu-
per portas ut nullus inferret onus in die Sabbati.
20 Et manſerunt negotiatores,& vendentes
univerſa venalia , foris Jeruſalem ſemel & bis.
21 Et conteſtatus ſum eos,& dixi eis : Qua-
re manetis ex adverſo muri ? ſi ſecundò hoc fe-
ceritis , manum mittam in vos. Itaque ex tem-
pore illo non venerunt in Sabbato.
22 Dixi quoque Levitis ut mundarentur,& D
venirent ad cuſtodiendas portas, & ſanctifican-
dam diem Sabbati : & pro hoc ergo memento
mei Deus meus , & parce mihi ſecundùm mul-
titudinem miſerationum tuarum.
23 Sed & in diebus illis vidi Judæos ducentes
uxores Azotidas, Ammonitidas,& Moabitidas.
24 Et filij eorum ex media parte loquebantur
Azoticè,& neſciebant loqui Judaicè,& loque-
bantur juxta linguam populi & populi.
25 Et objurgavi eos, & maledixi. Et cecîdi
ex eis viros , & decalvavi eos , & adjuravi in
Deo,ut non darent filias ſuas filiis eorum,& non
acciperent de filiabus eorum filiis ſuis , & ſibi-
metipſis,dicens :
26 * Numquid non in hujuſcemodi re pec- *3.Reg.
cavit Salomon rex Iſraël ? & certè in gentibus 3. a. 1.
multis non erat rex ſimilis ei , & dilectus Deo 11. a. 1.
ſuo erat , & poſuit eum Deus regem ſuper om-
nem Iſraël : * & ipſum ergo duxerunt ad pec- *3.Reg.
catum mulieres alienigenæ. 11. a. 4.
27 Numquid & nos inobedientes faciemus
omne malum grande hoc , ut prævaricemur in
Deo noſtro , & ducamus uxores peregrinas?
28 De filiis autem Joiada filij Eliaſib Sacer-
dotis magni , gener erat Sanaballat Horonites,
quem fugavi à me.
29 Recordare Domine Deus meus,adverſum
eos qui polluunt ſacerdotium,júſque Sacerdo-
tale & Leviticum.
20 Igitur mundavi eos ab omnibus alienige-
nis, & conſtitui ordines Sacerdotum & Levita-
rum,unumquemque in miniſterio ſuo :
31 Et in oblatione lignorum in temporibus
conſtitutis,& in primitivis:memento mei Deus
meus in bonum. Amen.

LIBER TOBIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Tobias in captivitate conſtitutus,à lege Dei non recedit & filium Tobiam ex Anna uxore ſuſceptũ Deum timere docet : gratus regis Salmanaſar , pergit quocumque vult : confratres captivos conſolatur : & juvat eleemoſyna : Gabelo mutuat decem argenti talenta:Sennacherib,quod mortuos ſepeliret , eum perſequitur.

A 1 TOBIAS ex tribu & civitate
Nephthali (quæ eſt in ſupe-
rioribus Galilææ ſupra Naaſ-
ſon, poſt viam quæ ducit ad
Occidentem in ſiniſtro ha-
bens civitatem Sephet)
*4.Reg. 2 * Cùm captus eſſet in diebus Salmanaſar
17. a. 3. regis Aſſyriorum , in captivitate tamen poſi-
18. b. 9. tus vitam veritatis non deſeruit,
3 Ita ut omnia,quæ habere poterat,quotidie
concaptivis fratribus, qui erant ex ejus genere,
impertiret.
4 Cúmque eſſet junior omnibus in tribu
Nepthali , nihil tamen puerile geſſit in opere.
5 Denique cùm irent omnes ad vitulos au-
reos, * quos Jeroboam fecerat rex Iſraël,hic ſo- *3.Reg.
lus fugiebat conſortia omnium, 12. g. 28.
6 Sed pergebat in Jeruſalem ad templũ Do-
mini,& ibi adorabat Dñm Deum Iſraël,omnia
primitiva ſua,& decimas ſuas fideliter offerens,
7 Ita ut in tertio anno proſelytis & advenis
miniſtraret omnem decimationem.
8 Hæc & his ſimilia ſecundùm legem Dei
puerulus obſervabat.
9 Cùm verò factus eſſet vir,accepit uxorem
Annam de tribu ſua , genuítque ex ea filium,
nomen ſuum imponens ei,
10 Quem ab infantia timere Deum docuit,
& abſtinere ab omni peccato.

11 Igitur

11 Igitur, cùm per captivitatem devenisset cum uxore ſua, & filio in civitatem Niniven cum omni tribu ſua,

12 (Cùm omnes ederent ex cibis Gentilium) iſte cuſtodivit animam ſuam, & nunquam contaminatus eſt in eſcis eorum.

C 13 Et quoniam memor fuit Domini in toto corde ſuo, dedit illi Deus gratiam in conſpectu Salmanaſar regis,

14 Et dedit illi poteſtatem quocumque vellet ire, habens libertatem quæcumque facere voluiſſet.

15 Pergebat ergo ad omnes, qui erant in captivitate, & monita ſalutis dabat eis.

16 Cùm autem veniſſet in Rages civitatem Medorum, & ex his, quibus honoratus fuerat à rege, habuiſſet decem talenta argenti:

17 Et cùm in multa turba generis ſui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu ejus,
D ſub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti.

18 Poſt multum verò temporis, mortuo Salmanaſar rege, cùm regnaret Sennacherib filius ejus pro eo, & filios Iſraël exoſos haberet in conſpectu ſuo:

19 Tobias quotidie pergebat per omnẽ cognationem ſuam, & conſolabatur eos: dividebátque unicuique, prout poterat, de facultatibus ſuis:

E 20 Eſurientes alebat, nudíſque veſtimenta præbebat, & mortuis atque occiſis ſepulturam ſolicitus exhibebat.

* 4 Reg. 19. g. 35. Eccl. 48. d. 24. 2. Mac. 8. e. 19. 21 * Denique cùm reverſus eſſet rex Sennacherib, fugiens à Judæa plagam, quam circa eum fecerat Deus propter blaſphemiam ſuam, & iratus multos occideret ex filiis Iſraël, Tobias ſepeliebat corpora eorum.

22 At ubi nuntiatum eſt regi, juſſit eum occidi, & tulit omnem ſubſtantiam ejus.

23 Tobias verò cum filio ſuo & cum uxore fugiens, nudus latuit, quia multi diligebant eum.

* 4 Reg. 19. g. 37. 2. Par. 32. e. 21. Iſai 37. g. 38. 24 * Poſt dies verò quadragintaquinque occiderunt regem filij ipſius,

25 Et reverſus eſt Tobias in domum ſuam, omníſque facultas ejus reſtituta eſt ei.

CAPUT II.

Tobias ex mortuorum defatigatus ſepultura hirundinis ſtercore in patientiæ probationem excæcatur. & ab uxore ac amicis ipſum irridentibus affectus opprobrio, patientiſſime tolerat inſtar Jobi

A 1 POſt hæc verò, cum eſſet dies feſtus Domini, & factum eſſet prandium bonum in domo Tobiæ,

2 Dixit filio ſuo: Vade, & adduc aliquos de tribu noſtra timentes Deum, ut epulentur nobiſcum.

3 Cúmque abiiſſet, reverſus nuntiavit ei, unum ex filiis Iſraël jugulatum jacere in platea. Statimque exiliens de accubitu ſuo, relinquens prandium, jejunus pervenit ad corpus:

4 Tollenſque illud portavit ad domum ſuam occultè, ut, dum ſol occubuiſſet, cautè ſepeliret eum.

5 Cúmque occultaſſet corpus, manducavit panem cum luctu & tremore,

6 Memorans illum ſermonem, quem dixit Dominus * per Amos prophetam: Dies feſti veſtri convertentur in lamentationem & luctum. B * Amos 8. c. 10. 1. Mac. 1. e. 41.

7 Cum verò ſol occubuiſſet, abiit, & ſepelivit eum.

8 Arguebant autem eum omnes proximi ejus, dicentes: Jam hujus rei cauſa interfici juſſus es, & vix effugiſti mortis imperium, & iterum ſepelis mortuos?

9 * Sed Tobias plus timens Deum, quam regem, rapiebat corpora occiſorum, & occultabat in domo ſua, & mediis noctibus ſepeliebat ea. * Sup. 1. d. 21.

10 Contigit autem ut quadam die fatigatus à ſepultura, veniens in domum ſuam, jactaſſet ſe juxta parietem, & obdormiſſet,

11 Et ex nido hirundinum dormienti illi calida ſtercora inciderent ſuper oculos ejus, fierétque cæcus.

12 Hanc autem tentationem ideo permiſit Dominus evenire illi, ut poſteris daretur exemplum patientiæ ejus, ſicut & ſancti Job.

13 Nam cum ab infantia ſua ſemper Deum timuerit, & mandata ejus cuſtodierit, non eſt contriſtatus contra Deum, quòd plaga cæcitatis evenerit ei, C

14 Sed immobilis in Dei timore permanſit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ ſuæ.

15 Nam ſicut beato Job inſultabant reges, ita iſti parentes & cognati ejus irridebant vitam ejus, dicentes:

16 Ubi eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas & ſepulturas faciebas?

17 Tobias verò increpabat eos, dicens: Nolite ita loqui:

18 Quoniam filii ſanctorum ſumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus eſt his qui fidem ſuam numquam mutant ab eo.

19 Anna vero uxor ejus ibat ad opus textrinum quotidie, & de labore manuum ſuarum D victum, quem conſequi poterat, deferebat.

20 Unde factum eſt, ut hœdum caprarum accipiens detuliſſet domi:

21 Cujus cum vocem balantis vir ejus audiſſet, dixit: Videte, ne forte furtivus ſit, reddite eum dominis ſuis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere.

22 * Ad hæc uxor ejus irata reſpondit: Manifeſtè vana facta eſt ſpes tua, & eleemoſynæ tuæ modò apparuerunt. * Job. 2. c. 9.

23 Atque his & aliis hujuſcemodi verbis exprobrabat ei.

CAPUT III.

Tobiæ ob uxoris convicium mori petentis oratio ad Deum. & Saræ filiæ Raguelis humilis cum triduano jejunio oratio, ob ancillæ improperium de ſeptem ipſius maritis à dæmonio interemptis: utriuſque autem preces exaudiuntur, angelo Raphaële ad eos curandos miſſo.

1 TUnc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum lacrymis, A

2 Dicens: Juſtus es Domine, & omnia judicia tua juſta ſunt, & omnes viæ tuæ, miſericordia, & veritas, & judicium.

3 Et nunc Domine memor eſto mei, & ne vindictam ſumas de peccatis meis, neque reminiſcaris

niſcaris delicta mea, vel parentum meorum.
* Deut. 28.b.15. 4 * Quoniam non obedivimus præceptis tuis,
ideò traditi ſumus in direptionem, & captivitatem, & mortem, & in fabulam, & in improperiū
omnibus nationibus, in quibus diſperſiſti nos.
5 Et nunc Domine magna judicia tua, quia
non egimus ſecundùm præcepta tua, & non
ambulavimus ſinceriter coram te.
B 6 Et nunc Domine ſecundùm voluntatem
tuam fac mecum, & præcipe in pace recipi ſpiritum meum: expedit enim mihi mori magis
quàm vivere.
7 Eadem itaque die contigit, ut Sara filia Raguelis in Rages civitate Medorum, & ipſa audiret improperium ab una ex ancillis patris ſui,
8 Quoniam tradita fuerat ſeptem viris, &
dæmonium nomine Aſmodæus occiderat eos,
mox ut ingreſſi fuiſſent ad eam.
9 Ergo cùm pro culpa ſua increparet puellam, reſpondit ei, dicens: Ampliùs ex te non
videamus filium aut filiam ſuper terram interfectrix virorum tuorum.
10 Numquid & occidere me vis, ſicut jam
occidiſti ſeptem viros? Ad hanc vocem perrexit in ſuperius cubiculum domus ſuæ: & tribus diebus, & tribus noctibus non manducavit,
neque bibit:
11 Sed in oratione perſiſtens, cum lacrymis
deprecabatur Deum, ut ab iſto improperio liberaret eam.
12 Factum eſt autem die tertia, dum compleret orationem benedicens Dominum,
C 13 Dixit: Benedictum eſt nomen tuum Deus
patrum noſtrorum: qui cùm iratus fueris, miſericordiam facies, & in tempore tribulationis
peccata dimittis his, qui invocant te.
14 Ad te Domine faciem meam converto, ad
te oculos meos dirigo.
15 Peto Domine ut de vinculo improperij
hujus abſolvas me, aut certè deſuper terram
eripias me.
16 Tu ſcis Domine, quia numquam concupivi virum, & mundam ſervavi animam meam
ab omni concupiſcentia.
17 Numquam cum ludentibus miſcui me:
neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui.
18 Virum autem cum timore tuo, non cum
libidine mea conſenſi ſuſcipere.
19 Et, aut ego indigna fui illis, aut illi forſitan me non fuerunt digni: quia forſitan viro
alij conſervaſti me.
20 Non eſt enim in hominis poteſtate conſilium tuum.
D 21 Hoc autem pro certo habet omnis qui
te colit, quòd vita ejus, ſi in probatione fuerit,
coronabitur: ſi autem in tribulatione fuerit, liberabitur: & ſi in corruptione fuerit, ad miſericordiam tuam venire licebit.
22 Non enim delectaris in perditionibus
noſtris: quia poſt tempeſtatem, tranquillum facis: & poſt lacrymationem & fletum, exultationem infundis.

23 Sit nomen tuum Deus Iſraël benedictum in ſæcula.
24 In illo tempore exauditæ ſunt preces amborum in conſpectu gloriæ ſummi Dei:
25 Et miſſus eſt Angelus Domini ſanctus Raphael, ut curaret eos ambos, quorum uno tempore ſunt orationes in conſpectu Dñi recitatæ.

Caput IV.

Tobias cùm ſe brevi putaret moriturum, filio piiſſima ſalutis moniti inculcat, eleemoſynæ virtutem declarat, & de decem argenti talentis Gabelo mutuò datis indicat.

1 IGitur cùm Tobias putaret orationem ſuam
exaudiri ut mori potuiſſet, vocavit ad ſe A
Tobiam filium ſuum,
2 * Dixitque ei: Audi fili mi verba oris mei, & * Eccli.
ea in corde tuo, quaſi fundamentum conſtrue. 7. c. 29.
3 Cùm acceperit Deus animam meam, corpus meum ſepeli: * & honorem habebis matri * Exod.
tuæ omnibus diebus vitæ ejus: 20.c.12.
4 Memor enim eſſe debes, quæ & quanta
pericula paſſa ſit propter te in utero ſuo.
5 Cùm autem & ipſa compleverit tempus
vitæ ſuæ, ſepelias eam circa me.
6 Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum: & cave ne aliquando peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini Dei noſtri. B
7 * Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, & * Prov.
noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita 3. b. 9.
enim fiet ut nec à te avertatur facies Domini. Eccli. 4. a. 1.
8 * Quo modo potueris, ita eſto miſericors. 14. b. 13.
9 Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: c. 13
ſi exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter * Eccli.
impertiri ſtude. 35.b.12.
10 Præmium enim bonum tibi theſaurizas
in die neceſſitatis.
11 * Quoniam eleemoſyna ab omni peccato * Eccli.
& à morte liberat, & non patietur animam ire 29.b.15.
in tenebras.
12 Fiducia magna erit coram ſummo Deo C
eleemoſyna omnibus facientibus eam.
13 * Attende tibi fili mi ab omni fornica- * 1.Theſ.
tione, & præter uxorem tuam nunquam pa- 4. a. 3.
tiaris crimen ſcire.
14 Superbiam numquàm in tuo ſenſu, aut in
tuo verbo dominari permittas: * in ipſa enim * Gen.
initium ſumpſit omnis perditio. 3. a. 5.
15 * Quicumque tibi aliquid operatus fue- * Lev.
rit, ſtatim ei mercedem reſtitue, & merces mer- 19 c.13.
cenarij tui apud te omnino non remaneat. Deut 24.c.14.
16 * Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne * Matth.
tu aliquando alteri facias. 7. b. 12.
17 * Panem tuum cum eſurientibus & ege- Luc 6. d. 31.
nis comede, & de veſtimentis tuis nudos tege. * Luc.
18 Panem tuum & vinum tuum ſuper ſe- 14. c 13.
pulturam juſti conſtitue, & noli ex eo mandu- D
care & bibere cum peccatoribus.
19 Conſilium ſemper à ſapiente perquire.
20 Omni tempore benedic Deum: & pete
ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia conſilia tua
in ipſo permaneant.
21 Indico etiam tibi fili mi, dediſſe me decem
talenta argenti, dum adhuc infantulus eſſes,

Gabelo, in Rages civitate Medorum, & chi-
rographum ejus apud me habeo:
22 Et ideò perquire quo modo ad eum per-
venias, & recipias àb eo ſuprà memoratū pon-
dus argenti, & reſtituas ei chirographum ſuum.
23 Noli timere fili mi: pauperem quidem
vitam gerimus, ſed * multa bona habebimus, ſi
* Rom. 8. d 17. timuerimus Deum, & receſſerimus ab omni
peccato, & fecerimus benè.

CAPUT V.

Tobiæ ſocium ac ducem itineris in Rages Medorum quærenti Raphaël Angelus ignotus occurrit, cui pater filium committit, quibus profectis mater filij deflet abſentiam.

A 1 TUnc reſpondit Tobias patri ſuo, & dixit:
Omnia quæcumque præcepiſti mihi fa-
ciam pater.
2 Quo modo autem pecuniam hanc requi-
ram, ignoro. ille me neſcit, & ego eum igno-
ro: quod ſignum dabo ei? ſed neque viam, per
quam pergatur illuc, aliquando cognovi.
3 Tunc pater ſuus reſpondit illi, & dixit:
Chirographum quidem illius penes me habeo:
quod dum illi oſtenderis, ſtatim reſtituet.
4 Sed perge nunc, & inquire tibi aliquem fi-
delem virum, qui eat tecum ſalva mercede ſua:
ut, dum adhuc vivo, recipias eam.
5 Tunc egreſſus Tobias, invenit juvenem
ſplendidum, ſtantem præcinctum, quaſi para-
tum ad ambulandum.
B 6 Et ignorans quòd Angelus Dei eſſet, ſalu-
tavit eum, & dixit: Unde te habemus bone
juvenis?
7 At ille reſpondit: Ex filiis Iſraël. Et To-
bias dixit ei: Noſti viam, quæ ducit in regio-
nem Medorum?
8 Cui reſpondit: Novi: & omnia itinera ejus
frequenter ambulavi, & manſi apud Gabelum
fratrem noſtrum: qui moratur in Rages civita-
te Medorum, quæ poſita eſt in monte Ecbatanis.
9 Cui Tobias ait: Suſtine me obſecro, do-
nec hæc ipſa nuntiem patri meo.
10 Tunc ingreſſus Tobias, indicavit uni-
verſa hæc patri ſuo. Super quæ admiratus pa-
ter, rogavit ut introiret ad eum.
11 Egreſſus itaque ſalutavit eum, & dixit:
Gaudium tibi ſit ſemper.
12 Et ait Tobias: Quale gaudium mihi erit,
qui in tenebris ſedeo, & lumen cæli non video?
13 Cui ait juvenis: Forti animo eſto, in pro-
ximo eſt ut à Deo cureris.
14 Dixit itaque illi Tobias: Numquid po-
C teris perducere filium meum ad Gabelum in
Rages civitatem Medorum? & cùm redieris,
reſtituam tibi mercedem tuam.
15 Et dixit ei Angelus: Ego ducam & redu-
cam eum ad te.
16 Cui Tobias reſpondit: Rogo te, indica
mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu?
17 Cui Raphaël Angelus dixit: Genus quæ-
ris mercenarij, an ipſum mercenarium, qui
cum filio tuo eat?
18 Sed ne fortè ſolicitum te reddam, Ego
ſum Azarias Ananiæ magni filius.
19 Et Tobias reſpondit: Ex magno genere
es tu. Sed peto ne iraſcaris quòd voluerim co-
gnoſcere genus tuum.
20 Dixit autem illi Angelus: Ego ſanum
ducam, & ſanum tibi reducam filium tuum.
21 Reſpondens autem Tobias, ait: Benè am-
buletis, & ſit Deus in itinere veſtro, & Angelus
ejus comitetur vobiſcum.
22 Tunc paratis omnibus, quæ erant in via D
portanda, fecit Tobias vale patri ſuo & matri
ſuæ, & ambulaverunt ambo ſimul.
23 * Cúmque profecti eſſent, cœpit mater * Infr. 10. a. 4.
ejus flere, & dicere: Baculum ſenectutis noſtræ
tuliſti, & tranſmiſiſti à nobis.
24 Numquam fuiſſet ipſa pecunia, pro qua
miſiſtì eum.
25 Sufficiebat enim nobis paupertas noſtra,
ut divitias computaremus hoc, quòd videba-
mus filium noſtrum.
26 Dixítque ei Tobias: Noli flere, ſalvus
perveniet filius noſter, & ſalvus revertetur ad
nos, & oculi tui videbunt illum.
27 Credo enim quòd Angelus Dei bonus
comitetur ei, & benè diſponat omnia, quæ cir-
ca eum geruntur, ita ut cum gaudio reverta-
tur ad nos.
28 Ad hanc vocem ceſſavit mater ejus flere,
& tacuit.

CAPUT VI.

Angeli hortatu Tobias invadentem piſcem apprehendit & exenterat, cor ejus, fel & jecur ad medicamenta reſervans: & ad Raguelem divertunt, ut juſſu Angeli petat in uxorem illius filiam Saram; cujus ſeptem viros occiderat dæmonium, diſcens ab Angelo quo fine ſuſcipiendum ac ſervandum ſit conjugium.

1 PRofectus eſt autem Tobias, & canis ſecu- A
tus eſt eum, & manſit prima manſione
juxta fluvium Tigris.
2 Et exivit ut lavaret pedes ſuos, & ecce piſ-
cis immanis exivit ad devorandum eum.
3 Quem expaveſcens Tobias clamavit voce
magna, dicens: Domine, invadit me.
4 Et dixit ei Angelus: Apprehende bran-
chiam ejus, & trahe eum ad te. Quod cùm fe-
ciſſet, attraxit eum in ſiccum, & palpitare cœ-
pit ante pedes ejus.
5 Tunc dixit ei Angelus: Exentera hunc piſ-
cem, & cor ejus, & fel, & jecur repone tibi: ſunt
enim hæc neceſſaria ad medicamenta utiliter.
6 Quod cùm feciſſet, aſſavit carnes ejus, &
ſecum tulerunt in via: cetera ſalierunt, quæ
ſufficerent eis, quouſque pervenirent in Rages
civitatem Medorum.
7 Tunc interrogavit Tobias Angelum, & B
dixit ei: Obſecro te Azaria frater ut dicas mihi,
quod remedium habebunt iſta, quæ de piſce
ſervare juſſiſti?
8 Et reſpondens Angelus, dixit ei: Cordis
ejus particulam ſi ſuper carbones ponas, fumus
ejus extricat omne genus dæmoniorū, ſive à vi-
ro, ſive à muliere, ita ut ultrà nō accedat ad eos.
9 Et fel valet ad ungendos oculos, in quibus
fuerit albugo, & ſanabuntur.
10 Et dixit ei Tobias: Ubi vis ut maneamus?

11 Reſpon

11 Reſpondénſque Angelus, ait: Eſt hîc Ra-
guel nomine, vir propinquus de tribu tua, & hîc
habet filiã nomine Saram, ſed neque maſculum,
neque feminam ullam habet aliam præter eam.
12 * Tibi debetur omnis ſubſtantia ejus, & [* Num. 27. b. & 36. c. 8.]
oportet eam te accipere conjugem.
13 Pete ergo eam à patre ejus, & dabit tibi
eam in uxorem.
C 14 Tunc reſpondit Tobias, & dixit: Audio
quia tradita eſt ſeptem viris, & mortui ſunt: ſed
& hoc audivi, quia dæmonium occidit illos.
15 Timeo ergo, ne fortè & mihi hæc eveniant:
& cùm ſim unicus parentibus meis, deponam
ſenectutem illorum cum triſtitia ad inferos.
16 Tunc Angelus Raphaël dixit ei: Audi
me, & oſtendam tibi qui ſunt, quibus prævale-
re poteſt dæmonium.
17 Hi namque qui conjugium ita ſuſcipiunt,
ut Deum à ſe & à ſua mente excludant, & ſuæ
libidini ita vacent ſicut equus & mulus, quibus
non eſt intellectus: habet poteſtatem dæmo-
nium ſuper eos.
D 18 Tu autem cùm acceperis eam ingreſſus
cubiculum, per tres dies continens eſto ab ea, &
nihil aliud, niſi orationibus vacabis cum ea.
19 Ipſa autem nocte, incenſo jecore piſcis,
fugabitur dæmonium.
20 Secunda verò nocte in copulatione ſan-
ctorum patriarcharum admittêris.
21 Tertia autem nocte, benedictionem con-
ſequêris, ut filij ex vobis procreentur incolumes.
22 Tranſacta autem tertia nocte, accipies
virginem cum timore Domini, amore filiorum
magis quàm libidine ductus, ut in ſemine Abra-
hæ benedictionem in filiis conſequaris.

CAPUT VII.

Raguel petitam à Tobia Saram filiam in uxorem tradit conſilio Raphaëlis, & ſcriptis conjugij litteris nuptiæ celebrantur.

A 1 INgreſſi ſunt autem ad Raguelem, & ſuſce-
pit eos Raguel cum gaudio.
2 Intuénſque Tobiam Raguel, dixit Annæ
uxori ſuæ: Quàm ſimilis eſt juvenis iſte conſo-
brino meo!
3 Et cùm hæc dixiſſet, ait: Unde eſtis juve-
nes fratres noſtri? At illi dixerunt: Ex tribu
Nephthali ſumus, ex captivitate Ninive.
4 Dixitque illis Raguel: Noſtis Tobiam fra-
trem meum? Qui dixerunt: Novimus.
5 Cúmque multa bona loqueretur de eo, di-
xit Angelus ad Raguelem: Tobias, de quo in-
terrogas, pater iſtius eſt.
B 6 Et miſit ſe Raguel, & cum lacrymis oſcu-
latus eſt eum, & plorans ſupra collum ejus,
7 Dixit: Benedictio ſit tibi fili mi, quia bo-
ni & optimi viri filius es.
8 Et Anna uxor ejus, & Sara ipſorum filia,
lacrymatæ ſunt.
9 Poſtquam autem locuti ſunt, præcepit Ra-
guel occidi arietem, & parari convivium. Cúm-
que hortaretur eos diſcumbere ad prandium,
10 Tobias dixit: Hic ego hodie non mandu-
cabo neque bibam, niſi priùs petitionem meam
confirmes, & promittas mihi dare Saram filiam
tuam.
11 Quo audito verbo Raguel, expavit, ſciens
quid evenerit illis ſeptem viris, qui ingreſſi ſunt
ad eam: & timere cœpit ne fortè & huic ſimi-
liter contingeret: & cùm nutaret, & non daret
petenti ullum reſponſum,
12 Dixit ei Angelus: Noli timere dare eam C
iſti, quoniam huic timenti Deum debetur con-
jux filia tua: propterea alius non potuit habere
illam.
13 Tunc dixit Raguel: Non dubito quòd
Deus preces & lacrymas meas in conſpectu ſuo
admiſerit,
14 Et credo quoniam ideò fecit vos venire
ad me, ut iſta conjungeretur cognationi ſuæ
* ſecundùm legem Moyſi: & nunc noli dubium [* Num. 36. c. 6.]
gerere quòd tibi eam tradam.
15 Et apprehendens dexteram filiæ ſuæ, dex-
træ Tobiæ tradidit, dicens: Deus Abraham, &
Deus Iſaac, & Deus Jacob vobiſcum ſit, & ipſe
conjungat vos, impleátque benedictionem ſuam
in vobis.
16 Et accepta charta, fecerunt conſcriptio-
nem conjugij.
17 Et poſt hæc epulati ſunt, benedicentes
Deum.
18 Vocavítque Raguel ad ſe Annam uxo-
rem ſuam, & præcepit ei ut præpararet alterum
cubiculum.
19 Et introduxit illuc Saram filiam ſuam, &
lacrymata eſt.
20 Dixítque ei: Forti animo eſto filia mea:
Dominus cæli det tibi gaudium pro tædio quod
perpeſſa es.

CAPUT VIII.

Tobias thalamum ingreſſus, partem jecoris piſcis aſſat; & dæmonio à Raphaële ligato, Tobias & Sara ſimul orantes noctem tranſigunt incolumes: quapropter repleto quod paratum erat ſepulchro, actiſque Deo gratiis à Sara parentibus, lætum apparatur convivium; & pro dote medietas bonorum aſſignatur, cedente & reliqua medietate poſt parentum obitum.

1 POſtquam verò cœnaverunt, introduxe- A
runt juvenem ad eam.
2 Recordatus itaque Tobias ſermonum An-
geli, protulit de caſſidili ſuo partem jecoris, po-
ſuítque eam ſuper carbones vivos.
3 Tunc Raphaël Angelus apprehendit dæ-
monium, & religavit illud in deſerto ſuperioris
Ægypti.
4 Tunc hortatus eſt virginem Tobias, dixít-
que ei: Sara, exurge, & deprecemur Deum ho-
die, & cras, & ſecundum cras: quia his tribus
noctibus Deo jungimur: tertia autem tranſacta
nocte, in noſtro erimus conjugio.
5 Filii quippe ſanctorum ſumus, & non poſſu-
mus ita conjungi, ſicut gentes quæ ignorãt Deũ.
6 Surgentes autem pariter, inſtanter orabant B
ambo ſimul, ut ſanitas daretur eis.
7 Dixítque Tobias: Domine Deus patrum
noſtrorum, benedicant te cæli & terræ, maréque
& fontes, & flumina, & omnes creaturæ tuæ,
quæ in eis ſunt:

* Gen. 2. a 7 8 * Tu feciſti Adam de limo terræ, dediſtíque ei in adjutorium Hevam.

9 Et nunc Domine tu ſcis, quia non luxuriæ cauſa accipio ſororem meam conjugem, ſed ſola poſteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in ſæcula ſæculorum.

10 Dixit quoque Sara: Miſerere nobis Domine, miſerere nobis, & conſeneſcamus ambo pariter ſani.

11 Et factum eſt circa pullorum cantum, accerſiri juſſit Raguel ſervos ſuos, & abierunt cum eo pariter ut foderent ſepulchrum.

C 12 Dicebat enim: Ne fortè ſimili modo evenerit ei, quo & ceteris illis ſeptem viris qui ſunt ingreſſi ad eam.

13 Cúmque paraſſent foſſam, reverſus Raguel ad uxorem ſuam, dixit ei:

14 Mitte unam ex ancillis tuis, & videat ſi mortuus eſt, ut ſepeliam eum antequam illuceſcat dies.

15 At illa miſit unam ex ancillis ſuis. Quæ ingreſſa cubiculum, reperit eos ſalvos & incolumes, ſecum pariter dormientes.

16 Et reverſa, nuntiavit bonum nuntium: & benedixerunt Dominum, Raguel videlicet & Anna uxor ejus,

17 Et dixerunt: Benedicimus te Domine Deus Iſraël, quia non contigit quemadmodum putabamus.

18 Feciſti enim nobiſcum miſericordiam tuam, & excluſiſti à nobis inimicum perſequentem nos.

D 19 Miſertus es autem duobus unicis. Fac eos Domine plenius benedicere te: & ſacrificium tibi laudis tuæ & ſuæ ſanitatis offerre, ut cognoſcat univerſitas gentium, quia tu es Deus ſolus in univerſa terra.

20 Statímque præcepit ſervis ſuis Raguel, ut replerent foſſam, quam fecerant, priuſquam eluceſceret.

21 Uxori autem ſuæ dixit ut inſtrueret convivium, & præpararet omnia, quæ in cibos erant iter agentibus neceſſaria.

22 Duas quoque pingues vaccas, & quatuor arietes occidi fecit, & parari epulas omnibus vicinis ſuis, cunctíſque amicis.

23 Et adjuravit Raguel Tobiam, ut duas hebdomadas moraretur apud ſe.

24 De omnibus autem, quæ poſſidebat Raguel, dimidiam partem dedit Tobiæ, & fecit ſcripturam, ut pars dimidia, quæ ſupererat poſt obitum eorum, Tobiæ dominio deveniret.

CAPUT IX.

Raphaël Tobiæ rogatu ad Gabelum pergit; quem recepta pecunia ad Tobiæ nuptias adducit: ille autem Tobiæ ac Saræ benedicit.

A 1 TUnc vocavit Tobias Angelum ad ſe quem quidem hominem exiſtimabat, dixítque ei: Azaria frater, peto ut auſcultes verba mea.

2 Si me ipſum tradam tibi ſervum, non ero condignus providentiæ tuæ.

3 Tamen obſecro te, ut aſſumas tibi animalia ſive ſervitia, & vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum: reddáſque ei chirographum ſuum, & recipias ab eo pecuniam, & roges eum venire ad nuptias meas.

4 Scis enim ipſe quoniam numerat pater meus dies: & ſi tardavero una die plus, contriſtatur anima ejus. B

5 Et certè vides quomodo adjuravit me Raguel, cujus adjuramentum ſpernere nō poſſum.

6 Tunc Raphaël aſſumens quatuor ex ſervis Raguelis, & duos camelos, in Rages civitatem Medorum perrexit: & inveniens Gabelum, reddidit ei chirographum ſuum, & recepit ab eo omnem pecuniam.

7 Indicavítque ei de Tobia filio Tobiæ, omnia quæ geſta ſunt: fecítque eum ſecum venire ad nuptias. C

8 Cúmque ingreſſus eſſet domum Raguelis, invenit Tobiam diſcumbentem: & exiliens, oſculati ſunt ſe invicem: & flevit Gabelus, benedixítque Deum,

9 Et dixit: Benedicat te Deus Iſraël, quia filius es optimi viri, & juſti, & timentis Deum, & eleemoſynas facientis:

10 Et dicatur benedictio ſuper uxorem tuam, & ſuper parentes veſtros:

11 Et videatis filios veſtros, & filios filiorum veſtrorum, uſque in tertiam & quartam generationem: & ſit ſemen veſtrum benedictum à Deo Iſraël, qui regnat in ſæcula ſæculorum. D

12 Cúmque omnes dixiſſent, Amen, acceſſerunt ad convivium: ſed & cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

CAPUT X.

Parentes Tobiæ longam ejus moram anxiè queruntur; ille autem ægrè obtinet, ut à Raguele dimittatur, accepta dote & uxore: porrò Raguel illis benè precando, admonet filiam de officio matris familias.

1 CUm verò moras faceret Tobias, cauſa nuptiarum, ſolicitus erat pater ejus Tobias, dicens: Putas quare moratur filius meus, aut quare detentus eſt ibi? A

2 Putáſne Gabelus mortuus eſt, & nemo reddet illi pecuniam?

3 Cœpit autem contriſtari nimis ipſe, & Anna uxor ejus cum eo: & cœperunt ambo ſimul flere: eò quòd die ſtatuto minimè reverteretur filius eorum ad eos.

4 * Flebat igitur mater ejus irremediabilibus lacrymis, atque dicebat: Heu heu me fili mi, ut quid te miſimus peregrinari, lumen oculorum noſtrorum, baculum ſenectutis noſtræ, ſolatium vitæ noſtræ, ſpem poſteritatis noſtræ? * Sup. 5. d. 23.

5 Omnia ſimul in te uno habentes, te non debuimus dimittere à nobis. B

6 Cui dicebat Tobias: Tace, & noli turbari, ſanus eſt filius noſter: ſatis fidelis eſt vir ille, cum quo miſimus eum.

7 Illa autem nullo modo conſolari poterat, ſed quotidie exiliens circumſpiciebat, & circuibat vias omnes, per quas ſpes remeādi videbatur, ut procul videret eum, ſi fieri poſſet, venientem.

8 At verò Raguel dicebat ad generum ſuum: Mane hîc, & ego mittam nuntium ſalutis de te ad Tobiam patrem tuum. C

9 Cui

9 Cui Tobias ait: Ego novi, quia pater meus & mater mea modò dies computant, & cruciatur ſpiritus eorum in ipſis.

10 Cúmque verbis multis rogaret Raguel Tobiam, & ille eum nulla ratione vellet audire, tradidit ei Saram, & dimidiam partem omnis ſubſtantiæ ſuæ in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, & in vaccis, & in pecunia multa: & ſalvum atque gaudentem dimiſit eum à ſe,

D 11 Dicens: Angelus Domini ſanctus ſit in itinere veſtro, perducátque vos incolumes, & inveniatis omnia rectè circa parentes veſtros, & videant oculi mei filios veſtros priuſquam moriar.

12 Et apprehendentes parentes filiam ſuam, oſculati ſunt eam, & dimiſerunt ire:

13 Monentes eam honorare ſoceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, & ſe ipſam irreprehenſibilem exhibere.

Caput XI.

Relictis in itinere Sara reliquáque familia, Tobias & Raphaël præcedentes, læ è à parentibus Tobiæ excipiuntur: filio patris oculos felle jecoris liniente, ille viſum recipit; quapropter actis Dei gratiis, poſt adventum Saræ ac familiæ ſeptem diebus læti epulantur.

1 CUmque reverterentur, pervenerunt ad
A Charam, quæ eſt in medio itinere contra Niniven, undecimo die.

2 Dixítque Angelus: Tobia frater, ſcis quemadmodum reliquiſti patrem tuum.

3 Si placet itaque tibi, præcedamus, & lento gradu ſequantur iter noſtrum familiæ, ſimul cum conjuge tua, & cum animalibus.

4 Cúmque hoc placuiſſet ut irent, dixit Raphaël ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piſcis: erit enim neceſſarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, & abierunt.

5 Anna autem ſedebat ſecus viam, quotidie in ſupercilio montis, unde reſpicere poterat de longinquo.

B 6 Et dum ex eodem loco ſpecularetur adventum ejus, vidit à longè, & illicò agnovit venientem filium ſuum: curréńſque nuntiavit viro ſuo, dicens: Ecce venit filius tuus.

7 Dixítque Raphaël ad Tobiam: At ubi introieris domum tuam, ſtatim adora Dominum Deum tuum: & gratias agens ei, accede ad patrem tuum, & oſculare eum:

8 Statímque lini ſuper oculos ejus ex felle iſto piſcis, quod portas tecum. ſcias enim quoniam mox aperientur oculi ejus, & videbit pater tuus lumen cæli, & in aſpectu tuo gaudebit.

C 9 Tunc præcucurrit canis, qui ſimul fuerat in via: & quaſi nuntius adveniens, blandimento ſuæ caudæ gaudebat.

10 Et conſurgens cæcus pater ejus, cœpit offendens pedibus currere: & data manu puero, occurrit obviam filio ſuo.

11 Et ſuſcipiens oſculatus eſt eum cum uxore ſua, & cœperunt ambo flere præ gaudio.

12 Cúmque adoraſſent Deum, & gratias egiſſent, conſederunt.

13 Tunc ſumens Tobias de felle piſcis, linivit oculos patris ſui.

14 Et ſuſtinuit quaſi dimidiam ferè horam: & cœpit albugo ex oculis ejus, quaſi membrana ovi, egredi.

15 Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis ejus, ſtatímque viſum recepit.

16 Et glorificabant Deum, ipſe videlicet, & uxor ejus, & omnes qui ſciebant eum.

17 Dicebátque Tobias: Benedico te Domine Deus Iſraël, quia tu caſtigaſti me, & tu ſalvaſti me: & ecce ego video Tobiam filium meum. D

18 Ingreſſa eſt etiam poſt ſeptem dies Sara uxor filij ejus, & omnis familia ſana, & pecora, & cameli, & pecunia multa uxoris: ſed & illa pecunia, quam receperat à Gabelo:

19 Et narravit parentibus ſuis omnia beneficia Dei, quæ feciſſet circa eum per hominem qui eum duxerat.

20 Venerúntque Achior & Nabath conſobrini Tobiæ, gaudentes ad Tobiam, & congratulantes ei de omnibus bonis, quæ circa illum oſtenderat Deus.

21 Et per ſeptem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gaviſi ſunt.

Caput XII.

Tobias cum filio de mercede Raphaëlis conſultans, auditiſque quæ ſibi ac filio præſtiterat beneficiis, medietatem offert omnium quæ attulerant: at ille ſe Dei Angelum declarat, & poſt revelata alia myſteria in cælum ſublevatur; quo facto illi in terram proni ruentes Deum benedicunt. A

1 TUnc vocavit ad ſe Tobias filium ſuum, dixítque ei: Quid poſſumus dare viro iſti ſancto, qui venit tecum?

2 Reſpondens Tobias, dixit patri ſuo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit eſſe beneficiis ejus?

3 Me duxit & reduxit ſanum, pecuniam à Gabelo ipſe recepit, uxorem ipſe me habere fecit, & dæmonium ab ea ipſe compeſcuit, gaudium parentibus ejus fecit, meipſum à devoratione piſcis eripuit, te quoque videre fecit lumen cæli, & bonis omnibus per eum repleti ſumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare?

4 Sed peto te pater mi, ut roges eum, ſi fortè dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata ſunt, ſibi aſſumere. B

5 Et vocantes eum, pater ſcilicet & filius, tulerunt eum in partem: & rogare cœperunt, ut dignaretur dimidiam partem omnium, quæ attulerant, acceptam habere.

6 Tunc dixit eis occultè: Benedicite Deum cæli, & coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiſcum miſericordiam ſuam.

7 Etenim ſacramentum regis abſcondere bonum eſt: opera autem Dei revelare & confiteri honorificum eſt.

8 Bona eſt oratio cum jejunio, & eleemoſyna magis quàm theſauros auri recondere:

9 Quoniam eleemoſyna à morte liberat, & ipſa eſt quæ purgat peccata, & facit invenire miſericordiam & vitam æternam.

 10 Qui

C 10 Qui autem faciunt peccatum, & iniqui-
tatem, hoſtes ſunt animæ ſuæ.
11 Manifeſto ergo vobis veritatem, & non
abſcondam à vobis occultum ſermonem.
12 Quando orabas cum lachrymis, & ſepe-
liebas mortuos, & derelinquebas prandium
tuum, & mortuos abſcondebas per diem in do-
mo tua, & nocte ſepeliebas eos, ego obtuli ora-
tionem tuam Domino.
13 Et quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit
ut tentatio probaret te.
14 Et nunc miſit me Dominus ut curarē te,
& Saram uxorem filii tui à dæmonio liberarem.
15 Ego enim ſum Raphaël Angelus, unus ex
ſeptem, qui aſtamus ante Dominum.
16 Cúmque hæc audiſſent, turbati ſunt, & tre-
mentes ceciderunt ſuper terram in faciem ſuá.
17 Dixítque eis Angelus: Pax vobis, nolite
timere.
D 18 Etenim cùm eſſem vobiſcum, per volunta-
tem Dei eram: ipſum benedicite, & cantate illi.
19 Videbar quidem vobiſcum manducare,
& bibere: ſed ego cibo inviſibili, & potu, qui
ab hominibus videri non poteſt, utor.
20 Tempus eſt ergo ut revertar ad eum, qui
me miſit: vos autem benedicite Deum, & nar-
rate omnia mirabilia ejus.
21 Et cùm hæc dixiſſet, ab aſpectu eorum
ablatus eſt, & ultrà eum videre non potuerunt.
22 Tunc proſtrati per horas tres in faciem,
benedixerunt Deum: & exurgentes narrave-
runt omnia mirabilia ejus.

Caput XIII.

Tobias ſenior benedicit ac gratias agit Domino, & univerſos ad idipſum hortatur; prophetat quoque de reſtitutione & magna felicitate futura Jeruſalem.

A 1 APeriens autem Tobias ſenior os ſuum be-
nedixit Dominum, & dixit: Magnus es
Domine in æternum, & in omnia ſæcula re-
gnum tuum:
2 * Quoniam tu flagellas & ſalvas: deducis
ad inferos, & reducis: & non eſt qui effugiat
manum tuam.
3 Confitemini Domino filij Iſrael, & in con-
ſpectu gentium laudate eum:
4 Quoniam ideò diſperſit vos inter gentes,
quæ ignorant eum, ut vos enarretis mirabilia
ejus, & faciatis ſcire eos, quia non eſt alius Deus
omnipotens præter eum.
5 Ipſe caſtigavit nos propter iniquitates no-
ſtras: & ipſe ſalvabit nos propter miſericor-
diam ſuam.
B 6 Aſpicite ergo quæ fecit nobiſcum, & cum
timore & tremore confitemini illi: regémque
ſæculorum exaltate in operibus veſtris.
7 Ego autem in terra captivitatis meæ con-
fitebor illi: quoniam oſtendit majeſtatem ſuam
in gentem peccatricem.
8 Convertimini itaque peccatores, & facite
juſtitiam coram Deo, credentes quòd faciat vo-
biſcum miſericordiam ſuam.
9 Ego autem, & anima mea in eo lætabimur.
10 Benedicite Dominum omnes electi ejus:
agite dies lætitiæ, & confitemini illi.
11 Jeruſalem civitas Dei, caſtigavit te Do-
minus in operibus manuum tuarum.
12 Confitere Domino in bonis tuis, & bene- C
dic Deum ſæculorum, ut reædificet in te taber-
naculum ſuum, & revocet ad te omnes capti-
vos, & gaudeas in omnia ſæcula ſæculorum.
13 Luce ſplendida fulgebis: & omnes fines
terræ adorabunt te:
14 * Nationes ex longinquo ad te venient: * Iſai. 60. a 5.
& munera deferentes, adorabunt in te Dñm, &
terram tuam in ſanctificationem habebunt.
15 Nomen enim magnum invocabunt in te.
16 Maledicti erunt qui contempſerint te: &
condemnati erunt omnes qui blaſphemaverint
te: benedictíque erunt qui ædificaverint te.
17 Tu autem lætaberis in filiis tuis, quoniam D
omnes benedicentur, & congregabuntur ad
Dominum.
18 Beati omnes qui diligunt te, & qui gau-
dent ſuper pace tua.
19 Anima mea benedic Dominum, quoniam
liberavit Jeruſalem civitatem ſuam à cunctis
tribulationibus ejus, Dominus Deus noſter.
20 Beatus ero, ſi fuerint reliquiæ ſeminis mei
ad videndam claritatem Jeruſalem.
21 * Portæ Jeruſalem ex ſapphiro & ſma- * Apoc. 21. f. 19.
ragdo ædificabuntur: & ex lapide pretioſo om-
nis circuitus murorum ejus.
22 Ex lapide candido & mundo omnes pla-
teæ ejus ſternentur: & per vicos ejus alleluia
cantabitur.
23 Benedictus Dominus, qui exaltavit eam,
& ſit regnum ejus in ſæcula ſæculorum ſuper
eam. Amen.

* Deut. 32. f. 39. 1. Reg. 2 b 6. Sap 16. b. 13.

Caput XIV.

Tobias ſenior moriturus completis 102 ætatis ſuæ annis, filium ac nepotes ad pietatem hortatur, utque ſepultis parentibus è Ninive migrent, quam evertendam dicit, & Ieruſalem inſtaurandam: quod filius obſervans, tandem ad ſoceros revertitur, ibique completis 99 annis moritur.

1 ET conſummati ſunt ſermones Tobiæ. Et A
poſtquam illuminatus eſt Tobias, vixit
annis quadraginta duobus, & vidit filios nepo-
tum ſuorum.
2 Completis itaque annis centum duobus,
ſepultus eſt honorificè in Ninive.
3 Quinquaginta namque & ſex annorum lu-
men oculorũ amiſit, ſexagenarius verò recepit.
4 Reliquum verò vitæ ſuæ in gaudio fuit, &
cũ bono profectu timoris Dei perrexit in pace.
5 In hora autem mortis ſuæ vocavit ad ſe
Tobiam filium ſuum, & ſeptem juvenes filios
ejus nepotes ſuos, dixítque eis:
6 Propè erit interitus Ninive: non enim ex- B
cidit verbum Domini: & * Fratres noſtri, qui * 1 Eſdr.
diſperſi ſunt à terra Iſraël, revertentur ad eam. 5. c. 8.
7 Omnis autem deſerta terra ejus replebitur,
& domus Dei, quæ in ea incenſa eſt, iterùm
reædificabitur: ibique revertentur omnes ti-
mentes Deum,
8 Et relinquent gentes idola ſua, & venient
in Jeruſalem, & inhabitabunt in ea,

9 Et

9 Et gaudebunt in ea omnes reges terræ,
adorantes regem Iſraël.
10 Audite ergo filij mei patrem veſtrum:
Servite Domino in veritate, & inquirite ut fa-
ciatis quæ placita ſunt illi:
C 11 Et filiis veſtris mandate ut faciant juſti-
tias & eleemoſinas, ut ſint memores Dei, & be-
nedicant eum in omni tempore in veritate, &
in tota virtute ſua.
12 Nunc ergo filij audite me, & nolite ma-
nere hîc: ſed quacumque die ſepelieritis ma-
trem veſtram circa me in uno ſepulchro, ex eo
dirigite greſſus veſtros ut exeatis hinc:
13 Video enim quia iniquitas ejus finem
dabit ei.
14 Factum eſt autem poſt obitum matris
ſuæ, Tobias abſceſſit ex Ninive cum uxore ſua,
& filiis, & filiorum filiis, & reverſus eſt ad ſo-
ceros ſuos.
15 Invenítque eos incolumes in ſenectute
bona: & curam eorum geſſit, & ipſe clauſit
oculos eorum: & omnem hereditatem domus
Raguelis ipſe percepit: vidítque quintam ge-
nerationem, filios filiorum ſuorum.
16 Et completis annis nonagintanovem in
timore Domini, cum gaudio ſepelierunt eum.
17 Omnis autẽ cognatio ejus, & omnis gene-
ratio ejus in bona vita, & in ſancta cõverſatione
permanſit, ita ut accepti eſſent tam Deo, quàm
hominibus, & cunctis habitantibus in terra.

LIBER JUDITH.

Caput Primum.

Arphaxad conſtruit urbem Ecbatanis: at verò Nabuchodonoſor victo rege Medorum cunctis regnis imperare cupiens, nuntios ad ea mittit; quibus abſque honore remiſſis, indignatus jurat ſe id ulturum.

A 1 ARphaxad itaque, rex Me-
dorum, ſubjugaverat multas
gentes imperio ſuo, & ipſe
ædificavit civitatem poten-
tiſſimam, quam apellavit
Ecbatanis,
2 Ex lapidibus quadratis
& ſectis: fecit muros ejus in latitudinem cubi-
torum ſeptuaginta, & in altitudinem cubito-
rum triginta, turres verò ejus poſuit in altitudi-
nem cubitorum centum.
B 3 Per quadrum verò earum latus, utrúmque
vicenorum pedum ſpatio tendebatur, poſuít-
que portas ejus in altitudinem turrium:
4 Et gloriabatur quaſi potens in potentia
exercitus ſui, & in gloria quadrigarum ſuarum.
5 Anno igitur duodecimo regni ſui: Nabu-
chodonoſor rex Aſſyriorum, qui regnabat in
Ninive civitate magna, pugnavit contra Ar-
phaxad, & obtinuit eum
C 6 In campo magno, qui apellatur Ragau,
circa Euphraten, & Tigrin, & Jadaſon, in cam-
po Erioch regis Elicorum.
7 Tunc exaltatum eſt regnum Nabuchodo-
noſor, & cor ejus elevatum eſt: & miſit ad om-
nes, qui habitabant in Cilicia, & Damaſco, &
Libano,
8 Et ad gentes quæ ſunt in Carmelo, & Ce-
dar, & inhabitantes Galilæam in campo magno
Eſdrelon,
D 9 Et ad omnes qui erant in Samaria, & trans
flumen Jordanem uſque ad Jeruſalem, & om-
nem terram Jeſſe, quouſque perveniatur ad ter-
minos Æthiopiæ.
10 Ad hos omnes miſit nuntios Nabucho-
donoſor rex Aſſyriorum:
11 Qui omnes uno animo contradixerunt, &
remiſerunt eos vacuos, & ſine honore abjecerũt.
12 Tunc indignatus Nabuchodonoſor rex
adverſus omnem terram illam, juravit per thro-
num & regnum ſuum, quòd defenderet ſe de
omnibus regionibus his.

Caput II.

Holofernes à Nabuchodonoſor mittitur, omnia regna & populos vaſtaturus, deſcribitur potentia exercitus ipſius; multiſque locis per ipſum expugnatis, vehemens timor univerſos invaſit.

1 ANno tertio decimo Nabuchodonoſor re- A
gis, vigeſima & ſecunda die menſis pri-
mi, factum eſt verbum in domo Nabuchodo-
noſor regis Aſſyriorum, ut defenderet ſe.
2 Vocavítque omnes majores natu, omnéſ-
que duces, & bellatores ſuos, & habuit cum
eis myſterium conſilij ſui:
3 Dixítque cogitationem ſuam in eo eſſe, ut
omnem terram ſuo ſubjugaret imperio.
4 Quod dictum cùm placuiſſet omnibus, vo-
cavit Nabuchodonoſor rex Holofernem prin-
cipem militiæ ſuæ,
5 Et dixit ei: Egredere adverſus omne reg- B
num Occidentis, & contra eos præcipuè, qui
contempſerunt imperium meum.
6 Non parcet oculus tuus ulli regno, om-
némque urbem munitam ſubjugabis mihi.
7 Tunc Holofernes vocavit duces, & magi-
ſtratus virtutis Aſſyriorum: & dinumeravit vi-
ros in expeditionem, ſicut præcepit ei rex, cen-
tum viginti millia peditum pugnatorum, &
equitum ſagittariorum duodecim millia.
8 Omnémque expeditionem ſuam fecit præ-
ire in multitudine innumerabilium camelorum,
cum his quæ exercitibus ſufficerent copioſè,
boum quoque armenta gregéſque ovium, quo-
rum non erat numerus.
9 Frumentum ex omni Syria in tranſitu ſuo
parari conſtituit.
10 Aurum verò & argentum, de domo regis
aſſumpſit multum nimis.
11 Et profectus eſt ipſe, & omnis exercitus, C
cum quadrigis, & equitibus, & ſagittariis qui
cooperue

cooperuerunt faciem terræ, ſicut locuſtæ.

12 Cúmque pertranſiſſet fines Aſſyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui ſunt à ſiniſtro Ciliciæ, aſcendítque omnia caſtella eorum, & obtinuit omnem munitionem.

13 Effregit autem civitatem opinatiſſimam Melothi, prædavítque omnes filios Tharſis, & filios Iſmael, qui erant contra faciem deſerti, & ad auſtrum terræ Cellon.

D 14 Et tranſivit Euphraten, & venit in Meſopotamiam: & fregit omnes civitates excelſas, quæ erant ibi, à torrente Mambre uſquequò perveniatur ad mare:

15 Et occupavit terminos ejus, à Cilicia uſque ad fines Japheth, qui ſunt ad auſtrum.

16 Abduxítque omnes filios Madian, & prædavit omnem locupletationem eorum, omnéſque reſiſtentes ſibi occidit in ore gladij.

17 Poſt hæc deſcendit in campos Damaſci in diebus meſſis, & ſuccendit omnia ſata, omnéſque arbores & vineas fecit incîdi:

18 Et cecidit timor illius ſuper omnes inhabitantes terram.

CAPUT III.

Holoferni ſe ultrò dedunt univerſarum urbium ac provinciarum principes, ex quibus auxiliares ſibi aſſumit; & tamen ipſorum civitates ac deos deſtruit, quò ſolus Nabuchodonoſor deus habeatur.

A 1 TUnc miſerunt legatos ſuos, univerſarum urbium ac provinciarum reges ac principes, Syriæ ſcilicet Meſopotamiæ, & Syriæ Sobal & Libiæ, atque Ciliciæ, qui venientes ad Holofernem, dixerunt:

2 Deſinat indignatio tua circa nos: Melius eſt enim ut viventes ſerviamus Nabuchodonoſor regi magno, & ſubditi ſimus tibi, quàm morientes cum interitu noſtro ipſi ſervitutis noſtræ damna patiamur.

B 3 Omnis civitas noſtra, omníſque poſſeſſio, omnes montes, & colles, & campi, & armenta boum, gregéſque ovium, & caprarum, equorúmque & camelorum, & univerſæ facultates noſtræ, atque familiæ, in conſpectu tuo ſunt:

4 Sint omnia noſtra ſub lege tua.

5 Nos, & filij noſtri, ſervi tui ſumus.

6 Veni nobis pacificus dominus, & utere ſervitio noſtro, ſicut placuerit tibi.

7 Tunc deſcendit de montibus cum equitibus in virtute magna, & obtinuit omnem civitatem, & omnem inhabitantem terram.

C 8 De univerſis autem urbibus aſſumpſit ſibi auxiliarios viros fortes, & electos ad bellum.

9 Tantúſque metus provinciis illis incubuit, ut univerſarum urbium habitatores principes & honorati ſimul cum populis exirent obviàm venienti,

10 Excipientes eum cum coronis, & lampadibus, ducentes choros in tympanis, & tibiis.

11 Nec iſta tamen facientes ferocitatem ejus pectoris mitigare potuerunt:

12 Nam & civitates eorum deſtruxit, & lucos eorum excîdit.

D 13 Præceperat enim illi Nabuchodonoſor rex, ut omnes deos terræ exterminaret, videlicet ut ipſe ſolus diceretur Deus ab his nationibus, quæ potuiſſent Holofernis potentia ſubjugari.

14 Pertranſiens autem Syriam Sobal, & omnem Apameam, omnémque Meſopotamiam, venit ad Idumæos in terram Gabaa,

15 Accepítque civitates eorum, & ſedit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari præcepit univerſum exercitum virtutis ſuæ.

CAPUT IV.

Filij Iſraël vehementer Holofernem metuentes, hortatu Eliachim ſacerdotis ſeſe jejuniis ac oratione humiliant & affligunt, auxiliúmque à Domino implorant.

1 TUnc audientes hæc filij Iſraël, qui habitabant in Terra Juda, timuerunt valdè à facie ejus. A

2 Tremor & horror invaſit ſenſus eorum, ne hoc faceret Jeruſalem & templo Domini, quod fecerat ceteris civitatibus & templis earum.

3 Et miſerunt in omnem Samariam per circuitum uſque Jericho, & præoccupaverunt omnes vertices montium:

4 Et muris circumdederunt vicos ſuos, & congregaverunt frumenta in præparationem pugnæ.

5 Sacerdos etiam Eliachim, ſcripſit ad univerſos qui erant contra Eſdrelon, quæ eſt contra faciem campi magni juxta Lothaim, & univerſos, per quos viæ tranſitus eſſe poterat, B

6 Ut obtinerent aſcenſus montium, per quos via eſſe poterat ad Jeruſalem, & illic cuſtodirent ubi anguſtum iter eſſe poterat inter montes.

7 Et fecerunt filij Iſraël, ſecundùm quod conſtituerat eis ſacerdos Domini Eliachim.

8 Et clamavit omnis populus ad Dñm inſtantia magna, & humiliaverunt animas ſuas in jejuniis, & orationibus, ipſi & mulieres eorum.

9 Et induerunt ſe Sacerdotes ciliciis, & infantes proſtraverunt contra faciem templi Domini, & altare Domini operuerunt cilicio:

10 Et clamaverunt ad Dominum Deum Iſraël unanimiter, ne darentur in prædam infantes eorum, & uxores eorum in diviſionem, & civitates eorum in exterminium, & ſancta eorum in pollutionem, & fierent opprobrium Gentibus. C

11 Tunc Eliachim, ſacerdos Dñi magnus, circuivit omnem Iſraël, allocutúſque eſt eos,

12 Dicens: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces veſtras, ſi manentes permanſeritis in jejuniis, & orationibus in conſpectu Domini.

13 * Memores eſtote Moyſi ſervi, Domini qui Amalec confidentē in virtute ſua, & in potentia ſua, & in exercitu ſuo, & in clypeis ſuis, & in curribus ſuis, & in equitibus ſuis, non ferro pugnando, ſed precibus ſanctis orando dejecit: * Exod. 17 d 12. D

14 Sic erunt univerſi hoſtes Iſraël: ſi perſeveraveritis in hoc opere, quod cœpiſtis.

15 Ad hanc igitur exhortationem ejus deprecantes Dominum, permanebant in conſpectu Domini,

16 Ita ut etiam hi, qui offerebant Domino holocauſta, præcincti ciliciis offerrent ſacrificia Domino, & erat cinis ſuper capita eorum.

17 Et

17 Et ex toto corde ſuo omnes orabant Deum, ut viſitaret populum ſuum Iſraël.

CAPUT V.

Rogatus ab Holoferne Achior dux Ammonitarum de genere Iſraëlitarum, enarrat Dei mirabilia circa populum Iſraëliticum, monétque ne temerè contra illos pugnet. quibus auditis indignantur ipſi Achior principes Holofernis.

A 1 NUntiatúmque eſt Holoferni principi militiæ Aſſyriorum, quòd filij Iſraël præpararent ſe ad reſiſtendum, ac montium itinera concluſiſſent,

2 Et furore nimio exarſit in iracundia magna, vocavítque omnes principes Moab & duces Ammon,

3 Et dixit eis: Dicite mihi quis ſit populus iſte, qui montana obſidet: aut quæ, & quales, & quantæ ſint civitates eorum: quæ etiam ſit virtus eorum, aut quæ ſit multitudo eorum: vel quis rex militiæ illorum:

4 Et quare præ omnibus, qui habitant in Oriente, iſti contempſerunt nos, & non exierunt obviàm nobis, ut ſuſciperent nos cum pace?

5 Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon reſpondens, ait: Si digneris audire domine mi, dicam veritatem in conſpectu tuo, de populo iſto qui in montanis habitat, & non egredietur verbum falſum ex ore meo.

6 Populus iſte ex progenie Chaldæorum eſt:

B 7 * Hic primùm in Meſopotamia habitavit,
* Gen. quoniam noluerunt ſequi deos patrum ſuorum,
11.d.31 qui erant in terra Chaldæorum.

8 Deſerentes itaque ceremonias patrum ſuorum, quæ in multitudine deorum erant,

* Gen. 9 Unum Deum cæli coluerunt * qui &
12.a.1. præcepit eis ut exirent inde, & habitarent in Charan. Cúmque operuiſſet omnem terram fa-
* Gen. mes, * deſcenderunt in Ægyptum, illícque per
46.a.6 quadringentos annos ſic multiplicati ſunt, ut dinumerari eorum non poſſet exercitus.

10 Cúmque gravaret eos rex Ægypti, atque in ædificationibus urbium ſuarum in luto & latere ſubjugaſſet eos, clamaverunt ad Dominum ſuum, & percuſſit totam Terram Ægypti plagis variis.

* Exod. 11 * Cúmque ejeciſſent eos Ægyptij à ſe, &
12.e.31 ceſſaſſet plaga ab eis, & iterùm eos vellent capere, & ad ſuum ſervitium revocare,

* Exod. 12 * Fugientibus his Deus cæli mare ape-
14.g.29. ruit, ita ut hinc inde aquæ quaſi murus ſolidarentur, & iſti pede ſicco fundum maris perambulando tranſirent.

13 In quo loco dum innumerabilis exercitus Ægyptiorum eos perſequeretur, ita aquis coopertus eſt, ut non remaneret vel unus, qui factum poſteris nuntiaret.

14 Egreſſi verò mare rubrum, deſerta Sina montis occupaverunt, in quibus numquam homo habitare potuit, vel filius hominis requievit,

15 Illic fontes amari obdulcati ſunt eis ad bibendum, & per annos quadraginta annonam de cælo conſecuti ſunt.

C 16 Ubicumque ingreſſi ſunt ſine arcu & ſagitta, & abſque ſcuto & gladio, Deus eorum pugnavit pro eis, & vicit.

17 Et non fuit qui inſultaret populo iſti, niſi quando receſſit à cultu Domini Dei ſui.

18 Quotieſcumque autem præter ipſum Deum ſuum, alterum coluerunt, dati ſunt in prædam, & in gladium, & in opprobrium.

19 Quotieſcumque autem pœnituerunt ſe receſſiſſe à cultura Dei ſui, dedit eis Deus cæli virtutem reſiſtendi.

20 Denique Chananæum regem, & Jebuſæum, & Pherezæum, & Hethæum, & Hevæum, & Amorrhæum, & omnes potentes in Heſebon proſtraverunt, & terras eorum, & civitates eorum ipſi poſſederunt:

21 Et uſque dum non peccarent in conſpectu Dei ſui, erant cum illis bona: Deus enim illorum odit iniquitatem.

22 Nam & ante hos annos, cùm receſſiſſent D
à via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati ſunt prælis à multis nationibus, & plurimi eorum captivi abducti ſunt in terram non ſuam.

23 Nuper autem reverſi ad Dominum Deum ſuum, ex diſperſione qua diſperſi fuerant, adunati ſunt, & aſcenderunt montana hæc omnia, & iterùm poſſident Jeruſalem, ubi ſunt ſancta eorum.

24 Nunc ergo mi domine, perquire ſi eſt aliqua iniquitas eorum in conſpectu Dei eorum: aſcendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, & ſubjugati erunt ſub jugo potentiæ tuæ.

25 Si verò non eſt offenſio populi hujus coram Deo ſuo, non poterimus reſiſtere illis: quoniam Deus eorum defendet illos: & erimus in opprobrium univerſæ terræ.

26 Et factum eſt, cùm ceſſaſſet loqui Achior verba hæc, irati ſunt omnes magnates Holofernis, & cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum:

27 Quis eſt iſte, qui filios Iſraël poſſe dicat reſiſtere regi Nabuchodonoſor, & exercitibus ejus, homines inermes, & ſine virtute, & ſine peritia artis pugnæ.

28 Ut ergo agnoſcat Achior quoniam fallit, nos aſcendamus in montana: & cùm capti fuerint potentes eorum, tunc cum eiſdem gladio tranſverberabitur:

29 Ut ſciat omnis gens, quoniam Nabuchodonoſor deus terræ eſt, & præter ipſum alius non eſt.

CAPUT VI.

Iratus Holofernes jubet Achior duci in Bethuliam, ut ea devicta ſimul puniatur; at ſervi à fundibulariis repulſi eum arbori alligant: quem ſolutum filij Iſraël cognita cauſa benignè conſolantur, Deum humiliter implorantes

1 FActum eſt autem cùm ceſſaſſent loqui, A
indignatus Holofernes vehementer, dixit ad Achior:

2 Quoniam prophetaſti nobis dicens, quòd gens Iſraël defendatur à Deo ſuo, ut oſtendam tibi quoniam non eſt Deus, niſi Nabuchodonoſor:

3 Cùm percuſſerimus eos omnes, ſicut hominem

minem unum, tunc & ipſe cum illis Aſſyrio-
rum gladio interibis, & omnis Iſraël tecum per-
ditione diſperiet:
4 Et probabis quoniam Nabuchodonoſor
dominus ſit univerſæ terræ: túncque gladius
militiæ meæ tranſiet per latera tua, & confixus
cades inter vulneratos Iſraël, & non reſpirabis
ultrà, donec extermineris cum illis.
B 5 Porrò autem ſi prophetiam tuam veram
exiſtimas, non concidat vultus tuus, & pallor,
qui faciem tuam obtinet, abſcedat à te, ſi ver-
ba mea hæc putas impleri non poſſe.
6 Ut autem noveris quia ſimul cum illis hæc
experieris, ecce ex hac hora illorum populo ſo-
ciaberis, ut, dum dignas mei gladij pœnas ex-
ceperint, ipſe ſimul ultioni ſubjaceas.
7 Tunc Holofernes præcepit ſervis ſuis ut
comprehenderent Achior, & perducerent eum
in Bethuliam, & traderent eum in manus filio-
rum Iſraël.
8 Et accipientes eum ſervi Holofernis, profe-
cti ſunt per campeſtria: ſed cùm appropinquaſ-
ſent ad mõtana, exierũt contra eos fundibularij.
9 Illi autem divertentes à latere montis liga-
verunt Achior ad arborem manibus, & pedibus,
& ſic vinctum reſtibus dimiſerunt eum, & re-
verſi ſunt ad dominum ſuum.
C 10 Porrò filij Iſraël deſcendentes de Bethulia,
venerunt ad eum: Quem ſolventes duxerunt ad
Bethuliam, atque in medium populi illum ſta-
tuentes, percunctati ſunt quid rerum eſſet quòd
illum vinctum Aſſyrij reliquiſſent.
11 In diebus illis erant illic principes, Ozias
filius Micha de tribu Simeon, & Charmi, qui
& Gothoniel.
12 In medio itaque ſeniorum, & in conſpe-
ctu omnium, Achior dixit omnia quæ locutus
ipſe fuerat ab Holoferne interrogatus: & qua-
liter populus Holofernis voluiſſet propter hoc
verbum interficere eum,
13 Et quemadmodum ipſe Holofernes iratus
juſſerit eum Iſraëlitis hac de cauſa tradi: ut,
dum vicerit filios Iſraël, tunc & ipſum Achior
diverſis jubeat interire ſuppliciis, propter hoc
quòd dixiſſet: Deus cæli defenſor eorum eſt.
* Sub. 5. a. 6. 14* Cúmque Achior univerſa hæc expoſuiſ-
ſet, omnis populus cecidit in faciem, adorantes
Dominum, & communi lamentatione & fletu
unanimes preces ſuas Domino effuderunt,
D 15 Dicentes: Domine Deus cæli & terræ, in-
tuere ſuperbiam eorum, & reſpice ad noſtram
humilitatem & faciem ſanctorum tuorum at-
tende, & oſtende quoniam non derelinquis
præſumentes de te: & præſumentes de ſe, &
de ſua virtute gloriantes, humilias.
16 Finito itaq; fletu, & per totam diem oratio-
ne populorum completa, conſolati ſunt Achior,
17 Dicentes: Deus patrum noſtrorũ, cujus tu
virtutem prædicaſti, ipſe tibi hanc dabit viciſſi-
tudinem, ut eorum magis tu interitum videas.
18 Cùm verò Dominus Deus noſter dederit
hanc libertatem ſervis ſuis, ſit & tecum Deus
in medio noſtri: ut ſicut placuerit tibi, ita
cum tuis omnibus converſeris nobiſcum.
19 Tunc Ozias, finito conſilio, ſuſcepit eum
in domum ſuam, & fecit ei cœnam magnam.
20 Et vocatis omnibus preſbiteris, ſimul
expleto jejunio refecerunt.
21 Poſteà verò convocatus eſt omnis popu-
lus, & per totam noctem intra eccleſiam orave-
runt, petentes auxilium à Deo Iſraël.

CAPUT VII.

Holofernes Bethuliam obſidet, ac præciſo aquæductu jubet fontes omnes cuſtodiri: quapropter cives ſiti cruciati civitatem tradere cupiunt; Ozias tamen princeps populi perſuadet ut ad quinque dies hoc differatur.

1 HOlofernes autem altera die præcepit e- A
xercitibus ſuis, ut aſcenderent contra
Bethuliam.
2 Erant autem pedites bellatorum centum
viginti millia, & equites viginti duo millia, præ-
ter præparationes virorum illorum, quos occu-
paverat captivitas, & abducti fuerant de pro-
vinciis & urbibus univerſæ juventutis.
3 Omnes paraverunt ſe pariter ad pugnam
contra filios Iſraël, & venerunt per crepidinem
montis uſque ad apicem, qui reſpicit ſuper Do-
thain, à loco qui dicitur Belma, uſque ad Chel-
mon qui eſt contra Eſdrelon.
4 Filij autem Iſraël ut viderunt multitudi-
nem illorum, proſtraverunt ſe ſuper terram, mit-
tentes cinerem ſuper capita ſua, unanimes oran-
tes ut Deus Iſraël miſericordiam ſuam oſtende-
ret ſuper populum ſuum.
5 Et aſſumentes arma ſua bellica, ſederunt
per loca, quæ ad anguſti itineris tramitem diri-
gunt inter montoſa, & erant cuſtodientes ea
tota die & nocte.
6 Porrò Holofernes, dum circuit per gyrum, B
repetit quòd fons, qui influebat, aquæ ductum
illorum à parte auſtrali extra civitatem dirige-
ret: & incîdi præcepit aquæ ductum illorum.
7 Erant tamen non longè à muris fontes, ex
quibus furtim videbantur haurire aquam, ad
refocillandum potiùs quàm ad potandum.
8 Sed filij Ammon & Moab acceſſerunt ad
Holofernem, dicentes: Filij Iſraël, non in lancea
nec in ſagitta confidunt, ſed montes defendunt
illos, & muniunt illos colles in præcipitio con-
ſtituti.
9 Ut ergo ſine congreſſione pugnæ poſſis
ſuperare eos, pone cuſtodes fontiũ, ut non hau-
riant aquam ex eis, & ſine gladio interficies eos,
vel certè fatigati tradent civitatem ſuam, quam
putant in montibus poſitam ſuperari non poſſe.
10 Et placuerunt verba hæc coram Holofer-
ne, & coram ſatellitibus ejus, & conſtituit per
gyrum centenarios per ſingulos fontes.
11 Cúmque iſta cuſtodia per dies viginti C
fuiſſet expleta, defecerunt ciſternæ, & collectio-
nes aquarum, omnibus habitantibus Bethuliam,
ita ut non eſſet intra civitatem unde ſatiaren-
tur vel una die, quoniam ad menſuram dabatur
populis aqua quotidie.
12 Tunc ad Oziam congregati omnes viri,
feminæque, juvenes, & parvuli, omnes ſimul
una voce

13 Dixe

13 Dixerunt: * Judicet Deus inter nos & te, quoniam feciſti in nos mala, nolens loqui pacificè cum Aſſyriis, & propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum. * Exod. 5. d. 21.

14 Et ideò non eſt qui adjuvet, cùm proſternamur ante oculos eorum in ſiti, & perditione magna.

15 Et nunc congregate univerſos qui in civitate ſunt, ut ſpontè tradamus nos omnes populo Holofernis.

16 Melius eſt enim ut captivi benedicamus Dñm, viventes, quã moriamur, & ſimus opprobriũ omni carni, cùm viderimus uxores noſtras, & infantes noſtros, mori ante oculos noſtros.

D 17 Conteſtamur hodie cælum & terram, & Deum patrum noſtrorum, qui ulciſcitur nos ſecundùm peccata noſtra, ut jam tradatis civitatem in manu militiæ Holofernis, & ſit finis noſter brevis in ore gladij, qui longior efficitur in ariditate ſitis.

18 Et cùm hæc dixiſſent, factus eſt fletus & ululatus magnus in eccleſia ab omnibus, & per multas horas una voce clamaverunt ad Deum, dicentes:

* Pſ. 105 a. 6. 19 * Peccavimus cum patribus noſtris, injuſtè egimus, iniquitatem fecimus.

20 Tu, quia pius es, miſerere noſtri, aut in tuo flagello vindica iniquitates noſtras, & noli tradere confitentes te, populo qui ignorat te,

21 Ut non dicant inter Gentes: Ubi eſt Deus eorum?

22 Et cùm fatigati his clamoribus, & his fletibus laſſati ſiluiſſent,

23 Exurgens Ozias infuſus lacrymis, dixit: Æquo animo eſtote fratres, & hos quinque dies expectemus à Domino miſericordiam.

24 Forſitan enim indignationem ſuam abſcindet, & dabit gloriam nomini ſuo.

25 Si autem tranſactis quinque diebus non venerit adjutorium, faciemus hæc verba, quæ locuti eſtis.

Caput VIII.

Judith, cujus laus deſcribitur, vacillantes presbyteros & præ anguſtia deditionem quinto die meditantes objurgat, quòd tempus Domini miſerationi præſcripſerint, eóſque hortatur ut patrum exemplo populum ad pœnitentiam animent, ac pro ſe Deum precentur, nec factum ſuum ſcrutentur.

A 1 ET factum eſt, cùm audiſſet hæc verba Judith vidua, quæ erat filia Merari, filii Idox, filii Joſeph, filij Oziæ, filij Elai, filij Jamnor, filij Gedeon, filij Raphaim, filii Achitob, filij Melchiæ, filij Enan, filij Nathaniæ, filij Salathiel, filij Simeon, filij Ruben:

2 Et vir ejus fuit Manaſſes, qui mortuus eſt in diebus meſſis hordeaceæ:

3 Inſtabat enim ſuper alligantes manipulos in campo, & venit æſtus ſuper caput ejus, & mortuus eſt in Bethulia civitate ſua, & ſepultus eſt illic cum patribus ſuis.

4 Erat autem Judith relicta ejus vidua jam annis tribus, & menſibus ſex,

5 Et in ſuperioribus domus ſuæ fecit ſibi ſecretum cubiculum, in quo cum puellis ſuis clauſa morabatur,

6 Et habens ſuper lumbos ſuos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ ſuæ, præter ſabbata, & neomenias, & feſta domus Iſraël.

7 Erat autem eleganti aſpectu nimis, cui vir ſuus reliquerat divitias multas, & familiam copioſam, ac poſſeſſiones armentis boum & gregibus ovium plenas:

8 Et erat hæc in omnibus famoſiſſima, quoniam timebat Dominum valdè, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum.

9 Hæc itaq; cùm audiſſet, quoniã Ozias promiſiſſet quòd tranſacto quinto die traderet civitatem, miſit ad presbyteros Chabri & Charmi.

10 Et venerunt ad illam, & dixit illis: quod eſt hoc verbum, in quo conſenſit Ozias, ut tradat civitatem Aſſyriis, ſi intra quinque dies non venerit vobis adjutorium? B

11 Et qui eſtis vos, qui tentatis Dominum?

12 Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam provocet, ſed potiùs qui iram excitet, & furorem accendat.

13 Poſuiſtis vos tempus miſerationis Dñi, & in arbitrium veſtrum, diem conſtituiſtis ei.

14 Sed quia patiens Dominus eſt, in hoc ipſo pœniteamus, & indulgentiam ejus fuſis lacrymis poſtulemus:

15 Non enim quaſi homo, ſic Deus comminabitur, neque ſicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur.

16 Et ideò humiliemus illi animas noſtras, & in ſpiritu conſtituti humiliato, ſervientes illi,

17 Dicamus flentes Domino, ut ſecundùm voluntatem ſuam ſic faciat nobiſcum miſericordiam ſuam: ut ſicut conturbatum eſt cor noſtrum in ſuperbia eorum, ita etiam de noſtra humilitate glorTiemur:

18 Quoniam non ſumus ſecuti peccata patrum noſtrorum, qui dereliquerunt Deum ſuum, & adoraverunt deos alienos,

19 Pro quo ſcelere dati ſunt in gladium, & in rapinam, & in confuſionem inimicis ſuis: nos autem alterum Deum neſcimus præter ipſum.

20 Expectemus humiles conſolationem ejus, & exquiret ſanguinem noſtrum de afflictionibus inimicorum noſtrorũ, & humiliabit omnes Gentes, quæcumque inſurgunt contra nos, & faciet illas ſine honore Dominus Deus noſter. C

21 Et nunc fratres, quoniã vos eſtis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorũ, ad eloquium veſtrum corda eorum erigite, ut memores ſint, quia tentati ſunt patres noſtri ut probarentur, ſi verè colerent Deum ſuum.

22 * Memores eſſe debent, quomodo pater noſter Abraham tentatus eſt, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus eſt. * Gen. 22. a. 1.

23 Sic Iſaac, ſic Jacob, ſic Moyſes, & omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes tranſierunt fideles.

24 Illi autem, qui tentationes non ſuſceperunt cum timore Domini, & impatientiam ſuam, & improperium murmurationis ſuæ contra Dominum protulerunt,

25 * Exterminati ſunt ab exterminatore, & à ſerpentibus perierunt, * 1. Cor. 10 b. 9.

26 Et nos ergo non ulciſcamur nos pro his
quæ patimur,
D 27 Sed reputantes peccatis noſtris hæc ipſa
ſupplicia minora eſſe, flagella Domini, quibus
quaſi ſervi corripimur, ad emendationem, &
non ad perditionẽ noſtram eveniſſe credamus.
28 Et dixerunt illi Ozias & presbyteri: Om-
nia,quæ locuta es, vera ſunt, & non eſt in ſer-
monibus tuis ulla reprehenſio.
29 Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mu-
lier ſancta es, & timens Deum.
30 Et dixit illis Judith: Sicut quod potui
loqui, Dei eſſe cognoſcitis:
31 Ita quod facere diſpoſui, probate ſi ex
Deo eſt, & orate ut firmum faciat Deus conſi-
lium meum.
32 Stabitis vos ad portam nocte iſta, & ego
exeam cum abra mẽa: & orate, ut ſicut dixi-
ſtis, in diebus quinque reſpiciat Dominus po-
pulum ſuum Iſraël.
33 Vos autem nolo ut ſcrutemini actum meũ,
& uſque dum renuntiem vobis, nihil aliud fiat,
niſi oratio pro me ad Dñm Deum noſtrum.
34 Et dixit ad eam Ozias princeps Juda: Va-
de in pace, & Dñs ſit tecum in ultionem inimi-
corum noſtrorum. Et revertentes abierunt.

CAPUT IX.

A *Judith ſeſe affligens ac humilians, pro populi libera-
tione proſtrata precatur, ut que ſibi virtus detur ever-
tendi Holofernem.*

1 QUibus abſcedentibus, Judith ingreſſa eſt
oratorium ſuum: & induens ſe cilicio,
poſuit cinerem ſuper caput ſuum: & proſter-
nens ſe Domino, clamabat ad Dñm, dicens:
* Gen. 34.d.26. 2 Dñe Deus patris mei Simeon,* qui dediſti
illi gladium in defenſionem alienigenarum, qui
violatores extiterunt in coinquinatione ſua, &
denudaverunt femur virginis in confuſionem:
3 Et dediſti mulieres illorum in prædam, &
filias illorum in captivitatem; & omnem præ-
dam in diviſionem ſervis tuis, qui zelaverunt
zelum tuum: ſubveni quæſo te Domine Deus
meus mihi viduæ.
4 Tu enim feciſti priora,& illa poſt illa cogi-
taſti: & hoc factum eſt quod ipſe voluiſti.
B 5 Omnes enim viæ tuæ paratæ ſunt, & tua
judicia in tua providentia poſuiſti.
Exod.14 b.9. 6 * Reſpice caſtra Aſſyriorum nunc, ſicut
tunc caſtra Ægyptiorum videre dignatus es,
quando poſt ſervos tuos armati currebant, con-
fidentes in quadrigis, & in equitatu ſuo, & in
multitudine bellatorum.
7 Sed aſpexiſti ſuper caſtra eorum, & tene-
bræ fatigaverunt eos.
8 Tenuit pedes eorum abyſſus, & aquæ ope-
ruerunt eos.
9 Sic fiant & iſti, Dñe, qui confidunt in multi-
tudine ſua, & in curribus ſuis, & in contis, & in
ſcutis, & in ſagittis ſuis, & in lanceis gloriantur.
C 10 Et neſciunt quia tu ipſe es Deus noſter, qui
conteris bella ab initio; & Dñs nomen eſt tibi.
11 Erige brachium tuum ſicut ab initio, &
allide virtutem illorum in virtute tua: cadat vir-
tus eorum in iracundia tua, qui promittunt ſe
violare ſancta tua, & polluere tabernaculum no-
minis tui, & dejicere gladio ſuo cornu altaris tui.
12 Fac Domine, ut gladio proprio ejus ſu-
perbia amputetur:
13 Capiatur laqueo oculorum ſuorum in
me, & percuties eum ex labiis charitatis meæ.
14 Da mihi in animo conſtantiam, ut contem-
nam illum; & virtutem, ut evertam illum.
15 * Erit enim hoc memoriale nominis tui, D
cùm manus feminæ dejecerit eum. * Iud 4. d 21. 5. d 26.
16 Non enim in multitudine eſt virtus tua
Domine, neque in equorum viribus voluntas
tua eſt, nec ſuperbi ab initio placuerunt tibi:
ſed humilium & manſuetorum ſemper tibi
placuit deprecatio.
17 Deus cælorum, creator aquarum, & Domi-
nus totius creaturæ, exaudi me miſeram depre-
cantem, & de tua miſericordia præſumentem.
18 Memento Domine teſtamenti tui, & da
verbum in ore meo, & in corde meo conſilium
corrobora, ut domus tua in ſanctificatione tua
permaneat:
19 Et omnes Gentes agnoſcant, quia tu es
Deus, & non eſt alius præter te.

CAPUT X.

*Judith pulcherrima aptiſſimè ornata Bethuliam cum
ſua ancilla egreditur, & ab exploratoribus deprehenſa
ducitur ad Holofernem, qui mox ejus capitur pulchri-
tudine.*

1 FActum eſt autem, cùm ceſſaſſet clamare A
ad Dominum, ſurrexit de loco, in quo ja-
cuerat proſtrata ad Dominum.
2 Vocavítque abram ſuam, & deſcendens
in domum ſuam, abſtulit à ſe cilicium, & exuit
ſe veſtimentis viduitatis ſuæ.
3 Et lavit corpus ſuum, & unxit ſe myro
optimo, & diſcriminavit crinem capitis ſui, &
impoſuit mitram ſuper caput ſuum, & induit ſe
veſtimentis jucunditatis ſuæ, induítque ſanda-
lia pedibus ſuis, aſſumpſítque dextraliola, & li-
lia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamen-
tis ſuis ornavit ſe.
4 Cui etiam Dominus contulit ſplendorem,
quoniam omnis iſta compoſitio, non ex libidi-
ne, ſed ex virtute pendebat: & ideò Dominus
hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut in-
comparabili decore omnium oculis appareret.
5 Impoſuit itaque abræ ſuæ aſcoperam vini, B
& vas olei, & polentam, & palathas, & panes,
& caſeum, & profecta eſt.
6 Cúmque veniſſent ad portam civitatis, in-
venerunt expectantem Oziam & presbyteros
civitatis.
7 Qui cùm vidiſſent eam, ſtupentes mirati
ſunt nimis pulchritudinem ejus.
8 Nihil tamen interrogantes eam, dimiſe-
runt tranſire, dicentes: Deus patrum noſtrorum
det tibi gratiam, & omne conſilium tui cordis
ſua virtute corroboret, ut glorietur ſuper te Je-
ruſalem, & ſit nomen tuum in numero ſancto-
rum & juſtorum.
9. Et dixerunt hi qui illic erant, omnes una
voce: Fiat, fiat.

10 Ju

10 Judith verò orans Dominum tranſivit per portas ipſa & abra ejus.

C 11 Factum eſt autem, cùm deſcenderet montem circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores Aſſyriorum, & tenuerunt eam dicentes: Unde venis? aut quò vadis?

12 Quæ reſpondit: Filia ſum Hebræorum, ideò ego fugi à facie eorum, quoniam futurum agnovi, quod dentur vobis in deprædationem, pro eo quòd contemnentes vos, noluerunt ultrò tradere ſeipſos, ut invenirent miſericordiam in conſpectu veſtro.

13 Hac de cauſa cogitavi mecum dicens: Vadam ad faciem principis Holofernis, ut indicem illi ſecreta illorum, & oſtendam illi quo aditu poſſit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exercitu ejus.

14 Et cùm audiſſent viri illi verba ejus, conſiderabant faciem ejus, & erat in oculis eorum ſtupor, quoniam pulchritudinem ejus mirabantur nimis.

D 15 Et dixerunt ad eam: Conſervaſti animam tuam, eò quòd tale reperiſti conſilium, ut deſcenderes ad dominum noſtrum.

16 Hoc autem ſcias, quoniam cùm ſteteris in conſpectu ejus, benè tibi faciet, & eris gratiſſima in corde ejus. Duxerúntque illam ad tabernaculum Holofernis, annuntiantes eam.

17 Cúmque intraſſet ante faciem ejus, ſtatim captus eſt in ſuis oculis Holofernes.

18 Dixerúntque ad eum ſatellites ejus: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his meritò pugnare contra eos debeamus?

19 Videns itaque Judith Holofernem ſedentem in conopeo, quod erat ex purpura, & auro, & ſmaragdo, & lapidibus pretioſis intextum:

20 Et cùm in faciem ejus intendiſſet, adoravit eum, proſternens ſe ſuper terram. Et elevaverunt eam ſervi Holofernis, jubente domino ſuo.

CAPUT XI.

Iudith ab Holoferne ſuper cauſa fugæ ſuæ interrogata imponit illi, ſpecioſam pollicens victoriam.

A 1 Tunc Holofernes dixit ei: Æquo animo eſto, & noli pavere in corde tuo: quoniam ego nunquam nocui viro, qui voluit ſervire Nabuchodonoſor regi.

2 Populus autem tuus, ſi non contempſiſſet me, non levaſſem lanceam meam ſuper eum.

3 Nunc autem dic mihi, qua ex cauſa receſſiſti ab illis, & placuit tibi ut venires ad nos?

4 Et dixit illi Judith: Sume verba ancillæ tuæ, quoniam ſi ſecutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum.

5 Vivit enim Nabuchodonoſor rex terræ, & vivit virtus ejus, quæ eſt in te ad correptionem omnium animarum errantium: quoniam non ſolùm homines ſerviunt illi per te, ſed & beſtiæ agri obtemperant illi.

B 6 Nuntiatur enim animi tui induſtria univerſis gentibus, & indicatum eſt omni ſæculo, quoniam tu ſolus bonus & potens es in omni regno ejus, & diſciplina tua omnibus provinciis prædicatur.

7 * Nec hoc latet, quod locutus eſt Achior; nec illud ignoratur, quod ei juſſeris evenire. * Sup. 5. a. 5.

8 Conſtat enim, Deum noſtrum ſic peccatis offenſum, ut mandaverit per prophetas ſuos ad populum, quòd tradat eum pro peccatis ſuis.

9 Et quoniam ſciunt ſe offendiſſe Deum ſuum filii Iſraël, tremor tuus ſuper ipſos eſt.

10 Inſuper etiam fames invaſit eos, & ab ariditate aquæ jam inter mortuos computantur.

11 Denique hoc ordinant, ut interficiant pecora ſua, & bibant ſanguinem eorum: C

12 Et ſancta Domini Dei ſui, quæ præcepit Deus non contingi, in frumento, vino, & oleo, hæc cogitaverunt impendere, & volunt conſumere quæ nec manibus deberent contingere: ergo quoniam hæc faciunt, certum eſt quòd in perditionem dabuntur.

13 Quod ego ancilla tua cognoſcens, fugi ab illis, & miſit me Dominus hæc ipſa nũtiare tibi:

14 Ego enim ancilla tua Deum colo, etiã nunc apud te: & exiet ancilla tua, & orabo Deum,

15 Et dicet mihi quando eis reddat peccatum ſuum, & veniens nuntiabo tibi, ita ut ego adducam te per mediam Jeruſalem, & habebis omnem populum Iſraël, ſicut oves, quibus non eſt paſtor, & non latrabit vel unus canis contra te:

16 Quoniam hæc mihi dicta ſunt per providentiam Dei. D

17 Et quoniam iratus eſt illis Deus, hæc ipſa miſſa ſum nuntiare tibi.

18 Placuerunt autem omnia verba hæc coram Holoferne, & coram pueris ejus, & mirabantur ſapientiam ejus, & dicebant alter ad alterum:

19 Non eſt talis mulier ſuper terram in aſpectu, in pulchritudine, & in ſenſu verborum.

20 Et dixit ad illam Holofernes: Benefecit Deus qui miſit te ante populum ut des illum tu in manibus noſtris:

21 Et quoniam bona eſt promiſſio tua, ſi fecerit mihi hoc Deus tuus, erit & Deus meus, & tu in domo Nabuchodonoſor magna eris, & nomen tuum nominabitur in univerſa terra.

CAPUT XII.

Iudith in locum theſaurorum Holofernis introducta, facultatem obtinet propriis veſcendi cibis, noctéque ad orationem egrediendi: quarto autem die in convivium inducta, coram Holoferne comedit & bibit, qui ejus concupiſcentia ardens, vehementer inebriatur. A

1 Tunc juſſit eam introire ubi repoſiti erant theſauri ejus, & juſſit illic manere eam, & conſtituit quid daretur illi de convivio ſuo.

2 Cui reſpondit Judith, & dixit: Nunc non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat ſuper me offenſio: ex his autem, quæ mihi detuli, manducabo.

3 Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi iſta, quæ tecum detuliſti, quid faciemus tibi?

4 Et dixit Judith: Vivit anima tua domine meus, quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea hæc quæ cogitavi. Et induxerunt illam ſervi ejus in tabernaculum, quod præceperat.

Digitized by Google

5 Et petiit dum introiret, ut daretur ei copia
B pia nocte & ante lucem egrediendi foras ad orationem, & deprecandi Dominum.

6 Et præcepit cubiculariis ſuis, ut ſicut placeret illi, exiret & introiret ad adorandum Deum ſuum, per triduum:

7 Et exibat noctibus in vallem Bethuliæ, & baptizabat ſe in fonte aquæ.

8 Et ut aſcendebat, orabat Dominum Deum Iſraël, ut dirigeret viam ejus ad liberationem populi ſui.

9 Et introiens, munda manebat in tabernaculo, uſque dum acciperet eſcam ſuam in veſpere.

10 Et factum eſt, in quarto die Holofernes fecit cœnam ſervis ſuis, & dixit ad Vagao eunuchum ſuum: Vade, & ſuade Hebræam illam, ut ſponte conſentiat habitare mecum.

C 11 Fœdum eſt enim apud Aſſyrios, ſi femina irrideat virū, agendo ut immunis ab eo tranſeat.

12 Tunc introivit Vagao ad Judith, & dixit: Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, ut honorificetur ante faciē ejus, ut manducet cum eo, & bibat vinum in jucunditate.

13 Cui Judith reſpondit: Quæ ego ſum, ut contradicam domino meo?

14 Omne quod erit ante oculos ejus bonum & optimum faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus diebus vitæ meæ.

D 15 Et ſurrexit, & ornavit ſe veſtimento ſuo, & ingreſſa ſtetit ante faciem ejus.

16 Cor autem Holofernis concuſſum eſt: erat enim ardens in concupiſcentia ejus.

17 Et dixit ad eam Holofernes: Bibe nunc, & accumbe in jucunditate, quoniam inveniſti gratiam coram me.

18 Et dixit Judith: Bibam domine, quoniam magnificata eſt anima mea hodie præ omnibus diebus meis.

19 Et accepit, & manducavit, & bibit coram ipſo, ea quæ paraverat illi ancilla ejus.

20 Et jucundus factus eſt Holofernes ad eam, bibitque vinum multum nimis, quantum numquam biberat in vita ſua.

CAPUT XIII.

Judith facta ad Deum oratione præſcidit caput ebrij Holofernis: quod ad concives Bethuliæ efferens, eos ad gratiarum actionem hortatur: ipſa verò ab omnibus benedicitur, & Achior viſo Holofernis capite obſtupeſcit.

A 1 Ut autem ſerò factum eſt, & feſtinaverunt ſervi illius ad hoſpitia ſua, & concluſit Vagao oſtia cubiculi, & abiit.

2 Erant autem omnes fatigati à vino:

3 Eratque Judith ſola in cubiculo.

4 Porrò Holofernes jacebat in lecto, nimia ebrietate ſopitus.

5 Dixitque Judith puellæ ſuæ ut ſtaret foris ante cubiculum, & obſervaret.

6 Stetitque Judith ante lectum, orans cum lacrymis, & labiorum motu in ſilentio,

7 Dicens: Confirma me Domine Deus Iſraël, & reſpice in hac hora ad opera manuum mearum, ut ſicut promiſiſti, Jeruſalem civitatem tuam erigas: & hoc, quod credens per te poſſe fieri cogitavi, perficiam.

8 Et cùm hæc dixiſſet, acceſſit ad columnam, quæ erat ad caput lectuli ejus, & pugionem ejus, qui in ea ligatus pendebat, exolvit.

9 Cúmque evaginaſſet illum, apprehendit comam capitis ejus, & ait: Confirma me Domine Deus in hac hora.

10 Et percuſſit bis in cervicem ejus, & abſcidit caput ejus, & abſtulit conopeum ejus à columnis, & evolvit corpus ejus truncum.

11 Et poſt puſillum exivit, & tradidit caput B
Holofernis ancillæ ſuæ, & juſſit ut mitteret illud in peram ſuam.

12 Et exierunt duæ, ſecundùm conſuetudinē ſuam, quaſi ad orationem, & tranſierunt caſtra, & girantes vallem, venerunt ad portā civitatis.

13 Et dixit Judith à longè cuſtodibus murorum: Aperite portas, quoniam nobiſcum eſt Deus, qui fecit virtutem in Iſraël.

14 Et factum eſt, cùm audiſſent viri vocem ejus, vocaverunt presbyteros civitatis.

15 Et concurrerunt ad eam omnes, à minimo uſque ad maximum: quoniam ſperabant eam jam non eſſe venturam.

16 Et accendentes luminaria congyraverunt circa eam univerſi: illa autem aſcendens in eminentiorem locum, juſſit fieri ſilentium. Cúmque omnes tacuiſſent,

17 Dixit Judith: Laudate Dominum Deum noſtrum, qui non deſeruit ſperantes in ſe:

18 Et in me ancilla ſua adimplevit miſericordiam ſuam, quā promiſit domui Iſraël: & interfecit in manu mea hoſtem populi ſui hac nocte.

19 Et proferens de pera caput Holofernis, oſtendit illis, dicens: Ecce caput Holofernis principis militiæ Aſſyriorum, & ecce conopeum illius, in quo recumbebat in ebrietate ſua, ubi per manum feminæ percuſſit illum Dominus Deus noſter.

20 Vivit autem ipſe Dominus, quoniam cu- C
ſtodivit me Angelus ejus, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem, & non permiſit me Dominus ancillam ſuam coinquinari, ſed ſine pollutione peccati revocavit me vobis, gaudentem in victoria ſua, in evaſione mea, & in liberatione veſtra.

21 * Confitemini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus. * Pſal. 105.a.1. 106.a.1.

22 Univerſi autem adorantes Dñm, dixerunt ad eam: Benedixit te Dominus in virtute ſua, quia per te ad nihilum redegit inimicos noſtros.

23 Porrò Ozias princeps populi Iſraël, dixit ad eam: Benedicta es tu filia à Domino Deo excelſo, præ omnibus mulieribus ſuper terram.

24 Benedictus Dominus, qui creavit cælum & terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum noſtrorum:

25 Quia hodie nomen tuum ita magnificavit, D
ut non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in æternum, pro quibus non pepercisti animæ tuæ, propter anguſtias & tribulationem generis tui, ſed

ſubveniſti

ſubveniſti ruinæ ante conſpectum Dei noſtri.
26 Et dixit omnis populus : Fiat, fiat.
27 Porrò Achior vocatus venit, & dixit ei
Judith : Deus Iſraël, cui tu teſtimonium dedi-
ſti quòd ulciſcatur ſe de inimicis ſuis,ipſe caput
omnium incredulorum incidit hac nocte in
manu mea.
28 Et ut probes quia ita eſt,ecce caput Ho-
loſernis,qui in contemptu ſuperbiæ ſuæ Deum
Iſraël contempſit, & tibi interitum minabatur
dicens : Cùm captus fuerit populus Iſraël, gla-
dio perforari præcipiam latera tua.
29 Videns autem Achior caput Holofernis,
anguſtiatus præ pavore, cecidit in faciem ſuam
ſuper terram, & æſtuavit anima ejus.
30 Poſteà verò quàm reſumpto ſpiritu re-
creatus eſt, procidit ad pedes ejus, & adora-
vit eam, & dixit :
31 Benedicta tu à Deo tuo in omni tabernacu-
lo Jacob,quoniā in omni gēte,quæ audierit no-
men tuum,magnificabitur ſuper te Deus Iſraël.

CAPUT XIV.

Holofernis capite in muro ſuſpenſo, Achiórque circumciſo, Judæi in Aſſyrios irruunt; qui Holofernem excitantes, mortuúmque invenientes, vehementi timore concutiuntur.

A 1 Dixit autem Judith ad omnem populum :
Audite me fratres, ſuſpendite caput hoc
ſuper muros noſtros :
2 Et erit,cùm exierit Sol,accipiat unuſquiſq;
arma ſua, & exite cum impetu,non ut deſcen-
datis deorſum, ſed quaſi impetum facientes.
3 Tunc exploratores neceſſe erit ut fugiant
ad principem ſuum excitandum ad pugnam.
4 Cúmque duces eorum cucurrerint ad ta-
bernaculum Holofernis, & invenerint eum
truncum in ſuo ſanguine volutatum, decidet
ſuper eos timor.
B 5 Cúmque cognoveritis fugere eos,ite poſt
illos ſecuri,quoniam Dominus conteret eos ſub
pedibus veſtris.
6 Tunc Achior videns virtutem, quam fecit
Deus Iſraël, relicto gentilitatis ritu, credidit
Deo, & circumcidit carnē præputij ſui, & ap-
poſitus eſt ad populum Iſraël,& omnis ſucceſ-
ſio generis ejus uſque in hodiernum diem.
7 Mox autem ut ortus eſt dies,ſuſpenderunt
ſuper muros caput Holofernis, accepítque
unuſquiſque vir arma ſua, & egreſſi ſunt cum
grandi ſtrepitu & ululatu.
8 Quod videntes exploratores, ad taberna-
culum Holofernis cucurrerunt.
C 9 Porrò hi qui in tabernaculo erant,venien-
tes, & ante ingreſſum cubiculi perſtrepentes,
excitandi gratia,inquietudinem arte molieban-
tur, ut non ab excitantibus, ſed à ſonantibus
Holofernes evigilaret.
10 Nullus enim audebat cubiculum virtutis
Aſſyriorum pulſando aut intrando aperire.
11 Sed cùm veniſſent ejus duces ac tribuni,
& univerſi majores exercitus regis Aſſyrioum
dixerunt cubiculariis :
12 Intrate,& excitate illum,quoniam egreſ-
ſi mures de cavernis ſuis, auſi ſunt provocare
nos ad prælium.
13 Tunc ingreſſus Vagao cubiculum ejus,ſte-
tit ante cortinam,& plauſum fecit manibus ſuis:
ſuſpicabatur enim illum cum Judith dormire.
14 Sed cùm nullum motum jacentis ſenſu D
aurium caperet,acceſſit proximans ad cortinam,
& elevans eam, vidénſque cadaver abſque ca-
pite Holofernis in ſuo ſanguine tabefactum ja-
cēre ſuper terram, exclamavit voce magna cum
fletu,& ſcidit veſtimenta ſua.
15 Et ingreſſus tabernaculum Judith, non
invenit eam,& exiliit foras ad populum ;
16 Et dixit : Una mulier Hebræa fecit con-
fuſionem in domo regis Nabuchodonoſor, ec-
ce enim Holofernes jacet in terra, & caput ejus
non eſt in illo.
17 Quod cùm audiſſent principes virtutis
Aſſyriorum, ſciderunt omnes veſtimenta ſua,
& intolerabilis timor & tremor cecidit ſuper
eos,& turbati ſunt animi eorum valdè.
18 Et factus eſt clamor incomparabilis in
medio caſtrorum eorum.

CAPUT XV.

Aſſyrij cæde ducis ſui perculſi, omnibus relictis fugiunt; at Judæi eos perſequuntur, & cædunt, & ſpoliis collectis plurimum ditati ſunt: Judith autem à pontifice & populo benedicitur,& quæ Holoferni propria fuerant ipſi traduntur.

1 Cúmque omnis exercitus decollatum Ho- A
lofernem audiſſet, fugit mens & conſi-
lium ab eis,& ſolo tremore & metu agitati fu-
gæ præſidium ſumunt,
2 Ita ut nullus loqueretur cum proximo ſuo,
ſed inclinato capite, relictis omnibus, evadere
feſtinabant Hebræos,quos armatos ſuper ſe ve-
nire audiebant, fugientes per vias camporum
& ſemitas collium.
3 Videntes itaque filij Iſraël fugientes,ſecu-
ti ſunt illos. Deſcenderúntque clangentes tu-
bis, & ululantes poſt ipſos.
4 Et quoniā Aſſyrij non adunati,in fugā ibant B
præcipites:filij autē Iſraël uno agmine perſequē-
tes,debilitabāt omnes,quos invenire potuiſſent.
5 Miſit itaque Ozias nuntios per omnes ci-
vitates & regiones Iſraël.
6 Omnis itaque regio, omniſque urbs,ele-
ctam juventutem armatam miſit poſt eos, &
perſecuti ſunt eos in ore gladij, quouſque per-
venirent ad extremitatem finium ſuorum.
7 Reliqui autem qui erant in Bethulia,ingreſſi
ſunt caſtra Aſſyriorum,& prædam, quam fu-
gientes Aſſyrij reliquerant,abſtulerunt, & onu-
ſtati ſunt valde.
8 Hi verò, qui victores reverſi ſunt ad Be- C
thuliam, omnia quæ erant illorum attulerunt
ſecum, ita ut non eſſet numerus in pecoribus,
& jumentis, & univerſis mobilibus eorum, ut
à minimo uſque ad maximum omnes divites
fierent de prædationibus eorum.
9 Joacim autem ſummus pontifex,de Jeru-
ſalem venit in Bethuliam cum univerſis preſby-
teris ſuis, ut videret Judith.
10 Quæ cùm exiſſet ad illum, benedixerūt eā
omnes una voce, dicentes: Tu gloria Jeruſalem,
tu lætitia Iſraël,tu honorificentia populi noſtri:

11 Quia

Digitized by Google

D 11 Quia feciſti viriliter, & confortatum eſt
cor tuum, eò quòd caſtitatem amaveris, & poſt
virum tuum, alterum neſcieris: ideò & manus
Domini confortavit te, & ideò eris benedicta in
æternum.
12 Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.
13 Per dies autem triginta, vix collecta ſunt
ſpolia Aſſyriorum à populo Iſraël.
14 Porrò autem univerſa, quæ Holofernis
peculiaria fuiſſe probata ſunt, dederunt Judith
in auro, & argento, & veſtibus, & gemmis, &
omni ſupellectili, & tradita ſunt omnia illi à
populo.
15 Et omnes populi gaudebant, cum mu-
lieribus, & virginibus, & juvenibus, in organis
& citharis.

Caput XVI.

*Canticum Judith ob victoriam: venit populus Jeru-
ſalem holocauſta cum gratiarum actionibus oblaturus:
tandémque Judith plena dierum moritur; & dies hujus
victoriæ perpetuò apud Judæos in numero ſanctorum
dierum celebratur*

A 1 TUnc cantavit canticum hoc Domino
Judith, dicens:
2 Incipite Domino in tympanis, cantate Do-
mino in cymbalis, modulamini illi pſalmum
novum, exaltate & invocate nomen ejus.
3 Dominus conterens bella, Dominus no-
men eſt illi.
4 Qui poſuit caſtra ſua in medio populi ſui,
ut eriperet nos de manu omnium inimicorum
noſtrorum.
5 Venit Aſſur ex montibus ab Aquilone in
multitudine fortitudinis ſuæ: cujus multitudo
obturavit torrentes, & equi eorum cooperue-
runt valles.
6 Dixit ſe incenſurum fines meos, & juvenes
meos occiſurum gladio, infantes meos dare in
prædam, & virgines in captivitatem.
7 Dominus autem omnipotens nocuit eum,
& tradidit eum in manus feminæ, & confodit
eum.
B 8 Non enim cecidit potens eorum à juveni-
bus, nec filij Titan percuſſerunt eum, nec excel-
ſi gigantes oppoſuerunt ſe illi, ſed Judith filia
Merari in ſpecie faciei ſuæ diſſolvit eum.
9 Exuit enim ſe veſtimento viduitatis, &
induit ſe veſtimento lætitiæ in exultatione filio-
rum Iſraël.
10 Unxit faciem ſuam unguento, & colli-
gavit cincinnos ſuos mitra, accepit ſtolam no-
vam ad decipiendum illum.
11 Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus, pul-
chritudo ejus captivam fecit animam ejus, am-
putavit pugione cervicem ejus.
12 Horruerunt Perſæ conſtantiam ejus, &
Medi audaciam ejus.
13 Tunc ululaverunt caſtra Aſſyriorum, quã-
do apparuerunt humiles mei, areſcentes in ſiti.
14 Filij puellarum compunxerunt eos, &
ſicut pueros fugientes occiderunt eos: perierunt
in prælio à facie Domini Dei mei.
15 Hymnum cantemus Domino, hymnum
novum cantemus Deo noſtro.
16 Adonai Dñe magnus es tu, & præclarus C
in virtute tua, & quem ſuperare nemo poteſt.
17 Tibi ſerviet omnis creatura tua: * quia *Gen. 1.
dixiſti, & facta ſunt: miſiſti ſpiritum tuum, & Pſal. 32.
creata ſunt, & non eſt qui reſiſtat voci tuæ. b. 9.
18 Montes à fundamentis movebuntur cum
aquis petræ ſicut cera, liqueſcent ante faciem
tuam.
19 Qui autem timent te magni erunt apud
te per omnia.
20 Væ genti inſurgenti ſuper genus meum:
Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in
die judicij viſitabit illos.
21 Dabit enim ignem, & vermes in carnes
eorum, ut urantur, & ſentiant uſque in ſem-
piternum.
22 Et factum eſt poſt hæc, omnis populus
poſt victoriam venit in Jeruſalem adorare Dñm:
& mox ut purificati ſunt, obtulerunt omnes
holocauſta, & vota, & repromiſſiones ſuas.
23 Porrò Judith, univerſa vaſa bellica Ho- D
lofernis, quæ dedit illi populus, & conopeum,
quod ipſa ſuſtulerat de cubili ipſius, obtulit in
anathema oblivionis.
24 Erat autem populus jucundus ſecundùm
faciem ſanctorum, & per tres menſes gaudium
hujus victoriæ celebratum eſt cum Judith.
25 Poſt dies autem illos unuſquiſque rediit
in domum ſuã, & Judith magna facta eſt in Be-
thulia, & præclarior erat univerſæ terræ Iſraël.
26 Erat etiam virtuti caſtitas adjuncta, ita ut
non cognoſceret virum omnibus diebus vitæ
ſuæ, ex quo defunctus eſt Manaſſes vir ejus.
27 Erat autem diebus feſtis procedens cum
magna gloria.
28 Mãſit autem in domo viri ſui annos centũ
quinque, & dimiſit abram ſuam liberam, & de-
functa eſt ac ſepulta cum viro ſuo in Bethulia.
29 Luxítq; illam omnis populus diebus ſeptẽ.
30 In omni autem ſpatio vitæ ejus non fuit,
qui perturbaret Iſraël, & poſt mortem ejus an-
nis multis.
31 Dies autem victoriæ hujus feſtivitatis, ab
Hebræis in numero ſanctorũ dierum accipi-
tur, & colitur à Judæis ex illo tempore uſque
in præſentem diem.

LIBER

LIBER ESTHER.

Caput Primum.

Aſſuero ad potentia & gloria ſua oſtentationem toto ſemiſtri ſplendidum celebrante convivium, regina Vaſthi accerſita venire recuſat, idcóque repudiatur; & ſapientum conſilio edictum promulgatur, ut uxores maritis deferant honorem.

A 1 IN diebus Aſſueri, qui regnavit ab India uſque Æthiopiam, ſuper centum viginti ſeptem provincias:
2 Quando ſedit in ſolio regni ſui, Suſan civitas regni ejus exordium fuit.
3 Tertio igitur anno imperij ſui, fecit grande convivium cunctis principibus, & pueris ſuis, fortiſſimis Perſarum, & Medorum inclytis, & præfectis provinciarum coram ſe,
4 Ut oſtenderet divitias gloriæ regni ſui, ac magnitudinem, atque jactantiam potentiæ ſuæ, multo tempore, centum videlicet & octoginta diebus.
B 5 Cúmque implerentur dies convivij, invitavit omnem populum, qui inventus eſt in Suſan, à maximo uſque ad minimum: & juſſit ſeptem diebus convivium præparari in veſtibulo horti, & nemoris, quod regio cultu & manu conſitum erat.
6 Et pendebant ex omni parte tentoria aërij coloris, & carbaſini ac hyacinthini, ſuſtentata funibus byſſinis, atque purpureis, qui eburneis circulis inſerti erant, & columnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei & argentei, ſuper pavimentum ſmaragdino & pario ſtratum lapide, diſpoſiti erant: quod mira varietate pictura decorabat.
7 Bibebant autem qui invitati erant, aureis poculis, & aliis atque aliis vaſis cibi inferebantur. Vinum quoque, ut magnificentia regia dignum erat, abundans, & præcipuum ponebatur.
8 Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum, ſed ſicut rex ſtatuerat, præponens menſis ſingulos de principibus ſuis, ut ſumeret unuſquiſque quod vellet.
9 Vaſthi quoque regina fecit convivium feminarum, in palatio, ubi rex Aſſuerus manere conſueverat.
C 10 Itaque die ſeptimo, cùm rex eſſet hilarior, & poſt nimiam potationem incaluiſſet mero, præcepit Maüman, & Bazatha & Harbona, & Bagatha, & Abgatha, & Zethar, & Charchas, ſeptem eunuchis, qui in conſpectu ejus miniſtrabant,
11 Ut introducerent reginam Vaſthi coram rege, poſito ſuper caput ejus diademate, ut oſtenderet cunctis populis & principibus pulchritudinem illius: erat enim pulchra valdè.
12 Quæ renuit, & ad regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, venire contempſit. Unde iratus rex, & nimio furore ſuccenſus,
13 Interrogavit ſapientes, qui ex more regio ſemper ei aderant, & illorum faciebat cuncta conſilio, ſcientium leges ac jura majorum.
14 (Erant autem primi & proximi, Charſena, & Sethar, & Admatha, & Tharſis, & Mares, & Marſana, & Mamuchan, ſeptem duces Perſarum atque Medorum, qui videbant faciem regis, & primi poſt eum reſidere ſoliti erant)
15 Cui ſententiæ Vaſthi regina ſubjaceret, quæ Aſſueri regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, facere noluiſſet.
16 Reſpondítque Mamuchan, audiente rege, atque principibus, Non ſolùm regem læſit regina Vaſthi, ſed & omnes populos, & principes, qui ſunt in cunctis provinciis regis Aſſueri.
17 Egredietur enim ſermo reginæ ad omnes
mulieres, ut contemnant viros ſuos, & dicant: D
Rex Aſſuerus juſſit ut Regina Vaſthi intraret ad eum, & illa noluit.
18 Atque hoc exemplo omnes principum conjuges Perſarum atque Medorum, parvipendent imperia maritorum: unde regis juſta eſt indignatio.
19 Si tibi placet, egrediatur edictum à facie tua, & ſcribatur juxta legem Perſarum atque Medorum, quam præteriri illicitum eſt, ut nequaquam ultrà Vaſthi ingrediatur ad regem, ſed regnũ illius, altera, quæ melior eſt illa, accipiat.
20 Et hoc in omne (quod latiſſimum eſt) provinciarum tuarum divulgetur imperium, & cunctæ uxores tam majorum, quàm minorum, deferant maritis ſuis honorem.
21 Placuit conſilium ejus regi, & principibus: fecítque rex juxta conſilium Mamuchan,
22 Et miſit epiſtolas ad univerſas provincias regni ſui, ut quæque gens audire & legere poterat, diverſis linguis & litteris, eſſe viros principes ac majores in domibus ſuis: & hoc per cunctos populos divulgari.

Caput II.

Præ ceteris virginibus Aſſuero quæſitis Eſther neptis occulta Mardochæi Judæi placens, regina loco Vaſthi facta eſt, celebrato nuptiarum magnifico convivio, ac datis muneribus. Porrò Mardochæus ad oſtium palatij manens, eunucho: regi inſidiantes prodit, quod factum Mardochæi, annalibus inſcribitur.

1 HIs ita geſtis, poſtquam regis Aſſueri in- A
dignatio deferbuerat, recordatus eſt Vaſthi, & quæ feciſſet, vel quæ paſſa eſſet:
2 Dixeruntque pueri regis, ac miniſtri ejus: Quærantur regi puellæ virgines ac ſpecioſæ,
3 Et mittantur qui conſiderent per univerſas provincias puellas ſpecioſas & virgines: & adducant eas ad civitatem Suſan, & tradant eas in domum feminarum ſub manu Egei eunuchi, qui eſt præpoſitus & cuſtos mulierum regiarum: & accipiant mundum muliebrem, & cetera ad uſus neceſſaria.

4 Et quæcumque inter omnes oculis regis placuerit, ipſa regnet pro Vaſthi. Placuit ſermo regi: & ita, ut ſuggeſſerant, juſſit fieri.

5 Erat vir Judæus in Suſan civitate, vocabulo Mardochæus, * filius Jair, filij Semei, filij Cis, de ſtirpe Jemini,

* Infr. 11. b. 11.

6 Qui tranſlatus fuerat de Jeruſalem eo tempore, * quo Jechoniam regem Juda Nabuchodonoſor rex Babylonis tranſtulerat,

* 4 Reg. 24 d. 15 Infr. 11. b. 4.

7 Qui fuit nutritius filiæ fratris ſui Ediſſæ, quæ altero nomine vocabatur Eſther: & utramque parentem amiſerat: pulchra nimis, & decora facie. Mortuíſque patre ejus ac matre, Mardochæus ſibi eam adoptavit in filiam.

B 8 Cúmque percrebruiſſet regis imperium, & juxta mandatum illius multæ pulchræ virgines adducerentur Suſan, & Egeo traderentur eunucho; Eſther quoque inter ceteras puellas ei tradita eſt, ut ſervaretur in numero feminarum.

9 Quæ placuit ei, & invenit gratiam in conſpectu illius. Et præcepit eunucho, ut accelerarer mundum muliebrem, & traderet ei partes ſuas, & ſeptem puellas ſpecioſiſſimas de domo regis, & tam ipſam quàm pediſſequas ejus ornaret atque excoleret.

10 Quæ noluit indicare ei populum & patriam ſuam: Mardochæus enim præceperat ei, ut de hac re omnino reticeret:

11 Qui deambulabat quotidie ante veſtibulum domus, in qua electæ virgines ſervabantur, curam agens ſalutis Eſther, & ſcire volens quid ei accideret.

12 Cùm autem veniſſet tempus ſingularum per ordinem puellarum, ut intrarent ad regem expletis omnibus quæ ad cultum muliebrem pertinebant, menſis duodecimus vertebatur: ita dumtaxat, ut ſex menſibus oleo ungerentur myrrhyno, & aliis ſex quibuſdam pigmentis & aromatibus uterentur.

C 13 Ingredientéſque ad regem, quidquid poſtulaſſent ad ornatum pertinens, accipiebant, & ut eis placuerat, compoſitæ de triclinio feminarum ad regis cubiculum tranſibant.

14 Et quæ intraverat veſpere, egrediebatur manè, atque inde in ſecundas ædes deducebatur, quæ ſub manu Suſagazi eunuchi erant, qui concubinis regis præſidebat: nec habebat poteſtatem ad regem ultrà redeundi, niſi voluiſſet rex, & eam venire juſſiſſet ex nomine.

15 Evoluto autem tempore per ordinem, inſtabat dies, quo Eſther filia Abihail fratris Mardochæi, quam ſibi adoptaverat in filiam, deberet intrare ad regem. Quæ non quæſivit muliebrem cultum, ſed quæcumque voluit Egeus eunuchus cuſtos virginum, hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim formoſa valdè, & incredibili pulchritudine, omnium oculis gratioſa & amabilis videbatur,

16 Ducta eſt itaque ad cubiculum regis Aſſueri menſe decimo, qui vocatur Tebeth, ſeptimo anno regni ejus.

17 Et adamavit eam rex plus quàm omnes mulieres, habuítque gratiam & miſericordiam coram eo ſuper omnes mulieres, & poſuit diadema regni in capite ejus fecítque eam regnare in loco Vaſthi.

18 Et juſſit convivium præparari permagnificum cunctis principibus, & ſervis ſuis, pro conjunctione & nuptiis Eſther. Et dedit requiem univerſis provinciis, ac dona largitus eſt juxta magnificentiam principalem. D

19 Cúmque ſecundò quærerentur virgines & congregarentur, Mardochæus manebat ad januam regis:

20 Necdum prodiderat Eſther patriam, & populum ſuum, juxta mandatum ejus. Quidquid enim ille præcipiebat, obſervabat Eſther: & ita cuncta faciebat, ut eo tempore ſolita erat quo eam parvulam nutriebat.

21 Eo igitur tempore, quo Mardochæus ad regis januam morabatur, irati ſunt Bagathan & Thares duo eunuchi regis, qui janitores erant, & in primo palatij limine præſidebant: volueruntque inſurgere in regem, & occidere eum.

22 Quod Mardochæum non latuit, ſtatimque nuntiavit reginæ Eſther; & illa regi, ex nomine Mardochei, qui ad ſe rem detulerat.

23 Quæſitum eſt, & inventum: & appenſus eſt uterque eorum in patibulo. Mandatúmque eſt hiſtoriis, & annalibus traditum coram rege.

Caput III.

Aman à rege ſublimatus, omnibus Medorum ac Perſarum principibus indignatur quòd ſolus Mardochæus Iudæus ipſum non adoret: quapropter omnium Iudæorum interitum ab Aſſuero impetrat; mittitque ad univerſas provincias litteras regis annulo ſignatas, ut tertiodecimo die menſis duodecimi univerſi ubique Iudæi occidantur.

1 POſt hæc rex Aſſuerus exaltavit Aman filium Amadathi, qui erat de ſtirpe Agag: & poſuit ſolium ejus ſuper omnes principes, quos habebat. A

2 Cunctíque ſervi regis qui in foribus palatij verſabātur, flectebāt genua, & adorabāt Aman: ſic enim præceperat eis imperator. ſolus Mardochæus non flectebat genu, neque adorabat eum.

3 Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatij præſidebant: Cur præter ceteros non obſervas mandatum regis?

4 Cúmque hoc crebriùs dicerent, & ille nollet audire, nuntiaverunt Aman, ſcire cupientes utrùm perſeveraret in ſententia: dixerat enim eis ſe eſſe Judæum.

5 Quod cùm audiſſet Aman, & experimento probaſſet quòd Mardochæus non flecteret ſibi genu, nec ſe adoraret, iratus eſt valdè, B

6 Et pro nihilo duxit in unum Mardochæum mittere manus ſuas: audierat enim quòd eſſet gētis Judææ, magíſque voluit omnem Judæorū, qui erant in regno Aſſueri, perdere nationem.

7 Menſe primo (cujus vocabulum eſt Niſan) anno duodecimo regni Aſſueri, miſſa eſt ſors in urnam, quæ Hebraicè dicitur phur, coram Aman, quo die & quo menſe gens Judæorum deberet interfici: & exivit menſis duodecimus, qui vocatur Adar.

8 Dixítque Aman regi Aſſuero: Eſt populus per

per omnes provincias regni tui diſperſus, & à ſe mutuò ſeparatus, novis utens legibus & ceremoniis, inſuper & regis ſcita contemnens. Et optimè noſti quòd non expediat regno tuo ut inſoleſcat per licentiam.

C 9 Si tibi placet, decerne ut pereat, & decem millia talentorum appendam arcariis gazæ tuæ.

10 Tulit ergo, ex annulum, quo utebatur, de manu ſua, & dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hoſti Judæorum,

11 Dixítque ad eum: Argentum, quod tu polliceris, tuum ſit, de populo age quod tibi placet.

12 Vocatíque ſunt ſcribæ regis menſe primo Niſan, tertiadecima die ejuſdem menſis: & ſcriptum eſt, ut juſſerat Aman, ad omnes ſatrapas regis & judices provinciarum, diverſarúmque gentium, ut quæque gens legere poterat, & audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Aſſueri: & litteræ ſignatæ ipſius annulo,

D 13 Miſſæ ſunt per curſores regis ad univerſas provincias, ut occiderent atque delerent omnes Judæos, à puero uſque ad ſenem, parvulos & mulieres, uno die, hoc eſt, tertiodecimo menſis duodecimi, qui vocatur Adar, & bona eorum diriperent.

14 Summa autem epiſtolarum hæc fuit, ut omnes provinciæ ſcirent, & pararent ſe ad prædictam diem.

15 Feſtinabant curſores, qui miſſi erant, regis imperium explere. Statímque in Suſan pependit edictum, rege & Aman celebrante convivium, & cunctis Judæis, qui in urbe erant, flentibus.

CAPUT IV.

Luctus Mardochæi ac reliquorum Judæorum ob paratum ipſis interitum: Eſther autem ut juſſu Mardochæi Judæorum neci occurrat, & non vocata ad regem ingrediatur, jubet cum jejunio pro ſe triduo orari, idem ipſa faciente cum ſuo gynecæo.

A 1 Quæ cùm audiſſet Mardochæus, ſcidit veſtimenta ſua, & indutus eſt ſacco, ſpargens cinerem capiti: & in platea mediæ civitatis voce magna clamabat, oſtendens amaritudinem animi ſui,

2 Et hoc ejulatu uſque ad fores palatij gradiens. Non enim erat licitum indutum ſacco aulam regis intrare.

3 In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Judæos, jejunium, ululatus, & fletus ſacco & cinere multis pro ſtrato utentibus.

B 4 Ingreſſæ autem ſunt puellæ Eſther & eunuchi, nuntiaverúntque ei. Quod audiens conſternata eſt: & veſtem miſit, ut ablato ſacco induerent eum: quam accipere noluit.

5 Accitóque Athach eunucho, quem rex miniſtrum ei dederat, præcepit ei ut iret ad Mardochæum, & diſceret ab eo cur hoc faceret.

6 Egreſſúſque Athach, ivit ad Mardochæum ſtantem in platea civitatis, ante oſtium palatij:

7 Qui indicavit ei omnia quæ acciderant, quo modo Aman promiſiſſet, ut in theſauros regis pro Judæorum nece inferret argentum.

8 Exemplar quoque edicti, quod pendebat in Suſan, dedit ei, ut reginæ oſtenderet, & moneret eam, ut intraret ad regem, & deprecaretur eum pro populo ſuo.

9 Regreſſus Athach, nuntiavit Eſther omnia,
quæ Mardochæus dixerat. C

10 Quæ reſpondit ei, & juſſit ut diceret Mardochæo:

11 Omnes ſervi regis, & cunctæ, quæ ſub ditione ejus ſunt, norunt provinciæ, quòd ſive vir, ſive mulier, non vocatus, interius atrium regis intraverit, abſque ulla cunctatione ſtatim interficiatur: niſi fortè rex auream virgam ad eum tetenderit pro ſigno clementiæ, atque ita poſſit vivere. Ego igitur quo modo ad regem intrare potero, quæ triginta jam diebus non ſum vocata ad eum?

12 Quod cùm audiſſet Mardochæus,

13 Rurſum mandavit Eſther, dicens: Ne D
putes quòd animam tuam tantùm liberes, quia in domo regis es præ cunctis Judæis:

14 Si enim nunc ſilueris, per aliam occaſionem liberabuntur Judæi: & tu, & domus patris tui peribitis. Et quis novit, utrùm idcircò ad regnum veneris, ut in tali tempore parareris?

15 Rurſúmque Eſther hæc Mardochæo verba mandavit:

16 Vade & congrega omnes Judæos, quos in Suſan repereris, & orate pro me. Non comedatis, & non bibatis tribus diebus, & tribus noctibus: & ego cum ancillis meis ſimiliter jejunabo, & tunc ingrediar ad regem, contra legem faciens, non vocata, tradénſque me morti & periculo.

17 Ivit itaque Mardochæus, & fecit omnia quæ ei Eſther præceperat.

CAPUT V.

Eſther contempto vitæ periculo ad regem ingreſſa poſtulat ut cum Aman ad ſuum veniat convivium; in quo ab exhilarato rege de ſua petitione interrogata, rurſum utrumque ad ſequentis diei convivium invitat: interea Aman indignatus ſe à Mardochæo non honorari, crucem illi parat.

1 Die autem tertio induta eſt Eſther regali-
bus veſtimentis, & ſtetit in atrio domus A
regiæ, quod erat interius, contra baſilicam regis: at ille ſedebat ſuper ſolium ſuum in conſiſtorio palatij contra oſtium domus.

2 Cúmque vidiſſet Eſther reginam ſtantem, placuit oculis ejus, & extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. Quæ accedens, oſculata eſt ſummitatem virgæ ejus.

3 Dixítque ad eam rex: Quid vis Eſther regina? quæ eſt petitio tua? etiam ſi dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi.

4 At illa reſpondit: Si regi placet, obſecro B
ut venias ad me hodie, & Aman tecum, ad convivium quod paravi.

5 Statímque rex, Vocate, inquit, citò Aman, ut Eſther obediat voluntati. Venerunt itaq; rex & Aman ad convivium, quod eis regina paraverat.

6 Dixítque ei rex, poſtquam vinum biberat abundanter: Quid petis ut detur tibi? & pro qua re poſtulas? etiam ſi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.

7 Cui reſpondit Eſther: Petitio mea,& preces ſunt iſtæ:

D 8 Si inveni in conſpectu regis gratiam, & ſi regi placet ut det mihi quod poſtulo, & meam impleat petitionem: veniat rex & Aman ad convivium quod paravi eis, & cras aperiam regi voluntatem meam.

9 Egreſſus eſt itaque illo die Aman lætus & alacer. Cúmque vidiſſet Mardochæum ſedentem ante fores palatij, & non ſolùm non aſſurrexiſſe ſibi, ſed nec motum quidem de loco ſeſſionis ſuæ, indignatus eſt valdè:

10 Et diſſimulata ira reverſus in domum ſuam, convocavit ad ſe amicos ſuos, & Zares uxorem ſuam:

E 11 Et expoſuit illis magnitudinem divitiarum ſuarum, filiorúmque turbam, & quanta eum gloria ſuper omnes principes & ſervos ſuos rex elevaſſet.

12 Et poſt hæc ait: Regina quoque Eſther nullum alium vocavit ad convivium cum rege, præter me: apud quam etiam cras cum rege pranſurus ſum.

13 Et cùm hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Judæum ſedentem ante fores regias.

14 Reſponderúntque ei, Zares uxor ejus, & ceteri amici: Jube parari excelſam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos,& dic manè regi ut appendatur ſuper eam Mardochæus, & ſic ibis cum rege lætus ad convivium. Placuit ei conſilium, & juſſit excelſam parari crucem.

Caput VI.

Rex in lectis ſibi nocte annalibus Mardochæi fidelitatem in detectis adverſus regem eunuchorum inſidiis reperiens, jubet ipſum ut ſecundum à rege per Aman capitalem ipſius hoſtem honorari.

A 1 NOctem illâ duxit rex inſomnẽ, juſsitq; ſibi afferri hiſtorias & annales priorum temporum. Quæ cùm illo præſente legerentur,

2 Ventum eſt ad illum locum ubi ſcriptum erat quo modo nuntiaſſet Mardochæus inſidias Bagathan & Thares eunuchorum regem Aſſuerum jugulare cupientium.

3 Quod cùm audiſſet rex,ait: Quid pro hac fide honoris ac præmij Mardochæus conſecutus eſt? Dixerunt ei ſervi illius ac miniſtri: Nihil omnino mercedis accepit.

B 4 Statímque rex, Quis eſt, inquit, in atrio? Aman quippe interius atrium domus regiæ intraverat, ut ſuggereret regi, & juberet Mardochæũ affigi patibulo, quod ei fuerat preparatũ.

5 Reſponderunt pueri: Aman ſtat in atrio. Dixítque rex: Ingrediatur.

6 Cúmque eſſet ingreſſus,ait illi: Quid debet fieri viro, quem rex honorare deſiderat? Cogitans autẽ in corde ſuo Aman, & reputans quòd nullum alium rex, niſi ſe, vellet honorare,

7 Reſpondit: Homo,quem rex honorare cupit,

8 Debet indui veſtibus regiis,& imponi ſuper equum, qui de ſella regis eſt, & accipere regium diadema ſuper caput ſuum,

C 9 Et primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equum ejus, & per plateam civitatis incidens clamet,& dicat: Sic honorabitur,quemcumque voluerit rex honorare.

10 Dixítque ei rex: Feſtina, & ſumpta ſtola & equo,fac, ut locutus es, Mardochæo Judæo qui ſedet ante fores palatij. Cave ne quidquam de his, quæ locutus es, prætermittas.

11 Tulit itaque Aman ſtolam & equum, indutúmque Mardochæum in platea civitatis, & impoſitum equo præcedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus eſt, quemcumque rex voluerit honorare.

12 Reverſúſque eſt Mardochæus ad januam D palatij:& Aman feſtinavit ire in domum ſuam, lugens & operto capite:

13 Narravítque Zares uxori ſuæ, & amicis omnia quæ eveniſſent ſibi. Cui reſponderunt ſapientes, quos habebat in conſilio, & uxor ejus: Si de ſemine Judæorum eſt Mardochæus, ante quem cadere cœpiſti, non poteris ei reſiſtere, ſed cades in conſpectu ejus.

14 Adhuc illis loquentibus, venerunt eunuchi regis, & citò eum ad convivium, quod regina paraverat, pergere compulerunt.

Caput VII.

Eſther in convivio regem iam exhilaratum pro ſua & populi ſui vita precatur, & Aman Iudæorum adverſarium accuſat; quem rex in cruce ab illo parata Mardochæo ſuſpendi jubet.

1 INtravit itaque rex & Aman, ut biberent A cum regina.

2 Dixítque ei rex etiam ſecunda die, poſtquã vino incaluerat. Quæ eſt petitio tua Eſther ut detur tibi? & quid vis fieri? etiam ſi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.

3 Ad quem illa reſpondit: Si inveni gratiam in oculis tuis ô rex, & ſi tibi placet, dona mihi animam meam, pro qua rogo, & populum meum pro quo obſecro.

4 Traditi enim ſumus ego & populus meus, B ut conteramur, jugulemur, & pereamus. Atque utinam in ſervos & famulas venderemur: eſſet tolerabile malum, & gemens tacerem: nunc autem hoſtis noſter eſt, cujus crudelitas redundat in regem.

5 Reſpondénſque rex Aſſuerus ait: Quis eſt iſte, & cujus potentiæ, ut hæc audeat facere?

6 Dixítque Eſther: Hoſtis & inimicus noſter peſſimus iſte eſt Aman. Quod ille audiens, illicò obſtupuit, vultum regis ac reginæ ferre non ſuſtinens.

7 Rex autem iratus ſurrexit,& de loco con- C vivij intravit in hortum arboribus conſitum. Aman quoque ſurrexit ut rogaret Eſther reginam pro anima ſua; intellexit enim à rege ſibi paratum malum.

8 Qui cùm reverſus eſſet de horto nemoribus conſito,& intraſſet cõvivij locum,reperit Aman ſuper lectulum corruiſſe,in quo jacebat Eſther, & ait: Etiam reginam vult opprimere,me præſente, in domo mea. Necdum verbum de ore regis exierat, & ſtatim operuerunt faciem ejus.

9 Dixítque Harbona,unus de eunuchis, qui D ſtabant in miniſterio regis: En lignum, quod

parave

paraverat Mardochæo, qui locutus eſt pro rege, ſtat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo.

10 Suſpenſus eſt itaq; Aman in patibulo quod paraverat Mardochæo: & regis ira quievit.

CAPUT VIII.

A *Eſther ſuffecto Mardochæo in locum Amanis, impetrat, à rege ut ferales & veteres Aman literas novis irritet & Judæis ſecuritatem, & ut ſe de ſuis inimicis ulciſcantur; unde maxima ubique lætitia exoritur.*

1 Die illo dedit rex Aſſuerus Eſther reginæ domum Aman adverſarij Judæorum, & Mardochæus ingreſſus eſt ante faciē regis. Confeſſa eſt enim ei Eſther quod eſſet patruus ſuus.

2 Tulitque rex annulum, quem ab Aman recipi juſſerat, & tradidit Mardochæo. Eſther autem conſtituit Mardochæum ſuper domum ſuam.

3 Nec his contenta, procidit ad pedes regis, flevítque, & locuta ad eum oravit, ut malitiam Aman Agagitæ, & machinationes ejus peſſimas, quas excogitaverat contra Judæos, juberet irritas fieri.

4 At ille ex more ſceptrum aureum protendit manu, quo ſignum clementiæ monſtrabatur: illáque conſurgens ſtetit ante eum,

B 5 Et ait: Si placet regi, & ſi inveni gratiam in oculis ejus, & deprecatio mea non ei videtur eſſe contraria, obſecro, ut novis epiſtolis, veteres Aman litteræ, inſidiatoris & hoſtis Judæorum, quibus eos in cunctis regis provinciis perire præceperat, corrigantur.

6 Quo modo enim potero ſuſtinere necem & interfectionem populi mei?

7 Reſpondítque rex Aſſuerus Eſther reginæ, & Mardochæo Judæo: Domum Aman conceſſi Eſther, & ipſum juſſi affigi cruci, quia auſus eſt manum mittere in Judæos.

8 Scribite ergo Judæis, ſicut vobis placet, regis nomine ſignantes litteras annulo meo. Hæc enim conſuetudo erat, ut epiſtolis, quæ ex regis nomine mittebantur, & illius annulo ſignatæ erant, nemo auderet contradicere.

C 9 Accitíſque ſcribis & librariis regis (erat autem tempus tertij menſis, qui appellatur Siban) vigeſima & tertia die illius, ſcriptæ ſunt epiſtolæ, ut Mardochæus voluerat, ad Judæos, & ad principes, procuratoréſque & judices, qui centum viginti ſeptem provinciis ab India uſque ad Æthiopiam præſidebant; provinciæ atque provinciæ, populo & populo, juxta linguas & litteras ſuas, & Judæis, prout legere poterant, & audire.

10 Ipſæque epiſtolæ, quæ regis nomine mittebantur, annulo ipſius obſignatæ ſunt, & miſſæ per veredarios: qui per omnes provincias diſcurrentes, veteres litteras novis nuntiis prævenirent.

11 Quibus imperavit rex ut convenirent Judæos per ſingulas civitates, & in unum præciperent congregari, ut ſtarent pro animabus ſuis, & omnes inimicos ſuos, cum conjugibus ac liberis & univerſis domibus, interficerent atque delerent, & ſpolia eorum diriperent.

12 Et conſtituta eſt per omnes provincias una ultionis dies, id eſt, tertiadecima menſis duodecimi Adar.

D 13 Summáque epiſtolæ hæc fuit, ut in omnibus terris ac populis, qui regis Aſſueri ſubjacebant imperio, notum fieret, paratos eſſe Judæos ad capiendam vindictam de hoſtibus ſuis.

14 Egreſſíque ſunt veredarij celeres nuntia perferentes, & edictum regis pepēdit in Suſan.

15 Mardochæus autem de palatio & de conſpectu regis egrediens, fulgebat veſtibus regiis, hyacinthinis videlicet & aëreis, coronam auream portans in capite, & amictus ſerico pallio atque purpureo. Omníſque civitas exultavit, atque læta eſt.

16 Judæis autem nova lux oriri viſa eſt, gaudium, honor, & tripudium.

17 Apud omnes populos, urbes, atque provincias, quocumque regis juſſa veniebant, mira exultatio, epulæ atque convivia, & feſtus dies: in tantum ut plures alterius gentis & ſectæ, eorum religioni & ceremoniis jungerentur. Grandis enim cunctos Judaici nominis terror invaſerat.

CAPUT IX.

Judæi paſſim hoſtes ſuos eodem die quem ipſi Judæorum cædi præſtituerant, trucidant; & ſuſpenſis decem filiis Aman, diem Phurim, hoc eſt Sortium perpetuò ſollemnem Mardochæus inſtituit.

A 1 Igitur duodecimi menſis, quem Adar vocari antè jam diximus, tertiadecima die, quando cunctis Judæis interfectio parabatur, & hoſtes eorum inhiabant ſanguini, verſa vice Judæi ſuperiores eſſe cœperunt, & ſe de adverſariis vindicare.

2 Congregatíque ſunt per ſingulas civitates, oppida, & loca, ut extenderent manum contra inimicos & perſecutores ſuos. Nullúſque auſus eſt reſiſtere, eo quod omnes populos magnitudinis eorum formido penetrarat.

3 Nam & provinciarum judices, & duces, & procuratores, omníſque dignitas quæ ſingulis locis ac operibus præerat, extollebant Judæos timore Mardochæi:

B 4 Quem principem eſſe palatij, & plurimum poſſe cognoverant: fama quoque nominis ejus creſcebat quotidie, & per cūctorū ora volitabat.

5 Itaque percuſſerunt Judæi inimicos ſuos plaga magna, & occiderunt eos, reddentes eis quod ſibi paraverant facere:

6 In tantū ut etiam in Suſan quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman Agagitæ hoſtis Judæorum: quorum iſta ſunt nomina:

7 Pharſandatha, & Delphon, & Eſphatha,

8 Et Phorata, & Adalia, & Aridatha,

9 Et Phermeſta, & Ariſai, & Aridai, & Jezatha.

10 Quos cum occidiſſent, prædas de ſubſtantiis eorum tangere noluerunt.

11 Statímque numerus eorum, qui occiſi erant in Suſan, ad regem relatus eſt.

C 12 Qui dixit reginæ: In urbe Suſan interfecerunt Judæi quingentos viros, & alios decem filios Aman: quantam putas eos exercere cædem in univerſis provinciis? Quid ultrà poſtulas, & quid vis ut fieri jubeam?

13 Cui illa reſpondit: Si regi placet, detur
poteſtas Judæis, ut ſicut fecerunt hodie in Su-
ſan, ſic & cras faciant, & decem filij Aman in
patibulis ſuſpendantur.
14 Præcepítque rex ut ita fieret. Statímque
in Suſan pependit edictum, & decem filij
Aman ſuſpenſi ſunt.
15 Congregatis Judæis quartadecima die
menſis Adar, interfecti ſunt in Suſan trecenti
viri: nec eorum ab illis direpta ſubſtantia eſt.
16 Sed & per omnes provincias, quæ ditioni
regis ſubjacebant, pro animabus ſuis ſteterunt
Judæi, interfectis hoſtibus ac perſecutoribus
ſuis: in tantum ut ſeptuaginta quinque millia
occiſorum implerentur, & nullus de ſubſtantiis
eorum quidquam contingeret.
17 Dies autem tertiuſdecimus menſis Adar,
primus apud omnes interfectionis fuit,& quar-
tadecima die cædere deſierunt. Quem conſti-
D tuerunt eſſe ſollemnem, ut in eo omni tempore
deinceps vacarent epulis,gaudio atq; conviviis.
18 At hi qui in urbe Suſan cædem exercuerant
tertiodecimo & quartodecimo die ejuſdē men-
ſis in cæde verſati ſunt:quintodecimo autem die
percutere deſierunt. Et idcircò eumdem diem
conſtituerunt ſollemnem epularum atq; lætitiæ.
19 Hi verò Judæi, qui in oppidis non muratis
ac villis morabantur, quartumdecimum diem
menſis Adar conviviorum & gaudij decreve-
runt, ita ut exultent in eo,& mittant ſibi mu-
tuò partes epularum & ciborum.
20 Scripſit itaque Mardochæus omnia hæc,
& litteris comprehenſa miſit ad Judæos, qui
in omnibus regis provinciis morabantur, tam
in vicino poſitis, quàm procul,
21 Ut quartamdecimam & quintamdecimam
diem menſis Adar pro feſtis ſuſciperēt,& rever-
E tente ſemper anno ſollemni celebrarent honore:
22 Quia in ipſis diebus ſe ulti ſunt Judæi de
inimicis ſuis, & luctus atque triſtitia in hilari-
tatem gaudiúmque converſa ſunt, eſſéntque
dies iſti epularum atque lætitiæ, & mitterent
ſibi invicem ciborum partes,& pauperibus mu-
nuſcula largirentur.
23 Suſceperúntque Judæi in ſollemnem ri-
tum cuncta quæ eo tempore facere cœperāt,&
quæ Mardochæus litteris facienda mandaverat.
24 Aman enim, filius Amadathi ſtirpis Agag,
hoſtis & adverſarius Judæorum, cogitavit con-
tra eos malum, ut occideret illos, atque dele-
ret: & miſit phur, quod noſtra lingua vertitur
in ſortem.
F 25 Et poſteà ingreſſa eſt Eſther ad regem,ob-
ſecrans ut conatus ejus, litteris regis irriti fie-
rent: & malum, quod contra Judæos cogitave-
rat,reverteretur in caput ejus.Denique & ipſum
& filios ejus affixerunt cruci,
26 Atque ex illo tempore dies iſti appellati
ſunt phurim, id eſt, ſortium: eò quòd phur,id
eſt, ſors, in urnam miſſa fuerit. Et cuncta quæ
geſta ſunt, epiſtolæ, id eſt libri hujus, volumine
continentur:
27 Quæque ſuſtinuerunt, & quæ deinceps
immutata ſunt, ſuſceperunt Judæi ſuper ſe &
& ſemen ſuum, & ſuper cunctos, qui religioni
eorum voluerunt copulari, ut nulli liceat duos
hos dies abſque ſollemnitate tranſigere: quos
ſcriptura teſtatur, & certa expetunt tempora,
annis ſibi jugiter ſuccedentibus.
28 Iſti ſunt dies, quos nulla unquam delebit G
oblivio: & per ſingulas generationes cunctæ in
toto orbe provinciæ celebrabunt: nec eſt ulla
civitas,in qua dies phurim, id eſt eſt ſortium,
non obſerventur à Judæis, & ab eorum proge-
nie, quæ his ceremoniis obligata eſt.
29 Scripſerúntque Eſther regina filia Abi-
hail & Mardochæus Judæus etiam ſecundam
epiſtolam,ut omni ſtudio dies iſta ſollemnis ſan-
ciretur in poſterum.
30 Et miſerunt ad omnes Judæos, qui in
centum vigintiſeptem provinciis regis Aſſueri
verſabantur, ut haberent pacem, & ſuſciperent
veritatem,
31 Obſervantes Dies ſortium, & ſuo tem-
pore cum gaudio celebrarent: ſicut conſtitue-
rant Mardochæus & Eſther, & illi obſervanda
ſuſceperunt à ſe, & à ſemine ſuo, jejunia &
clamores, & Sortium dies,
32 Et omnia, quæ libri hujus, qui vocatur
Eſther, hiſtoria continentur.

CAPUT X.

Somnij Mardochæi declaratio, de reducto Judæorum populo in libertatem.

1 REx verò Aſſuerus,omnem terram & cun- A
ctas maris inſulas fecit tributarias:
2 Cujus fortitudo & imperium, & dignitas
atque ſublimitas, qua exaltavit Mardochæum,
ſcripta ſunt in libris Medorum,atque Perſarum:
3 Et quomodo Mardochæus Judaici generis
ſecundus à rege Aſſuero fuerit:& magnus apud
Judæos, & acceptabilis plebi fratrum ſuorum,
quærens bona populo ſuo, & loquens ea quæ
ad pacem ſeminis ſui pertinerent.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expreſſi. Hæc autem quæ ſequuntur, ſcripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua & litteris continentur:& interim poſt finem libri hoc capitulum ferebatur: quod juxta conſuetudinem noſtram obelo, id eſt,veru prænotavimus.

4 Dixítque Mardochæus: A Deo facta ſunt B
iſta.
5 Recordatus ſum ſomnij, quod videram,
hæc eadem ſignificantis: nec eorum quidquam
irritum fuit.
6 Parvus fons, qui crevit in fluvium, & in
lucem ſolémque converſus eſt, & in aquas plu-
rimas redundavit: Eſther eſt, quam rex accepit
uxorem, & voluit eſſe reginam.
7 Duo autem dracones: ego ſum, & Aman.
8 Gentes, quæ convenerant, hi ſunt, qui
conati ſunt delere nomen Judæorum.
9 Gens autem mea: Iſraël eſt, quæ clamavit C
ad Dominum, & ſalvum fecit Dominus popu-
lum ſuum:liberavítque nos ab omnibus malis,&
fecit ſigna magna atque portenta inter Gentes:
10 Et duas ſortes eſſe præcepit, unam Populi
Dei, & alteram cunctarum Gentium.

11 Venítque utraque ſors in ſtatutum ex illo
jam tẽpore diem coram Deo univerſis gentibus:
D 12 Et recordatus eſt Dominus populi ſui,
ac miſertus eſt hereditatis ſuæ.
13 Et obſervabuntur dies iſti in menſe Adar,
quartadecima & quintadecima die ejuſdem
menſis, cum omni ſtudio & gaudio in unum
cœtum populi congregati, in cunctas deinceps
generationes populi Iſraël.

Caput XI.

Somnium Mardochai

A 1 ANno quarto regnantibus Ptolemæo &
Cleopatra, attulerunt, Doſitheus, qui
ſe Sacerdotem & Levitici generis ferebat, &
Ptolomæus filius ejus, hanc epiſtolam phurim,
quam dixerunt interpretatum eſſe Lyſimachum
Ptolomæi filium in Jeruſalem.

Hoc quoque principiũ erat in editione vulgata, quod
nec in Hebræo, nec apud ullum fertur interpretum.

B 2 Anno ſecundo, regnante Artaxerxe ma-
ximo, prima die menſis Niſan, vidit ſomnium
Mardochæus filius Jairi, filij Semei, filij Cis, de
tribu Benjamin:
3 Homo Judæus, qui habitabat in urbe Su-
ſis, vir magnus, & inter primos aulæ regiæ.
* 4.Reg. 24.d 15. Sup. 2.b a. 6. 4 * Erat autem de eo numero captivorum,
quos transtulerat Nabuchodonoſor rex Babylo-
nis de Jeruſalem cum Jeconia rege Juda.
C 5 Et hoc ejus ſomnium fuit: Apparuerunt
voces, & tumultus, & tonitrua, & terræ mo-
tus, & conturbatio ſuper terram:
6 Et ecce duo dracones magni, paratíque
contra ſe in prælium.
7 Ad quorum clamorem cunctæ cõcitatæ ſunt
nationes, ut pugnarẽt contra gentem juſtorum.
8 Fuítque dies illa tenebrarum & diſcrimi-
nis, tribulationis & anguſtiæ, & ingens formi-
do ſuper terram.
9 Conturbatáque eſt gens juſtorum timen-
tium mala ſua, & præparata ad mortem.
D 10 Clamaverúntque ad Deum: & illis vo-
ciferantibus, fons parvus crevit in fluvium
maximum, & in aquas plurimas redundavit.
11 Lux & ſol ortus eſt, & humiles exaltati
ſunt, & devoraverunt inclytos.
12 Quod cùm vidiſſet Mardochæus, & ſur-
rexiſſet de ſtrato, cogitabat quid Deus facere
vellet, & fixum habebat in animo ſcire cupiens
quid ſignificaret ſomnium.

Caput XII.

Manifeſtatio inſidiarum eunuchorum in regem à Mardochæo, ex ſecundo capite repetita.

A 1 MOrabatur autẽ eo tempore in aula re-
Supr. 2. d. 21. 6. a. 2. gis, cum Bagatha & Thara eunuchis
regis, qui janitores erant palatij.
B 2 Cúmque intellexiſſet cogitationes eorum,
& curas diligentiùs pervidiſſet, didicit quòd
conarentur in regem Artaxerxem manus mit-
tere, & nuntiavit ſuper eo regi.
3 Qui de utroque habita quæſtione, confeſ-
ſos juſſit duci ad mortem.
C 4 Rex autem quod geſtum erat, ſcripſit in
commentariis: ſed & Mardochæus rei memo-
riam litteris tradidit.
5 Præcepítque ei rex, ut in aula palatij mo-
raretur, datis ei pro delatione muneribus.
6 Aman verò filius Amadathi bugæus, erat
glorioſiſſimus coram rege, & voluit nocere D
Mardochæo & populo ejus, pro duobus eu-
nuchis regis qui fuerant interfecti.

Hucuſque prœmium.
Quæ ſequuntur, in eo loco poſita erant, ubi ſcriptum
eſt in volumine.

Et diripuerunt bona, vel ſubſtantias eorum.

Quæ in ſola vulgata editione reperimus.

Epiſtolæ autem hoc exemplar fuit.

Caput XIII.

Exemplar epiſtolæ regiæ, quam miſit Aman ad principes provinciarum ſuper cæde Judæorum, & Mardochæi oratio pro eorum liberatione.

1 REx maximus Artaxerxes ab India uſque A
Æthiopiam, centum vigintiſeptem
provinciarum principibus & ducibus, qui ejus
imperio ſubjecti ſunt, ſalutem.
2 Cùm plurimis gentibus imperarem, &
univerſum orbem meæ ditioni ſubjugaſſem,
volui nequaquam abuti potentiæ magnitudine,
ſed clementia & lenitate gubernare ſubjectos,
ut abſque ullo terrore vitam ſilentio tranſigen-
tes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur.
3 Quærente autem me à conſiliariis meis,
quomodo poſſet hoc impleri, unus qui ſapien-
tia & fide ceteros præcellebat, & erat poſt re-
gem ſecundus, Aman nomine,
4 Indicavit mihi in toto orbe terrarum po- B
pulum eſſe diſperſum, qui novis uteretur legi-
bus, & contra omnium Gentium conſuetudi-
nem faciens, Regum juſſa contemneret, &
univerſarum concordiam nationum ſua diſſen-
ſione violaret.
5 Quod cùm didiciſſemus, videntes unam
gentem rebellem adverſus omne hominum ge-
nus perverſis uti legibus, noſtríſque juſſioni-
bus contraire, & turbare ſubjectarum nobis
provinciarum pacem atque concordiam,
6 Juſſimus, ut quoſcumque Aman, qui om-
nibus provinciis præpoſitus eſt, & ſecundus à
rege, & quem patris loco colimus, monſtrave-
rit, cum conjugibus ac liberis deleantur ab ini-
micis ſuis, nullúſque eorum miſereatur, quarta-
decima die duodecimi mẽſis Adar anni præſẽtis:
7 Ut nefarij homines uno die ad inferos deſ- C
cendentes, reddant imperio noſtro pacem,
quam turbaverant.

Hucuſque exemplar epiſtolæ.
Quæ ſequuntur, poſt eum locum ſcripta reperi,
ubi legitur.

Pergénſque Mardochæus, fecit omnia quæ ei
mandaverat Eſther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum
penitus feruntur interpretum.

8 Mardochæus autem deprecatus eſt Domi-
num, memor omnium operum ejus,
9 Et dixit: Domine Domine rex omnipo-
tens, in ditione enim tua cuncta ſunt poſita, &
non eſt qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati, ſi de-
creveris ſalvare Iſraël.
10 Tu feciſti cœlum & terram, & quid-
quid cæli ambitu continetur.

11 Domi-

11 Dominus omnium es, nec eſt qui reſiſtat majeſtati tuæ.

D 12 Cuncta noſti, & ſcis, quia non pro ſuperbia & contumelia, & aliqua gloriæ cupiditate, fecerim hoc, ut non adorarem Aman ſuperbiſſimum,

13 (Libenter enim pro ſalute Iſraël etiam veſtigia pedum ejus deoſculari paratus eſſem)

14 Sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quemquam adorarem excepto Deo meo.

15 Et nunc Domine rex Deus Abraham, miſerere populi tui, quia volunt nos inimici noſtri perdere, & hereditatem tuam delere.

16 Ne deſpicias partem tuam, quam redemiſti tibi de Ægypto.

17 Exaudi deprecationem meam, & propitius eſto ſorti & funiculo tuo, & converte luctum noſtrum in gaudiũ, ut vivẽtes laudemus nomen tuum Domine, & ne claudas ora te canentium.

18 Omnis quoque Iſraël pari mente & obſecratione clamavit ad Dominum, eò quòd eis certa mors impenderet.

CAPUT XIV.

Plangit Eſther, Deum in ſpiritu humilitatis obſecrans.

A 1 ESther quoque regina confugit ad Dominum, pavens periculum, quod imminebat.

2 Cúmque depoſuiſſet veſtes regias, fletibus & luctui apta indumenta ſuſcepit, & pro unguentis variis, cinere & ſtercore implevit caput, & corpus ſuum humiliavit jejuniis: omniáque loca, in quibus anteà lætari conſueverat, crinium laceratione complevit.

3 Et deprecabatur Dominum Deum Iſraël, dicens: Domine mi, qui rex noſter es ſolus, adjuva me ſolitariam, & cujus præter te nullus eſt auxiliator alius.

4 Periculum meum in manibus meis eſt.

5 * Audivi à patre meo, quòd tu Domine tuliſſes Iſraël de cunctis Gentibus, & patres noſtros ex omnibus retrò majoribus ſuis, ut poſſideres hereditatem ſempiternam, feciſtique eis
B ſicut locutus es.

* Deut 4. c. 20. 32. b. 9. & 34.

6 Peccavimus in conſpectu tuo, & idcircò tradidiſti nos in manus inimicorum noſtrorum:

7 Coluimus enim deos eorum. Juſtus es Dñe:

8 Et nunc non eis ſufficit, quòd duriſſima nos opprimunt ſervitute, ſed robur manuum ſuarum, idolorum potentiæ deputantes,

9 Volunt tua mutare promiſſa, & delere hereditatem tuam, & claudere ora laudantium te, atque extinguere gloriam templi & altaris tui,

10 Ut aperiant ora Gentium, & laudent idolorum fortitudinem, & prædicent carnalem regem in ſempiternum.

C 11 Ne tradas Domine ſceptrum tuum his, qui non ſunt, ne rideant ad ruinam noſtram: ſed converte conſilium eorum ſuper eos, & eum, qui in nos cœpit ſævire, diſperde.

12 Memento Domine, & oſtende te nobis in tempore tribulationis noſtræ, & da mihi fiduciam Dñe rex deorum, & univerſæ poteſtatis:

13 Tribue ſermonem compoſitum in ore meo in conſpectu leonis, & transfer cor illius in odium hoſtis noſtri, ut & ipſe pereat, & ceteri qui ei conſentiunt.

14 Nos autem libera manu tua, & adjuva me, nullum aliud auxilium habentem, niſi te, Domine, qui habes omnium ſcientiam,

15 Et noſti quia oderim gloriam iniquorum, & deteſter cubile incircumciſorum, & omnis alienigenæ.

16 Tu ſcis neceſſitatem meam, quòd abominer D
ſignum ſuperbiæ & gloriæ meæ, quod eſt ſuper caput meum in diebus oſtentationis meæ, & deteſter illud quaſi pannum menſtruatæ, & non portem in diebus ſilentij mei,

17 Et quòd non comederim in menſa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, & non biberim vinum libaminum:

18 Et numquam lætata ſit ancilla tua, ex quo huc tranſlata ſum uſque in præſentem diem, niſi in te Domine Deus Abraham.

19 Deus fortis ſuper omnes, exaudi vocem eorum qui nullam aliam ſpem habent, & libera nos de manu iniquorum, & erue me à timore meo.

CAPUT XV.

Mandante Mardochæo, intrat Eſther ad regem, vultu illius exterrita.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

1 ET mandavit ei (haud dubium quin Eſther A
Mardochæus) ut ingrederetur ad regem, & rogaret pro populo ſuo & pro patria ſua.

2 Memorare (inquit) dierum humilitatis tuæ, quomodo nutrita ſis in manu mea, quia Aman ſecundus à rege locutus eſt contra nos in mortẽ:

3 Et tu invoca Dominum, & loquere regi pro nobis, & libera nos de morte.

Necnon & iſta quæ ſubdita ſunt.

4 Die autem tertio depoſuit veſtimenta ornatus ſui, & circumdata eſt gloria ſua.

5 Cúmque regio fulgeret habitu, & invo- B
caſſet omnium rectorem & ſalvatorem Deum, aſſumpſit duas famulas,

6 Et ſuper unam quidem innitebatur, quaſi præ deliciis & nimia teneritudine corpus ſuum ferre non ſuſtinens:

7 Altera autem famularum ſequebatur dominam, defluentia in humũ indumenta ſuſtentans.

8 Ipſa autem roſeo colore vultum perfuſa, & gratis ac nitentibus oculis, triſtem celabat animum, & nimio timore contractum.

9 Ingreſſa igitur cuncta per ordinem oſtia, ſtetit contra regem, ubi ille reſidebat ſuper ſolium regni ſui, indutus veſtibus regiis, auróque fulgens, & pretioſis lapidibus, eratque terribilis aſpectu.

10 Cúmque elevaſſet faciem, & ardentibus C
oculis furorem pectoris indicaſſet, regina corruit, & in pallorem colore mutato, laſſum ſuper ancillulam reclinavit caput.

11 Convertítque Deus ſpiritum regis in manſuetudinem, & feſtinus ac metuens exilivit de ſolio, & ſuſtentans eam ulnis ſuis, donec rediret ad ſe, his verbis blandiebatur:

12 Quid

12 Quid habes Eſther? Ego ſum frater tuus, noli metuere.

13 Non morieris: non enim pro te, ſed pro omnibus hæc lex conſtituta eſt.

14 Accede igitur, & tange ſceptrum.

D 15 Cúmque illa reticeret, tulit auream virgam, & poſuit ſuper collum ejus, & oſculatus eſt eam, & ait: Cur mihi non loqueris?

16 Quæ reſpondit: Vidi te domine quaſi Angelum Dei, & conturbatum eſt cor meum præ timore gloriæ tuæ.

17 Valde enim mirabilis es domine, & facies tua plena eſt gratiarum.

18 Cúmque loqueretur, rurſus corruit, & pænè exanimata eſt.

19 Rex autem turbabatur, & omnes miniſtri ejus conſolabantur eam.

Caput XVI.

Aſſueri epiſtola pro Judæorum ſalute cum inimicorum ſuorum interemptione, ad ſingulas regni provincias, irritando epiſtolam miſſam ab Aman.

Exemplar epiſtolæ regis Artaxerxis, quam pro Judæis ad totas regni ſui provincias miſit: quod & ipſum in Hebraico volumine non habetur.

A 1 REx magnus Artaxerxes ab India uſque Æthiopiam, centum vigintiſeptem provinciarum ducibus ac principibus, qui noſtræ juſſioni obediunt, ſalutem dicit.

Sup. 11. n. 2.

2 Multi bonitate principum, & honore qui in eos collatus eſt, abuſi ſunt in ſuperbiam:

3 Et non ſolùm ſubjectos regibus nituntur opprimere, ſed datam ſibi gloriam non ferentes in ipſos, qui dederunt, moliuntur inſidias.

4 Nec contenti ſunt gratias non agere beneficiis, & humanitatis in ſe jura violare: ſed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur ſe poſſe fugere ſententiam.

5 Et in tantum veſaniæ proruperunt, ut eos, qui credita ſibi officia diligenter obſervant, & ita cuncta agunt ut omnium laude digni ſint, mendaciórum cuniculis conentur ſubvertere,

B 6 Dum aures principum ſimplices, & ex ſua natura alios æſtimantes, callida fraude decipiunt.

7 Quæ res & ex veteribus probatur hiſtoriis, & ex his quæ geruntur quotidie, quo modo malis quorumdam ſuggeſtionibus regum ſtudia depraventur.

8 Unde providendum eſt paci omnium provinciarum.

9 Nec putare debetis, ſi diverſa jubeamus, ex animi noſtri venire levitate, ſed pro qualitate & neceſſitate temporum, ut reipublicæ poſcit utilitas, ferre ſententiam.

10 Et ut manifeſtiùs, quod dicimus, intelligatis; * Aman filius Amadathi, & animo & gente Macedo, alienúſque à Perſarum ſanguine, & pietatem noſtram ſua crudelitate commaculans, peregrinus à nobis ſuſceptus eſt: * Sup 3 n. 1.

11 Et tantam in ſe expertus humanitatem, ut pater noſter vocaretur, & adoraretur ab omnibus poſt regem ſecundus:

12 Qui in tantum arrogantiæ tumorem ſublatus eſt, ut regno privare nos niteretur & ſpiritu.

13 Nam Mardochæum, cujus fide & beneficiis vivimus, & conſortem regni noſtri Eſther, cum omni gente ſua, novis quibuſdam atque inauditis machinis expetivit in mortem: C

14 Hoc cogitans, ut illis interfectis, inſidiaretur noſtræ ſolitudini, & regnum Perſarum transferret in Macedonas.

15 Nos autem, à peſſimo mortalium Judæos neci deſtinatos, in nulla penitus culpa reperimus, ſed econtrariò juſtis utentes legibus,

16 Et filios altiſſimi & maximi, ſempérque viventis Dei, cujus beneficio & patribus noſtris & nobis regnum eſt traditum, & uſque hodie cuſtoditur.

17 Unde eas litteras, quas ſub nomine noſtro ille direxerat, ſciatis eſſe irritas.

18 Pro quo ſcelere ante portas hujus urbis, id eſt, Suſan, & ipſe qui machinatus eſt, & omnis cognatio ejus pendet in patibulis: non nobis, ſed Deo reddente ei quod meruit.

19 Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Judæis uti legibus ſuis. D

20 Quibus debetis eſſe adminiculo, ut eos, qui ſe ad necem eorum paraverant, poſſint interficere tertiadecima die menſis duodecimi, qui vocatur Adar.

21 Hanc enim diem, Deus omnipotens, mœroris & luctus, eis vertit in gaudium.

22 Unde & vos, inter ceteros feſtos dies hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni lætitia, ut & in poſterum cognoſcatur,

23 Omnes, qui fideliter Perſis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem inſidiantur regno eorum, perire pro ſcelere.

24 Omnis autem provincia & civitas, quæ noluerit ſollemnitatis hujus eſſe particeps, gladio & igne pereat, & ſic deleatur, ut non ſolùm hominibus, ſed etiam beſtiis invia ſit in ſempiternum, pro exemplo contemptus, & inobedientiæ.

LIBER JOB.

Caput Primum.

Job ſanctus & dives, pro filiis viciſſim convivia celebrantibus Domino ſacrificat, cujus poſſeſſiones petenti ſatanæ Dominus diripiendas exponit, per quem perdita omni illius ſubſtantia, interemptiſque filiis, ipſe cum ſignis mœſtitiæ patiens, in Dei laudes prorumpit.

A 1 VIr erat in Terra Hus, nomine Job, & erat vir ille ſimplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo:

2 Natíque ſunt ei ſeptem filij, & tres filiæ.

3 Et fuit poſſeſſio ejus, ſeptem millia ovium, & tria millia camelorum, quingenta quoque juga boum, & quingentæ aſinæ, ac familia multa nimis: erátque vir ille magnus inter omnes Orientales.

4 Et ibant filij ejus, & faciebant convivium per domos, unuſquiſque in die ſuo. Et mittentes vocabant tres ſorores ſuas ut comederent & biberent cum eis.

5 Cúmque in orbem tranſiſſent dies convivij, mittebat ad eos Job, & ſanctificabat illos, conſurgénſque diluculo offerebat holocauſta pro ſingulis. Dicebat enim: Ne fortè peccaverint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus ſuis. Sic faciebat Job cunctis diebus.

B 6 Quadam autem die, cùm veniſſent filij Dei ut aſſiſterent coram Domino, adfuit inter eos etiam ſatan.

7 Cui dixit Dominus: Unde venis? Qui reſpondens, ait: Circuivi terram, & perambulavi eam.

8 Dixítque Dominus ad eum: Numquid conſideraſti ſervum meum Job, quòd non ſit ei ſimilis in terra, homo ſimplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo?

9 Cui reſpondens ſatan, ait: Numquid Job fruſtrà timet Deum?

10 Nónne tu vallaſti eum, ac domum ejus, univerſámque ſubſtantiam per circuitum, operibus manuum ejus benedixiſti, & poſſeſſio ejus crevit in terra?

11 Sed extende paululùm manum tuam, & tange cuncta quæ poſſidet, niſi in faciem benedixerit tibi.

C 12 Dixit ergo Dominus ad ſatan: Ecce, univerſa quæ habet, in manu tua ſunt: tantùm in eum ne extendas manum tuam. Egreſſúſque eſt ſatan à facie Domini.

13 Cùm autem quadam die filij & filiæ ejus comederent & biberent vinum in domo fratris ſui primogeniti,

14 Nuntius venit ad Job, qui diceret: Boves arabant, & aſinæ paſcebantur juxta eos,

15 Et irruerunt Sabæi, tulerúntque omnia, & pueros percuſſerunt gladio, & evaſi ego ſolus ut nuntiarem tibi.

16 Cúmque adhuc ille loqueretur, venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit è cælo, & tactas oves puerósque conſumpſit, & effugi ego ſolus ut nuntiarem tibi.

17 Sed & illo adhuc loquente, venit alius, D & dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & invaſerunt camelos, & tulerunt eos, necnon & pueros percuſſerunt gladio, & ego fugi ſolus ut nuntiarem tibi.

18 Adhuc loquebatur ille, ecce alius intravit, & dixit: Filiis tuis & filiabus veſcentibus & bibentibus vinũ in domo fratris ſui primogeniti,

19 Repentè ventus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſſit quattuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos tuos, & mortui ſunt, & effugi ego ſolus ut nuntiarem tibi.

20 Tunc ſurrexit Job, & ſcidit veſtimenta ſua, & tonſo capite corruẽs in terram, adoravit,

21 Et dixit: * Nudus egreſſus ſum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc: Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum.

* Eccle. 5. c. 14. 1 Tim. 6. b. 7.

22 In omnibus his nõ peccavit Job labiis ſuis, neque ſtultum quid contra Deum locutus eſt.

Caput II.

Satanas obtenta à Deo facultate, percutit Job ulcere peſſimo; cui etiam propria uxor inſultat: tres autem ipſius amici eum viſitantes, ſeptem diebus compatientes in terra cum eo taciti ſedent.

1 FActum eſt autem, cùm quadam die veniſſent filij Dei, & ſtarent coram Domino, veniſſet quoque ſatan inter eos, & ſtaret in conſpectu ejus, A

2 Ut diceret Dominus ad ſatan: Unde venis? Qui reſpondens ait: Circuivi terram, & perambulavi eam.

3 Et dixit Dominus ad ſatan: Numquid conſideraſti ſervum meum Job, quòd non ſit ei ſimilis in terra, vir ſimplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam? Tu autem commoviſti me adverſus eum, ut affligerem eum fruſtrà.

4 Cui reſpondens ſatan, ait: Pellem pro pelle, B & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima ſua,

5 Alioquin mitte manum tuam, & tange os ejus & carnem, & tunc videbis quod in faciem benedicat tibi.

6 Dixit ergo Dominus ad ſatan: Ecce in manu tua eſt, verumtamen animam illius ſerva.

7 Egreſſus igitur ſatan à facie Domini, percuſſit Job ulcere peſſimo, à planta pedis uſque ad verticem ejus:

8 Qui teſta ſaniem radebat, ſedens in ſterquilinio.

9 Dixit autem illi uxor ſua: Adhuc tu perma- C nes in ſimplicitate tua? benedic Deo & morere.

10 Qui ait ad illam? Quaſi una de ſtultis mulieribus locuta es. ſi bona ſuſcepimus de

manu

manu Dei, mala quare non ſuſcipiamus? In omnibus his non peccavit Job labiis ſuis.

11 Igitur audientes tres amici Job omne malum quod accidiſſet ei, venerunt ſinguli de loco ſuo, Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites. Condixerant enim, ut pariter venientes viſitarent eum, & conſolarentur.

D 12 Cúmque elevaſſent procul oculos ſuos, non cognoverunt eum, & exclamantes ploraverunt, ſciſſíſque veſtibus ſparſerunt pulverem ſuper caput ſuum in cælum.

13 Et ſederunt cum eo in terra ſeptem diebus & ſeptem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum: videbant enim dolorem eſſe vehemétem.

CAPUT III.

Job laxatis naturæ habenis, maledicit diei nativitatis ſuæ præſentíque vitæ, oſtendens mortalium miſerias, & à quot malis liberatur qui hac luce ſtatim privatus eſt.

A 1 POſt hæc aperuit Job os ſuum, & maledixit diei ſuo,

2. Et locutus eſt.

3 * Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt: Conceptus eſt homo. * Jer. 20. d. 14.

4 Dies ille vertatur in tenebras, non requirat eum Deus deſuper, & non illuſtretur lumine.

5 Obſcurent eum tenebræ, & umbra mortis, occupet eũ caligo, & involvatur amaritudine.

6 Noctem illam tenebroſus turbo poſſideat, non computetur in diebus anni, nec numeretur in menſibus.

7 Sit nox illa ſolitaria nec laude digna:

B 8 Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati ſunt ſuſcitare Leviathan:

9 Obtenebrentur ſtellæ caligine ejus: expectet lucem & non videat, nec ortum ſurgentis auroræ:

10 Quia non concluſit oſtia ventris, qui portavit me, nec abſtulit mala ab oculis meis.

11 Quare non in vulva mortuus ſum, egreſſus ex utero non ſtatim perij?

12 Quare exceptus genibus? cur lactatus uberibus?

C 13 Nunc enim dormiens ſilerem, & ſomno meo requieſcerem:

14 Cum regibus & conſulibus terræ, qui ædificant ſibi ſolitudines:

15 Aut cum principibus, qui poſſident aurum, & replent domos ſuas argento:

16 Aut ſicut abortivum abſconditũ non ſubſiſterem, vel qui concepti non viderunt lucem.

17 Ibi impij ceſſaverunt à tumultu, & ibi requieverunt feſſi robore.

18 Et quondam vincti pariter ſine moleſtia, non audierunt vocem exactoris.

19 Parvus & magnus ibi ſunt, & ſervus liber à domino ſuo.

D 20 Quare miſero data eſt lux, & vita his, qui in amaritudine animæ ſunt?

21 Qui expectant mortem, & non venit, quaſi effodientes theſaurum:

22 Gaudéntque vehementer cùm invenerint ſepulchrum.

23 Viro cujus abſcondita eſt via, & circumdedit eum Deus tenebris?

24 Antequam comedam ſuſpiro: & tamquam inundantes aquæ, ſic rugitus meus:

25 Quia timor, quem timebam, evenit mihi: & quod verebar accidit.

26 Nonne diſſimulavi? nónne ſilui? nónne quievi? & venit ſuper me indignatio.

CAPUT IV.

Eliphaz arguit Iob impatientiæ: conatúrque ei perſuadere quòd propter peccata ſua flagelletur à Deo, qui innocenti adverſa non immittit.

1 REſpondens autem Eliphaz Themanites, dixit: A

2 Si cœperimus loqui tibi, forſitan moleſtè accipies, ſed conceptum ſermonem tenere quis poterit?

3 Ecce docuiſti multos, & manus laſſas roboraſti:

4 Vacillantes confirmaverunt ſermones tui, & genua trementia confortaſti:

5 Nunc autem venit ſuper te plaga, & defeciſti: tetigit te, & conturbatus es. B

6 Ubi eſt timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, & perfectio viarum tuarum?

7 Recordare obſecro te, quis umquam innocens periit? aut quando recti deleti ſunt?

8 Quin potiùs vidi eos, qui operantur iniquitatem, & ſeminant dolores, & metuunt eos,

9 Flante Deo periſſe, & ſpiritu iræ ejus eſſe conſumptos:

10 Rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes catulorum leonum contriti ſunt.

11 Tigris periit, eò quòd non haberet prædam, & catuli leonis diſſipati ſunt. C

12 Porro ad me dictum eſt verbum abſconditum, & quaſi furtivè ſuſcepit auris mea venas ſuſurri ejus.

13 In horrore viſionis nocturnæ, quando ſolet ſopor occupare homines,

14 Pavor tenuit me, & tremor, & omnia oſſa mea perterrita ſunt:

15 Et cùm ſpiritus me præſente tranſiret, inhorruerunt pili carnis meæ.

16 Stetit quidam, cujus non agnoſcebam vultum, imago coram oculis meis, & vocem quaſi auræ lenis audivi.

17 * Numquid homo, Dei comparatione juſtificabitur, aut factore ſuo purior erit vir. D * Inf. 25. a. 4.

18 * Ecce qui ſerviunt ei, non ſunt ſtabiles: & in angelis ſuis reperit pravitatem: * Inf. 15. b. 15. 2. Pet. 2. a. 4. Juda b. 6.

19 Quantò magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, conſumentur velut à tinea?

20 De manè uſque ad veſperam ſuccidentur: & quia nullus intelligit, in æternum peribunt.

21 Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis: morientur, & non in ſapientia.

Caput V.

Eliphaz rurſum arguit Iob iniquitatis, quòd nemo ſine culpa ſua à Deo puniatur: ideóque hortatur Iob ut ad Deum convertatur, & ita cuncta fore illi proſpera pollicetur, ac divinæ providentiæ opera circa creaturas extollit.

A 1 VOca ergo, ſi eſt qui tibi reſpondeat, &
ad aliquem ſanctorum convertere.
2 Verè ſtultum interficit iracundia, & parvulum occidit invidia.
3 Ego vidi ſtultum firma radice, & maledixi pulchritudini ejus ſtatim.
4 Longè fient filij ejus à ſalute, & conterentur in porta, & non erit qui eruat.
5 Cujus meſſem famelicus comedet, & ipſum rapiet armatus, & bibent ſitientes divitias ejus.
6 Nihil in terra ſine cauſa fit, & de humo non oritur dolor.
B 7 Homo naſcitur ad laborẽ, & avis ad volatum.
8 Quam ob rem ego deprecabor Dominum, & ad Deum ponam eloquium meum:
9 Qui facit magna & inſcrutabilia & mirabilia abſque numero:
10 Qui dat pluviam ſuper faciem terræ, & irrigat aquis univerſa:
11 Qui ponit humiles in ſublime, & mœrentes erigit ſoſpitate:
12 Qui diſſipat cogitationes malignorum, ne poſſint implere manus eorum quod cœperant:
C 13 * Qui apprehendit ſapientes in aſtutia
eorum, & conſilium pravorum diſſipat: (* 1. Cor. 3. d. 19.)
14 Per diem incurrent tenebras, & quaſi in nocte ſic palpabunt in meridie.
15 Porrò ſalvum faciet egenum à gladio oris eorum, & de manu violenti pauperem.
16 Et erit egeno ſpes, iniquitas autem contrahet os ſuum.
17 Beatus homo, qui corripitur à Deo: increpationem ergo Domini ne reprobes:
18 Quia ipſe vulnerat, & medetur: percutit, & manus ejus ſanabunt.
19 In ſex tribulationibus liberabit te, & in ſeptima non tanget te malum.
20 In fame eruet te de morte, & in bello de manu gladij.
D 21 A flagello linguæ abſcondêris, & non timebis calamitatem cùm venerit.
22 In vaſtitate & fame ridebis, & beſtias terræ non formidabis.
23 Sed cum lapidibus regionum pactum tuum, & beſtiæ terræ pacificæ erunt tibi.
24 Et ſcies quòd pacem habeat tabernaculum tuum, & viſitans ſpeciem tuam, non peccabis.
25 Scies quoque quoniam multiplex erit ſemen tuum, & progenies tua quaſi herba terræ.
26 Ingredieris in abundantia ſepulchrum, ſicut infertur acervus tritici in tempore ſuo.
27 Ecce, hoc, ut inveſtigavimus, ita eſt: quod auditum mente pertracta.

Caput VI.

Oſtendit Job ſe longè graviora pati quàm meritus ſit, conquerens ſe ab amicis deſeri, graviter arguens & hos tres qui ad ſe venerant, ipſum conſolaturi; ac ſe quoque patienter audiri petit.

1 REſpondens autem Job, dixit: A
2 Utinam appenderentur peccata mea,
quibus iram merui: & calamitas, quam patior, in ſtatera.
3 Quaſi arena maris hæc gravior appareret: unde & verba mea dolore ſunt plena:
4 Quia ſagittæ Domini in me ſunt, quarum indignatio ebibit ſpiritum meum, & terrores Domini militant contra me.
5 Numquid rugiet onager cùm habuerit herbam; aut mugiet bos cùm ante præſepe plenum ſteterit?
6 Aut poterit comedi inſulſum, quod non B
eſt ſale conditum? aut poteſt aliquis guſtare, quod guſtatum affert mortem?
7 Quæ priùs nolebat tangere anima mea, nunc præ anguſtia, cibi mei ſunt.
8 Quis det ut veniat petitio mea: & quod expecto, tribuat mihi Deus?
9 Et qui cœpit, ipſe me conterat: ſolvat manum ſuam, & ſuccĩdat me?
10 Et hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens me dolore, non parcat, nec contradicam ſermonibus Sancti.
11 Quæ eſt enim fortitudo mea ut ſuſtineam? aut quis finis meus, ut patienter agam?
12 Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea eſt.
13 Ecce, non eſt auxilium mihi in me, & C
neceſſarij quoque mei receſſerunt à me.
14 Qui tollit ab amico ſuo miſericordiam, timorem Domini derelinquit.
15 Fratres mei præterierunt me, ſicut torrens qui raptim tranſit in convallibus.
16 Qui timent pruinam, irruet ſuper eos nix.
17 Tempore, quo fuerint diſſipati, peribunt: & ut incaluerit, ſolventur de loco ſuo.
18 Involutæ ſunt ſemitæ greſſuum eorum: ambulabunt in vacuum, & peribunt.
19 Conſiderate ſemitas Thema, itinera Saba, & expectate pauliſper.
20 Confuſi ſunt, quia ſperavi: venerunt quoque uſque ad me, & pudore cooperti ſunt.
21 Nunc veniſtis: & modò videntes plagam meam timetis.
22 Numquid dixi: Afferte mihi, & de ſubſtantia veſtra donate mihi?
23 Vel, Liberate me de manu hoſtis, & de D
manu robuſtorum eruite me?
24 Docete me, & ego tacebo: & ſiquid fortè ignoravi, inſtruite me.
25 Quare detraxiſtis ſermonibus veritatis, cum è vobis nullus ſit qui poſſit arguere me?
26 Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, & in ventum verba profertis.
27 Super pupillum irruitis, & ſubvertere nitimini amicum veſtrum:
28 Verumtamen quod cœpiſtis explete: præbete aurem, & videte an mentiar.

29 Reſpon

29 Reſpondete obſecro abſque contentione:
& loquentes id quod juſtum eſt, judicate.
30 Et non invenietis in lingua mea iniquita-
tem, nec in faucibus meis ſtultitia perſonabit.

Caput VII.

*Job humana vita ſuaſque calamitates varias expli-
cat, nec reditum ſibi fore veriſimilem ad præſentis vitæ
felicitatem: petit quoque à Deo liberari à miſeriis, ad-
mirans Dei erga miſerum hominem providentiam.*

1 MIlitia eſt vita hominis ſuper terram: &
A ſicut dies mercenarij, dies ejus.
2 Sicut ſervus deſiderat umbram, & ſicut
mercenarius præſtolatur finem operis ſui:
3 Sic & ego habui menſes vacuos, & noctes
laborioſas enumeravi mihi.
4 Si dormiero, dicam: Quando conſurgam?
& rurſum expectabo veſperam, & replebor do-
loribus uſque ad tenebras.
5 Induta eſt caro mea putredine & ſordibus
pulveris, cutis mea aruit, & contracta eſt.
B 6 Dies mei velocius tranſierunt quam à te-
xente tela ſucciditur, & conſumpti ſunt abſque
ulla ſpe.
7 Memento quia ventus eſt vita mea, & non
revertetur oculus meus ut videat bona.
8 Nec aſpiciet me viſus hominis: oculi tui
in me, & non ſubſiſtam.
9 Sicut conſumitur nubes, & pertranſit: ſic
qui deſcenderit ad inferos, non aſcendet.
10 Nec revertentur ultra in domum ſuam,
neque cognoſcet eum amplius locus ejus.
C 11 Quapropter & ego non parcam ori meo,
loquar in tribulatione ſpiritus mei: confabula-
bor cum amaritudine animæ meæ.
12 Numquid mare ego ſum, aut cetus, quia
circumdediſti me carcere?
13 Si dixero: Conſolabitur me lectulus meus,
& relevabor loquens mecum in ſtrato meo:
14 Terrebis me per ſomnia, & per viſiones
horrore concuties.
15 Quam ob rem elegit ſuſpendium anima
mea, & mortem oſſa mea.
D 16 Deſperavi, nequaquam ultra jam vivam:
parce mihi, nihil enim ſunt dies mei.
17 Quid eſt homo, quia magnificas eum? aut
quid apponis erga eum cor tuum?
18 Viſitas eum diluculo, & ſubito probas
illum:
19 Uſquequò non parcis mihi, nec dimittis
me ut glutiam ſalivam meam?
20 Peccavi, quid faciam tibi ô cuſtos homi-
num? quare poſuiſti me contrarium tibi, & fa-
ctus ſum mihimetipſi gravis?
21 Cur non tollis peccatum meum, & qua-
re non aufers iniquitatem meam? ecce, nunc
in pulvere dormiam: & ſi mane me quæſieris,
non ſubſiſtam.

Caput VIII.

*Baldad Iobum quaſi de impio ſermone arguit, & eum
ut ad Deum melioremque vitam ſe convertat hortatur,
atque ita fore omnia illi feliciora promittit: explicat
etiam quam ſit vana ſpes hypocritarum, aſſerens Deum
bonis bona, & malis mala tantum tribuere.*

A 1 REſpondens autem Baldad Suhithes, dixit:
2 Uſquequò loquêris talia, & ſpiri-
tus multiplex ſermones oris tui?
3 Numquid Deus ſupplantat judicium? aut
Omnipotens ſubvertit quod juſtum eſt?
4 Etiamſi filij tui peccaverunt ei, & dimiſit
eos in manu iniquitatis ſuæ:
5 Tu tamen ſi diluculo conſurrexeris ad
Deum, & Omnipotentem fueris deprecatus:
6 Si mundus & rectus inceſſeris, ſtatim evi- B
gilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum
juſtitiæ tuæ:
7 In tantum, ut ſi priora tua fuerint parva,
& noviſſima tua multiplicentur nimis.
8 Interroga enim generationem priſtinam,
& diligenter inveſtiga patrum memoriam.
9 * (Heſterni quippe ſumus, & ignoramus * Inf. 14. a. 2.
quoniam ſicut umbra dies noſtri ſunt ſuper ter- Pſ. 143. b. 4.
ram.)
10 Et ipſi docebunt te: loquentur tibi, & de
corde ſuo proferent eloquia.
11 Numquid virere poteſt ſcirpus abſque C
humore? aut creſcere carectum ſine aqua?
12 Cum adhuc ſit in flore, nec carpatur
manu, ante omnes herbas areſcit:
13 Sic viæ omnium, qui obliviſcuntur Deum,
& ſpes hypocritæ peribit.
14 Non ei placebit vecordia ſua, & ſicut
tela aranearum fiducia ejus.
15 Innitetur ſuper domum ſuam, & non
ſtabit: fulciet eam, & non conſurget:
16 Humectus videtur antequam veniat Sol, D
& in ortu ſuo germen ejus egredietur.
17 Super acervum petrarum radices ejus
denſabuntur & inter lapides commorabitur.
18 Si abſorbuerit eum de loco ſuo, negabit
eum, & dicet: Non novi te.
19 Hæc eſt enim lætitia vitæ ejus, ut rurſum
de terra alij germinentur.
20 Deus non projiciet ſimplicem, nec por-
riget manum malignis:
21 Donec impleatur riſu os tuum, & labia
tua jubilo.
22 Qui oderunt te, induentur confuſione:
& tabernaculum impiorum non ſubſiſtet.

Caput IX.

*Admittit Job, Deum per omnia juſtum eſſe, nec poſſe
hominem convincere Deum injuſtitiæ: homo, inquit
Iob, comparatus Deo non poteſt juſtificari: divinæ poten-
tiæ ac ſapientiæ magnitudo oſtenditur, ut nemo ei reſi-
ſtere aut reſpondere valeat: porro Deus & impium
percutit & innocentem: ſuam quoque innocentiam con-
tra amicos tuetur, commemorans ſuam afflictionem.*

1 ET reſpondens Job, ait:
2 Verè ſcio quod ita ſit, & quod non A
juſtificetur homo compoſitus Deo.
3 Si voluerit contendere cum eo, non pote-
rit ei reſpondere unum pro mille.
4 Sapiens corde eſt, & fortis robore: quis
reſtitit ei, & pacem habuit?
5 Qui tranſtulit montes, & neſcierunt hi quos
ſubvertit in furore ſuo.
6 Qui commovet terram de loco ſuo, & co-
lumnæ ejus concutiuntur.
7 Qui præcipit Soli, & non oritur: & ſtellas
claudit quaſi ſub ſignaculo:

8 Qui extendit cælos ſolus, & graditur ſu-
per fluctus maris.
9 Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hya-
das, & interiora Auſtri.
10 Qui facit magna, & incomprehenſibilia,
B & mirabilia, quorum non eſt numerus.
11 Si venerit ad me, non videbo eum: ſi
abierit, non intelligam.
12 Si repentè interroget, quis reſpondebit
ei? vel quis dicere poteſt: Cur ita facis?
13 Deus, cujus iræ nemo reſiſtere poteſt, &
ſub quo curvantur qui portant orbem.
14 Quantus ergo ſum ego, ut reſpondeam
ei, & loquar verbis meis cum eo?
15 Qui etiam ſi habuero quippiam juſtum,
non reſpondebo, ſed meum judicē deprecabor.
C 16 Et cùm invocantem exaudierit me, non
credo quòd audierit vocem meam.
17 In turbine enim conteret me, & multi-
plicabit vulnera mea etiam ſine cauſa.
18 Non concedit requieſcere ſpiritum meum,
& implet me amaritudinibus.
19 Si fortitudo quæritur, robuſtiſſimus eſt:
ſi æquitas judicij, nemo audet pro me teſtimo-
nium dicere.
20 Si juſtificare me voluero, os meum con-
demnabit me: ſi innocentem oſtendero, pra-
vum me comprobabit.
21 Etiam ſi ſimplex fuero, hoc ipſum ig-
norabit anima mea, & tædebit me vitæ meæ.
22 Unum eſt quod locutus ſum, & innocen-
tem & impium ipſe conſumit.
23 Si flagellat, occidat ſemel, & non de pœ-
nis innocentum rideat.
24 Terra data eſt in manus impij, vultum
judicum ejus operit. quòd ſi non ille eſt, quis
ergo eſt?
25 Dies mei velociores fuerunt curſore: fu-
gerunt, & non viderunt bonum.
26 Pertranſierunt quaſi naves poma portan-
tes, ſicut aquila volans ad eſcam.
D 27 Cùm dixero: Nequaquam ita loquar:
commuto faciem meam, & dolore torqueor.
28 Verebar omnia opera mea, ſciens quòd
non parceres delinquenti.
29 Si autem & ſic impius ſum, quare fruſtrà
laboravi?
30 Si lotus fuero quaſi aquis nivis, & ful-
ſerint velut mundiſſimæ manus meæ:
31 Tamen ſordibus intinges me, & abomi-
nabuntur me veſtimenta mea.
32 Neque enim viro qui ſimilis mei eſt, reſ-
pondebo: nec qui mecum in judicio ex æquo
poſſit audiri.
33 Non eſt qui utrumque valeat arguere, &
ponere manum ſuam in ambobus.
34 Auferat à me virgam ſuam, & pavor
ejus non me terreat.
35 Loquar, & non timebo eum: neque
enim poſſum metuens reſpondere.

CAPUT X.

Job ſuam afflictionem lamentatur, illius cauſam à Deo inquirens: quam oſtendit non fuiſſe ſuam malitiam, neque Dei ignorantiam, qui creatum à ſe hominem exactè novit, rurſúmque propter pœnarum exuberantiam plangit ſe natum.

1 TÆdet animam meam vitæ meæ, dimit- A
tam adverſum me eloquium meum, lo-
quar in amaritudine animæ meæ.
2 Dicam Deo: Noli me condemnare: indica
mihi cur me ita judices.
3 Numquid bonum tibi videtur, ſi calum-
nieris me, & opprimas me opus manuum tua-
rum, & conſilium impiorum adjuves?
4 Numquid oculi carnei tibi ſunt? aut ſicut
videt homo, & tu videbis?
5 Numquid ſicut dies hominis dies tui, & B
anni tui ſicut humana ſunt tempora.
6 Ut quæras iniquitatem meam, & peccatum
meum ſcruteris?
7 Et ſcias quia nihil impium fecerim, cùm ſit
nemo qui de manu tua poſſit eruere.
8 Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverũt me
totum in circuitu: & ſic repentè præcipitas me?
9 Memento quæſo quòd ſicut lutum feceris
me, & in pulverem reduces me.
10 Nónne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut ca-
ſeum me coagulaſti?
11 Pelle & carnibus veſtiſti me, oſſibus &
nervis compegiſti me:
12 Vitam & miſericordiam tribuiſti mihi, & C
viſitatio tua cuſtodivit ſpiritum meum.
13 Licet hæc celes in corde tuo, tamen ſcio
quia univerſorum memineris.
14 Si peccavi, & ad horam pepercìſti mihi:
cur ab iniquitate mea mundum me eſſe non pa-
teris?
15 Et ſi impius fuero, væ mihi eſt: & ſi ju-
ſtus, non levabo caput, ſaturatus afflictione &
miſeria.
16 Et propter ſuperbiam quaſi leænam ca-
pies me, reverſúſque mirabiliter me crucias.
17 Inſtauras teſtes tuos contra me, & mul-
tiplicas iram tuam adverſum me, & pœnæ mi-
litant me.
18 Quare de vulva eduxiſti me? qui utinam D
conſumptus eſſem ne oculus me videret.
19 Fuiſſem quaſi non eſſem, de utero tranſ-
latus ad tumulum:
20 Numquid non paucitas dierum meorum
finietur brevì? dimitte ergo me, ut plangam
paululùm dolorem meum:
21 Antequam vadam & non revertar, ad
terram tenebroſam, & opertam mortis cali-
gine:
22 Terram miſeriæ & tenebrarum, ubi um-
bra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus
horror inhabitat.

CAPUT XI.

Sophar iniquè aſſerit Iob propter multa ipſius peccata, quæ recenſet, fuiſſe à Deo percuſſum, oſtendens Deum incomprehenſibilem, reſipiſcenti tamen Iob feliciſſima quæque pollicetur.

1 RESpondens autem Sophar Naamathites,
dixit:

2 Numquid

2 Numquid qui multa loquitur, non & audiet? aut vir verboſus juſtificabitur?
3 Tibi ſoli tacebunt homines? & cùm ceteros irriſeris, à nullo confutaberis?
4 Dixiſti enim: Purus eſt ſermo meus, & mundus ſum in conſpectu tuo.
B 5 Atque utinam Deus loqueretur tecum,& aperiret labia ſua tibi.
6 Ut oſtenderet tibi ſecreta ſapientiæ, & quòd multiplex eſſet lex ejus & intelligeres quòd multò minora exigaris ab eo, quàm meretur iniquitas tua.
7 Forſitan veſtigia Dei comprehendes,& uſque ad perfectum Omnipotentem reperies?
8 Excelſior cælo eſt, & quid facies? profundior inferno, & unde cognoſces?
9 Longior terra menſura ejus,& latior mari.
10 Si ſubverterit omnia, vel in unum coarctaverit, quis contradicet ei?
C 11 Ipſe enim novit hominum vanitatem,& videns iniquitatem, nónne conſiderat?
12 Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tamquam pullum onagri ſe liberum natum putat.
13 Tu autem firmaſti cor tuum, & expandiſti ad eum manus tuas,
14 Si iniquitatem, quæ eſt in manu tua, abſtuleris à te, & non manſerit in tabernaculo tuo injuſtitia:
15 Tunc levare poteris faciem tuam abſque macula, & eris ſtabilis, & non timebis.
D 16 Miſeriæ quoque oblivíſcéris, & quaſi aquarum quæ prætericrunt recordaberis.
17 Et quaſi meridianus fulgor conſurget tibi ad veſperam: & cùm te conſumptum putaveris, orieris ut lucifer.
18 Et habebis fiduciam, propoſita tibi ſpe, & defoſſus ſecurus dormies.
* Levi. 26. a. 6. 19 Requieſces,& * non erit qui te exterreat: & deprecabuntur faciem tuam plurimi.
* Lev. 26. c. 16. 20 * Oculi autem impiorum deficient, & effugium peribit ab eis, & ſpes illorum abominatio animæ.

Caput XII.

Job ut amicorum confundat jactantiam, aſſerit neminem ignorare Dei potentiam ac ſapientiam ex creaturarum gubernatione, quarum ſtatus pro ſuo variat arbitrio.

A 1 RESpondens autem Job, dixit:
2 Ergo vos eſtis ſoli homines, & vobiſcum morietur ſapientia.
* Infr. 21. a. 3. 3 * Et mihi eſt cor,ſicut & vobis,nec inferior veſtri ſum: quis enim hæc,quæ noſtis, ignorat?
* Prov. 14. a. 2. 4 * Qui deridetur ab amico ſuo ſicut ego,invocabit Deum & exaudiet eum:deridetur enim juſti ſimplicitas.
5 Lampas contempta apud cogitationes divitum, parata ad tempus ſtatutum.
6 Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocant Deum,cùm ipſe dederit omnia in manus eorum.
B 7 Nimirum interroga jumenta,& docebunt te: & volatilia cæli, & indicabunt tibi.
8 Loquere terræ, & reſpondebit tibi: & narrabunt piſces maris.
9 Quis ignorat quòd omnia hæc manus Domini fecerit?
10 In cujus manu anima omnis viventis, & ſpiritus univerſæ carnis hominis.
11 * Nónne auris verba dijudicat,& fauces comedentis, ſaporem? * Infr. 34. a. 3.
12 In antiquis eſt ſapientia,& in multo tempore prudentia.
13 Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo, ipſe habet conſilium & intelligentiam.
14 * Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædificet: ſi incluſerit hominem, nullus eſt qui aperiat. C * Iſai. 22. f. 22. Apoc. 3. b. 7.
15 Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur: & ſi emiſerit eas, ſubvertent terram.
16 Apud ipſum eſt fortitudo & ſapientia: ipſe novit & decipientem, & eum qui decipitur.
17 Adducit conſiliarios in ſtultum finem, & judices in ſtuporem.
18 Balteum regum diſſolvit, & præcingit fune renes eorum:
19 Ducit ſacerdotes inglorios, & optimates ſupplantat: D
20 Commutans labium veracium,& doctrinam ſenum auferens.
21 Effundit deſpectionem ſuper principes, eos,qui oppreſſi fuerant, relevans.
22 Qui revelat profunda de tenebris,& producit in lucem umbram mortis.
23 Qui multiplicat gentes & perdit eas, & ſubverſas in integrum reſtituit.
24 Qui immutat cor principum populi terræ, & decipit eos ut fruſtrà incedant per invium;
25 Palpabunt quaſi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet quaſi ebrios.

Caput XIII.

Job amicos ſuos ex ipſorum verbis confutans,à Deo arguendos aſſerit; ſuam quoque juſtitiam ac patientiam contra inimicos tuetur, quærens à Deo propter quæ peccata tam graviter affligatur.

1 ECce omnia hæc vidit oculus meus, & audivit auris mea,& intellexi ſingula. A
2 Secundùm ſcientiam veſtram & ego novi: nec inferior veſtri ſum.
3 Sed tamen ad Omnipotentem loquar, & diſputare cum Deo cupio:
4 Priùs vos oſtendens fabricatores mendacij, & cultores perverſorum dogmatum.
5 Atque utinam taceretis,ut putaremini eſſe ſapientes.
6 Audite ergo correptionem meam, & judicium labiorum meorum attendite.
7 Numquid Deus indiget veſtro mendacio, ut pro illo loquamini dolos?
8 Numquid faciem ejus accipitis, & pro Deo judicare nitimini?
9 Aut placebit ei quem celare nihil poteſt? aut decipietur ut homo, veſtris fraudulentiis?
10 Ipſe vos arguet, quoniam in abſcondito faciem ejus accipitis.
11 Statim ut ſe commoverit,turbabit vos,& terror ejus irruet ſuper vos.
12 Memoria veſtra comparabitur cineri, & redigentur in lutum cervices veſtræ.

13 Tacete

13 Tacere pauliſper, ut loquar quodcum-
que mihi mens ſuggeſſerit.
C 14 Quare lacero carnes meas dentibus meis,
& animam meam porto in manibus meis?
15 Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo:
verumtamen vias meas in conſpectu ejus ar-
guam.
16 Et ipſe erit ſalvator meus: non enim ve-
niet in conſpectu ejus omnis hypocrita.
17 Audite ſermonem meum, & ænigmata
percipite auribus veſtris.
18 Si fuero judicatus, ſcio quòd juſtus in-
veniar.
19 Quis eſt qui judicetur mecum? veniat:
quare tacens conſumor?
20 Duo tantùm ne facias mihi, & tunc à
facie tua non abſcondar:
21 Manum tuam longè fac à me, & formido
tua non me terreat.
22 Voca me, & ego reſpondebo tibi: aut
certè loquar, & tu reſponde mihi.
D 23 Quantas habeo iniquitates & peccata,
ſcelera mea & delicta oſtende mihi.
24 Cur faciem tuam abſcondis, & arbitraris
me inimicum tuum?
25 Contra folium, quod vento rapitur,
oſtendis potentiam tuam, & ſtipulam ſiccam
perſequeris:
26 Scribis enim contra me amaritudines, &
conſumere me vis peccatis adoleſcentiæ meæ.
27 Poſuiſti in nervo pedem meum, & ob-
ſervaſti omnes ſemitas meas, & veſtigia pedum
meorum conſideraſti:
28 Qui quaſi putredo conſumendus ſum, &
quaſi veſtimentum, quod comeditur à tinea.

Caput XIV.

Iob, conſiderata fragilitate humana, admiratur Dei in hominem providentiam: quòd poſt hanc vitam expectet aliam, & corporum vaticinatur reſurrectionem

A 1 HOmo natus de muliere, brevi vivens
tempore, replétur multis miſeriis.
* Sup.8. b.9 Pſ. 143.b 4. 2 * Qui quaſi flos egreditur & conteritur,
& fugit velut umbra, & numquam in eodem
ſtatu permanet.
3 Et dignum ducis ſuper hujuſcemodi ape-
rire oculos tuos, & adducere eum tecum in
judicium?
* Pſ.50. a.4. 4 * Quis poteſt facere mundum de immun-
do conceptum ſemine? nonne tu qui ſolus es?
5 Breves dies hominis ſunt, numerus men-
ſium ejus apud te eſt: conſtituiſti terminos
ejus, qui præteriri non poterunt.
B 6 Recede paululùm ab eo ut quieſcat, do-
nec optata veniat, ſicut mercenarij dies ejus.
7 Lignum habet ſpem: ſi præciſum fuerit,
rurſum vireſcit, & rami ejus pullulant.
8 Si ſenuerit in terra radix ejus, & in pul-
vere emortuus fuerit truncus illius,
9 Ad odorem aquæ germinabit, & faciet co-
mam quaſi cùm primùm plantatum eſt:
10 Homo verò cum mortuus fuerit, & nu-
datus atque conſumptus, ubi quæſo eſt?
11 Quomodo ſi recedant aquæ de ma-
ri, & fluvius vacuefactus areſcat:
12 Sic homo cùm dormierit, non reſurget; C
donec atteratur cælum, non evigilabit, nec
conſurget de ſomno ſuo.
13 Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno pro-
tegas me; & abſcondas me, donec pertranſeat
furor tuus, & conſtituas mihi tempus, in quo
recorderis mei?
14 Putáſne mortuus homo rurſum vivat?
cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto
donec veniat immutatio mea.
15 Vocabis me, & ego reſpondebo tibi: operi
manuum tuarum porriges dexteram.
16 * Tu quidem greſſus meos dinumeraſti, * Iob.31. a.4 34.
ſed parce peccatis meis. c.21.
17 Signaſti quaſi in ſacculo delicta mea, ſed Prov.5.
curaſti iniquitatem meam. d.21.
18 Mons cadens defluit, & ſaxum transfer- D
tur de loco ſuo.
19 Lapides excavant aquæ, & alluvione
paulatim terra conſumitur: & hominem ergo
ſimiliter perdes.
20 Roboraſti eum paululùm ut in perpe-
tuum tranſiret: immutabis faciem ejus, & emit-
tes eum.
21 Sive nobiles fuerint filij ejus, ſive igno-
biles, non intelliget.
22 Attamen caro ejus dum vivet dolebit, &
anima illius ſuper ſemetipſo lugebit.

Caput XV.

Eliphaz Iob arguit jactantiæ, impatientiæ, & blaſphemiæ in Deum; apud quem dicit neminem mundum inveniri, deſcribens impiorum ac hypocritarum maledictionem.

1 REſpondens autem Eliphaz Themanites, A
dixit:
2 Numquid ſapiens reſpondebit quaſi in
ventum loquens, & implebit ardore ſtoma-
chum ſuum?
3 Arguis verbis eum qui non eſt æqualis ti-
bi, & loqueris quod tibi non expedit.
4 Quantum in te eſt, evacuaſti timorem, &
tuliſti preces coram Deo.
5 Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imi-
taris linguam blaſphemantium.
6 Condemnabit te os tuum, & non ego: &
labia tua reſpondebunt tibi.
7 Numquid primus homo tu natus es, &
ante colles formatus?
8 Numquid conſilium Dei audiſti, & infe-
rior te erit ejus ſapientia?
9 Qui noſti quod ignoremus? quid intelligis
quod neſciamus?
10 * Et ſenes & antiqui ſunt in nobis, multò * Eccl.18.
vetuſtiores quàm patres tui. b.8.
11 Numquid grande eſt ut conſoletur te B
Deus? ſed verba tua prava hoc prohibent.
12 Quid te elevat cor tuum, & quaſi magna
cogitans, attonitos habes oculos:
13 Quid tumet contra Deum ſpiritus tuus,
ut proferas de ore tuo hujuſcemodi ſermones?
14 Quid eſt homo, ut immaculatus ſit, &
ut juſtus appareat natus de muliere?
15 * Ecce inter ſanctos ejus nemo immuta- * Sup.4 d.18.
bilis,

bilis,& cæli non ſunt mundi in conſpectu ejus.
16 Quantò magis abominabilis & inutilis
homo, qui bibit quaſi aquam iniquitatem?
17 Oſtendam tibi, audi me: quod vidi nar-
rabo tibi.
C 18 Sapientes confitentur, & non abſcondunt
patres ſuos.
19 Quibus ſolis data eſt terra, & non tran-
ſivit alienus per eos.
20 Cunctis diebus ſuis impius ſuperbit, &
numerus annorum incertus eſt tyrannidis ejus.
21 Sonitus terroris ſemper in auribus illius:
& cùm pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur.
22 Non credit quòd reverti poſſit de tenebris
ad lucem, circumſpectans undique gladium.
23 Cùm ſe moverit ad quærendum panem,
novit quòd paratus ſit in manu ejus tenebra-
rùm dies.
24 Terrebit eum tribulatio, & anguſtia val-
labit eum, ſicut regem qui præparatur ad præ-
lium.
25 Tetendit enim adverſus Deum manum
ſuam, & contra Omnipotentem roboratus eſt.
26 Cucurrit adverſus eum erecto collo, &
pingui cervice armatus eſt.
D 27 Operuit faciem ejus craſſitudo, & de la-
teribus ejus arvina dependet.
28 Habitavit in civitatibus deſolatis, & in
domibus deſertis, quæ in tumulos ſunt redactæ.
29 Non ditabitur, nec perſeverabit ſubſtan-
tia ejus, nec mittet in terra radicem ſuam.
30 Non recedet de tenebris: ramos ejus are-
faciet flamma, & auferetur ſpiritu oris ſui.
31 Non credet fruſtrà errore deceptus, quòd
aliquo pretio redimendus ſit.
32 Antequam dies ejus impleantur, peribit:
& manus ejus areſcent.
33 Lædetur quaſi vinea in primo flore botrus,
ejus, & quaſi oliva projiciens florem ſuum.
34 Congregatio enim hypocritæ ſterilis, &
ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera
libenter accipiunt.
* Pſ. 27. b 15. Iſai. 59. a. 4. 35 * Concepit dolorem, & peperit iniqui-
tatem, & uterus ejus præparat dolos.

Caput XVI.

Iob amicorum auſteritate commotus, dolorem ſuum plangit; calamitatis magnitudinem oſtendens, ſeque pati citra iniquitatem, cujus conſcium eſſe Deum aſſerit.

A 1 RESpondens autem Job, dixit:
2 Audivi frequenter talia, conſolatores
oneroſi omnes vos eſtis.
3 Numquid habebunt finem verba ventoſa?
aut aliquid tibi moleſtum eſt ſi loquaris?
4 Poteram & ego ſimilia veſtri loqui: atque
utinam eſſet anima veſtra pro anima mea:
5 Conſolarer & ego vos ſermonibus, & mo-
verem caput meum ſuper vos:
6 Roborarem vos ore meo: & moverem la-
bia mea, quaſi parcens vobis.
B 7 Sed quid agam? Si locutus fuero, non
quieſcet dolor meus: & ſi tacuero, non recedet
à me.
8 Nunc autem oppreſſit me dolor meus, &
in nihilum redacti ſunt omnes artus mei.
9 Rugæ meæ teſtimonium dicunt contra me,
& ſuſcitatur falſiloquus adverſus faciem meam
contradicens mihi.
10 Collegit furorem ſuum in me, & commi-
nans mihi, infremuit contra me dentibus ſuis:
hoſtis meus terribilibus oculis me intuitus eſt.
11 Aperuerunt ſuper me ora ſua, & expro- C
brantes percuſſerunt maxillam meam, ſatiati
ſunt pœnis meis.
12 Concluſit me Deus apud iniquum, &
manibus impiorum me tradidit.
13 Ego ille quondam opulentus, repentè
contritus ſum: tenuit cervicem meam, confre-
git me, & poſuit me ſibi quaſi in ſignum.
14 Circumdedit me lanceis ſuis, convulne-
ravit lumbos meos, non pepercit, & effudit in
terra viſcera mea.
15 Concidit me vulnere ſuper vulnus, irruit
in me quaſi gigas.
16 Saccum conſui ſuper cutem meam, &
operui cinere carnem meam.
17 Facies mea intumuit à fletu, & palpebræ
meæ caligaverunt.
18 Hæc paſſus ſum abſque iniquitate manus D
meæ, cùm haberem mundas ad Deum preces.
19 Terra ne operias ſanguinem meum, neque
inveniat in te locum latendi clamor meus.
20 Ecce enim in cælo teſtis meus, & conſcius
meus in excelſis.
21 Verboſi amici mei: ad Deum ſtillat ocu-
lus meus.
22 Atque utinam ſic judicaretur vir cum
Deo, quomodo judicatur filius hominis cum
collega ſuo.
23 Ecce enim breves anni tranſeunt, & ſe-
mitam, per quam non revertar, ambulo.

Caput XVII.

Iob ex afflictionis ſuæ magnitudine ſibi hic nihil præter mortem reſtare contendit, & amicos præſentem tantùm remunerationem ſtatuentes inſipientiæ arguens, ipſe futuram requiem præſtolatur.

1 SPiritus meus attenuabitur, dies mei brevia- A
buntur, & ſolū mihiupereſt ſepulchrum.
2 Non peccavi, & in amaritudinibus mora-
tur oculus meus.
3 Libera me Domine, & pone me juxta te, &
cujuſvis manus pugnet contra me.
4 Cor eorum longè feciſti à diſciplina, pro-
pterea non exaltabuntur.
5 Prædam pollicetur ſociis, & oculi filiorum B
ejus deficient.
6 Poſuit me quaſi in proverbium vulgi, &
exemplum ſum coram eis.
7 Caligavit ab indignatione oculus meus, &
membra mea quaſi in nihilum redacta ſunt.
8 Stupebunt juſti ſuper hoc, & innocens con-
tra hypocritam ſuſcitabitur.
9 Et tenebit juſtus viam ſuam, & mundis C
manibus addet fortitudinem.
10 Igitur omnes vos convertimini, & venite,
& non inveniam in vobis ullum ſapientem.
11 Dies mei tranſierunt, cogitationes meæ
diſſipatæ ſunt, torquentes cor meum.

D 12 Noctem verterunt in diem, & rurſum poſt tenebras ſpero lucem.

13 Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt, & in tenebris ſtravi lectulum meum.

14 Putredini dixi: Pater meus es; mater mea, & ſoror mea, vermibus.

15 Ubi eſt ergo nunc præſtolatio mea, & patientiam meam quis conſiderat?

16 In profundiſſimum infernum deſcendent omnia mea: putaſne ſaltem ibi erit requies mihi?

Caput XVIII.

Baldad arguens Iob jactantiæ & impatientiæ, deſcribit impiorum maledictiones: ut ſuam contra Iob ſententiam ſtatuat, nempe ipſum tantùm propter peccata ſua puniri.

A 1 RESpondens autem Baldad Suhites, dixit:

2 Uſque ad quem finem verba jactabitis? intelligite priùs, & ſic loquamur.

3 Quare reputati ſumus ut jumenta, & ſorduimus coram vobis?

4 Qui perdis animam tuam in furore tuo, numquid propter te derelinquetur terra, & transferentur rupes de loco ſuo?

B 5 Nónne lux impij extinguetur, nec ſplendebit flamma ignis ejus?

6 Lux obtenebreſcet in tabernaculo illius, & lucerna, quæ ſuper eum eſt, extinguetur.

7 Arctabuntur greſſus virtutis ejus, & præcipitabit eum conſilium ſuum.

8 Immiſit enim in rete pedes ſuos, & in maculis ejus ambulat.

9 Tenebitur planta illius laqueo, & exardeſcet contra eum ſitis.

10 Abſcondita eſt in terra pedica ejus, & decipula illius ſuper ſemitam.

C 11 Undique terrebunt eum formidines, & involvent pedes ejus.

12 Attenuetur fame robur ejus, & inedia invadat coſtas illius.

13 Devoret pulchritudinem cutis ejus, conſumat brachia illius primogenita mors.

14 Avellatur de tabernaculo ſuo fiducia ejus, & calcet ſuper eum, quaſi rex, interitus.

15 Habitent in tabernaculo illius ſocij ejus, qui non eſt, aſpergatur in tabernaculo ejus ſulphur.

D 16 Deorſum radices ejus ſiccentur, ſurſum autem atteratur meſſis ejus.

* Prov. 2. d. 22. 17 * Memoria illius pereat de terra, & non celebretur nomen ejus in plateis.

18 Expellet eum de luce in tenebras, & de orbe transferet eum.

19 Non erit ſemen ejus, neque progenies in populo ſuo, nec ullæ reliquiæ in regionibus ejus.

20 In die ejus ſtupebunt noviſſimi, & primos invadet horror.

21 Hæc ſunt ergo tabernacula iniqui, & iſte locus ejus qui ignorat Deum.

Caput XIX.

Iob crudelitatis amicos arguens, ſe à Deo flagellari dicit immeritò, non ob ſua flagitia, ſed ob alias juſtas cauſas, oſtendens afflictionis acerbitatem, & ſe ab amicis deſtitutum, unde ſuper futura reſurrectione ſeipſum conſolatur.

1 RESpondens autem Job, dixit:

2 Uſquequò affligitis animam meam, A
& atteritis me ſermonibus?

3 En, decies confunditis me, & non erubeſcitis opprimentes me.

4 Nempe, etſi ignoravi, mecum erit ignorantia mea.

5 At vos contra me erigimini, & arguitis me opprobriis meis.

6 Saltem nunc intelligite, quia Deus non æquo judicio afflixerit me, & flagellis ſuis me cinxerit.

7 Ecce clamabo vim patiens, & nemo audiet: B
vociferabor, & non eſt qui judicet.

8 Semitam meam circumſepſit, & tranſire non poſſum, & in calle meo tenebras poſuit.

9 Spoliavit me gloria mea, & abſtulit coronam de capite meo.

10 Deſtruxit me undique, & pereo, & quaſi evulſæ arbori abſtulit ſpem meam.

11 Iratus eſt contra me furor ejus, & ſic me habuit quaſi hoſtem ſuum.

12 Simul venerunt latrones ejus, & fecerunt ſibi viam per me, & obſederunt in gyro tabernaculum meum.

13 Fratres meos longè fecit à me, & noti mei quaſi alieni receſſerunt à me.

14 Dereliquerunt me propinqui mei: & qui me noverant, obliti ſunt mei.

15 Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ, C
ſicut alienum habuerunt me, & quaſi peregrinus fui in oculis eorum.

16 Servum meum vocavi, & non reſpondit, ore proprio deprecabar illum.

17 Halitum meum exhorruit uxor mea, & orabam filios uteri mei.

18 Stulti quoque deſpiciebant me, & cùm ab eis receſſiſſem, detrahebant mihi.

19 Abominati ſunt me quondam conſiliarij mei: & quem maximè diligebam, averſatus eſt me.

20 Pelli meæ, conſumptis carnibus, adhæſit os meum, & derelicta ſunt tantummodò labia circa dentes meos.

21 Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.

22 Quare perſequimini me ſicut Deus, & D
carnibus meis ſaturamini?

23 Quis mihi tribuat ut ſcribantur ſermones mei? quis mihi det ut exarentur in libro

24 Stylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte ſculpantur in ſilice?

25 Scio enim quòd Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum:

26 Et rurſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum.

27 Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpe

conſpecturi ſunt,& non alius: repoſita eſt hæc
ſpes mea in ſinu meo.
18 Quare ergo nunc dicitis: Perſequamur
eum, & radicem verbi inveniamus contra
eum?
29 Fugite ergo à facie gladij,quoniam ultor
iniquitatum gladius eſt,& ſcitote eſſe judicium.

Caput XX.

Sophar verbis Iob motus, correptionem ipſius ſe dicit auditurum; & qua ſit apud Deum pars impij, multis verbis proſequitur.

A 1 RESpondens autem Sophar Naamathites,
dixit:
2 Idcircò cogitationes meæ variæ ſuccedunt
ſibi, & mens in diverſa rapitur.
3 Doctrinam, qua me arguis, audiam, &
ſpiritus intelligentiæ meæ reſpondebit mihi.
4 Hoc ſcio à principio,ex quo poſitus eſt
homo ſuper terram,
5 Quòd laus impiorum brevis ſit,& gaudium
hypocritæ ad inſtar puncti.
6 Si aſcenderit uſque ad cælum ſuperbia
ejus, & caput ejus nubes tetigerit:
7 Quaſi ſterquilinium in fine perdetur: &
qui eum viderant,dicent: Ubi eſt?
8 Velut ſomnium avolans non invenietur,
tranſiet ſicut viſio nocturna.
B 9 Oculus,qui eum viderat,non videbit, neque
ultrà intuebitur eum locus ſuus.
10 Filij ejus atterentur egeſtate, & manus
illius reddent ei dolorem ſuum.
11 Oſſa ejus implebuntur vitiis adoleſcentiæ
ejus, & cum eo in pulvere dormient.
12 Cùm enim dulce fuerit in ore ejus malum,
abſcondet illud ſub lingua ſua.
13 Parcet illi, & non derelinquet illud, &
celabit in gutture ſuo.
14 Panis ejus in utero illius vertetur in fel
aſpidum intrinſecus.
15 Divitias, quas devoravit, evomet,& de
ventre illius extrahet eas Deus.
16 Caput aſpidum ſuget, & occidet eum
lingua viperæ.
C 17 (Non videat rivulos fluminis, torrentes
mellis, & butyri)
18 Luet quæ fecit omnia, nec tamen conſumetur:
juxta multitudinem adinventionum
ſuarum, ſic & ſuſtinebit.
19 Quoniam confringens nudavit pauperes:
domum rapuit, & non ædificavit eam.
* Eccle. 5. c. 9. 20 * Nec eſt ſatiatus venter ejus: & cùm
habuerit quæ concupierat, poſſidere non poterit.
21 Non remanſit de cibo ejus, & propterea
nihil permanebit de bonis ejus.
22 Cùm ſatiatus fuerit,arctabitur,æſtuabit,
& omnis dolor irruet ſuper eum.
D 23 Utinam impleatur venter ejus, ut emittat
in eum iram furoris ſui, & pluat ſuper illum
bellum ſuum.
24 Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum
æreum.
25 Eductus, & egrediens de vagina ſua,
& fulgurans in amaritudine ſua: vadent & venient
ſuper eum horribiles.
26 Omnes tenebræ abſconditæ ſunt in occultis
ejus: devorabit eum ignis, qui non ſuccenditur,
affligetur relictus in tabernaculo
ſuo.
27 Revelabunt cæli iniquitatem ejus,& terra
conſurget adverſus eum.
28 Apertum erat germen domus illius, detrahetur
in die furoris Dei.
29 Hæc eſt pars hominis impij à Deo, &
hereditas verborum ejus à Domino.

Caput XXI.

Iob patienter ab amicis audiri poſtulans, cauſam inquirit quare impiorum nonnulli in finem uſque vitæ proſperentur, pii contrà adverſis cædantur; & reſpondet, impium in diem perditionis à Deo ſervari, falſam amicorum conſolationem per hoc convellens. A

1 RESpondens autem Job,dixit:
2 Audite quæſo ſermones meos, &
agite pœnitentiam.
3 Suſtinete me,& ego loquar,& poſt mea,ſi
videbitur, verba ridete.
4 Numquid contra hominem diſputatio mea
eſt, ut meritò non debeam contriſtari?
5 Attendite me, & obſtupeſcite, & ſuperponite
digitum ori veſtro:
6 Et ego quando recordatus fuero,pertimeſco,
& concutit carnem meam tremor.
7 * Quare ergo impij vivunt, ſublevati ſunt, * Ier. 12. a. 1. Habac. 1. a. 3. d. 13.
confortatíque divitiis?
8 Semen eorum permanet coram eis, propinquorum
turba & nepotum in conſpectu B
eorum.
9 Domus eorum ſecuræ ſunt & pacatæ, &
non eſt virga Dei ſuper illos.
10 Bos eorum concepit, & non abortivit:
vacca peperit, & non eſt privata fœtu ſuo.
11 Egrediuntur quaſi greges parvuli eorum,
& infantes eorum exultant luſibus.
12 Tenent tympanum,& citharam,& gaudent
ad ſonitum organi.
13 Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto
ad inferna deſcendunt.
14 Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, &
ſcientiam viarum tuarum nolumus.
15 * Quis eſt Omnipotens ut ſerviamus ei? * Mal. 3. d. 14.
& quid nobis prodeſt ſi oraverimus illum?
16 Verumtamen quia non ſunt in manu eorum
bona ſua, conſilium impiorum longè ſit
à me.
17 Quoties lucerna impiorum extinguetur,
& ſuperveniet eis inundatio, & dolores dividet
furoris ſui? C
18 Erunt ſicut paleæ ante faciem venti, &
ſicut favilla quam turbo diſpergit.
19 Deus ſervabit filiis illius dolorem patris:
& cùm reddiderit, tunc ſciet.
20 Videbunt oculi ejus interfectionem ſuam,
& de furore Omnipotentis bibet.
21 Quid enim ad eum pertinet de domo ſua
poſt ſe? & ſi numerus menſium ejus dimidietur?
22 Numquid Deum docebit quiſpiam ſcientiam,
qui excelſos judicat?

23 Iſte moritur robuſtus & ſanus, dives & felix.

24 Viſcera ejus plena ſunt adipe, & medullis oſſa illius irrigantur:

25 Alius verò moritur in amaritudine animæ abſque ullis opibus:

D 26 Et tamen ſimul in pulvere dormient, & vermes operient eos.

27 Certè novi cogitationes veſtras, & ſententias contra me iniquas.

28 Dicitis enim: Ubi eſt domus principis? & ubi tabernacula impiorum?

29 Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc eadem illum intelligere cognoſcetis.

30 Quia in diem perditionis ſervatur malus, & ad diem furoris ducetur.

31 Quis arguet coram eo viam ejus? & quæ fecit, quis reddet illi?

32 Ipſe ad ſepulchra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit.

33 Dulcis fuit glareis Cocyti, & poſt ſe omnem hominem trahet, & ante ſe innumerabiles.

34 Quomodo igitur conſolamini me fruſtrà, cùm reſponſio veſtra repugnare oſtenſa ſit veritati?

CAPUT XXII.

Eliphaz arguit Job immiſericordiæ in pauperum oppreſſione, & aliorum facinorum; oſtendens ipſum de divina providentia non rectè ſentire, ac pœnitenti bona promittens.

A 1 RESpondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

2 Numquid Deo poteſt comparari homo, etiam cum perfectæ fuerit ſcientiæ?

3 Quid prodeſt Deo ſi juſtus fueris? aut quid ei confers, ſi immaculata fuerit via tua?

4 Numquid timens arguet te, & veniet tecum in judicium,

5 Et non propter malitiam tuam plurimam, & infinitas iniquitates tuas?

6 Abſtuliſti enim pignus fratrum tuorum ſine cauſa, & nudos ſpoliaſti veſtibus.

7 Aquam laſſo non dediſti, & eſurienti ſubtraxiſti panem.

B 8 In fortitudine brachij tui poſſidebas terram, & potentiſſimus obtinebas eam.

9 Viduas dimiſiſti vacuas, & lacertos pupillorum comminuiſti.

10 Propterea circumdatus es laqueis, & conturbat te formido ſubita.

11 Et putabas te tenebras non viſurum, & impetu aquarum inundantium non oppreſſum iri?

12 An non cogitas quòd Deus excelſior cælo ſit, & ſuper ſtellarum verticem ſublimetur?

13 Et dicis: Quid enim novit Deus? & quaſi per caliginem judicat.

14 Nubes latibulum ejus, nec noſtra conſiderat, & circa cardines cæli perambulat.

15 Numquid ſemitam ſæculorum cuſtodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui?

C 16 Qui ſublati ſunt ante tempus ſuum, & fluvius ſubvertit fundamentum eorum:

17 Qui dicebant Deo: Recede à nobis: & quaſi nihil poſſet facere Omnipotens, æſtimabant eum:

18 Cùm ille impleſſet domos eorum bonis: quorum ſententia procul ſit à me.

19 * Videbunt juſti & lætabuntur, & innocens ſubſannabit eos. * Pſal. 106. d. 42.

20 Nonne ſucciſa eſt erectio eorum, & reliquias eorum devorabit ignis?

21 Acquieſce igitur ei, & habeto pacem; & per hæc habebis fructus optimos.

22 Suſcipe ex ore illius legem, & pone ſermones ejus in corde tuo.

23 Si reverſus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, & longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo. D

24 Dabit pro terra ſilicem, & pro ſilice torrentes aureos.

25 Eritque Omnipotens contra hoſtes tuos, & argentum coacervabitur tibi.

26 Tunc ſuper Omnipotentem deliciis afflues, & elevabis ad Deum faciem tuam.

27 Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua reddes.

28 Decernes rem, & veniet tibi, & in viis tuis ſplendebit lumen.

29 * Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinaverit oculos, ipſe ſalvabitur. * Prov. 29. d. 23.

30 Salvabitur innocens, ſalvabitur autem in munditia manuum ſuarum.

CAPUT XXIII.

Job divinum judicium humiliter invocans, oſtendit ſe non puniri propter peccata ſua, rectèque ſentire de providentia Dei incomprehenſibilis, omnia pro ſua voluntate facientis.

1 RESpondens autem Job, ait: A

2 Nunc quoque in amaritudine eſt ſermo meus, & manus plagæ meæ aggravata eſt ſuper gemitum meum.

3 Quis mihi tribuat ut cognoſcam & inveniam illum, & veniam uſque ad ſolium ejus?

4 Ponam coram eo judicium, & os meum replebo increpationibus.

5 Ut ſciam verba quæ mihi reſpondeat, & intelligam quid loquatur mihi.

6 Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis ſuæ mole me premat. B

7 Proponat æquitatem contra me, & perveniat ad victoriam judicium meum.

8 Si ad Orientem iero, non apparet: ſi ad Occidentem, non intelligam eum.

9 Si ad ſiniſtram, quid agam? non apprehendam eum: ſi me vertam ad dexteram, non videbo illum.

10 Ipſe verò ſcit viam meam, & probavit me quaſi aurum quod per ignem tranſit. C

11 Veſtigia ejus ſecutus eſt pes meus, viam ejus cuſtodivi, & non declinavi ex ea.

12 A mandatis labiorum ejus non receſſi, & in ſinu meo abſcondi verba oris ejus.

13 Ipſe enim ſolus eſt, & nemo avertere poteſt cogitationem ejus: & anima ejus quodcumque voluit, hoc fecit.

14 Cùm expleverit in me voluntatem ſuam, & alia multa ſimilia præſto ſunt ei. D

15 Et

15 Et idcircò à facie ejus turbatus ſum, &
conſiderans eum, timore ſollicitor.
16 Deus mollivit cor meum, & omnipotens
conturbavit me.
17 Non enim perij propter imminentes tene-
bras, nec faciem meam operuit caligo.

Caput XXIV.

*Job ut rectè ſe ſentire oſtendat de divina providen-
tia, dicit Deo nota eſſe tempora, & hominum varias re-
cenſet iniquitates, ab ipſo puniendas.*

A 1 AB Omnipotente non ſunt abſcondita
tempora: qui autem noverunt eum,
ignorant dies illius.
2 Alij terminos tranſtulerunt, diripuerunt
greges, & paverunt eos.
3 Aſinum pupillorum abegerunt, & abſtu-
lerunt pro pignore bovem viduæ.
4 Subverterunt pauperum viam, & oppreſ-
ſerunt pariter manſuetos terræ.
5 Alij quaſi onagri in deſerto egrediuntur
ad opus ſuum: vigilantes ad prædam, præpa-
rant panem liberis.
B 6 Agrum non ſuum demetunt: & vineam
ejus, quem vi oppreſſerint, vindemiant.
7 Nudos dimittunt homines, indumenta tol-
lentes, quibus non eſt operimentum in frigore:
8 Quos imbres montium rigant: & non ha-
bentes velamen, amplexantur lapides.
9 Vim fecerunt deprædantes pupillos, &
vulgum pauperem ſpoliaverunt.
10 Nudis & incedentibus abſque veſtitu, &
eſurientibus tulerunt ſpicas.
11 Inter acervos eorum meridiati ſunt, qui
calcatis torcularibus ſitiunt.
12 De civitatibus fecerunt viros gemere, &
anima vulneratorum clamavit, & Deus inultum
abire non patitur.
C 13 Ipſi fuerunt rebelles lumini, neſcierunt
vias ejus, nec reverſi ſunt per ſemitas ejus.
14 Manè primò conſurgit homicida, inter-
ficit egenum & pauperem: per noctem verò
erit quaſi fur.
15 Oculus adulteri obſervat caliginem, di-
cens: Non me videbit oculus: & operiet vul-
tuum ſuum.
16 Perfodit in tenebris domos, ſicut in die
condixerant ſibi, & ignoraverunt lucem.
17 Si ſubitò apparuerit aurora, arbitrantur
umbram mortis: & ſic in tenebris quaſi in luce
ambulant.
18 Levis eſt ſuper faciem aquæ: maledicta
ſit pars ejus in terra, nec ambulet per viam
vinearum.
D 19 Ad nimium calorem tranſeat ab aquis
nivium, & uſque ad inferos peccatum illius.
20 Obliviſcatur ejus miſericordia: dulcedo
illius vermes: non ſit in recordatione, ſed con-
teratur quaſi lignum infructuoſum.
21 Pavit enim ſterilem, quæ non parit, &
viduæ benè non fecit.
* Apoc. 22 Detraxit fortes in fortitudine ſua: & cùm
2. f. 21. ſteterit, non credet vitæ ſuæ.
23 * Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, &
ille abutitur eo in ſuperbiam: oculi autem ejus
ſunt in viis illius.
24 Elevati ſunt ad modicum, & non ſubſi-
ſtent, & humiliabuntur ſicut omnia, & auferen-
tur, & ſicut ſummitates ſpicarum conterentur.
25 Quòd ſi non eſt ita, quis me poteſt ar-
guere eſſe mentitum, & ponere ante Deum
verba mea?

Caput XXV.

*Baldad ex Dei ſublimitate & hominis humilitate, ne-
gat hominem Deo comparatum juſtificari poſſe.*

1 REſpondens autem Baldad Suhites, dixit: A
2 Poteſtas & terror apud eum eſt, qui
facit concordiam in ſublimibus ſuis.
3 Numquid eſt numerus militum ejus? &
ſuper quem non ſurget lumen illius?
4 Numquid juſtificari poteſt homo compa-
ratus Deo, aut apparere mundus natus de mu-
liere?
5 Ecce luna etiam non ſplendet, & ſtellæ
non ſunt mundæ in conſpectu ejus:
6 Quanto magis homo putredo, & filius ho-
minis vermis?

Caput XXVI.

*Job dicit nullum Deo ab homine auxilium præſtari
poſſe, Dei incomprehenſibilem potentiam ex ipſius ope-
ribus demonſtrans.*

1 REſpondens autem Job, dixit: A
2 Cujus adjutor es? numquid imbe-
cillis? & ſuſtentas brachium ejus, qui non eſt
fortis?
3 Cui dediſti conſilium? forſitan illi, qui
non habet ſapientiam, & prudentiam tuam
oſtendiſti plurimam.
4 Quem docere voluiſti? nónne eum, qui B
fecit ſpiramentum?
5 Ecce gigantes gemunt ſub aquis, & qui
habitant cum eis.
6 Nudus eſt infernus coram illo, & nullum eſt
operimentum perditioni.
7 Qui extendit Aquilonem ſuper vacuum,
& appendit terram ſuper nihilum.
8 Qui ligat aquas in nubibus ſuis, ut non C
erumpant pariter deorſum.
9 Qui tenet vultum ſolij ſui, & expandit
ſuper illud nebulam ſuam.
10 Terminum circumdedit aquis, uſque
dum finiantur lux & tenebræ.
11 Columnæ cæli contremiſcunt, & pavent D
ad nutum ejus.
12 In fortitudine illius repentè maria con-
gregata ſunt, & prudentia ejus percuſſit ſuper-
bum.
13 Spiritus ejus ornavit cælos: & obſte-
tricante manu ejus, eductus eſt coluber tor-
tuoſus.
14 Ecce, hæc ex parte dicta ſunt viarum
ejus: & cùm vix parvam ſtillam ſermonis ejus
audierimus, quis poterit tonitruum magnitu-
dinis illius intueri?

Caput XXVII.

Iob perpetuò constans in sui justificatione, rejecta amicorum calumnia, ostendit cur innocentiæ studuerit, quod impij ex præsentis vitæ brevi prosperitate in mortem rapiantur à Deo ad supplicia.

A 1 ADdidit quoque Job, aſſumens parabolam ſuam, & dixit:

2 Vivit Deus, qui abſtulit judicium meum, & Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam.

3 Quia donec ſupereſt halitus in me, & ſpiritus Dei in naribus meis,

4 Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.

5 Abſit à me ut juſtos vos eſſe judicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.

B 6 Juſtificationem meam, quam cœpi tenere, non deſeram: neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.

7 Sit ut impius, inimicus meus: & adverſarius meus quaſi iniquus.

8 Quæ eſt enim ſpes hypocritæ ſi avarè rapiat, & non liberet Deus animam ejus?

9 Numquid Deus audiet clamorem ejus cùm venerit ſuper eum anguſtia?

10 Aut poterit in Omnipotente delectari, & invocare Deum omni tempore?

11 Docebo vos per manum Dei quæ Omnipotens habeat, nec abſcondam.

C 12 Ecce, vos omnes noſtis, & quid ſine cauſa vana loquimini?

13 Hæc eſt pars hominis impij apud Deum, & hereditas violentorum, quam ab Omnipotente ſuſcipient.

14 Si multiplicati fuerint filij ejus, in gladio erunt, & nepotes ejus non ſaturabuntur pane.

15 Qui reliqui fuerint ex eo, ſepelientur in interitu, & viduæ illius non plorabunt.

16 Si comportaverit quaſi terram argentum, & ſicut lutum præparaverit veſtimenta:

17 Præparabit quidem, ſed juſtus veſtietur illis: & argentum innocens dividet.

18 Ædificavit ſicut tinea domum ſuam, & ſicut cuſtos fecit umbraculum.

* Pſ 48. d. 18. 19 * Dives cùm dormierit, nihil ſecum auferet: aperiet oculos ſuos, & nihil inveniet.

D 20 Apprehendet eum quaſi aqua inopia, nocte opprimet eum tempeſtas.

21 Tollet eum ventus urens, & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco ſuo.

22 Et mittet ſuper eum, & non parcet: de manu ejus fugiens fugiet.

23 Stringet ſuper eum manus ſuas, & ſibilabit ſuper illum, intuens locum ejus.

Caput XXVIII.

Iob etiam innocentiæ studuit, quod hæc sit unica via obtinendæ ſapientiæ, quam oſtendit auro longè eſſe præstantiorem, tum origine, tum rei dignitate; Deo autem perspecta eſſe ut aquæ occultiſſima natura, & ſapientiam è cœlo dari non auro emi: cujus ſapientiæ particula quædam communicatur per Dei timorem.

A 1 HAbet argentum venarum ſuarum principia: & auro locus eſt, in quo conflatur.

2 Ferrum de terra tollitur: & lapis ſolutus calore, in æs vertitur.

3 Tempus poſuit tenebris, & univerſorum finem ipſe conſiderat, lapidem quoque caliginis, & umbram mortis.

4 Dividit torrens à populo peregrinante, eos, quos oblitus eſt pes egentis hominis, & invios.

5 Terra de qua oriebatur panis in loco ſuo, igni ſubverſa eſt.

6 Locus ſapphiri lapides ejus, & glebæ illius aurum.

7 Semitam ignoravit avis, nec intuitus eſt eam oculus vulturis.

8 Non calcaverunt eam filij inſtitorum, nec pertranſivit per eam leæna. B

9 Ad ſilicem extendit manum ſuam, ſubvertit à radicibus montes.

10 In petris rivos excîdit, & omne pretioſum vidit oculus ejus.

11 Profunda quoque fluviorum ſcrutatus eſt, & abſcondita in lucem produxit.

12 Sapientia verò ubi invenitur? & quis eſt locus intelligentiæ?

13 Neſcit homo pretium ejus, nec invenitur in terra ſuaviter viventium.

14 Abyſſus dicit: Non eſt in me: & mare loquitur: Non eſt mecum.

15 * Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione ejus. * Sap. 7. a. 9. C

16 Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi Sardonycho pretioſiſſimo, vel ſapphiro.

17 Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vaſa auri.

18 Excelſa & eminentia non memorabuntur comparatione ejus: trahitur autem ſapientia de occultis.

19 Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tincturæ mundiſſimæ componetur.

20 Vnde ergo ſapientia venit? & quis eſt locus intelligentiæ?

21 Abſcondita eſt ab oculis omnium viventium, volucres quoque cœli latet.

22 Perditio & mors dixerunt: Auribus noſtris audivimus famam ejus. D

23 Deus intelligit viam ejus, & ipſe novit locum illius.

24 Ipſe enim fines mundi intuetur: & omnia, quæ ſub cælo ſunt, reſpicit.

25 Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in menſura.

26 Quando ponebat pluviis legem, & viam procellis ſonantibus:

27 Tunc vidit illam, & enarravit, & præparavit, & inveſtigavit.

28 Et dixit homini: Ecce timor Domini, ipſa eſt ſapientia: & recedere à malo, intelligentia.

Caput XXIX.

Iob priſtinæ cupiens reſtitui felicitati, multis verbis illam enarrat, unà cum bonis ſuis operibus, quò ſe de contrariis amicorum calumniis vindicet.

1 ADdidit quoque Job, aſſumens parabolam ſuam, & dixit: A

2 Quis

2 Quis mihi tribuat, ut ſim juxta menſes priſtinos, ſecundùm dies quibus Deus cuſtodiebat me?

3 Quando ſplendebat lucerna ejus ſuper caput meum, & ad lumen ejus ambulabam in tenebris?

4 Sicut fui in diebus adoleſcentiæ meæ, quando ſecretò Deus erat in tabernaculo meo?

5 Quando erat Omnipotens mecum: & in circuitu meo pueri mei?

6 Quando lavabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi rivos olei?

B 7 Quando procedebam ad portam civitatis, & in platea parabant cathedram mihi?

8 Videbant me juvenes, & abſcondebantur: & ſenes aſſurgentes ſtabant.

9 Principes ceſſabant loqui, & digitum ſuperponebant ori ſuo.

10 Vocem ſuam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi ſuo adhærebat.

11 Auris audiens beatificabat me, & oculus videns teſtimonium reddebat mihi.

12 Eò quòd liberaſſem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non eſſet adjutor.

C 13 Benedictio perituri ſuper me veniebat, & cor viduæ conſolatus ſum.

14 Juſtitia indutus ſum: & veſtivi me, ſicut veſtimento & diademate, judicio meo.

15 Oculus fui cæco, & pes claudo.

16 Pater eram pauperum: & cauſam quam neſciebam, diligentiſſimè inveſtigabam.

17 Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.

18 Dicebámque: In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies.

19 Radix mea aperta eſt ſecus aquas, & ros morabitur in meſſione mea.

20 Gloria mea ſemper innovabitur, & arcus meus in manu mea inſtaurabitur.

D 21 Qui me audiebant, expectabant ſententiam, & intenti tacebant ad conſilium meum.

22 Verbis meis addere nihil audebant, & ſuper illos ſtillabat eloquium meum.

23 Expectabant me ſicut pluviam, & os ſuum aperiebant quaſi ad imbrem ſerotinum.

24 Si quando ridebam ad eos, non credebant, & lux vultus mei non cadebat in terram.

25 Si voluiſſem ire ad eos ſedebam primus; cúmque ſederem quaſi rex, circumſtante exercitu, eram tamen mœrentium conſolator.

CAPUT XXX.

Plangit Job priſtinam illam felicitatem, verſam ſibi, permittente Deo, in ſummam calamitatem.

A 1 NUnc autem derident me juniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei:

2 Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, & vita ipſa putabantur indigni.

3 Egeſtate & fame ſteriles, qui rodebant in ſolitudine ſqualentes calamitate & miſeria.

4 Et mandebant herbas, & arborum cortices, & radix juniperorum erat cibus eorum

5 Qui de convallibus iſta rapientes, cùm ſingula reperiſſent, ad ea cum clamore currebant.

6 In deſertis habitabant torrentium, & in cavernis terræ, vel ſuper glaream.

7 Qui inter hujuſcemodi lætabantur, & eſſe ſub ſentibus delicias computabant. B

8 Filij ſtultorum & ignobilium, & in terra penitus non parentes.

9 Nunc in eorum canticum verſus ſum, & factus ſum eis in proverbium.

10 Abominantur me, & longè fugiunt à me, & faciem meam conſpuere non verentur.

11 Pharetram enim ſuam aperuit, & afflixit me, & frænum poſuit in os meum.

12 Ad dexteram orientis calamitates meæ illicò ſurrexerunt: pedes meos ſubverterunt, & oppreſſerunt quaſi fluctibus ſemitis ſuis.

13 Diſſipaverunt itinera mea, inſidiati ſunt mihi, & prævaluerunt, & non fuit qui ferret auxilium.

14 Quaſi rupto muro, & aperta janua, irruerunt ſuper me, & ad meas miſerias devoluti ſunt. C

15 Redactus ſum in nihilum: abſtuliſti quaſi ventus deſiderium meum: & velut nubes pertranſiit ſalus mea.

16 Nunc autem in memetipſo marceſcit anima mea, & poſſident me dies afflictionis.

17 Nocte os meum perforatur doloribus: & qui me comedunt, non dormiunt.

18 In multitudine eorum conſumitur veſtimentum meum, & quaſi capitio tunicæ ſuccinxerunt me.

19 Comparatus ſum luto, & aſſimilatus ſum favillæ & cineri.

20 Clamo ad te, & non exaudis me: ſto, & non reſpicis me.

21 Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adverſaris mihi.

22 Elevaſti me, & quaſi ſuper ventum ponens eliſiſti me validè.

23 Scio quia morti trades me, ubi conſtituta eſt domus omni viventi. D

24 Verumtamen non ad conſumptionem eorum emittis manum tuam: & ſi corruerint, ipſe ſalvabis.

25 Flebam quondam ſuper eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.

26 Expectabam bona, & venerunt mihi mala: præſtolabar lucem, & eruperunt tenebræ.

27 Interiora mea efferbuerunt abſque ulla requie, prævenerunt me dies afflictionis.

28 Mœrens incedebam, ſine furore; conſurgens, in turba clamabam.

29 Frater fui draconum, & ſocius ſtruthionum.

30 Cutis mea denigrata eſt ſuper me, & oſſa mea aruerunt præ caumate.

31 Verſa eſt in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium.

CAPUT XXXI.

Job ut de amicorum calumnia ſe purget, ſummum Judicem innocentiæ ſuæ teſtem invocans; ſuas enarrat virtutes, quibus à puero aſſuevit.

A 1 PEpigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine.

2 Quam enim partem haberet in me Deus deſuper, & hereditatem Omnipotens de excelſis?

3 Numquid non perditio eſt iniquo, & alienatio operantibus injuſtitiam.

4 Nonne ipſe conſiderat vias meas, & cunctos greſſus meos dinumerat?

5 Si ambulavi in vanitate, & feſtinavit in dolo pes meus:

6 Appendat me in ſtatera juſta, & ſciat Deus ſimplicitatem meam.

7 Si declinavit greſſus meus de via, & ſi ſecutum eſt oculos meos cor meum, & ſi manibus meis adhæſit macula:

8 Seram, & alius comedat: & progenies mea eradicetur.

9 Si deceptum eſt cor meum ſuper muliere, & ſi ad oſtium amici mei inſidiatus ſum:

10 Scortum alterius ſit uxor mea, & ſuper
B illam incurventur alii.

11 Hoc enim nefas eſt, & iniquitas maxima.

12 Ignis eſt uſque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina.

13 Si contempſi ſubire judicium cum ſervo meo, & ancilla mea, cùm diſceptarent adverſum me.

14 Quid enim faciam cùm ſurrexerit ad judicandum Deus? & cùm quæſierit, quid reſpondebo illi?

15 Numquid non in utero fecit me qui & illum operatus eſt: & formavit me in vulva unus?

16 Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci.

17 Si comedi buccellam meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea:

18 (Quia ab infantia mea crevit mecum miſeratio: & de utero matris meæ egreſſa eſt mecum.)

C 19 Si deſpexi pereuntem, eò quòd non habuerit indumentum, & abſque operimento pauperem:

20 Si non benedixerunt mihi latera ejus, & de velleribus ovium mearum calefactus eſt:

21 Si levavi ſuper pupillum manum meam, etiam cùm viderem me in porta ſuperiorem:

22 Humerus meus à junctura ſua cadat, & brachium meum cum ſuis oſſibus confringatur.

23 Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui.

24 Si putavi aurum robur meum, & obrizo dixi: Fiducia mea.

25 Si lætatus ſum ſuper multis divitiis meis, & quia plurima reperit manus mea.

26 Si vidi ſolem cùm fulgeret, & lunam incedentem claré:

27 Et lætatum eſt in abſcondito cor meum, & oſculatus ſum manum meam ore meo.

28 Quæ eſt iniquitas maxima, & negatio contra Deum altiſſimum.

29 Si gaviſus ſum ad ruinam ejus qui me oderat, & exultavi quòd inveniſſet eum malum.

30 Non enim dedi ad peccandum guttur D
meum, ut expeterem maledicens animam ejus.

31 Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus ejus ut ſaturemur?

32 Foris non manſit peregrinus, oſtium meum viatori patuit.

33 Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & celavi in ſinu meo iniquitatem meam.

34 Si expavi ad multitudinem nimiam, & deſpectio propinquorum terruit me: & non magis tacui, nec egreſſus ſum oſtium.

35 Quis mihi tribuat auditorem, ut deſiderium meum audiat Omnipotens: & librum ſcribat ipſe qui judicat.

36 Ut in humero meo portem illum, & circumdem illum quaſi coronam mihi?

37 Per ſingulos gradus meos pronuntiabo illum, & quaſi principi offeram eum.

38 Si adverſum me terra mea clamat, & cum ipſa ſulci ejus deflent.

39 Si fructus ejus comedi abſque pecunia, & animam agricolarum ejus afflixi:

40 Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo ſpina.

Finita ſunt verba Job.

CAPUT XXXII.

Job ſilentio amicis impoſito, arguitur unà cum illis inſipientia ab Eliu, qui ſuam jactat ſapientiam.

1 OMiſerunt autem tres viri iſti reſpondere A
Job, eò quòd juſtus ſibi videretur.

2 Et iratus, indignatúſque eſt Eliu filius Barachel Buzites de cognatione Ram: iratus eſt autem adverſum Job, eò quòd juſtum ſe eſſe diceret coram Deo.

3 Porrò adverſum amicos ejus indignatus eſt, eò quòd non inveniſſent reſponſionem rationabilem, ſed tantummodò condemnaſſent Job.

4 Igitur Eliu expectavit Job loquentem: eò quòd ſeniores eſſent qui loquebantur.

5 Cùm autem vidiſſet quòd tres reſpondere non potuiſſent, iratus eſt vehementer. B

6 Reſpondénſque Eliu filius Barachel Buzites, dixit:

Junior ſum tempore, vos autem antiquiores, idcircò demiſſo capite, veritus ſum vobis indicare meam ſententiam.

7 Sperabam enim quòd ætas prolixior loqueretur, & annorum multitudo doceret ſapiétiam.

8 Sed, ut video, Spiritus eſt in hominibus, & inſpiratio Omnipotentis dat intelligentiam.

9 Non ſunt longævi ſapientes, nec ſenes intelligunt judicium.

10 Ideo dicam: Audite me, oſtendam vobis C
etiam ego meam ſapientiam.

11 Expectavi enim ſermones veſtros, audivi prudentiam veſtram, donec diſceptaremini ſermonibus:

12 Et donec putabam vos aliquid dicere, conſiderabam: ſed, ut video, non eſt qui poſſit

arguere

arguere Job, & reſpondere ex vobis ſermoni-
bus ejus.
13 Ne fortè dicatis: Invenimus ſapientiam,
Deus projecit eum, non homo.
14 Nihil locutus eſt mihi, & ego non ſe-
cundùm ſermones veſtros reſpondebo illi.
15 Extimuerunt, nec reſponderunt ultrà,
abſtuleruntque à ſe eloquia.
D 16 Quoniam igitur expectavi, & non ſunt
locuti; ſteterunt, nec ultrà reſponderunt:
17 Reſpondebo & ego partem meam, &
oſtendam ſcientiam meam.
18 Plenus ſum enim ſermonibus, & coar-
ctat me ſpiritus uteri mei.
19 En venter meus quaſi muſtum abſque
ſpiraculo, quod lagunculas novas diſrumpit.
20 Loquar & reſpirabo paululùm: aperiam
labia mea, & reſpondebo:
21 Non accipiam perſonam viri, & Deum
homini non æquabo:
22 Neſcio enim quàm diu ſubſiſtam, & ſi
poſt modicum tollat me Factor meus.

CAPUT XXXIII.

Eliu ex ſermonibus Iob oſtendere nititur eum non eſſe juſtum, docens quomodo Deus homini loquatur ut erudiat & increpet, ac reſipiſcenti propitietur.

A 1 AUdi igitur Job eloquia mea, & omnes
ſermones meos auſculta.
2 Ecce aperui os meum, loquatur lingua
mea in faucibus meis.
3 Simplici corde meo ſermones mei, & ſen-
tentiam puram labia mea loquentur.
4 Spiritus Dei fecit me, & ſpiraculum Om-
nipotentis vivificavit me.
5 Si potes, reſponde mihi, & adverſus fa-
ciem meam conſiſte.
6 Ecce, & me ſicut & te fecit Deus, & de
eodem luto ego quoque formatus ſum.
7 Verumtamen miraculum meum non te
terreat, & eloquentia mea non ſit tibi gravis.
8 Dixiſti ergo in auribus meis, & vocem
verborum tuorum audivi:
9 Mundus ſum ego, & abſque delicto: im-
maculatus, & non eſt iniquitas in me.
B 10 Quia querelas in me reperit, ideò arbi-
tratus eſt me inimicum ſibi.
11 Poſuit in nervo pedes meos, cuſtodivit
omnes ſemitas meas.
12 Hoc eſt ergo, in quo non es juſtificatus:
reſpondebo tibi, quia major ſit Deus homine.
13 Adverſus eum contendis, quòd non ad
omnia verba reſponderit tibi:
14 Semel loquitur Deus, & ſecundò idipſum
non repetit.
15 Per ſomnium in viſione nocturna, quan-
do irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in
lectulo:
16 Tunc aperit aures virorum, & erudiens
eos inſtruit diſciplina,
17 Ut avertat hominem ab his quæ facit, &
liberet eum de ſuperbia:
C 18 Eruens animam ejus à corruptione: & vi-
tam illius, ut non tranſeat in gladium.

19 Increpat quoque per dolorem in lectulo,
& omnia oſſa ejus marceſcere facit.
20 Abominabilis ei fit in vita ſua panis, &
animæ illius cibus antè deſiderabilis.
21 Tabeſcet caro ejus; & oſſa, quæ tecta
fuerant, nudabuntur.
22 Appropinquavit corruptioni anima ejus,
& vita illius mortiferis.
23 Si fuerit pro eo Angelus loquens unus de
millibus, ut annuntiet hominis æquitatem:
24 Miſerebitur ejus, & dicet: Libera eum
ut non deſcendat in corruptionem: inveni in
quo ei propitier.
25 Conſumpta eſt caro ejus à ſuppliciis, re-
vertatur ad dies adoleſcentiæ ſuæ.
26 Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit: D
& videbit faciem ejus in jubilo, & reddet ho-
mini juſtitiam ſuam.
27 Reſpiciet homines, & dicet: Peccavi, &
verè deliqui, & ut eram dignus, non recepi.
28 Liberavit animam ſuam ne pergeret in in-
teritum, ſed vivens lucem videret.
29 Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus
vicibus per ſingulos,
30 Ut revocet animas eorum à corruptione,
& illuminet luce viventium.
31 Attende Job, & audi me: & tace, dum
ego loquor.
32 Si autem habes quod loquaris, reſponde
mihi, loquere: volo enim, te apparere juſtum.
33 Quòd ſi non habes, audi me: tace, &
docebo te ſapientiam.

CAPUT XXXIV.

Eliu rurſum ex verbis Iob accuſat eum blaſphemiæ aliorúmque criminum, æquitatem oſtendens divini judicii, ejus quoque potentiæ & notitiæ cuncta ſubeſſe.

1 PRonuntians itaque Eliu, etiam hæc lo- A
cutus eſt:
2 Audite ſapientes verba mea, & eruditi auſ-
cultate me:
3 * Auris enim verba probat, & guttur eſcas *Sap. 12. b. 11.
guſtu dijudicat.
4 Judicium eligamus nobis, & inter nos vi-
deamus quid ſit melius.
5 Quia dixit Job: Juſtus ſum, & Deus ſub-
vertit judicium meum.
6 In judicando enim me, mendacium eſt:
violenta ſagitta mea abſque ullo peccato.
7 Quis eſt vir, ut eſt Job, qui bibit ſubſan-
nationem quaſi aquam.
8 Qui graditur cum operantibus iniquita-
tem, & ambulat cum viris impiis?
9 Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam B
ſi cucurrerit cum eo.
10 Ideò viri cordati audite me, abſit à Deo
impietas, & ab Omnipotente iniquitas.
11 Opus enim hominis reddet ei, & juxta
vias ſingulorum reſtituet eis.
12 Verè enim Deus non condemnabit fru-
ſtrà, nec Omnipotens ſubvertet judicium.
13 Quem conſtituit alium ſuper terram? aut
quem poſuit ſuper orbem, quem fabricatus eſt?

14 Si direxerit ad eum cor ſuum, ſpiritum
illius & flatum ad ſe trahet.
15 Deficiet omnis caro ſimul, & homo in
cinerem revertetur.
16 Si habes ergo intellectum, audi quod di-
citur, & auſculta vocem eloquij mei.
17 Numquid qui non amat judicium, ſanari
poteſt? & quomodo tu eum, qui juſtus eſt, in
tantum condemnas?
18 Qui dicit regi, apoſtata: qui vocat duces
impios.
C 19 * Qui non accipit perſonas principum:
nec cognovit tyrannum, cùm diſceptaret con-
tra pauperem: opus enim manuum ejus ſunt
univerſi.

* Deut. 10 d. 17. 2. Par. 19 b. 7. Sap. 6. b 8. Eccl. 35. b 15. Act. 10. e. 34. Rom. 2. b. 11. Gal. 2. b. 6. Epheſ 6. b 9 Col. 3. d. 25. 1. Pet 1. c. 17.

20 Subitò morientur, & in media nocte tur-
babuntur populi, & pertranſibunt, & auferent
violentum abſque manu.
21 Oculi enim ejus ſuper vias hominum, &
omnes greſſus eorum conſiderat.
22 Non ſunt tenebræ, & non eſt umbra mortis,
ut abſcondantur ibi qui operantur iniquitatem.
23 Neque enim ultrà in hominis poteſtate
eſt, ut veniat ad Deum in judicium.
24 Conteret multos & innumerabiles, & ſta-
re faciet alios pro eis.
25 Novit enim opera eorum: & idcircò in-
ducet noctem, & conterentur.
26 Quaſi impios percuſſit eos in loco viden-
tium.
27 Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo,
& omnes vias ejus intelligere noluerunt:
28 Ut pervenire facerent ad eum clamorem
egeni, & audiret vocem pauperum.
D 29 Ipſo enim concedente pacem, quis eſt
qui condemnet? ex quo abſconderit vultum,
quis eſt qui contempletur eum & ſuper gentes
& ſuper omnes homines?
30 Qui regnare facit hominem hypocritam
propter peccata populi.
31 Quia ergo ego locutus ſum ad Deum, te
quoque non prohibebo.
32 Si erravi, tu doce me: ſi iniquitatem lo-
cutus ſum, ultrà non addam.
33 Numquid à te Deus expetit eam, quia
diſplicuit tibi? tu enim cœpiſti loqui, & non
ego: quòd ſi quid noſti melius loquere.
34 Viri intelligentes loquantur mihi, & vir
ſapiens audiat me.
35 Job autem ſtultè locutus eſt, & verba il-
lius non ſonant diſciplinam.
36 Pater mi, probetur Job uſque ad finem:
ne deſinas ab homine iniquitatis.
37 Quia addit ſuper peccata ſua blaſphe-
miam, inter nos interim conſtringatur: & tunc
ad judicium provocet ſermonibus ſuis Deum.

Caput XXXV.

Eliu falsò colligens Job dixiſſe Deo non placere quod rectum eſt, oſtendit non Deo ſed homini & pietatem prodeſſe & impietatem obeſſe.

A 1 IGitur Eliu hæc rurſum locutus eſt:
2 Numquid æqua tibi videtur tua cogi-
tatio, ut diceres: Juſtior ſum Deo?
3 Dixiſti enim: Non tibi placet quod re-
ctum eſt: vel quid tibi proderit, ſi ego pecca-
vero?
4 Itaque ego reſpondebo ſermonibus tuis, &
amicis tuis tecum.
5 Suſcipe cælum & intuere, & contempla-
re æthera quòd altior te ſit.
6 Si peccaveris, quid ei nocebis? & ſi mul- B
tiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies
contra eum?
7 Porrò ſi juſtè egeris, quid donabis ei, aut
quid de manu tua accipiet?
8 Homini, qui ſimilis tui eſt, nocebit im-
pietas tua: & filium hominis adjuvabit juſti-
tia tua.
9 Propter multitudinem calumniatorum
clamabunt: & ejulabunt propter vim brachij
tyrannorum.
10 Et non dixit: Ubi eſt Deus, qui fecit C
me, qui dedit carmina in nocte?
11 Qui docet nos ſuper jumenta terræ, &
ſuper volucres cæli erudit nos.
12 Ibi clamabunt, & non exaudiet, prop-
ter ſuperbiam malorum.
13 Non ergo fruſtrà audiet Deus, & Om-
nipotens cauſas ſingulorum intuebitur.
14 Etiam cùm dixeris: Non conſiderat: D
judicare coram illo, & expecta eum.
15 Nunc enim non infert furorem ſuum,
nec ulciſcitur ſcelus valdè.
16 Ergo Job fruſtrà aperit os ſuum, & abſ-
que ſcientia verba multiplicat.

Caput XXXVI.

Eliu æquitatem divini judicij tuetur, qui percutit ut erudiat, loquitur ut ad ſe redeant, redeuntes à flagellis liberat: hortatur itaque Job ad reſipiſcentiam, promittens cuncta proſpera.

1 ADdens quoque Eliu, hæc locutus eſt: A
2 Suſtine me paululùm, & indicabo
tibi: adhuc enim habeo quod pro Deo loquar.
3 Repetam ſcientiam meam à principio, &
operatorem meum probabo juſtum.
4 Verè enim abſque mendacio ſermones
mei, & perfecta ſcientia probabitur tibi.
5 Deus potentes non abjicit, cùm & ipſe ſit
potens.
6 Sed non ſalvat impios, & judicium pau-
peribus tribuit.
7 Non auferet à juſto oculos ſuos, & reges in
ſolio collocat in perpetuum, & illi eriguntur.
8 Et ſi fuerint in catenis, & vinciantur fu-
nibus paupertatis:
9 Indicabit eis opera eorum, & ſcelera eo- B
rum, quia violenti fuerunt.
10 Revelabit quoque aurem eorum, ut cor-
ripiat: & loquetur, ut revertantur ab iniquitate.
11 Si audierint & obſervaverint, comple-
bunt dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria:
12 Si autem non audierint, tranſibunt per
gladium, & conſumentur in ſtultitia.
13 Simulatores & callidi provocant iram
Dei, neque clamabunt cùm vincti fuerint.
14 Morietur in tempeſtate anima eorum, &
vita eorum inter effeminatos.

15 Eripiet

15 Eripiet de anguſtia ſua pauperem, & re-
velabit in tribulatione aurem ejus.
16 Igitur ſalvabit te de ore anguſto latiſſi-
mè, & non habente fundamentum ſubter ſe:
requies autem menſæ tuæ erit plena pingue-
dine.
C 17 Cauſa tua quaſi impij judicata eſt, cau-
ſam judiciúmque recipies.
18 Non te ergo ſuperet ira, ut aliquem op-
primas: nec multitudo donorum inclinet te.
19 Depone magnitudinem tuam abſque
tribulatione, & omnes robuſtos fortitudine.
20 Ne protrahas noctem, ut aſcendant po-
puli pro eis.
21 Cave ne declines ad iniquitatem: hanc
enim cœpiſti ſequi poſt miſeriam.
22 Ecce, Deus excelſus in fortitudine ſua, &
nullus ei ſimilis in legiſlatoribus.
23 Quis poterit ſcrutari vias ejus? aut quis
poteſt ei dicere: Operatus es iniquitatem?
24 Memento quòd ignores opus ejus, de
quo cecinerunt viri.
25 Omnes homines vident eum, unuſquiſ-
que intuetur procul.
D 26 Ecce, Deus magnus vincens ſcientiam
noſtram: numerus annorum ejus inæſtimabilis.
27 Qui aufert ſtillas pluviæ, & effundit im-
bres ad inſtar gurgitum.
28 Qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt
cuncta deſuper.
29 Si voluerit extendere nubes quaſi tento-
rium ſuum,
30 Et fulgurare lumine ſuo deſuper, cardi-
nes quoque maris operiet.
31 Per hæc enim judicat populos, & dat
eſcas multis mortalibus.
32 In manibus abſcondit lucem, & præcipit
ei ut rurſus adveniat.
33 Annuntiat de ea amico ſuo, quòd poſ-
ſeſſio ejus ſit, & ad eam poſſit aſcendere.

Caput XXXVII.

*Eliu ex mirabilibus Dei operibus declarat Dei ſapien-
tiam, potentiam ac juſtitiam, & inſcrutabile judicium
ipſius: quibus vult Iob detraxiſſe: unde monet Jobum,
ut ſe mutui divino penitus ſubjiciat.*

A 1 SUper hoc expavit cor meum, & emotum
eſt de loco ſuo.
2 Audite auditionem in terrore vocis ejus, &
ſonum de ore illius procedentem.
3 Subter omnes cælos ipſe conſiderat, & lu-
men illius ſuper terminos terræ.
4 Poſt eum rugiet ſonitus, tonabit voce ma-
gnitudinis ſuæ; & non inveſtigabitur, cùm au-
dita fuerit vox ejus.
5 Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter, qui
facit magna & inſcrutabilia.
B 6 Qui præcipit nivi ut deſcendat in terram,
& hiemis pluviis, & imbri fortitudinis ſuæ.
7 Qui in manu omnium hominum ſignat,
ut noverint ſinguli opera ſua.
8 Ingredietur beſtia latibulum, & in antro
ſuo morabitur.
9 Ab interioribus egredietur tempeſtas, &
ab Arcturo frigus.
10 Flante Deo concreſcit gelu, & rurſum la-
tiſſimæ funduntur aquæ.
11 Frumentum deſiderat nubes, & nubes
ſpargunt lumen ſuum.
12 Quæ luſtrant per circuitum, quocumque
eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod
præceperit illis ſuper faciem orbis terrarum.
13 Sive in una tribu, ſive in terra ſua, ſive C
in quocumque loco miſericordiæ ſuæ eas juſſe-
rit inveniri.
14 Auſculta hæc Job: ſta, & conſidera mi-
rabilia Dei.
15 Numquid ſcis quando præceperit Deus
pluviis, ut oſtenderent lucem nubium ejus?
16 Nunquid noſti ſemitas nubium magnas
& perfectas ſcientias?
17 Nónne veſtimenta tua calida ſunt, cùm
perflata fuerit terra Auſtro?
18 Tu forſitan cum eo fabricatus es cælos
qui ſolidiſſimi quaſi ære fuſi ſunt.
19 Oſtende nobis quid dicamus illi: nos
quippe involvimur tenebris.
20 Quis narrabit ei quæ loquor? etiam ſi lo- D
cutus fuerit homo, devorabitur.
21 At nunc non vident lucem: ſubito aër co-
getur in nubes, & ventus tranſiens fugabit eas.
22 Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum
formidoloſa laudatio.
23 Dignè eum invenire non poſſumus: ma-
gnus fortitudine, & judicio, & juſtitia, & enar-
rari non poteſt.
24 Ideò timebunt eum viri, & non aude-
bunt contemplari omnes qui ſibi videntur eſſe
ſapientes.

Caput XXXVIII.

*Deus ipſe diſputationi ſe interponit, & Eliu ſilere
juſſo, arguit Iob, oſtendens ex conditis à ſe operibus
non poſſe illum divinam potentiam ac ſapientiam com-
prehendere.*

1 REſpondens autem Dominus Job de tur- A
bine, dixit:
2 Quis eſt iſte involvens ſententias ſermoni-
bus imperitis?
3 Accinge ſicut vir lumbos tuos: interroga-
bo te, & reſponde mihi.
4 Ubi eras quando ponebam fundamenta
terræ? indica mihi ſi habes intelligentiam.
5 Quis poſuit menſuras ejus, ſi noſti? vel
quis tetendit ſuper eam lineam?
6 Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt? aut
quis demiſit lapidem angularem ejus,
7 Cùm me laudarent ſimul aſtra matutina,
& jubilarent omnes filij Dei?
8 Quis concluſit oſtiis mare, quando erum-
pebat quaſi de vulva procedens:
9 Cùm ponerem nubem veſtimentum ejus,
& caligine illud quaſi pannis infantiæ obvol-
verem?
10 Circumdedi illud terminis meis, & poſui B
vectem, & oſtia;
11 Et dixi: Uſque huc venies, & non pro-
cedes ampliùs, & hic confringes tumentes flu-
ctus tuos.
12 Numquid poſt ortum tuum præcepiſti

diluculo, & oſtendiſti auroræ locum ſuum?
13 Et tenuiſti concutiens extrema terræ, &
excuſſiſti impios ex ea?
14 Reſtituetur ut lutum ſignaculum, & ſta-
bit ſicut veſtimentum:
15 Auferetur ab impiis lux ſua, & bra-
chium excelſum confringetur.
16 Numquid ingreſſus es profunda maris,
& in noviſſimis abyſſi deambulaſti?
17 Numquid apertæ ſunt tibi portæ mor-
tis, & oſtia tenebroſa vidiſti?
18 Numquid conſideraſti latitudinem ter-
ræ? indica mihi, ſi noſti, omnia,
19 In qua via lux habitet, & tenebrarum
quis locus ſit:
C 20 Ut ducas unumquodque ad terminos
ſuos, & intelligas ſemitas domus ejus.
21 Sciebas tunc quòd naſciturus eſſes? &
numerum dierum tuorum noveras?
22 Numquid ingreſſus es theſauros nivis,
aut theſauros grandinis aſpexiſti?
23 Quæ præparavi in tempus hoſtis, in diem
pugnæ & belli?
24 Per quam viam ſpargitur lux, dividitur
æſtus ſuper terram?
25 Quis dedit vehementiſſimo imbri cur-
ſum, & viam ſonantis tonitrui,
26 Ut plueret ſuper terram abſque homine
in deſerto, ubi nullus mortalium commoratur.
27 Ut impleret inviam & deſolatam, &
produceret herbas virentes?
28 Quis eſt pluviæ pater? vel quis genuit
ſtillas roris?
29 De cujus utero egreſſa eſt glacies? & ge-
lu de cælo quis genuit?
30 In ſimilitudinem lapidis aquæ durantur
& ſuperficies abyſſi conſtringitur.
31 Nunquid conjungere valebis micantes
ſtellas Pleiadas, aut gyrum Arcturi poteris
diſſipare?
D 32 Numquid producis Luciferum in tem-
pore ſuo, & Veſperum ſuper filios terræ con-
ſurgere facis?
33 Numquid noſti ordinem cæli, & pones
rationem ejus in terra?
34 Numquid elevabis in nebula vocem
tuam, & impetus aquarum operiet te?
35 Numquid mittes fulgura, & ibunt, &
revertentia dicent tibi: Adſumus?
36 Quis poſuit in viſceribus hominis ſa-
pientiam? vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 Quis enarrabit cælorum rationem, &
concentum cæli quis dormire faciet?
38 Quando fundebatur pulvis in terra, &
glebæ compingebantur?
39 Numquid capies leænæ prædam, & ani-
mam catulorum ejus implebis,
40 Quando cubant in antris, & in ſpecu-
bus inſidiantur?
* Pſal. 146. b 9 41 * Quis præparat corvo eſcam ſuam, quan-
do pulli ejus clamant ad Deum, vagantes, eò
quod non habeant cibos?

Caput XXXIX.

Deus ipſi Iob oſtendit mirabilia opera ſua etiam ex ibicibus, onagro rhinocerote, ſtruthione, equo, & aquila; arguens eum quòd cum ipſo contendere voluerit: quibus Iob commotus, agnoſcit ſe temerè locutum.

1 NUmquid noſti tempus partus ibicum in A
petris, vel parturiëtes cervas obſervaſti?
2 Dinumeraſti menſes conceptus earum, &
ſciſti tempus partus earum?
3 Incurvantur ad fœtum, & pariunt, & ru-
gitus emittunt.
4 Separantur filij earum, & pergunt ad pa-
ſtum: egrediuntur, & non revertuntur ad eas.
5 Quis dimiſit onagrum liberum, & vincu-
la ejus quis ſolvit?
6 Cui dedi in ſolitudine domum, & taber-
nacula ejus in terra ſalſuginis.
7 Contemnit multitudinem civitatis, cla-
morem exactoris non audit.
8 Circumſpicit montes paſcuæ ſuæ, & vi- B
rentia quæque perquirit.
9 Numquid volet rhinoceros ſervire tibi,
aut morabitur ad præſepe tuum?
10 Numquid alligabis rhinocerota ad aran-
dum loro tuo? aut confringet glebas vallium
poſt te?
11 Numquid fiduciam habebis in magna
fortitudine ejus, & derelinques ei labores tuos?
12 Numquid credes illi quòd ſementem
reddat tibi, & aream tuam congreget?
13 Penna ſtruthionis ſimilis eſt pennis hero-
dij, & accipitris.
14 Quando derelinquit ova ſua in terra, tu
forſitan in pulvere calefacies ea?
15 Obliviſcitur quòd pes conculcet ea, aut
beſtia agri conterat.
16 Duratur ad filios ſuos quaſi non ſint ſui,
fruſtrà laboravit nullo timore cogente.
17 Privavit enim eam Deus ſapientia, nec
dedit illi intelligentiam.
18 Cùm tempus fuerit, in altum alas eri- C
git: deridet equum & aſcenſorem ejus.
19 Numquid præbebis equo fortitudinem,
aut circumdabis collo ejus hinnitum?
20 Numquid ſuſcitabis eum quaſi locuſtas?
gloria narium ejus terror.
21 Terram ungula fodit, exultat audacter:
in occurſum pergit armatis.
22 Contemnit pavorem, nec cedit gladio.
23 Super ipſum ſonabit pharetra, vibrabit
haſta & clypeus.
24 Fervens & fremens ſorbet terram, nec
reputat tubæ ſonare clangorem.
25 Ubi audierit buccinam, dicit: Vah, pro- D
cul odoratur bellum, exhortationem ducum,
& ululatum exercitus.
26 Numquid per ſapientiam tuam plumeſ-
cit accipiter, expandens alas ſuas ad Auſtrum?
27 Numquid ad præceptum tuum elevabi-
tur aquila, & in arduis ponet nidum ſuum?
28 In petris manet, & in præruptis ſilicibus
commoratur, atque inacceſſis rupibus.
29 Inde contemplatur eſcam: & de longè
oculi ejus proſpiciunt.

30 Pulli

30 Pulli ejus lambent ſanguinem: & ubicumque cadaver fuerit, ſtatim adeſt.

31 Et adjecit Dominus, & locutus eſt ad Job:

32 Numquid qui contendit cum Deo, tam facilè conquieſcit? utique qui arguit Deum, debet reſpondere ei.

33 Reſpondens autem Job Domino, dixit:

34 Qui leviter locutus ſum, reſpondere quid poſſum? manum meam ponam ſuper os meum.

35 Unum locutus ſum, quod utinam non dixiſſem; & alterum, quibus ultrà non addam.

Caput XL.

Deus arguens Job quòd viſus ſit juſtitiæ ipſius detraxiſſe, oſtendit ei ſuam potentiam in Behemoth & Leviathan, ſilentium ei imponens.

A 1 RErſpondens autem Dominus Job de turbine, dixit:

2 Accinge ſicut vir lumbos tuos: interrogabo te, & indica mihi.

3 Numquid irritum facies judicium meum: & condemnabis me, ut tu juſtificeris?

4 Et ſi habes brachium ſicut Deus, & ſi voce ſimili tonas?

5 Circumda tibi decorem, & in ſublime erigere, & eſto glorioſus, & ſpecioſis induere veſtibus,

6 Diſperge ſuperbos in furore tuo, & reſpiciens omnem arrogantem humilia.

7 Reſpice cunctos ſuperbos, & confunde eos, & contere impios in loco ſuo.

B 8 Abſconde eos in pulvere ſimul, & facies eorum demerge in foveam:

9 Et ego confitebor quòd ſalvare te poſſit dextera tua.

10 Ecce, Behemoth, quem feci tecum, fœnum quaſi bos comedet:

11 Fortitudo ejus in lumbis ejus, & virtus illius in umbilico ventris ejus.

C 12 Stringit caudam ſuam quaſi cedrum, nervi teſticulorum ejus perplexi ſunt.

13 Oſſa ejus velut fiſtulæ æris, cartilago illius quaſi laminæ ferreæ.

14 Ipſe eſt principium viarum Dei, qui fecit eum, applicabit gladium ejus.

15 Huic montes herbas ferunt: omnes beſtiæ agri ludent ibi.

16 Sub umbra dormit in ſecreto calami, & in locis humentibus.

17 Protegunt umbræ umbram ejus, circumdabunt eum ſalices torrentis.

18 Ecce, abſorbebit fluvium, & non mirabitur: & habet fiduciam quòd influat Jordanis in os ejus.

19 In oculis ejus quaſi hamo capiet eum, & in ſudibus perforabit nares ejus.

D 20 An extrahere poteris Leviathan hamo, & fune ligabis linguam ejus?

21 Numquid pones circulum in naribus ejus, aut armilla perforabis maxillam ejus?

22 Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia?

23 Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum ſervum ſempiternum.

24 Numquid illudes ei quaſi avi, aut ligabis eum ancillis tuis?

25 Concident eum amici, divident illum negotiatores?

26 Numquid implebis ſagenas pelle ejus, & gurguſtium piſcium capite illius?

27 Pone ſuper eum manum tuam: memento belli, nec ultrà addes loqui.

28 Ecce, ſpes ejus fruſtrabitur eum, & videntibus cunctis præcipitabitur.

Caput XLI.

Malitia Behemoth explicatur fuſius juxta illius membra, duritiam & ſuperbiam.

1 NOn quaſi crudelis ſuſcitabo eum: quis enim reſiſtere poteſt vultui meo? A

2 Quis antè dedit mihi, ut reddam ei? omnia quæ ſub cælo ſunt, mea ſunt.

3 Non parcam ei, & verbis potentibus, & ad deprecandum compoſitis.

4 Quis revelabit faciem indumenti ejus? & in medium oris ejus quis intrabit?

5 Portas vultus ejus quis aperiet? per gyrum dentium ejus formido.

6 Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, compactum ſquamis ſe prementibus.

7 Una uni conjungitur, & ne ſpiraculum quidem incedit per eas: B

8 Una alteri adhærebit: & tenentes ſe nequaquam ſeparabuntur.

9 Sternutatio ejus ſplendor ignis, & oculi ejus, ut palpebræ diluculi.

10 De ore ejus lampades procedunt, ſicut tedæ ignis accenſæ.

11 De naribus ejus procedit fumus, ſicut ollæ ſuccenſæ atque ferventis.

12 Halitus ejus prunas ardere facit, & flamma de ore ejus egreditur.

13 In collo ejus morabitur fortitudo, & faciem ejus præcedit egeſtas.

14 Membra carniũ ejus cohærentia ſibi: mittet cõtra eum fulmina, & ad locũ aliũ non ferentur. C

15 Cor ejus indurabitur tamquam lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris incus.

16 Cùm ſublatus fuerit timebunt angeli, & territi purgabuntur.

17 Cùm apprehenderit eum gladius, ſubſiſtere non poterit neque haſta, neque thorax:

18 Reputabit enim quaſi paleas ferrum, & quaſi lignum putridum, æs.

19 Non fugabit eum vir ſagittarius, in ſtipulam verſi ſunt ei lapides fundæ.

20 Quaſi ſtipulam æſtimabit malleum, & deridebit vibrantem haſtam.

21 Sub ipſo erunt radij ſolis, & ſternet ſibi aurum quaſi lutum. D

22 Ferveſcere faciet quaſi ollam profundum mare, & ponet quaſi cùm unguenta bulliunt.

23 Poſt eum lucebit ſemita, æſtimabit abyſſum quaſi ſeneſcentem.

24 Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei, qui factus eſt ut nullum timeret.

25 Omne ſublime videt, ipſe eſt rex ſuper univerſos filios ſuperbiæ.

Caput XLII.

Agnoſcit Job ſe inſipienter locutum, & à Domino præfertur amicis, ac pro illis orat duplicia recipiens eorum quæ amiſerat, tandémque plenus dierum in pace quievit,

A 1 R Eſpondens autem Job Domino, dixit:
2 Scio quia omnia potes, & nulla te
latet cogitatio.
3 Quis eſt iſte, qui celat conſilium abſque
ſcientia? ideò inſipienter locutus ſum, & quæ
ultrà modum excederent ſcientiam meam.
4 Audi, & ego loquar: interrogabo te, &
reſponde mihi.
5 Auditu auris audivi te, nunc autem oculus
meus videt te.
6 Idcircò ipſe me reprehendo, & ago pœni-
tentiam in favilla & cinere.
B 7 Poſtquam autem locutus eſt Dominus ver-
ba hæc ad Job, dixit ad Eliphaz Themanitem:
Iratus eſt furor meus in te, & in duos amicos
tuos, quoniam non eſtis locuti coram me re-
ctum, ſicut ſervus meus Job.
8 Sumite ergo vobis ſeptem tauros, & ſeptem
arietes, & ite ad ſervum meum Job, & offerte
holocauſtum pro vobis: Job autem ſervus meus
orabit pro vobis: faciem ejus ſuſcipiam ut non
vobis imputetur ſtultitia: neque enim locuti
eſtis ad me recta, ſicut ſervus meus Job.
9 Abierunt ergo Eliphaz Themanites, & Bal-
dad Suhites, & Sophar Naamathites, & fece-
runt ſicut locutus fuerat Dominus ad eos, &
ſuſcepit Dominus faciem Job.
10 Dominus quoque converſus eſt ad pœ- C
nitentiam Job, cùm oraret ille pro amicis ſuis.
Et addidit Dominus omnia quæcumque fue-
rant Job, duplicia.
11 Venerunt autem ad eum omnes fratres ſui,
& univerſæ ſorores ſuæ, & cuncti qui noverant
eum priùs, & comederunt cum eo panem in
domo ejus: & moverunt ſuper eum caput, &
conſolati ſunt eum ſuper omni malo quod intu-
lerat Dñs ſuper eum: & dederunt ei, unuſquiſ-
que ovem unam, & inaurem auream unam.
12 Dominus autem benedixit noviſſimis Job D
magis quàm principio ejus. Et facta ſunt ei
quattuordecim millia ovium, & ſex millia ca-
melorum, & mille juga boum, & mille aſinæ.
13 Et fuerunt ei ſeptem filij, & tres filiæ.
14 Et vocavit nomen unius Diem, & nomen
ſecundæ Caſſiam, & nomen tertiæ Cornuſtibij.
15 Non ſunt autem inventæ mulieres ſpecio-
ſæ ſicut filiæ Job in univerſa terra: deditque eis
pater ſuus hereditatem inter fratres earum.
16 Vixit autem Job poſt hæc, centum qua-
draginta annis, & vidit filios ſuos, & filios filio-
rum ſuorum uſque ad quartam generationem,
& mortuus eſt ſenex & plenus dierum.

LIBER PSALMORUM.

PSALMUS I.

A 1 BEATUS vir, qui non abiit
in conſilio impiorum, & in
via peccatorum non ſtetit, &
in cathedra peſtilentiæ non
ſedit:
* Joſue. 1. b. 8. 2 * Sed in lege Domini vo-
luntas ejus, & in lege ejus
meditabitur die ac nocte.
* Ierem. 17. b. 8. 3 * Et erit tanquam lignum, quod planta-
tum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum
ſuum dabit in tempore ſuo:
Et folium ejus non defluet: & omnia quæ-
cumque faciet proſperabuntur.
4 Non ſic impij, non ſic: ſed tamquam pul-
vis, quem projicit ventus à facie terræ.
5 Ideò non reſurgent impij in judicio: neque
peccatores in conſilio juſtorum.
6 Quoniam novit Dominus viam juſtorum:
& iter impiorum peribit.

Pſalm. II.

A 1 QUare fremuerunt Gentes, & populi me-
Act. 4. e. 25. ditati ſunt inania?
2 Aſtiterunt reges terræ, & principes con-
venerunt in unum, adverſus Dominum, & ad-
verſus Chriſtum ejus.
3 Dirumpamus vincula eorum: & projicia-
mus à nobis jugum ipſorum.
4 Qui habitat in cælis irridebit eos: & Do- B
minus ſubſannabit eos.
5 Tunc loquetur ad eos in ira ſua, & in fu-
rore ſuo conturbabit eos.
6 Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſu-
per Sion montem ſanctum ejus, prædicans præ-
ceptum ejus.
7 * Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, * Act. 13. e. 33.
ego hodie genui te. Hebr. 1.
8 Poſtula à me, & dabo tibi gentes heredita- b. 5.
tem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. b. 5.
9 * Reges eos in virga ferrea, & tamquam Apoc. 2. g 27. 19.
vas figuli confringes eos. c. 15.
10 Et nunc reges intelligite: erudimini qui
judicatis terram.
11 Servite Domino in timore: & exultate ei
cum tremore.
12 Apprehendite diſciplinam, nequando
iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta.
13 Cùm exarſerit in brevi ira ejus, beati om-
nes qui confidunt in eo.

1 Pſalmus David, cùm fugeret à facie Abſa-
lom filij ſui. (2. Reg. 15. 14.) III.

A 2 DOmine quid multiplicati ſunt qui tribu-
lant me? multi inſurgunt adverſum me.
3 Multi dicunt animæ meæ: Non eſt ſalus
ipſi in Deo ejus.
4 Tu autem Domine ſuſceptor meus es, glo-
ria mea, & exaltans caput meum.
5 Voce mea ad Dominum clamavi: & exau-
divit me de monte ſancto ſuo.
6 Ego dormivi, & ſoporatus ſum: & exur-
rexi, quia Dominus ſuſcepit me.
7 Non timebo millia populi circumdantis
me: exurge Dñe, ſalvum me fac Deus meus.
8 Quoniam tu percuſſiſti omnes adverſan-
tes mihi ſine cauſa, dentes peccatorum contri-
viſti.
9 Domini eſt ſalus: & ſuper populum tuum
benedictio tua.

1 In finem in carminibus. Pſalmus
David. IV.

A 2 CUM invocarem exaudivit me Deus juſti-
tiæ meæ: in tribulatione dilataſti mihi.
Miſerere mei, & exaudi orationem meam.
3 Filij hominum uſquequò gravi corde? ut
quid diligitis vanitaté, & quæritis mendacium?
4 Et ſcitote quoniam mirificavit Dominus
ſanctum ſuum: Dominus exaudiet me cùm
clamavero ad eum.
* Ephe. 4. f. 26. 5 * Iraſcimini, & nolite peccare: quæ dici-
tis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris com-
pungimini.
6 Sacrificate ſacrificium juſtitiæ, & ſperate
in Domino. multi dicunt: Quis oſtendit nobis
bona?
B 7 Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui
Domini: dediſti lætitiam in corde meo.
8 A fructu frumenti, vini, & olei ſui, multi-
plicati ſunt.
9 In pace in idipſũ dormiam, & requieſcam:
10 Quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe
conſtituiſti me.

1 In finem pro ea, quæ hereditatem con-
ſequitur, Pſalmus David. V.

A 2 VErba mea auribus percipe Domine, in-
tellige clamorem meum.
3 Intende voci orationis meæ, rex meus &
Deus meus.
4 Quoniam ad te orabo: Domine manè exau-
dies vocem meam.
5 Manè aſtabo tibi & videbo: quoniam non
Deus volens iniquitatem tu es.
6 Neque habitabit juxta te malignus: neque
permanebunt injuſti ante oculos tuos.
7 Odiſti omnes, qui operantur iniquitatem:
B perdes omnes, qui loquuntur mendacium.
Virum ſanguinum & doloſum abominabi-
tur Dominus, 8 Ego autem in multitudine
miſericordiæ tuæ,
Introibo in domum tuam: adorabo ad tem-
plum ſanctum tuum in timore tuo.
C 9 Domine deduc me in juſtitia tua: propter
inimicos meos dirige in conſpectu tuo viã meã.

10 Quoniam non eſt in ore eorum veritas:
cor eorum vanum eſt.
11 * Sepulchrum patens eſt guttur eorum, * Infr. 13. a. 3.
linguis ſuis dolosè agebant, judica illos Deus. Rom. 3. b. 13.
Decidant à cogitationibus ſuis, ſecundùm
multitudinem impietatum eorum expelle eos,
quoniam irritaverunt te Domine.
12 Et lætentur omnes, qui ſperant in te, in
æternum exultabunt: & habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt no-
men tuum, 13 Quoniam tu benedices juſto.
Domine, ut ſcuto bonæ voluntatis tuæ co-
ronaſti nos.

1 In finem in carminibus, Pſalmus
David, pro octava. VI.

2 DOmine, ne in furore tuo arguas me, ne- A
que in ira tua corripias me.
3 Miſerere mei Domine quoniam infirmus
ſum: ſana me Domine quoniam conturbata
ſunt oſſa mea.
4 Et anima mea turbata eſt valde: ſed tu
Domine uſquequo?
5 Convertere Domine, & eripe animã meam: B
ſalvum me fac propter miſericordiam tuam.
6 Quoniam non eſt in morte qui memor ſit
tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?
7 Laboravi in gemitu meo, lavabo per ſin-
gulas noctes lectum meum: lacrymis meis ſtra-
tum meum rigabo.
8 Turbatus eſt à furore oculus meus: inve-
teravi inter omnes inimicos meos.
9 * Diſcedite à me omnes qui operamini * Mat. 7. c. 23. 25. a. 41.
iniquitatem: quoniam exaudivit Dominus vo- Luc. 13.
cem fletus mei. f. 27.
10 Exaudivit Dominus deprecationem meam:
Dominus orationem meam ſuſcepit.
11 Erubeſcant, & conturbentur vehemen-
ter omnes inimici mei: convertantur & eru-
beſcant valdè velociter.

1 Pſalmus David, quem cantavit Domino
pro verbis Chuſi filij Jemini
(2. Reg. 16.) VII.

2 DOmine Deus meus in te ſperavi: ſalvum A
me fac ex omnibus perſequentibus me,
& libera me.
3 Nequando rapiat ut leo animam meam, dum
non eſt qui redimat, neque qui ſalvum faciat.
4 Domine Deus meus ſi feci iſtud, ſi eſt ini-
quitas in manibus meis:
5 Si reddidi retribuentibus mihi mala, deci-
dam meritò ab inimicis meis inanis.
6 Perſequatur inimicus animam meam, &
comprehendat, & conculcet in terra vitam
meam, & gloriam meam in pulverem deducat.
7 Exurge Domine in ira tua: & exaltare in
finibus inimicorum meorum.
Et exurge Domine Deus meus in præcepto
quod mandaſti: 8 Et ſynagoga populorum
circumdabit te.
Et propter hanc in altum regredere:
9 Dominus judicat populos.
Judica me Domine ſecundùm juſtitiã meam, B
& ſecundùm innocentiam meam ſuper me.
10 Conſu

10 Conſumetur nequitia peccatorum, &
diriges juſtum, * ſcrutans corda & renes Deus.
** 1. Par. 28 b 9.* Juſtum 11 adjutorium meum à Domino,
Ier. 11 d. 20 7 b. qui ſalvos facit rectos corde.
10 20. c. 12 Deus judex juſtus, fortis, & patiens,
12. numquid iraſcitur per ſingulos dies?
13 Niſi converſi fueritis, gladium ſuum vi-
brabit: arcum ſuum tetendit, & paravit illum.
14 Et in eo paravit vaſa mortis, ſagittas ſuas
ardentibus effecit.
** Iob 15.* 15 * Eccce parturiit injuſtitiam: concepit
d 35. dolorem, & peperit iniquitatem.
Iſai. 59. 16 Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit
a. 4. in foveam, quam fecit.
17 Convertetur dolor ejus in caput ejus: &
in verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet.
18 Confitebor Domino ſecundùm juſtitiam
ejus: & pſallam nomini Domini altiſſimi.

1 In finem pro torcularibus, Pſalmus
David. VIII.

A 2 DOmine Dominus noſter, quàm admira-
bile eſt nomen tuum in univerſa terra!
Quoniam elevata eſt magnificentia tua ſu-
per cælos.
3 Ex ore infantium & lactentium perfeciſti
laudem propter inimicos tuos, ut deſtruas ini-
micum & ultorem.
4 Quoniam videbo cælos tuos, opera digi-
torum tuorum: lunam & ſtellas, quæ tu fun-
daſti.
5 Quid eſt homo, quòd memor es ejus: aut
filius hominis, quoniam viſitas eum?
** Hebr.* 6 * Minuiſti eum paulò minùs ab angelis,
2. b. 7. gloria & honore coronaſti eum: 7 Et conſti-
B tuiſti eum ſuper opera manuum tuarum.
8 * Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves
** Gen. 1. d 28.* & boves univerſas, inſuper & pecora campi;
1. Cor. 9 Volucres cæli, & piſces maris, qui peram-
15. d. 26. bulant ſemitas maris.
10 Domine Dominus noſter, quàm admira-
bile eſt nomen tuum in univerſa terra!

1 In finem pro occultis filij, Pſalmus
David. IX.

A 2 COnfitebor tibi Domine in toto corde
meo: narrabo omnia mirabilia tua.
3 Lætabor & exultabo in te: pſallam nomini
tuo Altiſſime.
4 In convertendo inimicum meum retror-
ſum: infirmabuntur, & peribunt à facie tua.
5 Quoniam feciſti judicium meum & cau-
ſam meam: ſediſti ſuper thronum qui judicas
juſtitiam.
6 Increpaſti Gentes, & periit impius: no-
men eorum deleſti in æternum, & in ſæculum
ſæculi.
7 Inimici defecerunt frameæ in finem: & ci-
vitates eorum deſtruxiſti.
Periit memoria eorum cum ſonitu: 8 Et
Dominus in æternum permanet.
B Paravit in judicio thronum ſuum: 9 Et ipſe
judicabit orbem terræ in æquitate, judicabit
populos in juſtitia.
10 Et factus eſt Dominus refugium pauperi:
adjutor in opportunitatibus, in tribulatione.
11 Et ſperent in te qui noverunt nomen
tuum: quoniam non dereliquiſti quærentes te
Domine.
12 Pſallite Domino, qui habitat in Sion: an-
nuntiate inter Gentes ſtudia ejus:
13 Quoniam requirens ſanguinem eorum re- C
cordatus eſt: non eſt oblitus clamorē pauperum.
14 Miſerere mei Domine: vide humilitatem
meam de inimicis meis.
15 Qui exaltas me de portis mortis, ut an-
nuntiem omnes laudationes tuas in portis fi-
liæ Sion.
16 Exultabo in ſalutari tuo: infixæ ſunt
Gentes in interitu, quem fecerunt.
In laqueo iſto, quem abſconderunt, compre-
henſus eſt pes eorum.
17 Cognoſcetur Dominus judicia faciens: in
operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt
peccator.
18 Convertantur peccatores in infernum,
omnes Gentes quæ obliviſcuntur Deum.
19 Quoniam non in finem oblivio erit pau-
peris: patientia pauperum non peribit in finem.
20 Exurge Domine, non confortetur homo:
judicentur Gentes in conſpectu tuo.
21 Conſtitue Domine legiſlatorem ſuper
eos: ut ſciant gentes quoniam homines ſunt.

Pſalmus X. ſecundùm Hebræos.

1 Ut quid Domine receſſiſti longè, deſpicis A
in opportunitatibus, in tribulatione?
2 Dum ſuperbit impius, incenditur pauper:
comprehenduntur in conſiliis quibus cogitant.
3 Quoniam laudatur peccator in deſideriis
animæ ſuæ: & iniquus benedicitur.
4 Exacerbavit Dominum peccator, ſecun-
dùm multitudinem iræ ſuæ non quæret.
5 Non eſt Deus in conſpectu ejus: inquinatæ B
ſunt viæ illius in omni tempore.
Auferuntur judicia tua à facie ejus: omnium
inimicorum ſuorum dominabitur.
6 Dixit enim in corde ſuo: Non movebor à
generatione in generationem, ſine malo.
7 * Cujus maledictione os plenum eſt, & ** Infr.*
amaritudine, & dolo: ſub lingua ejus labor & *13. a. 3. Rom. 3.*
dolor. *b. 14.*
8 Sedet in inſidiis cum divitibus in occultis,
ut interficiat innocentem.
9 Oculi ejus in pauperem reſpiciunt: inſidia- C
tur in abſcondito, quaſi leo in ſpelunca ſua.
Inſidiatur ut rapiat pauperem: rapere pau-
perem dum attrahit eum.
10 In laqueo ſuo humiliabit eum, inclinabit
ſe, & cadet cùm dominatus fuerit pauperum.
11 Dixit enim in corde ſuo: Oblitus eſt Deus,
avertit faciem ſuam ne videat in finem.
12 Exurge Domine Deus, exaltetur manus
tua: ne obliviſcaris pauperum.
13 Propter quid irritavit impius Deum? di- D
xit enim in corde ſuo: Non requiret.
14 Vides quoniam tu laborem & dolorem
conſideras: ut tradas eos in manus tuas.

Tibi

Tibi derelictus eſt pauper : orphano tu eris
adjutor.
15 Contere brachium peccatoris & mali-
gni : quæretur peccatum illius, & non inve-
nietur.
16 Dominus regnabit in æternum, & in ſæ-
culum ſæculi : peribitis Gentes de terra illius.
17 Deſiderium pauperum exaudivit Dñs:
præparationem cordis eorum audivit auris tua.
18 Judicare pupillo & humili, ut non appo-
nat ultrà magnificare ſe homo ſuper terram.

1 In finem, Pſalmus David. X.

A 2 IN Domino cõfido: quomodo dicitis animæ
meæ: Tranſmigra in montem ſicut paſſer?
3 Quoniam ecce peccatores intenderunt ar-
cum, paraverunt ſagittas ſuas in pharetra, ut
ſagittent in obſcuro rectos corde.
4 Quoniam quæ perfeciſti, deſtruxerunt: ju-
ſtus autem quid fecit?
B 5 * Dominus in templo ſancto ſuo, Domi-
* Habac. 2. d. 20. nus in cælo ſedes ejus :
Oculi ejus in pauperem reſpiciunt : palpe-
bræ ejus interrogant filios hominum.
6 Dominus interrogat juſtum & impium: qui
autem diligit iniquitatem, odit animam ſuam.
7 Pluet ſuper peccatores laqueos : ignis, &
ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars calicis
eorum.
8 Quoniam juſtus Dominus & juſtitias dile-
xit: æquitatem vidit vultus ejus.

1 In finem pro octava, Pſalmus David. XI.

A 2 SAlvum me fac Domine, quoniam defe-
cit ſanctus: quoniam diminutæ ſunt ve-
ritates à filiis hominum.
3 Vana locuti ſunt unuſquiſque ad proxi-
mum ſuum : labia doloſa, in corde & corde
locuti ſunt.
4 Diſperdat Dominus univerſa labia doloſa,
& linguam magniloquam.
5 Qui dixerunt : Linguam noſtram magni-
ficabimus, labia noſtra à nobis ſunt, quis noſter
Dominus eſt?
B 6 Propter miſeriam inopum, & gemitum
pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus.
Ponam in ſalutari : fiducialiter agam in eo.
* Prov. 30. a 5. 7 * Eloquia Domini, eloquia caſta : argentum
igne examinatum, probatum terræ, purgatum
ſeptuplum.
8 Tu Domine ſervabis nos: & cuſtodies nos
à generatione hac in æternum.
9 In circuitu impii ambulant : ſecundùm al-
titudinem tuam multiplicaſti filios hominum.

1 In finem, Pſalmus David. XII.

A USquequò Domine oblivíſceris me in finem?
Uſquequò avertis faciem tuam à me?
2 Quamdiu ponam conſilia in anima mea,
dolorem in corde meo per diem?
3 Uſquequò exaltabitur inimicus meus ſu-
per me? 4 Reſpice, & exaudi me Domine
Deus meus.
Illumina oculos meos ne umquam obdor-
miam in morte : 5 Ne quando dicat inimicus
meus: Prævalui adverſus eum.
Qui tribulant me, exultabunt ſi motus fuero:
6 Ego autem in miſericordia tua ſperavi.
Exultabit cor meum in ſalutari tuo : cantabo
Domino qui bona tribuit mihi : & pſallam no-
mini Domini altiſſimi.

1 In finem, Pſalmus David. XIII.

DIxit inſipiens in corde ſuo : Non eſt Deus. A
Corrupti ſunt, & abominabiles facti
ſunt in ſtudiis ſuis : non eſt qui faciat bonum,
non eſt uſque ad unum.
2 Dominus de cælo proſpexit ſuper filios ho-
minum, ut videat ſi eſt intelligens, aut requi-
rens Deum.
3 Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti
ſunt : non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque
ad unum.
Sepulchrum patens eſt guttur eorum : linguis
ſuis doloſè agebant, venenum aſpidum ſub la-
biis eorum.
Quorum os maledictione & amaritudine ple-
num eſt : veloces pedes eorum ad effundendum
ſanguinem.
Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam
pacis non cognoverunt : non eſt timor Dei ante
oculos eorum.
4 Nónne cognoſcent omnes qui operantur B
iniquitatem, qui devorant plebem meam ſicut
eſcam panis?
5 Dominum non invocaverunt, illic trepida-
verunt timore, ubi non erat timor.
6 Quoniam Dominus in generatione juſta eſt,
conſilium inopis confudiſtis : quoniam Domi-
nus ſpes ejus eſt.
7 Quis dabit ex Sion ſalutare Iſraël? cum
averterit Dominus captivitatem plebis ſuæ,
exultabit Jacob, & lætabitur Iſraël.

1 Pſalmus David. XIV.

1 DOmine quis habitabit in tabernaculo tuo? A
aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?
2 Qui ingreditur ſine macula, & operatur
juſtitiam :
3 Qui loquitur veritatem in corde ſuo, qui
non egit dolum in lingua ſua :
Nec fecit proximo ſuo malum, & oppro-
brium non accepit adverſus proximos ſuos.
4 Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus B
malignus: timentes autem Dominum glorificat:
Qui jurat proximo ſuo, & non decipit,
5 Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram,
& munera ſuper innocentem non accepit.
Qui facit hæc, non movebitur in æternum.

1 Tituli inſcriptio ipſi David. XV.

COnſerva me Domine, quoniam ſperavi A
in te.
2 Dixi Domino : Deus meus es tu, quoniam
bonorum meorum non eges.
3 Sanctis, qui ſunt in terra ejus, mirificavit
omnes voluntates meas in eis.
4 Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum : po-
ſtea acceleraverunt.

Non congregabo conventicula eorum de
ſanguinibus : nec memor ero nominum eorum
per labia mea.
5 Dominus pars hereditatis meæ, & cali-
cis mei : tu es, qui reſtitues hereditatem meam
mihi.
6 Funes ceciderunt mihi in præclaris:etenim
hereditas mea præclara eſt mihi.
B 7 Benedicam Dominum, qui tribuit mihi
intellectum : inſuper & uſque ad noctem in-
crepuerunt me renes mei.
* Act 2.d 25. 8 * Providebam Dominum in conſpectu
meo ſemper : quoniam à dextris eſt mihi, ne
commovear.
9 Propter hoc lætatum eſt cor meum, &
exultavit lingua mea : inſuper & caro mea re-
quieſcet in ſpe.
*Act 2. c.31 13. e 35. 10 * Quoniam non derelinques animam
meam in inferno : nec dabis ſanctum tuum vi-
dere corruptionem.
11 Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis
me lætitia cum vultu tuo : delectationes in dex-
tera tua uſque in finem.

1 Oratio David. XVI.

A Exaudi Domine juſtitiam meam : intende
deprecationem meam.
Auribus percipe orationem meam, non in
labiis doloſis.
2 De vultu tuo judicium meum prodeat :
oculi tui videant æquitates.
3 Probaſti cor meum, & viſitaſti nocte : igne
me examinaſti, & non eſt inventa in me ini-
quitas.
4 Ut non loquatur os meum opera homi-
num : propter verba labiorum tuorum ego cu-
ſtodivi vias duras.
B 5 Perfice greſſus meos in ſemitis tuis : ut
non moveantur veſtigia mea.
6 Ego clamavi, quoniam exaudiſti me Deus :
inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea.
7 Mirifica miſericordias tuas, qui ſalvos fa-
cis ſperantes in te.
8 A reſiſtentibus dexteræ tuæ cuſtodi me, ut
pupillam oculi.
Sub umbra alarum tuarum protege me : 9 A
facie impiorum qui me afflixerunt.
C Inimici mei animam meam circumdederunt,
10 Adipem ſuum concluſerunt : os eorum lo-
cutum eſt ſuperbiam.
11 Projicientes me nunc circumdederunt me :
oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram.
12 Suſceperunt me ſicut leo paratus ad præ-
dam : & ſicut catulus leonis habitans in abditis.
13 Exurge Domine, præveni eum, & ſup-
planta eum : eripe animam meam ab impio,
D frameam tuam 14 ab inimicis manus tuæ.
Domine à paucis de terra divide eos in vita
eorum : de abſconditis tuis adimpletus eſt ven-
ter eorum.
Saturati ſunt filiis : & dimiſerunt reliquias
ſuas parvulis ſuis.
15 Ego autem in juſtitia apparebo conſpe-
ctui tuo : ſatiabor cùm apparuerit gloria tua.

1 In finem puero Domini David, qui locutus
eſt Domino verba cantici hujus, in die, qua
eripuit eum Dominus de manu omnium ini-
micorum ejus, & de manu Saul, & dixit :
(2. Reg. 22. 2.)

XVII.

2 Diligam te Domine fortitudo mea : A
3 Dominus firmamentum meum, &
refugium meum, & liberator meus.
* Deus meus adjutor meus, & ſperabo in eum. * Heb. 2.d 13.
Protector meus, & cornu ſalutis meæ, & ſuſ-
ceptor meus.
4 Laudans invocabo Dominum : & ab ini-
micis meis ſalvus ero.
5 Circumdederunt me dolores mortis : &
torrentes iniquitatis conturbaverunt me.
6 Dolores inferni circumdederunt me : præ-
occupaverunt me laquei mortis.
7 In tribulatione mea invocavi Dominum, &
ad Deum meum clamavi :
Et exaudivit de templo ſancto ſuo vocem
meam : & clamor meus in conſpectu ejus, in-
troivit in aures ejus.
8 Commota eſt, & contremuit terra : fun-
damenta montium conturbata ſunt, & commo-
ta ſunt, quoniam iratus eſt eis.
9 Aſcendit fumus in ira ejus : & ignis à facie
ejus exarſit : carbones ſuccenſi ſunt ab eo.
10 Inclinavit cælos, & deſcendit : & caligo
ſub pedibus ejus.
11 Et aſcendit ſuper cherubim, & volavit : B
volavit ſuper pennas ventorum.
12 Et poſuit tenebras latibulum ſuum, in
circuitu ejus tabernaculum ejus: tenebroſa aqua
in nubibus aëris.
13 Præ fulgore in conſpectu ejus nubes tran-
ſierunt, grando, & carbones ignis.
14 Et intonuit de cælo Dñs, & Altiſſimus
dedit vocem ſuam : grando & carbones ignis.
15 Et miſit ſagittas ſuas, & diſſipavit eos :
fulgura multiplicavit, & conturbavit eos.
16 Et apparuerunt fontes aquarum, & reve-
lata ſunt fundamenta orbis terrarum ;
Ab increpatione tua Domine, ab inſpiratione
ſpiritus iræ tuæ.
17 Miſit de ſummo, & accepit me : & aſ-
ſumpſit me de aquis multis.
18 Eripuit me de inimicis meis fortiſſimis,
& ab his qui oderunt me : quoniam confortati
ſunt ſuper me.
19 Prævenerunt me in die afflictionis meæ :
& factus eſt Dominus protector meus.
20 Et eduxit me in latitudinem : ſalvum me
fecit quoniam voluit me.
21 Et retribuet mihi Dominus ſecundùm ju-
ſtitiam meam: & ſecundùm puritatem manuum
mearum retribuet mihi :
22 Quia cuſtodivi vias Domini, nec impiè
geſſi à Deo meo.
23 Quoniam omnia judicia ejus in conſpe-
ctu meo : & juſtitias ejus non repuli à me.
24 Et ero immaculatus cum eo : & obſer- C
vabo me ab iniquitate mea.

25 Et retribuet mihi Dominus ſecundùm ju-
ſtitiam meam: & ſecundùm puritatem ma-
nuum mearum in conſpectu oculorum ejus.
26 Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro
innocente innocens eris:
27 Et cum electo electus eris: & cum per-
verſo perverteris.
28 Quoniam tu populum humilem ſalvum
facies: & oculos ſuperborum humiliabis.
29 Quoniam tu illuminas lucernam meam
Domine: Deus meus illumina tenebras meas.
30 Quoniam in te eripiar à tentatione, &
in Deo meo tranſgrediar murum.
31 Deus meus impolluta via ejus: eloquia
Domini igne examinata: protector eſt omnium
ſperantium in ſe.
32 Quoniam quis Deus præter Dominum?
aut quis Deus præter Deum noſtrum?
33 Deus qui præcinxit me virtute: &
poſuit immaculatam viam meam.
*2 Reg. 22 c 34. 34 * Qui perfecit pedes meos tamquam
cervorum, & ſuper excelſa ſtatuens me.
*2. R ſ. 22. c. 35. 35 * Qui docet manus meas ad prælium:
& poſuiſti ut arcum æreum, brachia mea.
36 Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ:
& dextera tua ſuſcepit me:
Et diſciplina tua correxit me in finem: &
diſciplina tua ipſa me docebit.
D 37 Dilataſti greſſus meos ſubtus me: & non
ſunt infirmata veſtigia mea.
38 Perſequar inimicos meos, & comprehen-
dam illos: & non convertar donec deficiant.
39 Confringam illos, nec poterunt ſtare: ca-
dent ſubtus pedes meos.
40 Et præcinxiſti me virtute ad bellum: &
ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus me.
41 Et inimicos meos dediſti mihi dorſum,
& odientes me diſperdiſti.
42 Clamaverunt, nec erat qui ſalvos faceret,
ad Dominum, nec exaudivit eos.
43 Et comminuam eos, ut pulverem ante fa-
ciem venti, ut lutum platearum delebo eos.
44 Eripies me de contradictionibus populi:
conſtitues me in caput gentium.
45 Populus, quem non cognovi, ſervivit mi-
hi: in auditu auris obedivit mihi.
46 Filij alieni mentiti ſunt mihi, filij alieni
inveterati ſunt, & claudicaverunt à ſemitis ſuis.
47 Vivit Dominus, & benedictus Deus
meus, & exaltetur Deus ſalutis meæ.
48 Deus qui das vindictas mihi, & ſubdis
populos ſub me, liberator meus de inimicis
meis iracundis.
49 Et ab inſurgentibus in me exaltabis me:
à viro iniquo eripies me.
*2 Reg. 22 d 50. 50 * Proptereà confitebor tibi in nationibus
Domine: & nomini tuo pſalmum dicam.
Rom 15. c. 9. 51 Magnificans ſalutes regis ejus, & faciens
miſericordiam chriſto ſuo David, & ſemini
ejus uſque in ſæculum.

1 In finem, Pſalmus David. XVIII.

A 2 CÆli enarrant gloriam Dei, & opera ma-
nuum ejus annuntiat firmamentum.
3 Dies diei eructat verbum, & nox nocti in-
dicat ſcientiam.
4 Non ſunt loquelæ, neque ſermones, quo-
rum non audiantur voces eorum.
5 * In omnem terram exivit ſonus eorum: *Rom. 10. d 18.
& in fines orbis terræ verba eorum.
6 In ſole poſuit tabernaculum ſuum: * & ip- B
ſe tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo: *Luc. 24. ſ. 46.
Exultavit ut gigas ad currendam viam, 7 A
ſummo cælo egreſſio ejus:
Et occurſus ejus uſque ad ſummum ejus: nec
eſt qui ſe abſcondat à calore ejus.
8 Lex Domini immaculata convertens ani-
mas: teſtimonium Domini fidele, ſapientiam
præſtans parvulis.
9 Juſtitiæ Domini rectæ, lætificantes corda:
præceptum Dñi lucidum, illuminans oculos.
10 Timor Domini ſanctus, permanens in
ſæculum ſæculi: judicia Domini vera, juſtifica-
ta in ſemetipſa.
11 Deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pre-
tioſum multum: & dulciora ſuper mel & favū.
12 Etenim ſervus tuus cuſtodit ea, in cuſto- C
diendis illis retributio multa.
13 Delicta quis intelligit? ab occultis meis
munda me: 14 Et ab alienis parce ſervo tuo.
Si mei non fuerint dominati, tunc immacula-
tus ero: & emundabor à delicto maximo.
15 Et erunt ut complaceant eloquia oris
mei: & meditatio cordis mei in conſpectu tuo
ſemper.
Domine adjutor meus, & redemptor meus.

1 In finem, Pſalmus David. XIX.

2 EXaudiat te Dominus in die tribulationis: A
protegat te nomen Dei Jacob.
3 Mittat tibi auxilium de ſancto: & de Sion
tueatur te.
4 Memor ſit omnis ſacrificij tui: & holocau-
ſtum tuum pingue fiat.
5 Tribuat tibi ſecundùm cor tuum: & om-
ne conſilium tuum confirmet.
6 Lætabimur in ſalutari tuo: & in nomine B
Dei noſtri magnificabimur.
7 Impleat Dominus omnes petitiones tuas:
nunc cognovi quoniam ſalvum fecit Dominus
CHRISTUM ſuum.
Exaudiet illum de cælo ſancto ſuo: in po-
tentatibus ſalus dexteræ ejus.
8 Hi in curribus, & hi in equis: nos autem
in nomine Domini Dei noſtri invocabimus.
9 Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt: nos au-
tem ſurreximus & erecti ſumus.
10 Domine ſalvum fac regem: & exaudi nos
in die, qua invocaverimus te.

1 In finem, Pſalmus David. XX.

2 DOmine in virtute tua lætabitur rex: & ſu- A
per ſalutare tuum exultabit vehementer.
3 Deſiderium cordis ejus tribuiſti ei: & vo-
luntate labiorum ejus non fraudaſti eum.
4 Quoniam prævenisti eum in benedictio-
nibus dulcedinis: poſuiſti in capite ejus coro-
nam de lapide pretioſo.
5 Vitam petiit à te: & tribuiſti ei longitudi- B
nem

nem dierum in ſæculum, & in ſæculum ſæculi.
6 Magna eſt gloria ejus in ſalutari tuo: glo-
riam & magnum decorem impones ſuper eum.
7 Quoniam dabis eum in benedictionem in
ſæculum ſæculi: lætificabis eum in gaudio cum
vultu tuo.
8 Quoniam rex ſperat in Domino:& in mi-
ſericordia Altiſſimi non commovebitur.
9 Inveniatur manus tua omnibus inimicis
tuis:dextera tua inveniat omnes,qui te oderunt.
C 10 Pones eos ut clibanum ignis in tempore
vultus tui: Dominus in ira ſua conturbabit eos,
& devorabit eos ignis.
11 Fructum eorum de terra perdes: & ſe-
men eorum à filiis hominum.
12 Quoniam declinaverunt in te mala; co-
gitaverunt conſilia,quæ non potuerunt ſtabilire.
13 Quoniam pones eos dorſum:in reliquiis
tuis præparabis vultum eorum.
14 Exaltare Domine in virtute tua: cantabi-
mus & pſallemus virtutes tuas.

1 In finem pro ſuſceptione matutina,
Pſalmus David. XXI.

A 2 DEus Deus meus reſpice in me: quare me
Mat.27. dereliquiſti? longè à ſalute mea verba de-
e.46. lictorum meorum.
Ma c. 3 Deus meus clamabo per diem,& non exau-
15.d.34. dies: & nocte, & non ad inſipientiam mihi.
4 Tu autem in ſancto habitas, Laus Iſraël.
5 In te ſperaverunt patres noſtri: ſperave-
runt, & liberaſti eos.
6 Ad te clamaverunt, & ſalvi facti ſunt: in
te ſperaverunt, & non ſunt confuſi.
7 Ego autem ſum vermis, & non homo:op-
probrium hominum, & abjectio plebis.
** Matt.* 8 * Omnes videntes me, deriſerunt me: lo-
27.c.39. cuti ſunt labiis,& moverunt caput.
Marc.
15.c.29. 9 * Speravit in Domino, eripiat eum: ſal-
** Mat.* vum faciat eum, quoniam vult eum.
27.e.45. 10 Quoniam tu es,qui extraxiſti me de ven-
tre: ſpes mea ab uberibus matris meæ.
B 11 In te projectus ſum ex utero: de ventre
matris meæ Deus meus es tu, 12 Ne diceſſeris
à me:
Quoniam tribulatio proxima eſt: quoniam
non eſt qui adjuvet.
13 Circumdederunt me vituli multi: tauri
pingues obſederunt me.
14 Aperuerunt ſuper me os ſuum: ſicut leo
rapiens & rugiens.
15 Sicut aqua effuſus ſum: & diſperſa ſunt
omnia oſſa mea.
Factum eſt cor meum tanquam cera liqueſ-
cens in medio ventris mei.
16 Aruit tamquam teſta virtus mea, & lin-
gua mea adhæſit faucibus meis: & in pulve-
rem mortis deduxiſti me.
C 17 Quoniam circumdederunt me canes mul-
ti:conſilium malignantium obſedit me. Fode-
runt manus meas & pedes meos: 18 Dinume-
raverunt omnia oſſa mea.
Ipſi verò conſideraverunt & inſpexerunt me:
19 * Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſu- ** Mat.*
per veſtem meam miſerunt ſortem. *27.d.35. Joan.19.*
20 Tu autem Domine ne elongaveris auxi- *d.23.24.*
lium tuum à me: ad defenſionem meam con-
ſpice.
21 Erue à framea Deus animam meam: &
de manu canis unicam meam.
22 Salva me ex ore leonis: & à cornibus
unicornium humilitatem meam.
23 * Narrabo nomen tuum fratribus meis: ** Heb.2.*
in medio eccleſiæ laudabo te. *c.12.*
24 Qui timetis Dominum laudate eum:uni-
verſum ſemen Jacob glorificate eum.
25 Timeat eum omne ſemen Iſraël: quo-
niam non ſprevit, neque deſpexit deprecatio-
nem pauperis:
Nec avertit faciem ſuam à me: & cùm cla-
marem ad eum, exaudivit me.
26 Apud te laus mea in eccleſia magna: vota D
mea reddam in conſpectu timentium eum.
27 Edent pauperes,& ſaturabuntur: & lau-
dabunt Dominum qui requirunt eum: vivent
corda eorum in ſæculum ſæculi.
28 Reminiſcentur & convertentur ad Do-
minum univerſi fines terræ:
Et adorabunt in conſpectu ejus univerſæ fa-
miliæ Gentium.
29 Quoniam Domini eſt regnum: & ipſe
dominabitur Gentium.
30 Manducaverunt & adoraverunt omnes
pingues terræ: in conſpectu ejus cadent omnes
qui deſcendunt in terram.
31 Et anima mea illi vivet: & ſemen meum
ſerviet ipſi.
32 Annuntiabitur Domino generatio ventu-
ra: & annuntiabunt cæli juſtitiam ejus populo
qui naſcetur, quem fecit Dominus.

1 Pſalmus David. XXII.

DOminus regit me, & nihil mihi deerit: A
2 In loco paſcuæ ibi me collocavit. *Iſai.40.*
Super aquam refectionis educavit me: 3 Ani- *c.11.*
mam meam convertit. *Jerem. 23.a.4.*
Deduxit me ſuper ſemitas juſtitiæ, propter *Ezec.34.*
nomen ſuum. *c.11.f.23.*
4 Nam, & ſi ambulavero in medio umbræ *1.Pet.2. d.25.*
mortis,non timebo mala: quoniã tu mecum es. *5.b.4.*
Virga tua, & baculus tuus, ipſa me conſo-
lata ſunt.
5 Paraſti in conſpectu meo menſam,adver- B
ſus eos, qui tribulant me.
Impinguaſti in oleo caput meum: & calix
meus inebrians quàm præclarus eſt!
6 Et miſericordia tua ſubſequetur me omni-
bus diebus vitæ meæ:
Et ut inhabitem in domo Domini, in longi-
tudinem dierum.

1 Prima ſabbati, Pſalmus David. XXIII.

DOmini eſt terra, & plenitudo ejus: orbis A
terrarum, & univerſi qui habitant in eo. *Pſal.49.*
2 Quia ipſe ſuper maria fundavit eum: & *c.12.*
ſuper flumina præparavit eum. *1.Cor. 10.f.26.*
3 Quis aſcendet in montem Domini? aut
quis ſtabit in loco ſancto ejus?

4 Inno

4 Innocens manibus & mundo corde, qui
non accepit in vano animam ſuam, nec juravit
in dolo proximo ſuo.
B 5 Hic accipiet benedictionem à Domino: &
miſericordiam à Deo ſalutari ſuo.
6 Hæc eſt generatio quærentium eum; quærentium faciem Dei Jacob.
7 Attollite portas principes veſtras, & elevamini
portæ æternales: & introibit rex gloriæ.
8 Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus fortis
& potens: Dominus potens in prælio.
9 Attollite portas principes veſtras, & elevamini
portæ æternales: & introibit rex gloriæ.
10 Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus virtutum
ipſe eſt rex gloriæ.

1 In finem, Pſalmus David. XXIV.

A AD te Domine levavi animam meam:
2 Deus meus in te confido, non erubeſcam:
3 Neque irrideant me inimici mei: etenim
univerſi, qui ſuſtinent te, non confundentur.
4 Confundantur omnes iniqua agentes ſupervacuè.
Vias tuas Domine demonſtra mihi: & ſemitas
tuas edoce me.
5 Dirige me in veritate tua, & doce me:
quia tu es Deus ſalvator meus, & te ſuſtinui tota
die.
6 Reminiſcere miſerationum tuarum Domine,
& miſericordiarum tuarũ, quæ à ſæculo ſunt.
B 7 Delicta juventutis meæ, & ignorantias
meas ne memineris.
Secundùm miſericordiam tuam memento
mei tu: propter bonitatem tuam Domine.
8 Dulcis & rectus Dominus: propter hoc
legem dabit delinquentibus in via.
9 Diriget manſuetos in judicio: docebit mites
vias ſuas.
10 Univerſæ viæ Domini, miſericordia &
veritas, requirentibus teſtamentum ejus &
teſtimonia ejus.
C 11 Propter nomen tuum Domine propitiaberis
peccato meo: multum eſt enim.
12 Quis eſt homo qui timet Dominum? legem
ſtatuit ei in via, quam elegit.
13 Anima ejus in bonis demorabitur: & ſemen
ejus hereditabit terram.
14 Firmamentum eſt Dominus timentibus
eum: & teſtamentum ipſius ut manifeſtetur illis.
15 Oculi mei ſemper ad Dominum: quoniam
ipſe evellet de laqueo pedes meos.
16 Reſpice in me, & miſerere mei: quia
unicus & pauper ſum ego.
D 17 Tribulationes cordis mei multiplicatæ
ſunt: de neceſſitatibus meis erue me.
18 Vide humilitatem meam, & laborem
meum: & dimitte univerſa delicta mea.
19 Reſpice inimicos meos quoniam multi-
* Joan. plicati ſunt, & * odio iniquo oderunt me.
15.d.25. 20 Cuſtodi animam meam, & erue me: non
erubeſcam quoniam ſperavi in te.
21 Innocentes & recti adhæſerunt mihi:
quia ſuſtinui te.
22 Libera Deus Iſraël, ex omnibus tribulationibus
ſuis.

1 In finem, Pſalmus David. XXV.

JUdica me Domine, quoniam ego in innocentia A
mea ingreſſus ſum: & in Domino ſperans
non infirmabor.
2 Proba me Domine, & tenta me: ure renes
meos & cor meum.
3 Quoniam miſericordia tua ante oculos
meos eſt: & complacui in veritate tua.
4 Non ſedi cum conſilio vanitatis: & cum B
iniqua gerentibus non introibo.
5 Odivi eccleſiam malignantium: & cum
impiis non ſedebo.
6 Lavabo inter innocentes manus meas: &
circumdabo altare tuum Domine:
7 Ut audiam vocem laudis, & enarrem univerſa
mirabilia tua.
8 Domine dilexi decorem domus tuæ, &
locum habitationis gloriæ tuæ.
9 Ne perdas cum impiis Deus animam meam, C
& cum viris ſanguinum vitam meam:
10 In quorum manibus iniquitates ſunt:
dextera eorum repleta eſt muneribus.
11 Ego autem in innocentia mea ingreſſus
ſum: redime me, & miſerere mei.
12 Pes meus ſtetit in directo: in eccleſiis benedicam
te Domine.

1 Pſalmus David priuſquam liniretur.
XXVI.

DOminus illuminatio mea, & ſalus mea, A
quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo?
2 Dum appropiant ſuper me nocentes, ut
edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei, ipſi infirmati
ſunt & ceciderunt.
3 Si conſiſtant adverſum me caſtra, non timebit
cor meum.
Si exurgat adverſum me prælium, in hoc ego
ſperabo.
4 Unam petij à Domino, hanc requiram, ut B
inhabitem in domo Domini omnibus diebus
vitæ meæ.
Ut videam voluptatem Domini, & viſitem
templum ejus.
5 Quoniam abſcondit me in tabernaculo
ſuo: in die malorum protexit me in abſcondito
tabernaculi ſui.
6 In petra exaltavit me: & nunc exaltavit C
caput meum ſuper inimicos meos.
Circuivi, & immolavi in tabernaculo ejus
hoſtiam vociferationis: cantabo, & pſalmum
dicam Domino.
7 Exaudi Domine vocem meam, qua clamavi
ad te: miſerere mei, & exaudi me.
8 Tibi dixit cor meum, exquiſivit te facies
mea: faciem tuam Domine requiram.
9 Ne avertas faciem tuam à me: ne declines
in ira à ſervo tuo.
Adjutor meus eſto; ne derelinquas me, neque
deſpicias me Deus ſalutaris meus.

10 Quoniam pater meus,& mater mea,dereliquerunt me: Dominus autem aſſumpſit me.
D 11 Legem pone mihi Domine in via tua: & dirige me in ſemitam rectam propter inimicos meos.
12 Ne tradideris me in animas tribulantium: quoniam inſurrexerunt in me teſtes iniqui & mentita eſt iniquitas ſibi.
13 Credo videre bona Domini in terra viventium.
14 Expecta Dominum, viriliter age: & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.

Pſalmus ipſi David. XXVII.

A 1 AD te Domine clamabo, Deus meus ne ſileas à me: ne quando taceas à me, & aſſimilabor deſcendentibus in lacum.
2 Exaudi Domine vocem deprecationis meæ dum oro ad te: dum extollo manus meas ad templum ſanctum tuum.
3 Ne ſimul trahas me cum peccatoribus:& cum operantibus iniquitatem ne perdas me:
Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem in cordibus eorum.
4 Da illis ſecundùm opera eorum, & ſecundùm nequitiam adinventionum ipſorum.
Secundùm opera manuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipſis.
B 5 Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum ejus deſtrues illos, & non ædificabis eos.
6 Benedictus Dominus: quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ.
7 Dominus adjutor meus,& protector meus: in ipſo ſperavit cor meum, & adjutus ſum.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate mea confitebor ei.
8 Dominus fortitudo plebis ſuæ: & protector ſalvationum chriſti ſui eſt.
9 Salvum fac populum tuum Domine, & benedic hereditati tuæ: & rege eos, & extolle illos uſque in æternum.

1 Pſalmus David in conſummatione tabernaculi. XXVIII.

A AFferte Domino filij Dei: afferte Domino filios arietum.
2 Afferte Domino gloriam & honorem, afferte Domino gloriam nomini ejus: adorate Dominum in atrio ſancto ejus.
B 3 Vox Domini ſuper aquas, Deus majeſtatis intonuit: Dominus ſuper aquas multas.
4 Vox Domini in virtute: vox Domini in magnificentia.
5 Vox Domini confringentis cedros:& confringet Dominus cedros Libani:
6 Et comminuet eas tamquam vitulum Libani:& dilectus quemadmodū filius unicornium.
7 Vox Domini intercidentis flammam ignis:
8 Vox Domini concutientis deſertum: & commovebit Dominus deſertum Cades.
C 9 Vox Domini præparantis cervos, & revelabit condenſa: & in templo ejus omnes dicent gloriam.
10 Dominus diluvium inhabitare facit: & ſedebit Dominus rex in æternum.
11 Dominus virtutem populo ſuo dabit: Dominus benedicet populo ſuo in pace.

1 Pſalmus Cantici, In dedicatione domus David. XXIX.

2 EXaltabo te Domine quoniā ſuſcepiſti me: nec delectaſti inimicos meos ſuper me. A
3 Domine Deus meus clamavi ad te, & ſanaſti me.
4 Domine eduxiſti ab inferno animam meam: ſalvaſti me à deſcendentibus in lacum.
5 Pſallite Domino ſancti ejus:& confitemini memoriæ ſanctitatis ejus.
6 Quoniam ira in indignatione ejus: & vita in voluntate ejus. B
Ad veſperum demorabitur fletus; & ad matutinum lætitia.
7 Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum.
8 Domine in voluntate tua,præſtitiſti decori meo virtutem.
Avertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus.
9 Ad te Domine clamabo: & ad Deum meum deprecabor. C
10 Quæ utilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam?
11 Audivit Dominus, & miſertus eſt mei: Dominus factus eſt adjutor meus.
12 Convertiſti planctum meum in gaudium mihi: conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia:
13 Ut cantet tibi gloria mea, & non compungar: Domine Deus meus in æternum confitebor tibi.

1 In finem, Pſalmus David, pro extaſi. XXX.

2 IN te Domine ſperavi, non confundar in æternum: in juſtitia tua libera me. A
3 Inclina ad me aurem tuam, accelera ut eruas me.
Eſto mihi in Deum protectorem; & in domum refugij, ut ſalvum me facias.
4 Quoniam fortitudo mea, & refugium meum es tu: & propter nomen tuum deduces me, & enutries me.
5 Educes me de laqueo hoc,quem abſconderunt mihi, quoniam tu es protector meus.
6 * In manus tuas commendo ſpiritum meum: redemiſti me Domine Deus veritatis: * Luc. 23.ſ.46.
7 Odiſti obſervantes vanitates, ſupervacuè.
Ego autem in Domino ſperavi: 8 Exultabo, & lætabor in miſericordia tua.
Quoniam reſpexiſti humilitatem meam, ſalvaſti de neceſſitatibus animam meam.
9 Nec concluſiſti me in manibus inimici: ſtatuiſti in loco ſpatioſo pedes meos.
10 Miſerere mei Domine quoniam tribulor: conturbatus eſt in ira oculus meus, anima mea, & venter meus: B

11 Quo

11 Quoniam defecit in dolore vita mea, &
anni mei in gemitibus.
Infirmata eſt in paupertate virtus mea: &
oſſa mea conturbata ſunt.
12 Super omnes inimicos meos factus ſum
opprobrium & vicinis meis valdè, & timor
notis meis.
C Qui videbant me, foras fugerunt à me:
13 Oblivioni datus ſum, tanquam mortuus
à corde.
Factus ſum tanquam vas perditum: 14 Quo-
niam audivi vituperationem multorum com-
morantium in circuitu.
In eo dum convenirent ſimul adverſum me,
accipere animam meam conſiliati ſunt.
* 15 Ego autem in te ſperavi Domine: dixi:
Deus meus es tu: 16 In manibus tuis ſortes
meæ.
Eripe me de manu inimicorum meorum, &
à perſequentibus me.
17 Illuſtra faciem tuam ſuper ſervum tuum,
ſalvum me fac in miſericordia tua: 18 Domine
non confundar, quoniam invocavi te.
Erubeſcant impij, & deducantur in infer-
num: 19 muta fiant labia doloſa.
Quæ loquuntur adverſus juſtum iniquita-
tem, in ſuperbia, & in abuſione.
D 20 Quam magna multitudo dulcedinis tuæ
Domine, quam abſcondiſti timentibus te.
Perfeciſti eis, qui ſperant in te, in conſpectu
filiorum hominum.
21 Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ à
conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo à contradi-
ctione linguarum.
22 Benedictus Dominus: quoniam mirificavit
miſericordiam ſuam mihi in civitate munita.
23 Ego autem dixi in exceſſu mentis meæ:
Projectus ſum à facie oculorum tuorum.
Ideò exaudiſti vocem orationis meæ, dum
clamarem ad te.
24 Diligite Dominum omnes ſancti ejus:
quoniam veritatem requiret Dominus, & re-
tribuet abundanter facientibus ſuperbiam.
25 Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum,
omnes qui ſperatis in Domino.

Ipſi David intellectus. XXXI.

A 1 BEati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates:
Rom.4.b.7. & quorum tecta ſunt peccata.
2 Beatus vir, cui non imputavit Dominus
peccatum, nec eſt in ſpiritu ejus dolus.
3 Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea,
dum clamarem tota die.
4 Quoniam die ac nocte gravata eſt ſuper me
manus tua: converſus ſum in ærumna mea,
dum configitur ſpina.
B 5 Delictum meum cognitum tibi feci: & in-
juſtitiam meam non abſcondi.
** Iſai. 65.d.24.* * Dixi: Confitebor adverſum me injuſti-
tiam meam Domino: & tu remiſiſti impieta-
tem peccati mei.
6 Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tem-
pore opportuno.
Verumtamen in diluvio aquarum multarum,
ad eum non approximabunt.
7 Tu es refugium meum à tribulatione, quæ C
circumdedit me: exultatio mea erue me à cir-
cumdantibus me.
8 Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in
via hac, qua gradieris: firmabo ſuper te ocu-
los meos.
9 Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus
non eſt intellectus.
In camo & fræno maxillas eorum conſtrin-
ge, qui non approximant ad te.
10 Multa flagella peccatoris, ſperantem au-
tem in Domino miſericordia circumdabit.
11 Lætamini in Domino & exultate juſti, &
gloriamini omnes recti corde.

Pſalmus David. XXXII.

1 EXultate juſti in Domino: rectos decet A
collaudatio.
2 Confitemini Domino in cithara: in pſal-
terio decem chordarum pſallite illi.
3 Cantate ei canticum novum: benè pſallite
ei in vociferatione.
4 Quia rectum eſt verbum Domini, & om-
nia opera ejus in fide.
5 Diligit miſericordiam & judicium: miſeri-
cordia Domini plena eſt terra.
6 Verbo Domini cæli firmati ſunt: & ſpiritu B
oris ejus omnis virtus eorum.
7 Congregans ſicut in utre aquas maris: po-
nens in theſauris abyſſos.
8 Timeat Dominum omnis terra: ab eo au-
tem commoveantur omnes inhabitantes orbem.
9 * Quoniam ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe **Judith. 16.c.17.*
mandavit, & creata ſunt.
10 Dominus diſſipat conſilia gentium: re-
probat autem cogitationes populorum, & re-
probat conſilia principum.
11 Conſilium autem Domini in æternum C
manet: cogitationes cordis ejus in generatione
& generationem.
12 Beata gens, cujus eſt Dominus, Deus
ejus; populus, quem elegit in hereditatem ſibi.
13 De cælo reſpexit Dominus: vidit omnes
filios hominum.
14 De præparato habitaculo ſuo reſpexit ſu-
per omnes, qui habitant terram.
15 Qui finxit ſigillatim corda eorum: qui in-
telligit omnia opera eorum.
16 Non ſalvatur rex per multam virtutem: &
gigas nō ſalvabitur in multitudine virtutis ſuæ.
17 Fallax equus ad ſalutem: in abundantia
autem virtutis ſuæ non ſalvabitur. D
18 Ecce oculi Domini ſuper metuentes eum:
& in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.
19 Ut eruat à morte animas eorum: & alat
eos in fame.
20 Anima noſtra ſuſtinet Dominum: quo-
niam adjutor & protector noſter eſt.
21 Quia in eo lætabitur cor noſtrum: & in
nomine ſancto ejus ſperavimus.
22 Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos;
quemadmodum ſperavimus in te.

Digitized by Google

1 Davidi, cùm immutavit vultum ſuum coram
Achimelech, & dimiſit eum & abiit.
(1. Reg. 21.) XXXIII.

A 2 BEnedicam Dominum in omni tempore:
ſemper laus ejus in ore meo.
3 In Domino laudabitur anima mea: audiant
manſueti, & lætentur.
4 Magnificate Dominum mecum: & exal-
temus nomen ejus in idipſum.
5 Exquiſivi Dominum, & exaudivit me: &
ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.
6 Accedite ad eum, & illuminamini: & fa-
cies veſtræ non confundentur.
B 7 Iſte pauper clamavit, & Dominus exaudi-
vit eum: & de omnibus tribulationibus ejus
ſalvavit eum.
8 Immittet angelus Domini in circuitu ti-
mentium eum: & eripiet eos.
9 Guſtate, & videte quoniam ſuavis eſt Do-
minus: beatus vir, qui ſperat in eo.
10 Timete Dominum omnes ſancti ejus:
quoniam non eſt inopia timentibus eum.
*Luc.1. 11 * Divites eguerunt & eſurierunt: inqui-
f.53. rentes autem Dñm non minuentur omni bono.
C 12 Venite Filij, audite me: timorem Domi-
ni docebo vos.
*1.Pet. 13 * Quis eſt homo qui vult vitam: diligit
3.b.10. dies videre bonos?
14 Prohibe linguam tuam à malo: & labia
tua ne loquantur dolum.
15 Diverte à malo, & fac bonum: inquire
pacem, & perſequere eam.
*Eccl. 16 Oculi Domini * ſuper juſtos: & aures
15.d.20. ejus in preces eorum.
Hebr.4. 17 Vultus autem Domini ſuper facientes ma-
d.13. D la: ut perdat de terra memoriam eorum.
18 Clamaverunt juſti, & Dominus exaudi-
vit eos: & ex omnibus tribulationibus eorum
liberavit eos.
19 Juxtà eſt Dominus iis, qui tribulato ſunt
corde: & humiles ſpiritu ſalvabit.
20 Multæ tribulationes juſtorum: & de om-
nibus his liberabit eos Dominus.
21 Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum:
unum ex his non conteretur.
22 Mors peccatorum peſſima: & qui ode-
runt juſtum delinquent.
23 Redimet Dominus animas ſervorum
ſuorum: & non delinquent omnes qui ſperant
in eo.

1 Ipſi David. XXXIV.

A JUdica Domine nocentes me, expugna im-
pugnantes me.
2 Apprehende arma & ſcutum: & exurge
in adjutorium mihi.
3 Effunde frameam, & conclude adverſus
eos, qui perſequuntur me: dic animæ meæ:
Salus tua ego ſum.
*Infr. 4 * Confundantur & revereantur, quæren-
39.d.15. tes animam meam.
Avertantur retrorſum, & confundantur co-
gitantes mihi mala.
5 Fiant tamquam pulvis ante faciem venti:
& angelus Domini coarctans eos.
6 Fiat via illorum tenebræ & lubricum: & B
angelus Domini perſequens eos.
7 Quoniam gratis abſconderunt mihi interi-
tum laquei ſui: ſupervacuè exprobraverunt
animam meam.
8 Veniat illi laqueus, quem ignorat: & ca-
ptio, quam abſcondit, apprehendat eum: &
in laqueum cadat in ipſum.
9 Anima autem mea exultabit in Domino:
& delectabitur ſuper ſalutari ſuo.
10 Omnia oſſa mea dicent: Domine, quis
ſimilis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum ejus:
egenum & pauperem à diripientibus eum.
11 Surgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam
interrogabant me.
12 Retribuebant mihi mala pro bonis: ſteri-
litatem animæ meæ.
13 Ego autem cùm mihi moleſti eſſent, in- C
duebar cilicio.
Humiliabam in jejunio animam meam: &
oratio mea in ſinu meo convertetur.
14 Quaſi proximum, & quaſi fratrem no-
ſtrum, ſic complacebam: quaſi lugens & con-
triſtatus ſic humiliabar.
15 Et adverſum me lætati ſunt, & convene-
runt: congregata ſunt ſuper me flagella, &
ignoravi.
16 Diſſipati ſunt, nec compuncti, tentave-
runt me, ſubſannaverunt me ſubſannatione:
frenduerunt ſuper me dentibus ſuis.
17 Domine quando reſpicies? reſtitue ani-
mam meam à malignitate eorum, à leonibus
unicam meam.
18 Confitebor tibi in eccleſia magna, in po-
pulo gravi laudabo te.
19 Non ſupergaudeant mihi qui adverſan- *Ioan.
tur mihi iniquè: * qui oderunt me gratis & 15.d.25.
annuunt oculis.
20 Quoniam mihi quidem pacificè loque-
bantur: & in iracundia terræ loquentes, dolos
cogitabant.
21 Et dilataverunt ſuper me os ſuum: dixe-
runt: Euge, euge, viderunt oculi noſtri.
22 Vidiſti Domine, ne ſileas: Domine ne
diſcedas à me.
23 Exurge & intende judicio meo; Deus D
meus, & Dominus meus, in cauſam meam.
24 Judica me ſecundùm juſtitiam tuam Do-
mine Deus meus, & non ſupergaudeant mihi.
25 Non dicant in cordibus ſuis: Euge, euge,
animæ noſtræ: nec dicant: Devoravimus eum.
26 Erubeſcant & revereantur ſimul, qui gra-
tulantur malis meis.
Induantur confuſione & reverentia qui mag-
na loquuntur ſuper me.
27 Exultent & lætentur qui volunt juſtitiam
meam: & dicant ſemper: Magnificetur Do-
minus, qui volunt pacem ſervi ejus.
28 Et lingua mea meditabitur juſtitiam
tuam, tota die laudem tuam.

1 In

1 In finem, ſervo Domini ipſi David.
XXXV.
A 2 DIxit injuſtus ut delinquat in ſemetipſo:
non eſt timor Dei ante oculos ejus.
* Sup. 3 * Quoniam doloſè egit in conſpectu ejus:
13. a. 3. ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.
4 Verba oris ejus iniquitas, & dolus: noluit
intelligere ut benè ageret.
5 Iniquitatē meditatus eſt in cubili ſuo: aſtitit
omni viæ non bonæ, malitiā autem non odivit.
6 Domine in cælo miſericordia tua: & ve-
ritas tua uſque ad nubes.
7 Iuſtitia tua ſicut montes Dei: judicia tua
abyſſus multa.
Homines, & jumenta ſalvabis Domine: 8
Quemadmodum multiplicaſti miſericordiam
tuam Deus.
B Filij autem hominum, in tegmine alarum tua-
rum ſperabunt.
9 Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ: &
torrente voluptatis tuæ potabis eos.
10 Quoniam apud te eſt fons vitæ & in lu-
mine tuo videbimus lumen.
11 Prætende miſericordiam tuam ſcientibus
te, & juſtitiam tuam his, qui recto ſunt corde.
12 Non veniat mihi pes ſuperbiæ: & manus
peccatoris non moveat me.
13 Ibi ceciderunt qui operantur iniquita-
tem: expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare.
1 Pſalmus ipſi David. XXXVI.
A NOli æmulari in malignantibus: neque ze-
laveris facientes iniquitatem.
2 Quoniam tamquam fœnum velociter areſ-
cent: & quæmadmodum olera herbarum citò
decident.
3 Spera in Domino & fac bonitatem: & in-
habita terram, & paſcêris divitiis ejus.
4 Delectare in Domino: & dabit tibi peti-
tiones cordis tui.
5 Revela Domino viam tuam, & ſpera in
eo: & ipſe faciet.
6 Et educet quaſi lumen juſtitiam tuam, &
judicium tuum tamquam meridiem: 7 Subdi-
tus eſto Domino, & ora eum.
Noli æmulari in eo qui proſperatur in via
ſua; in homine faciente injuſtitias.
8 Deſine ab ira, & derelinque furorem: noli
æmulari ut maligneris.
9 Quoniam qui malignantur, extermina-
buntur: ſuſtinentes autem Dominum, ipſi he-
reditabunt terram.
B 10 Et adhuc puſillum, & non erit peccator:
& quæres locum ejus, & non invenies.
* Matt. 11 * Manſueti autem hereditabunt terram,
5. a. 4 & delectabuntur in multitudine pacis.
12 Obſervabit peccator juſtum: & ſtridebit
ſuper eum dentibus ſuis.
13 Dominus autem irridebit eum: quoniam
proſpicit quòd veniet dies ejus.
14 Gladium evaginaverunt peccatores: in-
tenderunt arcum ſuum,
Ut dejiciant pauperem & inopem: ut truci-
dent rectos corde.
15 Gladius eorum intret in corda ipſorum:
& arcus eorum confringatur.
16 Melius eſt modicum juſto, ſuper divitias
peccatorum multas.
17 Quoniam brachia peccatorum conteren-
tur: confirmat autem juſtos Dominus.
18 Novit Dominus dies immaculatorum: &
hereditas eorum in æternum erit.
19 Non confundentur in tempore malo: &
in diebus famis ſaturabuntur:
20 Quia peccatores peribunt. C
Inimici verò Domini mox ut honorificati
fuerint & exaltati: deficientes, quemadmodum
fumus deficient.
21 Mutuabitur peccator, & non ſolvet: juſ-
tus autem miſeretur & tribuet.
22 Quia benedicentes ei hereditabunt ter-
ram: maledicentes autem ei diſperibunt.
23 Apud Dominum greſſus hominis diri-
gentur: & viam ejus volet.
24 Cum ceciderit, non collidetur: quia
Dominus ſupponit manum ſuam.
25 Junior fui, etenim ſenui: & non vidi juſtum
derelictum, nec ſemen ejus quærens panem.
26 Tota die miſeretur & commodat: & ſe-
men illius in benedictione erit.
27 Declina à malo, & fac bonum: & inhabi-
ta ſæculum ſæculi.
28 Quia Dn̄s amat judicium, & non derelin-
quet ſanctos ſuos: in æternum conſervabuntur.
Injuſti punientur: & ſemen impiorum peribit.
29 Juſti autem hereditabunt terram: & in- D
habitabunt in ſæculum ſæculi ſuper eam.
30 * Os juſti meditabitur ſapientiam, & lin- * Prov.
gua ejus loquetur judicium. 31. d 26.
31 * Lex Dei ejus in corde ipſius: & non * Iſai.
ſupplantabuntur greſſus ejus. 51. c. 7.
32 Conſiderat peccator juſtum: & quærit
mortificare eum.
33 Dominus autem non derelinquet eum
in manibus ejus: nec damnabit eum cum judi-
cabitur illi.
34 Expecta Dominum, & cuſtodi viam
ejus: & exaltabit te ut hæreditate capias terram:
cum perierint peccatores videbis.
35 Vidi impium ſuperexaltatum, & eleva-
tum ſicut cedros Libani.
36 Et tranſivi, & ecce non erat: & quæſivi
eum, & non eſt inventus locus ejus.
37 Cuſtodi innocentiam, & vide æquita-
tem: quoniam ſunt reliquiæ homini pacifico.
38 Injuſti autem diſperibunt ſimul: reliquiæ
impiorum interibunt.
39 Salus autem juſtorum à Domino: & pro-
tector eorum in tempore tribulationis.
40 Et adjuvabit eos Dominus, & liberabit
eos, & eruet eos à peccatoribus, & ſalvabit eos:
quia ſperaverunt in eo.
1 Pſalmus David in rememorationem
de ſabbatho. XXXVII.
2 DOmine ne in furore tuo arguas me, ne-
que in ira tua corripias me. A
3 Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi: Sup. a. a 2.

& confirmaſti ſuper me manum tuam.
4 Non eſt ſanitas in carne mea à facie iræ
tuæ: non eſt pax oſſibus meis à facie peccato-
rum meorum.
5 Quoniam iniquitates meæ ſupergreſſæ
ſunt caput meum: & ſicut onus grave gravatæ
ſunt ſuper me.
6 Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices
meæ, à facie inſipientiæ meæ.
7 Miſer factus ſum & curvatus ſum uſque
in finem: tota die contriſtatus ingrediebar.
B 8 Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſio-
nibus: & non eſt ſanitas in carne mea.
9 Afflictus ſum & humiliatus ſum nimis:
rugiebam à gemitu cordis mei.
10 Domine, ante te omne deſiderium meum:
& gemitus meus à te non eſt abſconditus.
11 Cor meum conturbatum eſt, dereliquit
me virtus mea: & lumen oculorum meorum,
& ipſum non eſt mecum.
12 Amici mei, & proximi mei adverſum me
appropinquaverunt, & ſteterunt.
Et qui juxta me erant, de longè ſteterunt:
C 13 Et vim faciebant qui quærebant animam
meam.
Et qui inquirebant mala mihi, locuti ſunt
vanitates: & dolos tota die meditabantur.
14 Ego autem tamquam ſurdus non audie-
bam: & ſicut mutus non aperiens os ſuum.
15 Et factus ſum ſicut homo non audiens:
& non habens in ore ſuo redargutiones.
16 Quoniam in te Domine ſperavi: tu exau-
dies me Domine Deus meus.
17 Quia dixi: Nequando ſupergaudeant
mihi inimici mei: & dum commoventur pedes
mei ſuper me magna locuti ſunt.
18 Quoniam ego in flagella paratus ſum: &
dolor meus in conſpectu meo ſemper.
D 19 Quoniam iniquitatem meam annuntiabo:
& cogitabo pro peccato meo.
20 Inimici autem mei vivunt, & confirma-
ti ſunt ſuper me: & multiplicati ſunt qui ode-
runt me iniquè.
21 Qui retribuunt mala pro bonis, detrahe-
bant mihi: quoniam ſequebar bonitatem.
22 Ne derelinquas me Domine Deus meus:
ne diceſſeris à me.
23 Intende in adjutorium meum, Domine
Deus ſalutis meæ.

1 In finem, ipſi Idithun, Canticum
David. XXXVIII.

A 2 DIxi: Cuſtodiam vias meas: ut non delin-
quam in lingua mea.
Poſui ori meo cuſtodiam, cùm conſiſteret
peccator adverſum me.
3 Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à
bonis: & dolor meus renovatus eſt.
4 Concaluit cor meum intra me: & in me-
ditatione mea exardeſcet ignis.
5 Locutus ſum in lingua mea: Notum fac
mihi Domine finem meum,
Et numerum dierum meorum quis eſt: ut
ſciam quid deſit mihi.
6 Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos: & B
ſubſtantia mea tamquam nihilum ante te.
Veruntamen univerſa vanitas, omnis homo
vivens.
7 Veruntamen in imagine pertranſit homo:
ſed & fruſtrà conturbatur.
Theſaurizat: & ignorat cui congregabit ea.
8 Et nunc quæ eſt expectatio mea? nónne
Dominus? & ſubſtantia mea apud te eſt.
9 Ab omnibus iniquitatibus meis erue me:
opprobrium inſipienti dediſti me.
10 Obmutui, & non aperui os meum, quo- C
niam tu feciſti: 11 Amove à me plagas tuas.
12 A fortitudine manus tuæ ego defeci in
increpationibus: propter iniquitatem corripui-
ſti hominem.
Et tabeſcere feciſti ſicut araneam animam ejus:
verumtamen vanè conturbatur omnis homo.
13 Exaudi orationem meam Domine, & de-
precationem meam: auribus percipe lacrymas
meas.
Ne ſileas: quoniam advena ego ſum apud te,
& peregrinus, ſicut omnes patres mei.
14 Remitte mihi, ut refrigerer priùs quàm
abeam, & ampliùs non ero.

1 In finem, Pſalmus ipſi David.
XXXIX.

2 EXpectans expectavi Dominum, & inten- A
dit mihi.
3 Et exaudivit preces meas: & eduxit me de
lacu miſeriæ, & de luto fæcis.
Et ſtatuit ſuper petram pedes meos: & di-
rexit greſſus meos.
4 Et immiſit in os meum canticum novum,
carmen Deo noſtro.
Videbunt multi & timebunt: & ſperabunt
in Domino.
5 Beatus vir, cujus eſt nomen Domini ſpes
ejus: & non reſpexit in vanitates & inſanias
falſas.
6 Multa feciſti tu Domine Deus meus mira-
bilia tua: & cogitationibus tuis non eſt qui
ſimilis ſit tibi.
Annuntiavi & locutus ſum: multiplicati ſunt
ſuper numerum.
7 Sacrificium & oblationem noluiſti: au- B
res autem perfeciſti mihi. * Hebr. 10. b. 5.
Holocauſtum & pro peccato non poſtulaſti:
8 Tunc dixi: Ecce venio.
In capite libri ſcriptum eſt de me 9 ut face-
rem voluntatem tuam: Deus meus volui, & le-
gem tuam in medio cordis mei.
10 Annuntiavi juſtitiam tuam in eccleſia
magna, ecce labia mea non prohibebo: Domi-
ne tu ſciſti.
11 Juſtitiam tuam non abſcondi in corde
meo: veritatem tuam & ſalutare tuum dixi.
Non abſcondi miſericordiam tuam, & veri-
tatem tuam, à concilio multo.
12 Tu autem Domine ne longè facias miſe- D
rationes tuas à me: miſericordia tua & veritas
tua ſemper ſuſceperunt me.
13 Quoniam circumdederunt me mala,
quorum

quorum non eſt numerus: comprehenderunt
me iniquitates meæ, & non potui ut viderem.
Multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis mei:
& cor meum dereliquit me.
14 Complaceat tibi Domine ut eruas me:
* Infr. 69. a. 1. * Domine, ad adjuvandum me reſpice.
* Supr. 15 * Confundantur & revereantur ſimul, qui
14. a. 4. quærunt animam meam, ut auferant eam.
Convertantur retrorſum, & revereantur qui
volunt mihi mala.
D 16 Ferant confeſtim confuſionem ſuam, qui
dicunt mihi: Euge, euge.
17 Exultent & lætentur ſuper te omnes quæ-
rentes te: & dicant ſemper: Magnificetur Do-
minus: qui diligunt ſalutare tuum.
18 Ego autem mendicus ſum, & pauper:
Dominus ſolicitus eſt mei.
Adjutor meus, & protector meus tu es: Deus
meus ne tardaveris.

1 In finem, Pſalmus ipſi David. XL.

A 2 BEatus qui intelligit ſuper egenum, &
pauperem: in die mala liberabit eum Do-
minus.
3 Dominus conſervet eum, & vivificet eum,
& beatum faciat eum in terra: & non tradat
eum in animam inimicorum ejus.
4 Dominus opem ferat illi ſuper lectum do-
loris ejus: univerſum ſtratum ejus verſaſti in
infirmitate ejus.
5 Ego dixi: Domine miſerere mei: ſana ani-
mam meam, quia peccavi tibi.
6 Inimici mei dixerunt mala mihi: Quando
morietur, & peribit nomen ejus?
7 Et ſi ingrediebatur ut videret, vana loque-
batur, cor ejus congregavit iniquitatem ſibi.
B Egrediebatur foras, & loquebatur 8 in idip-
ſum.
Adverſum me ſuſurrabant omnes inimici
mei: adverſum me cogitabant mala mihi.
9 Verbum iniquum conſtituerunt adverſum
me: Numquid qui dormit non adjiciet ut re-
ſurgat?
* Act. 1. 10 * Etenim homo pacis meæ, in quo ſpe-
c. 16. ravi: qui edebat panes meos, magnificavit ſu-
per me ſupplantationem.
C 11 Tu autem Domine miſerere mei, & re-
ſuſcita me: & retribuam eis.
12 In hoc cognovi quoniam voluiſti me: quo-
niam non gaudebit inimicus meus ſuper me.
13 Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti:
& cõfirmaſti me in conſpectu tuo in æternum.
14 Benedictus Dominus Deus Iſraël à ſæcu-
lo, & uſque in ſæculum: fiat, fiat.

1 In finem, Intellectus filiis Core. XLI.

A 2 QUemadmodum deſiderat cervus ad fon-
tes aquarum: ita deſiderat anima mea
ad te Deus.
* Fontem. 3 Sitivit anima mea ad Deum * fortem vivum:
quando veniam & apparebo ante faciem Dei?
4 Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac
nocte: dum dicitur mihi quotidie: Ubi eſt
Deus tuus?
B 5 Hæc recordatus ſum, & effudi in me ani-
mam meam: quoniam tranſibo in locum taber-
naculi admirabilis, uſque ad domum Dei:
In voce exultationis, & confeſſionis: ſonus
epulantis.
6 Quare triſtis es anima mea? & quare con-
turbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi:
ſalutare vultus mei, 7 Et Deus meus.
Ad meipſum anima mea conturbata eſt: pro-
pterea memor ero tui de terra Jordanis, & Her-
moniim à monte modico.
8 Abyſſus abyſſum invocat, in voce cata- C
ractarum tuarum.
Omnia excelſa tua, & fluctus tui ſuper me
tranſierunt.
9 In die mandavit Dominus miſericordiam
ſuam, & nocte canticum ejus.
Apud me oratio Deo vitæ meæ, 10 Dicam
Deo: Suſceptor meus es,
Quare oblitus es mei? & quare contriſtatus
incedo, dum affligit me inimicus?
11 Dum confringuntur oſſa mea, exprobra-
verunt mihi qui tribulant me inimici mei.
Dum dicunt mihi per ſingulos dies: Ubi eſt
Deus tuus? 12 Quare triſtis es anima mea? &
quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi:
ſalutare vultus mei, & Deus meus.

Pſalmus David. XLII.

1 JUdica me Deus, & diſcerne cauſam meam A
de gente non ſancta, ab homine iniquo &
doloſo erue me.
2 Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me
repuliſti? & quare triſtis incedo, dum affligit
me inimicus?
3 Emitte lucem tuam & veritatem tuam:
ipſa me deduxerunt, & adduxerunt in montem
ſanctum tuum, & in tabernacula tua.
4 Et introibo ad altare Dei: ad Deum, qui B
lætificat juventutem meam.
Confitebor tibi in cithara Deus Deus meus:
5 Quare triſtis es anima mea? & quare con-
turbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

1 In finem, Filiis Core ad intellectum.
XLIII.

2 DEus auribus noſtris audivimus, patres A
noſtri annuntiaverunt nobis,
Opus, quod operatus es in diebus eorum, &
in diebus antiquis.
3 Manus tua gentes diſperdidit, & plantaſti
eos: afflixiſti populos, & expuliſti eos:
4 Nec enim in gladio ſuo poſſederunt ter-
ram, & brachium eorum non ſalvavit eos:
Sed dextera tua, & brachium tuum, & illumi-
natio vultus tui: quoniam complacuiſti in eis.
5 Tu es ipſe rex meus & Deus meus: qui
mandas ſalutes Jacob.
6 In te inimicos noſtros ventilabimus cornu,
& in nomine tuo ſpernemus inſurgẽtes in nobis.
7 Non enim in arcu meo ſperabo: & gladius B
meus non ſalvabit me.

8 Salvaſti enim nos de affligentibus nos: & odientes nos confudiſti.

9 In Deo laudabimur tota die: & in nomine tuo confitebimur in ſæculum.

10 Nunc autem repuliſti & confudiſti nos: & non egredieris Deus in virtutibus noſtris.

11 Avertiſti nos retrorſum poſt inimicos noſtros: & qui oderunt nos, diripiebant ſibi.

12 Dediſti nos tanquam oves eſcarum: & in gentibus diſperſiſti nos.

13 Vendidiſti populum tuum ſine pretio:& non fuit multitudo in commutationibus eorum.

14 Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris, ſubſannationem & deriſum his, qui ſunt in circuitu noſtro.

C 15 Poſuiſti nos in ſimilitudinem Gentibus; commotionem capitis in populis.

16 Tota die verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me.

17 A voce exprobrantis & obloquentis, à facie inimici & perſequentis.

18 Hæc omnia venerunt ſuper nos, nec obliti ſumus te: & iniquè non egimus in teſtamento tuo.

19 Et non receſſit retrò cor noſtrum: & declinaſti ſemitas noſtras à via tua.

20 Quoniam humiliaſti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos umbra mortis.

D 21 Si obliti ſumus nomen Dei noſtri, & ſi expandimus manus noſtras ad deum alienum:

22 Nonne Deus requiret iſta? ipſe enim novit abſcondita cordis.

* Rom. 8 g 36 * Quoniam propter te mortificamur tota die: æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis.

23 Exurge, quare obdormis Domine? exurge, & ne repellas in finem.

24 Quare faciem tuam avertis, obliviſceris inopiæ noſtræ & tribulationis noſtræ?

25 Quoniam humiliata eſt in pulvere anima noſtra: conglutinatus eſt in terra venter noſter.

26 Exurge Domine, adjuva nos: & redime nos propter nomen tuum.

1 In finem, pro iis qui commutabuntur, filiis Core, ad intellectum, Canticum pro dilecto. XLIV.

A 2 ERuctavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi.

Lingua mea calamus ſcribæ, velociter ſcribentis.

3 Specioſus forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis: proptereà benedixit te Deus in æternum.

4 Accingere gladio tuo ſuper femur tuum, potentiſſime.

5 Specie tua & pulchritudine tua intende, proſperè procede, & regna,

B Propter veritatem & manſuetudinem,& juſtitiam: & deducet te mirabiliter dextera tua.

6 Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub te cadent, in corda inimicorum regis.

* Hebr. 1. c 8. 7 * Sedes tua Deus in ſæculum ſæculi: virga directionis virga regni tui.

8 Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem: proptereà unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis.

C 9 Myrrha, & gutta, & caſia à veſtimentis tuis, à domibus eburneis: ex quibus delectaverunt te 10 filiæ regum in honore tuo.

Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato: circumdata varietate.

11 Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui.

12 Et concupiſcet rex decorem tuum: quoniam ipſe eſt Dns Deus tuus, & adorabunt eum.

D 13 Et filiæ Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur, omnes divites plebis.

14 Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus, in fimbriis aureis 15 circumamicta varietatibus.

Adducentur regi virgines poſt eam: proximæ ejus afferentur tibi.

16 Afferentur in lætitia & exultatione: adducentur in templum regis.

17 Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij: conſtitues eos principes ſuper omnem terram.

18 Memores erunt nominis tui in omni generatione & generationem.

Proptereà populi confitebuntur tibi in æternum & in ſæculum ſæculi.

1 In finem, Filiis Core pro arcanis, Pſalmus XLV.

A 2 DEus noſter refugium, & virtus, adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis.

3 Proptereà non timebimus dum turbabitur terra: & transferentur montes in cor maris.

4 Sonuerunt & turbatæ ſunt aquæ eorum: conturbati ſunt montes in fortitudine ejus.

5 Fluminis impetus lætificat civitatem Dei: ſanctificavit tabernaculum ſuum Altiſſimus.

B 6 Deus, in medio ejus, non commovebitur: adjuvabit eam Deus manè diluculo.

7 Conturbatæ ſunt gentes, & inclinata ſunt regna: dedit vocem ſuam, mota eſt terra.

8 Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor noſter Deus Jacob.

9 Venite, & videte opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper terram: 10 Auferens bella uſque ad finem terræ.

C Arcum conteret & confringet arma: & ſcuta comburet igni.

11 Vacate,& videte quoniam ego ſum Deus: exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.

12 Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor noſter Deus Jacob.

1 In finem, pro filiis Core Pſalmus XLVI.

A 2 OMnes Gentes plaudite manibus: jubilate Deo in voce exultationis.

3 Quoniam Dominus excelſus, terribilis: Rex magnus ſuper omnem terram.

4 Subjecit populos nobis, & gentes ſub pedibus noſtris.

5 Elegit nobis hereditatem ſuam, ſpeciem Jacob, quam dilexit.

6 * Aſcen

* 2 Reg. 6. c. 15. 6 * Aſcendit Deus in jubilo, & Dominus
in voce tubæ.
7 Pſallite Deo noſtro, pſallite: pſallite Regi
noſtro, pſallite.
8 Quoniam Rex omnis terræ Deus: pſallite
ſapienter.
9 Regnabit Deus ſuper Gentes: Deus ſedet
ſuper ſedem ſanctam ſuam.
10 Principes populorum congregati ſunt
cum Deo Abraham: quoniam dij fortes terræ,
vehementer elevati ſunt.

1 Pſalmus Cantici filiis Core ſecunda ſab-
bati. XLVII.

A 2 MAgnus Dominus, & laudabilis nimis in
civitate Dei noſtri, in mõte ſancto ejus.
3 Fundatur exultatione univerſæ terræ mons
Sion, latera Aquilonis, civitas Regis magni.
4 Deus in domibus ejus cognoſcetur, cùm
ſuſcipiet eam.
5 Quoniam ecce reges terræ congregati ſunt:
convenerunt in unum.
6 Ipſi videntes ſic admirati ſunt, conturbati
ſunt, commoti ſunt: 7 Tremor apprehendit
eos.
Ibi dolores ut parturientis, 8 In ſpiritu ve-
hementi conteres naves Tharſis.
B 9 Sicut audivimus, ſic vidimus in civitate
Domini virtutum, in civitate Dei noſtri Deus
fundavit eam in æternum.
10 Suſcepimus Deus miſericordiam tuam,
in medio templi tui.
11 Secundùm nomen tuum Deus, ſic & laus
tua in fines terræ: juſtitia plena eſt dextera tua.
12 Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Ju-
dæ, propter judicia tua Domine.
13 Circumdate Sion, & complectimini eam:
narrate in turribus ejus.
14 Ponite corda veſtra in virtute ejus: &
diſtribuite domos ejus, ut enarretis in progenie
altera.
15 Quoniam hic eſt Deus, Deus noſter in
æternum, & in ſæculum ſæculi: ipſe reget nos
in ſæcula.

1 In finem, filiis Core Pſalmus XLVIII.

A 2 AUdite hæc omnes Gentes: auribus perci-
pite omnes, qui habitatis orbem.
3 Quique terrigenæ, & filij hominum: ſimul
in unum dives & pauper.
4 Os meum loquetur ſapientiam: & medi-
tatio cordis mei prudentiam.
* Pſ 77. a. 2. Mat 13. c. 35. 5 * Inclinabo in parabolam aurem meam:
aperiam in pſalterio propoſitionem meam.
6 Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei
mei circumdabit me.
7 Qui confidunt in virtute ſua: & in multi-
tudine divitiarum ſuarum gloriantur.
8 Frater non redimit, redimet homo: non
dabit Deo placationem ſuam.
9 Et pretium redemptionis animæ ſuæ: &
laborabit in æternum, 10 Et vivet adhuc in
finem.
B 11 Non videbit interitum, cùm viderit ſa-
pientes morientes: ſimul inſipiens, & ſtultus
peribunt.
Et relinquent alienis divitias ſuas: 12 Et ſe-
pulchra eorum domus illorum in æternum.
Tabernacula eorum in progenie, & progenie:
vocaverunt nomina ſua in terris ſuis.
13 Et homo, cùm in honore eſſet, non in- C
tellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus,
& ſimilis factus eſt illis.
14 Hæc via illorum ſcandalum ipſis: & po-
ſteà in ore ſuo complacebunt.
15 Sicut oves in inferno poſiti ſunt: mors
depaſcet eos.
Et dominabuntur eorum juſti in matutino:
& auxilium eorum veteraſcet in inferno à glo-
ria eorum.
16 Verumtamen Deus redimet animam meam
de manu inferi, cùm acceperit me.
17 Ne timueris cùm dives factus fuerit homo: D
& cùm multiplicata fuerit gloria domus ejus.
18 Quoniam cùm interierit, non ſumet om-
nia: neque deſcendet cum eo gloria ejus.
19 Quia anima ejus in vita ipſius benedice-
tur: confitebitur tibi cùm benefeceris ei.
20 Introibit uſque in progenies patrum ſuo-
rum: & uſque in æternum non videbit lumen.
21 Homo, cùm in honore eſſet, non intellexit:
comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimi-
lis factus eſt illis.

1 Pſalmus Aſaph. XLIX.

DEus deorum Dominus locutus eſt: & vo- A
cavit terram.
A ſolis ortu uſque ad occaſum: 2 Ex Sion
ſpecies decoris ejus.
3 Deus manifeſtè veniet: Deus noſter &
non ſilebit.
Ignis in conſpectu ejus exardeſcet: & in cir-
cuitu ejus tempeſtas valida.
4 Advocabit cælum deſurſum, & terram
diſcernere populum ſuum.
5 Congregate illi ſanctos ejus: qui ordinant B
teſtamentum ejus ſuper ſacrificio.
6 Et annuntiabunt cæli juſtitiam ejus: quo-
niam Deus judex eſt.
7 Audi populus meus, & loquar; Iſraël, &
teſtificabor tibi: Deus Deus tuus ego ſum.
8 Non in ſacrificiis tuis arguam te: holocau-
ſta autem tua in conſpectu meo ſunt ſemper.
9 Non accipiam de domo tua vitulos, neque
de gregibus tuis hircos.
10 Quoniam meæ ſunt omnes feræ ſilvarum,
jumenta in montibus & boves.
11 Cognovi omnia volatilia cæli; & pul-
chritudo agri mecum eſt.
12 Si eſuriero, non dicam tibi: meus eſt C
enim orbis terræ, & plenitudo ejus.
13 Numquid manducabo carnes taurorum?
aut ſanguinem hircorum potabo?
14 Immola Deo ſacrificium laudis: & redde
Altiſſimo vota tua.
15 Et invoca me in die tribulationis: eruam
te, & honorificabis me.
16 Peccatori autem dixit Deus: Quare tu

enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum
meum per os tuum?
17 Tu verò odiſti diſciplinam: & projeci-
ſti ſermones meos retrorſum.
18 Si videbas furem, currebas cum eo: &
cum adulteris portionem tuam ponebas.
D 19 Os tuum abundavit malitia: & lingua
tua concinnabat dolos.
20 Sedens adverſus fratrem tuum loqueba-
ris, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcan-
dalum: 21 Hæc feciſti, & tacui.
Exiſtimaſti iniquè quòd ero tui ſimilis: ar-
guam te, & ſtatuam contra faciem tuam.
22 Intelligite hæc qui obliviſcimini Deum:
nequando rapiat, & non ſit qui eripiat.
23 Sacrificium laudis honorificabit me: &
illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei.

1 In finem, Pſalmus David,
2 Cùm venit ad eum Nathan Propheta,
quando intravit ad Bethſabee.
(2. Reg. 12.) L.

A 3 MIſerere mei Deus, ſecundùm magnam
miſericordiam tuam.
Et ſecundùm multitudinem miſerationum
tuarum, dele iniquitatem meam.
4 Ampliùs lava me ab iniquitate mea: & à
peccato meo munda me.
5 Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco:
& peccatum meum contra me eſt ſemper.
6 Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci:
Rom. 3.a.4. * ut juſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas
cùm judicaris.
B 7 Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum:
& in peccatis concepit me mater mea.
8 Ecce enim veritatem dilexiſti: incerta &
occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi.
Lev. 14. Num. 19. 9 * Aſperges me hyſſopo, & mundabor: la-
vabis me, & ſuper nivem dealbabor.
10 Auditui meo dabis gaudium & lætitiam:
& exultabunt oſſa humiliata.
11 Averte faciem tuam à peccatis meis: &
omnes iniquitates meas dele.
12 Cor mundum crea in me Deus: & ſpiri-
tum rectum innova in viſceribus meis.
C 13 Ne projicias me à facie tua: & ſpiritum
ſanctum tuum ne auferas à me.
14 Redde mihi lætitiam ſalutaris tui: & ſpi-
ritu principali confirma me.
15 Docebo iniquos vias tuas: & impij ad te
convertentur.
16 Libera me de ſanguinibus Deus, Deus
ſalutis meæ: & exultabit lingua mea juſtitiam
tuam.
17 Domine, labia mea aperies: & os meum
annuntiabit laudem tuam.
D 18 Quoniam ſi voluiſſes ſacrificium dediſſem
utique: holocauſtis non delectaberis.
19 Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus: cor
contritum & humiliatum Deus non deſpicies.
20 Benignè fac Domine in bona voluntate
tua Sion: ut ædificentur muri Jeruſalem.
21 Tunc acceptabis ſacrificium juſtitiæ, obla-
tiones, & holocauſta: tunc imponent ſuper
altare tuum vitulos.

1 In finem, Intellectus David,
2 Cùm venit Doëg Idumæus, & nuntiavit
Saüli: Venit David in domum
Achimelech.
(1. Reg. 22. 9.) LI.

3 QUid gloriaris in malitia, qui potens es A
in iniquitate?
4 Tota die injuſtitiam cogitavit lingua tua:
ſicut novacula acuta feciſti dolum.
5 Dilexiſti malitiam ſuper benignitatem;
iniquitatem magis quàm loqui æquitatem.
6 Dilexiſti omnia verba præcipitationis, lin-
gua doloſa.
7 Proptereà Deus deſtruet te in finem: evel-
let te, & emigrabit te de tabernaculo tuo; &
radicem tuam de terra viventium.
8 Videbunt juſti, & timebunt, & ſuper eum B
ridebunt, & dicent: 9 Ecce homo qui non po-
ſuit Deum adjutorem ſuum:
Sed ſperabit in multitudine divitiarum ſua-
rum: & prævaluit in vanitate ſua.
10 Ego autem, ſicut oliva fructifera in do-
mo Dei, ſperavi in miſericordia Dei in æter-
num, & in ſæculum ſæculi.
11 Confitebor tibi in ſæculum quia feciſti: &
expectabo nomen tuum, quoniam bonum eſt
in conſpectu ſanctorum tuorum.

1 In finem, Pro Maëleth intelligentiæ
David. LII.

DIxit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus. A
2 Corrupti ſunt, & abominabiles facti
ſunt in iniquitatibus: non eſt qui faciat bonum. *Pſ. 13. a. 2.*
3 * Deus de cælo proſpexit ſuper filios ho-
minum: ut videat ſi eſt intelligens, aut requi-
rens Deum.
4 * Omnes declinaverunt, ſimul inutiles fa- *Rom. 3. b. 12.*
cti ſunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt uſ-
que ad unum.
5 Nónne ſcient omnes qui operantur iniqui- B
tatem, qui devorant plebem meam ut cibum
panis?
6 Deum non invocaverunt: illic trepidave-
runt timore, ubi non erat timor.
Quoniam Deus diſſipavit oſſa eorum qui ho-
minibus placent: confuſi ſunt, quoniam Deus
ſprevit eos.
7 Quis dabit ex Sion ſalutare Iſraël? cùm
converterit Deus captivitatem plebis ſuæ, exul-
tabit Jacob, & lætabitur Iſraël.

1 In finem, In carminibus intellectus David,
2 Cùm veniſſent Ziphæi, & dixiſſent ad
Saül: Nónne David abſconditus eſt apud nos
(1. Reg. 23. 19. & 26. 1.) LIII.

3 DEus in nomine tuo ſalvum me fac: & in A
virtute tua judica me.
4 Deus exaudi orationem meam: auribus
percipe verba oris.
5 Quoniam alieni inſurrexerunt adverſum
me, & fortes quæſierunt animam meam: & non
propoſuerunt Deum ante conſpectum ſuum.
6 Ecce

6 Ecce enim Deus adjuvat me: & Domi-
nus ſuſceptor eſt animæ meæ.
B 7 Averte mala inimicis meis: & in veritate
tua diſperde illos.
8 Voluntariè ſacrificabo tibi, & confitebor
nomini tuo Domine: quoniam bonum eſt.
9 Quoniã ex omni tribulatione eripuiſti me:
& ſuper inimicos meos deſpexit oculus meus.

1 In finem, In carminibus intellectus
David. LIV.

A 2 EXaudi Deus orationem meam, & ne deſ-
pexeris deprecationem meam: 3 Intende
mihi, & exaudi me.
Contriſtatus ſum in exercitatione mea: &
conturbatus ſum 4 à voce inimici, & à tribula-
tione peccatoris.
Quoniam declinaverunt in me iniquitates:
& in ira moleſti erant mihi.
5 Cor meum conturbatum eſt in me:& for-
mido mortis cecidit ſuper me.
6 Timor & tremor venerunt ſuper me: &
contexerunt me tenebræ:
B 7 Et dixi: Quis dabit mihi pennas ſicut co-
lumbæ, & volabo, & requieſcam?
8 Ecce elongavi fugiens: & manſi in ſoli-
tudine.
9 Expectabam eum, qui ſalvum me fecit à
puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate.
10 Præcipita Domine,divide linguas eorum:
quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem
in civitate.
11 Die ac nocte circumdabit eam ſuper mu-
ros ejus iniquitas: & labor in medio ejus, 12 &
in juſtitia.
Et non defecit de plateis ejus uſura,& dolus.
C 13 Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet
mihi, ſuſtinuiſſem utique.
Et ſi is,qui oderat me,ſuper me magna locu-
tus fuiſſet: abſcondiſſem me forſitan ab eo.
14 Tu verò homo unanimis, dux meus, &
notus meus:
15 Qui ſimul mecum dulces capiebas cibos:
in domo Dei ambulavimus cum conſenſu.
16 Veniat mors ſuper illos: & deſcendant
in infernum viventes:
Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum, in
medio eorum.
17 Ego autem ad Deum clamavi:& Domi-
nus ſalvabit me.
18 Veſpere, & manè, & meridie narrabo &
annuntiabo: & exaudiet vocem meam.
19 Redimet in pace animam meam ab his,
qui appropinquant mihi: quoniam inter multos
erant mecum.
20 Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui
eſt ante ſæcula.
D Non enim eſt illis commutatio,& non timue-
runt Deum: 21 Extendit manum ſuam in re-
tribuendo.
Contaminaverunt teſtamentum ejus, 22 Di-
viſi ſunt ab ira vultus ejus: & appropinquavit
cor illius.
Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum: &
ipſi ſunt jacula.
23 * Jacta ſuper Dominum curam tuam,& * *Mat.*
ipſe te enutriet: non dabit in æternum fluctua- *6. c. 25.*
tionem juſto. *Luc. 12.*
c. 22.
24 Tu verò Deus deduces eos, In puteum *1 Pet. 5.*
interitus. *b. 7.*
Viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabunt
dies ſuos: ego autem ſperabo in te Domine.

In finem,
1 Pro populo,qui à Sanctis longè factus eſt,
David in tituli inſcriptionem, cùm tenuerunt
eum Allophyli in Geth. (1. *Reg.* 21. 12.)
LV

2 MIſerere mei Deus, quoniam conculca- A
vit me homo: tota die impugnans tri-
bulavit me.
3 Conculcaverunt me inimici mei tota die:
quoniam multi bellantes adverſum me.
4 Ab altitudine diei timebo: ego verò in te
ſperabo.
5 In Deo laudabo ſermones meos, in Deo
ſperavi: non timebo quid faciat mihi caro.
6 Tota die verba mea execrabantur: adver-
ſum me omnes cogitationes eorum, in malum.
7 Inhabitabunt & abſcondent: ipſi calca- B
neum meum obſervabunt.
Sicut ſuſtinuerunt animam meam, 8 pro ni-
hilo ſalvos facies illos:in ira populos confringes.
Deus, 9 vitam meam annuntiavi tibi: po-
ſuiſti lacrymas meas in conſpectu tuo,
Sicut & in promiſſione tua: 10 tunc conver-
tentur inimici mei retrorſum:
In quacumque die invocavero te: ecce cog-
novi quoniam Deus meus es.
11 In Deo laudabo verbum,in Domino lau-
dabo ſermonem: in Deo ſperavi non timebo
quid faciat mihi homo.
12 In me ſunt Deus vota tua, quæ reddam,
laudationes tibi.
13 Quoniam eripuiſti animam meam de
morte & pedes meos de lapſu: ut placeam co-
ram Deo in lumine viventium.

In finem,
1 Ne diſperdas, David in tituli inſcriptionem,
cùm fugeret à facie Saul in ſpeluncam.
(2. Reg. 21. 1. & 24. 4.)

2 MIſerere mei Deus, miſerere mei: quo- A
niam in te confidit anima mea.
Et in umbra alarum tuarum ſperabo, donec
tranſeat iniquitas.
3 Clamabo ad Deum altiſſimum:Deum qui
benefecit mihi.
4 Miſit de cælo,& liberavit me: dedit in op-
probrium conculcantes me.
Miſit Deus miſericordiam ſuam,& veritatem
ſuam, 5 & eripuit animam meam de medio
catulorum leonum: dormivi conturbatus.
Filij hominum dentes eorum arma & ſagit-
tæ: & lingua eorum gladius acutus.
6 Exaltare ſuper cælos Deus: & in omnem B
terram gloria tua.

7 Laqueum

7 Laqueum paraverunt pedibus meis:& in-
curvaverunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foveam: & in-
ciderunt in eam.
8 Paratum cor meum Deus, paratum cor
meum:cantabo, & pſalmum dicam.
9 Exurge gloria mea,exurge pſalterium, &
cithara: exurgam diluculo.
10 Confitebor tibi in populis Domine: &
pſalmum dicam tibi in gentibus:
11 Quoniam magnificata eſt uſque ad cælos
miſericordia tua & uſque ad nubes veritas tua.
12 Exaltare ſuper cælos Deus; & ſuper om-
nem terram gloria tua.

In finem,
1 Ne diſperdas,David in tituli inſcriptionem.

LVII.

A 2 SI verè utique juſtitiam loquimini: recta
judicate filij hominum.
3 Etenim in corde iniquitates operamini: in
terra injuſtitias manus veſtræ concinnant.
4 Alienati ſunt peccatores à vulva, errave-
runt ab utero: locuti ſunt falſa.
5 Furor illis ſecundùm ſimilitudinem ſerpen-
tis ſicut aſpidis ſurdæ,& obturantis aures ſuas,
6 Quæ non exaudiet vocem incantantium,
& venefici incantantis ſapienter.
B 7 Deus conteret dentes eorum in ore ipſo-
rum: molas leonum confringet Dominus.
8 Ad nihilum devenient tamquam aqua
decurrens: intendit arcum ſuum donec infir-
mentur.
9 Sicut cera, quæ fluit, auferentur: ſuper-
cecidit ignis, & non viderunt ſolem.
10 Priuſquam intelligerẽt ſpinæ veſtræ rham-
num: ſicut viventes, ſic in ira abſorbet eos.
11 Lætabitur juſtus cùm viderit vindictam:
manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris.
12 Et dicet homo:Si utique eſt fructus juſto:
utique eſt Deus judicans eos in terra.

In finem,
1 Ne diſperdas, David in tituli inſcriptionem,
quando miſit Saül, & cuſtodivit domum
ejus,ut eum interficeret.(1. Reg. 19. 11.)

LVIII.

A 2 ERipe me de inimicis meis Deus meus: &
ab inſurgentibus in me libera me.
3 Eripe me de operantibus iniquitatem: &
de viris ſanguinum ſalva me.
4 Quia ecce ceperunt animam meam:irrue-
runt in me fortes.
5 Neque iniquitas mea, neque peccatum
meum Domine: ſine iniquitate cucurri, &
direxi.
B 6 Exurge in occurſum meum,& vide: & tu
Domine Deus virtutum, Deus Iſraël,
Intende ad viſitandas omnes gentes:non mi-
ſerearis omnibus,qui operantur iniquitatem.
7 Convertentur ad veſperam: & famem pa-
tientur ut canes, & circuibunt civitatem.
8 Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in
labiis eorum: quoniam quis audivit?
9 Et tu Domine deridebis eos: ad nihilum
deduces omnes gentes.
10 Fortitudinem meam ad te cuſtodiam,
quia Deus ſuſceptor meus es:
11 Deus meus, miſericordia ejus præve-
niet me.
12 Deus oſtendet mihi ſuper inimicos meos
ne occidas eos: nequando obliviſcantur popu-
li mei.
Diſperge illos in virtute tua: & depone eos
protector meus Domine.
13 Delictum oris eorum,ſermonem labiorum C
ipſorum: & comprehendantur in ſuperbia ſua.
Et de execratione & mendacio annuntiabun-
tur 14 in conſummatione: in ira conſummatio-
nis, & non erunt.
Et ſcient quia Deus dominabitur Jacob, &
finium terræ.
15 Convertentur ad veſperam,& famem pa-
tientur ut canes: & circuibunt civitatem:
16 Ipſi diſpergentur ad manducandum: ſi D
verò non fuerint ſaturati, & murmurabunt.
17 Ego autem cantabo fortitudinem tuam:
& exultabo manè miſericordiam tuam.
Quia factus es ſuſceptor meus, & refugium
meum, in die tribulationis meæ.
18 Adjutor meus tibi pſallam, quia Deus
ſuſceptor meus es:Deus meus miſericordia mea.

1 In finem,
Pro his qui immutabuntur, in tituli inſcriptio-
nem ipſi David in doctrinam,2 cùm ſuccen-
dit Meſopotamiam Syriæ, & Sobal, & con-
vertit Joab, & percuſſit Idumæam in valle
Salinarum duodecim millia. (2. Reg. 8. 1.
& 10. 7.& 1. Par. 18. 1.)

LIX.

3 DEus repuliſti nos,& deſtruxiſti nos: ira- A
tus es, & miſertus es nobis.
4 Commoviſti terram, & conturbaſti eam:
ſana contritiones ejus,quia commota eſt.
5 Oſtendiſti populo tuo dura: potaſti nos B
vino compunctionis.
6 Dediſti metuentibus te ſignificationem: ut
fugiant à facie arcus:
Ut liberentur dilecti tui: 7 ſalvum fac dexte-
ra tua, & exaudi me.
8 Deus locutus eſt in ſancto ſuo:Lætabor &
partibor Sichimam: & convallem tabernaculo-
rum metibor.
9 Meus eſt Galaad,& meus eſt Manaſſes: &
Ephraim fortitudo capitis mei.
Juda rex meus: 10 Moab olla ſpei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum
meum: mihi alienigenæ ſubditi ſunt.
11 Quis deducet me in civitatem munitam? C
quis deducet me uſque in Idumæam?
12 Nonne tu Deus,qui repuliſti nos:& non
egredieris Deus in virtutibus noſtris?
13 Da nobis auxilium de tribulatione: quia
vana ſalus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad ni-
hilum deducet tribulantes nos.

In

In finem,
1 In hymnis David. LX.
A 2 EXaudi Deus deprecationem meam: intende orationi meæ.
3 A finibus terræ ad te clamavi: dum anxiaretur cor meum, in petra exaltaſti me.
Deduxiſti me, 4 quia factus es ſpes mea:
turris fortitudinis à facie inimici.
5 Inhabitabo in tabernaculo tuo in ſæcula:
protegar in velamento alarum tuarum.
B 6 Quoniam tu Deus meus exaudiſti orationem meam: dediſti hereditatem timentibus nomen tuum.
7 Dies ſuper dies regis adjicies: annos ejus uſque in diem generationis & generationis.
8 Permanet in æternum in conſpectu Dei:
miſericordiam & veritatem ejus quis requiret?
9 Sic pſalmum dicam nomini tuo in ſæculum
ſæculi: ut reddam vota mea de die in diem.

In finem,
1 Pro Idithun, Pſalmus David. LXI.
A 2 NOnne Deo ſubjecta erit anima mea? ab ipſo enim ſalutare meum.
3 Nam & ipſe Deus meus, & ſalutaris meus:
ſuſceptor meus, non movebor ampliùs.
4 Quouſque irruitis in hominem? interficitis univerſi vos: tamquam parieti inclinato & maceriæ depulſæ?
5 Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere, cucurri in ſiti: ore ſuo benedicebant, & corde ſuo maledicebant.
6 Verumtamen Deo ſubjecta eſto anima
mea: quoniam ab ipſo patientia mea.
B 7 Quia ipſe Deus meus, & ſalvator meus:
adjutor meus non emigrabo.
8 In Deo ſalutare meum, & gloria mea:
Deus auxilij mei, & ſpes mea in Deo eſt.
9 Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda veſtra: Deus adjutor noſter in æternum.
10 Verumtamen vani filij hominum, mendaces filij hominum in ſtateris; ut decipiant ipſi de vanitate in idipſum.
11 Nolite ſperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiſcere: divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.
12 Semel locutus eſt Deus, duo hæc audivi,
quia poteſtas Dei eſt, 13 & tibi Domine miſericordia: * quia tu reddes unicuique juxta opera ſua.

* Matt. 16 a 27 Rom. 2 a 6. 2. Cor. 5. b. 8 Gal. 6 b 5.

Pſalmus David,
1 Cùm eſſet in deſerto Idumææ.
(1. Reg. 22. 5.) LXII.
A 2 DEus Deus meus ad te de luce vigilo.
Sitivit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea.
3 In terra deſerta & invia, & inaquoſa: ſic in ſancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam.
4 Quoniam melior eſt miſericordia tua ſuper vitas: labia mea laudabunt te.
5 Sic benedicam te in vita mea: & in nomine tuo levabo manus meas.
6 Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea: & labiis exultationis laudabit os meum.
7 Si memor fui tui ſuper ſtratum meum, in
matutinis meditabor in te: 8 quia fuiſti adjutor meus. B
Et in velamento alarum tuarum exultabo,
9 adhæſit anima mea poſt te: me ſuſcepit dextera tua.
10 Ipſi verò in vanum quæſierunt animam
meam, introibunt in inferiora terræ: 11 tradentur in manus gladij, partes vulpium erunt.
12 Rex verò lætabitur in Deo, laudabuntur omnes qui jurant in eo: quia obſtructum eſt os loquentium iniqua.

In finem,
1 Pſalmus David. LXIII.
2 EXaudi Deus orationem meam cùm deprecor: à timore inimici eripe animam meam. A
3 Protexiſti me à conventu malignantium,
à multitudine operantium iniquitatem.
4 Quia exacuerunt ut gladium linguas ſuas:
intenderunt arcum rem amaram, 5 ut ſagittent in occultis immaculatum.
6 Subitò ſagittabunt eum, & non timebunt:
firmaverunt ſibi ſermonem nequam.
Narraverunt ut abſconderent laqueos: dixerunt: Quis videbit eos?
7 Scrutati ſunt iniquitates: defecerunt ſcrutantes ſcrutinio. B
Accedet homo ad cor altum: 8 & exaltabitur Deus.
Sagittæ parvulorum factæ ſunt plagæ eorum:
9 & infirmatæ ſunt contra eos linguæ eorum.
Conturbati ſunt omnes qui videbant eos:
10 & timuit omnis homo.
Et annuntiaverunt opera Dei: & facta ejus intellexerunt.
11 Lætabitur juſtus in Domino, & ſperabit
in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

In finem, Pſalmus David.
1 Canticum Jeremiæ, & Ezechielis populo tranſmigrationis, cùm inciperent exire.
LXIV.
2 TE decet hymnus Deus in Sion: & tibi reddetur votum in Jeruſalem. A
3 Exaudi orationem meam: ad te omnis
caro veniet.
4 Verba iniquorum prævaluerunt ſuper nos:
& impietatibus noſtris tu propitiaberis.
5 Beatus quem elegiſti, & aſſumpſiſti: inhabitabit in atriis tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ: ſanctum eſt
templum tuum, 6 mirabile in æquitate. B
Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, ſpes omnium finium terræ, & in mari longè.
7 Præparans montes in virtute tua, accinctus
potentia: 8 qui conturbas profundum maris ſonum fluctuum ejus.
Turbabuntur gentes, 9 & timebunt qui habitant terminos à ſignis tuis: exitus matutini & veſpere delectabis.
10 Viſitaſti terram & inebriaſti eam: multiplicaſti locupletare eam.

C Flumen Dei repletum eſt aquis, paraſti cibum
illorum: quoniam ita eſt præparatio ejus.
11 Rivos ejus inebria, multiplica genimina
ejus: in ſtillicidiis ejus lætabitur germinans.
12 Benedices coronæ anni benignitatis tuæ:
& campi tui replebuntur ubertate.
13 Pingueſcent ſpecioſa deſerti: & exulta-
tione colles accingentur.
14 Induti ſunt arietes ovium, & valles abun-
dabunt frumento: clamabunt, etenim hym-
num dicent.

1 In finem, Canticum Pſalmi
reſurrectionis. LXV.

A JUbilate Deo omnis terra, 2 pſalmum dicite
nomini ejus: date gloriam laudi ejus.
3 Dicite Deo quàm terribilia ſunt opera tua
Domine! in multitudine virtutis tuæ mentien-
tur tibi inimici tui.
4 Omnis terra adoret te, & pſallat tibi: pſal-
mum dicat nomini tuo.
5 Venite, & videte opera Dei: terribilis in
conſiliis ſuper filios hominum.
6 Qui convertit mare in aridam, in flumine
pertranſibunt pede: ibi lætabimur in ipſo.
B 7 Qui dominatur in virtute ſua in æternum,
oculi ejus ſuper gentes reſpiciunt: qui exaſpe-
rant non exaltentur in ſemetipſis.
8 Benedicite Gentes Deum noſtrum: & au-
ditam facite vocem laudis ejus.
9 Qui poſuit animam meam ad vitam: &
non dedit in commotionem pedes meos.
10 Quoniam probaſti nos Deus: igne nos
examinaſti, ſicut examinatur argentum.
C 11 Induxiſti nos in laqueum, poſuiſti tribu-
lationes in dorſo noſtro: 12 impoſuiſti homi-
nes ſuper capita noſtra.
Tranſivimus per ignem & aquam: & eduxi-
ſti nos in refrigerium.
13 Introibo in domum tuam in holocauſtis:
reddam tibi vota mea, 14 quæ diſtinxerunt
labia mea.
Et locutum eſt os meum, in tribulatione
mea.
15 Holocauſta medullata offeram tibi cum
incenſo arietum: offeram tibi boves cum hircis.
D 16 Venite, audite, & narrabo, omnes qui ti-
metis Deum, quanta fecit animæ meæ.
17 Ad ipſum ore meo clamavi, & exaltavi
ſub lingua mea.
18 Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, non
exaudiet Dominus.
19 Propterea exaudivit Deus, & attendit
voci deprecationis meæ.
20 Benedictus Deus, qui non amovit oratio-
nem meam, & miſericordiam ſuam à me.

In finem,
1 In hymnis, Pſalmus Cantici David.
LXVI.

A 2 DEus miſereatur noſtri, & benedicat nobis:
illuminet vultum ſuum ſuper nos, & mi-
ſereatur noſtri.
3 Ut cognoſcamus in terra viam tuam, in
omnibus gentibus ſalutare tuum.
4 Confiteantur tibi populi Deus: confitean-
tur tibi populi omnes.
5 Lætentur & exultent gentes: quoniam judi-
cas populos in æquitate, & gẽtes in terra dirigis.
6 Confiteantur tibi populi Deus: confi-
teantur tibi populi omnes: 7 terra dedit fru-
ctum ſuum.
Benedicat nos Deus, Deus noſter, 8 benedicat
nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ.

In finem,
1 Pſalmus Cantici ipſi David,
LXVII.

2 EXurgat Deus, & diſſipentur inimici ejus: A
& fugiant qui oderunt eum, à facie ejus.
3 Sicut deficit fumus, deficiant: ſicut fluit cera
à facie ignis, ſic pereant peccatores à facie Dei.
4 Et juſti epulentur, & exultent in conſpectu
Dei: & delectentur in lætitia.
5 Cantate Deo, pſalmum dicite nomini ejus:
iter facite ei, qui aſcendit ſuper occaſum: Do-
minus nomen illi.
Exultate in conſpectu ejus, turbabuntur à fa-
cie ejus, 6 patris orphanorum, & judicis vi-
duarum.
Deus in loco ſancto ſuo: 7 Deus qui inhabi-
tare facit unius moris in domo:
Qui eduxit vinctos in fortitudine, ſimiliter
eos qui exaſperant, qui habitant in ſepulchris.
8 Deus cùm egredereris in conſpectu populi
tui, cùm pertranſires in deſerto:
9 Terra mota eſt, etenim cæli diſtillaverunt
à facie Dei Sinai, à facie Dei Iſraël.
10 Pluviam voluntariam ſegregabis Deus B
hereditati tuæ: & infirmata eſt, tu verò perfe-
ciſti eam.
11 Animalia tua habitabunt in ea: paraſti in
dulcedine tua pauperi, Deus.
12 Dominus dabit verbum evangelizantibus,
virtute multa.
13 Rex virtutum dilecti dilecti: & ſpeciei
domus dividere ſpolia.
14 Si dormiatis inter medios cleros, pennæ
columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi ejus
in pallore auri.
15 Dum diſcernit cæleſtis reges ſuper eam,
nive dealbabuntur in Selmon: 16 Mons Dei,
mons pinguis.
Mons coagulatus, mons pinguis: 17 ut quid
ſuſpicamini montes coagulatos?
Mons, in quo beneplacitum eſt Deo habitare
in eo: etenim Dominus habitabit in finem.
18 Currus Dei decem millibus multiplex, mil-
lia lætantium: Dominus in eis in Sina in ſancto.
19 Aſcendiſti in altum, cepiſti captivitatem: C
accepiſti dona in hominibus? Ephes. 4.
Etenim non credentes, inhabitare Domi- b. 8.
num Deum.
20 Benedictus Dominus die quotidie:
proſperum iter faciet nobis Deus ſalutarium
noſtrorum.
21 Deus noſter, Deus ſalvos faciendi: &
Domini Domini exitus mortis.
22 Verumtamen Deus confringet capita ini-
micorum

micorum ſuorum: verticem capilli perambu-
lantium in delictis ſuis.
23 Dixit Dominus: Ex Baſan convertam,
convertam in profundum maris:
24 Ut intingatur pes tuus ſanguine: lingua
canum tuorum ex inimicis, ab ipſo.
25 Viderunt ingreſſus tuos Deus, ingreſſus
Dei mei; regis mei qui eſt in ſancto.
26 Prævenerunt principes conjuncti pſallenti-
bus in medio juvencularum tympaniſtriarum.
27 In Eccleſiis benedicite Deo Domino, de
fontibus Iſraël.
D 28 Ibi Benjamin adoleſcentulus, in mentis
exceſſu.
Principes Juda, duces eorum: principes Za-
bulon, principes Nephthali.
29 Manda Deus virtuti tuæ: confirma hoc
Deus quod operatus es in nobis.
30 A templo tuo in Jeruſalem, tibi offerent
reges munera.
31 Increpa feras arundinis, congregatio tau-
rorum in vaccis populorum: ut excludant eos,
qui probati ſunt argento.
Diſſipa gentes, quæ bella volunt: 32 venient
legati ex Ægypto: Æthiopia præveniet manus
ejus Deo.
33 Regna terræ, cantate Deo: pſallite Do-
mino: pſallite Deo, 34 qui aſcendit ſuper cæ-
lum cæli, ad Orientem.
Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis, 35 date
gloriam Deo ſuper Iſraël, magnificentia ejus, &
virtus ejus in nubibus.
36 Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, Deus Iſ-
raël ipſe dabit virtutem & fortitudinem plebi
ſuæ: benedictus Deus.

1 In finem, pro iis qui commutabuntur,
David. LXVIII.

A 2 SAlvum me fac Deus: quoniam intraverunt
aquæ uſque ad animam meam.
3 Infixus ſum in limo profundi: & non eſt
ſubſtantia.
Veni in altitudinem maris: & tempeſtas de-
merſit me.
4 Laboravi clamans, raucæ factæ ſunt fau-
ces meæ: defecerunt oculi mei, dum ſpero in
Deum meum.
5 Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis
mei, qui oderunt me gratis.
Confortati ſunt qui perſecuti ſunt me inimi-
ci mei injuſtè: quæ non rapui, tunc exolvebam.
6 Deus tu ſcis inſipientiam meam: & de-
licta mea à te non ſunt abſcondita.
7 Non erubeſcant in me qui expectant te
Domine, Domine virtutum.
Non confundantur ſuper me qui quærunt
te, Deus Iſraël.
B 8 Quoniam propter te ſuſtinui oppro-
brium: operuit confuſio faciem meam.
9 Extraneus factus ſum fratribus meis, &
peregrinus filiis matris meæ.
* Joan. 2. c. 17 10 * Quoniam zelus domus tuæ comedit
* Rom. 15. a. 3. me: * & opprobria exprobrantium tibi, ceci-
derunt ſuper me.
11 Et operui in jejunio animam meam: &
factum eſt in opprobrium mihi:
12 Et poſui veſtimentum meum cilicium:
& factus ſum illis in parabolam.
13 Adverſum me loquebantur qui ſedebāt in
porta: & in me pſallebant qui bibebant vinum.
14 Ego verò orationem meam ad te Domi-
ne: tempus beneplaciti Deus.
In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi me,
in veritate ſalutis tuæ.
15 Eripe me de luto, ut non infigar: libera me
ab iis qui oderunt me, & de profundis aquarũ.
16 Non me demergat tempeſtas aquæ, ne-
que abſorbeat me profundum: neque urgeat
ſuper me puteus os ſuum.
17 Exaudi me Domine, quoniam benigna
eſt miſericordia tua: ſecundùm multitudinem
miſerationum tuarum reſpice in me.
18 Et ne avertas faciem tuam à puero tuo:
quoniam tribulor, velociter exaudi me.
19 Intende animæ meæ, & libera eam: pro- C
pter inimicos meos eripe me.
20 Tu ſcis improperium meum, & confuſio-
nem meam, & reverentiam meam.
21 In conſpectu tuo ſunt omnes qui tribu-
lant me: improperium expectavit cor meum
& miſeriam.
Et ſuſtinui qui ſimul contriſtaretur, & non
fuit: & qui conſolaretur, & non inveni.
22 * Et dederunt in eſcam meam fel: & in * Mat. 27. f. 48.
ſiti mea potaverunt me aceto.
23 * Fiat menſa eorum coram ipſis in la- * Rom. 11. b. 9.
queum, & in retributiones, & in ſcandalum.
24 Obſcurentur oculi eorum ne videant: &
dorſum eorum ſemper incurva.
25 Effunde ſuper eos iram tuam: & furor
iræ tuæ comprehendat eos.
26 * Fiat habitatio eorum deſerta: & in ta- * Act. 1. d. 20.
bernaculis eorum non ſit qui inhabitet.
27 Quoniam quem tu percuſſiſti, perſecuti D
ſunt: & ſuper dolorem vulnerum meorum ad-
diderunt.
28 Appone iniquitatem ſuper iniquitatem
eorum: & non intrent in juſtitiam tuam.
29 Deleantur de Libro viventium: & cum
juſtis non ſcribantur.
30 Ego ſum pauper & dolens: ſalus tua
Deus ſuſcepit me.
31 Laudabo nomen Dei cum cantico: &
magnificabo eum in laude:
32 Et placebit Deo ſuper vitulum novel-
lum cornua producentem & ungulas.
33 Videant pauperes & lætentur: quærite
Deum & vivet anima veſtra:
34 Quoniam exaudivit pauperes Dominus:
& vinctos ſuos non deſpexit.
35 Laudent illum cæli & terra, mare, & om-
nia reptilia in eis,
36 Quoniam Deus ſalvam faciet Sion: &
ædificabuntur civitates Juda.
Et inhabitabũt ibi, & hereditate acquirẽt eam.
37 Et ſemen ſervorum ejus poſſidebit eam,
& qui diligunt nomen ejus, habitabunt in ea.

In finem, Pſalmus David,
1 In rememorationem, quòd ſalvum fecerit
eum Dominus. LXIX.
A 2 DEus in adjutorium meum intende: Do-
mine ad adjuvandum me feſtina.
3 Confundantur, & revereantur, qui quæ-
runt animam meam:
4 Avertantur retrorſum, & erubeſcant, qui
volunt mihi mala:
Avertantur ſtatim erubeſcentes, qui dicunt
mihi: Euge, euge.
5 Exultent & lætentur in te omnes qui quæ-
runt te, & dicant ſemper: Magnificetur Domi-
nus: qui diligunt ſalutare tuum.
6 Ego verò egenus, & pauper ſum: Deus
adjuva me.
Adjutor meus, & liberator meus es tu: Do-
mine ne moreris.

Pſalmus David,
1 Filiorum Jonadab, & priorum captivorum.
LXX.
A IN te Domine ſperavi, non confundar in æter-
num: 2 in juſtitia tua libera me, & eripe me.
Inclina ad me aurem tuam, & ſalva me.
3 Eſto mihi in Deum protectorem, & in lo-
cum munitum: ut ſalvum me facias:
Quoniam firmamentum meum, & refugium
meum es tu.
4 Deus meus eripe me de manu peccatoris,
& de manu contra legem agentis & iniqui:
5 Quoniam tu es patientia mea Domine:
Domine ſpes mea à juventute mea.
B 6 In te confirmatus ſum ex utero: de ventre
matris meæ tu es protector meus.
In te cantatio mea ſemper: 7 tamquam pro-
digium factus ſum multis, & tu adjutor fortis.
8 Repleatur os meum laude, ut cantem glo-
riam tuam; tota die magnitudinem tuam.
9 Ne projicias me in tempore ſenectutis:
cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me:
10 Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui
cuſtodiebant animam meam, conſilium fece-
runt in unum,
11 Dicentes: Deus dereliquit eum, perſe-
quimini, & comprehendite eum: quia non eſt
qui eripiat.
C 12 Deus ne elongeris à me: Deus meus in
auxilium meum reſpice.
13 Confundantur, & deficiant detrahentes
animæ meæ: operiantur confuſione & pudore
qui quærunt mala mihi.
14 Ego autem ſemper ſperabo: & adjiciam
ſuper omnem laudem tuam.
15 Os meum annuntiabit juſtitiam tuam:
tota die ſalutare tuum.
Quoniam non cognovi litteraturam, 16 in-
troibo in potentias Domini: Domine memora-
bor juſtitiæ tuæ ſolius.
17 Deus docuiſti me à juventute mea: & uſ-
que nunc pronuntiabo mirabilia tua:
18 Et uſque in ſenectam & ſenium: Deus
ne derelinquas me,
Donec annuntiem brachium tuum generatio-
ni omni, quæ ventura eſt;
Potentiam tuam, 19 & juſtitiam tuam Deus D
uſque in altiſſima, quæ feciſti magnalia: Deus
quis ſimilis tibi?
20 Quantas oſtendiſti mihi tribulationes
multas, & malas: & converſus vivificaſti me:
& de abyſſis terræ iterùm reduxiſti me:
21 Multiplicaſti magnificentiam tuam: &
converſus conſolatus es me.
22 Nam & ego confitebor tibi in vaſis pſal-
mi veritatem tuam: Deus pſallam tibi in ci-
thara, ſanctus Iſraël.
23 Exultabunt labia mea cùm cantavero ti-
bi, & anima mea, quam redemiſti.
24 Sed & lingua mea tota die meditabitur
juſtitiam tuam: cùm confuſi & reveriti fuerint
qui quærunt mala mihi.

Pſalmus,
1 In Salomonem. LXXI.
2 DEus judicium tuum regi da: & juſtitiam A
tuam filio regis:
Judicare populum tuum in juſtitia, & pau-
peres tuos in judicio.
3 Suſcipiant montes pacem populo, & col-
les juſtitiam.
4 Judicabit pauperes populi, & ſalvos faciet
filios pauperum: & humiliabit calumniatorem.
5 Et permanebit cum Sole, & ante Lunam,
in generatione & generationem.
6 Deſcendet ſicut pluvia in vellus: & ſicut B
ſtillicidia ſtillantia ſuper terram.
7 Orietur in diebus ejus juſtitia, & abun-
dantia pacis: donec auferatur luna.
8 Et dominabitur à mari uſque ad mare; &
à flumine uſque ad terminos orbis terrarum.
9 Coram illo procident Æthiopes: & inimi-
ci ejus terram lingent.
10 Reges Tharſis & inſulæ munera offerent:
reges Arabum & Saba dona adducent:
11 Et adorabunt eum omnes reges terræ: C
omnes gentes ſervient ei:
12 Quia liberabit pauperem à potente; &
pauperem, qui non erat adjutor.
13 Parcet pauperi & inopi: & animas pau-
perum ſalvas faciet.
14 Ex uſuris & iniquitate redimet animas eo-
rum: & honorabile nomen eorum coram illo.
15 Et vivet, & dabitur ei de auro Arabiæ, &
adorabunt de ipſo ſemper: tota die benedicēt ei.
16 Et erit firmamentum in terra in ſummis D
montium, ſuperextolletur ſuper Libanum fru-
ctus ejus: & florebunt de civitate ſicut fœnum
terræ.
17 Sit nomen ejus benedictum in ſæcula:
ante Solem permanet nomen ejus.
Et benedicentur in ipſo omnes tribus terræ:
omnes gentes magnificabunt eum.
18 Benedictus Dominus Deus Iſraël, qui
facit mirabilia ſolus:
19 Et benedictum nomen majeſtatis ejus in
æternum: & replebitur majeſtate ejus omnis
terra: fiat, fiat.
20 Defecerunt laudes David filij Jeſſe.

1 Pſal

A 1 Pſalmus Aſaph. LXXII.
QUàm bonus Iſraël Deus his, qui recto
ſunt corde?
2 Mei autem pænè moti ſunt pedes: pænè
effuſi ſunt greſſus mei.
3 Quia zelavi ſuper iniquos, pacem pecca-
torum videns.
4 Quia non eſt reſpectus morti eorum: &
firmamentum in plaga eorum.
5 In labore hominum non ſunt, & cum ho-
minibus non flagellabuntur:
B 6 Ideò tenuit eos ſuperbia, operti ſunt ini-
quitate & impietate ſua.
7 Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum:
tranſierunt in affectum cordis.
8 Cogitaverunt, & locuti ſunt nequitiam:
iniquitatem in excelſo locuti ſunt.
9 Poſuerunt in cælum os ſuum: & lingua
eorum tranſivit in terra.
10 Ideò convertetur populus meus hìc: &
dies pleni invenientur in eis.
11 Et dixerunt: Quomodo ſcit Deus, & ſi
eſt ſcientia in excelſo?
12 Ecce ipſi peccatores, & abundantes in
ſæculo, obtinuerunt divitias.
13 Et dixi: Ergo ſine cauſa juſtificavi cor
meum, & lavi inter innocentes manus meas:
14 Et fui flagellatus tota die, & caſtigatio
mea in matutinis.
C 15 Si dicebam: Narrabo ſic: ecce nationem
filiorum tuorum reprobavi.
16 Exiſtimabam ut cognoſcerem hoc, labor
eſt ante me:
17 Donec intrem in Sanctuarium Dei: &
intelligam in noviſſimis eorum.
18 Verumtamen propter dolos poſuſti eis:
dejeciſti eos dum allevarentur.
19 Quomodo facti ſunt in deſolationem,
ſubitò defecerunt; perierunt propter iniquita-
tem ſuam.
20 Velut ſomnium ſurgentium Domine,
in civitate tua imaginem ipſorum ad nihilum
rediges.
21 Quia inflammatum eſt cor meum, &
renes mei commutati ſunt?
22 Et ego ad nihilum redactus ſum, &
neſcivi.
23 Ut jumentum factus ſum apud te: & ego
ſemper tecum.
D 24 Tenuiſti manum dexteram meam: &
in voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria
ſuſcepiſti me.
25 Quid enim mihi eſt in cælo? & à te quid
volui ſuper terram?
26 Defecit caro mea, & cor meum: Deus
cordis mei, & pars mea Deus in æternum.
27 Quia ecce, qui elongant ſe à te, peribunt:
perdidiſti omnes, qui fornicantur abs te.
28 Mihi autem adhærere Deo bonum eſt:
ponere in Domino Deo ſpem meam:
Ut annuntiem omnes prædicationes tuas, in
portis filiæ Sion.

1 Intellectus Aſaph. LXXIII.
UT quid Deus repuliſti in finem: iratus eſt A
furor tuus ſuper oves paſcuæ tuæ?
2 Memor eſto congregationis tuæ, quam
poſſediſti ab initio.
Redemiſti virgam hereditatis tuæ: mons Sion,
in quo habitaſti in eo.
3 Leva manus tuas in ſuperbias eorum in fi-
nem: quanta malignatus eſt inimicus in ſancto!
4 Et gloriati ſunt qui oderunt te in medio
ſollemnitatis tuæ.
Poſuerunt ſigna ſua, ſigna:
5 Et non cognoverunt ſicut in exitu ſuper
ſummum.
Quaſi in ſilva lignorum ſecuribus 6 Excide-
runt januas ejus in idipſum: in ſecuri & aſcia
dejecerunt eam.
7 * Incenderunt igni Sanctuarium tuum: in *4.Reg.
terra polluerunt tabernaculum nominis tui. 25. b. 9.
8 Dixerunt in corde ſuo cognatio eorum ſi- B
mul: Quieſcere faciamus omnes dies feſtos Dei
à terra.
9 Signa noſtra non vidimus, jam non eſt pro-
pheta: & nos non cognoſcet ampliùs.
10 Uſquequò Deus improperabit inimicus:
irritat adverſarius nomen tuum in finem?
11 Ut quid avertis manum tuam, & dexte-
ram tuam, de medio ſinu tuo in finem?
12 * Deus autem rex noſter ante ſæcula, ope- * Luc. 1.
ratus eſt ſalutem in medio terræ. g. 68.
13 Tu confirmaſti in virtute tua mare: con- C
tribulaſti capita draconum in aquis.
14 Tu confregiſti capita draconis: dediſti
eum eſcam populis Æthiopum.
15 Tu dirupiſti fontes, & torrentes: tu ſic-
caſti fluvios Ethan.
16 Tuus eſt dies, & tua eſt nox: tu fabrica-
tus es auroram & ſolem.
17 Tu feciſti omnes terminos terræ: æſtatem
& ver tu plaſmaſti ea:
18 Memor eſto hujus, inimicus impropera-
vit Domino: & populus inſipiens incitavit no-
men tuum.
19 Ne tradas beſtiis animas confitentes tibi, &
animas pauperũ tuorum ne obliviſcaris in finẽ.
20 Reſpice in teſtamentum tuum: quia re- D
pleti ſunt, qui obſcurati ſunt terræ domibus
iniquitatum.
21 Ne avertatur humilis factus confuſus:
pauper & inops laudabunt nomen tuum.
22 Exurge Deus, judica cauſam tuam, me-
mor eſto improperiorum tuorum eorum quæ
ab inſipiente ſunt tota die.
23 Ne obliviſcaris voces inimicorum tuorum:
ſuperbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper.
1 In finem, Ne corrumpas, Pſalmus
Cantici Aſaph. LXXIV.
2 COnfitebimur tibi Deus: confitebimur, & A
invocabimus nomen tuum.
Narrabimus mirabilia tua: 3 Cùm accepero
tempus, ego juſtitias judicabo.
4 Liquefacta eſt terra, & omnes qui habitant
in ea: ego confirmavi columnas ejus.

5 Dixi iniquis : Nolite iniquè agere : & de-
linquentibus * Nolite exaltare cornu.
6 Nolite extollere in altum cornu veſtrum :
nolite loqui adverſus Deum iniquitatem.
B 7 Quia neque ab Oriente, neque ab Occi-
dente, neque à deſertis montibus :
8 Quoniam Deus judex eſt.
Hunc humiliat, & hunc exaltat : 9 Quia
calix in manu Domini vini meri plenus miſto.
Et inclinavit ex hoc in hoc : verumtamen fæx
ejus non eſt exinanita : bibent omnes peccato-
res terræ.
10 Ego autem annuntiabo in ſæculum: can-
tabo Deo Jacob.
11 Et omnia cornua peccatorum confrin-
gam : & exaltabuntur cornua juſti.

1 In finem, in Laudibus, Pſalmus Aſaph.
Canticum ad Aſſyrios. LXXV.

A 2 NOtus in Judæa Deus:in Iſraël magnum
nomen ejus :
3 Et factus eſt in pace locus ejus : & habita-
tio ejus in Sion.
4 Ibi confregit potentias arcuum, ſcutum,
gladium, & bellum.
5 Illuminans tu mirabiliter à mõtibus æternis:
B 6 Turbati ſunt omnes inſipientes corde.
Dormierunt ſomnum ſuum: & nihil invene-
runt omnes viri divitiarum in manibus ſuis.
7 Ab increpatione tua Deus Jacob dormita-
verunt qui aſcenderunt equos.
8 Tu terribilis es, & quis reſiſtet tibi ? ex
tunc ira tua
C 9 De cælo auditum feciſti judicium : terra
tremuit & quievit,
10 Cùm exurgeret in judicium Deus, ut
ſalvos faceret omnes manſuetos terræ.
11 Quoniam cogitatio hominis confitebitur
tibi: & reliquiæ cogitationis diem feſtum agent
tibi.
12 Vovete, & reddite Domino Deo veſtro,
omnes qui in circuitu ejus affertis munera,
Terribili 13 & ei qui aufert ſpiritum prin-
cipum, terribili apud reges terræ

1 In finem, pro Idithun, Pſalmus Aſaph. LXXVI.

A 2 VOce mea ad Dominum clamavi : voce
mea ad Deum, & intendit mihi.
3 In die tribulationis meæ Deum exquiſivi,
manibus meis nocte contra eum : & non ſum
deceptus.
Renuit conſolari anima mea, 4 Memor fui
Dei,& delectatus ſum, & exercitatus ſum : &
defecit ſpiritus meus.
5 Anticipaverunt vigilias oculi mei : turba-
tus ſum, & non ſum locutus.
6 Cogitavi dies antiquos: & annos æternos
in mente habui.
B 7 Et meditatus ſum nocte cum corde meo,
& exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum.
8 Numquid in æternum projiciet Deus: aut
non apponet ut complacitior ſit adhuc ?
9 Aut in finem miſericordiam ſuam abſcin-
det, à generatione in generationem ?
10 Aut obliviſcetur miſereri Deus?aut con-
tinebit in ira ſua miſericordias ſuas ?
11 Et dixi:Nunc cœpi : hæc mutatio dexte-
ræ Excelſi.
12 Memor fui operum Domini:quia memor C
ero ab initio mirabilium tuorum.
13 Et meditabor in omnibus operibus tuis :
& in adinventionibus tuis exercebor.
14 Deus in ſancto via tua : quis Deus mag-
nus ſicut Deus noſter ? 15 Tu es Deus qui fa-
cis mirabilia.
Notam feciſti in populis virtutem tuam :
16 Redemiſti in brachio tuo populum tuum,
filios Jacob, & Joſeph.
17 Viderunt te aquæ Deus,viderunt te aquæ: D
& timuerunt, & turbatæ ſunt abyſſi.
18 Multitudo ſonitus aquarum : vocem de-
derunt nubes.
Etenim ſagittæ tuæ tranſeunt : 19 Vox toni-
trui tui in rota.
Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ:com-
mota eſt & contremuit terra.
20 In mari via tua, & ſemitæ tuæ in aquis
multis : & veſtigia tua non cognoſcentur.
21 * Deduxiſti ſicut oves populum tuum, in * *Exod.* 14.f.19.
manu Moyſi & Aaron.

1 Intellectus Aſaph. LXXVII.

ATtendite popule meus legem meam:incli- A
nate aurem veſtram in verba oris mei.
2 Aperiam in parabolis os meum:loquar pro-
poſitiones ab initio.
3 Quanta audivimus & cognovimus ea : &
patres noſtri narraverunt nobis.
4 Non ſunt occultata à filiis eorum,in gene-
ratione altera :
Narrantes laudes Domini, & virtutes ejus,&
mirabilia ejus quæ fecit.
5 Et ſuſcitavit teſtimonium in Jacob : & le-
gem poſuit in Iſraël.
Quanta mandavit patribus noſtris nota facere
ea filiis ſuis :
6 Ut cognoſcat generatio altera.
Filij qui naſcentur, & exurgent, & narra-
bunt filiis ſuis.
7 Ut ponant in Deo ſpem ſuam,& non obli-
viſcãtur operum Dei:& mandata ejus exquirãt.
8 Ne fiant ſicut patres eorum, generatio
prava & exaſperans.
Generatio,quæ non direxit cor ſuum:& non
eſt creditus cum Deo ſpiritus ejus.
9 Filij Ephrem intendentes & mittentes ar- B
cum, converſi ſunt in die belli.
10 Non cuſtodierunt teſtamentum Dei : &
in lege ejus noluerunt ambulare.
11 Et obliti ſunt benefactorum ejus, & mi-
rabilium ejus quæ oſtendit eis.
12 Coram patribus eorum fecit mirabilia in
terra Ægypti, in campo Taneos.
13 * Interrupit mare, & perduxit eos : & * *Exod.* 14.e.22.
ſtatuit aquas quaſi in utre.
14 Et deduxit eos in nube diei:& tota nocte
in illuminatione ignis.

* Exod. 15 * Interrupit petram in eremo: & adaqua-
17. b. 6. vit eos velut in abyſſo multa.
Pſ. 104. 16 Et eduxit aquam de petra: & deduxit
d. 41. tamquam flumina aquas.
17 Et appoſuerunt adhuc peccare ei: in iram
excitaverunt Excelſum in inaquoſo.
18 Et tentaverunt Deum in cordibus ſuis:
ut peterent eſcas animabus ſuis.
C 19 Et malè locuti ſunt de Deo: dixerũt: Num-
quid poterit Deus parare menſam in deſerto?
20 Quoniam percuſſit petram, & fluxerunt
aquæ, & torrentes inundaverunt.
Numquid & panem poterit dare, aut parare
menſam populo ſuo?
* Num. 21 * Ideò audivit Dominus, & diſtulit: &
11. a. 1. ignis accenſus eſt in Jacob, & ira aſcendit in
Iſraël:
22 Quia non crediderunt in Deo, nec ſpe-
raverunt in ſalutari ejus.
23 Et mandavit nubibus deſuper, & januas
cæli aperuit.
* Exod. 24 * Et pluit illis manna ad manducandum,
16. b. 4. & panem cæli dedit eis.
Num. 11. b. 7. 25 * Panem angelorum manducavit homo:
* Joan. 6. d. 31. cibaria miſit eis in abundantia.
1. Cor. 10. a. 3. 26 * Tranſtulit Auſtrum de cælo: & indu-
xit in virtute ſua Africum.
* Num. 11. g. 31. 27 Et pluit ſuper eos ſicut pulverem carnes:
& ſicut arenam maris volatilia pennata.
28 Et ceciderunt in medio caſtrorum eo-
rum, circa tabernacula eorum.
29 Et manducaverunt & ſaturati ſunt nimis,
& deſiderium eorum attulit eis: 30 non ſunt
fraudati à deſiderio ſuo.
D * Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum:
* Num. 11. g. 33. 31 & ira Dei aſcendit ſuper eos.
Et occidit pingues eorum, & electos Iſraël
impedivit.
32 In omnibus his peccaverunt adhuc: &
non crediderunt in mirabilibus ejus.
33 Et defecerunt in vanitate dies eorum, &
anni eorum, cum feſtinatione.
34 Cùm occideret eos, quærebant eum: &
revertebantur, & diluculò veniebant ad eum.
35 Et rememorati ſunt quia Deus adjutor eſt
eorum; & Deus excelſus redemptor eorum eſt.
36 Et dilexerunt eum in ore ſuo, & lingua
ſua mentiti ſunt ei:
37 Cor autem eorum non erat rectum cum
eo: nec fideles habiti ſunt in teſtamento ejus.
38 Ipſe autem eſt miſericors, & propitius fiet
peccatis eorum: & non diſperdet eos.
Et abundavit ut averteret iram ſuam: & non
accendit omnem iram ſuam:
39 Et recordatus eſt quia caro ſunt: ſpiritus
vadens, & non rediens.
40 Quoties exacerbaverunt eum in deſerto:
in iram concitaverunt eum in inaquoſo?
41 Et converſi ſunt, & tentaverunt Deum:
& ſanctum Iſraël exacerbaverunt.
42 Non ſunt recordati manus ejus, die qua
redemit eos de manu tribulantis,
E 43 Sicut poſuit in Ægypto ſigna ſua, &
prodigia ſua in campo Taneos.
44 * Et convertit in ſanguinem flumina * Exod.
eorum, & imbres eorum, ne biberent. 7. d. 20.
45 * Miſit in eos cœnomyiam, & comedit * Exod.
eos; * & ranam, & diſperdidit eos. 8. f. 24.
46 * Et dedit ærugini fructus eorum, & la- * Exod. 8. b. 6.
bores eorum locuſtæ. * Exod.
47 * Et occidit in grandine vineas eorum & 10. c. 15.
moros eorum in pruina. * Exod.
48 Et tradidit grandini jumenta eorum, & 9. f. 25.
poſſeſſionem eorum igni.
49 Miſit in eos iram indignationis ſuæ: in-
dignationem, & iram, & tribulationem, im-
miſſiones per angelos malos.
50 Viam fecit ſemitæ iræ ſuæ, non pepercit F
à morte animabus eorum: & jumenta eorum
in morte concluſit.
51 * Et percuſſit omne primogenitum in * Exod. 12. e. 29.
terra Ægypti, primitias omnis laboris eorum in
tabernaculis Cham.
52 Et abſtulit ſicut oves populum ſuum: &
perduxit eos tamquam gregem in deſerto.
53 Et deduxit eos in ſpe, & non timuerunt: * Exod.
& * inimicos eorum operuit mare, 14. f. 27.
54 Et induxit eos in montem ſanctificationis
ſuæ; montem, quem acquiſivit dextera ejus. * Joſ. 13.
Et ejecit à facie eorum Gentes: & * ſorte di- b. 7.
viſit eis terram in funiculo diſtributionis.
55 Et habitare fecit in tabernaculis eorum
tribus Iſraël. 56 Et tentaverunt, & exacerba-
verunt Deum excelſum: & teſtimonia ejus non
cuſtodierunt.
57 Et averterunt ſe, & non ſervaverunt pa-
ctum: quemadmodum patres eorum, conver-
ſi ſunt in arcum pravum.
58 In iram concitaverunt eum in collibus
ſuis: & in ſculptilibus ſuis ad æmulationem
eum provocaverunt.
59 Audivit Deus, & ſprevit: & ad nihilum G
redegit valdè Iſraël.
60 * Et repulit tabernaculum Silo, taberna- * 1. Regi
culum ſuum, ubi habitavit in hominibus. 4. a. 4.
61 Et tradidit in captivitatẽ virtutem eorum: Jer. 7. b.
& pulchritudinem eorum in manus inimici. 12.
62 Et concluſit in gladio populum ſuum: &
hereditatem ſuam ſprevit.
63 Juvenes eorum comedit ignis: & virgi-
nes eorum non ſunt lamentatæ.
64 Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt:
& viduæ eorum non plorabantur.
65 Et excitatus eſt tamquam dormiens Do-
minus, tamquam potens crapulatus à vino.
66 Et percuſſit inimicos ſuos in poſteriora:
opprobrium ſempiternum dedit illis.
67 Et repulit tabernaculum Joſeph: & tri-
bum Ephraim non elegit:
68 Sed elegit tribum Juda, montem Sion
quem dilexit.
69 Et ædificavit ſicut unicornium ſanctifi-
cium ſuum in terra, quam fundavit in ſæcula.
70 Et elegit David ſervum ſuum, & ſuſtulit
eum de gregibus ovium: de poſt fœtantes ac-
cepit eum.

71 Paſcere

71 Paſcere Jacob ſervum ſuum, & Iſraël
hereditatem ſuam.
72 Et pavit eos in innocentia cordis ſui: &.
in intellectibus manuum ſuarum deduxit eos.

1 Pſalmus Aſaph. LXXVIII.

A DEus venerunt Gentes in hereditatem tuam,
polluerunt templum ſanctum tuum: po-
ſuerunt Jeruſalem in pomorum cuſtodiam.
2 Poſuerunt morticina ſervorum tuorum,
eſcas volatilibus cæli; carnes ſanctorum tuo-
rum beſtiis terræ.
3 Effuderunt ſanguinem eorum tamquam
aquam in circuitu Jeruſalem: & non erat qui
ſepeliret.
B 4 Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris;
ſubſannatio & illuſio his, qui in circuitu no-
ſtro ſunt.
5 Uſquequò Domine iraſcêris in finem: ac-
cendetur velut ignis zelus tuus?
*Jere 10.d 25 6 * Effunde iram tuam in Gentes, quæ te
non noverunt; & in regna, quæ nomen tuum
non invocaverunt:
7 Quia comederunt Jacob: & locum ejus
deſolaverunt.
*Iſa.64.6.9. 8 * Ne memineris iniquitatum noſtrarum
antiquarum, citò anticipent nos miſericordiæ
tuæ: quia pauperes facti ſumus nimis.
C 9 Adjuva nos Deus ſalutaris noſter: & pro-
pter gloriam nominis tui Domine libera nos: &
propitius eſto peccatis noſtris, propter nomen
tuum:
10 Ne fortè dicant in Gentibus: Ubi eſt
Deus eorum? & innoteſcat in nationibus co-
ram oculis noſtris?
Ultio ſanguinis ſervorum tuorum, qui effu-
ſus eſt: 11 introëat in conſpectu tuo gemitus
D compeditorum.
Secundùm magnitudinem brachij tui, poſſide
filios mortificatorum.
12 Et redde vicinis noſtris ſeptuplum, in ſinu
eorum: improperium ipſorum, quod expro-
braverunt tibi Domine.
13 Nos autem populus tuus, & oves paſcuæ
tuæ, confitebimur tibi in ſæculum:
In generationem & generationem annuntia-
bimus laudem tuam.

1 In finem, pro iis qui commutabuntur,
teſtimonium Aſaph, Pſalmus
LXXIX.

A 2 QUi regis Iſraël, intende: qui deducis ve-
lut ovem Joſeph.
Qui ſedes ſuper cherubim, maniſeſtare 3 co-
ram Ephraim, Benjamin, & Manaſſe.
Excita potentiam tuam, & veni, ut ſalvos
facias nos.
4 Deus converte nos: & oſtende faciem
tuam, & ſalvi erimus.
5 Domine Deus virtutum, quouſque iraſ-
cêris ſuper orationem ſervi tui?
B 6 Cibabis nos pane lacrymarum: & potum
dabis nobis in lacrymis in menſura?
7 Poſuiſti nos in contradictionem vicinis
noſtris: & inimici noſtri ſubſannaverunt nos.
8 Deus virtutum converte nos: & oſtende
faciem tuam: & ſalvi erimus.
9 Vineam de Ægypto tranſtuliſti: ejeciſti
Gentes, & plantaſti eam.
10 Dux itineris fuiſti in conſpectu ejus: C
plantaſti radices ejus, & implevit terram.
11 Operuit montes umbra ejus: & arbuſta
ejus cedros Dei.
12 Extendit palmites ſuos uſque ad mare:
& uſque ad flumen propagines ejus.
13 Ut quid deſtruxiſti maceriam ejus: &
vindemiant eam omnes, qui prætergrediun-
tur viam?
14 Exterminavit eam aper de ſilva: & ſin-
gularis ferus depaſtus eſt eam.
15 Deus virtutum convertere: reſpice de
cælo, & vide, & viſita vineam iſtam.
16 Et perfice eam, quam plantavit dextera D
tua: & ſuper filium hominis, quem confir-
maſti tibi.
17 Incenſa igni, & ſuffoſſa ab increpatione
vultus tui peribunt.
18 Fiat manus tua ſuper virum dexteræ tuæ;
& ſuper filium hominis, quem confirmaſti tibi.
19 Et non diſcedimus à te, vivificabis nos:
& nomen tuum invocabimus.
20 Domine Deus virtutum converte nos: &
oſtende faciem tuam, & ſalvi erimus.

In finem,
1 Pro torcularibus, Pſalmus ipſi Aſaph.
LXXX.

2 EXultate Deo adjutori noſtro: jubilate A
Deo Jacob.
3 Sumite pſalmum, & date tympanum;
pſalterium jucundum cum cithara.
4 Buccinate in Neomenia tuba, in inſigni die
ſollemnitatis veſtræ.
5 Quia præceptum in Iſraël eſt: & judicium
Deo Jacob.
6 * Teſtimonium in Joſeph poſuit illud, cùm *Gen.
exiret de Terra Ægypti: linguam, quam non 41.d.29.
noverat, audivit.
7 Divertit ab oneribus dorſum ejus: manus B
ejus in cophino ſervierunt.
8 In tribulatione invocaſti me, & liberavi te:
exaudivi te in abſcondito tempeſtatis: * proba- *Exod.
vi te apud aquam contradictionis. 17 b.5.
9 Audi populus meus, & conteſtabor te: Iſ-
raël ſi audieris me, 10 non * erit in te Deus *Exod.
recens, neque adorabis deum alienum. 20.a.3.
11 Ego enim ſum Dominus Deus tuus, qui C
eduxi te de terra Ægypti: dilata os tuum, & im-
plebo illud.
12 Et non audivit populus meus vocem
meam: & Iſraël non intendit mihi.
13 * Et dimiſi eos ſecundùm deſideria cordis *Act.
eorum, ibunt in adinventionibus ſuis. 14 c 15.
14 * Si populus meus audiſſet me: Iſraël ſi *Baruc.
in viis meis ambulaſſet: 3.b.13.
15 Pro nihilo forſitan inimicos eorum hu-
miliaſſem: & ſuper tribulantes eos miſiſſem D
manum meam.

16 Inimici

16 Inimici Domini mentiti ſunt ei: & erit
tempus eorum in ſæcula.
17 Et cibavit eos ex adipe frumenti: & de
petra, melle ſaturavit eos.
1 Pſalmus Aſaph. LXXXI.
A DEus ſtetit in ſynagoga deorum: in medio
autem deos dijudicat.
2 Uſquequò judicatis iniquitatem: & facies
peccatorum ſumitis?
3 Judicate egeno,& pupillo: humilem, &
pauperem juſtificate.
* Prov. 24.a.11. 4 * Eripite pauperem: & egenum de manu
peccatoris liberate.
5 Neſcierunt, neque intellexerunt,in tene-
bris ambulant: movebuntur omnia fundamen-
ta terræ.
* Joan. 10.f.34. 6 * Ego dixi: Dij eſtis,& filij excelſi omnes.
7 Vos autem ſicut homines moriemini: &
ſicut unus de principibus cadetis.
8 Surge Deus, judica terram: quoniam tu
hereditabis in omnibus Gentibus.
1 Canticum Pſalmi Aſaph. LXXXII.
A 2 DEus, quis ſimilis erit tibi? ne taceas, ne-
que compeſcaris Deus:
3 Quoniam ecce inimici tui ſonuerunt: &
qui oderunt te, extulerunt caput.
4 Super populum tuum malignaverunt con-
ſilium: & cogitaverunt adverſus ſanctos tuos.
5 Dixerunt: Venite, & diſperdamus eos de
gente: & non memoretur nomen Iſraël ultrà.
B 6 Quoniam cogitaverunt unanimiter, ſimul
adverſum te teſtamentum diſpoſuerunt, 7 ta-
bernacula Idumæorum & Iſmahelitæ:
Moab,& Agareni, 8 Gebal, & Ammon, &
Amalec: alienigenæ cum habitantibus Tyrum.
* Judic 7.f.22. 9 Etenim Aſſur venit cum illis: facti ſunt
in adjuiorium filiis Lot.
* Judic. 4.c.15. * Judic. 4.d.24. 10 Fac illis ſicut * Madian,* & Siſaræ; ſicut
* Jabin in torrente Ciſſon.
11 Diſperierunt in Endor: facti ſunt ut ſter-
cus terræ.
C 12 * Pone principes eorum ſicut Oreb, &
* Judic 7.f.25. Zeb,& * Zebee, & Salmana;
* Judic. 8.e.21. Omnes principes eorum, 13 qui dixerunt:
Hereditate poſſideamus Sanctuarium Dei.
14 Deus meus pone illos ut rotam: & ſicut
ſtipulam ante faciem venti:
15 Sicut ignis,qui comburit ſilvam: & ſicut
flamma comburens montes:
16 Ita perſequêris illos in tempeſtate tua: &
in ira tua turbabis eos.
D 17 Imple facies eorum ignominia: & quæ-
rent nomen tuum, Domine.
18 Erubeſcant, & conturbentur in ſæculum
ſæculi: & confundantur, & pereant.
19 Et cognoſcant quia nomen tibi Dominus:
tu ſolus Altiſſimus in omni terra.
In finem,
1 Pro torcularibus filiis Core,Pſalmus.
LXXXIII.
A 2 QUàm dilecta tabernacula tua Domine
virtutum: 3 concupiſcit, & deficit ani-
ma mea in atria Domini.

Cor meum, & caro mea, exultaverunt in
Deum vivum.
4 Etenim paſſer invenit ſibi domum,& tur- B
tur nidum ſibi, ubi ponat pullos ſuos.
Altaria tua Domine virtutum: rex meus,&
Deus meus.
5 Beati qui habitant in domo tua Domine:
in ſæcula ſæculorum laudabunt te.
6 Beatus vir cujus eſt auxilium abs te: aſ-
cenſiones in corde ſuo diſpoſuit, 7 in valle la-
crymarum in loco, quem poſuit.
8 Etenim benedictionem dabit legiſlator, C
ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus
deorum in Sion.
9 Domine Deus virtutum exaudi orationem
meam: auribus percipe Deus Jacob.
10 Protector noſter aſpice Deus: & reſpice
in faciem Chriſti tui:
11 Quia melior eſt dies una in atriis tuis ſu- D
per millia.
Elegi abjectus eſſe in domo Dei mei, magis
quàm habitare in tabernaculis peccatorum.
12 Quia miſericordiam, & veritatem diligit
Deus: gratiam,& gloriam dabit Dominus.
13 Non privabit bonis eos,qui ambulant in
innocentia: Domine virtutum, beatus homo,
qui ſperat in te.
1 In finem, filiis Core, Pſalmus.
LXXXIV.
2 BEnedixiſti Domine terram tuam: aver- A
tiſti captivitatem Jacob.
3 Remiſiſti inquitatem plebis tuæ:operuiſti
omnia peccata eorum.
4 Mitigaſti omnem iram tuam: avertiſti ab
ira indignationis tuæ.
5 Converte nos Deus ſalutaris noſter: &
averte iram tuam à nobis.
6 Numquid in æternum iraſcêris nobis? aut B
extendes iram tuam à generatione in genera-
tionem.
7 Deus tu converſus vivificabis nos:& plebs
tua lætabitur in te.
8 Oſtende nobis Domine miſericordiam
tuam: & ſalutare tuum da nobis.
9 Audiam quid loquatur in me Dominus C
Deus: quoniam loquetur pacem in plebem
ſuam;
Et ſuper ſanctos ſuos, & in eos qui conver-
tuntur ad cor.
10 Verumtamen prope timentes eum ſalu-
tare ipſius: ut inhabitet gloria in terra noſtra.
11 Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi:
juſtitia & pax oſculatæ ſunt.
12 Veritas de terra orta eſt: & juſtitia de
cælo proſpexit.
13 Etenim Dominus dabit benignitatem: & D
terra noſtra dabit fructum ſuum.
14 Juſtitia ante eum ambulabit: & ponet
in via greſſus ſuos.
Oratio ipſi David. LXXXV.
1 INclina Domine aurem tuam,& exaudi me: A
quoniam inops & pauper ſum ego.
2 Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus
ſum;

ſum: ſalvum fac ſervum tuum, Deus meus,
ſperantem in te.
3 Miſerere mei Domine, quoniam ad te cla-
mavi tota die: 4 lætifica animam ſervi tui, quo-
niam ad te Domine animam meam levavi.
*Joel.2. 6.13. 5 * Quoniam tu Domine ſuavis, & mitis, &
B multæ miſericordiæ omnibus invocantibus te.
6 Auribus percipe Domine orationem meam:
& intende voci deprecationis meæ.
7 In die tribulationis meæ clamavi ad te:
quia exaudiſti me.
8 Non eſt ſimilis tui in diis Domine: & non
eſt ſecundùm opera tua.
9 Omnes gentes quaſcumque feciſti, venient,
& adorabunt coram te Domine: & glorifica-
bunt nomen tuum.
C 10 Quoniam magnus es tu, & faciens mi-
rabilia: tu es Deus ſolus.
11 Deduc me Domine in via tua, & ingre-
diar in veritate tua: lætetur cor meum ut ti-
meat nomen tuum.
12 Confitebor tibi Domine Deus meus in
toto corde meo, & glorificabo nomen tuum
in æternum:
13 Quia miſericordia tua magna eſt ſuper me:
& eruiſti animam meam ex inferno inferiori.
D 14 Deus, iniqui inſurrexerunt ſuper me, &
ſynagoga potentium quæſierunt animã meam:
& non propoſuerunt te in conſpectu ſuo.
15 Et tu Domine Deus miſerator & miſeri-
cors, patiens, & multæ miſericordiæ, & verax,
16 Reſpice in me, & miſerere mei da impe-
rium tuum puero tuo: & ſalvum fac filium an-
cillæ tuæ.
17 Fac mecum ſignum in bonum, ut videant
qui oderunt me, & confundantur: quoniam tu
Domine adjuviſti me, & conſolatus es me.

1 Filiis Core, Pſalmus Cantici.

LXXXVI.

A FUndamenta ejus in montibus ſanctis: 2 di-
ligit Dominus portas Sion ſuper omnia ta-
bernacula Jacob.
3 Glorioſa dicta ſunt de te, civitas Dei.
4 Memor ero Rahab & Babylonis ſcien-
tium me.
B Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthio-
pum, hi fuerunt illic.
5 Numquid Sion dicet: Homo, & homo na-
tus eſt in ea: & ipſe fundavit eam Altiſſimus?
6 Dominus narrabit in ſcripturis populo-
rum, & principum; horum, qui fuerunt in ea.
7 Sicut lætantium omnium habitatio eſt in te.

Canticum Pſalmi,
1 Filiis Core, in finem, pro Maheleth ad
reſpondendum, intellectus Eman
Ezrahitæ. LXXXVII.

A 2 DOmine Deus ſalutis meæ, in die clamavi,
& nocte coram te.
3 Intret in conſpectu tuo oratio mea: incli-
na aurem tuam ad precem meam:
4 Quia repleta eſt malis anima mea: & vita
mea inferno appropinquavit.
5 Æſtimatus ſum cum deſcendentibus in
lacum: factus ſum ſicut homo ſine adjutorio,
6 inter mortuos liber,
Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris,
quorum non es memor ampliùs: & ipſi de ma-
nu tua repulſi ſunt.
7 Poſuerunt me in lacu inferiori: in tene- B
broſis, & in umbra mortis.
8 Super me confirmatus eſt furor tuus: &
omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me.
9 Longè feciſti notos meos à me: poſuerunt
me abominationem ſibi.
Traditus ſum, & non egrediebar: 10 oculi
mei languerunt præ inopia.
Clamavi ad te Domine tota die: expandi ad
te manus meas.
11 Numquid mortuis facies mirabilia: aut C
medici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi?
12 Numquid narrabit aliquis in ſepulchro
miſericordiam tuam, & veritatem tuam in per-
ditione?
13 Numquid cognoſcentur in tenebris mi-
rabilia tua, & juſtitia tua in terra oblivionis?
14 Et ego ad te Domine clamavi: & manè
oratio mea præveniet te.
15 Ut quid Domine repellis orationem D
meam: avertis faciem tuam à me?
16 Pauper ſum ego, & in laboribus à juven-
tute mea: exaltatus autem, humiliatus ſum &
conturbatus.
17 In me tranſierunt iræ tuæ: & terrores tui
conturbaverunt me.
18 Circumdederunt me ſicut aqua tota die:
circumdederunt me ſimul.
19 Elongaſti à me amicum, & proximum,
& notos meos à miſeria.

1 Intellectus Ethan Ezrahitæ.

LXXXVIII.

2 MIſericordias Dñi in æternum cantabo. A
In generationem & generationem
annuntiabo veritatem tuam in ore meo.
3 Quoniam dixiſti: In æternum miſericor-
dia ædificabitur in cælis: præparabitur veritas
tua in eis.
4 Diſpoſui teſtamentum electis meis, * jura- *2. Reg. 7. b. 12.
vi David ſervo meo: 5 uſque in æternum præ-
parabo ſemen tuum.
Et ædificabo in generationem & generatio-
nem ſedem tuam.
6 Confitebuntur cæli mirabilia tua Domine:
etenim veritatem tuam in eccleſia ſanctorum.
7 Quoniam quis in nubibus æquabitur Do- B
mino: ſimilis erit Deo in filiis Dei?
8 Deus qui glorificatur in conſilio ſancto-
rum: magnus & terribilis ſuper omnes qui in
circuitu ejus ſunt.
9 Domine Deus virtutum quis ſimilis tibi?
potens es Domine, & veritas tua in circuitu tuo.
10 Tu dominaris poteſtati maris: motum
autem fluctuum ejus tu mitigas.
11 Tu humiliaſti ſicut vulneratum, ſuper-
bum: in brachio virtutis tuæ diſperſiſti inimi-
cos tuos.
12 * Tui ſunt cæli, & tua eſt terra, orbem * Gen.1. 1.
terræ

terræ & plenitudinem ejus tu fundaſti: 13 aqui-
lonem & mare tu creaſti.
C Thabor & Hermon in nomine tuo exulta-
bunt: 14 tuum brachium cum potentia.
Firmetur manus tua, & exaltetur dextera tua:
15 juſtitia & judicium præparatio ſedis tuæ.
Miſericordia & veritas præcedent faciem
tuam: 16 Beatus populus, qui ſcit jubilationem.
Domine in lumine vultus tui ambulabunt,
17 & in nomine tuo exultabunt tota die: &
in juſtitia tua exaltabuntur.
18 Quoniam gloria virtutis eorum tu es: &
in beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrum.
19 Quia Domini eſt aſſumptio noſtra, &
ſancti Iſraël regis noſtri.
20 Tunc locutus es in viſione ſanctis tuis, &
dixiſti: Poſui adjutorium in potente: & exal-
tavi electum de plebe mea.
*1. Reg. 16. a. 1. c. 12. 21 * Inveni David ſervum meum: oleo ſan-
cto meo unxi eum.
Act. 13. d. 22. 22 Manus enim mea auxiliabitur ei: & bra-
chium meum confortabit eum.
D 23 Nihil proficiet inimicus in eo, & filius
iniquitatis non apponet nocere ei.
24 Et concidam à facie ipſius inimicos ejus:
& odientes eum in fugam convertam.
25 Et veritas mea, & miſericordia mea cum
ipſo: & in nomine meo exaltabitur cornu ejus.
26 Et ponam in mari manum ejus, & in flu-
minibus dexteram ejus.
27 Ipſe invocabit me: Pater meus es tu:
Deus meus, & ſuſceptor ſalutis meæ:
28 Et ego primogenitum ponam illum ex-
celſum præ regibus terræ.
29 In æternum ſervabo illi miſericordiam
meam: & teſtamentum meum fidele ipſi.
E 30 Et ponam in ſæculum ſæculi ſemen ejus,
& thronum ejus ſicut dies cæli.
31 Si autem dereliquerint filij ejus legem
meam: & in judiciis meis non ambulaverint:
32 Si juſtitias meas profanaverint: & man-
data mea non cuſtodierint:
33 Viſitabo in virga iniquitates eorum: &
in verberibus peccata eorum.
34 Miſericordiam autem meam non diſper-
gam ab eo: neque nocebo in veritate mea:
35 Neque profanabo teſtamentum meum: &
quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.
36 Semel juravi in ſancto meo, ſi David men-
tiar: 37 ſemen ejus in æternum manebit.
*2. Reg. 7. c. 16. 38 Et * thronus ejus ſicut Sol in conſpectu
meo, & ſicut Luna perfecta in æternum: & te-
F ſtis in cælo fidelis.
39 Tu verò repuliſti & deſpexiſti: diſtuliſti
Chriſtum tuum.
40 Evertiſti teſtamentum ſervi tui: profana-
ſti in terra Sanctuarium ejus.
41 Deſtruxiſti omnes ſepes ejus: poſuiſti fir-
mamentum ejus formidinem.
42 Diripuerunt eum omnes tranſeuntes viam:
factus eſt opprobrium vicinis ſuis.
43 Exaltaſti dexteram deprimentium eum:
lætificaſti omnes inimicos ejus.
44 Avertiſti adjutorium gladij ejus: & non
es auxiliatus ei in bello.
45 Deſtruxiſti eum ab emundatione: & ſe-
dem ejus in terram colliſiſti.
46 Minoraſti dies temporis ejus: perfudiſti G
eum confuſione.
47 Uſquequò Domine avertis in finem: exar-
deſcet ſicut ignis ira tua?
48 Memorare quæ mea ſubſtantia: numquid
enim vanè conſtituiſti omnes filios hominum?
49 Quis eſt homo, qui vivet, & non videbit
mortem: eruet animam ſuam de manu inferi?
50 Ubi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ Do-
mine, * ſicut juraſti David in veritate tua. *2. Reg.
51 Memor eſto Domine opprobrij ſervorum 7. b. 11.
tuorum (quod continui in ſinu meo) multa-
rum gentium.
52 Quod exprobraverunt inimici tui Domi-
ne, quod exprobraverunt commutationem
Chriſti tui.
53 Benedictus Dominus in æternum: fiat, fiat.

1 Oratio Moyſi hominis Dei.

LXXXIX.

Domine, refugium factus es nobis, à gene- A
ratione in generationem.
2 Priuſquam montes fierent, aut formaretur
terra, & orbis, à ſæculo & uſque in ſæculum tu
es Deus.
3 Ne avertas hominem in humilitatem: &
dixiſti: Convertimini filij hominum.
4 Quoniam mille anni ante oculos tuos,
tamquam dies heſterna, quæ præteriit,
Et cuſtodia in nocte, 5 quæ pro nihilo ha-
bentur, eorum anni erunt.
6 Manè ſicut herba tranſeat, manè floreat, & B
tranſeat: veſperè decidat, induret, & areſcat.
7 Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo
turbati ſumus.
8 Poſuiſti iniquitates noſtras in cõſpectu tuo,
ſæculum noſtrum in illuminatione vultus tui.
9 Quoniam omnes dies noſtri defecerunt: &
in ira tua defecimus.
Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur: 10 * C
dies annorum noſtrorum in ipſis, ſeptuaginta *Eccli.
anni. 18. a. 8.
Si autem in potentatibus, octoginta anni: &
amplius eorum, labor & dolor.
Quoniam ſupervenit manſuetudo, & corri-
piemur.
11 Quis novit poteſtatem iræ tuæ, & præ
timore tuo iram tuam 12 dinumerare?
Dexteram tuam ſic notam fac, & eruditos
corde in ſapientia.
13 Convertere Domine uſquequò? & de-
precabilis eſto ſuper ſervos tuos.
14 Repleti ſumus manè miſericordia tua: D
& exultavimus, & delectati ſumus omnibus
diebus noſtris.
15 Lætati ſumus pro diebus, quibus nos hu-
miliaſti; annis, quibus vidimus mala.
16 Reſpice in ſervos tuos, & in opera tua:
& dirige filios eorum.
17 Et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper

nos, & opera manuum noſtrarum dirige ſuper
nos: & opus manuum noſtrarum dirige.
Laus Cantici David. XC.
A 1 QUi habitat in adjutorio Altiſſimi, in pro-
tectione Dei cæli commorabitur.
2 Dicet Domino: Suſceptor meus es tu, &
refugium meum: Deus meus ſperabo in eum.
3 Quoniam ipſe liberavit me de laqueo ve-
nantium, & à verbo aſpero.
4 Scapulis ſuis obumbrabit tibi: & ſub pen-
nis ejus ſperabis.
B 5 Scuto circumdabit te veritas ejus: non ti-
mebis à timore nocturno,
6 A ſagitta volante in die, à negotio peram-
bulante in tenebris, ab incurſu, & dæmonio
meridiano.
7 Cadent à latere tuo mille, & decem mil-
lia à dextris tuis: ad te autem non appropin-
quabit.
8 Verumtamen oculis tuis conſiderabis: &
retributionem peccatorum videbis.
C 9 Quoniam tu es Domine ſpes mea: Altiſſi-
mum poſuiſti refugium tuum.
10 Non accedet ad te malum: & flagellum
non appropinquabit tabernaculo tuo.
*Matt. 11 * Quoniam angelis ſuis mandavit de te:
4. a. 6. ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis.
Luc 4. *b.* 10. 12 In manibus portabunt te: ne fortè offen-
das ad lapidem pedem tuum.
D 13 Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis:
& conculcabis leonem & draconem.
14 Quoniam in me ſperavit, liberabo eum:
protegam eum, quoniam cognovit nomen
meum.
15 Clamabit ad me, & ego exaudiam eum:
cum ipſo ſum in tribulatione: eripiam eum, &
glorificabo eum.
16 Longitudine dierum replebo eum: &
oſtendam illi ſalutare meum.
1 Pſalmus Cantici,
In die ſabbati. XCI.
A 2 BOnum eſt confiteri Domino, & pſallere
nomini tuo Altiſſime;
3 Ad annuntiandum manè miſericordiam
tuam, & veritatem tuam per noctem;
4 In decachordo, pſalterio; cum cantico,
in cithara.
5 Quia delectaſti me Domine in factura tua:
& in operibus manuum tuarum exultabo.
B 6 Quàm magnificata ſunt opera tua Domine!
nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ.
7 Vir inſipiens non cognoſcet: & ſtultus
non intelliget hæc.
8 Cùm exorti fuerint peccatores ſicut fœ-
num: & apparuerint omnes, qui operantur
iniquitatem:
Ut intereant in ſæculum ſæculi: 9 tu autem
Altiſſimus in æternum Domine.
10 Quoniam ecce inimici tui Domine, quo-
niam ecce inimici tui peribunt: & diſpergen-
tur omnes, qui operantur iniquitatem.
C 11 Et exaltabitur ſicut unicornis cornu meum:
& ſenectus mea in miſericordia uberi:
12 Et deſpexit oculus meus inimicos meos:
& in inſurgentibus in me malignantibus audiet
auris mea.
13 Juſtus, ut palma florebit: ſicut cedrus
Libani multiplicabitur.
14 Plantati in domo Domini, in atriis do-
mus Dei noſtri florebunt.
15 Adhuc multiplicabuntur in ſenectâ uberi:
& benè patientes erunt, 16 ut annuntient:
Quoniam rectus Dominus Deus noſter: &
non eſt iniquitas in eo.
Laus Cantici ipſi David in die ante ſabba-
tum, quando fundata eſt terra.
XCII.
1 DOminus regnavit, decorem indutus eſt: A
indutus eſt Dominus fortitudinem, &
præcinxit ſe.
Etenim firmavit orbem terræ, qui non com-
movebitur.
2 Parata ſedes tua ex tunc: à ſæculo tu es.
3 Elevaverunt flumina Domine: elevave- B
runt flumina vocem ſuam.
Elevaverunt flumina fluctus ſuos, 4 à vo-
cibus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis
Dominus.
5 Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis:
domum tuam decet ſanctitudo Domine in lon-
gitudinem dierum.
Pſalmus ipſi David,
Quarta ſabbati.
XCIII.
1 DEus ultionum Dominus: Deus ultionum A
liberè egit.
2 Exaltare qui judicas terram: redde retri-
butionem ſuperbis.
3 Uſquequò peccatores Domine, uſquequò
peccatores gloriabuntur:
4 Effabuntur, & loquentur iniquitatem: lo-
quentur omnes, qui operantur injuſtitiam?
5 Populum tuum Domine humiliaverunt: &
hereditatem tuam vexaverunt.
6 Viduam & advenam interfecerunt: & pu-
pillos occiderunt.
7 Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec B
intelliget Deus Jacob.
8 Intelligite inſipientes in populo: & ſtulti
aliquando ſapite.
9 Qui plantavit aurem, non audiet? aut qui
finxit oculum, non conſiderat?
10 Qui corripit gentes, non arguet: qui do-
cet hominem ſcientiam?
11 Dominus ſcit cogitationes hominum,
quoniam vanæ ſunt.
12 Beatus homo, quem tu erudieris Domine,
& de lege tua docueris eum:
13 Ut mitiges ei à diebus malis: donec fo- C
diatur peccatori fovea.
14 Quia non repellet Dominus plebem ſuam:
& hereditatem ſuam non derelinquet.
15 Quoaduſque juſtitia convertatur in judi-
cium: & qui juxta illam omnes qui recto ſunt
corde.
16 Quis

16 Quis conſurget mihi adverſus malignan-
tes? aut quis ſtabit mecum adverſus operantes
iniquitatem?
17 Niſi quia Dominus adjuvit me: paulomi-
nùs habitaſſet in inferno anima mea.
D 18 Si dicebam: Motus eſt pes meus: miſeri-
cordia tua Domine adjuvabat me.
19 Secundùm multitudinem dolorum meo-
rum in corde meo, conſolationes tuæ lætifica-
verunt animam meam.
20 Numquid adhæret tibi ſedes iniquitatis:
qui fingis laborem in præcepto?
21 Captabunt in animam juſti: & ſangui-
nem innocentem condemnabunt.
22 Et factus eſt mihi Dominus in refugium,
& Deus meus in adjutorium ſpei meæ.
23 Et reddet illis iniquitatem ipſorum: &
in malitia eorum diſperdet eos: diſperdet illos
Dominus Deus noſter.

Laus Cantici ipſi David. XCIV.

A 1 VEnite, exultemus Domino: jubilemus
Deo ſalutari noſtro.
2 Præoccupemus faciem ejus in confeſſione:
& in pſalmis jubilemus ei.
3 Quoniam Deus magnus Dominus: & Rex
magnus ſuper omnes deos.
4 Quia in manu ejus ſunt omnes fines terræ:
& altitudines montium ipſius ſunt.
5 Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit il-
lud: & ſiccam manus ejus formaverunt.
6 Venite adoremus, & procidamus: & plo-
remus ante Dominum, qui fecit nos.
B 7 Quia ipſe eſt Dominus Deus noſter: & nos
populus paſcuæ ejus, & oves manus ejus.
*Heb. 3. 8 * Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite ob-
b. 7. 4. b. durate corda veſtra;
7. 9 Sicut in irritatione ſecundùm diem tentatio-
nis in deſerto: ubi tentaverunt me patres ve-
ſtri, probaverunt me, & viderunt opera mea.
* Num 10 * Quadraginta annis offenſus fui genera-
14 f. 34. tioni illi, & dixi: Semper hi errant corde.
* Heb. 4. 11 Et iſti non cognoverunt vias meas: * ut ju-
a. 3. ravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam.

Canticum ipſi David,
1 Quando domus ædificabatur poſt captivi-
tatem. (1. Par. 15.) XCV.

A CAntate Domino canticum novum: cantate
Domino omnis terra.
2 Cantate Domino, & benedicite nomini
ejus: annuntiate de die in diem ſalutare ejus.
3 Annuntiate inter Gentes gloriam ejus, in
omnibus populis mirabilia ejus.
4 Quoniam magnus Dominus, & laudabi-
lis nimis: terribilis eſt ſuper omnes deos.
5 Quoniam omnes dij Gentium dæmonia:
Dominus autem cælos fecit.
B 6 Confeſſio & pulchritudo in conſpectu
ejus: ſanctimonia & magnificentia in ſanctifi-
catione ejus.
7 Afferte Domino patriæ gentium, afferte
Domino gloriam & honorem: 8 afferte Domi-
no gloriam nomini ejus.
Tollite hoſtias, & introite in atria ejus:
9 adorate Dominum in atrio ſancto ejus.
Commoveatur à facie ejus univerſa terra
10 dicite in Gentibus quia Dominus regnavit. C
Etenim correxit orbem terræ qui non com-
movebitur: judicabit populos in æquitate.
11 Lætentur cæli, & exultet terra, commo-
veatur mare, & plenitudo ejus: 12 gaudebunt
campi, & omnia quæ in eis ſunt.
Tunc exultabunt omnia ligna ſilvarum 13 à
facie Domini, quia venit: quoniam venit ju-
dicare terram.
Judicabit orbem terræ in æquitate, & popu-
los in veritate ſua.

Huic David,
1 Quando terra ejus reſtituta eſt. XCVI.

DOminus regnavit, exultet terra: lætentur A
inſulæ multæ.
2 Nubes, & caligo in circuitu ejus: juſti-
tia, & judicium correctio ſedis ejus.
3 Ignis ante ipſum præcedet, & inflamma-
bit in circuitu inimicos ejus.
4 Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ: vidit, &
commota eſt terra.
5 Montes, ſicut cera fluxerunt à facie Do-
mini; à facie Domini omnis terra.
6 Annuntiaverunt cæli juſtitiam ejus: & vi-
derunt omnes populi gloriam ejus. B
7 * Confundantur omnes, qui adorant ſculp- * Exod.
tilia: & qui gloriantur in ſimulachris ſuis. 20. a. 4.
* Adorate eum omnes angeli ejus: 8 audivit, Levit.
26. a. 1.
& lætata eſt Sion. Deut. 5.
Et exultaverunt filiæ Judæ, propter judicia a. 8.
tua Domine. * Heb 1.
b. 6.
9 Quoniam tu Dominus altiſſimus ſuper om- * Amos
nem terrã: nimis exaltatus es ſuper omnes deos. 5. d. 15.
10 * Qui diligitis Dominum, odite malum: Rom. 12.
cuſtodit Dominus animas ſanctorum ſuorum, b. 9.
de manu peccatoris liberabit eos.
11 Lux orta eſt juſto, & rectis corde lætitia.
12 Lætamini juſti in Domino: & confitemi-
ni memoriæ ſanctificationis ejus.

1 Pſalmus ipſi David. XCVII.

CAntate Domino canticum novum: quia A
mirabilia fecit.
Salvabit ſibi dextera ejus, & brachium ſan-
ctum ejus.
2 Notum fecit Dominus ſalutare ſuum: in
conſpectu gentium revelavit juſtitiam ſuam.
3 Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, & verita-
tis ſuæ domui Iſraël. B
* Viderunt omnes termini terræ ſalutare Dei * Iſai.
noſtri. 52. c. 10.
4 Jubilate Deo omnis terra: cantate, & exul- Luc 3.
tate, & pſallite. b. 6.
5 Pſallite Domino in cithara, in cithara &
voce pſalmi: 6 in tubis ductilibus, & voce tu-
bæ corneæ.
Jubilate in conſpectu regis Domini: 7 mo-
veatur mare, & plenitudo ejus; orbis terrarum,
& qui habitant in eo.
8 Flumina plaudent manu, ſimul montes
exultabunt 9 à conſpectu Domini: quoniam
venit judicare terram.

Judicabit orbem terrarum in juſtitia, & po-
pulos in æquitate.

1 Pſalmus ipſi David. XCVIII.

A DOminus regnavit, iraſcantur populi; qui
ſedet ſuper cherubim, moveatur terra.
2 Dominus in Sion magnus: & excelſus ſu-
per omnes populos.
3 Confiteantur nomini tuo magno: quo-
niam terribile, & ſanctum eſt: 4 & honor re-
gis judicium diligit.
Tu paraſti directiones: judicium & ju-
ſtitiam in Jacob tu feciſti.
5 Exaltate Dominum Deum noſtrum, &
adorate ſcabellum pedum ejus: quoniam ſan-
ctum eſt.
B 6 Moyſes & Aaron in ſacerdotibus ejus: &
Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus:
Invocabant Dominum, & ipſe exaudiebat
eos: 7 in columna nubis loquebatur ad eos.
Cuſtodiebant teſtimonia ejus, & præceptum
quod dedit illis.
8 Domine Deus noſter tu exaudiebas eos:
Deus tu propitius fuiſti eis, & ulciſcens in om-
nes adinventiones eorum.
9 Exaltate Dominum Deum noſtrum, &
adorate in monte ſancto ejus: quoniam ſanctus
Dominus Deus noſter.

1 Pſalmus in confeſſione. XCIX.

A 2 JUbilate Deo omnis terra: ſervite Domino
in lætitia.
Introite in conſpectu ejus, in exultatione.
3 Scitote quoniam Dominus ipſe eſt Deus:
ipſe fecit nos, & non ipſi nos:
Populus ejus, & oves paſcuæ ejus: 4 introite
portas ejus in confeſſione, atria ejus in hymnis:
confitemini illi.
B Laudate nomen ejus: 5 quoniam ſuavis eſt
Dominus, in æternũ miſericordia ejus, & uſque
in generationem & generationem veritas ejus.

1 Pſalmus ipſi David. C.

A MIſericordiam, & judicium cantabo tibi
Domine:
Pſallam, 2 & intelligam in via immaculata,
quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei, in
medio domus meæ.
3 Non proponebam ante oculos meos rem
injuſtam: facientes prævaricationes odivi.
Non adhæſit mihi 4 cor pravum: declinan-
tem à me malignum non cognoſcebam.
B 5 Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc
perſequebar.
Superbo oculo, & inſatiabili corde, cum hoc
non edebam.
6 Oculi mei ad fideles terræ ut ſedeant me-
cum: ambulans in via immaculata, hic mihi
miniſtrabat.
7 Non habitabit in medio domus meæ qui
facit ſuperbiam: qui loquitur iniqua, non di-
rexit in conſpectu oculorum meorum.
8 In matutino interficiebam omnes peccato-
res terræ: ut diſperderem de civitate Domini
omnes operantes iniquitatem.

1 Oratio pauperis,
Cùm anxius fuerit, & in conſpectu
Domini effuderit precem
ſuam. CI.

2 DOmine exaudi orationem meam: & cla- A
mor meus ad te veniat.
3 Non avertas faciem tuam à me: in quacum-
que die tribulor, inclina ad me aurem tuam.
In quacumque die invocavero te, velociter
exaudi me:
4 Quia defecerunt ſicut fumus dies mei: &
oſſa mea ſicut cremium aruerunt.
5 Percuſſus ſum ut fœnum, & aruit cor
meum: quia oblitus ſum comedere panẽ meum.
6 A voce gemitus mei adhæſit os meum car-
ni meæ.
7 Similis factus ſum pellicano ſolitudinis:
factus ſum ſicut nycticorax in domicilio.
8 Vigilavi, & factus ſum ſicut paſſer ſoli- B
tarius in tecto.
9 Tota die exprobrabant mihi inimici mei:
& qui laudabant me, adverſum me jurabant.
10 Quia cinerem tamquam panem mandu-
cabam, & potum meum cum fletu miſcebam.
11 A facie iræ & indignationis tuæ: quia
elevans alliſiſti me.
12 Dies mei ſicut umbra declinaverunt: &
ego ſicut fœnum arui.
13 Tu autem Domine in æternum permanes:
& memoriale tuum in generationem & gene-
rationem.
14 Tu exurgens miſereberis Sion: quia tem- C
pus miſerendi ejus, quia venit tempus.
15 Quoniam placuerunt ſervis tuis lapides
ejus: & terræ ejus miſerebuntur.
16 Et timebunt Gentes nomen tuum Domi-
ne, & omnes reges terræ gloriam tuam.
17 Quia ædificavit Dominus Sion: & vide-
bitur in gloria ſua.
18 Reſpexit in orationem humilium: &
non ſprevit precem eorum.
19 Scribantur hæc in generatione altera: &
populus, qui creabitur, laudabit Dominum:
20 Quia proſpexit de excelſo ſancto ſuo:
Dominus de cælo in terram aſpexit:
21 Ut audiret gemitus compeditorum: ut
ſolveret filios interemptorum:
22 Ut annuntient in Sion nomen Domini: & D
laudem ejus in Jeruſalem.
23 In conveniendo populos in unum, &
reges ut ſerviant Domino.
24 Reſpondit ei in via virtutis ſuæ: Pauci-
tatem dierum meorum nuntia mihi.
25 Ne revoces me in dimidio dierum meo-
rum: in generationem & generationem anni tui.
26 Initio tu Domine terram fundaſti: & ope-
ra manuum tuarum ſunt cæli.
27 Ipſi peribunt, tu autem permanes: &
omnes ſicut veſtimentum veteraſcent.
Et ſicut opertorium mutabis eos, & muta-
buntur: 28 tu autem idem ipſe es, & anni tui
non deficient.

29 Filij ſervorum tuorum habitabunt:& ſe-
men eorum in ſæculum dirigetur.

1 Ipſi David. CII.

A BEnedic anima mea Domino: & omnia,quæ
intra me ſunt, nomini ſancto ejus.
2 Benedic anima mea Domino: & noli obli-
viſci omnes retributiones ejus.
3 Qui propitiatur omnibus iniquitatibus
tuis: qui ſanat omnes infirmitates tuas.
4 Qui redimit de interitu vitam tuam: qui
coronat te in miſericordia & miſerationibus.
5 Qui replet in bonis deſiderium tuum: re-
novabitur ut aquilæ juventus tua.
B 6 Faciens miſericordias Dominus, & judi-
cium omnibus injuriam patientibus.
7 Notas fecit vias ſuas Moyſi, filiis Iſraël vo-
luntates ſuas.
* *Exod. 34. a. 6. Num. 14. c. 18.* 8 * Miſerator, & miſericors Dominus: lon-
ganimis, & multùm miſericors.
9 Non in perpetuum iraſcetur: neque in
æternum comminabitur.
10 Non ſecundùm peccata noſtra fecit no-
bis: neque ſecundùm iniquitates noſtras retri-
buit nobis.
11 Quoniam ſecundùm altitudinem cæli à
terra, corroboravit miſericordiam ſuam ſuper
timentes ſe.
C 12 Quantum diſtat Ortus ab Occidente:
longè fecit à nobis iniquitates noſtras.
13 Quomodo miſeretur pater filiorum, mi-
ſertus eſt Dominus timentibus ſe: 14 quoniam
ipſe cognovit figmentum noſtrum.
Recordatus eſt quoniam pulvis ſumus: 15 ho-
mo ſicut fœnum dies ejus, tamquam flos agri
ſic efflorebit.
16 Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo, &
non ſubſiſtet: & non cognoſcet ampliùs lo-
cum ſuum.
17 Miſericordia autem Domini ab æterno,
& uſque in æternum ſuper timentes eum.
D Et juſtitia illius in filios filiorum, 18 his qui
ſervant teſtamentum ejus:
Et memores ſunt mandatorum ipſius, ad fa-
ciendum ea.
19 Dominus in cælo paravit ſedem ſuam:&
regnum ipſius omnibus dominabitur.
20 Benedicite Domino omnes angeli ejus:
potentes virtute, facientes verbum illius,ad au-
diendam vocem ſermonum ejus.
21 Benedicite Domino omnes virtutes ejus:
miniſtri ejus, qui facitis voluntatem ejus.
22 Benedicite Domino omnia opera ejus: in
omni loco dominationis ejus, benedic anima
mea Domino.

1 Ipſi David. CIII.

A BEnedic anima mea Domino: Domine Deus
meus magnificatus es vehementer.
Confeſſionem, & decorem induiſti: 2 ami-
ctus lumine ſicut veſtimento:
Extendens cælum ſicut pellem: 3 qui tegis
aquis ſuperiora ejus.
Qui ponis nubem aſcenſum tuum: qui am-
bulas ſuper pennas ventorum.
4 * Qui facis angelos tuos, ſpiritus; & mi- * *Hebr.*
niſtros tuos, ignem urentem. *1. c. 7.*
5 Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem
ſuam: non inclinabitur in ſæculum ſæculi.
6 Abyſſus, ſicut veſtimentum, amictus ejus:
ſuper montes ſtabunt aquæ.
7 Ab increpatione tua fugient: à voce toni-
trui tui formidabunt.
8 Aſcendunt montes,& deſcendunt campi,
in locum quem fundaſti eis.
9 Terminum poſuiſti, quem non tranſgre- B
dientur: neque convertentur operire terram.
10 Qui emittis fontes in convallibus: inter
medium montium pertranſibunt aquæ.
11 Potabunt omnes beſtiæ agri: expecta-
bunt onagri in ſiti ſua.
12 Super ea volucres cæli habitabunt: de
medio petrarum dabunt voces.
13 Rigans montes de ſuperioribus ſuis: de
fructu operum tuorum ſatiabitur terra:
14 Producens fœnum jumentis, & herbam
ſervituti hominum:
Ut educas panem de terra: 15 & vinum læ-
tificet cor hominis:
Ut exhilaret faciem in oleo: & panis cor ho-
minis confirmet.
16 Saturabuntur ligna campi,& cedri Libani,
quas plantavit: 17 illic paſſeres nidificabunt.
Herodij domus dux eſt eorum: 18 montes
excelſi cervis: petra refugium herinaciis.
19 Fecit lunam in tempora: ſol cognovit C
occaſum ſuum.
20 Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox: in ipſa
pertranſibunt omnes beſtiæ ſilvæ.
21 Catuli leonum rugientes, ut rapiant, &
quærant à Deo eſcam ſibi.
22 Ortus eſt ſol, & congregati ſunt: & in
cubilibus ſuis collocabuntur.
23 Exibit homo ad opus ſuum: & ad ope-
rationem ſuam uſque ad veſperum.
24 Quàm magnificata ſunt opera tua Domi-
ne! omnia in ſapientia feciſti: impleta eſt terra
poſſeſſione tua.
25 Hoc mare magnum, & ſpatioſum mani-
bus: illic reptilia, quorum non eſt numerus.
Animalia puſilla cum magnis: 26 illic naves
pertranſibunt.
Draco iſte, quem formaſti ad illudendum ei:
27 omnia à te expectant ut des illis eſcam in D
tempore.
28 Dante te illis, colligent: aperiente te ma-
num tuam, omnia implebuntur bonitate.
29 Avertente autem te faciem, turbabuntur:
auferes ſpiritum eorum, & deficient,& in pul-
verem ſuum revertentur.
30 Emittes ſpiritum tuum,& creabuntur:&
renovabis faciem terræ.
31 Sit gloria Domini in ſæculum: lætabitur
Dominus in operibus ſuis:
32 Qui reſpicit terram,& facit eam tremere:
qui tangit montes, & fumigant.
33 * Cantabo Domino in vita mea: pſallam * *Infr.*
Deo meo quamdiu ſum. *145. a. 2.*

34 Jucun

34 Jucundum ſit ei eloquium meum : ego
verò delectabor in Domino.
35 Deficiant peccatores à terra,& iniqui ita
ut non ſint : benedic anima Domino.

Alleluia. (1. Par. 16. 8.)

C I V.

A 1 CONfitemini Domino, & invocate nomen
1. Par. ejus : annuntiate inter Gentes opera ejus.
16. a 8. 2 Cantate ei , & pſallite ei : narrate omnia
Iſai. 12. b. 4. mirabilia ejus.
3 Laudamini in nomine ſancto ejus:lætetur
cor quærentium Dominum.
4 Quærite Dominum , & confirmamini :
quærite faciem ejus ſemper.
5 Mementote mirabilium ejus , quæ fecit :
prodigia ejus , & judicia oris ejus.
6 Semen Abraham , ſervi ejus : filij Jacob
electi ejus.
7 Ipſe Dominus Deus noſter : in univerſa
terra judicia ejus.
8 Memor fuit in ſæculum teſtamenti ſui ;
verbi , quod mandavit in mille generationes.
* Gen. 9 * Quod diſpoſuit ad Abraham : & jura-
22. c. 16. menti ſui ad Iſaac :
10 Et ſtatuit illud Jacob in præceptum : &
Iſraël in teſtamentum æternum :
11 Dicens : Tibi dabo terram Chanaan, fu-
niculum hereditatis veſtræ.
12 Cùm eſſent numero brevi,pauciſſimi &
incolæ ejus :
B 13 Et pertranſierunt de gente in gentem, &
de regno ad populum alterum :
14 Non reliquit hominem nocere eis : &
corripuit pro eis reges.
* 1. Reg. 15 * Nolite tangere chriſtos meos : & in
1. c. 14 prophetis meis nolite malignari.
1. Par. 16 c. 22. 16 Et vocavit famem ſuper terram : & om-
ne firmamentum panis contrivit.
* Gen. 17 Miſit ante eos * virum : in ſervum ve-
37. g 36 numdatus eſt Joſeph.
* Gen. 18 * Humiliaverunt in compedibus pedes
39. d. 20 ejus,ferrum pertranſiit animam ejus , 19 donec
veniret verbum ejus.
Eloquium Domini inflammavit eum :
* Gen. 20 * Miſit rex , & ſolvit eum;princeps po-
41. b. 14 pulorum , & dimiſit eum.
21 Conſtituit eum dominum domus ſuæ :
& principem omnis poſſeſſionis ſuæ.
22 Ut erudiret principes ejus ſicut ſemetip-
ſum : & ſenes ejus prudentiam doceret.
C 23 * Et intravit Iſraël in Ægyptum : & Ja-
* Gen. cob accola fuit in Terra Cham.
46. a. 6. 24 * Et auxit populum ſuum vehementer :
* Exod. 1. a 7. & firmavit eum ſuper inimicos ejus.
Act. 7. 25 Convertit cor eorum ut odirent popu-
e. 17. lum ejus : & dolum facerent in ſervos ejus.
* Exod. 26 * Miſit Moyſen ſervum ſuum; Aaron ,
3. c 10 quem elegit ipſum.
4 g. 29. 27 * Poſuit in eis verba ſignorum ſuorum ,
* Exod. 7. b. 10. & prodigiorum in Terra Cham.
* Exod. 28 * Miſit tenebras , & obſcuravit : & non
10. f. 21 exacerbavit ſermones ſuos.
* Exod. 29 * Convertit aquas eorum in ſanguinem :
7 d. 20.
& occidit piſces eorum.
30 * Edidit terra eorum ranas in penetrali- * Exod.
bus regum ipſorum. 8. b. 6.
31 * Dixit & venit cœnomya : & cinifes in * Exod.
omnibus finibus eorum. 8. d. 16. f. 24.
32 Poſuit pluvias eorum grandinem, ignem
comburentem in terra ipſorum.
33 Et percuſſit vineas eorum , & ficulneas
eorum : & contrivit lignum finium eorum.
34 * Dixit, & venit locuſta,& bruchus , cu- * Exod.
jus non erat numerus : 10. d. 12.
35 Et comedit omne fœnum in terra eorum :
& comedit omnem fructum terræ eorum.
36 * Et percuſſit omne primogenitum in
terra eorum:primitias omnis laboris eorum.
37 * Et eduxit eos cum argento & auro : & D
non erat in tribubus eorum infirmus. * Exod. 12. e. 29.
38 Læta eſt Ægyptus in profectione eo- * Exod.
rum : quia incubuit timor eorum ſuper eos. 12. e 35.
39 * Expandit nubem in protectionem eo- * Exod. 13 d. 21.
rum, & ignem ut luceret eis per noctem. Pſal. 77.
40 * Petierunt , & venit coturnix : & pane b. 14.
cæli ſaturavit eos. 1. Cor. 10. a. 1.
41 * Dirupit petram , & fluxerunt aquæ : * Exod.
abierunt in ſicco flumina ; 16. c. 13.
42 * Quoniam memor fuit verbi ſancti ſui, * Num. 20. b 11.
quod habuit ad Abraham puerum ſuum. * Gen.
43 Et eduxit populum ſuum in exultatione, 17. a. 7.
& electos ſuos in lætitia.
44 Et dedit illis regiones gentium : & labo-
res populorum poſſederunt :
45 Ut cuſtodiant juſtificationes ejus, & le-
gem ejus requirant.

Alleluia. (Judith 13. 21.) C V.

1 CONfitemini Domino quoniam bonus : A
quoniam in ſæculum miſericordia ejus. Judith. 13. c. 21.
2 * Quis loquetur potentias Domini , audi- * Eccli.
tas faciet omnes laudes ejus ? 43. d. 35.
3 Beati qui cuſtodiunt judicium,& faciunt
juſtitiam in omni tempore.
4 Memento noſtri Domine in beneplacito
populi tui : viſita nos in ſalutari tuo :
5 Ad videndum in bonitate electorum tuo-
rum , ad lætandum in lætitia gentis tuæ:ut lau-
deris cum hereditate tua.
6 * Peccavimus cum patribus noſtris : in- * Judith.
juſtè egimus,iniquitatem fecimus. 7. d. 19.
7 Patres noſtri in Ægypto non intellexerunt B
mirabilia tua : non fuerunt memores multitu-
dinis miſericordiæ tuæ.
Et irritaverunt aſcendentes in mare , Mare
rubrum.
8 Et ſalvavit eos propter nomen ſuum : ut
notam faceret potentiam ſuam.
9 * Et increpuit Mare rubrum , & exiccatum * Exod.
eſt : & deduxit eos in abyſſis ſicut in deſerto. 14. e. 21.
10 Et ſalvavit eos de manu odientium : &
redemit eos de manu inimici.
11 * Et operuit aqua tribulantes eos : unus * Exod.
ex eis non remanſit. 14. f. 27.
12 Et crediderunt verbis ejus : & laudave-
runt laudem ejus.
13 Citò fecerunt, obliti ſunt operum ejus :

&

& non ſuſtinuerunt conſilium ejus.
* Exod. 14 * Et concupierunt concupiſcentiam in
17.a.2 deſerto: & tentaverunt Deum in inaquoſo.
* Num. 15 * Et dedit eis petitionem ipſorum: &
11.g.31. miſit ſaturitatem in animas eorum.
C 16 Et irritaverunt Moyſen in caſtris, Aaron
ſanctum Domini.
* Num. 17 * Aperta eſt terra, & deglutivit Dathan:
16.e.32. & operuit ſuper congregationem Abiron.
18 Et exarſit ignis in ſynagoga eorum: flam-
ma combuſſit peccatores.
* Exod. 19 * Et fecerunt vitulum in Horeb: & ado-
32.a.4. raverunt ſculptile.
20 Et mutaverunt gloriam ſuam in ſimili-
tudinem vituli comedentis fœnum.
21 Obliti ſunt Deum, qui ſalvavit eos, qui
fecit magnalia in Ægypto, 22 mirabilia in
Terra Cham: terribilia in Mari rubro.
* Exod. 23 * Et dixit ut diſperderet eos: ſi non
32.c.10. Moyſes electus ejus ſtetiſſet in confractione in
conſpectu ejus:
D Ut averteret iram ejus ne diſperderet eos:
24 & pro nihilo habuerunt terrã deſiderabilem:
Non crediderunt verbo ejus, 25 & murmu-
raverunt in tabernaculis ſuis: non exaudierunt
vocem Domini.
* Num. 26 * Et elevavit manum ſuam ſuper eos: ut
14.e.32. proſterneret eos in deſerto:
27 Et ut dejiceret ſemen eorum in Natio-
nibus: & diſpergeret eos in regionibus.
28 Et initiati ſunt Beelphegor: & come-
derunt ſacrificia mortuorum.
E 29 Et irritaverunt eum in adinventionibus
ſuis: & multiplicata eſt in eis ruina.
* Num. 30 * Et ſtetit Phinees, & placavit: & ceſſa-
25.b.7. vit quaſſatio.
31 Et reputatum eſt ei in juſtitiam, in genera-
tionem & generationem uſque in ſempiternum.
* Num. 32 * Et irritaverunt eum ad Aquas contradi-
20.b.10. ctionis: & vexatus eſt Moyſes propter eos:
33 quia exacerbaverunt ſpiritum ejus.
Et diſtinxit in labiis ſuis: 34 non diſperdi-
derunt gentes, quas dixit Dominus illis.
35 Et commiſti ſunt inter gentes, & didice-
runt opera eorum: 36 & ſervierunt ſculptili-
bus eorum: & factum eſt illis in ſcandalum.
37 Et immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas
dæmoniis.
F 38 Et effuderunt ſanguinem innocentem:
ſanguinem filiorum ſuorum & filiarum ſuarum,
quas ſacrificaverunt ſculptilibus Chanaan.
Et infecta eſt terra in ſanguinibus, 39 & con-
taminata eſt in operibus eorum: & fornicati
ſunt in adinventionibus ſuis.
40 Et iratus eſt furore Dominus in populum
ſuum: & abominatus eſt hereditatem ſuam.
41 Et tradidit eos in manus gentium: & do-
minati ſunt eorum qui oderunt eos.
42 Et tribulaverunt eos inimici eorum, &
humiliati ſunt ſub manibus eorum: 43 ſæpè
liberavit eos.
Ipſi autem exacerbaverunt eum in conſilio
ſuo: & humiliati ſunt in iniquitatibus ſuis.

44 Et vidit cùm tribularentur: & audivit
orationem eorum.
45 * Et memor fuit teſtamenti ſui: & pœni- * Deut.
tuit eum ſecundùm multitudinem miſericor- 30.a.1.
diæ ſuæ.
46 Et dedit eos in miſericordias in conſpectu
omnium qui ceperant eos.
47 Salvos nos fac Domine Deus noſter: &
congrega nos de Nationibus.
Ut confiteamur nomini ſancto tuo: & glorie-
mur in laude tua.
48 Benedictus Dominus Deus Iſraël à ſæcu-
lo & uſque in ſæculum: & dicet omnis popu-
lus: Fiat, fiat.

Alleluia. (Judith 13. 21.) CVI.

1 Confitemini Domino quoniam bonus: A
quoniam in ſæculum miſericordia ejus.
2 Dicant qui redempti ſunt à Domino, quos
redemit de manu inimici: & de regionibus
congregavit eos,
3 A ſolis ortu, & occaſu; ab aquilone, &
mari.
4 Erraverunt in ſolitudine in inaquoſo: viam
civitatis habitaculi non invenerunt,
5 Eſurientes, & ſitientes: anima eorum in
ipſis defecit.
6 Et clamaverunt ad Dominum cùm tribula-
rentur: & de neceſſitatibus eorum eripuit eos.
7 Et deduxit eos in viam rectam: ut irent in
civitatem habitationis.
8 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus:
& mirabilia ejus filiis hominum.
9 Quia ſatiavit animam inanem: & animam
eſurientem ſatiavit bonis.
10 Sedentes in tenebris, & umbra mortis:
vinctos in mendicitate, & ferro.
11 Quia exacerbaverunt eloquia Dei: &
conſilium Altiſſimi irritaverunt.
12 Et humiliatum eſt in laboribus cor eorum:
infirmati ſunt, nec fuit qui adjuvaret.
13 Et clamaverunt ad Dñm cùm tribularen- B
tur: & de neceſſitatibus eorum liberavit eos.
14 Et eduxit eos de tenebris, & umbra mor-
tis: & vincula eorum diſrupit.
15 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus:
& mirabilia ejus filiis hominum.
16 Quia contrivit portas æreas: & vectes
ferreos confregit.
17 Suſcepit eos de via iniquitatis eorum:
propter injuſtitias enim ſuas humiliati ſunt.
18 Omnem eſcam abominata eſt anima eo-
rum: & appropinquaverunt uſque ad portas
mortis.
19 Et clamaverunt ad Dominum cùm tri-
bularentur: & de neceſſitatibus eorum libera-
vit eos.
20 Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos: & C
eripuit eos de interitionibus eorum.
21 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus:
& mirabilia ejus filiis hominum:
22 Et ſacrificent ſacrificium laudis: & an-
nuntient opera ejus in exultatione.
23 Qui deſcendunt mare in navibus, facien-

tes operationem in aquis multis.
24 Ipſi viderunt opera Domini, & mirabilia
ejus in profundo.
25 Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ: & exal-
tati ſunt fluctus ejus.
26 Aſcendunt uſque ad cælos, & deſcen-
dunt uſque ad abyſſos: anima eorum in malis
tabeſcebat.
27 Turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius:
& omnis ſapientia eorum devorata eſt.
28 Et clamaverunt ad Dominum cùm tribu-
larentur, & de neceſſitatibus eorum eduxit eos.
29 Et ſtatuit procellam ejus in auram: &
ſiluerunt fluctus ejus.
30 Et lætati ſunt quia ſiluerunt: & deduxit
eos in portum voluntatis eorum.
31 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus:
& mirabilia ejus filiis hominum.
32 Et exaltent eum in eccleſia plebis: & in
cathedra ſeniorum laudent eum.
33 Poſuit flumina in deſertum, & exitus
aquarum in ſitim;
D 34 Terram fructiferam in ſalſuginem, à ma-
litia inhabitantium in ea.
35 Poſuit deſertum in ſtagna aquarum: &
terram ſine aqua in exitus aquarum.
36 Et collocavit illic eſurientes: & conſti-
tuerunt civitatem habitationis.
37 Et ſeminaverunt agros, & plantaverunt
vineas: & fecerunt fructum nativitatis.
38 Et benedixit eis, & multiplicati ſunt ni-
mis: & jumenta eorum non minoravit.
39 Et pauci facti ſunt: & vexati ſunt à tri-
bulatione malorum, & dolore.
40 Effuſa eſt contemptio ſuper principes: &
errare fecit eos in invio, & non in via.
41 Et adjuvit pauperem de inopia: & poſuit
ſicut oves familias.
*Job. 22. c. 19. 42 * Videbunt recti, & lætabuntur: & om-
nis iniquitas oppilabit os ſuum.
43 Quis ſapiens & cuſtodiet hæc? & intel-
liget miſericordias Domini?

1 Canticum Pſalmi ipſi David.
(Sup. 56. 8.) CVII.

A 2 PAratum cor meum Deus, paratum cor
meum: cantabo, & pſallam in gloria mea.
3 Exurge gloria mea, exurge pſalterium &
cithara: exurgam diluculo.
4 Confitebor tibi in populis Domine: &
pſallam tibi in nationibus.
5 Quia magna eſt ſuper cælos miſericordia
tua: & uſque ad nubes veritas tua.
6 Exaltare ſuper cælos Deus, & ſuper omnem
terram gloria tua: 7 ut liberentur dilecti tui.
Salvum fac dextera tua, & exaudi me:
B 8 Deus locutus eſt in ſancto ſuo:
Exultabo, & dividam Sichimam, & conval-
lem tabernaculorum dimetiar.
9 Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes: &
Ephraim ſuſceptio capitis mei.
Juda rex meus: 10 Moab lebes ſpei meæ.
In Idumæam extendam calceamẽtum meum:
mihi alienigenæ amici facti ſunt.

11 Quis deducet me in civitatem munitam?
quis deducet me uſque in Idumæam?
12 Nónne tu Deus, qui repuliſti nos, & non
exibis Deus in virtutibus noſtris?
13 Da nobis auxilium de tribulatione: quia
vana ſalus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad ni-
hilum deducet inimicos noſtros.

1 In finem, Pſalmus David.
CVIII.

2 DEus laudem meam ne tacueris: quia os A
peccatoris, & os doloſi ſuper me aper-
tum eſt.
3 Locuti ſunt adverſum me lingua doloſa,
& ſermonibus odij circumdederunt me: & ex-
pugnaverunt me gratis.
4 Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi:
ego autem orabam.
5 Et poſuerunt adverſum me mala pro bo-
nis: & odium pro dilectione mea.
6 Conſtitue ſuper eum peccatorem: & dia-
bolus ſtet à dextris ejus.
7 Cùm judicatur, exeat condemnatus: &
oratio ejus fiat in peccatum.
8 Fiant dies ejus pauci: & epiſcopatum ejus
accipiat alter.
9 Fiant filij ejus orphani: & uxor ejus vidua. B
10 Nutantes transferantur filij ejus, & men-
dicent: & ejiciantur de habitationibus ſuis.
11 Scrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam
ejus: & diripiant alieni labores ejus.
12 Non ſit illi adjutor: nec ſit qui miſereatur
pupillis ejus.
13 Fiant nati ejus in interitum: in genera-
tione una deleatur nomen ejus.
14 In memoriam redeat iniquitas patrum
ejus in conſpectu Domini: & peccatum matris
ejus non deleatur.
15 Fiant contra Dominum ſemper, & diſpe-
reat de terra memoria eorum: 16 pro eo quòd
non eſt recordatus facere miſericordiam.
17 Et perſecutus eſt hominem inopem, &
mendicum, & compunctum corde mortificare.
18 Et dilexit maledictionem, & veniet ei: & C
noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.
Et induit maledictionem ſicut veſtimentum,
& intravit ſicut aqua in interiora ejus, & ſicut
oleum in oſſibus ejus.
19 Fiat ei ſicut veſtimentum, quo operitur;
& ſicut zona, qua ſemper præcingitur.
20 Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi
apud Dominum: & qui loquuntur mala adver-
ſus animam meam.
21 Et tu Domine, Domine, fac mecum pro-
pter nomen tuum: quia ſuavis eſt miſericor-
dia tua.
Libera me, 22 quia egenus & pauper ego
ſum: & cor meum conturbatum eſt intra me.
23 Sicut umbra cùm declinat, ablatus ſum:
& excuſſus ſum ſicut locuſtæ.
24 Genua mea infirmata ſunt à jejunio: &
caro mea immutata eſt propter oleum.

25 Et

D 25 Et ego factus ſum opprobrium illis: vi-
derunt me, & moverunt capita ſua.
26 Adjuva me Domine Deus meus: ſalvum
me fac ſecundùm miſericordiam tuam.
27 Et ſciant quia manus tua hæc: & tu Do-
mine feciſti eam.
28 Maledicent illi, & tu benedices: qui in-
ſurgunt in me, confundantur: ſervus autem
tuus lætabitur.
29 Induantur qui detrahunt mihi, pudore:
& operiantur ſicut diploide confuſione ſua.
30 Confitebor Domino nimis in ore meo: &
in medio multorum laudabo eum.
31 Quia aſtitit à dextris pauperis, ut ſalvam
faceret à perſequentibus animam meam.

1 Pſalmus David. CIX.

A DIxit Dominus Domino meo: Sede à dex-
Matt. 22. d. 44. tris meis:
** 1. Cor. 15. d. 25.* * Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum
pedum tuorum.
Hebr 1. d. 13. 10. c. 13. 2 Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex
Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.
3 Tecum principium in die virtutis tuæ in
ſplendoribus ſanctorum: ex utero ante lucife-
rum genui te.
B 4 Juravit Dominus & non pœnitebit eum:
** Joan. 12. e. 34.* * Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordi-
Hebr. 5. b. 6. 7. c. 17. nem Melchiſedech.
5 Dominus à dextris tuis, confregit in die
iræ ſuæ reges.
6 Judicabit in nationibus, implebit ruinas:
conquaſſabit capita in terra multorum.
7 De torrente in via bibet: propterea exalta-
bit caput.

Alleluia. CX.

A 1 COnfitebor tibi Domine in toto corde meo,
in conſilio juſtorum, & congregatione.
2 Magna opera Domini: exquiſita in omnes
voluntates ejus.
3 Confeſſio & magnificentia opus ejus: &
juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.
4 Memoriam fecit mirabilium ſuorum, mi-
ſericors & miſerator Dominus: 5 eſcam dedit
timentibus ſe.
Memor erit in ſæculum teſtamenti ſui: 6 vir-
tutem operum ſuorum annuntiabit populo ſuo:
B 7 Ut det illis hereditatem gentium: opera
manuum ejus, veritas & judicium.
8 Fidelia omnia mandata ejus: confirmata in
ſæculum ſæculi, facta in veritate & æquitate.
9 Redemptionem miſit populo ſuo: man-
davit in æternum teſtamentum ſuum.
** Prov. 1. a. 7. 9. c. 10.* Sanctum & terribile nomen ejus: 10 * ini-
tium ſapientiæ timor Domini.
Eccli. 1. c. 16. Intellectus bonus omnibus facientibus eum:
laudatio ejus manet in ſæculum ſæculi.

Alleluia, Reverſionis Aggæi, & Zachariæ.
CXI.

A 1 BEatus vir, qui timet Dominum: in man-
datis ejus volet nimis.
2 Potens in terra erit ſemen ejus: generatio
rectorum benedicetur.
3 Gloria, & divitiæ in domo ejus: & juſti-
tia ejus manet in ſæculum ſæculi.
4 Exortum eſt in tenebris lumen rectis: mi-
ſericors, & miſerator, & juſtus.
5 Jucundus homo qui miſeretur & commo- B
dat, diſponet ſermones ſuos in judicio: 6 quia
in æternum non commovebitur.
7 In memoria æterna erit juſtus: ab auditio-
ne mala non timebit.
Paratum cor ejus ſperare in Domino, 8 con-
firmatum eſt cor ejus: non commovebitur do-
nec deſpiciat inimicos ſuos.
9 Diſperſit dedit pauperibus: juſtitia ejus
manet in ſæculum ſæculi: cornu ejus exaltabi-
tur in gloria.
10 Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus
ſuis fremet & tabeſcet: deſiderium peccatorum
peribit.

Alleluia. CXII.

1 LAudate pueri Dominum: laudate no- A
men Domini.
2 Sit nomen Domini benedictum, ex hoc
nunc & uſque in ſæculum.
3 * A ſolis ortu uſque ad occaſum, laudabile ** Mal.*
nomen Domini. *1. c. 11.*
4 Excelſus ſuper omnes gentes Dominus, &
ſuper cælos gloria ejus.
5 Quis ſicut Dn̄s Deus noſter, qui in altis ha-
bitat, 6 & humilia reſpicit in cælo & in terra?
7 Suſcitans à terra inopem, & de ſtercore eri- B
gens pauperem:
8 Ut collocet eum cum principibus, cum
principibus populi ſui.
9 Qui habitare facit ſterilem in domo, ma-
trem filiorum lætantem.

Alleluia. CXIII.

1 IN exitu Iſraël de Ægypto, domus Jacob A
de populo barbaro. *Exod.*
2 Facta eſt Judæa ſanctificatio ejus, Iſraël *13. d. 3.*
poteſtas ejus.
3 Mare vidit, & fugit: Jordanis converſus
eſt retrorſum.
4 Montes exultaverunt ut arietes: & colles
ſicut agni ovium.
5 Quid eſt tibi mare quòd fugiſti: & tu Jor-
danis, quia converſus es retrorſum?
6 Montes exultaſtis ſicut arietes, & colles
ſicut agni ovium.
7 A facie Domini mota eſt terra, à facie Dei
Jacob.
8 Qui convertit petram in ſtagna aquarum, B
& rupem in fontes aquarum.
1 NON NOBIS DOMINE, NON NOBIS:
ſed nomini tuo da gloriam.
2 Super miſericordia tua, & veritate tua: ne-
quando dicant Gentes: Ubi eſt Deus eorum?
3 Deus autem noſter in cælo: omnia quæ-
cumque voluit, fecit.
4 * Simulacra gentium argentum & au- ** Infr.*
rum, opera manuum hominum. *134. c. 15.*
5 * Os habent, & non loquentur: oculos ** Sap. 15. c. 15.*
habent, & non videbunt.

6 Aures habent, & non audient: nares ha-
bent, & non odorabunt.
7 Manus habent, & non palpabunt: pedes
habent, & non ambulabunt: non clamabunt
in gutture ſuo.
8 Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes
qui confidunt in eis.
C 9 Domus Iſraël ſperavit in Domino: adjutor
eorum & protector eorum eſt.
10 Domus Aaron ſperavit in Domino: adju-
tor eorum & protector eorum eſt.
11 Qui timent Dominum, ſperaverunt in Do-
mino: adjutor eorum & protector eorum eſt.
12 Dominus memor fuit noſtri: & benedi-
xit nobis.
Benedixit domui Iſraël: benedixit domui
Aaron.
13 Benedixit omnibus, qui timent Domi-
num, puſillis cum majoribus.
14 Adjiciat Dominus ſuper vos; ſuper vos,
& ſuper filios veſtros.
D 15 Benedicti vos à Domino, qui fecit cælum
& terram.
16 Cælum cæli Domino: terram autem de-
dit filiis hominum.
* Baruc. 17 * Non mortui laudabunt te Domine: ne-
2. d. 17. que omnes qui deſcendunt in infernum.
18 Sed nos qui vivimus, benedicimus Do-
mino, ex hoc nunc & uſque in ſæculum.

Alleluia, CXIV.

A 1 DIlexi, quoniam exaudiet Dominus vo-
cem orationis meæ.
2 Quia inclinavit aurem ſuam mihi: & in
diebus meis invocabo.
3 Circumdederunt me dolores mortis: &
pericula inferni invenerunt me.
Tribulationem & dolorem inveni: 4 & no-
men Domini invocavi.
B O Domine libera animam meam: 5 miſeri-
cors Dñs, & juſtus, & Deus noſter miſeretur.
6 Cuſtodiens parvulos Dominus: humilia-
tus ſum, & liberavit me.
7 Convertere anima mea in requiem tuam:
quia Dominus benefecit tibi.
8 Quia eripuit animam meam de morte, ocu-
los meos à lacrymis, pedes meos à lapſu.
9 Placebo Domino in regione vivorum.

Alleluia. CXV.

A 10 CRedidi propter quod locutus ſum: ego
autem humiliatus ſum nimis.
2 Cor. 4. c. 13. 11 Ego dixi in exceſſu meo: * Omnis homo
* Rom. 3. a. 4. mendax.
12 Quid retribuam Domino pro omnibus
quæ retribuit mihi?
13 Calicem ſalutaris accipiam: & nomen
Domini invocabo.
B 14 Vota mea Domino reddam coram omni
populo ejus: 15 pretioſa in conſpectu Domi-
ni mors Sanctorum ejus.
16 O Domine quia ego ſervo tuus: ego
ſervus tuus, & filius ancillæ tuæ.
Dirupiſti vincula mea: 17 tibi ſacrificabo
hoſtiam laudis, & nomen Domini invocabo.
18 Vota mea Domino reddam in conſpectu
omnis populi ejus; 19 in atriis domus Domi-
ni in medio tui Jeruſalem.

Alleluia. CXVI.

1 LAudate Dominum omnes Gentes: lau- A
date eum omnes populi: Rom. 15. c. 11.
2 Quoniam confirmata eſt ſuper nos miſeri- * Ioan.
cordia ejus: * & veritas Domini manet in æter- 12. e. 34.
num.

Alleluia. CXVII.

1 COnfitemini Domino quoniam bonus: A
quoniam in ſæculum miſericordia ejus.
2 Dicat nunc Iſraël quoniam bonus: quo-
niam in ſæculum miſericordia ejus.
3 Dicat nunc domus Aaron: quoniam in
ſæculum miſericordia ejus.
4 Dicant nunc qui timent Dominum: quo-
niam in ſæculum miſericordia ejus.
5 De tribulatione invocavi Dominum: &
exaudivit me in latitudine Dominus.
6 Dominus mihi adjutor: non timebo quid B
faciat mihi homo.
7 * Dominus mihi adjutor: & ego deſpi- * Hebr.
ciam inimicos meos. 13. a. 6.
8 Bonum eſt confidere in Domino, quàm
confidere in homine.
9 Bonum eſt ſperare in Domino, quàm ſpe-
rare in principibus.
10 Omnes gentes circuierunt me: & in no-
mine Domini quia ultus ſum in eos.
11 Circumdantes circumdederunt me: & in
nomine Domini quia ultus ſum in eos.
12 Circumdederunt me ſicut apes, & exarſe-
runt ſicut ignis in ſpinis: & in nomine Domini
quia ultus ſum in eos.
13 Impulſus everſus ſum ut caderem: &
Dominus ſuſcepit me.
14 * Fortitudo mea, & laus mea Dominus: C
& factus eſt mihi in ſalutem. * Exod. 15. a. 2.
15 Vox exultationis & ſalutis, in tabernacu-
lis juſtorum.
16 Dextera Domini fecit virtutem: dextera
Domini exaltavit me, dextera Domini fecit
virtutem.
17 Non moriar, ſed vivam: & narrabo ope-
ra Domini.
18 Caſtigans caſtigavit me Dominus: &
morti non tradidit me.
19 Aperite mihi portas juſtitiæ, ingreſſus in
eas confitebor Domino: 20 hæc porta Domini,
juſti intrabunt in eam.
21 Confitebor tibi quoniam exaudiſti me:
& factus es mihi in ſalutem. * Iſai.
22 * Lapidem quem reprobaverunt ædifi- 28. d. 16.
cantes, hic factus eſt in caput anguli. Matt. 21. d. 42.
23 A Domino factum eſt iſtud: & eſt mira- Luc 20.
bile in oculis noſtris. c. 17.
24 Hæc eſt dies, quam fecit Dominus: exul- D
temus, & lætemur in ea. Act. 4. b. 11.
25 O Domine ſalvum me fac, ô Domine Rom. 9.
bene proſperare: 26 benedictus qui venit in g. 33.
nomine Domini. 1. Pet. 2.
Benedixi b. 7.

Benediximus vobis de domo Domini:
27 Deus Dominus, & illuxit nobis.
Conſtituite diem ſollemnem in condenſis,
uſque ad cornu altaris.
28 Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus
meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudiſti me: & fa-
ctus es mihi in ſalutem.
29 Confitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

Alleluia. CXVIII.

ALEPH.

A 1 Beati immaculati in via: qui ambulant in
lege Domini.
2 Beati qui ſcrutantur teſtimonia ejus: in
toto corde exquirunt eum.
3 Non enim qui operantur iniquitatem, in
viis ejus ambulaverunt.
4 Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis.
5 Utinam dirigantur viæ meæ, ad cuſtodien-
das juſtificationes tuas.
6 Tunc non confundar, cùm perſpexero in
omnibus mandatis tuis.
7 Confitebor tibi in directione cordis, in eo
quòd didici judicia juſtitiæ tuæ.
8 Juſtificationes tuas cuſtodiam: non me
derelinquas uſquequaque.

BETH

B 9 In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam?
in cuſtodiendo ſermones tuos.
10 In toto corde meo exquiſivi te: ne repel-
las me à mandatis tuis.
11 In corde meo abſcondi eloquia tua: ut
non peccem tibi.
12 Benedictus es Domine: doce me juſtifi-
cationes tuas.
13 In labiis meis, pronuntiavi omnia judicia
oris tui.
14 In via teſtimoniorum tuorum delectatus
ſum, ſicut in omnibus divitiis.
15 In mandatis tuis exercebor: & conſide-
rabo vias tuas.
16 In juſtificationibus tuis meditabor: non
obliviſcar ſermones tuos.

GIMEL

C 17 Retribue ſervo tuo, vivifica me: & cu-
ſtodiam ſermones tuos.
18 Revela oculos meos: & conſiderabo mi-
rabilia de lege tua.
19 Incola ego ſum in terra: non abſcondas
à me mandata tua.
20 Concupivit anima mea deſiderare juſtifi-
cationes tuas, in omni tempore.
21 Increpaſti ſuperbos: maledicti qui decli-
nant à mandatis tuis.
22 Aufer à me opprobrium, & contem-
ptum: quia teſtimonia tua exquiſivi.
23 Etenim ſederunt principes, & adverſum
me loquebantur: ſervus autem tuus exerceba-
tur in juſtificationibus tuis.
24 Nam & teſtimonia tua meditatio mea eſt:
& conſilium meum juſtificationes tuæ.

DALETH

25 Adhæſit pavimento anima mea: vivifica D
me ſecundùm verbum tuum.
26 Vias meas enuntiavi, & exaudiſti me:
doce me juſtificationes tuas.
27 Viam juſtificationum tuarum inſtrue
me: & exercebor in mirabilibus tuis.
28 Dormitavit anima mea præ tædio: confir-
ma me in verbis tuis.
29 Viam iniquitatis amove à me: & de le-
ge tua miſerere mei.
30 Viam veritatis elegi: judicia tua non ſum
oblitus.
31 Adhæſi teſtimoniis tuis Domine: noli
me confundere.
32 Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm
dilataſti cor meum.

HE.

33 Legem pone mihi Domine viam juſtifi-
cationum tuarum: & exquiram eam ſemper. E
34 Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem
tuam: & cuſtodiam illam in toto corde meo.
35 Deduc me in ſemitam mandatorum tuo-
rum: quia ipſam volui.
36 Inclina cor meum in teſtimonia tua, &
non in avaritiam.
37 Averte oculos meos ne videant vanita-
tem: in via tua vivifica me.
38 Statue ſervo tuo eloquium tuum, in ti-
more tuo.
39 Amputa opprobrium meum, quod ſuſ-
picatus ſum: quia judicia tua jucunda.
40 Ecce concupivi mandata tua: in æquita-
te tua vivifica me.

VAU.

41 Et veniat ſuper me miſericordia tua Do-
mine: ſalutare tuum ſecũdùm eloquium tuum. F
42 Et reſpondebo exprobrantibus mihi, ver-
bum: quia ſperavi in ſermonibus tuis.
43 Et ne auferas de ore meo verbum veritatis
uſquequaque: quia in judiciis tuis ſuperſperavi.
44 Et cuſtodiam legem tuam ſemper, in ſæ-
culum & in ſæculum ſæculi.
45 Et ambulabam in latitudine: quia man-
data tua exquiſivi.
46 Et loquebar in teſtimoniis tuis in conſpe-
ctu regum: & non confundebar.
47 Et meditabar in mandatis tuis, quæ dilexi.
48 Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ
dilexi: & exercebar in juſtificationibus tuis.

ZAIN.

49 Memor eſto verbi tui ſervo tuo, in quo G
mihi ſpem dediſti.
50 Hæc me conſolata eſt in humilitate mea:
quia eloquium tuum vivificavit me.
51 Superbi iniquè agebant uſquequaque: à
lege autem tua non declinavi.
52 Memor fui judiciorum tuorum à ſæculo
Domine: & conſolatus ſum.
53 Defectio tenuit me, pro peccatoribus de-
relinquentibus legem tuam.
54 Cantabiles mihi erant juſtificationes tuæ,
in loco peregrinationis meæ.

55 Memor fui nocte nominis tui Domine: & cuſtodivi legem tuam.

56 Hæc facta eſt mihi: quia juſtificationes tuas exquiſivi.

HETH.

H 57 Portio mea Domine, dixi, cuſtodire legem tuam.

58 Deprecatus ſum faciem tuam in toto corde meo: miſerere mei ſecundùm eloquium tuum.

59 Cogitavi vias meas: & converti pedes meos in teſtimonia tua.

60 Paratus ſum, & non ſum turbatus: ut cuſtodiam mandata tua.

61 Funes peccatorum circumplexi ſunt me: & legem tuam non ſum oblitus.

62 Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi, ſuper judicia juſtificationis tuæ.

63 Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua.

64 Miſericordia tua Domine plena eſt terre juſtificationes tuas doce me.

TETH.

I 65 Bonitatem feciſti cum ſervo tuo Domine, ſecundùm verbum tuum.

66 Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam doce me: quia mandatis tuis credidi.

67 Priuſquam humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuum cuſtodivi.

68 Bonus es tu: & in bonitate tua doce me juſtificationes tuas.

69 Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſuperborum: ego autem in toto corde meo ſcrutabor mandata tua.

70 Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum: ego verò legem tuam meditatus ſum.

71 Bonum mihi quia humiliaſti me: ut diſcam juſtificationes tuas.

72 Bonum mihi lex oris tui, ſuper millia auri & argenti.

JOD

K 73 Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me: da mihi intellectum, & diſcam mandata tua.

74 Qui timent te videbunt me, & lætabuntur: quia in verba tua ſuperſperavi.

75 Cognovi Domine quia æquitas judicia tua: & in veritate tua humiliaſti me.

76 Fiat miſericordia tua ut conſoletur me, ſecundùm eloquium tuum ſervo tuo.

77 Veniant mihi miſerationes tuæ, & vivam: quia lex tua meditatio mea eſt.

78 Confundantur ſuperbi, quia injuſtè iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.

79 Convertantur mihi timentes te, & qui noverunt teſtimonia tua.

80 Fiat cor meum immaculatum in juſtificationibus tuis, ut non confundar.

CAPH

L 81 Defecit in ſalutare tuum anima mea: & in verbum tuum ſuperſperavi.

82 Defecerunt oculi mei in eloquium tuum dicentes: Quando conſolaberis me?

83 Quia factus ſum ſicut uter in pruina: juſtificationes tuas non ſum oblitus.

84 Quot ſunt dies ſervi tui: quando facies de perſequentibus me judicium?

85 Narraverunt mihi iniqui fabulationes: ſed non ut lex tua.

86 Omnia mandata tua veritas: iniquè perſecuti ſunt me, adjuva me.

87 Paulominùs conſummaverunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua.

88 Secundùm miſericordiam tuam vivifica me: & cuſtodiam teſtimonia oris tui.

LAMED.

89 In æternum Domine, verbum tuum permanet in cælo. M

90 In generationem & generationem veritas tua: fundaſti terram, & permanet.

91 Ordinatione tua perſeverat dies: quoniam omnia ſerviunt tibi.

92 Niſi quòd lex tua meditatio mea eſt: tunc fortè periiſſem in humilitate mea.

93 In æternum non obliviſcar juſtificationes tuas: quia in ipſis vivificaſti me.

94 Tuus ſum ego, ſalvum me fac: quoniam juſtificationes tuas exquiſivi.

95 Me expectaverunt peccatores ut perderent me: teſtimonia tua intellexi.

96 Omnis conſummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.

MEM.

97 Quomodo dilexi legem tuam Domine? N
tota die meditatio mea eſt.

98 Super inimicos meos prudentem me feciſti mandato tuo: quia in æternum mihi eſt.

99 Super omnes docentes me intellexi: quia teſtimonia tua meditatio mea eſt.

100 Super ſenes intellexi: quia mandata tua quæſivi.

101 Ab omni via mala prohibui pedes meos: ut cuſtodiam verba tua.

102 A judiciis tuis non declinavi: quia tu legem poſuiſti mihi.

103 Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo!

104 A mandatis tuis intellexi: propterea odivi omnem viam iniquitatis.

NUN.

105 Lucerna pedibus meis verbum tuum, O
& lumen ſemitis meis.

106 Juravi & ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ.

107 Humiliatus ſum uſquequaque Domine: vivifica me ſecundùm verbum tuum.

108 Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine: & judicia tua doce me.

109 Anima mea in manibus meis ſemper: & legem tuam non ſum oblitus.

110 Poſuerunt peccatores laqueum mihi: & de mandatis tuis non erravi.

111 Hereditate acquiſivi teſtimonia tua in æternum: quia exultatio cordis mei ſunt.

112 Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum, propter retributionem.

SAMECH.

SAMECH.

P 113 Iniquos odio habui : & legem tuam dilexi.

114 Adjutor, & ſuſceptor meus es tu : & in verbum tuum ſuperſperavi.

115 Declinate à me maligni : & ſcrutabor mandata Dei mei.

116 Suſcipe me ſecundùm eloquium tuum, & vivam : & non confundas me ab expectatione mea.

117 Adjuva me, & ſalvus ero : & meditabor in juſtificationibus tuis ſemper.

118 Spreviſti omnes diſcedentes à judiciis tuis : quia injuſta cogitatio eorum.

119 Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ : ideò dilexi teſtimonia tua.

120 Confige timore tuo carnes meas : à judiciis enim tuis timui.

AIN.

Q 221 Feci judicium & juſtitiam : non tradas me calumniantibus me.

122 Suſcipe ſervum tuum in bonum : non calumnientur me ſuperbi.

123 Oculi mei defecerunt in ſalutare tuum : & in eloquium juſtitiæ tuæ.

124 Fac cum ſervo tuo ſecundùm miſericordiam tuam : & juſtificationes tuas doce me.

125 Servus tuus ſum ego : da mihi intellectum, ut ſciam teſtimonia tua.

126 Tempus faciendi Domine : diſſipaverunt legem tuam.

127 Ideò dilexi mandata tua, ſuper aurum & topazion.

128 Proptereà ad omnia mandata tua dirigebar : omnem viam iniquam odio habui.

PHE.

R 129 Mirabilia teſtimonia tua : ideò ſcrutata eſt ea anima mea.

130 Declaratio ſermonum tuorum illuminat : & intellectum dat parvulis.

131 Os meum aperui, & attraxi ſpiritum : quia mandata tua deſiderabam.

132 Aſpice in me, & miſerere mei, ſecundùm judicium diligentium nomen tuum.

133 Greſſus meos dirige ſecundum eloquium tuum ; & non dominetur mei omnis injuſtitia.

134 Redime me à calumniis hominum : ut cuſtodiam mandata tua.

135 Faciem tuam illumina ſuper ſervum tuum : & doce me juſtificationes tuas.

136 Exitus aquarum deduxerunt oculi mei : quia non cuſtodierunt legem tuam.

SADE.

S 137 Juſtus es Domine : & rectum judicium tuum.

138 Mandaſti juſtitiam teſtimonia tua : & veritatem tuam nimis.

139 Tabeſcere me fecit zelus meus : quia obliti ſunt verba tua inimici mei.

140 Ignitum eloquium tuum vehementer : & ſervus tuus dilexit illud.

141 Adoleſcentulus ſum ego, & contemptus : juſtificationes tuas non ſum oblitus.

142 Juſtitia tua, juſtitia in æternum : & lex tua veritas.

143 Tribulatio & anguſtia invenerunt me : mandata tua meditatio mea eſt.

144 Æquitas teſtimonia tua in æternum ; intellectum da mihi & vivam.

COPH.

145 Clamavi in toto corde meo, exaudi me T
Domine : juſtificationes tuas requiram.

146 Clamavi ad te, ſalvum me fac : ut cuſtodiam mandata tua.

147 Præveni in maturitate, & clamavi : quia in verba tua ſuperſperavi.

148 Prævenerunt oculi mei ad te diluculo : ut meditarer eloquia tua.

149 Vocem meam audi ſecundum miſericordiam tuam Domine : & ſecundum judicium tuum vivifica me.

150 Appropinquaverunt perſequentes me iniquitati : à lege autem tua longè facti ſunt.

151 Prope es tu Domine : & omnes viæ tuæ veritas.

152 Initio cognovi de teſtimoniis tuis : quia in æternum fundaſti ea.

RES.

153 Vide humilitatem meam, & eripe me : V
quia legem tuam non ſum oblitus.

154 Judica judicium meum, & redime me propter eloquium tuum vivifica me.

155 Longe à peccatoribus ſalus : quia juſtificationes tuas non exquiſierunt.

156 Miſericordiæ tuæ multæ Domine : ſecundùm judicium tuum vivifica me.

157 Multi qui perſequuntur me, & tribulant me : à teſtimoniis tuis non declinavi.

158 Vidi prævaricantes, & tabeſcebam : quia eloquia tua non cuſtodierunt.

159 Vide quoniam mandata tua dilexi Domine : in miſericordia tua vivifica me.

160 Principium verborum tuorum, veritas : in æternum omnia judicia juſtitiæ tuæ.

SIN.

161 Principes perſecuti ſunt me gratis : & à X
verbis tuis formidavit cor meum.

162 Lætabor ego ſuper eloquia tua : ſicut qui invenit ſpolia multa.

163 Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum : legem autem tuam dilexi.

164 Septies in die laudem dixi tibi, ſuper judicia juſtitiæ tuæ.

165 Pax multa diligentibus legem tuam : & non eſt illis ſcandalum.

166 Expectabam ſalutare tuum Domine ; & mandata tua dilexi.

167 Cuſtodivit anima mea teſtimonia tua : & dilexit ea vehementer.

168 Servavi mandata tua, & teſtimonia tua ; quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo.

TAU.

169 Appropinquet deprecatio mea in con- Y
ſpectu tuo Domine : juxta eloquium tuum da mihi intellectum.

170 Intret

170 Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo
ſecundùm eloquium tuum eripe me.
171 Eructabunt labia mea hymnum, cùm
docueris me juſtificationes tuas.
172 Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum:
quia omnia mandata tua æquitas.
173 Fiat manus tua ut ſalvet me: quoniam
mandata tua elegi.
174 Concupivi ſalutare tuum Domine: &
lex tua meditatio mea eſt.
175 Vivet anima mea, & laudabit te: & ju-
dicia tua adjuvabunt me.
176 Erravi ſicut ovis quæ periit: quære ſer-
vum tuum, quia mandata tua non ſum oblitus.

1 Canticum graduum. CXIX.

A AD Dominum cùm tribularer clamavi: &
exaudivit me.
2 Domine libera animam meam à labiis ini-
quis, & à lingua doloſa.
3 Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi
ad linguam doloſam?
4 Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus
deſolatoriis.
B 5 Heu mihi, quia incolatus meus prolonga-
tus eſt: habitavi cum habitantibus Cedar:
6 multum incola fuit anima mea.
7 Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus:
cùm loquebar illis, impugnabant me gratis.

Canticum graduum. CXX.

A 1 LEvavi oculos meos in montes, unde ve-
2. Par. niet auxilium mihi.
20. c. 17. 2 Auxilium meum à Domino, qui fecit cæ-
lum & terram.
3 Non det in commotionem pedem tuum:
neque dormitet qui cuſtodit te.
4 Ecce non dormitabit neque dormiet, qui
cuſtodit Iſraël.
B 5 Dominus cuſtodit te, Dominus protectio
tua, ſuper manum dexteram tuam.
6 Per diem ſol non uret te, neque luna per
noctem.
7 Dominus cuſtodit te ab omni malo: cuſto-
diat animam tuam Dominus.
8 Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exi-
tum tuum; ex hoc nunc, & uſque in ſæculum.

1 Canticum graduum. CXXI.

A LÆtatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi: in
domum domini ibimus.
2 Stantes erant pedes noſtri, in atriis tuis
Jeruſalem.
3 Jeruſalem, quæ ædificatur ut civitas: cujus
participatio ejus in idipſum.
4 Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus Do-
mini, teſtimonium Iſraël ad confitendum no-
mini Domini.
5 Quia illic ſederunt ſedes in judicio, ſedes
ſuper domum David.
B 6 Rogate quæ ad pacem ſunt Jeruſalem: &
abundantia diligentibus te.
7 Fiat pax in virtute tua: & abundantia in
turribus tuis.
8 Propter fratres meos, & proximos meos,
loquebar pacem de te:
9 Propter domum Domini Dei noſtri, quæ-
ſivi bona tibi.

1 Canticum graduum. CXXII.

AD te levavi oculos meos, qui habitas in A
cælis.
2 Ecce ſicut oculi ſervorum, in manibus do-
minorum ſuorum,
Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ:
ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum,
donec miſereatur noſtri.
3 Miſerere noſtri Domine miſerere noſtri: B
quia multum repleti ſumus deſpectione:
4 Quia multùm repleta eſt anima noſtra: op-
probrium abundantibus, & deſpectio ſuperbis.

1 Canticum graduum. CXXIII.

NIſi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc A
Iſraël: 2 niſi quia Dominus erat in nobis,
Cùm exurgerent homines in nos, 3 fortè vi-
vos deglutiſſent nos:
Cùm iraſceretur furor eorum in nos, 4 for-
ſitan aqua abſorbuiſſet nos.
5 Torrentem pertranſivit anima noſtra: forſi-
tan pertranſiſſet anima noſtra aquã intolerabilẽ.
6 Benedictus Dominus, qui non dedit nos in B
captionem dentibus eorum.
7 Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de la-
queo venantium: Laqueus contritus eſt, & nos
liberati ſumus.
8 Adjutorium noſtrum in nomine Domini,
qui fecit cælum & terram.

1 Canticum graduum. CXXIV.

QUi confidunt in Domino, ſicut mons Sion: A
non commovebitur in æternum, qui habi-
tat 2 in Jeruſalem.
Montes in circuitu ejus: & Dñs in circuitu
populi ſui, ex hoc nunc & uſque in ſæculum.
3 Quia non relinquet Dominus virgam pec-
catorum ſuper ſortem juſtorum: ut non exten-
dant juſti ad iniquitatem manus ſuas.
4 Benefac Domine bonis, & rectis corde.
5 Declinantes autem in obligationes, addu-
cet Dominus cum operantibus iniquitatem:
pax ſuper Iſraël.

1 Canticum graduum. CXXV.

IN convertendo Dominus captivitatem Sion: A
facti ſumus ſicut conſolati:
2 Tunc repletum eſt gaudio os noſtrum: &
lingua noſtra exultatione.
Tunc dicent inter gentes: Magnificavit Do-
minus facere cum eis.
3 Magnificavit Dominus facere nobiſcum:
facti ſumus lætantes.
4 Converte Domine captivitatem noſtram,
ſicut torrens in Auſtro.
5 Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione
metent.
6 Euntes ibant & flebant, mittẽtes ſemina ſua.
Venientes autem venient cum exultatione,
portantes manipulos ſuos.

1 Canticum graduum Salomonis.
CXXVI.

NIſi Dominus ædificaverit domum, in va- A
num laboraverunt qui ædificant eam.

Niſi

Niſi dominus cuſtodierit civitatem, fruſtrà
vigilat qui cuſtodit eam.
2 Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere: ſur-
gite poſtquam ſederitis, qui manducatis panem
doloris.
Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum: 3 ecce
hereditas Domini, filij; merces, fructus ventris.
4 Sicut ſagittæ in manu potentis: ita filij
excuſſorum.
5 Beatus vir qui implevit deſiderium ſuum
ex ipſis: non confundetur cùm loquetur inimi-
cis ſuis in porta.

1 Canticum graduum. CXXVII.

A BEati omnes, qui timent Dominum, qui am-
bulant in viis ejus.
2 Labores manuum tuarum quia manduca-
bis: beatus es, & benè tibi erit.
3 Uxor tua ſicut vitis abundans, in lateribus
domus tuæ.
B Filij tui ſicut novellæ olivarum, in circuitu
menſæ tuæ.
4 Ecce ſic benedicetur homo, qui timet Do-
minum.
5 Benedicat tibi Dominus ex Sion: & videas
bona Jeruſalem omnibus diebus vitæ tuæ.
6 Et videas filios filiorum tuorum, pacem
ſuper Iſraël.

1 Canticum graduum. CXXVIII.

A SÆpè expugnaverunt me à juventute mea,
dicat nunc Iſraël.
2 Sæpè expugnaverunt me à juventute mea:
etenim non potuerunt mihi.
3 Supra dorſum meum fabricaverunt pecca-
tores: prolongaverunt iniquitatem ſuam.
4 Dominus juſtus concîdit cervices peccato-
rum: 5 confundantur & convertantur retror-
ſum omnes, qui oderunt Sion.
B 6 Fiant ſicut fœnum tectorum: quod priuſ-
quam evellatur, exaruit:
7 De quo non implevit manum ſuam qui
metit, & ſinum ſuum qui manipulos colligit:
8 Et non dixerunt qui præteribant: Bene-
dictio Domini ſuper vos: benediximus vobis
in nomine Domini.

1 Canticum graduum. CXXIX.

A DE profundis clamavi ad te Domine: 2 Do-
mine exaudi vocem meam.
Fiant aures tuæ intendentes, in vocem de-
precationis meæ.
3 Si iniquitates obſervaveris Domine: Domi-
ne quis ſuſtinebit?
4 Quia apud te propitiatio eſt: & propter
legem tuam ſuſtinui te Domine.
Suſtinuit anima mea in verbo ejus: 5 ſpera-
vit anima mea in Domino.
B 6 A cuſtodia matutina uſque ad noctem,
ſperet Iſraël in Domino.
7 Quia apud Dominum miſericordia: & co-
pioſa apud eum redemptio.
8 Et ipſe redimet Iſraël ex omnibus iniqui-
tatibus ejus.

1 Canticum graduum David. CXXX.

DOmine non eſt exaltatum cor meum: ne- A
que elati ſunt oculi mei.
Neque ambulavi in magnis, neque in mira-
bilibus ſuper me.
2 Si non humiliter ſentiebam: ſed exaltavi
animam meam.
Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua, ita re-
tributio in anima mea.
3 Speret Iſraël in Domino, ex hoc nunc &
uſque in ſæculum.

1 Canticum graduum. CXXXI.

MEmento Domine David, & omnis man- A
ſuetudinis ejus.
2 Sicut juravit Domino, votum vovit Deo
Jacob.
3 * Si introiero in tabernaculum domus meæ, * 2.Reg.
ſi aſcendero in lectum ſtrati mei: 7.a.2.
4 Si dedero ſomnum oculis meis, & palpe-
bris meis dormitationem.
5 Et requiem temporibus meis: donec in-
veniam locum Domino, tabernaculum Deo
Jacob.
6 Ecce audivimus eam in Ephrata: inveni-
mus eam in campis ſilvæ.
7 Introibimus in tabernaculum ejus: adora- B
bimus in loco, ubi ſteterunt pedes ejus.
8 * Surge Domine in requiem tuam, tu & * 2.Par.
arca ſanctificationis tuæ. 6.g.41.
9 Sacerdotes tui induantur juſtitiam: & ſan-
cti tui exultent.
10 Propter David ſervum tuum, non avertas C
faciem Chriſti tui.
11 Juravit Dominus David veritatem, &
non fruſtrabitur eam: * de fructu ventris tui * 2.Reg.
ponam ſuper ſedem tuam. 7.b.12.
12 Si cuſtodierint filij tui teſtamentum meũ, Luc.1.f.55.
& teſtimonia mea hæc, quæ docebo eos. Act.2.
Et filij eorum uſque in ſæculum, ſedebunt e.30.
ſuper ſedem tuam.
13 Quoniam elegit Dominus Sion: elegit D
eam in habitationem ſibi.
14 Hæc requies mea in ſæculum ſæculi: hîc
habitabo quoniam elegi eam.
15 Viduam ejus benedicens benedicam:
pauperes ejus ſaturabo panibus.
16 Sacerdotes ejus induam ſalutari: & ſancti
ejus exultatione exultabunt.
17 * Illuc producam cornu David, paravi * Mal.
lucernam Chriſto meo. 3.a.1.
18 Inimicos ejus induam confuſione: ſuper Luc.1.
ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea. g.69.

1 Canticum graduum David. CXXXII.

ECce quàm bonum, & quàm jucundum, A
habitare fratres in unum:
2 Sicut unguentum in capite, quod deſcen-
dit in barbam, barbam Aaron.
Quod deſcendit in oram veſtimenti ejus:
3 ſicut ros Hermon, qui deſcendit in mon-
tem Sion.
Quoniam illic mandavit Dominus benedi-
ctionem, & vitam uſque in ſæculum.

1 Canticum graduum. CXXXIII.
A ECce nunc benedicite Dominum, omnes
ſervi Domini:
Qui ſtatis in domo Domini, in atriis domus
Dei noſtri,
2 In noctibus extollite manus veſtras in ſan-
cta, & benedicite Dominum.
3 Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit
cælum & terram.
1 Alleluia. CXXXIV.
A LAudate nomen Domini, laudate ſervi Do-
minum.
2 Qui ſtatis in domo Domini, in atriis do-
mus Dei noſtri.
3 Laudate Dominum, quia bonus Domi-
nus, pſallite nomini ejus, quoniam ſuave.
4 Quoniam Jacob elegit ſibi Dominus, Iſraël
in poſſeſſionem ſibi.
5 Quia ego cognovi quòd magnus eſt Do-
minus, & Deus noſter præ omnibus diis.
B 6 Omnia quæcumque voluit, Dominus fecit
in cælo, in terra, in mari, & in omnibus abyſſis.
* Jere. 7 * Educens nubes ab extremo terræ: fulgu-
10 b.13 ra in pluviam fecit.
* Exod Qui producit ventos de theſauris ſuis: 8 * qui
12.e.29 percuſſit primogenita Ægypti ab homine uſ-
que ad pecus.
9 Et miſit ſigna & prodigia in medio tui Ægy-
pte; in Pharaonem, & in omnes ſervos ejus.
10 * Qui percuſſit gentes multas: & occidit
*Joſ 12. reges fortes,
a.1.c.7. 11 * Sehon regem Amorrhæorum, & Og
* Num
21.e.24 regem Baſan, & omnia regna Chanaan.
g.35. 12 Et dedit terram eorum hereditatem, here-
ditatem Iſraël populo ſuo.
C 13 Domine nomen tuum in æternum: Do-
mine memoriale tuum in generationem & ge-
nerationem.
14 Quia judicabit Dominus populum ſuum:
& in ſervis ſuis deprecabitur.
* Sup. 15 * Simulachra Gentium argentum & au-
113.b.4. rum, opera manuum hominum.
* Sap. 16 * Os habent, & non loquentur: oculos
15.c.15. habent, & non videbunt.
17 Aures habent, & non audient: neque
enim eſt ſpiritus in ore ipſorum.
D 18 Similes illis fiant qui faciunt ea: & om-
nes qui confidunt in eis.
19 Domus Iſraël benedicite Domino: domus
Aaron benedicite Domino.
20 Domus Levi benedicite Domino: qui
timetis Dominum, benedicite Domino.
21 Benedictus Dominus ex Sion, qui habi-
tat in Jeruſalem.
1 Alleluia. CXXXV.
A COnfitemini Domino quoniam bonus: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.
2 Confitemini Deo deorum: quoniam in
æternum miſericordia ejus.
3 Confitemini Domino dominorum: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.
4 Qui facit mirabilia magna ſolus: quoniam
in æternum miſericordia ejus.
5 * Qui fecit cælos in intellectu: quoniam *Gen. 1.
in æternum miſericordia ejus. a.1.
6 Qui firmavit terram ſuper aquas: quoniam
in æternum miſericordia ejus.
7 Qui fecit luminaria magna: quoniam in
æternum miſericordia ejus.
8 Solem in poteſtatem diei: quoniam in B
æternum miſericordia ejus.
9 Lunam & ſtellas in poteſtatem noctis:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
10 * Qui percuſſit Ægyptum cum primo- * Exod.
genitis eorum: quoniam in æternum miſericor- 12 e.29.
dia ejus.
11 * Qui eduxit Iſraël de medio eorum: quo- * Exod.
niam in æternum miſericordia ejus. 13 c.17.
12 In manu potenti, & brachio excelſo:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
13 Qui diviſit Mare rubrum in diviſiones:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
14 Et eduxit Iſraël per medium ejus: quo- C
niam in æternum miſericordia ejus.
15 * Et excuſſit Pharaonem, & virtutem * Exod.
ejus in mari rubro: quoniam in æternum miſe- 14 g.28.
ricordia ejus.
16 Qui traduxit populum ſuum per deſer-
tum: quoniam in æternum miſericordia ejus.
17 Qui percuſſit reges magnos: quoniam in
æternum miſericordia ejus.
18 * Et occidit reges fortes: quoniam in æter- * Num.
num miſericordia ejus. 21.e.24.
19 Sehon regem Amorrhæorum: quoniam
in æternum miſericordia ejus.
20 * Et Og regem Baſan: quoniam in æter- * Num.
num miſericordia ejus. 21.g.33.
*Joſ 13.
21 * Et dedit terram eorum hereditatem: b 7.
quoniam in æternum miſericordia ejus.
22 Hereditatem Iſraël ſervo ſuo: quoniam D
in æternum miſericordia ejus.
23 Quia in humilitate noſtra memor fuit no-
ſtri: quoniam in æternum miſericordia ejus.
24 Et redemit nos ab inimicis noſtris: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.
25 Qui dat eſcam omni carni: quoniam in
æternum miſericordia ejus.
26 Confitemini Deo cæli: quoniam in æter-
num miſericordia ejus.
Confitemini Domino dominorum: quoniam
in æternum miſericordia ejus.
Pſalmus David, Jeremiæ. CXXXVI.
1 SUper flumina Babylonis, illic ſedimus & A
flevimus: cùm recordaremur Sion:
2 In ſalicibus in medio ejus, ſuſpendimus
organa noſtra.
3 Quia illic interrogaverunt nos, qui capti-
vos duxerunt nos, verba cantionum:
Et qui abduxerunt nos: Hymnum cantate
nobis de canticis Sion.
4 Quomodo cantabimus canticum Domini
in terra aliena?
5 Si oblitus fuero tui Jeruſalem, oblivioni
detur dextera mea.
6 Adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi B
non meminero tui:

Si

Si non propoſuero Jeruſalem, in principio
lætitiæ meæ. 7 Memor eſto Domine filiorum
Edom, in die Jeruſalem:
Qui dicunt: Exinanite, exinanite uſque ad
fundamentum in ea.
8 Filia Babylonis miſera: beatus, qui retri-
buet tibi retributionem tuam, quam retribui-
ſti nobis.
9 Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos
tuos ad petram.

1 Ipſi David. CXXXVII.

A CONfitebor tibi Domine in toto corde meo:
quoniam audiſti verba oris mei.
In conſpectu angelorum pſallam tibi: 2 ado-
rabo ad templum ſanctum tuum, & confitebor
nomini tuo.
Super miſericordia tua & veritate tua: quo-
niam magnificaſti ſuper omne, nomen ſan-
ctum tuum.
3 In quacumque die invocavero te, exaudi
me: multiplicabis in anima mea virtutem.
4 Confiteantur tibi Domine omnes reges
terræ: quia audierunt omnia verba oris tui:
B 5 Et cantent in viis Domini: quoniam magna
eſt gloria Domini.
6 Quoniam excelſus Dominus, & humilia
reſpicit: & alta à longe cognoſcit.
7 Si ambulavero in medio tribulationis, vivi-
ficabis me: & ſuper iram inimicorum meorum
extendiſti manum tuam, & ſalvum me fecit
dextera tua.
8 Dominus retribuet pro me: Domine miſe-
ricordia tua in ſæculum: opera manuum tua-
rum ne deſpicias.

1 In finem, Pſalmus David.
CXXXVIII.

A DOmine probaſti me, & cognoviſti me: 2 tu
cognoviſti ſeſſionem meam, & reſurre-
ctionem meam.
3 Intellexiſti cogitationes meas de longè: ſe-
mitam meam, & funiculum meum inveſtigaſti.
4 Et omnes vias meas prævidiſti: quia non
eſt ſermo in lingua mea.
5 Ecce Domine tu cognoviſti omnia, noviſſi-
ma & antiqua: tu formaſti me, & poſuiſti ſuper
me manum tuam.
6 Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me: con-
fortata eſt, & non potero ad eam.
B 7 Quò ibo à ſpiritu tuo? & quò à facie tua
fugiam?
* Amos. 9. a. 2. 8 * Si aſcendero in cælum, tu illic es: ſi deſ-
cendero in infernum, ades.
9 Si ſumpſero pennas meas diluculo, & ha-
bitavero in extremis maris:
10 Etenim illuc manus tua deducet me: &
tenebit me dextera tua.
11 Et dixi: Forſitan tenebræ conculcabunt
me: & nox illuminatio mea in deliciis meis.
12 Quia tenebræ non obſcurabuntur à te,
& nox ſicut dies illuminabitur, ſicut tenebræ
ejus, ita & lumen ejus.
C 13 Quia tu poſſediſti renes meos: ſuſcepiſti
me de utero matris meæ.
14 Confitebor tibi quia terribiliter magnifi-
catus es: mirabilia opera tua, & anima mea cog-
noſcit nimis.
15 Non eſt occultatum os meum à te, quod
feciſti in occulto: & ſubſtantia mea in inferiori-
bus terræ.
16 Imperfectum meum viderunt oculi tui,
& in libro tuo omnes ſcribentur: dies forma-
buntur, & nemo in eis.
17 Mihi autem nimis honorificati ſunt ami-
ci tui, Deus: nimis confortatus eſt principa-
tus eorum.
18 Dinumerabo eos, & ſuper arenam multi-
plicabuntur: exurrexi, & adhuc ſum tecum.
19 Si occideris Deus peccatores: viri ſan- D
guinum declinate à me:
20 Quia dicitis in cogitatione: Accipient
in vanitate civitates tuas.
21 Nónne qui oderunt te Domine, oderam:
& ſuper inimicos tuos tabeſcebam?
22 Perfecto odio oderam illos: & inimici
facti ſunt mihi.
23 Proba me Deus, & ſcito cor meum: in-
terroga me, & cognoſce ſemitas meas.
24 Et vide, ſi via iniquitatis in me eſt: &
deduc me in via æterna.

1 In finem, Pſalmus David. CXXXIX.

2 ERipe me Domine ab homine malo: à viro A
iniquo eripe me.
3 Qui cogitaverunt iniquitates in corde: to-
ta die conſtituebant prælia.
4 * Accuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis: * Sup. 5. c. 11.
venenum aſpidum ſub labiis eorum.
5 Cuſtodi me Domine de manu peccatoris: Rom. 3. b. 13.
& ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitaverunt ſupplantare greſſus meos:
6 abſconderunt ſuperbi laqueum mihi:
Et funes extenderunt in laqueum: juxta iter
ſcandalum poſuerunt mihi.
7 Dixi Domino: Deus meus es tu: exaudi
Domine vocem deprecationis meæ.
8 Domine, Domine virtus ſalutis meæ: obum- B
braſti ſuper caput meum in die belli:
9 Ne tradas me Domine à deſiderio meo
peccatori: cogitaverunt contra me, ne derelin-
quas me, ne fortè exaltentur.
10 Caput circuitus eorum: labor labiorum
ipſorum operiet eos.
11 Cadent ſuper eos carbones, in ignem
dejicies eos: in miſeriis non ſubſiſtent.
12 Vir linguoſus non dirigetur in terra: vi-
rum injuſtum mala capient in interitu.
13 Cognovi quia faciet Dominus judicium
inopis, & vindictam pauperum.
14 Verumtamen juſti confitebuntur nomini
tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.

Pſalmus David. CXL.

1 DOmine clamavi ad te, exaudi me: inten- A
de voci meæ, cùm clamavero ad te.
2 Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in
conſpectu tuo: elevatio manuum mearum ſa-
crificium veſpertinum.
3 Pone Domine cuſtodiam ori meo: &

oſtium circumſtantiæ labiis meis.
4 Non declines cor meum in verba malitiæ,
ad excuſandas excuſationes in peccatis.
Cum hominibus operantibus iniquitatem,&
non communicabo cum electis eorum.
5 Corripiet me juſtus in miſericordia, & in-
B crepabit me: oleum autem peccatoris non im-
pinguet caput meum.
Quoniam adhuc & oratio mea in beneplaci-
tis eorum: 6 abſorpti ſunt juncti petræ judices
eorum.
Audient verba mea quoniam potuerunt: 7 ſi-
cut craſſitudo terræ erupta eſt ſup.r terram.
Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum:
8 quia ad te Domine, Domine oculi mei: in te
ſperavi, non auferas animam meam.
9 Cuſtodi me à laqueo, quem ſtatuerunt
mihi: & à ſcandalis operantium iniquitatem.
10 Cadent in retiaculo ejus peccatores: ſin-
gulariter ſum ego donec tranſeam.

1 Intellectus David,
Cùm eſſet in ſpelunca, oratio.
(1. Reg. 24.) CXLI.

2 VOce mea ad Dominum clamavi: voce
A mea ad Dominum deprecatus ſum:
Sup. 76. 3 Effundo in conſpectu ejus orationẽ meam,
n. 2. & tribulationem meam ante ipſum pronuntio.
4 In deficiendo ex me ſpiritum meum, &
tu cognoviſti ſemitas meas.
In via hac, qua ambulabam, abſconderunt
laqueum mihi.
5 Conſiderabam ad dexteram, & videbam:
B & non erat qui cognoſceret me.
Periit fuga à me, & non eſt qui requirat ani-
mam meam.
6 Clamavi ad te Domine, dixi: Tu es ſpes
mea, portio mea in terra viventium.
7 Intende ad deprecationem meam: quia
humiliatus ſum nimis.
Libera me à perſequentibus me: quia con-
fortati ſunt ſuper me.
8 Educ de cuſtodia animam meam ad con-
fitendum nomini tuo: me expectant juſti,donec
retribuas mihi.

Pſalmus David,
1 Quando perſequebatur eum Abſalon filius
ejus. (2. Reg. 17.) CXLII.

A DOmine exaudi orationem meam: auribus
percipe obſecrationem meam in veritate
tua: exaudi me in tua juſtitia.
2 Et non intres in judicium cum ſervo tuo:
quia non juſtificabitur in conſpectu tuo om-
nis vivens.
3 Quia perſecutus eſt inimicus animam
meam: humiliavit in terra vitam meam.
Collocavit me in obſcuris ſicut mortuos ſæ-
culi: 4 & anxiatus eſt ſuper me ſpiritus meus,
in me turbatum eſt cor meum.
5 Memor fui dierum antiquorum, medita-
tus ſum in omnibus operibus tuis: in factis ma-
nuum tuarum meditabar.
B 6 Expandi manus meas ad te: anima mea
ſicut terra ſine aqua tibi:
7 Velociter exaudi me Domine: defecit ſpi-
ritus meus.
Non avertas faciem tuam à me: & ſimilis ero
deſcendentibus in lacum.
8 Auditam fac mihi manè miſericordiam C
tuam: quia in te ſperavi.
Notam fac mihi viam, in qua ambulem:
quia ad te levavi animam meam.
9 Eripe me de inimicis meis Domine, ad te
confugi 10 doce me facere voluntatem tuam,
quia Deus meus es tu.
Spiritus tuus bonus deducet me in terram re-
ctam: 11 propter nomen tuum Domine vivi-
ficabis me, in æquitate tua.
Educes de tribulatione animam meam: 12 &
in miſericordia tua diſperdes inimicos meos.
Et perdes omnes, qui tribulant animam
meam: quoniam ego ſervus tuus ſum.

1 Pſalmus David,
Adverſus Goliath. CXLIII.

BEnedictus Dominus Deus meus, qui docet A
manus meas ad prælium, & digitos meos
ad bellum.
2 Miſericordia mea, & refugium meum:
ſuſceptor meus, & liberator meus:
Protector meus, & in ipſo ſperavi: qui ſub-
dit populum meum ſub me.
3 Domine quid eſt homo, quia innotuiſti B
ei? aut filius hominis, quia reputas eum?
4 Homo vanitati ſimilis factus eſt: * dies * Iob. 8.
ejus ſicut umbra prætereunt. b 9. 14. a. 2.
5 Domine inclina cælos tuos, & deſcende:
tange montes, & fumigabunt.
6 Fulgura coruſcationem, & diſſipabis eos:
emitte ſagittas tuas, & conturbabis eos.
7 Emitte manum tuam de alto,eripe me, &
libera me de aquis multis; de manu filiorum
alienorum.
8 Quorum os locutum eſt vanitatem: & C
dextera eorum, dextera iniquitatis.
9 Deus canticum novum cantabo tibi: in
pſalterio, decachordo pſallam tibi.
10 Qui das ſalutem regibus:qui redemiſti Da-
vid ſervum tuũ de gladio maligno: 11 eripe me.
Et erue me de manu filiorum alienorum,
quorum os locutum eſt vanitatem: & dextera
eorum, dextera iniquitatis:
12 Quorum filij, ſicut novellæ plantationes
in juventute ſua.
Filiæ eorum compoſitæ: circumornatæ ut ſi-
militudo templi.
13 Promptuaria eorum plena, eructantia ex D
hoc in illud.
Oves eorum fœtoſæ, abundantes in egreſſi-
bus ſuis: 14 boves eorum craſſæ.
Non eſt ruina maceriæ,neque tranſitus, ne-
que clamor in plateis eorum. 15 Beatum dixe-
runt populum, cui hæc ſunt: beatus populus,
cujus Dominus Deus e us.

1 Laudatio ipſi David. CXLIV.

EXaltabo te Deus meus rex: & benedicam A
nomini tuo in ſæculum, & in ſæculum
ſæculi.

2 Per

2 Per ſingulos dies benedicā tibi:& laudabo
nomen tuum in ſæculum,& in ſæculum ſæculi.
3 Magnus Dominus & laudabilis nimis: &
magnitudinis ejus non eſt finis.
4 Generatio & generatio laudabit opera tua:
& potentiam tuam pronuntiabunt.
5 Magnificentiam gloriæ ſanctitatis tuæ lo-
quentur: & mirabilia tua narrabunt.
B 6 Et virtutem terribilium tuorum dicent: &
magnitudinem tuam narrabunt.
7 Memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ eru-
ctabunt: & juſtitia tua exultabunt.
8 Miſerator & miſericors Dominus:patiens,
& multùm miſericors.
9 Suavis Dominus univerſis:* & miſeratio-
nes ejus ſuper omnia opera ejus.
10 Confiteantur tibi Domine omnia opera
tua: & ſancti tui benedicant tibi.
11 Gloriam regni tui dicent: & potentiam
tuam loquentur:
12 Ut notam faciant filiis hominum poten-
tiam tuam: & gloriam magnificentiæ regni tui.
C 13 Regnum tuum regnum omnium ſæcu-
lorum: & dominatio tua in omni generatione
& generationem.
Fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis: &
ſanctus in omnibus operibus ſuis.
14 Allevat Dominus omnes, qui corruunt:
& erigit omnes eliſos.
15 Oculi omnium in te ſperant Domine: &
tu das eſcam illorum in tempore opportuno.
16 Aperis tu manum tuam:& imples omne
animal benedictione.
D 17 Juſtus Dominus in omnibus viis ſuis: &
ſanctus in omnibus operibus ſuis.
18 Propè eſt Dominus omnibus invocantibus
eum: omnibus invocantibus eum in veritate.
19 Voluntatem timentium ſe faciet,& depre-
cationem eorum exaudiet: & ſalvos faciet eos.
20 Cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe:
& omnes peccatores diſperdet.
21 Laudationem Domini loquetur os meum:
& benedicat omnis caro nomini ſancto ejus in
ſæculum, & in ſæculum ſæculi.

1 Alleluia, Aggæi, & Zachariæ.
CXLV.

A 2 LAuda anima mea Dominum, * laudabo
* Sup. Dominum in vita mea: pſallam Deo meo
144.a.2. quamdiu fuero.
Nolite confidere in principibus; 3 in filiis
hominum, in quibus non eſt ſalus.
4 Exibit ſpiritus ejus, & revertetur in ter-
ram ſuam: in illa die peribunt omnes cogita-
tiones eorum.
B 5 Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus,ſpes
* Act. ejus in Domino Deo ipſius: * 6 qui fecit cælum
14.c.14. & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt.
Apoc. 14.b.7. 7 Qui cuſtodit veritatem in ſæculum, facit
judicium injuriam patientibus: dat eſcam eſu-
rientibus.
Dominus ſolvit compeditos: 8 Dominus
illuminat cæcos.
Dominus erigit eliſos,Dominus diligit juſtos.
9 Dominus cuſtodit advenas,pupillum & vi-
duam ſuſcipiet: & vias peccatorum diſperdet.
10 Regnabit Dominus in ſæcula, Deus
tuus Sion in generationem & generationem.

Alleluia. CXLVI.

1 LAudate Dominum, quoniam bonus eſt A
pſalmus: Deo noſtro ſit jucunda, deco-
ráque laudatio.
2 Ædificans Jeruſalem Dominus: diſperſio-
nes Iſraëlis congregabit.
3 Qui ſanat contritos corde: & alligat con-
tritiones eorum.
4 Qui numerat multitudinem ſtellarum: &
omnibus eis nomina vocat.
5 Magnus Dominus noſter, & magna vir-
tus ejus: & ſapientiæ ejus non eſt numerus.
6 Suſcipiens manſuetos Dominus:humilians
autem peccatores uſque ad terram.
7 Præcinite Domino in confeſſione: pſallite B
Deo noſtro in cithara.
8 Qui operit cælum nubibus, & parat ter-
ræ pluviam.
Qui producit in montibus fœnum, & her-
bam ſervituti hominum.
9 Qui dat jumentis eſcam ipſorum,& pul-
lis corvorum invocantibus eum.
10 Non in fortitudine equi voluntatem ha-
bebit: nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.
11 Beneplacitum eſt Domino ſuper timen-
tes eum: & in eis, qui ſperant ſuper miſericor-
dia ejus.

Alleluia. CXLVII.

12 LAuda Jeruſalem Dominum:lauda Deum A
tuum Sion.
13 Quoniam confortavit ſeras portarum tua-
rum: benedixit filiis tuis in te.
14 Qui poſuit fines tuos pacem: & adipe
frumenti ſatiat te.
15 Qui emittit eloquium ſuum terræ: velo-
citer currit ſermo ejus.
16 Qui dat nivem ſicut lanam: nebulam ſi-
cut cinerem ſpargit. B
17 Mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas:
ante faciem frigoris ejus quis ſuſtinebit?
18 Emittet verbum ſuum,& liquefaciet ea:
flabit ſpiritus ejus, & fluent aquæ.
19 Qui annuntiat verbum ſuum Jacob: ju-
ſtitias & judicia ſua Iſraël.
20 Non fecit taliter omni nationi: & judicia
ſua non manifeſtavit eis. Alleluia.

Alleluia. CXLVIII.

1 LAudate Dominum de cælis: laudate eum A
in excelſis,
2 Laudate eum omnes angeli ejus: laudate
eum omnes virtutes ejus.
3 Laudate eum ſol & luna:laudate eum om-
nes ſtellæ, & lumen.
4 * Laudate eum cæli cælorum: & aquæ * Dan.
omnes, quæ ſuper cælos ſunt, 5 laudent nomen 3.e.59.
Domini. 60.
Quia ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe manda-
vit, & creata ſunt.
6 Statuit ea in æternum, & in ſæculum ſæ-

culi : præceptum poſuit , & non præteribit.

7 Laudate Dominum de terra , dracones & omnes abyſſi.

8 Ignis, grando , nix, glacies , ſpiritus procellarum : quæ faciunt verbum ejus.

9 Montes,& omnes colles : ligna fructifera, & omnes cedri.

10 Beſtiæ , & univerſa pecora : ſerpentes,& volucres pennatæ :

11 Reges terræ, & omnes populi:principes, & omnes judices terræ.

12 Juvenes,& virgines:ſenes cum junioribus laudent nomen Domini : 13. quia exaltatum eſt nomen ejus ſolius.

14 Confeſſio ejus ſuper cælum & terram : & exaltavit cornu populi ſui.

Hymnus omnibus ſanctis ejus : filiis Iſraël, populo appropinquanti ſibi. Alleluia.

Alleluia. CXLIX.

A 1 CAntate Domino canticum novum ; laus ejus in eccleſia ſanctorum.

2 Lætetur Iſraël in eo,qui fecit eum : & filij Sion exultent in rege ſuo.

3 Laudent nomen ejus in choro : in tympano & pſalterio pſallant ei :

4 Quia beneplacitum eſt Domino in populo ſuo : & exaltabit manſuetos in ſalutem.

5 Exultabunt ſancti in gloria : lætabuntur in cubilibus ſuis.

6 Exaltationes Dei in gutture eorum:& gla- B
dij ancipites in manibus eorum :

7 Ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.

8 Ad alligandos reges eorum in compedibus : & nobiles eorum in manicis ferreis.

9 Ut faciant in eis judicium conſcriptum : gloria hæc eſt omnibus ſanctis ejus. Alleluia.

Alleluia. CL.

1 LAudate Dominum in ſanctis ejus: laudate A
eum in firmamento virtutis ejus.

2 Laudate eum in virtutibus ejus:laudate eum ſecundùm multitudinem magnitudinis ejus.

3 Laudate eum in ſono tubæ : laudate eum B
in pſalterio , & cithara.

4 Laudate eum in tympano, & choro : laudate eum in chordis,& organo.

5 Laudate eum in cymbalis beneſonantibus, laudate eum in cymbalis jubilationis : 6 omnis ſpiritus laudet Dominum. Alleluia.

LIBER PROVERBIORUM, QUEM HEBRÆI MISLE APPELLANT.

CAPUT PRIMUM.

Parabolarum utilitas : auditus ſapientiæ commendatur : filius admonetur ne peccatorum ſequatur blanditias: ſapientia ad ſui amplexum invitat, & contemptoribus minatur exitium.

A 1 PARABOLÆ Salomonis,filij David , regis Iſraël.

2 Ad ſciendam ſapientiam, & diſciplinam :

3 Ad intelligenda verba prudentiæ , & ſuſcipiendam eruditionem doctrinæ , juſtitiam , & judicium , & æquitatem :

4 Ut detur parvulis aſtutia , adoleſcenti ſcientia , & intellectus.

5 Audiens ſapiens , ſapientior erit : & intelligens , gubernacula poſſidebit.

6 Animadvertet parabolam , & interpretationem , verba ſapientum,& ænigmata eorum.

** Pſal. 110. b. 10. Eccli. 1. c. 16.*

7 * Timor Domini, principium ſapientiæ. Sapientiam,atque doctrinam ſtulti deſpiciunt.

8 Audi fili mi, diſciplinam patris tui , & ne dimittas legem matris tuæ :

9 Ut addatur gratia capiti tuo , & torques collo tuo.

10 Fili mi , ſi te lactaverint peccatores , ne acquieſcas eis.

11 Si dixerint : Veni nobiſcum , inſidiemur ſanguini, abſcondamus tendiculas contra inſontem fruſtrà :

12 Degluttiamus eum ſicut infernus viven- B
tem,& integrum quaſi deſcendentem in lacum.

13 Omnem pretioſam ſubſtantiam reperiemus,implebimus domos noſtras ſpoliis.

14 Sortem mitte nobiſcum , marſupium unum ſit omnium noſtrum.

15 Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à ſemitis eorum.

16 * Pedes enim illorum ad malum currunt, & feſtinant ut effundant ſanguinem. ** Iſai. 59. b. 7.*

17 Fruſtrà autem jacitur rete ante oculos pennatorum.

18 Ipſi quoque contra ſanguinem ſuum inſidiantur,& moliuntur fraudes cótra animas ſuas.

19 Sic ſemitæ omnis avari, animas poſſidentium rapiunt.

20 Sapientia foris prædicat , in plateis dat vocem ſuam :

21 In capite turbarum clamitat , in foribus portarum urbis profert verba ſua dicens:

22 Uſquequò parvuli diligitis infantiam, &
ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupient, & im-
prudentes odibunt ſcientiam?
23 Convertimini ad correptionem meam:
en proferam vobis ſpiritum meum, & oſtendam
vobis verba mea.
* *Iſai. 65. b. 12. 66. b. 4. Iere. 7. c. 13.* 24 * Quia vocavi, & renuiſtis: extendi ma-
num meam, & non fuit qui aſpiceret.
25 Deſpexiſtis omne conſilium meum, &
increpationes meas neglexiſtis.
26 Ego quoque in interitu veſtro ridebo, &
ſubſannabo, cùm vobis id, quod timebatis,
advenerit.
27 Cùm irruerit repentina calamitas, & in-
teritus quaſi tempeſtas ingruerit: quando ve-
nerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia:
28 Tunc invocabunt me, & non exaudiam:
manè conſurgent, & non invenient me:
29 Eò quòd exoſam habuerint diſciplinam,
& timorem Domini non ſuſceperint,
30 Nec acquieverint conſilio meo, & de-
traxerint univerſæ correptioni meæ.
31 Comedent igitur fructus viæ ſuæ, ſuíſ-
que conſiliis ſaturabuntur.
32 Averſio parvulorum interficiet eos, &
proſperitas ſtultorum perdet illos.
33 Qui autem me audierit, abſque terrore
requieſcet, & abundantia perfruetur, timore
malorum ſublato.

Caput II.

Sapientiæ acquiſitio quanta bona conferat, & quanta mala avertat; cum qua Dei dona veniunt, & ſine qua ubique erratur.

A 1 Fili mi, ſi ſuſceperis ſermones meos, &
mandata mea abſconderis penes te,
2 Ut audiat ſapientiam auris tua: inclina cor
tuum ad cognoſcendam prudentiam.
3 Si enim ſapientiam invocaveris, & inclina-
veris cor tuum prudentiæ:
4 Si quæſieris eam quaſi pecuniam, & ſicut
theſauros effoderis illam:
5 Tunc intelliges timorem Domini, & ſcien-
tiam Dei invenies:
6 Quia Dominus dat ſapientiam: & ex ore
ejus prudentia, & ſcientia.
7 Cuſtodiet rectorum ſalutem, & proteget
gradientes ſimpliciter,
B 8 Servans ſemitas juſtitiæ, & vias ſanctorum
cuſtodiens.
9 Tunc intelliges juſtitiam, & judicium, &
æquitatem, & omnem ſemitam bonam.
10 Si intraverit ſapientia cor tuum, & ſcien-
tia animæ tuæ placuerit:
11 Conſilium cuſtodiet te, & prudentia ſer-
vabit te,
12 Ut eruaris à via mala, & ab homine, qui
perverſa loquitur:
13 Qui relinquunt iter rectum, & ambulant
per vias tenebroſas:
14 Qui lætantur cùm malefecerint, & exul-
tant in rebus peſſimis:
15 Quorum viæ perverſæ ſunt, & infames
greſſus eorum,
16 Ut eruaris à muliere aliena, & ab extra-
nea, quæ mollit ſermones ſuos,
17 Et relinquit ducem pubertatis ſuæ,
18 Et pacti Dei ſui oblita eſt: inclinata eſt D
enim ad mortem domus ejus, & ad inferos ſe-
mitæ ipſius.
19 Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non
revertentur, nec apprehendent ſemitas vitæ,
20 Ut ambules in via bona: & calles juſto-
rum cuſtodias.
21 Qui enim recti ſunt, habitabunt in terra
& ſimplices permanebunt in ea.
22 * Impij verò de terra perdentur: & qui * *Iob. 18. d. 17.*
iniquè agunt, auferentur ex ea.

Caput III.

Sapientia vitam prolongat: miſericordia & veritas non deſerenda: fiducia in Deum: timor Dei: honorandus Deus: correctio Dei cum patientia ferenda: ſapientiæ laus: ſapientiam ſequentibus omnia proſpera: amico ſtatim dandum, nec ei malefaciendum: non contendendum: iniqui non imitandi: impiorum perditio, & piorum benedictio.

1 Fili mi, ne obliviſcaris legis meæ, & præ- A
cepta mea cor tuum cuſtodiat.
2 Longitudinem enim dierum, & annos vi-
tæ, & pacem apponent tibi.
3 Miſericordia & veritas te non deſerant,
circumda eas gutturi tuo, & deſcribe in tabulis
cordis tui:
4 Et invenies gratiam, & diſciplinam bo-
nam, coram Deo & hominibus.
5 Habe fiduciam in Domino ex toto corde
tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.
6 In omnibus viis tuis cogita illum, & ipſe
diriget greſſus tuos.
7 * Ne ſis ſapiens apud temetipſum: time * *Rom. 12. d. 16*
Deum, & recede à malo:
8 Sanitas quippe erit umbilico tuo, & irri- B
gatio oſſium tuorum.
9 * Honora Dominum de tua ſubſtantia, & * *Tob. 4. b. 7. Luc. 14. c. 13.*
de primitiis omnium frugum tuarum da ei:
10 Et implebuntur horrea tua ſaturitate, &
vino torcularia tua redundabunt.
11 * Diſciplinam Domini, fili mi, ne abji- * *Hebr. 12. b. 5. Apoc. 3. d. 19.*
cias: nec deficias cùm ab eo corriperis:
12 Quem enim diligit Dominus corripit: &
quaſi pater in filio complacet ſibi.
13 Beatus homo, qui invenit ſapientiam, &
qui affluit prudentia:
14 Melior eſt acquiſitio ejus negotiatione ar-
genti, & auri primi & puriſſimi fructus ejus:
15 Pretioſior eſt cunctis opibus: & omnia,
quæ deſiderantur, huic non valent comparari.
16 Longitudo dierum in dextera ejus, & in
ſiniſtra illius divitiæ, & gloria.
17 Viæ ejus viæ pulchræ, & omnes ſemitæ
illius pacificæ.
18 Lignum vitæ eſt his, qui apprehenderint C
eam: & qui tenuerit eam, beatus:
19 Dominus ſapientia fundavit terram, ſta-
bilivit cælos prudentia.
20 Sapientia illius eruperunt abyſſi, & nubes
rore concreſcunt.
21 Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis: Cu-
ſtodi legem atque conſilium:

22 Et erit vita animæ tuæ, & gratia faucibus tuis.

23 Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus non impinget:

24 Si dormieris, non timebis: quieſces, & ſuavis erit ſomnus tuus.

25 Ne paveas repentino terrore, & irruentes tibi potentias impiorum.

26 Dominus enim erit in latere tuo, & cuſtodiet pedem tuum ne capiaris.

D 27 Noli prohibere benefacere eum, qui poteſt: ſi vales, & ipſe benefac.

28 Ne dicas amico tuo: Vade, & revertere: cras dabo tibi: cùm ſtatim poſſis dare.

29 Ne moliaris amico tuo malum, cùm ille in te habeat fiduciam.

30 Ne contendas adverſus hominem fruſtrà, cùm ipſe tibi nihil mali fecerit.

* Pſal. 36. a. 1. 31 * Ne æmuleris hominem injuſtum, nec imiteris vias ejus:

32 Quia abominatio Domini eſt omnis illuſor, & cum ſimplicibus ſermocinatio ejus.

33 Egeſtas à Domino in domo impij: habitacula autem juſtorum benedicentur.

34 Ipſe deludet illuſores, & manſuetis dabit gratiam.

35 Gloriam ſapientes poſſidebunt: ſtultorum exaltatio, ignominia.

CAPUT IV.

Sapiens ſuo exemplo hortatur quærere ſapientiam, cujus explicat utilitatem: via impiorum declinanda, & juſtorum amplectenda: de cuſtodia cordis, oris, & greſſuum.

A 1 AUdite filij diſciplinam patris, & attendite ut ſciatis prudentiam.

2 Donum bonum tribuam vobis, legem meam ne derelinquatis.

3 Nam & ego filius fui patris mei, tenellus, & unigenitus coram matre mea:

4 Et docebat me, atque dicebat: Suſcipiat verba mea cor tuum, cuſtodi præcepta mea, & vives.

5 Poſſide ſapientiam, poſſide prudentiam: ne obliviſcaris, neque declines à verbis oris mei.

6 Ne dimittas eam, & cuſtodiet te: dilige eam, & conſervabit te.

B 7 Principium ſapientiæ, poſſide ſapientiam, in omni poſſeſſione tua acquire prudentiam.

8 Arripe illam, & exaltabit te: glorificaberis ab ea, cùm eam fueris amplexatus.

9 Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclyta proteget te.

10 Audi fili mi, & ſuſcipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vitæ.

11 Viam ſapientiæ monſtrabo tibi, ducam te per ſemitas æquitatis:

12 Quas cùm ingreſſus fueris, non arctabuntur greſſus tui, & currens non habebis offendiculum.

13 Tene diſciplinam, ne dimittas eam: cuſtodi illam, quia ipſa eſt vita tua.

C 14 Ne delecteris in ſemitis impiorum, nec tibi placeat malorum via.

15 Fuge ab ea, nec tranſeas per illam: declina, & deſere eam.

16 Non enim dormiunt niſi malefecerint: & rapitur ſomnus ab eis niſi ſupplantaverint.

17 Comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt.

18 Juſtorum autem ſemita, quaſi lux ſplendens, procedit & creſcit uſque ad perfectam diem.

19 Via impiorumt enebroſa: neſciunt ubi corruant.

20 Fili mi, auſculta ſermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam.

21 Ne recedant ab oculis tuis, cuſtodi ea in medio cordis tui:

22 Vita enim ſunt invenientibus ea, & univerſæ carni ſanitas.

23 Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit.

24 Remove à te os pravum, & detrahentia D
labia ſint procul à te.

25 Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos.

26 Dirige ſemitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ ſtabilientur.

27 Ne declines ad dexteram, neque ad ſiniſtram: averte pedem tuum à malo. vias enim, quæ à dextris ſunt, novit Dominus: perverſæ verò ſunt quæ à ſiniſtris ſunt. Ipſe autem rectos faciet curſus tuos, itinera autem tua in pace producet.

CAPUT V.

Vitare jubet meretricem: & ne labores & anni perdantur: propria uxor diligatur, & fugiatur aliena.

1 FIli mi, attende ad ſapientiam meam, & A
prudentiæ meæ inclina aurem tuam,

2 Ut cuſtodias cogitationes, & diſciplinam labia tua conſervent. Ne attendas fallaciæ mulieris.

3 Favus enim diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ejus:

4 Noviſſima autem illius amara quaſi abſyn- B
thium, & acuta quaſi gladius biceps.

5 Pedes ejus deſcendunt in mortem, & ad inferos greſſus illius penetrant.

6 Per ſemitam vitæ non ambulant, vagi ſunt greſſus ejus, & inveſtigabiles.

7 Nunc ergo fili mi audi me, & ne recedas à verbis oris mei.

8 Longè fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus ejus.

9 Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli.

10 Ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & labores tui ſint in domo aliena,

11 Et gemas in noviſſimis, quando conſum- C
pſeris carnes tuas, & corpus tuum, & dicas:

12 Cur deteſtatus ſum diſciplinam, & increpationibus non acquievit cor meum,

13 Nec audivi vocem docentium me, & magiſtris non inclinavi aurem meam?

14 Penè fui in omni malo, in medio Eccleſiæ & ſynagogæ.

15 Bibe

15 Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta putei tui:

16 Deriventur fontes tui foras, & in platei aquas tuas divide.

17 Habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui.

18 Sit vena tua benedicta, & lætare cum muliere adoleſcentiæ tuæ:

D 19 Cerva chariſſima, & gratiſſimus hinnulus, ubera ejus inebrient te in omni tempore, in amore ejus delectare jugiter.

20 Quare seduceris fili mi ab aliena, & fovêris in ſinu alterius?

* *Iob.* 14. *c.* 16. 31. *a.* 4. 34. *c.* 21. 21 * Reſpicit Dominus vias hominis, & omnes greſſus ejus conſiderat.

22 Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur.

23 Ipſe morietur, quia non habuit diſciplinam, & in multitudine ſtultitiæ ſuæ decipietur.

Caput VI.

Sponſori ut fidem datam liberet laborandum: pigrum formicæ exemplo excitat ad laborem: apoſtatam deſcribit: ſex quæ Dominus odit: exhortatur ad legis cuſtodiam, utque mulieris pulchritudinem non concupiſcas, ſed conſortium vites adulteræ.

A 1 Fili mi, ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam,

2 Illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis ſermonibus.

3 Fac ergo quod dico fili mi, & temetipſum libera: quia incidiſti in manum proximi tui. Diſcurrere, feſtina, ſuſcita amicum tuum:

4 Ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ.

5 Eruere quaſi damula de manu, & quaſi avis de manu aucupis.

6 Vade ad formicam ô piger, & conſidera vias ejus, & diſce ſapientiam:

7 Quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem,

8 Parat in æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe quod comedat.

9 Uſquequò piger dormies? quando conſurges è ſomno tuo?

* *Infr.* 24. *d.* 33. 10 * Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conſeres manus, ut dormias:

11 Et veniet tibi quaſi viator, egeſtas, & pauperies quaſi vir armatus. Si verò impiger fueris, veniet ut fons meſſis tua, & egeſtas longè fugiet à te.

B 12 Homo apoſtata, vir inutilis, graditur ore perverſo,

13 Annuit oculis, terit pede, digito loquitur,

14 Pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia ſeminat.

15 Huic ex templò veniet perditio ſua, & ſubitò conteretur, nec habebit ultrà medicinam.

16 Sex ſunt, quæ odit Dominus, & ſeptimum deteſtatur anima ejus:

17 Oculos ſublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium ſanguinem,

C 18 Cor machinans cogitationes peſſimas, pedes veloces ad currendum in malum,

19 Proferentem mendacia, teſtem fallacem, & eum qui ſeminat inter fratres diſcordias.

20 Conſerva fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ.

21 Liga ea in corde tuo jugiter, & circumda gutturi tuo.

22 Cùm ambulaveris, gradiantur tecum: cùm dormieris, cuſtodiant te, & evigilans loquere cum eis.

23 Quia mandatum lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ increpatio diſciplinæ:

24 Ut cuſtodiant te à muliere mala, & à blanda lingua extraneæ.

25 Non concupiſcat pulchritudinem ejus cor tuum, nec capiaris nutibus illius:

26 Pretium enim ſcorti vix eſt unius panis: mulier autem viri pretioſam animam capit.

27 Numquid poteſt homo abſcondere ignem D in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant?

28 Aut ambulare ſuper prunas, ut non comburantur plantæ ejus?

29 Sic qui ingreditur ad mulierem proximi ſui non erit mundus cùm tetigerit eam.

30 Non grandis eſt culpa, cùm quis furatus fuerit: furatur enim ut eſurientem impleat animam.

31 Deprehenſus quoque reddet ſeptuplum, & omnem ſubſtantiam domus ſuæ tradet.

32 Qui autem adulter eſt, propter cordis inopiam perdet animam ſuam:

33 Turpitudinem & ignominiam congregat ſibi, & opprobrium illius non delebitur:

34 Quia zelus & furor viri non parcet in die vindictæ,

35 Nec acquieſcet cujuſquam precibus, nec uſcipiet pro redemptione dona plurima.

Caput VII.

Hortatur adoleſcentem ad ſapientiæ amplexum, & mandatorum cuſtodiam: utque ſcortorum blanditias, quas latè deſcribit, evitet.

1 Fili mi, cuſtodi ſermones meos, & præcepta mea reconde tibi. Fili A

2 Serva mandata mea, & vives: & legem meam quaſi pupillam oculi tui:

3 Liga eam in digitis tuis, ſcribe illam in tabulis cordis tui:

4 Dic ſapientiæ, ſoror mea es: & prudentiam voca amicam tuam,

5 Ut cuſtodiat te à muliere extranea, & ab aliena, quæ verba ſua dulcia facit.

6 De feneſtra enim domus meæ per cancellos proſpexi,

7 Et video parvulos, conſidero vecordem juvenem,

8 Qui tranſit per plateam juxta angulum, B & prope viam domus illius, graditur

9 In obſcuro, adveſperaſcente die, in noctis tenebris & caligine.

10 Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas: garrula & vaga,

11 Quietis impatiens, nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis,

12 Nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta
angulos inſidians.
13 Apprehenſúmque deoſculatur juvenem,
& procaci vultu blanditur, dicens:
14 Victimas pro ſalute vovi, hodie reddidi
vota mea.
C 15 Idcircò egreſſa ſum in occurſum tuum,
deſiderans te videre, & reperi.
16 Intexui funibus lectulum meum, ſtravi
tapetibus pictis ex Ægypto.
17 Aſperſi cubile meum myrrha, & aloë, &
cinnamomo.
18 Veni, inebriemur uberibus, & fruamur
cupitis amplexibus, donec illuceſcat dies.
19 Non eſt enim vir in domo ſua, abiit via
longiſſima.
20 Sacculum pecuniæ ſecum tulit: in die
plenæ lunæ reverſurus eſt in domum ſuam.
21 Irretivit eum multis ſermonibus, & blan-
ditiis labiorum protraxit illum.
D 22 Statim eam ſequitur quaſi bos ductus ad
victimam, & quaſi agnus laſciviens, & igno-
rans quòd ad vincula ſtultus trahatur,
23 Donec transfigat ſagitta jecur ejus: velut
ſi avis feſtinet ad laqueum; & neſcit quòd de
periculo animæ illius agitur.
24 Nunc ergo fili mi, audi me, & attende
verbis oris mei.
25 Ne abſtrahatur in viis illius mens tua:
neque decipiaris ſemitis ejus.
26 Multos enim vulneratos dejecit, & for-
tiſſimi quique interfecti ſunt ab ea.
27 Viæ inferi domus ejus, penetrantes in in-
teriora mortis.

Caput VIII.

*Sapientia ad ſui amplexum invitat, ſe quoque mul-
tis modis commendat, quodque ſit Deo coæterna, cum
ipſo cuncta componens. quam quærentes, beati; ſpernen-
tes verò ... ſeri tandem evadent.*

A 1 NUmquid non ſapientia clamitat, &
prudentia dat vocem ſuam?
2 In ſummis excelsíſque verticibus ſupra
viam, in mediis ſemitis ſtans,
3 Juxta portas civitatis in ipſis foribus, lo-
quitur, dicens:
4 O viri, ad vos clamito, & vox mea ad
filios hominum.
5 Intelligite parvuli aſtutiam, & inſipientes
animadvertite.
6 Audite, quoniam de rebus magnis locu-
tura ſum: & aperientur labia mea, ut recta
prædicent.
7 Veritatem meditabitur guttur meum, &
labia mea deteſtabuntur impium.
8 Juſti ſunt omnes ſermones mei, non eſt in
eis pravum quid, neque perverſum.
9 Recti ſunt intelligentibus, & æqui inve-
nientibus ſcientiam.
B 10 Accipite diſciplinam meam, & non pecu-
niam: doctrinam magis, quàm aurum eligite.
11 Melior eſt enim ſapientia cunctis pretio-
ſiſſimis: & omne deſiderabile ei non poteſt
comparari.
12 Ego ſapientia habito in conſilio, &
eruditis interſum cogitationibus.
13 Timor Domini odit malum: arrogantiam
& ſuperbiam, & viam pravam, & os bilin-
gue deteſtor.
14 Meum eſt conſilium, & æquitas, mea
eſt prudentia, mea eſt fortitudo.
15 Per me reges regnant, & legum condi-
tores juſta decernunt:
16 Per me principes imperant, & potentes
decernunt juſtitiam.
17 Ego diligentes me diligo: & qui manè
vigilant ad me, invenient me.
18 Mecum ſunt divitiæ, & gloria, opes ſu-
perbæ, & juſtitia.
19 Melior eſt enim fructus meus auro, & la- C
pide pretioſo, & genimina mea argento electo.
20 In viis juſtitiæ ambulo, in medio ſemita-
rum judicij,
21 Ut ditem diligentes me, & theſauros
eorum repleam.
22 Dominus poſſedit me in initio viarum
ſuarũ, antequam quidquam faceret à principio.
23 Ab æterno ordinata ſum, & ex antiquis
antequam terra fieret.
24 Nondum erant abyſſi, & ego jam concep-
ta eram: necdum fontes aquarum eruperant:
25 Necdum montes gravi mole conſtiterant:
ante colles ego parturiebar:
26 Adhuc terram non fecerat, & flumina,
& cardines orbis terræ.
27 Quando præparabat cælos, aderam: quan- D
do certa lege, & gyro vallabat abyſſos:
28 Quando æthera firmabat ſurſum, & libra-
bat fontes aquarum:
29 Quando circumdabat mari terminũ ſuum,
& legem ponebat aquis, ne tranſirent fines
ſuos: quando appendebat fundamenta terræ.
30 Cum eo eram cuncta componens: & de-
lectabar per ſingulos dies, ludens coram eo om-
ni tempore;
31 Ludens in orbe terrarum, & deliciæ meæ,
eſſe cum filiis hominum.
32 Nunc ergo filij audite me: Beati, qui
cuſtodiunt vias meas.
33 Audite diſciplinam, & eſtote ſapientes,
& nolite abjicere eam.
34 Beatus homo qui audit me, & qui vigi-
lat ad fores meas quotidie, & obſervat ad po-
ſtes oſtij mei.
35 Qui me invenerit, inveniet vitam, & hau-
riet ſalutem à Domino:
36 Qui autẽ in me peccaverit, lædet animam
ſuam. Omnes, qui me oderũt, diligunt mortem.

Caput IX.

*Sapientia domo ſibi ædificata omnes ad ſe allicit, vi-
tam prorogat, & à muliere ſtulta ac vaga liberat: por-
rò eruditionem & correptionem non ſuſcipiet impius ac
deriſor, ſed juſtus & ſapiens*

1 SApientia ædificavit ſibi domum, excîdit A
columnas ſeptem.
2 Immolavit victimas ſuas, miſcuit vinum,
& propoſuit menſam ſuam.
3 Miſit ancillas ſuas ut vocarent ad arcem,
& ad mœnia civitatis:

4 Si

B 4 Si quis eſt parvulus, veniat ad me. Et inſipientibus locuta eſt:

5 Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miſcui vobis.

6 Relinquite infantiam, & vivite, & ambulate per vias prudentiæ.

7 Qui erudit deriſorem, ipſe injuriam ſibi facit: & qui arguit impium, ſibi maculam generat.

8 Noli arguere deriſorem, ne oderit te. Argue ſapientem, & diliget te.

C 9 Da ſapienti occaſionem, & addetur ei ſapientia. Doce juſtum, & feſtinabit accipere.

* Pſ. 110. b. 10. Sup 1. a. 7. Eccli. 1. c. 16. 10 * Principium ſapientiæ, timor Domini: & ſcientia ſanctorum, prudentia.

11 Per me enim multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi anni vitæ.

12 Si ſapiens fueris, tibimetipſi eris: ſi autem illuſor, ſolus portabis malum.

13 Mulier ſtulta & clamoſa, plenáque illecebris, & nihil omnino ſciens,

D 14 Sedit in foribus domus ſuæ ſuper ſellam in excelſo urbis loco,

15 Ut vocaret tranſeuntes per viam, & pergentes itinere ſuo:

16 Qui eſt parvulus, declinet ad me. Et vecordi locuta eſt:

17 Aquæ furtivæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuavior.

18 Et ignoravit quòd ibi ſint gigantes, & in profundis inferni convivæ ejus.

PARABOLÆ SALOMONIS.

CAPUT X.

Alternat ſermonem de filio ſapiente & ſtulto, juſto & impio, operante & otioſo, ſimplici & pravo: de charitate & odio: de bono linguæ, ejúſque malo.

A 1 Filius ſapiens lætificat patrem: filius verò ſtultus mœſtitia eſt matris ſuæ.

* Infr. 11 a 4. 2 * Nil proderunt theſauri impietatis: juſtitia verò liberabit à morte.

3 Non affliget Dominus fame animam juſti, & inſidias impiorum ſubvertet.

4 Egeſtatem operata eſt manus remiſſa: manus autem fortium divitias parat.

Qui nititur mendaciis, hic paſcit ventos: idem autem ipſe ſequitur aves volantes.

5 Qui congregat in meſſe, filius ſapiens eſt: qui autem ſtertit æſtate, filius confuſionis.

6 Benedictio Domini ſuper caput juſti: os autem impiorum operit iniquitas.

B 7 Memoria juſti cum laudibus: & nomen impiorum putreſcet.

8 Sapiens corde præcepta ſuſcipit: ſtultus cæditur labiis.

9 Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter: qui autem depravat vias ſuas, manifeſtus erit.

* Eccl. 27. c. 25 10 * Qui annuit oculo, dabit dolorem: & ſtultus labiis verberabitur.

11 Vena vitæ, os juſti: & os impiorum operit iniquitatem.

* 1 Cor. 13 b. 4. 1. Petr. 4. b. 8. 12 Odium ſuſcitat rixas: * & univerſa delicta operit charitas.

13 In labiis ſapientis invenitur ſapientia: & virga in dorſo ejus qui indiget corde.

14 Sapientes abſcondunt ſcientiam: os autem ſtulti confuſioni proximum eſt.

15 Subſtantia divitis, urbs fortitudinis ejus: pavor pauperum, egeſtas eorum. C

16 Opus juſti ad vitam: fructus autem impii ad peccatum.

17 Via vitæ, cuſtodienti diſciplinam: qui autem increpationes relinquit, errat.

18 Abſcondunt odium labia mendacia: qui profert contumeliam, inſipiens eſt.

19 In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia ſua, prudentiſſimus eſt.

20 Argentum electum, lingua juſti: cor autem impiorum pro nihilo.

21 Labia juſti erudiunt plurimos: qui autem indocti ſunt, in cordis egeſtate morientur.

22 Benedictio Domini divites facit, nec ſociabitur eis afflictio.

23 Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus: ſapientia autem eſt viro prudentia.

24 Quod timet impius, veniet ſuper eum: deſiderium ſuum juſtis dabitur. D

25 Quaſi tempeſtas tranſiens non erit impius: juſtus autem quaſi fundamentum ſempiternum.

26 Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, ſic piger his qui miſerunt eum.

27 Timor Domini apponet dies: & anni impiorum breviabuntur.

28 Expectatio juſtorum lætitia: ſpes autem impiorum peribit.

29 Fortitudo ſimplicis via Domini: & pavor his, qui operantur malum.

30 Juſtus in æternum non commovebitur: impii autem non habitabunt ſuper terram.

31 Os juſti parturiet ſapientiam: lingua pravorum peribit.

32 Labia juſti conſiderant placita: & os impiorum perverſa.

CAPUT XI.

Æquitatis & juſtitiæ ceterarúmque virtutum commoda, & vitiorum ac vanarum divitiarum incōmoda.

1 Statera doloſa, abominatio eſt apud Dominum: & pondus æquum, voluntas ejus. A

2 Ubi fuerit ſuperbia, ibi erit & contumelia: ubi autem eſt humilitas, ibi & ſapientia.

3 Simplicitas juſtorum diriget eos: & ſupplantatio perverſorum vaſtabit illos.

4 * Non proderunt divitiæ in die ultionis: juſtitia autem liberabit à morte. * Supr. 10. a. 2.

5 Juſtitia ſimplicis diriget viam ejus: & in impietate ſua corruet impius.

6 Juſtitia rectorum liberabit eos: & in inſidiis ſuis capientur iniqui.

7 Mortuo homine impio, nulla erit ultrà ſpes: & expectatio ſolicitorum peribit.

8 Juſtus de anguſtia liberatus eſt: & traditur impius pro eo. B

9 Simulator ore decipit amicum ſuum: juſti autem liberabuntur ſcientia.

10 In bonis juſtorum exultabit civitas: & in perditione impiorum erit laudatio.

11 Benedictione juſtorum exaltabitur civitas:
& ore impiorum ſubvertetur.
12 Qui deſpicit amicum ſuum, indigens cor-
de eſt: vir autem prudens tacebit.
13 Qui ambulat fraudulenter, revelat arca-
na: qui autem fidelis eſt animi, celat amici
commiſſum.
14 Ubi non eſt gubernator, populus corruet:
ſalus autem, ubi multa conſilia.
15 Affligetur malo, qui fidem facit pro extra-
neo: qui autem cavet laqueos, ſecurus erit.
16 Mulier gratioſa inveniet gloriam: & ro-
buſti habebunt divitias.
C 17 Benefacit animæ ſuæ vir miſericors: qui
autem crudelis eſt, etiam propinquos abjicit.
18 Impius facit opus inſtabile: ſeminanti
autem juſtitiam merces fidelis.
19 Clementia præparat vitam: & ſectatio
malorum mortem.
20 Abominabile Domino cor pravum: &
voluntas ejus in iis, qui ſimpliciter ambulant.
21 Manus in manu non erit innocens malus:
ſemen autem juſtorum ſalvabitur.
22 Circulus aureus in naribus ſuis, mulier
pulchra & fatua.
23 Deſiderium juſtorum omne bonum eſt:
præſtolatio impiorum furor.
24 Alij dividunt propria, & ditiores fiunt:
alij rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt.
25 Anima, quæ benedixit, impinguabitur:
& qui inebriat, ipſe quoque inebriabitur.
D 26 Qui abſcondit frumenta, maledicetur in
populis: benedictio autem ſuper caput ven-
dentium.
27 Benè conſurgit diluculo qui quærit bona:
qui autem inveſtigator malorum eſt, oppri-
metur ab eis.
28 Qui confidit in divitiis ſuis, corruet: ju-
ſti autem quaſi virens folium germinabunt.
29 Qui conturbat domum ſuam, poſſidebit
ventos: & qui ſtultus eſt, ſerviet ſapienti.
30 Fructus juſti lignum vitæ: & qui ſuſci-
pit animas, ſapiens eſt.
31 Si juſtus in terra recipit: quantò magis
*Petr 4 d. 18. impius & peccator?

CAPUT XII.

Viciſſim loquitur de diligente diſciplinam & eam odiente; de impio & juſto, operante & otioſo, ſtulto & ſapiente, & de bonis ac malis lingua

A 1 QUi diligit diſciplinam, diligit ſcientiam:
qui autẽ odit increpationes, inſipiens eſt.
2 Qui bonus eſt, hauriet gratiam à Domino:
qui autem confidit in cogitationibus ſuis, im-
piè agit.
3 Non roborabitur homo ex impietate: &
radix juſtorum non commovebitur.
4 Mulier diligens, corona eſt viro ſuo: &
putredo in oſſibus ejus, quæ confuſione res
dignas gerit.
5 Cogitationes juſtorum judicia: & conſi-
lia impiorum fraudulenta.
6 Verba impiorum inſidiantur ſanguini: os
juſtorum liberabit eos.
7 Verte impios, & non erunt: domus autem B
juſtorum permanebit.
8 Doctrina ſua noſcetur vir: qui autem va-
nus & excors eſt, patebit contemptui.
9 * Melior eſt pauper & ſufficiens ſibi, quàm * Eccli. 10. d. 30.
glorioſus & indigens pane.
10 Novit juſtus jumentorum ſuorum animas:
viſcera autem impiorum crudelia.
* 11 Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur pa- * Eccli. 20. d 30.
nibus: qui autem ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt.
Qui ſuavis eſt in vini demorationibus, in ſuis
munitionibus relinquit contumeliam.
12 Deſiderium impij munimentum eſt peſ-
ſimorum: radix autem juſtorum proficiet.
13 Propter peccata labiorum ruina proximat
malo: effugiet autem juſtus de anguſtia.
14 De fructu oris ſui unuſquiſque replebi- C
tur bonis, & juxta opera manuum ſuarum retri-
buetur ei.
15 Via ſtulti recta in oculis ejus: qui autem
ſapiens eſt, audit conſilia.
16 Fatuus ſtatim indicat iram ſuam: qui au-
tem diſſimulat injuriam, callidus eſt.
17 Qui quod novit loquitur, index juſtitiæ
eſt: qui autem mentitur, teſtis eſt fraudulentus.
18 Eſt qui promittit, & quaſi gladio pungitur
conſcientiæ: lingua autem ſapiẽtium ſanitas eſt.
19 Labium veritatis firmum erit in perpe-
tuum: qui autem teſtis eſt repentinus, concin-
nat linguam mendacij.
20 Dolus in corde cogitantium mala: qui au-
tem pacis ineunt cõſilia, ſequitur eos gaudium.
21 Non contriſtabit juſtum quidquid ei acci-
derit: impij autem replebuntur malo.
22 Abominatio eſt Domino labia mendacia: D
qui autem fideliter agunt, placent ei.
23 Homo verſutus celat ſcientiam: & cor
inſipientium provocat ſtultitiam.
24 Manus fortium dominabitur: quæ autem
remiſſa eſt, tributis ſerviet.
25 Mœror in corde viri humiliabit illum, &
ſermone bono lætificabitur.
26 Qui negligit damnum propter amicum,
juſtus eſt: iter autem impiorum decipiet eos.
27 Non inveniet fraudulentus lucrum: & ſub-
ſtantia hominis erit auri pretium.
28 In ſemita juſtitiæ, vita: iter autem de-
vium ducit ad mortem.

CAPUT XIII.

De filio ſapiente: de oris cuſtodia & inconſiderato ad loquendum: de paupere divite, & divite paupere, lucerna impiorum, ſubſtantia feſtinata & dilatione ſpei: omnia cum conſilio agenda & cum ſapientibus gradiendum: de parcente virga, & inſaturabili ventre impij.

1 FIlius ſapiens, doctrina patris: qui autem A
illuſor eſt, non audit cùm arguitur.
2 De fructu oris ſui homo ſatiabitur bonis:
anima autem prævaricatorum iniqua.
3 Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam
ſuam: qui autem inconſideratus eſt ad loquen-
dum, ſentiet mala.
4 Vult & non vult piger: anima autem ope-
rantium impinguabitur.

5 Verbum

5 Verbum mendax juſtus deteſtabitur: impius autem confundit, & confundetur.

6 Juſtitia cuſtodit innocentis viam: impietas autem peccatorem ſupplantat.

B 7 Eſt quaſi dives, cùm nihil habeat: & eſt quaſi pauper, cùm in multis divitiis ſit.

8 Redemptio animæ viri, divitiæ ſuæ: qui autem pauper eſt, increpationem non ſuſtinet.

9 Lux juſtorum lætificat: lucerna autem impiorum extinguetur.

10 Inter ſuperbos ſemper jurgia ſunt: qui autem agunt omnia cum conſilio, reguntur ſapientia.

11 Subſtantia feſtinata minuetur: quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.

12 Spes, quæ differtur, affligit animam: lignum vitæ deſiderium veniens.

C 13 Qui detrahit alicui rei, ipſe ſe in futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace verſabitur.

Animæ doloſæ errant in peccatis: juſti autem miſericordes ſunt, & miſerantur.

14 Lex ſapientis fons vitæ, ut declinet à ruina mortis.

15 Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago.

16 Aſtutus omnia agit cum conſilio: qui autem fatuus eſt, aperit ſtultitiam.

17 Nuntius impij cadet in malum: legatus autem fidelis ſanitas.

D 18 Egeſtas, & ignominia ei qui deſerit diſciplinam: qui autem acquieſcit arguenti, glorificabitur.

19 Deſiderium ſi compleatur, delectat animam: deteſtantur ſtulti eos, qui fugiunt mala.

20 Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit: amicus ſtultorum ſimilis efficietur.

21 Peccatores perſequitur malum: & juſtis retribuentur bona.

22 Bonus relinquit heredes filios, & nepotes: & cuſtoditur juſto ſubſtantia peccatoris.

23 Multi cibi in novalibus patrum: & aliis congregantur abſque judicio.

24 Qui parcit virgæ, odit filium ſuum: qui autem diligit illum, inſtanter erudit.

25 Juſtus comedit, & replet animam ſuam: venter autem impiorum inſaturabilis.

CAPUT XIV.

Sapientiæ & ſtultitiæ variæ conditiones: prudentiâ quivis ſtatus debitè regulatur, quâ quis ad miſericordiam movetur, & affectiones moderatur: vitia autem perdunt homines.

A 1 Sapiens mulier ædificat domum ſuam: inſipiēs extructam quoque manibus deſtruet.

2 Ambulans recto itinere, & timens Deum, * deſpicitur ab eo, qui infami graditur via. *Job. 12.a.4.*

3 In ore ſtulti virga ſuperbiæ: labia autem ſapientium cuſtodiunt eos.

4 Ubi non ſunt boves, præſepe vacuum eſt: ubi autem plurimæ ſegetes, ibi manifeſta eſt fortitudo bovis.

5 Teſtis fidelis non mentitur: profert autem mendacium doloſus teſtis.

6 Quærit deriſor ſapientiam, & non invenit: doctrina prudentium facilis.

7 Vade contra virum ſtultum, & neſcit labia prudentiæ.

8 Sapientia callidi eſt intelligere viam ſuam: & imprudentia ſtultorum errans.

9 Stultus illudet peccatum, & inter juſtos morabitur gratia.

10 Cor quod novit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio ejus non miſcebitur extraneus. B

11 Domus impiorum delebitur: tabernacula verò juſtorum germinabunt.

12 Eſt via, quæ videtur homini juſta: noviſſima autem ejus deducunt ad mortem.

13 Riſus dolore miſcebitur, & extrema gaudij luctus occupat.

14 Viis ſuis replebitur ſtultus, & ſuper eum erit vir bonus.

15 Innocens credit omni verbo: aſtutus conſiderat greſſus ſuos.

Filio doloſo nihil erit boni: ſervo autē ſapienti proſperi erunt actus, & dirigetur via ejus.

16 Sapiens timet, & declinat à malo: ſtultus tranſilit, & confidit.

17 Impatiens operabitur ſtultitiam: & vir verſutus odioſus eſt. C

18 Poſſidebunt parvuli ſtultitiam, & expectabunt aſtuti ſcientiam.

19 Jacebunt mali ante bonos: & impij ante portas juſtorum.

20 Etiam proximo ſuo pauper odioſus erit: amici verò divitum multi.

21 Qui deſpicit proximum ſuum, peccat: qui autem miſeretur pauperis, beatus erit.

Qui credit in Domino, miſericordiam diligit.

22 Errant qui operantur malum: miſericordia & veritas præparant bona.

23 In omni opere erit abundantia: ubi autem verba ſunt plurima, ibi frequenter egeſtas.

24 Corona ſapientium, divitiæ eorum: fatuitas ſtultorum, imprudentia.

25 Liberat animas teſtis fidelis: & profert mendacia verſipellis.

26 In timore Domini fiducia fortitudinis, & filiis ejus erit ſpes.

27 Timor Domini fons vitæ, ut declinent à ruina mortis. D

28 In multitudine populi dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis.

29 Qui patiens eſt, multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens eſt, exaltat ſtultitiam ſuam.

30 Vita carnium, ſanitas cordis: putredo oſſium, invidia.

31 * Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum, qui miſeretur pauperis. *Infr. 17.a.5.*

32 In malitia ſua expelletur impius: ſperat autem juſtus in morte ſua.

33 In corde prudentis requieſcit ſapientia, & indoctos quoſque erudiet.

34 Juſtitia elevat gentem: miſeros autem facit populos peccatum.

35 Acceptus eſt regi miniſter intelligens: iracundiam ejus inutilis ſuſtinebit.

Caput XV.

Reſponſio mollis: lingua ſapientis, & immoderata: fortitudo domus juſti: victima impiorum ingrata: omnia Deo nota: cor gaudens: dies pauperis mali: ſecura mens: vocari ad olera: vir iracundus & rixoſus: laus patientis: iter pigrorum: domus ſuperborum: fide & miſericordia purgantur peccata: de abjiciente diſciplinam: laus timoris Domini & humilitatis.

A Inf. 25. c.15. 1 RESponſio mollis frangit iram: ſermo durus ſuſcitat furorem.

2 Lingua ſapientium ornat ſcientiam: os fatuorum ebullit ſtultitiam.

3 In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos.

4 Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autem immoderata eſt, conteret ſpiritum.

5 Stultus irridet diſciplinam patris ſui: qui autem cuſtodit increpationes, aſtutior fiet.

In abundanti juſtitia virtus maxima eſt: cogitationes autem impiorum eradicabuntur.

6 Domus juſti plurima fortitudo: & in fructibus impij conturbatio.

B 7 Labia ſapientium diſſeminabunt ſcientiam: cor ſtultorum diſſimile erit.

*Inf. 21. d.27. Eccli. 34. c.21. 8 * Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota juſtorum placabilia.

9 Abominatio eſt Domino via impij: qui ſequitur juſtitiam, diligitur ab eo.

10 Doctrina mala deſerenti viam vitæ: qui increpationes odit, morietur.

11 Infernus, & perditio coram Domino: quantò magis corda filiorum hominum?

12 Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit: nec ad ſapientes graditur.

*Inf. 17. d.22. 13 * Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore animi dejicitur ſpiritus.

14 Cor ſapientis quærit doctrinam: & os ſtultorum paſcitur imperitia.

15 Omnes dies pauperis, mali: ſecura mens quaſi juge convivium.

C 16 Melius eſt parum cum timore Domini, quàm theſauri magni & inſatiabiles.

17 Melius eſt vocari ad olera cum charitate, quàm ad vitulum ſaginatum cum odio.

18 Vir iracundus provocat rixas: qui patiens eſt, mitigat ſuſcitatas.

19 Iter pigrorum quaſi ſepes ſpinarum: via juſtorum abſque offendiculo.

20 Filius ſapiens lætificat patrem: & ſtultus homo deſpicit matrem ſuam.

21 Stultitia gaudium ſtulto: & vir prudens dirigit greſſus ſuos.

22 Diſſipantur cogitationes ubi non eſt conſilium: ubi verò ſunt plures conſiliarij, confirmantur.

23 Lætatur homo in ſententia oris ſui: & ſermo opportunus eſt optimus.

24 Semita vitæ ſuper eruditum, ut declinet de inferno noviſſimo.

D 25 Domum ſuperborum demolietur Dominus: & firmos faciet terminos viduæ.

26 Abominatio Domini cogitationes malæ: & purus ſermo pulcherrimus firmabitur ab eo.

27 Conturbat domum ſuam qui ſectatur avaritiam: qui autem odit munera, vivet.

* Per miſericordiam & fidem purgantur peccata: per timorem autem Domini declinat omnis à malo. *Inf. 16. a.6.

28 Mens juſti meditatur obedientiam: os impiorum redundat malis.

29 Longè eſt Dominus ab impiis: & orationes juſtorum exaudiet.

30 Lux oculorum lætificat animam: fama bona impinguat oſſa.

31 Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio ſapientium commorabitur.

32 Qui abjicit diſciplinam, deſpicit animam ſuam: qui autem acquieſcit increpationibus, poſſeſſor eſt cordis.

33 Timor Domini, diſciplina ſapientiæ: & gloriam præcedit humilitas.

Caput XVI.

Homo animam praparat, Deus ſpirituum ponderator, linguam viáſque hominum dirigit, omnia propter ſeipſum operans, cui abominatio eſt omnis arrogans: miſericordia redimuntur peccata: pondus & ſtatera Dei judicia: indignatio & clementia regis: laus ſapientia, prudentia, eruditi, ac dulcis in verbo: & patientis: vituperatur inſipiens & perverſus: ſortes à Domino temperentur.

1 HOminis eſt animam præparare: & Domini gubernare linguam. A

2 * Omnes viæ hominis patent oculis ejus: ſpirituum ponderator eſt Dominus. * Infr. 21. a.2.

3 Revela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.

4 Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus; impium quoque ad diem malum.

5 Abominatio Dñi eſt omnis arrogans: etiam ſi manus ad manum fuerit, non eſt innocens.

Initium viæ bonæ, facere juſtitiam: accepta eſt autem apud Deum magis, quàm immolare hoſtias.

6 * Miſericordia & veritate redimitur iniquitas: & in timore Domini declinatur à malo. * Supr. 15. d. 27.

7 Cùm placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem.

8 Melius eſt parum cum juſtitia, quàm multi fructus cum iniquitate. B

9 Cor hominis diſponit viam ſuam: ſed Domini eſt dirigere greſſus ejus.

10 Divinatio in labiis regis, in judicio non errabit os ejus.

11 Pondus & ſtatera judicia Domini ſunt: & opera ejus omnes lapides ſacculi.

12 Abominabiles regi qui agunt impiè: quoniam juſtitia firmatur ſolium.

13 Voluntas regum labia juſta: qui recta loquitur, diligetur.

14 Indignatio regis, nuntij mortis: & vir ſapiens placabit eam.

15 In hilaritate vultus regis, vita: & clementia ejus quaſi imber ſerotinus.

16 Poſſide ſapientiam, quia auro melior eſt: & acquire prudentiam, quia pretioſior eſt argento. C

17 Semita juſtorum declinat mala: cuſtos animæ ſuæ ſervat viam ſuam.

18 Con

18 Contritionem præcedit ſuperbia: & ante
ruinam exaltatur ſpiritus.

19 Melius eſt humiliari cum mitibus, quàm
dividere ſpolia cum ſuperbis.

20 Eruditus in verbo reperiet bona: & qui
ſperat in Domino, beatus eſt.

21 Qui ſapiens eſt corde, appellabitur pru-
dens: & qui dulcis eloquio, majora percipiet.

22 Fons vitæ eruditio poſſidentis: doctrina
ſtultorum fatuitas.

23 Cor ſapientis erudiet os ejus: & labiis
ejus addet gratiam.

24 Favus mellis, compoſita verba: dulcedo
animæ, ſanitas oſſium.

D 25 Eſt via quæ videtur homini recta: & no-
viſſima ejus ducunt ad mortem.

26 Anima laborantis laborat ſibi, quia com-
pulit eum os ſuum.

27 Vir impius fodit malum, & in labiis ejus
ignis ardeſcit.

28 Homo perverſus ſuſcitat lites: & verbo-
ſus ſeparat principes.

29 Vir iniquus lactat amicum ſuum: & du-
cit eum per viam non bonam.

30 Qui attonitus oculis cogitat prava, mor-
dens labia ſua perficit malum.

31 Corona dignitatis ſenectus, quæ in viis
juſtitiæ reperietur.

32 Melior eſt patiens viro forti: & qui do-
minatur animo ſuo, expugnatore urbium.

33 Sortes mittuntur in ſinum, ſed à Domi-
no temperantur.

Caput XVII.

Buccella ſicca cum gaudio: ſervus ſapiens: Dominus corda probat: deſpiciens pauperem: gaudens de alterius ruina: corona ſenum: celans delictum: fatuus in ſtultitia confidens: ſtulto inutiles divitiæ: altam faciens domum ſuam: omni tempore diligit amicus: animus gaudens & ſpiritus triſtis: ſtultus tacens.

A 1 MElior eſt buccella ſicca cum gaudio,
quàm domus plena victimis cum jurgio.

* Eccli. 2 * Servus ſapiens dominabitur filiis ſtultis,
10. d. 28. & inter fratres hereditatem dividet.

3 Sicut igne probatur argentum, & aurum
camino: ita corda probat Dominus.

4 Malus obedit linguæ iniquæ, & fallax ob-
temperat labiis mendacibus.

* Sup. 5 * Qui deſpicit pauperem, exprobrat facto-
14. d. 31. ri ejus: & qui ruina lætatur alterius, non erit
impunitus.

6 Corona ſenum filij filiorum: & gloria fi-
liorum patres eorum.

7 Non decent ſtultum verba compoſita; nec
principem labium mentiens.

B 8 Gemma gratiſſima, expectatio præſtolantis:
quocumque ſe vertit, prudenter intelligit.

9 Qui celat delictum, quærit amicitias: qui
altero ſermone repetit, ſeparat fœderatos.

10 Plus proficit correptio apud prudentem,
quàm centum plagæ apud ſtultum.

11 Semper jurgia quærit malus: angelus au-
tem crudelis mittetur contra eum.

12 Expedit magis urſæ occurrere raptis fœ-
tibus, quàm fatuo confidenti in ſtultitia ſua.

13 * Qui reddit mala pro bonis, non recedet * Rom.
malum de domo ejus. 12. d. 17. 1. Theſſ.

14 Qui dimittit aquam, caput eſt jurgiorum: 5. c. 15.
& antequam patiatur contumeliam, judicium 1. Pet. 3.
deſerit. b. 9.

15 * Qui juſtificat impium, & qui condem- * Iſai. 5.
nat juſtum, abominabilis eſt uterq; apud Deum. e. 23.

16 Quid prodeſt ſtulto habere divitias, cùm
ſapientiam emere non poſſit?

Qui altam facit domum ſuam, quærit rui- C
nam: & qui evitat diſcere, incidet in mala.

17 Omni tempore diligit qui amicus eſt: &
frater in anguſtiis comprobatur.

18 Stultus homo plaudet manibus, cum
ſpoponderit pro amico ſuo.

19 Qui meditatur diſcordias, diligit rixas: &
qui exaltat oſtium, quærit ruinam.

20 Qui perverſi cordis eſt, non inveniet bo- D
num: & qui vertit linguam, incidet in malum.

21 Natus eſt ſtultus in ignominiam ſuam:
ſed nec pater in fatuo lætabitur.

22 * Animus gaudens ætatem floridam facit: * Sup.
ſpiritus triſtis exiccat oſſa. 15. b. 13.

23 Munera de ſinu impius accipit, ut per-
vertat ſemitas judicij.

24 * In facie prudentis lucet ſapientia: ocu- * Eccle.
li ſtultorum in finibus terræ. 2. c. 14.

25 Ira patris, filius ſtultus: & dolor matris & a. 1.
quæ genuit eum.

26 Non eſt bonum damnum inferre juſto:
nec percutere principem, qui recta judicat.

27 * Qui moderatur ſermones ſuos, doctus * Jacob.
& prudens eſt: & pretioſi ſpiritus vir eruditus. 1. c. 19.

28 Stultus quoque ſi tacuerit, ſapiens reputa-
bitur: & ſi compreſſerit labia ſua, intelligens.

Caput XVIII.

De receſſu ab amico: de incorrigibilis: non deviendum à veritate: os ſtulti: juſtus ſe accuſans: frater juvans fratrem: fructus oris: mulier bona & mala: locutio divitis & pauperis: vir amicabilis.

A

1 OCcaſiones quærit qui vult recedere ab
amico: omni tempore erit exprobrabilis.

2 Non recipit ſtultus verba prudentiæ: niſi
ea dixeris quæ verſantur in corde ejus.

3 Impius, cùm in profundum venerit pecca-
torum, contemnit: ſed ſequitur eum ignominia
& opprobrium.

4 Aqua profunda verba ex ore viri: & tor-
rens redundans fons ſapientiæ.

5 Accipere perſonam impij non eſt bonum,
ut declines à veritate judicij. B

6 Labia ſtulti miſcent ſe rixis: & os ejus jur-
gia provocat.

7 Os ſtulti contritio ejus: & labia ipſius, rui-
na animæ ejus.

8 Verba bilinguis, quaſi ſimplicia: & ipſa
perveniunt uſque ad interiora ventris.

Pigrum dejicit timor: animæ autem effemi-
natorum eſurient.

9 Qui mollis & diſſolutus eſt in opere ſuo,
frater eſt ſua opera diſſipantis.

10 Turris fortiſſima, nomen Domini: ad
ipſum currit juſtus, & exaltabitur.

11 Subſtantia

11 Subſtantia divitis urbs roboris ejus, & quaſi murus validus circumdans eum.

C 12 Antequam conteratur, exaltatur cor hominis: & antequam glorificetur, humiliatur.

* Eccl. 11.a.8. 13 * Qui priùs reſpondet quàm audiat, ſtultum ſe eſſe demonſtrat, & confuſione dignum.

14 Spiritus viri ſuſtentat imbecillitatem ſuam: ſpiritum verò ad iraſcendum facilem quis poterit ſuſtinere?

15 Cor prudens poſſidebit ſcientiam: & auris ſapientium quærit doctrinam.

16 Donum hominis dilatat viam ejus, & ante principes ſpatium ei facit.

17 Juſtus, prior eſt accuſator ſui: venit amicus ejus, & inveſtigabit eum.

18 Contradictiones comprimit ſors, & inter potentes quoque dijudicat.

19 Frater qui adjuvatur à fratre, quaſi civitas firma: & judicia quaſi vectes urbium.

D 20 De fructu oris viri replebitur venter ejus: & genimina labiorum ipſius ſaturabunt eum.

21 Mors, & vita in manu linguæ: qui diligunt eam, comedent fructus ejus.

22 Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum: & hauriet jucunditatem à Domino.

Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum: qui autem tenet adulteram, ſtultus eſt & impius.

23 Cum obſecrationibus loquetur pauper: & dives effabitur rigidè.

24 Vir amabilis ad ſocietatem, magis amicus erit, quàm frater.

CAPUT XIX.

Pauper ambulans in ſimplicitate: divitiæ addunt amicos verba ſectans: falſus teſtis: non decent ſtultum deliciæ: doctrina per patientiam probatur: ira & hilaritas regis: mulier litigioſa: uxor prudens datur à Deo: pigritia: præcepti cuſtodia: miſericordia in pauperem: eruditio filij: acceptio conſilij: vir mendax: timor Domini: pigritia: peſtilens: inobediens parentibus: teſtis iniquus: deriſores

A 1 MElior eſt pauper, qui aubulat in ſimplicitate ſua, quàm dives torquens labia ſua, & inſipiens.

2 Ubi non eſt ſcientia animæ, non eſt bonum: & qui feſtinus eſt pedibus, offendet.

3 Stultitia hominis ſupplantat greſſus ejus: & contra Deum fervet animo ſuo.

4 Divitiæ addunt amicos plurimos: à paupere autem & hi, quos habuit, ſeparantur.

* Dan. 13.f.61. 5 * Teſtis falſus non erit impunitus: & qui mendacia loquitur, non effugiet.

B 6 Multi colunt perſonam potentis, & amici ſunt dona tribuentis.

7 Fratres hominis pauperis oderunt eum: inſuper & amici procul receſſerunt ab eo.

Qui tantùm verba ſectatur, nihil habebit: 8 Qui autem poſſeſſor eſt mentis, diligit animam ſuam, & cuſtos prudentiæ inveniet bona.

9 Falſus teſtis non erit impunitus: & qui loquitur mendacia, peribit.

10 Non decent ſtultum deliciæ, nec ſervum dominari principibus.

11 Doctrina viri per patientiam noſcitur: & gloria ejus eſt iniqua prætergredi:

12 Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & ſicut ros ſuper herbam, ita & hilaritas ejus.

13 Dolor patris, filius ſtultus: & tecta jugiter perſtillantia, litigioſa mulier.

14 Domus, & divitiæ dantur à parentibus: à Domino autem propriè uxor prudens.

15 Pigredo immittit ſoporem, & anima diſſoluta eſuriet. C

16 Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit animam ſuam: qui autem negligit viam ſuam, mortificabitur.

17 Fœneratur Domino qui miſeretur pauperis: & viciſſitudinem ſuam reddet ei.

18 Erudi filium tuum, ne deſperes: ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam.

19 Qui impatiens eſt, ſuſtinebit damnum: & cùm rapuerit, aliud apponet.

20 Audi conſilium, & ſuſcipe diſciplinam, ut ſis ſapiens in noviſſimis tuis.

21 Multæ cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini permanebit.

22 Homo indigens miſericors eſt: & melior eſt pauper, quàm vir mendax.

23 Timor Domini ad vitam: & in plenitudine commorabitur, abſque viſitatione peſſima. D

24 * Abſcondit piger manum ſuam ſub aſcella, nec ad os ſuum applicat eam. * Infr. 26.c.15.

25 * Peſtilente flagellato ſtultus ſapientior erit: ſi autem corripueris ſapientem, intelliget diſciplinam. * Infr. 21.b.11.

26 Qui affligit patrem, & fugat matrem, ignominioſus eſt & infelix.

27 Non ceſſes fili audire doctrinam, nec ignores ſermones ſcientiæ.

28 Teſtis iniquus deridet judicium: & os impiorum devorat iniquitatem.

29 Parata ſunt deriſoribus judicia: & mallei percutientes ſtultorum corporibus.

CAPUT XX.

Luxurioſa res vinum: de peccante in regem, & relinquendis contentionibus: piger propter frigus non laborans: rex in ſolio: nemo poteſt dicere mundum ſe habere cor: pondus & pondus: ſomnus non diligendus: Malum eſt, dicit emptor: panis mendacij: revelans myſteria: non reddendum malum pro malo: devorare ſanctos: feſtinata hereditas, miſericordia, veritas & clementia roborant thronum regis.

1 LUxurioſa res, vinum, & tumultuoſa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit ſapiens. A

2 Sicut rugitus leonis, ita & terror regis: qui provocat eum, peccat in animam ſuam.

3 Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contentionibus: omnes autem ſtulti miſcentur contumeliis.

4 Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æſtate, & non dabitur illi.

5 Sicut aqua profunda, ſic conſilium in corde viri: ſed homo ſapiens exhauriet illud.

6 Multi homines miſericordes vocantur: virum autem fidelem quis inveniet?

7 Juſtus, qui ambulat in ſimplicitate ſua, beatos poſt ſe filios derelinquet.

8 Rex, qui ſedet in ſolio judicij, diſſipat omne malum intuitu ſuo. B

9 * Quis

9 * Quis poteſt dicere : Mundum eſt cor
** 3. Reg. 8. e. 46.* meum , purus ſum à peccato ?
2. Paral. 6. f. 36. 10 * Pondus & pondus, menſura & menſu-
ra : utrumque abominabile eſt apud Deum.
Eccl. 7. c. 21. 11 Ex ſtudiis ſuis intelligitur puer , ſi mun-
1. Ioan. 1. d. 8. da & recta ſint opera ejus.
12 Aurem audientem, & oculum videntem,
** Supr. 11. a. 1.* Dominus fecit utrumque.
Inf. d. 23. 13 Noli diligere ſomnum, ne te egeſtas op-
primat : aperi oculos tuos, & ſaturare panibus.
C 14 Malum eſt, malum eſt , dicit omnis em-
ptor : & cùm receſſerit, tunc gloriabitur.
15 Eſt aurum , & multitudo gemmarum : &
vas pretioſum labia ſcientiæ.
** Infr. 27. c. 13.* 16 * Tolle veſtimẽtum ejus, qui fidejuſſor ex-
titit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo.
17 Suavis eſt homini panis mendacij : & po-
ſteà implebitur os ejus calculo.
18 Cogitationes conſiliis roborantur : & gu-
bernaculis tractanda ſunt bella.
19 Ei, qui revelat myſteria, & ambulat frau-
dulenter, & dilatat labia ſua, ne commiſcearis.
** Exod. 21. c. 17.* 20 * Qui maledicit patri ſuo , & matri , ex-
Lev. 20. b. 9. tinguetur lucerna ejus in mediis tenebris.
Matth. 15. a. 4. 21 Hereditas, ad quam feſtinatur in princi-
pio, in noviſſimo benedictione carebit.
** Rom. 12. d. 17.* 22 * Ne dicas : Reddam malum : expecta
1. Theſſ. 5. c. 15. Dominum , & liberabit te.
1. Pet. 3. b. 9. 23 Abominatio eſt apud Dominum pondus
& pondus : ſtatera doloſa non eſt bona.
24 A Domino diriguntur greſſus viri : quis au-
tem hominum intelligere poteſt viam ſuam ?
D 25 Ruina eſt homini devorare ſanctos , &
poſt vota retractare.
26 Diſſipat impios rex ſapiens , & incurvat
ſuper eos fornicem.
27 Lucerna Domini ſpiraculum hominis,
quæ inveſtigat omnia ſecreta ventris.
28 Miſericordia & veritas cuſtodiunt regem,
& roboratur clementia thronus ejus.
29 Exultatio juvenum, fortitudo eorum : &
dignitas ſenum , canities.
30 Livor vulneris abſterget mala : & plagæ
in ſecretioribus ventris.

Caput XXI.

Cor regis in manu Domini, cui miſericordia, & judicium magis placent quam victima : iniquè theſaurizans : melius eſt ſedere in angulo domatis quàm &c. obturans aurem pauperi, &c. diligens epulas : pro juſto dabitur impius : qui cuſtodit os ſuum : deſideria occidunt pigrum : non eſt ſapientia contra Dominum : equus paratur ad bellum , &c.

A 1 Sicut diviſiones aquarum , ita cor regis in
manu Domini : quocumque voluerit , in-
clinabit illud.
** Sup. 16. a. 2.* 2 * Omnis via viri recta ſibi videtur : appen-
dit autem corda Dominus.
3 Facere miſericordiam & judicium, magis
placet Domino , quàm victimæ.
4 Exaltatio oculorum eſt dilatatio cordis :
lucerna impiorum peccatum.
5 Cogitationes robuſti ſemper in abundantia :
omnis autem piger ſemper in egeſtate eſt.
6 Qui congregat theſauros lingua mendacij,
vanus & excors eſt , & impingetur ad laqueos
mortis.
7 Rapinæ impiorum detrahent eos, quia no-
luerunt facere judicium.
8 Perverſa via viri, aliena eſt : qui autem
mundus eſt , rectum opus ejus.
9 * Melius eſt ſedere in angulo domatis, quàm B
cum muliere litigioſa, & in domo communi. ** Infr. 25. d. 24.*
10 Anima impij deſiderat malum, non miſe-
rebitur proximo ſuo.
11 Mulctato peſtilente ſapientior erit parvu-
lus : & ſi ſectetur ſapientem, ſumet ſcientiam.
12 Excogitat juſtus de domo impij, ut detra-
hat impios à malo.
13 Qui obturat aurem ſuam ad clamorem
pauperis, & ipſe clamabit, & non exaudietur.
14 Munus abſconditum extinguit iras, & do-
num in ſinu indignationem maximam.
15 Gaudium juſto eſt facere judicium, & C
pavor operantibus iniquitatem.
16 Vir, qui erraverit à via doctrinæ, in cœtu
gigantum commorabitur.
17 Qui diligit epulas , in egeſtate erit : qui
amat vinum, & pinguia, non ditabitur.
18 Pro juſto datur impius : & pro rectis
iniquus.
19 * Melius eſt habitare in terra deſerta, ** Eccli. 25. c. 23.*
quàm cum muliere rixoſa & iracunda.
20 Theſaurus deſiderabilis, & oleum in ha-
bitaculo juſti : & imprudens homo diſſipabit
illud.
21 Qui ſequitur juſtitiam & miſericordiam,
inveniet vitam , juſtitiam , & gloriam.
22 Civitatem fortium aſcendit ſapiens , &
deſtruxit robur fiduciæ ejus.
23 Qui cuſtodit os ſuum, & linguam ſuam,
cuſtodit ab anguſtiis animam ſuam.
24 Superbus & arrogans vocatur indoctus, D
qui in ira operatur ſuperbiam.
25 Deſideria occidunt pigrum : noluerunt
enim quidquam manus ejus operari :
26 Tota die concupiſcit & deſiderat : qui
autem juſtus eſt , tribuet , & non ceſſabit.
27 * Hoſtiæ impiorum abominabiles , quia ** Supr. 15. b. 8.*
offeruntur ex ſcelere. *Eccli. 34. c. 21.*
28 Teſtis mendax peribit : vir obediens lo-
quetur victoriam.
29 Vir impius procaciter obfirmat vultum
ſuum : qui autem rectus eſt, corrigit viam ſuam.
30 Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non
eſt conſilium contra Dominum.
31 Equus paratur ad diem belli : Dominus
autem ſalutem tribuit.

Caput XXII.

Laus boni nominis : callidus videns malum : adoleſcens juxta viam ſuam : ſeminans iniquitatem : deriſorem ejice : diligens cordis munditiam : dicit piger, Leo, &c. os alienæ : ſtultitia in corde pueri : calumnians pauperem : audienda eſt ſapientia : vitandi ſponſores : termini antiqui ſervandi : velox in opere ſuo, &c.

1 Melius eſt nomen bonum, quàm divitiæ
multæ : ſuper argentum & aurum gra- A
tia bona. *Eccle 7. a. 2.*

2 Dives & pauper obviaverunt ſibi: utriuſque operator eſt Dominus.

3 Callidus vidit malum, & abſcondit ſe: innocens pertranſiit, & afflictus eſt damno.

4 Finis modeſtiæ timor Domini, divitiæ & gloria & vita.

5 Arma & gladij in via perverſi: cuſtos autem animæ ſuæ longè recedit ab eis.

6 Proverbium eſt: Adoleſcens juxta viam ſuam etiam cùm ſenuerit, non recedet ab ea.

7 Dives pauperibus imperat: & qui accipit mutuum, ſervus eſt fœnerantis.

8 Qui ſeminat iniquitatem, metet mala, & virga iræ ſuæ conſummabitur.

* Eccli. 31.c.28. 9 * Qui pronus eſt ad miſericordiam, benedicetur: de panibus enim ſuis dedit pauperi.

B Victoriam & honorem acquiret qui dat munera: animam autem aufert accipientium.

10 Ejice deriſorem, & exibit cum eo jurgium, ceſſabúntque cauſæ & contumeliæ.

11 Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum ſuorum, habebit amicum regem.

12 Oculi Domini cuſtodiunt ſcientiam: & ſupplantantur verba iniqui.

13 Dicit piger: Leo eſt foris, in medio platearum occidendus ſum.

14 Fovea profunda os alienæ: cui iratus eſt Dominus, incidet in eam.

C 15 Stultitia colligata eſt in corde pueri, & virga diſciplinæ fugabit eam.

16 Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias ſuas, dabit ipſe ditiori, & egebit.

17 Inclina aurem tuam, & audi verba ſapientium: appone autem cor ad doctrinam meam.

18 Quæ pulchra erit tibi, cùm ſervaveris eam in ventre tuo, & redundabit in labiis tuis:

19 Ut ſit in Domino fiducia tua, unde & oſtendi eam tibi hodie.

20 Ecce deſcripſi eam tibi tripliciter, in cogitationibus & ſcientia:

21 Ut oſtenderem tibi firmitatem, & eloquia veritatis, reſpondere ex his illis qui miſerunt te.

D 22 Non facias violentiam pauperi, quia pauper eſt: neque conteras egenum in porta:

23 Quia judicabit Dominus cauſam ejus, & configet eos, qui confixerunt animam ejus.

24 Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioſo:

25 Ne fortè diſcas ſemitas ejus, & ſumas ſcandalum animæ tuæ.

26 Noli eſſe cum his, qui defigunt manus ſuas, & qui vades ſe offerunt pro debitis:

27 Si enim non habes unde reſtituas, quid cauſæ eſt ut tollat operimentum de cubili tuo?

28 Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui.

29 Vidiſti virum velocem in opere ſuo? coram regibus ſtabit, nec erit ante ignobiles.

Caput XXIII.

Quomodo ſit edendum cum principe: non appetendæ divitiæ, nec cibi invidorum: non opprimendi pupilli: caſtigandus puer: quærenda ſapientia: fugiendi peccatores & gulæ dediti: honorandi parentes: fugienda meretrix & ebrietas.

1 QUando ſederis ut comedas cum principe, A
diligenter attende quæ appoſita ſunt ante faciem tuam:

2 Et ſtatue cultrum in gutture tuo, ſi tamen habes in poteſtate animam tuam,

3 Ne deſideres de cibis ejus, in quo eſt panis mendacij.

4 Noli laborare ut diteris: ſed prudentiæ tuæ pone modum.

5 Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere: quia facient ſibi pennas quaſi aquilæ, & volabunt in cælum.

6 Ne comedas cum homine invido, & ne deſideres cibos ejus:

7 Quoniam in ſimilitudinem arioli & conjectoris, æſtimat quod ignorat.

Comede & bibe, dicet tibi: & mens ejus non eſt tecum.

8 Cibos, quos comederas, evomes: & perdes pulchros ſermones tuos.

9 In auribus inſipientium ne loquaris: quia deſpicient doctrinam eloquij tui.

10 Ne attingas parvulorum terminos: & B
agrum pupillorum ne introëas:

11 Propinquus enim illorum fortis eſt: & ipſe judicabit contra te cauſam illorum.

12 Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, & aures tuæ ad verba ſcientiæ.

13 * Noli ſubtrahere à puero diſciplinam: * Supr. 13 d.24.
ſi enim percuſſeris eum virgâ, non morietur. Eccli.
14 Tu virga percuties eum: & animam ejus 30.a.1.
de inferno liberabis.

15 Fili mi, ſi ſapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum:

16 Et exultabunt renes mei, cùm locuta fuerint rectum labia tua.

17 * Non æmuletur cor tuum peccatores: * Infr. 24.a.1.
ſed in timore Domini eſto tota die:

18 Quia habebis ſpem in noviſſimo, & præſtolatio tua non auferetur.

19 Audi fili mi, & eſto ſapiens: & dirige in via animum tuum.

20 Noli eſſe in conviviis potatorum, nec in C
comeſſationibus eorum, qui carnes ad veſcendum conferunt:

21 Quia vacantes potibus, & dantes ſymbola conſumentur, & veſtietur pannis dormitatio.

22 Audi patrem tuum, qui genuit te: & ne contemnas cùm ſenuerit mater tua.

23 Veritatem eme, & noli vendere ſapientiam, & doctrinam, & intelligentiam.

24 Exultat gaudio pater juſti: qui ſapientem genuit, lætabitur in eo.

25 Gaudeat pater tuus, & mater tua, & exultet quæ genuit te.

26 Præbe fili mi cor tuum mihi: & oculi tui vias meas cuſtodiant.

27 Fovea

27 Fovea enim profunda eſt meretrix: & puteus anguſtus, aliena.

28 Inſidiatur in via quaſi latro, & quos incautos viderit, interficiet.

D 29 Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio oculorum?

30 Nónne his qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis?

31 Ne intuearis vinum quando flaveſcit, cùm ſplenduerit in vitro color ejus: ingreditur blandè,

32 Sed in noviſſimo mordebit ut coluber, & ſicut regulus venena diffundet.

33 Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perverſa.

34 Et eris ſicut dormiens in medio mari, & quaſi ſopitus gubernator, amiſſo clavo:

35 Et dices: Verberaverunt me, ſed non dolui: traxerunt me, & ego non ſenſi: quando evigilabo, & rurſus vina reperiam?

CAPUT XXIV.

Æmulatio maiorum: ſapientia & eruditio: cogitatio ſtulti: eruendi oppreſſi: doctrina ut melle utendum: non inſidiandum juſto: caſus inimici: detractores: juſtè judicandum: nullus verbis lactandus, nec malum malo reddendum: ager pigri: dormitanti pigro venit egeſtas.

A 1 NE æmuleris viros malos, nec deſideres eſſe cum eis. Sup. 23. b, 17.

2 Quia rapinas meditatur mens eorum, & fraudes labia eorum loquuntur.

3 Sapientia ædificabitur domus, & prudentia roborabitur.

4 In doctrina replebuntur cellaria, univerſa ſubſtantia pretioſa & pulcherrima.

5 Vir ſapiens, fortis eſt: & vir doctus, robuſtus & validus.

6 Quia cum diſpoſitione initur bellum: & erit ſalus ubi multa conſilia ſunt.

7 Excelſa ſtulto ſapientia, in porta non aperiet os ſuum.

8 Qui cogitat mala facere, ſtultus vocabitur.

9 Cogitatio ſtulti peccatum eſt: & abominatio hominum detractor.

10 Si deſperaveris laſſus in die anguſtiæ: imminuetur fortitudo tua.

* Pſal. 81. a. 4. 11 Erue eos, qui ducuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitum liberare ne ceſſes.

B 12 Si dixeris: Vires non ſuppetunt: qui inſpector eſt cordis, ipſe intelligit, & ſervatorem animæ tuæ nihil fallit, reddétque homini juxta opera ſua.

13 Comede, fili mi, mel, quia bonum eſt, & favum dulciſſimum gutturi tuo.

14 Sic & doctrina ſapientiæ animæ tuæ: quam cùm inveneris, habebis in noviſſimis ſpem & ſpes tua non peribit.

15 Ne inſidieris, & quæras impietatem in domo juſti, neque vaſtes requiem ejus.

16 Septies enim cadet juſtus, & reſurget: impij autem corruent in malum.

C 17 Cùm ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina ejus ne exultet cor tuum:

18 Ne fortè videat Dominus, & diſpliceat ei, & auferat ab eo iram ſuam.

19 Ne contendas cum peſſimis, nec æmuleris impios.

20 Quoniam non habent futurorum ſpem mali, & lucerna impiorum extinguetur.

21 Time Dominum, fili mi, & regem: & cum detractoribus non commiſcearis:

22 Quoniam repentè conſurget perditio eorum: & ruinam utriuſque quis novit?

23 Hæc quoque ſapientibus: * Cognoſcere perſonam in judicio non eſt bonum. * Lev. 19. c. 15. Deut. 1. c. 17. 16. d. 19. Eccli. 42. a. 1.

24 Qui dicunt impio: Juſtus es: maledicent eis populi, & deteſtabuntur eos tribus.

25 Qui arguunt eum, laudabuntur: & ſuper ipſos veniet benedictio.

26 Labia deoſculabitur, qui recta verba reſpondet.

27 Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum: ut poſteà ædifices domum tuam.

28 Ne ſis teſtis fruſtrà contra proximum D tuum: nec lactes quemquam labiis tuis.

29 * Ne dicas: Quomodo fecit mihi, ſic faciam ei: reddam unicuique ſecundùm opus ſuum. * Sup. 20. d. 22.

30 Per agrum hominis pigri tranſivi, & per vineam viri ſtulti:

31 Et ecce totum repleverant urticæ, & operuerant ſuperficiem ejus ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat.

32 Quod cum vidiſſem, poſui in corde meo, & exemplo didici diſciplinam.

33 Parum, inquam, dormies, modicùm dormitabis, pauxillùm manus conſeres, ut quieſcas:

34 Et veniet tibi quaſi curſor egeſtas, & mendicitas quaſi vir armatus.

CAPUT XXV.

Gloria Dei & regum: cor regis: rubigo quæ & impietas eſt: ne te exaltes: ne detrahas: ſecreta tua ſerva: mala aurea, & inauris aurea: frigus in meſſe: nubes ſine pluvia: lingua mollis: mel inventum: ſagitta acuta: dens putridus: acetum: tinea: benefac inimico: angulus domatis: aqua frigida: fons turbatus: multum mellis comeſtum: urbs abſque muro.

1 HÆ quoque parabolæ Salomonis, quas A tranſtulerunt viri Ezechiæ regis Juda.

2 Gloria Dei eſt celare verbum, & gloria regum inveſtigare ſermonem.

3 Cælum ſurſum, & terra deorſum, & cor regum inſcrutabile.

4 Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas puriſſimum.

5 Aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur juſtitia thronus ejus.

6 Ne glorioſus appareas coram rege, & in loco magnorum ne ſteteris.

7 Melius eſt enim ut dicatur tibi: Aſcende huc; quàm ut humilieris coram principe.

8 Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in jurgio citò: ne poſtea emendare non poſſis, cum B dehoneſtaveris amicum tuum.

9 Cauſam tuam tracta cum amico tuo, & ſecretum extraneo ne reveles.

10 Ne fortè inſultet tibi cùm audierit, & exprobrare non ceſſet.

Gratia & amicitia liberant: quas tibi ſerva: ne exprobrabilis fias.

11 Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore ſuo.

12 Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit ſapientem & aurem obedientem.

13 Sicut frigus nivis in die meſſis, ita legatus fidelis ei, qui miſit eum, animam ipſius requieſcere facit.

14 Nubes, & ventus, & pluviæ non ſequentes, vir glorioſus, & promiſſa non complens.

C 15 Patientia lenietur princeps, * & lingua mollis confringet duritiam.

* Supr. 15.a.1.

16 Mel inveniſti, comede quod ſufficit tibi, ne fortè ſatiatus evomas illud.

17 Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, nequando ſatiatus oderit te.

18 Jaculum, & gladius, & ſagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum ſuum falſum teſtimonium.

19 Dens putridus, & pes laſſus, qui ſperat ſuper infideli in die anguſtiæ,

20 Et amittit pallium in die frigoris.

Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi peſſimo.

Sicut tinea veſtimento, & vermis ligno: ita triſtitia viri nocet cordi.

* Rem. 12.d.20. 21 * Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitierit, da ei aquam bibere:

D 22 Prunas enim congregabis ſuper caput ejus, & Dominus reddet tibi.

23 Ventus aquilo diſſipat pluvias, & facies triſtis linguam detrahentem.

24 * Melius eſt ſedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigioſa, & in domo communi.

* Supr. 21.b.9.

25 Aqua frigida animæ ſitienti, & nuntius bonus de terra longinqua.

26 Fons turbatus pede, & vena corrupta, juſtus cadens coram impio.

27 Sicut qui mel multum comedit, non eſt ei bonum: * ſic qui ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur à gloria.

* Eccli. 3.c.22.

28 Sicut urbs patens & abſque murorum ambitu, ita vir qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum.

CAPUT XXVI.

Gloria in ſtulto: avis volans: flagellum equo: reſpondere ſtulto: nuntius ſtultus: parabola ſtulti: honor inſipientis: imponens ſtulto ſilentium: canis ad vomitum: ſapiens proprio judicio: commiſceri rixæ: nocens amico: ſuſurro: iracundus: labia tumentia: inimicus: operiens odium: fodiens foveam: lingua fallax.

A 1 QUomodo nix in æſtate, & pluviæ in meſſe: ſic indecens eſt ſtulto gloria.

2 Sicut avis ad alia tranſvolans: & paſſer quò libet vadens: ſic maledictum fruſtrà prolatum in quempiam ſuperveniet.

3 Flagellum equo, & camus aſino, & virga in dorſo imprudentium.

4 Ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne efficiaris ei ſimilis.

5 Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens eſſe videatur.

6 Claudus pedibus, & iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuntium ſtultum.

7 Quomodo pulchras fruſtrà habet claudus tibias: ſic indecens eſt in ore ſtultorum parabola. B

8 Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurij: ita qui tribuit inſipienti honorem.

9 Quomodo ſi ſpina naſcatur in manu temulenti: ſic parabola in ore ſtultorum.

10 Judicium determinat cauſas, & qui imponit ſtulto ſilentium, iras mitigat.

11 * Sicut canis, qui revertitur ad vomitum ſuum, ſic imprudens, qui iterat ſtultitiam ſuam. * 2.Petr. 2.d.22.

12 Vidiſti hominem ſapientem ſibi videri? magis illo ſpem habebit inſipiens.

13 Dicit piger: Leo eſt in via, & leæna in itineribus:

14 Sicut oſtium vertitur in cardine ſuo, ita piger in lectulo ſuo.

15 * Abſcondit piger manum ſub aſcella ſua, & laborat ſi ad os ſuum eam converterit. * Supr. 19.d.24.

16 Sapientior ſibi piger videtur ſeptem viris loquentibus ſententias. C

17 Sicut qui apprehendit auribus canem, ſic qui tranſit impatiens, & commiſcetur rixæ alterius.

18 Sicut noxius eſt qui mittit ſagittas, & lanceas in mortem:

19 Ita vir, qui fraudulenter nocet amico ſuo: & cùm fuerit deprehenſus, dicit: Ludens feci.

20 Cùm defecerint ligna extinguetur ignis: & ſuſurrone ſubtracto, jurgia conquieſcent.

21 Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, * ſic homo iracundus ſuſcitat rixas. * Supr. c.18.

22 Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa perveniunt ad intima ventris. D

23 Quomodo ſi argento ſordido ornare velis vas fictile, ſic labia tumentia cum peſſimo corde ſociata.

24 Labiis ſuis intelligitur inimicus, cùm in corde tractaverit dolos.

25 Quando ſubmiſerit vocem ſuam, ne credideris ei: quoniam ſeptem nequitiæ ſunt in corde illius.

26 Qui operit odium fraudulenter, revelabitur malitia ejus in concilio.

27 Qui fodit foveam, incidet in eam: & qui volvit lapidem, revertetur ad eum.

28 Lingua fallax non amat veritatem: & os lubricum operatur ruinas.

CAPUT XXVII.

Non glorandum in craſtinum: ne te ipſum laudaveris: ira ſtulti quàm ſit gravis: manifeſta correctio: vulnera diligentis: anima ſaturata: vicinus juxtà: ſpondens pro extraneo, litigioſa mulier: infernus inſatiabil: probatur homo ore laudantis: ſtultus contuſus: vultum pecoris agnoſce: lac caprarum in cibum.

1 NE glorieris in craſtinum ignorans quid ſuperventura pariat dies. A

2 Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.

3 * Grave

*Eccli. 21.b.18. 3 * Grave eſt ſaxum, & oneroſa arena, ſed ira ſtulti utroque gravior.

4 Ita non habet miſericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati ferre quis poterit?

5 Melior eſt manifeſta correptio, quàm amor abſconditus.

6 Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis.

*Job.6. b.7. 7 * Anima ſaturata calcabit favum: & anima eſuriens etiam amarum pro dulci ſumet.

B 8 Sicut avis tranſmigrans de nido ſuo, ſic vir qui derelinquit locum ſuum.

9 Vnguento & variis odoribus delectatur cor: & bonis amici conſiliis anima dulcoratur.

10 Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiſeris: & domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.

Melior eſt vicinus juxtà, quàm frater procul.

11 Stude ſapientiæ fili mi, & lætifica cor meũ: ut poſſis exprobranti reſpondere ſermonem.

12 Aſtutus videns malum, abſconditus eſt: parvuli tranſeuntes ſuſtinuerunt diſpendia.

C 13 * Tolle veſtimentum ejus, qui ſpopondit *Sup. 20.d.16. pro extraneo: & pro alienis, aufer ei pignus.

14 Qui benedicit proximo ſuo voce grandi, de nocte conſurgens maledicenti ſimilis erit.

*Sup. 19.b.13. 15 * Tecta perſtillantia in die frigoris, & litigioſa mulier comparantur:

16 Qui retinet eam, quaſi qui ventum teneat, & oleum dexteræ ſuæ vocabit.

17 Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici ſui.

18 Qui ſervat ficum, comedet fructus ejus: & qui cuſtos eſt domini ſui, glorificabitur.

19 Quomodo in aquis reſplendent vultus proſpicientium, ſic corda hominum manifeſta ſunt prudentibus.

20 Infernus & perditio numquam implentur: *Eccli. 14.b.9. ſimiliter, & * oculi hominum inſatiabiles.

*Sup. 17.a.3. 21 * Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum: ſic probatur homo ore laudantis.

D Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum inquirit ſcientiam.

22 Si contuderis ſtultum in pila quaſi ptiſanas feriente de ſuper pilo, non auferetur ab eo ſtultitia ejus.

23 Diligenter agnoſce vultum peccoris tui, tuóſque greges conſidera.

24 Non enim habebis jugiter poteſtatem: ſed corona tribuetur in generationem & generationem.

25 Aperta ſunt prata, & apparuerunt herbæ virentes, & collecta ſunt fœna de montibus.

*1.Tim. 6.b.8. 26 * Agni ad veſtimentum tuum: & hœdi, ad agri pretium.

27 Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in neceſſaria domus tuæ, & ad victum ancillis tuis.

CAPUT XXVIII.

De fuga impij & ſecuritate juſti: propter peccata terræ multi principes ejus: pauper pauperem calumnians: pauper ſupplex, & dives pravus: nolens audire legem: exultatio juſtorum: abſcondens ſcelera ſua: beatus ſemper pavidus: princeps impius ut leo: dux indigens prudentia: terram ſuam operans: à patre ſubtrahens.

1 FUgit impius, nemine perſequente: juſtus autem quaſi leo confidens, abſque terrore erit. A

2 Propter peccata terræ multi principes ejus: & propter hominis ſapientiam, & horum ſcientiam quæ dicuntur, vita ducis longior erit.

3 Vir pauper calumnians pauperes, ſimilis eſt imbri vehementi, in quo paratur fames.

4 Qui derelinquunt legem, laudant impium: qui cuſtodiunt, ſuccenduntur contra eum.

3 Viri mali non cogitant judicium: qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia.

6 * Melior eſt pauper ambulans in ſimplicitate ſua, quàm dives in pravis itineribus. *Sup. 19.a.1.

7 Qui cuſtodit legem, filius ſapiens eſt: qui autem comeſſatores paſcit, confundit patrem ſuum. B

8 Qui coacervat divitias uſuris & fœnore, liberali in pauperes congregat eas.

9 Qui declinat aures ſuas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.

10 Qui decipit juſtos in via mala, in interitu ſuo corruet: & ſimplices poſſidebunt bona ejus.

11 Sapiens ſibi videtur vir dives: pauper autem prudens ſcrutabitur eum.

12 In exultatione juſtorum multa gloria eſt: regnantibus impiis ruinæ hominum.

13 Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur.

14 Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus: qui verò mentis eſt duræ, corruet in malum.

15 Leo rugiens, & urſus eſuriens, princeps impius ſuper populum pauperem.

16 Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam: qui autem odit avaritiam, longi fient dies ejus. C

17 Hominem, qui calumniatur animæ ſanguinem, ſi uſque ad lacum fugerit, nemo ſuſtinet.

18 Qui ambulat ſimpliciter, ſalvus erit: qui perverſis graditur viis, concidet ſemel.

19 * Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus: qui autem ſectatur otium, replebitur egeſtate. *Sup. 12.b.11. Eccli. 20.d.30.

20 Vir fidelis multùm laudabitur: * qui autem feſtinat ditari, non erit innocens. *Sup. 13.b.11. 20.c.21.

21 Qui cognoſcit in judicio faciem, non benefacit: iſte & pro bucella panis deſerit veritatem.

22 Vir qui feſtinat ditari, & aliis invidet, ignorat quòd egeſtas ſuperveniet ei. D

23 Qui corripit hominem, gratiam poſteà inveniet apud eum, magis quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit.

24 Qui ſubtrahit aliquid à patre ſuo, & à matre: & dicit ho. non eſſe peccatum, particeps homicidæ eſt.

25 Qui ſe jactat, & dilatat, jurgia concitat: qui verò ſperat in Domino, ſanabitur.

26 Qui confidit in corde ſuo, ſtultus eſt: qui autem graditur ſapienter, ipſe ſalvabitur.

27 Qui dat pauperi, non indigebit: qui deſpicit deprecantem, ſuſtinebit penuriam.

28 Cùm ſurrexerint impij, abſcondentur homines: cùm illi perierint, multiplicabuntur juſti.

Caput XXIX.

Non audiens corripientem: multiplicatio juſtorum: amor ſapientiæ: rex juſtus: blandus amicus: peſtilentes: contendere cum ſtulto: viri ſanguinum: totum proferens ſpiritum: verba mendacij: pauper & creditor: rex juſtus: correctio: multiplicatio impiorum: erudi filium: prophetia: velox ad loquendum: delicatè ſervum nutriens: iracundus: ſuperbus: cum fure participans: timens hominem: juſti abominantur impium, & e diverſò.

A 1 VIro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei ſuperveniet interitus: & eum ſanitas non ſequetur.

2 In multiplicatione juſtorum lætabitur vulgus: cùm impij ſumpſerint principatum, gemet populus.

3 Vir, qui amat ſapientiam, lætificat patrem ſuum: * qui autem nutrit ſcorta, perdet ſubſtantiam. *Luc. 15. c. 13.

4 Rex juſtus erigit terram, vir avarus deſtruet eam.

5 Homo, qui blandis fictíſque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus ejus.

6 Peccantem virum iniquum involvet laqueus: & juſtus laudabit atque gaudebit.

B 7 Novit juſtus cauſam pauperum: impius ignorat ſcientiam.

8 Homines peſtilentes diſſipant civitatem: ſapientes verò avertunt furorem.

9 Vir ſapiens, ſi cum ſtulto contenderit, ſive iraſcatur ſive rideat, non inveniet requiem.

10 Viri ſanguinum oderunt ſimplicem: juſti autem quærunt animam ejus.

11 Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus: ſapiens differt, & reſervat in poſterum.

12 Princeps, qui libenter audit verba mendacij, omnes miniſtros habet impios.

13 Pauper & creditor obviaverunt ſibi: utriuſque illuminator eſt Dominus.

14 Rex qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus in æternum firmabitur.

C 15 Virga atque correptio tribuit ſapientiam: puer autem, qui dimittitur voluntati ſuæ confundit matrem ſuam.

16 In multiplicatione impiorum multiplicabuntur ſcelera: & juſti ruinas eorum videbunt.

17 Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ.

18 Cùm prophetia defecerit, diſſipabitur populus: qui verò cuſtodit legem, beatus eſt.

19 Servus verbis non poteſt erudiri: quia quod dicis intelligit, & reſpondere contemnit.

20 Vidiſti hominem velocem ad loquendum? ſtultitia magis ſperâda eſt, quàm illius correptio.

D 21 Qui delicatè à pueritia nutrit ſervum ſuum, poſteà ſentiet eum contumacem.

22 Vir iracundus provocat rixas: & qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum proclivior.

23 * Superbum ſequitur humilitas: & humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria. * Iob. 22. d. 29.

24 Qui cum fure participat, odit animam ſuam: adjurantem audit, & non indicat.

25 Qui timet hominem, cito corruet: qui ſperat in Domino, ſublevabitur.

26 Multi requirunt faciem principis: & judicium à Domino egreditur ſingulorum.

27 Abominantur juſti virum impium: & abominantur impij eos, qui in recta ſunt via.

Verbum cuſtodiens filius, extra perditionem erit.

Caput XXX.

Homo Deo vicinus judicat ſe inſipientem, & opera Dei incomprehenſibilia: ſermo Dei ignitus, cui nihil addendum: deprecatur vanitatem, verba mendacij, mendicitatem & divitias: non accuſandus ſervus apud dominum ſuum: aliquot generationes execrabiles: duæ ſanguiſugæ: tria inſaturabilia: oculus patrem ſubſannans: tria difficilia: per tria movetur terra: quatuor minima terræ: tria bene gradientia: vehementer emungens.

1 VErba Congregantis filij Vomentis. A
Viſio, quam locutus eſt vir, cum quo eſt Deus, & qui Deo ſecum morante confortatus, ait:

2 Stultiſſimus ſum virorum, & ſapientia hominum non eſt mecum.

3 Non didici ſapientiam, & non novi ſcientiam ſanctorum.

4 Quis aſcendit in cælum atque deſcendit? quis continuit ſpiritum in manibus ſuis? quis colligavit aquas quaſi in veſtimento? quis ſuſcitavit omnes terminos terræ? quod nomen eſt ejus, & quod nomen filij ejus, ſi noſti?

5 * Omnis ſermo Dei ignitus, clypeus eſt ſperantibus in ſe: * Pſal. 11. b. 7.

6 * Ne addas quidquam verbis illius, & arguaris inveniariſque mendax. * Deut. 4. a. 2. 12. d. 32.

7 Duo rogavi te, ne deneges mihi antequam moriar.

8 Vanitatem, & verba mendacia longè fac à me. B

Mendicitatem, & divitias ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo neceſſaria:

9 Ne fortè ſatiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis eſt Dominus? aut egeſtate compulſus furer, & perjurem nomen Dei mei.

10 Ne accuſes ſervum ad dominum ſuum, ne fortè maledicat tibi, & corruas.

11 Generatio, quæ patri ſuo maledicit, & quæ matri ſuæ non benedicit.

12 Generatio, quæ ſibi munda videtur, & tamen non eſt lota à ſordibus ſuis.

13 Generatio, cujus excelſi ſunt oculi, & palpebræ ejus in alta ſurrectæ.

14 Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus ſuis, ut comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus.

15 Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ, dicentes: Affer, Affer. C

Tria

Tria ſunt inſaturabilia, & quartum, quod
numquam dicit: Sufficit.
16 Infernus, & os vulvæ, & terra, quæ
non ſatiatur aqua: ignis verò numquam dicit:
Sufficit.
17 Oculum, qui ſubſannat patrem, & qui
deſpicit partum matris ſuæ, effodiant eum cor-
vi de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ.
18 Tria ſunt difficilia mihi, & quartum pe-
nitus ignoro:
19 Viam aquilæ in cælo, viam colubri ſuper
petram, viam navis in medio mari, & viam viri
in adoleſcentia.
20 Talis eſt & via mulieris adulteræ, quæ
comedit, & tergens os ſuum dicit: Non ſum
operata malum.
21 Per tria movetur terra, & quartum non
poteſt ſuſtinere.
22 Per ſervum cùm regnaverit: per ſtultum
cùm ſaturatus fuerit cibo:
23 Per odioſam mulierem cùm in matrimo-
nio fuerit aſſumpta: & per ancillam cùm fuerit
heres dominæ ſuæ.
D 24 Quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt
ſapientiora ſapientibus:
25 Formicæ, populus infirmus, qui præpa-
rat in meſſe cibum ſibi:
26 Lepuſculus, plebs invalida, qui collocat
in petra cubile ſuum:
27 Regem locuſta non habet, & egreditur
univerſa per turmas ſuas:
28 Stellio manibus nititur, & moratur in
ædibus regis.
29 Tria ſunt, quæ benè gradiuntur, & quar-
tum, quod incedit feliciter:
30 Leo fortiſſimus beſtiarum, ad nullius pa-
vebit occurſum:
31 Gallus ſuccinctus lumbos: & aries: nec
eſt rex, qui reſiſtat ei.
32 Eſt qui ſtultus apparuit poſtquam eleva-
tus eſt in ſublime: ſi enim intellexiſſet, ori ſuo
impoſuiſſet manum.
33 Qui autem fortiter premit ubera ad eli-
ciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehe-
menter emungit, elicit ſanguinem: & qui pro-
vocat iras, producit diſcordias.

Caput XXXI.

Exhortatur ne mulieribus dederis ſubſtantiam tuam, nec regibus vinum, ſed mœrentibus: aperi os tuum muto: vindica inopem: laus & raritas mulieris fortis: pulchritudo fallax gratia.

A 1 VErba Lamuelis regis. Viſio, qua erudi-
vit eum mater ſua.
2 Quid dilecte mi, qui dilecte uteri mei,
quid dilecte votorum meorum?
3 Ne dederis mulieribus ſubſtantiam tuam,
& divitias tuas ad delendos reges.
4 Noli regibus, ô Lamuel, noli regibus da-
re vinum: quia nullum ſecretum eſt ubi regnat
ebrietas.
5 Et ne fortè bibant, & obliviſcantur judi-
ciorum, & mutent cauſam filiorum pauperis.
6 Date ſiceram mœrentibus, & vinum his
qui amaro ſunt animo:
7 Bibant, & obliviſcantur egeſtatis ſuæ, &
doloris ſui non recordentur ampliùs.
8 Aperi os tuum muto, & cauſis omnium
filiorum qui pertranſeunt:
9 Aperi os tuum, decerne quod juſtum eſt,
& judica inopem & pauperem.
10 Mulierem fortem quis inveniet? procul, B
& de ultimis finibus pretium ejus.
11 Confidit in ea cor viri ſui, & ſpoliis non
indigebit.
12 Reddet ei bonum, & non malum, om-
nibus diebus vitæ ſuæ.
13 Quæſivit lanam, & linum, & operata eſt
conſilio manuum ſuarum.
14 Facta eſt quaſi navis inſtitoris, de longè
portans panem ſuum.
15 Et de nocte ſurrexit, dedítque prædam
domeſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis.
16 Conſideravit agrum, & emit eum: de
fructu manuum ſuarum plantavit vineam.
17 Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & ro-
boravit brachium ſuum.
18 Guſtavit & vidit quia bona eſt negotiatio
ejus: non extinguetur in nocte lucerna ejus.
19 Manum ſuam miſit ad fortia, & digiti C
ejus apprehenderunt fuſum.
20 Manum ſuam aperuit inopi, & palmas
ſuas extendit ad pauperem.
21 Non timebit domui ſuæ à frigoribus ni-
vis: omnes enim domeſtici ejus veſtiti ſunt du-
plicibus.
22 Stragulatam veſtem fecit ſibi: byſſus &
purpura indumentum ejus.
23 Nobilis in portis vir ejus, quando ſederit
cum ſenatoribus terræ.
24 Sindonem fecit, & vendidit, & cingu-
lum tradidit Chananæo.
25 Fortitudo & decor indumentum ejus, &
ridebit in die noviſſimo.
26 Os ſuum aperuit ſapientiæ, & lex cle-
mentiæ in lingua ejus.
27 Conſideravit ſemitas domus ſuæ, & pa- D
nem otioſa non comedit.
28 Surrexerunt filij ejus, & beatiſſimam
prædicaverunt; vir ejus, & laudavit eam.
29 Multæ filiæ congregaverunt divitias: tu
ſupergreſſa es univerſas.
30 Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo:
mulier timens Dominum, ipſa laudabitur.
31 Date ei de fructu manuum ſuarum: &
laudent eam in portis opera ejus.

ECCLE

tia ſtultitiam, quantum differt lux à tenebris.

* Prov. 17.d.24. Inf.8.a.1.

14 * Sapientis oculi in capite ejus: ſtultus in tenebris ambulat:& didici quòd unus utriuſque eſſet interitus.

15 Et dixi in corde meo: Si unus & ſtulti & meus occaſus erit, quid mihi prodeſt quòd majorem ſapientiæ dedi operam? Locutúſque cum mente mea, animadverti quòd hoc quoque eſſet vanitas.

16 Non enim erit memoria ſapientis ſimiliter ut ſtulti in perpetuum, & futura tempora oblivione cuncta pariter operient: moritur doctus ſimiliter ut indoctus.

D 17 Et idcircò tæduit me vitæ meæ, videntem mala univerſa eſſe ſub ſole, & cuncta vanitatem & afflictionem ſpiritus.

18 Rurſus deteſtatus ſum omnem induſtriam meam, qua ſub ſole ſtudioſiſſimè laboravi habiturus heredem poſt me,

19 Quem ignoro, utrùm ſapiens an ſtultus futurus ſit, & dominabitur in laboribus meis, quibus deſudavi & ſolicitus fui. & eſt quidquam tam vanum?

20 Unde ceſſavi, renuntiavítque cor meum ultrà laborare ſub ſole.

21 Nam cùm alius laboret in ſapientia, & doctrina, & ſolicitudine, homini otioſo quæſita dimittit: & hoc ergo, vanitas, & magnum malum.

22 Quid enim proderit homini de univerſo labore ſuo, & afflictione ſpiritus, qua ſub ſole cruciatus eſt?

23 Cuncti dies ejus doloribus & ærumnis pleni ſunt, nec per noctem mente requieſcit: & hoc nónne vanitas eſt?

24 Nónne melius eſt comedere & bibere, & oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus ſuis? & hoc de manu Dei eſt.

25 Quis ita devorabit, & deliciis affluet ut ego?

26 Homini bono in conſpectu ſuo dedit Deus ſapientiam, & ſcientiam, & lætitiam: peccatori autem dedit afflictionem, & curam ſuperfluam, ut addat, & congreget, & tradat ei qui placuit Deo: ſed & hoc vanitas eſt, & caſſa ſolicitudo mentis.

CAPUT III.

Quòd omnia ſuo proveniant tempore & tranſeant, quòque in nullis hi fluxis ſit mentis quies: unus quoque ſit hominis ac jumentorum interitus.

A 1 OMnia tempus habent, & ſuis ſpatiis tranſeunt univerſa ſub cælo.

2 Tempus naſcendi, & tempus moriendi.
Tempus plantandi, & tempus evellendi quod plantatum eſt.

3 Tempus occidendi, & tempus ſanandi.
Tempus deſtruendi, & tempus ædificandi.

4 Tempus flendi, & tempus ridendi.
Tempus plangendi, & tempus ſaltandi.

5 Tempus ſpargendi lapides, & tempus colligendi.
Tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus.

6 Tempus acquirendi, & tempus perdendi. B
Tempus cuſtodiendi, & tempus abjiciendi.

7 Tempus ſcindendi, & tempus conſuendi.
Tempus tacendi, & tempus loquendi.

8 Tempus dilectionis, & tempus odij.
Tempus belli, & tempus pacis.

9 Quid habet amplius homo de labore ſuo?

10 Vidi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominum, ut diſtendantur in ea.

11 Cuncta fecit bona in tempore ſuo, & mundum tradidit diſputationi eorum, ut non inveniat homo opus quod operatus eſt Deus ab initio uſque ad finem.

12 Et cognovi quòd non eſſet melius niſi lætari, & facere benè in vita ſua.

13 Omnis enim homo, qui comedit & bibit, & videt bonum de labore ſuo, hoc donum Dei eſt. C

14 Didici quòd omnia opera, quæ fecit Deus, perſeverent in perpetuum: non poſſumus eis quidquam addere, nec auferre, quæ fecit Deus ut timeatur.

15 Quod factum eſt, ipſum permanet: quæ futura ſunt, jam fuerunt: & Deus inſtaurat quod abiit.

16 Vidi ſub ſole in loco judicij impietatem, & in loco juſtitiæ iniquitatem.

17 Et dixi in corde meo: Juſtum & impium judicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.

18 Dixi in corde meo de filiis hominũ, ut probaret eos Deus, & oſtenderet ſimiles eſſe beſtiis.

19 Idcircò unus interitus eſt hominis & jumentorum, & æqua utriuſque conditio: ſicut moritur homo, ſic & illa moriuntur: ſimiliter ſpirant omnia, & nihil habet homo jumento amplius: cuncta ſubjacent vanitati, D

20 Et omnia pergunt ad unum locum: de terra facta ſunt, & in terram pariter revertuntur.

21 Quis novit ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſurſum, & ſi ſpiritus jumentorum deſcendat deorſum?

22 Et deprehendi nihil eſſe melius quàm lætari hominem in opere ſuo, & hanc eſſe partem illius. Quis enim eum adducet, ut poſt ſe futura cognoſcat?

CAPUT IV.

Vanitatem hujus vitæ arguit ſapiens ex innocentum oppreſſione, & quòd induſtria humana ſit invidiæ obnoxia: item quod ſtultus ſecurè in otio agit, atque qui heredem non habet theſaurizante: explicat commoda ſocietatis, regum regnorúmque vanitatem, & obedientiam præfert ſtultorum victimis.

1 VErti me ad alia, & vidi calumnias, quæ ſub ſole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem conſolatorem: nec poſſe reſiſtere eorum violentiæ, cunctorum auxilio deſtitutos. A

2 Et laudavi magis mortuos, quàm viventes:

3 Et feliciorem utroque judicavi, qui necdum natus eſt, nec vidit mala quæ ſub ſole fiunt.

4 Rurſum contemplatus ſum omnes labores hominum, & induſtrias animadverti patere invidiæ proximi: & in hoc ergo vanitas, & cura ſuperflua eſt.

D 9 Melius eſt videre quod cupias, quàm de-
ſiderare quod neſcias. ſed & hoc vanitas eſt, &
præſumptio ſpiritus.
10 Qui futurus eſt, jam vocatum eſt nomen
ejus: & ſcitur quòd homo ſit, & non poſſit
contra fortiorem ſe in judicio contendere.
11 Verba ſunt plurima, multámque in diſ-
putando habentia vanitatem.

Caput VII.

Vanum eſt altiora ſe quærere; & inter multa quæ quibus magis ſint eligenda, ſic & ſapiẽtia utilior eſt cum divitiis: dies malus præcavendus: ne plus quàm oportet ſapiens aut juſtus ſit: quàm ſit mulieris conſortium amarum & periculoſũ: quódq; homo ſit à Deo creatus rectus.

A 1 QUid neceſſe eſt homini majora ſe quærere,
cũ ignoret quid conducat ſibi in vita ſua,
numero dierum peregrinationis ſuæ, & tempore
quod velut umbra præterit? Aut quis ei poterit
indicare quid poſt eum futurum ſub ſole ſit?
* Prov. 2 * Melius eſt nomen bonum, quàm unguen-
22. a. 1. ta pretioſa; & dies mortis die nativitatis.
3 Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad
domum convivij: in illa enim finis cunctorum
admonetur hominum, & vivens cogitat quid
futurum ſit.
4 Melior eſt ira riſu: quia per triſtitiam vul-
tus, corrigitur animus delinquentis.
5 Cor ſapientium ubi triſtitia eſt, & cor ſtul-
torum ubi lætitia.
6 Melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtul-
torum adulatione decipi.
7 Quia ſicut ſonitus ſpinarum ardentium ſub
olla, ſic riſus ſtulti: ſed & hoc vanitas.
8 Calumnia conturbat ſapientem, & perdet
robur cordis illius.
9 Melior eſt finis orationis, quàm princi-
pium. Melior eſt patiens arrogante.
10 Ne ſis velox ad iraſcendum: quia ira in
ſinu ſtulti requieſcit.
B 11 Ne dicas: Quid putas cauſæ eſt quod
priora tempora meliora fuere quàm nunc ſunt?
ſtulta enim eſt hujuſcemodi interrogatio.
12 Utilior eſt ſapientia cum divitiis, & ma-
gis prodeſt videntibus ſolem.
13 Sicut enim protegit ſapientia, ſic prote-
git pecunia. hoc autem plus habet eruditio &
ſapientia, quod vitam tribuunt poſſeſſori ſuo.
14 Conſidera opera Dei, quod nemo poſſit
corrigere quem ille deſpexerit.
15 In die bona fruere bonis, & malam diem
præcave. ſicut enim hanc, ſic & illam fecit
Deus, ut non inveniat homo contra eum juſtas
querimonias.
16 Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ:
Juſtus perit in juſtitia ſua, & impius multo vi-
vit tempore in malitia ſua.
17 Noli eſſe juſtus multùm: neque plus ſa-
pias quàm neceſſe eſt, ne obſtupeſcas.
C 18 Ne impiè agas multùm: & noli eſſe ſtul-
tus, ne moriaris in tempore non tuo.
19 Bonum eſt te ſuſtentare juſtum, ſed & ab
illo ne ſubtrahas manum tuam: quia qui timet
Deum, nihil negligit.
20 Sapientia confortavit ſapientem ſuper
decem principes civitatis.
21 * Non eſt enim homo juſtus in terra, qui * 3. Re
faciat bonum, & non peccet. 8. e. 46.
2 Par. 6.
22 Sed & cunctis ſermonibus, qui dicuntur, f. 36.
ne accommodes cor tuum: ne fortè audias ſer- Prov.
vum tuum maledicentem tibi. 20. b. 9.
1 Ioan. 1.
23 Scit enim conſcientia tua, quia & tu cre- d. 8.
brò maledixiſti aliis.
24 Cuncta tentavi in ſapientia. Dixi: Sa-
piens efficiar: & ipſa longiùs receſſit à me
25 Multò magis quàm erat: & alta profun- D
ditas, quis inveniet eam?
26 Luſtravi univerſa animo meo, ut ſcirem,
& conſiderarem, & quærerem ſapientiam, &
rationem: & ut cognoſcerem impietatem ſtul-
ti, & errorem imprudentium.
27 Et inveni amariorem morte mulierem, quæ
laqueus venatorum eſt, & ſagena cor ejus, vin-
cula ſunt manus illius. qui placet Deo, effugiet
illam: qui autem peccator eſt, capietur ab illa.
28 Ecce hoc inveni, dixit Eccleſiaſtes, unum
& alterum, ut invenirem rationem,
29 Quam adhuc quærit anima mea, & non
inveni. Virum de mille unum reperi, mulie-
rem ex omnibus non inveni.
30 Solummodò hoc inveni, quòd fecerit
Deus hominem rectum, & ipſe ſe infinitis miſ-
cuerit quæſtionibus. Quis talis ut ſapiens eſt? &
quis cognovit ſolutionem verbi?

Caput VIII.

In vultu lucet ſapientia: à Dei mandatis non recedendum: homo novit tantùm præſentia, neque mortem poteſt evadere: impij ob Dei indulgentiam libèriùs peccant: vaniſſimum videtur quòd juſtis & impiis ſimilia hic eveniunt: & operum Dei ratio non eſt inveſtiganda.

1 Sapientia hominis lucet in vultu ejus, & po- A
tentiſſimus faciem illius commutabit. Sup. 2.
2 Ego os regis obſervo, & præcepta jura- c. 14.
menti Dei.
3 Ne feſtines recedere à facie ejus, neque per-
maneas in opere malo: quia omne, quod vo-
luerit faciet:
4 Et ſermo illius poteſtate plenus eſt: nec di-
cere ei quiſquam poteſt: Quare ita facis?
5 Qui cuſtodit præceptum, non experietur
quidquam mali. Tempus & reſponſionem cor
ſapientis intelligit.
6 Omni negotio tempus eſt, & opportunitas,
& multa hominis afflictio:
7 Quia ignorat præterita, & futura nullo ſci-
re poteſt nuntio.
8 Non eſt in hominis poteſtate prohibere B
ſpiritum, nec habet poteſtatem in die mortis,
nec ſinitur quieſcere ingruente bello, neque ſal-
vabit impietas impium.
9 Omnia hæc conſideravi, & dedi cor meum
in cunctis operibus quæ fiunt ſub ſole. Interdum
dominatur homo homini in malum ſuum.
10 Vidi impios ſepultos: qui etiam cùm
adhuc viverent, in loco ſancto erant, & lauda-
bantur in civitate quaſi juſtorum operum. ſed
& hoc vanitas eſt.
11 Etenim quia non profertur citò contra C
malos ſententia, abſque timore ullo filij homi-
num perpetrant mala.

12 Attamen peccator ex eo quòd centies facit malum, & per patientiam ſuſtentatur, ego cognovi quòd erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem ejus.

13 Non ſit bonum impio, nec prolongentur dies ejus, ſed quaſi umbra tranſeant qui non timent faciem Domini.

D 14 Eſt & alia vanitas, quæ fit ſuper terram. ſunt juſti, quibus mala proveniunt, quaſi opera egerint impiorum: & ſunt impij, qui ita ſecuri ſunt, quaſi juſtorum facta habeant. ſed & hoc vaniſſimum judico.

15 Laudavi igitur lætitiam, quòd non eſſet homini bonum ſub ſole, niſi quòd comederet, & biberet, atque gauderet: & hoc ſolum ſecum auferret de labore ſuo, in diebus vitæ ſuæ quos dedit ei Deus ſub ſole.

16 Et appoſui cor meum ut ſcirem ſapientiam, & intelligerem diſtentionem quæ verſatur in terra: eſt homo, qui diebus & noctibus ſomnum non capit oculis.

17 Et intellexi, quòd omnium operum Dei nullam poſſit homo invenire rationem, eorum quæ fiunt ſub ſole: & quantò plus laboraverit ad quærendum, tantò minùs inveniat: etiam ſi dixerit ſapiens ſe noſſe, non poterit reperire.

Caput IX.

Nemo ſcit an Dei odio vel amore ſit dignus: quòd eadem cunctis hic eveniunt: & cùm poſt hanc brevem & incertam vitam non reſtet tempus operandi, monet nunc operibus inſtanter incumbendum: & licet ſapientia præſtet fortitudini, in paupere tamen non æſtimatur.

A 1 OMnia hæc tractavi in corde meo, ut curioſè intelligerē: Sunt juſti atque ſapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen neſcit homo, utrùm amore an odio dignus ſit:

2 Sed omnia in futurum ſervantur incerta, eò quòd univerſa æquè eveniant juſto & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimas, & ſacrificia contemnenti. ſicut bonus, ſic & peccator: ut perjurus, ita & ille qui verum dejerat.

3 Hoc eſt peſſimum inter omnia, quæ ſub ſole fiunt, quia eadem cunctis eveniunt. unde & corda filiorum hominum implentur malitia, & contemptu in vita ſua, & poſt hæc ad inferos deducentur.

B 4 Nemo eſt qui ſemper vivat, & qui hujus rei habeat fiduciam: melior eſt canis vivus leoneo mortuo.

5 Viventes enim ſciunt ſe eſſe morituros, mortui verò nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem: quia oblivioni tradita eſt memoria eorum.

6 Amor quoque, & odium, & invidiæ ſimul perierunt, nec habent partem in hoc ſæculo, & in opere quod ſub ſole geritur.

7 Vade ergo & comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum: quia Deo placent opera tua.

C 8 Omni tempore ſint veſtimenta tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat.

9 Perfruere vita cum uxore, quam diligis, cunctis diebus vitæ inſtabilitatis tuæ, qui dati ſunt tibi ſub ſole omni tempore vanitatis tuæ: hæc eſt enim pars in vita, & in labore tuo, quo laboras ſub ſole.

* 10 Quodcumque facere poteſt manus tua, inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quò tu properas.

11 Verti me ad aliud, & vidi ſub ſole, nec velocium eſſe curſum, nec fortium bellum, nec ſapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam; ſed tempus, casúmque in omnibus.

12 Neſcit homo finem ſuum: ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & ſicut aves laqueo comprehenduntur, ſic capiuntur homines in tempore malo, cùm eis extemplò ſupervenerit.

13 Hanc quoque ſub ſole vidi ſapientiam, & probavi maximam:

14 Civitas parva, & pauci in ea viri: venit D
contra eam rex magnus, & vallavit eam, extruxítque munitiones per gyrum, & perfecta eſt obſidio.

15 Inventúſque eſt in ea vir pauper & ſapiens, & liberavit urbem per ſapientiam ſuam, & nullus deinceps recordatus eſt hominis illius pauperis.

16 Et dicebam ego, meliorem eſſe ſapientiam fortitudine: quomodo ergo ſapientia pauperis contempta eſt, & verba ejus non ſunt audita?

17 Verba ſapientium audiuntur in ſilentio, plus quàm clamor principis inter ſtultos.

18 Melior eſt ſapientia, quàm arma bellica: & qui in uno peccaverit, multa bona perdet.

Caput X.

Sapientis à ſtulto differentia: tentationibus potentis ſpiritus reſiſtendum: de ſtulto ac ſervo elevatis, & divite ac principe humiliatis: occultus detractor ſerpenti comparatur: de rege puero, & principibus manè comedentibus: neque regi, neque diviti detrahendum.

1 MUſcæ morientes perdunt ſuavitatem A
unguenti. Pretioſior eſt ſapientia & gloria, parva & ad tempus ſtultitia.

2 Cor ſapientis in dextera ejus, & cor ſtulti in ſiniſtra illius.

3 Sed & in via ſtultus ambulans, cùm ipſe inſipiens ſit, omnes ſtultos æſtimat.

4 Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris: quia curatio faciet ceſſare peccata maxima.

5 Eſt malum quod vidi ſub ſole, quaſi per errorem egrediens à facie principis:

6 Poſitum ſtultum in dignitate ſublimi, & divites ſedere deorſum.

7 Vidi ſervos in equis, & principes ambu- B
lantes ſuper terram quaſi ſervos.

8 * Qui fodit foveam, incidet in eam: & * Prov. 26 d. 27.
qui diſſipat ſepem, mordebit eum coluber. Eccli. 27. d. 29.

9 Qui transfert lapides, affligetur in eis: & qui ſcindit ligna, vulnerabitur ab eis.

10 Si retuſum fuerit ferrum, & hoc non ut priùs, ſed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, & poſt induſtriam ſequetur ſapientia.

11 Si mordeat ſerpens in ſilentio, nihil eo C
minus habet qui occultè detrahit.

12 Verba

12 Verba oris ſapientis gratia: & labia inſipientis præcipitabunt eum:

13 Initium verborum ejus ſtultitia, & noviſſimum oris illius error peſſimus.

14 Stultus verba multiplicat. Ignorat homo, quid ante ſe fuerit: & quid poſt ſe futurum ſit, quis ei poterit indicare?

15 Labor ſtultorum affliget eos, qui neſciunt in urbem pergere.

16 Væ tibi terra, cujus rex puer eſt, & cujus principes manè comedunt.

D 17 Beata terra, cujus rex nobilis eſt, & cujus principes veſcuntur in tempore ſuo, ad reficiendum, & non ad luxuriam.

18 In pigritiis humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perſtillabit domus.

19 In riſum faciunt panem, & vinum ut epulentur viventes: & pecuniæ obediunt omnia.

20 In cogitatione tua regi ne detrahas, & in ſecreto cubiculi tui ne maledixeris diviti: quia & aves cæli portabunt vocem tuam, & qui habet pennas, annuntiabit ſententiam.

CAPUT XI.

Monet noſtra aliis impartiri, & ſemper benè eſſe operandum: quòd hominis judicium poſt obitum ſit immutabile; futuri quoque judicij memoriam retinendam, in quo de omnibus judicandi ſumus: iram & malitiam à corde auferendam.

A 1 MItte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas: quia poſt tempora multa invenies illum.

2 Da partem ſeptem, necnon & octo: quia ignoras quid futurum ſit mali ſuper terram.

3. Si repletæ fuerint nubes, imbrem ſuper terram effundent. Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.

4 Qui obſervat ventum, non ſeminat: & qui conſiderat nubes, numquam metet.

B 5 Quomodo ignoras quæ ſit via ſpiritus, & qua ratione compingantur oſſa in ventre prægnantis; ſic neſcis opera Dei, qui fabricator eſt omnium.

6 Manè ſemina ſemen tuum, & veſpere ne ceſſet manus tua: quia neſcis quid magis oriatur, hoc aut illud; & ſi utrumque ſimul, melius erit.

C 7 Dulce lumen, & delectabile eſt oculis videre ſolem.

8 Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis, & dierum multorum: qui cùm venerint, vanitatis arguentur præterita.

D 9 Lætare ergo juvenis in adoleſcentia tua, & in bono ſit cor tuum in diebus juventutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum: & ſcito quòd pro omnibus his adducet te Deus in judicium.

10 Aufer iram à corde tuo, & amove malitiam à carne tua. Adoleſcentia enim & voluptas vana ſunt.

CAPUT XII.

Deum præ oculis habeto in juventute, priuſquam ſuccedat moleſta ſenectus, tandémque noviſſima mors: cúmque omnia ſint vanitas, Dei præcepta obſerva; nam de omnibus eſt reddenda ratio.

1 MEmento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas: Non mihi placent: A

2 Antequam tenebreſcat ſol, & lumen, & luna, & ſtellæ, & revertantur nubes poſt pluviam:

3 Quando commovebuntur cuſtodes domus, & nutabunt viri fortiſſimi, & otioſæ erunt molentes in minuto numero, & tenebreſcent videntes per foramina: B

4 Et claudent oſtia in platea, in humilitate vocis molentis, & conſurgent ad vocem volucris, & obſurdeſcent omnes filiæ carminis.

5 Excelſa quoque timebunt, & formidabunt in via, florebit amygdalus, impinguabitur locuſta, & diſſipabitur capparis: quoniam ibit homo in domum æternitatis ſuæ, & circuibunt in platea plangentes.

6 Antequam rumpatur funiculus argẽteus, & recurrat vitta aurea, & conteratur hydria ſuper fontem, & confringatur rota ſuper ciſternam,

7 Et revertatur pulvis in terrã ſuam unde erat, & ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. C

8 Vanitas vanitatum, dixit Eccleſiaſtes, & omnia vanitas.

9 Cúmque eſſet ſapientiſſimus Eccleſiaſtes, docuit populum, & enarravit quæ fecerat: & inveſtigans compoſuit parabolas multas.

10 Quæſivit verba utilia, & conſcripſit ſermones rectiſſimos, ac veritate plenos.

11 Verba ſapientium ſicut ſtimuli, & quaſi clavi in altum defixi, quæ per magiſtrorum conſilium data ſunt à paſtore uno. D

12 His amplius fili mi ne requiras. Faciendi plures libros nullus eſt finis: frequénſque meditatio, carnis afflictio eſt.

13 Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, & mandata ejus obſerva: hoc eſt enim omnis homo:

14 Et cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, ſive bonum, ſive malum illud ſit.

CANTICUM CANTICORUM SALOMONIS; QUOD HEBRAICE DICITUR SIR HASIRIM.

Caput Primum

Hoc canticum totum eſt myſticum, pleniſſimum incomprehenſibili: amoris Chriſti erga ſponſam ſuam, ac viciſſim ſponſæ erga Chriſtum ſponſum.

A 1 OSculetur me oſculo oris ſui: quia meliora ſunt ubera tua vino,

2 Fragrantia unguentis optimis. Oleum effuſum nomen tuum: ideò adoleſcentulæ dilexerunt te.

3 Trahe me: poſt te curremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria ſua: exultabimus & lætabimur in te, memores uberum tuorum ſuper vinum: recti diligunt te.

B 4 Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Jeruſalem, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis.

5 Nolite me conſiderare quòd fuſca ſim, quia decoloravit me ſol: filij matris meæ pugnaverunt contra me, poſuerunt me cuſtodem in vineis: vineam meam non cuſtodivi.

6 Indica mihi, quem diligit anima meá, ubi paſcas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.

7 Si ignoras te ô pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hœdos tuos juxta tabernacula paſtorum.

C 8 Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilavi te amica mea.

9 Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis: collum tuum ſicut monilia.

10 Murenulas aureas faciémus tibi, vermiculatas argento.

11 Dum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum.

D 12 Faſciculus mirrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.

13 Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.

14 Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum.

15 Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Lectulus noſter floridus:

16 Tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina.

Caput II.

1 EGo flos campi, & lilium convallium. A

2 Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.

3 Sicut malus inter ligna ſilvarum, ſic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius, quem deſideraveram, ſedi: & fructus ejus dulcis gutturi meo.

4 Introduxit me in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.

5 Fulcite me floribus, ſtipate me malis: quia amore langueo.

6 Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

7 Adjuro vos filiæ Jeruſalem, per capreas cer- B
vóſque camporum, ne ſuſcitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipſa velit.

8 Vox dilecti mei, ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles:

9 Similis eſt dilectus meus capreæ, hinnulóque cervorum. en ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos.

10 En dilectus meus loquitur mihi: Surge, C
propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni.

11 Jam enim hiems tranſiit, imber abiit, & receſſit.

12 Flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis advenit: vox turturis audita eſt in terra noſtra:

13 Ficus protulit groſſos ſuos: vineæ florentes dederunt odorem ſuum. Surge, amica mea, ſpecioſa mea, & veni:

14 Columba mea in foraminibus petræ, in D
caverna maceriæ, oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

15 Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit.

16 Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia

17 Donec aſpiret dies, & inclinentur umbræ. Revertere: ſimilis eſto, dilecte mi, capreæ, hinnulóque cervorum ſuper montes Bether.

Caput

Caput III.

A 1 IN lectulo meo per noctes quæſivi quem di-
ligit anima mea: quæſivi illum, & non in-
veni.
2 Surgam, & circuibo civitatem: per vicos
& plateas quæram quem diligit anima mea:
quæſivi illum,& non inveni.
B 3 Invenerunt me vigiles,qui cuſtodiunt civi-
tatem: Num quem diligit anima mea, vidiſtis?
4 Paululum cùm pertranſiſſem eos, inveni
quem diligit anima mea: tenui eum, nec di-
mittam, donec introducam illum in domum
matris meæ,& in cubiculum genitricis meæ.
C 5 Adjuro vos filiæ Jeruſalem,per capreas cer-
vóſque camporum, ne ſuſcitetis, neque evigi-
lare faciatis dilectam, donec ipſa velit.
6 Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum,
ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, &
thuris, & univerſi pulveris pigmentarij?
7 En lectulum Salomonis ſexaginta fortes
ambiunt ex fortiſſimis Iſraël:
8 Omnes tenentes gladios,& ad bella doctiſ-
ſimi: uniuſcujuſque enſis ſuper femur ſuum
propter timores nocturnos.
9 Ferculum fecit ſibi rex Salomon de lignis
Libani:
D 10 Columnas ejus fecit argenteas,reclinato-
rium aureum, aſcenſum purpureum: media
charitate conſtravit propter filias Jeruſalem:
11 Egredimini & videte filiæ Sion regem Sa-
lomonem in diademate, quo coronavit illum
mater ſua in die deſponſationis illius, & in die
lætitiæ cordis ejus.

Caput IV.

A 1 QUàm pulchra es amica mea,quàm pulchra
es! Oculi tui columbarum, abſque eo
quod intrinſecus latet. Capilli tui ſicut greges
caprarum, quæ aſcenderunt de monte Galaad.
2 Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſ-
cenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus,
& ſterilis non eſt inter eas.
3 Sicut vitta coccinea,labia tua:& eloquium
tuum, dulce. Sicut fragmen mali punici, ita
genæ tuæ, abſque eo quod intrinſecus latet.
B 4 Sicut turris David collum tuum,quæ ædi-
ficata eſt cum propugnaculis: mille clypei pen-
dent ex ea, omnis armatura fortium.
5 Duo ubera tua, ſicut duo hinnuli capreæ
gemelli, qui paſcuntur in liliis,
6 Donec aſpiret dies, & inclinentur umbræ,
vadam ad montem myrrhæ,& ad collem thuris.
7 Tota pulchra es amica mea,& macula non
eſt in te.
C 8 Veni de Libano ſponſa mea,veni de Liba-
no,veni: coronaberis de capite Amana, de ver-
tice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de
montibus pardorum.
9 Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa,
vulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum,
& in uno crine colli tui.
10 Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ ſoror
mea ſponſa! pulchriora ſunt ubera tua vino, &
odor unguentorum tuorũ ſuper omnia aromata.
11 Favus diſtillans labia tua ſponſa, mel &
lac ſub lingua tua, & odor veſtimentorum tuo-
rum ſicut odor thuris.
12 Hortus concluſus ſoror mea ſponſa,hor-
tus concluſus, fons ſignatus.
13 Emiſſiones tuæ paradiſus malorum puni- D
corum cum pomorum fructibus. Cipri cum
nardo,
14 Nardus & crocus,fiſtula & cinnamomum
cum univerſis lignis Libani,myrrha & aloë cum
omnibus primis unguentis.
15 Fons hortorum: puteus aquarum viven-
tium, quæ fluunt impetu de Libano.
16 Surge Aquilo,& veni Auſter,perfla hor-
tum meum,& fluant aromata illius.

Caput V.

1 VEniat dilectus meus in hortum ſuum, & A
comedat fructum pomorum ſuorum.
Veni in hortum meum ſoror mea ſponſa, meſ-
ſui myrrham meam cum aromatibus meis: co-
medi favum cum melle meo,bibi vinum meum
cum lacte meo: comedite amici, & bibite, &
inebriamini chariſſimi.
2 Ego dormio,& cor meum vigilat: vox di- B
lecti mei pulſantis: Aperi mihi ſoror mea,ami-
ca mea, columba mea, immaculata mea: quia
caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei
guttis noctium.
3 Expoliavi me tunica mea,quomodo induar
illa? lavi pedes meos quomodo inquinabo illos?
4 Dilectus meus miſit manum ſuam per fora-
men, & venter meus intremuit ad tactum ejus.
5 Surrexi, ut aperirem dilecto meo: manus
meæ ſtillaverunt myrrham, & digiti mei pleni
myrrha probatiſſima.
6 Peſſulum oſtij mei aperui dilecto meo:at
ille declinaverat, atque tranſierat. Anima mea
liquefacta eſt, ut locutus eſt: quæſivi, & non
inveni illum: vocavi, & non reſpondit mihi.
7 Invenerunt me cuſtodes qui circumeunt C
civitatem percuſſerunt me, & vulneraverunt
me: tulerunt pallium meum mihi cuſtodes mu-
rorum.
8 Adjuro vos filiæ Jeruſalem, ſi inveneritis
dilectum meum, ut nuntietis ei quia amore
langueo.
9 Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, ô pul-
cherrima mulierum? qualis eſt dilectus tuus ex
dilecto, quia ſic adjuraſti nos?
10 Dilectus meus candidus & rubicundus,
electus ex millibus.
11 Caput ejus aurum optimum: Comæ ejus
ſicut elatæ palmarum,nigræ quaſi corvus.
12 Oculi ejus ſicut columbæ ſuper rivulos
aquarum, quæ lacte ſunt lotæ,& reſident juxta
fluenta pleniſſima.
13 Genæ illius ſicut areolæ aromatum con-
ſitæ à pigmentariis. Labia ejus lilia diſtillantia
myrrham primam.
14 Manus illius tornatiles aureæ,plenæ hya- D
cinthis. Venter ejus eburneus, diſtinctus ſap-
phiris.
15 Crura illius columnæ marmoreæ, quæ
fundatæ

fundatæ ſunt ſuper baſes aureas. Species ejus ut libani, electus ut cedri.

16 Guttur illius ſuaviſſimum, & totus deſiderabilis: talis eſt dilectus meus, & ipſe eſt amicus meus, filiæ Jeruſalem.

17 Quò abiit dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum? quò declinavit dilectus tuus? & quæremus eum tecum.

CAPUT VI.

A 1 Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum ad areolam aromatum, ut paſcatur in hortis, & lilia colligat.

2 Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui paſcitur inter lilia.

3 Pulchra es amica mea, ſuavis, & decora ſicut Jeruſalem: terribilis ut caſtrorum acies ordinata.

B 4 Averte oculos tuos à me, quia ipſi me avolare fecerunt. Capilli tui ſicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.

5 Dentes tui ſicut grex ovium, quæ adſcenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt in eis.

6 Sicut cortex mali punici, ſic genæ tuæ abſque occultis tuis.

7 Sexaginta ſunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adoleſcentularum non eſt numerus.

C 8 Una eſt columba mea, perfecta mea, una eſt matris ſuæ, electa genitrici ſuæ. Viderunt eam filiæ, & beatiſſimam prædicaverunt reginæ & concubinæ, & laudaverunt eam.

9 Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata?

D 10 Deſcendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium, & inſpicerem ſi floruiſſet vinea, & germinaſſent mala punica.

11 Neſcivi: anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.

12 Revertere, revertere Sulamitis: revertere, revertere, ut intueamur te.

CAPUT VII.

A 1 Quid videbis in Sulamite, niſi choros caſtrorum? Quàm pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis, filia principis! Juncturæ femorum tuorum, ſicut monilia quæ fabricata ſunt manu artificis.

2 Umbilicus tuus crater tornatilis: numquam indigens poculis. Venter tuus ſicut acervus tritici, vallatus liliis.

3 Duo ubera tua, ſicut duo hinnuli gemelli capreæ.

B 4 Collum tuum ſicut turris eburnea. Oculi tui ſicut piſcinæ in Heſebon, quæ ſunt in porta filiæ multitudinis. Naſus tuus ſicut turris Libani, quæ reſpicit contra Damaſcum.

5 Caput tuum ut carmelus: & comæ capitis tui, ſicut purpura regis vincta canalibus.

6 Quàm pulchra es, & quàm decora chariſſima, in deliciis!

7 Statura tua aſſimilata eſt palmæ, & ubera tua botris.

8 Dixi: Aſcendam in palmam, & apprehen- C
dam fructus ejus: & erunt ubera tua ſicut botri vineæ: & odor oris tui ſicut malorum.

9 Guttur tuum ſicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiiſque & dentibus illius ad ruminandum.

10 Ego dilecto meo, & ad me converſio ejus.

11 Veni dilecte mi egrediamur in agrum, D
commoremur in villis.

12 Manè ſurgamus ad vineas, videamus ſi floruit vinea, ſi flores fructus parturiunt, ſi floruerunt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea.

13 Mandragoræ dederunt odorem. In portis noſtris omnia poma: nova & vetera, dilecte mi, ſervavi tibi.

CAPUT VIII.

1 Quis mihi det te fratrem meum ſugentem A
ubera matris meæ, ut inveniam te foris, & deoſculer te, & jam me nemo deſpiciat?

2 Apprehendam te, & ducam in domum matris meæ: ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condito, & muſtum malorum granatorum meorum.

3 Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

4 Adjuro vos filiæ Jeruſalem, ne ſuſcitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit. B

5 Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto, deliciis affluens, innixa ſuper dilectum ſuum? Sub arbore malo ſuſcitavi te: ibi corrupta eſt mater tua, ibi violata eſt genitrix tua.

6 Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium tuum: quia fortis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio: lampades ejus, lampades ignis atque flammarum.

7 Aquæ multæ non potuerunt extinguere cha- C
ritatem, nec flumina obruent illam: ſi dederit homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione, quaſi nihil deſpiciet eam.

8 Soror noſtra parva, & ubera non habet: quid faciemus ſorori noſtræ in die quando alloquenda eſt?

9 Si murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula argentea: ſi oſtium eſt, compingamus illud tabulis cedrinis.

10 Ego murus: & ubera mea ſicut turris, ex D
quo facta ſum coram eo quaſi pacem reperiens.

11 Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos: tradidit eam cuſtodibus, vir affert pro fructu ejus mille argenteos.

12 Vinea mea coram me eſt. Mille tui pacifici, & ducenti his, qui cuſtodiunt fructus ejus.

13 Quæ habitas in hortis, amici auſcultant: fac me audire vocem tuam.

14 Fuge dilecte mi, & aſſimilare capreæ hinnuloque cervorum ſuper montes aromatum.

LIBER SAPIENTIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Iudices ſint juſti: Dominus invenitur ſi ſimplici corde & fide quæratur; fugit autem à peccatoribus & vanis cogitationibus: cúmque omnia repleat, nihil eum latere poteſt: murmuratio, detractio, & mendacium deteſtanda: omnia fecit Deus ad vitam, non mortem intendens, quam ſibi peccatores accerſierunt.

A 1 Diligite * juſtitiam, qui ju-
dicatis terram. Sentite de Domi-
no in bonitate, & in ſimplicitate
cordis quærite illum:
2 * Quoniam invenitur ab his,
qui non tentant illum: apparet autem eis, qui
fidem habent in illum.

(* 1.Reg. 3.b.9. Iſai. 56.a.1. * 2.Par. 15.a.2.)

3 Perverſæ enim cogitationes ſeparant à
Deo: probata autem virtus corripit inſipientes.
4 Quoniam in malevolam animam non in-
troibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſub-
dito peccatis.
B 5 Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet
fictum, & auferet ſe à cogitationibus, quæ ſunt
ſine intellectu, & corripietur à ſuperveniente
iniquitate.
6 * Benignus eſt enim ſpiritus ſapientiæ, &
non liberabit maledicum à labiis ſuis: * quo-
niam renum illius teſtis eſt Deus, & cordis il-
lius ſcrutator eſt verus, & linguæ ejus auditor.

(* Gal. 5.d.22. * Ier.17. b.10. * Iſa. 6.b.3.)

7 * Quoniam ſpiritus Domini replevit or-
bem terrarum: & hoc, quod continet omnia,
ſcientiam habet vocis.
8 Propter hoc qui loquitur iniqua, non po-
teſt latere, nec præteriet illum corripiens ju-
dicium.
9 In cogitationibus enim impii interrogatio
erit: ſermonum autem illius auditio ad Deum
veniet, ad correptionem iniquitatum illius.
C 10 Quoniam auris zeli audit omnia, & tu-
multus murmurationum non abſcondetur.
11 Cuſtodite ergo vos à murmuratione, quæ
nihil prodeſt, & à detractione parcite linguæ,
quoniam ſermo obſcurus in vacuum non ibit:
os autem, quod mentitur, occidit animam.
12 Nolite zelare mortem in errore vitæ ve-
ſtræ, neque acquiratis perditionem in operi-
bus manuum veſtrarum.
13 * Quoniam Deus mortem non fecit, nec
lætatur in perditione vivorum.

(* Ezec. 18.g.32. 33.c.11.)

D 14 Creavit enim, ut eſſent omnia: & ſana-
biles fecit nationes orbis terrarum: & non eſt
in illis medicamentum exterminii, nec infero-
rum regnum in terra.
15 Juſtitia enim perpetua eſt, & immortalis.
16 Impii autem manibus & verbis accerſie-
runt illam, & æſtimantes illam amicam, deflu-
xerunt, & ſponſiones poſuerunt ad illam: quo-
niam digni ſunt qui ſunt ex parte illius.

CAPUT II.

Omnis impiorum vita futura ſpem non habentium ſcopus eſt frui hujus vitæ voluptatibus, ideoque juſtum qui diverſum reſpicit finem ferre nequeunt, ſed ad mortem uſque perſequuntur: ſicut & diaboli invidia homo à Deo creatus immortalis, factus eſt mortalis.

1 Dixerunt enim cogitantes apud ſe non re-
ctè: * Exiguum, & cum tædio eſt tem- A
pus vitæ noſtræ, & non eſt refrigerium in fine
hominis, & non eſt qui agnitus ſit reverſus ab
inferis:

(* Iob. 7. a.1.14. a.1.)

2 Quia ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc
erimus tanquam non fuerimus: quoniam fu-
mus flatus eſt in naribus noſtris: & ſermo ſcin-
tilla ad commovendum cor noſtrum:
3 Qua extincta, cinis erit corpus noſtrum,
& ſpiritus diffundetur tanquam mollis aer, &
tranſibit vita noſtra tanquam veſtigium nubis,
& ſicut nebula diſſolvetur, quæ fugata eſt à ra-
diis ſolis, & à calore illius aggravata:
4 Et nomen noſtrum oblivionem accipiet
per tempus, & nemo memoriam habebit ope-
rum noſtrorum.
5 * Umbræ enim tranſitus eſt tempus no-
ſtrum, & non eſt reverſio finis noſtri: quoniam
conſignata eſt, & nemo revertitur.
6 * Venite ergo, & fruamur bonis quæ ſunt,
& utamur creatura tanquam in juventute ce-
leriter.

(* 1.Par. 29.d.15. * Iſai. 22.d.13. 56.d.12. 1. Cor. 15.d.32.)

B
7 Vino pretioſo & unguentis nos implea-
mus: & non prætereat nos flos temporis.
8 Coronemus nos roſis, antequam marceſ-
cant: nullum pratum ſit quod non pertranſeat
luxuria noſtra.
9 Nemo noſtrûm exors ſit luxuriæ noſtræ:
ubique relinquamus ſigna lætitiæ: quoniam
hæc eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors.
10 Opprimamus pauperem juſtum, & non
parcamus viduæ, nec veterani revereamur ca-
nos multi temporis.
11 Sit autem fortitudo noſtra lex juſtitiæ:
quod enim infirmum eſt, inutile invenitur.
12 Circumveniamus ergo juſtum: quoniam C
inutilis eſt nobis, & contrarius eſt operibus
noſtris, & improperat nobis peccata legis, &
diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ.
13 * Promittit ſe ſcientiam Dei habere, &
filium Dei ſe nominat.
14 * Factus eſt nobis in traductionem cogi-
tationum noſtrarum.

(* Matt. 27.e.43. * Ioan. 7.a.7.)

15 Gravis eſt nobis etiam ad videndum,
quoniam diſſimilis eſt aliis vita illius, & im-
mutatæ ſunt viæ ejus.
16 Tanquam nugaces æſtimati ſumus ab
illo, & abſtinet ſe à viis noſtris tanquam ab
immunditiis, & præfert noviſſima juſtorum, &
gloriatur patrem ſe habere Deum.

D 17 Videamus ergo ſi ſermones illius veri
ſint, & tentemus quæ ventura ſunt illi, & ſcie-
mus quæ erunt noviſſima illius.
* Pſal. 21.a.9. 18 * Si enim eſt verus filius Dei, ſuſcipiet
illum, & liberabit eum de manibus contra-
riorum.
19 Contumelia & tormento interrogemus
eum, ut ſciamus reverentiam ejus, & probe-
mus patientiam illius.
* Ier. 11. d.19. 20 * Morte turpiſſima condemnemus eum:
erit enim ei reſpectus ex ſermonibus illius.
21 Hæc cogitaverunt, & erraverunt: excæ-
cavit enim illos malitia eorum.
22 Et neſcierunt ſacramenta Dei, neque
mercedem ſperaverunt juſtitiæ, nec judicave-
runt honorem animarum ſanctarum.
* Gen. 1.d.27.2. a.7.5.a. 1 Eccli. 17.a.1. 23 * Quoniam Deus creavit hominem inex-
terminabilem, & ad imaginem ſimilitudinis
ſuæ fecit illum.
24 * Invidia autem diaboli mors introivit
* Gen. 3.a.1. in orbem terrarum:
25 Imitantur autem illum qui ſunt ex parte
illius.

Caput III.

De felicitate juſtorum, qui in hac vita ab impiis contempti, tentationibus à Deo probati fuerunt: & de infelicitate impiorum: item de caſtitatis & bonorum operum mercede, ac infelicitate filiorum adulterorum.

A 1 IUſtorum autem animæ in manu Dei ſunt,
Deut. 33. a.3 Inf. 5.a.4. & non tanget illos tormentum mortis.
2 Viſi ſunt oculis inſipientium mori: & æſti-
mata eſt afflictio exitus illorum;
3 Et quod à nobis eſt iter, exterminium:
illi autem ſunt in pace.
4 Et ſi coram hominibus tormenta paſſi ſunt,
ſpes illorum immortalitate plena eſt.
5 in paucis vexati, in multis benè diſpo-
nentur: quoniam Deus tentavit eos, & inve-
nit illos dignos ſe.
6 Tanquam aurum in fornace probavit il-
los, & quaſi holocauſti hoſtiam accepit illos, &
in tempore erit reſpectus illorum.
* Matt. 13.f.43 7 * Fulgebunt juſti & tanquam ſcintillæ in
arundineto diſcurrent.
* 1.Cor. 6.a.2. 8 * Judicabunt nationes, & dominabuntur
B populis, & regnabit Dominus illorum in per-
petuum.
9 Qui confidunt in illo, intelligent verita-
tem: & fideles in dilectione acquieſcent illi:
quoniam donum & pax eſt electis ejus.
10 Impij autem ſecundùm quæ cogitaverunt,
correptionem habebunt: qui neglexerunt ju-
ſtum, & à Domino receſſerunt.
11 Sapientiam enim, & diſciplinam qui abji-
cit, infelix eſt: & vacua eſt ſpes illorum, & la-
bores ſine fructu, & inutilia opera eorum.
12 Mulieres eorum inſenſatæ ſunt, & ne-
quiſſimi filij eorum.
C 13 Maledicta creatura eorum, quoniam fe-
lix eſt ſterilis: & incoinquinata, quæ neſcivit
thorum in delicto, habebit fructum in reſpe-
* Iſa. 56.b.3. ctione animarum ſanctarum:
14 * Et ſpado, qui non operatus eſt per ma-
nus ſuas iniquitatem, nec cogitavit adverſùs
Deum nequiſſima: dabitur enim illi fidei donū
electum, & ſors in templo Dei acceptiſſima. D
15 Bonorum enim laborum glorioſus eſt
fructus, & quæ non concidat radix ſapientiæ.
16 Filij autem adulterorum in conſum-
matione erunt, & ab iniquo thoro ſemen ex-
terminabitur.
17 Et ſi quidem longæ vitæ erunt, in nihi-
lum computabuntur, & ſine honore erit noviſ-
ſima ſenectus illorum.
18 Et ſi celeriùs defuncti fuerint, non habe-
bunt ſpem, nec in die agnitionis allocutionem.
19 Nationis enim iniquæ diræ ſunt con-
ſummationes.

Caput IV.

Caſta generatio in multis ab adulterina diſſidet: de refrigerio juſti morte præoccupati: quæ ſit ſenectus venerabilis, & quòd juſti ſæpiùs è mundo tollantur à Deo, ne ab impiis ſeducantur: & quantùm filiis utrorumque diſtet.

1 O Quam pulchra eſt caſta generatio cum A
claritate: immortalis eſt enim memoria
illius: quoniam & apud Deum nota eſt, &
apud homines.
2 Cùm præſens eſt, imitantur illam: & de-
ſiderant eam cùm ſe eduxerit, & in perpetuum
coronata triumphat incoinquinatorum certa-
minum præmium vincens.
3 Multigena autem impiorum multitudo
non erit utilis, & ſpuria vitulamina non da-
bunt radices altas, nec ſtabile firmamentum
collocabunt.
4 * Et ſi in ramis in tempore germinaverint, * Iere. 17.a.6.
infirmiter poſita, à vento commovebuntur, & Matt.
à nimietate ventorum eradicabuntur. 7.d.27.
5 Confringentur enim rami inconſumma- B
ti, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad
manducandum, & ad nihilum apti.
6 Ex iniquis enim ſomniis filij qui naſcun-
tur, teſtes ſunt nequitiæ adverſùs parentes in
interrogatione ſua.
7 Juſtus autem ſi morte præoccupatus fue-
rit, in refrigerio erit.
8 Senectus enim venerabilis eſt non diu-
turna, neque annorum numero computata:
cani autem ſunt ſenſus hominis,
9 Et ætas ſenectutis vita immaculata.
10 * Placens Deo factus eſt dilectus, & vi- * Heb.
vens inter peccatores tranſlatus eſt. 11.a.5.
11 Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum C
ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.
12 Faſcinatio enim nugacitatis obſcurat
bona, & inconſtantia concupiſcentiæ tranſ-
vertit ſenſum ſine malitia.
13 Conſummatus in brevi explevit tempo-
ra multa:
14 Placita enim erat Deo anima illius; pro- D
pter hoc properavit educere illum de medio
iniquitatum: populi autem videntes, & non in-
telligentes, nec ponentes in præcordiis talia:
15 Quoniam gratia Dei, & miſericordia eſt
in ſanctos ejus, & reſpectus in electos illius.
16 Condemnat autem juſtus mortuus vivos
impios,

impios,& juventus celeriùs conſummata,lon-
gam vitam injuſti.
17 Videbunt enim finem ſapientis, & non
intelligent quid cogitaverit de illo Deus, &
quare munierit illum Dominus.
18 Videbunt & contemnent eum:illos au-
tem Dominus irridebit.
19 Et erunt poſt hæc decidentes ſine hono-
re, & in contumelia inter mortuos in perpe-
tuum: quoniam diſrumpet illos inflatos ſine
voce,& commovebit illos à fundamentis, &
uſque ad ſupremum deſolabuntur: & erunt
gementes, & memoria illorum peribit.
20 Venient in cogitatione peccatorum ſuo-
rum timidi,& traducent illos ex adverſo ini-
quitates ipſorum.

Caput V.

Impii in judicio admirantes gloriam juſtorum quos hic contempſerant, deflent ſuam miſeriam,quódque tota eorum felicitas fuerit momentanea: juſtorum autem erit perpetua: porrò Deus,tum per creaturas,tum per ſe armatur ad puniendos impios.

A 1 TUnc ſtabunt juſti in magna conſtantia,
adversùs eos qui ſe anguſtiaverunt, &
qui abſtulerunt labores eorum.
2 Videntes turbabuntur timore horribili,
& mirabũtur in ſubitatione inſperatæ ſalutis,
3 Dicentes intra ſe,pœnitentiam agentes,&
præ anguſtia ſpiritus gementes: Hi ſunt quos
habuimus aliquando in deriſum, & in ſimili-
tudinem improperij.
* Sup. 3.a.2. 4 * Nos inſenſati vitam illorum æſtimaba-
mus inſaniam, & finem illorum ſine honore:
5 Ecce quomodo computati ſunt inter filios
Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt.
6 Ergo erravimus à via veritatis, & juſtitiæ
lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ
non eſt ortus nobis.
7 Laſſati ſumus in via iniquitatis & perdi-
tionis,& ambulavimus vias difficiles,viam au-
tem Domini ignoravimus.
8 Quid nobis profuit ſuperbia? aut divitia-
rum jactantia quid contulit nobis?
* 1.Par. 29.d.15. Sup.2. b.5. 9 * Tranſierunt omnia illa tamquam um-
bra, & tamquam nuntius percurrens,
* Prov. 30.c.19. 10 * Et tanquam navis,quæ pertranſit flu-
ctuantem aquam: cujus,cùm præterierit, non
eſt veſtigium invenire, neque ſemitam carinæ
B illius in fluctibus:
11 Aut tanquam avis, quæ tranſvolat in
aëre, cujus nullum invenitur argumentum
itineris,ſed tantùm ſonitus alarum verberans
levem ventum, & ſcindens per vim itineris
aërem:commotis alis tranſvolavit,& poſt hoc
nullum ſignum invenitur itineris illius:
12 Aut tanquam ſagitta emiſſa in locum
deſtinatum,diviſus aër continuò in ſe reclusus
eſt, ut ignoretur tranſitus illius:
13 Sic & nos nati continuò deſivimus eſſe:
& virtutis quidem nullum ſignum valuimus
oſtendere: in malignitate autem noſtra con-
ſumpti ſumus.
14 Talia dixerunt in inferno hi, qui pecca-
verunt,

15 * Quoniam ſpes impij tanquam lanugo * Pſal. 1.a.4.
eſt, quæ à vento tollitur: & tanquam ſpuma Prov.
gracilis, quæ à procella diſpergitur: & tan- 10.d.
quam fumus, qui à vento diffuſus eſt:& tan- 28.11.
quam memoria hoſpitis unius diei præte- a.7. C
reuntis.
16 Juſti autem in perpetuum vivent,& apud
Dominum eſt merces eorum, & cogitatio illo-
rum apud Altiſſimum.
17 Ideò accipient regnum decoris,& diade-
ma ſpeciei de manu Domini:quoniam dexte-
ra ſua teget eos, & brachio ſancto ſuo defen-
det illos.
18 * Accipiet armaturam zelus illius, & ar- * Pſal. 17.d.40
mabit creaturam ad ultionem inimicorum. Eph.6.c.
19 Induet pro thorace juſtitiam,& accipiet 11.
pro galea judicium certum.
20 Sumet ſcutum inexpugnabile æquitatẽ. D
21 Acuet autem duram iram in lanceam, &
pugnabit cum illo orbis terrarum contra in-
ſenſatos.
22 Ibunt directè emiſſiones fulgurum, &
tanquam à benè curvato arcu nubium exter-
minabuntur, & ad certum locum inſilient.
23 Et à petroſa ira plenæ mittentur grandi-
nes, excandeſcet in illos aqua maris,& flumi-
na concurrent duriter.
24 Contra illos ſtabit ſpiritus virtutis, &
tamquam turbo venti dividet illos:& ad ere-
mum perducet omnem terram iniquitas illo-
rum, & malignitas evertet ſedes potentium.

Caput VI.

Reges & judices ad ſapientiam & juſtitiam ſectandam exhortatur: oſtendens quam gravia maneat injuſtis rectoribus ſupplicium, item quàm ſit obvia ſapientia quærentibus eam: quódque ejus acquiſitio ſit utilis, cujus capax non eſt invidus

1 MElior eſt ſapientia quàm vires: & vir A
prudens quàm fortis. Eccl.9. d.18.
2 Audite ergo reges, intelligite, diſcite
judices finium terræ.
3 Præbete aures vos,qui continetis multitu-
dines, & placetis vobis in turbis nationum:
4 * Quoniam data eſt à Domino poteſtas * Rom.
vobis, & virtus ab Altiſſimo, qui interroga- 13.a.1.
bit opera veſtra,& cogitationes ſcrutabitur:
5 Quoniam cùm eſſetis miniſtri regni illius,
non rectè judicaſtis nec cuſtodiſtis legem ju-
ſtitiæ, neque ſecundùm voluntatem Dei am-
bulaſtis.
6 Horrendè & citò apparebit vobis:quoniam B
judiciúm duriſſimum his,qui præſunt, fiet. * Deut.
7 Exiguo enim conceditur miſericordia: po- 10.d.17.
tentes autem potenter tormenta patientur. 2.Par. 19.b.7.
8 * Non enim ſubtrahet perſonam cujuſ- Eccli.
quam Deus,nec verebitur magnitudinem cu- 35.b.15. Act.10.
juſquam:& quoniam puſillum & magnum ip- c.34.
ſe fecit,& æqualiter cura eſt illi de omnibus. Rom.2.
9 Fortioribus autem fortior inſtat cruciatio. b.11. Gal.2.b.
10 Ad vos ergo reges ſunt hi ſermones mei, 6.Eph.6.
ut diſcatis ſapientiam, & non excidatis. b.9. Col.
11 Qui enim cuſtodierint juſta juſtè, juſtifi- 3.d.25. 1 Pet.
cabuntur:& qui didicerint iſta,invenient quid 1.c.17.
reſpondeant.

12 Concupiſcite ergo ſermones meos, diligite illos, & habebitis diſciplinam.

13 Clara eſt, & quæ numquam marceſcit ſapientia, & facilè videtur ab his qui diligunt eam, & invenitur ab his qui quærunt illam.

14 Præoccupat qui ſe concupiſcunt, ut illis ſe prior oſtendat.

15 Qui de luce vigilaverit ad illam, non laborabit: aſſidentem enim illam foribus ſuis inveniet.

16 Cogitare ergo de illa, ſenſus eſt conſummatus: & qui vigilaverit propter illam, citò ſecurus erit.

17 Quoniam dignos ſe ipſa circuit quærens, & in viis oſtendit ſe illis hilariter, & in omni providentia occurrit illis.

18 Initium enim illius, veriſſima eſt diſciplinæ concupiſcentia.

19 Cura ergo diſciplinæ, dilectio eſt: & dilectio, cuſtodia legum illius eſt: cuſtoditio autem legum, conſummatio incorruptionis eſt:

20 Incorruptio autem facit eſſe proximũ Deo.

D 21 Concupiſcentia itaque ſapientiæ deducit ad regnum perpetuum.

22 Si ergo delectamini ſedibus & ſceptris, ô reges populi, diligite ſapientiam, ut in perpetuum regnetis.

23 Diligite lumen ſapientiæ omnes qui præeſtis populis.

24 Quid eſt autem ſapientia, & quemadmodum facta ſit referam: & non abſcondam à vobis ſacramenta Dei, ſed ab initio nativitatis inveſtigabo, & ponam in lucem ſcientiam illius, & non præteribo veritatem:

25 Neque cum invidia tabeſcente iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps ſapientiæ:

26 Multitudo autem ſapientium ſanitas eſt orbis terrarum: & rex ſapiens ſtabilimentum populi eſt.

27 Ergo accipite diſciplinam per ſermones meos, & proderit vobis.

Caput VII.

Cùm unus ſit omnibus introitus ad vitam, & ſimilis exitus: præ omnibus eligenda eſt ſapientia: adferens ſecum cuncta bona, habens ſecum ſpiritum intelligentiæ multiplicem: & quæ hic mirum in modum extollitur, quamque abundè auctor fuerat aſſecutus.

A 1 SUm quidem & ego mortalis homo, ſimilis omnibus, & ex genere terreni illius, qui prior factus eſt, & in ventre matris figuratus ſum caro.

* Iob. 10. b. 10.

2 Decem menſium tempore * coagulatus ſum in ſanguine, ex ſemine hominis, & delectamento ſomni conveniente.

3 Et ego natus accepi communem aërem, & in ſimiliter factam decidi terram, & primam vocem ſimilem omnibus emiſi plorans.

4 In involumentis nutritus ſum, & curis magnis.

5 Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium.

* Iob. 1. d. 21. 1 Tim. 6. b. 7.

6 * Unus ergo introitus eſt omnibus ad vitam, & ſimilis exitus.

7 Propter hoc optavi, & datus eſt mihi ſẽſus: & invocavi, & venit in me ſpiritus ſapientiæ:

8 Et præpoſui illam regnis & ſedibus, & divitias nihil eſſe duxi in comparatione illius.

* Iob. 28. c. 15. Prov. 8. b. 11.

9 * Nec comparavi illi lapidem pretioſum: quoniam omne aurum in comparatione illius, arena eſt exigua, & tanquam lutum æſtimabitur argentum in conſpectu illius.

10 Super ſalutem & ſpeciem dilexi illam, & propoſui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile eſt lumen illius. B

* 3. Reg. 3. c. 13. Matt. 6. d. 33.

11 * Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honeſtas per manus illius,

12 Et lætatus ſum in omnibus: quoniam antecedebat me iſta ſapientia, & ignorabam quoniam horum omnium mater eſt.

13 Quam ſine fictione didici, & ſine invidia cõmunico, & honeſtatem illius non abſcondo.

14 Infinitus enim theſaurus eſt hominibus: quo qui uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei, propter diſciplinæ dona commendati.

15 Mihi autem dedit Deus dicere ex ſententia, & præſumere digna horum quæ mihi dantur: quoniam ipſe ſapientiæ dux eſt, & ſapientium emendator:

16 In manu enim illius, & nos, & ſermones noſtri, & omnis ſapientia, & operum ſcientia, & diſciplina.

17 Ipſe enim dedit mihi horum, quæ ſunt, ſcientiam veram: ut ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, & virtutes elementorum,

18 Initium, & conſummationem, & medietatem temporum, viciſſitudinum permutationes, & commutationes temporum, C

19 Anni curſus, & ſtellarum diſpoſitiones.

20 Naturas animalium, & iras beſtiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias virgultorum, & virtutes radicum,

21 Et quæcumque ſunt abſconſa & improviſa, didici: omnium enim artifex docuit me ſapientia.

22 Eſt enim in illa ſpiritus intelligentiæ, ſanctus, unicus, multiplex, ſubtilis, diſertus, mobilis, incoinquinatus, certus, ſuavis, amans bonum, acutus, quem nihil vetat, benefaciẽs,

23 Humanus, benignus, ſtabilis, certus, ſecurus, omnem habens virtutem, omnia proſpiciens, & qui capiat omnes ſpiritus: intelligibilis, mundus, ſubtilis.

24 Omnibus enim mobilibus mobilior eſt ſapientia: attingit autem ubique propter ſuam munditiam.

25 Vapor eſt enim virtutis Dei, & emanatio quædam eſt claritatis omnipotentis Dei ſincera: & ideò nihil inquinatum in eam incurrit. D

* Hebr. 1. a. 3.

26 * Candor eſt enim lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula Dei majeſtatis, & imago bonitatis illius.

27 Et cùm ſit una, omnia poteſt: & in ſe permanens omnia innovat, & per nationes in animas ſanctas ſe transfert: amicos Dei & prophetas conſtituit.

28 Ne

28 Neminem enim diligit Deus, niſi eum, qui cum ſapientia inhabitat.

29 Eſt enim hæc ſpecioſior ſoli, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarum, luci comparata invenitur prior.

30 Illi enim ſuccedit nox, ſapientiam autem non vincit malitia.

CAPUT VIII.

Cùm ſapientiam comitentur omnia deſiderabilia, ſummè ambienda eſt, & à Deo petenda, à quo ſolo datur continentia.

A 1 Attingit ergo à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter.

2 Hanc amavi, & exquiſivi à juventute mea, & quæſivi ſponſam mihi eam aſſumere, & amator factus ſum formæ illius.

3 Generoſitatem illius glorificat, contubernium habens Dei: ſed & omnium Dominus dilexit illam.

4 Doctrix enim eſt diſciplinæ Dei, & electrix operum illius.

5 Et ſi divitiæ appetuntur in vita, quid ſapientia locupletius, quæ operatur omnia?

6 Si autem ſenſus operatur: quis horum, quæ
B ſunt, magis quàm illa eſt artifex?

7 Et ſi juſtitiam quis diligit: labores hujus magnas habent virtutes: ſobrietatem enim, & prudentiam docet, & juſtitiam, & virtutem, quibus utilius nihil eſt in vita hominibus.

8 Et ſi multitudinem ſcientiæ deſiderat quis, ſcit præterita, & de futuris æſtimat: ſcit verſutias ſermonum, & diſſolutiones argumentorum: ſigna & monſtra ſcit antequam fiant, & eventus temporum & ſæculorum.

9 Propoſui ergo hanc adducere mihi ad convivendum: ſciens quoniam mecum communicabit de bonis, & erit allocutio cogitationis & tædij mei.

C 10 Habebo propter hanc claritatem ad turbas & honorem apud ſeniores juvenis:

11 Et acutus inveniar in judicio, & in conſpectu potentium admirabilis ero, & facies principum mirabuntur me:

12 Tacentem me ſuſtinebunt, & loquentem me reſpicient, & ſermocinante me plura, manus ori ſuo imponent,

13 Præterea habebo per hanc immortalitatem: & memoriam æternam his, qui poſt me futuri ſunt, relinquam.

14 Diſponam populos: & nationes mihi erunt ſubditæ.

15 Timebũt me audiẽtes reges horrendi: & in multitudine videbor bonus, & in bello fortis.

D 16 Intrans in domum meam, conquieſcam cum illa: non enim habet amaritudinem converſatio illius, nec tædium convictus illius, ſed lætitiam & gaudium.

17 Hæc cogitans apud me, & commemorans in corde meo: quoniam immortalitas eſt in cognatione ſapientiæ,

18 Et in amicitia illius delectatio bona, & in operibus manuũ illius honeſtas ſine defectione, & in certamine loquelæ illius ſapientia, & præclaritas in communicatione ſermonũ ipſius: circuibã quærẽs, ut mihi illam aſſumerem.

19 Puer autem eram ingenioſus, & ſortitus ſum animam bonam.

20 Et cùm eſſem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum.

21 Et ut ſcivi quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ipſum erat ſapientiæ, ſcire cujus eſſet hoc donum: adij Dominum, & deprecatus ſum illum, & dixi ex totis præcordiis meis.

CAPUT IX.

Oratio ſapientis cum agnitione propriæ imbecillitatis, ad impetrandam à Domino ſapientiam: quæ cùm omnibus neceſſaria ſit, potiſſimum tamen rectoribus populorum; incerta eſt enim humana ſapientia.

1 Deus patrum meorum, & Domine miſericordiæ, qui feciſti omnia verbo tuo, A 1 Reg. 3. b. 9.

2 Et ſapientiâ tuâ conſtituiſti hominem, ut dominaretur creaturæ, quæ à te facta eſt,

3 Ut diſponat orbem terrarum in æquitate & juſtitia, & in directione cordis judicium judicet?

4 Da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis:

5 * Quoniam ſervus tuus ſum ego, & filius ancillæ tuæ, homo infirmus, & exigui temporis, & minor ad intellectum judicij & legum. * Pſ. 115. b. 16. B

6 Nam & ſi quis erit conſummatus inter filios hominum, ſi ab illo abfuerit ſapientia tua, in nihilum computabitur.

7 * Tu elegiſti me regem populo tuo, & judicem filiorum tuorum, & filiarum: * 1. Par. 28. a. 4. & 2. Par. 1. c. 9

8 Et dixiſti me ædificare templum in monte ſancto tuo, & in civitate habitationis tuæ altare, ſimilitudinem tabernaculi ſancti tui, quod præparaſti ab initio:

9 * Et tecum ſapientia tua, quæ novit opera tua, quæ affuit tunc cùm orbem terrarum faceres, & ſciebat quid eſſet placitum oculis tuis, & quid directum in præceptis tuis. * Prov. 8. c. 22. d. 27. Ioan. 1. a. 1. C

10 Mitte illam de cælis ſanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ, ut mecum ſit & mecum laboret, ut ſciam quid acceptum ſit apud te:

11 Scit enim illa omnia, & intelligit, & deducet me in operibus meis ſobriè, & cuſtodiet me in ſua potentia.

12 Et erũt accepta opera mea, & diſponã populũ tuũ juſtè, & ero dignus ſediũ patris meis.

13 * Quis enim hominum poterit ſcire conſilium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit Deus? * Iſai. 40. c. 13. Rom. 11. d. 34. 1. Cor. 2. d. 6.

14 Cogitationes enim mortalium timidæ, & incertæ providentiæ noſtræ.

15 Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem. D

16 Et difficilè æſtimamus quæ in terra ſunt: Quæ in proſpectu ſunt, invenimus cum labore. Quæ autem in cælis ſunt quis inveſtigabit?

17 Senſum autem tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & miſeris ſpiritum ſanctum tuum de altiſſimis:

18 Et ſic correctæ ſint ſemitæ eorum qui
ſunt in terris, & quæ tibi placent didicerint
homines?

19 Nam per ſapientiam ſanati ſunt qui-
cumque placuerunt tibi Domine à principio.

CAPUT X.

Commendatur ſapientia quòd ſervaverit & à malis liberaverit Adam, Noë, Abraham, Lot, Iacob, Ioſeph Moyſen, per quem filios Iſraël de Ægypto duxit per Mare rubrum, demerſis in eo Ægyptiis.

A 1 HÆc illum, qui primus formatus eſt à
Gen. 1. d. 17. Deo pater orbis terrarum, cùm ſolus
eſſet creatus, cuſtodivit,

* Gen. 2. a. 7. 2 * Et eduxit illum à delicto ſuo, & dedit
illi virtutem continendi omnia.

* Gen. 4. b. 8. 3 * Ab hac ut receſſit injuſtus in ira ſua, per
iram homicidij fraterni deperiit.

* Gen. 7. d. 2. 4 * Propter quem, cùm aqua deleret terram,
ſanavit iterùm ſapientia, per contemptibile li-
gnum juſtum gubernans.

* Gen. 11. a. 1. 5 * Hæc & in conſenſu nequitiæ cùm ſe na-
tiones contuliſſent, ſcivit juſtum, & conſerva-
vit ſine querela Deo, & in filij miſericordia
fortem cuſtodivit.

* Gen. 19. d. 17. e. 22. 6 * Hæc juſtum à pereuntibus impiis libera-
vit fugientem, deſcendéte igne in pentapolim:

B 7 Quibus in teſtimonium nequitiæ fumiga-
bunda conſtat deſerta terra, & incerto tempo-
re fructus habentes arbores, & incredibilis
animæ memoria ſtans figmentum ſalis.

8 Sapientiam enim prætereuntes, non tan-
tùm in hoc lapſi ſunt ut ignorarent bona, ſed
& inſipientiæ ſuæ reliquerunt hominibus me-
moriam, ut in his, quæ peccaverunt, nec latere
potuiſſent.

9 Sapientia autem hos, qui ſe obſervant, à
doloribus liberavit.

* Gen. 28. a. 5. b. 10. 10 * Hæc profugum iræ fratris juſtum dedu-
xit per vias rectas, & oſtendit illi regnum Dei,
& dedit illi ſcientiam ſanctorum: honeſtavit
illum in laboribus, & cõplevit labores illius.

11 In fraude circumvenientium illum affuit
illi, & honeſtum fecit illum.

C 12 Cuſtodivit illum ab inimicis, & à ſedu-
ctoribus tutavit illum, & certamen forte de-
dit illi ut vinceret, & ſciret quoniam omnium
potentior eſt ſapientia.

* Gen. 37. f. 28. 13 * Hæc venditum juſtum non dereliquit,
ſed a peccatoribus liberavit eum: deſcenditque
cum illo in foveam,

* Gen. 41. e. 40. Act. 7. b. 9. 14 * Et in vinculis non dereliquit illum, do-
nec afferret illi ſceptrum regni, & potentiam
adverſùs eos, qui eum deprimebant: & menda-
ces oſtendit, qui maculaverunt illum, & dedit
illi claritatem æternam.

* Exod. 1. b. 11. 15 * Hæc populum juſtum, & ſemen ſine
querela, liberavit à nationibus, quæ illum de-
primebant.

16 Intravit in animam ſervi Dei, & ſtetit
contra reges horrendos in portentis & ſignis.

D 17 Et reddit juſtis mercedem laborum ſuo-
rum, & deduxit illos in via mirabili: & fuit
illis in velamento diei, & in luce ſtellarum per
noctem:

18 * Tranſtulit illos per Mare rubrum: & * Exod. 14. e. 21.
tranſvexit illos per aquam nimiam. Pſal. 77. b. 13.

19 Inimicos autem illorum demerſit in
mare, & ab altitudine inferorum edu- * Exod.
xit illos * Ideò juſti tulerunt ſpolia impio- 12. e. 35.
rum.

20 * Et decantaverunt Domine nomen ſan- * Exod.
ctum tuum, & victricem manum tuam lauda- 15. a. 1.
verunt pariter:

21 Quoniam ſapientia aperuit os mutorum,
& linguas infantium fecit diſertas.

CAPUT XI.

Sapientia filios Iſraël per deſertum deduxit, devictis inimicis, datiſque e petra aquis: puniens autem multiplici flagello idololatris Ægyptiis: cùm tamen Deus omnium quærens ſalutem, longanimiter toleret peccatores, ut reſipiſcant, quos univerſos ſolo ſuo nutu continuò perdere poſſet.

1 DIrexit opera eorum in manibus prophe- A
tæ ſancti. Exod.

2 Iter fecerunt per deſerta, quæ non habita- 16. a. 1.
bantur: & in locis deſertis fixerunt caſas.

3 * Steterunt contra hoſtes, & de inimicis ſe * Exod.
vindicaverunt. 17. d. 13.

4 * Sitierunt, & invocaverunt te, & data eſt * Num.
illis aqua de petra altiſſima, & requies ſitis de 20. b. 11.
lapide duro.

5 Per quæ enim pœnas paſſi ſunt inimici il-
lorum, à defectione potus ſui, & in eis, cùm
abundarent filij Iſraël, lætati ſunt;

6 Per hæc, cùm illis deeſſent, benè cum il-
lis actum eſt.

7 Nam pro fonte quidem ſempiterni flumi-
nis, humanum ſanguinem dediſti injuſtis.

8 Qui cùm minuerentur in traductione in-
fantium occiſorum, dediſti illis abundantem
aquam inſperatè,

9 Oſtendens per ſitim, quæ tunc fuit, quem-
admodum tuos exaltares, & adverſarios illo-
rum necares.

10 Cùm enim tentati ſunt, & quidem cum B
miſericordia diſciplinam accipientes, ſcierunt
quemadmodum cum ira judicati impij tor-
menta paterentur.

11 Hos quidem tanquam pater monens
probaſti: illos autem tanquam durus rex in-
terrogans condemnaſti.

12 Abſentes enim & præſentes ſimiliter tor-
quebantur.

13 Duplex enim illos acceperat tædium, &
gemitus cum memoria præteritorum.

14 Cùm enim audirent per ſua tormenta be-
nè ſecum agi, commemorati ſunt Dominum,
admirantes in finem exitus.

15 Quem enim in expoſitione prava proje- C
ctum deriſerunt, in finem eventus mirati ſunt,
non ſimiliter juſtis ſitientes.

16 Pro cogitationibus autem inſenſatis ini-
quitatis illorum, * quòd quidam errantes co- * Inf. 12. d. 24.
lebant mutos ſerpentes, & beſtias ſupervacuas,
immiſiſti illis multitudinem mutorum anima-
lium in vindictam:

17 Ut ſcirent, quia per quæ peccat quis, per
hæc & torquetur.

18 Non enim impoſſibilis erat omnipotens
manus

* Lev. 26. d. 22. Inf. 16 a 1. Ier. 8. f. 17 manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex ma-
teria inviſa, * immittere illis multitudinem
urſorum, aut audaces leones,
19 Aut novi generis ira plenas ignotas beſ-
tias, aut vaporem ignium ſpirantes, aut fumi
D odorem proferentes, aut horrendas ab oculis
ſcintillas emittentes:
20 Quarum non ſolùm læſura poterat illos
exterminare, ſed & aſpectus per timorem oc-
cidere.
21 Sed & ſine his uno ſpiritu poterant occi-
di perſecutionem paſſi ab ipſis factis ſuis, &
diſperſi per ſpiritum virtutis tuæ: ſed omnia in
menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti.
22 Multum enim valere, tibi ſoli ſupererat
ſemper: & virtuti brachij tui quis reſiſtet?
23 Quoniam tamquam momentum ſtateræ,
ſic eſt ante te orbis terrarum, & tamquam gut-
ta roris antelucani, quæ deſcendit in terram.
24 Sed miſereris omnium, quia omnia potes,
& diſſimulas peccata hominum propter pœni-
tentiam,
25 Diligis enim omnia quæ ſunt, & nihil
odiſti eorum quæ feciſti: nec enim odiens ali-
quid conſtituiſti, aut feciſti.
26 Quomodo autem poſſet aliquid perma-
nere, niſi tu voluiſſes? aut quod à te vocatum
non eſſet, conſervaretur?
27 Parcis autem omnibus: quoniam tua ſunt
Domine, qui amas animas.

Caput XII.

*Oſtendit quanta clementia & longanimitate Deus cor-
ripuerit peccatores terræ ſanctæ incolas, non ſubitò eos
delens, cùm non illos tantùm, ſed & omnes nationes,
nulli illatâ injuria, tanquam ſolus omnium Dominus
perdere poſſet: hac videlicet erga inimicos clementia
electos nos de ſe ſuâque bonitate bene ſperare faciens,
eóſque à peccatis revocans.*

A 1 O Quàm bonus & ſuavis eſt Domine ſpi-
ritus tuus in omnibus,
2 Ideóque eos, qui exerrant, partibus corri-
pis: & de quibus peccant, admones & alloque-
* Deut. 9 a 1. 12 d. 29. 18 c. 12. ris: ut relicta malitia, credant in te Domine.
3 * Illos enim antiquos inhabitatores terræ
ſanctæ tuæ, quos exhorruiſti,
4 Quoniam odibilia opera tibi faciebant
per medicamina, & ſacrificia injuſta,
5 Et filiorum ſuorum necatores ſine miſeri-
cordia, & comeſtores viſcerum hominum, &
devoratores ſanguinis à medio ſacramẽto tuo,
6 Et auctores parentes animarum inauxilia-
tarum, perdere voluiſti per manus parentum
noſtrorum,
7 Ut dignam perciperent peregrinationem
puerorũ Dei, quæ tibi omniũ charior eſt terra.
8 Sed & his tanquam hominibus pepercisti,
& miſiſti anteceſſores exercitus tui veſpas, ut
illos paulatim exterminarent.
B 9 Non quia impotens eras in bello ſubjicere
impios juſtis, aut beſtiis ſævis, aut verbo duro
ſimul exterminare:
* Exo. 23. f. 30. Deut. 7. d. 22. 10 * Sed partibus judicans dabas locum pœ-
nitentiæ, non ignorans, quoniam nequam eſt
natio eorum, & naturalis malitia ipſorum, &
quoniam non poterat mutari cogitatio illo-
rum in perpetuum.
11 Semen enim erat maledictum ab initio:
nec timens aliquem, veniam dabas peccatis il-
lorum.
12 Quis enim dicet tibi: Quid feciſti? aut
quis ſtabit contra judicium tuum? aut quis in
conſpectu tuo veniet vindex iniquorum ho-
minum; aut quis tibi imputabit, ſi perierint
nationes, quas tu feciſti?
13 Non enim eſt alius Deus quam tu, * cui * 1. Pet. 5. b. 7.
cura eſt de omnibus, ut oſtendas quoniam non
injuſtè judicas judicium.
14 Neque rex neque tyrannus in conſpectu
tuo inquirent de his quos perdidiſti.
15 Cùm ergo ſis juſtus, juſtè omnia diſponis,
ipſum quoque, qui non debet puniri, condem-
nare, exterum æſtimas à tua virtute.
16 Virtus enim tua juſtitiæ initium eſt: & ob
hoc quòd omnium Dominus es, omnibus te G
parcere facis,
17 Virtutem enim oſtendis tu, qui non cre-
deris eſſe in virtute conſummatus, & horum,
qui te neſciunt, audaciam traducis.
18 Tu autem dominator virtutis, cum tran-
quillitate judicas, & cum magna reverentia
ponis nos: ſubeſt enim tibi, cùm volueris, poſſe.
19 Docuiſti autem populum tuum per talia
opera, quoniam oportet juſtum eſſe & huma-
num, & bonæ ſpei feciſti filios tuos: quoniam
judicans das locum in peccatis pœnitentiæ.
20 Si enim inimicos ſervorum tuorum, &
debitos morti, cum tanta cruciaſti attentione,
dans tempus & locum, per quæ poſſent mutari
à malitia?
21 Cum quanta diligentia judicaſti filios
tuos quorum parentibus juramenta & con-
ventiones dediſti bonarum promiſſionum? D
22 Cùm ergo das nobis diſciplinam, inimi-
cos noſtros multipliciter flagellas, ut bonita-
tem tuam cogitemus judicantes: & cùm de no-
bis judicatur, ſperemus miſericordiam tuam.
23 Unde & illis, qui in vita ſua inſenſatè &
injuſtè vixerunt, per hæc, quæ coluerunt, de-
diſti ſumma tormenta.
24 * Etenim in erroris via diutiùs erraverũt, * Sup. 11. c. 16. Rom. 1. c. 23.
deos æſtimantes hæc, quæ in animalibus ſunt
ſupervacua, infantium inſenſatorum more
viventes.
25 Propter hoc tamquam pueris inſenſatis
judicium in deriſum dediſti.
26 Qui autem ludibriis & increpationibus
non ſunt correcti, dignum Dei judicium
experti ſunt.
27 In quibus enim patiẽtes indignabantur
per hæc quos putabãt deos, in ipſis cùm exter-
minarentur videntes, illum, quem olim nega
bant ſe noſſe, verum Deum agnoverunt: pro-
pter quod & finis condemnationis eorum
venit ſuper illos.

CAPUT XIII.

Vani quidem ſunt qui ex creaturis Deum non agnoſcentes, ipſas potiùs creaturas pro diis coluerunt: at illi longè ſtultiores qui opus artificis Deum dicunt, ab inſenſato idolo futura interrogantes.

A 1 VAni autem ſunt omnes homines, in qui-
Rom. bus non ſubeſt ſcientia Dei: & de his
1. c. 18. quæ videntur bona, non potuerunt intelligere
eum qui eſt, neque operibus attendentes agno-
verunt quis eſſet artifex:
* Deut. 2 * Sed aut ignem, aut ſpiritum, aut cita-
4. c. 19. tum aërem, aut gyrum ſtellarum, aut nimiam
17. a. 3. aquam, aut ſolem & lunam, rectores orbis ter-
rarum deos putaverunt.
3 Quorum ſi ſpecie delectati, deos putave-
runt: ſciant quantò his dominator eorum ſpe-
cioſior eſt. ſpeciei enim generator hæc omnia
conſtituit.
4 Aut ſi virtutem & opera eorum mirati
ſunt, intelligant ab illis, quoniam qui hæc fe-
cit, fortior eſt illis:
5 A magnitudine enim ſpeciei & creaturæ,
cognoſcibiliter poterit creator horum videri.
B 6 Sed tamen adhuc in his minor eſt querela.
Et hi enim fortaſſe errant, Deum quærentes, &
volentes invenire.
* Rom. 7 * Etenim cùm in operibus illius conver-
1. c. 21. ſentur, inquirunt: & perſuaſum habent quo-
niam bona ſunt quæ videntur.
8 Iterùm autem nec his debet ignoſci.
9 Si enim tantùm potuerunt ſcire, ut poſſent
æſtimare ſæculum: quomodo hujus Dominum
non faciliùs invenerunt?
10 Infelices autem ſunt, & inter mortuos
ſpes illorum eſt, qui appellaverunt deos ope-
ra manuum hominum, aurum & argentum,
artis inventionem, & ſimilitudines animaliũ,
aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.
* Iſa. 44. 11 * Aut ſi quis artifex faber de ſilva lignum
b. 12. rectum ſecuerit: & hujus doctè eradat omnem
Iere. 10. corticem, & arte ſua uſus, diligenter fabricet
a. 3. C vas utile in converſationem vitæ,
12 Reliquiis autem ejus operis, ad præpara-
tionem eſcæ abutatur:
13 Et reliquum horum, quod ad nullos uſus
facit, lignum curvum, & verticibus plenum,
ſculpat diligenter per vacuitatem ſuam, & per
ſcientiam ſuæ artis figuret illud, & aſſimilet il-
lud imagini hominis,
14 Aut alicui ex animalibus illud comparet,
perliniens rubrica, & rubicundum faciens fu-
co colorem illius, & omnem maculam, quæ in
D illo eſt, perliniens:
15 Et faciat ei dignam habitationem, & in
pariete ponens illud, & confirmans ferro,
16 Ne fortè cadat, proſpiciens illi, ſciens
quoniam non poteſt adjuvare ſe: imago enim
eſt, & opus eſt illi adjutorium.
17 Et de ſubſtantia ſua, & de filiis ſuis, &
de nuptiis votum faciens, inquirit. Non eru-
beſcit loqui cum illo, qui ſine anima eſt:
18 Et pro ſanitate quidem infirmum depre-
catur, & pro vita rogat mortuum, & in adju-
torium inutilem invocat:
19 Et pro itinere petit ab eo, qui ambulare
non poteſt: & de acquirendo, & de operando
& de omnium rerum eventu petit ab eo, qui
in omnibus eſt inutilis.

CAPUT XIV.

Utilis inventio navis, qua etiam tempore diluvii ſemen humanum ſervatum eſt: idolum autem maledictum eſt cum ſuo fabricatore, & quod fuerit idolorum idololatriæque exordium ac progreſſus, item quæ mala ex idololatria procedant.

1 ITerùm alius navigare cogitans, & per fe- A
ros fluctus iter facere incipiens, ligno por-
tante ſe, fragilius lignum invocat.
2 Illud enim cupiditas acquirendi excogi-
tavit, & artifex ſapientia fabricavit ſua.
3 Tua autem, Pater, providentia gubernat: * Exod.
* quoniam dediſti & in mari viam, & inter flu- 14. c.
ctus ſemitam firmiſſimam, 22.
4 Oſtendens quoniam potens es ex omnibus
ſalvare, etiam ſi ſine arte aliquis adeat mare.
5 Sed ut non eſſent vacua ſapientiæ tuæ ope-
ra; propter hoc etiam & exiguo ligno credunt
homines animas ſuas, & tranſeuntes mare per
ratem liberati ſunt:
6 * Sed & ab initio cùm perirent ſuperbi * Gen. 6.
gigantes, ſpes orbis terrarum ad ratem confu- a. 4. 7.
giens, remiſit ſæculo ſemen nativitatis, quæ b. 7.
manu tua erat gubernata.
7 Benedictum eſt enim lignum, per quod
fit juſtitia.
8 * Per manus autem quod fit idolum, male- * Pſal.
dictum eſt & ipſum, & qui fecit illud: quia 113.
ille quidem operatus eſt: illud autem cùm eſſet Bar.
fragile, deus cognominatus eſt. 6. a. 3.
9 Similiter autem odio ſunt Deo impius &
impietas ejus.
10 Etenim quod factum eſt, cum illo, qui
fecit, tormenta patietur.
11 Propter hoc & in idolis nationum non B
erit reſpectus: quoniam creaturæ Dei in odium
factæ ſunt, & in tentationem animabus homi-
num, & in muſcipulam pedibus inſipientium.
12 Initium enim fornicationis eſt exquiſitio
idolorũ: & adinvẽtio illorũ corruptio vitæ eſt.
13 Neque enim erant ab initio, neque erunt
in perpetuum.
14 Supervacuitas enim hominum advenit
in orbem terrarum, & ideò brevis illorum fi-
nis eſt inventus.
15 Acerbo enim luctu dolens pater, citò ſibi
rapti filij fecit imaginem: & illum, qui tunc
quaſi homo mortuus fuerat, nunc tamquam
Deum colere cœpit, & conſtituit inter ſervos
ſuos ſacra & ſacrificia.
16 Deinde interveniente tempore, convaleſ-
cente iniqua conſuetudine, hic error tanquam
lex cuſtoditus eſt, & tyrannorum imperio co-
colebantur figmenta.
17 Et hos quos in palam homines honorare
non poterant, propter hoc quod longè eſſent,
è longinquo figura eorum allata, evidentem
imaginem regis, quem honorare volebant, fe-
cerunt: ut illum, qui aberat, tanquam præ-
ſentem colerent ſua ſolicitudine.

16 Provexit autem ad horum culturam & hos qui ignorabant, artificis eximia diligentia.

19 Ille enim volens placere illi, qui ſe aſſumpſit, elaboravit arte ſua, ut ſimilitudinem
C in melius figuraret.

20 Multitudo autem hominum abducta per ſpeciem operis, eum, qui ante tempus tamquam homo honoratus fuerat, nunc deum æſtimaverunt.

21 Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio: quoniam aut affectui, aut regibus deſervientes homines, incommunicabile nomen lapidibus & lignis impoſuerunt.

22 Et non ſuffecerat erraſſe eos circa Dei ſcientiam, ſed & in magno viventes inſcientiæ bello, tot & tam magna mala pacem appellant.

23 * Aut enim filios ſuos ſacrificantes, aut obſcura ſacrificia facientes, aut inſaniæ plenas vigilias habentes, (* Deut. 18. b. 10. Ier. 6. b. 6)

24 Neque vitam, neque nuptias mundas jam cuſtodiunt, ſed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans contriſtat:

25 Et omnia commixta ſunt, ſanguis, homicidium, furtum & fictio, corruptio & infidelitas, turbatio & perjurium, tumultus bonorũ.

26 Dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconſtantia, inordinatio mœchiæ & impudicitiæ.

27 Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali cauſa eſt, & initium & finis.

28 Aut enim dum lætantur, inſaniunt: aut certè vaticinantur falſa, aut vivunt injuſtè, aut pejerant citò.

29 Dum enim confidunt in idolis, quæ ſine anima ſunt, malè jurantes noceri ſe non ſperãt.

30 Utraque ergo illis evenient dignè, quoniam malè ſenſerunt de Deo, attendentes idolis, & juraverunt injuſtè, in dolo contemnentes juſtitiam.

31 Non enim juratorum virtus, ſed peccantium pœna perambulat ſemper in juſtorum prævaricationem.

Caput XV.

Vox fidelium ſuavitatem & miſericordiam Dei commendantium cujus gratia ab idololatria ſunt ſervati: merò quoque ſubſannati idolorum artifices ac cultores.

A 1 TU autem Deus noſter, ſuavis & verus es, patiens, & in miſericordia diſponens omnia.

2 Etenim ſi peccaverimus, tui ſumus, ſcientes magnitudinem tuam: & ſi non peccaverimus, ſcimus quoniam apud te ſumus computati.

3 Noſſe enim te, conſummata juſtitia eſt: & ſcire juſtitiam, & virtutem tuam, radix eſt immortalitatis.

4 Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio, nec umbra picturæ labor ſine fructu, effigies ſculpta per varios colores,

5 Cujus aſpectus inſenſato dat concupiſcentiam, & diligit mortuæ imaginis effigiem ſine anima.

6 Malorum amatores, digni ſunt qui ſpem habeant in talibus, & qui faciunt illos, & qui diligunt, & qui colunt.

7 * Sed & figulus mollem terram premens, laborioſè fingit ad uſus noſtros unumquodque vas, & de eodem luto fingit quæ munda ſunt in uſum vaſa, & ſimiliter quæ his ſunt contraria: horum autem vaſorum quis ſit uſus, judex eſt figulus. (* Rom. 9. c. 21.) B

8 Et cùm labore vano deum fingit de eodem luto, ille qui paulò antè de terra factus fuerat, & poſt puſillum reducit ſe unde acceptus eſt, repetitus animæ debitũ quam habebat.

9 Sed cura eſt illi, non quia laboraturus eſt, nec quoniam brevis illi vita eſt, ſed concertatur aurificibus & argentariis: ſed & ærarios imitatur, & gloriam præfert, quoniam res ſupervacuas fingit.

10 Cinis eſt enim cor ejus, & terra ſupervacua ſpes illius, & luto vilior vita ejus:

11 Quoniam ignoravit qui ſe finxit, & qui inſpiravit illi animam quæ operatur, & qui inſufflavit ei ſpiritum vitalem. C

12 Sed & æſtimaverunt luſum eſſe vitam noſtram, & converſationem vitæ compoſitam ad lucrum, & oportere undecumque etiam ex malo acquirere.

13 Hic enim ſcit ſe ſuper omnes delinquere qui ex terræ materia fragilia vaſa, & ſculptilia fingit.

14 Omnes enim inſipientes, & infelices ſupra modum animæ ſuperbi, ſunt inimici populi tui, & imperantes illi:

15 Quoniam omnia idola nationum deos æſtimaverunt, * quibus neque oculorum uſus eſt ad videndum, neque nares ad percipiendum ſpiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, ſed & pedes eorum pigri ad ambulandum, (* Pſ. 113. b. 5. 134. c. 16.) D

16 Homo enim fecit illos: & qui ſpiritum mutuatus eſt, is finxit illos. Nemo enim ſibi ſimilem homo poterit Deum fingere.

17 Cùm enim ſit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim eſt ipſe his quos colit, quia ipſe quidem vixit, cum eſſet mortalis, illi autem numquam.

18 Sed & animalia miſerrima colunt: inſenſata enim comparata his, illis ſunt deteriora.

19 Sed nec aſpectu aliquis ex his animalibus bona poteſt conſpicere. Effugerunt autem Dei laudem, & benedictionem ejus.

Caput XVI.

Ægyptiis ob idololatriam digna paſſis, Hebræi eſcam à Deo acceperunt: caſtigati tamen aliquantùm morſu ſerpentium, erecto ſerpente æneo ſanati ſunt à Deo: impii verò morte conſumpti per locuſtas, muſcas, ignemque grandini mixtum: cùm illi accepto manna, ſatiati ſint & confortati.

1 PRopter hæc, & per his ſimilia paſſi ſunt dignè tormenta, & per multitudinem beſtiarum exterminati ſunt. A

2 Pro quibus tormentis benè diſpoſuiſti populum tuum, * quibus dediſti concupiſcentiam delectamenti ſui, novum ſaporem, eſcam parans eis ortygometram: (* Num. 11. g. 31)

3 Ut illi quidé concupiſcentes eſcam propter
ea, quæ illis oſtenſa & miſſa ſunt, etiá à neceſ-
ſaria concupiſcentia averterentur. Hi auté in
brevi inopes facti, novam guſtaverunt eſcam.
4 Oportebat enim illis ſine excuſatione qui-
dem ſupervenire interitum exercentibus tyrá-
nidem: his autem tantùm oſtendere quemad-
modum inimici eorum exterminabantur.
* Num. 21.b.6. 5 * Etenim cùm illis ſupervenit ſæva beſtia-
rum ira, morſibus perverſorum colubrorum
exterminabantur.
6 Sed non in perpetuum ira tua permanſit,
ſed ad correptionem in brevi turbati ſunt, ſig-
num habentes ſalutis ad commemorationem
mandati legis tuæ.
7 Qui enim converſus eſt, non per hoc, quod
videbat, ſanabatur, ſed per te omnium ſalva-
torem:
B 8 In hoc autem oſtendiſti inimicis noſtris,
quia tu es, qui liberas ab omni malo.
* Exod. 10.b.4. 8.f.24. Apoc. 9.b.7. 9 * Illos enim locuſtarum & muſcarum oc-
ciderunt morſus, & non eſt inventa ſanitas
animæ illorum: quia digni erant ab hujuſ-
modi exterminari.
10 Filios autem tuos, nec draconum vene-
natorum vicerunt dentes: miſericordia enim
tua adveniens ſanabat illos.
11 In memoria enim ſermonum tuorum
examinabantur, & velociter ſalvabantur, ne in
altam incidentes oblivionem, non poſſent tuo
uti adjutorio.
12 Etenim neque herba, neque malagma
ſanavit eos, ſed tuus, Domine, ſermo, qui ſanat
omnia.
* Deut. 32.f.39. 1.Reg.2.b.6. Tob. 13.A.2 13 * Tu es enim, Domine, qui vitæ & mor-
tis habes poteſtatem, & deducis ad portas mor-
tis, & reducis:
14 Homo autem occidit quidem per mali-
C tiam, & cùm exierit ſpiritus, non revertetur,
nec revocabit animam quæ recepta eſt:
15 Sed tuam manum effugere impoſſibile eſt.
* Exod. 9.f.23. 16 * Negantes enim te noſſe impij, per forti-
tudinem brachij tui flagellati ſunt: novis
aquis, & grandinibus, & pluviis perſecutio-
nem paſſi, & per ignem conſumpti.
17 Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ
omnia extinguit, plus ignis valebat: vindex
eſt enim orbis Juſtorum,
18 Quodam enim tempore, manſuetabatur
ignis, ne comburerentur quæ ad impios miſſa
erant animalia: ſed ut ipſi videntes ſcirét, quo-
niam Dei judicio patiuntur perſecutionem.
19 Et quodám tempore in aqua ſupra virtu-
tem ignis, exardeſcebat undique, ut iniquæ
terræ nationem exterminaret.
* Exod. 16.d.14. Num 11 b.7. Pſ. 77.c.25. Joan.6.d.31. 20 * Pro quibus angelorum eſca nutriviſti
populum tuum: & paratum panem de cælo præ-
ſtitiſti illis ſine labore, omne delectamentum
in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuavitatem.
21 Subſtantia enim tua dulcedinem tuam,
quam in filios habes, oſtendebat: & deſerviens
uniuſcujuſque voluntati, ad quod quiſque vo-
lebat, convertebatur.
22 * Nix autem & glacies ſuſtinebant vim * Exod. 9.e.24.
ignis, & non tabeſcebant: ut ſcirent quoniam
fructus inimicorum exterminabat ignis ar- D
dens in grandine & pluvia coruſcans.
23 Hic autem iterùm ut nutrirentur juſti,
etiam ſuæ virtutis oblitus eſt.
24 Creatura enim tibi Factori deſerviens,
exardeſcit in tormentum adversùs injuſtos: &
lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te
confidunt.
25 Propter hoc & tunc in omnia transfigu-
rata, omnium nutrici gratiæ tuæ deſerviebat,
ad voluntatem eorum, qui à te deſiderabant:
26 Ut ſcirent filij tui, quos dilexiſti Domi-
ne, * quoniam non nativitatis fructus paſcunt * Deut. 8.a.3. Matt. 4.a.4.
homines, ſed ſermo tuus hos, qui in te credide-
rint, conſervat.
27 Quod enim ab igne non poterat exter-
minari, ſtatim ab exiguo radio ſolis calefa-
ctum tabeſcebat.
28 Ut notum omnibus eſſet, quoniam opor-
tet prævenire ſolem ad benedictionem tuam,
& ad ortum lucis te adorare.
29 Ingrati enim ſpes tanquam hybernalis
glacies tabeſcet, & diſperiet tanquam aqua
ſupervacua.

Caput XVII.

Ægyptii triduanas paſſi ſunt invincibiles tenebras, cum ingenti timore & horrore, reliqua orbis parte illuſtrata lumine.

1 MAgna ſunt enim judicia tua Domine, A
& inenarrabilia verba tua: propter hoc
indiſciplinatæ animæ erraverunt.
2 * Dum enim perſuaſum habent iniqui * Exod. 10.f.23.
poſſe dominari nationi ſanctæ: vinculis tene-
brarú & longæ noctis compediti, incluſi ſub
tectis, fugitivi perpetuæ providétiæ jacuerunt.
3 Et dum putant ſe latere in obſcuris pec-
catis tenebroſo oblivionis velamento diſperſi
ſunt, paventes horrendè, & cum admiratione
nimia perturbati.
4 Neque enim quæ continebat illos ſpelun-
ca, ſine timore cuſtodiebat, quoniam ſonitus
deſcendens perturbabat illos, & perſonæ tri-
ſtes illis apparentes pavorem illis præſtabant.
5 Et ignis quidem nulla vis poterat illis lu-
men præbere, nec ſiderum limpidæ flammæ il-
luminare poterant illam noctem horrendam.
6 Apparebat autem illis ſubitaneus ignis, B
timore plenus: & timore perculſi illius, quæ
non videbatur, faciei, æſtimabant deteriora eſſe
quæ videbantur:
7 Et * magicæ artis appoſiti erant deriſus, & * Exod. 7.d.22. 8.b.7.
ſapientiæ gloriæ correptio cum contumelia.
8 Illi enim qui promittebant timores & per-
turbationes expellere ſe ab anima languente,
hi cum deriſu pleni timore languebant.
9 Nam etſi nihil illos ex monſtris perturba-
bat: tranſitu animalium & ſerpentium ſibila-
tione commoti, tremebundi peribant: &
aërem, quem nulla ratione quis effugere poſ-
ſet, negantes ſe videre.
10 Cùm ſit enim timida nequitia, dat teſti- C
monium

monium condemnationis: ſemper enim præſumit ſæva, perturbata conſcientia.

11 Nihil enim eſt timor niſi proditio cogitationis auxiliorum.

12 Et dum ab intus minor eſt expectatio, majorem computat inſcientiam ejus cauſæ, de qua tormentum præſtat.

13 Illi autem qui impotentem verè noctem, & ab infimis, & ab altiſſimis inferis supervenientem, eundem ſomnum dormientes,

14 Aliquando monſtrorum exagitabantur timore, aliquando animæ deficiebant traductione: ſubitaneus enim illis & inſperatus timor ſupervenerat.

D 15 Deinde ſi quiſquam ex illis decidiſſet, cuſtodiebatur in carcere ſine ferro recluſus.

16 Si enim ruſticus quis erat, aut paſtor, aut agri laborum operarius præoccupatus eſſet, ineffugibilem ſuſtinebat neceſſitatem.

17 Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive ſpiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos arborum ramos avium ſonus ſuavis, aut vis aquæ decurrentis nimiùm,

18 Aut ſonus validus præcipitatarum petrarum, aut ludentium animalium curſus inviſus, aut mugientium valida beſtiarum vox, aut reſonans de altiſſimis montibus Echo, deficientes faciebant illos præ timore.

19 Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, & non impeditis operibus continebatur.

20 Solis autem illis ſuperpoſita erat gravis nox, imago tenebrarum, quæ ſuperventura illis erat. Ipſi ergo ſibi erãt graviores tenebris.

CAPUT XVIII.

Hebræi luce gaudent, & ducatum columnæ ignis accipiunt: occiduntur omnia Ægypti primogenita ab Angelo: Hebræi in ſeditione Core iram Dei provocant: ſed in medio incendij liberantur, offerente Aaron incenſum, & pro multitudine deprecante.

A Exod. 10. f. 23. & 11. 1 SAnctis autem tnis maxima erat lux, & horum quidem vocem audiebant, ſed figuram non videbant. Et quia non & ipſi eadem paſſi erant, magnificabant te.

2 Et qui antè læſi erant, quia non lædebantur, gratias agebant: & ut eſſet differentia, donum petebant.

Exod. 14. f. 24. Pſ. 77. b. 14. 104. d. 39. 3 * Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & ſolem ſine læſura boni hoſpitij præſtitiſti.

4 Digni quidem illi carere luce, & pati carcerem tenebrarum, qui incluſos cuſtodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen ſæculo dari.

* Exod. 1. c. 16. * Exod. 2. a. 1. * Exod. 14. f. 27. 5 * Cùm cogitarent juſtorum occidere infãtes: & * uno expoſito filio, & liberato, in traductionem illorũ, multitudinem filiorum abſtuliſti, & * pariter illos perdidiſti in aqua valida

6 Illa enim nox ante cognita eſt à patribus B noſtris, ut verè ſcientes quibus juramentis rediderunt, animæquiores eſſent.

7 Suſcepta eſt autem à populo tuo ſanitas quidem juſtorum, injuſtorum autem exterminatio.

8 Sicut enim læſiſti adverſarios: ſic & nos provocans magnificaſti.

9 Abſconsè enim ſacrificabant juſti pueri bonorum, & juſtitiæ legem in concordia diſpoſuerunt: ſimiliter & bona & mala recepturos juſtos, patrum jam decantantes laudes.

10 Reſonabat autem inconveniens inimicorum vox, & flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium.

11 * Simili autem pœna ſervus cum domino afflictus eſt, & popularis homo regi ſimilia paſſus. * Exod. 12. e. 29.

12 Similiter ergo omnes, uno nomine mortis, mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad ſepeliendum vivi ſufficiebant: quoniam uno momento, quæ erat præclarior natio illorum, exterminata eſt:

13 De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc verò primùm cùm fuit exterminium primogenitorum, ſpoponderunt populum Dei eſſe. C

14 Cùm enim quietum ſilentium contineret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet.

15 Omnipotens ſermo tuus de cœlo à regalibus ſedibus, durus debellator in mediam exterminij terram proſilivit,

16 Gladius acutus inſimulatum imperium tuum portans, & ſtans replevit omnia morte, & uſque ad cœlum attingebat ſtans in terra.

17 Tunc continuò viſus ſomniorum malorum turbaverunt illos, & timores ſupervenerunt inſperati.

18 Et alius alibi projectus ſemivivus, propter quam moriebatur, cauſã demonſtrabat mortis.

19 Viſiones enim, quæ illos turbaverunt, hæc præmonebant, ne inſcij, quare mala patiebantur, perirent.

20 Tetigit autem tunc & juſtos tentatio mortis, & commotio in eremo facta eſt multitudinis: ſed non diu permanſit ira tua.

21 * Properans enim homo ſine querela deprecari pro populis, proferens ſervitutis ſuæ ſcutum, orationẽ & per incenſum deprecationem allegans, reſtitit iræ, & finẽ impoſuit neceſſitati, oſtendens quoniam tuus eſt famulus. * Num. 16. g. 46. D

22 Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec armaturæ potentia, ſed verbo illum, qui ſe vexabat, ſubjecit juramenta parentum, & teſtamentum commemorans.

23 Cùm enim jam acervatim cecidiſſent ſuper alterutrum mortui, interſtitit, & amputavit impetum, & diviſit illam quæ ad vivos ducebat viam.

24 * In veſte enim pôderis, quam habebat, totus erat orbis terrarum: & parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidum erant ſculpta, & magnificentia tua in diademate capitis illius ſculpta erat. * Exod 28. b. 6.

25 His autem ceſſit qui exterminabat, & hæc extimuit. erat enim ſola tentatio iræ ſufficiens.

CAPUT XIX.

Hebræos perſequentes Ægyptij, mari abſorpti ſunt, muſcis & ranis anteà vexati; Hebræis vero concupiſcitas carnes accipientibus, impij inhoſpitales percutiuntur cæcitate: elementa Deo ſerviunt in afflictione malorum, & obſequio bonorum.

A 1 IMpiis autem uſque in noviſſimum ſine mi-
ſericordia ira ſupervenit. Præſciebat enim
& futura illorum:
2 Quoniam cùm ipſi permiſiſſent ut ſe edu-
cerent, & cum magna ſollicitudine, præmiſiſ-
ſent illos, conſequebantur illos pœnitétiâ acti.
* Exod. 14.b.5. 3 * Adhuc enim inter manus habentes lu-
ctum, & deplorantes ad monumenta mortuo-
rum, aliam ſibi aſſumpſerunt cogitationem in-
ſcientiæ: & quos rogantes projecerant, hos
tanquam fugitivos perſequebantur:
4 Ducebat enim illos ad hunc finem digna
neceſſitas: & horum, quæ acciderant, comme-
morationem amittebant, ut quæ deerant tor-
mentis, repleret punitio:
5 Et populus quidem tuus mirabiliter tran-
ſiret, illi autem novam mortem invenirent.
B 6 Omnis enim creatura ad ſuum genus ab
initio refigurabatur, deſerviens tuis præceptis,
ut pueri tui cuſtodirentur illæſi.
7 Nam nubes caſtra eorum obumbrabat, &
ex aqua quæ antè erat, terra arida apparuit, &
in mari rubro via ſine impedimento, & cam-
pus germinans de profundo nimio:
8 Per quem omnis natio tráſivit, quæ tegeba-
tur tua manu, vidétes tua mirabilia & mõſtra.
9 Tanquam enim equi depaverunt eſcam,
& tanquam agni exultaverunt, magnificantes
te Domine, qui liberaſti illos.
10 Memores enim erant adhuc eorum, quæ
in incolatu illorum facta fuerant, quemadmo-
dum pro natione animalium eduxit terra
muſcas, & pro piſcibus eructavit fluvius mul-
titudinem ranarum.
11 * Noviſſimè autem viderunt novam crea- * Exod. 16.c.13.
turam avium, cùm adducti concupiſcentia po- Num 11.g.31.
ſtulaverunt eſcas epulationis.
12 In allocutione enim deſiderij, aſcendit illis Sup.16.a.2.
de mari ortygometra: & vexationes peccatori-
bus ſupervenerunt, non ſine illis, quæ antè fa-
cta erant, argumentis per vim fulminum: juſtè
enim patiebantur ſecundùm ſuas nequitias.
13 Etenim deteſtabiliorem inhoſpitalitatem
inſtituerunt: alij quidem ignotos non recipie-
bant advenas, alij autem bonos hoſpites in
ſervitutem redigebant.
14 Et non ſolùm hæc, ſed & alius quidam
reſpectus illorum erat: quoniam inviti reci-
piebant extraneos.
15 Qui autem cum lætitia receperunt hos,
qui eiſdem uſi erant juſtitiis, ſæviſſimis afflixe-
runt doloribus.
16 Percuſſi ſunt autem cæcitate: ſicut * illi * Gen. 19.c.11.
in foribus juſti, cùm ſubitaneis cooperti eſſent D
tenebris, unuſquiſque tranſitum oſtij ſui quæ-
rebat.
17 In ſe enim elementa dum convertuntur,
ſicut in organo qualitatis ſonus immutatur, &
omnia ſuum ſonum cuſtodiunt: unde æſtimari
ex ipſo viſu certò poteſt.
18 Agreſtia enim in aquatica convertebãn-
tur: & quæcumque erant natantia, in terram
tranſibant.
19 Ignis in aqua valebat ſupra ſuam virtu-
tem, & aqua extinguentis naturæ obliviſce-
batur.
20 Flammæ è contrariò, corruptibilium ani-
malium non vexaverunt carnes coambulan-
tium, nec diſſolvebant illam, quæ facilè diſſol-
vebatur ſicut glacies, bonam eſcam. In omni-
bus enim magnificaſti populum tuum Domi-
ne, & honoraſti, & non deſpexiſti, in omni tem-
pore, & in omni loco aſſiſtens eis.

IN ECCLESIASTICUM JESU FILIJ SIRACH

PROLOGUS.

MULTORUM nobis, & magnorum, per legem & prophetas alióſque qui ſecuti ſunt illos, ſapientia demonſtrata eſt: in quibus oportet laudare Iſraël doctrinæ & ſapientiæ cauſa: quia non ſolùm ipſos loquentes neceſſe eſt eſſe peritos, ſed etiam extraneos poſſe & dicentes & ſcribentes doctiſſimos fieri. Avus meus Jeſus, poſtquam ſe ampliùs dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus noſtris traditi ſunt, voluit & ipſe ſcribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & ſapientiam pertinent; ut deſiderantes diſcere, & illorum periti facti, magis magiſque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benevolẽtia, & attentiori ſtudio lectionem facere, & veniã habere in illis, in quibus videmur, ſequentes imaginem ſapientiæ, deficere in verborum compoſitione. Nam deficiunt verba Hebraïca, quando fuerint tranſlata ad alteram linguam. Non autem ſolùm hæc, ſed & ipſa lex, & prophetæ,

phetæ, ceteráque aliorum librorum, non parvam habent differentiam, quando inter ſe dicuntur. Nam in octavo & trigeſimo anno temporibus Ptolemæi Evergetis regis, poſtquam perveni in Ægyptum, & cùm multum temporis ibi fuiſſem, inveni ibi libros relictos, non parvæ neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & neceſſarium putavi & ipſe aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum iſtum: & multa vigilia attuli doctrinam in ſpatio temporis, ad illa quæ ad finem ducunt, librum iſtum dare, & illis qui volunt animum intendere, & diſcere quemadmodum oporteat inſtituere mores, qui ſecundùm legem Domini propoſuerint vitam agere.

ECCLESIASTICUS.

Caput Primum.

Sapientia incomprehenſibilis & in creaturis relucens, ab æterno originem à ſolo Deo omnipotente trahit, quam dat diligentibus ac timentibus ipſum: nam timor Domini, qui hic multipliciter commendatur, non ſolùm ſapientiam, ſed & reliquas ſecum affert virtutes: ſimplici autem corde ad Deum accedendum eſt.

A 1 OMNIS ſapientia à Domino Deo eſt, & cum illo fuit ſemper, & eſt ante ævum.

3. Reg. 3. b. 9. 4. d. 29.

2 Arenam maris, & pluviæ guttas, & dies ſæculi quis dinumeravit? Altitudinem cæli, & latitudinem terræ, & profundum abyſſi quis dimenſus eſt?

3 Sapientiam Dei præcedentem omnia quis inveſtigavit?

4 Prior omnium creata eſt ſapientia, & intellectus prudentiæ ab ævo.

5 Fons ſapientiæ verbum Dei in excelſis, & ingreſſus illius mandata æterna.

6 Radix ſapientiæ cui revelata eſt, & aſtutias illius quis agnovit?

7 Diſciplina ſapientiæ cui revelata eſt, & manifeſtata? & multiplicationem ingreſſus illius quis intellexit?

8 Unus eſt altiſſimus Creator omnipotens, & Rex potens, & metuendus nimis, ſedens ſuper thronum illius, & dominans Deus.

B 9 Ipſe creavit illam in Spiritu ſancto, & vidit. & dinumeravit, & menſus eſt.

10 Et effudit illam ſuper omnia opera ſua, & ſuper omnem carnem ſecundùm datum ſuum, & præbuit illam diligentibus ſe.

11 Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis.

12 Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium, & longitudinem dierum.

13 Timenti Dominum benè erit in extremis, & in die defunctionis ſuæ benedicetur.

14 Dilectio Dei honorabilis ſapientia.

15 Quibus autem apparuerit in viſu, diligunt eam in viſione, & in agnitione magnalium ſuorum.

* Pſal. 110. d. 10. Prov. 1. a. 7. 9. c. 10.

16 * Initium ſapientiæ, timor Domini, & cum fidelibus in vulva concreatus eſt, cum electis feminis graditur, & cum juſtis & fidelibus agnoſcitur.

17 Timor Domini, ſcientiæ religioſitas.

18 Religioſitas cuſtodiet & juſtificabit cor, jucunditatem atque gaudium dabit.

19 Timenti Dominum benè erit, & in diebus conſummationis illius benedicetur.

20 Plenitudo ſapientiæ eſt timere Deum, & plenitudo à fructibus illius.

21 Omnem domum illius implebit à generationibus, & receptacula à theſauris illius.

22 Corona ſapientiæ, timor Domini, replens pacem, & ſalutis fructum:

23 Et vidit, & dinumeravit eam: utraque autem ſunt dona Dei.

24 Scientiam, & intellectum prudentiæ ſapientia compartietur: & gloriam tenentium ſe, exaltat.

25 Radix ſapientiæ eſt timere Dominum: & rami illius longævi.

26 In theſauris ſapientiæ intellectus, & ſcientiæ religioſitas: execratio autem peccatoribus ſapientia.

27 Timor Domini expellit peccatum:

28 Nam qui ſine timore eſt, non poterit juſtificari: iracundia enim animoſitatis illius, ſubverſio illius eſt.

29 Uſque in tempus ſuſtinebit patiens, & poſteà redditio jucunditatis.

30 Bonus ſenſus uſquè in tempus abſcondet verba illius, & labia multorum enarrabunt ſenſum illius. D

31 In theſauris ſapientiæ ſignificatio diſciplinæ,

32 Execratio autem peccatori, cultura Dei.

33 Fili concupiſcens ſapientiam, conſerva juſtitiam, & Deus præbebit illam tibi.

34 Sapientia enim & diſciplina timor Domini: & quod beneplacitum eſt illi,

35 Fides, & manſuetudo, & adimplebit theſauros illius.

36 Ne ſis incredibilis timori Domini: & ne acceſſeris ad illum duplici corde.

37 Ne fueris hypocrita in conſpectu hominum, & non ſcandalizeris in labiis tuis.

38 Attende in illis, ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem,

39 Et revelet Deus abſconſa tua, & in medio ſynagogæ elidat te:

40 Quoniam acceſſiſti malignè ad Dominum, & cor tuum plenum eſt dolo & fallacia.

Caput II.

Deo ſerviturus ſtet in juſtitia, Dei timore & patientia; timentes verò Deum credant fidantque in illum, & maximos hinc fructus accipient: væ autem incredulis & impatientibus: effectus quoq; divini timoris explicantur.

1 FIli accedens ad ſervitutem Dei, ſta in ju-
A ſtitia, & timore, & præpara animam tuam
Matt.4 a.1.2. ad tentationem.
Timoth.2 2 Deprime cor tuum, & ſuſtine: inclina au-
3,c.12 rem tuam, & ſuſcipe verba intellectus: & ne
feſtines in tempore obductionis.
3 Suſtine ſuſtentationes Dei: conjungere
Deo, & ſuſtine, ut creſcat in noviſſimo vita tua.
4 Omne, quod tibi applicitum fuerit, acci-
pe: & in dolore ſuſtine, & in humilitate tua
patientiam habe:
5 * Quoniam in igne probatur aurum & ar-
gentum, homines verò receptibiles in cami-
*Sap. no humiliationis.
3,a.6. 6 Crede Deo, & recuperabit te: & dirige
B viam tuam, & ſpera in illum.
Serva timorem illius, & in illo veteraſce.
7 Metuentes Dominum ſuſtinete miſericor-
diam ejus: & non deflectatis ab illo, ne cadatis.
8 Qui timetis Dominum, credite illi: & non
evacuabitur merces veſtra.
9 Qui timetis Dominum, ſperate in illum: &
in oblectationem veniet vobis miſericordia.
10 Qui timetis Dominum, diligite illum, &
illuminabuntur corda veſtra.
11 Reſpicite filij nationes hominum: & ſci-
tote quia nullus ſperavit in Domino, & con-
*Pſal. fuſus eſt.
30.a.1. 12 * Quis enim permanſit in mandatis ejus,
C & derelictus eſt? aut quis invocavit eum, &
deſpexit illum?
13 Quoniam pius & miſericors eſt Deus, &
remittet in die tribulationis peccata: & prote-
*3. ctor eſt omnibus exquirentibus ſe in veritate.
Reg.18. 14 Væ duplici corde, & labiis ſceleſtis, &
a.21. manibus malefacientibus, & peccatori * ter-
ram ingredienti duabus viis.
15 Væ diſſolutis corde, qui non credunt
Deo: & ideò non protegentur ab eo.
16 Væ his, qui perdiderunt ſuſtinentiam, &
qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt
in vias pravas.
17 Et quid facient, cùm inſpicere cœperit
Dominus?
*Joan. 18 Qui timent Dominum, non erunt incre-
14.c.21. dibiles verbo illius, & * qui diligunt illum,
D conſervabunt viam illius.
19 Qui timent Dominum, inquirent quæ
beneplacita ſunt ei: & qui diligunt eum, re-
plebuntur lege ipſius.
20 Qui timent Dominum, præparabunt cor-
da ſua, & in conſpectu illius ſanctificabunt
animas ſuas.
21 Qui timent Dominum, cuſtodiunt man-
data illius, & patientiam habebunt uſque ad
inſpectionem illius.
22 Dicentes: Si pœnitentiam non egerimus,
incidemus in manus Domini, & non in manus
hominum.
23 Secundùm enim magnitudinem ipſius,
ſic & miſericordia illius cum ipſo eſt.

Caput III.

Honor parentum multiplicem Dei meretur benedictionem, & inhonoratio maledictionem: modeſtia animi laudatur contra curioſitatem: & cor durum, nequam & ſuperbum vituperatur, laudato Sapiente & eleemoſynam tribuente.

1 FIlij ſapientiæ, eccleſia juſtorum: & natio A
illorum, obedientia & dilectio.
2 Judicium patris audite filij, & ſic facite ut
ſalvi ſitis.
3 Deus enim honoravit patrem in filiis, &
judicium matris exquirens, firmavit in filios.
4 Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis,
& continebit ſe ab illis, & in oratione die-
rum exaudietur.
5 Et ſicut qui theſaurizat, ita & qui honori-
ficat matrem ſuam.
6 Qui honorat patrem ſuum, jucundabitur
in filiis, & in die orationis ſuæ exaudietur.
7 Qui honorat patrem ſuum, vita vivet lon-
giore: & qui obedit patri, refrigerabit matrē.
8 Qui timet Dominum, honorat parentes, A
& quaſi dominis ſerviet his, qui ſe genuerunt.
9 * In opere & ſermone, & omni patientia *Exod.
honora patrem tuum, 20.c.
10 Ut ſuperveniat tibi benedictio ab eo, & 12.
benedictio illius in noviſſimo maneat. Deut.5.
b.16.
11 * Benedictio patris firmat domos filiorum: Matt.15.
maledictio autē matris eradicat fundamenta. a.4.
12 Ne glorieris in contumelia patris tui: Mar.7.
b.10.
non enim eſt tibi gloria, ejus confuſio. Eph.6.
13 Gloria enim hominis ex honore patris a.2.
ſui, & dedecus filij pater ſine honore. *Gen.
27.d.
14 Fili ſuſcipe ſenectam patris tui, & non 27.49.
contriſtes eum in vita illius: a.2.
15 Et ſi defecerit ſenſu, veniam da, & ne
ſpernas eum in virtute tua, eleemoſyna enim
patris non erit in oblivione.
16 Nam pro peccato matris reſtituetur tibi
bonum,
17 Et in juſtitia ædificabitur tibi, & in die
tribulationis commemorabitur tui: & ſicut in
ſereno glacies, ſolventur peccata tua.
18 Quàm malæ famæ eſt, qui derelinquit
patrem: & eſt maledictus à Deo, qui exaſperat
matrem. C
19 Fili in manſuetudine opera tua perfice, &
ſuper hominum gloriam diligêris. *Phil.
20 * Quantò magnus es, humilia te in om- 2.a.3.
nibus, & coram Deo invenies gratiam:
21 Quoniam magna potentia Dei ſolius, &
ab humilibus honoratur. *Prov.
22 * Altiora te ne quæſieris, & fortiora te 25.d.
ne ſcrutatus fueris: ſed quæ præcepit tibi 27.
Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus operi-
bus ejus ne fueris curioſus.
23 Non eſt enim tibi neceſſarium, ea quæ
abſcondita ſunt, videre oculis tuis.
24 In ſupervacuis rebus noli ſcrutari multi-
pliciter, & in pluribus operibus ejus non eris
curioſus.
25 Plurima enim ſuper ſenſum hominum
oſtenſa ſunt tibi.

26 Multos

26 Multos quoque ſupplantavit ſuſpicio illorum, & in vanitate detinuit ſenſus illorum.

27 Cor durum habebit malè in noviſſimo: & qui amat periculum, in illo peribit.

D 28 Cor ingrediens duas vias, non habebit ſucceſſus, & pravus corde in illis ſcandalizabitur.

29 Cor nequam gravabitur in doloribus, & peccator adjiciet ad peccandum.

30 Synagogæ ſuperborum non erit ſanitas: frutex enim peccati radicabitur in illis, & non intelligetur.

31 Cor ſapientis intelligitur in ſapientia, & auris bona audiet cum omni concupiſcentia ſapientiam.

32 Sapiens cor & intelligibile abſtinebit ſe à peccatis, & in operibus juſtitiæ ſucceſſus habebit.

* Dan. 4 c. 24. 33 * Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis:

34 Et Deus proſpector eſt ejus qui reddit gratiam: meminit ejus in poſterum, & in tempore caſus ſui inveniet firmamentum.

CAPUT IV.

Ad opera miſericordiæ & ſapientiam multipliciter hortatur, hujus oſtendens utilitates: confuſio bona & mala: non occultanda ſapientia, nec veritati contradicendum: pro juſtitia certandum: verbo tuo opus reſpondeat: ſis humanus erga ſubditos, & non avarus.

A 1 FIli eleemoſynam pauperis ne defraudes, & oculos tuos ne tranſvertas à paupere.

Tob. 4. b 7. 2 Animam eſurientem ne deſpexeris: & non exaſperes pauperem in inopia ſua.

3 Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum anguſtianti.

4 Rogationem contribulati ne abjicias: & non avertas faciem tuam ab egeno.

5 Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram: & non relinquas quærentibus tibi retrò maledicere:

6 Maledicentis enim tibi in amaritudine animæ, exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum.

7 Congregationi pauperum affabilem te facito, & preſbytero humilia animam tuam, & magnato humilia caput tuum.

B 8 Declina pauperi ſine triſtitia aurem tuam, & redde debitum tuum, & reſponde illi pacifica in manſuetudine.

9 Libera eum, qui injuriam patitur de manu ſuperbi: & non acidè feras in anima tua.

10 In judicando eſto pupillis miſericors ut pater, & pro viro matri illorum:

11 Et eris tu velut filius Altiſſimi obediens, & miſerebitur tui magis quàm mater.

12 Sapientia filiis ſuis vitam inſpirat, & ſuſcipit inquirentes ſe, & præibit in via juſtitiæ.

13 Et qui illam diligit, diligit vitam: & qui vigilaverint ad illam, complectentur placorem ejus.

14 Qui tenuerint illam, vitam hereditabunt: & quò introibit, benedicet Deus.

15 Qui ſerviunt ei, obſequentes erunt ſancto, & eos, qui diligunt illam, diligit Deus.

16 Qui audit illam, judicabit Gentes: & qui intuetur illam, permanebit confidens.

17 Si crediderit ei, hereditabit illam, & erunt in confirmatione creaturæ illius.

18 Quoniam in tentatione ambulat cum eo, C
& in primis elegit eum.

19 Timorem & metum, & probationem inducet ſuper illum: & cruciabit illum in tribulatione doctrinæ ſuæ, donec tentet eum in cogitationibus ſuis, & credat animæ illius.

20 Et firmabit illum, & iter adducet directum ad illum, & lætificabit illum,

21 Et denudabit abſconſa ſua illi, & theſaurizabit ſuper illum ſcientiam & intellectum juſtitiæ.

22 Si autem oberraverit, derelinquet eum, & tradet eum in manus inimici ſui.

23 Fili conſerva tempus, & devita à malo.

24 Pro anima tua ne confundaris dicere verum.

25 Eſt enim confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam & gratiam.

26 Ne accipias faciem adversùs faciem tuam, nec adversùs animam tuam mendacium.

27 Ne reverearis proximum tuum in caſu ſuo:

28 Nec retineas verbum in tempore ſalu- D
tis. Non abſcondas ſapientiam tuam in decore ſuo.

29 In lingua enim ſapientia dignoſcitur: & ſenſus, & ſcientia, & doctrina in verbo ſenſati, & firmamentum in operibus juſtitiæ.

30 Non contradicas verbo veritatis ullo modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confundere.

31 Non confundaris confiteri peccata tua, & ne ſubjicias te omni homini pro peccato.

32 Noli reſiſtere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvij.

33 Pro juſtitia agonizare pro anima tua, & uſque ad mortem certa pro juſtitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

34 Noli citatus eſſe in lingua tua; & inutilis, & remiſſus in operibus tuis.

35 Noli eſſe ſicut leo in domo tua, evertens domeſticos tuos, & opprimens ſubjectos tibi.

36 Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.

CAPUT V.

Non permanendum in peccato ob confidentiam divitiarum, juventutis, fortitudinis aut miſericordia Domini: ne ſis vagus, ſed firmus & manſuetus in via Domini, & cordatus in verbis: ne ſis ſuſurro aut bilinguis

1 NOli attendere ad poſſeſſiones iniquas, & A
ne dixeris: Eſt mihi ſufficiens vita: nihil enim proderit in tempore vindictæ & obductionis.

2 Ne ſequaris in fortitudine tua concupiſcentiam cordis tui:

3 Et ne dixeris, Quomodo potui? aut quis me ſubjiciet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit.

4 Ne dixeris; Peccavi, & quid mihi acci- B
dit

dit triſte? Altiſſimus enim eſt patiens redditor.
5 De propitiato peccato noli eſſe ſine metu,
neque adjicias peccatum ſuper peccatum.
6 Et ne dicas: Miſeratio Domini magna eſt,
multitudinis peccatorum meorũ miſerebitur.
* Prov. 7 * Miſericordia enim & ira ab illo cito pro-
20.a.6. ximant, & in peccatores reſpicit ira illius.
8 Non tardes converti ad Dominum, & ne
differas de die in diem.
9 Subito enim veniet ira illius, & in tempo-
re vindictæ diſperdet te.
* Prov 10 * Noli anxius eſſe in divitiis injuſtis: non
11.a.4. enim proderunt tibi in die obductionis &
d.28. vindictæ.
C 11 Non ventiles te in omnem ventum, &
non eas in omnem viam, ſic enim omnis pecca-
tor probatur in duplici lingua.
12 Eſto firmus in via Domini, & in veritate
ſenſus tui & ſcientia, & proſequatur te ver-
bum pacis & juſtitiæ:
13 Eſto manſuetus ad audiendum verbum,
ut intelligas: & cum ſapientia proferas reſpon-
ſum verum.
14 Si eſt tibi intellectus, reſponde proximo:
ſin autem, ſit manus tua ſuper os tuum, ne ca-
piaris in verbo indiſciplinato, & confundaris.
D 15 Honor & gloria in ſermone ſenſati, lin-
gua vero imprudentis ſubverſio eſt ipſius.
16 Non appelleris ſuſurro, & linguâ tuâ ne
capiaris, & confundaris.
17 Super furem enim eſt confuſio & pœni-
tentia, & denotatio peſſima ſuper bilinguem:
ſuſurratori autem odium, & inimicitia, & con-
tumelia.
18 Juſtifica puſillum, & magnum ſimiliter.

CAPUT VI.

Proximi dilectionem repellunt, improperium, invidia, ac ferocitas: quam juvant dulcedo in verbis & pacifica converſatio: multiplices ſint amici, ſed verus amicus non poteſt ſatis æſtimari: quantum diligenda & conſervanda ſit ſapientia: quærenda eſt prudentium ſocietas, & ſervanda Dei præcepta.

A 1 NOli fieri pro amico inimicus proximo:
improperium enim & contumeliam ma-
lus hereditabit, & omnis peccator invidus &
bilinguis.
* Rom. 2 * Non te extollas in cogitatione animæ
12.d.16. tuæ velut taurus: ne forte elidatur virtus tua
Phil. per ſtultitiam,
2.a.3. 3 Et folia tua comedat, & fructus tuos per-
dat, & relinquaris velut lignũ aridũ in eremo.
4 Anima enim nequam diſperdet qui ſe ha-
bet, & in gaudium inimicis dat illum, & dedu-
cet in ſortem impiorum.
5 Verbum dulce multiplicat amicos, & mi-
tigat inimicos: & lingua eucharis in bono ho-
mine abundat.
6 Multi pacifici ſint tibi, & conſiliarius ſit
tibi unus de mille.
7 Si poſſides amicum, in tentatione poſſide
eum, & ne facile credas ei.
8 Eſt enim amicus ſecundum tempus ſuum,
& non permanebit in die tribulationis.
9 Et eſt amicus, qui convertitur ad inimici-
tiam: & eſt amicus qui odium & rixam & con-
vitia denudabit.
10 Eſt autem amicus ſocius menſæ, & non
permanebit in die neceſſitatis.
11 Amicus ſi permanſerit fixus, erit tibi qua-
ſi coæqualis, & in domeſticis tuis fiducialiter
aget:
12 Si humiliaverit ſe contra te, & à facie
tua abſconderit ſe, unanimem habebis amici-
tiam bonam.
13 Ab inimicis tuis ſepara te, & ab amicis
tuis attende.
14 Amicus fidelis, protectio fortis: qui au-
tem invenit illum, invenit theſaurum.
15 Amico fideli nulla eſt comparatio, & non
eſt digna ponderatio auri & argenti contra
bonitatem fidei illius.
16 Amicus fidelis, medicamentum vitæ &
immortalitatis, & qui metuunt Dominum, in-
venient illum.
17 Qui timet Deum, æque habebit amici-
tiam bonam: quoniam ſecundùm illum erit
amicus illius.
18 Fili à juventute tua excipe doctrinam, &
uſque ad canos invenies ſapientiam.
19 Quaſi is qui arat, & ſeminat, accede ad
eam, & ſuſtine bonos fructus illius.
20 In opere enim ipſius exiguum laborabis, C
& citò edes de generationibus illius.
21 Quàm aſpera eſt nimiũ ſapientia indoctis
hominibus, & non permanebit in illa excors.
22 Quaſi lapidis virtus probatio erit in illis,
& non demorabuntur projicere illam.
23 Sapientia enim doctrinæ ſecundum no-
men eſt ejus, & non eſt multis manifeſta, qui-
bus autem cognita eſt, permanet uſque ad con-
ſpectum Dei.
24 Audi fili, & accipe conſilium intellectus,
& ne abjicias conſilium meum.
25 Injice pedem tuum in compedes illius, &
in torques illius collum tuum:
26 Subjice humerum tuum, & porta illam,
& ne acedieris vinculis ejus.
27 In omni animo tuo accede ad illam, & in
omni virtute tua conſerva vias ejus.
28 Inveſtiga illam, & manifeſtabitur tibi, &
continens factus ne derelinquas eam:
29 In noviſſimis enim invenies requiem in
ea, & convertetur tibi in oblectationem.
30 Et erunt tibi compedes ejus in protectio- D
nem fortitudinis, & baſes virtutis, & torques
illius in ſtolam gloriæ:
31 Decor enim vitæ eſt in illa, & vincula il-
lius alligatura ſalutis.
32 Stolam gloriæ indues eam, & coronam
gratulationis ſuperpones tibi.
33 Fili, ſi attenderis mihi, diſces: & ſi ac-
commodaveris animum tuum, ſapiens eris.
34 Si inclinaveris aurem tuam, excipies do-
ctrinam: & ſi dilexeris audire, ſapiens eris.
35 * In multitudine presbyterorum pru- * Inf.
dentium ſta, & ſapientiæ illorum ex corde 8.b.9.
conjungere,

conjungere,ut omnem narrationem Dei poſſis
audire,& proverbia laudis non effugiant à te.
36 Et ſi videris ſenſatum , evigila ad eum,&
gradus oſtiorum illius exterat pes tuus.
* Pſal. 37 * Cogitatum tuum habe in præceptis Dei,
1.a.1. & in mandatis illius maximè aſſiduus eſto: &
ipſe dabit tibi cor,& concupiſcentia ſapientiæ
dabitur tibi.

Caput VII.

Abſtinendum à malis: vitantur ambitio, præſumptio, puſillanimitas, mendacium, verboſitas coram presbyteris & præſumptio in oblationibus: laus agriculturæ, bonæ mulieris & ſervi frugi: parentes filios erudiant, & filias elocent: filij honorent parentes: Deus ac ſacerdotes ipſius honorandi: ad opera miſericordiæ hortatur, & ad memoriam noviſſimorum.

A 1 NOli facere mala , & non te apprehen-
dent.
2 Diſcede ab iniquo,& deficient mala abs te.
3 Fili, non ſemines mala in ſulcis injuſtitiæ,
& non metes ea in ſeptuplum.
4 Noli quærere à domino ducatum , neque
à rege cathedram honoris.
* Iob.9. 5 * Non te juſtifices ante Deum , quoniam
a.2.c.20 agnitor cordis ipſe eſt:& penes regem noli vel-
Pſal. le videri ſapiens.
142.a.2. Eccl 7.b. 6 Noli quærere fieri judex, niſi valeas vir-
17. Luc. tute irrumpere iniquitates: ne forte extimeſcas
18.c.11. faciem potentis, & ponas ſcandalum in æqui-
tate tua.
7 Non pecces in multitudinem civitatis, nec
te immittas in populum.
* Inf. 8 * Neque alliges duplicia peccata,nec enim
22.b 7. in uno eris immunis.
9 Noli eſſe puſillanimis in animo tuo:
10 Exorare, & facere eleemoſinam ne deſ-
picias.
11 Ne dicas:In multitudine munerum meo-
B rum reſpiciet Deus, & offerente me Deo altiſ-
ſimo, munera mea ſuſcipiet.
12 Non irrideas hominem in amaritudine
* 1.Reg. animæ: * eſt enim qui humiliat & exaltat,cir-
2.b.7. cumſpector Deus.
13 Noli arare mendacium adverſus fratrem
tuum: neque in amicum ſimiliter facias.
14 Noli velle mentiri omne mendacium:
aſſiduitas enim illius non eſt bona.
15 Noli verboſus eſſe in multitudine presby-
terorum,& non iteres verbum in oratione tua.
16 Non oderis laborioſa opera, & ruſticatio
nem creatam ab Altiſſimo.
17 Non te reputes in multitudine indiſci-
plinatorum.
18 Memento iræ, quoniam non tardabit.
19 Humilia valdè ſpiritum tuum:quoniam
vindicta carnis impij,ignis & vermis.
20 Noli prævaricari in amicum pecuniam
differentem, neque fratrem chariſſimum auro
ſpreveris.
C 21 Noli diſcedere à muliere ſenſata & bona,
quam ſortitus es in timore Domini: gratia
enim verecundiæ illius ſuper aurum.
* Levit. 22 * Non lædas ſervum in veritate operan-
19.c.13. tē neque mercenarium dantem animam ſuam
23 Servus ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi
anima tua,non defraudes illum libertate, ne-
que inopem derelinquas illum.
24 Pecora tibi ſunt: attende illis: & ſi ſunt
utilia, perſeverent apud te.
25 Filij tibi ſunt? erudi illos, & curva il-
los à pueritia illorum.
26 Filiæ tibi ſunt? ſerva corpus illarum ,&
non oſtendas hilarem faciem tuam ad illas.
27 Trade filiam , & grande opus feceris, &
homini ſenſato da illam.
28 Mulier ſi eſt tibi ſecundùm animam tuam,
non projicias illam: & odibili non credas te.
toto corde tuo
29 * Honora patrem tuum, & gemitus matris * Tob.
tuæ ne obliviſcaris. 4.a.3. D
30 Memento quoniā niſi per illos natus non
fuiſſes: & retribue illis, quomodo & illi tibi.
31 In tota anima tua time Dominum,& ſa-
cerdotes illius ſanctifica.
32 In omni virtute tua dilige eum qui te fe-
cit: & miniſtros ejus ne derelinquas.
33 * Honora Deum ex tota anima tua , & * Deut.
honorifica ſacerdotes , & propurga te cum 12.c 18.
brachiis. * Levit.
34 Da illis partem , * ſicut mandatum eſt ti- 2.a.1. Num.
bi ,primitiarum & purgationis: & de negli- 18.c.15.
gentia tua purga te cum paucis.
35 Datum brachiorum tuorum & ſacrifi-
cium ſanctificationis offeres Domino, & initia
ſanctorum:
36 Et pauperi porrige manum tuam , ut
perficiatur propitiatio & benedictio tua.
37 Gratia dati in conſpectu omnis viventis.
& mortuo non prohibeas gratiam.
38 * Non deſis plorantibus in conſolatione, * Rom.
& cum lugentibus ambula. 12.c.15. * Mat.
39 * Non te pigeat viſitare infirmum: ex 25.c.36.
his enim in dilectione firmaberis.
40 In omnibus operibus tuis memorare no-
viſſima tua, & in æternum non peccabis.

Caput VIII.

Non contendendum cum potente, locuplete, linguato, indocto: non deſpiciendus pœnitens, nec ſenex: de mortuo inimico ne gaudeas: audiendi ſeniores, arguendi peccatores & contumelioſi: fœnerari: ſpondere: contra judicem: cum audace: cum iracundo: cum fatuis, cum extraneo

1 NOn litiges cum homine potente, ne for- A
tè incidas in manus illius.
2 * Non contendas cum viro locuplete, ne * Mat
fortè contra te conſtituat litem tibi. 5 c.25. * Inf.31.
3 * Multos enim perdidit aurum & argen- a.6.
tū:& uſque ad cor regū extendit & convertit.
4 Non litiges cum homine linguato:& non
ſtruas, in ignem illius ligna.
5 Non communices homini indocto, ne ma-
lè de progenie tua loquatur.
6 Ne deſpicias hominem avertentem ſe à 2.Cor.
peccato,* neque improperes ei. memento quo- 2.b.6.
niam omnes in correptione ſumus. Gal. 6. a.1.
7 * Ne ſpernas hominem in ſua ſenectute: * Levit.
etenim ex nobis ſeneſcunt. 19.f.32.
8 Noli de mortuo inimico tuo gaudere: ſciens
quo

quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire.

B

* Sup. 6. d. 35.

9 * Ne deſpicias narrationem preſbyterorum ſapientium, & in proverbiis eorum converſare.

10 Ab ipſis enim diſces ſapientiam, & doctrinam intellectus, & ſervire magnatis ſine querela.

11 Non te prætereat narratio ſeniorum: ipſi enim didicerunt à patribus ſuis:

12 Quoniam ab ipſis diſces intellectum, & in tempore neceſſitatis dare reſponſum.

13 Non incendas carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flammam ignis peccatorum illorum.

14 Ne contra faciem ſtes contumelioſi, ne ſedeat quaſi inſidiator ori tuo.

* Inf. 29. a. 4.

C

15 * Noli fœnerari homini fortiori te: quòd ſi fœneraveris, quaſi perditum habe.

16 Non ſpondeas ſuper virtutem tuam: quòd ſi ſpoponderis, quaſi reſtituens cogita.

17 Non judices contra judicem: quoniam ſecundùm quod juſtum eſt judicat.

* Gen. 4. b. 8

18 * Cum audace non eas in via, ne fortè gravet mala ſua in te: ipſe enim ſecundùm voluntatem ſuam vadit, & ſimul cum ſtultitia illius peribis.

* Prov. 22. d. 24.

D

19 * Cum iracundo non facies rixam, & cum audace non eas in deſertum: quoniam quaſi nihil eſt ante illum ſanguis, & ubi non eſt adjutorium, elidet te.

20 Cum fatuis conſilium non habeas: non enim poterunt diligere niſi quæ eis placent.

21 Coram extraneo ne facias conſilium: neſcis enim quid pariet.

22 Non omni homini cor tuum manifeſtes: ne fortè inferat tibi gratiam falſam, & convitietur tibi.

CAPUT IX.

Quàm ſit prudenter cum mulieribus agendum, & quam ſit ſocietas & affectus earum viris periculoſa: amicus antiquus ſervandus: peccatoris gloria non zelanda: abſis ab homine poteſtatem occidendi habente: cum ſapientibus tractandum & Deus præ oculis habendus.

A

1 NOn zeles mulierem ſinus tui, ne oſtendat ſuper te maliliam doctrinæ nequã.

2 Non des mulieri poteſtatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris:

3 Ne reſpicias mulierem multivolam: ne fortè incidas in laqueos illius.

4 Cum ſaltatrice ne aſſiduus ſis: nec audias illam, ne fortè pereas in efficacia illius.

* Gen. 6. a. 2.

5 * Virginem ne conſpicias, ne fortè ſcandalizeris in decore illius.

* Prov. 5. a. 2.

6 * Ne des fornicariis animam tuam in ullo: ne perdas te, & hereditatem tuam.

7 Noli circumſpicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius.

* Gen. 34. a. 2. 2. Reg. 11. a. 4.

8 * Averte faciem tuam à muliere compta, & ne circumſpicias ſpeciem alienam.

9 Propter ſpeciem mulieris multi perierunt: & ex hoc cõcupiſcentia quaſi ignis exardeſcit.

* Matt. 5. d. 28.

10 Omnis mulier, quæ eſt fornicaria, quaſi ſtercus in via conculcabitur.

11 Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti ſunt, colloquium enim illius quaſi ignis exardeſcit. B

12 Cum aliena muliere ne ſedeas omnino, nec accumbas cum ea ſuper cubitum:

13 Et non alterceris cum illa in vino, ne fortè declinet cor tuum in illam, & ſanguine tuo labaris in perditionem.

14 Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non erit ſimilis illi. C

15 Vinum novum, amicus novus: veteraſcet, & cum ſuavitate bibes illud.

* Iudic. 9. a. 4. 2. Reg. 15. b. 10

16 * Non zeles gloriam & opes peccatoris: non enim ſcis quæ futura ſit illius ſubverſio.

17 Non placeat tibi injuria injuſtorum, ſciẽs quoniam uſque ad inferos nõ placebit impius.

18 Longè abeſto ab homine poteſtatem habente occidendi, & non ſuſpicaberis timorem mortis.

19 Et ſi acceſſeris ad illum, noli aliquid committere, ne fortè auferat vitam tuam.

20 Communionem mortis ſcito: quoniam in medio laqueorum ingrederis, & ſuper dolentium arma ambulabis. D

21 Secundùm virtutem tuam cave te à proximo tuo, & cum ſapientibus & prudentibus tracta.

22 Viri juſti ſint tibi convivæ, & in timore Dei ſit tibi gloriatio.

23 Et in ſenſu ſit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in præceptis Altiſſimi.

24 In manu artificum opera laudabuntur, & princeps populi in ſapientia ſermonis ſui, in ſenſu verò Seniorum verbum.

25 Terribilis eſt in civitate ſua homo linguoſus: & temerarius in verbo ſuo odibilis erit.

CAPUT X.

Sapiens judex, utilis; inſipiens, pernicioſus: rectorem ſubditi imitantur: omnia in manu Dei: injuria obliviſcendum: deteſtatio ſuperbia, injuſtitia, contumelia, avaritia: homo brevis vitæ poſt mortem vermis: diſceſſus à Deo cauſa eſt ſuperbiæ: gentes ob ſuperbiam à Deo perditæ: laus timoris Dei: non deſpiciendus pauper juſtus, nec dives peccator honorandus: anima in manſuetudine ſervanda.

1 JUdex ſapiens judicabit populum ſuum, & principatus ſenſati ſtabilis erit. A

* Prov. 29. b. 12.

2 * Secundùm judicem populi, ſic & miniſtri ejus: & qualis rector eſt civitatis, tales & inhabitantes in ea.

* 3. Reg. 12. c. 13.

3 * Rex inſipiens perdet populum ſuum: & civitates inhabitabuntur per ſenſum potentiũ.

4 In manu Dei poteſtas terræ: & utilem rectorem ſuſcitabit in tempus ſuper illam.

5 In manu Dei proſperitas hominis, & ſuper faciem ſcribæ imponet honorem ſuum.

* Levit. 19. c. 15.

6 Omnis injuriæ proximi ne memineris, * & nihil agas in operibus injuriæ.

7 Odibilis coram Deo eſt & hominibus ſuperbia: & execrabilis omnis iniquitas gentiũ.

* Dan. 4. c. 14.

8 * Regnum à gente in gentem transfertur propter injuſtitias, & injurias, & contumelias, & diverſos dolos.

9 Avaro autem nihil eſt ſceleſtius. Quid ſu-
perbit terra & cinis?
B 10 Nihil eſt iniquius quàm amare pecuniam.
hic enim & animam ſuam venalem habet: quo-
niam in vita ſua projecit intima ſua.
11 Omnis potentatus brevis vita. Languor
prolixior gravat medicum.
12 Brevem languorem præcidit medicus: ſic
& rex hodie eſt & cras morietur.
13 Cùm enim morietur homo, hereditabit
ſerpentes, & beſtias, & vermes.
14 Initium ſuperbiæ hominis, apoſtatare à
Deo:
15 Quoniam ab eo, qui fecit illum, receſſit
cor ejus, quoniam initium omnis peccati eſt
ſuperbia: qui tenuerit illam, adimplebitur ma-
ledictis, & ſubvertet eum in finem.
C 16 Propterea exhonoravit Dominus conven-
tus malorum, & deſtruxit eos uſque in finem.
17 Sedes ducum ſuperborum deſtruxit Deus,
& ſedere fecit mites pro eis.
18 Radices gentium ſuperbarum areſecit
Deus, & plantavit humiles ex ipſis gentibus.
19 Terras gentium evertit Dominus, & per-
didit eas uſque ad fundamentum.
20 Areſecit ex ipſis, & diſperdidit eos, & ceſ-
ſare fecit memoriam eorum à terra.
21 Memoriam ſuperborum perdidit Deus,
& reliquit memoriam humilium ſenſu.
22 Non eſt creata hominibus ſuperbia; ne-
que iracundia nationi mulierum.
23 Semen hominum honorabitur hoc, quod
timet Deum: ſemen autem hoc exhonorabitur,
quod præterit mandata Domini.
24 In medio fratrum rector illorum in ho-
nore: & qui timent Dominum, erunt in oculis
illius.
25 Gloria divitum; honoratorum, & pau-
perum, timor Dei eſt:
26 Noli deſpicere hominem juſtum paupe-
rem, & noli magnificare virum peccatorem
divitem.
D 27 Magnus, & judex, potens eſt in hono-
re: & non eſt major illo, qui timet Deum.
* Prov. 17.d.2. 28 * Servo ſenſato liberi ſervient: * & vir
* 1. Reg. prudens & diſciplinatus non murmurabit
12.c.13. correptus, inſcius non honorabitur.
29 Noli extollere te in faciendo opere tuo,
& noli cunctari in tempore anguſtiæ.
* Prov. 30 * Melior eſt qui operatur, & abundat in
12.b.9. omnibus, quàm qui gloriatur, & eget pane.
31 Fili in manſuetudine ſerva animam
tuam, & da illi honorem ſecundùm meritum
ſuum.
32 Peccantem in animam ſuam quis juſtifi-
cabit? & quis honorificabit exhonorantem
animam ſuam?
33 Pauper gloriatur per diſciplinam & ti-
morem ſuum: & eſt homo qui honorificatur
propter ſubſtantiam ſuam.
34 Qui autem gloriatur in paupertate,
quantò magis in ſubſtantia? & qui gloriatur
in ſubſtantia, paupertatem vereatur.

CAPUT XI.

Sapientia humiliati: ex ſpecie nemo judicandus: de veſtitu & honore non gloriandum: de re interrogandum ante judicium: non cumulanda temporalia, nec in illis fidendum aut gloriandum: bona & mala à Deo: & bonorum & malorum in morſis, in domum non quivis inducendus, & ab inſidiis doloſi cavendum.

1 SApientia humiliati exaltabit caput illius, A
& in medio magnatorum conſedere illum Gen.41.
faciet. e.40.
2 Non laudes virum in ſpecie ſua, neque Dan 6.
ſpernas hominem in viſu ſuo. a.3. Joan
3 Brevis in volatilibus eſt apis, & initium 7.c.18.
dulcoris habet fructus illius.
4 * In veſtitu ne glorieris unquam, nec in * Act.
die honoris tui extollaris: quoniam mirabilia 12.d.21
opera Altiſſimi ſolius, & glorioſa, & abſconſa, 22.
& inviſa opera illius.
5 Multi tyranni ſederunt in throno, & in-
ſuſpicabilis portavit diadema.
6 * Multi potentes oppreſſi ſunt validè, &
glorioſi traditi ſunt in manus alterorum.
7 Priuſquam interroges, ne vituperes quem-
quam: & cùm interrogaveris, corripe juſtè.
8 * Priuſquam audias, ne reſpondeas ver- * 1. Reg.
bum: & in medio ſermonum ne adjicias loqui. 15.f.28.
9 De ea re, quæ te non moleſtat, ne certeris: Eſth
& in judicio peccantium ne conſiſtas. 6.b.7.
10 Fili ne in multis ſint actus tui: & * ſidi- * Prov.
ves fueris, non eris immunis à delicto, ſi enim 18.b.13.
ſecutus fueris, non apprehendes: & non effu- B
gies, ſi præcurreris. * 1. Tim. 6.b.9.
11 * Eſt homo laborans, & feſtinans, & do-
lens impius, & tantò magis non abundabit. * Eccle.
12 Eſt homo marcidus egens recuperatione, 4.b.8.
plus deficiens virtute, & abundans paupertate:
13 * Et oculus Dei reſpexit illum in bono, * Job.
& erexit eum ab humilitate ipſius, & exaltavit 42.c.10.
caput ejus: & mirati ſunt in illo multi, & ho-
noraverunt Deum.
14 * Bona & mala, vita & mors, paupertas * Job.
& honeſtas à Deo ſunt. 2.c.10.
15 Sapientia & diſciplina, & ſcientia legis
apud Deum. Dilectio, & viæ bonorum apud
ipſum.
16 Error & tenebræ peccatoribus concreata
ſunt? qui autem exultant in malis, conſeneſ-
cunt in malo.
17 Datio Dei permanet juſtis, & profectus
illius ſucceſſus habebit in æternum.
18 Eſt qui locupletatur parcè agendo, &
hæc eſt pars mercedis illius.
19 In eo quod dicit: * Inveni requiem mi- * Luc.
hi, & nunc manducabo de bonis meis ſolus: 12.c.19.
20 Et neſcit quòd tempus præteriet, & mors C
appropinquet, & relinquat omnia aliis, & mo-
rietur.
21 Sta in teſtamento tuo, & in illo colloque-
re, & in opere mandatorum tuorum vete-
raſce.
22 Ne manſeris in operibus peccatorum.
Confide autem in Deo, & mane in loco tuo.
23 Facile eſt enim in oculis Dei ſubitò ho-
neſtare pauperem.

24 Benedictio Dei in mercedem juſti feſtinat, & in hora veloci proceſſus illius fructificat.

25 Ne dicas: Quid eſt mihi opus, & quæ erunt mihi ex hoc bona?

26 Ne dicas: Sufficiens mihi ſum: & quid ex hoc peſſimabor?

* Inf. 18.c.25. 27 * In die bonorum ne immemor ſis malorum: & in die malorum ne immemor ſis bonorum:

28 Quoniam facile eſt coram Deo in die obitus retribuere unicuique ſecundùm vias ſuas.

29 Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magnæ, & in fine hominis denudatio operum illius.

30 Ante mortem ne laudes hominem quemquam, quoniam in filiis ſuis agnoſcitur vir.

D 31 Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ enim ſunt inſidiæ doloſi.

32 Sicut enim eructant præcordia fœtentium, & ſicut perdix inducitur in caveam, & ut caprea in laqueum: ſic & cor ſuperborum, & ſicut proſpector videns caſum proximi ſui:

33 Bona enim in mala convertens inſidiatur, & in electis imponet maculam.

34 A ſcintilla una augetur ignis, & ab uno doloſo augetur ſanguis: homo verò peccator ſanguini inſidiatur.

35 Attende tibi à peſtifero, fabricat enim mala: ne fortè inducat ſuper te ſubſannationem in perpetuum.

36 Admitte ad te alienigenam, & ſubvertet te in turbine, & abalienabit te à tuis propriis.

CAPUT XII.

Benefaciendum juſto, impii verò & peccatores non ſuſcipiendi: diſſicile eſt amicos ab inimicis dignoſcere, nec inimicis umquam fidendum, quantumvis amicitiam ſimulent.

A 1 SI benefeceris, ſcito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa.

2 Benefac juſto, & invenies retributionem magnam: & ſi non ab ipſo, certè à Domino.

3 Non eſt enim ei benè qui aſſiduus eſt in malis, & eleemoſynas non danti: quoniam & Altiſſimus odio habet peccatores, & miſertus eſt pœnitentibus.

* Gal. 6.c.10. 4 * Da miſericordi, & ne ſuſcipias peccatorem: & impiis & peccatoribus reddet vindictam, cuſtodiens eos in diem vindictæ:

5 Da bono, & non receperis peccatorem.

6 Benefac humili, & non dederis impio: prohibe panes illi dari, ne in ipſis potentior te ſit:

B 7 Nam duplicia mala invenies in omnibus bonis, quæcumque feceris illi: quoniam & Altiſſimus odio habet peccatores, & impiis reddet vindictam.

8 Non agnoſcetur in bonis amicus, & non abſcondetur in malis inimicus,

9 In bonis viri, inimici illius in triſtitia: & in malitia illius, amicus agnitus eſt.

10 Non credas inimico tuo in æternum: ſicut enim æramentum, æruginat nequitia illius:

11 Et ſi humiliatus vadat curvus, adjice animum tuum, & cuſtodi te ab illo.

12 Non ſtatuas illum penes te, nec ſedeat ad dexteram tuam, ne fortè converſus in locum tuum, inquirat cathedram tuam: & in noviſſimo agnoſcas verba mea, & in ſermonibus meis ſtimuleris. C

13 Quis miſerebitur incantatori à ſerpente percuſſo, & omnibus, qui appropiant beſtiis? & ſic qui comitatur cum viro iniquo, & obvolutus eſt in peccatis ejus.

14 Una hora tecum permanebit: ſi autem declinaveris, non ſupportabit.

15 * In labiis ſuis indulcat inimicus, & in corde ſuo inſidiatur ut ſubvertat te in foveam. * Jer. 41.b.6. D

16 In oculis ſuis lacrymatur inimicus: & ſi invenerit tempus, non ſatiabitur ſanguine:

17 Et ſi incurrerint tibi mala, invenies eum illic priorem.

18 In oculis ſuis lacrymatur inimicus, & quaſi adjuvans ſuffodiet plantas tuas.

19 Caput ſuum movebit, & plaudet manu, & multa ſuſurrans commutabit vultum ſuum.

CAPUT XIII.

Periculoſa ſunt conſortia cum ſuperbo divite, & potentiore: dilige Deum ac proximum: non convenit diviti cum paupere, & hoc deſpecto ille honoratur.

1 QUi tetigerit picem, inquinabitur ab ea: * & qui communicaverit ſuperbo, induet ſuperbiam. A * Sap. 7.a.1.

2 Pondus ſuper ſe tollet, qui honeſtiori ſe communicat. Et ditiori te ne ſocius fueris.

3 Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim ſe colliſerint, confringetur.

4 Dives injuſtè egit, & fremet: pauper autem læſus tacebit.

5 Si largitus fueris, aſſumet te: & ſi non habueris, derelinquet te.

6 Si habes, convivet tecum, & evacuabit te, & ipſe non dolebit ſuper te:

7 Si neceſſarius illi fueris, ſupplantabit te, & ſubridens ſpem dabit, narrans tibi bona, & dicet: Quid opus eſt tibi?

8 Et confundet te in cibis ſuis, donec te exinaniat bis, & ter: & in noviſſimo deridebit te: & poſteà videns derelinquet te, & caput ſuum movebit ad te.

9 Humiliare Deo, & expecta manus ejus.

10 Attende ne ſeductus in ſtultitiam humilieris.

11 Noli eſſe humilis in ſapientia tua, ne humiliatus in ſtultitiam ſeducaris.

12 Advocatus à potentiore diſcede: ex hoc enim magis te advocabit. B

13 Ne improbus ſis, ne impingaris: & ne longè ſis ab eo, ne eas in oblivionem.

14 Ne retineas ex æquo loqui cum illo: nec credas multis verbis illius, ex multa enim loquela tentabit te, & ſubridens interrogabit te de abſconditis tuis.

15 Immitis animus illius conſervabit verba tua: & non parcet de malitia, & de vinculis.

16 Cave tibi, & attende diligenter auditui tuo: quoniam cum ſubverſione tua ambulas.

17 Audiens

17 Audiens verò illa quaſi in ſomnis vide,
& vigilabis.
C 18 Omni vita tua dilige Deum, & invoca
illum in ſalute tua.
19 Omne animal diligit ſimile ſibi: ſic &
omnis homo proximum ſibi.
20 Omnis caro ad ſimilem ſibi conjungetur,
& omnis homo ſimili ſui ſociabitur.
21 Si communicabit lupus agno aliquando,
ſic peccator juſto.
* 2. Cor. 22 * Quæ communicatio ſancto homini ad
6.c.14. carnem? aut quæ pars diviti ad pauperem?
23 Venatio leonis, onager in eremo: ſic &
paſcua divitum ſunt pauperes.
24 Et ſicut abominatio eſt ſuperbo humilitas:
ſic & execratio divitis pauper.
25 Dives commotus confirmatur ab amicis
ſuis: humilis autem cùm ceciderit, expelletur.
& à notis.
26 Diviti decepto multi recuperatores: locutus
eſt ſuperba, & juſtificaverunt illum.
D 27 Humilis deceptus eſt, inſuper & arguitur:
locutus eſt ſenſatè, & non eſt datus ei locus.
28 Dives locutus eſt, & omnes tacuerunt, &
verbum illius uſque ad nubes perducent.
29 Pauper locutus eſt, & dicunt: Quis eſt
hic? & ſi offenderit, ſubvertent illum.
30 Bona eſt ſubſtantia, cui non eſt peccatum
in conſcientia: & nequiſſima paupertas in ore
impij.
31 Cor hominis immutat faciem illius, ſive
in bona, ſive in mala.
32 Veſtigium cordis boni, & faciem bonam
difficilè invenicns, & cum labore.

Caput VIV.

Beatus qui non eſt verbo lapſus: avaro & livido pernicioſa divitia, & de utriuſque miſeriis: de ſubſtantia benefaciendum ante mortem qua non tardat: de hominis fragilitate, beatus ſapientia & juſtitia ſtudioſus.

A 1 BEatus vir, qui non eſt lapſus verbo ex
Inf. 19. ore ſuo, & non eſt ſtimulatus in triſtitia
c. 17. dilecti.
2 Felix, qui non habuit animi ſui triſtitiam,
& non excidit à ſpe ſua.
3 Viro cupido & tenaci ſine ratione eſt ſubſtantia,
& homini livido ad quid aurum?
4 Qui acervat ex animo ſuo injuſtè aliis cōgregat,
& in bonis illius alius luxuriabitur.
5 Qui ſibi nequam eſt, cui alij bonus erit?
& non jucundabitur in bonis ſuis.
6 Qui ſibi invidet, nihil eſt illo nequius, &
hæc redditio eſt malitiæ illius:
7 Et ſi benè fecerit, ignoranter, & non volens
facit: & in noviſſimo manifeſtat malitiam
ſuam.
8 Nequam eſt oculus lividi: & avertens faciem
B ſuam, & deſpiciens animam ſuam.
9 Inſatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis:
non ſatiabitur donec conſumat arefaciens
animam ſuam.
10 Oculus malus ad mala: & non ſatiabitur
pane, ſed indigens & in triſtitia erit ſuper
menſam ſuam.
11 Fili ſi habes, benefac tecum, & Deo di-
gnas oblationes offer.
12 Memor eſto quoniam mors non tardat,
& teſtamentum inferorum quia demonſtratum
eſt tibi: teſtamentum enim hujus mundi,
morte morietur.
13 * Ante mortem benefac amico tuo, & ſe- * Tob.
cundùm vires tuas exporrigens da pauperi. 4.b.7. Sup. 4.
14 Non defrauderis à die bono, & particula a 1 Luc
boni doni non te prætereat. 16.b.9.
15 Nónne aliis relinques dolores & labores
tuos in diviſione ſortis?
16 Da, & accipe, & juſtifica animam tuam.
17 Ante obitum tuum operare juſtitiam: C
quoniam non eſt apud inferos invenire cibum.
* Iſa.
18 * Omnis caro ſicut fœnum veteraſcet, & 40 b.6.
ſicut folium fructificans in arbore viridi. Iac. 1. b. 10.
19 Alia generantur, & alia dejiciuntur: ſic 1. Pet.
generatio carnis & ſanguinis, alia finitur, & 1.d. 24.
alia naſcitur.
20 Omne opus corruptibile in fine deficiet:
& qui illud operatur, ibit cum illo.
21 Et omne opus electum juſtificabitur: &
qui operatur illud, honorabitur in illo. * Pſal.
22 * Beatus vir, qui in ſapientia morabitur, 1.a.2.
& qui in juſtitia ſua meditabitur, & in ſenſu
cogitabit circumſpectionem Dei. D
23 Qui excogitat vias illius in corde ſuo, &
in abſconditis ſuis intelligens, vadens poſt
illam quaſi inveſtigator, & in viis illius conſiſtens:
24 Qui reſpicit per feneſtras illius, & in januis
illius audiens:
25 Qui requieſcit juxta domum illius, & in
parietibus illius figens palum ſtatuet caſulam
ſuam ad manus illius, & requieſcent in caſula
illius bona per ævum:
26 Statuet filios ſuos ſub tegmine illius, &
ſub ramis ejus morabitur.
27 Protegetur ſub tegmine illius, à fervore,
& in gloria ejus requieſcet.

Caput XV.

Beatus qui in timore Dei aptat ſe ad ſapientiam, quam ſtulti & mendaces non aſſequentur: peccata Deo non ſunt adſcribenda, ſed homini qui ab illo conditus, eſt libero arbitrio propoſitis præceptis quæ ſervare poterat: Dei oculis omnia nuda ſunt

1 QUi timet Deum, faciet bona: & qui conti- A
nens eſt juſtitiæ, apprehendet illam,
2 Et obviabit illi quaſi mater honorificata,
& quaſi mulier à virginitate ſuſcipiet illum.
3 Cibabit illum pane vitæ & intellectus, * * Ioan.
& aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum: & 4 b.10.
firmabitur in illo, & non flectetur:
4 Et continebit illum, & non confundetur:
& exaltabit illum apud proximos ſuos,
5 Et in medio Eccleſiæ aperiet os ejus, &
adimplebit illum ſpiritu ſapientiæ & intellectus
& ſtola gloriæ veſtiet illum.
6 Jucunditatem & exultationem theſaurizabit B
ſuper illum, & nomine æterno hereditabit
illum.
7 Homines ſtulti non apprehendet illam, &
homines ſenſati obviabunt illi, homines ſtulti

non videbunt eam: longè enim abeſt à ſuper-
bia & dolo.
8 Viri mendaces non erunt illius memores:
& viri veraces invenientur in illa, & ſucceſſum
habebunt uſque ad inſpectionem Dei.
C 9 Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris:
10 Quoniam à Deo profecta eſt ſapientia,
ſapientiæ enim Dei aſtabit laus, & in ore fide-
li abundabit, & dominator dabit eam illi.
11 Non dixeris: Per Deum abeſt: quæ enim
odit ne feceris.
12 Non dicas: ille me implanavit: non enim
neceſſarij ſunt ei homines impij.
13 Omne execramentum erroris odit Do-
minus, & non erit amabile timentibus eum.
14 Deus ab initio conſtituit hominem, &
reliquit illum in manu conſilij ſui.
15 Adjecit mandata & præcepta ſua.
* Matt. 19.b.17. 16 * Si volueris mandata ſervare, conſerva-
bunt te, & in perpetuum fidè placitam facere.
17 Appoſuit tibi aquam & ignem: ad quod
volueris, porrige manum tuam.
* Ier. 21.c.8. 18 * Ante hominem vita & mors bonum &
D malum, quod placuerit ei, dabitur illi:
19 Quoniam multa ſapientia Dei, & fortis
in potentia, videns omnes ſine intermiſſione.
* Pſ. 33.c.16. 20 * Oculi Domini ad timentes eum, & ipſe
* Heb. 4.d.13. * agnoſcit omnem operam hominis.
21 Nemini mandavit impiè agere, & nemi-
ni dedit ſpatium peccandi.
22 Non enim concupiſcit multitudinem fi-
liorum infidelium & inutilium.

Caput XVI.

Non exultandum in filiis impiis: de ira Dei in malos & miſericordia in bonos: magna ſunt operum miſericordiæ merita: Dei cognitioni ac judicio nemo ſe poteſt ſubtrahere, cujus opera ſunt ab homine inſcrutabilia.

A 1 NE jucunderis in filiis impiis, ſi multipli-
centur: nec oblecteris ſuper ipſos, ſi non
eſt timor Dei in illis.
2 Non credas vitæ illorum, & ne reſpexeris
in labores eorum.
3 Melior eſt enim unus timens Deum, quàm
mille filij impij.
4 Et utile eſt mori ſine filiis, quàm relinque-
re filios impios.
5 Ab uno ſenſato inhabitabitur patria, tri-
bus impiorum deſeretur.
6 Multa talia vidit oculus meus, & fortiora
horum audivit auris mea.
* Inf. 21.b.10. 7 * In ſynagoga peccantium exardebit ignis,
* Gen. 6.a.4. & in gente incredibili exardeſcet ira.
8 * Non exoraverunt pro peccatis ſuis an-
tiqui gigantes, qui deſtructi ſunt confidentes
ſuæ virtuti:
9 Et non pepercit peregrinationi Lot, & exe-
cratus eſt eos præ ſuperbia verbi illorum.
B 10 Non miſertus eſt illis, gentem totam per-
dens, & extollentem ſe in peccatis ſuis.
* Num. 14.d.15. 24.26 f. 11 * Et ſicut ſexcenta millia peditum, qui
congregati ſunt in duritia cordis ſui: & ſi unus
fuiſſet cervicatus, mirum, ſi fuiſſet immunis.
12 Miſericordia enim & ira eſt cum illo. Po-
tens exoratio, & effundens iram:
13 Secundùm miſericordiam ſuam, ſic cor-
reptio illius hominem ſecundùm opera ſua
judicat.
14 Non effugiet in rapina peccator, & non
retardabit ſufferentia miſericordiam facientis.
15 Omnis miſericordia faciet locum * uni- * Rom. 2.a.6.
cuique ſecundùm meritum operum ſuorum,
& ſecundùm intellectũ peregrinationis ipſius.
16 Non dicas: A Deo abſcondar, & ex ſum-
mo quis mei memorabitur?
17 In populo magno non agnoſcar: quæ eſt C
enim anima mea in tam immenſa creatura?
18 Ecce cælum, & cæli cælorum, abyſſus, &
univerſa terra, & quæ in eis ſunt, in conſpectu
illius commovebuntur,
19 Montes ſimul, & colles, & fundamenta
terræ: cùm conſpexerit illa Deus, tremore con-
cutientur.
20 Et in omnibus his inſenſatum eſt cor: &
omne cor intelligitur ab illo:
21 Et vias illius quis intelligit, & procellam,
quam nec oculus videbit hominis?
22 Nam plurima illius opera ſunt in abſcon-
ſis: ſed opera juſtitiæ ejus quis enunciabit? aut
quis ſuſtinebit? Longè enim eſt teſtamentum à
quibuſdam, & interrogatio omnium in con-
ſummatione eſt.
23 Qui minoratur corde, cogitat inania: & D
vir imprudens & errans, cogitat ſtulta.
24 Audi me fili, & diſce diſciplinam ſenſus,
& in verbis meis attende in corde tuo,
25 Et dicam in æquitate diſciplinam, &
ſcrutabor enarrare ſapientiam, & in verbis
meis attende in corde tuo, & dico in æquitate
ſpiritus virtutes, quas poſuit Deus in opera ſua
ab initio, & in veritate enuntio ſcientiam ejus.
26 In judicio Dei opera ejus ab initio, & ab
inſtitutione ipſorum diſtinxit partes illorum,
& initia eorum in gentibus ſuis.
27 Ornavit in æternum opera illorum, nec
eſurierunt, nec laboraverunt, & non deſtite-
runt ab operibus ſuis.
28 Unuſquiſque proximum ſibi non angu-
ſtiabit uſque in æternum.
29 Non ſis incredibilis verbo illius.
30 Poſt hæc Deus in terram reſpexit, & im-
plevit illam bonis ſuis.
31 Anima omnis vitalis denuntiavit ante
faciem ipſius, & in ipſam iterùm reverſio illo-
rum.

Caput XVII.

Creatio primorum parentum, donáque ipſis collata ac præcepta propoſita, diſtinctio generis humani in varias nationes, quibus rectores præpoſuit; illoſque & ipſorum opera univerſa perpetuo intuetur: virtus eleemoſynæ: exhortatur peccatores ad pœnitentiam, dum ſani ſunt, propoſita Dei miſericordia.

1 DEus creavit de terra hominem, & ſecun- A
dùm imaginem ſuam fecit illum, Gen. 1.d. 27. 5.a.1.
2 Et iterum convertit illum in ipſam, & ſe-
cundùm ſe veſtivit illum virtute.
3 Numerum dierum & tempus dedit illi,
& dedit illi poteſtatem eorum quæ ſunt ſuper
terram.

4 Poſuit

4 Poſuit timorem illius ſuper omnem car-
* Gen. 2.c.18 nem, & dominatus eſt beſtiarum & volatiliũ.
5 * Creavit ex ipſo adjutorium ſimile ſibi:
conſilium, & linguam, & oculos, & aures, &
cor dedit illis excogitandi: & diſciplina in-
tellectus replevit illos.
6 Creavit illis ſcientiam ſpiritus, ſenſu im-
plevit cor illorum, & mala & bona oſtendit
illis.
7 poſuit oculum ſuum ſuper corda illorum,
oſtendere illis magnalia operum ſuorum,
B 8 Ut nomen ſanctificationis collaudent; &
gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia
enarrent operum ejus.
9 Addidit illis diſciplinam, & lege vitæ
hereditavit illos.
10 Teſtamentum æternum conſtituit cum
illis, & juſtitiam & judicia ſua oſtendit illis.
11 Et magnalia honoris ejus vidit oculus il-
lorum, & honorem vocis audierunt aures illo-
rum, & dixit illis: Attendite ab omni iniquo.
12 Et mandavit illis unicuique de proximo
ſuo.
13 Viæ illorum coram ipſo ſunt ſemper, non
* Rom. 13.a.1. ſunt abſconſæ ab oculis ipſius.
14 * In unamquamque gentem præpoſuit
C rectorem:
15 Et pars Dei Iſraël facta eſt manifeſta.
16 Et omnia opera illorum velut ſol in con-
ſpectu Dei: & oculi ejus ſine intermiſſione
inſpicientes in viis eorum.
17 Non ſunt abſconſa teſtamenta per ini-
quitatem illorum, & omnes iniquitates eo-
rum in conſpectu Dei.
* Inf. 29 b. 16. 18 * Eleemoſyna viri quaſi ſignaculum cum
ipſo, & gratiam hominis quaſi pupillam con-
ſervabit:
* Matt. 25.c.31. 19 * Et poſteà reſurget, & retribuet illis re-
tributionem, unicuique in caput ipſorum, &
convertet in interiores partes terræ.
20 Pœnitentibus autem dedit viam juſtitiæ,
& confirmavit deficientes ſuſtinere, & deſti-
navit illis ſortem veritatis,
21 Convertere ad Dominum, & relinque
peccata tua:
22 Precare ante faciem Domini, & minue
offendicula.
23 Revertere ad Dominum, & avertere ab
injuſtitia tua, & nimis odito execrationem:
24 Et cognoſce juſtitias & judicia Dei, &
ſta in ſorte propoſitionis, & orationis altiſſimi
Dei.
D 25 In partes vade ſeculi ſancti, * cum vivis
* Pſal. 6.b.6. Iſai. 38.d.19. & dantibus confeſſionem Deo.
26 Non demoreris in errore impiorum, an-
te mortem confitere. A mortuo quaſi nihil, pe-
rit confeſſio.
27 Confiteberis vivens, vivus & ſanus con-
fiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis
in miſerationibus illius.
28 Quàm magna miſericordia Domini, &
propitiatio illius, convertentibus ad ſe!
29 Nec enim omnia poſſunt eſſe in homini-
bus, quoniam non eſt immortalis filius homi-
nis, & in vanitate malitiæ placuerunt:
30 Quid lucidius ſole? & hic deficiet. Aut
quid nequius quàm quod excogitavit caro &
ſanguis? & hoc arguetur.
31 Virtutem altitudinis cæli ipſe conſpicit:
& omnes homines terra & cinis.

Caput XVIII.

Dei magnalia homini inſcrutabilia: hominis miſeria, & Dei erga illum miſeratio: proximo miſerendum: quomodo infirmus ſe habere debeat: quomodo ſit orandum: conſiderandum Dei judicium, & à propriis concupiſcentiis diſcedendum.

1 QUi vivit in æternum, creavit omnia ſi- A
mul. Deus ſolus juſtificabitur, & manet Gen.
invictus rex in æternum. 1.a.1.
2 Quis ſufficit enarrare opera illius?
3 Quis enim inveſtigabit magnalia ejus?
4 Virtutem autem magnitudinis ejus quis
enunciabit? aut quis adjiciet enarrare miſeri-
cordiam ejus?
5 Non eſt minuere, neque adjicere, nec
eſt invenire magnalia Dei.
6 Cum conſummaverit homo, tunc incipi-
et: & cum quieverit, aporiabitur.
7 Quid eſt homo, & quæ eſt gratia illius? &
quid eſt bonum, aut quid nequam illius?
8 * Numerus dierum hominum ut multum * Pſ.89.
centum anni: quaſi gutta aquæ maris depu- c.10.
tati ſunt: & ſicut calculus arenæ, ſic exigui
anni in die ævi. B
7 Propter hoc patiens eſt Deus in illis, & ef-
fundit ſuper eos miſericordiam ſuam.
10 Vidit præſumptionem cordis eorum quo-
niam mala eſt, & cognovit ſubverſionem illo-
rum quoniam nequam eſt.
11 Ideo adimplevit propitiationem ſuam in
illis, & oſtendit eis viam æquitatis.
12 Miſeratio hominis circa proximum ſuũ:
miſericordia autem Dei ſuper omnem carnem.
13 Qui miſericordiam habet, docet, & eru-
dit quaſi paſtor gregem ſuum.
14 Miſeretur excipientis doctrinam miſera-
tionis, & qui feſtinat in judiciis ejus.
15 Fili in bonis non des querelam, & in om-
ni dato, non des triſtitiam verbi mali.
16 Nonne ardorem refrigerabit ros: ſic &
verbum melius quam datum.
17 Nonne ecce verbum ſuper datum bonũ?
ſed utraque cum homine juſtificato.
18 Stultus acriter improperabit: & datus in-
diſciplinati tabeſcere facit oculos.
19 Ante judicium para juſtitiam tibi, & an-
tequam loquaris diſce.
20 Ante languorem adhibe medicinam: *
& ante judicium interroga teipſum, & in conſ- * 1.Cor. 11.f.28.
pectu Dei invenies propitiationem.
21 Ante languorem humilia te, & in tempo- C
re infirmitatis oſtende converſationem tuam.
22 * Non impediaris orare ſemper, & ne * Luc. 18.a.1.
verearis uſque ad mortem juſtificari: quoni- 1.Theſſ.
am merces Dei manet in æternum. 5.c.17.
23 Ante orationem præpara animam tuam:
&

& noli eſſe quaſi homo qui tentat Deum.
* Sup. 7.b.18. 24 * Memento iræ in die conſummationis,
* Sup. 11.c.2. & tempus retributionis in converſatione faciei.
D 25 * Memento paupertatis in tempore abundantiæ, & neceſſitatum paupertatis in die divitiarum.
26 A manè uſque ad veſperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei.
27 Homo ſapiens in omnibus metuet, & in diebus delictorum attendet ab inertia.
28 Omnis aſtutus agnoſcit ſapientiam, & invenienti eam dabit confeſſionem.
29 Senſati in verbis & ipſi ſapienter egerunt: & intellexerunt veritatem & juſtitiam, & impluerunt proverbia & judicia.
* Rom. 6.b.12. 13.d.13. 14. 30 * Poſt concupiſcentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere.
31 Si præſtes animæ tuæ concupiſcentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis.
32 Ne oblecteris in turbis nec in modicis: aſſidua enim eſt commiſſio illorum.
33 Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore, & eſt tibi nihil in ſacculo: eris enim invidus vitæ tuæ.

Caput XIX.

De vino, luxuria, loquacitate, citò credente, gaudente ſuper iniquitate, odiente correptionem, exultante in malitia, diſcretione in verbis ſervanda, correptione, ficta humilitate, & laude tacentis.

A 1 Operarius ebrioſus non locupletabitur: & qui ſpernit modica, paulatim decidet.
* Gen. 19.g.13. 3.Reg. 11.a.1. 2 * Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, & arguent ſenſatos:
3 Et qui ſe jungit fornicariis, erit nequam: putredo & vermes hereditabunt illum, & extolletur in exemplum majus, & tolletur de numero anima ejus.
* Joſ. 9.c.15. 22.c.11. 4 * Qui credit citò, levis corde eſt, & minorabitur: & qui delinquit in animam ſuam, inſuper habebitur.
5 Qui gaudet iniquitate, denotabitur: & qui odit correptionem, minuetur vita: & qui odit loquacitatem, extinguit malitiam.
B 6 Qui peccat in animam ſuam, pœnitebit: & qui jucundatur in malitia, denotabitur.
7 Ne iteres verbum nequam & durum, & non minoraberis.
8 Amico & inimico noli narrare ſenſum: & ſi eſt tibi delictum, noli denudare.
9 Audiet enim te, & cuſtodiet te, & quaſi defendens peccatum odiet te, & ſic aderit tibi ſemper.
10 Audiſti verbum adverſus proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet.
11 A facie verbi parturit fatuus, tamquam gemitus partus infantis.
12 Sagitta infixa femori carnis, ſic verbum
* Levi. 19.c.17. in corde ſtulti.
Matt.18.b.15. 13 * Corripe amicum, ne fortè non intellexerit, & dicat: Non feci: aut ſi fecerit, ne iterùm addat facere.
Luc. 7.a.3. 14 Corripe proximum, ne fortè non dixerit: & ſi dixerit, ne fortè iteret.
15 Corripe amicum: ſæpè enim fit commiſſio. C
16 Et non omni verbo credas, eſt qui labitur lingua, ſed non ex animo.
17 * Quis eſt enim qui non deliquerit in lingua ſua? Corripe proximum antequam commineris. * Luc. 3.c.8.
18 Et da locum timori Altiſſimi: quia omnis ſapientia timor Dei, & in illa timere Deum, & in omni ſapientia diſpoſitio legis.
19 Et non eſt ſapientia nequitiæ diſciplina: & non eſt cogitatus peccatorum prudentia.
20 Eſt nequitia, & in ipſa execratio: & eſt inſipiens qui minuitur ſapientia.
21 Melior eſt homo, qui minuitur ſapientia, & deficiens ſenſu in timore, quàm qui abundat ſenſu, & tranſgreditur legẽ Altiſſimi.
22 Eſt ſolertia certa, & ipſa iniqua.
23 Et eſt qui emittit verbum certum enarrans veritatem. Eſt qui nequiter humiliat ſe, & interiora ejus plena ſunt dolo: D
24 Et eſt qui ſe nimiùm ſubmittit à multa humilitate: & eſt qui inclinat faciem ſuam, & fingit ſe non videre quod ignoratum eſt:
25 Et ſi ab imbecillitate virium vetetur peccare, ſi invenerit tempus malefaciendi, malefaciet.
26 Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus.
27 Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enuntiant de illo.
28 Eſt correptio mendax in ira contumelioſi: & eſt judicium, quod non probatur eſſe bonum: & eſt tacens, & ipſe eſt prudens.

Caput XX.

De correptione, & correpti pœnitentia: de tacente, & loquace: de dono ſapientis, & fatui: de falſa promiſſione & mendacio: de ſapiente qui placet in gratiis: de donis non accipiendis, & ſapientia abſcondita.

1 Quàm bonum eſt arguere, quàm iraſci, & confitentem in oratione non prohibere! A
2 Concupiſcentia ſpadonis devirginabit juvenculam:
3 Sic qui facit per vim judicium iniquum.
4 Quàm bonum eſt correptum manifeſtare pœnitentiam! ſic enim effugies voluntarium peccatum.
5 Eſt tacens, qui invenitur ſapiens: & eſt odibilis, qui procax eſt ad loquendum.
6 Eſt tacens non habens ſenſum loquelæ: & eſt tacens ſciens tempus aptum.
7 Homo ſapiens tacebit uſque ad tempus: laſcivus autem & imprudens non ſervabunt tempus.
8 Qui multis utitur verbis, lædet animam ſuam: & qui poteſtatem ſibi ſumit injuſtè, odietur. B
9 Eſt proceſſio in malis viro indiſciplinato, & eſt inventio in detrimentum.
10 Eſt datum, quod non eſt utile: & eſt datum, cujus retributio duplex.
11 Eſt propter gloriam minoratio: & eſt qui ab humilitate levabit caput.

12 Eſt

12 Eſt qui multa redimat modico pretio, & reſtituens ea in ſeptuplum.

13 Sapiens in verbis ſeipſum amabilem facit: gratiæ autem fatuorum effundentur.

14 Datus inſipientis non erit utilis tibi: oculi enim illius ſeptemplices ſunt.

15 Exigua dabit, & multa improperabit: & apertio oris illius inflammatio eſt.

16 Hodie fœneratur quis, & cras expetit: odibilis eſt homo hujuſmodi.

17 Fatuo non erit amicus, & non erit gratia bonis illius.

C 18 Qui enim edunt panem illius, falſæ linguæ ſunt. Quoties, & quanti irridebunt eum?

19 Neque enim quod habendum erat, directo ſenſu diſtribuit: ſimiliter & quod non erat habendum.

20 Lapſus falſæ linguæ, quaſi qui in pavimento cadens: ſic caſus malorum feſtinanter veniet.

21 Homo acharis quaſi fabula vana, in ore indiſciplinatorum aſſidua erit.

22 Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore ſuo.

23 Eſt qui vetatur peccare præ inopia, & in requie ſua ſtimulabitur.

24 Eſt qui perdet animam ſuam præ confuſione, & ab imprudenti perſona perdet eam: perſonæ autem acceptione perdet ſe.

25 Eſt qui præ confuſione promittit amico, & lucratus eſt eum inimicum gratis.

26 Opprobrium nequam in homine mendacium, & in ore indiſciplinatorum aſſiduè erit.

D 27 Potior fur quàm aſſiduitas viri mendacis: perditionem autem ambo hereditabunt.

28 Mores hominum mendacium ſine honore: & confuſio illorum cum ipſis ſine intermiſſione.

29 Sapiens in verbis producet ſeipſum, & homo prudens placebit magnatis.

30. Qui operatur terram ſuam, inaltabit acervum frugum: & qui operatur juſtitiam, ipſe exaltabitur: qui verò placet magnatis, effugiet iniquitatem.

** Exod. 23.b.8 Deut. 16.d.19* 31 * Xenia & dona excæcant oculos judicum, & quaſi mutus in ore avertit correptiones eorum.

** Inf. 41.c.17.* 32 * Sapientia abſconſa & theſaurus inviſus; quæ utilitas in utriſque?

33 Melior eſt qui celat inſipientiam ſuam, quàm homo qui abſcondit ſapientiam ſuam.

Caput XXI.

Docet fugiendum peccatum: primùm in genere, deinde in ſpecie productis variis peccatis.

A 1 Fili peccaſti? non adjicias iterùm: ſed & de priſtinis deprecare ut tibi dimittantur.

2 Quaſi à facie colubri fuge peccata: & ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient te.

3 Dentes leonis, dentes ejus, interficientes animas hominum.

4 Quaſi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non eſt ſanitas.

5 Objurgatio & injuriæ annullabunt ſubſtantiam: & domus quæ nimis locuples eſt annullabitur ſuperbia: ſic ſubſtantia ſuperbi eradicabitur.

6 Deprecatio pauperis ex ore uſque ad aures ejus perveniet, & judicium feſtinatò adveniet illi.

7 Qui odit correptionem, veſtigium eſt peccatoris: & qui timet Deum, convertetur ad cor ſuum.

8 Notus à longè potens lingua audaci: & ſenſatus ſcit labi ſe ab ipſo.

9 Qui ædificat domum ſuam impendiis alienis, B quaſi qui colligit lapides ſuos in hieme.

10 * Stuppa collecta ſynagoga peccantium, & conſummatio illorum flamma ignis. ** Sup. 16.a.7.*

11 Via peccantium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ.

12 Qui cuſtodit juſtitiam, continebit ſenſum ejus.

13 Conſummatio timoris Dei, ſapientia & ſenſus.

14 Non erudietur, qui non eſt ſapiens in bono.

15 Eſt autem ſapientia, quæ abundat in malo: & non eſt ſenſus ubi eſt amaritudo.

16 Scientia ſapientis tamquam inundatio abundabit, & conſilium illius ſicut fons vitæ permanet.

17 Cor fatui quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit.

18 Verbum ſapiens quodcumque audierit ſcius, laudabit, & ad ſe adjiciet: C audivit luxurioſus, & diſplicebit illi, & projiciet illud poſt dorſum ſuum.

19 Narratio fatui quaſi ſarcina in via: nam in labiis ſenſati invenietur gratia.

20 Os prudentis quæritur in eccleſia, & verba illius cogitabunt in cordibus ſuis.

21 Tamquam domus exterminata, ſic fatuo ſapientia: & ſcientia inſenſati inenarrabilia verba.

22 Compedes in pedibus, ſtulto doctrina, & quaſi vincula manuum ſuper manum dextram.

23 Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam: vir D autem ſapiens vix tacitè ridebit.

24 Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quaſi brachiale in brachio dextro.

25 Pes fatui facilis in domum proximi: & homo peritus confundetur à perſona potentis.

26 Stultus à feneſtra reſpiciet in domum: vir autem eruditus foris ſtabit.

27 Stultitia hominis auſcultare per oſtium: & prudens gravabitur contumelia.

28 Labia imprudentium ſtulta narrabunt: verba autem prudentium ſtatera ponderabuntur.

29 In ore fatuorum cor illorum: & in corde ſapientium os illorum.

30 Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipſe animam ſuam.

31 Suſurro coinquinabit animam ſuam, & in omnibus odietur: & qui cum eo manſerit, odioſus erit: tacitus & ſenſatus honorabitur.

Caput XXII.

De lapidatione pigri, filio indiſciplinato, filiáque fatua, muſica in luctu, docente fatuum, mortuo plorando: cum ſtulto non loquendum: de corde ſtulti ac timidi: de ſervanda fide cum amico, & oris cuſtodia.

A 1 IN lapide luteo lapidatus eſt piger, & omnes loquentur ſuper aſpernationem illius.

2 De ſtercore boum lapidatus eſt piger: & omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus.

3 Confuſio patris eſt de filio indiſciplinato: filia autem in deminoratione fiet.

4 Filia prudens hereditas viro ſuo. nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris.

5 Patrem & virum confundit audax, & ab impiis non minorabitur: ab utriſque autem inhonorabitur.

6 Muſica in luctu importuna narratio: flagella & doctrina in omni tempore ſapientia.

7 Qui docet fatuum, quaſi qui conglutinat teſtam.

8 Qui narrat verbum non audienti, quaſi qui excitat dormientem de gravi ſomno.

9 Cum dormiente loquitur qui enarrat ſtulto ſapientiam: & in fine narrationis dicit: Quis eſt hic?

* Inf. 38.b. 6. 10 * Supra mortuum plora, defecit enim lux ejus: & ſupra fatuum plora, defecit enim ſenſus.

11 Modicum plora ſupra mortuum, quoniam requievit.

12 Nequiſſimi enim nequiſſima vita ſuper mortem fatui.

* Gen 50.b. 10. 13 * Luctus mortui ſeptem dies; fatui autem & impij, omnes dies vitæ illorum.

B 14 Cum ſtulto ne multum loquaris, & cum inſenſato ne abieris.

15 Serva te ab illo, ut non moleſtiam habeas, & non coinquinaberis peccato illius.

16 Deflecte ab illo, & invenies requiem, & non acediaberis in ſtultitia illius.

17 Super plumbum quid gravabitur? & quod illi aliud nomen quàm fatuus?

* Prov. 17.a 3. 18 * Arenam, & ſalem, & maſſam ferri facilius eſt ferre, quàm hominem imprudentem, & fatuum, & impium.

19 Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificij non diſſolvetur: ſic & cor confirmatum in cogitatione conſilij.

20 Cogitatus ſenſati in omni tempore, metu non depravabitur.

C 21 Sicut pali in excelſis, & cæmenta ſine impenſa poſita contra faciem venti non permanebunt:

22 Sic & cor timidum in cogitatione ſtulti contra impetum timoris non reſiſtet.

23 Sicut cor trepidum in cogitatione fatui, omni tempore non metuet, ſic & qui in præceptis Dei permanet ſemper.

24 Pungens oculum deducit lacrymas: & qui pungit cor, profert ſenſum.

25 Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa: ſic & qui convitiatur amico, diſſolvit amicitiam.

26 Ad amicum etſi produxeris gladium, non deſperes, eſt enim regreſſus. Ad amicum

27 Si aperueris os triſte, non timeas: eſt enim concordatio; excepto convitio, & improperio, & ſuperbia, & myſterij revelatione, & plaga doloſa: in his omnibus effugiet amicus.

28 Fidem poſſide cum amico in paupertate illius, ut & in bonis illius læteris. D

29 In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut & in hereditate illius coheres ſis.

30 Ante ignem camini vapor, & fumus ignis inaltatur: ſic & ante ſanguinem maledicta, & contumeliæ, & minæ.

31 Amicum ſalutare non confundar, à facie illius non me abſcondam: & ſi mala mihi evenerint per illum, ſuſtinebo.

32 Omnis qui audiet, cavebit ſe ab eo.

33 * Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper labia mea ſignaculum certum, ut non cadam ab ipſis, & lingua mea perdat me? * Pſal. 140. a. 3.

Caput XXIII.

Oratio adverſus ſuperbiam, gulam & luxuriam: conſuetudo jurandi vitanda, & indiſciplinatus ſermo adferens improperium: duo genera in peccato abundantiæ, & tertium adducens iram: confutatio hominis ad peccandum ſe hortantis: de peccatis in adulterio concurrentibus, & laude timoris Domini

1 DOmine pater, & dominator vitæ meæ, ne derelinquas me in conſilio eorum: nec ſinas me cadere in illis. A

2 Quis ſuperponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam ſapientiæ, ut ignorationibus eorum non parcant mihi, & non appareant delicta eorum,

3 Et ne adincreſcant ignorantiæ meæ, & multiplicentur delicta mea, & peccata mea abundent, & incidam in conſpectu adverſariorum meorum, & gaudeat ſuper me inimicus meus?

4 Domine pater, & Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu illorum.

5 Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, & omne deſiderium averte à me.

6 Aufer à me ventris concupiſcentias, & concubitus concupiſcentiæ ne apprehendant me, & animæ irreverenti & infrunitæ ne tradas me.

7 Doctrinam oris audite filij, & qui cuſtodierit illam, non periet labiis, nec ſcandalizabitur in operibus nequiſſimis.

8 In vanitate ſua apprehenditur peccator, & ſuperbus & maledicus ſcandalizabitur in illis.

9 * Jurationi non aſſueſcat os tuum, multi enim caſus in illa. * Exod. 20.b 7. Matt. 5. e 34.

10 Nominatio verò Dei non ſit aſſidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum non admiſceatis: quoniam non eris immunis ab eis. B

11 Sicut enim ſervus interrogatus aſſiduè, à livore non minuitur: ſic omnis jurans, & nominans, in toto à peccato non purgabitur.

12 Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non diſcedet à domo illius plaga.

13 Et ſi fruſtraverit, delictum illius ſuper ipſum erit: & ſi diſſimulaverit, delinquit dupliciter.

14 Et

14 Et ſi in vacuum juraverit, non juſtificabitur: replebitur enim retributione domus illius.

15 Eſt & alia loquela contraria morti, non inveniatur in hereditate Jacob.

16 Etenim à miſericordibus omnia hæc auferentur, & in delictis non volutabuntur.

17 Indiſciplinatæ loquelæ non aſſueſcat os tuum: eſt enim in illa verbum peccati.

18 Memento patris & matris tuæ, in medio enim magnatorum conſiſtis:

19 Ne forte obliviſcatur te Deus in conſpectu illorum, & aſſiduitate tua infatuatus, improperium patiaris, & maluiſſes non naſci, & diem nativitatis tuæ maledicas.

* 2. Reg. 16. b. 7. — 20 * Homo aſſuetus in verbis improperij, in omnibus diebus ſuis non erudietur.

21 Duo genera abundant in peccatis, & tertium adducit iram, & perditionem.

C 22 Anima calida quaſi ignis ardens, non extinguetur donec aliquid glutiat:

23 Et homo nequam in ore carnis ſuæ, non deſinet donec incendat ignem.

24 Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur tranſgrediens uſque ad finem.

25 Omnis homo qui tranſgreditur lectum ſuum, contemnens in animam ſuam, & dicens: * Quis me videt? — * Iſa. 29. c. 15.

26 Tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumſpicit me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altiſſimus.

27 Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit à ſe timorem Dei hujuſmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum:

28 Et non cognovit quoniam oculi Domini multò plus lucidiores ſunt ſuper ſolem, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes in abſconditas partes.

D 29 Domino enim Deo antequam crearentur, omnia ſunt agnita: ſic & poſt perfectum reſpicit omnia.

30 Hic in plateis civitatis vindicabitur, & quaſi pullus equinus fugabitur: & ubi non ſperavit, apprehendetur.

31 Et erit dedecus omnibus, eò quòd non intellexerit timorem Domini.

* Lev. 20. b. 10. Deut. 22. c. 22. — 32 * Sic & mulier omnis relinquens virum ſuum, & ſtatuens hereditatem ex alieno matrimonio:

33 Primò enim in lege Altiſſimi incredibilis fuit: ſecundò in virum ſuum deliquit: tertiò in adulterio fornicata eſt, & ex alio viro filios ſtatuit ſibi.

34 Hæc in Eccleſiam adducetur, & in filios ejus reſpicietur.

35 Non tradent filij ejus radices, & rami ejus non dabunt fructum.

36 Derelinquet in maledictum memoriam ejus, & dedecus illius non delebitur.

37 Et agnoſcent qui derelicti ſunt, quoniam nihil melius eſt quàm timor Dei; & nihil dulcius, quàm reſpicere in mandatis Domini.

38 Gloria magna eſt ſequi Dominum: longitudo enim dierum aſſumetur ab eo.

CAPUT XXIV.

Sapientia multiplices ſuas laudes & originem deſcribit, & mirè ad ſui amplexum invitat, omnia ſua doctrina ſplendore illuſtrans.

1 Sapientia laudabit animam ſuam, & in Deo honorabitur, & in medio populi ſui gloriabitur, A

2 Et in Eccleſiis Altiſſimi aperiet os ſuum, & in conſpectu virtutis illius gloriabitur,

3 Et in medio populi ſui exaltabitur, & in plenitudine ſancta admirabitur,

4 Et in multitudine electorum habebit laudem, & inter benedictos benedicetur, dicens:

5 Ego ex ore Altiſſimi prodivi primogenita ante omnem creaturam:

6 Ego feci in cælis ut oriretur lumen indeficiens, & ſicut nebula texi omnem terram:

7 Ego in altiſſimis habitavi, & thronus meus in columna nubis.

8 Gyrum cæli circuivi ſola, & profundum abyſſi penetravi, in fluctibus maris ambulavi,

9 Et in omni terra ſteti: & in omni populo,

10 Et in omni gente primatum habui:

11 Et omnium excellentium & humilium corda virtute calcavi: & in his omnibus requiem quæſivi, & in hereditate Domini morabor.

12 Tunc præcepit, & dixit mihi Creator omnium: & qui creavit me, requievit in tabernaculo meo,

13 Et dixit mihi: In Jacob inhabita, & in Iſraël hereditare, & in electis meis mitte radices.

14 * Ab initio, & ante ſæcula creata ſum, & uſque ad futurum ſæculum non deſinam, & in habitatione ſancta coram ipſo miniſtravi. — * Prov. 8. c. 22.

15 Et ſic in Sion firmata ſum, & in civitate ſanctificata ſimiliter requievi, & in Jeruſalem poteſtas mea. B

16 Et radicavi in populo honorificato, & in parte Dei mei hereditas illius, & in plenitudine ſanctorum detentio mea.

17 Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano, & quaſi cypreſſus in monte Sion:

18 Quaſi palma exaltata ſum in Cades, & quaſi plantatio roſæ in Jericho:

19 Quaſi oliva ſpecioſa in campis, & quaſi platanus exaltata ſum juxta aquam in plateis.

20 Sicut cinnamomum & balſamum aromatizans odorem dedi: quaſi myrrha electa dedi ſuavitatem odoris:

21 Et quaſi ſtorax & galbanus, & ungula, & gutta, & quaſi Libanus non inciſus vaporavi habitationem meam, & quaſi balſamum non miſtum odor meus.

22 Ego quaſi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ.

23 Ego quaſi vitis fructificavi ſuavitatē odoris: & flores mei fructus honoris & honeſtatis. C

24 Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſanctæ ſpei.

25 In me gratia omnis viæ & veritatis , in
me omnis ſpes vitæ & virtutis.
26 Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis
me, & à generationibus meis implemini :
27 Spiritus enim meus ſuper mel dulcis, &
hereditas mea ſuper mel & favum :
28 Memoria mea in generationes ſæculorum.
* Ioan. 29 * Qui edunt me, adhuc eſurient : & qui
6.d 35. bibunt me, adhuc ſitient.
30 Qui audit me, non confundetur:& qui
operantur in me, non peccabunt.
31 Qui elucidant me,vitam æternam habe-
bunt.
32 Hæc omnia liber vitæ , & teſtamentum
Altiſſimi , & agnitio veritatis.
33 Legem mandavit Moyſes in præceptis
juſtitiarum , & hæreditatem domui Jacob &
Iſraël promiſſiones.
34 Poſuit David puero ſuo excitare regem
ex ipſo fortiſſimum , & in throno honoris ſe-
dentem in ſempiternum.
* Gen. 35 * Qui implet quaſi Phiſon ſapientiam,
2.b.11. & ſicut Tigris in diebus novorum.
36 Qui adimplet quaſi Euphrates ſenſum:
* Ioſ.3. * qui multiplicat quaſi Jordanis in tempore
d. 15. meſſis.
37 Qui mittit diſciplinam ſicut lucem , &
aſſiſtens quaſi Gehon in die vindemiæ.
38 Qui perficit primus ſcire ipſam , & in-
firmior non inveſtigabit eam.
D 39 A mari enim abundavit cogitatio ejus,
& conſilium illius ab abyſſo magna.
40 Ego ſapientia effudi flumina.
41 Ego quaſi trames aquæ immenſæ de flu-
vio, ego quaſi fluvij Dioryx, & ſicut aquædu-
ctus exivi de paradiſo.
42 Dixi : Rigabo hortum meum plantatio-
num, & inebriabo prati mei fructum.
43 Et ecce factus eſt mihi trames abundans,
& fluvius meus appropinquavit ad mare :
44 Quoniam doctrinam quaſi antelucanum
illumino omnibus, & enarrabo illam uſque ad
longinquum.
45 Penetrabo omnes inferiores partes ter-
ræ, & inſpiciam omnes dormientes, & illumi-
nabo omnes ſperantes in Domino.
46 Adhuc doctrinam quaſi prophetiam ef-
fundam , & relinquam illam quærentibus ſa-
pientiam,& non deſinam in progenies illorum
uſque in ævum ſanctum.
* Inf. 47 * Videte quoniam non ſoli mihi laboravi,
33.c.18. ſed omnibus exquirentibus veritatem.

Caput XXV.

Tria quæ Domino placent , & tria quæ odit : novem inſuſpicabilia : laus timoris Dei : mulieris nequam mira deteſtatio : à muliere initium peccati & mortis : mulieris dominium non ferendum.

A 1 IN tribus placitum eſt ſpiritui meo , quæ
ſunt probata coram Deo & hominibus :
2 Concordia fratrum , & amor proximo-
rum , & vir & mulier benè ſibi conſentientes.
3 Tres ſpecies odivit anima mea, & aggra-
vor valdè animæ illorum.
4 Pauperem ſuperbum:divitem mendacem:
ſenem fatuum & inſenſatum.
5 Quæ in juventute tua non congregaſti,
quomodo in ſenectute tua invenies?
6 Quàm ſpecioſum canitiei judicium,& preſ-
byteris cognoſcere conſilium !
7 Quàm ſpecioſa veteranis ſapientia,& glo-
rioſis intellectus, & conſilium !
8 Corona ſenum multa peritia, & gloria il-
lorum timor Dei.
9 Novem inſuſpicabilia cordis magnificavi, B
& decimum dicam in lingua hominibus:
10 Homo, qui jucundatur in filiis, vivens &
videns ſubverſionem inimicorum ſuorum.
11 * Beatus qui habitat cum muliere ſen- * Inf.
ſata, * & qui lingua ſua non eſt lapſus , & qui 26.a.1.
non ſervivit indignis ſe. * Sup. 14.a.1.
12 Beatus , qui invenit amicum verum , & 19.c.16.
qui enarrat juſtitiam auri audienti : Iac.3.
13 Quàm magnus, qui invenit ſapientiam, a. 2.
& ſcientiam ! ſed non eſt ſuper timentem Do-
minum.
14 Timor Dei ſuper omnia ſe ſuperpoſuit :
15 Beatus homo,cui donatum eſt habere ti-
morem Dei : qui tenet illum, cui aſſimilabitur?
16 Timor Dei initium dilectionis ejus:fidei
autem initium agglutinandum eſt ei.
17 Omnis plaga,triſtitia cordis eſt ; & om-
nis malitia, nequitia mulieris.
18 Et omnem plagam,& non plagam vide- C
bit cordis :
19 Et omnem nequitiam,& non nequitiam
mulieris :
20 Et omnem obductum,& non obductum
odientium :
21 Et omnem vindictam,& non vindictam
inimicorum.
22 Nõ eſt caput nequius ſuper caput colubri:
23 Et non eſt ira ſuper iram mulieris:* Com- * Prov.
morari leoni & draconi placebit,quàm habitare 21.c.19.
cum muliere nequam.
24 Nequitia mulieris immutat faciem ejus:
& obcæcat vultum ſuum tamquam urſus : &
quaſi ſaccum oſtendit. In medio proximorum
ejus
25 Ingemuit vir ejus , & audiens ſuſpiravit
modicum.
26 Brevis omnis malitia ſuper malitiam mu-
lieris, ſors peccatorum cadat ſuper illam.
27 Sicut aſcenſus arenoſus in pedibus vete-
rani, ſic mulier linguata homini quieto.
28 * Ne reſpicias in mulieris ſpeciem , & * Inf.
non concupiſcas mulierem in ſpecie. 42.a.6.
29 Mulieris ira, & irreverentia , & confuſio D
magna.
30 Mulier ſi primatum habeat,contraria eſt
viro ſuo.
31 Cor humile , & facies triſtis , & plaga
cordis , mulier nequam.
32 Manus debiles , & genua diſſoluta, mu-
lier quæ non beatificat virum ſuum.
33 * A muliere initium factum eſt peccati, * Gen.
& per illam omnes morimur. 3.a 6.

34 Non

34 Non des aquæ tuæ exitum, nec modicum; nec mulieri nequam veniam prodeundi.

35 Si non ambulaverit ad manum tuam, confundet te in conſpectu inimicorum.

36 A carnibus tuis abſcinde illam, ne ſemper te abutatur.

Caput XXVI.

Proponit viciſſim laudes bonæ mulieris, & vituperia malæ ac Zelotypæ: filia cuſtodienda: tria timenda: duo contriſtantia, & duo periculoſa.

A 1 MUlieris bonæ beatus vir: numerus enim annorum illius duplex.

2 Mulier fortis oblectat virum ſuum, & annos vitæ illius in pace implebit.

3 Pars bona, mulier bona, in parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis:

4 Divitis autem & pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hilaris.

5 A tribus timuit cor meum, & in quarto facies mea metuit:

6 Delaturam civitatis, & collectionem populi,

7 Calumniam mendacem, ſuper mortem omnia gravia:

8 Dolor cordis & luctus, mulier zelotypa.

9 In muliere zelotypa flagellum linguæ, omnibus communicans.

B 10 Sicut boum jugum, quod movetur, ita & mulier nequam: qui tenet illam, quaſi qui apprehendit ſcorpionem.

11 Mulier ebrioſa, ira magna: & contumelia, & turpitudo illius non tegetur.

12 Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in palpebris illius agnoſcetur.

* Inf. 42.c.11 13 * In filia non avertente ſe, firma cuſtodiam: ne inventa occaſione utatur ſe.

14 Ab omni irreverentia oculorum ejus cave, & ne mireris ſi te neglexerit.

15 Sicut viator ſitiens, ad fontem os aperiet, & ab omni aqua proxima bibet, & contra omnem palum ſedebit, & contra omnem ſagittam aperiet pharetram donec deficiat.

C 16 Gratia mulieris ſedulæ delectabit virum ſuum, & oſſa illius impinguabit.

17 Diſciplina illius, datum Dei eſt.

18 Mulier ſenſata & tacita, non eſt immutatio eruditæ animæ.

19 Gratia ſuper gratiam, mulier ſancta & pudorata.

20 Omnis autem ponderatio non eſt digna continentis animæ.

21 Sicut ſol oriens mundo in altiſſimis Dei, ſic mulieris bonæ ſpecies in ornamentum domus ejus.

22 Lucerna ſplendens ſuper cãdelabrum ſanctum, & ſpecies faciei ſuper ætatem ſtabilem.

D 23 Columnæ aureæ ſuper baſes argenteas, & pedes firmi ſuper plantas ſtabilis mulieris.

24 Fundamenta æterna ſupra petram ſolidam, & mandata Dei in corde mulieris ſanctæ.

25 In duobus contriſtatum eſt cor meum, & in tertio iracundia mihi advenit:

26 Vir bellator deficiens per inopiam: & vir ſenſatus contemptus:

27 Et qui tranſgreditur à juſtitia ad peccatum, Deus paravit eum ad rhomphæam.

28 Duæ ſpecies difficiles & periculoſæ mihi apparuerunt, difficilè exuitur negotians à negligentia: & non juſtificabitur caupo à peccatis labiorum.

Caput XXVII.

Ob inopiam & amorem divitiarum multi delinquunt: timor Domini conſtanter ſervandus: tentatio probat eum qui tentatur: ſequenda juſtitia: inconſtantia ſtulti, & moleſtia in verbis ſervanda: ſecreta amici non revelanda: de annuente oculo & inſidioſo.

1 PRopter inopiam multi deliquerunt: & qui quærit locupletari, avertit oculum ſuum. A

2 Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, ſic & inter medium venditionis & emptionis anguſtiabitur peccatum.

3 Conteretur cum delinquente delictum.

4 Si non in timore Domini tenueris te inſtanter, citò ſubvertetur domus tua.

5 Sicut in percuſſura cribri remanebit pulvis, ſic aporia hominis in cogitatu illius.

6 Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationis.

7 Sicut ruſticatio de ligno oſtendit fructum illius, ſic verbum ex cogitatu cordis hominis.

8 Ante ſermonem non laudes virum: hæc enim tentatio eſt hominum.

9 Si ſequaris juſtitiam, apprehendes illam; & indues quaſi podêrem honoris, & inhabitabis cum ea, & proteget te in ſempiternum, & in die agnitionis invenies firmamentum.

10 Volatilia ad ſibi ſimilia conveniunt: & veritas ad eos, qui operantur illam, revertetur. B

11 Leo venationi inſidiatur ſemper; ſic peccatã operantibus iniquitates.

12 Homo ſanctus in ſapientia manet ſicut ſol: nam ſtultus ſicut luna mutatur.

13 In medio inſenſatorum ſerva verbum tempori: in medio autem cogitantium aſſiduus eſto.

14 Narratio peccantium odioſa, & riſus illorum in deliciis peccati.

15 Loquela multum jurans, horripilationem capiti ſtatuet: & irreverentia ipſius obturatio aurium.

16 Effuſio ſanguinis in rixa ſuperborum: & maledictio illorum auditus gravis.

17 Qui denudat arcana amici, fidem perdit, & non inveniet amicum ad animum ſuum. C

18 Dilige proximum, & conjungere fide cum illo.

19 Quòd ſi denudaveris abſconſa illius, non perſequêris poſt eum.

20 Sicut enim homo, qui perdit amicum ſuum, ſic & qui perdit amicitiam proximi ſui.

21 Et ſicut qui dimittit avem de manu ſua, ſic dereliquiſti proximum tuum, & non eum capies.

22 Non illum ſequaris, quoniam longè abeſt: effugit enim quaſi caprea de laqueo: quoniam vulnerata eſt anima ejus.

23 Ultrà eum non poteris colligare. Et maledicti eſt concordatio:

24 Denudare autem amici myſteria, deſperatio eſt animæ infelicis.

25 Annuens oculo fabricat iniqua, & nemo eum abjiciet:

D 26 In conſpectu oculorum tuorum condulcabit os ſuum, & ſuper ſermones tuos admirabitur: noviſſimè autem pervertet os ſuum, & in verbis tuis dabit ſcandalum.

27 Multa odivi, & non coæquavi ei, & Dominus odiet illum.

28 Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput ejus cadet: & plaga doloſa, doloſi dividet vulnera.

29 Et qui foveam fodit, incidet in eam: & qui ſtatuit lapidem proximo, offendet in eo: & qui laqueum alij ponit, peribit in illo.

30 Facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum devolvetur, & non agnoſcet unde adveniat illi.

31 Illuſio, & improperium ſuperborum, & vindicta ſicut leo inſidiabitur illi.

32 Laqueo peribunt qui oblectantur caſu juſtorum: dolor autem conſumet illos antequam moriantur.

33 Ira & furor, utraque execrabilia ſunt, & vir peccator continens erit illorum.

CAPUT XXVIII.

Non quærenda vindicta, ſed offenſa remittenda: ab ira ac lite ceſſandum: mala linguæ & pericula ipſius, & de tertia lingua: aures ſepiendæ adverſus linguam nequam, eique frænum imponendum

A 1 QUi vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius ſervans ſervabit.

Deut. 32 c.35. Matt 6. b 14. Mar 11. c. 25 Rom. 12. d.19

2 Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata ſolventur.

3 Homo homini reſervat iram, & à Deo quærit medelam?

4 In hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur?

5 Ipſe cùm caro ſit, reſervat iram, & propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius?

6 Memento noviſſimorum, & deſine inimicari:

7 Tabitudo enim & mors imminent in mandatis ejus.

8 Memorare timorem Dei, & non iraſcaris proximo.

9 Memorare teſtamentum Altiſſimi, & deſpice ignorantiam proximi.

10 Abſtine te à lite, & minues peccata:

B 11 Homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam.

12 Secundùm enim ligna ſilvæ ſic ignis exardeſcit: & ſecundùm virtutem hominis, ſic iracundia illius erit, & ſecundùm ſubſtantiam ſuam exaltabit iram ſuam.

13 Certamen feſtinatum incendit ignem: & lis feſtinans effundit ſanguinem: & lingua teſtificans adducit mortem.

14 Si ſufflaveris in ſcintillam, quaſi ignis exardebit: & ſi exſpueris ſuper illam, extinguetur: utraque ex ore proficiſcuntur.

15 Suſurro & bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes.

16 Lingua tertia multos commovit, & diſperſit illos de gente in gentem.

17 Civitates muratas divitum deſtruxit, & domos magnatorum effodit. C

18 Virtutes populorum concîdit, & gentes fortes diſſolvit.

19 Lingua tertia mulieres viratas ejecit, & privavit illas laboribus ſuis.

20 Qui reſpicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requieſcat.

21 Flagelli plaga livorem facit: plaga autem linguæ comminuet oſſa.

22 Multi ceciderunt in ore gladij: ſed non ſic quaſi interierunt per linguam ſuam.

23 Beatus qui tectus eſt à lingua nequam, qui in iracundiam illius non tranſivit, & qui non attraxit jugum illius, & in vinculis ejus non eſt ligatus:

24 Jugum enim illius, jugum ferreum eſt: & vinculum illius vinculum æreum eſt.

25 Mors illius, mors nequiſſima: & utilis potiùs infernus quàm illa.

26 Perſeverantia illius non permanebit: ſed D
obtinebit vias injuſtorum: & in flamma ſua non comburet juſtos.

27 Qui relinquunt Deum, incident in illam, & exardebit in illis, & non extinguetur, & immittetur in illos quaſi leo, & quaſi pardus lædet illos.

28 Sepi aures tuas ſpinis, linguam nequam noli audire, & ori tuo facito oſtia & ſeras.

29 Aurum tuum & argentum tuum confla, & verbis tuis facito ſtateram, & frænos ori tuo rectos:

30 Et attende ne fortè labaris in lingua, & cadas in conſpectu inimicorum inſidiantium tibi, & ſit caſus tuus inſanabilis in mortem.

CAPUT XXIX.

Per mutuum ſubveniendum proximo fidéſque mutuanti ſervanda: & quamquam multi fidem fallant, non tamen ob id ceſſandum ab eleemoſyna, cujus laudes deſcribit: fidejuſſori gratia habenda eſt fidéſque ſervanda: in quibus conſiſtat initium vitæ hominis deſcribit, & de vagis & ingratis hoſpitibus.

1 QUi facit miſericordiam, fœneratur proximo ſuo: & qui prævalet manu, mandata ſervat. A

2 Fœnerare proximo tuo in tempore neceſſitatis illius, & iterùm redde proximo in tempore ſuo.

3 Confirma verbum, & fideliter age cum illo: & in omni tempore invenies quod tibi neceſſarium eſt.

4 Multi quaſi inventionem æſtimaverunt fœnus, & præſtiterunt moleſtiam his qui ſe adjuverunt.

5 Donec accipiant, oſculantur manus dantis, & in promiſſionibus humiliant vocem ſuam:

6 Et in tempore redditionis poſtulabit tempus,

pus, & loquetur verba tædij & murmuratio-
num, & tempus cauſabitur:
7 Si autem potuerit reddere, adverſabitur, ſo-
lidi vix reddet dimidium, & computabit illud
quaſi inventionem:
B 8 Sin autem, fraudabit illum pecunia ſua, &
poſſidebit illum inimicum gratis:
9 Et convitia, & maledicta reddet illi, & pro
honore & beneficio reddet illi contumeliam.
10 Multi non cauſa nequitiæ non fœnerati
ſunt, ſed fraudari gratis timuerunt.
11 Verumtamen ſuper humilem animo for-
tior eſto, & pro eleemoſyna non trahas illum.
12 Propter mandatum aſſume pauperem: &
propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum.
13 Perde pecuniam propter fratrem & ami-
cum tuum: & non abſcondas illam ſub lapide
in perditionem.
14 Pone theſaurum tuum in præceptis Altiſ-
ſimi, & proderit tibi magis quàm aurum.
*Tob. 4. 15 * Conclude eleemoſynam in corde pau-
b. 11. peris, & hæc pro te exorabit ab omni malo.
Sup. 17. 16 Super ſcutum potentis, & ſuper lanceam,
c. 18. adverſus inimicum tuum pugnabit.
17 Vir bonus fidem facit pro proximo ſuo:
& qui perdiderit confuſionem, derelinquet ſibi.
18 Gratiam fidejuſſoris ne obliviſcaris: de-
dit enim pro te animam ſuam.
19 Repromiſſorem fugit peccator & immun-
dus.
C 20 Bona repromiſſoris ſibi aſcribit peccator:
& ingratus ſenſu derelinquet liberantem ſe.
21 Vir repromittit de proximo ſuo: & cùm
perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo.
22 Repromiſſio nequiſſima multos perdidit
dirigentes, & cõmovit illos quaſi fluctus maris.
23 Viros potentes gyrans migrare fecit, &
vagati ſunt in gentibus alienis.
24 Peccator tranſgrediens mandatum Domi-
ni, incidet in promiſſionem nequam: & qui co-
natur multa agere, incidet in judicium.
25 Recupera proximum ſecundum virtutem
tuam, & attende tibi ne incidas.
* Inf. 26 * Initium vitæ hominis, aqua & panis,
39 c. 31. & veſtimentum, & domus protegens turpitu-
dinem.
D 27 Melior eſt victus pauperis ſub tegmine
aſſerum, quam epulæ ſplendidæ in peregrè ſine
domicilio.
28 Minimum pro magno placeat tibi, & im-
properium peregrinationis non audies.
29 Vita nequam hoſpitandi de domo in do-
mum: & ubi hoſpitabitur, non fiducialiter
aget, nec aperiet os.
30 Hoſpitabitur, & paſcet, & potabit ingra-
tos, & ad hæc amara audiet.
31 Tranſi hoſpes, & orna menſam: & quæ
in manu habes, ciba ceteros.
32 Exi à facie honoris amicorum meorum:
neceſſitudine domus meæ hoſpitio mihi factus
eſt frater.
33 Gravia hæc homini habenti ſenſum: Cor-
reptio domus, & improperium fœneratoris.

Caput XXX.

Filii in diſciplina educandi, & quàm ſit pernicioſum illis indulgere: corporis ſanitas præſtat divitiis: & quàm ſit noxia & fugienda homini triſtitia, cordis verò jucunditas quàm ſit utilis

1 QUi diligit filium ſuum, aſſiduat illi fla- A
gella, ut lætetur in noviſſimo ſuo, & non Prov.
palpet proximorum oſtia. 13. d. 24.
2 Qui docet filium ſuum, laudabitur in illo, 23. b.
& in medio domeſticorum in illo gloriabitur. 13.
3 * Qui docet filium ſuum, in zelum mit- * Deut.
tit inimicum, & in medio amicorum gloriabi- 6. b. 7.
tur in illo.
4 Mortuus eſt pater ejus, & quaſi non eſt
mortuus: ſimilem enim reliquit ſibi poſt ſe.
5 In vita ſua vidit, & lætatus eſt in illo: in
obitu ſuo non eſt contriſtatus, nec confuſus eſt
coram inimicis.
6 Reliquit enim defenſorem domus contra
inimicos, & amicis reddentem gratiam.
7 Pro animabus filiorum colligabit vulnera B
ſua, & ſuper omnem vocem turbabuntur viſ-
cera ejus.
8 Equus indomitus evadit durus, & filius
remiſſus evadet præceps.
9 Lacta filium, & paventem te faciet: lude
cum eo, & contriſtabit te.
10 Non corrideas illi, ne doleas, & in no-
viſſimo obſtupeſcent dentes tui.
11 Non des illi poteſtatem in juventute, &
ne deſpicias cogitatus illius.
12 * Curva cervicem ejus in juventute, & * Sup.
tunde latera ejus dum infans eſt, ne fortè indu- 7. c. 25.
ret, & non credat tibi, & erit tibi dolor animæ.
13 Doce filium tuum, & operare in illo, ne
in turpitudinem illius offendas.
14 Melior eſt pauper ſanus, & fortis viribus,
quàm dives imbecillis & flagellatus malitia.
15 Salus animæ in ſanctitate juſtitiæ, melior C
eſt omni auro & argento; & corpus validum,
quàm cenſus immenſus.
16 Non eſt cenſus ſuper cenſum ſalutis cor-
poris: & non eſt oblectamentum ſuper cordis
gaudium.
17 Melior eſt mors quàm vita amara; & re-
quies æterna quàm languor perſeverans.
18 Bona abſcondita in ore clauſo, quaſi ap-
poſitiones epularum circumpoſitæ ſepulchro.
19 * Quid proderit libatio idolo? nec enim * Dan.
manducabit, nec odorabit: 14 b 6.
20 Sic qui effugatur à Domino, portans
mercedes iniquitatis:
21 Videns oculis, & ingemiſcens, ſicut ſpa- D
do complectens virginem, & ſuſpirans.
22 * Triſtitiam non des animæ tuæ, & non * Prov.
affligas temetipſum in conſilio tuo. 12 d. 25.
23 Jucunditas cordis hæc eſt vita hominis, 15 b. 13.
& theſaurus ſine defectione ſanctitatis: & exul- 17. d 22.
tatio viri eſt longævitas.
24 Miſerere animæ tuæ placens Deo, & con-
tine: congrega cor tuum in ſanctitate ejus, &
triſtitiam longè repelle a te.
25 * Multos enim occidit triſtitia, & non * 2. Cor.
eſt utilitas in illa. 7 c. 10.

26 Zelus

26 Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus ſenectam adducet cogitatus.

27 Splendidum cor, & bonum in epulis eſt: epulæ enim illius diligenter fiunt.

Caput XXXI.

Vigilia honeſtatis: cogitatus præſcientiæ: labor divitis & pauperis: diligens aurum: multi caſus in auro: laus divitis ſine macula: modeſtia in menſa ſervanda: laus ſobrietatis, & vituperatio gulæ: laus uſus modici vini, & vituperatio immodici.

A 1 VIgilia honeſtatis tabefaciet carnes, & cogitatus illius auferet ſomnum.

2 Cogitatus præſcientiæ avertit ſenſum, & infirmitas gravis ſobriam facit animam.

3 Laboravit dives in congregatione ſubſtantiæ, & in requie ſua replebitur bonis ſuis.

4 Laboravit pauper in diminutione victus, & in fine inops fit.

5 Qui aurum diligit, non juſtificabitur: & qui inſequitur conſumptionem, replebitur ex ea.

* Sup. 8.a.5. 6 * Multi dati ſunt in auri caſus, & facta eſt in ſpecie ipſius perditio illorum.

7 Lignum offenſionis eſt aurum ſacrificantium: væ illis qui ſectantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo.

8 Beatus dives, qui inventus eſt ſine macula: & qui poſt aurum non abiit, nec ſperavit in pecunia & theſauris.

9 Quis eſt hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita ſua.

10 Qui probatus eſt in illo, & perfectus eſt, erit illi gloria æterna: qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus; facere mala, & non fecit:

B 11 Ideò ſtabilita ſunt bona illius in Domino, & eleemoſynas illius enarrabit omnis Eccleſia ſanctorum.

12 Supra menſam magnam ſediſti? non aperias ſuper illam faucem tuam prior.

13 Non dicas ſic: Multa ſunt, quæ ſuper illam ſunt:

14 Memento quoniam malus eſt oculus nequam.

15 Nequius oculo quid creatum eſt? ideò ab omni facie ſua lachrymabitur, cùm viderit,

16 Ne extendas manum tuam prior, & invidia contaminatus erubeſcas.

17 Ne comprimaris in convivio.

18 Intellige quæ ſunt proximi tui ex teipſo:

19 Utere quaſi homo frugi his quæ tibi apponuntur: ne, cùm manducas multum, odio habearis.

C 20 Ceſſa prior cauſa diſciplinæ: & noli nimius eſſe, ne fortè offendas.

21 Et ſi in medio multorum ſediſti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poſcas bibere.

22 Quàm ſufficiens eſt homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non ſenties dolorem.

23 Vigilia, cholera, & tortura viro infrunito:

24 Somnus ſanitatis in homine parco: dormiet uſque manè, & anima illius cum ipſo delectabitur.

25 Et ſi coactus fueris in edendo multum, ſurge è medio, evome: & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem.

26 Audi me fili, & ne ſpernas me: & in noviſſimo invenies verba mea.

27 In omnibus operibus tuis eſto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.

28 Splendidum in panibus benedicent labia multorum, & teſtimonium veritatis illius fidele.

29 Nequiſſimo in pane murmurabit civitas, & teſtimonium nequitiæ illius verum eſt.

30 Diligentes in vino noli provocare: * multos enim exterminavit vinum. * Judith 13.a.4.

31 Ignis probat ferrum durum: ſic vinum corda ſuperborum arguet in ebrietate potatum. D

32 Æqua vita hominibus, vinum in ſobrietate: ſi bibas illud moderatè, eris ſobrius.

33 Quæ vita eſt ei, qui minuitur vino?

34 Quid defraudat vitam? Mors.

35 * Vinum in jucunditatem creatum eſt, & non in ebrietatem, ab initio. * Pſal. 103.b. 15.

36 Exultatio animæ & cordis, vinum moderatè potatum.

37 Sanitas eſt animæ & corpori ſobrius potus.

38 * Vinum multum potatum, irritationem, & iram, & ruinas multas facit. * Prov. 31.a.4.

39 Amaritudo animæ vinum multum potatum.

40 Ebrietatis animoſitas, imprudentis offenſio, minorans virtutem, & faciens vulnera.

41 In convivio vini non arguas proximum: & non deſpicias eum in jucunditate illius:

42 Verba improperij non dicas illi: & non premas illum in repetendo.

Caput XXXII.

Officium boni rectoris: major natu loquatur: tacendum ubi non eſt qui audiat: jucunditas muſicæ in convivio: adoleſcenti tacendum: laus taciturnitatis: diſcutienda propria domus: laus timoris Domini: peccator vitat correptionem: abſque conſilio nihil agendum.

1 REctorem te poſuerunt? noli extolli: eſto in illis quaſi unus ex ipſis. A

2 Curam illorum habe, & ſic conſide, & omni cura tua explicita recumbe:

3 Ut læteris propter illos & ornamentum gratiæ accipias coronam, & dignationem conſequaris corrogationis.

4 Loquere major natu: decet enim te

5 Primum verbum diligenti ſcientia, & non impedias muſicam.

6 Ubi auditus non eſt, non effundas ſermonem, & importunè noli extolli in ſapientia tua.

7 Gemmula carbunculi in ornamento auri, & comparatio muſicorum in convivio vini.

8 Sicut in fabricatione auri ſignum eſt ſmaragdi, ſic numerus muſicorum in jucundo & moderato vino. B

9 Audi tacens, & pro reverentia accedet tibi bona gratia.

10 Adoleſ-

10 Adoleſcens loquere in tua cauſa vix.
11 Si bis interrogatus fueris, habeat caput
reſponſum tuum.
12 In multis eſto quaſi inſcius, & audi ta-
cens ſimul & quærens.
13 In medio magnatorum non præſumas: &
ubi ſunt ſenes, non multum loquaris.
14 Ante grandinem præibit coruſcatio: &
ante verecundiam præibit gratia, & pro reve-
rentia accedet tibi bona gratia.
C 15 Et hora ſurgendi non te trices: præcurre
autem prior in domum tuam, & illic avocare,
& illic lude,
16 Et age conceptiones tuas, & non in de-
lictis & verbo ſuperbo.
17 Et ſuper his omnibus benedicito Domi-
num qui fecit te, & inebriantem te ab omni-
bus bonis ſuis.
18 Qui timet Dominum, excipiet doctri-
nam ejus: & qui vigilaverint ad illum, inve-
nient benedictionem.
19 Qui quærit legem, replebitur ab ea: &
qui inſidioſè agit, ſcandalizabitur in ea.
20 Qui timent Dominum invenient judi-
cium juſtum, & juſtitias quaſi lumen accendent.
D 21 Peccator homo vitabit correptionem, &
ſecundùm voluntatem ſuam inveniet compara-
tionem.
22 Vir conſilij non diſperdet intelligentiam,
alienus & ſuperbus non pertimeſcet timorem:
23 Etiam poſtquam fecit cum eo ſine conſi-
lio, & ſuis inſectationibus arguetur.
24 Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt fa-
ctum non pœnitebis.
25 In via ruinæ non eas, & non offendes in
lapides: nec credas te viæ laborioſæ, ne ponas
animæ tuæ ſcandalum:
26 Et à filiis tuis cave, & à domeſticis tuis
attende.
27 In omni opere tuo crede ex fide animæ
tuæ: hoc eſt enim conſervatio mandatorum.
28 Qui credit Deo, attendit mandatis: &
qui confidit in illo, non minorabitur.

CAPUT XXXIII.

Laudantur timens Dominum & ſapiens: inconſtantia præcordiorum fatui: amicus ſubſannator: dies & tempora à Deo ſunt, qui & reliqua omnia creavit ac diſponit, in cujus manu eſt homo ut lutum in manu figuli: malum contra bonum: poſſeſſio non in vita ſed in morte diſtribuenda aliis: & quomodo ſervi ſint tractandi.

A 1 Timenti Dominum non occurrent mala,
ſed in tentatione Deus illum conſervabit,
& liberabit à malis.
2 Sapiens non odit mandata & juſtitias, &
non illidetur quaſi in procella navis.
3 Homo ſenſatus credit legi Dei, & lex illi
fidelis.
4 Qui interrogationem manifeſtat, parabit
verbum, & ſic deprecatus exaudietur, & con-
ſervabit diſciplinam, & tunc reſpondebit.
* Sup. 21. b. 17. 5 * Præcordia fatui quaſi rota carri: & quaſi
axis verſatilis cogitatus illius.
6 Equus emiſſarius, ſic & amicus ſubſanna-
tor, ſub omni ſupraſedente hinnit.
7 Quare dies diem ſuperat, & iterùm lux
lucem, & annus annum à ſole?
8 A Domini ſcientia ſeparati ſunt, facto ſo-
le, & præceptum cuſtodiente.
9 Et immutavit tempora, & dies feſtos B
ipſorum, & in illis dies feſtos celebraverunt
ad horam.
10 Ex ipſis exaltavit & magnificavit Deus,
& ex ipſis poſuit in numerum dierum. Et om-
nes homines de ſolo, * & ex terra, unde crea- * Gen.
tus eſt Adam. 2. a. 7.
11 In multitudine diſciplinæ Dominus ſepa-
ravit eos, & immutavit vias eorum.
12 Ex ipſis benedixit, & exaltavit: & ex
ipſis ſanctificavit, & ad ſe applicavit: & ex
ipſis maledixit, & humiliavit, & convertit illos
à ſeparatione ipſorum.
13 * Quaſi lutum figuli in manu ipſius, plaſ- * Rom.
mare illud & diſponere. 9. e. 21.
14 Omnes viæ ejus ſecundùm diſpoſitionem
ejus: ſic homo in manu illius, qui ſe fecit, &
reddet illi ſecundùm judicium ſuum.
15 Contra malum bonum eſt, & contra mor-
tem vita: ſic & contra virum juſtum peccator.
Et ſic intuere in omnia opera Altiſſimi. Duo &
duo, & unum contra unum.
16 Et ego noviſſimus evigilavi, & quaſi qui
colligit acinos poſt vindemiatores.
17 In benedictione Dei & ipſe ſperavi: & C
quaſi qui vindemiat, replevi torcular.
18 * Reſpicite quoniam non mihi ſoli labo- * Sup.
ravi, ſed omnibus exquirentibus diſciplinam. 24. d. 47.
19 Audite me magnates, & omnes populi,
& rectores Eccleſiæ auribus percipite.
20 Filio & mulieri, fratri & amico, non des
poteſtatem ſuper te in vita tua: & non dederis
alij poſſeſſionem tuam: ne fortè pœniteat te, &
deprecceris pro illis.
21 Dum adhuc ſuperes & aſpiras, non im-
mutabit te omnis caro.
22 Melius eſt enim ut filij tui te rogent,
quàm te reſpicere in manus filiorum tuorum.
23 In omnibus operibus tuis præcellens eſto.
24 Ne dederis maculam in gloria tua. In die
conſummationis dierum vitæ tuæ, & in tempo-
re exitus tui diſtribue hereditatem tuam.
25 Cibaria, & virga, & onus aſino: panis,
& diſciplina, & opus ſervo.
26 Operatur in diſciplina, & quærit requieſ- D
cere: laxa manus illi, & quærit libertatem.
27 Jugum & lorum curvant collum durum,
& ſervum inclinant operationes aſſiduæ.
28 Servo malevolo tortura & compedes, mit-
te illum in operationem, ne vacet:
29 Multam enim malitiam docuit otioſitas.
30 In opera conſtitue eum: ſic enim condecet
illum. Quod ſi non obaudierit, curva illum
compedibus, & non amplifices ſuper omnem
carnem: verùm ſine judicio nihil facias grave.
31 * Si eſt tibi ſervus fidelis, ſit tibi quaſi * Sup. 7.
anima tua: quaſi fratrem ſic eum tracta: quo- e. 23.
niam in ſanguine animæ comparaſti illum.

Rr 5

32 Si læſeris eum injuſtè, in fugam conver-
tetur:

33 Et ſi extollens diceſſerit, quem quæras,
& in qua via quæras illum, neſcis.

Caput XXXIV.

*Vanitas ſomniorum divinationum, augurij, mendacio-
rum: laus expertorum: beatitudo timentium Deum:
oblationes iniquorum: fraudans pauperem: unus ædifi-
cans, & alter deſtruens: faciens pœnitentiam, & non
abſtinens à peccatis*

A 1 VAna ſpes, & mendacium viro inſenſato:
& ſomnia extollunt imprudentes.

2 Quaſi qui apprehendit umbram, & perſe-
quitur ventum: ſic & qui attendit ad viſa men-
dacia.

3 Hoc ſecundùm hoc viſio ſomniorum: ante
faciem hominis ſimilitudo hominis.

4 Ab immundo quid mundabitur? & à men-
dace quid verum dicetur?

5 Divinatio erroris, & auguria mendacia, &
ſomnia malefacientium, vanitas eſt.

6 Et ſicut parturientis, cor tuum phantaſias
patitur. niſi ab Altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio,
ne dederis in illis cor tuum:

7 Multos enim errare fecerunt ſomnia, & ex-
ciderunt ſperantes in illis.

8 Sine mendacio conſummabitur verbum le-
gis, & ſapientia in ore fidelis complanabitur.

B 9 Qui non eſt tentatus, quid ſcit? Vir in mul-
tis expertus, cogitabit multa: & qui multa di-
dicit enarrabit intellectum.

10 Qui non eſt expertus, pauca recognoſcit:
qui autem in multis factus eſt, multiplicat
malitiam.

11 Qui tentatus non eſt, qualia ſcit? qui im-
planatus eſt, abundabit nequitia.

12 Multa vidi errando, & plurimas verbo-
rum conſuetudines.

13 Aliquoties uſque ad mortem periclitatus
ſum horum cauſa, & liberatus ſum gratia Dei.

14 Spiritus timentium Deum quæritur, &
in reſpectu illius benedicetur.

15 Spes enim illorum in ſalvantem illos, &
oculi Dei in diligentes ſe.

C 16 Qui timet Dominum nihil trepidabit, &
non pavebit: quoniam ipſe eſt ſpes ejus.

17 Timentis Dominum beata eſt anima ejus.

18 Ad quem reſpicit, & quis eſt fortitudo
ejus?

* Pſal. 19 * Oculi Domini ſuper timentes eum, pro-
33.c.16. tector potentiæ, firmamentum virtutis, tegi-
men ardoris, & umbraculum meridiani,

20 Deprecatio offenſionis, & adjutorium ca-
ſus, exaltans animam, & illuminans oculos,
dans ſanitatem, & vitam, & benedictionem.

* Prov. 21 * Immolantis ex iniquo oblatio eſt macu-
21.d.27. lata, & non ſunt beneplacitæ ſubſannationes
injuſtorum.

22 Dominus ſolus ſuſtinentibus ſe in via ve-
ritatis & juſtitiæ.

* Prov. 23 * Dona iniquorum non probat Altiſſimus,
15 c.8. nec reſpicit in oblationes iniquorum: nec in
multitudine ſacrificiorum eorum propitiabitur
peccatis.

24 Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pau- D
perum, quaſi qui victimat filium in conſpectu
patris ſui.

25 Panis egentium vita pauperum eſt: qui
defraudat illum, homo ſanguinis eſt.

26 Qui aufert in ſudore panem, quaſi qui oc-
cidit proximum ſuum.

27 Qui effundit ſanguinem, * & qui frau- * Deut.
dem facit mercenario, fratres ſunt. 24 c.14.

28 Unus ædificans, & unus deſtruens: quid Sup. 7. c. 22.
prodeſt illis niſi labor?

29 Unus orans, & unus maledicens: cujus
vocem exaudiet Deus?

30 Qui baptizatur à mortuo & iterùm tan-
git eum, quid proficit lavatio illius?

31 * Sic homo qui jejunat in peccatis ſuis, * 2. Pet.
& iterùm eadem faciens, quid proficit humi- 2. d. 21.
liando ſe? orationem illius quis exaudiet?

Caput XXXV.

*Verum & acceptum Deo ſacrificium: non appareas co-
ram eo vacuus: primitiæ & oblationes hilari animo tri-
buenda: ſacrificium injuſtum: pauperem læſum, pupil-
lum & viduam lacrymantem exaudit Dominus: ora-
tiones juſtorum, & potiſſimum ſe humiliantium audit
Deus, liberans ab affligentibus, & cuique reddens jux-
ta opera ſua.*

1 QUi conſervat legem, multiplicat oblatio- A
nem.

2 Sacrificium ſalutare eſt attendere manda- * 1. Reg.
tis, & diſcedere ab omni iniquitate. 15. c. 22.

3 Et propitiationem litare ſacrificij ſuper in-
juſtitias, & deprecatio pro peccatis, recedere ab
injuſtitia.

4 Retribuet gratiam, qui offert ſimilaginem:
& qui facit miſericordiam, offert ſacrificium.

5 * Beneplacitum eſt Domino recedere ab * Jerem.
iniquitate: & deprecatio pro peccatis recedere 7. a. 3. 26. d 13.
ab injuſtitia.

6 * Non apparebis ante conſpectum Domini * Exod.
vacuus. 23 c. 15. 34. c. 20.

7 Hæc enim omnia propter mandatum Dei Deut.
fiunt. 16. d. 16.

8 Oblatio juſti impinguat altare, & odor
ſuavitatis eſt in conſpectu Altiſſimi.

9 Sacrificium juſti acceptum eſt, & memo- B
riam ejus non obliviſcetur Dominus.

10 Bono animo gloriam redde Deo: & non
minuas primitias manuum tuarum.

11 * In omni dato hilarem fac vultum tuum, * 2 Cor.
& in exultatione ſanctifica decimas tuas. 9. b. 7.

12 * Da Altiſſimo ſecundùm datum ejus, & * Tob.
in bono oculo adinventionem facito manuum 4. b 9.
tuarum:

13 Quoniam Dominus retribuens eſt, & ſe-
pties tantum reddet tibi. * Lev.

14 * Noli offerre munera prava, non enim 22 c. 21.
ſuſcipiet illa. Deut. 15. d. 21.

15 Et noli inſpicere ſacrificium injuſtum, * Deut.
quoniam Dominus judex eſt, & * non eſt apud 10 d. 17.
illum gloria perſonæ. 2. Par. 19 b. 7.

16 Non accipiet Dominus perſonam in pau- C
perem, & deprecationem læſi exaudiet.

17 Non deſpiciet preces pupilli; nec vi- Job. 34. b. 19.
duam, ſi effundat loquelam gemitus. Sap. 6. b 8.

Act.10.e.34. Rom.2.b.11. Gal.2.b.6. Col.3.d.25. 1.Pet.1.c.17.

18 Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam deſcendunt, & exclamatio ejus ſuper deducentem eas?

19 A maxilla enim aſcẽdunt uſque ad cælum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis.

20 Qui adorat Deum in oblectatione, ſuſcipietur, & deprecatio illius uſque ad nubes propinquabit.

21 Oratio humiliantis ſe, nubes penetrabit: & donec propinquet non conſolabitur: & non diſcedet donec Altiſſimus aſpiciat.

D 22 Et Dominus non elongabit, ſed judicabit juſtos, & faciet judicium: & Fortiſſimus non habebit in illis patientiam, ut contribulet dorſum ipſorum:

23 Et Gentibus reddet vindictam, donec tollat plenitudinem ſuperborum, & ſceptra iniquorum contribulet:

24 Donec reddat hominibus ſecundùm actus ſuos, & ſecundùm opera Adæ, & ſecundùm præſumptionem illius:

25 Donec judicet judicium plebis ſuæ, & oblectabit juſtos miſericordia ſua.

26 Specioſa miſericordia Dei in tempore tribulationis, quaſi nubes pluviæ in tempore ſiccitatis.

CAPUT XXXVI.

Super Iſraël & civitatem Ieruſalem invocat Dei miſericordiam; ſuper gentes verò alienas Dei timorem ejúſque manum, ut ipſius potentia glorificetur, ipſeque ſolus Deus agnoſcatur: cor inſenſatum & cor pravum: ſpecies mulieris faciem viri exhilarat: bona mulieris poſſeſſio

A 1 MIſerere noſtri Deus omnium, & reſpice nos, & oſtende nobis lucem miſerationum tuarum:

2 Et immitte timorem tuum ſuper Gentes, quæ non exquiſierunt te, ut cognoſcant quia non eſt Deus niſi tu, & enarrent magnalia tua.

3 Alleva manum tuam ſuper Gentes alienas, ut videant potentiam tuam.

4 Sicut enim in conſpectu eorum ſanctificatus es in nobis, ſic in conſpectu noſtro magnificaberis in eis,

5 Ut cognoſcant te, ſicut & nos cognovimus quoniam non eſt Deus præter te Domine.

6 Innova ſigna, & immuta mirabilia.

7 Glorifica manum, & brachium dextrum.

8 Excita furorem, & effunde iram.

9 Tolle adverſarium, & afflige inimicum.

10 Feſtina tempus, & memento finis, ut enarrent mirabilia tua.

B 11 In ira flãmæ devoretur qui ſalvatur: & qui peſſimant plebem tuam, inveniãt perditionem.

12 Contere caput principum inimicorum, dicentium: Non eſt alius præter nos.

13 Congrega omnes tribus Jacob: ut cognoſcant quia non eſt Deus niſi tu, & enarrent magnalia tua: & hereditabis eos, ſicut ab initio.

14 Miſerere plebi tuæ, ſuper quam invocatum eſt nomen tuum; & Iſraël,* quem coæquaſti primogenito tuo. (* Exod. 4.d.22.)

15 Miſerere civitati ſanctificationis tuæ Jeruſalem, civitati requiei tuæ.

16 Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, & gloria tua populum tuum. C

17 Da teſtimonium his, qui ab initio creaturæ tuæ ſunt, & ſuſcita prædicationes, quas locuti ſunt in nomine tuo prophetæ priores.

18 Da mercedem ſuſtinentibus te: ut prophetæ tui fideles inveniantur: & exaudi orationes ſervorum tuorum

19 * Secundùm benedictionem Aaron de populo tuo, & dirige nos in viam juſtitiæ, & ſciant omnes qui habitant terram, quia tu es Deus conſpector ſæculorum. (* Num. 7.d.24.)

20 Omnem eſcam manducabit venter, & eſt cibus cibo melior.

21 Fauces contingunt cibum feræ, & cor ſenſatum verba mendacia.

22 Cor pravum dabit triſtitiam, & homo peritus reſiſtet illi.

23 Omnem maſculum excipiet mulier: & eſt filia melior filia.

24 Species mulieris exhilarat faciem viri ſui, & ſuper omnem concupiſcentiam hominis ſuperducit deſiderium. D

25 Si eſt lingua curationis, eſt & mitigationis & miſericordiæ: non eſt vir illius ſecundùm filios hominum.

26 Qui poſſidet mulierem bonam, inchoat poſſeſſionem: adjutorium ſecundùm illum eſt, & columna ut requies.

27 Ubi non eſt ſepes, diripietur poſſeſſio: & ubi non eſt mulier, ingemiſcit egens.

28 Quis credit ei, qui non habet nidum, & deflectens ubicumque obſcuraverit, quaſi ſuccinctus latro exiliens de civitate in civitatem:

CAPUT XXXVII.

Deteſtatio ficti amici, veri amici ne obliviſcaris: diſcretio in cavendis conſiliis, & cum quibus conſulas & quibus te & conſilium tuum occultes: laus ſententiæ viri ſancti: verbum nequam: quatuor ex corde oriuntur: laus viri periti & ſapientis: qui ſophiſticè loquitur, odibilis eſt: tenta animam tuam; & ſi ſit nequam, non des illi poteſtatem: pernicies crapulæ.

1 OMnis amicus dicet: Et ego amicitiam copulavi: ſed eſt amicus ſolo nomine amicus. Nónne triſtitia ineſt uſque ad mortem? A

2 Sodalis autem & amicus ad inimicitiam convertentur.

3 O præſumptio nequiſſima, unde creata es cooperire aridam malitia, & doloſitate illius?

4 Sodalis amico conjucundatur in oblectationibus, & in tempore tribulationis adverſarius erit.

5 Sodalis amico condolet cauſa ventris, & contra hoſtem accipiet ſcutum.

6 Non obliviſcaris amici tui in animo tuo, & non immemor ſis illius in opibus tuis.

7 Noli conſiliari cum eo qui tibi inſidiatur, & à zelantibus te abſconde conſilium.

8 Omnis conſiliarius prodit conſilium, ſed eſt conſiliarius in ſemetipſo.

9 A conſiliario ſerva animam tuam. priùs ſcito quæ ſit illius neceſſitas: & ipſe enim animo ſuo cogitabit: B

10 Ne fortè mittat ſudem in terram, & di-
cat tibi:
11 Bona eſt via tua;& ſtet è contrario videre
quid tibi eveniat.
12 Cum viro irreligioſo tracta de ſanctitate,
& cum injuſto de juſtitia,& cum muliere de ea
quæ æmulatur: cum timido de bello, cum ne-
gotiatore de trajectione, cum emptore de ven-
ditione, cum viro livido de gratiis agendis,
13 Cum impio de pietate,cum inhoneſto de
honeſtate,cum operario agrario de omni opere,
14 Cum operario annuali de conſummatio-
ne anni, cum ſervo pigro de multa operatione:
non attendas his in omni conſilio.
15 Sed cum viro ſancto aſſiduus eſto,quem-
cumque cognoveris obſervãtem timorem Dei,
C 16 Cujus anima eſt ſecundùm animam tuam:
& qui, cùm titubaveris in tenebris, condole-
bit tibi.
17 Cor boni conſilij ſtatue tecum: non eſt
enim tibi aliud plutis illo.
18 Anima viri ſancti enuntiat aliquando ve-
ra, quàm ſeptem circumſpectores ſedentes in
excelſo ad ſpeculandum.
19 Et in his omnibus deprecare Altiſſimum,
ut dirigat in veritate viam tuam.
20 Ante omnia opera verbum verax præce-
dat te,& ante omnem actum conſilium ſtabile.
21 Verbum nequam immutabit cor:ex quo
partes quatuor oriuntur,bonum & malum,vita
& mors: & dominatrix illorum eſt aſſidua lin-
gua. Eſt vir aſtutus multorum eruditor,& ani-
mæ ſuæ inutilis eſt.
22 Vir peritus multos erudivit, & animæ
ſuæ ſuavis eſt.
23 Qui ſophiſticè loquitur, odibilis eſt: in
omni re defraudabitur.
24 Non eſt illi data à Domino gratia: omni
enim ſapientia defraudatus eſt.
D 25 Eſt ſapiens, animæ ſuæ ſapiens: & fru-
ctus ſenſus illius laudabilis.
26 Vir ſapiens plebem ſuam erudit, & fru-
ctus ſenſus illius fideles ſunt.
27 Vir ſapiens implebitur benedictionibus,
& videntes illum laudabunt.
28 Vita viri in numero dierum: dies autem
Iſraël innumerabiles ſunt.
29 Sapiens in populo hereditabit honorem,
& nomen illius erit vivens in æternum.
30 Fili in vita tua tenta animam tuam: & ſi
fuerit nequam, non des illi poteſtatem:
31 Non enim omnia omnibus expediunt,
& non omni animæ omne genus placet.
32 Noli avidus eſſe in omni epulatione, &
non te effundas ſuper omnem eſcam:
33 In multis enim eſcis erit infirmitas,& avi-
ditas appropinquabit uſque ad choleram.
34 Propter crapulam multi obierunt: qui
autem abſtinens eſt, adjiciet vitam.

Caput XXXVIII.

Honora medicum: à Deo data eſt homini medicina: quomodo ægrotus ſe habebit erga Deum & medicum: mortuus plorandus, temperandum autem à triſtitia quæ mortuo non prodeſt & tibi obeſt: ſed memineris te etiam moriturum: quiſque artifex conſiderat ea in quibus operatur: & hi neceſſarij quidem ſunt in communitate, ſed in ea non præeminent dignitate vel ſapientia.

1 HOnora medicum propter neceſſitatem: A
etenim illum creavit Altiſſimus.
2 A Deo eſt enim omnis medela, & à rege
accipiet donationem.
3 Diſciplina medici exaltabit caput illius,&
in conſpectu magnatorum collaudabitur.
4 Altiſſimus creavit de terra medicamenta,
& vir prudens non abhorrebit illa.
5 * Nonne à ligno indulcata eſt aqua amara? * Exod. 15.d.25.
6 Ad agnitionem hominum virtus illorum,
& dedit hominibus ſcientiam Altiſſimus, ho-
norari in mirabilibus ſuis.
7 In his curans mitigabit dolorem, & un-
guentarius faciet pigmenta ſuavitatis,& unctio-
nes conficiet ſanitatis,& non conſummabuntur
opera ejus.
8 Pax enim Dei ſuper faciem terræ.
9 * Fili in tua infirmitate ne deſpicias te ip- * Iſai. 38.a.3.
ſum, ſed ora Dominum, & ipſe curabit te.
10 Averte à delicto, & dirige manus, & ab
omni delicto munda cor tuum.
11 Da ſuavitatem & memoriam ſimilaginis,
& impingua oblationem, & da locum medico:
12 Etenim illum Dominus creavit: & non B
diſcedat à te, quia opera ejus ſunt neceſſaria.
13 Eſt enim tempus quando in manus illo-
rum incurras:
14 Ipſi verò Dominum deprecabuntur, ut
dirigat requiem eorum, & ſanitatem, propter
converſationem illorum.
15 Qui delinquit in conſpectu ejus qui fecit
eum, incidet in manus medici.
16 Fili in mortuum produc lacrymas,& quaſi
dira paſſus incipe plorare, & ſecundùm judi-
cium contege corpus illius,& non deſpicias ſe-
pulturam illius.
17 Propter delaturam autem amarè fer luctũ
illius uno die, & conſolare propter triſtitiam,
18 Et fac luctum ſecundùm meritum ejus
uno die, vel duobus propter detractionem.
19 * A triſtitia enim feſtinat mors,& cooperit * Prov. 15.b.13.
virtutem, & triſtitia cordis flectit cervicem. 17.a.22.
20 In abductione permanet triſtitia:& ſub-
ſtantia inopis ſecundùm cor ejus.
21 Ne dederis in triſtitia cor tuum, ſed re-
pelle eam à te: & memento noviſſimorum,
22 Noli oblivіſci:neque enim eſt converſio,
& huic nihil proderis, & te ipſum peſſimabis.
23 Memor eſto judicij mei: ſic enim erit &
tuum: mihi heri, & tibi hodie.
24 * In requie mortui requieſcere fac me- * 2 Reg. 12.e.21.
moriam ejus, & conſolare illum in exitu ſpiri-
tus ſui.
25 Sapientia ſcribæ in tempore vacuitatis:& C
qui minoratur actu, ſapientiam percipiet: qua
ſapientia replebitur

26 Qui

26 Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in jaculo, ſtimulo boves agitat, & converſatur in operibus eorum, & enarratio ejus in filiis taurorum.

27 Cor ſuum dabit ad verſandos ſulcos, & vigilia ejus in ſagina vaccarum.

28 Sic omnis faber & architectus, qui noctem tamquam diem tranſigit, qui ſculpit ſignacula ſculptilia, & aſſiduitas ejus variat picturam: cor ſuum dabit in ſimilitudinem picturæ, & vigilia ſua perficiet opus.

29 Sic faber ferrarius ſedens juxta incudem, & conſiderans opus ferri: Vapor ignis uret carnes ejus, & in calore fornacis concertatur:

30 Vox mallei innovat aurem ejus, & contra ſimilitudinem vaſis oculus ejus:

D 31 Cor ſuum dabit in conſummationem operum, & vigilia ſua ornabit in perfectionem

32 Sic figulus ſedens ad opus ſuum, convertens pedibus ſuis rotam, qui in ſolicitudine poſitus eſt ſemper propter opus ſuum, & in numero eſt omnis operatio ejus.

33 In brachio ſuo formabit lutum, & ante pedes ſuos curvabit virtutem ſuam.

34 Cor ſuum dabit ut conſummet linitionem, & vigilia ſua mundabit fornacem.

35 Omnes hi in manibus ſuis ſperaverunt, & unuſquiſque in arte ſua ſapiens eſt.

36 Sine his omnibus non ædificatur civitas.

37 Et non inhabitabunt, nec inambulabunt, & in eccleſiam non tranſilient.

38 Super ſellam judicis non ſedebunt, & teſtamentum judicii non intelligent, neque palàm facient diſciplinam & judicium, & in parabolis non invenientur:

39 Sed creaturam ævi confirmabunt, & deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam ſuam, & conquirentes in lege Altiſſimi.

Caput XXXIX.

Studium ſapientis, ipſiúsque præclara opera & nominis perpetuitas: Deus benedicendus in operibus ſuis, cui nihil occultum eſt: benedictio Dei in bonos, & ira in malos: bonis omnia in bonum cedunt, malis in malum: ad quos puniendos & cetera ſunt creata

A 1 SApientiam omnium antiquorum exquiret ſapiens, & in prophetis vacabit.

2 Narrationem virorum nominatorum conſervabit, & in verſutias parabolarum ſimul introibit.

3 Occulta proverbiorum exquiret, & in abſconditis parabolarum converſabitur.

4 In medio magnatorum miniſtrabit, & in conſpectu præſidis apparebit.

5 In terram alienigenarum gentium pertranſiet: bona enim & mala in hominibus tentabit.

6 Cor ſuum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conſpectu Altiſſimi deprecabitur.

7 Aperiet os ſuum in oratione, & pro delictis ſuis deprecabitur.

8 Si enim Dominus magnus voluerit, ſpiritu intelligentiæ replebit illum:

9 Et ipſe tamquam imbres mittet eloquia ſapientiæ ſuæ, & in oratione confitebitur Domino:

10 Et ipſe diriget conſilium ejus, & diſciplinam, & in abſconditis ſuis conſiliabitur. B

11 Ipſe palàm faciet diſciplinam doctrinæ ſuæ, & in lege teſtamenti Domini gloriabitur.

12 Collaudabunt multi ſapientiam ejus, & uſque in ſæculum non delebitur.

13 Non recedet memoria ejus, & nomen ejus requiretur à generatione in generationem.

14 Sapientiam ejus enarrabunt gentes, & laudem ejus enuntiabit eccleſia.

15 Si permanſerit, nomen derelinquet plus quàm mille: & ſi requieverit, proderit illi.

16 Adhuc conſiliabor, ut enarrem: ut furore enim repletus ſum.

17 In voce dicit: Obaudite me divini fructus, & quaſi roſa plantata ſuper rivos aquarum fructificate.

18 Quaſi Libanus odorem ſuavitatis habete.

19 Florete flores quaſi lilium, & date odorem, & frondete in gratiam, & collaudate canticum, & benedicite Dominũ in operibus ſuis.

20 Date nomini ejus magnificentiam, & confitemini illi in voce labiorum veſtrorum, & in canticis labiorum, & citharis, & ſic dicetis in confeſſione:

21 * Opera Domini univerſa bona valdè. * Gen. 1 d 31. Marc. 7. d 37.

22 * In verbo ejus ſtetit aqua ſicut congeries: & in ſermone oris illius ſicut exceptoria aquarum: * Gen. 8. a. 3.

23 Quoniam in præcepto ipſius placor fit, & non eſt minoratio in ſalute ipſius. C

24 Opera omnis carnis coram illo, & non eſt quidquam abſconditum ab oculis ejus.

25 A ſæculo uſque in ſæculum reſpicit, & nihil eſt mirabile in conſpectu ejus.

26 Non eſt dicere: Quid eſt hoc, aut quid eſt iſtud? omnia enim in tempore ſuo quærentur.

27 Benedictio illius quaſi fluvius inundavit.

28 * Quomodo cataclyſmus aridam inebriavit; ſic ira ipſius gentes, quæ non exquiſierunt eum, hereditabit. * Gen. 7. d. 21.

29 * Quomodo convertit aquas in ſiccitatem, & ſiccata eſt terra: & viæ illius viis illorum directæ ſunt: ſic peccatoribus offenſiones in ira ejus. * Exod. 14. c. 21.

30 Bona bonis creata ſunt ab initio, ſic nequiſſimis bona & mala.

31 * Initium neceſſariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, & ferrum, ſal, lac, & panis ſimilagineus, & mel, & botrus uvæ, & oleum, & veſtimentum. * Sup. 29. d. 28.

32 Hæc omnia ſanctis in bona, ſic & impiis & peccatoribus in mala convertentur. D

33 Sũt ſpiritus, qui ad vindictam creati ſunt, & in furore ſuo confirmaverunt tormenta ſua:

34 In tempore conſummationis effundent virtutem: & furorem ejus, qui fecit illos, placabunt.

35 Ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc
ad vindictam creata ſunt;
36 Beſtiarum dentes, & ſcorpij, & ſerpen-
tes, & rhomphæa vindicans in exterminium
impios.
37 In mandatis ejus epulabuntur, & ſuper
terram in neceſſitatem præparabuntur, & in
temporibus ſuis non prætereient verbum.
38 Propterea ab initio confirmatus ſum, &
conſiliatus ſum, & cogitavi, & ſcripta dimiſi.
* Gen. 39 * Omnia opera Domini bona, & omne
1 d. 31. opus hora ſua ſubminiſtrabit.
Mar 7. 40 Non eſt dicere: Hoc illo nequius eſt: om-
d. 37 nia enim in tempore ſuo comprobabuntur.
41 Et nunc in omni corde & ore collauda-
te, & benedicite nomen Domini.

Caput XL.

Occupationi magnæ, jugo gravi, ac variis miſeriis homo obnoxius: omnia caduca: iniqui cum ſuis divitiis citò delendi: laus vitæ ſibi ſufficientis: varios binarios commendat, quibus tamen alia anteponit: laus timoris Domini: fac ne indigeas, nec in alienam menſam reſpicias, à quo vir diſciplinatus & eruditus ſe ſervat.

A 1 OCcupatio magna creata eſt omnibus ho-
minibus, & jugum grave ſuper filios A-
dam, à die exitus de ventre matris eorum, uſ-
que in diem ſepulturæ, in matrem omnium.
2 Cogitationes eorum, & timores cordis,
adinventio expectationis, & dies finitionis:
3 A reſidente ſuper ſedem glorioſam, uſque
ad humiliatum in terra & cinere:
4 Ab eo qui utitur hyacintho, & portat co-
ronam, uſque ad eum qui operitur lino crudo:
furor, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mor-
tis, iracundia perſeverans, & contentio,
5 Et in tempore refectionis in cubili ſomnus
noctis immutat ſcientiam ejus.
6 Modicum tamquam nihil in requie, & ab
eo in ſomnis, quaſi in die reſpectus.
B 7 Conturbatus eſt in viſu cordis ſui, tamquam
qui evaſerit in die belli. In tempore ſalutis ſuæ
exurrexit, & admirans ad nullum timorem:
8 Cum omni carne, ab homine uſque ad pe-
cus, & ſuper peccatores ſeptuplum.
* Sup. 9 * Ad hæc mors, ſanguis, contentio, &
39. d. rhomphæa, oppreſſiones, fames, & contritio, &
35. 36. flagella:
* Gen. 10 Super iniquos creata ſunt hæc omnia, *
7. b. 10. & propter illos factus eſt cataclyſmus:
* Inf. 11 * Omnia, quæ de terra ſunt, in terram
41. b. 13. convertentur, * & omnes aquæ in mare rever-
* Eccl. tentur.
1. b. 7. 12 Omne munus, & iniquitas delebitur, &
fides in ſæculum ſtabit.
13 Subſtantiæ injuſtorum ſicut fluvius ſicca-
buntur, & ſicut tonitruum magnum in pluvia
perſonabunt.
14 In aperiendo manus ſuas lætabitur: ſic
prævaricatores in conſummatione tabeſcent.
C 15 Nepotes impiorum non multiplicabunt
ramos, & radices immundæ ſuper cacumen
petræ ſonant.
16 Super omnem aquam viriditas, & ad
oram fluminis ante omne fœnum evelletur.
17 Gratia ſicut paradiſus in benedictionibus,
& miſericordia in ſæculum permanet.
18 Vita ſibi ſufficientis operarij condulcabi-
tur, & in ea invenies theſaurum.
19 Filij, & ædificatio civitatis confirmabit
nomen, & ſuper hæc mulier immaculata com-
putabitur.
20 Vinum & muſica lætificant cor: & ſuper
utraque dilectio ſapientiæ.
21 Tibiæ & pſalterium ſuavem faciunt me-
lodiam, & ſuper utraque lingua ſuavis.
22 Gratiam & ſpeciem deſiderabit oculus
tuus, & ſuper hæc virides ſationes.
23 Amicus & ſodalis in tempore convenien- D
tes, & ſuper utroſque mulier cum viro.
24 Fratres in adjutorium in tempore tribula-
tionis, & ſuper eos miſericordia liberabit.
25 Aurum & argentum eſt conſtitutio pedũ:
& ſuper utrumque conſilium beneplacitum.
26 Facultates & virtutes exaltãt cor, &
ſuper hæc timor Domini.
27 Non eſt in timore Domini minoratio, &
non eſt in eo inquirere adjutorium.
28 Timor Domini ſicut paradiſus benedi-
ctionis, & ſuper omnem gloriam operuerunt
illum.
29 Fili in tempore vitæ tuæ ne indigeas:
melius eſt enim mori, quàm indigere.
30 Vir reſpiciens in menſam alienam, non eſt
vita ejus in cogitatione victus. alit enim ani-
mam ſuam cibis alienis.
31 Vir autem diſciplinatus & eruditus cu-
ſtodiet ſe.
32 In ore imprudentis condulcabitur inopia,
& in ventre ejus ignis ardebit.

Caput XLI.

Memoria mortis cui eſt amara, & cui non: mortem non metuas, ſed præteritorum & futurorum memento, contentus divina diſpoſitione circa te: maledictis manens impios: cura boni nominis: ſapientia & theſaurus abſconditi inutiles: qualiter ſit de peccatis erubeſcendum: ne faciem avertas à proximo, nec reſpicias mulierem alterius, neque improperes poſt datum.

1 O Mors quàm amara eſt memoria tua, ho- A
mini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis;
2 Viro quieto, & cujus viæ directæ ſunt in
omnibus, & adhuc valenti accipere cibum!
3 O mors, bonum eſt judicium tuum ho-
mini indigenti, & qui minoratur viribus,
4 Defecto ætate, & cui de omnibus cura eſt,
& incredibili, qui perdit patientiam!
5 Noli metuere judicium mortis. Memento
quæ ante te fuerunt, & quæ ſuperventura ſunt
tibi: hoc judicium à Domino omni carni.
6 Et quid ſuperveniet tibi in beneplacito
Altiſſimi? ſive decem, ſive centum, ſive mille
anni.
7 Non eſt enim in inferno accuſatio vitæ.
8 Filij abominationum fiunt filij peccatorum, B
& qui converſantur ſecus domos impiorum.
9 Filiorum peccatorum periet hereditas, &
cum ſemine illorum aſſiduitas opprobrij.

10 De patre impio querunturfilij, quoniam propter illum ſunt in opprobrio.

11 Væ vobis viri impij, qui dereliquiſtis legem Domini Altiſſimi.

12 Et ſi nati fueritis, in maledictione naſcemini: & ſi mortui fueritis, in maledictione erit pars veſtra.

* Sup. 40 b 11. 13 * Omnia, quæ de terra ſunt, in terram convertentur; ſic impij à maledicto in perditionem.

14 Luctus hominum in corpore ipſorum, nomen autem impiorum delebitur.

15 Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille theſauri pretioſi & magni.

C 16 Bonæ vitæ numerus dierum: bonum autem nomen permanebit in ævum.

* Sup. 20 d 32. 17 Diſciplinam in pace conſervate filij. * ſapientia enim abſcondita, & theſaurus inviſus, quæ utilitas in utriſque?

18 Melior eſt homo qui abſcondit ſtultitiam ſuam, quàm homo qui abſcondit ſapientiam ſuam.

19 Verumtamen reveremini in his, quæ procedunt de ore meo.

20 Non eſt enim bonum omnem reverentiam obſervare: & non omnia omnibus benè placent in fide.

21 Erubeſcite à patre & à matre de fornicatione: & à præſidente & à potente de mendacio:

22 A principe & à judice de delicto: à ſynagoga & plebe de iniquitate:

D 23 A ſocio & amico de injuſtitia: & de loco in quo habitas,

24 De furto, de veritate Dei, & teſtamento: de diſcubitu in panibus, & ab obfuſcatione dati & accepti:

25 A ſalutantibus de ſilentio: à reſpectu mulieris fornicariæ: & ab averſione vultus cognati.

26 Ne avertas faciem à proximo tuo, & ab auferendo partem & non reſtituendo.

* Matt. 5. d. 28 27 * Ne reſpicias mulierem alieni viri, & ne ſcruteris ancillam ejus, neque ſteteris ad lectum ejus.

28 Ab amicis de ſermonibus improperij: & cùm dederis, ne improperes.

CAPUT XLII.

Secretum non revelandum: à reſpectu perſonarum & aliis pleriſque vitiis hic enumeratis abſtinendum: datum & acceptum ſcribendum: de ſolicita cuſtodia filiæ, & ſuper luxurioſam firmanda cuſtodia: commorari mulieri periculoſum: melior eſt autem iniquitas viri quàm mulier benè faciens: opera Domini, qui omnia videt etiam occulta cordium, ſunt perfecta & deſiderabilia.

A 1 NOn duplices ſermonem audiris de revelatione ſermonis abſconditi, & eris verè ſine confuſione, & invenies gratiam in conſpectu omnium hominum: ne pro his omnibus confundaris, * & ne accipias perſonam ut delinquas.

* Lev. 19. c. 15. Deut. 1. c. 17 16. d. 19. Prov. 24. c. 23. Jac. 2. a. 1.

2 De lege Altiſſimi, & teſtamento, & de judicio juſtificare impium,

3 De verbo ſociorum & viatorum, & de datione hereditatis amicorum,

4 De æqualitate ſtateræ & ponderum, de acquiſitione multorum & paucorum,

5 De corruptione emptionis & negotiatorum, & de multa diſciplina filiorum, & ſervo peſſimo latus ſanguinare.

6 Super mulierem nequam bonū eſt ſignum.

7 Ubi manus multæ ſunt, claude; & quodcumque trades, numera, & appende: datum verò, & acceptum omne deſcribe.

8 De diſciplina inſenſati & fatui, & de ſenioribus, qui judicantur ab adoleſcentibus: & eris eruditus in omnibus, & probabilis in conſpectu omnium vivorum.

9 Filia patris abſcondita eſt vigilia, & ſolicitudo ejus aufert ſomnum, ne fortè in adoleſcentia ſua adulta efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat:

10 Nequando polluatur in virginitate ſua, & in paternis ſuis gravida inveniatur: ne fortè cum viro commorata tranſgrediatur, aut certè ſterilis efficiatur.

11 Super filiam luxurioſam confirma cuſtodiam: ne quando faciat te in opprobrium venire C
inimicis, à detractione in civitate, & objectione plebis, & confundat te in multitudine populi.

12 Omni homini noli intendere in ſpecie: & in medio mulierum noli commorari:

13 De veſtimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.

14 Melior eſt enim iniquitas viri, quàm mulier benefaciens, & mulier confundens in opprobrium.

15 Memor ero igitur operum Domini, & quæ vidi annuntiabo. In ſermonibus Domini opera ejus.

16 Sol illuminans per omnia reſpexit, & gloria Domini plenum eſt opus ejus.

17 Nonne Dominus fecit ſanctos enarrare omnia mirabilia ſua, quæ confirmavit Dominus omnipotens ſtabiliri in gloria ſua?

18 Abyſſum, & cor hominum inveſtigavit: & in aſtutia eorum excogitavit.

19 Cognovit enim Dominus omnem ſcien- D
tiam, & inſpexit in ſignum ævi, annuntians quæ præterierunt, & quæ ſuperventura ſunt, revelans veſtigia occultorum.

20 Non præterit illum omnis cogitatus, & non abſcondit ſe ab eo ullus ſermo.

21 Magnalia ſapientiæ ſuæ decoravit: qui eſt ante ſæculum & uſque in ſæculum, neque adjectum eſt,

22 Neque minuitur, & non eget alicujus conſilio.

23 Quàm deſiderabilia omnia opera ejus, & tamquam ſcintilla, quæ eſt conſiderare!

24 Omnia hæc vivunt, & manent in ſæculum, & in omni neceſſitate omnia obaudiunt ei.

25 Omnia duplicia, unum contra unum, & non fecit quidquam deeſſe.

26 Uniuſcujuſque confirmavit bona. Et quis ſatiabitur videns gloriam ejus?

CAPUT

CAPUT XLIII.

Eminentia Creatoris relucet in cælorum ornatu & pulchritudine: nempe in cælo, luna, ſtellis, iride, nive, grandine, nubibus, tonitru, gelu ab aquilone, pruina, & mari, in quo ſunt plurima genera belluarum: denique nemo ad Deum laudandum ſufficit.

A 1 ALtitudinis firmamentum pulchritudo
ejus eſt, ſpecies cæli in viſione gloriæ.
2 Sol in aſpectu annuntians in exitu, vas
admirabile opus Excelſi.
3 In meridiano exurit terram, & in conſpe-
ctu ardoris ejus quis poterit ſuſtinere? Fornacem
cuſtodiens in operibus ardoris:
4 Tripliciter ſol exurens montes, radios
igneos exufflans, & refulgens radiis ſuis obcæ-
cat oculos.
5 Magnus Dominus qui fecit illum, & in
ſermonibus ejus feſtinavit iter.
6 Et luna in omnibus in tempore ſuo, oſten-
ſio temporis, & ſignum ævi.
7 A luna ſignum diei feſti, luminare quod
minuitur in conſummatione.
8 Menſis ſecundùm nomen ejus eſt, creſcens
mirabiliter in conſummatione.
9 Vas caſtrorum in excelſis, in firmamento
cæli reſplendens glorioſè.
10 Species cæli gloria ſtellarum, mundum
illuminans in excelſis Dominus.
B 11 In verbis ſancti ſtabunt ad judicium, &
non deficient in vigiliis ſuis.
12 Vide arcum, & benedic eum * qui fecit
illum: valdè ſpecioſus eſt in ſplendore ſuo.

* Gen. 9. b. 13.

13 Gyravit cælum in circuitu gloriæ ſuæ,
manus Excelſi aperuerunt illum.
14 Imperio ſuo acceleravit nivem, & accele-
rat coruſcationes emittere judicij ſui.
15 Propterea aperti ſunt theſauri, & evola-
verunt nebulæ ſicut aves.
16 In magnitudine ſua poſuit nubes, &
confracti ſunt lapides grandinis.
17 In conſpectu ejus commovebuntur mon-
tes, & in voluntate ejus aſpirabit Notus.
18 Vox tonitrui ejus verberabit terram, tem-
peſtas aquilonis & congregatio ſpiritus:
19 Et ſicut avis deponens ad ſedendum, aſ-
pergit nivem, & ſicut locuſta demergens deſ-
cenſus ejus.
C 20 Pulchritudinem candoris ejus admirabitur
oculus, & ſuper imbrem ejus expaveſcet cor.
21 Gelu ſicut ſalem effundet ſuper terram: &
dum gelaverit, fiet tamquam cacumina tribuli.
22 Frigidus ventus aquilo flavit, & gelavit
cryſtallus ab aqua, ſuper omnem congregatio-
nem aquarum requieſcet, & ſicut lorica induet
ſe aquis.
23 Et devorabit montes, & exuret deſertum,
& extinguet viride, ſicut igne.
24 Medicina omnium in feſtinatione nebulæ:
& ros obvians ab ardore venienti humilem effi-
ciet eum.
25 In ſermone ejus ſiluit ventus, & cogita-
tione ſua placavit abyſſum, & plantavit in illa
Dominus inſulas.
26 Qui navigant mare, enarrent pericula ejus:
& audientes auribus noſtris admirabimur.
27 Illic præclara opera, & mirabilia; varia
beſtiarum genera, & omnium pecorum, &
creatura belluarum.
28 Propter ipſum confirmatus eſt itineris fi-
nis, & in ſermone ejus compoſita ſunt omnia.
29 Multa dicemus, & deficiemus in verbis: D
conſummatio autem ſermonum, ipſe eſt in
omnibus.
30 Glorïantes ad quid valebimus? ipſe enim
omnipotens ſuper omnia opera ſua.
31 Terribilis Dominus, & magnus vehemen-
ter, & mirabilis potentia ipſius:
32 Glorificantes Dominum quantumcum-
que potueritis, ſupervalebit enim adhuc, & ad-
mirabilis magnificentia ejus.
33 Benedicentes Dominum, exaltate illum
quantum poteſtis: major enim eſt omi laude.
34 Exaltantes eum replemini virtute, ne la-
boretis: non enim comprehendetis.
35 Quis videbit eum, & enarrabit? & * quis
magnificabit eum ſicut eſt ab initio?

* Pſal. 105. a.

36 Multa abſcondita ſunt majora his: pauca
enim vidimus operum ejus.
37 Omnia autem Dominus fecit, & piè
agentibus dedit ſapientiam.

CAPUT XLIV.

Laus virorum patrum ac ſeminis eorum: primùm in genere, deinde nominatim laudantur Enoch, Noë, Abraham, cui facta ſunt promiſſiones, Iſaac, & Jacob.

1 LAudemus viros glorioſos, & parentes A
noſtros in generatione ſua.
2 Multam gloriam fecit Dominus magnifi-
centia ſua à ſæculo.
3 Dominantes in poteſtatibus ſuis, homines
magni virtute, & prudentia ſua præditi, nun-
tiantes in prophetis dignitatem prophetarum,
4 Et imperantes in præſenti populo, & vir-
tute prudentiæ populis ſanctiſſima verba:
5 In peritia ſua requirentes modos muſicos,
& narrantes carmina ſcripturarum.
6 Homines divites in virtute, pulchritu-
dinis ſtudium habentes: pacificantes in domi-
bus ſuis.
7 Omnes iſti in generationibus gentis ſuæ
gloriam adepti ſunt, & in diebus ſuis habentur
in laudibus.
8 Qui de illis nati ſunt, reliquerunt nomen
narrandi laudes eorum:
9 Et ſunt quorum non eſt memoria: perie- B
runt quaſi qui non fuerint: & nati ſunt quaſi
non nati, & filij ipſorum cum ipſis.
10 Sed illi viri miſericordiæ ſunt, quorum
pietates non defuerunt:
11 Cum ſemine eorum permanent bona,
12 Hereditas ſancta nepotes eorum, & in
teſtamentis ſtetit ſemen eorum:
13 Et filij eorum propter illos uſque in
æternum manent: ſemen eorum & gloria eorum
non derelinquetur.
14 Corpora ipſorum in pace ſepulta ſunt,
& nomen eorum vivit in generationem & ge-
nerationem.

15 Sapien-

C 15 Sapientiam ipſorum narrent populi, &
laudem eorum nuntiet eccleſia.
* Gen. 16 * Henoch placuit Deo, & tranſlatus eſt
5.c.24. in paradiſum, ut det gentibus pœnitentiam.
Heb.11. a.5. 17 * Noë inventus eſt perfectus, juſtus, & in
* Gen. tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio.
9.b.9. 18 Ideò dimiſſum eſt reliquum terræ, cùm
* Gen. factum eſt diluvium.
6 c.14. 7.a 1. 19 * Teſtamenta ſæculi poſita ſunt apud il-
Heb 11. b.7. lum, ne deleri poſſit diluvio omnis caro.
* Gen. 20 * Abraham magnus pater multitudinis
12.a.2. gentium, & non eſt inventus ſimilis illi in glo-
15.b.5. ria: qui conſervavit legem Excelſi, & fuit in te-
17.a.4. ſtamento cum illo.
D 21 * In carne ejus ſtare fecit teſtamentum,
* Gen. & * in tentatione inventus eſt fidelis.
17.b.10. 22 Ideò jurejurando dedit illi gloriam in gē-
Gal. 3. a. 6. te ſua, creſcere illum quaſi terræ cumulum,
* Gen. 23 Et ut ſtellas exaltare ſemen ejus, & here-
22.a.1. ditare illos à mari uſque ad mare, & à flumine
uſque ad terminos terræ.
24 Et in Iſaac eodem modo fecit propter
Abraham patrem ejus.
25 Benedictionem omnium Gentium dedit
illi Dominus, & teſtamentum confirmavit ſu-
per caput Jacob.
26 Agnovit eum in benedictionibus ſuis, &
dedit illi hereditatem, & diviſit illi partem in
tribubus duodecim.
27 Et conſervavit illi homines miſericor-
diæ, invenientes gratiam in oculis omnis
carnis.

Caput XLV.

De laudibus Moyſi, Aaron, & Phinees: de congregatione Core interempta.

A 1 Dilectus Deo & hominibus Moyſes: cujus
Exod. 11.a.3. memoria in benedictione eſt.
2 Similem illum fecit in gloria ſanctorum, &
magnificavit eum in timore inimicorum, & in
verbis ſuis monſtra placavit.
* Exod. 3 * Glorificavit illum in conſpectu regum,
6.7.8. & juſſit illi coram populo ſuo, & oſtendit illi
gloriam ſuam.
* Num. 4 * In fide & lenitate ipſius ſanctum fecit
12.a.3. illum, & elegit eum ex omni carne.
b.7. Heb. 3. 5 Audivit enim eum, & vocem ipſius, &
a.2.b.5. induxit illum in nubem.
6 Et dedit illi coràm præcepta, & legem vi-
tæ & diſciplinæ, docere Jacob teſtamentum
ſuum, & judicia ſua Iſraël.
7 Excelſum fecit Aaron fratrem ejus, & ſi-
milem ſibi de tribu Levi:
8 Statuit ei teſtamentum æternum, & dedit
illi ſacerdotium gentis: & beatificavit illum in
gloria,
9 Et circumcinxit eum zona gloriæ, & in-
duit eum ſtolam gloriæ, & coronavit eum in va-
ſis virtutis.
B 10 Circumpedes, & femoralia, & humerale
poſuit ei, & cinxit illum tintinnabulis aureis
plurimis in gyro,

11 * Dare ſonitum in inceſſu ſuo, auditum * Exod.
facere ſonitum in templo, in memoriam filiis 28.f.35.
gentis ſuæ.
12 Stolam ſanctam, auro & hyacintho, &
purpura, opus textile, viri ſapientis, judicio &
veritate præditi:
13 Torto cocco opus artificis, gemmis pre-
tioſis figuratis in ligatura auri, & opere lapida-
rij ſculptis, in memoriam ſecundùm numerum
tribuum Iſraël.
14 Corona aurea ſuper mitram ejus expreſ-
ſa ſigno ſanctitatis, & gloria honoris: opus vir-
tutis & deſideria oculorum ornata.
15 Sic pulchra ante ipſum non fuerunt talia
uſque ad originem.
16 Non eſt indutus illa alienigena aliquis,
ſed tantùm filij ipſius ſoli, & nepotes ejus per
omne tempus.
17 Sacrificia ipſius conſumpta ſunt igne quo- C
tidie.
18 * Complevit Moyſes manus ejus, & un- * Lev.8.
xit illum oleo ſancto. b.12.
19 Factum eſt illi in teſtamentum æternum,
& ſemini ejus ſicut dies cæli, fungi ſacerdotio
& habere laudem, & glorificare populum ſuum
in nomine ejus.
20 Ipſum elegit ab omni vivente, offerre
ſacrificium Deo, incenſum, & bonum odorem,
in memoriam placare pro populo ſuo:
21 Et dedit illi in præceptis ſuis poteſtatem,
in teſtamentis judiciorum, docere Jacob teſti-
monia, & in lege ſua lucem dare Iſraël.
22 * Quia contra illum ſteterunt alieni, & * Num.
propter invidiam circumdederunt illum homi- 16.a.1.
nes in deſerto, qui erant cum Dathan & Abi- 3.
ron, & congregatio Core in iracundia.
23 Vidit Dominus Deus, & non placuit illi,
& conſumpti ſunt in impetu iracundiæ.
24 Fecit illis monſtra, & conſumpſit illos in
flamma ignis.
25 Et addidit Aaron gloriam, & dedit illi
hereditatem, & primitias frugum terræ divi-
ſit illi.
26 Panem ipſis in primis paravit in ſatieta- D
tem: nam & ſacrificia Domini edent, quæ de-
dit illi & ſemini ejus.
27 Ceterùm in terra gentes non hereditabit,
& pars non eſt illi in gente: ipſe eſt enim pars
ejus, & hereditas.
28 * Phinees filius Eleazari tertius in gloria * Num.
eſt, imitando eum in timore Domini: 25.b.7.
29 Et ſtare in reverentia gentis in bonitate & 1.Mac 2.
alacritate animæ ſuæ placuit Deo pro Iſraël. c.6.f 54.
30 Ideò ſtatuit illi teſtamentum pacis, prin-
cipem ſanctorum & gentis ſuæ, ut ſit illi & ſe-
mini ejus ſacerdotij dignitas in æternum.
31 Et teſtamentum David regi filio Jeſſe de
tribu Juda, hereditas ipſi & ſemini ejus, ut da-
ret ſapientiam in cor noſtrum judicare gentem
ſuam in juſtitia, ne abolerentur bona ipſorum,
& gloriam ipſorum in gentem eorum æternam
fecit.

Caput XLVI.

Laudes Joſue, Caleb, & Samuelis.

A 1 FOrtis in bello Jeſus Nave, ſucceſſor Moyſi in prophetis, qui fuit magnus ſecundùm nomen ſuum,

2 Maximus in ſalutem electorum Dei, expugnare inſurgentes hoſtes, ut conſequeretur hereditatem Iſraël.

3 Quam gloriam adeptus eſt in tollendo manus ſuas, & jactando contra civitates rhomphæas?

4 Quis ante illum ſic reſtitit? Nam hoſtes ipſe Dominus perduxit.

*Joſ 10. c.14. 5 * An non in iracundia ejus impeditus eſt ſol, & una dies facta eſt quaſi duo?

6 Invocavit Altiſſimum potentem in oppugnando inimicos undique, & audivit illum magnus & ſanctus Deus in ſaxis grandinis virtutis valdè fortis.

7 Impetum fecit contra gentem hoſtilem, & in deſcenſu perdidit contrarios,

B 8 Ut cognoſcant gentes potentiam ejus, quia contra Deum pugnare non eſt facile. Et ſecutus eſt à tergo potentis:

* Num. 14 a.6. 9 * Et in diebus Moyſi miſericordiam fecit ipſe, & Caleb filius Jephone, ſtare contra hoſtem, & prohibere gentem à peccatis, & perfringere murmur malitiæ.

10 Et ipſi duo conſtituti, à periculo liberati ſunt à numero ſexcentorum millium peditum, inducere illos in hereditatem, in terram quæ manat lac & mel.

11 Et dedit Dominus ipſi Caleb fortitudinem, & uſque in ſenectutem permanſit illi virtus, ut aſcenderet in excelſum terræ locum, & ſemen ipſius obtinuit hereditatem:

12 Ut viderent omnes filij Iſraël, quia bonum eſt obſequi ſancto Deo.

C 13 Et judices ſinguli ſuo nomine, quorum non eſt corruptum cor: qui non averſi ſunt à Domino,

14 Ut ſit memoria illorum in benedictione, & oſſa eorum pullulent de loco ſuo,

15 Et nomen eorum permaneat in æternum, permanens ad filios illorum, ſanctorum virorum gloria.

16 Dilectus à Domino Deo ſuo Samuel propheta Domini, renovavit imperium, & unxit principes in gente ſua.

17 In lege Domini congregationem judicavit, & vidit Deus Jacob, & in fide ſua probatus eſt propheta.

18 Et cognitus eſt in verbis ſuis fidelis, quia vidit Deum lucis:

D 19 Et invocavit Dominum omnipotentem, in oppugnando hoſtes circumſtantes undique, in oblatione agni inviolati.

20 Et intonuit de cælo Dominus, & in ſonitu magno auditam fecit vocem ſuam,

21 Et contrivit principes Tyriorum, & omnes duces Philiſthiim:

22 Et ante tempus finis vitæ ſuæ & ſæculi, teſtimonium præbuit in conſpectu Domini, & Chriſti; pecunias & uſque ad calceamenta ab omni carne non accepit, & non accuſavit illum homo.

23 Et poſt hoc dormivit, & notum fecit regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exaltavit vocem ſuam de terra in prophetia delere impietatem gentis.

Caput XLVII.

Laudes Nathan, Davidis, & Salomonis.

1 POſt hæc ſurrexit Nathan propheta in diebus David. A 2. Reg. 12.a.1.

2 Et quaſi adeps ſeparatus à carne, ſic David à filiis Iſraël.

3 * Cum leonibus luſit quaſi cum agnis: & in urſis ſimiliter fecit ſicut in agnis ovium, in juventute ſua. *1 Reg. 17.c.34.

4 * Numquid non occidit gigantem, & abſtulit opprobrium de gente? *1 Reg. 17.g.49.

5 In tollendo manum, ſaxo fundæ dejecit exultationem Goliæ:

6 Nam invocavit Dominum omnipotentem, & dedit in dextera ejus tollere hominem fortem in bello, & exaltare cornu gentis ſuæ.

7 * Sic in decem millibus glorificavit eum, & laudavit eum in benedictionibus Domini, in offerendo illi coronam gloriæ: *1 Reg. 18.b.7.

8 Contrivit enim inimicos undiquè, & extirpavit Philiſthiim contrarios uſque in hodiernum diem: contrivit cornu ipſorum uſque in æternum.

9 In omni opere dedit confeſſionem Sancto, & Excelſo in verbo gloriæ. B

10 Dè omni corde ſuo laudavit Dominum, & dilexit Deum, qui fecit illum: & dedit illi contra inimicos potentiam:

11 Et ſtare fecit cantores contra altare, & in ſono eorum dulces fecit modos.

12 Et dedit in celebrationibus decus, & ornavit tempora uſque ad conſummationem vitæ, ut laudarent nomen ſanctum Domini, & amplificarent manè Dei ſanctitatem.

13 * Dominus purgavit peccata ipſius, & exaltavit in æternum cornu ejus: & dedit illi teſtamentum regni, & ſedem gloriæ in Iſraël. *2 Reg. 12.c.13.

14 Poſt ipſum ſurrexit filius ſenſatus: & propter illum dejecit omnem potentiam inimicorum.

15 * Salomon imperavit in diebus pacis, cui ſubjecit Deus omnes hoſtes, ut conderet domum in nomine ſuo, & pararet ſanctitatem in ſempiternum: quemadmodum eruditus es in juventute tua, *3. Reg. 3.a.1.

16 * Et impletus es, quaſi flumen ſapientia, & terram retexit anima tua. *3 Reg. 4.d.31.

17 Et repleſti in comparationibus ænigmata: ad inſulas longè divulgatum eſt nomen tuum, & dilectus es in pace tua. C

18 In cantilenis, & proverbiis, & comparationibus, & interpretationibus, miratæ ſunt terræ,

19 Et in nomine Domini Dei, cui eſt cog-
nomen, Deus Iſraël.
* 3.Reg. 20 * Collegiſti quaſi aurichalcum aurum,&
10.d.17. ut plumbum compleſti argentum,
21 Et inclinaſti femora tua mulieribus: po-
teſtatem habuiſti in corpore tuo,
22 Dediſti maculam in gloria tua,& profa-
naſti ſemen tuum inducere iracundiam ad libe-
ros tuos, & incitari ſtultitiam tuam,
* 3 Reg. 23 Ut faceres imperium bipartitum,* & ex
12.d.16. Ephraim imperare imperium durum.
D 24 Deus autem non derelinquet miſericor-
diam ſuam,& non corrumpet nec delebit ope-
ra ſua,neque perdet à ſtirpe nepotes electi ſui:
& ſemen ejus qui diligit Dominum, non cor-
rumpet.
25 Dedit autem reliquum Jacob, & David
de ipſa ſtirpe,
26 Et finem habuit Salomō cum patribus ſuis.
27 Et dereliquit poſt ſe de ſemine ſuo,gen-
tis ſtultitiam,
28 Et imminutum à prudentia, Roboam,
qui avertit gentem conſilio ſuo;
* 3 Reg. 29 * Et Jeroboam filium Nabat,qui peccare
12.g.28. fecit Iſraël, & dedit viam peccandi Ephraim,
& plurima redundaverunt peccata ipſorum.
30 Valdè averterunt illos à terra ſua.
31 Et quæſivit omnes nequitias,uſque dum
perveniret ad illos defenſio, & ab omnibus
peccatis liberavit eos.

Caput XLVIII.

Laudes Eliæ, Eliſæi, Ezechiæ, & Iſaiæ, quorum oratione Deus liberavit Iſraël ab exercitu Sennacherib.

A 1 ET ſurrexit Elias propheta, quaſi ignis,&
3. Reg. 17.a.1. verbum ipſius quaſi facula ardebat.
2 Qui induxit in illos famem,& irritantes il-
lum invidia ſua pauci facti ſunt. non enim po-
terant ſuſtinere præcepta Domini.
* 3.Reg. 17.a.1. 3 * Verbo Domini continuit cælum,& deje-
4.Reg.1. cit de cælo ignem ter.
c.10 12. 4 Sic amplificatus eſt Elias in mirabilibus
ſuis. Et quis poteſt ſimiliter ſic gloriari tibi?
* 3.Reg. 5 * Qui ſuſtuliſti mortuum ab inferis de for-
17.d.22. te mortis in verbo Domini Dei.
6 Qui dejeciſti reges ad perniciem, & con-
fregiſti facilè potentiam ipſorum, & glorioſos
de lecto ſuo.
7 Qui audis in Sina judicium, & in Horeb
judicia defenſionis.
8 Qui ungis reges ad pœnitentiam, & pro-
phetas facis ſucceſſores poſt te.
* 4.Reg. 9 * Qui receptus es in turbine ignis,in cur-
2.b.11. ru equorum igneorum.
B 10 Qui ſcriptus es in judiciis temporum le-
* Malac. nire iracundiam Domini;* conciliare cor patris
4.b.6. ad filium, & reſtituere tribus Jacob.
11 Beati ſunt,qui te viderunt,& in amicitia
tua decorati ſunt.
12 Nam nos vita vivimus tantùm,poſt mor-
tem autem non erit tale nomen noſtrum.
* 4.Reg. 13 * Elias quidem in turbine tectus eſt,& in
2.b.11. Eliſeo completus eſt ſpiritus ejus: in diebus ſuis
non pertimuit principem,& potentia nemo vi-
cit illum.
14 Nec ſuperavit illum verbum aliquod,
* & mortuum prophetavit corpus ejus. * 4 Reg.
15 In vita ſua fecit monſtra, & in morte 13.d.21.
mirabilia operatus eſt.
16 In omnibus iſtis non pœnituit populus, C
& non receſſerunt à peccatis ſuis, uſque dum
ejecti ſunt de terra ſua, & diſperſi ſunt in om-
nem terram:
17 Et relicta eſt gens perpauca, & princeps
in domo David.
18 Quidam ipſorum fecerunt quod placeret
Deo: alij autem multa commiſerunt peccata.
19 Ezechias munivit civitatem ſuam, & in-
duxit in medium ipſius aquam, & fodit ferro
rupem, & ædificavit ad aquam puteum.
20 * In diebus ipſius aſcendit Sennacherib, * 4.Reg.
& miſit Rabſacen,& ſuſtulit manum ſuam con- 18.c.13.
tra illos,& extulit manum ſuam in Sion, & ſu-
perbus factus eſt potentia ſua.
21 Tunc mota ſunt corda,& manus ipſorum:
& doluerunt quaſi parturientes mulieres.
22 Et invocaverunt Dominum miſericor- D
dem,& expandentes manus ſuas, extulerunt ad
cælum: & ſanctus Dominus Deus audivit citò
vocem ipſorum.
23 Non eſt commemoratus peccatorum illo-
rum,neque dedit illos inimicis ſuis, ſed purga-
vit eos in manu Iſaiæ ſancti prophetæ.
24 * Dejecit caſtra Aſſyriorum, & contrivit * 4 Reg.
illos Angelus Domini. 19 g.35. Tob.1.
25 Nam fecit Ezechias quod placuit Deo,& d.21.
fortiter ivit in via David patris ſui,quam man- Iſai.37.
davit illi Iſaias propheta magnus, & fidelis in g.36. 1.Mach.
conſpectu Dei. 7 f 41.
26 * In diebus ipſius retrò rediit Sol, & ad- 2 Mach. 8 e.19.
didit regi vitam. * 4 Reg.
27 Spiritu magno vidit ultima,& conſolatus 20.b 11.
eſt lugentes in Sion. Uſque in ſempiternum Iſai 38.
28 Oſtendit futura,& abſcondita antequam b.8.
evenirent.

Caput XLIX.

De Joſia, & quòd omnes reges Juda, præter David, Ezechiam, & Joſiam, fuerunt peccatores: de Jeremia, Ezechiele, & Zorobabel, Jeſu filio Joſedec, Nehemia, Enoch, Joſeph, Seth, & Sem.

1 MEmoria Joſiæ in compoſitionem odoris A
facta opus pigmentarij. * 4.Reg.
2 In omni ore quaſi mel indulcabitur ejus 22.a.1.
memoria,& ut muſica in convivio vini.
3 Ipſe eſt directus divinitus in pœnitentiam
gentis, & tulit abominationes impietatis.
4 Et gubernavit ad Dominum cor ipſius,&
in diebus peccatorum corroboravit pietatem.
5 Præter David, & Ezechiam, & Joſiam,
omnes peccatum commiſerunt:
6 Nam reliquerunt legem Altiſſimi reges Ju-
da,& contempſerunt timorem Dei.
7 Dederunt enim regnum ſuum aliis,& glo- B
riam ſuam alienigenæ genti.
8 * Incenderunt electam ſanctitatis civita- * 4 Reg.
tem, & deſertas fecerunt vias ipſius in manu 25 b.9
Jeremiæ.

9 Nam malè tractaverunt illum, qui à ventre matris conſecratus eſt propheta, evertere, & eruere, & perdere, & iterùm ædificare, & renovare.

* Ezec b. 4 10 * Ezechiel qui vidit conſpectum gloriæ, quam oſtendit illi in curru Cherubim.

11 Nam commemoratus eſt inimicorum in imbre, benefacere illis qui oſtenderunt rectas vias.

12 Et duodecim prophetarum oſſa pullulent de loco ſuo: nam corroboraverunt Jacob, & redemerunt ſe in fide virtutis.

* 1. Eſd. 3. a. 2 13 * Quomodo amplificemus Zorobabel? nam & ipſe quaſi ſignum in dextera manu?

Ag. 1. a. 1. d. 14. 2. a. 3. 5 a. 22. 24 * Zac. 3. a. 1. 14 * Sic & Jeſum filium Joſedech? qui in diebus ſuis ædificaverunt domum, & exaltaverunt templum ſanctum Domino, paratum in gloriam ſempiternam.

D 15 Et Nehemias in memoria multi temporis, qui erexit nobis muros everſos, & ſtare fecit portas & ſeras, qui erexit domos noſtras.

16 Nemo natus eſt in terra qualis Henoch: nam & ipſe receptus eſt à terra.

* Gen. 41. e. 40. 42 b. 3. 45 b 5 50 d. 20. 17 * Neque ut Joſeph, qui natus eſt homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, ſtabilimentum populi:

* Gen 4. d. 25. 18 Et oſſa ipſius viſitata ſunt, & poſt mortem prophetaverunt.

* Gen. 5. d. 31 19 * Seth & * Sem apud homines gloriam adepti ſunt; & ſuper omnem animam in origine Adam.

CAPUT L.

Simonis Pontificis filii Oniæ præconia narrantur celeberrima: duæ gentes odio habitæ, & tertia ſtulta: de Jeſu filio Sirach hujus libri auctore.

A 1 SImon Oniæ * filius, ſacerdos magnus, qui in vita ſua ſuffulſit domum, & in diebus ſuis corroboravit templum.

* 1. Mac. 12. b. 7. 2. Mac 3 a. 4 2 Templi etiam altitudo ab ipſo fundata eſt, duplex ædificatio & excelſi parietes templi.

3 In diebus ipſius emanaverunt putei aquarum, & quaſi mare adimpleti ſunt ſupra modum.

4 Qui curavit gentem ſuam, & liberavit eam à perditione.

5 Qui prævaluit amplificare civitatem, qui adeptus eſt gloriam in converſatione gentis: & ingreſſum domus & atrij amplificavit.

6 Quaſi ſtella matutina in medio nebulæ, & quaſi luna plena in diebus ſuis lucet.

7 Et quaſi ſol refulgens, ſic ille effulſit in templo Dei.

8 Quaſi arcus refulgens inter nebulas gloriæ, & quaſi flos roſarum in diebus vernis, & quaſi lilia quæ ſunt in tranſitu aquæ, & quaſi thus redolens in diebus æſtatis.

B 9 Quaſi ignis effulgens, & thus ardens in igne.

10 Quaſi vas auri ſolidum, ornatum omni lapide pretioſo.

11 Quaſi oliva pullulans, & cypreſſus in altitudinem ſe extollens, in accipiendo ipſum ſtolam gloriæ, & veſtiri eum in conſummationem virtutis.

12 In aſcenſu altaris ſancti, gloriam dedit ſanctitatis amictum.

13 In accipiendo autem partes de manu ſacerdotum, & ipſe ſtans juxta aram. Et circa illum corona fratrum: quaſi plantatio cedri in monte Libano,

14 Sic circa illum ſteterunt quaſi rami palmæ, & omnes filij Aaron in gloria ſua.

15 Oblatio autem Domini in manibus ipſorum, coram omni ſynagoga Iſraël: & conſummatione fungens in ara, amplificare oblationem excelſi regis

16 Porrexit manum ſuam in libatione, & libavit de ſanguine uvæ,

17 Effudit in fundamento altaris odorem divinum excelſo principi.

18 Tunc exclamaverunt filij Aaron, in tubis productilibus ſonuerunt, & auditam fecerunt C vocem magnam in memoriam coram Deo.

19 Tunc omnis populus ſimul properaverunt, & ceciderunt in faciem ſuper terram, adorare Dominum Deum ſuum, & dare preces omnipotenti Deo excelſo.

20 Et amplificaverunt pſallentes in vocibus ſuis, & in magna domo auctus eſt ſonus ſuavitatis plenus.

21 Et rogavit populus Dominum excelſum in prece, uſquedum perfectus eſt honor Domini, & munus ſuum perfecerunt.

22 Tunc deſcendens, manus ſuas extulit in omnem congregationem filiorum Iſraël dare gloriam Deo à labiis ſuis, & in nomine ipſius gloriari:

23 Et iteravit orationem ſuam, volens oſtendere virtutem Dei.

24 Et nunc orate Deum omnium, qui magna fecit in omni terra, qui auxit dies noſtros à ventre matris noſtræ, & fecit nobiſcum ſecundùm ſuam miſericordiam:

25 Det nobis jucunditatem cordis, & fieri D pacem in diebus noſtris in Iſraël per dies ſempiternos;

26 Credere Iſraël nobiſcum eſſe Dei miſericordiam, ut liberet nos in diebus ſuis.

27 Duas gentes odit anima mea: tertia autem non eſt gens, quam oderim:

28 Qui ſedent in monte Seir, & Philiſthiim, & ſtultus populus qui habitat in Sichimis.

29 Doctrinam ſapientiæ & diſciplinæ ſcripſit in codice iſto Jeſus filius Sirach Jeroſolymita, qui renovavit ſapientiam de corde ſuo.

30 Beatus, qui in iſtis verſatur bonis: qui ponit illa in corde ſuo, ſapiens erit ſemper.

31 Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit: quia lux Dei, veſtigium ejus eſt.

CAPUT LI.

Dei laus, exaltatio & gratiarum actio.

1 ORatio Jeſu filij Sirach: Confitebor tibi A Domine rex, & collaudabo te Deum ſalvatorem meum.

2 Confitebor nomini tuo: quoniam adjutor & protector factus es mihi,

2 Et

3 Et liberaſti corpus meum à perditione, à la-
queo linguæ iniquæ , & à labiis operantium
mendacium , & in conſpectu aſtantium factus
es mihi adjutor.
4 Et liberaſti me ſecundum multitudinem mi-
ſericordiæ nominis tui à rugientibus , præpara-
tis ad eſcam ,
5 De manibus quærentium animam meam,
& de portis tribulationum quæ circumdede-
runt me:
6 A preſſura flammæ quæ circumdedit me,
& in medio ignis non ſum æſtuatus :
7 De altitudine ventris inferi, & à lingua co-
inquinata , & à verbo mendacij, à rege iniquo,
& à lingua injuſta :
8 Laudabit uſque ad mortem anima mea Do-
minum ,
9 Et vita mea appropinquans erat in inferno
deorſum.
B 10 Circumdederunt me undique, & non erat
qui adjuvaret. Reſpiciens eram ad adjutorium
hominum, & non erat.
11 Memoratus ſum miſericordiæ tuæ Domi-
ne , & operationis tuæ , quæ à ſæculo ſunt:
12 Quoniam eruis ſuſtinentes te Domine, &
liberas eos de manibus gentium.
13 Exaltaſti ſuper terram habitationem meam,
& pro morte defluente deprecatus ſum.
14 Invocavi Dominum patrem Domini mei,
ut non derelinquat me in die tribulationis meæ,
& in tempore ſuperborum ſine adjutorio.
15 Laudabo nomen tuum aſſidue, & collau-
dabo illud in confeſſione, & exaudita eſt oratio
mea.
16 Et liberaſti me de perditione, & eripuiſti
me de tempore iniquo.
17 Propterea confitebor, & laudem dicam ti-
bi , & benedicam nomini Domini.
C 18 Cum adhuc junior eſſem, priuſquam ober-
rarem , quæſivi ſapientiam palam in oratione
mea.
19 Ante templum poſtulabam pro illa, & uſ-
que in noviſſimis inquiram eam. Et effloruit
tamquam præcox uva ,
20 Lætatum eſt cor meum in ea. Ambulavit
pes meus iter rectum , à juventute mea inveſti-
gabam eam.
21 Inclinavi modicè aurem meam, & exce-
pi illam.
22 Multam inveni in meipſo ſapientiam , &
multùm profeci in ea.
23 Danti mihi ſapientiam , dabo gloriam.
24 Conſiliatus ſum enim ut facerem illam:
zelatus ſum bonum , & non confundar.
25 Colluctata eſt anima mea in illa, & in fa-
ciendo eam confirmatus ſum.
26 Manus meas extendi in altum, & inſipien-
tiam ejus luxi.
27 Animam meam direxi ad illam, & in agni-
tione inveni eam.
28 Poſſedi cum ipſa cor ab initio: propter
hoc non derelinquar.
29 Venter meus conturbatus eſt quærendo il- D
lam: propterea bonam poſſidebo poſſeſſionem.
30 Dedit mihi Dominus linguam mercedem
meam: & in ipſa laudabo eum.
31 Appropiate ad me indocti, & congrega-
te vos in domum diſciplinæ.
32 Quid adhuc retardatis? & quid dicitis in
his? animæ veſtræ ſitiunt vehementer.
33 Aperui os meum, & locutus ſum: Com-
parate vobis ſine argento ,
34 Et collum veſtrum ſubjicite jugo, & ſuſ-
cipiat anima veſtra diſciplinam : in proximo eſt
enim invenire eam.
35 Videte oculis veſtris , quia modicum la-
boravi, & inveni mihi multam requiem.
36 Aſſumite diſciplinam in multo numero
argenti , & copioſum aurum poſſidete in ea.
37 Lætetur anima veſtra in miſericordia ejus,
& non confundemini in laude ipſius.
38 Operamini opus veſtrum ante tempus,
& dabit vobis mercedem veſtram in tempore
ſuo.

FINIS PRIMÆ PARTIS.

BIBLIA
SACRA
VERSICULIS
DISTINCTA.
PARS SECUNDA.

PROPHETIA ISAIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Tempus quo prophetavit Iſaias ſuper Judam & Jeruſalem, quæ ob ſuam ingratitudinem aliáque ſcelera, omni pœnarum genere à Deo percuſſa, non eſt ad eum reverſa: quamobrem dicit miſerrimam imminere ipſi deſolationem: victimæ & ſolemnitates ipſius rejiciuntur: & quid facere debeat ut in gratiam à Deo recipiatur: rurſum ob defectionem à priſtina virtute in varia peccata, gravem vindictam, & futuram tandem ipſius liberationem & in feliciorem ſtatum reſtitutionem vaticinatur.

A 1 VISIO Iſaiæ filij
Amos, quam vi-
dit ſuper Judam
& Jeruſalem in
diebus Oziæ, Joa-
than, Achaz, &
Ezechiæ, regum
Juda.
2 Audite cæli,
& auribus perci-
pe terra, quoniam
Dominus locutus eſt. Filios enutrivi, & exal-
tavi: ipſi autem ſpreverunt me.
3 Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſi-
nus præſepe domini ſui: Iſraël autem me non
cognovit, & populus meus non intellexit.
B 4 Væ genti peccatrici, populo gravi iniqui-
tate, ſemini nequam, filiis ſceleratis: dereli-
querunt Dominum, blaſphemaverunt ſan-
ctum Iſraël, abalienati ſunt retrorſum.
5 Super quo percutiam vos ultrà addentes
prævaricationem? omne caput languidum, &
omne cor mœrens.
6 A planta pedis uſque ad verticem, non
eſt in eo ſanitas: vulnus, & livor, & plaga tu-
mens, non eſt circumligata, nec curata medi-
camine, neque fota oleo.
* Inf. 5. b. 6. 7 * Terra veſtra deſerta, civitates veſtræ ſuc-
cenſæ igni: regionem veſtram coram vobis
alieni devorant, & deſolabitur ſicut in vaſtita-
te hoſtili.
C 8 Et derelinquetur filia Sion ut umbracu-
lum in vinea, & ſicut tugurium in cucumera-
rio, & ſicut civitas quæ vaſtatur. * Roman 9.
9 * Niſi Dominus exercituum reliquiſſet g. 29
nobis ſemen, * quaſi Sodoma fuiſſemus, & * Geneſ.
quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus. 19. e. 24.
10 Audite verbum Domini principes So-
domorum, percipite auribus legem Dei noſtri
populus Gomorrhæ. * Jer 6.
11 * Quò mihi multitudinem victimarum e. 10.
veſtrarum, dicit Dñs: plenus ſum; holocauſta Amos
arietum, & adipem pinguium, & ſanguinem 5 f. 22.
vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui.
12 Cùm veniretis ante conſpectum meum,
quis quæſivit hæc de manibus veſtris, ut am-
bularetis in atriis meis?
13 Ne offeratis ultrà ſacrificium fruſtrà: in- D
cenſum abominatio eſt mihi. Neomeniam, &
ſabbatum & feſtivitates alias non feram, ini-
qui ſunt cœtus veſtri:
14 Calendas veſtras, & ſolemnitates ve-
ſtras odivit anima mea: facta ſunt mihi mo-
leſta, laboravi ſuſtinens.
15 Et cùm extenderitis manus veſtras, aver-
tam oculos meos à vobis: & cùm multiplica-
veritis orationem, non exaudiam: * manus * Inf.
enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt. 59 a. 3.
16 * Lavamini, mundi eſtote, auferte ma- * 1. Pet.
lum cogitationum veſtrarum ab oculis meis: 3. b. 11.
quieſcite agere perverſè. E
17 Diſcite benefacere: quærite judicium,
ſubvenite oppreſſo, judicate pupillo, defendite
viduam.

18 Et venite, & arguite me, dicit Dominus: ſi fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt.

19 Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis.

20 Quòd ſi nolueritis & me ad iracundiam provocaveritis: gladius devorabit vos, quia os Domini locutum eſt.

21 Quomodo facta eſt meretrix civitas fidelis, plena judicij? juſtitia habitavit in ea, nunc autem homicidæ.

22 Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam: vinum tuum mixtum eſt aqua.

F 23 Principes tui infideles ſocij furum: omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones. * Pupillo non judicant: & cauſa viduæ non ingreditur ad illos.

* Ier 5. g. 28.

24 Propter hoc ait Dominus Deus exercituum fortis Iſraël: Heu, conſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis.

25 Et convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam tuam, & auferam omne ſtannum tuum.

G 26 Et reſtituam judices tuos ut fuerunt priùs, & conſiliarios tuos ſicut antiquitus: poſt hæc vocaberis civitas juſti, urbs fidelis.

27 Sion in judicio redimetur, & reducent eam in juſtitia:

28 Et conteret ſceleſtos, & peccatores ſimul: & qui dereliquerunt Dominum conſumentur.

29 Confundentur enim ab idolis, quibus ſacrificaverunt: & erubeſcetis ſuper hortis, quos elegeratis,

30 Cùm fueritis velut quercus defluentibus foliis, & velut hortus abſque aqua.

31 Et erit fortitudo veſtra, ut favilla ſtuppæ, & opus veſtrum quaſi ſcintilla: & ſuccendetur utrumq; ſimul & nõ erit qui extinguat.

CAPUT II.

Ad montem domus Domini fluent omnes gentes, & de Sion exibit lex nec ultrà bello moleſtabitur: domus verò Iacob ob idololatriam, avaritiam & reliqua cetera abjicitur: ſuperbi humiliabuntur, & ſolus Dominus exaltabitur.

A 1 Verbum, quod vidit Iſaias, filius Amos, ſuper Iuda & Ieruſalem.

2 * Et erit in noviſſimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes gentes.

* Michææ 4. a. 1.

3 Et ibunt populi multi, & dicent: Venite & aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias ſuas, & ambulabimus in ſemitis ejus: quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Jeruſalem.

B 4 Et judicabit Gentes, & arguet populos multos: & conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces: non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultrà ad prælium.

5 Domus Iacob venite, & ambulemus in lumine Domini.

6 Projeciſti enim populum tuum, domum Iacob: quia repleti ſunt ut olim, & augures habuerunt ut Philiſthiim, & pueris alienis adhæſerunt.

7 Repleta eſt terra argento & auro: & non eſt finis theſaurorum ejus:

8 Et repleta eſt terra ejus equis: & innumerabiles quadrigæ ejus. Et repleta eſt terra ejus idolis: opus manuum ſuarum adoraverunt, quod fecerunt digiti eorum.

9 Et incurvavit ſe homo, & humiliatus eſt vir: ne ergo dimittas eis. C

10 Ingredere in petram, & abſcondere in foſſa humo à facie timoris Domini, & à gloria majeſtatis ejus.

11 Oculi ſublimes hominis humiliati ſunt, & incurvabitur altitudo virorum: exaltabitur autem Dominus ſolus in die illa.

12 Quia dies Domini exercituum ſuper omnem ſuperbum, & excelſum, & ſuper omnem arrogantem: & humiliabitur.

13 Et ſuper omnes cedros Libani ſublimes, & erectas, & ſuper omnes quercus Baſan.

14 Et ſuper omnes montes excelſos, & ſuper omnes colles elevatos,

15 Et ſuper omnem turrim excelſam, & ſuper omnem murum munitum, D

16 Et ſuper omnes naves Tharſis, & ſuper omne quod viſu pulchrum eſt.

17 Et incurvabitur ſublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum, & elevabitur Dominus ſolus in die illa:

18 Et idola penitus conterentur.

* Oſee 10. c. 8. Luc 23. c. 30. Apoc 6. d. 16.

19 * Et introibunt in ſpeluncas petrarum, & in voragines terræ, à facie formidinis Domini, & à gloria majeſtatis ejus, cùm ſurrexerit percutere terram.

20 In die illa projiciet homo idola argenti ſui, & ſimulacra auri ſui, quæ fecerat ſibi ut adoraret, talpas & veſpertiliones.

21 Et ingredietur ſciſſuras petrarum, & in cavernas ſaxorum, à facie formidinis Domini, & à gloria majeſtatis ejus, cùm ſurrexerit percutere terram.

22 Quieſcite ergo ab homine, cujus ſpiritus in naribus ejus eſt, quia excelſus reputatus eſt ipſe.

CAPUT III.

Futura Iudæorum ob ſua peccata gravis afflictio ac deſertio, & puerorum atque effeminatorum dominium: peccata ſuperiorum arguit: item ſuperbiam & etiam laſciviam filiarum Sion in ignominiam vertendam prædicit.

A 1 Ecce enim dominator Dominus exercituum auferet à Ieruſalem, & à Iuda validum & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ;

2 Fortem, & virum bellatorem, judicem, & prophetam, & ariolum, & ſenem;

3 Principem ſuper quinquaginta, & honorabilem vultu & conſiliarium, & ſapientem de architectis & prudentem eloquij myſtici.

4 Et dabo pueros principes eorum, & effeminati dominabuntur eis.

5 Et irruet populus, vir ad virum, & unuſ-

quiſque

quiſque ad proximum ſuum: tumultuabitur
puer contra ſenem, & ignobilis contra nobi-
lem.

B 6 Apprehendet enim vir fratrem ſuum do-
meſticum patris ſui: Veſtimentum tibi eſt,
princeps eſto noſter, ruina autem hæc ſub ma-
nu tua.

7 Reſpondebit in die illa, dicens: Non ſum
medicus, & in domo mea non eſt panis, neque
veſtimentum: nolite conſtituere me princi-
pem populi.

8 Ruit enim Jeruſalem, & Judas concidit:
quia lingua eorum & adinventiones eorum
contra Dominum, ut provocarent oculos ma-
jeſtatis ejus.

9 Agnitio vultus eorum reſpondit eis: &
peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicave-
runt, nec abſconderunt: væ animæ eorum:
quoniam reddita ſunt eis mala.

10 Dicite juſto quoniam benè, quoniam
fructum adinventionum ſuarum comedet.

11 Væ impio in malum: retributio enim
manuum ejus fiet ei.

C 12 Populum meum exactores ſui ſpoliave-
runt, & mulieres dominatæ ſunt eis. Popule
meus, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt,
& viam greſſuum tuorum diſſipant.

13 Stat ad judicandum Dominus, & ſtat
ad judicandos populos.

14 Dominus ad judicium veniet cum ſeni-
bus populi ſui, & principibus ejus: vos enim
depaſti eſtis vineam, & rapina pauperis in do-
mo veſtra.

15 Quare atteritis populum meum, & fa-
cies pauperum commolitis, dicit Dominus
Deus exercituum?

16 Et dixit Dominus: Pro eo quòd elevatæ
ſunt filiæ Sion, & ambulaverunt extento col-
lo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant,
ambulabant pedibus ſuis, & compoſito gradu
incedebant:

D 17 Decalvabit Dominus verticem filiarum
Sion, & Dominus crinem earum nudabit.

18 In die illa auferet Dominus ornamen-
tum calceamentorum, & lunulas,

19 Et torques, & monilia, & armillas, &
mitras,

20 Et Diſcriminalia & periſcelidas, & mu-
rænulas, & olfactoriola, & inaures,

21 Et annulos, & gemmas in fronte pen-
dentes.

22 Et mutatoria, & palliola, & linteamina,
& acus.

23 Et ſpecula, & ſindones, & vittas, & the-
riſtra.

24 Et erit pro ſuavi odore fœtor, & pro
zona funiculus, & pro criſpanti crine calvi-
tium, & pro faſcia pectorali cilicium.

25 Pulcherrimi quoque viri tui gladio ca-
dent, & fortes tui in prælio.

26 Et mœrebunt atque lugebunt portæ
ejus, & deſolata in terra ſedebit.

Caput IV.

*Septem mulieres unum maritum appetent: germen
Domini exaltabitur: & reliquiæ Iſraël ablutis earum
ſordibus ſalvæ erunt, magnáque ſecuritate & felicitate
afficientur.*

1 ET apprehendent ſeptem mulieres virum A
unum in die illa, dicentes: Panem no-
ſtrum comedemus, & veſtimentis noſtris ope-
riemur: tantummodò invocetur nomen tuum
ſuper nos, aufer opprobrium noſtrum.

2 In die illa, erit germen Domini in ma-
gnificentia & gloria, & fructus terræ ſublimis,
& exultatio his qui ſalvati fuerint de Iſraël.

3 Et erit: Omnis qui relictus fuerit in Sion,
& reſiduus in Jeruſalem, ſanctus vocabitur,
omnis qui ſcriptus eſt in vita in Jeruſalem.

4 Si abluerit Dominus ſordes filiarum Sion,
& ſanguinem Jeruſalem laverit de medio
ejus, in ſpiritu judicij & ſpiritu ardoris.

5 Et creabit Dominus ſuper omnem lo-
cum Montis Sion, & ubi invocatus eſt, nubem
per diem, & fumum & ſplendorem ignis
flammantis in nocte: ſuper omnem enim glo-
riam protectio.

6 Et tabernaculum erit in umbraculum
diei ab æſtu, & in ſecuritatem, & abſconſio-
nem à turbine, & à pluvia.

Caput V.

*Sub figura vineæ ſterilis in direptionem traditæ prophe-
tat judicium & dejectionem Judæorum, ipſorúmque
peccata deſcribuntur: avaritia in coadunandis poſſeſſio-
nibus: ebrietas & contemptus ſcientiæ Dei: inferni dilata-
tio: humiliatio ſuperborum, & exaltatio Dei: felicitas
quoque juſtorum, & væ diverſis peccatorum generibus
denuntiatur: & ſignum in nationibus elevandum contra
Judæos.*

1 CAntabo dilecto meo canticum patruelis A
mei vineæ ſuæ. Vinea facta eſt dilecto* *Jer. 2. c. 21.
meo in cornu filio olei.

2 Et ſepivit eam, & lapides elegit ex illa, & Mat 21. d 33.
plantavit eam electam, & ædificavit turrim in
medio ejus, & torcular extruxit in ea: & ex-
pectavit ut faceret uvas, & fecit labruſcas.

3 Nunc ergo habitatores Jeruſalem, & vi-
ri Juda, judicate inter me & vineam meam.

4 Quid eſt quod debui ultrà facere vineæ B
meæ, & non feci ei? an quòd expectavi ut face-
ret uvas, & fecit labruſcas?

5 Et nunc oſtendam vobis quid ego faciam
vineæ meæ: auferam ſepem ejus, & erit in di-
reptionem: diruam maceriam ejus, & erit in
conculcationem.

6 Et ponam eam deſertam: non putabitur,
& non fodietur: & aſcendent vepres & ſpinæ:
& nubibus mandabo ne pluant ſuper eam im-
brem.

7 Vinea enim Domini exercituum, domus
Iſraël eſt: & vir Juda, germen ejus delectabile:
& expectavi ut faceret judicium, & ecce ini-
quitas; & juſtitiam, & ecce clamor.

8 Væ qui conjungitis domum ad domum,
& agrum agro copulatis uſque ad terminum
loci: numquid habitabitis vos ſoli in medio
terræ?

9 In auribus meis ſunt hæc, dicit Dominus C
exercituum: Niſi domus multæ deſertæ fue-

 rint,

rint, grandes & pulchræ, abſque habitatore.

10 Decem enim jugera vinearum facient lagunculam unam, & triginta modij ſementis facient modios tres.

11 Væ qui conſurgitis manè ad ebrietatem ſectandam, & potandum uſque ad veſperam, ut vino æſtuetis.

12 Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis veſtris: & opus Domini non reſpicitis, nec opera manuum ejus conſideratis.

13 Propterea captivus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam, & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus ſiti exaruit.

D 14 Propterea dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino: & deſcendent fortes ejus, & populus ejus, & ſublimes glorioſique ejus, ad eum.

15 Et incurvabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi ſublimium deprimentur.

16 Et exaltabitur Dominus exercituum in judicio, & Deus ſanctus ſanctificabitur in juſtitia.

17 Et paſcentur agni juxta ordinem ſuum, & deſerta in ubertatem verſa advenæ comedent.

18 Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quaſi vinculũ plauſtri peccatum.

19 Qui dicitis: Feſtinet, & citò veniat opus

E ejus, ut videamus: & appropiet & veniat conſilium ſancti Iſraël, & ſciemus illud.

20 Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

Pro. 3. a. 7. Rom. 12 d. 16. 21 * Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmetipſis prudentes.

22 Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem.

23 Qui juſtificatis impium pro muneribus, & juſtitiam juſti aufertis ab eo.

F 24 Propter hoc, ſicut devorat ſtipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit; ſic radix eorum quaſi favilla erit, & germen eorum ut pulvis aſcendet. Abjecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium ſancti Iſraël blaſphemaverunt.

25 Ideò iratus eſt furor Domini in populum ſuum, & extendit manum ſuam ſuper eum, & percuſſit eum: & conturbati ſunt montes, & facta ſunt morticina eorum, quaſi ſtercus in medio platearum. In his omnibus non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.

26 Et elevabit ſignum in nationibus procul; & ſibilabit ad eum de finibus terræ: & ecce feſtinus velociter veniet.

G 27 Non eſt deficiens, neque laborans in eo: non dormitabit, neque dormiet, neque ſolvetur cingulum renum ejus, nec rumpetur corrigia calceamenti ejus.

28 Sagittæ ejus acutæ, & omnes arcus ejus extenti. Ungulæ equorum ejus ut ſilex, & rotæ ejus quaſi impetus tempeſtatis.

29 Rugitus ejus ut leonis, rugiet ut catuli leonum: & frendet, & tenebit prædam: & amplexabitur, & non erit qui eruat.

30 Et ſonabit ſuper eum in die illa ſicut ſonitus maris: aſpiciemus in terram, & ecce tenebræ tribulationis, & lux obtenebrata eſt in caligine ejus.

Caput VI.

Iſaias viſa Domini majeſtate condemnat ſe quòd tacuerit, ſed mundatis labiis ſuis offert ſe ad prædicandum: prædicitur excæcatio populi uſque ad deſolationem civitatum Iuda & ejus quæ derelicta erat futura conſolatio.

1 IN anno, quo mortuus eſt rex Ozias, vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum: & ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum. A

2 Seraphim ſtabant ſuper illud: ſex alæ uni, & ſex alæ alteri: duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant.

3 Et clamabant alter ad alterum, & dicebant: * Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus exercituum, plena eſt omnis terra gloria ejus. B *Apo. 4. b 8.

4 Et commota ſunt ſuperliminaria cardinũ à voce clamantis, & domus repleta eſt fumo.

5 Et dixi: Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego ſum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito, & regem Dominum exercituum vidi oculis meis.

6 Et volavit ad me unus de Seraphim, & in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari. C

7 Et tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur.

8 Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam? & quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me.

9 Et dixit: Vade, & dices populo huic: * Audite audientes, & nolite intelligere: & videte viſionem, & nolite cognoſcere. * Mat. 13 b 14. Mar. 4. b 12.

10 Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava: & oculos ejus claude: ne forte videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo intelligat: & convertatur, & ſanem eum. Luc 8. b 10.

11 Et dixi: Uſquequò Domine? Et dixit: Donec deſolentur civitates abſque habitatore, & domus ſine homine, & terra relinquetur deſerta. D Ioan. 12. f 40. Act 28. f 26. Rom 11. b 8.

12 Et longè faciet Dominus homines, & multiplicabitur quæ derelicta fuerat in medio terræ.

13 Et adhuc in ea decimatio, & convertetur, & erit in oſtenſionem ſicut terebinthus, & ſicut quercus, quæ expandit ramos ſuos: ſemen ſanctum erit id, quod ſteterit in ea.

Caput

Caput VII.

Obſeſſa à Syris & ab Iſraël Ieruſalem, Iſaias prophetat illos non prævalituros, datque impio Achaz ſignum liberationis virginem parituram filium cujus nomen Emanuël: prædicitque deſertionem Iſraël & graviſſimam Juda afflictionem ac ſolitudinem.

A 1 ET factum eſt in diebus Achaz filij Joathan, filij Oziæ regis Juda, aſcendit Raſin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex Iſraël, in Jeruſalem, ad prœliandum contra eam: & non potuerunt debellare eam.

4 Reg. 16. a. 5.

2 Et nuntiaverunt domui David, dicentes: Requievit Syria ſuper Ephraim, & commotum eſt cor ejus, & cor populi ejus, ſicut moventur ligna ſilvarum à facie venti.

3 Et dixit Dominus ad Iſaiam: Egredere in occurſum Achaz tu, & qui derelictus eſt Jaſub filius tuus, ad extremum aquæ ductus piſcinæ ſuperioris in via Agri fullonis.

4 Et dices ad eum: Vide ut ſileas: noli timere, & cor tuum ne formidet à duabus caudis titionum fumigantium iſtorum in ira furoris Raſin regis Syriæ, & filii Romeliæ:

B 5 Eò quòd conſilium inierit contra te Syria in malum Ephraim, & filius Romeliæ dicentes:

6 Aſcendamus ad Judam, & ſuſcitemus eum, & avellamus eum ad nos, & ponamus regem in medio ejus filium Tabeel.

7 Hæc dicit Dominus Deus: Non ſtabit, & non erit iſtud:

8 Sed caput Syriæ Damaſcus, & caput Damaſci Raſin: & adhuc ſexaginta & quinque anni, & deſinet Ephraim eſſe populus:

9 Et caput Ephraim Samaria, & caput Samariæ filius Romeliæ. Si non credideritis, non permanebitis.

10 Et adjecit Dominus loqui ad Achaz dicens:

11 Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in profundum inferni, ſive in excelſum ſupra.

12 Et dixit Achaz: Non petam, & non tentabo Dominum.

13 Et dixit: Audite ergo domus David: Numquid parum vobis eſt, moleſtos eſſe hominibus quia moleſti eſtis & Deo meo?

C 14 Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſignum. * Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emanuël.

* Mat. 1. d. 23. Luc. 1. c. 31.

15 Butyrum & mel comedet, ut ſciat reprobare malum, & eligere bonum.

16 Quia antequam ſciat puer reprobare malum, & eligere bonum, derelinquetur terra, quam tu deteſtaris à facie duorum regum ſuorum.

17 Adducet Dominus ſuper te, & ſuper populum tuum, & ſuper domum patris tui, dies qui non venerunt à diebus ſeparationis Ephraim à Juda cum rege Aſſyriorum.

18 Et erit in die illa: Sibilabit Dominus muſcæ, quæ eſt in extremo fluminum Ægypti, & api, quæ eſt in terra Aſſur,

19 Et venient & requieſcent omnes in torrentibus vallium, & in cavernis petrarum, & in omnibus frutetis, & in univerſis foraminibus.

20 In die illa radet Dominus in novacula D
conducta, in his qui trans flumen ſunt, in rege Aſſyriorum, caput & pilos pedum, & barbam univerſam.

21 Et erit in die illa: Nutriet homo vaccam boum, & duas oves,

22 Et præ ubertate lactis comedet butyrum: butyrum enim & mel manducabit omnis qui relictus fuerit in medio terræ.

23 Et erit in die illa: Omnis locus ubi fuerint mille vites, mille argenteis, in ſpinas & in vepres erunt.

24 Cum ſagittis & arcu ingredientur illuc: vepres enim & ſpinæ erunt in univerſa terra.

25 Et omnes montes, qui in ſarculo ſarrientur, non veniet illuc terror ſpinarum & veprium, & erit in paſcua bovis, & in conculcationem pecoris.

Caput VIII.

Iubetur Iſaias in libro ſcribere nomen pueri naſcituri: prædicit regna Iſraël & Syriæ deſtruenda, Iudæque afflictionem & futuram à Deo liberationem, licet multi ex Iuda caſuri ſint: jubet ligari teſtimonium & legem ſignari, ſubjiciens quæ immineant mala recedentibus à lege.

1 ET dixit Dominus ad me: Sume tibi li- A
brum grandem, & ſcribe in eo ſtylo hominis: Velociter ſpolia detrahe, citò prædare.

2 Et adhibui mihi teſtes fideles, Uriam ſacerdotem, & Zachariam filium Barachiæ:

3 Et acceſſi ad propheriſſam, & concepit, & peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen ejus, Accelera ſpolia detrahere: Feſtina prædari.

4 Quia antequam ſciat puer vocare patrem ſuum & matrem ſuam, auferetur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ, coram rege Aſſyriorum.

5 Et adjecit Dominus loqui ad me adhuc, dicens:

6 Pro eo quòd abjecit populus iſte aquas B
Siloë, quæ vadunt cum ſilentio, & aſſumpſit magis Raſin, & filium Romeliæ:

7 Propter hoc ecce Dominus adducet ſuper eos aquas fluminis fortes & multas, regem Aſſyriorum, & omnem gloriam ejus: & aſcendet ſuper omnes rivos ejus, & fluet ſuper univerſas ripas ejus,

8 Et tibi per Judam, inundans & tranſiens uſque ad collum veniet. Et erit extenſio alarum ejus, implens latitudinem terræ tuæ, ô Emanuël.

9 Congregamini populi, & vincimini, & audite univerſæ procul terræ: confortamini, & vincimini, accingite vos & vincimini: C

10 Inite concilium, & diſſipabitur: loquimini verbum, & non fiet: quia nobiſcum Deus.

11 Hæc enim ait Dominus ad me: ſicut in manu forti erudivit me, ne irem in via populi hujus, dicens:

12 Non dicatis, conjuratio: omnia enim quæ loquitur populus iſte, conjuratio eſt: &

timorem ejus ne timeatis: neque paveatis.

13 Dominum exercituum ipſum ſanctificate: ipſe pavor veſter, & ipſe terror veſter.

*Luc. 2. c. 14. Rom. 9. f. 33. 1. Pet. 2. b. 6

14 Et erit vobis in ſanctificationem. * In lapidem autem offenſionis, & in petram ſcandali, duabus domibus Iſraël; in laqueum & in ruinam habitantibus Jeruſalem.

15 Et offendent ex eis plurimi, & cadent, & conterentur, & irretientur, & capientur.

16 Liga teſtimonium, ſigna legem in diſcipulis meis.

D 17 Et expectabo Dominum, qui abſcondit faciem ſuam à domo Jacob, & præſtolabor eum.

18 Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Dominus in ſignum, & in portentum Iſraël à Domino exercituum, qui habitat in monte Sion.

19 Et cùm dixerint ad vos: Quærite à pytonibus, & à divinis, qui ſtrident in incantationibus ſuis: Numquid non populus à Deo ſuo requiret, pro vivis à mortuis?

20 Ad legem magis, & ad teſtimonium. Quod ſi non dixerint juxta verbum hoc, non erit eis matutina lux.

21 Et tranſibit per eam, corruet, & eſuriet: & cùm eſurierit, iraſcetur, & maledicet regi ſuo, & Deo ſuo, & ſuſpiciet ſurſum.

22 Et ad terram intuebitur, & ecce tribulatio & tenebræ, diſſolutio & anguſtia, & caligo perſequens, & non poterit avolare de anguſtia ſua.

CAPUT IX.

Vaticinium de Chriſti nativitate, ipſiúſque imperio multiplicando: de liberatione Iuda à regibus Iſraël & Syriæ: quorum regnorum, & præſertim regni Iſraël ad Deum redire nolentis graviſſimas cædes inteſtináque diſſidia prædicit

A Matt. 4. b. 15.

1 PRimo tempore alleviata eſt Terra Zabulon, & Terra Nephthali: & noviſſimò aggravata eſt via maris trans Jordanem Galilææ Gentium.

2 Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis.

3 Multiplicaſti gentem, non magnificaſti lætitiam. Lætabuntur coram te, ſicut qui lætantur in meſſe, ſicut exultant victores capta præda, quando dividunt ſpolia.

*Iud. 7 f. 22.

4 Jugum enim oneris ejus, & virgam humeri ejus, & ſceptrum exactoris ejus ſuperaſti, * ſicut in die Madian.

B 5 Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, & veſtimentum mixtum ſanguine, erit in combuſtionem, & cibus ignis.

6 PARVULUS enim NATUS eſt nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum ejus: & vocabitur nomen ejus, Admirabilis, conſiliarius, Deus, fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis.

7. Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis: ſuper ſolium David, & ſuper regnum ejus ſedebit: ut confirmet illud, & corroboret in judicio & juſtitia, amodò & uſque in ſempiternam: zelus Domini exercituum faciet hoc.

8 Verbum miſit Dominus in Jacob, & cecidit in Iſraël.

9 Et ſciet omnis populus Ephraim, & habitantes Samariam, in ſuperbia & magnitudine cordis dicentes:

10 Lateres ceciderunt, ſed quadris lapidibus ædificabimus: ſycomoros ſucciderunt, ſed cedros immutabimus.

11 Et elevabit Dominus hoſtes Raſin ſuper eum & inimicos ejus in tumultum vertet: C

12 Syriam ab Oriente, & Philiſthiim ab Occidente: & devorabunt Iſraël toto ore. In omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta:

13 Et populus non eſt reverſus ad percutientem ſe, & Dominum exercituum non inquiſierunt.

14 Et diſperdet Dominus ab Iſraël caput & caudam, incurvantem & refrænantem, die una.

15. Longævus & honorabilis, ipſe eſt caput: & propheta docens mendacium, ipſe eſt cauda.

16 Et erunt, qui beatificant populum iſtum, ſeducentes: & qui beatificant præcipitati.

17 Propter hoc ſuper adoleſcentulis ejus non lætabitur Dominus: & pupillorum ejus, & viduarum non miſerebitur: quia omnis hypocrita eſt & nequam, & univerſum os locutū eſt ſtultitiam. In omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta. D

18 Succenſa eſt enim quaſi ignis impietas, veprem & ſpinam vorabit: & ſuccendetur in denſitate ſaltus & convolvetur ſuperbia fumi.

19 In ira Domini exercituum conturbata eſt terra, & erit populus quaſi eſca ignis: vir fratri ſuo non parcet.

20 Et declinabit ad dexteram, & eſuriet: & comedet ad ſiniſtram, & non ſaturabitur: unuſquiſque carnem brachij ſui vorabit: Manaſſes Ephraim, & Ephraim Manaſſen, ſimul ipſi contra Judam.

21 In omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.

CAPUT X.

Væ condentibus leges iniquas in oppreſſionem pauperum & viduarum: regem Aſſur virgam furoris Domini prædicit ob ſuam ſuperbiam & cordis arrogantiam humiliandum: conſolatur Iſraël, ne timeat ab Aſſur, reliquias ipſius ad Deum convertendas prædicens

1 VÆ qui condunt leges iniquas: & ſcribentes, injuſtitiam ſcripſerunt: A

2 Ut opprimerent in judicio pauperes, & vim facerent cauſæ humilium populi mei: ut eſſent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.

3 Quid facietis in die viſitationis & calamitatis de longè venientis? ad cujus confugietis auxilium? & ubi derelinquetis gloriam veſtram,

4 Ne incurvemini ſub vinculo, & cum interfectis

terfectis cadavis? Super omnibus his non eſt
averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus ex-
tenta.
5 Væ Aſſur, virga furoris mei & baculus
ipſe eſt, in manu eorum indignatio mea.
B 6 Ad gentem fallacem mittam eum, & con-
tra populum furoris mei mandabo illi, ut au-
ferat ſpolia, & diripiat prædam, & ponat illum
in conculcationem quaſi lutum platearum.
7 Ipſe autem non ſic arbitrabitur, & cor
ejus non ita exiſtimabit: ſed ad conterendum
erit cor ejus, & ad internecionem gentium
non paucarum.
8 Dicet enim:
9 Numquid non principes mei ſimul reges
ſunt? numquid non ut Charcamis, ſic Calano;
& ut Arphad, ſic Emath? numquid non ut
Damaſcus, ſic Samaria?
C 10 Quomodo invenit manus mea regna
idoli, ſic & ſimulachra eorum de Jeruſalem,
& de Samaria.
11 Numquid non ſicut feci Samariæ &
idolis ejus, ſic faciam Jeruſalem & ſimula-
chris ejus?
12 Et erit, cùm impleverit Dominus cun-
cta opera ſua in monte Sion, & in Jeruſalem,
*4 Reg. viſitabo ſuper fructum magnifici cordis regis
19 g. 15. * Aſſur, & ſuper gloriam altitudinis oculo-
inf 17. rum ejus.
g 36. 13 Dixit enim: In fortitudine manus meæ
feci, & in ſapientia mea intellexi: & abſtuli
terminos populorum, & principes eorum de-
prædatus ſum, & detraxi quaſi potens in ſu-
blimi reſidentes.
D 14 Et invenit quaſi nidum manus mea for-
titudinem populorum: & ſicut colliguntur
ova, quæ derelicta ſunt, ſic univerſam terram
ego congregavi: & non fuit qui moveret
pennam, & aperiret os, & gmanniret.
15 Numquid gloriabitur ſecuris contra
eum, qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra
contra eum, à quo trahitur? quomodo ſi ele-
vetur virga contra elevantem ſe, & exaltetur
baculus, qui utique lignum eſt.
16 Propter hoc mittet dominator Domi-
nus exercituum in pinguibus ejus tenuita-
tem: & ſubtus gloriam ejus ſuccenſa ardebit
quaſi combuſtio ignis.
17 Et erit lumen Iſraël in igne, & Sanctus
ejus in flamma: & ſuccendetur, & devorabi-
tur ſpina ejus, & vepres in die una.
E 18 Et gloria ſaltus ejus, & carmeli ejus, ab
anima uſque ad carnem conſumetur, & erit
terrore profugus.
19 Et reliquiæ ligni ſaltus ejus præ pauci-
tate numerabuntur, & puer ſcribet eos.
20 Et erit in die illa: non adjiciet reſiduum
Iſraël, & hi qui fugerint de domo Jacob, in-
niti ſuper eo qui percutit eos; ſed innitetur ſu-
per Dominum ſanctum Iſraël in veritate.
21 Reliquiæ convertentur, reliquiæ, in-
*inf 11. quam, Jacob ad Deum fortem.
22 * Si enim fuerit populus tuus Iſraël
quaſi arena maris, reliquiæ convertentur ex eo: c. 11.
conſummatio abbreviata inundabit juſtitiam. Rom. 9. f. 27.
23 Conſummationem enim & abbrevia- F
tionem Dominus Deus exercituum faciet in
medio omnis terræ.
24 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus
exercituum: Noli timere populus meus habi-
tator Sion ab Aſſur: in virga percutiet te, &
baculum ſuum levabit ſuper te in via Ægypti.
25 Adhuc enim paululum modicúmque &
conſummabitur indignatio & furor meus ſu-
per ſcelus eorum.
26 * Et ſuſcitabit ſuper eum Dominus *Inf. 37.
exercituum flagellum, * juxta plagam Ma- g. 36. *Iud. 7.
dian in petra Oreb, & virgam ſuam ſuper g. 25.
mare, & levabit eam in via Ægypti.
27 Et erit in die illa: Auferetur onus ejus G
de humero tuo, & jugum ejus de collo tuo,
& computreſcet jugum à facie olei.
28 Veniet in Aiath, tranſibit in Magron:
apud Machmas commendabit vaſa ſua.
29 Tranſierunt curſim, Gaba ſedes noſtra
obſtupuit Roma, Gabaath Saulis fugit.
30 Hinni voce tua filia Gallim, attende
Laiſa, paupercula Anathoth.
31 Migravit Medemena: habitatores Gabim
confortamini.
32 Adhuc dies eſt, ut in Nobe ſtetur: agi-
tabit manum ſuam ſuper montem filiæ Sion,
collem Jeruſalem.
33 Ecce dominator Dominus exercituum
cõfringet lagunculam in terrore, & excelſi ſta-
tura ſuccidentur, & ſublimes humiliabuntur.
34 Et ſubvertentur condenſa ſaltus ferro:
& Libanus cum excelſis cadet.

CAPUT XI.

Vaticinium de Chriſti nativitate, judicio, exaltatione, converſione populorum & gentium ad Chriſtum, & gloria ſepulchri ipſius: item de converſione reliquiarum Iſraël ad Deum, ac fide Gentium.

1 ET egredietur virga de radice Jeſſe, & A
flos de radice ejus aſcendet. Act 13. d 23.
2 Et requieſcet ſuper eum ſpiritus Domi-
ni; ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus
conſilii, & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, &
pietatis.
3 Et replebit eum ſpiritus timoris Domini.
Non ſecundùm viſionem oculorum judicabit,
neque ſecundùm auditum aurium arguet:
4 Sed judicabit in juſtitia pauperes, & ar-
guet in æquitate pro manſuetis terræ: * & per- *2 Theſ
cutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu labio- 2 b. 8.
rum ſuorum interficiet impium.
5 Et erit juſtitia cingulum lumborum ejus:
& fides cinctorium renum ejus.
6 * Habitabit lupus cum agno: & pardus *Inf 65.
cũ hœdo accubabit: vitulus & leo & ovis ſi- d 25.
mul morabũtur, & puer parvulus minabit eos.
7 Vitulus & urſus paſcentur; ſimul re- B
quieſcent catuli eorum: & leo quaſi bos co-
medet paleas.
8 Et delectabitur infans ab ubere ſuper fo-
ramine aſpidis: & in caverna reguli, qui abla-
ctatus fuerit, manum ſuam mittet.

9 Non

9 Non nocebunt, & non occident in univer-
ſo monte ſancto meo: quia repleta eſt terra
ſcientia Domini, ſicut aquæ maris operientes.
10 * In die illa, radix Jeſſe, qui ſtat in ſi-
gnum populorum, ipſum gentes deprecabun-
tur, & erit ſepulchrum ejus glorioſum.

* Roman. 15. c. 12.

C 11 Et erit in die illa: Adjiciet Dominus ſe-
cundò manum ſuam ad poſſidendum reſiduum
populi ſui, quod relinquetur ab Aſſyriis, & ab
Ægypto & à Phetros, & ab Æthiopia, & ab
Ælam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab inſu-
lis maris.
12 Et levabit ſignum in nationes, & con-
gregabit profugos Iſraël, & diſperſos Juda
colliget à quatuor plagis terræ.
D 13 Et auferetur zelus Ephraim, & hoſtes
Juda peribunt: Ephraim non æmulabitur Ju-
dam, & Judas non pugnabit contra Ephraim.
14 Et volabunt in humeros Philiſthiim per
mare, ſimul prædabuntur filios Orientis. Idu-
mæa & Moab præceptum manus eorum, &
filii Ammon obedientes erunt.
15 Et deſolabit Dominus linguam maris
Ægypti, & levabit manum ſuam ſuper flu-
men, in fortitudine ſpiritus ſui: & percutiet
eum in ſeptem rivis, ita ut tranſeant per eum
calceati.
16 Et erit via reſiduo populo meo, qui re-
linquetur ab Aſſyriis: ſicut fuit Iſraëli in die
illa, qua aſcendit de Terra Ægypti.

CAPUT XII.

Canticum laudis & gratiarum actionis pro liberatione & beneficiis Chriſti ſalvatoris.

A 1 ET dices in die illa: Confitebor tibi Do-
mine, quoniam iratus es mihi: conver-
ſus eſt furor tuus, & conſolatus es me.
2 Ecce Deus ſalvator meus, fiducialiter
agam, & non timebo: * quia fortitudo mea,
& laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſa-
lutem.

* Exo. 15. a. 2. Pſal. 117. e. 14.

3 Haurietis aquas in gaudio de fontibus
ſalvatoris:
B 4 Et dicetis in die illa: Confitemini Do-
mino, & invocate nomen ejus: notas facite
in populis adinventiones ejus: mementote
quoniam excelſum eſt nomen ejus.
5 Cantate Domino quoniam magnificè fe-
cit: annunciate hoc in univerſa terra.
6 Exulta, & lauda habitatio Sion: quia
magnus in medio tui ſanctus Iſraël.

CAPUT XIII.

Ingens ac truculentiſſima Babyloniorum vaſtatio à Medis.

A 1 ONus Babylonis, quod vidit Iſaias filius
Amos.
2 Super montem caliginoſum levate ſi-
gnum, exaltate vocem, levate manum & in-
grediantur portas duces.
3 Ego mandavi ſanctificatis meis & vocavi
fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea.
4 Vox multitudinis in montibus, quaſi po-
pulorum frequentium: vox ſonitus regum,
gentium congregatarum: Dominus exerci-
tuum præcepit militiæ belli.
5 Venientibus de terra procul, à ſummitate
cæli: Dominus, & vaſa furoris ejus, ut diſper-
dat omnem terram.
6 Ululate, quia propè eſt dies Domini:
quaſi vaſtitas à Domino veniet.
7 Propter hoc, omnes manus diſſolventur,
& omne cor hominis contabeſcet,
8 Et conteretur. Torſiones & dolores tene-
bunt: quaſi parturiens, dolebunt: unuſquiſque
ad proximum ſuum ſtupebit, facies combuſtæ
vultus eorum.
9 Ecce dies Domini veniet, crudelis, & in- B
dignationis plenus, & iræ furoriſque, ad po-
nendam terram in ſolitudinem, & peccatores
ejus conterendos de ea.
10 * Quoniam ſtellæ cæli, & ſplendor ea-
rum, non expandent lumen ſuum: obtenebra-
tus eſt ſol in ortu ſuo, & luna non ſplende-
bit in lumine ſuo.

* Ezech. 32. b. 7. Ioel 2. b. 10. 3. c. 15. Mat. 24. c. 29. Mar. 13. c. 24. Luc. 21. c. 25.

11 Et viſitabo ſuper orbis mala, & contra
impios iniquitatem eorum, & quieſcere fa-
ciam ſuperbiam infidelium, & arrogantiam
fortium humiliabo. C
12 Pretioſior erit vir auro, & homo mun-
do obrizo.
13 Super hoc cœlum turbabo: & move-
bitur terra de loco ſuo, propter indignatio-
nem Domini exercituum, & propter diem
iræ furoris ejus.
14 Et erit quaſi damula fugiens, & quaſi
ovis: & non erit qui congreget: unuſquiſ-
que ad populum ſuum convertetur, & ſinguli
ad terram ſuam fugient.
15 Omnis, qui inventus fuerit, occidetur:
& omnis, qui ſupervenerit, cadet in gladio.
16 * Infantes eorum allidentur in oculis
eorum: diripientur domus eorum, & uxores
eorum violabuntur.

* Pſ. 136. b. 9.

17 Ecce ego ſuſcitabo ſuper eos Medos, qui
argentum non quærant, nec aurum velint:
18 Sed ſagittis parvulos interficient, & la- D
ctantibus uteris non miſerebuntur, & ſuper
filios non parcet oculus eorum.
19 Et erit Babylon illa glorioſa in regnis,
inclyta ſuperbia Chaldæorum, * ſicut ſubver-
tit Dominus Sodomam & Gomorrham:

* Gen. 19. e. 24.

20 Non habitabitur uſque in finem, & non
fundabitur uſque ad generationem & genera-
tionem: nec ponet ibi tentoria Arabs, nec pa-
ſtores requieſcent ibi.
21 Sed requieſcent ibi beſtiæ, & replebun-
tur domus eorum draconibus: & habitabunt
ibi ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi:
22 Et reſpondebunt ibi ululæ in ædibus
ejus, & ſirenes in delubris voluptatis.

CAPUT XIV.

Vaticinium de Iudæorum conſolatione & à Babylonica captivitate liberatione, Babyloniorúmque contritione: quorum ingens ſuperbia, amplitudo dominii & crudelitas explicantur, una cum punitione Philiſthæorum, ac ceterorum qui ob calamitatem Iudæorum lætati ſunt.

1 PRopè eſt ut veniat tempus ejus, & dies A
ejus non elongabuntur. Miſerebitur
enim

enim Dominus Jacob, & eliget adhuc de Iſ-
raël & requieſcere eos faciet ſuper humum
ſuam: adjungetur advena ad eos, & adhærebit
domui Jacob.
2 Et tenebunt eos populi, & adducent eos
in locum ſuum: & poſſidebit eos domus Iſraël
ſuper terram Domini in ſervos & ancillas: &
erunt capientes eos qui ſe ceperant, & ſubji-
cient exactores ſuos.
3 Et erit in die illa: cùm requiem dederit
tibi Deus à labore tuo, & à concuſſione tua, &
à ſervitute dura, qua antè ſerviſti:
4 Sumes parabolam iſtam contra regem
Babylonis, & dices: Quomodo ceſſavit exa-
ctor, quievit tributum?
5 Contrivit Dominus baculum impiorum,
virgam dominantium,
B 6 Cædentem populos in indignatione, pla-
ga inſanabili, ſubjicientem in furore gentes,
perſequentem crudeliter.
7 Conquievit & ſiluit omnis terra, gaviſa
eſt & exultavit:
8 Abietes quoque lætatæ ſunt ſuper te, &
cedri Libani: ex quo dormiſti: non aſcendet
qui ſuccidat nos.
9 Infernus ſubter conturbatus eſt in oc-
curſum adventus tui, ſuſcitavit tibi gigantes.
Omnes principes terræ ſurrexerunt de ſoliis
ſuis, omnes principes nationum.
10 Univerſi reſpondebunt, & dicent tibi:
Et tu vulneratus es ſicut & nos, noſtri ſimilis
effectus es.
C 11 Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua,
concidit cadaver tuum: ſubter te ſternetur ti-
nea, & operimentum tuum erunt vermes.
12 Quomodo cecidiſti de cælo lucifer, qui
manè oriebaris? corruiſti in terram, qui vul-
nerabas gentes?
13 Qui dicebas in corde tuo: In cælum
conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium
meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateri-
bus Aquilonis.
14 Adſcendam ſuper altitudinem nubium,
ſimilis ero Altiſſimo.
15 Veruntamen ad infernum detraheris in
profundum laci:
D 16 Qui te viderint, ad te inclinabuntur,
téque proſpicient: Numquid iſte eſt vir, qui
conturbavit terram, qui concuſſit regna,
17 Qui poſuit orbem deſertum, & urbes
ejus deſtruxit, vinctis ejus non aperuit car-
cerem?
18 Omnes reges gentium univerſi dormie-
runt in gloria, vir in domo ſua.
19 Tu autem projectus es de ſepulchro
tuo quaſi ſtirps inutilis pollutus, & obvolutus
cum his qui interfecti ſunt gladio, & deſcen-
derunt ad fundamenta laci, quaſi cadaver pu-
tridum.
E 20 Non habebis conſortium, neque cum
eis in ſepultura: tu enim terram tuam diſper-
didiſti, tu populum tuum occidiſti: non voca-
bitur in æternum ſemen peſſimorum,
21 Præparate filios ejus occiſioni in iniquita-
te patrũ ſuorũ: non conſurgent, nec hæredita-
bunt terrã, neq; implebũt faciẽ orbis civitatũ.
22 Et conſurgam ſuper eos, dicit Dominus
exercituum: & perdam Babylonis nomen, &
reliquias & germen, & progeniem, dicit Dñs.
23 Et ponam eam in poſſeſſionem ericij, & F
in paludes aquarum, & ſcopabo eam in ſcopa
terens, dicit Dominus exercituum.
24 Juravit Dominus exercituum, dicens:
Si non, ut putavi, ita erit: & quomodo mente
tractavi,
25 Sic eveniet: Ut conteram Aſſyrium in
terra mea, & in montibus meis conculcem
eum: & auferetur ab eis jugum ejus, & onus
illius ab humero eorum tolletur.
26 Hoc conſilium, quod cogitavi ſuper
omnem terram, & hæc eſt manus extenta ſu-
per univerſas gentes.
27 Dominus enim exercituum decrevit: &
quis poterit infirmare? & manus ejus extenta:
& quis avertet eam?
28 In anno, quo mortuus eſt rex Achaz,
factum eſt onus iſtud:
29 Ne læteris Philiſthæa omnis tu, quo- G
niam comminuta eſt virga percuſſoris tui: de
radice enim colubri egredietur regulus, & ſe-
men ejus abſorbens volucrem.
30 Et paſcentur primogeniti pauperum, &
pauperes fiducialiter requieſcent: & interire
faciam in fame radicem tuam, & reliquias
tuas interficiam.
31 Ulula porta, clama civitas: proſtrata eſt
Philiſthæa omnis: ab Aquilone enim fumus
veniet, & non eſt qui effugiet agmen ejus.
32 Et quid reſpondebitur nuntiis gentis?
Quia Dominus fundavit Sion, & in ipſo ſpe-
rabunt pauperes populi ejus.

Caput XV.

Maobitarum ruina prædicitur, & compaſſio prophetæ erga Moab.

1 Onus Moab. Quia nocte vaſtata eſt Ar A
Moab conticuit: quia nocte vaſtatus
eſt murus Moab, conticuit.
2 Aſcendit domus, & Dibon ad excelſa in
planctum ſuper Nabo, & ſuper Medaba, Moab
ululavit: * in cunctis capitibus ejus calvi- *Ier. 48. f. 37. Ezech. 7. c. 18.
tium, & omnis barba radetur.
3 In triviis ejus accincti ſunt ſacco: ſuper
tecta ejus, & in plateis ejus omnis ululatus
deſcendit in fletum.
4 Clamabit Heſebon, & Eleale, uſque Jaſa B
audita eſt vox eorum, ſuper hoc expediti
Moab ululabunt, anima ejus ululabit ſibi.
5 Cor meum ad Moab clamabit, vectes ejus C
uſque ad Segor vitulam conternantem: per
aſcenſum enim Luith flens aſcendet, & in via
Oronaim clamorem contritionis levabunt.
6 Aquæ enim Nemrim deſertæ erunt, quia
aruit herba, defecit germẽ, viror omnis interiit
7 Secundùm magnitudinem operis, & viſita- D
tio eorum: ad torrentem ſalicum ducent eos.
8 Quoniam circuivit clamor terminum

Moab: uſque ad Gallim ululatus ejus, & uſque ad Puteum Elim clamor ejus.

9 Quia aquæ Dibon repletæ ſunt ſanguine: ponam enim ſuper Dibon additamenta his qui fugerint de Moab leonem, & reliquiis terræ.

CAPUT XVI.

Orat emitti agnum, nempe Chriſtum, de Petra deſerti: Moab ob arrogantiam & perfidiam humiliabitur, paucis ex eo relictis.

A 1 EMitte agnum Domine dominatorẽ terræ, de Petra deſerti ad montem filiæ Siõ.

2 Et erit: Sicut avis fugiens, & pulli de nido avolantes, ſic erunt filiæ Moab in tranſcenſu Arnon.

3 Ini conſilium, coge concilium: pone quaſi noctem umbram tuam in meridie: abſconde fugientes, & vagos ne prodas.

4 Habitabunt apud te profugi mei: Moab eſto latibulum eorum à facie vaſtatoris: finitus eſt enim pulvis, conſummatus eſt miſer: defecit qui conculcabat terram.

B 5 Et præparabitur in miſericordia ſolium, & ſedebit ſuper illud in veritate in tabernaculo David, judicans & quærens judicium, & velociter reddens quod juſtum eſt.

Ier. 48. d. 29. 6 * Audivimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valdè: ſuperbia ejus, & arrogantia ejus, & indignatio ejus, pluſquam fortitudo ejus.

7 Idcircò ululabit Moab ad Moab, univerſus ululabit: his, qui lætantur ſuper muros cocti lateris loquimini plagas ſuas.

8 Quoniam ſuburbana Heſebon deſerta ſunt, & vineam Sabama Domini Gentium exciderunt: flagella ejus uſque ad Jazer pervenerunt: erraverunt in deſerto: propagines ejus relictæ ſunt, tranſierunt mare.

C 9 Super hoc plorabo in fletu Jazer vineam Sabama: inebriabo te lachryma mea Heſebon, & Eleale: quoniam ſuper vindemiam tuam, & ſuper meſſem tuam vox calcantium irruit.

10 Et auferetur lætitia & exultatio de Carmelo, & in vineis non exultabit neque jubilabit, vinum in torculari non calcabit, qui calcare conſueverat: vocem calcantium abſtuli.

D 11 Super hoc venter meus ad Moab quaſi cithara ſonabit, & viſcera mea ad murum cocti lateris.

12 Et erit: cùm apparuerit quod laboravit Moab ſuper excelſis ſuis, ingredietur ad ſancta ſua ut obſecret, & non valebit.

13 Hoc verbum, quod locutus eſt Dominus, ad Moab ex tunc:

14 Et nunc locutus eſt Dñs. dicens: In tribus annis, quaſi anni mercenarii, auferetur gloria Moab ſuper omni populo multo, & relinquetur parvus & modicus, nequaquam multus.

CAPUT XVII.

Vaſtatis Damaſcenis auxiliaribus populi Iſraël, ſimiliter & Iſraël vaſtabitur, quia oblitus eſt Dei ſalvatoris ſui, ad quem calamitate preſſus revertetur: & væ perſecutoribus populi Domini denuntiatur.

A 1 ONus Damaſci. Ecce Damaſcus deſinet eſſe civitas, & erit ſicut acervus lapidum in ruina.

2 Derelictæ civitates Aroër gregibus erunt, & requieſcent ibi, & non erit qui exterreat.

3 Et ceſſabit adjutorium ab Ephraim, & regnum à Damaſco: & reliquiæ Syriæ ſicut gloria filiorum Iſraël erunt: dicit Dominus exercituum.

4 Et erit in die illa: attenuabitur gloria Jacob, & pinguedo carnis ejus marceſcet.

5 Et erit ſicut congregans in meſſe quod B
reſtiterit, & brachium ejus ſpicas leget: & erit ſicut quærens ſpicas in valle Raphaim.

6 Et relinquetur in eo ſicut racemus, & ſicut excuſſio oleæ duarum vel trium olivarum in ſummitate rami, ſive quatuor aut quinque in cacuminibus ejus fructus ejus: dicit Dominus Deus Iſraël.

7 In die illa inclinabitur homo ad Factorem ſuum, & oculi ejus ad ſanctũ Iſraël reſpicient:

8 Et non inclinabitur ad altaria, quæ fecerunt manus ejus: & quæ operati ſunt digiti ejus non reſpiciet, lucos & delubra.

9 In die illa, erunt civitates fortitudinis ejus C
derelictæ ſicut aratra, & ſegetes quæ derelictæ ſunt à facie filiorum Iſraël, & erit deſerta.

10 Quia oblita es Dei ſalvatoris tui, & fortis adjutoris tui non es recordata: propterea plantabis plantationem fidelem, & germen alienum ſeminabis.

11 In die plantationis tuæ labruſca, & manè ſemen tuum florebit: ablata eſt meſſis in die hereditatis, & dolebit graviter.

12 Væ multitudini populorum multorum, D
ut multitudo maris ſonantis: & tumultus turbarum, ſicut ſonitus aquarum multarum.

13 Sonabunt populi ſicut ſonitus aquarum inundantium, & increpabit eum, & fugiet procul: & rapietur ſicut pulvis montium à facie venti, & ſicut turbo coram tempeſtate.

14. In tempore veſpere, & ecce turbatio: in matutino, & non ſubſiſtet, hæc eſt pars eorum qui vaſtaverunt nos, & ſors diripientium nos.

CAPUT XVIII.

Adversùs Ægyptios qui Iudæos pellexerant ad confidendum in ipſis: additur conſolatio populi Iudaici de reditu ad Ieruſalem

1 VÆ terræ cymbalo alarum, quæ eſt trans A
flumina Æthiopiæ.

2 Qui mittit in mare legatos, & in vaſis papyri ſuper aquas. Ite angeli veloces ad gentem convulſam, & dilaceratam; ad populum terribilem, poſt quem non eſt alius; ad gentem expectantem & conculcatam, cujus diripuerunt flumina terram ejus.

3 Omnes habitatores orbis, qui moramini B
in terra, cum elevatum fuerit ſignum in montibus, videbitis, & clangorem tubæ audietis:

4 Quia hæc dicit Dñs ad me: Quieſcam, & conſiderabo in loco meo, ſicut meridiana lux clara eſt, & ſicut nubes roris in die meſſis.

5 Ante meſſem enim totus effloruit, & im- C
matura perfectio germinabit, & præcidentur ramuſculi ejus falcibus: & quæ derelicta fuerint, abſcindentur, & excutientur.

6 Et

6 Et relinquentur ſimul avibus montium, & beſtiis terræ: & æſtate perpetua erunt ſuper eum volucres, & omnes beſtiæ terræ ſuper illum hiemabunt.

D 7 In tempore illo deferetur munus Domino exercituum à populo divulſo & dilacerato: à populo terribili, poſt quem non fuit alius; à gente expectante, expectante & conculcata, cujus diripuerunt flumina terram ejus; ad locum nominis Dñi exercituum montem Sion.

CAPUT XIX.

Deſcribit plenius Ægyptiorum punitionem: & quòd ad Deum converſi, miſſo ipſis ſalvatore conſolabuntur

A 1 ONus Ægypti. Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem levem, & ingredietur Ægyptum, & commovebuntur ſimulachra Ægypti à facie ejus, & cor Ægypti tabeſcet in medio ejus.

2 Et concurrere faciam Ægyptios adverſus Ægyptios: & pugnabit vir contra fratrem ſuum, & vir contra amicum ſuum, civitas adverſus civitatem, regnum adverſus regnum.

3 Et dirumpetur ſpiritus Ægypti in viſceribus ejus, & conſilium ejus præcipitabo: & interrogabunt ſimulachra ſua, & divinos ſuos, & pythones, & ariolos.

4 Et tradam Ægyptum in manu dominorum crudelium, & rex fortis dominabitur eorum, ait Dominus Deus exercituum.

5 Et areſcet aqua de mari, & fluvius deſolabitur, atque ſiccabitur.

6 Et deficient flumina: attenuabuntur, & ſiccabuntur rivi aggerum. Calamus & juncus marceſcet:

7 Nudabitur alveus rivi à fonte ſuo, & omnis ſementis irrigua ſiccabitur, areſcet, & non erit.

8 Et mœrebunt piſcatores, & lugebunt omnes mittentes in flumen hamum, & expandentes rete ſuper faciem aquarum emarceſcent.

9 Confundentur qui operabantur linum, pectentes & texentes ſubtilia.

10 Et erunt irrigua ejus flaccentia: omnes qui faciebant lacunas ad capiendos piſces.

11 Stulti principes Taneos ſapientes conſiliarij Pharaonis, dederunt conſilium inſipiens. Quomodo dicetis Pharaoni: Filius ſapientium ego, filius regum antiquorum?

12 Ubi nunc ſunt ſapientes tui? annuntient tibi, & indicent quid cogitaverit Dominus exercituum ſuper Ægyptum.

13 Stulti facti ſunt principes Taneos, emarcuerunt principes Mempheos, deceperunt Ægyptum, angulum populorum ejus.

C 14 Dominus miſcuit in medio ejus ſpiritum vertiginis: & errare fecerunt Ægyptum in omni opere ſuo, ſicut errat ebrius & vomens.

15. Et non erit Ægypto opus, quod faciat caput & caudam, incurvantem & refrænantem.

16 In die illa erit Ægyptus quaſi mulieres, & ſtupebunt, & timebunt à facie commotionis manus Domini exercituum, quam ipſe movebit ſuper eam.

17 Et erit Terra Juda Ægypto in pavorem: omnis qui illius fuerit recordatus, pavebit à facie conſilij Domini exercituum, quod ipſe cogitavit ſuper eam.

18 In die illa erunt quinque civitates in Terra Ægypti, loquentes lingua Chanaan, & jurantes per Dominum exercituum: Civitas ſolis vocabitur una.

19 In die illa erit altare Domini in medio Terræ Ægypti, & titulus Domini juxta terminum ejus.

20 Erit in ſignum, & in teſtimonium Do- D
mino exercituum in Terra Ægypti. Clamabunt enim ad Dominum à facie tribulantis, & mittet eis ſalvatorem & propugnatorem, qui liberet eos.

21 Et cognoſcetur Dominus ab Ægypto, cognoſcent Ægyptij Dominum in die illa, & colent eum in hoſtiis & in muneribus: & vota vovebunt Domino, & ſolvent.

22 Et percutiet Dominus Ægyptum plaga, & ſanabit eam, & revertentur ad Dominum, & placabitur eis, & ſanabit eos.

23 In die illa erit via de Ægypto in Aſſyrios, & intrabit Aſſyrius Ægyptum, & Ægyptius in Aſſyrios, & ſervient Ægyptij Aſſur.

24 In die illa erit Iſrael tertius Ægyptio & Aſſyrio: benedictio in medio terræ.

25 Cui benedixit Dominus exercituum, dicens: Benedictus populus meus Ægypti, & opus manuum mearum Aſſyrio: hæreditas autem mea Iſrael.

CAPUT XX.

Ex hoc quòd Iſaias jubetur nudus & diſcalceatus incedere, prædicitur Ægyptiorum & Æthyopum captivitas ab Aſſyriis, Judæis de illorum afflictione ſtupentibus.

1 IN anno, quo ingreſſus eſt Tharthan in A
Azotum, cùm miſiſſet eum Sargon rex Aſſyriorum, & pugnaſſet contra Azotum, & cepiſſet eam:

2 In tempore illo locutus eſt Dominus in manu Iſaiæ filij Amos dicens: Vade, & ſolve ſaccum tuum de lumbis tuis, & calceamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit ſic, vadens nudus & diſcalceatus.

3 Et dixit Dominus: ſicut ambulavit ſervus meus Iſaias nudus, & diſcalceatus, trium annorum ſignum & portentum erit ſuper Ægyptum, & ſuper Æthiopiam:

4 Sic minabit rex Aſſyriorum captivitatem B
Ægypti, & transmigrationem Æthiopiæ, juvenum & ſenum, nudam & diſcalceatam, diſcoopertis natibus ad ignominiam Ægypti.

5 Et timebunt, & confundentur ab Æthiopia ſpe ſua, & ab Ægypto gloria ſua.

6 Et dicet habitator inſulæ hujus in die illa: Ecce hæc erat ſpes noſtra, ad quos confugimus in auxilium, ut liberarent nos à facie regis Aſſyriorum: & quomodo effugere poterimus nos?

Caput XXI.

Ruina Babylonis per Medos & Perſas: onus Idumææ & Arabiæ.

A 1 ONus deſerti maris. Sicut turbines ab Aphrico veniunt, de deſerto venit de terra horribili.

2 Viſio dura nuntiata eſt mihi: qui incredulus eſt, infideliter agit: & qui depopulator eſt, vaſtat. Aſcende Ælam, obſide Mede: omnem gemitum ejus ceſſare feci.

3 Propterea repleti ſunt lumbi mei dolore, anguſtia poſſedit me ſicut anguſtia parturientis: corrui cùm audirem, conturbatus ſum cùm viderem.

B 4 Emarcuit cor meum, tenebræ ſtupefecerunt me: Babylon dilecta mea poſita eſt mihi in miraculum.

5 Pone menſam, contemplare in ſpecula comedentes & bibentes, ſurgite principes, arripite clypeum.

6 Hæc enim dixit mihi Dominus: Vade, & pone ſpeculatorem: & quodcumque viderit, annuntiet.

7 Et vidit currum duorum equitum, aſcenſorem aſini, & aſcenſorem cameli: & contemplatus eſt diligenter multo intuitu.

8 Et clamavit leo: Super ſpeculam Domini ego ſum, ſtans jugiter per diem: & * ſuper cuſtodiam meam ego ſum, ſtans totis noctibus. * Hebr. 2. a. 1.

9 Ecce iſte venit aſcenſor vir bigæ equitum, & reſpondit, & dixit: * Cecidit, cecidit C Babylon, & omnia ſculptilia deorum ejus contrita ſunt in terram. * Jer. 51. a. 8. Apoc. 14. b. 8.

10 Tritura mea, & filij areæ meæ quæ audivi à Dño exercituũ Deo Iſraël, annuntiavi vobis.

11 Onus Duma ad me clamat ex Seir: Cuſtos quid de nocte? Cuſtos quid de nocte?

12 Dixit cuſtos: Venit manè & nox: ſi quæritis, quærite: convertimini, venite.

13 Onus in Arabia. In ſaltu ad veſperam dormietis, in ſemitis Dedanim.

14 Occurrentes ſitienti ferte aquam, qui habitatis terram Auſtri, cum panibus occurrite fugienti.

D 15 A facie enim gladiorum fugerunt, à facie gladij imminentis, à facie arcus extenti, à facie gravis prælii:

16 Quoniam hæc dicit Dominus ad me: Adhuc in uno anno, quaſi in anno mercenarij, & auferetur omnis gloria Cedar.

17 Et reliquiæ numeri ſagittariorum fortium de filiis Cedar imminuentur: Dominus enim Deus Iſraël locutus eſt.

Caput XXII.

Sermo Domini contra Ieruſalem, cujus deflet propheta vaſtitatem: & quòd neglecto Deo, fruſtrà ſe muniat ad reſiſtendum Aſſyriis: carpuntur quòd cùm plangere deberent, gulæ indulgeant: & rejecto Sobna templi præpoſito ſubſtituitur Eliacim, cui magna datur poteſtas.

A 1 ONus vallis viſionis. Quidnam quoque tibi eſt, quia aſcendiſti & tu omnis in tecta?

2 Clamoris plena, urbs frequens, civitas exultans: interfecti tui, non interfecti gladio, nec mortui in bello.

3 Cuncti principes tui fugerunt ſimul, duréque ligati ſunt: omnes qui inventi ſunt, vincti ſunt pariter, procul fugerunt.

4 Propterea dixi: Recedite à me, amarè flebo: nolite incumbere ut conſolemini me ſuper vaſtitate filiæ populi mei.

5 Dies enim interfectionis, & conculcationis, & fletuum, Domino Deo exercituum in valle viſionis, ſcrutans murum, & magnificus ſuper montem.

6 Et Ælam ſumpſit pharetram, currum hominis equitis, & parietem nudavit clypeus: B

7 Et erunt electæ valles tuæ plenæ quadrigarum, & equites ponent ſedes ſuas in porta.

8 Et revelabitur operimentum Judæ, & videbis in die illa armamentariũ domus ſaltus. C

9 Et ſciſſuras civitatis David videbitis, quia multiplicatæ ſunt: & congregaſtis aquas piſcinæ inferioris,

10 Et domos Jeruſalem numeraſtis, & deſtruxiſtis domos ad muniendum murum.

11 Et lacum feciſtis inter duos muros ad aquam piſcinæ veteris: & non ſuſpexiſtis ad eum, qui fecerat eam, & operatorem ejus de longè non vidiſtis.

12 Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, ad calvitium, & ad cingulum ſacci:

13 Et ecce gaudium & lætitia, occidere vitulos & jugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum: * Comedamus, & bibamus: cras enim moriemur. D * Sap. 2. b. 6. Inf. 56. d. 12. 1 Cor. 15. d. 32.

14 Et revelata eſt in auribus meis vox Domini exercituum: Si dimittetur iniquitas hæc vobis donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum.

15 Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Vade, ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam præpoſitum templi, & dices ad eum:

16 Quid tu hîc: aut quaſi quis hîc: quia excidiſti tibi hîc ſepulchrum, excidiſti in excelſo memoriale diligenter, in petra tabernaculum tibi. E

17 Ecce Dominus aſportari te faciet, ſicut aſportatur gallus gallinaceus, & quaſi amictum ſic ſublevabit te.

18 Coronans coronabit te tribulatione, quaſi pilam mittet te in terram latam, & ſpatioſam: ibi morieris, & ibi erit currus gloriæ tuæ, ignominia domus domini tui.

19 Et expellam te de ſtatione tua, & de miniſterio tuo deponam te.

20 Et erit in die illa: Vocabo ſervum meum Eliacim filium Helciæ, F

21 Et induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & poteſtatem tuam dabo in manu ejus: & erit quaſi pater habitantibus Jeruſalem, & domui Juda. * Apoc. 3. b. 7.

22 * Et dabo clavem domus David ſuper humerum ejus: & * aperiet, & non erit qui claudat: * Iob. 12. c. 14.

claudat: & claudet, & non erit qui aperiat.
23 Et figam illum paxillum in loco fideli,
& erit in ſolium gloriæ domui patris ejus.
24 Et ſuſpendent ſuper eum omnem glo-
riam domus patris ejus, vaſorum diverſa ge-
nera, omne vas parvulum, à vaſis craterarum
uſque ad omne vas muſicorum.
25 In die illa dicit Dominus exercituum:
Auferetur paxillus, qui fixus fuerat in loco fi-
deli: & frangetur, & cadet: & peribit quod pe-
penderat in eo, quia Dominus locutus eſt.

CAPUT XXIII.

Tyri vaſtitas ad annos ſeptuaginta prædicitur propter ejus ſuperbiam, & poſteà reſtituetur.

A 1 ONus Tyri. Ululate naves maris: quia va-
ſtata eſt domus, unde venire conſueve-
rant: de Terra Cethim revelatum eſt eis.
2 Tacete qui habitatis in inſula: negotia-
tores Sidonis transfretãtes mare, repleverũt te.
3 In aquis multis ſemen Nili, meſſis flumi-
nis fruges ejus: & facta eſt negotiatio gentiũ.
4 Erubeſce Sidon: ait enim mare, fortitudo
maris, dicens: Non parturivi, & non peperi,
& non enutrivi juvenes, nec ad incrementum
perduxi virgines.
5 Cùm auditum fuerit in Ægypto, dole-
bunt cùm audierint de Tyro;
6 Tranſite maria, ululate qui habitatis in
inſula:
B 7 Numquid non veſtra hæc eſt, quæ gloria-
batur à diebus priſtinis in antiquitate ſua? du-
cent eam pedes ſui longè ad peregrinandum.
8 Quis cogitavit hoc ſuper Tyrum quon-
dam coronatam, cujus negotiatores principes,
inſtitores ejus inclyti terræ?
9 Dominus exercituũ cogitavit hoc, ut de-
traheret ſuperbiam omnis gloriæ, & ad igno-
miniam deduceret univerſos inclytos terræ.
10 Tranſi terram tuam quaſi flumen filia
maris, non eſt cingulum ultrà tibi.
C 11 Manum ſuam extendit ſuper mare, con-
turbavit regna: Dominus mandavit adverſus
Chanaan, ut contereret fortes ejus.
12 Et dixit: Non adjicies ultrà ut glorie-
ris calumniam ſuſtinens virgo filia Sidonis: in
Cethim conſurgens transfreta, ibi quoque
non erit requies tibi.
13 Ecce terra Chaldæorum talis populus
non fuit, Aſſur fundavit eam; in captivitatem
traduxerunt robuſtos ejus, ſuffoderunt domos
ejus, poſuerunt eam in ruinam.
14 Ululate naves maris, quia devaſtata eſt
fortitudo veſtra.
15 Et erit in die illa: In oblivione eris ô
Tyre ſeptuaginta annis ſicut dies regis unius:
poſt ſeptuaginta autem annos erit Tyro quaſi
canticum meretricis.
D 16 Sume citharam, circui civitatem mere-
trix oblivioni tradita: benè cane, frequenta
canticum, ut memoria tui ſit.
17 Et erit poſt ſeptuaginta annos: Viſitabit
Dominus Tyrum, & reducet eam ad merce-
des ſuas: & rurſum fornicabitur cum univer-
ſis regnis terræ ſuper faciem terræ.
18 Et erunt negotiationes ejus, & merce-
des ejus ſanctificatæ Domino: non condentur,
neque reponentur: quia his, qui habitaverint
coram Domino, erit negotiatio ejus, ut man-
ducent in ſaturitatem, & veſtiantur uſque ad
vetuſtatem.

CAPUT XXIV.

Mala quæ Dominus propter peccata univerſo orbi facturus eſt, adjecta interim reliquiarum conſolatione: & quàm terribilis erit dies divini judicij.

1 ECce Dominus diſſipabit terram, & nu- A
dabit eam, & affliget faciem ejus, & diſ-
perget habitatores ejus.
2 * Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: & ſi- * Oſeæ
cut ſervus, ſic dominus ejus: ſicut ancilla, ſic 4 b. 6.
domina ejus: ſicut emens, ſic ille qui vendit: ſi-
cut fœnerator, ſic is qui mutuum accipit: ſicut
qui repetit, ſic qui debet.
3 Diſſipatione diſſipabitur terra, & direp-
tione prædabitur. Dominus enim locutus eſt
verbum hoc.
4 Luxit, & defluxit terra, & infirmata eſt: de-
fluxit orbis, infirmata eſt altitudo populi
terræ.
5 Et terra infecta eſt ab habitatoribus ſuis:
quia tranſgreſſi ſunt leges, mutaverunt jus,
diſſipaverunt fœdus ſempiternum.
6 Propter hoc maledictio vorabit terram, & B
peccabunt habitatores ejus: ideóque inſanient
cultores ejus, & relinquentur homines pauci.
7 Luxit vindemia, infirmata eſt vitis, inge-
muerunt omnes qui lætabantur corde.
8 Ceſſavit gaudium tympanorum, quievit
ſonitus lætantium, conticuit dulcedo citharę.
9 Cum cantico non bibent vinum: amara
erit potio bibentibus illam.
10 Attrita eſt civitas vanitatis clauſa, eſt
omnis domus nullo introeunte.
11 Clamor erit ſuper vino in plateis: deſerta
eſt omnis lætitia: tranſlatum eſt gaudiũ terræ.
12 Relicta eſt in urbe ſolitudo, & calamitas
opprimet portas.
13 Quia hæc erunt in medio terræ, in me-
dio populorum: quomodo ſi paucæ olivæ, quæ
remanſerunt, excutiantur ex olea; & racemi,
cùm fuerit finita vindemia.
14 Hi levabunt vocem ſuam, atque lauda- C
bunt: cùm glorificatus fuerit Dominus, hin-
nient de mari.
15 Propter hoc in doctrinis glorificate Dñm:
in inſulis maris nomen Domini Dei Iſraël.
16 A finibus terræ laudes audivimus, glo-
riam juſti. Et dixi: Secretum meum mihi, ſe-
cretum meum mihi, væ mihi: prævaricantes
prævaricati ſunt, & prævaricatione tranſgreſ-
ſorum prævaricati ſunt.
17 Formido, & fovea, & laqueus ſuper te,
qui habitator es terræ.
18 Et erit: * Qui fugerit à voce formidinis, * Ier. 48.
cadet in foveam: & qui ſe explicaverit de fo- g 44.
vea, tenebitur laqueo: quia cataractæ de excel-
ſis apertæ ſunt, & cõcutiẽtur fundamẽta terræ.
19 Confractione confringetur terra, cõtri-
tione

tione contereretur terra, commotione commo-
vebitur terra,
20 Agitatione agitabitur terra ſicut ebrius,
& auferetur quaſi tabernaculum unius no-
ctis:& gravabit eam iniquitas ſua,& corruet,
& non adjiciet ut reſurgat,
21 Et erit: In die illa viſitabit Dominus
ſuper militiam cæli in excelſo,& ſuper reges
terræ, qui ſunt ſuper terram.
22 Et congregabuntur in congregatione
unius faſcis in lacum, & claudentur ibi in
carcere: & poſt multos dies viſitabuntur.
23 Et erubeſcet luna, & confundetur ſol,
cùm regnaverit Dominus exercituum in
monte Sion,& in Ieruſalem, & in conſpectu
ſenum ſuorum fuerit glorificatus.

CAPUT XXV.

Propheta Deo gratias agit de operibus ſuis mirabilibus, & beneficiis populo ipſius in monte Sion præſtandis

A 1 DOmine Deus meus es tu, exaltabo te, &
confitebor nomini tuo quoniam feciſti
mirabilia cogitationes antiquas fideles, amen.
2 Quia poſuiſti civitatem in tumulum, ur-
bem fortem in ruinam, domum alienorum: ut
non ſit civitas,& in ſempiternũ non ædificetur.
3 Super hoc laudabit te populus fortis, ci-
vitas gentium robuſtarum timebit te.
4 Quia factus es fortitudo pauperi, fortitu-
do egeno in tribulatione ſua: ſpes à turbine,
umbraculum ab æſtu, ſpiritus enim robuſto-
rum quaſi turbo impellens parietem.
B 5 Sicut æſtus in ſiti tumultum alienorum
humiliabis:& quaſi calore ſub nube torrente:
propaginem fortium marceſcere facies.
6 Et faciet Dominus exercituum omnibus
populis in monte hoc convivium pinguium,
convivium vindemiæ, pinguium medullato-
rum, vindemiæ defæcatæ.
C 7 Et præcipitabit in monte iſto faciem vin-
culi colligati ſuper omnes populos, & telam
quam orditus eſt ſuper omnes nationes.
* Apo. 7 d. 17. 21 b 4. 8 Præcipitabit mortem in ſempiternum; *
& auferet Dominus Deus lacrymam ab omni
facie, & opprobrium populi ſui auferet de
univerſa terra: quia Dominus locutus eſt.
9 Et dicet in die illa: Ecce Deus noſter
iſte, expectavimus eum,& ſalvabit nos: iſte
Dominus ſuſtinuimus eum, exultabimus, &
lætabimur in ſalutari ejus.
D 10 Quia requieſcet manus Domini in
monte iſto:& trituabitur Moab ſub eo, ſicu-
ti teruntur paleæ in plauſtro.
11 Et extendet manus ſuas ſub eo, ſicut
extendit natans ad natandum: & humiliabit
gloriam ejus cum alliſione manuum ejus.
12 Et munimenta ſublimium murorum
tuorum concident, & humiliabuntur:& de-
trahentur in terram uſque ad pulverem.

CAPUT XXVI.

Canticum gratiarum actionis ob exaltationem juſtorum & humiliationem impiorum, & de reſurrectione mortuorum.

A 1 IN die illa cantabitur canticum iſtud in
terra Iuda.
Urbs fortitudinis noſtræ Sion ſalvator, po-
netur in ea murus & antemurale.
2 Aperite portas,& ingrediatur gens juſta,
cuſtodiens veritatem.
3 Vetus error abiit: ſervabis pacem; pacem,
quia in te ſperavimus.
4 Speraſtis in Domino in ſæculis æternis, in
Domino Deo forti in perpetuum.
5 Quia incurvabit habitantes in excelſo,
civitatem ſublimem humiliabit.
Humiliabit eam uſque ad terram, detrahet
ad eam uſque ad pulverem.
6 Conculcabit eam pes, pedes pauperis,
greſſus egenorum.
7 Semita juſti recta eſt, rectus callis juſti B
ad ambulandum.
8 Et in ſemita judiciorum tuorum Domine
ſuſtinuimus te: nomen tuum, & memoriale
tuum in deſiderio animæ,
9 Anima mea deſideravit te in nocte: ſed &
ſpiritu meo in præcordiis meis de mane vigi-
labo ad te.
Cùm feceris judicia tua in terra, juſtitiam
diſcent habitatores orbis.
10 Miſereamur impio, & non diſcet juſti-
tiam: in terra ſanctorum iniqua geſſit, & non
videbit gloriam Domini.
11 Domine exaltetur manus tua,& non vi-
deant: videant, & confundantur zelantes po-
puli: & ignis hoſtes tuos devoret.
12 Domine dabis pacem nobis: omnia enim C
opera noſtra operatus es nobis.
13 Domine Deus noſter, poſſederunt nos
domini abſque te, tantùm in te recordemur
nominis tui.
14 Morientes non vivant, gigantes non
reſurgant: propterea viſitaſti & contriviſti
eos & perdidiſti omnem memoriam eorum.
15 Indulſiſti genti Domine, indulſiſti gen-
ti: numquid glorificatus es? elongaſti omnes
terminos terræ.
16 Domine in anguſtia requiſierunt te, in
tribulatione murmuris doctrina tua eis.
17 Sicut quæ concipit, cùm appropinqua-
verit ad partum, dolens clamat in doloribus
ſuis: ſic facti ſumus à facie tua Domine.
18 Concepimus,& quaſi parturivimus, & D
peperimus ſpiritũ, ſalutes non fecimus in ter-
ra, ideo non ceciderunt habitatores terræ.
19 Vivent mortui tui interfecti mei reſur-
gent: expergiſcimini, & laudate qui habita-
tis in pulvere: quia ros lucis ros tuus, & ter-
ram gigantum detrahes in ruinam.
20 Vade populus meus, intra in cubicula
tua, claude oſtia tua ſuper te, abſcondere mo-
dicum ad momentum, donec pertranſeat in-
dignatio.
21 * Ecce enim Dominus egredietur de * Mich.
loco ſuo, ut viſitet iniquitatem habitatoris 1. a. 3.
terræ contra eum: & revelabit terra ſanguinẽ
ſuum, & non operiet ultrà interfectos ſuos.

CAPUT

CAPUT XXVII.

Punitio Leviathan, paterna Domini correctio in filios Iſraël: civitas munita deſolabitur: filii Iſraël reverſi ab Aſſyriis & Ægypto adorabunt Dominum in Jeruſalem.

A 1 IN die illa viſitabit Dominus in gladio ſuo
duro, & grãdi, & forti; ſuper Leviathã ſer-
pentem *vectem, ſuper Leviathan ſerpentem
tortuoſum, & occidet cetum qui in mari eſt.
2 In die illa vinea meri cantabit ei.
3 Ego Dominus, qui ſervo eam, repentè
propinabo ei: ne forte viſitetur contra eam,
nocte & die ſervo eam.
B 4 Indignatio non eſt mihi: quis dabit me
ſpinam & veprem in prælio: gradiar ſuper
eam, ſuccendam eam pariter?
5 An potiùs tenebit fortitudinem meam, fa-
ciet pacem mihi, pacem faciet mihi?
6 Qui ingrediuntur impetu ad Jacob, flo-
rebit & germinabit Iſraël, & implebunt fa-
ciem orbis ſemine.
7 Numquid juxta plagam percutientis ſe
percuſſit eum: aut ſicut occidit interfectos
ejus, ſic occiſus eſt?
8 In menſura contra menſuram, cùm abje-
cta fuerit, judicabis eam: meditatus eſt in ſpi-
ritu ſuo duro per diem æſtus.
C 9 Idcircò ſuper hoc dimittetur iniquitas
domui Jacob: & iſte omnis fructus ut aufera-
tur peccatum ejus, cùm poſuerit omnes lapi-
des altaris ſicut lapides cineris alliſos, non ſta-
bunt luci & delubra.
10 Civitas enim munita deſolata erit, ſpe-
cioſa relinquetur, & dimittetur quaſi deſer-
tum: ibi paſcetur vitulus, & ibi accubabit, &
conſumet ſummitates ejus.
D 11 In ſiccitate meſſes illius conterentur,
mulieres venientes, & docentes eam: non eſt
enim populus ſapiens, proptereà non miſere-
bitur ejus, qui fecit eum; & qui formavit eum,
non parcet ei.
12 Et erit: In die illa percutiet Dominus ab
alveo fluminis uſque ad torrentem Ægypti, &
vos congregabimini unus & unus filii Iſraël.
13 Et erit: In die illa clangetur in tuba
magna, & venient qui perditi fuerant de Terra
Aſſyriorum, & qui ejecti erant in Terra Ægy-
pti, & adorabunt Dominum in monte ſancto
in Jeruſalem.

CAPUT XXVIII.

Superbis & ebriis Iſraëlitis comminatur Dominus, eò quòd ſacerdotes vacent ebrietati, & principes irrideant verba & comminationes prophetarum, ponentes mendacium ſpem ſuam: de lapide angulari in fundamentis Sion ponendo: de pœna illuſorum, & conſolatione paucorum bonorum.

A 1 VÆ coronæ ſuperbiæ, ebriis Ephraim, &
flori decidenti gloriæ exultationis, ejus
qui erant in vertice vallis pinguiſſimæ, erran-
tes à vino.
2 Ecce validus & fortis Dominus, ſicut im-
petus grandinis; turbo confringens, ſicut im-
petus aquarum multarum inundantium, &
emiſſarum ſuper terram ſpatioſam.
3 Pedibus conculcabitur corona ſuperbiæ
ebriorum Ephraim.
4 Et erit flos decidens gloriæ exultationis
ejus, qui eſt ſuper verticem vallis pinguium,
quaſi temporaneum ante maturitatem autum-
ni: quod cùm aſpexerit videns, ſtatim ut manu
tenuerit, devorabit illud.
5 In die illa erit Dominus exercituum co-
rona gloriæ, & ſertum exultationis reſiduo
populi ſui:
6 Et ſpiritus judicii ſedenti ſuper judicium,
& fortitudo revertẽtibus de bello ad portam.
7 Verùm hi quoque præ vino neſcierunt, &
præ ebrietate erraverunt: ſacerdos & prophe-
ta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vi-
no, erraverunt in ebrietate, neſcierunt viden-
tem, ignoraverunt judicium.
8 Omnes enim menſæ repletæ ſunt vomi-
tu, ſordiúmque, ita ut non eſſet ultrà locus:
9 Quem docebit ſcientiam? & quem intelli- C
gere faciet auditum? ablactatos à lacte, avul-
ſos ab uberibus.
10 Quia manda remanda, manda remanda,
expecta reexpecta, expecta reexpecta, modi-
cum ibi, modicum ibi.
11 * In loquela enim labii, & lingua altera * 1. Cor.
loquetur ad populum iſtum. 14. d. 21.
12 Cui dixit: Hæc eſt requies mea, reficite
laſſum, & hoc eſt meum refrigerium: & no-
luerunt audire.
13 Et erit eis verbum Domini: Manda re-
manda, manda remanda, expecta reexpecta,
expecta reexpecta, modicum ibi, modicum
ibi: ut vadant, & cadant retrorſum, & contte-
rantur, & illaqueentur, & capiantur.
14 Propter hoc audite verbum Domini vi- D
ri illuſores, qui dominamini ſuper populum
meum, qui eſt in Jeruſalem.
15 Dixiſtis enim: Percuſſimus fœdus cum
morte, & cum inferno fecimus pactum. Fla-
gellum inundans cùm tranſierit, non veniet
ſuper nos: quia poſuimus mendacium ſpem
noſtram, & mendacio protecti ſumus.
16 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: * Ecce * Pſ. 117. c. 22
ego mittam in fundamentis Sion lapidẽ, lapi- Mat. 21.
dem probatum: angularem pretioſum, in fun- d. 42.
damẽto fundatum qui crediderit, non feſtinet. Act. 4. b. 11.
17 Et ponam in pondere judicium, & juſti- Rom. 9.
tiam in menſura: & ſubvertet grando ſpem g. 33.
mendacii: & protectionem aquæ inundabunt. 1. Pet. 2. b. 6.
18 Et delebitur fœdus veſtrum cum mor-
te, & pactum veſtrum cum inferno non ſtabit:
flagellum inundans cùm tranſierit, eritis ei in
conculcationem.
19 Quandocumque pertranſierit, tollet E
vos: quoniam manè diluculo pertranſibit in
die & in nocte, & tantummodò ſola vexatio
intellectum dabit auditui.
20 Coanguſtatum eſt enim ſtratum, ita ut *2. Reg.
alter decidat: & pallium breve utrumque 5. d. 20.
operire non poteſt. 1. Par. 14. c. 11.
21 * Sicut enim in monte diviſionum ſtabit
Dominus: * ſicut in valle, quæ eſt in Gabaon, * Ioſ. 10.
iraſcetur: ut faciat opus ſuum, alienum opus b. 10.
ejus:

ejus: ut operetur opus ſuum: peregrinum eſt opus ejus ab eo.

F 22 Et nunc nolite illudere, ne fortè conſtringantur vincula veſtra, conſummationem enim & abbreviationem audivi à Domino Deo exercituum ſuper univerſam terram.

23 Auribus percipite, & audite vocem meam, attendite, & audite eloquium meum.

24. Nunquid tota die arabit arans ut ſerat, proſcindet & ſarriet humum ſuam?

25 Nònne cùm adæquaverit faciem ejus, ſeret gith, & cyminum ſparget, & ponet triticum per ordinem, & hordeum, & milium, & viciam in finibus ſuis?

26 Et erudiet illum in judicio: Deus ſuus docebit illum.

G 27 Non enim in ſerris triturabitur gith, nec rota plauſtri ſuper cyminum circuibit: ſed in virga excutietur gith, cyminum in baculo.

28 Panis autem comminuetur: verùm non in perpetuum triturans triturabit illum. neque vexabit eum rota plauſtri, nec ungulis ſuis comminuet eum.

29 Et hoc à Domino Deo exercituum exivit, ut mirabile faceret conſilium, & magnificaret juſtitiam.

CAPUT XXIX.

Obſidio & afflictio Ieruſalem, contritio gentium illam obſidentium: de libro ſignato, ac cæcitate Iudæorum: væ profundis corde denuntiatur: reliquias Iacob prædicit illuminandas, & ad Deum convertendas.

A 1 VÆ Ariel, Ariel, civitas, quam expugnavit David: additus eſt annus ad annum: ſolemnitates evolutæ ſunt.

2 Et circumvallabo Ariel, & erit triſtis, & mœrens, & erit mihi quaſi Ariel.

3 Et circumdabo quaſi ſphæram in circuitu tuo, & jaciam contra te aggerem, & munimenta ponam in obſidionem tuam.

4 Humiliaberis, de terra loquêris, & de humo audietur eloquium tuum: & erit quaſi pythonis de terra vox tua, & de humo eloquium tuum muſſitabit.

B 5 Et erit ſicut pulvis tenuis multitudo ventilantium te: & ſicut favilla pertranſiens multitudo eorum, qui contra te prævaluerunt:

6 Eritque repentè confeſtim. A Domino exercituū viſitabitur in tonitruo, & commotione terræ, & voce magna turbinis & tempeſtatis, & flammæ ignis devorantis.

7 Et erit ſicut ſomnium viſionis nocturnæ multitudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt contra Ariel, & omnes qui militaverunt, & obſederunt, & prævaluerunt adverſus eam.

C 8 Et ſicut ſomniat eſuriens, & comedit, cùm autem fuerit expergefactus, vacua eſt anima ejus: & ſicut ſomniat ſitiens, & bibit, & poſtquam fuerit expergefactus, laſſus adhuc ſitit, & anima ejus vacua eſt: ſic erit multitudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt contra montem Sion.

9 Obſtupeſcite, & admiramini, fluctuate, & vacillate: inebriamini, & non à vino: movemini, & non ab ebrietate.

10 Quoniam miſcuit vobis Dñs ſpiritum ſoporis, claudet oculos veſtros prophetas & principes veſtros, qui vident viſione, operiet. D

11 Et erit vobis viſio omnium ſicut verba libri ſignati, quem cum dederint ſcienti litteras, dicent: Lege iſtum: & reſpondebit: Non poſſum, ſignatus eſt enim.

12 Et dabitur liber neſcienti litteras, dicitúrque ei: Lege: & reſpondebit: Neſcio litteras.

13 Et dixit Dñs: * Eò quòd appropinquat populus iſte ore ſuo, & labiis ſuis glorificat me, cor autem ejus longè eſt à me, & timuerunt me mandato hominum & doctrinis: E

Mat. 15 b.8. Mar.7. a.6.

14 Ideò ecce ego addam ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi & ſtupēdo: * peribit enim ſapientia à ſapientibus ejus, & intellectus prudentium ejus abſcondetur.

1 Cor. 1. c. 19. Abd. c.8.

15 Væ qui profundi eſtis corde, ut à Domino abſcondatis conſilium: quorum ſunt in tenebris opera, & dicunt: * Quis videt nos, & quis novit nos?

Eccli. 23 c.26.

16 Perverſa eſt hæc veſtra cogitatio: quaſi ſi lutum contra figulum cogitet, & dicat opus factori ſuo: Non feciſti me: & figmentum dicat fictori ſuo: Non intelligis.

17 Nônne adhuc in modico & in brevi convertetur Libanus in charmel, & charmel in ſaltum reputabitur? F

18 Et audient in die illa ſurdi verba libri, & de tenebris & caligine oculi cæcorū videbunt.

19 Et addent mites in Domino lætitiam, & pauperes homines in ſancto Iſraël exultabūt:

20 Quoniam defecit qui prævalebat, conſummatus eſt illuſor: & ſucciſi ſunt omnes qui vigilabant ſuper iniquitatem:

21 Qui peccare faciebant homines in verbo, & arguentem in porta ſupplantabant, & declinaverunt fruſtrà à juſto. G

22 Propter hoc, hæc dicit Dominus ad domum Jacob, qui redemit Abraham: Non modò confundetur Jacob, nec modò vultus ejus erubeſcet.

23 Sed cùm viderit filios ſuos, opera manuum mearum, in medio ſui ſanctificantes nomen meum, & ſanctificabunt ſanctum Jacob, & Deum Iſraël prædicabunt:

24 Et ſcient errantes ſpiritu intellectum, & muſſitatores dicent legem.

CAPUT XXX.

Comminatio adverſus Iudæos, qui Domino inconſulto prementibus Aſſyriis ad Ægyptios confugiebant, ipſis quoque prophetarum admonitiones audire nolentibus, ſed vana præſidia quærentibus, gravem denuntiat afflictionem: & quam ſit Deus futurus benignus ad ipſum revertentibus: & de magna revertentium felicitate, ac judicio impiorum.

1 VÆ filij deſertores, dicit Dominus ut faceretis conſilium, & non ex me: & ordiremini telam, & non per ſpiritum meum, ut adderetis peccatum ſuper peccatum: A

2 Quia ambulatis ut deſcendatis in Ægyptum, & os meum non interrogaſtis, ſperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in umbra Ægypti.

3 Et

3 Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confuſionem, fiducia umbræ Ægypti in ignominiam.

4 Erant enim in Tani principes tui, & nuntii tui uſque ad Hanes pervenerunt.

5 Omnes confuſi ſunt ſuper populo, qui eis prodeſſe non potuit: non fuerunt in auxilium & in aliquam utilitatem, ſed in confuſionem & in opprobrium.

B 6 Onus jumentorum Auſtri. In terra tribulationis & anguſtiæ leæna, & leo ex eis, vipera & regulus volans, portantes ſuper humeros jumentorum divitias ſuas, & ſuper gibbum camelorum theſauros ſuos, ad populum qui eis prodeſſe non poterit.

7 Ægyptus enim fruſtrà & vanè auxiliabitur: ideo clamavi ſuper hoc: Superbia tantùm eſt, quieſce.

8 Nunc ergo ingreſſus ſcribe ei ſuper buxũ, & in libro diligenter exara illud, & erit in die noviſſimo in teſtimonium uſque in æternum.

9 Populus enim ad iracundiam provocans eſt, & filii mendaces, filii nolentes audire legem Dei.

10 Qui dicunt videntibus: Nolite videre; & aſpicientibus: Nolite aſpicere nobis ea, quæ recta ſunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores.

C 11 Auferte à me viam, declinate à me ſemitam, ceſſet à facie noſtra ſanctus Iſraël.

12 Propterea hæc dicit ſanctus Iſraël: Pro eo quòd reprobaſtis verbum hoc, & ſperaſtis in calũnia & in tumultu, & innixi eſtis ſuper eo:

13 Propterea erit vobis iniquitas hæc ſicut interruptio cadens, & requiſita in muro excelſo, quoniam ſubitò, dum non ſperatur, veniet contritio ejus.

14 Et comminuetur ſicut conteritur lagena figuli contritione pervalida: & non invenietur de fragmentis ejus teſta, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea.

15 Quia hæc dicit Dominus Deus ſanctus Iſraël: Si revertamini & quieſcatis, ſalvi eritis: in ſilentio & in ſpe erit fortitudo veſtra. Et noluiſtis.

D 16 Et dixiſtis: Nequaquam, ſed ad equos fugiemus: ideò fugietis. Et ſuper veloces aſcendemus: ideò velociores erunt, qui perſequentur vos.

17 Mille homines à facie terroris unius: & à facie terroris quinque fugietis, donec relinquamini quaſi malus navis in vertice montis, & quaſi ſignum ſuper collem.

18 Propterea expectat Dominus ut miſereatur veſtri: & ideo exaltabitur parcens vobis: quia Deus judicii Dominus: beati omnes qui expectant eum.

19 Populus enim Sion habitabit in Ieruſalem: plorans nequaquam plorabis, miſerans miſerebitur tui: ad vocem clamoris tui ſtatim ut audierit, reſpondebit tibi.

E 20 Et dabit vobis Dominus panem arctum, & aquam brevem: & non faciet avolare à te ultra doctorem tuum: & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum.

21 Et aures tuæ audient verbum poſt tergum monentis: Hæc eſt via, ambulate in ea & non declinetis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.

22 Et contaminabis laminas ſculptilium argenti tui & veſtimentum conflatilis auri tui, & diſperges ea ſicut immunditiam menſtruatæ. Egredere, dices ei.

23 Et dabitur pluvia ſemini tuo, ubicumque ſeminaveris in terra: & panis frugum terræ erit uberrimus & pinguis paſcetur in poſſeſſione tua in die illo agnus ſpatioſè;

24 Et tauri tui & pulli aſinorum, qui operantur terram, commiſtum migma comedent ſicut in area ventilatum eſt.

25 Et erunt ſuper omnem montem excel- F
ſum, & ſuper omnem collem elevatum, rivi currentium aquarum, in die interfectionis multorum cùm ceciderint turres.

26 Et erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis erit ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum, in die qua alligaverit Dominus vulnus populi ſui, & percuſſurã plagæ ejus ſanaverit.

27 Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor ejus, & gravis ad portandum: labia ejus, repleta ſunt indignatione & lingua ejus quaſi ignis devorans.

28 Spiritus ejus velut torrens inundans uſque ad medium colli, ad perdendas gentes in nihilum, & frænum erroris, quod erat in maxillis populorum.

29 Canticum erit vobis ſicut nox ſanctifi- G
catæ ſolemnitatis, & lætitia cordis ſicut qui pergit cum tibia, ut intret in montem Domini ad fortem Iſraël.

30 Et auditam faciet Dominus gloriam vocis ſuæ, & terrorem brachij ſui oſtendet in comminatione furoris, & flamma ignis devorantis: allidet in turbine, & in lapide grãdinis.

31 A voce enim Domini pavebit Aſſur virga percuſſus.

32 Et erit tranſitus virgæ fundatus, quam requieſcere faciet Dominus ſuper eum in tympanis & citharis, & in bellis præcipuis expugnabit eos.

33 Præparata eſt enim ab heri Topheth, à rege præparata, profunda, & dilatata. Nutrimenta ejus, ignis & ligna multa: flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam.

CAPUT XXXI.

Iudæos qui fiducia in Deum relicta, ad Ægyptios & humana confugiunt præſidia, prædicit conſumendos unà cum ſuis auxiliariis, revertentes verò ad Dominum, virtute divina liberandos

1 VÆ qui deſcendunt in Ægyptum ad A
auxilium in equis ſperantes, & habentes fiduciam ſuper quadrigis, quia multæ ſunt; & ſuper equitibus, quia prævalidi nimis: & non ſunt confiſi ſuper ſanctum Iſraël, & Dominum non requiſierunt.

2 Ipſe autem ſapiens adduxit malum, & B
verba

verba ſua non abſtulit: & conſurget contra domum peſſimorum, & contra auxilium operantium iniquitatem.

3 Ægyptus, homo, & non Deus: & equi eorum, caro, & non ſpiritus: & Dominus inclinabit manum ſuam, & corruet auxiliator, & cadet cui præſtatur auxilium, ſimúlque omnes conſumentur.

C 4 Quia hæc dicit Dominus ad me: Quomodo ſi rugiat leo, & catulus leonis ſuper prædam ſuam, & cùm occurrerit ei multitudo paſtorum, à voce eorum non formidabit, & à multitudine eorum non pavebit: ſic deſcendet Dominus exercituum ut prælietur ſuper montem Sion, & ſuper collem ejus.

5 Sicut aves volantes, ſic proteget Dominus exercituum Jeruſalem, protegens & liberans, tranſiens & ſalvans.

6 Convertimini ſicut in profundum receſſeratis filii Iſraël.

D 7 In die enim illa abjiciet vir idola argenti ſui & idola auri ſui, quæ fecerunt vobis manus veſtræ in peccatum.

8 Et cadet Aſſur in gladio non viri, & gladius non hominis vorabit eum, & fugiet non à facie gladii: & juvenes ejus vectigales erunt:

9 Et fortitudo ejus à terrore tranſibit, & pavebunt fugientes principes ejus: dixit Dominus; cujus ignis eſt in Sion, & caminus ejus in Jeruſalem.

CAPUT XXXII.

De rege ac principibus in juſtitia regnaturis, & de populi ſubiliti felicitate: ſtulto autem principi & opulentis mulieribus futura prædicitur calamitas: pacis quoque pulchritudo ac requies opulenta promittitur populo Dei

A 1 ECce in juſtitia regnabit rex, & principes in judicio præerunt.

2 Et erit vir ſicut qui abſconditur à vento, & celat ſe à tempeſtate, ſicut rivi aquarũ in ſiti, & umbra petræ prominentis in terra deſerta.

3 Non caligabunt oculi videntium, & aures audientium diligenter auſcultabunt.

4 Et cor ſtultorum intelliget ſcientiam, & lingua balborum velociter loquetur & planè.

5 Non vocabitur ultrà is, qui inſipiens eſt, princeps: neque fraudulentus appellabitur major:

6 Stultus enim fatua loquetur, & cor ejus faciet iniquitatem, ut perficiat ſimulationem, & loquatur ad Dominum fraudulenter, & vacuam faciat animam eſurientis, & potum ſitienti auferat.

B 7 Fraudulenti vaſa peſſima ſunt: ipſe enim cogitationes concinnavit ad perdendos mites in ſermone mendaci, cùm loqueretur pauper judicium.

8 Princeps verò ea, quæ digna ſunt principe, cogitabit, & ipſe ſuper duces ſtabit.

9 Mulieres opulentæ ſurgite, & audite vocem meam: filiæ confidentes percipite auribus eloquium meum.

C 10 Poſt dies enim & annum, vos conturbabimini confidentes: conſummata eſt enim vindemia, collectio ultrà non veniet.

11 Obſtupeſcite opulentæ, conturbamini confidentes: exuite vos, & confundimini, accingite lumbos veſtros.

12 Super ubera plangite, ſuper regione deſiderabili, ſuper vinea fertili.

13 Super humum populi mei ſpinæ & vepres aſcendent: quantò magis ſuper omnes domos gaudij civitatis exultantis?

14 Domus enim dimiſſa eſt, multitudo urbis relicta eſt, tenebræ & palpatio factæ ſunt ſuper ſpeluncas uſque in æternum. Gaudium onagrorum paſcua gregum.

15 Donec effundatur ſuper nos ſpiritus de D
excelſo: & erit deſertum in charmel, & charmel in ſaltum reputabitur.

16 Et habitabit in ſolitudine judicium, & juſtitia in charmel ſedebit.

17 Et erit opus juſtitiæ pax, & cultus juſtitiæ ſilentium, & ſecuritas uſque in ſempiternum.

18 Et ſedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta.

19 Grando autem in deſcenſione ſaltus, & humilitate humiliabitur civitas.

20 Beati, qui ſeminatis ſuper omnes aquas, immittentes pedem bovis & aſini.

CAPUT XXXIII.

Permixtim de dejectione Sennacherib loquitur, & Iudæorum liberatione, ac divinæ potentiæ exaltatione: invehitur contra hypocritas: & quales eſſe debeant qui cum Domino habitaturi ſunt in excelſis: Ieruſalem verò habitatio erit opulenta, in qua magnificabitur Dominus, rex & legiſlator noſter.

1 VÆ qui prædaris, nónne & ipſe prædaberis? & qui ſpernis, nónne & ipſe A
ſpernêris? cùm conſummaveris deprædationem, deprædaberis: cùm fatigatus deſieris contemnere, contemnêris.

2 Domine miſerere noſtri: te enim expectavimus: eſto brachium noſtrum in manè, & ſalus noſtra in tempore tribulationis.

3 A voce angeli fugerunt populi, & ab exaltatione tua diſperſæ ſunt gentes.

4 Et congregabuntur ſpolia veſtra ſicut colligitur bruchus, velut cum foſſæ plenæ fuerint de eo.

5 Magnificatus eſt Dñs, quoniam habitavit in excelſo: implevit Sion judicio & juſtitia.

6 Et erit fides in temporibus tuis: divitiæ ſalutis ſapientia & ſcientia: timor Domini ipſe eſt theſaurus ejus.

7 Ecce videntes clamabunt foris, angeli B
pacis amarè flebunt.

8 Diſſipatæ ſunt viæ, ceſſavit tranſiens per ſemitam, irritum factum eſt pactum, projecit civitates, non reputavit homines.

9 Luxit & elanguit terra: confuſus eſt Libanus, & obſorduit, & factus eſt Saron ſicut deſertum: & concuſſa eſt Baſan, & Carmelus.

10 Nunc conſurgam, dicit Dominus: nunc exaltabor, nunc ſublevabor.

11 Concipietis ardorem, parietis ſtipulam: ſpiritus veſter ut ignis vorabit vos.

12 Et erunt populi quaſi de incendio cinis, ſpinæ

ſpinæ congregatæ igni comburentur.
13 Audite qui longè eſtis, quæ fecerim, &
cognoſcite vicini fortitudinem meam.
14 Conterriti ſunt in Sion peccatores, poſ-
ſedit tremor hypocritas. quis poterit habitare
de vobis cum igne devorante? quis habitabit
ex vobis cum ardoribus ſempiternis?
C 15 * Qui ambulat in juſtitiis, & loquitur
* Pſ.14. a 2. veritatem, qui projicit avaritiam ex calumnia,
& excutit manus ſuas ab omni munere, qui
obturat aures ſuas ne audiat ſanguinem, &
claudit oculos ſuos ne videat malum.
16 Ille in excelſis habitabit, munimenta
ſaxorum ſublimitas ejus: panis ei datus eſt,
aquæ ejus fideles ſunt.
17 Regem in decore ſuo videbunt oculi
ejus, cernent terram de longè.
* 1.Cor. 1.a 20. 18 Cor tuum meditabitur timorem: * ubi
eſt litteratus? ubi legis verba ponderans? ubi
doctor parvulorum?
19 Populum impudentem non videbis, po-
pulum alti ſermonis: ita ut non poſſis intelli-
gere diſertitudinem linguæ ejus, in quo nulla
eſt ſapientia.
20 Reſpice Sion civitatem ſolemnitatis no-
D ſtræ: oculi tui videbunt Jeruſalem, habitatio-
nem opulentam, tabernaculum quod nequa-
quam transferri poterit: nec auferentur cla-
vi ejus in ſempiternum, & omnes funiculi
ejus non rumpentur:
21 Quia ſolummodò ibi magnificus eſt Do-
minus noſter: locus fluviorum rivi latiſſimi
& patentes: non tranſibit per eum navis remi-
gum, neque trieris magna tranſgredietur eũ.
22 Dominus enim judex noſter, Dominus
legifer noſter, Dominus rex noſter: ipſe ſalva-
bit nos.
23 Laxati ſunt funiculi tui, & non præva-
lebunt: ſic erit malus tuus ut dilatare ſignum
non queas. Tunc dividentur ſpolia prædarum
multarum: claudi diripient rapinam.
24 Nec dicet vicinus: Elangui: populus
qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

CAPUT XXXIV.

Acerba Dei ultio ſuper omnes gentes: Idumææ quoque eversio & perpetua vaſtitas prædicitur.

A 1 ACcedite Gentes, & audite, & populi
attendite: audiat terra, & plenitudo
ejus; orbis, & omne germen ejus.
2 Quia indignatio Dñi ſuper omnes Gen-
tes & furor ſuper univerſam militiam eorum:
interfecit eos: & dedit eos in occiſionem.
3 Interfecti eorum projicientur, & de cada-
veribus eorum aſcendet fœtor: tabeſcent
montes à ſanguine eorum
4 Et tabeſcet omnis militia cælorum, &
complicabuntur ſicut liber cæli: & omnis mi-
litia eorum defluet, ſicut defluit folium de
vinea & de ficu.
5 Quoniam inebriatus eſt in cælo gladius
meus: ecce ſuper Idumæam deſcendet, & ſuper
populum interfectionis meæ, ad judicium.
6 Gladius Domini repletus eſt ſanguine,
incraſſatus eſt adipe, de ſanguine agnorum, & B
hircorum, de ſanguine medullatorum arie-
tum: victima enim Domini in Boſra, & inter-
fectio magna in terra Edom.
7 Et deſcendent unicornes cum eis, & tauri
cum potentibus: inebriabitur terra eorũ ſan-
guine, & humus eorum adipe pinguium:
8 Quia dies ultionis Domini, annus retri-
butionum judicij Sion.
9 Et convertentur torrentes ejus in picem,
& humus ejus in ſulphur: & erit terra ejus in
picem ardentem.
10 Nocte & die non extinguetur, in ſem- C
piternum aſcendet fumus ejus: à generatione
in generationem deſolabitur, in ſæcula ſæcu-
lorum non erit tranſiens per eam.
11 Et poſſidebunt illam onocrotalus & eri-
cius: ibis & corvus habitabunt in ea: & exten-
detur ſuper eam menſura, ut redigatur ad ni-
hilum, & perpendiculum in deſolationem.
12 Nobiles ejus non erunt ibi: regem po-
tiùs invocabunt, & omnes principes ejus
erunt in nihilum.
13 Et orientur in domibus ejus ſpinæ, &
urticæ, & paliurus in munitionibus ejus: & erit
cubile draconum, & paſcua ſtruthionum:
14 Et occurrent dæmonia onocentauris, D
& piloſus clamabit alter ad alterum: ibi cu-
bavit lamia, & invenit ſibi requiem.
15 Ibi habuit foveam ericius, & enutrivit
catulos, & circumfodit, & fovit in umbra ejus:
illuc congregati ſunt milvi alter ad alterum.
16 Requirite diligenter in libro Domini, &
legite: unum ex eis non defuit, alter alterũ non
quæſivit: quia quod ex ore meo procedit, ille
mandavit, & ſpiritus ejus ipſe congregavit ea.
17 Et ipſe miſit eis ſortem, & manus ejus
diviſit eam illis in menſuram: uſque in æter-
num poſſidebunt eam, in generationem & ge-
nerationem habitabunt in ea.

CAPUT XXXV.

De futura conſolatione, lætitia, ſecuritate, & felicitate perpetua eorum qui in Christum ſunt credituri.

1 LÆtabitur deſerta & invia, & exultabit A
ſolitudo, & florebit quaſi lilium.
2 Germinans germinabit, & exultabit læ-
tabunda & laudans: gloria Libani data eſt ei:
decor Carmeli, & Saron, ipſi videbunt gloriam
Domini, & decorem Dei noſtri.
3 Confortate manus diſſolutas, & genua
debilia roborate.
4 Dicite puſillanimis: Confortamini, & no- B
lite timere: ecce Deus veſter ultionẽ adducet
retributionis: Deus ipſe veniet, & ſalvabit vos.
5 Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures
ſurdorum patebunt.
6 Tunc ſaliet ſicut cervus claudus, & aper- C
ta erit lingua mutorum: quia ſciſſæ ſunt in de-
ſerto aquæ, & torrentes in ſolitudine.
7 Et quæ erat arida, erit in ſtagnum, & ſi-
tiens in fontes aquarum. In cubilibus, in qui-
bus priùs dracones habitabant, orietur viror
calami & junci.

8 Et erit ibi ſemita & via, & via ſancta vocabitur: non tranſibit per eam pollutus. & hæc erit vobis directa via, ita ut ſtulti non errent per eam:

D 9 Non erit ibi leo, & mala beſtia non aſcendet per eam, nec invenietur ibi: & ambulabunt qui liberati fuerint.

10 Et redempti à Domino convertentur, & venient in Sion cum laude & lætitia ſempiterna ſuper caput eorum: gaudium & lætitiam obtinebunt. & fugiet dolor & gemitus.

Caput XXXVI.

Sennacherib captis civitatibus Iudæ munitis, mittit Rabſacen ad capiendam Jeruſalem, qui variis in Ezechiam jactatis convitiis & blaſphemus in Deum. Ieroſolymitas ad deditionem exhortatur.

A 1 ET factum eſt in quarto decimo anno regis Ezechiæ aſcendit Sennacherib rex Aſſyriorum ſuper omnes civitates Juda munitas, & cepit eas.

4 Reg. 18. c 13. 2 Par. 32 a 1. Eccli 48. c 20.

2 Et miſit rex Aſſyriorum Rabſacen de Lachis in Jeruſalem, ad regem Ezechiam in manu gravi & ſtetit in aquæductu piſcinæ ſuperioris in via Agri fullonis.

3 Et egreſſus eſt ad eum Eliacim filius Helciæ qui erat ſuper domum, & Sobna ſcriba, & Joahe filius Aſaph à commentariis.

4 Et dixit ad eos Rabſaces: Dicite Ezechiæ: Hæc dicit rex magnus, rex Aſſyriorum: Quæ eſt iſta fiducia, qua confidis?

5 Aut quo conſilio vel fortitudine rebellare diſponis ſuper quem habes fiduciam, quia receſſiſti à me?

6 Ecce confidis ſuper baculum arundineum

B confractum iſtum, ſuper Ægyptum: cui ſi innixus fuerit homo, intrabit in manum ejus & perforabit eam: ſic Pharao rex Ægypti omnibus qui confidunt in eo.

7 Quod ſi reſponderis mihi in Domino Deo noſtro confidimus: nónne ipſe eſt, cujus abſtulit Ezechias excelſa & altaria, & dixit Judæ & Jeruſalem: Coram altari iſto adorabitis?

8 Et nunc trade te Domino meo regi Aſſyriorum, & dabo tibi duo millia equorum, nec poteris ex te præbere adſcenſores eorum.

9 Et quomodo ſuſtinebis faciem judicis unius loci ex ſervis domini mei minoribus? Quod ſi confidis in Ægypto, in quadrigis, & in equitibus:

C 10 Et nunc numquid ſine Domino aſcendi ad terram iſtam, ut diſperderem eam? Dominus dixit ad me: Aſcende ſuper terram iſtam, & diſperde eam.

11 Et dixit Eliacim, & Sobna, & Joahe ad Rabſacē: Loquere ad ſervos tuos Syria lingua: intelligimus enim: ne loquaris ad nos Judaïce in auribus populi qui eſt ſuper murum.

12 Et dixit ad eos Rabſaces: Numquid ad dominum tuum & ad te miſit me Dominus meus, ut loquerer omnia verba iſta; & non potiùs ad viros, qui ſedent in muro, ut comedant ſtercora ſua, & bibant urinam pedum ſuorum vobiſcum?

13 Et ſtetit Rabſaces, & clamavit voce magna Judaïcè, & dixit: Audite verba regis magni, regis Aſſyriorum.

14 Hæc dicit rex: Non ſeducat vos Ezechias, quia non poterit eruere vos.

15 Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias ſuper Domino, dicens: Eruens liberabit nos Dominus, non dabitur civitas iſta in manu regis Aſſyriorum.

16 Nolite audire Ezechiam: hæc enim dicit D rex Aſſyriorum: Facite mecum benedictionē, & egredimini ad me, & comedite unuſquiſque vineam ſuam. & unuſquiſque ficum ſuā: & bibite unuſquiſque aquam ciſternæ ſuæ,

17 Donec veniam & tollam vos ad terram, quæ eſt ut terra veſtra, terram frumenti & vini, terram panum & vinearum.

18 Nec conturbet vos Ezechias, dicens: Dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dij gentium unuſquiſque terram ſuam de manu regis Aſſyriorum?

19 Ubi eſt deus Emath & Arphad? ubi eſt deus Sepharvaim? numquid liberaverunt Samariam de manu mea?

20 Quis eſt ex omnibus diis terrarum iſtarum, qui eruerit terram ſuam de manu mea, ut eruat Dominus Jeruſalem de manu mea?

21 Et ſiluerunt, & non reſponderunt ei verbum. Mandaverat enim rex, dicens: ne reſpondeatis ei.

22 Et ingreſſus eſt Eliacim filius Helciæ qui erat ſuper domum, & Sobna ſcriba, & Joahe filius Aſaph à commētariis, ad Ezechiam ſciſſis veſtibus, & nuntiaverūt ei verba Rabſacis.

Caput XXXVII.

Conſternatus Ezechias propter blaſphemias tum Rabſacæ tum Sennacherib, mittit ad Iſaiam ut Dominum deprecetur, qui ipſum confortans divinum promittit auxilium: & caſo per Angelum exercitu Sennacherib, etiam ipſe à filiis ſuis interimitur.

1 ET factum eſt, cùm audiſſet rex Ezechias: ſcidit veſtimenta ſua, & obvolutus eſt ſacco, & intravit in domum Domini. A

4 Reg. 19. a 1.

2 Et miſit Eliacim, qui erat ſuper domum, & Sobnam ſcribam, & ſeniores de ſacerdotibus, opertos ſaccis ad Iſaiā filiū Amos prophetam,

3 Et dixerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, & correptionis, & blaſphemiæ, dies hæc: quia venerunt filij uſque ad partum, & virtus non eſt pariendi.

4 Si quomodo audiat Dominus Deus tuus B verba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyriorum dominus ſuus ad blaſphemandum Deum viventem, & exprobandum ſermonibus, quos audivit Dominus Deus tuus: leva ergo orationem pro reliquiis, quæ repertæ ſunt.

5 Et venerunt ſervi regis Ezechiæ ad Iſaiam.

6 Et dixit ad eos Iſaias: Hæc dicetis domino veſtro: Hæc dicit Dominus: Ne timeas à facie verborum quæ audiſti, quibus blaſphemaverunt pueri regis Aſſyriorum me.

7 Ecce ego dabo ei ſpiritum, & audiet nuntium, & revertetur ad terram ſuam, & corruere eum faciam gladio in terra ſua.

8 Reverſus eſt autem Rabſaces, & invenit

regem Aſſyriorum prælianté adverſus Lobná.
Audierat enim quia profectus eſſet de Lachis,
9 Et audivit de Tharaca rege Æthiopiæ, di-
centes: Egreſſus eſt ut pugnet contra te. Quod
cùm audiſſet, miſit núcios ad Ezechiam, dicés:
10 Hæc dicetis Ezechiæ regi Judæ, loquen-
tes: Non te decipiat Deus tuus, in quo tu con-
fidis dicens: Non dabitur Jeruſalem in manu
regis Aſſyriorum.
11 Ecce tu audiſti omnia, quæ fecerunt re-
C ges Aſſyriorum omnibus terris, quas ſubver-
terunt, & tu poteris liberari?
12 Numquid eruerunt eos dij Gentiú, quos
ſubverterunt patres mei, Gozam, & Haram, &
Reſeph, & filios Eden, qui erant in Thalaſſar?
13 Ubi eſt rex Emath & rex Arphad, & rex
urbis Sepharvaim, Ana, & Ava?
14 Et tulit Ezechias libros de manu nuntio-
rum, & legit eos, & aſcédit in domum Domi-
ni, & expandit eos Ezechias coram Domino.
15 Et oravit Ezechias ad Dominum, dicés:
16 Domine exercituum Deus Iſraël, qui ſe-
des ſuper cherubim: tu es Deus ſolus omnium
regnorum terræ, tu feciſti cælum & terram.
D 17 Inclina Domine aurem tuam, & audi:
aperi Domine oculos tuos, & vide, & audi
omnia verba Sennacherib, quæ miſit ad blaſ-
phemandum Deum viventem.
18 Verè enim Domine deſertas fecerunt
reges Aſſyriorum terras, & regiones earum,
19 Et dederunt deos earum igni: non enim
erant dij ſed opera manuum hominum, li-
gnum & lapis: comminuerunt eos.
20 Et nunc Domine Deus noſter ſalva nos
de manu ejus: & cognoſcant omnia regna ter-
ræ quia tu es Dominus ſolus.
21 Et miſit Iſaias filius Amos ad Ezechiam,
dicens: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Pro
quibus rogaſti me de Sennacherib rege Aſſy-
riorum.
22 Hoc eſt verbum, quod locutus eſt Do-
minus ſuper eum: Deſpexit te & ſubſannavit
te virgo filia Sion: poſt te caput movit filia
Jeruſalem.
23 Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti,
& ſuper quem exaltaſti vocem, & levaſti alti-
tudinem oculorum tuorú? Ad ſanctum Iſraël.
24 In manus ſervorum tuorum exprobraſti
E Domino: & dixiſti: In multitudine quadrigarú
mearum ego aſcendi altitudinem montium,
juga Libani: & ſuccidam excelſa cedrorum
ejus, & electas abietes illius, & introibo alti-
tudiné ſummitatis ejus, ſaltum Carmeli ejus.
25 Ego fodi, & bibi aquam, & exiccavi ve-
ſtigio pedis mei omnes rivos aggerum.
26 Numquid non audiſti quæ olim fecerim
ei? ex diebus antiquis ego plaſmavi illud: &
nunc adduxi: & factú eſt in eradicationé colliú
compugnantium, & civitatum munitarum.
27 Habitatores earum breviata manu con-
tremuerunt, & confuſi ſunt: facti ſunt ſicut
fœnum agri, & gramen paſcuæ, & herba tecto-
rum, quæ exaruit antequam matureſceret.

28 Habitationem tuam, & egreſſum tuum, F
& introitum tuum cognovi, & inſaniam tuam
contra me.
29 Cùm fureres adverſum me, ſuperbia tua
aſcendit in aures meas: ponam ergo circulum
in naribus tuis, & frænum in labiis tuis, &
reducam te in viam, per quam veniſti.
30 Tibi autem hoc erit ſignum: Comede
hoc anno quæ ſponte naſcuntur, & in anno ſe-
cundo pomis veſcere: in anno autem tertio ſe-
minate, & metite, & plantate vineas, & come-
dite fructum earum.
31 Et mittet id, quod ſalvatum fuerit de
domo Juda, & quod reliquum eſt, radicem
deorſum, & faciet fructum ſurſum:
32 Quia de Jeruſalem exibunt reliquiæ, &
ſalvatio de monte Sion: zelus Domini exerci-
tuum faciet iſtud.
33 Propterea hæc dicit Dominus de rege G
Aſſyriorum: Non intrabit civitatem hanc, &
non jaciet ibi ſagittam, & non occupabit eam
clypeus, & non mittet in circuitu ejus aggeré.
34 In via qua venit, per eá revertetur, & ci-
vitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus:
35 Et protegá civitatem iſtam, ut ſalvé eam
propter me, & propter David ſervum meum.
36 * Egreſſus eſt autem Angelus Domini, * 4. Reg.
& percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octo- 19. g. 35.
ginta quinque millia, Et ſurrexerunt manè, & Tob. 1. d. 21. Eccl.
ecce omnes, cadavera mortuorum. 48. d. 24.
37 Et egreſſus eſt, & abiit, & reverſus eſt 1 Mac. 7. f. 41. 2.
Sennacherib rex Aſſyriorum, & habitavit in Macha.
Ninive. 8. e. 19.
38 Et factum eſt, cùm adoraret in templo
Neſroch deum ſuum, Adramelech & Saraſar
filij ejus percuſſerunt eum gladio: fugerúnt-
que in Terram Ararat, & regnavit Aſarhad-
don filius ejus pro eo.

CAPUT XXXVIII.

Ezechias à morte ſibi per Iſaiam comminata liberatus, ſigno in horologio Achaz accepto, & promiſſa de manu Aſſyriorum liberatione, additiſque ei ad vitam quindecim annis, canticum hoc gratiarum actionis Deo cecinit.

1 IN diebus illis ægrotavit Ezechias uſque A
ad mortem: & introivit ad eum Iſaias filius 4. Reg.
Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit Domi- 20. a. 1.
nus: Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & 2. Par.
non vives. 32. f. 24.
2 Et convertit Ezechias faciem ſuam ad pa-
rietem, & oravit ad Dominum:
3 Et dixit: Obſecro Domine, memento
quæſo quomodo ambulaverim coram te in
veritate, & in corde perfecto, & quod bonum
eſt in oculis tuis fecerim. Et flevit Ezechias
fletu magno.
4 Et factum eſt verbum Domini ad Iſaiam,
dicens:
5 Vade, & dic Ezechiæ: Hæc dicit Dominus
Deus David patris tui: Audivi orationem
tuam, & vidi lacrimas tuas: ecce ego adjiciam
ſuper dies tuos quindecim annos:
6 Et de manu regis Aſſyriorum eruam te,
& civitatem iſtam, & protegam eam.

B 7 Hoc autem tibi erit ſignum à Domino,
quia faciet Dominus verbum hoc, quod locu-
tus eſt:
* Eccl. 48.d.16. 8 * Ecce ego reverti faciam umbram linea-
rum, per quas deſcẽderat in horologio Achaz
in ſole, retrorſum decem lineis; Et reverſus eſt
ſol decem lineis per gradus, quos deſcenderat.
9 Scriptura Ezechiæ regis Juda, cùm ægro-
taſſet, & convaluiſſet de infirmitate ſua.
10 Ego dixi: in dimidio dierum meorum
vadam ad portas inferi.
Quæſivi reſiduum annorum meorum.
11 Dixi: Non videbo Dominum Deum in
terra viventium.
Non aſpiciam hominem ultrà, & habitato-
rem quietis.
C 12 Generatio mea ablata eſt, & convoluta
eſt à me, quaſi tabernaculum paſtorum.
Præciſa eſt velut à texente, vita mea: dum
adhuc ordirer, ſuccidit me: de manè uſque
ad veſperam finies me.
13 Sperabam uſque ad manè, quaſi leo ſic
contrivit omnia oſſa mea.
De manè uſque ad veſperam finies me.
14 Sicut pullus hirundinis ſic clamabo,
meditabor ut columba.
Attenuati ſunt oculi mei, ſuſpicientes in
excelſum.
Domine vim patior, reſponde pro me.
15 Quid dicam, aut quid reſpondebit
mihi cum ipſe fecerit;
Recogitabo tibi omnes annos meos in ama-
ritudine animæ meæ.
D 16 Domine ſi ſic vivitur, & in talibus vita
ſpiritus mei corripies me, & vivificabis me.
17 Ecce in pace amaritudo mea amariſ-
ſima:
Tu autem eruiſti animam meam ut non pe-
riret, projeciſti poſt tergum tuum omnia pec-
cata mea.
18 Quia non infernus confitebitur tibi,
neque mors laudabit te: non expectabunt qui
deſcendunt in lacum, veritatem tuam.
19 Vivens vivens ipſe confitebitur tibi, ſi-
cut & ego hodie: pater filiis notam faciet ve-
ritatem tuam.
20 Domine ſalvum me fac, & pſalmos
noſtros cantabimus cunctis diebus vitæ no-
ſtræ in domo Domini.
21 Et juſſit Iſaias ut tollerent maſſam de ficis,
& cataplaſmarent ſuper vulnus, & ſanaretur.
22 Et dixit Ezechias: Quod erit ſignum
quia aſcendam in domum Domini?

CAPUT XXXIX.

Ezechias cùm miſſis à rege Babylonis nuntiis ſuos oſtendiſſet theſauros, ab Iſaia de futura eorum in Babylonem ablatione præmonetur.

A 1 IN tempore illo miſit Merodach Baladan,
* 4. Reg. 20.c.12. filius Baladan rex Babylonis, libros & mu-
nera ad Ezechiam: audierat enim quòd ægro-
taſſet & convaluiſſet.
2 Lætatus eſt autem ſuper eis Ezechias, &
oſtendit eis cellam aromatũ, & argenti, & au-
ri, & odoramentorum, & unguenti optimi, &
omnes apothecas ſupellectilis ſuæ, & univerſa
quæ inventa ſunt in theſauris ejus. Non fuit
verbum quod non oſtenderet eis Ezechias in
domo ſua, & in omni poteſtate ſua.
3 Introivit autem Iſaias propheta ad Eze- B
chiam regẽ, & dixit ei: Quid dixerunt viri iſti,
& unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De
terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.
4 Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et C
dixit Ezechias: Omnia quæ in domo mea ſunt,
viderunt: non fuit res, quam non oſtenderim
eis in theſauris meis.
5 Et dixit Iſaias ad Ezechiam: Audi ver-
bum Domini exercituum:
6 Ecce dies venient, & auferentur omnia, D
quæ in domo tua ſunt, & quæ theſaurizaverũt
patres tui uſque ad diem hanc in Babylonem:
non relinquetur quidquam, dicit Dominus.
7 Et de filiis tuis, qui exibunt de te, quos
genueris, tollent, & erunt eunuchi in palatio
regis Babylonis.
8 Et dixit Ezechias ad Iſaiam: Bonum ver-
bum Domini quod locutus eſt: Et dixit: Fiat
tantum pax & veritas in diebus meis.

CAPUT XL.

Conſolatio & ſalus Jeruſalem per Chriſtum futura: Ioannis Baptiſtæ prædicatio: fragilitas hominis, & perpetuitas verbi divini: Chriſti in carnem adventus, ipſiuſque gloria, poteſtas & retributio palàm annuntianda: contra idololatras Deum ſculptilibus aſſimilantes, incomparabilem Dei potentiam ac ſapientiam commendat: quòdque ſperantes in Domino mutent fortitudinem.

1 CONſolamini, conſolamini popule meus, A
dicit Deus veſter.
2 Loquimini ad cor Jeruſalem, & advocate
eam: quoniam completa eſt malitia ejus, dimiſ-
ſa eſt iniquitas illius: ſuſcepit de manu Domi-
ni duplicia pro omnibus peccatis ſuis.
3 * Vox clamantis in deſerto: Parate viam * Matt. 3.a.3. Marc. 1.a.3. Luc. 3.a.4. Joan. 1.c.23.
Domini, rectas facite in ſolitudine ſemitas
Dei noſtri.
4 Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons
& collis humiliabitur, & erunt prava in dire-
cta, & aſpera in vias planas.
5 Et revelabitur gloria Domini, & videbit
omnis caro pariter quod os Domini locutũ eſt. B
6 Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clama-
bo? * Omnis caro fœnum, & omnis gloria * Eccl. 14.c.18. Jac. 1.b.10. 1. Petr. 1.d.24.
ejus quaſi flos agri.
7 Exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos,
quia ſpiritus Domini ſufflavit in eo. Verè fœ-
num eſt populus:
8 Exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos:
Verbum autem Domini noſtri manet in æter-
num.
9 Super montem excelſum aſcende tu, qui
evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem
tuam, qui evangelizas Jeruſalem: exalta, noli
timere. Dic civitatibus Juda: Ecce Deus
veſter:
10 Ecce Dominus Deus in fortitudine C
veniet, & brachium ejus dominabitur: ecce
merces ejus cum eo, & opus illius coram illo.

LL * Sicut

*Eze 34 f 23 37. g.24. Ioan. 10 c 11.

11 * Sicut paſtor gregem ſuum paſcet: in brachio ſuo congregabit agnos, & in ſinu ſuo levabit, fœtas ipſe portabit.

12 Quis menſus eſt pugillo aquas, & cœlos palmo ponderavit? quis appendit tribus digitis molem terræ, & libravit in pondere montes, & colles in ſtatera?

* Sap. 9. c. 13. Rom 11 d. 34 1. Cor 2. d 16.

13 * Quis adjuvit ſpiritum Domini? aut quis conſiliarius ejus fuit, & oſtendit illi?

14 Cum quo iniit conſilium, & inſtruxit eum, & docuit eum ſemitam juſtitiæ, & erudivit eum ſcientiam, & viam prudentiæ oſtendit illi?

D 15 Ecce Gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt: ecce inſulæ quaſi pulvis exiguus.

16 Et Libanus non ſufficiet ad ſuccendendum, & animalia ejus non ſufficient ad holocauſtum.

17 Omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo, & quaſi nihilum & inane reputatæ ſunt ei.

* Act. 17 f 29.

18 * Cui ergo ſimilem feciſtis Deum? aut quam imaginem ponetis ei?

E 19 Numquid ſculptile conflavit faber? aut aurifex auro figuravit illud, & laminis argenteis argentarius?

20 Forte lignum & imputribile elegit: artifex ſapiens quærit quomodo ſtatuat ſimulachrum, quod non moveatur.

21 Numquid non ſcitis? numquid non audiſtis? numquid non annuntiatum eſt vobis ab initio? numquid non intellexiſtis fundamenta terræ?

22 Qui ſedet ſuper gyrum terræ, & habitatores ejus ſunt quaſi locuſtæ: qui extendit velut nihilum cœlos, & expandit eos ſicut tabernaculum ad inhabitandum.

23 Qui dat ſecretorum ſcrutatores quaſi non ſint judices terræ velut inane fecit:

F 24 Et quidem neque plantatus, neque ſatus, neque radicatus in terra truncus eorum: repente flavit in eos, & aruerunt, & turbo quaſi ſtipulam auferet eos.

25 Et cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, dicit ſanctus?

26 Levate in excelſum oculos veſtros, & videte quis creavit hæc: qui educit in numero militiam eorum, & omnes ex nomine vocat: præ multitudine fortitudinis & roboris, virtutiſque ejus, neque unum reliquum fuit.

G 27 Quare dicis Jacob, & loqueris Iſraël: Abſcondita eſt via mea à Domino, & à Deo meo judicium meum tranſivit?

28 Numquid neſcis, aut non audiſti? Deus ſempiternus Dominus, qui creavit terminos terræ: non deficiet, neque laborabit, nec eſt inveſtigatio ſapientiæ ejus.

29 Qui dat laſſo virtutem: & his, qui non ſunt, fortitudinem & robur multiplicat.

30 Deficient pueri, & laborabunt, & juvenes in infirmitate cadent.

31 Qui autem ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient.

CAPUT XLI.

Diſceptat Dominus cum idololatris de potentia & variis magniſque beneficiis populo Iudaico exhibitis: quibus ſuam comprobat potentiam & benignitatem erga homines: oſtendens ſimul & idolorum impotentiam, & idololatrarum vanitatem.

1 TAceant ad me inſulæ, & Gentes mutent fortitudinem: accedant, & tunc loquantur, ſimul ad judicium propinquemus. A

2 Quis ſuſcitavit ab Oriente juſtum, vocavit eum ut ſequeretur ſe? dabit in conſpectu ejus Gentes, & reges obtinebit: dabit quaſi pulverem gladio ejus, ſicut ſtipulam vento raptam arcui ejus.

3 Perſequetur eos, tranſibit in pace, ſemita in pedibus ejus non apparebit.

4 Quis hæc operatus eſt, & fecit, vocans generationes ab exordio? Ego Dominus, * primus & noviſſimus ego ſum.

*Inf. 44 a. 6. 48. b. 12. Apoc. 1. b. 8 d 17 22. c. 13.

5 Viderunt inſulæ, & timuerunt, extrema terræ obſtupuerunt, appropinquaverunt, & acceſſerunt.

6 Unuſquiſque proximo ſuo auxiliabitur, & fratri ſuo dicet: Confortare.

7 Confortavit faber ærarius percutiens malleo eum, qui cudebat tunc temporis, dicens: Glutino bonum eſt: & confortavit eum clavis, ut non moveretur. B

8 Et tu Iſraël ſerve meus, Jacob quem elegi, ſemen Abraham amici mei:

9 In quo apprehendi te ab extremis terræ, & à longinquis ejus vocavi te, & dixi tibi: Servus meus es tu, elegi te, & non abjeci te.

10 Ne timeas, quia ego tecum ſum: ne declines quia ego Deus tuus: confortavi te, & auxiliatus ſum tibi, & ſuſcepit te dextera juſti mei. C

11 Ecce confundentur & erubeſcent omnes qui pugnant adverſum te: erunt quaſi non ſint, & peribunt viri, qui contradicunt tibi.

12 Quæres eos, & non invenies, viros rebelles tuos: erunt quaſi non ſint: & veluti conſumptio, homines bellantes adverſum te.

13 Quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam, dicénſque tibi: Ne timeas, ego adjuvi te.

14 Noli timere vermis Jacob, qui mortui eſtis ex Iſraël: ego auxiliatus ſum tibi, dixit Dominus: & redemptor tuus ſanctus Iſraël. D

15 Ego poſui te quaſi plauſtrum triturans novum, habens roſtra ſerrantia: triturabis montes, & comminues: & colles quaſi pulverem pones.

16 Ventilabis eos, & ventus tollet, & turbo diſperget eos: & tu exultabis in Domino, in ſancto Iſraël lætaberis.

17 Egeni & pauperes quærunt aquas & non ſunt: lingua eorum ſiti aruit. Ego Dominus exaudiam eos, Deus Iſraël non derelinquam eos.

18 Aperiam in ſupinis collibus flumina, & in medio camporum fontes: ponam deſertum E

in

in ſtagna aquarum, & terram inviam in rivos
aquarum.
19 Dabo in ſolitudinem cedrum, & ſpi-
nam, & myrtum, & lignum olivæ: ponam in
deſerto abietem, ulmum, & buxum ſimul:
20 Ut videant, & ſciant, & recogitent, &
intelligant pariter, quia manus Domini fecit
hoc, & ſanctus Iſraël creavit illud.
21 Propè facite judicium veſtrum, dicit Dñs:
afferte, ſi quid fortè habetis, dixit rex Jacob.
22 Accedant, & nuntient nobis quæcũque
F ventura ſunt: priora quæ fuerunt nuntiate: &
ponemus cor noſtrum, & ſciemus noviſſima
eorum, & quæ ventura ſunt indicate nobis.
23 Annuntiate quæ ventura ſunt in futu-
rum, & ſciemus quia dii eſtis vos, benè quo-
que aut malè, ſi poteſtis, facite: & loquamur, &
videamus ſimul.
24 Ecce vos eſtis ex nihilo, & opus veſtrũ ex
eo quod non eſt: abominatio eſt qui elegit vos.
25 Suſcitavi ab Aquilone, & veniet ab Or-
tu ſolis: vocabit nomen meum, & adducet
magiſtratus quaſi lutum, & velut plaſtes con-
culcans humum.
G 26 Quis annuntiavit ab exordio ut ſcia-
mus, & à principio ut dicamus: Juſtus es? non
eſt neque annuntians neque prædicens, neque
audiens ſermones veſtros.
27 Primus ad Sion dicet: Ecce adſunt, &
Jeruſalem evangeliſtam dabo.
28 Et vidi, & non erat neque ex iſtis quiſ-
quam qui iniret conſilium, & interrogatus
reſponderet verbum.
29 Ecce omnes injuſti, & vana opera eo-
rum: ventus & inane ſimulachra eorum.

CAPUT XLII.

Pater ſibi complacet in filio Chriſto, cujus virtutes & opera quæ facturus eſt, propheta explicat, exhortans univerſas gentes ad laudem & gratiarum actionem: addit quoque malos, idololatras & ingratos graviter à Domino puniendos, plurimùm conquerens de ingratitudine ſervorum Dei.

A 1 ECce ſervus meus, ſuſcipiam eum: ele-
Matt. ctus meus, complacuit ſibi illo anima
12.b,18. mea: dedi ſpiritum meum ſuper eum, judi-
cium Gentibus proferet.
2 Non clamabit neque accipiet perſonam,
nec audietur vox ejus foris.
3 Calamum quaſſatum non conteret, &
linum fumigans non extinguet: in veritate
educet judicium.
4 Non erit triſtis, neque turbulentus, donec
ponat in terra judicium: & legem ejus inſulæ
expectabunt.
5 Hæc dicit Dominus Deus, creans cœlos,
& extendens eos: firmans terram, & quæ ger-
minant ex ea: dans flatum populo, qui eſt ſu-
per eam, & ſpiritum calcantibus eam.
6 Ego Dominus vocavi te in juſtitia, & ap-
B prehendi manum tuam, & ſervavi te.* Et dedi
*Inf 49 b.6. te in fœdus populi, in lucem Gentium:
7 Ut aperires oculos cæcorum, & educeres
de concluſione vinctum, de domo carceris
ſedentes in tenebris.
8 * Ego Dominus, hoc eſt nomen meum: *Infr.
gloriam meam alteri non dabo, & laudem 48 b 11.
meam ſculptilibus.
9 Quæ prima fuerunt, ecce venerunt: nova
quoque ego annuntio: antequam oriantur,
audita vobis faciam.
10 Cantate Domino canticum novum, laus
ejus ab extremis terræ: qui deſcẽditis in mare,
& plenitudo ejus; inſulæ & habitatores earũ.
11 Sublevetur deſertum & civitates ejus: in
domibus habitabit Cedar: laudate habitatores
Petræ, de vertice montium clamabunt.
12 Ponent Domino gloriam, & laudem
ejus in inſulis nuntiabunt.
13 Dominus ſicut fortis egredietur, ſicut vir
præliator ſuſcitabit zelum: vociferabitur, &
clamabit: ſuper inimicos ſuos confortabitur.
14 Tacui ſemper, ſilui, patiens fui, ſicut par-
turiens loquar: diſſipabo, & abſorbebo ſimul.
15 Deſertos faciam montes, & colles, & C
omne gramen eorum exiccabo: & ponam flu-
mina in inſulas, & ſtagna arefaciam.
16 Et ducam cæcos in viam, quam neſciunt;
& in ſemitis, quas ignoraverunt, ambulare eos
faciam: ponam tenebras coram eis in lucem,
& prava in recta: hæc verba feci eis, & non
dereliqui eos.
17 Converſi ſunt retrorſum, confundantur
confuſione qui confidunt in ſculptili, qui di-
cunt conflatili: Vos dii noſtri.
18 Surdi audite, & cæci intuemini ad vi-
dendum.
19 Quis cæcus, niſi ſervus meus? & ſurdus,
niſi ad quem nuntios meos miſi? quis cæcus,
niſi qui venumdatus eſt? & quis cæcus, niſi
ſervus Domini?
20 Qui vides multa, nónne cuſtodies? qui
apertas habes aures, nónne audies?
21 Et Dominus voluit ut ſanctificaret eum,
& magnificaret legem, & extolleret.
22 Ipſe autem populus direptus, & vaſta- D
tus: laqueus juvenum omnes, & in domibus
carcerum abſconditi ſunt: facti ſunt in rapi-
nam, nec eſt qui eruat; in direptionem, nec eſt
qui dicat: Redde.
23 Quis eſt in vobis qui audiat hoc, atten-
dat & auſcultet futura?
24 Quis dedit in direptionem Jacob, &
Iſraël vaſtantibus? nónne Dominus ipſe, cui
peccavimus? Et noluerunt in viis ejus ambu-
lare, & non audierunt legem ejus.
25 Et effudit ſuper eum indignationem fu-
roris ſui, & forte bellum, & combuſſit eum in
circuitu & non cognovit: & ſuccendit eum,
& non intellexit.

CAPUT XLIII.

Populum credentem ſecurum facit, eum ex univerſo orbe multiplicationem futuram promittens, cum enarratione præteritorum ac futurorum Dei erga populum ſuum beneficiorum, quibus ſe ſolum verum Deum eſſe comprobat: addita gravi expoſtulatione adverſus Judæorum ingratitudinem.

1 ET nunc hæc dicit Dominus creans te Ja- A
cob, & formans te Iſraël: Noli timere,
quia

quia redemi te, & vocavi te nomine tuo: meus
es tu.
2 Cùm tranſieris per aquas, tecum ero, &
flumina non operient te: cùm ambulaveris in
igne, non combureris: & flamma non arde-
bit in te.
3 Quia ego Dominus Deus tuus ſanctus
Iſraël ſalvator tuus, dedi propitiationem tuam
Ægyptum: Æthiopiam & Saba pro te.
4 Ex quo honorabilis factus es in oculis
meis, & glorioſus: ego dilexi te, & dabo ho-
mines pro te, & populos pro anima tua.
5 Noli timere, quia ego tecum ſum: ab
Oriente adducam ſemen tuum, & ab Occi-
dente congregabo te.
6 Dicam Aquiloni: Da; & Auſtro: Noli pro-
hibere: affer filios meos de longinquo, & fi-
lias meas ab extremis terræ.
7 Et omnem, qui invocat nomen meum, in
gloriam meam creavi eum, formavi eum, &
feci eum.
8 Educ foras populum cæcum, & oculos
habentem; ſurdum, & aures ei ſunt.
B 9 Omnes gentes congregatæ ſunt ſimul,
& collectæ ſunt tribus: quis in vobis annun-
tiet iſtud, & quæ prima ſunt, audire nos fa-
ciat? dent teſtes eorum, juſtificentur, & au-
diant, & dicant, Verè.
10 Vos teſtes mei, dicit Dominus, & ſervus
meus, quem elegi: ut ſciatis, & credatis mihi,
& intelligatis quia ego ipſe ſum. Ante me non
eſt formatus Deus, & poſt me non erit.
* Oſe. 13 b. 11 * Ego ſum, ego ſum Dominus, & non
eſt abſque me ſalvator.
12 Ego annuntiavi, & ſalvavi: auditum fe-
ci, & non fuit in vobis alienus: vos teſtes mei,
dicit Dominus, & ego Deus.
13 Et ab initio ego ipſe, & non eſt qui de ma-
nu mea eruat: operabor, & quis avertet illud.
14 Hæc dicit Dominus redemptor veſter,
ſanctus Iſraël: Propter vos miſi in Babylo-
nem, & detraxi vectes univerſos, & Chaldæos
in navibus ſuis gloriantes.
15 Ego Dominus ſanctus veſter, creans
Iſraël rex veſter.
16 Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari
viam, & in aquis torrentibus ſemitam.
C 17 Qui eduxit quadrigam & equum, agmen
& robuſtum: ſimul obdormierunt, nec reſur-
gent: contriti ſunt quaſi linum, & extincti ſunt.
18 Ne memineritis priorum, & antiqua
ne intueamini.
* Cor. 5. d. 17. Apoc. 21 b. 5. 19 * Ecce ego facio nova, & nunc orien-
tur, utique cognoſcetis ea: ponam in deſerto
viam, & in invio flumina.
20 Glorificabit me beſtia agri, dracones &
ſtruthiones: quia dedi in deſerto aquas, flumi-
na in invio, ut darem potum populo meo, ele-
cto meo.
21 Populum iſtum formavi mihi, laudem
meam narrabit.
22 Non me invocaſti Jacob: nec laboraſti
in me Iſraël.
23 Non obtuliſti mihi arietem holocauſti
tui, & victimis tuis non glorificaſti me: non te
ſervire feci in oblatione, nec laborem tibi
præbui in thure.
24 Non emiſti mihi argento calamum, & D
adipe victimarum tuarum non inebriaſti me.
Veruntamen ſervire me feciſti in peccatis tuis,
præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis.
25 Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo ini-
quitates tuas propter me, & peccatorum tuo-
rum non recordabor.
26 Reduc me in memoriam, & judicemur
ſimul; narra ſi quid habes ut juſtificeris.
27 Pater tuus primus peccavit, & inter-
pretes tui prævaricati ſunt in me.
28 Et contaminavi principes ſanctos, dedi
ad interneccionem Jacob, & Iſraël in Blaſphe-
miam.

CAPUT XLIV.

Deus conſolatur populum ſuum, effuſurus ſuper eum ſpiritum ſuum, & aquas ſuper ſitientem: ipſe primus & noviſſimus ac ſolus Deus, omnium creator ac moderator: idolorum quoque, artificum eorum ac idololatrarum magna vanitas, imò ſtupor apertè convincitur: proinde ab idolis ad Deum, in cujus manu ſunt omnia, populus revocatur.

1 ET nunc audi Jacob ſerve meus, & Iſraël A
quem elegi: Ier. 30. b. 10. 46. g. 27.
2 Hæc dicit Dominus faciens & formans
te, ab utero auxiliator tuus: noli timere ſerve
meus Jacob, & rectiſſime, quem elegi.
3 Effundam enim aquas ſuper ſitientem, &
fluenta ſuper aridam: effundam ſpiritum
meum ſuper ſemen tuum, & benedictionem
meam ſuper ſtirpem tuam.
4 Et germinabunt inter herbas, quaſi ſali-
ces juxta præterfluentes aquas.
5 Iſte dicit: Domini ego ſum: & ille vo-
cabit in nomine Jacob: & hic ſcribet manu
ſua, Domino: & in nomine Iſraël aſſimilabitur.
6 * Hæc dicit Dominus rex Iſraël, & redē- * Sup.
ptor ejus Dominus exercituum: Ego primus, 41 b. 4.
& ego noviſſimus, & abſque me non eſt Deus. Infr. 48.
7 Quis ſimilis mei? vocet, & annuntiet: & b. 12.
ordinem exponat mihi, ex quo conſtitui po- Apoc. 1. b. 8. d 17
pulum antiquum: ventura & quæ futura ſunt 22. c. 13
annuntient eis.
8 Nolite timere, neque conturbemini: ex
tunc audire te feci, & annuntiavi: vos eſtis
teſtes mei, numquid eſt Deus abſque me, &
formator quem ego non noverim?
9 Plaſtæ idoli omnes nihil ſunt, & aman-
tiſſima eorum non proderunt eis, ipſi ſunt
teſtes eorum, quia non vident, neque intelli-
gunt, ut confundantur.
10 Quis formavit Deum, & ſculptile con- B
flavit ad nihil utile?
11 Ecce omnes participes ejus confunden-
tur: fabri enim ſunt ex hominibus: convenient
omnes, ſtabunt & pavebunt, & confundentur
ſimul.
12 * Faber ferrarius lima operatus eſt in pru- * Sap.
nis, & in malleis formavit illud, & operatus 13 c. 11.
eſt in brachio fortitudinis ſuæ: eſuriet & defi-
ciet, non bibet aquam, & laſſeſcet.

13 Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in runcina: fecit illud in angularibus, & in circino tornavit illud: & fecit imaginem viri quaſi ſpecioſum hominem habitantem in domo.

14 Succidit cedros, tulit ilicem, & quercum, quæ ſteterat inter ligna ſaltus: plantavit pinum, quam pluvia nutrivit.

C 15 Et facta eſt hominibus in focum: ſumpſit ex eis, & calefactus eſt: & ſuccendit, & coxit panes: de reliquo autem operatus eſt deum, & adoravit: fecit ſculptile, & curvatus eſt ante illud.

16 Medium ejus combuſſit igni, & de medio ejus carnes comedit: coxit pulmentum, & ſaturatus eſt, & calefactus eſt, & dixit: Vah, calefactus ſum, vidi focum.

17 Reliquum autem ejus deum fecit & ſculptile ſibi: curvatur ante illud, & adorat illud, & obſecrat, dicens: Libera me, quia Deus meus es tu.

18 Neſcierunt, neque intellexerunt: obliti enim ſunt ne videant oculi eorum: & ne intelligant corde ſuo.

19 Non recogitant in mente ſua, neque cognoſcunt, neque ſentiunt, ut dicant: Medietatem ejus combuſſi igni, & coxi ſuper carbones ejus panes: coxi carnes & comedi, & de reliquo ejus idolum faciam? ante truncum ligni procidam?

D 20 Pars ejus cinis eſt: cor inſipiens adoravit illud, & non liberabit animam ſuam, neque dicet: Fortè mendacium eſt in dextera mea.

21 Memento horum Jacob, & Iſraël, quoniam ſervus meus es tu, formavi te, ſervus meus es tu Iſraël, ne obliviſcaris mei.

22 Delevi ut nubem iniquitates tuas, & quaſi nebulam peccata tua: revertere ad me, quoniam redemi te.

23 Laudate cæli, quoniam miſericordiam fecit Dominus: jubilate extrema terræ, reſonate montes laudationem, ſaltus & omne lignum ejus: quoniam redemit Dominus Jacob, & Iſraël gloriabitur.

24 Hæc dicit Dominus redemptor tuus, & formator tuus ex utero: Ego ſum Dominus, faciens omnia, extendens cælos ſolus, ſtabiliens terram, & nullus mecum.

25 Irrita faciens ſigna divinorum, & ariolos in furorem vertens. Convertens ſapientes retrorſum: & ſcientiam eorum ſtultam faciens.

26 Suſcitans verbum ſervi ſui, & conſilium nuntiorum ſuorum complens. Qui dico Jeruſalem; Habitaberis; & civitatibus Juda: Ædificabimini, & deſerta ejus ſuſcitabo.

27 Qui dico profundo: Deſolare, & flumina tua areſaciam.

28 Qui dico Cyro: Paſtor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Jeruſalem: Ædificaberis; & templo: Fundaberis.

Caput XLV.

Prophetia de Cyro & victoriis ipſi à Deo concedendis; cum increpatione quòd Deum in his non agnoſcat, cùm ipſe ſolus ſit Deus, omnium Dominus, cui nemo poteſt contradicere: prædicitur Chriſti nativitas, & loquitur propheta permixtim de Iudæorum per Cyrum liberatione, ac ſalute per Chriſtum futura: quódque ſolus Dominus ſit Deus, juſtus & ſalvans, promiſſáque complens.

1 HÆc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut ſubjiciam ante faciem ejus Gentes, & dorſa regum vertam, & aperiam coram eo januas, & portæ non claudentur. A

2 Ego ante te ibo: & glorioſos terræ humiliabo: portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam.

3 Et dabo tibi theſauros abſconditos, & arcana ſecretorum: ut ſcias quia ego Dominus, qui voco nomen tuum, Deus Iſraël.

4 Propter ſervum meum Jacob, & Iſraël electum meum, & vocavi te nomine tuo: aſſimilavi te, & non cognoviſti me.

5 Ego Dñs, & non eſt amplius: extra me non eſt Deus: accinxi te, & non cognoviſti me:

6 Ut ſciant hi, qui ab ortu ſolis, & qui ab occidente, quoniam abſque me non eſt. Ego Dominus, & non eſt alter,

7 Formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc.

8 Rorate cæli deſuper, & nubes pluant juſtũ: aperiatur terra, & germinet ſalvatorem: & juſtitia oriatur ſimul: ego Dominus creavi eum. B

9 Væ qui contradicit fictori ſuo, teſta de ſamiis terræ: * numquid dicet lutum figulo ſuo: Quid facis, & opus tuum abſque manibus eſt? * Ier. 18. a. 6. Rom. 9. c. 20.

10 Væ qui dicit patri: Quid generas? & mulieri: Quid parturis?

11 Hæc dicit Dominus ſanctus Iſraël, plaſtes ejus: Ventura interrogate me, ſuper filios meos, & ſuper opus manuum mearum mandate mihi.

12 Ego feci terram, & hominem ſuper eam creavi ego: manus meæ tetenderunt cælos, & omni militiæ eorum mandavi.

13 Ego ſuſcitavi eum ad juſtitiam, & omnes vias ejus dirigam: ipſe ædificabit civitatem meam, & captivitatem meam dimittet, non in pretio, neque in muneribus, dicit Dominus Deus exercituum. C

14 Hæc dicit Dominus: Labor Ægypti, & negotiatio Æthiopiæ, & Sabaim viri ſublimes ad te tranſibunt, & tui erunt: Poſt te ambulabunt, vincti manicis pergent: & te adorabunt, téque deprecabuntur: tantum in te eſt Deus, & non eſt abſque te Deus.

15 Vere tu es Deus abſconditus, Deus Iſraël ſalvator.

16 Confuſi ſunt, & erubuerunt omnes: ſimul abierunt in confuſionẽ fabricatores errorum.

17 Iſraël ſalvatus eſt in Domino ſalute æterna: non confundemini, & non erubeſcetis uſque in ſæculum ſæculi.

18 Quia hæc dicit Dominus creans cælos, ipſe

ipſe Deus formans terram, & faciens eam, ipſe plaſtes ejus: non in vanum creavit eam: ut habitaretur, formavit eam, ego Dominus, & non eſt alius.

19 Non in abſcondito locutus ſum in loco terræ tenebroſo: non dixi ſemini Jacob: Fruſtrà quærite me, ego Dominus loquens juſtitiam, annuntians recta.

20 Congregamini, & venite, & accedite ſimul qui ſalvati eſtis ex Gentibus: neſcierunt qui levant lignum ſculpturæ ſuæ, & rogant Deum non ſalvantem.

D 21 Annuntiate, & venite, & conſiliamini ſimul: quis auditum fecit hoc ab initio, ex tunc prædixit illud? numquid non ego Dominus, & non eſt ultrà Deus abſque me? Deus juſtus, & ſalvans non eſt præter me.

22 Convertimini ad me, & ſalvi eritis omnes fines terræ: quia ego Deus, & non eſt alius.

23 In memetipſo juravi: egredietur de ore meo juſtitiæ verbum, & non revertetur:

* Roma. 14. c. 11. Phil. 2. b. 10. 24 * Quia mihi curvabitur omne genu, & jurabit omnis lingua.

25 Ergo in Domino, dicet, meæ ſunt juſtitiæ & imperium: ad eum venient, & confundentur omnes qui repugnant ei.

26 In Domino juſtificabitur, & laudabitur omne ſemen Iſraël.

Caput XLVI.

Oſtenditur idolorum vanitas, & deſtructio ipſorum prædicitur: Iudæi cum reliquiis Iſraël ad Deum revocantur, oſtenſa Dei magna benignitate ad ipſos, addita gravi increpatione ob ipſorum ingratitudinem & idololatriam, hortatúrque ut ad ipſum qui ſolus omnia novit & poteſt, revertantur, ſalutem ipſis per filium promittens.

A 1 CONfractus eſt Bel, contritus eſt Nabo: facta ſunt ſimulachra eorum beſtiis & jumentis, onera veſtra gravi pondere uſque ad laſſitudinem.

2 Contabuerunt, & contrita ſunt ſimul: non potuerunt ſalvare portantem, & anima eorum in captivitatem ibit.

B 3 Audite me domus Iacob, & omne reſiduum domus Iſraël, qui portamini à meo utero, qui geſtamini à mea vulva.

4 Uſque ad ſenectam ego ipſe, & uſque ad canos ego portabo: ego feci, & ego feram: ego portabo, & ſalvabo.

5 Cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, & comparaſtis me & feciſtis ſimilem?

6 Qui confertis aurum de ſacculo, & argentum ſtatera ponderatis: conducentes aurificem, ut faciat deum; & procidunt, & adorant.

C 7 * Portant illum in humeris geſtantes, & ponentes in loco ſuo: & ſtabit, ac de loco ſuo non movebitur: ſed & cum clamaverint ad eum, non audiet: de tribulatione non ſalvabit eos. * Bar. 6. e 25.

8 Mementote iſtud, & confundamini: redite prævaricatores ad cor.

9 Recordamini prioris ſæculi, quoniam ego ſum Deus, & non eſt ultrà Deus, nec eſt ſimilis mei:

10 Annuntians ab exordio noviſſimum, & ab initio quæ necdum facta ſunt, dicens: Cōſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet: D

11 Vocans ab Oriente avem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ, & locutus ſum & adducam illud: creavi, & faciam illud.

12 Audite me duro corde, qui longè eſtis à juſtitia.

13 Propè fecit juſtitiam meam, non elongabitur, & ſalus mea non morabitur. Dabo in Sion ſalutem, & in Iſraël gloriam meam.

Caput XLVII.

Babylonis humiliatio ac contritio prædicitur propter ipſius ſuperbiam, arrogantiam, & crudelitatem in Iudæos ſuos captivos: & quia in maleficiis, auguribus, atque incantatoribus ſpem poſuit

1 DEſcende, ſede in pulvere virgo filia Babylon, ſede in terra: non eſt ſolium filiæ Chaldæorum, quia ultrà non vocaberis mollis & tenera. A

2 Tolle molam, & mole farinam: denuda turpitudinem tuam, diſcooperi humerum, revela crura, tranſi flumina.

3 * Revelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum: ultionem capiam, & non reſiſtet mihi homo. * Nah. 3 b. 5.

4 Redemptor noſter, Dominus exercituum nomen illius, ſanctus Iſraël.

5 Sede tacens, & intra in tenebras filia Chaldæorum: quia non vocaberis ultrà domina regnorum.

6 Iratus ſum ſuper populum meum, contaminavi hereditatem meam, & dedi eos in manu tua: non poſuiſti eis miſericordias: ſuper ſenem aggravaſti jugum tuum valdè. B

7 Et dixiſti: In ſempiternum ero domina: non poſuiſti hæc ſuper cor tuum, neque recordata es noviſſimi tui.

8 Et nunc audi hæc delicata, & habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo: * Ego ſum, & non eſt præter me amplius: non ſedebo vidua, & ignorabo ſterilitatem. C * Apoc. 18 e 7.

9 * Venient tibi duo hæc ſubitò in die una, ſterilitas & viduitas, univerſa venerunt ſuper te propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. * Inf. 51. f. 19.

10 Et fiduciam habuiſti in malitia tua, & dixiſti: Non eſt qui videat me, ſapientia tua & ſcientia tua hæc decepit te. Et dixiſti in corde tuo: Ego ſum, & præter me non eſt altera.

11 Veniet ſuper te malum, & neſcies ortum ejus: & irruet ſuper te calamitas, quam non poteris expiare: veniet ſuper te repentè miſeria, quam neſcies. D

12 Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laboraſti ab adoleſcentia tua, ſi fortè quid proſit tibi, aut ſi poſſis fieri fortior.

13 Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorum: ſtent, & ſalvent te augures cæli, qui contemplabantur ſidera, & ſupputabant menſes, ut ex eis annuntiarent ventura tibi.

14 Ecce facti ſunt quaſi ſtipula, ignis combuſſit

buſſiteos: non liberabunt animam ſuam de
manu flammæ: non ſunt prunæ, quibus cale-
fiant; nec focus, ut ſedeant ad eum.
15 Sic facta ſunt tibi in quibuſcumque
laboraveras: negotiatores tui ab adoleſcentia
tua, unuſquiſque in via ſua erraverunt: non
eſt qui ſalvet te.

CAPUT XLVIII.

Increpat Dominus hypocriſim, ingratitudinem ac duritiam Iudæorum, ſe, & non idola, annuntiaſſe futura & illa complevisse oſtendens: propter nomen ſuum tamen parcet ipſis; & ita benignè eos ad ſe revocat, probans, ſe ſolum verum Deum, omnium conſcium, ſuique populi redemptorem ac gubernatorem: conquerens quoque de mandatorum ſuorum prævaricatione, quibus obſervatis felices fuiſſent.

A 1 AUdite hæc domus Jacob, qui vocamini
nomine Iſraël, & de aquis Juda exiſtis,
qui juratis in nomine Domini, & Dei Iſraël
recordamini non in veritate, neque in juſtitia.
2 De civitate enim ſancta vocati ſunt, &
ſuper Deum Iſraël conſtabiliti ſunt: Dominus
exercituum nomen ejus.
3 Priora ex tunc annuntiavi, & ex ore meo
exierunt, & audita feci ea: repentè operatus
ſum, & venerunt.
4 Scivi enim quia durus es tu, & nervus
ferreus cervix tua, & frons tua ærea.
5 Prædixi tibi ex tunc: antequam venirent
indicavi tibi, ne fortè diceres: Idola mea fe-
cerunt hæc, & ſculptilia mea & conflatilia
mandaverunt iſta.
B 6 Quæ audiſti, vide omnia: vos autem
num annuntiaſtis. Audita feci tibi nova ex
tunc, & conſervata ſunt quæ neſcis:
7 Nunc creata ſunt, & non ex tunc: & ante
diem, & non audiſti ea, ne fortè dicas: Ecce
ego cognovi ea.
8 Neque audiſti, neque cognoviſti, neque
ex tunc aperta eſt auris tua: ſcio enim quia
prævaricans prævaricaberis, & tranſgreſſorem
ex utero vocavi te.
9 Propter nomen meũ longè faciam furorem
meum: & laude mea infrænabo te, ne intereas.
10 Ecce excoxi te, ſed non quaſi argentum,
elegi te in camino paupertatis.
11 Propter me, propter me faciã, ut non blaſ-
*Sup. 42. b. 8. phemer: * & gloriam meam alteri non dabo.
12 Audi me Jacob, & Iſraël quem ego vo-
*Sup. 41. a. 4. 44. a. 6. Apoc. 1. b. 8. d. 17. 22. c. 13. co: * ego ipſe, ego primus, & ego noviſſimus.
13 Manus quoque mea fundavit terram, &
dextera mea menſa eſt cælos: ego vocabo eos,
& ſtabunt ſimul.
14 Congregamini omnes, vos, & audite:
quis de eis annuntiavit hæc: Dominus dilexit
eum, faciet voluntatem ſuam in Babylone, &
brachium ſuum in Chaldæis.
15 Ego ego locutus ſum, & vocavi eum:
adduxi eum, & directa eſt via ejus,
16 Accedite ad me, & audite hoc: non à
principio in abſcondito locutus ſum: ex tem-
pore antequam fieret, ibi eram: & nunc Do-
minus Deus miſit me, & ſpiritus ejus.
17 Hæc dicit Dominus redemptor tuus
ſanctus Iſraël: Ego Dominus Deus tuus docẽs
te utilia, gubernans te in via, qua ambulas.
18 Utinam attendiſſes mandata mea: facta
fuiſſet ſicut flumen pax tua, & juſtitia tua ſicut D
gurgites maris.
19 Et fuiſſet quaſi arena ſemen tuum, &
ſtirps uteri tui ut lapilli ejus: non interiſſet, &
non fuiſſet attritum nomen ejus à facie mea.
20 * Egredimini de Babylone, fugite à *Ier. 51. a. 6.
Chaldæis, in voce exultationis annuntiate:
auditum facite hoc, & efferte illud uſque ad
extrema terræ. Dicite: Redemit Dominus ſer-
vum ſuum Jacob.
21 Non ſitierunt in deſerto, cùm educeret
eos: * aquam de petra produxit eis, & ſcidit *Exod. 17. b. 6. Num. 20. b. 11.
petram, & fluxerunt aquæ.
22 * Non eſt pax impiis, dicit Dominus. *Inf. 57. d. 21.

CAPUT XLIX.

Conſtituitur Chriſtus dux Gentium ac Iudæorum ſalvandorum, datúrque in fœdus populi ex omni orbis parte vocandi: & oſtenſa magna felicitate credentium in Chriſtum, hortatur eos ad gratiarum actionem: benignè etiam conſolatur Sion quæ ſe à Deo deſertam conquerebatur, promittens eam toto orbe fore glorioſam, omnibus ad ipſam confluentibus, eiúſque contritis inimicis.

1 AUdite inſulæ, & attendite populi de lõ- A
gè: Dñs ab utero vocavit me, de ventre
matris meæ recordatus eſt nominis mei.
2 * Et poſuit os meum quaſi gladium acu- *Inf. 51. f. 16.
tum: in umbra manus ſuæ protexit me, & po-
ſuit me ſicut ſagittam electam: in pharetra ſua
abſcondit me.
3 Et dixit mihi: Servus meus es tu Iſraël,
quia in te gloriabor.
4 Et ego dixi: In vacuum laboravi, ſine
cauſa, & vanè fortitudinem meam conſumpſi:
ergo judicium meum cum Domino, & opus
meum cum Deo meo.
5 Et nunc dicit Dominus, formans me ex
utero ſervum ſibi, ut reducam Jacob ad eum,
& Iſraël non congregabitur: & glorificatus
ſum in oculis Domini, & Deus meus factus
eſt fortitudo mea.
6 Et dixit: Parum eſt ut ſis mihi ſervus ad *Sup. 42. b. 6. Act. 13. g. 47.
ſuſcitandas tribus Jacob, & fæces Iſraël con-
vertendas. * Ecce dedi te in lucem Gentium,
ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ.
7 Hæc dicit Dominus redemptor Iſraël,
ſanctus ejus ad contemptibilem animam, ad
abominatam gentem, ad ſervum dominorum:
Reges videbunt, & conſurgent principes, &
adorabunt propter Dominum, quia fidelis eſt,
& ſanctum Iſraël qui elegit te.
8 Hæc dicit Dñs: * In tempore placito exau- C
divi te, & in die ſalutis auxiliatus ſũ tui: & ſer- *2 Cor. 6. a. 2.
vavi te, & dedi te in fœdus populi, ut ſuſcita-
res terrã, & poſſideres hereditates diſſipatas:
9 Ut diceres his, qui vincti ſunt: Exite, &
his, qui in tenebris: Revelamini. Super vias
paſcentur, & in omnibus planis paſcua eorum.
10 * Non eſurient, neque ſitient, & non per- *Apoc. 7. d. 16.
cutiet eos æſtus & ſol: quia miſerator eorum
reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos.
11 Et ponam omnes montes meos in viam,
& ſemitæ meæ exaltabuntur.

12 Ecce

D 12 Ecce iſti de longè venient, & ecce illi, ab
Aquilone & mari, & iſti de terra auſtrali.
13 Laudate cæli, & exulta terra, jubilate mõ-
tes laudem: quia conſolatus eſt Dominus po-
pulum ſuum, & pauperum ſuorũ miſerebitur.
14 Et dixit Sion: Dereliquit me Dominus,
& Dominus oblitus eſt mei.
15 Numquid oblviſci poteſt mulier infan-
tẽ ſuum, ut non miſereatur filio uteri ſui? & ſi
illa oblita fuerit, ego tamẽ non obliviſcar tui.
16 Ecce in manibus meis deſcripſi te: muri
tui coram oculis meis ſemper.
17 Venerunt ſtructores tui: deſtruentes te
& diſſipantes, à te exibunt.
E 18 * Leva in circuitu oculos tuos, & vide,
*Inf. 60. 4. omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi: vi-
vo ego, dicit Dominus, quia omnibus his ve-
lut ornamento veſtieris, & circumdabis tibi
eos quaſi ſponſa.
19 Quia deſerta tua, & ſolitudines tuæ, &
terra ruinæ tuæ, nunc anguſta erũt præ habita-
toribus, & lõgè fugabũtur qui abſorbebãt te.
20 Adhuc dicent in auribus tuis filiis ſte-
rilitatis tuæ: Anguſtus eſt mihi locus, fac ſpa-
tium mihi ut habitem.
F 21 Et dices in corde tuo: Quis genuit mi-
hi iſtos? ego ſterilis, & non pariens, tranſmi-
grata, & captiva: & iſtos quis enutrivit? ego
deſtituta & ſola: & iſti ubi erant?
22 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce levabo
ad Gentes manum meam, & ad populos exal-
tabo ſignum meum. Et afferent filios tuos in
ulnis, & filias tuas ſuper humeros portabunt.
G 23 Et erunt reges nutritij tui, & reginæ nu-
trices tuæ: vultu in terram demiſſo adorabunt
te, & pulverem pedum tuorum lingent. Et
ſcies quia ego Dominus, ſuper quo non con-
fundentur qui expectant eum.
24 Numquid tolletur à forti præda? aut quod
captum fuerit à robuſto, ſalvum eſſe poterit?
25 Quia hæc dicit Dñs: Equidem, & capti-
vitas à forti tolletur: & quod ablatum fuerit à
robuſto, ſalvabitur. Eos verò, qui judicaverũt
te, ego judicabo, & filios tuos ego ſalvabo.
26 Et cibabo hoſtes tuos carnibus ſuis: &
quaſi muſto, ſanguine ſuo inebriabuntur: &
ſciet omnis caro, quia ego Dominus ſalvans
te, & redemptor tuus fortis Jacob.

CAPUT L.

Non ex Dei impotentia, ſed propter ſuas iniquitates manet Synagoga repudiata, Chriſtum nolens recipere, qui nihil prætermiſit quod agendum fuerat ut ab ea reciperetur: imò illius amore ſeipſum in ignominioſas tradens afflictiones: ideóque Synagogam doloribus interituram denuntiat.

A 1 HÆc dicit Dominus: Quis eſt hic liber
repudij matris veſtræ, quo dimiſi eam?
aut quis eſt creditor meus, cui vendidi vos? ec-
ce in iniquitatibus veſtris venditi eſtis, & in
ſceleribus veſtris dimiſi matrem veſtram.
2 Quia veni, & non erat vir: vocavi, & non
*Inf. 59. 1. erat qui audiret, * nũquid abbreviata & par-
vula facta eſt manus mea, ut non poſſim redi-
mere, aut non eſt in me virtus ad liberandum?
Ecce in increpatione mea deſertum faciam B
mare, ponam flumina in ſiccum: computreſ-
cent piſces ſine aqua, & morientur in ſiti.
3 Induam cælos tenebris, & ſaccum ponam
operimentum eorum.
4 Dominus dedit mihi linguam eruditam,
ut ſciam ſuſtentare eum, qui lapſus eſt verbo:
erigit manè, manè erigit mihi aurem, ut au-
diam quaſi magiſtrum.
5 Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego
autem non contradico: retrorſum non abij. C
6 * Corpus meum dedi percutientibus, & * Mat.
genas meas vellentibus: faciem meã nõ averti 26. g. 67.
ab increpantibus, & conſpuentibus in me.
7 Dominus Deus auxiliator meus, ideò non
ſum cõfuſus: ideò poſui faciem meam ut pe-
tram duriſſimã, & ſcio quoniã non confundar.
8 * Juxtà eſt qui juſtificat me, quis contradi- * Rom.
cet mihi? ſtemus ſimul, quis eſt adverſarius 8. f. 33.
meus? accedat ad me.
9 Ecce Dominus Deus auxiliator meus: quis
eſt qui condemnet me? Ecce omnes quaſi ve-
ſtimentum conterentur, tinea comedet eos.
10 Quis ex vobis timens Dominum, au- D
diens vocem ſervi ſui? qui ambulavit in tene-
bris, & non eſt lumen ei, ſperet in nomine Do-
mini, & innitatur ſuper Deum ſuum.
11 Ecce vos omnes accendentes ignem, ac-
cincti flãmis, ambulate in lumine ignis veſtri,
& in flammis quas ſuccendiſtis: de manu mea
factum eſt hoc vobis, in doloribus dormietis.

CAPUT LI.

Exhortatur Sion exemplo Abrahæ, cui Deus promiſſa complevit, ut & ipſa certò fidat ſe promiſſam à Deo conſolationem accepturam de conſolatione, ſalute & magna felicitate Sion, hoc eſt Eccleſiæ, per Chriſtum futura, & de lege Evangelica latè diſſerit, ac de humiliatione hoſtium Eccleſiæ.

1 AUdite me qui ſequimini quod juſtum A
eſt, & quæritis Dominum: attendite ad
petram unde exciſi eſtis, & ad cavernam laci,
de qua præciſi eſtis.
2 Attendite ad Abraham patrem veſtrum, &
ad Saram, quæ peperit vos: quia unum vocavi
eum, & benedixi ei, & multiplicavi eum.
3 Conſolabitur ergo Dominus Sion, & con- B
ſolabitur omnes ruinas ejus: & ponet deſertũ
ejus quaſi delicias, & ſolitudinem ejus quaſi
hortum Domini. Gaudium & lætitia invenie-
tur in ea, gratiarum actio & vox laudis.
4 Attendite ad me popule meus, & tribus
mea me audite: quia lex à me exiet, & judi-
cium meum in lucem populorum requieſcet.
5 Prope eſt juſtus meus, egreſſus eſt ſalva-
tor meus, & brãchia mea populos judicabunt:
me inſulæ expectabunt, & brachium meum
ſuſtinebunt.
6 Levate in cælum oculos veſtros, & vide-
te ſub terra deorſum: quia cæli ſicut fumus li-
queſcent, & terra ſicut veſtimentum attere-
tur, & habitores ejus ſicut hæc interibunt: * * Pſ. 34.
Salus autem mea in ſempiternum erit, & juſti- d. 10.
tia mea non deficiet. * Pſ. 36.
7 Audite me qui ſcitis juſtum populus meus d. 39.

D 3 * lex

C * lex mea in corde eorum: nolite timere opprobrium hominum, & blaſphemias eorum ne metuatis.

*Pſ. 36. d. 31.

8 Sicut enim veſtimentum, ſic comedet eos vermis: & ſicut lanam ſic devorabit eos tinea: Salus autem mea in ſempiternum erit & juſtitia mea in generationes generationum.

9 Conſurge, conſurge, induere fortitudinem brachium Domini: conſurge ſicut in diebus antiquis, in generationibus ſæculorum. Numquid non tu percuſſiſti ſuperbum, vulneraſti draconem?

D 10 * Numquid non tu ſiccaſti mare, aquam abyſſi vehementis: qui poſuiſti profundum maris viam, ut tranſirent liberati?

*Exod. 14. e. 21.

11 Et nunc qui redempti ſunt à Domino, revertentur, & venient in Sion laudantes, & lætitia ſempiterna ſuper capita eorum, gaudiũ & lætitiam tenebunt, fugiet dolor & gemitus.

12 Ego, ego ipſe conſolabor vos: quis tu ut timeres ab homine mortali, & à filio hominis, qui quaſi fœnum ita areſcet?

E 13 Et oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit cælos, & fundavit terram: & formidaſti jugiter tota die à facie furoris ejus qui te tribulabat, & paraverat ad perdendum: ubi nunc eſt furor tribulantis?

14 Citò veniet gradiens ad aperiendum, & non interficiet uſque ad internecionem, nec deficiet panis ejus.

15 Ego autem ſum Dominus Deus tuus, qui conturbo mare, & intumeſcunt fluctus ejus: Dominus exercituum nomen meum.

F 16 * Poſui verba mea in ore tuo, & in umbra manus meæ protexi te, ut plantes cælos, & fundes terram: & dicas ad Sion: Populus meus es tu.

* Sup. 49. a. 2.

17 Elevare, elevare, conſurge Jeruſalem, quæ bibiſti de manu Domini calicem iræ ejus: uſque ad fundum calicis ſoporis bibiſti, & potaſti uſque ad fæces.

18 Non eſt qui ſuſtentet eam ex omnibus filiis, quos genuit: & non eſt qui apprehendat manum ejus ex omnibus filiis, quos enutrivit.

19 * Duo ſunt quæ occurrerunt tibi; quis contriſtabitur ſuper te? vaſtitas & contritio, & fames, & gladius: quis conſolabitur te?

* Sup. 47. c. 9.

G 20 Filij tui projecti ſunt, dormierunt in capite omnium viarum, ſicut orix illaqueatus: pleni indignatione Domini, increpatione Dei tui.

21 Idcircò audi hoc paupercula, & ebria non à vino.

22 Hæc dicit dominator tuus Dominus, & Deus tuus qui pugnabit pro populo ſuo: Ecce tuli de manu tua calicem ſoporis, fundum calicis indignationis meæ, non adjicies ut bibas illum ultrà.

23 Et ponam illum in manu eorum, qui te humiliaverunt, & dixerunt animæ tuæ: Incurvare ut tranſeamus: & poſuiſti ut terram corpus tuum & quaſi viam tranſeuntibus.

Caput LII.

Excitat Sion, hoc eſt Chriſti Eccleſiam ad conſolationem ob gratuitam ſui redemptionem: meminit deſcenſus Iſraël in Ægyptum: & liberationis ab Aſſur: prædicatores autem Evangelicæ pacis commendat, excitans omnes ad laudem propter Chriſtum paratum omnibus ſalvatorem: & de ipſius exaltatione ac humiliatione, & fide Gentium in ipſum.

1 COnſurge, conſurge, induere fortitudine tua Sion, induere veſtimentis gloriæ tuæ Jeruſalem, civitas ſancti: quia non adjiciet ultrà ut pertranſeat per te incircumciſus & immundus. A

2 Excutere de pulvere, conſurge, ſede Jeruſalem: ſolve vincula colli tui captiva filia Sion.

3 Quia hæc dicit Dominus: Gratis venumdati eſtis: & ſine argento redimemini.

4 Quia hæc dicit Dominus Deus: * In Ægyptum deſcendit populus meus in principio, ut colonus eſſet ibi: & Aſſur abſque ulla cauſa calumniatus eſt eum. B * Geneſ. 46. a. 6.

5 Et nunquid mihi eſt hic, dicit Dominus, quoniam ablatus eſt populus meus gratis? Dominatores ejus iniquè agunt, dicit Dñs, * & jugiter tota die nomen meum blaſphematur. * Ezech. 36. d. 20. Rom. 2. d. 24.

6 Propter hoc ſciet populus meus nomen meum in die illa: quia ego ipſe qui loquebar, ecce adſum.

7 * Quàm pulchri ſuper montes pedes annuntiantis & prædicantis pacem! annuntiantis bonum, prædicantis ſalutem, dicentis Sion: Regnabit Deus tuus. * Nah. 1. d. 15. Rom. 10. c. 15.

8 Vox ſpeculatorum tuorum: levaverunt vocem, ſimul laudabunt: quia oculo ad oculum videbunt cum converterit Dominus Sion. C

9 Gaudete & laudate ſimul deſerta Jeruſalem: quia conſolatus eſt Dominus populum ſuum, redemit Jeruſalem.

10 Paravit Dominus brachium ſanctum ſuum in oculis omnium Gentium: * & videbunt omnes fines terræ ſalutare Dei noſtri. * Pſ. 97. a. 3.

11 Recedite, recedite, exite inde * pollutum nolite tangere: exite de medio ejus, mundamini qui fertis vaſa Domini. * 2. Cor. 6. d. 17.

12 Quoniam non in tumultu exibitis, nec in fuga properabitis: præcedet enim vos Dominus, & congregabit vos Deus Iſraël. D

13 Ecce intelliget ſervus meus, exaltabitur, & elevabitur, & ſublimis erit valdè.

14 Sicut obſtupuerunt ſuper te multi, ſic inglorius erit inter viros adſpectus ejus, & forma ejus inter filios hominum.

15 Iſte aſperget gentes multas, ſuper ipſum continebunt reges os ſuum: * quia quibus non eſt narratum de eo, viderunt; & qui non audierunt, contemplati ſunt. * Rom. 15. d. 21.

Caput LIII.

Non omnes Evangelij prædicationem ſuſcipiunt: prophetia de Chriſti nativitate, & ignominioſa paſſione ac morte ipſius propter peccata noſtra: contemptus habitus eſt qui ſalutem nobis peperit: de manſuetudine & voluntaria ipſius oblatione: de gloria & exaltatione ejus, credentiúmque multitudine. A

1 QUis credidit auditui noſtro? & brachium Domini cui revelatum eſt? Rom. 10. c. 16. Joan. 12. f. 38.

2 Et

2 Et aſcendet ſicut virgultum coram eo, &
ſicut radix de terra ſitienti: non eſt ſpecies ei,
neque decor:& vidimus eum, & non erat aſ-
pectus, & deſideravimus eum:
*Mar. 9.b.11. 3 * Deſpectum, & noviſſimum virorum,
virum dolorum, & ſcientem infirmitatem: &
quaſi abſconditus vultus ejus & deſpectus,
unde nec reputavimus eum.
B 4 * Verè languores noſtros ipſe tulit, &
*Mat.8. b.17. dolores noſtros ipſe portavit:& nos putavimus
eum quaſi leproſum, & percuſſum à Deo &
humiliatum.
* 1 Cor. 15.a.3. 5 * Ipſe autem vulneratus eſt propter ini-
quitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera
noſtra:diſciplina pacis noſtræ ſuper eum,& li-
vore ejus ſanati ſumus.
6 Omnes nos quaſi oves erravimus, unuſ-
quiſque in viam ſuam declinavit: & poſuit
Dominus in eo iniquitatem omnium noſtrûm.
7 Oblatus eſt quia ipſe voluit, & non ape-
C ruit os ſuum: ſicut ovis ad occiſionem duce-
tur,& quaſi agnus coram tondente ſe obmu-
teſcet,* & non aperiet os ſuum.
*Mat. 26.f.63. Act.8.f.32. 8 De anguſtia, & de judicio ſublatus eſt:
generationem ejus quis enarrabit? quia ab-
ſciſſus eſt de terra viventium: propter ſcelus
populi mei percuſſi eum.
9 Et dabit impios pro ſepultura,& divitem
pro morte ſua: * eò quòd iniquitatem non fe-
* 1 Pet. 2.d.22. 1.Ioan. 3.a.5. cerit,neque dolus fuerit in ore ejus.
10 Et Dominus voluit conterere eum in
infirmitate, ſi poſuerit pro peccato animam
ſuam, videbit ſemen longævum, & voluntas
Domini in manu ejus dirigetur.
11 Pro eo quòd laboravit anima ejus,vide-
D bit & ſaturabitur: in ſcientia ſua juſtificabit
ipſe juſtus ſervus meus multos, & iniquitates
eorum ipſe portabit.
12 Ideò diſpertiam ei plurimos,& fortium
dividet ſpolia,pro eo quòd tradidit in mortem
* Mar. 15.c.28. animam ſuam,* & cum ſceleratis reputatus
eſt: & ipſe peccata multorum tulit* & pro
Luc.22. d.37. tranſgreſſoribus rogavit.

*Luc.23. e.34.

Caput LIV.

Eccleſiam invitat ad lætitiam quòd ex Gentibus futura ſit numeroſior quàm erat Synagoga, & per orbem propaganda perpetua Dei protectione ſit in ſecuritate victura veteris oblita calamitatis: quódque ex pretioſis ædificabitur lapidibus in juſtitia fundata: omnéſque in ea docti erunt à Deo multitudine pacis fruituri.

A 1 LAuda ſterilis quæ non paris: decanta
Luc.23. d.29. laudem,& hinni quæ non pariebas: quo-
niam multi filij deſertæ,magis quàm ejus quæ
Gal.4.d.27. habet virum, dicit Dominus.
2 Dilata locum tentorij tui & pelles taber-
naculorum tuorum extende,ne parcas: longos
fac funiculos tuos,& clavos tuos conſolida.
B 3 Ad dexteram enim & ad lævam penetra-
bis: & ſemen tuum Gentes hereditabit,& ci-
vitates deſertas inhabitabit.
4 Noli timere,quia non confunderis, neq;
erubeſces:non enim te pudebit,quia confuſio-
nis adoleſcentiæ tuæ oblivisceris & opprobrij
viduitatis tuæ non recordaberis ampliùs.

5 Quia dominabitur tui qui fecit te,* Dñs C
exercituum nomen ejus: & redemptor tuus * Luc 1. d.32.
ſanctus Iſraël,Deus omnis terræ vocabitur,
6 Quia ut mulierem derelictam & mœren-
tem ſpiritu vocavit te Dominus,& uxorem ab
adoleſcentia abjectam,dixit Deus tuus.
7 Ad punctum in modico dereliqui te,& in
miſerationibus magnis congregabo te.
8 In momento indignationis abſcondi fa-
ciem meam parumper à te, & in miſericordia D
ſempiterna miſertus ſum tui:dixit redemptor
tuus Dominus.
9 * Sicut in diebus Noë iſtud mihi eſt, qui * Geneſ. 9.b.11.
juravi ne inducerem aquas Noë ultrà ſupra
terram: ſic juravi ut non iraſcar tibi, & non
increpem te.
10 Montes enim commovebuntur,& colles E
contremiſcent: miſericordia autem mea non
recedet à te,& fœdus pacis meæ non movebi-
tur: dixit miſerator tuus Dominus.
11 Paupercula,tempeſtate convulſa,abſque
ulla conſolatione. Ecce ego ſternam per ordi-
nem lapides tuos,& fundabo te in ſapphiris,
12 Et ponam jaſpidem propugnacula tua: F
& portas tuas in lapides ſculptos, & omnes
terminos tuos in lapides deſiderabiles:
13 * Univerſos filios tuos doctos à Domi- * Ioan. 6.e.45.
no; & multitudinem pacis filiis tuis.
14 Et in juſtitia fundaberis: recede procul à
calumnia,quia non timebis;& à pavore, quia
non appropinquabit tibi.
15 Ecce accola veniet, qui non erat mecum,
advena quondam tuus adjungetur tibi.
16 Ecce ego creavi fabrum ſufflantem in G
igne prunas,& proferentem vas in opus ſuum,
& ego creavi interfectorem ad diſperdendum.
17 Omne vas, quod fictum eſt contra te,
non dirigetur: & omnem linguam reſiſtentem
tibi in judicio, judicabis. Hæc eſt hereditas
ſervorum Domini,& juſtitia eorum apud me,
dicit Dominus.

Caput LV.

Omnes ad fidem vocans,promittit donorum ſpiritualium abundantiam: revocantur à peccatis impij, cùm Dominus miſericors ſit & verax in promiſſis: de profectu prædicationis Evangelij & felicitate credentium.

1 OMnes ſitientes venite ad aquas: & qui A
non habetis argentum, properate, emi- Eccli 51. d.33.
te,& comedite: venite,emite abſque argento,
& abſque ulla commutatione vinum & lac. Apoc. 22.d.17.
2 Quare appenditis argentum non in pani-
bus & laborem veſtrum non in ſaturitate? Au-
dite audientes me,& comedite bonum, & de-
lectabitur in craſſitudine anima veſtra.
3 Inclinate aurem veſtram,& venite ad me:
audite & vivet anima veſtra, & feriam vobiſ- * Act. 13.e.34.
cum pactum ſempiternum, * miſericordias
David fideles.
4 Ecce teſtem populis dedi eum, ducem ac
præceptorem Gentibus.
5 Ecce gentem, quam neſciebas, vocabis:
& Gentes, quæ te non cognoverunt, ad te
current, propter Dominum Deum tuum,
&

& ſanctum Iſraël, quia glorificavit te.

6 Quærite Dominum, dum inveniri poteſt, invocate eum, dum prope eſt.

7 Derelinquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, & revertatur ad Dominum, & miſerebitur ejus, & ad Deum noſtrum: quoniam multus eſt ad ignoſcendum.

C 8 Non enim cogitationes meæ, cogitationes veſtræ: neque viæ veſtræ, viæ meæ, dicit Dominus.

9 Quia ſicut exaltantur cæli à terra, ſic exaltatæ ſunt viæ meæ à viis veſtris, & cogitationes meæ à cogitationibus veſtris.

10 Et quomodo deſcendit imber, & nix de cælo, & illuc ultrà non revertitur, ſed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat ſemen ſerenti, & panem comedenti:

D 11 Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, ſed faciet quæcumque volui, & proſperabitur in his, ad quæ miſit illud.

12 Quia in lætitia egrediemini, & in pace deducemini: montes & colles cantabunt coram vobis laudem, & omnia ligna regionis plaudent manu.

13 Pro ſaliunca aſcendet abies, & pro urtica creſcet myrtus: & erit Dominus nominatus in ſignum æternum, quod non auferetur.

CAPUT LVI.

Omnes cujuſvis gentis aut conditionis hortatur Dominus ad ſervanda ſua præcepta: conſolatio eunuchorum juſtorum: domus Dei, domus eſt orationis, gravis increpatio & comminatio adverſus paſtores Ieruſalem, quos cæcos & canes mutos ac impudentes appellat.

A 1 HÆc dicit Dominus: Cuſtodite judiciũ, & facite juſtitiam: quia juxta eſt ſalus mea ut veniat, & juſtitia mea ut reveletur. *Sap. 1. a. 1.*

2 Beatus vir, qui facit hoc, & filius hominis, qui apprehendet iſtud: cuſtodiens ſabbatum ne polluat illud, cuſtodiens manus ſuas ne faciat omne malum.

B 3 Et non dicat filius advenæ, qui adhæret Domino, dicens: Separatione dividet me Dominus à populo ſuo: Et non dicat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum.

4 Quia hæc dicit Dominus Eunuchis: Qui cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum:

5 Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus: nomen ſempiternum dabo eis, quod non peribit.

C 6 Et filios advenæ qui adhærent Domino, ut colant eum, & diligant nomen ejus, ut ſint ei in ſervos: omnem cuſtodientem ſabbatum ne polluat illud, & tenentem fœdus meum:

7 Adducam eos in montem ſanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis meæ: holocauſta eorum, & victimæ eorum, placebunt mihi ſuper altari meo: * quia domus mea, domus orationis vocabitur cunctis populis. ** Ier. 7. b. 11. Matt. 21. b. 13. Marc. 11. c. 17.*

8 Ait Dominus Deus, qui congregat diſperſos Iſraël: Adhuc congregabo ad eum congregatos ejus.

9 Omnes beſtiæ agri venite ad devorandum, univerſæ beſtiæ ſaltus. *Luc. 18. g. 46.*

D 10 Speculatores ejus cæci omnes, neſcierunt univerſi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes ſomnia.

11 Et canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatem: ipſi paſtores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam ſuam declinaverunt, * unuſquiſque ad avaritiam ſuam, à ſummo uſque ad noviſſimum. ** Ier. 6. c. 13. & 8. d. 10.*

12 Venite, ſumamus vinum, & impleamur ebrietate: & erit ſicut hodie, ſic & cras, & multò ampliùs.

CAPUT LVII.

Iuſtorum interitus, & futura ipſorum requies non intelligitur ab impiis, cum quibus Deus hic expoſtulat ſuper idololatria, aliiſque ipſorum ſceleribus, denuntians eos humiliandos: converſis autem pax & conſolatio promittitur, cum impii cor ſit tanquam mare fervens cui non eſt pax.

A 1 IUſtus perit, & non eſt qui recogitet in corde ſuo: & viri miſericordiæ colliguntur, quia non eſt qui intelligat: à facie enim malitiæ collectus eſt juſtus.

2 Veniat pax, requieſcat in cubili ſuo qui ambulavit in directione ſua.

3 Vos autem accedite huc filii auguratricis; ſemen adulteri, & fornicariæ.

4 Super quem luſiſtis? ſuper quem dilataſtis os, & ejeciſtis linguam? numquid non vos filii ſceleſti, ſemen mendax?

5 Qui conſolamini in diis ſubter omne lignum frondoſum, immolantes parvulos in torrentibus, ſubter eminentes petras?

6 In partibus torrentis pars tua, hæc eſt ſors tua: & ipſis effudiſti libamen, obtuliſti ſacrificium, numquid ſuper his non indignabor?

B 7 Super montem excelſum & ſublimem poſuiſti cubile tuum, & illuc aſcendiſti ut immolares hoſtias.

8 Et poſt oſtium, & retro poſtem poſuiſti memoriale tuum: quia juxta me diſcooperuiſti, & ſuſcepiſti adulterum: dilataſti cubile tuum, & pepigiſti cum eis fœdus: dilexiſti ſtratum eorum manu aperta.

9 Et ornaſti te regio unguento, & multiplicaſti pigmenta tua. Miſiſti legatos tuos procul, & humiliata es uſque ad inferos.

10 In multitudine viæ tuæ laboraſti: non dixiſti: quieſcam: vitam manus tuæ inveniſti, propterea non rogaſti.

C 11 Pro quo ſolicita timuiſti, quia mentita es & mei non es recordata, neque cogitaſti in corde tuo? quia ego tacens, & quaſi non videns, & mei oblita es.

12 Ego annunciabo juſtitiam tuam, & opera tua non prodeaunt tibi.

13 Cùm clamaveris, liberent te congregati tui, & omnes eos auferet ventus: tollet aura: Qui autem fiduciam habet mei, hereditabit terram, & poſſidebit montem ſanctum meum.

14 Et dicam * Viam facite, præbete iter, declinate de ſemita, auferte offendicula de via populi mei. ** Inf. 62. d. 10.*

15 Quia hæc dicit Excelſus, & ſublimis habitans

habitans æternitatem: & ſanctum nomen ejus in excelſo & in ſancto habitans, & cum contrito & humili ſpiritu: ut vivificet ſpiritum humilium, & vivificet cor contritorum.

D 16 Non enim in ſempiternum litigabo, neque uſque ad finem iraſcar: quia ſpiritus à facie mea egredietur, & flatus ego faciam.

17 Propter iniquitatem avaritiæ ejus iratus ſum, & percuſſi eum: abſcondi à te faciem meam, & indignatus ſum: & abiit vagus in via cordis ſui.

18 Vias ejus vidi, & ſanavi eum, & reduxi eum, & reddidi conſolationes ipſi, & lugentibus ejus.

19 Creavi fructum labiorum pacem, pacem ei, qui longè eſt, & qui propè, dixit Dominus, & ſanavi eum.

20 Impij autem quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt, & redundant fluctus ejus in conculcationem & lutum.

* Sup. 48. d. 22. 21 * Non eſt pax impiis, dicit Dn̄s Deus.

Caput LVIII.

Reprehendit Iudæorum hypocriſim, oſtendens eorum jejunium non eſſe Deo acceptabile: & quæ debeant illud comitari, quibus adhibitis multa præſtantur hominibus beneficia: quomodo debeat ſabbatum celebrari, abnegata propria voluntate, & quod ſit præmium ita celebrantium.

A 1 Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorum.

2 Me etenim de die in diem quærunt, & ſcire vias meas volunt: quaſi gens, quæ juſtitiam fecerit, & judicium Dei ſui non dereliquerit: rogant me judicia juſtitiæ: appropinquare Deo volunt.

3 Quare jejunavimus, & non aſpexiſti: humiliavimus animas noſtras, & neſciſti? Ecce in die jejunij veſtri, invenitur voluntas veſtra, & omnes debitores veſtros repetitis.

B 4 Ecce ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impiè. Nolite jejunare ſicut uſque ad hanc diem, ut audiatur in excelſo clamor veſter.

* Zach. 7. b. 5. 5 * Numquid tale eſt jejunium quod elegi, per diem affligere hominem animam ſuã? numquid contorquere quaſi circulum caput ſuum, & ſaccum & cinerem ſternere? numquid iſtud vocabis jejuniũ, & diem acceptabilẽ Domino?

6 Nonne hoc eſt magis jejunium, quod elegi? diſſolve colligationes impietatis, ſolve faſciculos deprimentes, dimitte eos, qui confracti ſunt, liberos, & omne onus dirumpe.

C * Ezech. 18. b. 7. d. 16. Matt. 25. c. 35. 7 * Frange eſurienti panem tuum, & egenos vagóſque induc in domum tuum: cùm videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris.

8 Tunc erumpet quaſi manè lumen tuum, & ſanitas tua citiùs orietur, & anteibit faciẽ tuã juſtitia tua, & gloria Domini colliget te.

9 Tunc invocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet: Ecce adſum, ſi abſtuleris de medio tui catenam, & deſieris extendere digitum, & loqui quod non prodeſt.

10 Cùm effuderis eſurienti animam tuam, & animam afflictã repleveris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies. D

11 Et requiem tibi dabit Dominus ſẽper, & implebit ſplendoribus animam tuam, & oſſa tua liberabit, & eris quaſi hortus irriguus, & ſicut fons aquarum, cujus non deficient aquæ.

12 * Et ædificabuntur in te deſerta ſæculorum: fundamenta generationis & generationis ſuſcitabis: & vocaberis ædificator ſepium, avertens ſemitas in quietem. * Inf. 61. b. 4.

13 Si averteris à ſabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die ſancto meo, & vocaberis ſabbatum delicatum, & ſanctum Domini glorioſum, & glorificaveris eum dum non facis vias tuas, & non invenitur voluntas tua, ut loquaris ſermonem:

14 Tunc delectaberis ſuper Domino, & ſuſtollam te ſuper altitudines terræ, & cibabo te hereditate Jacob patris tui, os enim Domini locutum eſt.

Caput LIX.

Potens ac benignus eſt Deus ad ſalvandum Iudæos; ſed iniquitates eorum, quas propheta perſequitur, impediunt ne exaudiantur ac ſalventur, propter quas & ipſi confitentur ſe juſtè à Deo deſertos, & excæcatos affligi variis malis: de furore Domini in malos, & benignitate erga pœnitentes.

1 Ecce non eſt abbreviata manus Domini ut ſalvare nequeat, neque aggravata eſt auris ejus ut non exaudiat: A Num. 11. e. 13.

2 Sed iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos & Deum veſtrum, & peccata veſtra abſcõderunt faciem ejus à vobis ne exaudiret. Sup. 50. a. 2.

3 * Manus enim veſtræ pollutæ ſunt ſanguine, & digiti veſtri iniquitate: labia veſtra locuta ſunt mendacium, & lingua veſtra iniquitatem fatur. * Sup. 1. d. 15.

4 Non eſt qui invocet juſtitiam, neque eſt qui judicet verè: ſed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates: * Conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem. * Iob. 15. d. 35.

5 Ova aſpidum ruperunt, & telas araneæ texuerunt: qui comederit de ovis eorum, morietur: & quod confotum eſt, erumpet in regulum.

6 Telæ eorum non erunt in veſtimentum, neque operientur operibus ſuis: opera eorum opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum. B

7 * Pedes eorum ad malum currunt, & feſtinant ut effundant ſanguinem innocentem: cogitationes eorum cogitationes inutiles: vaſtitas & contritio in viis eorum. * Proverb. 1. b. 16. Rom. 3. b. 15.

8 Viam pacis neſcierunt, & non eſt judicium in greſſibus eorum, ſemitæ eorum incurvatæ ſunt eis: omnis qui calcat in eis, ignorat pacem.

9 Propter hoc elongatum eſt judicium à nobis, & non apprehendet nos juſtitia: expectavimus lucem, & ecce tenebræ; ſplendorem, & in tenebris ambulavimus.

10 Palpavimus ſicut cæci parietem, & quaſi abſque oculis attrectavimus, impegimus meridie

ridie quaſi in tenebris, in caliginoſis quaſi mortui.

C 11 Rugiemus quaſi urſi omnes, & quaſi columbæ meditantes gememus, expectavimus judicium, & non eſt; ſalutem, & elongata eſt à nobis.

12 Multiplicatæ ſunt enim iniquitates noſtræ coram te, & peccata noſtra reſponderunt nobis, quia ſcelera noſtra nobiſcum, & iniquitates noſtras cognovimus.

13 Peccare & mentiri contra Dominum: & averſi ſumus ne iremus poſt tergum Dei noſtri, ut loqueremur calumniam & tranſgreſſionem concepimus, & locuti ſumus de corde verba mendacij.

14 Et converſum eſt retro ſum judicium, & juſtitia longè ſtetit: quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi.

15 Et facta, eſt veritas in oblivionem: & qui receſſit à malo, prædæ patuit: & vidit Dominus, & malum apparuit in oculis ejus, quia non eſt judicium.

D 16 Et vidit quia non eſt vir: & aporiatus eſt, quia non eſt qui occurrat: & ſalvavit ſibi brachium ſuum, & juſtitia ejus ipſa confirmavit eum.

*Eph 6. c.17. 1. Theſſ. 5. b.8. 17 * Indutus eſt juſtitia ut lorica, & galea ſalutis in capite ejus: indutus eſt veſtimentis ultionis, & opertus eſt quaſi pallio zeli.

18 Sicut ad vindictam quaſi ad retributionem indignationis hoſtibus ſuis & viciſſitudinem inimicis ſuis: inſulis vicem reddet.

19 Et timebunt qui ab Occidente, nomen Domini; & qui ab ortu ſolis, gloriam ejus: cùm venerit quaſi fluvius violentus, quem ſpiritus Domini cogit:

*Rom. 11 d.26. 20 * Et venerit Sion redemptor, & eis qui redeunt ab iniquitate in Jacob, dicit Dominus.

21 Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus: Spiritus meus, qui eſt in te, & verba mea, quæ poſui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore ſeminis tui, & de ore ſeminis ſeminis tui, dicit Dominus, amodò & uſque in ſempiternum.

CAPUT LX.

Eccleſia ad exultationem excitatur, quòd in ea Domini gloria relucet, ad quam acceſſuræ ſunt plurimæ nationes & quæ ad eam non venerint peribunt: in qua pax, juſtitia & laus Dei invenientur, ablata iniquitate: eritque Dominus ei in lucem ſempiternã & gloriam.

A 1. Surge, illuminare Jeruſalem: quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt.

2 Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos: ſuper te autem orietur Dominus & gloria ejus in te videbitur.

3 Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui.

*Sup. 49 c.18. 4 * Leva in circuitu oculos tuos, & vide: omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi: filij tui de longè venient, & filiæ tuæ de latere ſurgent.

5 Tunc videbis, & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuũ, quãdo cõverſa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentiũ venerit tibi.

6 Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian & Epha: omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annuntiantes.

7 Omne pecus Cedar congregabitur tibi, arietes Nabajoth miniſtrabunt tibi: offerentur ſuper placabili altari meo, & domum majeſtatis meæ glorificabo. B

8 Qui ſunt iſti, qui ut nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas.

9 Me enim inſulæ expectant, & naves maris in principio, ut adducam filios tuos de longè; argentum eorum, & aurum eorum cum eis: nomini Domini Dei tui, & ſancto Iſraël, quia glorificavit te.

10 Et ædificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum miniſtrabunt tibi: in indignatione enim mea percuſſi te: & in reconciliatione mea miſertus ſum tui.

11 * Et aperientur portæ tuæ jugiter: die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo Gentium, & reges earum adducantur. *Apoc. 21 g 25.

12 Gens enim & regnum, quod non ſervierit tibi, peribit: & Gentes ſolitudine vaſtabuntur.

13 Gloria Libani ad te veniet, & abies & buxus, & pinus ſimul, ad ornandum locum ſanctificationis meæ; & locum pedum meorum glorificabo. C

14 Et venient ad te curvi filij eorum qui humiliaverunt te, & adorabunt veſtigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, & vocabunt te Civitatem Domini, Sion ſancti Iſraël.

15 Pro eo quòd fuiſti derelicta, & odio habita, & non erat qui per te tranſiret, ponam te in ſuperbiam ſæculorum, gaudium in generationem & generationem?

16 Et ſuges lac Gentium, & mamilla regum lactaberis: & ſcies quia ego Dominus ſalvans te, & redemptor tuus fortis Jacob.

17 Pro ære afferam aurum, & pro ferro D afferam argentum; & pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum: & ponam viſitationem tuam pacem, & præpoſitos tuos juſtitiam.

18 Non audietur ultrà iniquitas in terra tua, vaſtitas & contritio in terminis tuis, & occupabit ſalus muros tuos, & portas tuas laudatio.

19 * Non erit tibi ampliùs ſol ad lucendum per diem, nec ſplendor lunæ illuminabit te: ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. *Apoc. 21.g 23. 22.a 5.

20 Non occidet ultrà ſol tuus, & luna tua non minuetur: quia erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & complebuntur dies luctus tui.

21 Populus autem tuus omnes juſti, in perpetuum hereditabunt terram, germen plantationis meæ, opus manus meæ ad glorificandum.

22 Minimus erit in mille, & parvulus in gentem fortiſſimam: ego Dominus in tempore ejus ſubitò faciam iſtud.

CAPUT

CAPUT LXI.

Chriſti ſalvatoris officium, & humani generis reparationem pulchre explicat; prædicatione quoque miniſtrorum Chriſti gentes ad fidem convertendas: additur de conſolatione credentium & gloria miniſtrorum: Eccleſia lætabunda ſuam felicitatem mirè ſibi gratulatur.

A 1 SPiritus Domini ſuper me: eò quòd unxerit Dominus me: ad annuntiandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clauſis apertionem: Luc 4 c. 18.

2 Ut prædicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo noſtro: * ut conſolarer omnes lugentes: *Mat 5. a. 5.

B 3 Ut ponerem lugentibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris: & vocabuntur in ea fortes juſtitiæ, plantatio Domini ad glorificandum.

4 * Et ædificabunt deſerta à ſæculo, & ruinas antiquas erigent, & inſtaurabunt civitates deſertas, diſſipatas in generationem & generationem. * Sup. 58. d. 12.

5 Et ſtabunt alieni, & paſcent pecora veſtra: & filii peregrinorum, agricolæ & vinitores veſtri erunt.

6 Vos autem Sacerdotes Domini vocabimini: Miniſtri Dei noſtri, dicitur vobis: Fortitudinem Gentium comedetis, & in gloria earum ſuperbietis.

C 7 Pro confuſione veſtra duplici & rubore, laudabunt partem ſuam: propter hoc in terra ſua duplicia poſſidebunt, lætitia ſempiterna erit eis.

8 Quia ego Dominus diligens judicium, & odio habens rapinam in holocauſto: & dabo opus eorum in veritate, & fœdus perpetuum feriam eis.

9 Et ſcient in Gentibus ſemen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes qui viderint eos, cognoſcent illos, quia iſti ſunt ſemen, cui benedixit Dominus.

D 10 Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo: quia induit me veſtimentis ſalutis: & indumento juſtitiæ circumdedit me, quaſi ſponſum decoratum corona, & quaſi ſponſam ornatā monilibus ſuis.

11 Sicut enim terra profert germen ſuum, & ſicut hortus ſemen ſuum germinat: ſic Dominus Deus germinabit juſtitiam & laudem coram univerſis Gentibus.

CAPUT LXII.

Propheta non ceſſat propter impios Chriſtum annuntiare, prophetans de Chriſti adventu & converſione Gentium: de felicitate, gloria & exaltatione Eccleſiæ ex Dei gratuito beneplacito erga ipſum: de prædicatoribus Eccleſiæ, & Evangelio per orbem divulgando.

A 1 PRopter Sion non tacebo, & propter Jeruſalem non quieſcam, donec egrediatur ut ſplendor juſtus ejus, & ſalvator ejus ut lampas accendatur.

2 Et videbunt Gentes juſtum tuum, & cūcti reges inclytum tuum: & vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit.

3 Et erit corona gloriæ in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui.

4 Non vocaberis ultrà Derelicta; & terra tua non vocabitur amplius Deſolata: ſed vocaberis Voluntas mea in ea, & terra tua Inhabitata, quia complacuit Domino in te: & terra tua inhabitabitur. B

5 Habitabit enim juvenis cum virgine, & habitabunt in te filii tui. Et gaudebit ſponſus ſuper ſpōſam, & gaudebit ſuper te Deus tuus. C

6 Super muros tuos Jeruſalem conſtitui cuſtodes, tota die & tota nocte in perpetuum non tacebunt. Qui reminiſcimini Domini, ne taceatis.

7 Et ne detis ſilentium ei, donec ſtabiliat, & donec ponat Jeruſalem laudem in terra.

8 Juravit Dominus in dextera ſua, & in brachio fortitudinis ſuæ: Si dedero triticum tuum ultrà cibum inimicis tuis: & ſi biberint filii alieni vinum tuum, in quo laboraſti.

9 Quia qui congregant illud, comedent, & laudabunt Dominum: & qui comportant illud, bibent in atriis ſanctis meis.

10 Tranſite, tranſite per portas, * præparate viam populo, planum facite iter, eligite lapides, & elevate ſignum ad populos. D *Sup. 55. c. 14.

11 Ecce Dominus auditum fecit in extremis terræ, * dicite filiæ Sion: Ecce ſalvator tuus venit: ecce merces ejus cum eo, & opus ejus coram illo. * Zach. 9. b. Mat 21. a 5.

12 Et vocabunt eos, Populus ſanctus, redempti à Domino. Tu autem vocaberis: Quæſita civitas, & non Derelicta.

CAPUT LXIII.

Dicit ſe Dominus ſanguine aſperſum dum ſolus vicisſet hoſtes: Deus multa præſtitit Iſraëlitis beneficia, ſed propter iniquitates ſuas ſunt ab eo relicti: propheta autem miſerationum Domini memor, invocat ipſius miſericordiam ſuper populum ſuum, quem à Deo deſertum conqueritur.

1 QUis eſt iſte qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra: iſte formoſus in ſtola ſua, gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ. Ego qui loquor juſtitiam, & propugnator ſum ad ſalvandum. A

2 * Quare ergo rubrum eſt indumentum tuum, & veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari. * Apoc. 19 c 13.

3 Torcular calcavi ſolus, & de Gentibus non eſt vir mecum: calcavi eos in furore meo, & conculcavi eos in ira mea: & aſperſus eſt ſanguis eorum ſuper veſtimenta mea, & omnia indumenta mea inquinavi.

4 * Dies enim ultionis in corde meo, annus redemptionis meæ venit. * Sup. 34. b 8.

5 Circumſpexi, & non erat auxiliator: quæſivi, & non fuit qui adjuvaret: & ſalvavit mihi brachium meum, & indignatio mea ipſa auxiliata eſt mihi.

6 Et conculcavi populos in furore meo, & inebriavi eos in indignatione mea, & detraxi in terram virtutem eorum. B

7 Miſerationum Domini recordabor, laudem Domini ſuper omnibus quæ reddidit nobis Dominus, & ſuper multitudinem bonorū

domui Iſraël, quæ largitus eſt eis ſecundùm indulgentiam ſuam, & ſecundùm multitudinem miſericordiarum ſuarum.

8 Et dixit: Verumtamen populus meus eſt, filij non negantes: & factus eſt eis ſalvator.

C 9 In omni tribulatione eorum non eſt tribulatus, & angelus faciei ejus ſalvavit eos: in dilectione ſua, & indulgentia ſua ipſe redemit eos, & portavit eos, & elevavit eos cunctis diebus ſæculi.

10 Ipſi autem ad iracundiam provocaverūt, & afflixerunt ſpiritum ſancti ejus: & converſus eſt eis in inimicum, & ipſe debellavit eos.

11 Et recordatus eſt dierum ſæculi Moyſi, & populi ſui: * Ubi eſt qui eduxit eos de mari cum paſtoribus gregis ſui? ubi eſt qui poſuit in medio ejus ſpiritum ſancti ſui?

* Exod. 14. g. 29.

12 Qui eduxit ad dexteram Moyſen brachio majeſtatis ſuæ, qui ſcidit aquas ante eos, ut faceret ſibi nomen ſempiternum:

13 Qui eduxit eos per abyſſos, quaſi equum in deſerto non impingentem.

14 Quaſi animal in campo deſcendens ſpiritus Domini ductor ejus fuit: ſic adduxiſti populum tuum, ut faceres tibi nomen gloriæ.

15 * Attende de cælo, & vide de habitaculo ſancto tuo, & gloriæ tuæ: ubi eſt zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viſcerum tuorum, & miſerationum tuarum, ſuper me continuerunt ſe. D

* Deut. 26. c. 15. Baruc. 2. c. 16.

16 Tu enim pater noſter, & Abraham neſcivit nos, & Iſraël ignoravit nos: tu Domine pater noſter, redemptor noſter, à ſæculo nomen tuum.

17 Quare errare nos feciſti Domine de viis tuis: induraſti cor noſtrum ne timeremus te? convertere propter ſervos tuos, tribus hereditatis tuæ.

18 Quaſi nihilum poſſederunt populum ſanctum tuum: hoſtes noſtri conculcaverunt ſanctificationem tuam.

19 Facti ſumus quaſi in principio, cùm non dominareris noſtri, neque invocaretur nomen tuum ſuper nos.

Caput LXIV.

Petit propheta ut Deus nomen ſuum & potentiam inimicis nota faciat: facta quoque mentione felicitatis quæ Deum expectantibus præparata eſt, confitetur ac luget populi ſui iniquitates, immunditias & exilium, orans pro liberatione.

A 1 VTinam dirumperes cælos, & deſcenderes: à facie tua montes defluerent.

2 Sicut exuſtio ignis tabeſcerent, aquæ arderent igni, ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis: à facie tua gentes turbarentur.

3 Cùm feceris mirabilia, non ſuſtinebimus: deſcendiſti, & à facie tua montes defluxerunt.

4 A ſæculo non audierunt, neque auribus B perceperunt: * oculus non vidit, Deus abſque te, quæ præparaſti expectantibus te.

* 1 Cor. 2. b 9.

5 Occurriſti lætanti, & facienti juſtitiam: in viis tuis recordabuntur tui: ecce tu iratus es, & peccavimus: in ipſis fuimus ſemper, & ſalvabimur.

6 Et facti ſumus ut immundus omnes nos, & quaſi pānus menſtruatæ univerſæ juſtitiæ noſtræ: & cecidimus quaſi folium univerſi, & iniquitates noſtræ quaſi ventus abſtulerunt nos. C

7 Non eſt qui invocet nomen tuum; qui conſurgat, & teneat te: abſcondiſti faciem tuam à nobis, & alliſiſti nos in manu iniquitatis noſtræ.

8 Et nunc Domine, pater noſter es tu, nos verò lutum: & fictor noſter tu, & opera manuum tuarum omnes nos.

9 * Ne iraſcaris Domine ſatis, & ne ultrà memineris iniquitatis noſtræ: ecce reſpice, populus tuus omnes nos.

* Pſal. 78. c. 8.

10 Civitas ſancti tui facta eſt deſerta, Sion deſerta facta eſt, Jeruſalem deſolata eſt. D

11 Domus ſanctificationis noſtræ, & gloriæ noſtræ, ubi laudaverunt te patres noſtri, facta eſt in exuſtionem ignis, & omnia deſiderabilia noſtra verſa ſunt in ruinas.

12 Numquid ſuper his continebis te Domine, tacebis, & affliges nos vehementer.

Caput LXV.

Gentium converſio, & Judæorum propter iniquitates ſuas & idololatriam abjectio, ſervatis tamen paucis reliquiis ex ipſis: comminatio his qui Dei legem abjecerunt, & proſpera ac nova omnia ſervis Dei nuntiantur: de quorum felicitate & Dei erga ipſos benignitate multis agit propheta.

1 QUæſierunt me qui antè non interrogabant, invenerunt qui non quæſierunt me, dixi: Ecce ego: ecce ego ad Gentem, quæ non invocabat nomen meum. A

* Rom. 10. d. 20.

2 Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona poſt cogitationes ſuas.

3 Populus qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam ſemper: qui immolant in hortis, & ſacrificant ſuper lateres:

4 Qui habitant in ſepulchris, & in delubris idolorum dormiunt: qui comedunt carnem ſuillam, & jus profanum in vaſis eorum.

5 Qui dicunt, Recede à me, non appropinques mihi, quia immundus es? iſti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die.

6 Ecce ſcriptum eſt coram me: non tacebo, ſed reddam & retribuam in ſinum eorum.

7 Iniquitates veſtras, & iniquitates patrum veſtrorum ſimul, dicit Dominus, qui ſacrificaverunt ſuper montes, & ſuper colles exprobraverunt mihi, & remetiar opus eorum primum in ſinu eorum.

8 Hæc dicit Dominus: Quomodo ſi inveniatur granum in botro, & dicatur: Ne diſſipes illud, quoniam benedictio eſt: ſic faciam propter ſervos meos, ut non diſperdam totum. B

9 Et educam de Jacob ſemen, & de Juda poſſidentem montes meos: & hereditabunt eam electi mei, & ſervi mei habitabunt ibi.

10 Et erunt campeſtria in caulas gregum, & vallis Achor in cubile armentorum, populo meo qui requiſierunt me.

11 Et vos, qui dereliquiſtis Dominum, qui obliti eſtis montem ſanctum meum, qui ponitis

tis Fortunæ menſam, & libatis ſuper eam.
12 Numerabo vos in gladio, & omnes in
* Proverb 1. c. 24. Inf. 66. b. 4. Jer. 7. c. 13. cæde corruetis: * pro eo quòd vocavi, & non
reſpondiſtis: locutus ſum, & non audiſtis: &
faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui
elegiſtis.
13 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis: ecce
ſervi mei bibent, & vos ſitietis.
C 14 Ecce ſervi mei lætabuntur, & vos cõfun-
demini: Ecce ſervi mei laudabunt præ exulta-
tione cordis, & vos clamabitis præ dolore cor-
dis, & præ contritione ſpiritus ululabitis.
15 Et dimittetis nomen veſtrum in jura-
mentũ electis meis: & interficiet te Dominus
Deus, & ſervos ſuos vocabit nomine alio.
16 In quo qui benedictus eſt ſuper terram,
benedicetur in Deo amen: & qui jurat in terra,
jurabit in Deo amen: quia oblivioni traditæ
ſunt anguſtiæ priores, & quia abſconditæ ſunt
ab oculis meis
17 * Ecce enim ego creo cælos novos, &
* Inf. 66. g. 22. Apoc. 21. a. 1. terram novam: non erunt in memoria priora,
& non aſcendent ſuper cor.
18 Sed gaudebitis & exultabitis uſque in
ſempiternum, in his quæ ego creo: quia ecce
ego creo Jeruſalem exultationem, & populum
ejus gaudium.
D 19 Et exultabo in Jeruſalem, & gaudebo in
populo meo: & non audietur in eo ultrà vox
fletus & vox clamoris.
20 Non erit ibi ampliùs infans dierum, &
ſenex qui non impleat dies ſuos: quoniam
puer centum annorum morietur, & peccator
centum annorum maledictus erit.
21 Et ædificabunt domos, & habitabunt: &
plantabunt vineas, & comedent fructus earũ.
22 Non ædficabunt, & alius habitabit: non
plantabunt, & alius comedet: ſecundùm enim
dies ligni, erunt dies populi mei, & opera ma-
nuum eorum inveterabunt:
23 Electi mei non laborabunt fruſtrà, ne-
que generabunt in conturbatione: quia ſemen
benedictorum Domini eſt, & nepotes eorum
cum eis.
* Pſ. 31. b. 5. 24 * Eritque antequam clament, ego exau-
diam: adhuc illis loquentibus, ego audiam.
* Sup. 11. b. 6. 25 * Lupus & agnus paſcentur ſimul, leo &
bos comedent paleas: & ſerpenti pulvis panis
ejus: non nocebunt, neque occident in omni
monte ſancto meo, dicit Dominus.

CAPUT LXVI.

Dominus cæli & terræ non templum reſpicit, quod Judæi pro loco quietis illi ædificare volebant, ſed ſpiritum humiliatum: rejiciuntur veteris legis ſacrificia: Judæorum adverſus Chriſtum ejuſque diſcipulos pervicacia puniendæ oſtenditur, de Chriſti nativitate & Eccleſiæ fecunditate cui ut omnes collætentur, exhortatur, oſtendens beneficia quæ à Domino recipiet, & quale futurum ſit malorum judicium, & quomodo per diſcipulorum Chriſti prædicationem Gentes convertentur: de finali quoque retributione malorum & bonorum.

A 1 HÆc dicit Dominus: * Cælum ſedes
* Act. 7. f. 49. 17. f. 24. mea, terra autem ſcabellum pedum
meorum, quæ eſt iſta Domus, quam ædifica-
bitis mihi? & quis eſt iſte locus quietis meæ.
2 Omnia hæc manus mea fecit, & facta ſunt
univerſa iſta, dicit Dominus, ad quem autem
reſpiciam, niſi ad pauperculum, & contritum
ſpiritu, & trementem ſermones meos.
3 Qui immolat bovem, quaſi qui interfi-
ciat virum: qui mactat pecus, quaſi qui exce- B
rebret canem: qui offert oblationem, quaſi qui
ſanguinem ſuillum offerat: qui recordatur
thuris, quaſi qui benedicat idolo. Hæc omnia
elegerunt in viis ſuis, & in abominationibus
ſuis, anima eorum delectata eſt.
4 Unde & ego eligam illuſiones eorum:
& quæ timebant, adducam eis: * Quia vocavi, * Proverb 1. c. 24. Sup. 65. b. 12. Jer. 7. c. 13.
& non erat qui reſponderet: locutus ſum, &
non audierunt: feceruntque malum in oculis
meis, & quæ nolui elegerunt.
5 Audite verbum Domini, qui tremitis ad
verbum ejus: dixerunt fratres veſtri odientes
vos, & abjicientes propter nomen meum, glo-
rificetur Dominus, & videbimus in lætitia ve-
ſtra: ipſi autem confundentur.
6 Vox populi de civitate, vox de tẽplo, vox
Domini reddentis retributionẽ inimicis ſuis. C
7 Antequam parturiret, peperit: antequam
veniret partus ejus, peperit maſculum.
8 Quis audivit umquam tale: & quis vidit
huic ſimile? numquid parturiet terra in die
una? aut parietur gens ſimul, quia parturivit &
peperit Sion filios ſuos.
9 Numquid ego, qui alios parere facio, ip-
ſe non pariam, dicit Dominus? ſi ego, qui ge-
nerationem ceteris tribuo, ſterilis ero, ait Do-
minus Deus tuus.
10 Lætamini cum Jeruſalem, & exultate in
ea omnes qui diligitis eam: gaudete cum ea
gaudio univerſi, qui lugetis ſuper eam.
11 Ut ſugatis, & repleamini ab ubere con- D
ſolationis ejus: ut mulgeatis, & deliciis afflua-
tis ab omnimoda gloria ejus.
12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego de-
clinabo ſuper eam quaſi fluvium pacis, &
quaſi torrentem inundantem gloriam Gen-
tium, quam ſugetis: ad ubera portabimini, &
ſuper genua blandientur vobis.
13 Quomodo ſi cui mater blandiatur, ita ego
conſolabor vos, & in Jeruſalẽ conſolabimini.
14 Videbitis, & gaudebit cor veſtrum, &
oſſa veſtra quaſi herba germinabunt: & co-
gnoſcetur manus Domini ſervis ejus, & indi-
gnabitur inimicis ſuis.
15 Quia ecce Dominus in igne veniet, & E
quaſi turbo quadrigæ ejus: reddere indigna-
tione furorem ſuum, & increpationem ſuam in
flamma ignis:
16 Quia in igne Dominus dijudicabit, & in
gladio ſuo ad omnem carnem, & multiplica-
buntur interfecti à Domino.
17 Qui ſanctificabantur, & mundos ſe
putabant in hortis poſt januam intrinſecus,
qui comedebant carnem ſuillam, & obomina-
tionem, & murem: ſimul conſumentur, dicit
Dominus.

F 18 Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum, venio ut congregem cum omnibus gentibus & linguis, & venient & videbunt gloriam meam.

19 Et ponam in eis ſignum, & mittam ex eis qui ſalvati fuerint, ad Gentes in mare, in Africam, & Lydiam tendentes ſagittam: in Italiam & Græciam, ad inſulas longè ad eos qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam Gentibus.

20 Et adducent omnes fratres veſtros de cunctis Gentibus domum Domino, in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis, ad montem ſanctum meum Jeruſalem, dicit Dominus, quomodò ſi inferant filij Iſraël munus in vaſe mundo in domum Dñi.

21 Et aſſumam ex eis in ſacerdotes, & levitas, dicit Dominus: G

22 * Quia ſicut cæli novi, & terra nova, quæ ego facio ſtare coram me, dicit Dominus: ſic ſtabit ſemen veſtrum, & nomen veſtrum. * Apoc. 21.a.1.

23 Et erit menſis ex menſe, & ſabbatum ex ſabbato: veniet omnis caro ut adoret coram facie mea, dicit Dominus.

24 Et egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati ſunt in me: * vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erunt uſque ad ſatietatem viſionis omni carni. * Mar. 9.g.45.

PROPHETIA JEREMIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Ieremias in ventre matris ſanctificatus, & tempore Ioſiæ regis Iuda miſſus à Domino ad prophetandum, cauſaſa ut pueritiam, ſed doctus à Deo accipit robur invincibile, jubetúrque vaticinari deſtructionem Ieruſalem ſub nomine virgæ, & ollæ ſuccenſæ.

A 1 VERBA Jeremiæ filij Helciæ, de ſacerdotibus qui fuerunt in Anathoth, in Terra Benjamin.

2 Quod factum eſt verbum Domini ad eum in diebus Joſiæ filij Amon regis Juda, in tertiodecimo anno regni ejus.

3 Et factum eſt in diebus Joakim filij Joſiæ regis Juda, uſque ad conſummationem undecimi anni Sedeciæ filij Joſiæ regis Juda, uſque ad transmigrationem Jeruſalem, in menſe quinto.

4 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

B 5 Priuſquam te formarem in utero, novi te: & antequam exires de vulva, ſanctificavi te, & prophetam in Gentibus dedi te.

6 Et dixi, A, a, a, Domine Deus: ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum.

7 Et dixit Dominus ad me: Noli dicere: Puer ſum: quoniam ad omnia quæ mittam te, ibis: & univerſa, quæcumque mandavero tibi, loquêris.

8 Ne timeas à facie eorum: quia tecum ego ſum, ut eruam te, dicit Dominus.

9 Et miſit Dominus manum ſuam, & tetigit os meum: & dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo:

C 10 Ecce conſtitui te hodie ſuper Gentes, & ſuper regna, * ut evellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes. * Inf. 18. a.7.

11 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens: Quid tu vides Jeremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego video.

12 Et dixit Dominus ad me: Benè vidiſti, quia vigilabo ego ſuper verbo meo ut faciã illud.

13 Et factum eſt verbum Domini ſecundò ad me, dicens: Quid tu vides? Et dixi: Ollam ſuccenſam ego video, & faciem ejus à facie Aquilonis.

14 Et dixit Dominus ad me: * Ab Aquilone pandetur malũ ſuper omnes habitatores terræ. * Inf. 4.b.6.

15 Quia ecce ego convocabo omnes cognationes regnorum Aquilonis, ait Dominus: & venient & ponent unuſquiſque ſolium ſuum in introïtu portarum Jeruſalem, & ſuper omnes muros ejus in circuitu, & ſuper univerſas urbes Juda.

16 Et loquar judicia mea cum eis, ſuper omnem malitiam eorum qui dereliquerunt me, & libaverunt diis alienis, & adoraverunt opus manuum ſuarum, D

17 Tu ergo accinge lumbos tuos, & ſurge, & loquere ad eos omnia quæ ego præcipio tibi. Ne formides à facie eorum: nec enim timere te faciam vultum eorum.

18 * Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æreum, ſuper omnem terram, regibus Juda, principibus ejus, & ſacerdotibus, & populo terræ. * Inf. 6. 27.

19 Et bellabunt adverſum te, & non prævalebunt: quia ego tecum ſum, ait Dominus, ut liberem te.

CAPUT II.

Graviter expoſtulat Dominus cum filiis Iſraël & Iuda, potiſſimùm cum paſtoribus ac prophetis, quòd non reſpicientes accepta à Deo varia beneficia, eo qui fons eſt aquæ vivæ relicto, adoraverint idola, à quibus nihil boni expectare poterant: imò cùm toti eſſent in idololatria, rapinis & crudelitate ſeſe juſtificare nitebantur, & propterea devaſtandos prædicit.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens: A

2 Vade, & clama in auribus Jeruſalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Recordatus ſum tui, miſerans adoleſcentiam tuam, & charitatem deſponſationis tuæ, quando ſecuta es me in deſerto, in terra quæ non ſeminatur.

3 Sanctus Iſraël Domino, primitiæ frugum ejus: omnes, qui devorant eum, delinquunt: mala venient ſuper eos, dicit Dominus.

4 Audite verbum Domini domus Jacob, & omnes cognationes domus Iſraël:

5 Hæc

* Mich. 6. a. 3. 5 Hæc dicit Dominus: * Quid invenerunt patres veſtri in me iniquitatis, quia elongaverunt à me, & ambulaverunt poſt vanitatem, & vani facti ſunt?

B 6 Et non dixerunt: Ubi eſt Dominus, qui aſcendere nos fecit de Terra Ægypti: qui traduxit nos per deſertum, per terram inhabitabilem & inviam, per terram ſitis, & imaginem mortis, per terram, in qua non ambulavit vir, neque habitavit homo?

7 Et induxi vos in terram Carmeli, ut comederitis fructum ejus, & optima illius: & ingreſſi contaminaſtis terram meam, & hereditatem meam poſuiſtis in abominationem.

8 Sacerdotes non dixerunt: Ubi eſt Dominus? & tenentes legem neſcierunt me, & paſtores prævaricati ſunt in me: & prophetæ prophetaverunt in Baal, & idola ſecuti ſunt.

9 Propterea adhuc judicio contendam vobiſcum, ait Dominus, & cum filiis veſtris diſceptabo.

C 10 Tranſite ad inſulas Cethim, & videte: & in Cedar mittite, & conſiderate vehementer: & videte ſi factum eſt hujuſcemodi.

11 Si mutavit gens deos ſuos, & certè ipſi non ſunt dij: populus verò meus mutavit gloriam ſuam in idolum.

12 Obſtupeſcite cæli ſuper hoc, & portæ ejus deſolamini vehementer, dicit Dominus.

13 Duo enim mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas.

14 Numquid ſervus eſt Iſraël, aut vernaculus? quare ergo factus eſt in prædam?

15 Super eum rugierunt leones, & dederunt vocem ſuam, poſuerunt terram ejus in ſolitudinem: civitates ejus exuſtæ ſunt, & non eſt qui habitet in eis.

D 16 Filij quoque Mempheos & Taphes conſtupraverunt te uſque ad verticem.

17 Numquid non iſtud factum eſt tibi, quia dereliquiſti Dominum Deum tuum eo tempore, quo ducebat te per viam?

18 Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via Aſſyriorum, ut bibas aquam fluminis?

19 Arguet te malitia tua, & averſio tua increpabit te. Scito, & vide, quia malum & amarum eſt reliquiſſe te Dominum Deum tuum, & non eſſe timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum.

20 A ſæculo confregiſti jugum meum, rupiſti vincula mea, & dixiſti: Non ſerviam. * In omni enim colle ſublimi, & ſub omni ligno frondoſo, tu proſternebaris meretrix. * Inf. 3. b. 6.

E 21 * Ego autem plantavi te vineam electam, omne ſemen verum: quomodo ergo converſa es mihi in pravum vinea aliena? * Iſa. 5. a. 1. Matt. 21. d. 33.

22 Si laveris te nitro, & multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus Deus.

23 Quomodo dicis: Non ſum polluta, poſt Baalim non ambulavi? vide vias tuas in convalle, ſcito quid feceris: curſor levis explicans vias ſuas.

24 Onager aſſuetus in ſolitudine, in deſiderio animæ ſuæ attraxit ventum amoris ſui: nullus avertet eam: omnes qui quærunt eam, non deficient: in menſtruis ejus invenient eam.

25 Prohibe pedem tuum à nuditate, & guttur tuum à ſiti. Et dixiſti: Deſperavi, nequaquam faciam: adamavi quippe alienos, & poſt eos ambulabo.

26 Quomodo confunditur fur quando deprehenditur, ſic confuſi ſunt domus Iſraël, ipſi & reges eorum, principes, & ſacerdotes, & prophetæ eorum,

27 Dicentes ligno: Pater meus es tu; & lapidi: Tu me genuiſti; * verterunt ad me tergum, & non faciem, & in tempore afflictionis ſuæ dicent: Surge & libera nos. * Inf. 32. f. 33.

28 Ubi ſunt dij tui, quos feciſti tibi? ſurgant & liberent te in tempore afflictionis tuæ: * ſecundùm numerum quippe civitatum tuarum erant dij tui Juda. * Inf. 11. c. 13.

29 Quid vultis mecum judicio contendere? omnes dereliquiſtis me, dicit Dominus.

30 Fruſtrà percuſſi filios veſtros, diſciplinam non receperunt: devoravit gladius veſter prophetas veſtros, quaſi leo vaſtator.

31 Generatio veſtra. Videte verbum Domini: Numquid ſolitudo factus ſum Iſraëli, aut terra ſerotina? quare ergo dixit populus meus: Receſſimus, non veniemus ultrà ad te? G

32 Numquid obliviſcetur virgo ornamēti ſui, aut ſponſa faſciæ pectoralis ſuæ? populus verò meus oblitus eſt mei diebus innumeris.

33 Quid niteris bonam oſtendere viam tuam ad quærendam dilectionem, quæ inſuper & malitias tuas docuiſti vias tuas.

34 Et in alis tuis inventus eſt ſanguis animarum pauperum & innocentum? non in foſſis inveni eos, ſed in omnibus quæ ſuprà memoravi.

35 Et dixiſti: Abſque peccato & innocens ego ſum: & propterea avertatur furor tuus à me. Ecce ego judicio contendam tecum, eò quòd dixeris: Non peccavi.

36 Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas! & ab Ægypto confunderis, ſicut confuſa es ab Aſſur.

37 Nam & ab iſta egredieris, & manus tuæ erunt ſuper caput tuum: quoniam obtrivit Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis proſperum in ea.

Caput III.

Deus incomparabili clementia populum ſuum ad ſe revocat ab idololatria, in qua Iuda etiam Iſraëlem exceſſit: promittens ſe aſſumpturum eos in filios, & veros paſtores eis daturum, ut Ieroſolymis in pace colant Dominum: de futura gloria & exultatione Ieruſalem ac Gentium ad eam congregatione & de populi pænitentia.

1 VUlgò dicitur: Si dimiſerit vir uxorem ſuam, & recedens ab eo, duxerit virum alterum: numquid revertetur ad eam ultrà? A

numquid

numquid non polluta & contaminata erit mulier illa; tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, dicit Dominus, & ego ſuſcipiam te.

2 Leva oculos tuos in directum, & vide ubi non proſtrata ſis: in viis ſedebas, expectans eos quaſi latro in ſolitudine: & polluiſti terram in fornicationibus tuis, & in malitiis tuis.

3 Quam ob rem prohibitæ ſunt ſtillæ pluviarum, & ſerotinus imber non fuit: frons mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere.

4 Ergo ſaltem amodò voca me: Pater meus, dux virginitatis meæ tu es:

B 5 Numquid iraſceris in perpetuum, aut perſeverabis in finem? Ecce locuta es, & feciſti mala, & potuiſti.

6 Et dixit Dominus ad me in diebus Joſiæ regis: *Numquid vidiſti quæ fecerit averſatrix Iſraël, abiit ſibimet ſuper omnem montem excelſum, & ſub omni ligno frondoſo, & fornicata eſt ibi.

* Sup. 2. d. 20.

7 Et dixi, cum feciſſet hæc omnia: Ad me revertere: & non eſt reverſa. Et vidit prævaricatrix ſoror ejus Juda,

C 8 Quia pro eo, quod mœchata eſſet averſatrix Iſraël, dimiſiſſem eam, & dediſſem ei libellum repudij: & non timuit prævaricatrix Juda ſoror ejus, ſed abiit, & fornicata eſt etiam ipſa.

9 Et facilitate fornicationis ſuæ contaminavit terram, & mœchata eſt cum lapide & ligno.

10 Et in omnibus his non eſt reverſa ad me prævaricatrix ſoror ejus Juda in toto corde ſuo, ſed in mendacio, ait Dominus.

11 dixit Dominus ad me: Juſtificavit animam ſuam averſatrix Iſraël, comparatione prævaricatricis Judæ.

D 12 Vade, & clama ſermones iſtos contra Aquilonem, & dices: Revertere averſatrix Iſraël, ait Dominus, & non avertam faciem meam à vobis: quia ſanctus ego ſum, dicit Dominus, & non iraſcar in perpetuum.

13 Verumtamen ſcito iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum prævaricata es: & diſperſiſti vias tuas alienis ſub omni ligno frondoſo, & vocem meam non audiſti, ait Dominus.

14 Convertimini filij revertentes, dicit Dominus: quia ego vir veſter: & aſſumam vos unum de civitate, & duos de cognatione, & introducam vos in Sion.

15 Et dabo vobis paſtores juxta cor meum, & paſcent vos ſcientia & doctrina.

E 16 Cúmque multiplicati fueritis, & creveritis in terra in diebus illis, ait Dominus: non dicent ultrà: Arca teſtamenti Domini: neque aſcendet ſuper cor, neque recordabuntur illius: nec viſitabitur, nec fiet ultrà.

17 In tempore illo vocabunt Jeruſalem Solium Domini: & congregabuntur ad eam omnes Gentes in nomine Domini in Jeruſalem, & non ambulabunt poſt pravitatem cordis ſui peſſimi.

18 In diebus illis ibit domus Juda ad domum Iſraël, & venient ſimul de terra Aquilonis, ad terram quam dedi patribus veſtris.

F 19 Ego autem dixi: Quomodo ponam te in filios, & tribuam tibi terram deſiderabilem hæreditatem præclaram exercituum Gentium? Et dixi: Patrem vocabis me, & poſt me ingredi non ceſſabis.

20 Sed quomodo ſi contemnat mulier amatorem ſuum, ſic contempſit me domus Iſraël, dicit Dominus.

21 Vox in viis audita eſt, ploratus & ululatus filiorum Iſraël: quoniam iniquam fecerunt viam ſuam, obliti ſunt Domini Dei ſui.

22 Convertimini filij revertentes, & ſanabo averſiones veſtras. Ecce nos venimus ad te: tu enim es Dominus Deus noſter.

G 23 Verè mendaces erant colles, & multitudo montium: verè in Domino Deo noſtro ſalus Iſraël.

24 Confuſio comedit laborem patrum noſtrorum ab adoleſcentia noſtra, greges eorū, & armenta eorum, filios eorum, & filias eorum.

25 Dormiemus in confuſione noſtra, & operiet nos ignominia noſtra: quoniam Domino Deo noſtro peccavimus nos, & patres noſtri, ab adoleſcentia noſtra uſque ad diem hanc: & non audivimus vocem Domini Dei noſtri.

CAPUT IV.

Promittit Dominus veniam, ſi ſe verè convertant & corde circumcidant, comminando gravia mala, ſi in malis perſiſtant: quapropter luget propheta videns terram devaſtandam, & in ſolitudinem redigendam, ita tamen ut non fiat conſummatio.

1 SI revertêris Iſraël, ait Dominus, ad me convertere: ſi abſtuleris offendicula tua à facie mea, non commoveberis. A

2 Et jurabis: Vivit Dominus in veritate, & in judicio, & in juſtitia: & benedicent eum Gentes, ipſumque laudabunt.

3 Hæc enim dicit Dominus viro Juda & Jeruſalem: * Novate vobis novale, & nolite ſerere ſuper ſpinas?

* Oſee 10. d. 12.

4 Circumcidimini Domino, & auferte præputia cordium veſtrorum viri Juda, & habitatores Jeruſalem: ne fortè egrediatur ut ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extinguat, propter malitiam cogitationum veſtrarum.

5 Annuntiate in Juda, & in Jeruſalem auditum facite: loquimini, & canite tuba in terra: clamate fortiter, & dicite: Congregamini, & ingrediamur civitates munitas. B

6 Levate ſignum in Sion. Confortamini, nolite ſtare, * quia malum ego adduco ab Aquilone, & contritionem magnam.

* Sup. 1. e. 14.

7 Aſcendit leo de cubili ſuo, & prædo Gentium ſe levavit: egreſſus eſt de loco ſuo, ut poneret terram tuam in ſolitudinem: civitates tuæ vaſtabuntur, remanentes abſque habitatore.

8 Super hoc accingite vos ciliciis, plangite

&

C & ululate: quia non eſt averſa ira furoris Do-
mini à nobis.
9 Et erit in die illa, dicit Dominus: Peribit
cor regis, & cor principum: & obſtupeſcent
ſacerdotes, & prophetæ conſternabuntur.
10 Et dixi: Heu, heu, heu Domine Deus
ergóne decepiſti populum iſtum & Ieruſalem,
dicens: Pax erit vobis: & ecce pervenit gladius
uſque ad animam.
11. In tempore illo dicetur populo huic &
Ieruſalem: Ventus urens in viis, quæ ſunt in
deſerto viæ filiæ populi mei, non ad ventilan-
dum & ad purgandum.
12 Spiritus plenus ex his veniet mihi: &
nunc ego loquar judicia mea cum eis.
D 13 Ecce quaſi nubes aſcendet, & quaſi
tempeſtas currus ejus: velociores aquilis equi
illius: væ nobis quoniam vaſtati ſumus.
14 Lava à malitia cor tuum Ieruſalem, ut
ſalva ſias: uſquequò morabuntur in te cogita-
tiones noxiæ?
15 Vox enim annuntiantis à Dan, & notum
facientis idolum de monte Ephraim.
16 Dicite gētibus: Ecce auditum eſt in Ieru-
ſalem cuſtodes venire de terra loginqua, &
dare ſuper civitates Juda vocem ſuam.
17 Quaſi cuſtodes agrorum facti ſunt ſuper
eam in gyro: quia me ad iracundiam provoca-
vit, dicit Dominus.
18* Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt
*Sap. 1. a. 4. b. 5. hæc tibi: iſta malitia tua, quia amara, quia
tetigit cor tuum.
19 Ventrem meum, ventrem meum doleo,
E ſenſus cordis mei turbati ſunt in me: non ta-
cebo, quoniam vocem buccinæ audivit anima
mea, clamorem prælij.
20 Contritio ſuper contritionem vocata
eſt, & vaſtata eſt omnis terra: repente vaſtata
ſunt tabernacula mea, ſubitò pelles meæ.
21 Uſquequo videbo fugientem, audiam
vocem buccinæ?
22 Quia ſtultus populus meus me non cogno-
vit: filij inſipientes ſunt, & vecordes: ſapientes
ſūt ut faciant mala, benè autē facere neſcierūt.
23 Aſpexi terram, & ecce vacua erat, &
nihil; & cælos, & non erat lux in eis.
24 Vidi montes, & ecce movebantur: &
omnes colles conturbati ſunt.
25 Intuitus ſum, & non erat homo: &
omne volatile cæli receſſit.
26 Aſpexi, & ecce Carmelus deſertus: &
F omnes urbes ejus deſtructæ ſunt à facie Do-
mini, & à facie iræ furoris ejus.
27 Hæc enim dicit Dominus: Deſerta erit
omnis terra, ſed tamen conſummationem non
faciam.
28 Lugebit terra, & mœrebunt cæli deſu-
per: eò quòd locutus ſum, cogitavi, & non
pœnituit me, nec averſus ab eo.
29 A voce equitis & mittentis ſagittam,
G fugit omnis civitas: ingreſſi ſunt ardua, & aſ-
cenderunt rupes: univerſæ urbes derelictæ
ſunt, & non habitat in eis homo.

30 Tu autem vaſtata quid facies? cùm veſtie-
ris te coccino, cùm ornata fueris monili au-
reo, & pinxeris ſtibio oculos tuos, fruſtrà com-
poneris, contempſerunt te amatores tui, ani-
mam tuam quærent.
31 Vocem enim quaſi parturientis audivi,
anguſtias ut puerperæ: Vox filiæ Sion intermo-
rientis, expandentíſque manus ſuas: væ mihi,
quia defecit anima mea propter interfectos.

Caput V.

Dominus in Jeruſalem quærit virum juſtum, ut illi miſereatur: ſed tam plebs quam optimates in pravitatibus ſuis & idololatria indurati ſunt & effuſi, ideò comminatur eis vaſtationem ab extra: eo populo, eò quòd cæci & ſurdi facti ſint, non tamen uſque ad conſummationem

1 CIrcuite vias Jeruſalem, & aſpicite, & A
conſiderate, & quærite in plateis ejus,
an inveniatis virum facientem judicium, &
quærentem fidem: & propitius ero ei.
2 Quòd ſi etiam, Vivit Dominus, dixerint:
& hoc falsò jurabunt.
3 Domine oculi tui reſpiciunt fidem: per-
cuſſiſti eos, & non doluerunt: attrivisti eos,
& renuerunt accipere diſciplinā: induraverūt
facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reverti.
4 Ego autem dixi: Forſitan pauperes ſunt
& ſtulti, ignorantes viam Domini, judicium
Dei ſui.
5 Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: B
ipſi enim cognoverunt viam Domini, judi-
cium Dei ſui, & ecce magis hi ſimul confre-
gerunt jugum, ruperunt vincula.
6 Idcircò percuſſit eos leo de ſilva, lupus
ad veſperam vaſtavit eos, pardus vigilans ſu-
per civitates eorum: omnis, qui egreſſus fuerit
ex eis, capietur: quia multiplicatæ ſunt præ-
varicationes eorum, confortatæ ſunt averſio-
nes eorum.
7 Super quo propitius tibi eſſe potero? filij
tui dereliquerunt me, & jurant in his qui non
ſunt dij: ſaturavi eos, & mœchati ſunt, & in
domo meretricis luxuriabantur.
8 Equi amatores & emiſſarij facti ſunt: * *Ezech. 22. b. 11.
Unuſquiſq; ad uxorē proximi ſui hinniebat. C
9 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit
Dominus? & in gente tali non ulciſcetur ani-
ma mea.
10 Aſcendite muros ejus, & diſſipate, con-
ſummationem autem nolite facere: auferte
propagines ejus, quia non ſunt Domini.
11 Prævaricatione enim prævaricata eſt in
me domus Iſraël, & domus Juda, ait Dominus.
12 Negaverunt Dominum, & dixerunt:
Non eſt ipſe: neque veniet ſuper nos malum:
gladium & famem non videbimus.
13 Prophetæ fuerunt in ventum locuti &
reſponsū non fuit in eis: hæc ergo evenièt illis.
14 Hæc dicit Dominus Deus exercituum:
Quia locuti eſtis verbum iſtud: ecce ego do
verba mea in ore tuo in ignem, & populum
iſtum in ligna, & vorabit eos.
15 Ecce ego adducam ſuper vos gentem de D
longinquo domus Iſraël, ait Dominus; gentem

robuſtam, gentem antiquam, gentem, cujus
ignorabis linguā, nec intelliges quid loquatur
16 Pharetra ejus quaſi ſepulchrum patens,
univerſi fortes.
17 Et comedet ſegetes tuas, & panem tuum:
devorabit filios tuos, & filias tuas: comedet
gregem tuum, & armenta tua: comedet vineā
tuam, & ficum tuam: & conteret urbes muni-
tas tuas, in quibus tu habes fiduciam, gladio.
18 Verumtamen in diebus illis, ait Domi-
nus, non faciam vos in conſummationem.
E 19 * Quòd ſi dixeritis: Quare fecit nobis
* Jer. 16 b 10. Dn̄s Deus noſter hæc omnia? dices ad eos: Sicut
dereliquiſtis me, & ſerviſtis deo alieno in terra
veſtra, ſic ſervietis alienis in terra non veſtra.
20 Annuntiate hoc domui Jacob, & audi-
tum facite in Juda, dicentes.
21 Audi popule ſtulte, qui non habes cor:
qui habentes oculos, non videtis; & aures, &
non auditis.
22 Me ergo non timebitis, ait Dominus: &
à facie mea non dolebitis; Qui poſui arenam
terminum mari, præceptum ſempiternum,
quod non præteribit: & commovebuntur, &
non poterunt: & intumeſcent fluctus ejus, &
non tranſibunt illud:
F 23 Populo autem huic factum eſt cor incre-
dulum & exaſperans, receſſerunt & abierunt.
24 Et non dixerunt in corde ſuo: Metua-
mus Dominum Deum noſtrum, qui dat nobis
pluviam temporaneam & ſerotinam in tem-
pore ſuo; plenitudinem annuæ meſſis cuſto-
dientem nobis.
25 Iniquitates veſtræ declinaverunt hæc: &
peccata veſtra prohibuerunt bonum à vobis:
26 Quia inventi ſunt in populo meo impij
inſidiantes quaſi aucupes, laqueos ponentes &
pedicas ad capiendos viros.
27 Sicut decipula plena avibus, ſic domus
eorum plenæ dolo: ideò magnificati ſunt &
ditati.
G 28 Incraſſati ſunt & impinguati: & præte-
* Iſa. 1. f. 23. Zach. 7 c. 10. rierunt ſermones meos peſſimè.* Cauſā viduæ
non judicaverunt, cauſam pupilli non direxe-
runt, & judicium pauperū non judicaverunt.
29 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit
Dominus? aut ſuper gentem hujuſcemodi non
ulciſcetur anima mea?
30 Stupor & mirabilia facta ſunt in terra:
31 Prophetæ prophetabant mendacium, &
ſacerdotes applaudebant manibus ſuis: & po-
pulus meus dilexit talia: quid igitur fiet in
noviſſimo ejus?

CAPUT VI.

Prædicitur calamitas ac vaſtitas Jeroſolymorum ab Aſſyriis, eo quod contempſerint legem Domini, nec audire voluerint increpationes: ſed omnes & potiſſimùm primates, prophetæ ac ſacerdotes avaritia ac dolo ſtuduerint: ideóque & ipſos & eorum ſacrificia Deus abjicit: jubet ergo Prophetam eos lugere, quoniam purgari conflatorio non potuerunt.

A 1 Confortamini filij Benjamin in medio
Jeruſalem, & in Thecua clangite buc-
cina, & ſuper Bethacarem levate vexillum:
quia malum viſum eſt ab Aquilone, & contri-
tio magna.
2 Specioſæ & delicatæ aſſimilavi filiā Sion.
3 Ad eam venient paſtores, & greges eorum:
fixerunt in ea tentoria in circuitu: paſcet
unuſquiſque eos, qui ſub manu ſua ſunt.
4 Sanctificate ſuper eam bellum: conſurgi-
te, & aſcendamus in meridie: væ nobis, quia
declinavit dies, quia longiores factæ ſunt um-
bræ veſperi.
5 Surgite, & aſcendamus in nocte, & diſſi-
pemus domos ejus.
6 Quia hæc dicit Dominus exercituum: B
Cædite lignum ejus, & fundite circa Jeruſa-
lem aggerem: hæc eſt civitas viſitationis, om-
nis calumnia in medio ejus.
7 Sicut frigidam fecit ciſterna aquam ſuam,
ſic frigidam fecit malitiam ſuam: iniquitas &
vaſtitas audietur in ea, coram me ſemper infir-
mitas & plaga.
8 Erudire Jeruſalem, ne forte recedat ani-
ma mea à te, ne forte ponam te deſertam, ter-
ram inhabitabilem.
9 Hæc dicit Dominus exercituum: Uſque
ad racemum colligent quaſi in vinea reliquias
Iſraël: converte manum tuam quaſi vindemia-
tor ad cartallum.
10 Cui loquar? & quem conteſtabor ut au-
diat? ecce incircumciſæ aures eorum, & audi e
non poſſunt: ecce verbum Domini factum eſt
eis in opprobrium, & non ſuſcipient illud.
11 Ideircò furore Domini plenus ſum, la- C
boravi ſuſtinens: effunde ſuper parvulū foris,
& ſuper conſilium juvenum ſimul: vir enim
cū muliere capietur, ſenex cum pleno dierum.
12 Et tranſibunt domus eorum ad alteros,
agri & uxores pariter: quia extendam manum
meam ſuper habitantes terrā, dicit Dominus.
13 * A minore quippe uſque ad majorem * Iſa. 56. d. 11. Inf. 8. d. 10.
omnes avaritiæ ſtudent: & à propheta uſque
ad ſacerdotem cuncti faciunt dolum.
14 Et curabant contritionem filiæ populi
mei cum ignominia, dicentes: Pax, pax: &
non erat pax.
15 Confuſi ſunt, quia abominationem fe- D
cerunt: quin potiùs confuſione non ſunt con-
fuſi, & erubeſcere neſcierunt, quam ob rem ca-
dent inter ruentes: in tempore viſitationis ſuæ
corruent, dicit Dominus.
16 Hæc dicit Dominus: State ſuper vias,
& videte, & interrogate de ſemitis antiquis,
quæ ſit via bona, & ambulate in ea: * & inve- * Matt. 11 d 29.
nietis refrigerium animabus veſtris. Et dixe-
runt: Non ambulabimus.
17 Et conſtitui ſuper vos ſpeculatores. Au-
dite vocem tubæ. Et dixerunt: Non audiemus.
18 Ideò audite Gentes, & cognoſce congre- E
gatio, quanta ego faciam eis.
19 Audi terra: Ecce ego adducam mala
ſuper populum iſtum, fructum cogitationum
ejus: quia verba mea non audierunt, & legem
meam projecerunt
20 * Ut quid mihi thus de Saba affertis, & * Iſa 1. ſ. 11.
calamum

calamum ſuave olentem de terra longinqua? holocautomata veſtra non ſunt accepta, & victimæ veſtræ non placuerunt mihi.

F 21 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo in populum iſtum ruinas, & ruent in eis patres & filij ſimul, vicinus & proximus peribunt.

22 Hæc dicit Dominus: Ecce populus venit de Terra Aquilonis, & gens magna conſurget à finibus terræ.

23 Sagittam & ſcutum arripiet: crudelis eſt, & non miſerebitur, vox ejus quaſi mare ſonabit: & ſuper equos aſcendent, præparati quaſi vir ad prælium, & adverſum te filia Sion.

24 Audivimus famam ejus, diſſolutæ ſunt manus noſtræ: tribulatio apprehendit nos, dolores ut parturientem.

25 Nolite exire ad agros, & in via ne ambuletis: quoniam gladius inimici, pavor in circuitu.

26 Filia populi mei accingere cilicio, &
G conſpergere cinere: luctum unigeniti fac tibi, planctum amarum, quia repentè veniet vaſtator ſuper nos.

27 Probatorem dedi te in populo meo robuſtum: & ſcies, & probabis viam eorum.

28 Omnes iſti principes declinantes, ambulantes fraudulenter, æs & ferrum: univerſi corrupti ſunt.

29 Defecit ſufflatorium, in igne conſumptum eſt plumbum, fruſtra conflavit conflator: malitiæ enim eorum non ſunt conſumptæ.

30 Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus projecit illos.

CAPUT VII.

Quòd fruſtrà confidant in templo, peſſima perpetrantes, & prophetas audire nolentes: ſicut & patres eorum: quapropter denuntiat templum abjiciendum & terram Iudæ redigendam in ſolitudinem nec profuturam orationem Ieremiæ pro illis, nec oblata ab eis ſacrificia, propter exceſſa Topheth in valle filij Ennom, & multiplices ipſorum malitias.

A 1 VErbum: quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, dicens:

2 Sta in porta domus Domini, & prædica ibi verbum iſtud, & dic: Audite verbum Domini omnis Juda, qui ingredimini per portas has, ut adoretis Dominum.

3 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: * Bonas facite vias veſtras, & ſtudia veſtra: & habitabo vobiſcum in loco iſto.

* *Inf. 26. a. 13.*

4 Nolite confidere in verbis mendacij, dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini eſt.

5 Quoniam ſi benedirexeritis vias veſtras, & ſtudia veſtra: ſi feceritis judicium inter virum & proximum ejus,

B 6 Advenæ, & pupillo, & viduæ non feceritis calumniam, nec ſanguinem innocentem effuderitis in loco hoc, & poſt deos alienos non ambulaveritis in malum vobiſmetipſis:

7 Habitabo vobiſcum in loco iſto; in terra quam dedi patribus veſtris à ſæculo & uſque in ſæculum.

8 Ecce vos confiditis vobis in ſermonibus mendacij, qui non proderunt vobis;

9 Furari, occidere, adulterari, jurare mendaciter, libare Baalim, & ire poſt deos alienos, quos ignoratis.

10 Et veniſtis, & ſtetiſtis coram me in domo hac, in qua invocatum eſt nomen meum, & dixiſtis: Liberati ſumus, eò quòd fecerimus omnes abominationes iſtas.

11 * Numquid ergo ſpelunca latronum facta eſt domus iſta, in qua invocatum eſt nomen meum in oculis veſtris? ego, ego ſum: ego vidi, dicit Dominus.

* *Mat. 21. b. 13. Marc 11 c. 17. Luc 19. g 46.*

12 Ite ad locum meum in Silo, ubi habitavit nomen meum à principio: & videte quæ fecerim ei propter malitiam populi mei Iſraël:

13 Et nunc, quia feceſtis omnia opera hæc, dicit Dominus: & locutus ſum ad vos mane conſurgens, & loquens, & non audiſtis: * & vocavi vos, & non reſpondiſtis: C

* *Proverb. 1 c. 24 Iſa. 65 b 12.*

14 Faciam domui huic, in qua invocatum eſt nomen meum, & in qua vos habetis fiduciam; & loco, quem dedi vobis & patribus veſtris, ſicut feci Silo.

* *1. Reg. 4 d. 2. b. 10.*

15 Et projiciam vos à facie mea, ſicut projeci omnes fratres veſtros, univerſum ſemen Ephraim.

16 * Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec aſſumas pro eis laudem & orationem, & non obſiſtas mihi: quia non exaudiam te.

* *Inf 11. c. 14. 14. b. 11.*

17 Nónne vides quid iſti faciunt in civitatibus Juda, & in plateis Jeruſalem?

18 Filij colligunt ligna, & patres ſuccendunt ignem, & mulieres conſpergunt adipem, D ut faciant placentas reginæ cæli, & libent diis alienis, & me ad iracundiam provocent.

19 Numquid me ad iracundiam provocant, dicit Dominus? nónne ſemetipſos in confuſionem vultus ſui?

20 Ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce furor meus, & indignatio mea conflatur ſuper locum iſtum, ſuper viros, & ſuper jumenta, & ſuper lignum regionis, & ſuper fruges terræ, & ſuccendetur, & non extinguetur.

21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus E Iſraël: Holocautomata veſtra addite victimis veſtris, & comedite carnes.

22 Quia non ſum locutus cum patribus veſtris, & non præcepi eis, in die qua eduxi eos de Terra Ægypti, de verbo holocautomatum, & victimarum.

23 Sed hoc verbum præcepi eis, dicens: Audite vocem meam, & ero vobis Deus, & vos eritis mihi populus: & ambulate in omni via, quam mandavi vobis, ut benè ſit vobis.

24 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem ſuam: ſed abierunt in voluntatibus, & in pravitate cordis ſui mali: factique ſunt retrorſum & non in ante.

25 A die qua egreſſi ſunt patres eorum de F terra Ægypti, uſque ad diem hanc. Et miſi ad vos omnes ſervos meos prophetas per diem conſurgens diluculo, & mittens.

26 Et non audierunt me nec inclinaverunt aurem ſuam: ſed induraverunt cervicem ſuam: * & pejùs operati ſunt, quàm patres eorum. *Inf. c.12.

27 Et loqueris ad eos omnia verba hæc, & non audient te: & vocabis eos, & non reſpondebunt tibi.

28 Et dices ad eos: Hæc eſt gens, quæ non audivit vocem Domini Dei ſui, nec recepit diſciplinam: periit fides, & ablata eſt de ore eorum.

29 Tonde capillum tuum, & projice, & ſume in directum planctum: quia projecit Dominus, & reliquit generationem furoris ſui,

30 Quia fecerunt filij Iuda malum in oculis meis, dicit Dominus. Poſuerunt offendicula ſua in domo, in qua invocatum eſt nomen meum, ut polluerent eam:

G 31 Et ædificaverunt excelſa Topheth, quæ eſt in valle filij Ennon: ut incenderent filios ſuos, & filias ſuas igni: quæ non præcepi, nec cogitavi in corde meo.

32 Ideo ecce dies venient, dicit Dominus, & non dicetur ampliùs, Topheth, & Vallis filij Ennon: ſed Vallis interfectionis: & ſepelient in Topheth, eò quòd non ſit locus.

33 Et erit morticinum populi hujus in cibos volucribus cæli, & beſtiis terræ, & non erit qui abigat.

*Ezech. 26.c.13. 34 * Et quieſcere faciam de urbibus Iuda, & de plateis Ieruſalem, vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ: in deſolationem enim erit terra.

CAPUT. VIII.

Quia tam reges, optimates, ſacerdotes ac prophetæ, quam reliquus populus ad idololatriam converſi ſunt; & non conſiderato Domini judicio, omnes relicta veritate ſtuduerunt avaritiæ ac idololatriæ, & Dominum provocantes noluerunt reſipiſcere; ideò ab hoſtibus crudeliſſimis affliguntur.

A 1 IN illo tempore, ait Dominus: Ejicient oſſa regum Iuda, & oſſa principum ejus, & oſſa ſacerdotũ, & oſſa prophetarum, & oſſa eorum qui habitaverũt Ieruſalem, de ſepulchris ſuis:

2 Et expandent ea ad ſolem, & lunam, & omnem militiam cæli, quæ dilexerunt, & quibus ſervierunt, & poſt quæ ambulaverunt, & quæ quæſierunt, & adoraverunt: non colligentur, & non ſepelientur: in ſterquilinium ſuper faciem terræ erunt.

3 Et eligent magis mortem quàm vitam omnes qui reſidui fuerint de cognatione hac peſſima in univerſis locis, quæ derelicta ſunt, ad quæ ejeci eos, dicit Dominus exercituum.

4 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Numquid qui cadit, non reſurget? & qui averſus eſt, non revertetur? B

5 Quare ergo averſus eſt populus iſte in Ieruſalem averſione contentioſa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reverti.

6 Attendi, & auſcultavi: nemo quod bonum eſt loquitur, nullus eſt qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo, dicens: Quid feci? omnes converſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi equus impetu vadens ad prælium.

7 Milvus in cælo cognovit tempus ſuum; turtur, & hirundo, & ciconia, cuſtodierunt tempus adventus ſui: populus autem meus non cognovit judicium Domini. C

8 Quomodo dicitis: Sapientes nos ſumus, & lex Domini nobiſcum eſt? verè mendacium operatus eſt ſtylus mendax ſcribarum.

9 Confuſi ſunt ſapientes, perterriti & capti ſunt: verbum enim Domini projecerunt, & ſapientia nulla eſt in eis.

10 Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum heredibus: quia * à minimo uſque ad maximum omnes avaritiam ſequuntur: à propheta uſque ad ſacerdotem cuncti faciunt mendacium. D *Iſai. 56 d.11. Sup.6.c.13.

11 Et ſanabant contritionem filiæ populi mei ad ignominiam, dicentes: Pax, pax, cùm non eſſet pax.

12 Confuſi ſunt, quia abominationem fecerunt: quinimò confuſione non ſunt confuſi, & erubeſcere neſcierunt: idcircò cadent inter corruentes, in tempore viſitationis ſuæ corruent, dicit Dominus.

13 Congregans congregabo eos, ait Dominus: non eſt uva in vitibus, & non ſunt ficus in ficulnea, folium defluxit: & dedi eis quæ prætergreſſa ſunt.

14 Quare ſedemus? convenite, & ingrediamur civitatem munitam, & ſileamus ibi: quia Dominus Deus noſter ſilere nos fecit, & potum dedit nobis * aquam fellis: peccavimus enim Domino. *Inf.23 e.15.

15 * Expectavimus pacem, & non erat bonum: tempus medelæ, & ecce formido. *Inf.14. d.19.

16 A Dan auditus eſt fremitus equorum ejus, à voce hinnituum pugnatorum ejus commota eſt omnis terra, & venerunt, & devoraverunt terram, & plenitudinem ejus; urbem, & habitatores ejus. F

17 Quia ecce ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio: & mordebunt vos, ait Dominus.

18 Dolor meus ſuper dolorem, in me cor meum mœrens.

19 Ecce vox clamoris filiæ populi mei de terra longinqua: Numquid Dominus non eſt in Sion, aut rex ejus non eſt in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in ſculptilibus ſuis, & in vanitatibus alienis? G

20 Tranſiit meſſis, finita eſt æſtas, & nos ſalvati non ſumus.

21 Super contritione filiæ populi mei cõtritus ſum, & contriſtatus, ſtupor obtinuit me.

22 Numquid reſina non eſt in Galaad? aut medicus non eſt ibi? quare igitur non eſt obducta cicatrix filiæ populi mei.

CAPUT IX.

Luget propheta interficiendos de Iudæa: in nullo dicit eſſe fidendum, cùm omnes doloſè incedant: & quia Iudæa vaſtanda eſt, vult omnes aſſumere luctum: in ſolo Deo ejúſque cognitione gloriandum, qui puniet tam Gentiles quàm filios Iſraël incircumciſos corde.

1 QUis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? & plorabo die A

die ac nocte interfectos filiæ populi mei.

2 Quis dabit me in ſolitudine diverſorium viatorum, & derelinquam populum meum, & recedam ab eis? quia omnes adulteri ſunt, cœtus prævaricatorum.

3 Et extenderunt linguam ſuam quaſi arcum mendacij & non veritatis: confortati ſunt in terra, quia de malo ad malum egreſſi ſunt, & me non cognoverunt, dicit Dominus.

B 4 Unuſquiſque ſe à proximo ſuo cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam: quia omnis frater ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet.

5 Et vir fratrem ſuum deridebit, & veritatem non loquentur: docuerunt enim linguam ſuam loqui mendacium: ut iniquè agerent, laboraverunt.

6 Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt ſcire me, dicit Dominus.

7 Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego conflabo, & probabo eos: quid enim aliud faciam à facie filiæ populi mei?

C 8 * Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta eſt: in ore ſuo pacem cum amico ſuo loquitur, & occultè ponit ei inſidias.

* Pſal. 27. a. 3.

9 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut in gente hujuſmodi non ulciſcetur anima mea?

10 Super montes aſſumam fletum ac lamentum, & ſuper ſpecioſa deſerti planctum: quoniam incenſa ſunt, eò quòd non ſit vir pertranſiens: & non audierunt vocem poſſidentis: à volucre cæli uſque ad pecora tranſmigraverunt & receſſerunt.

11 Et dabo Jeruſalem in acervos arenæ, & cubilia draconum: & civitates Juda dabo in deſolationem, eòquòd non ſit habitator.

D 12 Quis eſt vir ſapiens, qui intelligat hoc, & ad quem verbum oris Domini fiat ut annũtiet iſtud, quare perierit terra, & exuſta ſit quaſi deſertum, eò quòd non ſit qui pertranſeat?

13 Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam, quam dedi eis, & non audierunt vocem meam, & non ambulaverunt in ea:

14 Et abierunt poſt pravitatem cordis ſui, & poſt Baalim: quod didicerunt à patribus ſuis.

15 Idcirco hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: * Ecce ego cibabo populum iſtum abſinthio, & potum dabo eis aquam fellis.

* Inf. 23. d. 15.

E 16 Et diſpergam eos in Gentibus, quas non noverunt ipſi & patres eorum: & mittam poſt eos gladium, donec conſummantur.

17 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Contemplamini, & vocate lamentatrices, & veniant: & ad eas, quæ ſapientes ſunt, mittite, & properent:

18 Feſtinent, & aſſumant ſuper nos lamentum: deducant oculi noſtri lacrymas, & palpebræ noſtræ defluant aquis.

19 Quia vox lamentationis audita eſt de F Sion: Quomodo vaſtati ſumus & confuſi vehementer? quia dereliquimus terram, quoniam dejecta ſunt tabernacula noſtra.

20 Audite ergo mulieres verbum Domini: & aſſumant aures veſtræ ſermonem oris ejus: & docete filias veſtras lamentum, & unaquæque proximam ſuam planctum.

21 Quia aſcendit mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domos noſtras, diſperdere parvulos deforis, juvenes de plateis.

22 Loquere: Hæc dicit Dominus: & cadet morticinum hominis quaſi ſtercus ſuper faciem regionis, & quaſi fœnum poſt tergum metentis, & non eſt qui colligat.

23 Hæc dicit Dominus: * Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & non glorietur fortis in fortitudine ſua, & non glorietur dives in divitiis ſuis: G

* 1 Cor. 1. d. 31. 2 Corinth. 10. d. 17.

24 Sed in hoc glorietur, qui gloriatur, ſcire & noſſe me, quia ego ſum Dominus, qui facio miſericordiam, & judicium, & juſtitiam in terra: hæc enim placent mihi, ait Dominus.

25 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & viſitabo ſuper omnem qui circumciſum habet præputium,

26 Super Ægyptum, & ſuper Juda, & ſuper Edom, & ſuper filios Ammon, & ſuper Moab, & ſuper omnes qui attonſi ſunt in comam, habitantes in deſerto: quia omnes gentes habent præputium, omnis autem domus Iſraël incircumciſi ſunt corde.

CAPUT X.

Non eſt timenda cæleſtis conſtellatio, nec vaniſſima ac imbecillia idola; ſed Dominus qui ſolus eſt Deus, creator ac gubernator omnium, qui vaſtabit peccatores: & ea: plangit ſuum malum Jeruſalem, & cùm hominis non ſit ſuas vias dirigere, orat Deum ne eos qui ipſum cognoſcunt, ad internecionem deleat, ſed in hoſtes potiùs Judæorum ſuum effundat furorem.

1 AUdite verbum, quod locutus eſt Dominus ſuper vos domus Iſraël. A

2 Hæc dicit Dominus: Juxta vias Gentium nolite diſcere: & à ſignis cæli nolite metuere, quæ timent Gentes:

3 Quia leges populorum vanæ ſunt: quia * lignum de ſaltu præcidit opus manus artificis in aſcia.

* Sap. 13. c. 11. 14. a. 8.

4 Argento & auro decoravit illud: clavis & malleis compegit, ut non diſſolvatur.

5 In ſimilitudinem palmæ fabricata ſunt, & non loquentur: portata tollentur, quia incedere non valent, nolite ergo timere ea, quia nec malè poſſunt facere, nec benè.

6 * Non eſt ſimilis tui Domine: magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine.

* Mich. 7. d. 18.

7 * Quis non timebit te ô rex Gentium? tuum eſt enim decus: inter cunctos ſapientes Gentium, & in univerſis regnis eorum nullus eſt ſimilis tui.

* Apoc. 15. b. 4.

8 Pariter inſipientes & fatui probabuntur: doctrina vanitatis eorum lignum eſt.

9 Argentum involutum de Tharſis affertur, & aurum de Ophaz: opus artificis, & manus ærarij: hyacinthus & purpura indumentum eorum, opus artificum univerſa hæc. B

10 Dominus autem Deus verus eſt: ipſe Deus vivens, & rex ſempiternus, ab indignatione

ejus commovebitur terra: & non ſuſtinebunt Gentes comminationem ejus.

11 Sic ergo dicetis eis: Dij, qui cœlos & terram non fecerunt, pereant de terra, & de his quæ ſub cœlo ſunt:

* Geneſ. 1. a. 1. Infr. 51. b. 15.

12 * Qui facit terram in fortitudine ſua, præparat orbem in ſapientia ſua, & prudentia ſua extendit cælos.

* Pſ. 134. b. 7. Infr. 51. b. 16.

13 Ad vocem ſuam dat multitudinem aquarum in cælo, & elevat nebulas ab extremitatibus terræ: * fulgura in pluviam facit, & educit ventum de theſauris ſuis.

C

14 Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia, confuſus eſt artifex omnis in ſculptili: quoniam falſum eſt quod conflavit: & non eſt ſpiritus in eis.

15 Vana ſunt, & opus riſu dignum: in tempore viſitationis ſuæ peribunt.

16 Non eſt his ſimilis pars Jacob: qui enim formavit omnia, ipſe eſt: & Iſraël virga hereditatis ejus: Dominus exercituum nomen illi.

17 Congrega de terra confuſionem tuam, quæ habitas in obſidione.

18 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego longè projiciam habitatores terræ in hac vice: & tribulabo eos ita ut inveniantur.

19 Væ mihi ſuper contritione mea, peſſima plaga mea. Ego autem dixi: Planè hæc infirmitas mea eſt, & portabo illam.

20 Tabernaculum meum vaſtatum eſt, omnes funiculi mei dirupti ſunt, filij mei exierũt à me, & non ſubſiſtunt: non eſt qui extendat ultrà tentorium meum, & erigat pelles meas.

D

21 Quia ſtultè egerunt paſtores, & Dominum non quæſierunt: propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum diſperſus eſt.

22 Vox auditionis ecce venit, & commotio magna de terra Aquilonis: ut ponat civitates Juda ſolitudinem, & habitaculum draconum.

23 Scio Dñe quia non eſt hominis, via ejus: nec viri eſt ut ambulet, & dirigat greſſus ſuos.

* Pſ. 6. a. 2.

24 * Corripe me Domine, verumtamen in judicio: & non in furore tuo, ne fortè ad nihilum redigas me.

* Pſ. 78. b. 6.

25 * Effunde indignationem tuam ſuper Gentes, quæ non cognoverunt te; & ſuper provincias, quæ nomen tuum non invocaverunt: quia comederunt Iacob, & devoraverunt eum, & conſumpſerunt illum, & decus ejus diſſipaverunt.

CAPUT XI.

Quia maledicitur qui non audit nec ſervat pactum Domini patribus datum, ideò præcipitur prophetæ ut illud ſervandum Judæis prædicet, ſed fruſtrà cum magis ſequantur patrum ſuorum ſcelera, variámque idololatriam, idcircò ipſe et Dominus inevitabilia in illos mala, nec proderunt eis idola, vel juſtorum oratio, neque quod prius à Deo dilecti fuerint: refert prava Judæorum ſtudia de ipſo ex terra delendo: ſed perdentur qui nolunt audire prophetiam in nomine Domini.

A

1 VErbum, quod factum eſt à Domino ad Jeremiam, dicens:

2 Audite verba pacti hujus, & loquimini ad viros Juda, & habitatores Jeruſalem.

3 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Maledictus vir, qui non audierit verba pacti hujus.

4 Quod præcepi patribus veſtris, in die qua eduxi eos de terra Ægypti, de fornace ferrea, dicens: Audite vocem meam, & facite omnia quæ præcipio vobis, & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum:

5 Ut ſuſcitem juramentum, quod juravi patribus veſtris, daturum me eis terram fluentem lacte & melle, ſicut eſt dies hæc. Et reſpondi, & dixi: Amen Domine.

6 Et dixit Dominus ad me: Vociferare omnia verba hæc in civitatibus Juda, & foris Jeruſalem, dicens: Audite verba pacti hujus & facite illa:

7 Quia conteſtans conteſtatus ſum patres veſtros, in die qua eduxi eos de Terra Ægypti, uſque ad diem hanc: manè conſurgens conteſtatus ſum, & dixi: Audite vocem meam:

8 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem ſuam: ſed abierunt unuſquiſque in pravitate cordis ſui mali: & induxi ſuper eos omnia verba pacti hujus, quod præcepi ut facerent, & non fecerunt. B

9 Et dixit Dominus ad me: Inventa eſt conjuratio in viris Juda, & in habitatoribus Jeruſalem.

10 Reverſi ſunt ad iniquitates patrum ſuorum priores, qui noluerunt audire verba mea: & hi ergo abierunt poſt deos alienos, ut ſervirent eis, irritum fecerunt domus Iſraël & domus Juda pactum meum, quod pepigi cum patribus eorum.

11 Quam ob rem hæc dicit Dominus; Ecce ego inducam ſuper eos mala, de quibus exire non poterunt: & clamabunt ad me, & non exaudiam eos.

12 Et ibunt civitates Juda, & habitatores Jeruſalem, & clamabunt ad deos, quibus libant, & non ſalvabunt eos in tempore afflictionis eorum.

13 * Secundùm numerum enim civitatum tuarum, erant dij tui Juda: & ſecundùm numerum viarum Jeruſalem, poſuiſti aras confuſionis, aras ad libandum Baalim. ** Sup. 2. f. 28.*

14 * Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne aſſumas pro eis laudem, & orationem: quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum. C ** Sup. 7. c. 16. Infr. 14. b. 11.*

15 Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa; numquid carnes ſanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es?

16 Olivam uberem, pulchram, fructiferam, ſpecioſam, vocavit Dominus nomen tuum: ad vocem loquelæ, grandis exarſit ignis in ea, & combuſta ſunt fruteta ejus.

17 Et Dominus exercituum qui plantavit te, locutus eſt ſuper te malum, pro malis domus Iſraël & domus Juda, quæ fecerunt ſibi ad irritandum me, libantes Baalim.

18 Tu autem Domine demonſtraſti mihi, & cognovi:

cognovi:

cognovi: tunc oſtendiſti mihi ſtudia eorum.

D 19 Et ego quaſi agnus manſuetus, qui portatur ad victimam: & non cognovi quia cogitaverunt ſuper me conſilia, dicentes: Mittamus lignum in panem ejus, & eradamus eum de terra viventium, & nomen ejus non memoretur amplius.

*Inf. 17. b. 10. 20. c. 11.

20 * Tu autem Domine Sabaoth, qui judicas juſtè, & probas renes & corda, videam ultionem tuam ex eis: tibi enim revelavi cauſam meam.

21 Propterea hæc dicit Dominus ad viros Anathoth, qui quærunt animam tuam, & dicunt: Non prophetabis in nomine Domini, & non morieris in manibus noſtris.

22 Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego viſitabo ſuper eos: juvenes morientur in gladio, filij eorum & filiæ eorum morientur in fame.

23 Et reliquiæ non erunt ex eis: inducam enim malum ſuper viros Anathoth, annum viſitationis eorum.

Caput XII.

Miratur propheta malorum proſperitatem, qui tamen parantur ad diem occiſionis, ſuntque terræ cauſa luctus: hereditas adverſata eſt Domino ſuo, & paſtores demoliti ſunt vineam Domini, ideo traditur in diſſipationem, cujus tamen rurſum miſerebitur Dominus, vaſtatis ipſius inimicis.

A 1 JUſtus quidem tu es Domine, ſi diſputem tecum: verumtamen juſta loquar ad te: * Quare via impiorum proſperatur: benè eſt omnibus, qui prævaricantur & iniquè agunt?

*Job 21. a. 7. Hab. 1. d. 13.

2 Plantaſti eos, & radicem miſerunt: proficiunt, & faciunt fructum: propè es tu ori eorum, & longè à renibus eorum.

3 Et tu Domine noſti me, vidiſti me, & probaſti cor meum tecum: congrega eos quaſi gregem ad victimam, & ſanctifica eos in die occiſionis.

4 Uſquequò lugebit terra, & herba omnis regionis ſiccabitur, propter malitiam habitantium in ea? conſumptum eſt animal, & volucre: quoniam dixerunt: Non videbit noviſſima noſtra.

5 Si cum peditibus currens laboraſti: quomodo contendere poteris cum equis? cùm autem in terra pacis ſecurus fueris, quid facies in ſuperbia Jordanis?

B 6 Nam & fratres tui, & domus patris tui, etiam ipſi pugnaverunt adverſum te, & clamaverunt poſt te plena voce: ne credas eis cùm locuti fuerint tibi bona.

7 Reliqui domum meam, dimiſi hereditatem meam: dedi dilectam animam meam in manu inimicorum ejus.

8 Facta eſt mihi hereditas mea quaſi leo in ſilva: dedit contra me vocem, ideò odivi eam.

9 Numquid avis diſcolor hereditas mea mihi; nunquid avis tincta per totum? venite, congregamini omnes beſtiæ terræ, properate ad devorandum.

C 10 Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam, conculcaverunt partem meam: dederunt portionem meam deſiderabilem in deſertum ſolitudinis.

11 Poſuerunt eam in diſſipationem, luxitque ſuper me: deſolatione deſolata eſt omnis terra: quia nullus eſt qui recogitet corde.

12 Super omnes vias deſerti venerunt vaſtatores, quia gladius Domini devorabit ab extremo terræ uſque ad extremum ejus: non eſt pax univerſæ carni.

13 Seminaverunt triticum, & ſpinas meſſuerunt, hereditatem acceperunt, & non eis proderit: confundemini à fructibus veſtris propter iram furoris Domini. D

14 Hæc dicit Dominus adverſum omnes vicinos meos peſſimos, qui tangunt hereditatem, quam diſtribui populo meo Iſraël: Ecce ego evellam eos de terra ſua, & domum Juda evellam de medio eorum.

15 Et cùm evulſero eos, convertar, & miſerebor eorum: & reducam eos, virum ad hereditatem ſuam, & virum in terram ſuam.

16 Et erit: ſi eruditi didicerint vias populi mei, ut jurent in nomine meo, Vivit Dominus, ſicut docuerunt populum meum jurare in Baal, ædificabuntur in medio populi mei.

17 Quòd ſi non audierint: evellam gentem illam evulſione & perditione, ait Dominus.

Caput XIII.

Sicut lumbare Ieremiæ abſconditum in Euphrate computruit; ſic Iudas primùm Domino adhærens, propter ſuperbiam & idololatriam ab ipſo abjicitur, omneſque diſpergentur: revocantur tamen à Propheta, ut ſua pœnitentia devitent mala, alioqui Iudas auferetur propter ſuas iniquitates, qui ad pœnitentiam nequit adduci ob inveteratam in malis conſuetudinem: interponitur etiam Prophetæ commiſeratio.

1 HÆc dicit Dominus ad me: Vade, & poſſide tibi lumbare lineum, & pones illud ſuper lumbos tuos, & in aquam non inferes illud. A

2 Et poſſedi lumbare juxta verbum Domini, & poſui circa lumbos meos.

3 Et factus eſt ſermo Domini ad me, ſecundò, dicens:

4 Tolle lumbare, quod poſſediſti, quod eſt circa lumbos tuos, & ſurgens vade ad Euphratem, & abſconde ibi illud in foramine petræ.

5 Et abij, & abſcondi illud in Euphrate, ſicut præceperat mihi Dominus.

6 Et factum eſt poſt dies plurimos, dixit Dominus ad me: Surge, vade ad Euphratem: & tolle inde lumbare, quod præcepi tibi ut abſconderes illud ibi.

7 Et abij ad Euphratem, & fodi, & tuli lumbare de loco, ubi abſconderam illud: & ecce computruerat lumbare, ita ut nulli uſui aptũ eſſet.

8 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:

9 Hæc dicit Dominus: Sic putreſcere faciã ſuperbiam Juda, & ſuperbiã Jeruſalẽ multam. B

10 Populum iſtum peſſimum, qui nolunt audire verba mea, & ambulant in pravitate cordis ſui: abierûntque poſt deos alienos ut ſervirent eis, & adorarent eos: & erunt ſicut lumbare iſtud, quod nulli uſui aptum eſt.

11 Sicut

11 Sicut enim adhæret lumbare ad lumbos viri, ſic agglutinavi mihi omnẽ Domũ Iſraël, & omnem domum Juda, dicit Dominus: ut eſſent mihi in populum, & in nomen, & in laudem, & in gloriam: & non audierunt.

12 Dices ergo ad eos ſermonem iſtum: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Omnis laguncula implebitur vino. Et dicent ad te: Numquid ignoramus quia omnis laguncula implebitur vino?

13 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Ecce ego implebo omnes habitatores terræ hujus, & reges qui ſedent de ſtirpe David ſuper thronum ejus, & ſacerdotes, & prophetas, & omnes habitatores Jeruſalem, ebrietate:

14 Et diſpergam eos virum à fratre ſuo, &
C patres & filios pariter, ait Dominus: non parcam, & non concedam: neque miſerebor ut non diſperdam eos.

15 Audite, & auribus percipite. Nolite elevari, quia Dominus locutus eſt.

16 Date Domino Deo veſtro gloriam antequam contenebreſcat, & antequam offendant pedes veſtri ad montes caliginoſos: exſpectabitis lucem, & ponet eam in umbram mortis, & in caliginem.

17 Quòd ſi hoc non audieritis, in abſcondito plorabit anima mea à facie ſuperbiæ: * plorans plorabit, & deducet oculus meus lacrymam, quia captus eſt grex Domini.

* Thre. 1. 2.

18 Dic regi, & dominatrici: Humiliamini, ſedete: quoniam deſcendit de capite veſtro corona gloriæ veſtræ.

19 Civitates Auſtri clauſæ ſunt, & non eſt qui aperiat: tranſlata eſt omnis Juda tranſmigratione perfecta.

20 Levate oculos veſtros, & videte qui venitis ab Aquilone: ubi eſt grex, qui datus eſt tibi, pecus inclytum tuum?

21 Quid dices cùm viſitaverit te? tu enim
D docuiſti eos adverſum te, & erudiſti in caput tuum: numquid non dolores apprehendent te, quaſi mulierem parturientem?

22 Quòd ſi dixeris in corde tuo: Quare venerunt mihi hæc? * Propter multitudinem iniquitatis tuæ revelata ſunt verecundiora tua, pollutæ ſunt plantæ tuæ.

* Inf. 30. 14.

23 Si mutare poteſt æthiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas: & vos poteritis benefacere, cùm didiceritis malum.

24 Et diſſeminabo eos quaſi ſtipulam, quæ vento raptatur in deſerto.

25 Hæc ſors tua, parſque menſuræ tuæ à me, dicit Dominus, quia oblita es mei, & confiſa es in mendacio.

26 Unde & ego nudavi femora tua contra faciem tuam, & apparuit ignominia tua,

27 Adulteria tua, & hinnitus tuus, ſcelus fornicationis tuæ ſuper colles in agro vidi abominationes tuas. Væ tibi Jeruſalem, non mundaberis poſt me: uſquequò adhuc?

CAPUT XIV.

Siccitas magna in terra Juda propter peccata populi, & orans Propheta pro ejus liberatione & miſericordia prohibetur à Domino pro ipſis orare: nec ſuſcipit Deus eorum jejunia & victimas: prophetæ etiam illis ſecuritatem promittentes unà cum ipſis peribunt: luget Jeremias mortuos gladio & fame, populique peccata confitens orat pro miſericordia.

1 QUod factum eſt verbum Domini ad Jeremiam de ſermonibus ſiccitatis. A

2 Luxit Judæa, & portæ ejus corruerunt, & obſcuratæ ſunt in terra, & clamor Jeruſalem aſcendit.

3 Majores miſerunt minores ſuos ad aquam: venerunt ad hauriendum, non invenerunt aquam, reportaverunt vaſa ſua vacua: confuſi ſunt & afflicti, & operuerunt capita ſua.

4 Propter terræ vaſtitatem, quia non venit pluvia in terram, confuſi ſunt agricolæ, operuerunt capita ſua.

5 Nam & cerva in agro peperit, & reliquit: quia non erat herba.

6 Et onagri ſteterunt in rupibus, traxerunt ventum quaſi dracones, defecerunt oculi eorum, quia non erat herba.

7 Si iniquitates noſtræ reſponderint nobis: Domine fac propter nomen tuum, quoniam multæ ſunt averſiones noſtræ, tibi peccavimus. B

8 Expectatio Iſraël, ſalvator ejus in tẽpore tribulationis: quare quaſi colonus futurus es in terra, & quaſi viator declinans ad manẽdũ?

9 Quare futurus es velut vir vagus, ut fortis qui non poteſt ſalvare? tu autem in nobis es Domine, & nomen tuum invocatum eſt ſuper nos, ne derelinquas nos.

10 Hæc dicit Dominus populo huic, qui dilexit movere pedes ſuos, & non quievit, & Domino non placuit: Nunc recordabitur iniquitatum eorum, & viſitabit peccata eorum.

11 Et dixit Dominus ad me: * Noli orare pro populo iſto in bonum.

* Sup. 7. c. 16. 11. c. 14.

12 Cùm jejunaverint, non exaudiam preces eorum: & ſi obtulerint holocautomata, & victimas, non ſuſcipiam ea, quoniam gladio, & fame, & peſte conſumam eos.

13 Et dixi, A a a, Domine Deus: Prophetæ dicunt eis: * Non videbitis gladium, & fames non erit in vobis, ſed pacem veram dabit vobis in loco iſto.

* Sup. 5. c. 12. Infr. 23. d. 17.

14 Et dixit Dominus ad me: * Falsò prophetæ vaticinantur in nomine meo: non miſi eos, & non præcepi eis, neque locutus ſum ad eos: viſionem mendacem, & divinationem, & fraudulentiam, & ſeductionem cordis ſui prophetant vobis. C

* Inf. 29. b. 9.

15 Idcircò hæc dicit Dominus de prophetis, qui prophetant in nomine meo, quos ego non miſi, dicentes: Gladius & fames non erit in terra hac: In gladio & fame conſumentur prophetæ illi.

16 Et populi, quibus prophetant, erunt projecti in viis Jeruſalem præ fame & gladio, & non erit qui ſepeliat eos; ipſi & uxores eorum, filij & filiæ eorum: & effundam ſuper eos malum ſuum.

* Thre. 1. f. 16. 2. f. 18. 17 Et dices ad eos verbum iſtud: * Deducant oculi mei lacrymam per noctem & diem, & non taceant: quoniam contritione magna contrita eſt virgo filia populi mei, plaga peſſima vehementer.

D 18 Si egreſſus fuero ad agros, ecce occiſi gladio, & ſi introiero in civitatem, ecce attenuati fame. Propheta quoque & ſacerdos abierunt in terram, quam ignorabant.

* Sup. 8. c. 15. 19 Numquid projiciens abjeciſti Iudam? aut Sion abominata eſt anima tua? quare ergo percuſſiſti nos, ita ut nulla ſit ſanitas? * expectavimus pacem, & non eſt bonum; & tempus curationis, & ecce turbatio.

20 Cognovimus Domine impietates noſtras, iniquitates patrum noſtrorum, quia peccavimus tibi.

21 Ne des nos in opprobrium propter nomen tuum, neque facias nobis contumeliam ſolij gloriæ tuæ: recordare, ne irritum facias fœdus tuum nobiſcum.

22 Numquid ſunt in ſculptilibus Gentium qui pluant? aut cæli poſſunt dare imbres? nonne tu es Dominus Deus noſter, quem expectavimus? tu enim feciſti omnia hæc.

Caput XV.

Nec Moyſi nec Samuelis precibus flectendum ſe dicit Dominus, quin populum Ieruſalem tradat peſti, gladio, fami, & captivitati, quia caſtigatus non eſt emendatus: conqueritur propheta quod fuerit occaſio diſcordiæ, rurſumque quod annuntians verbum Dei paſſus ſit opprobrium, cui Dominus promittit auxilium contra vaſtatione Iudæorum: promittit præterea & robur, & liberationem, ac miſericordiam his qui ad ipſum ſe convertent.

A 1 ET dixit Dominus ad me: Si ſteterit Moyſes & Samuel coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum: ejice illos à facie mea, & egrediantur.

* Zach. 11. b. 9. 2 Quòd ſi dixerint ad te: Quò egrediemur? dices ad eos: Hæc dicit Dominus: * Qui ad mortem, ad mortem: & qui ad gladium, ad gladium: & qui ad famem, ad famem: & qui ad captivitatem, ad captivitatem.

3 Et viſitabo ſuper eos quatuor ſpecies, dicit Dominus: Gladium ad occiſionem, & canes ad lacerandum, & volatilia cæli & beſtias terræ ad devorandum & diſſipandum.

* 4. Reg. 21. a. 2. & 11. 4 Et dabo eos in fervorem univerſis regnis terræ: * propter Manaſſem filium Ezechiæ regis Iuda, ſuper omnibus quæ fecit in Ieruſalem.

5 Quis enim miſerebitur tui Ieruſalem? aut quis contriſtabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace tua?

6 Tu reliquiſti me, dicit Dominus, retrorſum abiiſti: & extendam manum meam ſuper te, & interficiam te: laboravi rogans.

B 7 Et diſpergam eos ventilabro in portis terræ: interfeci, & diſperdidi populum meum, & tamen à viis ſuis non ſunt reverſi.

8 Multiplicatæ ſunt mihi viduæ ejus ſuper arenam maris: induxi eis ſuper matrem adoleſcentis vaſtatorem meridie: miſi ſuper civitates repente terrorem.

9 * Infirmata eſt quæ peperit ſeptem, defecit anima ejus: * occidit ei ſol, cùm adhuc eſſet dies: confuſa eſt, & erubuit: & reſiduos ejus in gladium dabo in conſpectu inimicorum eorum, ait Dominus. * 1. Reg. 2. a 5. * Amos. 8. c 9.

10 Væ mihi mater mea: quare genuiſti me, virum rixæ, virum diſcordiæ in univerſa terra? non fœneravi, nec fœneravit mihi quiſquam: omnes maledicunt mihi.

11 Dicit Dominus: Si non reliquiæ tuæ in bonum, ſi non occurri tibi in tempore afflictionis, & in tempore tribulationis adverſus inimicum. C

12 Numquid fœderabitur ferrum ferro ab Aquilone, & æs?

13 Divitias tuas & theſauros tuos in direptionem dabo gratis, & in omnibus peccatis tuis, & in omnibus terminis tuis.

14 Et adducam inimicos tuos de terra, quam neſcis: quia ignis ſuccenſus eſt in furore meo, ſuper vos ardebit.

15 Tu ſcis Domine, recordare mei, & viſita me, & tuere me ab his qui perſequuntur me, noli in patientia tua ſuſcipere me: ſcito quoniam ſuſtinui propter te opprobrium.

16 Inventi ſunt ſermones tui, & comedi eos, & factum eſt mihi verbum tuum in gaudium & in lætitiam cordis mei: quoniam invocatum eſt nomen tuum ſuper me, Domine Deus exercituum. D

17 * Non ſedi in conſilio ludentium, & gloriatus ſum à facie manus tuæ: ſolus ſedebam, quoniam comminatione repleſti me. * Pſ. 1. a 1. 25. b. 4.

18 * Quare factus eſt dolor meus perpetuus, & plaga mea deſperabilis renuit curari? facta eſt mihi quaſi mendacium aquarum infidelium. * Infr. 30. c. 15.

19 Propter hoc hæc dicit Dominus: Si converteris, convertam te, & ante faciem meam ſtabis: & ſi ſeparaveris pretioſum à vili, quaſi os meum eris: convertentur ipſi ad te, & tu non converteris ad eos.

20 Et dabo te populo huic in murum æreum, fortem: & bellabunt adverſum te, & non prævalebunt: quia ego tecum ſum ut ſalvem te, & eruam te, dicit Dominus.

21 Et liberabo te de manu peſſimorum, & redimam te de manu fortium.

Caput XVI.

Prohibet Dominus ne Propheta uxorem ducat, denuntians Iudæos vario mortis genere interituros, ita ut mortui non ſepeliantur nec plangantur à vivis propter idololatriam patrum ac filiorum, & derelictam legem Domini: ſed poſtea per piſcatores ac venatores reducet eos Dominus in terram ſuam, in qua ipſi unà cum Gentibus confitebuntur Domino peccata ſua.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens: A

2 Non accipies uxorem, & non erunt tibi filij & filiæ in loco iſto.

3 Quia hæc dicit Dominus ſuper filios & filias qui generantur in loco iſto, & ſuper matres eorum, quæ genuerunt eos: & ſuper patres eorum, de quorum ſtirpe ſunt nati in terra hac:

4 Mortibus ægrotationum morientur: non plangentur, & non ſepelientur, in ſterquilinium ſuper faciem terræ erunt: & gladio & fame conſumentur, & erit cadaver eorum in eſcam volatilibus cæli, & beſtiis terræ.

5 Hæc enim dicit Dominus: Ne ingrediaris domum convivij, neque vadas ad plangendum, neque conſoleris eos: quia abſtuli pacem meam à populo iſto, dicit Dominus, miſericordiam & miſerationes.

6 Et morientur grandes & parvi in terra iſta: non ſepelientur neque plangentur, & non ſe incident, neque calvitium fiet pro eis.

B 7 Et non frangent inter eos lugenti panem ad conſolandum ſuper mortuo: & non dabunt eis potum calicis ad conſolandum ſuper patre ſuo & matre.

8 Et domum convivij non ingrediaris, ut ſedeas cum eis, & comedas & bibas:

9 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Ecce ego auferam de loco iſto in oculis veſtris, & in diebus veſtris, vocem gaudij: & vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ.

* Sup. 5. e. 19. 10 Et cùm annuntiaveris populo huic omnia verba hæc, & dixerint tibi: * Quare locutus eſt Dominus ſuper nos omne malum grande iſtud? quæ iniquitas noſtra? & quod peccatum noſtrum, quod peccavimus Domino Deo noſtro?

C 11 Dices ad eos: Quia dereliquerunt me patres veſtri, ait Dominus: & abierunt poſt deos alienos, & ſervierunt eis, adoraverunt eos: & me dereliquerunt, & legem meam non cuſtodierunt.

* Sup. 7. f. 26. 12 Sed & vos * pejus operati eſtis, quàm patres veſtri: ecce enim ambulat unuſquiſque poſt pravitatem cordis ſui mali, ut me non audiat.

13 Et ejiciam vos de terra hac, in terram, quam ignoratis vos, & patres veſtri: & ſervietis ibi diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem.

14 Propterea ecce dies veniunt dicit Dominus, & non dicetur ultra: Vivit Dominus, qui eduxit filios Iſraël de Terra Ægypti.

15 Sed, Vivit Dominus, qui eduxit filios Iſraël de Terra Aquilonis, & de univerſis terris, ad quas ejeci eos: & reducam eos in terram ſuam, quam dedi patribus eorum.

D 16 Ecce ego mittam piſcatores multos, dicit Dominus, & piſcabuntur eos: & poſt hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle, & de cavernis petrarum.

17 Quia oculi mei ſuper omnes vias eorum: non ſunt abſconditæ à facie mea, & non fuit occultata iniquitas eorum ab oculis meis.

18 Et reddam primùm duplices iniquitates, & peccata eorum, quia contaminaverunt terram meam in morticinis idolorum ſuorum, & abominationibus ſuis impleverunt hereditatem meam.

19 Domine fortitudo mea, & robur meum, & refugium meum in die tribulationis: ad te Gentes venient ab extremis terræ, & dicent: Verè mendacium poſſederunt patres noſtri, vanitatem, quæ eis non profuit.

20 Numquid faciet ſibi homo deos, & ipſi non ſunt dij?

21 Idcircò ecce ego oſtendam eis per vicem hanc, oſtendam eis manum meam, & virtutem meam, & ſcient quia nomen mihi Dominus.

Caput XVII.

Iudæi in peccato obſtinati, & ob id vaſtandi dicuntur: maledictus qui confidit in homine, & benedictus qui in Deo confidit: ſolus Deus ſcrutatur corda, & cuique reddit juxta viam ſuam: petit propheta à Deo in quo ſpem habuit, liberari, & inimicos confundi: præcipit Deus de obſervando ſabbato, ut omnia ſint ipſi Ieruſalem proſpera, quæ alioqui igne conſumetur.

1 PEccatum Juda ſcriptum eſt ſtylo ferreo in ungue adamantino, exaratum ſuper latitudinem cordis eorum, & in cornibus ararum eorum. A

2 Cùm recordati fuerint filij eorum ararum ſuarum, & lucorum ſuorum, lignorúmque frondentium, in montibus excelſis.

3 Sacrificantes in agro: fortitudinem tuam & omnes theſauros tuos in direptionem dabo, excelſa tua propter peccata in univerſis finibus tuis.

4 Et relinquêris ſola ab hereditate tua, quam dedi tibi: & ſervire te faciam inimicis tuis in terra, quam ignoras: quoniam ignem ſuccendiſti in furore meo, uſque in æternum ardebit.

5 Hæc dicit Dominus: * Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor ejus. * Iſa. 30. a. 2. 31. a. 1. Inf. 48. a. 7.

6 * Erit enim quaſi myricæ in deſerto, & non videbit cùm venerit bonum: ſed habitabit in ſiccitate in deſerto: in terra ſalſuginis, & inhabitabili. * Inf. 48. a. 6.

7 Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus.

8 * Et erit quaſi lignum quod tranſplantatur ſuper aquas, quod ad humorem mittit radices ſuas: & non timebit cùm venerit æſtus. Et erit folium ejus viride, & in tempore ſiccitatis non erit ſolicitum, nec aliquando deſinet facere fructum. * Pſ. 1. a. 3. B

9 Pravum eſt cor omnium, & inſcrutabile: quis cognoſcet illud?

10 Ego Dominus * ſcrutans cor, & probans renes: qui do unicuique juxta viam ſuã, & juxta fructum adinventionum ſuarum. * 1. Reg. 16. b. 7. Pſ. 7. b. 10. Apoc. 2. f. 23.

11 Perdix fovit quæ non peperit: fecit divitias, & non in judicio: in dimidio dierum ſuorum derelinquet eas, & in noviſſimo ſuo erit inſipiens.

12 Solium gloriæ altitudinis à principio, locus ſanctificationis noſtræ.

13 Exſpectatio Iſraël Domine: omnes, qui te derelinquunt, confundentur: recedentes à te, in terra ſcribentur: quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum:

C 14 Sana me Domine, & ſanabor: ſalvum me fac, & ſalvus ero: quoniam laus mea tu es.

15 Ecce ipſi dicunt ad me: Ubi eſt verbum Domini? veniat.

16 Et ego non ſum turbatus, te paſtorem ſequens: & diem hominis non deſideravi, tu ſcis: Quod egreſſum eſt de labiis meis, rectum in conſpectu tuo fuit.

17 Non ſis tu mihi formidini, ſpes mea tu in die afflictionis.

18 Confundantur qui me perſequuntur, & non confundar ego: paveant illi, & non paveam ego: induc ſuper eos diem afflictionis, & duplici contritione contere eos.

19 Hæc dicit Dominus ad me: Vade, & ſta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Juda, & egrediuntur, & in cunctis portis Jeruſalem.

20 Et dices ad eos: Audite verbum Domini reges Juda, & omnis Juda: cunctíque habitatores Jeruſalem, qui ingredimini per portas iſtas

21 Hæc dicit Dominus: Cuſtodite animas veſtras, & nolite portare pondera in die ſabbati, nec inferatis per portas Jeruſalem.

D 22 Et nolite ejicere onera de domibus veſtris in die ſabbati, & omne opus non faciatis: ſanctificate diem ſabbati, ſicut præcepi patribus veſtris.

23 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurẽ ſuam: ſed induraverunt cervicem ſuam, ne audirent me, & ne acciperent diſciplinam.

24 Et erit: Si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis hujus in die ſabbati: & ſi ſanctificaveritis diem ſabbati, ne faciatis in eo omne opus:

25 Ingredientur per portas civitatis hujus reges & principes, ſedentes ſuper ſolium David, & aſcendentes in curribus & equis, ipſi & principes eorum, viri Juda, & habitatores Jeruſalem: & habitabitur civitas hæc in ſempiternum.

26 Et venient de civitatibus Iuda, & de circuitu Ieruſalem, & de Terra Benjamin, & de campeſtribus, & de montuoſis, & ab Auſtro, portantes holocauſtum, & victimam, & ſacrificium, & thus, & inferent oblationem in domum Domini.

27 Si autem non audieritis me ut ſanctificetis diem ſabbati, & ne porteris onus, & ne inferatis per portas Ieruſalem in die ſabbati: ſuccendam ignem in portis ejus, & devorabit domos Ieruſalem, & non extinguetur.

CAPUT XVIII.

Exemplo figuli oſtendit Dominus in manu ſua eſſe domum Iſraël ut juxta ipſorum merita eis faciat, etiam ſi prius aliud ſe facturum dixerit: propter obſtinatam Iudæorum malitiam denuntiatur eis interitus, conſpiratio Iudæorum contra Ieremiam, ipſius quoque ad Deum lamentatio, & pœnarum quæ inimicos ſequentur, denuntiatio.

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Ieremiam à Domino, dicens:

2 Surge, & deſcende in domum figuli, & ibi audies verba mea.

3 Et deſcendi in domum figuli, & ecce ipſe faciebat opus ſuper rotam.

4 Et diſſipatum eſt vas, quod ipſe faciebat è luto manibus ſuis: converſuſque fecit illud vas alterum, ſicut placuerat in oculis ejus ut faceret.

5 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:

6 * Numquid ſicut figulus iſte, non potero vobis facere, domus Iſraël, ait Dominus: ecce ſicut lutum in manu figuli, ſic vos in manu mea, domus Iſraël. * Iſa. 45 b. 9. Rom. 9. c. 20.

7 Repentè loquar adverſum gentem & adverſus regnum,* ut eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud. * Sup 1. c 10.

8 Si pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo, quod locutus ſum adverſus eam: agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitavi ut facerem ei.

9 Et ſubitò loquar de gente & de regno, ut ædificem & plantem illud.

10 Si fecerit malum in oculis meis, ut non audiat vocem meam: pœnitentiam agam ſuper bono, quod locutus ſum ut facerem ei. B

11 Nunc ergo dic viro Iuda, & habitatoribus Ieruſalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego fingo contra vos malum, & cogito contra vos cogitationem: * revertatur unuſquiſque à via ſua mala, & dirigite vias veſtras & ſtudia veſtra. * 4 Reg. 17 c. 13. Infr 25. a 5. 35. c. 15. Iona 3. c. 9.

12 Qui dixerunt: Deſperavimus: poſt cogitationes enim noſtras ibimus, & unuſquiſque pravitatem cordis ſui mali faciemus.

13 Ideò hæc dicit Dominus: Interrogate Gentes: Quis audivit talia horribilia, quæ fecit nimis virgo Iſraël.

14 Numquid deficiet de petra agri nix Libani? aut evelli poſſunt aquæ erumpentes frigidæ, & defluentes.

15 Quia oblitus eſt mei populus meus, fruſtrà libantes, & impingentes in viis ſuis: in ſemitis ſæculi, ut ambularent per eas in itinere non trito: C

16 * Ut fieret terra eorum in deſolationẽ, & in ſibilum ſempiternum: omnis qui præterierit per eam, obſtupeſcet, & movebit caput ſuum. * Inf. 19. b. 8. 49. c 13. 50. b. 13.

17 Sicut ventus urens diſpergam eos coram inimico: dorſum, & non faciem oſtendam eis in die perditionis eorum.

18 Et dixerunt: Venite, & cogitemus contra Ieremiam cogitationes: non enim peribit lex à ſacerdote, neque conſilium à ſapiente, nec ſermo à propheta: venite, & percutiamus eum lingua, & non attendamus ad univerſos ſermones ejus.

19 Attende Domine ad me, & audi vocem adverſariorum meorum.

20 Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animæ meæ? Recordare quòd ſteterim in conſpectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, & averterem indignationem tuam ab eis. D

21 Proptereà da filios eorum in famem, & deduc eos in manus gladij; fiant uxores eorum

abſque liberis, & viduæ: & viri earum interficiantur morte: juvenes eorum confodiantur gladio in prælio.

22 Audiatur clamor de domibus eorum: adduces enim ſuper eos latronem repentè: quia foderunt foveam ut caperent me, & laqueos abſconderunt pedibus meis.

23 Tu autem Domine ſcis omne conſilium eorum adverſum me in mortem: ne propitieris iniquitati eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur: fiant corruentes in conſpectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.

Caput XIX.

Ieremias per lagunculam terram quam fregit, oſtendit populum Ieruſalem, perdendum gladio & fame in occidione in qua patres filios comedant, propter multiplicem ipſorum idololatriam & contemptum verbi Dei.

A 1 HÆc dicit Dominus: Vade, & accipe laguncularn figuli teſteam à ſenioribus populi, & à ſenioribus ſacerdotum:

2 Et egredere ad vallem filij Ennom, quæ eſt juxta introitum portæ fictilis: & prædicabis ibi verba, quæ ego loquar ad te.

3 Et dices: Audite verbum Domini reges Juda, & habitatores Jeruſalem: hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Ecce ego inducam afflictionem ſuper locum iſtum, ita ut omnis qui audierit illam, tinniant aures ejus.

4 Eò quòd dereliquerint me, & alienum fecerint locum iſtum: & libaverunt in eo diis alienis, quos neſcierunt ipſi, & patres eorum, & reges Juda: & repleverunt locum iſtum ſanguine innocentum.

B 5 Et ædificaverunt excelſa Baalim, ad comburendos filios ſuos igni in holocauſtum Baalim: quæ non præcepi, nec locutus ſum, nec aſcenderunt in cor meum.

6 Propterà ecce dies veniunt, dicit Dñs: & non vocabitur ampliùs locus iſte Topheth, & Vallis filij Ennom, ſed Vallis occiſionis

7 Et diſſipabo conſilium Juda & Jeruſalem in loco iſto: & ſubvertam eos gladio in cóſpectu inimicorum ſuorum, & in manu quærentium animas eorum: & dabo cadavera eorum, eſcam volatilibus cæli & beſtiis terræ.

* Sup. 18. c. 16. Infr. 49 c. 13. 50. b. 13. 8 * Et ponam civitatem hanc in ſtuporem: & in ſibilū: omnis, qui præterierit per eam, obſtupeſcet, & ſibilabit ſuper univerſa plaga ejus.

9 Et cibabo eos carnibus filiorum ſuorum,
C & carnibus filiarum ſuarum: & unuſquiſque carnem amici ſui comedet in obſidione, & in anguſtia, in qua concludent eos inimici eorum, & qui quærunt animas eorum.

10 Et conteres lagunculam in oculis virorum qui ibunt tecum.

11 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: Sic conteram populum iſtum, & civitatem iſtam, ſicut conteritur vas figuli, quod non poteſt ultrà inſtaurari: & in Topheth ſepelientur, eò quòd non ſit alius locus ad ſepeliendum.

12 Sic faciam loco huic, ait Dominus, & habitatoribus ejus: & ponam civitatem iſtam ſicut Topheth.

13 Et erunt domus Jeruſalem, & domus D
regum Juda, ſicut locus Topheth, immundæ: omnes domus, in quarum domatibus ſacrificaverunt omni militiæ cæli, & libaverunt libamina diis alienis.

14 Venit autem Jeremias de Tophet, quò miſerat eum Dominus ad prophetandum, & ſtetit in atrio domus Domini, & dixit ad omnem populum:

15 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Ecce ego inducam ſuper civitatem hanc, & ſuper omnes urbes ejus, univerſa mala, quæ locutus ſum adverſum eam: quoniam induraverunt cervicem ſuam, ut non audirent ſermones meos.

Caput XX.

Percuſſus Ieremias mittitur à Phaſſur in nervum, & ab eodem eductus vaticinatur illi tamquam pſeudopropheta & omnibus amicis ejus totique Iudaæ captivitatem Babylonicam: conqueritur ſe rideri & pati opprobrium ac perſecutionem ob verbum Domini, maledicitque diei nativitatis ſuæ

1 ET audivit Phaſſur filius Emmer ſacer- A
dos, qui conſtitutus erat princeps in domo Domini, Jeremiam prophetantem ſermones iſtos.

2 Et percuſſit Phaſſur Jeremiam prophetam, & miſit eum in nervum, quod erat in porta Benjamin ſuperiori, in domo Domini.

3 Cùmque illuxiſſet in craſtinum, eduxit Phaſſur Jeremiam de nervo, & dixit ad eum Jeremias: Non Phaſſur vocavit Dominus nomen tuum, ſed pavorem undique.

4 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo te in pavorem te, & omnes amicos tuos: & corruent gladio inimicorum ſuorum, & oculi tui videbunt: & omnem Judam dabo in manum regis Babylonis: & traducet eos in Babylonem, & percutiet eos gladio.

5 Et dabo univerſam ſubſtantiam civitatis B
hujus, & omnem laborem ejus, omnéque pretium, & cunctos theſauros regum Juda dabo in manu inimicorum meorum, & diripient eos, & tollent, & ducent in Babylonem.

6 Tu autem Phaſſur, & omnes habitatores domus tuæ, ibitis in captivitatem: & in Babylonem venies, & ibi morieris, ibíque ſepelieris tu, & omnes amici tui, quibus propheraſti mendacium.

7 Seduxiſti me Domine, & ſeductus ſum; fortior me fuiſti, & invaluiſti: factus ſum in deriſum tota die, omnes ſubſannant me.

8 Quia jam olim loquor, vociferans iniquitatem, & vaſtitatem clamito: & factus eſt mihi ſermo Domini in opprobrium, & in deriſum tota die.

9 Et dixi: Non recordabor ejus, neque loquar ultrà in nomine illius: & factus eſt in corde meo quaſi ignis exæſtuans, clauſúſque in oſſibus meis: & defeci, ferre non ſuſtinens.

10 Audivi enim contumelias multorum, & C
terrorem in circuitu: perſequimini, & perſequamur eum: ab omnibus viris, qui erant pacifici mei, & cuſtodiẽtes latus meum: ſi quo modo

modo decipiatur, & prævaleamus adverſus
eum, & conſequamur ultionem ex eo.
11 Dominus autem mecum eſt quaſi bella-
tor fortis: idcircò qui perſequũtur me, cadent,
& infirmi erunt: confundentur vehementer,
*Inf. 23. g. 40. * quia non intellexerunt opprobrium ſempi-
ternum, quod numquam delebitur.
*Sup. 11. d. 20. 17. b. 10. 12 Et tu Domine exercituum * probator
juſti, qui vides renes & cor: videam quæſo
ultionem tuam ex eis: tibi enim revelavi cau-
ſam meam.
D 13 Cantate Domino, laudate Dñm: quia libe-
ravit animam pauperis de manu malorum.
*Job. 3. a. 3. 14 * Maledicta dies, in qua natus ſũ, dies, in
qua peperit me mater mea, non ſit benedicta.
15 Maledictus vir, qui annuntiavit patri
meo, dicens: Natus eſt tibi puer maſculus: &
quaſi gaudio lætificavit eum.
16 Sit homo ille ut ſunt civitates, quas ſub-
vertit Dominus, & non pœnituit eum: audiat
clamorem manè, & ululatum in tempore me-
ridiano:
17 Qui non me interfecit à vulva, ut fieret
mihi mater mea ſepulchrum, & vulva ejus
conceptus æternus.
18 Quare de vulva egreſſus ſum, ut vide-
rem laborem & dolorem, & conſumerentur in
confuſione dies mei?

Caput XXI.

Reſpondet Ieremias nuntiis Sedeciæ regis ſuper obſidione regis Nabuchodonoſor, Iudam vaſtandam peſte, gladio, fame & captivitate, ſolóſque eos victuros qui transfugerint ad Chaldæos: hortatur etiam ut faciant judicium, ne indignatio Domini penitus ipſos conſumat.

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam
à Domino, quando miſit ad eum rex
Sedecias Phaſſur filium Melchiæ, & Sopho-
niam filium Maaſiæ ſacerdotem, dicens:
2 Interroga pro nobis Dominum, quia Na-
buchodonoſor rex Babylonis præliatur ad-
verſum nos: ſi fortè faciat Dñs nobiſcũ ſecun-
dùm omnia mirabilia ſua, & recedat à nobis.
3 Et dixit Jeremias ad eos: Sic dicetis Sedeciæ:
4 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Ecce ego
convertam vaſa belli, quæ in manibus veſtris
ſunt, & quibus vos pugnatis adverſum regem
Babylonis, & Chaldæos, qui obſident vos in
circuitu murorum: & congregabo ea in me-
dio civitatis hujus.
5 Et debellabo ego vos in manu extenta,
B & in brachio forti, & in furore, & in indigna-
tione, & in ira grandi.
6 Et percutiã habitatores civitatis hujus, ho-
mines & beſtiæ peſtilentia magna morientur.
7 Et poſt hæc ait Dominus: dabo Sedeciam
regem Juda, & ſervos ejus, & populum ejus
& qui derelicti ſunt in civitate hac à peſte, &
gladio, & fame, in manu Nabuchodonoſor
regis Babylonis, & in manu inimicorum eo-
rum, & in manu quærentium animam eorum,
& percutiet eos in ore gladij, & non flectetur,
neque parcet, nec miſerebitur.
8 Et ad populum hunc dices: Hæc dicit
C Dominus: Ecce ego do coram vobis viam vitæ
& viam mortis.
9 * Qui habitaverit in urbe hac, morietur *Inf. 38. a. 2.
gladio, & fame, & peſte: qui autem egreſſus
fuerit, & trãsfugerit ad Chaldæos, qui obſidet
vos, vivet, & erit ei anima ſua, quaſi ſpolium.
10 Poſui enim faciem meam ſuper civita-
tem hanc in malum, & non in bonum, ait Do-
minus: in manu regis Babylonis dabitur, &
exuret eam igni.
11 Et domui regis Iuda: Audite verbũ Dñi.
12 Domus David, hæc dicit Dominus: * Iu- *Inf. 22. a. 3.
dicate manè judicium, & eruite vi oppreſſum
de manu calumniantis: ne forte egrediatur ut D
ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non
ſit qui extinguat, propter malitiam ſtudiorum
veſtrorum.
13 Ecce ego ad te habitatricem vallis ſolidæ
atque campeſtris, ait Dñs: qui dicitis: Quis per-
cutiet nos? & quis ingredietur domos noſtras?
14 Et viſitabo ſuper vos juxta fructum ſtu-
diorum veſtrorum, dicit Dominus: & ſuc-
cendam ignem in ſaltu ejus: & devorabit om-
nia in circuitu ejus.

Caput XXII.

Hortatur regem Iuda & populum ejus ut faciant judicium & juſtitiam, quò omnia proſpere ipſis ſuccedant; alioqui erunt omnes in direptionem: quodque Sellum ſive Ioakim filius Ioſiæ regis Iuda non ſit in Ieruſalem reverſurus: increpat eos qui ex injuſtitia ædificant, promittentes ſibi felicitatem patrum juſtorum: vaticinatur adverſus impium Ioakim filium Ioſiæ quòd ſepultura ſit cariturus, & hujus filius impiiſſimus Iechonias cum matre ducendus in Babylonem, ibique moriturus.

1 HÆc dicit Dominus: Deſcende in domũ A
regis Iuda, & loquéris ibi verbum hoc,
2 Et dices: Audi verbum Domini rex Iuda,
qui ſedes ſuper ſolium David; tu & ſervi tui,
& populus tuus, qui ingredimini per portas
iſtas.
3 Hæc dicit Dominus: * Facite judicium *Sup. 21. d. 12.
& juſtitiam, & liberate vi oppreſſum de manu
calumniatoris: & advenam, & pupillum, &
viduam nolite contriſtare, neque opprimatis
iniquè: & ſanguinem innocentem ne effun-
datis in loco iſto.
4 Si enim facientes feceritis verbum iſtud: B
ingredientur per portas domus hujus, reges
ſedentes de genere David ſuper thronum ejus,
& aſcendentes currus & equos, ipſi & ſervi, &
populus eorum.
5 Quòd ſi non audieritis verba hæc: in me-
metipſo juravi, dicit Dominus, quia in ſolitu-
dinem erit domus hæc.
6 Quia hæc dicit Dominus ſuper domum re-
gis Iuda: Galaad tu mihi caput Libani: ſi non
poſuero te ſolitudinem, urbes inhabitabiles.
7 Et ſanctificabo ſuper te, interficientem vi-
rum & arma ejus: & ſuccident electas cedros
tuas, & præcipitabunt in ignem.
8 Et pertranſibunt gentes multæ per civitatẽ C
hanc: & dicet unuſquiſque proximo ſuo: * *Deu. 29. d. 24. 3 Reg. 9. b. 8.
Quare fecit Dominus ſic civitati huic grandi?
9 Et reſpondebunt: Eò quòd dereliquerint
 pactum

pactum Domini Dei ſui, & adoraverint deos alienos, & ſervierint eis.

10 Nolite flere mortuum, neque lugeatis ſuper eum fletu: plangite eum, qui egreditur, quia non revertetur ultrà, nec videbit terram nativitatis ſuæ.

11 Quia hæc dicit Dominus ad Sellum filium Joſiæ regem Juda, qui regnavit pro Joſia patre ſuo, qui egreſſus eſt de loco iſto: Non revertetur huc ampliùs:

12 Sed in loco, ad quem transtuli eum, ibi morietur, & terram iſtam non videbit ampliùs.

D 13 Væ qui ædificat domum ſuam in injuſtitia, & cœnacula ſua non in judicio: amicum ſuum opprimet fruſtrà, & mercedem ejus non reddet ei.

14 Qui dicit: Ædificabo mihi domum latã: & cœnacula ſpatioſa: qui aperit ſibi feneſtras, & facit laquearia cedrina, pingítque ſinopide.

15 Numquid regnabis, quoniam confers te cedro? Pater tuus numquid non comedit & bibit, & fecit judicium & juſtitiam tunc cùm benè erat ei?

16 Judicavit cauſam pauperis & egeni in bonum ſuum: numquid non ideò quia cognovit me, dicit Dominus.

17 Tui verò oculi & cor ad avaritiam, & ad ſanguinem innocentem fundendum, & ad calumniam, & ad curſum mali operis.

E 18 Propterea hæc dicit Dominus ad Joakim filium Joſiæ regem Juda: Non plangent eum: Væ frater & væ ſoror: non concrepabunt ei: Væ Domine, & væ inclyte.

19 Sepultura aſini ſepelietur, putrefactus & projectus extra portas Jeruſalem.

20 Aſcende Libanum, & clama: & in Baſan da vocem tuam, & clama ad tranſeuntes, quia contriti ſunt omnes amatores tui.

21 Locutus ſum ad te in abundantia tua; & dixiſti: Non audiam: hæc eſt via tua ab adoleſcentia tua, quia non audiſti vocem meam.

F 22 Omnes paſtores tuos paſcet ventus, & amatores tui in captivitatem ibunt: & tunc confundêris, & erubeſces ab omni malitia tua.

23 Quæ ſedes in Libano, & nidificas in cedris, quomodo congemuiſti, cum veniſſent tibi dolores, quaſi dolores parturientis.

24 Vivo ego, dicit Dominus: quia ſi fuerit Jechonias filius Joakim regis Juda, annulus in manu dextera mea, inde evellam eum.

25 Et dabo te in manu quærentium animam tuam, & in manu quorum tu formidas faciem, & in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis, & in manu Chaldæorum.

G 26 Et mittam te, & matrem tuam quæ genuit te, in terram alienam, in qua nati non eſtis, ibique moriemini:

27 Et in terram ad quam ipſi levant animam ſuam ut revertantur illuc, non revertentur.

28 Numquid vas fictile atque contritum vir iſte Jechonias numquid vas abſque omni voluptate: quare abjecti ſunt ipſe & ſemen ejus, projecti in terram, quam ignoraverunt.

29 Terra, terra, terra, audi ſermonem Domini.

30 Hæc dicit Dominus: Scribe virum iſtum ſterilem, virum qui in diebus ſuis non proſperabitur: nec enim erit de ſemine ejus vir, qui ſedeat ſuper ſolium David, & poteſtatem habeat ultrà in Juda.

CAPUT XXIII.

Comminatur Dominus paſtoribus qui gregem diſpergunt ac lacerant, promittens ſe reducturum reliquias gregis ad locum ſuum, ac ſuſcitaturum paſtores & germen David juſtum, ſub quo magna fruentur felicitate: vaticinatur quoque pſeudo prophetis æternum opprobrium, qui populum decipiunt, volentes ut oblviſcatur nominis Domini, & prophetant abſque Dei voluntate ſermonem Domini Onus appellantes.

A 1 VÆ paſtoribus, qui diſperdunt & dilacerant gregem paſcuæ meæ, dicit Dominus. *Ezec. 13. a 1. 34. a 2.*

2 Ideò hæc dicit Dominus Deus Iſraël ad paſtores, qui paſcunt populum meum: Vos diſperſiſtis gregem meum, & ejeciſtis eos, & non viſitaſtis eos: ecce ego viſitabo ſuper vos malitiam ſtudiorum veſtrorum, ait Dominus.

3 Et ego congregabo reliquias gregis mei omnibus terris, ad quas ejecero eos illuc: & convertam eos ad rura ſua: & creſcent & multiplicabuntur.

4 Et * ſuſcitabo ſuper eos paſtores, & paſcent eos: non formidabunt ultrà, & non pavebunt: & nullus quæretur ex numero, dicit Dominus. ** Sup 3. d. 15. * Iſa. 4. a. 2. 40. c. 11. 45. b. 8. Infr. 33 c. 14. Ezec 34. c. 12. Dan. 9. f. 24. Joan 1. f. 45. * Deu. 33. d. 28.*

5 * Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſuſcitabo David germen juſtum: & regnabit rex, & ſapiens erit: & faciet judicium & juſtitiam in terra.

6 In diebus illis ſalvabitur Juda, & * Iſraël habitabit confidenter: & hoc eſt nomen, quod vocabunt eum, Dominus juſtus noſter.

7 Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non dicent ultrà: Vivit Dominus, qui eduxit filios Iſraël de Terra Ægypti:

B 8 Sed: * Vivit Dominus, qui eduxit & adduxit ſemen domus Iſraël de Terra Aquilonis, & de cunctis terris, ad quas ejeceram eos illuc: & habitabunt in terra ſua. ** Sup. 16. c. 14.*

9 Ad prophetas: Contritum eſt cor meum in medio mei, contremuerunt omnia oſſa mea: factus ſum quaſi vir ebrius, & quaſi homo madidus à vino à facie Domini, & à facie verborum ſanctorum ejus.

10 Quia adulteris repleta eſt terra, quia à facie maledictionis luxit terra, arefacta ſunt arva deſerti: factus eſt curſus eorum malus, & fortitudo eorum diſſimilis.

11 Propheta namque & ſacerdos polluti ſunt: & in domo mea inveni malum eorum, ait Dominus.

12 Idcircò via eorum erit quaſi lubricum in tenebris, impellentur enim, & corruent in ea: afferam enim ſuper eos mala, annum viſitationis eorum, ait Dominus.

13 Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem: prophetabant in Baal, & decipiebant

bant populum meum Iſraël.

14 Et in prophetis Jeruſalem vidi ſimilitudinem adulterantium, & iter mendacij: & confortaverunt manus peſſimorum, ut non converteretur unuſquiſque à malitia ſua: facti ſunt mihi omnes ut Sodoma, & habitatores ejus quaſi Gomorrha.

15 Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad prophetas: * Ecce ego cibabo eos abſinthio, & potabo eos felle: à prophetis enim Jeruſalem, egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram.

*Sup. 9. c. 15.

D

16 Hæc dicit Dominus exercituum: * Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt vos: viſionem cordis ſui loquuntur, non de ore Domini.

*Inf. 27. b. 8. 29. b 8.

17 Dicunt his, qui blaſphemant me: Locutus eſt Dominus: * Pax erit vobis: & omni, qui ambulat in pravitate cordis ſui, dixerunt: Non veniet ſuper vos malum.

* Sup. 5. c. 12 14. b. 13.

18 Quis enim affuit in conſilio Domini, & vidit & audivit ſermonem ejus? quis conſideravit verbum illius & audivit.

19 * Ecce turbo Dominicæ indignationis egredietur, & tempeſtas erumpens ſuper caput impiorum veniet.

* Inf. 30. c. 14.

E

20 Non revertetur furor Domini, uſque dum faciat, & uſque dum compleat cogitationem cordis ſui: in noviſſimis diebus intelligetis conſilium ejus.

21 * Non mittebam prophetas, & ipſi currebant: non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant.

*Inf 27. c. 15. 29. b. 9.

22 Si ſtetiſſent in conſilio meo, & nota feciſſent verba mea populo meo, avertiſſem utique eos à via ſua mala, & à cogitationibus ſuis peſſimis.

23 Putaſne Deus è vicino ego ſum, dicit Dominus? & non Deus de longè?

24 Si occultabitur vir in abſconditis: & ego non videbo eum, dicit Dominus? numquid non cælum & terram ego impleo, dicit Dominus.

25 Audivi quæ dixerunt prophetæ, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: Somniavi, ſomniavi.

F

26 Uſquequò iſtud eſt in corde prophetarum vaticinantium mendacium, & prophetantium ſeductiones cordis ſui.

27 Qui volunt facere ut obliviſcatur populus meus nominis mei propter ſomnia eorum, quæ narrat unuſquiſque ad proximum ſuum: ſicut obliti ſunt patres eorum nominis mei propter Baal.

28 Propheta, qui habet ſomnium, narret ſomnium: & qui habet ſermonem meum, loquatur ſermonem meum verè: quid paleis ad triticum, dicit Dominus?

29 Numquid non verba mea ſunt quaſi ignis, dicit Dominus, & quaſi malleus conterens petram?

30 Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui furantur verba mea unuſquiſque à proximo ſuo.

31 Ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui aſſumunt linguas ſuas, & aiunt: Dicit Dominus.

32 Ecce ego ad prophetas ſomniantes mendacium, ait Dominus, qui narraverunt ea, & ſeduxerunt populum meum in mendacio ſuo, & in miraculis ſuis: cùm ego non miſiſſem eos, nec mandaſſem eis, qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dominus?

33 Si igitur interrogaverit te populus iſte, vel propheta, aut ſacerdos, dicens: Quod eſt onus Domini? dices ad eos: Vos eſtis onus; projiciam quippe vos, dicit Dominus. G

34 Et propheta, & ſacerdos, & populus qui dicit: Onus Domini: viſitabo ſuper virum illum, & ſuper domum ejus.

35 Hæc dicetis unuſquiſque ad proximum, & ad fratrem ſuum: Quid reſpondit Dominus? & quid locutus eſt Dominus,

36 Et onus Domini ultrà non memorabitur: quia onus erit unicuique ſermo ſuus: & perverciſtis verba Dei viventis, Domini exercituum Dei noſtri.

37 Hæc dices ad prophetam: Quid reſpondit tibi Dominus, & quid locutus eſt Dominus.

38 Si autem onus Domini dixeritis: propter hoc hæc dicit Dominus: Quia dixiſtis ſermonem iſtum: Onus Domini: & miſi ad vos, dicens: Nolite dicere: Onus Domini:

39 Propterea ecce ego tollam vos portans, & derelinquam vos, & civitatem quam dedi vobis & patribus veſtris, à facie mea.

40 * Et dabo vos in opprobrium ſempiternum, & in ignominiam æternam, quæ numquam oblivione delebitur. *Sup. 20. c. 11.

CAPUT XXIV.

Calathus bonarum ficuum deſignat captivos in Babylonia Iudaos, quos dicit Dominus ſe reducturum in terram ſuam, qui toto corde ad ipſum revertentur: calathus autem malarum ficuum ſignificat eos qui manſerant Jeroſolymis, ac poſteà fugerant in Ægyptum, quos dicit ſe daturum in opprobrium & maledictionem.

1 Oſtendit mihi Dominus: & ecce duo calathi pleni ficis, poſiti ante templum Domini, poſtquam tranſtulit Nabuchodonoſor rex Babylonis Jechoniam filium Joakim regem Juda, & principes ejus, & fabrum, & incluſorem, de Jeruſalem, & adduxit eos in Babylonem. A

2 Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut ſolet ficus eſſe primi temporis: & calathus unus ficus habebat malas nimis, quæ comedi non poterant, eò quòd eſſent malæ.

3 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Jeremia, Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas valdè? & malas, malas valdè, quæ comedi non poſſunt, eò quòd ſint malæ. B

4 Et factum eſt verbũ Domini ad me, dicẽs:

5 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Sicut ficus hæ bonæ: ſic cognoſcam tranſmigrationem Juda, quam emiſi de loco iſto in Terram Chaldæorum, in bonum.

6 Et

6 Et ponam oculos meos ſuper eos ad placandum, & reducam eos in terram hanc: & ædificabo eos, & non deſtruam: & plantabo eos, & non evellam.

7 Et dabo eis cor ut ſciant me, quia ego ſum Dominus: * & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum: quia revertentur ad me in toto corde ſuo.

* Sup. 7. b 23.

8 * Et ſicut ficus peſſimæ, quæ comedi non poſſunt, eò quòd ſint malæ: hæc dicit Dominus, ſic dabo Sedeciam regem Juda, & principes ejus, & reliquos de Jeruſalem, qui remanſerunt in urbe hac, & qui habitant in terra Ægypti.

* Inf. 31 f 33. Inf 29. d. 17.

D

9 Et dabo eos in vexationem, afflictionémq; omnibus regnis terræ; in opprobrium, & in parabolam, & in proverbium, & in maledictionem in univerſis locis, ad quæ ejeci eos.

10 Et mittam in eis gladium, & famem, & peſtem: donec conſumantur de terra, quam dedi eis, & patribus eorum.

Caput XXV.

Quia noluerunt audire Ieremiam nec reliquos prophetas adhortantes ad pœnitentiam, prædicit excidium Ieroſolymorum, & captivitatem ſeptuaginta annorum. ac deinde perditionem regum qui ipſos tenebant captivos: quapropter jubetur Ieremias civitatibus Iuda ac cæteris regibus terrarum propinare calicem furoris Domini: ululatum quoque prænuntiat paſtoribus ac optimatibus.

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam de omni populo Juda, in anno quarto Joakim filij Joſiæ regis Juda (ipſe eſt annus primus Nabuchodonoſor regis Babylonis.)

2 Quod locutus eſt Jeremias propheta ad omnem populum Juda, & ad univerſos habitatores Jeruſalem, dicens:

3 A tertio decimo anno Joſiæ filij Ammon regis Juda uſque ad diem hanc; iſte tertius & vigeſimus annus; factum eſt verbum Domini ad me, & locutus ſum ad vos de nocte conſurgens, & loquens: & non audiſtis.

4 Et miſit Dominus ad vos omnes ſervos ſuos prophetas, conſurgens diluculo, mittenſque: & non audiſtis, neque inclinaſtis aures veſtras ut audiretis,

5 Cùm diceret: * Revertimini unuſquiſque à via ſua mala, & à peſſimis cogitationibus veſtris: & habitabitis in terra, quam dedit Dominus vobis, & patribus veſtris, à ſæculo & uſque in ſæculum.

* 4 Reg. 17. c. 13. Sup. 18. b. 11. Inf 35. a 15.

B 6 Et nolite ire poſt deos alienos, ut ſerviatis eis, adoretiſque eos: neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum veſtrarum, & non affligam vos.

7 Et non audiſtis me, dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum veſtrarum, in malum veſtrum.

8 Proptereà hæc dicit Dominus exercituum: Pro eo quòd non audiſtis verba mea:

9 Ecce ego mittam, & aſſumam univerſas cognationes Aquilonis, ait Dominus, & Nabuchodonoſor regem Babylonis ſervum meū: & adducam eos ſuper terram iſtam, & ſuper habitatores ejus, & ſuper omnes nationes, quæ in circuitu illius ſunt: & interficiam eos, & ponam eos in ſtuporem & in ſibilum, & in ſolitudines ſempiternas.

10 Perdámque ex eis vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ, vocem molæ, & lumen lucernæ. C

11 * Et erit univerſa terra hæc in ſolitudinem, & in ſtuporem: & ſervient omnes gentes iſtæ regi Babylonis ſeptuaginta annis.

* 2 Par. 36 d 21. 1. Eſdr. 1 a 1. Inf 29. b 6 19. c. 10. Dan. 9. a. 2.

12 Cúmque impleti fuerint ſeptuaginta anni, viſitabo ſuper regem Babylonis, & ſuper gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, & ſuper terram Chaldæorum: & ponam illam in ſolitudines ſempiternas.

13 Et adducam ſuper terram illam, omnia verba mea, quæ locutus ſum cōtra eam, omne quod ſcriptum eſt in libro iſto, quæcumque prophetavit Jeremias adverſum omnes gētes:

14 Quia ſervierunt eis, cùm eſſent gentes multæ, & reges magni: & reddam eis ſecundùm opera eorum: & ſecundùm facta manuum ſuarum.

15 Quia ſic dixit Dominus exercituum Deus Iſraël: Sume calicem vini furoris hujus de manu mea: & propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te. D

16 Et bibent & turbabuntur, & inſanient à facie gladij, quem ego mittam inter eos.

17 Et accepi calicem de manu Domini, & propinavi cunctis gentibus, ad quas miſit me Dominus.

18 Jeruſalem, & civitatibus Juda, & regibus ejus, & principibus ejus: ut darem eos in ſolitudinem, & in ſtuporem, & in ſibilum, & in maledictionem, ſicut eſt dies iſta:

19 Pharaoni regi Ægypti, & ſervis ejus, & principibus ejus, & omni populo ejus,

20 Et univerſis generaliter: cunctis regibus terræ Auſitidis, & cunctis regibus terræ Philiſthiim, & Aſcaloni, & Gazæ, & Accaron, & reliquiis Azoti,

21 Et Idumææ, & Moab, & filiis Ammon.

22 Et cunctis regibus Tyri, & univerſis regibus Sidonis: & regibus terræ inſularum, qui ſunt trans mare:

23 Et Dedan, & Thema, & Buz, & univerſis qui attonſi ſunt in comam:

24 Et cunctis regibus Arabiæ, & cunctis regibus Occidentis, qui habitant in deſerto: E

25 Et cunctis regibus Zambri, & cunctis regibus Elam, & cunctis regibus Medorum:

26 Cunctis quoque Regibus Aquilonis de propè & de longè, unicuique contra fratrem ſuum: & omnibus regnis terræ, quæ ſuper faciem ejus ſunt: & rex Seſach bibet poſt eos.

27 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Bibite, & inebriamini, & vomite: & cadite, neque ſurgatis à facie gladij, quem ego mittam inter vos.

28 Cumque noluerint accipere calicem de manu tua ut bibant, dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: Bibentes bibetis. F

29 * Quia ecce in civitate, in qua invocatum.

* 1. Pet. 4 d. 17.

tum eſt nomen meum, ego incipiam affligere, & vos quaſi innocentes & immunes eritis? non eritis immunes: gladium enim ego voco ſuper omnes habitatores terræ, dicit Dominus exercituum.

30 Et tu prophetabis ad eos omnia verba hæc & dices ad illos: * Dominus de excelſo rugiet, & de habitaculo ſancto ſuo dabit vocem ſuam: rugiens rugiet ſuper decorem ſuum celeuma quaſi calcantium concinetur adverſus omnes habitatores terræ:

(Joël 3 c.16. Amos 1. a.2.)*

31 Pervenit ſonitus uſque ad extrema terræ: quia judicium Domino cum gentibus: judicatur ipſe cum omni carne, impios tradidi gladio, dicit Dominus.

32 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce afflictio egredietur de gente in gentem: & turbo magnus egredietur à ſummitatibus terræ.

G 33 Et erunt interfecti Domini in die illa à ſummo terræ uſque ad ſummum ejus: non plangentur, & non colligentur, neque ſepelientur: in ſterquilinium ſuper faciem terræ jacebunt.

34 Ululate paſtores, & clamate: & aſpergite vos cinere optimates gregis: quia completi ſunt dies veſtri, ut interficiamini; & diſſipationes veſtræ, & cadetis quaſi vaſa pretioſa.

35 Et peribit fuga à paſtoribus, & ſalvatio ab optimatibus gregis.

36 Vox clamoris paſtorum, & ululatus optimatum gregis: quia vaſtavit Dominus paſcua eorum.

37 Et conticuerint arva pacis à facie iræ furoris Domini,

38 Dereliquit quaſi leo umbraculum ſuum, quia facta eſt terra eorum in deſolationem à facie iræ columbæ: & à facie iræ furoris Domini.

CAPUT XXVI.

Prophetans Jeremias excidium Jeroſolymorum niſi reſipiſcant, comprehenditur à ſacerdotibus & prophetis, ſed liberatur per principes ſeniores ne occidatur, prolatis exemplis Michaa & Vria prophetarum

A 1 IN principio regni Joakim filij Joſiæ regis Juda, factum eſt verbum iſtud à Domino, dicens:

2 Hæc dicit Dominus: Sta in atrio domus Domini, & loquêris ad omnes civitates Juda, de quibus veniunt ut adorent in domo Domini, univerſos ſermones, quos ego mandavi tibi ut loquaris ad eos: noli ſubtrahere verbum,

3 Si fortè audiant & convertantur unuſquiſque à via ſua mala: & pœniteat me mali, quòd cogito facere eis propter malitiam ſtudiorum eorum.

B 4 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Si non audieritis me, ut ambuletis in lege mea, quam dedi vobis,

5 Ut audiatis ſermones ſervorum meorum Prophetarum, quos ego emiſi ad vos de nocte conſurgens, & dirigens, & non audiſtis:

6 * Dabo domum iſtam ſicut Silo, & urbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terræ.

(1. Reg. 4. a.2. & 10.)*

7 Et audierunt ſacerdotes, & prophetæ, & omnis populus, Jeremiam loquentem verba hæc in domo Domini.

8 Cúmque compleſſet Jeremias, loquens omnia quæ præceperat ei Dominus ut loqueretur ad univerſum populum, apprehenderunt eum ſacerdotes, & prophetæ, & omnis populus dicens: Morte moriatur.

9 Quare prophetavit in nomine Domini, dicens? Sicut Silo erit domus hæc: & urbs iſta deſolabitur, eò quòd non ſit habitator? Et congregatus eſt omnis populus adverſus Jeremiam in domo Domini. C

10 Et audierunt principes Juda verba hæc, & aſcenderunt de domo regis in domum Domini, & ſederunt in introitu portæ domus Domini novæ.

11 Et locuti ſunt ſacerdotes & prophetæ ad principes, & ad omnem populum, dicentes: Judicium mortis eſt viro huic, quia prophetavit adverſus civitatem iſtam, ſicut audiſtis auribus veſtris.

12 Et ait Jeremias ad omnes principes, & ad univerſum populum: dicens: * Dominus miſit me, ut prophetarem ad domum iſtam, & ad civitatem hanc, omnia verba quæ audiſtis.* D

(Sup. 25.c.13. * Sup 7. a.3.)*

13 Nunc ergo bonas facite vias veſtras, & ſtudia veſtra, & audite vocem Domini Dei veſtri: & pœnitebit Dominum mali, quod locutus eſt adverſum vos.

14 Ego autem ecce in manibus veſtris ſum: facite mihi quod bonum & rectum eſt in oculis veſtris:

15 Verumtamen ſcitote & cognoſcite, quòd ſi occideritis me, ſanguinem innocentem tradetis contra voſmetipſos, & contra civitatem iſtam, & habitatores ejus, in veritate enim miſit me Dominus ad vos, ut loquerer in auribus veſtris omnia verba hæc. E

16 Et dixerunt principes, & omnis populus, ad ſacerdotes, & ad prophetas: Non eſt viro huic judicium mortis: quia in nomine Domini Dei noſtri locutus eſt ad nos.

17 Surrexerunt ergo viri de ſenioribus terræ: & dixerunt ad omnem cœtum populi, loquentes:

18 Michæas de Moraſthi fuit propheta in diebus Ezechiæ regis Juda, & ait ad omnem populum Juda, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum:

* Sion quaſi ager arabitur: & Jeruſalem in acervum lapidum erit: & mons domus in excelſa ſilvarum. F

(Mich. 3.d.12.)*

19 Numquid morte condemnavit eum Ezechias rex Juda, & omnis Juda? numquid non timuerunt Dominum, & deprecati ſunt faciem Domini: & pœnituit Dominum mali, quod locutus fuerat adverſum eos? Itaque nos facimus malum grande contra animas noſtras.

20 Fuit quoque vir prophetans in nomine Domini, Urias filius Semei de Cariathiarim: & prophetavit adverſus civitatem iſtam, & adverſus

adverſus terram hanc, juxta omnia verba Jeremiæ.

G 21 Et audivit rex Joakim, & omnes potentes, & principes ejus, verba hæc: & quæſivit rex interficere eum. Et audivit Urias, & timuit, fugitque & ingreſſus eſt Ægyptum.

22 Et miſit rex Joakim viros in Ægyptum Elnatham filium Achobor, & viros cum eo in Ægyptum.

23 Et eduxerunt Uriam de Ægypto: & adduxerunt eum ad regem Joakim, & percuſſit eum gladio: & projecit cadaver ejus in ſepulchris vulgi ignobilis.

24 Igitur manus Ahicam filii Saphan fuit cum Jeremia: ut non traderetur in manus populi, & interficerent eum.

Caput XXVII.

Vinculis ad varios reges miſſis, dicit illos, ſi ſervire velint regi Babylonis eiúſque poſteris, permanſuros in terra ſua: alioqui perituros gladio, fame & peſte, invehens in pſeudoprophetas qui aliud vaticinantur, fallentes populum: prædicit etiam ſacra vaſa quæ reliqua ſunt transferenda in Babylonem, & tandem referenda Ieroſolymam.

A 1 IN principio regni Joakim filii Joſiæ regis Juda, factum eſt verbum iſtud ad Jeremiam à Domino: dicens.

2 Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi vincula & catenas: & pones eas in collo tuo.

3 Et mittes eas ad regem Edom, & ad regem Moab, & ad regem filiorum Ammon, & ad regem Tyri, & ad regem Sidonis; in manu nunciorum, qui venerunt Jeruſalem ad Sedeciam regem Juda.

4 Et præcipies eis ut ad dominos ſuos loquantur: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Hæc dicetis ad dominos veſtros:

5 Ego feci terram, & homines, & jumenta, quæ ſunt ſuper faciem terræ, in fortitudine mea magna, & in brachio meo extento: & dedi eam ei, qui placuit in oculis meis.

B 6 Et nunc itaque ego dedi omnes terras iſtas in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis ſervi mei: inſuper & beſtias agri dedi ei ut ſerviant illi.

7. Et ſervient ei omnes gentes, & filio ejus & filio filii ejus: donec veniat tempus terræ ejus & ipſius: & ſervient ei gentes multæ, & reges magni.

8 Gens autem & regnum, quod non ſervierit Nabuchodonoſor regi Babylonis, & quicumque non curvaverit collum ſuum ſub jugo regis Babylonis: in gladio, & in fame, & in peſte viſitabo, ſuper gentem illam, ait Dominus, donec conſumam eos in manu ejus.

*Sup. 23.a.16. Inf. 29. b.8. 9 * Vos ergo nolite audire prophetas veſtros, & divinos, & ſomniatores, & augures, & maleficos, qui dicunt vobis: Non ſervietis regi Babylonis.

10 Quia mendacium prophetant vobis: ut longè vos faciant de terra veſtra, & ejiciant vos, & pereatis.

11 Porrò gens, quæ ſubjecerit cervicem ſuam ſub jugo regis Babylonis, & ſervierit ei: dimittam eam in terra ſua, dicit dominus: & colet eam, & habitabit in ea.

12 Et ad Sedeciam regem Juda locutus ſum ſecundùm omnia verba hæc, dicens: Subjicite colla veſtra ſub jugo regis Babylonis, & ſervite ei, & populo ejus, & vivetis. C

13 Quare moriemini tu & populus tuus gladio, & fame, & peſte, ſicut locutus eſt Dominus ad gentem, quæ ſervire noluerit regi Babylonis?

14 Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis: Non ſervietis regi Babylonis: quia mendacium ipſi loquuntur vobis.

15 * Quia non miſi eos, ait Dominus: & ipſi prophetant in nomine meo mendaciter: ut ejiciant vos, & pereatis tam vos, quàm prophetæ, qui vaticinantur vobis. *Sup. 14 c.14. 23.e.21. Inf. 29. b.9.

16 Et ad ſacerdotes, & ad populum iſtum locutus ſum, dicens: Hæc dicit Dominus: Nolite audire verba prophetarum veſtrorum, qui prophetant vobis, dicentes: Ecce vaſa Domini revertentur de Babylone nunc citò, mendacium enim prophetant vobis.

17 Nolite ergo audire eos, ſed ſervite regi Babylonis, ut vivatis; quare datur hæc civitas in ſolitudinem?

18 Et ſi prophetæ ſunt, & eſt verbum Domini in eis: occurrant Domino exercituum, ut non veniant vaſa, quæ derelicta fuerant in domo Domini, & in domo regis Juda, & in Jeruſalem, in Babylonem. D

19 Quia hæc dicit Dominus exercituum * ad columnas, & ad mare, & ad baſes, & ad reliqua vaſorum, quæ remanſerunt in civitate hac: *4 Reg. 25 d.13.

20 Quæ non tulit Nabuchodonoſor rex Babylonis, cùm transferret Jechoniam filium Joakim regem Juda de Jeruſalem in Babylonem, & omnes optimates Juda & Jeruſalem.

21 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël ad vaſa, quæ derelicta ſunt in domo Domini, & in domo regis Juda & Jeruſalem:

22 in Babylonem transferentur, & ibi erunt uſque ad diem viſitationis ſuæ, dicit Dominus, & afferri faciam ea, & reſtitui in loco iſto.

Caput XXVIII.

Hananias pſeudopropheta, ablatis de collo Ieremiæ catenis, vaticinatur ſacra vaſa cum rege & captivo populo poſt biennium reducenda: ſed jubetur Ieremias contrarium vaticinari, & mortem illi denunciare, quæ juxta verbum Ieremiæ eodem anno ſecuta eſt.

1 ET factum eſt in anno illo, in principio regni Sedeciæ regis Juda, in anno quarto, in menſe quinto, dixit ad me Hananias filius Azur propheta de Gabaon, in domo Domini, coram ſacerdotibus & omni populo, dicens: A

2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Contrivi jugum regis Babylonis.

3 Adhuc duo anni dierum, & ego referri faciam ad locum iſtum omnia vaſa domus Domini, quæ tulit Nabuchodonoſor rex Babylonis de loco iſto, & tranſtulit ea in Babylonem.

4 Et Jechoniam filium Joakim regem Juda, &

& omnem tranſmigrationem Iuda, qui ingreſſi ſunt in Babylonem, ego convertam ad locum iſtum, ait Dominus: conteram enim jugum regis Babylonis.

B 5 Et dixit Ieremias propheta ad Hananiam prophetam, in oculis ſacerdotum, & in oculis omnis populi, qui ſtabat in domo Domini.

6 Et ait Ieremias propheta: Amen, ſic faciat Dominus: ſuſcitet Dominus verba tua, quæ prophetaſti: ut referantur vaſa in domum Domini, & omnis tranſmigratio de Babylone ad locum iſtum.

7 Verumtamen audi verbum hoc, quod ego loquor in auribus tuis, & in auribus univerſi populi:

8 Prophetæ qui fuerunt ante me & ante te ab initio, & prophetaverunt ſuper terras multas, & ſuper regna magna, de prælio, & de afflictione, & de fame.

9. Propheta, qui vaticinatus eſt pacem: cùm venerit verbum ejus, ſcietur propheta, quem miſit Dominus in veritate.

C 10 Et tulit Hananias propheta catenam de collo Ieremiæ prophetæ, & confregit eam.

11 Et ait Hananias in conſpectu omnis populi, dicens: Hæc dicit Dominus: Sic confringam jugum Nabuchodonoſor regis Babylonis poſt duos annos dierum de collo omnium gentium.

12 Et abiit Ieremias propheta in viam ſuam. Et factum eſt verbum Domini ad Ieremiam, poſtquam confregit Hananias propheta catenam de collo Ieremiæ prophetæ, dicens:

13 Vade, & dices Hananiæ: Hæc dicit Dominus: Catenas ligneas contriviſti: & facies pro eis catenas ferreas.

D 14 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Jugum ferreum poſui ſuper collum cunctarum Gentium iſtarum, ut ſerviant Nabuchodonoſor regi Babylonis, & ſervient ei: inſuper & beſtias terræ dedi ei.

15 Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam: Audi Hanania: Non miſit te Dominus, & tu confidere feciſti populum iſtum in mendacio.

16 Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam te à facie terræ: hoc anno morieris: adverſum enim Dominum locutus es.

17 Et mortuus eſt Hananias propheta in anno illo, menſe ſeptimo.

CAPUT XXIX.

Captivos Iudæos vaticinatur 70. annis in Babylone permanſuros, hortatúrque ut illic multiplicari ſtudeant, & deinde reducentur: eos verò qui Ieruſolymis remanſerunt, gladio, fame & peſte dicit conſumendos: deinde mala vaticinatur adverſus Achab, Sedeciam & Semejam pſeudoprophetas, ſeducentes populum tranſmigrationis.

A 1 ET hæc ſunt verba libri, quem miſit Jeremias propheta de Jeruſalem ad reliquias ſeniorum tranſmigrationis, & ad ſacerdotes, & ad prophetas, & ad omnem populum, quem traduxerat Nabuchodonoſor de Jeruſalem in Babylonem.

2 Poſtquam egreſſus eſt Jechonias rex, & domina, & eunuchi, & principes Iuda & Jeruſalem, & faber & incluſor de Jeruſalem:

3 In manu Elaſa filij Saphan, & Gamariæ filij Helcia, quos miſit Sedecias rex Juda ad Nabuchodonoſor regem Babylonis in Babylonem, dicens:

4 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël omni tranſmigrationi, quam tranſtuli de Jeruſalem in Babylonem:

5 Ædificate domos, & habitate: & plantate hortos, & comedite fructum eorum.

6 Accipite uxores, & generate filios & filias: & date filiis veſtris uxores, & filias veſtras date viris, & pariant filios & filias: & multiplicamini ibi, & nolite eſſe pauci numero. B

7 Et quærite pacem civitatis, ad quam tranſmigrare vos feci: & orate pro ea ad Dominum: quia in pace illius erit pax vobis.

8 Hæc enim dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: * Non vos ſeducant prophetæ veſtri, qui ſunt in medio veſtrum, & divini veſtri: & ne attendatis ad ſomnia veſtra, quæ vos ſomniatis:

* Sup. 14 b.13. 23 d 16. f.26.27. c.15.

9 Quia falsò ipſi prophetant vobis in nomine meo: & non miſi eos, dicit Dominus. C

10 * Quia hæc dicit Dominus: Cùm cœperint impleri in Babylone ſeptuaginta anni, viſitabo vos: & ſuſcitabo ſuper vos verbum meum bonum, ut reducam vos ad locum iſtum.

* Sup. 25. c 12. 2 Par. 36 d.21. 1.Eſd.1. a 1 Dan. 9 a 2.

11 Ego enim ſcio cogitationes, quas ego cogito ſuper vos, ait Dominus, cogitationes pacis, & non afflictionis, ut dem vobis finem & patientiam.

12 Et invocabitis me, & ibitis: & orabitis me, & ego exaudiam vos.

13 Quæretis me, & invenietis: cùm quæſieritis me in toto corde veſtro.

14 Et inveniar à vobis, ait Dominus: & reducam captivitatem veſtram, & congregabo vos de univerſis gentibus, & de cunctis locis, ad quæ expuli vos, dicit Dominus: & reverti vos faciam de loco, ad quem tranſmigrare vos feci. D

15 Quia dixiſtis: ſuſcitavit nobis Dominus Prophetas in Babylone.

16 Quia hæc dicit Dominus ad regem, qui ſedet ſuper ſolium David, & ad omnem populum habitatorem urbis hujus, ad fratres veſtros, qui non ſunt egreſſi vobiſcum in tranſmigrationem.

17 Hæc dicit Dominus exercituum: * Ecce mittam in eos gladium, & famem, & peſtem: & ponam eos quaſi ficus malas, quæ comedi non poſſunt, eo quod peſſimæ ſint.

* Sup. 24. d.9. 10.

18 Et perſequar eos in gladio, & in fame, & in peſtilentia: & dabo eos in vexationem univerſis regnis terræ; in maledictionem, & in ſtuporem: & in ſibilum, & in opprobrium cunctis Gentibus, ad quas ego ejeci eos:

19 Eò quòd non audierint verba mea, dicit Dominus: quæ miſi ad eos per ſervos meos prophetas, de nocte conſurgens, & E

 mittens:

mittens: & non audiſtis, dicit Dominus.
20 Vos ergo audite verbum Domini, omnis
tranſmigratio, quam emiſit de Jeruſalem in Ba-
bylonem.
21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſraël ad Achab filium Coliæ, & ad Sedeciam
filium Maaſiæ, qui prophetant vobis in nomi-
ne meo mendaciter: Ecce ego tradam eos in
manus Nabuchodonoſor regis Babylonis: &
percutiet eos in oculis veſtris.
22 Et aſſumetur ex eis maledictio omni trãſ-
migrationi Juda, quæ eſt in Babylone, dicen-
tium: Ponat te Dominus ſicut Sedeciam, & ſi-
cut Achab, quos frixit rex Babylonis in igne:
F 23 Pro eo quod fecerint ſtultitiam in Iſraël,
& mœchati ſunt in uxores amicorum ſuorum,
& locuti ſunt verbum in nomine meo menda-
citer, quod non mandavi eis: ego ſum judex &
teſtis, dicit Dominus.
24 Et ad Semejam Nehelamiten dices:
25 Hæc dicit Dominus exercituum, Deus
Iſraël: Pro eo quòd miſiſti in nomine tuo libros
ad omnem populum, qui eſt in Jeruſalem, & ad
Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdotem, & ad
univerſos ſacerdotes, dicens:
26 Dominus dedit te ſacerdotem pro Joiade
ſacerdote, ut ſis dux in domo Domini ſuper
omnem virum arreptitium & prophetantem,
ut mittas eum in nervum & in carcerem.
G 27 Et nunc quare non increpaſti Jeremiam
Anathotithem, qui prophetat vobis?
28 Quia ſuper hoc miſit in Babylonem ad
nos, dicens: Longum eſt: ædificate domos, &
habitate: & plantate hortos, & comedite fru-
ctus eorum.
29 Legit ergo Sophonias ſacerdos librum
iſtum in auribus Jeremiæ Prophetæ.
30 Et factum eſt verbum Domini ad Jere-
miam, dicens:
31 Mitte ad omnem tranſmigrationem, di-
cens: Hæc dicit Dominus ad Semeiam Nehela-
miten: Pro eo quod prophetavit vobis Semе-
ias, & ego non miſi eum: & fecit vos confidere
in mendacio.
32 Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego vi-
ſitabo ſuper Semeiam Nehelamiten, & ſuper
ſemen ejus: non erit ei vir ſedens in medio
populi hujus, & non videbit bonum, quod
ego faciam populo meo, ait Dominus: quia
prævaricationem locutus eſt adverſus Domi-
num.

CAPUT XXX.

*Vaticinatur Judæis & filiis Iſraël reditum à gravi ca-
ptivitate, in qua propter peccata ſua detinebantur & quòd
poſt reditum ſervituri ſint Domino ac David regi, quem
ille ſuſcitabit eis in proſperitate & ſecuritate magna, de-
vaſtatis ipſorum inimicis*

A 1 HOc verbum, quod factum eſt ad Jere-
miam à Domino, dicens:
2 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël, dicens:
Scribe tibi omnia verba, quæ locutus ſum ad
te, in libro.
3 Ecce enim dies veniunt, dicit Dominus:
& convertam converſionem populi mei Iſraël
& Juda, ait Dominus: & convertam eos ad
terram, quam dedi patribus eorum: & poſſi-
debunt eam.
4 Et hæc verba, quæ locutus eſt Dominus
ad Iſraël & ad Judam:
5 Quoniam hæc dicit Dominus: Vocem
terroris audivimus: formido, & non eſt pax.
6 Interrogate, & videte ſi generat maſculus:
quare ergo vidi omnis viri manum ſuper lum-
bum ſuum, quaſi parturientis, & converſæ ſunt
univerſæ facies in auruginem?
7 * Væ, quia magna dies illa, nec eſt ſimilis *Joël.2.
ejus: *tempuſque tribulationis eſt Jacob, & ex a.2.c.11
ipſo ſalvabitur. Amos 5.
e.18.
8 Et erit in die illa, ait Dominus exercituum: Soph 1.
conteram jugum ejus de collo tuo, & vincula d.15.
ejus dirumpam, & non dominabuntur ei am-
plius alieni:
9 Sed ſervient Domino Deo ſuo, & David B
regi ſuo, quem ſuſcitabo eis.
10 * Tu ergo ne timeas ſerve meus Jacob, *Iſa.43.
ait Dominus, neque paveas Iſraël: quia ecce a.1. 44.
ego ſalvabo te de terra longinqua, & ſemen a.2.
tuum de terra captivitatis eorum: & reverte- Luc.1.
tur Jacob, & quieſcet, & cunctis affluet bonis, g.70.
& non erit quem formidet:
11 Quoniam tecum ego ſum, ait Dominus,
ut ſalvem te: faciam enim conſummationem in
cunctis Gentibus, in quibus diſperſi te: te au-
tem non faciam in conſummationem: ſed caſti-
gabo te in judicio, ut nõ videaris tibi innoxius.
12 Quia hæc dicit Dominus: Inſanabilis
fractura tua, peſſima plaga tua.
13 Non eſt qui judicet judicium tuum ad al- C
ligandum: curationum utilitas non eſt tibi.
14 Omnes amatores tui obliti ſunt tui, téque
non quærent: * plaga enim inimici percuſſi te *Sap.
caſtigatione crudeli: propter multitudinem 15.a.19.
iniquitatis tuæ dura facta ſunt peccata tua.
15 Quid clamas ſuper contritione tua? inſa-
nabilis eſt dolor tuus: propter multitudinem
iniquitatis tuæ, & propter dura peccata tua
feci hæc tibi.
16 Proptereà omnes, qui comedunt te, devo-
rabuntur: & univerſi hoſtes tui in captivitatem
ducentur: & qui te vaſtant, vaſtabuntur, cun-
ctóſque prædatores tuos dabo in prædam.
17 Obducam enim cicatricem tibi, & à vul-
neribus tuis ſanabo te, dicit Dominus. Quia
ejectam vocaverunt te Sion: Hæc eſt, quæ non
habebat requirentem.
18 Hæc dicit Dominus: Ecce ego convertam D
converſionem tabernaculorum Jacob, & tectis
ejus miſerebor, & ædificabitur civitas in excel-
ſo ſuo, & templum juxta ordinem ſuum fun-
dabitur.
19 Et egredietur de eis laus, vóxque luden-
tium: & multiplicabo eos, & non minuentur:
& glorificabo eos, & non attenuabuntur.
20 Et erunt filij ejus ſicut à principio, & cœ-
tus ejus coram me permanebit: & viſitabo ad-
verſum omnes qui tribulant eum.
21 Et erit dux ejus ex eo: & princeps de

medio ejus producetur: & applicabo eum, &
accedet ad me, quis enim iſte eſt, qui applicet
cor ſuum ut appropinquet mihi, ait Dominus?
22 Et eritis mihi in populum, & ego ero vo-
bis in Deum:
23 Ecce turbo Domini, furor egrediens, pro-
cella ruens, in capite impiorum conquieſcet.
24 Non avertet iram indignationis Domi-
nus, donec faciat & compleat cogitationem
cordis ſui: in noviſſimo dierum intelligetis ea.

CAPUT XXXI.

*Dicit Dominus ſe reducturum populum Iſraël de capti-
vitate, ut in affluentia bonorum ſerviat Domino: jubetur
ergo Rachel non flere ampliùs filios ſuos: agnoſcit Iſraël
ſe meritò caſtigatum, ideóque pœnitentiam agit: de no-
vitate qua femina circumdabit virum: vigilabit Domi-
nus ad reducendum Iſraël de uva acerba, de novo pacto
quod feriet Dominus cum domo Iſraël, nec abjiciet un-
quam univerſum illius ſemen.*

A 1 IN tempore illo, dicit Dominus: Ero Deus
univerſis cognationibus Iſraël, & ipſi
erunt mihi in populum.
2 Hæc dicit Dominus: Invenit gratiam in
deſerto populus, qui remanſerat à gladio: va-
det ad requiem ſuam Iſraël.
3 Longè Dominus apparuit mihi. Et in chari-
tate perpetua dilexi te: ideò attraxi te, miſerans.
4 Rurſumque ædificabo te, & ædificaberis
virgo Iſraël: adhuc ornaberis tympanis tuis, &
egredieris in choro ludentium.
5 Adhuc plantabis vineas in montibus Sa-
mariæ: plantabunt plantantes, & donec tem-
pus veniat non vindemiabunt:
6 Quia erit dies, in qua clamabunt cuſtodes
* Iſa. 2. 3. in monte Ephraim: * Surgite, & aſcendamus
in Sion ad Dominum Deum noſtrum.
Mich. 4. 2. 7 Quia hæc dicit Dominus: Exultate in læ-
titia Jacob, & hinnite contra caput Gentium:
perſonate & canite, & dicite: Salva Domine
populum tuum, reliquias Iſraël.
B 8 Ecce ego adducam eos de terra Aquilo-
nis, & congregabo eos ab extremis terræ: inter
quos erunt cæcus & claudus, prægnans & pa-
riens ſimul, cœtus magnus revertentium huc.
9 In fletu venient, & in miſericordia redu-
cam eos: & adducam eos per torrentes aqua-
rum in via recta, & non impingent in ea: quia
factus ſum Iſraëli pater, & Ephraim primoge-
nitus meus eſt.
10 Audite verbum Domini Gentes, & an-
nuntiate in inſulis quæ procul ſunt, & dicite:
Qui diſperſit Iſraël, congregabit eum: & cuſto-
diet eum ſicut paſtor gregem ſuum.
11 Redemit enim Dominus Jacob, & libe-
ravit eum de manu potentioris.
12 Et venient, & laudabunt in monte Sion:
& confluent ad bona Domini, ſuper frumen-
to, & vino, & oleo, & fœtu pecorum & armen-
torum: erítque anima eorum quaſi hortus ir-
riguus, & ultra non eſurient.
C 13 Tunc lætabitur virgo in choro, juvenes
& ſenes ſimul: & convertam luctum eorum in
gaudium, & conſolabor eos, & lætificabo à do-
lore ſuo.
14 Et inebriabor animam ſacerdotum pin-
guedine: & populus meus bonis meis adim-
plebitur, ait Dominus.
15 Hæc dicit Dominus: * Vox in excelſo * Matth. 2. d. 18.
audita eſt lamentationis, luctus, & fletus Ra-
chel plorantis filios ſuos, & nolentis conſola-
ri ſuper eis, quia non ſunt.
16 Hæc dicit Dominus: Quieſcat vox tua à
ploratu, & oculi tui à lacrymis: quia eſt merces
operi tuo, ait Dominus: & revertentur de ter-
ra inimici.
17 Et eſt ſpes noviſſimis tuis, ait Dominus
& revertentur filij ad terminos ſuos.
18 Audiens audivi Ephraim tranſmigran-
tem: Caſtigaſti me, & eruditus ſum, quaſi ju-
venculus indomitus: converte me, & convertar
quia tu Dominus Deus meus.
19 Poſtquam enim convertiſti me, egi pœni- D
tentiam: & poſtquam oſtendiſti mihi, percuſſi
femur meum. Confuſus ſum, & erubui, quo-
niam ſuſtinui opprobrium adoleſcentiæ meæ.
20 Si filius honorabilis mihi Ephraim, ſi
puer delicatus: quia ex quo locutus ſum de eo,
adhuc recordabor ejus. Idcircò conturbata
ſunt viſcera mea ſuper eum: miſerans miſere-
bor ejus, ait Dominus:
21 Statue tibi ſpeculam, pone tibi amaritu-
dines: dirige cor tuum in viam rectam, in qua
ambulaſti: revertere virgo Iſraël, revertere ad
civitates tuas iſtas.
22 Uſquequò deliciis diſſolvêris filia vaga?
quia creavit Dominus novum ſuper terram: FE-
MINA CIRCUMDABIT VIRUM.
23 Hæc dicit Dominus exercituum Deus E
Iſraël: Adhuc dicent verbum iſtud in terra Ju-
da, & in urbibus ejus, cùm convertero captivi-
tatem eorum: Benedicat tibi Dominus, pul-
chritudo juſtitiæ, mons ſanctus:
24 Et habitabunt in eo Judas & omnes civi-
tates ejus ſimul, agricolæ & minantes greges.
25 Quia inebriavi animam laſſam, & om-
nem animam eſurientem ſaturavi.
26 Ideò quaſi de ſomno ſuſcitatus ſum: &
vidi, & ſomnus meus dulcis mihi.
27 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſe-
minabo domum Iſraël & domum Juda ſemine
hominum, & ſemine jumentorum.
28 Et ſicut vigilavi ſuper eos ut evellerem,
& demolirer, & diſſiparem, & diſperderem, &
affligerem: ſic vigilabo ſuper eos ut ædificem,
& plantem, ait Dominus.
29 In diebus illis non dicent ultrà: * Patres * Ezech. 18. a. 2.
comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum
obſtupuerunt.
30 Sed unuſquiſque in iniquitate ſua mo- F
rietur: omnis homo, qui comederit uvam acer-
bam, obſtupeſcent dentes ejus.
31 * Ecce dies venient, dicit Dominus: & fe- * Heb. 8. c. 8.
riam domui Iſraël & domui Juda fœdus novum.
32 Non ſecundùm pactum, quod pepigi cum
patribus eorum, in die qua apprehendi manum
eorum, ut educerem eos de Terra Ægypti: pa-
ctum, quod irritum fecerunt, & ego domina-
tus ſum eorum, dicit Dominus.

33 Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Iſraël poſt dies illos, dicit Dominus: * Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam: & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum. [* Heb. 10.c.16.]

34 Et non docebit ultrà vir proximum ſuum, & vir fratrem ſuum, dicens: Cognoſce Dominum: omnes enim cognoſcent me à minimo eorum uſque ad maximum, ait Dominus: * quia propitiabor iniquitati eorum, & peccati eorum non memorabor amplius. [* Act. 10 g.43.]

G 35 Hæc dicit Dominus, qui dat ſolem in lumine diei, ordinem lunæ & ſtellarum in lumine noctis: qui turbat mare, & ſonant fluctus ejus, Dominus exercituum nomen illi.

36 Si defecerint leges iſtæ coram me, dicit Dominus: tunc & ſemen Iſraël deficiet, ut non ſit gens coram me cunctis diebus.

37 Hæc dicit Dominus: Si menſurari potuerint cæli ſurſum, & inveſtigari fundamenta terræ deorſum: & ego abjiciam univerſum ſemen Iſraël, propter omnia quæ fecerunt, dicit Dominus.

38 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ædificabitur civitas Domino, à turre Hananeel uſque ad portam anguli.

39 Et exibit ultrà norma menſuræ in conſpectu ejus ſuper collem Gareb: & circuibit Goatha,

40 Et omnem vallem cadaverum, & cineris, & univerſam regionem mortis, uſque ad torrentem Cedron, & uſque ad angulum portæ equorum Orientalis, Sanctum Dñi: nõ evelletur, & non deſtruetur ultrà in perpetuum.

CAPUT XXXII.

Obſidente Nabuchodonoſor Ieruſalem, Ieremias in atrio carceris poſitus agrum in Anathoth juſſu Domini emit à ſuo patruele, jubetque ſervari librum emptionis: refert coram Domino beneficia Iſraëlitis præſtita: Dominus dixit ſe traditurum civitatem cum populo regi Babylonis propter illorum idololatriam, ſed poſteà revocaturum ipſos in Jeruſalem, ac percuſſurum cum eis novum fœdus ut ſibi ex toto corde ſerviant.

A 1 VErbum quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, in anno decimo Sedeciæ regis Juda: ipſe eſt annus decimus octavus Nabuchodonoſor.

2 Tunc exercitus regis Babylonis obſidebat Jeruſalem: & Jeremias Propheta erat clauſus in atrio carceris, qui erat in domo regis Iuda.

3 Clauſerat enim eum Sedecias rex Iuda, dicens: Quare vaticinaris, dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo civitatem iſtam in manus regis Babylonis, & capiet eam:

4 Et Sedecias rex Iuda non effugiet de manu Chaldæorum: ſed tradetur in manus regis Babylonis: & loquetur os ejus cum ore illius, & oculi ejus oculos illius videbunt.

5 Et in Babylonem ducet Sedeciam: & ibi erit donec viſitem eum, ait Dominus, ſi autem dimicaveritis adverſum Chaldæos, nihil proſperum habebitis.

6 Et dixit Ieremias: Factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

B 7 Ecce Hanameel filius Sellum patruelis tuus veniet ad te dicens: Eme tibi agrum meum, qui eſt in Anathot: tibi enim competit ex propinquitate ut emas.

8 Et venit ad me Hanameel filius patrui mei ſecundùm verbum Domini ad veſtibulum carceris, & ait ad me: Poſſide agrum meum, qui eſt in Anathoth in terra Benjamin: quia tibi competit hereditas, & tu propinquus es ut poſſideas. Intellexi autem quòd verbum Domini eſſet.

9 Et emi agrum ab Hanameel filio patrui mei, qui eſt Anathoth: & appendi ei argentum ſeptem ſtateres, & decem argenteos.

10 & ſcripſi in libro, & ſignavi, & adhibui teſtes: & appendi argentum in ſtatera.

11 Et accepi librum poſſeſſionis ſignatum, & ſtipulationes, & rata, & ſigna forinſecus.

12 Et dedi librum poſſeſſionis Baruch filio Neri filij Maaſiæ, in oculis Hanameel patruelis mei, in oculis teſtium, qui ſcripti erant in libro emptionis, & in oculis omnium Iudæorum qui ſedebant in atrio carceris.

13 Et præcepi Baruch coram eis, dicens:

14 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Sume libros iſtos, librum emptionis hunc ſignatum, & librum hunc qui apertus eſt: & pone illos in vaſe fictili, ut permanere poſſint diebus multis. C

15 Hæc enim dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Adhuc poſſidebuntur domus, & agri, & vineæ in terra iſta.

16 Et oravi ad Dominum, poſtquam tradidi librum poſſeſſionis Baruch filio Neri, dicens:

17 Heu, heu, heu, Domine Deus: ecce tu feciſti cælum & terram in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento: non erit tibi difficile omne verbum:

18 * Qui facis miſericordiam in millibus, & reddis iniquitatem patrum in ſignum filiorum meorum poſt eos: Fortiſſime, magne, & potens, Dominus exercituum nomen tibi. [* Exod. 34.a.7.]

19 Magnus conſilio, & incomprehenſibilis cogitatu: cujus oculi aperti ſunt ſuper omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuique ſecundùm vias ſuas, & ſecundùm fructum adinventionum ejus.

20 Qui poſuiſti ſigna & portenta in Terra Ægypti uſque ad diem hanc, & in Iſraël, & in hominibus, & feciſti tibi nomen ſicut eſt dies hæc.

21 Et eduxiſti populum tuum Iſraël de Terra Ægypti, in ſignis, & in portentis, & in manu robuſta, & in brachio extento, & in terrore magno. D

22 Et dediſti eis terram hanc quam juraſti patribus eorum ut dares eis terram fluentem lacte & melle.

23 Et ingreſſi ſunt, & poſſederunt eam: & non obedierunt voci tuæ, & in lege tua non ambulaverunt: omnia quæ mandaſti eis ut facerent, non fecerunt: & evenerunt eis omnia mala hæc.

24 Ecce munitiones extructæ ſunt adverſum civitatem,

civitatem,

civitatem,ut capiatur: & urbs data eſt in manus Chaldæorum,qui præliantur adverſus eã, à facie gladij, & famis, & peſtilentiæ: & quæcũque locutus es acciderunt,ut tu ipſe cernis.

25 Et tu dicis mihi Domine Deus: Eme agrum argento,& adhibe teſtes: cum urbs data ſit in manus Chaldæorum?

26 Et factum eſt verbum Domini ad Ieremiam, dicens:

E 27 Ecce ego Dominus Deus univerſæ carnis: numquid mihi difficile erit omne verbũ?

28 Propterea hæc dicit Dominus; Ecce ego tradam civitatem iſtam in manus Chaldæorum, & in manu regis Babylonis, & capient eam.

26 Et venient Chaldæi præliantes adverſum urbem hanc,& ſuccendent eam igni,& comburent eam,& domos, in quarum domatibus ſacrificabant Baal; & libabant diis alienis libamina ad irritandum me.

30 Erant enim filij Iſraël,& filij Juda,jugiter facientes malum in oculis meis ab adoleſcentia ſua: filij Iſraël qui uſque nunc exacerbant me in opere manuum ſuarum, dicit Dominus.

31 Quia in furore & in indignatione mea facta eſt mihi civitas hæc, à die qua ædificaverunt eam, uſque ad diem iſtam, qua auferetur de conſpectu meo.

F 32 Propter malitiam filiorum Iſraël,& filiorum Juda, quam fecerunt ad iracundiam me provocantes, ipſi & reges eorum, principes eorum,& ſacerdotes eorum,& prophetæ eorum, viri Juda & habitatores Jeruſalem.

33 Et verterunt ad me terga & non facies: cùm docerem eos diluculo, & erudirem, & nollent audire ut acciperent diſciplinam.

4 Reg. 21. 4. 34 Et poſuerunt idola ſua in domo, in qua invocatum eſt nomen meum, ut polluerent eam.

35 Et ædificaverunt excelſa Baal, quæ ſunt in valle filij Ennom, ut initiarent filios ſuos & filias ſuas Moloch: quod non mandavi eis, nec aſcendit in cor meum ut facerent abominationem hanc, & in peccatum deducerent Judam.

36 Et nunc propter iſta, hæc dicit Dominus Deus Iſraël ad civitatem hanc, de qua vos dicitis quòd tradetur in manus regis Babylonis in gladio,& in fame & in peſte.

36 Ecce ego congregabo eos de univerſis terris, ad quas ejeci eos in furore meo, & in ira mea,& in indignatione grandi: & reducam eos ad locum iſtum, & habitare eos faciam confidenter.

38 Et erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum:

G 39 Et dabo eis cor unum,& viam unam, ut timeant me univerſis diebus: & benè ſit eis & filiis eorum poſt eos.

40 Et feriam eis pactum ſempiternum,& non deſinam eis benefacere: & timorem meũ dabo in corde eorum ut non recedant à me,

41 Et lætabor ſuper eis, cùm benè eis fecero: & plantabo eos in terra iſta in veritate, in toto corde meo & in tota anima mea.

42 Quia hæc dicit Dominus: Sicut adduxi ſuper populum iſtum omne malum hoc grande: ſic adducam ſuper eos omne bonum, quod ego loquor ad eos.

43 Et poſſidebuntur agri in terra iſta: de qua vos dicitis quòd deſerta ſit, eò quòd non remanſerit homo & jumentum, & data ſit in manus Chaldæorum.

44 Agri ementur pecunia, & ſcribentur in libro,& imprimetur ſignum: & teſtis adhibebitur: in terra Benjamin,& in circuitu Jeruſalem, in civitatibus Juda,& in civitatibus montanis,& in civitatibus campeſtribus,& in civitatibus quæ ad Auſtrum ſunt: quia convertam captivitatem eorum, ait Dominus.

CAPUT XXXIII.

Promittit Dominus ſe dimiſſurum peccata populi ſui & à captivitate reducturum, multis beneficiis ſubſequentibus: germinavit David germen juſtitiæ faciens juſtitiam & judicium in terra, & firmiſſimum eſt pactum Domini cum David & ſemine Iacob vehementer multiplicando.

1 ET factum eſt verbum Domini ad Jeremiam ſecundò, cum adhuc clauſus eſſet in atrio carceris, dicens: A

2 Hæc dicit Dominus, qui facturus eſt, & formaturus illud, & paraturus, Dominus nomen ejus.

3 Clama ad me,& exaudiam te: & annuntiabo tibi grandia,& firma quæ neſcis.

4 Quia hæc dicit Dominus Deus Iſraël ad domos urbis hujus,& ad domos regis Juda, quæ deſtructæ ſunt, & ad munitiones,& ad gladium.

5 Venientium ut dimicent cum Chaldæis, & impleant eas cadaveribus hominum, quos percuſſi in furore meo & in indignatione mea, abſcondens faciem meam à civitate hac, Propter omnes malitiam eorum.

6 Ecce ego obducam eis cicatricem & ſanitatem,& curabo eos: & revelabo illis deprecationem pacis & veritatis.

7 Et convertam converſionem Juda,& converſionem Jeruſalem: & ædificabo eos ſicut à principio.

8 Et emundabo illos ab omni iniquitate ſua in qua peccaverunt mihi: & propitius ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus deliquerunt mihi, & ſpreverunt me.

9 Et erit mihi in nomen, & in gaudium, & B
in laudem, & in exultationem cunctis gentibus terræ quæ audierint omnia bona, quæ ego facturus ſum eis: & pavebunt,& turbabuntur in univerſis bonis: & in omni pace, quam ego faciam eis.

10 Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur in loco iſto (quem vos dicitis eſſe deſertum, eò quòd non ſit homo nec jumentum: in civitatibus Juda, & foris Jeruſalem, quæ deſolatæ ſunt abſque homine,& abſque habitatore, & abſque pecore)

11 Vox

11 Vox gaudij & vox lætitiæ, vox ſponſi & vox ſponſæ, vox dicentium: Confitemini Domino exercituum, quoniam bonus Dominus, quoniam in æternum miſericordia ejus: & portantium vota in domum Domini: reducam enim converſionem terræ ſicut à principio, dicit Dominus.

12 Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc erit in loco iſto deſerto abſque homine, & abſque jumento, & in cunctis civitatibus ejus, habitaculum paſtorum accubantium gregum.

C 13 In civitatibus montuoſis, & in civitatibus campeſtribus, & in civitatibus quæ ad Auſtrum ſunt; & in terra Benjamin, & in circuitu Jeruſalem, & in civitatibus Juda, adhuc tranſibunt greges ad manum numerantis, ait Dominus:

14 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſuſcitabo verbum bonum, quod locutus ſum ad domum Iſraël & ad domum Juda.

15 In diebus illis, & in tempore illo, germinare faciam David germen juſtitiæ: & faciet judicium & juſtitiam in terra.

16 In diebus illis ſalvabitur Juda, & Jeruſalem habitabit confidenter: & hoc eſt nomen, quod vocabunt eum, Dominus juſtus noſter.

17 Quia hæc dicit Dominus: Non interibit de David vir, qui ſedeat ſuper thronum domus Iſraël.

18 Et de ſacerdotibus & de Levitis non interibit vir à facie mea, qui offerat holocautomata, & incendat ſacrificium, & cædat victimas omnibus diebus.

19 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

20 Hæc dicit Dominus: Si irritum poteſt fieri pactum meum cum die, & pactum meum cum nocte, ut non ſit dies & nox in tẽpore ſuo:

D 21 Et pactum meum irritum eſſe poterit cum David ſervo meo, ut non ſit ex eo filius qui regnet in throno ejus, & Levitæ & Sacerdotes miniſtri mei:

22 Sicuti enumerari non poſſunt ſtellæ cæli, & metiri arena maris: ſic multiplicabo ſemen David ſervi mei, & Levitas miniſtros meos.

23 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam dicens:

24 Numquid non vidiſti quid populus hic locutus ſit, dicens: Duæ cognationes, quas elegerat Dominus, abjectæ ſunt: & populum meum deſpexerunt, eò quòd non ſit ultrà gens coram eis:

25 Hæc dicit Dominus: Si pactum meum inter diem & noctem, & leges cælo & terræ non poſui:

26 Equidem & ſemen Jacob & David ſervi mei projiciam, ut non aſſumam de ſemine ejus principes ſeminis Abraham, Iſaac, & Jacob: reducam enim converſionem eorum, & miſerebor eis.

Caput XXXIV.

Prædicit Dominus ſe traditurum regem Sedeciam in manus regis Babylonis, unà cum Jeruſalem, quam igni ſuccendet, eò quòd pactum, quod coram Domino pepigerant de dimittendis his liberis quos ex Hebræis ſibi in ſervitutem ſub ecerant, non ſervaverint.

1 VErbum quod factum eſt ad Jeremiam A
à Domino, quando Nabuchodonoſor rex Babylonis, & omnis exercitus univerſaque regna terræ, quæ erant ſub poteſtate manus ejus, & omnes populi bellabant contra Jeruſalem, & contra omnes urbes ejus, dicens:

2 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Vade, & loquere ad Sedeciam regem Juda: & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem hanc in manus regis Babylonis, & ſuccendet eam igni.

3 Et tu non effugies de manu ejus: ſed comprehenſione capieris, & in manu ejus tradêris: & oculi tui oculos regis Babylonis videbunt, & os ejus cum ore tuo loquetur, & Babylonem introibis.

4 Attamen audi verbum Domini Sedecia rex Juda: Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio,

5 Sed in pace morieris, & ſecundùm combuſtiones patrum tuorum regum priorum qui fuerunt ante te, ſic comburent te: & væ Domine, plangent te: quia verbum ego locutus ſum, dicit Dominus.

6 Et locutus eſt Jeremias propheta ad Sedeciam regem Juda univerſa verba hæc in Jeruſalem. B

7 Et exercitus regis Babylonis pugnabat contra Jeruſalem, & contra omnes civitates Juda, quæ reliquæ erant, contra Lachis, & contra Azecha: hæ enim ſupererant de civitatibus Juda, urbes munitæ.

8 Verbum, quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, poſtquam percuſſit rex Sedecias fœdus cum omni populo in Jeruſalem prædicans:

9 Ut dimitteret unuſquiſque ſervum ſuum, & unuſquiſque ancillam ſuam, Hebræum & Hebræam: liberos: & nequaquam dominarentur eis, id eſt, in Judæo & fratre ſuo.

10 Audierunt ergo omnes principes & univerſus populus, qui inierant pactum ut dimitteret unuſquiſque ſervum ſuum, & unuſquiſque ancillam ſuam liberos, & ultrà non dominarentur eis: audierunt igitur, & dimiſerunt.

11 Et converſi ſunt deinceps: & retraxerunt C
ſervos & ancillas ſuas, & quos dimiſerant liberos, & ſubjugaverunt in famulos & famulas.

12 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam à Domino, dicens:

13 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Ego percuſſi fœdus cum patribus veſtris, in die qua eduxi eos de Terra Ægypti, de domo ſervitutis, dicens:

14 * Cum completi fuerint ſeptem anni, dimittat unuſquiſque fratrem ſuum Hebræum

* Exod. 21. a. 2. Deut. 15. c. 12.

qui

qui venditus eſt ei, & ſerviet tibi ſex annis: & dimittes eum à te liberum: & non audierunt patres veſtri me, nec inclinaverunt aurem ſuam.

15 Et converſi eſtis vos hodie, & feciſtis quod rectum eſt in oculis meis, ut prædicaretis libertatem unuſquiſque ad amicum ſuum: & iniſtis pactum in conſpectu meo, in domo, in qua invocatum eſt nomen meum ſuper eam.

16 Et reverſi eſtis: & commaculaſtis nomen meum: & reduxiſtis unuſquiſque ſervum ſuum, & unuſquiſque ancillam ſuam, quos dimiſeratis ut eſſent liberi & ſuæ poteſtatis: & ſubjugaſtis eos ut ſint vobis ſervi & ancillæ.

D 17 Propterea hæc dicit Dominus: Vos non audiſtis me, ut prædicaretis libertatem unuſquiſque fratri ſuo, & unuſquiſque amico ſuo: ecce ego prædico vobis libertatem, ait Dominus, ad gladium, ad peſtem, & ad famem: & dabo vos in commotionem cunctis regnis terræ.

18 Et dabo viros, qui prævaricantur fœdus meum, & non obſervaverunt verba fœderis, quibus aſſenſi ſunt in conſpectu meo, vitulum quem conciderunt in duas partes, & * tranſierunt inter diviſiones ejus: *Geneſ. 15.v.10.

19 Principes Juda & principes Jeruſalem, eunuchi & ſacerdotes, & omnis populus terræ, qui tranſierunt inter diviſiones vituli:

20 Et dabo eos in manus inimicorum ſuorum, & in manus quærentium animam eorum: & erit morticinum eorum in eſcam volatilibus cæli, & beſtiis terræ.

21 Et Sedeciam regem Juda, & principes ejus, dabo in manus inimicorum ſuorum, & in manus quærentium animas eorum, & in manus exercituum regis Babylonis, qui receſſerunt à vobis.

22 Ecce ego præcipio, dicit Dominus, & reducam eos in civitatem hanc, & prœliabuntur adverſus eam, & capient eam, & incendent igni: & civitates Juda dabo in ſolitudinem, eò quod non ſit habitator.

CAPUT XXXV.

Exemplo obedientiæ Rechabitarum, præcepta patris ſui hactenus ſervantium, expoſtulat Dominus de pertinaci Judæorum inobedientia adverſus ipſius præcepta: quapropter his prænuntiat Dominus mala, illis autem bona.

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, in diebus Joakim filij Joſiæ regis Juda, dicens:

2 Vade ad domum Rechabitarum: & loquere eis, & introduces eos in domum Domini, in unam exedram theſaurorum, & dabis eis bibere vinum.

3 Et aſſumpſi Jezoniam filium Jeremiæ filij Habſaniæ, & fratres ejus, & omnes filios ejus, & univerſam domum Rechabitarum:

4 Et introduxi eos in domum Domini ad gazophylacium filiorum Hanan, filij Jegdeliæ hominis Dei, quod erat juxta gazophylacium principum, ſuper theſaurum Maaſiæ filij Sellum, qui erat cuſtos veſtibuli.

5 Et poſui coram filiis domus Rechabitarum ſcyphos plenos vino, & calices: & dixi ad eos: Bibite vinum.

6 Qui reſponderunt: Non bibemus vinum: quia Jonadab filius Rechab, pater noſter, præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos, & filij veſtri, uſque in ſempiternum: B

7 Et domum non ædificabitis, & ſementem non ſeretis, & vineas non plantabitis, nec habebitis: ſed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus veſtris, ut vivatis diebus multis ſuper faciem terræ, in qua vos peregrinamini.

8 Obedivimus ergo voci Jonadab filii Rechab, patris noſtri, in omnibus quæ præcepit nobis, ita ut non biberemus vinum cunctis diebus noſtris nos, & mulieres noſtræ, filij, & filiæ noſtræ:

9 Et non ædificaremus domos ad habitandum: & vineam, & agrum, & ſementem non habuimus:

10 Sed habitavimus in tabernaculis, & obedientes fuimus, juxta omnia, quæ præcepit nobis Jonadab pater noſter.

11 Cùm autem aſcendiſſet Nabuchodonoſor rex Babylonis ad terram noſtram, diximus: Venite, & ingrediamur Jeruſalem à facie exercitus Chaldæorum, & à facie exercitus Syriæ: & manſimus in Jeruſalem.

12 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

13 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Vade, & dic viris Juda & habitatoribus Jeruſalem: Numquid non recipietis diſciplinam ut obediatis verbis meis, dicit Dñs? C

14 Prævaluerunt ſermones Jonadab filij Rechab, quos præcepit filiis ſuis ut non biberent vinum: & non biberunt uſque ad diem hanc, quia obedierunt præcepto patris ſui: ego autẽ locutus ſum ad vos, de manè conſurgens & loquens, & non obediſtis mihi.

15 Miſique ad vos omnes ſervos meos prophetas, conſurgens diluculo, mittenſque & dicens: * Convertimini unuſquiſque à via ſua peſſima, & bona facite ſtudia veſtra: & nolite ſequi deos alienos, neque colatis eos: & habitabitis in terra, quam dedi vobis & patribus veſtris: & non inclinaſtis aurem veſtram, neque audiſtis me. *Sup. 18.b.11. 25.a.5.

16 Firmaverunt igitur filij Jonadab filij Rechab præceptum patris ſui, quod præceperat eis: populus autem iſte non obedivit mihi. D

17 Idcircò hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſraël: Ecce ego adducam ſuper Juda, & ſuper omnes habitatores Jeruſalem, univerſam afflictionem, quam locutus ſum adverſum illos: eò quòd locutus ſum ad illos, & non audierunt: vocavi illos, & non reſponderunt mihi.

18 Domui autem Rechabitarum dixit Jeremias: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Pro eo quòd obediſtis præcepto Jonadab patris veſtri, & cuſtodiſtis omnia mandata ejus, & feciſtis univerſa, quæ præcepit vobis:

19 Propterea hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Iſraël: non deficiet vir de ſtirpe
Jonadab filij Rechab, ſtans in conſpectu
meo cunctis diebus.

Caput XXXVI.

Juſſu Domini mittit Jeremias incluſus carcere per Baruch librum comminationum, quem legat coram omni populo ut reſipiſcant: porrò rex Joakim ipſum igni conſumit jubens Jeremiam & Baruch comprehendi, qui abſconditi erant: Jeremias autem juſſu Domini jubet Baruch alium ſcribere, & Joakim ac ſemen ejus unà cum Jeruſalem prædicit perdendos.

A 1 ET factum eſt in anno quarto Joakim fi-
lij Joſiæ regis Juda: factum eſt verbum
hoc ad Jeremiam à Domino, dicens:
2 Tolle volumen libri, & ſcribes in eo om-
nia verba, quæ locutus ſum tibi adverſum Iſ-
raël & Judam; & adverſum omnes gentes;
à die qua locutus ſum ad te, ex diebus Joſiæ
uſque ad diem hanc:
3 Si fortè audiente domo Juda univerſa ma-
la, quæ ego cogito facere eis, revertatur unuſ-
quiſque à via ſua peſſima: & propitius ero ini-
quitati, & peccato eorum.
4 Vocavit ergo Jeremias Baruch filium Ne-
riæ: & ſcripſit Baruch ex ore Jeremiæ, omnes
ſermones Domini quos locutus eſt ad eum, in
volumine libri:
5 Et præcepit Jeremias Baruch, dicens:
Ego clauſus ſum, nec valeo ingredi domum
Domini.
B 6 Ingredere ergo tu, & lege de volumine,
in quo ſcripſiſti ex ore meo, verba Domini, au-
diente populo in domo Domini, in die jejunij:
inſuper & audiente univerſo Juda, qui veniunt
de civitatibus ſuis, leges eis:
7 Si fortè cadat oratio eorum in conſpectu
Domini, & revertatur unuſquiſque à via ſua
peſſima: quoniam magnus furor & indigna-
tio eſt, quam locutus eſt Dominus adverſus po-
pulum hunc.
8 Et fecit Baruch filius Neriæ, juxta omnia,
quæ præceperat ei Jeremias propheta, legens
ex volumine ſermones Domini in domo Do-
mini.
9 Factum eſt autem in anno quinto Joakim
filij Joſiæ regis Juda, in menſe nono: prædica-
verunt jejunium in conſpectu Domini omni
populo in Jeruſalem, & univerſæ multitu-
dini, quæ confluxerat de civitatibus Juda in
Jeruſalem.
C 10 Legítque Baruch ex volumine ſermones
Jeremiæ in domo Domini, in gazophylacio
Gamariæ filij Saphan ſcribæ, in veſtibulo
ſuperiori, in introïtu portæ novæ domus Do-
mini, audiente omni populo.
11 Cúmque audiſſet Michæas filius Gamariæ
filij Saphan omnes ſermones Domini ex libro:
12 Deſcendit in domum regis ad gazophy-
lacium ſcribæ: & ecce ibi omnes principes
ſedebant: Eliſama ſcriba, & Dalaias filius Se-
meiæ, & Elnathan filius Achobor, & Gama-
rias filius Saphan, & Sedecias filius Hananiæ,
& univerſi principes.
13 Et nuntiavit eis Michæas omnia verba,
quæ audivit legente Baruch ex volumine in
auribus populi.
14 Miſerunt itaque omnes principes ad
Baruch, Judi filium Nathaniæ filij Selemiæ
filij Chuſi, dicentes: Volumen, ex quo legi-
ſti audiente populo, ſume in manu tua, & veni.
Tulit ergo Baruch filius Neriæ volumen in
manu ſua, & venit ad eos.
15 Et dixerunt ad eum: Sede, & lege hæc D
in auribus noſtris. Et legit Baruch in auribus
eorum.
16 Igitur cùm audiſſent omnia verba, ob-
ſtupuerunt unuſquiſque ad proximum ſuum,
& dixerunt ad Baruch: Nuntiare debemus re-
gi omnes ſermones iſtos.
17 Et interrogaverunt eum, dicentes: Indica
nobis quomodo ſcripſiſti omnes ſermones iſtos
ex ore ejus.
18 Dixit autem eis Baruch: Ex ore ſuo lo-
quebatur quaſi legens ad me omnes ſermones
iſtos: & ego ſcribebam in volumine atramento.
19 Et dixerunt principes ad Baruch: Vade, &
abſcōdere tu & Jeremias, & nemo ſciat ubi ſitis.
20 Et ingreſſi ſunt ad regem in atrium: por-
rò volumen commendaverunt in gazophyla-
cio Eliſamæ ſcribæ: & nuntiaverunt audiente
rege omnes ſermones.
21 Miſítque rex Judi ut ſumeret volumen: E
qui tollens illud de gazophylacio Eliſama ſcri-
bæ, legit audiente rege, & univerſis principi-
bus qui ſtabant circa regem.
22 Rex autem ſedebat in domo hiemali in
menſe nono: & poſita erat arula coram eo ple-
na prunis.
23 Cúmque legiſſet Judi tres pagellas vel
quatuor, ſcidit illud ſcalpello ſcribę, & projecit
in ignem, qui erat ſuper arulam, donec conſu-
meretur omne volumen igni, qui erat in arula.
24 Et non timuerunt, neque ſciderunt veſti-
menta ſua, rex & omnes ſervi ejus, qui audie-
runt univerſos ſermones iſtos.
25 Verumtamen Elnathan, & Dalaias, &
Gamarias, contradixerunt regi ne combureret
librum: & non audivit eos.
26 Et præcepit rex Jeremiel filio Amelech, F
& Saraiæ filio Ezriel, & Selemiæ filio Abdeel,
ut comprehenderent Baruch ſcribam, & Jere-
miam prophetam: abſcondit autem eos Dñs.
27 Et factum eſt verbum Domini ad Jere-
miam prophetam, poſtquam combuſſerat rex
volumen, & ſermones quos ſcripſerat Baruch
ex ore Jeremiæ, dicens:
28 Rurſum tolle volumen aliud: & ſcribe in
eo omnes ſermones priores, qui erant in primo
volumine, quod combuſſit Joakim rex Juda.
29 Et ad Joakim regem Juda dices: Hæc di-
cit Dominus: Tu combuſſiſti volumen illud,
dicens: Quare ſcripſiſti in eo annuntians: Feſti-
nus veniet rex Babylonis, & vaſtabit terram
hanc, & ceſſare faciet ex illa hominem, & ju-
mentum?
30 Propterea hæc dicit Dominus contra
Joakim

G Joakim regem Juda: Non erit ex eo qui ſedeat
ſuper ſoliũ David: & cadaver ejus projicietur
ad æſtum per diem, & ad gelu per noctem.
31 Et viſitabo contra eum, & contra ſemen
ejus, & contra ſervos ejus, iniquitates ſuas; &
adducam ſuper eos, & ſuper habitatores Jeru-
ſalem, & ſuper viros Juda, omne malum, quod
locutus ſum ad eos, & non audierunt.
32 Jeremias autem tulit volumen aliud: &
dedit illud Baruch filio Neriæ ſcribæ: qui ſcri-
pſit in eo ex ore Jeremiæ omnes ſermones libri,
quem combuſſerat Joakim rex Juda igni: & in-
ſuper, additi ſunt ſermones multò plures, quàm
anteà fuerant.

CAPUT XXXVIII.

Sedecias Jechoniæ ſuccedens petit pro ſe orare Jeremiam; qui relicta à Chaldæis Jeruſalem propter adventum exercitus Pharaonis prophetat Chaldæos redituros, & Jeruſalem exuſturos: ipſe quoque Jeremias urbem egrediens, caſus in carcerem detruditur; unde à Sedecia eductus ſervatur in veſtibulo carceris, aſſignata ipſi in dies torta panis.

A 1 ET regnavit rex Sedecias filius Joſiæ pro
Jechonia filio Joakim: quem conſtituit
regem Nabuchodonoſor rex Babylonis in ter-
ra Juda.
2 Et non obedivit ipſe, & ſervi ejus, & po-
pulus terræ, verbis Domini, quæ locutus eſt in
manu Jeremiæ prophetæ.
3 Et miſit rex Sedecias Juchal filium Sele-
miæ, & Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdotem,
ad Jeremiam prophetam, dicens: Ora pro nobis
Dominum Deum noſtrum.
4 Jeremias autem liberè ambulabat in medio
populi: non enim miſerant eum in cuſtodiam
carceris. Igitur exercitus Pharaonis egreſſus eſt
de Ægypto: & audientes Chaldæi, qui obſi-
debant Jeruſalem, hujuſcemodi nuntium, re-
ceſſerunt ab Jeruſalem.
5 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam
prophetam, dicens:
B 6 Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Sic dice-
tis regi Juda, qui miſit vos ad me interrogan-
dum: Ecce exercitus Pharaonis, qui egreſſus
eſt vobis in auxilium, revertetur in terram
ſuam in Ægyptum.
7 Et redient Chaldæi, & bellabunt contra
civitatem hanc: & capient eam, & ſuccendent
eam igni.
8 Hæc dicit Dominus: Nolite decipere ani-
mas veſtras, dicentes: Euntes abibunt, & rece-
dent à nobis Chaldæi; quia non abibunt.
9 Sed & ſi percuſſeritis omnem exercitum
Chaldæorum, qui præliantur adverſum vos, &
derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati: ſingu-
li de tentorio ſuo conſurgent, & incendent ci-
vitatem hanc igni.
10 Ergo cùm receſſiſſet exercitus Chaldæorũ
ad Jeruſalem propter exercitum Pharaonis,
11 Egreſſus eſt Jeremias de Jeruſalem ut iret
in Terram Benjamin, & divideret ibi poſſeſſio-
nem in conſpectu civium.
C 12 Cúmque perveniſſet ad portam Benja-
min, erat ibi cuſtos portæ per vices, nomine Je-
rias, filius Selemiæ filij Hananiæ, & appre-
hendit Jeremiam prophetam, dicens: Ad Chal-
dæos profugis.
13 Et reſpondit Jeremias: Falſum eſt, non
fugio ad Chaldæos. Et non audivit eum: ſed
comprehendit Jerias Jeremiam, & adduxit eum
ad principes.
14 Quam ob rem irati principes contra Je-
remiam, cæſum eum miſerunt in carcerem, qui
erat in domo Jonathan ſcribæ: ipſe enim præ-
poſitus erat ſuper carcerem.
15 Itaque ingreſſus eſt Jeremias in domum
laci & in ergaſtulum: & ſedit ibi Jeremias die-
bus multis.
16 Mittens autem Sedecias rex tulit eum: D
& interrogavit eum in domo ſua abſconditè,
& dixit: Putáſne eſt ſermo à Domino? Et dixit
Jeremias: Eſt, & ait: In manus regis Babylonis
tradêris.
17 Et dixit Jeremias ad regem Sedeciam:
Quid peccavi tibi, & ſervis tuis, & populo
tuo, quia miſiſti me in domum carceris?
18 Ubi ſunt prophetæ veſtri, qui propheta-
bant vobis, & dicebant: Non veniet rex Baby-
lonis ſuper vos, & ſuper terram hanc?
19 Nunc ergo audi obſecro domine mi rex:
Valeat deprecatio mea in conſpectu tuo: & ne
me remittas in domum Jonathan ſcribæ, ne
moriar ibi.
20 Præcepit ergo rex Sedecias ut traderetur
Jeremias in veſtibulo carceris: & daretur ei
torta panis quotidie, excepto pulmento, donec
conſumerentur omnes panes de civitate: &
manſit Jeremias in veſtibulo carceris.

CAPUT XXXVIII.

Jeremias principibus à rege traditus mittitur in lacum lutoſum: unde juſſu regis per Abdemelech eductus in veſtibulum carceris, ſuadet regi ut egrediatur ad Chaldæos, alioquin nec ipſe eos effugiet, & civitas ab eis igne ſuccendetur: jubet quoque rex Jeremiæ ut hoc colloquium ſervet ſecretum.

1 AUdivit autem Saphatias filius Mathan, A
& Gedelias filius Phaſſur, & Juchal fi-
lius Selemiæ, & Phaſſur filius Melchiæ, ſermo-
nes, quos Jeremias loquebatur ad omnem po-
pulum, dicens:
2 Hæc dicit Dominus: * Quicumque man- * Sup. 21. c. 9.
ſerit in civitate hac, morietur gladio, & fame,
& peſte: qui autem profugerit ad Chaldæos,
vivet, & erit anima ejus ſoſpes & vivens.
3 Hæc dicit Dominus: Tradendo tradetur
civitas hæc in manu exercitus regis Babylo-
nis, & capiet eam.
4 Et dixerunt principes regi: Rogamus ut B
occidatur homo iſte: de induſtria enim diſſol-
vit manus virorum bellantium, qui remanſe-
runt in civitate hac, & manus univerſi populi:
loquens ad eos juxta verba hæc: ſiquidem
homo iſte non quærit pacem populo huic,
ſed malum.
5 Et dixit rex Sedecias: Ecce ipſe in manibus
veſtris eſt: nec enim fas eſt regem vobis quid-
quam negare.

 6 Tulerunt

6 Tulerunt ergo Jeremiam, & projecerunt eum in lacum Melchiæ filij Amelech, qui erat in veſtibulo carceris:& ſubmiſerunt Jeremiā funibus in lacum, in quo non erat aqua, ſed lutum:deſcendit itaque Jeremias in cœnum.

7 Audivit autem Abdemelech Æthiops vir eunuchus, qui erat in domo regis quòd miſiſſent Jeremiam in lacum: porrò rex ſedebat in porta Benjamin.

8 Et egreſſus eſt Abdemelech de domo regis,& locutus eſt ad regem,dicens:

9 Domine mi rex, malefecerunt viri iſti omnia quæcumque perpetrarunt contra Jeremiam prophetam, mittentes eum in lacum ut moriatur ibi fame, non ſunt enim panes ultrà in civitate.

C 10 Præcepit itaque rex Abdemelech Æthiopi,dicens: Tolle tecum hinc triginta viros, & leva Jeremiam prophetam de lacu antequam moriatur.

11 Aſſumptis ergo Abdemelech ſecum viris, ingreſſus eſt domum regis, quæ erat ſub cellario: & tulit inde veteres pannos, & antiqua quæ computruerant,& ſubmiſit ea ad Jeremiam in lacum per funiculos.

12 Dixitque Abdemelech Æthiops ad Jeremiam: Pone veteres pannos, & hæc ſciſſa & putrida,ſub cubito manuum tuarum, & ſuper funes fecit ergo Jeremias ſic.

D 13 Et extraxerunt Jeremiam funibus, & eduxerunt eum de lacu: manſit autem Jeremias in veſtibulo carceris.

14 Et miſit rex Sedecias, & tulit ad ſe Jeremiam prophetam ad oſtium tertium, quod erat in domo Domini:& dixit rex ad Ieremiam Interrogo ego te ſermonem,ne abſcondas à me aliquid.

15 Dixit autem Jeremias ad Sedeciam: Si annuntiavero tibi, numquid non interficies me?& ſi conſilium dedero tibi, non me audies.

16 Juravit ergo rex Sedecias Jeremiæ clàm, dicens: Vivit Dominus, qui fecit nobis animam hanc, ſi occidero te, & ſi tradidero te in manus virorum iſtorum,qui quærunt animam tuam.

E 17 Et dixit Jeremias ad Sedeciam:Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël:Si profectus exieris ad principes regis Babylonis,vivet anima tua,& civitas hæc non ſuccendetur igni:& ſalvus eris tu,& domus tua.

18 Si autem non exieris ad principes regis Babylonis, tradetur civitas hæc in manus Chaldæorum, & ſuccendent eam igni: & tu non effugies de manu eorum.

19 Et dixit rex Sedecias ad Jeremiam:Sollicitus ſum propter Judæos, qui transfugerunt ad Chaldæos: ne fortè tradar in manus eorum,& illudant mihi.

20 Reſpondit autem Jeremias: Non te tradent audi quæſo vocem Domini,quam ego loquor ad te,& benè tibi erit,& vivet anima tua.

F 21 Quòd ſi nolueris egredi: iſte eſt ſermo, quem oſtendit mihi Dominus:

22 Ecce omnes mulieres, quæ remanſerunt in domo regis Juda,educentur ad principes regis Babylonis: & ipſæ dicent: Seduxerunt te, & prævaluerunt adverſum te viri pacifici tui, demerſerunt in cœno & in lubrico pedes tuos & receſſerunt à te.

23 Et omnes uxores tuæ,& filij tui educentur ad Chaldæos:& non effugies manus eorum, ſed in manu regis Babylonis capieris:& civitatem hanc comburet igni.

24 Dixit ergo Sedecias ad Ieremiam:Nullus ſciat verba hæc,& non morieris.

25 Si autem audierint principes quia locutus ſum tecum, & venerint ad te, & dixerint tibi: Indica nobis quid locutus ſis cum rege, ne celes nos, & non te interficiemus: & quid locutus eſt tecum rex: G

26 Dices ad eos: Proſtravi ego preces meas coram rege, ne me reduci juberet in domum Jonathan,& ibi morerer.

27 Venerunt ergo omnes principes ad Ieremiam, & interrogaverunt eum: & locutus eſt eis, juxta omnia verba quæ præceperat ei rex, & ceſſaverunt ab eo: nihil enim fuerat auditum.

28 Manſit verò Ieremias in veſtibulo carceris uſque ad diem, quo capta eſt Ieruſalem, & factum eſt ut caperetur Ieruſalem.

Caput XXXIX.

Ieruſalem à rege Babylonis capta, rex Sedecias fugiens capitur unà cum principibus: cujus filij in conſpectu ipſius trucidantur cum nobilibus, ipſeque excæcatur ac vinctus in Babylonem ducitur: ſubverſo autem muro Ieruſalem, & palatio aliiſque domibus igne ſuccenſis, populus transfertur in Babylonem, & pars tenuis relinquitur, Ieremias verò de carceris veſtibulo liber educitur.

1 ANno nono Sedeciæ regis Iuda, menſe 4.Reg.
decimo, venit Nabuchodonoſor rex 25.a.1.
Babylonis, & omnis exercitus ejus ad Jeru- inf.52.
ſalem,& obſidebant eam. a.4.

2 Undecimo autem anno Sedeciæ, menſe A
quarto, quinta menſis aperta eſt civitas.

3 Et ingreſſi ſunt omnes principes regis Babylonis,& ſederunt in porta media: Neregel, Sereſer, Semegarnabu, Sarſachim, Rabſares, Neregel, Sereſer, Rebmag, & omnes reliqui principes regis Babylonis.

4 Cumque vidiſſet eos Sedecias rex Iuda, & omnes viri bellatores, fugerunt: & egreſſi ſunt nocte de civitate per viam horti regis, & per portam, quæ erat inter duos muros, & egreſſi ſunt ad viam deſerti.

5 Perſecutus eſt autem eos exercitus Chal-
dæorum: & comprehenderunt Sedeciam in B
campo ſolitudinis Jerichontinæ,& captum adduxerunt ad Nabuchodonoſor regem Babylonis in Reblatha, quæ eſt in Terra Emath: & locutus eſt ad eum judicia.

6 Et occidit rex Babylonis filios Sedeciæ in Reblatha,in oculis ejus:& omnes nobiles Iuda occidit rex Babylonis.

7 Oculos quoque Sedeciæ eruit: & vinxit eum compedibus ut duceretur in Babylonem.

8 Domum

8 Domum quoque regis, & domum vulgi ſuccenderunt Chaldæi igni, & murum Jeruſalem ſubverterunt.

9 Et reliquias populi, qui remanſerant in civitate, & perfugas, qui transfugerant ad eum, & ſuperfluos vulgi, qui remanſerant, tranſtulit Nabuzardan magiſter militum in Babylonem.

C 10 Et de plebe pauperum, qui nihil penitus habebant, dimiſit Nabuzardan magiſter militum in Terra Juda: & dedit eis vineas & ciſternas in die illa.

11 Præceperat autem Nabuchodonoſor rex Babylonis de Jeremia Nabuzardan magiſtro militum, dicens:

12 Tolle illum, & pone ſuper eum oculos tuos, nihilque ei mali facias: ſed, ut voluerit, ſic facias ei.

13 Miſit ergo Nabuzardan princeps militiæ, & Nabuſezban, & Rabſares, & Neregel, & Sereſer, & Rebmag, & omnes optimates regis Babylonis,

14 Miſerunt, & tulerunt Jeremiam de veſtibulo carceris, & tradiderunt eum Godoliæ filio Ahicam filij Saphan, ut intraret in domum, & habitaret in populo.

D 15 Ad Jeremiam autem factus fuerat ſermo Domini, cùm clauſus eſſet in veſtibulo carceris, dicens:

16 Vade, & dic Abdemelech Æthiopi, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Ecce ego inducam ſermones meos ſuper civitatem hanc in malum, & non in bonum: & erunt in conſpectu tuo in die illa.

17 Et liberabo te in die illa, ait Dominus: & non tradêris in manus virorum, quos tu formidas:

18 Sed eruens liberabo te, & gladio non cades: ſed erit tibi anima tua in ſalutem, quia in me habuiſti fiduciam, ait Dominus.

CAPUT XL.

Jeremiæ permittitur liberè habitare ubicumque voluerit, qui unà cum diſperſis Iudæis venit ad Godoliam præfectum reliquiis Iudæorum: qui Godolias audire noluit Johanam monentem ipſum de Iſmahel intentante ei mortem.

A 1 SErmo, qui factus eſt ad Jeremiam à Domino, poſtquam dimiſſus eſt à Nabuzardan magiſtro militiæ de Rama, quando tulit eum vinctum catenis in medio omnium, qui migrabant de Jeruſalem & Juda, & ducebantur in Babylonem.

2 Tollens ergo princeps militiæ Jeremiam, dixit ad eum: Dominus Deus tuus locutus eſt malum hoc ſuper locum iſtum,

3 Et adduxit: & fecit Dominus ſicut locutus eſt, quia peccaſtis Domino, & non audiſtis vocem ejus, & factus eſt vobis ſermo hic.

4 Nunc ergo ecce ſolvi te hodie de catenis, quæ ſunt in manibus tuis: ſi placet tibi ut venias mecum in Babylonem, veni; & ponam oculos meos ſuper te: ſi autem diſplicet tibi venire mecum in Babylonem, reſide: ecce omnis terra in conſpectu tuo eſt: quod elegeris, & quò placuerit tibi ut vadas, illuc perge.

5 Et mecum noli venire: ſed habita apud B Godoliam filium Ahicam filij Saphan, quem præpoſuit rex Babylonis civitatibus Juda: habita ergo cum eo in medio populi: vel quocumque placuerit tibi ut vadas, vade. Dedit quoque ei magiſter militiæ cibaria, & munuſcula, & dimiſit eum.

6 Venit autem Jeremias ad Godoliam filium Ahicam in Maſphath, & habitavit cum eo in medio populi, qui relictus fuerat in terra.

7 Cùmque audiſſent omnes principes exercitus, qui diſperſi fuerant per regiones, ipſi & ſocij eorum, quòd præfeciſſet rex Babylonis Godoliam filium Ahicam terræ, & quòd commendaſſet ei viros, & mulieres, & parvulos, & de pauperibus terræ, qui non fuerant tranſlati in Babylonem:

8 Venerunt ad Godoliam in Maſphath: & C Iſmahel filius Nathaniæ, & Johanan & Jonathan filij Caree, & Sareas filius Thanehumeth, & filij Ophi, qui erant de Netophati, & Jezonias filius Maachati, ipſi & viri eorum.

9 * Et juravit eis Godolias filius Ahicam filij Saphan, & comitibus eorum, dicens: Nolite timere ſervire Chaldæis, habitate in terra & ſervite regi Babylonis, & benè erit vobis. * 4. Reg. 25. f. 24.

10 Ecce ego habito in Maſphath, ut reſpondeam præcepto Chaldæorum, qui mittuntur ad nos: vos autem colligite vindemiam, & meſſem, & oleum, & condite in vaſis veſtris, & manete in urbibus veſtris, quas tenetis.

11 Sed & omnes Judæi, qui erant in Moab, & in filiis Ammon, & in Idumæa, & in univerſis regionibus, audito quòd dediſſet rex Babylonis reliquias in Judæa, & quòd præpoſuiſſet ſuper eos Godoliam filium Ahicam filij Saphan:

12 Reverſi ſunt, inquam, omnes Judæi de D univerſis locis, ad quæ profugerant, & venerunt in terram Juda ad Godoliam in Maſphath: & collegerunt vinum, & meſſem multam nimis.

13 Johanan autem filius Caree, & omnes principes exercitus, qui diſperſi fuerant in regionibus, venerunt ad Godoliam in Maſphath.

14 Et dixerunt ei: Scito quòd Baalis rex filiorum Ammon miſit Iſmahel filium Nathaniæ percutere animam tuam. Et non credidit eis Godolias filius Ahicam.

15 Johanan autem filius Caree dixit ad Godoliam ſeorſum in Maſphath loquens: Ibo, & percutiam Iſmahel filium Nathaniæ nullo ſciente, ne interficiat animam tuam, & diſſipentur omnes Judæi, qui congregati ſunt ad te, & peribunt reliquiæ Juda.

16 Et ait Godolias filius Ahicam ad Johanan filium Caree: Noli facere verbum hoc: falſum enim tu loqueris de Iſmaël.

CAPUT XLI.

Iſmahel dolo occidit Godoliam præfectum cum Judæis & Chaldæis qui cum eo erant in Maſphath; alióſque octoginta interimens, pepercit decem qui ſe theſauros habere dicebant: ac tandem veritus Johanan ac principes bellatorum fugit cum octo viris, liberato populo quem ceperat captivum: omnes autem qui reliqui ſunt, ſtatuunt fugere in Ægyptum à facie Chaldæorum

A 1 ET factum eſt in menſe ſeptimo, venit Iſmahel filius Nathaniæ, filij Eliſama de ſemine regali, & optimates regis, & decem viri cum eo, ad Godoliam filiũ Ahicã in Maſphath: & comederunt ibi panes ſimul in Maſphath.

2 Surrexit autem Iſmahel filius Nathaniæ, & decem viri qui cum eo erant, & percuſſerunt Godoliam filium Ahicam filij Saphan gladio, & interfecerunt eum, quem præfecerat rex Babylonis terræ.

3 Omnes quoque Judæos, qui erant cum Godolia in Maſphath, & Chaldæos, qui reperti ſunt ibi, & viros bellatores percuſſit Iſmahel.

4 Secundo autem die poſtquam occiderat Godoliam, nullo adhuc ſciente,

5 Venerunt viri de Sichem, & de Silo, & de Samaria octoginta viri, raſi barba, & ſciſſis veſtibus, & ſquallentes: & munera & thus habebant in manu, ut offerrent in domo Domini.

B 6 Egreſſus ergo Iſmahel filius Nathaniæ in occurſum eorum de Maſphath, incedens & plorans ibat: cùm autem occurriſſet eis, dixit ad eos: Venite ad Godoliam filium Ahicam.

7 Qui cùm veniſſent ad medium civitatis, interfecit eos Iſmahel filius Nathaniæ circa medium laci, ipſe, & viri qui erant cum eo.

8 Decem autem viri reperti ſunt inter eos, qui dixerunt ad Iſmahel: Noli occidere nos, quia habemus theſauros in agro, frumenti, & hordei, & olei, & mellis. Et ceſſavit, & non interfecit eos cum fratribus ſuis.

9 Lacus autem, in quem projecerat Iſmahel omnia cadavera virorum, quos percuſſit propter Godoliam, ipſe eſt, quem fecit rex Aſa
C propter Baaſa regem Iſraël: ipſum replevit Iſmahel filius Nathaniæ occiſis.

10 Et captivas duxit Iſmahel omnes reliquias populi, qui erant in Maſphath; filias regis, & univerſum populum, qui remanſerat in Maſphath quos commendaverat Nabuzardan princeps militiæ Godoliæ filio Ahicam. Et cepit eos Iſmahel filius Nathaniæ, & abiit ut tranſiret ad filios Ammon.

11 Audivit autẽ Johanan filius Caree, & omnes principes bellatorum, qui erãt cum eo, omne malũ, quod fecerat Iſmahel filius Nathaniç.

12 Et aſſumptis univerſis viris, profecti ſunt ut bellarent adverſum Iſmahel filium Nathaniæ, & invenerunt eum ad aquas multas, quæ ſunt in Gabaon.

13 Cùmque vidiſſet omnis populus, qui erat cum Iſmahel Johanan filiũ Caree, & univerſos principes bellatorũ, qui erant cũ eo, lætati ſunt.

D 14 Et reverſus eſt omnis populus, quem ceperat Iſmahel, in Maſphath; reverſuſque abiit ad Johanan filium Caree.

15 Iſmahel autẽ filius Nathaniæ fugit cũ octo viris à facie Johanan, & abiit ad filios Ammon.

16 Tulit ergo Johanan filius Caree, & omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, univerſas reliquias vulgi, quas reduxerat ab Iſmahel filio Nathaniæ de Maſphath, poſtquam percuſſit Godoliam filium Ahicam; fortes viros ad prœlium, & mulieres, & pueros, & eunuchos, quos reduxerat de Gabaon.

17 Et abierunt, & ſederunt peregrinantes in Chamaam, quæ eſt juxta Bethlehem, ut pergerent, & introirent Ægyptum.

18 A facie Chaldæorum: timebant enim eos, quia percuſſerat Iſmahel filius Nathaniæ Godoliam filium Ahicam, quem præpoſuerat rex Babylonis in Terra Juda.

CAPUT XLII.

Miſſus Jeremias ad orandum ac conſulendum Dominum pro reliquiis Judæorum, reſpondet ipſos fore ſalvos ſi in Judæa maneant: ſi autem in Ægyptum fugiant, dicit eos omnes gladio, fame, & peſte morituros.

1 ET acceſſerunt omnes principes bellatorum & Johanan filius Caree, & Jezonias filius Oſaiæ, & reliquum vulgus à parvo uſque ad magnum: A

2 Dixerúntque ad Jeremiam prophetam: Cadat oratio noſtra in conſpectu tuo: & ora pro nobis ad Dominum Deum tuum, pro univerſis reliquiis iſtis; quia derelicti ſumus pauci de pluribus, ſicut oculi tui nos intuentur:

3 Et annuntiet nobis Dominus Deus tuus viam, per quam pergamus, & verbum, quod faciamus.

4 Dixit autem ad eos Jeremias propheta: Audivi: ecce ego oro ad Dominum Deum veſtrum ſecundùm verba veſtra, omne verbum, quodcumque reſponderit mihi, indicabo vobis; nec celabo vos quidquam.

5 Et illi dixerunt ad Jeremiam: Sit Dominus inter nos teſtis veritatis & fidei, ſi non juxta omne verbum, in quo miſerit te Dominus Deus tuus ad nos, ſic faciemus.

6 Sive bonum eſt, ſive malum, voci Domini Dei noſtri, ad quem mittimus te, obediemus: ut benè ſit nobis cùm audierimus vocem Domini Dei noſtri.

7 Cùm autem completi eſſent decem dies, factum eſt verbum Domini ad Jeremiam. B

8 Vocavítque Johanan filium Caree, & omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, & univerſum populum à minimo uſque ad magnum.

9 Et dixit ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël, ad quem miſiſtis me, ut proſternerem preces veſtras in conſpectu ejus.

10 Si quieſcentes manſeritis in terra hac, ædificabo vos, & non deſtruam; plantabo, & non evellam: jam enim placatus ſum ſuper malo quod feci vobis.

11 Nolite timere à facie regis Babylonis, quem vos pavidi formidatis: nolite metuere eum, dicit Dominus: quia vobiſcum ſum ego, ut ſalvos vos faciam, & eruam de manu ejus.

12 Et dabo vobis miſericordias, & miſere-

bour

bor veſtri, & habitare vos faciã in terra veſtra.

13 Si autem dixeritis vos: Non habitabimus in terra iſta, nec audiemus vocem Domini Dei noſtri?

14 Dicentes: Nequaquam, ſed ad Terram Ægypti pergemus: ubi non videbimus bellum: & clangorem tubæ non audiemus, & famem non ſuſtinebimus: & ibi habitabimus.

15 Propter hoc nunc audite verbum Domini reliquiæ Juda: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſraël: Si poſueritis faciem veſtram ut ingrediamini Ægyptum, & intraveritis ut ibi habitetis:

16 Gladius, quem vos formidatis, ibi comprehendet vos in Terra Ægypti: & fames, pro qua eſtis ſoliciti, adhærebit vobis in Ægypto, & ibi moriemini.

17 Omnéſque viri, qui poſuerunt faciem ſuam ut ingrediantur Ægyptum, ut habitent ibi, morientur gladio, & fame, & peſte: nullus de eis remanebit, nec effugiet à facie mali, quod ego afferam ſuper eos.

D 18 Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſraël: Sicut conflatus eſt furor meus, & indignatio mea ſuper habitatores Jeruſalem: ſic conflabitur indignatio mea ſuper vos, cùm ingreſſi fueritis Ægyptum, & eritis in jusjurandum, & in ſtuporem, & in maledictum, & in opprobrium: & nequaquam ultrà videbitis locum iſtum.

19 Verbum Domini ſuper vos reliquiæ Juda: Nolite intrare Ægyptum: ſcientes ſcietis quia obteſtatus ſum vos hodie,

20 Quia decepiſtis animas veſtras: vos enim miſiſtis me ad Dominum Deum noſtrum dicentes: Ora pro nobis ad Dominum Deum noſtrum, & juxta omnia quæcumque dixerit tibi Dominus Deus noſter, ſic annuntia nobis, & faciemus.

21 Et annuntiavi vobis hodie, & non audiſtis vocem Domini Dei veſtri, ſuper univerſis pro quibus miſit ad vos.

22 Nunc ergo ſcientes ſcietis quia gladio, & fame, & peſte moriemini in loco, ad quem voluiſtis intrare ut habitaretis ibi.

Caput. XLIII.

Reliquiæ Judæorum non audientes Domini præceptum quod referebat Jeremias, proficiſcuntur unà cum Jeremia & Baruch in Ægyptum: ubi conſtitutus Jeremias vaticinatur regem Babylonis vaſtaturum Terram Ægypti cum idolis ſuis, eique dominaturum.

A 1 FActum eſt autem, cùm compleſſet Jeremias loquens ad populum univerſos ſermones Domini Dei eorum, pro quibus miſerat eum Dominus Deus eorum ad illos, omnia verba hæc:

2 Dixit Azarias filius Oſaiæ, & Johanan filius Caree, & omnes viri ſuperbi, dicentes ad Jeremiam: Mendacium tu loqueris: non miſit te Dominus Deus noſter, dicens: Ne ingrediamini Ægyptum ut habitetis illic.

B 3 Sed Baruch filius Neriæ incitat te adverſum nos, ut tradat nos in manus Chaldæorum, ut interficiat nos, & traduci faciat in Babylonẽ.

4 Et non audivit Johanan filius Caree, & omnes principes bellatorum, & univerſus populus, vocem Domini, ut manerent in Terra Juda.

5 Sed tollens Johanan filius Caree, & univerſi principes bellatorum, univerſas reliquiarum Juda, qui reverſi fuerant de cunctis Gentibus, ad quas fuerant antè diſperſi, ut habitarent in Terra Juda?

6 Viros, & mulieres, & parvulos, & filias regis, & omnem animam, quam reliquerat Nabuzardan princeps militiæ cum Godolia filio Ahicam filij Saphan, & Jeremiam prophetam, & Baruch filium Neriæ.

7 Et ingreſſi ſunt Terram Ægypti, quia C
non obedierunt voci Domini: & venerunt uſque ad Taphnis.

8 Et factus eſt ſermo Domini ad Jeremiam in Taphnis, dicens:

9 Sume lapides grandes in manu tua, & abſcondes eos in crypta, quæ eſt ſub muro latericio in porta domus Pharaonis in Taphnis, cernentibus viris Judæis:

10 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Ecce ego mittam, & aſſumam Nabuchodonoſor regem Babylonis ſervum meum: & ponam thronum ejus ſuper lapides iſtos, quos abſcondi, & ſtatuet ſolium ſuum ſuper eos.

11 Veniénſque percutiet Terram Ægypti: D
quos in mortem, in mortem; & quos in captivitatem, in captivitatem; & quos in gladium, in gladium.

12 Et ſuccendet ignem in delubris deorum Ægypti, & comburet ea, & captivos ducet illos: & amicietur Terra Ægypti, ſicut amicitur paſtor pallio ſuo: & egredietur inde in pace.

13 Et conteret ſtatuas domus Solis, quæ ſunt in Terra Ægypti: & delubra deorum Ægypti comburet igni.

Caput XLIV.

Judæi in Ægypto reprehenſi à Jeremia ſuper idololatria, obſtinatè reſpondent unà cum multitudine mulierum, ſe permanſuros in idolatria inveterata: quos Jeremias prædicit univerſos gladio & fame conſumendos, regemque Ægypti tradendum in manus inimicorum ſuorum, ac terram Ægypti prorſus vaſtandam

1 VErbum, quod factum eſt per Jeremiam A
ad omnes Judæos, qui habitabant in Terra Ægypti, habitantes in Magdalo, & in Taphnis, & in Memphis, & in Terra Phatures, dicens:

2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Vos vidiſtis omne malum iſtud, quod adduxi ſuper Jeruſalem, & ſuper omnes urbes Juda: & ecce deſertæ ſunt hodie, & non eſt in eis habitator:

3 propter malitiam, quam fecerunt ut me ad iracundiam provocarent, & irent ut ſacrificarent, & colerent deos alienos, quos neſciebant & illi, & vos, & patres veſtri.

4 Et miſi ad vos omnes ſervos meos prophetas, de nocte conſurgens, mitténſque & dicens:

cens: Nolite facere verbum abominationis hujuſcemodi, quam odivi.

5 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem ſuam, ut converterentur à malis ſuis, & non ſacrificarent diis alienis.

B 6 Et conflata eſt indignatio mea & furor meus, & ſuccenſa eſt in civitatibus Juda, & in plateis Ieruſalem: & verſæ ſunt in ſolitudinem & vaſtitatem ſecundùm diem hanc.

7 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Quare vos facitis malum grande hoc contra animas veſtras, ut intereat ex vobis vir & mulier, parvulus & lactens de medio Judæ, nec relinquatur vobis quidquam reſiduũ:

8 Provocantes me in operibus manuum veſtrarum, ſacrificando diis alienis in Terra Ægypti, in quam ingreſſi eſtis ut habitetis ibi: & diſpereatis, & ſitis in maledictionem, & in opprobrium cunctis gentibus terræ?

9 Numquid obliti eſtis mala patrum veſtrorum, & mala regum Iuda, & mala uxorum ejus, & mala veſtra, & mala uxorum veſtrarum, quæ fecerunt in Terra Iuda, & in regionibus Ieruſalem?

10 Non ſunt mundati uſque ad diem hanc: & non timuerunt, & non ambulaverunt in lege Domini, & in præceptis meis, quæ dedi coram vobis & coram patribus veſtris.

C 11 Ideò hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: * Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum: & diſperdam omnem Iudam.

* Amos 9. 6. 4.

12 Et aſſumam reliquias Iudæ, qui poſuerunt facies ſuas ut ingrederentur Terram Ægypti, & habitarent ibi: & conſumentur omnes in Terra Ægypti: cadent in gladio & in fame: & conſumentur à minimo uſque ad maximum, in gladio & in fame morientur: & erunt in jusjurandum, & in miraculum, & in maledictionem, & in opprobrium.

13 Et viſitabo ſuper habitatores Terræ Ægypti, ſicut viſitavi ſuper Ieruſalem, in gladio, & fame, & peſte.

D 14 Et non erit qui effugiat, & ſit reſiduus de reliquiis Iudæorum, qui vadunt ut peregrinentur in Terra Ægypti: & revertantur in Terram Iuda, ad quam ipſi elevant animas ſuas ut revertantur: & habitent ibi: non revertentur niſi qui fugerint.

15 Reſponderunt autem Ieremiæ omnes viri, ſcientes quòd ſacrificarent uxores eorum diis alienis, & univerſæ mulieres, quarũ ſtabat multitudo grandis, & omnis populus habitantium in terra Ægypti in Phatures, dicentes:

16 Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te:

17 Sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore noſtro, ut ſacrificemus reginæ cæli, & libemus ei libamina, ſicut fecimus nos, & patres noſtri, reges noſtri, & principes noſtri, in urbibus Iuda, & in plateis Ieruſalem: & ſaturati ſumus panibus, & benè nobis erat, malúmque non vidimus.

18 Ex eo autem tempore, quo ceſſavimus ſacrificare reginæ cæli, & libare ei libamina, indigemus omnibus, & gladio & fame conſumpti ſumus.

19 Quòd ſi nos ſacrificamus reginæ cæli, & libamus ei libamina: numquid ſine viris noſtris fecimus ei placentas, ad colendum eam, & libandum ei libamina? E

20 Et dixit Ieremias ad omnem populum, adverſum viros, & adverſum mulieres, & adverſum univerſam plebem, qui reſponderant ei verbum, dicens:

21 Numquid non ſacrificium, quod ſacrificaſtis in civitatibus Iuda, & in plateis Ieruſalem, vos & patres veſtri, reges veſtri, & principes veſtri, & populus terræ, horum recordatus eſt Dominus, & aſcendit ſuper cor ejus?

22 Et non poterat Dominus ultrà portare propter malitiam ſtudiorum veſtrorum, & propter abominationes, quas feciſtis: & facta eſt terra veſtra in deſolationem: & in ſtuporem, & in maledictum, eò quod non ſit habitator ſicut eſt dies hæc.

23 Propterea quod ſacrificaveritis idolis, & peccaveritis Domino, & non audieritis vocem Domini, & in lege, & in præceptis, & in teſtimoniis ejus non ambulaveritis: idcirco evenerunt vobis mala hæc, ſicut eſt dies hæc. F

24 Dixit autem Ieremias ad omnem populum, & ad univerſas mulieres: Audite verbum Domini omnis Iuda, qui eſtis in Terra Ægypti.

25 Hæc inquit Dominus exercituum Deus Iſraël, dicens: Vos, & uxores veſtræ, locuti eſtis ore veſtro, & manibus veſtris impleſtis, dicentes: Faciamus vota noſtra, quæ vovimus, ut ſacrificemus reginæ cæli, & libemus ei libamina, impleſtis vota veſtra, & opere perpetraſtis ea.

26 Ideò audite verbum Domini omnis Iuda, qui habitatis in Terra Ægypti: Ecce ego juravi in nomine meo magno, ait Dominus: quia nequaquam ultrà vocabitur nomen meum ex ore omnis viri Iudæi, dicentis: Vivit Dominus Deus in omni Terra Ægypti:

27 Ecce ego vigilabo ſuper eos in malum, & non in bonum: & conſumentur omnes viri Iuda, qui ſunt in Terra Ægypti, gladio & fame, donec penitus conſumantur. G

28 Et qui fugerint gladium, revertentur de Terra Ægypti in Terram Iuda viri pauci: & ſcient omnes reliquiæ Iuda ingredientium Terram Ægypti, ut habitent ibi, cujus ſermo compleatur, meus, an illorum.

29 Et hoc vobis ſignum, ait Dominus, quòd viſitem ego ſuper vos in loco iſto: ut ſciatis quia verè complebuntur ſermones mei contra vos in malum.

30 Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam Pharaonem Ephree regem Ægypti in manu inimicorum ejus, & in manu quærentium animam illius: ſicut tradidi Sedeciam regem Juda in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis inimici ſui, & quærentis animam ejus.

Caput

Caput XLV.

Deus per Jeremiam arguit Baruch, quòd quereretur ſe dolorem habere, & non requiem, cui tamen in cæterorum vaſtatione pollicetur ſecuritatem.

A 1 VErbum, quod locutus eſt Jeremias pro-
pheta ad Baruch filium Neriæ, cùm ſcri-
pſiſſet verba hæc in libro ex ore Jeremiæ, anno
quarto Joakim filij Joſiæ regis Juda, dicens:
2 Hæc dicit Dñs Deus Iſraël ad te Baruch:
3 Dixiſti: Væ miſero mihi, quoniam addidit
Dominus dolorem dolori meo: laboravi in ge-
mitu meo, & requiem non inveni.
B 4 Hæc dicit Dominus: Sic dices ad eum: Ecce
quos ædificavi, ego deſtruo: & quos plantavi,
ego evello, & univerſam terram hanc.
5 Et tu quæris tibi grandia? noli quærere:
quia ecce ego adducam malum ſuper omnem
carnem, ait Dominus: & dabo tibi animam
tuam in ſalutem, in omnibus locis, ad quæ-
cumque perrexeris.

Caput XLVI.

Dominus per Jeremiam Pharaoni & Ægypto prænuntiat deſolationem, quam inducet Nabuchodonoſor; Judæis autem & filiis Iſraël conſolationem tandem ac liberationem: univerſis verò Gentibus ad quas Deus illos ejecerat, vaſtationem.

A 1 QUod factum eſt verbum Domini ad Je-
remiam prophetam contra Gentes,
2 Ad Ægyptum, adverſum exercitum Pha-
raonis Nechao regis Ægypti, qui erat juxta
fluvium Euphraten in Charcamis, quem per-
cuſſit Nabuchodonoſor rex Babylonis, in
quarto anno Joakim filij Joſiæ regis Juda.
3 Præparate ſcutum, & clypeum, & procedi-
te ad bellum.
4 Jungite equos, & aſcendite equites: ſtate
in galeis, polite lanceas, induite vos loricis.
5 Quid igitur? vidi ipſos pavidos, & terga
vertentes, fortes eorum cæſos: fugerunt cóciti,
nec reſpexerunt: terror undique, ait Dominus.
6 Non fugiat velox, nec ſalvari ſe putet for-
tis: Ad Aquilonem juxta flumen Euphraten vi-
cti ſunt, & ruerunt.
7 Quis eſt iſte, qui quaſi flumen aſcendit: &
veluti fluviorum, intumeſcunt gurgites ejus?
B 8 Ægyptus, fluminis inſtar aſcendit, & ve-
lut flumina movebuntur fluctus ejus, & dicet:
Aſcendens operiam terram: perdam civitatem,
& habitatores ejus.
9 Aſcendite equos, & exultate in curribus,
& procedant fortes, Æthiopia & Libyes te-
nentes ſcutum, & Lydij arripientes & jacien-
tes ſagittas.
C 10 Dies autem ille Domini Dei exercituum
dies ultionis, ut ſumat vindictam de inimicis
ſuis: devorabit gladius, & ſaturabitur, & ine-
briabitur ſanguine eorum: victima enim Do-
mini Dei exercituum in terra Aquilonis juxta
flumen Euphraten.
11 Aſcende in Galaad, & tolle reſinam, virgo
filia Ægypti: fruſtrà multiplicas medicamina,
ſanitas non erit tibi.
12 Audierunt gentes ignominiam tuam, &
ululatus tuus replevit terram: quia fortis im-
pegit in fortem, & ambo pariter conciderunt.
13 Verbum quod locutus eſt Dominus ad
Jeremiam prophetam, ſuper eo quòd venturus
eſſet Nabuchodonoſor rex Babylonis, & per-
cuſſurus Terram Ægypti.
14 Annuntiate Ægypto, & auditum facite in D
Magdalo, & reſonet in Memphis, & in Taph-
nis, dicite, Sta, & præpara te: quia devorabit
gladius ea quæ per circuitum tuum ſunt.
15 Quare computruit fortis tuus? non ſte-
tit: quoniam Dominus ſubvertit eum.
16 Multiplicavit ruentes, cecidítque vir ad
proximum ſuum: & dicent: Surge, & reverta-
mur ad populum noſtrum, & ad terram nativi-
tatis noſtræ, à facie gladij columbæ.
17 Vocate nomen Pharaonis regis Ægypti,
tumultum adduxit tempus.
18 Vivo ego (inquit rex, Dominus exerci- E
tuum nomen ejus) quoniam ſicut Thabor in
montibus, & ſicut Carmelus in mari, veniet.
19 Vaſa tranſmigrationis fac tibi habitatrix
filia Ægypti: quia Memphis in ſolitudinem
erit, & deſeretur, & inhabitabilis erit.
20 Vitula elegans atque formoſa Ægyptus:
ſtimulator ab Aquilone veniet ei.
21 Mercenarij quoque ejus, qui verſabantur
in medio ejus, quaſi vituli ſaginati verſi ſunt,
& fugerunt ſimul, nec ſtare potuerunt: quia
dies interfectionis eorum venit ſuper eos, tem-
pus viſitationis eorum.
22 Vox ejus quaſi æris ſonabit: quoniam F
cum exercitu properabunt, & cum ſecuribus
venient ei, quaſi cædentes ligna.
23 Succiderunt ſaltum ejus, ait Dominus,
qui ſupputari non poteſt: multiplicati ſunt ſu-
per locuſtas, & non eſt eis numerus.
24 Confuſa eſt filia Ægypti, & tradita in
manus populi Aquilonis.
25 Dixit Dominus exercituum Deus Iſraël:
Ecce ego viſitabo ſuper tumultum Alexãdriæ,
& ſuper Pharaonem, & ſuper Ægyptum, & ſu-
per deos ejus, & ſuper reges ejus, & ſuper Pha-
raonem, & ſuper eos, qui confidunt in eo.
26 Et dabo eos in manus quærentium ani- G
mam eorum, & in manus Nabuchodonoſor re-
gis Babylonis, & in manus ſervorum ejus: &
poſt hæc habitabitur ſicut diebus priſtinis, ait
Dominus.
27 * Et tu ne timeas ſerve meus Jacob, & ne *Iſa 43. a. 1. 44. a. 2.
paveas Iſraël: quia ecce ego ſalvum te faciam
de longinquo, & ſemen tuum de terra captivi-
tatis tuæ: & revertetur Jacob, & requieſcet, &
proſperabitur; & non erit qui exterreat eum.
28 Et tu noli timere ſerve meus Jacob, ait
Dominus: quia tecum ego ſum, quia ego con-
ſumam cunctas gentes, ad quas ejeci te: te ve-
rò non conſumam, ſed caſtigabo te in judicio,
nec quaſi innocenti parcam tibi.

Caput XLVII.

Vaſtatio prædicitur Palæſthinorum, Tyri, Sidonis, Gazæ, & Aſcalonis.

1 QUod factum eſt verbum Domini ad Je- A
remiam prophetam contra Palæſthinos,

antequam percuteret Pharao Gazam:

2 Hæc dicit Dominus: Ecce aquæ aſcendunt ab Aquilone, & erunt quaſi torrens inundans, & operient terram & plenitudinem ejus, urbem & habitatores ejus: clamabunt homines, & ululabunt omnes habitatores terræ,

B 3 A ſtrepitu pompæ armorum, & bellatorum ejus, à commotione quadrigarum ejus, & multitudine rotarum illius. Non reſpexerunt patres filios manibus diſſolutis.

4 Pro adventu diei, in quo vaſtabuntur omnes Philiſthiim, & diſſipabitur Tyrus, & Sidon cum omnibus reliquis auxiliis ſuis: depopulatus eſt enim Dominus Palæſthinos, reliquias inſulæ Cappadociæ.

C 5 Venit calvitium ſuper Gazam; conticuit Aſcalon, & reliquiæ vallis earum: uſquequò conſideris?

6 O mucro Domini uſquequò non quieſces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare, & ſile.

7 Quomodo quieſcet, cùm Dominus præceperit ei adverſus Aſcalonem, & adverſus maritimas ejus regiones, ibique condixerit illi?

CAPUT XLVIII.

Prædicit Dominus vaſtationem Moab & omnium urbium ejus ſed in noviſſimis diebus captivitatem ipſorum relaxandam: maledictus dicitur faciens opus Domini fraudulenter, & gladium ſuum à ſanguine prohibens

A 1 AD Moab hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Væ ſuper Nabo, quoniam vaſtata eſt, & confuſa: capta eſt Cariathaim: confuſa eſt fortis, & tremuit.

2 Non eſt ultrà exultatio in Moab contra Heſebon: cogitaverunt malum. Venite, & diſperdamus eam de gente: ergo ſilens conticeſces, ſequetúrque te gladius.

3 Vox clamoris de Oronaim: vaſtitas, & contritio magna.

4 Contrita eſt Moab: annuntiate clamorem parvulis ejus:

5 Per aſcenſum enim Luith plorans aſcendet in fletu: quoniam in deſcenſu Oronaim hoſtes ululatum contritionis audierunt:

6 Fugite, ſalvate animas veſtras: & eritis * quaſi myricæ in deſerto. * Sup. 17 a. 6.

7 Pro eo enim quòd habuiſti fiduciam in munitionibus tuis, & in theſauris tuis, tu quoque capieris: & ibit Chamos in tranſmigrationem, ſacerdotes ejus, & principes ejus ſimul.

B 8 Et veniet prædo ad omnem urbem, & urbs nulla ſalvabitur: & peribunt valles, & diſſipabuntur campeſtria: quoniam dixit Dominus:

9 Date florem Moab, quia florens egredietur: & civitates ejus deſertæ erunt, & inhabitabiles.

10 Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter: & maledictus, qui prohibet gladium ſuum à ſanguine.

11 Fertilis fuit Moab ab adoleſcentia ſua, & requievit in fæcibus ſuis: nec transfuſus eſt de vaſe in vias, & in tranſmigrationem non abiit: idcirco permanſit guſtus ejus in eo, & odor ejus non eſt immutatus.

12 Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam ei ordinatores, & ſtratores lagunculaPrum, & ſternent eum, & vaſa ejus exhaurient, & lagunculas eorum collident.

13 Et confundetur Moab à Chamos, * ſicut confuſa eſt domus Iſraël à Bethel, in qua habebat fiduciam. * 3. Reg. 12. g. 29.

14 Quomodo dicitis: Fortes ſumus, & viri robuſti ad præliandum?

15 Vaſtata eſt Moab, & civitates illius ſucciderunt: & electi juvenes ejus deſcenderunt in occiſionem: ait rex, Dominus exercituum nomen ejus. C

16 Propè eſt interitus Moab ut veniat, & malum ejus velociter accurret nimis.

17 Conſolamini eum omnes, qui eſtis in circuitu ejus; & univerſi, qui ſcitis nomen ejus, dicite: Quomodo confracta eſt virga fortis, baculus glorioſus:

18 Deſcende de gloria, & ſede in ſiti, habitatio filiæ Dibon: quoniam vaſtator Moab aſcendit ad te, diſſipavit munitiones tuas.

19 In via ſta, & proſpice habitatio Aroër: interroga fugientem: & ei qui evaſit, dic: Quid accidit?

20 Confuſus eſt Moab, quoniam victus eſt: ululate, & clamate, annuntiate in Arnon, quoniam vaſtata eſt Moab.

21 Et judicium venit ad terram campeſtrem; ſuper Helon, & ſuper Jaſa, & ſuper Mephaath:

22 Et ſuper Dibon, & ſuper Nabo, & ſuper domum Deblathaim.

23 Et ſuper Cariathaim, & ſuper Bethgamul, & ſuper Bethamaon:

24 Et ſuper Carioth, & ſuper Boſra, & ſuper omnes civitates terræ Moab, quæ longè, & quæ propè ſunt. D

25 Abſciſſum eſt cornu Moab, & brachium ejus contritum eſt, ait Dominus.

26 Inebriate eum, quoniam contra Dominum erectus eſt: & allidet manum Moab in vomitu ſuo, & erit in deriſum etiam ipſe.

27 Fuit enim in deriſum tibi Iſraël, quaſi inter fures reperiſſes eum: propter verba ergo tua quæ adverſum illum locutus eſt, captivus duceris.

28 Relinquite civitates, & habitate in petra, habitatores Moab: & eſtote quaſi columba nidificans in ſummo ore foraminis.

29 * Audivimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt valdè; ſublimitatem ejus, & arrogantiam, & ſuperbiam, & altitudinem cordis ejus. * Iſa. 16 b. 6.

30 Ego ſcio, ait Dominus, jactantiam ejus: & quòd non ſit juxta eam virtus ejus, nec juxta quod poterat conata ſit facere. E

31 Ideò ſuper Moab ejulabo, & ad Moab univerſam clamabo, ad viros muri fictilis lamentantes.

32 De planctu Jazer plorabo tibi vinea Sabama: propagines tuæ tranſierunt mare, uſque ad mare Jazer pervenerunt: ſuper meſſem tuam & vindemiam tuam, prædo irruit.

33 * Ablata

*Iſa 16. c. 10. 33 * Ablata eſt lætitia & exultatio de Carmelo, & de Terra Moab, & vinum de torcularibus ſuſtuli: nequaquam calcator uvæ ſolitum celeuma cantabit.

34 De clamore Heſebon uſque Eleale, & Jaſa, dederunt vocem ſuam; à Segor uſque ad Oronaim vitula conternante: aquæ quoque Nemrim peſſimæ erunt.

F 35 Et auferam de Moab, ait Dominus: offerentem in excelſis, & ſacrificantem diis ejus.

36 Proptereà cor meum ad Moab quaſi tibiæ reſonabit, & cor meum ad viros muri fictilis dabit ſonitum tibiarum: quia plus fecit quàm potuit, idcircò perierunt.

*Iſa 15. a. Ezech 7. c. 18. 37 * Omne enim caput calvitium, & omnis barba raſa erit: in cunctis manibus colligatio, & ſuper omne dorſum cilicium.

38 Super omnia tecta Moab, & in plateis ejus, omnis planctus: quoniam contrivi Moab ſicut vas inutile, ait Dominus.

39 Quomodo victa eſt, & ululaverunt; quomodo dejecit cervicem Moab, & confuſus eſt? Eritque Moab in deriſum, & in exemplum omnibus in circuitu ſuo:

40 Hæc dicit Dominus: Ecce quaſi aquila volabit, & extendet alas ſuas ad Moab.

G 41 Capta eſt Carioth, & munitiones comprehenſæ ſunt: & erit cor fortium Moab in die illa, ſicut cor mulieris parturientis.

42 Et ceſſabit Moab eſſe populus: quoniam contra Dominum gloriatus eſt.

43 Pavor, & fovea, & laqueus ſuper te ô habitator Moab, dicit Dominus.

*Iſa 24. c. 18. 44 * Qui fugerit à facie pavoris, cadet in foveam: & qui conſcenderit de fovea, capietur laqueo: adducam enim ſuper Moab annum viſitationis eorum, ait Dominus.

45 In umbra Heſebon ſteterunt de laqueo fugientes, quia ignis egreſſus eſt de Heſebon, & flamma de medio Seon, & devorabit partem Moab, & verticem filiorum tumultus.

46 Væ tibi Moab, periiſti popule Chamos: quia comprehenſi ſunt filij tui, & filiæ tuæ in captivitatem.

47 Et convertam captivitatem Moab in noviſſimis diebus, ait Dominus. Hucuſque judicia Moab.

CAPUT XLIX.

Deſolatio Ammon, Idumææ, Damaſci, Cedar, regnorúmque Aſor & Ælam prænuntiatur; captivitas autem filiorum Ammon ac Ælam tandem ſolvenda.

A 1 AD filios Ammon Hæc dicit Dominus: Numquid non filij ſunt Iſraël? aut heres non eſt ei? Cur igitur hereditate poſſedit Melchom Gad: & populus ejus in urbibus ejus habitavit?

2 Ideò ecce dies veniunt, dicit Dominus: & auditum faciam ſuper Rabbath filiorum Ammon fremitum prælij, & erit in tumulum diſſipata, filiæque ejus igni ſuccendentur, & poſſidebit Iſraël poſſeſſores ſuos, ait Dominus.

3 Ulula Heſebon, quoniam vaſtata eſt Hai, clamate filii Rabbath, accingite vos ciliciis: plangite & circuite per ſepes: quoniam Melchom in tranſmigrationem ducetur, ſacerdotes ejus & principes ejus ſimul.

4 Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis tua, filia delicata, quæ confidebas in theſauris tuis, & dicebas: Quis veniet ad me?

5 Ecce ego inducam ſuper te terrorem, ait B Dominus Deus exercituum, ab omnibus qui ſunt in circuitu tuo: & diſpergemini ſinguli à conſpectu veſtro, nec erit qui congreget fugientes.

6 Et poſt hæc reverti faciam captivos filiorum Ammon, ait Dominus.

7 Ad Idumæam. Hæc dicit Dominus exercituum: Numquid non ultrà eſt ſapientia in Theman? Periit conſilium à filiis, inutilis facta eſt ſapientia eorum.

8 Fugite & terga vertite, deſcendite in voraginem habitatores Dedan: quoniam perditionem Eſau adduxi ſuper eum, tempus viſitationis ejus.

9 Si vindemiatores veniſſent ſuper te, non reliquiſſent racemum: ſi fures in nocte, rapuiſſent quod ſufficeret ſibi.

10 Ego verò diſcooperui Eſau, revelavi abſcondita ejus, & celari non poterit: vaſtatum eſt ſemen ejus, & fratres ejus, & vicini ejus, & non erit.

11 Relinque pupillos tuos: ego faciam eos C vivere: & viduæ tuæ in me ſperabunt.

12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus non erat judicium ut biberent calicem, bibentes bibent: & tu quaſi innocens relinquêris? non eris innocens, ſed bibens bibes.

13 Quia per memetipſum juravi, dicit Dominus, quòd in ſolitudinem, & in opprobrium, & in deſertum, & in maledictionem erit Boſra: & omnes civitates ejus erunt in ſolitudines ſempiternas.

14 * Auditum audivi à Domino, & legatus *Abd. ad Gentes miſſus eſt: Congregamini, & venite a. 1. contra eam, & conſurgamus in prælium:

15 Ecce enim parvulum dedi te in Gentibus, contemptibilem inter homines.

16 Arrogantia tua decepit te, & ſuperbia D cordis tui: qui habitas in cavernis petræ, & apprehendere niteris altitudinem collis: * cùm *Abd. exaltaveris quaſi aquila nidum tuum, inde de- b. 4. traham te, dicit Dominus.

17 Et erit Idumæa deſerta: omnis qui tranſibit per eam, ſtupebit, & ſibilabit ſuper omnes plagas ejus.

18 * Sicut ſubverſa eſt Sodoma, & Gomor- *Gen rha, & vicinæ ejus, ait Dominus: non habita- 19. c. 14. bit ibi vir, & non incolet eam filius hominis.

19 * Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia *Inf 50. Jordanis ad pulchritudinem robuſtam: quia g. 44. ſubitò currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis enim ſimilis mei? & quis ſuſtinebit me? * & quis eſt iſte *Iob paſtor, qui reſiſtat vultui meo? 41 a. 1.

20 Proptereà audite conſilium Domini, quod iniit de Edom; & cogitationes ejus, quas

cogitavit de habitatoribus Theman: Si non dejecerint eos parvuli gregis, niſi diſſipaverint cum eis habitaculum eorum.

21 A voce ruinæ eorum commota eſt terra: clamor in mari rubro auditus eſt vocis ejus.

E 22 Ecce quaſi aquila aſcendet, & avolabit: & expandet alas ſuas ſuper Boſran: & erit cor fortium Idumææ in die illa, quaſi cor mulieris parturientis.

23 Ad Damaſcum: Confuſa eſt Emath, & Arphad: quia auditum peſſimum audierunt, turbati ſunt in mari: præ ſolicitudine quieſcere non potuit.

24 Diſſoluta eſt Damaſcus, verſa eſt in fugam, tremor apprehendit eam: anguſtia & dolores tenuerunt eam quaſi parturientem.

25 Quomodo dereliquerunt civitatem laudabilem, urbem lætitiæ!

26 Ideò cadent juvenes ejus in plateis ejus: & omnes viri prælij conticeſcent in die illa, ait Dominus exercituum.

27 Et ſuccendam ignem in muro Damaſci, & devorabit mœnia Benadad.

F 28 Ad Cedar, & ad regna Aſor, quæ percuſſit Nabuchodonoſor rex Babylonis. Hæc dicit Dominus: Surgite, & aſcendite ad Cedar, & vaſtate filios Orientis.

29 Tabernacula eorum, & greges eorum capient: pelles eorum, & omnia vaſa eorum, & camelos eorum tollent ſibi: & vocabunt ſuper eos formidinem in circuitu.

30 Fugite, abite vehementer, in voraginibus ſedete, qui habitatis Aſor, ait Dominus: iniit enim contra vos Nabuchodonoſor rex Babylonis conſilium, & cogitavit adverſum vos cogitationes.

31 Conſurgite, & aſcendite ad gentem quietam, & habitantem confidenter, ait Dominus: non oſtia, nec vectes eis: ſoli habitant.

32 Et erunt cameli eorum in direptionem, & multitudo jumentorum in prædam: & diſpergam eos in omnem ventum, qui ſunt attonſi in comam: & ex omni confinio eorum adducam interitum ſuper eos, ait Dominus.

33 Et erit Aſor in habitaculum draconum, deſerta uſque in æternum: non manebit ibi vir, nec incolet eam filius hominis.

G 34 Quod factum eſt verbum Domini ad Jeremiam prophetam adverſus Ælam, in principio regni Sedeciæ regis Juda, dicens:

35 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego confringam arcum Ælam, & ſummam fortitudinem eorum.

36 Et inducam ſuper Ælam quatuor ventos à quatuor plagis cæli: & ventilabo eos in omnes ventos iſtos: & non erit gens, ad quam non perveniant profugi Ælam.

37 Et pavere faciam Ælam coram inimicis ſuis, & in conſpectu quærentium animam eorum: & adducam ſuper eos malum, iram furoris mei, dicit Dominus: & mittam poſt eos gladium donec conſumam eos.

38 Et ponam ſolium meum in Ælam, & perdam inde reges & principes, ait Dominus.

39 In noviſſimis autem diebus reverti faciam captivos Ælam, dicit Dominus.

CAPUT L.

Babylon quæ in captivitate affligit filios Iſraël, his in terram ſuam feliciter reductis, penitus vaſtabitur à regibus Aquilonis.

1 Verbum quod locutus eſt Dominus de A
Babylone, & de terra Chaldæorum, in manu Jeremiæ prophetæ.

2 Annuntiate in Gentibus, & auditum facite: levate ſignum, prædicate, & nolite celare: dicite: Capta eſt Babylon, confuſus eſt Bel, victus eſt Merodach, confuſa ſunt ſculptilia ejus, ſuperata ſunt idola eorum.

3 Quoniam aſcendit contra eam gens ab Aquilone, quæ ponet terram ejus in ſolitudinem: & non erit qui habitet in ea ab homine uſque ad pecus: & moti ſunt, & abierunt.

4 In diebus illis, & in tempore illo, ait Dominus: venient filij Iſraël, ipſi & filij Juda ſimul: ambulantes & flentes properabunt, & Dominum Deum ſuum quærent.

5 In Sion interrogabunt viam, huc facies eorum. Venient, & apponentur ad Dominum fœdere ſempiterno, quod nulla oblivione delebitur.

6 Grex perditus factus eſt populus meus: paſtores eorum ſeduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus: de monte in collem tranſierunt, obliti ſunt cubilis ſui.

7 Omnes, qui invenerunt, comederunt B
eos: & hoſtes eorum dixerunt, Non peccavimus: pro eo quòd peccaverunt Domino decori juſtitiæ, & expectationi patrum eorũ Domino.

8 Recedite de medio Babylonis, & de terra Chaldæorum egredimini: & eſtote quaſi hœdi ante gregem.

9 Quoniam ecce ego ſuſcito, & adducam in Babylonem congregationem Gentium magnarum de terra Aquilonis: & præparabuntur adverſus eam, & inde capietur: ſagitta ejus, quaſi viri fortis interfectoris, non revertetur vacua.

10 Et erit Chaldæa in prædam: omnes vaſtantes eam replebuntur, ait Dominus.

11 Quoniam exultatis, & magna loquimini, diripientes hæreditatem meam: quoniam effuſi eſtis ſicut vituli ſuper herbam, & mugiſtis ſicut tauri.

12 Confuſa eſt mater veſtra nimis, & adæquata pulveri, quæ genuit vos: ecce noviſſima erit in Gentibus, deſerta, invia, & arens.

13 Ab ira Domini non habitabitur, ſed redigetur tota in ſolitudinem: omnis, qui tranſibit per Babylonem, ſtupebit, & ſibilabit ſuper univerſis plagis ejus.

14 Præparamini contra Babilonem per circuitũ omnes qui tēditis arcum; debellate eam, non parcatis jaculis: quia Domino peccavit. C

15 Clamate adverſus eam, ubique dedit manum, ceciderunt fundamenta ejus, deſtructi ſunt muri ejus, quoniam ultio Domini eſt: ultionem

tionem accipite de ea; ſicut fecit, facite ei.

16 Diſperdite ſatorem de Babylone, & tenentem falcem in tempore meſſis: à facie gladij columbæ unuſquiſque ad populum ſuum convertetur, & ſinguli ad terram ſuam fugiēt.

17 Grex diſperſus Iſraël, leones ejecerunt eum: primus comedit eum rex Aſſur: iſte noviſſimus exoſſavit eum, Nabuchodonoſor rex Babylonis.

D 18 Proptereà hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël: Ecce ego viſitabo regem Babylonis, & terram ejus, ſicut viſitavi regem Aſſur:

19 Et reducam Iſraël ad habitaculum ſuum: & paſcetur Carmelum & Baſan, & in monte Ephraim & Galaad ſaturabitur anima ejus.

20 In diebus illis, & in tempore illo, ait Dominus, quæretur iniquitas Iſraël, & non erit; & peccatum Juda, & non invenietur: quoniam propitius ero eis, quos reliquero.

21 Super terram dominantium aſcende, & ſuper habitatores ejus viſita, diſſipa, & interfice quæ poſt eos ſunt, ait Dominus: & fac juxta omnia quæ præcepi tibi.

22 Vox belli in terra, & contritio magna.

23 Quomodo confractus eſt & contritus malleus univerſæ terræ? quomodo verſa eſt in deſertum Babylon in Gentibus.

24 Illaqueavi te, & capta eſt Babylon, & neſciebas: inventa es & apprehenſa: quoniam Dominum provocaſti.

25 Aperuit Dominus theſaurum ſuum, & protulit vaſa iræ ſuæ: quoniam opus eſt Domino Deo exercituum in terra Chaldæorum.

E 26 Venite ad eam ab extremis finibus, aperite ut exeant qui conculcent eam: tollite de via lapides, & redigite in acervos, & interficite eam: nec ſit quidquam reliquum.

27 Diſſipate univerſos fortes ejus, deſcendant in occiſionem: væ eis, quia venit dies eorum, tempus viſitationis eorum.

28 Vox fugientium, & eorum qui evaſerunt de terra Babylonis, ut annuntiēt in Sion ultionem Domini Dei noſtri, ultionem templi ejus.

29 Annuntiate in Babylonem plurimis, omnibus qui tendunt arcum: conſiſtite adverſus eam per gyrum, & nullus evadat: reddite ei ſecundùm opus ſuum: * juxta omnia quæ fecit, facite illi: quia contra Dominum erecta eſt, adverſum ſanctum Iſraël.

*Inf. 51. c. 49.

30 Idcircò cadent juvenes ejus in plateis ejus: & omnes viri bellatores ejus conticeſcent in die illa, ait Dominus.

31 Ecce ego ad te ſuperbe, dicit Dominus Deus exercituum: quia venit dies tuus, tempus viſitationis tuæ.

32 Et cadet ſuperbus, & corruet, & non erit qui ſuſcitet eum: & ſuccendam ignem in urbibus ejus, & devorabit omnia in circuitu ejus.

F 33 Hæc dicit Dominus exercituum: Calumniam ſuſtinent filij Iſraël, & filij Juda ſimul: omnes, qui ceperunt eos, tenent, nolunt dimittere eos.

34 Redemptor eorum fortis, Dominus exercituum nomen ejus, judicio defendet cauſam eorum, ut exterreat terram, & commoveat habitatores Babylonis.

35 Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, & ad habitatores Babylonis, & ad principes, & ad ſapientes ejus.

36 Gladius ad divinos ejus, qui ſtulti erunt: gladius ad fortes illius, qui timebunt.

37 Gladius ad equos ejus, & ad currus ejus, & ad omne vulgus, quod eſt in medio ejus: & erunt quaſi mulieres: gladius ad theſauros ejus, qui diripientur.

38 Siccitas ſuper aquas ejus erit, & areſcent: quia terra ſculptilium eſt, & in portentis gloriantur.

39 Proptereà habitabunt dracones cum faunis ficariis: & habitabunt in ea ſtruthiones: & non inhabitabitur ultrà uſque in ſempiternum, nec extruetur uſque ad generationem & generationem.

40 * Sicut ſubvertit Dominus Sodomam & Gomorrham, & vicinas ejus, ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis.

*Gen. 18. c. 24.

G 41 Ecce populus venit ab Aquilone, & gens magna, & reges multi conſurgent à finibus terræ.

42 Arcum & ſcutum apprehendent: crudeles ſunt & immiſericordes: vox eorum quaſi mare ſonabit: & ſuper equos aſcendent, ſicut vir paratus ad prælium contra te filia Babylon.

43 Audivit rex Babylonis famam eorum, & diſſolutæ ſunt manus ejus: anguſtia apprehendit eum, dolor quaſi parturientem.

44 * Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Jordanis ad pulchritudinem robuſtam: quia ſubitò currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis eſt enim ſimilis mei? & quis ſuſtinebit me? * & quis eſt iſte paſtor, qui reſiſtat vultui meo?

*Sup. 49. d. 19.
*Iob. 41. a. 1.

45 Proptereà audite conſilium Domini, quod mente concepit adverſum Babylonem; & cogitationes ejus quas cogitavit ſuper terram Chaldæorum: Niſi detraxerint eos parvuli gregum, niſi diſſipatum fuerit cum ipſis habitaculum eorum.

46 A voce captivitatis Babylonis commota eſt terra, & clamor inter Gentes auditus eſt.

CAPUT LI.

Mala à regibus Medorum Babyloni imminentia prædicuntur.

1 HÆc dicit Dominus: Ecce ego ſuſcitabo ſuper Babylonem & ſuper habitatores ejus, qui cor ſuum levaverunt contra me, quaſi ventum peſtilentem. A

2 Et mittam in Babylonem ventilatores, & ventilabunt eam, & demolientur terram ejus: quoniam venerunt ſuper eam undique in die afflictionis ejus.

3 Non tendat qui tendit arcum ſuum, & non aſcendat loricatus, nolite parcere juvenibus ejus, interficite omnem militiam ejus.

4 Et cadent interfecti in terra Chaldæorum, & vulnerati in regionibus ejus.

5 Quoniam non fuit viduatus Iſraël & Juda à Deo ſuo Domino exercituum: terra autem eorum repleta eſt delicto à ſancto Iſraël.

6 Fugite de medio Babylonis, & ſalvet unuſquiſque animam ſuam: nolite tacere ſuper iniquitatem ejus: quoniam tempus ultionis eſt à Domino, viciſſitudinem ipſe retribuet ei.

7 Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram: de vino ejus biberũt Gentes, & ideò commotæ ſunt.

*Iſa. 21. c. 9. Apoc. 14. b. 8. 8 * Subitò cecidit Babylon, & contrita eſt: ululate ſuper eam, tollite reſinam ad dolorem ejus, ſi fortè ſanetur.

9 Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata: derelinquamus eam, & eamus unuſquiſque in terrã ſuam: quoniam pervenit uſque ad cælos judicium ejus, & elevatum eſt uſque ad nubes.

B 10 Protulit Dominus juſtitias noſtras: venite, & narremus in Sion opus Domini Dei noſtri.

11 Acuite ſagittas, implete pharetras: ſuſcitavit Dominus ſpiritum regum Medorum: & contra Babylonem mens ejus eſt ut perdat eam, quoniam ultio Domini eſt, ultio templi ſui.

12 Super muros Babylonis levate ſignum, augete cuſtodiam: levate cuſtodes, præparate inſidias: quia cogitavit Dominus, & fecit quæcumque locutus eſt contra habitatores Babylonis.

13 Quæ habitas ſuper aquas multas, locuples in theſauris, venit finis tuus pedalis præciſionis tuæ.

*Amos 6. b. 8. 14 * Juravit Dominus exercituum per animam ſuam: Quoniam replebo te hominibus quaſi brucho, & ſuper te celeuma cantabitur.

*Gen. 1. &c. 15 *Qui fecit terram in fortitudine ſua, præparavit orbem in ſapientia ſua, & prudentia ſua extendit cælos.

16 Dante eo vocem, multiplicantur aquæ in cælo: qui levat nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviam fecit: & produxit ventum de theſauris ſuis.

17 Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia: confuſus eſt omnis conflator in ſculptili, quia mendax eſt conflatio eorum, nec eſt ſpiritus in eis.

18 Vana ſunt opera, & riſu digna, in tempore viſitationis ſuæ peribunt.

C 19 Non ſicut hæc pars Jacob: quia qui fecit omnia, ipſe eſt, & Iſraël ſceptrum hereditatis ejus: Dominus exercituum nomen ejus.

20 Collidis tu mihi vaſa belli, & ego collidam in te Gentes, & diſperdam in te regna:

21 Et collidam in te equum & equitem ejus: & collidam in te currum & aſcenſorem ejus.

22 Et collidam in te virum & mulierem: & collidam in te ſenem & puerum: & collidam in te juvenem & virginem:

23 Et collidam in te paſtorem & gregem ejus: & collidam in te agricolã & jugales ejus: & collidam in te duces & magiſtratus.

24 Et reddam Babyloni, & cunctis habitatoribus Chaldææ, omne malum ſuum, quod fecerũt in Sion, in oculis veſtris, ait Dominus.

25 Ecce ego ad te mons peſtifer, ait Dominus, qui corrumpis univerſam terram: & extẽdam manum meam ſuper te, & evolvam te de petris, & dabo te in montem combuſtionis.

26 Et non tollent de te lapidem in angulum, & lapidem in fundamenta, ſed perditus in æternum eris, ait Dominus.

27 Levate ſignum in terra: clangite buccina in Gentibus, ſanctificate ſuper eam Gentes: annuntiate contra illam regibus Ararat, Menni, & Aſcenez, numerate contra eam Taphſar, adducite equum quaſi bruchum aculeatum.

28 Sanctificate contra eam Gentes, reges Mediæ, duces ejus, & univerſos magiſtratus ejus, cunctamque terram poteſtatis ejus.

29 Et commovebitur terra, & conturbabitur: D quia evigilabit contra Babylonem cogitatio Domini, ut ponat terram Babylonis deſertam & inhabitabilem.

30 Ceſſaverunt fortes Babylonis à prælio, habitaverunt in præſidiis: devoratum eſt robur eorũ, & facti ſunt quaſi mulieres: incenſa ſunt tabernacula ejus, contriti ſunt vectes ejus.

31 Currens obviam currenti veniet: & nuntius obvius nuntianti: ut annuntiet regi Babylonis, quia capta eſt civitas ejus à ſummo uſque ad ſummum:

32 Et vada præoccupata ſunt, & paludes incenſæ ſunt igni, & viri bellatores conturbati ſunt.

33 Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſraël: Filia Babylonis quaſi area, tempus trituræ ejus: adhuc modicum, & veniet tempus meſſionis ejus.

34 Comedit me, devoravit me Nabuchodonoſor rex Babylonis, reddidit me quaſi vas inane, abſorbuit me quaſi draco, replevit ventrem ſuum teneritudine mea, & ejecit me.

35 Iniquitas adverſum me, & caro mea ſuper Babylonem, dicit habitatio Sion: & ſanguis meus ſuper habitatores Chaldææ, dicit Jeruſalem.

36 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego judicabo cauſam tuam, & ulciſcar ultionem tuam, & deſertum faciam mare ejus, & ſiccabo venam ejus.

37 Et erit Babylon in tumulos, habitatio draconum, ſtupor, & ſibilus, eò quòd non ſit habitator.

38 Simul ut leones rugient, excutient comas veluti catuli leonum.

39 In calore eorum ponam potus eorum, & inebriabo eos, ut ſopiantur, & dormiant ſomnum ſempiternum, & non conſurgant, dicit Dominus.

40 Deducam eos quaſi agnos ad victimam, E & quaſi arietes cum hœdis.

41 Quomodo capta eſt Seſach, & comprehenſa eſt inclyta univerſæ terræ? quomodo facta eſt in ſtuporem Babylon inter gentes?

42 Aſcendit

42 Aſcendit ſuper Babylonem mare, multitudine fluctuum ejus operta eſt.

43 Factæ ſunt civitates ejus in ſtuporem, terra inhabitabilis & deſerta, terra in qua nullus habitet, nec tranſeat per eam filius hominis.

44 Et viſitabo ſuper Bel in Babylone, & ejiciam quod abſorbuerat de ore ejus, & non confluent ad eum ultrà Gentes, ſi quidem & murus Babylonis corruet.

45 Egredimini de medio ejus populus meus: ut ſalvet unuſquiſque animam ſuam ab ira furoris Domini.

46 Et ne fortè molleſcat cor veſtrum, & timeatis auditum, qui audietur in terra: & veniet in anno auditio, & poſt hunc annum auditio; & iniquitas in terra, & dominator ſuper dominatorem.

47 Propterea ecce dies veniunt, & viſitabo ſuper ſculptilia Babylonis: & omnis terra ejus confundetur, & univerſi interfecti ejus cadent in medio ejus.

48 Et laudabunt ſuper Babylonem cæli & terra, & omnia quæ in eis ſunt, quia ab Aquilone venient ei prædones, ait Dominus.

49 Et quomodo fecit Babylon ut caderent occiſi in Iſraël: ſic de Babylone cadent occiſi in univerſa terra.

F 50 Qui fugiſtis gladium, venite, nolite ſtare: recordamini procul Domini, & Jeruſalem aſcendat ſuper cor veſtrum.

51 Confuſi ſumus quoniam audivimus opprobrium: operuit ignominia facies noſtras: quia venerunt alieni ſuper ſanctificationem domus Domini.

52 Propterea ecce dies veniunt, ait Dominus: & viſitabo ſuper ſculptilia ejus, & in omni terra ejus mugiet vulneratus.

53 Si aſcenderit Babilon in cælum, & firmaverit in excelſo robur ſuum: à me venient vaſtatores ejus, ait Dominus.

54 Vox clamoris de Babylone: & contritio magna de Terra Chaldæorum;

55 Quoniam vaſtavit Dominus Babylonem, & perdidit ex ea vocem magnam, & ſonabunt fluctus eorum quaſi aquæ multæ: dedit ſonitum vox eorum:

55 Quia venit ſuper eam, id eſt ſuper Babylonem, prædo, & apprehenſi ſunt fortes ejus, & emarcuit arcus eorum, quia fortis ultor Dominus reddens retribuet.

57 Et inebriabo principes ejus, & ſapientes ejus, & duces ejus, & magiſtratus ejus, & fortes ejus, & dormient ſomnum ſempiternum, & non expergiſcentur, ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.

G 58 Hæc dicit Dominus exercituum: Murus Babylonis ille latiſſimus ſuffoſſione ſuffodietur, & portæ ejus excelſæ igni comburentur, & labores populorum ad nihilum, & gentium in ignem erunt, & diſperibunt.

59 Verbum quod præcepit Jeremias propheta Saraiæ filio Neriæ filij Maaſiæ, cùm pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto regni ejus: Saraias autem erat princeps prophetiæ.

60 Et ſcripſit Jeremias omne malum, quod venturum erat ſuper Babylonem, in libro uno: omnia verba hæc, quæ ſcripta ſunt contra Babylonem.

61 Et dixit Jeremias ad Saraiam: Cùm veneris in Babylonem, & videris, & legeris omnia verba hæc.

62 Dices: Domine tu locutus es contra locum iſtum ut diſperderes eum: ne ſit qui in eo habitet ab homine uſque ad pecus: & ut ſit perpetua ſolitudo.

63 Cúmque compleveris legere librum iſtum, ligabis ad eum lapidem, & projicies illum in medium Euphraten:

64 Et dices: Sic ſubmergetur Babylon, & non conſurget à facie afflictionis, quam ego adduco ſuper eam, & diſſolvetur. Hucuſque verba Jeremiæ.

Caput LII.

Præcedentium repetitio, nempe quod Ieruſalem à Nabuchodonoſor obſeſſa poſt biennium capitur, & Sedecias rex Iuda fugiens reducitur, filiiſque ejus coram ipſo trucidatis una cum principibus Iuda, exoculatur ac vinctus ducitur in Babylonem: & incenſo templo & palatio cæteriſque domibus, transferuntur omnes in Babylonem, præter paucos vinitores & agricolas: ſimiliter & vaſa templi, inter quæ deſcribuntur duæ æreæ columnæ: & numerus Iudæorum in Babylonem diverſis temporibus tranſlatorum, ubi rex Ioachim poſt 37. annos de carcere eductus exaltatur.

1 FIlius viginti & unius anni erat Sedecias cùm regnare cœpiſſet: & undecim annis regnavit in Jeruſalem, & nomen matris ejus Amital, filia Jeremiæ de Lobna. A 4. Reg. 24. d. 18. 2. Par. 36. b. 11.

2 Et fecit malum in oculis Domini, juxta omnia quæ fecerat Joakim.

3 Quoniam furor Domini erat in Jeruſalem & in Juda, uſquequò projiceret eos à facie ſua: & receſſit Sedecias à rege Babylonis.

4 * Factum eſt autem in anno nono regni ejus, in menſe decimo, decima menſis: Venit Nabuchodonoſor rex Babylonis, ipſe & omnis exercitus ejus, adverſus Jeruſalem, & obſederunt eam, & ædificaverunt contra eam munitiones in circuitu. *4 Reg. 25. a. 1. Sup. 39. a. 1.

5 Et fuit civitas obſeſſa uſque ad undecimum annum regis Sedeciæ.

6 Menſe autem quarto, nona menſis, obtinuit fames civitatem: & non erant alimenta populo terræ. B

7 Et dirupta eſt civitas, & omnes viri bellatores ejus fugerunt, exierúntque de civitate, nocte, per viam portæ, quæ eſt inter duos muros, & ducit ad hortum regis (Chaldæis obſidentibus urbem in gyro) & abierunt per viam, quæ ducit in eremum.

8 Perſecutus eſt autem Chaldæorum exercitus regem: & apprehenderunt Sedeciam in deſerto, quod eſt juxta Jericho: & omnis comitatus ejus diffugit ab eo.

9 Cúmque comprehendiſſent regem, adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha, quæ

quæ eſt in terra Emath :&c locutus eſt ad eum
judicia.
10 Et jugulavit rex Babylonis filios Sedeciæ
in oculis ejus:ſed & omnes principes Juda oc-
cidit in Reblatha.
C 11 Et oculos Sedeciæ eruit, & vinxit eum
compedibus,& adduxit eum rex Babylonis in
Babylonem, & poſuit eum in domo carceris
uſque ad diem mortis ejus.
12 In menſe autem quinto decima menſis,
ipſe eſt annus nonus decimus Nabuchodono-
ſor regis Babylonis: venit Nabuzardan prin-
ceps militiæ qui ſtabat coram rege Babylonis
in Jeruſalem.
13 Et incedit domum Domini, & domum
regis, & omnes domos Jeruſalem, & omnem
domum magnam igni combuſſit.
14 Et totum murum Jeruſalem per circui-
tum deſtruxit, cunctus exercitus Chaldæo-
rum,qui erat cum magiſtro militiæ.
15 De pauperibus autem populi, & de reli-
quo vulgo,quod remanſerat in civitate, & de
perfugis,qui transfugerant ad regem Babylo-
nis,& ceteros de multitudine,tranſtulit Nabu-
zardan princeps militiæ.
16 De pauperibus verò terræ reliquit Na-
buzardan princeps militiæ vinitores, & agri-
colas.
17 Columnas quoque æreas, quæ erant in do-
mo Domini,& baſes,& mare æneum,quod erat
in domo Domini,confregerunt Chaldæi,& tu-
lerunt omne æs eorum in Babylonem.
D 18 Et lebetes,& creagras,& pſalteria,& phia-
las,& mortariola, & omnia vaſa ærea, quæ in
miniſterio fuerant,tulerunt: &
19 Hydrias,& thymiamateria,& urceos, &
pelves,& candelabra, & mortaria, & cyathos:
quotquot aurea,aurea; & quotquot argentea,
argentea,tulit magiſter militiæ:
20 Et columnas duas,& mare unum,& vitu-
los duodecim æreos,qui erant ſub baſibus,quas
fecerat rex Salomon in domo Domini: non
erat pondus æris omnium horum vaſorum.
21 De columnis autem,decem & octo cubi-
ti altitudinis erant in columna una,& funicu-
lus duodecim cubitorum circuibat eam:porrò
groſſitudo ejus quatuor digitorum, & intrin-
ſecus cava erat.
22 Et capitella ſuper utramque ærea:altitu-
do capitelli unius quinque cubitorum: & re- E
tiacula,& malogranata ſuper coronam in cir-
cuitu,omnia ærea. Similiter columnæ ſecun-
dæ,& malogranata.
23 Et fuerunt malogranata nonaginta ſex
dependentia: & omnia malogranata centum,
retiaculis circumdabantur.
24 Et tulit magiſter militiæ Saraiam ſacer-
dotem primum,& Sophoniam ſacerdotem ſe-
cundum,& tres cuſtodes veſtibuli.
25 Et de civitate tulit eunuchum unum,qui
erat præpoſitus ſuper viros bellatores: & ſe-
ptem viros de his, qui videbant faciem regis,
qui inventi ſunt in civitate: & ſcribam prin- F
cipem militum,qui probabat tyrones:& ſexa-
ginta viros de populo terræ, qui inventi ſunt
in medio civitatis.
26 Tulit autem eos Nabuzardan magiſter
militiæ, & duxit eos ad regem Babylonis in
Reblatha.
27 Et percuſſit eos rex Babylonis, & inter-
fecit eos in Reblatha in terra Emath:& tranſ-
latus eſt Juda de terra ſua.
28 Iſte eſt populus, quem tranſtulit Nabu-
chodonoſor: In anno ſeptimo,Judæos tria mil-
lia & viginti tres:
29 In anno octavodecimo Nabuchodonoſor,
de Jeruſalem animas octingentas triginta duas:
30 In anno vigeſimotertio Nabuchodono-
ſor, tranſtulit Nabuzardan magiſter militiæ
animas Judæorum ſeptingentas quadraginta
quinque omnes ergo animæ, quatuor millia
ſexcentæ.
31 Et factum eſt in trigeſimo ſeptimo anno G
tranſmigrationis Joachim regis Juda, duode-
cimo menſe,vigeſima quinta menſis, elevavit
Evilmerodach rex Babylonis ipſo anno regni
ſui, caput Joachim regis Juda, & eduxit eum
de domo carceris.
32 Et locutus eſt cum eo bona, & poſuit
thronum ejus ſuper thronos regum, qui erant
poſt ſe in Babylone.
33 Et mutavit veſtimenta carceris ejus, &
comedebat panem coram eo ſemper cunctis
diebus vitæ ſuæ.
34 Et cibaria ejus,cibaria perpetua daban-
tur ei à rege Babylonis, ſtatuta per ſingulos
dies,uſque ad diem mortis ſuæ,cunctis diebus
vitæ ejus.

THRENI, ID EST LAMENTATIONES JEREMIÆ PROPHETÆ.

Et factum eſt poſtquam in captivitatem redactus eſt Iſraël, & Jeruſalem deſerta eſt, ſedit Jeremias propheta flens, & planxit lamentatione hac in Jeruſalem, & amaro animo ſuſpirans, & ejulans dixit.

Caput Primum.

ALEPH.

A 1 QUOMODO ſedet ſola civitas plena populo: facta eſt quaſi vidua domina Gentium: princeps provinciarum facta eſt ſub tributo.

BETH.

*Jer. 13. 6. 17. 2 * Plorans ploravit in nocte, & lacrymæ ejus in maxillis ejus: non eſt qui conſoletur eam ex omnibus charis ejus: omnes amici ejus ſpreverunt eam, & facti ſunt ei inimici.

GHIMEL.

3 Migravit Judas propter afflictionem, & multitudinem ſervitutis: habitavit inter gentes, nec invenit requiem: omnes perſecutores ejus apprehenderunt eam inter anguſtias.

DALETH.

B 4 Viæ Sion lugent, eo quod non ſint qui veniant ad ſolemnitatem: omnes portæ ejus deſtructæ: ſacerdotes ejus gementes: virgines ejus ſqualidæ, & ipſa oppreſſa amaritudine.

HE.

5 Facti ſunt hoſtes ejus in capite, inimici ejus locupletati ſunt, quia Dominus locutus eſt ſuper eam propter multitudinem iniquitatum ejus: parvuli ejus ducti ſunt in captivitatem ante faciem tribulantis.

VAU.

6 Et egreſſus eſt à filia Sion omnis decor ejus: facti ſunt principes ejus velut arietes non invenientes paſcua: & abierunt abſque fortitudine ante faciem ſubſequentis.

ZAIN.

C 7 Recordata eſt Jeruſalem dierum afflictionis ſuæ, & prævaricationis omnium deſiderabilium ſuorum, quæ habuerat à diebus antiquis, cùm caderet populus ejus in manu hoſtili, & non eſſet auxiliator: viderunt eam hoſtes, & deriſerunt ſabbata ejus.

HETH.

8 Peccatum peccavit Jeruſalem, propterea inſtabilis facta eſt, omnes, qui glorificabant eam, ſpreverunt illam, quia viderunt ignominiam ejus: ipſa autem gemens converſa eſt retrorſum.

TETH.

9 Sordes ejus in pedibus ejus, nec recordata D
eſt finis ſui: depoſita eſt vehementer, non habens conſolatorem: vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus eſt inimicus.

JOD.

10 Manum ſuam miſit hoſtis ad omnia deſiderabilia ejus: quia vidit Gentes ingreſſas ſanctuarium ſuum, de quibus præceperas ne intrarent in Eccleſiam tuam.

CAPH.

11 Omnis populus ejus gemens, & quærens panem: dederunt pretioſa quæque pro cibo ad refocillandam animam, vide Domine & conſidera, quoniam facta ſum vilis.

LAMED.

12 O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus: quoniam vindemiavit me ut locutus eſt Dominus in die iræ furoris ſui.

MEM.

13 De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, E
& erudivit me: expandit rete pedibus meis, convertit me retrorſum: poſuit me deſolatam, tota die mœrore confectam.

NUN.

14 Vigilavit jugum iniquitatum mearum: in manu ejus convolutæ ſunt, & impoſitæ collo meo: infirmata eſt virtus mea: dedit me Dominus in manu, de qua non potero ſurgere.

SAMECH.

15 Abſtulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei: vocavit adverſum me tempus, ut contereret electos meos: torcular calcavit Dominus virgini filiæ Juda.

AIN.

16 * Idcircò ego plorans, & oculus meus F
deducens aquas: quia longè factus eſt à me *Jer. 14. 6. 17.
conſolator: convertens animam meam: facti ſunt filij mei perditi, quoniam invaluit inimicus.

PHE.

17 Expandit Sion manus ſuas, non eſt qui conſoletur eam: mandavit Dominus adverſum Jacob in circuitu ejus hoſtes ejus: facta eſt Jeruſalem quaſi polluta menſtruis inter eos.

SADE.

18 Juſtus eſt Dominus, quia os ejus ad iracundiã provocavi, audite obſecro univerſi populi, & videte dolorem meum: virgines meæ, & juvenes mei abierunt in captivitatem.

COPH.

G 19 Vocavi amicos meos, & ipſi deceperunt me: ſacerdotes mei, & ſenes mei in urbe conſumpti ſunt: quia quæſierunt cibum ſibi ut refocillarent animam ſuam.

RES.

20 Vide Domine quoniam tribulor, conturbatus eſt venter meus: ſubverſum eſt cor meum in memetipſa, quoniam amaritudine plena ſum, foris interficit gladius, & domi mors ſimilis eſt.

SIN.

21 Audierunt quia ingemiſco ego, & non eſt qui conſoletur me: omnes inimici mei audierunt malum meum, lætati ſunt, quoniam tu feciſti: adduxiſti diem conſolationis, & fient ſimiles mei.

THAU.

22 Ingrediatur omne malum eorum coram te: & vindemia eos, ſicut vindemiaſti me propter omnes iniquitates meas: multi enim gemitus mei, & cor meum mœrens.

CAPUT II.

ALEPH.

A 1 QUomodo obtexit caligine in furore ſuo Dominus filiam Sion: projecit de cælo in terram inclytam Iſraël, & non eſt recordatus ſcabelli pedum ſuorum in die furoris ſui.

BETH.

2 Præcipitavit Dominus, nec pepercit, omnia ſpecioſa Jacob: deſtruxit in furore ſuo munitiones virginis Juda, & dejecit in terram: polluit regnum, & principes ejus.

GHIMEL.

3 Confregit in ira furoris ſui omne cornu Iſraël: avertit retrorſum dexteram ſuam à facie inimici: & ſuccendit in Jacob quaſi ignem flammæ devorantis in gyro.

DALETH.

B 4 Tetendit arcum ſuum quaſi inimicus, firmavit dexteram ſuam quaſi hoſtis: & occidit omne quod pulchrum erat viſu in tabernaculo filiæ Sion, effudit quaſi ignem indignationem ſuam.

HE.

5 Factus eſt Dominus velut inimicus: præcipitavit Iſraël, præcipitavit omnia mœnia ejus: diſſipavit munitiones ejus, & replevit in filia Juda humiliatum & humiliatam.

VAU.

6 Et diſſipavit quaſi hortum tentorium ſuum, demolitus eſt tabernaculum ſuum: oblivioni tradidit Dominus in Sion feſtivitatem, & ſabbatum; & in opprobrium, & in indignationem furoris ſui, regem, & ſacerdotem.

ZAIN.

C 7 Repulit Dominus altare ſuum, maledixit ſanctificationi ſuæ: tradidit in manu inimici muros turrium ejus: vocem dederunt in domo Domini, ſicut in die ſolemni.

HETH.

8 Cogitavit Dominus diſſipare murum filiæ Sion: tetendit funiculum ſuum, & non avertit manum ſuam à perditione: luxítque antemurale, & murus pariter diſſipatus eſt.

TETH.

9 Defixæ ſunt in terra portæ ejus: perdidit, & contrivit vectes ejus; regem ejus & principes ejus in Gentibus: non eſt lex, & prophetæ ejus non invenerunt viſionem à Domino.

JOD.

10 Sederunt in terra, conticuerunt ſenes filiæ Sion: conſperſerunt cinere capita ſua, accincti ſunt ciliciis, abjecerunt in terram capita ſua virgines Jeruſalem.

CAPH.

11 Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata ſunt viſcera mea: effuſum eſt in terra jecur meum ſuper contritione filiæ populi mei, cùm deficeret parvulus & lactens in plateis oppidi. D

LAMED.

12 Matribus ſuis dixerunt: Ubi eſt triticum & vinum? cùm deficerent quaſi vulnerati in plateis civitatis: cùm exhalarent animas ſuas in ſinu matrum ſuarum.

MEM.

13 Cui comparabo te? vel cui aſſimilabo te, filia Jeruſalem? cui exæquabo te, & conſolabor te virgo filia Sion? magna eſt enim velut mare contritio tua: quis medebitur tui?

NUN.

14 Prophetæ tui viderunt tibi falſa, & ſtulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent: viderunt autem tibi aſſumptiones falſas, & ejectiones. E

SAMECH.

15 Plauſerunt ſuper te manibus omnes tranſeuntes per viam: Sibilaverunt, & moverunt caput ſuum ſuper filiam Jeruſalem. Hæccine eſt urbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium univerſæ terræ?

PHE.

16 Aperuerunt ſuper te os ſuum omnes inimici tui: ſibilaverunt, & fremuerunt dentibus, & dixerunt: Devorabimus: en iſta eſt dies, quam expectabamus: invenimus, vidimus. F

AIN.

17 * Fecit Dominus quæ cogitavit, complevit ſermonem ſuum, quem præceperat à diebus antiquis: deſtruxit, & non pepercit, & lætificavit ſuper te inimicum, & exaltavit cornu hoſtium tuorum.

* Lev. 26 b 14. Deut 28 b 15.

SADE.

18 Clamavit cor eorum ad Dominum ſuper muros filiæ Sion: * Deduc quaſi torrentem lacrymas, per diem & noctem: non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui.

* Jer. 14. c 17. Sup. 1. f. 16.

COPH.

19 Conſurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum: effunde ſicut aquam cor tuum ante

conſpectum

conſpectum Domini: leva ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.

RES.

G 20 Vide Domine, & conſidera quem vindemiaveris ita: ergóne comedent mulieres fructum ſuum, parvulos ad menſuram palmæ, ſi occiditur in ſanctuario Domini ſacerdos, & propheta?

SIN.

21 Jacuerunt in terra foris puer & ſenex: virgines meæ, & juvenes mei ceciderunt in gladio: interfeciſti in die furoris tui: percuſſiſti, nec miſertus es.

THAU.

22 Vocaſti quaſi ad diem ſolemnem, qui terrerent me de circuitu, & non fuit in die furoris Domini qui effugeret, & relinqueretur, quos educavi, & enutrivi, inimicus meus conſumpſit eos.

CAPUT III.

ALEPH.

A 1 EGo vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus.

ALEPH.

2 Me minavit, & adduxit in tenebras, & non in lucem.

ALEPH.

3 Tantùm in me vertit, & convertit manum ſuam tota die.

BETH.

4 Vetuſtam fecit pellem meam, & carnem meam, contrivit oſſa mea.

BETH.

5 Ædificavit in gyro meo, & circumdedit me felle, & labore.

BETH.

6 In tenebroſis collocavit me, quaſi mortuos ſempiternos.

GHIMEL.

7 Circumædificavit adverſum me, ut non egrediar: aggravavit compedem meum.

GHIMEL.

8 Sed & cùm clamavero, & rogavero: excluſit orationem meam.

GHIMEL.

B 9 Concluſit vias meas lapidibus quadris, ſemitas meas ſubvertit.

DALETH.

10 Urſus inſidians factus eſt mihi: leo in abſconditis.

DALETH.

11 Semitas meas ſubvertit, & confregit me: poſuit me deſolatam.

DALETH.

12 Tetendit arcum ſuum, & poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam.

HE.

13 Miſit in renibus meis filias pharetræ ſuæ.

HE.

14 Factus ſum in deriſum omni populo meo, canticum eorum tota die.

HE.

15 Replevit me amaritudinibus, inebriavit me abſynthio.

VAU.

16 Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere.

VAU.

17 Et repulſa eſt à pace anima mea, oblitus ſum bonorum.

VAU

18 Et dixi: Periit finis meus, & ſpes mea à Domino.

ZAIN.

19 Recordare paupertatis, & tranſgreſſionis meæ, abſynthij, & fellis. C

ZAIN.

20 Memoria memor ero, & tabeſcet in me anima mea.

ZAIN.

21 Hæc recolens in corde meo, ideò ſperabo.

HETH.

22 Miſericordiæ Domini quia non ſumus cõſumpti: quia non defecerũt miſerationes ejus.

HETH.

23 Novi diluculo, multa eſt fides tua.

HETH.

24 Pars mea Dominus, dixit anima mea: propterea expectabo eum.

TETH.

25 Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum, animæ quærenti illum.

TETH.

26 Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei.

TETH.

27 Bonum eſt viro, cùm portaverit jugum ab adoleſcentia ſua. D

JOD.

28 Sedebit ſolitarius, & tacebit: quia levavit ſuper ſe.

JOD.

29 Ponet in pulvere os ſuum, ſi fortè ſit ſpes.

JOD.

30 Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis.

CAPH.

31 Quia non repellet in ſempiternum Dominus.

CAPH.

32 Quia ſi abjecit, & miſerebitur ſecundùm multitudinem miſericordiarum ſuarum.

CAPH.

33 Non enim humiliavit ex corde ſuo, & abjecit filios hominum.

LAMED.

34 Ut contereret ſub pedibus ſuis omnes vinctos terræ.

LAMED.

35 Ut declinaret judicium viri in conſpectu vultus Altiſſimi.

LAMED.

36 Ut perverteret hominem in judicio ſuo, Dominus ignoravit. E

MEM.

* Amos 3. b. 6. 37 * Quis eſt iſte, qui dixit ut fieret, Domino non jubente?

MEM.

38 Ex ore Altiſſimi non egredientur nec mala nec bona?

MEM.

39 Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis ſuis.

NUN.

40 Scrutemur vias noſtras, & quæramus, & revertamur ad Dominum.

NUN.

41 Levemus corda noſtra cum manibus ad Dominum in cælos.

NUN.

42 Nos iniquè egimus, & ad iracundiam provocavimus: idcirco tu inexorabilis es.

SAMECH.

43 Operuiſti in furore, & percuſſiſti nos: occidiſti, nec pepercisti.

SAMECH.

44 Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio.

SAMECH.

F 45 Eradicationem, & abjectionem poſuiſti me in medio populorum.

PHE.

46 Aperuerunt ſuper nos os ſuum omnes inimici.

PHE.

47 Formido & laqueus facta eſt nobis vaticinatio, & contritio.

PHE.

48 Diviſiones aquarum deduxit oculus meus, in contritione filiæ populi mei.

AIN.

49 Oculus meus afflictus eſt, nec tacuit, eò quòd non eſſet requies.

AIN.

50 Donec reſpiceret & videret Dominus de cælis.

AIN.

51 Oculus meus deprædatus eſt animam meam in cunctis filiabus urbis meæ.

SADE.

52 Venatione ceperunt me quaſi avem inimici mei gratis.

SADE.

53 Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me.

SADE.

54 Inundaverunt aquæ ſuper caput meum: dixi: Perij.

COPH.

55 Invocavi nomen tuum Domine de lacu noviſſimo.

COPH.

G 56 Vocem meam audiſti: ne avertas aurem tuam à ſingultu meo, & clamoribus.

COPH.

57 Appropinquaſti in die, quando invocavi te: dixiſti: Ne timeas.

RES.

58 Judicaſti Domine cauſam animæ meæ, redemptor vitæ meæ.

RES.

59 Vidiſti Domine iniquitatem illorum adverſum me: judica judicium meum.

RES.

60 Vidiſti omnem furorem: univerſas cogitationes eorum adverſum me.

SIN.

61 Audiſti opprobrium eorum Domine, omnes cogitationes eorum adverſum me.

SIN.

62 Labia inſurgentium mihi, & meditationes eorum adverſum me tota die.

SIN.

63 Seſſionem eorum, & reſurrectionem eorum, vide; ego ſum pſalmus eorum.

THAU.

64 Reddes eis vicem Domine juxta opera manuum ſuarum.

THAU.

65 Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum.

THAU.

66 Perſequêris in furore, & conteres eos ſub cælis Domine.

Caput IV.

ALEPH.

1 QUomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum. A

BETH.

2 Filij Sion inclyti, & amicti auro primo: quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea, opus manuum figuli?

GHIMEL.

3 Sed & lamiæ nudaverunt mammam, lactaverunt catulos ſuos: filia populi mei crudelis, quaſi ſtruthio in deſerto.

DALETH.

4 Adhæſit lingua lactentis ad palatum ejus in ſiti: parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.

HE.

5 Qui veſcebantur voluptuosè, interierunt in viis: qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.

VAU.

6 Et major effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, * quæ ſubverſa eſt in momento, & non ceperunt in ea manus. * Gen. 19. 6. 24.

ZAIN.

7 Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores. B

HETH.

8 Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, & non ſunt cogniti in plateis: adhæſit cutis eorum oſſibus: aruit, & facta eſt quaſi lignum.

TETH.

9 Meliùs fuit occiſis gladio, quàm interfectis fame: quoniam iſti extabuerunt conſumpti à ſterilitate terræ.

JOD.

JOD.

10 Manus mulierum miſericordium coxe-
runt filios ſuos: facti ſunt cibus earum, in con-
tritione filiæ populi mei.

CAPH.

11 Complevit Dominus furorem ſuum, effu-
dit iram indignationis ſuæ: & ſuccendit ignem
in Sion, & devoravit fundamenta ejus.

LAMED.

12 Non crediderunt reges terræ, & univerſi
habitatores orbis, quoniam ingrederetur ho-
ſtis & inimicus per portas Jeruſalem:

MEM.

C 13 Propter peccata prophetarum ejus: &
iniquitates ſacerdotum ejus, qui effuderunt in
medio ejus ſanguinem juſtorum.

NUN.

14 Erraverunt cæci in plateis, polluti ſunt
in ſanguine: cúmque non poſſent, tenuerunt la-
cinias ſuas.

SAMECH.

15 Recedite polluti, clamaverunt eis: recedi-
te, abite, nolite tangere: jurgati quippe ſunt, &
commoti dixerunt inter Gentes: Non addet ul-
trà ut habitet in eis.

PHE.

16 Facies Domini diviſit eos, non addet ut
reſpiciat eos; facies ſacerdotum non erubue-
runt, neque ſenum miſerti ſunt.

AIN.

17 Cùm adhuc ſubſiſteremus, defecerunt
oculi noſtri ad auxilium noſtrum vanum: cùm
reſpiceremus attenti ad gentem, quæ ſalavre
non poterat.

SADE.

D 18 Lubricaverunt veſtigia noſtra in itinere
platearum noſtrarum, appropinquavit finis
noſter; completi ſunt dies noſtri, quia venit fi-
nis noſter.

COPH.

19 Velociores fuerunt perſecutores noſtri
aquilis cæli: ſuper montes perſecuti ſunt nos, in
deſerto inſidiati ſunt nobis.

RES.

20 Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus
captus eſt in peccatis noſtris, cui diximus: In
umbra tua vivemus in Gentibus.

SIN.

21 Gaude, & lætare filia Edom, quæ habitas
in Terra Hus: ad te quoque perveniet calix,
inebriaberis, atque nudaberis.

THAU.

22 Completa eſt iniquitas tua filia Sion, non
addet ultrà ut tranſmigret te: viſitavit iniqui-
tatem tuam filia Edom, diſcooperuit peccata
tua.

ORATIO JEREMIÆ PROPHETÆ.

CAPUT V.

1 RECordare Domine quid acciderit nobis, A
intuere, & reſpice opprobrium noſtrum:
2 Hereditas noſtra verſa eſt ad alienos: do-
mus noſtræ ad extraneos.
3 Pupilli facti ſumus abſque patre, matres
noſtræ quaſi viduæ.
4 Aquam noſtram pecunia bibimus: ligna
noſtra pretio comparavimus.
5 Cervicibus noſtris minabamur, laſſis non
dabatur requies.
6 Ægypto dedimus manum, & Aſſyriis ut B
ſaturaremur pane.
7 Patres noſtri peccaverunt, & non ſunt: &
nos iniquitates eorum portavimus.
8 Servi dominati ſunt noſtri: non fuit qui re-
dimeret de manu eorum.
9 In animabus noſtris afferebamus panem
nobis, à facie gladij in deſerto.
10 Pellis noſtra, quaſi clibanus exuſta eſt à
facie tempeſtatum famis.
11 Mulieres in Sion humiliaverunt, & vir-
gines in civitatibus Juda.
12 Principes manu ſuſpenſi ſunt: facies ſe-
num non erubuerunt.
13 Adoleſcentibus impudicè abuſi ſunt: & C
pueri in ligno corruerunt.
14 Senes defecerunt de portis, juvenes de
choro pſallentium.
15 Defecit gaudium cordis noſtri: verſus eſt
in luctum chorus noſter.
16 Cecidit corona capitis noſtri: væ nobis,
quia peccavimus.
17 Propterea mœſtum factum eſt cor no-
ſtrum, ideò contenebrati ſunt oculi noſtri.
18 Propter montem Sion quia diſperiit vul-
pes ambulaverunt in eo.
19 Tu autem Domine in æternum perma- D
nebis, ſolium tuum in generationem & gene-
rationem.
20 Quare in perpetuum oblivíſceris noſtri?
derelinques nos in longitudine dierum?
21 Converte nos Domine ad te; & conver-
temur: innova dies noſtros, ſicut à principio.
22 Sed projiciens repuliſti nos, iratus es
contra nos vehementer.

PROPHETIA BARUCH.

CAPUT PRIMUM.

Judæi à Babylone mittunt ad eos qui erant in Jeruſalem, librum Baruch unà cum collectis pecuniis ut oblatis holocauſtis orent pro ipſis, & pro Nabuchodonoſor, filióque ejus Baltaſar: confitentur peccata ſua.

A 1 Et hæc verba libri, quæ ſcripſit Baruch filius Neriæ, filij Maaſiæ, filij Sedeciæ, filij Sedei, filij Helciæ, in Babylonia,

2 In anno quinto, in ſeptimo die menſis, in tempore quo ceperunt Chaldæi Jeruſalem, & ſuccenderunt eam igni.

3 Et legit Baruch verba libri hujus ad aures Jechoniæ filij Joakim regis Juda, & ad aures univerſi populi venientis ad librum,

4 Et ad aures potentium filiorum regum, & ad aures presbyterorum, & ad aures populi, à minimo uſque ad maximum eorum omnium habitantium in Babylonia, ad flumen Sodi.

5 Qui audientes plorabant, & jejunabant, & orabant in conſpectu Domini.

6 Et collegerunt pecuniam ſecundùm quod potuit uniuſcujuſque manus.

B 7 Et miſerunt in Jeruſalem ad Joakim filium Helciæ filij Salom Sacerdotem, & ad Sacerdotes, & ad omnem populum, qui inventi ſunt cum eo in Jeruſalem:

8 Cùm acciperet vaſa templi Domini, quæ ablata fuerant de templo, revocare in Terram Juda decima die menſis Sivan vaſa argentea, quæ fecit Sedecias filius Joſiæ rex Juda,

9 Poſteaquam cepiſſet Nabuchodonoſor rex Babylonis Jechoniam, & principes, & cunctos potentes, & populum terræ, ab Jeruſalem, & duxit eos vinctos in Babylonem.

10 Et dixerunt: Ecce miſimus ad vos pecunias, de quibus emite holocautomata, & thus, & facite manna, & offerte pro peccato ad aram Domini Dei noſtri:

11 Et orate pro vita Nabuchodonoſor regis Babylonis, & pro vita Baltaſſar filij ejus, ut ſint dies eorum ſicut dies cæli ſuper terram:

C 12 Et ut det Dominus virtutem nobis, & illuminet oculos noſtros, ut vivamus ſub umbra Nabuchodonoſor regis Babylonis, & ſub umbra Baltaſſar filij ejus, & ſerviamus eis multis diebus, & inveniamus gratiam in conſpectu eorum.

13 Et pro nobis ipſis orate ad Dominum Deum noſtrum: quia peccavimus Domino Deo noſtro, & non eſt averſus furor ejus à nobis uſque in hunc diem.

14 Et legite librum iſtum, quem miſimus ad vos recitari in templo Domini, in die ſolemni, & in die opportuno:

15 Et dicetis: * Domino Deo noſtro juſtitia, nobis autē confuſio faciei noſtræ, ſicut eſt dies hæc omni Juda, & habitantibus in Jeruſalem, * Inf. a. 6. 6.

16 Regibus noſtris, & principibus noſtris, & ſacerdotibus noſtris, & prophetis noſtris, & patribus noſtris.

17 * Peccavimus ante Dominum Deum noſtrum, & non credidimus, diffidentes in eum: * Dan. 9. a. 5.

D 18 Et non fuimus ſubjectibiles illi, & non audivimus vocem Domini Dei noſtri, ut ambularemus in mandatis ejus, quæ dedit nobis.

19 A die, qua eduxit patres noſtros de Terra Ægypti, uſque ad diem hanc, eramus incredibiles ad Dominum Deum noſtrum: & diſſipati receſſimus, ne audiremus vocem ipſius.

20 * Et adhæſerunt nobis multa mala, & maledictiones: quæ conſtituit Dominus Moyſi ſervo ſuo: qui eduxit patres noſtros de Terra Ægypti, da nobis terram fluentem lac & mel, ſicut hodierna die. * Deu. 28. b. 19.

21 Et non audivimus vocem Domini Dei noſtri ſecundùm omnia verba prophetarum, quos miſit ad nos:

22 Et abivimus unuſquiſque in ſenſum cordis noſtri maligni, operari diis alienis, facientes mala ante oculos Domini Dei noſtri.

CAPUT II.

Judæi in captivitate, confitentur propter peccata ſua contigiſſe ſibi mala quæ Deus per prophetas ſuos fuerat comminatus: fuſis ergo precibus petunt miſericordiam, quam per Moyſem fuerat pollicitus ſe reſipiſcentibus daturum.

A 1 Propter quod ſtatuit Dominus Deus noſter verbum ſuum, quod locutus eſt ad nos, & ad judices noſtros, qui judicaverunt Iſraël, & ad reges noſtros, & ad principes noſtros, & ad omnem Iſraël, & Juda:

2 Ut adduceret Dominus ſuper nos mala magna, quæ non ſunt facta ſub cælo, quemadmodum facta ſunt in Jeruſalem, * ſecundùm quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, * Deu 28. f. 53.

3 Ut manducaret homo carnes filij ſui, & carnes filiæ ſuæ.

4 Et dedit eos ſub manu regum omnium, qui ſunt in circuitu noſtro: in improperium, & in deſolationem in omnibus populis, in quibus nos diſperſit Dominus.

5 Et facti ſumus ſubtus, & non ſupra: quia peccavimus Domino Deo noſtro, non obaudiendo voci ipſius.

6 * Domino Deo noſtro juſtitia: nobis autem, & patribus noſtris confuſio faciei, ſicut eſt dies hæc. * Sup. 2. c. 15.

B 7 Quia locutus eſt Dominus ſuper nos omnia

nia mala hæc,quæ venerunt ſuper nos.
8 Et non ſumus deprecati faciem Domini
Dei noſtri, ut reverteremur unuſquiſque no-
ſtrum à viis peſſimis.
9 Et vigilavit Dominus in malis,& adduxit
ea ſuper nos:quia juſtus eſt Dominus in omni-
bus operibus ſuis,quæ mandavit nobis:
10 Et non audivimus vocem ipſius ut iremus
in præceptis Domini, quæ dedit ante faciem
noſtram.
11 * Et nunc Domine Deus Iſraël, qui edu- * Dan. 9. d. 15.
xiſti populum tuum de Terra Ægypti in manu
C valida,& in ſignis,& in prodigiis,& in virtute
tua magna,& in brachio excelſo, & feciſti tibi
nomen ſicut eſt dies iſte:
12 Peccavimus, impiè egimus,iniquè geſſi-
mus,Domine Deus noſter,in omnibus juſtitiis
tuis.
13 Avertatur ira tua à nobis: quia derelicti
ſumus pauci inter gentes,ubi diſperſiſti nos.
14 Exaudi Domine preces noſtras,& oratio-
nes noſtras,& educ nos propter te:& da nobis
invenire gratiam ante faciem eorum, qui nos
abduxerunt.
15 Ut ſciat omnis terra quia tu es Dominus
Deus noſter, & quia nomen tuum invocatum
eſt ſuper Iſraël, & ſuper genus ipſius.
16 * Reſpice Domine de domo ſanctâ tua * Deut. 26. c. 15. Iſa. 63. d. 15.
in nos,& inclina aurem tuam,& exaudi nos.
17 * Aperi oculos tuos,& vide: * quia non * Iſa. 17. d. 17. 64 e. * Pſ. 113 d. 17.
mortui, qui ſunt in inferno, quorum ſpiritus
acceptus eſt à viſceribus ſuis,dabunt honorem
& juſtificationem Domino:
18 Sed anima,quæ triſtis eſt ſuper magnitu-
dine mali,& incedit curva, & infirma,& oculi
deficientes,& anima eſuriens dat tibi gloriam
& juſtitiam Domino.
D 19 Quia non ſecundùm juſtitias patrum
noſtrorum nos fundimus preces, & petimus
miſericordiam ante conſpectum tuum,Domi-
ne Deus noſter.
20 Sed quia miſiſti iram tuam & furorem
tuum ſuper nos, ſicut locutus es in manu pue-
rorum tuorum prophetarum, dicens:
E 21 Sic dicit Dominus: Inclinate humerum
veſtrum, & cervicem veſtram, & opera facite
regi Babyloni:& ſedebitis in terra, quam dedi
patribus veſtris.
22 Quòd ſi non audieritis vocem Domini
Dei veſtri operari regi Babyloniæ:defectionem
veſtram faciam de civitatibus Juda, & à foris
Jeruſalem.
23 Et auferam à vobis vocem jucunditatis,
& vocem gaudij, & vocem ſponſi, & vocem
ſponſæ, & erit omnis terra ſine veſtigio ab in-
habitantibus eam.
24 Et non audierunt vocem tuam, ut ope-
rarentur regi Babylonis: & ſtatuiſti verba tua,
quæ locutus es in manibus puerorum tuorum
prophetarum,ut transferrentur oſſa regum no-
ſtrorum,& oſſa patrum noſtrorum de loco ſuo:
25 Et ecce projecta ſunt in calore ſolis, &
in gelu noctis: & mortui ſunt in doloribus
peſſimis, in fame & in gladio, & in emiſſione.
26 Et poſuiſti templum, in quo invocatum F
eſt nomen tuum in ipſo, ſicut hæc dies, propter
iniquitatem domus Iſraël,& domus Juda.
27 Et feciſti in nobis Domine Deus noſter
ſecundum omnem bonitatem tuam, & ſe-
cundùm omnem miſerationem tuam illam
magnam:
28 Sicut locutus es in manu pueri tui Moy-
ſi, in die qua præcepiſti ei ſcribere legem tuam
coram filiis Iſraël.
29 Dicens: * Si non audieritis vocem meam, * Lev. 26. b. 14. Deut. 28. b. 15.
multitudo hæc magna convertetur in mini-
mam inter Gentes,quò ego eos diſpergam:
30 Quia ſcio quod me non audiet populus,
populus eſt enim dura cervice: & convertetur
ad cor ſuum in terra captivitatis ſuæ:
31 Et ſcient quia ego ſum Dominus Deus G
eorum,& dabo eis cor,& intelligent; aures,&
audient.
32 Et laudabunt me in terra captivitatis
ſuæ, & memores erunt nominis mei.
33 Et avertent ſe à dorſo ſuo duro, & à ma-
lignitatibus ſuis:quia reminiſcentur viam pa-
trum ſuorum qui peccaverunt in me.
34 Et revocabo illos in terram,quam juravi
patribus eorum, Abraham,Iſaac, & Jacob, &
dominabuntur eis:& multiplicabo eos,& non
minorabuntur.
35 Et ſtatuam illis teſtamentum alterum
ſempiternum, ut ſim illis in Deum, & ipſi
erunt mihi in populum: & non movebo am-
pliùs populum meum,filios Iſraël,à terra quam
dedi illis.

CAPUT. III.

Perſeverant confiteri peccata ſua & patrum ſuorum, obſecrantes Deum pro miſericordia: Iſrael in captivitatem ductus eſt, eò quod dereliquerit viam ſapientiæ quæ non invenitur à potentibus, divitibus, aut gigantibus, ſed populo Iſraël tradita fuerat à Deo, cui omnes ſua creatura obediunt: additúrque de Chriſti adventu in carnem.

1 ET nunc Domine omnipotens, Deus Iſ- A
raël, anima in anguſtiis, & ſpiritus an-
xius clamat ad te:
2 Audi Domine, & miſerere, quia Deus es
miſericors,& miſerere noſtri:quia peccavimus
ante te.
3 Quia tu ſedes in ſempiternum, & nos pe-
ribimus in ævum?
4 Domine omnipotens, Deus Iſraël, audi
nunc orationem mortuorum Iſraël,& filiorum
ipſorum qui peccaverunt ante te, & non au-
dierunt vocem Domini Dei ſui, & agglutina-
ta ſunt nobis mala.
5 Noli meminiſſe iniquitatem patrum no-
ſtrorum,ſed memento manus tuæ, & nominis
tui in tempore iſto:
6 Quia tu es Dominus Deus noſter,& lauda-
bimus te Domine:
7 Quia propter hoc dediſti timorem tuum
in cordibus noſtris, & ut invocemus nomen
tuum, & laudemus te in captivitate noſtra,
quia convertimur ab iniquitate patrum noſtro-
rum.

B rum, qui peccaverunt ante te.
8 Et ecce nos in captivitate noſtra ſumus
hodie, qua nos diſperſiſti in improperium, &
in maledictum, & in peccatum, ſecundùm
omnes iniquitates patrum noſtrorum, qui re-
ceſſerunt à te Domine Deus noſter.
9 Audi Iſraël mandata vitæ: auribus perci-
pe, ut ſcias prudentiam.
10 Quid eſt Iſraël quòd in terra inimicorũ es?
11 Inveteraſti in terra aliena, coinquinatus
es cum mortuis: deputatus es cum deſcen-
dentibus in infernum.
12 Dereliquiſti fontem ſapientiæ.
13 Nam ſi in via Dei ambulaſſes, habitaſſes
utique in pace ſempiterna.
14 Diſce ubi ſit prudentia, ubi ſit virtus, ubi
ſit intellectus: ut ſcias ſimul ubi ſit lõgiturnitas
vitæ & victus, ubi ſit lumen oculorum, & pax.
15 Quis invenit locum ejus? & quis intravit
in theſauros ejus?
16 Ubi ſunt principes Gentium, & qui domi-
nantur ſuper beſtias, quæ ſunt ſuper terram?
17 Qui in avibus cæli ludunt,
18 Qui argentum theſaurizant, & aurum, in
quo confidunt homines, & non eſt finis acqui-
ſitionis eorum: qui argentum fabricant & ſoli-
citi ſunt, nec eſt inventio operum illorum?
19 Exterminati ſunt, & ad inferos deſcen-
derunt, & alij loco eorum ſurrexerunt.
C 20 Juvenes viderunt lumen, & habitave-
runt ſuper terram: viam autem diſciplinæ
ignoraverunt.
21 Neque intellexerunt ſemitas ejus, neque
filij eorum ſuſceperunt eam, à facie ipſorum
longè facta eſt:
22 Non eſt audita in Terra Chanaan, neque
viſa eſt Theman.
23 Filij quoque Agar, qui exquirunt pru-
dentiam quæ de terra eſt, negotiatores Merrhæ,
& Theman, & fabulatores, & exquiſitores
prudentiæ & intelligentiæ: viam autem ſa-
pientiæ neſcierunt, neque commemorati ſunt
ſemitas ejus.
24 O Iſraël, quàm magna eſt domus Dei, &
ingens locus poſſeſſionis ejus!
25 Magnus eſt, & non habet finem: excelſus
& immenſus.
26 Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab
initio fuerunt, ſtatura magna, ſcientes bellum.
27 Non hos elegit Dominus, neque viam
diſciplinæ invenerunt: proptereà perierunt.
28 Et quoniam non habuerunt ſapientiam,
interierunt propter ſuam inſipientiam.
D 29 Quis aſcendit in cælum, & accepit eam, &
eduxit eam de nubibus?
30 Quis tranſfretavit mare, & invenit il-
lam? & attulit illam ſuper aurum electum?
31 Non eſt qui poſſit ſcire vias ejus, neque
qui exquirat ſemitas ejus.
32 Sed qui ſcit univerſa, novit eam, & adin-
venit eam prudentia ſua: qui præparavit ter-
ram in æterno tempore, & replevit eam pecu-
dibus & quadrupedibus:
33 Qui emittit lumen, & vadit: & vocavit
illud, & obedit illi in tremore.
34 Stellæ autem dederunt lumen in cuſto-
diis ſuis: & lætatæ ſunt:
35 Vocatæ ſunt, & dixerunt: Adſumus: &
luxerunt ei cum jucunditate, qui fecit illas.
36 Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur
alius adverſus eum.
37 Hic adinvenit omnem viam diſciplinæ,
& tradidit illam Jacob puero ſuo, & Iſraël di-
lecto ſuo.
38 Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum homi-
nibus converſatus eſt.

CAPUT IV.

Jeruſalem ſuam luget deſolationem, hortatúrque filios ſuos ut forti ſint animo: nam ſicut propter ipſorum peccata Deus eos tradidit adverſariis, ita eis liberatis puniet hoſtes ipſorum.

1 HIc liber mandatorum Dei, & lex quæ A
eſt in æternum: omnes qui tenent eam,
pervenient ad vitam; qui autem dereliquerunt
eam, in mortem.
2 Convertere Jacob, & apprehende eam,
ambula per viam ad ſplendorem ejus contra
lumen ejus.
3 Ne tradas alteri gloriam tuam, & digni-
tatem tuam genti alienæ.
4 Beati ſumus Iſraël: quia quæ Deo placent,
manifeſta ſunt nobis.
5 Animæquior eſto populus Dei, memora-
bilis Iſraël:
6 Venumdati eſtis Gentibus non in perdi-
tionem: ſed propter quòd in ira ad iracundiam
provocaſtis Deum, traditi eſtis adverſariis.
7 Exacerbaſtis enim eum qui fecit vos, B
Deum æternum, immolantes dæmoniis, &
non Deo.
8 Obliti enim eſtis Deum, qui nutrivit vos,
& contriſtatis nutricem veſtram Jeruſalem.
9 Vidit enim iracundiam à Deo venientem
vobis, & dixit: Audite confines Sion, adduxit
enim mihi Deus luctum magnum:
10 Vidi enim captivitatem populi mei, filio-
rum meorum, & filiarum, quam ſuperduxit
illis æternus.
11 Nutrivi enim illos cum jucunditate: di-
miſi autem illos cum fletu & luctu.
12 Nemo gaudeat ſuper me viduam, & de-
ſolatam: a multis derelicta ſum propter pecca-
ta filiorum meorum, quia declinaverunt à lege
Dei.
13 Juſtitias autem ipſius neſcierunt, nec am- C
bulaverunt per vias mandatorum Dei, neque
per ſemitas veritatis ejus cum juſtitia ingreſſi
ſunt.
14 Veniant confines Sion, & memorentur
captivitatem filiorum, & filiarum mearum,
quam ſuperduxit illis æternus.
15 Adduxit enim ſuper illos gentem de lon-
ginquo, gentem improbam, & alterius linguæ:
16 Qui non ſunt reveriti ſenem, neque pue-
rorum miſerti ſunt, & abduxerunt dilectos vi-
duæ, & a filiis unicam deſolaverunt.
17 Ego autem quid poſſum adjuvare vos?
18 Quã

18 Qui enim adduxit ſuper vos mala, ipſe vos eripiet de manibus inimicorū veſtrorum.

19 Ambulate filij, ambulate: ego enim derelicta ſum ſola.

D 20 Exui me ſtola pacis, indui autem me ſacco obſecrationis, & clamabo ad Altiſſimum in diebus meis.

21 Animæquiores eſtote filij, clamate ad Dominum, & eripiet vos de manu principum inimicorum.

22 Ego enim ſperavi in æternum ſalutem veſtram: & venit mihi gaudium à ſancto ſuper miſericordia, quæ veniet vobis ab æterno ſalutari noſtro.

23 Emiſi enim vos cum luctu & ploratu: reducet autem vos mihi Dominus cum gaudio & jucunditate in ſempiternum.

E 24 Sicut enim viderunt vicinæ Sion captivitatem veſtram à Deo, ſic videbunt & in celeritate ſalutem veſtram à Deo, quæ superveniet vobis cum honore magno, & ſplendore æterno.

25 Filij patienter ſuſtinete iram, quæ supervenit vobis: perſecutus eſt enim te inimicus tuus, ſed citò videbis perditionem ipſius: & ſuper cervices ipſius aſcendes.

26 Delicati mei ambulaverunt vias aſperas: ducti ſunt enim ut grex direptus ab inimicis.

27 Animæquiores eſtote filij, & proclamate ad Dominum: erit enim memoria veſtra ab eo qui duxit vos.

28 Sicut enim fuit ſenſus veſter ut erraretis à Deo: decies tantùm iterum convertentes requiretis eum.

F 29 Qui enim induxit vobis mala, ipſe rurſum adducet vobis ſempiternam jucunditatem cum ſalute veſtra,

30 Animæquior eſto Jeruſalem, exhortatur enim te, qui te nominavit.

31 Nocentes peribunt, qui te vexaverunt: & qui gratulati ſunt in tua ruina, punientur.

32 Civitates, quibus ſervierunt filij tui, punientur; & quæ accepit filios tuos.

33 Sicut enim gaviſa eſt in tua ruina, & lætata eſt in caſu tuo, ſic contriſtabitur in ſua deſolatione.

34 Et amputabitur exultatio multitudinis ejus, & gaudimonium ejus erit in luctum.

G 35 Ignis enim superveniet ei ab æterno in longiturnis diebus, & habitabitur à dæmoniis in multitudine temporis.

*Infr. 5. b. 5. 36 * Circumſpice Jeruſalem ad Orientem, & vide jucunditatem à Deo tibi venientem.

37 Ecce enim veniunt filij tui, quos dimiſiſti diſperſos, veniunt collecti ab Oriente uſque ad Occidentem, in verbo ſancti gaudentes in honorem Dei.

CAPUT V.

Iubetur Ieruſalem luctum exuere, eò quòd filij ejus cum ignominia ducti in captivitatem, cum gloria ſint ad eam reducendi.

A 1 EXue te Jeruſalem ſtola luctus, & vexationis tuæ: & indue te decore, & honore ejus, quæ à Deo tibi eſt, ſempiternæ gloriæ.

2 Circumdabit te Deus diploide juſtitiæ, & imponet mitram capiti honoris æterni.

3 Deus enim oſtendet ſplendorem ſuum in te, omni qui ſub cælo eſt.

4 Nominabitur enim tibi nomen tuum à Deo in ſempiternum: Pax juſtitiæ, & honor pietatis. B

5 Exurge Jeruſalem: & ſta in excelſo: * & circumſpice ad Orientem, & vide collectos filios tuos ab Oriente ſole uſque ad occidentem, in verbo ſancti gaudentes Dei memoria. * Sup. 4. f. 36.

6 Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis: adducet autem illos Dominus ad te portatos in honore ſicut filios regni. C

7 Conſtituit enim Deus humiliare omnem montem excelſum, & rupes perennes, & convalles replere in æqualitatem terræ: ut ambulet Iſraël diligenter in honorem Dei.

8 Obumbraverunt autem & ſilvæ, & omne lignum ſuavitatis, Iſraël ex mandato Dei. D

9 Adducet enim Deus Iſraël cum jucunditate in lumine majeſtatis ſuæ, cum miſericordia, & juſtitia, quæ eſt ex ipſo.

CAPUT VI.

Iudaeos apud Babylonios captivos vaticinatur Ieremias poſt ſeptem generationes liberandos: hortaturque, ut ſibi caveant ab illorum idololatriis, oſtendens à plurimis effectibus imbecillia eſſe idola, penitúſque ſenſu carentia, ac vaniſſima.

EXemplar epiſtolæ, quam miſit Jeremias ad abducendos captivos in Babyloniam à rege Babyloniorum, ut annuntiaret illis ſecundùm quod præceptum eſt illi à Deo. A

1 * PROPTER peccata, quæ peccaſtis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi à Nabuchodonoſor rege Babyloniorum. *Ier. 25. b. 9.

2 Ingreſſi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis, & temporibus longis, uſque ad generationes ſeptem: poſt hoc autem educam vos inde cum pace.

3 * Nunc autem videbitis in Babylonia deos aureos & argenteos, & lapideos, & ligneos in humeris portari, oſtentantes metum Gentibus. *Iſa 44. b. 10.

4 Videte ergo ne & vos ſimiles efficiamini factis alienis, & metuatis, & metus vos capiat in ipſis.

5 Viſa itaque turba de retro, & ab ante, adorantes, dicite in cordibus veſtris: Te oportet adorari Domine.

6 Angelus enim meus vobiſcum eſt: ipſe autem exquiram animas veſtras.

7 Nam lingua ipſorum polita à fabro, ipſa etiam inaurata & inargentata, falſa ſunt, & non poſſunt loqui.

8 Et ſicut virgini amanti ornamenta; ita accepto auro fabricati ſunt.

9 Coronas certe aureas habent ſuper capita ſua dij illorum: unde ſubtrahunt ſacerdotes ab eis aurum, & argentum, & arrogant illud in ſemetipſos.

10 Dant autem & ex ipſo proſtitutis, & meretrices ornant: & iterùm cùm receperint illud à meretricibus, ornant deos ſuos.

11 Hi autē non liberātur ab ærugine & tinea.

B 12 Opertis autem illis veſte purpurea, extergunt faciem ipſorum propter pulverem domus, qui eſt plurimus inter eos.

13 Sceptrum autem habet ut homo, ſicut judex regionis, qui in ſe peccantem non interficit.

14 Habet etiam in manu gladium, & ſecurim, ſe autem de bello, & à latronibus non liberat, unde vobis notum ſit quia non ſunt dij.

15 Non ergo timueritis eos. Sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur, tales ſunt & dij illorum.

16 Conſtitutis illis in domo, oculi eorum pleni ſunt pulvere à pedibus introeuntium.

17 Et ſicut alicui qui regem offendit, circumſeptæ ſunt januæ: aut ſicut ad ſepulchrum adductum mortuum, ita tutantur ſacerdotes oſtia clauſuris & ſeris, ne à latronibus expolientur.

18 Lucernas accendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre poſſunt: ſunt autem ſicut trabes in domo.

19 Corda verò eorum dicunt elingere ſerpentes, qui de terra ſunt, dum comedunt eos, & veſtimentum ipſorum, & non ſentiunt.

20 Nigræ fiunt facies eorum à fumo, qui in domo fit.

21 Supra corpus eorum, & ſupra caput eorum volant noctuæ, & hirundines, & aves etiam ſimiliter & cattæ.

22 Unde ſciatis quia non ſunt dij. Ne ergo timueritis eos.

C 23 Aurum etiam quod habent, ad ſpeciem eſt. Niſi aliquis exterſerit æruginem, non fulgebunt: neque enim dum conflarētur, ſentiebāt.

24 Ex omni pretio empta ſunt, in quibus ſpiritus non ineſt ipſis.

*Iſa.46.c.7. 25 * Sine pedibus in humeris portantur, oſtentantes ignobilitatem ſuam hominibus. Confundantur etiam qui colunt ea.

26 Proptereà ſi ceciderint in terram, à ſemetipſis non conſurgunt: neque ſi quis eum ſtatuerit rectum, per ſemetipſum ſtabit: ſed ſicut mortuis munera eorum illis apponentur.

27 Hoſtias illorum vendunt ſacerdotes ipſorum, & abutuntur: ſimiliter & mulieres eorum decerpentes, neque infirmo, neque mendicanti aliquid impertiunt;

28 De ſacrificiis eorum fœtæ & menſtruatæ contingunt. Scientes itaque ex his quia non ſunt dij, ne timeatis eos.

29 Unde enim vocantur dij? Quia mulieres apponunt diis argenteis, & aureis, & ligneis:

30 Et in domibus eorum ſacerdotes ſedent, habentes tunicas ſciſſas, & capita, & barbam raſam, quorum capita nuda ſunt.

31 Rugiunt autem clamantes contra deos ſuos, ſicut in cœna mortui

32 Veſtimenta eorum auferunt ſacerdotes, & veſtiunt uxores ſuas, & filios ſuos.

D 33 Neque ſi quid mali patiuntur ab aliquo, neque ſi quid boni, poterunt retribuere: neque regem conſtituere poſſunt, neque auferre.

34 Similiter neque dare divitias poſſunt, neque malū retribuere. Si quis illis votum voverit, & non reddiderit; neque hoc requirunt.

35 Hominem à morte non liberant, neque infirmum à potentiori eripiunt.

36 Hominem cæcum ad viſum non reſtituunt, de neceſſitate hominem non liberabunt.

37 Viduæ non miſerebuntur: neque orphanis benefacient.

38 Lapidibus de monte ſimiles ſunt dij illorum, lignei, & lapidei, & aurei, & argentei. Qui autem colunt ea, confundentur.

39 Quomodo ergo æſtimandum eſt, aut dicendum, illos eſſe deos?

40 Adhuc enim ipſis Chaldæis non honorantibus ea: qui cùm audierint mutum non poſſe loqui, offerunt illud ad Bel, poſtulantes ab eo loqui:

41 Quaſi poſſint ſentire qui non habent motum, & ipſi cùm intellexerint, relinquent ea: ſenſum enim non habent ipſi dij illorum.

42 Mulieres autem circumdatæ funibus in viis ſedent, ſuccendentes oſſa olivarum.

43 Cùm autem aliqua ex ipſis attracta ab E
aliquo tranſeunte dormierit cum eo, proximæ ſuæ exprobrat quòd ea non ſit digna habita, ſicut ipſa, neque funis ejus diruptus ſit.

44 Omnia autem quæ illis fiunt, falſa ſunt: Quomodo æſtimandum aut dicendum eſt, illos eſſe deos?

45 A fabris autem, & aurificibus facta ſunt. Nihil aliud erunt, niſi id quod volunt eſſe ſacerdotes.

46 Artifices etiam ipſi, qui ea faciunt, non ſunt multi temporis. Numquid ergo poſſunt ea quæ fabricata ſunt ab ipſis, eſſe dij?

47 Reliquerunt autem falſa & opprobrium poſteà futuris.

48 Nam cùm ſupervenerit illis prælium, & mala; cogitant ſacerdotes apud ſe, ubi ſe abſcondant cum illis.

49 Quomodo ergo ſentiri debeant quoniam dij ſunt, qui nec de bello ſe liberant neque de malis ſe eripiunt?

50 Nam cùm ſint lignea, inaurata, & inargentata, ſcietur poſteà quia falſa ſunt, ab univerſis Gentibus, & regibus: quæ manifeſta ſunt quia non ſunt dij, ſed opera manuum hominum, & nullum Dei opus cum illis.

51 Unde ergo notum eſt, quia non ſunt dij, ſed opera manuum hominum, & nullum Dei opus in ipſis eſt?

52 Regem regioni non ſuſcitant, neque pluviam hominibus dabunt.

53 Judicium quoque non diſcernent, neque F
regiones liberabunt ab injuria: quia nihil poſſunt, ſicut corniculæ inter medium cæli & terræ.

54 Etenim cùm inciderit ignis in domum deorum ligneorum, argenteorum, & aureorum, ſacerdotes quidem ipſorum fugient, & liberabuntur: ipſi verò ſicut trabes in medio comburentur:

55 Regi

55 Regi autem, & bello non reſiſtent. Quomodo ergo æſtimandum eſt, aut recipiendum
quia dij ſunt?
56 Non à furibus, neque à latronibus ſe liberabunt dij lignei, & lapidei, & inaurati, &
inargentati, quibus hi qui fortiores ſunt,
57 Aurum, & argentum, & veſtimentum
quo operti ſunt, auferent illis, & abibunt, nec
ſibi auxilium ferent.
58 Itaque melius eſt eſſe regem oſtentantem virtutem ſuam; aut vas in domo utile, in
quo gloriabitur qui poſſidet illud; vel oſtium
in domo, quod cuſtodit quæ in ipſa ſunt;
quàm falſi dij.
59 Sol quidem, & luna, ac ſidera cùm ſint
ſplendida, & emiſſa ad utilitates, obaudiunt.
60 Similiter & fulgur cum apparuerit, perſpicuum eſt: idipſum autem & ſpiritus in omni
regione ſpirat.
61 Et nubes, quibus cùm imperatum fuerit à Deo perambulare univerſum orbem, perficiunt quod imperatum eſt eis.
G 62 Ignis etiam miſſus deſuper ut conſumat
montes, & ſilvas, facit quod præceptum eſt ei.
Hæc autem neque ſpeciebus, neque virtutibus
uni eorum ſimilia ſunt.
63 Unde neque exiſtimandum eſt, neque
dicendum, illos eſſe deos, quando non poſſunt
neque judicium judicare, neque quidquam facere hominibus.
64 Scientes itaque quia non ſunt dij, ne ergo timueritis eos.
65 Neque enim regibus maledicent, neque
benedicent.
66 Signa etiam in cælo Gentibus non oſtendunt, neque ut ſol lucebunt, neque illuminabunt ut luna.
67 Beſtiæ meliores ſunt illis, quæ poſſunt
fugere ſub tectum, ac prodeſſe ſibi.
68 Nullo itaque modo nobis eſt manifeſtum
quia ſunt dij: propter quod ne timeatis eos.
69 Nam ſicut in cucumerario formido nihil
cuſtodit: ita ſunt dij illorum lignei, & argentei,
& inaurati.
70 Eodem modo & in horto ſpina alba, ſupra quam omnis avis ſedet. Similiter & mortuo projecto in tenebris, ſimiles ſunt dij illorum lignei, & inaurati, & inargentati.
71 A purpura quoque & murice, quæ ſupra
illos tineant, ſcietis itaque quia non ſunt dij.
Ipſi etiam poſtremò comeduntur, & erunt opprobrium in regione.
72 Melior eſt homo juſtus, quia non habet
ſimulachra: nam erit longe ab opprobriis.

PROPHETIA EZECHIELIS.

Caput Primum.

Tempus & locus quibus Ezechieli oſtenſa ſunt viſiones Dei. In quo in medio ignis ſimilitudo quatuor animalium quæ deſcribuntur, ſimiliter & rotarum firmamenti, throni, & hominis in throno ſedentis igne circumdati.

A 1 ET factum eſt in trigeſimo
anno, in quarto, in quinta menſis, cùm eſſem in
medio captivorum * juxta fluvium Chobar, aperti
ſunt cæli, & vidi viſiones
Dei.

* Inf. 3. f. 23. 10 d. 10. 43. a. 3.

2 In quinta menſis, ipſe eſt annus quintus
tranſmigrationis regis Joachim,
B 3 Factum eſt verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi ſacerdotem in terra Chaldæorum, ſecus flumen Chobar: & facta eſt ſuper
eum ibi manus Domini.
4 Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat
ab Aquilone; & nubes magna, & ignis
involvens, & ſplendor in circuitu ejus: & de
medio ejus quaſi ſpecies electri, id eſt de medio ignis:
5 Et in medio ejus ſimilitudo quatuor animalium: & hic aſpectus eorum, ſimilitudo hominis in eis.
6 Quatuor facies uni, & quatuor pennæ uni.
7 Pedes eorum pedes recti, & planta pedis
eorum quaſi planta pedis vituli, & ſcintillæ
quaſi aſpectus æris candentis.
8 Et manus hominis ſub pennis eorum in
quatuor partibus: & facies & pennas per
quatuor partes habebant.
9 Junctæque erant pennæ eorum alterius C
ad alterum, non revertebantur cùm incederent: ſed unumquodque ante faciem ſuam gradiebatur.
10 Similitudo autem vultus eorum: facies
hominis, & facies leonis à dextris ipſorum
quatuor; facies autem bovis à ſiniſtris ipſorum
quatuor, & facies aquilæ deſuper ipſorum
quatuor.
11 Facies eorum, & pennæ eorum extentæ
deſuper: duæ pennæ ſingulorum jungebantur,
& duæ tegebant corpora eorum:
12 Et unumquodque eorum coram facie
ſua ambulabat: ubi erat impetus ſpiritus, illuc
gradiebantur, nec revertebantur cùm ambularent.
13 Et ſimilitudo animalium, aſpectus eorum quaſi carbonum ignis ardentium, & quaſi D
aſpectus lampadarum. Hæc erat viſio diſcurrens in medio animalium, ſplendor ignis, & de
igne fulgur egrediens.

Digitized by Google

14 Et animalia ibant & revertebantur, in ſimilitudinem fulguris coruſcantis.

15 Cúmque aſpicerem animalia, apparuit rota una ſuper terram juxta animalia, habens quatuor facies:

16 Et aſpectus rotarum, & opus earum, quaſi viſio maris: & una ſimilitudo ipſarum quatuor: & aſpectus earum & opera, quaſi ſit rota in medio rotæ.

17 Per quatuor partes earum euntes ibant, & non revertebantur cùm ambularent.

E 18 Statura quoque erat rotis, & altitudo, & horribilis aſpectus: & * totum corpus oculis plenum in circuitu ipſarum quatuor.

* Infr. 10 c. 12.

19 Cùmque ambularent animalia, ambulabant pariter & rotæ juxta ea: & cum elevarentur animalia de terra, elevabãtur ſimul & rotæ.

20 Quocumque ibat ſpiritus, illuc eunte ſpiritu, & rotæ pariter elevabantur, ſequentes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis.

21 Cum euntibus ibant, & cum ſtantibus ſtabant: & cum elevatis à terra, pariter elevabantur & rotæ, ſequentes ea: quia ſpiritus vitæ erat in rotis.

F 22 Et ſimilitudo ſuper capita animalium firmamenti, quaſi aſpectus cryſtalli horribilis, & extenti ſuper capita eorum deſuper.

23 Sub firmamento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum: unumquodque duabus alis velabat corpus ſuum, & alterum ſimiliter velabatur.

24 Et audiebam ſonum alarum, quaſi ſonum aquarum multarum, quaſi ſonum ſublimis Dei: cum ambularẽt quaſi ſonus erat multitudinis ut ſonus caſtrorum, cúmque ſtarent, demittebantur pennæ eorum.

G 25 Nam cùm fieret vox ſuper firmamentum, quod erat ſuper caput eorum, ſtabant, & ſubmittebant alas ſuas.

26 Et ſuper firmamentum, quod erat imminens capiti eorũ, quaſi aſpectus lapidis ſapphiri ſimilitudo throni: & ſuper ſimilitudinem throni, ſimilitudo quaſi aſpectus hominis deſuper.

27 Et vidi quaſi ſpeciem electri, velut aſpectum ignis, intrinſecus ejus per circuitum à lumbis ejus & deſuper, & à lumbis ejus uſque deorſum, vidi quaſi ſpeciem ignis ſplendentis in circuitu.

28 Velut aſpectum arcus cùm fuerit in nube in die pluviæ, hic erat aſpectus ſplendoris per gyrum.

CAPUT II.

Roboratur propheta exterritus, ut intrepidè arguat rebelles filios Iſraël, ſi quo modo tandem ab inveteratis peccatis reſipiſcant, & jubetur comedere librum ſcriptum intus & foris, in quo erant lamentationes, & carmen, & væ.

A 1 HÆc viſio ſimilitudinis gloriæ Domini: & vidi, & cecidi in faciem meam, & audivi vocem loquentis. Et dixit ad me: Fili hominis, ſta ſuper pedes tuos, & loquar tecum.

2 Et ingreſſus eſt in me ſpiritus poſtquam locutus eſt mihi, & ſtatuit me ſupra pedes meos: & audivi loquentem ad me,

3 Et dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Iſraël, ad Gentes apoſtatrices, quæ receſſerunt à me: ipſi & patres eorum prævaricati ſunt pactum meum uſque ad diem hanc. B

4 Et filij dura facie, & indomabili corde ſunt, ad quos ego mitto te: & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:

5 Si fortè vel ipſi audiant, & ſi fortè quieſcant, quoniam domus exaſperans eſt: & ſcient quia propheta fuerit in medio eorum.

6 Tu ergo fili hominis ne timeas eos, neque ſermones eorum metuas, quoniam increduli & ſubverſores ſunt tecum, & cum ſcorpionibus habitas, verba eorum ne timeas, & vultus eorum ne formides, quia domus exaſperans eſt. C

7 Loquêris ergo verba mea ad eos, ſi fortè audiant, & quieſcãt: quoniam irritatores ſunt. D

8 Tu autem fili hominis audi quæcumque loquor ad te, & noli eſſe exaſperans, ſicut domus exaſperatrix eſt: aperi os tuum, & comede quæcumque ego do tibi.

9 Et vidi, & ecce manus miſſa ad me, in qua erat involutus liber: & expandit illum coram me, *qui erat ſcriptus intus & foris: & ſcriptæ erant in eo lamentationes, & carmen, & væ.

* Apoc. 5. a. 1.

CAPUT III.

Cum iſto libro datur prophetæ facies adamantina, ut intrepidè arguat duriſſimos filios Iſraël in tranſmigratione conſtitutos: in iſtis autem conſtituitur ſpeculator, qui ſi viſum imminens malum non annuntiaverit, ejus qui perit reus efficitur: ſi autem annuntiaverit, animam ſuam liberat, etiam ſi alius pereat: deinde campum ingreſſus, viſaque ibi gloria Domini, jubetur in domo ſua includi, tanquam vinctus ac mutus.

1 ET dixit ad me: Fili hominis quodcumque inveneris comede: comede volumen iſtud, & vadens loquere ad filios Iſraël. A

2 Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo:

3 Et dixit ad me: Fili hominis venter tuus comedet, & viſcera tua complebuntur volumine iſto, quod ego do tibi.* Et comedi illud: & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce.

* Apoc. 10. d. 9. 10.

4 Et dixit ad me: Fili hominis vade ad domum Iſraël, & loquêris verba mea ad eos.

5 Non enim ad populum profundi ſermonis & ignotæ linguæ tu mitteris, ad domũ Iſraël.

6 Neque ad populos multos profundi ſermonis, & ignotæ linguæ, quorum non poſſis audire ſermones: & ſi ad illos mittereris, ipſi audirent te.

7 Domus autem Iſraël nolunt audire te: quia nolunt audire me, omnis quippe domus Iſraël attrita fronte eſt, & duro corde. B

8 Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum.

9 Ut adamantem, & ut ſilicem dedi faciem tuam: ne timeas eos, neque metuas à facie eorum: quia domus exaſperans eſt.

10 Et dixit ad me: Fili hominis, omnes ſermones meos, quos ego loquor ad te, aſſume in corde tuo, & auribus tuis audi:

11 Et vade ingredere ad tranſmigrationẽ, ad filios populi tui, & loquêris ad eos, & dices eis: C

Hæc

Hæc dicit Dominus Deus: ſi fortè audiant, & quieſcant.

12 Et aſſumpſit me ſpiritus, & audivi poſt me vocem commotionis magnæ: Benedicta gloria Domini de loco ſuo;

13 Et vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram, & vocem rotarum ſequentium animalia, & vocem commotionis magnæ.

D 14 Spiritus quoque levavit me, & aſſumpſit me: & abij amarus in indignatione ſpiritus mei: manus enim Domini erat mecum, confortans me.

15 Et veni ad transmigrationem, ad acervum novarum frugum, ad eos qui habitabant juxta flumen Chobar, & ſedi ubi illi ſedebant: & manſi ibi ſeptem diebus mœrens in medio eorum.

16 Cùm autem pertranſiſſent ſeptem dies, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

*Infr. 33. b. 7. 17 * Fili hominis ſpeculatorem dedi te domui Iſraël: & audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me.

E 18 Si dicente me ad impium: Morte morieris: non annuntiaveris ei, neque locutus fueris ut avertatur à via ſua impia, & vivat: ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram.

19 Si autem tu annuntiaveris impio, & ille non fuerit converſus ab impietate ſua, & à via ſua impia: ipſe quidem in iniquitate ſua morietur, tu autem animam tuam liberaſti.

20 Sed & ſi converſus juſtus à juſtitia ſua fuerit, & fecerit iniquitatem: ponam offendiculum coram eo, ipſe morietur, quia non annuntiaſti ei: in peccato ſuo morietur, & non erunt in memoria juſtitiæ ejus, quas fecit: ſanguinem verò ejus de manu tua requiram.

F 21 Si autem tu annuntiaveris juſto ut non peccet juſtus, & ille non peccaverit: vivens vivet, quia annuntiaſti ei, & tu animam tuam liberaſti.

22 Et facta eſt ſuper me manus Domini, & dixit ad me: Surgens egredere in campum, & ibi loquar tecum.

23 Et ſurgens egreſſus ſum in campum: & ecce ibi gloria Domini ſtabat quaſi gloria, quam vidi * juxta fluvium Chobar: & cecidi in faciem meam. *Sup. 1. a. 3.

G 24 Et ingreſſus eſt in me ſpiritus, & ſtatuit me ſuper pedes meos: & locutus eſt mihi, & dixit ad me: Ingredere, & includere in medio domus tuæ.

25 Et tu filij hominis, ecce data ſunt ſuper te vincula, & ligabunt te in eis: & non egredieris de medio eorum.

26 Et linguam tuam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quaſi vir objurgans: quia domus exaſperans eſt.

27 Cùm autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui audit, audiat: & qui quieſcit, quieſcat: quia domus exaſperans eſt.

CAPUT IV.

Iubetur propheta figurare obſidionem Ieruſalem, ac dormire ſuper latus ſiniſtrum 390. diebus, ſuper dextrum verò 40. ac velere cibum & fœdè confectum ſibi præparare: quibus deſinet calamitatem filiorum Iſraël, obſidionem & afflictionem habitantium Ieroſolymis.

1 ET tu fili hominis ſume tibi laterem, & pones eum coram te: & deſcribes in eo civitatem Ieruſalem. A

2 Et ordinabis adverſus eam obſidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam caſtra, & pones arietes in gyro.

3 Et tu ſume tibi ſartaginem ferream, & pones eam in murum ferreum inter te, & inter civitatem: & obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obſidionem, & circumdabis eam: ſignum eſt domui Iſraël.

4 Et tu dormies ſuper latus tuum ſiniſtrum, & pones iniquitates domus Iſraël ſuper eo, numero dierum quibus dormies ſuper illud, & aſſumes iniquitatem eorum.

5. Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum, numero dierum trecentos & nonaginta dies: & portabis iniquitatem domus Iſraël. B

6 Et cùm compleveris hæc, dormies ſuper latus tuum dexterum ſecundò: & * aſſumes iniquitatẽ domus Iuda quadraginta diebus: diem pro anno, diem, inquam, pro anno dedi tibi. * Num. 14. f. 34.

7 Et ad obſidionem Ieruſalem convertes faciem tuam, & brachium tuum erit extentum: & prophetabis adverſus eam.

8 Ecce circumdedi te vinculis: & non te convertes à latere tuo in latus aliud, donec compleas dies obſidionis tuæ.

9 Et tu ſume tibi frumentum, & hordeum, & fabam, & lentem, & milium, & viciam: & mittes ea in vas unum, & facies tibi panes numero dierum quibus dormies ſuper latus tuum: trecentis & nonaginta diebus comedes illud.

10 Cibus autem tuus quo veſcêris, erit in pondere viginti ſtateres in die: à tempore uſque ad tempus comedes illud. C

11 Et aquam in menſura bibes, ſextam partẽ hinc: à tempore uſque ad tempus bibes illud.

12 Et quaſi ſubcinericium hordeaceum comedes illud: & ſtercore, quod egreditur de homine, operies illud in oculis eorum.

13 Et dixit Dominus: Sic comedent filij Iſraël * panem ſuum pollutum inter Gentes, ad quas ejiciam eos. *Oſee 9. a. 4.

14 Et dixi: A a a, Domine Deus, ecce anima mea non eſt polluta, & morticinum: & laceratum à beſtiis non comedi ab infantia mea uſque nunc, & non eſt ingreſſa in os meum omnis caro immunda.

15 Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum boum pro ſtercoribus humanis: & facies panem tuum in eo. D

16 Et dixit ad me: Fili hominis: * Ecce ego conteram baculum panis in Ieruſalem: & comedent panem in pondere, & in ſolicitudine: & aquam in menſura, & in anguſtia bibent: * Infr. 5. d. 11. 14. & 15.

17 Ut deficientibus pane & aqua, corruat unuſquiſque ad fratrem ſuum: & contabeſcant in iniquitatibus ſuis.

Caput V.

Per detonſos capitis & barbæ prophetæ pilos juſſu Domini, variéque conſumptos, deſignantur Iudæi, propter ſua peccata fame & gladio conſumendi; ſic ut patres filios & filij patres comedant; reliqui verò in captivitatem ducendi, ubi ſint opprobrium ac ſtupor Gentibus, quarum ſuperaverunt ſcelera

A 1 ET tu filij hominis ſume tibi gladium acutum, radentem pilos: & aſſumes eum, & duces per caput tuum, & per barbam tuam: & aſſumes tibi ſtateram ponderis, & divides eos.

2 Tertiam partem igni combures in medio civitatis, juxta completionem dierum obſidionis: & aſſumes tertiam partem, & concides gladio in circuitu ejus: tertiam verò aliam diſperges in ventum, & gladium nudabo poſt eos.

3 Et ſumes inde parvum numerum: & ligabis eos in ſummitate pallij tui.

4 Et ex eis rurſum tolles, & projicies eos in medio ignis, & cõbures eos igni: & ex eo egredietur ignis in omnem domum Iſraël.

5 Hæc dicit Dominus Deus: Iſta eſt Jeruſalem, in medio Gentium poſui eam, & in circuitu ejus terras.

B 6 Et contempſit judicia mea, ut plus eſſet impia quàm Gentes; & præcepta mea, ultrà quam terræ quæ in circuitu ejus ſunt, judicia enim mea projecerunt, & in præceptis meis non ambulaverunt.

7 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Quia ſuperaſtis Gentes, quæ in circuitu veſtro ſunt, & in præceptis meis non ambulaſtis, & judicia mea non feciſtis, & juxta judicia Gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt, non eſtis operati:

8 Ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, & ipſe ego faciam in medio tui judicia in oculis Gentium.

9 Et faciam in te quod non feci, & quibus ſimilia ultrà non faciam, propter omnes abominationes tuas.

10 Ideò patres comedent filios in medio tui, & filij comedent patres ſuos, & faciam in te judicia, & ventilabo univerſas reliquias tuas in omnem ventum.

C 11 Idcircò vivo ego, dicit Dominus Deus: Niſi pro eo quòd ſanctum meum violaſti in omnibus offenſionibus tuis, & in cunctis abominationibus tuis: ego quoque confringam, & non parcet oculus meus, & non miſerebor.

12 Tertia pars tui peſte morietur, & fame conſumetur in medio tui: & tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam verò partem tuam in omnem ventum diſpergam, & gladium evaginabo poſt eos.

13 Et complebo furorem meum, & requieſcere faciam indignationem meam in eis, & conſolabor: & ſcient quia ego Dominus locutus ſum in zelo meo, cùm implevero indignationem meam in eis.

D 14 Et dabo te in deſertum & in opprobrium Gentibus, quæ in circuitu tuo ſunt, in conſpectu omnis prætereuntis.

15 Et eris opprobrium, & blaſphemia, exemplum, & ſtupor in Gentibus, quæ in circuitu tuo ſunt, cùm fecero in te judicia in furore, & in indignatione, & in increpationibus iræ.

16 Ego Dominus locutus ſum: Quando miſero ſagittas famis peſſimas in eos; quæ erunt mortiferæ, & quas mittam ut diſperdam vos: & famem congregabo ſuper vos, & * conteram in vobis baculum panis. * Sup. 4. d 16. Inf. 14. d 13.

17 Et immittam in vos famem, & beſtias peſſimas uſque ad internecionem: & peſtilentia & ſanguis tranſibunt per te, & gladium inducam ſuper te, ego Dominus locutus ſum.

Caput. VI.

Propter multiplicem idololatriam filiorum Iſraël, prædicuntur eorum urbes & excelſa diſſipanda, & qui peſtem, gladium & famem evaſerint, diſpergendi inter Gentes, ubi malis preſſi convertentur ad Dominum

1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens: A

2 Fili hominis pone faciem tuam ad montes Iſraël, & prophetabis ad eos,

3 Et dices: * Montes Iſraël audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, rupibus, & vallibus: Ecce ego inducam ſuper vos gladium, & diſperdam excelſa veſtra, * Inf. 36. a. 1.

4 Et demoliar aras veſtras, & confringentur ſimulachra veſtra: & dejiciam interfectos veſtros ante idola veſtra.

5 Et dabo cadavera filiorum Iſraël ante faciem ſimulachrorum veſtrorum: & diſpergam oſſa veſtra circum aras veſtras,

6 In omnibus habitationibus veſtris. Urbes deſertæ erunt, & excelſa demolientur, & diſſipabuntur: & interibunt aræ veſtræ, & confringentur: & ceſſabunt idola veſtra, & conterentur delubra veſtra, & delebuntur opera veſtra. B

7 Et cadet interfectus in medio veſtri: & ſcietis quia ego ſum Dominus.

8 Et relinquam in vobis eos, qui fugerint gladium in Gentibus, cùm diſperſero vos in terris.

9 Et recordabuntur mei liberati veſtri in Gentibus, ad quas captivi ducti ſunt: quia cõtrivi cor eorum fornicans, & recedens à me; & oculos eorum fornicantes poſt idola ſua: & diſplicebunt ſibimet ſuper malis quæ fecerunt in univerſis abominationibus ſuis. C

10 Et ſcient, quia ego Dominus non fruſtrà locutus ſum, ut facerem eis malum hoc.

11 Hæc dicit Dominus Deus: Percute manum tuam, & allide pedem tuum, & dic: Heu, ad omnes abominationes malorum domus Iſraël: quia gladio, fame, & peſte ruituri ſunt.

12 Qui longe eſt, peſte morietur: qui autem propè, gladio corruet: qui relictus fuerit: & qui obſeſſus, fame morietur: & complebo indignationem meam in eis.

13 Et ſcietis quia ego Dominus, cùm fuerint interfecti veſtri in medio idolorum veſtrorum, in circuitu ararum veſtrarum, in omni colle excelſo, & in cunctis ſummitatibus montium, & ſubtus omne lignum nemoroſum, & D

ſubtus

ſubtus univerſum quercum frondoſam, locum
ubi accenderunt thura redolentia univerſis
idolis ſuis.
14 Et extendam manum meam ſuper eos:
& faciam terram deſolatam & deſtitutam, à
deſerto Deblatha, in omnibus habitationibus
eorum: & ſcient quia ego Dominus.

CAPUT VII.

Denuntiat propheta totius terræ Iuda extremam & inevitabilem vaſtationem proximè imminere propter ipſorum ſcelera.

A 1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
2 Et tu fili hominis, hæc dicit Dominus Deus terræ Iſraël: Finis venit, venit finis
ſuper quatuor plagas terræ.
3 Nunc finis ſuper te, & immittam furorem
meum in te: & judicabo te juxta vias tuas: &
ponam contra te omnes abominationes tuas.
4 Et non parcet oculus meus ſuper te, &
non miſerebor: ſed vias tuas ponam ſuper te,
& abominationes tuæ in medio tui erunt: &
ſcietis quia ego Dominus.
B 5 Hæc dicit Dominus Deus: Afflictio una,
afflictio ecce venit.
6 Finis venit, venit finis, evigilavit adverſum te: ecce venit.
7 Venit contritio ſuper te, qui habitas in
terra; venit tempus: propè eſt dies occiſionis,
& non gloriæ montium.
8 Nunc de propinquo effundam iram meam
ſuper te, & complebo furorem meum in te: &
judicabo te juxta vias tuas, & imponam tibi
omnia ſcelera tua.
C 9 Et non parcet oculus meus, nec miſerebor, ſed vias tuas imponam tibi, & abominationes tuæ in medio tui erunt; & ſcietis quia
ego ſum Dominus percutiens.
10 Ecce dies, ecce venit: egreſſa eſt contritio, floruit virga, germinavit ſuperbia:
11 Iniquitas ſurrexit in virga impietatis;
non ex eis, & non ex populo, neque ex ſonitu
eorum: & non erit requies in eis.
12 Venit tempus, appropinquavit dies: qui
emit, non lætetur: & qui vendit, non lugeat:
quia ira ſuper omnem populum ejus.
D 13 Quia qui vendit, ad id quod vendidit,
non revertetur, & adhuc in viventibus vita eorum, viſio enim ad omnem multitudinem
ejus non regredietur: & vir in iniquitate vitæ
ſuæ non confortabitur.
14 Canite tuba, præparentur omnes, &
non eſt qui vadat ad prælium: ira enim mea
ſuper univerſum populum ejus.
15 Gladius foris; & peſtis & fames intrinſecus: qui in agro eſt, gladio morietur: & qui in
civitate, & peſtilentia & fame devorabuntur.
16 Et ſalvabuntur qui fugerint ex eis: &
erunt in montibus quaſi columbæ convallium
omnes trepidi, unuſquiſque in iniquitate ſua.
E 17 Omnes manus diſſolventur, & omnia
genua fluent aquis.
*Iſa. 15. a. 2. 18 * Et accingent ſe ciliciis, & operiet eos
formido, & in omni facie confuſio, & in univerſis capitibus eorum calvitium. Ier. 48. f. 37.
19 Argentum eorum foras projicietur, &
aurum eorũ in ſterquilinium erit. * Argentum * Proverb. 11. a. 4.
eorum, & aurum eorũ non valebit liberare eos
in die furoris Domini. Animam ſuam non ſaturabunt, & ventres eorum non implebuntur: Soph. 1. d. 18.
quia ſcandalum iniquitatis eorum factum eſt. Eccli. 5. c. 10.
20 Et ornamentum monilium ſuorum in
ſuperbiam poſuerunt, & imagines abominationum ſuarum & ſimulachrorum fecerunt ex
eo: propter hoc dedi eis illud in immunditiam:
21 Et dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, & impiis terræ in prædam, & contaminabunt illud, F
22 Et avertam faciem meam ab eis, & violabunt arcanum meum: & introibunt in illud
emiſſarij, & contaminabunt illud.
23 Fac concluſionem: quoniam terra plena
eſt judicio ſanguinum, & civitas plena iniquitate.
24 Et adducam peſſimos de Gentibus, & G
poſſidebunt domos eorum: & quieſcere faciam ſuperbiam potentium, & poſſidebunt
ſanctuaria eorum.
25 Anguſtia ſuperveniente, requirent pacem, & non erit.
26 Conturbatio ſuper conturbationem veniet, & auditus ſuper auditum: & quærent viſionem de propheta, & lex peribit à ſacerdote,
& conſilium à ſenioribus.
27 Rex lugebit, & princeps induetur mœrore, & manus populi terræ conturbabuntur.
Secundùm viam eorum faciam eis, & ſecundùm judicia eorum judicabo eos: & ſcient
quia ego Dominus.

CAPUT VIII.

Ezechiel poſt viſam Dei ſimilitudinem, ſpiritu raptus in Ieruſalem, videt peſſimas Iudæorum idololatrias ſub variis figuris: quare dicit Dominus ſe eis non parciturum, nec orationes exauditurum

1 ET factum eſt in anno ſexto, in ſexto A
menſe, in quinta menſis: ego ſedebam in
domo mea, & ſenes Juda ſedebant coram me,
& cecidit ibi ſuper me manus Domini Dei.
2 Et vidi, & ecce ſimilitudo quaſi aſpectus
ignis: ab aſpectu lumborum ejus, & deorſum,
ignis: & à lumbis ejus, & ſurſum, quaſi aſpectus ſplendoris, ut viſio electri.
3 * Et emiſſa ſimilitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei: & elevavit me * Dan 14. f. 35.
ſpiritus inter terram & cælum: & adduxit me B
in Jeruſalem in viſione Dei, juxta oſtium interius, quod reſpiciebat ad Aquilonem, ubi
erat ſtatutum idolum zeli ad provocandam
æmulationem.
4 Et ecce ibi gloria Dei Iſraël, ſecundùm
viſionem quam videram in campo.
5 Et dixit ad me: Fili hominis, leva oculos C
tuos ad viam Aquilonis. Et levavi oculos meos
ad viam Aquilonis: & ecce ab Aquilone portæ
altaris, idolum zeli in ipſo introitu.
6 Et dixit ad me: Fili hominis, putaſne, vides
tu quid iſti faciunt, abominationes magnas,
quas domus Iſraël facit hîc ut procul recedam
à ſanctuario

à ſanctuario meo; & adduc converſus videbis
abominationes majores.
7 Et introduxit me ad oſtium atrij: & vidi:
& ecce foramen unum in pariete.
D 8 Et dixit ad me: Fili hominis fode parie-
tem. Et cùm fodiſſem parietem, apparuit
oſtium unum.
9 Et dixit ad me: Ingredere,& vide abomi-
nationes peſſimas,quas iſti faciunt hîc.
10 Et ingreſſus vidi,& ecce omnis ſimilitu-
do reptilium & animalium, abominatio, &
univerſa idola, domus Iſraël depicta erant in
pariete in circuitu per totum.
E 11 Et ſeptuaginta viri de ſenioribus domus
Iſraël,& Jezonias filius Saphã ſtabat in medio
eorum,ſtantium ante picturas:& unuſquiſque
habebat thuribulum in manu ſua:& vapor ne-
bulæ de thure conſurgebat.
12 Et dixit ad me: Certè vides fili hominis
quæ ſeniores domus Iſraël faciunt in tenebris,
unuſquiſque in abſcondito cubiculi ſui:dicũt
enim:Non videt Dominus nos,dereliquit Do-
minus terram.
F 13 Et dixit ad me:Adhuc converſus videbis
abominationes majores,quas iſti faciunt.
14 Et introduxit me per oſtium portæ domus
Domini, quod reſpiciebat ad Aquilonem:
& ecce ibi mulieres ſedebant plangentes Ado-
nidem.
15 Et dixit ad me: Certè vidiſti fili homi-
nis: adhuc converſus videbis abominationes
majores his.
16 Et introduxit me in atrium domus Do-
mini interius: & ecce in oſtio templi Domini
inter veſtibulum & altare, quaſi vigintiquin-
que viri, dorſa habentes contra templum Do-
mini, & facies ad Orientem: & adorabant ad
ortum Solis.
G 17 Et dixit ad me:Certè vidiſti fili hominis:
numquid leve eſt hoc domui Juda, ut facerent
abominationes iſtas, quas fecerunt hîc: quia
replentes terram iniquitate, converſi ſunt ad
irritandum me? & ecce applicant ramum ad
nares ſuas.
18 Ergo & ego faciam in furore:non parcet
oculus meus,nec miſerebor: & cùm clamave-
rint ad aures meas voce magna, non exau-
diam eos.

CAPUT. IX.

*Apparentes ſex viri jubentur omnes in Ieruſalem truci-
dare, qui à viro lineis veſtito non ſunt ſigno thau notati:
quo facto Dominus exclamanti prophetæ reſpondet id futu-
rum exigentibus ipſorum criminibus.*

A 1 ET clamavit in auribus meis voce magna,
dicens: Appropinquaverunt viſitationes
urbis,& unuſquiſque vas interfectionis habet
in manu ſua.
2 Et ecce ſex viri veniebant de via portæ
ſuperioris, quæ reſpicit ad Aquilonem: &
uniuſcujuſque vas interitus in manu ejus: vir
quoque unus in medio eorum veſtitus erat
lineis, & atramentarium ſcriptoris ad renes
ejus: & ingreſſi ſunt, & ſteterunt juxta altare
æreum:
3 Et gloria Domini Iſraël aſſumpta eſt de B
cherub, quæ erat ſuper eum ad limen domus:
& vocavit virum, qui indutus erat lineis, &
atramentarium ſcriptoris habebat in lumbis
ſuis.
4 Et dixit Dominus ad eum: Tranſi per me-
diam civitatem in medio Jeruſalem: * & ſigna *Exo 12. b. 7.
thau ſuper frontes virorum gementium,& do-
lentium ſuper cunctis abominationibus, quæ Apoc 7. a. 3.
fiunt in medio ejus.
5 Et illis dixit,audiente me:Tranſite per ci-
vitatem ſequentes eum,& percutite: non par-
cat oculus veſter, neque miſeramini.
6 Senem,adoleſcentulum,& virginem, par- C
vulum,& mulieres, interficite uſque ad inter-
necionem: omnem autem,ſuper quem videri-
tis thau, ne occidatis, & à ſanctuario meo in-
cipite. Cœperunt ergo à viris ſenioribus, qui
erant ante faciem domus.
7 Et dixit ad eos: Contaminate domum,&
implete atria interfectis:egredimini. Et egreſſi
ſunt, & percutiebant eos qui erant in civitate.
8 Et cæde completa,remanſi ego:ruíque ſu-
per faciem meam,& clamans aio: Heu,heu,heu,
Domine Deus: ergóne diſperdes omnes reli-
quias Iſraël,effundens furorem tuum ſuper Je-
ruſalem?
9 Et dixit ad me: Iniquitas domus Iſraël & D
Juda,magna eſt nimis valdè,& repleta eſt terra
ſanguinibus, & civitas repleta eſt averſione:
dixerunt enim:Dereliquit Dominus terram,&
Dominus non videt.
10 Igitur & meus non parcet oculus, ne-
que miſerebor: viam eorum ſuper caput eorum
reddam.
11 Et ecce vir, qui erat indutus lineis, qui
habebat atramẽtarium in dorſo ſuo, reſpondit
verbum, dicens: Feci ſicut præcepiſti mihi.

CAPUT X.

*Iubetur vir lineis veſtitus accipere prunas ignis de me-
dio rotarum, quæ ſunt ſubtus cherubim & ſuper civitatem
effundere: deſcribitur viſio Dei, Cherubim, & quatuor
rotarum.*

A 1 ET vidi, & ecce in firmamento, quod
erat ſuper caput cherubim, quaſi lapis
ſapphirus, quaſi ſpecies ſimilitudinis ſolij, ap-
paruit ſuper ea.
2 Et dixit ad virum, qui indutus erat lineis,
& ait: Ingredere in medio rotarum, quæ ſunt
ſubtus cherubim, & imple manum tuam
prunis ignis, quæ ſunt inter cherubim, & ef-
funde ſuper civitatem. Ingreſſúſque eſt in
conſpectu meo:
3 Cherubim autem ſtabant à dextris domus,
cùm ingrederetur vir,& nubes implevit atrium
interius.
4 Et elevata eſt gloria Domini deſuper che-
rub ad limen domus: & repleta eſt domus
nube, & atrium repletum eſt ſplendore gloriæ
Domini.
5 Et ſonitus alarum cherubim audiebatur
uſque ad atrium exterius,quaſi vox Dei omni-
potentis loquentis.
6 Cùmque præcepiſſet viro, qui indutus
erat

B erat lineis, dicens: Sume ignem de medio rota-
rum, quæ ſunt inter cherubim: ingreſſus ille
ſtetit juxta rotam.
7 Et extendit cherub manum de medio che-
rubim, ad ignem, qui erat inter cherubim: &
ſumpſit, & dedit in manus ejus, qui indutus
erat lineis: qui accipiens egreſſus eſt.
8 Et apparuit in cherubim ſimilitudo ma-
nus hominis ſubtus pennas eorum.
9 Et vidi, & ecce quatuor rotæ juxta che-
rubim: rota una juxta cherub unum, & rota
alia juxta cherub unum: ſpecies autem rota-
rum erat quaſi viſio lapidis chryſolithi.
10 Et aſpectus earum ſimilitudo una qua-
tuor: quaſi ſit rota in medio rotæ.
11 Cúmque ambularent, in quatuor partes
gradiebantur: & non revertebantur ambulan-
tes, ſed ad locum, ad quem ire declinabat quæ
prima erat, ſequebantur & ceteræ, nec conver-
tebantur.
C 12 Et omne corpus earum, & colla, & ma-
nus, & pennæ, & circuli, plena erant oculis
in circuitu quatuor rotarum.
13 Et rotas iſtas vocavit volubiles, audien-
te me.
14 Quatuor autem facies habebat unum:
facies una, facies cherub: & facies ſecunda, fa-
cies hominis: & in tertio facies leonis: & in
quarto facies aquilæ.
15 Et elevata ſunt cherubim: ipſum eſt ani-
mal, quod videram juxta fluvium Chobar.
16 Cúmque ambularent cherubim, ibant
pariter & rotæ juxta ea: & cùm elevarent che-
rubim alas ſuas ut exaltarentur de terra, non
reſidebant rotæ, ſed & ipſæ juxtà erant.
17 Stantibus illis, ſtabant: & cum elevatis
elevabantur, ſpiritus enim vitæ erat in eis.
D 18 Et egreſſa eſt gloria Domini a limine tem-
pli: & ſtetit ſuper cherubim.
19 Et elevantia cherubim alas ſuas exaltata
ſunt à terra coram me: & illis egredientibus,
rotæ quoque ſubſecutæ ſunt: & ſtetit in introi-
tu portæ domus Domini orientalis: & gloria
Dei Iſraël erat ſuper ea.
20 Ipſum eſt animal, quod vidi ſubter Deum
Iſraël * juxta fluvium Chobar: & intellexi quia * Sup. 1. a. 1. 3.
cherubim eſſent.
21 Quatuor vultus uni, & quatuor alæ uni:
& ſimilitudo manus hominis ſub alis eorum.
22 Et ſimilitudo vultuum eorum, ipſi vul-
tus quos videram juxta fluvium Chobar, &
intuitus eorum, & impetus ſingulorum ante
faciem ſuam ingredi.

Caput. XI.

*Adverſus Iezoniam & Pheltiam qui dicebant, peſſi-
mum tractantes conſilium*, Nónne dudum ædificatæ ſunt
domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes; *vaticinatur
illos & quotquot nolunt reſipiſcere puniendos: & prophe-
tante Ezechiele mortuus eſt Pheltias: reliquias autem
Iſraël dicit ſe reducturum in terram ipſorum, & daturum
eis cor carneum ut colant ac timeant Dominum.*

A 1 ET elevavit me ſpiritus, & introduxit me
ad portam domus Domini orientalem,
quæ reſpicit ad ſolis ortum: & ecce in introitu
portæ vigintiquinque viri: & vidi in medio
eorum Jezoniam filium Azur, & Pheltiam fi-
lium Banaiæ, principes populi.
2 Dixítque ad me: Fili hominis, hi ſunt viri,
qui cogitant iniquitatem, & tractant conſi-
lium peſſimum in urbe iſta,
3 Dicentes: Nónne dudum ædificatæ ſunt
domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes.
4 Idcircò vaticinare de eis, vaticinare fili
hominis.
5 Et irruit in me ſpiritus Domini & dixit
ad me: Loquere: Hæc dicit Dominus: Sic locuti
eſtis domus Iſraël, & cogitationes cordis veſtri
ego novi.
6 Plurimos occidiſtis in urbe hac, & im-
pleſtis vias ejus interfectis.
7 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: In- B
terfecti veſtri, quos poſuiſtis in medio ejus, hi
ſunt carnes, & hæc eſt lebes: & educam vos de
medio ejus.
8 Gladium metuiſtis, & gladium inducam
ſuper vos, ait Dominus Deus.
9 Et ejiciam vos de medio ejus, dabóque vos
in manu hoſtium, & faciam in vobis judicia.
10 Gladio cadetis: in finibus Iſraël judicabo
vos, & ſcietis quia ego Dominus.
11 Hæc non erit vobis in lebetem, & vos
non eritis in medio ejus in carnes: in finibus
Iſraël judicabo vos.
12 Et ſcietis quia ego Dominus: quia in præ-
ceptis meis non ambulaſtis, & judicia mea non
feciſtis, ſed juxta judicia Gentium, quæ in cir-
cuitu veſtro ſunt, eſtis operati.
13 Et factum eſt, cùm prophetarem, Phel-
tias filius Banaiæ mortuus eſt: & cecidi in fa-
ciem meam clamans voce magna, & dixi: Heu,
heu, heu Domine Deus: conſúmationem tu
facis reliquiarum Iſraël?
14 Et factum eſt verbum Domini ad me, C
dicens:
15 Fili hominis, fratres tui, fratres tui, viri
propinqui tui, & omnis domus Iſraël, univer-
ſi, quibus dixerunt habitatores Jeruſalem: Lon-
gè recedite à Domino, nobis data eſt terra in
poſſeſſionem.
16 Proptereà hæc dicit Dominus Deus, quia
longè feci eos in Gentibus, & quia diſperſi eos
in terris: ero eis in ſanctificationem modicam
in terris, ad quas venerunt.
17 Proptereà loquere: Hæc dicit Dominus
Deus: Congregabo vos de populis: & adunabo
de terris in quibus diſperſi eſtis, dabóque vobis
humum Iſraël.
18 Et ingredientur illuc, & auferent omnes
offenſiones, cunctaſque abominationes ejus de
illa.
19 * Et dabo eis cor unum, & ſpiritum no- * Ier. 31 f. 33.
vum tribuam in viſceribus eorum: & auferam Infr. 36.
cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor c. 26.
carneum:
20 Ut in præceptis meis ambulent, & judi- D
cia mea cuſtodiant, faciantque ea: & ſint mihi
in populum, & ego ſim eis in Deum.

21 Quorum cor poſt offendicula & abominationes ſuas ambulat, horum viam in capite ſuo ponam: dicit Dominus Deus.

22 Et elevaverunt cherubim alas ſuas, & rotæ cum eis: & gloria Dei Iſraël erat ſuper ea.

23 Et aſcendit gloria Domini de medio civitatis, ſtetitque ſuper montem, qui eſt ad Orientem urbis.

24 Et ſpiritus levavit me, adduxitque in Chaldæam ad transmigrationem, in viſione, in ſpiritu Dei: & ſublata eſt à me viſio, quam videram.

25 Et locutus ſum ad tranſmigrationem omnia verba Domini, quæ oſtenderat mihi.

CAPUT XII.

Ezechiel ſuis factis portendit futuram Ieruſalem & regis ipſius captivitatem, reliquis gladio, peſte & fame in Ieruſalem conſumptis: oſtendit etiam viſionem prophetarum non caſſam futuram, nec in longum differendam.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis in medio domus exaſperantis tu habitas: qui oculos habent ad videndum, & non vident: & aures ad audiendum, & non audiunt: quia domus exaſperans eſt.

3 Tu ergo fili hominis, fac tibi vaſa tranſmigrationis, tranſmigrabis per diem coram eis: tranſmigrabis autem de loco tuo ad locum alterum, in conſpectu eorum, ſi fortè aſpiciant: quia domus exaſperans eſt.

B 4 Et efferes foras vaſa tua quaſi vaſa tranſmigrantis per diem in conſpectu eorum: tu autem egredieris veſpere coram eis, ſicut egreditur migrans.

5 Ante oculos eorum perfode tibi parietem: & egredieris per eum.

6 In conſpectu eorum in humeris portaberis, in caligine efferêris: faciem tuam velabis, & non videbis terram: quia portentum dedi te domui Iſraël.

7 Feci ergo ſicut præceperat mihi Dominus: vaſa mea protuli quaſi vaſa traſmigrantis per diem: & veſpere perfodi mihi parietem manu: & in caligine egreſſus ſum, in humeris portatus in conſpectu eorum.

C 8 Et factus eſt ſermo Domini manè ad me, dicens:

9 Fili hominis, numquid non dixerunt ad te domus Iſraël, domus exaſperans: Quid tu facis?

10 Dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: ſuper ducem onus iſtud, qui eſt in Jeruſalem, & ſuper omnem domum Iſraël, quæ eſt in medio eorum.

11 Dic: Ego portentum veſtrum quomodo feci, ſic fiet illis in tranſmigrationem, & in captivitatem ibunt.

12 Et dux, qui eſt in medio eorum, in humeris portabitur, in caligine egredietur: parietem perfodient ut educant eum: facies ejus operietur ut non videat oculo terram.

D 13 * Et extendam rete meum ſuper eum, & capietur in ſagena mea: & adducam eum in Babylonem in terram Chaldæorum: & ipſam non videbit, ibíque morietur.

*I.f.17. f. 20.

14 Et omnes qui circa eum ſunt, præſidium ejus, & agmina ejus, diſpergam in omnem ventum: & gladium evaginabo poſt eos.

15 Et ſcient quia ego Dominus, quando diſperſero illos in Gentibus, & diſſeminavero eos in terris.

16 Et relinquam ex eis viros paucos, à gladio, & fame, & peſtilentia: ut enarrent omnia ſcelera eorum in Gentibus, ad quas ingredientur, & ſcient quia ego Dominus.

17 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: E

18 Fili hominis, panem tuum in conturbatione comede: ſed & aquam tuam in feſtinatione & mœrore bibe.

19 Et dices ad populum terræ: Hæc dicit Dominus Deus ad eos, qui habitant in Jeruſalem in terra Iſraël: Panem ſuum in ſolicitudine comedent, & aquam ſuam in deſolatione bibent: ut deſoletur terra à multitudine ſua, propter iniquitatem omnium qui habitant in ea.

20 Et civitates quæ nunc habitantur, deſolatæ erunt, terráque deſerta: & ſcietis quia ego Dominus. F

21 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

22 Fili hominis, quod eſt proverbium iſtud vobis in terra Iſraël, dicentium: In longum differentur dies, & peribit omnis viſio?

23 Ideo dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Quieſcere faciam proverbium iſtud: neque vulgò dicetur ultrà in Iſraël: & loquere ad eos quòd appropinquaverint dies, & ſermo omnes viſionis.

24 Non enim erit ultrà omnis viſio caſſa, neque divinatio ambigua in medio filiorum Iſraël.

25 Quia ego Dominus loquar: & quodcumque locutus fuero verbum, fiet, & non prolongabitur ampliùs: ſed in diebus veſtris domus exaſperans loquar verbum, & faciam illud, dicit Dominus Deus. G

26 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

27 Fili hominis, ecce domus Iſraël dicentium: viſio, quam hîc videt, in dies multos, & in tempora longa iſte prophetat.

28 Proptereà dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Non prolongabitur ultrà omnis ſermo meus: verbum, quod locutus fuero, complebitur, dicit Dominus Deus.

CAPUT XIII.

Minatur Dominus pſeudoprophetis ex ſuo cerebro divinantibus, populúmque ſeducentibus, falſam promittendo pacem & parietem luto abſque paleis linendo: ſimiliter & filiabus Iſraël de corde ſuo prophetantibus, & pulvillos ſub omni cubito conſuentibus.

1 ET factus eſt ſermo Domine ad me, dicens: A

2 Fili hominis, vaticinare ad prophetas Iſraël

raël, qui prophetant: & dices prophetantibus
de corde ſuo: Audite verbum Domini.
*Ier. 23. a. 1. Inf. 34. c. 9. 34. a. 2. 3 Hæc dicit Dominus Deus: *Væ prophetis
inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum, &
nihil vident.
4 Quaſi vulpes in deſertis, prophetæ tui
Iſraël erant.
5 Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppo-
ſuiſtis murum pro domo Iſraël, ut ſtaretis in
prælio in die Domini.
6 Vident vana, divinant mendacium, di-
centes, Ait Dominus: cùm Dominus non
miſerit eos: & perſeveraverunt confirmare ſer-
monem.
7 Numquid non viſionem caſſam vidiſtis,
& divinationem mendacem locuti eſtis; &
dicitis, Ait Dominus; cùm ego non ſum lo-
cutus?
8 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia
locuti eſtis vana, & vidiſtis mendacium: ideò
ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus.
B 9 Et erit manus mea ſuper prophetas, qui
vident vana, & divinant mendacium: in
conſilio populi mei non erunt, & in ſcriptu-
ra domus Iſraël non ſcribentur: nec in terram
Iſraël ingredientur: & ſcietis quia ego Domi-
nus Deus.
10 Eò quòd deceperint populum meum, di-
centes: Pax, & non eſt pax: & ipſe ædificabat
parietem, illi autem liniebant eum luto abſ-
que paleis:
11 Dic ad eos qui liniunt abſque temperatu-
ra, quòd caſurus ſit: erit enim imber inundans,
& dabo lapides prægrandes deſuper irruentes,
& ventum procellæ diſſipantem.
12 Siquidem ecce cecidit paries, numquid
non dicetur vobis: Ubi eſt litura, quam li-
niſtis?
13 Propterea hæc Dicit Dominus Deus: &
erumpere faciam ſpiritum tempeſtatum in in-
dignatione mea, & imber inundans in furore
meo erit: & lapides grandes in ira in conſum-
ptionem.
C 14 Et deſtruam parietem, quem liniſtis abſ-
que temperamento: & adæquabo eum terræ,
& revelabitur fundamentum ejus: & cadet, &
conſumetur in medio ejus: & ſcietis quia ego
ſum Dominus.
15 Et complebo indignationem meam in
pariete, & in his qui liniunt eum abſque tem-
peramento, dicamque vobis: Non eſt paries, &
non ſunt qui liniunt eum.
16 Prophetæ Iſraël, qui prophetant ad Je-
ruſalem, & vident ei viſionem pacis: & non eſt
pax, ait Dominus Deus.
17 Et tu fili hominis, pone faciem tuam
contra filias populi tui, quæ prophetant de cor-
de ſuo: & vaticinare ſuper eas,
18 Et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Væ
quæ conſuunt pulvillos ſub omni cubito ma-
nus: & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ
ætatis ad capiendas animas: & cùm caperent
animas populi mei, vivificabãt animas eorum.
19 Et violabant me ad populum meum
propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut
interficerent animas, quæ non moriuntur, &
vivificarent animas, quæ non vivunt, mentien-
tes populo meo credenti mendaciis.
20 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: D
Ecce ego ad pulvillos veſtros quibus vos capi-
tis animas volantes: & dirumpam eos de
brachiis veſtris: & dimittam animas, quas vos
capitis, animas ad volandum.
21 Et dirumpam cervicalia veſtra, & libe-
rabo populum meum de manu veſtra, neque
erunt ultrà in manibus veſtris ad prædandum:
& ſcietis quia ego Dominus.
22 Pro eo quòd mœrere feciſti cor juſti
mendaciter, quem ego non contriſtavi: & con-
fortatis manus impii, ut non reverteretur à via
ſua mala, & viveret?
23 Propterea vana non videbitis, & divina-
tiones non divinabitis ampliùs, & eruam po-
pulum meum de manu veſtra: & ſcietis quia
ego Dominus.

CAPUT XIV.

Comminatur Dominus idololatris qui veniunt ad prophetas, ut per eos conſulant Dominum, dicens ſe illos perditurum, & prophetas decepturum, ut reſpondeant juxta illorum iniquitates: Noë autem, Danielem & Iob ſua juſtitia liberaturos ſe tantùm, & non impios de fame, malis beſtiis, gladio & peſte quæ in populum peccatorem immittet Dominus: additur etiam conſolatio reliquiarum Iſraël.

1 ET venerunt ad me viri ſeniorum Iſraël,
& ſederunt coram me.
2 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
3 Fili hominis, viri iſti poſuerunt immundi-
tias ſuas in cordibus ſuis, & ſcandalum iniqui-
tatis ſuæ ſtatuerunt contra faciem ſuam: num-
quid interrogatus reſpondebo eis?
4 Propter hoc loquere eis, & dices ad eos: B
Hæc dicit Dominus Deus: Homo homo de
domo Iſraël: qui poſuerit immunditias ſuas in
corde ſuo, & ſcandalum iniquitatis ſuæ ſtatue-
rit contra faciem ſuam, & venerit ad prophe-
tam interrogans per eum me: ego Dominus
reſpondebo ei in multitudine immunditiarum
ſuarum:
5 Ut capiatur domus Iſraël in corde ſuo quo
receſſerunt à me in cunctis idolis ſuis.
6 Propterea dic ad domum Iſraël: Hæc dicit
Dominus Deus: Convertimini, & recedite ab
idolis veſtris, & ab univerſis contaminationi-
bus veſtris avertite facies veſtras.
7 Quia homo homo de domo Iſraël, & de
proſelytis quicumque advena fuerit in Iſraël,
ſi alienatus fuerit à me, & poſuerit idola ſua in
corde ſuo, & ſcandalum iniquitatis ſuæ ſtatue-
rit contra faciem ſuam, & venerit ad prophe-
tam ut interroget per eum me: ego Dominus
reſpondebo ei per me.
8 Et ponam faciem meam ſuper hominem C
illum, & faciam eum in exemplum, & in pro-
verbium, & diſperdam eum de medio populi
mei: & ſcietis quia ego Dominus.
9 * Et propheta cùm erraverit, & locutus *Sup 13. a 1.
fuerit verbum: ego Dominus decepi prophe-

 tam

tam illum: & extendam manum meam ſuper illũ, & delebo eum de medio populi mei Iſraël.

10 Et portabunt iniquitatem ſuam: juxta iniquitatem interrogantis, ſic iniquitas prophetæ erit:

11 Ut non erret ultrà domus Iſraël à me, neque polluatur in univerſis prævaricationibus ſuis: ſed ſint mihi in populum, & ego ſim eis in Deum, ait Dominus exercituum.

D 12 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

13 Fili hominis, terra cùm peccaverit mihi, ut prævaricetur prævaricans, extendam manum meam ſuper eam, & * conteram virgam panis ejus: & immittam in eam famem, & interficiam de ea hominem, & jumentum.

* Sup. 4. d. 16. 5. & 16.

14 Et ſi fuerint tres viri iſti in medio ejus, Noë, Daniel, & Job: ipſi juſtitia ſua liberabunt animas ſuas, ait Dominus exercituum.

E 15 Quòd ſi & beſtias peſſimas induxero ſuper terram ut vaſtem eam, & fuerit invia, eò quòd non ſit pertranſiens propter beſtias:

16 Tres viri iſti ſi fuerint in ea, vivo ego, dicit Dominus Deus, quia nec filios, nec filias liberabunt: ſed ipſi ſoli liberabuntur, terra autem deſolabitur.

17 Vel ſi gladium induxero ſuper terram illam, & dixero gladio: Tranſi per terram: & interfecero de ea hominem, & jumentum.

18 Et tres viri iſti fuerint in medio ejus: vivo ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt filios, neque filias: ſed ipſi ſoli liberabuntur.

F 19 Si autem & peſtilentiam immiſero ſuper terram illam, & effudero indignationem meam ſuper eam, in ſanguine, ut auferam ex ea hominem, & jumentum.

20 Et Noë, & Daniel, & Job fuerint in medio ejus: vivo ego, dicit Dominus Deus, quia filium & filiam non liberabunt: ſed ipſi juſtitia ſua liberabunt animas ſuas.

21 Quoniam hæc dicit Dominus Deus: Quod & ſi quatuor judicia mea peſſima, gladium, & famem, ac beſtias malas, & peſtilentiam immiſero in Jeruſalem, ut interficiam de ea hominem, & pecus.

G 22 Tamen relinquetur in ea ſalvatio educentium filios, & filias: ecce ipſi ingredientur ad vos, & videbitis viam eorum, & adinventiones eorum, & conſolabimini ſuper malo, quod induxi in Jeruſalem, in omnibus quæ importavi ſuper eam.

23 Et conſolabuntur vos, cùm videritis viam eorum, & adinventiones eorum: & cognoſcetis quòd non fruſtrà fecerim omnia, quæ feci in ea, ait Dominus Deus.

CAPUT XV.

Sicut lignum de vite præciſum ſoli ſervit igni, ita Judæos ob inveterata peccata cum Jeruſalem prædicit exurendos.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
2 Fili hominis, quid fiet de ligno vitis, ex omnibus lignis nemorum, quæ ſunt inter ligna ſilvarum?

3 Numquid tolletur de ea lignum, ut fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus, ut dependeat in eo quodcumque vas.

4 Ecce igni datum eſt in eſcam: utramque partem ejus conſumpſit ignis, & medietas ejus redacta eſt in favillam: numquid utile erit ad opus?

5 Etiam cùm eſſet integrum, non erat aptum ad opus: quantò magis cũ illud ignis devoraverit, & combuſſerit, nihil ex eo fiet operis?

6 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Quomodo lignum vitis inter ligna ſilvarum, quod dedi igni ad devorandum, ſic tradam habitatores Jeruſalem.

7 Et ponam faciem meam in eos: de igne egredientur, & ignis conſumet eos: & ſcietis quia ego Dominus, cùm poſuero faciẽ meam in eos,

8 Et dedero terram inviam, & deſolatam: eò quòd prævaricatores extiterint, dicit Dominus Deus.

CAPUT XVI.

Jeruſalem priùs abjectiſſimam, mirum in modum à Deo exaltatam, oſtendit ingratitudinem variâ idololatriâ, in qua & Samariam & Sodomam ſuperavit: idcircò tradet eam Dominus in vaſtitatem & in ignominiam omnibus gentibus: ſervabit tamen pactum reliquiis ſuis.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A
2 Fili hominis, notas fac Jeruſalem abominationes ſuas.

3 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus Jeruſalem: Radix tua, & generatio tua de Terra Chanaan: pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa,

4 Et quando nata es, in die ortus tui, non eſt præciſus umbilicus tuus, & aqua non es lota in ſalutem, nec ſale ſalita, nec involuta pannis.

5 Non pepercit ſuper te oculus ut faceret tibi unum de his, miſertus tui: ſed projecta es ſuper faciem terræ in abjectione animæ tuæ, in die qua nata es.

6 Tranſiens autem per te, vidi te conculcari in ſanguine tuo, & dixi tibi cùm eſſes in ſanguine tuo: Vive, dixi, inquam, tibi: In ſanguine tuo vive.

7 Multiplicatam quaſi germen agri dedi te: & multiplicata es, & grandis effecta, & ingreſſa es, & perveniſti ad mundum muliebrem: ubera tua intumuerunt, & pilus tuus germinavit: & eras nuda, & confuſione plena.

8 Et tranſivi per te, & vidi te: & ecce tempus tuum, tempus amantium: & expandi amictum meum ſuper te, & operui ignominiam tuam. Et juravi tibi, & ingreſſus ſum pactum tecum (ait Dominus Deus) & facta es mihi.

9 Et lavi te aqua, & emundavi ſanguinem tuum ex te: & unxi te oleo.

10 Et veſtivi te diſcoloribus, & calceavi te jàcinthino: & cinxi te byſſo, & indui te ſubtilibus.

11 Et ornavi te ornamento, & dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuũ. B

12 Et dedi inaurem ſuper os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo.

13 Et ornata es auro, & argento, & veſtita es byſſo & polymito, & multicoloribus: ſimilam, & mel, & oleum comediſti, & decora

facta

facta es vehementer nimis: & profeciſti in re-
gnum.
14 Et egreſſum eſt nomen tuum in Gentes
propter ſpeciem tuam: quia perfecta eras in
decore meo, quem poſueram ſuper te, dicit
Dominus Deus.
15 Et habens fiduciam in pulchritudine tua,
fornicata es in nomine tuo: & expoſuiſti forni-
cationem tuam omni tranſeunti, ut ejus fieres.
16 Et ſumens de veſtimentis tuis, feciſti tibi
excelſa hinc inde conſuta: & fornicata es ſuper
eis, ſicut non eſt factum, neque futurum eſt.
17 Et tuliſti vaſa decoris tui de auro meo,
atque argento meo, quæ dedi tibi: & feciſti tibi
imagines maſculinas, & fornicata es in eis.
18 Et ſumpſiſti veſtimenta tua multicolo-
ria, & operuiſti illas: & oleum meum, & thy-
miama meum poſuiſti coram eis.
19 Et panem meum, quem dedi tibi, ſimi-
lam, & oleum, & mel, quibus enutrivi te, poſui-
ſti in conſpectu eorum in odorem ſuavitatis, &
factum eſt, ait Dominus Deus.
C 20 Et tuliſti filios tuos, & filias tuas, quas ge-
neraſti mihi: & immolaſti eis ad devorandum.
Numquid parva eſt fornicatio tua?
21 Immolaſti filios meos, & dediſti, illos
conſecrans, eis.
22 Et poſt omnes abominationes tuas, &
fornicationes, non es recordata dierum adole-
ſcentiæ tuæ, quando eras nuda, & confuſione
plena, conculcata in ſanguine tuo.
23 Et accidit poſt omnem malitiam tuam
(væ, væ tibi, ait Dominus Deus)
24 Et ædificaſti tibi lupanar, & feciſti tibi
proſtibulum in cunctis plateis.
25 Ad omne caput viæ ædificaſti ſignũ pro-
ſtitutionis tuæ: & abominabilem feciſti deco-
rem tuum: & diviſiſti pedes tuos omni tran-
ſeunti, & multiplicaſti fornicationes tuas.
26 Et fornicata es cum filiis Ægypti vicinis
tuis magnarum carnium: & multiplicaſti for-
nicationem tuam ad irritandum me.
27 Ecce ego extendam manum meam ſu-
per te, & auferam juſtificationem tuam: & dabo
te in animas odientium te filiarum Palæſtina-
rum, quæ erubeſcunt in via tua ſcelerata.
28 Et fornicata es in filiis Aſſyriorum, eò
quòd necdum fueris expleta: & poſtquam for-
nicata es, nec ſic es ſatiata.
29 Et multiplicaſti fornicationem tuam in
Terra Chanaã cũ Chaldæis: & nec ſic ſatiata es.
30 In quo mundabo cor tuum, ait Dominus
Deus, cùm facias omnia hæc opera mulieris
meretricis, & procacis?
31 Quia fabricaſti lupanar tuum in capite
D omnis viæ, & excelſum tuum feciſti in omni
platea: nec facta es quaſi meretrix faſtidio au-
gens pretium,
32 Sed quaſi mulier adultera, quæ ſuper
virum ſuum inducit alienos.
33 Omnibus meretricibus dantur merce-
des: tu autem dediſti mercedes cunctis ama-
toribus tuis, & dona donabas eis, ut intrarent
ad te undique ad fornicandum tecum.
34 Factúmque eſt in te contra conſuetudi-
nem mulierum in fornicationibus tuis, & poſt
te non erit fornicatio: in eo enim quòd dediſti
mercedes, & mercedes non accepiſti, factum
eſt in te contrarium.
35 Propterea meretrix audi verbum Domini.
36 Hæc dicit Dominus Deus: Quia effuſum
eſt æs tuum, & revelata eſt ignominia tua in
fornicationibus tuis ſuper amatores tuos, &
ſuper idola abominationum tuarum in ſan-
guine filiorum tuorum, quos dediſti eis:
37 Ecce ego congregabo omnes amatores
tuos, quibus commiſta es; & omnes quos dile-
xiſti, cum univerſis quos oderas: & congregabo
eos ſuper te undique, & nudabo ignominiam * Infr. 23. b. 10
tuam coram eis, & * videbunt omnem turpi-
tudinem tuam. E
38 Et judicabo te judiciis adulterarum, &
effundentium ſanguinem: & dabo te in ſangui-
nem furoris & zeli.
39 Et dabo te in manus eorum, & deſtruent
lupanar tuum: & demolientur proſtibulum
tuum: & denudabunt te veſtimentis tuis, &
auferent vaſa decoris tui: & derelinquent te
nudam, plenámque ignominia:
40 Et adducent ſuper te multitudinem, &
lapidabunt te lapidibus, & trucidabunt te gla-
diis ſuis.
41 * Et comburent domos tuas igni, & facient * 4 Reg. 25. b. 9.
in te judicia in oculis mulierum plurimarũ: &
deſines fornicari, & mercedes ultrà non dabis.
42 Et requieſcet indignatio mea in te: & au-
feretur zelus meus à te & quieſcam: nec iraſcar
ampliùs.
43 Eò quòd non fueris recordata dierum
adoleſcentiæ tuæ: & provocaſti me in omnibus
his: quapropter & ego vias tuas in capite tuo
dedi, ait Dominus Deus, & non feci juxta ſce-
lera tua in omnibus abominationibus tuis.
44 Ecce omnis, qui dicit vulgò proverbium,
in te aſſumet illud, dicens: Sicut mater, ita &
filia ejus.
45 Filia matris tuæ es tu, quæ projecit vi-
rum ſuum, & filios ſuos: & ſoror ſororum tua-
rum es tu, quæ projecerunt viros ſuos, & fi-
lios ſuos: mater veſtra Cethæa, & pater veſter
Amorrhæus.
46 Et ſoror tua major, Samaria, ipſa & fi-
liæ ejus, quæ habitant ad ſiniſtram tuam: ſoror
autem tua minor te, quæ habitat à dextris tuis,
Sodoma, & filiæ ejus.
47 Sed nec in viis earum ambulaſti, neque F
ſecundùm ſcelera earum feciſti pauxillùm mi-
nus: pænè ſceleratiora feciſti illis in omnibus
viis tuis.
48 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia
non feci Sodoma ſoror tua, ipſa, & filiæ ejus,
ſicut feciſti tu, & filiæ tuæ. * Gen. 19. e. 24
49 * Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis
tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis & abundantia, &
otium ipſius, & filiarum ejus: & manum egeno
& pauperi non porrigebant.

50 Et elevatæ ſunt, & fecerunt abomina-
tiones coram me: & abſtuli eas ſicut vidiſti.
51 Et Samaria dimidium peccatorum tuo-
rum non peccavit: ſed viciſti eas ſceleribus
tuis, & juſtificaſti ſorores tuas in omnibus
abominationibus tuis, quos operata es.
52 Ergo & tu porta confuſionem tuam,
quæ viciſti ſorores tuas peccatis tuis, ſcelera-
tiùs agens ab eis: juſtificatæ ſunt enim à te: er-
go & tu confundere, & porta ignominiam
tuam, quæ juſtificaſti ſorores tuas.
53 Et convertam reſtituens eas converſione
Sodomorum cum filiabus ſuis, & converſione
Samariæ, & filiarum ejus: & convertam rever-
ſionem tuam in medio earum,
G 54 Ut portes ignominiam tuam, & confun-
daris in omnibus, quæ feciſti conſolans eas.
55 Et ſoror tua Sodoma, & filiæ ejus rever-
tentur ad antiquitatem ſuam: & Samaria, &
filiæ ejus revertentur ad antiquitatem ſuam: &
tu, & filiæ tuæ, revertemini ad antiquitatem
veſtram.
56 Non fuit autem Sodoma ſoror tua audi-
ta in ore tuo, in die ſuperbiæ tuæ,
57 Antequam revelaretur malitia tua: ſicut
hoc tempore in opprobrium filiarum Syriæ, &
cunctarum in circuitu tuo filiarum Palæſtina-
rum, quæ ambiunt te per gyrum.
58 Scelus tuum, & ignominiam tuam tu
portaſti, ait Dominus Deus.
59 Quia hæc dicit Dominus Deus: Et faciam
tibi, ſicut deſpexiſti juramentum, ut irritum fa-
ceres pactum:
60 Et recordabor ego pacti mei tecum in
diebus adoleſcentiæ tuæ: & ſuſcitabo tibi pa-
ctum ſempiternum:
61 Et recordaberis viarum tuarum, & con-
funderis: cùm receperis ſorores tuas te majores
cum minoribus tuis: & dabo eas tibi in filias,
ſed non ex pacto tuo.
62 Et ſuſcitabo ego pactum meum tecum:
& ſcies quia ego Dominus,
63 Ut recorderis, & confundaris, & non ſit
tibi ultrà aperire os præ confuſione tua, cùm
placatus tibi fuero in omnibus quæ feciſti, ait
Dominus Deus.

CAPUT XVII.

Per parabolam de duabus aquilis, & plantata ac creſcente vinea quæ non proſperabitur, declaratur quòd rex Babylonis tranſlato in Babylonem rege Joakim, conſtituet pro eo regem Sedeciam; qui relicto fœdere cum Nabuchodonoſor inito, ad regem Ægypti transfugit: quapropter à Domino tradetur in manus Nabuchodonoſor, & ductus in Babylonem morietur ibi: Dominus autem ſublimi humiliato exaltabit humilem

A 1 ET factum eſt verbũ Domini ad me, dicens:
2 Fili hominis propone ænigma, & nar-
ra parabolam ad domum Iſraël,
3 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Aqui-
la grandis magnarum alarum, longo membro-
rum ductu, plena plumis, & varietate, venit ad
Libanum, & tulit medullam cedri.
4 Summitatem frondium ejus avulſit: &
tranſportavit eam in Terram Chanaan, in ur-
be negotiatorum poſuit illam,
5 Et tulit de ſemine terræ, & poſuit illud in
terra pro ſemine, ut firmaret radicem ſuper
aquas multas: in ſuperficie poſuit illud.
6 Cúmque germinaſſet, crevit in vineam la- B
tiorem humili ſtatura, reſpicientibus ramis
ejus ad eam: & radices ejus ſub illâ erant, facta
eſt ergo vinea, & fructificavit in palmites, &
emiſit propagines.
7 Et facta eſt aquila altera grandis, magnis
alis, multíſque plumis: & ecce vinea iſta quaſi
mittens radices ſuas ad eam, palmites ſuos ex-
tendit ad illam, ut irrigaret eam de areolis ger-
minis ſui.
8 In terra bona ſuper aquas multas plantata C
eſt: ut faciat frondes, & portet fructum: ut ſit in
vineam grandem.
9 Dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ergóne
proſperabitur? nónne radices ejus evellet, &
fructus ejus diſtringet, & ſiccabit omnes pal-
mites germinis ejus, & areſcet: & non in bra-
chio grandi, neque in populo multo, ut evel-
leret eam radicitus?
10 Ecce plantata eſt: ergóne proſperabitur?
nónne cùm tetigerit eam ventus urens, ſicca-
bitur, & in areis germinis ſui areſcet?
11 Et factum eſt verbum Domini ad me:
dicens:
12 Dic ad domum exaſperantem: Neſcitis D
quid iſta ſignificent? Dic: Ecce venit rex Baby-
lonis in Jeruſalem: & aſſumet regem, & princi-
pes ejus, & adducet eos ad ſemetipſum in Ba-
bylonem.
13 Et tollet de ſemine regni, feriétque cum
eo fœdus: & ab eo accipiet jusjurandum, ſed
& fortes terræ tollet,
14 Ut ſit regnum humile, & non elevetur,
ſed cuſtodiat pactum ejus, & ſervet illud.
15 Qui recedens ab eo miſit nuntios ad Æ-
gyptum, ut daret ſibi equos, & populum mul-
tum, Numquid proſperabitur, vel conſequetur
ſalutem qui fecit hæc? & qui diſſolvit pactum,
numquid effugiet?
16 Vivo ego, dicit Dominus Deus: quoniam E
in loco regis, qui conſtituit eum regem, cujus
fecit irritum juramentum, & ſolvit pactum,
quod habebat cum eo, in medio Babylonis
morietur.
17 Et non in exercitu grandi, neque in po-
pulo multo faciet contra eum Pharao prælium:
in jactu aggeris, & in extructione vallorum, ut
interficiat animas multas.
18 Spreverat enim juramentum ut ſolveret
fœdus, & ecce dedit manum ſuam: & cùm om-
nia hæc fecerit, non effugiet.
19 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Vi- F
vo ego, quoniã juramentũ quod ſprevit, & fœ-
dus quod prævaricatus eſt, ponã in caput ejus.
20 * Et expandam ſuper eum rete meum, & *Sup. 12.
comprehendetur in ſagena mea, & adducam d. 13.
in Babylonem, & judicabo eum ibi in prævari- Infr 32.
catione qua deſpexit me. c. 16.
21 Et omnes profugi ejus cũ univerſo agmi-
ne ſuo, gladio cadent: reſidui autem in omnem
ventum

ventum diſpergentur: & ſcietis quia ego Do-
minus locutus ſum.
22 Hæc dicit Dominus Deus: Et ſumam ego
de medulla cedri ſublimis, & ponam: de verti-
ce ramorum ejus tenerum diſtringam, & plan-
tabo ſuper montem excelſum & eminentem.
C 23 In monte ſublimi Iſraël plantabo illud,
& erumpet in germen, & faciet fructum, erit
in cedrum magnam: & habitabunt ſub ea om-
nes volucres, & univerſum volatile ſub um-
bra frondium ejus nidificabit.
24 Et ſcient omnia ligna regionis, quia ego
Dominus humiliavi lignum ſublime, & exal-
tavi lignum humile: & ſiccavi lignum viride, &
frondere feci lignum aridum. Ego Dominus
locutus ſum, & feci.

Caput XVIII.

*Rejecta Iudæorum parabola dicit quòd filius non por-
tabit iniquitatem patris, nec contra, ſed quiſque ſuam
ipſius portabit: quod ſi impius pœnitentiam agat, ſal-
vabitur: juſtus verò ſi ſuam deſerat juſtitiam, damna-
bitur: hortatur ergo Dominus ad pœnitentiam & cordis
innovationem.*

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di-
cens:
2 Quid eſt quòd inter vos parabolam ver-
titis in proverbium iſtud in terra Iſraël, dicen-
* Ier. 31. e. 29. tes: * Patres comederunt uvam acerbam, &
dentes filiorum obſtupeſcunt?
3 Vivo ego, dicit Dominus Deus, ſi erit ultrà
vobis parabola hæc in proverbium in Iſraël.
4 Ecce omnes animæ, meæ ſunt: ut anima
patris: ita & anima filij mea eſt: anima, quæ pec-
caverit, ipſa morietur.
5 Et vir ſi fuerit juſtus, & fecerit judicium
& juſtitiam,
B 6 In montibus non comederit, & oculos
ſuos non levaverit ad idola domus Iſraël: &
uxorem proximi ſui non violaverit, & ad mu-
lierem menſtruatam non acceſſerit:
7 Et hominem non contriſtaverit: Pignus
debitori reddiderit; per vim nihil rapuerit: *
* Iſai. 58. c. 7. Mat. 25. c. 35. panem ſuum eſurienti dederit, & nudum ope-
ruerit veſtimento:
8 Ad uſuram non commodaverit & ampliùs
non acceperit: ab iniquitate averterit manum
ſuam, & judicium verum fecerit inter virum
& virum:
9 In præceptis meis ambulaverit, & judicia
mea cuſtodierit ut faciat veritatem: hic juſtus
eſt, vita vivet, ait Dominus Deus.
C 10 Quòd ſi genuerit filium latronem effun-
dentem ſanguinem, & fecerit unum de iſtis,
11 Et hæc quidem omnia non facientem,
ſed in montibus comedentem, & uxorem pro-
ximi ſui polluentem,
12 Egenum & pauperem contriſtantem:
rapientem rapinas, pignus non reddentem, &
ad idola levantem oculos ſuos, abominationē
facientem:
13 Ad uſuram dantem, & ampliùs accipien-
tem: numquid vivet? non vivet. cùm univerſa
hæc deteſtanda fecerit, morte morietur, ſanguis
ejus in ipſo erit.
14 Quòd ſi genuerit filium, qui videns om-
nia peccata patris ſui quæ fecit, timuerit, &
non fecerit ſimile eis:
15 Super montes non comederit, & oculos
ſuos non levaverit ad idola domus Iſraël, &
uxorem proximi ſui non violaverit:
16 Et virum non contriſtaverit, pignus non D
retinuerit, & rapinam non rapuerit, panem
ſuum eſurienti dederit, & nudum operuerit
veſtimento:
17 A pauperis injuria averterit manum
ſuam, uſuram & ſuperabundantiam non acce-
perit, judicia mea fecerit, in præceptis meis am-
bulaverit, hic non morietur in iniquitate pa-
tris ſui, ſed vita vivet.
18 Pater ejus quia calumniatus eſt, & vim
fecit fratri, & malum operatus eſt in medio po-
puli ſui, ecce mortuus eſt in iniquitate ſua.
19 Et dicitis: Quare non portavit filius ini-
quitatem patris? Videlicet, quia filius judicium
& juſtitiam operatus eſt, omnia præcepta mea
cuſtodivit, & fecit illa, vivet vita. E
20 * Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur: * Deut.
filius non portabit iniquitatem patris, & pa- 24. c. 16.
ter non portabit iniquitatem filij: juſtitia ju- 4. Reg.
ſti ſuper eum erit, & impietas impij erit ſuper 14. b. 6.
eum. 2. Pa. 25. a. 4.
21 Si autem impius egerit pœnitentiam ab
omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cu-
ſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit judi-
cium & juſtitiam: vita vivet, & non morietur.
22 Omnium iniquitatum ejus, quas opera-
tus eſt, non recordabor: in juſtitia ſua, quam
operatus eſt, vivet.
23 * Numquid voluntatis meæ eſt mors im- * Infr. 33.
pij, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur c. 11. 2.
à viis ſuis, & vivat? Pet. 3.
24 Si autem averterit ſe juſtus à juſtitia ſua, c. 9.
& fecerit iniquitatem ſecundùm omnes abo- F
minationes, quas operari ſolet impius, num-
quid vivet? omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat,
non recordabuntur: in prævaricatione, qua
prævaricatus eſt, & in peccato ſuo, quod pecca-
vit, in ipſis morietur.
25 Et dixiſtis: * Non eſt æqua via Domi- * Infr.
ni. Audite ergo domus Iſraël: Numquid via 33. d. 10.
mea non eſt æqua, & non magis viæ veſtræ pra-
væ ſunt?
26 Cùm enim averterit ſe juſtus à juſtitia
ſua, & fecerit iniquitatem, morietur in eis: in
injuſtitia, quam operatus eſt, morietur.
27 Et cùm averterit ſe impius ab impietate
ſua, quam operatus eſt, & fecerit judicium &
juſtitiam: ipſe animam ſuam vivificabit.
28 Conſiderans enim, & avertens ſe ab omni-
bus iniquitatibus ſuis, quas operatus eſt, vita
vivet, & non morietur.
29 Et dicunt filij Iſraël: Non eſt æqua via G
Domini. Numquid viæ meæ non ſunt æquæ,
domus Iſraël, & non magis viæ veſtræ pravæ?
30 Idcirco unumquemque juxta vias ſuas
judicabo domus Iſraël, ait Dominus Deus. * * Mat. 3. a. 2.
Convertimini, & agite pœnitentiam ab omni-
bus

bus iniquitatibus veſtris : & non erit vobis in
ruinam iniquitas.
31 Projicite à vobis omnes prævaricationes
veſtras, in quibus prævaricati eſtis, & facite
vobis cor novum, & ſpiritum novum: & qua-
re moriemini domus Iſraël?
* Sup. c. 18. 32 * Quia nolo mortem morientis, dicit
23. Infr. 33. c. 11. Dominus Deus, revertimini, & vivite.
2. Pe. 3. b. 9.

Caput XIX.

Parabola leænæ & leunculorum deſignat captivitatem regnum Ioachaz & Ioacim, item præteritam civitatis Ieruſalem felicitatem deſcribit, præſentémque calamitatem, ſub parabola vineæ

A 1 ET tu aſſume plãctũ ſuper principes Iſraël,
2 Et dices : Quare mater tua leæna inter
leones cubavit, in medio leunculorum enu-
trivit catulos ſuos.
3 Et reduxit unum de leunculis ſuis, & leo
factus eſt: & didicit capere prædam, hominem-
que comedere.
4 Et audierunt de eo Gentes, & non abſ-
que vulneribus ſuis ceperunt eum: & addu-
xerunt eum in catenis in Terram Ægypti.
B 5 Quæ cum vidiſſet quoniam infirmata eſt: &
periit expectatio ejus: tulit unum de leunculis
ſuis, leonem conſtituit eum.
6 Qui incedebat inter leones, & factus eſt leo:
& didicit prædã capere, & homines devorare:
7 Didicit viduas facere, & civitates eorum
in deſertum adducere: & deſolata eſt terra,
& plenitudo ejus, à voce rugitus illius.
8 Et convenerunt adverſus eum Gentes
undique de provinciis, & expanderunt ſuper
eũ rete ſuũ, in vulneribus earũ captus eſt.
9 Et miſerunt eum in caveam, in catenis
adduxerunt eum ad regem Babylonis: miſe-
rúntque eum in carcerem, ne audiretur vox
ejus ultrà ſuper montes Iſraël.
C 10 Mater tua quaſi vinea in ſanguine tuo
ſuper aquam plantata eſt: fructus ejus, & fron-
des ejus creverunt ex aquis multis.
11 Et factæ ſunt ei virgæ ſolidæ in ſceptra
dominantium, & exaltata eſt ſtatura ejus inter
frondes: & vidit altitudinem ſuam in multitu-
D dine palmitum ſuorum.
12 Et evulſa eſt in ira: in terrámque proje-
cta, * & ventus urens ſiccavit fructum ejus:
marcuerunt, & arefactæ ſunt virgæ roboris
* Oſee 13. d. 15. ejus ignis comedit eam.
13 Et nunc tranſplantata eſt in deſertum, in
terra invia & ſitienti:
14 Et egreſſus eſt ignis de virga ramorum
ejus; qui fructum ejus comedit: & non fuit in
ea virga fortis, ſceptrum dominantium. Plan-
ctus eſt, & erit in planctum.

Caput XX.

Dominus negat ſe filiis Iſraël reſponſurum, quia & in Ægypto & in deſerto & in terra promiſſionis prævaricati ſunt ipſius mandata, & idola coluerunt, quibus ſæpe comminatus eſt mala: ſed pepercit ne nomen ejus blaſphemaretur inter Gentes: nunc autem poſt hæc omnia dicit ſe eos revocaturum ad terram ſuam, in qua ſibi ſerviant: jubet etiam prophetare contra ſaltum meridianum.

1 ET factum eſt in anno ſeptimo, in quin-
to, in decima menſis: venerunt viri de ſe-
nioribus Iſraël, ut interrogarent Dominum, & A
ſederunt coram me:
2 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
3 Fili hominis loquere ſenioribus Iſraël, &
dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Num-
quid ad interrogandum me vos veniſtis? vivo
ego quia non reſpondebo vobis, ait Dominus
Deus.
4 Si judicas eos, ſi judicas fili hominis, abo-
minationes patrum eorum oſtende eis.
5 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
In die, qua elegi Iſraël, & levavi manum meã
pro ſtirpe domus Iacob, & apparui eis in Ter-
ra Ægypti, & levavi manum meam pro eis, di-
cens: Ego Dominus Deus veſter:
6 In die illa levavi manum meam pro eis, ut
educerem eos de Terra Ægypti in Terram,
quam provideram eis, fluentem lacte & melle:
quæ eſt egregia inter omnes terras.
7 Et dixi ad eos: Unuſquiſque offenſiones
oculorum ſuorum abjiciat, & in idolis Ægypti
nolite pollui: ego Dominus Deus veſter.
8 Et irritaverunt me, noluerúntque me au-
dire, unuſquiſque abominationes oculorum B
ſuorum non projecit, nec idola Ægypti reli-
querunt: & dixi ut effunderem indignationem
meam ſuper eos, & implerem iram meam in
eis: in medio Terræ Ægypti.
9 Et feci propter nomen meum, ut non vio-
laretur coram Gentibus, in quarum medio
erant, & inter quas apparui eis ut edocerem
eos de terra Ægypti.
10 Ejeci ergo eos de Terra Ægypti, & edu-
xi eos in deſertum?
11 * Et dedi eis præcepta mea, & judicia mea
oſtendi eis, quæ faciens homo, vivet in eis.
12 * Inſuper & ſabbata mea dedi eis, ut eſ-
ſent ſignum inter me & eos: & ſcirent quia ego
Dominus ſanctificans eos. * Lev.
13 Et irritaverunt me domus Iſraël in de- 18. a. 5.
ſerto, in præceptis meis non ambulaverunt, & Rom. 10.
judicia mea projecerunt, quæ faciens homo vi- * Ex 20.
vet in eis: & ſabbata mea violaverunt vehe- b. 8. 31.
menter: dixi ergo ut effunderem furorem me- c. 13.
um ſuper eos in deſerto, & conſumerem eos. Deut. 5.
b. 12.
14 Et feci propter nomen meum, ne viola-
retur coram Gentibus, de quibus ejeci eos in
conſpectu eorum.
15 Ego igitur levavi manum meam ſuper C
eos in deſerto, ne inducerem eos in Terram,
quam dedi eis, fluentem lacte & melle, præci-
puam terrarum omnium.
16 Quia judicia mea projecerunt, & in præ-
ceptis meis non ambulaverunt, & ſabbata mea
violaverunt: poſt idola enim cor eorũ gradie-
batur.
17 Et pepercit oculus meus ſuper eos ut
non interficerem eos: nec conſumpſi eos in
deſerto.
18 Dixi autem ad filios eorum in ſolitudi-
ne: In præceptis patrum veſtrorum nolite in-
cedere, nec judicia eorum cuſtodiatis, nec in
idolis eorum polluamini.

19 Ego Dominus Deus veſter: in præceptis meis ambulate, judicia mea cuſtodite, & facite ea:

20 Et ſabbata mea ſanctificate, ut ſint ſignum inter me & vos, & ſciatis quia ego ſum Dominus Deus veſter.

D 21 Et exacerbaverunt me filij, in præceptis meis non ambulaverunt, & judicia mea non cuſtodierunt ut facerent ea: quæ cùm fecerit homo, vivet in eis: & ſabbata mea violaverunt: & comminatus ſum ut effunderem furorem meum ſuper eos, & implerem iram meam in eis in deſerto.

22 Averti autem manum meam, & feci propter nomen tuum, ut non violaretur coram Gentibus, de quibus ejeci eos in oculis earum.

23 Iterùm levavi manum meam in eos in ſolitudine, ut diſpergerem illos in nationes, & ventilarem in terras:

24 Eò quod judicia mea non feciſſent, & præcepta mea reprobaſſent, & ſabbata mea violaſſent, & poſt idola patrum ſuorum fuiſſent oculi eorum.

25 Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, & judicia in quibus non vivent.

26 Et pollui eos in muneribus ſuis, cùm offerrent omne quod aperit vulvam, propter delicta ſua: & ſcient quia ego Dominus.

27 Quamobrem loquere ad domum Iſraël, fili hominis: & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc & in hoc blaſphemaverunt me patres veſtri, cùm ſpreviſſent me contemnentes,

E 28 Et induxiſſem eos in Terram, ſuper quam levavi manum meam ut darem eis: viderunt omnem collem excelſum, & omne lignum nemoroſum, & immolaverunt ibi victimas ſuas: & dederunt ibi irritationem oblationis ſuæ, & poſuerunt ibi odorem ſuavitatis ſuæ, & libaverunt libationes ſuas.

29 Et dixi ad eos: Quid eſt excelſum, ad quod vos ingredimini? & vocatum eſt nomen ejus Excelſum uſque ad hanc diem.

30 Propterea dic ad domum Iſraël: Hæc dicit Dominus Deus: Certè in via patrum veſtrorum vos polluimini, & poſt offendicula eorum vos fornicamini.

31 Et in oblatione donorum veſtrorum, cùm traducitis filios veſtros per ignem, vos polluimini in omnibus idolis veſtris uſque hodie: & ego reſpondebo vobis domus Iſraël: Vivo ego dicit Dominus Deus, quia non reſpondebo vobis.

32 Neque cogitatio mentis veſtræ fiet, dicentium: Erimus ſicut Gentes, & ſicut cognationes terræ, ut colamus ligna & lapides.

33 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in manu forti, & in brachio extento, & in furore effuſo regnabo ſuper vos.

34 Et educam vos de populis: & congregabo vos de terris, in quibus diſperſi eſtis, in manu valida, & in brachio extento, & in furore effuſo regnabo ſuper vos.

35 Et adducam vos in deſertum populorum, & judicabor vobiſcum ibi facie ad faciem.

36 Sicut judicio contendi adverſum patres veſtros in deſerto Terræ Ægypti, ſic judicabo vos, dicit Dominus Deus. F

37 Et ſubjiciam vos ſceptro meo, & inducam vos in vinculis fœderis.

38 Et eligam de vobis tranſgreſſores, & impios, & de terra incolatus eorum educam eos, & in terram Iſraël non ingredientur: & ſcietis quia ego Dominus.

39 Et vos domus Iſraël, Hæc dicit Dominus Deus: Singuli poſt idola veſtra ambulate, & ſervite eis. Quòd ſi & in hoc non audieritis me, & nomen meum ſanctum pollueritis ultrà in muneribus veſtris, & in idolis veſtris:

40 In monte ſancto meo, in monte excelſo Iſraël, ait Dominus Deus, ibi ſerviet mihi omnis domus Iſraël; omnes, inquam, in terra, in qua placebunt mihi, & ibi quæram primitias veſtras, & initium decimarum veſtrarum in omnibus ſanctificationibus veſtris.

41 In odorem ſuavitatis ſuſcipiam vos, cùm eduxero vos de populis, & congregavero vos de terris, in quas diſperſi eſtis, & ſanctificabor in vobis in oculis nationum.

42 Et ſcietis quia ego Dominus, cùm induxero vos ad terram Iſraël, in Terram, pro qua levavi manum meam, ut darem eam patribus veſtris. G

43 Et recordabimini ibi viarum veſtrarum, & omnium ſcelerum veſtrorum, quibus polluti eſtis in eis: & diſplicebitis vobis in conſpectu veſtro in omnibus malitiis veſtris, quas feciſtis.

44 Et ſcietis quia ego Dominus, cùm benefecero vobis propter nomen meum, & non ſecundùm vias veſtras malas, neque ſecundùm ſcelera veſtra peſſima domus Iſraël, ait Dominus Deus.

45 Et factus eſt ſermo Domini ad me dicens:

46 Fili hominis, pone faciem tuam contra viam Auſtri, & ſtilla ad Aphricum, & propheta ad ſaltum agri meridiani.

47 Et dices ſaltui meridiano: Audi verbum Domini: hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ſuccendam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride, & omne lignum aridum: non extinguetur flamma ſuccenſionis: & comburetur in ea omnis facies ab Auſtro uſque ad Aquilonem.

48 Et videbit univerſa caro, quia ego Dominus ſuccendi eam, nec extinguetur.

49 Et dixi: A a a, Domine Deus: ipſi dicunt de me: Numquid non per parabolas loquitur iſte?

CAPUT. XXI.

Vaticinatur horrendum ac multiplicem gladium venturum ſuper Jeruſalem & ſuper filios Ammon à rege Babylonis: qui tandem etiam in terra ſua judicandus eſt, penitúſque diſſipandus.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me dicens:
2 Fili hominis, pone faciem tuam ad Jeruſalem, & ſtilla ad ſanctuaria, & propheta contra humum Iſraël:
3 Et dices terræ Iſraël: Hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego ad te, & ejiciam gladium
meum de vagina ſua, & occidam in te juſtum
& impium.
4 Pro eo autem quòd occidi in te juſtum &
impium, idcircò egredietur gladius meus de
vagina ſua ad omnem carnem ab Auſtro uſque
ad Aquilonem:
5 Ut ſciat omnis caro quia ego Dominus
eduxi gladium meum de vagina ſua irrevocabilem.
6 Et tu fili hominis ingemiſce in contritione
lumborum, & in amaritudinibus ingemiſce
coram eis.
B 7 Cúmque dixerint ad te: Quare tu gemis? dices: Pro auditu: quia venit, & tabeſcet omne cor, & diſſolventur univerſæ manus,
& infirmabitur omnis ſpiritus, & per cuncta
genua fluent aquæ: ecce venit, & fiet, ait Dominus Deus.
8 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
9 Fili hominis propheta, & dices: Hæc dicit
Dominus Deus: Loquere: Gladius, gladius exacutus eſt, & limatus.
10 Ut cædat victimas, exacutus eſt: ut ſplendeat, limatus eſt: qui moves ſceptrum filij mei,
ſuccidiſti omne lignum.
11 Et dedi eum ad levigandum, ut teneatur
manu: iſte exacutus eſt gladius, & iſte limatus
eſt, ut ſit in manu interficientis.
C 12 Clama, & ulula fili hominis, quia hic factus eſt in populo meo, hic in cunctis ducibus
Iſraël qui fugerant: gladio traditi ſunt cum
populo meo, idcircò plaude ſuper femur,
13 Quia probatus eſt: & hoc, cùm ſceptrum ſubverterit, & non erit, dicit Dominus
Deus.
14 Tu ergo fili hominis propheta, & percute manu ad manum, & duplicetur gladius,
ac triplicetur gladius interfectorum: hic eſt
gladius occiſionis magnæ, qui obſtupeſcere eos
facit,
D 15 Et corde tabeſcere, & multiplicat ruinas.
In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladij acuti, & limati ad fulgendum, amicti ad cædem.
16 Exacuere, vade ad dexteram, ſive ad
ſiniſtram, quocumque faciei tuæ eſt appetitus.
17 Quin & ego plaudam manu ad manum,
& implebo indignationem meam, ego Dominus locutus ſum.
18 Et factus eſt ſermo Domini ad me,
dicens:
19 Et tu Fili hominis pone tibi duas vias, ut
veniat gladius regis Babylonis: de terra una
egredientur ambæ: & manu capiet conjecturam, in capite viæ civitatis conjiciet.
20 Viam pones ut veniat gladius ad Rabbath, filiorum Ammon, & ad Judam in Jeruſalem munitiſſimam. E
21 Stetit enim rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum, divinationem quærens,
commiſcens ſagittas: interrogavit idola, exta
conſuluit.
22 Ad dexteram ejus facta eſt divinatio ſuper Jeruſalem, ut ponat arietes, ut aperiat os
in cæde, ut elevet vocem in ululatu, ut ponat
arietes contra portas, ut comportet aggerem,
ut ædificet munitiones.
23 Eritque quaſi conſulens fruſtrà oraculum in oculis eorum, & ſabbatorum otium
imitans: ipſe autem recordabitur iniquitatis
ad capiendum.
24 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Pro eo F
quòd recordati eſtis iniquitatis veſtræ, & revelaſtis prævaricationes veſtras, & apparuerunt
peccata veſtra in omnibus cogitationibus veſtris: pro eo, inquam, quòd recordati eſtis, manu
capiemini.
25 Tu autem profane, impie dux Iſraël, cujus venit dies in tempore iniquitatis præfinita.
26 Hæc dicit Dominus Deus: Aufer cidarim,
tolle coronam: nónne hæc eſt, quæ humilem
ſublevavit, & ſublimem humiliavit?
27 Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem
ponam eam: & hoc non factum eſt, donec veniret cujus eſt judicium, & tradam ei.
28 Et tu fili hominis propheta, & dic: Hæc G
dicit Dominus Deus ad filios Ammon, & ad
opprobrium eorum, & dices: Mucro, mucro,
evagina te ad occidendum, lima te ut interficias, & fulgeas,
29 Cùm tibi viderentur vana, & divinarentur mendacia, ut dareris ſuper colla vulneratorum impiorum: quorum venit dies in tempore
iniquitatis præfinita.
30 Revertere ad vaginam tuam, in loco
in quo creatus es, in terra nativitatis tuæ judicabo te,
31 Et effundam ſuper te indignationem
meam: in igne furoris mei ſufflabo in te, dabóque te in manus hominum inſipientium, & fabricantium interitum.
32 Igni eris cibus, ſanguis tuus erit in medio terræ, oblivioni tradêris: quia ego Dominus locutus ſum.

CAPUT XXII.

Varia narrat ſcelera Jeroſolymis perpetrata, propter quæ dicit ſe ſuper eos effuſurum indignationem ſuam: narrátque ſcelera ſacerdotum principum, ſeudoprophetarum, ac populi terræ, ut nullus inventus ſit qui pro avertendo furore Domini ſe opponeret.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me A
dicens:
2 Et tu fili hominis nónne judicas, nónne judicas civitatem ſanguinum?
3 Et oſtendes ei omnes abominationes ſuas,
&

& dices: Hæc dicit Dominus Deus: Civitas effundens ſanguinem in medio ſui, ut veniat tempus ejus: & quæ fecit idola contra ſemetipſum, ut pollueretur.

4 In ſanguine tuo, qui à te effuſus eſt, deliquiſti: & in idolis tuis, quæ feciſti, polluta es: & appropinquare feciſti dies tuos, & adduxiſti tempus annorum tuorum: proptereà dedi te opprobrium Gentibus, & irriſionem univerſis terris.

5 Quæ juxta ſunt, & quæ procul à te, triumphabunt de te: ſordida, nobilis, grandis interitu.

6 Ecce principes Iſraël ſinguli in brachio ſuo fuerunt in te, ad effundendum ſanguinem.

B 7 Patrem & matrem contumeliis affecerunt in te, advenam calumniati ſunt in medio tui, pupillum & viduam contriſtaverunt apud te:

8 Sanctuaria mea ſpreviſti, & ſabbata mea polluiſti.

9 Viri detractores fuerunt in te ad effundendum ſanguinem, & ſuper montes comederunt in te, ſcelus operati ſunt in medio tui.

10 Verecundiora patris diſcooperuerunt in te, immunditiam menſtruatæ humiliaverunt in te:

* Ier. 5. b. 7. 11 * Et unuſquiſque in uxorem proximi ſui operatus eſt abominationem, & ſocer nurum ſuam polluit nefariè, frater ſororem ſuam filiam patris ſui oppreſſit in te.

C 12 Munera acceperunt apud te ad effundendum ſanguinem: uſuram & ſuperabundantiam accepiſti, & avarè proximos tuos calumniabaris: meique oblita es, ait Dominus Deus.

13 Ecce comploſi manus meas ſuper avaritiam tuam, quam feciſti; & ſuper ſanguinem, qui effuſus eſt in medio tui.

14 Numquid ſuſtinebit cor tuum, aut prævalebunt manus tuæ, in diebus quos ego faciā tibi? ego Dominus locutus ſum, & faciam.

15 Et diſpergam te in nationes, & ventilabo te in terras, & deficere faciam immunditiam tuam à te.

16 Et poſſidebo te in conſpectu Gentium: & ſcies quia ego Dominus.

17 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

D 18 Fili hominis, verſa eſt mihi domus Iſraël in ſcoriam: omnes iſti æs, & ſtannum, & ferrum, & plumbum in medio fornacis: ſcoria argenti facti ſunt.

19 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Eò quod verſi eſtis omnes in ſcoriam, proptereà ecce ego congregabo vos in medio Jeruſalem,

20 Congregatione argenti, & æris, & ſtanni, & ferri, & plumbi in medio fornacis: ut ſuccendam in ea ignem ad conflandum, ſic congregabo in furore meo, & in ira mea, & requieſcam: & conflabo vos.

E 21 Et congregabo vos, & ſuccendam vos in igne furoris mei, & conflabimini in medio ejus.

22 Ut conflatur argentum in medio fornacis, ſic eritis in medio ejus: & ſcietis quia ego Dominus, cùm effuderim indignationem meam ſuper vos.

23 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

24 Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda, & non compluta in die furoris.

25 Conjuratio prophetarum in medio ejus, ſicut leo rugiens, rapienſque prædam, animas devoraverunt, opes & pretium acceperunt, viduas ejus multiplicaverunt in medio illius.

26 Sacerdotes ejus contempſerunt legem F
meam, & polluerunt ſanctuaria mea: inter ſanctum & profanum non habuerunt diſtantiam: & inter pollutum & mundum non intellexerunt: & à ſabbatis meis averterunt oculos ſuos, & coinquinabar in medio eorum.

27 * Principes ejus in medio illius, quaſi lupi rapientes prædam ad effundendum ſanguinem, & ad perdendas animas, & avarè ad ſectanda lucra. * Mich. 3. d. 11. Sophon. 3. a. 3.

28 Prophetæ autem ejus liniebant eos abſ- G
que temperamento, videntes vana, & divinantes eis mendacium, dicentes: Hæc dicit Dominus Deus, cùm Dominus non ſit locutus.

29 Populi terræ calumniabantur calumniam, & rapiebant violenter: egenum & pauperem affligebant, & advenam opprimebant calumnia abſque judicio.

30 Et quæſivi de eis virum, qui interponeret ſepem, & ſtaret oppoſitus contra me pro terra, ne diſſiparem eam: & non inveni.

31 Et effudi ſuper eos indignationem meam, in igne iræ meæ conſumpſi eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

CAPUT XXIII

Sub figura multiplicium ſtuprorum duarum meretricum Oolla & Ooliba ac punitionis earum, oſtendit Dominus variam idololatriam Samariæ & Jeruſalem, propter quam tradendi ſunt in opprobrium Gentibus, quarum ſunt idololatriam imitati.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me di- A
cens:

2 Fili hominis, duæ mulieres filiæ matris unius fuerunt,

3 Et fornicatæ ſunt in Ægypto, in adoleſcentia ſua fornicatæ ſunt: ibi ſubacta ſunt ubera earum, & fractæ ſunt mammæ pubertatis earum.

4 Nomina autem earum, Oolla major, & Ooliba ſoror ejus minor: & habui eas, & pepererunt filios & filias. Porrò earum nomina, Samaria Oolla, & Jeruſalem Ooliba.

5 Fornicata eſt igitur ſuper me Oolla, & inſanivit in amatores ſuos, in Aſſyrios propinquantes,

6 Veſtitos hyacintho, principes, & magiſtratus, juvenes cupidinis, univerſos equites aſcenſores equorum.

7 Et dedit fornicationes ſuas ſuper eos electos, filios Aſſyriorū univerſos: in omnibus in quos inſanivit, in immunditiis eorum polluta eſt,

8 Inſuper

B 8 Inſuper & fornicationes ſuas, quas habuerat in Ægypto, non reliquit: nam & illi dormierunt cum ea in adoleſcentia ejus, & illi confregerunt ubera pubertatis ejus, & effuderunt fornicationem ſuam ſuper eam.

9 Propterea tradidi eam in manus amatorum ſuorum, in manus filiorum Aſſur, ſuper quorum inſanivit libidine.

*Sup 16. d. 37. 10 * Ipſi diſcooperuerunt ignominiam ejus, filios & filias ejus tulerunt, & ipſam occiderunt gladio: & factæ ſunt famoſæ mulieres, & judicia perpetraverunt in ea.

11 Quod cùm vidiſſet ſoror ejus Ooliba, pluſquam illa inſanivit libidine: & fornicationem ſuam ſuper fornicationem ſororis ſuæ

12 Ad filios Aſſyriorum præbuit impudenter ducibus & magiſtratibus ad ſe venientibus indutis veſte varia, equitibus qui vectabantur equis, & adoleſcentibus forma cũctis egregia.

C 13 Et vidi quòd polluta eſſet via una ambarum.

14 Et auxit fornicationes ſuas: cúmque vidiſſet viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum expreſſa coloribus,

15 Et accinctos balteis renes, & tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, ſimilitudinem filiorum Babylonis, terræque Chaldæorum, in qua orti ſunt,

16 Inſanivit ſuper eos concupiſcentia oculorum ſuorum, & miſit nuntios ad eos in Chaldæam.

17 Cúmque veniſſent ad eam filij Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam ſtupris ſuis, & polluta eſt ab eis, & ſaturata eſt anima ejus ab illis.

18 Denudavit quoque fornicationes ſuas, & diſcooperuit ignominiam ſuam: & receſſit anima mea ab ea, ſicut receſſerat anima mea à ſorore ejus.

19 Multiplicavit enim fornicationes ſuas, recordans dies adoleſcentiæ ſuæ, quibus fornicata eſt in terra Ægypti.

D 20 Et inſanivit libidine ſuper concubitum eorum, quorum carnes ſunt ut carnes aſinorum: & ſicut fluxus equorum, fluxus eorum.

21 Et viſitaſti ſcelus adoleſcentiæ tuæ, quando ſubacta ſunt in Ægypto ubera tua, & confractæ ſunt mammæ pubertatis tuæ.

22 Propterea Ooliba, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ſuſcitabo omnes amatores tuos contra te, de quibus ſatiata eſt anima tua: & congregabo eos adverſum te in circuitu;

23 Filios Babylonis, & univerſos Chaldæos, nobiles, tyrannóſque & principes, omnes filios Aſſyriorum, juvenes forma egregia, duces & magiſtratus univerſos, principes principum, & nominatos aſcenſores equorum:

24 Et venient ſuper te inſtructi curru & rota, multitudo populorum: lorica, & clypeo, & galea armabuntur contra te undique: & dabo coram eis judicium, & judicabunt te judiciis ſuis.

25 Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: naſum tuum, & aures tuas præcîdent: & quæ remanſerint, gladio concîdent: ipſi filios tuos, & filias tuas capient; & noviſſimum tuum devorabitur igni.

26 Et denudabunt te veſtimentis tuis, & tollent vaſa gloriæ tuæ.

27 Et requieſcere faciam ſcelus tuum de E
te, & fornicationem tuam de Terra Ægypti: nec levabis oculos tuos ad eos, & Ægypti non recordaberis ampliùs.

28 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego tradam te in manus eorum, quos odiſti; in manus, de quibus ſatiata eſt anima tua.

29 Et agent tecum in odio, & tollent omnes labores tuos, & dimittent te nudam, & ignominia plenam: & revelabitur ignominia fornicationum tuarum; ſcelus tuum, & fornicationes tuæ.

30 Fecerunt hæc tibi, quia fornicata es poſt Gentes, inter quas polluta es in idolis earum.

31 In via ſororis tuæ ambulaſti, & dabo calicem ejus in manu tua.

32 Hæc dicit Dominus Deus: Calicem ſororis tuæ bibes profundum & latum: erit in deriſum, & in ſubſannationem, quæ eſt capaciſſima.

33 Ebrietate, & dolore repleberis: calice mœroris, & triſtitiæ, calice ſororis tuæ Samariæ.

34 Et bibes illum, & epotabis uſque ad fæces, & fragmenta ejus devorabis, & ubera tua lacerabis: quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.

35 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia oblita es mei, & projeciſti me poſt corpus tuum, tu quoque porta ſcelus tuum, & fornicationes tuas.

36 Et ait Dominus ad me, dicens: Fili ho- F
minis numquid judicas Oollam, & Oolibam, & annuntias eis ſcelera earum?

37 Quia adulteratæ ſunt, & ſanguis in manibus earum, & cũ idolis ſuis fornicatæ ſunt: inſuper & filios ſuos, quos genuerunt mihi, obtulerunt eis ad devorandum.

38 Sed & hoc fecerunt mihi: Polluerunt ſanctuarium meum in die illa, & ſabbata mea profanaverunt.

39 Cúmque immolarent filios ſuos idolis ſuis, & ingrederentur ſanctuarium meum in die illa ut polluerent illud: etiam hæc fecerunt in medio domus meæ.

40 Miſerunt ad viros venientes de longè, ad quos nuntium miſerant: itaque ecce venerunt: quibus te laviſti, & circumliniſti ſtibio oculos tuos, & ornata es mundo muliebri.

41 Sediſti in lectulo pulcherrimo, & menſa ornata eſt ante te: thymiama meum, & unguentum meum poſuiſti ſuper eam.

42 Et vox multitudinis exultantis erat in ea: & in viris, qui de multitudine hominum adducebantur, & veniebant de deſerto, poſuerunt armillas in manibus eorum, & coronas ſpecioſas in capitibus eorum.

43 Et dixi ei, quæ attrita eſt in adulteriis: G
Nũc fornicabitur in fornicatione ſua etiã hæc.

44 Et ingreſſi ſunt ad eam quaſi ad mulie-

rem

rem meretricem; ſic ingrediebantur ad Oollam & Oolibam, mulieres nefarias.

45 Viri ergo juſti ſunt: hi judicabunt eas judicio adulterarum, & judicio effundentium ſanguinem: qui adulteræ ſunt, & ſanguis in manibus earum.

46 Hæc enim dicit Dominus Deus: Adduc ad eas multitudinem, & trade eas in tumultum, & in rapinam.

47 Et lapidentur lapidibus populorum, & confodiantur gladiis eorum: filios & filias earum interficient, & domos earum igne ſuccendent.

48 Et auferam ſcelus de terra, & diſcent omnes mulieres ne faciant ſecundùm ſcelus earum.

49 Et dabunt ſcelus veſtrum ſuper vos, & peccata idolorum veſtrorum portabitis: & ſcietis quia ego Dominus Deus.

Caput XXIV.

Sub figura ollæ, electoribus carnium partibus ac oſſibus plenæ, ignique admotæ, & ſub figura mortis uxoris Ezechielis, pro qua juſſus eſt nullum facere luctum, ſignificat Dominus domum Iſraël in exitium tradendam, filióſque ejus trucidandos, nullo ſequente luctu præ animi ſtupore.

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad me, in anno nono, in menſe decimo, decima die menſis, dicens:

2 Fili hominis ſcribe tibi nomen diei hujus, in qua confirmatus eſt rex Babylonis adverſum Jeruſalem hodie.

3 Et dices per proverbium ad domum irritatricem parabolam, & loquêris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: pone ollam; pone, inquam, & mitte in eam aquam.

4 Congere fruſta ejus in eam, omnem partem bonam, femur & armum, & electa & oſſibus plena.

B 5 Pinguiſſimum pecus aſſume, compone quoque ſtrues oſſium ſub ea: efferbuit coctio ejus, & diſcocta ſunt oſſa illius in medio ejus.

6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: væ civitati ſanguinum, ollæ, cujus rubigo in ea eſt, & rubigo ejus non exivit de ea, per partes, & per partes ſuas ejice eam, non cecidit ſuper eam ſors.

7 Sanguis enim ejus in medio ejus eſt, ſuper limpidiſſimam petram effudit illum: non effudit illum ſuper terrã, ut poſſit operiri pulvere.

8 Ut ſuperinducerem indignationem meam, & vindicta ulciſcerer: dedi ſanguinem ejus ſuper petram limpidiſſimam ne operiretur.

C 9 Propterea hæc dicit Dominus Deus: * Væ civitati ſanguinum, cujus ego grandem faciam pyram.

Na. 3. a. 1 Hab. 2. b 12.

10 Congere oſſa, quæ igne ſuccendam: conſumentur carnes, & coquetur univerſa compoſitio, & oſſa tabeſcent.

11 Pone quoque eam ſuper prunas vacuam, ut incaleſcat, & liqueſiat æs ejus: & confletur in medio ejus, inquinamentum ejus, & conſumatur rubigo ejus:

12 Multo labore ſudatum eſt, & non exivit de ea nimia rubigo ejus, neque per ignem.

13 Immunditia tua execrabilis: quia mundare te volui, & non es mundata à ſordibus tuis: ſed nec mundaberis priùs, donec quieſcere faciam indignationem meam in te. D

14 Ego Dominus locutus ſum: Veniet, & faciam: non tranſeam, nec parcam, nec placabor: juxta vias tuas, & juxta adinventiones tuas judicabo te, dicit Dominus.

15 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:

16 Fili hominis, ecce ego tollo à te deſiderabile oculorum tuorum in plaga: & non plãges, neque plorabis, neque fluent lachrymæ tuæ.

17 Ingemiſce tacens, mortuorum luctum non facies, corona tua circumligata ſit tibi, & calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos lugentium comedes. E

18 Locutus ſum ergo ad populum manè, & mortua eſt uxor mea veſpere: fecíque manè ſicut præceperat mihi.

19 Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis, quid iſta ſignificent, quæ tu facis?

20 Et dixi ad eos: Sermo Domini factus eſt ad me, dicens:

21 Loquere domui Iſraël: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego polluam ſanctuarium meum, ſuperbiam imperij veſtri, & deſiderabile oculorum veſtrorum, & ſuper quo pavet anima veſtra, filij veſtri, & filiæ veſtræ, quas reliquiſtis, gladio cadent. F

22 Et facietis ſicut feci: Ora amictu non velabitis, & cibos lugentium non comedetis.

23 Coronas habebitis in capitibus veſtris, & calceamenta in pedibus: non plangetis neque flebitis, ſed tabeſcetis in iniquitatibus veſtris, & unuſquiſque gemet ad fratrem ſuum.

24 Erítque Ezechiel vobis in portentum: juxta omnia, quæ fecit, facietis cùm venerit iſtud: & ſcietis quia ego Dominus Deus. G

25 Et tu fili hominis, ecce in die, qua tollam ab eis fortitudinem eorum, & gaudium dignitatis, & deſiderium oculorum eorum, ſuper quo requieſcunt animæ eorum, filios & filias eorum:

26 In die illa cùm venerit fugiens ad te, ut annuntiet tibi:

27 In die, inquam, illa aperietur os tuum cum eo qui fugit: & loquêris, & non ſilebis ultrà: eríſque eis in portentum, & ſcietis quia ego Dominus.

Caput XXV.

Regionibus Ammon, Moab, Idumææ, & Paleſtinæ minatur Dominus exitium, eò quòd filios Iſraël afflixerint, & de ipſorum afflictione exultaverint.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: A

2 Fili hominis pone faciem tuam contra filios Ammon, & prophetabis de eis.

3 Et dices filiis Ammon: Audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd dixiſti: Euge, euge ſuper ſanctuarium meum, quia pollutum eſt, & ſuper terram Iſraël, quoniam deſolata eſt; & ſuper domũ Juda, quoniam

quoniam ducti ſunt in captivitatem:
4 Idcircò ego tradam te filiis orientalibus
in hereditatem, & collocabunt caulas ſuas in
te, & ponent in te tentoria ſua: ipſi comedent
fruges tuas: & ipſi bibent lac tuum.
B 5 Dabóque Rabbath in habitaculum ca-
melorum, & filios Ammon in cubile pecorum:
& ſcietis quia ego Dominus:
6 Quia hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
quòd plauſiſti manu, & percuſſiſti pede, & ga-
viſa es ex toto affectu ſuper terram Iſraël:
7 Idcircò ecce ego extendam manum
meam ſuper te, & tradam te in direptionem
Gentium, & interficiam te de populis, & per-
dam de terris, & conteram: & ſcies quia ego
Dominus.
8 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd
dixerunt Moab & Seir: Ecce ſicut omnes Gen-
tes, domus Juda:
C 9 Idcircò ecce ego aperiam humerum Moab
de civitatibus, de civitatibus, inquam, ejus, &
de finibus ejus, inclytas terræ Bethieſimoth &
Beelmeon & Cariathaim,
10 Filiis Orientis cum filiis Ammon, & da-
bo eam in hereditatem: ut non ſit ultrà me-
moria filiorum Ammon in Gentibus.
11 Et in Moab faciam judicia: & ſcient quia
ego Dominus.
12 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eò quòd
fecit Idumæa ultionem ut ſe vindicaret de fi-
liis Juda, peccavítque delinquens, & vindictam
expetivit de eis?
13 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Exten-
dam manum meam ſuper Idumæam, & aufe-
ram de ea hominem & jumentum, & faciam
eam deſertam ab Auſtro: & qui ſunt in Dedan,
gladio cadent.
D 14 Et dabo ultionem meam ſuper Idu-
mæam per manum populi mei Iſraël: & fa-
cient in Edom juxta iram meam, & furorem
meum: & ſcient vindictam meam, dicit Domi-
nus Deus.
15 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quód
fecerunt Palæſtini vindictam, & ulti ſe ſunt
toto animo, interficientes, & implentes inimi-
citias veteres:
16 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Ec-
ce ego extendam manum meam ſuper Palæſti-
nos, & interficiam interfectores, & perdam re-
liquias maritimæ regionis:
17 Faciámque in eis ultiones magnas ar-
guens in furore: & ſcient quia ego Dominus,
cùm dedero vindictam meam ſuper eos.

CAPUT XXVI.

Tyri inclytæ urbis prædicit Dominus everſionem, eò quòd ſuper vaſtatione Jeruſalem exultaverit.

A 1 ET factum eſt in undecimo anno, prima
menſis, factus eſt ſermo Domini ad me,
dicens:
2 Fili hominis, pro eo quòd dixit Tyrus de
Jeruſalem: Euge confractæ ſunt portæ populo-
rum, converſa eſt ad me: implebor, deſerta eſt.
3 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ſuper te Tyre, & aſcendere faciam ad te
gentes multas, ſicut aſcendit mare fluctuans.
4 Et diſſipabunt muros Tyri, & deſtruent
turres ejus: & radam pulverem ejus de ea, &
dabo eam in limpidiſſimam petram.
5 Siccatio ſagenarum erit in medio maris,
quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus: &
erit in direptionem Gentibus.
6 Filiæ quoque ejus, quæ ſunt in agro, gla-
dio interficientur: & ſcient quia ego Dominus.
7 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
adducam ad Tyrum Nabuchodonoſor regem
Babylonis ab Aquilone, regem regum, cum
equis, & curribus, & equitibus, & cœtu po-
pulóque magno.
8 Filias tuas quæ ſunt in agro, gladio inter-
ficiet: & circumdabit te munitionibus, & com-
portabit aggerem in gyro: & elevavit contra
te clypeum.
9 Et vineas, & arietes temperabit in muros B
tuos, & turres tuas deſtruet in armatura ſua.
10 Inundatione equorum ejus operiet te
pulvis eorum: à ſonitu equitum, & rotarum,
& curruum, movebuntur muri tui, cùm in-
greſſus fuerit portas tuas quaſi per introitum
urbis diſſipatæ.
11 Ungulis equorum ſuorum conculcabit
omnes plateas tuas: populũ tuũ gladio cædet:
& ſtatuæ tuæ nobiles in terram corruent.
12 Vaſtabunt opes tuas, diripient negotia-
tiones tuas: & deſtruent muros tuos, & domos
tuas præclaras ſubvertent: & lapides tuos, &
ligna tua, & pulverem tuum in medio aqua-
rum ponent. C
13 * Et quieſcere faciam multitudinem * Ier. 7. 34.
canticorum tuorum, & ſonitu cithararum
tuarum non audietur ampliùs.
14 Et dabo te in limpidiſſimam petram, ſic-
catio ſagenarum eris, nec ædificaberis ultrà:
quia ego loquutus ſum, ait Dominus Deus.
15 Hæc dicit Dominus Deus Tyro: Num-
quid non à ſonitu ruinæ tuæ, & gemitu inter-
fectorum tuorum, cùm occiſi fuerint in medio
tui, commovebuntur inſulæ?
16 Et deſcendent de ſedibus ſuis omnes
principes maris: & auferent exuvias ſuas, &
veſtimenta ſua varia abjicient, & induentur
ſtupore: in terra ſedebunt: & attoniti ſuper
repentino caſu tuo admirabuntur.
17 Et aſſumentes ſuper te lamentum, dicent
tibi: Quomodo periiſti quæ habitas in mari,
urbs inclyta, quæ fuiſti fortis in mari cum ha-
bitatoribus tuis, quos formidabant univerſi?
18 Nunc ſtupebunt naves in die pavoris D
tui: & turbabuntur inſulæ in mari, eò quòd
nullus egrediatur ex te.
19 Quia hæc dicit Dominus Deus: Cùm
dedero te urbem deſolatam, ſicut civitates quæ
non habitantur: & adduxero ſuper te abyſſum,
& operuerint te aquæ multæ:
20 Et detraxero te cum his qui deſcendunt
in lacum ad populum ſempiternum, & collo-
cavero te in terra noviſſima ſicut ſolitudines
veteres,

veteres, cum his qui deducuntur in lacum, ut
non habiteris: porrò cùm dedero gloriam in
terra viventium,
21 In nihilum redigam te, & non eris, & re-
quiſita non invenieris ultrà in ſempiternum,
dicit Dominus Deus.

Caput XXVII.

Tyri urbis maritimæ ac opulentiſſimæ ruina defletur, enarratis mercibus quæ à quaque regione ad eam de-
A *ferri ſolent.*

1 ET factum eſt verbum Domini ad me,
dicens:
2 Tu ergo fili hominis aſſume ſuper Tyrum
lamentum:
3 Et dices Tyro, quæ habitat in introitu
maris, negotiationi populorum ad inſulas
multas: Hæc dicit Dominus Deus: O Tyre, tu
dixiſti: Perfecti decoris ego ſum,
4 Et in corde maris ſita. Finitimi tui, qui te
ædificaverunt, impleverunt decorem tuum:
5 Abietibus de Sanir extruxerunt te cum
omnibus tabulatis maris: cedrum de Libano
tulerunt ut facerent tibi malum.
6 Quercus de Baſan dolaverunt in remos
tuos: & tranſtra tua fecerunt tibi ex ebore In-
B dico, & prætoriola de inſulis Italiæ.
7 Byſſus varia de Ægypto texta eſt tibi
in velum ut poneretur in malo: hyacinthus &
purpura de inſulis Eliſa facta ſunt operimen-
tum tuum.
8 Habitatores Sidonis & Aradij fuerunt
remiges tui: ſapientes tui: Tyre, facti ſunt
gubernatores tui.
9 Senes Giblij, & prudentes ejus, habuerunt
nautas ad miniſterium variæ ſupellectilis tuæ:
omnes naves maris, & nautæ earum, fuerunt
in populo negotiationis tuæ.
10 Perſæ, & Lydij, & Libyes erant in exerci-
tu tuo viri bellatores tui: clypeum, & galeam
ſuſpenderunt in te pro ornatu tuo.
11 Filij Aradij cum exercitu tuo erant ſuper
muros tuos in circuitu: ſed & Pigmæi, qui erãt
in turribus tuis, pharetras ſuas ſuſpenderunt
in muris tuis per gyrum: ipſi compleverunt
C pulchritudinem tuam.
12 Carthaginenſes negotiatores tui, à mul-
titudine cunctarum divitiarum, argento, fer-
ro, ſtanno, plumbóque, repleverunt nundi-
nas tuas.
13 Græcia, Tubal, & Moſoch, ipſi in-
ſtitores tui: mancipia: & vaſa ærea advexerunt
populo tuo.
14 De domo Thomorga, equos, & equites,
& mulos adduxerunt ad forum tuum.
15 Filij Dedan negotiatores tui: inſulæ mul-
tæ, negotiatio manus tuæ: dentes eburneos &
hebeninos commutaverunt in pretio tuo.
16 Syrus negotiator tuus propter multitudi-
nem operum tuorum, gemmam, & purpuram,
& ſcutulata, & byſſum, & ſericum, & chod-
D chod propoſuerunt in mercatu tuo.
17 Iuda & terra Iſraël ipſi inſtitores tui in
frumento primo, balſamum, & mel, & oleum,
& reſinam propoſuerunt in nundinis tuis.
18 Damaſcenus negotiator tuus in multitu-
dine operum tuorum, in multitudine diver-
ſarum opum, in vino pingui, in lanis colo-
ris optimi.
19 Dan, & Græcia, & Moſel, in nundinis tuis
propoſuerunt ferrum fabrefactum (: ſtacte &
calamus in negotiatione tua.)
20 Dedan inſtitores tui in tapetibus ad ſe-
dendum
21 Arabia, & univerſi principes Cedar, ipſi
negotiatores manus tuæ: cum agnis, & arieti-
bus, & hœdis venerunt ad te negotiatores tui. E
22 Venditores Saba, & Reema, ipſi nego-
tiatores tui: cum univerſis primis aromatibus,
& lapide pretioſo, & auro, quod propoſuerunt
in mercatu tuo.
23 Haran, & Chene, & Edem, negotiatores
tui: Saba, Aſſur, & Chelmad, venditores tui.
24 Ipſi negotiatores tui multifariam invo-
lucris hyacinthi, & polymitorum, gazarúm-
que pretioſarum, quæ obvolutæ & aſtrictæ
erant funibus: cedros quoque habebant in ne-
gotiationibus tuis.
25 Naves maris, principes tui in negotia-
tione tua: & repleta es, & glorificata nimis in
corde maris.
26 In aquis multis adduxerunt te remiges
tui: ventus auſter contrivit te in corde maris. F
27 Divitiæ tuæ, & theſauri tui, & multiplex
inſtrumentum tuum, nautæ tui & guberna to-
res tui, qui tenebant ſupellectilem tuam, &
populo tuo præerant: viri quoque bellatores
tui, qui erant in te, cum univerſa multitudine
tua, quæ eſt in medio tui: cadent in corde maris
in die ruinæ tuæ.
28 A ſonitu clamoris gubernatorum tuorum
conturbabuntur claſſes:
29 Et deſcendent de navibus ſuis omnes qui
tenebant remum: nautæ & univerſi guberna-
tores maris in terra ſtabunt:
30 Et ejulabunt ſuper te voce magna, &
clamabunt amarè: & ſuperjacient pulverẽ ca-
pitibus ſuis, & cinere conſpergentur.
31 Et radent ſuper te calvitium, & accin-
gentur cilicis: & plorabunt te in amaritudine
animæ ploratu amariſſimo.
32 Et aſſument ſuper te carmen lugubre, &
plangent te: Quæ eſt ut Tyrus: quæ obmutuit G
in medio maris?
33 Quæ in exitu negotiationum tuarum de
mari impleſti populos multos: in multitudine
divitiarum tuarum, & populorum tuorum, di-
taſti reges terræ.
34 Nunc contrita es à mari, in profundis
aquarum opes tuæ, & omnis multitudo tua
quæ erat in medio tui, ceciderunt.
35 Univerſi habitatores inſularum obſtu-
puerunt ſuper te: & reges earum omnes tem-
peſtate perculſi mutaverunt vultus.
36 Negotiatores populorum ſibilaverunt
ſuper te: ad nihilum deducta es, & non eris uſ-
que in perpetuum.

Caput

CAPUT. XXVIII.

Ruina regis Tyri maxima gloria priùs exaltati, ob nimiam ipſius ſuperbiam aliáſque iniquitates: ſimiliter & vaſtatio Sidonis, ac reductio filiorum Iſraël in terram ſuam, vaſtatis ipſorum inimicis

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
2 Fili hominis, dic principi Tyri: Hæc
dicit Dominus Deus: Eò quòd elevatum eſt cor
tuum, & dixiſti: Deus ego ſum, & in cathedra
Dei ſedi in corde maris: cùm ſis homo, & non
Deus, & dediſti cor tuum quaſi cor Dei.
3 Ecce ſapientior es tu Daniele: omne ſe-
cretum non eſt abſconditum à te.
4 In ſapientia & prudentia tua feciſti tibi
fortitudinem: & acquiſiſti aurum & argentum
in theſauris tuis.
B 5 In multitudine ſapientiæ tuæ, & in ne-
gotiatione tua multiplicaſti tibi fortitudi-
nem: & elevatum eſt cor tuum in robore tuo.
6 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Eò
quòd elevatum eſt cor tuum quaſi cor Dei:
7 Idcircò ecce ego adducam ſuper te alie-
nos, robuſtiſſimos Gentium: & nudabunt gla-
dios ſuos ſuper pulchritudinem ſapientiæ tuæ,
& polluent decorem tuum.
8 Interficient, & detrahent te: & morieris
in interitu occiſorum in corde maris.
9 Numquid dicens loquêris: Deus ego
ſum: coram interficientibus te: cùm ſis homo,
& non Deus in manu occidentium te?
C 10 Morte incircumciſorum morieris in ma-
nu alienorum: quia ego locutus ſum, ait Do-
minus Deus.
11 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
Fili hominis leva planctum ſuper regem Tyri:
12 Et dices ei: Hæc dicit Dominus Deus: Tu
ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, &
perfectus decore.
13 In deliciis paradiſi Dei fuiſti: omnis la-
D pis pretioſus operimentum tuum: ſardius, to-
pazius, & jaſpis, chryſolithus, & onyx, & be-
rillus, ſapphirus, & carbunculus, & ſmarag-
dus: aurum opus decoris tui: & foramina tua in
die, qua conditus es, præparata ſunt.
14 Tu cherub extentus, & protegens, &
poſui te in monte ſancto Dei, in medio lapi-
dum ignitorum ambulaſti.
15 Perfectus in viis tuis à die conditionis
tuæ, donec inventa eſt iniquitas in te.
16 In multitudine negotiationis tuæ reple-
ta ſunt interiora tua iniquitate, & peccaſti: &
ejeci te de monte Dei, & perdidi te, ô cherub
protegens, de medio lapidum ignitorum.
E 17 Et elevatum eſt cor tuum in decore tuo,
perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo, in
terram projeci te, ante faciem regum dedi te
ut cernerent te.
18 In multitudine iniquitatum tuarum, &
iniquitate negotiationis tuæ, polluiſti ſanctifi-
cationem tuam: producam ergo ignem de me-
dio tui, qui comedat te, & dabo te in cinerem
ſuper terram in conſpectu omnium videntium
te.
19 Omnes, qui viderint te in Gentibus,
obſtupeſcent ſuper te: nihili factus es, & non
eris in perpetuum.
20 Et factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
21 Fili hominis pone faciem tuam contra
Sidonem: & prophetabis de ea,
22 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce F
ego ad te Sidon, & glorificabor in medio tui:
& ſcient quia ego Dominus, cum fecero in ea
judicia, & ſanctificatus fuero in ea.
23 Et immittam ei peſtilentiam, & ſangui-
nem in plateis ejus: & corruent interfecti in
medio ejus gladio per circuitum: & ſcient
quia ego Dominus.
24 Et non erit ultrà domui Iſraël offendi-
culum amaritudinis, & ſpina dolorem inferẽs
undique per circuitum eorum, qui adverſan-
tur eis: & ſcient quia ego Dominus Deus.
25 Hæc dicit Dominus Deus: Quando con- G
gregavero domum Iſraël de populis in quibus
diſperſi ſunt, ſanctificabor in eis coram Gen-
tibus: & habitabunt in terra ſua, quam dedi
ſervo meo Jacob.
26 Et habitabunt in ea ſecuri: & ædificabunt
domos, & plantabunt vineas, & habitabunt
confidenter, cùm fecero judicia in omnibus
qui adverſantur eis per circuitum: & ſcient
quia ego Dominus Deus eorum.

CAPUT XXIX.

Adverſus regem Ægypti ac regnum ejus in ſolitudinem redigendum, poſt 40. tamen annos revocandum, licet non ad priſtinam gloriam Terra Ægypti datur Nabuchodonoſor, eo quòd cum ſuo exercitu laboraverit devaſtando Tyrum

1 IN anno decimo, decimo menſe, undecima A
die menſis, factum eſt verbum Domini ad
me, dicens:
2 Fili hominis pone faciem tuam contra
Pharaonem regem Ægypti, & prophetabis de
eo, & de Ægypto univerſa:
3 Loquere, & dices: Hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego ad te Pharao rex Ægypti, dra-
co magne, qui cubas in medio fluminum tuo-
rum, & dicis: Meus eſt fluvius, & ego feci me-
metipſum.
4 Et ponam frænum in maxillis tuis: & ag-
glutinabo piſces fluminum tuorum ſquamis
tuis: & extraham te de medio fluminum tuo-
rum, & univerſi piſces tui ſquamis tuis adhæ-
rebunt.
5 Et projiciam te in deſertum, & omnes B
piſces fluminis tui ſuper faciem terræ cades;
non colligêris, neque congregaberis: beſtiis
terræ, & volatilibus cæli, dedi te ad devoran-
dum:
6 Et ſcient omnes habitatores Ægypti quia
ego Dominus: * pro eo quòd fuiſti baculus *Iſa 36.
arundineus domui Iſraël. b 6.
7 Quando apprehenderunt te manu, & con-
fractus es, & laceraſti omnem humerum eo-
rum: & innitentibus eis ſuper te comminu-
tus es, & diſſolviſti omnes renes eorum.
8 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego adducam ſuper te gladium: & interficiam
de te hominem, & jumentum.

9 Et erit Terra Ægypti in deſertum, & in
ſolitudinem: & ſcient quia ego Dominus: pro
eo quòd dixeris: Fluvius meus eſt, & ego feci
eum.
10 Idcircò ecce ego ad te, & ad flumina tua:
dabóque Terram Ægypti in ſolitudines, gladio
diſſipatam, à turre Syenes, uſque ad terminos
Æthiopiæ.
C 11 Non pertranſibit eam pes hominis, neque
pes jumenti gradietur in ea: & non habitabitur
quadraginta annis.
12 Dabóque Terram Ægypti deſertam in
medio terrarum deſertarum, & civitates ejus in
medio urbium ſubverſarum, & erunt deſolatæ
quadraginta annis, & diſpergam Ægyptios in
nationes, & ventilabo eos in terras.
13 Quia hæc dicit Dominus Deus: Poſt fi-
nem quadraginta annorum congregabo Ægy-
ptum de populis, in quibus diſperſi fuerant.
14 Et reducam captivitatem Ægypti, &
collocabo eos in terra Phatures, & in terra na-
tivitatis ſuæ: & erunt ibi in regnum humile:
15 Inter cetera regna erit humillima, & non
elevabitur ultrà ſuper nationes, & imminuam
eos ne imperent Gentibus.
D 16 Neque erunt ultrà domui Iſraël in con-
fidentia, docentes iniquitatem, ut fugiant,
& ſequantur eos: & ſcient quia ego Dominus
Deus.
17 Et factum eſt in vigeſimo & ſeptimo an-
no, in primo, in una menſis: factum eſt verbum
Domini ad me, dicens:
18 Fili hominis, Nabuchodonoſor rex Baby-
lonis ſervire fecit exercitum ſuum ſervitute
magna adverſus Tyrum: omne caput decalva-
tum, & omnis humerus depilatus eſt: & mer-
ces non eſt reddita ei, neque exercitui ejus, de
Tyro, pro ſervitute qua ſervivit mihi adverſus
eam.
19 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego dabo Nabuchodonoſor regem Babylonis
in Terra Ægypti: & accipiet multitudinem
ejus, & deprædabitur manubias ejus, & diri-
piet ſpolia ejus: & erit merces exercitui illius,
20 Et operi, quo ſervivit adverſus eam: dedi
ei Terram Ægypti, pro eo quòd laboraverit
mihi, ait Dominus Deus.
21 In die illo pullulabit cornu domui Iſraël,
& tibi dabo apertum os in medio eorum, &
ſcient quia ego Dominus.

CAPUT XXX.

Omnes urbes Ægypti per regem Babylonis vaſtabuntur.

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad me,
dicens:
2 Fili hominis propheta, & dic: Hæc dicit
Dominus Deus: Ululate, væ, væ diei:
3 Quia juxta eſt dies, & appropinquat
dies Domini: dies nubis, tempus Gentium erit.
4 Et veniet gladius in Ægyptum: & erit pa-
vor in Æthiopia, cùm ceciderint vulnerati in
Ægypto, & ablata fuerit multitudo illius, &
deſtructa fundamenta ejus.
5 Æthiopia, & Libya, & Lydi, & omne
reliquum vulgus, & Chub, & filij terræ fœde-
ris, cum eis gladio cadent.
6 Hæc dicit Dominus Deus: Et corruent B
fulcientes Ægyptum, & deſtruetur ſuperbia
imperij ejus: à turre Syenes gladio cadent in
ea, ait Dominus Deus exercituum.
7 Et diſſipabuntur in medio terrarum deſo-
latarum, & urbes ejus in medio civitatum de-
ſertarum erunt.
8 Et ſcient quia ego Dominus: cùm dedero
ignem in Ægypto, & attriti fuerint omnes au-
xiliatores ejus.
9 In die illa egredientur nuntij à facie mea
in trieribus, ad conterendam Æthiopiæ confi-
dentiam; & erit pavor in eis in die Ægypti,
quia abſque dubio veniet.
10 Hæc dicit Dominus Deus: Ceſſare faciam C
multitudinem Ægypti in manu Nabuchodo-
noſor regis Babylonis.
11 Ipſe & populus ejus cum eo, fortiſſimi
Gentium, adducentur ad diſperdendam ter-
ram: & evaginabunt gladios ſuos ſuper Ægy-
ptum: & implebunt terram interfectis.
12 Et faciam alveos fluminum aridos, & tra-
dam terram in manus peſſimorum: & diſſipa-
bo terram & plenitudinem ejus manu alieno-
rum, ego Dominus locutus ſum.
13 * Hæc dicit Dominus Deus: Et diſper- D *Zach.
dam ſimulachra, & ceſſare faciam idola de 13. 2.
Memphis: & dux de Terra Ægypti non erit
ampliùs: & dabo terrorem in Terra Ægypti.
14 Et diſperdam terram Phatures, & da-
bo ignem in Taphnis, & faciam judicia in Ale-
xandria.
15 Et effundam indignationem meam ſu-
per Peluſium robur Ægypti, & interficiam
multitudinem Alexandriæ,
16 Et dabo ignem in Ægypto: quaſi partu-
riens dolebit Peluſium, & Alexandria erit
diſſipata, & in Memphis anguſtiæ quoti-
dianæ.
17 Juvenes Heliopoleos & Bubaſti gladio E
cadent, & ipſæ captivæ ducentur.
18 Et in Taphnis nigreſcet dies, cùm contri-
vero ibi ſceptra Ægypti: & defecerit in ea ſu-
perbia potentiæ ejus: ipſam nubes operiet, filiæ
autem ejus in captivitatem ducentur.
19 Et judicia faciam in Ægypto: & ſcient
quia ego Dominus.
20 Et factum eſt in undecimo anno, in primo
menſe, in ſeptima menſis, factum eſt verbum
Domini ad me, dicens:
21 Fili hominis brachium Pharaonis regis F
Ægypti confregi: & ecce non eſt obvolutum
ut reſtitueretur ei ſanitas, ut ligaretur pannis,
& faſciaretur linteolis, ut recepto robore poſſet
tenere gladium.
22 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ec-
ce ego ad Pharaonem regem Ægypti, & com-
minuam brachium ejus forte, ſed confractum:
& dejiciam gladium de manu ejus.
23 Et diſpergam Ægyptum in Gentibus, &
ventilabo eos in terris.

24 Et confortabo brachia regis Babylonis,
daboque gladium meum in manu ejus:& con-
fringam brachia Pharaonis, & gement gemi-
tibus interfecti coram facie ejus.
25 Et confortabo brachia regis Babylonis,
& brachia Pharaonis concident:& ſcient quia
ego Dominus, cùm dedero gladium meum in
manu regis Babylonis, & extenderit eum ſu-
per Terram Ægypti.
26 Et diſpergam Ægyptum in nationes,&
ventilabo eos in terras, & ſcient quia ego
Dominus.

Caput XXXI.

Sublimitatem regis Pharaonis cum Aſſur comparat, & utriuſque ſimilem prædicit interitum.

A 1 ET factum eſt in anno undecimo, tertio
menſe, una menſis, factum eſt verbum
Domini ad me, dicens:
2 Fili hominis dic Pharaoni regi Ægypti,
& populo ejus: Cui ſimilis factus es in magni-
tudine tua?
3 Ecce Aſſur quaſi cedrus in Libano, pul-
cher ramis, & frondibus nemoroſus excelſuſ-
que altitudine,& inter condenſas frondes ele-
vatum eſt cacumen ejus.
4 Aquæ nutrierunt illum, abyſſus exalta-
vit illum: flumina ejus manabant in circuitu
radicum ejus,& rivos ſuos emiſit ad univerſa
ligna regionis.
5 Propterea elevata eſt altitudo ejus ſuper
B omnia ligna regionis:& multiplicata ſunt ar-
buſta ejus, & elevati ſunt rami ejus præ aquis
multis.
6 Cúmque extendiſſet umbram ſuam, in
ramis ejus fecerunt nidos omnia volatilia cæ-
li,& ſub frondibus ejus genuerunt omnes be-
ſtiæ ſaltuum,& ſub umbraculo illius habita-
bat cœtus Gentium plurimarum,
7 Eratque pulcherrimus in magnitudine
ſua,& in dilatatione arbuſtorum ſuorum:erat
enim radix illius juxta aquas multas.
8 Cedri non fuerunt altiores illo in paradi-
C ſo Dei, abietes non adæquaverunt ſummita-
tem ejus, & platani non fuerunt æquæ frondi-
bus illius: omne lignum paradiſi Dei non eſt
aſſimilatum illi,& pulchritudini ejus.
9 Quoniam ſpecioſum feci eum,& multis
condenſiſque frondibus: & æmulata ſunt
eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in pa-
radiſo Dei.
10 Propterea hæc dicit Dominus Deus:Pro
D eo quòd ſublimatus eſt in altitudine, & dedit
ſummitatem ſuam virentem atque conden-
ſam,& elevatum eſt cor ejus in altitudine ſua:
11 Tradidi eum in manu fortiſſimi Gen-
tium, faciens faciet ei:juxta impietatem ejus
ejeci eum.
12 Et ſuccident eum alieni,& crudeliſſimi
nationum,& projicient eum ſuper montes,&
in cunctis convallibus corruent rami ejus,&
confringentur arbuſta ejus in univerſis rupi-
bus terræ:& recedent de umbraculo ejus om-
nes populi terræ,& relinquent eum.
13 In ruina ejus habitaverunt omnia vo- E
latilia cæli, & in ramis ejus fuerunt univerſæ
beſtiæ regionis.
14 Quam ob rem non elevabuntur in alti-
tudine ſua omnia ligna aquarum, nec ponet
ſublimitatem ſuam inter nemoroſa atque
frondoſa, nec ſtabunt in ſublimitate ſua
omnia quæ irrigantur aquis: quia omnes tra-
diti ſunt in mortem ad terram ultimam, in
medio filiorum hominum, ad eos qui deſcen-
dunt in lacum.
15 Hæc dicit Dominus Deus: In die quan- F
do deſcendit ad inferos,induxi luctum,operui
eum abyſſo:& prohibui flumina ejus,& coër-
cui aquas multas: contriſtatus eſt ſuper eum
Libanus,& omnia ligna agri concuſſa ſunt.
16 A ſonitu ruinæ ejus commovi Gentes,
cùm deducerem eum ad infernum cum his
qui deſcendebant in lacum:& conſolata ſunt
in terra infima omnia ligna voluptatis egre-
gia atque præclara in Libano, univerſa quæ
irrigabantur aquis.
17 Nam & ipſi cum eo deſcendent in in-
fernum ad interfectos gladio: & brachium
uniuſcujuſque ſedebit ſub umbraculo ejus in
medio nationum.
18 Cui aſſimilatus es ô inclyte atque ſubli-
mis inter ligna voluptatis? Ecce deductus es
cum lignis voluptatis ad terram ultimam: in
medio incircumciſorum dormies,cum eis qui
interfecti ſunt gladio:ipſe eſt Pharao,& omnis
multitudo ejus, dicit Dominus Deus.

Caput XXXII.

Pharao quantumvis ſublimis, conterendus eſt à rege Babylonis: cujus vaſtatione plurimi reges obſtupeſcent, pluréque nationes cum eo in abyſſum detrahentur.

1 ET factum eſt, duodecimo anno,in menſe A
duodecimo, in una menſis, factum eſt
verbum Domini ad me, dicens:
2 Fili hominis aſſume lamentum ſuper Pha-
raonem regem Ægypti, & dices ad eum:Leoni
Gentium aſſimilatus es, & draconi qui eſt in
mari,& ventilabas cornu in fluminibus tuis,&
conturbabas aquas pedibus tuis,& conculca-
bas flumina earum.
3 Propterea hæc dicit Dominus Deus: * * Sup.
Expandam ſuper te rete meum in multitudine 12.d.13
populorum multorum, & extraham te in ſa- 17.f.20
gena mea.
4 Et projiciam te in terram, ſuper faciem
agri abjiciam te: & habitare faciam ſuper te
omnia volatilia cæli,& ſaturabo de te beſtias
univerſæ terræ.
5 Et dabo carnes tuas ſuper montes, & im-
plebo colles tuos ſanie tua.
6 Et irrigabo terram fœtore ſanguinis tui
ſuper montes,& valles implebuntur ex te. B
7 * Et operiam,cùm extinctus fueris,cælum, * Iſa.13.
& nigreſcere faciam ſtellas ejus: ſolem nube b.10.
tegam, & luna non dabit lumen ſuum. Ioël.2.b.
8 Omnia luminaria cæli mœrere faciam ſu- 10.3.c.
per te:& dabo tenebras ſuper terram tuam, di- 15. Mat.
cit Dominus Deus, cùm ceciderint vulnerati 24.c.29.
tui

tui

tui in medio terræ, ait Dominus Deus.

9 Et irritabo cor populorum multorum, cùm induxero contritionem tuam in Gentibus ſuper terras quas neſcis.

10 Et ſtupeſcere faciam ſuper te populos multos: & reges eorum horrore nimio formidabunt ſuper te, cùm volare cœperit gladius meus ſuper facies eorum: & obſtupeſcent repentè ſinguli pro anima ſua in die ruinæ tuæ.

11 Quia hæc dicit Dominus Deus: Gladius regis Babylonis veniet tibi.

C 12 In gladiis fortium dejiciam multitudinem tuam: inexpugnabiles omnes Gentes hæ: & vaſtabunt ſuperbiam Ægypti, & diſſipabitur multitudo ejus.

13 Et perdam omnia jumenta ejus, quæ erant ſuper aquas plurimas: & non conturbabit eas pes hominis ultrà, neque ungula jumentorum turbabit eas.

14 Tunc puriſſimas reddam aquas eorum, & flumina eorum quaſi oleum adducam, ait Dominus Deus:

15 Cùm dedero Terram Ægypti deſolatam: deſeretur autem terra à plenitudine ſua, quando percuſſero omnes habitatores ejus: & ſcient quia ego Dominus.

D 16 Planctus eſt, & plangent eum: filiæ Gentium plangent eum ſuper Ægyptum, & ſuper multitudinem ejus plangent eum, ait Dominus Deus.

17 Et factum eſt in duodecimo anno, in quintadecima menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

18 Fili hominis cane lugubre ſuper multitudinem Ægypti: & detrahe eam ipſam, & filias Gentium robuſtarum, ad terram ultimam, cum his qui deſcendunt in lacum.

19 Quo pulchrior es? deſcende, & dormi cum incircumciſis.

20 In medio interfectorum gladio cadent: gladius datus eſt, attraxerunt eam, & omnes populos ejus.

21 Loquentur ei potentiſſimi robuſtorum de medio inferni, qui cum auxiliatoribus ejus deſcenderunt, & dormierunt incircumciſi, interfecti gladio.

E 22 Ibi Aſſur, & omnis multitudo ejus: in circuitu illius ſepulchra ejus: omnes interfecti, & qui ceciderunt gladio.

23 Quorum data ſunt ſepulchra in noviſſimis laci: & facta eſt multitudo ejus per gyrum ſepulchri ejus: univerſi interfecti, cadentéſque gladio, qui dederant quondam formidinem in terra viventium.

24 Ibi Ælam, & omnis multitudo ejus per gyrum ſepulchri ſui, omnes hi interfecti, ruentéſque gladio: qui deſcenderunt incircumciſi ad terram ultimam: qui poſuerunt terrorem ſuum in terra viventium, & portaverunt ignominiam ſuam cum his qui deſcendunt in lacum.

F 25 In medio interfectorum poſuerunt cubile ejus in univerſis populis ejus: in circuitu ejus ſepulchrum illius: omnes hi incircumciſi, interfectíque gladio, dederunt enim terrorem ſuum in terra viventium, & portaverunt ignominiam ſuam cum his qui deſcendunt in lacum: in medio interfectorum poſiti ſunt.

26 Ibi Moſoch, & Thubal, & omnis multitudo ejus: in circuitu ejus ſepulchra illius, omnes hi incircumciſi, interfectíque & cadentes gladio: quia dederunt formidinem ſuam in terra viventium.

27 Et non dormient cum fortibus, cadentibúſque & incircumciſis, qui deſcenderunt ad infernum cum armis ſuis, & poſuerunt gladios ſuos ſub capitibus ſuis, & fuerunt iniquitates eorum in oſſibus eorum: quia terror fortium facti ſunt in terra viventium.

28 Et tu ergo in medio incircumciſorum contereris, & dormies cum interfectis gladio.

G 29 Ibi Idumæa, & reges ejus, & omnes duces ejus, qui dati ſunt cum exercitu ſuo cum interfectis gladio: & qui cum incircumciſis dormierunt, & cum his qui deſcendunt in lacum.

30 Ibi principes Aquilonis omnes, & univerſi venatores: qui deducti ſunt cum interfectis, paventes, & in ſua fortitudine confuſi: qui dormierunt incircumciſi cum interfectis gladio, & portaverunt confuſionem ſuam cum his qui deſcendunt in lacum.

31 Vidit eos Pharao, & conſolatus eſt ſuper univerſa multitudine ſua, quæ interfecta eſt gladio; Pharao, & omnis exercitus ejus, ait Dominus Deus:

32 Quia dedi terrorem meum in terra viventium, & dormivit in medio incircumciſorum cum interfectis gladio; Pharao, & omnis multitudo ejus, ait Dominus Deus.

CAPUT XXXIII.

Si ſpeculator viſum imminens malum non annuntiaverit, reus erit pereuntium: quòd ſi annuntiaverit, ſolus ei qui ſibi non cavit reus erit. Juſtus quoque ſi ſuam deſerat juſtitiam damnabitur, & impius ſi convertatur, ſalvabitur. Nec confidant de terra ſibi data in poſſeſſionem, quoniam propter ſuas iniquitates perdentur, & terra in ſolitudinem redigetur.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens: A

2 Fili hominis loquere ad filios populi tui, & dices ad eos: Terra cùm induxero ſuper eam gladium, & tulerit populus terræ virum unum de noviſſimis ſuis, & conſtituerit eum ſuper ſe ſpeculatorem:

3 Et ille viderit gladium venientem ſuper terram, & cecinerit buccina, & annuntiaverit populo:

4 Audiens autem, quiſquis ille eſt, ſonitum buccinæ, & non ſe obſervaverit, veneritque gladius, & tulerit eum: ſanguis ipſius ſuper caput ejus erit.

5 Sonum buccinæ audivit, & non ſe obſervavit, ſanguis ejus in ipſo erit: ſi autem ſe cuſtodierit, animam ſuam ſalvabit.

6 Quòd ſi ſpeculator viderit gladium ve- B

nientem, & non inſonuerit buccina: & populus ſe non cuſtodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem ejus de manu ſpeculatoris requiram.

* Sup. 3. d 17. 7 * Et tu fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſraël: audiens ergo ex ore meo ſermonem, annuntiabis eis ex me.

8 Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris: non fueris locutus ut ſe cuſtodiat impius à via ſua, ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram.

9 Si autem annuntiante te ad impium ut à viis ſuis convertatur, non fuerit converſus à via ſua: ipſe in iniquitate ſua morietur: porrò tu animam tuam liberaſti.

C 10 Tu ergo fili hominis dic ad domum Iſraël: Sic locuti eſtis, dicentes: Iniquitates noſtræ, & peccata noſtra ſuper nos ſunt, & in ipſis nos tabeſcimus: quomodo ergo vivere poterimus?

* Sup. 18. c. 23. f. 32. 11 * Dic ad eos: Vivo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impij, ſed ut convertatur impius à via ſua, & vivat. Convertimini, convertimini à viis veſtris peſſimis: & quare moriemini domus Iſraël?

12 Tu itaque fili hominis dic ad filios populi tui: Juſtitia juſti non liberabit eum in quacumque die peccaverit: & impietas impij non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua: & juſtus non poterit vivere in juſtitia ſua, in quacumque die peccaverit.

13 Etiam ſi dixero juſto quòd vita vivat, & confiſus in juſtitia ſua fecerit iniquitatẽ: omnes juſtitiæ ejus oblivioni tradentur, & in iniquitate ſua, quã operatus eſt, in ipſa morietur.

D 14 Si autem dixero impio: Morte morieris: & egerit pœnitentiam à peccato ſuo, feceritque judicium & juſtitiam,

15 Et pignus reſtituerit ille impius, rapinámque reddiderit, in mandatis vitæ ambulaverit, nec fecerit quidquam injuſtum: vita vivet, & non morietur.

16 Omnia peccata ejus quæ peccavit, non imputabuntur ei: judicium & juſtitiam fecit, vita vivet.

17 Et dixerunt filij populi tui: Non eſt æqui ponderis via Dñi: & ipſorum via injuſta eſt.

18 Cùm enim receſſerit juſtus à juſtitia ſua, feceritque iniquitates, morietur in eis.

19 Et cùm receſſerit impius ab impietate ſua, feceritque judicium & juſtitiam, vivet in eis.

* Sup. 18. f. 25. 20 * Et dicitis: Non eſt recta via Domini. Unumquemque juxta vias ſuas judicabo de vobis, domus Iſraël.

E 21 Et factum eſt in duodecimo anno, in decimo menſe, in quinta menſis tranſmigrationis noſtræ, venit ad me qui fugerat de Jeruſalem, dicens: Vaſtata eſt civitas.

22 Manus autem Domini facta fuerat ad me veſpere, antequam veniret qui fugerat: aperuítque os meum donec veniret ad me manè, & aperto ore meo non ſilui amplius.

23 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:

24 Fili hominis, qui habitant in ruinoſis his ſuper humum Iſraël, loquentes aiunt: Unus erat Abraham, & hereditate poſſedit terram: nos autem multi ſumus: nobis data eſt terra in poſſeſſionem.

25 Idcircò dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui in ſanguine comeditis, & oculos veſtros levatis ad immunditias veſtras, & ſanguinem funditis: numquid terram hereditate poſſidebitis?

26 Stetiſtis in gladiis veſtris, feciſtis abominationes, & unuſquiſque uxorem proximi ſui polluit: & terram hereditate poſſidebitis?

27 Hæc dices ad eos: Sic dicit Dominus Deus: Vivo ego, quia qui in ruinoſis habitant, gladio cadent: & qui in agro eſt, beſtiis tradetur ad devorandum: qui autem in præſidiis & ſpeluncis ſunt, peſte morientur.

28 Et dabo terram in ſolitudinem, & in deſertum, & deficiet ſuperba fortitudo ejus: & deſolabuntur montes Iſraël, eò quòd nullus ſit qui per eos tranſeat.

29 Et ſcient quia ego Dominus, cùm dedero terram eorum deſolatam & deſertam, propter univerſas abominationes ſuas, quas operati ſunt.

30 Et tu fili hominis: filij populi tui, qui loquuntur de te juxta muros, & in oſtiis domorum, & dicunt unus ad alterum, vir ad proximum ſuum loquentes: Venite, & audiamus quis ſit ſermo egrediens à Domino. G

31 Et veniunt ad te, quaſi ſi ingrediatur populus, & ſedent coram te populus meus: & audiunt ſermones tuos, & non faciunt eos: quia in canticum oris ſui vertunt illos, & avaritiam ſuam ſequitur cor eorum.

32 Et es eis quaſi carmen muſicum, quod ſuavi dulcique ſono canitur: & audiunt verba tua, & non faciunt ea.

33 Et cum venerit quod prædictum eſt (Ecce enim venit) tunc ſcient quod prophetes fuerit inter eos.

Caput XXXIV.

Ex manibus paſtorum, qui neglecto grege tantùm quæ ſua ſunt quærunt, ait Dominus ſe oves ſuas erepturum: quodque eas in judicio paſcet, ſuſcitaturus ſuper eas ſervum ſuum David, ſub quo in omni terræ ubertate ſecure paſcantur: oſtenditque gregem ſuum eſſe populum Iſraël, & ſe Deum ipſorum.

1 ET factum eſt verbum Dñi ad me, dicens: A

2 Fili hominis propheta de paſtoribus Iſraël: propheta, & dices paſtoribus: Hæc dicit Dominus Deus: * Væ paſtoribus Iſraël, qui paſcebant ſemetipſos: nonne greges a paſtoribus paſcuntur? * Ier. 23. a 1. ſup. 13 a 3.

3 Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod craſſum erat occidebatis: gregem autem meum non paſcebatis.

4 Quod infirmum fuit non conſolidaſtis, & quod ægrotum non ſanaſtis, quod confractum eſt non alligaſtis, & quod abjectum eſt non reduxiſtis,

duxiſtis,& quod perierat non quæſiſtis: ſed cũ
auſteritate imperabatis eis, & cum potentia.
5 Et diſperſæ ſunt oves meæ, eo quòd non
eſſet paſtor: & factæ ſunt in devorationem
omnium beſtiarum agri, & diſperſæ ſunt.
B 6 Erraverunt greges mei in cunctis monti-
bus,& in univerſo colle excelſo:& ſuper om-
nem faciem terræ diſperſi ſunt greges mei, &
non erat qui requireret,non erat,inquam, qui
requireret.
7 Propterea paſtores audite verbum Dñi:
8 Vivo ego,dicit Dominus Deus:quia pro
eo quòd facti ſunt greges mei in rapinam, &
oves meæ in devorationem omnium beſtia-
rum agri,eò quòd non eſſet paſtor:neque enim
quæſierunt paſtores mei gregem meum, ſed
paſcebant paſtores ſemetipſos, & greges meos
non paſcebant:
9 Propterea paſtores audite verbum Dñi:
10 Hæc dicit Dominus Deus:Ecce ego ipſe
ſuper paſtores requiram gregem meum de
manu eorum,& ceſſare faciam eos ut ultrà non
paſcant gregem, nec paſcant ampliùs paſtores
ſemetipſos: & liberabo gregem meum de ore
eorum, & non erit ultrà eis in eſcam.
11 Quia hæc dicit Dominus Deus:Ecce ego
ipſe requiram oves meas, & viſitabo eas.
12 Sicut viſitat paſtor gregem ſuum, in die
quando fuerit in medio ovium ſuarum diſſi-
patarum:ſic viſitabo oves meas,& liberabo eas
de omnibus locis, in quibus diſperſæ fuerant
in die nubis & caliginis.
D 13 Et educam eas de populis,& congrega-
bo eas de terris, & inducam eas in terram
ſuam: & paſcam eas in montibus Iſraël,in ri-
vis,& in cunctis ſedibus terræ.
14 In paſcuis uberrimis paſcam eas, & in
montibus excelſis Iſraël erunt paſcua earum:
ibi requieſcent in herbis virentibus,& in paſ-
cuis pinguibus paſcentur ſuper montes Iſraël.
15 Ego paſcam oves meas,& ego eas accu-
bare faciam, dicit Dominus Deus.
16 Quod perierat requiram,& quod abje-
ctum erat reducam, & quod confractum fue-
rat alligabo,& quod infirmum fuerat conſo-
lidabo,& quod pingue & forte cuſtodiam: &
paſcam illas in judicio.
17 Vos autem greges mei:hæc dicit Domi-
nus Deus: Ecce ego judico inter pecus & pe-
cus, arietum & hircorum.
E 18 Nónne ſatis vobis erat paſcua bona
depaſci?inſuper & reliquias paſcuarum veſtra-
rum conculcaſtis pedibus veſtris: & cùm pu-
riſſimam aquam biberetis, reliquam pedibus
veſtris turbabatis.
19 Et oves meæ his,quæ conculcata pedi-
bus veſtris fuerant,paſcebantur:& quæ pedes
veſtri turbaverant, hæc bibebant.
20 Propterea hæc dicit Dominus Deus ad
vos: Ecce ego ipſe judico inter pecus pingue,
& macilentum:
21 Pro eo quòd lateribus & humeris impin-
gebatis,& cornibus veſtris ventilabatis omnia
infirma pecora, donec diſpergerentur foras:
22 Salvabo gregem meum,& non erit ultrà
in rapinam,& judicabo inter pecus & pecus.
23 * Et suscitabo super eas pasto- F
rem unum, qui paſcat eas,ſervum meum Da- * Jerem.
vid:ipſe paſcet eas,& ipſe erit eis in paſtorem. 23.a.5. Joan. 10.c.11.
24 Ego autem Dominus ero eis in Deum: 14. Iſa.
& ſervus meus David princeps in medio eo- 40.c.11.
rum: ego Dominus locutus ſum. Oſee.3.b.5.
25 Et faciam cum eis pactum pacis, & ceſ-
ſare faciam beſtias peſſimas de terra:& qui ha-
bitant in deſerto,ſecuri dormient in ſaltibus.
26 Et ponam eos in circuitu collis mei be-
nedictionem: & deducam imbrem in tempo-
re ſuo: pluviæ benedictionis erunt.
27 Et dabit lignum agri fructum ſuum,& G
terra dabit germen ſuum,& erunt in terra ſua
abſque timore: & ſcient quia ego Dominus,
cùm contrivero catenas jugi eorum, & eruero
eos de manu imperantium ſibi.
28 Et non erunt ultrà in rapinam in Genti-
bus,neque beſtiæ terræ devorabunt eos:ſed ha-
bitabunt confidenter abſque ullo terrore.
29 Et ſuſcitabo eis germen nominatum:&
non erunt ultrà imminuti fame in terra,neque
portabunt ultrà opprobrium gentium.
30 Et ſcient quia ego Dominus Deus eorum
cum eis,& ipſi populus meus domus Iſraël:ait
Dominus Deus. * Joan.
31 * Vos autem greges mei, greges paſcuæ 10.c.11.
meæ,homines eſtis:Et ego Dominus Deus ve-
ſter, dicit Dominus Deus.

CAPUT XXXV.

Montis Seir ſive Idumæorum futura vaſtatio, eò quòd populum Dei afflixerint

1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens: A
2 Fili hominis pone faciem tuam ad-
verſum montem Seir,& prophetabis de eo, &
dices illi:
3 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te
mons Seir, & extendam manum meam ſuper
te,& dabo te deſolatum atque deſertum.
4 Urbes tuas demoliar,& tu deſertus eris:
& ſcies quia ego Dominus.
5 Eò quòd fueris inimicus ſempiternus,& B
concluſeris filios Iſraël in manus gladii in
tempore afflictionis eorum,in tempore iniqui-
tatis extremæ.
6 Propterea vivo ego,dicit Dominus Deũs:
quoniam ſanguini tradam te, & ſanguis te
perſequetur: & cùm ſanguinem oderis, ſan-
guis perſequetur te.
7 Et dabo montem Seir deſolatum atque de-
ſertum:& auferã de eo euntem, & redeuntem.
8 Et implebo montes ejus occiſorum ſuo-
rum: in collibus tuis,& in vallibus tuis,atque
in torrentibus interfecti gladio cadent.
9 In ſolitudines ſempiternas tradam te, & C
civitates tuæ non habitabuntur:& ſcietis quia
ego Dominus Deus.
10 Eò quòd dixeris: Duæ gentes, & duæ
terræ meæ erunt, & hereditate poſſidebo eas:
cùm Dominus eſſet ibi.

11 Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus, quia faciam juxta iram tuam, & ſecundùm zelum tuum, quem feciſti odio habens eos: & notus efficiar per eos cùm te judicavero.

D 12 Et ſcies quia ego Dominus audivi univerſa opprobria tua, quæ locutus es de montibus Iſraël, dicens: Deſerti, nobis ad devorandum dati ſunt.

13 Et inſurrexiſtis ſuper me ore veſtro, & derogaſtis adverſum me verba veſtra: ego audivi.

14 Hæc dicit Dominus Deus: Lætante univerſa terra, in ſolitudinem te redigam.

14 Sicut gaviſus es ſuper hereditatem domus Iſraël, eò quòd fuerit diſſipata, ſic faciam tibi: diſſipatus erit mons Seir, & Idumæa omnis: & ſcient quia ego Dominus.

CAPUT XXXVI.

Quia populus Dei erat in opprobrium Gentibus eò quòd propter ſua peccata diſperſi eſſent in captivitatem, dicit Dominus, non propter illum, ſed propter ſe reducturum eum in terram ſuam; quodque ſuper ipſum effundet aquam mundam, faciens eum in ſuis præceptis ambulare, magnâque frui felicitate.

A 1 TU autem fili hominis propheta ſuper
* Sup. 6. a. 3. montes Iſraël, & dices: * Montes Iſraël audite verbum Domini:

2 Hæc dicit Dominus Deus: Eò quòd dixerit inimicus de vobis: Euge, altitudines ſempiternæ in hæreditatem datæ ſunt nobis.

3 Propterea vaticinare, & dic: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd deſolati eſtis, & conculcati per circuitum, & facti in hereditatem reliquis Gentibus, & aſcendiſtis ſuper labium linguæ, & opprobrium populi:

4 Propterea montes Iſraël audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, torrentibus, vallibúſque, & deſertis, parietinis, & urbibus derelictis, quæ depopulatæ ſunt, & ſubſannatæ à reliquis Gentibus per circuitum.

B 5 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quoniam in igne zeli mei locutus ſum de reliquis Gentibus, & de Idumæa univerſa, quæ dederunt terram meam ſibi in hereditatem cum gaudio, & toto corde, & ex animo: & ejecerunt eam ut vaſtarent:

6 Idcircò vaticinare ſuper humum Iſraël, & dices montibus & collibus, jugis & vallibus: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego in zelo meo, & in furore meo locutus ſum, eò quòd confuſionem gentium ſuſtinueritis.

7 Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Ego levavi manum meam, ut Gentes, quæ in circuitu veſtro ſunt, ipſæ confuſionem ſuam portent.

8 Vos autem montes Iſraël ramos veſtros germinetis, & fructum veſtrum afferatis populo meo Iſraël: prope enim eſt ut veniat:

9 Quia ecce ego ad vos, & convertar ad vos, & arabimini, & accipietis ſementem.

C 10 Et multiplicabo in vobis homines, omnemque domum Iſraël: & habitabuntur civitates, & ruinoſa inſtaurabuntur.

11 Et replebo vos hominibus, & jumentis & multiplicabuntur, & creſcent: & habitare vos faciam ſicut à principio, boniſque donabo majoribus quàm habuiſtis ab initio: & ſcietis quia ego Dominus.

12 Et adducam ſuper vos homines, populum meum Iſraël, & hereditate poſſidebunt te: & eris eis in hæreditatem, & non adeps ultra ut abſque eis ſis.

13 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod dicunt de vobis: Devoratrix hominum es, & ſuffocans gentem tuam:

14 Propterea homines non comedes ampliùs, & gentem tuam non necabis ultrà, ait Dominus Deus:

15 Nec auditam faciam in te ampliùs con- D
fuſionem Gentium, & opprobrium populorum nequaquam portabis, & gentem tuam non amittes amplius, ait Dominus Deus.

16 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

17 Fili hominis, domus Iſraël habitaverunt in humo ſua, & polluerunt eam in viis ſuis, & in ſtudiis ſuis: juxta immunditiam menſtruatæ facta eſt via eorum coram me.

18 Et effudi indignationem meam ſuper eos pro ſanguine, quem fuderunt ſuper terram, & in idolis ſuis polluerunt eam.

19 Et diſperſi eos in Gentes, & ventilati ſunt in terras: juxta vias eorum, & ad inventiones eorum judicavi eos.

20 Et ingreſſi ſunt ad Gentes, ad quas introierunt, & * polluerunt nomen ſanctum *Iſa. 52. b. 5.
meum cùm diceretur de eis: Populus Domini Rom. 2. d. 24.
iſte eſt, & de terra ejus ingreſſi ſunt.

21 Et peperci nomini ſancto meo, quod E
polluerat domus Iſraël in Gentibus, ad quas ingreſſi ſunt.

22 Idcircò dices domui Iſraël: Hæc dicit Dominus Deus: Non propter vos ego faciam, domus Iſraël, ſed propter nomen ſanctum meum, quod polluiſtis in Gentibus, ad quas intraſtis.

23 Et ſanctificabo nomen meum magnum, quod pollutum eſt inter Gentes, quod polluiſtis in medio earum: ut ſciant Gentes quia ego Dominus, ait Dominus exercituum, cùm ſanctificatus fuero in vobis coram eis.

24 Tollam quippe vos de Gentibus, & congregabo vos de univerſis terris, & adducam vos in terram veſtram.

25 Et effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, & ab univerſis idolis veſtris mundabo vos.

26 * Et dabo vobis cor novum, & ſpiritum *Sup. 11. d. 19.
novum ponam in medio veſtri: & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum. F

27 Et ſpiritum meum ponam in medio veſtri: & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea cuſtodiatis & operemini.

28 Et

28 Et habitabitis in terra, quam dedi patribus veſtris: & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum.

29 Et ſalvabo vos ex univerſis inquinamentis veſtris: & vocabo frumentum, & multiplicabo illud, & non imponam vobis famem.

30 Et multiplicabo fructum ligni, & genimina agri, ut non portetis ultrà opprobrium famis in Gentibus.

31 Et recordabimini viarum veſtrarum peſſimarum, ſtudiorúmque non bonorum: & diſplicebunt vobis iniquitates veſtræ, & ſcelera veſtra.

32 Non propter vos ego faciam, ait Dominus Deus, notum ſit vobis: confundimini, & erubeſcite ſuper viis veſtris, domus Iſraël.

G 33 Hæc dicit Dominus Deus: In die, qua mundavero vos ex omnibus iniquitatibus veſtris, & inhabitari fecero urbes, & inſtauravero ruinoſa,

34 Et terra deſerta fuerit exculta, quæ quondam erat deſolata in oculis omnis viatoris,

35 Dicent: Terra illa inculta, facta eſt ut hortus voluptatis: & civitates deſertæ, & deſtitutæ atque ſuffoſſæ, munitæ ſederunt.

36 Et ſcient Gentes quæcumque derelictæ fuerint in circuitu veſtro, quia ego Dominus ædificavi diſſipata, plantavíque inculta, ego Dominus locutus ſim, & fecerim.

37 Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc in hoc invenient me domus Iſraël, ut faciam eis: Multiplicabo eos ſicut gregem hominum.

38 Ut gregem ſanctum, ut gregem Jeruſalem in ſolemnitatibus ejus: Sic erunt civitates deſertæ, plenæ gregibus hominum: & ſcient quia ego Dominus.

Caput XXXVII.

In figura aridorum oſſium reviviſcentium, deſignat filios Iſraël, qui de omni proſperitate deſperant reducendos in terram ſuam: & per duo ligna conjuncta ſignificat unum fore regnum Iuda & Iſraël, qui ſub uno rege ac paſtore David obſervaturi ſint mandata Domini, qui cum ipſis pactum feriet ſempiternum.

A 1 FActa eſt ſuper me manus Domini, & eduxit me in ſpiritu Domini: & dimiſit me in medio campi, qui erat plenus oſſibus:

2 Et circumduxit me per ea in gyro: erant autem multa valdè ſuper faciem campi, ſiccáque vehementer.

3 Et dixit ad me: Fili hominis putáſne vivent oſſa iſta? Et dixi: Domine Deus, tu noſti.

4 Et dixit ad me: Vaticinare de oſſibus iſtis: & dices eis: Oſſa arida audite verbum Domini.

5 Hæc dicit Dominus Deus oſſibus his: Ecce ego intromittam in vos ſpiritum, & vivetis.

B 6 Et dabo ſuper vos nervos, & ſuccreſcere faciam ſuper vos carnes, & ſuperextendam in vobis cutem: & dabo vobis ſpiritum, & vivetis, & ſcietis quia ego Dominus.

7 Et prophetavi ſicut præceperat mihi:: factus eſt autem ſonitus, prophetante me, & ecce commotio: & acceſſerunt oſſa ad oſſa, unumquodque ad juncturam ſuam.

8 Et vidi, & ecce ſuper ea nervi & carnes aſcenderunt: & extenta eſt in eis cutis deſuper, & ſpiritum non habebant.

9 Et dixit ad me: Vaticinare ad ſpiritum, C
vaticinare fili hominis, & dices ad ſpiritum: Hæc dicit Dominus Deus: A quatuor ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reviviſcant.

10 Et prophetavi ſicut præceperat mihi: & ingreſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerunt: ſteterúntque ſuper pedes ſuos exercitus grandis nimis valdè.

11 Et dixit ad me: Fili hominis, oſſa hæc univerſa, domus Iſraël eſt: ipſi dicunt: Aruerunt oſſa noſtra, & periit ſpes noſtra, & abſciſſi ſumus.

12 Propterea vaticinare, & dices ad eos: Hæc D
dicit Dominus Deus: Ecce ego aperiam tumulos veſtros, & educam vos de ſepulchris veſtris, populus meus: & inducam vos in terram Iſraël.

13 Et ſcietis quia ego Dominus, cùm aperuero ſepulchra veſtra, & eduxero vos de tumulis veſtris, popule meus:

14 Et dedero ſpiritum meum in vobis, & vixeritis, & requieſcere vos faciam ſuper humum veſtram: & ſcietis quia ego Dominus locutus ſum, & feci, ait Dominus Deus.

15 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

16 Et tu fili hominis ſume tibi lignum unum; & ſcribe ſuper illud: Judæ, & filiorum Iſraël ſociorum ejus: & tolle lignum alterum, & ſcribe ſuper illud: Joſeph ligno Ephraim, & cunctæ domui Iſraël, ſociorumque ejus.

17 Et adjunge illa, unum ad alterum tibi E
in lignum unum: & erunt in unionem in manu tua.

18 Cùm autem dixerint ad te filij populi tui loquentes: Nónne indicas nobis quid in his tibi velis?

19 Loquêris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego aſſumam lignum Joſeph, quod eſt in manu Ephraim, & tribus Iſraël, quæ ſunt ei adjunctæ: & dabo eas pariter cum ligno Juda, & faciam eas in lignum unum: & erunt unum in manu ejus.

20 Erunt autem ligna, ſuper quæ ſcripſeris in manu tua, in oculis eorum.

21 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus F
Deus: Ecce ego aſſumam filios Iſraël de medio nationum, ad quas abierunt: & congregabo eos undique, & adducam eos ad humum ſuam.

22 * Et faciam eos in gentem unam in terra *Joan. 10. d 16.
in montibus Iſraël, & rex unus erit omnibus imperans: & non erunt ultrà duæ gentes, nec dividentur ampliùs in duo regna.

23 Neque polluentur ultrà in idolis ſuis, & abominationibus ſuis, & cunctis iniquitatibus ſuis: & ſalvos eos faciam de univerſis ſedibus, in quibus peccaverunt, & emundabo eos: & erunt mihi populus, & ego ero eis Deus.

24 * Et

G 24 * Et ſervus meus David rex ſuper eos, & paſtor unus erit omnium eorum: in judiciis meis ambulabunt, & mandata mea cuſtodient, & facient ea.

*Iſa. 40. c. 11. Jer. 23. a. 5. Sup. 34. f. 23. Dan. 9. f. 4. Ioan. 1. g. 45.

25 Et habitabunt ſuper terram, quam dedi ſervo meo Jacob, in qua habitaverunt patres veſtri: & habitabunt ſuper eam ipſi, & filij eorum, & filij filiorum eorum, uſque in ſempiternum: & David ſervus meus princeps eorum in perpetuum.

*Pſ. 109. b. 4. 116. a. 2. Ioan 12. e. 34.

26 * Et percutiam illis fœdus pacis, pactum ſempiternum erit eis: & fundabo eos, & multiplicabo, & dabo ſanctificationem meam in medio eorum in perpetuum.

27 Et erit tabernaculum meum in eis: & ero eis Deus, & ipſi erunt mihi populus.

28 Et ſcient Gentes quia ego Dominus ſanctificator Iſraël, cùm fuerit ſanctificatio mea, in medio eorum in perpetuum.

CAPUT XXXVIII.

Habitantibus poſt reductam captivitatem securè filiis Iſraël in oppidis ſuis, adducet Dominus in noviſſimis diebus contra eos Gog cum ingenti exercitu: ſed & hunc cum ſuo exercitu multis cladibus poſtea conſumet.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

Infr. 39. a. 1. Apoc. 20. c. 7.

2 Fili hominis, pone faciem tuam contra Gog, terram Magog, principem capitis Moſoch & Thubal: & vaticinare de eo,

3 Et dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Gog principem capitis Moſoch & Thubal.

4 Et circumagam te, & ponam frænum in maxillis tuis: & educam te, & omnem exercitum tuum, equos & equites veſtitos loricis univerſos, multitudinem magnam, haſtam & clypeum arripientium & gladium.

B 5 Perſæ, Æthiopes, & Libyes cum eis, omnes ſcutati & galeati.

6 Gomer, & univerſa agmina ejus, domus Thogorma, latera Aquilonis, & totum robur ejus populique multi tecum.

7 Præpara, & inſtrue te, & omnem multitudinem tuam, quæ coacervata eſt ad te: & eſto eis in præceptum.

8 Poſt dies multos viſitaberis: in noviſſimo annorum venies ad terram, quæ reverſa eſt à gladio, & congregata eſt de populis multis ad montes Iſraël, qui fuerunt deſerti jugiter: hæc de populis educta eſt, & habitabunt in ea confidenter univerſi.

C 9 Aſcendens autem quaſi tempeſtas venies, & quaſi nubes, ut operias terram tu, & omnia agmina tua, & populi multi tecum.

10 Hæc dicit Dominus Deus: In die illa aſcendent ſermones ſuper cor tuum, & cogitabis cogitationem peſſimam:

11 Et dices: Aſcendam ad terram abſque muro: veniam ad quieſcentes habitantesque ſecure: hi omnes habitant ſine muro, vectes & portæ non ſunt eis:

D 12 Ut diripias ſpolia, & invadas prædam, ut inferas manum tuam ſuper eos, qui deſerti fuerant, & poſteà reſtituti, & ſuper populum, qui eſt congregatus ex Gentibus, qui poſſidere cœpit, & eſſe habitator umbilici terræ.

13 Saba, & Dedan, & negotiatores Tharſis, & omnes leones ejus dicent tibi: Numquid ad ſumenda ſpolia tu venis? ecce ad diripiendam prædam congregaſti multitudinem tuam, ut tollas argentum, & aurum, & auferas ſupellectilem, atque ſubſtantiam, & diripias manubias infinitas.

14 Propterea vaticinare fili hominis, & dices ad Gog: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid non in die illo, cùm habitaverit populus meus Iſraël confidenter, ſcies?

15 Et venies de loco tuo à lateribus Aquilonis tu, & populi multi tecum, aſcenſores equorum univerſi, cœtus magnus, & exercitus vehemens. E

16 Et aſcendes ſuper populum meum Iſraël quaſi nubes, ut operias terram. In noviſſimis diebus eris, & adducam te ſuper terram meam: ut ſciant Gentes me, cùm ſanctificatus fuero in te in oculis eorum, ô Gog.

17 Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo ille es, de quo locutus ſum in diebus antiquis, in manu ſervorum meorum prophetarum Iſraël, qui prophetaverunt in diebus illorum temporum, ut adducerem te ſuper eos. F

18 Et erit in die illa, in die adventus Gog ſuper terram Iſraël, ait Dominus Deus, aſcendet indignatio mea in furore meo.

19 Et in zelo meo, in igne iræ meæ locutus ſum. Quia in die illa erit commotio magna ſuper terram Iſraël.

20 Et * commovebuntur à facie mea piſces maris, & volucres cæli, & beſtiæ agri, & omne reptile quod movetur ſuper humum, cunctique homines qui ſunt ſuper faciem terræ: & ſubvertentur montes, & cadent ſepes, & omnis murus corruet in terram.

* Matt. 24. c. 29. Luc. 21. c. 25.

21 Et convocabo adverſus eum in cunctis montibus meis gladium, ait Dominus Deus: gladius uniuſcujuſque in fratrem ſuum dirigetur.

22 Et judicabo eum peſte, & ſanguine, & imbre vehementi, & lapidibus immenſis: ignem & ſulphur pluam ſuper eum, & ſuper exercitum ejus, & ſuper populos multos, qui ſunt cum eo.

23 Et magnificabor, & ſanctificabor: & notus ero in oculis multarum gentium, & ſcient quia ego Dominus.

CAPUT XXXIX.

Adducet Dominus Gog contra Iſraël, ſed ipſum cum toto ejus exercitu ibi perdet: in cujus ſepultura ſeptem menſibus occupabuntur ad mundandam terram: Dominus filios Iſraël propter peccata ipſorum tradidit in captivitatem, ſed reducet eos in terram ſuam ad nominis ſui glorificationem.

1 TU autem fili hominis vaticinare adverſum Gog, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ſuper te Gog principem capitis Moſoch & Thubal, A

2 Et circumagam te, & educam te, & aſcendere te faciam de lateribus Aquilonis: & adducam

adducam te ſuper montes Iſraël.
3 Et percutiam arcum tuum in manu ſiniſtra tua, & ſagittas tuas de manu dextera tua
dejiciam.
4 Super montes Iſraël cades tu, & omnia
agmina tua, & populi tui, qui ſunt tecum: feris, avibus, omníque volatili, & beſtiis terræ,
dedi te ad devorandum.
5 Super faciem agri cades: quia ego locútus ſum, ait Dominus Deus.
B 6 Et immittam ignem in Magog, & in his
qui habitant in inſulis confidenter: & ſcient
quia ego Dominus.
7 Et nomen ſanctum meum notum faciam
in medio populi mei Iſraël, & non polluam
nomen ſanctum meum amplius: & ſcient
Gentes quia ego Dominus ſanctus Iſraël.
8 Ecce venit, & factum eſt, ait Dominus
Deus: Hæc eſt dies, de qua locutus ſum.
9 Et egredientur habitatores de civitatibus
Iſraël, & ſuccendent, & comburent arma,
clypeum, & haſtas, arcum, & ſagittas, & baculos manuum, & contos, ſuccendent ea igni
ſeptem annis.
C 10 Et non portabunt ligna de regionibus,
neque ſuccident de ſaltibus: quoniam arma
ſuccendent igni, & deprædabuntur eos, quibus prædæ fuerant, & diripient vaſtatores
ſuos, ait Dominus Deus.
11 Et erit in die illa: dabo Gog locum nominatum ſepulchrum in Iſraël: vallem viatorum ad Orientem maris, quæ obſtupeſcere faciet prætereuntes, & ſepelient ibi Gog, & omnem multitudinem ejus, & vocabitur vallis
multitudinis Gog.
12 Et ſepelient eos domus Iſraël, ut mundent terram ſeptem menſibus.
13 Sepeliet autem eum omnis populus
terræ, & erit eis nominata dies, in qua glorificatus ſum, ait Dominus Deus.
D 14 Et viros jugiter conſtituent luſtrantes
terram, qui ſepeliant & requirant eos qui
remanſerant ſuper faciem terræ, ut emundent eam: poſt menſes autem ſeptem quærere
incipient.
15 Et circuibunt peragrantes terram: cúmque viderint os hominis, ſtatuent juxta illud
titulum donec ſepeliant illud pollinctores in
valle multitudinis Gog.
16 Nomen autem civitatis Amona, & mundabunt terram.
E 17 Tu ergo fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Dic omni volucri, & univerſis avibus, cunctíſque beſtiis agri: Convenite, properate, concurrite undique ad victimam
meam, quam ego immolo vobis, victimam
grandem ſuper montes Iſraël: ut comedatis
carnem, & bibatis ſanguinem.
18 Carnes fortium comedetis, & ſanguinem principum terræ bibetis: arietum, &
agnorum, & hircorum, taurorúmque & altilium, & pinguium omnium.
19 Et comedetis adipem in ſaturitatem, &
bibetis ſanguinem in ebrietatem, de victima,
quam ego immolabo vobis:
20 Et ſaturabimini ſuper menſam meam
de equo, & equite forti, & de univerſis viris
bellatoribus, ait Dominus Deus.
21 Et ponam gloriam meam in Gentibus:
& videbunt omnes gentes judicium meum,
quod fecerim; & manum meam, quam poſuerim ſuper eos.
22 Et ſcient domus Iſraël, quia ego Dominus Deus eorum, à die illa, & deinceps. F
23 Et ſcient Gentes, quoniam in iniquitate
ſua capta ſit domus Iſraël, eo quòd dereliquerint me, & abſconderim faciem meam ab eis:
& tradiderim eos in manus hoſtium, & ceciderint in gladio univerſi.
24 Juxta immunditiam eorum & ſcelus feci eis, & abſcondi faciem meam ab illis.
25 Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Nunc reducam captivitatem Jacob, & miſerebor omnis domus Iſraël: & aſſumam zelum
pro nomine ſancto meo.
26 Et portabunt confuſionem ſuam, &
omnem prævaricationem, qua prævaricati G
ſunt in me, cùm habitaverint in terra ſua confidenter neminem formidantes:
27 Et reduxero eos de populis, & congregavero de terris inimicorum ſuorum, & ſanctificatus fuero in eis, in oculis gentium plurimarum.
28 * Et ſcient quia ego Dominus Deus eorum, eo quòd tranſtulerim eos in nationes, & *Sup. 26 c. 23.
congregaverim eos ſuper terram ſuam, & non
dereliquerim quemquam ex eis ibi.
29 Et non abſcondam ultrà faciem meam
ab eis, eo quòd effuderim ſpiritum meum
ſuper omnem domum Iſraël, ait Dominus
Deus.

Caput XL.

Propheta oſtenditur futura reædificatio civitatis, cum menſura in longitudine, latitudine & altitudine ſingularum domus portarum, thalamorum, frontium, feneſtrarum, veſtibulorum, cubiculorum & graduum: item menſuratio quatuor menſarum ad immolandi ſacrificia: rurſum gazophylacia cantorum & ſacerdotum ac veſtibula templi.

1 IN vigeſimoquinto anno tranſmigrationis A
noſtræ, in exordio anni, decima menſis,
quartodecimo anno poſtquam percuſſa eſt civitas: in ipſa hac die facta eſt ſuper me manus
Domini, & adduxit me illuc.
2 In viſionibus Dei adduxit me in terram
Iſraël, & dimiſit me ſuper montem excelſum
nimis: ſuper quem erat quaſi ædificium civitatis vergentis ad Auſtrum.
3 Et introduxit me illuc: & ecce vir, cujus
erat ſpecies quaſi ſpecies æris, & funiculus lineus in manu ejus, & calamus menſuræ in manu ejus: ſtabat autem in porta.
4 Et locutus eſt ad me idem vir: Fili hominis vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia, quæ ego oſtendam tibi:
quia ut oſtendantur tibi adductus es huc: annuntia omnia, quæ tu vides, domui Iſraël.

5 Et ecce murus forinſecus in circuitu domus undique, & in manu viri calamus menſuræ ſex cubitorum, & palmo: & menſus eſt latitudinem ædificij calamo uno, altitudinem quoque calamo uno.

B 6 Et venit ad portam, quæ reſpiciebat viam Orientalem, & aſcendit per gradus ejus: & menſus eſt limen portæ calamo uno latitudinem, id eſt limen unum calamo uno in latitudine:

7 Et thalamum uno calamo in longum, & uno calamo in latum: & inter thalamos, quinque cubitos:

8 Et limen portæ juxta veſtibulum portæ intrinſecus calamo uno.

9 Et menſus eſt veſtibulum portæ octo cubitorum, & frontem ejus duobus cubitis; veſtibulum autem portæ erat intrinſecus.

10 Porrò thalami portæ ad viam Orientalem, tres hinc & tres inde: menſura una trium, & menſura una frontium ex utraque parte.

11 Et menſus eſt latitudinem liminis portæ, decem cubitorum, & longitudinem portæ, tredecim cubitorum:

12 Et marginem ante thalamos cubiti unius: & cubitus unus finis utrimque: thalami autem, ſex cubitorum erant hinc & inde.

13 Et menſus eſt portam à tecto thalami uſque ad tectum ejus, latitudinem viginti quinque cubitorum: oſtium contra oſtium.

14 Et fecit frontes per ſexaginta cubitos: & ad frontem atrium portæ undique per circuitum.

15 Et ante faciem portæ, quæ pertingebat uſque ad faciem veſtibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos.

C 16 Et feneſtras obliquas in thalamis, & in frontibus eorum, quæ erant intra portam undique per circuitum: ſimiliter autem erant & in veſtibulis feneſtræ per gyrum intrinſecus, & ante frontes pictura palmarum.

17 Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pavimentum ſtratum lapide in atrio per circuitum: triginta gazophylacia in circuitu pavimenti.

18 Et pavimentum in fronte portarum, ſecundùm longitudinem portarum erat inferius.

19 Et menſus eſt latitudinem à facie portæ inferioris uſque ad frontem atrij interioris extrinſecus, centum cubitos ad Orientem, & ad Aquilonem.

20 Portam quoque, quæ reſpiciebat viam Aquilonis atrij exterioris, menſus eſt tam in longitudine, quàm in latitudine.

21 Et thalamos ejus tres hinc, & tres inde: & frontem ejus, & veſtibulum ejus ſecundùm menſuram portæ prioris, quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti quinque cubitorum.

D 22 Feneſtræ autem ejus, & veſtibulum, & ſculpturæ ſecundùm menſuram portæ, quæ reſpiciebat ad Orientem: & ſeptem graduum erat aſcenſus ejus, & veſtibulum ante eam.

23 Et porta atrij interioris contra portam Aquilonis, & Orientalem: & menſus eſt à porta uſque ad portam centum cubitos.

24 Et eduxit me ad viam Auſtralem, & ecce porta, quæ reſpiciebat ad Auſtrum: & menſus eſt frontem ejus, & veſtibulum ejus, juxta menſuras ſuperiores.

25 Et feneſtras ejus, & veſtibula in circuitu, ſicut feneſtras ceteras: quinquaginta cubitorum longitudine, & latitudine vigintiquinque cubitorum.

26 Et in gradibus ſeptem aſcendebatur ad eam: & veſtibulum ante fores ejus: & cælatæ palmæ erant, una hinc, & altera inde in fronte ejus.

27 Et porta atrij interioris in via Auſtrali: & menſus eſt à porta uſque ad portam in via Auſtrali, centum cubitos:

28 Et introduxit me in atrium interius ad portam Auſtralem, & menſus eſt portam juxta menſuras ſuperiores.

29 Thalamum ejus, & frontem ejus, & veſtibulum ejus eiſdem menſuris: & feneſtras ejus, & veſtibulum ejus in circuitu, quinquaginta cubitos longitudinis, & latitudinis vigintiquinque cubitos.

30 Et veſtibulum per gyrum longitudine E
vigintiquinque cubitorum, & latitudine quinque cubitorum.

31 Et veſtibulum ejus ad atrium exterius, & palmas ejus in fronte, & octo gradus erant, quibus aſcendebatur per eam.

32 Et introduxit me in atrium interius per viam Orientalem: & menſus eſt portam ſecundùm menſuras ſuperiores.

33 Thalamum ejus, & frontem ejus, & veſtibulum ejus, ſicut ſuprà: & feneſtras ejus, & veſtibula ejus in circuitu, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine vigintiquinque cubitorum.

34 Et veſtibulum ejus, id eſt atrij exterioris: & palmæ cælatæ in fronte ejus hinc & inde: & in octo gradibus aſcenſus ejus.

35 Et introduxit me ad portam, quæ reſpiciebat ad Aquilonem: & menſus eſt ſecundùm menſuras ſuperiores.

36 Thalamum ejus, & frontem ejus, & veſtibulum ejus, & feneſtras ejus per circuitum, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine vigintiquinque cubitorum.

37 Et veſtibulum ejus reſpiciebat ad atrium exterius: & cælatura palmarum in fronte ejus hinc, & inde: & in octo gradibus aſcenſus ejus.

38 Et per ſingula gazophylacia oſtium in frontibus portarum: ibi lavabãt holocauſtum.

39 Et in veſtibulo portæ, duæ menſæ hinc, & duæ menſæ inde: ut immoletur ſuper eas holocauſtum & pro peccato, & pro delicto.

40 Et ad latus exterius, quod aſcendit ad oſtiũ portæ, quæ pergit ad Aquilonẽ, duæ menſæ: & ad latus alterũ ante veſtibulũ portæ, duæ mẽſæ.

41 Quatuor

41 Quatuor menſæ hinc, & quatuor menſæ inde: per latera portæ octo menſæ erant, ſuper quas immolabant.

42 Quatuor autem menſæ ad holocauſtum, de lapidibus quadris extructæ: longitudine cubiti unius & dimidij: & latitudine cubiti unius & dimidij: & altitudine cubiti unius: ſuper quas ponant vaſa, in quibus immolatur holocauſtum, & victima.

43 Et labia earum palmi unius, reflexa intrinſecus per circuitum: ſuper menſas autem carnes oblationis.

44 Et extra portam interiorem, gazophy-
G lacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere portæ reſpicientis ad Aquilonem: & facies eorum contra viam Auſtralem, una ex latere portæ Orientalis, quæ reſpiciebat ad viam Aquilonis,

45 Et dixit ad me: Hoc eſt gazophylacium, quod reſpicit viam Meridianam; ſacerdotum erit, qui excubant in cuſtodiis templi.

46 Porrò gazophylacium, quod reſpicit ad viam Aquilonis, ſacerdotum erit, qui excubant ad miniſterium altaris, iſti ſunt filij Sadoc, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum ut miniſtrent ei.

47 Et menſus eſt atrium longitudine centum cubitorum, & latitudine centum cubitorum per quadrum: & altare ante faciem templi.

48 Et introduxit me in veſtibulum templi: & menſus eſt veſtibulum quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & latitudinem portæ trium cubitorum hinc, & trium cubitorum inde.

49 Longitudinem autem veſtibuli viginti cubitorum, & latitudinem undecim cubitorum, & octo gradibus aſcendebatur ad eam. Et columnæ erant in frontibus; una hinc, & altera inde.

Caput. XLI.

Diſpoſitio reædificandi templi juxta partes ſingulas.

A 1 ET introduxit me in templum, & menſus eſt frontes, ſex cubitos latitudinis hinc, & ſex cubitos inde, latitudinem tabernaculi.

2 Et latitudo portæ, decem cubitorum erat: & latera portæ, quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & menſus eſt longitudinem ejus quadraginta cubitorum, & latitudinem viginti cubitorum.

3 Et introgreſſus intrinſecus menſus eſt in fronte portæ duos cubitos: & portam, ſex cubitorum: & latitudinem portæ, ſeptem cubitorum.

4 Et menſus eſt longitudinem ejus viginti cubitorum, & latitudinem ejus viginti cubitorum, ante faciem templi: & dixit ad me: Hoc eſt ſanctum ſanctorum.

5 Et menſus eſt parietem domus ſex cubitorum: & latitudinem lateris quatuor cubitorum undique per circuitum domus.

6 Latera autem, latus ad latus, bis triginta tria: & erant eminentia, quæ ingrederentur per parietem domus, in lateribus per circuitum, ut continerent, & non attingerent parietem templi.

7 Et platea erat in rotundum, aſcendens ſurſum per cochleam, & in cœnaculum templi deferebat per gyrum: idcircò latius erat templum in ſuperioribus: & ſic de inferioribus aſcendebatur ad ſuperiora in medium. B

8 Et vidi in domo altitudinem per circuitum, fundata latera ad menſuram calami ſex cubitorum ſpatio:

9 Et latitudinem per parietem lateris forinſecus quinque cubitorum: & erat interior domus in lateribus domus.

10 Et inter gazophylacia latitudinem viginti cubitorum in circuitu domus undique.

11 Et oſtium lateris ad orationem: oſtium unum ad viam Aquilonis, & oſtium unum ad viam Auſtralem: & latitudinem loci ad orationem, quinque cubitorum in circuitu.

12 Et ædificium quod erat ſeparatum, verſúmque ad viam reſpicientem ad mare, latitudinis ſeptuaginta cubitorum, paries autem ædificij, quinque cubitorum latitudinis per circuitum: & longitudo ejus nonaginta cubitorum.

13 Et menſus eſt domus longitudinem, C
centum cubitorum: & quod ſeparatum erat ædificium, & parietes ejus, longitudinis centum cubitorum.

14 Latitudo autem ante faciem domus, & ejus quod erat ſeparatum contra Orientem, centum cubitorum.

15 Et menſus eſt longitudinem ædificij contra faciem ejus, quod erat ſeparatum ad dorſum ethecas ex utraque parte centum cubitorum: & templum interius, & veſtibula atrij.

16 Limina, & feneſtras obliquas, & ethecas in circuitu per tres partes, contra uniuſcujuſque limen, ſtratúmque ligno per gyrum in circuitu: terra autem uſque ad feneſtras, & feneſtræ clauſæ ſuper oſtia.

17 Et uſque ad domum interiorem, & forinſecus per omnem parietem in circuitu intrinſecus, & forinſecus, ad menſuram.

18 Et fabrefacta cherubim & palmæ: & palma inter cherub & cherub, duaſque facies habebat cherub.

19 Faciem hominis juxta palmam ex hac parte, & faciē leonis juxta palmā ex alia parte, expreſſam per omnem domum in circuitu.

20 De terra uſque ad ſuperiora portæ cherubim & palmæ cælatæ erant in pariete templi.

21 Limen quadrangulum, & facies ſanctuarij, aſpectus contra aſpectum. D

22 Altaris lignei trium cubitorum altitudo, & longitudo ejus duorum cubitorum: & anguli ejus, & longitudo ejus: & parietes ejus lignei. Et locutus eſt ad me: Hæc eſt menſa coram Domino.

23 Et duo oſtia erant in templo, & in ſanctuario.

24 Et in duobus oſtiis ex utraque parte

 bina

bina erant oſtiola, quæ in ſe invicem plicabantur: bina enim oſtia erant ex utraque parte oſtiorum.

25 Et cælata erant in ipſis oſtiis templi cherubim, & ſculpturæ palmarum, ſicut in parietibus quoque expreſſæ erant: quam ob rem & groſſiora erant ligna in veſtibuli fronte forinſecus.

26 Super quæ feneſtræ obliquæ, & ſimilitudo palmarum hinc atque inde in humerulis veſtibuli, ſecundùm latera domus latitudinémque parietum.

CAPUT XLII.

De gazophylaciis, cæteriſque quæ ad ſacrorum uſum pertinent reædificandis.

A 1 ET eduxit me in atrium exterius per viam ducentem ad Aquilonem, & introduxit me in gazophylacium, quod erat contra ſeparatum ædificium, & contra ædem vergentem ad Aquilonem.

2 In facie longitudinis, centum cubitos oſtij Aquilonis: & latitudinis quinquaginta cubitos,

3 Contra viginti cubitos atrij interioris, & contra pavimentum ſtratum lapide atrij exterioris, ubi erat porticus juncta porticui triplici.

4 Et ante gazophylacia deambulatio decem cubitorum latitudinis, ad interiora reſpiciens viæ cubiti unius. Et oſtia eorum ad Aquilonem:

5 Ubi erant gazophylacia in ſuperioribus humiliora: quia ſupportabant porticus, quæ ex illis eminebant de inferioribus, & de mediis ædificij.

B 6 Triſtega enim erant, & non habebant columnas, ſicut erant columnæ atriorum: proptereà eminebant de inferioribus, & de mediis à terra cubitis quinquaginta,

7 Et peribolus exterior ſecundùm gazophylacia, quæ erant in via atrij exterioris ante gazophylacia: longitudo ejus quinquaginta cubitorum.

8 Quia longitudo erat gazophylaciorum atrij exterioris, quinquaginta cubitorum: & longitudo ante faciem templi, centum cubitorum.

9 Et erat ſubter gazophylacia hæc introitus ab Oriente ingredientium in ea de atrio exteriori

10 In latitudine periboli atrij, quod erat cōtra viam Orientalem, in faciem ædificij ſeparati, & erant ante ædificium gazophylacia.

C 11 Et via ante faciem eorum, juxta ſimilitudinem gazophylaciorum, quæ erant in via Aquilonis: ſecundùm longitudinem eorum, ſic & latitudo eorum: & omnis introitus eorum, & ſimilitudines, & oſtia eorum.

12 Secundùm oſtia gazophylaciorum, quæ erant in via reſpiciente ad Notum: oſtium in capite viæ: quæ via erat ante veſtibulum ſeparatum per viam Orientalem ingredientibus.

13 Et dixit ad me: Gazophylacia Aquilonis, & gazophylacia Auſtri, quæ ſunt ante ædificium ſeparatum: hæc ſunt gazophylacia ſancta, in quibus veſcuntur ſacerdotes, qui appropinquant ad Dominum in ſancta ſanctorum: ibi ponent ſancta ſanctorum, & oblationem pro peccato, & pro delicto: locus enim ſanctus eſt.

14 Cùm autem ingreſſi fuerint ſacerdotes, non egredientur de ſanctis in atrium exterius: & ibi reponent veſtimenta ſua, in quibus miniſtrant, quia ſancta ſunt: veſtientúrque veſtimentis aliis, & ſic procedent ad populum.

D 15 Cúmque compleſſet menſuras domus interioris, eduxit me per viam portæ, quæ reſpiciebat ad viam Orientalem: & menſus eſt eam undique per circuitum.

16 Menſus eſt autem contra ventum Orientalem calamo menſuræ, quingentos calamos in calamo menſuræ per circuitum.

17 Et menſus eſt contra ventum Aquilonis quingentos calamos in calamo menſuræ per gyrum.

18 Et ad ventum Auſtralem menſus eſt quingentos calamos in calamo menſuræ per circuitum.

19 Et ad ventum Occidentalem menſus eſt quingentos calamos in calamo menſuræ.

20 Per quatuor ventos menſus eſt murum ejus undique per circuitum, longitudinem quingentorum cubitorum, & latitudinem quingentorum cubitorum, dividentem inter ſanctuarium & vulgi locum.

CAPUT XLIII.

Gloria Domini apparente audit propheta quòd filij Iſraël non ampliùs polluent nomen Domini, & quæ ſint menſura altaris, ac ſacrificia ad ipſum ſeptem diebus expiandum.

A 1 ET duxit me ad portam, quæ reſpiciebat ad viam Orientalem.

2 Et ecce gloria Dei Iſraël ingrediebatur per viam Orientalem: & vox erat ei quaſi vox aquarum multarum, & terra ſplendebat à majeſtate ejus.

3 * Et vidi viſionem, ſecundùm ſpeciem, quam videram, quando venit ut diſperderet civitatem: & ſpecies ſecundùm aſpectum, * quem videram juxta fluvium Chobar: & cecidi ſuper faciem meam.

* Sup. 9. a. 1.
* Sup. 1. a. 1.

4 Et majeſtas Domini ingreſſa eſt templum per viam portæ, quæ reſpiciebat ad Orientem.

5 Et elevavit me ſpiritus, & introduxit me in atrium interius: & ecce repleta erat gloria Domini domus.

6 Et audivi loquentem ad me de domo, & vir qui ſtabat juxta me,

B 7 Dixit ad me: Fili hominis, locus ſolij mei, & locus veſtigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum Iſraël in æternum: & non polluent ultrà domus Iſraël nomen ſanctum meum, ipſi & reges eorum in fornicationibus ſuis, & in ruinis regum

regum ſuorum, & in excelſis.
8 Qui fabricati ſunt limen ſuum juxta li-
men meum, & poſtes ſuos juxta poſtes meos:
& murus erat inter me & eos: & polluerunt
nomen ſanctum meum in abominationibus,
quas fecerunt: propter quod nunc conſumpſi
eos in ira mea.
C 9 Nunc ergo repellant procul fornicatio-
nem ſuam, & ruinas regum ſuorum à me &
habitabo in medio eorum ſemper.
10 Tu autem fili hominis oſtende domui
Iſraël templum, & confundantur ab iniquita-
tibus ſuis, & metiantur fabricam:
11 Et erubeſcant ex omnibus quæ fece-
runt: Figuram domus, & fabricæ ejus exitus, &
introitus, & omnem deſcriptionem ejus, &
univerſa præcepta ejus, cunctúmque ordi-
nem ejus, & omnes leges ejus oſtende eis,
& ſcribes in oculis eorum: ut cuſtodiant
omnes deſcriptiones ejus, & præcepta illius,
& faciant ea.
12 Iſta eſt lex domus in ſummitate montis:
Omnis finis ejus in circuitu, ſanctum ſancto-
rum eſt: hæc eſt ergo lex domus.
D 13 Iſtæ autem menſuræ altaris in cubito
veriſſimo, qui habebat cubitum & palmum:
in ſinu ejus erat cubitus & cubitus in latitudi-
ne, & definitio ejus uſque ad labium ejus, &
in circuitu, palmus unus, hæc quoque erat
foſſa altaris.
14 Et de ſinu terræ uſque ad crepidinem
noviſſimam duo cubiti, & latitudo cubiti
unius: & à crepidine minore uſque ad crepi-
dinem majorem quatuor cubiti, & latitudo
cubiti unius.
15 Ipſe autem Ariel quatuor cubitorum: &
ab Ariel uſque ad ſurſum, cornua quatuor.
E 16 Et Ariel duodecim cubitorum in longi-
tudine per duodecim cubitos latitudinis:
quadrangulatum æquis lateribus.
17 Et crepido quatuordecim cubitorum
longitudinis, per quatuordecim cubitos lati-
tudinis in quatuor angulis ejus: & corona in
circuitu ejus dimidij cubiti, & ſinus ejus unius
cubiti per circuitum: gradus autem ejus verſi
ad Orientem.
18 Et dixit ad me: Fili hominis, hæc di-
cit Dominus Deus: Hi ſunt ritus altaris, in
quacumque die fuerit fabricatum; ut offera-
tur ſuper illud holocauſtum, & effundatur
ſanguis.
F 19 Et dabis Sacerdotibus, & Levitis, qui
ſunt de ſemine Sadoc, qui accedunt ad me: ait
Dominus Deus, ut offerant mihi vitulum de
armento pro peccato
20 Et aſſumens de ſanguine ejus, pones ſu-
per quatuor cornua ejus: & ſuper quatuor
angulos crepidinis & ſuper coronam in cir-
cuitu: & mundabis illud, & expiabis.
21 Et tolles vitulum, qui oblatus fuerit pro
peccato: & combures eum, in ſeparato loco
domus extra ſanctuarium.
22 Et in die ſecunda offeres hircum capra-
rum immaculatum pro peccato: & expiabunt
altare, ſicut expiaverunt in vitulo.
23 Cúmque compleveris expians illud, of- G
feres vitulum de armento immaculatum, &
arietem de grege immaculatum.
24 Et offeres eos in conſpectu Domini: &
mittent ſacerdotes ſuper eos ſal, & offerent
eos holocauſtum Domino.
25 Septem diebus facies hircum pro pec-
cato quotidie: & vitulum de armento, &
arietem de pecoribus, immaculatos offe-
rent.
26 Septem diebus expiabunt altare, &
mundabunt illud: & implebunt manum
ejus.
27 Expletis autem diebus, in die octava &
ultrà, facient ſacerdotes ſuper altare holocau-
ſta veſtra, & quæ pro pace offerunt: & placatus
ero vobis, ait Dominus Deus.

Caput XLIV.

*Porta ſanctuarij clauſa, qua ſolus Deus ingreditur: in-
circumciſi carne & corde non ingredientur ſanctuarium,
nec Levitæ qui idola ſecuti ſunt, ſed hi miniſtri domus
erunt: filij autem Sadoc ſacerdotes ingredientur, & horum
leges ponuntur.*

1 ET convertit me ad viam portæ ſanctua- A
rij exterioris, quæ reſpiciebat ad Orien-
tem: & erat clauſa.
2 Et dixit Dominus ad me: Porta hæc
clauſa erit: non aperietur, & vir non tranſibit
per eam: quoniam Dominus Deus Iſraël in-
greſſus eſt per eam, eritque clauſa.
3 Principi, Princeps ipſe ſedebit in ea, ut
comedat panem coram Domino: per viam
portæ veſtibuli ingredietur, & per viam ejus
egredietur.
4 Et adduxit me per viam portæ Aquilonis B
in conſpectu domus: & vidi, & ecce implevit
gloria Domini domum Domini: & cecidi in
faciem meam.
5 Et dixit ad me Dominus: Fili hominis
pone cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus
tuis audi omnia, quæ ego loquor ad te de uni-
verſis ceremoniis domus Domini, & de cun-
ctis legibus ejus: & pones cor tuum in viis
templi per omnes exitus ſanctuarij.
6 Et dices ad exaſperantem me domum Iſ-
raël: Hæc dicit Dominus Deus: ſufficiant vo-
bis omnia ſcelera veſtra domus Iſraël:
7 Eo quòd inducitis filios alienos incircum-
ciſos corde, & incircumciſos carne, ut ſint in
ſanctuario meo, & polluant domum meam:
& offertis panes meos, adipem, & ſanguinem:
& diſſolvitis pactum meum in omnibus ſcele-
ribus veſtris.
8 Et non ſervaſtis præcepta ſanctuarij mei: C
& poſuiſtis cuſtodes obſervationum mearum
in ſanctuario meo vobiſmetipſis.
9 Hæc dicit Dominus Deus: Omnis alie-
nigena incircumciſus corde, & incircumciſus
carne, non ingredietur ſanctuarium meum,
omnis filius alienus qui eſt in medio filiorum
Iſraël.
10 Sed & Levitæ, qui longè receſſerunt à

me in errore filiorum Iſraël, & erraverunt à me poſt idola ſua, & portaverunt iniquitatem ſuam:

11 Erunt in ſanctuario meo æditui, & janitores portarum domus, & miniſtri domus: ipſi mactabunt holocauſta, & victimas populi: & ipſi ſtabunt in conſpectu eorum, ut miniſtrent eis.

D 12 Pro eo quòd miniſtraverunt illis in conſpectu idolorum ſuorum, & facti ſunt domui Iſraël in offendiculum iniquitatis: idcircò levavi manum meam ſuper eos, ait Dominus Deus, & portabunt iniquitatem ſuam:

13 Et non appropinquabunt ad me ut ſacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad omne ſanctuarium meum juxta ſancta ſanctorum: ſed portabunt confuſionem ſuam, & ſcelera ſua quæ fecerunt.

E 14 Et dabo eos janitores domus in omni miniſterio ejus, & in univerſis quæ fient in ea.

15 Sacerdotes autem & Levitæ filij Sadoc, qui cuſtodierunt ceremonias ſanctuarij mei, cùm errarent filij Iſraël à me, ipſi accedent ad me ut miniſtrent mihi: & ſtabunt in conſpectu meo ut offerant mihi adipem, & ſanguinem, ait Dominus Deus.

16 Ipſi ingredientur ſanctuarium meum, & ipſi accedent ad menſam meam ut miniſtrent mihi, & cuſtodiant ceremonias meas.

17 Cúmque ingredientur portas atrij interioris, veſtibus lineis induentur: nec aſcendet ſuper eos quidquam laneum, quando miniſtrant in portis atrij interioris & intrinſecus.

18 Vittæ lineæ erunt in capitibus eorum, & feminalia linea erunt in lumbis eorum, & non accingentur in ſudore.

F 19 Cúmque egredientur atrium exterius ad populum, exuent ſe veſtimentis ſuis, in quibus miniſtraverant, & reponét ea in gazophylacio ſanctuarij, & veſtient ſe veſtimentis aliis: & non ſanctificabunt populum in veſtibus ſuis.

20 Caput autem ſuum non radent neque comam nutrient: ſed tondentes attondent capita ſua.

21 Et vinum non bibet omnis ſacerdos quando ingreſſurus eſt atrium interius.

* Levit. 21.c.14. 22 * Et viduam & repudiatam non accipient uxores, ſed virgines de ſemine domus Iſraël: ſed & viduam, quæ fuerit vidua à ſacerdote, accipient.

23 Et populum meum docebunt quid ſit inter ſanctum & pollutum, & inter mundum & immundum oſtendent eis.

24 Et cùm fuerit controverſia, ſtabunt in judiciis meis, & judicabunt: leges meas, & præcepta mea in omnibus ſolemnitatibus meis cuſtodient, & Sabbata mea ſanctificabunt.

G 25 Et ad mortuum hominem non ingredientur, ne polluantur, niſi ad patrem & matrem, & filium & filiam, & fratrem & ſororem, quæ alterum virum non habuerit: in quibus contaminabuntur.

26 Et poſtquam fuerit emundatus, ſeptem dies numerabuntur ei.

27 Et in die introitus ſui in ſanctuarium ad atrium interius, ut miniſtret mihi in ſanctuario, offeret pro peccato ſuo, ait Dñs Deus.

28 * Non erit autem eis hereditas, ego hereditas eorum: & poſſeſſionem non dabitis eis in Iſraël, ego enim poſſeſſio eorum. * Num. 18.c.20. Deut. 18.a.1.

29 Victimam & pro peccato & pro delicto ipſi comedent: & omne votum in Iſraël ipſorum erit.

30 * Et primitiva omnium primogenitorum, & omnia libamenta ex omnibus quæ offeruntur, ſacerdotum erunt: & primitiva ciborum veſtrorum dabitis ſacerdoti, ut reponat benedictionem domui tuæ. * Ex. 22. d 29.

31 * Omne morticinum, & captum à beſtia de avibus & de pecoribus non comedent Sacerdotes. * Levit. 22.a.8.

Caput XLV.

In terra diviſione, ſeparatis Domino primitiis, aſſignanda eſt certa portio ſacerdotibus, Levitis, civitati ac principi: ſervandáque æquitas in ponderibus, menſuris, primitiis & ſacrificiis: quæ ſacrificia offerentur primo ac ſeptimo die primi menſis, & in ſolemnitatibus Paſchæ ac Tabernaculorum.

1 Cumque cœperitis terram dividere ſortitò, ſeparate primitias Domino, ſanctificatum de terra, longitudine viginti quinque millia, & latitudine decem millia: ſanctificatum erit in omni termino ejus per circuitum. A

2 Et erit ex omni parte ſanctificatum quingentos per quingentos, quadrifariàm per circuitum: & quinquaginta cubitis in ſuburbana ejus per gyrum.

3 Et à menſura iſta menſurabis longitudinem vigintiquinque millium, & latitudinem decem millium, & in ipſo erit templum, ſanctúmque ſanctorum. B

4 Sanctificatum de terra erit ſacerdotibus miniſtris ſanctuarij, qui accedunt ad miniſterium Domini: & erit eis locus in domos, & in ſanctuarium ſanctitatis.

5 Vigintiquinque autem millia longitudinis, & decem millia latitudinis erunt Levitis, qui miniſtrant domui: ipſi poſſidebunt viginti gazophylacia.

6 Et poſſeſſionem civitatis dabitis quinque millia latitudinis, & longitudinis vigintiquinque millia, ſecundùm ſeparationem ſanctuarij, omni domui Iſraël.

7 Principi quoque hinc, & inde in ſeparationem ſanctuarij, & in poſſeſſionem civitatis, contra faciem ſeparationis ſanctuarij, & contra faciem poſſeſſionis urbis: à latere Maris uſque ad Mare, & à latere Orientis uſque ad Orientem: Longitudinis autem juxta unamquamque partem à termino Occidentali uſque ad terminum Orientalem. C

8 De terra erit ei poſſeſſio in Iſraël: & non depopulabuntur ultrà principes populum meum: ſed terram dabunt domui Iſraël ſecundùm tribus eorum.

9 Hæc

D 9 Hæc dicit Dominus Deus: ſufficiat vobis principes Iſraël: iniquitatem & rapinas intermittite, & judicium & juſtitiam facite, ſeparate confinia veſtra à populo meo, ait Dominus Deus.

10 Statera juſta, & ephi juſtum, & batus juſtus erit vobis.

11 Ephi & batus æqualia, & unius menſuræ erunt: ut capiat decimam partem cori batus, & decimam partem cori ephi: juxta menſuram cori erit æqua libratio eorum.

*Ex. 30. b 13. Lev. 27. c 25 Num. 3. g 47.

12 * Siclus autem viginti obolos habet. Porrò viginti ſicli, & viginti quinque ſicli, & quindecim ſicli mnam faciunt.

13 Et hæ ſunt primitiæ, quas tolletis: ſextam partem ephi de coro frumenti, & ſextam partem ephi de coro hordei.

E 14 Menſura quoque olei, batus olei, decima pars cori eſt: & decem bati corum faciunt: quia decem bati implent corum.

15 Et arietem unum de grege ducentorum, de his quæ nutriunt Iſraël in ſacrificium, & in holocauſtum, & in pacifica, ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus.

16 Omnis populus terræ tenebitur primitiis his in principi in Iſraël.

F 17 Et ſuper principem erunt holocauſta, & ſacrificium, & libamina in ſolemnitatibus, & in Calendis, & in Sabbatis, & in univerſis ſolemnitatibus domus Iſraël: ipſe faciet pro peccato ſacrificium, & holocauſtum, & pacifica ad expiandum pro domo Iſraël.

18 Hæc dicit Dominus Deus: In primo menſe, una menſis, ſumes vitulum de armento immaculatum: & expiabis ſanctuarium.

19 Et tollet ſacerdos de ſanguine quod erit pro peccato: & ponet in poſtibus domus: & in quatuor angulis crepidinis altaris, & in poſtibus portæ atrij interioris.

20 Et ſic facies in ſeptima menſis, pro unoquoque qui ignoravit, & errore deceptus eſt, & expiabis pro domo.

G 21 In primo menſe, quartadecima die menſis, erit vobis Paſchæ ſolemnitas: ſeptem diebus azyma comedentur.

22 Et faciet princeps in die illa pro ſe, & pro univerſo populo terræ, vitulum pro peccato.

23 Et in ſeptem dierum ſolemnitate faciet holocauſtum Domino ſeptem vitulos, & ſeptem arietes immaculatos quotidie ſeptem diebus: & pro peccato hircum caprarum quotidie.

24 Et ſacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem faciet: & olei hin per ſingula ephi.

25 Septimo menſe, quintadecima die menſis in ſolemnitate, faciet ſicut ſuprà dicta ſunt per ſeptem dies, tam pro peccato, quàm pro holocauſto, & in ſacrificio, & in oleo.

CAPUT XLVI.

Porta ſolis Sabbatis ac Calendis aperienda, & quæ holocauſta his diebus offeret princeps, quâve porta ipſe aut populus templum ingredietur, vel egredietur: de ſpontaneo & quotidiano principis holocauſto: de ipſius dono filiis aut ſervis dato, loca in quibus ſacerdotes coquant ſacrificia & miniſtri victimas populi

1 HÆc dicit Dominus Deus: Porta atrij interioris, quæ reſpicit ad Orientem, erit clauſa ſex diebus, in quibus opus fit: die autem Sabbati aperietur, ſed & in die Calendarum aperietur. A

2 Et intrabit princeps per viam veſtibuli portæ deforis, & ſtabit in limine portæ: & facient ſacerdotes holocauſtum ejus, & pacifica ejus: & adorabit ſuper limen portæ, & egredietur: porta autem non claudetur uſque ad veſperam.

3 Et adorabit populus terræ ad oſtium portæ illius in Sabbatis, & in Calendis, coram Domino.

4 Holocauſtum autem hoc offeret princeps Domino: in die Sabbati ſex agnos immaculatos, & arietem immaculatum. B

5 Et ſacrificium ephi per arietem: in agnis autem ſacrificium quod dederit manus ejus: & olei hin per ſingula ephi.

6 In die autem Calendarum vitulum de armento immaculatum: & ſex agni & arietes immaculati erunt.

7 Et ephi per vitulum, ephi quoque per arietem faciet ſacrificium: de agnis autem, ſicut invenerit manus ejus: & olei hin per ſingula ephi.

8 Cúmque ingreſſurus eſt princeps, per viam veſtibuli portæ ingrediatur, & per eamdem viam exeat. C

9 Et cùm intrabit populus terræ in conſpectu Domini in ſolemnitatibus: qui ingreditur per portam Aquilonis, ut adoret, egrediatur per viam portæ Meridianæ: porro qui ingreditur per viam portæ Meridianæ, egrediatur per viam portæ Aquilonis, non revertetur per viam portæ, per quam ingreſſus eſt, ſed è regione illius egredietur.

10 Princeps autem in medio eorum cum ingredientibus ingredietur, & cum egredientibus egredietur.

11 Et in nundinis, & in ſolemnitatibus erit ſacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem: agnis autem erit ſacrificium ſicut invenerit manus ejus: & olei hin per ſingula ephi. D

12 Cùm autem fecerit princeps ſpontaneum holocauſtum, aut pacifica voluntaria Domino; aperietur ei porta quæ reſpicit ad Orientem, & faciet holocauſtum ſuum, & pacifica ſua, ſicut fieri ſolet in die ſabbati: & egredietur, claudetúrque porta poſtquam exierit.

13 Et agnum ejuſdem anni immaculatum faciet holocauſtum quotidie Domino, ſemper manè faciet illud.

14 Et faciet ſacrificium ſuper eo cata mane mane ſextam partem ephi, & de oleo terciam partem hin, ut miſceatur ſimilæ: ſacrificium E

cium Domino legitimum, juge atque perpe-
tuum.
15 Faciet agnum, & ſacrificium, & oleum
cata mane mane: holocauſtum ſempiternum.
16 Hæc dicit Dominus Deus: Si dederit
princeps domum alicui de filiis ſuis: hæredi-
tas ejus, filiorum ſuorum erit, poſſidebunt
eam hereditariè.
17 Si autem dederit legatum de hereditate
ſua uni ſervorum ſuorum, erit illius uſque ad
annum remiſſionis, & revertetur ad princi-
pem: hereditas autem ejus, filiis ejus erit.
18 Et non accipiet princeps de hereditate
populi per violentiam, & de poſſeſſione eo-
rum: ſed de poſſeſſione ſua hæreditatem da-
bit filiis ſuis: ut non diſpergatur populus meus
unuſquiſque à poſſeſſione ſua.
19 Et introduxit me per ingreſſum, qui
erat ex latere portæ, in gazophylacia ſanctua-
rij ad ſacerdotes, quæ reſpiciebant ad Aquilo-
nem: & erat ibi locus vergens ad Occidentem.
G 20 Et dixit ad me: Iſte eſt locus ubi co-
quent ſacerdotes pro peccato, & pro delicto:
ubi coquent ſacrificium, ut non efferant in
atrium exterius, & ſanctificetur populus.
21 Et eduxit me in atrium exterius, & cir-
cumduxit me per quatuor angulos atrij: & ec-
ce atriolum erat in angulo atrij, atriola ſingu-
la per angulos atrij.
22 In quatuor angulis atrij atriola diſpoſi-
ta quadraginta cubitorum per longum, & tri-
ginta per latum: menſuræ unius quatuor
erant.
23 Et paries per circuitum ambiens qua-
tuor atriola: & culinæ fabricatæ erant ſubter
porticus per gyrum.
24 Et dixit ad me: Hæc eſt domus culina-
rum, in qua coquent miniſtri domus Domini
victimas populi.

CAPUT XLVII.

Aquæ ſubter limen domus egredientes, & in latus templi dextrum deſcendentes, efficiuntur torrens qui tandem non poteſt tranſvadari, & ſanat omnia ad quæ pertigerit, habens piſces & arbores fructiferas: termini Terræ ſanctæ, quæ duodecim tribubus Iſraël & advenis dividenda eſt.

A 1 ET convertit me ad portam domus, &
ecce aquæ egrediebantur ſubter limen
domus ad Orientem: facies enim domus reſpi-
ciebat ad Orientem: aquæ autem deſcende-
bant in latus templi dextrum ad Meridiem
altaris.
2 Et eduxit me per viam portæ Aquilonis,
& convertit me ad viam foras portam exterio-
rem, viam quæ reſpiciebat ad orientem: &
ecce aquæ redundantes à latere dextro.
3 Cùm egrederetur vir ad Orientem, qui
habebat funiculum in manu ſua, & menſus
eſt mille cubitos: & traduxit me per aquam
uſque ad talos.
4 Rurſúmque menſus eſt mille, & tradu-
xit me per aquam uſque ad genua:
5 Et menſus eſt mille, & traduxit me per
aquam uſque ad renes. Et menſus eſt mille,
torrentem, quem non potuit pertranſire: quo-
niam intumuerant aquæ profundi torrentis,
qui non poteſt tranſvadari.
6 Et dixit ad me: Certè vidiſti fili hominis. B
Et eduxit me, & convertit ad ripam torrentis.
7 Cúmque me convertiſſem, ecce in ripa tor-
rentis ligna multa nimis ex utraque parte.
8 Et ait ad me: Aquæ iſtæ, quæ egrediun-
tur ad tumulos ſabuli Orientalis, & deſcen-
dunt ad plana deſerti, intrabunt mare, & exi-
bunt, & ſanabuntur aquæ.
9 Et omnis anima vivens, quæ ſerpit quo-
cumque venerit torrens, vivet: & erunt piſces
multi ſatis poſtquam venerint illuc aquæ iſtæ,
& ſanabuntur & vivent omnia, ad quæ vene-
rit torrens.
10 Et ſtabunt ſuper illas piſcatores, ab En-
gaddi uſque ad Engallim ſiccatio ſagenarum
erit: plurimæ ſpecies erunt piſcium ejus, ſicut
piſces maris magni, multitudinis nimiæ:
11 In littoribus autem ejus, & in paluſtri-
bus non ſanabuntur, quia in ſalinas dabũtur.
12 Et ſuper torrentem orietur in ripis ejus C
ex utraque parte omne lignum pomiferum:
non defluet folium ex eo, & non deficiet fru-
ctus ejus: per ſingulos menſes afferet primi-
tiva, quia aquæ ejus de ſanctuario egredien-
tur: & erunt fructus ejus in cibum, & folia
ejus ad medicinam.
13 Hæc dicit Dominus Deus: Hic eſt ter-
minus in quo poſſidebitis terram in duode-
cim tribubus Iſraël, quia Joſeph duplicem fu-
niculum habet.
14 Poſſidebitis autem eam ſinguli æquè ut
frater ſuus; ſuper quam levavi manum meam
ut darem patribus veſtris: & cadet terra hæc
vobis in Poſſeſſionem.
15 Hic eſt autem terminus terræ, ad pla-
gam Septemtrionalem, à mari magno via He-
thalon, venientibus Sedada,
16 Emath, Berotha, Sabarim, quæ eſt inter
terminum Damaſci & confinium Emath, do-
mus Tichon, quæ eſt juxta terminum Auran.
17 Et erit terminus à mari uſque ad atrium
Enon terminus Damaſci, & ab Aquilone ad
Aquilonem: terminus Emath plaga Septem-
trionalis.
18 Porrò plaga Orientalis de medio Au- D
ran, & de medio Damaſci, & de medio Ga-
laad, & de medio terræ Iſraël, Jordanis diſter-
minans ad mare Orientale, metiemini etiam
plagam Orientalem.
19 Plaga autem auſtralis meridiana, à Tha-
mar uſque ad aquas contradictionis Cades: &
torrens uſque ad mare magnum: & hæc eſt
plaga ad Meridiem auſtralis.
20 Et plaga Maris, mare magnum à confi-
nio per directum donec venias Emath: hæc eſt
plaga maris.
21 Et dividetis terram iſtam vobis per tri-
bus Iſraël.
22 Et mittetis eam in hæreditatem vobis, &
advenis, qui acceſſerint ad vos, qui genuerint
filios

lios in medio veſtrûm: & erunt vobis ſicut indigenæ inter filios Iſraël: vobiſcum divident poſſeſſionem in medio tribuum Iſraël.

23 In tribu autem quacumque fuerit advena, ibi dabitis poſſeſſionem illi, ait Dominus Deus.

Caput XLVIII.

Diviſio Terræ ſanctæ in duodecim tribus: ubi ſint primitiæ & ſanctuarium: locus Sacerdotum ac Levitarum: menſura civitatis in quadro cum ſuburbanis: poſſeſſio principis, & duodecim portæ civitatis juxta duodecim tribus.

A 1 ET hæc nomina tribuum à finibus Aquilonis juxta viam Hethalon pergentibus Emath, atrium Enan terminus Damaſci ad Aquilonem juxta viam Emath. Et erit ei plaga Orientalis mare, Dan una.

2 Et ſuper terminum Dan, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Aſer una:

3 Et ſuper terminum Aſer, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Nephthali una.

4 Et ſuper terminum Nephthali, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Manaſſe una.

5 Et ſuper terminum Manaſſe à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Ephraim una.

6 Et ſuper terminum Ephraim, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Ruben una.

7 Et ſuper terminum Ruben, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Juda una.

8 Et ſuper terminum Juda, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, erunt primitiæ, quas ſeparabitis, vigintiquinque millibus latitudinis & longitudinis, ſicuti ſingulæ partes à plaga Orientali uſque ad plagam Maris: & erit ſanctuarium in medio ejus.

9 Primitiæ quas ſeparabitis Domino: longitudo vigintiquinque millibus, & latitudo decem millibus.

B 10 Hæ autem erunt primitiæ ſanctuarii ſacerdotum: ad Aquilonem longitudinis vigintiquinque millia, & ad mare latitudinis decem millia, ſed & ad Orientem latitudinis decem millia, & ad Meridiem longitudinis vigintiquinque millia: & erit ſanctuarium Domini in medio ejus.

11 Sacerdotibus ſanctuarium erit de filiis Sadoc, qui cuſtodierunt ceremonias meas, & non erraverunt cùm errarent filii Iſraël, ſicut erraverunt & Levitæ.

12 Et erunt eis primitiæ de primitiis terræ ſanctum ſanctorum, juxta terminum Levitarum.

13 Sed & Levitis ſimiliter juxta fines ſacerdotum vigintiquinque millia longitudinis, & latitudinis decem millia. Omnis longitudo viginti & quinque millium, & latitudo decem millium.

14 Et non venumdabunt ex eo, neque mutabunt, neque transferentur primitiæ terræ, quia ſanctificatæ ſunt Domino.

15 Quinque millia autem quæ ſuperſunt in latitudine per vigintiquinque millia, profana erunt urbis in habitaculum, & in ſuburbana: & erit civitas in medio ejus.

16 Et hæ menſuræ ejus: ad plagam Septemtrionalem quingenta & quatuor millia: & ad plagam Meridianam, quingenta & quatuor millia: & ad plagam Orientalem, quingenta & quatuor millia: & ad plagam Occidentalem, quingenta & quatuor millia.

17 Erunt autem ſuburbana civitatis ad C Aquilonē ducenta quinquaginta, & ad Meridiem ducenta quinquaginta, & ad Orientem ducenta quinquaginta, & ad Mare ducenta quinquaginta.

18 Quod autem reliquum fuerit in longitudine ſecundùm primitias ſanctuarii, decem millia in Orientem, & decem millia in Occidentem, erunt ſicut primitiæ ſanctuarii: & erūt fruges ejus in panes his qui ſerviunt civitati.

19 Servientes autem civitati, operabuntur ex omnibus tribubus Iſraël.

20 Omnes primitiæ vigintiquinque millium, per vigintiquinque millia in quadrum, ſeparabuntur in primitias ſanctuarii, & in poſſeſſionem civitatis.

21 Quod autem reliquum fuerit, principis erit ex omni parte primitiarum ſanctuarii, & poſſeſſionis civitatis e regione vigintiquinque millium primitiarum uſque ad terminum Orientalem: ſed & ad Mare, è regione vigintiquinque millium uſque ad terminum maris, ſimiliter in partibus principis erit: & erunt primitiæ ſanctuarii, & ſanctuarium templi in medio ejus.

22 De poſſeſſione autem Levitarum, & de poſſeſſione civitatis in medio partium principis: erit inter terminum Juda, & inter terminum Benjamin, & ad principem pertinebit.

23 Et reliquis tribubus: A plaga Orientali uſque ad plagam Occidentalem, Benjamin una.

24 Et contra terminum Benjamin, à plaga D Orientali uſque ad plagam Occidentalem, Simeon una.

25 Et ſuper terminum Simeonis, à plaga Orientali uſque ad plagam Occidentalem, Iſſachar una.

26 Et ſuper terminum Iſſachar, à plaga Orientali uſque ad plagam Occidentalem, Zabulon una.

27 Et ſuper terminum Zabulon, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Gad una.

28 Et ſuper terminum Gad, ad plagam Auſtri in meridie: & erit finis de Thamar uſque ad aquas contradictionis Cades, hereditas contra mare magnum.

29 Hæc eſt terra, quam mittetis in ſortem tribubus Iſraël: & hæ partitiones earum, ait Dominus Deus.

30 Et hi egreſſus civitatis: A plaga Septemtriona

temtrionali quingentos & quatuor millia menſurabis.

31 Et portæ civitatis ex nominibus tribuum Iſraël, portæ tres à Septemtrione, porta Ruben una, porta Juda una, porta Levi una.

32 Et ad plagam Orientalem, quingentos & quatuor millia: & portæ tres, porta Joſeph una, porta Benjamin una, porta Dan una.

33 Et ad plagam Meridianam, quingentos & quatuor millia metieris: & portæ tres, porta Simeonis una, porta Iſſachar una, porta Zabulon una.

34 Et ad plagam Occidentalem, quingentos & quatuor millia, & portæ eorum tres, porta Gad una, porta Aſer una, porta Nephthali una.

35 Per circuitum, decem & octo millia: & nomen civitatis ex illa die, Dominus ibidem.

PROPHETIA DANIELIS.

CAPUT PRIMUM.

Daniel, Ananias Miſaël & Azarias in captivitate eliguntur, ut docti linguam Chaldæorum aſtarent regi: mutatiſque ipſorum nominibus, obtinent à præpoſito eunuchorum ut ſolis veſcantur leguminibus, aquam bibentes: quo facto facies ipſorum corpulentiores erant quàm illorum qui cibo regio veſcebantur: quibus Deus ſapientiam dedit, & Danieli præterea intelligentiam ſomniorum.

A 1 Anno tertio regni Joakim regis Juda, venit Nabuchodonoſor rex Babylonis in Jeruſalem, & obſedit eam:

2 Et tradidit Dominus in manu ejus Joakim regem Juda, & partem vaſorum domus Dei, & aſportavit ea in terram Sennaar in domum dei ſui, & vaſa intulit in domum theſauri dei ſui.

3 Et ait rex Aſphenez præpoſito Eunuchorum: ut introduceret de filiis Iſraël, & de ſemine regio & tyrannorum,

4 Pueros, in quibus nulla eſſet macula, decoros forma, & eruditos omni ſapientia, cautos ſcientia, & doctos diſciplina, & qui poſſent ſtare in palatio regis, ut doceret eos litteras, & linguam Chaldæorum.

5 Et conſtituit eis rex annonam per ſingulos dies de cibis ſuis, & de vino unde bibebat ipſe, ut enutriti tribus annis, poſteà ſtarent in conſpectu regis.

6 Fuerunt ergo inter eos de filiis Juda, Daniel, Ananias, Miſaël, & Azarias.

7 Et impoſuit eis præpoſitus eunuchorum,
B nomina; Danieli, Baltaſſar; Ananiæ, Sidrach; Miſaëli, Miſach; & Azariæ, Abdenago.

8 Propoſuit autem Daniel in corde ſuo, ne pollueretur de menſa regis, neque de vino potus ejus, & rogavit eunuchorum præpoſitum ne contaminaretur.

9 Dedit autem Deus Danieli gratiam & miſericordiam in conſpectu principis eunuchorum.

10 Et ait princeps eunuchorum ad Danielem: Timeo ego dominum meum regem, qui conſtituit vobis cibum & potum: qui ſi viderit vultus veſtros macilentiores præ ceteris adoleſcentibus coævis veſtris, condemnabitis caput meum regi.

11 Et dixit Daniel ad Malaſar, quem conſtituerat princeps eunuchorum ſuper Danielem, Ananiam, Miſaëlem, & Azariam: C

12 Tenta nos obſecro ſervos tuos diebus decem, & dentur nobis legumina ad veſcendum, & aqua ad bibendum:

13 Et contemplare vultus noſtros, & vultus puerorum qui veſcuntur cibo regio: & ſicut videris, facies cum ſervis tuis.

14 Qui, audito ſermone hujuſcemodi, tentavit eos diebus decem.

15 Poſt dies autem decem, apparuerunt vultus eorum meliores & corpulentiores præ omnibus pueris, qui veſcebantur cibo regio.

16 Porrò Malaſar tollebat cibaria, & vinum potus eorum: dabatque eis legumina.

17 Pueris autem his dedit Deus ſcientiam D
& diſciplinam, in omni libro & ſapientia: Danieli autem intelligentiam omnium viſionum & ſomniorum.

18 Completis itaque diebus, poſt quos dixerat rex ut introducerentur: introduxit eos præpoſitus eunuchorum in conſpectu Nabuchodonoſor.

19 Cúmque eis locutus fuiſſet rex, non ſunt inventi tales de univerſis, ut Daniel, Ananias, Miſaël, & Azarias: & ſteterunt in conſpectu Regis.

20 Et omne verbum ſapientiæ & intellectus, quod ſciſcitatus eſt ab eis Rex, invenit in eis decuplum, ſuper cunctos ariolos & magos, qui erant in univerſo regno ejus.

21 * Fuit autem Daniel uſque ad annum primum Cyri regis. * Infr. 6. 28.

CAPUT II.

Cùm ſapientes Chaldæi ſomnium Nabuchodonoſor conjectare non potentes, juberentur omnes interimi, oranti Danieli revelatum eſt myſterium, qui regi aperit ſomnium ipſius de magna quadam ſtatua, ejúſque declarationem de quatuor regnis: quo facto Nabuchodonoſor

noſor Danielem adoravit, & hoſtias ac incenſum illi præcepit offerri, confitens Dominum Deum, & exaltans Danielem.

A 1 IN anno ſecundo regni Nabuchodonoſor, vidit Nabuchodonoſor ſomnium, & conterritus eſt ſpiritus ejus, & ſomnium ejus fugit ab eo.

2 Præcepit autem rex, ut convocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi, ut indicarent regi ſomnia ſua: qui cùm veniſſent: ſteterunt coram rege.

3 Et dixit ad eos rex: Vidi ſomnium, & mente confuſus ignoro quid viderim.

4 Reſponderúntque Chaldæi Regi Syriacè: Rex in ſempiternum vive: dic ſomniũ ſervis tuis, & interpretationẽ ejus indicabimus.

5 Et reſpondens rex, ait Chaldæis: Sermo receſſit à me: niſi indicaveritis mihi ſomnium, & conjecturam ejus, peribitis vos, & domus veſtræ publicabuntur.

6 Si autem ſomnium, & conjecturam ejus narraveritis, præmia, & dona, & honorem multum accipietis à me: ſomnium igitur, & interpretationem ejus indicate mihi.

B 7 Reſponderunt ſecundò, atque dixerunt: Rex ſomnium dicat ſervis ſuis, & interpretationem illius indicabimus.

8 Reſpondit rex, & ait: Certè novi quòd tempus redimitis, ſcientes quòd receſſerit à me ſermo.

9 Si ergo ſomnium non indicaveritis mihi, una eſt de vobis ſententia: quòd interpretationem quoque fallacem & deceptione plenam compoſueritis, ut loquamini mihi donec tempus pertranſeat. Somnium itaque dicite mihi, ut ſciam quòd interpretationem quoque ejus veram loquamini.

10 Reſpondentes ergo Chaldæi coram rege, dixerunt: Non eſt homo ſuper terram, qui ſermonem tuum, rex, poſſit implere: ſed neque regum quiſquam magnus & potens verbum hujuſcemodi ſciſcitatur ab omni ariolo, & mago, & Chaldæo.

11 Sermo enim, quem tu quæris, rex, gravis eſt: nec reperietur quiſquam, qui indicet illum in conſpectu regis: exceptis diis, quorum non eſt cum hominibus converſatio.

12 Quo audito, rex in furore & in ira magna præcepit: ut perirent omnes ſapientes Babylonis.

13 Et egreſſa ſententia, ſapientes interficiebantur: quærebantúrque Daniel & ſocij ejus, ut perirent.

14 Tunc Daniel requiſivit de lege atque
C ſententia, ab Arioch principe militiæ regis, qui egreſſus fuerat ad interficiendos ſapientes Babylonis.

15 Et interrogavit eum, qui à rege poteſtatem acceperat, quam ob cauſam tam crudelis ſententia à facie regis eſſet egreſſa. Cùm ergo rem indicaſſet Arioch Danieli,

16 Daniel ingreſſus rogavit regem, ut tempus daret ſibi ad ſolutionem indicandam regi.

17 Et ingreſſus eſt domum ſuam, Ananiæque & Miſaëli & Azariæ ſociis ſuis indicavit negotium:

18 Ut quærerent miſericordiam à facie Dei cæli ſuper ſacramento iſto, & non perirent Daniel & ſocij ejus cum ceteris ſapientibus Babylonis.

19 Tunc Danieli myſterium per viſionem nocte revelatum eſt: & benedixit Daniel Deum cæli.

20 Et locutus ait: Sit nomen Domini benedictum à ſæculo & uſque in ſæculum: quia ſapientia & fortitudo ejus ſunt.

21 Et ipſe mutat tempora, & ætates: transfert regna, atque conſtituit: dat ſapientiam ſapientibus, & ſcientiam intelligentibus diſciplinam: D

22 Ipſe revelat profunda, & abſcondita, & novit in tenebris conſtituta: & lux cum eo eſt.

23 Tibi Deus patrum noſtrorum confiteor, téque laudo: quia ſapientiam & fortitudinem dediſti mihi: & nunc oſtendiſti mihi quæ rogavimus te, quia ſermonem regis aperuiſti nobis.

24 Poſt hæc Daniel ingreſſus ad Arioch, quem conſtituerat rex ut perderet ſapientes Babylonis, ſic ei locutus eſt: Sapientes Babylonis ne perdas: introduc me in conſpectu regis, & ſolutionem regi narrabo.

25 Tunc Arioch feſtinus introduxit Danielem ad regem, & dixit ei: Inveni hominem de filiis tranſmigrationis Juda, qui ſolutionem regi annuntiet.

26 Reſpondit rex, & dixit Danieli, cujus nomen erat Baltaſſar: Putáſne verè potes mihi indicare ſomnium, quod vidi, & interpretationem ejus?

27 Et reſpondens Daniel coram rege, ait: Myſterium, quod rex interrogat, ſapientes, magi, arioli, & aruſpices nequeunt indicare regi.

28 Sed eſt Deus in cælo revelans myſteria, E qui indicavit tibi rex Nabuchodonoſor, quæ ventura ſunt in noviſſimis temporibus. Somnium tuum, & viſiones capitis tui in cubili tuo hujuſcemodi ſunt:

29 Tu rex cogitare cœpiſti in ſtrato tuo, quid eſſet futurum poſt hæc: & qui revelat myſteria, oſtendit tibi quæ ventura ſunt.

30 Mihi quoque non in ſapientia, quæ eſt in me plus quàm in cunctis viventibus, ſacramentum hoc revelatum eſt: ſed ut interpretatio regi manifeſta fieret, & cogitationes mentis tuæ ſcires.

31 Tu rex videbas, & ecce quaſi ſtatua una grandis, ſtatua illa magna, & ſtatura ſublimis ſtabat contra te, & intuitus ejus erat terribilis.

32 Hujus ſtatuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem & brachia de argento, porrò venter & femora ex ære.

33 Tibiæ autem ferreæ, pedum quædam

pars erat ferrea, quædam autem fictilis.

34 Videbas ita, donec abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus: & percuſſit ſtatuam in pedibus ejus ferreis & fictilibus, & comminuit eos.

35 Tunc contrita ſunt pariter ferrum, teſta, æs, argentum, & aurum, & redacta quaſi in favillam æſtivæ areæ, quæ rapta ſunt vento: nullúſque locus inventus eſt eis, lapis autem, qui percuſſerat ſtatuam, factus eſt mons magnus, & implevit univerſam terram.

F 36 Hoc eſt ſomnium: Interpretationem quoque ejus dicemus coram te, rex.

37 Tu rex regum es: & Deus cæli, regnum, & fortitudinem, & imperium, & gloriam dedit tibi:

38 Et omnia in quibus habitant filij hominum, & beſtiæ agri: volucres quoque cæli dedit in manu tua, & ſub ditione tua univerſa conſtituit, tu es ergo caput aureum.

39 Et poſt te conſurget regnum aliud minus te argenteum: & regnum tertium aliud æreum, quod imperabit univerſæ terræ.

40 Et regnum quartum erit velut ferrum, quomodo ferrum comminuit & domat omnia, ſic comminuet & conteret omnia hæc.

41 Porrò quia vidiſti pedum, & digitorum partem teſtæ figuli, & partem ferream: regnum diviſum erit, quod tamen de plantario ferri orietur, ſecundùm quod vidiſti ferrum miſtum teſtæ ex luto.

42 Et digitos pedum ex parte ferreos, & ex parte fictiles: ex parte regnum erit ſolidum, & ex parte contritum.

43 Quòd autem vidiſti ferrum miſtum teſtæ ex luto, commiſcebuntur quidem humano ſemine, ſed non adhærebunt ſibi, ſicuti ferrum non poteſt miſceri teſtæ.

44 In diebus autem regnorum illorum, ſuſ-
G citabit Deus cæli regnum, quod in æternum
non diſſipabitur, & regnum ejus alteri populo
non tradetur: comminuet autem: & conſu-
met univerſa regna hæc: & ipſum ſtabit in
æternum.

45 Secundum quod vidiſti, quòd de monte abſciſſus eſt lapis, ſine manibus, & comminuit teſtam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum, Deus magnus oſtendit regi, quæ ventura ſunt poſteà, & verum eſt ſomnium, & fidelis interpretatio ejus.

46 Tunc rex Nabuchodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem adoravit, & hoſtias & incenſum præcepit ut ſacrificarent ei.

47 Loquens ergo rex ait Danieli: Verè Deus veſter Deus deorum eſt, & Dominus regum, & revelans myſteria: quoniam tu potuiſti aperire hoc ſacramentum.

48 Tunc rex Danielem in ſublime extulit, & munera multa & magna dedit ei: & conſtituit eum principem ſuper omnes provincias Babylonis, & præfectum magiſtratuum ſuper cunctos ſapientes Babylonis.

49 Daniel autem poſtulavit à rege; & conſtituit ſuper opera provinciæ Babylonis, Sidrach, Miſach, & Abdenago: ipſe autem Daniel erat in foribus regis.

CAPUT. III.

Ananias Miſaël, & Azarias nolentes adorare ſtatuam quam rex Nabuchodonoſor erexerat ligati mittuntur in fornacem ignis ardentis, in qua illæſi manentes confitentur Domino, quod propter peccata ſuæ gentis, paterentur afflictiones: & petentes ejus miſericordiam, exhortantur omnem creaturam ad benedicendum Dominum: quod Nabuchodonoſor animadvertens obſtupuit, & illis de fornace egreſſis benedicit Deum ipſorum, jubens ut occidatur quiſquis ipſum blaſphemaverit.

1 NAbuchodonoſor rex fecit ſtatuam au- A
ream, altitudine cubitorum ſexaginta,
latitudine cubitorum ſex, & ſtatuit eam in
campo Dura provinciæ Babylonis.

2 Itaque Nabuchodonoſor rex miſit ad congregandos ſatrapas, magiſtratus, & judices, duces & tyrannos, & præfectos, omnéſque principes regionum, ut convenirent ad dedicationem ſtatuæ, quam erexerat Nabuchodonoſor rex.

3 Tunc congregati ſunt ſatrapæ, magiſtratus, & judices, duces, & tyranni, & optimates qui erant in poteſtatibus conſtituti, & univerſi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem ſtatuæ, quam erexerat Nabuchodonoſor rex: ſtabant autem in conſpectu ſtatuæ, quam poſuerat Nabuchodonoſor rex:

4 Et præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, & linguis:

5 In hora, qua audieritis ſonitum tubæ, & fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ, & univerſi generis muſicorum, cadentes adorate ſtatuam auream, quam conſtituit Nabuchodonoſor rex.

6 Si quis autem non proſtratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis.

7 Poſt hæc igitur ſtatim ut audierunt omnes populi ſonitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ, & omnis generis muſicorum: cadentes omnes populi, tribus, & linguæ, adoraverunt ſtatuam auream, quam conſtituerat Nabuchodonoſor rex.

8 Statímque in ipſo tempore accedentes viri Chaldæi accuſaverunt Judæos:

9 Dixeruntque Nabuchodonoſor regi: Rex in æternum vive:

10 Tu rex poſuiſti decretum, ut omnis homo, qui audierit ſonitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ, & univerſi generis muſicorum, proſternat ſe, & adoret ſtatuam auream:

11 Si quis autem non procidens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardentis.

12 Sunt ergo viri Judæi, quos conſtituiſti B
ſuper opera regionis Babylonis, Sidrach, Mi-
ſach, & Abdenago: viri iſti contempſerunt,
rex, decretum tuum: deos tuos non colunt, &
ſtatuam auream, quam erexiſti, non adorant.

13 Tunc Nabuchodonoſor in furore & in

ira

ira præcepit, ut adducerentur Sidrach, Miſach & Abdenago: qui confeſtim adducti ſunt in conſpectu regis.

14 Pronuntianſque Nabuchodonoſor rex, ait eis: Veréne Sidrac, Miſach, & Abdenago, deos meos non colitis, & ſtatuam auream, quam conſtitui, non adoratis?

15 Nunc ergo ſi eſtis parati, quacumque hora audieritis ſonitum tubæ, fiſtulæ, citharæ, ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ omníſque generis muſicorum, proſternite vos, & adorate ſtatuam quam feci: quòd ſi non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis: & quis eſt Deus, qui eripiet vos de manu mea?

16 Reſpondentes Sidrach, Miſach, & Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonoſor: Non oportet nos de hac re reſpondere tibi.

17 Ecce enim Deus noſter, quem colimus, poteſt eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, ô rex, liberare.

18 Quòd ſi noluerit, notum ſit tibi rex, quia deos tuos non colimus, & ſtatuam auream, quam erexiſti, non adoramus.

19 Tunc Nabuchodonoſor repletus eſt furore: & aſpectus faciei illius immutatus eſt ſuper Sidrach, Miſach, & Abdenago, & præcepit ut ſuccenderetur fornax ſeptuplum quàm ſuccendi conſueverat.

20 Et viris fortiſſimis de exercitu ſuo juſſit, ut ligatis pedibus Sidrach, Miſach, & Abdenago, mitterent eos in fornacem ignis ardentis.

C 21 Et confeſtim viri illi vincti, cum braccis ſuis, & tiaris, & calceamentis, & veſtibus, miſſi ſunt in medium fornacis ignis ardentis,

22 Nam juſſio regis urgebat: fornax autem ſuccenſa erat nimis. Porro viros illos, qui miſerant Sidrach, Miſach, & Abdenago, interfecit flamma ignis.

23 Viri autem hi tres, id eſt Sidrach, Miſach, & Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardentis, colligati.

Quæ ſequuntur in Hebræis voluminibus non reperi.

24 Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & benedicentes Domino.

25 Stans autem Azarias oravit ſic, aperiénſque os ſuum in medio ignis, ait:

26 Benedictus es Domine Deus patrum noſtrorum, & laudabile & glorioſum nomen tuum in ſæcula:

27 Quia juſtus es in omnibus quæ feciſti nobis, & univerſa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia judicia tua vera.

28 Judicia enim vera feciſti, juxta omnia quæ induxiſti ſuper nos, & ſuper civitatem ſanctam patrum noſtrorum Jeruſalem: quia in veritate, & in judicio, induxiſti omnia hæc propter peccata noſtra.

29 Peccavimus enim, & iniquè egimus recedentes à te: & deliquimus in omnibus.

30 Et præcepta tua non audivimus, nec obſervavimus, nec fecimus ſicut præceperas nobis ut benè nobis eſſet.

31 Omnia ergo, quæ induxiſti ſuper nos, & univerſa, quæ feciſti nobis, in vero judicio feciſti:

32 Et tradidiſti nos in manibus inimicorum noſtrorum iniquorum, & peſſimorum, prævaricatorúmque, & regi injuſto & peſſimo ultrà omnem terram.

33 Et nunc non poſſumus aperire os: confuſio & opprobrium facti ſumus ſervis tuis, & his qui colunt te.

34 Ne, quæſumus, tradas nos in perpetuum, propter nomen tuum, & ne diſſipes teſtamentum tuum: D

35 Neque auferas miſericordiam tuam à nobis, propter Abraham dilectum tuum, & Iſaac ſervum tuum, & Iſraël ſanctum tuum:

36 Quibus locutus es pollicens quòd multiplicares ſemen eorum ſicut ſtellas cæli, & ſicut arenam quæ eſt in littore maris:

37 Quia Domine imminuti ſumus plus quàm omnes gentes, ſumúſque humiles in univerſa terra hodie propter peccata noſtra.

38 Et non eſt in tempore hoc princeps, & dux, & propheta, neque holocauſtum, neque ſacrificium, neque oblatio, neque incenſum, neque locus primitiarum coram te:

39 Ut poſſimus invenire miſericordiam tuam: ſed in animo contrito, & ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur.

40 Sicut in holocauſto arietum, & taurorum, & ſicut in millibus agnorum pinguium: ſic fiat ſacrificium noſtrum in conſpectu tuo hodie, ut placeat tibi: quoniam non eſt confuſio confidentibus in te.

41 Et nunc ſequimur te in toto corde, & timemus te, & quærimus faciem tuam.

42 Ne confundas nos: ſed fac nobiſcum juxta manſuetudinem tuam, & ſecundùm multitudinem miſericordiæ tuæ.

43 Et erue nos in mirabilibus tuis, & da gloriam nomini tuo Domine:

44 Et confundantur omnes, qui oſtendunt ſervis tuis mala, confundantur in omni potentia tua, & robur eorum conteratur:

45 Et ſciant quia tu es Dominus Deus ſolus, & glorioſus ſuper orbem terrarum.

46 Et non ceſſabant qui miſerant eos miniſtri regis ſuccendere fornacem, naphtha, & ſtuppa, & pice, & malleolis,

47 Et effundebatur flamma ſuper fornacem cubitis quadraginta novem:

48 Et erupit, & incendit quos reperit juxta fornacem de Chaldæis.

49 Angelus autem Domini deſcendit cum Azaria, & ſociis ejus, in fornacem: & excuſſit E flammam ignis de fornace,

50 Et fecit medium fornacis quaſi ventũ roris flantem, & nõ tetigit eos omnino ignis, neque cõtriſtavit, nec quidquã moleſtiæ intulit.

51 Tunc hi tres quaſi ex uno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace, dicentes:

52 Benedictus es Domine Deus patrum noſtrorum:& laudabilis,& glorioſus, & ſuperexaltatus in ſæcula,& benedictum nomen gloriæ tuæ ſanctum:& laudabile, & ſuperexaltatum in omnibus ſæculis.

53 Benedictus es in templo ſancto gloriæ tuæ, & ſuperlaudabilis,& ſuper glorioſus in ſæcula.

54 Benedictus es in throno regni tui:& ſuperlaudabilis, & ſuperexaltatus in ſæcula.

55 Benedictus es, qui intueris abyſſos, & ſedes ſuper cherubim:& laudabilis,& ſuperexaltatus in ſæcula.

56 Benedictus es in firmamento cæli: & laudabilis, & glorioſus in ſæcula.

57 Benedicite omnia opera Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

58 Benedicite Angeli Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

* Pſ. 148 a. 59 * Benedicite cæli Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

60 Benedicite aquæ omnes, quæ ſuper cælos ſunt, Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

61 Benedicite omnes virtutes Domini Domino:laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

62 Benedicite ſol & luna Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

63 Benedicite ſtellæ cæli Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

64 Benedicite omnis imber & ros Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

65 Benedicite omnes ſpiritus Dei Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

66 Benedicite ignis & æſtus Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

67 Benedicite frigus & æſtus Domino:laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

68 Benedicite rores & pruina Domino:laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

69 Benedicite gelu & frigus Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

70 Benedicite glacies & nives Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

F 71 Benedicite noctes & dies Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

72 Benedicite lux & tenebræ Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

73 Benedicite fulgura & nubes Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

74 Benedicat terra Dominum: laudet & ſuperexaltet eum in ſæcula.

75 Benedicite montes & colles Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

76 Benedicite univerſa germinantia in terra Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

77 Benedicite fontes Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

78 Benedicite maria & flumina Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

79 Benedicite cete, & omnia quæ moventur in aquis, Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

80 Benedicite omnes volucres cæli Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

81 Benedicite omnes beſtiæ & pecora Domino:laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

82 Benedicite filij hominum Domino:laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

83 Benedicat Iſraël Dominum: laudet & ſuperexaltet eum in ſæcula.

84 Benedicite ſacerdotes Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

85 Benedicite ſervi Domini Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

86 Benedicite ſpiritus & animæ juſtorum Dño:laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

87 Benedicite ſancti & humiles corde Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.

88 Benedicite Anania, Azaria, Miſaël Domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula. Quia eruit nos de inferno, & ſalvos fecit de manu mortis, & liberavit nos de medio ardentis flammæ,& de medio ignis eruit nos.

89 Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

90 Benedicite omnes religioſi Domino Deo deorum: laudate & confitemini ei, quia in omnia ſæcula miſericordia ejus.

Hucuſque in Hebræo non habetur, & quæ poſuimus, de Theodotionis editione tranſlata ſunt.

91 Tunc Nabuchodonoſor rex obſtupuit & ſurrexit propere, & ait optimatibus ſuis: Nónne tres viros miſimus in medium ignis compeditos? Qui reſpondentes regi: dixerunt: Verè rex. G

92 Reſpondit, & ait: Ecce ego video quatuor viros ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis eſt,& ſpecies quarti ſimilis filio Dei.

93 Tunc acceſſit Nabuchodonoſor ad oſtium fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Miſach, & Abdenago, ſervi Dei excelſi, egredimini, & venite. Statímque egreſſi ſunt Sidrach, Miſach, & Abdenago de medio ignis.

94 Et congregati ſatrapæ, & magiſtratus, & judices, & potentes regis, contemplabantur viros illos, quoniam nihil poteſtatis habuiſſet ignis in corporibus eorum, & capillus capitis eorum non eſſet aduſtus,& ſarabala eorum non fuiſſent immutata, & * odor ignis non tranſiſſet per eos. * ardor.

95 Et erumpens Nabuchodonoſor, ait:Benedictus Deus eorum, Sidrach videlicet, Miſach, & Abdenago,qui miſit angelum ſuum: & eruit ſervos ſuos,qui crediderunt in eum:& verbum regis immutaverunt, & tradiderunt corpora ſua ne ſervirent, & ne adorarent omnem deum, excepto Deo ſuo.

96 A me ergo poſitum eſt hoc decretum, ut omnis populus, tribus, & lingua, quæcumque locuta fuerit blaſphemiam contra Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, diſpereat, & domus ejus vaſtetur: neque enim

eſt

eſt alius Deus, qui poſſit ita ſalvare.

97 Tunc rex promovit Sidrach, Miſach, & Abdenago, in provincia Babylonis.

98 Nabuchodonosor rex, omnibus populis, gentibus, & linguis, qui habitant in univerſa terra, pax vobis multiplicetur.

99 Signa & mirabilia fecit apud me Deus excelſus. Placuit ergo mihi prædicare.

100 Signa ejus, quia magna ſunt; & mirabilia ejus, quia fortia: & regnum ejus regnum
* Inf. 4. f. 31. 7. d. 14. ſempiternum, * & poteſtas ejus in generationem & generationem.

Caput. IV.

Somnium regis Nabuchodonoſor de excelſa arbore præciſa ſolus Daniel interpretatur, quòd ipſe regno pulſus ad ſeptem annos cum beſtiis ageret: hortatur igitur ut eleemoſynis ſua redimat peccata: ſed completur nihilominus ſomnium propter illius ſuperbiam, donec Deum cæli recognovit: & tunc in ſuum regnum reſtituitur.

A 1 EGo Nabuchodonoſor quietus eram in domo mea, & florens in palatio meo:

2 Somnium vidi, quod perterruit me: & cogitationes meæ in ſtrato meo, & viſiones capitis mei, conturbaverunt me.

3 Et per me propoſitum eſt decretum ut introducerentur in conſpectu meo cuncti ſapientes Babylonis, & ut ſolutionem ſomnij indicarent mihi.

4 Tunc ingrediebantur arioli, magi, Chaldæi, & aruſpices, & ſomnium narravi in conſpectu eorum: & ſolutionem ejus non indicaverunt mihi:

5 Donec collega ingreſſus eſt in conſpectu meo Daniel, cui nomen Baltaſſar ſecundùm nomen Dei mei, qui habet ſpiritum deorum ſanctorum in ſemetipſo: & ſomnium coram ipſo locutus ſum.

6 Baltaſſar princeps ariolorum, quoniam ego ſcio quòd ſpiritum ſanctorum deorum habeas in te, & omne ſacramentum non eſt impoſſibile tibi: viſiones ſomniorum meorum, quas vidi, & ſolutionem earum narra.

B 7 Viſio capitis mei in cubili meo: Videbam, & ecce arbor in medio terræ, & altitudo ejus nimia.

8 Magna arbor, & fortis: & proceritas ejus contingens cælum: aſpectus illius erat uſque ad terminos univerſæ terræ.

9 Folia ejus pulcherrima, & fructus ejus nimius: & eſca univerſorum in ea, ſubter eam habitabant animalia & beſtiæ, & in ramis ejus converſabantur volucres cæli: & ex ea veſcebatur omnis caro.

10 Videbam in viſione capitis mei ſuper ſtratum meum, & ecce vigil & ſanctus de cælo deſcendit.

11 Clamavit fortiter, & ſic ait: Succidite arborem, & præcidite ramos ejus: excutite folia ejus, & diſpergite fructus ejus: fugiant beſtiæ quæ ſubter eam ſunt, & volucres de ramis ejus.

12 Verumtamen germen radicum ejus in terra ſinite, & alligetur vinculo ferreo & æreo in herbis quæ foris ſunt, & rore cæli tingatur, & cum feris pars ejus in herba terræ.

13 Cor ejus ab humano commutetur, & C
cor feræ detur ei: & ſeptem tempora mutentur ſuper eum.

14 In ſententia vigilum decretum eſt, & ſermo ſanctorum, & petitio: donec cognoſcant viventes, quoniam dominatur Excelſus in regno hominum, & cuicumque voluerit, dabit illud, & humillimum hominem conſtituet ſuper eum.

15 Hoc ſomnium vidi ego Nabuchodonoſor rex: tu ergo Baltaſſar interpretationem narra feſtinus: quia omnes ſapientes regni mei non queunt ſolutionem edicere mihi: tu autem potes, quia ſpiritus deorum ſanctorum in te eſt.

16 Tunc Daniel, cujus nomen Baltaſſar, cœpit intra ſemetipſum tacitus cogitare quaſi una hora: & cogitationes ejus conturbabant eum. Reſpondens autem rex ait: Baltaſſar, ſomnium & interpretatio ejus non conturbent te. Reſpondit Baltaſſar, & dixit: Domine mi, ſomnium his qui te oderunt, & interpretatio ejus hoſtibus tuis ſit.

17 Arborem, quam vidiſti ſublimem atque D
robuſtam, cujus altitudo pertingit ad cælum, & aſpectus illius in omnem terram:

18 Et rami ejus pulcherrimi, & fructus ejus nimius, & eſca omnium in ea, ſubter eam habitantes beſtiæ agri, & in ramis ejus commorantes aves cæli:

19 Tu es rex, qui magnificatus es, & invaluiſti: & magnitudo tua crevit, & pervenit uſque ad cælum, & poteſtas tua in terminos univerſæ terræ.

20 Quòd autem vidit rex vigilem & ſanctum deſcendere de cælo, & dicere: Succidite arborem, & diſſipate illam, attamen germen radicum ejus in terra dimittite, & vinciatur ferro & ære in herbis foris, & rore cæli conſpergatur, & cum feris ſit pabulum ejus, donec ſeptem tempora mutentur ſuper eum:

21 Hæc eſt interpretatio ſententiæ Altiſſi- E
mi, quæ pervenit ſuper dominum meum regem:

22 Ejicient te ab hominibus, & cum beſtiis feriſque erit habitatio tua, & * fœnum ut bos * Inf. 5. f. 21.
comedes, & rore cæli infundêris: ſeptem quoque tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias quòd dominetur Excelſus ſuper regnum hominum, & cuicumque voluerit, det illud.

23 Quòd autem præcepit ut relinqueretur germen radicum ejus, id eſt, arboris: regnum tuum tibi manebit, poſtquam cognoveris poteſtatem eſſe cæleſtem.

24 Quamobrem rex conſilium meum placeat tibi, * & peccata tua eleemoſynis redime, * Eccli. 3. d. 33.
& iniquitates tuas miſericordiis pauperum: forſitan ignoſcet delictis tuis.

25 Omnia hæc venerunt ſuper Nabuchodonoſor regem.

26 Poſt

26 Poſt finem menſium duodecim, in aula
Babylonis deambulabat.
F 27 Reſponditque rex, & ait: Nonne hæc
eſt Babylon magna, quam ego ædificavi in do-
mum regni, in robore fortitudinis meæ, & in
gloria decoris mei?
28 Cumque ſermo adhuc eſſet in ore regis,
vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodono-
ſor rex: Regnum tuum tranſibit à te,
29 Et ab hominibus ejicient te, & cum be-
ſtiis & feris erit habitatio tua: fœnum quaſi
bos comedes, & ſeptem tempora mutabuntur
ſuper te, donec ſcias quod dominetur Excelſus
in regno hominum, & cuicumque voluerit,
det illud.
30 Eadem hora ſermo completus eſt ſuper
Nabuchodonoſor, & ex hominibus abjectus
eſt, & fœnum ut bos comedit, & rore cæli
corpus ejus infectum eſt: donec capilli ejus in
ſimilitudinem aquilarum creſcerent, & un-
gues ejus quaſi avium.
31 Igitur poſt finem dierum, ego Nabucho-
G donoſor oculos meos ad cælum elevavi, &
ſenſus meus redditus eſt mihi: & Altiſſimo be-
nedixi, & viventem in ſempiternum laudavi,
* Sup. 3. g. 100. Infr. 7. d. 14. & glorificavi: * quia poteſtas ejus poteſtas
ſempiterna, & regnum ejus in generationem
& generationem.
32 Et omnes habitatores terræ apud eum
in nihilum reputati ſunt, juxta voluntatem
enim ſuam facit tam in virtutibus cæli quàm
in habitatoribus terræ: & non eſt qui reſiſtat
manui ejus, & dicat ei: Quare feciſti?
33 In ipſo tempore ſenſus meus reverſus
eſt ad me, & ad honorem regni mei decorém-
que perveni: & figura mea reverſa eſt ad me:
& optimates mei, & magiſtratus mei requiſie-
runt me, & in regno meo reſtitutus ſum: &
magnificentia amplior addita eſt mihi.
34 Nunc igitur ego Nabuchodonoſor lau-
do, & magnifico, & glorifico regem cæli: quia
omnia opera ejus vera, & viæ ejus judicia, &
gradientes in ſuperbia poteſt humiliare.

CAPUT V.

*Poſtquam Baltaſſar in convivio bibit cum ſuis, ex va-
ſis templi Domini, laudando idola ſua, vidit digitos in pa-
riete ſcribentes: quam ſcripturam ſolus Daniel legere potuit
& interpretari, nempe quod, quia ſecutus ipſum Nabucho-
donoſor elevaverat cor ſuum contra Deum laudans idola,
ſimiliter auferetur ei regnum: honorato igitur Daniele, ac
rege ea nocte interempto ſucceſſit Darius Medus.*

A 1 BAltaſſar rex fecit grande convivium opti-
matibus ſuis mille: & unuſquiſque ſe-
cundùm ſuam bibebat ætatem.
2 Præcepit ergo jam temulentus, ut afferren-
tur vaſa aurea & argentea, quæ aſportaverat
Nabuchodonoſor pater ejus de templo, quod
fuit in Jeruſalem, ut biberent in eis rex & opti-
mates ejus, uxoréſque ejus & concubinæ.
3 Tunc allata ſunt vaſa aurea, & argentea,
quæ aſportaverat de templo, quod fuerat in
Jeruſalem: & biberunt in eis rex & optimates
ejus, uxores & concubinæ illius.
4 Bibebant vinum, & laudabant deos ſuos
aureos, & argenteos, æreos, ferreos, ligneóſ-
que & lapideos.
5 In eadem hora apparuerunt digiti, quaſi B
manus hominis ſcribentis contra candela-
brum in ſuperficie parietis aulæ regiæ: & rex
aſpiciebat articulos manus ſcribentis.
6 Tunc facies regis commutata eſt, & cogi-
tationes ejus conturbabant eum: & compages
renum ejus ſolvebantur, & genua ejus ad ſe
invicem collidebantur.
7 Exclamavit itaque rex fortiter, ut intro-
ducerent magos, Chaldæos, & aruſpices. Et
proloquens rex ait ſapientibus Babylonis.
Quicumque legerit ſcripturam hanc, & inter-
pretationem ejus manifeſtam mihi fecerit, pur-
pura veſtietur, & torquem auream habebit
in collo, & tertius in regno meo erit.
8 Tunc ingreſſi omnes ſapientes regis, non
potuerunt nec ſcripturam legere, nec inter-
pretationem indicare regi.
9 Unde rex Baltaſſar ſatis conturbatus eſt,
& vultus illius immutatus eſt: ſed & optima-
tes ejus turbabantur.
10 Regina autem, pro re quæ acciderat regi,
& optimatibus ejus, domum convivii ingreſ-
ſa eſt: & proloquens ait: Rex in æternum vive:
non te conturbent cogitationes tuæ, neque fa-
cies tua immutetur.
11 Eſt vir in regno tuo, qui ſpiritum deo-
rum ſanctorum habet in ſe: & in diebus patris
tui ſcientia & ſapientia inventæ ſunt in eo:
nam & rex Nabuchonoſor pater tuus, princi-
pem magorum, incantatorum, Chaldæorum,
& aruſpicum conſtituit eum, pater, inquam,
tuus, ô rex:
12 Quia ſpiritus amplior, & prudentia, in-
telligentiaque & interpretatio ſomniorum, &
oſtenſio ſecretorum, ac ſolutio ligatorum, in-
ventæ ſunt in eo, hoc eſt in Daniele: cui rex
poſuit nomen Baltaſſar, nunc itaque Daniel
vocetur, & interpretationem narrabit.
13 Igitur introductus eſt Daniel coram re- D
ge. Ad quem præfatus rex ait: Tu es Daniel
de filiis captivitatis Judæ, quem adduxit pa-
ter meus rex de Judæa?
14 Audivi de te, quoniam ſpiritum deo-
rum habeas: & ſcientia intelligentiaque ac
ſapientia ampliores inventæ ſunt in te.
15 Et nunc introgreſſi ſunt in conſpectu
meo ſapientes magi, ut ſcripturam hanc lege-
rent, & interpretationem ejus indicarent mihi:
& nequiverunt ſenſũ hujus ſermonis edicere.
16 Porrò ego audivi de te, quòd poſſis obſ-
cura interpretari, & ligata diſſolvere: ſi ergo
vales ſcripturam legere, & interpretationem
ejus indicare mihi, purpura veſtieris, & tor-
quem auream circa collum tuum habebis, &
tertius in regno meo princeps eris.
17 Ad quæ reſpondens Daniel, ait coram E
rege: Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ
alteri da: ſcripturam autem legam tibi, rex, &
interpretationem ejus oſtendam tibi.
18 O rex, Deus Altiſſimus, regnum &
magnificen-

magnificentiam, gloriam & honorem dedit Nabuchodonoſor patri tuo.

19 Et propter magnificentiam quam dederat ei, univerſi populi, tribus, & linguæ, tremebant & metuebant eum: quos volebat, interficiebat: & quos volebat, percutiebat: & quos volebat, exaltabat: & quos volebat, humiliabat.

20 Quando autem elevatum eſt cor ejus, & ſpiritus illius obfirmatus eſt ad ſuperbiam, depoſitus eſt de ſolio regni ſui, & gloria ejus ablata eſt:

F 21 * Et à filiis hominum ejectus eſt, ſed & cor ejus cum beſtiis poſitum eſt, & cum onagris erat habitatio ejus: fœnum quoque ut bos comedebat, & rore cæli corpus ejus infectum eſt, donec cognoſceret quod poteſtatem haberet Altiſſimus in regno hominum: & quemcumque voluerit, ſuſcitabit ſuper illud.

*Sup. 4. 22.

22 Tu quoque filius ejus Baltaſſar, non humiliaſti cor tuum, cùm ſcires hæc omnia:

23 Sed adverſum Dominatorem cæli elevatus es: & vaſa domus ejus allata ſunt coram te: & tu, & optimates tui, & uxores tuæ, & concubinæ tuæ, vinum bibiſtis in eis: deos quoque argenteos, & aureos, & æreos, ferreos, ligneoſque & lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque ſentiunt, laudaſti: porrò Deum, qui habet flatum tuum in manu ſua, & omnes vias tuas, non glorificaſti.

24 Idcircò ab eo miſſus eſt articulus manus, quæ ſcripſit hoc, quod exaratum eſt.

G 25 Et hæc eſt autem ſcriptura, quæ digeſta eſt: MANE, THECEL, PHARES.

26 Et hæc eſt interpretatio ſermonis. MANE: numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud.

27 THECEL: appenſus es in ſtatera, & inventus es minus habens.

28 PHARES: diviſum eſt regnum tuum, & datum eſt Medis & Perſis.

29 Tunc jubente rege indutus eſt Daniel purpura, & circumdata eſt torques aurea collo ejus: & prædicatum eſt de eo quòd haberet poteſtatem tertius in regno ſuo.

30 Eadem nocte interfectus eſt Baltaſſar rex Chaldæus.

31 Et Darius Medus ſucceſſit in regnum annos natus ſexagintaduos.

CAPUT VI.

Daniel ſupra ſatrapas regni conſtituitur, & accuſatus quod regis edictum non ſervaſſet, quia Deum cæli orabat, miſſus eſt in lacum leonum: ſequentique die illæſus eductus, immiſſis ac ſubitò dilaniatis ejus accuſatoribus: quare motus rex, in ſuis provinciis Deum ejus timendum præcepit.

A 1 PLacuit Dario, & conſtituit ſuper regnum ſatrapas centum viginti, ut eſſent in toto regno ſuo.

2 Et ſuper eos principes tres, ex quibus Daniel unus erat: ut ſatrapæ illis redderent rationem, & rex non ſuſtineret moleſtiam.

3 Igitur Daniel ſuperabat omnes principes & ſatrapas: quia ſpiritus Dei amplior erat in illo.

4 Porrò rex cogitabat conſtituere eum ſuper omne regnum: unde principes & ſatrapæ quærebant occaſionem ut invenirent Danieli ex latere regis: nullámque cauſam & ſuſpicionem reperire potuerunt, eò quòd fidelis eſſet, & omnis culpa & ſuſpicio non inveniretur in eo.

5 Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus B
Danieli huic aliquam occaſionem, niſi fortè in lege Dei ſui.

6 Tunc principes & ſatrapæ ſurripuerũt regi, & ſic locuti ſunt ei: Dari rex in æternum vive:

7 Conſilium inierunt omnes principes regni tui, magiſtratus, & ſatrapæ, ſenatores, & judices, ut decretum imperatorium exeat, & edictum: Ut omnis qui petierit aliquam petitionem à quocumque deo & homine, uſque ad triginta dies, niſi à te rex, mittatur in lacum leonum.

8 Nunc itaque rex confirma ſententiam, & ſcribe decretum: ut non immutetur quod ſtatutum eſt à Medis & Perſis, nec prævaricari cuiquam liceat.

9 Porrò rex Darius propoſuit edictum, & ſtatuit.

10 Quod cum Daniel comperiſſet, id eſt, C
conſtitutam legem, ingreſſus eſt domum ſuam: & feneſtris apertis in cœnaculo ſuo contra Jeruſalem tribus temporibus in die flectebat genua ſua, & adorabat, confitebatúrque coram Deo ſuo, ſicut & antè facere conſueverat.

11 Viri ergo illi curioſiùs inquirentes, invenerunt Danielem orantem & obſecrantem Deum ſuum.

12 Et accedẽtes locuti ſunt regi ſuper edicto: D
Rex numquid non cõſtituiſti, ut omnis homo, qui rogaret quemquam de diis & hominibus, uſque ad dies triginta, niſi te, rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos reſpondens rex, ait: Verus eſt ſermo juxta decretum Medorum atque Perſarum, quod prævaricari non licet.

13 Tunc reſpondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captivitatis Juda, nõ curavit de lege tua & de edicto quod conſtituiſti, ſed tribus tẽporibus per diem orat obſecratione ſua.

14 Quod verbum cùm audiſſet rex, ſatis contriſtatus eſt: & pro Daniele poſuit cor ut liberaret eum, & uſque ad occaſum ſolis laborabat ut erueret illum.

15 Viri autem illi intelligentes regem, dixerunt ei: Scito rex, quia lex Medorum atque Perſarum eſt, ut omne decretum, quod conſtituerit rex, non liceat immutari.

16 Tunc rex præcepit; & adduxerunt Da- E
nielem, & miſerunt eum in lacum leonum. Dixítque rex Danieli: Deus tuus, quem colis ſemper, ipſe liberabit te.

17 Allatúſque eſt lapis unus, & poſitus eſt ſuper os laci: quem obſignavit rex annulo ſuo, & annulo optimatum ſuorum, neque fieret contra Danielem.

18 Et abiit rex in domum ſuam, & dormivit incœnatus, cibíque non ſunt allati coram eo, inſuper & ſomnus receſſit ab eo.

19 Tunc rex primo diluculo conſurgens, feſtinus ad lacum leonum perrexit:

20 Appropinquanſque lacui, Danielem voce lacrymabili inclamavit, & affatus eſt eum: Daniel ſerve Dei vivētis, Deus tuus, cui tu ſervis ſemper, putáſne valuit te liberare à leonibus?

21 Et Daniel regi reſpondens ait; Rex in æternum vive:

* 1. Mac 2 g 60 22 * Deus meus miſit angelum ſuum, & concluſit ora leonum, & non nocuerunt mihi: quia coram eo juſtitia inventa eſt in me: ſed & coram te, rex, delictum non feci.

23 Tunc vehementer rex gaviſus eſt ſuper eo, & Danielem præcepit educi de lacu: eductúſque eſt Daniel de lacu, & nulla læſio inventa eſt in eo, quia credidit Deo ſuo.

24 Jubente autem rege, adducti ſunt viri illi, qui accuſaverant Danielem: & in lacum leonum miſſi ſunt, ipſi, & filij, & uxores eorum: & non pervenerunt uſque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, & omnia oſſa eorum comminuerunt.

G 25 Tunc Darius rex ſcripſit univerſis populis, tribubus, & linguis, habitantibus in univerſa terra: Pax vobis multiplicetur.

26 A me conſtitutum eſt decretum, ut in univerſo imperio & regno meo, tremiſcant & paveant Deum Danielis. Ipſe eſt enim Deus vivens, & æternus in ſæcula: & regnum ejus non diſſipabitur, & poteſtas ejus uſque in æternum.

27 Ipſe liberator, atque ſalvator, faciens ſigna, & mirabilia in cælo & in terra: qui liberavit Danielem de lacu leonum.

* Sup. 1 d. 21. 28 * Porrò Daniel perſeveravit uſque ad regnum Darij, regnúmque Cyri Perſæ.

Caput VII.

Viſio Danielis de quatuor beſtiis quatuor regna deſignantibus: de antiquo dierum & throno ejus ac miniſtris, quo judicante perierunt beſtiæ: ad hunc accedens filius hominis accipit poteſtatem æternam & incorruptibile regnum: declarantur regna per beſtias deſignata, & maximè quæ per quartam beſtiam & ejus cornua deſignentur, quæ regnabit uſque ad tempus & tempora & dimidium tēporis,

A 1 ANno primo Baltaſſar regis Babylonis, Daniel ſomnium vidit: viſio autem capitis ejus in cubili ſuo: & ſomnium ſcribens, brevi ſermone comprehendit: ſummatímque perſtringens, ait:

2 Videbam in viſione mea nocte, & ecce quatuor venti cæli pugnabant in mari magno.

3 Et quatuor beſtiæ grandes aſcendebant de mari diverſæ inter ſe.

4 Prima quaſi leæna, & alas habebat aquilæ: aſpiciebam donec evulſæ ſunt alæ ejus, & ſublata eſt de terra, & ſuper pedes quaſi homo ſtetit, & cor hominis datum eſt ei.

B 5 Et ecce beſtia alia ſimilis urſo in parte ſtetit: & tres ordines erant in ore ejus, & in dentibus ejus, & ſic dicebant ei: Surge: comede carnes plurimas.

6 Poſt hæc aſpiciebam, & ecce alia quaſi pardus, & alas habebat quaſi avis, quatuor ſuper ſe, & quatuor capita erant in beſtia, & poteſtas data eſt ei.

7 Poſt hæc aſpiciebam in viſione noctis, & ecce beſtia quarta terribilis, atque mirabilis, & fortis nimis, dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, & reliqua pedibus ſuis conculcans: diſſimilis autem erat ceteris beſtiis, quas videram ante eam, & habebat cornua decem.

8 Conſiderabam cornua, & ecce cornu aliud parvulum ortum eſt de medio eorum: & tria de cornibus primis evulſa ſunt à facie ejus: & ecce oculi, quaſi oculi hominis erant in cornu iſto, & os loquens ingentia. C

9 Aſpiciebam donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit: veſtimentum ejus candidum quaſi nix, & capilli capitis ejus quaſi lana munda: thronus ejus flammæ ignis: rotæ ejus ignis accenſus.

10 Fluvius igneus, rapidúſque egrediebatur à facie ejus.* millia millium miniſtrabant ei: & decies millies centena millia aſſiſtebant ei: judicium ſedit, & libri aperti ſunt. * Apoc. 5. c. 11. D

11 Aſpiciebam propter vocem ſermonum grandium, quos cornu illud loquebatur: & vidi quoniam interfecta eſſet beſtia, & periſſet corpus ejus, & traditum eſſet ad comburendum igni:

12 Aliarum quoque beſtiarum ablata eſſet poteſtas, & tempora vitæ conſtituta eſſent eis uſque ad tempus & tempus.

13 Aſpiciebam ergo in viſione noctis, & ecce cum nubibus cæli quaſi filius hominis veniebat, & uſque ad antiquum dierum pervenit: & in conſpectu ejus obtulerunt eum.

14 Et dedit ei poteſtatem, & honorem, & regnum: & omnes populi, tribus, & linguæ ipſi ſervient: * poteſtas ejus, poteſtas æterna, quæ non auferetur: & regnum ejus, quod non corrumpetur. *Sup 3. g 100. 4. g. 31. Mic 4 c. 7 Luc. 1 d 22.

15 Horruit ſpiritus meus, ego Daniel territus ſum in his, & viſiones capitis mei conturbaverunt me. E

16 Acceſſi ad unum de aſſiſtentibus, & veritatem quærebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationem ſermonum, & docuit me:

17 Hæ quatuor beſtiæ magnæ, quatuor ſunt regna, quæ conſurgent de terra.

18 Suſcipient autem regnum ſancti Dei altiſſimi: & obtinebunt regnum uſque in ſæculum, & ſæculum ſæculorum.

19 Poſt hoc volui diligenter diſcere de beſtia quarta, quæ erat diſſimilis valde ab omnibus, & terribilis nimis: dentes & ungues ejus ferrei: comedebat, & comminuebat, & reliqua pedibus ſuis conculcabat:

20 Et de cornibus decem, quæ habebat in capite: & de alio, quod ortum fuerat, ante quod ceciderant tria cornua: & de cornu illo, quod habebat oculos, & os loquens grandia, & majus erat ceteris.

21 Adſpiciebam, & ecce cornu illud faciebat F

bat bellum adverſus ſanctos,& prævalebat eis.
22 Donec venit antiquus dierum, & judicium dedit ſanctis Excelſi,& tempus advenit, & regnum obtinuerunt ſancti.
23 Et ſic ait: Beſtia quarta, regnum quartum erit in terra,quod majus erit omnibus regnis, & devorabit univerſam terram, & conculcabit, & comminuet eam.
24 Porrò cornua decem ipſius regni, decem reges erunt: & alius conſurget poſt eos, & ipſe potentior erit prioribus, & tres reges humiliabit.
G 25 Et ſermones contra Excelſum loquetur, & ſanctos Altiſſimi conteret: & putabit quòd poſſit mutare tempora, & leges, & tradentur in manu ejus uſque ad tempus,& tempora, & dimidium temporis.
26 Et judicium ſedebit,ut auferatur potentia,& conteratur, & diſpereat uſque in finem.
27 Regnum autem, & poteſtas, & magnitudo regni, quæ eſt ſubter omne cælum,detur populo ſanctorum Altiſſimi: cujus regnum, regnum ſempiternum eſt, & omnes reges ſervient ei, & obedient.
28 Hucuſque finis verbi. Ego Daniel multùm cogitationibus meis conturbabar, & facies mea mutata eſt in me: verbum autem in corde meo conſervavi.

CAPUT VIII.

Viſio de ariete duorum cornuum, & hirco unius ac poſtmodum quatuor cornuum, qui devicit arietem: quorum ille regem Medorum ac Perſarum deſignat, hic autem regem Græcorum: additur prophetia de rege impudente, ipſiúſque tyrannide, dolo & ſuperbia, qui ſine manu conteretur.

A 1 ANno tertio regni Baltaſſar regis,viſio apparuit mihi. Ego Daniel, poſt id quod videram in principio,
2 Vidi in viſione mea, cùm eſſem in Suſis caſtro, quod eſt in Ælam regione: vidi autem in viſione eſſe me ſuper portam Ulai.
3 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce aries unus ſtabat ante paludem,habens cornua excelſa, & unum excelſius altero atque ſuccreſcens. Poſteà,
B 4 Vidi arietem cornibus ventilantem contra
*Orientem & contra Occidentem. * Occidentem, & contra Aquilonem, & contra Meridiem, & omnes beſtiæ non poterant reſiſtere ei, neque liberari de manu ejus:fecitque ſecundùm voluntatem ſuam, & magnificatus eſt.
5 Et ego intelligebam: ecce autem hircus caprarum veniebat ab Occidente ſuper faciem totius terræ,& non tangebat terram.porrò hircus habebat cornu inſigne inter oculos ſuos.
6 Et venit uſque ad arietem illum cornutum, quem videram ſtantem ante portam, & cucurrit ad eum in impetu fortitudinis ſuæ.
C 7 Cúmque appropinquaſſet propè arietem, efferatus eſt in eum, & percuſſit arietem: & comminuit duo cornua ejus, & non poterat aries reſiſtere ei: cúmque eum miſiſſet in terram, conculcavit, & nemo quibat liberare arietem de manu ejus.
8 Hircus autem caprarum magnus factus eſt nimis: cúmque creviſſet,fractum eſt cornu magnum, & orta ſunt quatuor cornua ſubter illud per quatuor ventos cæli.
9 De uno autem ex eis egreſſum eſt cornu unum modicum: & factum eſt grande contra Meridiem, & contra Orientem,& contra fortitudinem.
10 Et magnificatum eſt uſque ad fortitudinem cæli:& dejecit de fortitudine,& de ſtellis, & conculcavit eas.
11 Et uſque ad principem fortitudinis magnificatum eſt: & ab eo tulit juge ſacrificium, D
& dejecit locum ſanctificationis ejus.
12 Robur autem datum eſt ei contra juge ſacrificium propter peccata: & proſternetur veritas in terra,& faciet, & proſperabitur.
13 Et audivi unum de ſanctis loquentem: & dixit unus ſanctus alteri neſcio cui loquenti: Uſquequò viſio,& juge ſacrificium, & peccatum deſolationis, quæ facta eſt: & ſanctuarium,& fortitudo conculcabitur:
14 Et dixit ei:Uſque ad veſperam & mane, dies duo millia trecenti: & mundabitur ſanctuarium.
15 Factum eſt autem cùm viderem ego Daniel viſionem, & quærerem intelligentiam: E
ecce ſtetit in conſpectu meo quaſi ſpecies viri.
16 Et audivi vocem viri inter Ulai: & clamavit, & ait: Gabriel fac intelligere iſtam viſionem.
17 Et venit,& ſtetit juxtà ubi ego ſtabam: cúmque veniſſet, pavens corrui in faciem meam, & ait ad me: Intellige fili hominis, quoniam in tempore finis complebitur viſio.
18 Cúmque loqueretur ad me, collapſus ſum pronus in terram; & tetigit me, & ſtatuit me in gradu meo.
19 Dixítque mihi: Ego oſtendam tibi quæ F
futura ſunt in noviſſimo maledictionis: quoniam habet tempus finem ſuum.
20 Aries, quem vidiſti habere cornua, rex Medorum eſt atque Perſarum.
21 Porrò hircus caprarum, rex Græcorum eſt, & cornu grande, quod erat inter oculos ejus, ipſe eſt rex primus.
22 Quòd autem fracto illo ſurrexerunt quatuor pro eo: quatuor reges de gente ejus conſurgent,ſed non in fortitudine ejus.
23 Et poſt regnum eorum, cùm creverint iniquitates, conſurget rex impudens facie, & intelligens propoſitiones.
24 Et roborabitur fortitudo ejus,ſed non in viribus ſuis: & ſuprà quàm credi poteſt, univerſa vaſtabit, & proſperabitur, & faciet. Et interficiet robuſtos, & populum ſanctorum.
25 Secundùm voluntatem ſuam, & dirigetur dolus in manu ejus: & cor ſuum magnificabit, & in copia rerum omnium occidet plu- G
rimos:& contra principem principum conſurget,& ſine manu conteretur.
26 Et viſio veſpere & manè, quæ dicta eſt,

vera eſt: tu ergo viſionem ſigna, quia poſt multos dies erit.

27 Et ego Daniel langui, & ægrotavi per dies: cúmque ſurrexiſſem, faciebam opera regis, & ſtupebam ad viſionem, & non erat qui interpretaretur.

Caput IX.

Poſt orationem Danielis, qua confitetur Iudæos propter ſua & patrum peccata veniſſe in magnam afflictionem, petens Dei miſericordiam erga populum ſuum fit ipſi revelatio de 70. hebdomadibus uſque ad unctionem Sancti ſanctorum, & de Chriſti morte, populóque ejus perdendo, & abominatione deſolationis in templo.

A 1 IN anno primo Darij filij Aſſueri de ſemine Medorum, qui imperavit ſuper regnum Chaldæorum:

2 Anno uno regni ejus ego Daniel intellexi
Jer. 25 in libris numerum annorum, de quo factus
c. 11. 29. eſt ſermo Domini ad Jeremiam prophetam, ut
c. 10. complerentur deſolationis Jeruſalem ſeptuaginta anni.

3 Et poſui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare & deprecari in jejuniis, ſacco, & cinere.

4 Et oravi Dominum Deum meum, & con-
*2. Eſd. feſſus ſum, & dixi: * Obſecro Domine Deus
1. b. 5 magne & terribilis, cuſtodiens pactum & miſericordiam diligentibus te, & cuſtodientibus mandata tua.

*Baruc. 5 * Peccavimus, iniquitatem fecimus, impiè
1. c. 17. egimus, & receſſimus: & declinavimus à mandatis tuis, ac judiciis.

B 6 Non obedivimus ſervis tuis prophetis, qui locuti ſunt in nomine tuo regibus noſtris, principibus noſtris, patribus noſtris, omníque populo terræ.

7 Tibi Domine juſtitia: nobis autem confuſio faciei, ſicut eſt hodie viro Juda, & habitatoribus Jeruſalem, & omni Iſraël, his qui propè ſunt, & his qui procul, in univerſis terris ad quas ejeciſti eos, porpter iniquitates eorum, in quibus peccaverunt in te.

8 Domine nobis confuſio faciei regibus noſtris, principibus noſtris, & patribus noſtris, qui peccaverunt.

9 Tibi autem Domino Deo noſtro miſericordia, & propitiatio, quia receſſimus à te:

10 Et non audivimus vocem Domini Dei noſtri, ut ambularemus in lege ejus, quam poſuit nobis per ſervos ſuos prophetas.

C 11 Et omnis Iſraël prævaricati ſunt legem tuam, & declinaverunt ne audirent vocem tuam, & ſtillavit ſuper nos maledictio, & de-
* Deu. teſtatio, * quæ ſcripta eſt in libro Moyſi ſervi
27 c. 14. Dei, quia peccavimus ei.

12 Et ſtatuit ſermones ſuos, quos locutus eſt ſuper nos, & ſuper principes noſtros, qui judicaverunt nos, ut ſuperinduceret in nos magnum malum, quale numquam fuit ſub omni cælo, ſecundùm quod factum eſt in Jeruſalem.

13 Sicut ſcriptum eſt in lege Moyſi, omne malum hoc venit ſuper nos: & non rogavimus faciem tuam Domine Deus noſter, ut reverteremur ab iniquitatibus noſtris, & cogitaremus veritatem tuam.

14 Et vigilavit Dominus ſuper malitiam, & D
adduxit eam ſuper nos: juſtus Dominus Deus noſter in omnibus operibus ſuis, quæ fecit: non enim audivimus vocem ejus.

15 * Et nunc Domine Deus noſter, * qui *Baruc.
eduxiſti populum tuum de Terra Ægypti in 2. c. 11.
manu forti, & feciſti tibi nomen ſecundùm *Exod.
diem hanc: peccavimus, iniquitatem fecimus. 14 c. 22.

16 Domine in omnem juſtitiam tuam: avertatur obſecro ira tua, & furor tuus, à civitate tua Jeruſalem, & monte ſancto tuo Propter peccata enim noſtra, & iniquitates patrum noſtrorum, Jeruſalem & populus tuus in opprobrium ſunt omnibus per circuitum noſtrum.

17 Nunc ergo exaudi Deus noſter oratio- E
nem ſervi tui, & preces ejus: & oſtende faciem tuam ſuper ſanctuarium tuum, quod deſertum eſt propter temetipſum.

18 Inclina Deus meus aurem tuam, & audi: aperi oculos tuos, & vide deſolationem noſtram, & civitatem, ſuper quam invocatum eſt nomen tuum: neque enim in juſtificationibus noſtris proſternimus preces ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis.

19 Exaudi Domine, placare Domine: attende & fac: ne moreris propter temetipſum Deus meus: quia nomen tuum invocatum eſt ſuper civitatem: & ſuper populum tuum.

20 Cúmque adhuc loquerer, & orarem, & F
confiterer peccata mea, & peccata populi mei Iſraël, & proſternerem preces meas in conſpectu Dei mei, pro monte ſancto Dei mei:

21 Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem videram in viſione à principio, citò volans tetigit me in tempore ſacrificij veſpertini.

22 Et docuit me, & locutus eſt mihi, dixítque: Daniel nunc egreſſus ſum ut docerem te, & intelligeres.

23 Ab exordio precum tuarum egreſſus eſt ſermo: ego autem veni ut indicarem tibi, quia vir deſideriorum es tu: ergo animadverte ſermonem, & intellige viſionem.

24 * Septuaginta hebdomades abbreviatæ *Joan. 5.
ſunt ſuper populum tuum, & ſuper urbem 5. 45.
ſanctam tuam, ut conſummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur juſtitia ſempiterna, & impleatur viſio, & prophetia, & ungatur Sanctus ſanctorum.

25 Scito ergo, & animadverte: Ab exitu G
ſermonis, ut iterùm ædificetur Jeruſalem, uſque ad Chriſtum ducem, hebdomades ſeptem, & hebdomades ſexaginta duæ erunt: & rurſum ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum.

26 Et poſt hebdomades ſexaginta duas occidetur Chriſtus: & non erit ejus populus, qui eum negaturus eſt. Et civitatem & ſanctuarium diſſipabit populus cum duce venturo: & finis ejus vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio.

27 Confirmabit

27 Confirmabit autem pactum multis hebdomada una: & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificium: * & erit in templo abominatio deſolationis: & uſque ad conſummationem & finem perſeverabit deſolatio.

* Mt. 24. 15.

Caput X.

Ubi ſe afflixiſſet Daniel, videt virum lineis veſtitum qui hic deſcribitur & territus ac tremens confortatur ſemel & iterum: de reſiſtente principe regni Perſarum, de principe Græcorum, & de Michaële principe Judæorum qui ſolus auxiliatur.

A 1 ANno tertio Cyri regis Perſarum, verbum revelatum eſt Danieli cognomento Baltaſſar, & verbum verum, & fortitudo magna: intellexítque ſermonem: intelligentia enim eſt opus in viſione.

2 In diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus,

3 Panem deſiderabilem non comedi, & caro & vinum non introierunt in os meum, ſed neque unguento unctus ſum: donec complerentur trium hebdomadarum dies.

4 Die autem vigeſima & quarta menſis primi, eram juxta fluvium magnum, qui eſt Tigris.

5 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce vir unus veſtitus lineis, & renes ejus accincti auro obrizo:

6 Et corpus ejus quaſi chryſolithus, & facies ejus velut ſpecies fulguris, & oculi ejus ut lampas ardens: & brachia ejus, & quæ deorſum ſunt uſque ad pedes, quaſi ſpecies æris candentis: & vox ſermonum ejus ut vox multitudinis.

7 Vidi autem ego Daniel ſolus viſionem: porrò viri, qui erant mecum, non viderunt: ſed terror nimius irruit ſuper eos, & fugerunt in abſconditum.

B 8 Ego autem relictus ſolus vidi viſionem grandem hanc: & non remanſit in me fortitudo, ſed & ſpecies mea immutata eſt in me, & emarcui, nec habui quidquam virium.

9 Et audivi vocem ſermonum ejus: & audiens jacebam conſternatus ſuper faciem meam, & vultus meus hærebat terræ.

10 Et ecce manus tetigit me, & erexit me ſuper genua mea, & ſuper articulos manuum mearum.

11 Et dixit ad me: Daniel vir deſideriorum, intellige verba, quæ ego loquor ad te, & ſta in gradu tuo: nunc enim ſum miſſus ad te. Cúmque dixiſſet mihi ſermonē iſtum, ſteti tremens.

C 12 Et ait ad me: Noli metuere Daniel: quia ex die primo, quo poſuiſti cor tuum ad intelligendum ut te affligeres in conſpectu Dei tui, exaudita ſunt verba tua: & ego veni propter ſermones tuos.

13 Princeps autem regni Perſarum reſtitit mihi viginti & uno diebus: & ecce Michaël unus de principibus primis venit in adjutorium meum, & ego remanſi ibi juxta regem Perſarum.

14 Veni autem ut docerem te quæ ventura ſunt populo tuo in noviſſimis diebus, quoniam adhuc viſio in dies

15 Cúmque loqueretur mihi hujuſcemodi verbis, dejeci vultum meum ad terram, & tacui.

16 Et ecce quaſi ſimilitudo filii hominis tetigit labia mea: & aperiens os meum locutus ſum, & dixi ad eum qui ſtabat contra me: Domine mi, in viſione tua diſſolutæ ſunt compages meæ, & nihil in me remanſit virium. D

17 Et quomodo poterit ſervus Domini mei loqui cum Domino meo? nihil enim in me remanſit virium, ſed & halitus meus intercluditur.

18 Rurſum ergo tetigit me quaſi viſio hominis, & confortavit me,

19 Et dixit: Noli timere vir deſideriorum: pax tibi: confortare, & eſto robuſtus. Cúmque loqueretur mecum, convalui: & dixi: Loquere Domine mi, quia confortaſti me.

20 Et ait: Numquid ſcis quare venerim ad te? & nunc revertar ut prælier adverſum principem Perſarum: cùm ego egrederer apparuit princeps Græcorum veniens.

21 Veruntamen annuntiabo tibi quod expreſſum eſt in ſcriptura veritatis: & nemo eſt adjutor meus in omnibus his, niſi Michaël princeps veſter.

Caput XI.

Vaticinium de regibus Perſarum & rege Græcorum: de bellis ac inſidiis inter reges Auſtri & Aquilonis, & de rege qui Deum deorum non reputabit, ſed plurima adverſus ipſum loquetur, & quæ provinciæ ab illo evadent, quibúſve dominabitur.

1 EGo autem ab anno primo Darii Medi ſtabam ut confortaretur, & roboraretur. A

2 Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges ſtabunt in Perſide, & quartus ditabitur opibus nimiis ſuper omnes: & cùm invaluerit divitiis ſuis, concitabit omnes adverſum regnum Græciæ.

3 Surget verò rex fortis, & dominabitur poteſtate multa, & faciet quod placuerit ei.

4 Et cùm ſteterit, conteretur regnum ejus, & dividetur in quatuor ventos cæli; ſed non in poſteros ejus, neque ſecundùm potentiam illius, qua dominatus eſt: lacerabitur enim regnum ejus etiam in externos, exceptis his.

5 Et confortabitur rex Auſtri: & de principibus ejus prævalebit ſuper eum, & dominabitur ditione: multa enim dominatio ejus.

6 Et poſt finem annorum fœderabuntur: filiáque regis Auſtri veniet ad regem Aquilonis facere amicitiam, & non obtinebit fortitudinem brachii, nec ſtabit ſemen ejus: & tradetur ipſa, & qui adduxerunt eam, adoleſcentes ejus, & qui confortabant eam in temporibus.

7 Et ſtabit de germine radicum ejus plantatio: & veniet cum exercitu, & ingredietur provinciam regis Aquilonis: & abutetur eis, & obtinebit. B

8 Inſuper & deos eorum, & ſculptilia, vaſa quoque pretioſa argenti & auri, captiva ducet in Ægyptum: ipſe prævalebit adverſus regem Aquilonis.

9 Et intrabit in regnum rex Auſtri, & revertetur in terram ſuam.

10 Filij autem ejus provocabuntur, & congregabunt multitudinem exercituum plurimorum: & veniet properans, & inundans: & revertetur, & concitabitur, & congredietur cum robore ejus.

11 Et provocatus rex Auſtri egredietur, & pugnabit adverſus regnum Aquilonis, & præparabit multitudinem nimiam, & dabitur multitudo in manu ejus.

C 12 Et capiet multitudinem, & exaltabitur cor ejus, & dejiciet multa millia, ſed non prævalebit.

13 Convertetur enim rex Aquilonis, & præparabit multitudinem multò majorem quam priùs: & in fine temporum annorúmque, veniet properans cum exercitu magno, & opibus nimiis.

*Iſa 29, 6, 16. 14 * Et in temporibus illis multi conſurgent adverſus regem Auſtri: filij quoque prævaricatorum populi tui extollentur ut impleant viſionem, & corruent.

15 Et veniet rex Aquilonis, & comportabit aggerem, & capiet urbes munitiſſimas: & brachia Auſtri non ſuſtinebunt, & conſurgent electi ejus ad reſiſtendum, & non erit fortitudo.

16 Et faciet veniens ſuper eum juxta placitum ſuum, & non erit qui ſtet contra faciem ejus: & ſtabit in terra inclyta, & conſumetur in manu ejus.

17 Et ponet faciem ſuam ut veniat ad tenendum univerſum regnum ejus, & recta faciet cum eo: & filiam feminarum dabit ei, ut evertat illud: & non ſtabit, nec illius erit.

18 Et convertet faciem ſuam ad inſulas, & capiet multas: & ceſſare faciet principem opprobrij ſui, & opprobrium ejus convertetur in eum.

D 19 Et convertet faciem ſuam ad imperium terræ ſuæ, & impinget, & corruet, & non invenietur.

20 Et ſtabit in loco ejus viliſſimus, & indignus decore regio: & in paucis diebus conteretur, non in furore, nec in prælio.

21 Et ſtabit in loco ejus deſpectus, & non tribuetur ei honor regius: & veniet clàm, & obtinebit regnum in fraudulentia.

22 Et brachia pugnantis expugnabuntur à facie ejus, & conterentur: inſuper & dux fœderis.

23 Et poſt amicitias, cum eo faciet dolum: & aſcendet, & ſuperabit in modico populo.

24 Et abundantes & uberes urbes ingredietur: & faciet quæ non fecerunt patres ejus, & patres patrum ejus: rapinas, & prædam, & divitias eorum diſſipabit, & contra firmiſſimas cogitationes inibit: & hoc uſque ad tempus.

25 Et concitabitur fortitudo ejus, & cor ejus adverſum regem Auſtri in exercitu magno: & rex Auſtri provocabitur ad bellum multis auxiliis, & fortibus nimis: & non ſtabunt, quia inibunt adverſus eum conſilia.

26 Et comedentes panem cum eo, conterent illum, exercitúſque ejus opprimetur: & cadent interfecti plurimi. E

27 Duorum quoque regum cor erit ut malefaciant, & ad menſam unam mendacium loquentur, & non proficient: quia adhuc finis in aliud tempus.

28 Et revertetur in terram ſuam cum opibus multis: & cor ejus adverſum teſtamentum ſanctum: & faciet, & revertetur in terram ſuam.

29 Statuto tempore revertetur, & veniet ad Auſtrum: & non erit priori ſimile noviſſimum.

30 Et venient ſuper eum Trieres & Romani: & percutietur, & revertetur, & indignabitur contra teſtamentum ſanctuarij, & faciet: revertetúrque, & cogitabit adverſum eos, qui dereliquerunt teſtamentum ſanctuarij.

31 Et brachia ex eo ſtabunt, & polluent ſanctuarium fortitudinis, & auferent juge ſacrificium: & dabunt abominationem in deſolationem.

32 Et impij in teſtamentum ſimulabunt F
fraudulenter: populus autem ſciens Deum ſuum, obtinebit, & faciet.

33 Et docti in populo docebunt plurimos: & ruent in gladio, & in flamma, & in captivitate, & in rapina dierum.

34 Cúmque corruerint, ſublevabuntur auxilio parvulo: & applicabuntur eis plurimi fraudulenter.

35 Et de eruditis ruent, ut conflentur, & eligantur, & dealbentur uſque ad tempus præfinitum: quia adhuc aliud tempus erit.

36 Et faciet juxta voluntatem ſuam rex, & elevabitur, & magnificabitur adverſus omnem deum: & adverſus Deum deorum loquetur magnifica, & dirigetur, donec compleatur iracundia: perpetrata quippe eſt definitio.

37 Et Deum patrum ſuorum non reputabit: & erit in concupiſcentiis feminarum, nec quemquam deorum curabit: quia adverſum univerſa conſurgent.

38 Deum autem Maozim in loco ſuo venerabitur: & Deum quem ignoraverunt patres ejus, colet auro, & argento, & lapide pretioſo, rebúſque pretioſis.

39 Et faciet ut muniat Moazim cum Deo G
alieno, quem cognovit, & multiplicabit gloriam, & dabit eis poteſtatem in multis, & terram dividet gratuito.

40 Et in tempore præfinito præliabitur adverſus eum rex auſtri, & quaſi tempeſtas veniet contra illum rex Aquilonis, in curribus, & in equitibus, & in claſſe magna, & ingredietur terras, & conteret & pertranſiet.

41 Et introibit in terram glorioſam, & multæ corruent: hæc autem ſolæ ſalvabuntur de manu ejus, Edom, & Moab, & principium filiorum Ammon.

42 Et mittet manum ſuam in terras: & terra Ægypti non effugiet.

43 Et dominabitur theſaurorum auri & argenti, & in omnibus pretioſis Ægypti: per

Lybiam

Lybiam quoque & Æthiopiam tranſibit.
44 Et fama turbabit eum ab Oriente & ab
Aquilone: & veniet in multitudine magna ut
conterat & interficiat plurimos.
45 Et figet tabernaculum ſuum Apadno
inter maria, ſuper montem inclytum & ſan-
ctum: & veniet uſque ad ſummitatem ejus,
& nemo auxiliabitur ei.

Caput XII.

Poſt magnam afflictionem tandem ſalvabuntur reliquiæ Judæorum, & ex mortuis quidam reſurgent ad vitam, & quidam ad opprobrium; docti verò ac doctores fulgebunt: de duobus ad ripas fluminis ſtantibus, & viro lineis veſtito, qui temporis aperit determinationem: & de completione hujus prophetiæ poſt ſtatutum tempus.

A 1 IN tempore autem illo conſurget Michaël
princeps magnus, qui ſtat pro filiis popu-
li tui: & veniet tempus quale non fuit ab eo ex
quo gentes eſſe cœperunt uſque ad tempus
illud. Et in tempore illo ſalvabitur populus
tuus omnis qui inventus fuerit ſcriptus in li-
bro.
2 Et multi de his qui dormiunt in terræ
* Matt. 25. d. 46. pulvere, evigilabunt: * alij in vitam æternam,
* Sap. 3. a 7. alij in opprobrium ut videant ſemper.
3 Qui autem docti fuerint, * fulgebunt
quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam
erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas
æternitates.
B 4 Tu autem Daniel claude ſermones, & ſi-
gna librum, uſque ad tempus ſtatutum: plurimi
mi pertranſibunt, & multiplex erit ſcientia.
5 Et vidi ego Daniel, & ecce quaſi duo alij
ſtabant: unus hinc ſuper ripam fluminis, &
alius inde ex altera ripa fluminis.
6 Et dixi viro, qui erat indutus lineis, qui
ſtabat ſuper aquas fluminis: Uſquequò finis
horum mirabilium?
C 7 Et audivi virum, qui indutus erat lineis,
qui ſtabat ſuper aquas fluminis, * cùm elevaſ-
* Ap. 10. b. 5. ſet dexteram & ſiniſtram ſuam in cælum, & ju-
raſſet per viventem in æternum, quia in tem-
pus, & tempora, & dimidium temporis. Et
cum completa fuerit diſperſio manus populi
ſancti, complebuntur univerſa hæc.
8 Et ego audivi, & non intellexi. Et dixi:
Domine mi, quid erit poſt hæc?
9 Et ait: Vade Daniel, quia clauſi ſunt, ſigna-
tique ſermones, uſque ad præfinitum tempus.
10 Eligentur, & dealbabuntur, & quaſi
ignis probabuntur multi: & impiè agent im-
pij, neque intelligent omnes impij, porrò do-
cti intelligent.
11 Et à tempore cùm ablatum fuerit juge
ſacrificium, & poſita fuerit abominatio in de-
ſolationem, dies mille ducenti nonaginta.
12 Beatus, qui expectat, & pervenit uſ-
que ad dies mille trecentos triginta quinque.
13 Tu autem vade ad præfinitum: & re-
quieſces, & ſtabis in ſorte tua in finem dierum.

Hucuſque Danielem in Hebræo volumine legimus. Quæ ſequuntur uſque ad finem libri, de Theodotionis editione tranſlata ſunt.

Caput XIII.

Caſtiſſimam Suſannam impudici presbyteri cùm ejus concubitu frui non poſſent, falsò adulterij accuſant: ſed cùm ad mortem duceretur, orantem exaudivit Deus: & per puerum Danielem proprio ore convictos ſenes, jure talionis populus interimit

1 ET erat vir habitans in Babylone, & no- A
men ejus Joakim:
2 Et accepit uxorem nomine Suſannam, fi-
liam Helciæ, pulchram nimis, & timentem
Deum:
3 Parentes enim illius, cùm eſſent juſti, eru-
dierunt filiam ſuam ſecundùm legem Moyſi.
4 Erat autem Joakim dives valdè, & erat
ei pomarium vicinum domi ſuæ: & ad ipſum
confluebant Judæi, eo quòd eſſet honorabi-
lior omnium.
5 Et conſtituti ſunt de populo duo ſenes
judices in illo anno: de quibus locutus eſt
Dominus: Quia egreſſa eſt iniquitas de Baby-
lone à ſenioribus judicibus, qui videbantur
regere populum.
6 Iſti frequentabant domum Joakim, &
veniebant ad eos omnes qui habebant judicia.
7 Cùm autem populus reverti ſſet per me-
ridiem, ingrediebatur Suſanna, & deambula-
bat in pomario viri ſui.
8 Et videbant eam ſenes quotidie ingre-
dientem, & deambulantem: & exarſerunt in
concupiſcentiam ejus.
9 Et everterunt ſenſum ſuum, & declina-
verunt oculos ſuos ut non viderent cælum, ne-
que recordarentur judiciorum juſtorum.
10 Erant ergo vulnerati ambo amore ejus, B
nec indicaverunt ſibi viciſſim dolorem ſuum,
11 Erubeſcebant enim indicare ſibi concu-
piſcentiam ſuam, volentes concumbere cũ ea:
12 Et obſervabant quotidie ſolicitiùs vide-
re eam. Dixítque alter ad alterum:
13 Eamus domum, quia hora prandij eſt.
Et egreſſi receſſerunt à ſe.
14 Cúmque reverti ſſent, venerunt in unum:
& ſciſcitantes ab invicem cauſam, confeſſi
ſunt concupiſcentiam ſuam: & tunc in com-
muni ſtatuerunt tempus, quando eam poſſent
invenire ſolam.
15 Factum eſt autem, cùm obſervarent diem
aptum, ingreſſa eſt aliquando ſicut heri & nu-
diuſtertius, cum duabus ſolis puellis, voluít-
que lavari in pomario: æſtus quippe erat:
16 Et non erat ibi quiſquam, præter duos
ſenes abſconditos, & contemplantes eam.
17 Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleum,
& ſmigmata, & oſtia pomarij claudite, ut laver.
18 Et fecerunt ſicut præceperat: clauſerúnt-
que oſtia pomarij, & egreſſæ ſunt per poſti-
cum, ut afferrent quæ juſſerat: neſciebántque
ſenes intus eſſe abſconditos.
19 Cùm autem egreſſæ eſſent puellæ, ſurre- C
xerunt duo ſenes, & accurrerunt ad eam, &
dixerunt:
20 Ecce oſtia pomarij clauſa ſunt, & nemo nos
videt, & nos in cõcupiſcentia tui ſumus: quam
ob rem aſſentire nobis, & cõmiſcere nobiſcũ.
21 Quod

21 Quod ſi nolueris, dicemus contra te teſtimonium, quòd fuerit tecum juvenis, & ob hanc cauſam emiſeris puellas à te.

22 Ingemuit Suſanna, & ait: Anguſtiæ ſunt mihi undiq; ſi enim hoc egero, mors mihi eſt: ſi autẽ non egero, non effugiam manus veſtras.

23 Sed melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quàm peccare in conſpectu Domini.

24 Et exclamavit voce magna Suſanna: exclamaverunt autem & ſenes adverſus eam.

25 Et cucurrit unus ad oſtia pomarij, & aperuit.

26 Cùm ergo audiſſent clamorem famuli domus in pomario, irruerunt per poſticum, ut viderent quidnam eſſet.

D 27 Poſtquam autem ſenes locuti ſunt, erubuerunt ſervi vehementer: quia numquam dictus fuerat ſermo hujuſcemodi de Suſanna. Et facta eſt dies craſtina.

28 Cúmque veniſſet populus ad Joakim virum ejus, venerunt & duo presbyteri pleni iniqua cogitatione adverſus Suſannam, ut interficerent eam.

29 Et dixerunt coram populo: Mittite ad Suſannam filiam Helciæ uxorem Joakim. Et ſtatim miſerunt.

30 Et venit cum parentibus, & filiis, & univerſis cognatis ſuis.

31 Porro Suſanna erat delicata nimis, & pulchra ſpecie.

32 At iniqui illi juſſerunt ut diſcooperiretur (erat enim cooperta) ut vel ſic ſatiarentur decore ejus.

33 Flebant igitur ſui, & omnes qui noverant eam.

34 Conſurgentes autem duo presbyteri in medio populi, poſuerunt manus ſuas ſuper caput ejus.

35 Quæ flens ſuſpexit ad cælum: erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino.

36 Et dixerunt Presbyteri: Cùm deambularemus in pomario ſoli, ingreſſa eſt hæc cum duabus puellis: & clauſit oſtia pomarij, & dimiſit à ſe puellas.

37 Venítque ad eam adoleſcens qui erat abſconditus, & concubuit cum ea.

38 Porrò nos cùm eſſemus in angulo pomarij, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos, & vidimus eos pariter commiſceri.

39 Et illum quidem non quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat, & apertis oſtiis exilivit:

E 40 Hanc autem cùm apprehendiſſemus, interrogavimus, quiſnam eſſet adoleſcens, & noluit indicare nobis: hujus rei teſtes ſumus.

41 Credidit eis multitudo, quaſi ſenibus, & judicibus populi, & condemnaverunt eam ad mortem.

42 Exclamavit autem voce magna Suſanna, & dixit: Deus æterne, qui abſconditorum es cognitor, qui noſti omnia antequam fiant,

43 Tu ſcis quoniam falſum teſtimonium tulerunt contra me: & ecce morior, cùm nihil horum fecerim, quæ iſti malitioſè compoſuerunt adverſum me.

44 Exaudivit autem Dominus vocem ejus.

45 Cúmque duceretur ad mortem, ſuſcitavit Dominus ſpiritum ſanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel:

46 Et exclamavit voce magna: Mundus ego ſum à ſanguine hujus.

47 Et converſus omnis populus ad eum, dixit: Quis eſt iſte ſermo, quem tu locutus es?

48 Qui cùm ſtaret in medio eorum, ait: Sic fatui filij Iſraël, non judicantes, neque quod verum eſt cognoſcentes, condemnaſtis filiam Iſraël?

49 Revertimini ad judicium, quia falſum teſtimonium locuti ſunt adverſus eam.

50 Reverſus eſt ergo populus cum feſtinatione, & dixerunt ei ſenes: Veni, & ſede in F
medio noſtrûm, & indica nobis: quia tibi Deus dedit honorem ſenectutis.

51 Et dixit ad eos Daniel: Separate illos ab invicem procul, & dijudicabo eos.

52 Cùm ergo diviſi eſſent alter ab altero, vocavit unum de eis, & dixit ad eum: Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ operabaris priùs;

53 Judicans judicia injuſta, innocentes opprimens, & dimittens noxios, dicente Domino: * Innocentem & juſtum non interficies. *Exo. 23. a. 7.

54 Nunc ergo ſi vidiſti eam, dic ſub qua arbore videris eos colloquentes ſibi. Qui ait: ſub ſchino.

55 Dixit autem Daniel: Rectè mentitus es in caput tuum: Ecce enim Angelus Dei accepta ſententia ab eo, ſcindet te medium.

56 Et, amoto eo, juſſit venire alium, & dixit ei: Semen Chanaan, & non Juda, ſpecies decepit te, & concupiſcentia ſubvertit cor tuum:

57 Sic faciebatis filiabus Iſraël, & illæ timentes loquebantur vobis: ſed filia Juda non ſuſtinuit iniquitatem veſtram.

58 Nunc ergo dic mihi, ſub qua arbore comprehenderis eos loquentes ſibi: Qui ait: Sub prino:

59 Dixit autem ei Daniel: Rectè mentitus G
es & tu in caput tuum: manet enim Angelus Domini, gladium habens, ut ſecet te medium, & interficiat vos.

60 Exclamavit itaque omnis cœtus voce magna, & benedixerunt Deum, qui ſalvat ſperantes in ſe.

61 Et conſurrexerunt adverſus duos presbyteros (convicerat enim eos Daniel ex ore ſuo falſum dixiſſe teſtimonium) fecerúntque eis ſicut malè egerant adverſus proximum,

62 * Ut facerent ſecundùm legem Moyſi: *Deut. 19. d. 18. 19.
& interfecerunt eos, & ſalvatus eſt ſanguis innoxius in die illa.

63 Helcias autem & uxor ejus laudaverunt Deum pro filia ſua Suſanna, cum Joakim marito ejus, & cognatis omnibus, quia non eſſet inventa in ea res turpis.

64 Daniel

64 Daniel autem factus eſt magnus in con-
ſpectu populi, à die illa, & deinceps.
65 Et rex Aſtyages appoſitus eſt ad patres
ſuos, & ſuſcepit Cyrus Perſes regnum ejus.

CAPUT XIV.

*Fraudes ſacerdotum idoli Bel, qui appoſitos illi cibos
occultè auferebant, regi per Danielem detectæ ſunt, ipſiſque
interemptis, idolum unà cum templo ſubverſum eſt: ſi-
militer & draconem quem colebant Babylonii, injectâ in
os maſſa ex pice, adipe & pilis confectâ, Daniel interfecit:
quapropter inſtantibus Babyloniis miſſus eſt in lacum leo-
num, illæſúſque ſervatus, allato etiam illi per Prophetam
Habacuc prandio ex Judæa: quod videns rex, adverſariis
illius à leonibus in momento devoratis, jubet omnes time-
re Deum Danielis.*

A 1 ERat autem Daniel conviva regis, & ho-
noratus ſuper omnes amicos ejus.
2 Erat quoque idolum apud Babylonios
nomine Bel: & impendebantur in eo per dies
ſingulos ſimilæ artabæ duodecim, & oves qua-
draginta, viníque amphoræ ſex.
3 Rex quoque colebat eum, & ibat per ſin-
gulos dies adorare eum: porrò Daniel adora-
bat Deum ſuum. Dixítque ei rex: Quare non
adoras Bel?
4 Qui reſpondens ait ei: Quia non colo
idola manu facta, ſed viventem Deum, qui
creavit cælum & terram, & habet poteſtatem
omnis carnis.
5 Et dixit rex ad eum: Non videtur tibi eſſe
Bel vivens Deus? An non vides quanta come-
dat & bibat quotidie?
6 Et ait Daniel arridens: Ne erres rex: iſte
B enim intrinſecus luteus eſt, & forinſecus
æreus, neque comedit aliquando.
7 Et iratus rex vocavit ſacerdotes ejus, &
ait eis: Niſi dixeritis mihi, quis eſt qui come-
dat impenſas has, moriemini.
8 Si autem oſtenderitis, quoniam Bel co-
medat hæc, morietur Daniel, quia blaſphema-
vit in Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat juxta ver-
bum tuum.
9 Erant autem ſacerdotes Bel ſeptuaginta,
exceptis uxoribus, & parvulis, & filiis. Et ve-
nit rex cum Daniele in templum Bel.
10 Et dixerunt ſacerdotes Bel: Ecce nos
egredimur foras: & tu rex pone eſcas, & vinum
miſce, & claude oſtium, & ſigna annulo tuo:
C 11 Et cùm ingreſſus fueris manè, niſi inve-
neris omnia comeſta à Bel, morte moriemur,
vel Daniel qui mentitus eſt adverſum nos.
12 Contemnebant autem, quia fecerant ſub
menſa abſconditum introitum, & per illum
ingrediebantur ſemper, & devorabant ea.
13 Factum eſt igitur poſtquam egreſſi ſunt
illi, rex poſuit cibos ante Bel: præcepit Daniel
pueris ſuis, & attulerunt cinerem, & cribravit
per totum templũ corã rege, & egreſſi clauſe-
runt oſtium: & ſignantes annulo regis abierũt.
14 Sacerdotes autem ingreſſi ſunt nocte
juxta conſuetudinem ſuam, & uxores, & filij
eorum: & comederunt omnia, & biberunt.
15 Surrexit autem rex primo diluculo, &
Daniel cum eo.
16 Et ait rex: Salváne ſunt ſignacula, Da-
niel? Qui reſpondit: Salva, rex. D
17 Statímque cùm aperuiſſet oſtium, intui-
tus rex menſam, exclamavit voce magna: Ma-
gnus es Bel, & non eſt apud te dolus quiſquã.
18 Et riſit Daniel: & tenuit regem ne in-
grederetur intrò: & dixit: Ecce pavimentum,
animadverte cujus veſtigia ſint hæc.
19 Et dixit rex: Video veſtigia virorum, &
mulierum, & infantium. Et iratus eſt rex.
20 Tunc apprehendit ſacerdotes, & uxo-
res, & filios eorum: & oſtenderunt ei abſcondi-
ta oſtiola, per quæ ingrediebantur, & conſu-
mebant quæ erant ſuper menſam.
21 Occidit ergo illos rex, & tradidit Bel in
poteſtatem Danielis: qui ſubvertit eum, &
templum ejus.
22 Et erat draco magnus in loco illo, &
colebant eum Babylonij.
23 Et dixit rex Danieli: Ecce nunc non
potes dicere quia iſte non ſit Deus vivens: ado-
ra ergo eum.
24 Dixítque Daniel: Dominum Deum E
meum adoro: quia ipſe eſt Deus vivens: iſte
autem non eſt Deus vivens.
25 Tu autem rex da mihi poteſtatem, &
interficiam draconem abſque gladio & fuſte.
Et ait rex: Do tibi.
26 Tulit ergo Daniel picem, & adipem, &
pilos, & coxit pariter: fecítque maſſas, & de-
dit in os draconis, & diruptus eſt draco. Et di-
xit: Ecce quem colebatis.
27 Quod cùm audiſſent Babylonij, indi-
gnati ſunt vehementer: & congregati adver-
ſum regem, dixerunt: Judæus factus eſt rex:
Bel deſtruxit, draconem interfecit, & ſacer-
dotes occidit.
28 Et dixerunt cùm veniſſent ad regem:
Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus
te, & domum tuam.
29 Vidit ergo rex quòd irruerent in eum F
vehementer: & neceſſitate compulſus tradidit
eis Danielem.
30 Qui miſerunt eum in lacum leonum, &
erat ibi diebus ſex.
31 Porrò in lacu erant leones ſeptem, &
dabantur eis duo corpora quotidie, & duæ
oves: & tunc non data ſunt eis, ut devora-
rent Danielem.
32 Erat autem Habacuc propheta in Judæa,
& ipſe coxerat pulmentum, & intriverat pa-
nes in alveolo: & ibat in campum ut ferret
meſſoribus.
33 Dixítque Angelus Domini ad Habacuc:
Fer prandium, quod habes, in Babylonem Da-
nieli, qui eſt in lacu leonum.
34 Et dixit Habacuc: Domine, Babylonem
non vidi, & lacum neſcio.
35 * Et apprehendit eum Angelus Domini *Ezech. 8.b.3.
in vertice ejus: & portavit eum capillo capitis
ſui, poſuítque eum in Babylone ſupra lacum G
in impetu ſpiritus ſui.
36 Et clamavit Habacuc, dicens: Daniel

ſerve Dei, tolle prandium, quod miſit tibi Deus.

37 Et ait Daniel: Recordatus es mei Deus, & non dereliquiſti diligentes te.

38 Surgénſque Daniel comedit. Porrò Angelus Domini reſtituit Habacuc confeſtim in loco ſuo.

39 Venit ergo rex die ſeptimo ut lugeret Danielem: & venit ad lacum, & introſpexit, & ecce Daniel ſedens in medio leonum.

40 Et exclamavit voce magna rex, dicens: Magnus es Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum.

41 Porrò illos, qui perditionis ejus cauſa fuerant, intromiſit in lacum, & devorati ſunt in momento coram eo.

42 Tunc rex ait: Paveant omnes habitantes in univerſa terra Deum Danielis: quia ipſe eſt ſalvator, faciens ſigna & mirabilia in terra: qui liberavit Danielem de lacu leonum.

PROPHETIA OSEE.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Oſee prophetaverit, qui juſſus fornicariam accipere uxorem, duos filios unámque filiam ex ea genuerit: quibus nomina jubetur imponere juxta effectus quos Dominus in populo ſuo decreverat inducere: de Gentium converſione, & futuro eodem capite filiorum Iuda & Iſraël.

A 1 VERBUM Domini, quod factum eſt ad Oſee filium Beeri, in diebus Oziæ, Joathan, Achaz, Ezechiæ, regum Juda, & in diebus Jeroboam filii Joas regis Iſraël.

2 Principium loquendi Domino in Oſee: & dixit Dominus ad Oſee: Vade, ſume tibi uxorem fornicationum, & fac tibi filios fornicationum: quia fornicans fornicabitur terra à Domino.

3 Et abiit, & accepit Gomer filiam Debelaim: & concepit, & peperit ei filium. B

4 Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen ejus Jezrahel: quoniam adhuc modicum, & viſitabo ſanguinem Jezrahel ſuper domum Jehu, & quieſcere faciam regnum domus Iſraël.

5 Et in illa die conteram arcum Iſraël in valle Jezrahel.

6 Et concepit adhuc, & peperit filiam. Et dixit ei: Voca nomen ejus Abſque miſericordia: quia non addam ultra miſereri domui Iſraël, ſed oblivione obliviſcar eorum.

C 7 Et domui Juda miſerebor, & ſalvabo eos in Dño Deo ſuo: & non ſalvabo eos in arcu, & gladio, & in bello, & in equis, & in equitibus.

8 Et ablactavit eam, quæ erat Abſque miſericordia. Et concepit, & peperit filium.

D 9 Et dixit: Voca nomen ejus: Non populus meus: quia vos non populus meus, & ego non ero veſter.

10 Et erit numerus filiorum Iſraël quaſi arena maris quæ ſine menſura eſt, & non numerabitur.

* Ro. 9. f. 26. * Et erit in loco ubi dicetur eis: Non populus meus vos: dicetur eis: Filii Dei viventis.

11 Et congregabuntur filii Juda, & filii Iſraël pariter: & ponent ſibimet caput unum, & aſcendent de terra: quia magnus dies Jezrahel.

CAPUT. II.

Minatur Dominus Iſraëli tanquam uxori adulteræ repudium, & ſepit vias ejus ſpinis, ut ad virum ſuum revertatur: cúmque non advertat à quo habeat bonorum abundantiam ablaturum ſe ab ea dicit cuncta in quibus delectatur: ſicque ipſum tandem ad ſe reducturum, magnáque felicitate donaturum & de Gentium vocatione.

1 DIcite fratribus veſtris: Populus meus; & A
ſorori veſtræ: Miſericordiam conſecuta.

2 Judicate matrem veſtram, judicate: quoniam ipſa non uxor mea, & ego non vir ejus: auferat fornicationes ſuas à facie ſua, & adulteria ſua de medio uberum ſuorum.

3 Ne forte expoliem eam nudam, & ſtatuam eam ſecundùm diem nativitatis ſuæ: & ponam eam quaſi ſolitudinem, & ſtatuam eam velut terram inviam, & interficiam eam ſiti.

4 Et filiorum illius non miſerebor: quoniam filii fornicationum ſunt.

5 Quia fornicata eſt mater eorum, confuſa eſt quæ concepit eos: quia dixit: Vadam poſt amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas, lanam meam, & linum meum, oleum meum, & potum meum.

6 Propter hoc ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non inveniet.

7 Et ſequetur amatores ſuos, & non apprehendet eos: & quæret eos, & non inveniet, & dicet: Vadam, & revertar ad virum meum priorem: quia benè mihi erat tunc magis quàm nunc. B

8 Et hæc neſcivit, quia ego dedi ei frumentum, & vinum, & oleum, & argentum multiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal.

9 Idcircò convertar, & ſumam frumentum meum in tempore ſuo, & vinum meum in tempore ſuo, & liberabo lanam meam & linum meum, quæ operiebant ignominiam ejus.

10 Et nunc revelabo ſtultitiam ejus in oculis

lis amatorum ejus: & vir non eruet eam de
manu mea:
11 Et ceſſare faciam omne gaudium ejus,
ſolemnitatem ejus, neomeniam ejus, ſabba-
tum ejus, & omnia feſta tempora ejus.
C 12 Et corrumpam vineam ejus, & ficum
ejus: de quibus dixit: Mercedes hæ, meæ ſunt,
quas dederunt mihi amatores mei: & ponam
eam in ſaltum, & comedet eam beſtia agri.
13 Et viſitabo ſuper eam dies Baalim, qui-
bus accendebat incenſum, & ornabatur inau-
re ſua, & monili ſuo, & ibat poſt amatores
ſuos, & mei obliviſcebatur, dicit Dominus.
14 Propter hoc, ecce ego lactabo eam, &
ducam eam in ſolitudinem: & loquar ad
cor ejus.
15 Et dabo ei vinitores ejus ex eodem loco,
& vallem Achor ad aperiendam ſpem: & ca-
net ibi juxta dies juventutis ſuæ, & juxta dies
aſcenſionis ſuæ de terra Ægypti.
16 Et erit in die illa, ait Dominus: vocabit
me: Vir meus, & non vocabit me ultrà, Baali:
17 Et auferam nomina Baalim de ore ejus,
& non recordabitur ultrà nominis eorum.
D 18 Et percutiam cum eis fœdus in die illa,
cum beſtia agri, & cum volucre cæli, & cum
reptili terræ: & arcum, & gladium, & bellum
conteram de terra: & dormire eos faciam fi-
ducialiter.
19 Et ſponſabo te mihi in ſempiternum:
& ſponſabo te mihi in juſtitia, & judicio, &
in miſericordia, & in miſerationibus.
20 Et ſponſabo te mihi in fide: & ſcies
quia ego Dominus.
21 Et erit in die illâ: Exaudiam, dicit Domi-
nus, exaudiam cælos, & illi exaudient terram.
22 Et terra exaudiet triticum, & vinum, &
oleum: & hæc exaudient Jezrahel.
23 Et ſeminabo eam mihi in terra, & mi-
ſerebor ejus, quæ fuit abſque miſericordia.
*Ro 9. f. 25 1. Pet. 2. b. 10. 24 * Et dicam non populo meo: Populus
meus es tu: & ipſe dicet: Deus meus es tu.

Caput III.

Rurſum jubetur propheta diligere adulteram, quæ tamen multis diebus illum expectet, quia filios Iſraël multis diebus ſine rege & ſacrificio ſedentes, tandem ad Dominum dicit reverſuros.

A 1 ET dicit Dominus ad me: Adhuc vade,
& dilige mulierem dilectam amico &
adulteram: ſicut diligit Dominus filios Iſraël,
& ipſi reſpiciunt ad deos alienos, & diligunt
vinacia uvarum.
2 Et fodi eam mihi quindecim argenteis, &
coro hordei, & dimidio coro hordei.
B 3 Et dixi ad eam: Dies multos expectabis
me: non fornicaberis, & non eris viro: ſed &
ego expectabo te.
4 Quia dies multos ſedebunt filij Iſraël ſine
rege, & ſine principe, & ſine ſacrificio, & ſine
altari, & ſine ephod, & ſine theraphim.
* Eze. 34. f. 23. 5 * Et poſt hæc revertentur filij Iſraël, &
quærent Dominum Deum ſuum, & David
regem ſuum: & pavebunt ad Dominum, &
ad bonum ejus, in noviſſimo dierum.

Caput IV.

Minatur terra Iſraël, propter multa populi peccata, qui & ſcientiam repulit, & idololatria fuit deditus: dicit ſe relicturum Iſraël in peccatis ſuis, cupiens ne Juda ipſum imitetur.

1 AUdite verbum Domini filij Iſraël, quia A
judicium Domino cum habitatoribus
terræ: non eſt enim veritas, & non eſt miſeri-
cordia, & non eſt ſcientia Dei in terra.
2 Maledictum, & mendacium, & homici-
dium & furtum & adulterium inundaverunt,
& ſanguis ſanguinem tetigit.
3 Propter hoc lugebit terra, & infirmabi-
tur omnis qui habitat in ea, in beſtia agri, &
in volucre cæli: ſed & piſces maris congre-
gabuntur.
4 Verumtamen unuſquiſque non judicet:
& non arguatur vir: populus enim tuus, ſicut
hi qui contradicunt ſacerdoti.
5 Et corrues hodie, & corruet etiam prophe- B
ta tecum: nocte tacere feci matrem tuam.
6 Conticuit populus meus, eo quòd non
habuerit ſcientiam: quia tu ſcientiam repu-
liſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi:
& oblita es legis Dei tui, obliviſcar filiorum
tuorum & ego.
7 Secundùm multitudinem eorum ſic pec-
caverunt mihi: gloriam eorum in ignominiam
commutabo.
8 Peccata populi mei comedent, & ad ini-
quitatem eorum ſublevabunt animas eorum.
9 * Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: & * Iſai.
viſitabo ſuper eum vias ejus, & cogitationes 24. a. 2.
ejus reddam ei.
10 Et comedent, & non ſaturabuntur: forni- C
cati ſunt: & non ceſſaverunt: quoniam Domi-
num dereliquerunt in non cuſtodiendo.
11 Fornicatio, & vinum, & ebrietas aufe-
runt cor.
12 Populus meus in ligno ſuo interrogavit,
& baculus ejus annuntiavit ei: ſpiritus enim
fornicationum decepit eos, & fornicati ſunt à
Deo ſuo.
13 Super capita montium ſacrificabant, &
ſuper colles accendebant thymiama: ſubtus
quercum, & populum, & terebinthum, quia
bona erat umbra ejus: ideò fornicabuntur filiæ
veſtræ, & ſponſæ veſtræ adulteræ erunt.
14 Non viſitabo ſuper filias veſtras cùm D
fuerint fornicatæ, & ſuper ſponſas veſtras cùm
adulteraverint: quoniam ipſi cum meretrici-
bus converſabantur, & cum effeminatis ſacri-
ficabant, & populus non intelligens vapulabit.
15 Si fornicaris tu Iſraël, non delinquat
ſaltem Juda: & nolite ingredi in Galgala, & ne
aſcenderitis in Bethaven, neque juraveritis: Vi-
vit Dominus.
16 Quoniam ſicut vacca laſciviens decli-
navit Iſraël: nunc paſcet eos Dominus, quaſi
agnum in latitudine.
17 Particeps idolorũ Ephraim, dimitte eum.
18 Separatum eſt convivium eorum, for-
nicatione fornicati ſunt: dilexerunt afferre
ignominiam protectores ejus.

19 Ligavit eum ſpiritus in alis ſuis, & con-
fundentur à ſacrificiis ſuis.

Caput V.

Minatur Dominus ſe puniturum Iſraël propter peccata ſua, ſimiliter & Iudam: nec proderit humanum auxilium, cùm Dominus eis adverſetur.

A 1 AUdite hoc ſacerdotes: & attendite do-
mus Iſraël, & domus regis auſculta-
te: quia vobis judicium eſt, quoniam laqueus
facti eſtis ſpeculationi, & rete expanſum ſu-
per Thabor.
2 Et victimas declinaſtis in profundum:
& ego eruditor omnium eorum.
3 Ego ſcio Ephraim, & Iſraël non eſt abſ-
conditus à me: quia nunc fornicatus eſt
Ephraim, contaminatus eſt Iſraël.
B 4 Non dabunt cogitationes ſuas ut rever-
tantur ad Deum ſuum: quia ſpiritus fornica-
tionum in medio eorum, & Dominum non
cognoverunt.
5 Et reſpondebit arrogantia Iſraël in facie
ejus: & Iſraël & Ephraim ruent in iniquitate
ſua, ruet etiam Judas cum eis.
6 In gregibus ſuis, & in armentis ſuis va-
dent ad quærendum Dominum, & non inve-
nient: ablatus eſt ab eis.
7 In Dominum prævaricati ſunt: quia fi-
lios alienos genuerunt: nunc devorabit eos
menſis cum partibus ſuis.
8 Clangite buccina in Gabaa, tuba in Ra-
C ma: ululate in Bethaven, poſt tergum tuum
Benjamin.
9 Ephraim in deſolatione erit in die corre-
ptionis: in tribubus Iſraël oſtendi fidem.
10 Facti ſunt principes Juda quaſi aſſumen-
tes terminum: ſuper eos effundam quaſi aquam
iram meam.
11 Calumniam patiens eſt Ephraim, fractus
judicio: quoniam cœpit abire poſt ſordes.
12 Et ego quaſi tinea Ephraim: & quaſi pu-
tredo domui Juda.
D 13 Et vidit Ephraim languorem ſuum, &
Juda vinculum ſuum: & abiit Ephraim ad
Aſſur, & miſit ad regem ultorem: & ipſe non
poterit ſanare vos, nec ſolvere poterit à vobis
vinculum.
14 Quoniam ego quaſi leæna Ephraim, &
quaſi catulus leonis domui Juda: ego capiam,
& vadam: tollam, & non eſt qui eruat.
15 Vadens revertar ad locum meum: do-
nec deficiatis, & quæratis faciem meam.

Caput VI.

Reverſi in tribulatione ad Dominum, magna fiducia ſalutem ſibi ab eo promittunt: expoſtulat Dominus cum Iſraël & Iuda, quòd neque beneficiis neque prophetarum comminationibus ab idololatria aliiſque iniquitatibus ſint revocati, cùm præferat miſericordiam ſacrificio.

A 1 IN tribulatione ſua manè conſurgent ad
me: Venite, & revertamur ad Dominum:
2 Quia ipſe cepit, & ſanabit nos: percu-
tiet, & curabit nos.
B 3 * Vivificabit nos poſt duos dies: in die
* 1. Cor. 15. a. 4. tertia ſuſcitabit nos, & vivemus in conſpectu
ejus. Sciemus, ſequemúrque ut cognoſcamus
Dominum: quaſi diluculum præparatus eſt
egreſſus ejus, & veniet quaſi imber nobis tem-
poraneus, & ſerotinus terræ.
4 Quid faciam tibi Ephraim? quid faciam C
tibi Juda? miſericordia veſtra quaſi nubes ma-
tutina, & quaſi ros manè pertranſiens.
5 Propter hoc dolavi in prophetis, occidi
eos in verbis oris mei: & judicia tua quaſi lux
egredientur.
6 * Quia miſericordiam volui, & non ſacri- * 1 Reg. 15. e. 22.
ficium: & ſcientiam Dei, pluſquam holocauſta. Eccle 4. d. 17.
7 Ipſi autem ſicut Adam tranſgreſſi ſunt pa-
ctum, ibi prævaricati ſunt in me. Mat 6. b. 13. 12. a 7.
8 Galaad civitas operantium idolum, ſup-
plantata ſanguine. D
9 Et quaſi fauces virorum latronum, parti-
ceps ſacerdotum, in via interficientium per-
gentes de Sichem: quia ſcelus operati ſunt.
10 In domo Iſraël vidi horrendum: ibi for-
nicationes Ephraim: contaminatus eſt Iſraël.
11 Sed & Juda pone meſſem, tibi cùm con-
vertero captivitatem populi mei.

Caput VII.

Cùm ſanaturus eſſet Dominus Iſraël, obſtiterunt iniquitates eorum: conſentientes enim regnum ſuorum malitiæ, omnes in idololatriam vehementer exarſerunt: Dominóque relicto, converſi ad Ægypti auxilium, tranſlati ſunt in Aſſyrios.

1 CUm ſanare vellem Iſraël, revelata eſt A
iniquitas Ephraim, & malitia Sama-
riæ, quia operati ſunt mendacium: & fur in-
greſſus eſt ſpolians, latrunculus foris.
2 Et ne forte dicant in cordibus ſuis, om-
nem malitiam eorum me recordatum: nunc
circumdederunt eos adinventiones ſuæ, co-
ram facie mea factæ ſunt.
3 In malitia ſua lætificaverunt regem: &
in mendaciis ſuis principes.
4 Omnes adulterantes, quaſi clibanus ſuc-
cenſus à coquente: quievit paululùm civitas à
commiſtione fermenti, donec fermentaretur
totum.
5 Dies regis noſtri: cœperunt principes fu- B
rere à vino: extendit manum ſuam cum illu-
ſoribus.
6 Quia applicuerunt quaſi clibanum cor
ſuum, cùm inſidiaretur eis: tota nocte dormivit
coquens eos, manè ipſe ſuccenſus quaſi ignis
flammæ.
7 Omnes calefacti ſunt quaſi clibanus, &
devoraverunt judices ſuos: omnes reges eo-
rum ceciderunt: non eſt qui clamet in eis ad
me.
8 Ephraim in populis ipſe commiſcebatur:
Ephraim factus eſt ſubcinericius panis, qui
non reverſatur.
9 Comederunt alieni robur ejus, & ipſe neſ- C
civit: ſed & cani effuſi ſunt in eo, & ipſe
ignoravit.
10 Et humiliabitur ſuperbia Iſraël in facie
ejus: nec reverſi ſunt ad Dominum Deum
ſuum, & non quæſierunt eum in omnibus his.
11 Et factus eſt Ephraim quaſi columba ſe-
ducta

ducta non habens cor: Ægyptum invocabant, ad Aſſyrios abierunt.

12 Et cùm profecti fuerint, expandam ſuper eos rete meum: quaſi volucrem cæli detraham eos, cædam eos ſecundùm auditionem cœtus eorum.

D 13 Væ eis, quoniam receſſerunt à me, vaſtabuntur, quia prævaricati ſunt in me: & ego redemi eos: & ipſi locuti ſunt contra me mendacia.

14 Et non clamaverunt ad me in corde ſuo, ſed ululabant in cubilibus ſuis: ſuper triticum & vinum ruminabant, receſſerunt à me.

25 Et ego erudivi eos, & confortavi brachia eorum: & in me cogitaverunt malitiam.

16 Reverſi ſunt ut eſſent abſque jugo: facti ſunt quaſi arcus doloſus: cadent in gladio principes eorum, à furore linguæ ſuæ. Iſta ſubſannatio eorum in terra Ægypti.

Caput VIII.

Samariam prædicit cum vitulo ſuo deſtruendam per Nabuchodonoſor, propter idololatriam: nec ipſorum hoſtia ſuſcipientur: civitates autem Iuda etiam concremabuntur.

A 1 IN gutture tuo ſit tuba quaſi aquila ſuper domum Dñi: pro eo quòd tranſgreſſi ſunt fœdus meum, & legem meam prævaricati ſũt.

2 Me invocabunt: Deus meus cognovimus te Iſraël.

3 Projecit Iſraël bonum, inimicus perſequetur eum.

4 Ipſi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognovi: argentum ſuum & aurum ſuum fecerunt ſibi idola, ut interirent:

B 5 Projectus eſt vitulus tuus Samaria, iratus eſt furor meus in eos: uſquequò non poterunt emundari?

6 Quia ex Iſraël & ipſe eſt: artifex fecit illum, & non eſt Deus: quoniam in aranearum telas erit vitulus Samariæ.

7 Quia ventum ſeminabunt, & turbinem metent: culmus ſtans non eſt in eo, germen non faciet farinam: quod & ſi fecerit, alieni comedent eam.

8 Devoratus eſt Iſraël: nunc factus eſt in nationibus quaſi vas immundum.

C 9 Quia ipſi aſcenderunt ad Aſſur, onager ſolitarius ſibi: Ephraim munera dederunt amatoribus.

10 Sed & cùm mercede conduxerint nationes, nunc congregabo eos: & quiſcent paulifper ab onere regis, & principum.

11 Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum: factæ ſunt ei aræ in delictum.

12 Scribam ei multiplices leges meas, quæ velut alienæ computatæ ſunt.

D 13 Hoſtias offerent, immolabunt carnes, & comedent, & Dñs non ſuſcipiet eas: nunc recordabitur iniquitatis eorũ, & viſitabit peccata eorum: ipſi in Ægyptum convertentur.

14 Et oblitus eſt Iſraël factoris ſui, & ædificavit delubra: & Judas multiplicavit urbes munitas: & mittam ignem in civitates ejus, & devorabit ædes illius.

Caput IX.

Dominus in populum Iſraël famem & captivitatem propter ipſius peccata immittet: nec grata ipſi erunt eorum ſacrificia: & quia in peccatis perſeverant, perpetuò ejecti à Domino permanebunt, vagi inter nationes.

1 NOli lætari Iſraël, noli exultare ſicut populi, quia fornicatus es à Deo tuo, dilexiſti mercedem ſuper omnes areas tritici. A

2 Area & torcular non paſcet eos, & vinum mentietur eis.

3 Non habitabunt in terra Domini: reverſus eſt Ephraim in Ægyptum, & in Aſſyriis pollutum comedit.

4 Non libabunt Domino vinum, & non placebunt ei: ſacrificia eorum, quaſi panis lugentium omnes, qui comedent eum, contaminabuntur: quia panis eorum animæ ipſorum, non intrabit in domum Domini.

5 Quid facietis in die ſolemni, in die feſtivitatis Domini?

6 Ecce enim profecti ſunt à vaſtitate: Ægyptus congregabit eos, Memphis ſepeliet eos: B deſiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in tabernaculis eorum.

7 Venerunt dies viſitationis, venerunt dies retributionis: ſcitote Iſraël ſtultum prophetam, inſanum virum ſpiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuæ, & multitudinem amentiæ.

8 Speculator Ephraim cum Deo meo: propheta laqueus ruinæ factus eſt ſuper omnes vias ejus, inſania in domo Dei ejus.

9 * Profundè peccaverunt, ſicut in diebus Gabaa: recordabitur iniquitatis eorum, & viſitabit peccata eorum. * *Iudic. 19. ſ. 25.*

10 Quaſi uvas in deſerto, inveni Iſraël, quaſi prima poma ficulneæ in cacumine ejus, vidi patres eorum: ipſi autem intraverunt ad Beelphegor, & abalienati ſunt in confuſionem, & facti ſunt abominabiles, ſicut ea quæ dilexerunt. C

11 Ephraim quaſi avis avolavit, gloria eorum à partu, & ab utero, & à conceptu.

12 Quòd & ſi enutrierint filios ſuos, abſque liberis eos faciam in hominibus: ſed & væ eis cùm receſſero ab eis.

13 Ephraim, ut vidi, Tyrus erat fundata in pulchritudine: & Ephraim educet ad interfectores filios ſuos. D

14 Da eis Domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam ſine liberis, & ubera arentia.

15 * Omnes nequitiæ eorum in Galgal, quia ibi exoſos habui eos: propter malitiam adinventionum eorum, de domo mea ejiciam eos: non addam ut diligam eos, omnes principes eorum recedentes. * *1. Reg. 8. a. 5.*

16 Percuſſus eſt Ephraim, radix eorum exſiccata eſt: fructum nequaquam facient. Quòd & ſi genuerint, interficiam amantiſſima uteri eorum.

17 Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum: & erunt vagi in nationibus.

CAPUT X.

Propter idololatriam Iſraël traditur Aſſyriis: & cùm à Domino revocati ad juſtitiam, pergant ſequi vias ſuas omnes eorum munitiones vaſtabuntur.

A 1 VItis frondoſa Iſraël, fructus adæquatus
eſt ei: ſecundùm multitudinem fructus
ſui multiplicavit altaria, juxta ubertatem ter-
ræ ſuæ exuberavit ſimulachris.
2 Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt:
ipſe confringet ſimulachra eorum, depopula-
bitur aras eorum.
3 Quia nunc dicent: Non eſt rex nobis: non
enim timemus Dominum: & rex quid faciet
nobis?
4 Loquimini verba viſionis inutilis, & fe-
rietis fœdus: & germinabit quaſi amaritudo
judicium ſuper ſulcos agri.
B 5 Vaccas Bethavem coluerunt habitatores
Samariæ: quia luxit ſuper eum populus ejus,
& æditui ejus ſuper eum exultaverunt in glo-
ria ejus, quia migravit ab eo.
6 Siquidem & ipſe in Aſſur delatus eſt, mu-
nus regi ultori: confuſio Ephraim capiet, &
confundetur Iſraël in voluntate ſua.
7 Tranſire fecit Samaria regem ſuum quaſi
ſpumam ſuper faciem aquæ.
C 8 Et diſperdentur excelſa idoli, peccatum
Iſraël: lappa & tribulus aſcendet ſuper aras
eorum: & dicent montibus: * Operite nos; &
*Iſa. 2. d. 19. Luc. 23. e. 30. Apocal. 6. d. 16. collibus: Cadite ſuper nos.
9 * Ex diebus Gabaa, peccavit Iſraël, ibi
ſteterunt: non comprehendet eos in Gabaa
prælium ſuper filios iniquitatis.
*Iudic. 19. f. 25. 10 Juxta deſiderium meum corripiam eos:
congregabuntur ſuper eos populi, cùm corri-
pientur propter duas iniquitates ſuas.
11 Ephraim vitula docta diligere trituram,
& ego tranſivi ſuper pulchritudinem colli
ejus: aſcendam ſuper Ephraim, arabit Judas,
conſtringet ſibi ſulcos Jacob.
12 * Seminate vobis in juſtitia, & metite
*Ier. 4. a. 3. in ore miſericordiæ, innovate vobis novale:
tempus autem requirendi Dominum, cùm ve-
nerit qui docebit vos juſtitiam.
13 Araſtis impietatem, iniquitatem meſſui-
ſtis, comediſtis frugem mendacij: quia confiſus
es in viis tuis, in multitudine fortium tuorum.
14 Conſurget tumultus in populo tuo: &
omnes munitiones tuæ vaſtabuntur, ſicut va-
*Iudic. 8. f. 12. ſtatus eſt * Salmana à domo ejus, qui judicavit
Baal in die prælij, matre ſuper filios alliſa.
15 Sic fecit vobis Bethel, à facie malitiæ ne-
quitiarum veſtrarum.

CAPUT XI.

Beneficiis oſtendit Dominus ſe diligere populum Iſraël: ſed propter illius ſcelera tradidit eum Aſſyriis: attamen propter ſuam miſericordiam reducet eos: ut in terra ſua ſerviant Domino, unà cum Gentibus ad Deum converſis.

A 1 SIcut manè tranſiit, pertranſiit rex Iſraël.
*Mat. 2. c. 15. Quia puer Iſraël, & dilexi eum: & * ex
Ægypto vocavi filium meum.
2 Vocaverunt eos, ſic abierunt à facie eorũ
Baalim immolabãt, & ſimulachris ſacrificabãt
3 Et ego quaſi nutricius Ephraim, porta-
bam eos in brachiis meis: & neſcierunt quòd
curarem eos.
4 In funiculis Adam traham eos, in vincu- B
lis charitatis: & ero eis quaſi exaltans jugum
ſuper maxillas eorum: & declinavi ad eum ut
veſceretur.
5 Non revertetur in Terram Ægypti, &
Aſſur ipſe rex ejus: quoniam noluerunt con-
verti.
6 Cœpit gladius in civitatibus ejus, & conſu-
met electos ejus, & comedet capita eorum.
7 Et populus meus pendebit ad reditum
meum: jugum autem imponetur eis ſimul,
quod non auferetur.
8 Quomodo dabo te Ephraim, protegam te C
Iſraël? * quomodo dabo te ſicut Adama, ponam *Gen. 19. e. 24.
te ut Seboim? Converſum eſt in me cor meum,
pariter conturbata eſt pœnitudo mea.
9 Non faciam furorem iræ meæ: non con-
vertar ut diſperdam Ephraim: quoniam Deus
ego, & non homo: in medio tui ſanctus, &
non ingrediar civitatem.
10 Poſt Dominum ambulabunt, quaſi leo D
rugiet: quia ipſe rugiet, & formidabunt filij
maris.
11 Et avolabunt quaſi avis ex Ægypto, &
quaſi columba de terra Aſſyriorum: & collo-
cabo eos in domibus ſuis, dicit Dominus.
12 Circumdedit me in negatione Ephraim,
& in dolo domus Iſraël: Judas autem teſtis
deſcendit cum Deo, & cum ſanctis fidelis.

CAPUT XII.

Vanè fidit Iſraël in Ægypto, ut ab Aſſur liberetur: ſed tam ipſi quàm Judæ reddet Dominus juxta merita iſtorum qui immemores beneficiorum Iacob patriarchæ præſtitorum, declinaverunt in avaritiam: quibus tamen pacem offert: carpens potiſſimum idololatriam Galaad.

1 EPhraim paſcit ventum, & ſequitur A
æſtum, tota die mendacium & vaſtita-
tem multiplicat: & fœdus cum Aſſyriis iniit,
& oleum in Ægyptum ferebat.
2 Judicium ergo Domini cum Juda, & vi-
ſitatio ſuper Jacob: juxta vias ejus, & juxta
adinventiones ejus reddet ei.
3 * In utero ſupplantavit fratrem ſuum: & *Gen. 25. d. 52.
in fortitudine ſua directus eſt cum Angelo.
4 Et invaluit ad Angelum, & confortatus *Gen. 32. f. 24.
eſt: flevit, & rogavit eum: in Bethel invenit
eum, & ibi locutus eſt nobiſcum.
5 Et Dominus Deus exercituum, Dominus B
memoriale ejus.
6 Et tu ad Deum tuum converteris: miſe-
ricordiam & judicium cuſtodi, & ſpera in
Deo tuo ſemper.
7 Chanaan, in manu ejus ſtatera doloſa,
calumniam dilexit.
8 Et dixit Ephraim: Verumtamen dives ef- C
fectus ſum, inveni idolum mihi: omnes labo-
res mei non invenient mihi iniquitatem,
quam peccavi.
9 Et ego Dominus Deus tuus ex Terra
Ægypti, adhuc ſedere te faciam in taber-
naculis

naculis, ſicut in diebus feſtivitatis.

10 Et locutus ſum ſuper prophetas, & ego viſionem multiplicavi, & in manu prophetarum aſſimilatus ſum.

11 Si Galaad idolum, ergo fruſtrà erant in Galgal bobus immolantes: nam & altaria eorum quaſi acervi ſuper ſulcos agri.

D 12 * Fugit Jacob in regionem Syriæ, & ſervivit Iſraël in uxorem, & in uxorem ſervavit.

* Gen. 28. a. 5.

13 * In propheta autem eduxit Dominus Iſraël de Ægypto: & in propheta ſervatus eſt.

* Exod. 14. c. 21. 22.

14 Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus ſuis, & ſanguis ejus ſuper eum veniet, & opprobrium ejus ſuper eum veniet, & opprobrium ejus reſtituet ei Dominus ſuus.

Caput XIII.

Abominationes Iſraël oſtendit, propter quas ipſi minatur exitium: Dominus dicit ſe ſolum eſſe Deum & liberatorem, arguens Iſraël ingratitudinis de beneficiis in deſerto acceptis, gravémque ob id vindictam illis comminatur: addens ſe eos de morte liberaturum: devictis morte & inferno

A 1 LOquente Ephraim, horror invaſit Iſraël, & deliquit in Baal, & mortuus eſt.

2 Et nunc addiderunt ad peccandum: feceruntque ſibi conflatile de argento ſuo quaſi ſimilitudinem idolorum, factura artificum totum eſt: his ipſi dicunt: Immolate homines vitulos adorantes.

3 Idcircò erunt quaſi nubes matutina, & ſicut ros matutinus præteriēs, ſicut pulvis turbine raptus ex area, & ſicut fumus de fumario.

B 4 * Ego autem Dominus Deus tuus ex terra Ægypti: & Deum abſque me neſcies, & ſalvator non eſt præter me.

* Iſai. 43. b. 11.

5 Ego cognovi te in deſerto, in terra ſolitudinis.

6 Juxta paſcua ſua adimpleti ſunt, & ſaturati ſunt: & levaverunt cor ſuum, & obliti ſunt mei.

7 Et ego ero eis quaſi leæna, ſicut pardus in via Aſſyriorum.

8 Occurram eis quaſi urſa raptis catulis, & dirumpam interiora jecoris eorum: & conſumā eos ibi quaſi leo, beſtia agri ſcindet eos.

C 9 Perditio tua Iſraël: tantummodò in me auxilium tuum.

10 Ubi eſt rex tuus? maximè nunc ſalvet in omnibus urbibus tuis; & judices tui, de quibus dixiſti: * Da mihi regem, & principes.

* 1. Reg. 8. a. 5.

11 Dabo tibi regem in furore meo, & auferam in indignatione mea.

12 Colligata eſt iniquitas Ephraim, abſconditum peccatum ejus.

13 Dolores parturientis venient ei: ipſe filius non ſapiens: nunc enim non ſtabit in contritione filiorum. D

14 De manu mortis liberabo eos; de morte redimam eos: * ero mors tua ô mors, morſus tuus ero inferne: conſolatio abſcondita eſt ab oculis meis.

* 1. Cor. 15 g 54. Heb. 2. d. 14.

15 Quia ipſe inter fratres dividet: * adducet urentem ventum Dominus de deſerto aſcendentem: & ſiccabit venas ejus, & deſolabit fontem ejus, & ipſe diripiet theſaurum omnis vaſis deſiderabilis.

* Ezhec. 19 d 12.

Caput XIV.

Perditionem annuntiat Iſraëli, propter ipſius peccata: revocat tamen ad ſe, & converſis plurima bona promittit.

1 PEreat Samaria, quoniam ad amaritudinem concitavit Deum ſuum: in gladio pereant, parvuli eorum elidantur, & fœtæ ejus diſcindantur. A

2 Converte re Iſraël ad Dominum Deum tuum: quoniam corruiſti in iniquitate tua.

3 Tollite vobiſcum verba, & convertimini ad Dominum: & dicite ei: omnem aufer iniquitatem, accipe bonum: & reddemus vitulos, labiorum noſtrorum. B

4 Aſſur non ſalvabit nos, ſuper equum non aſcendemus, nec dicemus ultrà: Dij noſtri opera manuum noſtrarum: quia ejus, qui in te eſt, miſereberis pupilli.

5 Sanabo contritiones eorum, diligam eos ſpontaneè: quia averſus eſt furor meus ab eis. C

6 Ero quaſi ros, Iſraël germinabit ſicut lilium, & erumpet radix ejus ut Libani.

7 Ibunt rami ejus, & erit quaſi oliva gloria ejus, & odor ejus ut Libani.

8 Convertentur ſedentes in umbra ejus: vivent tritico, & germinabunt quaſi vinea: memoriale ejus ſicut vinum Libani.

9 Ephraim quid mihi ultrà idola? ego exaudiam, & dirigam eum ego ut abjetem virentem: ex me fructus tuus inventus eſt.

10 Quis ſapiens, & intelliget iſta? intelligens, & ſciet hæc? quia rectæ viæ Domini, & juſti ambulabunt in eis: prævaricatores verò corruent in eis. D

PROPHETIA JOEL.

CAPUT PRIMUM.

Joel parabola propoſita de eruca, locuſta brucho & rubigine, quatuor plagas contra Iudam vaticinando, hortatur omnes & potiſſimum ſacerdotes ad planctum jejunium & orationem, plangens & ipſe vaſtitatem terræ ſuæ.

A 1 VERBUM Domini, quod
factum eſt Joel filium Pha-
tuel.
2 Audite hoc ſenes, & au-
ribus percipite omnes habi-
tatores terræ: ſi factum eſt
iſtud in diebus veſtris, aut in diebus patrum
veſtrorum?
3 Super hoc filiis veſtris narrate, & filij ve-
ſtri filiis ſuis, & filij eorum generationi alteræ.
4 Reſiduum erucæ comedit locuſta, & reſi-
duum locuſtæ comedit bruchus, & reſiduum
bruchi comedit rubigo.
5 Expergiſcimini ebrij, & flete, & ululate
omnes, qui bibitis vinum in dulcedine: quo-
niam periit ab ore veſtro.
B 6 Gens enim aſcendit ſuper terram meam,
fortis & innumerabilis: dentes ejus ut dentes
leonis: & molares ejus ut catuli leonis.
7 Poſuit vineam meam in deſertum, & fi-
cum meam decorticavit: nudans ſpoliavit
eam, & projecit: albi facti ſunt rami ejus.
8 Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper
virum pubertatis ſuæ.
9 Periit ſacrificium & libatio de domo
Domini: luxerunt ſacerdotes miniſtri Do-
mini.
10 Depopulata eſt regio, luxit humus: quo-
niam devaſtatum eſt triticum: confuſum eſt
vinum, elanguit oleum.
C 11 Confuſi ſunt agricolæ, ululaverunt vi-
nitores ſuper frumento & hordeo, quia periit
meſſis agri.
12 Vinea confuſa eſt, & ficus elanguit: ma-
logranatum, & palma, & malum, & omnia li-
gna agri aruerunt: quia confuſum eſt gau-
dium à filiis hominum.
13 Accingite vos, & plangite ſacerdotes,
ululate miniſtri altaris: ingredimini, cubate
in ſacco miniſtri Dei mei: quoniam interiit de
domo Dei veſtri ſacrificium & libatio.
D 14 * Sanctificate jejunium, vocate cœtum,
* Infr. 2.c.15. congregate ſenes, omnes habitatores terræ
in domum Dei veſtri: & clamate ad Do-
minum:
15 A a a, diei; quia propè eſt dies Domini,
& quaſi vaſtitas à potente veniet.
16 Numquid non coram oculis veſtris ali-
menta perierunt de domo Dei noſtri, lætitia
& exultatio?
17 Computruerunt jumenta in ſtercore ſuo,
demolita ſunt horrea, diſſipatæ ſunt apothecæ:
quoniam confuſum eſt triticum.
18 Quid ingemuit animal, mugierunt gre-
ges armenti? Quia non eſt paſcua eis: ſed gre-
ges pecorum diſperierunt.
19 Ad te Domine clamabo: quia ignis co-
medit ſpecioſa deſerti, & flamma ſuccendit
omnia ligna regionis.
20 Sed & beſtiæ agri, quaſi area ſitiens
imbrem, ſuſpexerunt ad te: quoniam exſic-
cati ſunt fontes aquarum, & ignis devoravit
ſpecioſa deſerti.

CAPUT. II.

Propheta Iudæis crudelitatem hoſtium ſuorum denuntiat, & quàm terribilis erit ipſis dies illa: quapropter ad pœnitentiam eos hortatur: & converſis magnam pollicetur Dominus proſperitatem; atque diffuſurum ſpiritum ſuum ſuper omnem carnem, & magna prodigia ante diem Domini magnum & terribilem: eritque ſalvus omnis qui invocaverit nomen Domini.

1 CAnite tuba in Sion, ululate in monte A
ſancto meo, conturbentur omnes habi-
tatores terræ? Quia venit dies Domini, quia
propè eſt.
2 Dies tenebrarum & caliginis, dies nubis
& turbinis: quaſi manè expanſum ſuper mon-
tes populus multus & fortis: ſimilis ei non
fuit à principio, & poſt eum non erit uſque
in annos generationis & generationis.
3 Ante faciem ejus ignis vorans, & poſt B
eum exurens flamma: quaſi hortus voluptatis
terra coram eo, & poſt eum ſolitudo deſerti,
neque eſt qui effugiat eum.
4 Quaſi aſpectus equorum, aſpectus eo-
rum: & quaſi equites ſic current.
5 Sicut ſonitus quadrigarum ſuper capita
montium exſilient, ſicut ſonitus flammæ ignis
devorantis ſtipulam, velut populus fortis præ-
paratus ad prælium.
6 A facie ejus cruciabuntur populi omnes:
vultus redigentur in ollam.
7 Sicut fortes current: quaſi viri bellatores
aſcendent murum: viri in viis ſuis gradientur,
& non declinabunt à ſemitis ſuis.
8 Unuſquiſque fratrem ſuum non coarcta-
bit, ſinguli in calle ſuo ambulabunt: ſed & per
feneſtras cadent, & non demolientur.
9 Urbem ingredientur, in muro current:
domos conſcendent, per feneſtras intrabunt
quaſi fur.
10 A facie ejus contremuit terra, moti ſunt C
cæli: * ſol & luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ * Iſa. 13.b.10.
retraxerunt

retraxerunt ſplendorem ſuum.

Ezec.32. b 7 Inf. g 31 & 15. Mat.24. c. 29. Marc. 13.c.24. Luc.21. c.25.

11 Et Dominus dedit vocem ſuam ante faciem exercitus ſui, quia multa ſunt nimis caſtra ejus; quia fortia & facientia verbum ejus: *magnus enim dies Domini, & terribilis valdè: & quis ſuſtinebit eum?

12 Nunc ergo dicit Dominus: Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & in fletu, & in planctu.

*Jer.30. a 7. Amos 5. c. 18. Soph.1. d. 15.

13 Et ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, & convertimini ad Dominum Deum veſtrum: * quia benignus & miſericors eſt, patiens & multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia.

14 Quis ſcit ſi convertatur, & ignoſcat, & relinquat poſt ſe benedictionem, ſacrificium & libamen Domino Deo veſtro?

*Pſ 85.

15 Canite tuba in Sion, * ſanctificate jejunium, vocate cœtum,

D 16 Congregate populum, ſanctificate Eccleſiam, coadunate ſenes, congregate parvulos, & ſugentes ubera: egrediatur ſponſus de cubili ſuo, & ſponſa de thalamo ſuo.

a. 5. Jon. 4. a. 2.

*Joan 3. c. 9 * Sup 1. c. 14.

17 Inter veſtibulum & altare plorabunt ſacerdotes miniſtri Domini, & dicent: Parce Domine, parce populo tuo: & ne des hereditatem tuam in opprobrium, ut dominentur eis nationes: quare dicunt in populis: Ubi eſt Deus eorum?

18 Zelatus eſt Dominus terram ſuam, & pepercit populo ſuo:

E 19 Et reſpondit Dominus, & dixit populo ſuo: Ecce ego mittam vobis frumentum, & vinum, & oleum, & replebimini eis: & non dabo vos ultrà opprobrium in Gentibus.

20 Et eum, qui ab Aquilone eſt, procul faciam à vobis: & expellam eum in terram inviam & deſertam: faciem ejus contra mare Orientale, & extremum ejus ad mare noviſſimum: & aſcendet fœtor ejus, & aſcendet putredo ejus, quia ſuperbè egit.

21 Noli timere terra, exulta & lætare: quoniam magnificavit Dominus ut faceret.

22 Nolite timere animalia regionis: quia germinaverunt ſpecioſa deſerti, quia lignum attulit fructum ſuum, ficus & vinea dederunt virtutem ſuam.

23 Et filij Sion exultate, & lætamini in Domino Deo veſtro: quia dedit vobis doctorem juſtitiæ, & deſcendere faciet ad vos imbrem matutinum & ſerotinum, ſicut in principio.

24 Et implebuntur areæ frumento, & redundabunt torcularia vino & oleo.

F 25 Et reddam vobis annos, quos comedit locuſta, bruchus, & rubigo, & eruca: fortitudo mea magna, quam miſi in vos.

26 Et comeditis veſcentes, & ſaturabimini: & laudabitis nomen Domini Dei veſtri, qui fecit mirabilia vobiſcum: & non confundetur populus meus in ſempiternum.

27 Et ſcietis quia in medio Iſraël ego ſum: & ego Dominus Deus veſter, & non eſt ampliùs: & non confundetur populus meus in æternum.

28 Et erit poſt hæc: * Effundam ſpiritum meum ſuper omnem carnem: & prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ: ſenes veſtri ſomnia ſomniabunt, & juvenes veſtri viſiones videbunt.

*Iſa.44. a.3. Act. 2.c.17.

29 Sed & ſuper ſervos meos & ancillas in diebus illis effundam ſpiritum meum. G

30 Et dabo prodigia in cælo, & in terra, ſanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

31 Sol convertetur in tenebras, & luna in ſanguinem: antequam veniat dies Domini magnus & horribilis.

*Sup 2. b. 10 Mat 24. c. 29. Luc. 21. c 25. Act 2. c. 20. * Rom. 10.c.13.

32 Et erit: * omnis qui invocaverit nomen Domini, ſalvus erit: quia in monte Sion, & in Jeruſalem erit ſalvatio, ſicut dixit Dominus, & in reſiduis, quos Dominus vocaverit.

CAPUT III.

Minatur Dominus afflictionem magnam Gentibus, quæ populum ſuum afflixerunt, ſeque omnes in valle Joſaphat judicaturum: fons de domo Domini egredietur, & Judæa in æternum inhabitabitur, ſanguine ipſius emundato.

1 QUia ecce in diebus illis, & in tempore illo, cùm convertero captivitatem Juda & Jeruſalem. A

2 Congregabo omnes Gentes, & deducam eas in vallem Joſaphat: & diſceptabo cum eis ibi ſuper populo meo, & hæreditate mea Iſraël quos diſperſerunt in nationibus, & terram meam diviſerunt.

3 Et ſuper populum meum miſerunt ſortem, & poſuerunt puerum in proſtibulo, & puellam vendiderunt pro vino ut biberent.

4 Verùm quid mihi & vobis Tyrus & Sidon, & omnis terminus Palæſthinorum? numquid ultionem vos reddetis mihi? & ſi ulciſcimini vos contra me, citò velociter reddam viciſſitudinem vobis ſuper caput veſtrum.

5 Argentum enim meum & aurum tuliſtis: & deſiderabilia mea & pulcherrima intuliſtis in delubra veſtra. B

6 Et filios Juda, & filios Jeruſalem vendidiſtis filiis Græcorum; ut longè faceretis eos de finibus ſuis.

7 Ecce ego ſuſcitabo eos de loco, in quo vendidiſtis eos: & convertam retributionem veſtram in caput veſtrum.

8 Et vendam filios veſtros, & filias veſtras in manibus filiorum Juda, & venundabunt eos Sabæis genti longinquæ, quia Dominus locutus eſt.

9 Clamate hoc in Gentibus, ſanctificate bellum, ſuſcitate robuſtos: accedant, aſcendant omnes viri bellatores.

10 Concidite aratra veſtra in gladios, & ligones veſtros in lanceas. Infirmus dicat: Quia fortis ego ſum. C

11 Erumpite, & venite omnes gentes de circuitu, & congregamini: ibi occumbere faciet Dominus robuſtos tuos.

12 Conſurgant, & aſcendant Gentes in vallem Joſaphat: quia ibi ſedebo ut judicem omnes gentes in circuitu.

Apoc. 14. c. 15 13 * Mittite falces, quoniam maturavit meſſis: venite, & deſcendite, quia plenum eſt torcular, exuberant torcularia: quia multiplicata eſt malitia eorum.

14 Populi populi in valle conciſionis: quia juxtà eſt dies Domini in valle conciſionis.

Sup. 2. b. 10. & 31. Ier. 15. f. 30. Amos 1. a. 2. 15 * Sol & luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxerunt ſplendorem ſuum.

16 Et Dominus de Sion rugiet, & de Jeruſalem dabit vocem ſuam: & movebuntur cæli, & terra: & Dominus ſpes populi ſui, & fortitudo filiorum Iſraël.

D 17 Et ſcietis quia ego Dominus Deus veſter, habitans in Sion monte ſancto meo: & erit Jeruſalem ſancta, & alieni non tranſibunt per eam ampliùs.

18 Et erit in die illa: * ſtillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte: & per omnes rivos Juda ibunt aquæ: & fons de domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem ſpinarum. *Amos 9. d. 13.*

19 Ægyptus in deſolationem erit, & Idumæa in deſertum perditionis: pro eo quòd iniquè egerint in filios Juda, & effuderint ſanguinem innocentem in terra ſua.

20 Et Judæa in æternum habitabitur, & Jeruſalem in generationem & generationem.

21 Et mundabo ſanguinem eorum, quem non mundaveram: & Dominus commorabitur in Sion.

PROPHETIA AMOS.

CAPUT PRIMUM.

Tempora prophetiæ Amos: ultio Domini in Damaſcum, Philiſthæos, Tyrum, Idumæam, & filios Ammon, quos ſuper quatuor ſceleribus non convertet.

A 1 VERBA Amos qui fuit in paſtoribus de Thecue: quæ vidit ſuper Iſraël in diebus Oziæ regis Juda, & in diebus Jeroboam filij Joas regis Iſraël, * ante duos annos terræ motus. *Ezech. 14. b. 5.*

Ier. 25. f. 30. Ioel 3. c. 16. 2 Et dixit: * Dominus de Sion rugiet, & de Jeruſalem dabit vocem ſuam: & luxerunt ſpecioſa paſtorum, & exſiccatus eſt vertex Carmeli.

3 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non convertam eum: eo quòd trituraverint in plauſtris ferreis Galaad.

4 Et mittam ignem in domum Azael, & devorabit domos Benadad.

B 5 Et conteram vectem Damaſci: & diſperdam habitatorem de campo idoli, & tenentem ſceptrum de domo voluptatis: & transferetur populus Syriæ Cyrenen, dicit Dominus.

6 Hæc dicit Dominus. Super tribus ſceleribus Gazæ, & ſuper quatuor non convertam eum: eo quòd tranſtulerint captivitatem perfectam, ut concluderent eam in Idumæa.

7 Et mittam ignem in murum Gazæ, & devorabit ædes ejus.

C 8 Et diſperdam habitatorem de Azoto, & tenentem ſceptrum de Aſcalone: & convertam manum meam ſuper Accaron, & peribunt reliqui Philiſthinorum, dicit Dominus Deus.

9 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Tyri, & ſuper quatuor non convertam eum: eo quòd concluſerint captivitatem perfectam in Idumæa, & non ſint recordati fœderis fratrum:

10 Et mittam ignem in murum Tyri, & devorabit ædes ejus. D

11 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Edom, & ſuper quatuor non convertam eum: eo quòd perſecutus ſit in gladio fratrem ſuum, & violaverit miſericordiam ejus, & tenuerit ultrà furorem ſuum, & indignationem ſuam ſervaverit uſque in finem.

12 Mittam ignem in Theman: & devorabit ædes Boſræ.

13 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus filiorum Ammon, & ſuper quatuor non convertam eum: eo quòd diſſecuerit prægnantes Galaad ad dilatandum terminum ſuum.

14 Et ſuccendam ignem in muro Rabba: & devorabit ædes ejus in ululatu in die belli, & in turbine in die commotionis.

15 Et ibit Melchom in captivitatem, ipſe, & principes ejus ſimul, dicit Dominus.

CAPUT II.

Ultio Domini in Moab, Iudam & Iſraëlem, hiſque minatur interitum, quem effugere non poterunt: quia acceptis beneficiis ſemper fuerunt ingrati, ac deique legem abjecerunt.

1 HÆc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Moab: & ſuper quatuor non convertam eum: quòd incenderit oſſa regis Idumææ uſque ad cinerem. A

2 Et mittam ignem in Moab, & devorabit ædes Carioth: & morietur in ſonitu Moab, in clangore tubæ:

3 Et diſperdam judicem de medio ejus, & omnes principes ejus interficiam cum eo, dicit Dominus.

4 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Juda, & ſuper quatuor non convertam eum: eo quòd abjecerit legem Domini, & mandata

mandata ejus non cuſtodierit: deceperũt enim
eos idola ſua, poſt quæ abierant patres eorum.
5 Et mittam ignem in Juda, & devorabit
ædes Jeruſalem.
6 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſcele-
ribus Iſraël, & ſuper quatuor non convertam
eum: pro eo quòd vendiderit pro argento ju-
ſtum, & pauperem pro calceamentis.
7 Qui conterunt ſuper pulverem terræ ca-
pita pauperum, & viam humilium declinant:
& filius ac pater ejus ierunt ad puellam, ut
violarent nomen ſanctum meum.
C 8 Et ſuper veſtimentis pignoratis accubue-
runt juxta omne altare: & vinum damnato-
rum bibebant in domo Dei ſui.
* Numer. 21. c. 24. Deut. 2. & 24. 9 * Ego autem exterminavi Amorrhæum à
facie eorum: cujus altitudo, cedrorum altitu-
do ejus, & fortis ipſe quaſi quercus: & contri-
vi fructum ejus deſuper, & radices ejus
ſubter.
* Ex. 14 & 21. Deut. 8. a. 2. 10 * Ego ſum, qui aſcendere vos feci de Ter-
ra Ægypti, & duxi vos in deſerto quadraginta
annis, ut poſſideretis terram Amorrhæi.
11 Et ſuſcitavi de filiis veſtris in prophetas,
& de juvenibus veſtris Nazaræos: numquid
non ita eſt filij Iſraël, dicit Dominus?
D 12 Et propinabitis nazaræis vinum: & pro-
phetis mandabitis, dicentes: Ne prophetetis.
13 Ecce ego ſtridebo ſubter vos, ſicut ſtri-
det plauſtrum onuſtum fœno:
14 Et peribit fuga à veloce, & fortis non
obtinebit virtutem ſuam, & robuſtus non ſal-
vabit animam ſuam:
15 Et tenens arcum non ſtabit, & velox pe-
dibus ſuis non ſalvabitur: & aſcenſor equi
non ſalvabit animam ſuam:
16 Et robuſtus corde inter fortes nudus fu-
giet in illa die, dicit Dominus.

CAPUT III.

Domum Iſraël populum olim uni electum arguit variorum ſcelerum: ex quibus paucos dicit ſervandos in ſuperventura afflictione, quam ipſis comminatur.

A 1 Audite verbum, quod locutus eſt Domi-
nus ſuper vos, filij Iſraël: ſuper omnem
cognationem, quam eduxi de terra Ægypti,
dicens:
2 Tantummodò vos cognovi ex omnibus
cognationibus terræ: idcirco viſitabo ſuper
vos omnes iniquitates veſtras.
3 Numquid ambulabunt duo pariter, niſi
convenerit eis?
4 Numquid rugiet leo in ſaltu, niſi habuerit
prædam? numquid dabit catulus leonis vocem
de cubili ſuo, niſi aliquid apprehenderit?
B 5 Numquid cadet avis in laqueum terræ
abſque aucupe? numquid auferetur laqueus
de terra antequam quid ceperit?
6 Si clanget tuba in civitate, & populus
non expaveſcet? ſi erit malum in civitate, quod
Dominus non fecerit?
7 Quia non fecit Dominus Deus verbum,
niſi revelaverit ſecretum ſuum ad ſervos ſuos
prophetas.
8 Leo rugiet, quis non timebit? Dominus
Deus locutus eſt, quis non prophetabit?
9 Auditum facite in ædibus Azoti, & in C
ædibus Terræ Ægypti: dicite: Congregami-
ni ſuper montes Samariæ, & videte inſanias
multas in medio ejus, & calumniam patientes
in penetralibus ejus.
10 Et neſcierunt facere rectum, dicit Do-
minus, theſaurizantes iniquitatem & rapinas
in ædibus ſuis.
11 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Tri-
bulabitur, & circuietur terra: & detrahetur ex
te fortitudo tua, & diripientur ædes tuæ.
12 Hæc dicit Dominus: Quomodo ſi eruat D
paſtor de ore leonis duo crura, aut extremum
auriculæ: ſic eruentur filij Iſraël, qui habitant
in Samaria in plaga lectuli, & in Damaſci gra-
bato.
13 Audite, & conteſtamini in domo Jacob,
dicit Dominus Deus exercituum:
14 Quia in die cùm viſitare cœpero præva-
ricationes Iſraël, ſuper eum viſitabo, & ſuper
altaria Bethel: & amputabuntur cornua alta-
ris, & cadent in terram.
15 Et percutiam domum hiemalem cum
domo æſtiva: & peribunt domus eburneæ, &
diſſipabuntur ædes multæ, dicit Dominus.

CAPUT IV.

Invehitur ſub typo vaccarum pinguium in iniquos primates Samariæ, ipſorum ſubſannans idololatriam: & quia filij Iſraël varijs flagellis à peccatis ſuis revocari non potuerunt, minatur eis Dominus ſimilia his quæ prius paſſi fuerant; hortando ut ad Deum omnipotentem convertantur.

1 Audite verbum hoc vaccæ pingues, quæ A
eſtis in monte Samariæ: quæ calum-
niam facitis egenis, & confringitis pauperes:
quæ dicitis dominis veſtris: Afferte, & bi-
bemus.
2 Juravit Dominus Deus in ſancto ſuo: quia
ecce dies venient ſuper vos, & levabunt vos in
contis, & reliquias veſtras in ollis ferventibus.
3 Et per aperturas exibitis altera contra
alteram, & projiciemini in Armon, dicit Do-
minus.
4 Venite ad Bethal, & impiè agite: ad
Galgalam, & multiplicate prævaricationem: &
afferte manè victimas veſtras, tribus diebus
decimas veſtras.
5 Et ſacrificate de fermentato laudem: &
vocate voluntarias oblationes, & annuntiate:
ſic enim voluiſtis filij Iſraël, dicit Dominus
Deus.
6 Unde & ego dedi vobis ſtuporem den- B
tium in cunctis urbibus veſtris, & indigen-
tiam panum in omnibus locis veſtris, & non
reverſi ad me, dicit Dominus.
7 Ego quoque prohibui à vobis imbrem,
cùm adhuc tres menſes ſupereſſent uſque ad
meſſem: & plui ſuper unam civitatem, & ſu-
per alteram civitatem non plui: pars una
compluta eſt; & pars ſuper quam non plui,
aruit.
8 Et venerunt duæ & tres civitates ad unam

civitatem ut biberent aquam, & non ſunt ſa-
tiatæ: & non rediſtis ad me, dicit Dominus.
C 9 * Percuſſi vos in vento urente, & in auru-
*Ag. 2. c. 18. gine, multitudinem hortorum veſtrorum, &
vinearum veſtrarum: oliveta veſtra, & ficeta
veſtra comedit eruca: & non rediſtis ad me,
dicit Dominus.
10 Miſi in vos mortem in via Ægypti, per-
cuſſi in gladio juvenes veſtros, uſque ad cap-
tivitatem equorum veſtrorum: & aſcendere
feci putredinem caſtrorum veſtrorum in nares
veſtras: & non rediſtis ad me, dicit Dominus.
D 11 Subverti vos, * ſicut ſubvertit Deus So-
*Geneſ. 19. c. 24. domam & Gomorrham, & facti eſtis quaſi
torris raptus ab incendio: & non rediſtis ad
me, dicit Dominus.
12 Quapropter hæc faciam tibi Iſraël: poſt-
quam autem hæc fecero tibi, præparare in oc-
curſum Dei tui Iſraël.
13 Quia ecce formans montes, & creans
ventum, & annuntians homini eloquium
ſuum, faciens matutinam nebulam, & gra-
diens ſuper excelſa terræ: Dominus Deus
exercituum nomen ejus.

Caput V.

Luget caſum Iſraëlis Propheta, revocans eos ad quærendum Dominum, ut ita poſſint evadere afflictiones ſuis peccatis debitas, propter quas ubique planctus erit: odit Dominus feſtivitates ac ſacrificia eorum, quibus propter idololatriam minatur captivitatem

A 1 AUdite verbum iſtud, quod ego levo
ſuper vos planctum: Domus Iſraël
cecidit, & non adjiciet ut reſurgat.
2 Virgo Iſraël projecta eſt in terram ſuam,
non eſt qui ſuſcitet eam.
3 Quia hæc dicit Dominus Deus: Urbs de
qua egrediebantur mille, relinquentur in ea
centum, & de qua egrediebantur centum, re-
linquentur in ea decem in domo Iſraël.
4 Quia hæc dicit Dominus domui Iſraël:
Quærite me, & vivetis.
5 Et nolite quærere Bethel, & in Galgalam
B nolite intrare, & in Berſabee non tranſibitis:
quia Galgala captiva ducetur, & Bethel erit
inutilis.
6 Quærite Dominum, & vivite: ne fortè
comburatur ut ignis domus Joſeph, & devo-
rabit, & non erit qui extinguat Bethel.
7 Qui convertitis in abſynthium judicium,
& juſtitiam in terra relinquitis.
8 Facientem Arcturum & Orionem, &
convertentem in manè tenebras, & diem in
Infr. 9. b. 6. noctem mutantem: * qui vocat aquas maris,
& effundit eas ſuper faciem terræ: Dominus
C nomen eſt ejus.
9 Qui ſubridet vaſtitatem ſuper robuſtum,
& depopulationem ſuper potentem affert.
10 Odio habuerunt corripientem in porta:
& loquentem perfectè abominati ſunt.
11 Idcircò, pro eo quòd diripiebatis pauper-
rem, & prædam electam tollebatis ab eo: *
* Soph. 1. c. 13. domos quadro lapide ædificabitis, & non ha-
bitabitis in eis: vineas plantabitis amantiſſi-
mas, & non bibetis vinum earum.
12 Quia cognovi multa ſcelera veſtra, &
fortia peccata veſtra: hoſtes juſti accipientes
munus, & pauperes deprimentes in porta:
13 Ideò prudens in tempore illo tacebit,
quia tempus malum eſt.
14 Quærite bonum, & non malum, ut vi- D
vatis: & erit Dominus Deus exercituum vo-
biſcum, ſicut dixiſtis.
15 * Odite malum, & diligite bonum, & con- * Pſ. 96. b. 10.
ſtituite in porta judicium: ſi fortè miſereatur Rom. 12.
Dominus Deus exercituum reliquiis Joſeph. b. 9.
16 Propterea hæc dicit Dominus Deus
exercituum dominator: In omnibus plateis
planctus: & in cunctis, quæ foris ſunt, dicetur
væ væ: & vocabunt agricolam ad luctum, & ad
planctum eos qui ſciunt plangere.
17 Et in omnibus vineis erit planctus: quia E
pertranſibo in medio tui, dicit Dominus.
18 * Væ deſiderantibus diem Domini, ad *Ier. 30. a. 7. Ioël.
quid eam vobis? Dies Domini iſta, tenebræ, 2. c. 11.
& non lux. Soph. 1. d. 15.
19 Quomodo ſi fugiat vir à facie leonis, &
occurrat ei urſus: & ingrediatur domum, &
innitatur manu ſua ſuper parietem, & mordeat
eum coluber.
20 Numquid non tenebræ dies Domini, &
non lux: & caligo, & non ſplendor in ea?
21 * Odi, & projeci feſtivitates veſtras: & F
non capiam odorem cœtuum veſtrorum. * Iſai. 1. c. 11. Ier. 6. c. 20.
22 Quòd ſi obtuleritis mihi holocautoma-
ta, & munera veſtra, non ſuſcipiam: & vota Malac.
pinguium veſtrorum non reſpiciam. 1. d. 12.
23 Aufer à me tumultum carminum tuo-
rum, & cantica liræ tuæ non audiam.
24 Et revelabitur quaſi aqua judicium, & ju-
ſtitia quaſi torrens fortis.
25 * Numquid hoſtias & ſacrificium ob- G
tuliſtis mihi in deſerto quadraginta annis, do- * Act.
mus Iſraël? 7. e. 42.
26 Et portaſtis tabernaculum Moloch ve-
ſtro, & imaginem idolorum veſtrorum, ſidus,
Dei veſtri, quæ feciſtis vobis.
27 Et migrare vos faciam trans Damaſcum,
dicit Dominus Deus exercituum nomen ejus.

Caput VI.

Comminatur Dominus ſuperbis & in deliciis agentibus exitium ac tranſmigrationem, unà cum reliquo populo Iſraël, cujus deteſtatur ſuperbiam.

1 VÆ qui opulenti eſtis in Sion, & confidi- A
tis in monte Samariæ: optimates capita Luca 6.
populorum, ingredientes pompaticè domum d. 24.
Iſraël.
2 Tranſite in Chalane, & videte, & ite in-
de in Emath magnam: & deſcendite in Geth
Palæſthinorum: & ad optima quæque regna
horum: ſi latior terminus eorum termino ve-
ſtro eſt.
3 Qui ſeparati eſtis in diem malum: & ap-
propinquatis ſolio iniquitatis.
4 Qui dormitis in lectis eburneis, & laſci-
vitis in ſtratis veſtris: qui comeditis agnum de
grege, & vitulos de medio armenti.
5 Qui canitis ad vocem pſalterii: ſicut
David

David putaverunt ſe habere vaſa cantici.
6 Bibentes vinum in phialis, & optimo un-
B guento delibuti: & nihil patiebantur ſuper
contritione Joſeph.
7 Quapropter nunc migrabunt in capite
transmigrantium: & auferetur factio laſci-
vientium.
*Jer.15.b.14. 8 * Juravit Dominus Deus in anima ſua,
dicit Dominus Deus exercituum: Deteſtor ego
ſuperbiam Jacob, & domos ejus odi, & tradam
civitatem cum habitatoribus ſuis.
9 Quòd ſi reliqui fuerint decem viri in do-
mo una, & ipſi morientur.
C 10 Et tollet eum propinquus ſuus, & com-
buret eum, ut efferat oſſa de domo: & dicet
ei, qui in penetralibus domus eſt: Numquid
adhuc eſt penes te?
11 Et reſpondebit: Finis eſt. Et dicet ei: Ta-
ce, & non recorderis nominis Domini.
12 Quia ecce Dominus mandabit, & per-
cutiet domum majorem ruinis, & domum mi-
norem ſciſſionibus.
13 Numquid currere queunt in petris equi,
D aut arari poteſt in bubalis, quoniam converti-
ſtis in amaritudinem judicium, & fructum
juſtitiæ in abſinthium?
14 Qui lætamini in nihilo: qui dicitis: Num-
quid non in fortitudine noſtra aſſumpſimus
nobis cornua?
15 Ecce enim ſuſcitabo ſuper vos domus
Iſraël, dicit Dominus Deus exercituum, gen-
tem: & conteret vos ab introitu Emath uſque
ad torrentem deſerti.

CAPUT VII.

Deprecatur Propheta pœnas quas videt imminere; & Dominus comminatur captivitatem, quàm Amos ſub parabola trullæ cæmentarij vaticinatur, adverſante licet Amaſia ſacerdote Bethel: qui coram rege Iſraël accuſat Amos, ſuadens ipſi Amos ut eat prophetatum in terram Juda: ſed oſtendit ſe factum à Domino prophetam ut ſuper Iſraël prophetaret, qui & Amaſiæ & Iſraëli vaticinatur afflictiones.

A 1 HÆc oſtendit mihi Dominus Deus: & ec-
ce fictor locuſtæ in principio germinan-
tium ſerotini imbris, & ecce ſerotinus poſt
tonſionem regis.
2 Et factum eſt: cùm conſummaſſet comme-
dere herbam terræ, dixit: Domine Deus pro-
pitius eſto, obſecro: quis ſuſcitabit Jacob, quia
parvulus eſt?
3 Miſertus eſt Dominus ſuper hoc: Non
erit, dixit Dominus.
4 Hæc oſtendit mihi Dominus Deus: & ecce
vocabat judicium ad ignem Dominus Deus:
& devoravit abyſſum multam, & comedit ſi-
mul partem.
5 Et dixi: Domine Deus, quieſce obſecro:
quis ſuſcitabit Jacob, quia parvulus eſt?
6 Miſertus eſt Dominus ſuper hoc: Sed &
iſtud non erit, dixit Dominus Deus.
B 7 Hæc oſtendit mihi Dominus: & ecce Do-
minus ſtans ſuper murum litum, & in manu
ejus trulla cæmentarij.
8 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides
Amos? Et dixi: Trullam cæmentarij. Et dixit
Dominus: Ecce ego ponam trullam in medio
populi mei Iſraël: non adjiciam ultrà ſuper-
inducere eum.
9 Et demolientur excelſa idoli, & ſanctifi-
cationes Iſraël deſolabuntur: & conſurgam
ſuper domum Jeroboam in gladio.
10 Et miſit Amaſias ſacerdos Bethel ad Je- C
roboam regem Iſraël, dicens: Rebellavit con-
tra te Amos in medio domus Iſraël: non
poterit terra ſuſtinere univerſos ſermones
ejus.
11 Hæc enim dicit Amos: In gladio mo-
rietur Jeroboam, & Iſraël captivus migrabit
de terra ſua.
12 dixit Amaſias ad Amos: Qui vides, gra-
dere, fuge in terram Juda: & comede ibi pa-
nem, & prophetabis ibi.
13 Et in Bethel non adjicies ultrà ut pro-
phetes: quia ſanctificatio regis eſt, & domus
regni eſt.
14 Reſponditque Amos, & dixit ad Ama- D
ſiam: Non ſum propheta, & non ſum filius
prophetæ: ſed armentarius ego ſum vellicans
ſycomoros.
15 Et tulit me Dominus cùm ſequerer gre-
gem: & dixit Dominus ad me: Vade pro-
pheta ad populum meum Iſraël.
16 Et nunc audi verbum Domini: Tu di-
cis: Non prophetabis ſuper Iſraël; & non ſtil-
labis ſuper domum idoli.
17 Propter hoc, hæc dicit Dominus: Uxor
tua in civitate fornicabitur: & filij tui & filiæ
tuæ in gladio cadent, & humus tua funiculo
metietur: & tu in terra polluta morieris, & Iſ-
raël captivus migrabit de terra ſua.

CAPUT VIII.

Amos ſub parabola uncini pomorum prophetat finem imminere regni Iſraël, propter pauperum oppreſſiones: acerbitatem verò imminentis calamitatis explicat: feſtivitates eorum dicit in luctum convertendas: famémque verbi Dei futuram denuntiat.

1 HÆc oſtendit mihi Dominus Deus: & ec- A
ce uncinus pomorum.
2 Et dixit: Quid tu vides Amos? Et dixi:
Uncinum pomorum. Et dixit Dominus ad
me: Venit finis ſuper populum meum
Iſraël: non adjiciam ultrà ut pertranſeam
eum.
3 Et ſtridebunt cardines templi in die illa,
dicit Dominus Deus: multi morientur: in om-
ni loco projicietur ſilentium.
4 Audite hoc qui conteritis pauperem, &
deficere facitis egenos terræ,
5 Dicentes: Quando tranſibit menſis, & B
venumdabimus merces, & ſabbatum, & ape-
riemus frumentum: ut imminuamus men-
ſuram, & augeamus ſiclum, & ſupponamus
ſtateras doloſas,
6 Ut poſſideamus in argento egenos & pau-
peres pro calceamentis, & quiſquilias fru-
menti vendamus?
7 Juravit Dominus in ſuperbiam Jacob: Si
oblitus fuero uſque ad finem omnia opera
eorum.

C 8 Numquid ſuper iſto non commovebitur
terra, & lugebit omnis habitator ejus: & aſ-
cendet quaſi fluvius univerſus, & ejicietur, &
defluet quaſi rivus Ægypti?
9 Erit in die illa, dicit Dominus Deus: oc-
cidet ſol in meridie, & tenebreſcere faciam
terram in die luminis:
*Tob. 2. b. 6. 1. Mach. 1. f. 41. 10 * Et convertam feſtivitates veſtras in lu-
ctum, & omnia cantica veſtra in planctum:
& inducam ſuper omne dorſum veſtrum ſac-
cum, & ſuper omne caput calvitium: & po-
nam eam quaſi luctum unigeniti, & noviſſima
ejus quaſi diem amarum.
D 11 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: &
mittam famem in terram: non famem panis,
neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Do-
mini.
12 Et commovebuntur à Mari uſque ad
mare, & ab Aquilone uſque ad Orientem: cir-
cuibunt quærentes verbum Domini, & non
invenient.
13 In die illa deficient virgines pulchræ, &
adoleſcentes in ſiti.
14 Qui jurant in delicto Samariæ, & di-
cunt: Vivit Deus tuus Dan, & vivit via Ber-
ſabee: & cadent, & non reſurgent ultrà.

CAPUT IX.

Vaſtaturum ſe dicit Dominus impios, ſic ut nulli pateat effugium; poſteà tamen ſuſcitabit tabernaculum David, & captivitatem filiorum Iſraël convertet cum magna ipſorum felicitate:

A 1 VIdit Dominum ſtantem ſuper altare, &
dixit: Percute cardinem, & commo-
veantur ſuperliminaria: avaritia enim in capi-
te omnium, & noviſſimum eorum in gladio
interficiam: non erit fuga eis. Fugient, & non
ſalvabitur ex eis qui fugerit.
*Pſ. 138. b. 8. 2 * Si deſcenderint uſque ad infernum, in-
de manus mea educet eos: & ſi aſcenderint
uſque in cælum, inde detraham eos.
3 Et ſi abſconditi fuerint in vertice Car-
meli, inde ſcrutans auferam eos: & ſi celave-
rint ſe ab oculis meis in profundo maris, ibi
mandabo ſerpenti, & mordebit eos.
4 Et ſi abierint in captivitatem coram ini-
micis ſuis, ibi mandabo gladio, & occidet eos:
& * ponam oculos meos ſuper eos in malum *Jer. 44. c. 11.
& non in bonum. B
5 Et Dominus Deus exercituum, qui tan-
git terram, & tabeſcet: & lugebunt omnes
habitantes in ea: & aſcendet ſicut rivus om-
nis, & defluet ſicut fluvius Ægypti.
6 Qui ædificat in cælo aſcenſionem ſuam,
& faſciculum ſuum ſuper terram fundavit: * *Sup. 5. b. 8.
qui vocat aquas maris, & effundit eas ſuper
faciem terræ, Dominus nomen ejus.
7 Numquid non ut filii Æthiopum vos
eſtis mihi, filii Iſraël, ait Dominus? numquid
non Iſraël aſcendere feci de Terra Ægypti:
& Palaſtinos de Cappadocia, & Syros de Cy-
rene?
8 Ecce oculi Domini Dei ſuper regnum C
peccans, & conteram illud à facie terræ: Ve-
rumtamen conterens non conteram domum
Jacob, dicit Dominus.
9 Ecce enim mandabo ego, & concutiam
in omnibus gentibus domum Iſraël, ſicut
concutitur triticum in cribro: & non cadet
lapillus ſuper terram.
10 In gladio morientur omnes peccatores
populi mei: qui dicunt: Non appropinqua-
bit, & non veniet ſuper nos malum.
11 In die illa * ſuſcitabo tabernaculum Da- *Act. 15. c. 16.
vid, quod cecidit: & reædificabo aperturas mu-
rorũ ejus, & ea quæ corruerant inſtaurabo: &
reædificabo illud ſicut in diebus antiquis.
12 Ut poſſideant reliquias Idumææ, & om-
nes nationes, eò quòd invocatum ſit nomen
meum ſuper eos: dicit Dominus faciens hæc.
13 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & D
comprehendet arator meſſorem, & calcator
uvæ mittentem ſemen: * & ſtillabunt montes *Joël. 3. d. 18.
dulcedinem, & omnes colles culti erunt.
14 Et convertam captivitatem populi mei
Iſraël: & ædificabunt civitates deſertas, & in-
habitabunt: & plantabunt vineas, & bibent
vinum earum: & facient hortos, & comedent
fructus eorum.
15 Et plantabo eos ſuper humum ſuam: &
non evellam eos ultrà de terra ſua, quam dedi
eis, dicit Dominus Deus tuus.

PROPHETIA ABDIÆ.

Vaticinatur exitium adverſus Idumæos qui affligebant ac ſubſannabant filios Iſraël; qui tamen reducti, dominium accipient in eos qui ipſos afflixerant.

A 1 VISIO Abdiæ. Hæc dicit Dominus
Deus ad Edom: * Auditum audi- *Jer. 49. c. 14.
vimus a Domino, & legatum ad
gentes miſit: Surgite, & cõſurga-
mus adverſus eum in prælium.
2 Ecce parvulum dedi te in Gentibus: con-
temptibilis tu es valdè.
3 Superbia cordis tui extulit te habitantem E
in ſciſſuris petrarum, exaltantem ſolium
tuum, qui dicis in corde tuo: Quis detrahet
me in terram?
4 Si exaltatus fueris ut aquila, & ſi inter ſi-
dera poſueris nidum tuum: inde detraham te,
dicit Dominus.
5 Si fures introiſſent ad te, ſi latrones per
noctem,

noctem, quomodo conticuiſſes? nónne furati
eſſent ſufficientia ſibi? ſi vindemiatores introiſ-
ſent ad te, numquid ſaltem racemum reliquiſ-
ſent tibi?
6 Quomodo ſcrutati ſunt Eſau, inveſtiga-
verunt abſcondita ejus?
C 7 Uſque ad terminum emiſerunt te: omnes
viri fœderis tui illuſerunt tibi: invaluerunt
adverſum te viri pacis tuæ: qui comedunt te-
cum, ponent inſidias ſubter te: non eſt pruden-
tia in eo.
* Iſai. 29. c. 14. 1. Cor. 1. c. 19. 8 * Numquid non in die illa, dicit Domi-
nus, perdam ſapientes de Idumæa, & pruden-
tiam de monte Eſau?
9 Et timebunt fortes tui à Meridie, ut in-
tereat vir de monte Eſau.
* Geneſ. 27. g. 42. 10 * Propter interfectionem, & propter
iniquitatem in fratrem tuum Jacob, operiet
te confuſio, & peribis in æternum.
D 11 In die cùm ſtares adverſus eum, quan-
do capiebant alieni exercitum ejus, & extra-
nei ingrediebantur portas ejus, & ſuper Jeru-
ſalem mittebant ſortem: tu quoque eras quaſi
unus ex eis.
12 Et non deſpicies in die fratris tui, in
die peregrinationis ejus: & non lætaberis ſu-
per filios Juda in die perditionis eorum: & non
magnificabis os tuum in die anguſtiæ.
E 13 Neque ingredieris portam populi mei
in die ruinæ eorũ: neque deſpicies & tu in ma-
lis ejus in die vaſtitatis illius: & non emittêris
adverſus exercitum ejus in die vaſtitatis illius.
14 Neque ſtabis in exitibus ut interficias
eos qui fugerint: & non concludes reliquos
ejus in die tribulationis.
15 Quoniam juxtà eſt dies Domini ſuper
omnes gentes: ſicut feciſti, fiet tibi: retribu-
tionem tuam convertet in caput tuum.
16 Quomodo enim bibiſtis ſuper montem F
ſanctum meum, bibent omnes Gentes ju-
giter: & bibent, & abſorbebunt, & erunt
quaſi non ſint.
17 Et in monte Sion erit ſalvatio, & erit
ſanctus: & poſſidebit domus Jacob eos qui ſe
poſſederant.
18 Et erit domus Jacob ignis, & domus Joſeph
flamma, & domus Eſau ſtipula: & ſuccenden-
tur in eis, & devorabunt eos: & non erunt reli-
quiæ domus Eſau, quia Dominus locutus eſt.
19 Et hereditabunt hi qui ad Auſtrum ſunt, G
montem Eſau, & qui in campeſtribus Phili-
ſthiim: & poſſidebunt regionem Ephraim,
& regionem Samariæ: & Benjamin poſſide-
bit Galaad.
20 Et tranſmigratio exercitus hujus filiorum
Iſraël, omnia loca Chananæorum uſque ad Sa-
reptam: & tranſmigratio Jeruſalem, quæ in
Boſphoro eſt, poſſidebit civitates Auſtri.
21 Et aſcendent ſalvatores in montem Siõ ju-
dicare montem Eſau: & erit Domino regnum.

PROPHETIA JONÆ.

CAPUT PRIMUM.

Jonas à Domino miſſus ut in Ninive prædicaret, navigio fugit in Tharſis à facie Domini: quo immittente in navim tempeſtatem, jactiſque ſortibus, deprehenſus Jonas in mare mittitur, ceſſátque tempeſtas.

A 1 ET factum eſt verbum Do-
mini ad Jonam filium Ama-
thi, dicens:
2 Surge, & vade in
Niniven civitatem gran-
dem, & prædica in ea:
quia aſcendit malitia ejus
coram me.
3 Et ſurrexit Jonas, ut fugeret in Tharſis à
facie Domini, & deſcendit in Joppen, & inve-
nit navem euntem in Tharſis: & dedit nau-
lum ejus, & deſcendit in eam ut iret cum eis
in Tharſis à facie Domini.
B 4 Dominus autem miſit ventum magnum
in mare: & facta eſt tempeſtas magna in mari,
& navis periclitabatur conteri.
5 Et timuerunt nautæ, & clamaverunt viri
ad deum ſuum: & miſerunt vaſa, quæ erant
in navi, in mare, ut alleviaretur ab eis: & Jonas
deſcendit ad interiora navis, & dormiebat ſo-
pore gravi.
6 Et acceſſit ad eum gubernator, & dixit ei:
Quid tu ſopore deprimeris? ſurge, invoca
Deum tuum, ſi fortè recogitet Deus de nobis,
& non pereamus.
7 Et dixit vir ad collegam ſuum: Venite, & C
mittamus ſortes, & ſciamus quare hoc malum
ſit nobis. Et miſerunt ſortes: & cecidit ſors ſu-
per Jonam.
8 Et dixerunt ad eum: Indica nobis cujus
cauſa malum iſtud ſit nobis: quod eſt opus
tuum? quæ terra tua, & quò vadis? vel ex quo
populo es tu?
9 Et dixit ad eos: Hebræus ego ſum, &
Dominum Deum cæli ego timeo, qui fecit
mare & aridam.
10 Et timuerunt viri timore magno, & di-
xerunt ad eum: Quid hoc feciſti? (cognove-
runt enim viri quòd à facie Domini fugeret,
quia indicaverat eis.)
11 Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi,
& ceſſabit mare à nobis? quia mare ibat, &
intumeſcebat.

12 Et

12 Et dixit ad eos: Tollite me, & mittite in mare, & ceſſabit mare à vobis: ſcio enim ego quoniam propter me tempeſtas hæc grandis venit ſuper vos.

13 Et remigabant viri ut reverterentur ad aridam: & non valebant: quia mare ibat, & intumeſcebat ſuper eos.

14 Et clamaverunt ad Dñm, & dixerunt: Quæſumus Domine, ne pereamus in anima viri iſtius, & ne des ſuper nos ſanguinẽ innocentem: quia tu Domine, ſicut voluiſti, feciſti.

15 Et tulerunt Jonam, & miſerunt in mare: & ſtetit mare à fervore ſuo.

16 Et timuerunt viri timore magno Dñm, & immolaverunt hoſtias Dño, & voverunt vota.

CAPUT II.

Jonas à ceto quem Dominus præparaverat, abſorptus fuit in eo tribus diebus & tribus noctibus, cúmque de ventre ejus oraſſet Dominum, ipſius juſſu in aridam evomitur.

A 1 ET præparavit Dominus piſcem grandem ut deglutiret Jonam: * & erat Jonas in ventre piſcis tribus diebus, & tribus noctibus.

* Mat. 12 c. 40. 16. a. 4. Luc. 11. d. 30. 1. Cor. 15. a. 4.

2 Et oravit Jonas ad Dominum Deum ſuum de ventre piſcis.

3 Et dixit: * Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, & exaudivit me: de ventre inferi clamavi, & exaudiſti vocem meam.

* Pſ. 119 a. 2.

B 4 Et projeciſti me in profundum, in corde maris, & flumen circumdedit me: omnes gurgites tui, & fluxus tui ſuper me tranſierunt.

5 Et ego dixi: Abjectus ſum à conſpectu oculorum tuorum: verumtamen rurſus videbo templum ſanctum tuum:

6 * Circumdederunt me aquæ uſque ad animam: abyſſus vallavit me: pelagus operuit caput meum.

* Pſ. 68. a. 2.

7 Ad extrema montium deſcendi: terræ vectes concluſerunt me in æternũ: & ſublevabis de corruptione vitam meam, Dñe Deus meus.

8 Cùm anguſtiaretur in me anima mea, Domini recordatus ſum: ut veniat ad te oratio mea ad templum ſanctum tuum.

9 Qui cuſtodiunt vanitates fruſtrà, miſericordiam ſuam derelinquunt.

10 Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quæcumque vovi, reddam pro ſalute Domino.

11 Et dixit Dominus piſci: & evomuit Jonam in aridam.

CAPUT III.

Rurſum miſſus Jonas ad Ninivitas prædicit civitatis ſubverſionem: illis autem ad Deum converſis, & magna pœnitentiæ ſigna oſtendentibus, parcit Dominus civitati.

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad Jonam ſecundò, dicens:

2 Surge, & vade in Niviven civitatem magnam: & prædica in ea prædicationem, quam ego loquor ad te.

3 Et ſurrexit Jonas, & abiit in Niniven juxta verbum Domini: & Ninive erat civitas magna itinere trium dierum.

4 Et cœpit Jonas introire in civitatem itinere
B diei unius: & clamavit, & dixit: Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur.

5 * Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum: & prædicaverunt jejunium, & veſtiti ſunt ſaccis à majore uſque ad minorem.

* Mat. 12. d. 41. Luca 11. d. 34.

6 Et pervenit verbum ad regem Ninive: & ſurrexit de ſolo ſuo, & abjecit veſtimentum ſui à ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere.

7 Et clamavit, & dixit in Ninive ex ore regis & principum ejus, dicens: Homines, & jumenta, & boves, & pecora non guſtent quidquam: nec paſcantur, & aquam non bibant.

C 8 Et operiantur ſaccis homines, & jumenta, & clament ad Dominum in fortitudine, & convertatur vir à via ſua mala, & ab iniquitate, quæ eſt in manibus eorum.

9 * Quis ſcit ſi convertatur & ignoſcat Deus: & revertatur à furore iræ ſuę, & nõ peribimus?

* Jer. 18. b. 11. Joël. 2. c. 14.

10 Et vidit Deus opera eorum, quia converſi ſunt de via ſua mala: & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat ut faceret eis, & non fecit.

CAPUT IV.

Afflictus Jonas quia vaticinium ſuum adverſus Ninivem videbat non impleri, mortem optat: verùm à Domino corripitur, qui injuſtam ipſius indignationem convincit, quod putaret ſe rectè dolere de areſacta hedera, & tamen noluerit Dominum parcere Ninive civitati maximæ in qua erant plus quàm 120000. eorum qui non peccaverant.

1 ET afflictus eſt Jonas afflictione magna, & iratus eſt: A

2 Et oravit ad Dominum, & dixit: Obſecro Dñe, numquid non hoc eſt verbum meum, cùm adhuc eſſem in terra mea? propter hoc præoccupavi ut fugerem in Tharſis. * Scio enim quia tu Deus clemens & miſericors es, patiens & multæ miſerationis, & ignoſcẽs ſuper malitia.

* Pſ. 85. a. 5. Joël. 2. b. 13.

3 Et nunc Dñe tolle quaſo animam meam à me: quia melior eſt mihi mors quàm vita. B

4 Et dixit Dñus: Putaſne benè iraſceris tu?

5 Et egreſſus eſt Jonas de civitate, & ſedit contra Orientem civitatis: & fecit ſibimet umbraculum ibi, & ſedebat ſubter illud in umbra, donec videret quid accideret civitati.

6 Et præparavit Dñs Deus hederam, & aſcendit ſuper caput Jonæ, ut eſſet umbra ſuper caput ejus, & protegeret eum (laboraverat enim) & lætatus eſt Jonas ſuper hedera, lętitia magna. C

7 Et paravit Deus vermem aſcenſu diluculi in craſtinum: & percuſſit hederam, & exaruit.

8 Et cùm ortus fuiſſet ſol, præcepit Dominus vento calido & urenti: & percuſſit ſol ſuper caput Jonæ, & æſtuabat: & petivit animæ ſuæ ut moreretur, & dixit: Melius eſt mihi mori, quàm vivere.

9 Et dixit Dominus ad Jonam: Putaſne benè D iraſceris tu ſuper hedera? Et dixit: Benè iraſcor ego uſque ad mortem.

10 Et dixit Dñs: Tu doles ſuper hederam, in qua non laboraſti, neq; feciſti ut creſceret: quæ ſub una nocte nata eſt, & ſub una nocte periit.

11 Et ego non parcam Ninive civitati magnæ, in qua ſunt plus quàm centum viginti millia hominum, qui neſciunt quid ſit inter dexteram & ſiniſtram ſuam, & jumenta multa.

PROPHE

PROPHETIA MICHÆÆ.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Michæas prophetaverit: comminatur Samariæ & Ieruſalem exitium & captivitatem propter idololatriam ipſorum: quos plangit Propheta & ad planctum provocat.

A 1 VErbum Domini quod factum
eſt ad Michæam Moraſthitem,
in diebus Joathan, Achaz, &
Ezechiæ, regum Juda; quod
vidit ſuper Samariam, & Je-
ruſalem.
* Deut. 32. a. 1. Iſa. 1. a. 2 2 * Audite populi omnes, & attendat terra,
& plenitudo ejus: & ſit Dominus Deus vobis
in teſtem, Dominus de templo ſancto ſuo.
* Iſa. 26. d. 21. 3 * Quia ecce Dominus egredietur de loco
ſuo: & deſcédet, & calcabit ſuper excelſa terræ.
4 Et conſumentur montes ſubtus eum: &
valles ſcindentur ſicut cera à facie ignis, &
ſicut aquæ, quæ decurrunt in præceps.
B 5 In ſcelere Jacob omne iſtud, & in peccatis
domus Iſraël, quod ſcelus Jacob? nónne Sama-
ria? & quæ excelſa Judæ? nónne Jeruſalem?
6 Et ponam Samariam quaſi acervum lapi-
dum in agro cùm plantatur vinea: & detra-
ham in vallem lapides ejus, & fundamenta
ejus revelabo.
7 Et omnia ſculptilia ejus concidentur, &
omnes mercedes ejus comburentur igne, &
omnia idola ejus ponam in perditionem: quia
de mercedibus meretricis congregata ſunt, &
uſque ad mercedem meretricis revertentur.
C 8 Super hoc plangam, & ululabo: vadam
ſpoliatus, & nudus: faciam planctum velut
draconum, & luctum quaſi ſtruthionum.
9 Quia deſperata eſt plaga ejus, quia ve-
nit uſque ad Judam, tetigit portam populi
mei uſque ad Jeruſalem.
10 In Geth nolite annuntiare, lachrymis
ne ploretis, in domo Pulveris pulvere vos con-
ſpergite.
11 Et tranſite vobis habitatio Pulchra, con-
fuſa ignominia: non eſt egreſſa quæ habitat in
exitu: planctum domus vicina accipiet ex
vobis, quæ ſtetit ſibimet.
12 Quia infirmata eſt in bonum, quæ habi-
tat in amaritudinibus: quia deſcendit malum,
à Domino in portam Jeruſalem.
D 13 Tumultus quadrigæ ſtuporis habitanti
Lachis: principium peccati eſt filiæ Sion, quia
in te inventa ſunt ſcelera Iſraël.
14 Propterea dabit emiſſarios ſuper here-
ditatem Geth: domus mendacij in deceptio-
nem regibus Iſraël.
15 Adhuc heredem adducam tibi quæ ha-
bitas in Mareſa: uſque ad Odollam veniet
gloria Iſraël.
16 Decalvare, & tondere ſuper filios deli-
ciarum tuarum: dilata calvitium tuum ſicut
aquila: quoniam captivi ducti ſunt ex te.

CAPUT II.

Propheta populi ſui multiplicem injuſtitiam, aliáque peccata recenſens, prædicit vindictam & captivitatem ipſi imminere; & ob id lugens, reliquiarum futuram congregationem denuntiat.

1 VÆ qui cogitatis inutile, & operamini A
malum in cubilibus veſtris: in luce ma-
tutina faciunt illud, quoniam contra Deum
eſt manus eorum.
2 Et concupierunt agros, & violenter tule-
runt, & rapuerunt domos: & calumniabantur
virum, & domum ejus; virum & hereditatem
ejus.
3 Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego co-
gito ſuper familiam iſtam malum: unde non
auferetis colla veſtra, & non ambulabitis ſu-
perbi, quoniam tempus peſſimum eſt.
4 In die illa ſumetur ſuper vos parabola, & B
cantabitur canticum cum ſuavitate, dicentiũ:
Depopulatione vaſtati ſumus: pars populi mei
commutata eſt: quomodo recedet à me, cùm
revertatur, qui regiones noſtras dividat?
5 Propter hoc non erit tibi mittens funicu-
lum ſortis in cœtu Domini.
6 Ne loquamini loquentes: Non ſtillabit
ſuper iſtos, non comprehendet confuſio.
7 Dicit domus Jacob: Numquid abbreviatus
eſt ſpiritus Domini, aut tales ſunt cogitatio-
nes ejus? Nónne verba mea bona ſunt cum
eo, qui rectè graditur?
8 Et è contrario populus meus in adverſa- C
rium conſurrexit: deſuper tunica pallium ſu-
ſtuliſtis: & eos, qui tranſibant ſimpliciter, con-
vertiſtis in bellum.
9 Mulieres populi mei ejeciſtis de domo
deliciarum ſuarum: à parvulis earum tuliſtis
laudem meam in perpetuum.
10 Surgite, & ite, quia non habetis hîc re-
quiem: propter immunditiam ejus corrumpe-
tur putredine peſſima.
11 Utinam non eſſem vir habens ſpiritum, D
& mendacium potiùs loquerer: ſtillabo tibi in
vinum, & in ebrietatem: & erit ſuper quem
ſtillatur populus iſte.
12 Congregatione congregabo Jacob to-
tum te: in unum conducam reliquias Iſraël,
pariter ponam illum quaſi gregem in ovili,
quaſi pecus in medio caularum, tumultua-
buntur à multitudine hominum.

13 Aſcendet enim pandens iter ante eos:
divident, & tranſibunt portam, & ingredien-
tur per eam: & tranſibit rex eorum, coram eis,
& Dominus in capite eorum.

CAPUT III.

Propter peccata principum, judicum, Pſeudoprophetarum ac ſacerdotum populi Iſraël, comminatur Dominus gravem ultionem & Jeroſolymæ deletionem.

A 1 ET dixi: Audite principes Jacob, & duces
domus Iſraël: Numquid non veſtrum
eſt ſcire Judicium.
2 Qui odio habetis bonum, & diligitis ma-
lũ: qui violenter tollitis pelles eorum deſuper
eis, & carnem eorum deſuper oſſibus eorum?
3 Qui comederunt carnem populi mei, &
pellem eorum deſuper excoriaverunt: & oſſa
eorum confregerunt, & conciderunt ſicut in
lebête, & quaſi carnem in medio ollæ.
B 4 Tunc clamabunt ad Dominum, & non
exaudiet eos: & abſcondet faciem ſuam ab eis
in tempore illo, ſicut nequiter egerunt in adin-
ventionibus ſuis.
5 Hæc dicit Dominus ſuper prophetas: qui
ſeducunt populum meum, qui mordent den-
tibus ſuis, & prædicant pacem: & ſi quis non
dederit in ore eorum quippiam, ſanctificant
ſuper eum prælium.
6 Propterea nox vobis pro viſione erit, &
tenebræ vobis pro divinatione: & occumbet
ſol ſuper prophetas, & obtenebrabitur ſuper
eos dies.
C 7 Et confundentur qui vident viſiones, &
confundentur divini: & operient omnes vul-
tus ſuos, quia non eſt reſponſum Dei.
8 Veruntamen ego repletus ſum fortitudi-
ne ſpiritus Domini, judicio, & virtute: ut an-
nuntiem Jacob ſcelus ſuum, & Iſraël pecca-
tum ſuum.
9 Audite hoc principes domus Jacob, & ju-
dices domus Iſraël: quia abominamini judi-
cium, & omnia recta pervertitis.
10 Qui ædificatis Sion in ſanguinibus, &
Jeruſalem in iniquitate.
* Ezech. 22. f. 27. Soph. 3. a. 3. 11 * Principes ejus in muneribus judica-
bant, & ſacerdotes ejus in mercede docebant,
& prophetæ ejus in pecunia divinabant: &
ſuper Dominum requieſcebant, dicentes:
Numquid non Dominus in medio noſtrûm?
D non venient ſuper nos mala.
* Jer. 26. f. 18. 12 Propter hoc, cauſa veſtri, * Sion quaſi
ager arabitur, & Jeruſalem quaſi acervus lapi-
dum erit, & mons templi in excelſa ſilvarum.

CAPUT V.

Tempore gratiæ plurimæ nationes accedent ad Eccleſiam & cultum Dei, cum magna ſecuritate: conſolatur Sion quòd de captivitate ſit à Domino redimenda, ut ſe de ſuis inimicis ulciſcatur.

A 1 ET erit: * In noviſſimo dierum erit mons
domus Domini præparatus in vertice
montium, & ſublimis ſuper colles: & fluent
ad eum populi.
2 Et properabunt gentes multæ, & dicent:
Venite, aſcendamus ad montem Domini, &
ad domum Dei Jacob: & docebit nos de
viis ſuis, & ibimus in ſemitis ejus: quia de
Sion egredietur lex, & verbum Domini de Je-
ruſalem.
3 Et judicabit inter populos multos, & cor- B
ripiet gentes fortes uſque in longinquum: &
concident gladios ſuos in vomeres, & haſtas
ſuas in ligones: non ſumet gens adverſus gen-
tem gladium: & non diſcent ultrà belligerare.
4 Et ſedebit vir ſubtus vitem ſuam, & ſub-
tus ficum ſuam, & non erit qui deterreat: quia
os Domini exercituum locutum eſt.
5 Quia omnes populi ambulabunt unuſ-
quiſque in nomine Dei ſui: nos autem ambu-
labimus in nomine Domini Dei noſtri in æter-
num & ultrà.
6 In die illa, dicit Dominus, congregabo
claudicantem: & eam, quam ejeceram, colli-
gam; & quam afflixeram:
7 * Et ponam claudicantem in reliquias: & * Soph. 3. d. 19.
eam, quæ laboraverat, in gentem robuſtam: * * Dan. 7. d. 14.
& regnabit Dominus ſuper eos in monte Luca 1. d. 32.
Sion, ex hoc nunc & uſque in æternum.
8 Et tu turris gregis nebuloſa filiæ Sion
uſque ad te veniet, & veniet poteſtas prima re-
gnum filiæ Jeruſalem.
9 Nunc quare mœrore contraheris? num- C
quid rex non eſt tibi, aut conſiliarius tuus
periit, quia comprehendit te dolor ſicut par-
turientem?
10 Dole, & ſatage filia Sion quaſi partu-
riens: quia nunc egredieris de civitate, & ha-
bitabis in regione, & venies uſque ad Baby-
lonem: ibi liberaberis, ibi redimet te Dominus
de manu inimicorum tuorum.
11 Et nunc congregatæ ſunt ſuper te gentes
multæ, quæ dicunt: Lapidetur: & aſpiciat in
Sion oculus noſter.
12 Ipſi autem non cognoverunt cogitatio- D
nes Domini, & non intellexerunt conſilium
ejus: quia congregavit eos quaſi fœnum areæ.
13 Surge, & tritura filia Sion: quia cornu
tuum ponam ferreum, & ungulas tuas ponam
æreas: & comminues populos multos, & inter-
ficies Domino rapinas eorum, & fortitudinem
eorum Domino univerſæ terræ.

CAPUT V.

Imminens urbis Jeruſalem vaſtatio oſtenditur & Chriſtus in Bethlehem naſciturus: reliquiæ Iſraël exaltabuntur, devictis inimicis, & ablata ab ipſis idololatria.

1 NUnc vaſtaberis filia latronis: obſidio- A
nem poſuerunt ſuper nos, in virga per-
cutient maxillam judicis Iſraël.
2 * ET TU BETHLEHEM Ephrata, parvulus es * Mat. 2. a. 6.
in millibus Juda: ex te mihi egredietur qui Joan. 7.
ſit dominator in Iſraël, & egreſſus ejus ab ini- f. 42.
tio, diebus æternitatis.
3 Propter hoc dabit eos uſque ad tempus,
in quo parturiens pariet: & reliquiæ fratrum
ejus convertentur ad filios Iſraël.
4 Et ſtabit, & paſcet in fortitudine Domini,
in ſublimitate nominis Domini Dei ſui: &
convertentur, quia nunc magnificabitur uſ-
que ad terminos terræ.

5 Et

B 5 Et erit iſte pax: cùm venerit Aſſyrius in terram noſtram,& quando calcaverit in domibus noſtris: & ſuſcitabimus ſuper eum ſeptem paſtores, & octo primates homines.

6 Et paſcent terram Aſſur in gladio, & terram Nemrod in lanceis ejus: & liberabit ab Aſſur cùm venerit in terram noſtram, & cùm calcaverit in finibus noſtris.

C 7 Et erunt reliquiæ Jacob in medio populorum multorum quaſi ros à Domino,& quaſi ſtillæ ſuper herbam, quæ non expectat virum, & non præſtolatur filios hominum.

8 Et erunt reliquiæ Jacob in Gentibus in medio populorum multorum, quaſi leo in jumentis ſylvarum, & quaſi catulus leonis in gregibus pecorum: qui cùm tranſierit, & conculcaverit,& ceperit,non eſt qui eruat.

9 Exaltabitur manus tua ſuper hoſtes tuos, & omnes inimici tui interibunt.

D 10 Et erit in die illa, dicit Dominus: Auferam equos tuos de medio tui, & diſperdam quadrigas tuas.

11 Et perdam civitates terræ tuæ, & deſtruam omnes munitiones tuas, & auferam maleficia de manu tua, & divinationes non erunt in te.

12 Et perire faciam ſculptilia tua,& ſtatuas tuas de medio tui: & non adorabis ultrà opera manuum tuarum.

13 Et evellam lucos tuos de medio tui: & conteram civitates tuas.

14 Et faciam in furore & in indignatione ultionem in omnibus gentibus, quæ non audierunt.

Caput VI.

Diſceptat Dominus cum ingratis, recenſens collata illis beneficia, indicans etiam quid ſit bonum & quid Dominus à populo ſuo requirat: ſed propter injuſtitiam aliaque ſcelera filiorum Iſraël comminatur eis Dominus varias afflictiones.

A 1 AUdite quæ Dominus loquitur: Surge, contende judicio adverſum montes, & audiant colles vocem tuam.

2 Audiant montes judicium Domini,& fortia fundamenta terræ: quia judicium Domini cum populo ſuo, & cum Iſraël dijudicabitur.

3 * Popule meus quid feci tibi, aut quid moleſtus fui tibi? reſponde mihi. *Jer. 2. a. 5.*

4 Quia eduxi te de Terra Ægypti, & de domo ſervientium liberavi te: & miſi ante faciem tuam Moyſen,& Aaron,& Mariam?

B 5 * Popule meus memento quæſo quid cogitaverit Balach rex Moab, & quid reſponderit ei Balaam filius Beor, de Setim uſque ad Galgalam, ut cognoſceres juſtitias Domini. *Numer. 22. & 23.*

6 Quid dignum offeram Domino? curvabo genu Deo excelſo? numquid offeram ei holocautomata, & vitulos anniculos?

7 Numquid placari poteſt Dominus in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pingium? numquid dabo primogenitum meum pro ſcelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ?

8 Indicabo tibi ô homo quid ſit bonum, & quid Dominus requirat à te: Utique facere judicium, & diligere miſericordiam, & ſollicitum ambulare cum Deo tuo.

9 Vox Domini ad civitatem clamat, & ſalus erit timentibus nomen tuum: Audite tribus, & quis approbabit illud? C

10 Adhuc ignis in domo impij theſauri iniquitatis, & menſura minor iræ plena,

11 Numquid juſtificabo ſtateram impiam, & ſacelli pondera doloſa?

12 In quibus divites ejus repleti ſunt iniquitate,& habitantes in ea loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudulenta in ore eorum.

13 Et ego ergo cœpi percutere te perditione ſuper peccatis tuis.

14 Tu comedes, & non ſaturaberis: & humiliatio tua in medio tui: & apprehendes, & non ſalvabis: & quos ſalvaveris, in gladium dabo. D

15 * Tu ſeminabis,& non metes: tu calcabis olivam,& non ungêris oleo; & muſtum, & non bibes vinum. *Deuter. 28. d. 38. Agg. 1. b. 6.*

16 Et cuſtodiſti præcepta Amri, & omne opus domus Achab,& ambulaſti in voluntatibus eorum,ut darem te in perditionem, & habitantes in ea in ſibilum: & opprobrium populi mei portabitis.

Caput VII.

Luget propheta tam paucos eſſe reliquos qui non ſint iniqui: in nullo homine oſtendit eſſe confidendum, ſed in ſolo Deo ſalvatore, qui miſerebitur Sion: & proſtratis inimicis, eam ad ſe reducet, complens factas ad patres promiſſiones.

1 VÆ mihi,quia factus ſum ſicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ: non eſt botrus ad comedendum, præcoquas ficus deſideravit anima mea. A

2 Periit ſanctus de terra,& rectus in hominibus non eſt: omnes in ſanguine inſidiantur, vir fratrem ſuum ad mortem venatur.

3 Malum manuum ſuarum dicunt bonum: princeps poſtulat, & judex in reddendo eſt: & magnus locutus eſt deſiderium animæ ſuæ, & conturbaverunt eam.

4 Qui optimus in eis eſt, quaſi paliurus: & qui rectus,quaſi ſpina de ſepe. Dies ſpeculationis tuæ, viſitatio tua venit: nunc erit vaſtitas eorum.

5 Nolite credere amico: & nolite confidere in duce: ab ea quæ dormit in ſinu tuo, cuſtodi clauſtra oris tui. B

6 * Quia filius contumeliam facit patri, & filia conſurgit adverſus matrem ſuam, nurus adverſus ſocrum ſuam: * & inimici hominis domeſtici ejus. *Matt. 10. d. 35. * Matt. 10. d. 36.*

7 Ego autem ad Dominum aſpiciam, expectabo Deum ſalvatorem meum: audiet me Deus meus.

8 Ne læteris inimica mea ſuper me, quia cecidi: conſurgam, cùm ſedero in tenebris, Dominus lux mea eſt.

9 Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec cauſam meam judicet, & faciat judicium

dicium meum: educet me in lucem: videbo
juſtitiam ejus.
10 Et aſpiciet inimica mea, & operietur
confuſione, quæ dicit ad me: Ubi eſt Dominus
Deus tuus? Oculi mei videbunt in eam: nunc
erit in conculcationem ut lutum platearum.
11 Dies, ut ædificentur maceriæ tuæ: in die
illa longè fiet lex.
C 12 In die illa & uſque ad te veniet de Aſ-
ſur, & uſque ad civitates munitas; & à civi-
tatibus munitis uſque ad flumen, & ad mare
de mari, & ad montem de monte.
13 Et terra erit in deſolationem propter
habitatores ſuos, & propter fructum cogita-
tionum eorum.
14 Paſce populum tuum in virga tua, gre-
gem hæreditatis tuæ, habitantes ſolos in ſal-
tu, in medio Carmeli: paſcentur Baſan & Ga-
laad juxta dies antiquos.
15 Secundùm dies egreſſionis tuæ de Terra
Ægypti oſtendam ei mirabilia.
16 Videbunt gentes, & confundentur ſu-
per omni fortitudine ſua: ponent manum ſu-
per os, aures eorum ſurdæ erunt.
17 Lingent pulverem ſicut ſerpentes, velut D
reptilia terræ perturbabuntur in ædibus ſuis:
Dominum Deum noſtrum formidabunt, &
timebunt te.
18 * Quis Deus ſimilis tui, qui aufers ini- *Jer. 10. a. 6. Act.
quitatem, & tranſis peccatum reliquiarum 10. g. 43.
hereditatis tuæ? non immittet ultrà furorem
ſuum, quoniam volens miſericordiam eſt.
19 Revertetur, & miſerebitur noſtri: de-
ponet iniquitates noſtras, & projiciet in pro-
fundum maris omnia peccata noſtra.
20 Dabis veritatem Jacob, miſericordiam
Abraham: quæ juraſti patribus noſtris à die-
bus antiquis.

PROPHETIA NAHUM.

CAPUT PRIMUM.

Zelus Dei adverſus hoſtes ſuos, qui patiens eſt & fortitudine magnus. cujus iræ nemo poteſt reſiſtere, & in ſe ſperantium eſt liberator, ſuique populi hoſtes eſt conſumpturus.

A 1 ONus Ninive: Liber viſio-
nis Nahum Elceſæi.
2 Deus æmulator, &
ulciſcens Dominus: ul-
ciſcens Dominus, & ha-
bens furorem: ulciſcens
Dominus in hoſtes ſuos:
& iraſcens ipſe inimicis ſuis.
3 Dominus patiens, & magnus fortitudine,
& mundans non faciet innocentem. Dominus
in tempeſtate & turbine viæ ejus, & nebulæ
pulvis pedum ejus.
4 Increpans mare, & exſiccans illud: & om-
nia flumina ad deſertum deducens. Infirmatus
eſt Baſan, & Carmelus: & flos Libani elanguit.
B 5 Montes commoti ſunt ab eo, & colles de-
ſolati ſunt: & contremuit terra à facie ejus, &
orbis: & omnes habitantes in eo.
6 Ante faciem indignationis ejus quis ſta-
bit? & quis reſiſtet in ira furoris ejus? indi-
gnatio ejus effuſa eſt ut ignis: & petræ diſſo-
lutæ ſunt ab eo.
7 Bonus Dominus, & confortans in die tri-
bulationis: & ſciens ſperantes in ſe.
C 8 Et in diluvio prætereunte, conſumma-
tionem faciet loci ejus: & inimicos ejus per-
ſequentur tenebræ.
9 Quid cogitatis contra Dominum? con-
ſummationem ipſe faciet: non conſurget du-
plex tribulatio.
10 Quia ſicut ſpinæ ſe invicem complectun-
tur, ſic convivium eorum pariter potantium:
conſumentur quaſi ſtipula ariditate plena.
11 Et te exibit cogitans contra Dominum
malitiam: mente pertractans prævaricationem.
12 Hæc dicit Dominus: Si perfecti fuerint, D
& ita plures; ſic quoque attondentur, & per-
tranſibit: afflixi te, & non affligam te ultra.
13 Et nunc conteram virgam ejus de dor-
ſo tuo, & vincula tua diſrumpam.
14 Et præcipiet ſuper te Dominus, non ſe-
minabitur ex nomine tuo amplius: de domo
Dei tui interficiam ſculptile, & conflatile, po-
nam ſepulchrum tuum, quia ignoratus es.
15 * Ecce ſuper montes pedes evangelizan- * Iſa. 52.
tis, & annuntiantis pacem: celebra Juda fe- b. 7.
ſtivitates tuas, & redde vota tua: quia non ad- Rom. 10.
jiciet ultrà ut pertranſeat in te Belial: univer- c. 15.
ſus interiit.

CAPUT II.

Obſidio Ninive ejúſque à Chaldæis depopulatio, quia ſuperbè egit contra populum Domini.

1 AScendit qui diſpergat coram te, qui cu- A
ſtodiat obſidionem: contemplare viam,
conforta lumbos, robora virtutem valdè.
2 Quia reddidit Dominus ſuperbiam Ja-
cob, ſicut ſuperbiam Iſraël: quia vaſtatores
diſſipaverunt eos, & propagines eorum cor-
ruperunt.
3 Clypeus fortium ejus ignitus, viri exer-
citus in coccineis: igneæ habenæ currus in
die præparationis ejus, & agitatores conſopi-
ti ſunt.
4 In itineribus conturbati ſunt: quadri- B
gæ colliſæ ſunt in plateis: aſpectus eorum
quaſi

quaſi lampades, quaſi fulgura diſcurrentia.

5 Recordabitur fortium ſuorum, ruent in itineribus ſuis: velociter aſcendent muros ejus, & præparabitur umbraculum.

6 Portæ fluviorum apertæ ſunt, & templum ad ſolum dirutum.

7 Et miles captivus abductus eſt: & ancillæ ejus minabantur gementes ut columbæ, murmurantes in cordibus ſuis.

C 8 Et Nivive quaſi piſcina aquarum aquæ ejus: ipſi verò fugerunt: ſtate, ſtate, & non eſt qui revertatur.

9 Diripite argentum, diripite aurum: & non eſt finis divitiarum ex omnibus vaſis deſiderabilibus.

10 Diſſipata eſt, & ſciſſa, & dilacerata: & cor tabeſcens: & diſſolutio geniculorum, & defectio in cunctis renibus: & facies omnium eorum ſicut nigredo ollæ.

D 11 Ubi eſt habitaculum leonum, & paſcua catulorum leonum, ad quam ivit leo ut ingrederetur illud, catulus leonis, & non eſt qui exterreat?

12 Leo cepit ſufficienter catulis ſuis, & necavit leænis ſuis: & implevit præda ſpeluncas ſuas, & cubile ſuum rapina.

13 Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & ſuccendam uſque ad fumum quadrigas tuas, & leunculos tuos comedet gladius: & exterminabo de terra prædam tuam, & non audietur ultrà vox nuntiorum tuorum.

CAPUT III.

Ninive urbs ſanguinum ſub nomine adulteræ vaſtanda prædicatur: quod exemplo Alexandriæ à Babyloniis devaſtatæ confirmatur: nec erit qui Ninive condoleat, aut eam conſoletur ſuper ipſius devaſtatione.

A 1 VÆ civitas ſanguinum, univerſa mendacij dilaceratione plena: non recedet à te rapina. *Ezec.24. c.9. Habac.2. c.12.*

2 Vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi frementis, & quadrigæ ferventis, & equitis aſcendentis:

3 Et micantis gladij, & fulgurantis haſtæ, & multitudinis interfectæ, & gravis ruinæ: nec eſt finis cadaverum, & corruent in corporibus ſuis.

4 Propter multitudinem fornicationum meretricis ſpecioſæ, & gratæ, & habentis maleficia, quæ vendidit gentes in fornicationibus ſuis, & familias in maleficiis ſuis.

B

5 Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & * revelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam Gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. **Iſa.47. a.3.*

6 Et projiciam ſuper te abominationes, & contumeliis te afficiam, & ponam te in exemplum.

7 Et erit: omnis, qui viderit te, reſiliet à te, & dicet: Vaſtata eſt Ninive: quis commovebit ſuper te caput? unde quæram conſolatorem tibi?

8 Numquid melior es Alexandria populorum, quæ habitat in fluminibus? aquæ in circuitu ejus: cujus divitiæ, mare: aquæ, muri ejus.

9 Æthiopia fortitudo ejus, & Ægyptus, & non eſt finis: Aphrica & Libyes fuerunt in auxilio tuo.

10 Sed & ipſa in tranſmigrationem ducta eſt in captivitatem: parvuli ejus eliſi ſunt in capite omnium viarum, & ſuper inclytos ejus miſerunt ſortem, & omnes optimates ejus confixi ſunt in compedibus. C

11 Et tu ergo inebriaberis, & eris deſpecta: & tu quæres auxilium ab inimico.

12 Omnes munitiones tuæ ſicut ficus cum groſſis ſuis: ſi concuſſæ fuerint, cadent in os comedentis.

13 Ecce populus tuus mulieres in medio tui: inimicis tuis adapertione pandentur portæ terræ tuæ, devorabit ignis vectes tuos.

14 Aquam propter obſidionem hauri tibi, extrue munitiones tuas: intra in lutum, & calca, ſubigens tene laterem.

15 Ibi comedet te ignis: peribis gladio, vorabit te ut bruchus: congregare ut bruchus: multiplicare ut locuſta.

16 Plures feciſti negotiationes tuas quàm ſtellæ ſint cæli: bruchus expanſus eſt, & avolavit. D

17 Cuſtodes tui quaſi locuſtæ: & parvuli tui quaſi locuſtæ locuſtarum, quæ conſidunt in ſepibus in die frigoris: ſol ortus eſt, & avolaverunt, & non eſt cognitus locus earum ubi fuerint.

18 Dormitaverunt paſtores tui, rex Aſſur: ſepelientur principes tui: latitavit populus tuus in montibus, & non eſt qui congreget.

19 Non eſt obſcura contritio tua, peſſima eſt plaga tua: omnes qui audierunt auditionem tuam, compreſſerunt manum ſuper te: quia ſuper quem non tranſiit malitia tua ſemper.

PROPHETIA HABACUS.

CAPUT PRIMUM.

Miratur Propheta impium proſperari, & prævalere adverſus juſtum: nam adverſus Judæos ſuſcitat Dominus Chaldæos, qui victoriam non Domino, ſed idolo ſuo tribuunt.

A 1 ONus, quod vidit Habacuc
propheta.
2 Uſquequò Domine clamabo, & non exaudies? vociferabor ad te vim patiens,
& non ſalvabis?
3 Quare oſtendiſti mihi iniquitatem & laborem, videre prædam & injuſtitiam contra
me? & factum eſt judicium, & contradictio
potentior.
4 Propter hoc lacerata eſt lex, & non pervenit uſque ad finem judicium: quia impius
prævalet adverſus juſtum, propterea egreditur
judicium perverſum.
B 5 * Aſpicite in gentibus, & videte: admi-
* Act. 13.f.41. ramini, & obſtupeſcite: quia opus factum eſt
in diebus veſtris, quod nemo credet cùm narrabitur.
6 Quia ecce ego ſuſcitabo Chaldæos, gentem amaram & velocem, ambulantem ſuper
latitudinem terræ, ut poſſideat tabernacula
non ſua.
7 Horribilis, & terribilis eſt: ex ſemetipſa
judicium, & onus ejus egredietur.
C 8 Leviores pardis equi ejus, & velociores
lupis veſpertinis; & diffundentur equites ejus:
equites namque ejus de longè venient, volabunt quaſi aquila feſtinans ad comedendum.
9 Omnes ad prædam venient, facies eorum
ventus urens: & congregabit quaſi arenam
captivitatem.
10 Et ipſe de regibus triumphabit, & tyranni ridiculi ejus erunt: ipſe ſuper omnem munitionem ridebit, & comportabit aggerem, &
capiet eam.
11 Tunc mutabitur ſpiritus, & pertranſibit,
& corruet: hæc eſt fortitudo ejus dei ſui.
D 12 Numquid non tu à principio Domine
Deus meus, ſancte meus, & non moriemur?
Domine in judicium poſuiſti eum: & fortem,
ut corriperes, fundaſti eum.
13 Mundi ſunt oculi tui, ne videas malum;
& reſpicere ad iniquitatem non poteris; quare reſpicis ſuper iniqua agentes, & taces devorante impio juſtiorem ſe?
14 Et facies homines quaſi piſces maris, &
quaſi reptile non habent principem.
15 Totum in hamo ſublevavit, traxit illud
in ſagena ſua, & congregavit in rete ſuum.
Super hoc lætabitur & exultabit.
16 Propterea immolabit ſagenæ ſuæ, &
ſacrificabitur reti ſuo: quia in ipſis incraſſata
eſt pars ejus, & cibus ejus electus.
17 Propter hoc ergo expandit ſagenam
ſuam, & ſemper interficere Gentes non parcet.

CAPUT II.

Propheta à Domino reſponſum expectanti præcipitur, ut ſcribat viſionem, ac longanimiter ipſius eventum expectet: deſtructio Babylonis propter multa ipſorum ſcelera deſcribitur, & quòd idola eis non proderunt.

1 SUper cuſtodiam meam ſtabo, & figam A
gradum ſuper munitionem: & contemplabor, ut videam quid dicatur mihi, & quid
reſpondeam ad arguentem me.
2 Et reſpondit mihi Dominus, & dixit,
Scribe viſum, & explana eum ſuper tabulas:
ut percurrat qui legerit eum.
3 Quia adhuc viſus procul, & apparebit in
finem, & non mentietur: ſi moram fecerit,
expecta illum: quia veniens veniet, & non
tardabit.
4 Ecce qui incredulus eſt, non erit recta
anima ejus in ſemetipſo: Juſtus autem in fide
ſua vivet. B
5 * Et quomodo vinum potantem decipit: * Ioan. 3.d.6.
ſic erit vir ſuperbus, & non decorabitur: qui Rom. 1.
dilatavit quaſi infernus animam ſuam: & ipſe b.17.
quaſi mors, & non adimpletur: & congregabit Gal. 3.
ad ſe omnes gentes, & coacervabit ad ſe om- b.11.
nes populos. Heb 10. g.38.
6 Numquid non omnes iſti ſuper eum parabolam ſument, & loquelam ænigmatum ejus:
& dicetur: Væ ei, qui multiplicat non ſua? uſquequò & aggravat contra ſe denſum lutum?
7 Numquid non repentè conſurgent qui
mordeant te: & ſuſcitabuntur lacerantes te,
& eris in rapinam eis?
8 Quia tu ſpoliaſti gentes multas, ſpoliabunt te omnes qui reliqui fuerint de populis,
propter ſanguinem hominis, & iniquitatem
terræ civitatis, & omnium habitantium in ea.
9 Væ qui congregat avaritiam malam domui ſuæ, ut ſit in excelſo nidus ejus, & liberari
ſe putat de manu mali.
10 Cogitaſti confuſionem domui tuæ, con- C
cidiſti populos multos, & peccavit anima tua.
11 Quia lapis de pariete clamabit: & lignum, quod inter juncturas ædificiorum eſt,
reſpondebit.
12 * Væ qui ædificat civitatem in ſanguini- * Ezech. 24.c.
bus, & præparat urbem in iniquitate. Nah. 3.
13 Numquid non hæc ſunt à Domino exer- a. 1.
cituum? Laborabunt enim populi in multo
igne, & gentes in vacuum, & deficient.

14 Quia

14 Quia replebitur terra, ut cognoſcant gloriam Domini, quaſi aquæ operientes mare.

15 Væ qui potum dat amico ſuo mittens fel ſuum, & inebrians ut aſpiciat nuditatem ejus.

D 16 Repletus es ignominia pro gloria: bibe tu quoque, & conſopire: circumdabit te calix dexteræ Domini, & vomitus ignominiæ ſuper gloriam tuam.

17 Quia iniquitas Libani operiet te, & vaſtitas animalium deterrebit eos de ſanguinibus hominum, & iniquitate terræ, & civitatis, omnium habitantium in ea.

18 Quid prodeſt ſculptile, quia ſculpſit illud fictor ſuus, conflatile, & imaginem falſam? quia ſperavit in figmento fictor ejus, ut faceret ſimulacra muta.

19 Væ qui dicit ligno: Expergiſcere; Surge, lapidi tacenti: numquid ipſe docere poterit? Ecce iſte coopertus eſt auro & argento: & omnis ſpiritus non eſt in viſceribus ejus.

Pſ. 10. 5. 20 Dominus autem in templo ſancto ſuo: ſileat à facie ejus omnis terra.

1 ORATIO

HABACUC PROPHETÆ

PRO IGNORANTIIS.

CAPUT III.

A 2 Domine audivi auditionem tuam, & timui.

Domine opus tuum, in medio annorum vivifica illud.

In medio annorum notum facies: cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis.

3 Deus ab Auſtro veniet, & ſanctus de monte Pharan:

Operuit cælos gratia ejus: & laudis ejus plena eſt terra.

4 Splendor ejus ut lux erit: cornua in manibus ejus.

Ibi abſcondita eſt fortitudo ejus: 5 ante faciem ejus ibit mors.

Et egredietur diabolus ante pedes ejus.

6 Stetit, & menſus eſt terram.

Aſpexit, & diſſolvit Gentes: & contriti ſunt montes ſæculi.

Incurvati ſunt colles mundi, ab itineribus æternitatis ejus.

7 Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ, B turbabuntur pelles terræ Madian.

8 Numquid in fluminibus iratus es Domine? aut in fluminibus furor tuus? vel in mari indignatio tua?

Qui aſcendes ſuper equos tuos: & quadrigæ tuæ ſalvatio.

9 Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum, juramenta tribubus quæ locutus es.

Fluvios ſcindes terræ: 10 viderunt te, & doluerunt montes: gurges aquarum tranſiit.

Dedit abyſſus vocem ſuam: altitudo manus ſuas levavit.

11 Sol & luna ſteterunt in habitaculo ſuo, C in luce ſagittarum tuarum, ibunt in ſplendore fulgurantis haſtæ tuæ.

12 In fremitu conculcabis terram: in furore obſtupefacies Gentes.

13 Egreſſus in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo.

Percuſſiſti caput de domo impij: denudaſti fundamentum ejus uſque ad collum.

14 Maledixiſti ſceptris ejus, capiti bellatorum ejus, venientibus ut turbo ad diſpergendum me.

Exultatio eorum, ſicut ejus qui devorat pauperem in abſcondito.

15 Viam feciſti in mari equis tuis, in luto D aquarum multarum.

16 Audivi, & conturbatus eſt venter meus: à voce contremuerunt labia mea.

Ingrediatur putredo in oſſibus meis, & ſubter me ſcateat.

Ut requieſcam in die tribulationis: ut aſcendam ad populum accinctum noſtrum.

17 Ficus enim non florebit: & non erit germen in vineis.

Mentietur opus olivæ: & arva non afferent cibum.

Abſcindetur de ovili pecus: & non erit armentum in præſepibus.

18 Ego autem in Domino gaudebo: & exultabo in Deo Jeſu meo.

19 Deus Dominus fortitudo mea: & ponet pedes meos quaſi cervorum.

Et ſuper excelſa mea deducet me victor in Pſalmis canentem.

PROPHETIA SOPHONIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Sophonias prophetaverit: qui primùm peccatoribus univerſis, deinde Iudæis comminatur, ob idololatriam & Dei contemptum, divinam ultionem: Ieruſalem quoque lucernis ſcrutanda dicitur, & quàm erit amara dies ultionis Domini.

A 1 VERBUM Domini quod factum eſt ad Sophoniam filium
Chuſi filij Godoliæ, filij Amariæ, filij Ezeciæ, in diebus
Joſiæ filij Amon regis Judæ.
2 Congregans congregabo
omnia à facie terræ, dicit Dominus:
3 Congregans hominem & pecus, congregans volatilia cæli & piſces maris: & ruinæ
impiorum erunt: & diſperdam homines à facie terræ, dicit Dominus.
4 Et extendam manum meam ſuper Judam,
& ſuper omnes habitantes Jeruſalem: & diſpernam de loco hoc reliquias Baal, & nomina
æditorum cum ſacerdotibus;
B 5 Et eos qui adorant ſuper tecta militiam
cæli, & adorant & jurant in Domino, & jurant in Melchom.
6 Et qui avertuntur de poſt tergum Domini,
& qui non quæſierunt Dominum, nec inveſtigaverunt eum.
7 Silete à facie Domini Dei: quia juxtà eſt
dies Domini, quia præparavit Dominus hoſtiam, ſanctificavit vocatos ſuos.
8 Et erit: in die hoſtiæ Domini, viſitabo
ſuper principes, & ſuper filios regis, & ſuper
omnes qui induti ſunt veſte peregrina?
9 Et viſitabo ſuper omnem, qui arroganter
ingreditur ſuper limen in die illa: qui complét
domum Domini Dei ſui iniquitate & dolo.
C 10 Et erit in die illa, dicit Dominus, vox
clamoris à porta piſcium, & ululatus à Secunda, & contritio magna à collibus.
11 Ululate habitatores Pilæ: conticuit omnis populus Chanaan, diſperierunt omnes involuti argento.
12 Et erit in tempore illo: ſcrutabor Jeruſalem in lucernis: & viſitabo ſuper viros defixos in fæcibus ſuis: qui dicunt in cordibus
ſuis: Non faciet benè Dominus, & non faciet
malè.
13 Et erit fortitudo eorum in direptionem,
& domus eorum in deſertum: & * ædificabunt domos, & non habitabunt: & plantabunt vineas, & non bibent vinum earum.
D 14 Juxtà eſt dies Domini magnus, juxtà eſt
& velox nimis: vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis.

* Amos 5. a. 11.

15 * Dies iræ dies illa, dies tribulationis &
anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum, & caliginis, dies nebulæ & turbinis,
16 Dies tubæ & clangoris ſuper civitates
munitas, & ſuper angulos excelſos.
17 Et tribulabo homines, & ambulabunt
ut cæci, quia Domino peccaverunt: & effundetur ſanguis eorum ſicut humus, & corpora
eorum ſicut ſtercora.
18 * Sed & argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini: * in igne zeli ejus devorabitur omnis terra,
quia conſummationem cum feſtinatione faciet
cunctis habitantibus terram.

* Ier. 30. a. 7. Ioël. 2. c. 11. Amos 5. c. 18.

* Ezech. 7. c. 19.
* Inf. 3. b. 8.

CAPUT II.

Hortatur Propheta populum ut ad Deum convertatur, priuſquam ira Domini ei ſuperveniat, omnéſque manſuetos terræ ut Dominum quærant: denuntians deſtructionem imminere Philiſthæis, Moabitis, Ammonitis, Ammonitis, Æthiopibus & Aſſyriis.

A 1 COnvenite, congregamini gens non amabilis:
2 Priuſquam pariat juſſio quaſi pulverem
tranſeuntem diem, antequam veniat ſuper vos
ira furoris Domini, antequam veniat ſuper
vos dies indignationis Domini.
3 Quærite Dominum omnes manſueti terræ, qui judicium ejus eſtis operati: quærite
juſtum, quærite manſuetum: ſi quomodo abſcondamini in die furoris Domini.
4 Quia Gaza deſtructa erit, & Aſcalon in
deſertum, Azotum in meridie ejicient, & Accaron eradicabitur.
B 5 Væ qui habitatis funiculum maris, gens
perditorum: Verbum Domini ſuper vos Chanaan terra Philiſthinorum, & diſperdam te, ita
ut non ſit inhabitator.
6 Et erit funiculus maris requies paſtorum,
& caulæ pecorum:
7 Et erit funiculus ejus, qui remanſerit de
domo Juda: ibi paſcentur, in domibus Aſcalonis ad veſperam requieſcent: quia viſitabit
eos Dominus Deus eorum, & avertet captivitatem eorum.
C 8 Audivi opprobrium Moab, & blaſphemias filiorum Ammon: quæ exprobraverunt
populo meo, & magnificati ſunt ſuper terminos eorum.
9 Proptereà vivo ego, dicit Dominus exercituum Deus Iſraël, quia Moab ut Sodoma
erit, & filij Ammon quaſi Gomorrha, ſiccitas
ſpinarum, & acervi ſalis, & deſertum uſque in
æternum: reliquiæ populi mei diripient eos, &
reſidui gentis meæ poſſidebunt illos.

10 Hoc eis eveniet pro ſuperbia ſua: quia
blaſphemaverunt, & magnificati ſunt ſuper
populum Domini exercituum.
11 Horribilis Dominus ſuper eos, & atte-
D nuabit omnes deos terræ: & adorabunt eum
viri de loco ſuo, omnes inſulæ Gentium.
12 Sed & vos Æthiopes interfecti gladio
meo eritis.
13 Et extendet manum ſuam ſuper Aqui-
lonem, & perdet Aſſur: & ponet ſpecioſam in
ſolitudinem, & in invium, & quaſi deſertum.
14 * Et accubabunt in medio ejus greges,
*Iſai.14. 6.11. omnes beſtiæ Gentium: & onocrotalus & eri-
cius in liminibus ejus morabuntur: vox can-
tantis in feneſtra, corvus in ſuperliminari,
quoniam attenuabo robur ejus.
15 Hæc eſt civitas glorioſa habitans in confi-
dentia: quæ dicebat in corde ſuo: Ego ſum, &
extra me non eſt alia ampliùs: quomodo facta
eſt in deſertum cubile beſtiæ? omnis qui tranſit
per eam, ſibilabit, & movebit manum ſuam.

CAPUT III.

Arguit Ieruſalem, & præcipuè rectores ejus, quibus minatur celerem Dei vindictam quod neque beneficiis neque flagellis ſint ad ipſum converſi: de felicitate novæ legis, ac multiplicati ne credentium: pœnâque iniquorum prædicitur.

A 1 VÆ provocatrix, & redempta civitas,
columba.
2 Non audivit vocem, & non ſuſcepit diſ-
ciplinam: in Domino non eſt confiſa, ad Deum
ſuum non appropinquavit.
*Ezech. 22.c.7. 3 * Principes ejus in medio ejus quaſi leo-
*Mich.3. d.11. nes rugientes: judices ejus lupi veſpere, non re-
linquebant in manè.
4 Prophetæ ejus veſani viri infideles: ſacer-
dotes ejus polluerunt ſanctum, injuſte ege-
runt contra legem:
5 Dominus juſtus in medio ejus non faciet
iniquitatem: manè manè judicium ſuum da-
bit in lucem, & non abſcondetur: neſcivit au-
tem iniquus confuſionem.
6 Diſperdidi Gentes, & diſſipati ſunt anguli
earum: deſertas feci vias eorum, dum non eſt
qui tranſeat: deſolatæ ſunt civitates eorum,
non remanente viro, neque ullo habitatore.
7 Dixi: Attamen timebis me, ſuſcipies diſ-
ciplinam: & non peribit habitaculum ejus,
propter omnia in quibus viſitavi eam: ve-
rumtamen diluculo ſurgentes corruperunt
omnes cogitationes ſuas.
8 Quapropter expecta me, dicit Dominus, B
in die reſurrectionis meæ in futurum, quia
judicium meum ut congregem Gentes, & col-
ligam regna: & effundam ſuper eos indigna-
tionem meam, omnem iram furoris mei: * in * Sup.1. d. 18.
igne enim zeli mei devorabitur omnis terra.
9 Quia tunc reddam populis labium ele-
ctum, ut invocent omnes in nomine Domini,
& ſerviant ei humero uno.
10 Ultra flumina Æthiopiæ, inde ſuppli-
ces mei, filij diſperſorum meorum deferent
munus mihi.
11 In die illa non confunderis ſuper cun- C
ctis adinventionibus tuis, quibus prævaricata
es in me: quia tunc auferam de medio tui ma-
gniloquos ſuperbiæ tuæ, & non adjicies exal-
tari ampliùs in monte ſancto meo.
12 Et derelinquā in medio tui populū pau-
perem & egenū: & ſperabunt in nomine Dñi.
13 Reliquiæ Iſraël non facient iniquitatem,
nec loquentur mendacium, & non invenietur
in ore eorum lingua doloſa: quoniam ipſi paſ-
centur & accubabūt, & non erit qui exterreat.
14 Lauda filia Sion: jubila Iſraël: lætare, &
exulta in omni corde filia Jeruſalem.
15 Abſtulit Dominus judicium tuum: aver-
tit inimicos tuos: rex Iſraël Dominus in me-
dio tui, non timebis malum ultrà.
16 In die illa dicetur Jeruſalem: Noli time-
re: Sion, non diſſolvantur manus tuæ.
17 Dñs Deus tuus in medio tui fortis ipſe D
ſalvabit: gaudebit ſuper te in lætitia, ſilebit in
dilectione ſua, exultabit ſuper te in laude.
18 Nugas, qui à lege receſſerant, congrega-
bo, quia ex te erant: ut ultrà habeas ſuper eis
opprobrium.
19 Ecce ego interficiam omnes, qui afflixe-
runt te in tempore illo: & ſalvabo claudican-
tem: & eam, quæ ejecta fuerat, congregabo: &
ponam eos in laudem, & in nomen, in omni
terra confuſionis eorum:
20 In tempore illo, quo adducam vos; & in
tempore, quo congregabo vos: dabo enim vos
in nomen, & in laudem omnibus populis ter-
ræ; cùm convertero captivitatem veſtram co-
ram oculis veſtris, dicit Dominus.

PROPHETIA AGGÆI.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore prophetaverit Aggæus: qui increpat Iudæos, quod neglecta domo Dei propria ædificia curarent: ob quam cauſam dicit illis immiſſam à Deo ſterilitatem: eóque tempore dux Zorobabel & Ieſus ſacerdos magnus unà cum populo excitati, incipiunt ædificare domum Dei

A 1 IN anno ſecundo Darij regis, in
1.Eſdr.5. a.1. menſe ſexto, in die una menſis,
factum eſt verbum Domini in
manu Aggæi prophetæ, ad Zoro-
babel filium Salathiel, ducem Juda, & ad Jeſū,
filium Joſedec, ſacerdotem magnum, dicens:
2 Hæc ait Dominus exercituum, dicens:
Populus iſte dicit: Nondum venit tempus do-
mus Domini ædificandæ.
3 Et factum eſt verbum Domini in manu
Aggæi prophetæ, dicens:
4 Numquid tempus vobis eſt ut habitetis
in domibus laqueatis, & domus iſta deſerta?
5 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum:
Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras.

* Deut. 28 d. 38. Mich. 6. d. 15 6 * Seminaſtis multum, & intuliſtis parum:
comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis, & non
eſtis inebriati: operuiſtis vos, & non eſtis calefacti:
& qui mercedes congregavit, miſit eas
in ſacculum pertuſum.

B 7 Hæc dicit Dominus exercituum: Ponite
corda veſtra ſuper vias veſtras:

8 Aſcendite in montem, portate ligna, &
ædificate domum: & acceptabilis mihi erit, &
glorificabor, dicit Dominus.

C 9 Reſpexiſtis ad amplius, & ecce factum eſt
minus: & intuliſtis in domum, & exufflavi illud:
quam ob cauſam, dicit Dominus exercituum?
quia domus mea deſerta eſt, vos feſtinatis
unuſquiſque in domum ſuam.

10 Propter hoc ſuper vos prohibiti ſunt
cæli ne darent rorem, & terra prohibita eſt ne
daret germen ſuum:

11 Et vocavi ſiccitatem ſuper terram, & ſuper
montes, & ſuper triticum, & ſuper vinum,
& ſuper oleum, & quæcumque profert humus,
& ſuper homines, & ſuper jumenta, &
ſuper omnem laborem manuum.

D 12 Et audivit Zorobabel filius Salathiel, &
Jeſus filius Joſedec ſacerdos magnus, & omnes
reliquiæ populi, vocem Dñi Dei ſui, & verba
Aggæi prophetæ, ſicut miſit eum Dñs Deus
eorum ad eos; & timuit populus à facie Dñi.

13 Et dixit Aggæus nuntius Domini de
nuntiis Domini, populo dicens: Ego vobiſcum
ſum, dicit Dominus.

14 Et ſuſcitavit Dñs ſpiritum Zorobabel filij
Salathiel, ducis Juda, & ſpiritum Jeſu filij Joſedec
ſacerdotis magni, & ſpiritũ reliquorum
de omni populo: & ingreſſi ſunt, & faciebant
opus in domo Domini exercituum Dei ſui.

Caput. II.

Etſi templum reædificatum nihil videatur priori collatum; poſteà tamen veniente Meſſia replebitur gloria majori, quam fuerit prioris templi: & ſicut Judæi ob neglectam templi reædificationem facti fuerant immundi coram Deo, ipſorúmque ſacrificia & ſterilitas adducta; ita poſt inceptam reædificationem omnia ipſis facta ſunt proſpera.

A 1 IN die vigeſima & quarta menſis, in ſexto
menſe, in anno ſecundo Darij regis.

2 In ſeptimo menſe, vigeſima & prima
menſis, factum eſt verbum Domini in manu
Aggæi prophetæ, dicens:

3 Loquere ad Zorobabel filium Salathiel ducem
Juda, & ad Jeſum filium Joſedec ſacerdotem
magnum, & ad reliquos populi, dicens:

4 Quis in vobis eſt derelictus, qui vidit domum
iſtam in gloria ſua prima? & quid vos
videtis hanc nunc? numquid non ita eſt, quaſi
non ſit in oculis veſtris?

5 Et nunc confortare Zorobabel, dicit Dominus:
& confortare Jeſu fili Joſedec ſacerdos
magne, & confortare omnis populus terræ, dicit
Dominus exercituum: & facite (quoniam
ego vobiſcum ſum, dicit Dñs exercituum)

6 Verbum quod pepigi vobiſcum cùm egrederemini
de Terra Ægypti: & ſpiritus meus
erit in medio veſtrum, nolite timere.

7 Quia hæc dicit Dominus exercituum: B
*Adhuc unum modicum eſt, & ego commovebo * Heb. 12 g 26.
cælum, & terram, & mare, & aridam.

8 Et movebo omnes Gentes: Et VENIET
DESIDERATUS cunctis Gentibus: & implebo
domum iſtam gloria, dicit Dñs exercituum.

9 Meum eſt argentum, & meum eſt aurum,
dicit Dominus exercituum.

10 Magna erit gloria domus iſtius noviſſimæ
plus quàm primæ, dicit Dominus exercituum:
& in loco iſto dabo pacem, dicit Dominus
exercituum.

11 In vigeſima & quarta noni menſis, in
anno ſecundo Darij regis, factum eſt verbum
Domini ad Aggæum prophetam, dicens:

12 Hæc dicit Dominus exercituum: Interroga
ſacerdotes legem, dicens:

13 Si tulerit homo carnem ſanctificatam in C
ora veſtimenti ſui, & tetigerit de ſummitate
ejus panem, aut pulmentum, aut vinum, aut
oleum, aut omnem cibum: numquid ſanctificabitur?
Reſpondentes autem ſacerdotes, dixerunt:
Non.

14 Et dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus in
anima ex omnibus his, numquid contaminabitur?
Et reſponderunt ſacerdotes, & dixerunt,
Contaminabitur.

15 Et reſpondit Aggæus, & dixit: Sic populus
iſte, & ſic gens iſta ante faciem meam, dicit
Dñs, & ſic omne opus manuum eorum: &
omnia quæ obtulerunt ibi, contaminata erunt.

16 Et nunc ponite corda veſtra à die hac
& ſuprà, antequam poneretur lapis ſuper lapidem
in templo Domini.

17 Cùm accederetis ad acervum viginti
modiorum, & fierent decem: & intraretis ad
torcular, ut exprimeretis quinquaginta lagenas,
& fiebant viginti.

18 * Percuſſi vos vento urente, & aurugine, * Amos 4 c. 9.
& grandine omnia opera manuum veſtrarum:
& non fuit in vobis, qui reverteretur ad me,
dicit Dominus.

19 Ponite corda veſtra ex die iſta & in futurum, D
à die vigeſima & quarta noni menſis: à
die, qua fundamenta jacta ſunt templi Domini,
ponite ſuper cor veſtrum.

20 Numquid jam ſemen in germine eſt:
& adhuc vinea, & ficus, & malogranatum,
& lignum olivæ non floruit? ex die iſta benedicam.

21 Et factum eſt verbum Domini ſecundò ad
Aggæum in vigeſima & quarta menſis, dicens:

22 Loquere ad Zorobabel ducem Juda, dicens:
Ego movebo cælum pariter & terram.

23 Et ſubvertam ſolium regnorum, & conteram
fortitudinem regni Gentium: & ſubvertam
quadrigam, & aſcenſorem ejus: & deſcendent
equi, & aſcenſores eorum: vir in gladio
fratris ſui.

24 In die illa, dicit Dominus exercituum, aſſumã
te * Zorobabel fili Salathiel ſerve meus, * Eccli. 49 c. 13.
dicit Dominus: & ponam te quaſi ſignaculum,
quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

PROPHE

PROPHETIA ZACHARIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Zacharias prophetaverit: qui hortatur populum ad reſipiſcentiam, ne imitentur patres ſuos, qui prophetas contemnentes puniti ſunt: duplici figura oſtendit Dominus ſe puniturum Gentes quæ populum ſuum afflixerant; hunc autem in Jeruſalem revocandum, in qua ædificabitur ipſi Domino templum.

A 1 IN menſe octavo, in anno ſecundo Darij regis, factum eſt verbum Domini ad Zachariam, filium Barachiæ filij Addo, prophetam, dicens:

2 Iratus eſt Dominus ſuper patres veſtros iracundia.

3 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: * Convertimini ad me, ait Dominus exercituum: & convertar ad vos, dicit Dominus exercituum.

** Iſai. 21.c.12. 31.c.6. 45.d.22. Ier. 3.d. 12. Ezech. 18.g. 30.33.c. 11. Oſee 14.a.2. Ioel 2. Malac. 3.b.7.*

4 Ne ſitis ſicut patres veſtri, ad quos clamabant prophetæ priores, dicentes: Hæc dicit Dominus exercituum: Convertimini de viis veſtris malis, & de cogitationibus veſtris peſſimis: & non audierunt, neque attenderunt ad me, dicit Dominus.

5 Patres veſtri ubi ſunt? & Prophetæ numquid in ſempiternum vivent?

B 6 Veruntamen verba mea, & legitima mea, quæ mandavi ſervis meis prophetis, numquid non comprehenderunt patres veſtros, & converſi ſunt, & dixerunt: Sicut cogitavit Dominus exercituum facere nobis ſecundùm vias noſtras, & ſecundùm adinventiones noſtras, fecit nobis.

7 In die vigeſima & quarta undecimi menſis Sabath, in anno ſecundo Darij, factum eſt verbum Domini ad Zachariam filium Barachiæ, filij Addo, prophetam, dicens:

8 Vidi per noctem, & ecce vir aſcendens ſuper equum rufum, & ipſe ſtabat inter myrteta, quæ erant in profundo, & poſt eum equi rufi, varij, & albi.

9 Et dixi: Quid ſunt iſti, Domine mi? & dixit ad me Angelus, qui loquebatur in me: Ego oſtendam tibi quid ſint hæc.

10 Et reſpondit vir, qui ſtabat inter myrteta, & dixit: Iſti ſunt, quos miſit Dominus ut perambulent terram.

C 11 Et reſponderunt Angelo Domini, qui ſtabat inter myrteta, & dixerunt: Perambulavimus terram, & ecce omnis terra habitatur, & quieſcit.

12 Et reſpondit Angelus Domini, & dixit: Domine exercituum uſquequò tu non miſereberis Jeruſalem, & urbium Juda, quibus iratus es? Iſte jam ſeptuageſimus annus eſt.

13 Et reſpondit Dominus angelo, qui loquebatur in me verba bona, verba cõſolatoria.

14 Et dixit ad me angelus, qui loquebatur in me: Clama, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: * Zelatus ſum Jeruſalem & Sion zelo magno.

** Inf. 8.a.2.*

15 Et ira magna ego iraſcor ſuper gentes opulentas: quia ego iratus ſum parum, ipſi verò adjuverunt in malum.

16 Proptereà hæc dicit Dominus: Revertar ad Jeruſalem in miſericordiis: & domus mea ædificabitur in ea, ait Dominus exercituum: & perpendiculum extendetur ſuper Jeruſalẽ.

17 Adhuc clama, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc affluent civitates meæ bonis: & conſolabitur adhuc Dominus Sion, & eliget adhuc Jeruſalem. D

18 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce quatuor cornua.

19 Et dixi ad angelum, qui loquebatur in me? Quid ſunt hæc? & dixit ad me: Hæc ſunt cornua, quæ ventilaverunt Judam, & Iſraël, & Jeruſalem.

20 Et oſtendit mihi Dñs quatuor fabros.

21 Et dixi: Quid iſti veniunt facere? Qui ait, dicens: Hæc ſunt cornua, quæ ventilaverunt Judam per ſingulos viros, & nemo eorum levavit caput ſuum: & venerunt iſti deterrere ea, ut dejiciant cornua gentium, quæ levaverunt cornu ſuper terram Juda ut diſpergerent eam.

CAPUT. II.

Apparet vir menſuraturus Jeruſalem, quæ poſt captivitatem ſolutam vehementer replenda eſt habitatoribus: cui Deus pro muro erit; & afflictis Chaldæis ac cæteris qui filios Iſraël afflixerant, multæ gentes unà cum Sion iungentur ad ſerviendum Domino, quas ipſe ſuſcipiet in populum.

1 ET levavi oculos meos, & vidi: & ecce vir, & in manu ejus funiculus menſorum. A

2 Et dixi: Quò tu vadis? Et dixit ad me: Ut metiar Jeruſalem, & videam quanta ſit latitudo ejus, & quanta longitudo ejus.

3 Et ecce angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur, & angelus alius egrediebatur in occurſum ejus.

4 Et dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum iſtum, dicens: Abſque muro habitabitur Jeruſalem, præ multitudine hominum & jumentorum in medio ejus. B

5 Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu: & in gloria ero in medio ejus.

6 O, ô fugite de terra Aquilonis, dicit Dominus: quoniam in quatuor ventos cæli diſperſi vos, dicit Dominus.

7 O Sion, fuge quæ habitas apud filiam Babylonis. C

8 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Poſt gloriam miſit me ad gentes, quæ ſpoliaverunt vos: qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.

9 Quia ecce ego levo manum meam ſuper eos, & erunt prædæ his qui ſerviebant ſibi: & cognoſcetis quia Dñs exercituum miſit me.

Digitized by Google

10 Lauda, & lætare filia Sion: quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui, ait Dominus.

D 11 Et applicabuntur Gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui: & ſcies quia Dominus exercituum miſit me ad te.

12 Et poſſidebit Dominus Judam partem ſuam in terra ſanctificata: & eliget adhuc Jeruſalem.

13 Sileat omnis caro à facie Domini: quia conſurrexit de habitaculo ſancto ſuo.

CAPUT III.

Ieſus ſacerdos exutus ſordidis, induitur mutatoriis, qui judicaturus eſt domum Domini ſi in viis ipſius ambulet: adducet Dominus ſervum ſuum Orientem: & de lapide agit ſuper quem ſeptem oculi ſunt.

A 1 ET oſtendit mihi Dominus Jeſum ſacerdotem magnum ſtantem coram angelo Domini: & ſatan ſtabat à dextris ejus ut adverſaretur ei.

B 2 Et dixit Dominus ad ſatan: Increpet Dominus in te ſatan: & increpet Dominus in te, qui elegit Jeruſalem: numquid non iſte torris eſt erutus de igne?

3 Et Jeſus erat indutus veſtibus ſordidis: & ſtabat ante faciem angeli.

4 Qui reſpondit, & ait ad eos qui ſtabant coram ſe, dicens: Auferte veſtimenta ſordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce abſtuli a te iniquitatem tuam, & indui te mutatoriis.

C 5 Et dixit: Ponite cidarim mundam ſuper caput ejus. Et poſuerunt cidarim mundam ſuper caput ejus, & induerunt eum veſtibus: & angelus Domini ſtabat.

6 Et conteſtabatur Angelus Domini Jeſum, dicens:

7 Hæc dicit Dominus exercituum: Si in viis meis ambulaveris, & cuſtodiam meam cuſtodieris: tu quoque judicabis domum meam, & cuſtodies atria mea, & dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic aſſiſtunt.

D 8 Audi Jeſu ſacerdos magne, tu & amici tui, qui habitant coram te, quia viri portendentes ſunt: ecce enim ego.* ADDUCAM SERVUM MEUM ORIENTEM.

* Luc. 1. g. 78.

9 Quia ecce lapis, quem dedi coram Jeſu: ſuper lapidem unum ſeptem oculi ſunt: ecce ego cælabo ſculpturam ejus, ait Dominus exercituum: & auferam iniquitatem terræ illius in die una.

10 In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit vir amicum ſuum ſubter vitem, & ſubter ficum.

CAPUT IV.

De candelabro aureo cum duabus olivis, lapide primario & ſtanneo, ac ſeptem oculis Domini: & horum interpretatio: quodque templum à Zorobabel fundatum, ab ipſo conſummabitur

A 1 ET reverſus eſt angelus, qui loquebatur in me, & ſuſcitavit me, quaſi virum qui ſuſcitatur de ſomno ſuo.

2 Et dixit ad me: Quid tu vides? & dixi: vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas ejus ſuper caput ipſius, & ſeptem lucernæ ejus ſuper illud: & ſeptem infuſoriæ lucernis, quæ erant ſuper caput ejus.

3 Et duæ olivæ ſuper illud: una à dextris lampadis, & una à ſiniſtris ejus.

4 Et reſpondi, & aio ad angelum, qui loquebatur in me, dicens: Quid ſunt hæc, domine mi? B

5 Et reſpondit angelus, qui loquebatur in me, & dixit ad me: Numquid neſcis quid ſunt hæc? Et dixi: Non, domine mi.

6 Et reſpondit, & ait ad me, dicens: Hoc eſt verbum Domini ad Zorobabel, dicens: Non in exercitu, nec in robore, ſed in ſpiritu meo, dicit Dominus exercituum.

7 Quis tu mons magne coram Zorobabel? C in planum: & educet lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ ejus.

8 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

9 Manus Zorobabel fundaverunt domum iſtam, & manus ejus perficient eam: & ſcietis quia Dominus exercituum miſit me ad vos.

10 Quis enim deſpexit dies parvos? & lætabuntur, & videbunt lapidem ſtanneum in manu Zorobabel. Septem iſti oculi ſunt Domini, qui diſcurrunt in univerſam terram.

11 Et reſpondi, & dixi ad eum: Quid ſunt D duæ olivæ iſtæ ad dexteram candelabri, & ad ſiniſtram ejus?

12 Et reſpondi ſecundò, & dixi ad eum: Quid ſunt duæ ſpicæ olivarum, quæ ſunt juxta duo roſtra aurea, in quibus ſunt ſuffuſoria ex auro?

13 Et ait ad me, dicens: Numquid neſcis quid ſunt hæc? Et dixi: Non, domine mi.

14 Et dixit: Iſti ſunt duo filij olei, qui aſſiſtunt Dominatori univerſæ terræ.

CAPUT V.

Volumen volans quo iniqui judicabuntur: mulier in amphora ſedens cum maſſa plumbi, deſignat impietatem: & duæ mulieres alatæ levant illam in terra

1 ET converſus ſum, & levavi oculos meos: A & vidi, & ecce volumen volans.

2 Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ego video volumen volans: longitudo ejus viginti cubitorum, & latitudo ejus decem cubitorum.

3 Et dixit ad me: Hæc eſt maledictio, quæ B egreditur ſuper faciem omnis terræ: quia omnis fur, ſicut ibi ſcriptum eſt, judicabitur: & omnis jurans, ex hoc ſimiliter judicabitur.

4 Educam illud, dicit Dominus exercituum: C & veniet ad domum furis, & ad domum jurantis in nomine meo mendaciter: & commorabitur in medio domus ejus, & conſumet eam, & ligna ejus, & lapides ejus.

5 Et egreſſus eſt angelus, qui loquebatur in me: & dixit ad me: Leva oculos tuos, & vide quid eſt hoc, quod egreditur.

6 Et dixi: Quidnam eſt? Et ait: Hæc eſt amphora egrediens. Et dixit: Hæc eſt oculus eorum in univerſa terra.

7 Et ecce talentum plumbi portabantur, & ecce mulier una ſedens in medio amphoræ.

8 Et

8 Et dixit: Hæc eſt impietas. Et projecit
eam in medio amphoræ, & miſit maſſam
plumbeam in os ejus.
D 9 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce
duæ mulieres egredientes, & ſpiritus in alis
earum, & habebant alas quaſi alas milvi: &
levaverunt amphoram inter terram & cæ-
lum.
10 Et dixi ad angelum, qui loquebatur in
me: Quò iſtæ deferunt amphoram?
11 Et dicit ad me: Ut ædificetur ei domus
in terra Sennaar, & ſtabiliatur, ponatur ibi
ſuper baſem ſuam.

CAPUT VI.

Quatuor quadrigæ viſæ de medio duorum montium æreorum, quatuor venti ſunt, egredientes in terram: de coronis in capite Ieſu ſacerdotis imponendis: de viro cujus nomen Oriens, qui templum ædificabit Domino, & dominabitur in ſolio ſuo

A 1 ET converſus ſum, & levavi oculos meos,
& vidi: & ecce quatuor quadrigæ egre-
dientes de medio duorum montium: & mon-
tes, montes ærei.
2 In quadriga prima equi rufi, & in qua-
driga ſecunda equi nigri,
3 Et in quadriga tertia equi albi, & in
quadriga quarta equi varij, & fortes.
4 Et reſpondi, & dixi ad angelum, qui lo-
quebatur in me: Quid ſunt hæc, domine mi?
B 5 Et reſpondit angelus, & ait ad me: Iſti ſunt
quatuor venti cæli, qui egrediuntur, ut ſtent
coram Dominatore omnis terræ.
6 In qua erant equi nigri, egrediebantur in
terram Aquilonis: & albi egreſſi ſunt poſt eos:
& varij egreſſi ſunt ad terram Auſtri.
7 Qui autem erant fortiſſimi, exierunt,
& quærebant ire & diſcurrere per omnem ter-
ram. Et dixit: Ite, perambulate terram: & pe-
rambulaverunt terram.
8 Et vocavit me, & locutus eſt ad me, di-
cens: Ecce qui egrediuntur in terram Aquilo-
nis, requieſcere fecerunt ſpiritum meum in
terra Aquilonis.
9 Et factum eſt verbum Domini ad me, di-
cens:
C 10 Sume à transmigratione, ab Holdai, &
à Tobia, & ab Idaia; & venies tu in die illa,
& intrabis domum Ioſiæ, filij Sophoniæ, qui
venerunt de Babylone.
11 Et ſumes aurum & argentum: & facies
coronas, & pones in capite Jeſu filij Joſedec ſa-
cerdotis magni.
12 Et loquêris ad eum, dicens: Hæc ait Do-
*Luc.1.f.78. minus exercituum, dicens: *ECCE VIR ORIENS,
NOMEN ejus: & ſubter eum orietur, & ædifi-
cabit templum Domino.
D 13 Et ipſe extruet templum Domino: &
ipſe portabit gloriam, & ſedebit, & domi-
nabitur ſuper ſolio ſuo, & erit ſacerdos ſu-
per ſolio ſuo, & conſilium pacis erit inter il-
los duos.
14 Et coronæ erunt Helem, & Tobiæ, &
Idaiæ, & Hem, filio Sophoniæ, memoriale
in templo Domini.
15 Et qui procul ſunt, venient, & ædifica-
bunt in templo Domini: & ſcietis quia Domi-
nus exercituum miſit me ad vos. Erit autem
hoc, ſi auditu audieritis vocem Domini Dei
veſtri.

CAPUT VII.

Iejunia quibus Iudæi per 70. annos captivitatis jejunaverunt, non placebant Domino, quia in iniquitatibus ſuis permanebant: proinde hortatur eos ad reſipiſcentiam: nam quia prophetas olim non audierant, diſperſit eos Dominus in gentes, terráque deſolata facta eſt propter ipſorum iniquitates.

1 ET factum in anno quarto Darij regis, fa- A
ctum eſt verbum Domini ad Zachariam,
in quarta menſis noni, qui eſt Caſleu.
2 Et miſerunt ad domum Dei, Saraſar, &
Rogommelech, & viri qui erant cum eo, ad
deprecandam faciem Domini:
3 Et ut dicerent ſacerdotibus domus Do-
mini exercituum, & prophetis, loquentes:
Numquid flendum eſt mihi in quinto menſe,
vel ſanctificare me debeo, ſicut jam feci mul-
tis annis?
4 Et factum eſt verbum Domini exerci-
tuum ad me, dicens:
5 Loquere ad omnem populum terræ, & B
ad ſacerdotes, dicens: * Cùm jejunaretis, & *Iſai.58.b.5.
plangeretis in quinto & ſeptimo per hos ſep-
tuaginta annos: numquid jejunium jejuna-
ſtis mihi?
6 Et cùm comediſtis, & bibiſtis, numquid
non vobis comediſtis, & vobiſmetipſis bibi-
ſtis?
7 Numquid non ſunt verba, quæ locutus
eſt Dominus in manu prophetarum priorum,
cùm adhuc Jeruſalem habitaretur, & eſſet opu-
lenta, ipſa & urbes in circuitu ejus, ad Au-
ſtrum, & in campeſtribus habitaretur?
8 Et factum eſt verbum Domini ad Zacha-
riam, dicens:
9 Hæc ait Dominus exercituum, dicens: C
Judicium verum judicate, & miſericordiam
& miſerationes facite, unuſquiſque cum fra-
tre ſuo.
10 * Et viduam & pupillum, & advenam, *Exod.22.d.22.
& pauperem nolite calumniari: & malum vir Iſa.1.f.
fratri ſuo non cogitet in corde ſuo. 23 Ier.
11 Et noluerunt attendere, & averterunt 5.g.28
ſcapulam recedentem, & aures ſuas aggrava-
verunt ne audirent.
12 Et cor ſuum poſuerunt ut adamantem,
ne audirent legem, & verba quæ miſit Domi-
nus exercituum in ſpiritu ſuo per manum
prophetarum priorum, & facta eſt indignatio
magna à Domino exercituum.
13 Et factum eſt ſicut locutus eſt, & non au-
dierunt: ſic clamabunt, & non exaudiam, di-
cit Dominus exercituum.
14 Et diſperſi eos per omnia regna, quæ
neſciunt, & terra deſolata eſt ab eis, eo quod
non eſſet tranſiens & revertens: & poſuerunt
terram deſiderabilem in deſertum.

Caput VIII.

Sicut Dominus propter peccata populi ſui afflixit eum, & deſolatum fecit Jeruſalem: ſic nunc facit illam pluri-mùm habitari, omniáque dabit proſpera modo ei ſerviant, quibus adjungentur & aliæ gentes: de fimbriâ Judæi à decem viris ethnicis apprehenſâ.

A 1 ET factum eſt verbum Domini exerci-
tuum, dicens:
2 Hæc dicit Dominus exercituum: Zela-
tus ſum Sion zelo magno, & indignatione
magna zelatus ſum eam.
3 Hæc dicit Dominus exercituum: Rever-
ſus ſum ad Sion, & habitabo in medio Je-
ruſalem, & vocabitur Jeruſalem Civitas ve-
ritatis, & Mons Domini exercituum mons
ſanctificatus.
4 Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc
habitabunt ſenes & anus in plateis Jeruſalem:
& viri baculus in manu ejus præ multitudine
dierum.
5 Et plateæ civitatis complebuntur in-
fantibus & puellis, ludentibus in plateis
ejus.
6 Hæc dicit Dominus exercituum: Si vide-
bitur difficile in oculis reliquarum populi
hujus in diebus illis, numquid in oculis meis
difficile erit, dicit Dominus exercituum?
7 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce
ego ſalvabo populum meum de terra Orien-
tis, & de terra Occaſus ſolis.
B 8 Et adducam eos, & habitabunt in medio
Jeruſalem: & erunt mihi in populum, & ego
ero eis in Deum, in veritate & in juſtitia.
9 Hæc dicit Dominus exercituum: Con-
fortentur manus veſtræ, qui auditis in his die-
bus ſermones iſtos per os prophetarum, in die
qua fundata eſt domus Domini exercituum,
ut templum ædificaretur.
10 Siquidem ante dies illos merces homi-
num non erat, nec merces jumentorum erat;
neque introëunti, neque exeunti erat pax præ
tribulatione, & dimiſi omnes homines, unum-
quemque contra proximum ſuum.
11 Nunc autem non juxta dies priores ego
faciam reliquiis populi hujus, dicit Dominus
exercituum,
12 Sed ſemen pacis erit: vinea dabit fru-
ctum ſuum, & terra dabit germen ſuum, &
cæli dabunt rorem ſuum: & poſſidere faciam
reliquias populi hujus univerſa hæc.
C 13 Et erit, ſicut eratis maledictio in Gen-
tibus, domus Juda, & domus Iſraël: ſic ſalvabo
vos; & eritis benedictio: nolite timere, confor-
tentur manus veſtræ.
14 Quia hæc dicit Dominus exercituum:
Sicut cogitavi ut affligerem vos, cùm ad ira-
cundiam provocaſſent patres veſtri me, dicit
Dominus.
15 Et non ſum miſertus: ſic converſus co-
gitavi in diebus iſtis ut benefaciam domui
Juda, & Jeruſalem: nolite timere.
* Eph. 16 Hæc ſunt ergo verba, quæ facietis. *
4.c.25. Loquimini veritatem unuſquiſque cum pro-
ximo ſuo: veritatem & judicium pacis judica-
te in portis veſtris.
17 Et unuſquiſque malum contra amicum
ſuum ne cogitetis in cordibus veſtris: & jura-
mentum mendax ne diligatis: omnia enim hæc
ſunt, quæ odi, dicit Dominus.
18 Et factum eſt verbum Domini exerci-
tuum ad me, dicens:
19 Hæc dicit Dominus exercituum: Jeju- D
nium quarti, & jejunium quinti, & jejunium
ſeptimi, & jejunium decimi erit domui Juda
in gaudium, & lætitiam, & in ſolemnitates
præclaras: veritatem tantùm, & pacem dili-
gite.
20 Hæc dicit Dominus exercituum: Uſ-
quequò veniant populi, & habitent in civi-
tatibus multis.
21 Et vadant habitatores, unus ad alterum
dicentes: Eamus, & deprecemur faciem Do-
mini, & quæramus Dominum exercituum;
vadam etiam ego.
22 Et venient populi multi, & gentes ro-
buſtæ, ad quærendum Dominum exercituum
in Jeruſalem, & deprecandam faciem Domini:
23 Hæc dicit Dominus exercituum: In die-
bus illis, in quibus apprehendent decem ho-
mines ex omnibus linguis Gentium, & ap-
prehendent fimbriam viri Judæi, dicentes: Ibi-
mus vobiſcum: audivimus enim quoniam
Deus vobiſcum eſt.

Caput IX.

Vaticinatur adverſus civitates Syriæ, & ſuperbos Phi-liſthæos: rex Chriſtus venturus eſt ad Sion inſidens pullo aſini & ablato bello imperabit mundo in magna pace: qui etiam emiſit vinctos de lacu in ſanguine teſtamenti ſui: omnia dicuntur futura populo Dei proſpera, quoniam ipſe eum proteget.

1 ONus verbi Domini in terra Hadrach, & A
Damaſci requiei ejus: quia Domi-
ni eſt oculus hominis, omnium tribuum
Iſraël.
2 Emath quoque in terminis ejus, & Ty-
rus, & Sidon: aſſumpſerunt quippe ſibi ſa-
pientiam valdè.
3 Et ædificavit Tyrus munitionem ſuam,
& coacervavit argentum quaſi humum, & au-
rum ut lutum platearum.
4 Ecce Dominus poſſidebit eam, & percu-
tiet in mari fortitudinem ejus, & hæc igni de-
vorabitur.
5 Videbit Aſcalon, & timebit; & Gaza, &
dolebit nimis; Accaron, quoniam confuſa eſt
ſpes ejus: & peribit rex de Gaza, & Aſcalon
non habitabitur.
6 Et ſedebit ſeparator in Azoto, & diſper-
dam ſuperbiam Philiſthinorum.
7 Et auferam ſanguinem ejus de ore ejus, & B
abominationes ejus de medio dentium ejus, &
relinquetur etiam ipſe Deo noſtro, & erit quaſi
dux in Juda, & Accaron quaſi Jebuſæus.
8 Et circumdabo domum meam ex his,
qui militant mihi euntes & revertentes, &
non

non tranſibit ſuper eos ultrà exactor: quia nunc vidi in oculis meis.

*Iſa 61. d. 11. Matt. 21. a 5. 9 * Exulta ſatis filia Sion, jubila filia Jeruſalem: ECCE REX TUUS veniet tibi juſtus, & ſalvator: ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam, & ſuper pullum filium aſinæ.

C 10 Et diſperdam quadrigam ex Ephraim, & equum de Jeruſalem, & diſſipabitur arcus belli: & loquetur pacem Gentibus, & poteſtas ejus à mari uſque ad mare, & à fluminibus uſque ad fines terræ.

11 Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua.

12 Convertimini ad munitionem vincti ſpei, hodie quoque annuntians duplicia reddā tibi.

13 Quoniam extendi mihi Judam quaſi arcum, implevi Ephraim: & ſuſcitabo filios tuos Sion ſuper filios tuos Græcia: & ponam te quaſi gladium fortium.

14 Et Dominus Deus ſuper eos videbitur; & exibit ut fulgur, jaculum ejus: & Dominus Deus in tuba canet, & vadet in turbine Auſtri.

15 Dominus exercituum proteget eos: & devorabunt, & ſubjicient lapidibus fundæ: & bibentes inebriabuntur quaſi à vino, & replebuntur ut phialæ, & quaſi cornua altaris.

16 Et ſalvabit eos Dominus Deus eorum in die illa; ut gregem populi ſui: quia lapides ſancti elevabuntur ſuper terram ejus.

17 Quid enim bonum ejus eſt, & quid pulchrum ejus, niſi frumentum electorum, & vinum germinans virgines.

CAPUT X.

Solus Dominus poteſt petita præſtare, qui confortabit Judæos: & miſertus ipſorum congregabit eos de variis locis captivitatis in terram priſtinam, humiliatis ipſorum inimicis

A 1 PEtite à Domino pluviam in tempore ſerotino, & Dn̄s faciet nives, & pluviam imbris dabit eis, ſingulis herbam in agros.

2 Quia ſimulachra locuta ſunt inutile, & divini viderunt & mendacium, & ſomniatores locuti ſunt fruſtrà, vanè conſolabantur: idcircò abducti ſunt quaſi grex: affligentur, quia non eſt eis paſtor:

3 Super paſtores iratus eſt furor meus, & ſuper hircos viſitabo: quia viſitavit Dominus exercituum gregem ſuum, domum Juda, & poſuit eos quaſi equum gloriæ ſuæ in bello.

4 Ex ipſo angulus, ex ipſo paxillus, ex ipſo arcus prælij, ex ipſo egredietur omnis exactor ſimul.

5 Et erunt quaſi fortes conculcantes lutum viarum in prælio: & bellabunt, quia Dominus cum eis: & confundentur aſcenſores equorum.

6 Et confortabo domum Juda, & domum Joſeph ſalvabo, & convertam eos, quia miſerebor eorum: & erunt ſicut fuerunt quando non projeceram eos: ego enim Dominus Deus eorum, & exaudiam eos.

C 7 Et erunt quaſi fortes Ephraim, & lætabitur cor eorum quaſi à vino: & filij eorum videbunt, & lætabuntur, & exultabit cor eorum in Domino.

8 Sibilabo eis, & congregabo illos, quia redemi eos: & multiplicabo eos ſicut antè fuerant multiplicati.

9 Et ſeminabo eos in populis, & de longè recordabuntur mei: & vivent cum filiis ſuis, & revertentur.

10 Et reducam eos de Terra Ægypti, & de Aſſyriis congregabo eos, & ad Terram Galaad & Libani adducam eos, & non invenietur eis locus: D

11 Et tranſibit in maris freto, & percutiet in mari fluctus, & confundentur omnia profunda fluminis, & humiliabitur ſuperbia Aſſur, & ſceptrum Ægypti recedet.

12 Confortabo eos in Domino, & in nomine ejus ambulabunt, dicit Dominus.

CAPUT XI.

Iubet Dominus paſci pecora occiſionis, quibus non parcet, quia paſtores eorum non parcebant eis: de duabus virgis tandem abſciſſis, & tribus paſtoribus uno menſe ſuccíſis: de appenſa mercede triginta argenteorum projectorum ad ſtatuarium: de alio malo paſtore à Domino ſuſcitando

1 APeri Libane portas tuas, & comedat ignis cedros tuas. A

2 Ulula abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vaſtati ſunt: ululate quercus Baſan, quoniam ſucciſus eſt ſaltus munitus.

3 Vox ululatus paſtorum, quia vaſtata eſt magnificentia eorum: vox rugitus leonum, quoniam vaſtata eſt ſuperbia Jordanis.

4 Hæc dicit Dominus Deus meus: Paſce pecora occiſionis.

5 Quæ qui poſſederant, occidebant, & non dolebant, & vendebant ea, dicentes: Benedictus Dominus, divites facti ſumus: & paſtores eorum non parcebant eis.

6 Et ego non parcam ultrà ſuper habitantes terram, dicit Dominus: ecce ego tradam homines, unumquemque in manu proximi ſui, & in manu regis ſui: & concident terram, & non eruam de manu eorum. B

7 Et paſcam pecus occiſionis propter hoc, ô pauperes gregis. Et aſſumpſi mihi duas virgas, unam vocavi Decorem, & alteram vocavi Funiculum: & pavi gregem.

8 Et ſuccidi tres paſtores in menſe uno, & contracta eſt anima mea in eis: ſiquidem & anima eorum variavit in me.

9 Et dixi: Non paſcam vos: quod moritur, moriatur: & quod ſucciditur, ſuccidatur: & reliqui devorent unuſquiſque carnem proximi ſui.

10 Et tuli virgam meam, quæ vocabatur Decus; & abſcidi eam, ut irritum facerem fœdus meum, quod percuſſi cum omnibus populis. C

11 Et in irritum deductum eſt in die illa: & cognoverunt ſic pauperes gregis, qui cuſtodiunt mihi, quia verbum Domini eſt.

12 Et dixi ad eos: Si bonum eſt in oculis veſtris, afferte mercedem meam; & ſi non, quieſcite,

CAPUT XIV.

Poſtquam Ieruſalem paſſa fuerit captivitatem aliáſque afflictiones à Gentibus, erit dies nota Domino, cùm exibunt aquæ vivæ de Ieruſalem: & filij Iſraël revertentur, habitaturi securè in Ieruſalem, percutiétque Dominus plaga Gentes quæ pugnaverunt adverſus Ieruſalem, & harum reliquiæ aſcendent ut adorent Dominum in Ieruſalem, ſanctúmque erit quod eſt ſuper frænum equi.

A 1 ECce venient dies Domini, & dividen-
tur ſpolia tua in medio tui.
2 Et congregebo omnes Gentes ad Jeruſa-
lem in prælium, & capietur civitas, & vaſta-
buntur domus, & mulieres violabuntur: &
egredietur media pars civitatis in captivita-
te, & reliquum populi non auferetur ex urbe.
3 Et egredietur Dominus, & præliabitur
contra Gentes illas, ſicut præliatus eſt in die
certaminis.
4 Et ſtabunt pedes ejus in die illa ſuper
Montem olivarum, qui eſt contra Jeruſalem
ad Orientem: & ſcindetur mons olivarum ex
media parte ſui ad Orientem, & ad Occiden-
tem, prærupto grandi valdè; & ſeparabitur
medium montis ad Aquilonem, & medium
ejus ad Meridiem.
B 5 Et fugietis ad vallem montium eorum,
quoniam conjungetur vallis montium uſque
* Amos 1.1. ad proximum: & fugietis * ſicut fugiſtis à fa-
cie terræmotus in diebus Oziæ regis Juda: &
veniet Dominus Deus meus, omnéſque ſan-
cti cum eo.
6 Et erit in die illa: Non erit lux, ſed fri-
gus & gelu.
7 Et erit dies una, quæ nota eſt Domino,
non dies neque nox: & in tempore veſperi
erit lux.
8 Et erit in die illa: Exibunt aquæ vivæ
de Jeruſalem: medium earum ad mare Orien-
tale, & medium earum ad mare noviſſimum
in æſtate & in hyeme erunt.
9 Et erit Dominus Rex ſuper omnem ter-
ram: in die illa erit Dominus unus, & erit no-
men ejus unum.
10 Et revertetur omnis terra uſque ad de-
ſertum, de colle Remmon ad Auſtrum Jeru-
ſalem; & exaltabitur, & habitabit in loco
ſuo, a porta Benjamin uſque ad locum portæ
prioris, & uſque ad portam angulorum: & à
turre Hananeel uſque ad torcularia regis.
11 Et habitabunt in ea, & anathema non C
erit ampliùs: ſed ſedebit Jeruſalem ſecura.
12 Et hæc erit plaga, qua percutiet Do-
minus omnes Gentes quæ pugnaverunt adver-
ſus Jeruſalem: tabeſcet caro uniuſcujuſque
ſtantis ſuper pedes ſuos, & oculi ejus conta-
beſcent in foraminibus ſuis, & lingua eorum
contabeſcet in ore ſuo.
13 In die illa erit tumultus Domini magnus
in eis: & apprehendet vir manum proximi
ſui, & conſeretur manus ejus ſuper manum
proximi ſui.
14 Sed & Judas pugnabit adverſus Jeruſa-
lem: & congregabuntur divitiæ omnium
Gentium in circuitu, aurum, & argentum, &
veſtes multæ ſatis.
15 Et ſic erit ruina equi, & muli, & came-
li, & aſini, & omnium jumentorum, quæ fue-
rint in caſtris illis, ſicut ruina hæc.
16 Et omnes qui reliqui fuerint de univer- D
ſis Gentibus, quæ venerunt contra Jeruſalem,
aſcendent ab anno in annum, ut adorent Re-
gem, Dominum exercituum, & celebrent fe-
ſtivitatem tabernaculorum.
17 Et erit: qui non aſcenderit de familiis
terræ ad Jeruſalem, ut adoret Regem Domi-
num exercituum, non erit ſuper eos imber.
18 Quòd & ſi familia Ægypti non aſcen-
derit, & non venerit: nec ſuper eos erit, ſed
erit ruina, qua percutiet Dominus omnes
Gentes, quæ non aſcenderint ad celebrandam
feſtivitatem tabernaculorum.
19 Hoc erit peccatum Ægypti, & hoc
peccatum omnium Gentium, quæ non aſ-
cenderint ad celebrandam feſtivitatem taber-
naculorum.
20 In die illa erit quod ſuper frænum equi
eſt, ſanctum Domino: & erunt lebetes in do-
mo Domini quaſi phialæ coram altari.
21 Et erit omnis lebes in Jeruſalem & in Ju-
da ſanctificatus Domino exercituum: & ve-
nient omnes immolantes, & ſument ex eis, &
coquent in eis: & non erit mercator ultrà in
domo Domini exercituum in die illo.

PROPHETIA MALACHIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Prophetia Malachiæ ad Iſraël, quem Dominus arguit ingratitudinis, quòd non agnoſcebat ſe in Iacob, unde deſcenderat, dilectum, rejecto Eſau cum populo ſuo: ideò conqueritur ſe ab Iſraël non honorari neque timeri, quódque ſacerdotes deſpiciant nomen Domini, quorum rejicit ſacrificia, gratam habens oblationem mundam quæ in omni loco ei offertur.

A 1 ONus verbi Domini ad Iſraël in
manu Malachiæ.
2 Dilexi vos, dicit Dominus,
& dixiſtis: In quo dilexiſti nos?
* Roman 9. 13. Nonne frater erat Eſau Jacob, dicit Dominus,
* & dilexi Jacob,
3 Eſau autem odio habui: & poſui montes
ejus in ſolitudinem, & hereditatem ejus in
dracones deſerti.
4 Quòd ſi dixerit Idumæa: Deſtructi ſumus,
ſed revertentes ædificabimus quæ deſtructa
ſunt: Hæc dicit Dominus exercituum: iſti
ædificabunt, & ego deſtruam: & vocabuntur
termini impietatis, & populus cui iratus eſt
Dominus uſque in æternum.
5 Et oculi veſtri videbunt: & vos dice- B
tis: Magnificetur Dominus ſuper terminum
Iſraël.
6 Filius honorat patrem, & ſervus domi-
num

num ſuum: ſi ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor meus? & ſi Dñs ego ſum, ubi eſt timor meus, dicit Dominus exercituum? ad vos, ô ſacerdotes, qui deſpicitis nomen meum, & dixiſtis: In quo deſpeximus nomen tuum?

7 Offertis ſuper altare meum panem pollutum, & dicitis: in quo polluimus te? In eo quòd dicitis: Menſa Domini deſpecta eſt.

C 8 Si offeratis cæcum ad immolandum, nónne malum eſt? & ſi offeratis claudum, & languidum, nónne malum eſt? offer illud duci tuo, ſi placuerit ei, aut ſi ſuſceperit faciem tuam, dicit Dominus exercituum.

9 Et nunc deprecamini vultum Dei ut miſeratur veſtri (de manu enim veſtra factum eſt hoc) ſi quomodo ſuſcipiat facies veſtras, dicit Dominus exercituum.

10 Quis eſt in vobis, qui claudat oſtia, & incendat altare meum gratuitò? non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituũ: & munus non ſuſcipiam de manu veſtra.

* Pſ. 112.a.3. 11 * Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum eſt nomen meum in Gentibus, dicit Dominus exercituum.

D 12 Et vos polluiſtis illud in eo quod dicitis: Menſa Domini contaminata eſt: & quod ſuperponitur: contemptibile eſt, cum igne qui illud devorat.

13 Et dixiſtis, Ecce de labore, & exufflaſtis illud, dicit Dominus exercituum, & intuliſtis de rapinis claudum, & languidum, & intuliſtis munus: numquid ſuſcipiam illud de manu veſtra, dicit Dominus?

14 Maledictus doloſus, qui habet in grege ſuo maſculum, & votum faciens immolat debile Domino, quia rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, & nomen meum horribile in Gentibus.

CAPUT. II.

Comminatur Dominus ſe maledicturum benedictionibus ſacerdotum, niſi reſipiſcant: ipſius enim legem contemnunt, irritum facientes pactum Levi, qui hic laudatur: tranſgreſſus eſt & Juda ducens alienigenas, quapropter non reſpiciet deinceps Dominus ad ſacrificium eorum: de uxore diligenda ſeu dimittenda: laborare fecerunt Dominum in ſermonibus ſuis.

A 1 ET nunc ad vos mandatum hoc, ô ſacerdotes.

* Lev. 26.b.14. Deut. 28.b.15. 2 * Si nolueritis audire, & ſi nolueritis ponere ſuper cor, ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum: mittam in vos egeſtatem, & maledicam benedictionibus veſtris, & maledicam illis: quoniam non poſuiſtis ſuper cor.

3 Ecce ego projiciam vobis brachium, & diſpergam ſuper vultum veſtrum ſtercus ſolemnitatum veſtrarum, & aſſumet vos ſecum.

4 Et ſcietis quia miſi ad vos mandatum iſtud, ut eſſet pactum meum cum Levi, dicit Dominus exercituum.

5 Pactum meum fuit cum eo vitæ & pacis: & dedi ei timorem, & timuit me, & à facie nominis mei pavebat.

6 Lex veritatis fuit in ore ejus, & iniquitas non eſt inventa in labiis ejus: in pace & in æquitate ambulavit mecum, & multos avertit ab iniquitate. B

7 Labia enim ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus: quia angelus Domini exercituum eſt.

8 Vos autem receſſiſtis de via, & ſcandalizaſtis plurimos in lege: irritum feciſtis pactum Levi, dicit Dominus exercituum.

9 Propter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis, ſicut non ſervaſtis vias meas, & accepiſtis faciem in lege.

10 * Numquid non pater unus omnium noſtrûm? numquid non Deus unus creavit nos? quare ergo deſpicit unuſquiſque noſtrûm fratrem ſuum, violans pactum patrum noſtrorum? * Matt. 23.a.9. Eph. 4.b.6.

11 Tranſgreſſus eſt Juda, & abominatio facta eſt in Iſraël, & in Jeruſalem: quia contaminavit Judas ſanctificationem Domini, quam dilexit; & habuit filiam dei alieni. C

12 Diſperdet Dominus virum qui fecerit hoc, magiſtrum & diſcipulum de tabernaculis Jacob, & offerentem munus Domino exercituum.

13 Et hoc rurſum feciſtis, operiebatis lacrimis altare Domini, fletu, & mugitu, ita ut non reſpiciam ultrà ad ſacrificium, nec accipiam placabile quid de manu veſtra.

14 Et dixiſtis: Quam ob cauſam? quia Dominus teſtificatus eſt inter te, & uxorem pubertatis tuæ, quam tu deſpexiſti: & hæc particips tua, & uxor fœderis tui.

15 Nónne unus fecit, & reſiduum ſpiritus ejus eſt? Et quid unus quærit, niſi ſemen Dei? Cuſtodite ergo ſpiritum veſtrum, & uxorem adoleſcentiæ tuæ noli deſpicere. D

16 Cùm odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus Iſraël: operiet autem iniquitas veſtimentum ejus, dicit Dominus exercituum: cuſtodite ſpiritum veſtrum, & nolite deſpicere.

17 Laborare feciſtis Dominum in ſermonibus veſtris, & dixiſtis: In quo eum fecimus laborare? In eo quòd dicitis: Omnis qui facit malum, bonus eſt in conſpectu Domini, & tales ei placent: aut certe ubi eſt Deus judicij?

CAPUT III.

De præcurſore Chriſti, & hujus adventu, ac futuro judicio: qui purgatis filiis Levi gratum habebit ſacrificium Juda & Jeruſalem: comminatur ſceleratis gravem ultionem; quos tamen ad ſe revocat, plurima bona converſis promittens: conqueritur de ingratitudine filiorum Iſraël, & quòd ipſum in decimis ſuis configant, quodque dicant Deo non eſſe curæ ſuos cultores, cujus contrarium tandem experientur.

1 ECce ego mitto angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Et ſtatim veniet ad templum ſuum Dominator, A Matt. 11.b.10.

quem

Mar. 1. a 2. Luc. 1. b. 17. 7 a. 27. quem vos quæritis; & angelus teſtamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum.

2 Et quis poterit cogitare diem adventus ejus, & quis ſtabit ad videndum eum? Ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum:

3 Et ſedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quaſi aurum, & quaſi argentum, & erunt Domino offerentes ſacrificia in juſtitia.

4 Et placebit Domino ſacrificium Juda & Jeruſalem, ſicut dies ſæculi, & ſicut anni antiqui.

B 5 Et accedam ad vos in judicio, & ero teſtis velox maleficis, & adulteris, perjuris, & qui calumniantur mercedem mercenarij, viduas & pupillos, & opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum.

6 Ego enim Dominus, & non mutor: & vos filij Jacob non eſtis conſumpti.

7 A diebus enim patrum veſtrorum receſſiſtis à legitimis meis, & non cuſtodiſtis. * Revertimini ad me, & revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixiſtis: In quo revertemur? (* Zachar. 1. a 3.)

8 Si affiget homo Deum, quia vos configitis me? Et dixiſtis: In quo configimus te? In decimis, & in primitiis.

9 Et in penuria vos maledicti eſtis, & me vos configitis gens tota.

C 10 Inferte omnem decimam in horreum, & ſit cibus in domo mea, & probate me ſuper hoc, dicit Dominus: ſi non aperuero vobis cataractas cæli, & effudero vobis benedictionem uſque ad abundantiam,

11 Et increpabo pro vobis devorantem, & non corrumpet fructum terræ veſtræ; nec erit ſterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum.

12 Et beatos vos dicent omnes Gentes: eritis enim vos terra deſiderabilis, dicit Dominus exercituum.

13 Invaluerunt ſuper me verba veſtra, dicit Dominus.

D 14 Et dixiſtis: Quid locuti ſumus contra te? Dixiſtis: * Vanus eſt, qui ſervit Deo: & quod emolumentum quia cuſtodivimus præcepta ejus, & quia ambulavimus triſtes coram Domino exercituum? (* Iob. 21. b. 15.)

15 Ergo nunc beatos dicimus arrogantes: ſiquidem ædificati ſunt facientes impietatem; & tentaverunt Deum, & ſalvi facti ſunt.

16 Tunc locuti ſunt timentes Dominum, unuſquiſque cum proximo ſuo: Et attendit Dominus, & audivit: & ſcriptus eſt liber monumenti coram eo timentibus Dominum, & cogitantibus nomen ejus.

17 Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die qua ego facio, in peculium; & parcam eis, ſicut parcit vir filio ſuo ſervienti ſibi.

18 Et convertemini, & videbitis quid ſit inter juſtum & impium, & inter ſervientem Deo, & non ſervientem ei.

Caput. IV.

Dies Domini inflammabit omnes facientes impietatem, evulſa ipſorum radice: orietur ſol juſtitiæ Deum timentibus, qui calcabunt impios: jubet reminiſci legis Moyſi: Elias antequam veniat dies Domini mittendus prædicitur, qui convertat cor patrum ad filios.

1 ECce enim dies veniet ſuccenſa quaſi caminus: & erunt omnes ſuperbi, & omnes facientes impietatem, ſtipula: & inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem & germen. A

2 * Et orietur vobis timentibus nomen meum Sol juſtitiæ, & ſanitas in pennis ejus: & egrediemini, & ſalietis ſicut vituli de armento. (* Luc. 1. ſ. 78.)

3 Et calcabitis impios, cùm fuerint cinis ſub planta pedum veſtrorum, in die qua ego facio, dicit Dominus exercituum. B

4 * Mementote legis Moyſi ſervi mei, quam mandavi ei in Horeb ad omnem Iſraël, præcepta & judicia. (* Ex. 20. Deut. 4. 5. 6.)

5 * Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis. (* Mat. 17. b 10. Mar. 9. b. 10.)

6 Et convertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum: ne fortè veniam, & percutiam terram anathemate. (Luc. 1. b. 17.)

LIBER PRIMUS. MACHABÆORUM.

CAPUT PRIMUM.

Mortuo Alexandro Magno, qui Darium percuſſerat, ſucceſſit tandem in Græcia Antiochus illuſtris: ſub quo ſcelerati quidam ex filiis Iſraël profanarunt Jeruſalem: Antiochus autem, devicto Ptolemæo rege Ægypti, invaſit Jeruſalem, & ablatis omnibus vaſis templi ac theſauris, fecit cædem magnam, unde ortus eſt ingens planctus: ſimile fecit & princeps tributorum ab eo miſſus, incenſa Jeruſalem, plurimiſque in captivitatem ductis: Antiochus leges idololatriæ ſuis latis ſtatuit, ablatis cunctis divini cultus ceremoniis, & ædificato idolo deſolationis, renitentes miſerè trucidans: cujus edicta plurimi impii ſecuti ſunt, pii verò reſpuerunt, mortem potiùs ſubire parati.

A 1 ET factum eſt, poſtquam
percuſſit Alexander Phi-
lippi Macedo, qui pri-
mus regnavit in Græcia,
egreſſus de terra Cethim,
Darium regem Perſarum
& Medorum:
2 Conſtituit prælia multa, & obtinuit om-
nium munitiones, & interfecit reges terræ,
3 Et pertranſiit uſque ad fines terræ: & ac-
cepit ſpolia multitudinis Gentium: & ſiluit
terra in conſpectu ejus
4 Et congregavit virtutem, & exercitum
fortem nimis: & exaltatum eſt, & elevatum
cor ejus:
5 Et obtinuit regiones Gentium, & tyran-
nos: & facti ſunt illi in tributum.
6 Et poſt hæc decidit in lectum, & cognovit
quia moreretur.
7 Et vocavit pueros ſuos nobiles, qui ſecum
erant nutriti à juventute: & diviſit illis reg-
num ſuum, cùm adhuc viveret.
8 Et regnavit Alexander annis duodecim;
& mortuus eſt.
9 Et obtinuerunt pueri ejus regnum, unuſ-
quiſque in loco ſuo:
10 Et impoſuerunt omnes ſibi diademata
poſt mortem ejus, & filij eorum poſt eos annis
multis, & multiplicata ſunt mala in terra.
B 11 Et exiit ex eis radix peccatrix, Antio-
chus illuſtris, filius Antiochi regis, qui fuerat
Romæ obſes: & regnavit in anno centeſimo
trigeſimo ſeptimo regni Græcorum.
12 In diebus illis exierunt ex Iſraël filij ini-
qui, & ſuaſerunt multis, dicentes: Eamus, &
diſponamus teſtamentum cum Gentibus, quæ
circa nos ſunt: quia ex quo receſſimus ab eis,
invenerunt nos multa mala.
13 Et bonus viſus eſt ſermo in oculis eorũ.
14 Et deſtinaverunt aliqui de populo, &
abierunt ad regem: & dedit illis poteſtatem
ut facerent juſtitiam Gentium.
15 Et ædificaverunt gymnaſium in Jeroſo-
lymis ſecundùm leges Nationum:
16 Et fecerunt ſibi præputia, & receſſe-
runt à teſtamento ſancto, & juncti ſunt Na-
tionibus, & venumdati ſunt ut facerent
malum.
17 Et paratum eſt regnum in conſpectu C
Antiochi, & cœpit regnare in terra Ægypti,
ut regnaret ſuper duo regna.
18 Et intravit in Ægyptum in multitudine
gravi, in curribus, & elephantis, & equitibus,
& copioſa navium multitudine:
19 Et conſtituit bellum adverſus Ptole-
mæum regem Ægypti, & veritus eſt Ptolemæus
à facie ejus, & fugit, & ceciderunt vulnerati
multi.
20 Et comprehendit civitates munitas in
Terra Ægypti: & accepit ſpolia Terræ
Ægypti.
21 Et convertit Antiochus, poſtquam per-
cuſſit Ægyptum in centeſimo & quadrageſi-
mo tertio anno: & aſcendit ad Iſraël:
22 Et aſcendit Jeroſolymam in multitu-
dine gravi.
23 Et intravit in ſanctificationem cum ſu-
perbia, & accepit altare aureum, & candela-
brum luminis, & univerſa vaſa ejus, & men-
ſam propoſitionis, & libatoria, & phialas, &
mortariola aurea, & velum, & coronas,
& ornamentum aureum, quod in facie templi
erat: & comminuit omnia.
24 Et accepit argentum, & aurum, & vaſa D
concupiſcibilia: & accepit theſauros occul-
tos, quos invenit: & ſublatis omnibus abiit
in terram ſuam.
25 Et fecit cædem hominum, & locutus
eſt in ſuperbia magna.
26 Et factus eſt planctus magnus in Iſraël,
& in omni loco eorum:
27 Et ingemuerunt principes, & ſeniores:
virgines, & juvenes infirmati ſunt: & ſpecio-
ſitas mulierum immutata eſt.
28 Omnis maritus ſumpſit lamentum: &
quæ ſedebant in thoro maritali, lugebant:
29 Et commota eſt terra ſuper habitantes in
ea, & univerſa domus Jacob induit confu-
ſionem.
30 Et poſt duos annos dierum, miſit rex
principem tributorum in civitates Juda, &
venit Jeruſalem cum turba magna.
31 Et locutus eſt ad eos verba pacifica in
dolo: & crediderunt ei.
32 Et irruit ſuper civitatem repentè, & per-
cuſſit eam plaga magna, & perdidit populum
multum ex Iſraël.
33 Et accepit ſpolia civitatis: & ſuccendit
eam igni, & deſtruxit domos ejus, & muros
ejus in circuitu.
34 Et captivas duxerunt mulieres: & na-
tos, & pecora poſſederunt.

35 Et

35 Et ædificaverunt civitatem David muro magno & firmo, & turribus firmis, & facta
eſt illis in arcem:
E 36 Et poſuerunt illic gentem peccatricem,
viros iniquos, & convaluerunt in ea, & poſuerunt arma, & eſcas, & congregaverunt
ſpolia Jeruſalem;
37 Et repoſuerunt illic: & facti ſunt in
laqueum magnum.
38 Et factum eſt hoc ad inſidias ſanctificationi, & in diabolum malum in Iſraël:
39 Et effuderunt ſanguinem innocentem
per circuitum ſanctificationis, & contaminaverunt ſanctificationem.
40 Et fugerunt habitatores Jeruſalé propter
eos, & facta eſt habitatio exterorum, & facta eſt
extera ſemini ſuo, & nati ejus reliquerũt eam.
*Tob. 2. 6. Amos 8. 10. 41 Sanctificatio ejus deſolata eſt ſicut ſolitudo, * dies feſti ejus converſi ſunt in luctum,
ſabbata ejus in opprobrium, honores ejus in
nihilum.
42 Secundùm gloriam ejus multiplicata
eſt ignominia ejus: & ſublimitas ejus converſa eſt in luctum.
43 Et ſcripſit rex Antiochus omni regno
ſuo, ut eſſet omnis populus, unus: & relinqueret unuſquiſque legem ſuam.
44 Et conſenſerunt omnes Gentes ſecundùm
verbum regis Antiochi:
45 Et multi ex Iſraël conſenſerunt ſervituti ejus, & ſacrificaverunt idolis, & coinquinaverunt ſabbatum.
F 46 Et miſit Rex libros per manus nuntiorum in Jeruſalem, & in omnes civitates Juda:
ut ſequerentur leges Gentium terræ,
47 Et prohiberent holocauſta, & ſacrificia,
& placationes fieri in templo Dei,
48 Et prohiberent celebrari ſabbatum, &
dies ſolemnes:
49 Et juſſit coinquinari ſancta, & ſanctum populum Iſraël.
50 Et juſſit ædificari aras, & templa, &
idola, & immolari carnes ſuillas, & pecora
communia,
51 Et relinquere filios ſuos incircumciſos,
& coinquinari animas eorum in omnibus immundis, & abominationibus, ita ut obliviſcerentur legem, & immutarent omnes juſtificationes Dei.
52 Et quicumque non feciſſent ſecundùm
verbum regis Antiochi, morerentur.
53 Secundùm omnia verba hæc ſcripſit
omni regno ſuo: & præpoſuit principes populo, qui hæc fieri cogerent.
54 Et juſſerunt civitatibus Juda ſacrificare.
55 Et congregati ſunt multi de populo, ad
eos qui dereliquerant legem Domini: & fecerunt mala ſuper terram:
56 Et effugaverunt populum Iſraël in abditis, & in abſconditis fugitivorum locis.
57 Die quinta decima menſis Caſleu, quin-
G to & quadrageſimo & centeſimo anno, ædificavit rex Antiochus abominandum idolũ deſolationis ſuper altare Dei, & per univerſas
civitates Juda in circuitu ædificaverunt aras:
58 Et ante januas domorum: & in plateis
incendebant thura, & ſacrificabant:
59 Et libros legis Dei combuſſerunt igni,
ſcindentes eos:
60 Et apud quemcumque inveniebantur
libri teſtamenti Domini, & quicumque obſervabat legem Domini, ſecundùm edictum
regis trucidabant eum.
61 In virtute ſua faciebant hæc populo
Iſraël qui inveniebatur in omni * menſe, & *In omni menſe in civitat.
menſe in civitatibus.
62 Et quinta & vigeſima die menſis ſacrificabant ſuper aram, quæ erat contra altare.
63 Et mulieres, quæ circumcidebant filios
ſuos, trucidabantur ſecundùm juſſum regis
Antiochi,
64 Et ſuſpendebant pueros à cervicibus per
univerſas domos eorum: & eos, qui circumciderant illos, trucidabant.
65 Et multi de populo Iſraël definierunt
apud ſe, ut non manducarent immunda: &
elegerunt magis mori, quam cibis coinquinari immundis.
66 Et noluerunt infringere legem Dei ſanctam, & trucidati ſunt:
67 Et facta eſt ira magna ſuper populum
valdè.

CAPUT II.

Mathathias cum filiis luget afflictionem civitatis, & ſanctorum profanationem: oſtenſiſque ſignis mæſtitiæ, reſpondet his qui à rege miſſi erant, nec ſe nec cognationem ſuam impio decreto obtemperaturos: occiſiſque ſacrilego Judæo & regis miniſtro, fugit cum filiis in montes, plurimis nolentibus obtemperare trucidantur cum nollent ſabbato inimicis reſiſtere: Mathathias collecto piorum exercitu, revocat Dei cultum, deſtructa idololatria, cæſoque Antiochi præſide: & moriturus hortatur filios, ut patrum exemplo ſemper tueantur legem Domini, dans Simonem filium ſuum in conſultorem, & Judam in militiæ principem.

1 IN diebus illis ſurrexit Mathathias filius A
Joãnis, filij Simeonis, ſacerdos ex filiis Joarib ab Jeruſalem, & conſedit in monte Modin.
2 Et habebat filios quinque, Joannem, qui
cognominabatur Gaddis:
3 Et Simonem, qui cognominabatur Thaſi:
4 Et Judam, qui vocabatur Machabæus:
5 Et Eleazarum, qui cognominabatur Abaron: & Jonathã, qui cognominabatur Apphus.
6 Hi viderunt mala, quæ fiebant in populo
Juda, & in Jeruſalem.
7 Et dixit Mathathias: Væ mihi, ut quid natus ſum videre contritionem populi mei, &
contritionem civitatis ſanctæ, & ſedere illic,
cùm datur in manibus inimicorum?
8 Sancta in manu extraneorum facta ſunt:
templum ejus ſicut homo ignobilis.
9 Vaſa gloriæ ejus captiva abducta ſunt:
trucidati ſunt ſenes ejus in plateis, & juvenes
ejus ceciderunt in gladio inimicorum.
10 Quæ gens non hæreditavit regnum ejus,
& non obtinuit ſpolia ejus?
11 Omnis compoſitio ejus ablata eſt. Quæ
erat libera, facta eſt ancilla.

B 12 Et ecce ſancta noſtra, & pulchritudo noſtra, & claritas noſtra deſolata eſt, & coinquinaverunt ea Gentes.

13 Quò ergo nobis adhuc vivere?

14 Et ſcidit veſtimenta ſua Mathathias, & filij ejus: & operuerunt ſe ciliciis: & planxerunt valdè.

15 Et venerunt illuc qui miſſi erant à rege Antiocho: ut cogerent eos, qui confugerant in civitatem Modin, immolare, & accendere thura, & à lege Dei diſcedere.

16 Et multi de populo Iſraël conſentientes acceſſerunt ad eos: ſed Mathathias, & filij ejus conſtanter ſteterunt.

17 Et reſpondentes qui miſſi erant ab Antiocho, dixerunt Mathathiæ: Princeps & clariſſimus & magnus es in hac civitate, & ornatus filiis & fratribus.

18 Ergo accede prior, & fac juſſum regis, ſicut fecerunt omnes Gentes, & viri Juda, & qui remanſerunt in Jeruſalem: & eris tu, & filij tui, inter amicos regis, & amplificatus auro & argento, & muneribus multis.

19 Et reſpondit Mathathias, & dixit magna voce: Et ſi omnes Gentes regi Antiocho obediunt, ut diſcedat unuſquiſque à ſervitute legis patrum ſuorum, & conſentiat mandatis ejus:

20 Ego, & filij mei, & fratres mei, obediemus legi patrum noſtrorum.

21 Propitius ſit nobis Deus: non eſt nobis utile relinquere legem & juſtitias Dei:

C 22 Non audiemus verba regis Antiochi, nec ſacrificabimus tranſgredientes legis noſtræ mandata, ut eamus altera via.

23 Et ut ceſſavit loqui verba hæc, acceſſit quidam Judæus in omnium oculis ſacrificare idolis ſuper aram in civitate Modin, ſecundùm juſſum regis:

24 Et vidit Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus, & accenſus eſt furor ejus ſecundùm judicium legis, & inſiliens trucidavit eum ſuper aram:

25 Sed & virum, quem rex Antiochus miſerat, qui cogebat immolare, occidit in ipſo tempore, & aram deſtruxit,

* Num. 25.c.13. 26 Et zelatus eſt legem, * ſicut fecit Phinees Zamri filio Salomi.

27 Et exclamavit Mathathias voce magna in civitate, dicens: Omnis, qui zelum habet legis ſtatuens teſtamentum, exeat poſt me.

28 Et fugit ipſe, & filij ejus in montes, & reliquerunt quæcumque habebant in civitate.

29 Tunc deſcenderunt multi quærentes judicium, & juſtitiam, in deſertum:

30 Et ſederunt ibi ipſi, & filij eorum, & mulieres eorum, & pecora eorum: quoniam inundaverunt ſuper eos mala.

13 Et renuntiatum eſt viris regis, & exercitui, D qui erat in Jeruſalem civitate David, quoniam diſceſſiſſent viri quidam, qui diſſipaverunt mandatum regis, in loca occulta in deſerto, & abiiſſent poſt illos multi.

32 Et ſtatim perrexerunt ad eos, & conſtituerunt adverſus eos prælium in die ſabbatorum,

33 Et dixerunt ad eos: Reſiſtitis & nunc adhuc? exite, & facite ſecundùm verbum regis Antiochi, & vivetis.

34 Et dixerunt: Non exibimus, neque faciemus verbum regis, ut polluamus diem ſabbatorum.

35 Et concitaverunt adverſus eos prælium.

36 Et non reſponderunt eis, nec lapidem miſerunt in eos, nec oppilaverunt loca occulta,

37 Dicentes: Moriamur omnes in ſimplicitate noſtra: & teſtes erunt ſuper nos cælum & terra, quòd injuſtè perditis nos.

38 Et intulerunt illis bellum ſabbatis: & mortui ſunt ipſi, & uxores eorum, & filij eorum, & pecora eorum, uſque ad mille animas hominum.

39 Et cognovit Mathathias, & amici ejus, & luctum habuerunt ſuper eos valde.

40 Et dixit vir proximo ſuo: Si omnes fecerimus ſicut fratres noſtri fecerunt, & non pugnaverimus adverſus gentes pro animabus noſtris, & juſtificationibus noſtris: nunc citiùs diſperdent nos à terra.

41 Et cogitaverunt in die illa, dicentes: E Omnis homo quicumque venerit ad nos in bello die ſabbatorum, pugnemus adverſus eum: & non moriemur omnes, ſicut mortui ſunt fratres noſtri in occultis.

42 Tunc congregata eſt ad eos ſynagoga Aſſidæorum fortis viribus ex Iſraël, omnis voluntarius in lege.

43 Et omnes, qui fugiebant à malis, additi ſunt ad eos, & facti ſunt illis ad firmamentũ,

44 Et collegerunt exercitum, & percuſſerunt peccatores in ira ſua, & viros iniquos in indignatione ſua: & ceteri fugerunt ad nationes, ut evaderent.

45 Et circuivit Mathathias, & amici ejus, & deſtruxerunt aras:

46 Et circumciderunt pueros incircumciſos quotquot invenerunt in finibus Iſraël: & in fortitudine.

47 Et perſecuti ſunt filios ſuperbiæ, & proſperatum eſt opus in manibus eorum:

48 Et obtinuerunt legem de manibus gentium, & de manibus regum: & non dederunt cornu peccatori.

49 Et appropinquaverunt dies Mathathiæ moriendi, & dixit filiis ſuis: Nunc confortata F eſt ſuperbia, & caſtigatio, & tempus everſionis, & ira indignationis.

50 Nunc ergo, ô filij, æmulatores eſtote legis, & date animas veſtras pro teſtamento patrum veſtrorum,

51 Et mementote operum patrum, quæ fecerunt in generationibus ſuis: & accipietis gloriam magnam, & nomen æternum.

52 * Abraham nónne in tentatione inventus eſt fidelis: & reputatum eſt ei ad juſtitiam? * Gen. 22.a.2

53 * Joſeph

Gen. 41.c.40. 53 * Joſeph in tempore anguſtiæ ſuæ cuſtodivit mandatũ, & factus eſt dominus Ægypti.

Num. 25.c.13. Eccl.45.d.28. 54 * Phinees pater noſter, zelando zelum Dei accepit teſtamentum ſacerdotij æterni.

Joſ.1.a.2. 55 * Jeſus dum implevit verbum, factus eſt dux in Iſraël.

Num. 14.a.6. Joſ.14.d.14. 56 * Caleb, dum teſtificatur in Eccleſia, accepit hereditatem.

2.Reg.2.a.4. 57 * David in ſua miſericordia conſecutus eſt ſedem regni in ſæcula.

4.Reg.2.b.11. 58 * Elias dum zelat zelum legis, receptus eſt in cælum.

Dan.3.f.50. 59 Ananias & Azarias & Miſael credentes, liberati ſunt de flamma.

Dan.6.f.22. 60 * Daniel in ſua ſimplicitate liberatus eſt de ore leonum.

61 Et ita cogitate per generationem & generationem: quia omnes qui ſperant in eum, non infirmantur.

62 Et à verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria ejus, ſtercus & vermis eſt:

63 Hodie extollitur, & cras non invenietur, quia converſus eſt in terram ſuam, & cogitatio ejus periit.

64 Vos ergo Filij confortamini, & viriliter agite in lege: quia in ipſa glorioſi eritis.

65 Et ecce Simon frater veſter, ſcio quòd vir conſilij eſt: ipſum audite ſemper, & ipſe erit vobis pater.

66 Et Judas Machabæus fortis viribus à juventute ſua, ſit vobis princeps militiæ, & ipſe aget bellum populi.

67 Et adducetis ad vos omnes factores legis: & vindicate vindictam populi veſtri.

68 Retribuite retributionem Gentibus, & intendite in præceptum legis.

69 Et benedixit eos, & appoſitus eſt ad patres ſuos.

70 Et defunctus eſt anno centeſimo & quadrageſimo ſexto: & ſepultus eſt à filiis ſuis in ſepulchris patrum ſuorum in Modin, & planxerunt eum omnis Iſraël planctu magno.

CAPUT III.

Judas Machabæus dux eximius prædicatur; qui perambulans civitates Judæ, trucidabat omnes impios & occiſo duce Apollonio, ejúſque exercitu diſperſo, vicit cum paucis potentiſſimum Syriæ exercitum unà cum duce Serone: iratus autem ob hoc rex Antiochus, profectus in Perſidem conſtituit Lyſiam viceregem, dato belli in Judæos apparatu, qui miſit contra terram Judæ Gorgiam cum exercitu: Judas autem & ſui ad bellum ſe parant, maxim. operibus pœnitentiæ & oratione ad Deum.

A 1 ET ſurrexit Judas, qui vocabatur Machabæus, filius ejus pro eo:

2 Et adjuvabant eum omnes fratres ejus, & univerſi qui ſe conjunxerant patri ejus, & præliabantur prælium Iſraël cum lætitia.

3 Et dilatavit gloriam populo ſuo, & induit ſe loricam ſicut gigas, & ſuccinxit ſe arma bellica ſua in præliis, & protegebat caſtra gladio ſuo.

4 Similis factus eſt leoni in operibus ſuis, ſicut catulus leonis rugiens in venatione.

5 Et perſecutus eſt iniquos perſcrutans eos: & qui conturbabant populum ſuum, eos ſuccendit flammis:

6 Et repulſi ſunt inimici ejus præ timore ejus, & omnes operarij iniquitatis conturbati ſunt: & directa eſt ſalus in manu ejus.

7 Et exacerbabat reges multos, & lætificabat Jacob in operibus ſuis, & in ſæculum memoria ejus in Benedictione.

8 Et perambulavit civitates Juda, & perdidit impios ex eis, & avertit iram ab Iſraël

9 Et nominatus eſt uſque ad noviſſimum B
terræ, & congregavit pereuntes.

10 Et congregavit Appollonius Gentes, & Samaria virtutem multam & magnam, ad bellandum contra Iſraël.

11 Et cognovit Judas, & exiit obviàm illi: & percuſſit, & occidit illum: & ceciderunt vulnerati multi, & reliqui fugerunt.

12 Et accepit ſpolia eorum: & gladium Apollonij abſtulit Judas, & erat pugnans in eo omnibus diebus.

13 Et audivit Seron princeps exercitus Syriæ, quòd congregavit Judas congregationem fidelium & Eccleſiam ſecum,

14 Et ait: Faciam mihi nomen, & glorificabor in regno, & debellabo Judam, & eos qui cum ipſo ſunt, qui ſpernebant verbum regis.

15 Et præparavit ſe: & aſcenderunt cum eo caſtra impiorum, fortes auxiliarij, ut facerent vindictam in filios Iſraël.

16 Et appropinquaverunt uſque ad Bethoron: & exivit Judas obviàm illi cum paucis. C

17 Ut autem viderunt exercitum venientem ſibi obviàm, dixerunt Iudæ: Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam, & tam fortem, & nos fatigati ſumus jejunio hodie?

18 Et ait Judas: Facile eſt concludi multos in manus paucorum: & non eſt differentia in conſpectu Dei cæli liberare in multis, & in paucis:

19 Quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, ſed de cælo fortitudo eſt.

20 Ipſi veniunt ad nos in multitudine contumaci & ſuperbia, ut diſperdant nos, & uxores noſtras, & filios noſtros, & ut ſpolient nos:

21 Nos verò pugnabimus pro animabus noſtris, & legibus noſtris:

22 Et ipſe Dominus conteret eos ante faciem noſtram: vos autem ne timueritis eos.

23 Ut ceſſavit autem loqui, inſiluit in eos ſubitò: & contritus eſt Seron, & exercitus ejus in conſpectu ipſius:

24 Et perſecutus eſt eum in deſcenſu Bethoron uſque in campum, & ceciderunt ex eis octingenti viri, reliqui autem fugerunt in terram Philiſthiim.

25 Et cecidit timor Judæ, ac fratrum ejus, & formido ſuper omnes gentes in circuitu eorum.

26 Et pervenit ad regem nomen ejus, & de D
præliis Judæ narrabant omnes gentes.

27 Ut audivit autem rex Antiochus ſermones

nes iſtos, iratus eſt animo: & miſit, & congregavit exercitum univerſi regni ſui, caſtra fortia valdè:

28 Et aperuit ærarium ſuum*, & dedit ſtipendia exercitui in annum: & mandavit illis ut eſſent parati ad omnia.

29 Et vidit quòd defecit pecunia de theſauris ſuis, & tributa regionis modica propter diſſenſionem, & plagam, quam fecit in terra, ut tolleret legitima, quæ erant à primis diebus.

30 Et timuit ne non haberetur ſemel & bis, in ſumptus & donaria, quæ dederat antè larga manu: & abundaverat ſuper reges, qui ante eum fuerant.

31 Et conſternatus erat animo valdè, & cogitavit ire in Perſidem, & accipere tributa regionum, & congregare argentum multum.

32 Et reliquit Lyſiam hominem nobilem de genere regali, ſuper negotia regia, à flumine Euphrate uſque ad flumen Ægypti:

33 Et ut nutriret Antiochum filium ſuum, donec rediret:

34 Et tradidit ei medium exercitum, & elephantos: & mandavit ei de omnibus quæ volebat, & de inhabitantibus Judæam & Jeruſalem:

35 Et ut mitteret ad eos exercitum, ad conterendam & extirpandam virtutem Iſraël, & E
reliquias Jeruſalem, & auferendam memoriam eorum de loco:

36 Et ut conſtitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum, & ſorte diſtribueret terram eorum.

37 Et rex aſſumpſit partem exercitus reſidui, & exivit ab Antiochia civitate regni ſui, anno centeſimo & quadrageſimo ſeptimo: & transfretavit Euphratem flumen, & perambulabat ſuperiores regiones.

38 Et elegit Lyſias Ptolemæum filium Dorymini, & Nicanorem, & Gorgiam, viros potentes ex amicis regis:

39 Et miſit cum eis quadraginta millia virorum, & ſeptem millia equitum, ut venirent in terram Juda, & diſperderent eam ſecundùm verbum regis.

40 Et proceſſerunt cum univerſa virtute ſua, & venerunt, & applicuerunt Emmaum in terra campeſtri.

41 Et audierunt mercatores regionum nomen eorum: & acceperunt argentum & aurum multum valde, & pueros: & venerunt in caſtra, ut acciperent filios Iſraël in ſervos; & additi ſunt ad eos exercitus Syriæ, & terræ alienigenarum.

F 42 Et vidit Judas, & fratres ejus, quia multiplicata ſunt mala, & exercitus applicabant ad fines eorum: & cognoverunt verba regis, quæ mandavit populo facere in interitum & conſummationem:

43 Et dixerunt unuſquiſque ad proximum ſuum: Erigamus dejectionem populi noſtri, & pugnemus pro populo noſtro, & ſanctis noſtris.

44 Et congregatus eſt conventus ut eſſent parati in prælium; & ut orarent, & peterent miſericordiam & miſerationes.

45 Et Jeruſalem non habitabatur, ſed erat ſicut deſertum: non erat qui ingrederetur, & egrederetur de natis ejus: & ſanctum conculcabatur: & filij alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio Gentium: & ablata eſt voluptas à Jacob, & defecit ibi tibia & cithara.

46 Et congregati ſunt, & venerunt in Maſpha contra Jeruſalem: quia locus orationis erat in Maſpha antè in Iſraël.

47 Et jejunaverunt illa die, & induerunt ſe ciliciis, & cinerem impoſuerunt capiti ſuo, & diſciderunt veſtimenta ſua:

48 Et expanderunt libros legis, de quibus ſcrutabantur Gentes ſimilitudinem ſimulachrorum ſuorum:

49 Et attulerunt ornamenta ſacerdotalia, & G
primitias, & decimas: & ſuſcitaverunt Nazaræos, qui impleverant dies:

50 Et clamaverunt voce magna in cælum, dicentes: Quid faciemus iſtis, & quò eos ducemus?

51 Et ſancta tua conculcata ſunt, & contaminata ſunt, & ſacerdotes tui facti ſunt in luctum, & in humilitatem.

52 Et ecce nationes convenerunt adverſum nos, ut nos diſperdant: tu ſcis quæ cogitant in nos.

53 Quomodò poterimus ſubſiſtere ante faciem eorum, niſi tu Deus adjuves nos?

54 Et tubis exclamaverunt voce magna.

55 Et poſt hæc conſtituit Judas duces populi, tribunos & centuriones, & pentacontarchos, & decuriones.

56 * Et dixit his, qui ædificabant domos, & ſponſabant uxores, & plantabant vineas, & formidoloſis, ut redirent unuſquiſque in domum ſuam ſecundùm legem.

*Deut. 20. a. 5. b. 6. 7. 8. Iudic. 7. a. 3.

57 Et moverunt caſtra, & collocaverunt ad Auſtrum Emmaum.

58 Et ait Judas: Accingimini, & eſtote filij potentes, & eſtote parati in manè, ut pugnetis adverſus Nationes has, quæ convenerunt adverſus nos, diſperdere nos & ſancta noſtra:

59 Quoniam melius eſt nos mori in bello, quam videre mala gentis noſtræ, & ſanctorum.

60 Sicut autem fuerit voluntas in cælo, ſic fiat.

CAPUT IV.

Gorgias quærit Judam, at hic ſuis hortatus fudit hoſtes, rurſumque Gorgiæ exercitu fuſo colligit ſpolia; & iterum fuſis ad Deum precibus, devincit Lyſiæ exercitum, ac poſtmodum purificato templo, novum erigit altare: & omnibus quæ ad Dei cultum requirebantur præparatis, ſacrificiiſque oblatis, magna lætitia celebrant illius dedicationem diebus octo: ſtatuto etiam hujus dedicationis annuo feſto ad dies octo.

1 ET aſſumpſit Gorgias quinque millia virorum, & mille equites electos: & moverunt caſtra nocte, A

2 Ut applicarent ad caſtra Judæorum, & percuterent eos ſubitò: & filij, qui erant ex arce, erant illis duces.

3 Et

3 Et audivit Iudas, & ſurrexit ipſe, & potentes, percutere virtutem exercitum regis, qui erant in Emmaum.

4 Adhuc enim diſperſus erat exercitus à caſtris.

5 Et venit Gorgias in caſtra Iudæ noctu, & neminem invenit: & quærebat eos in montibus: quoniam dixit: Fugiunt hi à nobis.

6 Et cùm dies factus eſſet, apparuit Judas in campo cum tribus millibus virorum tantùm, qui tegumenta & gladios non habebant:

7 Et viderunt caſtra Gentium valida, & loricatos, & equitatus in circuitu eorum, & hi docti ad prælium.

8 Et ait Iudas viris, qui ſecum erant: Ne timueritis multitudinem eorum, & impetum eorum ne formidetis.

Exod. 14.b.9. 9 * Mementote qualiter ſalvi facti ſunt patres noſtri in mari rubro, cùm ſequeretur eos Pharao cum exercitu multo.

10 Et nunc clamemus in cælum: & miſerebitur noſtri Dominus, & memor erit teſtamenti patrum noſtrorum, & conteret exercitum iſtum ante faciem noſtram hodie:

11 Et ſcient omnes gentes, quia eſt qui redimat & liberet Iſraël.

12 Et elevaverunt alienigenæ oculos ſuos & viderunt eos venientes ex adverſo.

B 13 Et exierunt de caſtris in prælium, & tuba cecinerunt hi qui erant cum Iuda.

14 Et congreſſi ſunt: & contritæ ſunt Gentes, & fugerunt in campum.

15 Noviſſimi autem omnes ceciderunt in gladio, & perſecuti ſunt eos uſque ad Gezeron, & uſque in campos Idumææ: & Azoti, & Jamniæ: & ceciderunt ex illis uſque ad tria millia virorum.

16 Et reverſus eſt Judas, & exercitus ejus, ſequens eum.

17 Dixitque ad populum: Non concupiſcatis ſpolia: quia bellum contra nos eſt,

18 Et Gorgias & exercitus ejus prope nos in monte: ſed ſtate nunc contra inimicos noſtros, & expugnate eos, & ſumetis poſteà ſpolia ſecuri.

19 Et adhuc loquente Iuda hæc, ecce apparuit pars quædam proſpiciens de monte.

20 Et vidit Gorgias, quòd in fugam converſi ſunt ſui, & ſuccenderunt caſtra: fumus enim, qui videbatur, declarabat quod factum eſt.

C 21 Quibus illi conſpectis timuerunt valde aſpicientes ſimul & Iudam, & exercitum in campo paratum ad prælium.

22 Et fugerunt omnes in campum alienigenarum.

23 Et Iudas reverſus eſt ad ſpolia caſtrorum, & acceperunt aurum multum, & argentum, & hyacinthum, & purpuram marinam, & opes magnas.

24 Et converſi hymnum canebant, & benedicebant Deum in cœlum, quoniam bonus eſt, quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

25 Et facta eſt ſalus magna in Iſraël in die illa.

26 Quicumque autem alienigenarum evaſerunt, venerunt, & nunciaverunt Lyſiæ univerſa quæ acciderant.

27 Quibus ille auditis, conſternatus animo deficiebat: quod non qualia voluit, talia contigerunt in Iſraël, & qualia mandavit rex.

28 Et ſequenti anno congregavit Lyſias virorum electorum ſexaginta millia, & equitum quinque millia, ut debellaret eos.

29 Et venerunt in Iudæam, & caſtra poſuerunt in Bethoron, & occurrit illis Iudas cum decem millibus viris.

D 30 Et viderunt exercitum fortem, & oravit, & dixit: Benedictus es ſalvator Iſraël: * qui contriviſti impetum potentis in manu ſervi tui David, * & tradidiſti caſtra alienigenarum in manu Ionathæ filij Saul, & armigeri ejus. **1.Reg. 17.g.50 *1.Reg. 14.b.13.*

31 Conclude exercitum iſtum in manu populi tui Iſraël, & confundantur in exercitu ſuo & equitibus.

32 Da illis formidinem, & tabefac audaciam virtutis eorum, & commoveantur contritione ſua.

33 Dejice illos gladio diligentium te: & collaudent te omnes, qui noverunt nomen tuum, in hymnis.

34 Et commiſerunt prælium: & ceciderunt de exercitu Lyſiæ quinque millia virorum.

35 Videns autem Lyſias fugam ſuorum, & Iudæorum audaciam, & quod parati ſunt aut vivere, aut mori fortiter, abjit Antiochiam, & elegit milites, ut multiplicati rurſus venirent in Iudæam.

E 36 Dixit autem Iudas, & fratres ejus: Ecce contriti ſunt inimici noſtri: aſcendamus nunc mundare ſancta, & renovare.

37 Et congregatus eſt omnis exercitus, & aſcenderunt in montem Sion.

38 Et viderunt ſanctificationem deſertam & altare profanatum, & portas exuſtas, & in atriis virgulta nata ſicut in ſaltu vel in montibus, & paſtophoria diruta.

39 Et ſciderunt veſtimenta ſua, & planxerunt planctu magno, & impoſuerunt cinerem ſuper caput ſuum.

40 Et ceciderunt in faciem ſuper terram, & exclamaverunt tubis ſignorum, & clamaverunt in cælum.

41 Tunc ordinavit Judas viros, ut pugnarent adverſus eos qui erant in arce, donec emundarent ſancta.

24 Et elegit ſacerdotes ſine macula, voluntatem habentes in lege Dei:

43 Et mundaverunt ſancta, & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum.

44 Et cogitavit de altari holocauſtorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret.

45 Et incidit illis conſilium bonum ut deſtruerent illud: ne fortè illis eſſet in opprobrium, quia contaminaverunt illud Gentes, & demoliti ſunt illud.

46 Et repoſuerunt lapides in monte domus

in loco apto, quoadusque veniret propheta, & reſponderet de eis.

F 47 Et acceperunt lapides integros ſecundùm legem; & ædificaverunt altare novum, ſecundùm illud quod fuit priùs:

48 Et ædificaverunt ſancta, & quæ intra domum erant intrinſecus: & ædem, & atria ſanctificaverunt.

49 Et fecerunt vaſa ſancta nova, & intulerunt candelabrum, & altare incenſorum, & menſam in templum.

50 Et incenſum poſuerunt ſuper altare, & accenderunt lucernas, quæ ſuper candelabrum erant, & lucebant in templo,

51 Et poſuerunt ſuper menſam panes, & appenderunt vela, & conſummaverunt omnia opera quæ fecerant.

52 Et ante matutinum ſurrexerunt quinta & vigeſima die menſis noni (hic eſt menſis Caſleu) centeſimi quadrageſimi octavi anni:

53 Et obtulerunt ſacrificium ſecundùm legem, ſuper altare holocauſtorum novum quod fecerunt.

G 54 Secundùm tempus & ſecundùm diem, in qua contaminaverunt illud Gentes, in ipſa renovatum eſt in canticis, & citharis, & cinyris, & in cymbalis.

55 Et cecidit omnis populus in faciem, & adoraverunt, & benedixerunt in cælum eum, qui proſperavit eis.

56 Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & obtulerunt holocauſta cum lætitia, & ſacrificium ſalutaris & laudis.

57 Et ornaverunt faciem templi coronis aureis & ſcutulis: dedicaverunt portas, & paſtophoria, & impoſuerunt eis januas.

58 Et facta eſt lætitia in populo magna valdè, & averſum eſt opprobrium Gentium.

* Joan. 10.d.22 59 * Et ſtatuit Judas, & fratres ejus, & univerſa Eccleſia Iſraël, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus ſuis ab anno in annum, per dies octo: à quinta & vigeſima die menſis Caſleu, cum lætitia & gaudio.

60 Et ædificaverunt in tempore illo montem Sion & per circuitum muros altos, & turres firmas, nequando venirent Gentes, & conculcarent eum ſicut anteà fecerunt

61 Et collocavit illic exercitum, ut ſervarent eum, & munivit eum ad cuſtodiendam Bethſuram, ut haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

CAPUT V.

Percuſſit Iudas plurimas Gentes finitimas, obſeſſoſque Galaaditas & Galilæos ipſe unà cum fratre Simone liberat: & devicto ſemel atque iterùm Timotheo, captáque civitate Ephron quæ tranſitum ipſi præbere noluerat & omni maſculo ipſius interempto; tandem integro numero læti revertuntur in montem Sion ad ſacrificandum Domino: intereà qui relicti fuerant duces in Ieruſalem, dum contra Iudæ præceptum pugnant adverſus Gentes, caduntur: Iudas verò percutit Chebron & Azotum, ſubverſis ipſarum ſimulachris.

A 1 ET factum eſt, ut audierunt Gentes in circuitu, quia ædificatum eſt altare & ſanctuarium ſicut priùs, iratæ ſunt valdè:

2 Et cogitabant tollere genus Jacob, qui erant inter eos, & cœperunt occidere de populo, & perſequi.

3 Et debellabat Judas filios Eſau in Idumæa, & eos qui erant in Acrabathane, quia circũſedebãt Iſraëlitas, & percuſſit eos plaga magna.

4 Et recordatus eſt malitiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum, & in ſcandalum, inſidiantes ei in via.

5 Et concluſi ſunt ab eo in turribus, & applicuit ad eos, & anathematizavit eos, & incendit turres eorum igni, cum omnibus qui in eis erant.

6 Et tranſivit ad filios Ammon, & invenit manum fortem, & populum copioſum, & Timotheum ducem ipſorum:

7 Et commiſit cum eis prælia multa, & contriti ſunt in conſpectu eorum, & percuſſit eos:

8 Et cepit Gazer civitatem & filias ejus, & reverſus eſt in Judæam.

9 Et congregatæ ſunt gentes quæ ſunt in Galaad, adverſus Iſraëlitas qui erant in finibus eorum, ut tollerent eos: & fugerunt in Datheman munitionem,

10 Et miſerunt litteras ad Judam & fratres ejus, dicentes: Congregatæ ſunt adverſum nos gentes per circuitum, ut nos auferant:

11 Et parant venire, & occupare munitionem, in quam confugimus: & Timotheus eſt dux exercitus eorum. B

12 Nunc ergo veni, & eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis.

13 Et omnes fratres noſtri, qui erant in locis Tubin, interfecti ſunt: & captivas duxerunt uxores eorum, & natos, & ſpolia, & peremerunt illic ferè mille viros.

14 Et adhuc epiſtolæ legebantur, & ecce alij nuntij venerunt de Galilæa conſciſſis tunicis, nuntiantes ſecundùm verba hæc:

15 Dicentes convenille adverſum ſe à Ptolemaida, & Tyro, & Sidone: & repleta eſt omnis Galilæa alienigenis, ut nos conſumant.

16 Ut audivit autem Judas, & populus, ſermones iſtos, convenit eccleſia magna cogitare quid facerent fratribus ſuis, qui in tribulatione erant, & expugnabantur ab eis.

17 Dixitque Judas Simoni fratri ſuo: Elige tibi viros, & vade, & libera fratres tuos in Galilæa; ego autem & frater meus Jonathas, ibimus in Galaaditim.

18 Et reliquit Joſephum filium Zachariæ & Azariam, duces populi, cum reſiduo exercitu in Judæa ad cuſtodiam:

19 Et præcepit illis, dicens: Præſtote populo huic: & nolite bellum committere adverſum gentes, donec revertamur.

20 Et partiti ſunt Simoni viri tria millia, ut iret in Galilæam: Judæ autem octo millia in Galaaditim.

21 Et abiit Simon in Galilæam, & commiſit prælia multa cum gentibus: & contritæ ſunt gentes à facie ejus, & perſecutus eſt eos uſque ad portam. C

22 Ptolemaidis;

22 Ptolemaidis: & ceciderunt de gentibus ferè tria millia virorũ, & accepit ſpolia eorũ.

23 Et aſſumpſit eos, qui erant in Galilæa, & in Arbatis, cum uxoribus, & natis, & omnibus quæ erant illis, & adduxit in Judæam cum lætitia magna.

24 Et Judas Machabæus & Jonathas frater ejus tranſierunt Jordanem, & abierunt viam trium dierum per deſertum.

25 Et occurrerunt eis Nabuthæi, & ſuſceperunt eos pacificè, & narraverunt eis omnia, quæ acciderant fratribus eorum in Galaaditide,

26 Et quia multi ex eis comprehenſi ſunt in Baraſa, & Boſor, & in Alimis, & in Caſphor, & Mageth, & Carnaim: hæ omnes civitates munitæ, & magnæ.

27 Sed & in cæteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehenſi, & in craſtinum conſtituerunt admovere exercitum civitatibus his, & comprehendere, & tollere eos in una die.

28 Et convertit Judas, & exercitus ejus, viâ in deſertum Boſor repentè, & occupavit civitatem: & occidit omnem maſculum in ore gladij, & accepit omnia ſpolia eorum, & ſuccendit eam igni.

29 Et ſurrexerunt inde nocte, & ibant uſque ad munitionem.

D 30 Et factum eſt diluculo, cùm elevaſſent oculos ſuos, ecce populus multus, cujus non erat numerus, portantes ſcalas & machinas, ut comprehenderent munitionem, & expugnarent eos.

31 Et vidit Judas quia cœpit bellum, & clamor belli aſcendit ad cælum ſicut tuba, & clamor magnus de civitate:

32 Et dixit exercitui ſuo: Pugnate hodie pro fratribus veſtris.

33 Et venit tribus ordinibus poſt eos, & exclamaverunt tubis, & clamaverunt in oratione.

34 Et cognoverunt caſtra Timothei quia Machabæus eſt, & refugerunt à facie ejus: & percuſſerunt eos plaga magna, & ceciderunt ex eis in die illa ferè octo millia virorum.

35 Et divertit Judas in Maſpha, & expugnavit [illegible] & cepit eam: & occidit omnem maſculum ejus, & ſumpſit ſpolia ejus, & ſuccendit eam igni.

36 Inde perrexit, & cepit Caſbon, & Mageth, & Boſor, & reliquas civitates Galaaditidis.

37 Poſt hæc autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, & caſtra poſuit contra Raphon trans torrentem.

38 Et miſit Judas ſpeculari exercitum: & renuntiaverunt ei, dicentes: Quia convenerunt ad eum omnes gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt, exercitus multus nimis.

39 Et Arabas conduxerunt in auxilium ſibi, & caſtra poſuerunt trans torrentẽ, parati ad te venire in prælium. Et abiit Judas obviam illis.

40 Et ait Timotheus principibus exercitus E ſui: Cùm appropinquaverit Judas, & exercitus ejus ad torrentem aquæ: ſi tranſierit ad nos prior, non poterimus ſuſtinere eum: quia potens poterit adverſum nos.

41 Si verò timuerit tranſire, & poſuerit caſtra extra flumen, transfretemus ad eos, & poterimus adverſus illum.

42 Ut autem appropinquavit Judas ad torrentem aquæ, ſtatuit ſcribas populi ſecus torrentem, & mandavit eis dicens: Neminem hominum reliqueritis: ſed veniant omnes in prælium.

43 Et transfretavit ad illos prior, & omnis populus poſt eum, & contritæ ſunt omnes gentes à facie eorum, & projecerunt arma ſua, & fugerunt ad fanum, quod erat in Carnaim.

44 Et occupavit ipſam civitatem, & fanum ſuccendit igni, cum omnibus qui erant in ipſo: & oppreſſa eſt Carnaim, & non potuit ſuſtinere contra faciem Judæ.

45 Et congregavit Judas univerſos Iſraëlitas, qui erant in Galaaditide, à minimo uſque ad maximum, & uxores eorum, & natos, & exercitum magnum valde, ut venirent in terram Juda.

46 Et venerunt uſque Ephron: & hæc civitas magna in ingreſſu poſita, munita valde, & non erat declinare ab ea dextera vel ſiniſtra, ſed per mediam iter erat.

47 Et incluſerunt ſe qui erant in civitate, F & obſtruxerunt portas lapidibus: & miſit ad eos Judas verbis pacificis,

48 Dicens: Tranſeamus per terram veſtram, ut eamus in terram noſtram: & nemo vobis nocebit: tantùm pedibus tranſibimus. Et nolebant eis aperire.

49 Et præcepit Judas prædicare in caſtris, ut applicarent unuſquiſque in quo erat loco.

50 Et applicuerunt ſe viri virtutis: & oppugnavit civitatem illam tota die, & tota nocte: & tradita eſt civitas in manu ejus:

51 Et peremerunt omnem maſculum in ore gladij, & eradicavit eam, & accepit ſpolia ejus, & tranſivit per totam civitatem ſuper interfectos.

52 Et tranſgreſſi ſunt Jordanem in campo magno, contra faciem Bethſan.

53 Et erat Judas congregans extremos, & exhortabatur populum per totam viam, donec venirent in terram Juda.

54 Et aſcenderunt in montem Sion cum lætitia & gaudio, & obtulerunt holocauſta, quòd nemo ex eis cecidiſſet, donec reverterentur in pace.

55 Et in diebus quibus erat Judas & Jonathas in terra Galaad, & Simon frater ejus in Galilæa contra faciem Ptolemaidis,

56 Audivit Joſephus, Zachariæ filius, & Azarias princeps virtutis, res benè geſtas, & prælia quæ facta ſunt,

57 Et dixit: Faciamus & ipſi nobis nomen,

& eamus pugnare adverſus gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt.

58 Et præcepit his qui erant in exercitu ſuo, & abierunt Jamniam.

G 59 Et exivit Gorgias de civitate, & viri ejus obviàm illis in pugnam.

60 Et fugati ſunt Joſephus & Azarias uſque in fines Judææ: & ceciderunt illo die de populo Iſraël ad duo millia viri, & facta eſt fuga magna in populo:

61 Quia non audierunt Judam, & fratres ejus, exiſtimantes fortiter ſe facturos.

62 Ipſi autem non erant de ſemine virorum illorum, per quos ſalus facta eſt in Iſraël.

63 Et viri Juda magnificati ſunt valdè in conſpectu omnis Iſraël, & gentium omnium ubi audiebatur nomen eorum.

64 Et convenerunt ad eos fauſta acclamantes.

65 Et exivit Judas, & fratres ejus, & expugnabant filios Eſau, in terra quæ ad Auſtrum eſt, & percuſſit Chebron & filias ejus: & muros ejus & turres ſuccendit igni in circuitu.

66 Et movit caſtra ut iret in terram alienigenarum, & perambulabat Samariam.

67 In die illa ceciderunt ſacerdotes in bello, dum volunt fortiter facere, dum ſine conſilio exeunt in prælium.

68 Et declinavit Judas in Azotum in terram alienigenarum, & diruit aras eorum, & ſculptilia deorum ipſorum ſuccendit igni: & cepit ſpolia civitatum, & reverſus eſt in terram Juda.

Caput VI.

Antiochus repulſus ab opulenta civitate Elymaide venit in Babylonem: ubi auditis infortuniis quæ ſui in Judæa paſſi erant, incidit præ triſtitia in mortis languorem, confitens hoc ſibi contigiſſe ob impietatem quam in Judæos exercuerat: quo ibi mortuo, & Juda arcem Jeruſalem obſidente, ſucceſſor ejus filius Antiochus dictus Eupator, congregato adverſus Judam potentiſſimo exercitu non potuit eum vincere; & Eleazar, occiſo ingenti elephante, ab eo oppreſſus interiit: Rex autem oppugnans Jeruſalem revocatur à Lyſia; ſed poſt juratam pacem non ſervat juſjurandum.

A 1 ET rex Antiochus perambulabat ſuperiores regiones, & audivit eſſe civitatem Elymaidem in Perſide nobiliſſimam, & copioſam argento & auro,

2 Templúmque in ea locuples valdè: & illic velamina aurea, & loricæ, & ſcuta, quæ reliquit Alexander Philippi rex Macedo, qui regnavit primus in Græcia.

3 Et venit, & quærebat capere civitatem, & deprædari eam: & non potuit, quoniam innotuit ſermo his qui erant in civitate:

4 Et inſurrexerunt in prælium, & fugit inde, & abiit cum triſtitia magna, & reverſus eſt in Babyloniam.

5 Et venit qui nuntiaret ei in Perſide, quia fugata ſunt caſtra, quæ erant in terra Juda:

6 Et quia abiit Lyſias cum virtute forti in primis, & fugatus eſt à facie Judæorum, & invaluerunt armis, & viribus, & ſpoliis multis, quæ ceperunt de caſtris, quæ exciderunt:

7 Et quia diruerunt abominationem, quam ædificaverat ſuper altare, quod erat in Jeruſalem, & ſanctificationem, ſicut priùs, circumdederunt muris excelſis, ſed & Bethſuram civitatem ſuam.

8 Et factum eſt ut audivit rex ſermones iſtos, expavit, & commotus eſt valdè: & decidit in lectum, & incidit in languorem præ triſtitia, quia non factum eſt ei ſicut cogitabat.

9 Et erat illic per dies multos: quia renovata eſt in eo triſtitia magna, & arbitratus eſt ſe mori.

10 Et vocavit omnes amicos ſuos, & dixit illis: Receſſit ſomnus ab oculis meis, & concidi, & corrui corde præ ſolicitudine: B

11 Et dixi in corde meo: In quantam tribulationem deveni, & in quos fluctus triſtitiæ, in qua nunc ſum; qui jucundus eram, & dilectus in poteſtate mea.

12 Nunc verò reminiſcor malorum, quæ feci in Jeruſalem, unde & abſtuli omnia ſpolia aurea & argentea, quæ erant in ea, & miſi auferre habitantes Judæam ſine cauſa.

13 Cognovi ergo quia propterea invenerunt me mala iſta: & ecce pereo triſtitia magna in terra aliena.

14 Et vocavit Philippum, unum de amicis ſuis, & præpoſuit eum ſuper univerſum regnum ſuum:

15 Et dedit ei diadema, & ſtolam ſuam, & annulum, ut adduceret Antiochum filium ſuum, & nutriret eum, & regnaret.

16 Et mortuus eſt illic Antiochus rex, anno centeſimo quadrageſimo nono.

17 Et cognovit Lyſias, quoniam mortuus eſt rex, & conſtituit regnare Antiochum filium ejus, quem nutrivit adoleſcentem: & vocavit nomen ejus Eupator.

18 Et hi qui erant in arce, concluſerant Iſraël in circuitu ſanctorum: & quærebant eis mala ſemper, & firmamentum Gentium.

19 Et cogitavit Judas diſperdere eos: & convocavit univerſum populum, ut obſiderent eos. C

20 Et convenerunt ſimul, & obſederunt eos anno centeſimo quinquageſimo, & fecerunt baliſtas & machinas.

21 Et exierunt quidam ex eis qui obſidebantur, & adjunxerunt ſe illis aliqui impij ex Iſraël,

22 Et abierunt ad regem, & dixerunt: Quouſque non facis judicium, & vindicas fratres noſtros?

23 Nos decrevimus ſervire patri tuo, & ambulare in præceptis ejus, & obſequi edictis ejus:

24 Et filij populi noſtri propter hoc alienabant ſe à nobis, & quicumque inveniebantur ex nobis, interficiebantur, & hæreditates noſtræ diripiebantur.

25 Et non ad nos tantùm extenderunt manum, ſed & in omnes fines noſtros.

26 Et ecce applicuerunt hodie ad arcem Jeruſalem

Jeruſalem occupare eam, & munitionem Bethſuram munierunt:

27 Et niſi præveneris eos velociùs, majora quàm hæc facient, & non poteris obtinere eos.

28 Et iratus eſt rex, ut hæc audivit: & convocavit omnes amicos ſuos, & principes exercitus ſui, & eos qui ſuper equites erant.

29 Sed & de regnis aliis, & de inſulis maritimis, venerunt ad eum exercitus conductitij.

D 30 Et erat numerus exercitus ejus, centum millia peditum, & viginti millia equitum, & elephanti triginta duo, docti ad prælium.

31 Et venerunt per Idumæam, & applicuerunt ad Bethſuram, & pugnaverunt dies multos, & fecerunt machinas, & exierunt, & ſuccenderunt eas igni, & pugnaverunt viriliter.

32 Et receſſit Judas ab arce, & movit caſtra ad Bethzacharam contra caſtra regis.

33 Et ſurrexit rex ante lucem, & concitavit exercitus in impetum contra viam Bethzacharam: & comparaverunt ſe exercitus in prælium, & tubis cecinerunt:

34 Et elephantis oſtenderunt ſanguinem uvæ & mori, ad acuendos eos in prælium:

35 Et diviſerunt beſtias per legiones: & aſtiterunt ſingulis elephantis mille viri in loricis concatenatis, & galeæ æreæ in capitibus eorum: & quingenti equites ordinati unicuique beſtiæ electi erant.

36 Hi ante tempus ubicumque erat beſtia, ibi erant: & quocumque ibat ibant, & non diſcedebant ab ea.

37 Sed & turres ligneæ ſuper eos firmæ protegentes ſuper ſingulas beſtias: & ſuper eas machinæ: & ſuper ſingulas viri virtutis triginta duo, qui pugnabant deſuper, & Indus magiſter beſtiæ.

38 Et reſidium equitatum hinc & inde ſtatuit in duas partes, tubis exercitum commovere, & perurgere conſtipatos in legionibus ejus.

E 39 Et ut refulſit ſol in clypeos aureos, & æreos, reſplenduerunt montes ab eis, & reſplenduerunt ſicut lampades ignis.

40 Et diſtincta eſt pars exercitus regis per montes excelſos, & alia per loca humilia: & ibant cautè & ordinatè.

41 Et commovebantur omnes inhabitantes terram à voce multitudinis, & inceſſu turbæ, & colliſione armorum: erat enim exercitus magnus valdè, & fortis.

42 Et appropiavit Judas, & exercitus ejus in prælium: & ceciderunt de exercitu regis ſexcenti viri.

43 Et vidit Eleazar filius Saura unam de beſtiis loricatam loricis regis: & erat eminens ſuper ceteras beſtias, & viſum eſt ei quòd in ea eſſet rex:

44 Et dedit ſe ut liberaret populum ſuum, & acquireret ſibi nomen æternum.

45 Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis, interficiens à dextris & à ſiniſtris, & cadebant ab eo huc atque illuc.

46 Et ivit ſub pedes elephantis, & ſuppoſuit ſe ei, & occidit eum: & cecidit in terram ſuper ipſum, & mortuus eſt illic.

47 Et videntes virtutem regis, & impetum F
exercitus ejus, diverterunt ſe ab eis.

48 Caſtra autem regis aſcenderunt contra eos in Jeruſalem, & applicuerunt caſtra regis ad Judæam & montem Sion.

49 Et fecit pacem cum his qui erant in Bethſura: & exierunt de civitate, quia non erant eis ibi alimenta concluſis, quia ſabbata erant terræ.

50 Et comprehendit rex Bethſuram: & conſtituit illic cuſtodiam ſervare eam.

51 Et convertit caſtra ad locum ſanctificationis dies multos: & ſtatuit illic baliſtas, & machinas, & ignis jacula, & tormenta ad lapides jactandos, & ſpicula, & ſcorpios ad mittendas ſagittas, & fundibula.

52 Fecerunt autem & ipſi machinas adverſus machinas eorum, & pugnaverunt dies multos.

53 Eſcæ autem non erant in civitate, eò quòd ſeptimus annus eſſet: & qui remanſerant in Judæa de Gentibus, conſumpſerant reliquias eorum, quæ repoſitæ fuerant.

54 Et remanſerunt in ſanctis viri pauci, quoniam obtinuerat eos fames: & diſperſi ſunt unuſquiſque in locum ſuum.

55 Et audivit Lyſias quòd Philippus, G
quem conſtituerat rex Antiochus, cùm adhuc viveret, ut nutriret Antiochum filium ſuum, & regnaret,

56 Reverſus eſſet à Perſide, & Media, & exercitus qui abierat cum ipſo, & quia quærebat ſuſcipere regni negotia:

57 Feſtinavit ire, & dicere ad regem, & duces exercitus: Deficimus quotidie, & eſca nobis modica eſt, & locus, quem obſidemus, eſt munitus, & incumbit nobis ordinare de regno.

58 Nunc itaque demus dextras hominibus iſtis, & faciamus cum illis pacem, & cum omni gente eorum:

59 Et conſtituamus illis ut ambulent in legitimis ſuis ſicut priùs, propter legitima enim ipſorum, quæ deſpeximus, irati ſunt, & fecerunt omnia hæc.

60 Et placuit ſermo in conſpectu regis & principum: & miſit ad eos pacem facere, & receperunt illam.

61 Et juravit illis rex, & principes, & exierunt de munitione.

62 Et intravit rex montē Sion, & vidit munitionem loci: & rupit citiùs juramentum, quod juravit: & mādavit deſtruere murum in gyro.

63 Et diſceſſit feſtinanter, & reverſus eſt Antiochiam, & invenit Philippum dominantem civitati: & pugnavit adverſus eum, & occupavit civitatem.

CAPUT VII.

Demetrius Seleuci filius, occiſis Antiocho & Lyſia, obtinet regnum patrum ſuorum: qui, accuſato apud ſe Juda Machabæo, mittit ducem Bacchidem & accuſatorem Alcimum conſtitutum ſacerdotem ad affligendum filios Iſraël: ſed cùm non poſſent adverſus Judam prævalere, miſſus eſt à rege Nicanor, qui, ut & priores cum dolo nequiret, vi Judam aggreſſus ſemel atque iterùm ab eo devictus eſt, & præmiſſis ad Deum precibus, cum toto ſuo exercitu occiſus, amputato ipſius capite ac dextera, quam irriſis Judæorum ſacrificiis ſuperbè contra locum ſanctum extulerat: cujus victoriæ dies annuus apud Judæos celebris inſtituitur.

A 1 ANno centeſimo quinquageſimo primo, exiit Demetrius Seleuci filius ab urbe Roma, & aſcendit cum paucis viris in civitatem maritimam, & regnavit illic.

2 Et factum eſt, ut ingreſſus eſt domum regni patrum ſuorum, comprehendit exercitus Antiochum & Lyſiam, ut adducerent eos ad eum.

3 Et res ei innotuit: & ait: Nolite mihi oſtendere faciem eorum.

4 Et occidit eos exercitus. Et ſedit Demetrius ſuper ſedem regni ſui:

5 Et venerunt ad eum viri iniqui & impij ex Iſraël: & Alcimus dux eorum, qui volebat fieri ſacerdos.

6 Et accuſaverunt populum apud regem, dicentes: Perdidit Judas, & fratres ejus omnes amicos tuos, & nos diſperſit de terra noſtra.

7 Nunc ergo mitte virum, cui credis, ut eat, & videat exterminium omne, quod fecit nobis, & regionibus regis: & puniat omnes amicos ejus, & adjutores eorum.

B 8 Et elegit rex ex amicis ſuis Bacchidem, qui dominabatur trans flumen magnum in regno, & fidelem regi: & miſit eum.

9 Ut videret exterminium, quod fecit Judas: ſed & Alcimum impium conſtituit in ſacerdotium, & mandavit ei facere ultionem in filios Iſraël.

10 Et ſurrexerunt, & venerunt cum exercitu magno in terram Juda, & miſerunt nuntios, & locuti ſunt ad Judam, & ad fratres ejus, verbis pacificis in dolo.

11 Et non intenderunt ſermonibus eorum: viderunt enim quia venerunt cum exercitu magno.

12 Et convenerunt ad Alcimum & Bacchidem congregatio ſcribarum requirere quę juſta ſunt:

13 Et primi, Aſſidæi qui erant in filiis Iſraël, & exquirebant ab eis pacem:

14 Dixerunt enim: Homo ſacerdos de ſemine Aaron venit, non decipiet nos.

15 Et locutus eſt cum eis verba pacifica: & juravit illis, dicens: Non inferemus vobis malum, neque amicis veſtris.

C 16 Et crediderunt ei. Et comprehendit ex eis ſexaginta viros: & occidit eos in una die, ſecundùm verbum quod ſcriptum eſt:

*Pſ.78. a.2.3. 17 * Carnes ſanctorum tuorum, & ſanguinem ipſorum effuderunt in circuitu Jeruſalem, & non erat qui ſepeliret.

18 Et incubuit timor & tremor in omnem populum: quia dixerunt: Non eſt veritas & judicium in eis; tranſgreſſi ſunt enim conſtitutum, & jusjurandum quod juraverunt.

19 Et movit Bacchides caſtra ab Jeruſalem, & applicuit in Bethzecha: & miſit, & comprehendit multos ex eis qui à ſe effugerant, & quoſdam de populo mactavit, & in puteum magnum projecit.

20 Et commiſit regionem Alcino, & reliquit cum eo auxilium in adjutorium ipſi. Et abiit Bacchides ad regem:

21 Et ſatis agebat Alcimus pro principatu ſacerdotij ſui.

22 Et convenerunt ad eum omnes, qui perturbabant populum ſuum, & obtinuerunt terram Juda, & fecerunt plagam magnam in Iſraël.

23 Et vidit Judas omnia mala quæ fecit Alcimus, & qui cum eo erant, filiis Iſraël, multò plus quàm Gentes. D

24 Et exiit in omnes fines Judææ in circuitu, & fecit vindictam in viros deſertores, & ceſſaverunt ultrà exire in regionem.

25 Vidit autem Alcimus quòd prævaluit Judas, & qui cum eo erant: & cognovit quia non poteſt ſuſtinere eos; & regreſſus eſt ad regem, & accuſavit eos multis criminibus.

26 * Et miſit rex Nicanorem, unum ex principibus ſuis nobilioribus, qui erat inimicitias exercens contra Iſraël: & mandavit ei evertere populum. *2.Mac. 15.a.1.

27 Et venit Nicanor in Jeruſalem cum exercitu magno, & miſit ad Judam & ad fratres ejus verbis pacificis cum dolo,

28 Dicens: Non ſit pugna inter me & vos: veniam cum viris paucis, ut videam facies veſtras cum pace.

29 Et venit ad Judam, & ſalutaverunt ſe invicem pacificè: & hoſtes parati erant rapere Judam.

30 Et innotuit ſermo Judæ, quoniam cum dolo venerat ad eum: & conterritus eſt ab eo, & ampliùs noluit videre faciem ejus. E

31 Et cognovit Nicanor quoniam denudatum eſt conſilium ejus: & exivit obviam Judæ in pugnam juxta Capharſalama.

32 Et ceciderunt de Nicanoris exercitu ferè quinque millia viri, & fugerunt in civitatem David.

33 Et poſt hæc verba aſcendit Nicanor in montem Sion: & exierunt de ſacerdotibus populi ſalutare eum in pace, & demonſtrare ei holocautomata, quæ offerebantur pro rege.

34 Et irridens ſprevit eos, & polluit: & locutus eſt ſuperbè.

37 Et juravit cum ira, dicens: Niſi traditus fuerit Judas, & exercitus ejus in manus meas, continuò cùm regreſſus fuero in pace, ſuccendam domum iſtam. Et exiit cum ira magna.

36 Et intraverunt ſacerdotes, & ſteterunt ante faciẽ altaris & templi: & flentes dixerũt:

37 Tu

37 Tu Domine elegiſti domum iſtam ad
invocandum nomen tuum in ea, ut eſſet do-
mus orationis & obſecrationis populo tuo.
F 38 Fac vindictam in homine iſto, & exer-
citu ejus, & cadant in gladio; memento blaſ-
phemias eorum, & ne dederis eis ut perma-
neant.
39 Et exiit Nicanor ab Jeruſalem, & ca-
ſtra applicuit ad Bethoron: & occurrit illi
exercitus Syriæ.
40 Et Judas applicuit in Adarſa cum tri-
bus millibus viris: & oravit Judas, & dixit:
41 * Qui miſſi erant à rege Sennacherib,
Domine, quia blaſphemaverunt te, exiit An-
gelus, & percuſſit ex eis centum octoginta
quinque millia:
24 Sic contere exercitum iſtum in conſpe-
ctu noſtro hodie: & ſciant ceteri quia malè
locutus eſt ſuper ſancta tua: & judica illum
ſecundùm malitiam illius.

*4. Reg. 19. f. 35. Tob. 1. d. 21. Eccli. 48. d. 24. Iſaiæ 37. f. 36. 2. Machab. 8. e. 19.

43 Et commiſerunt exercitus prælium ter-
tiadecima die menſis Adar: & contrita ſunt
caſtra Nicanoris, & cecidit ipſe primus in
prælio.
G 44 Ut autem vidit exercitus ejus quia ceci-
diſſet Nicanor, projecerunt arma ſua, & fuge-
runt.
45 Et perſecuti ſunt eos viam unius diei,
ab Adazer uſquequò veniatur in Gazara, &
tubis cecinerunt poſt eos cum ſignificationi-
bus:
46 Et exierunt de omnibus caſtellis Judææ
in circuitu, & ventilabant eos cornibus, &
convertebantur iterùm ad eos, & ceciderunt
omnes gladio, & non eſt relictus ex eis nec
unus
47 Et acceperunt ſpolia eorum in prædam:
& caput Nicanoris amputaverunt, & dexte-
ram ejus, quam extenderat ſuperbè, & attule-
runt & ſuſpenderunt contra Jeruſalem.
48 Et lætatus eſt populus valdè, & egerunt
diem illam in lætitia magna.
49 Et conſtituit agi omnibus annis diem
iſtam, tertiadecima die menſis Adar.
50 Et ſiluit terra Juda dies paucos.

Caput VIII.

Judas audita celeberrima Romanorum fama ac virtute quæ hîc recitantur, miſſis nuntiis fœdus cum illis percuſſit, ut ipſorum præſidio Judæi à Græcorum jugo liberentur: Romani autem Judæ remittunt ictis fœderis reſcriptum in tabulis æris ſculptum, quod hîc refertur.

A 1 ET audivit Judas nomen Romanorum,
quia ſunt potentes viribus, & acquieſ-
cunt ad omnia, quæ poſtulantur ab eis: & qui-
cumque acceſſerunt ad eos, ſtatuerunt cum eis
amicitias, & quia ſunt potentes viribus.
2 Et audierunt prælia eorum, & virtutes
bonas quas fecerunt in Galatia, quia obtinue-
runt eos, & duxerunt ſub tributum:
3 Et quanta fecerunt in regione Hiſpaniæ,
& quòd in poteſtatem redegerunt metalla ar-
genti & auri, quæ illic ſunt, & poſſederunt
omnem locum conſilio ſuo, & patientia:
4 Locáque quæ longè erant valdè ab eis, &
reges qui ſupervenerant eis ab extremis terræ,
contriverunt, & percuſſerunt eos plaga ma-
gna: ceteri autem dant eis tributum omnibus
annis.
5 Et Philippum & Perſen Cetæorum re-
gem, & cæteros qui adverſum eos arma tu-
lerant, contriverunt in bello, & obtinue-
runt eos:
6 Et Antiochum magnum regem Aſiæ, qui
eis pugnam intulerat, habens centum viginti
elephantos, & equitatum, & currus, & exerci-
tum magnum valdè contritum ab eis.
7 Et quia ceperunt eum vivum, & ſtatuerunt B
ei ut daret ipſe, & qui regnarent poſt ipſum,
tributum magnum, & daret obſides, & con-
ſtitutum.
8 Et regionem Indorum, & Medos, & Ly-
dos, de optimis regionibus eorum: & acceptas
eas ab eis dederunt Eumeni regi.
9 Et quia qui erant apud Helladam, volue-
runt ire, & tollere eos: & innotuit ſermo his,
10 Et miſerunt ad eos ducem unum, &
pugnaverunt contra illos, & ceciderunt ex eis
multi, & captivas duxerunt uxores eorum, &
filios, & diripuerunt eos, & terram eorum
poſſederunt, & deſtruxerunt muros eorum, &
in ſervitutem illos redegerunt uſque in hunc
diem:
11 Et reſidua regna, & inſulas, quæ ali-
quando reſtiterant illis, exterminaverunt, &
in poteſtatem redegerunt.
12 Cum amicis autem ſuis & qui in ipſis
requiem habebant, conſervaverunt amici-
tiam, & obtinuerunt regna, quæ erant proxi-
ma, & quæ erant longè: quia quicumque au-
diebant nomen eorum, timebant eos.
13 Quibus verò vellent auxilio eſſe ut re-
gnarent, regnabant: quos autem vellent regno
deturbabant: & exaltati ſunt valdè.
14 Et in omnibus iſtis nemo portabat diade- C
ma, nec induebatur purpura, ut magnificare-
tur in ea:
15 Et quia curiam fecerunt ſibi, & quotidie
conſulebant trecentos viginti, conſilium
agentes ſemper de multitudine, ut quæ digna
ſunt, gerant:
16 Et committunt uni homini magiſtra-
tum ſuum per ſingulos annos dominari uni-
verſæ terræ ſuæ: & omnes obediunt uni, &
non eſt invidia, neque zelus inter eos.
17 Et elegit Judas Eupolemum, unum
Joannis, filij Jacob, & Jaſonem, filium Elea-
zari, & miſit eos Romam conſtituere cum il-
lis amicitiam, & ſocietatem:
18 Et ut auferrent ab eis jugum Græcorum,
quia viderunt quòd in ſervitutem premerent
regnum Iſraël.
19 Et abierunt Romam viam multam val-
dè, & introierunt curiam, & dixerunt:
20 Judas Machabæus, & fratres ejus, & po-
pulus Judæorum miſerunt nos ad vos ſtatuere
vobiſcum ſocietatem & pacem, & conſcribe-
re nos ſocios & amicos veſtros.

21 Et

21 Et placuit ſermo in conſpectu eorum.]
22 Et hoc reſcriptum eſt, quod reſcripſe-
runt in tabulis æreis, & miſerunt in Jeruſa-
lem, ut eſſet apud eos ibi memoriale pacis &
ſocietatis.
D 23 Bene sit Romanis, & genti Judæo-
rum, in mari & in terra in æternum: gladiúſ-
que & hoſtis procul ſit ab eis.
24 Quòd ſi inſtiterit bellum Romanis priùs,
aut omnibus ſociis eorum in omni domina-
tione eorum:
25 Auxilium feret gens Judæorum, prout
tempus dictaverit, corde pleno:
26 Et prœliantibus non dabunt, neque ſub-
miniſtrabunt triticum, arma, pecuniam, naves,
ſicut placuit Romanis: & cuſtodient mandata
eorum, nihil ab eis accipientes.
27 Similiter autem & ſi genti Judæorum
priùs acciderit bellum, adjuvabunt Romani
ex animo, prout eis tempus permiſerit:
28 Et adjuvantibus non dabitur triticum,
arma, pecunia, naves, ſicut placuit Romanis, &
cuſtodient mandata eorum abſque dolo.
29 Secundùm hæc verba conſtituerunt Ro-
mani populo Judæorum.
30 Quòd ſi poſt hæc verba hi aut illi adde-
re aut demere ad hæc aliquid voluerint, facient
ex propoſito ſuo: & quæcumque addiderint,
vel dempſerint, rata erunt.
31 Sed & de malis, quæ Demetrius rex fe-
cit in eos, ſcripſimus ei, dicentes: Quare gra-
vaſti jugum tuum ſuper amicos noſtros, & ſo-
cios Judæos?
32 Si ergo iterùm adierint nos, adverſum
te faciemus illis judicium, & pugnabimus te-
cum mari, terráque.

Caput IX.

Bacchide & Alcimo contra Iudam miſſis à Demetrio: Iudas minimo exercitu fortiſſimè reſiſtens occiditur, ac lugetur: graviterque afflictis piis Iſraëlitis frater ipſius Ionathas in ejus locum ſufficitur: qui ob fratris Ioannis mortem percutit filios Iambri in nuptiis: rurſúmque percuſſis de Bacchidis exercitu mille viris, Alcimus ob impia in locum ſanctum opera percuſſus à Deo paralyſi, mortuus eſt: ſed & Bacchides cùm nec dolo nec vi poſſet Ionathan perdere, inito cum eo fœdere diſceſſit, nec ampliùs in Iudaam reverſus eſt.

A 1 INtereà ut audivit Demetrius, quia cecidit
Nicanor, & exercitus ejus in prœlio, appo-
ſuit Bacchidem & Alcimum rurſum mittere
in Judæam, & dextrum cornu cum illis.
2 Et abierunt viam, quæ ducit in Galgala,
& caſtra poſuerunt in Maſaloth, quæ eſt in
Arbellis; & occupaverunt eam, & pereme-
runt animas hominum multas.
3 In menſe primo anni centeſimi & quin-
quageſimi ſecundi, applicuerunt exercitum ad
Jeruſalem:
4 Et ſurrexerunt, & abierunt in Beream vi-
ginti millia virorum, & duo millia equitum.
5 Et Judas poſuerat caſtra in Laiſa, & tria
millia viri electi cum eo:
6 Et viderunt multitudinem exercitus quia
multi ſunt, & timuerunt valdè: & multi ſub-
traxerunt ſe de caſtris, & non remanſerunt ex
eis niſi octingenti viri.
7 Et vidit Judas quòd defluxit exercitus
ſuus, & bellum perurgebat eum, & confra-
ctus eſt corde, quia non habebat tempus con-
gregandi eos, & diſſolutus eſt.
8 Et dixit his qui reſidui erant: Surgamus,
& eamus ad adverſarios noſtros, ſi poterimus
pugnare adversùs eos.
9 Et avertebant eum, dicentes: Non poteri-
mus: ſed liberemus animas noſtras modò, &
revertamur ad fratres noſtros, & tunc pugna-
bimus adverſus eos: nos autem pauci ſumus.
10 Et ait Iudas: Abſit iſtam rem facere ut B
fugiamus ab eis: & ſi appropiavit tempus no-
ſtrum, moriamur in virtute propter fratres
noſtros, & non inferamus crimen gloriæ
noſtræ.
11 Et movit exercitus de caſtris, & ſtete-
runt illis obviam: & diviſi ſunt equites in duas
partes, & fundibularij & ſagittarij præibant
exercitum, & primi certaminis omnes po-
tentes,
12 Bachides autem erat in dextro cornu,
& proximavit legio ex duabus partibus, &
clamabant tubis:
13 Exclamaverunt autem & hi, qui erant
ex parte Judæ, etiam ipſi, & commota eſt terra
à voce exercituum: & commiſſum eſt prælium
à manè uſque ad veſperam.
14 Et vidit Judas, quòd firmior eſt pars exer-
citus Bacchidis in dextris, & convenerunt
cum ipſo omnes conſtantes corde:
15 Et contrita eſt dextera pars ab eis, & per-
ſecutus eſt eos uſque ad montem Azoti.
16 Et qui in ſiniſtro cornu erant, viderunt
quòd contritum eſt dextrum cornu, & ſecuti
ſunt poſt Judam, & eos qui cum ipſo erant, à
tergo:
17 Et ingravatum eſt prælium, & cecide-
runt vulnerati multi ex his & ex illis.
18 Et Judas cecidit, & ceteri fugerunt.
19 Et Jonathas & Simon tulerunt Judam C
fratrem ſuum, & ſepelierunt eum in ſepulchro
patrum ſuorum in civitate Modin.
20 Et fleverunt eum omnis populus Iſraël
planctu magno, & lugebant dies multos,
21 Et dixerunt: Quomodo cecidit potens,
qui ſalvum faciebat populum Iſraël!
22 Et cetera verba bellorum Judæ, & vir-
tutum quas fecit, & magnitudinis ejus, non
ſunt deſcripta: multa enim erant valdè.
23 Et factum eſt poſt obitum Judæ emerſe-
runt iniqui omnibus finibus Iſraël, & exorti
ſunt omnes qui operabantur iniquitatem.
24 In diebus illis facta eſt fames magna
valdè, & tradidit ſe Bacchidi omnis regio eo-
rum cum ipſis.
25 Et elegit Bacchides viros impios, & con-
ſtituit eos dominos regionis:
26 Et exquirebant, & perſcrutabantur
amicos Judæ, & adducebant eos ad Bacchi-
dem, & vindicabat in illos, & illudebat.

27 Et

27 Et facta eſt tribulatio magna in Iſraël,
qualis non fuit ex die, qua non eſt viſus pro-
pheta in Iſraël.
28 Et congregati ſunt omnes amici Judæ,
& dixerunt Jonathæ:
29 Ex quo frater tuus Judas defunctus eſt,
vir ſimilis ei non eſt, qui exeat contra inimi-
cos noſtros, Bacchidem, & eos qui inimici ſunt
gentis noſtræ.
30 Nunc itaque te hodie elegimus eſſe pro
eo nobis in principem, & ducem ad bellan-
dum bellum noſtrum.
31 Et ſuſcepit Jonathas tempore illo prin-
cipatum, & ſurrexit loco Judæ fratris ſui.
32 Et cognovit Bacchides, & quærebat eum
occidere.
D 33 Et cognovit Jonathas, & Simon frater
ejus, & omnes qui cum eo erant: & fugerunt
in deſertum Thecuæ, & conſederunt ad
aquam lacus Aſphar.
34 Et cognovit Bacchides, & die ſabbato-
rum venit ipſe, & omnis exercitus ejus, trans
Jordanem.
35 Et Jonathas miſit fratrem ſuum ducem
populi, & rogavit Nabuthæos amicos ſuos, ut
commodarent illis apparatum ſuum, qui erat
copioſus.
36 Et exierunt filij Jambri ex Madaba, &
comprehenderunt Joannem, & omnia quæ
habebat, & abierunt habentes ea.
37 Poſt hæc verba, renuntiatum eſt Jona-
thæ, & Simoni fratri ejus, quia filij Jambri fa-
ciunt nuptias magnas, & ducunt ſponſam ex
Madaba, filiam unius de magnis principibus
Chanaan, cum ambitione magna,
38 Et recordati ſunt ſanguinis Joannis fra-
tris ſui: & aſcenderunt, & abſconderunt ſe ſub
tegumento montis.
39 Et elevaverunt oculos ſuos, & vide-
runt: & ecce tumultus, & apparatus multus,
& ſponſus proceſſit, & amici ejus, & fratres
ejus, obviam illis cum tympanis & muſicis, &
armis multis.
40 Et ſurrexerunt ad eos ex inſidiis, & oc-
ciderunt eos, & ceciderunt vulnerati multi, &
reſidui fugerunt in montes: & acceperunt om-
nia ſpolia eorum:
41 Et converſi ſunt nuptiæ in luctum, &
vox muſicorum ipſorum in lamentum.
42 Et vindicaverunt vindictam ſanguinis
fratris ſui: & reverſi ſunt ad ripam Jordanis.
E 43 Et audivit Bacchides, & venit die ſab-
batorum uſque ad oram Jordanis in virtute
magna.
44 Et dixit ad ſuos Jonathas: Surgamus, &
pugnemus contra inimicos noſtros: non eſt
enim hodie ſicut heri & nudiuſtertius.
45 Ecce enim bellum ex adverſo, aqua ve-
rò Jordanis hinc & inde, & ripæ, & paludes,
& ſaltus: & non eſt locus divertendi.
* 2.Par. 20.4. 3. 46 * Nunc ergo clamate in cælum, ut libe-
remini de manu inimicorum veſtrorum. Et
commiſſum eſt bellum.
47 Et extendit Jonathas manum ſuam per-
cutere Bacchidem, & divertit ab eo retrò:
48 Et diſſiliit Jonathas, & qui cum eo erant,
in Jordanem, & tranſnataverunt ad eos Jor-
danem.
49 Et ceciderunt de parte Bacchidis die illa
mille viri. Et reverſi ſunt in Jeruſalem.
50 Et ædificaverunt civitates munitas in
Judæa, munitionem, quæ erat in Jericho, &
in Ammaum, & in Bethoron, & in Bethel, &
Thamnata, & Phara, & Thopo muris excel-
ſis, & portis, & ſeris.
51 Et poſuit cuſtodiam in eis, ut inimicitias
exercerent in Iſraël.
52 Et munivit civitatem Bethſuram, & Ga-
zaram, & arcem, & poſuit in eis auxilia, &
apparatum eſcarum:
53 Et accepit filios principum regionis ob-
ſides, & poſuit eos in arce in Jeruſalem in cu-
ſtodiam.
54 Et anno centeſimo quinquageſimo ter- F
tio, menſe ſecundo, præcepit Alcimus deſtrui
muros domus ſanctæ interioris, & deſtrui ope-
ra prophetarum: & cœpit deſtruere.
55 In tempore illo percuſſus eſt Alcimus: &
impedita ſunt opera illius, & occluſum eſt os
ejus, & diſſolutus eſt paralyſi, nec ultrà potuit
loqui verbum, & mandare de domo ſua.
56 Et mortuus eſt Alcimus in tempore illo
cum tormento magno.
57 Et vidit Bacchides quoniam mortuus eſt
Alcimus: & reverſus eſt ad regem, & ſiluit
terra annis duobus.
58 Et cogitaverunt omnes iniqui dicentes:
Ecce Jonathas, & qui cum eo ſunt, in ſilen-
tio habitant confidenter: nunc ergo adduca-
mus Bacchidem, & comprehendet eos omnes
una nocte.
59 Et abierunt, & conſilium ei dederunt.
60 Et ſurrexit ut veniret cum exercitu mul-
to: & miſit occultè epiſtolas ſociis ſuis, qui
erant in Judæa, ut comprehenderent Jonathan,
& eos qui cum eo erant: ſed non potuerunt,
quia innotuit eis conſilium eorum.
61 Et apprehendit de viris regionis, qui
principes erant malitiæ, quinquaginta viros, &
occidit eos:
62 Et ſeceſſit Jonathas, & Simon, & qui cum
eo erant, in Bethbeſſen, quæ eſt in deſerto: &
exſtruxit diruta ejus, & firmaverunt eam.
63 Et cognovit Bacchides, & congregavit G
univerſam multitudinem ſuam: & his, qui de
Judæa erant, denuntiavit.
64 Et venit, & caſtra poſuit deſuper Beth-
beſſen: & oppugnavit eam dies multos, & fe-
cit machinas.
65 Et reliquit Jonathas Simonem fratrem
ſuum in civitate, & exiit in regionem, & venit
cum numero.
66 Et percuſſit Odaren, & fratres ejus, &
filios Phaſeron in tabernaculis ipſorum; &
cœpit cædere, & creſcere in virtutibus.
67 Simon verò, & qui cum ipſo erant,

runt de civitate, & ſuccenderunt machinas,
68 Et pugnaverunt contra Bacchidem, &
contritus eſt ab eis: & afflixerunt eum valdè,
quoniam conſilium ejus, & congreſſus ejus
erat inanis.
69 Et iratus contra viros iniquos, qui ei con-
ſilium dederant ut veniret in regionem ipſo-
rum, multos ex eis occidit: ipſe autem cogi-
tavit cum reliquis abire in regionem ſuam.
70 Et cognovit Jonathas, & miſit ad eum
legatos componere pacem cum ipſo, & redde-
re ei captivitatem.
71 Et libenter accepit, & fecit ſecundùm
verba ejus, & juravit ſe nihil facturum ei mali
omnibus diebus vitæ ejus.
72 Et reddidit ei captivitatem, quam priùs
erat prædatus de terra Juda: & converſus abiit
in terram ſuam, & non appoſuit ampliùs veni-
re in fines ejus.
73 Et ceſſavit gladius ex Iſraël: & habita-
vit Jonathas in Machmas, & cœpit Jonathas
ibi judicare populum, & exterminavit im-
pios ex Iſraël.

Caput X.

Alexandro Nobilis Antiochi filio occupante Ptolemaida conatur Demetrius ferire fœdus cum Ionatha, ſemel ac iterùm plurima pollicens: at ille prælegit oblatas ab Alexandro amicitias; qui Alexander, devicto occiſoque Demetrio, ducit uxorem Cleopatram Ptolemæi regis Ægypti filiam plurimùm Ionathan honorans: porrò Apollonium ducem junioris Demetrij devicit Ionathas, ſuccenſa Azoto & templo Dagon: rurſùmque ab Alexandro honoratur data ſibi Accaron ac fibula aurea.

A 1 ET anno centeſimo ſexageſimo aſcendit
Alexander Antiochi filius, qui cognomi-
natus eſt Nobilis: & occupavit Ptolemaidam:
& receperunt eum, & regnavit illic.
2 Et audivit Demetrius rex, & congrega-
vit exercitum copioſum valdè, & exivit ob-
viam illi in prælium.
3 Et miſit Demetrius epiſtolam ad Jonathan
verbis pacificis, ut magnificaret eum.
4 Dixit enim: Anticipemus facere pacem
cum eo, priuſquam faciat cum Alexandro
adverſum nos:
5 Recordabitur enim omnium malorum,
quæ fecimus in eum, & in fratrem ejus, & in
gentem ejus.
6 Et dedit ei poteſtatem congregandi exer-
citum, & fabricare arma, & eſſe ipſum ſo-
cium ejus: & obſides, qui erant in arce, juſſit
tradi ei.
7 Et venit Jonathas in Jeruſalem, & legit
epiſtolas in auditu omnis populi, & eorum
qui in arce erant.
8 Et timuerunt timore magno, quoniam
audierunt quòd dedit ei rex poteſtatem con-
gregandi exercitum.
9 Et traditi ſunt Jonathæ obſides, & reddi-
dit eos parentibus ſuis:
10 Et habitavit Jonathas in Jeruſalem, &
cœpit ædificare & innovare civitatem.
11 Et dixit facientibus opera, ut extruerent
muros, & montem Sion in circuitu lapidibus
quadratis ad munitionem: & ita fecerunt.
12 Et fugerunt alienigenæ, qui erant in mu-
nitionibus, quas Bacchides ædificaverat:
13 Et reliquit unuſquiſque locum ſuum,
& abiit in terram ſuam:
14 Tantùm in Bethſura remanſerunt aliqui,
ex his qui reliquerant legem & præcepta Dei:
erat enim hæc eis ad refugium.
15 Et audivit Alexander rex promiſſa, quæ B
promiſit Demetrius Jonathæ: & narraverunt
ei prælia, & virtutes, quas ipſe fecit, & fratres
ejus, & labores, quos laboraverunt.
16 Et ait: Numquid inveniemus aliquem
virum talem? & nunc faciemus eum amicum,
& ſocium noſtrum.
17 Et ſcripſit epiſtolam, & miſit ei ſecun-
dùm hæc verba, dicens:
18 Rex Alexander fratri Jonathæ ſalutem.
19 Audivimus de te, quòd vir potens ſis
viribus, & aptus es ut ſis amicus noſter:
20 Et nunc conſtituimus te hodie ſummum
ſacerdotem gentis tuæ, & ut amicus voceris
regis, (& miſit ei purpuram, & coronam au-
ream) & quæ noſtra ſunt ſentias nobiſcum,
& conſerves amicitias ad nos.
21 Et induit ſe Jonathas ſtola ſancta ſepti-
mo menſe, anno centeſimo ſexageſimo, in die
ſolemni ſcenopegiæ: & congregavit exerci-
tum, & fecit arma copioſa.
22 Et audivit Demetrius verba iſta, & con-
triſtatus eſt nimis, & ait:
23 Quid hoc fecimus, quòd præoccupavit
nos Alexander apprehendere amicitiam Ju-
dæorum ad munimen ſui?
24 Scribam & ego illis verba deprecatoria,
& dignitates, & dona: ut ſint mecum in ad-
jutorium.
25 Et ſcripſit eis in hæc verba: Rex Deme-
trius genti Judæorum ſalutem:
26 Quoniam ſervaſtis ad nos pactum, &
manſiſtis in amicitia noſtra, & non acceſſiſtis
ad inimicos noſtros, audivimus, & gaviſi
ſumus.
27 Et nunc perſeverate adhuc conſervare
ad nos fidem, & retribuemus vobis bona pro
his quæ feciſtis nobiſcum:
28 Et remittemus vobis præſtationes mul-
tas, & dabimus vobis donationes.
29 Et nunc abſolvo vos & omnes Judæos
à tributis, & pretia ſalis indulgeo, & coronas
remitto, & tertias ſeminis:
30 Et dimidiam partem fructus ligni, quod
eſt portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno
die, & deinceps, ne accipiatur à terra Juda,
& à tribus civitatibus, quæ additæ ſunt illi ex
Samaria & Galilæa, ex hodierna die & in to-
tum tempus:
31 Et Jeruſalem ſit ſancta, & libera cum fi-
nibus ſuis: & decimæ & tributa ipſius ſint.
32 Remitto etiam poteſtatem arcis, quæ eſt
in Jeruſalem: & do eam ſummo ſacerdoti, ut
conſtituat in ea viros, quoſcumque ipſe elege-
rit, qui cuſtodiant eam.

33 Et

33 Et omnem animam Judæorum, quæ
captiva eſt à terra Juda in omni regno meo,re-
linquo liberam gratis,ut omnes à tributis ſol-
vantur, etiam pecorum ſuorum.
34 Et omnes dies ſolemnes,& ſabbata, &
neomeniæ, & dies decreti, & tres dies ante
diem ſolemnem, & tres dies poſt diem ſolem-
nem, ſint omnes immunitatis & remiſſionis
omnibus Judæis, qui ſunt in regno meo:
35 Et nemo habebit poteſtatem agere ali-
quid, & movere negotia adverſus aliquem il-
lorum, in omni cauſa.
36 Et aſcribantur ex Judæis in exercitu re-
gis ad triginta millia virorum,& dabuntur il-
lis copiæ ut oportet omnibus exercitibus re-
gis, & ex eis ordinabuntur qui ſint in muni-
tionibus regis magni:
37 Et ex his conſtituentur ſuper negotia
regni, quæ aguntur ex fide, & principes ſint
ex eis & ambulent in legibus ſuis, ſicut præ-
cepit rex in terra Juda.
D 38 Et tres civitates,quæ additæ ſunt Judææ
ex regione Samariæ,cum Judæa reputentur:ut
ſint ſub uno,& non obediant alij poteſtati,niſi
ſummi ſacerdotis:
39 Ptolemaida, & confines ejus, quas dedi
donum ſanctis, qui ſunt in Jeruſalem,ad ne-
ceſſarios ſumptus ſanctorum.
40 Et ego do ſingulis annis quindecim mil-
lia ſiclorum argenti de rationibus regis, quæ
me contingunt:
41 Et omne quod reliquum fuerit, quod
non reddiderant qui ſuper negotia erant annis
prioribus, ex hoc dabunt in opera domus.
42 Et ſuper hæc quinque millia ſiclorum
argenti, quæ accipiebant de ſanctorum ratio-
ne per ſingulos annos: & hæc ad ſacerdotes
pertineant, qui miniſterio funguntur.
43 Et quicumque confugerint in templum,
quod eſt Jeroſolymis, & in omnibus finibus
ejus, obnoxij regi in omni negotio dimittan-
tur, & univerſa, quæ ſunt eis in regno meo,
libera habeant.
44 Et ad ædificanda vel reſtauranda opera
ſanctorum, ſumptus dabuntur de ratione
regis:
45 Et ad extruendos muros Jeruſalem, &
communiendos in circuitu, ſumptus dabun-
tur de ratione regis,& ad conſtruendos muros
in Judæa.
46 Ut audivit autem Jonathas & populus
* Sup.7. b.11. ſermones iſtos,* non crediderunt eis,nec rece-
perunt eos:quia recordati ſunt malitiæ magnæ,
quam fecerat in Iſraël, & tribulaverat eos
valdè.
47 Et complacuit eis in Alexandrum, quia
ipſe fuerat eis princeps ſermonum pacis, &
ipſi auxilium ferebant omnibus diebus.
48 Et congregavit rex Alexander exercitum
magnũ,& admovit caſtra contra Demetrium.
49 Et commiſerunt prælium duo reges, &
fugit exercitus Demetrij, & inſecutus eſt eum
Alexander,& incubuit ſuper eos.
50 Et invaluit prælium nimis, donec occi-
dit ſol: & cecidit Demetrius in die illa.
51 Et miſit Alexander ad Ptolemæum re- E
gem Ægypti legatos ſecundùm hæc verba,
dicens:
52 QUONIAM regreſſus ſum in regnum
meum, & ſedi in ſede patrum meorum,& ob-
tinui principatum,& contrivi Demetrium, &
poſſedi regionem noſtram.
53 Et commiſi pugnam cum eo, & contri-
tus eſt ipſe, & caſtra ejus à nobis; & ſedimus
in ſede regni ejus:
54 Et nunc ſtatuamus ad invicē amicitiam:
& da mihi filiam tuam uxorem,& ego ero ge-
ner tuus,& dabo tibi dona,& ipſi, digna te.
55 Et reſpondit rex Ptolemæus,dicens: FE-
LIX dies in qua reverſus es ad terram patrum
tuorum,& ſediſti in ſede regni eorum.
56 Et nunc faciam tibi quod ſcripſiſti: ſed
occurre mihi Ptolemaidam, ut videamus in-
vicem nos, & ſpondeam tibi ſicut dixiſti.
57 Et exivit Ptolemæus de Ægypto, ipſe,
& Cleopatra filia ejus, & venit Ptolemaidam,
anno centeſimo ſexageſimo ſecundo,
58 Et occurrit ei Alexander rex,& dedit ei
Cleopatram filiam ſuam: & fecit nuptias ejus
Ptolemaidæ,ſicut reges, in magna gloria.
59 Et ſcripſit rex Alexander Jonathæ,ut ve-
niret obviam ſibi.
60 Et abiit cum gloria Ptolemaidam, & oc-
currit ibi duobus regibus,& dedit illis argen-
tum multum, & aurum, & dona: & invenit
gratiam in conſpectu eorum.
61 Et convenerunt adverſus eum viri peſti-
lentes ex Iſraël, viri iniqui interpellantes ad-
verſus eum:& non intendit ad eos rex.
62 Et juſſit ſpoliari Jonathan veſtibus ſuis,
& indui eum purpura: & ita fecerunt. Et col-
locavit eum rex ſedere ſecum.
63 Dixitque principibus ſuis:Exite cum eo
in medium civitatis:& prædicate, ut nemo ad-
verſus eum interpellet de ullo negotio, nec
quiſquam ei moleſtus ſit de ulla ratione.
64 Et factum eſt, ut viderunt qui interpel- F
labant gloriam ejus, quæ prædicabatur, &
opertum eum purpura, fugerunt omnes:
65 Et magnificavit eum rex,& ſcripſit eum
inter primos amicos,& poſuit eum ducem, &
participem principatus.
66 Et reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem
cum pace, & lætitia.
67 In anno centeſimo ſexageſimoquinto,
venit Demetrius filius Demetrij à Creta in ter-
ram patrum ſuorum.
68 Et audivit Alexander rex,& contriſtatus
eſt valdè, & reverſus eſt Antiochiam.
69 Et conſtituit Demetrius rex Apollonium
ducem, qui præerat Cœleſyriæ: & congre-
gavit exercitum magnum, & acceſſit ad Jam-
niam: & miſit ad Jonathan ſummum ſacer-
dotem.
70 Dicens: Tu ſolus reſiſtis nobis: ego au-
tem factus ſum in deriſum,& in opprobrium,

propterea quia tu poteſtatem adverſum nos exerces in montibus

71 Nunc ergo ſi confidis in virtutibus tuis, deſcende ad nos in campum, & comparemus illic invicem: quia mecum eſt virtus bellorum.

72 Interroga, & diſce quis ſum ego, & ceteri, qui auxilio ſunt mihi: & qui dicunt quia non poteſt ſtare pes veſter ante faciem noſtram, quia bis in fugam converſi ſunt patres tui in terra ſua:

73 Et nunc quomodo poteris ſuſtinere equitatum & exercitum tantum in campo, ubi non eſt lapis, neque ſaxum, neque locus fugiendi?

74 Ut audivit autem Jonathas ſermones Apollonij, motus eſt animo: & elegit decem millia virorum, & exiit ab Jeruſalem, occurrit ei Simon frater ejus in adjutorium:

75 Et applicuerunt caſtra in Jopin, & excluſit eum à civitate (quia cuſtodia Apollonij Joppe erat) & oppugnavit eam.

76 Et exterriti qui erant in civitate aperuerunt ei, & obtinuit Jonathas Joppen.

G 77 Et audivit Apollonius, & admovit tria millia equitum, & exercitum multum.

78 Et abiit Azotum tanquam iter faciens, & ſtatim exiit in campum, eo quòd haberet multitudinem equitum, & confideret in eis. Et inſecutus eſt eum Jonathas in Azotum, & commiſerunt prælium.

79 Et reliquit Apollonius in caſtris mille equites poſt eos occultè.

80 Et cognovit Jonathas quoniam inſidiæ ſunt poſt ſe, & circuierunt caſtra ejus, & jecerunt jacula in populum à mane uſque ad veſperam.

81 Populus autem ſtabat, ſicut præceperat Jonathas: & laboraverunt equi eorum.

82 Et ejecit Simon exercitum ſuum, & commiſit contra legionem: equites enim fatigati erant: & contriti ſunt ab eo, & fugerunt.

83 Et qui diſperſi ſunt per campum, fugerunt in Azotum, & intraverunt in Bethdagon idolum ſuum, ut ibi ſe liberarent.

84 Et ſuccendit Jonathas Azotum, & civitates quæ erãt in circuitu ejus, & accepit ſpolia eorum, & templum Dagon: & omnes, qui fugerunt in illud, ſuccendit igni.

85 Et fuerunt qui ceciderunt gladio, cum his, qui ſuccenſi ſunt, ferè octo millia virorum.

86 Et movit inde Jonathas caſtra, & applicuit ea Aſcalonem: & exierunt de civitate obviàm illi in magna gloria.

87 Et reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem cum ſuis, habentibus ſpolia multa.

88 Et factum eſt, ut audivit Alexander rex ſermones iſtos, addidit adhuc glorificare Jonathan.

89 Et miſit ei fibulam auream, ſicut conſuetudo eſt dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron, & omnes fines ejus, in poſſeſſionem.

Caput XI.

Mortuo Alexandro, & ſimiliter Ptolemæo qui Alexandri regnum dolo invaſerat: ablata ab eo filia ſua & tradita in uxorem Demetrio, hic Demetrius Jonathan honorat datis litteris immunitatis à tributis: Jonathas autem mittit ei auxiliares milites, qui occiſis uno die centum millibus, regem à civibus Antiochiæ liberarunt: & Antiochiam incenderunt: illo verò fœdus cum Jonatha initum prævaricante, Antiochus filius Alexandri devicto Demetrio regnans, fœdus init cum Jonatha qui unà cùm fratre Simone ſæpiùs victor evadit adverſus alienigenas.

1 ET rex Ægypti congregavit exercitum, ſicut arena quæ eſt circa oram maris, & naves multas: & quærebat obtinere regnum Alexandri dolo, & addere illud regno ſuo. A

2 Et exiit in Syriam verbis pacificis, & aperiebant ei civitates, & occurrebant ei: quia mandaverat Alexander rex exire ei obviàm, eo quòd ſocer ſuus eſſet.

3 Cùm autem introiret civitatem Ptolemæus, ponebat cuſtodias militum in ſingulis civitatibus.

4 Et ut appropiavit Azoto, oſtenderunt ei templum Dagon ſuccenſum igni, & Azotum & cetera ejus demolita, & corpora projecta, & eorum qui cæſi erant in bello tumulos, quos fecerant ſecus viam.

6 Et narraverunt regi quia hæc fecit Jonathas, ut invidiam facerent ei: & tacuit rex.

6 Et occurrit Jonathas regi in Joppen cum gloria, & invicem ſe ſalutaverunt, & dormierunt illic.

7 Et abiit Jonathas cum rege uſque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus: & reverſus eſt in Jeruſalem.

8 Rex autem Ptolemæus obtinuit dominium civitatum uſque Seleuciam maritimam, & cogitabat in Alexandrum conſilia mala.

9 Et miſit legatos ad Demetrium, dicens: Veni, componamus inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam, quam habet Alexander, & regnabis in regno patris tui. B

10 Pœnitet enim me, quòd dederim illi filiam meam: quæſivit enim me occidere.

11 Et vituperavit eum, propterea quòd concupierat regnum ejus.

12 Et abſtulit filiam ſuam, & dedit eam Demetrio, & alienavit ſe ab Alexandro, & manifeſtatæ ſunt inimicitiæ ejus.

13 Et intravit Ptolemæus Antiochiam, & impoſuit duo diademata capiti ſuo, Ægypti & Aſiæ.

14 Alexander autem rex erat in Cilicia illis temporibus: quia rebellabant qui erant in locis illis.

15 Et audivit Alexander, & venit ad eum in bellum: & produxit Ptolemæus rex exercitum, & occurrit ei in manu valida, & fugavit eum.

16 Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protegeretur: Rex autem Ptolemæus exaltatus eſt.

17 Et abſtulit Zabdiel Arabs caput Alexandri; & miſit Ptolemæo.

18 Et

18 Et rex Ptolemus mortuus eſt in die tertia: & qui erant in munitionibus, perierunt ab his qui erant intra caſtra.

19 Et regnavit Demetrius anno centeſimo ſexageſimo ſeptimo.

20 In diebus illis congregavit Jonathas eos qui erant in Judæa, ut expugnarent arcem, quæ eſt in Jeruſalem: & fecerunt contra eam machinas multas.

21 Et abierunt quidam qui oderant gentem ſuam viri iniqui ad regem Demetrium, & renuntiaverũt ei quòd Jonathas obſideret arcem.

22 Et ut audivit, iratus eſt: & ſtatim venit ad Ptolemaidam, & ſcripſit Jonathæ ne obſideret arcem, ſed occurreret ſibi ad colloquium feſtinatò.

C 23 Ut audivit autem Jonathas, juſſit obſidere: & elegit de ſenioribus Iſraël, & de ſacerdotibus, & dedit ſe periculo.

24 Et accepit aurum, & argentum, & veſtem, & alia xenia multa, & abiit ad regem Ptolemaidam, & invenit gratiam in conſpectu ejus.

25 Et interpellabant adverſus eum quidam iniqui ex gente ſua.

26 Et fecit ei rex, ſicut fecerant ei qui ante eum fuerant: & exaltavit eum in conſpectu omnium amicorum ſuorum.

27 Et ſtatuit ei principatum ſacerdotij & quæcumque alia habuit priùs pretioſa, & fecit eum principem amicorum.

28 Et poſtulavit Jonathas à rege, ut immunem faceret Judæam, & tres toparchias, & Samariam, & confines ejus: & promiſit ei talenta trecenta.

29 Et conſenſit rex: & ſcripſit Jonathæ epiſtolas de his omnibus, hunc modũ continentes.

30 Rex Demetrius fratri Jonathæ ſalutem, & genti Iudæorum.

31 Exemplum epiſtolæ, quam ſcripſimus Laſtheni parenti noſtro de vobis, miſimus ad vos ut ſciretis:

32 Rex Demetrius Laſthei parenti ſalutem.

33 Genti Iudæorum, amicis noſtris, & conſervantibus quæ juſta ſunt apud nos, decrevimus benefacere, propter benignitatem ipſorum, quam erga nos habent.

D 34 Statuimus ergo illis omnes fines Iudææ, & tres civitates, Lydan, & Ramathan, quæ additæ ſunt Iudææ ex Samaria, & omnes confines earum, ſequeſtrari omnibus ſacrificantibus in Ieroſolymis, pro his quæ ab eis priùs accipiebat rex per ſingulos annos: & pro fructibus terræ & pomorum.

35 Et alia quæ ad nos pertinebant decimarum & tributorum, ex hoc tempore remittimus eis: & areas ſalinarum, & coronas quæ nobis deferebantur.

36 Omnia ipſis concedimus: & nihil horum irritum erit ex hoc, & in omne tempus.

37 Nunc ergo curate facere horum exemplum, & detur Jonathæ, & ponatur in monte ſancto, in loco celebri.

38 Et videns Demetrius rex quòd ſiluit terra in conſpectu ſuo, & nihil ei reſiſtit: dimiſit totum exercitum ſuum, unumquemque in locum ſuum, excepto peregrino exercitu, quem contraxit ab inſulis Gentium: & inimici erant ei omnes exercitus patrum ejus.

39 Tryphon autem erat quidam partium Alexandri priùs: & vidit quoniam omnis exercitus murmurabat contra Demetrium, & ivit ad Emalchuel Arabem, qui nutriebat Antiochum filium Alexandri:

40 Et aſſidebat ei, ut traderet eum ipſi, ut regnaret loco patris ſui: & enuntiavit ei quanta fecit Demetrius, & inimicitias exercituum ejus adverſus illum. Et manſit ibi diebus multis.

E 41 Et miſit Ionathas ad Demetrium regem, ut ejiceret eos, qui in arce erant in Ieruſalem, & qui in præſidiis erant: quia impugnabant Iſraël.

42 Et miſit Demetrius ad Ionathan, dicens: Non hæc tantùm faciam tibi, & genti tuæ, ſed gloria illuſtrabo te, & gentem tuam, cùm fuerit opportunum.

43 Nunc ergo rectè feceris, ſi miſeris in auxilium mihi viros: quia diſceſſit omnis exercitus meus.

44 Et miſit ei Ionathas tria millia virorum fortium Antiochiam: & venerunt ad regem, & delectatus eſt rex in adventu eorum.

45 Et convenerunt qui erant de civitate, centum viginti millia virorum, & volebant interficere regem.

46 Et fugit rex in aulam: & occupaverunt qui erant de civitate, itinera civitatis, & cœperunt pugnare.

47 Et vocavit rex Iudæos in auxilium, & convenerunt omnes ſimul ad eum, & diſperſi ſunt omnes per civitatem.

48 Et occiderunt in illa die centum millia hominum, & ſuccenderunt civitatem, & ceperunt ſpolia multa in die illa, & liberaverunt regem.

49 Et viderunt qui erant de civitate, quòd obtinuiſſent Iudæi civitatem ſicut volebant: & infirmati ſunt mente ſua, & clamaverunt ad regem cum precibus, dicentes:

50 Da nobis dextras, & ceſſent Iudæi oppugnare nos & civitatem.

F 51 Et projecerunt arma ſua, & fecerunt pacem, & glorificati ſunt Iudæi in conſpectu regis, & in conſpectu omnium qui erant in regno ejus, & nominati ſunt in regno: & regreſſi ſunt in Ieruſalem, habentes ſpolia multa.

52 Et ſedit Demetrius rex in ſede regni ſui: & ſiluit terra in conſpectu ejus.

53 Et mentitus eſt omnia quæcumque dixit, & abalienavit ſe à Ionatha, & non retribuit ei ſecundùm beneficia quæ ſibi tribuit, & vexabat eum valdè.

54 Poſt hæc autem reverſus eſt Tryphon, & Antiochus cum eo puer adoleſcens, & regnavit, & impoſuit ſibi diadema.

55 Et congregati ſunt ad eum omnes exercitus, quos diſperſerat Demetrius, & pugnaverunt contra eum: & fugit, & terga vertit.

56 Et accepit Tryphon beſtias, & obtinuit Antiochiam:

57 Et ſcripſit Antiochus adoleſcens Jonathæ, dicens: Conſtituo tibi ſacerdotium, & conſtituo te ſuper quatuor civitates, ut ſis de amicis regis.

58 Et miſit illi vaſa aurea in miniſterium, & dedit ei poteſtatem bibendi in auro, & eſſe in purpura, & habere fibulam auream:

59 Et Simonem fratrem ejus conſtituit ducem à terminis Tyri uſque ad fines Ægypti.

60 Et exiit Jonathas, & perambulabat trans flumen civitates: & congregatus eſt ad eum omnis exercitus Syriæ in auxilium, & venit Aſcalonem, & occurrerunt ei honorificè de civitate.

61 Et abiit inde Gazam: & concluſerunt ſe qui erant Gazæ: & obſedit eam, & ſuccendit quæ erant in circuitu civitatis, & prædatus eſt ea.

G 62 Et rogaverunt Gazenſes Jonathan, & dedit illis dexteram: & accepit filios eorum obſides, & miſit illos in Jeruſalem: & perambulavit regionem uſque Damaſcum.

63 Et audivit Jonathas quòd prævaricati ſunt principes Demetrij in Cades, quæ eſt in Galilæa, cum exercitu multo, volentes eum removere à negotio regni:

64 Et occurrit illis: fratrem autem ſuum Simonem reliquit intra provinciam.

65 Et applicuit Simon ad Bethſuram, & expugnabat eam diebus multis, & concluſit eos.

66 Et poſtulaverunt ab eo dextras accipere, & dedit illis: & ejecit eos inde, & cepit civitatem, & poſuit in ea præſidium.

67 Et Jonathas & caſtra ejus applicuerunt ad aquam Geneſar, & ante lucem vigilaverunt in campo Aſor.

68 Et ecce caſtra alienigenarum occurrebant in campo, & tendebant ei inſidias in montibus: ipſe autem occurrit ex adverſo.

69 Inſidiæ verò exurrexerunt de locis ſuis, & commiſerunt prælium.

70 Et fugerunt qui erant ex parte Jonathæ omnes, & nemo relictus eſt eis, niſi Mathathias filius Abſolomi, & Judas filius Calphi, princeps militiæ exercitus.

71 Et ſcidit Jonathas veſtimenta ſua, & poſuit terram in capite ſuo, & oravit.

72 Et reverſus eſt Jonathas ad eos in prælium, & convertit eos in fugam, & pugnaverunt.

73 Et viderunt qui fugiebant partis illius, & reverſi ſunt ad eum, & inſequebantur cum eo omnes uſque Cades ad Caſtra ſua, & pervenerunt uſque illuc.

74 Et ceciderunt de alienigenis in die illa tria millia virorum: & reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem.

CAPUT XII.

Jonathas cum Romanis ac Spartiatis fœdus renovat: principes Demetrij ipſum invadentes fugat: percuſſiſque Arabibus ordinat ædificare præſidia in Judæa, & muros contra arcem in Jeruſalem: ſed à Tryphone cupiente regnum Antiochi invadere & fingente ſe amicum, apud Ptolemaida dolo captus eſt, omneſque qui cum eo erant, interfecti.

1 ET vidit Jonathas quia tempus eum juvat, & elegit viros, & miſit eos Romam, ſtatuere & renovare cum eis amicitiam: A

2 Et ad Spartiatas, & ad alia loca miſit epiſtolas ſecundùm eamdem formam.

3 Et abierunt Romam, & intraverunt curiam, & dixerunt: Jonathas ſummus ſacerdos, & gens Judæorum miſerunt nos, ut renovaremus amicitiam & ſocietatem ſecundùm priſtinum.

4 Et dederunt illis epiſtolas ad ipſos per loca, ut deducerent eos in terram Juda cum pace.

5 Et hoc eſt exemplum epiſtolarum, quas ſcripſit Jonathas Spartiatis:

6 JONATHAS ſummus ſacerdos, & ſeniores gentis, & ſacerdotes, & reliquus populus Judæorum, Spartiatis fratribus ſalutem.

7 Jampridem miſſæ erant epiſtolæ ad Oniam ſummum ſacerdotem ab Ario, qui regnabat apud vos, quoniam eſtis fratres noſtri, ſicut reſcriptum continet, quod ſubjectum eſt. B

8 Et ſuſcepit Onias virum, qui miſſus fuerat, cum honore: & accepit epiſtolas, in quibus ſignificabatur de ſocietate & amicitia.

9 Nos, cùm nullo horum indigeremus, habentes ſolatio ſanctos libros, qui ſunt in manibus noſtris,

10 Maluimus mittere ad vos renovare fraternitatem, & amicitiam, ne fortè alieni efficiamur à vobis: multa enim tempora tranſierunt, ex quo miſiſtis ad nos.

11 Nos ergo in omni tempore ſine intermiſſione in diebus ſolemnibus, & ceteris quibus oportet, memores ſumus veſtri in ſacrificiis quæ offerimus, & in obſervationibus, ſicut fas eſt & decet meminiſſe fratrum.

12 Lætamur itaque de gloria veſtra.

13 Nos autem circumdederunt multæ tribulationes, & multa prælia, & impugnaverunt nos reges, qui ſunt in circuitu noſtro.

14 Noluimus ergo vobis moleſti eſſe, neque ceteris ſociis & amicis noſtris, in his præliis.

15 Habuimus enim de cælo auxilium, & liberati ſumus nos, & humiliati ſunt inimici noſtri. C

16 Elegimus itaque Numenium Antiochi filium, & Antipatrem Jaſonis filium, & miſimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam & ſocietatem priſtinam.

17 Mandavimus itaque eis ut veniant etiam ad vos, & ſalutent vos: & reddant vobis epiſtolas noſtras de innovatione fraternitatis noſtræ

18 Et

18 Et nunc benefacietis reſpondentes nobis ad hæc.

19 Et hoc eſt reſcriptum epiſtolarum, quod miſerat Oniæ:

20 Arius, rex Spartiatarum, Oniæ ſacerdoti magno ſalutem.

21 Inventum eſt in ſcriptura de Spartiatis & Judæis, quoniam ſunt fratres, & quòd ſunt de genere Abraham.

22 Et nunc ex quo hæc cognovimus, benefacitis ſcribentes nobis de pace veſtra.

23 Sed & nos reſcripſimus vobis: Pecora noſtra, & poſſeſſiones noſtræ, veſtræ ſunt: & veſtræ, noſtræ: mandavimus itaque hæc nunciari vobis.

24 Et audivit Jonathas, quoniam regreſſi ſunt principes Demetrij cum exercitu multo ſuprà quàm priùs, pugnare adverſus eum.

D 25 Et exit ab Jeruſalem, & occurrit eis in Amathite regione: non enim dederat eis ſpatium ut ingrederentur regionem ejus.

26 Et miſit ſpeculatores in caſtra eorum: & reverſi renuntiaverunt quod conſtituunt ſupervenire illis nocte.

27 Cùm occidiſſet autem ſol, præcepit Jonathas ſuis vigilare, & eſſe in armis paratos ad pugnam tota nocte, & poſuit cuſtodes per circuitum caſtrorum.

28 Et audierunt adverſarij quòd paratus eſt Jonathas cum ſuis in bello: & timuerunt, & formidaverunt in corde ſuo: & accenderunt focos in caſtris ſuis.

29 Jonathas autem, & qui cum eo erant, non cognoverunt uſque manè: videbant autem luminaria ardentia:

30 Et ſecutus eſt eos Jonathas, & non cōprehendit eos: tranſierant enim flumē Eleutherū.

31 Et divertit Jonathas ad Arabas, qui vocantur Zabadæi, & percuſſit eos, & accepit ſpolia eorum.

E 32 Et junxit, & venit Damaſcum, & perambulabat omnem regionem illam.

33 Simon autem exiit, & venit uſque ad Aſcalonem, & ad proxima præſidia: & declinavit in Joppen, & occupavit eam.

(34 Audivit enim quòd vellent præſidium tradere partibus Demetrij) & poſuit ibi cuſtodes ut cuſtodirent eam.

35 Et reverſus eſt Jonathas, & convocavit ſeniores populi, & cogitavit cum eis ædificare præſidia in Judæa,

36 Et ædificare muros in Jeruſalem, & exaltare altitudinem magnam inter medium arcis & civitatis, ut ſepararet eam à civitate, ut eſſet ipſa ſingulariter, & neque emant, neque vendant.

37 Et convenerunt, ut ædificarent civitatem: & cecidit murus, qui erat ſuper torrentem ab ortu ſolis, & reparavit eum, qui vocatur Caphetcta.

38 Et Simon ædificavit Adiada in Sephela, & munivit eam, & impoſuit portas & ſeras.

F 39 Et cùm cogitaſſet Tryphon regnare Aſiæ, & aſſumere diadema, & extendere manum in Antiochum regem:

40 Timens ne fortè non permitteret eum Jonathas, ſed pugnaret adverſus eum, quærebat comprehendere eum, & occidere. Et exurgens abiit in Bethſan.

41 Et exivit Jonathas obviàm illi cum quadraginta millibus virorum electorum in prælium, & venit Bethſan.

42 Et vidit Tryphon quia venit Jonathas cum exercitu multo ut extenderet in eum manus, timuit.

43 Et excepit eum cum honore, & commendavit eum omnibus amicis ſuis, & dedit ei munera, & præcepit exercitibus ſuis ut obedirent ei, ſicut ſibi.

44 Et dixit Jonathæ: Ut quid vexaſti univerſum populum, cùm bellum nobis non ſit?

45 Et nunc remitte eos in domos ſuas: elige autem tibi viros paucos, qui tecum ſint, & veni mecum Ptolemaidam, & tradam eam tibi, & reliqua præſidia, & exercitum, & univerſos præpoſitos negotij, & converſus abibo: proptereà enim veni.

46 Et credidit ei, & fecit ſicut dixit: & dimiſit exercitum, & abierunt in terram Juda.

47 Retinuit autem ſecum tria millia virorum: ex quibus remiſit in Galilæam duo millia, mille autem venerunt cum eo.

48 Ut autem intravit Ptolemaidam Jonathas, clauſerunt portas civitatis Ptolemenſes: & comprehenderunt eum: & omnes qui cum eo intraverant: gladio interfecerunt. G

49 Et miſit Tryphon exercitum & equites in Galilæam, & in campum magnum, ut perderent omnes ſocios Jonathæ.

50 At illi cùm cognoviſſent quia comprehenſus eſt Jonathas, & periit, & omnes qui cum eo erant, hortati ſunt ſemetipſos, & exierunt parati in prælium.

51 Et videntes hi, qui inſecuti fuerant, quia pro anima res eſt illis, reverſi ſunt:

52 Illi autem venerunt omnes cum pace in terram Juda. Et planxerunt Jonathan, & eos qui cum ipſo fuerant valdè: & luxit Iſraël luctu magno.

53 Et quæſierunt omnes gentes, quæ erant in circuitu eorum, conterere eos; dixerunt enim:

54 Non habent principem, & adjuvantem: nunc ergo expugnemus illos, & tollamus de hominibus memoriam eorum.

Caput. XIII.

Suſcepto Simon principatu pro fratre Ionatha miſit petitam à Tryphone pecuniam, unà cum filiis Ionathæ, ad ejus redemptionem: Tryphon autem, accepta pecunia, patrem occidit cum filiis: quibus ſepultis ac defletis, Simon magnificum extruxit parentibus ac fratribus ſepulchrum in Modin: Tryphon verò, occiſo Antiocho, regnum ejus invaſit: & Simon, impetratis à rege Demetrio litteris fœderis ac immunitatis, expugnavit Gazaram, & arcem Ieroſolymorum obtinuit: propter quod lætum agunt feſtum, quod etiam quotannis apud Iudæos agi præcipitur.

1 ET audivit Simon quòd congregavit Tryphon exercitum copioſum, ut veniret A

niret in terram Juda, & attereret eam.
2 Videns quia in tremore populus eſt, & in
timore aſcendit Jeruſalem, & congregavit po-
pulum:
3 Et adhortans dixit: Vos ſcitis quanta ego,
& fratres mei, & domus patris mei, fecimus
pro legibus, & pro ſanctis prælia, & anguſtias
quales vidimus:
4 Horum gratia perierunt fratres mei om-
nes propter Iſraël, & relictus ſum ego ſolus.
5 Et nunc non mihi contingat parcere ani-
mæ meæ in omni tempore tribulationis: non
enim melior ſum fratribus meis.
6 Vindicabo itaque gentem meam, & ſan-
cta, natos quoque noſtros, & uxores: quia
congregatæ ſunt univerſæ gentes conterere
nos inimicitiæ gratia.
7 Et accenſus eſt ſpiritus populi ſimul ut
audivit ſermones iſtos:
B 8 Et reſponderunt voce magna dicentes:
Tu es dux noſter loco Judæ & Jonathæ fratris
tui:
9 Pugna prælium noſtrum: & omnia quæ-
cumque dixeris nobis, faciemus.
10 Et congregans omnes viros bellatores,
acceleravit conſummare univerſos muros Je-
ruſalem, & munivit eam in gyro.
11 Et miſit Jonathan filium Abſalomi, &
cum eo exercitum novum, in Joppen; & eje-
ctis his, qui erant in ea, remanſit illic ipſe.
12 Et movit Tryphon à Ptolemaida cum
exercitu multo, ut veniret in terram Juda, &
Jonathas cum eo in cuſtodia.
13 Simon autem applicuit in Addus con-
tra faciem campi.
14 Et ut cognovit Tryphon quia ſurrexit
Simon loco fratris ſui Jonathæ: & quia com-
miſſurus eſſet cum eo prælium, miſit ad eum
legatos,
15 Dicens: Pro argento, quod debebat fra-
ter tuus Jonathas in ratione regis, propter
negotia quæ habuit, detinuimus eum.
16 Et nunc mitte argenti talenta centum,
& duos filios ejus obſides, ut non dimiſſus fu-
giat à nobis, & remittemus eum.
C 17 Et cognovit Simon quia cum dolo lo-
queretur ſecum, juſſit tamen dari argentum,
& pueros: ne inimicitiam magnam ſumeret
ad populum Iſraël, dicentem:
18 Quia non miſit ei argentum, & pueros,
propterea periit.
19 Et miſit pueros, & centum talenta: &
mentitus eſt, & non dimiſit Jonathan.
20 Et poſt hæc venit Tryphon intra regio-
nem, ut contereret eam: & gyraverunt per
viam quæ ducit Ador: & Simon, & caſtra
ejus ambulabant in omnem locum quocum-
que ibant.
21 Qui autem in arce erant, miſerunt ad
Tryphonem legatos, ut feſtinaret venire per
deſertum, & mitteret illis alimonias.
22 Et paravit Tryphon omnem equitatum,
ut veniret illa nocte: erat autem nix multa
valdè, & non venit in Galaaditim,
23 Et cùm appropinquaſſet Baſcaman, oc-
cidit Jonathan & filios ejus illic.
24 Et convertit Tryphon, & abiit in ter-
ram ſuam.
25 Et miſit Simon, & accepit oſſa Jonathæ D
fratris ſui, & ſepelivit ea in Modin civitate
patrum ejus.
26 Et planxerunt eum omnis Iſraël plan-
ctu magno, & luxerunt eum dies multos.
27 Et ædificavit Simon ſuper ſepulchrum
patris ſui & fratrum ſuorum ædificium altum
viſu, lapide polito retrò & antè:
28 Et ſtatuit ſeptem pyramidas, unam contra
unam patri & matri, & quatuor fratribus:
29 Et his circumpoſuit columnas magnas;
& ſuper columnas arma, ad memoriam æter-
nam; & juxta arma naves ſcultas, quæ vide-
rentur ab omnibus navigantibus mare.
30 Hoc eſt ſepulchrum, quod fecit in Mo-
din, uſque in hunc diem.
31 Tryphon autem cùm iter faceret cum An-
tiocho rege adoleſcente, dolo occidit eum.
32 Et regnavit loco ejus, & impoſuit ſibi
diadema Aſiæ, & fecit plagam magnam in
terra.
33 Et ædificavit Simon præſidia Judææ, E
muniens ea turribus excelſis, & muris magnis,
& portis, & ſeris: & poſuit alimenta in muni-
tionibus.
34 Et elegit Simon viros, & miſit ad Deme-
trium regem, ut faceret remiſſionem regioni:
quia actus omnes Tryphonis per direptionem
fuerant geſti.
35 Et Demetrius rex ad verba iſta reſpon-
dit ei, & ſcripſit epiſtolam talem:
36 Rex Demetrius Simoni ſummo ſacerdo-
ti, & amico regum, & ſenioribus, & genti
Judæorum, ſalutem.
37 Coronam auream, & bahem, quam mi-
ſiſtis, ſuſcepimus: & parati ſumus facere vo-
biſcum pacem magnam, & ſcribere præpoſitis
regis remittere vobis quæ indulſimus.
38 Quæcumque enim conſtituimus, vobis
conſtant. Munitiones, quas ædificaſtis, vobis
ſint.
39 Remittimus quoque ignorantias, &
peccata uſque in hodiernum diem, & coro-
nam quam debebatis: & ſi quid aliud erat
tributarium in Jeruſalem, jam non ſit tribu-
tarium.
40 Et ſi qui ex vobis apti ſunt conſcribi in-
ter noſtros, conſcribantur, & ſit inter nos pax.
41 Anno centeſimo ſeptuageſimo ablatum
eſt jugum Gentium ab Iſraël.
42 Et cœpit populus Iſraël ſcribere in ta- F
bulis & geſtis publicis, anno primo ſub Simo-
ne ſummo ſacerdote, magno duce, & principe
Judæorum.
43 In diebus illis applicuit Simon ad Ga-
zam, & circumdedit eam caſtris, & fecit ma-
chinas, & applicuit ad civitatem, & percuſſit
turrem unam, & comprehendit eam.

44 Et

44 Et eruperant qui erant intra machinam,
in civitatem: & factus eſt motus magnus in
civitate.
45 Et aſcenderunt qui erant in civitate,
cum uxoribus & filiis ſupra murum, ſciſſis tu-
nicis ſuis, & clamaverunt voce magna, poſtu-
lantes à Simone dextras ſibi dari,
46 Et dixerunt: Non nobis reddas ſecun-
dùm malitias noſtras, ſed ſecundùm miſericor-
dias tuas.
47 Et flexus Simon, non debellavit eos:
G ejecit tamen eos de civitate, & mundavit ædes
in quibus fuerant ſimulacra, & tunc intravit
in eam cum hymnis benedicens Dominum:
48 Et ejecta ab ea omni immunditia, collo-
cavit in ea viros qui legem facerent: & muni-
vit eam, & fecit ſibi habitationem.
49 Qui autem erant in arce Jeruſalem, pro-
hibebantur egredi & ingredi regionem, &
emere, ac vendere: & eſurierunt valdè, & mul-
ti ex eis fame perierunt.
50 Et clamaverunt ad Simonem ut dextras
acciperent: & dedit illis: & ejecit eos inde, &
mundavit arcem à contaminationibus:
51 Et intraverunt in eam tertia & vigeſima
die ſecundi menſis, anno centeſimo ſeptuage-
ſimo primo, cum laude, & ramis palmarum, &
cinyris, & cymbalis, & nablis, & hymnis, &
canticis, quia contritus eſt inimicus magnus
ex Iſraël.
52 Et conſtituit ut omnibus annis ageren-
tur dies hi cum lætitia.
53 Et munivit montem templi, qui erat
ſecus arcem, & habitavit ibi ipſe, & qui cum
eo erant.
54 Et vidit Simon Joannem filium ſuum,
quòd fortis prælij vir eſſet: & poſuit eum du-
cem virtutum univerſarum: & habitavit in
Gazaris.

CAPUT XIV.

Demetrio à duce Arſacis devicto & capto, Simon cum ſuo populo magna pace fruitur: ad quem miſſa ſunt litteræ renovati fœderis à Spartiatis & Romanis cum maxima laude Simonis, qui Romanis clypeum aureum mnarum mille miſerat.

A 1 ANno centenſimo ſeptuageſimo ſecundo
congregavit rex Demetrius exercitum
ſuum, & abiit in Mediam ad contrahenda ſibi
auxilia, ut expugnaret Tryphonem.
2 Et audivit Arſaces rex Perſidis & Mediæ,
quia intravit Demetrius confines ſuos, & miſit
unum de principibus ſuis ut comprehenderet
eum vivum, & adduceret eum ad ſe.
3 Et abiit, & percuſſit caſtra Demetrij: &
comprehendit eum, & duxit eum ad Arſacem,
& poſuit eum in cuſtodiam.
4 Et ſiluit omnis terra Juda omnibus die-
bus Simonis, & quæſivit bona genti ſuæ: &
placuit illis poteſtas ejus, & gloria ejus, om-
nibus diebus.
5 Et cum omni gloria ſua accepit Joppen in
portum, & fecit introitum in inſulis maris.
6 Et dilatavit fines gentis ſuæ, & obtinuit
regionem.
7 Et congregavit captivitatem multam, &
dominatus eſt Gazaræ, & Bethſuræ, & arci: &
abſtulit immunditias ex ea, & non erat qui
reſiſteret ei.
8 Et unuſquiſque colebat terram ſuam cum B
pace: & terra Juda dabat fructus ſuos, & ligna
camporum fructum ſuum.
9 Seniores in plateis ſedebant omnes, & de
bonis terræ tractabant, & juvenes induebant
ſe gloriam & ſtolas belli.
10 Et civitatibus tribuebat alimonias, &
conſtituebat eas ut eſſent vaſa munitionis,
quoadusque nominatum eſt nomen gloriæ
ejus uſque ad extremum terræ.
11 Fecit pacem ſuper terram, & lætatus eſt
Iſraël lætitia magna.
12 Et ſedit unuſquiſque ſub vite ſua, & ſub
ficulnea ſua: & non erat qui eos terreret.
13 Defecit impugnans eos ſuper terram:
reges contriti ſunt in diebus illis.
14 Et confirmavit omnes humiles populi
ſui, & legem exquiſivit. & abſtulit omnem ini-
quum & malum:
15 Sancta glorificavit, & multiplicavit
vaſa ſanctorum.
16 Et auditum eſt Romæ quia defunctus
eſſet Jonathas, & uſque in Spartiatas: & con-
triſtati ſunt valdè.
17 Ut audierunt autem quòd Simon frater
ejus factus eſſet ſummus ſacerdos loco ejus, &
ipſe obtineret omnem regionem, & civitates
in ea;
18 Scripſerunt ad eum in tabulis æreis, ut C
renovarent amicitias & ſocietatem, quam fe-
cerant cum Juda, & cum Jonatha fratribus
ejus.
19 Et lectæ ſunt in conſpectu Eccleſiæ in
Jeruſalem. Et hoc exemplum epiſtolarum,
quas Spartiatæ miſerunt:
20 SPARTIANORUM principes, & civitates,
Simoni Sacerdoti magno, & ſenioribus, & ſa-
cerdotibus, & reliquo populo Judæorum, fra-
tribus ſalutem.
21 Legati, qui miſſi ſunt ad populum no-
ſtrum, nuntiaverunt nobis de veſtra gloria, &
honore, ac lætitia: & gaviſi ſumus in introitu
eorum.
22 Et ſcripſimus quæ ab eis erant dicta in
conciliis populi, ſic: Numenius Antiochi, &
Antipater Jaſonis filius, legati Judæorum ve-
nerunt ad nos, renovantes nobiſcum amici-
tiam priſtinam,
23 Et placuit populo excipere viros glorio- D
sè, & ponere exemplum ſermonum eorum in
ſegregatis populi libris, ut ſit ad memoriam
populo Spartiatarum. Exemplum autem ho-
rum ſcripſimus Simoni magno Sacerdoti.
24 Poſt hæc autem miſit Simon Numenium
Romam, habentem clypeum aureum ma-
gnum, pondo mnarum mille, ad ſtatuendam
cum eis ſocietatem. Cùm autem audiſſet po-
pulus Romanus.
25 Sermones iſtos, dixerunt: Quam gratia-

rum actionem reddemus Simoni, & filiis ejus?
26 Reſtituit enim ipſe fratres ſuos, & ex-
pugnavit inimicos Iſraël ab eis: & ſtatuerunt
ei libertatem, & deſcripſerunt in tabulis æreis,
& poſuerunt in titulis in monte Sion.
27 Et hoc eſt exemplum ſcripturæ: Octa-
va decima die menſis Elul, anno centeſimo
ſeptuageſimo ſecundo, anno tertio ſub Simo-
ne ſacerdote magno in Aſaramel.
28 In conventu magno ſacerdotum, & po-
puli, & principum gentis, & ſeniorum regio-
nis, nota facta ſunt hæc: Quoniam frequenter
facta ſunt prælia in regione noſtra.
29 Simon autem Mathathjæ filius ex filiis
E Jarib, & fratres ejus dederunt ſe periculo, &
reſtiterunt adverſariis gentis ſuæ, ut ſtarent
ſancta ipſorum, & lex: & gloria magna glo-
rificaverunt gentem ſuam.
30 Et congregavit Ionathas gentem ſuam,
& factus eſt illis ſacerdos magnus, & apposi-
tus eſt ad populum ſuum.
31 Et voluerunt inimici eorum calcare, &
atterere regionem ipſorum, & extendere ma-
nus in ſancta eorum.
32 Tunc reſtitit Simon, & pugnavit pro gē-
te ſua, & erogavit pecunias multas, & armavit
viros virtutis gentis ſuæ, & dedit illis ſtipēdia:
33 Et munivit civitates Judææ: & Bethſu-
ram, quæ erat in finibus Judææ, ubi erant arma
hoſtium anteà: & poſuit illic præſidium vi-
ros Judæos.
34 Et Joppen munivit, quæ erat ad mare; &
Gazaram, quæ eſt in finibus Azoti, in qua ho-
ſtes antea habitabant, & collocavit illic Ju-
dæos: & quæcumque apta erant ad correptio-
nem eorum, poſuit in eis.
F 35 Et vidit populus actum Simonis, & glo-
riam quam cogitabat facere genti ſuæ, & po-
ſuerunt eum ducem ſuum, & principem ſacer-
dotum, eò quòd ipſe fecerat hæc omnia, & ju-
ſtitiam, & fidem, quam conſervavit genti ſuæ,
& exquiſivit omni modo exaltare populum
ſuum.
36 Et in diebus ejus proſperatum eſt in ma-
nibus ejus, ut tollerentur gentes de regione ip-
ſorum, & qui in civitate David erant in Jeru-
ſalem, in arce, de qua procedebant, & contami-
nabant omnia quæ in circuitu ſanctorum
ſunt, & inferebant plagam magnam caſtitati:
37 Et collocavit in ea viros Judæos ad tuta-
mentum regionis, & civitatis, & exaltavit mu-
ros Jeruſalem.
38 Et rex Demetrius ſtatuit illi ſummum
ſacerdotium.
39 Secundùm hæc fecit eum amicum ſuum,
& glorificavit eum gloria magna.
40 Audivit enim quod appellati ſunt Judæi
à Romanis amici, & ſocij, & fratres, & quia
ſuſceperunt legatos Simonis glorioſe:
41 Et quia Judæi, & ſacerdotes eorum con-
ſenſerunt eum eſſe ducem ſuum, & ſummum
ſacerdotem in æternum, donec ſurgat prophe-
ta fidelis:
42 Et ut ſit ſuper eos dux, & ut cura eſſet G
illi pro ſanctis, & ut conſtitueret præpoſitos
ſuper opera eorum, & ſuper regionem, & ſu-
per arma, & ſuper præſidia:
43 Et cura ſit illi de ſanctis: & ut audiatur
ab omnibus, & ſcribantur in nomine ejus om-
nes conſcriptiones in regione: & ut operiatur
purpura, & auro:
44 Et ne liceat ulli ex populo, & ex ſacer-
dotibus irritum facere aliquid horum, & con-
tradicere his quæ ab eo dicuntur, aut convo-
care conventum in regione ſine ipſo: & veſtiri
purpura, & uti fibula aurea.
45 Qui autem fecerit extra hæc, aut irri-
tum fecerit aliquid horum, reus erit.
46 Et complacuit omni populo ſtatuere Si-
monem, & facere ſecundùm verba iſta
47 Et ſuſcepit Simon, & placuit ei ut ſum-
mo ſacerdotio fungeretur, & eſſet dux & prin-
ceps gentis Judæorum, & ſacerdotum, & præ-
eſſet omnibus.
48 Et ſcripturam iſtam dixerunt ponere in
tabulis æreis, & ponere eas in peribolo ſan-
ctorum, in loco celebri:
49 Exemplum autem eorum ponere in æra-
rio, ut habeat Simon, & filij ejus.

Caput XV.

Antiochus Demetrij filius litteras amicitiarum mittit ad Simonem: Romani fœderatos ſibi Judæos ceteris nationibus per litteras commendant: Antiochus dum Tryphonem inſequitur, miſſum à Simone militum auxilium recuſat, mittitque ad eum Athenobium qui multa tanquam debita repoſcit. & Simonis reſponſo accepto, conſtituit adverſus eum Cendebæum ducem exercitus, ipſe verò Tryphonem perſequitur.

1 ET miſit rex Antiochus filius Demetrij A
epiſtolas ab inſulis maris Simoni ſacer-
doti, & principi gentis Judæorum, & univerſæ
genti:
2 Et erant continentes hunc modum: Rex
Antiochus Simoni ſacerdoti magno, & genti
Judæorum, ſalutem.
3 Quoniam quidem peſtilentes obtinuerunt
regnum patrum noſtrorum, volo autem vendi-
care regnum, & reſtituere illud ſicut erat an-
teà: & electam feci multitudinem exercitus,
& feci naves bellicas.
4 Volo autem procedere per regionem, ut
ulciſcar in eos, qui corruperunt regionem no-
ſtram, & qui deſolaverunt civitates multas
in regno meo.
5 Nunc ergo ſtatuo tibi omnes oblationes,
quas remiſerunt tibi ante me omnes reges, &
quæcumque alia dona remiſerunt tibi.
6 Et permitto tibi facere percuſſuram pro-
prij numiſmatis in regione tua:
7 Ieruſalem autem ſanctam eſſe, & libe- B
ram: & omnia arma quæ fabricata ſunt, &
præſidia quæ conſtruxiſti, quæ tenes, maneant
tibi.
8 Et omne debitum regis, & quæ futura
ſunt regi, ex hoc & in totum tempus remit-
tuntur tibi.
9 Cùm autem obtinuerimus regnum no-
ſtrum,

ſtrum, glorificabimus te, & gentem tuam, & templum gloria magna, itaut manifeſtetur gloria veſtra in univerſa terra.

10 Anno centeſimo ſeptuageſimo quarto exiit Antiochus in terram patrum ſuorum, & convenerunt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci relicti eſſent cum Tryphone.

11 Et inſecutus eſt eum Antiochus rex, & venit Doram fugiens per maritimam.

C 12 Sciebat enim quòd congregata ſunt mala in eum, & reliquit eum exercitus.

13 Et applicuit Antiochus ſuper Doram cum centum viginti millibus virorum belligeratorum, & octo millibus equitum:

14 Et circuivit civitatem, & naves à mari acceſſerunt: & vexabant civitatem à terra & mari, & neminem ſinebant ingredi vel egredi.

15 Venit autem Numenius, & qui cum eo fuerant, ab urbe Roma, habentes epiſtolas regibus & regionibus ſcriptas, in quibus continebantur hæc:

16 Lucius conſul Romanorum, Ptolemæo regi ſalutem.

17 Legati Judæorum venerunt ad nos amici noſtri, renovantes priſtinam amicitiam & ſocietatem, miſſi à Simone principe Sacerdotum, & populo Judæorum.

18 Attulerunt autem & clypeum aureum mnarum mille.

19 Placuit itaque nobis ſcribere regibus, & regionibus, ut non inferant illis mala, neque impugnent eos & civitates eorum, & regiones eorum: & ut non ferant auxilium pugnantibus adverſus eos.

20 Viſum autem eſt nobis accipere ab eis clypeum.

21 Si qui ergo peſtilentes refugerunt de regione ipſorum ad vos, tradite eos Simoni principi ſacerdotum, ut vindicet in eos ſecundùm legem ſuam.

22 Hæc eadem ſcripta ſunt Demetrio regi, & Attalo, & Ariarathi, & Arſaci,

D 23 Et in omnes regiones: & Lampſaco, & Spartiatis, & in Delum, & in Myndum, & in Sicyonem, & in Cariam, & in Samum, & in Pamphyliam, & in Lyciam, & in Alicarnaſſum, & in Coo, & in Siden, & in Aradon, in Rhodum, & in Phaſelidem, & in Gortinam, & Gnidum, & Cyprum, & Cyrenen.

24 Exemplum autem eorum ſcripſerunt Simoni principi ſacerdotum, & populo Judæorũ,

25 Antiochus autem rex applicuit caſtra in Doràm ſecundò, admovens ei ſemper manus, & machinas faciens: & concluſit Tryphonem, ne procederet.

E 26 Et miſit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, & argentum, & aurum, & vaſa copioſa:

27 Et noluit ea accipere, ſed rupit omnia, quæ pactus eſt cum eo anteà, & alienavit ſe ab eo.

28 Et miſit ad eum Athenobium unum de amicis ſuis, ut tractaret cum ipſo, dicens: Vos tenetis Joppen, & Gazaram & arcem quæ eſt in Jeruſalem, civitates regni mei:

29 Fines earum deſolaſtis, & feciſtis plagam magnam in terra, & dominati eſtis per loca multa in regno meo.

30 Nunc ergo tradite civitates, quas occupaſtis; & tributa locorum, in quibus dominati eſtis extra fines Judææ.

31 Sin autem, date pro illis quingenta talenta argenti, & exterminij, quod exterminaſtis, & tributorum civitatem alia talenta quingenta: ſin autem, veniemus, & expugnabimus vos. F

32 Et venit Athenobius amicus regis in Jeruſalem, & vidit gloriam Simonis, & claritatem in auro & argento, & apparatum copioſum: & obſtupuit: & retulit ei verba Regis.

33 Et reſpondit ei Simon, & dixit ei: Neque alienam terram ſumpſimus, neque aliena detinemus: ſed hereditatem patrum noſtrorum, quæ injuſtè ab inimicis noſtris aliquo tempore poſſeſſa eſt.

34 Nos verò tempus habentes, vindicamus hereditatem patrum noſtrorum.

35 Nam de Joppe & Gazara quæ expoſtulas, ipſi faciebant in populo plagam magnam, & in regione noſtra: horum damus talenta centum. Et non reſpondit ei Athenobius verbum.

36 Reverſus autem cum ira ad regem, renuntiavit ei verba iſta, & gloriam Simonis, & univerſa quæ vidit: & iratus eſt rex ira magna. G

37 Tryphon autem fugit navi in Orthoſiada.

38 Et conſtituit rex Cendebæum ducem maritimum, & exercitum peditum & equitum dedit illi.

39 Et mandavit illi movere caſtra contra faciem Judææ: & mandavit ei ædificare Gedorem, & obſtruere portas civitatis, & debellare populum. Rex autem perſequebatur Tryphonem.

40 Et pervenit Cendebæus Jamniam, & cœpit irritare plebem, & conculcare Judæam, & captivare populum, & interficere, & ædificare Gedorem.

41 Et collocavit illic equites, & exercitum: ut egreſſi perambularent viam Judææ, ſicut conſtituit ei rex.

CAPUT XVI.

Simon ſenex mittit exercitum ſuum cum filiis ſuis Juda & Joanne adverſus Cendebæum: quo devicto, Ptolemæus gener Simonis dominandi ambitione inflammatus, acceptos convivio ſocerum ejúſque filios Mathathiam & Judam dolo interfecit: ut ita Judææ provincias obtineret: porrò nuntij quos ad Joannem dolo interimendum miſerat, ſunt ab illo interfecti, & Joannes patri in ſummo ſacerdotio ſucceſſit.

1 ET aſcendit Joannes de Gazaris, & nuntiavit Simoni patri ſuo quæ fecit Cendebæus in populo ipſorum. A

2 Et vocavit Simon duos filios ſeniores, Judam & Joannem, & ait illis: Ego, & fratres mei, & domus patris mei, expugnavimus hoſtes Iſraël ab adoleſcentia uſque in hunc

diem: & proſperatum eſt in manibus noſtris liberare Iſraël aliquoties.

3 Nunc autem ſenui, ſed eſtote loco meo, & fratres mei, & egreſſi pugnate pro gente noſtra: auxilium verò de cælo vobiſcum ſit.

4 Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum, & equites; & profecti ſunt ad Cendebæum: & dormierunt in Modin.

5 Et ſurrexerunt manè, & abierunt in campum: & ecce exercitus copioſus in obviàm illis peditum, & equitum, & fluvius torrens erat inter medium ipſorum.

B 6 Et admovit caſtra contra faciem eorum ipſe, & populus ejus, & vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, & transfretavit primus; & viderunt eum viri, & tranſierunt poſt eum.

7 Et diviſit populum, & equites in medio peditum: erat autem equitatus adverſariorum copioſus nimis.

8 Et exclamaverunt ſacris tubis, & in fugam converſus eſt Cendebæus, & caſtra ejus: & ceciderunt ex eis multi vulnerati: reſidui autem in munitionem fugerunt.

9 Tunc vulneratus eſt Judas frater Joannis: Joannes autem inſecutus eſt eos, donec venit Cedronem, quam ædificavit:

10 Et fugerunt uſque ad turres, quæ erant in agris Azoti, & ſuccendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia virorum, & reverſus eſt in Judæam in pace.

11 Et Ptolemæus filius Abobi conſtitutus erat dux in campo Jericho, & habebat argentum & aurum multum.

12 Erat enim gener ſummi ſacerdotis.

13 Et exaltatum eſt cor ejus, & volebat obtinere regionem, & cogitabat dolum adverſus Simonem, & filios ejus, ut tolleret eos.

C 14 Simon autem, perambulans civitates, quæ erant in regione Judææ, & ſolicitudinem gerens earum, deſcendit in Jericho ipſe, & Mathathias filius ejus, & Judas, anno centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo, menſe undecimo: hic eſt menſis Sabath.

15 Et ſuſcepit eos filius Abobi in munitiunculam, quæ vocatur Doch, cum dolo, quam ædificavit: & fecit eis convivium magnum, & abſcondit illic viros.

16 Et cùm inebriatus eſſet Simon, & filij ejus, ſurrexit Ptolemæus cum ſuis, & ſumpſerunt arma ſua, & intraverunt in convivium, & occiderunt eum, & duos filios ejus, & quoſdam pueros ejus.

17 Et fecit deceptionem magnam in Iſraël & reddidit mala pro bonis.

18 Et ſcripſit hæc Ptolemæus, & miſit regi, ut mitteret ei exercitum in auxilium, & traderet ei regionem, & civitates eorum, & tributa.

19 Et miſit alios in Gazaram tollere Ioannem: & tribunis miſit epiſtolas, ut venirent ad ſe, & daret eis argentum, & aurum, & dona.

20 Et alios miſit occupare Ieruſalem, & montem templi.

21 Et præcurrens quidam, nuntiavit Ioanni D
in Gazara, quia periit pater ejus & fratres ejus, & quia miſit te quoque interfici.

22 Ut audivit autem, vehementer expavit: & comprehendit viros, qui venerant perdere eum, & occidit eos: cognovit enim quia quærebant eum perdere.

23 Et cetera ſermonum Ioannis, & bellorum ejus, & bonarum virtutum, quibus fortiter geſſit, & ædificij murorum, quos extruxit, & rerum geſtarum ejus:

24 Ecce hæc ſcripta ſunt in libro dierum ſacerdotij ejus, ex quo factus eſt princeps ſacerdotum poſt patrem ſuum.

LIBER SECUNDUS MACHABÆORUM.

CAPUT PRIMUM.

Iudæi habitantes Ieroſolymis ſcribunt Iudæis in Ægypto commorantibus mortem Antiochi ac ſuorum quæ in Perſide contigerat, gratias Deo agentes, & hortantes ut celebrent diem ſcenopegiæ & diem dati ignis poſt reductionem captivitatis: cujus rei narratur hic hiſtoria, & oratio Nehemiæ.

A 1 FRATRIBUS, qui ſunt per Ægyptum, Iudæis, ſalutem dicunt fratres, qui ſunt in Ieroſolymis, Iudæi, & qui in regione Iudææ, & pacem bonam.

2 Benefaciat vobis Deus, & meminerit teſtamenti ſui, quod locutus eſt ad Abraham, & Iſaac, & Iacob ſervorum ſuorum fidelium:

3 Et det vobis cor omnibus, ut colatis eum & faciatis ejus voluntatem, corde magno, & animo volenti.

4 Adaperiat cor veſtrum in lege ſua, & in præceptis ſuis, & faciat pacem.

5 Exaudiat orationes veſtras, & reconcilietur vobis, nec vos deſerat in tempore malo.

6 Et nunc hîc ſumus orantes pro vobis: B

7 Regnante Demetrio, anno centeſimo ſexageſimo nono, nos Iudæi ſcripſimus vobis in tribulatione, & impetu, qui ſupervenit nobis in iſtis annis, ex quo receſſit Iaſon à ſancta terra, & à regno.

8 Portam ſuccenderunt, & effuderunt ſanguinem innocentem: & oravimus ad Dominum, & exauditi ſumus, & obtulimus ſacrificium,

cium, & ſimilaginem, & accendimus lucernas, & propoſuimus panes.

9 Et nunc frequentate dies ſcenopegiæ menſis Caſleu.

C 10 Anno centeſimo octogeſimo octavo, populus qui eſt Jeroſolymis, & in Judæa, Senatúſque, & Judas, Ariſtobolo magiſtro Ptolemæi regis, qui eſt de genere chriſtorum ſacerdotum, & his, qui in Ægypto ſunt, Judæis, ſalutem & ſanitatem.

11 De magnis periculis à Deo liberati, magnificè gratias agimus ipſi, utpote qui adverſus talem regem dimicavimus.

12 Ipſe enim ebullire fecit de Perſide eos, qui pugnaverunt contra nos, & ſanctam civitatem.

13 Nam cùm in Perſide eſſet dux ipſe, & cum ipſo immenſus exercitus, cecidit in templo Naneæ, conſilio deceptus ſacerdotum Naneæ.

14 Etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus, & amici ejus, & ut acciperet pecunias multas dotis nomine.

15 Cúmque propoſuiſſent eas ſacerdotes Naneæ, & ipſe cum paucis ingreſſus eſſet intra ambitum fani, clauſerunt templum,

D 16 Cùm intraſſet Antiochus: apertóque occulto aditu templi, mittentes lapides percuſſerunt ducem, & eos qui cum eo erant, & diviſerunt membratim, & capitibus amputatis foras projecerunt.

17 Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios.

18 Facturi igitur quinta & vigeſima die menſis Caſleu purificationem templi, neceſſarium duximus ſignificare vobis: ut & vos quoque agatis diem ſcenopegiæ, & diem ignis qui datus eſt quando Nehemias ædificato templo & altari obtulit ſacrificia,

E 19 Nam cùm in Perſidem ducerentur patres noſtri; ſacerdotes qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occultè abſconderunt in valle, ubi erat puteus altus & ſiccus, & in eo contutati ſunt eum, ita ut omnibus ignotus eſſet locus.

20 Cùm autem præteriſſent anni multi, & placuit Deo ut mitteretur Nehemias à rege Perſidis: nepotes ſacerdotum illorum, qui abſconderant, miſit ad requirendum ignem: & ſicut narraverunt nobis, non invenerunt ignem, ſed aquam craſſam.

21 Et juſſit eos haurire, & afferre ſibi, & ſacrificia quæ impoſita erant, juſſit ſacerdos Nehemias aſpergi ipſa aqua, & ligna, & quæ erant ſuperpoſita.

22 Utque hoc factum eſt, & tempus affuit, quo ſol refulſit, qui priùs erat in nubilo, accenſus eſt ignis magnus, ita ut omnes mirarentur.

F 23 Orationem autem faciebant omnes ſacerdotes, dum conſummaretur ſacrificium, Jonatha inchoante, ceteris autem reſpondentibus.

24 Et Nehemiæ erat oratio hunc habens modum: DOMINE Deus omnium creator, terribilis, & fortis, juſtus, & miſericors, qui ſolus es bonus rex,

25 Solus præſtans, ſolus juſtus, & omnipotens, & æternus, qui liberas Iſraël de omni malo, qui feciſti patres electos, & ſanctificaſti eos:

26 Accipe ſacrificium pro univerſo populo tuo Iſraël: & cuſtodi partem tuã, & ſanctifica.

27 Congrega diſperſionem noſtram, libera eos qui ſerviunt Gentibus, & contemptos & abominatos reſpice: ut ſciant Gentes quia tu es Deus noſter.

28 Affige opprimentes nos, & contumeliam facientes in ſuperbia.

29 Conſtitue populum tuum in loco ſancto tuo,* ſicut dixit Moyſes. * Deut. 30.a.1. 5.Inf. a. d.18.

30 Sacerdotes autem pſallebant hymnos, uſquequò conſumptum eſſet ſacrificium.

31 Cùm autem conſumptum eſſet ſacrificium, ex reſidua aqua Nehemias juſſit lapides majores perfundi. G

32 Quod ut factum eſt, ex eis flamma accenſa eſt: ſed ex lumine, quod refulſit ab altari, conſumpta eſt.

33 Ut verò manifeſtata eſt res, renuntiatum eſt regi Perſarum, quòd in loco, in quo ignem abſconderant hi qui tranſlati fuerant ſacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias, & qui cum eo erant, purificaverunt ſacrificia.

34 Conſiderans autem rex, & rem diligenter examinans, fecit ei templum, ut probaret quod factum erat.

35 Et cùm probaſſet, ſacerdotibus donavit multa bona, & alia atque alia munera, & accipiens manu ſua, tribuebat eis.

36 Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur Purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

CAPUT II.

Jeremias ſub Babylonicam captivitatem tradito tranſmigrantibus igne & lege Dei in eo monte ad quem aſcendens Moyſes vidit terram promiſſionis, abſcondit tabernaculum, arcam & altare incenſi, ut ibi eſſent uſque ad populi reditum ex captivitate Babylonica: quædam Moyſi & Salomonis facta hic attinguntur: de factis Judæ Machabæi & fratrum ejus, de quo quinque Jaſonis volumina in unum hunc librum contrahuntur.

1 INvenitur autem in deſcriptionibus Jeremiæ prophetæ, quòd juſſit eos ignem accipere qui tranſmigrabant, ut ſignificatum eſt, & ut mandavit tranſmigratis. A

2 Et dedit illis legem ne obliviſcerentur præcepta Domini, & ut non exerrarent mentibus, videntes ſimulachra aurea & argentea, & ornamenta eorum.

3 Et alia hujuſmodi dicens, hortabatur ne legem amoverent à corde ſuo.

4 Erat autem in ipſa ſcriptura, quomodo tabernaculum & arcam juſſit propheta divino reſponſo ad ſe facto comitari ſecum, uſquequò exiit in montem, * in quo Moyſes aſcendit, & vidit Dei hereditatem. * Deut. 34.a.1.

5 Et

5 Et veniens ibi Jeremias invenit locum ſpeluncæ:& tabernaculum,& arcam, & altare incenſi intulit illuc, & oſtium obſtruxit.

6 Et acceſſerunt quidam ſimul, qui ſequebantur,ut notarent ſibi locum: & non potuerunt invenire.

7 Ut autem cognovit Jeremias, culpans illos, dixit: Quòd ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat:

8 Et tunc Dominus oſtendet hæc, & apparebit majeſtas Domini,& nubes erit, ſicut & Moyſi manifeſtabatur, & * ſicut cùm Salomon petiit ut locus ſanctificaretur magno Deo, manifeſtabat hæc.

* 3.Reg. 8.b.11. 2.Par.6. c.14.

G 9 Magnificè etenim ſapientiam tractabat: & ut ſapientiam habens, obtulit ſacrificium dedicationis & conſummationis templi.

10 * Sicut & Moyſes orabat ad Dominum, & deſcendit ignis de cælo, & conſumpſit holocauſtum,ſic * & Salomon oravit, & deſcendit ignis de cælo, & conſumpſit holocauſtum.

* Levit. 9.d.24. * 2.Par. 7.a.1.

11 Et dixit Moyſes,* eo quòd non ſit comeſtum quod erat pro peccato, conſumptum eſt.

* Levit. 10.d.16. 17.

12 Similiter & Salomon octo diebus celebravit dedicationem.

13 Inferebantur autem in deſcriptionibus & commentariis Nehemiæ hæc eadem: & ut conſtruens bibliothecam congregavit de regionibus libros, & Prophetarum,& David, & epiſtolas Regum, & de donariis.

14 Similiter autem & Judas,ea quæ deciderant per bellum,quod nobis acciderat,congregavit omnia, & ſunt apud nos.

15 Si ergo deſideratis hæc, mittite qui perferant vobis.

D 16 Acturi itaque purificationem ſcripſimus vobis: benè ergo facietis, ſi egeritis hos dies.

17 Deus autem,qui liberavit populum ſuum, & reddidit hereditatem omnibus:& regnum, & ſacerdotium, & ſanctificationem.

18 * Sicut promiſit in lege, ſperamus quòd citò noſtri miſerebitur, & congregabit de ſub cælo in locum ſanctum.

* Deut. 30.a.3. 1.Sup.1. f.29.

19 Eripuit enim nos de magnis periculis, & locum purgavit.

20 De Juda verò Machabæo, & fratribus ejus,& de templi magni purificatione, & de aræ dedicatione;

E 21 Sed & de prœliis, quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, & filium ejus Eupatorem;

22 Et de illuminationibus quæ de cælo factæ ſunt ad eos,qui pro Judæis fortiter fecerunt, ita ut univerſam regionem, cùm pauci eſſent,vindicarent,& barbaram multitudinem fugarent.

23 Et famoſiſſimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarent,& leges, quæ abolitæ erant, reſtituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis:

24 Itémque ab Jaſone Cyrenæo quinque libris comprehenſa,tentavimus nos uno volumine breviare.

25 Conſiderantes enim multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes hiſtoriarum propter multitudinem rerum, F

26 Curavimus volentibus quidem legere,ut eſſet animi oblectatio: ſtudioſis verò, ut faciliùs poſſint memoriæ commendare: omnibus autem legentibus utilitas conferatur.

27 Et nobis quidem ipſis, qui hoc opus breviandi cauſa ſuſcepimus, non facilem laborem, immò verò negotium plenum vigiliarum & ſudoris aſſumpſimus.

28 Sicut hi qui præparant convivium, & quærunt aliorum voluntati parère propter multorum gratiam, libenter laborem ſuſtinemus.

29 Veritatem quidem de ſingulis, auctoribus concedentes, ipſi autem ſecundùm datam formam, brevitati ſtudentes.

30 Sicut enim novæ domus architecto de univerſa ſtructura curandum eſt: ei verò qui pingere curat, quæ apta ſunt ad ornatum, exquirenda ſunt: ita æſtimandum eſt & in nobis. G

31 Etenim intellectum colligere,& ordinare ſermonem,& curioſiùs partes ſingulas quaſque diſquirere,hiſtoriæ congruit auctori:

32 Brevitatem verò dictionis ſectari,& executiones rerum vitare, brevianti concedendum eſt.

33 Hinc ergo narrationem incipiemus: de præfatione tantùm dixiſſe ſufficiat, ſtultum etenim eſt ante hiſtoriam effluere, in ipſa autem hiſtoria ſuccingi.

CAPUT III.

Simon templi præpoſitus theſauros ejus Apollonio duci prodit: ad quos rapiendos miſſus à rege Heliodorus poſt fuſas Judæorum orationes à Deo percutitur, ſed Oniæ pontificis ſacrificio ac precibus liberatur, actiſque Deo & Oniæ gratiis, narrat regi ac cæteris omnibus Dei magnalia.

1 IGitur cùm ſancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optimè cuſtodirentur,propter Oniæ pontificis pietatem, & animos odio habentes mala. A

2 Fiebat ut & ipſi reges & principes locum ſummo honore dignum ducerent,& templum maximis muneribus illuſtrarent:

3 Ita ut Seleucus Aſiæ rex de redditibus ſuis præſtaret omnes ſumptus ad miniſterium ſacrificiorum pertinentes.

4 Simon autem de tribu Benjamin præpoſitus templi conſtitutus, contendebat, obſiſtente ſibi principe ſacerdotum, iniquum aliquid in civitate moliri.

5 Sed cùm vincere Oniam non poſſet, venit ad Apollonium Tharſeæ filium, qui eo tempore erat dux Cœleſyriæ, & Phœnicis:

6 Et nuntiavit ei,pecuniis innumerabilibus plenum eſſe ærarium Jeroſolymis, & communes copias immenſas eſſe, quæ non pertinent ad rationem ſacrificiorum: eſſe autem poſſibile ſub poteſtate regis cadere univerſa.

7 Cùmque

B 7 Cúmque renuntiaſſet ad regem Apolonius de pecuniis quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui erat ſuper negotia ejus, miſit cum mandatis, ut prædictam pecuniam tranſportaret.

8 Statimque Heliodorus iter eſt aggreſſus, ſpecie quidem quaſi per Cœleſyriam & Phœnicen civitates eſſet peragraturus, re vera autem regis propoſitum perfecturus.

9 Sed, cùm veniſſet Jeroſolymam, & benignè à ſummo ſacerdote in civitate eſſet exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum: &, cujus rei gratia adeſſet, aperuit: interrogabat autem, ſi verè hæc ita eſſent.

10 Tunc ſummus ſacerdos oſtendit depoſita eſſe hæc, & victualia viduarum & pupillorum:

11 Quædam verò eſſe Hircani Tobiæ viri valdè eminentis, in his quæ detulerat impius Simon, univerſa autem argenti talenta eſſe quadraginta, & auri ducenta.

12 Decipi verò eos, qui crediidſſent loco & templo, quod per univerſum mundum honoratur, pro ſui veneratione & ſanctitate omninò impoſſibile eſſe.

C 13 At ille pro his quæ habebat in mandatis à rege, dicebat omni genere regi ea eſſe deferenda.

14 Conſtituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica verò per univerſam civitatem erat trepidatio.

15 Sacerdotes autem ante altare cum ſtolis ſacerdotalibus jactaverunt ſe, & invocabant de cælo eum, qui de depoſitis legem poſuit, ut his, qui depoſuerant ea, ſalva cuſtodiret.

16 Jam verò qui videbat ſummi ſacerdotis vultum, mente vulnerabatur: facies enim & color immutatus, declarabat internum animi dolorem.

17 Circumfuſa enim erat mœſtitia quædam viro, & horror corporis, per quem manifeſtus aſpicientibus dolor cordis ejus efficiebatur.

18 Alij etiam gregatim de domibus confluebant, publica ſupplicatione obſecrantes, pro eo quòd in contemptum locus eſſet venturus.

D 19 Accinctæque mulieres ciliciis pectus, per plateas confluebant: ſed & virgines, quæ concluſæ erant, procurrebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quædam verò per feneſtras aſpiciebant.

20 Univerſæ autem protendentes manus in cælum, deprecabantur.

21 Erat enim miſera commiſtæ multitudinis, & magni ſacerdotis in agone conſtituti exſpectatio.

22 Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut credita ſibi, his qui crediderant, cum omni integritate conſervarentur.

23 Heliodorus autem, quod decreverat, perficiebat eodem loco ipſe cum ſatellitibus circa ærarium præſens.

E 24 Sed ſpiritus omnipotentis Dei magnam fecit ſuæ oſtenſionis evidentiam, ita ut omnes, qui auſi fuerant parêre ei, ruentes Dei virtute, in diſſolutionem & formidinem converterentur.

25 Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens ſeſſorem, optimis operimentis adornatus: iſque cum impetu Heliodoro priores calces eliſit: qui autem ei ſedebat, videbatur arma habere aurea.

26 Alij etiam apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi gloria, ſpecioſique amictu: qui circumſteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant, ſine intermiſſione multis plagis verberantes.

27 Subitò autem Heliodorus concidit in terram, cúmque multa caligine circumfuſum rapuerunt, atque in ſella geſtatoria poſitum ejecerunt.

28 Et is, qui cum multis curſoribus & ſatellitibus prædictum ingreſſus eſt ærarium, portabatur nullo ſibi auxilium ferente, manifeſta Dei cognita virtute:

29 Et ille quidem per divinam virtutem jacebat mutus, atque omni ſpe & ſalute privatus.

30 Hi autem Dominum benedicebant, quia F magnificabat locum ſuum: & templum, quod paulò antè timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio & lætitia impletum eſt.

31 Tunc verò ex amicis Heliodori quidam rogabant confeſtim Oniam, ut invocaret Altiſſimum, ut vitam donaret ei, qui in ſupremo ſpiritu erat conſtitutus.

32 Conſiderans autem ſummus ſacerdos, ne fortè rex ſuſpicaretur malitiam aliquam ex Judæis circa Heliodorum conſummatam, obtulit pro ſalute viri hoſtiam ſalutarem.

33 Cúmque ſummus ſacerdos exoraret, iidem juvenes eiſdem veſtibus amicti, aſtantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ ſacerdoti gratias age: nam propter eum Dñs tibi vitam donavit.

34 Tu autem à Deo flagellatus, nuntia omnibus magnalia Dei, & poteſtatem. Et his dictis non comparuerunt.

35 Heliodorus autem, hoſtia Deo oblata, G & votis magnis promiſſis ei, qui vivere illi conceſſit, & Oniæ gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem.

36 Teſtabatur autem omnibus ea quæ ſub oculis ſuis viderat opera magni Dei.

37 Cùm autem rex interrogaſſet Heliodorum, quis eſſet aptus adhuc ſemel Jeroſolymam mitti, ait:

38 Si quem habes hoſtem, aut regni tui inſidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies, ſi tamen evaſerit: eò quòd in loco ſit verè Dei quædam virtus.

39 Nam ipſe, qui habet in cælis habitationem, viſitator & adjutor eſt loci illius, & venientes ad malefaciendum percutit, ac perdit.

40 Igitur de Heliodoro, & ærarij cuſtodia ita res ſe habet.

CAPUT

CAPUT IV.

Onias ob Simonis detractiones ad Seleucum conceſſit: cujus pontificatum ambiens frater ejus Iaſon, promiſit regi plurima talenta, acceptóque pontificatu omnem Dei cultum pervertit; quem pontificatu privari curat Menelaus, plura regi talenta pollicitus: cui promiſſa non præſtanti ſuccedit frater ipſius Lyſimachus: Onias cùm Menelaum de ſacrilegio argueret, illius ſuaſu ab Andronico perimitur: propter quod juſſu Antiochi in eodem loco Andronicus interimitur: Lyſimacho à populo oppreſſo, Menelaus apud regem accuſatus, intercedentibus donis abſolvitur, occiſis innocentibus ejus accuſatoribus.

A 1 SImon autem prædictus pecuniarum & patriæ delator, malè loquebatur de Onia, tanquam ipſe Heliodorum inſtigaſſet ad hæc, & ipſe fuiſſet incentor malorum:

2 Proviſoremque civitatis, ac defenſorem gentis ſuæ, & æmulatorem legis Dei, audebat inſidiatorem regni dicere.

3 Sed, cùm inimicitiæ in tantum procederent, ut etiam per quoſdam Simonis neceſſarios homicidia fierent:

4 Conſiderans Onias periculum contentionis, & Apollonium inſanire, utpote ducem Cœleſyriæ & Phœnicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem ſe contulit.

5 Non ut civium accuſator, ſed communem utilitatem apud ſemetipſum univerſæ multitudinis conſiderans.

6 Videbat enim ſine regali providentia impoſſibile eſſe pacem rebus dari, nec Simonem poſſe ceſſare à ſtultitia ſua.

7 Sed poſt Seleuci vitæ exceſſum, cùm ſuſcepiſſet regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Jaſon frater Oniæ ſummum ſacerdotium:

8 Adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta ſexaginta, & ex redditibus aliis talenta octoginta,

9 Super hæc promittebat & alia centum
B quinquaginta, ſi poteſtati ejus concederetur gymnaſium & ephebiam ſibi conſtituere, & eos, qui in Jeroſolymis erant, Antiochenos ſcribere.

10 Quod cum rex annuiſſet, & obtinuiſſet principatum, ſtatim ad gentilem ritum contribules ſuos transferre cœpit.

11 Et amotis his, quæ humanitatis cauſa Judæis à regibus fuerant conſtituta, per Joannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia & ſocietate functus eſt legatione legitima, civium jura deſtituens, prava inſtituta ſanciebat.

12 Etenim auſus eſt ſub ipſa arce gymnaſium conſtituere, & optimos quoſque ephebo.um in lupanaribus ponere.

13 Erat autem hoc non initium, ſed incrementum quoddam, & profectus gentilis & alienigenæ converſationis, propter impij & non ſacerdotis Jaſonis nefarium & inauditum ſcelus:

14 Ita ut ſacerdotes jam non circa altaris officia dediti eſſent, ſed contempto templo, & ſacrificiis neglectis, feſtinarent participes fieri palæſtræ, & præbitionis ejus injuſtæ, & in exercitiis diſci.

15 Et patrios quidem honores nihil habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur:

16 Quarum gratia periculoſa eos contentio C habebat, & eorum inſtituta æmulabantur, ac per omnia his conſimiles eſſe cupiebant, quos hoſtes & peremptores habuerant.

17 In leges enim divinas impiè agere impunè non cedit: ſed hoc tempus ſequens declarabit.

18 Cùm autem quinquennalis agon Tyri celebraretur, & rex præſens eſſet,

19 Miſit Jaſon facinoroſus ab Jeroſolymis viros peccatores, portantes argenti didrachmas trecentas in ſacrificium Herculis: quas poſtulaverunt hi qui aſportaverant ne in ſacrificiis erogarentur, quia non oporteret, ſed in alios ſumptus eas deputari.

20 Sed hæ oblatæ ſunt quidem ab eo, qui miſerat, in ſacrificium Herculis: propter præſentes autem datæ ſunt in fabricam navium triremium.

21 Miſſo autem in Ægyptum Apollonio Mneſthei filio, propter primates Ptolemæi Philometoris regis, cùm cognoviſſet Antiochus alienum ſe à negotiis regni effectum propriis utilitatibus conſulens, profectus inde venit Joppen, & inde Ieroſolymam.

22 Et magnificè ab Jaſone & civitate ſuſceptus, cum facularum luminibus & laudibus ingreſſus eſt: & inde in Phœnicen exercitum convertit. D

23 Et poſt triennij tempus miſit Iaſon Menelaum, ſupradicti Simonis fratrem, portantem pecunias regi, & de negotiis neceſſariis reſponſa perlaturum.

24 At ille commendatus regi, cùm magnificaſſet faciem poteſtatis ejus, in ſemetipſum retorſit ſummum ſacerdotium, ſuperponens Iaſoni talenta argenti trecenta.

25 Acceptíſque à rege mandatis, venit, nihil quidem habens dignum ſacerdotio: animos verò crudelis tyranni, & feræ belluæ iram gerens.

26 Et Iaſon quidem, qui proprium fratrem captivaverat, ipſe deceptus profugus in Ammanitem expulſus eſt regionem.

27 Menelaus autem principatum quidem obtinuit: de pecuniis verò regi promiſſis, nihil agebat, cùm exactionem faceret Soſtratus, qui arci erat præpoſitus.

28 (Nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat) quam ob cauſam utrique ad regem ſunt evocati.

29 Et Menelaus amotus eſt à ſacerdotio, ſuccedente Lyſimacho fratre ſuo: Soſtratus autem prælatus eſt Cypriis.

30 Et cùm hæc gererentur, contigit, Tharſenſes & Mallotas ſeditionem movere, eo E quòd Antiochidi regis concubinæ dono eſſent dati.

31 Feſtinanter itaque rex venit ſedare illos,

relicto

relicto ſuffecto uno ex comitibus ſuis Andronico.

32 Ratus autem Menelaus accepiſſe ſe tempus opportunum, aurea quædam vaſa è templo furatus donavit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vicinas civitates.

33 Quod cùm certiſſimè cognoviſſet Onias, arguebat eum, ipſe in loco tuto ſe continens Antiochiæ ſecus Daphnem.

34 Unde Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat ut Oniam interficeret. Qui cùm veniſſet ad Oniam, & datis dextris cum jurejurando (quamvis eſſet ei ſuſpectus) ſuaſiſſet de aſylo procedere, ſtatim eum peremit, non veritus juſtitiam.

35 Ob quam cauſam non ſolùm Judæi, ſed aliæ quoque nationes indignabantur, & moleſtè ferebant de nece tanti viri injuſta.

36 Sed regreſſum regem de Ciliciæ locis, adierunt Judæi apud Antiochiam, ſimul & Græci, conquerentes de iniqua nece Oniæ.

37 Contriſtatus itaque animo Antiochus propter Oniam, & flexus ad miſericordiam, lacrymas fudit, recordatus defuncti ſobrietatem, & modeſtiam.

F 38 Accenſiſque animis, Andronicum purpura exutum, per totam civitatem jubet circumduci: & in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiſerat, ſacrilegum vita privari, Domino illi condignam retribuente pœnam.

39 Multis autem ſacrilegiis in templo à Lyſimacho commiſſis Menelai conſilio, & divulgata fama, congregata eſt multitudo adverſum Lyſimachum, multo jam auro exportato.

40 Turbis autem inſurgentibus, & animis ira repletis, Lyſimachus armatis ferè tribus millibus iniquis manibus uti cœpit, duce quodam tyranno ætate pariter & dementia provecto.

41 Sed, ut intellexerunt conatum Lyſimachi, alij lapides, alij fuſtes validos arripuere: quidam verò cinerem in Lyſimachum jecêre.

G 42 Et multi quidem vulnerati, quidam autem & proſtrati, omnes verò in fugam converſi ſunt: ipſum etiam ſacrilegum ſecus ærarium interfecerunt.

43 De his ergo cœpit judicium adverſus Menelaum agitari.

44 Et cùm veniſſet rex Tyrum, ad ipſum negotium detulerunt miſſi tres viri à ſenioribus.

45 Et cùm ſuperaretur Menelaus, promiſit Ptolemæo multas pecunias dare ad ſuadendum regi.

46 Itaque Ptolemæus in quodam atrio poſitum quaſi refrigerandi gratia regem adiit, & deduxit à ſententia.

47 Et Menelaum quidem univerſæ malitiæ reum criminibus abſolvit: miſeros autem, qui, etiamſi apud Scythas cauſam dixiſſent, innocentes judicarentur, hos morte damnavit.

48 Citò ergo injuſtam pœnam dederunt, qui pro civitate, & populo, & ſacris vaſis, cauſam proſecuti ſunt.

49 Quamobrem Tyrij quoque indignati, erga ſepulturam eorum liberaliſſimi extiterunt.

50 Menelaus autem, propter eorum, qui in potentia erant, avaritiam, permanebat in poteſtate, creſcens in malitia ad inſidias civium.

Caput. V.

Armati exercitus, ipſorúmque congreſſiones Ieroſolymis in aëre quadraginta diebus conſpiciuntur: Iaſon Ieruſalem invadens, & cives crudeliter trucidans, apud exteros miſere moritur: Antiochus, innumeris in Ieruſalem trucidatis vinctis ac venumdatis, templum ſpoliat; & diſcedens relinquit crudeles præpoſitos qui populum affligant: rurſúmque miſſo duce Apollonio plurimos interficit: Iudas verò Machabæus cum ſuis in deſertum locum ſeceſſit.

1 EOdem tempore Antiochus ſecundam A profectionem paravit in Ægyptum.

2 Contigit autem per univerſam Jeroſolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aëra equites diſcurrentes: auratas ſtolas habentes, & haſtis, quaſi cohortes, armatos,

3 Et curſus equorum per ordines digeſtos, & congreſſiones fieri cominus, & ſcutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis diſtrictis, & telorum jactus, & aureorum armorum ſplendorem, omníſque generis loricarum.

4 Quapropter omnes rogabant in bonum monſtra converti.

5 Sed cùm falſus rumor exiſſet, tanquam vita exceſſiſſet Antiochus, aſſumptis Jaſon non minùs mille viris, repentè aggreſſus eſt civitatem: & civibus ad murum convolantibus, ad ultimum apprehenſa civitate, Menelaus fugit in arcem:

6 Jaſon verò non parcebat in cæde civibus ſuis, nec cogitabat proſperitatem adverſum cognatos malum eſſe maximum, arbitrans hoſtium & non civium ſe trophæa capturum.

7 Et principatum quidem non obtinuit, finem verò inſidiarum ſuarum confuſioné accepit, & profugus iterùm abiit in Ammanité. B

8 Ad ultimum, in exitium ſui concluſus ab Areta Arabum tyranno, fugiens de civitate in civitatem, omnibus odioſus, ut refuga legum & execrabilis, ut patriæ & civium hoſtis, in Ægyptum extruſus eſt:

9 Et qui multos de patria ſua expulerat, peregrè periit, Lacedæmonas profectus, quaſi pro cognatione ibi refugium habiturus:

10 Et qui inſepultos multos abjecerat, ipſe & illamentatus, & inſepultus abjicitur, ſepultura neque peregrina uſus, neque patrio ſepulchro participans.

11 His itaque geſtis, ſuſpicatus eſt rex ſocietatem deſerturos Judæos: & ob hoc profectus ex Ægypto efferatis animis, civitatem quidem armis cepit.

12 Juſſit autem militibus interficere, nec parcere occurſantibus, & per domos aſcendentes trucidare.

13 Fiebant ergo cædes juvenum ac ſenio-
rum,& mulierum & natorum exterminia,vir-
ginúmque & parvulorum neces.
14 Erant autem toto triduo octoginta mil-
lia interfecti, quadraginta millia vincti,non
minus autem venumdati.
C 15 Sed nec iſta ſufficiunt:auſus eſt etiam in-
trare templum univerſa terra ſanctus, Mene-
lao ductore,qui legum & patriæ fuit proditor:
16 Et ſceleſtis manibus ſumens ſancta va-
ſa,quæ ab aliis regibus & civitatibus erant po-
ſita ad ornatum loci, & gloriam,contrectabat
indignè,& contaminabat.
17 Ita alienatus mente Antiochus,non con-
ſiderabat, quòd propter peccata habitantium
civitatem, modicum Deus fuerat iratus: pro-
pter quod & accidit circa locum deſpectio:
18 Alioquin niſi contigiſſet eos multis pec-
catis eſſe involutos,* ſicut Heliodorus, qui
* 2.Sup. 3.c.25. 27. miſſus eſt à Seleuco rege ad expoliandum æra-
rium, etiam hic ſtatim adveniens flagellatus,
& repulſus utique fuiſſet ab audacia.
19 Verum non propter locum,gentem, ſed
propter gentem, locum Deus elegit.
20 Ideóque & ipſe locus particeps factus
eſt populi malorum: poſteà autem fiet ſocius
bonorum,& qui derelictus in ira Dei omnipo-
tentis eſt,iterùm in magni Domini reconcilia-
tione cum ſumma gloria exaltabitur.
21 Igitur Antiochus mille & octingentis
D ablatis de templo talentis, velociter Antio-
chiam regreſſus eſt, exiſtimans ſe præ ſuperbia
terram ad navigandum, pelagus verò ad iter
agendum deducturum propter mentis elatio-
nem.
22 Reliquit autem & præpoſitos ad affli-
gendam gentem: Jeroſolymis quidem Philip-
pum genere Phrygem, moribus crudeliorem
eo ipſo, à quo conſtitutus eſt:
23 In Garizim autem Andronicum & Me-
nelaum,qui graviùs quam ceteri imminebant
civibus.
24 Cúmque appoſitus eſſet contra Judæos,
miſit odioſum principem Apollonium cum
exercitu viginti & duobus millibus, præci-
piens ei omnes perfectæ ætatis interficere,mu-
lieres ac juvenes vendere.
25 Qui cùm veniſſet Jeroſolymam, pacem
ſimulans quievit uſque ad diem ſanctum ſab-
bati: & tunc feriatis Judæis,arma capere ſuis
præcepit.
26 Omnéſque qui ad ſpectaculum proceſſe-
rant,trucidavit: & civitatem cum armatis diſ-
currens, ingentem multitudinem peremit.
27 Judas autem Machabæus, qui decimus
fuerat, ſeceſſerat in deſertum locum, ibíque
inter feras vitam in montibus cum ſuis age-
bat: & fœni cibo veſcentes, demorabantur,
ne participes eſſent coinquinationis.

Caput VI.

Per ducem à rege miſſum Iudæi à lege Dei arcentur; templúmque fœdiſſimè profanatur,& Iudæi etiam per varias regiones diſperſi ad idolorum coguntur ſacrificia: deſcribitur duarum mulierum ſupplicium eò quòd filios ſuos circumcidiſſent; ſabbatúmque celebrantes concremantur: oſtenditur tamen hac afflictio non eſſe Dei deſerentis, ſed ſuos corripientis: egregium Eleazari ſenis martyrium nolentis porcinis veſci carnibus,nec id ſimulare.

1 SEd non poſt multum temporis, miſit rex A
ſenem quemdam Antiochenum,qui com-
pelleret Judæos, ut ſe transferrent à patriis &
Dei legibus:
2 Contaminare etiam quod in Jeroſolymis
erat templum, & cognominare Jovis Olym-
pij: & in Garizim, prout erant hi,qui locum
inhabitabant, Jovis hoſpitalis.
3 Peſſima autem & univerſis gravis erit ma-
lorum incurſio.
4 Nam templum luxuria & comeſſationi-
bus Gentium erat plenum, & ſcortantium
cum meretricibus, ſacratíſque ædibus mulie-
res ſe ultrò ingerebant, intro ferentes ea, quæ
non licebat.
5 Altare etiam plenum erat illicitis,quæ le-
gibus prohibebantur.
6 Neque autem ſabbata cuſtodiebantur,ne- B
que dies ſolemnes patrij ſervabantur,nec ſim-
pliciter Judæum ſe eſſe quiſquam cōfitebatur.
7 Ducebantur autem cum amara neceſſita-
te in die natalis regis ad ſacrificia: &, cum Li-
beri ſacra celebrarentur, cogebantur hedera
coronati Libero circuire.
8 Decretum autem exiit in proximas Gen-
tilium civitates,ſuggerentibus Ptolemæis, ut
pari modo & ipſi adverſus Judæos agerent, ut
ſacrificarent:
9 Eos autem,qui nollent tranſire ad inſti-
tuta Gentium, interficerent: erat ergo videre
miſeriam.
10 Duæ enim mulieres delatæ ſunt natos
ſuos circumcidiſſe: quas, infantibus ab ubera
ſuſpenſis, cum publicè per civitatem circum-
duxiſſent, per muros præcipitaverunt.
11 Alij verò,ad proximas coëuntes ſpelun- C
cas, & latenter ſabbati diem celebrantes, cùm
indicati eſſent Philippo, flammis ſuccenſi
ſunt, eo quod verebantur, propter religio-
nem & obſervantiam manu ſibimet auxilium
ferre.
12 Obſecro autem eos, qui hunc librum
lecturi ſunt, ne abhorreſcant propter adver-
ſos caſus,ſed reputent,ea quæ acciderunt, non
ad interitum,ſed ad correptionem eſſe generis
noſtri.
13 Etenim multo tempore non ſinere pec-
catoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim ultio-
nes adhibere, magni beneficij eſt indicium.
14 Non enim, ſicut in aliis nationibus, Do-
minus patienter expectat,ut eas, cum judicij
dies advenerit,in plenitudine peccatorum pu-
niat:
15 Ita & in nobis ſtatuit,ut peccatis noſtris D
in finem devolutis,ita demum in nos vindicet.
16 Propter

16 Propter quod numquam quidem à nobis miſericordiam ſuam amovet: corripiens verò in adverſis, populũ ſuũ non derelinquit.

17 Sed hæc nobis ad commonitionem legentium dicta ſint paucis. Jam autem veniendum eſt ad narrationem.

18 Igitur Eleazarus unus de primoribus ſcribarum, vir ætate provectus, & vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare.

19 At ille glorioſiſſimam mortem magis quàm odibilem vitam complectens, voluntariè præibat ad ſupplicium.

20 Intuens autem, quemadmodum oporteret accedere; patienter ſuſtinens, deſtinavit non admittere illicita propter vitæ amorem.

E 21 Hi autem qui aſtabant, iniqua miſeratione commoti, propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum ſecretò rogabant afferri carnes, quibus veſci ei licebat, ut ſimularetur manducaſſe, ſicut rex imperaverat, de ſacrificij carnibus:

22 Ut, hoc facto, à morte liberaretur: & propter veterem viri amicitiam, hanc in eo faciebant humanitatem.

23 At ille cogitare cœpit ætatis ac ſenectutis ſuæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ converſationis actus: & ſecundùm ſanctæ & à Deo conditæ legis conſtituta, reſpondit citò, dicens, præmitti ſe velle in infernum.

F 24 Non enim ætati noſtræ dignum eſt, inquit, fingere: ut multi adoleſcentium, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiiſſe ad vitam alienigenarum:

25 Et ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur; & per hoc maculam, atque execrationem meæ ſenectuti conquiram.

26 Nam, etſi in præſenti tempore ſuppliciis hominum eripiar, ſed manum Omnipotentis nec vivus, nec defunctus effugiam.

27 Quamobrem fortiter vita excedendo, ſenectute quidem dignus apparebo.

28 Adoleſcentibus autem exemplum forte relinquam, ſi prompto animo, ac fortiter pro graviſſimis ac ſanctiſſimis legibus honeſta morte perfungar. His dictis, confeſtim ad ſupplicium trahebatur.

G 29 Hi autem, qui eum ducebant, & paulo antè fuerant mitiores, in iram converſi ſunt propter ſermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur.

30 Sed, cùm plagis perimeretur, ingemuit, & dixit: Domine, qui habes ſanctam ſcientiam, manifeſtè tu ſcis, quia, cùm à morte poſſem liberari, duros corporis ſuſtineo dolores: ſecundùm animam verò propter timorem tuum libenter hæc patior.

31 Et iſte quidem hoc modo vita deceſſit, non ſolùm juvenibus, ſed & univerſæ genti memoriam mortis ſuæ ad exemplum virtutis & fortitudinis derelinquens.

CAPUT VII.

Septem fratrum matriſque eorum ingentia fortiſſiméque tolerata ſupplicia, quòd porcinis nollent veſci carnibus: & quàm conſtanter regi ob ſuam crudelitatem oſtenderint paratam eſſe damnationem, & mater ſuos filios ſit exhortata.

1 Contigit autem & ſeptem fratres unà cum matre ſua apprehenſos, compelli à rege edere contra fas carnes porcinas, flagris & taureis cruciatos. A

2 Unus autem ex illis, qui erat primus, ſic ait: Quid quæris, & quid vis diſcere à nobis; parati ſumus mori, magis, quàm patrias Dei leges prævaricari.

3 Iratus itaque rex, juſſit ſartagines & ollas æneas ſuccendi: quibus ſtatim ſuccenſis,

4 Juſſit ei qui prior fuerat locutus, amputari linguam: &, cute capitis abſtracta, ſummas quoque manus & pedes ei præſcindi, ceteris ejus fratribus & matre inſpicientibus.

5 Et, cùm jam per omnia inutilis factus eſſet, juſſit ignem admoveri, & adhuc ſpirantem torreri in ſartagine: in qua cùm diu cruciaretur, ceteri unà cum matre invicem ſe hortabantur mori fortiter, B

6 Dicentes: Dominus Deus aſpiciet veritatem, & conſolabitur in nobis,* quemadmodum in proteſtatione cantici declaravit Moyſes: & in ſervis ſuis conſolabitur. *Deut. 32. c. 36. f. 43.*

7 Mortuo itaque illo primo, hoc modo ſequentem deducebant ad illudendum: &, cute capitis ejus cum capillis abſtracta, interrogabant, ſi manducaret priùs, quàm toto corpore per membra ſingula puniretur.

8 At ille, reſpondens patria voce, dixit: Non faciam. Propter quod & iſte, ſequenti loco, primi tormenta ſuſcepit.

9 Et in ultimo ſpiritu conſtitutus, ſic ait: Tu quidem ſceleſtiſſime in præſenti vita nos perdis: ſed Rex mundi defunctos nos pro ſuis legibus in æternæ vitæ reſurrectione ſuſcitabit.

10 Poſt hunc tertius illuditur, & linguam poſtulatus citò protulit, & manus conſtanter extendit:

11 Et cum fiducia ait: E cælo iſta poſſideo, ſed propter Dei leges nunc hæc ipſa deſpicio, quoniam ab ipſo me ea recepturum ſpero: C

12 Ita ut rex, & qui cum ipſo erant, mirarentur adoleſcentis animum, quòd tanquam nihilum duceret cruciatus.

13 Et hoc ita defuncto, quartum vexabant ſimiliter torquentes.

14 Et, cùm jam eſſet ad mortem, ſic ait: Potius eſt ab hominibus morti datos ſpem expectare à Deo, iterùm ab ipſo reſuſcitandos; tibi enim reſurrectio ad vitam non erit.

15 Et cùm admoviſſent quintum, vexabant eum. At ille reſpiciens in eum, dixit:

16 Poteſtatem inter homines habens cum ſis corruptibilis, facis quod vis: noli autem putare genus noſtrum à Deo eſſe derelictum.

17 Tu autem patienter ſuſtine, & videbis D

magnam poteſtatem ipſius, qualiter te & ſe-
men tuum torquebit.
18 Poſt hunc ducebant ſextum, & is, mori
incipiens, ſic ait: Noli fruſtrà errare: nos enim
propter noſmetipſos hæc patimur, peccantes
in Deum noſtrum, & digna admiratione facta
ſunt in nobis:
19 Tu autem ne exiſtimes tibi impunè fu-
turum, quòd contra Deum pugnare tentaveris.
20 Supra modum autem mater mirabilis,
& bonorum memoria digna, quæ pereuntes
ſeptem filios ſub unius diei tempore conſpi-
ciens, bono animo ferebat, propter ſpem quam
in Deum habebat:
21 Singulos illorum hortabatur voce patria
fortiter, repleta ſapientia: &, femineæ cogita-
tioni maſculinum animum inſerens,
22 Dixit ad eos: Neſcio qualiter in utero
meo apparuiſtis: neque enim ego ſpiritum &
animam donavi vobis & vitam, & ſingulorum
membra non ego ipſa compegi:
23 Sed enim mundi creator, qui formavit
hominis nativitatem, quique omnium invenit
originem, & ſpiritum vobis iterùm cum miſe-
ricordia reddet & vitam, ſicut nunc voſmetip-
ſos deſpicitis propter leges ejus.
E 24 Antiochus autem, contemni ſe arbitra-
tus, ſimul & exprobrantis voce deſpecta, cùm
adhuc adoleſcentior ſupereſſet, non ſolùm
verbis hortabatur, ſed & cum juramento af-
firmabat, ſe divitem & beatum facturum, &
tranſlatum à patriis legibus amicum habitu-
rum, & res neceſſarias ei præbiturum.
25 Sed ad hæc cùm adoleſcens nequaquam
inclinaretur, vocavit rex matrem, & ſuadebat
ei ut adoleſcenti fieret in ſalutem.
26 Cùm autem multis eam verbis eſſet hor-
tatus, promiſit ſuaſuram ſe filio ſuo.
27 Itaque inclinata ad illum irridens cru-
delem tyrannum, ait patria voce: Fili mi, mi-
ſerere mei, quæ te in utero novem menſibus
portavi, & lac triennio dedi & alui, & in
ætatem iſtam perduxi.
F 28 Peto, nate, ut aſpicias ad cælum & terram,
& ad omnia quæ in eis ſunt: & intelligas, quia
ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus:
29 Ita fiet, ut non timeas carnificem iſtum;
ſed dignus fratribus tuis effectus particeps,
ſuſcipe mortem, ut in illa miſeratione cum fra-
tribus tuis te recipiam.
30 Cùm hæc illa adhuc diceret, ait adoleſ-
cens: Quem ſuſtinetis? non obedio præcepto
regis, ſed præcepto legis, quæ data eſt nobis
per Moyſen.
31 Tu verò, qui inventor omnis malitiæ fa-
ctus es in Hebræos, non effugies manum Dei.
32 Nos enim pro peccatis noſtris hæc pati-
mur.
33 Et ſi nobis propter increpationem &
correptionem Dñs Deus noſter modicum ira-
tus eſt: ſed iterum reconciliabitur ſervis ſuis.
34 Tu autem, ô ſceleſte, & omnium homi-
num flagitioſiſſime, noli fruſtra extolli vanis
ſpebus in ſervos ejus inflammatus.
35 Nondum enim omnipotentis Dei, & G
omnia inſpicientis, judicium effugiſti.
36 Nam fratres mei, modico nunc dolore
ſuſtentato, ſub teſtamento æternæ vitæ effecti
ſunt: tu verò judicio Dei juſtas ſuperbiæ tuæ
pœnas exolves.
37 Ego autem ſicut & fratres mei, animam
& corpus meum trado pro patriis legibus, in-
vocans Deum maturiùs genti noſtræ propi-
tium fieri, téque cum tormentis & verberi-
bus confiteri quòd ipſe eſt Deus ſolus.
38 In me verò & in fratribus meis deſinet
omnipotentis ira, quæ ſuper omne genus no-
ſtrum juſtè ſuperducta eſt.
39 Tunc rex accenſus ira, in hunc ſuper
omnes crudeliùs deſævit, indignè ferens ſe
deriſum.
40 Et hic itaque mundus obiit, per omnia
in Domino confidens,
41 Noviſſimè autem poſt filios & mater con-
ſumpta eſt.
42 Igitur de ſacrificiis, & de nimiis cru-
delitatibus ſatis dictum eſt.

Caput. VIII.

Iudas Machabæus, invocato Dei auxilio, poſt aliquot victorias, Nicanorem, qui certam ſibi de Iudæis pollicebatur victoriam ſuis primùm ad conſtantiam adhortatus, profligavit; interfectis de ejus exercitu unà cum Timotheo & Bacchide plusquam 29000. ita ut Nicanor ſolus effugiens prædicaret Iudæos Deum habere protectorem.

1 JUdas verò Machabæus, & qui cum illo A
erant, introibant latenter in caſtella: &
convocantes cognatos & amicos, & eos, qui
permanſerunt in Judaïſmo, aſſumentes, edu-
xerunt ad ſe ſex millia virorum.
2 Et invocabant Dominum, ut reſpiceret
in populum, qui ab omnibus calcabatur: &
miſereretur templo, quod contaminabatur ab
impiis:
3 Miſereretur etiam exterminio civitatis,
quæ eſſet illicò complananda, & vocem ſan-
guinis ad ſe clamantis audiret:
4 Memoraretur quoque iniquiſſimas mor-
tes parvulorum innocentum, & blaſphemias
nomini ſuo illatas, & indignaretur ſuper his.
5 At Machabæus, congregata multitudine, B
intolerabilis gentibus efficiebatur: ira enim
Domini in miſericordiam converſa eſt.
6 Et superveniens caſtellis & civitatibus
improviſus, ſuccendebat eas: & opportuna
loca occupans, non paucas hoſtium ſtrages
dabat:
7 Maximè autem noctibus ad hujuſcemodi
excurſus ferebatur, & fama virtutis ejus ubi-
que diffundebatur.
8 Videns autem Philippus paulatim virum
ad profectum venire, ac frequentiùs res ei
cedere proſperè, ad Ptolemæum ducem Cœ-
leſyriæ & Phœnicis ſcripſit, ut auxilium fer-
ret regis negotiis.
9 At ille velociter miſit Nicanorem Patro-
cli de primoribus amicum, dans ei de permi-
ſtis

ſtis gentibus, armatis non minùs viginti millibus, ut univerſum Judæorum genus deleret, adjuncto ei & Gorgia viro militari, & in bellicis rebus experientiſſimo.

C 10 Conſtituit autem Nicanor, ut regi tributum, quod Romanis erat dandum, duo millia talentorum, de captivitate Judæorum ſuppleret:

11 Statímque ad maritimas civitates miſit, convocans ad coëmptionem Judaïcorum mancipiorum, promittens ſe nonaginta mancipia talento diſtracturum, non reſpiciens ad vindictam, quæ eum ab omnipotente eſſet conſecutura.

12 Judas autem ubi comperit, indicavit his qui ſecum erant Judæis, Nicanoris adventum.

13 Ex quibus quidam formidantes, & non credentes Dei juſtitiæ, in fugam vertebantur:

14 Alij verò ſi quid ei ſupererat vendebant, ſimúlque Dominum deprecabantur, ut eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos, priùs quàm cominus veniret, vendiderat:

15 Et ſi non propter eos, propter teſtamentum tamen quod erat ad patres eorum, & propter invocationem ſancti & magnifici nominis ejus ſuper ipſos.

16 Convocatis autem Machabæus ſeptem
D millibus, qui cum ipſo erant, rogabat, ne hoſtibus reconciliarentur, neque metuerent iniquè venientium adverſum ſe hoſtium multitudinem, ſed fortiter contenderent,

17 Ante oculos habentes contumeliam, quæ loco ſancto ab his injuſtè eſſet illata, itémque & ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam veterum inſtituta convulſa.

18 Nam illi quidem armis confidunt, ait, ſimul & audacia: nos autem in omnipotente Domino, qui poteſt & venientes adverſum nos, & univerſum mundum uno nutu delere, confidimus.

19 Admonuit autem eos & de auxiliis Dei,
E quæ facta ſunt erga parentes: & * quod ſub Sennacherib centum octogintà quinque millia perierunt:

20 Et de prælio, quod eis adverſus Galatas fuit in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem ventum eſt, Macedonibus ſociis hæſitantibus, ipſi ſex millia ſoli peremerunt cẽtum viginti millia, propter auxilium illis datum de cælo, & beneficia pro his plurima conſecuti ſunt.

*4.Reg. 19.g.35. Tob.1.d.21. Eccli. 48.d.24. Iſai.37. g.36. 1.Mac.7 f.41.

21 His verbis conſtantes effecti ſunt, & pro legibus & patria mori parati.

22 Conſtituit itaque fratres ſuos duces utrique ordini, Simonem, & Joſephum, & Jonathan, ſubjectis unicuique millenis & quingentenis.

23 Ad hoc etiam ab Eſdra lecto illis ſancto libro, & dato ſigno adjutorij Dei, in prima acie ipſe dux commiſit cum Nicanore.

24 Et facto ſibi adjutore Omnipotente, interfecerunt ſuper novem millia hominum: majorem autem partem exercitus Nicanoris vulneribus debilẽ factam fugere compulerũt.

25 Pecuniis verò eorum, qui ad emptionem ipſorum venerant, ſublatis ipſos uſquequaque perſecuti ſunt,

26 Sed reverſi ſunt hora concluſi, nam erat ante ſabbatum: quam ob cauſam non perſeveraverunt inſequentes.

27 Arma autem ipſorum & ſpolia congregantes, ſabbatum agebant: benedicentes Dominum, qui liberavit eos in iſto die, miſericordiæ initium ſtillans in eos.

28 Poſt ſabbatum verò, debilibus, & orphanis, & viduis diviſerunt ſpolia: & reſidua ipſi cum ſuis habuere.

29 His itaque geſtis, & communiter ab omnibus facta obſecratione, miſericordem Dominum poſtulabant, ut in finem ſervis ſuis reconciliaretur.

30 Et ex his, qui cum Timotheo & Bacchide erant contra ſe contendentes, ſuper viginti millia interfecerunt, & munitiones excelſas obtinuerunt: & plures prædas diviſerunt, æquam portionem debilibus, pupillis, & viduis, ſed & ſenioribus facientes.

31 Et cùm arma eorum diligenter collegiſſent, omnia compoſuerũt in locis opportunis, reſidua verò ſpolia Jeroſolymam detulerunt:

32 Et Philarchen, qui cum Timotheo erat, G
interfecerunt, virum ſceleſtum, qui in multis Judæos afflixerat.

33 Et cùm epinicia agerent Jeroſolymis, eum, qui ſacras januas incenderat, id eſt, Calliſthenem, cùm in quoddam domicilium refugiſſet, incenderunt, digna ei mercede pro impietatibus ſuis reddita.

34 Facinoroſiſſimus autem Nicanor, qui mille negotiantes ad Judæorum venditionem adduxerat,

35 Humiliatus auxilio Domini, ab his quos nullos exiſtimaverat, depoſita veſte gloriæ, per mediterranea fugiens, ſolus venit Antiochiam, ſummam infelicitatem de interitu ſui exercitus conſecutus.

36 Et qui promiſerat Romanis ſe tributum reſtituere de captivitate Jeroſolymorũ, prædicabat nunc protectorem Deum habere Judæos, & ob ipſum invulnerabiles eſſe, eò quòd ſequerentur leges ab ipſo conſtitutas.

CAPUT IX.

Antiochus à Perſepoli fugatus, dum Iudæos ad internecionem perdere meditaretur, maximis viſcerum doloribus à Deo percuſſus, cum fœtore intolerabili ſcaturientibus è corpore vermibus, poſt ſuorum criminum agnitionem, & ſerò promiſſam emendationem, merita morte occubuit, ſcriptis ad Iudæos litteris ut filio ſuo ſubditi perſiſterent.

1 EOdem tempore Antiochus inhoneſtè F
revertebatur de Perſide.

2 Intraverat enim in eam, quæ dicitur Perſepolis, & tentavit expoliare templum, & civitatem opprimere: ſed multitudine ad arma concurrente, in fugam verſi ſunt: & ita contigit ut Antiochus poſt fugam turpiter rediret.

3 Et cùm veniſſet circa Ecbatanam reco-

gnovit quæ erga Nicanorem & Timotheum geſta ſunt.

4 Elatus autem in ira, arbitrabatur ſe, injuriam illorum qui ſe fugaverant, poſſe in Judæos retorquere: ideóque juſſit agitari currum ſuum, ſine intermiſſione agens iter, cæleſti eum judicio perurgente, eò quod ita ſuperbè locutus eſt ſe venturum Jeroſolymam, & congeriem ſepulchri Judæorum eam facturum.

*1 Par. 16. c 9.

5 * Sed qui univerſa conſpicit Dominus Deus Iſraël, percuſſit eum inſanabili & inviſibili plaga. Ut enim finivit hunc ipſum ſermonem, apprehendit eum dolor dirus viſcerum, & amara internorum tormenta:

6 Et quidem ſatis juſtè, quippe qui multis & novis cruciatibus aliorum torſerat viſcera, licèt ille nullo modo à ſua malitia ceſſaret.

7 Super hoc autem ſuperbia repletus, ignem ſpirans animo in Judæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, & gravi corporis colliſione membra vexari.

B 8 Iſque qui ſibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, ſupra humanum modum ſuperbia repletus, & montium altitudines in ſtatera appendere, nunc humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans:

9 Ita ut de corpore impij vermes ſcaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius & fœtore exercitus gravaretur.

10 Et qui paulò antè ſidera cæli contingere ſe arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare.

11 Hinc igitur cœpit ex gravi ſuperbia deductus ad agnitionem ſui venire, divina admonitus plaga, per momenta ſingula doloribus ſuis augmenta capientibus.

12 Et cùm nec ipſe jam fœtorem ſuum ferre poſſet, ita ait: Juſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire.

13 Orabat autem hic ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus.

14 Et civitatem, ad quam feſtinans veniebat ut eam ad ſolum deduceret, ac ſepulchrum congeſtorum faceret, nunc optat liberam reddere:

15 Et Judæos, quos nec ſepultura quidem ſe dignos habiturum, ſed avibus ac feris diripiendos traditurum, & cum parvulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Athenienſibus facturum pollicetur:

C 16 Templum etiam ſanctum, quod priùs expoliaverat, optimis donis ornaturum, & ſancta vaſa multiplicaturum, & pertinentes ad ſacrificia ſumptus de redditibus ſuis præſtaturū.

17 Super hæc, & Judæum ſe futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei poteſtatem.

18 Sed non ceſſantibus doloribus (ſupervenerat enim in eum juſtum Dei judicium) deſperans ſcripſit ad Judæos in modum deprecationis epiſtolam hæc continentem.

19 Optimis civibus Judæis plurimam ſalutem, & benè valere, & eſſe felices, rex & Princeps Antiochus.

20 Si bene valetis, & filij veſtri, & ex ſententia vobis cuncta sũt, maximas agimus gratias.

21 Et ego in infirmitate conſtitutus, veſtri autem memor benignè, reverſus de Perſidis locis, & infirmitate gravi apprehenſus, neceſſarium duxi pro communi utilitate curā habere:

22 Non deſperans memetipſum, ſed ſpem multam habens effugiendi infirmitatem.

23 Reſpiciens autem quòd & pater meus, D quibus temporibus in locis ſuperioribus ducebat exercitum, oſtendit qui poſt ſe ſuſciperet principatum:

24 Ut ſi quid contrarium accideret, aut difficile nuntiaretur, ſcientes hi qui in regionibus erant, cui eſſet rerum ſumma derelicta, non turbarentur.

25 Ad hæc conſiderans de proximo potentes quoſque & vicinos temporibus inſidiantes, & eventum exſpectantes, deſignavi filium meum Antiochum regem, quem ſæpè recurrens in ſuperiora regna multis veſtrûm commendabā: & ſcripſi ad eum quæ ſubjecta ſunt.

26 Oro itaque vos & peto, memores beneficiorum publicè & privatim, ut unuſquiſque conſervet fidem ad me & ad filium meum.

27 Confido enim, eum modeſtè & humanè acturum, & ſequentem propoſitum meum, & & communem vobis fore.

28 Igitur homicida & blaſphemus peſſimè percuſſus, & ut ipſe alios tractaverat, peregrè in montibus miſerabili obitu vita functus eſt.

29 Transferebat autem corpus Philippus collactaneus ejus, qui metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in Ægyptum abiit.

Caput X.

Judas Machabæus, purgatis templo ac civitate, octo diebus ſolemnitatem celebrat, & quotannis celebrandam ordinat: Eupator Antiocho patri in regno ſuccedens, Ptolemæo veneno extincto, Gorgiam ducem locorum conſtituit, Judæos ſæpius pugna moleſtantem: Judæi & hunc & Timotheum variaſque hoſtium munitiones devincunt, occiſis plurimis millibus, quinque etiam equitibus de cælo apparentibus, qui Judæis in auxilium venerant.

1 Machabæus autem, & qui cum eo erant A Domino ſe protegente, templum quidem, & civitatem recepit:

2 Aras autem, quas alienigenæ per plateas extruxerant, itemque delubra demolitus eſt.

3 Et purgato templo, aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus igne concepto ſacrificia obtulerunt poſt biennium, & incenſum, & lucernas, & panes propoſitionis poſuerunt.

4 Quibus geſtis, rogabant Dominum proſtrati in terram, ne ampliùs talibus malis inciderent: ſed &, ſi quando peccaſſent, ut ab ipſo mitiùs corriperentur, & non barbaris ac blaſphemis

phemis hominibus traderentur.

5 Qua die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die purificationem fieri, vigeſima quinta menſis, qui fuit Caſleu.

B 6 Et cum lætitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum, recordantes quòd ante modicum temporis diem ſolemnem tabernaculorum in montibus & in ſpeluncis more beſtiarum egerant.

7 Propter quod thyrſos, & ramos virides, & palmas præferebant ei qui proſperavit mundari locum ſuum.

8 Et decreverunt communi præcepto & decreto, univerſæ genti Judæorum, omnibus annis agere dies iſtos.

9 Et Antiochi quidem, qui appellatus eſt nobilis, vitæ exceſſus ita ſe habuit.

10 Nunc autem de Eupatore Antiochi impij filio, quæ geſta ſunt narrabimus, breviantes mala, quæ in bellis geſta ſunt.

C 11 Hic enim ſuſcepto regno, conſtituit ſuper negotia regni Lyſiam quemdam, Phœnicis & Syriæ militiæ principem.

12 Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer, juſti tenax erga Judæos eſſe conſtituit, & præcipuè propter iniquitatem quæ facta erat in eos, & pacificè agere cum eis.

13 Sed ob hoc accuſatus ab amicis apud Eupatorem, cùm frequenter proditor audiret, eo quòd Cyprum creditam ſibi à Philometore deſeruiſſet, & ad Antiochum Nobilem tranſlatus etiam ab eo receſſiſſet, veneno vitam finivit.

14 Gorgias autem, cùm eſſet dux locorum, aſſumptis advenis frequenter Judæos debellabat.

15 Judæi verò, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos ab Jeroſolymis ſuſcipiebant, & bellare tentabant.

D 16 Hi verò qui erant cum Machabæo, per orationes Dominum rogantes ut eſſet ſibi adjutor, impetum fecerunt in munitiones Idumæorum.

17 Multáque vi inſiſtentes, loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, & omnes ſimul non minùs viginti millibus trucidaverunt.

18 Quidam autem, cùm confugiſſent in duas turres valdè munitas, omnem apparatum ad repugnandum habentes,

19 Machabæus ad eorum expugnationem, relicto Simone, & Joſepho, itémque Zachæo, eíſque qui cum ipſis erant ſatis multis, ipſe ad eas, quæ ampliùs perurgebant, pugnas converſus eſt.

E 20 Hi verò qui cum Simone erant cupiditate ducti, à quibuſdam qui in turribus erant, ſuaſi ſunt pecunia: & ſeptuaginta millibus didrachmis acceptis, dimiſerunt quoſdam effugere.

21 Cùm autem Machabæo nuntiatum eſſet quòd factum eſt, principibus populi congregatis, accuſavit, quòd pecunia fratres vendidiſſent, adverſariis eorum dimiſſis.

22 Hos igitur proditores factos interfecit, & confeſtim duas turres occupavit.

23 Armis autem ac manibus omnia proſperè agendo, in duabus munitionibus plus quàm viginti millia peremit.

24 At Timotheus, qui priùs à Judæis fuerat ſuperatus, convocato exercitu peregrinæ multitudinis, & congregato equitatu Aſiano, advenit quaſi armis Judæam capturus.

25 Machabæus autem, & qui cum ipſo erant, appropinquante illo, deprecabantur Dominum, caput terra aſpergentes, lumbóſque ciliciis præcincti,

26 Ad altaris crepidinem provoluti, ut ſibi propitius, inimicis autem eorum eſſet inimicus, & adverſariis adverſaretur, ſicut lex dicit.

27 Et ita poſt orationem, ſumptis armis, F
longiùs de civitate procedentes, & proximi hoſtibus effecti, reſederunt.

28 Primo autem ſolis ortu utrique commiſerunt: iſti quidem victoriæ & proſperitatis ſponſorem cum virtute Dominum habentes: illi autem ducem belli animum habebant.

29 Sed, cùm vehemens pugna eſſet, apparuerunt adverſariis de cælo viri quinque in equis, frænis aureis decori, ducatum Judæis præſtantes.

30 Ex quibus duo Machabæum medium habentes, armis ſuis circumſeptum incolumem conſervabant: in adverſarios autem tela & fulmina jaciebant, ex quo & cæcitate confuſi, & repleti perturbatione cadebant.

31 Interfecti ſunt autem viginti millia quingenti, & equites ſexcenti.

32 Timotheus verò confugit in Gazaram præſidium munitum, cui præerat Chæreas.

33 Machabæus autem, & qui cum eo erant: G
lætantes obſederunt præſidium diebus quatuor.

34 At hi qui intus erant, loci firmitate confiſi, ſupra modum maledicebant & ſermones nefandos jactabant.

35 Sed cùm dies quinta illuceſceret, viginti juvenes ex his qui cum Machabæo erant, accenſi animis propter blaſphemiam viriliter acceſſerunt ad murum, & feroci animo incedentes aſcendebant:

36 Sed & alij ſimiliter aſcendentes, turres portáſque ſuccendere aggreſſi ſunt, atque ipſos maledicos vivos concremare.

37 Per continuum autem biduum præſidio vaſtato Timotheum occultantem ſe, in quodam repertum loco peremerunt: & fratrem illius Chæream & Apollophanem occiderunt.

38 Quibus geſtis, in hymnis & confeſſionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Iſraël, & victoriam dedit illis.

CAPUT XI.

Judas Machabæus ferocis Lyſiæ maximum proſtravit exercitum, fretus auxilio miſſi cælitus equitis: quod animadvertens Lyſias pacem inter Judæos & regem componit: referuntur epiſtolæ Lyſiæ, Antiochi, ac Romanorum ad Judæos & Antiochi ad Lyſiam pro Judæis.

A 1 SEd parvo poſt tempore, Lyſias procurator regis, & propinquus, ac negotiorum præpoſitus, graviter ferens de his quæ acciderant,

2 Congregatis octoginta millibus, & equitatu univerſo, veniebat adverſus Judæos, exiſtimans ſe civitatem quidem captam Gentibus habitaculum facturum,

3 Templum verò in pecuniæ quæſtum, ſicut cetera delubra Gentium, habiturum, & per ſingulos annos venale ſacerdotium:

4 Nuſquam recogitans Dei poteſtatem, ſed mente effrænatus, in multitudine peditum, & in millibus equitum, & in octoginta elephantis confidebat.

5 Ingreſſus autem Judæam, & appropians Bethſuræ, quæ erat in anguſto loco, ab Jeroſolyma intervallo quinque ſtadiorum, illud præſidium expugnabat.

B 6 Ut autem Machabæus, & qui cum eo erant, cognoverunt expugnari præſidia, cum fletu & lacrymis rogabant Dominum, & omnis turba ſimul, ut bonum Angelum mitteret ad ſalutem Iſraël.

7 Et ipſe primus Machabæus, ſumptis armis, ceteros adhortatus eſt ſimul ſecum periculum ſubire, & ferre auxilium fratribus ſuis.

8 Cúmque pariter prompto animo procederent, Jeroſolymis apparuit præcedens eos eques in veſte candida, armis aureis haſtam vibrans.

9 Tunc omnes ſimul benedixerunt miſericordem Dominum, & convaluerunt animis: non ſolùm homines, ſed & beſtias ferociſſimas, & muros ferreos parati penetrare.

10 Ibant igitur prompti, de cælo habentes adjutorem, & miſerantē ſuper eos Dominum.

C 11 Leonum autem more impetu irruentes in hoſtes, proſtraverunt ex eis undecim millia peditum, & equitum mille ſexcentos:

12 Univerſos autem in fugam verterunt, plures autem ex eis vulnerati nudi evaſerunt. Sed & ipſe Lyſias turpiter fugiens evaſit.

13 Et quia non inſenſatus erat, ſecum ipſe reputans, factam erga ſe diminutionem, & intelligens invictos eſſe Hebræos, omnipotentis Dei auxilio innitentes, miſit ad eos:

14 Promiſítque ſe conſenſurum omnibus quæ juſta ſunt, & regem compulſurum amicum fieri.

15 Annuit autem Machabæus precibus Lyſiæ, in omnibus utilitati conſulens: & quæcumque Machabæus ſcripſit Lyſiæ de Judæis, ea rex conceſſit.

16 Nam erant ſcriptæ Judæis epiſtolæ à Lyſia quidem hunc modum continentes:

D LYSIAS populo Judæorum ſalutem.

17 Joannes & Abeſalom, qui miſſi fuerant à vobis tradentes ſcripta, poſtulabant ut ea, quæ per illos ſignificabantur, implerem.

18 Quæcumque igitur regi potuerunt perferri, expoſui: & quæ res permittebat, cōceſſit.

19 Si igitur in negotiis fidem conſervaveritis, & deinceps bonorum vobis cauſa eſſe tentabo.

20 De ceteris autem per ſingula verbo mandavi, & iſtis, & his qui à me miſſi ſunt, colloqui vobiſcum.

E 21 Benè valete. Anno centeſimo quadrageſimo octavo, menſis Dioſcori die vigeſima & quarta.

22 Regis autem epiſtola iſta continebat:

REX Antiochus Lyſiæ fratri ſalutem.

23 Patre noſtro inter deos tranſlato, nos volentes eos, qui ſunt in regno noſtro, ſine tumultu agere, & rebus ſuis adhibere diligentiam.

24 Audivimus Judæos non conſenſiſſe patri meo ut transferrētur ad ritum Græcorum, ſed tenere velle ſuum inſtitutum, ac propterea poſtulare à nobis concedi ſibi legitima ſua.

25 Volentes igitur hanc quoque gentem quietam eſſe, ſtatuentes judicavimus, templum reſtitui illis, ut agerent ſecundùm ſuorum majorum conſuetudinem.

26 Benè igitur feceris, ſi miſeris ad eos, & dexteram dederis: ut cognita noſtra voluntate, bono animo ſint, & utilitatibus propriis deſerviant.

F 27 Ad Judæos verò regis epiſtola talis erat:

REX Antiochus ſenatui Judæorum, & ceteris Judæis ſalutem.

28 Si valetis, ſic eſtis ut volumus: ſed & ipſi benè valemus.

29 Adiit nos Menelaus, dicens velle vos deſcendere ad veſtros, qui ſunt apud nos.

30 His igitur, qui commeant uſque ad diem trigeſimum menſis Xanthici, damus dextras ſecuritatis,

31 Ut Judæi utantur cibis & legibus ſuis, ſicut & priùs: & nemo eorum ullo modo moleſtiam patiatur de his, quæ per ignorantiam geſta ſunt.

32 Miſimus autem & Menelaum, qui vos alloquatur.

33 Valete. Anno centeſimo quadrageſimo octavo, Xanthici menſis quintadecima die.

34 Miſerunt autem etiam Romani epiſtolam, ita ſe habentem:

QUINTUS Memmius & Titus Manilius, legati Romanorum, populo Judæorum ſalutem.

35 De his, quæ Lyſias cognatus regis conceſſit vobis, & nos conceſſimus.

36 De quibus autem ad regem judicavit referendum confeſtim aliquem mittite, diligentiùs inter vos conferentes, ut decernamus, ſicut congruit vobis: nos enim Antiochiam accedimus.

37 Ideóque feſtinate reſcribere, ut nos quoque ſciamus cujus eſtis voluntatis.

38 Benè valete. Anno centeſimo quadrageſi-

mo octavo, quintadecima die menſis Xan-
thici.

Caput XII.

*Iudas ac duces ipſius divino freti auxilio pugnant feli-
citer adverſus Ioppitas, Iamnitas, Arabes, Caſphin, &
Ephron civitates: item adverſus Timotheum habentem
ingentem exercitum, adverſus præſidium carnion, & Gor-
giam: occiſis autem quibuſdam Iudæis, qui de donariis
idolorum ſuſtulerant, Iudas curat pro ipſorum peccatis of-
ferri ſacrificium.*

A 1 HIs factis pactionibus, Lyſias pergebat ad
regem, Judæi autem agriculturæ ope-
ram dabant.
2 Sed hi qui reſederant, Timotheus, &
Apollonius Gennæi filius, ſed & Hieronymus,
& Demophon ſuper hos, & Nicanor Cypriar-
ches, non ſinebant eos in ſilentio agere, &
quiete.
3 Joppitæ verò tale quoddam flagitium per-
petrarunt: rogaverunt Judæos, cum quibus
habitant, aſcendere ſcaphas, quas paraverant,
cum uxoribus & filiis, quaſi nullis inimicitiis
inter eos ſubjacentibus.
4 Secundùm commune itaque decretum ci-
vitatis, & ipſis acquieſcentibus, pacíſque cauſa
nihil ſuſpectum habentibus: cùm in altū pro-
ceſſiſſent, ſubmerſerunt non minùs ducentos.
5 Quam crudelitatem Judas in ſuæ gentis
homines factā ut cognovit, præcepit viris, qui
erant cum ipſo: & invocato juſto judice Deo,
6 Venit adverſus interfectores fratrum, &
portum quidem noctu ſuccendit, ſcaphas
exuſſit, eos autem, qui ab igne refugerant,
gladio peremit.
B 7 Et cùm hæc ita egiſſet, diſceſſit quaſi
iterùm reverſurus, & univerſos Joppitas era-
dicaturus.
8 Sed cùm cognoviſſet & eos, qui erant Jam-
niæ, velle pari modo facere habitantibus ſe-
cum Judæis,
9 Iamnitis quoque nocte ſupervenit, & por-
tum cum navibus ſuccendit: ita ut lumen
ignis appareret Jeroſolymis à ſtadiis ducentis
quadraginta.
10 Inde cùm jam abiiſſent novem ſtadiis, &
iter facerent ad Timotheum, commiſerunt
cum eo Arabes, quinque millia viri, & equi-
tes quingenti.
11 Cúmque pugna valida fieret, & auxilio
Dei proſperè ceſſiſſet, reſidui Arabes victi, pe-
tebant à Juda dextram ſibi dari, promittentes
ſe paſcua daturos, & in ceteris profuturos.
12 Iudas autem, arbitratus verè in multis
eos utiles, promiſit pacem: dextríſque acceptis,
diſceſſere ad tabernacula ſua.
C 13 Aggreſſus eſt autem & civitatem quam-
dam firmam, pontibus muríſque circumſep-
tam, quæ à turbis habitabatur Gentium pro-
miſcuarum, cui nomen Caſphin.
14 Hi verò qui intus erant, confidentes in
ſtabilitate murorum, & apparatu alimonia-
rum, remiſſiùs agebant, maledictis laceſſen-
tes Iudam, & blaſphemantes, ac loquentes
quæ fas non eſt.
15 Machabæus autem, invocato magno
mundi Principe, qui ſine arietibus & machi-
nis * temporibus Ieſu præcipitavit Iericho, ir- *Ioſue 6 c. 20.
ruit ferociter muris:
16 Et capta civitate per Domini voluntatem
innumerabiles cædes fecit, ita ut adjacens ſta-
gnum ſtadiorum duorum latitudinis, ſangui-
ne interfectorum fluere videretur.
17 Inde diſceſſerunt ſtadia ſeptingenta quin-
quaginta, & venerunt in Characa ad eos, qui
dicuntur Tubianæi, Iudæos:
18 Et Timotheum quidem in illis locis non
comprehenderunt, nullóque negotio perfecto
regreſſus eſt, relicto in quodam loco firmiſſi-
mo præſidio.
19 Doſitheus autem & Soſipater, qui erant
duces cum Machabæo, peremerunt à Timo-
theo relictos in præſidio, decem millia
viros.
20 At Machabæus, ordinatis circum ſe ſex
milibus, & conſtitutis per cohortes, adverſus
Timotheum proceſſit, habentem ſecum cen-
tum viginti millia peditum, equitúmque duo
millia quingentos.
21 Cognito autem Iudæ adventu, Timo- D
theus præmiſit mulieres, & filios, & reliquum
apparatum, in præſidium, quod Carnion di-
citur: erat enim inexpugnabile, & acceſſu dif-
ficile propter locorum anguſtias.
22 Cúmque cohors Iudæ prima apparuiſſet,
timor hoſtibus incuſſus eſt, ex præſentia Dei,
qui univerſa conſpicit, & in fugam verſi
ſunt alius ab alio, ita ut magis à ſuis dejice-
rentur, & gladiorum ſuorum ictibus debili-
tarentur.
23 Iudas autem vehementer inſtabat pu-
niens profanos, & proſtravit ex eis triginta
millia virorum.
24 Ipſe verò Timotheus incidit in partes
Doſithei & Soſipatris: & multis precibus po-
ſtulabat ut vivus dimitteretur, eo quòd mul-
torum ex Iudæis parentes haberet, ac fratres,
quos morte ejus decipi eveniret.
25 Et cùm fidem dediſſet reſtituturum ſe eos
ſecundùm conſtitutum, illæſum eum dimiſe-
runt propter fratrum ſalutem.
26 Iudas autem egreſſus eſt ad Carnion, in- E
terfectis vigintiquinque millibus.
27 Poſt horum fugam, & necem, mo-
vit exercitum ad Ephron civitatem muni-
tam, in qua multitudo diverſarum gentium
habitabat: & robuſti juvenes pro muris
conſiſtentes fortiter repugnabant: in hac
autem machinæ multæ, & telorum erat ap-
paratus.
28 Sed, cùm omnipotentem invocaſſent,
qui poteſtate ſua vires hoſtium confringit, ce-
perunt civitatem: & ex eis qui intus erant, vi-
gintiquinque millia proſtraverunt.
29 Inde ad civitatem Scytharum abierunt,
quæ ab Ieroſolymis ſexcentis ſtadiis aberat.
30 Conteſtantibus autem his, qui apud
Scythopolitas erant, Iudæis, quòd benignè ab

eis haberentur, etiam temporibus infelicitatis quòd modeſtè ſecum egerint.

31 Gratias agentes eis, & exhortati etiam de cetero erga genus ſuum benignos eſſe, venerunt Jeroſolymam die ſolemni ſeptimanarum inſtante.

32 Et poſt Pentecoſten abierunt contra Gorgiam præpoſitum Idumææ.

33 Exivit autem cum peditibus tribus millibus, & equitibus quadringentis.

34 Quibus congreſſis, contigit paucos ruere Judæorum.

35 Doſitheus verò quidam de Bacenoris eques, vir fortis, Gorgiam tenebat: & cùm vellet illum capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in eum, humerúmque ejus amputavit: atque ita Gorgias effugit in Mareſa.

36 At illis, qui cum Eſdrain erant, diutiùs pugnantibus & fatigatis, invocavit Judas Dominum adjutorem & ducem belli fieri:

37 Incipiens voce patria, & cum hymnis clamorem extollens, fugam Gorgiæ militibus incuſſit.

38 Judas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam: &, cùm ſeptima dies ſuperveniret, ſecundùm conſuetudinem purificati, in eodem loco ſabbatum egerunt.

39 Et ſequenti die venit cum ſuis Judas, ut corpora proſtratorum tolleret, & cum parentibus poneret in ſepulchris paternis.

G 40 Invenerunt autem ſub tunicis interfectorum de donariis idolorum, quæ apud Jamniam fuerunt,* à quibus lex prohibet Judæos: omnibus ergo manifeſtum factum eſt, ob hanc cauſam eos corruiſſe.

* Deut. 7.d.25.

41 Omnes itaque benedixerunt juſtum judicium Domini, qui occulta fecerat manifeſta.

42 Atque ita ad preces converſi, rogaverunt, ut id quod factum erat delictum oblivioni traderetur. At verò fortiſſimus Judas hortabatur populum conſervare ſe ſine peccato, ſub oculis videntes quæ facta ſunt pro peccatis eorum qui proſtrati ſunt.

43 Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti miſit Jeroſolymam offerri pro peccatis mortuorum ſacrificium, benè & religiosè de reſurrectione cogitans.

44 (Niſi enim eos, qui ceciderant, reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum videretur & vanum orare pro mortuis.)

45 Et quia conſiderabat quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam.

46 Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare ut à peccatis ſolvantur.

CAPUT XIII.

Menelaus Judæus transfuga juſſu Antiochi extremo afficitur ſupplicio: Antiochus verò maximum ducens in Judæos exercitum, ſemel ac iterùm victus & repulſus, multiſque millibus ex ſuis occiſis, & Philippo rebellante, ſupplex pacem cum Judæis firmat juramento, oblato in templo ſacrificio, Judáque in principem Ptolemaidis conſtituto.

1 ANno centeſimo quadrageſimo nono, cognovit Judas Antiochum Eupatorem venire cum multitudine adverſus Judæam, A

2 Et cum eo Lyſiam procuratorem & præpoſitum negotiorum, ſecum habentem peditum centum decem millia, & equitum quinque millia, & elephantos viginti duos, currus cum falcibus trecentos.

3 Commiſcuit autem ſe illis & Menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ ſalute, ſed ſperans ſe conſtitui in principatum.

4 Sed Rex regum ſuſcitavit animos Antiochi in peccatorem: & ſuggerente Lyſia hunc eſſe cauſam omnium malorum, juſſit (ut eis eſt conſuetudo) apprehenſum in eodem loco necari. B

5 Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggeſtum undique habens cineris: hæc proſpectum habebat in præceps.

6 Inde in cinerem dejici juſſit ſacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum.

7 Et tali lege prævaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum.

8 Et quidem ſatis juſtè: nam quia multa erga aram Dei delicta commiſit, cujus ignis & cinis erat ſanctus; ipſe in cineris morte damnatus eſt. C

9 Sed rex mente effrænatus veniebat, nequiorem ſe patre ſuo Judæis oſtenſurus.

10 Quibus Judas cognitis, præcepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent; quò, ſicut ſemper, & nunc adjuvaret eos:

11 Quippe qui lege, & patria, ſanctóque templo privari vererentur: ac populum, qui nuper paululùm reſpiraſſet, ne ſineret blaſphemis rurſus nationibus ſubdi.

12 Omnibus itaque ſimul id facientibus, & petentibus à Domino miſericordiam, cum fletu & jejuniis, per triduum continuum proſtratis, hortatus eſt eos Judas ut ſe præpararent. D

13 Ipſe verò cum ſenioribus cogitavit, priùs quam rex admoveret exercitum ad Judæam, & obtineret civitatem, exire, & Domini judicio committere exitum rei.

14 Dans itaque poteſtatem omnium Deo mundi creatori, & exhortatus ſuos ut fortiter dimicarent, & uſque ad mortem pro legibus, templo, civitate, patria, & civibus ſtarent, circa Modin exercitum conſtituit. E

15 Et dato ſigno ſuis Dei victoriæ, juvenibus fortiſſimis electis, nocte aggreſſus aulam regiam, in caſtris interfecit viros quatuor millia,

millia, & maximum elephantorum cum his qui ſuperpoſiti fuerant:

16 Summóque metu ac perturbatione hoſtium caſtra replentes, rebus proſperè geſtis, abierunt.

17 Hoc autem factum eſt die illuceſcente, adjuvante eum Domini protectione.

18 Sed rex, accepto guſtu audaciæ Judæorum, arte difficultatem locorum tentabat:

F 19 Et Bethſuræ, quæ erat Judæorum præſidium munitum, caſtra admovebat: ſed fugabatur, impingebat, minorabatur.

20 His autem, qui intus erant, Judas neceſſaria mittebat.

21 Enuntiavit autem myſteria hoſtibus Rhodocus quidam de Judaico exercitu, qui requiſitus comprehenſus eſt, & concluſus.

22 Iterum rex ſermonem habuit ad eos qui erant in Bethſuris: dextrā dedit: accepit: abiit.

23 Commiſit cum Juda: ſuperatus eſt. Ut autem cognovit rebellaſſe Philippum Antiochiæ, qui relictus erat ſuper negotia, mente conſternatus, Judæos deprecans, ſubditúſque eis, jurat de omnibus quibus juſtum viſum eſt: & reconciliatus obtulit ſacrificium, honoravit templum, & munera poſuit:

24 Machabæum amplexatus eſt, & fecit eum à Ptolemaide uſque ad Gerrenos ducem & principem.

25 Ut autem venit Ptolemaidam, graviter ferebant Ptolemenſes amicitiæ conventionē, indignantes ne fortè fœdus irrumperent.

26 Tunc aſcendit Lyſias tribunal, & expoſuit rationem, & populum ſedavit, regreſſuſque eſt antiochiam: & hoc modo regis profectio & reditus proceſſit.

CAPUT XIV.

Suggerente Alcimo qui ſummo deſtitutus erat ſacerdotio, Nicanor in Judæos miſſus à rege Demetrio auditis Judæ præclaris facinoribus, amicitiam cum eo contrahit: quam poſtmodum rege cogente ſolvens, dum Judam nequit comprehendere, templi minatur everſionem. & ſenem Raziam Judæorum magnanimum apprehendere conatur: qui dum ab hoſtibus jam ſe capiendum videret, elegit potius conſtantiſſimo animo ſibi mortem inferre quàm indigna pati ab hoſtibus, in quos propriis manibus ſua inteſtina projecit.

A 1 SEd poſt triennij tempus, cognovit Judas, & qui cum eo erant, Demetrium Seleuci, cum multitudine valida, & navibus per portum Tripolis aſcendiſſe ad loca opportuna:

2 Et tenuiſſe regiones adverſus Antiochum, & ducem ejus Lyſiam.

3 Alcimus autem quidam, qui ſummus ſacerdos fuerat, ſed voluntariè coinquinatus eſt temporibus commiſtionis, conſiderans nullo modo ſibi eſſe ſalutem, neque acceſſum ad altare,

4 Venit ad regem Demetrium, centeſimo quinquageſimo anno, offerens ei coronam auream, & palmam ſuper hæc & thallos, qui templi eſſe videbantur. Et ipſa quidem die ſiluit.

5 Tempus autem opportunum dementiæ ſuæ natus, convocatus à Demetrio ad conſilium, & interrogatus quibus rebus & conſiliis Judæi niterentur,

6 Reſpondit: Ipſi qui dicuntur Aſſidæi Judæorum, quibus præeſt Judas Machabæus bella nutriunt, & ſeditiones movent, nec patiuntur regnum eſſe quietum.

7 Nam & ego defraudatus parentum gloria (dico autem ſummo ſacerdotio) huc veni:

8 Primò quidem utilitatibus regis fidem B
ſervans, ſecundò autem etiam civibus conſulens: nam illorum parvitate univerſum genus noſtrum non minimè vexatur.

9 Sed oro his ſingulis, ô rex cognitis, & regioni, & generi, ſecundùm humanitatem tuam pervulgatam omnibus, proſpice.

10 Nam, quamdiu ſupereſt Judas, impoſſibile eſt pacem eſſe negotiis.

11 Talibus autem ab hoc dictis, & ceteri amici, hoſtiliter ſe habentes adverſus Judam inflammaverunt Demetrium.

12 Qui ſtatim Nicanorem præpoſitum elephantorum ducem miſit in Judæam:

13 Datis mandatis, ut ipſum quidem Judam caperet, eos verò, qui cum illo erant, diſpergeret, & conſtitueret Alcimum maximi templi ſummum ſacerdotem.

14 Tunc gentes, quæ de Judæa fugerant Judam, gregatim ſe Nicanori miſcebant, miſerias, & clades Judæorum, proſperitates rerum ſuarum exiſtimantes.

15 Audito itaque Judæi Nicanoris adven- C
tu & conventu nationum, conſperſi terra rogabant eum qui populum ſuum conſtituit, ut in æternum cuſtodiret, quique ſuam portionem ſignis evidentibus protegit.

16 Imperante autem duce, ſtatim inde moverunt, conveneruntque ad caſtellum Deſſau.

17 Simon verò frater Judæ commiſerat cum Nicanore: ſed conterritus eſt repentino adventu adverſariorum.

18 Nicanor tamen, audiens virtutem comitum Judæ, & animi magnitudinem, quam pro patriæ certaminibus habebant, ſanguine judicium facere metuebat.

19 Quam ob rem præmiſit Poſidonium, & Theodotium, & Matthiam, ut darent dextras atque acciperent.

20 Et cùm diu de his conſilium ageretur, & ipſe dux ad multitudinem retuliſſet, omnium una fuit ſententia amicitiis annuere.

21 Itaque diem conſtituerunt, qua ſecretò inter ſe agerent, & ſingulis ſellæ prolatæ ſunt, & poſitæ.

22 Præcepit autem Judas armatos eſſe locis opportunis, ne fortè ab hoſtibus repentè mali aliquid oriretur: & congruum colloquium fecerunt.

23 Morabatur autem Nicanor Jeroſolymis, D
nihilque iniquè agebat, gregéſque turbarum, quæ congregatæ fuerant, dimiſit.

24 Habebat autem Judam ſemper charum ex animo, & erat viro inclinatus.

Ee 2 24 Rogavit

25 Rogavítque eum ducere uxorem, filióſque procreare. Nuptias fecit: quietè egit, communitérque vivebant.

26 Alcimus autem videns charitatem illorum adinvicem, & conventiones, venit ad Demetrium, & dicebat, Nicanorem rebus alienis aſſentire, Judámque regni inſidiatorem ſucceſſorem ſibi deſtinaſſe.

27 Itaque rex exaſperatus, & peſſimis hujus criminationibus irritatus, ſcripſit Nicanori, dicens, graviter quidem ſe ferre de amicitiæ conventione, juberet tamen Machabæum citiùs vinctum mittere Antiochiam.

28 Quibus cognitis, Nicanor conſternabatur, & graviter ferebat, ſi ea, quæ convenerant, irrita faceret, nihil læſus à viro:

29 Sed quia regi reſiſtere non poterat, opportunitatem obſervabat, qua præceptum perficeret.

30 At Machabæus, videns ſecum auſteriùs agere Nicanorem, & conſuetum occurſum ferociùs exhibentem, intelligens non ex bono eſſe auſteritatem iſtam, paucis ſuorum congregatis, occultavit ſe à Nicanore.

E 31 Quod cùm ille cognovit fortiter ſe à viro præventum, venit ad maximum & ſanctiſſimum templum: & ſacerdotibus ſolitas hoſtias offerentibus, juſſit ſibi tradi virum.

32 Quibus cum juramento dicentibus neſcire ſe ubi eſſet qui quærebatur, extendens manum ad templum,

33 Juravit, dicens: Niſi Judam mihi vinctum tradideritis, iſtud Dei fanum in planitiem deducam, & altare effodiam, & templum hoc Libero patri conſecrabo.

34 Et his dictis, abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in cælum, invocabant eum, qui ſemper propugnator eſſet gentis ipſorum, hæc dicentes:

F 35 Tu Domine univerſorum, qui nullius indiges, voluiſti templum habitationis tuæ fieri in nobis.

36 Et nunc ſancte ſanctorum omnium Domine, conſerva in æternum impollutam domum iſtam, quæ nuper mundata eſt.

37 Razias autem quidam de ſenioribus ab Jeroſolymis delatus eſt Nicanori, vir amator civitatis, & benè audiens: qui pro affectu pater Judæorum appellabatur.

38 Hic multis temporibus continentiæ propoſitum tenuit in Judaiſmo, corpúſque & animam tradere contentus pro perſeverantia.

39 Volens autem Nicanor manifeſtare odium, quod habebat in Judæos, miſit milites quingentos, ut eum comprehenderent.

40 Putabat enim, ſi illum decepiſſet, ſe cladem Judæis maximam illaturum.

41 Turbis autem irruere in domum ejus, & januam diſrumpere, atque ignem admovere cupientibus, cùm jam comprehenderetur, gladio ſe petiit;

G 42 Eligens nobiliter mori potiùs, quàm ſubditus fieri peccatoribus, & contra natales ſuos indignis injuriis agi.

43 Sed, cùm per feſtinationem non certo ictu plagam dediſſet, & turbæ intra oſtia irrumperent, recurrens audacter ad murum, præcipitavit ſemetipſum viriliter in turbas:

44 Quibus velociter locum dantibus caſui ejus, venit per mediam cervicem:

45 Et cùm adhuc ſpiraret, accenſus animo ſurrexit: & cùm ſanguis ejus magno fluxu deflueret, & graviſſimis vulneribus eſſet ſaucius, curſu turbam pertranſiit:

46 Et ſtans ſupra quamdam petram præruptam, & jam exſanguis effectus, complexus inteſtina ſua, utriſque manibus projecit ſuper turbas, invocans dominatorem vitæ ac ſpiritus, ut hæc illi iterùm redderet: atque ita vita defunctus eſt.

CAPUT XV.

Judas ſuos contra Nicanorem Dei potentiam contemnentem roborat, tum exhortatione, tum nocturnæ apparitionis manifeſtatione de viſo Jeremia pro populo Iſraël orante; qui in Deum ſpem habentes ingentem proſternunt exercitum amputatis capite & manu Nicanoris, quæ Jeroſolymis in memoriam divinæ protectionis ſuſpenſa ſunt, lingua ejus blaſphema avibus particulatim tradita, eóque die in annuum ſolemnitatem inſtituto.

1 Nicanor autem, ut comperit Judam eſſe A
in locis Samariæ, cogitavit cum omni 1. Mach. 7. d. 26.
impetu die ſabbati committere bellum.

2 Judæis verò, qui illum per neceſſitatem ſequebantur, dicentibus: Ne ita ferociter & barbarè feceris, ſed honorem tribue diei ſanctificationis, & honora eum, qui univerſa conſpicit:

3 Ille infelix interrogavit, ſi eſt potens in cælo, qui imperavit agi diem ſabbatorum.

4 Et reſpondentibus illis: Eſt Dominus vivus ipſe in cælo potens, qui juſſit agi ſeptimam diem.

5 At ille ait: Et ego potens ſum ſuper terram, qui impero ſumi arma, & negotia regis impleri. Tamen non obtinuit ut conſilium perficeret.

6 Et Nicanor quidem cum ſumma ſuperbia erectus, cogitaverat commune trophæum ſtatuens de Juda.

7 Machabæus autem ſemper confidebat cum omni ſpe auxilium ſibi à Deo affuturum.

8 Et hortabatur ſuos ne formidarent ad adventum nationum, ſed in mente haberent adjutoria ſibi facta de cælo, & nunc ſperarent ab omnipotente ſibi affuturam victoriam. B

9 Et allocutus eos de lege & prophetis, admonens etiam certamina quæ fecerant priùs, promptiores conſtituit eos:

10 Et ita animis eorum erectis, ſimul oſtendebat Gentium fallaciam, & juramentorum prævaricationem.

11 Singulos autem illorum armavit, non clypei & haſtæ munitione, ſed ſermonibus optimis, & exhortationibus, expoſito digno fide ſomnio, per quod univerſos lætificavit.

12 Erat

12 Erat autem hujuſcemodi viſus: Oniam,
qui fuerat ſummus ſacerdos, virum bonum &
benignum, verecundum viſu, modeſtum
moribus, & eloquio decorum, & qui à
puero in virtutibus exercitatus ſit, manus
protendentem, orare pro omni populo Ju-
dæorum:
C 13 Poſt hoc apparuiſſe & alium virum, æta-
te & gloria mirabilem, & magni decoris ha-
bitudine circa illum:
14 Reſpondentem verò Oniam dixiſſe: Hic
eſt fratrum amator, & populi Iſraël: hic eſt, qui
multum orat pro populo, & univerſa ſancta
civitate, Jeremias propheta Dei.
15 Extendiſſe autem Jeremiam dextram, &
dediſſe Judæ gladium aureum, dicentem:
16 Accipe ſanctum gladium munus à Deo,
in quo dejicies adverſarios populi mei Iſraël.
D 17 Exhortati itaque Judæ ſermonibus bo-
nis valdè, de quibus extolli poſſet impetus, &
animi juvenum confortari, ſtatuerunt dimica-
re & confligere fortiter, ut virtus de negotiis
judicaret: eò quòd civitas ſancta & templum
periclitarentur.
18 Erat enim pro uxoribus, & filiis, itém-
que pro fratribus, & cognatis, minor ſolici-
tudo: maximus verò & primus pro ſanctitate
timor erat templi.
19 Sed & eos qui in civitate erant, non mi-
nima ſolicitudo habebat pro his qui congreſ-
ſuri erant.
20 Et cùm jam omnes ſperarent judicium
futurum, hoſtéſque adeſſent, atque exercitus
eſſet ordinatus, beſtiæ equitéſque opportuno
in loco compoſiti,
21 Conſiderans Machabæus adventum mul-
titudinis, & apparatum varium armorum, &
ferocitatem beſtiarum, extendens manus in
cælum, prodigia facientem Dominum in-
vocavit, qui non ſecundùm armorum po-
tentiam, ſed prout ipſi placet, dat dignis vi-
ctoriam.
E 22 Dixit autem invocans hoc modo: * Tu
* Sup. 8.c.19. Domine, qui miſiſti angelum tuum ſub Eze-
chia rege Juda, & interfeciſti de caſtris Senna-
cherib centum octogintaquinque millia:
23 Et nunc dominator cælorum mitte an-
gelum tuum bonum ante nos, in timore &
tremore magnitudinis brachij tui,
24 Ut metuant qui cum blaſphemia ve-
niunt adverſus ſanctum populum tuum. Et
hic quidem ita peroravit.
25 Nicanor autem, & qui cum ipſo erant,
cum tubis & canticis admovebant.
26 Judas verò, & qui cum eo erant, invo-
cato Deo, per orationes congreſſi ſunt:
27 Manu quidem pugnantes, ſed Dominum
cordibus orantes, proſtraverunt non minus
trigintaquinque millia, præſentia Dei magni-
ficè delectati.
28 Cúmque ceſſaſſent, & cum gaudio re- F
dirent, cognoverunt Nicanorem ruiſſe cum
armis ſuis.
29 Facto itaque clamore, & perturbatione
excitata, patria voce omnipotentem Domi-
num benedicebant.
30 Præcepit autem Judas, qui per omnia
corpore & animo mori pro civibus paratus
erat, caput Nicanoris, & manum cum hu-
mero abſciſſam, Jeroſolymam perferri.
31 Quò cum perveniſſet, convocatis contri-
bulibus, & ſacerdotibus ad altare, accerſiit &
eos qui in arce erant.
32 Et oſtenſo capite Nicanoris, & manu ne-
faria, quam extendens contra domum ſanctam
omnipotentis Dei, magnificè gloriatus eſt.
33 Linguam etiam impij Nicanoris præci-
ſam juſſit particulatim avibus dari: manum
autem dementis contra templum ſuſpendi.
34 Omnes igitur cæli benedixerunt Domi-
num, dicentes: Benedictus, qui locum ſuum
incontaminatum ſervavit.
35 Suſpendit autem Nicanoris caput in G
ſumma arce: ut evidens eſſet & manifeſtum
ſignum auxilij Dei.
36 Itaque omnes communi conſilio decre-
verunt nullo modo diem iſtum abſque cele-
britate præterire:
37 Habere autem celebritatem tertia deci-
ma die menſis Adar, quod dicitur voce Syria-
ca, pridie Mardochæi diei.
38 Igitur his erga Nicanorem geſtis, & ex
illis temporibus ab Hebræis civitate poſſeſſa,
ego quoque in his faciam finem ſermonis.
39 Et ſi quidem benè, & ut hiſtoriæ com-
petit hoc & ipſe velim: ſin autem minùs dignè,
concedendum eſt mihi.
40 Sicut enim vinum ſemper bibere, aut
ſemper aquam, contrarium eſt; alternis autem
uti, delectabile: ita legentibus, ſi ſemper exa-
ctus ſit ſermo, non erit gratus. Hic ergo erit
conſummatus.

FINIS.

SANCTUM.
JESU CHRISTI
EVANGELIUM
SECUNDUM MATTHÆUM.

CAPUT PRIMUM.

A quibus majoribus Chriſtus ſecundùm carnem deſcen. derit: Angelus inſtruit Ioſeph de Mariæ ſponſa ſua conceptione, partúque futuro.

A 1 LIBER generationis Jeſu-Chri-
* Luc. ſti filij *David, filij Abraham.
3.g.31. 2 * Abraham genuit Iſaac.
Gen.21. * Iſaac autem genuit Ja-
a.3. cob.
* Geneſ. 25.d.25. * Jacob autem genuit Iu-
* Gen.29 dam, & fratres ejus.
e.35. * Gen. 3 * Judas autem genuit Phares, & Zaram
38.g.29. de Thamar.
1.Par. * Phares autem genuit Eſron.
2.a.4. Eſron autem genuit Aram.
4 Aram autem genuit Aminadab.
* Rut.4. * Aminadab autem genuit Naaſſon.
d.19. 1. Naaſſon autem genuit Salmon.
Paral.2. a.5. 5 Salmon autem genuit Booz de Rahab.
B * Booz autem genuit Obed ex Ruth.
Obed autem genuit Jeſſe
* Num. * Jeſſe autem genuit David regem.
7.b.12. 6 * David autem Rex genuit Salomonem
ex ea quæ fuit Uriæ.
7 * Salomon autem genuit Roboam.
* Ruth. * Roboam autem genuit Abiam.
4.d.22. * Abias autem genuit Aſa.
1.Regũ. 16.a 1. 8 Aſa autem genuit Joſaphat.
* 2.Reg. Joſaphat autem genuit Joram.
12.f.24. Joram autem genuit Oziam.
* 3 Reg. 11.g.41. 9 Ozias autem genuit Joatham.
* 3 Reg. * Joatham autem genuit Achaz.
14.g.31. * Achaz autem genuit Ezechiam.
* 3.Reg. 10 * Ezechias autem genuit Manaſſen.
15 b. 8. * Manaſſes autem genuit Amon.
* Amon autem genuit Joſiam.
* 2.Par. 26.d 23 11 * Joſias autem genuit Jechoniam, &
* 2.Par. fratres ejus in tranſmigratione Babylonis.
27.d. 9. 12 Et poſt tranſmigrationem Babylonis:
* 2.Par. Jechonias genuit Salathiel.
28.d.7 * 2.Par. Salathiel autem genuit Zorobabel.
32.g.11. 13 Zorobabel autem genuit Abiud.
* 2.Par. Abiud autem genuit Eliacim.
33 d.20. * 2 Par. Eliacim autem genuit Azor.
33 d 25 14 Azor autem genuit Sadoc.
* 2 Par. Sadoc autem genuit Achim.
36. a. 21. Achim autem genuit Eliud.
C 15 Eliud autem genuit Eleazar:
Eleazar autem genuit Mathan.
Mathan autem genuit Jacob.

16 Jacob autem genuit Joſeph virum Ma-
riæ, de qua natus eſt JESUS, qui vocatur Chri-
ſtus.
17 Omnes itaque generationes ab Abra-
ham uſque ad David, generationes quatuor-
decim: & à David uſque ad tranſmigrationem
Babylonis, generationes quatuordecim: & à
tranſmigratione Babylonis uſque ad Chri-
ſtum, generationes quatuordecim.
18 Chriſti autem generatio ſic erat: * Cùm * Luc.
eſſet deſponſata mater ejus Maria Joſeph, an- 1.c.27.
tequam convenirent, inventa eſt in utero ha-
bens de Spiritu ſancto.
19 Joſeph autem vir ejus, cùm eſſet juſtus,
& nollet eam traducere, voluit occultè demit-
tere eam.
20 Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus
Domini apparuit in ſomnis ei, dicens: Joſeph
fili David, noli timere accipere Mariam con-
jugem tuam: quod enim in ea natum eſt, de
Spiritu ſancto eſt.
21 Pariet autem filium: * & vocabis nomen * Luc.
ejus JESUM: ipſe enim ſalvum faciet populum 1.c.31.
ſuum à peccatis eorum. Act. 4.
c.12.
22 Hoc autem totum factum eſt, ut adim-
pleretur quod dictum eſt à Domino per Pro-
phetam dicentem:
23 * Ecce virgo in utero habebit, & pariet * Iſa.
filium: & vocabunt nomen ejus Emmanuel: 7.c.14.
quod eſt interpretatum Nobiſcum Deus.
24 Exurgens autem Joſeph à ſomno, fecit,
ſicut præcepit ei angelus Domini, & accepit
conjugem ſuam.
25 Et non cognoſcebat eam donec peperit
filium ſuum primogenitum: & vocavit no-
men ejus JESUM.

CAPUT II.

Quomodo Magi cum muneribus ad Chriſtum natum pervenerint: de Herodis in infantes ſævitia, & Chriſti in Ægyptum exilio, ipſiúſque reditu in terram Iſraël.

1 CUM ergo natus eſſet Jeſus in Bethlehem A
Juda in diebus Herodis regis, ecce Magi Luc.
ab oriente venerunt Jeroſolymam, 2.a.7.
2 Dicentes: Ubi eſt qui natus eſt rex Ju-
dæorum? vidimus enim ſtellam ejus in orien-
te, & venimus adorare eum.
3 Audiens autem Herodes rex, turbatus eſt,
& omnis Jeroſolyma cum illo.
4 Et congregans omnes principes ſacerdo-
tum,

tum, & ſcribas populi, ſciſcitabatur ab eis ubi
Chriſtus naſceretur.
5 At illi dixerunt ei: In Bethlehem Judæ:
Sic enim ſcriptum eſt per Prophetam:
6 * Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam
* Mic. 5. a. 2. minima es in principibus Juda: ex te enim
Ioan. 7. f. 42. exiet dux, qui regat populum meum Iſraël.
7 Tunc Herodes clam vocatis Magis dili-
genter didicit ab eis tempus ſtellæ quæ appa-
ruit eis:
B 8 Et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite,
& interrogate diligenter de puero: & cùm in-
veneritis, renuntiate mihi, ut & ego veniens
adorem eum.
9 Qui cùm audiſſent regem, abierunt, &
ecce ſtella, quam viderant in Oriente, ante-
cedebat eos, uſquedum veniens ſtaret ſuprà,
ubi erat puer.
10 Videntes autem ſtellam gaviſi ſunt gau-
dio magno valdè.
11 Et intrantes domum, invenerunt pue-
rum cum Maria matre ejus, & procidentes
* Pſ. 71. b. 10. adoraverunt eum: * & apertis theſauris ſuis
obtulerunt ei munera, aurũ, thus, & myrrham.
12 Et reſponſo accepto in ſomnis ne redi-
rent ad Herodem, per aliam viam reverſi ſunt
in regionem ſuam.
C 13 Qui cùm receſſiſſent, ecce angelus Do-
mini apparuit in ſomnis Joſeph, dicens: Surge,
& accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in
Ægyptum, & eſto ibi uſque dum dicam tibi.
Futurum eſt enim ut Herodes quærat puerum
ad perdendum eum.
14 Qui conſurgens, accepit puerum & ma-
trem ejus nocte, & ſeceſſit in Ægyptum:
15 Et erat ibi uſque ad obitum Herodis: ut
adimpleretur quod dictum eſt à Domino per
* Oſee 11. a. 1. Prophetam dicentem: * Et Ægypto vocavi fi-
lium meum.
16 Tunc Herodes videns quoniam illuſus
eſſet à Magis, iratus eſt valdè, & mittens oc-
cidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, &
in omnibus finibus ejus, à bimatu & infrà, ſe-
cundùm tempus quod exquiſierat à Magis.
17 Tunc adimpletum eſt quod dictum eſt
per Jeremiam prophetam dicentem:
* Jer. 31. c. 15. 18 * Vox in Rama audita eſt, ploratus &
ululatus multus: Rachel plorans filios ſuos,
& noluit conſolari, quia non ſunt.
D 19 Defuncto autem Herode, ecce angelus
Dñi apparuit in ſomnis Joſeph in Ægypto,
20 Dicens: Surge, & accipe puerum, & ma-
trem ejus, & vade in terram Iſraël: defuncti
ſunt enim, qui quærebant animam pueri.
21 Qui conſurgens, accepit puerum & ma-
trem ejus, & venit in terram Iſraël.
22 Audiens autem quòd Archelaus regna-
ret in Judæa pro Herode patre ſuo, timuit illò
ire: & admonitus in ſomnis, ſeceſſit in partes
Galilææ.
23 Et veniens habitavit in civitate, quæ vo-
catur Nazareth: ut adimpleretur quod dictum
eſt per Prophetas: Quoniam Nazaræus voca-
bitur.

Caput III.

Joannes Baptiſta (cujus vitæ auſteritas deſcribitur) pœnitentiam juxta Iſaiæ vaticinium in deſerto prædicat: & populo ad ipſum confluente, reprehendit Phariſæos unà cùm Sadducæis docens ut dignos faciant fructus pœnitentiæ: & quantum ſuus à Chriſti baptiſmo differat: ſuper Chriſtum autem à Joanne baptizatum deſcendit Spiritus ſanctus, & vox Patris cælitus audita eſt.

1 IN diebus autem illis venit Joannes Bapti- A
ſta prædicans in deſerto Judææ.
2 Et dicens: * Pœnitentiam agite: appro- * Mar. 1. a. 4.
pinquavit enim regnum cælorum.
3 Hic eſt enim, qui dictus eſt per Iſaiam Luc. 3. a. 3.
prophetam dicentem: * Vox clamantis in de- * Iſ. 40. a. 3. Mar. 1. a. 3.
ſerto: Parate viam Domini: rectas facite ſemi-
tas ejus.
4 Ipſe autem Joannes habebat veſtimentum Luc. 3. a. 4.
de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa
lumbos ſuos: eſca autem ejus erat locuſtæ, &
mel ſilveſtre.
5 * Tunc exibat ad eum Jeroſolyma, & om- * Mar. 1. a. 5.
nis Judæa, & omnis regio circa Jordanem;
6 Et baptizabantur ab eo in Jordane, confi-
tentes peccata ſua.
7 Videns autem multos Phariſæorum, & B
Sadducæorum, * venientes ad baptiſmum * Luc. 3. b. 7.
ſuum, dixit eis: Progenies viperarum, quis
demonſtravit vobis fugere à ventura ira?
8 Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.
9 Et ne velitis dicere intra vos: * Patrem ha- * Joan. 8. e. 39.
bemus Abraham, dico enim vobis, quoniam
potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare fi-
lios Abrahæ.
10 Jam enim ſecuris ad radicem arborum
poſita eſt. Omnis ergo arbor, quæ non facit
fructum bonum, excidetur, & in ignem
mittetur.
11 * Ego quidem baptizo vos in aqua in * Mar. 1. a. 8.
pœnitentiam: qui autem poſt me venturus Luc. 3. d. 16. Joan. 1. d. 26.
eſt, fortior me eſt, cujus non ſum dignus cal- Act. 1. a. 5.
ceamenta portare: ipſe vos baptizabit in Spiri-
tu ſancto, & igni.
12 Cujus ventilabrum in manu ſua: & per-
mundabit aream ſuam: & congregabit triti-
cum ſuum in horreum, paleas autem combu-
ret igni inextinguibili.
13 * Tunc venit Jeſus à Galilæa in Jordanem * Mar. 1. a. 9.
ad Joannem, ut baptizaretur ab eo.
14 Joannes autem prohibebat eum, dicens: C
Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? * Luc. 3. e. 21.
15 Reſpondens autem Jeſus, dixit ei: Sine
modo: ſic enim decet nos implere omnem
juſtitiam. Tunc dimiſit eum.
16 Baptizatus autem Jeſus, confeſtim a-
ſcendit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cæli: &
vidit * Spiritum Dei deſcendentem ſicut co- * Luc. 9. e. 35.
lumbam, & venientem ſuper ſe. 2. Pet. 1. d. 17.
17 Et ecce vox de cælis dicens: Hic eſt fi-
lius meus dilectus, in quo mihi complacui.

Caput

Caput IV.

Chriſtus in deſerto poſt jejunium quadraginta dierum vincit diaboli tentationes: & capto Ioanne ſecedens, in Capharnaum pœnitentiam prædicat: piſcatores Petrum & Andream, Iacobum & Ioannem Zebedæi ad ſe vocat: annuntians quoque Galilæis evangelium, varias curat infirmitates, turbis ipſum comitantibus.

A 1 TUnc Ieſus ductus eſt in deſertum à Spi-
ritu, ut tentaretur à diabolo.
Mar. 1. b. 12. 2 Et cùm jejunaſſet quadraginta diebus, &
Luc. 4. a. 1. quadraginta noctibus, poſteà eſuriit.
3 Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei
es, dic ut lapides iſti panes fiant.
* Deut. 8. a. 3. 4 Qui reſpondens dixit: Scriptum eſt*
Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni
Luc. 4. a. 4. verbo, quod procedit de ore Dei.
5 Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam
civitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum
templi,
6 Et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deor-
*Pſ. 90. c. 11. ſum. Scriptum eſt enim: * Quia angelis ſuis
mandavit de te, & in manibus tollent te, ne
fortè offendas ad lapidem pedem tuum.
* Deut. 6. c. 16. 7 Ait illi Jeſus: Rurſum ſcriptum eſt:* Non
tentabis Dominum Deum tuum.
B 8 Iterùm aſſumpſit eum diabolus in montem
excelſum valdè: & oſtendit ei omnia regna
mundi, & gloriam eorum,
9 Et dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, ſi ca-
dens adoraveris me.
10 Tunc dicit ei Jeſus: Vade ſatana: Scri-
* Deut. 6. b. 13. ptum eſt enim: * Dominum Deum tuum ado-
rabis, & illi ſoli ſervies.
11 Tunc reliquit eum diabolus: & ecce an-
geli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.
12 Cùm autem audiſſet Jeſus, quòd Joannes
* Mar. 1. b. 14. traditus eſſet, * ſeceſſit in Galilæam:
Luc. 4. b. 14. 13 Et relicta civitate Nazareth, venit, & ha-
Ioan. 4. f. 43. bitavit in Capharnaum maritima, in finibus
Zabulon & Nepthalim:
14 Ut adimpleretur quod dictum eſt per
Iſaiam prophetam:
* Iſa. 9. a. 1. 15 * Terra Zabulon, & terra Nephtha-
lim, via maris trans Jordanem, Galilæa gen-
tium,
C 16 Populus qui ſedebat in tenebris, vidit
lucem magnam: & ſedentibus in regione um-
bræ mortis, lux orta eſt eis.
* Mar. 1. b. 15. 17 * Exinde cœpit Jeſus prædicare, & di-
cere: Pœnitentiam agite: appropinquavit enim
regnum cælorum.
18 Ambulans autem Jeſus juxta mare Ga-
* Mar. 1. b. 16. lilææ, * vidit duos fratres, Simonem, qui vo-
Luc. 5. a. 2. catur Petrus, & Andream fratrem ejus, mit-
tentes rete in mare, (erant enim piſcatores)
19 Et ait illis: Venite poſt me, & faciam vos
fieri piſcatores hominum.
20 At illi continuò relictis retibus ſecuti
ſunt eum.
21 Et procedens inde, vidit alios duos fra-
tres, Iacobum Zebedæi, & Joannem fratrem
ejus, in navi cum Zebedæo patre eorum, reſi-
cientes retia ſua: & vocavit eos.
22 Illi autem ſtatim relictis retibus & patre,
ſecuti ſunt eum.
23 Et circuibat Jeſus totam Galilæam, do- D
cens in ſynagogis eorum, & prædicans Evan-
gelium regni: & ſanans omnem languorem,
& omnem infirmitatem in populo.
24 Et abiit opinio ejus in totam Syriam, &
obtulerunt ei omnes malè habentes, variis lan-
guoribus, & tormentis comprehenſos, & qui
dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyti-
cos, & curavit eos.
25 * Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de * Mar. 3. a. 7.
Galilæa & Decapoli, & de Jeroſolymis, & Luc. 6. c. 17.
de Judæa, & de trans Jordanem.

Caput V.

Octo tradit beatitudines: Apoſtolos ſalem terræ & lucem mundi dicit: nec venit ut ſolvat legem aut prophetas, ſed adimpleat, docens de non iraſcendo fratri, ſed ut ei reconciliemur, de non concupiſcenda muliere de membro ſcandalizante abjiciendo, de uxore extra caſum adulterij non dimittenda: non jurandum, nec malo reſiſtendum, inimicos diligendos, & de malè meritis benè merendum.

1 VIdens autem Jeſus turbas, aſcendit in A
montem, & cùm ſediſſet, acceſſerunt
ad eum diſcipuli ejus,
2 Et aperiens os ſuum docebat eos, dicens:
3 * Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſo- * Luc. 6. e. 20.
rum eſt regnum cælorum.
4 * Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt * Pſ. 36. b. 11.
terram.
5 * Beati qui lugent: quoniam ipſi conſo- * Iſa. 61. a. 2.
labuntur.
6 Beati, qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam:
quoniam ipſi ſaturabuntur.
7 Beati miſericordes: quoniam ipſi miſeri-
cordiam conſequentur.
8 * Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum * Pſ. 23. a. 4.
videbunt.
9 Beati pacifici: quoniam filij Dei voca-
buntur.
10 * Beati, qui perſecutionem patiuntur * 1. Petr. 2. d. 20.
propter juſtitiam: quoniam ipſorum eſt re- 3. c. 14.
gnum cælorum. 4. d. 14.
11 Beati eſtis cùm maledixerint vobis, & B
perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum
adverſum vos mentientes, propter me:
12 Gaudete, & exultate, quoniam merces
veſtra copioſa eſt in cælis, ſic enim perſecuti
ſunt prophetas, qui fuerunt ante vos.
13 Vos eſtis ſal terræ. * Quòd ſi ſal evanue- * Mar. 9. g. 49.
rit, in quo ſalietur? ad nihilum valet ultrà, niſi
ut mittatur foras, & cõculcetur ab hominibus. Luc. 14. g. 34.
14 Vos eſtis lux mundi. Non poteſt civitas
abſcondi ſupra montem poſita.
15 * Neque accendunt lucernam, & ponunt * Mar. 4. c. 21. Luc
eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut lu- 8. b. 16.
ceat omnibus qui in domo ſunt. 11. e. 33.
16 Sic luceat lux veſtra coram hominibus,
* ut videant opera veſtra bona, & glorificent * 1 Pet. 2. c. 12.
patrem veſtrum, qui in cælis eſt.
17 Nolite putare quoniam veni ſolvere le-
gem, aut prophetas: non veni ſolvere, ſed ad-
implere. * Luc.
18 * Amen quippe dico vobis, donec tran- 16. e. 17.
ſeat

ſeat cælum & terra, jota unum, aut unus apex
C non præteribit à lege, donec omnia fiant.
* Iac. 2.b.10. 19 * Qui ergo ſolverit unum de mandatis
iſtis minimis, & docuerit ſic homines, mini-
mus vocabitur in regno cælorum: qui autem
fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in
regno cælorum.
20 Dico enim vobis, quia niſi abundave-
* Luc. 11.e.39. rit juſtitia veſtra * plus quàm Scribarum, &
Phariſæorum: non intrabitis in regnum cæ-
lorum.
* Exod. 20.c.13. Deut. 5.c.17. 21 Audiſtis quia dictum eſt antiquis: *
Non occides: qui autem occiderit, reus erit
judicio.
22 Ego autem dico vobis: quia omnis, qui
iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio. Qui autẽ
dixerit fratri ſuo, raca: reus erit concilio. Qui
autem dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis.
23 Si ergo offers munus tuum ad altare, &
ibi recordatus fueris quia frater tuus habet
aliquid adverſum te:
D 24 Relinque ibi munus tuum ante altare,
& vade priùs reconciliari fratri tuo: & tunc
veniens offeres munus tuum.
* Luc. 12.g.58. 25 * Eſto conſentiens adverſario tuo citò
dum es in via cum eo: ne fortè tradat te ad-
verſarius judici, & judex tradat te miniſtro:
& in carcerem mittaris.
26 Amen dico tibi, non exies inde, donec
reddas noviſſimum quadrantem.
* Exod. 20.c.14. 27 Audiſtis quia dictum eſt antiquis: * Non
mœchaberis.
28 Ego autem dico vobis: quia omnis qui
viderit mulierem ad concupiſcendum eam,
jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.
E 29 * Quòd ſi oculus tuus dexter ſcandali-
* Mar. 9.g.46. Inf. 18. b.9. zat te, erue eum, & projice abs te: expedit
enim tibi ut pereat unum membrorum tuo-
rum, quàm totum corpus tuum mittatur in
gehennam.
30 Et ſi dextra manus tua ſcandalizat te,
abſcide eam, & projice abs te: expedit enim
tibi ut pereat unum membrorum tuorum,
* Deuter. 24.a.1. Infr. 19.a.7. quàm totum corpus tuum eat in gehennam.
31 Dictum eſt autem: * Quicumque dimi-
ſerit uxorem ſuam, det ei libellum repudij.
* Mar. 10.b.11. Luc. 16. e.18. 1. Corinth. 7.b.10. 32 Ego autem dico vobis: * Quia omnis,
qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornica-
tionis cauſa, facit eam mœchari: & qui di-
miſſam duxerit, adulterat.
33 Iterùm audiſtis quia dictum eſt antiquis:
* Non perjurabis: reddes autem Domino ju-
ramenta tua.
34 Ego autem dico vobis, non jurare omni-
F no, neque per cælum, quia thronus Dei eſt:
* Exod. 20.b.7. Levi. 19. c.12. Deut. 5. b.11. Iac. 5. c.12. 35 Neque per terram, quia ſcabellum eſt
pedum ejus: neque per Jeroſolymam, quia ci-
vitas eſt magni regis:
36 Neque per caput tuũ juraveris, quia non
potes unum capillũ album facere, aut nigrum.
37 * Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt: non, non:
* Iac. 5. c.12. quod autem his abundantius eſt, à malo eſt.
38 Audiſtis quia dictum eſt: * Oculum pro

oculo, & dentem pro dente.
39 Ego autem dico vobis, non reſiſtere ma-
lo; * ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram ma- * Exod. 21.e.24. Levi. 24. d.20.
xillam tuam, præbe illi & alteram:
40 * Et ei, qui vult tecum judicio conten-
dere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & G
pallium. Deut. 19.d.21.
41 Et quicumque te angariaverit mille * Luc. 6.d.29.
paſſus, vade cum illo & alia duo. * 1. Cor. 6.b.7.
42 * Qui petit à te, da ei: & volenti mu-
tuari à te, ne avertaris. * Deut. 15.b.8.
43 Audiſtis quia dictum eſt: * diliges pro- * Levi. 19.d.18.
ximum tuum, & odio habebis inimicum
tuum. * Luc. 6.d.27.
44 Ego autem dico vobis: * Diligite ini-
micos veſtros, * benefacite his qui oderunt * Roman. 12. d.20.
vos: & orate pro perſequentibus, & calum-
niantibus vos: * Luc. 23.e.34. Act. 7.g.59.
45 Ut ſitis filij patris veſtri qui in cælis eſt:
qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & ma-
los: & pluit ſuper juſtos & injuſtos.
46 Si enim diligitis eos qui vos diligunt,
quam mercedem habebitis? nónne & publi-
cani hoc faciunt?
47 Et ſi ſalutaveritis fratres veſtros tantùm,
quid ampliùs facitis? nónne & Ethnici hoc
faciunt?
48 Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater
veſter cæleſtis perfectus eſt.

CAPUT VI.

Docet Chriſtus quomodo facienda ſint eleemoſyna & oratio, traditque diſcipulis formam orandi, & offenſas aliis condonandi: item quomodo ſit jejunandum: quòd non in terra ſed in cælo theſaurizandum, oculus mundandus, non ſerviendum duobus dominis: vetat itaque ſolicitudinem de victu, veſtitu, & de craſtino.

1 ATtendite ne juſtitiam veſtram faciatis A
coram hominibus, ut videamini ab eis:
alioquin mercedem non habebitis apud pa-
trem veſtrum, qui in cælis eſt.
2 Cùm ergo facis eleemoſynam, noli tuba
canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in ſy-
nagogis, & in vicis, ut honorificentur ab ho-
minibus. Amen dico vobis, receperunt mer-
cedem ſuam.
3 Te autem faciente eleemoſynam, neſciat
ſiniſtra tua quid faciat dextera tua:
4 Ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito, &
pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.
5 Et cùm oratis, non eritis ſicut hypocri-
tæ, qui amant in ſynagogis & in angulis pla-
tearum ſtantes orare, ut videantur ab homi-
nibus: amen dico vobis, receperunt merce-
dem ſuam:
6 Tu autem cùm oraveris, intra in cubicu-
lum tuum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum in
abſcondito: & pater tuus qui videt in abſcon-
dito, reddet tibi.
7 Orantes autem, nolite multum loqui, ſi- B
cut Ethnici: putant enim quòd in multilo-
quio ſuo exaudiantur.
8 Nolite ergo aſſimilari eis: ſcit enim pater
veſter, quid opus ſit vobis, antequã petatis eum.

* Luc. 11.a.2. 9 Sic ergo vos orabitis: * Pater noſter, qui es in cælis: ſanctificetur nomen tuum.

10 Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra.

11 Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie.

12 Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

13 Et ne nos inducas in tentationem, Sed libera nos à malo. Amen.

* Eccli. 28.a.2.4 c. Inf. 18 d 35. Marc. 11 e 25. 14 * Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum: dimittet & vobis pater veſter cæleſtis delicta veſtra.

15 Si autem non dimiſeritis hominibus: nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.

16 Cùm autem jejunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes: exterminant enim facies ſuas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem ſuam.

17 Tu autem, cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava.

18 Ne videaris hominibus jejunans, ſed patri tuo, qui eſt in abſcondito: & pater tuus, qui videt in abſcondito reddet tibi

C 19 Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra: ubi ærugo, & tinea demolitur: & ubi fures effodiunt, & furantur.

* Luc. 12 e 33. 1. Timoth. 6 d. 19. 20 * Theſaurizate autem vobis theſauros in cælo: ubi neque ærugo, neque tinea demolitur: & ubi fures non effodiunt, nec furantur.

21 Ubi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum.

* Luc. 11.e.34. 22 * Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex: totum corpus tuum lucidum erit.

23 Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebroſum erit. Si ergo lumen, quod in te eſt, tenebræ ſunt: ipſæ tenebræ quantæ erunt?

* Luc. 16.c.13. 24 * Nemo poteſt duobus dominis ſervire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſervire & mammonæ.

* Pſa. 54 d 23 Luc. 12. c. 22. Phil. 4. b 6 1. Timoth 5 b. 7. 1. Pet. 5. b 7. 25 * Ideò dico vobis, ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini. Nónne anima plus eſt quàm eſca: & corpus plus quàm veſtimentum?

26 Reſpicite volatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater veſter cæleſtis paſcit illa. Nónne vos magis pluris eſtis illis?

D 27 Quis autem veſtrûm cogitans poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?

28 Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia agri quomodo creſcunt: non laborant, neque nent.

29 Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut unum ex iſtis?

30 Si autem fœnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quantò magis vos modicæ fidei?

31 Nolite ergo ſoliciti eſſe, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?

32 Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater veſter, quia his omnibus indigetis.

33 Quærite ergo primùm regnum Dei, & juſtitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis.

34 Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi, ſufficit diei malitia ſua.

Caput VII.

Docet non judicandum de feſtuca in oculo fratris, & trabe in proprio oculo: ſanctum non dandum canibus: omnem petentem quærentem & pulſantem à Deo exaudiri: faciendum aliis quid nobis fieri volumus: per anguſtam portam ad vitam intrandum: quomodo dignoſcantur falſi prophetæ, & arbor bona à mala: comparatio de audiente Chriſti verba, & operante aut non operante juxta illa.

1 NOlite judicare, ut non judicemini. A

2 In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini: * & in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis. * Luc. 6. e 37. Rom. 2. a. 1.

3. Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides? * Mar. 4. c. 24.

4 Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine ejiciam feſtucam de oculo tuo: & ecce trabs eſt in oculo tuo?

5 Hypocrita, ejice primùm trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere feſtucam de oculo fratris tui.

6 Nolite dare ſanctum canibus, neque mittatis margaritas veſtras ante porcos: ne fortè conculcent eas pedibus ſuis, & converſi dirumpant vos.

7 * Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis. * Inf. 21. b. 22. Mar. 11. c. 24. Luc. 11. b. 9.

8 Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulſanti aperietur.

9 * Aut quis eſt ex vobis homo quem ſi petierit filius ſuus panem, numquid lapidem porriget ei? B Ioan. 14. b. 13. Iac. 1. b. 6.

10 Aut ſi piſcem petierit, numquid ſerpentem porriget ei?

11 Si ergo vos cùm ſitis mali, noſtris bona data dare filiis veſtris: quantò magis pater veſter, qui in cælis eſt, dabit bona petentibus ſe?

12 * Omnia ergo quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc eſt enim lex, & Prophetæ * Luc. 6. d. 31.

13 * Intrate per anguſtam portam: quia lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam. * Tob. 4. c. 16. Luc. 6. d. 3.

14 Quàm anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt, qui inveniunt eam: * Luc. 13 e. 24.

15 Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecùs autem ſunt lupi rapaces: C

16 A fructibus eorum cognoſcetis eos. Numquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus?

17 Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit.

18 Non

18 Non poteſt arbor bona malos fructus facere: neq; arbor mala bonos fructus facere.

* Sup. 3. b. 10. 19 * Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

20 Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.

* Inf. 25. a. 11. Luc. 6. g. 46. 21 * Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum: ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum.

22 Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nónne in nomine tuo prophetavimus, & * in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus, * Act. 19. c. 13.

D 23 Et tunc confitebor illis: Quia nunquam novi vos: * diſcedite à me qui operamini iniquitatem. * Pſ. 6. b. 9. Inf. 25. d. 41 Luc 13. f. 27.

24 * Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificavit domum ſuam ſupra petram, * Luc. 6. g. 48.

25 Et deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat ſuper petram. Rom. 2. c. 13. Iac. 1. d. 22.

26 Et omnis, qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam:

27 Et deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.

28 Et factum eſt: cùm conſummaſſet Jeſus verba hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina ejus.

* Mar. 1. c. 22. Luc. 4. e. 32. 29 * Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ eorum, & Phariſæi.

Caput VIII.

Curatum leproſum Jeſus mittit ad ſacerdotes: ſanat puerum Centurionis, cujus fidem commendat, ſocrum Petri febricitantem, aliósque plurimos male habentes, verbo ſpiritus ejicit: ſcribam ſequi volentem rejicit, alium verò patre inſepulto mox ſequi jubet: navicula fluctibus periclitante excitatus à diſcipulis mare ſedat: duos quoque dæmoniacos apud Geraſenos liberat, dæmonibus in porcos ingredi permittens; quo viſo Geraſeni precantur ut à ſuis finibus diſcedat.

A 1 CUm autem deſcendiſſet de monte, ſecutæ ſunt eum turbæ multæ.

* Mar. 1. d. 40. Luc. 5. c. 12. 2 * Et ecce leproſus veniens, adorabat eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare.

3 Et extendens Jeſus manum, tetigit eum, dicens. Volo. Mundare. Et confeſtim mundata eſt lepra ejus.

4 Et ait illi Jeſus: Vide nemini dixeris: ſed vade, * oſtende te ſacerdoti, & offer munus, quod præcepit Moyſes, in teſtimonium illis. * Levit. 14. a. 2.

5 * Cùm autem introiſſet Capharnaum, acceſſit ad eum Centurio, rogans eum, * Luc. 7. a. 1.

6 Et dicens: Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, & male torquetur.

7 Et ait illi Jeſus: Ego veniam, & curabo eum.

* Luc. 7. a. 6. 8 Et reſpondens Centurio, ait: * Domine non ſum dignus ut intres ſub tectum meum: ſed tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus.

9 Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic: Vade, & vadit; & alij, Veni, & venit; & ſervo meo, Fac hoc, & facit.

10 Audiens autem Jeſus miratus eſt, & ſequentibus ſe dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Iſraël. B

11 Dico autem vobis, quòd multi * ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Jacob in regno cœlorum: * Malac. 1. a. 11.

12 Filij autem regni ejicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.

13 Et dixit Jeſus Centurioni: Vade, & ſicut credidiſti fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.

14 Et cùm veniſſet Jeſus in domum Petri, vidit ſocrum ejus jacentem, & febricitantem:

15 Et tetigit manum ejus, & dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis,

16 * Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes & ejiciebat ſpiritus verbo: & omnes malè habentes curavit: * Mar. 1. c. 32.

17 Ut adimpleretur quod dictum eſt per * Iſaiam prophetam, dicentem: Ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras portavit. * Iſa. 53. b. 4. 1. Pet. 2. d. 24.

18 Videns autem Jeſus turbas multas circum ſe, juſſit ire trans fretum. C

19 Et accedens unus ſcriba, ait illi: Magiſter, ſequar te quocunque ieris.

20 Et dicit ei Jeſus: * Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. * Luc. 9. g. 58.

21 Alius autem de diſcipulis ejus ait illi: Domine, permitte me primùm ire, & ſepelire patrem meum.

22 Jeſus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.

23 * Et aſcendente eo in naviculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli ejus: * Mar. 4. d. 36. Luc. 8. e. 22.

24 Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipſe verò dormiebat.

25 Et acceſſerunt eum diſcipuli ejus, & ſuſcitaverunt eum dicentes: Domine, ſalva nos, perimus.

26 Et dicit eis Jeſus. Quid timidi eſtis modicæ fidei? Tunc ſurgens, imperavit ventis & mari, facta eſt tranquillitas magna.

27 Porro homines mirati ſunt, dicentes: qualis eſt hic, quia venti & mare obediunt ei?

28 * Et cùm veniſſet trans fretum in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſævi nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam. * Mar. 5. a. 1. D * Luc. 8. d. 26.

29 Et ecce clamaverunt, dicentes: Quid nobis, & tibi, Jeſu fili Dei? Veniſti huc ante tempus torquere nos?

30 * Erat autem non longè ab illis grex multorum porcorum paſcens. * Mar. 5. a. 1. Luc. 8. e. 32.

31 Dæmones autem rogabant eum, dicentes:

tes: Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.

32 Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abjerunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare: & mortui ſunt in aquis.

33 Paſtores autem fugerunt: & venientes in civitatem, nuntiaverunt omnia, & de eis, qui dæmonia habuerant.

34 Et ecce tota civitas exiit obviàm Jeſu: & * viſo eo rogabant, ut tranſiret à finibus eorum.

* Mar. 5.b.7. Luc. 8.e.37.

Caput IX.

Paralyticum curat, Scribis murmurantibus quòd dixiſſet remiſſa illi peccata: vocat Matthæum publicanum, & reſpondet Phariſæis murmurantibus quòd cum publicanis ederit, quòdque ipſius diſcipuli non jejunarent: mulierem à ſanguinis profluvio liberat: filiam principis mortuam ſuſcitat: viſu duobus cæcis reſtituto, dæmoniacum mutum ſanat: & ubique prædicans omnes ſanat infirmitates, dicens multam eſſe meſſem, paucos verò operarios.

A 1 ET aſcendens in naviculam, transfretavit, & venit in civitatem ſuam.

2 * Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jeſus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

* Marc. 2.a.3. Luc. 5.d.18.

3 Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe: Hic blaſphemat.

4 Et cùm vidiſſet Jeſus cogitationes eorũ, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?

5 Quid eſt facilius, dicere: Dimittuntur tibi peccata tua; an dicere: Surge, & ambula?

6 Ut autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

7 Et ſurrexit, & abiit in domum ſuam.

8 Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificaverunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.

B 9 * Et cùm tranſiret inde Jeſus, vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et ſurgens, ſecutus eſt eum.

* Mar. 2. b.14. Luc. 5.e.17.

10 Et factum eſt diſcumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes, diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus.

11 Et videntes Phariſæi, dicebant diſcipulis ejus: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat Magiſter veſter?

12 At Jeſus audiens, ait: Non eſt opus valentibus medicus, ſed malè habentibus.

13 Euntes autem diſcite quid eſt: * Miſericordiam volo, & non ſacrificium: Non enim veni vocare juſtos,* ſed peccatores.

* Oſee 6. * Inf. 12. a.7. * 1. Timoth. 1.ſ.15.

14 Tunc acceſſerunt ad eum diſcipuli Joannis, dicentes: * Quare nos, & Phariſæi, jejunamus frequenter: diſcipuli autem tui non jejunant?

* Mar. 2.c.8. Luc. 5.f.33.

15 Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filij ſponſi lugere quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus: & tunc jejunabunt.

16 Nemo autem immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus: tollit enim plenitudinem ejus à veſtimento, & pejor ſciſſura fit.

C 17 Neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt, & ambo conſervantur.

18 * Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus acceſſit, & adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modò defuncta eſt: ſed veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet.

* Mar. 5.c.22. Luc. 8.f.41.

19 Et ſurgens Jeſus, ſequebatur eum, & diſcipuli ejus.

20 * Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus.

* Mar. 5.c.25. Luc. 8.f.43.

21 Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantùm veſtimentum ejus, ſalva ero.

22 At Jeſus converſus, & videns eam, dixit: Confide filia, fides tua te ſalvam fecit. Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora.

23 Et cùm veniſſet Jeſus in domum principis, & vidiſſet tibicines & turbam tumultuantem, dicebat:

24 Recedite: non eſt enim mortua puella, ſed dormit. Et deridebant eum.

25 Et cùm ejecta eſſet turba, intravit: & tenuit manum ejus. Et ſurrexit puella.

26 Et exiit fama hæc in univerſam terram illam.

27 Et tranſeunte inde Jeſu, ſecuti ſunt eum duo cæci, clamantes, & dicentes: Miſerere noſtri, fili David.

28 Cùm autem veniſſet domum, acceſſerunt ad eum cæci. Et dicit ei Jeſus: Creditis quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine. D

29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundùm fidem veſtram fiat vobis.

30 Et aperti ſunt oculi eorum: & comminatus eſt illis Jeſus, dicens: Videte ne quis ſciat.

31 Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa.

32 Egreſſis autem illis, * ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.

* Inf. 12.b.22. Luc. 11.b.14.

33 Et ejecto dæmonio, locutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ, dicentes: Nunquam apparuit ſic in Iſraël.

34 Phariſæi autem dicebant: In principe dæmoniorum ejicit dæmones.

35 * Et circuibat Jeſus omnes civitates & caſtella, docens in ſynagogis eorum, & prædicans evangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.

* Mar. 6.a.6.

36 Videns autem turbas, miſertus eſt eis: quia erant vexati, & jacentes ſicut oves non habentes paſtorem.

37 Tunc dicit diſcipulis ſuis: Meſſis * quidem multa, operarij autem pauci.

* Luc. 10.a.2.

38 Rogate ergo Dominum Meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.

Caput

CAPUT X.

Legatio ac inſtructio duodecim Apoſtolorum (quorum hic nomina recenſentur) ad evangelizandum Iudæis, & dæmoniacos infirmóſque curandos: qui adverſus mala hic imminentia præmonentur & roborantur: Chriſtus non venit ut mittat pacem, ſed gladium, ipſéque coram hominibus confitendus eſt, neque quidquam ejus amori præponendum: honorans autem alios propter Chriſtum, honorat Chriſtum, & ita mercedem recipiet.

1 ET convocatis duodecim diſcipulis ſuis,
A dedit illis poteſtatem ſpirituum immun-
Mar. 3. b. 13. dorum, ut ejicerent eos, & curarent omnem
Luc. 6. b. languorem, & omnem infirmitatem.
13. 9. a. 2 Duodecim autem Apoſtolorum nomina
1. ſunt hæc. Primus, Simon, qui dicitur Petrus,
& Andræas frater ejus.
3 Jacobus Zebedæi, & Joannes frater ejus,
Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, Jacobus Alphæi, & Thaddeus,
4 Simon Chananæus, & Judas Iſcariotes,
qui & tradidit eum.
5 Hos duodecim miſit Jeſus; præcipiens eis,
dicens: in viam gentium ne abieritis, & in civitate Samaritanorum ne intraveritis:
6 Sed potiùs ite * ad oves, quæ perierunt
* Act. 13. g. 46. domus Iſraël.
7 Euntes autem prædicate, dicentes: Quia
appropinquavit regnum cælorum.
8 Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones ejicite, gratis accepiſtis, gratis date.
9 * Nolite poſſidere aurum, neque argen-
* Marc. 6. a. 8. tum, neque pecuniam in zonis veſtris:
Luc. 9. a. 3. 10. a. 4. 10 Non peram in via, neque duas tunicas,
neque calceamenta, neque virgam: dignus
enim eſt operarius cibo ſuo.
11 In quamcumque autem civitatem aut
B caſtellum intraveritis, interrogate, quis in ea
dignus ſit: & ibi manete donec exeatis.
12 Intrantes autem in domum, ſalutate eam,
dicentes: Pax huic domui.
13 Et ſi quidem fuerit domus illa digna,
veniet pax veſtra ſuper eam: ſi autem non fuerit digna, pax veſtra revertetur ad vos.
14 Et quicúmque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros: exeúntes foràs de domo
vel civitate, excutite pulverē de pedib⁹ veſtris.
15 Amen dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die judicij, quàm illi civitati.
16 * Ecce ego mitto vos ſicut oves in me-
* Luc. 10. a. 3. dio luporum. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes: & ſimplices ſicut columbæ.
17 Cavete autem ab hominibus. Tradent
enim vos in conciliis & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos:
18 Et ad præſides & ad reges ducemini propter me, in teſtimonium illis, & gentibus.
19 * Cùm autem tradent vos, nolite cogi-
C tare quomodo aut quid loquamini: dabitur
enim vobis in illa hora, quid loquamini.
20 Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed
Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.
21 Tradet autem frater fratrem in mortem,
& pater filium: & inſurgent filij in parentes,
& morte eos afficient:
22 Et eritis odio omnibus propter nomen
meum: qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.
23 Cùm autem perſequentur vos in civitate
iſta, fugite in aliam. Amen dico vobis, non
conſummabitis civitates Iſraël, donec veniat
Filius hominis.
24 * Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, * Luc.
nec ſervus ſuper Dominum ſuum. 6. f. 40.
25 Sufficit diſcipulo, ut ſit ſicut magiſter Ioan. 13.
ejus; & ſervo, ſicut dominus ejus. Si patrem- b. 16. 15.
familias Beelzebub vocaverunt, quanto ma- c. 20.
gis domeſticos ejus?
26 Ne ergo timueritis eos. * Nihil enim eſt * Mar.
opertum, quod non revelabitur; occultum, 4. c. 22.
quod non ſcietur. Luc 8. b. 17. 12.
27 Quod dico vobis in tenebris, dicite in a. 2.
lumine: & quod in aure auditis, prædicate
ſuper tecta.
28 Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed
potiùs timete eum, qui poteſt & animam &
corpus perdere in gehennam.
29 * Nónne duo paſſeres aſſe væneunt: & * 2. Reg.
unus ex illis non cadet ſuper terram ſine pa- 14. c. 11.
tre veſtro? Act. 27.
30 Veſtri autem capilli capitis omnes nu- f. 34. * Mar.
merati ſunt. 8. d. 38.
31 Nolite ergo timere; multis paſſeribus Luc. 9. c.
meliores eſtis vos. 26. 12. b. 8.
32 * Omnis ergo qui confitebitur me co- D
ram hominibus, confitebor & ego eum coram 2. Timot.
Patre meo, qui in cælis eſt: 2. b. 12.
33 Qui autem negaverit me coram homi- * Luc.
nibus, negabo & ego eum coram Patre meo, 12. g. 51.
qui in cælis eſt.
34 * Nolite arbitrari quia pacem venerim
mittere in terram: non veni pacem mittere, * Mich.
ſed gladium. 7. b. 6.
35 Veni enim ſeparare hominem adverſus
patrem ſuum, & filiam adverſus matrem
ſuam, & nurum adverſus ſocrum ſuam.
36 * Et inimici hominis, domeſtici ejus. * Luc.
37 * Qui amat patrem aut matrem plus 14. f. 26.
quàm me, non eſt me dignus: & qui amat fi- * Inf. 16.
lium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus. d. 24.
38 Et qui non accipit crucem ſuam, & ſe- Mar. 8. d. 34.
quitur me, non eſt me dignus. Luc. 14. f. 27.
39 Qui invenit animam ſuam, perdet illam:
& qui * perdiderit animam ſuam propter me,
inveniet eam. * Luc. 9.
40 * Qui recipit vos, me recipit: & qui me c. 24. 17.
recipit, recipit eum, qui me miſit. g. 33. Ioan.
41 Qui recipit prophetam in nomine pro- 12. f. 25.
phetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui re- * Luc. 10. c. 16.
cipit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti Ioan.
accipiet. 13. c. 20.
42 * Et quicumque potum dederit uni ex * Mar.
minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm in 9. f. 40.
nomine diſcipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.

CAPUT XI.

Ioannes de carcere nuntios mittit ad Ieſum: quibus poſt Chriſti reſponſum abeuntibus, ipſe coram turbis laudat Ioannem: Iudæos verò pueris in foro invicem acclamantibus aſſimilat, exprobrans civitatibus obſtinatis in quibus plurimas fecerat virtutes: confeſſio Ieſu ad Patrem: oneratos ad ſe vocat Chriſtus, dicens jugum ſuum eſſe ſuave.

A 1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus, præcipiens duodecim diſcipulis ſuis, tranſiit inde ut doceret & prædicaret in civitatibus eorum.

* Luc. 7.c.18.
2 * Joannes autem cùm audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis,

3 Ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?

4 Et reſpondens Jeſus ait illis: Euntes renuntiate Joanni quæ audiſtis & vidiſtis.

* Iſa. 35.b.5. * Iſa. 61.a.1.
5 * Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, * pauperes evangelizantur:

6 Et beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me.

* Luc. 7.d.24.
7 * Illis autem abeuntibus, cœpit Jeſus dicere ad turbas de Joanne: Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam.

8 Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt.

B 9 Sed quid exiſtis videre? prophetam? Etiam dico vobis, & plus quàm prophetam.

* Mal. 3.a.1. Mar.1. a.2. Luc. 7.d.27.
10 Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt, * Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

11 Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos mulierum major Joanne Baptiſta: qui autem minor eſt in regno cælorum, major eſt illo.

12 A diebus autem Joannis Baptiſtæ uſque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

13 Omnes enim prophetæ & lex, uſque ad Joannem prophetaverunt.

* Mal. 4.b.5.
14 Et ſi vultis recipere, * ipſe eſt Elias, qui venturus eſt.

15 Qui habet aures audiendi, audiat.

C 16 Cui autem ſimilem æſtimabo generationem iſtam? Similis eſt pueris ſedentibus in foro, qui clamantes coæqualibus.

17 Dicunt: Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis: lamentavimus: & non planxiſtis.

18 Venit enim Joannes neque manducans neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet.

19 Venit filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et juſtificata eſt ſapientia à filiis ſuis.

20 Tunc cœpit exprobare civitatibus in quibus factæ ſunt plurimæ virtutes ejus, quia non egiſſent pœnitentiam.

* Luc. 10.c.13.
21 * Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida: quia, ſi in Tyro & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.

22 Verumtamen dico vobis: Tyro & Sidoni remiſſius erit in die judicij, quàm vobis.

23 Et tu Capharnaum, numquid uſque in cælum exaltaberis? uſque in infernum deſcendes: quia, ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, fortè manſiſſent uſque in hanc diem. D

24 Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remiſſius erit in die judicij, quàm tibi.

25 In illo tempore reſpondens Jeſus dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & revelaſti ea parvulis.

26 Ita pater: quoniam ſic fuit placitū ante te.

27 Omnia mihi tradita ſunt à patre meo. * Et nemo novit filium, niſi Pater: neque Patrem quis novit, niſi Filius, & cui voluerit Filius, revelare.
* Ioan. 6.c.46. 7.d.28. 8.b.19. 10.c.15.

28 Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.

29 Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde: & * invenietis requiem animabus veſtris.

30 * Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.
* Ier. 6.d.16. * 1 Ioan. 5.a.3.

CAPUT XII.

Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, manum quoque aridam ſabbato curat: Phariſæorum machinationi tacitus cedens, variòſque à ſe curatos ſilere præcipiens, implet Iſaiæ vaticinium: dæmoniaco cæco & muto curato, Phariſæos ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia blaſphemantes convincit falſum dicere; dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & de omni verbo otioſo reddendam rationem: Scribis autem & Phariſæis ſignum petentibus, dandum dicit Ionæ ſignum: & qui ſint mater & fratres ipſius.

1 IN illo tempore abiit Jeſus per ſata ſabbato: diſcipuli autem ejus eſurientes cœperunt vellere ſpicas, & manducare.
A Mar. 2.d.23. Luc. 6.1.

2 Phariſæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce diſcipuli tui faciunt quod non licet facere, ſabbatis.

3 At ille dixit eis: Non legiſtis * quid fecerit David, quando eſuriit, & qui cum eo erant:
* 1 Reg. 21.b.6.

4 Quomodo intravit in domum Dei, & panes propoſitionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, * niſi ſolis ſacerdotibus?
* Lev. 14.b.9.

5 Aut non legiſtis in lege, * quia ſabbatis ſacerdotes in templo ſabbatum violant, & ſine crimine ſunt?
* Nu. 28.b.9.

6 Dico autem vobis, quia templo major eſt hic.

7 Si autem ſciretis, quid eſt: * Miſericordiam volo, & non ſacrificium: numquam condemnaſſetis innocentes.
* 1 Reg. 15.a.22. Eccl. 4.d.17. Oſee 6.

8 Dñs enim eſt filius hominis etiam ſabbati.

9 Et cùm inde tranſiſſet, venit in ſynagogam eorum.
c.6. Sup. 9.b.13.

10 * Et ecce homo manum habens aridam, & interrogabant eum, dicentes: Si licet ſabbatis curare? ut accuſarent eum.
* Mar. 3.a.1. Luc. 6.a.6.

11 Ipſe autem dixit illis: * Quis erit ex vobis homo, qui habeat ovem unam, & ſi ceciderit
* Deut. 22.a.4.

ciderit hæc ſabbatis in foveam, nónne tenebit & levabit eam?

12 Quantò magis melior eſt homo ove? Itaque licet ſabbatis benefacere.

13 Tunc ait homini: Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.

B 14 Exeuntes autẽ Phariſæi, conſilium faciebant adverſus eum, quomodo perderent eum.

15 Jeſus autem ſciens receſſit inde: & ſecuti ſunt eum multi, & curavit eos omnes:

16 Et præcepit eis ne manifeſtum eum facerent.

17 Ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam Prophetam dicentem:

* Iſa. 42.a.1.

18 * Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo benè complacuit animæ meæ. Ponam ſpiritum meum ſuper eum, & judicium gentibus nuntiabit.

19 Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus:

20 Arundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad victoriam judicium:

21 Et in nomine ejus Gentes ſperabunt.

22 Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens, cæcus, & mutus, & curavit eum ita ut loqueretur, & videret.

23 Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant: Numquid hic eſt filius David?

* Sup. 9.d.34. Mar.3. c.22. Luc.11. b.15.

24 * Phariſæi autem audientes, dixerunt: Hic non ejicit dæmones niſi in Beelzebub principe dæmoniorum.

* Luc. 11.b.17.

25 Jeſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis: * Omne regnum diviſum contra ſe, deſolabitur, & omnis civitas, vel domus diviſa contra ſe non ſtabit.

26 Et ſi ſatanas ſatanam ejicit, adverſus ſe diviſus eſt: Quomodo ergo ſtabit regnum ejus?

27 Et ſi ego in Beelzebub ejicio dæmones, filij veſtri in quo ejiciunt? Ideo ipſi judices veſtri erunt.

28 Si autem ego in ſpiritu Dei ejicio dæmones, igitur pervenit in vos regnum Dei.

29 Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi priùs alligaverit fortem? & tunc domum illius diripiet.

C 30 Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non congregat mecum, ſpargit.

* Mar.3. d.28.29. Luc.12. b.10.

31 * Ideò dico vobis: Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus, ſpiritus autem blaſphemia non remittetur.

32 Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro.

33 Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum: aut facite arborem malam, & fructum ejus malum: ſiquidem ex fructu arbor agnoſcitur.

* Luc. 6.f.45.

34 Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cùm ſitis mali? * ex abundantia enim cordis os loquitur.

35 Bonus homo de bono theſauro profert bona: & malus homo de malo theſauro profert mala.

36 Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicij.

37 Ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.

38 Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis & Phariſæis, dicentes: Magiſter, volumus à te ſignum videre.

* Inf. 16.a.4. Luc.11. d.29. 1.Cor.1. c.22. * Ion.2. a.1.

39 Qui reſpondens ait illis: * Generatio mala & adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum * Jonæ Prophetæ.

40 Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & trib⁹ noctibus: ſic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.

D * Ion.3. b.5.

41 * Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce plus quàm Jonas hic.

* 3.Reg. 10.a.1. 2.Par.9. a.1.

42 Regina auſtri ſurget in judicio cum generatione iſta, & condemnabit eam: * quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, & ecce plus quàm Salomon hic.

* Luc. 11.c.24.

43 * Cùm autem immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit.

44 Tunc dicit: Revertar in domum meam, unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam.

* 2.Pet. 2.d.20.

45 Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi: * & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. Sic erit & generationi huic peſſimæ.

* Mar. 3.d.31. Luc.8. c.19.

46 * Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus & fratres ſtabãt foris, quærẽtes loqui ei.

47 Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant quærentes te.

48 At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?

94 Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit Ecce mater mea, & fratres mei.

50 Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt; ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt.

CAPUT XIII.

Sedens in navicula proponit turbis parabolas ſeminantis ac zizaniorum, quas etiam diſcipulis interpretatur: item parabolas de grano ſinapis, de fermento in farina occultato, de theſauro & margarita inventis; de reti in mare miſſo, quam parabolam etiam declarat, docens in patria, ait prophetam non eſſe ſine honore niſi in propria patria.

1. IN illo die exiens Jeſus de domo, ſedebat ſecus mare. A

* Mar. 4.a.1. Luc 8.a.4.

2 * Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam aſcendens ſederet, & omnis turba ſtabat in littore:

3 Et locutus eſt eis multa in parabolis, dicens: Ecce exiit qui ſeminat ſeminare.

4 Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea.

5 Alia

5 Alia autem ceciderunt in petroſa, ubi non habebant terram multam: & continuò exorta ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.

6 Sole autem orto æſtuaverunt: & quia non habebant radicem, aruerunt.

7 Alia autem ceciderunt in ſpinas: & creverunt ſpinæ, & ſuffocaverunt ea.

8 Alia autem ceciderunt in terram bonam: & dabant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud trigeſimum.

9 Qui habet aures audiendi audiat.

10 Et accedentes diſcipuli dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis?

B 11 Qui reſpondens, ait illis: Quia vobis datum eſt noſſe myſteria regni cælorum: illis autem non eſt datum.

Inf. 25.c.29. 12 *Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.

13 Ideò in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.

Iſai. 6.c.9. Mar.4.b.12. Luc.8.b.10. Ioan.12.f.40. Act. 28.f.26. Rom.11.b.8. 14 Et adimpletur in eis prophetia Iſaiæ dicentis: *Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis.

15 Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt: nequando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.

16 Veſtri autem beati oculi quia vident, & aures veſtræ quia audiunt.

C *Luc. 10.e.24.* 17 *Amen quippe dico vobis, quia multi prophetæ & juſti cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt; & audire quæ auditis, & non audierunt.

18 Vos ergo audite parabolam ſeminantis.

19 Omnis qui audit verbum regni, & non intelligit, venit malus, & rapit quod ſeminatum eſt in corde ejus: hic eſt qui ſecus viam ſeminatus eſt.

20 Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt, hic eſt, qui verbum audit, & continuò cum gaudio accipit illud:

21 Non habet autem in ſe radicem, ſed eſt temporalis: facta autẽ tribulatione & perſecutione propter verbum, cõtinuò ſcandalizatur.

22 Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis, hic eſt, qui verbum audit, & ſolicitudo ſæculi iſtius, & fallacia divitiarum, ſuffocat verbum, & ſine fructu efficitur.

23 Qui verò in terram bonam ſeminatus eſt, hic eſt, qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centeſimum, aliud autem ſexageſimum, aliud verò trigeſimum.

Mar. 4.c.26. 24 *Aliam parabolam propoſuit illis, dicens: Simile factum eſt regnum cælorum homini, qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo.

25 Cùm autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & ſuperſeminavit zizania in dio tritici, & abiit.

D 26 Cùm autem creviſſet herba, & fructum feciſſet, tunc apparuerunt & zizania.

27 Accedentes autem ſervi patrisfamilias, dixerunt ei: Dñe, nónne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? Unde ergo habet zizania?

28 Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei, Vis, imus, & colligimus ea?

29 Et ait: Non: ne fortè colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum.

30 Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus: Colligite primùm zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.

31 *Aliam parabolam propoſuit eis dicens: Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis, quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo. *Mar. 4.d.31. Luc.13. d.19.*

32 Quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus: cùm autem creverit, majus eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres cæli veniant, & habitent in ramis ejus. E

33 Aliam parabolam locutus eſt eis. *Simile eſt regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum. *Luc. 13.d.21.*

34 Hæc omnia locutus eſt Jeſus in parabolis ad turbas: & ſine parabolis nõ loquebatur eis:

35 Ut impleretur quod dictum erat per Prophetam dicentem: *Aperiam in parabolis os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi. *Pſ. 77. a.2.*

36 *Tunc, dimiſſis turbis, venit in domum: & acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus, dicentes: Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri. *Mar. 4.d.34.*

37 Qui reſpondens ait illis: Qui ſeminat bonum ſemen, eſt Filius hominis.

38 Ager autem eſt mundus. Bonum verò ſemen, hi ſunt filij regni. Zizania autem, fili ſunt nequam.

39 Inimicus autem, qui ſeminavit ea, eſt diabolus. *Meſſis verò, conſummatio ſæculi eſt. Meſſores autem, angeli ſunt. *Apoc. 14. c.15.*

40 Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: ſic erit in conſũmatione ſæculi.

41 Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno ejus omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem. F

42 Et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium.

43 *Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in regno Patris eorũ: Qui habet aures audiendi, audiat. *Sap.3. a.7. Dan. 12.a.3.*

44 Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito in agro: quem qui invenit homo, abſcondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit univerſa quæ habet, & emit agrum illum.

45 Iterùm ſimile eſt regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.

46 Inventa autem una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.

47 Iterùm ſimile eſt regnum cælorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti.

48 Quam, cùm impleta eſſet, educentes,

&

& ſecus littus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt.

49 Sic erit in conſummatione ſæculi: exibunt angeli, & ſeparabunt malos de medio juſtorum,

50 Et mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.

G 51 Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam.

52 Ait illis: Ideò omnis ſcriba doctus in regno cælorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de Theſauro ſuo nova & vetera.

53 Et factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus parabolas iſtas, tranſiit inde.

* Mar. 6 a.1. Luc. 4. d.16. 54 Et * veniens in patriam ſuam, docebat eos in ſynagogis eorum, ita ut mirarentur, & dicerent: Unde huic ſapientia hæc, & virtutes?

* Ioan. 6.e.42. 55 * Nónne hic eſt fabri filius? Nónne mater ejus dicitur Maria; & fratres ejus Jacobus, & Joſeph, & Simon, & Judas?

56 Et ſorores ejus, nónne omnes apud nos ſunt? Unde ergo huic omnia iſta?

57 Et ſcandalizabantur in eo. Jeſus autem dixit eis: Non eſt propheta ſine honore, niſi in patria ſua, & in domo ſua.

58 Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem illorum.

CAPUT XIV.

Caput Ioannis datur puellæ ſaltatrici: Ieſus quinque virorum millia in deſerto quinque panibus & duobus piſcibus ſatiat, ſublatis duodecim reliquiarum cophinis: & ſe per mare ambulans diſcipulos tempeſtate agitatos confortat, Petrumque à ſubmerſione liberat: in terra Geneſar varij curantur languores tactu veſtimenti ſui.

A 1 IN illo tempore audivit Herodes tetrarcha famam Jeſu: Mar. 6 b.14. Luc. 9 a 7.

2 Et ait pueris ſuis: Hic eſt Joannes Baptiſta: ipſe ſurrexit à mortuis, & ideo virtutes operantur in eo.

* Mar. 6.c.17. Luc. 3. d. 19. 3 * Herodes enim tenuit Joannem, & alligavit eum: & poſuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris ſui.

4 Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi habere eam.

* Inf. 21. e.26. 5 Et volens illum occidere, timuit populum: * quia ſicut prophetam eum habebant.

6 Die autem natalis Herodis ſaltavit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi.

7 Unde cum juramento pollicitus eſt ei dare quodcumque poſtulaſſet ab eo.

8 At illa præmonita à matre ſua, Da mihi, inquit, hìc in diſco caput Joannis Baptiſtæ.

9 Et contriſtatus eſt rex: propter juramentum autem, & eos qui pariter recumbebant, juſſit dari.

10 Miſitque & decollavit Joannem in carcere.

11 Et allatum eſt caput ejus in diſco, & datum eſt puellæ, & attulit matri ſuæ.

B 12 Et accedentes diſcipuli ejus, tulerunt corpus ejus, & ſepelierunt illud: & venientes nuntiaverunt Jeſu.

* Mar. 6.d.31. 13 * Quod cùm audiſſet Jeſus, ſeceſſit inde in navicula, in locum deſertum ſeorſum: & cùm audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum pedeſtres de civitatibus. Luc. 9. a. 10. Ioan. 6. a. 3.

14 Et exiens vidit turbam multam, & miſertus eſt eis, & curavit languidos eorum.

15 Veſpere autem facto, acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt locus, & hora jam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in caſtella emant ſibi eſcas.

16 Jeſus autem dixit eis: Non habent neceſſe ire: date illis vos manducare.

17 Reſponderunt ei: * Non habemus hìc niſi quinque panes, & duos piſces. * Ioan. 6 a.9.

18 Qui ait eis: Afferte mihi illos huc.

19 Et cùm juſſiſſet turbam diſcumbere ſuper fœnum, acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, aſpiciens in cælum benedixit, & fregit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis.

20 Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos. C

21 Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & parvulis.

22 * Et ſtatim compulit Jeſus diſcipulos aſcendere in naviculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas. * Mar. 6.f.45.

23 Et dimiſſa turba, * aſcendit in montem ſolus orare. Veſpere autem facto ſolus erat ibi. * Ioan. 6.b 15.

24 Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus: erat enim contrarius ventus.

25 Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans ſuper mare.

26 Et videntes eum ſuper mare ambulantem, turbati ſunt, dicentes: Quia phantaſma eſt. Et præ timore clamaverunt.

27 Statímque Jeſus locutus eſt eis, dicens: Habete fiduciam: ego ſum, nolite timere.

28 Reſpondens autem Petrus dixit: Domine, ſi tu es, jube me ad te venire ſuper aquas. D

29 At ipſe ait: Veni. Et deſcendens Petrus de navicula, ambulabat ſuper aquam ut veniret ad Jeſum.

30 Videns verò ventum validum, timuit: & cùm cœpiſſet mergi, clamavit dicens: Domine, ſalvum me fac.

31 Et continuò Jeſus extendens manum, apprehendit eum: & ait illi: Modicæ fidei, quare dubitaſti?

32 Et cùm aſcendiſſent in naviculam, ceſſavit ventus.

33 Qui autem in navicula erant, venerunt, & adoraverunt eum, dicentes: Verè Filius Dei es.

34 * Et cùm transfretaſſent, venerunt in terram Geneſar. * Mar. 6.g.53.

35 Et cùm cognoviſſent eum viri loci illius, miſerunt in univerſam regionem illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes.

36 Et rogabant eum ut vel fimbriam veſtimenti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt ſalvi facti ſunt.

CAPUT XV.

Pharisæorum de lavandis manibus aliisque rebus traditiones quas Dei mandatis præponebant: & quæ sint coinquinantia hominem: mulier Chananæa perseveranti fide ac supplicatione impetrat filiæ curationem: Iesus curatis juxta mare Galilææ variis languoribus, quatuor virorum millia septem panibus paucisque pisciculis satiat, sublatis septem sportarum reliquiis.

A 1 TUnc acceſſerunt ad eum ab Jeroſolymis
* Mar. Scribæ,& Phariſæi, dicentes:
7.a.1. 2 * Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur
* Mar. traditionem ſeniorum? non enim lavant ma-
7.a.5. nus ſuas cùm panem manducant.
3 Ipſe autem reſpondens ait illis: Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram? Nam Deus dixit:
* Exod. 4 * Honora patrem, & matrem; &: * Qui
20.c.12. maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.
Deut. 5 Vos autem dicitis: Quicumque dixerit
5 b.16. patri, vel matri, Munus quodcumque eſt ex
Eph. 6.a.2. me, tibi proderit:
* Exod. 6 Et non honorificabit patrem ſuum, aut
21.c.17. matrem ſuam: & irritum feciſtis mandatum
B Dei propter traditionem veſtram:
Lev.20. b.9. 7 Hypocritæ, benè prophetavit de vobis
Prov. Iſaias, dicens:
20.c.20. 8 * Populus hic labiis me honorat, cor au-
* Iſa. 29.d.13. tem eorum longè eſt à me.
Mar. 9 Sine cauſa autem colunt me, docentes
7.a.6. doctrinas, & mandata hominum.
10 Et convocatis ad ſe turbis, dixit eis: Audite, & intelligite.
11 Non quod intrat in os, coinquinat hominem: ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.
12 Tunc accedentes diſcipuli ejus, dixerunt ei: Scis quia Phariſæi audito verbo hoc, ſcandalizati ſunt?
* Ioan. 13 At ille reſpondens ait: * Omnis planta-
15.a.2. tio, quam non plantavit Pater meus cæleſtis, eradicabitur.
* Luc. 14 Sinite illos: * cæci ſunt, & duces cæco-
6 e.39. rum: cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt.
* Mar. 15 * Reſpondens autem Petrus dixit ei:
7.c.17. Ediſſere nobis parabolam iſtam.
16 At ille dixit: Adhuc & vos ſine intellectu eſtis?
17 Non intelligitis, quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur?
18 Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem:
C 19 De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ.
20 Hæc ſunt quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.
* Mar. 21 * Et egreſſus inde Jeſus, ſeceſſit in partes
7.c.24. Tyri & Sidonis.
22 Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa clamavit, dicens ei: Miſerere mei Dñe fili David: filia mea malè à dæmonio vexatur.
23 Qui non reſpondit ei verbum. Et accedentes diſcipuli ejus rogabant eum, dicentes: Dimitte eam: quia clamat poſt nos.
24 Ipſe autem reſpondens ait: Non ſum miſ-
ſus niſi * ad oves, quæ perierunt domus Iſraël. * Sup.
25 At illa venit, & adoravit eum, dicens: 10.a.6.
Domine, adjuva me. Ioan.
26 Qui reſpondens ait: Non eſt bonum ſu- 10.a.3.
mere panem filiorum, & mittere canibus.
27 At illa dixit, Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.
28 Tunc reſpondens Jeſus, ait illi: O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. Et ſanata eſt filia ejus ex illa hora.
29 Et cùm tranſiſſet inde Jeſus, venit ſecus Mare Galilææ: & aſcendens in montem, ſedebat ibi.
30 * Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, D
habentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debi- * Iſa.
les, & alios multos: & projecerunt eos ad pedes 35 b.5.
ejus, & curavit eos:
31 Ita ut turbæ mirarentur, videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: & magnificabant Deum Iſraël.
32 * Jeſus autem, convocatis diſcipulis ſuis, * Mar.
dixit: Miſereor turbæ, quia triduo jam per- 8.a.1.
ſeverant mecum, & non habent quod manducent: & dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via.
33 Et dicunt ei diſcipuli: Unde ergo nobis in deſerto panes tantos, ut ſaturemus turbam tantam?
34 Et ait illis Jeſus: Quot habetis panes? At illi dixerunt: Septem, & paucos piſciculos.
35 Et præcepit turbæ, ut diſcumberent ſuper terram.
36 Et accipiens ſeptem panes, & piſces, & gratias agens fregit, & dedit diſcipulis ſuis, & diſcipuli dederunt populo.
37 Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt. Et quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptem ſportas plenas.
38 Erant autem qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos & mulieres.
39 Et, dimiſſa turba aſcendit in naviculam: & venit in fines Magedan.

CAPUT XVI.

Iesus signi petitione ipsum tentantes arguit, quod signa temporum non dijudicarent: jubet discipulos cavere a fermento Pharisæorum ac Sadducæorum: ipsósque interrogat quem ipsum esse dicant, & Petro post illius responsionem promittit claves regni cælorum: suam autem passionem prædicens, à Petro increpatur: propter quod satanam ipsum appellat, docens quemque propriam crucem tollere, & Deum unicuique juxta sua opera redditurum.

1 ET acceſſerunt ad eum Phariſæi & Saddu- A
cæi tentantes: & rogaverunt eum ut ſi- * Mar.
gnum de cœlo oſtenderet eis. 8.b.11.
2 At ille reſpondens, ait illis: * Facto veſ- * Luc.
pere dicitis: Serenum erit, rubicundum eſt 12.g.54.
enim cælum;
3 Et manè: Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte cælum.

4 Faciem ergo cæli dijudicare noſtis: ſigna
*Sup. autem temporum non poteſtis ſcire? * Gene-
12.e.39. ratio mala & adultera ſignum quærit: & ſi-
Ion. gnum non dabitur ei, niſi ſignum Jonæ Pro-
2.a.1. phetæ. Et relictis illis, abiit.
5 Et cùm veniſſent diſcipuli ejus trans fre-
tum, obliti ſunt panes accipere.
*Mar. 6 Qui dixit illis: * Intuemini, & cavete à
8.b.15. fermento Phariſæorum, & Sadducæorum.
Luc. 12. 7 At illi cogitabant intra ſe dicentes: Quia
a.1. panes non accepimus.
8 Sciens autem Jeſus, dixit: Quid cogitatis in-
tra vos modicæ fidei, quia panes non habetis?
9 Nondum intelligitis, neque recordamini
B * quinque panum in quinque millia homi-
*Sup. num, & quot cophinos ſumpſiſtis?
14.b.17. 10 Neque * ſeptem panum in quatuor
Ioan. 6.a.9. millia hominum, & quot ſportas ſumpſiſtis?
*Sup. 11 Quare non intelligitis, quia non de pane
15.d.34. dixi vobis: Cavete à fermento Phariſæorum, &
Sadducæorum?
12 Tunc intellexerunt, quia non dixerit
cavendum à fermento panum, ſed à doctrina
Phariſæorum, & Sadducæorum.
*Mar. 13 * Venit autem Jeſus in partes Cæſareæ
8.c.27. Philippi: & interrogabat diſcipulos ſuos, di-
cens: Quem dicunt homines eſſe Filium ho-
minis?
C 14 At illi dixerunt: * Alij Joannem Bapti-
*Mar. ſtam, alij autem Eliam, alij verò Jeremiam, aut
8.c.28. Luc. unum ex prophetis.
9.b.19. 15 Dicit illis Jeſus: Vos autem quem me
eſſe dicitis?
*Ioan. 16 Reſpondens Simon Petrus dixit: * Tu
6.g.70. es Chriſtus, Filius Dei vivi.
17 Reſpondens autem Jeſus, dixit ei: Beatus
es Simon Bar-Jona: quia caro & ſanguis non
revelavit tibi, ſed pater meus, qui in cælis eſt.
*Ioan. 18 * Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſu-
1.f.42. per hanc petram ædificabo Eccleſiam meam,
& portæ inferi non prævalebunt adverſus
eam.
*Iſai. 19 * Et tibi dabo claves regni cælorum. Et *
22.f.22. quodcumque ligaveris ſuper terram, erit li-
*Ioan. gatum & in cælis: & quodcumque ſolveris ſu-
20.f.23. per terram, erit ſolutum & in cælis.
20 Tunc præcepit diſcipulis ſuis, ut nemi-
ni dicerent quia ipſe eſſet Jeſus Chriſtus.
D 21 Exinde cœpit Jeſus oſtendere diſcipulis
ſuis, quia oporteret eum ire Jeroſolymam, &
multa pati à ſenioribus, & Scribis, & princi-
pibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die re-
ſurgere.
22 Et aſſumens eum Petrus, cœpit incre-
pare illum dicens: Abſit à te, Domine: non
erit tibi hoc.
*Mar. 23 Qui converſus, dixit Petro: * Vade poſt
8.d.33. me ſatana, ſcandalum es mihi: quia non ſapis
ea quæ Dei ſunt, ſed ea, quæ hominum.
24 Tunc Jeſus dixit diſcipulis ſuis: * Si quis
*Sup. vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, &
10.d.38. tollat crucem ſuam, & ſequatur me.
Lu.c.9.c. 25 * Qui enim voluerit animam ſuam ſal-
vam facere, perdet eam: qui autem perdiderit 23.14. f.17.
animam ſuam propter me, inveniet eam. *Luc
26 Quid enim prodeſt homini, ſi mundum 17.g.33.
univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimen- Ioan.
tum patiatur? Aut quam dabit homo com- 12.d.25.
mutationem pro anima ſua?
27 Filius enim hominis venturus eſt in glo-
ria Patris ſui cum angelis: * & tunc reddet *Act.
unicuique ſecundùm opera ejus. 17.g.31. Rom.
28 Amen dico vobis,* ſunt quidam de hîc 2.a.6.
ſtantibus, qui non guſtabunt mortem donec *Mar. 8.d.39.
videant Filium hominis venientem in regno Luc.
ſuo. 9.c.27.

Caput XVII.

Chriſti in monte transfiguratio, quam jubet diſcipulos ſilentio ſervare, donec à mortuis reſurgat: Eliam dicit venturum imo jam veniſſe, ſed cognitum non fuiſſe, nempe Joannem Baptiſtam: puerum lunaticum curat quem diſcipuli ob modicam fidem curare non potuerant: oſtendens quanta ſint virtutis fides ſimilis grano ſinapis, jejunium & oratio: paſſionem ſuam prædicit: pro ſe quoque & Petro didrachma ſolvit, invento in ore piſcis ſtatere.

1 ET poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum, & Ja- A
cobum, & Joannem fratrem ejus, & ducit Mar 9.a.1. Luc.
illos in montem excelſum ſeorſum: 9.d.28.
2 Et transfiguratus eſt ante eos. Et reſplen-
duit facies ejus ſicut ſol: veſtimenta autem ejus
facta ſunt alba ſicut nix.
3 Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias
cum eo loquentes.
4 Reſpondens autem Petrus, dixit ad Je-
ſum: Domine, bonum eſt nos hîc eſſe: ſi vis,
faciamus hîc tria tabernacula, tibi unum,
Moyſi unum, & Eliæ unum.
5 Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida
obumbravit eos. * Et ecce vox de nube, di- *Sup.
cens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo 3.d.17.
mihi benè complacui: ipſum audite. 2.Pet. 1.d.17.
6 Et audientes diſcipuli ceciderunt in fa-
ciem ſuam, & timuerunt valdè.
7 Et acceſſit Jeſus, & tetigit eos: dixítque
eis: Surgite, & nolite timere.
8 Levantes autem oculos ſuos, neminem vi-
derunt, niſi ſolum Jeſum.
9 Et deſcendentibus illis de monte, præce- B
pit eis Jeſus dicens: Nemini dixeritis viſio-
nem, donec Filius hominis à mortuis reſurgat.
10 Et interrogaverunt eum diſcipuli di-
centes: * Qui ergo Scribæ dicunt quòd *Mar.
Eliam oporteat primum venire? 9.b.10.
11 * At ille reſpondens, ait eis: Elias qui- *Mar.
dem venturus eſt, & reſtituet omnia. 4.b.5.
12 Dico autem vobis, * quia Elias jam ve- *Sup.
nit, & non cognoverunt eum, * ſed fecerunt in 11.b.14.
eo quæcumque voluerunt. Sic & Filius ho- *Sup. 14.a.10.
minis paſſurus eſt ab eis.
13 Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de
Joanne Baptiſta dixiſſet eis.
14 * Et cùm veniſſet ad turbam, acceſſit ad *Mar.
eum homo genibus provolutus ante eum, di- 9.c.16. Luc.
cens: Domine, miſerere filio meo, quia lunati- 9.e.38.
cus eſt, & malè patitur: nam ſæpe cadit in
ignem, & crebrò in aquam.

 15 Et

15 Et obtuli eum diſcipulis tuis, & non potuerunt curare eum.

16 Reſpondens autem Jeſus, ait: O generatio incredula, & perverſa, quouſque ero vobiſcum? uſquequò patiar vos? Afferte huc illum ad me.

C 17 Et increpavit illum Jeſus, & exiit ab eo dæmonium, & curatus eſt puer ex illa hora.

18 Tunc acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum ſecretò, & dixerunt: Quare nos non potuimus ejicere illum?

19 Dixit illis Jeſus: Propter incredulitatem
* Luc. 17.b.6. veſtram.* Amen quippe dico vobis, ſi habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, Tranſi hinc illuc, & tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis.

20 Hoc autem genus non ejicitur niſi per orationem, & jejunium.

21 Converſantibus autem eis in Galilæa,
* Infr. 20.b.18. Mar. 9. e.30. Luc. 9.f.44. dixit illis Jeſus: * Filius hominis tradendus eſt in manus hominum:

22 Et occident eum, & tertia die reſurget.
D Et contriſtati ſunt vehementer.

23 Et cùm veniſſent Capharnaum, acceſſerunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magiſter veſter non ſolvit didrachma?

24 Ait: Etiam. Et cùm intraſſet in domum, prævenit eum Jeſus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cenſum? à filiis ſuis, an ab alienis?

25 Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Jeſus, Ergo liberi ſunt filij.

26 Ut autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore ejus, invenies ſtaterem: illum ſumens, da eis pro me, & te.

CAPUT XVIII.

Propoſito parvulo docet quiſnam maior ſit in regno cælorum, & quàm ſit à puſillorum ſcandalo cavendum: quomodo frater in nos peccans debeat corripi, & Eccleſiam non audiens pro ethnico haberi, poteſtate ligandi atque ſolvendi diſcipulis tradita: docet etiam, quàm ſit apud Deum efficax duorum petitio ſibi conſentientium & quoties fratri in nos peccanti ſit ignoſcendum, accommodata ad hoc parabola de rege rationem cum ſervis ſuis ineunte.

A 1. IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum,
Mar. 9.e.33. Luc. 9.f.46. dicentes: Quis, putas, major eſt in regno cælorum?

2 * Et advocans Jeſus parvulum, ſtatuit eum in medio eorum,
* inf. 19.b.14. * 1.Cor. 14.d.20.

3 Et dixit: Amen dico vobis, niſi converſi fueritis, & * efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum.

4 Quicumque ergo humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic eſt major in regno cælorum.

5 Et qui ſuſceperit unum parvulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.

* Mar. 9.f.41. Luc 17.a.2. 6 * Qui autem ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.

7 Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim ut veniant ſcandala: verumtamen væ homini illi, per quem ſcandalum venit.

B 8 * Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te; abſcide eum, & projice abs te: bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem vel claudum, quàm duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. * Sup. 5.e.30. Mar. 9.g.42.

9 Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te: bonum tibi eſt cum uno oculo in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

10 Videte ne contemnatis unum ex his puſillis: dico enim vobis, * quia Angeli eorum in cælis ſemper vident faciem patris mei, qui in cælis eſt. * Pſ. 33.b.8.

11 * Venit enim filius hominis ſalvare quod perierat. * Luc. 19.b.10.

12 * Quid vobis videtur? ſi fuerint alicui centum oves, & erraverit una ex eis: nónne relinquit nonaginta novem in montibus, & vadit quærere eam quæ erravit? * Luc. 15.a.4.

13 Et ſi contigerit ut inveniat eam: Amen dico vobis, quia gaudet ſuper eam magis quàm ſuper nonaginta novem, quæ non erraverunt.

14 Sic non eſt volútas ante Patrem veſtrum, qui in cælis eſt, ut pereat unus de puſillis iſtis.

15 * Si autem peccaverit in te frater tuus? vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum, ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum. * Lev. 19 c.17. Eccli. 19 b.13. Luc. 17 a.3. Iac.5. d. 9.

16 Si autem te non audierit: adhibe tecum adhuc unum, vel duos, * ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum.

17 * Quòd ſi non audierit eos: dic eccleſiæ: ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. C * Deut. 19.d 15 Ioan. 8 b.17. 2. Cor. 13.a.1. Heb. 10. c.28.

18 * Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo. * 1.Cor. 5.a.4. 2.Th.ſ. 3.d. 14. * Ioan. 20.c.23.

19 Iterùm dico vobis, quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis à patre meo, qui in cælis eſt.

20 Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.

21 Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: * Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? uſque ſepties? * Luc. 17.a.4.

22 Dicit illi Jeſus: Non dico tibi uſque ſepties; ſed uſque ſeptuagies ſepties.

23 Ideò aſſimilatum eſt regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis.

24 Et cùm cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.

25 Cùm autem non haberet unde redderet, juſſit eum dominus ejus venumdari, & uxoré ejus, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.

26 Procidens autem ſervus ille, orabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. D

27 Miſertus

27 Miſertus autem Dominus ſervi illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit ei.

28 Egreſſus autem ſervus ille, invenit unum de conſervis ſuis, qui debebat ei centum denarios: & tenens ſuffocabat eum, dicens: Redde quod debes.

29 Et procidens conſervus ejus, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

30 Ille autem noluit: ſed abiit, & miſit eum in carcerem, donec redderet debitum.

31 Videntes autem conſervi ejus quæ fiebant, contriſtati ſunt valdè: & venerũt, & narraverunt domino ſuo omnia quæ facta fuerãt.

32 Tunc vocavit illum dominus ſuus: & ait illi: Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi quoniam rogaſti me:

33 Nonne ergo oportuit & te miſereri conſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?

34 Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum.

35 Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.

CAPUT XIX.

Matrimonium docet ex ſua inſtitutione eſſe indiſſolubile, nec uxorem extra cauſam fornicationis poſſe dimitti: inter varios eunuchos laudat illos qui ſe caſtrarunt propter regnum cælorum: parvulis manus imponit: adoleſcens qui omnia ſe ſervaſſe præcepta dicebat, audito Chriſti conſilio de omnibus vendendis abit triſtis: difficile ergo aſſerit divitem intrare regnum cælorum: & quid illis præmii ſit qui omnibus relictis ipſum ſequuntur

A 1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus
* Marc. 10. a. 1. ſermones iſtos, migravit à Galilæa, & * venit in fines Judææ trans Jordanem,

2 Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, & curavit eos ibi.

* Marc. 10. a. 2. 3 * Et acceſſerunt ad eum Phariſæi tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere uxorem ſuam, quacumque ex cauſa?

* Geneſ. 1. d. 27. 4 Qui reſpondens, ait eis: Non legiſtis, quia * qui fecit hominem ab initio, maſculum & feminam fecit eos? & dixit:

* Geneſ. 2. d. 24. 1. Cor. 6. d. 16. Epheſ. 5. g. 31. 5 * Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.

6 Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo nõ ſeparet.

B 7 Dicunt illi: * Quid ergo Moyſes mandavit dare libellum repudij, & dimittere?
* Deut. 24. a. 1.

8 Ait illis: Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras: ab initio autem non fuit ſic.

* Sup. 5. e. 32. Marci 10. b. 11. Luc. 16. e. 18. 1. Cor. 7. b. 10. 9 * Dico autem vobis, quia quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam duxerit, mœchatur.

10 Dicunt ei diſcipuli ejus: Si ita eſt cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere.

11 Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt.

12 Sunt enim Eunuchi, qui de matris utero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi, qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi, qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum cælorum. Qui poteſt capere, capiat.

13 * Tunc oblati ſunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, & oraret. Diſcipuli autem increpabant eos. * Marc. 10. b. 13. Luc. 18. c. 15.

14 Jeſus verò ait eis: * Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium eſt enim regnum cælorum. * Sup. 18. a. 3.

15 Et cùm impoſuiſſet eis manus, abiit inde.

16 * Et ecce unus accedens, ait illi: Magiſter bone, quid boni faciam ut habeam vitam æternam? * Marc. 10. b. 17. Luc. 18. d. 18.

17 Qui dixit ei. Quid me interrogas de bono? Unus eſt bonus Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.

18 Dicit illi: Quæ? Jeſus autem dixit: * Non homicidiũ facies: Non adulteraberis: Nõ facies furtum: Non falſum teſtimonium dices: C * Exod. 20. c. 13.

19 Honora patrem tuum, & matrem tuam: & diliges proximum tuum ſicut teipſum.

20 Dicit illi adoleſcens: omnia hæc cuſtodivi à juventute mea, quid adhuc mihi deeſt?

21 Ait illi Jeſus: Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo: & veni, ſequere me.

22 Cùm audiſſet autẽ adoleſcens verbũ, abiit triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones.

23 Jeſus autem dixit diſcipulis ſuis: Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cælorum.

24 Et iterùm dico vobis: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum cælorum.

25 Auditis autem his, diſcipuli mirabantur valdè, dicentes: Quis ergo poterit ſalvus eſſe? D

26 Aſpiciens autem Jeſus, dixit illis: Apud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt.

27 Tunc reſpondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis?

28 Jeſus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cùm ſederit Filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſraël.

29 Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.

30 * Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſimi primi. * Inf. 20. b. 16. Marc. 10. e. 31. Luc. 13. f. 30.

CAPUT XX.

Parabolam proponit de operariis in vineam conductis, quorum ultimis idem datur denarius cum primis: Jeſus diſcipulis paſſionem ac reſurrectionem ſuam prædicit: & occaſione ambitionis filiorum Zebedæi docet diſcipulos, quod non poteſtate & oſtenſione dominii, ſed officio miniſterii debeant eſſe majores: egrediens vero Jericho duos cæcos illuminat.

1 SImile eſt regnum cælorum homini patrifamilis, qui exiit primo mane conduce- A

re operarios in vineam ſuam.
2 Conventione autem facta cum operariis
ex denario diurno, miſit eos in vineam ſuam.
3 Et egreſſus circa horam tertiam, vidit
alios ſtantes in foro otioſos,
4 Et dixit illis: Ite & vos in vineam meam,
& quod juſtum fuerit dabo vobis.
5 Illi autem abierunt. Iterùm autem exiit
circa ſextam & nonam horam: & fecit ſimiliter.
6 Circa undecimam verò exiit, & invenit
alios ſtantes, & dicit illis: Quid hîc ſtatis to-
ta die otioſi?
7 Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Di-
cit illis: Ite & vos in vineam meam.
8 Cum ſerò autem factum eſſet, dicit Domi-
nus vineæ procuratori ſuo: Voca operarios, &
redde illis mercedem, incipiens à noviſſimis
uſque ad primos.
B 9 Cùm veniſſent ergo qui circa undecimam
horam venerant, acceperũt ſingulos denarios.
10 Venientes autem & primi, arbitrati ſunt,
quòd plus eſſent accepturi: acceperunt autem
& ipſi ſingulos denarios.
11 Et accipientes murmurabant adverſus
patremfamilias,
12 Dicentes: Hi noviſſimi una hora fecerunt,
& pares illos nobis feciſti, qui portavimus
pondus diei, & æſtus.
13 At ille reſpondens uni eorum, dixit: Ami-
ce non facio tibi injuriam: nónne ex denario
conveniſti mecum?
14 Tolle quod tuum eſt, & vade: volo au-
tem & huic noviſſimo dare ſicut & tibi.
15 Aut non licet mihi quod volo, facere? an
oculus tuus nequam eſt: quia ego bonus ſum?
16 * Sic erunt noviſſimi primi, & primi no-
* Sup. 19.d.30. Mar.10. e.31. Luc 13.f.10. viſſimi: multi enim ſunt vocati, pauci verò
electi.
17 * Et aſcendens Jeſus Jeroſolymam, aſſum-
pſit duodecim diſcipulos ſecretò, & ait illis:
C 18 Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & filius
* Mar. 10.e.32. Luc. 18.f.31. hominis tradetur principibus ſacerdotum, &
Scribis, & condemnabunt eum morte,
19 Et tradent eum Gentibus ad illuden-
dum, & flagellandum, & crucifigendum, &
tertia die reſurget.
* Mar. 10.e.35. 20 * Tunc acceſſit ad eum mater filiorum
Zebedæi cum filiis ſuis, adorans & petens ali-
quid ab eo.
21 Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic ut
ſedeant hi duo filij mei, unus ad dexteram
tuam: & unus ad ſiniſtram, in regno tuo.
22 Reſpondens autem Jeſus, dixit: Neſcitis
quid petatis. Poteſtis bibere calicem, quem
ego bibiturus ſum? Dicunt ei: Poſſumus.
23 Ait illis: Calicem quidem meum bibe-
tis: ſedere autem ad dexteram meam vel ſini-
ſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus
paratum eſt à Patre meo.
24 Et audientes decem, indignati ſunt de
* Mar. 10.f.41. Luc. 22. c.25. duobus fratribus.
25 * Jeſus autem vocavit eos ad ſe, & ait:
Scitis quia principes gentium dominantur
eorum: & qui majores ſunt, poteſtatem exer-
cent in eos.
26 Non ita erit inter vos: ſed quicumque vo-
luerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter:
27 Et qui voluerit inter vos primus eſſe, erit D
veſter ſervus.
28 * Sicut filius hominis non venit miniſtra- * Philip. 2.a.7.
ri, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam, re-
demptionem pro multis.
29 * Et egredientibus illis ab Jericho, ſecu- * Mar. 10.g.46. Luc. 18.f.35.
ta eſt eum turba multa:
30 Et ecce duo cæci ſedentes ſecus viam,
audierunt quia Jeſus tranſiret: & clamaverunt,
dicentes: Domine miſerere noſtri, fili Da-
vid.
31 Turba autem increpabat eos ut tacerent.
At illi magis clamabant, dicentes: Domine,
miſerere noſtri, fili David.
32 Et ſtetit Jeſus, & vocavit eos, & ait: Quid
vultis ut faciam vobis?
33 Dicunt illi: Domine, ut aperiantur ocu-
li noſtri.
34 Miſertus autem eorum Jeſus, tetigit ocu-
los eorum. Et confeſtim viderunt, & ſecuti
ſunt eum.

CAPUT. XXI.

Ieſus ſuper aſinam Ieruſalem cum triumpho ingreſſus, negotiatores de templo ejicit, & Phariſæis de triumpho indignantibus reſpondet: diſcipulis autem de ficulnea Chriſti verbo areſacta mirantibus, declarat fidei efficaciam: interrogationem de ſua poteſtate retundit quæſtione de Ioannis baptiſmo: & ex parabolis de homine duos filios habente, & de patrefamilias, cujus vinitores poſt alios ſervos, etiam filium vineæ heredem occiderant, prædicit regnum Dei à Iudæis ad Gentes transferendum.

1 ET cùm appropinquaſſent Jeroſolymis, & A
veniſſent Bethphage ad Montem olive- * Mar. 11.a.1. Luc. 19.c.29.
ti, tunc Jeſus miſit duos diſcipulos,
2 Dicens eis: Ite in caſtellum, quod contra
vos eſt, & ſtatim invenietis aſinam alligatam,
& pullum cum ea: ſolvite, & adducite mihi:
3 Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite quia
Dominus his opus habet: & confeſtim dimit-
tet eos.
4 Hoc autem totum factum eſt, ut adim-
pleretur quod dictum eſt per Prophetam di-
centem:
5 * Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit * Iſa. 62.d.11. Zach. 9.b.9. Ioan. 12.b.15.
tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, & pul-
lum filium ſubjugalis.
6 Euntes autem diſcipuli fecerunt ſicut præ-
cepit illis Jeſus.
7 Et adduxerunt aſinam, & pullum: & im-
poſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum
deſuper ſedere fecerunt.
8 Plurima autem turba ſtraverunt veſti-
menta ſua in via: alij autem cædebant ramos
de arboribus, & ſternebant in via:
9 Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ
ſequebantur, clamabant, dicentes: Hoſanna
filio David: * benedictus, qui venit in nomi- * Pſ. 117.d. 26.
ne Domini: hoſanna in altiſſimis.
10 Et cùm intraſſet Jeroſolymam, commo-
ta

Marc. 11.b.10. ta eſt univerſa civitas, dicens: Quis eſt hic?

11 Populi autem dicebant: Hic eſt Jeſus propheta à Nazareth Galilææ.

B

*Luc. 19. f.38. * Marc. 11 b.15. Luc. 19. g. 45. Ioan. 2.c.14.*

12 * Et intravit Jeſus in templum Dei, & ejiciebat omnes vendentes & ementes in templo; & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit:

** Iſa. 56 c.7. Ier. 7. b. 11. Luc. 19.g.46.*

13 Et dicit eis: Scriptum eſt: * Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.

14 Et acceſſerunt ad eum cæci, & claudi in templo: & ſanavit eos.

15 Videntes autem principes ſacerdotum, & Scribæ mirabilia, quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes: Hoſanna filio David: indignati ſunt,

** Pſ. 8.a.3.*

16 Et dixerunt ei: Audis quid iſti dicunt? Jeſus autem dixit eis: Utique nunquam legiſtis: * Quia ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem?

17 Et relictis illis, abiit foras extra Civitatem in Bethaniam: ibique manſit.

18 Manè autem revertens in civitatem eſuriit.

** Mar. 11.b.13.*

19 * Et videns fici arborem unam ſecus viam, venit ad eam: & nihil invenit in ea niſi folia tantùm, & ait illi: Numquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum. Et arefacta eſt continuò ficulnea.

** Mar. 11.c.20.*

20 * Et videntes diſcipuli, mirati ſunt, dicentes: Quomodo continuò aruit?

21 Reſpondens autem Jeſus, ait eis: Amen dico vobis, ſi habueritis fidem, & non hæſitaveritis, non ſolùm de ficulnea facietis, ſed & ſi monti huic dixeritis, Tolle, & jacta te in mare, fiet.

** Sup. 7.b.7. Marc. 11.c.24. 1. Ioan. 3.d.22.*

22 * Et omnia quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis.

** Mar. 11.d.18. Luc. 20. a.2.*

23 Et cùm veniſſet in templum, acceſſerunt ad eum docentem, principes ſacerdotum, & ſeniores populi, dicentes: * In qua poteſtate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc poteſtatem?

24 Reſpondens Jeſus dixit eis: Interrogabo vos & ego unum ſermonem: quem ſi dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua poteſtate hæc facio.

C

25 Baptiſmus Joannis unde erat? è cælo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter ſe, dicentes:

** Sup. 14.a.5.*

26 Si dixerimus, è cælo, dicet nobis: Quare ergo non crediſtis illi: Si autem dixerimus, ex hominibus, timemus turbam: * omnes enim habebant Joannem ſicut prophetam.

27 Et reſpondentes Jeſu, dixerunt: Neſcimus. Ait illis & ipſe: Nec ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.

28 Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea.

29 Ille autem reſpondens, ait: Nolo. Poſteà autem pœnitentia motus abiit.

30 Accedens autem ad alterum, dixit ſimiliter. At ille reſpondens, ait: Eo, domine, & non ivit.

31 Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Jeſus: Amen dico vobis, quia publicani, & meretrices præcedent vos in regnum Dei.

32 Venit enim ad vos Joannes in via juſtitiæ, & non crediſtis ei: publicani autem, & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitentiam habuiſtis poſtea, ut crederetis ei.

D

** Iſa. 5.a.1. Ier. 2.c.21. Mar. 12.a.1. Luc. 20.b.9.*

33 Aliam parabolam audite: * Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, & ſepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis, & peregrè profectus eſt.

34 Cùm autem tempus fructuum appropinquaſſet, miſit ſervos ſuos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus.

35 Et agricolæ, apprehenſis ſervis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidaverunt.

36 Iterùm miſit alios ſervos plures prioribus, & fecerunt illis ſimiliter.

37 Noviſſimè autem miſit ad eos filium ſuum, dicens: Verebuntur filium meum.

** Inf. 26. a.1.27. a.1. Ioan. 11.g.53.*

38 Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra ſe: * Hic eſt hæres; venite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem ejus.

39 Et apprehenſum eum ejecerunt extra vineam, & occiderunt.

40 Cum ergo venerit Dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?

41 Aiunt illi: Malos malè perdet: & vineam ſuam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus ſuis.

** Pſ. 117. c.22. Act. 4. b.11. Rom. 9. g.33. 1. Pet. 2.b.7.*

42 Dicit illis Jeſus: Numquam legiſtis in Scripturis: * Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli? A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris?

43 Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus.

44 Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, confringetur: ſuper quem verò ceciderit, conteret eum.

45 Et cùm audiſſent principes ſacerdotum & Phariſæi parabolas ejus, cognoverunt quòd de ipſis diceret.

46 Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam ſicut prophetam eum habebant.

CAPUT XXII.

§ Parabola de rege qui fecit nuptias filio ſuo, in quibus diſcumbens abſque veſte nuptiali in tenebras ejicitur exteriores: tentatur Ieſus à Phariſæis ſuper cenſu dando Cæſari, & à Sadducæis ſuper reſurrectione, quorum redarguit inſcitiam, mortuorum evincens reſurrectionem: rurſúmque à legis doctore tentatur ſuper magno legis mandato: viciſſim quoque interrogat Phariſæos, cujus filius ſit Chriſtus.

A

1 ET reſpondens Jeſus, dixit iterûm in parabolis eis, dicens:

** Luc. 14.d.16. Apoc. 19.b.9.*

2 * Simile factum eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo.

3 Et

3 Et miſit ſervos ſuos vocare invitatos ad nuptias, & nolebant venire.

4 Iterùm miſit alios ſervos, dicens: Dicite invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei & altilia occiſa ſunt, & omnia parata: venite ad nuptias.

5 Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam ſuam, alius verò ad negotiationem ſuam:

6 Reliqui verò tenuerunt ſervos ejus, & contumeliis affectos occiderunt.

7 Rex autem cùm audiſſet, iratus eſt: & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum ſuccendit.

8 Tunc ait ſervis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui invitati erant, non fuerunt digni.

9 Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcumque inveneritis, vocate ad nuptias.

B 10 Et egreſſi ſervi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, malos & bonos: & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium.

11 Intravit autem rex ut videret diſcumbentes, & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali.

12 Et ait illi: Amice, quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit.

13 Tunc dixit rex miniſtris: * Ligatis manibus, & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium. *(* Sup. 8. b. 12. 13. f. 42. Infr. 25. c. 30.)*

14 Multi enim ſunt vocati, pauci vero electi.

15 * Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt ut caperent eum in ſermone. *(* Mar. 12. c. 13. Luc. 20. d. 20.)*

16 Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis dicentes: Magiſter, ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo: non enim reſpicis perſonam hominum:

17 Dic ergo nobis quid tibi videtur, licet cenſum dare Cæſari, an non?

18 Cognita autem Jeſus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ?

19 Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium.

20 Et ait illis Jeſus: Cujus eſt imago hæc, & ſuperſcriptio?

21 Dicunt ei: Cæſaris. Tunc ait illis: * Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo. *(* Rom. 13. b. 7.)*

22 Et audientes mirati ſunt, & relicto eo abierunt.

C 23 In illo die acceſſerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt * non eſſe reſurrectionem: & interrogaverunt eum, *(* Act. 23. b. 6.)*

24 Dicentes: Magiſter, Moyſes dixit: * Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater ejus uxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo. *(* Deut. 25. b. 6. Mar. 12. b. 19. Luc. 20 c. 28.)*

25 Erant autem apud nos ſeptem fratres, & primus, uxore ducta, defunctus eſt: & non habens ſemen, reliquit uxorem ſuam fratri ſuo.

26 Similiter ſecundus, & tertius, uſque ad ſeptimum.

27 Noviſſimè autem omnium & mulier defuncta eſt.

28 In reſurrectione ergo cujus erit de ſeptem uxor? omnes enim habuerunt eam.

29 Reſpondens autem Jeſus, ait illis: Erratis, neſcientes Scripturas, neque virtutem Dei.

30 In reſurrectione enim neque nubent, neque nubentur: ſed erunt ſicut angeli Dei in cælo.

31 De reſurrectione autem mortuorum non legiſtis quod dictum eſt à Deo dicente vobis: D

32 * Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob? Non eſt Deus mortuorum, ſed viventium. *(* Exod. 3. b. 6.)*

33 Et audientes turbæ mirabantur in doctrina ejus.

34 Phariſæi autem audientes quòd ſilentium impoſuiſſet Sadducæis, convenerunt in unum:

35 * Et interrogavit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum: *(* Mar. 12. d. 28. Luc. 10. e. 25.)*

36 Magiſter, quod eſt mandatum magnum in Lege?

37 Ait illi Jeſus: * Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. *(* Deut. 6. a. 5.)*

38 Hoc eſt maximum, & primum mandatum.

39 Secundùm autem ſimile eſt huic: * Diliges proximum tuum, ſicut teipſum. *(* Levit. 19. d. 18. Mar. 12. c. 31.)*

40 In his duobus mandatis univerſa lex pendet, & prophetæ.

41 Congregatis autem Phariſæis, interrogavit eos Jeſus,

42 Dicens: Quid vobis videtur de Chriſto? cujus filius eſt? Dicunt ei: David.

43 Ait illis: * Quomodo ergo David in ſpiritu vocat eum Dominum, dicens: *(* Luc. 20. f. 41.)*

44 * Dixit Dominus Domino meo: ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? *(* Pſ. 109. a. 1.)*

45 Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus eſt?

46 Et nemo poterat ei reſpondere verbum: neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum ampliùs interrogare.

CAPUT XXIII.

Scribis & Phariſæis ſuper cathedram Moyſi ſedentibus præcipit Jeſus obediri, ipſorum autem opera non imitari, retegens ipſorum hypocriſim & ambitionem, diſcipulos verò contrariam docens humilitatem: deinde multiplex væ illis ob hypocriſim ac reliquas ſuas iniquitates interminatur, prædicens eos patrum ſuorum menſuram injuſtorum perſecutionibus impleturos, ac Jeruſalem deſerendam.

1 Tunc Jeſus locutus eſt ad turbas, & ad diſcipulos ſuos, A

2 Dicens: ſuper cathedram Moyſi ſederunt * Scribæ, & Phariſæi. *(* 2. Eſdr. 8. a. 4.)*

3 Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, ſervate, & facite: ſecundùm opera verò eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt.

4 * Alligant enim onera gravia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem ſuo nolunt ea movere. *(* Luc. 11. f. 46. Act. 15. b. 10.)*

5 Omnia

5 Omnia verò opera ſua faciunt ut videan-
tur ab hominibus: * dilatant enim phylacteria
ſua, & magnificant fimbrias.

Deut. 6.b.8. 22.b.12. Num. 15.d.38.

6 * Amant autem primos recubitus in cœ-
nis, & primas cathedras in ſynagogis,

Mar. 12.d.39. Luc. 11.f.43. 20.g.46.

7 Et ſalutationes in foro, & vocari ab ho-
minibus Rabbi.

8 * Vos autem nolite vocari Rabbi, unus
eſt enim Magiſter veſter, omnes autem vos
fratres eſtis.

Iac. 3.a.1.

9 * Et patrem nolite vocare vobis ſuper
terram: unus eſt enim pater veſter, qui in cæ-
lis eſt.

Mal. 1.b.6.

10 Nec vocemini magiſtri: quia Magiſter
veſter unus eſt, Chriſtus.

11 Qui major eſt veſtrûm, erit miniſter
veſter.

B 12 * Qui autem ſe exaltaverit, humiliabi-
tur: & qui ſe humiliaverit, exaltabitur.

Luc. 14.b.11. 18.c.4.

13 Væ autem vobis Scribæ & Phariſæi hy-
pocritæ: quia clauditis regnum cælorum ante
homines, vos enim non intratis, nec introëun-
tes ſinitis intrare.

14 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ:
* quia comeditis domos viduarum, orationes
longas orantes: propter hoc amplius accipietis
judicium.

Mar. 12.d.40. Luc. 20.g.47.

15 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocri-
tæ: quia circuitis mare & aridam, ut faciatis
unum proſelytum: & cùm fuerit factus, faci-
tis eum filium gehennæ duplo quàm vos.

Luc. 20.g.47.

16 Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Qui-
cumque juraverit per templum, nihil eſt: qui
autem juraverit in auro templi, debet:

17 Stulti, & cæci: Quid enim majus eſt,
aurum, an templum, quod ſanctificat aurum?

18 Et quicumque juraverit in altari, nihil
eſt: quicumque autem juraverit in dono, quod
eſt ſuper illud, debet.

19 Cæci: Quid enim majus eſt, donum, an
altare, quod ſanctificat donum?

C 20 Qui ergo jurat in altari, jurat in eo, &
in omnibus quæ ſuper illud ſunt.

21 Et quicumque juraverit in templo, ju-
rat in illo, & in eo qui habitat in ipſo:

22 Et qui jurat in cælo, jurat in throno
Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum.

23 * Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocri-
tæ, qui decimatis mentham, & anethum, &
cyminum, & reliquiſtis quæ graviora ſunt le-
gis, judicium, & miſericordiam, & fidem: hæc
oportuit facere, & illa non omittere.

Luc. 11.f.42.

24 Duces cæci, excolantes culicem, came-
lum autem glutientes.

25 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ,
quia mundatis quod deforis eſt calicis & pa-
ropſidis intus autem pleni eſtis rapina, &
immunditia.

26 Phariſæe cæce, munda priùs, quod in-
tus eſt calicis & paropſidis, ut fiat id, quod de-
foris eſt, mundum.

27 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ:
quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quę afo-
ris parent hominibus ſpecioſa, intus verò ple-
na ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia.

28 Sic & vos aforis quidem paretis homi-
nibus juſti: intus autem pleni eſtis hypocriſi,
& iniquitate.

29 Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ,
quæ ædificatis ſepulchra prophetarum, & or-
natis monumenta juſtorum,

30 Et dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum
noſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in ſan-
guine prophetarum.

31 Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia D
filij eſtis eorum, qui prophetas occiderunt.

32 Et vos implete menſuram patrum veſtro-
rum.

33 * Serpentes genimina viperarum, quo-
modo fugietis à judicio gehennæ?

Sup. 3.b.7.

34 Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas, &
ſapientes, & ſcribas, & ex illis occidetis, &
crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynago-
gis veſtris, & perſequemini de civitate in civi-
tatem:

35 Ut veniat ſuper vos omnis ſanguis ju-
ſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, * à ſanguine
Abel juſti uſque ad ſanguinem * Zachariæ, fi-
lij Barachiæ, quem occidiſtis inter templum &
altare.

Gen. 4.b.8. Hebr. 11.a.4. 2. Par. 24.d.22.

36 Amen dico vobis, venient hæc omnia
ſuper generationem iſtam.

Luc. 13.g.34.

37 * Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis pro-
phetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt,
quoties volui congregare filios tuos, quemad-
modum gallina congregat pullos ſuos ſub
alas, & noluiſti?

38 Ecce relinquetur vobis domus veſtra
deſerta.

39 Dico enim vobis, non me videbitis amo-
dò, donec dicatis: Benedictus qui venit in no-
mine Domini.

Caput. XXIV.

*Prædicit templi everſionem, monetque ut caveant à ven-
turis ſeductoribus: futura prænuntians bella ac perſecutio-
nes: ſurgent pſeudochriſti & pſeudoprophe. & de adventu fi-
lij hominis, præcedentibus ſignis in ſole, luna & ſtellis: om-
nibus ignorum dicit Chriſtus diem judicij; & de fideli ac
malo ſervo; propter quæ docet ſemper eſſe vigilandum.*

A 1 ET egreſſus Jeſus de templo, ibat. Et ac-
ceſſerunt diſcipuli ejus, ut oſtenderent
ei ædificationes templi.

Mar. 13. a.1. Luc. 21.a.5.

2 Ipſe autem reſpondens dixit illis: Videtis
hæc omnia? Amen dico vobis, * non relin-
quetur hîc lapis ſuper lapidem, qui non de-
ſtruatur:

Luc. 19.g.44.

3 Sedente autem eo ſuper Montem oliveti,
acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecretò, dicentes:
Dic nobis, quando hæc erunt? & quod ſignum
adventus tui, & conſummationis ſæculi?

4 Et reſpondens Jeſus, dixit eis: * Videte ne
quis vos ſeducat.

Eph. 5.b.6. Coloſſ. 2.c.8.

5 Multi enim venient in nomine meo, di-
centes: Ego ſum Chriſtus, & multos ſeducent.

6 Audituri enim eſtis prælia, & opiniones
præliorum. Videte ne turbemini: oportet

enim hæc fieri, ſed nondum eſt finis.

7 Conſurget enim gens in gentem, & regnum in regnum, & erunt peſtilentiæ, & fames, & terræmotus per loca.

8 Hæc autem omnia initia ſunt dolorum.

9 * Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.

* Sup. 10.c.17. Luc. 21. c.12. Joan. 15. c.20.16. a.2.

10 Et tunc ſcandalizabuntur multi, & invicem tradent, & odio habebunt invicem.

11 Et multi pſeudoprophetæ ſurgent, & ſeducent multos.

B

12 Et quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum.

13 Qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.

14 Et prædicabitur hoc Evangelium regni in univerſo orbe, in teſtimonium omnibus gentibus: & tunc veniet conſummatio.

15 * Cùm ergo videritis abominationē deſolationis, quæ dicta eſt à * Daniele propheta, ſtantem in loco ſancto: qui legit, intelligat:

* Mar. 13.b.14. Luc. 21. d.20. * Daniel 9.g.27.

16 Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes:

17 Et qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua:

18 Et qui in agro, non revertatur tollere tunicam ſuam.

19 Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.

20 Orate autem ut non fiat fuga veſtra in hieme, * vel ſabbato.

* Act. 1. b.12.

21 Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi uſque modò, neque fiet.

22 Et niſi breviati fuiſſent dies illi, non fieret ſalva omnis caro: ſed propter electos breviabuntur dies illi.

23 * Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hic eſt Chriſtus, aut illic: nolite credere.

* Mar. 13.c.21. Luc. 17. e.23.

24 Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ: & dabunt ſigna magna, & prodigia, ita ut in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi.

25 Ecce prædixi vobis.

26 Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.

27 Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret uſque in Occidentem: ita erit & adventus Filij hominis.

28 * Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.

* Luc. 17 g.37.

C

29 * Statim autem poſt tribulationem dierum illorum, ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commovebuntur:

* Iſa. 13. b.10. Ezec. 32. b.7. Joel. 2.b.10. 3.e.15.

30 Et tunc parebit ſignum filij hominis in cælo: & tunc plangent omnes tribus terræ: & * videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa, & majeſtate.

* Mar. 13. c.24. Luc. 21. e.25.

31 * Et mittet angelos ſuos cum tuba, & voce magna: & congregabunt electos ejus à quatuor ventis, à ſummis cælorum uſque ad terminos eorum.

* Ap. 8.b.7. * 1.Cor. 15.g.52. 1.Theſ. 4.d.15.

32 Ab arbore autem fici diſcite parabolam: cùm jam ramus ejus tener fuerit, & folia nata, ſcitis quia propè eſt æſtas:

33 Ita & vos cùm videritis hæc omnia, ſcitote quia propè eſt in januis.

34 Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia hæc fiant.

35 * Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt.

* Mar. 13.d.31.

36 De die autem illa & hora nemo ſcit, neque angeli cælorum, niſi ſolus pater.

37 * Sicut autem in diebus Noë, ita erit & adventus Filij hominis.

* Gen. 7.b.7. Luc. 17. f.26.

38 Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, uſque ad eum diem, quo intravit Noë in arcam.

D

39 Et non cognoverunt donec venit diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus Filij hominis.

40 Tunc duo erunt in agro: unus aſſumetur, & unus relinquetur.

41 Duæ molentes in mola: una aſſumetur, & una relinquetur.

42 Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit.

43 Illud autem ſcitote, * quoniam ſi ſciret paterfamilias qua hora fur venturus eſſet, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam.

* Mar. 13.d.35. Luc. 12. e.39.

44 Ideò & vos eſtote parati: quia qua neſcitis hora Filius hominis venturus eſt.

45 Quis, putas, eſt fidelis ſervus, & prudens, quem conſtituit dominus ſuus ſuper familiam ſuam, ut det illis cibum in tempore?

46 * Beatus ille ſervus, quem cùm venerit dominus ejus, invenerit ſic facientem.

* Ap. 16.c.15.

47 Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.

48 Si autem dixerit malus ſervus ille in corde ſuo: Moram facit dominus meus venire:

49 Et cœperit percutere conſervos ſuos, manducet autem & bibat cum ebrioſis:

50 Veniet dominus ſervi illius, in die qua non ſperat, & hora qua ignorat.

51 Et dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis, * illic erit fletus, & ſtridor dentium.

* Sup. 13.f.42. Inf. 25. e.30.

CAPUT XXV.

Parabolas proponit de decem virginibus, ac talen[t]is diſtributis ſervis; quorum Dominus peregrè rediens ſingulos præmiat aut punit juxta ipſorum merita: extremum judicium ponit ob oculos, & cauſas præmiationis bonorum, ac punitionis malorum.

A

1 TUnc ſimile erit regnum cælorum decem virginibus: quæ accipientes lampades ſuas, exierunt obviam ſponſo, & ſponſæ.

2 Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes:

3 Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non ſumpſerunt oleum ſecum:

4 Pruden

4 Prudentes verò acceperunt oleum in vaſis
ſuis cum lampadibus.
5 Moram autem faciente ſponſo, dormita-
verunt omnes & dormierunt.
6 Media autem nocte clamor factus eſt:
Ecce ſponſus venit, exite obviàm ei.
7 Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ,&
ornaverunt lampades ſuas.
8 Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date
nobis de oleo veſtro: quia lampades noſtræ
extinguuntur.
9 Reſponderunt prudentes, dicentes: Ne
fortè non ſufficiat nobis & vobis,ite potiùs ad
vendentes,& emite vobis.
10 Dum autem irent emere,venit ſponſus:
& quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad
nuptias, & clauſa eſt janua.
11 Noviſſimè verò veniunt & reliquæ vir-
gines,dicentes: Domine, Domine, aperi nobis.
12 At ille reſpondens ait:Amen dico vobis,
neſcio vos.
* Mar. 13.d.33. 13 * Vigilate itaque, quia neſcitis diem,
neque horam.
* Luc. 19.b.12. 14 * Sicut enim homo peregrè proficiſcens,
vocavit ſervos ſuos,& tradidit illis bona ſua.
B 15 Et uni dedit quinque talenta,alij autem
duo,alij verò unum,unicuique ſecundùm pro-
priam virtutem, & profectus eſt ſtatim.
16 Abiit autem qui quinque talenta acce-
perat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia
quinque.
17 Similiter & qui duo acceperat, lucratus
eſt alia duo
18 Qui autem unum acceperat,abiens fodit
in terram, & abſcondit pecuniam domini
ſui
19 Poſt multum verò temporis venit domi-
nus ſervorum illorum, & poſuit rationem
cum eis.
20 Et accedens qui quinque talenta ãcce-
perat,obtulit alia quinque talenta,dicens:Do-
mine,quinque talenta tradidiſti mihi, ecce
alia quinque ſuperlucratus ſum.
21 Ait illi dominus ejus:Euge ſerve bone,
& fidelis,quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper
multa te conſtituam, intra in gaudium domi-
ni tui.
22 Acceſſit autem & qui duo talenta acce-
perat, & ait: Domine, duo talenta tradidiſti
mihi, ecce alia duo lucratus ſum.
23 Ait illi dominus ejus:Euge ſerve bone,
& fidelis,quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper
multa te conſtituam, intra in gaudium domi-
ni tui.
24 Accedens autem & qui unum talentum
acceperat, ait: Domine,ſcio quia homo durus
es: metis ubi non ſeminaſti,& congregas ubi
C non ſparſiſti,
25 Et timens, abij, & abſcondi talentum
tuum in terra: ecce habes quod tuum eſt.
26 Reſpondens autem dominus ejus, dixit
ei: Serve male, & piger, ſciebas quia meto,
ubi non ſemino,& congrego ubi non ſparſi:
27 Oportuit ergo te committere pecuniam
meam numulariis, & veniens ego recepiſſem
utique quod meum eſt cum uſura.
28 Tollite itaque ab eo talentum, & date
ei qui habet decem talenta.
29 * omni enim habenti dabitur,& abun- * Sup.
dabit: ei autem qui non habet, & quod vi- 13.b.12.
detur habere, auferetur ab eo. Mar.4.c.
30 Et inutilem ſervum ejicite in tenebras 25.Luc.
exteriores: illic erit fletus,& ſtridor dentium. 8.c.18. 19.d.26.
31 Cùm autem venerit Filius hominis in
majeſtate ſua, & omnes angeli cum eo,tunc ſe-
debit ſuper ſedem majeſtatis ſuæ:
32 Et congregabuntur ante eum omnes
gentes,& ſeparabit eos ab invicem, ſicut pa-
ſtor ſegregat oves ab hœdis:
33 Et ſtatuet oves quidem à dextris ſuis,
hœdos autem à ſiniſtris.
34 Tunc dicet rex his,qui à dextris ejus
erunt: Venite benedicti Patris mei, poſſidete
paratum vobis regnũ à conſtitutione mundi. * Iſa.
35 * Eſurivi enim, & dediſtis mihi mandu- 58.c.7.
care:ſitivi, & dediſtis mihi bibere: hoſpes Ezec.18.
eram,& collegiſtis me: b.7.d.16
36 Nudus,& cooperuiſtis me:* infirmus, & * Eccli.
viſitaſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad 7.d.39.
me.
37 Tunc reſpondebunt ei juſti, dicentes:
Domine,quando te vidimus eſurientem, &
pavimus te: ſitientem, & dedimus tibi po-
tum?
38 Quando autem te vidimus hoſpitem, & D
collegimus te:aut nudum,& cooperuimus te?
39 Aut quando te vidimus infirmum, aut
in carcere, & venimus ad te?
40 Et reſpondens rex, dicet illis:Amen di-
co vobis,quamdiu feciſtis uni ex his fratribus
meis minimis, mihi feciſtis.
41 Tunc dicet & his,qui à ſiniſtris erunt:* * Pſ.6.b.
Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, 9 Sup.7.
qui paratus eſt diabolo,& angelis ejus. c.3 Luc.
42 Eſurivi enim,& non dediſtis mihi man- 13.f.27.
ducare: ſitivi,& non dediſtis mihi potum:
43 Hoſpes eram,& non collegiſtis me: nu-
dus,& non cooperuiſtis me: infirmus, & in
carcere, & non viſitaſtis me.
44 Tunc reſpondebunt ei & ipſi, dicentes:
Domine, quando te vidimus eſurientem, aut
ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut in-
firmum,aut in carcere, & non miniſtravimus
tibi?
45 Tunc reſpondebit illis, dicens: Amen
dico vobis: quamdiu non feciſtis uni de mi-
noribus his, nec mihi feciſtis.
46 * Et ibunt hi in ſupplicium æternum, *Daniel
juſti autem in vitam æternam. 12.a.1. Ioan. 5.e.29.

CAPUT. XXVI.

Conſultant principes ſacerdotum de occidendo Ieſu; qui unguento pretioſo à muliere profunditur, murmurantibus diſcipulis: venditur à Iuda, de cujus proditione diſcipulis in cœna loquitur, in qua panem in corpus ſuum, & vinum in ſanguinem conſecrata tradidit diſcipulis: prædicit omnes ſcandalizandos, trinámque Petri negationem: & poſt trinam orationem capitur à Iudæis; quorum uni Petrus abſcidit

auriculam : diſcipulis fugientibus , coram Caïpha à falſis teſtibus accuſatus, mortiſque reus judicatus conſpuitur ac cæditur, & ter à Petro negatur.

A 1 ET factum eſt : cùm conſummaſſet Jeſus ſermones hos omnes, dixit diſcipulis ſuis:

* Mar. 14. a. 1. Luc. 22. a. 1.

2 * Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet, & Filius hominis tradetur ut crucifigatur.

3 Tunc congregati ſunt principes ſacerdotum, & ſeniores populi, in atrium principis ſacerdotum, qui dicebatur Caïphas:

4 Et conſilium fecerunt ut Jeſum dolo tenerent, & occiderent.

5 Dicebant autem: Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.

6 Cùm autem Jeſus eſſet in Bethania in domo Simonis leproſi,

* Mar. 14. a. 8. Ioan. 11. a. 2. 12. a. 3.

7 Acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum unguenti pretioſi, & * effudit ſuper caput ipſius recumbentis.

8 Videntes autem diſcipuli, indignati ſunt dicentes: Ut quid perditio hæc ?

9 Potuit enim iſtud venundari multo, & dari pauperibus.

10 Sciens autem Jeſus, ait illis: Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus enim bonum operata eſt in me.

11 Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum, me autem non ſemper habetis.

12 Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit.

13 Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur & quòd hæc fecit in memoriam ejus.

* Mar. 14. b. 10. Luc. 22. a. 4.

14 * Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iſcariotes, ad principes ſacerdotum :

B 15 Et ait illis : Quid vultis mihi dare , & ego vobis eum tradam ? At illi conſtituerunt ei triginta argenteos.

16 Et exinde quærebat opportunitatem ut eum traderet.

* Marc. 14. b. 12. Luc. 22. a. 7.

17 * Prima autem die azymorum acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha?

18 At Jeſus dixit: Ite in civitatem ad quemdam , & dicite ei : Magiſter dicit : Tempus meum propè eſt, apud te facio Paſcha cum diſcipulis meis.

19 Et fecerunt diſcipuli ſicut conſtituit illis Jeſus, & paraverunt Paſcha.

* Marc. 14. b. 17. Luc. 22. b. 14. * Ioan. 13. c. 21.

20 * Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim diſcipulis ſuis.

21 Et edentibus illis, dixit : Amen dico vobis, * quia unus veſtrûm me traditurus eſt.

22 Et contriſtati valdè , cœperunt ſinguli dicere: Numquid ego ſum Domine ?

23 At ipſe reſpondens ait: Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet.

C 24 Filius quidem hominis vadit , * ſicut ſcriptum eſt de illo : væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur : bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.

* Pſ. 40. b. 10.

25 Reſpondens autem Judas , qui tradidit eum dixit : Numquid ego ſum Rabbi? Ait illi: Tu dixiſti.

26 * Cœnantibus autem eis , accepit Jeſus panem , & benedixit, ac fregit, deditque diſcipulis ſuis, & ait : Accipite, & comedite: hoc eſt corpus meum. * 1. Cor. 11. e. 24.

27 Et accipiens calicem gratias egit : & dedit illis, dicens : Bibite ex hoc omnes.

28 Hic eſt enim ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.

29 Dico autem vobis : non bibam amodò de hoc genimine vitis , uſque in diem illum, cùm illud bibam vobiſcum novum in regno Patris mei.

30 Et hymno dicto , exierunt in montem oliveti.

31 Tunc dicit illis Jeſus: * Omnes vos ſcandalum patiemini in me, in iſta nocte. Scriptum eſt enim: * Percutiam paſtorem , & diſpergentur oves gregis. * Mar. 14. c. 27. Ioan. 16. d. 32. * Zac. 13. c. 7.

32 Poſtquam autem reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.

33 Reſpondens autem Petrus , ait illi : Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te , ego numquam ſcandalizabor.

34 Ait illi Jeſus : * Amen dico tibi , quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis. * Mar. 14. c. 28. 16. b. 7.

35 Ait illi Petrus : * Etiam ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes diſcipuli dixerunt. * Mar. 14 c. 30. Ioan. 13. d. 38.

36 Tunc venit Jeſus cum illis in villam, quæ dicitur Gethſemani , & dixit diſcipulis ſuis : Sedete hic , donec vadam illuc , & orem. D * Mar. 14. d. 32. Luc. 22. d. 33.

37 Et aſſumpto Petro, & duobus filiis Zebedæi, cœpit contriſtari & mœſtus eſſe.

38 Tunc ait illis : Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem : ſuſtinete hic , & vigilate mecum :

39 Et progreſſus puſillum , procidit in faciem ſuam , orans & dicens : Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte : verumtamen non ſicut ego volo , ſed ſicut tu.

40 Et venit ad diſcipulos ſuos , & invenit eos dormientes, & dicit Petro : Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum ?

41 Vigilate, & orate ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt , caro autem infirma.

42 Iterùm ſecundò abiit , & oravit, dicens: Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire niſi bibam illum , fiat voluntas tua.

43 Et venit iterùm, & invenit eos dormientes : erant enim oculi eorum gravati.

44 Et relictis illis , iterùm abiit, & oravit tertiò, eumdem ſermonem dicens.

45 Tunc venit ad diſcipulos ſuos , & dicit illis: Dormite jam, & requieſcite : ecce appropinquavit hora , & filius hominis tradetur in manus peccatorum. E

46 Surgite

46 Surgite eamus: ecce appropinquavit qui me tradet.

** Mar. 14.e.43. Luc 22.e.47. Ioan. 18.a.3.*

47 * Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa, cum gladiis & fuſtibus, miſſi à principibus ſacerdotum, & ſenioribus populi.

48 Qui autem tradidit eum, dedit illis ſignum, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum.

49 Et confeſtim accedens ad Ieſum, dixit: Ave Rabbi. Et oſculatus eſt eum.

50 Dixítque illi Ieſus: Amice, ad quid veniſti? Tunc acceſſerunt, & manus injecerunt in Ieſum, & tenuerunt eum.

51 Et ecce unus ex his qui erant cum Ieſu, extendens manum, exemit gladium ſuum, & percutiens ſervum principis ſacerdotum amputavit auriculam ejus.

** Gen. 9.b.6. Apoc.13 c.10.*

52 Tunc ait illi Ieſus: Converte gladium tuum in locum ſuum. * Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.

53 An putas, quia non poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo pluſquam duodecim legiones angelorum?

**Iſa.53. c.10.*

54 * Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia ſic oportet fieri?

55 In illa hora dixit Ieſus turbis: Tanquam ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus comprehendere me: quotidie apud vos ſedebam docens in templo, & non me tenuiſtis.

F

** Thren. 4.d.20. * Mar. 14.e.50. * Luc. 22 f.54. Ioan.18. d.24.*

56 Hoc autem totum factum eſt, * ut adimplerentur Scripturæ prophetarum. Tunc diſcipuli omnes, * relicto eo, fugerunt.

57 At illi tenentes Ieſum, * duxerunt ad Caïpham principem ſacerdotum, ubi Scribæ & ſeniores convenerant.

58 Petrus autem ſequebatur eum à longè uſque in atrium principis ſacerdotum. Et ingreſſus intrò, ſedebat cum miniſtris, ut videret finem.

59 Principes autem ſacerdotum, & omne concilium, quærebant falſum teſtimonium contra Ieſum, ut eum morti traderent:

60 Et non invenerunt, cùm multi falſi teſtes acceſſiſſent. Noviſſimè autem venerunt duo falſi teſtes,

** Ioan. 2.c.19.*

61 Et dixerunt: Hic dicit: * Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt triduum reædificare illud.

62 Et ſurgens princeps ſacerdotum, ait illi: Nihil reſpondes ad ea, quæ iſti adverſum te teſtificantur?

63 Ieſus autem tacebat. Et princeps ſacerdotum ait illi: Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius Dei.

** Sup. 16.d.27. Rom.14. b.10.*

64 Dicit illi Ieſus. Tu dixiſti: verumtamen dico vobis, * amodò videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli.

G

1.Theſſ. 4.d.15.

65 Tunc princeps ſacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens: Blaſphemavit: quid adhuc egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphemiam:

1.Tim. 4.d.15.

66 Quid vobis videtur? At illi reſpondentes dixerunt: Reus eſt mortis.

**Iſa.50. c.6. Mar.14. g.65. * Luc. 22.f.55. Ioan.18. c.17.*

67 * Tunc expuerunt in faciem ejus, & colaphis eum ceciderunt, alii autem palmas in faciem ejus dederunt,

68 Dicentes: Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt qui te percuſſit?

69 * Petrus verò ſedebat foris in atrio: & acceſſit ad eum una ancilla, dicens: Et tu cum Ieſu Galilæo eras.

70 At ille negavit coram omnibus, dicens: Neſcio quid dicis.

71 Exeunte autem illo januam, vidit eum alia ancilla, & ait his qui erant ibi: Et hic erat cum Ieſu Nazareno.

72 Et iterùm negavit cum juramento: Quia non novi hominem.

73 Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſtabant, & dixerunt Petro: Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifeſtum te facit.

74 Tunc cœpit deteſtari & jurare quia non noviſſet hominem. Et continuò gallus cantavit.

75 Et recordatus eſt Petrus verbis Ieſu, quod dixerat: Priùs quàm gallus cantet, ter me negabis. Et egreſſus foras, flevit amarè.

CAPUT XXVII.

Iudas, relatis argenteis, laqueo ſe ſuſpendit: Ieſus coram Pilato accuſatus, non reſpondet; uxor autem Pilati dicit ipſum juſtum: Præëligitur tamen Barabbas: Pilatus lotis manibus Ieſum flagellatum tradit crucifigendum: qui à militibus multipliciter illuſus ducitur ad crucifigendum; & felleo vino potatus, inter latrones crucifigitur, diviſis ipſius veſtimentis: & à variis multa jactantur in ipſum blaſphemia: ſuboriuntur tenebra: & clamans Ieſus Eli, aceto quo potatus, cum clamore expirat, ac ſigna varia fiunt: corpus Ieſu à Ioſeph ſepultum, cuſtoditur à militibus.

1 MAnè autem facto, conſilium inierunt omnes principes ſacerdotum, & ſeniores populi adverſus Ieſum, ut eum morti traderent. A

** Mar. 15.a.1. Luc.23. a.1. Ioa. 18.c.28.*

2 * Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præſidi.

3 Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quòd damnatus eſſet; pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus ſacerdotum, & ſenioribus,

4 Dicens: Peccavi, tradens ſanguinem juſtum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris.

** Act. 1.c.18.*

5 Et projectis argenteis in templo, receſſit: * & abiens laqueo ſe ſuſpendit:

6 Principes autem ſacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam: quia pretium ſanguinis eſt.

7 Conſilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum.

** Act. 1.c.19.*

8 * Propter hoc vocatus eſt ager ille, Haceldama, hoc eſt, ager ſanguinis, uſque in hodiernum diem.

B

** Zach. 11.c.12.*

9 * Tunc impletum eſt quod dictum eſt per Ieremiam prophetam, dicentem: * Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati, quem appretiaverunt à filiis Iſraël:

10 Et dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus.

* Mar. 15. a. 2. Luc. 23. a. 1. Ioan. 18. e. 33.

11 Jeſus autem ſtetit ante præſidem,* & interrogavit eum præſes, dicens: Tu es Rex Judæorum? Dicit illi Jeſus: Tu dicis.

12 Et cùm accuſaretur à principibus ſacerdotum, & ſenioribus, nihil reſpondit.

13 Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta adverſum te dicunt teſtimonia?

14 Et non reſpondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur præſes vehementer.

15 Per diem autem ſolemnem conſueverat præſes populo dimittere unum vinctum, quem voluiſſent.

16 Habebat autem tunc vinctum inſignem, qui dicebatur Barabbas.

17 Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an Jeſum, qui dicitur Chriſtus?

18 Sciebat enim quòd per invidiam tradidiſſent eum.

19 Sedente autem illo pro tribunali, miſit ad eum uxor ejus, dicens: Nihil tibi, & juſto illi, multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum.

C

* Mar. 15. b. 11. Luc. 23. c. 18. Ioan. 18. g. 40. Act. 3. b. 14.

20 * Principes autem ſacerdotum, & ſeniores perſuaſerunt populis ut peterent Barabbam, Jeſum verò perderent.

21 Reſpondens autem præſes, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barabbam.

22 Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Jeſu, qui dicitur Chriſtus?

23 Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis præſes: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes: Crucifigatur.

24 Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret: accepta aqua, lavit manus coram populo, dicens: Innocens ego ſum à ſanguine juſti hujus: vos videritis.

25 Et reſpondens univerſus populus, dixit: Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros.

26 Tunc dimiſit illis Barabbam: Ieſum autem flagellatũ tradidit eis ut crucifigeretur.

* Mar. 15. b. 16. Pſ. 21. c. 17.

27 Tunc milites præſidis ſuſcipientes Jeſum in prætorium, * congregaverunt ad eum univerſam cohortem:

28 Et exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei:

D

* Ioan. 19. a. 2.

29 * Et plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput ejus, & arundinem in dextera ejus. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Ave rex Judæorum.

30 Et exſpuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus.

31 Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum veſtimentis ejus, & duxerunt eum ut crucifigerent.

* Mar. 15. b. 21. Luc. 23. d. 26. * Mar. 15. b. 22. Luc. 23. e. 33. Ioan. 19. c. 17.

32 * Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem: hunc angariaverunt ut tolleret crucem ejus.

33 * Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod eſt Calvariæ locus.

34 Et dederunt ei vinum bibere cum felle miſtum. Et cùm guſtaſſet, noluit bibere.

* Mar. 15. c. 24.

35 Poſtquam autem crucifixerunt eum, * diviſerunt veſtimenta ejus, ſortem mittentes: ut impleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem: * Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.

36 Et ſedentes ſervabant eum.

E

Luc. 23. e. 34. Ioan. 19. d. 23.

37 Et impoſuerunt ſuper caput ejus cauſam ipſius ſcriptam: HIC EST JESUS REX JUDÆORUM.

38 Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones; unus à dextris, & unus à ſiniſtris.

39 Prætereuntes autem blaſphemabant eum moventes capita ſua,

* Pſ. 21. c. 9. * Ioan. 2. c. 19.

40 Et dicentes: * Vah qui deſtruis templum Dei, & in triduo illud reædificas: ſalva temetipſum: ſi filius Dei es, deſcende de cruce.

41 Similiter & principes ſacerdotum illudentes cum Scribis & ſenioribus dicebant:

42 Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere: * ſi rex Iſraël eſt, deſcendat nunc de cruce, & credimus ei:

* Sap. 2. d. 18. * Pſ. 21. a. 9.

43 * Confidit in Deo: liberet nunc, ſi vult eum: dixit enim: Quia filius Dei ſum.

44 Idipſum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.

45 A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram uſque ad horam nonam.

* Pſ. 21. a. 2.

46 Et circa horam nonam clamavit Ieſus voce magna, dicens: * Eli, Eli, lamma ſabacthani? hoc eſt: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?

47 Quidam autem illic ſtantes, & audientes, dicebant. Eliam vocat iſte.

F

48 Et continuò currens unus ex eis acceptam ſpongiam implevit aceto, & impoſuit arundini, & dabat ei bibere.

49 Ceteri verò dicebant: Sine videamus an veniat Elias liberans eum.

50 Ieſus autem iterùm clamans voce magna, emiſit ſpiritum.

* 2 Par. 3. d. 14.

51 * Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo uſque deorſum, & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt,

52 Et monumenta aperta ſunt: & multa corpora ſanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt.

53 Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem ejus, venerunt in ſanctam civitatem, & apparuerunt multis.

54 Centurio autem, & qui cum eo erant, cuſtodientes Ieſum, viſo terræ motu & his quæ fiebant, timuerunt valdè, dicentes: Verè Filius Dei erat iſte.

55 Erant autem ibi mulieres multæ à longè, quæ ſecutæ erant Ieſum à Galilæa, miniſtrantes ei:

56 Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi & Ioſeph mater, & mater filiorum Zebedæi.

57 * Cùm

* Mar. 57 * Cùm autem ſerò factum eſſet, venit
15.d.42. quidam homo dives ab Arimathæa, nomine
Luc.23. Joſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Ieſu.
g.50. 58 Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus
Ioan.19. Jeſu. Tunc Pilatus juſſit reddi corpus.
g.38. 59 Et accepto corpore, Joſeph involvit il-
lud in ſindone munda.
60 Et poſuit illud in monumento ſuo no-
vo, quod exciderat in petra. Et advolvit ſaxum
magnum ad oſtium monumenti, & abiit.
61 Erat autem ibi Maria Magdalene, & al-
tera Maria, ſedentes contra ſepulchrum.
G 62 Altera autem die, quæ eſt poſt paraſce-
ven, convenerunt principes ſacerdotum &
Phariſæi ad Pilatum,
63 Dicentes: Domine, recordati ſumus,
quia ſeductor ille dixit adhuc vivens: Poſt tres
dies reſurgam.
64 Jube ergo cuſtodiri ſepulchrum uſque
in diem tertium: ne fortè veniant diſcipuli
ejus, & furentur eum, & dicant plebi: Sur-
rexit à mortuis: & erit noviſſimus error pejor
priore.
65 Ait illis Pilatus: Habetis cuſtodiam, ite,
cuſtodite ſicut ſcitis.
66 Illi autem abeuntes, munierunt ſepul-
chrum, ſignantes lapidem, cum cuſtodi-
bus.

Caput XXVIII.

Facto terræ motu, exterritiſque cuſtodibus, Angelus mulieribus narrat Chriſti reſurrectionem; qui ipſis apparens jubet, ſicut & Angelus juſſerat, ut diſcipulis nuntient, quòd Dominum in Galilæa viſuri ſint: milites ſepulchri cuſtodes pecuniâ corrupti, dicunt corpus Chriſti furto ſublatum: diſcipuli videntes in Galilæa Dominum, jubentur ire ad docendas & baptizandas omnes gentes.

A 1 VEſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in
Mar.16. prima ſabbati, venit Maria Magdalene,
a.1. Ioan. & altera Maria, videre ſepulchrum.
20.a.1. 2 Et ecce terræmotus factus eſt magnus. An-
gelus enim Domini deſcendit de cælo: & acce-
dens revolvit lapidem, & ſedebat ſuper eum:
3 Erat autem aſpectus ſicut fulgur: &
veſtimentum ejus ſicut nix.
4 Præ timore autem ejus exterriti ſunt cu-
ſtodes, & facti ſunt velut mortui.
5 Reſpondens autem angelus dixit mulie-
ribus: Nolite timere vos: ſcio enim, quòd Je-
ſum, qui crucifixus eſt, quæritis.
6 Non eſt hîc: ſurrexit enim, ſicut dixit: B
venite, & videte locum, ubi poſitus erat Dñs.
7 Et citò euntes dicite diſcipulis ejus, quia
ſurrexit: & ecce præcedit vos in Galilæam: ibi
eum videbitis: ecce prædixi vobis.
8 Et exierunt citò de monumento cum ti-
more & gaudio magno currentes nuntiare
diſcipulis ejus.
9 Et ecce Jeſus occurrit illis, dicens, Avete.
Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes
ejus, & adoraverunt eum.
10 Tunc ait illis Jeſus: Nolite timere: ite, C
nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilæam,
ibi me videbunt.
11 Quæ cùm abiiſſent, ecce quidam de cu-
ſtodibus venerunt in civitatem, & nuntiave-
runt principibus ſacerdotum omnia quæ facta
fuerant.
12 Et congregati cum ſenioribus, conſilio
accepto, pecuniam copioſam dederunt militi-
bus,
13 Dicentes: Dicite quia diſcipuli ejus no-
cte venerunt, & furati ſunt eum, nobis dor-
mientibus.
14 Et ſi hoc auditum fuerit à præſide, nos
ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus.
15 At illi accepta pecunia, fecerunt ſicut
erant edocti. Et divulgatum eſt verbum iſtud
apud Judæos, uſque in hodiernum diem.
16 Undecim autem diſcipuli abierunt in D
Galilæam, in montem, ubi conſtituerat illis
Ieſus.
17 Et videntes eum adoraverunt: quidam
autem dubitaverunt.
18 Et accedens Ieſus locutus eſt eis, dicens:
Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in
terra.
19 * Euntes ergo docete omnes gentes, ba- * Marc.
ptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spi- 16.c.15.
ritus ſancti:
20 Docentes eos ſervare omnia quæcum-
que mandavi vobis. Et ecce ego vobiſcum
ſum omnibus diebus, uſque ad conſumma-
tionem ſæculi.

SANCTUM

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM.

CAPUT PRIMUM.

Joannes in auſteritate vitæ prædicat, ac baptizat aqua, Chriſtus verò Spiritu ſancto: qui à Joanne baptizatus, cum beſtiis agens in deſerto poſt jejunium quadraginta dierum à ſatana tentatur, & Joanne tradito prædicare incipit in Galilæa: vocatiſque Simone & Andrea, Jacobo & Joanne Zebedæi accedit Capharnaum, & reliqua Galilææ loca; ibique prædicans curat ſocrum Simonis, & leproſum quem mittit ad ſacerdotes: plurimóſque dæmoniacos ac malè habentes, cum magna omnium admiratione.

1 INITIUM Evangelij JE-
A SU-CHRISTI, Filji Dei.
2 Sicut ſcriptum eſt in
Iſaia propheta: * Ecce ego
*Malac. mitto angelum meum ante
3.a.1. faciem tuam qui præparabit
viam tuam ante te.
3 * Vox clamantis in deſerto: Parate viam
*Iſa.40. Domini, rectas facite ſemitas ejus.
a.3. Matt. 3. 4 Fuit Joannes in deſerto baptizans, & præ-
a.3. Luc. dicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem
3.b.4. peccatorum.
Joan. 1. c.23. 5 * Et egrediebatur ad eum omnis Judææ
* Mat.3 regio, & Jeroſolymitæ univerſi, & baptizaban-
a.5 tur ab illo in Jordanis flumine, confitentes
peccata ſua.
*Levitic 6 * Et erat Joannes veſtitus pilis cameli. &
11.c.22. zona pellicea circa lumbos ejus, & * locu-
* Matt. ſtas & mel ſilveſtre edebat. Et prædicabat di-
3.b.11. Luc. 3. cens:
d.16. 7 * Venit fortior me poſt me: cujus non
Joan. 1. ſum dignus procumbens ſolvere corrigiam
d.27. * Act.1. calceamentorum ejus.
a.5.2.a. 8 * Ego baptizavi vos aqua, ille verò bapti-
4.11 b. zabit vos Spiritu ſancto
16.16. a.4. 9 Et factum eſt: in diebus illis venit Jeſus
à Nazareth Galilææ: & baptizatus eſt à Joan-
ne in Jordane:
10 Et ſtatim aſcendens de aqua, vidit
cælos apertos, * & Spiritum tanquam co-
* Luc. lumbam deſcendentem, & manentem in
3.e.22. ipſo.
Joan 1. d.32. 11 Et vox facta eſt de cælis: Tu es filius
B meus dilectus, in te complacui.
12 * Et ſtatim Spiritus expulit eum in de-
* Mat. ſertum.
4.a.1. 13 Et erat in deſerto quadraginta diebus,
Luc. 4. a.1. & quadraginta noctibus, & tentabatur à ſata-
na: eratque cum beſtiis, & angeli miniſtra-
bant illi.
14 * Poſtquam autem traditus eſt Joan-
*Mat. 4.b.12. nes, venit Jeſus in Galilæam, prædicans
Evangelium regni Dei,
15 Et dicens: Quoniam impletum eſt tem- Luc.4.
pus, & appropinquavit regnum Dei: pœnite- b.14.
mini, & credite Evangelio. Joan. 4. f.41.
16 * Et præteriens ſecus Mare Galilææ, * Matt.
vidit Simonem, & Andream fratrem ejus, mit- 4.c.18.
tentes retia in mare, (erant enim piſcato- Luc. 5. a.2.
res.)
17 Et dixit eis Jeſus: Venite poſt me, & fa-
ciam vos fieri piſcatores hominum.
18 Et protinus relictis retibus, ſecuti ſunt
eum.
19 Et progreſſus inde puſillum, vidit Jaco-
bum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus, & ip-
ſos componentes retia in navi.
20 Et ſtatim vocavit illos. Et relicto patre
ſuo Zebedæo in navi cum mercenariis, ſecuti
ſunt eum.
21 * Et ingrediuntur Capharnaum: & ſta- * Matt.
tim ſabbatis ingreſſus in ſynagogam, doce- 4.b.13.
bat eos. Luc. 4. e.31.
22 * Et ſtupebant ſuper doctrina ejus: erat C
enim docens eos, quaſi poteſtatem habens, & * Matt.
non ſicut Scribæ: 7.d.28.
23 * Et erat in ſynagoga eorum homo in Luc. 4. e.32.
ſpiritu immundo: & exclamavit, * Luc.
24 Dicens: Quid nobis, & tibi Jeſu Naza- 4 e.33.
rene: veniſti perdere nos? ſcio qui ſis, San-
ctus Dei.
25 Et comminatus eſt ei Jeſus, dicens: Ob-
muteſce, & exi de homine.
26 Et diſcerpens eum ſpiritus immundus,
& exclamans voce magna exiit ab eo.
27 Et mirati ſunt omnes, ita ut conquire-
rent inter ſe dicentes: Quidnam eſt hoc? quæ-
nam doctrina hæc nova? quia in poteſtate
etiam ſpiritibus immundis imperat, & obe-
diunt ei.
28 Et proceſſit rumor ejus ſtatim in omnem
regionem Galilææ.
29 * Et protinus egredientes de ſynagoga, * Matt.
venerunt in domum Simonis & Andreæ, cum 8 b.14.
Jacobo & Joanne. Luc 4. g.38.
30 Decumbebat autem ſocrus Simonis fe-
bricitans: & ſtatim dicunt ei de illa.
31 Et accedens elevavit eam, apprehenſa
manu ejus: & continuò dimiſit eam febris, &
miniſtrabat eis.
32 Veſpere autem facto cùm occidiſſet ſol,
afferebant ad eum omnes malè habentes, &
dæmonia habentes:

33 Et

33 Et erat omnis civitas congregata ad januam.

34 Et curavit multos, qui vexabantur variis languoribus, * & dæmonia multa ejiciebat, & non ſinebat ea loqui, quoniam ſciebant eum. * Luc. 4. f. 41.

35 Et diluculo valdè ſurgens, egreſſus abiit in deſertum locum, ibique orabat.

D 36 Et proſecutus eſt eum Simon, & qui cum illo erant.

37 Et cùm inveniſſent eum, dixerunt ei: Quia omnes quærunt te.

38 Et ait illis: Eamus in proximos vicos, & civitates, ut & ibi prædicem: ad hoc enim veni.

39 Et erat prædicans in ſynagogis eorum, & in omni Galilæa, & dæmonia ejiciens.

* Matt. 8. a. 2. Luc. 5. c. 12. 40 * Et venit ad eum leproſus deprecans eum: & genu flexo dixit ei: Si vis, potes me mundare.

41 Jeſus autem miſertus ejus, extendit manum ſuam: & tangens eum, ait illi; Volo: Mundare.

42 Et cùm dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt.

43 Et comminatus eſt ei, ſtatímque ejecit illum:

44 Dicit ei: Vide nemini dixeris: ſed vade: oſtende te principi ſacerdotum, & offer pro emundatione tua, * quæ præcepit Moyſes in teſtimonium illis. * Levit. 14. a. 2.

45 At ille egreſſus cœpit prædicare, & diffamare ſermonem, ita ut jam non poſſet manifeſtè introire in civitatem, ſed foris in deſertis locis eſſet, & conveniebant ad eum undique.

Caput II.

Murmurantibus Scribis quod paralytico per tectum in grabato demiſſo, diceret remitti peccata, jubens ipſum ferre grabatum ſanat eum: apud Levin, quem ad ſe ſequendum vocaverat, diſcumbens cum pluribus publicanis, rationem dicit murmurantibus Phariſæis, quare cum peccatoribus converſetur & cur ipſius diſcipuli non jejunent; quos etiam ſpicas ſabbato vellentes excuſat.

A 1 ET iterùm intravit Capharnaum poſt dies,

Matt. 9. a. 1. 2 Et auditum eſt quòd in domo eſſet, & convenerunt multi, ita ut non caperet, neque ad januam, & loquebatur eis verbum.

* Luc. 5. d. 18. 3 * Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur.

4 Et cùm non poſſent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat: & patefacientes ſubmiſerunt grabatum, in quo paralyticus jacebat.

5 Cùm autem vidiſſet Jeſus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

6 Erant autem illic quidam de Scribis ſedentes, & cogitantes in cordibus ſuis:

* Iob. 14. a. 4. Iſa. 43. d. 25. 7 Quid hic ſic loquitur? blaſphemat. * Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?

8 Quo ſtatim cognito Jeſus ſpiritu ſuo, quia ſic cogitarent intra ſe, dicit illis: Quid iſta cogitatis in cordibus veſtris?

9 Quid eſt facilius, dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata; an dicere; Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?

10 Ut autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico. B

11 Tibi dico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.

12 Et ſtatim ſurrexit ille: & ſublato grabato, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes: quia nunquam ſic vidimus.

13 Et egreſſus eſt ruſus ad mare: omniſque turba veniebat ad eum, & docebat eos.

14 * Et cùm præteriret, vidit Levi Alphæi ſedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum. * Matt. 9. b. 9. Luc. 5. e. 27.

15 Et factum eſt, cùm accumberet in domo illius, multi publicani & peccatores ſimul diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus: erant enim multi, qui & ſequebantur eum.

16 Et Scribæ & Phariſæi videntes quia manducaret cum publicanis & peccatoribus, dicebant diſcipulis ejus: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit Magiſter veſter? G

17 Hoc audito Jeſus ait illis: Non neceſſe habent ſani medico, ſed qui malè habent: * non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores. * 1. Tim. 1. c. 15.

18 Et erant diſcipuli Joannis & Phariſæi jejunantes: & veniunt, & dicunt illi: Quare diſcipuli Joannis & Phariſæorum jejunant, tui autem diſcipuli non jejunant?

19 Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filii nuptiarum, quamdiu ſponſus cum illis eſt, jejunare? Quanto tempore habent ſecum ſponſum, non poſſunt jejunare.

20 * Venient autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus: & tunc jejunabunt in illis diebus. * Matt. 9. b. 15. Luc. 5. g. 35.

21 Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit veſtimento veteri: alioquin aufert ſupplementum novum à veteri, & major ſciſſura fit.

22 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpet vinum utres, & vinum effundetur, & utres peribunt: ſed vinum novum in utres novos mitti debet. D

23 * Et factum eſt iterùm cùm Dominus ſabbatis ambularet per ſata, & diſcipuli ejus cœperunt progredi, & vellere ſpicas. * Matt. 12. a. 1. Luc. 6. a. 1.

24 Phariſæi autem dicebant ei: Ecce, quid faciunt ſabbatis quod non licet?

25 Et ait illis: * Numquam legiſtis quid fecerit David, quando neceſſitatem habuit, & eſuriit ipſe, & qui cum eo erant? * 1. Reg. 21. b. 6.

26 Quomodo introïvit in domum Dei ſub Abiathar principe ſacerdotum, & panes propoſitionis manducavit, quos non licebat manducare, * niſi ſacerdotibus, & dedit eis qui cum eo erant? * Levit. 24. b. 9.

27 Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum eſt, & non homo propter ſabbatum.

28 Itaque Dñs eſt filius hominis, etiã ſabbati.

CAPUT III.

Poſtquam manum aridam curaverat, Phariſæorum cedens machinationi ſeceſſit, turbis undique ad ipſum confluentibus, quarum infirmos curat: duodecim à ſe electos (qui hic recenſentur) mittit ad prædicandum, data ipſis poteſtate ſuper infirmitates ac dæmonia: Scribas blaſphemantes ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia convincit falſitatis, dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & quæ ſint mater & fratres ejus.

A 1 ET introïvit iterùm in ſynagogam: & erat ibi homo habens manum aridam.

Matt. 12.a.9 Luc. 6.a.6. 2 Et obſervabant eum, ſi ſabbatis curaret, ut accuſarent illum.

3 Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium.

4 Et dicit eis: Licet ſabbatis benefacere, an malè? animam ſalvam facere, an perdere? At illi tacebant.

5 Et circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta eſt manus illi.

* Mat. 12.b.14. 6 * Exeuntes autem Phariſæi, ſtatim cum Herodianis conſilium faciebant adverſos eum, quomodo eum perderent.

7 Jeſus autem cum diſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare: & multa turba à Galilæa & Judæa ſecuta eſt eum,

8 Et ab Jeroſolymis, & ab Idumæa, & trans Jordanem: & qui circa Tyrum & Sidonem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum.

B 9 Et dixit diſcipulis ſuis ut navicula ſibi deſerviret propter turbam, ne comprimerent eum.

10 Multos enim ſanabat, ita ut irruerent in eum ut illum tangerent quotquot habebant plagas.

11 Et ſpiritus immundi, cùm illum videbant, procidebant ei: & clamabant dicentes:

12 Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne manifeſtarent illum.

* Matt. 10.a.1. Luc. 6.b.13. 13 * Et aſcendens in montem vocavit ad ſe quos voluit ipſe: & venerunt ad eum.

14 Et fecit ut eſſent duodecim cum illo: & ut mitteret eos prædicare.

15 Et dedit illis poteſtatem curandi infirmitates, & ejiciendi dæmonia.

16 Et impoſuit Simoni nomen Petrus:

17 Et Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem Jacobi, & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt, Filij tonitrui.

C 18 Et Andream, & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, Thomam, & Jacobum Alphæi, & Thaddæum, & Simonem Cananæum,

19 Et Judam Iſcariotem, qui & tradidit illũ.

20 Et veniunt ad domum: & convenit iterùm turba, ita ut non poſſent neque panem manducare.

21 Et cùm audiſſent ſui, exierunt tenere eum: dicebant enim: Quoniam in furorem verſus eſt.

* Matt. 9.d.34. 22 Et Scribæ, qui ab Jeroſolymis deſcenderant, dicebant: Quoniam Beelzebub habet, & quia in principe dæmoniorum ejicit dæmonia.

23 Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis: Quomodo poteſt ſatanas ſatanam ejicere?

24 Et ſi regnum in ſe dividatur, non poteſt regnum illud ſtare.

25 Et ſi domus ſuper ſemetipſam diſpertiatur, non poteſt domus illa ſtare.

26 Et ſi ſatanas conſurrexerit in ſemetipſum, diſpertitus eſt, & non poterit ſtare, ſed finem habet.

27 Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus in domum diripere, niſi priùs fortem alliget, & tunc domum ejus diripiet.

28 * Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blaſphemiæ quibus blaſphemaverint: D * Matt. 12.c.31. Luc. 12. b.10. 1.Ioan. 5.d.16.

29 Qui autem blaſphemaverit in Spiritum ſanctum, non habebit remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti.

30 Quoniam dicebant: Spiritum immundum habet.

31 * Et veniunt mater ejus & fratres: & foris ſtantes miſerunt ad eum vocantes eum, * Matt. 12.d.46. Luc. 8. c.19.

32 Et ſedebat circa eum turba: & dicunt ei: Ecce mater tua & fratres tui foris quærunt te.

33 Et reſpondens eis, ait: Quæ eſt mater mea, & fratres mei?

34 Et circumſpiciens eos, qui in circuitu ejus ſedebant, ait: Ecce mater mea, & fratres mei.

35 Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & ſoror mea, & mater eſt.

CAPUT IV.

Parabolam proponit ſeminatoris, quam diſcipulis declarat: lucernam dicit ſuper candelabrum ponendum, addens parabolas de ſemine in terram jacto, quod excreſcit dormiente eo qui ſeminavit, & de grano ſinapis, diſcipulis autem ſeorſim omnia interpretatur: in navi à ſomno excitatus, tempeſtatem maris ſedat.

1 ET iterùm cœpit docere ad mare, & congregata eſt ad eum turba multa, ita ut navim aſcendens ſederet in mari, & omnis turba circa mare ſuper terram erat: A Matt. 13.a.1. Luc. 8.a.4.

2 Et docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina ſua:

3 Audite: ecce exiit ſeminans ad ſeminandum.

4 Et dum ſeminat, aliud cecidit circa viam, & venerunt volucres cæli, & comederũt illud.

5 Aliud vero cecidit ſuper petroſa, ubi non habuit terram multam: & ſtatim exortum eſt, quoniam non habebat altitudinem terræ:

6 Et quando exortus eſt ſol, exæſtuavit: & eò quòd non habebat radicem, exaruit.

7 Et aliud cecidit in ſpinas: & aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocaverunt illud, & fructum non dedit.

8 Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum aſcendentem, & creſcentem: & afferebat unum triginta, unum ſexaginta, & unum centum.

9 Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat.

10 Et

10 Et cùm eſſet ſingularis, interrogaverunt
eum hi qui cum eo erant duodecim, parabo-
lam.
B 11 Et dicebat eis: vobis datum eſt noſſe my-
ſterium regni Dei: illis autem, qui foris ſunt,
in parabolis omnia fiunt:
12 * Ut videntes videant, & non videant:
* Iſa. 6.c.9. & audientes audiant, & non intelligant:
Matt. nequando convertantur, & dimittantur eis
13.b.14. peccata.
Ioan. 12.f.40. 13 Et ait illis: Neſcitis parabolam hanc? &
Act. 28. quomodo omnes parabolas cognoſcetis?
f.26. 14 Qui ſeminat, verbum ſeminat.
Rom. 15 Hi autem ſunt, qui circa viam, ubi ſemi-
11.b.8. natur verbum, & cùm audierint, confeſtim
venit ſatanas, & aufert verbum, quod ſemi-
natum eſt in cordibus eorum.
16 Et hi ſunt ſimiliter, qui ſuper petroſa
ſeminantur: qui cùm audierint verbum, ſta-
tim cum gaudio accipiunt illud.
17 Et non habent radicem in ſe, ſed tempo-
rales ſunt: deinde orta tribulatione & perſe-
cutione propter verbum, confeſtim ſcandali-
zantur.
18 Et alij ſunt qui in ſpinis ſeminantur: hi
ſunt qui verbum audiunt,
*1.Tim. 6.d.17. 19 Et ærumnæ ſæculi, & * deceptio divitia-
C rum, & circa reliqua concupiſcentiæ introeũ-
tes ſuffocant verbum, & ſine fructu efficitur.
20 Et hi ſunt, qui ſuper terram bonam ſe-
minati ſunt, qui audiunt verbum, & ſuſci-
piunt & fructificant, unum triginta, unum ſe-
xaginta, & unum centum.
* Matt. 21 * Et dicebat illis: Numquid venit lu-
5.b.15. cerna ut ſub modio ponatur, aut ſub lecto?
Luc.8 b. 16.1.c. nónne ut ſuper candelabrum ponatur?
33. 22 * Non eſt enim aliquid abſconditum,
* Matt quod non manifeſtetur: nec factum eſt occul-
10.c.26. tum, ſed ut in palam veniat.
Luc. 8. b. 17. 23 Si quis habet aures audiendi, audiat.
*Matt. 24 Et dicebat illis: Videte quid audiatis. * In
7.a.2. Luc.6.e, qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis,
38. & adjicietur vobis.
*. Matt. 25 * Qui enim habet, dabitur illi: & qui non
13.b.12. habet, etiam quod habet auferetur ab eo.
25.c.29. Luc.8.c. 26 Et dicebat: Sic eſt regnum Dei, quemad-
18.9. d. modum ſi homo jaciat ſementem in terram,
26. 27 Et dormiat, & exurgat nocte & die, &
ſemen germinet, & increſcat dum neſcit ille.
28 Ultrò enim terra fructificat, primùm
herbam, deinde ſpicam, deinde plenum fru-
mentum in ſpica.
29 Et cùm produxerit fructus, ſtatim mit-
tit falcem, quoniam adeſt meſſis.
30 Et dicebat: Cui aſſimilabimus regnum
Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud?
D 31 * Sicut granum ſinapis, quod cum ſemi-
* Matt. natum fuerit in terra, minus eſt omnibus ſe-
13.d.31. minibus, quæ ſunt in terra:
Luc. 13.d 19. 32 Et cùm ſeminatum fuerit, aſcendit, & fit
majus omnibus oleribus, & facit ramos ma-
gnos, ita ut poſſint ſub umbra ejus aves cæli
habitare.

33 Et talibus multis parabolis loquebatur
eis verbum, prout poterant audire:
34 Sine parabola autem non loquebatur eis:
ſeorſum autẽ diſcipulis ſuis diſſerebat omnia.
35 Et ait illis in illa die, cùm ſerò eſſet fa-
ctum: Tranſeamus contra.
36 * Et dimittentes turbam, aſſumunt eum * Matt. 8.c.23.
ita ut erat in navi, & aliæ naves erant cum illo. Luc.8.c.
37 Et facta eſt procella magna venti, & flu- 22.
ctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis
38 Et erat ipſe in puppi ſuper cervical dor-
miens: & excitant eum, & dicunt illi, Magiſter
non ad te pertinet, quia perimus?
39 Et exurgens comminatus eſt vento, &
dixit mari: Tace, obmuteſce. Et ceſſavit ven-
tus: & facta eſt tranquillitas magna.
40 Et ait illis: Quid timidi eſtis? necdum
habetis fidem? Et timuerunt timore magno, &
dicebant ad alterutrum: Quis putas, eſt iſte,
quia & ventus & mare obediunt ei?

CAPUT V.

*In regione Geraſenorum dæmoniacum curat ferociſſi-
mum à legione dæmonum: quibus permittit ut in porcos
ingrediantur, nec ſinit ut ipſum ſequatur is qui liberatus
erat: e curata muliere à profluvio ſanguinis: venit ad do-
mum Iairi, e ejúſque filiam reſuſcitat.*

1 ET venerunt trans fretum maris in regio- A
nem Geraſenorum. Matt.8. d.28.
2 Et exeunti ei de navi, ſtatim occurrit de Luc.8.d.
monumentis homo in ſpiritu immundo, 25.
3 Qui domicilium habebat in monumen-
tis, & neque catenis jam quiſquam poterat
eum ligare:
4 Quoniam ſæpè compedibus & catenis
vinctus, dirupiſſet catenas, & compedes com-
minuiſſet, & nemo poterat eum domare.
5 Et ſemper die ac nocte in monumentis &
in montibus erat, clamans, & concidens ſe la-
pidibus.
6 Videns autem Jeſum à longè, cucurrit, &
adoravit eum:
7 Et clamans voce magna dixit: Quid mihi,
& tibi, Jeſu fili Dei altiſſimi? adjuro te per
Deum, ne me torqueas.
8 Dicebat enim illi: Exi ſpiritus immunde
ab homine.
9 Et interrogabat eum: Quod tibi nomen
eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomen eſt, quia
multi ſumus.
10 Et deprecabatur eum multum, ne ſe ex-
pelleret extra regionem.
11 Erat autem ibi circa montem grex por-
corum magnus, paſcens.
12 Et deprecabantur eum ſpiritus, dicentes:
Mitte nos in porcos ut in eos introëamus.
13 Et conceſſit eis ſtatim Jeſus. Et exeuntes B
ſpiritus immundi introierunt in porcos: &
magno impetu grex præcipitatus eſt in mare
ad duo millia, & ſuffocati ſunt in mari.
14 Qui autem paſcebant eos, fugerunt, &
nuntiaverunt in civitatem, & in agros. Et
egreſſi ſunt videre quid eſſet factum:
15 Et veniunt ad Jeſum: & vident illum,
qui à dæmonio vexabatur, ſedentem veſtitum,

& ſanæ mentis, & timuerunt.
16 Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter factum eſſet ei qui dæmonium habuerat, & de porcis.
17 Et rogare cœperunt eum ut diſcederet de finibus eorum.
18 Cùmque aſcenderet navim, cœpit illum deprecari, qui à dæmonio vexatus fuerat, ut eſſet cum illo:
19 Et non admiſit eum, ſed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, & annuntia illis quãta tibi Dominus fecerit, & miſertus ſit tui.
20 Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli, quanta ſibi feciſſet Jeſus: & omnes mirabantur.
21 Et cùm tranſcendiſſet Jeſus in navi rurſum trans fretum, convenit turba multa ad eum, & erat circa mare.
* Matt. 9 c.18. 22 * Et venit quidam de archiſynagogis nomine Jairus: & videns eum, procidit ad pedes ejus.
C 23 Et deprecabatur eum multum, dicens:
Luc 8.f. 41. Quoniam filia mea in extremis eſt, Veni, impone manum ſuper eam, ut ſalva ſit, & vivat.
24 Et abiit cum illo, & ſequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.
25 Et mulier, quæ erat in profluvio ſanguinis annis duodecim,
26 Et fuerat multa perpeſſa à compluribus medicis: & erogaverat omnia ſua, nec quidquam profecerat, ſed magis deteriùs habebat:
27 Cùm audiſſet de Jeſu, venit in turba retrò, & tetigit veſtimentum ejus:
28 Dicebat enim: Quia ſi vel veſtimentum ejus tetigero, ſalva ero.
29 Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis ejus: & ſenſit corpore quia ſanata eſſet à plaga.
D 30 Et ſtatim Jeſus in ſemetipſo cognoſcens virtutem, exierat de illo, converſus ad turbam, aiebat: Quis tetigit veſtimenta mea?
31 Et dicebant ei diſcipuli ſui: Vides turbam comprimentẽ te, & dicis: Quis me tetigit?
32 Et circumſpiciebat videre eam, quæ hoc fecerat.
33 Mulier verò timens & tremens, ſciens quod factum eſſet in ſe venit & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.
* Luc.7. g 50. 34 ille autem dixit ei: * Filia, fides tua te ſalvam fecit: vade in pace, & eſto ſana à plaga tua
g. 48. † Nuntij 35 Adhuc eo loquente, veniunt † ad archiſynagogum, dicentes: Quia filia tua mortua eſt? quid ultrà vexas Magiſtrum?
Gryph. & Benea. 36 Ieſus autem audito verbo, quod dicebatur, ait archiſynagogo: Noli timere, tantummodo crede.
37 Et non admiſit quemquam ſe ſequi, niſi Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem Jacobi.
38 Et veniunt in domum archiſynagogi, & videt tumultum, & flentes, & ejulantes multùm.
39 Et ingreſſus ait illis: Quid turbamini, & ploratis? puella non eſt mortua, ſed dormit.
40 Et irridebant eum. Ipſe verò, ejectis omnibus, aſſumit patrem & matrem puellæ, & qui ſecum erant, & ingreditur ubi puella erat jacens.
41 Et tenens manum puellæ, ait illi: Talitha cumi, quod eſt interpretatum: puella (tibi dico) ſurge.
42 Et confeſtim ſurrexit puella, & ambulabat: erat autem annorum duodecim: & obſtupuerunt ſtupore magno.
43 Et præcipit illis vehementer ut nemo id ſciret: & dixit dari illi manducare.

Caput VI.

Chriſti doctrinam in ipſius patria admirantur; ubi tamen propter illorum incredulitatem pauca edidit miracula: Apoſtolos mittens ad prædicandum, inſtruit quid obſervare debeant: Herodes audita Chriſti fama, dicit Ioannem Baptiſtam reſurrexiſſe; cujus caput poſtulanti Herodiadis filia ſaltatrici propter jusjurandum tradiderat: in deſerto quinque panibus, & duobus piſcibus quinque millia virorum ſatiat: ſuper mare ambulans, tempeſtatem ſedat: in terra Genezareth plurimos tactu fimbriæ veſtimenti ſanat.

1 ET egreſſus inde, abiit in patriam ſuam: & ſequebantur eum diſcipuli ſui: A
2 Et facto ſabbato cœpit in ſynagoga docere: & multi audientes admirabãtur in doctrina ejus, dicentes: Unde huic hæc omnia? & quæ eſt ſapientia, quæ data illi; & virtutes tales, quæ per manus ejus efficiuntur? Matt. 13.g 54. Luc. 4.c. 16.
3 * Nónne hic eſt faber, filius Mariæ, frater Jacobi, & Joſeph, & Judæ, & Simonis? nónne & ſorores ejus hic nobiſcum ſunt? Et ſcandalizabantur in illo. * Ioan. c.4 2.
4 Et dicebat illis Jeſus: * Quia non eſt propheta ſine honore niſi in patria ſua, & in domo ſua, & in cognatione ſua. * Matt. 13.g.57. Luc 4.d. 14 Ioan. 4.f.44.
5 Et non poterat ibi virtutem ullam facere, niſi paucos infirmos impoſitis manibus curavit:
6 Et mirabantur propter incredulitatem eorum, & circuibat caſtella in circuitu docens. *Matt. 10.a 1. Sup 3. b. 14. Luc. 9 a.
7 * Et vocavit duodecim: & cœpit eos mittere binos, & dabat illis poteſtatem ſpirituum immundorum.
8 Et præcepit eis ne quid tollerent in via, niſi virgam tantùm: non peram, non panem, neque in zona æs, * Act. 12.b. 8.
9 * Sed calceatos ſandaliis, & ne induerentur duabus tunicis.
10 Et dicebat eis: Quocumque introieritis in domum, illic manete donec exeatis inde: B * Matt. 10.b. 14.
11 Et quicumque non receperint vos, nec audierint vos, * exeuntes inde, excutite pulverem de pedibus veſtris in teſtimonium illis. Luc 9. a.5. Act. 13.g.51. 18.b.6.
12 Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent: * Act 5. d.14.
13 Et dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros & ſanabant.
14 * Et audivit rex Herodes (manifeſtum enim factum eſt nomen ejus,) & dicebat: Quia Joannes Baptiſta reſurrexit à mortuis: & proptereà virtutes operantur in illo. * Matt. 14. a.1. Luc.9. a. 7.
15 Alij autem dicebant: Quia Elias eſt. Alij verò

verò dicebant: Quia propheta eſt, quaſi unus
ex prophetis.
C 16 Quo audito Herodes ait: Quem ego de-
* Luc. 3.d.19. collavi Joannem, hic à mortuis reſurrexit.
17 * Ipſe enim Herodes miſit, ac tenuit Joan-
nem, & vinxit eum in carcere, propter Hero-
diadem uxorem Philippi fratris ſui, quia du-
xerat eam.
18 Dicebat enim Joannes Herodi: * Non
* Lev. 18.b.16. licet tibi habere uxorem fratris tui.
19 Herodias autem inſidiabatur illi: & vole-
bat occidere eum, nec poterat.
20 Herodes enim metuebat Joannem, ſciens
eum virum juſtum & ſanctum: & cuſtodiebat
eum, & audito eo multa faciebat, & libenter
eum audiebat.
21 Et cùm dies opportunus accidiſſet, He-
rodes natalis ſui cœnam fecit principibus, &
tribunis, & primis Galilææ.
22 Cúmque introiſſet filia ipſius Herodia-
dis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſimúl-
que recumbentibus; rex ait puellæ: pete à me
quod vis, & dabo tibi:
23 Et juravit illi: Quia quidquid petieris
dabo tibi, licet dimidium regni mei.
D 24 Quæ cùm exiſſet, dixit matri ſuæ: Quid
petam? At illa dixit: Caput Joannis Baptiſtæ.
25 Cúmque introiſſet ſtatim cum feſtinatio-
ne ad regem, petivit dicens: Volo ut protinus
des mihi in diſco caput Joannis Baptiſtæ.
26 Et contriſtatus eſt rex: propter jusjuran-
dum, & propter ſimul diſcumbentes, noluit
eam contriſtare:
27 Sed miſſo ſpiculatore præcipit afferri ca-
put ejus in diſco. Et decollavit eum in carcere,
28 Et attulit caput ejus in diſco: & dedit il-
lud puellæ, & puella dedit matri ſuæ.
29 Quo audito diſcipuli ejus venerunt, &
tulerunt corpus ejus: & poſuerunt illud in
monumento.
* Luc. 9.a.10. 30 * Et convenientes Apoſtoli ad Jeſum, re-
nuntiaverunt ei omnia, quæ egerant, & do-
cuerant.
E 31 Et ait illis: * Venite ſeorſum in deſer-
* Matt. 14.b.13. Luc. 9.a.10. Ioan. 6.a.1. tum locum, & requieſcite puſillum. Erant
enim qui veniebant & redibant multi: & nec
ſpatium manducandi habebant.
32 Et aſcendentes in navim, abierunt in de-
ſertum locum ſeorſum.
33 Et viderunt eos abeuntes, & cognove-
runt multi: & pedeſtres de omnibus civita-
tibus concurrerunt illuc: & prævenerunt eos.
* Matt. 9.d.36. 14.b.14. 34 * Et exiens vidit turbam multam Jeſus:
& miſertus eſt ſuper eos, quia erant ſicut oves
non habentes paſtorem, & cœpit illos docere
multa.
35 Et cùm jam hora multa fieret, acceſſe-
runt diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt lo-
cus hic, & jam hora præteriit:
* Luc. 9.b.12. 36 * Dimitte illos, ut euntes in proximas villas
& vicos, emant ſibi cibos, quos manducent.
37 Et reſpondens ait illis: Date illis vos man-
ducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducen-
tis denariis panes, & dabimus illis mãducare.
38 Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, &
videte. Et cùm cognoviſſent, dicunt: Quinque
& duos piſces.
39 * Et præcepit illis, ut accumbere face- * Ioan. 6.b.10.
rent omnes ſecundùm contubernia ſuper viri-
de fœnum.
40 Et diſcubuerunt in partes, per centenos
& quinquagenos.
41 Et acceptis quinque panibus, & duobus F
piſcibus, intuens in cælum, benedixit, & fre-
git panes, & dedit diſcipulis ſuis, ut ponerent
ante eos: & duos piſces diviſit omnibus.
42 Et manducaverunt omnes, & ſaturati
ſunt.
43 Et ſuſtulerunt reliquias, fragmentorum
duodecim cophinos plenos, & de piſcibus.
44 Erant autem qui manducaverunt quin-
que millia virorum.
45 Et ſtatim coëgit diſcipulos ſuos aſcen-
dere navim, ut præcederent eum trans fretum
ad Bethſaïdam, dum ipſe dimitteret populum.
46 Et cùm dimiſiſſet eos, abiit in montem
orare.
47 Et cùm ſerò eſſet, erat navis in medio ma-
ri, & ipſe ſolus in terra.
48 * Et videns eos laborantes in remigando * Matt. 14.e.25.
(erat enim ventus contrarius eis) & circa quar-
tam vigiliam noctis venit ad eos ambulans ſu-
pra mare: & volebat præterire eos.
49 At illi ut viderunt eum ambulantem ſu-
pra mare, putaverunt phantaſma eſſe, & excla-
maverunt.
50 Omnes enim viderunt eum, & contur-
bati ſunt. Et ſtatim locutus eſt cum eis, & di-
xit eis: Confidite, ego ſum, nolite timere.
51 Et aſcendit ad illos in navim, & ceſſavit G
ventus. Et plus magis intra ſe ſtupebant:
52 Non enim intellexerunt de panibus: erat
enim cor eorum obcæcatum.
53 * Et cùm transfretaſſent, venerunt in * Matt. 14.d.34.
terram Geneſareth, & applicuerunt.
54 Cúmque egreſſi eſſent de navi, continuo
cognoverunt eum:
55 Et percurrentes univerſam regionem il-
lam, cœperunt in grabatis eos, qui ſe malè ha-
bebant, circumferre, ubi audiebant eum eſſe.
56 Et quocumque introibat, in vicos vel in
villas, aut civitates, in plateis ponebant infir-
mos, & deprecabantur eum, ut vel fimbriam
veſtimenti ejus tangerent: & quotquot tange-
bant eum, ſalvi fiebant.

CAPUT VII.

Phariſæos redarguit, Chriſti arguentes diſcipulos quòd non lotis ederent manibus, cùm ipſi Dei mandata ob ſuas traditiones tranſgrederentur; declarans quænam poſſint hominem coinquinare, nempe quæ de corde exeunt: Syrophœniſſæ filiam, ad perſeverantem illius ſupplicationem, à dæmonio liberat: & ſurdum ac mutum ſanat.

1 ET conveniunt ad eum Phariſæi, & quidã
de Scribis, venientes ab Jeroſolymis. A
2 * Et cùm vidiſſent quoſdam ex diſcipulis * Matt. 15.a.2.
ejus, communibus manibus, id eſt non lotis,

manducare panes, vituperaverunt.
3 Phariſæi enim & omnes Judæi, niſi cre-
brò laverint manus, non manducant, tenentes
traditionem ſeniorum:
4 Et à foro niſi baptizentur, non comedunt:
& alia multa ſunt, quæ tradita ſunt illis ſer-
vare, baptiſmata calicum, & urceorum, &
æramentorum, & lectorum:
5 Et interrogabant eum Phariſæi, & Scri-
bæ: Quare diſcipuli tui non ambulant juxta
traditionem ſeniorum, ſed communibus ma-
nibus manducant panem?
6 At ille reſpondens, dixit eis: Benè prophe-
tavit Iſaïas de vobis hypocritis, ſicut ſcriptum
*Iſa. 29. d. 13. eſt: *Populus hic labiis me honorat, cor au-
tem eorum longè eſt à me.
7 In vanum autem me colunt, docentes
doctrinas & præcepta hominum.
B 8 Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis
traditionem hominum, baptiſmata urceorum,
& calicum: & alia ſimilia his facitis multa.
9 Et dicebat illis: Benè irritum facitis præ-
ceptum Dei, ut traditionem veſtram ſervetis.
* Exod. 20. c. 12. Deut. 5. b. 16. Eph. 6. a. 2. 10 Moyſes enim dixit: * Honora patrem
tuum, & matrem tuam. Et: * Qui maledixerit
patri, vel matri, morte moriatur.
* Exod. 21. c. 17. Lev. 20. b. 9. Prov. 20. c. 20. 11 Vos autem dicitis: Si dixerit homo pa-
tri, aut matri, Corban (quod eſt donum)
quodcumque ex me, tibi profuerit:
12 Et ultrà non dimittitis eum quidquam
facere patri ſuo, aut matri,
13 Reſcindentes verbum Dei per traditio-
nem veſtram, quam tradidiſtis: & ſimilia hu-
juſmodi multa facitis.
* Matt. 15. b. 10. 14 * Et advocans iterùm turbam, dicebat il-
lis: Audite me omnes, & intelligite.
15 Nihil eſt extra hominem introiens in eũ,
quod poſſit eũ coinquinare, ſed quę de homine
procedunt, illa ſunt quæ cõmunicant hominẽ.
16 Si quis habet aures audiendi, audiat.
C 17 Et cùm introiſſet in domum à turba,
interrogabant eum diſcipuli ejus parabolam.
18 Et ait illis: Sic & vos imprudentes eſtis:
Nõ intelligitis, quia omne extrinſecus introiẽs
in hominem, non poteſt eum communicare.
19 Quia non intrat in cor ejus, ſed in ventrẽ
vadit, & in ſecellum exit, purgans omnes eſcas?
20 Dicebat autem, quoniam quæ de homi-
ne exeunt, illa communicant hominem.
* Gen. 6. a. 5. 21 * Abintus enim de corde hominum ma-
læ cogitationes procedunt, adulteria, fornica-
tiones, & homicidia.
22 Furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, im-
pudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuper-
bia, ſtultitia,
23 Omnia hæc mala abintus procedunt, &
communicant hominem.
* Matt. 15. c. 21. 24 * Et inde ſurgens abiit in fines Tyri &
Sidonis: & ingreſſus domum, neminem vo-
luit ſcire, & non potuit latêre.
25 Mulier enim ſtatim ut audivit de eo,
cujus filia habebat ſpiritum immundum, in-
travit, & procidit ad pedes ejus.
26 Erat enim mulier Gentilis, Syrophœ-
niſſa genere. Et rogabat eum ut dæmonium
ejiceret de filia ejus.
27 Qui dixit illi: Sine priùs ſaturari filios:
non eſt enim bonum ſumere panem filiorum,
& mittere canibus.
28 At illa reſpondit, & dixit illi: Utique D
Domine, nam & catelli comedunt ſub men-
ſa de micis puerorum.
29 Et ait illi: Propter hunc ſermonem vade,
exiit dæmonium à filia tua.
30 Et cùm abiiſſet domum ſuam, invenit
puellam jacentem ſupra lectum, & dæmo-
nium exiiſſe.
31 Et iterùm exiens de finibus Tyri, venit
per Sidonem ad Mare Galilææ inter medios
fines Decapoleos.
32 * Et adducunt ei ſurdum & mutum, & * Matt. 9. d. 32.
deprecabantur eum, ut imponat illi manum.
33 Et apprehendens eum de turba ſeor-
ſum, miſit digitos ſuos in auriculas ejus: &
expuens, tetigit linguam ejus.
34 Et ſuſpiciens in cælum, ingemuit, & ait
illi: Ephphetha, quod eſt adaperire.
35 Et ſtatim apertæ ſunt aures ejus, & ſo-
lutum eſt vinculum linguæ ejus, & loqueba-
tur rectè.
36 Et præcepit illis ne cui dicerent. Quantò
autem eis præcipiebat, tantò magis plus prædi-
cabant:
37 Et eò ampliùs admirabantur, dicentes:
Benè omnia fecit: & ſurdos fecit audire, &
mutos loqui.

Caput VIII.

Septem panibus paucisque piſciculis ſatiat quatuor hominum millia: diſcipulos à fermento Phariſæorum cavere jubet: cæcum ſenſim curat: interrogatis Apoſtolis quem Ieſum eſſe dicerent, Petrus confitetur ipſum eſſe Chriſtum: & paulò poſt ſatanas ab eo dicitur, quod increparet illum dum ſuam prædiceret paſſionem: de tollenda cruce, & quod animæ nihil debet eſſe charius.

1 IN diebus illis iterùm cùm turba multa eſ- A
ſet, nec haberent, quod manducarent, con- Matt. 15. d. 32.
vocatis diſcipulis, ait illis.
2 Miſereor ſuper turbam: quia ecce jam
triduo ſuſtinent me, nec habent quod man-
ducent:
3 Et ſi dimiſero eos jejunos in domum
ſuam, deficient in via: quidam enim ex eis
de longè venerunt.
4 Et reſponderunt ei diſcipuli ſui: Unde
illos quis poterit hîc ſaturare panibus in ſo-
litudine?
5 Et interrogavit eos: Quot panes habe-
tis? Qui dixerunt: Septem.
6 Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper ter-
ram. Et accipiens ſeptem panes, gratias agens,
fregit, & dabat diſcipulis ſuis ut apponerent,
& appoſuerunt turbæ.
7 Et habebant piſciculos paucos: & ipſos
benedixit, & juſſit apponi.
8 Et manducaverunt, & ſaturati ſunt, &
ſuſtulerunt quod ſuperaverat de fragmentis,
ſeptem ſportas.

9 Erant

9 Erant autem qui manducaverant, quaſi
quatuor millia: & dimiſit eos,
10 Et ſtatim aſcendens navim cum diſcipu-
lis ſuis, venit in partes Dalmanutha.
B 11 * Et exierunt Phariſæi, & cœperunt
* Matt. 19.a.1. conquirere cum eo, quærentes ab illo ſignum
Luc. 11. g. 54. de cælo, tentantes eum.
12 Et ingemiſcens ſpiritu, ait: Quid gene-
ratio iſta ſignum quærit? Amen dico vobis, ſi
dabitur generationi iſti ſignum.
13 Et dimittens eos, aſcendit iterùm navim,
& abiit trans fretum.
* Mat. 16.a.5. 14 * Et obliti ſunt panes ſumere: & niſi
unum panem non habebant ſecum in navi.
15 Et præcipiebat eis, dicens: Videte, &
cavete à fermento Phariſæorum, & fermen-
to Herodis.
16 Et cogitabant ad alterutrum, dicentes:
Quia panes non habemus.
17 Quo cognito, ait illis Jeſus: Quid cogi-
tatis, quia panes non habetis? nondum cognoſ-
citis nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis
cor veſtrum?
18 Oculos habentes non videtis? & aures
* Sup. 6.f.41. habentes non auditis? * Nec recordamini,
Ioan. 6.b.11. 19 Quando quinque panes fregi in quinque
millia: quot cophinos fragmentorum plenos
C ſuſtuliſtis? Dicunt ei: Duodecim.
20 Quando & ſeptem panes in quatuor
millia: quot ſportas fragmentorum tuliſtis?
Et dicunt ei: Septem.
21 Et dicebat eis: Quomodò nondum in-
telligitis?
22 Et veniunt Bethſaidam, & adducunt ei
cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret.
23 Et apprehenſa manu cæci, eduxit eum
extra vicum: & expuens in oculos ejus im-
poſitis manibus ſuis, interrogavit eum ſi quid
videret.
24 Et aſpiciens, ait: video homines velut
arbores ambulantes.
25 Deinde iterùm impoſuit manus ſuper
oculos ejus: & cœpit videre, & reſtitutus eſt
ita ut clarè videret omnia.
26 Et miſit illum in domum ſuam, dicens:
Vade in domum tuam: & ſi in vicum introie-
ris, nemini dixeris.
* Mat. 16.b.13. 27 * Et egreſſus eſt Jeſus, & diſcipuli ejus,
in caſtella Cæſareæ Philippi: & in via interro-
* Luc. 9.b.18. gabat diſcipulos ſuos, dicens eis: * Quem me
dicunt eſſe homines?
28 Qui reſponderunt illi, dicentes: Joan-
nem Baptiſtam, alij Eliam, alij verò quaſi unum
de prophetis.
29 Tunc dicit illis: Vos verò quem me
eſſe dicitis? Reſpondens Petrus, ait ei: Tu es
Chriſtus.
30 Et comminatus eſt eis, ne cui dicerent de
illo.
D 31 Et cœpit docere eos, quoniam oportet
filium hominis pati multa, & reprobari à ſe-
nioribus: & à ſummis ſacerdotibus, & ſcribis,
& occidi, & poſt tres dies reſurgere.

32 Et palàm verbum loquebatur. Et appre-
hendens eum Petrus, cœpit increpare eum.
33 Qui converſus, & videns diſcipulos ſuos,
comminatus eſt Petro, dicens: Vade retrò me
ſatana, quoniam non ſapis quæ Dei ſunt, ſed
quæ ſunt hominum.
34 Et convocata turba cum diſcipulis ſuis,
dixit eis: * Si quis vult me ſequi, deneget ſe- * Matt. 10.d.38.
metipſum: & tollat crucem ſuam, & ſequa- 16.d.24.
tur me. Luc.9.c. 23.14.f.
35 * Qui enim voluerit animam ſuam ſal- 7.
vam facere, perdet eam: qui autem perdide- * Luc.
rit animam ſuam propter me & Evangelium, 17.g.33.
ſalvam faciet eam. Ioan.12. d.25.
36 Quid enim proderit homini, ſi lucretur
mundum totum, & detrimentum animæ ſuæ
faciat?
37 Aut quid dabit homo commutationis
pro anima ſua?
38 * Qui enim me confeſſus fuerit, & ver- * Matt. 10.c.33.
ba mea, in generatione iſta adultera & pecca- Luc.9 c.
trice: & filius hominis confitebitur eum, cùm 26.12. b 9.
venerit in gloria patris ſui cum angelis ſan- * Matt.
ctis. 16.d.28.
39 Et dicebat illis: * Amen dico vobis, quia Luc.9.c. 27.
ſunt quidam de hîc ſtantibus, qui non guſta-
bunt mortem, donec videant regnum Dei ve-
niens in virtute.

CAPUT IX.

Transfigurato Ieſu junguntur Moyſes & Elias: dicit Eliam, dum venerit, omnia reſtituturum, imò jam veniſſe, nec fuiſſe ſuſceptum: ſurdum ac mutum ſpiritum ejicit, qui ſola oratione & jejunio ejicitur: ſuam paſſionem prædicit: diſputantes diſcipulos docet quis eorum ſit major: de ejiciente dæmonium qui non ſequebatur Ieſum: de amputando manus, pedis, vel oculi ſcandalo.

1 ET poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum, & Ja- A * Matt.
cobum: & Joannem: & ducit illos in mon- 17.a.1.
tem excelſum ſeorſum ſolos, & transfiguratus Luc.9.d.
eſt coram ipſis. 28.
2 Et veſtimenta ejus facta ſunt ſplendentia,
& candida nimis velut nix, qualia fullo non
poteſt ſuper terram candida facere.
3 Et apparuit illis Elias cum Moyſe: & erant
loquentes cum Jeſu.
4 Et reſpondens Petrus, ait Jeſu: Rabbi, bo-
num eſt nos hîc eſſe: & faciamus tria taberna-
cula, Tibi unum, & Moyſi unũ, & Eliæ unum.
5 Non enim ſciebat quid diceret: erant
enim timore exterriti.
6 Et facta eſt nubes obumbrans eos: & venit
vox de nube, dicens: Hic eſt filius meus cha-
riſſimus: audite illum.
7 Et ſtatim circumſpicientes, neminem am- B
pliùs viderunt, niſi Jeſum tantùm ſecum.
8 * Et deſcendentibus illis de monte, præce- * Matt. 17.a.9.
pit illis ne cuiquã quæ vidiſſent, narrarent: niſi
cùm Filius hominis à mortuis reſurrexerit.
9 Et verbum continuerunt apud ſe, con-
quirentes quid eſſet: Cùm à mortuis reſur-
rexerit.
10 Et interrogabant eum, dicentes: * quid * Mal. 3.b.5.
ergo dicunt Phariſæi & Scribæ, quia Eliam
oportet venire primùm?

11 Qui

11 Qui reſpondens, ait illis: Elias, cùm venerit primò, reſtituet omnia: & quomodo * ſcriptum eſt in Filium hominis, ut multa patiatur & contemnatur. *Iſ.53. a.3.b.4.

C 12 Sed dico vobis quia & * Elias venit (& fecerunt illi quæcumque voluerunt) ſicut ſcriptum eſt de eo. * Matt. 17.b.11.

13 Et veniens ad diſcipulos ſuos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.

14 Et confeſtim omnis populus videns Jeſum, ſtupefactus eſt, & expaverunt, & accurrentes ſalutabant eum.

15 Et interrogavit eos: quid inter vos conquiritis?

16 * Et reſpondens unus de turba, dixit: Magiſter, attuli filium meum ad te habentem ſpiritum mutum: * Luc. 6.e.38.

17 Qui ubicumque eum apprehenderit, allidit illum, & ſpumat, & ſtridet dentibus, & areſcit: dixi diſcipulis tuis ut ejicerent illum, & non potuerunt.

18 Qui reſpondens eis, dixit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu vos patiar? afferte illum ad me.

19 Et attulerunt eum. Et cùm vidiſſet eum, ſtatim ſpiritus conturbavit illum; & eliſus in terram, volutabatur ſpumans.

20 Et interrogavit patrem ejus: Quantum temporis eſt ex quo ei hoc accidit: At ille ait: Ab infantia.

D 21 Et frequenter eum in ignem, & in aquas miſit, ut eum perderet; ſed ſi quid potes, adjuva nos miſertus noſtri.

22 Jeſus autem ait illi: Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti.

23 Et continuò exclamans pater pueri, cum lacrymis aiebat: Credo, Domine: adjuva incredulitatem meam.

24 Et cùm videret Jeſus concurrentem turbam, comminatus eſt ſpiritui immundo, dicens illi: Surde & mute ſpiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & ampliùs ne introeas in eum.

25 Et exclamans, & multùm diſcerpens eum, exiit ab eo, & factus eſt ſicut mortuus, ita ut multi dicerent: Quia mortuus eſt.

26 Jeſus autem tenens manum ejus, elevavit eum, & ſurrexit.

27 Et cùm introiſſet in domum, diſcipuli ejus ſecretò interrogabant eum: Quare nos non potuimus ejicere eum?

28 Et dixit illis: Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi in oratione, & jejunio.

E 29 Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quemquam ſcire.

30 * Docebat autem diſcipulos ſuos, & dicebat illis: Quoniam filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occiſus tertia die reſurget. * Matt. 17.e.21. Luc.9.b. 22.f.44.

31 At illi ignorabant verbum: & timebant interrogare eum.

32 Et venerunt Capharnaum. Qui cùm domi eſſet, interrogabat eos: quid in via tractabatis?

33 At illi tacebant, ſiquidem in via inter ſe diſputaverant, * quis eorum major eſſet. * Matt. 18.a.1. Luc.9.f. 46.

34 Et reſidens vocavit duodecim, & ait illis: Si quis vult primus eſſe, erit omnium noviſſimus, & omnium miniſter.

35 Et accipiens puerum, ſtatuit eum in medio eorum: quem cùm complexus eſſet, ait illis:

36 Quiſquis unum ex hujuſmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: & quicumque me ſuſceperit, non me ſuſcipit, ſed eum, qui miſit me. * Luc. 9.f.49.

37 * Reſpondit illi Joannes, dicens: Magiſter, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, qui non ſequitur nos, & prohibuimus eum.

38 Jeſus autem ait: Nolite prohibere eum: * nemo eſt enim qui faciat virtutem in nomine meo, & poſſit cito malè loqui de me. * 1.Cor. 12.a.3.

39 Qui enim non eſt adverſum vos, pro vobis eſt.

40 * Quiſquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Chriſti eſtis: Amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam. * Matt. 10.d.41.

41 * Et quiſquis ſcandalizaverit unum ex his puſillis credentibus in me: bonum eſt ei magis ſi circumdaretur mola aſinaria collo ejus, & in mare mitteretur. * Matt. 18.a.6. Luc. 17.a.2.

42 * Et ſi ſcandalizaverit te manus tua, abſcide illam: bonum eſt tibi debilem introïre in vitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem: G * Matt. 5.e.30. 10.a.8.

43 Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

44 Et ſi pes tuus te ſcandalizat, amputa illum: bonum eſt tibi claudum introïre in vitam æternam, quàm duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis:

45 * Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. *Iſa.66. g.24.

46 Quòd ſi oculus tuus ſcandalizat te, ejice eum: bonum eſt tibi luſcum introïre in regnum Dei, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis:

47 Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

48 * Omnis enim igne ſalietur, & omnis victima ſale ſalietur. * Levit. 2.d.13.

49 * Bonum eſt ſal: quòd ſi ſal inſulſum fuerit: in quo illud condietis? Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos. * Matt. 5.b.13. Luc.14. g.34.

Caput X.

Nullo modo dimittendam uxorem aſtruit aliam ducendo parvulos complexus, benedicit eis: dives qui præcepta à juventute obſervarat, non amplectitur Chriſti conſilium de omnibus divendendis: quid referent præmij omnia relinquunt: rurſum ſuam prædicit paſſionem: occaſi ne ambitionis filiorum Zebedæi docet diſcipulos quòd non oſtenſione dominij, ſed officio miniſterii debeant eſſe majores: Bartimæum cæcum ſanat.

1 ET inde exurgens venit in fines Judææ ultra Jordanem: & conveniunt iterùm turbæ A Matt. 19.a.1.

turbæ ad eum: & ſicut conſueverat, iterùm do-
cebat illos.
2 Et accedentes Phariſæi interrogabant
eum: Si licet viro uxorem dimittere: tentan-
tes eum.
3 At ille reſpondens, dixit eis: Quid vo-
bis præcepit Moyſes?
* Deut. 24.a.1. 4 Qui dixerunt: * Moyſes permiſit libellum
repudij ſcribere, & dimittere.
5 Quibus reſpondens Jeſus, ait Ad duri-
tiam cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum
iſtud.
6 Ab initio autem creaturæ, * maſculum &
* Gen. 1.d.27. feminam fecit eos Deus.
7 Propter hoc * relinquet homo patrem ſuum
& matrem, & adhærebit ad uxorem ſuam:
* Gen. 2.d.24. Matt. 19.a.5. 1.Cor. 7.b.10. Ephe. 5.g.31. * 1.Cor. 6.d.16. 8 Et * erunt duo in carne una. Itaque jam
non ſunt duo, ſed una caro.
9 Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſe-
paret.
10 Et in domo iterùm diſcipuli ejus de eo-
dem interrogaverunt eum.
11 Et ait illis: Quicumque dimiſerit uxorem
ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit
B ſuper eam.
12 Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alij
nupſerit, mœchatur.
13 Et offerebant illi parvulos ut tangeret
illos. Diſcipuli autem comminabantur offe-
rentibus.
14 Quos cùm videret Jeſus, indignè tulit, &
ait illis: Sinite parvulos venire ad me, & ne
prohibueritis eos: talium enim eſt regnum
Dei.
15 Amen dico vobis: Quiſquis non recepe-
rit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in
illud.
16 Et complexans eos, & imponens manus
ſuper illos, benedicebat eos.
17 Et cùm egreſſus eſſet in viam, procurrens
quidam genu flexo ante eum, rogabat eum:
* Matt. 19.b.16. Luc. 18.d.18. * Magiſter bone, quid faciam ut vitam æter-
nam percipiam?
18 Jeſus autem dixit ei: Quid me dicis bo-
C num? Nemo bonus, niſi unus Deus.
* Exod 20.c.13. 19 * Præcepta noſti: Ne adulteres, Ne occi-
das, Ne fureris, Ne falſum teſtimonium dixe-
ris, Ne fraudem feceris, Honora patrem tuum
& matrem.
20 At ille reſpondens, ait illi: Magiſter, hæc
omnia obſervavi à juventute mea.
21 Jeſus autem intuitus eum, dilexit eum, &
dixit ei: Unum tibi deeſt: vade quæcumque
habes vende, & da pauperibus, & habebis the-
ſaurum in cælo: & veni, ſequere me.
22 Qui contriſtatus in verbo, abiit mœrens:
erat enim habens multas poſſeſſiones.
23 Et circumſpiciens Jeſus, ait diſcipulis
ſuis: Quam difficile qui pecunias habent, in re-
gnum Dei introibunt!
24 Diſcipuli autem obſtupeſcebant in ver-
bis ejus. At Jeſus rurſus reſpondens ait illis:
Filioli, quàm difficile eſt, confidentes in pe-
cuniis, in regnum Dei introire?
25 Facilius eſt Camelum per foramen acus D
tranſire, quàm divitem intrare in regnum Dei.
26 Qui magis admirabantur, dicentes ad ſe-
metipſos: Et quis poteſt ſalvus fieri?
27 Et intuens illos Jeſus, ait: Apud homi-
nes impoſſibile eſt, ſed non apud Deum: om-
nia enim poſſibilia ſunt apud Deum.
28 * Et cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos di- * Matt. 19.d.27. Luc. 18.e.28.
miſimus omnia, & ſecuti ſumus te.
29 Reſpondens Jeſus, ait: Amen dico vobis:
Nemo eſt, qui reliquerit domũ, aut fratres, aut
ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut
agros, propter me, & propter evangelium,
30 Qui non accipiat centies tantum, nunc
in tempore hoc, domos, & fratres, & ſorores,
& matres, & filios, & agros, cum perſecutioni-
bus, & in ſæculo futuro vitam æternam.
31 * Multi autem erunt primi noviſſimi, & * Matt. 19.d.30.
noviſſimi primi.
32 Erant autem in via aſcendentes Jeroſo- E
lymam: & præcedebat illos Jeſus, & ſtupe-
bant: & ſequentes timebant. * Et aſſumens * Luc. 18.f.31.
iterùm duodecim, cœpit illis dicere quæ eſſent
ei eventura.
33 Quia ecce aſcendimus Jeroſolymam, &
Filius hominis tradetur principibus ſacerdo-
tum, & Scribis, & ſenioribus, & damnabunt
eum morte, & tradent eum gentibus:
34 Et illudent ei, & conſpuent eum, & fla-
gellabunt eum, & interficient eum: & tertia
die reſurget.
35 * Et accedunt ad eum Jacobus & Joannes * Matt. 20.c.20.
filij Zebedæi, dicentes: Magiſter, volumus, ut
quodcumque petierimus, facias nobis.
36 At ille dixit eis: Quid vultis ut faciam
vobis?
37 Et dixerunt: Da nobis, ut unus ad dex- F
teram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam, ſedea-
mus in gloria tua.
38 Jeſus autem ait eis: Neſcitis quid petatis:
poteſtis bibere calicem, quem ego bibo; aut
baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari?
39 At illi dixerunt ei: Poſſumus. Jeſus autem
ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibe-
tis, & baptiſmo, quo ego baptizor, baptiza-
bimini:
40 Sedere autem ad dexteram meam, vel ad
ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus
paratum eſt.
41 Et audientes decem, cœperunt indignari
de Jacobo & Joanne.
42 Jeſus autem vocans eos, ait illis: * Scitis * Luc. 22.c.25.
quia hi, qui videntur principari gentibus, do-
minantur eis: & principes eorum poteſtatem
habent ipſorum.
43 Non ita eſt autem in vobis, ſed quicum-
que voluerit fieri major, erit veſter miniſter:
44 Et quicùmque voluerit in vobis primus
eſſe, erit omnium ſervus.
45 Nam & Filius hominis non venit ut mi- G
niſtraretur ei, ſed ut miniſtraret, & daret ani-
mam ſuam redemptionem pro multis.

CAPUT XII.

Parabolam narrat de vinea agricolis elocata, qui ſervos ac filium patrisfamilias occiderunt: tentatur à Phariſæis de cenſu Cæſari ſolvendo, & à Sadducæis de reſurrectione: interrogatur à Scriba de primo mandato: ipſe vero rogat quomodo Scribæ dicant Chriſtum filium eſſe David, docens ab ipſis cavendum: viduam laudat ob duo minuta in gazophylacium miſſa.

A 1 ET cœpit illis in parabolis loqui: Vineam paſtinavit homo, & circumdedit ſepem, & fodit lacum, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis, & peregrè profectus eſt.

Iſai. 5. a. Jer. 2. d. 21. Matt. 21. d. 33. Luc. 20. b. 9.

2 Et miſit ad agricolas in tempore ſervum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.

3 Qui apprehenſum eum ceciderunt, & dimiſerunt vacuum.

4 Et iterùm miſit ad illos alium ſervum: & illum in capite vulneraverunt, & contumeliis affecerunt.

5 Et rurſum alium miſit, & illum occiderunt: & plures alios: quoſdam cædentes, alios verò occidentes.

6 Adhuc ergo unum habens filium chariſſimum: & illum miſit ad eos noviſſimum, dicens: Quia reverebuntur filium meum.

7 Coloni autem dixerunt ad invicem: Hic eſt heres: venite, occidamus eum: & noſtra erit hereditas.

8 Et apprehendentes eum, occiderunt: & ejecerunt extra vineam.

9 Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos: & dabit vineam aliis.

10 Nec ſcripturam hanc legiſtis: * Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli:

** Pſ. 117. c. 22. Iſa. 28. c. 16. Matt. 21. d. 42. Act. 4. b. 11. Rom. 9. g. 33. 1. Pet. 2. b. 7.*

11 A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris?

12 Et quærebant eum tenere: & timuerunt turbam, cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.

13 * Et mittunt ad eum quoſdam ex Phariſæis, & Herodianis, ut eum caperent in verbo.

** Matt. 22. b. 15. Luc 20. d. 20.*

14 Qui venientes dicunt ei: Magiſter, ſcimus quia verax es, & non curas quemquam: nec enim vides in faciem hominum, ſed in veritate viam Dei doces, licet dari tributum Cæſari, an non dabimus?

15 Qui ſciens verſutiam illorum, ait illis: Quid me tentatis? afferte mihi denarium ut videam.

B 16 At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cujus eſt imago hæc, & inſcriptio? Dicunt ei: Cæſaris.

17 Reſpondens autem Jeſus dixit illis: * Reddite igitur quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Et mirabantur ſuper eo.

** Rom. 13. b. 7.*

18 * Et venerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt reſurrectionem non eſſe: & interrogabant eum dicentes:

** Matt. 22. c. 23. Luc. 20. e. 27.*

19 Magiſter, Moyſes nobis ſcripſit, * ut ſi cujus frater mortuus fuerit, & dimiſerit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater ejus uxorem ipſius, & reſuſcitet ſemen fratri ſuo.

20 Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus eſt non relicto ſemine.

21 Et ſecundus accepit eam, & mortuus eſt, & nec iſte reliquit ſemen: Et tertius ſimiliter.

22 Et acceperunt eam ſimiliter ſeptem: & non reliquerunt ſemen. Noviſſima omnium defuncta eſt & mulier.

23 In reſurrectione ergo cùm reſurrexerint, cujus de his erit uxor? ſeptem enim habuerunt eam uxorem.

24 Et reſpondens Jeſus, ait illis: Nonne ideò erratis, non ſcientes Scripturas, neque virtutem Dei?

25 Cùm enim à mortuis reſurrexerint, neque nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut angeli in Cælis.

26 De mortuis autem quòd reſurgant, non legiſtis in libro Moyſi, ſuper rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens: * Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob? **C**

** Exod. 3. b. 5. Matt. 22. d. 32.*

27 Non eſt Deus mortuorum, ſed vivorum. Vos ergo multum erratis.

28 * Et acceſſit unus de Scribis, qui audierat illos conquirentes, & videns quoniam benè illis reſponderit, interrogavit eum quod eſſet primum omnium mandatum.

** Matt. 22. d. 35.*

29 Jeſus autem reſpondit ei: Quia primum omnium mandatum eſt: * Audi Iſraël, Dominus Deus tuus, Deus unus eſt:

** Deut. 6. a. 4.*

30 Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc eſt primum mandatum.

31 * Secundum autem ſimile eſt illi: Diliges proximum tuum tanquam teipſum. Majus horum aliud mandatum non eſt.

** Lev. 19. d. 18. Matt. 22. d. 39. Rom. 13. c. 9. Galat. 5. c. 14. Jac. 2. b. 8.*

32 Et ait illi Scriba: Benè Magiſter, in veritate dixiſti, quia unus eſt Deus, & non eſt alius præter eum.

33 Et ut diligatur ex toto corde, ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tamquam ſeipſum, majus eſt omnibus holocautomatibus, & ſacrificiis.

34 Jeſus autem videns quòd ſapienter reſpondiſſet, dixit illi: Non es longè à regno Dei. Et nemo jam audebat eum interrogare.

35 Et reſpondens Jeſus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt Scribæ Chriſtum filium eſſe David?

36 Ipſe enim David dicit in Spiritu ſancto: **D**
* Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.

** Pſ. 109. a. 1. Matt. 22. d. 41. Luc 20. g. 42.*

47 Ipſe ergo David dicit eum Dominum, & unde eſt filius ejus? Et multa turba eum libenter audivit.

38 Et dicebat eis in doctrina ſua: * Cavete à Scribis, qui volunt in ſtolis ambulare, & ſalutari in foro,

** Matt. 23. a. 5. Luc. 11. f. 43. 20. g. 46.*

39 Et in primis cathedris ſedere in ſynagogis, & primos diſcubitus in cœnis:

40 Qui devorant domos viduarum ſub ob-
tentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius
judicium.
41 * Et ſedens Jeſus contra gazophylacium,
Luc. 21. a. 1. aſpiciebat quomodo turba jactaret æs in ga-
zophylacium, & multi divites jactabant
multa.
42 Cùm veniſſet autem vidua una pauper,
miſit duo minuta, quod eſt quadrans.
43 Et convocans diſcipulos ſuos, ait illis:
Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pau-
per plus omnibus miſit, qui miſerunt in gazo-
philacium.
44 Omnes enim ex eo, quod abundabat
illis, miſerunt: hæc verò de penuria ſua omnia
quæ habuit, miſit totum victum ſuum.

Caput XIII.

Templum dicit evertendum, prædicitque bella & varias afflictiones ac perſecutiones, abominationemque deſolationis: de pſeudochriſtis & pſeudoprophetis: poſt ſigna in corporibus cæleſtibus veniet cum gloria filius hominis, & hujus ſignum dat à ficu: quia autem nemo tempus novit, jubet omnes vigilare.

A Matt. 24. a. 1. 1 ET cùm egrederetur de templo, ait illi unus
ex diſcipulis ſuis: Magiſter aſpice quales
lapides, & quales ſtructuræ.
2 Et reſpondens Jeſus, ait illis: Vides has
* Luc. 19. g. 44. 21. a. 6. omnes magnas ædificationes? * Non relinque-
tur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.
3 Et cùm ſederet in Monte olivarum con-
tra templum, interrogabant eum ſeparatim
Petrus, & Jacobus, & Joannes, & Andreas:
4 Dic nobis, quando iſta fient, & quod ſi-
gnum erit, quando hæc omnia incipient con-
ſummari?
5 Et reſpondens Jeſus cœpit dicere illis: *
* Eph. 5. b. 6. 2. Theſ. 2. a. 3. Videte ne quis vos ſeducat:
6 Multi enim venient in nomine meo dicen-
tes, quia ego ſum: & multos ſeducent.
7 Cùm audieritis autem bella, & opiniones
bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc
fieri: ſed nondum finis.
B 8 Exurget enim gens contra gentem, & re-
gnum ſuper regnum, & erunt terræ motus per
loca, & fames. Initium dolorum hæc.
9 Videte autem voſmetipſos. Tradent enim
vos in conciliis, & in ſynagogis vapulabitis, &
ante præſides & reges ſtabitis propter me, in
teſtimonium illis.
10 Et in omnes gentes primum oportet præ-
dicari Evangelium.
* Matt. 10. b. 19. Luc. 12. b. 11. 21. c. 14. 11 * Et cùm duxerint vos tradentes, nolite
præcogitare quid loquamini: ſed quod da-
tum vobis fuerit in illa hora, id loquimini:
non enim vos eſtis loquentes, ſed Spiritus
ſanctus.
12 Tradet autem frater fratrem in mortem,
& pater filium: & conſurgent filij in parentes,
& morte afficient eos.
13 Et eritis odio omnibus propter nomen
meum. Qui autem ſuſtinuerit in finem, hic ſal-
vus erit.

14 * Cum autem videritis abominationem * Dan. 9. g. 27. Matt. 24. b. 15. Luc. 21. d. 20.
deſolationis, ſtantem ubi non debet: qui legit,
intelligat: tunc qui in Judæa ſunt, fugiant in
montes.
15 Et qui ſuper tectum, ne deſcendat in do-
mum, nec introëat ut tollat quid de domo
ſua:
16 Et qui in agro erit, non revertatur re-
trò tollere veſtimentum ſuum.
17 Væ autem prægnantibus & nutrientibus
in illis diebus.
18 Orate verò ut hieme non fiant.
19 Erunt enim dies illi tribulationes tales, C
quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam
condidit Deus, uſque nunc, neque fient.
20 Et niſi breviaſſet Dominus dies, non fuiſ-
ſet ſalva omnis caro: ſed propter electos, quos
elegit, breviavit dies.
21 * Et tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hîc * Matt. 24. c. 23. Luc. 21. b. 8.
eſt Chriſtus, ecce illic, ne credideritis.
22 Exurgent enim pſeudochriſti, & pſeu-
doprophetæ, & dabunt ſigna & portenta ad
ſeducendos, ſi fieri poteſt, etiam electos:
23 Vos ergo videte: ecce prædixi vobis om-
nia.
24 * Sed in illis diebus, poſt tribulationem * Iſa. 13. b. 10. Eze. 32. b. 7. Ioël. 2. b. 10.
illam, ſol contenebrabitur, & luna non dabit
ſplendorem ſuum:
25 Et ſtellæ cæli erunt decidentes, & vir-
tutes, quæ in cælis ſunt, movebuntur.
26 Et tunc videbunt filium hominis venien-
tem in nubibus cum virtute multa, & gloria.
27 * Et tunc mittet angelos ſuos, & con- D
gregabit electos ſuos à quatuor ventis, a ſum- * Matt. 24. c. 31.
mo terræ, uſque ad ſummum cæli.
28 A ficu autem diſcite parabolam. Cùm jam
ramus ejus tener fuerit, & nata fuerint folia,
cognoſcitis quia in proximo ſit æſtas:
29 Sic & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote
quod in proximo ſit in oſtiis.
30 Amen dico vobis, quoniam non tranſi-
bit generatio hæc, donec omnia iſta fiant.
31 Cælum & terra tranſibunt, verba autem
mea non tranſibunt.
32 De die autem illo vel hora nemo ſcit, ne-
que angeli in cælo, neque Filius, niſi Pater.
33 * Videte, vigilate, & orate: neſcitis enim * Matt. 24. d. 42.
quando tempus ſit.
34 Sicut homo, qui peregrè profectus reli-
quit domum ſuam, & dedit ſervis ſuis pote-
ſtatem cujuſque operis, & janitori præcepit
ut vigilet.
35 Vigilate ergo, (neſcitis enim quando
dominus domus veniat, ſerò, an media nocte,
an galli cantu, an manè.)
36 Ne cum venerit repentè, inveniat vos
dormientes.
37 Quod autem vobis dico, omnibus dico:
Vigilate.

Caput

CAPUT XIV.

Conſultant principes ſacerdotum de occidendo Ieſu; qui unguento pretioſo à muliere perfunditur murmurantibus diſcipulis: venditur à Iuda; de cujus proditione diſcipulis loquitur in cœna, in qua panem in corpus ſuum & vinum in ſanguinem conſecrata tradit diſcipulis: prædicit omnes ſcandalizandos, & trinam Petri negationem: ac poſt trinam orationem capitur à Iudæis: quorum uni Petrus abſcidit auriculam: & diſcipulis fugientibus, coram Caïpha à falſis teſtibus accuſatus, mortiſque reus judicatus conſpuitur ac cæditur, & ter à Petro negatur.

A *Matt. 26.a.2. Luc. 22.a.1.* 1 ERat autem Paſcha & Azyma poſt biduum: & quærebant ſummi ſacerdotes, & Scribæ quomodo eum dolo tenerent, & occiderent.

2 Dicebant autem: Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.

Matt. 26.a.6. Ioan. 12.a.1. 3 * Et cùm eſſet Bethaniæ in domo Simonis leproſi, & recumberet: venit mulier habens alabaſtrum unguenti nardi ſpicati pretioſi, & fracto alabaſtro, effudit ſuper caput ejus.

4 Erant autem quidam indignè ferentes intra ſemetipſos, & dicentes: Ut quid perditio iſta unguenti facta eſt?

5 Poterat enim unguentum iſtud vænumdari plus quàm trecentis denariis, & dari pauperibus. Et fremebant in eam.

6 Jeſus autem dixit: Sinite eam, quid illi moleſti eſtis? Bonum opus operata eſt in me.

7 Semper enim pauperes habetis vobiſcum: & cum volueritis, poteſtis illis benefacere: me autem non ſemper habetis.

8 Quod habuit hæc, fecit: prævenit ungere corpus meum in ſepulturam.

9 Amen dico vobis: Ubicumque prædicatum fuerit Evangelium iſtud in univerſo mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam ejus.

B *Matt. 26.b.14.* 10 * Et Iudas Iſcariotes unus de duodecim, abiit ad ſummos ſacerdotes, ut proderet eum illis.

11 Qui audientes gaviſi ſunt: & promiſerunt ei pecuniam ſe daturos. Et quærebat quomodo illum opportunè traderet.

Matt. 26.b.17. Luc. 22.a.7. 12 * Et primo die Azymorum quando Paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli: Quò vis eamus, & paremus tibi ut manduces Paſcha?

13 Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis: Ite in civitatem: & occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans, ſequimini eum:

14 Et quocumque introierit, dicite domino domus, quia magiſter dicit: ubi eſt refectio mea, ubi Paſcha cum diſcipulis meis manducem?

15 Et ipſe vobis demonſtrabit cœnaculum, grande, ſtratum: & illic parate nobis.

16 Et abierunt diſcipuli ejus, & venerunt in civitatem: & invenerunt ſicut dixerat illis, & paraverunt Paſcha.

Matt. 26.b.20. Luc. 22.b.14. 17 * Veſpere autem facto, venit cum duodecim.

Ioan. 13.c.21. 18 Et diſcumbentibus eis, & manducantibus, ait Jeſus: Amen dico vobis, * quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum.

19 At illi cœperunt contriſtari, & dicere ei ſingulatim: Numquid Ego?

20 Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.

21 Et filius quidem hominis vadit, * ſicut ſcriptum eſt de eo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur, bonum erat ei, ſi non eſſet natus homo ille. C *Pſ. 40. b. 10. Act. 1. c.16.*

22 * Et manducantibus illis, accepit Jeſus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc eſt corpus meum. *Matt. 26.c.26. 1. Cor. 11.e.24.*

23 Et accepto calice, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes.

24 Et ait illis: Hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur.

25 Amen dico vobis, quia jam non bibam de hoc genimine vitis, uſque in diem illum, cùm illud bibam novum in regno Dei.

26 Et hymno dicto exierunt in Montem olivarum.

27 Et ait eis Jeſus: * Omnes ſcandalizabimini in me in nocte iſta: quia ſcriptum eſt: * Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves. *Ioan. 16.d.32. Zach. 13.c.7.*

28 Sed poſtquam reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.

29 Petrus autem ait illi: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ſed non ego.

30 Et ait illi Jeſus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priuſquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.

31 At ille ampliùs loquebatur: Et ſi oportuerit me ſimul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant. D

32 * Et veniunt in prædium, cui nomen Gethſemani. Et ait diſcipulis ſuis: * Sedete hìc donec orem. *Matt. 26.d.36. Luc. 22.e.40.*

33 Et aſſumit Petrum, & Jacobum, & Joannem ſecum: & cœpit pavere, & tædere.

34 Et ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: ſuſtinete hìc, & vigilate.

35 Et cùm proceſſiſſet paululùm, procidit ſuper terram: & orabat, ut ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora.

36 Et dixit: Abba pater, omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicem hunc à me, ſed non quod ego volo, ſed quod tu.

37 Et venit, & invenit eos dormientes. Et ait Petro: Simon dormis? non potuiſti una hora vigilare?

38 Vigilate, & orate ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro verò infirma.

39 Et iterùm abiens oravit, eumdem ſermonem dicens.

40 Et reverſus, denuò invenit eos dormientes (erant enim oculi eorum gravati) & ignorabant quid reſponderent ei.

41 Et venit tertio, & ait illis: Dormite jam, & requieſcite. Sufficit: venit hora: ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

42 Surgite, eamus, ecce qui me tradet, propè eſt.

43 Et, adhuc eo loquente, venit Judas Iſcariotes unus de duodecim, & * cum eo turba multa, cum gladiis & lignis, à ſummis ſacerdotibus, & Scribis, & ſenioribus.

* Matt. 26. e. 47. Luc. 22. e 47. Ioan. 18. a. 3.

44 Dederat autem traditor ejus ſignum eis, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum, & ducite cautè.

45 Et cùm veniſſet ſtatim accedens ad eum ait: Ave Rabbi: & oſculatus eſt eum.

46 At illi manus injecerunt in eum, & tenuerunt eum.

47 Unus autem quidam de circumſtantibus educens gladium, percuſſit ſervum ſummi ſacerdotis: & amputavit illi auriculam.

48 Et reſpondens Jeſus, ait illis: Tamquam ad latronem exiſtis cum gladiis & lignis comprehendere me?

49 Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuiſtis. Sed ut impleantur Scripturæ.

50 * Tunc diſcipuli ejus relinquentes eum, omnes fugerunt.

* Matt. 26. f. 56.

51 Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum amictus ſindone ſuper nudo: & tenuerunt eum.

52 At ille rejecta ſindone, nudus profugit ab eis.

F

53 * Et adduxerunt Ieſum ad ſummum Sacerdotem: & convenerunt omnes ſacerdotes, & Scribæ, & ſeniores.

* Matt. 26 f. 57. Luc. 22. f. 54. Ioan. 18 e. 13.

54 Petrus autem à longè ſecutus eſt eum, uſque intrò in atrium ſummi ſacerdotis: & ſedebat cum miniſtris ad ignem, & calefaciebat ſe.

55 * Summi verò ſacerdotes, & omne concilium, quærebant adverſus Jeſum teſtimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant.

* Matt. 26. f. 59.

56 Multi enim teſtimonium falſum dicebant adverſus eum: & convenientia teſtimonia non erant.

57 Et quidam ſurgentes, falſum teſtimonium ferebant adverſus eum, dicentes:

58 Quoniam nos audivimus eum dicentem: * Ego diſſolvam templum hoc manu factum, & per triduum aliud non manu factum ædificabo.

* Ioan. 2. c. 19.

59 Et non erat conveniens teſtimonium illorum.

60 Et exurgens ſummus ſacerdos in medium, interrogavit Ieſum, dicens: Non reſpondes quidquam ad ea, quæ tibi objiciuntur ab his?

61 Ille autem tacebat, & nihil reſpondit. Rurſum ſummus ſacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Chriſtus filius Dei benedicti?

62 Ieſus autem dixit illi: Ego ſum: * Et videbitis Filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem cum nubibus cæli.

G

* Matt. 24. c. 30. 26. f. 64.

63 Summus autem ſacerdos ſcindens veſtimenta ſua, ait: Quid adhuc deſideramus teſtes?

64 Audiſtis blaſphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eum eſſe reum mortis.

65 Et cœperunt quidam conſpuere eum, & velare faciem ejus, & colaphis eum cædere, & dicere ei. Prophetiza, & miniſtri alapis eum cædebant.

66 * Et cùm eſſet Petrus in atrio deorſum, venit una ex ancillis ſummi ſacerdotis:

* Matt. 26 g. 69. Luc. 22. f 56. Ioan. 18. c. 17.

67 Et cùm vidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum, ait: Et tu cum Jeſu Nazareno eras.

68 At ille negavit, dicens: Neque ſcio, neque novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium, & gallus cantavit.

69 * Rurſus autem cùm vidiſſet illum ancilla, cœpit dicere circumſtantibus: Quia hic ex illis eſt.

* Matt. 26. g. 71. Luc. 22. g. 59. Ioan. 18 e. 25.

70 At ille iterùm negavit. * Et poſt puſillum rurſus qui aſtabant, dicebant Petro: Verè ex illis es: nam & Galilæus es.

71 Ille autem cœpit anathematizare, & jurare: Quia neſcio hominem iſtum, quem dicitis.

72 Et ſtatim gallus iterùm cantavit. * Et recordatus eſt Petrus verbi, quod dixerat ei Jeſus: Priùs quàm gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

* Matt. 26 g. 75. Ioan. 13. d 38.

Caput XV.

Ieſus coram Pilato accuſatus, nihil reſpondet: præeligitur Barrabas, & Ieſus traditur crucifigendus; qui multis modis illuſus à militibus, ducitur ad crucifigendum, & diviſis ipſius veſtimentis, inter latrones crucifixus, audit variorum jactatas in ſe blaſphemias: ſubvertuntur tenebræ: & clamans Ieſus Eli, acetóque potatus, cum clamore valido expirat; cujus corpus à Ioſeph ſepelitur.

1 ET confeſtim manè conſilium facientes ſummi ſacerdotes, cum ſenioribus, & Scribis, & univerſo concilio, vincientes Jeſum, duxerunt, & tradiderunt Pilato.

A

* Matt. 27 a. 1. Luc. 22. f. 66. Ioan. 18. e. 28.

2 Et interrogavit eum Pilatus: Tu es Rex Judæorum? At ille reſpondens, ait illi: Tu dicis.

3 * Et accuſabant eum ſummi ſacerdotes in multis.

* Matt. 27. b. 12. Luc. 23. a. 2.

4 * Pilatus autem rurſum interrogavit eum dicens: Non reſpondes quidquam? vide in quantis te accuſant.

* Ioan. 18. f. 33.

5 Jeſus autem ampliùs nihil reſpondit, ita ut miraretur Pilatus.

6 Per diem autem feſtum ſolebat dimittere illis unum ex vinctis, quemcumque petiiſſent.

7 Erat autem qui dicebatur Barrabas, qui cum ſeditioſis erat vinctus, qui in ſeditione fecerat homicidium.

8 Et cùm aſcendiſſet turba, cœpit rogare, ſicut ſemper faciebat illis.

9 Pilatus autem reſpondit eis, & dixit: Vultis dimittam vobis regem Judæorum?

10 Sciebat enim quòd per invidiam tradidiſſent eum ſummi ſacerdotes.

11 Pontifices

B 11 Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabam dimitteret eis.

12 * Pilatus autem iterùm reſpondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Judæorum?

* Matt. 27.c.22. Luc. 23.b.14. * Ioan. 18.f.40.

13 * At illi iterùm clamaverunt: Crucifige eum.

14 Pilatus verò dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum.

15 Pilatus autem volens populo ſatisfacere, dimiſit illis Barabam, & tradidit Jeſum flagellis cæſum, ut crucifigeretur.

* Matt. 27.c.27. Ioan. 19.a.2.

16 * Milites autem duxerunt eum in atrium prætorij, & convocant totam cohortem,

17 Et induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes ſpineam coronam.

18 Et cœperunt ſalutare eum: Ave rex Judæorum.

19 Et percutiebant caput ejus arundine: & conſpuebant eum, & ponentes genua, adorabant eum.

20 Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum veſtimentis ſuis: & educunt illum ut crucifigerent eum.

* Matt. 27.d.32. Luc. 23.d.26.

21 * Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum, venientem de villa patrem Alexandri & Rufi, ut tolleret crucem ejus.

22 Et perducunt illum in Golgotha locum: quod eſt interpretatum Calvariæ locus.

23 Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non accepit.

C * Matt. 27.d.35. Luc. 23.e.34. Ioan. 19.d.23.

24 * Et crucifigentes eum, diviſerunt veſtimenta ejus, mittentes ſortem ſuper eis, quis quid tolleret.

25 Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum.

26 Et erat titulus cauſæ ejus inſcriptus: REX JUDÆORUM.

27 Et cum eo crucifigunt duos latrones: unum à dextris, & alium a ſiniſtris ejus.

* Iſa. 53.d.12.

28 * Et impleta eſt ſcriptura, quæ dicit: Et cum iniquis reputatus eſt.

* Ioan. 2.c.19.

29 Et prætereuntes blaſphemabant eum, moventes capita ſua: & dicentes: * Vah qui deſtruis templum Dei, & in tribus diebus reædificas:

30 Salvum fac temetipſum deſcendens de cruce.

31 Similiter & ſummi ſacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant: Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere.

32 Chriſtus rex Iſraël deſcendat nunc de cruce, ut videamus, & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei.

33 Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt per totam terram uſque in horam nonam.

D * Pſ. 21.a.2. Matt. 27.e.46.

34 Et hora nona exclamavit Jeſus voce magna, dicens: Eloi, eloi, lamma ſabacthani? quod eſt interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?

35 Et quidam de circumſtantibus audientes, dicebant: Ecce Eliam vocat.

36 Currens autem unus, & implens ſpongiam aceto, circumponénſque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus ſi veniat Elias ad deponendum eum.

37 Jeſus autem emiſſa voce magna expiravit.

38 Et velum templi ſciſſum eſt in duo, à ſummo uſque deorſum.

39 Videns autem Centurio, qui ex adverſo ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait: Verè hic homo Filius Dei erat.

40 * Erant autem & mulieres de longè aſpicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi minoris & Joſeph mater, & Salome: * Matt. 27.f.55.

41 Et cùm eſſet in Galilæa, ſequebantur eum, * & miniſtrabant ei, & aliæ multæ, quæ ſimul cum eo aſcenderant Jeroſolymam. * Luc. 8.a.2.

42 * Et cùm ſerò eſſet factum (quia erat paraſceve, quod eſt ante ſabbatum.) * Matt. 27.g.57. Luc. 23.g.50. Ioan. 19.g.38.

43 Venit Joſeph ab Arimathæa nobilis decurio, qui & ipſe erat expectans regnum Dei, & audacter introïvit ad Pilatum, & petiit corpus Jeſu.

44 Pilatus autem mirabatur ſi jam obiiſſet. Et acceſſito Centurione, interrogavit eum ſi jam mortuus eſſet.

45 Et cùm cognoviſſet à Centurione, donavit corpus Joſeph.

46 Joſeph autem mercatus ſindonem, & deponens eum involvit ſindone, & poſuit eum in monumento, quod erat exciſum de petra, & advolvit lapidem ad oſtium monumenti.

47 Maria autem Magdalene, & Maria Joſeph, aſpiciebant ubi poneretur.

CAPUT XVI.

Mulieribus ad Chriſti monumentum obſtupeſcentibus, Angelus reſurrectionem ipſius annuntiat, qui primùm Mariæ Magdalenæ apparet, ac inde duobus diſcipulis in alia effigie: demum unde in recumbentibus apparens, exprobata incredulitate, mittit eos ut in univerſo mundo prædicent ac baptizent, ſubjunctis ſignis quæ ſequantur credentes, ac ita in cælum aſcendit.

1 ET cùm tranſiſſet ſabbatum, Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata ut venientes ungerent Jeſum. A * Matt. 28.a.1. Luc. 24.a.1. Ioan. 20.a.1.

2 Et valdè manè una ſabbatorum, veniunt ad monumentum, orto jam ſole.

3 Et dicebant ad invicem: quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti?

4 Et reſpicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valdè.

5 * Et introeuntes in monumentum viderunt juvenem ſedentem in dextris, coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt. * Matt. 28.a.5. Luc. 24.a.1. Ioan. 20.b.12.

6 Qui dicit illis: Nolite expaveſcere: Jeſum quæritis Nazarenum, crucifixum: ſurrexit, non eſt hîc, ecce locus ubi poſuerunt eum.

7 Sed ite, dicite diſcipulis ejus, & Petro quia præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, * ſicut dixit vobis. * Sup. 14.c.28.

8 At illæ exeuntes, fugerunt de monumento: invaſerat enim eas tremor & pavor: & nemini quidquam dixerunt: timebant enim.

9 Surgens

9 Surgens autem manè, * prima ſabbati, * Ioan.
apparuit primò Mariæ Magdalene, de qua eje- 20.d.16.
cerat ſeptem dæmonia.
10 Illa vadens nuntiavit his, qui cum eo
fuerant, lugentibus & flentibus. C
11 Et illi audientes quia viveret, & viſus * Luc.
eſſet ab ea, non crediderunt. 24.b.13.
12 * Poſt hæc autem duobus ex his ambu-
lantibus oſtenſus eſt in alia effigie euntibus in
villam.
13 Et illi euntes nuntiaverunt ceteris: nec
illis crediderunt.
14 Noviſſimè recumbentibus illis undecim
apparuit: & exprobravit incredulitatem eo-
rum & duritiam cordis; quia iis, qui viderant
eum reſurrexiſſe, non crediderunt.
15 Et dixit eis: Euntes in mundum univer-
ſum prædicate Evangelium omni creaturæ.
16 Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus
erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.
17 Signa autem eos, qui crediderint, hæc D
ſequentur: * In nomine meo dæmonia ejicient: * Act.
* linguis loquentur novis: 16.d.18. * Act.2.
18 * Serpentes tollent: & ſi mortiferum a.4.10.
quid biberint, non eis nocebit: * ſuper ægros g.46.
manus imponent, & benè habebunt. * Act. 18.b.5.
19 Et Dominus quidem Jeſus poſtquam * Act.
locutus eſt eis, * aſſumptus eſt in cælum, & ſe- 28.b.8.
det à dextris Dei. * Luc.
20 Illi autem profecti prædicaverunt ubi- 24.g.51.
que Domino cooperante, & ſermonem confir-
mante, ſequentibus ſignis.

SANCTUM IESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM.

CAPUT PRIMUM.

Zacharia ſacerdoti annuntiat Gabriel Ioannis conceptum ex Elizabeth ſterili; qui Angelo non credens, mutus efficitur: idémque Gabriel Mariæ annunciat conceptum Ieſu filij Dei de Spiritu ſancto: ad Mariæ ſalutationem Ioannes exultat in utero, & Elizabeth prophetat, ipſáque Maria canticum gratiarum actionis Domino decantat: in nati Ioannis circumciſione, Zacharias pater, recepta loquela canticum gratiarum actionis edit.

A 1 QUONIAM quidem multi
conati ſunt ordinare narra-
tionem, quæ in nobis com-
pletæ ſunt, rerum:
2 Sicut tradiderunt nobis,
qui ab initio ipſi viderunt, &
miniſtri fuerunt ſermonis:
3 Viſum eſt & mihi, aſſecuto omnia à prin-
cipio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, opti-
me Theophile,
4 Ut cognoſcas eorum verborum, de quibus
eruditus es veritatem.
5 Fuit in diebus Herodis, regis Judææ, ſa-
cerdos quidam nomine Zacharias, * de vice
* 1.Par. 24.a.10. Abia; & uxor illius de filiabus Aaron, & no-
men ejus Elizabeth.
6 Erant autem juſti ambo ante Deum, in-
cedentes in omnibus mandatis & juſtificatio-
nibus Domini ſine querela.
7 Et non erat illis filius, eò quòd eſſet Eli-
zabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in diebus
ſuis.
8 Factum eſt autem, cùm ſacerdotio funge-
retur in ordine vicis ſuæ ante Deum,
9 Secundùm conſuetudinem ſacerdotij,
ſorte exiit ut incenſum poneret, ingreſſus in
templum Domini:
10 Et * omnis multitudo populi erat orans * Exod.
foris hora incenſi. 30.a.7.
11 Apparuit autem illi Angelus Domini, Lev 16.
ſtans à dextris altaris incenſi. d.17.
12 Et Zacharias turbatus eſt videns, & ti-
mor irruit ſuper eum.
13 Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas B
Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio
tua: & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium,
& vocabis nomen ejus Joannem:
14 Et erit gaudium tibi, & exultatio, &
multi in nativitate ejus gaudebunt:
15 Erit enim magnus coram Domino: &
vinum & ſiceram non bibet, & Spiritu ſancto
replebitur adhuc ex utero matris ſuæ:
16 Et multos filiorum Iſraël convertet ad
Dominum Deum ipſorum:
17 Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu &
virtute Eliæ: * ut convertat corda patrum in * Mal.
filios, & incredulos ad prudentiam juſtorum, 4.b.6.
parare Domino plebem perfectam. Matt. 11 b.14.
18 Et dixit Zacharias ad Angelum: Unde
hoc ſciam? ego enim ſum ſenex, & uxor mea
proceſſit in diebus ſuis.
19 Et reſpondens Angelus dixit ei: Ego
ſum Gabriel, qui aſto ante Deum: & miſſus
ſum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare.
20 Et ecce eris tacens, & non poteris loqui
uſque in diem quo hæc fiant, pro eo quòd non
credidiſti verbis meis, quæ implebuntur in
tempore ſuo:
21 Et erat plebs expectans Zachariam: &
mirabantur

mirabantur quòd tardaret ipſe in templo.

C 22 Egreſſus autem non poterat loqui ad illos, & cognoverunt quòd viſionem vidiſſet in templo. Et ipſe erat innuens illis, & permanſit mutus.

23 Et factum eſt, ut impleti ſunt dies officij ejus, abiit in domum ſuam:

24 Poſt hos autem dies concepit Elizabeth uxor ejus, & occultabat ſe menſibus quinque, dicens:

25 Quia ſic fecit mihi Dominus in diebus, quibus reſpexit auferre opprobrium meum inter homines.

26 In menſe autem ſexto, miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth,

27 Ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Joſeph, de domo David, & nomen virginis Maria.

28 Et ingreſſus Angelus ad eam dixit: Ave gratia plena: Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus.

29 Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.

30 Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum:

* Iſai. 7.c.14. * Infr. 2.c.21. 31 * Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum.

D * Dan. 7.d.14. f.27. Mich. 4.b.7. 32 Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ejus: & regnabit in domo Jacob in æternum,

33 Et regni ejus non erit finis.

34 Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniã virum non cognoſco?

35 Et reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Ideóque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.

36 Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua: & hic menſis ſextus illi, quæ vocatur ſterilis:

37 Quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.

38 Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Et diſceſſit ab illa Angelus.

39 Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum feſtinatione, in civitatem Juda:

40 Et intravit in domum Zachariæ, & ſalutavit Elizabeth.

E 41 Et factum eſt, ut audivit ſalutationem Mariæ Elizabeth, exultavit infans in utero ejus: & repleta eſt Spiritu ſancto Elizabeth:

42 Et exclamavit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

43 Et unde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me?

44 Ecce enim ut facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo.

45 Et beata quæ credidiſti, quoniam perficientur ea quæ dicta ſunt tibi à Domino.

46 Et ait Maria:

Magnificat anima mea Dominum:

47 Et exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.

48 Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

49 Quia fecit mihi magna qui potens eſt & ſanctum nomen ejus.

50 Et miſericordia ejus à progenie in progenies timentibus eum.

51 Fecit potentiam in * brachio ſuo: & diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. * Iſa. 51.c.9. * Pſ.32. b.10.

52 Depoſuit potentes de ſede, & exaltavit humiles. F

53 * Eſurientes implevit bonis: & divites dimiſit inanes. * 1. Reg. 2.a.5. Pſ.33.c.11.

54 Suſcepit Iſraël puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ. * Gen. 17.b.9. 22.c.16. Pſal. 131.c.11. Iſai. 41.b.8.

55 Sicut locutus eſt ad patres noſtros, Abraham & ſemini ejus in ſæcula.

56 Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus: & reverſa eſt in domum ſuam.

57 Elizabeth autem impletum eſt tempus pariendi, & peperit filium.

58 Et audierunt vicini & cognati ejus, quia magnificavit Dominus miſericordiam ſuam cum illa, & congratulabantur ei.

59 Et factum eſt in die octavo, venerunt circumcidere puerum, & vocabant eum nomine patris ſui Zachariam.

60 Et reſpondens mater ejus, dixit: Nequaquam, ſed vocabitur Joannes.

61 Et dixerunt ad illam: Quia nemo eſt in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine.

62 Innuebant autem patri ejus, quem vellet vocari eum.

63 Et poſtulans pugillarem ſcripſit, * dicens: Joannes eſt nomen ejus. Et mirati ſunt univerſi. * Sup. b.13.

64 Apertum eſt autem illicò os ejus, & lingua ejus, & loquebatur benedicens Deum.

65 Et factus eſt timor ſuper omnes vicinos eorum: & ſuper omnia montana Judææ divulgabantur omnia verba hæc:

66 Et poſuerunt omnes qui audierant in corde ſuo, dicentes: Quis, putas, puer iſte erit? Etenim manus Domini erat cum illo.

67 Et Zacharias pater ejus repletus eſt Spiritu ſancto: & prophetavit, dicens: G

68 * Benedictus Dominus Deus Iſraël: quia viſitavit, & fecit redemptionem plebis ſuæ. * Pſ.73. b.12.

69 * Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo David pueri ſui. * Pſ.131. d.17.

70 * Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui à ſæculo ſunt, prophetarum ejus: * Ier. 23.a.6. 30.b.10.

71 Salutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos:

72 Ad faciendam miſericordiam cum patribus noſtris: & memorari teſtamenti ſui ſancti.

* Gen. 22.c.16. Ier.31. f.31. Heb.6 c. 13.d.17

73 * Jusjurandum, quod juravit ad Abra-
ham patrem noſtrum, daturum ſe nobis:
74 Ut ſine timore de manu inimicorum no-
ſtrorum liberati, ſerviamus illi;
75 In ſanctitate & juſtitia coram ipſo om-
nibus diebus noſtris.
76 Et tu per, propheta Altiſſimi vocaberis:
præibis enim ante faciem Domini parare vias
ejus.

* Mal. 4.b.5. Sup.b.17

77 * Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus,
in remiſſionem peccatorum eorum:
78 Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri: in
quibus viſitavit nos,* oriens ex alto:

* Zach. 3.d.9.6. 6.12. Mal. 4.a.2.

79 Illuminare his, qui in tenebris, & in um-
bra mortis ſedent: ad dirigendos pedes noſtros
in viam pacis.
80 Puer autem creſcebat, & confortabatur
ſpiritu: & erat in deſertis uſque in diem oſten-
ſionis ſuæ ad Iſraël.

CAPUT II.

Ex Auguſti decreto Ioſeph cum Maria aſcendit in Bethlehem; ubi illa peperit Salvatorem, cujus nativitate ab Angelo audita, paſtores feſtini veniunt illum viſitare: puer circumciſus vocatur Ieſus: quem poſt dies purificationis in Ieruſalem delatum ut Domino ſiſteretur, Simeon ſenex benedicit ac de matris in paſſione doloribus prophetat, Annaque propheteſſa vetula Domino confitetur: Ieſus duodecim annorum plenus ſapientia & gratia, perditus à parentibus in medio doctorum invenitur; deſcenditque Nazareth factus illis ſubditus.

A 1 FActum eſt autem in diebus illis, exiit edi-
ctum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur
tur univerſus orbis.
2 Hæc deſcriptio prima, facta eſt à præſide
Syriæ Cyrino:
3 Et ibant omnes ut profiterentur ſinguli
in ſuam civitatem:
4 Aſcendit autem & Joſeph à Galilæa de ci-
vitate Nazareth, in Judæam in civitatem Da-
vid, quæ vocatur * Bethlehem: eo quòd eſſet de
domo & familia David,

* Mich. 5.a.2. Matt. 2.a.6.

5 Ut profiteretur cum Maria deſponſata
ſibi uxore prægnante.
6 Factum eſt autem, cùm eſſent ibi, impleti
ſunt dies ut pareret.
7 Et peperit filium ſuum primogenitum, &
pannis eum involvit, & reclinavit eum in
præſepio: quia non erat eis locus in diver-
ſorio.
8 Et paſtores erant in regione eadem vigi-
lantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper
gregem ſuum.
B 9 Et ecce angelus Domini ſtetit juxta illos,
& claritas Dei circumfulſit illos, & timuerunt
timore magno.
10 Et dixit illis Angelus: Nolite timere: ec-
ce enim evangelizo vobis gaudium magnum
quod erit omni populo:
11 Quia natus eſt vobis hodie Salvator qui
eſt Chriſtus Dominus, in civitate David.
12 Et hoc vobis ſignum: Invenietis infan-
tem pannis involutum, & poſitum in præ-
ſepio.
13 Et ſubitò facta eſt cum angelo multitudo
militiæ cæleſtis, laudantiũ Deum, & dicentiũ:
14 Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax
hominibus bonæ voluntatis.
15 Et factum eſt, ut diſceſſerunt ab eis An-
geli in cælum: paſtores loquebantur ad invi-
cem: Transeamus uſque Bethlehem, & videa-
mus hoc verbum, quod factum eſt, quod Do-
minus oſtendit nobis.
16 Et venerunt feſtinantes: & invenerunt C
Mariam, & Joſeph, & infantem poſitum in
præſepio.
17 Videntes autem cognoverunt de verbo,
quod dictum erat illis de puero hoc.
18 Et omnes, qui audierunt, mirati ſunt: &
de his, quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos.
19 Maria autem conſervabat omnia verba
hæc, conferens in corde ſuo.
20 Et reverſi ſunt paſtores glorificantes &
laudantes Deum, in omnibus quæ audierant
& viderant, ſicut dictum eſt ad illos.
21 * Et poſtquam conſummati ſunt dies
octo ut circumcideretur puer: vocatum eſt
nomen ejus * Jeſus, quod vocatum eſt ab An-
gelo priùs quàm in utero conciperetur.

* Gen. 17.b.12. Lev. 12.a.3.

22 Et poſtquam impleti ſunt dies purgatio-
nis ejus * ſecundùm legem Moyſi, tulerunt il-
lum in Jeruſalem, ut ſiſterent eum Domino,
23 Sicut ſcriptum eſt in lege Domini: * Quia
omne maſculinum adaperiens vulvam, ſan-
ctum Domino vocabitur.
24 Et ut darent hoſtiam ſecundùm quod di-
ctum eſt * in lege Domini, par turturum, aut
duos pullos columbarum.

* Matt. 1.d.21. Sup.1. d.31. * Lev. 12.c.6. * Exod. 13.a.2. Num. 8.c.16. * Lev. 12.d.8.

25 Et ecce homo erat in Jeruſalem, cui no-
men Simon, & homo iſte juſtus, & timoratus,
expectans conſolationem Iſraël, & Spiritus
ſanctus erat in eo.
26 Et reſponſum acceperat à Spiritu ſan- D
cto, non viſurum ſe mortem, niſi priùs vide-
ret Chriſtum Domini.
27 Et venit in ſpiritu in templum. Et cùm
inducerent puerum Jeſum parentes ejus, ut fa-
cerent ſecundùm conſuetudinem legis pro eo:
28 Et ipſe accepit eum in ulnas ſuas, & be-
nedixit Deum, & dixit:
29 Nunc dimittis ſervum tuum Domine, E
ſecundùm verbum tuum in pace:
30 Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum:
31 Quod paraſti ante faciem omnium po-
pulorum.
32 Lumen ad revelationem gentium, &
gloriam plebis tuæ Iſraël.
33 Et erat pater ejus & mater mirantes ſuper
his, quæ dicebantur de illo.
34 Et benedixit illis Simeon, & dixit ad
Mariam matrem ejus: * Ecce poſitus eſt hic in
in ruinam, & in reſurrectionem multorum in
Iſraël: & in ſignum, cui contradicetur:
35 Et tuam ipſius animam pertranſibit gla-
dius, ut revelentur ex multis cordibus co-
gitationes.

* Iſa. 8.c.14. Rom. 9.f.33. 1 Pet. 2.b.7.

36 Et erat Anna propheteſſa, filia Phanuel,
de tribu Aſer: hæc proceſſerat in diebus
multis,

multis, & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem
à virginitate ſua.
F 37 Et hæc vidua uſque ad annos octogin-
ta quatuor: quæ non diſcedebat de templo, je-
juniis & obſecrationibus ſerviens nocte ac
die.
38 Et hæc, ipſa hora ſuperveniens, confite-
batur Domino: & loquebatur de illo omni-
bus, & qui expectabant redemptionem Iſraël.
39 Et ut perfecerunt omnia ſecundùm le-
gem Domini, reverſi ſunt in Galilæam in civi-
tatem ſuam Nazareth.
40 Puer autem creſcebat, & confortabatur,
plenus ſapientia: & gratia Dei erat in illo.
41 Et ibant parentes ejus per omnes annos
*Exod. 23.c.15. 34.c.18. Deut. 16.a.1. in Jeruſalem, * in die ſolemni Paſchæ.
42 Et cùm factus eſſet annorum duode-
cim, aſcendentibus illis Jeroſolymam ſecun-
dùm conſuetudinem diei feſti,
G 43 Conſummatiſque diebus, cùm redirent,
remanſit puer Jeſus in Jeruſalem, & non co-
gnoverunt parentes ejus.
44 Exiſtimantes autem illum eſſe in comi-
tatu, venerunt iter diei, & requirebant eum
inter cognatos & notos.
45 Et non invenientes, regreſſi ſunt in Je-
ruſalem, requirentes eum.
46 Et factum eſt, poſt triduum invenerunt
illum in templo, ſedentem in medio docto-
rum, audientem illos, & interrogantem eos.
47 Stupebant autem omnes, qui eum audie-
bant, ſuper prudentia & reſponſis ejus.
48 Et videntes admirati ſunt. Et dixit ma-
ter ejus ad illum: Fili, quid feciſti nobis ſic?
ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus
te.
49 Et ait ad illos: Quid eſt quòd me quære-
batis? neſciebatis quia in his, quæ patris mei
ſunt, oportet me eſſe?
50 Et ipſi non intellexerunt verbum, quod
locutus eſt ad eos.
51 Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth:
& erat ſubditus illis. Et mater ejus conſerva-
bat omnia verba hæc in corde ſuo.
52 Et Jeſus proficiebat ſapientia, & ætate,
& gratia apud Deum & homines.

CAPUT III.

Joannes mittitur à Domino impleturus ſua prædicatione Iſaiæ vaticinium: & turbis, publicanis, ac militibus dat conſilium; dicit quid ſinguli facere oporteat: teſtatúrque Chriſti excellentiam & baptiſmi ipſius: ſuper quem ab ipſo baptizatum deſcendit columba, ac vox Patris auditur: texitúrque ejus genea[illegible] à Ioſeph uſque ad Adam aſcendens.

A 1 ANno autem quintodecimo imperii Ti-
berij Cæſaris, procurante Pontio Pilato
Judæam, tetrarcha autem Galilææ Herode,
Philippo autem fratre ejus tetrarcha Iturææ,
& Trachonitidis regionis, & Lyſania Abilinæ
tetrarcha,
*Act. 4.b.6. 2 * Sub principibus ſacerdotum Anna &
Caïpha: factum eſt verbum Domini ſuper
Joannem Zachariæ filium, in deſerto.
*Matt. 3.a. Marc. 1.a.4. 3 * Et venit in omnem regionem Jordanis,
prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſio-
nem peccatorum,
4 Sicut ſcriptum eſt in Libro ſermonum B
Iſaiæ prophetæ: * Vox clamantis in deſerto: *Iſa. 40.a.3. Ioan 1.c.23.
Parate viam Domini: rectas facite ſemitas
ejus:
5 Omnis vallis implebitur: & omnis mons,
& collis humiliabitur: & erunt prava in dire-
cta, & aſpera in vias planas:
6 Et videbit omnis caro ſalutare Dei.
7 Dicebat ergo ad turbas quæ exibant
ut baptizarentur ab ipſo: * Genimina vipe- *Matt. 3.b.7. 23.d.33.
rarum, quis oſtendit vobis fugere à ventura
ira?
8 Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ,
& ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abra-
ham. Dico enim vobis, quia potens eſt Deus
de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.
9 Jam enim ſecuris ad radicem arborum
poſita eſt. Omnis ergo arbor non faciens
fructum bonum, excidetur, & in ignem mit-
tetur.
10 Et interrogabant eum turbæ, dicentes:
Quid ergo faciemus?
11 Reſpondens autem dicebat illis: * Qui C
habet duas tunicas, det non habenti: & qui *Iac.2.c.15. 1.Ioan.3.c.17.
habet eſcas, ſimiliter faciat.
12 Venerunt autem & publicani ut bapti-
zarentur, & dixerunt ad illum: Magiſter, quid
faciemus?
13 At ille dixit ad eos: Nihil amplius,
quàm quod conſtitutum eſt vobis, faciatis.
14 Interrogabant autem eum & milites, di- D
centes: Quid faciemus & nos? Et ait illis: Ne-
minem concutiatis, neque calumniam faciatis:
& contenti eſtote ſtipendiis veſtris.
15 Exiſtimante autem populo, & cogitanti-
bus omnibus in cordibus ſuis de Joanne, ne
fortè ipſe eſſet Chriſtus:
16 Reſpondit Joannes, dicens omnibus * *Matt. 3.b. Marc. 1.a.8. Ioan.1.d.26.
Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem
fortior me, cujus non ſum dignus ſolvere cor-
giam calceamentorum ejus: * ipſe vos bapti- *Matt. 3.b.11. Act.1.a.5. 11.b.16. 9.a.4.
zabit in Spiritu ſancto & igni.
17 * Cujus ventilabrum in manu ejus, &
purgabit aream ſuam, & congregabit triticum
in horreum ſuum, paleas autem comburet
igni inextinguibili. *Matt. 3.c.12.
18 Multa quidem & alia exhortans evan-
gelizabat populo. *Matt. 14.a.4. Marc. 6.c.17.
19 * Herodes autem tetrarcha, cùm corri-
peretur ab illo de Herodiade uxore fratris ſui,
& de omnibus malis quæ fecit Herodes,
20 Adjecit & hoc ſuper omnia, & incluſit E
Joannem in carcere.
21 * Factum eſt autem cùm baptizaretur *Matt. 3.d.6. Marc. 1.b.11. Io.1.d.32.
omnis populus, & Jeſu baptizato, & orante,
apertum eſt cælum:
22 Et deſcendit Spiritus ſanctus corporali
ſpecie ſicut columba in ipſum: & vox de cæ-
lo facta eſt: * Tu es filius meus dilectus, in te *Matt. 3.d.17. 17.a.5.
complacui mihi.
23 Et ipſe Jeſus erat incipiens quaſi an-
norum

Inf. 3.e. 1 c. norum triginta, ut putabatur, filius Joſeph, qui
fuit Heli, qui fuit Mathat,
2. Pet. 1.d.17. 24 Qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit
F Janne, qui fuit Joſeph,
25 Qui fuit Mathatiæ, qui fuit Amos, qui
fuit Nahum, qui fuit Heſli, qui fuit Nagge,
26 Qui fuit Mahath, qui fuit Mathatiæ,
qui fuit Semei, qui fuit Joſeph, qui fuit Juda,
27 Qui fuit Joanna, qui fuit Reſa, qui fuit
Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri,
28 Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit
Coſan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her,
29 Qui fuit Jeſu, qui fuit Eliezer, qui fuit
Jorim, qui fuit Mathath, qui fuit Levi,
30 Qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit
Joſeph, qui fuit Jona, qui fuit Eliakim,
G 31 Qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit
Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David,
32 Qui fuit Jeſſe, qui fuit Obed, qui fuit
Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naaſſon,
33 Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui
fuit Eſron, qui fuit Phares, qui fuit Judæ,
34 Qui fuit Jacob, qui fuit Iſaac, qui fuit
Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,
35 Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit
Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale,
36 Qui fuit Caïnan, qui fuit Arphaxad, qui
fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech,
37 Qui fuit Mathuſale, qui fuit Henoch,
qui fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit
Caïnan,
38 Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit
Adam, qui fuit Dei.

Caput IV.

Jeſus poſt jejunium quadraginta dierum, ac devictas ſatanæ tentationes, in ſynagoga Nazareth legit tactam de ſe Iſaiæ prophetiam: dicitque prophetam non eſſe acceptum in patria propria, quapropter volunt eum de monte præcipitare: ejicit in Capharnaum dæmonium, ſanátque ſocrum Simonis, & plures alios à variis languoribus, ac dæmonia ejicit.

A 1 JEſus autem plenus Spiritu ſancto regreſſus
Matt. 4.a.1. eſt à Jordane. & agebatur à Spiritu in de-
Marc. 1.b.12. ſertum.
2 Diebus quadraginta, & tentabatur à dia-
bolo. Et nihil manducavit in diebus illis: &
conſummatis illis eſuriit.
3 Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es,
dic lapidi huic, ut panis fiat.
4 Et reſpondit ad illum Jeſus: Scriptum
* Deut. 8.a.3. eſt: * Quia non in ſolo pane vivit homo, ſed
Matt. 4.a.4. in omni verbo Dei.
5 Et duxit illum diabolus in montem ex-
celſum, & oſtendit illi omnia regna orbis ter-
ræ in momento temporis.
6 Et ait illi: Tibi dabo poteſtatem hanc
univerſam, & gloriam illorum: quia mihi tra-
dita ſunt; & cui volo do illa.
7 Tu ergo ſi adoraveris coram me, erunt tua
omnia.
B 8 Et reſpondens Jeſus, dixit illi: * Scriptum
* Deut. 6.b.13. eſt: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſo-
10.d.20. li ſervies.
9 Et duxit illum in Jeruſalem, & ſtatuit
eum ſuper pinnam templi, & dixit illi: Si filius
Dei es, mitte te hinc deorſum.
10 * Scriptum eſt enim quòd Angelis ſuis * Pſ. 90. c.11.
mandavit de te, ut conſervent te:
11 Et quia in manibus tollent te, ne fortè
offendas ad lapidem pedem tuum.
12 Et reſpondens Jeſus, ait illi: Dictum eſt:
* Non tentabis Dominum Deum tuum. * Deut.
13 Et conſummata omni tentatione, diabo- 6.c.16.
lus receſſit ab illo, uſque ad tempus.
14 * Et regreſſus eſt Jeſus in virtute Spiritus * Matt.
in Galilæam, & fama exiit per univerſam re- 4.b.12. Marc.
gionem de illo. 1.b.14.
15 Et ipſe docebat in ſynagogis eorum, &
magnificabatur ab omnibus. C
16 * Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, & * Matt.
intravit ſecundùm conſuetudinem ſuam die 13.f.54.
ſabbati in ſynagogam, & ſurrexit legere. Marc.
17 Et traditus eſt illi Liber Iſaiæ prophetæ. 6.a.1.
Et ut revolvit librum, invenit locum ubi ſcri- Joan. 4.f.45.
ptum erat.
18 * Spiritus Domini ſuper me: propter * Iſa.
quod unxit me, evangelizare pauperibus miſit 61.a.1.
D me, ſanare contritos corde.
19 Prædicare captivis remiſſionem, & cæ-
cis viſum, dimittere confractos in remiſſio-
nem, prædicare annum Domini acceptum, &
diem retributionis.
20 Et cùm plicuiſſet librum, reddidit mini-
ſtro, & ſedit. Et omnium in ſynagoga oculi
erant intendentes in eum.
21 Cœpit autem dicere ad illos: quia hodie
impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris.
22 Et omnes teſtimonium illi dabant: &
mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant
de ore ipſius, & dicebant: Nonne hic eſt filius
Joſeph?
23 Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc ſi-
militudinem: Medice cura te ipſum: quanta
audivimus facta in Capharnaum, fac & hic
in patria tua.
24 Ait autem: Amen dico vobis, quia nemo
propheta acceptus eſt in patria ſua.
25 In veritate dico vobis, multæ viduæ erant
in diebus Eliæ in Iſraël, quando clauſum eſt
cælum annis tribus, & menſibus ſex, cùm facta
eſſet fames magna in omni terra:
26 * Et ad nullam illarum miſſus eſt Elias, * 3.Reg.
niſi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam. 17.b.9.
E 27 * Et multi leproſi erant in Iſraël ſub Eli- * 4.Reg.
ſæo propheta: & nemo eorum mundatus eſt 5.d.14.
niſi Naaman Syrus.
28 Et repleti ſunt omnes in ſynagoga ira,
hæc audientes.
29 Et ſurrexerunt, & ejecerunt illum ex-
tra civitatem: & duxerunt illum uſque ad ſu-
percilium montis, ſuper quem civitas illorum
erat ædificata, ut præcipitarent eum. * Matt.
30 Ipſe autem tranſiens per medium illo- 4.b.13. Marc.
rum, ibat. 1.b.21.
31 * Et deſcendit in Capharnaum civita-
tem Galilææ, ibique docebat illos ſabbatis. * Matt.
32 * Et ſtupebant in doctrina ejus, quia 7.d.28.
in

in poteſtate erat ſermo ipſius.
* *Matt.* 33 * Et in ſynagoga erat homo habens
1.ſ.23. dæmonium immundum, & exclamavit voce
F magna,
34 Dicens: Sine, quid nobis, & tibi Jeſu
Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio te quis
ſis, Sanctus Dei.
35 Et increpavit illum Ieſus, dicens: Ob-
muteſce, & exi ab eo. Et cùm projeciſſet illum
dæmonium in medium, exiit ab illo, nihílque
illum nocuit.
36 Et factus eſt pavor in omnibus, & collo-
quebantur ad invicem, dicentes: Quod eſt hoc
verbum, quia in poteſtate, & virtute imperat
immundis ſpiritibus, & exeunt?
37 Et divulgabatur fama de illo in omnem
locum regionis.
G 38 Surgens autem Ieſus de ſynagoga, introï-
* *Matt.* vit domum Simonis.* Socrus, autem Simonis
8 b 14. tenebatur magnis febribus: & rogaverunt il-
Marc lum pro ea.
1.c.30. 39 ſtans ſuper illam, imperavit febri: &
dimiſit illam: Et continuò ſurgens miniſtra-
bat illis.
40 Cùm autem ſol occidiſſet, omnes qui ha-
bebant infirmos variis languoribus, ducebant
illos ad eum. At ille ſingulis manus imponens,
curabat eos.
* *Marc.* 41 * Exibant autem dæmonia à multis, cla-
1.c.34. mantia & dicentia: Quia tu es filius Dei: &
increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant
ipſum eſſe Chriſtum.
42 Facta autem die egreſſus ibat in deſer-
tum locum, & turbæ requirebant eum, & ve-
nerunt uſque ad ipſum: & detinebant illum
ne diſcederet ab eis.
43 Quibus ille ait: Quia & aliis civitatibus
oportet me evangelizare regnum Dei: quia
ideò miſſus ſum.
44 Et erat prædicans in ſynagogis Galilææ

CAPUT V.

*Ubi de navicula Petri docuiſſet, ille laxato ipſius juſ-
ſu reti concluſit copioſam piſcium multitudinem: cura-
tum lepreſum mittit ad ſacerdotes: paralytico, remiſſis
primùm peccatis, jubet ut lectum ſuum tollat: diſcum-
bens cum Levi, quem ex telonio vocaverat, cauſam
dat murmurantibus Phariſæis, quare cum peccatoribus
converſetur, & cur ipſius diſcipuli non jejunent.*

A 1 FActum eſt autem, cùm turbæ irruerent
in eum, ut audirent verbum Dei, & ipſe
ſtabat ſecus ſtagnum Geneſareth.
* *Matt.* 2 * Et vidit duas naves ſtantes ſecus ſta-
4.c.18. gnum: piſcatores autem deſcenderant, & la-
Marc 1. vabant retia.
b.16. 3. Aſcendens autem in unam navim, quæ
erat Simonis, rogavit eum à terra reduce-
re puſillum. Et ſedens docebat de navicula
turbas.
4 Ut ceſſavit autem loqui, dixit ad Simo-
nem: Duc in altum, & laxate retia veſtra in
capturam.
5 Et reſpondens Simon, dixit illi: Præcep-
tor, per totam noctem laborantes, nihil cepi-
mus: in verbo autem tuo laxabo rete.
6 Et cùm hoc feciſſent, concluſerunt pi- B
ſcium multitudinem copioſam, rumpebatur
autem rete eorum.
7 Et annuerunt ſociis, qui erant in alia na-
vi, ut venirent, & adjuvarent eos. Et venerunt,
& impleverunt ambas naviculas, ita ut pænè
mergerentur.
8 Quod cùm videret Simon Petrus, procidit
ad genua Ieſu, dicens: Exi à me, quia homo
peccator ſum, Domine.
9 Stupor enim circumdederat, & omnes
qui cum illo erant, in captura piſcium, quam
ceperat:
10 Similiter autem Iacobum & Ioannem,
filios Zebedæi, qui erant ſocij Simonis. Et ait
ad Simonem Ieſus: Noli timere: ex hoc jam
homines eris capiens.
11 Et ſubductis ad terram navibus, relictis C
omnibus ſecuti ſunt eum.
12 * Et factum eſt, cùm eſſet in una civita- * *Matt.*
tum, & ecce vir plenus lepra, & videns Ieſum, *8.a.2.*
& procidens in faciem, rogavit eum, dicens: *Marc, 1.d. 40.*
Domine, ſi vis, potes me mundare.
13 Et extendens manum, tetigit eum, di-
cens: Volo: Mundare. Et confeſtim lepra di-
ſceſſit ab illo.
14 Et ipſe præcepit illi ut nemini diceret:
ſed, Vade, oſtende te ſacerdoti, & offer pro
emundatione tua, * ſicut præcepit Moyſes, in * *Lev.*
teſtimonium illis. *14.a.4.*
15 Perambulabat autem magis ſermo de il-
lo: & conveniebant turbæ multæ ut audirent,
& curarentur ab infirmitatibus ſuis.
16 Ipſe autem ſecedebat in deſertum, &
orabat.
17 Et factum eſt in una dierum, & ipſe ſe- D
debat docens. Et erant Phariſæi ſedentes, &
legis doctores, qui venerant ex omni caſtello
Galilææ, & Judææ, & Jeruſalem: & virtus Do-
mini erat ad ſanandum eos.
18 * Et ecce viri portantes in lecto homi- * *Matt.*
nem, qui erat paralyticus: & quærebant eum *9.a.2.*
inferre, & ponere ante eum. *Marc. 2.a.3.*
19 Et non invenientes qua parte illum in-
ferrent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum,
& per tegulas ſummiſerunt eum cum lecto in
medium ante Ieſum.
20 Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo
remittuntur tibi peccata tua.
21 Et cœperunt cogitare Scribæ, & phari- E
ſæi, dicẽtes: Quis eſt hic, qui loquitur blaſphe-
mias? Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus
Deus?
22 Ut cognovit autem Jeſus cogitationes
eorum, reſpondens, dixit ad illos: Quid cogi-
tatis in cordibus veſtris?
23 Quid eſt facilius dicere: dimittuntur tibi
peccata; an dicere: Surge, & ambula?
24 Ut autem ſciatis quia filius hominis ha-
bet poteſtatem in terra dimittendi peccata (ait
paralytico) Tibi dico, ſurge, tolle lectum
tuum, & vade in domum tuam.
25 Et confeſtim conſurgens coram illis,

tulit lectum, in quo jacebat : & abiit in domum
ſuam , magnificans Deum:
26 Et ſtupor apprehendit omnes, & magni-
ficabant Deum. Et repleti ſunt timore , dicen-
tes: Quia vidimus mirabilia hodie.
** Matt. 9.b.9. Marc. 2.b.14.* 27 * Et poſt hæc exiit, & vidit publicanum
nomine Levi, ſedentem ad Telonium, & ait il-
li, ſequere me.
28 Et relictis omnibus , ſurgens ſecutus eſt
eum.
F 29 Et fecit ei convivium magnum Levi in
domo ſua : & erat turba multa publicano-
rum , & aliorum, qui cum illis erant diſcum-
bentes.
30 Et murmurabant Phariſæi & Scribæ
eorum dicentes ad diſcipulos ejus: Quare cum
publicanis & peccatoribus manducatis & bi-
bitis ?
31 Et reſpondens Jeſus, dixit ad illos: Non
egent qui ſani ſunt medico , ſed qui malè ha-
bent:
32 Non veni vocare juſtos , ſed peccatores
ad pœnitentiam.
** Marc. 2.c.18.* 33 At illi dixerunt ad eum : Quare diſcipu-
li Joannis jejunant frequenter, & obſecrationes
faciunt , ſimiliter & Phariſæorum : tui autem
edunt & bibunt ?
34 Quibus ipſe ait: Numquid poteſtis filios
ſponſi, dum cum illis eſt ſponſus, facere jeju-
nare ?
G 35 Venient autem dies : cùm ablatus fuerit
ab illis ſponſus , tunc jejunabunt in illis die-
bus.
36 Dicebat autem & ſimilitudinem ad illos:
Quia nemo commiſſuram à novo veſtimento
immittit in veſtimentum vetus : alioquin &
novum rumpit, & veteri non convenit com-
miſſura à novo.
37 Et nemo mittit vinum novum in utres
veteres : alioquin rumpet vinum novum
utres , & ipſum effundetur , & utres peri-
bunt.
38 Sed vinum novum in utres novos mit-
tendum eſt , & utraque conſervantur.
39 Et nemo bibens vetus , ſtatim vult no-
vum, dicit enim : Vetus melius eſt.

CAPUT VI.

Diſcipulos ſpicas Sabbato vellentes excuſat, alióque ſabbato manum curat aridam : electos duodecim nominat Apoſtolos, & cum illis ac multitudine copioſa ſtans in loco campeſtri docet beatitudines : aliáque conſilia ac præcepta evangelica : de feſtuca in oculo fratris, & arbore bona ac mala ex fructu dignoſcenda : audiens Chriſti verba cui comparetur ſi ea opere compleat & cui ſi non compleat.

A 1 FActum eſt autem in ſabbato ſecundo, pri-
mo, cùm tranſiret per ſata, vellebant diſci-
Matt. 12.a.1. Marc. 2.d.23. puli ejus ſpicas, & manducabant confrican-
tes manibus.
2 Quidam autem Phariſæorum , dicebant
illis: Quid facitis quod non licet in ſabbatis?
3 Et reſpondens Jeſus ad eos , dixit: Nec hoc
legiſtis quod fecit David, cùm eſuriſſet ipſe, &
** 1.Reg. 21.b.6.* & qui cum illo erant:
4 * Quomodo intravit in domum Dei , &
panes propoſitionis ſumpſit , & manduca-
vit, & dedit his qui cum ipſo erant : quos
non licet manducare * niſi tantùm ſacerdo- ** Exod. 29.e.32. Lev.24. b.9.*
tibus ?
5 Et dicebat illis: Quia Dominus eſt Filius
hominis, etiam ſabbati.
6 Factum eſt autem & in alio ſabbato,
ut intraret in ſynagogam , & doceret. * Et ** Matt. 12.a.10. Marc. 3.a.1.*
erat ibi homo , & manus ejus dextra erat
arida.
7 Obſervabant autem Scribæ, & Phariſæi , B
ſi in ſabbato curaret : ut invenirent unde ac-
cuſarent eum.
8 Ipſe verò ſciebat cogitationes eorum : &
ait homini, qui habebat manum aridam: Sur-
ge, & ſta in medium. Et ſurgens ſtetit.
9 Ait autem ad illos Jeſus : Interrogo vos,
ſi licet ſabbatis benefacere , an malè ; animam
ſalvam facere, an perdere ?
10 Et circumſpectis omnibus dixit homi-
ni : Extende manum tuam. Et extendit : & re-
ſtituta eſt manus ejus.
11 Ipſi autem repleti ſunt inſipientia ; &
colloquebantur ad invicem, quidnam facerent
Jeſu.
12 Factum eſt autem in illis diebus, exiit in
montem orare , & erat pernoctans in oratio-
ne Dei.
13 * Et cùm dies factus eſſet, vocavit diſci- ** Matt. 10.a.1. Marc. 3.b.13.*
pulos ſuos: & elegit duodecim ex ipſis (quos
& Apoſtolos nominavit.)
14 Simonem , quem cognominavit Pe-
trum , & Andream fratrem ejus , Jacobum ,
& Joannem , Philippum , & Bartholo-
mæum ,
15 Matthæum, & Thomam , Jacobum Al- C
phæi, & Simonem, qui vocatur Zelotes.
16 Et Judam Jacobi, & Judam Iſcariotem,
qui fuit proditor.
17 Et deſcendens cum illis , ſtetit in loco
campeſtri , & turbas diſcipulorum ejus , &
multitudo copioſa plebis ab omni Judæa ,
& Jeruſalem , & maritima , & Tyri , & Si-
donis
18 Qui venerant ut audirent eum , & ſana-
rentur à languoribus ſuis. Et qui vexabantur
à ſpiritibus immundis, curabantur.
19 Et omnis turba quærebat eum tange-
re : quia virtus de illo exibat , & ſanabat
omnes
20 * Et ipſe elevatis oculos in diſcipulos ** Matt. 5.a.3.*
ſuos, dicebat: Beati pauperes : quia veſtrum eſt
regnum Dei.
21 Beati , qui nunc eſuritis : quia ſaturabi-
mini. Beati qui nunc fletis : quia ridebitis.
22 * Beati eritis cùm vos oderint homi- ** Matt. 5.a.11.*
nes , & cùm ſeparaverint vos , & exprobra-
verint, & ejecerint nomen veſtrum tanquam
malum, propter Filium hominis.
23 Gaudete in illa die , & exultate : ecce D
enim merces veſtra multa eſt in cælo : ſecun-
dùm hæc enim faciebant Prophetis patres eo-
rum.

24 Verum

*Eccl. 3.a.8. Am. 6.a.1. 24 * Verumtamen væ vobis divitibus, quia habetis conſolationem veſtram.

* Iſai. 65.b.13. 25 * Væ vobis, qui ſaturati eſtis: quia eſurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis & flebitis:

26 Væ cùm benedixerint vobis homines: ſecundùm hæc enim faciebant pſeudoprophetis patres eorum.

* Matt. 5.g.44. 27 Sed vobis dico, qui auditis: * Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos.

28 Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.

* Matt. 5.f.39. 1.Cor. 6.b.7. 29 * Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram. Et ab eo, qui aufert tibi veſtimentum, etiam tunicam noli prohibere.

30 Omni autem petenti te, tribue: & qui aufert quæ tua ſunt, ne repetas.

E

* Tob. 4.c.16. Matt. 7.b.12. 31 * Et prout vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter.

* Matt. 5.g.46. 32 * Et ſi diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis eſt gratia? nam & peccatores diligentes ſe diligunt.

33 Et ſi benefeceritis his, qui vobis benefaciunt; quæ vobis eſt gratia? ſiquidem & peccatores hoc faciunt.

* Deut. 15.b.8. Matt. 5.f.42. 34 * Et ſi mutuum dederitis his, à quibus ſperatis recipere; quæ gratia eſt vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia.

35 Verumtamen diligite inimicos veſtros: benefacite, & mutuum date, nihil inde ſperantes: & erit merces veſtra multa, & eritis filij Altiſſimi, quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.

36 Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt.

F

* Matt. 7.a.1. 37 * Nolite judicare, & non judicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimi. Dimittite, & dimittemini.

* Matt. 7.a.2. Marc. 4. c.24. 38 Date, & dabitur vobis: menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum. * Eadem quippe menſura, qua menſi fueritis, remetietur vobis.

39 Dicebat autem illis & ſimilitudinem: Numquid poteſt cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt?

* Matt. 10.c.24. Ioan 13. b.16. 40 * Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter ejus.

* Matt. 7.a.3. 41 * Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras?

42 Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, ſine ejiciam feſtucam de oculo tuo: ipſe in oculo tuo trabem non videns? Hypochrita ejice primùm trabem de oculo tuo: & tunc perſpicies ut educas feſtucam de oculo fratris tui.

* Matt. 7.c.18. 12.c.33. 43 * Non eſt enim arbor bona, quæ facit fructus malos, neque arbor mala faciens fructum bonum.

44 Unaquæque enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur. Neque enim de ſpinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant uvam.

G

45 Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum: & malus homo de malo theſauro profert malum. Ex abundantia enim cordis os loquitur.

* Matt. 7.c.21. Rom. 2.c.13. Iac.1.d.22. 46 Quid autem vocatis me * Domine, Domine: & non facitis quæ dico?

47 Omnis qui venit ad me, & audit ſermones meos, & facit eos: oſtendam vobis cui ſimilis ſit:

48 Similis eſt homini ædificanti domum qui fodit in altum, & poſuit fundamentum ſuper petram, inundatione autem facta, illiſum eſt flumen domui illi, & non potuit eam movere: fundata enim erat ſuper petram.

49 Qui autem audit, & non facit: ſimilis eſt homini ædificanti domum ſuam ſuper terram ſine fundamento: in quam illiſus eſt fluvius, & continuò cecidit: & facta eſt ruina domus illius magna,

Caput VII.

Admiratus Centurionis fidem, abſens ſanat illius ſervum: juxta portam civitatis Naim filium unicum viduæ reſuſcitat: coram diſcipulis Ioannis Baptiſtæ per eos interrogantis an eſſet qui venturus erat, multa edit ſigna: illiſque abeuntibus Ioannem plurimùm extollit: Iudæi nec Ioannis nec Chriſti vita placuit, quos pueris invicem in foro acclamantibus aſſimilat: à peccatrice muliere pedes inunctus, reſpondet Simoni ob hæc murmuranti, propoſita ad hoc parabola duorum debitorum, & remiſſis mulieri peccatis.

A

Matt. 8.a.5. 1 Cum autem impleſſet omnia verba ſua in aures plebis, intravit Capharnaum.

2 Centurionis autem cujuſdam ſervus malè habens, erat moriturus: qui illi erat pretioſus.

3 Et cùm audiſſet de Jeſu, miſit ad eum ſeniores Judæorum, rogans eum ut veniret, & ſalvaret ſervum ejus.

4 At illi cùm veniſſet ad Jeſum, rogabant eum ſolicitè, dicentes ei: Quia dignus eſt ut hoc illi præſtes.

5 Diligit enim gentem noſtram: & ſynagogam ipſe ædificavit nobis.

* Matt. 8.a.8. 6 Ieſus autem ibat cum illis. Et cùm jam non longè eſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens: * Domine noli vexari: Non enim ſum dignus ut ſub tectum meum intres.

7 Propter quod & me ipſum non ſum dignum arbitratus ut venirem ad te: ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus.

B

8 Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: & dico huic vade, & vadit; & alij veni, & veni; & ſervo meo, fac hoc, & facit.

9 Quo audito Jeſus miratus eſt: & converſus ſequentibus ſe turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Iſraël tantam fidem inveni.

10 Et

10 Et reverſi, qui miſſi fuerant, domum, in-
venerunt ſervum, qui languerat, ſanum.
11 Et factum eſt: deinceps ibat in civita-
tem, quæ vocatur Naim: & ibant cum eo diſci-
puli ejus, & turba copioſa.
12 Cùm autem appropinquaret portæ civi-
tatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus
matris ſuæ: & hæc vidua erat: & turba civita-
tatis multa cum illa.
13 Quam cùm vidiſſet Dominus, miſeri-
cordia motus ſuper eam, dixit illi: Noli flere.
14 Et acceſſit, & tetigit loculum. (Hi au-
tem, qui portabant, ſteterunt.) Et ait: Adoleſ-
cens, tibi dico, ſurge.
C 15 Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit lo-
qui. Et dedit illum matri ſuæ.
16 Accepit autem omnes timor: & magni-
* Inf. 24.c.19. Joan.4. c.19. ficabant Deum, dicentes: * Quia propheta
magnus ſurrexit in nobis: & quia Deus viſita-
vit plebem ſuam.
17 Et exiit hic ſermo in univerſam Judæam
de eo, & in omnem circà regionem.
18 Et nuntiaverunt Joanni diſcipuli ejus de
omnibus his.
19 * Et convocavit duos de diſcipulis ſuis
* Matt. 11.a.2. Joannes, & miſit ad Jeſum, dicens: Tu es qui
venturus es, an alium expectamus?
20 Cùm autem veniſſent ad eum viri, dixe-
runt: Joannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens:
Tu es qui venturus es, an alium expectamus?
21 (In ipſa autem hora multos curavit à
languoribus, & plagis, & ſpiritibus malis, &
cæcis multis donavit viſum.)
22 Et reſpondens, dixit illis: Euntes renun-
* Iſa. 35.b.5. tiate Joanni quæ audiſtis, & vidiſtis: * Quia
cæci vident, claudi ambulant, leproſi mun-
D dantur, ſurdi audiunt: mortui reſurgunt, pau-
peres evangelizantur:
23 Et beatus eſt quicumque non fuerit
ſcandalizatus in me.
24 Et cùm diſceſſiſſent nuntii Joannis, cœ-
pit de Joanne dicere ad turbas: Quid exiſtis in
deſertum videre? arundinem vento agitatam?
25 Sed quid exiſtis videre? hominem molli-
bus veſtimentis indutum? Ecce qui in veſte pre-
tioſa ſunt & deliciis, in domibus regum ſunt.
26 Sed quid exiſtis videre? Prophetam? Uti-
que dico vobis, & pluſquam Prophetam:
* Mal. 3.a.1. 27 * Hic eſt, de quo ſcriptum eſt: Ecce mit-
Matt. 11.b.10. to angelum meum ante faciem tuam, qui præ-
parabit viam tuam ante te.
Marc. 1.a.2. 28 Dico enim vobis: Major inter natos mu-
lierum propheta Joanne Baptiſta nemo eſt, qui
autem minor eſt in regno Dei, major eſt illo.
E 29 Et omnis populus audiens & publicani,
juſtificaverunt Deum, baptizati baptiſmo
Joannis.
30 Phariſæi autem, & legis periti conſilium
Dei ſpreverunt in ſemetipſos, non baptizati
ab eo.
* Matt. 11.c.16 31 Ait autem Dominus: * Cui ergo ſimiles
dicam homines generationis hujus? & cui ſi-
miles ſunt?
32 Similes ſunt pueris ſedentibus in foro,
& loquentibus adinvicem, & dicentibus: Can-
tavimus vobis tibiis, & non ſaltaſtis: lamenta-
tavimus, & non ploraſtis.
33 * Venit enim Joannes Baptiſta, neque * Matt. 3.a.4. Marc. 1.a.6.
manducans panem, neque bibens vinum, &
dicitis: Dæmonium habet.
34 Venit filius hominis manducans, & bi-
bens, & dicitis? Ecce homo devorator, & bibẽs
vinum, amicus publicanorum, & peccatorum.
35 Et juſtificata eſt ſapientia ab omnibus
filiis ſuis.
36 Rogabat autem illum quidam de Phari- F
ſæis ut manducaret cum illo. Et ingreſſus do-
mum Phariſæi diſcubuit.
37 * Et ecce mulier, quæ erat in civitate * Matt. 26.a.7.
peccatrix, ut cognovit quòd accubuiſſet in Marc.
domo Phariſæi: attulit alabaſtrum unguenti: 14.a.3.
38 Et ſtans retrò ſecus pedes ejus, lacrymis Joan. 12.a.3.
cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis ſui
tergebat, & oſculabatur pedes ejus, & unguen-
to ungebat.
39 Videns autem Phariſæus, qui vocaverat
eum, ait intra ſe dicens, Hic ſi eſſet propheta,
ſciret utique, quæ, & qualis eſt mulier, quæ
tangit eum: quia peccatrix eſt.
40 Et reſpondens Jeſus, dixit ad illum: Si-
mon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait:
Magiſter, dic.
41 Duo debitores erant cuidam fœneratori:
unus debebat denarios quingentos, & alius
quinquaginta.
42 Non habentibus illis unde redderent,
donavit utriſque. Quis ergo eum plus diligit?
43 Reſpondens Simon dixit: Æſtimo quia is G
cui plus donavit. At ille dixit ei: Rectè judi-
caſti.
44 Et converſus ad mulierem, dixit Simoni:
Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuã,
aquã pedibus meis non dediſti: hæc autẽ lacry-
mis rigavit pedes meos, & capillis ſuis terſit.
45 Oſculum mihi non dediſti: hæc autẽ ex
quo intravit, non ceſſavit oſculari pedes meos.
46 Oleo caput meum non unxiſti: hæc au-
tem unguento unxit pedes meos.
47 Propter quod dico tibi: Remittuntur ei
peccata multa, quoniam dilexit multùm. Cui
autem minus dimittitur, minùs diligit.
48 Dixit autem ad illam: * Remittuntur ti- * Matt. 9.a.2.
bi peccata.
49 Et cœperunt qui ſimul accubebant, dicere
intra ſe? Quis eſt hic, qui etiã peccata dimittit?
50 Dixit autem ad mulierem: Fides tua te
ſalvam fecit: vade in pace.

CAPUT VIII.

Parabolam de ſeminante proponit, ac diſcipulis interpretatur: nihil occultum quod non manifeſtetur: quos dicat ſuam eſſe matrem, ſuóſque fratres: in mari à ſomno excitatus ventum increpat; dæmoniacum ferociſſimum à dæmonum legione liberat, permittens dæmonibus ut in porcos introeant: tacta fimbria veſtimenti ejus mulier à fluxu ſanguinis curatur, & filia Jairi archiſynagogi verbo ipſius reſuſcitatur

1 ET factum eſt deinceps, & ipſe iter facie- A
bat per civitates, & caſtella, prædicans
&

& evangelizans regnum Dei : & duodecim cum illo,

2 Et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ à ſpiritibus malignis,& infirmitatibus:* Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptem dæmonia exierant.

* Marc. 16.b.9.

3 Et Joanna uxor Chuſæ procuratoris Herodis,& Suſanna,& aliæ multæ,quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.

4 Cùm autem turba plurima convenirent,& de civitatibus properarent ad eum,dixit per ſimilitudinem:

5 * Exiit qui ſeminat,ſeminare ſemen ſuum: & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt,& volucres cæli comederunt illud.

* Matt. 13.a.3. Marc. 4.a.3.

6 Et aliud cecidit ſupra petram : & natum aruit, quia non habebat humorem.

7 Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocaverunt illud.

8 Et aliud cecidit in terram bonam : & ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.

9 Interrogabant autem eum diſcipuli ejus, quæ eſſet hæc parabola.

B 10 Quibus ipſe dixit: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, ceteris autem in parabolis:* ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

* Iſa. 6.c.9. Matt. 13.b.14. Marc. 4.b.12. Joan. 12.f.40. Act. 28. f.26. Rom. 11.b.8.

11 Eſt autem hæc parabola: Semen eſt verbum Dei.

12 Qui autem ſecus viam, hi ſunt qui audiunt;deinde venit diabolus,& tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.

13 Nam qui ſupra petram: qui cùm audierint,cum gaudio ſuſcipiunt verbum:& hi radices non habent:qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

14 Quod autem in ſpinas cecidit : hi ſunt, qui audierunt,& à ſolicitudinibus,& divitiis, & voluptatibus vitæ, euntes ſuffocantur , & non referunt fructum.

* Matt. 5.b.15. Marc. 4.c.21.

15 Quod autem in bonam terram: hi ſunt, qui in corde bono & optimo audientes verbũ retinent, & fructum afferunt in patientia.

16 * Nemo autem lucernam accendens,operit eam vaſe, aut ſubtus lectum ponit:ſed ſupra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen.

* Matt. 10.c.16. 4.c.22.

C

17 Non eſt enim occultum,quod non manifeſtetur:nec abſconditum, quod non cognoſcatur,& in palam veniat.

18 Videte ergo quomodo audiatis.* Qui enim habet dabitur illi: & quicumque non habet, etiam quod putat ſe habere, auferetur ab illo.

* Matt. 13.b.12. 25.29.

19 * Venerunt autem ad illum mater & fratres ejus, & non poterant adire eum præ turba.

* Matt. 12.d.46 Marc. 3.d.32.

20 Et nunciatum eſt illi: Mater tua,& fratres tui ſtant foris, volentes te videre.

21 Qui reſpondens,dixit ad eos : Mater mea, & fratres mei hi ſunt, qui verbum Dei audiunt,& faciunt.

22 * Factum eſt autem in una dierum: & ipſe aſcendit in naviculam,& diſcipuli ejus, & ait ad illos : Transfretemus trans ſtagnum, Et aſcenderunt.

* Matt. 8.c.23. Marc. 4.d.36.

23 Et navigantibus illis,obdormivit,& deſcendit procella venti in ſtagnum, & complebantur, & periclitabantur.

24 Accedentes autem ſuſcitaverunt eum, dicentes: Præceptor,perimus. At ille ſurgens, increpavit ventum, & tempeſtatem aquæ, & ceſſavit: & facta eſt tranquillitas. D

25 Dixit autem illis: Ubi eſt fides veſtra? Qui timentes,mirati ſunt ad invicem, dicentes: Quis putas hic eſt, quia & ventis & mari imperat, & obediunt ei?

26 Et navigaverunt ad regionem Geraſenorum, quæ eſt contra Galilæam.

27 Et cùm egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium jam temporibus multis, & veſtimento non induebatur, neque in domo manebat, ſed in monumentis.

28 Is,ut vidit Jeſum,procidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit: Quid mihi, & tibi eſt Jeſu Fili Dei Altiſſimi? obſecro te, ne me torqueas.

29 Præcipiebat enim ſpiritui immundo ut exiret ab homine.Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis & compedibus cuſtoditus, & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deſerta.

30 Interrogavit autem illum Jeſus, dicens: Quod tibi nomen eſt?At ille dixit: Legio:quia intraverant dæmonia multa in eum.

31 Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyſſum irent.

32 Erat autem ibi grex porcorum multorum paſcentium in monte: & rogabant eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permiſit illis.

33 Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraverunt in porcos:& impetu abiit grex per præceps in ſtagnum, & ſuffocatus eſt. E

34 Quod ut viderunt factum qui paſcebant, fugerunt, & nunciaverunt in civitatem, & in villas.

35 Exierunt autem videre quod factum eſt, & venerunt ad Jeſum:& invenerunt hominem ſedentem,à quo dæmonia exierant, veſtitum, ac ſana mente, ad pedes ejus, & timuerunt.

36 Nunciaverunt autem illis & qui viderant, quomodo ſanus factus eſſet à legione:

37 Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Geraſenorum ut diſcederet ab ipſis: quia magno timore tenebantur. Ipſe autem aſcendens navim,reverſus eſt.

38 Et rogabat illum vir à quo dæmonia exierant, ut cum eo eſſet. Dimiſit autem eum Jeſus, dicens:

39 Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per univerſam civitatem,prædicans quanta illi feciſſet Jeſus.

40 Factum eſt autem cùm rediiſſet Jeſus, ex-

cepit illum turba, erant enim omnes expectantes eum.

* Matt. 9.c.8. Mar. 5.c.22.

41 * Et ecce venit vir, cui nomen Jairus, & ipſe princeps ſynagogæ erat: & cecidit ad pedes Jeſu, rogans eum ut intraret in domũ ejus.

F

42 Quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur.

43 Et mulier quædam erat in fluxu ſanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem ſubſtantiam ſuam, nec ab ullo potuit curari.

44 Acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus: & confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis ejus.

45 Et ait Jeſus: Quis eſt, qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt: & affligunt, & dicis: Quis me tetigit?

46 Et dixit Jeſus: Tetigit me aliquis, nam ego novi virtutem de me exiiſſe.

G

47 Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes ejus: & ob quam cauſam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confeſtim ſanata ſit.

48 At ipſe dixit ei: Filia, fides tua ſalvam te fecit: vade in pace.

49 Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem ſynagogæ, dicens ei: Quia mortua eſt filia tua, noli vexare illum.

50 Jeſus autem audito hoc verbo, reſpondit patri puellæ: Noli timere, crede tantùm, & ſalva eris.

51 Et cùm veniſſet domum, non permiſit intrare ſecum quemquam, niſi Petrum, & Jacobum, & Joannem, & patrem & matrem puellæ.

52 Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non eſt mortua puella, ſed dormit.

53 Et deridebant eum, ſcientes quòd mortua eſſet.

54 Ipſe autem tenens manum ejus clamavit, dicens: Puella, ſurge.

55 Et reverſus eſt ſpiritus ejus, & ſurrexit continuò. Et juſſit illi dari manducare.

56 Et ſtupuerunt parentes ejus, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.

Caput. IX.

Diſcipulos ad prædicandum mittens, ſervanda tradit eis præcepta: Herodes audita Chriſti fama cupit eum videre: ex quinque panibus & duobus piſcibus ſatiat Ieſus quinque virorum millia: Petrus illum confitetur Chriſtum Dei: ſuam prædicit paſſionem, & de propria cruce tollenda: transfigurato junguntur Moyſes & Elias in majeſtate: ad preces patris dæmonium à filio eiicit: contentio oritur inter Apoſtolos de primatu: filij Zebedæi volunt igne cæleſti conſumi Samaritanos nolentes Ieſum ſuſcipere: volentem ſequi non ſuſcipit; alterum autem vocat, nec permittit ut primùm ſepeliat patrem.

A

* Matt. 10.a.1. Mar. 3.c.15.

1 Convocatis autem duodecim Apoſtolis, dedit illis virtutem & poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & ut languores curarent.

2 Et miſit illos prædicare regnum Dei, & ſanare infirmos.

3 * Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis.

* Matt. 10.b.9. Marc. 6.a.8.

4 Et in quamcumque domum intraveritis, ibi manete, & inde ne exeatis.

5 Et quicumque non receperint vos: * exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum veſtrorum excutite in teſtimonium ſupra illos.

* Act. 13.g.51.

6 Egreſſi autem circuibant per caſtella evangelizantes & curantes ubique.

7 * Audivit autem Herodes tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo, & hæſitabat eò quòd diceretur.

* Matt. 14.a.1. Mar. 6.b.14.

8 A quibuſdam: Quia Joannes ſurrexit à mortuis: a quibuſdam verò: Quia Elias apparuit: ab aliis autem: Quia propheta unus de antiquis ſurrexit.

9 Et ait Herodes: Joannem ego decollavi. Quis eſt autem iſte, de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

10 Et reverſi Apoſtoli, narraverunt illi quæcumq; fecerunt, & aſſumptis illis ſeceſſit ſeorſum in locum deſertum, qui eſt Bethſaidæ.

11 Quod cùm cognoviſſent turbæ, ſecutæ ſunt illum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos, qui cura indigebant, ſanabat.

B

12 Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi: * Dimitte turbas, ut euntes in caſtella villaſque quæ circa ſunt, divertant, & inveniant eſcas: quia hîc in loco deſerto ſumus.

* Matt. 14.b.15. * Mar. 6.d.36.

13 Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: * Non ſunt nobis plus quam quinque panes, & duo piſces: niſi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam eſcas.

* Ioan. 6.a.9.

14 Erant autem ferè viri quinque millia. Ait autem ad diſcipulos ſuos: Facite illos diſcumbere per convivia quinquagenos.

15 Et ita fecerunt. Et diſcumbere fecerunt omnes.

16 Acceptis autem quinque panibus, & duobus piſcibus, reſpexit in cælum, & benedixit illis: & fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante turbas.

17 Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt. Et ſublatum eſt quod ſuperfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

18 * Et factum eſt cùm ſolus eſſet orans, erant cum illo & diſcipuli: & interrogavit illos, dicens: Quem me dicunt eſſe turbæ?

* Matt. 16.b.13. Mar. 8.c.27.

19 At illi reſponderunt, & dixerunt: Joannem Baptiſtam, alij autem Eliam, alij verò quia unus propheta de prioribus ſurrexit.

20 Dixit autem illis: Vos autem quem me eſſe dicitis? Reſpondens Simon Petrus dixit: Chriſtum Dei.

21 At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc,

* Matt. 16.c.21. Mar. 8.d.31. 9.c.30.

22 Dicens: * Quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à ſenioribus, & principibus ſacerdotum, & ſcribis, &

occidi,

occidi, & tertia die reſurgere.

C

* Matt. 10.d.38. 16.d.24 Mar.8.d.34. Inf.14.f.27.

23 * Dicebat autem ad omnes: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me.

* Inf. 17.g.33. Joan.12.d.27.

24 * Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam ſuam propter me, ſalvam faciet illam.

25 Quid enim proficit homo, ſi lucretur univerſum mundum, ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui faciat?

* Matt. 10.c.33. Mar.8.d.38. 2.Ti.2.b.12.

26 * Nam qui me erubuerit, & meos ſermones: hunc Filius hominis erubeſcet, cùm venerit in majeſtate ſua, & Patris, & ſanctorum Angelorum.

* Matt. 16.d.28. Mar.8.d.39.

27 * Dico autem vobis verè: ſunt aliqui hîc ſtantes, qui non guſtabunt mortem donec videant regnum Dei.

* Matt. 17.a.1. Mar.9.a.1.

28 * Factum eſt autem poſt hæc verba ferè dies octo, & aſſumpſit Petrum, & Jacobum, & Joannem, & aſcendit in montem ut oraret.

29 Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus ejus altera: & veſtitus ejus albus & refulgens.

D

30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyſes & Elias,

31 Viſi in majeſtate, & dicebant exceſſum ejus, quem completurus erat in Jeruſalem.

32 Petrus vero, & qui cum illo erant, gravati erant ſomno. Et evigilantes viderunt majeſtatem ejus, & duos viros, qui ſtabant cum illo.

33 Et factum eſt cùm diſcederent ab illo, ait Petrus ad Jeſum: Præceptor, bonum eſt nos hîc eſſe: & faciamus tria tabernacula, unum Tibi, & unum Moyſi, & unum Eliæ: neſciens quid diceret.

34 Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes, & obumbravit eos: & timuerunt, intrantibus illis in nubem.

E

* 2.Pet. 1.d.17.

35 Et vox facta eſt de nube, dicens: * Hic eſt filius meus dilectus, ipſum audite.

36 Et dum fieret vox, inventus eſt Jeſus ſolus. Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his quæ viderant.

37 Factum eſt autem in ſequenti die, deſcendētibus illis de mōte, occurrit illis turba multa.

* Matt. 17.b.14. Mar.9.c.16.

38 Et ecce vir de turba exclamavit, dicens: Magiſter obſecro te, reſpice in filium meum, quia unicus eſt mihi:

39 Et ecce ſpiritus apprehendit eum, & ſubito clamat, & elidit, & diſſipat eum cum ſpuma, & vix diſcedit dilanians eum:

40 Et rogavi diſcipulos tuos ut ejicerent illum, & non potuerunt.

41 Reſpondens autem Jeſus, dixit: O generatio infidelis, & perverſa, uſquequo ero apud vos & patiar vos? Adduc huc filium tuum.

42 Et cùm accederet, eliſit illum dæmonium, & diſſipavit.

43 Et increpavit Jeſus ſpiritum immundum, & ſanavit puerum, & reddidit illum patri ejus.

F

44 Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibúſque mirantibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos: Ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos: Filius enim hominis futurum eſt ut tradatur in manus hominum.

45 At illi ignorabant verbum iſtud, & erat velatum ante eos ut non ſentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo.

* Matt. 18.a.1. Mar.9.e.33.

46 * Intravit autem cogitatio in eos, quis eorum major eſſet.

47 At Jeſus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & ſtatuit illum ſecus ſe.

48 Et ait illis: Quicumq; ſuſceperit puerum iſtum in nomine meo, me recipit: & quicūque me receperit, recipit eum, qui me miſit. Nam qui minor eſt inter vos omnes, hic major eſt.

49 Reſpondens autem Joannes, dixit: Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, & prohibuimus eum: quia non ſequitur nobiſcum.

50 Et ait ad illum Jeſus: Nolite prohibere: qui enim non eſt adverſum vos, pro vobis eſt.

51 Factum eſt autem dum complerentur dies aſſumptionis ejus, & ipſe faciem ſuam firmavit ut iret in Jeruſalem.

52 Et miſit nuntios ante conſpectum ſuum: & euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi.

53 Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis in Jeruſalem.

G

54 Cùm vidiſſent autē diſcipuli ejus Jacobus & Joannes, dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis deſcendat de cælo, & conſumet illos?

55 Et converſus increpavit illos, dicens: Neſcitis cujus ſpiritus eſtis:

* Joan. 3.b.17. 12.g.47.

56 * Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare. Et abierunt in aliud caſtellum.

57 Factum eſt autem: ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris.

* Matt. 8.c.20.

58 Dixit illi Jeſus: * Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

59 Ait autem ad alterum: Sequere me, ille autem dixit: Domine permitte mihi primùm ire, & ſepelire patrem meum.

60 Dixítque ei Jeſus: Sine ut mortui ſepeliant mortuos: tu autem vade, & annuntia regnum Dei.

61 Et ait alter: Sequar te Dñe, ſed permitte mihi primùm renuntiare his quæ domi ſunt.

62 Ait ad illum Jeſus: Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò aptus eſt regno Dei.

Caput X.

Septuaginta duos præmittens ad ſingulas civitates, tradit præcepta quæ in prædicando obſervent; & gaudentibus de ſubjectis ſibi dæmonibus, dicit non eſſe ob hoc potiſſimùm gaudendum: comminatur civitatibus obſtinatis in quibus facta erant plurima virtutes, & exultans in ſpiritu confitetur Patri: tentanti legiſperito, poſt recitatum præceptum de dilectione Dei & proximi, oſtendit quis ſit proximus per parabolam hominis à Jeruſalem deſcendentis: Martha miniſtranti, & de ſorore Maria conquerenti, dicit Mariam elegiſſe optimam partem.

A

1 POſt hæc autem deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos: & miſit illos bi-

 nos

nos ante faciem ſuam, in omnem civitatem &
locum, quò erat ipſe venturus.
* Matt. 9.d 37. 2 Et dicebat illis: * Meſſis quidem multa,
operarij autem pauci. Rogate ergo dominum
meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.
* Matt. 10.b.16 3 Ite: * ecce ego mitto vos ſicut agnos in-
ter lupos.
* Marc. 6.a 8. 4 * Nolite portare ſacculum, neque peram,
* 4 Reg. 4.d. 29. neque calceamenta, * & neminem per viam ſa-
lutaveritis.
5 In quamcumque domum intraveritis, pri-
mùm dicite: Pax huic domui:
6 Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper
illum pax veſtra; ſin autem, ad vos revertetur.
7 In eadem autem domo manete, edentes, &
B bibentes, quæ apud illos ſunt: * dignus eſt
* Deut. 24.c 14. Matt. 10.b.10 1.Tim. 5.c.18. enim operarius mercede ſua. Nolite tranſire
de domo in domum.
8 Et in quamcumque civitatem intraveri-
tis, & ſuſceperint vos, manducate quæ appo-
nuntur vobis:
9 Et curate infirmos, qui in illa ſunt, & di-
cite illis: Appropinquavit in vos regnum
Dei.
10 In quamcumque autem civitatem in-
traveritis, & non ſuſceperint vos, exeuntes in
plateas ejus, dicite:
* Act. 13.g.51. 11 * Etiam pulverem, qui adhæſit nobis de
civitate veſtra, extergimus in vos: tamen hoc
ſcitote, quia appropinquavit regnum Dei.
12 Dico vobis, quia Sodomis in die illa re-
miſſius erit, quàm illi civitati.
C 13 * Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida:
* Matt. 11.c.21. quia ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtu-
tes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio &
cinere ſedentes pœniterent.
14 Verumtamen Tyro & Sidoni remiſſius
erit in judicio, quàm vobis.
15 Et tu Capharnaum uſque ad cælum
exaltata, uſque ad infernum demergêris.
* Matt. 10.d.40. Joan.13. c.20. 16 * Qui vos audit, me audit: & qui vos ſper-
nit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit
eum, qui miſit me.
17 Reverſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum
gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia ſub-
jiciuntur nobis in nomine tuo.
18 Et ait illis: Videbam ſatanam ſicut ful-
gur de cælo cadentem.
D 19 Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſu-
pra ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem
virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.
20 Verumtamen in hoc nolite gaudere quia
ſpiritus vobis ſubjiciuntur: gaudete autem,
quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis.
* Matt. 11.d.25. 21 * In ipſa hora exultavit Spiritu ſancto,
& dixit: Confiteor tibi pater, Domine cæli &
terræ quod abſcondiſti hæc à ſapientibus, &
prudentibus, & revelaſti ea parvulis. Etiam pa-
ter: quoniam ſic placuit ante te.
22 Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et
nemo ſcit quis ſit Filius, niſi Pater; & quis ſit
Pater, niſi Filius, & cui voluerit Filius reve-
lare.

23 Et converſus ad diſcipulos ſuos, dixit:
* Beati oculi qui vident quæ vos videtis. * Matt. 13.b.16.
24 Dico enim vobis, quod multi prophetæ E
& reges voluerunt videre quæ vos videtis, &
non viderunt; & audire quæ auditis, & non
audierunt.
25 * Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit * Matt. 22.d.35.
tentans illum, & dicens: Magiſter quod fa- Marc.
ciendo vitam æternam poſſidebo? 12.c.28.
26 At ille dixit ad eum: in lege quid ſcri-
ptum eſt? quomodo legis?
27 Ille reſpondens dixit: * Diliges Domi- * Deut.
num Deum tuum ex toto corde tuo & ex tota 6.b.5.
anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex
omni mente tua: & proximum tuum ſicut
teipſum.
28 Dixitque illi: Rectè reſpondiſti: hoc fac
& vives.
29 Ille autem volens juſtificare ſeipſum, di-
xit ad Jeſum: Et quis eſt meus proximus?
30 †, Suſcipiens autem Jeſus, dixit: Ho- † Suſpi-
mo quidam deſcendebat ab Jeruſalem in Jeri- ciens.
cho, & incidit in latrones, qui etiam deſpolia-
verunt eum: & plagis impoſitis abierunt ſemi-
vivo relicto.
31 Accidit autem ut ſacerdos quidam deſ- F
cenderet eadem via: & viſo illo præterivit.
32 Similiter & Levita, cùm eſſet ſecus lo-
cum, & videret eum, pertranſiit:
33 Samaritanus autem quidam iter faciens,
venit ſecus eum: & videns eum, miſericordia
motus eſt.
34 Et appropians alligavit vulnera ejus,
infundens oleum, & vinum: & imponens il-
lum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum, &
curam ejus egit.
35 Et altera die protulit duos denarios, &
dedit ſtabulario, & ait: Curam illius habe, &
quodcumque ſupererogaveris, ego cùm redie-
ro reddam tibi.
36 Quis horum trium videtur tibi proxi-
mus fuiſſe illi, qui incidit in latrones? G
37 At ille dixit: Qui fecit miſericordiam in
illum. Et ait illi Jeſus: Vade, & tu fac ſimiliter.
38 Factum eſt autem, dum irent, & ipſe in-
travit in quoddam caſtellum: & mulier quæ-
dam Martha nomine, excepit illum in domum
ſuam:
39 Et huic erat ſoror nomine Maria quæ
etiam ſedens ſecus pedes Domini, audiebat
verbum illius.
40 Martha autem ſatagebat circa frequens
miniſterium: quæ ſtetit, & ait: Domine, non
eſt tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſo-
lam miniſtrare: dic ergo illi, ut me adjuvet.
41 Et reſpondens dixit illi Dominus: Mar-
tha, Martha, ſolicita es, & turbaris erga pluri-
ma.
42 Porrò unum eſt neceſſarium. Maria opti-
mam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

Caput XI.

Docet diſcipulos orare, oſtendens perſeveranti oratione omnia impetrari: ejecto dæmonio muto, confutat dicentes quòd in Beelzebub eiiceret dæmonia: mulier quædam dicit beata ubera quæ Ieſus ſuxrat: de ſigno Ionæ, de regina Auſtri & Ninivitis, oculóque ſimplici & nequam: Phariſæum qui ipſum invitaverat reprehendit murmurantem quòd illotis pranderet manibus: taxat hypocriſim Phariſæorum & Scribarum, dicens quòd ab hac generatione exquiretur ſanguis omnium prophetarum.

A 1 ET factum eſt: cùm eſſet in quodam loco orans, ut ceſſavit, dixit unus ex diſcipulis ejus ad eum: Domine, doce nos orare, ſicut docuit & Joannes diſcipulos ſuos.

* Matt. 6.b.9. — 2 Et ait illis: Cùm oratis, dicite: * pater, ſanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum.

3 Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.

4 Et dimitte nobis peccata noſtra, ſiquidem & ipſi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem.

5 Et ait ad illos: Quis veſtrûm habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes,

6 Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum.

7 Et ille deintus reſpondens dicat: Noli mihi moleſtus eſſe, jam oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili, non poſſum ſurgere, & dare tibi.

8 Et ſi ille perſeveraverit pulſans: dico vo-
B bis, & ſi non dabit illi ſurgens eò quòd amicus ejus ſit, propter improbitatem tamen ejus ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios.

* Matt. 7.b.7. 21 b.22. Mar. 11. c.14. Ioan. 14. b.13. Iac. 1.b. 5. — 9 * Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis.

10 Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulſanti aperietur.

* Matt. 7.b.9. — 11 * Quis autem ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi? Aut piſcem: numquid pro piſce ſerpentem dabit illi?

12 Aut ſi petierit ovum: numquid porriget illi ſcorpionem?

13 Si ergo vos cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: quãtò magis pater veſter de cælo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?

* Matt. 9.d.32. 12.b.22. — 14 * Et erat ejiciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cùm ejeciſſet dæmonium, locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ.

* Matt. 9.d.34. Marc. 3.c.22. — 15 Quidam autem ex eis dixerunt: * In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.

16 Et alij tentantes, ſignum de cælo quærebant ab eo.

17 Ipſe autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in ſe ipſum diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet.

18 Si autem & Satanas in ſe ipſum diviſus eſt, quomodo ſtabit regnum ejus? quia dicitis in Beelzebub me ejicere dæmonia.

C 19 Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmonia: filij veſtri in quo ejiciunt? Ideò ipſi judices veſtri erunt.

20 Porrò ſi in digito Dei ejicio dæmonia: profectò pervenit in vos regnum Dei.

21 Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt ea quæ poſſidet.

22 Si autem fortior eo ſuperveniens vicerit eum, univerſa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & ſpolia ejus diſtribuet.

23 Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit.

24 Cùm immundus ſpiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem: & non inveniens dicit: Revertar in domum meam unde exivi.

25 Et cùm venerit, invenit eam ſcopis mundatam, & ornatam.

26 Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum, nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi. Et fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus.

27 Factum eſt autem, cùm hæc diceret: ex- D
tollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter, qui te portavit, & ubera, quæ ſuxiſti.

28 At ille dixit: Quinimmò beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.

29 Turbis autem concurrentibus cœpit dicere: * Generatio hæc, generatio nequam eſt: ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Jonæ prophetæ. — * Matt. 12.c.39.

30 * Nam ſicut fuit Jonas ſignum Ninivitis: ita erit & Filius hominis generationi iſti. — * Ioan. 2.a.1.

31 * Regina Auſtri ſurget in judicio cum viris generationis hujus, & condemnabit illos: quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis: & ecce plus quàm Salomon hic. — * 3.Reg. 10.a.1. 2.Par. 9.a.1.

32 Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione hac, & condemnabunt illam: * quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Jonæ, & ecce plus quàm Jonas hic. — * Ioan. 3.b.5. E

33 * Nemo lucernam accendit, & in abſcondito ponit, neque ſub modio: ſed ſupra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant. — * Matt. 5.b.15. Matt. 4.c.21.

34 * Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit: ſi autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebroſum erit. — * Matt. 6.c.22.

35 Vide ergo ne lumen, quod in te eſt, tenebræ ſint.

36 Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & ſicut lucerna fulgoris illuminabit te.

37 Et cùm loqueretur, rogavit illum quidam Phariſæus ut pranderet apud ſe. Et ingreſſus recubuit.

38 Phariſæus autem cœpit intra ſe reputans dicere, quare non baptizatus eſſet ante prandium.

39 Et ait Dominus ad illum: * Nunc vos Phariſæi, quod deforis eſt calicis & catini, mundatis: quod autem intus eſt veſtrûm, plenum eſt rapina, & iniquitate. — * Matt. 23.c.25.

40 Stulti, nónne qui fecit quod deforis

eſt, etiam id quod deintus eſt, fecit?
41 Verumtamen quod ſupereſt, date elee-
F moſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis.
42 Sed væ vobis Phariſæis, quia decimatis
mentham, & rutam, & omne olus, & præte-
ritis judicium & charitatem Dei: hæc autem
oportuit facere, & illa non omittere.
* Matt. 23.a.6. Marc. 12.d.39. Infr.20.g.46. 43 * Væ vobis Phariſæis quia diligitis pri-
mas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes
in foro.
44 Væ vobis, quia eſtis ut monumenta quæ
non apparent, & homines ambulantes ſupra,
neſciunt.
45 Reſpondens autem quidam ex Legiſpe-
ritis, ait illi, Magiſter, hæc dicens etiam con-
tumeliam nobis facis.
* Matt. 23.a.4. 46 At ille ait: Et vobis Legiſperitis væ: *
quia oneratis homines oneribus, quæ portare
non poſſunt, & ipſi uno digito veſtro non
tangitis ſarcinas.
47 Væ vobis, qui ædificatis monumenta
Prophetarum: patres autem veſtri occiderunt
illos.
48 Profectò teſtificamini quòd conſentitis
G operibus patrum veſtrorum: quoniam ipſi qui-
dem eos occiderunt, vos autem ædificatis eo-
rum ſepulchra.
49 Propterea & ſapientia Dei dixit: Mit-
tam ad illos Prophetas, & Apoſtolos, & ex il-
lis occident, & perſequentur:
50 Ut inquiratur ſanguis omnium Prophe-
tarum, qui effuſus eſt à conſtitutione mundi à
generatione iſta,
* Gen. 4.b.8. * 2.Par. 24.f.22. 51 * A ſanguine Abel, uſque ad ſanguinem
* Zachariæ, qui periit inter altare & ædem. Ita
dico vobis, requiretur ab hac generatione.
52 Væ vobis Legiſperitis, quia tulistis cla-
vem ſcientiæ, ipſi non introiſtis, & eos, qui in-
troibant, prohibuiſtis.
53 Cùm autem hæc ad illos diceret, cœpe-
runt Phariſæi & Legiſperiti graviter inſiſtere,
& os ejus opprimere de multis,
54 Inſidiantes ei, & quærentes aliquid ca-
pere de ore ejus, ut accuſarent eum.

CAPUT XII.

Cavendum docet à fermento Phariſæorum, & quòd omne occultum detegetur: quis etiam timendus ſit: de blaſphemia in ſpiritum ſanctum: roborat Apoſtolos adverſus perſecutiones: non vult ſe immiſcere in dividenda fratrum hereditate: per parabolam divitis revocat ab avaritia, vetans ſolicitum eſſe de victu & veſtitu, hortatúrque ut lumbos præcingamus: & quis ſit fidelis aut infidelis diſpenſator: venit ut mittat ignem in terram & ſeparationem: reprehendit quòd tempus gratiæ non dijudicent: monet ut quiſque conetur ab adverſariis ſe liberare.

A 1 MUltis autem turbis circumſtantibus,
* Matt. 16.a.6. Marc. 8.b.15. ita ut ſe invicem conculcarent, cœpit
dicere ad diſcipulos ſuos: * attendite à fer-
mento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis.
* Matt. 10.c.26. Marc. 4.c.22. 2 * Nihil autem opertum eſt, quod non re-
veletur: neque abſconditum, quod non ſcia-
tur.
3 Quoniam quæ in tenebris dixiſtis, in lu-
mine dicentur: & quod in aurem locuti eſtis
in cubiculis, prædicabitur in tectis.
4 Dico autem vobis amicis meis: Ne ter-
reamini ab his qui occidunt corpus, & poſt
hæc non habent ampliùs quid faciant.
5 Oſtendam autem vobis quem timeatis:
timete eum, qui poſtquam occiderit, habet po-
teſtatem mittere in gehennam, ita dico vobis,
hunc timete.
6 Nonne quinque paſſeres væneunt dipon-
dio, & unus ex illis non eſt in oblivione coram
Deo?
7 Sed & capilli capitis veſtri omnes numera- B
ti ſunt. Nolite ergo timere: multis paſſeribus
pluris eſtis vos.
8 Dico autem vobis. * Omnis quicumque * Matt. 10.d.32.
confeſſus fuerit me coram hominibus, & Fi- Marc. 8.d.38.
lius hominis confitebitur illum coram Ange- 2.Tim. 2.b.12.
lis Dei:
9 Qui autem negaverit me coram homini-
bus, negabitur coram Angelis Dei.
10 * Et omnis qui dicit verbum in Filium * Matt. 12.c.32.
hominis, remittetur illi: ei autem, qui in Spiri- Marc. 3.d.29.
tum ſanctum blaſphemaverit, non remittetur.
11 Cùm autem inducent vos in ſynagogas,
& ad magiſtratus & poteſtates, nolite ſoliciti
eſſe qualiter aut quid reſpondeatis, aut quid
dicatis.
12 Spiritus enim ſanctus docebit vos in ipſa
hora, quid oporteat vos dicere.
13 Ait autem ei quidam de turba: Magiſter,
dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem.
14 At ille dixit illi: Homo, quis me conſti-
tuit judicem aut diviſorem ſuper vos?
15 Dixitque ad illos: Videte, & cavete ab C
omni avaritia: quia non in abundantia cujuſ-
dam vita ejus eſt: ex his quæ poſſidet.
16 Dixit autem ſimilitudinem ad illos, di-
cens: * Hominis cujuſdam divitis uberes fru- * Eccli. 11.c.19.
ctus ager attulit:
17 Et cogitabat intra ſe dicens: Quid faciam,
quia non habeo quo congregem fructus meos?
18 Et dixit: Hoc faciam: deſtruam horrea
mea, & majora faciam: & illuc congregabo
omnia quæ nata ſunt mihi, & bona mea,
19 Et dicam animæ meæ: Anima habes
multa bona poſita in annos plurimos: requieſ-
ce, comede, bibe, epulare.
20 Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte
animam tuam repetunt à te: quæ autem para-
ſti, cujus erunt?
21 Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in
Deum dives.
22 Dixítque ad diſcipulos ſuos: Ideò dico
vobis: * Nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ quid * Pſ.54.d.23.
manducetis, neque corpori quid induamini. Matt. 6.c.25.
23 Anima plus eſt quàm eſca, & corpus 1.Pet. 5.b.7.
plus quàm veſtimentum.
24 Conſiderate corvos, quia non ſeminant,
neque metunt, quibus non eſt cellarium ne-
que horreum, & Deus paſcit illos. Quantò
magis vos pluris eſtis illis?
25 Quis autem veſtrûm cogitando poteſt D
adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum.

26 Si

26 Si ergo neque quod minimum eſt poteſtis, quid de ceteris ſoliciti eſtis?

27 Conſiderate lilia quomodo creſcunt: non laborant, neque nent: dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut unum ex iſtis.

28 Si autem fœnum, quod hodie eſt in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quantò magis vos puſillæ fidei?

29 Et vos nolite quærere quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in ſublime tolli:

30 Hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem veſter ſcit quoniam his indigetis.

31 Verumtamen quærite primùm regnum Dei, & juſtitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis.

32 Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum.

* Matt. 19.c.21. 33 * Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſynam. Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt, * theſaurum non deficientem in cælis: quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit. E * Matt. 6.c.20.

34 Ubi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor veſtrum erit.

35 Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris,

36 Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum quando revertatur à nuptiis: ut, cùm venerit, & pulſaverit, confeſtim aperiant ei.

37 Beati ſervi illi, quos cùm venerit dominus, invenerit vigilantes: amen dico vobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.

38 Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati ſunt ſervi illi.

* Matt. 24.d.43. * Apoc. 16.c.15. 39 * Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam. F

40 Et vos eſtote parati: * quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet.

41 Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an & ad omnes?

42 Dixit autem Dominus: Quis putas, eſt fidelis diſpenſator, & prudens, quem conſtituit Dominus ſupra familiam ſuam, ut det illis in tempore tritici menſuram?

43 Beatus ille ſervus, quem cùm venerit dominus, invenerit ita facientem.

44 Verè dico vobis, quoniam ſupra omnia quæ poſſidet, conſtituet illum.

45 Quod ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo: Moram facit dominus meus venire: & cœperit percutere ſervos & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari:

46 Veniet dominus ſervi illius, in die qua non ſperat, & hora qua neſcit, & dividet eum, partémque ejus cum infidelibus ponet.

47 Ille autem ſervus, qui cognovit voluntatē domini ſui, & non præparavit, & non fecit ſecundùm voluntatem ejus, vapulabit multis.

48 Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit pauci. Omni autem cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

49 Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi ut accendatur?

50 Baptiſmo autem habeo baptizari; & quomodo coarctor uſque dum perficiatur? G

51 * Putatis quia pacem veni dare in terram? Non dico vobis, ſed ſeparationem: * Matt. 10.d.34.

52 Erunt enim ex hoc quinque in domo una diviſi, tres in duos, & duo in tres.

53 Dividentur: pater in filium, & filius in patrem ſuum, mater in filiam, & filia in matrem, ſocrus in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam.

54 * Dicebat autem & ad turbas: Cùm videritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim dicitis: Nimbus venit: & ita fit. * Matt. 16.a.2.

55 Et cùm auſtrum flantem, dicitis: Quia æſtus erit: & fit.

56 Hypocritæ, faciem cæli & terræ noſtis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis:

57 Quid autem & à vobis ipſis non judicatis quod juſtum eſt?

58 * Cùm autem vadis cum adverſario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo, ne fortè trahat te ad judicē, & judex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem. * Matt. 5.d.25.

59 Dico tibi, non exies inde, donec etiam noviſſimum minutum reddas.

CAPUT XIII.

Occaſione Galilæorum in ſuis ſacrificiis interemptorum; & eorum qui in Siloe corruerant, hortatur ad pœnitentiam, alioqui exterminandos inſtar ficus infructuoſæ: archiſynagogum redarguit, indignantem quòd ſabbato curaſſet mulierem à ſpiritu infirmitatis: comparat regnum cælorum grano ſinapis ac fermento: de anguſta porta & quòd quidam clauſo oſtio fruſtrà pulſabunt: Herodem dicit vulpem, & Ieruſalem ob crudelitatem ſuam deſerendam.

1 ADerant autem quidam ipſo in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, quorum ſanguinem Pilatus miſcuit cum ſacrificiis eorum. A

2 Et reſpondens dixit illis: Putatis quod hi Galilæi, præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, qui talia paſſi ſunt?

3 Non, dico vobis: ſed niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis.

4 Sicut illi decem & octo, ſupra quos cecidit turris in Siloë, & occidit eos: putatis quia & ipſi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Jeruſalem?

5 Non, dico vobis: ſed ſi pœnitentiam non egeritis, omnes ſimiliter peribitis.

6 Dicebat autem & hanc ſimilitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non invenit.

7 Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres ſunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio: ſuccide ergo B

illam:

illam: ut quid etiam terram occupat?
8 At ille reſpondens, dicit illi: Domine
dimitte illam, & hoc anno, uſque dum fodiam
circa illam, & mittam ſtercora:
9 Et ſiquidem fecerit fructum: ſin autem,
in futurum ſuccides eam.
10 Erat autem docens in ſynagoga eorum
ſabbatis.
11 Et ecce mulier, quæ habebat ſpiritum
infirmitatis annis decem & octo: & erat incli-
C nata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere.
12 Quam cùm videret Jeſus, vocavit eam
ad ſe, & ait illi: Mulier, dimiſſa es ab infirmi-
tate tua.
13 Et impoſuit illi manus, & confeſtim ere-
cta eſt, & glorificabat Deum.
14 Reſpondens autem archiſynagogus, in-
dignans quia ſabbato curaſſet Jeſus, dicebat
turbæ: Sex dies ſunt, in quibus oportet ope-
rari: in his ergo venite, & curamini: & non
in die ſabbati.
15 Reſpondens autem ad illum Dominus
dixit: Hypocritæ, unuſquiſque veſtrûm ſab-
bato non ſolvit bovem ſuum aut aſinum à
præſepio & ducit adaquare?
16 Hanc autem filiam Abrahæ, quam alli-
gavit ſatanas, ecce decem & octo annis, non
D oportuit ſolvi à vinculo iſto die ſabbati?
17 Et cùm hæc diceret, erubeſcebant omnes
adverſarij ejus: & omnis populus gaudebat
in univerſis quæ glorioſè fiebant ab eo.
18 Dicebat ergo: Cui ſimile eſt regnum Dei,
& cui ſimile æſtimabo illud?
* Matt. 13.d.31. Mar. 4.d.31. 19 * Simile eſt grano ſinapis, quod accep-
tum homo miſit in hortum ſuum, & crevit,
& factum eſt in arborem magnam: & volu-
cres cæli requieverunt in ramis ejus.
20 Et iterùm dixit: Cui ſimile æſtimabo
* Matt. 13.e.33. regnum Dei?
21 * Simile eſt fermento, quod acceptum
mulier abſcondit in farinæ ſata tria, donec
fermentaretur totum.
22 Et ibat per civitates & caſtella, docens,
& iter faciens in Jeruſalem.
23 Ait autem illi quidam: Domine, ſi pauci
ſunt, qui ſalvantur? Ipſe autem dixit ad illos:
* Matt. 7.b.13. 24 * Contendite intrare per anguſtam por-
tam: quia multi, dico vobis, quærent intrare, &
non poterunt.
* Matt. 25.a.10. 25 * Cùm autem intraverit paterfamilias, &
clauſerit oſtium, incipietis foris ſtare, & pul-
ſare oſtium, dicentes: Domine aperi nobis: &
reſpondens dicet vobis: Neſcio vos unde
ſitis:
26 Tunc incipietis dicere: Manducavimus
coràm te, & bibimus, & in plateis noſtris do-
cuiſti.
* Matt. 7.c.23. * Pſ. 6.b.9. Matt. 25.d.41. 27 Et dicet vobis. * Neſcio vos unde ſitis: *
* diſcedite à me omnes operarij iniquitatis.
28 Ibi erit fletus, & ſtridor dentium: cùm
videritis Abraham, & Iſaac, & Jacob, & om-
nes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli
foras.
29 Et venient ab Oriente, & Occidente,
& Aquilone, & Auſtro, & accumbent in re-
gno Dei.
30 * Et ecce ſunt noviſſimi qui erunt pri- * Matt. 19.d.30
mi, & ſunt primi qui erunt noviſſimi. 20.d.16.
31 In ipſa die acceſſerunt quidam Phari- Marc.
ſæorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia 10.d.31.
Herodes vult te occidere.
32 Et ait illis: Ite, & dicite vulpi illi: Ecce
ejicio dæmonia, & ſanitates perficio hodie &
cras, & tertia die conſummor.
33 Verumtamen oportet me hodie & cras
& ſequenti die ambulare: quia non capit pro-
phetam perire extra Jeruſalem.
34 * Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis Pro- * Matt.
phetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te, quo- 23.d.37.
ties volui congregare filios tuos, quemadmo-
dum avis nidum ſuum ſub pennis, & noluiſti?
35 Ecce relinquetur vobis domus veſtra de-
ſerta. Dico autem vobis, quia non videbitis
me, donec veniat cùm dicetis: Benedictus,
qui venit in nomine Domini.

CAPUT XIV.

In domo principis Phariſæorum hydropicum ſabbato curat, oſtendens Legiſperitis ac Phariſæis hoc licere: & horum notans ambitionem, docet invitatum in noviſſimo loco recumbere: parabola de invitatis ad cœnam qui ſe excuſarunt: ſequens Chriſtum debet omnibus renuntiare, ſublata cruce ſua, uſque ad odium animæ propriæ: volens turrim ædificare computat primùm ſumptus: commendatio ſalis.

1 ET factum eſt cùm intraret Jeſus in do- A
mum cujuſdam principis Phariſæorum
ſabbato manducare panem, & ipſi obſervabant
eum.
2 Et ecce homo quidam hydropicus erat
ante illum.
3 Et reſpondens Jeſus dixit ad Legiſperi-
tos, & Phariſæos, dicẽs: Si licet ſabbato curare?
4 At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum
ſanavit eum, ac dimiſit.
5 Et reſpondens ad illos, dixit: Cujus ve-
ſtrûm aſinus aut bos in puteum cadet, & non
continuò extrahet illum die ſabbati?
6 Et non poterant ad hæc reſpondere illi.
7 Dicebat autem & ad invitatos parabolam,
intendens quomodo primos accubitus elige- B
rent, dicens ad illos:
8 Cùm invitatus fueris ad nuptias, non diſ-
cumbas in primo loco, ne fortè honoratior te
ſit invitatus ab illo;
9 Et veniens is, qui te & illum vocavit,
dicat tibi: Da huic locum: & tunc incipias
cum rubore noviſſimum locum tenere.
10 Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe
in noviſſimo loco: ut, cùm venerit qui te invi-
tavit, dicat tibi: * Amice, aſcende ſuperiùs. * Prov. 25.a.7.
Tũc erit tibi gloria corã ſimul diſcũbentibus: * Matt.
11 * Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabi- 23.b.12.
tur: & qui ſe humiliat, exaltabitur. Infr. 18.c.14.
12 Dicebat autem & ei, qui ſe invitaverat: * Tob.
* Cùm facis prandium, aut cœnam, noli voca- 4.b.7.
re amicos tuos, neque fratres tuos, neque co- Prov.
gnatos, neque vicinos divites: ne fortè te & 3.b.9.
ipſi te reinvitent, & fiat tibi retributio. G

13 Sed

13 Sed cùm facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos:

14 Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in reſurrectione juſtorum.

15 Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit illi: Beatus, qui manducabit panem in regno Dei.

D

16 At ipſe dixit ei: * Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos.

* Matt. 22.a.2. Apoc. 19.b.9.

17 Et miſit ſervum ſuum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia jam parata ſunt omnia.

18 Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei: Villam emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam: rogo te habe me excuſatum.

19 Et alter dixit: Juga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te habe me excuſatum.

20 Et alius dixit: uxorem duxi, & ideo non poſſum venire.

E

21 Et reverſus ſervus nuntiavit hæc domino ſuo. Tunc iratus paterfamilias, dixit ſervo ſuo: Exi citò in plateas & vicos civitatis: & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

22 Et ait ſervus: Domine, factum eſt ut imperaſti, & adhuc locus eſt.

23 Et ait dominus ſervo: Exi in vias, & ſepes: & compelle intrare, ut impleatur domus mea.

24 Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnã meam.

25 Ibant autem turbæ multæ cum eo: & converſus dixit ad illos:

* Matt. 10.d.37

26 * Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

F

* Matt. 10.d.38. 16.d.24 Marc. 4.d.34.

27 * Et qui non bajulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

28 Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non priùs ſedens computat ſumptus, qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum;

G

29 Ne, poſteaquàm poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei,

30 Dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare?

31 Aut quis rex iturus committere bellum adverſus alium regem, non ſedens priùs cogitat, ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe?

32 Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt.

33 Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

* Matt. 5.b. Marc. 9.g.49.

34 * Bonum eſt ſal. Si autem ſal evanuerit, in quo condietur?

35 Neque in terram, neque in ſterquilinium utile eſt, ſed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

CAPUT XV.

Scribis & Phariſæis murmurantibus & quod peccatores reciperet, parabolas proponit de ove & drachma perditis ac inventis, & de filio prodigo ad patrem reverſo, benigneque ab ipſo ſuſcepto, ſeniore filio indignè hoc ferente: & quantum ſit in cælo gaudium ſuper peccatore pœnitentiam agente.

A

1 ERant autem appropinquantes ei publicani, & peccatores, ut audirent illum.

2 Et murmurabant Phariſæi, & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.

3 Et ait ad illos parabolam iſtam, dicens:

4 * Quis ex vobis homo qui habet centum oves: & ſi perdiderit unam ex illis, nónne dimittit nonagintanovem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam? * Matt. 18.b.12.

5 Et cùm invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens:

6 Et veniens domum convocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat? B

7 Dico vobis, quod ita gaudium erit in cælo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonagintanovem juſtis, qui non indigent pœnitentia.

8 Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam unam, nónne accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat?

9 Et cùm invenerit, convocat amicas & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam, quam perdideram?

10 Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. C

11 Ait autem: Homo quidam habuit duos filios:

12 Et dixit adoleſcentior ex illis patri: Pater da mihi portionem ſubſtantiæ quæ me contingit. Et diviſit illi ſubſtantiam.

13 Et non poſt multos dies, congregatis omnibus, adoleſcentior filius peregrè profectus eſt in regionem longinquam, & ibi diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè.

14 Et poſtquam omnia conſummaſſet, facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere.

D

15 Et abiit, & adhæſit uni civium regionis illius. Et miſit illum in villam ſuam, ut paſceret porcos.

16 Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabant: & nemo illi dabat.

17 In ſe autem reverſus, dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hîc fame pereo!

18 Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccavi in cælum, & coram te:

19 Jam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut unum de mercenariis tuis.

20 Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Cùm autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens ce- E

cidit ſuper collum ejus, & oſculatus eſt eum.
21 Dixitque ei filius: Pater, peccavi in cæ-
lum, & coram te, jam non ſum dignus vocari
filius tuus.
22 Dixit autem pater ad ſervos ſuos: Citò
proferte ſtolam primam, & induite illum, &
date annulum in manum ejus, & calceamen-
ta in pedes ejus:
23 Et adducite vitulum ſaginatum, & occi-
F dite, & manducemus, & epulemur:
24 Quia hic filius meus mortuus erat, &
revixit, perierat, & inventus eſt. Et cœperunt
epulari.
25 Erat autem filius ejus ſenior in agro, &
cùm veniret, & appropinquaret domui, audi-
vit ſymphoniam, & chorum:
26 Et vocavit unum de ſervis, & interroga-
vit quid hæc eſſent.
27 Iſque dixit illi: Frater tuus venit, & oc-
cidit pater tuus vitulum ſaginatum, quia ſal-
vum illum recepit.
G 28 Indignatus eſt autem, & nolebat introire.
Pater ergo illius egreſſus, cœpit rogare illum.
29 At ille reſpondens, dixit patri ſuo: Ecce
tot annis ſervio tibi, & numquam mandatum
tuum præterivi, & numquam dediſti mihi hæ-
dum ut cum amicis meis epularer:
30 Sed poſtquam filius tuus hic, qui devo-
ravit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, ve-
nit, occidiſti illi vitulum ſaginatum.
31 At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper mecum
es, & omnia mea tua ſunt:
32 Epulari autem & gaudere oportebat
quia frater tuus hic, mortuus erat, & revixit;
perierat, & inventus eſt.

CAPUT XVI.

*Per parabolam de villico iniquitatis hortatur ad facien-
das eleemoſynas, docens quid mereatur fidelis aut infidelis
mammonæ diſpenſator, quódque nemo ſervire poteſt Deo
& mammonæ: Legem ac Prophetas uſque ad Ioannem
fuiſſe dicit, & nihil de Lege periturum; nec dimittendam
ullo modo uxorem ut alia ducatur: de divite epulone, &
Lazaro mendico.*

A 1 DIcebat autem & ad diſcipulos ſuos: Ho-
mo quidam erat dives, qui habebat vil-
licum: & hic diffamatus eſt apud illum quaſi
diſſipaſſet bona ipſius.
2 Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc au-
dio de te? redde rationem villicationis tuæ:
jam enim non poteris villicare.
3 Ait autem villicus intra ſe: Quid faciam,
quia dominus meus aufert à me villicationem?
fodere non valeo, mendicare erubeſco.
4 Scio quid faciam, ut cùm amotus fuero à
villicatione recipiant me in domos ſuas.
5 Convocatis itaque ſingulis debitoribus
B domini ſui, dicebat primo: quantum debes
domino meo?
6 At ille dixit: Centum cados olei. Dixit-
que illi: Accipe cautionem tuam: & ſede cito,
ſcribe quinquaginta.
7 Deinde alij dixit: Tu verò quantum de-
bes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Ac-
cipe litteras tuas, & ſcribe octoginta.
8 Et laudavit Dominus villicum iniquita-
tis, quia prudenter feciſſet: quia filij hujus ſæ-
culi prudentiores filiis lucis in generatione
ſua ſunt.
9 Et ego vobis dico: facite vobis amicos de
mammona iniquitatis: ut, cùm defeceritis, re-
cipiant vos in æterna tabernacula.
10 Qui fidelis eſt in minimo, & in majori C
fidelis eſt, & qui in modico iniquus eſt, & in
majori iniquus eſt.
11 Si ergo in iniquo mammona fides non
fuiſtis: quod verum eſt, quis credet vobis?
12 Et ſi in alieno fideles non fuiſtis: quod
veſtrum eſt, quis dabit vobis?
13 * Nemo ſervus poteſt duobus dominis * Matt. 6.c.24.
ſervire: aut enim unum odiet, & alterum dili-
get, aut uni adhærebit, & alterum contemnet:
non poteſtis Deo ſervire & mammonæ. D
14 Audiebant autem omnia hæc Phariſæi, * Matt. 11.b.12.
qui erant avari: & deridebant illum.
15 Et ait illis: Vos eſtis, qui juſtificatis vos
coram hominibus: Deus autem novit corda
veſtra: quia quod hominibus altum eſt, abo-
minatio eſt ante Deum. E
16 * Lex & Prophetæ, uſque ad Joannem: ex * Matt. 5.c.18.
eo regnum Dei evangelizatur, & omnis in il-
lud vim facit.
17 * Facilius eſt autem cælum & terram præ- * Matt. 5.c.32.
terire, quàm de Lege unum apicem cadere. Mar. 20.
18 * Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & b.11.
alteram ducit, mœchatur: & qui dimiſſam à 1.Cor. 7.
viro ducit, mœchatur. b.10.11.
19 Homo quidam erat dives, qui indueba-
tur purpura & byſſo: & epulabatur quotidie
ſplendidè.
20 Et erat quidam mendicus, nomine Laza-
rus, qui jacebat ad januam ejus ulceribus
plenus,
21 Cupiens ſaturari de micis, quæ cade-
bant de menſa divitis, & nemo illi dabat: ſed
& canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.
22 Factum eſt autem ut moreretur mendi- F
cus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abra-
hæ. Mortuus eſt autem & dives, & ſepultus eſt
in inferno.
23 Elevans autem oculos ſuos, cùm eſſet in
tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum
in ſinu ejus:
24 Et ipſe clamans dixit: Pater Abraham,
miſerere mei, & mitte Lazarum, ut intingat
extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret
linguam meam, quia crucior in hac flamma.
25 Et dixit illi Abraham: Fili: recordare G
quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſi-
militer mala: nunc autem hic conſolatur, tu
verò cruciaris.
26 Et in his omnibus, inter nos & vos chaos
magnum firmatum eſt: ut, qui volunt hinc
tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc
tranſmeare.
27 Et ait: Rogo ergo te pater ut mittas eum
in domum patris mei.
28 Habeo enim quinque fratres, ut teſtetur
illis,

illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum.

29 Et ait illi Abraham: Habent Moyſen, & prophetas: audiant illos.

30 At ille dixit: Non, pater Abraham: ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.

31 Ait autem illi: Si Moyſen & Prophetas non audiunt; neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.

CAPUT XVII.

Væ ſcandalizanti puſillos: frater in nos peccans increpandus eſt, eique pœnitenti ignoſcendum: Apoſtolis docet fidei efficaciam; quódque dum omnia ipſis præcepta fecerint, ſe ſervos dicant inutiles, decem leproſi mundantur, unico qui Samaritanus erat ad agendas gratias revertente: dicit adventum filij Dei non occultum fore, ſed illuſtrem, & inexpectato ſuperventurum ſicut diluvium mundo & Sodomis ſubverſio ſupervenit.

A 1 ET ait ad diſcipulos ſuos: Impoſſibile eſt ut non veniant ſcandala, væ autem illi per quem veniunt. *Matt. 18.a.7. Marc. 9.f.41.*

2 Utilius eſt illi, ſi lapis molaris imponatur circa collum ejus, & projiciatur in mare, quàm ut ſcandalizet unum de puſillis iſtis.

** Lev. 19.c.17. Eccl. 19.b.13. Matt. 18.b.15.* 3 Attendite vobis: * Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi.

4 Et ſi ſepties in die peccaverit in te, & ſepties in die converſus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me, dimitte illi.

5 Et dixerunt Apoſtoli Domino: Adauge nobis fidem.

** Matt. 17.c.19.* 6 * Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis, diceretis huic arbori moro: Eradicare, & tranſplantare in mare: & obediet vobis. B

7 Quis autem veſtrûm habens ſervum arantem aut paſcentem, qui regreſſo de agro dicat illi: Statim tranſi, recumbe:

8 Et non dicat ei: Para quod cœnem, & præcinge te, & miniſtra mihi donec manducem & bibam, & poſt hæc tu manducabis & bibes?

9 Numquid gratiam habet ſervo illi, quia fecit quæ ei imperaverat?

C 10 Non puto. Sic & vos, cùm feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Servi inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus.

11 Et factum eſt, dum iret in Jeruſalem tranſibat per mediam Samariam & Galilæam.

12 Et cùm ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem viri leproſi, qui ſteterunt à longè:

13 Et levaverunt vocem, dicentes: Jeſu præceptor, miſerere noſtri.

** Lev. 14.a.2.* 14 Quos ut vidit, dixit: * Ite, oſtendite vos ſacerdotibus. Et factum eſt, dum irent, mundati ſunt. D

15 Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt, cum magna voce magnificans Deum,

16 Et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens: & hic erat Samaritanus.

17 Reſpondens autem Jeſus, dixit: Nónne decem mundati ſunt? & novem ubi ſunt?

18 Non eſt inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena.

19 Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua te ſalvum fecit.

20 Interrogatus autem à Phariſæis: Quando venit regnum Dei? reſpondens eis, dixit: Non venit regnum Dei cum obſervatione: E

21 Neque dicent: Ecce hîc, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos eſt.

22 Et ait ad diſcipulos ſuos: Venient dies quando deſideretis videre unum diem Filij hominis, & non videbitis.

23 * Et dicent vobis: Ecce hîc, & ecce illic. Nolite ire, neque ſectemini. ** Matt. 24.b.23. Marc. 13.c.21.*

24 Nam ſicut fulgur coruſcans de ſub cælo, in ea quæ ſub cælo ſunt, fulget: ita erit Filius hominis in die ſua.

25 Primùm autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.

26 * Et ſicut factum eſt in diebus Noë, ita erit & in diebus Filij hominis. ** Gen. 7.b.7. Matt. 24.c.37.*

27 Edebant, & bibebant: uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, uſque in diem, qua intravit Noë in arcam: & venit diluvium, & perdidit omnes. F

28 * Similiter ſicut factum eſt in diebus Lot: Edebant, & bibebant: emebant, & vendebant; plantabant, & ædificabant: ** Gen. 19.a.25.*

29 Qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem & ſulphur de cælo, & omnes perdidit:

30 Secundùm hæc erit qua die Filius hominis revelabitur.

31 In illa hora, qui fuerit in tecto, & vaſa ejus in domo, ne deſcendat tollere illa; & qui in agro, ſimiliter non redeat retrò. G

32 Memores eſtote uxoris Lot.

33 * Quicumque quæſierit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam: & quicumque perdiderit illam, vivificabit eam. ** Matt. 10.d.39. Marc. 8.d.35. Sup. 9.c.24. Ioan. 12.d.25.*

34 Dico vobis: * In illa nocte erunt duo in lecto uno; unus aſſumetur, & alter relinquetur: ** Matt. 24.d.40.*

35 Duæ erunt molentes in unum; una aſſumetur, & altera relinquetur: duo in agro; unus aſſumetur, & alter relinquetur.

36 Reſpondentes dicunt illi: Ubi Domine?

37 Qui dixit illis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

CAPUT. XVIII.

Per parabolam de judice iniquitatis & vidua importuna docet ſemper orandum, per parabolam verò de Phariſæo & Publicano, quomodo ſit orandum: pueros à ſe repelli vetat: dives qui à juventute omnia ſe ſerviſſe præcepta dicebat, audito Chriſti conſilio de omnibus relinquendis abiit triſtis: & quid erit præmij omnia propter Chriſtum relinquentibus: prædicit ſuam paſſionem, & prope Iericho cæcum illuminat.

1 DIcebat autem & parabolam ad illos, quoniã oportet ſemper orare & non deficere, A *Eccli. 18.c.22. 1.Thes. 5.c.17.*

2 Dicens: Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, & hominem non reverebatur.

3 Vidua autem quædam erat in civitate

illa, & veniebat ad eum, dicens: Vindica me
de adverſario meo.
4 Et nolebat per multum tempus. Poſt hæc
autem dixit intra ſe: Etſi Deum non timeo,
nec hominem revereor:
5 Tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua,
vindicabo illam, ne in noviſſimo veniens ſug-
gillet me.
6 Ait autem Dominus: Audite quid judex
iniquitatis dicit:
B 7 Deus autem non faciet vindictam electo-
rum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte,
& patientiam habebit in illis?
8 Dico vobis, quia citò faciet vindictam il-
lorum. Verumtamen Filius hominis veniens,
putas, inveniet fidem in terra?
9 Dixit autem & ad quoſdam, qui in ſe con-
fidebant tanquam juſti & aſpernabantur cæte-
ros, parabolam iſtam:
10 Duo homines aſcenderunt in templum
ut orarent: unus Phariſæus, & alter publicanus.
11 Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus
C gratias ago tibi quia non ſum ſicut cæteri ho-
minum: raptores, injuſti, adulteri: velut etiam
hic publicanus.
12 Jejuno bis in ſabbato: decimas do om-
nium quæ poſſideo.
23 Et publicanus à longè ſtans, nolebat
nec oculos ad cælum levare: ſed percutiebat
pectus ſuum, dicens: Deus propitius eſto mi-
hi peccatori.
14 Dico vobis, deſcendit hic juſtificatus
* Matt. in domum ſuam ab illo: * quia omnis qui ſe
21.b.12. exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exal-
Sup.14. b.11. tabitur.
* Matt. 15 * Afferebant autem ad illum & infantes,
19.b.13. ut eos tangeret. Quod cùm viderent diſcipuli,
Marc. increpabant illos.
10.b.13. 16 Jeſus autem convocans illos, dixit: Si-
nite pueros venire ad me, & nolite vetare eos:
talium eſt enim regnum Dei.
17 Amen dico vobis: Quicumque non ac-
ceperit regnum Dei ſicut puer, non intrabit in
illud.
D 18 * Et interrogavit eum quidam princeps,
* Matt. dicens: Magiſter bone, quid faciens vitam
19.b.16. æternam poſſidebo?
19 Dixit autem ei Jeſus: Quid me dicis bo-
num? nemo bonus niſi ſolus Deus.
* Exod. 20 Mandata noſti: * Non occides: Non
20.c.13. mœchaberis: Non furtum facies: Non falſum
teſtimonium dices: Honora patrem tuum &
matrem.
21 Qui ait: Hæc omnia cuſtodivi à juventu-
te mea.
22 Quo audito, Jeſus ait ei: Adhuc unum
tibi deeſt: omnia quæcumque habes vende, &
da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo:
& veni, ſequere me.
23 His ille auditis, contriſtatus eſt: quia
dives erat valdè.
24 Videns autem Jeſus illum triſtem factum,
E dixit: Quàm difficilè, qui pecunias habent, in
regnum Dei intrabunt.
25 Facilius eſt enim camelum per foramen
acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum
Dei.
26 Et dixerunt qui audiebant: Et quis po-
teſt ſalvus fieri?
27 Ait illis: Quæ impoſſibilia ſunt apud
homines, poſſibilia ſunt apud Deum.
28 Ait autem Petrus: Ecce nos dimiſimus F
omnia, & ſecuti ſumus te.
29 Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo eſt,
qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres,
aut uxorem, aut filios propter regnum Dei,
30 Et non recipiat multò plura in hoc tem-
pore, & in ſæculo venturo vitam æternam.
31 * Aſſumpſit autem Jeſus duodecim, & * Matt.
ait illis: Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & 20.b.17.
conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per Marc.
prophetas de Filio hominis. 10.c.32.
32 Tradetur enim Gentibus, & illudetur,
& flagellabitur, & conſpuetur:
33 Et poſtquam flagellaverint, occident
eum, & tertia die reſurget.
34 Et ipſi nihil horum intellexerunt, & erat
verbum iſtud abſconditum ab eis, & non in-
telligebant quæ dicebantur.
35 * Factum eſt autem, cùm appropinqua- * Matt.
ret Jericho, cæcus quidam ſedebat ſecus viam, 20.d.29.
mendicans. Marc. 10.g.46.
36 Et cùm audiret turbam prætereuntem,
interrogabat quid hoc eſſet.
37 Dixerunt autem ei, quòd Jeſus Nazare-
nus tranſiret.
38 Et clamavit, dicens: Jeſu fili David mi-
ſerere mei.
39 Et qui præibant, increpabant eum ut G
taceret. Ipſe vero multò magis clamabat: Fili
David miſerere mei.
40 Stans autem Jeſus juſſit illum adduci ad
ſe. Et cùm appropinquaſſet, interrogavit illum,
41 Dicens: Quid tibi vis faciam? At ille di-
xit: Domine, ut videam.
42 Et Jeſus dixit illi: Reſpice, fides tua te
ſalvum fecit.
43 Et confeſtim vidit, & ſequebatur illum
magnificans Deum. Et omnis plebs, ut vidit,
dedit laudem Deo.

CAPUT XIX.

Ad Zachæum plurimis murmurantibus divertit: parabolam refert de homine nobili, qui abiens ad regnum accipiendum tradidit decem ſervis decem mnas, quem cives ſuper ſe regnare nolebant: ſuper pullum aſinæ intrans cum honore Jeroſolymam, flet ſuper illam, prædicitque evertendam, & ingreſſus in templum ejicit ementes ac vendentes.

1 ET ingreſſus perambulat Jericho. A
2 Et ecce vir nomine Zachæus: & hic
princeps erat publicanorum, & ipſe dives:
3 Et quærebat videre Jeſum, quis eſſet: & non
poterat præ turba, quia ſtatura puſillus erat.
4 Et præcurrens aſcendit in arborem ſy-
comorum ut videret eum: quia inde erat
tranſiturus.
5 Et cùm veniſſet ad locum, ſuſpiciens Je-
ſus

ſus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe feſtinans deſcende: quia hodie in domo tua oportet me manere.

6 Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.

7 Et cùm viderent omnes, murmurabant, dicentes quòd ad hominem peccatorem diverti ſſet.

B 8 Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine do pauperibus: & ſi quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.

9 Ait Jeſus ad eum: Quia hodie ſalus domui huic facta eſt: eò quòd & ipſe filius ſit Abrahæ.

Matt. 18.b.11.

10 * Venit enim Filius hominis quærere & ſalvum facere quod perierat.

11 Hæc illis audientibus, adjiciens dixit parabolam, eò quòd eſſet prope Jeruſalem: & quia exiſtimarent quòd confeſtim regnum Dei manifeſtaretur.

Matt. 25.a.14.

12 Dixit ergo: * Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere ſibi regnum, & reverti.

13 Vocatis autem decem ſervis ſuis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini dum venio.

C 14 Cives autem ejus oderant eum: & miſerunt legationem poſt illum, dicentes: Nolumus hunc regnare ſuper nos.

15 Et factum eſt ut rediret accepto regno: & juſſit vocari ſervos, quibus dedit pecuniam, ut ſciret quantum quiſque negotiatus eſſet.

16 Venit autem primus dicens: Domine, mna tua decem mnas acquiſivit.

17 Et ait illi: Euge bone ſerve, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſuper decem civitates.

18 Et alter venit, dicens: Domine mna tua fecit quinque mnas.

19 Et huic ait: Et tu eſto ſuper quinque civitates.

20 Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repoſitam in ſudario:

D 21 Timui enim te, quia homo auſterus es: tollis quod non poſuiſti, & metis quod non ſeminaſti.

22 Dicit ei: De ore tuo te judico ſerve nequam, ſciebas quòd ego homo auſterus ſum, tollens quod non poſui, & metens quod non ſeminavi.

23 Et quare non dediſti pecuniam meam ad menſam, ut ego veniens cum uſuris utique exegiſſem illam?

24 Et aſtantibus dixit: Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet.

25 Et dixerunt ei: Domine, habet decem mnas.

Matt. 13.b.12. 25.c.29. Marc. 4.c.25. Sup. 8. c.18.

26 * Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo autem qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo.

27 Verumtamen inimicos meos illos qui
E noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc & interficite ante me.

28 Et his dictis, præcedebat aſcendens Jeroſolymam.

Matt. 21.a.1. Marc. 11.a.1.

29 Et factum eſt, * cùm appropinquaſſet ad Bethphage, & Bethaniam, ad montem qui vocatur Oliveti, miſit duos diſcipulos ſuos,

30 Dicens: Ite in caſtellum, quod contrà eſt: in quod introeuntes, invenietis pullum aſinæ alligatum, cui nemo umquam hominum ſedit, ſolvite illum, & adducite.

31 Et ſi quis vos interrogaverit: Quare ſolvitis? ſic dicetis ei: Quia Dominus operam ejus deſiderat.

32 Abierunt autem qui miſſi erant: & invenerunt, ſicut dixit illis, ſtantem pullum.

33 Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini ejus ad illos: Quid ſolvitis pullum?

34 At illi dixerunt: Quia Dominus eum neceſſarium habet.

Joan. 12.b.14.

35 * Et duxerunt illum ad Jeſum. Et jactantes veſtimenta ſua ſupra pullum, impoſuerunt Jeſum. F

36 Euntes autem illo, ſubſternebant veſtimenta ſua in via.

37 Et cùm appropinquaret jam ad deſcenſum Montis oliveti, cœperunt omnes turbæ diſcipulorum gaudentes laudare Deum voce magna ſuper omnibus, quas viderant, virtutibus,

38 Dicentes: Benedictus, qui venit rex in nomine Domini, pax in cælo, & gloria in excelſis.

39 Et quidam Phariſæorum de turbis, dixerunt ad illum: Magiſter, increpa diſcipulos tuos.

40 Quibus ipſe ait: dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.

41 Et ut appropinquavit, videns civitatem flevit ſuper illam, dicens:

42 Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.

43 Quia venient dies in te: & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te: & coanguſtabunt te undique:

Matt. 24.a.2. Marc. 13.a.2. Inf. 21. b.6.

44 Et ad terram proſternent te, & filios tuos, qui in te ſunt, * & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem: eò quòd non cognoveris tempus viſitationis tuæ.

45 * Et ingreſſus in templum, cœpit ejicere vendentes in illo, & ementes,

Matt. 21.b.12. Marc. 11.b.15. Iſa. 56.c.7. b.11.

46 Dicens illis: Scriptum eſt: * Quia domus mea domus orationis eſt. Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.

47 Et erat docens quotidie in templo. Principes autem ſacerdotum, & Scribæ, & Principes plebis quærebant illum perdere:

48 Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus ſuſpenſus erat, audiens illum.

CAPUT XX.

Non dicit ſacerdotibus ac Scribis qua poteſtate hæc faciat, quia nec illi reſpondebant ad propoſitam de Ioannis baptiſmo quæſtionem: parabolam refert de vinitoribus, qui caſis domini ſervis etiam filium ejus occiderunt: tentatur Ieſus de tributo Cæſari dando, & à Sadducæis de reſurrectione: quomodo dicunt Chriſtum filium eſſe David: cavendum à Scribis ambitioſis.

A 1 ET factum eſt in una dierum, docente illo populum in templo, & evangelizante, convenerunt principes ſacerdotum, & Scribæ cum ſenioribus. Matt. 21.b.23. Marc. 11.d.27.

2 Et aiunt dicentes ad illum: Dic nobis, in qua poteſtate hæc facis? aut: Quis eſt, qui dedit tibi hanc poteſtatem?

3 Reſpondens autem Jeſus, dixit ad illos: Interrogabo vos & ego unum verbum. Reſpondete mihi:

4 Baptiſmus Joannis de cælo erat, an ex hominibus?

5 At illi cogitabant intra ſe, dicentes: Quia ſi dixerimus, De cælo, dicet, Quare ergo non credidiſtis illi?

6 Si autem dixerimus, Ex hominibus, plebs univerſa lapidabit nos: certi ſunt enim, Joannem prophetam eſſe.

7 Et reſponderunt ſe neſcire unde eſſet.

8 Et Jeſus ait illis: Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.

9 Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc: B * Homo plantavit vineam, & locavit eam colonis: & ipſe peregrè fuit multis temporibus. * Iſai. 5.a.1. Ier. 2.c.21. Matt. 21.d.33. Marc. 12.a.1.

10 Et in tempore miſit ad cultores ſervum, ut de fructu vineæ darent illi. Qui cæſum dimiſerunt eum inanem.

11 Et addidit alterum ſervum mittere. Illi autem hunc quoque cædentes, & afficientes contumelia, dimiſerunt inanem:

12 Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes ejecerunt.

13 Dixit autem dominus vineæ: Quid faciam? mittam filium meum dilectum: forſitan, cùm hunc viderint, verebuntur.

14 Quem cùm vidiſſent coloni, cogitaverunt intra ſe, dicentes: Hic eſt heres, occidamus illum, ut noſtra fiat hereditas.

C 15 Et ejectum illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ?

16 Veniet, & perdet colonos iſtos, & dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi: Abſit.

17 Ille autem aſpiciens eos, ait: Quid eſt ergo hoc, quod ſcriptum eſt: * Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli? * Pſ. 117. d.22. Iſa. 28. d.16. Matt. 21.d.42. Act. 4.b.11. Rom. 9.g.33. 1. Pet. 2.b.7.

18 Omnis qui ceciderit ſuper illum lapidem conquaſſabitur: ſuper quem autem ceciderit, comminuet illum.

19 Et quærebant principes ſacerdotum, & Scribæ, mittere in illum manus in illa hora: & timuerunt populum: cognoverunt enim quòd ad ipſos dixerit ſimilitudinem hanc.

20 * Et obſervantes miſerunt inſidiatores, qui ſe juſtos ſimularent, ut caperent eum in ſermones, ut traderent illum principatui & poteſtati præſidis. * Matt. 22.b.15. Marc. 12.b.13.

D 21 Et interrogaverunt eum, dicentes: Magiſter, ſcimus quia rectè dicis & doces: & non accipis perſonā, ſed viā Dei in veritate doces:

22 Licet nobis tributum dare Cæſari, an non?

23 Conſiderans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis?

24 Oſtendite mihi denarium. Cujus habet imaginem, & inſcriptionem? Reſpondentes dixerunt ei: Cæſaris.

E 25 Et ait illis: * Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo. * Rom. 13.a.7.

26 Et non potuerunt verbum ejus reprehendere coram plebe: & mirati in reſponſo ejus, tacuerunt.

27 * Acceſſerunt autem quidam Sadducæorum, qui negant eſſe reſurrectionem, & interrogaverunt eum, * Matt. 22.c.23. Marc. 12.b.18

28 Dicentes: Magiſter, Moyſes ſcripſit nobis: *Si frater alicujus mortuus fuerit habēs uxorem, & hic ſine liberis fuerit, ut accipiat eam frater ejus uxorem, & ſuſcitet ſemē fratri ſuo. * Deut. 25.a.5.

29 Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus eſt ſine filiis.

30 Et ſequens accepit illam, & ipſe mortuus eſt ſine filio.

31 Et tertius accepit illam. Similiter & omnes ſeptem, & non reliquerunt ſemen, & mortui ſunt.

32 Noviſſimè omnium mortua eſt & mulier.

33 In reſurrectione ergo, cujus eorum erit uxor? ſiquidem ſeptē habuerunt eam uxorem.

34 Et ait illis Jeſus: Filii hujus ſæculi nubunt, & traduntur ad nuptias:

35 Illi verò, qui digni habebuntur ſæculo illo, & reſurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores:

36 Neque enim ultrà mori poterunt: æquales enim Angelis ſunt, & filij ſunt Dei, cùm ſint filij reſurrectionis.

37 Quia verò reſurgant mortui, & Moyſes oſtendit ſecus rubum, * ſicut dicit Dominum, Deum Abraham, & Deum Iſaac, & Deum Jacob. * Exod. 3.b.6.

38 Deus autem non eſt mortuorum, ſed vivorum: omnes enim vivunt ei.

39 Reſpondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magiſter, benè dixiſti.

40 Et ampliùs non audebant eum quidquam interrogare. G

41 Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Chriſtum, filium eſſe David? * Pſ. 109. a.1. Matt. 22.d.44. Mar. 12.d.36.

42 Et ipſe David dicit in libro Pſalmorum: * Dixit Dñs Domino meo, ſede à dextris meis,

43 Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum?

44 David ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius ejus eſt?

45 Audiente autem omni populo, dixit diſcipulis ſuis:

46 * Attendite à Scribis, qui volūt ambulare in ſtolis, & amant ſalutationes in foro, & pri- * Matt. 23.a.6. Marc. 12.d.38. ſup. 11. f.43.

mas

mas cathedras in ſynagogis, & primos diſcubitus in conviviis:

47 Qui devorant domos viduarum, ſimulantes longam orationem. Hi accipient damnationem majorem.

Caput XXI.

Viduam duo minuta offerentem præfert divitibus multa offerentibus: ſubverſionem templi prædicit, variáque prælia, afflictiones & perſecutiones; adverſus quæ roborat Apoſtolos: prædicit quoque ſubverſionem Jeruſalem, & Judæorum captivitatem ac diſperſionem: de ſignis præceſſuris judicium: cavendum à crapula, ebrietate curiſque hujus vitæ, & vigilandum ac orandum.

A 1 RESpiciens autem, vidit eos, qui mittebant munera ſua in gazophylacium, divites. *Marc. 12.d.41.*

2 Vidit autem & quamdam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo.

3 Et dixit: Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes miſit.

4 Nam omnes hi ex abundanti ſibi miſerunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deeſt illi, omnem victum ſuum quem habuit, miſit.

5 Et quibuſdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus & donis ornatum eſſet, dixit:

B 6 Hæc quæ videtis, * venient dies, in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur. ** Matt. 24.a.2. Marc. 13.a.2. Sup 19. f.44.*

7 Interrogaverunt autem illum, dicentes: Præceptor, quando hæc erunt, & quod ſignum cùm fieri incipient?

C 8 Qui dixit: Videte ne ſeducamini: multi enim venient in nomine meo, dicentes quia ego ſum: & tempus appropinquavit: nolite ergo ire poſt eos.

9 Cùm autem audieritis prælia, & ſeditiones, nolite terreri: oportet primùm hæc fieri eſſe nondum ſtatim finis.

10 Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum adverſus regnum.

11 Et terræ motus magni erunt per loca, & peſtilentiæ, & fames, terroréſque de cælo & ſigna magna erunt.

12 Sed ante hæc omnia injicient verbis manus ſuas, & perſequentur, tradentes in ſynagogas & cuſtodias, trahentes ad reges & præſides, propter nomen meum:

13 Continget autem vobis in teſtimonium.

14 Ponite ergo in cordibus veſtris, non præmeditari quemadmodum reſpondeatis.

D 15 Ego enim dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes adverſarij veſtri.

16 Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis:

17 Et eritis odio omnibus propter nomen meum.

18 Et capillus de capite veſtro non peribit.

19 In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. ** Dan. 9.ſ.27. Matt. 24.b.15. Marc. 13.b.14.*

20 * Cùm autem videritis circumdari ab exercitu Jeruſalem, tunc ſcitote quia appropinquavit deſolatio ejus:

21 Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes: & qui in medio ejus, diſcedant, & qui in regionibus, non intrent in eam.

22 Quia dies ultionis hi ſunt, ut impleantur omnia quæ ſcripta ſunt.

E 23 Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. Erit enim preſſura magna ſuper terram, & ira populo huic.

24 Et cadent in ore gladij, & captivi ducentur in omnes Gentes, & Jeruſalem calcabitur à Gẽtibus: donec impleantur tẽpora nationum.

25 * Et erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis, & in terris preſſura Gentium præ confuſione ſonitus maris, & fluctuum: ** Iſa. 13.b.10. Ezec. 32.b.7. Joël. 3.c.15. Matt. 24.c.29. Marc. 13.c.24.*

26 Areſcentibus hominibus præ timore, & expectatione, quæ ſupervenient univerſo orbi; nam virtutes cælorum movebuntur:

27 Et tunc videbunt filium hominis venientẽ in nube cum poteſtate magna, & majeſtate.

F 28 His autem fieri incipientibus, reſpicite, & levate capita veſtra: * quoniam appropinquat redemptio veſtra. ** Rom. 8.d.23.*

29 Et dixit illis ſimilitudinem: Videte ficulneam, & omnes arbores:

30 Cùm producunt jam ex ſe fructum, ſcitis quoniam propè eſt æſtas.

31 Ita & vos cum videritis hæc fieri, ſcitote quoniam propè eſt regnum Dei.

32 Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.

33 Cælum & terra tranſibunt: verba autem mea non tranſibunt.

G 34 Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda veſtra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ: & superveniat in vos repentina dies illa:

35 Tamquam laqueus enim ſuperveniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ.

36 Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia, quæ futura ſunt, & ſtare ante Filium hominis.

37 Erat autem diebus docens in templo: noctibus verò exiens, morabatur in monte, qui vocatur Oliveti.

38 Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

Caput XXII.

Cogitant principes ſacerdotum de occidendo Jeſu, quem vendit Judas: jubet parari paſcha: panem in corpus ſuum & vinum in ſanguinem conſecrata tradit diſcipulis, præcipiens ut idem faciant: contentio diſcipulorum quis eorum ſit major: prædicit trinam Petri negationem, jubens vendi tunicam & emi gladium: poſt prolixam in agonia orationem, & ſudorem inſtar ſanguinis in terram decurrentis, capitur à Judæis: quorum uni Petrus abſcidit auriculam: conqueritur quòd ad eum quaſi ad latronem capiendum exierint: in domo principis ſacerdotum ter à Petro negatur & à Judæis cæditur ac illuditur, & manè in concilio interrogatus fatetur ſe Dei filium.

A 1 APpropinquabat autem dies feſtus Azymorum, qui dicitur Paſcha: *Matt. 26.a.2. Marc. 14.a.1.*

2 Et quærebant principes ſacerdotum, & Scribæ, quomodo Jeſum interficerent: timebant verò plebem.

3 * Intravit autem ſatanas in Judam, qui cognominabatur Iſcariotes, unum de duodecim. ** Matt. 26.b.4. Marc. 14.b.10.*

4 Et abiit, & locutus eſt cum principibus ſacerdotum,

cerdotum, & magiſtratibus, quemadmodum
illum traderet eis.
5 Et gaviſi sũt, & pacti sũt pecuniã illi dare.
6 Et ſpopondit. Et quærebat opportunitatem
ut traderet illum ſine turbis.
7 Venit autem dies Azymorum, in qua neceſſe
erat occidi paſcha.
8 Et miſit Petrum, & Joannem, dicens: Euntes
parate nobis paſcha, ut manducemus.
9 At illi dixerunt: Ubi vis paremus?
B 10 Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis
in civitatem, occurret vobis homo quidam
amphoram aquæ portans: ſequimini eum in
domum, in quam intrat.
11 Et dicetis patrifamilias domus: dicit tibi
Magiſter: Ubi eſt diverſorium, ubi paſcha cum
diſcipulis meis manducem?
12 Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum
ſtratum, & ibi parate.
13 Euntes autem, invenerunt ſicut dixit illis,
& paraverunt paſcha.
* Matt. 26.b.20. Marc. 14.b.17.
14 * Et cùm facta eſſet hora, diſcubuit, &
duodecim Apoſtoli cum eo.
15 Et ait illis: Deſiderio deſideravi hoc paſcha
manducare vobiſcum, antequam patiar.
16 Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo
illud, donec impleatur in regno Dei.
17 Et accepto calice gratias egit, & dixit:
Accipite, & dividite inter vos.
18 Dico enim vobis quòd non bibam de
generatione vitis, donec regnum Dei veniat.
C 19 * Et accepto pane gratias egit, & fregit,
* Cor. 11.e.24.
& dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus meum, quod
pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem.
20 Similiter & calicem, poſtquam cœnavit,
dicens: Hic eſt calix novum teſtamentum in
ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.
21 * Verumtamen ecce manus tradentis me,
mecum eſt in menſa.
* Matt. 26.b.21. Marc. 14.b.2?. Joan. 13.b.18. * Pſ. 40.b.9.
22 Et quidem Filius hominis, * ſecundùm
quod definitum eſt, vadit: verumtamen væ homini
illi, per quem tradetur.
23 Et ipſi cœperunt quærere inter ſe, quis
eſſet ex eis qui hoc facturus eſſet.
24 Facta eſt autem & contentio inter eos,
quis eorum videretur eſſe major.
25 Dixit autem eis: * Reges Gentium dominantur
eorum: & qui poteſtatem habent
ſuper eos, benefici vocantur.
* Matt. 20.c.25. Marc. 10.f.42.
26 Vos autem non ſic: ſed qui major eſt in
vobis, fiat ſicut minor: & qui præceſſor eſt, ſicut
miniſtrator.
27 Nam quis major eſt, qui recumbit, an
qui miniſtrat? nonne qui recumbit? Ego autem
in medio veſtrûm ſum, ſicut qui miniſtrat.
28 Vos autem eſtis, qui permanſiſtis mecum
in tentationibus meis:
29 Et ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi
Pater meus regnum,
30 Ut edatis & bibatis ſuper menſam meam
in regno meo: & ſedeatis ſuper thronos judicantes
duodecim tribus Iſraël.
31 Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce
ſatanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticũ: D
32 Ego autem rogavi pro te ut non deficiat
fides tua: & tu aliquando converſus confirma
fratres tuos.
33 Qui dixit ei: Domine, tecum paratus
ſum & in carcerem & in mortem ire.
34 * At ille dixit: Dico tibi Petre, non cantabit
hodie gallus, donec ter abneges noſſe me.
Et dixit eis:
* Matt. 26.e.34. Mar.14. c.30
35 * Quãdo miſi vos ſine ſacculo, & pera, &
calceamentis, numquid aliquid defuit vobis?
* Matt. 10.b.9.
36 At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis:
Sed nunc qui habet ſacculum, tollat; ſimiliter
& peram: & qui non habet, vendat tunicam
ſuam, & emat gladium.
37 Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc
quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me:* Et
cum iniquis deputatus eſt. Etenim ea, quæ ſunt
de me, finem habent.
* Iſa.53. d.12.
38 At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladij
hîc. At ille dixit eis: Satis eſt.
39 * Et egreſſus ibat ſecundùm conſuetudinem
in Montem olivarum. Secuti ſunt autem
illum & diſcipuli.
* Matt. 26.d.39. Marc. 14.d.32. Ioan. 18.a.1.
40 Et cùm perveniſſet ad locum, dixit illis:
Orate ne intretis in tentationem.
E
41 * Et ipſe avulſus eſt ab eis quantum jactus
eſt lapidis: & poſitis genibus orabat,
* Matt. 26.d.39. Marc. 14.d.35
42 Dicens: Pater ſi vis, transfer calicem
iſtum à me: Verumtamen non mea voluntas
ſed tua fiat.
43 Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortãs
eũ. Et factus in agonia, prolixiùs orabat.
44 Et factus eſt ſudor ejus, ſicut guttæ ſanguinis
decurrentis in terram.
45 Et cùm ſurrexiſſet ab oratione, & veniſſet
ad diſcipulos ſuos, invenit eos dormientes
præ triſtitia.
46 Et ait illis: Quid dormitis? ſurgite, orate,
ne intretis in tentationem.
47 * Adhuc eo loquente, ecce turba: & qui
vocabitur Judas, unus de duodecim, antecedebat
eos: & appropinquavit Jeſu ut oſcularetur
eum.
* Matt. 26.e.47. Marc. 14.e.43. Ioan. 18.a.3.
48 Jeſus autem dixit illi: Juda, oſculo Filium
hominis tradis?
49 Videntes autem hi, qui circa ipſum erant,
quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, ſi percutimus
in gladio?
50 Et percuſſit unus ex illis ſervum principis
ſacerdotum, & amputavit auriculam ejus
dexteram.
51 Reſpondens autem Jeſus, ait: Sinite uſque F
huc. Et cùm tetigiſſet auriculã ejus, ſanavit eũ.
52 Dixit autem Jeſus ad eos, qui venerant
ad ſe, principes ſacerdotum, & magiſtratus
templi, & ſeniores: Quaſi ad latronem, exiſtis
cum gladiis & fuſtibus?
53 Cùm quotidie vobiſcum fuerim in templo,
non extendiſtis manus in me: ſed hæc eſt
hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.
54 * Comprehendentes autem eum, duxerunt
* Matt. 26.f.57.

Marc. runt ad domum principis ſacerdotum: Petrus
14.f.53. verò ſequebatur à longè.
Ioan.18. 55 * Accenſo autẽ igne in medio atrij, & cir-
d.24. cũſedentibus illis, erat Petrus in medio eorũ.
* Matt. 26.g.69. 56 Quem cùm vidiſſet ancilla quædam ſe-
Marc. 14.g.66. dentem ad lumen, & cum fuiſſet intuita, dixit,
Ioan.18. e.25. Et hic cum illo erat.
57 At ille negavit eum, dicens: Mulier non novi illum.
58 Et poſt puſillũ alius videns eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus verò ait: O homo non ſum.
* Ioan. 59 * Et intervallo facto quaſi horæ unius,
18.e.26. alius quidam affirmabat, dicens: Verè & hic
G cum illo erat: nam & Galilæus eſt.
60 Et ait Petrus Homo, neſcio quid dicis. Et continuò adhuc illo loquente cantavit gallus.
61 Et converſus Dominus reſpexit Petrum.
Et recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut
* Matt. 26.e.34. dixerat: * Quia priùs quàm gallus cantet, ter
Marc. me negabis:
14.e.30. 62 Et egreſſus foras Petrus flevit amarè.
Ioan.13. 63 Et viri qui tenebant illum, illudebant ei,
d.38. cædentes.
64 Et velaverunt eum, & percutiebant faciem ejus: & interrogabant eum, dicentes: Prophetiza, quis eſt, qui te percuſſit?
65 Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum.
* Matt. 66 * Et ut factus eſt dies, convenerunt ſe-
27.a.1. niores plebis, & principes ſacerdotum, & Scri-
Marc. 15.a.1. bæ, & duxerunt illum in concilium ſuum,
Ioan. dicentes: Si tu es Chriſtus, dic nobis.
18.c.28. 67 Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi:
68 Si autem & interrogavero, non reſpondebitis mihi neque dimittetis.
69 Ex hoc autem erit Filius hominis ſedens à dextris virtutis Dei.
70 Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei: Qui ait: Vos dicitis, quia ego ſum.
71 At illi dixerunt: Quid adhuc deſideremus teſtimonium? ipſi enim audivimus de ore ejus.

Caput XXIII.

Accuſatus coram Pilato mittitur ad Herodem qui illum ſpretum illuſit: Pilatus conatur ipſum dimittere, propoſito Barraba homicida, & promiſſa caſtigatione: Iudæis tamen inſtantibus morti adjudicatur; ductúſque ad ſupplicium, vetat mulieres ſuper ſe flere: cum latronibus crucifixus Patrem orat pro crucifigentibus: irridetur à principibus & à militibus acetum offerentibus: poſita ſupra ſcriptione blaſphematur ab uno latronum, alteri verò promittit ſui in paradiſo conſortium: poſt tenebras alta voce clamans expirat, quem Centurio juſtum prædicat, & Ioſeph corpus ejus ſepelit.

A 1 ET ſurgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum.
2 Cœperunt autem illum accuſare, dicen-
* Matt. 22.b.21. tes: Hunc invenimus ſubvertentem gentem
Marc. 12.g.17. noſtram, & * prohibentem tributa dare Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe.
* Matt. 27.b.11. 3 * Pilatus autem interrogavit eum, dicens:
Marc. 15.a.2. Tu es rex Judæorum: At ille reſpondens ait: Tu dicis.
Ioan. 18.f.33. 4 Ait autẽ Pilatus ad principes ſacerdotũ, & turbas: Nihil invenio cauſæ in hoc homine.

5 At illi invaleſcebant, dicentes: Commovet populum, docens per univerſam Judæam, incipiens à Galilæa uſque huc.
6 Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit, ſi homo Galilæus eſſet.
7 Et ut cognovit quod de Herodis poteſtate eſſet, remiſit eum ad Herodem, qui & ipſe Jeroſolymis erat illis diebus.
8 Herodes autem viſo Jeſu, gaviſus eſt val- B
dè, erat enim cupiens ex multo tempore videre eum: eò quòd audierat multa de eo, & ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri.
9 Interrogabat autem eum multis ſermonibus. At ipſe nihil illi reſpondebat.
10 Stabant autem principes ſacerdotum & Scribæ conſtanter accuſantes eum.
11 Sprevit autem illum Herodes cum exercitu ſuo: & illuſit indutum veſte alba, & remiſit ad Pilatum.
12 Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus in ipſa die: nam anteà inimici erant ad invicem.
13 Pilatus autem convocatis principibus ſacerdotum, & magiſtratibus, & plebe,
14 Dixit ad illos: Obtuliſtis mihi hunc hominem quaſi avertentem populũ, & ecce ego co-
ram vobis interrogans, * nullam cauſam inve- * Ioan.
ni in homine iſto ex his, in quibus eũ accuſatis. 18.g.38.
15 Sed neque Herodes: nam remiſi vos ad il- 19.a.4.
lum, & ecce nihil dignum morte actum eſt ei. C
16 Emendatum ergo illum dimittam.
17 Neceſſe autem habebat dimittere eis per diem feſtum, unum.
18 Exclamavit autem ſimul univerſa turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbã.
19 Qui erat propter ſeditionem quandam factam in civitate, & homicidium, miſſus in carcerem.
20 Iterùm autem Pilatus locutus eſt ad eos, volens dimittere Jeſum.
21 At illi ſuccłamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum.
22 Ille autem tertiò dixit ad illos: * Quid
enim mali fecit iſte? nullam cauſam mortis in- * Matt.
venio in eo: corripiam ergo illum, & dimittã. 27.c.23. Marc.
23 At illi inſtabant vocibus magnis poſtu- 15.b.14
lantes ut crucifigeretur: & invaleſcebant vo- D
ces eorum.
24 Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorum.
25 Dimiſit autem illis eum, qui propter homicidium & ſeditionem miſſus fuerat in carcerem, quem petebant: Jeſum vero tradidit voluntati eorum.
26 * Et cùm ducerent eum, apprehenderunt * Matt.
Simonem quemdam Cyrenenſem, venientem 27.d.32.
de villa: & impoſuerunt illi crucem portare Marc.
poſt Jeſum. 15.b.21.
27 Sequebatur autem illum multa turba populi, & mulierum: quæ plangebant, & lamentabantur eum.
28 Converſus autem ad illas Jeſus, dixit: Filiæ Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros.

Digitized by Google

29 Quoniam ecce venient dies, in quibus
dicent: Beatæ ſteriles, & ventres qui non ge-
nuerunt, & ubera quæ non lactaverunt.
E 30 Tunc incipient dicere montibus: * Cadi-
* Iſ. te ſuper nos; & collibus: Operite nos.
2. 9. 31 Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in ari-
Oſee 10. do quid fiet?
c. 8 32 Ducebantur autem & alij duo nequam
Apoc. 6. d. 6. cum eo, ut interficerentur.
* Matt. 33 * Et poſtquam venerunt in locum, qui
47 d 33. vocatur Calvariæ, ibi crucifixerunt eum, &
Marc. 15. b 22 latrones, unum à dextris, & alterum à ſiniſtris.
Ioan. 19. 34 Jeſus autem dicebat: Pater dimitte illis:
c. 17. non enim ſciunt quid faciunt. Dividentes ve-
rò veſtimenta ejus, miſerunt ſortes.
35 Et ſtabat populus ſpectans, & deride-
bant eum principes cum eis, dicentes: Alios
ſalvos fecit, ſe ſalvum faciat, ſi hic eſt Chri-
ſtus Dei electus.
36 Illudebant autem ei & milites acceden-
tes, & acetum offerentes ei,
37 Et dicentes: Si tu es rex Judæorum, ſal-
vum te fac.
38 Erat autem & ſuperſcriptio ſcripta ſuper
eum litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis:
Hic eſt rex Judæorum.
39 Unus autem de his, qui pendebant, latro-
nibus, blaſphemabat eum dicens: Si tu es
Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos.
F 40 Reſpondens autem alter increpabat eum,
dicens: Neque tu times Deum, quòd in eadem
damnatione es.
41 Et nos quidem juſtè, nam digna factis
recipimus: hic verò nihil mali geſſit.
42 Et dicebat ad Jeſum: Domine, memen-
to mei, cùm veneris in regnum tuum.
43 Et dixit illi Jeſus: Amen dico tibi: Ho-
die mecum eris in paradiſo.
44 Erat autem ferè hora ſexta, & tenebræ
factæ ſunt in univerſam terram uſque in ho-
ram nonam.
45 Et obſcuratus eſt ſol: & velum templi
ſciſſum eſt medium.
* Pſ. 46 Et clamans voce magna Jeſus ait: * Pa-
30. a. 6. ter in manus tuas commendo ſpiritum meum.
Et hæc dicens, expiravit.
47 Videns autem Centurio quod factum
fuerat, glorificavit Deum, dicens. Verè hic
homo juſtus erat.
48 Et omnis turba eorum, qui ſimul ade-
rant ad ſpectaculum iſtud, & videbant quæ fie-
bant, percutientes pectora ſua revertebantur.
G 49 Stabant autem omnes noti ejus à longè,
& mulieres quæ ſecutæ eum erant à Galilæa,
hæc videntes.
50 * Et ecce vir nomine Joſeph, qui erat
* Matt. decurio, vir bonus & juſtus.
27. g. 57. 51 Hic non conſenſerat conſilio & actibus
Marc. 15. d. 43 eorum, ab Arimathæa civitate Judææ, qui ex-
Ioan. pectabat & ipſe regnum Dei.
19. g. 38. 52 Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus
Jeſu:
53 Et depoſitum involvit ſindone, & poſuit
eum in monumento exciſo, in quo nondum
quiſquam poſitus fuerat.
54 Et dies erat paraſceves, & ſabbatum
illuceſcebat.
55 Subſecutæ autem mulieres, quæ cum eo
venerant de Galilæa, viderunt monumentum,
& quemadmodum poſitum erat corpus ejus.
56 Et revertentes paraverunt aromata, &
unguenta: & ſabbato quidem ſiluerunt ſecun-
dùm mandatum.

CAPUT XXIV.

Mulieribus ad Chriſti monumentum conſternatis quòd ejus corpus non invenirent, Angeli ipſum reſurrexiſſe nuntiant & illæ Apoſtolis, qui id tanquam deliramentum accipiunt: Petrus ad monumentum currens & ipſe admiratur quòd corpus non invenerit: duobus in Emmaus euntibus, Ieſus Scripturas interpretatur, & in fractione panis ab eis agnoſcitur: congregatis diſcipulis palpandum ſe præbet, & cum eis edens aperit ſenſum ut Scripturas intelligant, & promiſſo Spiritu ſancto in cælum aſcendit.

1 VNa autem ſabbati valdè diluculò vene- A
runt ad monumentum, portantes, quæ Matt.
paraverant, aromata: 28. a. 1.
2 Et invenerunt lapidem revolutum à mo- Marc.
numento. 16. a. 2.
3 Et ingreſſæ non invenerunt corpus Domi- Ioan. 20. a. 1.
ni Jeſu.
4 Et factum eſt, dum mente conſternatæ
eſſent de iſto, ecce duo viri ſteterunt ſecus illas
in veſte fulgenti.
5 Cùm timerent autem, & declinarent vul-
tum in terram, dixerunt ad illas: Quid quæri-
tis viventem cum mortuis?
6 Non eſt hîc, ſed ſurrexit: recordamini qua-
liter locutus eſt vobis, cùm adhuc in Galilæa
eſſet,
7 Dicens: * Quia oportet filium hominis * Matt.
tradi in manus hominum peccatorum, & cru- 16. c. 21.
cifigi, & die tertia reſurgere. 17. c. 22.
8 Et recordatæ ſunt verborum ejus. Marc. 8. d. 31.
9 Et regreſſæ à monumento nuntiaverunt 9. e. 10.
hæc omnia illis undecim, & ceteris omnibus. Sup. 9. b. 22.
10 Erat autem Maria Magdalene, & Joanna, B
& Maria Jacobi, & ceteræ quæ cum eis erant,
quæ dicebant ad Apoſtolos hæc.
11 Et viſa ſunt ante illos, ſicut deliramen-
tum, verba iſta: & non crediderunt illis.
12 Petrus autem ſurgens cucurrit ad mo-
numentum: & procumbens vidit linteamina
ſola poſita: & abiit ſecum mirans quod fa-
ctum fuerat.
13 * Et ecce duo ex illis ibant ipſa die in Marc.
caſtellum, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexa- 16. c. 12.
ginta ab Jeruſalem, nomine Emmaus.
14 Et ipſi loquebantur ad invicem de his
omnibus quæ acciderant.
15 Et factum eſt, dum fabularentur, & ſe-
cum quærerent: & ipſe Jeſus appropinquans
ibat cum illis.
16 Oculi autem illorum tenebantur ne eum
agnoſcerent.
17 Et ait ad illos: Qui ſunt hi ſermones, quos C
confertis ad invicé ambulantes, & eſtis triſtes?
18 Et reſpondens unus, cui nomen Cleophas,
dixit ei: Tu ſolus peregrinus es in Jeruſalem &
non

non cognoviſti quæ facta sũt in illa his diebus?
19 Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De
Jeſu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in
opere & ſermone, coram Deo & omni populo:
20 Et quomodo eum tradiderunt ſummi ſa-
cerdotes & principes noſtri in damnationem
mortis, & crucifixerunt eum.
21 Nos autem ſperabamus quia ipſe eſſet
redempturus Iſraël: & nunc ſuper hæc omnia,
tertia dies eſt hodie quòd hæc facta ſunt.
22 Sed & mulieres quædam ex noſtris ter-
D ruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad mo-
numentum.
23 Et non invento corpore ejus, venerunt,
dicentes ſe etiam viſionem angelorum vidiſſe,
qui dicunt eum vivere.
24 Et abierunt quidam ex noſtris ad monu-
mentum: & ita invenerunt ſicut mulieres
dixerunt, ipſum verò non invenerunt.
25 Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tardi
corde ad credendum, in omnibus quæ locuti
ſunt Prophetæ.
26 Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, &
ita intrare in gloriam ſuam?
27 Et incipiens à Moyſe, & omnibus Pro-
phetis interpretabatur illis in omnibus ſcrip-
turis, quæ de ipſo erant.
28 Et appropinquaverunt caſtello quò
ibant: & ipſe ſe finxit longiùs ire.
E 29 Et coëgerunt illum, dicentes: Mane no-
biſcum, quoniam adveſperaſcit, & inclinata
eſt jam dies. Et intravit cum illis.
30 Et factum eſt, dum recumberet cum eis,
accepit panem, & benedixit, ac fregit, & por-
rigebat illis.
31 Et aperti ſunt oculi eorum, & cognove-
runt eum: & ipſe evanuit ex oculis eorum.
32 Et dixerunt ad invicem: Nonne cor no-
ſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in
via, & aperiret nobis Scripturas?
33 Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in
Jeruſalem: & invenerunt congregatos unde-
cim, & eos qui cum illis erant,
34 Dicentes: Quòd ſurrexit Dominus verè,
& apparuit Simoni.
35 Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via:
& quomodo cognoverunt eum in fractione
panis.
36 * Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Jeſus * Marc.
in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis: ego 16 c.14.
ſum, nolite timere. Ioan.
37 Conturbati verò, & conterriti, exiſti- 20.e.19.
mabant ſe ſpiritum videre. F
38 Et dixit eis: Quid turbati eſtis, & cogi-
tationes aſcendunt in corda veſtra?
39 Videte manus meas, & pedes, quia ego
ipſe ſum: palpate, & videte: quia ſpiritus car-
nem, & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.
40 Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus,
& pedes.
41 Adhuc autem illis non credentibus, &
mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hîc ali-
quid, quod manducetur?
42 At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, &
favum mellis.
43 Et cùm manducaſſet coram eis, ſumens
reliquias dedit eis.
44 Et dixit ad eos: Hæc ſunt verba, quæ lo-
cutus ſum ad vos, cùm adhuc eſſem vobiſ-
cum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia, quæ
ſcripta ſunt in lege Moyſi, & Prophetis, &
Pſalmis de me.
45 Tunc aperuit illis ſenſum ut intellige-
rent Scripturas.
46 Et dixit eis: * Quoniam ſic ſcriptum eſt, G
& ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à * Pſ.
mortuis tertia die: 18.b.6.
47 Et prædicari in nomine ejus pœnitentiam
& remiſſionem peccatorum in omnes gentes,
incipientibus ab Jeroſolyma.
28 * Vos autem teſtes eſtis horum.
49 * Et ego mitto promiſſum Patris mei in * Act. 1.
vos: vos autem ſedete in civitate, quoadusque b.8.
induamini virtute ex alto. * Ioan.
14.d.16.
50 Eduxit autem eos foras in Bethaniam:
& elevatis manibus ſuis benedixit eis.
51 * Et factum eſt, dum benediceret illis, * Mar.
receſſit ab eis, & ferebatur in cælum. 16 d.19.
52 Et ipſi adorantes, regreſſi ſunt in Jeruſa- Act. 1.
lem cum gaudio magno: b.9.
53 Et erant ſemper in templo, laudantes &
benedicentes Deum. Amen.

SANCTUM
IESU CHRISTI
EVANGELIUM
SECUNDUM JOANNEM.

CAPUT PRIMUM.

Verbum eſt Deus, vita, & lux omnem hominem illuminans, per quod omnia facta ſunt & quod homo factum eſt, cui teſtimonium perhibet Ioannes, dicens ſe vocem, & indignum qui illius ſolvat corrigiam calceamenti, eúmque eſſe agnum Dei qui tollit peccatum mundi: Andreas alter duorum Ioannis diſcipulorum qui Ieſum ſecuti ſunt, adducit ad illum etiam Simonem fratrem ſuum: Philippus quoque à Ieſu vocatus, adducit ad eum Nathanael.

A 1 IN principio erat verbum &
verbum erat apud Deum, &
Deus erat verbum.
2 Hoc erat in principio
apud Deum.
3 Omnia per ipſum facta
ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum
eſt,
4 In ipſo vita erat, & vita erat lux hominũ:
5 Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam
non comprehenderunt.
* Matt. 6 * Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen
3.a.1. erat Joannes.
Marc. 7 Hic venit in teſtimonium, ut teſtimonium
1.a.2. perhiberet de lumine, ut omnes crederent per
illum.
8 Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium
perhiberet de lumine.
* Inf. 9 * Erat lux vera, quæ illuminat omnem
3.c.19. hominem venientem in hunc mundum.
B 10 In mundo erat, * & mundus per ipſum
* Heb. factus eſt, & mundus eum non cognovit.
11.a.3. 11 In propria venit, & ſui eũ non receperunt.
12 Quotquot autem receperunt eum, dedit
eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt
in nomine ejus.
13 Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate
carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex
Deo nati ſunt.
* Matt. 14 * Et verbum caro factũ eſt, & habitavit in
1.c.16. nobis: & vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi
Luc. unigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis.
2.a.7. 15 Joannes teſtimonium perhibet de ipſo,
& clamat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui poſt
me venturus eſt, ante me factus eſt: quia prior
me erat.
* 1.Tim. 16 * Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus,
6.d.17. & gratiam pro gratia.
C 17 Quia lex per Moyſen data eſt, gratia &
* 1.Tim. veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.
6.d.16. 18 * Deum nemo vidit umquam: unigenitus
filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarravit.

19 Et hoc eſt teſtimonium Joannis, quan- 1.Joan.
do miſerunt Judæi ab Jeroſolymis ſacerdotes 4.c.11.
& Levitas ad eum, ut interrogarent eum: Tu
quis es?
20 Et confeſſus eſt, & non negavit: & confeſſus
eſt: Quia non ſum ego Chriſtus.
21 Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias
es tu? Et dixit: Non ſum. Propheta es tu? Et reſpondit:
Non.
22 Dixerunt ergo ei: Quis es, ut reſponſum
demus his, qui miſerunt nos? quid dicis de
teipſo?
23 Ait: * Ego vox clamantis in deſerto: Di- * Iſai.
rigite viam Dñi, ſicut dixit Iſaias Propheta. 40.a.3.
25 Et qui miſſi fuerant, erant ex Phariſæis. Matt. 3.
25 Et interrogaverunt eum, & dixerunt ei: a.3.
Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chriſtus, ne- Marc.
que Elias, neque Propheta? 1.a.3.
26 Reſpondit eis Joannes, dicens: * Ego ba- Luc.3. b.4.
ptizo in aqua: medius autem veſtrûm ſtetit, D
quem vos neſcitis. * Matt. 3.c.11.
27 * Ipſe eſt, qui poſt me venturus eſt, qui * Marc.
ante me factus eſt: cujus ego non ſum dignus 1.a.7.
ut ſolvam ejus corrigiam calceamenti. Luc 3. d.16.
28 Hæc in Bethania facta ſunt trans Jorda- Act.1.a.
nem, ubi erat Joannes baptizans. 5.11.c. 16.19.
29 Altera die vidit Joannes Jeſum venien- a.4.
tem ad ſe, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui
tollit peccatum mundi.
30 Hic eſt de quo dixi: Poſt me venit vir,
qui ante me factus eſt: quia prior me erat.
31 Et ego neſciebam eum, ſed ut manifeſtetur
in Iſraël, proptereà veni ego in aqua
baptizans.
32 Et teſtimonium perhibuit Joannes, dicens:
* Quia vidi Spiritum deſcendentem * Matt.
quaſi columbam de cælo, & manſit ſuper eum. 3.d.16.
33 Et ego neſciebam eum: ſed qui miſit me Marc.
baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem 1.b.10.
videris Spiritum deſcendentem, & manen- Luc.3.e.
tem ſuper eum, hic eſt, qui baptizat in Spiritu 22.
ſancto. E
34 Et ego vidi: & teſtimonium perhibui
quia hic eſt Filius Dei.
35 Altera die iterùm ſtabat Joannes, & ex
diſcipulis ejus duo.
36 Et reſpiciens Jeſum ambulantem, dicit:
Ecce agnus Dei.
37 Et audierunt eum duo diſcipuli loquentem,
& ſecuti ſunt Jeſum.
38 Converſus autem Jeſus, & videns eos
ſequentes

ſequentes ſe, dicit eis: Quid quæritis? Qui di-
xerunt ei: Rabbi, (quod dicitur interpretatum
Magiſter) ubi habitas?
F 39 Dicit eis: Venite, & videte. Venerunt, &
viderunt ubi maneret, & apud eum manſerunt
die illo: hora autem erat quaſi decima.
40 Erat autem Andreas frater Simonis Petri
unus ex duobus, qui audierant à Joanne, & ſe-
cuti fuerant eum.
41 Invenit hic primum fratrem ſuum Si-
monem, & dicit ei: Invenimus Meſſiam, (quod
eſt interpretatum Chriſtus.)
42 Et adduxit eum ad Jeſum. Intuitus au-
tem eum Jeſus, dixit: Tu es Simon filius Jona:
tu vocaberis Cephas. (quod interpretatur Pe-
trus.)
G 43 In craſtinum voluit exire in Galilæam,
& invenit Philippum. Et dicit ei Jeſus: ſeque-
re me.
44 Erat autem Philippus à Bethſaida, civi-
tate Andræ & Petri.
* Gen. 45 Invenit Philippus Nathanaël, & dicit ei:
49 b.10. Quem ſcripſit * Moyſes in lege, & * Prophetæ,
Deut.18. invenimus Jeſum filium Joſeph à Nazareth.
d.18. * Iſa. 46 Et dixit ei Nathanaël: A Nazareth po-
40.c.10. teſt aliquid boni eſſe? Dicit ei Philippus: Veni,
45.b.8. & vide.
Ier.23. a.5. 47 Vidit Jeſus Nathanaël venientem ad ſe,
Ezec. & dicit de eo: Ecce vere Iſraëlita, in quo dolus
34.f.23. non eſt.
37.g.24. Da.9.f. 48 Dicit ei Nathanaël: Unde me noſti? Reſ-
24.25. pondit Jeſus, & dixit ei: Priuſquam te Philip-
pus vocaret, cùm eſſes ſub ficu, vidi te.
49 Reſpondit ei Nathanaël, & ait: Rabbi,
tu es Filius Dei, tu es Rex Iſraël.
50 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Quia dixi ti-
bi: Vidi te ſub ficu, credis: majus his videbis.
51 Et dicit ei, Amen, amen dico vobis, vide-
bitis cælum apertũ, & Angelos Dei aſcenden-
tes, & deſcendentes ſupra Filium hominis.

CAPUT II.

Ieſus ad nuptias invitatus aquam in vinum convertit, & à Capharnaum veniens Ieroſolymam, ejicit de templo negotiatores: ac ſigno à Iudæis petito, dicit, Solvite templum hoc, &c. multi propter ſigna crediderunt in nomine Ieſu, quibus ipſe non ſe credebat.

A 1 ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana
Galilææ: & erat mater Jeſu ibi.
2 Vocatus eſt autem & Jeſus, & diſcipuli
ejus, ad nuptias.
3 Et deficiente vino, dicit mater Jeſu ad eum:
Vinum non habent.
4 Et dicit ei Jeſus: Quid mihi, & tibi eſt
mulier, nondum venit hora mea.
5 Dicit mater ejus miniſtris: Quodcumque
dixerit vobis, facite.
6 Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſi-
tæ ſecundùm purificationem Judæorum, ca-
pientes ſingulæ metretas binas vel ternas.
7 Dicit eis Jeſus: Implete hydrias aqua. Et
impleverunt eas uſque ad ſummum.
8 Et dicit eis Jeſus: Haurite nunc, & ferte
architriclino. Et tulerunt.
B 9 Ut autem guſtavit architriclinus aquam
vinum factam, & non ſciebat unde eſſet, mi-
niſtri autem ſciebant, qui hauſerant aquam:
vocat ſponſum architriclinus.
10 Et dicit ei: Omnis homo primùm bonum
vinum ponit: & cùm inebriati fuerint, tunc id,
quod deterius eſt: Tu autem ſervaſti bonum
vinum uſque adhuc.
11 Hoc fecit initium ſignorum Jeſus in Ca-
na Galilææ: & manifeſtavit gloriam ſuam, &
crediderunt in eum diſcipuli ejus.
12 Poſt hoc deſcendit Capharnaum ipſe, C
& mater ejus, & fratres ejus, & diſcipuli ejus:
& ibi manſerunt non multis diebus.
13 Et propè erat Paſcha Judæorum, & aſ-
cendit Jeſus Jeroſolymam:
14 Et invenit in templo vendentes boves, &
oves, & columbas, & numularios ſedentes.
15 Et cùm feciſſet quaſi flagellum de funi-
culis, omnes ejecit de templo, oves quoque &
boves, & numulariorum effudit æs, & men-
ſas ſubvertit.
16 Et his, qui columbas vendebant, dixit:
Auferte iſta hinc, & nolite facere domum pa-
tris mei, domum negotiationis.
17 Recordati ſunt verò diſcipuli ejus quia
ſcriptum eſt: * Zelus domus tuæ comedit me. * Pſ.16. b.10.
18 Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei:
Quod ſignum oſtendis nobis quia hæc facis?
19 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: * Solvite tẽ- * Matt.
plum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. 26.f.61.
20 Dixerunt ergo Judæi: Quadraginta & 27.e.40. Marc.
ſex annis ædificatum eſt templum hoc, & tu in 14.f.58.
tribus diebus excitabis illud? 15.c.29.
21 Ille autem dicebat de templo corporis ſui. D
22 Cùm ergo reſurrexiſſet à mortuis, recor- * Pſ.3.
dati ſunt diſcipuli ejus, quia hoc dicebat, & * b.6.56.
crediderunt ſcripturæ, & ſermoni quem dixit b.9.
Jeſus.
23 Cùm autem eſſet Jeroſolymis in paſcha
in die feſto, multi crediderunt in nomine ejus,
videntes ſigna ejus quæ faciebat.
24 Ipſe autem Jeſus non credebat ſemet-
ipſum eis, eò quòd ipſe noſſet omnes.
25 Et quia opus ei non erat ut quis teſti-
monium perhiberet de homine: ipſe enim ſcie-
bat quid eſſet in homine.

CAPUT. III.

Nicodemum nocte edocet de renaſcendo ex aqua & Spiritu, ac ſui inſtar ænei ſerpentis exaltatione, quódque Deus filium ſuum miſit ad ſalvandum mundum: facta quæſtione de purificatione Ioannis ſuis diſcipulis de Chriſto murmurantibus, laudat ipſum dicens illum creſcere oportere, ſe autem minui, & quòd pater omnia dederit in manu ejus; ut qui in eum credit, habeat vitam æternam; qui verò non credit, maneat ira dei ſuper eum.

1 ERat autem homo ex Phariſæis, Nicode- A
mus nomine, princeps Judæorum.
2 Hic venit ad Jeſum nocte, & dixit ei: Rab-
bi, ſcimus quia à Deo veniſti magiſter: nemo
enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi
fuerit Deus cum eo.
3 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Amen, amen
dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuò, non
poteſt videre regnum Dei.

4 Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex? numquid poteſt in ventrem matris ſuæ iteratò introire, & renaſci?

5 Reſpondit Jeſus: Amen, amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.

6 Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.

7 Non mireris quia dixi tibi: oportet vos naſci denuò.

8 Spiritus ubi vult ſpirat: & vocem ejus *Pſ. 134. b. 7.
audis, * ſed neſcis unde veniat, aut quò vadat: ſic eſt omnis, qui natus eſt ex ſpiritu.

9 Reſpondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo poſſunt hæc fieri?

B 10 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Tu es Magiſter in Iſraël, & hæc ignoras?

11 Amen, amen dico tibi, quia quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, & teſtimonium noſtrum non accipitis.

12 Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo, ſi dixero vobis cæleſtia, credetis?

13 Et nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, Filius hominis, qui eſt in cælo.

*Nu. 21. c. 9. 14 * Et ſicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto; ita exaltari oportet Filium hominis:

15 Ut omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

*1. Joan. 4. b. 9. 16 * Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret: ut omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

17 Non enim miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.

C 18 Qui credit in eum, non judicatur, qui autem non credit, jam judicatus eſt: quia non credit in nomine unigeniti Filij Dei.

*Sup. 1. a. 9. 19 Hoc eſt autem judicium: * quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem: erant enim eorum mala opera.

20 Omnis enim qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.

21 Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera ejus, quia in Deo ſunt facta.

22 Poſt hæc venit Jeſus, & diſcipuli ejus, in terram Judæam: & illic demorabatur cum
*Inf. 4. a. 1. eis, * & baptizabat.

23 Erat autem & Joannes baptizans in Aennon, juxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur.

24 Nondum enim miſſus fuerat Joannes in carcerem.

25 Facta eſt autem quæſtio ex diſcipulis Joannis cum Judæis de Purificatione.

26 Et venerunt ad Joannem, & dixerunt ei:
*Sup. 1. c. 19. Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, * cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.

27 Reſpondit Joannes, & dixit: Non poteſt D
homo accipere quidquam, niſi fuerit ei datum de cælo.

28 Ipſi vos mihi teſtimonium perhibetis,
* quòd dixerim: Non ſum ego Chriſtus: ſed *Sup. 1. c. 20.
quia miſſus ſum ante illum.

29 Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: amicus autem ſponſi, qui ſtat, & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gaudium meum impletum eſt.

30 Illum oportet creſcere, me autem minui.

31 Qui deſurſum venit ſuper omnes eſt. Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquitur. Qui de cælo venit, ſuper omnes eſt.

32 Et quod vidit, & audivit, hoc teſtatur: & teſtimonium ejus nemo accipit.

33 Qui accepit ejus teſtimonium, ſignavit quia * Deus verax eſt.

34 Quē enim miſit Deus, verba Dei loquitur: *Rom. 3. a. 4.
non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum.

35 Pater diligit Filium: & omnia dedit in manu ejus.

36 * Qui credit in Filium, habet vitam *1. Joan. 5. c. 10.
æternam: qui autem incredulus eſt Filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.

CAPUT IV.

Jeſus cum muliere Samaritana loquitur de aqua viva, & adorando Deo in ſpiritu, manifeſtans ei ſe eſſe Meſſiam promiſſum: diſcipulis dicit ſe cibum habere quem illi neſciunt, nempe Patris obedientiam: de meſſe & metente ac ſeminante: multi Samaritanorum credunt in eum: filium reguli ſanitati reſtituit.

1 UT ergo cognovit Jeſus, quia audierunt A
Phariſæi quòd Jeſus plures diſcipulos facit, * & baptizat, quàm Joannes. *Sup. 3. c. 22.

2 (Quamquam Jeſus non baptizaret, ſed diſcipuli ejus.)

3 Reliquit Judæam, & abiit iterùm in Galilæam.

4 Oportebat autē, eū tranſire per Samariam.

5 Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar juxta prædium, * quod dedit Jacob Joſeph filio ſuo. *Gen. 33 d. 19. 48 d. 22. Joſ. 24. g. 32.

6 Erat autem ibi fons Jacob. Jeſus ergo fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem. Hora erat quaſi ſexta.

7 Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jeſus: Da mihi bibere.

8 (Diſcipuli enim ejus abierant in civitatem ut cibos emerent.)

9 Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: B
Quomodo tu Judæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? non enim coütuntur Judæi Samaritanis.

10 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Si ſcires donum Dei, & quis eſt, qui dicit tibi: Da mihi bibere; tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam vivam.

11 Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt: unde ergo habes aquam vivam?

12 Numquid tu major es patre noſtro Jacob, qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit, & filij ejus, & pecora ejus?

13 Reſpon

13 Reſpondit Jeſus, & dicit ei: Omnis qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterùm: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum:

14 Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo C fons aquæ ſalientis in vitam æternam.

15 Dicit ad eum mulier: Dñe da mihi hanc aquam, ut nõ ſitiam, neque veniã huc haurire.

16 Dicit ei Jeſus: Vade, voca virum tuum; & veni huc.

17 Reſpondit mulier, & dixit: Non habeo virum. Dicit ei Jeſus: Benè dixiſti, quia non habeo virum:

18 Quinque enim viros habuiſti; & nunc quem habes, non eſt tuus vir: hoc vere dixiſti.

19 Dicit ei mulier Domine, video quia Propheta es tu.

* Deut. 12.a.5.

20 Patres noſtri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, * quia Jeroſolymis eſt locus, ubi adorare oportet.

21 Dicit ei Jeſus: Mulier crede mihi quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Jeroſolymis adorabitis Patrem.

* 4 Reg. 17.g.41.

22 * Vos adoratis quod neſcitis: nos adoramus quod ſcimus, quia ſalus ex Judæis eſt.

23 Sed venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum. D

* 1.Cor. 3.d.17.

24 * Spiritus eſt Deus: & eos, qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare.

25 Dicit ei Mulier: Scio quia Meſſias venit (qui dicitur Chriſtus) cùm ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia.

26 Dicit ei Jeſus: Ego ſum, qui loquor tecũ.

27 Et continuò venerunt diſcipuli ejus: & mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?

28 Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abiit in civitatem, & dicit illis hominibus:

29 Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci: numquid ipſe eſt Chriſtus?

30 Exierunt ergo de civitate, & veniebant ad eum.

31 Intereà rogabant eum diſcipuli, dicentes: Rabbi, manduca.

32 Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo E manducare, quem vos neſcitis.

33 Dicebant ergo diſcipuli ad invicem: Numquid aliquis attulit ei manducare?

34 Dicit eis Jeſus: Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me, ut perficiam opus ejus.

* Matt. 9.d.37. Luc. 10.a.2.

35 Nonne vos dicitis, quòd adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis venit? Ecce dico vobis: Levate oculos veſtros, & videte regiones, * quia albæ ſunt jam ad meſſem.

36 Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam: ut, & qui ſeminat ſimul gaudeat, & qui metit.

37 In hoc enim eſt verbum verum: quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit.

38 Ego miſi vos metere quod vos non laboraſtis: alij laboraverunt, & vos in labores eorum introiſtis.

39 Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis. Quia dixit mihi omnia quæcumque feci.

40 Cùm veniſſent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et manſit ibi duos dies. F

41 Et multò plures crediderunt in eum propter ſermonem ejus.

42 Et mulieri dicebant: Quia jam non propter tuam loquelam credimus: ipſi enim audivimus, & ſcimus, quia hic eſt verè Salvator mundi.

43 Poſt duos autem dies exiit inde: & abiit in Galilæam.

44 * Ipſe enim Jeſus teſtimonium perhibuit, quia Propheta in ſua patria honorẽ non habet. * Matt. 13.g.57. Marc. 6.a.4. Luc 4. d.24.

45 * Cùm ergo veniſſet in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cùm omnia vidiſſent quæ fecerat Jeroſolymis in die feſto: & ipſi enim venerant ad diem feſtum.

46 Venit ergo iterùm in Cana Galilææ, * ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. * Matt. 4.b.12. Marc. 1.b.14. Luc.4.b.14.

47 Hic cùm audiſſet quia Jeſus adveniret à Judæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum ut deſcenderet, & ſanaret filium ejus: incipiebat enim mori. * Sup.2.b.9. G

48 Dixit ergo Jeſus ad eum: Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis.

49 Dicit ad eum regulus: Domine, deſcende priùs quàm moriatur filius meus.

50 Dicit ei Jeſus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo ſermoni, quẽ dixit ei Jeſus, & ibat.

51 Jam autem eo deſcendente, ſervi occurrerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius ejus viveret.

52 Interrogabat ergo horam ab eis, in qua meliùs habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora ſeptima reliquit eum febris.

35 Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Ieſus: Filius tuus vivit: & credidit ipſe, & domus ejus tota.

54 Hoc iterùm ſecundum ſignum fecit Jeſus, cùm veniſſet à Judæa in Galilæam.

Caput V.

Ieſus ad piſcinam ſanato ægroto qui 38. annis languerat, jubet ſabbato tollere grabatum & Iudæis id calumniantibus reſpondet ſe omnia ſua ſimul cum Patre operari, mortuóſque vivificare, ac judicem ab illo conſtitutum eſſe omnium, cui & Ioannes & propria opera ac Pater, imo & Moyſes ipſe, teſtimonium perhibent.

1 Poſt hæc erat dies feſtus Judæorum, & aſcendit Jeſus Ieroſolymam. A

* Lev.23.a.5. Deut. 16.a.1.

2 Eſt autem Jeroſolymis Probatica piſcina, quæ cognominatur Hebraicè Bethſaida, quinque porticus habens.

3 In his jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.

4 Angelus

4 Angelus autem Domini deſcendebat ſe-
cundùm tempus in piſcinam : & movebatur
aqua. Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam
poſt motionem aquæ, ſanus fiebat à quacum-
que detinebatur infirmitate.
5 Erat autem quidam homo ibi, triginta &
octo annos habens in infirmitate ſua.
6 Hunc cùm vidiſſet Jeſus jacentem, & co-
gnoviſſet quia jam multum tempus haberet,
dicit ei: Vis ſanus fieri?
B 7 Reſpondit ei languidus: Domine, homi-
nem non habeo, ut cùm turba fuerit aqua,
mittat me in piſcinam: dum venio enim ego,
alius ante me deſcendit.
8 Dicit ei Jeſus: Surge, tolle grabatum tuum,
& ambula.
9 Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille: &
ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat. Erat
autem ſabbatum in die illo.
10 Dicebant ergo Judæi illi qui ſanatus fue-
* Exod. 20.b.11. Jer.17. d.24. rat.* Sabbatum eſt, non licet tibi tollere gra-
batum tuum.
11 Reſpondit eis: Qui me ſanum fecit, ille
mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula.
12 Interrogaverunt ergo eum: Quis eſt ille
homo, qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum,
& ambula?
13 Is autem, qui ſanus fuerat effectus, neſ-
ciebat quis eſſet. Jeſus enim declinavit à turba
conſtituta in loco.
C 14 Poſteà invenit eum Jeſus in templo, &
dixit illi: Ecce ſanus factus es: jam noli pec-
care, ne deterius tibi aliquid contingat.
15 Abiit ille homo, & nuntiavit Judæis:
quia Jeſus eſſet, qui fecit eum ſanum.
16 Propterea perſequebantur Judæi Jeſum,
quia hæc faciebat in ſabbato.
17 Jeſus autem reſpondit eis: Pater meus
uſque modò operatur, & ego operor.
18 Propterea ergo magis quærebant eum
Judæi interficere: quia non ſolùm ſolvebat
ſabbatum, ſed & Patrem ſuum dicebat Deum,
æqualem ſe faciens Deo. Reſpondit itaque
Jeſus, & dixit eis:
19 Amen, amen dico vobis: non poteſt Fi-
lius à ſe facere quidquam, niſi quod viderit
patrem facientem: quæcumque enim ille fece-
rit, hæc & Filius ſimiliter facit.
20 Pater enim diligit Filium, & omnia de-
D monſtrat ei, quæ ipſe facit: & majora his de-
monſtrabit ei opera, ut vos miremini.
21 Sicut enim pater ſuſcitat mortuos, & vi-
vificat: ſic & Filius, quos vult, vivificat.
22 Neque enim Pater judicat quemquam,
ſed omne judicium dedit Filio,
23 Ut omnes honorificent Filium: ſicut ho-
norificant Patrem: qui non honorificat Filium,
non honorificat Patrem, qui miſit illum.
24 Amen, amen dico vobis, quia qui ver-
bum meum audit, & credit ei qui miſit me;
habet vitam æternam, & in judicium non ve-
nit, ſed tranſiit à morte in vitam.
25 Amen, amen dico vobis, quia venit hora,
& nunc eſt, quando mortui audient vocem
Filij Dei: & qui audierint, vivent:
26 Sicut enim Pater habet vitam in ſemet- E
ipſo: ſic dedit & Filio habere vitam in ſe-
metipſo.
27 Et poteſtatem dedit ei judicium facere,
quia Filius hominis eſt.
28 Nolite mirari hoc, quia venit hora, in
qua omnes qui in monumentis ſunt, audient
vocem Filij Dei:
29 * Et procedent qui bona fecerunt, in re- * Matt.
ſurrectionem vitæ, qui verò mala egerunt in 25.d.46.
reſurrectionem judicij.
30 Non poſſum ego à me ipſo facere quid-
quam. Sicut audio, judico: & judicium meum
juſtum eſt: quia non quæro voluntatem meam,
ſed voluntatem ejus qui miſit me.
31 Si ergo teſtimonium perhibeo de me ipſo,
teſtimonium meum non eſt verum.
32 * Alius eſt qui teſtimonium perhibet de * Matt.
me: & ſcio quia verum eſt teſtimonium, quod 3.d.17. Sup.1.
perhibet de me. b.15.
33 Vos miſiſtis ad Joannem: & teſtimo- F
nium perhibuit veritati.
34 Ego autem non ab homine teſtimonium
accipio: ſed hæc dico ut vos ſalvi ſitis.
34 Ille erat lucerna ardens, & lucens. Vos
autem voluiſtis ad horam exultare in luce
ejus.
36 Ego autem habeo teſtimonium majus
Joanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pater ut
perficiam ea; ipſa opera, quæ ego facio, teſtimo-
nium perhibent de me, quia pater miſit me:
37 Et qui miſit me Pater, * ipſe teſtimo- * Matt.
nium perhibuit de me: neque vocem ejus um- 3.d.17.
quam audiſtis, * neque ſpeciem ejus vidiſtis. a.5. * Deut.
38 Et verbum ejus non habetis in vobis 4.b.12.
manens: quia quem miſit ille, huic vos non G
creditis.
39 Scrutamini Scripturas, quia vos putatis
in ipſis vitam æternam habere: & illæ ſunt,
quæ teſtimonium perhibent de me?
40 Et non vultis venire ad me ut vitam ha-
beatis.
41 Claritatem ab hominibus non accipio.
42 Sed cognovi vos, quia dilectionem Dei
non habetis in vobis.
43 Ego veni in nomine Patris mei, & non
accipitis me: ſi alius venerit in nomine ſuo,
illum accipietis.
44 Quomodo vos poteſtis credere, qui glo-
riam ab invicem accipitis: & gloriam, quæ à
ſolo Deo eſt, non quæritis?
45 Nolite putare quia ego accuſaturus ſim
vos apud Patrem: eſt qui accuſat vos Moyſes,
in quo vos ſperatis.
46 Si enim crederetis Moyſi, crederetis for- * Gen.
ſitan & mihi: * de me enim ille ſcripſit. 3.c.15. 22.
47 Si autem illius litteris non creditis, d.18. 49.
quomodo verbis meis credetis. b.10. Deut. 18.c.15.

CAPUT VI.

Quinque panibus & duobus piſcibus ſatiat quinque virorum millia: fugit volentes ipſum facere regem: ſuper mare ad diſcipulos vento agitatos ambulat: ac pane cæleſti docet, quóque ipſe panis vitæ, & caro ejus cibus quem oporteat manducare, ſanguiſque ejus potus quem oporteat bibere: quidam diſcipuli offenſi ejus ſermone deſerunt ipſum, Apoſtoli autem cum eo permanent; quorum tamen unum dicit eſſe diabolum.

A 1 POſt hæc abiit Ieſus trans mare Galilææ,
Matt. quod eſt Tiberiadis:
14.b.13. 2 Et ſequebatur eum multitudo magna, quia
Marc. 6.d.12. videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his qui in-
Luc.9.a. firmabantur.
10. 3 Subiit ergo in montem Ieſus: & ibi ſede-
bat cum diſcipulis ſuis.
4 Erat autem proximum Paſcha, dies feſtus
Iudæorum.
5 Cùm ſublevaſſet ergo oculos Jeſus, & vi-
diſſet quia multitudo maxima venit ad eum,
dixit ad Philippum: Unde ememus panes, ut
manducent hi?
6 Hoc autem dicebat tentans eum: ipſe enim
ſciebat quid eſſet facturus.
7 Reſpondit ei Philippus: Ducentorum de-
nariorum panes non ſufficiunt eis, ut unuſ-
quiſque modicum quid accipiat.
8 Dicit ei unus ex diſcipulis ejus, Andreas
frater Simonis Petri:
9 Eſt puer unus hîc, qui habet quinque pa-
nes hordeaceos, & duos piſces: ſed hæc quid
ſunt inter tantos?
B 10 Dixit ergo Jeſus: Facite homines diſcum-
bere. Erat autem fœnũ multum in loco. Diſcu-
buerũt ergo viri numero quaſi quinque millia.
11 Accepit ergo Jeſus panes: & cùm gratias
egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus: ſimiliter &
ex piſcibus quantum volebant.
12 Ut autem impleti ſunt, dixit diſcipulis
ſuis: Colligite quæ ſuperaverunt fragmenta,
ne pereant.
13 Collegerunt ergo, & impleverunt duo-
decim cophinos fragmentorum, ex quinque
panibus hordeaceis, quæ ſuperfuerunt his qui
manducaverant.
14 Illi ergo homines cùm vidiſſent quòd Je-
ſus fecerat ſignum, dicebant: Quia hic eſt verè
propheta, qui venturus eſt in mundum.
15 Jeſus ergo cùm cognoviſſet, quia venturi
eſſent ut raperent eum, & facerent eum regem,
* Matt. * fugit iterùm in montem ipſe ſolus.
14.c.23. 16 Ut autem ſerò factum eſt, deſcenderunt
Marc. 6.f.46. diſcipuli ejus ad mare.
17 Et cùm aſcendiſſent navim, venerunt trans
mare in Capharnaum: & tenebræ jam factæ
erant, & non venerat ad eos Jeſus.
18 Mare autẽ, vẽto magno flante, exurgebat.
C 19 Cùm remigaſſent ergo quaſi ſtadia vigin-
ti quinque aut triginta, vident Jeſum ambu-
lantem ſupra mare, & proximum navi fieri, &
timuerunt.
20 Ille autẽ dicit eis: Ego ſum, nolite timere.
21 Voluerunt ergo accipere eum in navim:
& ſtatim navis fuit ad terram, in quam ibant.
22 Altera die, turba quæ ſtabat trans mare,
vidit quia navicula alia non erat ibi niſi una,
& quia non introiſſet cum diſcipulis ſuis Je-
ſus in navim, ſed ſoli diſcipuli ejus abiiſſent:
23 Aliæ verò ſupervenerunt naves à Tibe-
riade, juxta locum ubi manducaverant panem,
gratias agentes Domino.
24 Cũ ergo vidiſſet turba quia Jeſus nõ eſſet
ibi, neque diſcipuli ejus, aſcenderũt in navicu-
las, & venerunt Capharnaũ quærentes Jeſum.
25 Et cùm inveniſſent eum transmare, di-
xerunt ei: Rabbi, quando huc veniſti?
26 Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Amen, amen
dico vobis: quæritis me, non quia vidiſtis ſi-
gna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſatu-
rati eſtis.
27 Operamini non cibum qui perit, ſed qui D
permanet in vitã æternam, quẽ Filius hominis
dabit vobis. * Hunc enim Pater ſignavit Deus. * Matt. 3.d.17.
28 Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus ut 17.a.5.
operemur opera Dei? Sup.1 d. 32.
29 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: * Hoc eſt
opus Dei, ut credatis in eum quem miſit ille. *1.Ioan.
30 Dixerũt ergo ei: Quod ergo tu facis ſignũ
ut videamus, & credamus tibi? quid operaris?
31 Patres noſtri manducaverunt manna in
deſerto, ſicut ſcriptum eſt: * Panem de cœlo * Exod.
dedit eis manducare. 16.d.14.
32 Dixit ergo eis Jeſus: Amen, amen dico Num
vobis: Nõ Moyſes dedit vobis panem de cælo, 11.b.7.
ſed Pater meus dat vobis panem de cælo verũ. Pſal 77. c.24.
33 Panis enim Dei eſt, qui de cælo deſcen- Sap. 16.
dit, & dat vitam mundo. e.20.
34 Dixerunt ergo ad eum: Domine, ſemper
da nobis panem hunc.
35 Dixit autem eis Jeſus: Ego ſum panis vi-
tæ: * qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit * Ecc.
in me, non ſitiet unquam. 24.c.29.
36 Sed dixi vobis, quia & vidiſtis me, & non
creditis.
37 Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet:
& eum, qui venit ad me, non ejiciam foras:
38 Quia deſcendi de cælo, non ut faciam vo-
luntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit
me.
39 Hæc eſt autem voluntas ejus, qui miſit E
me, Patris: ut omne, quod dedit mihi, non per-
dam ex eo, ſed reſuſcitẽ illud in noviſſimo die.
40 Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui
miſit me, ut omnis, qui videt Filium, & credit
in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſci-
tabo eum in noviſſimo die.
41 Murmurabant ergo Judæi de illo, quia
dixiſſet: Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſ-
cendi.
42 Et dicebant: * Nónne hic eſt Jeſus filius * Matt.
Joſeph, cujus nos novimus patrem, & matrem? 13.g.55.
Quomodo ergo dicit hic: Quia de cælo deſ- Marc.
cendi? 6.a.3.
43 Reſpondit ergo Jeſus, & dixit eis: No-
lite murmurare in invicem:
44 Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater,
qui miſit me, traxerit eum: & ego reſuſcitabo
eum in noviſſimo die.

* Iſ. 45 Eſt ſcriptum in Prophetis : * Et erunt
54.f.13. omnes docibiles Dei. Omnis , qui audivit à
Patre, & didicit,venit ad me.
F 46 * Non quia Patrem vidit quiſquam , niſi
* Matt. is,qui eſt à Deo, hic vidit Patrem.
11.d.27. 47 Amen , amen dico vobis: qui credit in
me, habet vitam æternam.
48 Ego ſum panis vitæ.
* Exod. 49 * Patres veſtri manducaverunt manna in
16.c.13. deſerto, & mortui ſunt.
50 Hic eſt panis de cælo deſcendens : ut ſi
quis ex ipſo manducaverit, non moriatur.
51 Ego ſum panis vivus,qui de cælo deſcédi.
52 Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet
in æternum:& panis quem ego dabo,caro mea
eſt pro mundi vita.
53 Litigabant ergo Judæi ad invicem, di-
centes : Quomodo poteſt hic nobis carnem
ſuam dare ad manducandum ?
54 Dixit ergo eis Jeſus : Amen, amen dico
vobis:niſi manducaveritis carnem Filij homi-
nis,& biberitis ejus ſanguinem , non habebi-
tis vitam in vobis.
55 Qui manducat meam carnem ,& bibit
meum ſanguinem, habet vitam æternam : &
ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.
* 1.Cor. 56 * Caro enim mea, verè eſt cibus:& ſan-
11.f.27. guis meus, verè eſt potus.
57 Qui manducat meam carnem, & bibit
meum ſanguinem,in me manet, & ego in illo.
58 Sicut miſit me vivens Pater,& ego vivo
propter Patrem : & qui manducat me, & ipſe
vivet propter me.
59 Hic eſt panis,qui de cælo deſcendit.Non
ſicut manducaverunt patres veſtri manna, &
mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, vi-
vet in æternum.
60 Hæc dixit in ſynagoga docens , in Ca-
pharnaum.
61 Multi ergo audientes ex diſcipulis ejus,
dixerunt : Durus eſt hic ſermo , & quis poteſt
eum audire ?
G 62 Sciens autem Jeſus apud ſemetipſum ,
quia murmurarent de hoc diſcipuli ejus, dixit
eis: Hoc vos ſcandalizat ?
63 Si ergo videritis Filium hominis aſcen-
dentem ubi erat priùs ?
64 Spiritus eſt , qui vivificat: caro non pro-
deſt quidquam , verba quæ ego locutus ſum
vobis, ſpiritus & vita ſunt.
65 Sed ſunt quidam ex vobis, qui non cre-
dunt. Sciebat enim ab initio Jeſus qui eſſent
non credentes, & quis traditurus eſſet eum.
66 Et dicebat : Propterea dixi vobis , quia
nemo poteſt venire ad me , niſi fuerit ei datum
à Patre meo.
67 Ex hoc multi diſcipulorum ejus abie-
runt retrò : & jam non cum illo ambulabant.
68 Dixit ergo Jeſus ad duodecim: Numquid
& vos vultis abire?
69 Reſpondit ergo ei Simon Petrus : Domi-
* Matt. ne,ad quem ibimus?verba vitæ æternæ habes.
16.c.16. 70 * Et nos credidimus & cognovimus ,
quia tu es Chriſtus Filius Dei. * Marc.
71 Reſpondit eis Jeſus:Nónne ego vos duo- 8.c.29.
decim elegi: & ex vobis unus diabolus eſt ? Luc.
72 Dicebat autem Judam Simonis Iſcario- 9.b.20.
tem : hic enim erat traditurus eum , cùm eſſet
unus ex duodecim.

CAPUT VII.

Ad Scenopegiæ feſtum quaſi in occulto aſcendens convincit de ipſius doctrina Judæos, quòd ipſum injuſtè calumniarentur de curato homine ſabbato: ſitientes ad ſe vocat; & de ipſo turba variè loquitur: miniſtri qui ad eum apprehendendum miſſi erant, audita ejus prædicatione collaudant ipſum, ſed & Nicodemus ipſum defendens, malè audit à Pontificibus & Phariſæis.

1 POſt hæc autem ambulabat Jeſus in Gali- A
læam , non enim volebat in Judæam am-
bulare, quia quærebant eum Judæi interficere.
2 Erat autem in proximo dies feſtus Judæo-
rum ,* Scenopegia. * Levit.
3 Dixerunt autem ad eum fratres ejus:Tran- 23.f.34.
ſi hinc,& vade in Judæam , ut & diſcipuli tui
videant opera tua ,quæ facis.
4 Nemo quippe in occulto quid facit, &
quærit ipſe in palam eſſe: ſi hæc facis, manife-
ſta teipſum mundo.
5 Neque enim fratres ejus credebant in eum.
6 Dicit ergo eis Jeſus:Tempus meum non-
dum advenit: tempus autem veſtrum ſemper
eſt paratum.
7 Non poteſt mundus odiſſe vos : me autem
odit: quia ego teſtimonium perhibeo de illo,
quòd opera ejus mala ſunt.
8 Vos aſcendite ad diem feſtum hunc , ego B
autem non aſcendo ad diem feſtum iſtum:quia
meum tempus nondum impletum eſt.
9 Hæc cùm dixiſſet,ipſe manſit in Galilæa.
10 Ut autem aſcenderunt fratres ejus,tunc
& ipſe aſcendit ad diem feſtum non manifeſtè,
ſed quaſi in occulto.
11 Judæi ergo quærebant eum in die feſto ,
& dicebant : Ubi eſt ille ?
12 Et murmur multum erat in turba de eo.
Quidam enim dicebant: Quia bonus eſt. Alij
autem dicebant : Non, ſed ſeducit turbas.
13 Nemo tamen palàm loquebatur de illo
propter metum Judæorum.
14 Jam autem die feſto mediante , aſcendit
Jeſus in templum,& docebat.
15 Et mirabantur Judæi, dicentes: Quomo-
do hic litteras ſcit,cùm non didicerit ?
16 Reſpondit eis Jeſus,& dixit:Mea doctri-
na non eſt mea,ſed ejus,qui miſit me.
17 Si quis voluerit voluntatem ejus facere: C
cognoſcet de doctrina, utrùm ex Deo ſit , an
ego à meipſo loquar.
18 Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam pro-
priam quærit: qui autem quærit gloriam ejus,
qui miſit eum,hic verax eſt, & injuſtitia in illo
non eſt.
19 * Nónne Moyſes dedit vobis legem : & * Exod.
nemo ex vobis facit legem ? 24.a.3.
20 * Quid me quæritis interficere?Reſpon- * Sup.
dit turba , & dixit: Dæmonium habes: quis 5.c.18.
te quærit interficere?

21 Reſpon

21 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Unum opus feci, & omnes miramini.

22 Propterea * Moyſes dedit vobis circumciſionem: non quia ex Moyſe eſt, * ſed ex patribus; & in ſabbato circumciditis hominem.
* Lev. 12. a. 3. * Gen. 17. b. 10.

23 Si circumciſionem accipit homo in ſabbato, ut nõ ſolvatur lex Moyſi: mihi indignamini quia totum hominem ſanum feci in ſabbato? D

24 * Nolite judicare ſecundùm faciem, ſed juſtum judicium judicate.
* Deut. 16. 16.

25 Dicebant ergo quidam ex Jeroſolymis: Nónne hic eſt, quem quærunt interficere?

26 Et ecce palàm loquitur: & nihil ei dicunt. Numquid verè cognoverunt principes quia hic eſt Chriſtus?

27 Sed hunc ſcimus unde ſit: Chriſtus autem cùm venerit, nemo ſcit unde ſit.

28 Clamabat ergo Jeſus in templo docens, & dicens: Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis: & à me ipſo non veni, ſed eſt verus, qui miſit me, quem vos neſcitis.

29 Ego ſcio eum: quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit.

30 Quærebant ergo eum apprehendere: & nemo miſit in illum manus, quia nondum venerat hora ejus. E

31 De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant: Chriſtus cùm venerit, numquid plura ſigna faciet quàm quæ hic facit?

32 Audierunt Phariſæi turbam murmurantem de illo hæc: & miſerunt Principes & Phariſæi miniſtros, ut apprehenderent eum.

33 Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc modicum tẽpus vobiſcũ ſum: & vado ad eum qui me miſit.

34 * Quæretis me, & non invenietis: & ubi ego ſum, vos non poteſtis venire.
* Infr. 13. a. 33.

35 Dixerunt ergo Judæi ad ſemetipſos. Quò hic iturus eſt, quia non inveniemus eum? numquid in diſperſionem Gentium iturus eſt, docturus Gentes?

36 Quis eſt hic ſermo, quem dixit: Quæretis me, & non invenietis: & ubi ſum ego, vos non poteſtis venire? F

37 In noviſſimo autem * die magno feſtivitatis, ſtabat Jeſus, & clamabat, dicens: Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat.
* Lev. 23. f. 17.

38 * Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.
* Deut. 18. c. 15. Joel. 2. f. 28 Act. 2. c. 17.

39 Hoc autem dixit de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus datus, quia Jeſus nondum erat glorificatus.

40 Ex illa ergo turba cùm audiſſent hos ſermones ejus, dicebant: Hic eſt verè propheta.

41 Alij dicebant: Hic eſt Chriſtus. Quidam autem dicebant: Numquid à Galilæa venit Chriſtus?

42 * Nónne ſcriptura dicit: Quia ex ſemine David, & de Bethlehem caſtello, ubi erat David, venit Chriſtus?
* Mich. 5. a. 2 Matt. 2. a. 6.

43 Diſſenſio itaque facta eſt in turba propter eum.

44 Quidam autem ex ipſis volebant apprehendere eum: ſed nemo miſit ſuper eum manus.

45 Venerunt ergo miniſtri ad Pontifices, & Phariſæos. Et dixerunt eis illi: Quare non adduxiſtis illum? G

46 Reſponderunt miniſtri: Numquam ſic locutus eſt homo, ſicut hic homo.

47 Reſponderunt ergo eis Phariſæi: Numquid & vos ſeducti eſtis?

48 Numquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis?

49 Sed turba hæc, quæ non novit legem, maledicti ſunt.

50 Dixit Nicodemus ad eos, * ille qui venit ad eum nocte qui unus erat ex ipſis:
* Sup. 3. a. 2.

51 Numquid lex noſtra judicat hominem, niſi priùs audierit ab ipſo, * & cognoverit quid faciat?
* Deut. 17. b. 8. 19. d. 15.

52 Reſponderunt, & dixerunt ei: Numquid & tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, & vide quia à Galilæa propheta non ſurgit.

53 Et reverſi ſunt unuſquiſque in domũ ſuã.

CAPUT. VIII.

Mulierem in adulterio deprehenſam ſcribens in terra abſolvit ab accuſatoribus: dicit ſe lucem mundi, & Phariſæos in peccato ſuo morituros: qui etiam verè ſint ejus diſcipuli, quive ſervi aut liberi: dicit illos neque ex Deo neque ex Abraham, ſed ex patre diabolo eſſe, qui veritatem dicenti non crederent: blaſphemantibus dicit ſe dæmonium non habere, ſed Patrem honorificare & antequam Abraham fieret, ſe eſſe: volentibuſque eum lapidare, auferens ſe à proſpectum exit de templo.

1 JEſus autem perrexit in montem Oliveti: A

2 Et diluculo iterùm venit in templum, & omnis populus venit ad eum, & ſedens docebat eos.

3 Adducunt autem Scribæ, & Phariſæi mulierem in adulterio deprehenſam: & ſtatuerunt eam in medio,

4 Et dixerunt ei: Magiſter, hæc mulier modò deprehenſa eſt in adulterio.

5 * In lege autem Moyſes mandavit nobis hujuſmodi lapidare, Tu ergo quid dicis?
* Lev. 20. b. 10

6 Hoc autem dicebant tentantes eum, ut poſſent accuſare eum. Jeſus autem inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat in terra.

7 Cùm ergo perſeverarent interrogantes eum, erexit ſe, & dixit eis: Qui ſine peccato eſt veſtrûm, primus in illam lapidem mittat.
* Deut. 17. b. 7.

8 Et iterùm ſe inclinans, ſcribebat in terra.

9 Audientes autem unus poſt unum exibant, incipientes à ſenioribus: & remanſit ſolus Jeſus, & mulier in medio ſtans.

10 Erigens autẽ ſe Jeſus, dixit ei: Mulier, ubi ſunt, qui te accuſabant? nemo te condemnavit? B

11 Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Jeſus: Nec ego te condemnabo: Vade, & jam ampliùs noli peccare.

12 Iterùm ergo locutus eſt eis Jeſus, dicens: * Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.
* 1. Ioan. 1. b. 5.

13 Dixerunt ergo ei Phariſæi: Tu de te ipſo teſtimonium perhibes: teſtimonium tuum non eſt verum.

14 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Et ſi ego teſti

teſtimonium perhibeo de meipſo, verum eſt te-
ſtimonium meum: quia ſcio unde veni, & quò
vado: vos autem neſcitis unde veni, aut &
quò vado.
15 *Vos ſecundùm carnem judicatis: ego
non judico quemquam:
16 Et ſi judico ego, judicium meum verum
eſt, quia ſolus non ſum: ſed ego, & qui miſit
me, Pater.
17 Et in lege veſtra ſcriptum eſt,* quia duo-
rum hominum teſtimonium verum eſt.
18 Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de
me ipſo: & teſtimonium perhibet de me, qui
miſit me Pater.
19 Dicebant ergo ei: Ubi eſt Pater tuus? Reſ-
pondit Jeſus: Neque me ſcitis, neque Patrem
C meum: ſi me ſciretis, forſitan & Patrem meum
ſciretis.

* Deut. 17.b.19. d.19.6. Matt. 18.c.16. 2.Cor. 13.11. Heb. 10. c.28.

20 Hæc verba locutus eſt Jeſus in gazophy-
lacio, docens in templo: & nemo apprehendit
eum, quia necdum venerat hora ejus.
21 Dixit ergo iterùm eis Jeſus: Ego vado, &
quæretis me, & in peccato veſtro moriemini.
Quò ego vado, vos non poteſtis venire.
22 Dicebant ergo Judæi: Numquid inter-
ficiet ſemetipſum, quia dixit: Quò ego vado,
vos non poteſtis venire?
23 Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis, ego
de ſupernis ſum. Vos de mundo hoc eſtis, ego
non ſum de hoc mundo.
24 Dixi ergo vobis, quia moriemini in pec-
catis veſtris: ſi enim non credideritis quia ego
ſum, moriemini in peccato veſtro.
25 Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis
Jeſus: Principium, qui & loquor vobis.
26 Multa habeo de vobis loqui, & judicare,
ſed qui me miſit,* verax eſt: & ego quæ audivi
ab eo, hæc loquor in mundo.

* Rom. 3.a.4.

27 Et non cognoverunt quia patrem ejus
dicebat Deum.
28 Dixit ergo eis Jeſus: Cùm exaltaveritis
Filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego
ſum, & à me ipſo facio nihil, ſed ſicut docuit
me Pater, hæc loquor:
D 29 Et qui me miſit, mecum eſt, & non reli-
quit me ſolum: quia ego, quæ placita ſunt ei,
facio ſemper.
30 Hæc illo loquente, multi crediderũt in eũ.
31 Dicebat ergo Jeſus ad eos, qui credide-
runt ei, Judæos: Si vos manſeritis in ſermone
meo, verè diſcipuli mei eritis:
32 Et cognoſcetis veritatem, & veritas libe-
rabit vos.
33 Reſponderunt ei: Semen Abrahæ ſumus,
& nemini ſervivimus umquam: quomodo tu
dicis: Liberi eritis?
34 Reſpondit eis Jeſus: Amen, amen
dico vobis: * quia omnis qui facit peccatum,
ſervus eſt peccati.

* Rom. 6.c.15. 16. 2.Pet. 2.d.19.

35 Servus autem non manet in domo in
æternum: filius autem manet in æternum.
36 Si ergo vos filius liberaverit, verè liberi
eritis.
37 Scio quia filij Abrahæ eſtis: ſed quæritis me E
interficere, quia ſermo meus nõ capit in vobis.
38 Ego quod vidi apud Patrẽ meum, loquor:
& vos quæ vidiſtis apud patrem veſtrũ, facitis.
39 Reſponderunt, & dixerunt ei: Pater no-
ſter Abraham eſt. Dicit eis Jeſus: Si filij Abra-
hæ eſtis, opera Abrahæ facite.
40 Nunc autem quæritis me interficere, ho-
minem, qui veritatem vobis locutus ſum,
quam audivi à Deo: hoc Abraham non fecit.
41 Vos facitis opera patris veſtri. Dixerunt
itaque ei: Nos ex fornicatione non ſumus nati:
unum patrem habemus Deum.
42 Dixit ergo eis Jeſus: Si Deus pater veſter
eſſet, diligeretis utique me, ego enim ex Deo
proceſſi, & veni: neque enim à me ipſo veni, ſed
ille me miſit.
43 Quare loquelam meam non cognoſcitis?
Quia non poteſtis audire ſermonem meum.
44 * Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria
patris veſtri vultis facere, ille homicida erat F
ab initio, & in veritate non ſtetit: quia non eſt
veritas in eo, cùm loquitur mendacium, ex
propriis loquitur; quia mẽdax eſt, & pater ejus.

* 1.Ioã. 3.b.8.

45 Ego autem ſi veritatem dico, non credi-
tis mihi.
46 Quis ex vobis arguet me de peccato? Si
veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?
47 * Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Propte-
rea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.

* 1.Ioã. 4.b.6.

48 Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt
ei: Nonne benè dicimus nos, quia Samaritanus
es tu, & dæmonium habes?
49 Reſpondit Jeſus: Ego dæmonium non
habeo: ſed honorifico Patrem meum, & vos
inhonoraſtis me.
50 Ego autem non quæro gloriam meam:
eſt qui quærat, & judicet.
51 Amen, amen dico vobis: ſi quis ſermonem
meum ſervaverit, mortẽ nõ videbit in æternũ.
52 Dixerunt ergo Judæi: Nunc cognovi- G
mus quia dæmonium habes. Abraham mor-
tuus eſt, & Prophetæ: & tu dicis: Si quis ſermo-
nem meum ſervaverit, non guſtabit mortem
in æternum.
53 Numquid tu major es patre noſtro Abra-
ham, qui mortuus eſt? & Prophetæ mortui
ſunt. Quem te ipſum facis?
54 Reſpondit Jeſus: Si ego glorifico me ipſũ,
gloria mea nihil eſt: eſt pater meus, qui glorifi-
cat me, quem vos dicitis quia Deus veſter eſt,
55 Et non cognoviſtis eum: ego autem no-
vi eum: Et ſi dixero quia non ſcio eum, ero ſi-
milis vobis mendax. Sed ſcio eum, & ſermo-
nem ejus ſervo.
56 Abraham pater veſter exultavit ut vide-
ret diem meum: vidit, & gaviſus eſt.
57 Dixerunt ergo Judæi ad eũ: Quinquagin-
ta annos nondum habes, & Abraham vidiſti?
58 Dixit eis Jeſus: Amen, amen dico vobis,
antequam Abraham fieret, ego ſum.
59 Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eũ:
Jeſus autem abſcondit ſe, & exivit de templo.

CAPUT IX.

Cæcum à nativitate ſabbato illuminat; cujus miraculi gloriam Phariſæi multis technis laborant Chriſto detrahere; & quia is qui cæcus fuerat Chriſtum tuetur, extra ſynagogam ejicitur; ſed à Chriſto edoctus credit, & adorat ipſum, qui in judicium ſe in mundum veniſſe ait.

A 1 ET præteriens Ieſus vidit hominem cæ-
cum à nativitate:
2 Et interrogaverunt eum diſcipuli ejus:
Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut
cæcus naſceretur?
3 Reſpondit Ieſus: Neque hic peccavit, ne-
que parentes ejus: ſed ut manifeſtentur opera
Dei in illo.
4 Me oportet operari opera ejus, qui miſit
me donec dies eſt: venit nox, quando nemo po-
teſt operari.
5 Quamdiu ſum in mundo, lux ſum mundi.
6 Hæc cùm dixiſſet, expuit in terram, & fecit
lutũ ex ſputo, & linivit lutũ ſuper oculos ejus.
B 7 Et dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloë
(quod interpretatur Miſſus.) Abiit ergo & la-
vit, & venit videns.
8 Itaque vicini, & qui viderant eum priùs
quia mendicus erat, dicebant: Nónne hic eſt,
qui ſedebat, & mendicabat? Alij dicebant:
Quia hic eſt.
9 Alij autem: Nequaquam, ſed ſimilis eſt
ei. Ille vero dicebat: Quia ego ſum.
10 Dicebant ergo ei: Quomodo aperti ſunt
tibi oculi?
11 Reſpondit: ille homo, qui dicitur Ieſus,
lutum fecit: & unxit oculos meos, & dixit
mihi: Vade ad natatoria Siloë, & lava. Et abij,
lavi, & video.
12 Et dixerunt ei: Ubi eſt ille? Ait: Neſcio.
13 Adducũt eũ ad Phariſæos qui cęcus fuerat.
14 Erat autem ſabbatum, quando lutum
fecit Jeſus, & aperuit oculos ejus.
C 15 Iterùm ergo interrogabant eum Phari-
ſæi quomodo vidiſſet. Ille autẽ dixit eis: Lutum
mihi poſuit ſuper oculos, & lavi, & video.
16 Dicebant ergo ex Phariſæis quidam: Non
eſt hic homo à Deo, qui ſabbatum non cuſto-
dit. Alij autem dicebant: Quomodo poteſt ho-
mo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat
inter eos.
17 Dicunt ergo cæco iterùm: Tu quid di-
cis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem
dixit: quia propheta eſt.
18 Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia
cæcus fuiſſet, & vidiſſet, donec vocaverunt
parentes ejus qui viderat:
D 19 Et interrogaverunt eos, dicentes: Hic
eſt filius veſter, quem vos dicitis quia cæcus
natus eſt? Quomodo ergo nunc videt?
20 Reſponderunt eis parentes ejus, & di-
xerunt: Scimus quia hic eſt filius noſter, &
quia cæcus natus eſt:
21 Quomodo autem nunc videat, neſci-
mus: aut quis ejus aperuit oculos, nos neſci-
mus: ipſum interrogate: ætatem habet, ipſe
de ſe loquatur.
22 Hæc dixerunt parentes ejus, quoniam ti-
mebant Iudæos: jam enim conſpiraverant Iu- E
dæi, ut ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum,
extra ſynagogam fieret.
23 Propterea parentes ejus dixerunt: Quia
ætatem habet, ipſum interrogate.
24 Vocaverunt ergo rurſum hominem, qui
fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo.
Nos ſcimus quia hic homo peccator eſt.
25 Dixit ergo eis ille: Si peccator eſt neſcio:
unum ſcio, quia cæcus cùm eſſem, modo video.
26 Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quo-
modo aperuit tibi oculos?
27 Reſpondit eis: Dixi vobis jam, & audi-
ſtis: quid iterùm vultis audire? numquid &
vos vultis diſcipuli ejus fieri?
28 Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu F
diſcipulus illius ſis: nos autem Moyſi diſcipu-
li ſumus.
29 Nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt Deus:
hunc autem neſcimus unde ſit.
30 Reſpondit ille homo, & dixit eis: In hoc
enim mirabile eſt, quia vos neſcitis unde ſit,
& aperuit meos oculos.
31 Scimus autem quia peccatores Deus non
audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & volunta-
tem ejus facit, hunc exaudit.
32 A ſæculo non eſt auditum, quia quis ape-
ruit oculos cæci nati.
33 Niſi eſſet hic à Deo, non poterat facere
quidquam.
34 Reſponderunt, & dixerunt ei: In pecca-
tis natus es totus, & tu doces nos? Et ejecerunt
eum foras.
35 Audivit Ieſus quia ejecerunt eum foras: G
& cùm inveniſſet eum, dixit ei: Tu credis in
Filium Dei?
36 Reſpondit ille, & dixit: Quis eſt, Domi-
ne, ut credam in eum?
37 Et dixit ei Ieſus: Et vidiſti eum, & qui
loquitur tecum, ipſe eſt.
38 At ille ait: Credo Domine. Et procidens
adoravit eum.
39 Et dixit Ieſus: In judicium ego in hunc
mundum veni, ut qui non vident videant, &
qui vident cæci fiant.
40 Et audierunt quidam ex Phariſæis, qui
cum ipſo erant, & dixerunt ei: Numquid &
nos cæci ſumus?
41 Dixit eis Ieſus: Si cæci eſſetis, non ha-
beretis peccatum, nunc verò dicitis: Quia vi-
demus: Peccatum veſtrum manet.

CAPUT X.

Chriſtus verum deſcribens paſtorem & mercenarium, dicit ſe oſtium ovium & bonum paſtorem; qui & alias habeat oves ad ſuum ovile adducendas: animam ſuam ponit, ut iterùm ſumat eam: Iudæi lapidare ipſum volunt, quia ſe ad opera ſua referens, diceret unum eſſe cum Patre, & Filium Dei: quod tam n oſtendit non eſſe blaſphemiam.

1 AMen, amen dico vobis: qui non intrat
per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit A
aliunde, ille fur eſt, & latro.
2 Qui autẽ intrat per oſtiũ, paſtor eſt ovium.

 3 Huic

3 Huic oſtiarius aperit, & oves vocem ejus
audiunt,& proprias oves vocat nominatim, &
educit eas.
4 Et cùm proprias oves emiſerit, ante eas
vadit: & oves illum ſequuntur, quia ſciunt
vocem ejus.
5 Alienum autẽ non ſequuntur,ſed fugiunt
ab eo: quia non noverunt vocem alienorum.
B 6 Hoc proverbium dixit eis Jeſus. Illi au-
tem non cognoverunt quid loqueretur eis.
7 Dixit ergo eis iterùm Jeſus: Amen, amen
dico vobis, quia ego ſum oſtium ovium.
8 Omnes quotquot venerunt,fures ſunt, &
latrones, & non audierunt eos oves.
9 Ego ſum oſtium. Per me ſi quis introierit,
ſalvabitur: & ingredietur, & egredietur, &
paſcua inveniet.
10 Fur non venit niſi ut furetur, & mactet,
& perdat.Ego veni ut vitam habeant,& abun-
dantiùs habeant.
* Iſa. 40.c.11. 11 Ego ſum paſtor bonus. * Bonus paſtor
Ezec. animam ſuam dat pro ovibus ſuis.
34.f.23. 12 Mercenarius autem, & qui non eſt pa-
37.g.24. ſtor, cujus non ſunt oves propriæ, videt lu-
C pum venientem, & dimittit oves,& fugit: &
lupus rapit,& diſpergit oves.
13 Mercenarius autem fugit,quia mercena-
rius eſt, & non pertinet ad eum de ovibus.
14 Ego ſum paſtor bonus: & cognoſco
meas,& cognoſcunt me meæ.
* Matt. 15 * Sicut novit me Pater,& ego agnoſco Pa-
11.d.27. trem:& animam meam pono pro ovibus meis.
Luc.
10.d.22. 16 Et alias oves habeo,quæ non ſunt ex hoc
ovili: & illas oportet me adducere, & vocem
meã audient,& fiet unum ovile,& unus paſtor.
D 17 Propterea me diligit Pater: * quia ego
* Iſa. pono animam meam, ut iterùm ſumam eam.
53.c.7. 18 Nemo tollit eam à me: ſed ego pono
eam à meipſo, & poteſtatem habeo ponendi
eam: & poteſtatem habeo iterum ſumendi
eam: Hoc mandatum accepi à Patre meo.
19 Diſſenſio iterùm facta eſt inter Judæos
propter ſermones hos.
20 Dicebant autem multi ex ipſis: Dæmo-
nium habet,& inſanit: quid eum auditis?
21 Alij dicebant: Hæc verba non ſunt dæ-
monium habentis: numquid dæmonium po-
teſt cæcorum oculos aperire?
* 1. Mac. 22 * Facta ſunt autem Encænia in Jeroſoly-
4.g.56. mis: & hiems erat.
59.
E 23 Et ambulabat Jeſus in templo, in porticu
Salomonis.
24 Circumdederunt ergo eum Judæi,& di-
cebant ei: Quouſque animam noſtram tollis?
ſi tu es Chriſtus, dic nobis palàm.
25 Reſpondit eis Jeſus: Loquor vobis &
non creditis: opera, quæ ego facio in nomine
Patris mei, hæc teſtimonium perhibent de me:
26 Sed vos non creditis, quia non eſtis ex
ovibus meis.
27 Oves meæ vocem meam audiunt:& ego
cognoſco eas,& ſequuntur me:
28 Et ego vitam æternam do eis: & non
peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſ-
quam de manu mea.
29 Pater meus quod dedit mihi, majus om- F
nibus eſt: & nemo poteſt rapere de manu Pa-
tris mei.
30 Ego & Pater unum ſumus.
31 Suſtulerunt ergo lapides Judæi, ut la-
pidarent eum.
32 Reſpondit eis Jeſus: Multa bona opera
oſtendi vobis ex Patre meo, propter quod eo-
rum opus me lapidatis?
33 Reſponderunt ei Judæi: De bono opere
non lapidamus te,ſed de blaſphemia: & quia
tu homo cùm ſis, facis teipſum Deum.
34 Reſpondit eis Jeſus: Nónne ſcriptum eſt
in lege veſtra: * quia Ego dixi, dij eſtis? * Pſ.
35 Si illos dixit deos,ad quos ſermo Dei fa- 81.b.6.
ctus eſt,& non poteſt ſolvi Scriptura:
36 Quem Pater ſanctificavit, & miſit in G
mundum, vos dicitis: Quia blaſphemas: quia
dixi, Filius Dei ſum?
37 Si non facio opera Patris mei,nolite cre-
dere mihi.
38 Si autem facio: & ſi mihi non vultis
credere, operibus credite, ut cognoſcatis, &
credatis quia Pater in me eſt,& ego in Patre.
39 Quærebant ergo eum apprehendere: &
exivit de manibus eorum.
40 Et abiit iterùm trans Jordanem, in eum
locum, ubi erat Joannes baptizans primùm:
& manſit illic.
41 Et multi venerunt ad eum, & dicebant:
Quia Joannes quidem ſignum fecit nullum.
42 Omnia autem quæcumque dicit Joannes
de hoc, vera erant. Et multi crediderũt in eum.

CAPUT XI.

Ieſus Lazarum quatuor diebus mortuum reſuſcitat, præfatus multa cum diſcipulis & cum Martha: quapropter dum propter hoc miraculum multi in Chriſtum crederent, Pontifices & Phariſæi inito conſilio ſtatuerunt eum occidere, Caipha pontifice prophetante oportere Ieſum mori, ne totus populus periret: Ieſus autem ſecedit in civitatem Ephrem.

1 ERat autem quidam languens Lazarus à A
Bethania, de caſtello Mariæ, & Marthæ
ſororis ejus.
2 (Maria autem erat,* quæ unxit Dominum * Matt.
unguento, & extérſit pedes ejus capillis ſuis: 26.a.7.
cujus frater Lazarus infirmabatur.) Luc.
3 Miſerunt ergo ſorores ejus ad eum di- 7.f.37.
centes: Domine, ecce quem amas infirmatur. Inf. 12. a.3.
4 Audiens autem Jeſus dixit eis: Infirmitas
hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, ut
glorificetur Filius Dei per eam.
5 Diligebat autem Jeſus Martham, & ſoro-
rem ejus Mariam, & Lazarum.
6 Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc
quidem manſit in eodem loco duobus diebus.
7 Deinde poſt hæc dixit diſcipulis ſuis: Ea-
mus in Judæam iterùm.
8 Dicunt ei diſcipuli: Rabbi, nunc quære-
bant te Judæi lapidare, & iterùm vadis illuc?
9 Reſpondit Jeſus: Nonne duodecim ſunt
horæ diei: Si quis ambulaverit in die, non of- B
fendit,

fendit, quia lucem hujus mundi videt:

10 Si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non eſt in eo.

11 Hæc ait, & poſt hæc dixit eis: Lazarus amicus noſter dormit: ſed vado ut à ſomno excitem eum.

12 Dixerunt ergo diſcipuli ejus: Domine, ſi dormit, ſalvus erit.

13 Dixerat autem Jeſus de morte ejus: illi autem putaverunt quia de dormitione ſomni diceret.

14 Tunc ergo Jeſus dixit eis manifeſtè: Lazarus mortuus eſt:

15 Et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi, ſed eamus ad eum.

16 Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiſcipulos: Eamus & nos, ut moriamur cum eo.

C 17 Venit itaque Jeſus: & invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem.

18 (Erat autem Bethania juxta Jeroſolymam quaſi ſtadiis quindecim.)

19 Multi autem ex Judæis venerant ad Martham & Mariam, ut conſolarentur eas de fratre ſuo.

20 Martha ergo ut audivit quia Jeſus venit, occurrit illi: Maria autem domi ſedebat.

21 Dixit ergo Martha ad Jeſum: Domine, ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus:

22 Sed & nunc ſcio, quia quæcumque poposceris à Deo, dabit tibi Deus.

23 Dicit illi Jeſus: Reſurget frater tuus.

24 Dicit ei Martha: Scio quia reſurget * in reſurrectione in noviſſimo die. * Luc. 14.c.14.

25 Dixit ei Jeſus: Ego ſum reſurrectio, & vita: * qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, vivet. Sup.5.e.29. * Sup. 6.e.40.

D 26 Et omnis, qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc?

27 Ait illi: Utique Domine, ego credidi, quia tu es Chriſtus filius Dei vivi, qui in hunc mundum veniſti.

28 Et cùm hæc dixiſſet, abiit, & vocavit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te.

29 Illa ut audivit, ſurgit citò, & venit ad eum:

30 Nondum enim venerat Jeſus in caſtellum: ſed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha.

31 Judæi ergo, qui erant cum ea in domo, & conſolabantur eam, cùm vidiſſent Mariam quia citò ſurrexit & exiit, ſecuti ſunt eam dicētes: Quia vadit ad monumentū, ut ploret ibi.

32 Maria ergo, cùm veniſſet ubi erat Jeſus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, & dicit ei: Domine, ſi fuiſſes hìc, non eſſet mortuus frater meus.

E 33 Jeſus ergo, ut vidit eam plorantem, & Judæos qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, & turbavit ſeipſum,

34 Et dixit: Ubi poſuiſtis eum? Dicunt ei: Domine, veni, & vide.

35 Et lacrymatus eſt Jeſus.

36 Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo amabat eum.

37 Quidam autem ex ipſis dixerunt: * Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere ut hic non moreretur? * Sup. 9.a.6.

38 Jeſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo venit ad monumentum, erat autem ſpelunca: & lapis ſuperpoſitus erat ei.

39 Ait Jeſus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha, ſoror ejus qui mortuus fuerat: Domine, jam fœtet, quatriduanus eſt enim.

40 Dicit ei Jeſus: Nónne dixi tibi, quoniam ſi credideris, videbis gloriam Dei.

41 Tulerunt ergo lapidem: Jeſus autem elevatis ſurſum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi quoniam audiſti me. F

42 Ego autem ſciebam quia ſemper me audis, ſed propter populum, qui circumſtat, dixi: ut credant quia tu me miſiſti.

43 Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamavit: Lazare veni foras.

44 Et ſtatim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis, & facies illius ſudario erat ligata. Dixit ei Jeſus: Solvite eum, & ſinite abire.

45 Multi ergo ex Judæis qui venerant ad Mariam & Martham, & viderant quæ fecit Jeſus, crediderunt in eum.

46 Quidam autem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit Jeſus.

47 Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?

48 Si dimittimus eum, ſic omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent noſtrum locum, & gentem.

49 * Unus autem ex ipſis Caiphas nomine cùm eſſet Pontifex anni illius, dixit eis: Vos neſcitis quidquam, * Inf. 18.c.14.

50 Nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.

51 Hoc autem à ſemetipſo non dixit: ſed cùm eſſet Pontifex anni illius, prophetavit, quòd Jeſus moriturus erat pro gente. G

52 Et non tantùm pro gente, ſed ut filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in unum.

53 Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.

54 Jeſus ergo jam non in palàm ambulabat apud Judæos, ſed abiit in regionem juxta deſertum, in civitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis.

55 Proximum autem erat Paſcha Judæorum: & aſcenderunt multi Jeroſolymam de regione ante Paſcha, ut ſanctificarent ſeipſos.

56 Quærebant ergo Jeſum: & colloquebantur ad invicem, in templo ſtantes: Quid putatis, quia non venit ad diem feſtum? Dederant autem Pontifices & Phariſæi mandatum, ut ſi quis cognoverit ubi ſit, indicet, ut apprehendant eum.

CAPUT

CAPUT XII.

Apud Martham & Lazarum receptus, unguento à Maria ungitur, murmurante Iuda fure: cogitarunt autem principes ſacerdotum etiam Lazarum occidere: Ieſus aſello vectus cum honore Ieruſalem ingreditur; & gentilibus eum videre cupientibus, dicit horam ſuæ clarificationis inſtare, ſed granum frumenti priùs mortificandum: vox Patris auditur de clarificando homine ſuo: princeps hujus mundi foras ejiciendus: de excæcatione Iudæorum prophetata ab Iſaia: in Chriſto honoratur aut ſpernitur Pater.

A 1 IEſus ergo ante ſex dies Paſchæ venit Be-
Matt. thaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus,
26.a.6. quem ſuſcitavit Ieſus.
Marc.
14.a.3. 2 Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Martha
miniſtrabat, Lazarus verò unus erat ex diſ-
cumbentibus cum eo.
3 Maria ergo accepit libram unguenti nardi
piſtici, pretioſi, & unxit pedes Ieſu, & extërſit
pedes ejus capillis ſuis: & domus impleta eſt
ex odore unguenti.
4 Dixit ergo unus ex diſcipulis ejus, Iudas
Iſcariotes, qui erat eum traditurus:
5 Quare hoc ungentum non væniit trecentis
denariis, & datum eſt egenis.
6 Dixit autem hoc, non quia de egenis per-
tinebat ad eum, ſed quia fur erat, loculos ha-
bens, ea quæ mittebantur, portabat.
B 7 Dixit ergo Ieſus: Sinite illam, ut in diem
ſepulturæ meæ ſervet illud.
8 Pauperes enim ſemper habetis vobiſcum:
me autem non ſemper habetis.
9 Cognovit ergo turba multa ex Iudæis
quia illic eſt: & venerunt, non propter Ieſum
tantùm, ſed ut Lazarum viderent, quem ſuſ-
citavit à mortuis.
10 Cogitaverunt autem principes ſacerdo-
tum, ut & Lazarum interficerent:
11 Quia multi propter illum abibant ex Iu-
dæis, & credebant in Ieſum.
12 In craſtinum autem turba multa, quæ
venerat ad diem feſtum, cùm audiſſent quia
venit Ieſus Ieroſolymam:
13 Acceperunt ramos palmarũ, & proceſſe-
runt obviam ei, & clamabãt: Hoſanna, benedi-
ctus, qui venit in nomine Domini, Rex Iſraël.
** Zac.* 14 * Et invenit Ieſus aſellum, & ſedit ſuper
9.b.9. eum, ſicut ſcriptum eſt:
Matt. 15 Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit
21.a.7. ſedens ſuper pullum aſinæ.
Marc.
11.a.7. 16 Hæc non cognoverunt diſcipuli ejus pri-
Luc.19. mùm: ſed quando glorificatus eſt Ieſus, tunc
f.35. C recordati ſunt quia hæc erant ſcripta de eo, &
hæc fecerunt ei.
17 Teſtimonium ergo perhibebat turba, quæ
erat cum eo, quando Lazarum vocavit de mo-
numento, & ſuſcitavit eum à mortuis.
18 Propterea & obviam venit ei turba: quia
audierunt eum feciſſe hoc ſignum.
19 Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos:
videtis quia nihil proficimus; ecce mundus to-
tus poſt eum abiit.
20 Erant autem quidam Gentiles, ex his qui
aſcenderant ut adorarent in die feſto.
21 Hi ergo acceſſerunt ad Philippum, qui
erat à Bethſaida Galilææ, & rogabant eum, di-
centes: Domine, volumus Ieſum videre.
22 Venit Philippus, & dicit Andreæ: An-
dreas rurſum & Philippus dixerunt Ieſu.
23 Ieſus autem reſpondit eis, dicens: Venit
hora ut clarificetur Filius hominis.
24 Amen, amen dico vobis, niſi granum fru- D
menti cadens in terram, mortuum fuerit;
25 Ipſum ſolum manet, ſi autem mortuum
fuerit, multum fructum affert.* Qui amat ani- ** Matt.*
mam ſuam, perdet eam: & qui odit animam *10.d.39.*
ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſto- *16.d.25.*
dit eam. *Marc.*
8.d.35.
26 Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & *Luc.9.c.*
ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit. Si quis *24.7.2.*
mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater *33.*
meus.
27 Nunc anima mea turbata eſt. Et quid di-
cam? Pater, ſalvifica me ex hac hora. Sed pro-
pterea veni in horam hanc.
28 Pater, clarifica nomen tuũ. Venit ergo vox
de cælo: Et clarificavi, & iterum clarificabo.
29 Turba ergo quæ ſtabat, & audierat, dice-
bat tonitruum eſſe factum. Alij dicebant: An-
gelus ei locutus eſt.
30 Reſpondit Ieſus, & dixit: Non propter
me hæc vox venit, ſed propter vos.
31 Nunc judicium eſt mundi: nunc princeps
hujus mundi ejicietur foras.
32 Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia E
traham ad meipſum.
33 Hoc autem dicebat, ſignificans qua
morte eſſet moriturus.
34 Reſpondit ei turba: Nos audivimus * ex ** Pſ.109*
lege, quia Chriſtus manet in æternum: & quo- *b.4.116.*
modo tu dicis, Oportet exaltari Filium homi- *a.2. Iſa.*
nis? Quis eſt iſte Filius hominis? *40 b.8.*
Ezec.37.
35 Dixit ergo eis Ieſus: Adhuc modicum, *8.25.*
lumen in vobis eſt. Ambulate dum lucem ha-
betis, ut non vos tenebræ comprehendant: &
qui ambulat in tenebris, neſcit quò vadat.
36 Dum lucem habetis, credite in lucem, ut
filij lucis ſitis. Hæc locutus eſt Ieſus, & abiit,
& abſcondit ſe ab eis.
37 Cùm autem tanta ſigna feciſſet coram
eis, non credebant in eum.
38 Ut ſermo Iſaiæ prophetæ impleretur,
quem dixit: * Domine, quis credidit auditui ** Iſa.*
noſtro? & brachium Domini cui revelatum eſt? *53.a.1.*
Rom.10.
39 Propterea non poterant credere, quia ite- *c.16.*
rùm dixit Iſaias: F
40 * Excæcavit oculos eorum & induravit ** Iſa.*
cor eorum: ut non videant oculis, & non intel- *6.c.9.*
Matt.
ligant corde, & convertantur, & ſanem eos. *13.b.14.*
41 Hæc dixit Iſaias, quando vidit gloriam *Marc.*
4.b.12.
ejus, & locutus eſt de eo. *Luc.8.b.*
42 Verumtamen & ex principibus multi *10. Act.*
crediderunt in eum: ſed propter Phariſæos non *28.f.26.*
confitebantur, ut è ſynagoga non ejicerentur. *Rom.11.*
b.8.
43 Dilexerunt enim gloriam hominum ma-
gis, quàm gloriam Dei.
44 Ieſus autem clamavit, & dixit: Qui credit
in me, non credit in me, ſed in eũ, qui miſit me.

45 Et

45 Et qui videt me, videt eum, qui miſit me.
G 46 Ego lux in mundum veni: ut omnis qui
credit in me, in tenebris non maneat.
46 Et ſi quis audierit verba mea, & non cu-
ſtodierit: ego non judico eum, non enim
veni ut judicem mundum, ſed ut ſalvificem
mundum.
Marc. 16. d. 16. 48 Qui ſpernit me, & non accipit verba
mea, habet qui judicet eum: * ſermo, quem lo-
cutus ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die.
49 Quia ego ex me ipſo non ſum locutus,
ſed qui miſit me Pater, ipſe mihi mandatum
dedit quid dicam, & quid loquar.
50 Et ſcio quia mandatum ejus vita æterna
eſt. Quæ ergo ego loquor, ſicut dixit mihi Pa-
ter, ſic loquor.

Caput XIII.

Ieſus à cœna linteo præcinctus, lavit pedes diſcipulorum, renuente primum Petro, exhortans ut idem invicem faciant: proditorem ſuum Ioanni indicat, quo poſt buccellam egreſſo; dicit ſe clarificatum: de novo mandato dilectionis: Petro trinam prædicit ſui abnegationem.

A 1 Ante diem feſtum Paſchæ, ſciens Jeſus
Matt. 26. a. 2. quia venit hora ejus ut tranſeat ex hoc
mundo ad Patrem: cùm dilexiſſet ſuos, qui
Marc. 14. a. 1. erant in mundo, in finem dilexit eos.
Luc 22. a. 1. 2 Et cœna facta, cùm diabolus jam miſiſſet
in cor, ut traderet eũ Judas Simonis Iſcariotæ.
3 Sciens quia omnia dedit ei Pater in ma-
nus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit:
4 Surgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua: &
cùm accepiſſet linteum, præcinxit ſe.
5 Deinde mittit aquam in pelvim, & cœpit
lavare pedes diſcipulorum, & extergere lin-
teo, quo erat præcinctus.
6 Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit
ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes?
7 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Quod ego fa-
cio, tu neſcis modò, ſcies autem poſtea.
8 Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in
æternum. Reſpondit ei Ieſus: Si non lavero te,
non habebis partem mecum.
9 Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tan-
tùm pedes meos, ſed & manus, & caput.
B 10 Dicit ei Jeſus: Qui lotus eſt, non indiget
niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus. Et vos
mundi eſtis, ſed non omnes.
11 Sciebat enim quiſnam eſſet qui traderet
eum: proptereà dixit: Non eſtis mundi omnes.
12 Poſtquam ergo lavit pedes eorum, & ac-
cepit veſtimenta ſua: cùm recubuiſſet iterùm
dixit eis: Scitis quid fecerim vobis?
13 Vos vocatis me Magiſter, & Domine:
& benè dicitis: ſum etenim.
14 Si ergo ego lavi pedes veſtros, Dominus,
& Magiſter: & vos debetis alter alterius lava-
re pedes.
15 Exemplum enim dedi vobis, ut quemad-
* Matt. 10. c. 24. modum ego feci vobis, ita & vos faciatis.
Luc. 6. f. 40. 16 * Amen, amen dico vobis: Non eſt
Inf. 15. c. 20. ſervus major domino ſuo: neque Apoſto-
lus major eſt eo, qui miſit illum.
17 Si hæc ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea.

18 Non de omnibus vobis dico: ego ſcio
quos elegerim: ſed ut adimpleatur Scriptura:
* Qui manducat mecum panem, levabit con- * Pſ. 40. b. 10.
tra me calcaneum ſuum.
19 Amodo dico vobis, priuſquam fiat: ut cùm
factum fuerit, credatis quia ego ſum. C
20 * Amen, amen dico vobis. Qui accipit ſi * Matt. 10. d. 40.
quem miſero, me accipit: qui autem me acci- Luc. 10. e. 16.
pit, accipit eum qui me miſit.
21 Cùm hæc dixiſſet Jeſus, turbatus eſt ſpi-
ritu: & proteſtatus eſt, & dixit: * Amen, amen * Matt. 26. b. 21.
dico vobis: Quia unus ex vobis tradet me. Marc. 14. b. 18.
22 Aſpiciebant ergo ad invicem diſcipuli, Luc. 22. c. 21.
hæſitantes de quo diceret.
23 Erat ergo recumbens unus ex diſcipulis
ejus in ſinu Jeſu, quem diligebat Jeſus.
24 Innuit ergo huic Simon Petrus: & dixit
ei: Quis eſt, de quo dicit?
25 Itaque cùm recubuiſſet ille ſupra pectus
Jeſu, dicit ei: Domine quis eſt?
26 Reſpondit Jeſus: Ille eſt, cui ego intin-
ctum panem porrexero. Et cùm intinxiſſet pa-
nem, dedit Judæ Simonis Iſcariotæ.
27 Et poſt buccellam, introivit in eum ſata- D
nas. Et dixit ei Jeſus: Quod facis, fac citiùs.
28 Hoc autem nemo ſcivit diſcumbentium
ad quid dixerit ei.
29 Quidam enim putabant, quia loculos
habebat Judas, quòd dixiſſet ei Jeſus: Eme ea,
quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum: aut ege-
nis ut aliquid daret.
30 Cùm ergo accepiſſet ille buccellam, exi-
vit continuò. Erat autem nox.
31 Cùm ergo exiſſet, dixit Jeſus: Nunc clari-
ficatus eſt filius hominis: & Deus clarificatus
eſt in eo.
32 Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus
clarificabit eum in ſemetipſo: & continuò cla-
rificabit eum.
33 Filioli, adhuc modicum vobiſcum
ſum. * Quæretis me: & ſicut dixi Judæis: Quò * Sup. 7. e. 34.
ego vado, vos non poteſtis venire: & vobis
dico modò.
34 * Mandatum novum do vobis: Ut dili- * Lev. 19. d. 18.
gatis invicem, ſicut dilexi vos, ut & vos dili- Matt. 22. d. 39.
gatis invicem. Infr. 15. b. 12.
35 In hoc cognoſcent omnes quia diſci-
puli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad
invicem.
36 Dicit ei Simon Petrus: Domine, quò va-
dis? Reſpondit Jeſus: Quò ego vado, non potes
me modò ſequi: ſequêris autem poſteà.
37 Dicit ei Petrus: Quare non poſſum te
ſequi modò? * animam meam pro te ponam. * Matt. 26. c. 35.
38 Reſpondit ei Jeſus: Animam tuam pro Marc. 14. c. 29.
me pones? Amen, amen dico tibi: Non cantabit Luc. 22. d. 34.
gallus, donec ter me neges.

CAPUT XIV.

Conſolando diſcipulos ait multas in domo Patris eſſe manſiones, ſeque rurſum illos aſſumpturum: Thomæ dicit, ſe eſſe viam, veritatem & vitam: Philippo autem, Patrem in ſe videri; illóſque accepturos quidquid ſuo nomine petierint & ſe alium Paraclitum à Patre eis miſſurum: docet quis ipſum diligere dicendus ſit, & qualem pacem relinquat diſcipulis, qui de ipſius diſceſſu meritò gaudere deberent.

A 1 NOn turbetur cor veſtrum. Creditis in Deum, & in me credite.

2 In domo Patris mei manſiones multæ ſunt, ſi quo minùs dixiſſem vobis: Quia vado parare vobis locum.

3 Et ſi abiero, & præparavero vobis locum: iterùm venio, & accipiam vos ad me ipſum, ut ubi ſum ego, & vos ſitis.

4 Et quo ego vado, ſcitis, & viam ſcitis.

5 Dicit ei Thomas: Domine, neſcimus quò vadis: & quomodo poſſumus viam ſcire?

6 Dicit ei Jeſus: Ego ſum via, & veritas, & vita, nemo venit ad Patrem, niſi per me.

7 Si cognoviſſetis me, & Patrem meum utique cognoviſſetis: & amodò cognoſcetis eum, & vidiſtis eum.

8 Dicit ei Philippus: Domine, oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis.

9 Dicit ei Jeſus: Tanto tempore vobiſcum ſum: & non cognoviſtis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis: Oſtende nobis Patrem?

10 Non creditis, quia ego in Patre, & Pater
B in me eſt? Verba, quæ ego loquor vobis, à me ipſo non loquor. Pater autem in me manens, ipſe facit opera.

11 Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt?

12 Alioquin propter opera ipſa credite. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora horum faciet: quia ego ad Patrem vado.

13 * Et quodcũque petieritis Patrẽ in nomine meo, hoc faciã: ut glorificetur Pater in Filio.

14 Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.

** Matt. 7.b.7. 21 b.22. Marc. 11.c.24. Infr. 16. e.23.*

15 Si diligitis me, mandata mea ſervate.

16 Et ego rogabo Patrem, & alium Paraclitũ dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternũ,

17 Spiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum, vos autem cognoſcetis eum; quia apud vos manebit, & in vobis erit.

C 18 Non relinquã vos orphanos: veniã ad vos.

19 Adhuc modicum: & mundus me jam non videt. Vos autem videtis me: quia ego vivo, & vos vivetis.

20 In illo die vos cognoſcetis, quia ego ſum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.

21 Qui habet mandata mea, & ſervat ea: ille eſt qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum.

22 Dicit ei Judas, non ille Iſcariotes: Domine, quid factum eſt, quia manifeſtaturus es nobis teipſum, & non mundo?

23 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus:

24 Qui non diligit me, ſermones meos non D
ſervat. Et ſermonem quem audiſtis, non eſt meus: ſed ejus, qui miſit me, Patris.

25 Hæc locutus ſum vobis, apud vos manens.

26 Paraclitus autem Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.

27 pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor veſtrum, neque formidet.

28 Audiſtis quia ego dixi vobis: Vado, & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem: quia Pater major me eſt.

29 Et nunc dixi vobis priùs quàm fiat: ut cùm factum fuerit, credatis,

30 Jam non multa loquar vobiſcum, venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam.

31 Sed ut cognoſcat mundus quia diligo Patrem, & * ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio. Surgite, eamus hinc.

** Act. 1. c.23.*

CAPUT XV.

Chriſtus vitis, Pater agricola, diſcipuli verò palmites: præceptum Chriſti de mutua dilectione frequenter iteratum: Apoſtoli amici Chriſti, quibus ſecreta ſua communicavit, & elegit eos ut fructum perpetuum afferrent; quos roborat adverſus mundi odium ac perſecutiones: dicens Judæos excuſationem non habere de peccato ſuo.

1 EGo ſum vitis vera: & Pater meus agricola eſt.

2 Omnem palmitem in me non ferentem A
fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.

3 * Jam vos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis.

** Sup. 11 b.10.*

4 Manete in me: & ego in vobis. Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite: ſic nec vos, niſi in me manſeritis.

5 Ego ſum vitis: vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia ſine me nihil poteſtis facere.

6 Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.

7 Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint: quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis.

8 In hoc clarificatus eſt Pater meus, ut fru- B
ctum plurimum afferatis, & efficiamini mei diſcipuli.

9 Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.

10 Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea, ſicut & ego Patris mei præcepta ſervavi, & maneo in ejus dilectione.

11 Hæc

Digitized by Google

11 Hæc locutus ſum vobis,ut gaudium meũ
in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur.
* Sup. 12 * Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis
11.a.14 Eph.5. invicem, ſicut dilexi vos.
a.2. 13 Majorem hac dilectionem nemo habet,
1.Theſ. ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.
4.b.9. 14 Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego
præcipio vobis.
15 Jam non dicam vos ſervos: quia ſervus
neſcit quid faciat dominus ejus. Vos autem di-
xi amicos: quia omnia quæcumque audivi à
Patre meo,nota feci vobis.
C 16 Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos,
* Matt. & poſui vos * ut eatis, & fructum afferatis,&
28.d.19. fructus veſter maneat:ut quodcumque petie-
ritis Patrem in nomine meo,det vobis.
*1.Ioan. 17 * Hæc mando vobis,ut diligatis invicẽ.
3.a.11. 4.b.7. 18 Si mundus vos odit,ſcitote quia me prio
rem vobis odio habuit.
19 Si de mundo fuiſſetis, mundus quod
ſuum erat diligeret: quia verò de mundo non
eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea
odit vos mundus.
20 Mementote ſermonis mei,quem ego di-
* Sup. xi vobis: * Non eſt ſervus major domino ſuo.
13.b.16. Si me perſecuti ſunt,* & vos perſequentur: ſi
Matt. ſermonem meum ſervaverunt, & veſtrum ſer-
10.c.24. vabunt.
* Matt. 24.a.9. 21 Sed hæc omnia facient vobis propter no-
D men meum: quia neſciunt eum, qui miſit me.
22 Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis,
peccatum non haberent: nunc autem excuſa-
tionem non habent de peccato ſuo.
23 Qui me odit:& Patrem meum odit.
24 Si opera nõ feciſſem in eis,quæ nemo alius
fecit,peccatum non haberent: nunc autem &
viderunt, & oderunt & me, & Patrem meum.
25 Sed ut adimpleatur ſermo, qui in lege
eorum ſcriptus eſt:* Quia odio habuerunt me
gratis.
* Pſ.24. 26 * Cùm autem venerit Paraclitus, quem
d.19. ego mittam vobis à Patre, ſpiritum veritatis,
* Luc. qui à Patre procedit, ille teſtimonium perhi-
24 g.49. bebit de me:
27 Et vos teſtimonium perhibebitis, quia
ab initio mecum eſtis.

CAPUT XVI.

Diſcipulis prædicit futuras perſecutiones, & quòd eis expediat ut ipſe vadat, quò veniat Paraclitus qui mundum arguat, ipſóſque doceat, & Chriſtum clarificet: declarat quod dixerat, modicum & jam non videbitis me, *&c. addens ſimilitudinem de muliere pariente: hortatur ut à Patre petant ipſius nomine; prædicitque ipſorum fugam.*

A 1 HÆc locutus ſum vobis, ut non ſcanda-
lizemini.
2 Abſque ſynagogis facient vos:ſed venit
hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur
obſequium ſe præſtare Deo.
3 Et hæc facient vobis, quia non noverunt
Patrem,neque me.
4 Sed hæc locutus ſum vobis:ut cùm venerit
hora eorũ,reminiſcamini quia ego dixi vobis.
5 Hæc autem vobis ab initio,non dixi, quia
vobiſcum eram:& nunc vado ad eum,qui mi-
ſit me; & nemo ex vobis interrogat me, Quò
vadis?
6 Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia
implevit cor veſtrum.
7 Sed ego veritatem dico vobis:expedit vo-
bis ut ego vadam:ſi enim non abiero, Paracli-
tus non veniet ad vos:ſi autem abiero, mittam
eum ad vos.
8 Et cùm venerit ille, arguet mundum de
peccato, & de juſtitia, & de judicio.
9 De peccato quidem,quia non crediderunt
in me:
10 De juſtitia verò,quia ad Patrem vado,&
jam non videbitis me:
11 De judicio autem, quia princeps hujus
mundi jam judicatus eſt.
12 Adhuc multa habeo vobis dicere: ſed B
non poteſtis portare modò.
13 Cùm autem venerit ille Spiritus verita-
tis, docebit vos omnem veritatem, non enim
loquetur à ſemetipſo: ſed quæcumque audiet
loquetur, & quæ ventura ſunt annuntiabit
vobis.
14 Ille me clarificabit:quia de meo accipiet,
& annuntiabit vobis.
15 Omnia quæcumque habet Pater, mea
ſunt. Propterea dixi:quia de meo accipiet, &
annuntiabit vobis,
16 Modicum, & jam non videbitis me: &
iterùm modicum, & videbitis me: quia vado
ad Patrem.
17 Dixerunt ergo ex diſcipulis ejus ad in-
vicem:Quid eſt hoc, quod dicit nobis: Modi-
cum,& non videbitis me:& iterùm modicum,
& videbitis me,& quia vado ad Patrem?
18 Dicebant ergo:Quid eſt hoc,quod dicit,
Modicum?neſcimus quid loquitur.
19 Cognovit autem Jeſus, quia volebant C
eum interrogare,& dixit eis: De hoc quæritis
inter vos, quia dixi, Modicum,& non videbi-
tis me:& iterùm modicum, & videbitis me.
20 Amen amen dico vobis:quia plorabitis,
& flebitis vos,mundus autem gaudebit: vos
autem contriſtabimini,ſed triſtitia veſtra ver-
tetur in gaudium.
21 Mulier cùm parit,triſtitiam habet, quia
venit hora ejus:cùm autem pepererit puerum,
jam non meminit preſſuræ propter gaudium,
quia natus eſt homo in mundum.
22 Et vos igitur nunc quidem triſtitiam ha-
betis, iterùm autem videbo vos, & gaudebit
cor veſtrum:& gaudium veſtrum nemo tollet à
vobis.
23 Et in illo die me non rogabitis quid- * Matt.
quam.* Amen,amen dico vobis: ſi quid petie- 7.a.7.
ritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. 21.b.22.
24 Uſque modò non petiſtis quidquam in Marc. 11.c.24.
nomine meo:Petite,& accipietis, ut gaudium Luc. 11.
veſtrum ſit plenum. b.9. Sup.
25 Hæc in proverbiis locutus ſum vobis.Ve- 14.b.13. Iac. 1.a.5.
nit hora, cùm jam non in proverbiis loquar
vobis,ſed palàm de Patre annuntiabo vobis. D

26 In illo die in nomine meo petetis: & non
dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis:
27 Ipſe enim Pater amat vos, quia vos me
amaſtis, & credidiſtis quia ego à Deo exivi.
28 Exivi à Patre, & veni in mundum: ite-
rùm relinquo mundum, & vado ad Patrem.
29 Dicunt ei diſcipuli ejus: Ecce nunc pa-
làm loqueris, & proverbium nullum dicis.
30 Nunc ſcimus quia ſcis omnia, & non
opus eſt tibi ut quis te interroget: in hoc cre-
dimus quia à Deo exiſti.
31 Reſpondit eis Jeſus: Modò creditis?
* Matt. 26.c.31 Marc 14.c.27 32 * Ecce venit hora, & jam venit, ut diſper-
gamini unuſquiſque in propria, & me ſolum
relinquatis: & non ſum ſolus, quia Pater me-
cum eſt.
33 Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem
habeatis. In mundo preſſuram habebitis: ſed
confidite, ego vici mundum.

Caput XVII.

Oratio Chriſti ad Patrem pro utriuſque clarificatione, pro diſcipulis, & iis qui per illos in ipſum eſſent credituri, ut ſerventur à malo, & omnes ſint unum, mundúſque cognoſcat ipſum fuiſſe à Patre miſſum.

A 1 HÆc locutus eſt Jeſus: & ſublevatis oculis
in cælum, dixit: Pater venit hora, clarifi-
ca filium tuum, ut filius tuus clarificet te.
* Matt. 28.d.18. 2 * Sicut dediſti ei poteſtatem omnis car-
nis, ut omne, quod dediſti ei, det eis vitam
æternam.
3 Hæc eſt autem vita æterna: Ut cognoſcant
te, ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum
Chriſtum.
4 Ego te clarificavi ſuper terram: opus con-
ſummavi, quod dediſti mihi ut faciam:
5 Et nunc clarifica me tu Pater apud temet-
ipſum, claritate, quam habui priùs, quàm
mundus eſſet, apud te.
6 Manifeſtavi nomen tuum hominibus, quos
dediſti mihi de mundo: tui erant, & mihi eos
dediſti: & ſermonem tuum ſervaverunt.
7 Nunc cognoverunt, quia omnia quæ de-
diſti mihi, abs te ſunt:
8 Quia verba, quæ dediſti mihi, dedi eis: &
ipſi acceperunt, & cognoverunt verè quia à te
B exivi, & crediderunt quia tu me miſiſti:
9 Ego pro eis rogo: Non pro mundo rogo,
ſed pro his, quos dediſti mihi: quia tui ſunt:
10 Et mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt:
& clarificatus ſum in eis.
11 Et jam non ſum in mundo, & hi in mundo
ſunt, & ego ad te venio. Pater ſancte, ſerva eos
in nomine tuo, quos dediſti mihi: ut ſint unum,
ſicut & nos.
* Inf. 18.b.9. 12 Cùm eſſem cum eis: ego ſervabam eos
in nomine tuo. * Quos dediſti mihi: cuſtodi-
* Pſ. 108.a.8. vi: & nemo ex eis periit, niſi filius perditionis,
* ut Scriptura impleatur.
C 13 Nunc autem ad te venio: & hæc loquor
in mundo, ut habeant gaudium meum imple-
tum in ſemetipſis.
14 Ego dedi eis ſermonem tuum, & mun-
dus eos odio habuit, quia non ſunt de mundo,
ſicut & ego non ſum de mundo.
15 Non rogo ut tollas eos de mundo, ſed
ut ſerves eos à malo.
16 De mundo non ſunt, ſicut & ego non
ſum de mundo.
17 Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus ve-
ritas eſt.
18 Sicut tu me miſiſti in mundum, & ego
miſi eos in mundum.
19 Et pro eis ego ſanctifico meipſum: ut
ſint & ipſi ſanctificati in veritate.
20 Non pro eis autẽ rogo tantùm, ſed & pro
eis, qui credituri ſunt per verbum eorũ in me:
21 Ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me,
& ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint: ut
credat mundus, quia tu me miſiſti.
22 Et ego claritatem, quã dediſti mihi, dedi D
eis: ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus.
23 Ego in eis, & tu in me: ut ſint conſũmati
in unum: & cognoſcat mundus quia tu me
miſiſti, & dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti.
24 Pater, quos dediſti mihi, volo ut ubi ſum
ego & illi ſint mecum: ut videant claritatem
meam, quam dediſti mihi: quia dilexiſti me an-
te conſtitutionem mundi.
25 Pater juſte, mundus te non cognovit:
ego autem te cognovi: & hi cognoverunt,
quia tu me miſiſti.
26 Et notum feci eis nomen tuum, & no-
tum faciam: ut dilectio, qua dilexiſti me, in
ipſis ſit, & ego in ipſis.

Caput XVIII.

Jeſus à Judæis capitur, illis primùm ad ipſius verbum in terram cadentibus: ad Annam & Caipham ducitur: reſpondens interroganti Pontifici alapa cæditur: ter à Petro negatur: ductus in prætorium, dicit Pilato ſuum regnum non eſſe de hoc mundo: Judæi Jeſum mori cupiunt, ſoluto Barabba.

1 HÆc cùm dixiſſet Jeſus, egreſſus eſt cum A
diſcipulis ſuis trans Torrentem Cedron, 2. Reg. 15.e.23.
ubi erat hortus, in quem introivit ipſe, & diſ- Matt.
cipuli ejus. 26.d.36.
2 Sciebat autem & Judas qui tradebat eum, Marc. 14.d.32.
locum: quia frequenter Jeſus convenerat illuc Luc 22.
cum diſcipulis ſuis. d.39.
3 * Judas ergo cùm accepiſſet cohortem, & Luc 22. d.39
à Pontificibus & Phariſæis miniſtros, venit * Matt.
illuc cum laternis & facibus, & armis. 26.e.47.
4 Jeſus itaque ſciens omnia, quæ ventura Marc. 14.
erant ſuper eum, proceſſit, & dixit eis: Quem e.43. Luc. 22.
quæritis? e.47.
5 Reſponderunt ei: Jeſum Nazarenum. Di- B
cit eis Jeſus: Ego ſum. Stabat autem & Judas,
qui tradebat eum, cum ipſis.
6 Ut ergo dixit eis: Ego ſum: abierunt re-
troſùm, & ceciderunt in terram.
7 Iterùm ergo interrogavit eos: Quem quæ-
ritis? Illi autem dixerunt? Jeſum Nazarenum.
8 Reſpondit Jeſus: Dixi vobis quia ego
ſum: ergo me quæritis, ſinite hos abire.
9 Ut impleretur ſermo, quem dixit: * Quia * Sup. 17.b.12.
quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quem-
quam.
10 Simon ergo Petrus habens gladium
eduxit eum: & percuſſit pontificis ſervum:
&

& abſcidit auriculam ejus dexteram: Erat autem nomen ſervo Malchus.

11 Dixit ergo Jeſus Petro: Mitte gladium
C tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?

12 Cohors ergo, & tribunus, & miniſtri Judæorum comprehenderunt Jeſum, & ligaverunt eum:

* Luc. 3.a.2. 13 Et adduxerunt eum ad * Annam primùm, erat enim ſocer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.

* Sup. 11.f.49. 14 Erat autem Caiphas, * qui conſilium dederat Judæis: Quia expedit, unum hominem mori pro populo.

15 Sequebatur autem Jeſum Simon Petrus, & alius diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat notus pontifici, & introivit cum Jeſu in atrium pontificis.

* Matt. 26.c.58. Marc. 14.f.54. Luc. 22.f.55. 16 Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. * Exivit ergo diſcipulus alius, qui erat notus pontifici, & dixit oſtiariæ, & introduxit Petrū.

17 Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria: Numquid & tu ex diſcipulis es hominis iſtius? Di-
D cit ille: Non ſum:

18 Stabant autem ſervi & miniſtri ad prunas, quia frigus erat, & calefaciebāt ſe: erat autem cum eis & Petrus ſtans, & calefaciens ſe.

19 Pontifex ergo interrogavit Jeſum de diſcipulis ſuis, & de doctrina ejus.

20 Reſpondit ei Jeſus: Ego palàm locutus ſum mundo: ego ſemper docui in ſynagoga, & in templo, quò omnes Judæi conveniunt: & in occulto locutus ſum nihil.

21 Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt quid locutus ſim ipſis: ecce hi ſciunt quæ dixerim ego.

22 Hæc autem cùm dixiſſet, unus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam Jeſu, dicens: Sic reſpondes pontifici?

23 Reſpondit ei Jeſus: Si malè locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi autem benè, quid me cædis?

* Matt. 26.f.57 Marc. 14.f.53 Luc. 22.f.54. 24 * Et miſit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem.

25 Erat autem Simon Petrus ſtans, & calefaciens ſe. * Dixerunt ergo ei, Numquid &
E tu ex diſcipulis ejus es? Negavit ille, & dixit: non ſum.

* Matt. 26.g.69. Marc. 14.g.67. Luc. 22.f.56. 26 Dicit ei unus ex ſervis pontificis, cognatus ejus, cujus abſcidit Petrus auriculam: Nónne ego te vidi in horto cum illo?

27 Iterùm ergo negavit Petrus: & ſtatim gallus cantavit.

* Matt. 27.a.2. Marc. 15.a.1. Luc. 23.a.1. * Act. 10.d.28. 11.a.3. 28 * Adducunt ergo Jeſum à Caipha in prætorium. Erat autem manè: & ipſi non introierunt in prætorium, * ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha.

29 Exivit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit: Quam accuſationem affertis adverſus hominem hunc?

F 30 Reſponderunt, & dixerunt ei: Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eū.

31 Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, & ſecundùm legem veſtram judicate eum. Dixerunt ergo ei Judæi: Nobis non licet interficere quemquam.

32 * Ut ſermo Jeſu impleretur, quem dixit, ſignificans qua morte eſſet moriturus.

33 * Introivit ergo iterùm in prætorium Pilatus, & vocavit Jeſum, & dixit ei: Tu es rex Judæorum? * Matt. 20.c.19. * Matt. 27.b.11. Marc. 15.a.2. Luc. 23.a.3.

34 Reſpondit Jeſus: A temetipſo hoc dicis, an alij dixerunt tibi de me?

35 Reſpondit Pilatus: Numquid ego Judæus ſum? Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi: quid feciſti? G

36 Reſpondit Jeſus: Regnum meum non eſt de hoc mundo, ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum, miniſtri mei utique decertarent ut non traderer Judæis: nunc autem regnum meum non eſt hinc.

37 Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Reſpondit Jeſus: Tu dicis quia rex ſum ego. Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati: omnis qui eſt ex veritate, audit vocem meam.

38 Dicit ei Pilatus: Quid eſt veritas? Et cùm hoc dixiſſet, iterùm exivit ad Judæos, & dicit eis, Ego nullam invenio in eo cauſam.

39 * Eſt autem conſuetudo vobis ut unum dimittam vobis in Paſcha: vultis ergo dimittam vobis regem Judæorum? * Matt. 27.b.15. Marc. 15.a.6. Luc. 23.c.17.

40 Clamaverunt ergo rurſum omnes, dicentes: Non hunc, ſed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

CAPUT XIX.

A Pilato flagellatus, variiſque modis afflictus, & ſpinis coronatus, ad mortem depoſcitur: rurſumque à Pilato examinatus, oſtendit illum deſuper tantùm habere in ipſum poteſtatem: Pilatus meticuloſus, Jeſum, quem regem dicit Judæorum morti adjudicat: Jeſus bajulans ſibi crucem, inter latrones crucifigitur; poſito à Pilato ſupra crucem titulo diviſiſque à militibus veſtimentis, & ſorte de tunica miſſa: ſuam matri Joannem, matrémque Joanni commendat; & ſitiens aceto potatur, conſummatiſque omnibus tradit ſpiritum: fractis latronum cruribus ex aperto Chriſti latere ſanguis, & aqua profluxit; cujus corpus myrrha & aloe conditum ſepelitur.

1 TUnc ergo apprehendit Pilatus Jeſum, & flagellavit. A

2 Et milites plectentes coronam de ſpinis, impoſuerunt capiti ejus: & veſte purpurea circumdederunt eum. Matt. 27.e.27. Marc. 15.b.16.

3 Et veniebant ad eum, & dicebant: Ave rex Judæorum: & dabant ei alapas.

4 Exivit ergo iterùm Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras ut cognoſcatis, quia nullam invenio in eo cauſam.

5 (Exivit ergo Jeſus portans coronam ſpineam, & purpureum veſtimentum.) Et dicit eis: Ecce homo.

6 Cùm ergo vidiſſent eum pontifices, & miniſtri, clamabant dicentes. Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus. Accipite eū vos, & crucifigite: ego enim non invenio in eo cauſam.

7 Reſponderunt ei Judæi: Nos legem habemus, & ſecundùm legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit. B

Digitized by Google

8 Cùm ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonem, magis timuit.

9 Et ingreſſus eſt prætorium iterùm: & dixit ad Jeſum: Unde es tu? Jeſus autem reſponſum non dedit ei.

10 Dicit ergo ei Pilatus: mihi non loqueris? neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatem habeo dimittere te?

11 Reſpondit Jeſus: Non haberes poteſtatem adverſum me ullam, niſi tibi datum eſſet deſuper. Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.

12 Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Judæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris; omnis enim, qui ſe regem facit, contradicit Cæſari.

C

13 Pilatus autem cùm audiſſet hos ſermones adduxit foras Jeſum: & ſedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraïce autem Gabbatha.

14 Erat autem Paraſceve Paſchæ, hora quaſi ſexta, & dicit Judæis: Ecce rex veſter.

15 Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem veſtrum crucifigam? Reſponderunt Pontifices: Non habemus Regem, niſi Cæſarem.

16 Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Suſceperunt autem Jeſum, & eduxerunt.

17 * Et bajulans ſibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum, Hebraïcè autem Golgotha:

* Matt. 27.d.33. Marc. 15 b.22. Luc. 23. e 33.

18 Ubi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos, hinc & hinc, medium autem Jeſum.

D

19 Scripſit autem & titulum Pilatus: & poſuit ſuper crucem. Erat autem ſcriptum: Jeſus Nazarenus, Rex Judæorum.

20 Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt: quia propè civitatem erat locus ubi crucifixus eſt Jeſus. Et erat ſcriptum Hebraïcè, Græcè, & Latinè.

21 Dicebant ergo Pilato Pontifices Judæorum: Noli ſcribere, Rex Judæorum: ſed quia ipſe dixit: Rex ſum Judæorum.

22 Reſpondit Pilatus: Quod ſcripſi, ſcripſi.

23 Milites ergo, cùm crucifixiſſent eum, * acceperunt veſtimenta ejus, & fecerunt quatuor partes: unicuique militi partem, & tunicam: Erat autem tunica inconſutilis, deſuper contexta per totum.

* Matt. 27.d.35. Marc. 15 c.24. Luc. 23. e 34.

E

24 Dixerunt ergo ad invicem: Non ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa cujus ſit. Ut Scriptura impleretur, dicens: * Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi: & in veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc fecerunt.

* Pſ. 21. e.19.

25 Stabant autem juxta crucem Jeſu mater ejus, & ſoror matris ejus Maria Cleophæ & Maria Magdalene.

26 Cùm vidiſſet ergo Jeſus matrem & diſcipulum ſtantem, quem diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus.

27 Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſuam.

F

28 Poſteà ſciens Jeſus quia omnia conſummata ſunt, * ut conſummaretur Scriptura, dixit: Sitio.

* Pſ. 68. c. 22.

29 Vas ergo erat poſitum aceto plenum. Illi autem ſpongiam plenam aceto, hyſſopo circumponentes, obtulerunt ori ejus.

30 Cùm ergo accepiſſet Jeſus acetum, dixit: Conſummatum eſt. Et inclinato capite tradidit ſpiritum.

31 Judæi ergo, (quoniam paraſceve erat) ut non remanerent in cruce corpora ſabbato, (erat enim magnus dies ille ſabbati) rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura & tollerentur.

32 Venerunt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus eſt cum eo.

33 Ad Jeſum autem cùm veniſſent, ut viderũt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura:

34 Sed unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuò exivit ſanguis & aqua.

G

35 Et qui vidit, teſtimonium perhibuit: & verum eſt teſtimonium ejus. Et ille ſcit quia vera dicit: ut & vos credatis.

36 Facta ſunt enim hæc, ut Scriptura impleretur: * Os non comminuetis ex eo.

* Exod. 12.g.46. Num. 9 b.12.

37 Et iterùm alia Scriptura dicit: * Videbunt in quem transfixerunt.

* Zac. 12.c.10.

38 * Poſt hæc autem rogavit Pilatum Joſeph ab Arimathæa, (eò quòd eſſet diſcipulus Jeſu, occultus autem propter metum Judæorum) ut tolleret corpus Jeſu. Et permiſit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Jeſu.

39 Venit autem & Nicodemus, * qui venerat ad Jeſum nocte primùm ferens mixturam myrrhæ & aloës, quaſi libras centum.

* Matt. 27 g.57. Marc. 15 d 42. Luc. 23. g 50

40 Acceperunt ergo corpus Jeſu, & ligaverunt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt Judæis ſepelire.

* Sup. 3.a.2.

41 Erat autem in loco, ubi crucifixus eſt, hortus: & in horto monumentum novum, in quo nondum quiſquam poſitus erat.

42 Ibi ergo propter paraſceven Judæorum, quia juxta erat monumentum, poſuerunt Jeſum.

CAPUT XX.

Maria Magdalene prima venit ad monumentum, deinde Petrus & Ioannes: illa plorans ad monumentum videt Angelos, tandemque Jeſum agnoſcit: qui apparens Apoſtolis, pacem illis optat; & oſtenſis manibus ac latere, dat eis Spiritum ſanctum, ut peccata remittant ac retineant: rurſumque non credenti Thomæ apparens cum reliquis diſcipulis, corpus præbet palpandum, beatos dicens qui in ipſo non viderunt crediderunt: multa Chriſti ſigna non ſunt in hoc libro ſcripta.

A

1 Una autem ſabbati, Maria Magdalene venit manè, cùm adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum: & vidit lapidem ſublatum à monumento.

* Matt. 28.a.1. Marc 16 a.1. Luc. 24 a.1.

2 Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium diſcipulum, quem amabat Jeſus, & dicit illis: Tulerũt Dominum de monumento, & neſcimus ubi poſuerunt eum.

3 Exiit ergo Petrus & ille alius diſcipulus, & venerunt ad monumentum.

4 Curre

4 Currebant autem duo ſimul, & ille alius diſcipulus præcucurrit citiùs Petro, & venit primus ad monumentum.

5 Et cùm ſe inclinaſſet, vidit poſita linteamina, non tamen introivit.

B 6 Venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introivit in monumentum, & vidit linteamina poſita,

7 Et ſudarium, quod fuerat ſuper caput ejus, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim involutum in unum locum.

8 Tunc ergo introivit & ille diſcipulus, qui venerat primus ad monumentum: & vidit, & credidit:

9 Nondum enim ſciebant Scripturam, quia oportebat eum à mortuis reſurgere.

10 Abierunt ergo iterùm diſcipuli ad ſemetipſos.

C 11 * Maria autem ſtabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinavit ſe, & proſpexit in monumentum.

* Matt. 28.a.1. Marc. 16.a.5. Luc 24. a.4.

12 Et vidit duos angelos in albis, ſedentes unum ad caput, & unum ad pedes, ubi poſitum fuerat corpus Jeſu.

13 Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum; & neſcio ubi poſuerunt eum.

14 Hæc cùm dixiſſet, converſa eſt retrorſum, & vidit Jeſum ſtantem: & non ſciebat quia Jeſus eſt.

D 15 Dicit ei Jeſus: Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa exiſtimans quia hortulanus eſſet, dicit ei: Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi ubi poſuiſti eum: & ego eum tollam.

16 Dicit ei Jeſus: Maria. Converſa illa, dicit ei: Rabboni (quod dicitur Magiſter.)

E 17 Dicit ei Jeſus: Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum: vade autem ad fratres meos, & dic eis: Aſcendo ad Patrem meum & patrem veſtrum; Deum meum, & Deum veſtrum.

18 Venit Maria Magdalene annuntians diſcipulis: Quia vidi Dñm, & hæc dixit mihi.

19 * Cùm ergo ſerò eſſet die illo, una ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ, ubi erant diſcipuli congregati propter metum Judæorum: venit Jeſus & ſtetit in medio, & dixit eis: Pax vobis.

* Marc. 16.c.14. Luc. 24. e.36. 1 Cor. 15.a.5.

20 Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus, & latus. Gaviſi ſunt ergo diſcipuli viſo Dño.

21 Dixit ergo eis iterùm: Pax vobis: Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.

22 Hæc cùm dixiſſet inſufflavit: & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum.

F 23 * Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.

* Matt. 18.c.18.

24 Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Jeſus.

25 Dixerunt ergo ei alij diſcipuli: Vidimus Dñm. Ille autem dixit eis: Niſi videro in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam.

26 Et poſt dies octo, iterùm erant diſcipuli ejus intus; & Thomas cum eis. Venit Jeſus januis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit: Pax vobis.

27 Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum: & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. G

28 Reſpondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.

29 Dixit ei Jeſus: Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati qui non viderunt, & crediderunt.

30 * Multa quidem & alia ſigna fecit Jeſus in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc. *Inf. 21. d.25.

31 Hæc autem ſcripta ſunt, ut credatis, quia Jeſus eſt Chriſtus Filius Dei: & ut credentes, vitam habeatis in nomine ejus.

CAPUT XXI.

Piſcantibus diſcipulis comprehenſae facit Ieſus copioſam piſcium multitudinem: quo ſigno Petrus per Ioannem Dominum agnoſcens, mittit ſe in mare & facto prandio, de amore in Chriſtum ter interrogatus, accipit paſcendas ipſius oves & de futura paſſione ſua admonetur, fruſtrà de Ioannis morte curioſè ſcrutatus non omnia Chriſti facta ſcripta ſunt.

1 POſteà manifeſtavit ſe iterùm Jeſus diſcipulis ad mare Tiberiadis. Manifeſtavit autem ſic. A

2 Erant ſimul Simon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nathanaël, qui erat à Cana Galilææ, & filij Zebedæi, & alij ex diſcipulis ejus duo:

3 Dicit eis Simon Petrus: Vado piſcari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, & aſcenderunt in navim: & illa nocte nihil prendiderunt.

4 Manè autem facto ſtetit Jeſus in littore: non tamẽ cognoverũt diſcipuli quia Jeſus eſt.

5 Dixit ergo eis Jeſus: Pueri numquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei: Non.

6 Dicit eis: Mittite in dexteram navigij rete; & invenietis. Miſerunt ergo: & jam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium.

7 Dixit ergo diſcipulus ille, quem diligebat Jeſus, Petro: Dominus eſt. Simon Petrus cùm audiſſet quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare. B

8 Alij autem diſcipuli navigio venerunt, (non enim longè erant à terra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete piſcium.

9 Ut ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem.

10 Dicit eis Jeſus: Afferte de piſcibus, quos prendidiſtis nunc.

11 Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus centum quinquaginta tribus. Et cùm tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete.

12 Dicit eis Jeſus: Venite, prandete. Et nemo audebat diſcumbentium interrogare eum: C

Tu

Tu quis es? ſcientes, quia Dominus eſt.
13 Et venit Ieſus, & accipit panem, & dat
eis, & piſcem ſimiliter.
14 Hoc jam tertiò manifeſtatus eſt Jeſus
diſcipulis ſuis, cùm reſurrexiſſet à mortuis.
15 Cùm ergo prandiſſent, dicit Simoni Pe-
tro Jeſus: Simon Joannis diligis me plus his?
Dicit ei: Etiam Domine, tu ſcis quia amo te.
Dicit ei: paſce agnos meos.
16 Dicit ei iterùm: Simon Joannis, diligis
me: Ait illi: Etiam Domine, tu ſcis quia amo
te. Dicit ei: Paſce agnos meos.
17 Dicit ei tertiò: Simon Joannis, amas me?
Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò,
Amas me? & dixit ei: Dñe tu omnia noſti: tu
ſcis quia amo te. Dixit ei: Paſce oves meas.
* 2 Pet. 1.c.14. 18 * Amen amen dico tibi: cùm eſſes ju-
nior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas:
cùm autem ſenueris, extendes manus tuas, &
alius te cinget, & ducet quò tu non vis.
19 Hoc autem dixit, ſignificans qua morte
D
clarificaturus eſſet Deum. Et cùm hoc dixiſſet,
dicit ei: Sequere me.
20 Converſus Petrus vidit illum diſcipu-
lum, quem diligat Jeſus, ſequentem:* qui & * Sup. 13.e.25.
recubuit in cœna ſuper pectus ejus, & di-
xit: Domine, quis eſt qui tradet te?
21 Hunc ergo cùm vidiſſet Petrus, dixit
Jeſu: Domine, hic autem quid?
22 Dicit ei Jeſus: Sic eum volo manere do-
nec veniam, quid ad te? tu me ſequere.
23 Exiit ergo ſermo iſte inter fratres, quia
diſcipulus ille non moritur. Et non dixit ei
Jeſus: Non moritur; ſed: Sic eum volo ma-
nere donec veniam, quid ad te?
24 Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium
perhibet de his, & ſcripſit hæc: & ſcimus, quia
verum eſt teſtimonium ejus.
25 * Sunt autem & alia multa, quæ fecit Je- * Sup. 20.g.30.
ſus: quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum
arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcri-
bendi ſunt, libros.

ACTUS APOSTOLORUM.

CAPUT PRIMUM.

Ieſu promittens Apoſtolis Spiritum ſanctum, dicit non eſſe ipſorum ſcire ſecreta rerum futurarum tempora: & poſt ipſius in cælum aſcenſum dicitur ab Angelis ſimiliter venturus: nomina Apoſtolorum: oratio Petri de uno in locum Iudæ proditoris ſufficiendo; ubi præmiſſis precibus eligitur ſorte Mathias.

1 PRimum quidem ſermonem
feci de omnibus, ô Theophi-
le, quæ cœpit Jeſus facere, &
docere,
2 Uſque in diem, qua, præ-
cipiens Apoſtolis Spiritum
ſanctum, quos elegit, aſſum-
ptus eſt:
3 Quibus & præbuit ſeipſum vivum poſt
paſſionem ſuam in multis argumentis, per
dies quadraginta apparens eis, & loquens de
regno Dei.
4 Et conveſcens, * præcepit eis ab Jeroſo-
* Luc. 24.g.49. lymis ne diſcederent, ſed expectarent pro-
Joan.14.d.26. miſſionem Patris, * quam audiſtis (inquit)
per os meum:
* Matt. 3.b.11. Mar.1. 5 Quia Joannes quidem baptizavit aqua,
vos autem baptizamini Spiritu ſancto non
* 8.Luc. 3.d.16. poſt multos hos dies.
Joan.1.d.26 6 Igitur qui convenerant, interrogabant
eum dicentes: Domine, ſi in tempore hoc re-
B ſtitues regnum Iſraël?
7 Dixit autem eis: Non eſt veſtrum noſſe
tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in
ſua poteſtate:
* Inf. 2.a. 8 * Sed accipietis virtutem ſupervenientis
24.g.48. Spiritus ſancti in vos, & * eritis mihi teſtes in
Jeruſalem, & in omni Judæa, & Samaria, &
uſque ad ultimum terræ.
9 Et cùm hæc dixiſſet, videntibus illis,
elevatus eſt: & nubes ſuſcepit eum ab ocu-
lis eorum.
10 Cùmque intuerentur in cælum euntem
illum, ecce duo viri aſtiterunt juxta illos in ve-
ſtibus albis.
11 Qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid ſta-
tis aſpicientes in cælum? hic Jeſus, qui aſſum-
ptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet, quemad-
modum vidiſtis eum euntem in cælum.
12 Tunc reverſi ſunt Jeroſolymam, à monte
qui vocatur Oliveti, qui eſt juxta Jeruſalem,
ſabbati habens iter.
13 Et cùm introiſſent in cœnaculum, aſcen- C
derunt ubi manebant Petrus & Joannes, Jaco-
bus & Andreas, Philippus & Thomas, Bar-
tholomæus & Matthæus, Jacobus Alphæi, &
Simon Zelotes, & Judas Jacobi.
14 Hi omnes erant perſeverantes unanimi-
ter in oratione cum mulieribus, & Maria ma-
tre Jeſu, & fratribus ejus.
15 In diebus illis exurgens Petrus in medio
fratrum dixit (erat autem turba hominum ſi-
mul, ferè centum viginti.)
16 Viri fratres, oportet impleri Scripturam
* quam prædixit Spiritus ſanctus per os Da- * Pſ. 40.b.10.
vid de Juda, qui fuit dux eorum, qui compre- Ioan 13.
hendẽrunt Jeſum: b. 18.
17 Qui connumeratus erat in nobis, & ſor-
titus eſt ſortem miniſterij hujus.
18 * Et hic quidem poſſedit agrum de * Matt. 27.a.7.
mercede

mercede iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit medius: & diffuſa ſunt omnia viſcera ejus.
19 Et notum factum eſt omnibus habitantibus Jeruſalem, ita ut appellaretur ager ille, lingua eorũ, Haceldama, hoc eſt, ager ſãguinis.
D 20 Scriptum eſt enim in libro Pſalmorum:
* Pſ.68. c.26. * Fiat commoratio eorum deſerta, & non ſit qui inhabitet in ea: * & epiſcopatum ejus
* Pſ. 108.a.8. accipiat alter.
21 Oportet ergo ex his viris, qui nobiſcum ſunt congregati in omni tempore, quo intravit & exivit inter nos Dominus Jeſus,
22 Incipiens à baptiſmate Joannis uſque in diem qua aſſumptus eſt à nobis, teſtem reſurrectionis ejus nobiſcum fieri unum ex iſtis.
23 Et ſtatuerunt duos, Joſeph, qui vocabatur Barſabas, qui cognominatus eſt Juſtus, & Mathiam.
24 Et orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda noſti omnium, oſtende, quem elegeris ex his duobus unum,
25 Accipere locum miniſterij hujus, & apoſtolatus, de quo prævaricatus eſt Judas ut abiret in locum ſuum.
26 Et dederunt ſortes eis, & cecidit ſors ſuper Mathiam, & annumeratus eſt cum undecim Apoſtolis.

Caput II.

Effuſo ſuper diſcipulos Spiritu ſancto die Pentecoſtes, admirantur Judæi quod omnium loquuntur linguis: dicentes autem muſto plenos eſſe confutat Petrus, citata inter alia ſuæ concionis prophetia Joël, compunctique Judæi audita Petri concione, convertuntur ad Chriſtum tria circiter millia: ſimúlque perſeverant in doctrina Apoſtolorum, fractione panis & orationibus, habentes omnia communia.

R 1 ET cùm complerentur dies Pentecoſtes, erant omnes pariter in eodem loco:
2 Et factus eſt repentè de cælo ſonus, tamquam advenientis ſpiritus vehementis, & replevit totam domum ubi erant ſedentes.
3 Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tamquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorũ:
* Matt. 3.c.11. 4 * Et repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus
Marc 1. a.8. Luc. 3.d.16. ſanctus dabat eloqui illis.
Joan 7.f.39. 5 Erant autẽ in Jeruſalem habitantes Judæi, viri religioſi ex omni natione quę ſub cælo eſt.
Sup 1.a.8. Infr. 11.b.16. 19.a.6. 6 Facta autem hac voce, convenit multitudo, & mente confuſa eſt, quoniam audiebat unuſquiſque lingua ſua illos loquentes.
B 7 Stupebant autem omnes, & mirabantur, dicentes: Nónne ecce omnes iſti, qui loquuntur, Galilæi ſunt,
8 Et quomodo nos audivimus unuſquiſque linguam noſtram, in qua nati ſumus?
9 Parthi, & Medi, & Ælamitæ, & qui habitant Meſopotamiam, Judæam, & Cappadociam, Pontum, & Aſiam,
10 Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptum, & partes Libyæ, quæ eſt circa Cyrenen, & advenæ Romani,
11 Judæi quoque, & Proſelyti, Cretes, & Arabes: audivimus eos loquentes noſtris linguis magnalia Dei.

12 Stupebant autem omnes, & mirabantur, ad invicem dicentes: Quidnam vult hoc eſſe?
13 Alij autem irridentes dicebant: quia muſto pleni ſunt iſti.
14 Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem ſuam, & locutus eſt eis: Viri Judæi, & qui habitatis Jeruſalem univerſi, hoc vobis notum ſit, & auribus percipite verba mea.
15 Non enim, ſicut vos æſtimatis, hi ebrij ſunt, cùm ſit hora diei tertia:
16 Sed hoc eſt, quod dictum eſt per prophetam Joël:
17 * Et erit in noviſſimis diebus (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem: & prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ: & juvenes veſtri viſiones videbunt, & ſeniores veſtri ſomnia ſomniabunt. C * Iſa. 44.a.3. Joël 2.g. 28.
18 Et quidem ſuper ſervos meos, & ſuper ancillas meas, in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt:
19 Et dabo prodigia in cælo ſurſum, & ſigna in terra deorſum, ſanguinem, & ignem, & vaporem fumi.
20 Sol convertetur in tenebras, & luna in ſanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & manifeſtus.
21 * Et erit: omnis quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit. * Joël 2.g.32. Rom. 10.c.13.
22 Viri Iſraëlitæ, audite verba hæc: Jeſum Nazarenum, virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus, & prodigiis, & ſignis, quæ fecit Deus per illum in medio veſtri, ſicut & vos ſcitis.
23 Hunc definito conſilio & præſcientia Dei traditum, per manus iniquorum affligentes interemiſtis:
24 Quem Deus ſuſcitavit, ſolutis doloribus inferni, juxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo. D
25 David enim dicit in eum: * Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper: quoniam à dextris eſt mihi ne commovear: * Pſ. 15.b.8.
26 Propter hoc lætatum eſt cor meum, & exultavit lingua mea, inſuper & caro mea requieſcet in ſpe.
27 Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.
28 Notas mihi feciſti vias vitæ: & replebis me jucunditate cum facie tua.
29 Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, * quoniam defunctus eſt, & ſepultus: & ſepulchrum ejus eſt apud nos uſque in hodiernum diem. * 3 Reg. 2.b.10. E
30 Propheta igitur cùm eſſet, & ſciret quia jurejurando * juraſſet illi Deus de fructu lumbi ejus ſedere ſuper ſedem ejus: *Pſ.131. c.11.
31 Providens locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia * neque derelictus eſt in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem. * Pſ. 15.b.10 Infr. 13.e.35.
32 Hunc Jeſum reſuſcitavit Deus, cujus omnes nos teſtes ſumus.
33 Dextera igitur Dei exaltatus, & promiſſione

miſſione Spiritus ſancti accepta à Patre, effudit, hunc quem vos videtis, & auditis.

* Pſ. 109.a.1. 34 Non enim David aſcendit in cælum: dixit autem ipſe: * Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis.

35 Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.

36 Certiſſimè ſciat ergo omnis domus Iſraël, quia & Dominum eum, & Chriſtum fecit Deus, hunc Ieſum, quem vos crucifixiſtis.

F 37 His autem auditis, compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos: Quid faciemus, viri fratres?

38 Petrus verò ad illos: Pœnitentiam, inquit, agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrûm in nomine Jeſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum: & accipietis donum Spiritus ſancti.

39 Vobis enim eſt repromiſſio, & filiis veſtris, & omnibus qui longè ſunt, quoſcumque advocaverit Dominus Deus noſter.

40 Aliis etiam verbis plurimis teſtificatus eſt, & exhortabatur eos, dicens: Salvamini à generatione iſta prava.

41 Qui ergo receperunt ſermonem ejus, baptizati ſunt: & appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria millia.

42 Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.

G 43 Fiebat autem omni animæ timor: multa quoq; prodigia & ſigna per Apoſtolos in Jeruſalē fiebāt, & metus erat magnus in univerſis.

44 Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.

45 Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebāt, & dividebāt illa omnibus, prout cuique opus erat.

46 Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem ſumebant cibum cum exultatione, & ſimplicitate cordis,

47 Collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui ſalvi fierent quotidie in idipſum.

CAPUT III.

Petrus cum Ioanne claudum à matris utero ſanat, ac docet ipſos id fec ſſe per fidem nominis Chriſti quem oſtendit eſſe Meſſiam promiſſum per Moyſen & prophetas, ipſique Abraha.

A 1 PEtrus autem & Joannes aſcendebant in templum, ad horam orationis nonam.

2 Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris ſuæ, bajulabatur, quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Specioſa, ut peteret eleemoſynam ab introeuntibus in templum.

3 Is cùm vidiſſet Petrum & Joannem incipientes introire in templum, rogabat ut eleemoſynam acciperet.

4 Intuens autem in eum Petrus cum Joanne dixit: Reſpice in nos.

5 At ille intendebat in eos, ſperans ſe aliquid accepturum ab eis.

6 Petrus autem dixit: argentum & aurum non eſt mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Jeſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula.

7 Et apprehenſa manu ejus dextera allevavit eum, & protinus conſolidatæ ſunt baſes ejus & plantæ.

8 Et exiliens ſtetit, & ambulabat: & intravit cum illis in templum ambulans & exiliens, & laudans Deum.

9 Et vidit omnis populus eum ambulantem, & laudantem Deum.

10 Cognoſcebant autem illum, quòd ipſe erat, qui ad eleemoſynam ſedebat ad ſpecioſam portam templi: & impleti ſunt ſtupore, & extaſi, in eo quod contigerat illi. B

11 Cùm teneret autem Petrum & Joannem, cucurrit omnis populus ad eos, ad porticum quæ appellatur Salomonis, ſtupentes.

12 Videns autem Petrus, reſpondit ad populum: Viri Iſraëlitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quaſi noſtra virtute aut poteſtate fecerimus hunc ambulare?

13 Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob, Deus patrum noſtrorum, glorificavit Filium ſuum Jeſum, quem vos quidem tradidiſtis, & negaſtis ante faciem Pilati, judicante illo dimitti.

14 * Vos autem ſanctum & juſtum negaſtis, & petiſtis virum homicidam donari vobis: C Matt. 27.c.20 Marc. 15.b.11. Luc. 23.c.18. Ioan. 18.g.40.

15 Authorem verò vitæ interfeciſtis, quem Deus ſuſcitavit à mortuis, cujus nos teſtes ſumus.

16 Et in fide nominis ejus, hunc, quem vos vidiſtis, & noſtis, confirmavit nomine ejus: & fides, quæ per eum eſt, dedit integram ſanitatem iſtam in conſpectu omnium veſtrûm.

17 Et nunc fratres ſcio quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri.

18 Deus autem, quæ prænuntiavit per os omnium prophetarum, pati Chriſtum ſuum, ſic implevit.

19 Pœnitemini igitur, & convertimini, ut deleantur peccata veſtra:

20 Ut cùm venerint tempora refrigerij à conſpectu Domini, & miſerit eum, qui prædicatus eſt vobis, Jeſum Chriſtum.

21 Quem oportet quidem cælum ſuſcipere uſque in tempora reſtitutionis omnium, quæ locutus eſt Deus per os ſanctorum ſuorum à ſæculo prophetarum.

22 Moyſes quidem dixit: * Quoniam Prophetam ſuſcitabit vobis Dominus Deus veſter de fratribus veſtris, tamquam meipſum audietis juxta omnia quæcumque locutus fuerit vobis. D * Deut. 18.c.15.

23 Erit autem: omnis anima, quæ non audierit Prophetam illū, exterminabitur de plebe.

24 Et omnes prophetæ à Samuel, & deinceps, qui locuti sūt, annuntiaverunt dies iſtos.

25 Vos eſtis filij prophetarum, & teſtamenti, quod diſpoſuit Deus ad patres noſtros, dicens ad Abraham: * Et in ſemine tuo benedicentur omnes familiæ terræ. * Gen. 12.a.3.

26 Vobis primùm Deus ſuſcitans Filium
ſuum, miſit eum benedicentem vobis: ut con-
vertat ſe unuſquiſque à nequitia ſua.

CAPUT IV.

Apoſtoli poſt reclusionem in cuſtodia examinati de claudi curatione, oſtendunt in ſolo Chriſto lapide angulari eſſe ſalutem, nec principibus contra Dei juſſum obtemperant ceſſando à doctrina nominis Chriſti: dimiſſi vero, & orantes, accipiunt ſigna dati Spiritus ſancti: nullus ipſorum quidquam proprium habebat, ſed ſuis divendiτis faciebat pretium eſſe commune ſicut fecit Barnabas divendito agro ſuo.

A 1 LOquentibus autem illis ad populum,
ſupervenerunt ſacerdotes, & magiſtratus
templi, & Sadducæi,
2 Dolentes quòd docerent populum, & an-
nuntiarent in Jeſu reſurrectionem ex mortuis:
3 Et injecerunt in eos manus, & poſuerunt
eos in cuſtodiam in craſtinum: erat enim jam
veſpera.
4 Multi autem eorum, qui audierant ver-
bum, crediderunt: & factus eſt numerus vi-
rorum quinque millia.
5 Factum eſt autem in craſtinum, ut con-
gregarentur principes eorum, & ſeniores, &
Scribæ in Jeruſalem.
B 6 Et Annas princeps ſacerdotum, & Cai-
phas, & Joannes, & Alexander, & quotquot
erant de genere ſacerdotali.
7 Et ſtatuentes eos in medio, interrogabãt: In
qua virtute, aut in quo nomine feciſtis hoc vos?
8 Tunc repletus Spiritu ſancto Petrus, dixit
ad eos: Principes populi, & ſeniores audite:
9 Si nos hodie dijudicamur in benefacto
hominis infirmi, in quo iſte ſalvus factus eſt.
10 Notum ſit omnibus vobis, & omni ple-
bi Iſraël: quia in nomine Domini noſtri Jeſu
Chriſti Nazareni, quem vos crucifixiſtis,
quem Deus ſuſcitavit à mortuis, in hoc iſte
aſtat coram vobis ſanus.
*Pſ.117. d 22. Iſai.28. d.16. Matt. 21.d.42. Marc. 12.b 10 Luc.20. c 17. Rom. 9.g.33. 1.Pet. 2.b.7.
11 * Hic eſt lapis, qui reprobatus eſt à vo-
bis ædificãtibus, qui factus eſt in caput anguli:
12 Et non eſt in alio aliquo ſalus. Nec enim
aliud nomen eſt ſub cælo datum hominibus,
in quo oporteat nos ſalvos fieri.
13 Videntes autem Petri conſtantiam &
Joannis, comperto quòd homines eſſent ſine
litteris, & idiotæ, admirabantur, & cognoſce-
bant eos quoniam cum Jeſu fuerant:
14 Hominem quoque videntes ſtantem cum
C eis, qui curatus fuerat, nihil poterant contra-
dicere.
15 Juſſerunt autem eos foras extra conci-
lium ſecedere: & conferebant ad invicem,
16 Dicentes: Quid faciemus hominibus
iſtis? quoniam quidem notum ſignum factum
eſt per eos, omnibus habitantibus Jeruſalem:
manifeſtum eſt, & non poſſumus negare.
17 Sed ne ampliùs divulgetur in populum,
comminemur eis, ne ultrà loquantur in nomi-
ne hoc ulli hominum.
D 18 Et vocantes eos, denuntiaverunt ne omni-
no loquerentur, neque docerent in nomine
Jeſu.
19 Petrus verò & Joannes reſpondentes, di-
xerunt ad eos: Si juſtum eſt in conſpectu Dei
vos potiùs audire quàm Deum, judicate:
20 Non enim poſſumus quæ vidimus & au-
divimus non loqui.
21 At illi comminantes dimiſerunt eos: non
invenientes quomodo punirent eos, propter
populum quia omnes clarificabant id quod
factum fuerat in eo quod acciderat.
22 Annorum enim erat ampliùs quadra- E
ginta homo, in quo factum fuerat ſignum
iſtud ſanitatis.
23 Dimiſſi autem venerunt ad ſuos: & an-
nuntiaverunt eis, quanta ad eos principes ſa-
cerdotum & ſeniores dixiſſent.
24 Qui cùm audiſſent, unanimiter levave-
runt vocem ad Deum, & dixerunt: Domine,
tu es qui feciſti cælum, & terram, mare, &
omnia quæ in eis ſunt:
25 Qui Spiritu ſancto, per os patris noſtri
David, pueri tui, dixiſti: * Quare fremuerunt *Pſ.
Gentes, & populi meditati ſunt inania? 2.a.1.
26 Aſtiterunt reges terræ, & principes con-
venerunt in unum, adverſus Dominum, & ad-
verſus Chriſtum ejus:
27 Convenerunt enim verè in civitate iſta F
adverſus ſanctum puerum tuum Jeſum, quem
unxiſti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum Gen-
tibus, & populis Iſraël,
28 Facere quæ manus tua & conſilium tuum
decreverunt fieri.
29 Et nunc Domine reſpice in minas eo-
rum, & da ſervis tuis cum omni fiducia loqui
verbum tuum.
30 In eo quòd manum tuam extendas ad
ſanitates & ſigna & prodigia fieri per nomen
ſancti filij tui Ieſu.
31 Et cùm oraſſent, motus eſt locus, in quo
erant congregati: & repleti ſunt omnes Spi-
ritu ſancto, & loquebantur verbum Dei cum
fiducia.
32 Multitudinis autem credentium erat G
cor unum, & anima una: nec quiſquam eo-
rum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dice-
bat, ſed erant illis omnia communia.
33 Et virtute magna reddebant Apoſtoli
teſtimonium reſurrectionis Ieſu Chriſti Dñi
noſtri: & gratia magna erat in omnibus illis.
34 Neque enim quiſquam egens erat inter
illos. Quotquot enim poſſeſſores agrorum aut
domorum erant, vendentes afferebant pretia
eorum quæ vendebant,
35 Et ponebant ante pedes Apoſtolorum.
Dividebatur autem ſingulis prout cuique opus
erat.
36 Ioſeph autem, qui cognominatus eſt
Barnabas ab Apoſtolis quod eſt interpretatum
Filius conſolationis, Levites, Cyprius genere,
37 Cùm haberet agrum, vendidit eum, &
attulit pretium, & poſuit ante pedes Apoſto-
lorum.

Digitized by Google

CAPUT V.

Ananias & uxor ſua Saphira agro divendito pretii partem ſibi ſervant; quod tamen interrogante Petro factum eſſe negant: quam ob cauſam ad verbum Petri uxor poſt maritum ſubita morte percutitur: multa per Apoſtolos, & maximè per Petrum fiunt ſigna: ipſique in cuſtodia recluſi ab Angelo educuntur, & rurſum apprehenſi non conſentiunt ut à prædicatione nominis Chriſti ceſſent: Gamalielis autem conſilio cæſi dimittuntur, gaudentes quòd pro Chriſti nomine cædi meruiſſent, quem continuè annuntiant.

A 1 VIr autem quidam nomine Ananias, cum
Saphira uxore ſua, vendidit agrum.
2 Et fraudavit de pretio agri, conſcia uxore
ſua: & afferens partem quamdam, ad pedes
Apoſtolorum poſuit.
3 Dixit autem Petrus: Anania, cur tenta-
vit ſatanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſan-
cto, & fraudare de pretio agri?
4 Nonne manens tibi manebat, & venum-
datum in tua erat poteſtate? Quare poſuiſti
in corde tuo hanc rem; non es mentitus ho-
minibus, ſed Deo.
5 Audiens autem Ananias hæc verba, ceci-
dit & expiravit. Et factus eſt timor magnus
ſuper omnes qui audierunt.
6 Surgentes autem juvenes amoverunt eum,
& efferentes ſepelierunt.
B 7 Factum eſt autem quaſi horarum trium
ſpatium, & uxor ipſius, neſciens quod factum
fuerat, introivit.
8 Dixit autem ei Petrus: Dic mihi mulier,
ſi tanti agrum vendidiſtis? At illa dixit: Etiam
tanti.
9 Petrus autem ad eam: Quid utique con-
venit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce
pedes eorum, qui ſepelierunt virum tuum, ad
oſtium, & efferent te.
10 Confeſtim cecidit ante pedes ejus, &
expiravit. Intrantes autem juvenes, invenerunt
illam mortuam, & extulerunt, & ſepelierunt
ad virum ſuum.
11 Et factus eſt timor magnus in univerſa
Eccleſia, & in omnes qui audierunt hæc.
12 Per manus autem Apoſtolorum fiebant
ſigna & prodigia multa in plebe. Et erant una-
nimiter omnes in porticu Salomonis.
C 13 Ceterorum autem nemo audebat ſe con-
jungere illis: ſed magnificabat eos populus.
14 Magis autem augebatur credentium in
Domino multitudo virorum, ac mulierum,
15 Ita ut in plateas ejicerent infirmos, &
ponerent in lectulis ac grabatis, ut, veniente
Petro, ſaltem umbra illius obumbraret quem-
quam illorum, & liberarentur ab infirmitati-
bus ſuis.
16 Concurrebat autem & multitudo vici-
narum civitatum Jeruſalem, afferentes ægros,
vexatos à ſpiritibus immundis: qui curaban-
tur omnes.
17 Exurgens autem princeps ſacerdotum
& omnes qui cum illo erant (quæ eſt hæreſis
Sadducæorum) repleti ſunt zelo:
18 Et injecerunt manus in Apoſtolos, &
poſuerunt eos in cuſtodia publica.
19 Angelus autem Domini per noctem ape- D
riens januas carceris, & educens eos, dixit:
20 Ite, & ſtantes loquimini in templo plebi
omnia verba vitæ hujus.
21 Qui cùm audiſſent, intraverunt diluculò
in templum, & docebant. Adveniens autem
princeps ſacerdotum, & qui cum eo erant,
convocaverunt concilium, & omnes ſeniores
filiorum Iſraël: & miſerunt ad carcerem ut
adducerentur.
22 Cùm autem veniſſent miniſtri, & aperto
carcere non inveniſſent illos, reverſi nuntia-
verunt,
23 Dicentes: Carcerem quidem invenimus
clauſum cum omni diligentia, & cuſtodes
ſtantes ante januas: aperientes autem neminem
intus invenimus.
24 Ut autem audierunt hos ſermones ma- E
giſtratus templi, & principes ſacerdotum, am-
bigebant de illis quidnam fieret.
25 Adveniens autem quidam nuntiavit eis:
Quia ecce viri, quos poſuiſtis in carcerem,
ſunt in templo ſtantes, & docentes populum.
26 Tunc abiit magiſtratus cum miniſtris,
& adduxit illos ſine vi: timebant enim popu-
lum ne lapidarentur.
27 Et cùm adduxiſſent illos, ſtatuerunt in
concilio: & interrogavit eos princeps ſacer-
dotum,
28 Dicens: Præcipiendo præcepimus vobis
ne doceretis in nomine iſto: & ecce repleſtis
Jeruſalem doctrina veſtra: & vultis inducere
ſuper nos ſanguinem hominis illius.
29 Reſpondens autem Petrus, & Apoſtoli, F
dixerunt: Obedire oportet Deo magis, quàm
hominibus.
30 Deus patrum noſtrorum ſuſcitavit Jeſum,
quem vos interemiſtis, ſuſpendentes in ligno.
31 Hunc principem & ſalvatorem Deus
exaltavit dextera ſua, ad dandam pœnitentiam
Iſraëli, & remiſſionem peccatorum.
32 Et nos ſumus teſtes horum verborum, &
Spiritus ſanctus, quem dedit Deus omnibus
obedientibus ſibi.
33 Hæc cùm audiſſent, diſſecabantur, &
cogitabant interficere illos.
34 Surgens autem quidam in concilio Pha-
riſæus, nomine Gamaliel, legiſdoctor honora-
bilis univerſæ plebi, juſſit foras ad breve ho-
mines fieri.
35 Dixítque ad illos: Viri Iſraëlitæ, attendite
vobis ſuper hominibus iſtis quid acturi ſitis. G
36 Ante hos enim dies extitit Theodas, di-
cens ſe eſſe aliquem, cui conſenſit numerus
virorum circiter quadringentorum: qui occi-
ſus eſt: & omnes, qui credebant ei, diſſipati
ſunt, & redacti ad nihilum.
37 Poſt hunc extitit Judas Galilæus in die-
bus profeſſionis, & avertit populum poſt ſe,
& ipſe periit: & omnes, quotquot conſenſe-
runt ei, diſperſi ſunt.
38 Et nunc itaque dico vobis, diſcedite
ab hominibus iſtis, & ſinite illos: quoniam ſi
eſt

eſt ex hominibus conſilium hoc, aut opus,
diſſolvetur:
39 Si verò ex Deo eſt, non poteritis diſſolve-
re illud, ne fortè & Deo repugnare inveniami-
ni. Conſenſerunt autem illi.
40 Et convocantes Apoſtolos, cæſis de-
nuntiaverunt ne omnino loquerentur in no-
mine Jeſu, & dimiſerunt eos.
41 Et illi quidem ibant gaudentes à conſpe-
ctu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro
nomine Ieſu contumeliam pati.
42 Omni autem die non ceſſabant, in tem-
plo & circa domos docentes, & evangelizan-
tes Chriſtum Ieſum.

Caput. VI.

Electio ſeptem diaconorum, creſcente in dies credentium numero: Stephani vehementia cum ſignis & prodigiis, in quem plurimi inſurgunt Iudæi: cùmque eum non poſſent convincere, falſis teſtibus nituntur opprimere.

A 1 IN diebus autem illis, creſcente numero di-
ſcipulorum, factum eſt murmur Græco-
rum adverſus Hebræos, eò quòd deſpicerentur
in miniſterio quotidiano viduæ eorum.
2 Convocantes autem duodecim multitu-
nem diſcipulorum, dixerunt: Non eſt æquum
nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare
menſis.
3 Conſiderate ergo fratres, viros ex vobis
boni teſtimonij ſeptem, plenos Spiritu ſan-
cto, & ſapientia, quos conſtituamus ſuper
hoc opus.
4 Nos verò orationi, & miniſterio verbi in-
ſtantes erimus.
5 Et placuit ſermo coram omni multitudi-
ne. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fi-
de & Spiritu ſancto, & Philippum, & Procho-
rum, & Nicanorem, & Timonem, & Parme-
nam, & Nicolaum advenam Antiochenum.
B 6 Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſto-
lorum: & orantes impoſuerunt eis manus.
7 Et verbum Domini creſcebat, & multi-
plicabatur numerus diſcipulorum in Ieruſa-
lem valdè: multa etiam turba ſacerdotum
obediebat fidei.
8 Stephanus autem plenus gratia & for-
titudine, faciebat prodigia & ſigna magna in
populo.
9 Surrexerunt autem quidam de ſynagoga,
quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenen-
ſium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant
à Cilicia, & Aſia, diſputantes cum Stephano:
C 10 Et non poterant reſiſtere ſapientiæ, &
Spiritui, qui loquebatur.
11 Tunc ſummiſerunt viros, qui dicerent ſe
audiviſſe eum dicentem verba blaſphemiæ in
Moyſen, & in Deum.
12 Commoverunt itaque plebem, & ſe-
niores, & Scribas: & concurrentes rapuerunt
eum, & adduxerunt in concilium,
D 13 Et ſtatuerunt falſos teſtes, qui dicerent:
Homo iſte non ceſſat loqui verba adverſus lo-
cum ſanctum, & legem.
14 Audivimus enim eum dicentem: Quo-
niam Ieſus Nazarenus hic, deſtruet locum
iſtum, & mutabit traditiones, quas tradidit no-
bis Moyſes.
15 Et intuentes eum omnes, qui ſedebant
in concilio, viderunt faciem ejus tamquam
faciem Angeli.

Caput VII.

Stephanus, data reſpondendi facultate multa refert de pacto Dei cum Abraham eiúſque minoribus, de Moyſe & egreſſione filiorum Iſraël ex Ægypto, de tabernaculo teſtimonii & templo per Salomonem ædificato; Iudæos reprehendens quòd ipſi & patres eorum Spiritui ſancto ſemper reſtiterint; cum autem diceret ſe Ieſum à dextris Dei videre, lapidatur, teſtibus veſtimenta ad pedes Sauli deponentibus: orátque pro lapidantibus.

1 DIxit autem princeps ſacerdotum: Si hæc A
ita ſe habent?
2 Qui ait: Viri fratres, & patres, audite:
Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ
cùm eſſet in Meſopotamia, priùs quàm mora-
retur in Charan, * Gen.
3 Et dixit ad illum: * Exi de terra tua, & 12.a.1.
de cognatione tua, & veni in terram, quam
monſtravero tibi.
4 Tunc exiit de terra Chaldæorum, & ha-
bitavit in Charan. Et inde, poſtquam mortuus
eſt pater ejus, tranſtulit illum in terram iſtam,
in qua nunc vos habitatis.
5 Et non dedit illi hereditatem in ea, nec paſ-
ſum pedis: ſed repromiſit dare illi eam in poſ-
ſeſſionem, & ſemini ejus poſt ipſum, cùm non
haberet filium. * Gen.
6 Locutus eſt autem ei Deus: * Quia erit 15.c.13.
ſemen ejus accola in terra aliena, & ſervituti * Gen.
eos ſubjicient, & malè tractabunt eos annis 17.b.10.
quadringentis: * Gen.
7 Et gentem cui ſervierint, judicabo ego 21.a.4. * Gen.
dixit Dominus, & poſt hæc exibunt, & ſer- 25.d.25. * Gen.
vient multi in loco iſto. 29.d.32.
8 * Et dedit illi teſtamentum circumciſionis: 35.d.22.
& * ſic genuit Iſaac, & circumcidit eum die * Gen. 37.f.28.
octavo: & * Iſaac, Iacob: & * Iacob, duode- B
cim Patriarchas, * Gen.
9 Et Patriarchæ æmulantes, * Ioſeph vendi- 41.e.37.
derunt in Ægyptum, & erat Deus cum eo: * Gen. 42.a.2.
10 Et eripuit eum ex omnibus tribulationi- * Gen.
bus ejus: & * dedit ei gratiam & ſapientiam in 45.a.5.
conſpectu Pharaonis regis Ægypti, & con- * Gen. 46.a.5.
ſtituit eum præpoſitum ſuper Ægyptum, & * Gen.
ſuper omnem domum ſuam. 29.d.12.
11 Venit autem fames in univerſam Ægyp- * Gen.
tum & Chanaan, & tribulatio magna: & non 21.c.16. 50.a.5.
inveniebant cibos patres noſtri. b.13. Ioſ.
12 * Cùm audiſſet autem Iacob eſſe frumen- 24.g.32.
tum in Ægypto: miſit patres noſtros primùm: C
13 * Et in ſecūdo cognitus eſt Ioſeph à fratri-
bus ſuis, & manifeſtatū eſt Pharaoni genus ejus.
14 Mittens autem Ioſeph acceſſivit Iacob
patrem ſuum, & omnem cognationem ſuam
in animabus ſeptuagintaquinque.
15 * Et deſcendit Iacob in Ægyptum, &
* defunctus eſt ipſe, & patres noſtri.
16 Et tranſlati ſunt in Sichem, & poſiti ſunt
in ſepulchro, * quod emit Abraham pretio ar-
genti à filiis Hemor filij Sichem.

Digitized by Google

17 Cùm autem appropinquaret tempus promiſſionis, quam confeſſus erat Deus Abrahæ,* crevit populus, & multiplicatus eſt in Ægypto,

* Exod. 1.a.7.

18 Quoadusque ſurrexit alius rex in Ægypto qui non ſciebat Ioſeph.

19 Hic circumveniens genus noſtrum, afflixit patres noſtros, ut exponerent infantes ſuos ne vivificarentur.

20 * Eodem tempore natus eſt Moyſes, & fuit gratus Deo, qui nutritus eſt tribus menſibus in domo patris ſui.

* Exod. 2.a.2. Heb. 11. e.23.

21 Expoſito autem illo, ſuſtulit eum filia Pharaonis, & nutrivit eum ſibi in filium.

22 Et eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Ægyptiorum, & erat potens in verbis, & in operibus ſuis.

23 Cùm autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, aſcendit in cor ejus ut viſitaret fratres ſuos filios Iſraël.

24 * Et cùm vidiſſet quemdam injuriam patientem, vindicavit illum: & fecit ultionem ei qui injuriam ſuſtinebat, percuſſo Ægyptio.

* Exod. 2.b.12.

25 Exiſtimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipſius daret ſalutem illis: at illi non intellexerunt.

26 * Sequenti verò die apparuit illis litigantibus: & reconciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres eſtis, ut quid nocetis alterutrum?

* Exod. 2.b.13.

D

27 Qui autem injuriam faciebat proximo, repulit eum, dicens: Quis te conſtituit principem & judicem ſuper nos?

28 Numquid interficere me tu vis, quemadmodum interfeciſti heri Ægyptium?

29 Fugit autem Moyſes in verbo iſto: & factus eſt advena in terra Madian, ubi generavit filios duos.

30 Et expletis annis quadraginta,* apparuit illi in deſerto montis Sina Angelus in igne flammæ rubi.

* Exod. 3.a.2.

31 Moyſes autem videns, admiratus eſt viſum, & accedente illo ut conſideraret, facta eſt ad eum vox Domini, dicens:

32 Ego ſum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob. Tremefactus autem Moyſes, non audebat conſiderare.

33 Dixit autem illi Dominus: Solve calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.

34 Videns vidi afflictionem populi mei, qui eſt in Ægypto, & gemitum eorum audivi, & deſcendi liberare eos. Et nunc veni, & mittam te in Ægyptum

E

35 Hunc Moyſen, quem negaverunt, dicentes: Quis te conſtituit principem & judicem? hunc Deus principem & redemptorem miſit, cum manu Angeli, qui apparuit illi in rubo.

36 * Hic eduxit illos, faciens prodigia & ſigna in terra Ægypti, & in rubro mari, & in deſerto annis quadraginta.

* Exod. 7.8.9.10 11.14.

37 Hic eſt Moyſes, qui dixit filiis Iſraël: * Prophetam ſuſcitabit vobis Deus de fratribus veſtris, tamquam me, ipſum audietis.

* Deut. 18.c.15.

38 * Hic eſt, qui fuit in Eccleſia in ſolitudine cum Angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus noſtris: qui accepit verba vitæ dare nobis.

* Exod. 19.a.3.

39 Cui noluerunt obedire patres noſtri: ſed repulerunt, & averſi ſunt cordibus ſuis in Ægyptum,

40 Dicentes ad Aaron: * Fac nobis deos, qui præcedant nos: Moyſes enim hic, qui eduxit nos de terra Ægypti, neſcimus quid factū ſit ei.

* Exod. 32.a.1.

41 Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hoſtiam ſimulachro, & lætabantur in operibus manuum ſuarum.

42 Convertit autem Deus, & tradidit eos ſervire militiæ cæli ſicut ſcriptum eſt in Libro Prophetarum: * Numquid victimas & hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta in deſerto domus Iſraël?

* Amos 5.f.25.

43 Et ſuſcepiſtis tabernaculum Moloch, & ſidus Dei veſtri Rempham, figuras, quas feciſtis, adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem.

44 Tabernaculum teſtimonij fuit cum patribus noſtris in deſerto, ſicut diſpoſuit illis Deus, * loquens ad Moyſen, ut faceret illud ſecundùm formam quam viderat.

F

* Exod. 25.d.40

45 * Quod & induxerunt, ſuſcipientes patres noſtri cum Ieſu in poſſeſſionem Gentium, quas expulit Deus à facie patrum noſtrorum, uſque in diebus David,

* Ioſ. 3.c.14. Heb. 8.c.9.

46 * Qui invenit gratiam ante Deum, * & petiit ut inveniret tabernaculum Deo Iacob,

* 1. Reg. 16.e.13. * Pſ. 131.a.5

47 * Salomon autem ædificavit illi domum.

* 3. Reg. 6.a.1. 1 Par. 17.b.12.

48 * Sed non excelſus in manufactis habitat, ſicut Propheta dicit:

* Inf. 17.e.24.

49 * Cælum mihi ſedes eſt: terra autem ſcabellum pedum meorum. Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus: aut quis locus requietionis meæ eſt?

* Iſai. 66.a.1.

G

50 Nonne manus mea fecit hæc omnia?

51 Dura cervice, & incircumciſis cordibus & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis, ſicut patres veſtri, ita & vos.

52 Quem Prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri? Et occiderunt eos, qui prænuntiabant de adventu Iuſti, cujus vos nunc proditores & homicidæ fuiſtis:

53 Qui accepiſtis legem in diſpoſitione Angelorum, & non cuſtodiſtis.

54 Audientes autem hæc diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum.

55 Cùm autem eſſet plenus Spiritu ſancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Ieſum ſtantem à dextris Dei. Et ait: Ecce video cælos apertos, & Filium hominis ſtantem à dextris Dei.

56 Exclamantes autem voce magna continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt unanimiter in eum.

57 Et ejicientes eum extra civitatem lapidabant: & teſtes depoſuerunt veſtimenta ſua, ſecus pedes adoleſcentis, qui vocabatur Saulus.

58 Et lapidabant Stephanum invocantem, & dicentem: Domine Ieſu ſuſcipe ſpiritū meum.

59 Poſitis

59 Poſitis autem genibus,clamavit voce ma-
gna,dicens:Domine ne ſtatuas illis hoc pecca-
tum.Et cùm hoc dixiſſet,obdormivit in Domi-
no. Saulus autem erat conſentiens neci ejus.

CAPUT VIII.

In perſecutione diſperguntur omnes præter Apoſtolos, Saulo devaſtante Eccleſiam: Philippus plurimos in Samaria convertit, & in his Simonem magum baptizat: miſſi ab Apoſtolis Petrus & Ioannes, oratione ac manuum impoſitione impetrant credentibus Samaritanis Spiritum ſanctum; Simon autem volens Spiritus ſancti dationem pecunia emere,durè à Petro corripitur: Philippus ab Angelo mittitur ad Eunuchum; quem ubi credentem baptizaſſet,à Spiritu raptus defertur in Azotum.

A 1 FActa eſt autem in illa die perſecutio ma-
gna in Eccleſia,quæ erat Jeroſolymis, &
omnes diſperſi ſunt per regiones Judææ & Sa-
mariæ,præter Apoſtolos.
2 Curaverunt autē Stephanum viri timora-
ti,& fecerunt planctum magnum ſuper eum.
3 Saulus autem devaſtabat Eccleſiam, per
domos intrans, & trahens viros ac mulieres,
tradebat in cuſtodiam.
4 Igitur qui diſperſi erant pertranſibant,
evangelizantes verbum Dei.
5 Philippus autem deſcendens in civitatem
Samariæ, prædicabat illis Chriſtum.
6 Intendebant autem turbæ his quæ à Phi-
lippo dicebantur,unanimiter audientes, & vi-
dentes ſigna quæ faciebat.
B 7 Multi enim eorum, qui habebant ſpiritus
immundos, clamantes voce magna exibant.
8 Multi autē paralytici & claudi curati ſunt.
9 Factum eſt ergo gaudium magnum in il-
la civitate.Vir autem quidam nomine Simon,
qui antè fuerat in civitate magus, ſedu-
cens gentem Samariæ, dicens ſe eſſe aliquem
magnum:
10 Cui auſcultabant omnes à minimo uſque
ad maximum, dicentes: Hic eſt virtus Dei,
quæ vocatur magna.
11 Attendebant autem eum, propter quod
multo tempore magiis ſuis dementaſſet eos.
12 Cùm verò credidiſſent Philippo evan-
gelizanti de regno Dei, in nomine Jeſu Chri-
ſti baptizabantur viri ac mulieres.
C 13 Tunc Simon & ipſe credidit:& cùm ba-
ptizatus eſſet, adhærebat Philippo. Videns
etiam ſigna & virtutes maximas fieri, ſtupens
admirabatur.
14 Cùm autem audiſſent Apoſtoli,qui erant
Jeroſolimis, quòd recepiſſet Samaria verbum
Dei, miſerunt ad eos Petrum & Joannem.
15 Qui cùm veniſſent, oraverunt pro ipſis
ut acciperent Spiritum ſanctum:
16 Nondum enim in quemquam illorum
venerat, ſed baptizati tantùm erant in nomi-
ne Domini Jeſu.
17 Tunc imponebant manus ſuper illos, &
accipiebant Spiritum ſanctum.
18 Cùm vidiſſet autem Simon, quia per im-
poſitionem manus Apoſtolorum daretur Spi-
ritus ſanctus, obtulit eis pecuniam,
D 19 Dicens:Date & mihi hanc poteſtatem,ut
cuicumque impoſuero manus, accipiat Spiri-
tum ſanctum. Petrus autem dixit ad eum:
20 Pecunia tua tecum ſit in perditionem:
quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſ-
ſideri.
21 Non eſt tibi pars,neque ſors in ſermone
iſto,cor enim tuum non eſt rectum coram Deo.
22 Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia
tua:& roga Deum,ſi fortè remittatur tibi hæc
cogitatio cordis tui.
23 In felle enim amaritudinis, & obligatio-
ne iniquitatis video te eſſe.
24 Reſpondens autem Simon, dixit:Preca-
mini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat
ſuper me horum quæ dixiſtis.
25 Et illi quidem teſtificati & locuti ver- E
bum Domini,redibant Jeroſolymam,& multis
regionibus Samaritanorum evangelizabant.
26 Angelus autem Domini locutus eſt ad
Philippum,dicens.Surge,& vade contra meri-
dianum, ad viam quæ deſcendit ad Jeruſalem
in Gazam: hæc eſt deſerta.
27 Et ſurgens abiit.Et ecce vir Æthiops, eu-
nuchus,potens Candacis reginæ Æthiopum,
qui erat ſuper omnes gazas ejus, venerat ado-
rare in Jeruſalem:
28 Et revertebatur ſedens ſuper currum
ſuum, legénſque Iſaiam prophetam.
29 Dixit autem Spiritus Philippo: Accede,
& adjunge te ad currum iſtum.
30 Accurrens autem Philippus,audivit eum F
legentem Iſaiam Prophetam, & dixit:Putáſne
intelligis quæ legis?
31 Qui ait: Et quomodo poſſum,ſi non ali-
quis oſtenderit mihi? Rogavitque Philippum
ut aſcenderet, & ſederet ſecum.
32 Locus autem Scripturæ, quam legebat,
erat hic: * Tanquam ovis ad occiſionem du- * *Iſai.*
ctus eſt:& ſicut agnus coram tondente ſe, ſine 53. c 7.
voce,ſic non aperuit os ſuum.
33 In humilitate judicium ejus ſublatum
eſt generationem ejus quis enarrabit, quo-
niam tolletur de terra vita ejus?
34 Reſpondens autem eunuchus Philippo,
dixit:Obſecro te, de quo Propheta dicit hoc?
de ſe, an de alio aliquo?
35 Aperiens autem Philippus os ſuum, &
incipiens à Scriptura iſta, evangelizavit illi
Jeſum.
36 Et dum irent per viam, venerunt ad G
quamdam aquam:& ait Eunuchus:Ecce aqua,
quid prohibet me baptizari?
37 Dixit autem Philippus: Si credis ex toto
corde, licet.Et reſpondens ait: Credo,Filium
Dei eſſe Jeſum Chriſtum.
38 Et juſſit ſtare currum: & deſcenderunt
uterque in aquam,Philippus, & Eunuchus,&
baptizavit eum.
39 Cùm autem aſcendiſſent de aqua, Spiri-
tus Domini rapuit Philippum, & ampliùs non
vidit eum, Eunuchus. Ibat autem per viam
ſuam gaudens.
40 Philippus autem inventus eſt in Azoto,
&

& pertranſiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæſaream.

Caput IX.

Admiranda Sauli perſecutoris converſio, Domino ei apparente, & Anania ad ipſum miſſo, à quo baptizatus cœpit Damaſci acerrimè tueri Ieſum eſſe Chriſtum: diſcipuli verò ipſum demittunt per murum propter Iudæorum inſidias: quem Barnabas Ieroſolymis ducit ad Apoſtolos, unde rurſum propter inſidias dimittitur Tarſum: Petrus Lyddæ ſanat Æneam paraliticum, & in Ioppe Tabitham reſuſcitat.

A 1 SAulus autem adhuc ſpirans minarum, & cædis in diſcipulos Domini, acceſſit ad Principem ſacerdotum, Gal. 1.c.13.

2 Et petiit ab eo epiſtolas in Damaſcum ad ſynagogas: ut ſi quos inveniſſet hujus viæ viros, ac mulieres, vinctos perduceret in Jeruſalē.

3 * Et cùm iter faceret, contigit ut appropinquaret Damaſco: & ſubitò circumfulſit eum lux de cælo. * Inf. 22.b.6. 1.Cor. 15.b.8. 2.Cor. 12.a.2.

4 Et cadens in terram audivit vocem dicentem ſibi: Saule, Saule, quid me perſequeris?

5 Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego ſum Jeſus, quem tu perſequeris, durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.

6 Et tremens, ac ſtupens dixit: Domine, quid me vis facere?

B 7 Et Dominus ad eum: Surge, & ingredere civitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, ſtabant ſtupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.

8 Surrexit autem Saulus de terra, apertíſque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damaſcum.

9 Et erat ibi tribus diebus non videns, & non manducavit, neque bibit.

10 Erat autem quidam diſcipulus Damaſci, nomine Ananias: & dixit ad illum in viſu Dñs: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine.

11 Et Dominus ad eum: Surge, & vade in vicum, qui vocatur rectus: & quære in domo Judæ Saulū nomine Tarſenſem: ecce enim orat.

C 12 (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem, & imponentem ſibi manus ut viſum recipiat.)

13 Reſpondit autem Ananias: Domine, audivi à multis de viro hoc, quanta mala fecerit ſanctis tuis in Jeruſalem:

14 Et hic habet poteſtatem à principibus Sacerdotum alligandi omnes, qui invocant nomen tuum.

15 Dixit autem ad eum Dñs: Vade quoniam vas electionis eſt mihi iſte, ut portet nomen meum corā gētibus, & regibus, & filiis Iſraël.

16 Ego enim oſtendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.

17 Et abiit Ananias, & introivit in domum: & imponens ei manus, dixit: Saule frater, Dñs miſit me Jeſu, qui apparuit tibi in via qua veniebas, ut videas, & implearis Spiritu ſancto.

18 Et confeſtim ceciderunt ab oculis ejus tanquam ſquamæ, & viſum recepit: & ſurgens baptizatus eſt.

D 19 Et cum accepiſſet cibum, confortatus eſt. Fuit autem cum diſcipulis, qui erant Damaſci, per dies aliquot.

20 Et continuò in ſynagogis prædicabat Jeſum, quoniam hic eſt Filius Dei.

21 Stupebant autem omnes qui audiebant, & dicebant: Nónne hic eſt, qui expugnabat in Jeruſalem eos, qui invocabant nomen iſtud: & huc ad hoc venit, ut vinctos illos duceret ad principes ſacerdotum?

22 Saulus autem multò magis convaleſcebat, & confundebat Judæos, qui habitabant Damaſci, affirmans, quoniam hic eſt Chriſtus.

23 Cùm autem implerentur dies multi, conſilium fecerunt in unum Judæi ut eum interficerent.

24 Notæ autem factæ ſunt Saulo inſidiæ eorum. * Cuſtodiebant autem & portas die, ac nocte, ut eum interficerent. * 2.Cor. 11 g.32.

25 Accipientes autem eum diſcipuli, nocte, per murum dimiſerunt eum, ſubmittentes in ſporta.

26 Cùm autem veniſſet in Jeruſalem, tentabat ſe jungere diſcipulis, & omnes timebant eum, non credentes, quòd eſſet diſcipulus. E

27 Barnabas autem apprehenſum illum duxit ad Apoſtolos: & narravit illis quomodo in via vidiſſet Dominum, & quia locutus eſt ei, & quomodo in Damaſco fiducialiter egerit in nomine Jeſu.

28 Et erat cum illis intrans & exiens in Jeruſalem, & fiducialiter agens in nomine Domini.

29 Loquebatur quoque Gentibus & diſputabat cum Græcis: illi autem quærebant occidere eum.

30 Quod cùm cognoviſſent fratres, deduxerunt eum Cæſaream, & dimiſerunt Tarſum. F

31 Eccleſia quidem per totam Judæam, & Galilæam, & Samariam, habebat pacem, & ædificabatur ambulans in timore Domini, & conſolatione ſancti Spiritus replebatur.

32 Factum eſt autem, ut Petrus dum pertranſiret univerſos, deveniret ad ſanctos, qui habitabant Lyddæ.

33 Invenit autem ibi hominem quemdam, nomine Æneam, ab annis octo jacentem in grabato, qui erat paralyticus.

34 Et ait illi Petrus: Ænea, ſanat te Dominus Jeſus Chriſtus: ſurge, & ſterne tibi. Et continuò ſurrexit.

35 Et viderunt eum omnes, qui habitabant Lyddæ & Saronæ: qui converſi ſunt ad Dñm.

36 In Joppe autem fuit quædam diſcipula, nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis, & eleemoſynis, quas faciebat.

37 Factum eſt autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cùm laviſſent, poſuerunt eam in cœnaculo.

38 Cùm autem propè eſſet Lydda ad Joppen, diſcipuli audientes quia Petrus eſſet in ea, miſerunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris venire uſque ad nos. G

39 Exurgens autem Petrus venit cum illis:

Et

Et cùm adveniſſet, duxerunt illum in cœnaculum: & circunſteterunt illum omnes viduæ flentes, & oſtendentes ei tunicas & veſtes, quas faciebat illis Dorcas.

40 Ejectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua oravit: & converſus ad corpus, dixit: Tabitha, ſurge. At illa aperuit oculos ſuos: & viſo Petro, reſedit.

41 Dans autẽ illi manum, erexit eam. Et cùm vocaſſet ſanctos, & viduas, aſſignavit eã vivam

42 Notum autem factum eſt per univerſam Joppen: & crediderunt multi in Domino.

43 Factum eſt autem, ut dies multos moraretur in Joppe, apud Simonem quemdam coriarium.

CAPUT X.

Juſſu Angeli accerſit Cornelius Centurio Petrum, qui per lintei viſionem admonitus Gentes ad Evangelium admittendas eſſe, venit ad illum: cùmque ſuper omnes verbum ejus de Chriſto audientes Spiritus ſanctus deſcendiſſet, juſſit eos baptizari.

A 1 VIr autem quidam erat in Cæſarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis quæ dicitur̃ Italica,

2 Religioſus, ac timens Deum cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & deprecans Deum ſemper:

3 Is vidit in viſu manifeſtè, quaſi hora diei nona, Angelum Dei introeuntem ad ſe, & dicentem ſibi, Corneli.

4 At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quid eſt, Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ & eleemoſynæ tuæ, aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei.

5 Et nunc mitte viros in Joppen, & accerſi Simonem quemdam, qui cognominatur Petrus:

6 Hic hoſpitatur apud Simonem quemdam coriarium, cujus eſt domus juxta mare: hic dicet tibi quid te oporteat facere.

7 Et cùm diſceſſiſſet Angelus, qui loquebatur illi, vocavit duos domeſticos ſuos, & militem metuentem Dominum, ex his qui illi parebant.

B 8 Quibus cùm narraſſet omnia, miſit illos in Joppen.

9 Poſtera autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus civitati, aſcendit Petrus in ſuperiora ut oraret circa horam ſextam.

10 Et cùm eſuriret, voluit guſtare. Parantibus autem illis, cecidit ſuper eum mentis exceſſus:

11 Et vidit cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis ſubmitti de cælo in terram,

12 In quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cæli.

13 Et facta eſt vox ad eum: Surge Petre occide, & manduca.

14 Ait autem Petrus: Abſit Domine, quia numquam manducavi omne commune & immundum.

15 Et vox iterùm ſecundò ad eum: Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.

16 Hoc autem factum eſt per ter: & ſtatim receptum eſt vas in cælum.

17 Et dum intra ſe hæſitaret Petrus, quidnam eſſet viſio, quam vidiſſet: ecce viri, qui C
miſſi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, aſtiterunt ad januam.

18 Et cùm vocaſſent, interrogabant, ſi Simon qui cognominatur Petrus, illic haberet hoſpitium.

19 Petro autem cogitante de viſione, dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te.

20 Surge itaque, deſcende, & vade cum eis nihil dubitans: quia ego miſi illos.

21 Deſcendens autem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego ſum, quem quæritis: quæ cauſa eſt Propter quam veniſtis?

22 Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir juſtus, & timens Deum, teſtimonium habens ab univerſa gente Judæorum reſponſum accepit ab Angelo ſancto, accerſire te in domum ſuam, & audire verba abs te. D

23 Introducens ergo eos, recepit hoſpitio. Sequenti autem die ſurgens profectus eſt cum illis: & quidam ex fratribus ab Joppe comitati ſunt eum.

24 Altera autem die introivit Cæſaream. Cornelius verò expectabat illos, convocatis cognatis ſuis, & neceſſariis amicis.

25 Et factum eſt cùm introiſſet Petrus, obvius venit ei Cornelius, & procidens ad pedes ejus adoravit.

26 Petrus verò elevavit eum, dicens: Surge, & ego ipſe homo ſum.

27 Et loquens cum illo intravit, & invenit multos qui convenerant.

28 Dixitque ad illos: Vos ſcitis quomodo abominatum ſit viro Judæo, conjungi aut accedere ad alienigenam: ſed mihi oſtendit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem.

29 Propter quod ſine dubitatione veni accerſitus. Interrogo ergo, quam ob cauſam accerſiſtis me?

30 Et Cornelius ait: A nudiuſquarta die E
uſque ad hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir ſtetit ante me in veſte candida, & ait:

31 Corneli, exaudita eſt oratio tua, & eleemoſynæ tuæ commemoratæ ſunt in conſpectu Dei.

32 Mitte ergo in Joppen, & accerſi Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hoſpitatur in domo Simonis coriarij juxta mare.

33 Confeſtim ergo miſi ad te: & tu benefeciſti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conſpectu tuo adſumus, audire omnia quæcumque tibi præcepta ſunt à Domino.

34 Aperiens autem Petrus os ſuum, dixit: In F
veritate comperi, * quia non eſt perſonarum * Deut. 10.d 17
acceptor Deus: 2.Par.

35 Sed in omni gente, qui timet eum, & 19.17.
operatur juſtitiam, acceptus eſt illi.

36 Verbum miſit Deus filiis Iſraël, annun-

Iob.34. b.19. tians pacem per Jeſum Chriſtum : (hic eſt
omnium Dominus.)
Sap 6.b.8. 37 Vos ſcitis quod factum eſt verbum per
Eccli. univerſam Judæam : incipiens enim à * Gali-
35.b.15. læa, poſt baptiſmum quod prædicavit Joannes,
Rom. 2. 38 Jeſum à Nazareth: quomodo unxit eum
b. 11. Deus Spiritu ſancto, & virtute, qui pertranſiit
Gal 2. b.6. benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à
Ephe. diabolo, quoniam Deus erat cum illo.
6.b.9. 39 Et nos teſtes ſumus omnium, quæ fecit
Col.3. d.25. in regione Judæorum, & Jeruſalem, quem oc-
1.Pet. ciderunt ſuſpendentes in ligno.
1.c.17. 40 Hunc Deus ſuſcitavit tertia die, & de-
** Luc. 4 b. 14.* dit eum manifeſtum fieri,
41 Non omni populo, ſed teſtibus præ-
ordinatis à Deo : nobis, qui manducavimus
& bibimus cum illo, poſtquam reſurrexit
à mortuis.
42 Et præcepit nobis prædicare populo, &
teſtificari, quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt à
Deo judex vivorum & mortuorum.
G 43 * Huic omnes Prophetæ teſtimonium
** Ier. 31 f. 34.* perhibent, remiſſionem peccatorum accipere
Mich. per nomen ejus omnes, qui credunt in eum.
7.d. 17. 44 Adhuc loquente Petro verba hæc, ceci-
dit Spiritus ſanctus ſuper omnes qui audie-
bant verbum.
45 Et obſtupuerunt ex circumciſione fide-
les, qui venerant cum Petro : quia & in na-
tiones gratia Spiritus ſancti effuſa eſt.
46 Audiebant enim illos loquentes linguis,
& magnificantes Deum.
47 Tunc reſpondit Petrus: Numquid aquam
quis prohibere poteſt, ut non baptizentur hi,
qui Spiritum ſanctum acceperunt ſicut & nos?
48 Et juſſit eos baptizari in nomine Domi-
ni Jeſu Chriſti, Tunc rogaverunt eum ut ma-
neret apud eos aliquot diebus.

Caput XI.

Petrus diſceptantibus fratribus quod ad Gentes acceſſiſſet, rei ordinem exponit: multis Antiochiæ converſis prædicatione diſcipulorum, mittitur ad eos Barnabas ab Eccleſia Ieroſolymitanâ, qui multis converſis adducit eò & Saulum à Tarſo: cum quo mittitur Ieruſalem, ut in famem ab Agabo prophetia prædictam ferant fratribus eleemoſynam.

A 1 AUdierunt autem Apoſtoli, & fratres qui
erant in Judea: quoniam & Gentes re-
ceperunt verbum Dei.
2 Cùm autem aſcendiſſet Petrus Jeroſoly-
mam, diſceptabant adverſus illum, qui erant
ex circumciſione,
3 Dicentes: Quare introiſti ad viros præ-
putium habentes, & manducaſti cum illis?
4 Incipiens autem Petrus exponebat illis
ordinem, dicens:
5 Ego eram in civitate Joppe orans, & vidi
in exceſſu mentis viſionem, deſcendens vas
quoddam velut linteum magnum quatuor ini-
tiis ſumitti de cælo, & venit uſque ad me.
6 In quod intuens conſiderabam, & vidi
quadrupedia terræ, & beſtias, & reptilia, & vo-
latilia cæli.
7 Audivi autem & vocem dicentem mihi:
Surge Petre, & manduca.
8 Dixi autem: Nequaquam Domine: quia B
commune aut immundum nunquam introivit
in os meum.
9 Reſpondit autem vox ſecundò de cælo:
Quæ Deus mundavit, tu ne commune dixeris.
10 Hoc autem factum eſt per ter: & recepta
ſunt omnia rurſum in cælum.
11 Et ecce viri tres confeſtim aſtiterunt in
domo, in qua eram, miſſi à Cæſarea ad me.
12 Dixit autẽ Spiritus mihi, ut irem cũ illis,
nihil hæſitans. Venerunt autem mecum & ſex
fratres iſti, ingreſſi ſumus in domum viri.
13 Narravit autem nobis, quomodo vidiſſet
Angelum in domo ſua ſtantem & dicentem ſi-
bi: Mitte in Joppen, & accerſi Simonem, qui
cognominatur Petrus.
14 Qui loquetur tibi verba, in quibus ſal-
vus eris tu, & univerſa domus tua.
15 Cùm autem cœpiſſem loqui, cecidit Spi-
ritus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio.
16 Recordatus ſum autem verbi Domini,
ſicut dicebat: * Joannes quidem baptizavit ** Matt.*
aqua, vos autem baptizabimini Spiritu ſancto. *3 b 11. Mar.*
17 Si ergo eamdem gratiam dedit illis Deus, *1 a 8.*
ſicut & nobis, qui credidimus in Dominum *Luc.3.d.*
Jeſum Chriſtum: ego quis eram, qui poſſem *16. Ioan. 1.d.26.*
prohibere Deum? *Sup.1.a.*
18 His auditis, tacuerunt: & glorificaverunt *5. Inf.*
Deum, dicentes: Ergo & Gentibus pœniten- *19 a.4.*
tiam dedit Deus ad vitam. C
19 Et illi quidem, qui diſperſi fuerant à
tribulatione, quæ facta fuerat ſub Stephano,
perambulaverunt uſque Phœnicem, & Cy-
prum, & Antiochiam, nemini loquentes ver-
bum: niſi ſolis Judæis.
20 Erant autem quidam ex eis viri Cyprij,
& Cyrenæi, qui cùm introiſſent Antiochiam,
loquebantur & ad Græcos, annuntiantes Do-
minum Jeſum.
21 Et erat manus Domini cum eis: multúſ-
que numerus credentium converſus eſt ad
Dominum.
22 Pervenit autem ſermo ad aures Eccleſiæ,
quæ erat Jeroſolymis, ſuper iſtis: & miſerunt
Barnabam uſque ad Antiochiam.
23 Qui cùm perveniſſet, & vidiſſet gratiam D
Dei, gaviſus eſt: & hortabatur omnes in pro-
poſito cordis permanere in Domino:
24 Quia erat vir bonus, & plenus Spiritu
ſancto, & fide, Et appoſita eſt multa turba
Domino.
25 Profectus eſt autem Barnabas Tarſum,
ut quæreret Saulum, quem cùm inveniſſet,
perduxit Antiochiam.
26 Et annum totum converſati ſunt ibi in
Eccleſia: & docuerunt turbam multam, ita ut
cognominarentur primùm Antiochiæ diſcipu-
li Chriſtiani.
27 In his autem diebus ſupervenerunt ab
Jeroſolymis prophetæ Antiochiam:
28 Et ſurgens unus ex eis nomine Agabus,
ſignificabat per ſpiritum famem magnam fu-
turam

turam in univerſo orbe terrarum, quæ facta eſt
ſub Claudio.
29 Diſcipuli autem prout quis habebat,
propoſuerunt ſinguli in miniſterium mittere
habitantibus in Judæa fratribus:
30 Quod & fecerunt, mittentes ad ſeniores
per manus Barnabæ & Sauli.

Caput XII.

Herodes occiſo Iacobo Petrum retrudit in carcerem, cupiens poſt Paſcha eum tradere populo occidendum; ſed orante pro eo ſine intermiſſione Eccleſia, Angelico eductus auxilio, fratribus magnum attulit gaudium: orta autem de carceris cuſtodibus inquiſitione, Herodes proficiſcitur Cæſaream; Cúmque divinos honores à populo oblatos non reſpueret, percuſſus eſt ab Angelo, & conſumptus à vermibus expiravit.

A 1 EOdem autem tempore miſit Herodes rex
manus, ut affligeret quoſdam de Eccleſia.
2 Occidit autem Jacobum fratrem Joannis
gladio.
3 Videns autem quia placeret Judæis, ap-
poſuit ut apprehenderet & Petrum. Erant au-
tem dies Azymorum.
4 Quem cùm apprehendiſſet, miſit in carce-
rem, tradens quatuor quaternionibus militum
cuſtodiendum, volens poſt Paſcha producere
eum populo.
5 Et Petrus quidem ſervabatur in carcere.
Oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Ec-
cleſia ad Deum pro eo.
6 Cùm autem producturus eum eſſet Hero-
des, in ipſa nocte erat Petrus dormiens inter
duos milites, vinctus catenis duabus: & cuſto-
des ante oſtium cuſtodiebant carcerem.
7 Et ecce Angelus Domini aſtitit: & lumen
refulſit in habitaculo: percuſſóque latere Pe-
tri, excitavit eum, dicens: Surge velociter. Et
ceciderunt catenæ de manibus ejus.
8 Dixit autem Angelus ad eum: Præcinge-
re, & calcea te caligas tuas. Et fecit ſic. Et di-
xit illi: Circumda tibi veſtimentum tuum,
& ſequere me.
B 9 Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat
quia verum eſt, quod fiebat per Angelum:
exiſtimabat autem ſe viſum videre.
10 Tranſeuntes autem primam & ſecun-
dam cuſtodiam, venerunt ad portam ferream,
quæ ducit ad civitatem: quæ ultrò aperta eſt
eis. Et exeuntes proceſſerunt vicum unum: &
continuò diſceſſit Angelus ab eo.
11 Et Petrus ad ſe reverſus, dixit: Nunc
ſcio verè, quia miſit Dominus Angelum ſuum,
& eripuit me de manu Herodis, & de omni
expectatione plebis Judæorum.
12 Conſiderànſque venit ad domum Mariæ
matris Joannis, qui cognominatus eſt Marcus,
ubi erant multi congregati, & orantes.
C 13 Pulſante autem eo oſtium januæ, pro-
ceſſit puella ad audiendum, nomine Rhode.
14 Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio
non aperuit januam, ſed intrò currens nuntia-
vit ſtare Petrum ante januam.
15 At illi dixerunt ad eam: Inſanis. Illa au-
tem affirmabat ſic ſe habere. Illi autem dice-
bant: Angelus ejus eſt.
16 Petrus autem perſeverabat pulſans.
Cùm autem aperuiſſent, viderunt eum, &
obſtupuerunt.
17 Annuens autem eis manu ut tacerent,
narravit quomodo Dominus eduxiſſet eum de
carcere, dixítque: Nuntiate Jacobo & fratri-
bus hæc. Et egreſſus abiit in alium locum.
18 Facta autē die, erat non parva turbatio in-
ter milites, quidnam factum eſſet de Petro.
19 Herodes autem cùm requiſiſſet eum, & D
non inveniſſet, inquiſitione facta de cuſtodi-
bus, juſſit eos duci: deſcendénſque à Judæa in
Cæſaream, ibi commoratus eſt.
20 Erat autem iratus Tyriis, & Sidoniis. At
illi unanimes venerunt ad eum, & perſuaſo
Blaſto, qui erat ſuper cubiculum regis, poſtu-
labant pacem, eò quòd alerentur regiones eo-
rum ab illo.
21 Statuto autem die, Herodes veſtitus
veſte regia, ſedit pro tribunali, & concionaba-
tur ad eos.
22 Populus autem acclamabat: Dei voces,
& non hominis.
23 Confeſtim autem percuſſit eum Angelus
Domini, eò quòd non dediſſet honorem Deo:
& conſumptus à vermibus, expiravit.
24 Verbum autem Domini creſcebat, &
multiplicabatur.
25 Barnabas autem & Saulus reverſi ſunt
ab Jeroſolymis* expleto miniſterio, aſſumpto * Sup. 11. d 29.
Joanne, qui cognominatus eſt Marcus.

Caput XIII.

Saulus & Barnabas jubentur à ſpiritu ſancto ſegregari ad opus prædicationis inter gentes, & Barjeſu ſive Elyma mago qui eorum prædicationi reſiſtebat, ad Pauli verbum excæcato, credit Sergius Paulus: in Antiochia Piſidiæ Paulus in ſynagoga latius de Chriſto diſſerit: ſed Judæis blaſphemantibus, & perſecutionem in eos excitantibus, convertuntur ad Gentes juxta Iſaiæ vaticinium.

1 ERant autem in Eccleſia, quæ erat Antio- A
chiæ, prophetæ, & doctores, in quibus
Barnabas, & Simon qui vocabatur Niger, &
Lucius Cyrenenſis, & Manahen, qui erat He-
rodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus.
2 Miniſtrantibus autem illis Domino, &
jejunantibus, dixit illis Spiritus ſanctus: Se-
gregate mihi Saulum & Barnabam, in opus
ad quod aſſumpſi eos.
3 Tunc jejunantes & orantes, imponentéſ-
que eis manus, dimiſerunt illos.
4 Et ipſi quidem miſſi à Spiritu ſancto abie-
runt Seleuciam; & inde navigaverunt Cyprū.
5 Et cùm veniſſent Salaminam, prædicabant
verbum Dei in ſynagogis Judæorum; Habe-
bant autem & Joannem in miniſterio.
6 Et cùm perambulaſſent univerſam inſu-
lam uſque Paphum, invenerunt quemdam vi-
rum magum pſeudoprophetam, Judæum, cui
nomen erat Bar-jeſu,
7 Qui erat cum Proconſule Sergio Paulo
viro prudente. Hic, accerſitis Barnaba & Sau-
lo, deſiderabat audire verbum Dei.
8 Reſiſtebat autem illis Elymas magus, (ſic
enim interpretatur nomen ejus) quærens aver-

tere Proconſulem à fide.
9 Saulus autem, qui & Paulus, repletus
Spiritu ſancto, intuens in eum,
10 Dixit: O plene omni dolo, & omni fal-
lacia, fili diaboli, inimice omnis juſtitiæ, non
deſinis ſubvertere vias Domini rectas.
11 Et nunc ecce manus Domini ſuper te,
& eris cæcus, non videns ſolem uſque ad tem-
pus. Et confeſtim cecidit in eũ caligo, & tene-
bræ, & circuiens quærebat qui ei manũ daret.
12 Tunc Proconſul cùm vidiſſet factum,
credidit admirans ſuper doctrina Domini.
13 Et cùm à Papho navigaſſent Paulus &
qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphy
liæ. Ioannes autem diſcedens ab eis, reverſus
eſt Ieroſolymam.
C 14 Illi verò pertranſeuntes Pergen, vene-
runt Antiochiam Piſidiæ: & ingreſſi ſynago-
gam die ſabbato um, ſederunt.
15 Poſt lectionem autem legis, & Prophe-
tarum, miſerunt principes ſynagogæ ad eos
dicentes: Viri fratres, ſi quis eſt in vobis ſer-
mo exhortationis ad plebem, dicite.
16 Surgens autem Paulus, & manu ſilen-
tium indicens, ait: Viri Iſraëlitæ, & qui time-
* Exod. tis Deum, audite:
1.a.1. 17 Deus plebis Iſraël elegit patres noſtros
* Exod. & plebem exaltavit cùm eſſent incolæ * in ter-
13.d.21. ra Ægypti, * & in brachio excelſo eduxit
22. * Exod. eos ex ea,
16.a.3. 18 * Et per quadraginta annorum tempus
* Ioſ. mores eorum ſuſtinuit in deſerto,
14.a.2. * Iudic. 19 Et deſtruens gentes ſeptem in terra Cha-
3.b.9. naan, * ſorte diſtribuit eis terram eorum,
* 1.Reg. 20 Quaſi poſt quadringentos & quinqua-
8.a.5. & 16.10. gintaannos: * & poſt hæc dedit judices uſque
a.1. ad Samuël Prophetam.
D 21 Et exinde * poſtulaverunt regem: & de-
* 1.Reg. dit illis Deus Saul filium Cis, virum de tribu
13.c.14. & 16.c.13. Benjamin, annis quadraginta.
* Pſ 88. 22 Et amoto illo, * ſuſcitavit illis David re-
b.21. gem: cui teſtimonium perhibens, dixit: * Inve-
* Iſa. ni David filium Ieſſe, virum ſecundùm cor
14.a.1. * Matt. meum, qui faciet omnes voluntates meas.
3.a.1. 23 Hujus Deus ex ſemine * ſecundùm pro-
Marc. miſſionem eduxit Iſraël ſalvatorem Ieſum.
1.a.4. Luc. 24 * Prædicante Ioanne ante faciem adventus
3.a.3. ejus baptiſmũ pœnitentiæ omni populo Iſraël
* Matt. 25 Cùm impleret autem Ioannes curſum
3.b.11. Marc. ſuum, dicebat: Quem me arbitramini eſſe, *
1.a.7. non ſum ego, ſed ecce venit poſt me, cujus
Ioan. non ſum dignus calceamenta pedum ſolvere.
1.d.27. E 25 Viri fratres, filij generis Abraham, & qui
in vobis timent Deum: vobis verbum ſalutis
hujus miſſum eſt.
27 Qui enim habitabant Ieruſalem, & prin-
cipes ejus, hunc ignorantes, & voces prophe-
tarum, quæ per omne ſabbatum leguntur, ju-
dicantes impleverunt:
28 Et nullam cauſam mortis invenientes
* Matt. in eo petierunt à Pilato, ut interficerent eum,
27.c.20. 29 Cùmque conſummaſſent omnia, quæ de
23.Mar. 15.b.15. eo ſcripta erant, deponentes eum de ligno, po-
ſuerunt eum in monumento.
30 * Deus verò ſuſcitavit eum à mortuis Luc.
tertia die: qui viſus eſt per dies multos his, 23.c.& d.23.
31 Qui ſimul aſcenderant cum eo de Gali- Ioan.
læa in Ieruſalem qui uſque nunc ſunt teſtes 19.e.15.
ejus ad plebem. * Matt. 28. Mar.
32 Et nos vobis annuntiamus eam, quæ ad 16. Luc.
patres noſtros repromiſſio facta eſt: 24. Ioan.
33 Quoniam hanc Deus adimplevit filiis 20. * Pſ.
noſtris, reſuſcitans Ieſum, ſicut & in Pſalmo 2.b.7.
ſecundo ſcriptum eſt: * Filius meus es tu, ego * Iſa.
hodie genui te. 55.b.3. * Pſ.
34 Quod autem ſuſcitavit eum à mortuis, 15.b.10.
amplius jam non reverſurum in corruptio- * 3. Reg.
nem, ita dixit: * Quia dabo vobis ſancta Da- 2.b.10.
vid fidelia. F
35 Ideóque & aliàs dicit. * Non dabis San-
ctum tuum videre corruptionem.
36 David enim in ſua generatione cùm ad-
miniſtraſſet, voluntati Dei * dormivit, & appo-
ſitus eſt ad patres ſuos, & vidit corruptionem.
37 Quem verò Deus ſuſcitavit à mortuis,
non vidit corruptionem.
38 Notum igitur ſit vobis viri fratres, quia
per hunc vobis remiſſio peccatorum annun-
tiatur, & ab omnibus, quibus non potuiſtis in
lege Moyſi juſtificari.
39 In hoc omnis, qui credit juſtificatur.
40 Videte ergo ne ſuperveniat vobis quod
dictum eſt in Prophetis:
41 * Videte contemptores, & admiramini, * Habac.
& diſperdimini: quia opus operor ego in die- 1.b.5.
bus veſtris, opus quod non credetis, ſi quis
enarraverit vobis.
42 Exeuntibus autem illis, rogabant ut ſe-
quenti ſabbato loquerentur ſibi verba hæc.
43 Cùmque dimiſſa eſſet ſynagoga, ſecuti
ſunt multi Iudæorum, & colentium advena-
rum, Paulum & Barnabam: qui loquentes ſua-
debant eis ut permanerent in gratia Dei.
44 Sequenti verò ſabbato pœnè univerſa ci-
vitas convenit audire verbum Dei.
45 Videntes autem turbas Iudæi, repleti G
ſunt zelo, & contradicebant his, quæ à Paulo
dicebantur, blaſphemantes.
46 Tunc conſtanter Paulus & Barnabas di-
xerunt: Vobis oportebat primùm loqui ver-
bum Dei: ſed quoniam repellitis illud, & in-
dignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce con-
vertimur ad Gentes.
47 Sic enim præcepit nobis Dominus: * * Iſa.
Poſui te in lucem Gentium, ut ſis in ſalutem 49.b.6.
uſque ad extremum terræ.
48 Audientes autem Gentes gaviſæ ſunt, &
glorificabant verbum Domini: & crediderunt
quotquot erant præordinati ad vitam æter-
nam.
49 Diſſeminabatur autem verbum Domini
per univerſam regionem.
50 Iudæi autem concitaverunt mulieres re-
ligioſas, & honeſtas, & primos civitatis, & ex-
citaverunt perſecutionem in Paulum & Bar-
nabam: & ejecerunt eos de finibus ſuis.

51 * At

51 * At illi, excuſſo pulvere pedum in eos, venerunt Iconium.

* Matt. 10.b.14 Marc. 6.b.11. Luc. 6.a.5.

52 Diſcipuli quoque replebantur gaudio, & Spiritu ſancto.

CAPUT XIV.

Multis Judæorum ac Ethnicorum Iconij fidem in Chriſtum ſuſcipientibus, concitatur à Judæis tumultus in Apoſtolos, qui Lyſtram fugiunt ubi Paulus claudum à matris utero curat; populúmque ac ſacerdotes ob id ipſis tamquam diis ſacrificare volentes ægrè compeſcunt: ſed concitata à Judæis ſupervenientibus turba, Paulus lapidatur, & pro mortuo relinquitur: cúmque ſurrexiſſet, ipſe & Barnabas diſcipulos per varia loca exhortantes, & presbyteros ordinantes, revertuntur Antiochiam.

A 1 FActum eſt autem Iconij, ut ſimul introirent in ſynagogam Judæorum, & loquerentur, ita ut crederet Judæorum & Græcorum copioſa multitudo.

2 Qui verò increduli fuerunt Judæi, ſuſcitaverunt, & ad iracundiam concitaverunt animas Gentium adverſus fratres:

3 Multo igitur tempore demorati ſunt, fiducialiter agentes in Domino, teſtimonium perhibente verbo gratiæ ſuæ, dante ſigna & prodigia fieri per manus eorum.

4 Diviſa eſt autem multitudo civitatis: & quidam quidem erant cum Judæis, quidam verò cum Apoſtolis.

5 Cùm autem factus eſſet impetus Gentilium & Judæorum cum principibus ſuis, ut contumeliis afficerent, & lapidarent eos,

6 Intelligentes confugerunt ad civitates Lycaoniæ, Lyſtram, & Derben, & univerſam in circuitu regionẽ, & ibi evangelizantes erant.

B 7 Et quidam vir Lyſtris infirmus pedibus ſedebat, claudus, ex utero matris ſuæ, qui numquam ambulaverat.

8 Hic audivit Paulum loquentem. Qui intuitus eum, & videns quia fidem haberet ut ſalvus fieret,

9 Dixit magna voce: Surge ſuper pedes tuos rectus. Et exilivit, & ambulabat.

10 Turbæ autem cùm vidiſſent quod fecerat Paulus, levaverunt vocem ſuam, Lycaonicè dicentes: Dij ſimiles facti hominibus, deſcenderunt ad nos.

11 Et vocabant Barnabam Jovem, Paulũ verò Mercurium: quoniam ipſe erat dux verbi.

12 Sacerdos quoque Jovis, qui erat ante civitatem, tauros & coronas ante januas afferens, cum populis volebat ſacrificare.

13 Quod ubi audierunt Apoſtoli, Barnabas & Paulus, conſciſſis tunicis ſuis exilierunt in turbas, clamantes,

C 14 Et dicentes: Viri, quid hæc facitis? & nos mortales ſumus, ſimiles vobis, homines, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, * qui fecit cælum, & terram, & mare & omnia quæ in eis ſunt:

* Gen. 1.a.1. Pſal. 145.a.6. Apoc. 14.b.7.

15 Qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas.

16 Et quidem non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, benefaciens de cælo, dans pluvias & tempora fructifera, implens cibo & lætitia corda noſtra.

17 Et hæc dicentes, vix ſedaverunt turbas ne ſibi immolarent.

18 Supervenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconio Judæi: & perſuaſis turbis lapidantéſque Paulum, traxerunt extra civitatem, exiſtimantes eum mortuum eſſe.

19 Circumdantibus autem eum diſcipulis, D ſurgens intravit civitatem, & poſtera die profectus eſt cum Barnaba in Derben.

20 Cúmque evangelizaſſent civitati illi, & docuiſſent multos, reverſi ſunt Lyſtram, & Iconium, & Antiochiam,

21 Confirmantes animas diſcipulorum, exhortantéſque ut permanerent in fide: & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

22 Et cùm conſtituiſſent illis per ſingulas eccleſias presbyteros, & oraſſent cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino, in quem crediderunt.

23 Tranſeuntéſque Piſidiam, venerunt in Pamphyliam.

24 Et loquentes verbum Domini in Perge, deſcenderunt in Attaliam:

25 * Et inde navigaverunt Antiochiam, unde erant traditi gratiæ Dei, in opus quod compleverunt.

* Sup. 13.a.1.

26 Cùm autem veniſſent, & congregaſſent Eccleſiam, retulerunt quanta feciſſet Deus cũ illis, & quia aperuiſſet Gentibus oſtium fidei.

27 Morati ſunt autem tempus non modicum cum diſcipulis.

CAPUT XV.

Orta Antiochia ſeditione propter Judæos volentes Gentes ad Deum converſas circumcidi, Paulus & Barnabas rem ad Apoſtolos referunt: qui poſt Petri & Jacobi ſuffragia, communi decreto per litteras ſtatuunt, Gentes converſas non ligari lege Moyſi: Paulus cupiens ab Antiochia inviſere loca in quibus prædicaverat, ſeparatur à Barnaba, eò quòd nollet Joannem aſſumi.

1 ET quidam deſcendentes de Judæa, docebant fratres: * Quia niſi circumcidamini A ſecundùm morem Moyſi, non poteſtis ſalvari.

* Gal. 5.a.2.

2 Facta ergo ſeditione non minima Paulo & Barnabæ adverſus illos, ſtatuerunt ut aſcenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ex aliis, ad Apoſtolos & presbyteros in Jeruſalem, ſuper hac quæſtione.

3 Illi ergo deducti ab Eccleſia, pertranſibant Phœnicem & Samariam, narrantes converſionem Gentium: & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

4 Cùm autem veniſſent Jeroſolymam, ſuſcepti ſunt ab Eccleſia, & ab Apoſtolis, & ſenioribus, annuntiantes quanta Deus feciſſet cũ illis.

5 Surrexerunt autem quidam de hæreſi B Phariſæorum, qui crediderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi eos præcipere quoque ſervare legem Moyſi.

6 Convenerúntque Apoſtoli & ſeniores videre de verbo hoc.

7 Cùm autem magna conquiſitio fieret, ſurgens Petrus dixit ad eos: * Viri fratres, vos ſcitis quoniam ab antiquis diebus Deus in

* Sup. 10.e.20.

nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Evangelij, & credere.

8 Et qui novit corda Deus, teſtimoniũ perhibuit,* dãs illis Spiritum ſanctũ, ſicut & nobis,

* Sup 10.g.45.

9 Et nihil diſcrevit inter nos, & illos, fide purificans corda eorum.

10 Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere jugum ſuper cervices diſcipulorum, quod neq; patres noſtri neque nos portare potuimus?

C 11 Sed per gratiam Domini Jeſu Chriſti credimus ſalvari, quemadmodum & illi.

12 Tacuit autem omnis multitudo: & audiebant Barnabam & Paulum, narrantes quanta Deus feciſſet ſigna & prodigia in Gentibus per eos.

13 Et poſtquam tacuerunt, reſpondit Jacobus, dicens: Viri fratres, audite me.

14 Simon narravit quemadmodum primùm Deus viſitavit ſumere ex Gentibus populum nomini ſuo.

15 Et huic concordant verba Prophetarum, ſicut ſcriptum eſt:

* Amos. 9.a.11.

16 * Poſt hæc revertar, & reædificabo tabernaculum David, quod decidit: & diruta ejus reædificabo, & erigem illud:

D 17 Ut requirant ceteri hominum Dominum & omnes gentes, & ſuper quas invocatum eſt nomen meum, dicit Dominus, faciens hæc.

18 Notum à ſæculo eſt Domino opus ſuum.

19 Propter quod ego judico, non inquietari eos qui ex Gentibus convertuntur ad Deum.

20 Sed ſcribere ad eos ut abſtineant ſe à contaminationibus ſimulachrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine.

21 Moyſes enim à temporibus antiquis habet in ſingulis civitatibus qui eum prædicent in ſinagogis, ubi per omne ſabbatum legitur.

22 Tunc placuit Apoſtolis, & ſenioribus cum omni Eccleſia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iudam, qui cognominabatur Barſabas, & Silam, viros primos in fratribus,

23 Scribentes per manus eorum APOSTOLI & ſeniores fratres, his, qui ſunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ, fratribus ex Gentibus, ſalutem.

24 Quoniam audivimus quidam ex nobis exeuntes, turbaverunt vos verbis, evertentes animas veſtras, quibus non mandavimus:

E 25 Placuit nobis collectis in unum eligere viros & mittere ad vos, cum chariſſimis noſtris Barnaba & Paulo,

26 Hominibus, qui tradiderunt animas ſuas pro nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.

27 Miſimus ergo Iudam & Silam, qui & ipſi vobis verbis referent eadem.

F 28 Viſum eſt enim Spiritu ſancto, & nobis, nihil ultrà imponere vobis oneris quàm hæc neceſſaria:

26 Ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulacrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione, à quibus cuſtodientes vos, bene agetis. Valete.

30 Illi ergo dimiſſi, deſcenderunt Antiochiam: & congregata multitudine tradiderunt epiſtolam.

31 Quam cùm legiſſent, gaviſi ſunt ſuper conſolatione.

32 Iudas autem & Silas, & ipſi cùm eſſent Prophetæ, verbo plurimo conſolati ſunt fratres, & confirmaverunt.

33 Facto autem ibi aliquanto tempore, dimiſſi ſunt cum pace à fratribus, ad eos qui miſerant illos. G

34 Viſum eſt autem Silæ ibi remanere: Iudas autem ſolus abiit Ieruſalem.

35 Paulus autem & Barnabas demorabantur Antiochiæ, docentes, & evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini.

36 Poſt aliquot autem dies, dixit ad Barnabam Paulus: Revertentes viſitemus fratres per univerſas civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini, quomodo ſe habeant.

36 Barnabas autem volebat ſecum aſſumere, & Ioannem, qui cognominabatur Marcus.

38 Paulus autem rogabat eum (ut qui diſceſſiſſet ab eis de Pamphylia, & non iſſet cum eis in opus) non debere recipi.

39 Facta eſt autem diſſenſio, ita ut diſcederent ab invicem, & Barnabas quidem aſſumpto Marco navigaret Cyprum.

40 Paulus verò electo Sila profectus eſt, traditus gratiæ Dei à fratribus.

41 Perambulabat autem Syriam, & Ciliciam, confirmans Eccleſias: præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum, & ſeniorum.

CAPUT XVI.

Paulus Lyſtris aſſumptum Timotheum circumcidit & per varias civitates tradit ſervanda Apoſtolorum dogmata: vetantur à Spiritu ſancto prædicare in Aſia & & Bithinia: vocato autem per viſionem Paulo in Macedoniam proficiſcuntur: primumque Philippis prædicantes, hoſpitio excipiuntur apud Lydiam; ſed ejecto per Paulum ſpiritu Pythone, virgis cæſi mittuntur in carcerem: ubi facto terræmotu, ſolutiſque eorum vinculis, cuſtos carceris convertitur: poſteroque die magiſtratus orant ut civitatem egrediantur.

1 PErvenit autem Derben, & Lyſtram. Et ecce diſcipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris Iudææ fidelis, patre Gentili. A

2 Huic teſtimonium bonum reddebant, qui in Lyſtris erant & Iconio fratres.

3 Hunc voluit Paulus ſecum proficiſci: & aſſumens circumcidit eum, propter Iudæos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater erat Gentilis.

4 Cùm autẽ pertranſirent civitates, tradebãt eis cuſtodire dogmata, quæ erant decreta ab Apoſtolis & ſenioribus, qui erant Ieroſolymis.

5 Et Eccleſiæ quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.

6 Tranſeuntes autem Phrygiam, & Galatiæ regionem, vetati ſunt à Spiritu ſancto loqui verbum Dei in Aſia.

7 Cùm veniſſent autem in Myſiam, tentabant ire in Bythiniam: & non permiſit eos Spiritus Ieſu. B

8 Cùm

8 Cùm autem pertranſiſſent Myſiam, deſcenderunt Troadem:

9 Et viſio per noctem Paulo oſtenſa eſt: Vir Macedo quidam erat ſtans, & deprecans eum, & dicens: Tranſiens in Macedoniam, adjuva nos.

10 Ut autem viſum vidit, ſtatim quæſivimus proficiſci in Macedoniam, certi facti quòd vocaſſet nos Deus evangelizare eis.

11 Navigantes autem à Troade, recto curſu venimus Samothraciam, & ſequenti die Neapolim;

12 Et inde Philippos, quæ eſt prima partis Macedoniæ civitas, colonia. Eramus autem in hac Urbe diebus aliquot, conferentes.

13 Die autem ſabbatorum egreſſi ſumus foras portam juxta flumen, ubi videbatur oratio eſſe: & ſedentes loquebamur mulieribus, quæ convenerant.

C 14 Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit: cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur à Paulo.

15 Cùm autem baptizata eſſet, & domus ejus, deprecata eſt dicens: ſi judicaſtis me fidelem Domino eſſe, introite in domum meam, & manete. Et coëgit nos.

16 Factum eſt autem euntibus nobis, ad orationem, puellam quamdam habentem ſpiritũ Pythonem obviare nobis, quæ quæſtum magnum præſtabat dominis ſuis divinando.

17 Hæc ſubſecuta Paulum, & nos, clamabat dicens: Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis.

18 Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & converſus, ſpiritui dixit: Præcipio tibi in nomine Jeſu Chriſti exire ab ea. Et exiit eadem hora.

19 Videntes autem domini ejus quia exivit ſpes quæſtus eorum, apprehendentes Paulum & Silam perduxerunt in forum ad principes:

20 Et offerentes eos magiſtratibus, dixerunt: Hi homines conturbant civitatem noſtram, cùm ſint Judæi:

21 Et annuntiant morem, quẽ non licet nobis ſuſcipere, neq; facere, cùm ſumus Romani.

22 Et cucurrit plebs adverſus eos: & magiſtratus, ſciſſis tunicis eorum, * juſſerunt eos virgis cædi.

* 2.Cor. 11 f 25. Phili. 1.b.13. 1.Thes. 2.a.2.

23 Et cùm multas plagas eis impoſuiſſent, miſerunt eos in carcerem, præcipientes cuſtodi ut diligenter cuſtodiret eos.

E 24 Qui cùm tale præceptum accepiſſet, miſit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum ſtrinxit ligno.

25 Media autem nocte, Paulus & Silas orantes, laudabant Deum, & audiebant eos, qui in cuſtodia erant.

26 Subitò verò terræmotus factus eſt magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia: & univerſorum vincula ſoluta ſunt.

27 Expergefactus autem cuſtos carceris, & videns januas apertas carceris, evaginato gladio volebat ſe interficere, æſtimans fugiſſe vinctos.

28 Clamavit autem Paulus voce magna, dicens: Nihil tibi mali feceris: univerſi enim hîc ſumus.

29 Petitóque lumine, introgreſſus eſt: & tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes: F

30 Et producens eos foras, ait: Domini, quid me oportet facere, ut ſalvus fiam?

31 At illi dixerunt: Crede in Dominum Jeſum: & ſalvus eris tu, & domus tua.

32 Et locuti ſunt ei verbum Domini, cum omnibus qui erant in domo ejus.

33 Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorum: & baptizatus eſt ipſe, & omnis domus ejus continuò.

34 Cúmque perduxiſſet eos in domum ſuam, appoſuit eis menſam, & lætatus eſt cum omni domo ſua credens Deo.

35 Et cùm dies factus eſſet, miſerunt magiſtratus lictores, dicentes: Dimitte homines illos.

36 Nuntiavit autem cuſtos carceris verba hæc Paulo: Quia miſerunt magiſtratus ut dimittamini: nunc igitur exeuntes, ite in pace. G

37 Paulus autem dixit eis: Cæſos nos publicè, indemnatos, homines Romanos miſerunt in carcerem, & nunc occultè nos ejiciunt? Non ita: ſed veniant,

38 Et ipſi nos ejiciant. Nuntiaverunt autem magiſtratibus lictores verba hæc: Timuerúntque audito quòd Romani eſſent:

39 Et venientes deprecati ſunt eos, & educentes rogabant ut egrederentur de Urbe.

40 Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & viſis fratribus conſolati ſunt eos, & profecti ſunt.

CAPUT XVII.

Facto Theſſalonicæ magno fructu per Pauli prædicationem, concitatur adverſus eum à Iudæis ſeditio, ſimiliter & Berœæ: Paulus Athenis cum Iudæis & philoſophis diſſerit, ac Dionyſium Areopagitam ad Chriſtum convertit cum quibuſdam aliis.

1 CUm autem perambulaſſent Amphipolim, & Apolloniam, venerunt Theſſalonicam, ubi erat ſynagoga Judæorum. A

2 Secundùm conſuetudinem autem Paulus introivit ad eos, & per ſabbata tria diſſerebat eis de Scripturis,

3 Adaperiens & inſinuans quia Chriſtum oportuit pati, & reſurgere à mortuis: & quia hic eſt Jeſus Chriſtus, quem ego annuntio vobis.

4 Et quidam ex eis crediderunt, & adjuncti ſunt Paulo & Silæ, & de colentibus Gentilibúſque multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ.

B 5 Zelantes autem Judæi, aſſumentéſque de vulgo viros quoſdam malos, & turba facta, concitaverunt civitatem: & aſſiſtentes domui Jaſonis quærebant eos producere in populum.

6 Et cùm non inveniſſent eos, trahebant Jaſonem

Digitized by Google

ſonem & quoſdam fratres ad principes civitatis, clamantes: Quoniam hi, qui Urbem concitant, & huc venerunt,

7 Quos ſuſcepit Jaſon, & hi omnes contra decreta Cæſaris faciunt, regem alium dicentes eſſe, Jeſum,

8 Concitaverunt autem plebem, & principes civitatis audientes hæc.

9 Et accepta ſatisfactione à Jaſone, & à ceteris, dimiſerunt eos.

C 10 Fratres verò confeſtim per noctem dimiſerunt Paulum & Silam in Berœam. Qui cùm veniſſent, in Synagogam Judæorum introierunt.

11 Hi autem erant nobiliores eorum, qui ſunt Theſſalonicæ: qui ſuſceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie ſcrutantes Scripturas, ſi hæc ita ſe haberent.

12 Et multi quidem crediderunt ex eis, & mulierum Gentilium honeſtarum, & viri non pauci.

13 Cùm autem cognoviſſent in Theſſalonica Judæi, quia & Berœæ prædicatum eſt à Paulo verbum Dei, venerunt & illuc commoventes & turbantes multitudinem.

14 Statímque tunc Paulum dimiſerunt fratres, ut iret uſque ad mare: Silas autem & Timotheus remanſerunt ibi.

D 15 Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum uſque Athenas, & accepto mandato ab eo ad Silam & Timotheum, ut quàm celeriter venirent ad illum, profecti ſunt.

16 Paulus autem cùm Athenis eos expectaret, incitabatur ſpiritus ejus in ipſo, videns idolatriæ deditam civitatem.

17 Diſputabat igitur in ſynagoga cum Judæis, & colentibus, & in foro, per omnes dies, ad eos qui aderant.

18 Quidam autem Epicurei, & Stoici philoſophi diſſerebant cum eo, & quidam dicebant: Quid vult ſeminiverbius hic dicere? Alij verò: Novorum dæmoniorum videtur annuntiator eſſe: quia Jeſum, & reſurrectionem annuntiabat eis.

E 19 Et apprehenſum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Poſſumus ſcire quæ eſt hæc nova quæ à te dicitur, doctrina?

20 Nova enim quædã infers auribus noſtris: Volumus ergo ſcire quidnam velint hæc eſſe.

21 (Athenienſes autem omnes, & advenæ hoſpites, ad nihil aliud vocabant, niſi aut dicere, aut audire aliquid novi.)

22 Stans autem Paulus in medio Areopagi, ait: Viri Athenienſes per omnia quaſi ſuperſtitioſiores vos video.

23 Præteriens enim, & videns ſimulachra veſtra, inveni & aram, in qua ſcriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis.

* Gen. 1.a.1. * Sup. 7.f.48. 24 * Deus, qui fecit mundum, & omnia quæ in eo ſunt, hic cæli & terræ cùm ſit Dominus, * non in manufactis templis habitat,

25 Nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cùm ipſe det omnibus vitam, & inſpirationem, & omnia:

26 Fecítque ex uno omne genus hominum inhabitare ſuper univerſam faciem terræ, definiens ſtatuta tempora, & terminos habitationis eorum, F

27 Quærere Deum, ſi fortè attrectent eum, aut inveniant. quamvis non longè ſit ab unoquoque noſtrûm.

28 In ipſo enim vivimus, & movemur, & ſumus: ſicut & quidam veſtrorum Poëtarum dixerunt: Ipſius enim & genus ſumus.

29 Genus ergo cum ſimus Dei, non debemus æſtimare, auro, aut argento, aut lapidi, ſculpturæ artis & cogitationis hominis, Divinum eſſe ſimile.

30 Et tempora quidem hujus ignorantiæ deſpiciens Deus, nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique pœnitentiam agant, G

31 Eò quòd ſtatuit diem, in quo judicaturus eſt orbem in æquitate, in viro, in quo ſtatuit, fidem præbens omnibus, ſuſcitans eum à mortuis.

32 Cùm audiſſent autem reſurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerũt: Audiemus te de hoc iterùm.

33 Sic Paulus exivit de medio eorum.

34 Quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt: in quibus & Dionyſius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cum eis.

CAPUT XVIII.

Paulus Corinthi ſuum exercet artificium apud Aquilam & quamquam ad ejus prædicationem blaſphemarent Iudæi, audit tamen in viſione multum ibi populum ad fidem convertendum: verùm poſt ſeſquiannum accuſatur à Iudæis apud Gallionem proconſulem, & poſt multos dies venit Epheſum, ac variis regionibus fratres confirmat. Apollo vehementer Iudæos convincit oſtendens ex Scripturis Ieſum eſſe Chriſtum, quamquam tantùm noſſet baptiſma Ioannis.

1 POſt hæc egreſſus ab Athenis, venit Corinthum: A

2 Et inveniens quemdam Judæum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priſcillam uxorem ejus, (eo quòd præcepiſſet Claudius diſcedere omnes Judæos à Roma) acceſſit ad eos.

3 Et quia ejuſdẽ erat artis, manebat apud eos, & operabatur: (erãt autẽ ſcenofactoriæ artis.)

4 Et diſputabat in ſynagoga per omne ſabbatum, interponens nomen Domini Jeſu, ſuadebátque Judæis, & Græcis.

5 Cùm veniſſent autem de Macedonia Silas & Timotheus, inſtabat verbo Paulus, teſtificans Judæis eſſe Chriſtum Jeſum. B

6 Contradicentibus autem eis, & blaſphemantibus, excutiens veſtimenta ſua, dixit ad eos: Sanguis veſter ſuper caput veſtrum: mundus ego, ex hoc ad Gentes vadam.

7 Et migrans inde, intravit in domum cujuſdam, nomine Titi Juſti colentis Deum, cujus domus erat conjuncta ſynagogæ.

8 Criſpus autem archiſynagogus credidit Domino cum omni domo ſua: & multi Corinthiorũ audientes credebant, & baptizabantur.

9 Dixit autem Dñs nocte per viſionem
Paulo: Noli timere, ſed loquere, & ne taceas:
10 Propter quod ego ſum tecum: & nemo
apponetur tibi ut noceat te: quoniam popu-
lus eſt mihi multus in hac civitate.
11 Sedit autem ibi annum & ſex menſes,
docens apud eos verbum Dei.
12 Gallione autem proconſule Achaiæ, in-
D ſurrexerunt uno animo Judæi in Paulum, &
adduxerunt eum ad Tribunal,
13 Dicentes: Quia contra legem hic per-
ſuadet hominibus colere Deum,
14 Incipiente autem Paulo aperire os, dixit
Gallio ad Judæos: Siquidem eſſet iniquum
aliquid, aut facinus peſſimum, ô viri Judæi,
rectè vos ſuſtinerem.
15 Si verò quæſtiones ſunt de verbo, & no-
minibus, & lege veſtra, vos ipſi videritis: Ju-
dex ego horum nolo eſſe.
16 Et minavit eos tribunali.
E 17 Apprehendentes autem omnes Soſthenem
principem ſynagogæ, percutiebant eum ante
tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.
18 Paulus verò cùm adhuc ſuſtinuiſſet dies
multos, fratribus valefaciens, navigavit in Sy-
riam (& cum eo Priſcilla, & Aquila) qui
* Num. 6.c 18 Infr. 21. d. 24. ſibi * totonderat in Cenchris caput: habebat
enim votum.
19 Devenitque Epheſum, & illos ibi reli-
quit. Ipſe verò ingreſſus ſynagogam, diſputa-
bat cum Judæis.
20 Rogantibus autem eis ut ampliori tem-
pore maneret, non conſenſit.
21 Sed valefaciens, & dicens: Iterùm rever-
tar ad vos Deo volente, profectus eſt ab
Epheſo.
F 22 Et deſcendens Cæſaream, aſcendit, & ſa-
lutavit Eccleſiam, & deſcendit Antiochiam.
23 Et facto ibi aliquanto tempore profectus
eſt, perambulans ex ordine Galaticam regio-
nem, & Phrygiam, confirmans omnes diſci-
pulos.
24 Judæus autem quidam, Apollo nomine,
Alexandrinus genere, vir eloquens, devenit
Epheſum, potens in ſcripturis.
25 Hic erat edoctus viam Domini: & fer-
vens ſpiritu loquebatur, & docebat diligenter
ea quæ ſunt Jeſu, ſciens tantum baptiſma
Joannis.
G 26 Hic ergo cœpit fiducialiter agere in ſy-
nagoga. Quem cùm audiſſent Priſcilla &
Aquila, aſſumpſerunt eum, & diligentiùs ex-
poſuerunt ei viam Domini.
27 Cùm autem vellet ire Achaiam, exhorta-
ti fratres, ſcripſerunt diſcipulis ut ſuſciperent
eum. Qui cùm veniſſet, contulit multum his
qui crediderant.
28 Vehementer enim Judæos revincebat
publicè, oſtendens per Scripturas, eſſe Chri-
ſtum Jeſum.

CAPUT. XIX.

*Paulus Epheſi quoſdam diſcipulos Ioannis tantùm ba-
ptiſmate baptizatos, jubet in Ieſu nomine baptizari, ac
manuum impoſitione Spiritum ſanctum ipſis impetrat,
ibique prædicans multa edit ſigna: de Iudæis qui non cre-
dentes conabantur nomine Ieſu à Paulo prædicati adju-
rare dæmonia: multi peccata confitentes libros ſuperſtitio-
ſos exurunt; Demetrius argentarius gravem adverſus
Paulum ſeditionem excitat, quam ægrè tandem ſedat Ale-
xander.*

1 FActum eſt autem, cùm Apollo eſſet Corin- A
thi, ut Paulus peragratis ſuperioribus
partibus veniret Epheſum, & inveniret quoſ-
dam diſcipulos:
2 Dixitque ad eos: Si Spiritum ſanctum
accepiſtis credentes? At illi dixerunt ad eum:
Sed neque ſi Spiritus ſanctus eſt, audivimus.
3 Ille verò ait: In quo ergo baptizati eſtis?
Qui dixerunt: In Joannis Baptiſmate.
4 Dixit autem Paulus: * Joannes baptizavit * Matt. 3.b.11. Marc. 1.a.8. Luc. 3. d. 16. Ioan. 1. d 26. Sup. 1. a. 5. 11. b. 16.
baptiſmo pœnitentiæ populum, dicens: In
eum, qui venturus eſſet poſt ipſum, ut crede-
rent, hoc eſt, in Jeſum.
5 His auditis, baptizati ſunt in nomine Do-
mini Jeſu.
6 Et cùm impoſuiſſet illis manus Paulus,
venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loqueban-
tur linguis, & prophetabant.
7 Erant autem omnes viri ferè duodecim. B
8 Introgreſſus autem ſynagogam, cum fidu-
cia loquebatur per tres menſes, diſputans, &
ſuadens de regno Dei.
9 Cùm autem quidam indurarentur, &
non crederent, maledicentes viam Domini
coram multitudine, diſcedens ab eis, ſegrega-
vit diſcipulos, quotidie diſputans in ſchola
tyranni cujuſdam.
10 Hoc autem factum eſt per biennium, ita
ut omnes, qui habitabant in Aſia, audirent ver-
bum Domini, Judæi atque Gentiles.
11 Virtuteſque non quaſlibet faciebat Deus
per manum Pauli:
12 Ita ut etiam ſuper languidos deferren- C
tur à corpore ejus ſudaria, & ſemicinctia, &
recedebant ab eis languores, & ſpiritus ne-
quam egrediebantur.
13 Tentaverunt autem quidam & de cir-
cumeuntibus Judæis exorciſtis, invocare ſuper
eos, qui habebant Spiritus malos, nomen Do-
mini Jeſu dicentes: Adjuro vos per Jeſum,
quem Paulus prædicat.
14 Erant autem quidam Judæi Scevæ princi-
pis ſacerdotum ſeptem filij, qui hoc faciebant.
15 Reſpondens autem ſpiritus nequam di-
xit eis: Jeſum novi, & Paulum ſcio: vos autem
qui eſtis?
16 Et inſiliens in eos homo, in quo erat dæ-
monium peſſimum, & dominatus amborum,
invaluit contra eos, ita ut nudi & vulnerati
effugerent de domo illa.
17 Hoc autem notum factum eſt omnibus D
Judæis, atque Gentilibus, qui habitabant
Epheſi: & cecidit timor ſuper omnes illos, &
magnificabatur nomen Domini Jeſu.
18 Multique credentium veniebant, con-

fitentes & annuntiantes actus ſuos.

19 Multi autem ex eis, qui fuerant curioſa ſectati, contulerunt libros, & combuſſerunt coram omnibus: & computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium.

20 Ita fortiter creſcebat verbum Dei, & confirmabatur.

21 His autem expletis, propoſuit Paulus in Spiritu, tranſita Macedonia & Achaia ire Jeroſolymam, dicens: Quoniam poſtquam fuero ibi, oportet me & Romam videre.

E 22 Mittens autem in Macedoniam duos ex miniſtrantibus ſibi, Timotheum & Eraſtum, ipſe remanſit ad tempus in Aſia.

23 Facta eſt autem illo tempore turbatio non minima de via Domini.

24 Demetrius enim quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præſtabat artificibus non modicum quæſtum:

25 Quos convocans, & eos qui hujuſmodi erant opifices, dixit: Viri, ſcitis quia de hoc artificio eſt nobis acquiſitio:

26 Et videtis, & auditis, quia non ſolùm Epheſi, ſed pœnè totius Aſiæ, Paulus hic ſuadens avertit multam turbam, dicens: Quoniam non ſunt dij, qui manibus fiunt.

27 Non ſolùm autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, ſed & magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, ſed & deſtrui incipiet majeſtas ejus, quam tota Aſia, & orbis colit.

F 28 His auditis, repleti ſunt ira, & exclamaverunt dicentes: Magna Diana Epheſiorum.

29 Et impleta eſt civitas confuſione, & impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gajo & Ariſtarcho Macedonibus, comitibus Pauli.

30 Paulo autem volente intrare in populum, non permiſerunt diſcipuli.

31 Quidam autem & de Aſiæ principibus, qui erant amici ejus, miſerunt ad eum rogantes ne ſe daret in theatrum:

32 Alij autem aliud clamabant. Erat enim Eccleſia confuſa: & plures neſciebant qua ex cauſa conveniſſent.

33 De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Judæis. Alexander autem manu ſilentio poſtulato, volebat reddere rationem populo.

34 Quem ut cognoverunt Judæum eſſe, vox facta una eſt omnium, quaſi per horas duas clamantium: Magna Diana Epheſiorum.

35 Et cùm ſedaſſet ſcriba turbas, dixit: Viri Epheſij, quis enim eſt hominum, qui neſciat Epheſiorum civitatem cultricem eſſe magnæ Dianæ, Joviſque prolis?

G 36 Cùm ergo his contradici non poſſit, oportet vos ſedatos eſſe, & nihil temerè agere.

37 Adduxiſtis enim homines iſtos, neque ſacrilegos, neque blaſphemantes deam veſtram.

38 Quòd ſi Demetrius, & qui cum eo ſunt artifices, habens adverſus aliquem cauſam, conventus forenſes aguntur, & proconſules ſunt, accuſent invicem.

39 Si quid autem alterius rei quæritis: in legitima Eccleſia poterit abſolvi.

40 Nam & periclitamur argui ſeditionis hodiernæ: cùm nullus obnoxius ſit (de quo poſſimus reddere rationem) concurſus iſtius. Et cùm hæc dixiſſet, dimiſit Eccleſiam.

CAPUT XX.

Paulus peragratis variis partibus Macedoniæ & Græciæ, concionatur Troade in mediam noctem: cùmque adoleſcens Eutychus cadens à tertio cœnaculo mortuus eſſet, Paulus eum reſuſcitavit: & variis locis peragratis, advocatos ex Epheſo presbyteros exhortatur ut vigilantes ſint in regenda Eccleſia, prædicens quòd non eſſent ampliùs eum viſuri.

1 POſtquam autem ceſſavit tumultus, vocatis Paulus diſcipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus eſt ut iret in Macedoniam. A

2 Cùm autem perambulaſſet partes illas, & exhortatus eos fuiſſet multo ſermone, venit ad Græciam:

3 Ubi cùm feciſſet menſes tres, factæ ſunt illi inſidiæ à Judæis navigaturo in Syriam: habuítque conſilium ut reverteretur per Macedoniam.

4 Comitatus eſt autem eum Sopater Pyrrhi Berœenſis, Theſſalonicenſium verò Ariſtarchus, & Secundus, & Gaius Derbeus, & Timotheus: Aſiani verò Tychicus & Trophimus.

5 Hi cùm præceſſiſſent, ſuſtinuerunt nos Troade:

6 Nos verò navigavimus poſt dies azymo-
rum à Philippis, & venimus ad eos Troadem B
in diebus quinque, ubi demorati ſumus diebus ſeptem.

7 Una autem Sabbati cùm conveniſſemus ad frangendum panem, Paulus diſputabat cum eis, profecturus in craſtinum, protraxítque ſermonem uſque in mediam noctem.

8 Erant autem lampades copioſæ in cœnaculo, ubi eramus congregati.

9 Sedens autem quidam adoleſcens nomine Eutychus ſuper feneſtram, cùm mergeretur ſomno gravi, diſputante diu Paulo, ductus ſomno cecidit de tertio cœnaculo deorſum, & ſublatus eſt mortuus.

10 Ad quem cùm deſcendiſſet Paulus, incubuit ſuper eum: & complexus dixit: Nolite turbari, anima enim ipſius in ipſo eſt. C

11 Aſcendens autem, frangénſque panem, & guſtans, ſatíſque allocutus uſque in lucem, ſic profectus eſt.

12 Adduxerunt autem puerum viventem, & conſolati ſunt non minimè.

13 Nos autem aſcendentes navem, navigavimus in Aſſon, inde ſuſcepturi Paulum: ſic enim diſpoſuerat ipſe per terrã iter facturus.

14 Cùm autem conveniſſet nos in Aſſon, aſſumpto eo, venimus Mitylenen.

15 Et inde navigantes, ſequenti die venimus contra Chium, & alia applicuimus Samum, & ſequenti die venimus Miletum.

D 16 Propoſuerat enim Paulus transnavigare Epheſum, ne qua mora illi fieret in Aſia. Feſtinabat enim ſi poſſibile ſibi eſſet, ut diem Pentecoſtes faceret Jeroſolymis.

17 A Mileto autem mittens Epheſum, vocavit Majores natu Eccleſiæ.

18 Qui cùm veniſſent ad eum, & ſimul eſſent, dixit eis: Vos ſcitis à prima die, qua ingreſſus ſum in Aſiam, qualiter vobiſcum per omne tempus fuerim,

19 Serviens Domino cum omni humilitate, & lacrymis, & tentationibus, quæ mihi acciderunt ex inſidiis Judæorum:

20 Quomodo nihil ſubtraxerim utilium, quò minùs annuntiarem vobis, & docerem vos publicè, & per domos,

21 Teſtificans Judæis atque Gentilibus in Deum pœnitentiam, & fidem in Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.

E 22 Et nunc ecce alligatus ego ſpiritu, vado in Jeruſalem; quæ in ea ventura ſint mihi, ignorans:

23 Niſi quòd Spiritus ſanctus per omnes civitates mihi proteſtatur, dicens: quoniam vincula, & tribulationes Jeroſolymis me manent.

24 Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam pretioſiorem quàm me, dummodò conſummem curſum meum, & miniſterium verbi, quod accepi à Domino Jeſu, teſtificari Evangelium gratiæ Dei.

25 Et nunc ecce ego ſcio, quia ampliùs non videbitis faciem meam vos omnes, per quos tranſivi prædicans regnum Dei.

26 Quapropter conteſtor vos hodierna die, quia mundus ſum à ſanguine omnium.

27 Non enim ſubterfugi, quò minùs annunnuntiarem omne conſilium Dei vobis.

F 28 Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos, regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.

29 Ego ſcio quoniam intrabunt poſt diſceſſionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi.

30 Et ex vobis ipſis exurgent viri loquentes perverſa, ut abducant diſcipulos poſt ſe.

31 Propter quod vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium nocte & die non ceſſavi, cum lacrymis monens unumquemque veſtrûm.

32 Et nunc commendo vos Deo, & verbo gratiæ ipſius, qui potens eſt ædificare, & dare hereditatem in ſanctificatis omnibus.

33 Argentum & aurum, aut veſtem nullius concupivi, ſicut.

* 1. Cor. 4. a 12. Theſſ. 2. b. 9. 2. Theſſ. 3. b. 8.

34 Ipſi ſcitis * quoniam ad ea, quæ mihi opus erant & his qui mecum ſunt, miniſtraverunt manus iſtæ.

35 Omnia oſtendi vobis, quoniam ſic laborantes, oportet ſuſcipere infirmos, ac meminiſſe verbi Domini Jeſu, quoniã ipſe dixit: Beatius eſt magis dare, quàm accipere.

G

36 Et cùm hæc dixiſſet, poſitis genibus ſuis oravit cum omnibus illis.

37 Magnus autem fletus factus eſt omnium: & procumbentes ſuper collum Pauli, oſculabantur eum,

38 Dolentes maximè in verbo, quod dixerat, quoniam ampliùs faciem ejus non eſſent viſuri. Et deducebant eum ad navem.

CAPUT XX.

Paulo Ieroſolymam tendenti poſt varias navigationes, vaticinatur Agabus propheta afflictiones quas paſſurus erat Ieroſolymis: nec tamen amicorum lacrymis averti poteſt ne aſcendat Ieruſalem, paratus pro Chriſto etiam mortem ſubire: cúmque Ieruſalem perveniſſet, Iacobus ipſi ſuadet ut cum quinque viris votum habentibus ſe ſanctificet: quod cùm faceret, rapitur à Iudæis ſed ex eorum manibus eripitur à tribuno, à quo catenis alligatus ducitur in caſtra: impetrat tamen facultatem loquendi ad populum.

1 CUm autem factum eſſet ut navigaremus abſtracti ab eis, recto curſu venimus Coum, & ſequenti die Rhodum, & inde Pataram. A

2 Et cùm inveniſſemus navem transfretantem in Phœnicem, aſcendentes navigavimus.

3 Cùm apparuiſſemus autem Cypro, relinquentes eam ad ſiniſtram, navigavimus in Syriam, & venimus Tyrum: ibi enim navis expoſitura erat onus.

4 Inventis autem diſcipulis, manſimus ibi diebus ſeptem: qui Paulo dicebant per Spiritum ne aſcenderet Jeroſolymam.

5 Et expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum uxoribus & filiis uſque foras civitatem: & poſitis genibus in littore, oravimus.

6 Et cùm valefeciſſemus invicem, aſcendimus navem: illi autem redierunt in ſua. B

7 Nos verò navigatione expleta à Tyro deſcendimus Ptolemaidam: & ſalutatis fratribus, manſimus die una apud illos.

8 Alia autem die profecti, venimus Cæſaream. Et intrantes domum Philippi evangeliſtæ, * qui erat unus de ſeptem, manſimus apud eum. * Sup. 6. b. 5.

9 Huic autem erant quatuor filiæ virgines prophetantes.

10 Et cùm moraremur per dies aliquot, ſupervenit quidam à Judæa propheta, nomine Agabus.

11 Is cùm veniſſet ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans ſibi pedes & manus, dixit: Hæc dicit Spiritus ſanctus: Virum, cujus eſt zona hæc, ſic alligabunt in Jeruſalem Judæi, & tradent in manus Gentium.

12 Quod cùm audiſſemus, rogabamus nos, & qui loci illius erant, ne aſcenderet Jeroſolymam. C

13 Tunc reſpondit Paulus, & dixit: Quid facitis flentes, & affligentes cor meũ? Ego enim non ſolùm alligari, ſed & mori in Ieruſalem paratus ſum, propter nomen Domini Jeſu.

14 Et cùm ei ſuadere non poſſemus, quievimus, dicentes: Domini voluntas fiat.

15 Poſt dies autem iſtos præparati, aſcendebamus in Jeruſalem.

16 Venerunt autem & ex diſcipulis à Cæſaræa nobiſcum, adducentes ſecum apud quem hoſpitaremur Mnaſonem quemdam Cyprium, antiquum diſcipulum.

D 17 Et cùm veniſſemus Jeroſolymam, libenter exceperunt nos fratres.

18 Sequenti autem die introibat Paulus nobiſcum ad Jacobum, omnéſque collecti ſunt ſeniores.

19 Quos cùm ſalutaſſet, narrabat per ſingula, quæ Deus feciſſet in Gentibus miniſterium ipſius.

20 At illi cùm audiſſent, magnificabant Deum, dixerúntque ei: Vides frater, quot millia ſunt in Judæis, qui crediderunt, & omnes æmulatores ſunt legis.

21 Audierunt autem de te, quia diſceſſionem doceas à Moyſe eorum, qui per Gentes ſunt Judæorum: dicens non debere eos circumcidere filios ſuos, neque ſecundùm conſuetudinem ingredi.

22 Quid ergo eſt? utique oportet convenire multitudinem: audient enim te ſuperveniſſe.

23 Hoc ergo fac quod tibi dicimus: Sunt nobis viri quatuor, votum habentes ſuper ſe.

24 His aſſumptis, ſanctifica te cum illis: & impende in illis * ut radant capita: & ſcient omnes quia quæ de te audierunt, falſa ſunt, ſed ambula & ipſe cuſtodiens legem.

* Num. 6 c.18. Sup. 18. c.18.

E 25 De his autem, qui crediderunt ex Gentibus, * nos ſcripſimus, judicantes ut abſtineant ſe ab idolis, immolato, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione.

* Sup. [illegible] 20 [illegible] 9.

26 Tunc Paulus, aſſumptis viris, poſtera die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.

27 Dum autem ſeptem dies conſummarentur, hi qui de Aſia erant Judæi, cùm vidiſſent eum in templo, concitaverunt omnem populum, & injecerunt ei manus, clamantes:

28 Viri Iſraëlitæ, adjuvate: hic eſt homo, qui adverſus populum, & legẽ, & locũ hunc omnes ubique docens, inſuper & Gentiles induxit in templum, & violavit ſanctum locum iſtum.

F 29 Viderant enim Trophimum Epheſium in civitate cum ipſo, quem æſtimaverunt quoniam in templum introduxiſſet Paulus.

30 Commotáque eſt civitas tota, & facta eſt concurſio populi. Et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum: & ſtatim clauſæ ſunt januæ.

31 Quærentibus autem eum occidere, nuntiatum eſt tribuno cohortis: Quia tota confunditur Jeruſalem.

32 Qui ſtatim aſſumptis militibus, & centurionibus, decurrit ad illos. Qui cùm vidiſſent tribunum, & milites, ceſſaverunt percutere Paulum.

33 Tunc accedens tribunus apprehendit eum, & juſſit eum alligari catenis duabus: & interrogabat quis eſſet, & quid feciſſet.

34 Alij autem aliud clamabant in turba. Et cùm non poſſet certum cognoſcere præ tumultu, juſſit duci eum in caſtra. G

35 Et cùm veniſſet ad gradus, contigit ut portaretur à militibus propter vim populi.

36 Sequebatur enim multitudo populi, clamans: Tolle eum.

37 Et cùm cœpiſſet induci in caſtra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Græcè noſti?

38 Nónne tu es Ægyptius, qui ante hos dies tumultum concitaſti, & eduxiſti in deſertum quatuor millia virorum ſicariorum?

39 Et dixit ad eum Paulus: Ego homo ſum quidem Judæus à Tarſo Ciliciæ, non ignotæ civitatis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum.

40 Et cùm ille permiſiſſet, Paulus ſtans in gradibus, annuit manu ad plebem: & magno ſilentio facto, allocutus eſt lingua Hæbræa, dicens:

Caput XXII.

Ubi Paulus in ſui excuſationem narraſſet ſuæ converſionis ordinem, vociferantur Judæi ipſum de terra tollendum, eò quòd diceret ſe à Deo miſſum fuiſſe ad prædicandum Gentibus, à tribuno autem juſſus flagellis cædi & torqueri, liberatus eſt dicendo ſe civem Romanum eſſe.

1 VIri fratres, & patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem. A

2 Cùm audiſſent autem quia Hæbræa lingua loqueretur ad illos, magis præſtiterunt ſilentium.

3 Et dicit: Ego ſum vir Judæus, natus in Tarſo Ciliciæ, nutritus autem in iſta civitate, ſecus pedes Gamaliel eruditus juxta veritatem paternæ legis, æmulator legis, ſicut & vos omnes eſtis hodie:

4 * Qui hanc viam perſecutus ſum uſque ad mortem, alligans & tradens in cuſtodias viros ac mulieres, * Sup. 8.a.3.

5 Sicut princeps ſacerdotum mihi teſtimonium reddit, & omnes majores natu, * à quibus & epiſtolas accipiens, ad fratres Damaſcum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Jeruſalem ut punirentur. * Sup. 9.a.2. B

6 Factum eſt autem, eunte me, & appropinquante Damaſco media die, ſubitò de cælo circumfulſit me lux copioſa:

7 Et decidens in terram audivi vocem dicentem mihi: Saule, Saule, quid me perſequeris?

8 Ego autem reſpondi: Quis es Domine? Dixítque ad me: Ego ſum Jeſus Nazarenus, quem tu perſequeris.

9 Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt ejus, qui loquebatur mecum.

10 Et dixi: Quid faciam, Domine? Dominus autem dixit ad me: Surgens vade Damaſcum: & ibi tibi dicetur de omnibus quæ te oporteat facere.

11 Et cùm non viderem præ claritate lumi-

nis

nis illius, ad manum deductus à comitibus,
veni Damaſcum.
12 Ananias autem quidam, vir ſecundùm
legem teſtimonium habens ab omnibus coha-
bitantibus Judæis,
D 13 Veniens ad me, & aſtans dixit mihi:
Saule frater reſpice. Et ego eadem hora reſpe-
xi in eum.
14 At ille dixit: Deus patrum noſtrorum
præordinavit te, ut cognoſceres voluntatem
ejus, & videres juſtum, & audires vocem ex
ore ejus:
15 Quia eris teſtis illius ad omnes homines,
eorum quæ vidiſti & audiſti.
16 Et nunc quid moraris? Exurge, & baptiza-
te, & ablue peccata tua, invocato nomine ip-
ſius.
17 Factum eſt autem revertenti mihi in Je-
ruſalem, & oranti in templo, fieri me in ſtupo-
re mentis,
18 Et videre illum dicentem mihi: Feſtina,
E & exi velociter ex Jeruſalem: quoniam non
recipient teſtimonium tuum de me.
19 Et ego dixi: Domine ipſi ſciunt * quia
* Sup. 8.a.3. ego eram concludens in carcerem, & cædens
per ſynagogas eos qui credebant in te:
20 Et cùm funderetur ſanguis Stephani te-
ſtis tui, * ego aſtabam, & conſentiebam, & cu-
* Sup. 7.g.57. ſtodiebam veſtimenta interficientium illum.
21 Et dixit ad me: Vade, quoniam ego in
nationes longè mittam te.
22 Audiebant autem eum uſque ad hoc
verbum, & levaverunt vocem ſuam dicentes:
Tolle de terra hujuſmodi: non enim fas eſt
eum vivere.
F 23 Vociferantibus autem eis, & projicien-
tibus veſtimenta ſua, & pulverem jactantibus
in aërem,
24 Juſſit tribunus induci eum in caſtra, &
flagellis cædi, & torqueri eum, ut ſciret pro-
pter quam cauſam ſic acclamarent ei.
25 Et cùm aſtrinxiſſent eum loris: dicit
aſtanti ſibi Centurioni Paulus: Si hominem
Romanum & indemnatum licet vobis flagel-
lare?
26 Quo audito, Centurio acceſſit ad tribu-
num & nuntiavit ei: dicens: Quid acturus es?
hic enim homo, civis Romanus eſt.
27 Accedens autem tribunus, dixit illi: Dic
mihi ſi tu Romanus es? At ille dixit: Etiam.
G 28 Et reſpondit tribunus: Ego multa ſum-
ma civilitatem hanc conſecutus ſum. Et Pau-
lus ait: Ego autem & natus ſum.
29 Protinus ergo diſceſſerunt ab illo qui
eum torturi erant. Tribunus quoque timuit
poſtquam reſcivit, quia civis Romanus eſſet
& quia alligaſſet eum.
30 Poſtera autem die volens ſcire diligen-
tiùs, qua ex cauſa accuſaretur à Judæis, ſolvit
eum, & juſſit ſacerdotes convenire, & omne
concilium, & producens Paulum, ſtatuit inter
illos.

CAPUT XXIII.

Paulus coram ſacerdotibus & toto concilio principem ſacerdotum qui ipſum juſſerat in faciem percuti, dicit parietem dealbatum, ſed excuſat ſe quòd neſciſſet eſſe principem ſacerdotum: cùmque ibidem dixiſſet ſe Phariſæum, & de reſurrectione mortuorum judicari, orta eſt inter Phariſæos & Sadducæos magna diſſenſio. Dominus nocte Paulum confortat, prædicens, quòd etiam Romæ eſſet de ipſo teſtificaturus: detectâ multorum de occidendo Paulo conjuratione, tribunus mittit eum Cæſaream militibus ſtipatum ad Felicem præſidem, ſcriptis ad eum literis quæ hîc referuntur.

1 INtendens autem in concilium Paulus ait: A
Viri fratres, ego omni conſcientia bona
converſatus ſum ante Deum uſque in hodier-
num diem.
2 Princeps autem ſacerdotum Ananias præ-
cepit aſtantibus ſibi percutere os ejus.
3 Tunc Paulus dixit ad eū: Percutiet te Deus,
paries dealbate. Et tu ſedens judicas me ſecun-
dùm legem, & contra legem jubes me percuti?
4 Et qui aſtabant dixerunt: Summum ſa-
cerdotem Dei maledicis?
5 Dixit autem Paulus: Neſciebam fratres B
quia princeps eſt ſacerdotum. Scriptum eſt
enim: * Principem populi tui non maledices. * Exod. 22.d.28.
6 Sciens autem Paulus, quia una pars eſſet
Sadducæorum, & altera Phariſæorum, excla-
mavit in concilio: Viri fratres: * ego Phari- * Phil. 3.a.5.
ſæus ſum, filius Phariſæorum, de ſpe & reſur-
rectione mortuorum ego judicor.
7 Et cùm hæc dixiſſet, facta eſt diſſenſio
inter Phariſæos & Sadducæos, & ſoluta eſt
multitudo.
8 * Sadducæi enim dicunt, non eſſe reſurre- * Matt. 22.c.23.
ctionem, neque Angelum, neque Spiritum: C
Phariſæi autem utraque confitentur.
9 Factus eſt autem clamor magnus. Et ſur-
gentes quidam Phariſæorum, pugnabant, di-
centes: Nihil mali invenimus in homine iſto:
quid ſi Spiritus locutus eſt ei, aut Angelus?
10 Et cùm magna diſſenſio facta eſſet, ti-
mens tribunus ne diſcerperetur Paulus ab ip-
ſis, juſſit milites deſcendere, & rapere eum de
medio eorum, ac deducere eum in caſtra.
11 Sequenti autem nocte aſſiſtens ei Domi-
nus, ait: Conſtans eſto: ſicut enim teſtifica-
tus es de me in Jeruſalem, ſic te oportet & Ro-
mæ teſtificari.
12 Facta autem die collegerunt ſe quidam D
ex Judæis, & devoverunt ſe dicentes, neque
manducaturos, neque bibituros, donec occi-
derent Paulum.
13 Erant autem plus quàm quadraginta vi-
ri, qui hanc conjurationem fecerant.
14 Qui acceſſerunt ad principes ſacerdotum,
& ſeniores, & dixerunt: Devotione devovi-
mus nos nihil guſtaturos, donec occidamus
Paulum.
15 Nunc ergo vos notum facite tribuno
cum concilio, ut producat illum ad vos,
tamquam aliquid certius cogniturі de eo. Nos
verò priùs quàm appropiet, parati ſumus in-
terficere illum.
16 Quod cùm audiſſet filius ſororis Pauli

inſidias, venit, & intravit in caſtra, nuntiavit-
que Paulo.
17 Vocans autem Paulus ad ſe unum ex
Centurionibus, ait: Adoleſcentem hũc perduc
ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi.
18 Et ille quidem aſſumens eum duxit ad
tribunum, & ait: Vinctus Paulus rogavit
me hunc adoleſcentem perducere ad te, ha-
bentem aliquid loqui tibi.
19 Apprehendens autem tribunus manum
illius, ſeceſſit cum eo ſeorſum, & interrogavit
illum, Quid eſt, quòd habes indicare mihi?
20 Ille autẽ dixit: Judæis convenit rogare te,
E ut craſtina die producas Paulum in concilium,
quaſi aliquid certius inquiſituri ſint de illo:
21 Tu verò ne credideris illis, inſidiantur
enim ei ex eis viri amplius quàm quadraginta,
qui ſe devoverunt non manducare, neque bi-
bere, donec interficiant eum: & nunc parati
ſunt expectantes promiſſum tuum.
22 Tribunus igitur dimiſit adoleſcentem,
præcipiens ne cui loqueretur, quoniam hæc
nota ſibi feciſſet.
23 Et vocatis duobus Centurionibus, dixit
F illis: Parate milites ducentos, ut eant uſque
Cæſaream, & equites ſeptuaginta, & lancea-
rios ducentos à tertia hora noctis:
24 Et jumenta præparate, ut imponentes
Paulum, ſalvum perducerent ad Felicem
præſidem.
25 (Timuit enim ne fortè raperent eum Ju-
dæi, & occiderent, & ipſe poſtea calumniam
ſuſtineret, tamquam accepturus pecuniam.)
26 Scribens epiſtolam continentem hæc:
Claudius Lyſias optimo præſidi, Felici, ſa-
lutem.
27 Virum hunc comprehenſum à Judæis, &
incipientem interfici ab eis ſuperveniens cum
exercitu eripui, cognito quia Romanus eſt:
28 Voléntque ſcire cauſam, quam objicie-
bant illi, deduxi eum in concilium eorum.
29 Quem inveni accuſari de quæſtionibus
legis ipſorum, nihil verò dignum morte aut
vinculis habentem criminis.
30 Et cùm mihi perlatum eſſet de inſidiis,
G quas paraverunt illi, miſi eum ad te, denuntiãs
& accuſatoribus ut dicant apud te. Vale.
31 Milites ergo, ſecundùm præceptum ſibi
aſſumentes Paulum, duxerunt per noctem in
Antipatridem,
32 Et poſtera die dimiſſis equitibus ut cum
eo irent, reverſi ſunt ad caſtra.
33 Qui cùm veniſſent Cæſaream, & tradi-
diſſent epiſtolam præſidi, ſtatuerunt ante illum
& Paulum.
34 Cùm legiſſet autem, & interrogaſſet de
qua provincia eſſet: & cognoſcens quia de Ci-
licia,
35 Audiam te, inquit, cùm accuſatores tui
venerint. Juſſítque in prætorio Herodis cu-
ſtodiri eum.

Caput XXIV.

*Accuſatus Paulus coram Felice præſide à Tertullo Iu-
dæorum oratore, reſpondet negans impoſita ſibi crimina,
confitens tamen ſe Chriſtianum, & dixiſſe ſe de reſurre-
ctione mortuorum Iudicari: Felix & ipſius uxor Iudæa
audiunt Paulum de fide Chriſtiana: cùm autem non ac-
ciperet à Paulo pecuniam, reliquit eum vinctum, accipiens
ſucceſſorem Portium Feſtum.*

1 POſt quinque autem dies deſcendit prin- A
ceps ſacerdotum, Ananias, cum ſenioribus
quibuſdam: & Tertullo quodam oratore, qui
adierunt præſidem adverſus Paulum.
2 Et citato Paulo cœpit accuſare Tertullus,
dicens: Cùm in multa pace agamus per te, &
multa corrigantur per tuam providentiam,
3 Semper & ubique ſuſcipimus, optime
Felix, cum omni gratiarum actione.
4 Ne diutiùs autem te protraham, oro, bre-
viter audias nos pro tua clementia.
5 Invenimus hunc hominem peſtiferum, & B
concitantem ſeditiones omnibus Judæis in
univerſo orbe, & auctorem ſeditionis ſectæ
Nazarenorum:
6 Qui etiam templum violare conatus eſt,
quem & apprehenſum voluimus ſecundùm
legem noſtram judicare.
7 Superveniens autem tribunus Lyſias, cum
vi magna eripuit eum de manibus noſtris,
8 Jubens accuſatores ejus ad te venire: à C
quo poteris ipſe judicans, de omnibus iſtis
cognoſcere, de quibus nos accuſamus eum.
9 Adjecerunt autem & Judæi, dicentes hæc
ita ſe habere.
10 Reſpondit autem Paulus, (annuente
ſibi Præſide dicere:) Ex multis annis te eſſe
judicem genti huic ſciens, bono animo pro
me ſatisfaciam.
11 Potes enim cognoſcere, quia non plus
ſunt mihi dies, quàm duodecim, ex quo aſ-
cendi adorare in Jeruſalem:
12 Et neque in templo invenerunt me cum D
aliquo diſputantem, aut concurſum facientem
turbæ, neque in ſynagogis,
13 Neque in civitate: neque probare poſ-
ſunt tibi de quibus nunc me accuſant.
14 Confiteor autem hoc tibi, quòd ſecun-
dùm ſectam quam dicunt hæreſim, ſic deſer-
vio Patri & Deo meo, credens omnibus, quæ
in Lege & Prophetis ſcripta ſunt:
15 Spem habens in Deum, quam & hi ipſi
expectant, reſurrectionem futuram juſtorum,
& iniquorum.
16 In hoc & ipſe ſtudeo ſine offendiculo
conſcientiam habere ad Deum, & ad homines
ſemper.
17 Poſt annos autem plures, eleemoſynas E
facturus in gentem meam, veni, & oblatio-
nes, & vota.
18 * In quibus invenerunt me purificatũ in
templo; non cum turba, neque cum tumultu.
19 Quidam autem ex Aſia Judæi, quos opor-
tebat apud te præſtò eſſe, & accuſare ſi quid
haberent adverſum me:
20 Aut hi ipſi dicant ſi quid invenerunt in
me

me iniquitatis, cùm ſtem in concilio,

F 21 Niſi de una hac ſolummodò voce, qua clamavi inter eos ſtans:* Quoniam de reſurrectione mortuorum ego judicor hodie à vobis.

* Sup. 23.b.6.

22 Diſtulit autem illos Felix, certiſſimè ſciens de via hac, dicens: Cùm tribunus Lyſias deſcenderit, audiam vos.

23 Juſsítque Centurioni cuſtodire eum, & habere requiem, nec quemquam de ſuis prohibere miniſtrare ei.

24 Poſt aliquot autem dies veniens Felix cum Druſilla uxore ſua, quæ erat Judæa, vocavit Paulum, & audivit ab eo fidem, quæ eſt in Chriſtum Jeſum.

25 Diſputante autem illo de juſtitia, & caſtitate, & de judicio futuro, tremefactus Felix reſpondit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accerſam te.

26 Simul & ſperans, quod pecunia ei daretur à Paulo; propter quod & frequenter accerſens eum, loquebatur cum eo.

27 Biennio autem expleto, accepit ſucceſſorem Felix Portium Feſtum. Volens autem gratiam præſtare Judæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

CAPUT XXV.

Feſtus non obſequitur Judæis inſidioſè petentibus ut Paulus Jeroſolymam ducatur: ſed Cæſareæ audit ejus accuſatores & Pauli reſponſionem: qui à Feſto requiſitus an vellet de his judicari Jeroſolymis, appellat Cæſarem: Feſtus Pauli cauſam regi Agrippæ indicat, qui ipſum audire cupit, poſteróque die jubente Feſto adducitur coram Agrippa & Bernice.

1 FEſtus ergo cùm veniſſet in provinciam, A poſt triduum aſcendit Jeroſolymam à Cæſarea.

2 Audierúntque eum principes ſacerdotum, & primi Judæorum, adverſus Paulum: & rogabant eum,

3 Poſtulantes gratiam adverſus eum ut juberet perduci eum in Jeruſalem, inſidias tendentes ut interficerent eum in via.

4 Feſtus autem reſpondit, ſervari Paulum in Cæſarea: ſe autem maturiùs profecturum.

5 Qui ergo in vobis, ait, potentes ſunt, deſ- B cendentes ſimul, ſi quod eſt in viro crimen, accuſent eum.

6 Demoratus autem inter eos dies non ampliùs quàm octo, aut decem, deſcendit Cæſaream, & altera die ſedit pro tribunali, & juſſit Paulum adduci.

7 Qui cùm perductus eſſet, circumſteterunt eum, qui ab Jeroſolyma deſcenderant Judæi, multas & graves cauſas objicientes quas non poterant probare,

8 Paulo rationem reddente: Quoniam neque in legem Judæorum, neque in templum, neque in Cæſarem quidquam peccavi.

9 Feſtus autem volens gratiam præſtare Judæis, reſpondens Paulo, dixit: Vis Jeroſolymam aſcendere, & ibi de his judicari apud me?

C 10 Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæſaris ſto, ibi me oportet judicari; Judæis non nocui, ſicut tu meliùs noſti.

11 Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuſo mori: ſi verò nihil eſt eorum, quæ hi accuſant me, nemo poteſt me illis donare. Cæſarem appello.

12 Tunc Feſtus cum concilio locutus, reſpondit: Cæſarem appellaſti? ad Cæſarem ibis.

13 Et cùm dies aliquot tranſacti eſſent, Agrippa rex & Bernice deſcenderunt Cæſaream ad ſalutandum Feſtum.

14 Et cùm dies plures ibi demorarentur, D Feſtus regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam eſt derelictus à Felice vinctus,

15 De quo cùm eſſem Jeroſolymis, adierunt me principes ſacerdotum, & ſeniores Judæorum, poſtulantes adverſus illum damnationẽ.

16 Ad quos reſpondi: Quia non eſt Romanis conſuetudo damnare aliquem hominem, priùs quàm is qui accuſatur, præſentes habeat accuſatores, locúmque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

17 Cùm ergo huc conveniſſent ſine ulla di- E latione ſequenti die ſedens pro tribunali, juſſi adduci virum.

18 De quo, cùm steriſſent accuſatores, nullam cauſam deferebant, de quibus ego ſuſpicabar malum:

19 Quæſtiones verò quaſdam de ſua ſuperſtitione habebant adverſus eum, & de quodam Jeſu defuncto, quem affirmabat Paulus vivere.

20 Hæſitans autem ego de hujuſmodi quæ- F ſtione, dicebam ſi vellet ire Jeroſolymam, & ibi judicari de iſtis.

21 Paulo autem appellante ut ſervaretur ad Auguſti cognitionem, juſſi ſervari eum, donec mittam eum ad Cæſarem.

22 Aggrippa autem dixit ad Feſtum: Volebam & ipſe hominem audire. Cras inquit, audies eum.

23 Altera autem die, cùm veniſſet Agrippa, & Bernice, cum multa ambitione, & introiſſent in auditorium cum tribunis, & viris principalibus civitatis, jubente Feſto, adductus eſt Paulus.

24 Et dicit Feſtus: Agrippa rex, & omnes qui ſimul adeſtis nobiſcum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Judæorum interpellavit me Jeroſolymis, petentes & acclamantes non oportere eum vivere ampliùs.

25 Ego verò comperi nihil dignum morte G eum admiſiſſe. Ipſo autem hoc appellante ad Auguſtum, judicavi mittere.

26 De quo quid certum ſcribam domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maximè ad te rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid ſcribam.

27 Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum, & cauſas ejus non ſignificare.

CAPUT

CAPUT XXVI.

Paulus coram Agrippa ſuam cauſam defendit, referens ſua ad Chriſtum converſionis ordinem, & ſe Iudæis ac Gentibus ſub divina protectione prædicaſſe oſtendens; Feſtóque ipſum ex nimia ſcientia inſanire dicenti reſpondet, omnéſque optat eſſe Chriſtianos: Agrippa dicit eum potuiſſe dimitti, niſi Cæſarem appellaſſet.

A 1 AGrippa verò ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipſo. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationem reddere.

2 De omnibus, quibus accuſor à Judæis, rex Agrippa, æſtimo me beatum, apud te cùm ſim defenſurus me hodie,

3 Maximè te ſciente omnia, & quæ apud Judæos ſunt conſuetudines, & quæſtiones: propter quod obſecro patienter me audias.

4 Et quidem vitam meam à juventute, quæ ab initio fuit in gente mea in Jeroſolymis, noverunt omnes Judæi:

B 5 Præſcientes me ab initio (ſi velint teſtimonium perhibere) quoniã ſecundùm certiſſimam ſectã noſtræ religionis vixi Phariſæus.

6 Et nunc in ſpe, quæ ad patres noſtros repromiſſionis facta eſt à Deo, ſto judicio ſubjectus:

7 In quam duodecim tribus noſtræ, nocte ac die deſervientes, ſperant devenire. De qua ſpe accuſor à Judæis, rex.

8 Quid incredibile judicatur apud vos ſi Deus mortuos ſuſcitat?

9 Et ego quidem exiſtimaveram, me adverſus nomen Jeſu Nazareni debere multa contraria agere.

C 10 * Quod & feci Jeroſolymis, & multos ſanctorum ego in carceribus incluſi, à principibus ſacerdotum poteſtate accepta: & cùm occiderentur, detuli ſententiam.

* Sup. 8.a.3.

11 Et per omnes ſynagogas frequenter puniens eos, compellebam blaſphemare: & ampliùs inſaniens in eos, perſequebar uſque in exteras civitates.

12 In quibus * dum irem Damaſcum cum poteſtate & permiſſu principum ſacerdotum,

* Sup. 9.a.1.

13 Die media in via, vidi, rex, de cælo ſupra ſplendorem ſolis circumfulſiſſe me lumen, & eos qui mecum ſimul erant.

D 14 Omnéſque nos cùm decidiſſemus in terram, audivi vocem loquentem mihi Hebraïca lingua: Saule, Saule, quid me perſequeris? durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.

15 Ego autem dixi: Quis es Domine? Dominus autem dixit: Ego ſum Jeſus, quem tu perſequeris.

16 Sed exurge, & ſta ſuper pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut conſtituam te miniſtrum, & teſtem eorum quæ vidiſti, & eorum quibus apparebo tibi,

17 Eripiens te de populo, & gentibus, in quas nunc ego mitto te,

E 18 Aperire oculos eorum, ut convertantur à tenebris ad lucem, & de poteſtate ſatanæ ad Deum, ut accipiant remiſſionem peccatorum, & ſortē inter ſanctos, per fidem, quæ eſt in me.

19 Unde rex Agrippa, non fui incredulus cæleſti viſioni:

20 * Sed his, qui ſunt Damaſci primùm, & Jeroſolymis, & in omnem regionem Judææ, & Gentibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes. * Sup. 13.e.14.

21 Hac ex cauſa me Judæi, cùm eſſem in templo, * comprehenſum tentabant interficere. F * Sup. 21.f.31.

22 Auxilio autem adjutus Dei, uſque in hodiernum diem ſto, teſtificans minori, atque majori, nihil extra dicens quàm ea quæ Prophetæ locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes:

23 Si paſſibilis Chriſtus, ſi primus ex reſurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus eſt populo, & Gentibus.

24 Hæc loquente eo, & rationem reddente, Feſtus magna voce dixit, Inſanis Paule: multæ te litteræ ad inſaniam convertunt.

25 Et Paulus: Non inſanio (inquit) optime Feſte, ſed veritatis & ſobrietatis verba loquor.

26 Scit enim de his rex, ad quem & conſtanter loquor: latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quidquam horum geſtum eſt.

27 Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis.

28 Agrippa autem ad Paulum: In modico G ſuades me Chriſtianum fieri.

29 Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno, non tantùm te, ſed etiam omnes qui audiunt hodie fieri tales, qualis & ego ſum, exceptis vinculis his.

30 Et exſurrexit rex, & præſes, & Bernice & qui aſſidebant eis.

31 Et cùm ſeceſſiſſent, loquebantur ad invicem, dicentes: Quia nihil morte, aut vinculis dignum quid fecit homo iſte.

32 Agrippa autem Feſto dixit: Dimitti poterat homo hic, ſi non appellaſſet Cæſarem.

CAPUT XXVII.

Paulus à centurione Iulio ducitur Romam verſus, navigans per varia loca: adverſante autem ipſis vento, vix perveniunt ad quemdam in Creta locum: à quo licet prædiceret Paulus periculoſam eſſe navigationem, diſcedentes, patiuntur ingentem tempeſtatem: tandemque poſt Pauli conſolationem, qui narrans factam ſibi de omnium ſalute revelationem, hortabatur eos ad cibum ſumendum, paſſi naufragium omnes evadunt incolumes.

1 VT autem judicatum eſt navigare eum in A Italiam, & tradi Paulum cum reliquis cuſtodiis centurioni nomine Julio cohortis Auguſtæ,

2 * Aſcendentes navem Adrumetinam, incipientes navigare circa Aſiæ loca, ſuſtulimus, perſeverante nobiſcum Ariſtarcho Macedone Theſſalonicenſi. * 2. Cor. 11.a.21.

3 Sequenti autem die devenimus Sidonem. humane autem tractans Julius Paulum, permiſit ad amicos ire, & curam ſui agere.

4 Et inde cũ ſuſtuliſſemus, ſubnavigavimus Cyprum, propterea quòd eſſent venti cõtrarij.

5 Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ navigantes, venimus Lyſtram, quæ eſt Lyciæ:

6 Et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam

drinam navigantem in Italiam, tranſpoſuit
nos in eam.
7 Et cùm multis diebus tardè navigaremus,
& vix deveniſſemus contra Gnidum: prohi-
bente nos vento, adnavigavimus Cretæ, juxta
Salmonem:
8 Et vix juxta navigantes, venimus in lo-
cum quemdam, qui vocatur Boniportus, cui
juxtà erat civitas Thalaſſa.
9 Multo autem tempore peracto, & cùm jam
non eſſet tuta navigatio, eò quòd & jejunium
jam præteriiſſet, conſolabatur eos Paulus,
10 Dicens eis: Viri, video quoniam cum
injuria & multo damno, non ſolùm oneris &
navis, ſed etiam animarum noſtrarum, incipit
eſſe navigatio.
C 11 Centurio autem gubernatori & nauclero
magis credebat, quàm his quæ à Paulo dice-
bantur.
12 Et cum aptus portus non eſſet ad hie-
mandum, plurimi ſtatuerunt conſilium navi-
gare inde, ſi quomodo poſſent, devenientes
Phœnicem, hiemare, portum Cretæ reſpicien-
tem ad Africum, & ad Corum.
13 Aſpirante autem Auſtro, æſtimantes pro-
poſitum ſe tenere, cùm ſuſtuliſſent de Aſſon,
legebant Cretam.
14 Non poſt multum autem miſit ſe con-
tra ipſam ventus Typhonicus, qui vocatur
Euroaquilo.
15 Cùmque arrepta eſſet navis, & non poſſet
conari in ventũ, data nave flatibus, ferebamur.
D 16 In inſulam autem quamdam decurren-
tes, quæ vocatur Cauda, potuimus vix obtine-
re ſcapham.
17 Qua ſublata, adjutoriis utebantur, accin-
gentes navem, timentes ne in Syrtim incide-
rent, ſummiſſo vaſe ſic ferebantur.
18 Valida autem nobis tempeſtate jactatis,
ſequenti die jactum fecerunt:
19 Et tertia die ſuis manibus armamenta
navis projecerunt.
20 Neque autem ſole, neque ſideribus ap-
parentibus per plures dies, & tempeſtate non
exigua imminente, jam ablata erat ſpes omnis
ſalutis noſtræ.
21 Et cùm multa jejunatio fuiſſet, tunc ſtans
Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat qui-
dem, ô viri, audito me, non tollere à Creta, lu-
crique facere injuriam hanc & jacturam.
22 Et nunc ſuadeo vobis bono animo eſſe:
amiſſio enim nullius animæ erit ex vobis, præ-
terquam navis.
23 Aſtitit enim mihi hac nocte Angelus
Dei, cujus ſum ego, & cui deſervio,
24 Dicens: Ne timeas Paule, Cæſari te
oportet aſſiſtere: & ecce donavit tibi Deus
omnes qui navigant tecum.
E 25 Propter quod bono animo eſtote viri:
credo enim Deo, quia ſic erit, quemadmodum
dictum eſt mihi.
26 In inſulam autem quamdam oportet nos
devenire.
27 Sed poſteaquam quartadecima nox ſu-
pervenit, navigantibus nobis in Adria circa
mediam noctem, ſuſpicabantur nautæ appare-
re ſibi aliquam regionem.
28 Qui & ſummittentes bolidem, invene-
runt paſſus viginti: & puſillum inde ſeparati,
invenerunt paſſus quindecim.
29 Timentes autem ne in aſpera loca inci-
deremus, de puppi mittentes anchoras qua-
tuor, optabant diem fieri.
30 Nautis verò quærentibus fugere de navi,
cùm miſiſſent ſcapham in mare, ſub obtentu
quaſi inciperent à prora anchoras extendere,
31 Dixit Paulus Centurioni, & militibus:
Niſi hi in navi manſerint, vos ſalvi fieri non
poteſtis.
32 Tunc abſciderunt milites funes ſca-
phæ, & paſſi ſunt eam excidere.
33 Et cùm lux inciperet fieri, rogabat Pau- F
lus omnes ſumere cibum, dicens: Quartadeci-
ma die hodie expectantes jejuni permanetis,
nihil accipientes.
34 Propter quod rogo vos accipere cibum
pro ſalute veſtra: quia nullius veſtrûm capillus
de capite peribit.
35 Et cùm hæc dixiſſet, ſumens panem, gra-
tias egit Deo in conſpectu omnium: & cùm
fregiſſet, cœpit manducare.
36 Animæquiores autem facti omnes, &
ipſi ſumpſerunt cibum.
37 Eramus verò univerſæ animæ in navi du-
centæ ſeptuaginta ſex.
38 Et ſatiati cibo alleviabant navem, ja-
ctantes triticum in mare.
39 Cùm autem dies factus eſſet, terram non G
agnoſcebant: ſinum verò quemdam conſidera-
bant habentem littus, in quem cogitabant, ſi
poſſent, ejicere navem.
40 Et cùm anchoras ſuſtuliſſent, committe-
bant ſe mari, ſimul laxantes juncturas guber-
naculorum: & levato artemone ſecundùm au-
ræ flatum tendebat ad littus.
41 Et cùm incidiſſemus in locum dithalaſ-
ſum, impegerunt navem: & prora quidem
fixa manebat immobilis, puppis verò ſolveba-
tur à vi maris.
42 Militum autem conſilium fuit ut custo-
dias occiderent: ne quis cùm enataſſet, effu-
geret.
43 Centurio autem volens ſervare Paulum,
prohibuit fieri: juſſitque eos, qui poſſent na-
tare, emittere ſe primos, & evadere, & ad ter-
ram exire:
44 Et ceteros alios in tabulis ferebant:
quoſdam ſuper ea, quæ de navi erant. Et ſic
factum eſt, ut omnes animæ evaderent ad
terram.

Caput XXVIII.

Paulus cetérique ipſius comites humanè, à Barbaris excipiuntur in inſula Melita: in qua percuſſus à vipera Paulus nihil mali patitur, patrémque Publij principis inſulæ ſanitati reſtituit, ac alios multos curat: & ab eo loco navigantes tandem Romam perveniunt, ubi Paulus convocatis primis Judæorum cauſam exponit cur Cæſarem appellaverit, diéque ab ipſis conſtituto prædicat de Chriſto, cujus verbis multi non credunt, quod Paulus oſtendit ab Iſaia prædictum eſſe, & per biennium de fide in Chriſtum prædicat omnibus ad ipſum accedentibus.

A 1 ET cùm evaſiſſemus, tunc cognovimus quia Melita inſula vocabatur. Barbari verò præſtabant non modicam humanitatem nobis.

2 Accenſa enim pyra, reficiebant nos omnes, propter imbrem, qui imminebat, & frigus.

3 Cùm congregaſſet autem Paulus ſarmentorum aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore cùm proceſſiſſet, invaſit manum ejus.

B 4 Ut verò viderunt Barbari pendentem beſtiam de manu ejus, ad invicem dicebant: Utique homicida eſt homo hic, qui cùm evaſerit de mari, ultio non ſinit eum vivere.

5 Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt.

6 At illi exiſtimabant eum in tumorem convertendum, & ſubitò caſurum, & mori. Diu autem illis expectantibus, & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes ſe, dicebant eum eſſe Deum.

7 In locis autem illis erant prædia principis inſulæ, nomine Publij, qui nos ſuſcipiens, triduò benignè exhibuit.

8 Contigit autem, patrem Publij febribus & dyſenteria vexatum jacere. Ad quem Paulus intravit: & cùm oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſalvavit eum.

C 9 Quo facto, omnes, qui in inſula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur:

10 Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, & navigantibus impoſuerunt quæ neceſſaria erant.

11 Poſt menſes autem tres, navigavimus in navi Alexandrina, quæ in inſula hiemaverat, cui erat inſigne Caſtorum.

12 Et cùm veniſſemus Syracuſam, manſimus ibi triduo.

13 Inde circumlegentes devenimus Rhegium: & poſt unum diem flante Auſtro, ſecunda die venimus Puteolos;

14 Ubi inventis fratribus rogati ſumus manere apud eos dies ſeptem: & ſic venimus Romam.

D 15 Et inde cùm audiſſent fratres, occurrerunt nobis uſque ad Appij forum, ac tres Tabernas. Quos cùm vidiſſet Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.

16 Cùm autem veniſſemus Romam, permiſſum eſt Paulo manere ſibimet cum cuſtodiente ſe milite.

17 Poſt tertium autem diem convocavit primos Judæorum. Cúmque conveniſſent, dicebat eis: Ego viri fratres, nihil adverſus plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Jeroſolymis traditus ſum in manus Romanorum:

18 Qui cùm interrogationem de me habuiſſent, voluerunt me dimittere, eò quòd nulla eſſet cauſa mortis in me.

19 Contradicentibus autem Judæis, coactus ſum appellare Cæſarem, non quaſi gentem meam habens aliquid accuſare. E

20 Propter hanc igitur cauſam rogavi vos videre, & alloqui. Propter ſpem enim Iſraël catena hac circumdatus ſum.

21 At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepimus de te à Judæa, neque adveniens aliquis fratrum, nuntiavit, aut locutus eſt quid de te malum.

22 Rogamus autem à te audire quæ ſentis: nam de ſecta hac notum eſt nobis quia ubique ei contradicitur.

23 Cùm conſtituiſſent autem illi diem, venerunt ad eum in hoſpitium plurimi, quibus exponebat teſtificans regnum Dei, ſuadénſque eis de Jeſu in Lege Moyſi & Prophetis, à manè uſque ad veſperam.

24 Et quidam credebant his quæ dicebantur: quidam verò non credebant. F

25 Cúmque invicem non eſſent conſentientes, diſcedebant, dicente Paulo unum verbum: Quia bene Spiritus ſanctus locutus eſt per Iſaiam prophetam ad patres noſtros,

26 Dicens: * Vade ad populum iſtum, & dic ad eos: Aure audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non perſpicietis.

27 Incraſſatum eſt enim cor populi hujus: & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos compreſſerunt: ne fortè videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.

* *Iſa. 6.c.9. Matt. 13.b.14. Marc. 4.b.12. Luc. 8.b.10. Ioan. 12.f.40. Rom. 11. b.8.*

28 Notum ergo ſit vobis, quoniam Gentibus miſſum eſt hoc ſalutare Dei, & ipſi audiēt. G

29 Et cùm hæc dixiſſet, exierunt ab eo Judæi, multam habentes inter ſe quæſtionem.

30 Manſit autem biennio toto in ſuo conducto: & ſuſcipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eum,

31 Prædicans regnum Dei, & docens quæ ſunt de Domino Jeſu Chriſto, cum omni fiducia, ſine prohibitione.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAPUT PRIMUM.

Paulus commendato ſuo munere Evangelico, ob magnum prædicandi Evangelij zelum, optabat Romanos inviſere, oſtendens Ethnicos, qui ex creaturis Deum cognoſcentes, illius cultum à ſe abjecerunt, colendo creaturarum imagines, merito à Deo deſertos: & in pœnam illius in abominanda, quæ hic recenſentur incidiſſe ſcelera.

A 1 PAulus, ſervus Jeſu Chri-
ſti vocatus Apoſtolus, * ſe-
* Act. 13. a. 2. gregatus in Evangelium
Dei.
2 Quod antè promiſerat
per Prophetas ſuos in Scri-
pturis ſanctis.
3 De Filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine
David ſecundùm carnem,
4 Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtu-
te ſecundùm ſpiritum ſanctificationis ex re-
ſurrectione mortuorum Jeſu Chriſti Domini
noſtri:
5 Per quem accepimus gratiam, & Apoſtola-
tum, ad obediendum fidei in omnibus Genti-
bus pro nomine ejus,
6 In quibus eſtis & vos vocati Jeſu Chriſti.
7 Omnibus qui ſunt Romæ, dilectis Dei, vo-
catis ſanctis. Gratia vobis & pax à Deo Patre
noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.
8 Primùm quidem gratias ago Deo meo
per Jeſum Chriſtum pro omnibus vobis; quia
fides veſtra annuntiatur in univerſo mundo.
9 Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſervio in
B ſpiritu meo in Evangelio filii ejus, quòd ſine
intermiſſione memoriam veſtri facio.
10 Semper in orationibus meis: obſecrans,
ſi quomodo tandem aliquando proſperum iter
habeam in voluntate Dei veniendi ad vos.
11 Deſidero enim videre vos, ut aliquid
impertiar vobis gratiæ ſpiritualis ad confir-
mandos vos:
12 Id eſt, ſimul conſolari in vobis, per eam
quæ invicem eſt, fidem veſtram atque meam.
13 Nolo autem vos ignorare fratres: quia
ſæpè propoſui venire ad vos, & prohibitus
ſum uſque ad huc) ut aliquem fructum ha-
beam & in vobis, ſicut & in ceteris gentibus.
14 Græcis ac Barbaris, ſapientibus & inſi-
pientibus debitor ſum:
15 Ita (quod in me) promptum eſt & vo-
bis qui Romæ eſtis, evangelizare.
16 Non enim erubeſco Evangelium. Virtus
enim Dei eſt in ſalutem omni credenti, Judæo
primum & Græco.
17 Juſtitia enim Dei in eo revelatur ex fide
in fidem: ſicut ſcriptum eſt: * Juſtus autem * Habac. 2. a. 4. Gal. 3. b. 11. Heb. 10. g. 38.
ex fide vivit.
18 Revelatur enim ira Dei de cælo, ſuper
omnem impietatem & injuſtitiam hominum
eorum, qui veritatem Dei in injuſtitia detinēt:
19 Quia quod notum eſt Dei, manifeſtum
eſt in illis. Deus enim illis manifeſtavit.
Inviſibilia enim ipſius, à creatura mundi,
per ea quæ facta ſunt, intellecta, conſpiciun- C
tur: ſempiterna quoque ejus virtus, & divini-
tas: ita ut ſint inexcuſabiles.
21 * Quia cùm cognoviſſent Deum, non * Eph. 4. d. 17.
ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias ege-
runt: ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis,
& obſcuratum eſt inſipiens cor eorum:
22 Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti fa-
cti ſunt.
23 Et mutaverunt gloriam incorruptibilis
Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis
hominis, volucrum, & quadrupedum, & ſer-
pentium.
24 Propter quod tradidit illos Deus in deſi-
deria cordis eorum, in immunditiam: ut con-
tumeliis afficiant corpora ſua in ſemetipſis:
25 Qui commutaverunt veritatem Dei in
mendacium: & coluerunt, & ſervierunt crea-
turæ potius quàm Creatori, qui eſt benedictus
in ſæcula. Amen.
26 Propterеà tradidit illos Deus in paſſio-
nes ignominiæ. Nam feminæ eorum immuta-
verunt naturalem uſum, in eum uſum qui eſt
contra naturam.
27 Similiter autem & maſculi, relicto na- D
turali uſu feminæ, exarſerunt in deſideriis ſuis
in invicem maſculi in maſculos turpitudinem
operantes, & mercedem, quam oportuit erro-
ris ſui in ſemetipſis recipientes.
28 Et ſicut non probaverunt Deum habere
in notitia: tradidit illos Deus in reprobum
ſenſum, ut faciant ea quæ non conveniunt,
29 Repletos omni iniquitate, malitia, forni-
catione, avaritia, nequitia, plenos invidia, ho-
micidio, contentione, dolo, malignitate, ſu-
ſurrones,
30 Detractores Deo odibiles, contumelio-
ſos, ſuperbos, elatos, inventores malorum, pa-
rentibus, non obedientes,
31 Inſipientes, incompoſitos, ſine affectione,
abſque fœdere, ſine miſericordia.
32 Qui cùm juſtitiam Dei cognoviſſent,
non intellexerunt quoniam qui talia agunt,
digni ſunt morte: & non ſolùm qui ea faciunt,
ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

Digitized by Google

Caput II.

Iudaos redarguit qui ex data ſibi lege Gentes condemnabant, eadem ipſi patrantes, cùm Deus unicuique redditurus ſit iuxta ipſius opera: adeo ut etiam Gentes, ea qua legis ſunt naturali lumine praſtantes, pro circumciſis habenda ſint, eò que iudicatura, qui ex ſola legis cognitione & carnis circumciſione glorientur, contraria legi operantes.

A 1 PRopter quod inexcuſabilis es ô homo
* Matt. 7.a.1. omnis, qui judicas.* In quo enim judicas
alterum, teipſum condemnas: eadem enim agis
quæ judicas.
2 Scimus enim quoniam judicium Dei eſt
ſecundùm veritatem in eos qui talia agunt.
3 Exiſtimas autem hoc ô homo, qui judicas
eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies
judicium Dei?
4 An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, &
longanimitatis contemnis? ignoras quoniam
benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?
5 Secundùm autem duritiam tuam & impœnitens
cor, theſaurizas tibi iram in die iræ,
& revelationis juſti judicij Dei,
* Matt. 16.d.27. 6 * Qui reddet unicuique ſecundùm opera
ejus.
7 Iis quidem, qui ſecundùm patientiam boni
B operis, gloriam, & honorem, & incorruptionem
quærunt, vitam æternam:
8 Iis autem, qui ſunt ex contentione, & qui
non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati,
ira & indignatio.
9 Tribulatio & anguſtia in omnem animam
hominis operantis malum, Judæi primùm, &
Græci:
10 Gloria autem, & honor, & pax omni operanti
bonum, Judæo primùm, & Græco:
* Deut. 10.d.17. 2.Par. 19.b.7. Iob 34.b.19. Sap.6.b.8. Eccl. 35.b.15. Act.10.e.34. Gal.2.b.6. Col.3.d.25. 11 * Non enim eſt acceptio perſonarum
apud Deum.
12 Quicumque enim ſine lege peccaverunt,
ſine lege peribunt: & quicumque in lege peccaverunt,
per legem judicabuntur.
13 * Non enim auditores legis juſti ſunt
apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur.
14 Cùm enim Gentes, quæ legem non habent,
naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, ejuſmodi
legem non habentes, ipſi ſibi ſint lex:
15 Qui oſtendunt opus legis ſcriptum in
C cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientia
ipſorum, & inter ſe invicem cogitatio-
* Matt. 7.c.21. Iac.1.d.22. nibus accuſantibus, aut etiam defendentibus,
16 In die, cùm judicabit Deus occulta hominum,
ſecundùm Evangelium meum, per
Jeſum Chriſtum.
17 Si autem tu Judæus cognominaris, &
requieſcis in lege, & gloriaris in Deo,
18 Et noſti voluntatem ejus, & probas utiliora,
inſtructus per legem,
19 Confidis teipſum eſſe ducem cæcorum,
lumen eorum qui in tenebris ſunt,
20 Eruditorem inſipientium, magiſtrum
infantium, habentem formam ſcientiæ & veritatis
in lege.
21 Qui ergo alium doces, teipſum non doces:
qui prædicas non furandum, furaris:
22 Qui dicis non mœchandum, mœcharis:
qui abominaris idola, ſacrilegium facis:
23 Qui in lege gloriaris, per prævaricationem
legis Deum inhonoras.
24 (* Nomen enim Dei per vos blaſphe- D * Iſai. 52.b.5. Ezec.36.d.20.
matur in Gentes, ſicut ſcriptum eſt.)
25 Circumciſio quidem prodeſt, ſi legem
obſerves: ſi autem prævaricator legis ſis, circumciſio
tua præputium facta eſt.
26 Si igitur præputium juſtitias legis cuſtodiat:
nonne præputium illius in circumciſionem
reputabitur?
27 Et judicabit id quod ex natura eſt præputium,
legem conſummans, te, qui per litteram
& circumciſionem prævaricator legis es?
28 Non enim qui in manifeſto, Judæus eſt: neque
quæ in manifeſto, in carne, eſt circumciſio:
29 Sed qui in abſcondito, Judæus eſt: & circumciſio
cordis in ſpiritu, non littera: cujus
laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

CAPUT III.

Quodam modo præcellunt Iudæi propter factas illis à Deo promiſſiones, qua complebuntur, quamquam nonnulli eorum fuerint increduli: omnes autem & Iudæi & Gentiles peccato ſunt obnoxij: à quo non liberat lex, ſed fides in Christum propitiatorem, ut non ſit cuiquam de legis operibus gloriandum.

1 QUid ergo amplius Judæo eſt? aut quæ A
utilitas circumciſionis?
2 Multum per omnem modum. Primùm
quidem quia credita ſunt illis eloquia Dei.
3 Quid enim ſi quidam illorum non crediderunt?
*Numquid incredulitas illorum fidem * 2.Tim. 2.b.13.
Dei evacuabit? Abſit.
4 * Eſt autem Deus verax: * omnis autem * Ioan. 3.d.33.
homo mendax, ſicut ſcriptum eſt: *Ut juſtificeris * Pſ.115.a.11.
in ſermonibus tuis, & vincas cũ judicaris. * Pſ.50.a.6.
5 Si autem iniquitas noſtra juſtitiam Dei
commendat, quid dicemus? Numquid iniquus
eſt Deus, qui infert iram?
6 (Secundùm hominem dico.) Abſit, alioquin
quomodo judicabit Deus hunc mundũ?
7 Si enim veritas Dei in meo mendacio
abundavit in gloriam ipſius: quid adhuc & ego
tamquam peccator judicor?
8 Et non (ſicut blaſphemamur, & ſicut
aiunt quidam nos dicere) faciamus mala ut
veniant bona: quorum damnatio juſta eſt.
9 Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquam. B
* Cauſati enim ſumus, Judæos & Græcos om- * Gal. 3.d.22.
nes ſub peccato eſſe,
10 Sicut ſcriptum eſt: * Quia non eſt juſtus * Pſ.13.a.3.
quiſquam:
11 Non eſt intelligens, non eſt requirens Deũ.
12 Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti
ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque
ad unum.
13 * Sepulchrum patens eſt guttur eorum, * Pſ.5.c.11.
linguis ſuis doloſè agebant: * Venenum aſpidum * Pſ.139.a.4.
ſub labiis eorum:
14 * Quorum os maledictione, & amaritudine * Pſ.9.b.7.
plenum eſt;
15 * Veloces pedes eorum ad effundendum * Iſa.59.b.7. Prov.1.b.16.
ſanguinem:

36 Con

16 Contritio, & infelicitas in viis eorum:
17 Et viam pacis non cognoverunt:
*Pſ. 35. a. 2. 18 * Non eſt timor Dei ante oculos eorum.
19 * Scimus autem, quoniam quæcumque
C lex loquitur, iis qui in lege ſunt, loquitur: ut
* Gal. 2. d. 16. omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis
mundus Deo:
20 Quia ex operibus legis non juſtificabi-
tur omnis caro coram illo. Per legem enim co-
gnitio peccati.
21 Nunc autem ſine lege juſtitia Dei mani-
feſtatata eſt; teſtificata à lege & Prophetis.
22 Juſtitia autem Dei per fidem Jeſu Chri-
ſti, in omnes & ſuper omnes qui credunt in
eum: non enim eſt diſtinctio:
23 Omnes enim peccaverunt, & egent glo-
ria Dei:
24 Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per
redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu,
25 Quem propoſuit Deus propitiationem
per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem
juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præceden-
tium delictorum.
26 In ſuſtentatione Dei, ad oſtenſionem ju-
ſtitiæ ejus in hoc tempore: ut ſit ipſe juſtus, &
juſtificans, eum, qui eſt ex fide Jeſu Chriſti.
D 27 Ubi eſt ergo gloriatio tua? Excluſa eſt.
Per quam legem? Factorum? Non: ſed per le-
gem fidei.
28 Arbitramur enim juſtificari hominem
per fidem ſine operibus legis.
29 An Judæorum Deus tantùm: nónne &
Gentium? Immò & Gentium.
30 Quoniam quidem unus eſt Deus qui ju-
ſtificat circumciſionem ex fide, & præputium
per fidem.
31 Legem ergo deſtruimus per fidem? Abſit:
ſed legem ſtatuimus.

Caput IV.

Non ex legis operibus contingit juſtificatio, ſed ex fide in Deum, quæ Abrahæ reputata fuit ad juſtitiam ante datam ipſi circumciſionem, quam poſteà accepit futurus, non lege, ſed juſtitia fidei, pater omnium qui ipſius fidem imitarentur: credidit autem Deo ſe patrem fore multarum gentium per promiſſum ſibi ſemen, cùm tam ipſe quàm uxor ejus Sara annos exceſſiſſent aptos ad generandum.

A 1 QUid ergo dicemus inveniſſe Abraham
patrem noſtrum ſecundùm carnem?
2 Si enim Abraham ex operibus juſtificatus
eſt, habet gloriam, ſed non apud Deum.
* Gen. 15. b. 6. 3 Quid enim dicit Scriptura? * Credidit
Abraham Deo: & reputatum eſt illi ad juſtitiã.
Gal. 3. a. 5. Iac. 2. d. 23. 4 Ei autem qui operatur, merces nõ imputa-
tur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitũ.
5 Ei verò qui non operatur, credenti autem
in eum, qui juſtificat impium, reputatur fides
ejus ad juſtitiam ſecundùm propoſitum gratiæ
Dei.
6 Sicut & David dicit beatitudinẽ hominis,
cui Deus accepto fert juſtitiam ſine operibus:
* Pſ. 31. a. 1. 7 * Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates,
& quorum tecta ſunt peccata.
8 Beatus vir, cui non imputavit Dominus
peccatum.

9 Beatitudo ergo hæc in circumciſione tan-
tùm manet, an etiã in præputio? Dicimus enim B
quia reputata eſt Abrahæ fides ad juſtitiam.
10 Quomodo ergo reputata eſt? in circum-
ciſione, an in præputio? Non in circumciſio-
ne, ſed in præputio.
11 * Et ſignum accepit circumciſionis, ſigna- * Gen.
culum juſtitiæ fidei, quæ eſt in præputio: ut ſit 17. b.
pater omnium credentium per præputium, ut 10. 11.
reputetur & illis ad juſtitiam:
12 Et ſit pater circumciſionis, non iis tan-
tùm qui ſunt ex circumciſione, ſed & iis qui
ſectantur veſtigia fidei, quæ eſt in præputio pa-
tris noſtri Abrahæ.
13 Non enim per legem promiſſio Abrahæ, C
aut ſemini ejus, ut heres eſſet mundi, ſed per
juſtitiam fidei.
14 Si enim ex lege, heredes ſunt: exinanita
eſt fides, abolita eſt promiſſio.
15 Lex enim iram operatur. Ubi enim non
eſt lex, nec prævaricatio.
16 Ideò ex fide, ut ſecundùm gratiam firma
ſit promiſſio omni ſemini, non ei qui ex lege
eſt ſolùm, ſed & ei qui ex fide eſt Abrahæ, qui
pater eſt omnium noſtrûm.
17 (Sicut ſcriptum eſt: *Quia patrem multa- * Gen.
rum gentium poſui te) ante Deum, cui credi- 17. 1. 4.
dit, qui vivificat mortuos, & vocat ea quæ non
ſunt tamquam ea quæ ſunt.
18 Qui contra ſpem in ſpem credidit, ut
fieret pater multarum gentium, ſecundùm
quod dictum eſt ei: * Sic erit ſemen tuum. * Gen.
19 Et non infirmatus eſt fide, nec conſideravit 15. b. 5.
corpus ſuum emortuum, cùm jam ferè centum D
eſſet annorum, & emortuam vulvam Saræ.
20 In repromiſſione etiam Dei non hæſita-
vit diffidentia, ſed confortatus eſt fide, dans
gloriam Deo:
21 Pleniſſimè ſciens quia quæcumque pro-
miſit, potens eſt & facere.
22 Ideò & reputatum eſt illi ad juſtitiam.
23 Non eſt autem ſcriptum tantùm propter
ipſum, quia reputatum eſt illi ad juſtitiam:
24 Sed & propter nos quibus reputabitur
credentibus in eum, qui ſuſcitavit Jeſum
Chriſtum Dominum noſtrum à mortuis:
25 Qui traditus eſt propter delicta noſtra,
& reſurrexit propter juſtificationem noſtram.

Caput V.

Ex fide, inquit juſtificati non ſolùm ſpe gloriamur, verum etiam in adverſitatibus: nam ſi Chriſtus pro nobis adhuc impiis mortuus eſt, multò magis ſalvabit iam iuſtificatos per ſanguinem ipſius: & ſicut per unam Adæ inobedientiam omnes peccavimus, ac mortui ſumus; ita per unius Chriſti obedientiam, ex multis delictis iuſtificamus ad vitam.

1. JUſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad A
Deum per Dñm noſtrum Jeſum Chriſtum:
2 * Per quem & habemus acceſſum, per fi- * Epheſ.
dem in gratiam iſtam, in qua ſtamus, & glo- 2. d. 18.
riamur in ſpe gloriæ filiorum Dei.
3 Non ſolùm autem, ſed & gloriamur in
tribulationibus: * ſcientes quòd tribulatio pa- * Iac.
tientiam operatur: 1. a. 3.

4 Patientia autem probationem, probatio verò ſpem,

5 Spes autem non confundit: quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.

6 Utquid enim Chriſtus, cùm adhuc infir-
B mi eſſemus, ſecundùm tempus * pro impiis
mortuus eſt? * Heb. 9.d.14. 1.Pet. 3.d.18.

7 Vix enim pro juſto quis moritur: nam pro bono forſitan quis audeat mori.

8 Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis: quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, ſecundùm tempus,

9 Chriſtus pro nobis mortuus eſt: multò igitur magis nunc juſtificati in ſanguine ipſius, ſalvi erimus ab ira per ipſum.

10 Si enim cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filij ejus: multò magis reconciliati, ſalvi erimus in vita ipſius.

11 Non ſolùm autem: ſed & gloriamur in
C Deo per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, per quem nunc reconciliationem accepimus.

12 Propterea ſicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.

13 Uſque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cùm lex non eſſet.

14 Sed regnavit mors ab Adam uſque ad Moyſen etiam in eos, qui non peccaverunt in ſimilitudinem prævaricationis Adæ, qui eſt forma futuri.

15 Sed non ſicut delictum, ita & donum, ſi enim unius delicto multi mortui ſunt: multò magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis Ieſu Chriſti in plures abundavit.

D 16 Et non ſicut per unum peccatum, ita & donum, nam judicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in juſtificationem.

17 Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum.

18 Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ.

19 Sicut enim per inobedientiam unius hominis, Peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obeditionem, juſti conſtituentur multi.

20 Lex autem ſubintravit ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, ſuperabundavit gratia.

21 Ut ſicut regnavit peccatum in mortem: ita & gratia regnet per juſtitiam in vitam æternam, per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum.

Caput VI.

In Chriſto baptizati ſumus: ut mortui peccato deinceps in novitate vitæ ambulemus; ſicut Chriſtus ſemel mortuus ac ſepultus, ad novam vitam, non ampliùs moriturus, reſurrexit: non ergo jam obediamus peccato aut concupiſcentiis; ſed ſoluti à lege liberatique per Chriſti gratiam à peccato, ſervi facti juſtitiæ, tradamus membra noſtra in obſequium juſtitiæ ad vitam, quæ priùs tradideramus immunditiæ ad mortem.

1 QUid ergo dicemus? permanebis in peccato ut gratia abundet? A

2 Abſit. Qui enim mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?

3 An ignoratis quia quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus.

4 * Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, * ita & nos in novitate vitæ ambulemus. * Gal. 3.d.17. * Col. 2. c. 12. Ephe. 4.c.23. Heb. 12. a. 1. 1.Pet. 2. a.1.4.& 2.

5 Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus: ſimul & reſurrectionis erimus.

6 Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultrà non ſerviamus peccato. B

7 Qui enim mortuus eſt, juſtificatus eſt à peccato.

8 Si autem mortui ſumus cum Chriſto: credimus quia ſimul etiã vivemus cũ Chriſto:

9 Scientes quòd Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.

10 Quòd enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quòd autem vivit, vivit Deo.

11 Ita & vos exiſtimate, vos mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo, in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

12 Non ergo regnet peccatũ in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus.

13 Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato: ſed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viventes: & membra veſtra arma juſtitiæ Deo.

14 Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim ſub lege eſtis, ſed ſub gratia. C

15 Quid ergo? peccavimus, quoniam non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia? Abſit.

16 * Neſcitis quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis ejus, cui obeditis, ſive peccati ad mortem, ſive obeditionis ad juſtitiam? * Ioan. 8.d.34. 1.Pet. 2.d.19.

17 Gratias autem Deo, quòd fuiſtis ſervi peccati, obediſtis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in quam traditi eſtis.

18 Liberati autem à peccato, ſervi facti eſtis juſtitiæ.

19 Humanum dico, propter infirmitatem carnis veſtræ: ſicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem. D

20 Cùm enim ſervi eſſetis peccati, liberi fuiſtis juſtitiæ.

21 Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis,

illis, in quibus nunc erubeſcitis? Nam finis
illorum mors eſt.
22 Nunc verò liberati à peccato, ſervi au-
tem facti Deo, habetis fructum veſtrum in
ſanctificationem, finem verò vitam æternam.
23 Stipendia enim peccati, mors. Gratia au-
tem Dei, vita æterna, in Chriſto Jeſu Domino
noſtro.

Caput VII.

In ſimilitudinem mulieris cujus vir defunctus eſt, nos per Chriſtum ſoluti ſumus à lege, qua peccatorum affectus reddebantur vehementiores, ut ſerviamus Chriſto in novitate ſpiritus: occaſione autem legis peccatum judicantis, magis ſe exeruit & crevit peccatum, quanquam lex ſancta eſſet ac ſpiritualis: imò & nunc adverſante carnis fomite allicimur, quantumvis repugnantes, ad ea quæ ſecundùm rationem deteſtamur, legique ſunt contraria.

A 1 AN ignoratis fratres (ſcientibus enim
legem loquor) quia lex in homine do-
minatur, quanto tempore vivit?
2 * Nam quæ ſub viro eſt mulier, vivente
viro, alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit
vir ejus, ſoluta eſt à lege viri.
3 Igitur vivente viro, vocabitur adultera ſi
fuerit cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit
vir ejus, liberata eſt à lege viri: ut non ſit adul-
tera ſi fuerit cum alio viro.
4 Itaque fratres mei, & vos mortificati eſtis
legi per corpus Chriſti: ut ſitis alterius qui ex
mortuis reſurrexit, ut fructificemus Deo.
5 Cùm enim eſſemus in carne, paſſiones pec-
catorum, quæ per legem erant, operabantur in
membris noſtris, ut fructificarent morti.
6 Nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis,
in qua detinebamur, ita ut ſerviamus in novi-
tate ſpiritus, & non in vetuſtate litteræ.
7 Quid ergo dicemus? lex peccatum eſt?
Abſit. Sed peccatum non cognovi, niſi per le-
gem: nam concupiſcentiam neſciebam, niſi
B lex diceret: * Non concupiſces.
8 Occaſione autem accepta, peccatum per
mandatum operatum eſt in me omnem con-
cupiſcentiam. Sine lege enim peccatum mor-
tuum erat.
9 Ego autem vivebam ſine lege aliquando.
Sed cùm veniſſet mādatum, peccatum revixit.
10 Ego autem mortuus ſum: & inventum
eſt mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc
eſſe ad mortem.
11 Nam peccatum occaſione accepta per
mandatum, ſeduxit me, & per illud occidit.
C 12 * Itaque lex quidem ſancta, & manda-
tum ſanctum, & juſtum, & bonum.
13 Quod ergo bonum eſt, mihi factum eſt
mors? Abſit. Sed peccatum, ut appareat pecca-
tum, per bonum operatum eſt mihi mortem:
ut fiat ſupra modum peccans peccatum per
mandatum.
14 Scimus enim quia lex ſpiritualis eſt: ego
autem carnalis ſum, venumdatus ſub peccato.
15 Quod enim operor, non intelligo, non
enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod
odi malum, illud facio.

* 1 Cor. 7. g. 39.
* Exod. 20. c. 17. Deut. 5. c. 21.
* 1. Tim. 1. b. 8.

16 Si autem quod nolo, illud facio, con-
ſentio legi, quoniam bona eſt.
17 Nunc autem jam non ego operor illud,
ſed quod habitat in me peccatum.
18 Scio enim quia non habitat in me, hoc eſt
in carne mea, bonum. Nam velle, adjacet mi-
hi: perficere autem bonum, non invenio.
19 Non enim quod volo bonum, hoc facio:
ſed quod nolo malum, hoc ago.
20 Si autem quod nolo, illud facio: jam D
non ego operor illud, ſed quod habitat in me
peccatum.
21 Invenio igitur legem volenti mihi facere
bonum, quoniam mihi malum adjacet:
22 Condelector enim legi Dei ſecundùm
interiorem hominem:
23 Video autem aliam legem in membris
meis, repugnantem legi mentis meæ, & capti-
vantem me in lege peccati, quæ eſt in membris
meis.
24 Infelix ego homo, quis me liberabit de
corpore mortis hujus?
25 Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Domi-
num noſtrum. Igitur ego ipſe mente ſervio le-
gi Dei; carne autem legi peccati.

Caput VIII.

Concludit, Chriſto per baptiſmum inſitos ab omni damnatione eſſe liberos, qui non carnem ſectantur, ſed ſpiritum quem acceperunt: ſpiritum inquam adoptionis, qui Dei filios ac futuræ gloriæ cum Chriſto coheredes efficit; ad cujus gloriæ revelationem non ſolùm univerſa aſpirat creatura, vanitati interim ſubjecta: ſed & hi qui ſpiritus acceperunt primitias; illam certa ſpe expectant, ſpiritu eos roborante, & quid orandum ſit instruente. Declarat etiam incomparabilem Dei erga ſuos exhibitam in Chriſto charitatem, aſſerens nihil poſſe eos à charitate Dei ſeparare quæ eſt in Chriſto Ieſu.

1 NIhil ergo nunc damnationis eſt iis, qui A
ſunt in Chriſto Jeſu, qui non ſecundùm
carnem ambulant.
2 Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto Jeſu li-
beravit me à lege peccati & mortis.
3 Nam quod impoſſibile erat legi, in quo
infirmabatur per carnem: Deus filium ſuum
mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de
peccato damnavit peccatum in carne,
4 Ut juſtificatio legis impleretur in nobis,
qui non ſecundùm carnem ambulamus, ſed ſe-
cundùm ſpiritum.
5 Qui enim ſecundùm carnem ſunt: quæ
carnis ſunt ſapiunt, qui verò ſecundùm ſpiri-
tum ſunt: quæ ſunt ſpiritus, ſentiunt.
6 Nam prudentia carnis, mors eſt: pruden-
dentia autem ſpiritus, vita & pax.
7 Quoniam ſapientia carnis inimica eſt B
Deo: legi enim Dei non eſt ſubjecta: nec enim
poteſt.
8 Qui autem in carne ſunt, Deo placere non
poſſunt.
9 Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpi-
ritu: ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis. Si
quis autem Spiritum Chriſti non habet, hic
non eſt ejus.
10 Si autem Chriſtus in vobis eſt: corpus
quidem

quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpiri-
tus verò vivit propter juſtificationem.
11 Quòd ſi Spiritus ejus, qui ſuſcitavit Je-
C ſum à mortuis, habitat in vobis: qui ſuſcitavit
Jeſum Chriſtum à mortuis, vivificabit & mor-
talia corpora veſtra, propter inhabitantem
Spiritum ejus in vobis.
12 Ergo fratres debitores ſumus non carni,
ut ſecundùm carnem vivamus.
13 Si enim ſecundùm carnem vixeritis, mo-
riemini: ſi autem ſpiritu facta carnis mortifi-
caveritis, vivetis.
14 Quicumque enim ſpiritu Dei aguntur,
ij ſunt filij Dei.
15 * Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitu-
2.Tim. 1.a.7. tis iterùm in timore, ſed accepiſtis ſpiritum
*Gal.4.a.5. adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba
(Pater.)
16 Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit
ſpiritui noſtro, quòd ſumus filij Dei.
17 Si autem filij, & heredes: heredes qui-
dem Dei, coheredes autem Chriſti: ſi tamen
compatimur, ut & conglorificemur.
D 18 Exiſtimo enim, quòd non ſunt condignæ
paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam,
quæ revelabitur in nobis.
19 Nam expectatio creaturæ, revelationem
filiorum Dei expectat.
20 Vanitati enim creatura ſubjecta eſt non
volens, ſed propter eum qui ſubjecit eam in
ſpe:
21 Quia & ipſa creatura liberabitur à ſer-
vitute corruptionis, in libertatem gloriæ filio-
rum Dei.
22 Scimus enim quòd omnis creatura in-
gemiſcit, & parturit uſque adhuc.
23 Non ſolùm autem illa, ſed & nos ipſi
primitias ſpiritus habentes; & ipſi intra nos
gemimus, adoptionem filiorum Dei expectan-
tes, redemptionem corporis noſtri.
E 24 Spe enim ſalvi facti ſumus. Spes autem
quæ videtur, non eſt ſpes: nam quod videt
quis, quid ſperat?
25 Si autem quod non videmus, ſperamus,
per patientiam expectamus.
26 Similiter autem & Spiritus adjuvat in-
firmitatem noſtram: nam quid oremus, ſicut
oportet, neſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtulat
pro nobis gemitibus inenarrabilibus.
27 Qui autem ſcrutatur corda, ſcit quid
deſideret Spiritus; quia ſecundùm Deum po-
ſtulat pro ſanctis.
28 Scimus autem quoniam diligentibus
Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui
ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti.
29 Nam quos præſcivit, & prædeſtinavit
conformes fieri imaginis Filij ſui, ut ſit ipſe
primogenitus in multis fratribus.
F 30 Quos autem prædeſtinavit, hos & voca-
vit: & quos vocavit, hos & juſtificavit, quos
autem juſtificavit, illos & glorificavit.
31 Quid ergo dicemus ad hæc? ſi Deus pro
nobis, quis contra nos?
32 Qui etiã proprio Filio ſuo non pepercit
ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomo-
do non etiam cum illo omnia nobis donavit?
33 Quis accuſabit adverſus electos Dei?
Deus qui juſtificat,
34 Quis eſt qui condemnet? Chriſtus Je-
ſus, qui mortuus eſt, immò qui & reſurre-
xit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam inter-
pellat pro nobis.
35 Quis ergo nos ſeparabit à charitate Chri-
ſti? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas?
an periculum? an perſecutio? an gladius?
36 (Sicut ſcriptum eſt: * Quia propter te G
mortificamur tota die: æſtimati ſumus ſicut *Pſ.43.d.22.
oves occiſionis.)
37 Sed in his omnibus ſuperamus, propter
eum qui dilexit nos.
38 Certus ſum enim, quia neque mors, ne-
que vita, neque Angeli, neque principatus,
neque virtutes, neque inſtantia, neque futura,
neque fortitudo,
39 Neque altitudo, neque profundum, ne-
que creatura alia poterit nos ſeparare à chari-
tate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Dño noſtro.

Caput IX.

*Propter Iudæorum ruinam, de qua vehementer do-
let, promiſſiones non fruſtrari aſſerit, Iſraëlitis factas à
Deo Abrahæ filiis: nimirum cùm illa non pertineant
ad omnes carnales Abrahæ filios, ſed tantùm ad eos
qui ex Iudæis & Gentilibus gratuita Dei electione fi-
lij Abrahæ per fidem conſtituuntur: Deus autem
cujus vult miſeretur & quem vult indurat: Iudæi
verò quia non ex fide Chriſti quem rejecerant, ſed ex
legis operibus juſtitiam quærebant, ſunt in ſua
iniquitate relicti, Gentibus per fidem Chriſti juſtifi-
catis.*

1 VEritatem dico in Chriſto, non mentior, A
teſtimonium mihi perhibente conſcien-
tia mea in Spiritu ſancto:
2 Quoniam triſtitia mihi magna eſt, & con-
tinuus dolor cordi meo.
3 * Optabam enim ego ipſe anathema eſſe *Act.9.a.2.
à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati 1.Cor.15.
mei ſecundùm carnem, b.9.
4 Qui ſunt Iſraëlitæ, quorum adoptio eſt
filiorum, & gloria, & teſtamentum, & legiſla-
tio, & obſequium, & promiſſa:
5 Quorum patres, & ex quibus eſt Chriſtus B
ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus
benedictus in ſæcula. Amen.
6 Non autem quòd exciderit verbum Dei.
Non enim omnes qui ex Iſraël ſunt, ij ſunt
Iſraëlitæ:
7 Neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes
filij: * ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen: *Gen.
8 Id eſt, non qui filij carnis, hi filij Dei; 21.b.12.
ſed * qui filij ſunt promiſſionis, æſtimantur in *Gal.
ſemine. 4.d.28.
9 Promiſſionis enim verbum hoc eſt: * Secun- C
dùm hoc tempus veniam: & erit Saræ filius. *Gen.
10 Non ſolùm autem illa: * ſed & Rebecca 18.b.10.
ex uno concubitu habens, Iſaac patris noſtri. *Gen.
11 Cùm enim nondum nati fuiſſent, aut ali- 25.c.24.
quid boni egiſſent, aut mali, (ut ſecundùm
electionem propoſitum Dei maneret)

12 Non

12 Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei:

*Gen 25.c.23. *Mal. 1.a.2.*

13 * Quia major ſerviet minori, ſicut ſcriptum eſt: * Jacob dilexi, Eſau autem odio habui.

D

Exo. 33.d.19.

14 Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud Deum? Abſit.

15 Moyſi enim dicit: * Miſerebor cujus miſereor: & miſericordiam præſtabo cujus miſerebor.

16 Igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.

Exod. 9.d.16.

17 Dicit enim Scriptura Pharaoni: * Quia in hoc ipſum excitavi te, ut oſtendam in te virtutem meam: & ut annuntietur nomen meum in univerſa terra.

18 Ergo cujus vult miſeretur, & quem vult indurat.

19 Dicis itaque mihi: quid adhuc quæritur? voluntati enim ejus quis reſiſtit?

E

Sap. 15.b.7. Iſa.45.b.9. Ier. 18.b.6.

20 O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? * Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit: Quid me feciſti ſic?

21 An non habet poteſtatem figulus luti, ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?

22 Quòd ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia, vaſa iræ, apta in interitum,

23 Ut oſtenderet divitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparavit in gloriam.

24 Quos & vocavit nos non ſolùm ex Judæis, ſed etiam ex Gentibus,

F

*Oſe. 2.d.24. 1.Pet. 2.b.10. *Oſee 1.d.10. *Iſa. 10.c.22.*

25 Sicut in Oſee dicit: * Vocabo non plebem meam, plebem meam: & non dilectam, dilectam: & non miſericordiam conſecutam, miſericordiam conſecutam.

26 * Et erit: in loco, ubi dictum eſt eis: Non plebs mea vos: ibi vocabuntur filij Dei vivi.

27 Iſaias autem clamat pro Iſraël, * Si fuerit numerus filiorum Iſraël tamquam arena maris, reliquiæ ſalvæ fient.

28 Verbum enim conſummans, & abbrevians in æquitate: quia verbum breviatum faciet Dominus ſuper terram.

G

Iſa. 1.c.9.

29 Et ſicut prædixit Iſaias: * Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen, ſicut Sodoma facti eſſemus, & ſicut Gomorrha ſimiles fuiſſemus.

30 Quid ergo dicemus? Quòd gentes, quæ non ſectabantur juſtitiam apprehenderunt juſtitiam: juſtitiam autem, quæ ex fide eſt.

31 Iſraël verò ſectando legem juſtitiæ, in legem juſtitiæ non pervenit.

32 Quare? Quia non ex fide, ſed quaſi ex operibus: offenderunt enim in lapidem offenſionis.

Iſa.8.c.14. 28.d.16. 1.Pet. 2.b.7.

33 Sicut ſcriptum eſt: * Ecce pono in Sion lapidem offenſionis, & petram ſcandali: & omnis, qui credit in eum, non confundetur.

Caput. X.

Orat Apoſtolus pro Iudæis, quos zelum Dei & legis habere aſſerit non ſecundùm ſcientiam: nam Chriſtum finem legis ignorantes, ex legis operibus juſtitiam quærebant: de diverſitate juſtitiæ ex operibus legis ob ea quæ ex fide eſt, quæ tam Iudæo quàm Græco in Chriſtum credenti communis eſt. ubique autem terrarum prædicata eſt Chriſti fides; quam repellentibus Iudæis ſuſceperunt Gentes.

1 FRatres, voluntas quidem cordis mei, & obſecratio ad Deum, fit pro illis in ſalutē. A

2 Teſtimonium enim perhibeo illis, quòd æmulationem Dei habent, ſed non ſecundùm ſcientiam.

3 Ignorantes enim juſtitiā Dei, & ſuam quærentes ſtatuere, juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti.

4 Finis enim legis, Chriſtus, ad juſtitiam omni credenti.

5 Moyſes enim ſcripſit, quoniam juſtitiam, quæ ex lege eſt, * qui fecerit homo, vivet in ea. *Lev. 18.a.5. Ezec. 20.b.11.*

6 Quæ autem ex fide eſt juſtitia, ſic dicit: * Ne dixeris in corde tuo: quis aſcendet in cælum? id eſt Chriſtum deducere:

7 Aut quis deſcendet in abyſſum? hoc eſt Chriſtum à mortuis revocare. B

8 Sed quid dicit Scriptura? * Propè eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo: hoc eſt verbum fidei, quod prædicamus. *Deut. 30.c.12. *Deut. 30.c.14.*

9 Quia ſi confitearis in ore tuo Dominum Jeſum, & in corde tuo credideris, quòd Deus illum ſuſcitavit à mortuis, ſalvus eris.

10 Corde enim creditur ad juſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem.

11 Dicit enim Scriptura: * Omnis, qui credit in illum, non confundetur. *Iſa. 28.d.16*

12 Non enim eſt diſtinctio Judæi & Græci: nam idem Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum. C

13 * Omnis enim, quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit. *Ioel. 2.g.32. Act.2. c.21.*

14 Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient ſine prædicante?

15 Quomodo verò prædicabunt niſi mittantur? ſicut ſcriptum eſt: * Quàm ſpecioſi pedes evangelizantiū pacem, evangelizantium bona! *Iſa. 52.b.7. Nah. 1.d.15.*

16 Sed non omnes obediunt Evangelio. Iſaias enim dicit: * Domine quis credidit auditui noſtro? *Iſa. 53.a.1. Ioan. 12.f.38.*

17 Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti. D

18 Sed dico: Numquid non audierunt? * Et quidem in omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum: *Pſ. 18.a.5. *Deut. 32.d.21.*

19 Sed dico: Numquid Iſraël non cognovit? Primus Moyſes dicit: * Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem: in gentem inſipientem, in iram vos mittam. *Iſa. 65.a.1.*

20 Iſaias autem audet, & dicit, * Inventus ſum à non quærentibus me: palam apparui iis, qui me non interrogabant.

21 Ad Iſraël autem dicit: * Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem. *Iſa 65.a.2.*

CAPUT XI.

Deus quoſdam ex populo Iudaïco gratuita ſua electione ſibi ſervavit, per fidem in Chriſtum ſalvandos, reliquis ob incredulitatem in ſua cæcitate juxta Prophetarum vaticinia relictis, ac Gentilibus in locum ipſorum ex gratuita Dei bonitate aſſumptis: quos monet Apoſtolus ne adverſus Iudæos glorientur: quòdque Iudæi ad tempus deſerti tandem ad Chriſtum convertentur: exclamans ob divinæ ſapientiæ incomprehenſibilitatem.

A 1 DIco ergo: Numquid Deus repulit popu-
lum ſuum? Abſit. Nam & ego Iſraëlita
ſum ex ſemine Abraham, & de tribu Benja-
min:
2 Non repulit Deus plebem ſuam, quam
præſcivit. An neſcitis in Elia quid dicit Scri-
ptura: quemadmodum interpellat Deum ad-
verſum Iſraël?
* 3.Reg. 19 b.10. 3 * Domine Prophetas tuos occiderunt, al-
taria tua ſuffoderunt: & ego relictus ſum ſo-
* 3.Reg. 19.d.18. lus, & quærunt animam meam.
4 Sed quid dicit illi divinum reſponſum?*
Reliqui mihi ſeptem millia virorum, qui non
curvaverunt genua ante Baal.
5 Sic ergo & in hoc tempore, reliquiæ ſe-
cundùm electionem gratiæ ſalvæ factæ ſunt.
6 Si autem gratia, jam non ex operibus: alio-
B quin gratia jam non eſt gratia.
7 Quid ergo? quod quærebat Iſraël, hoc
non eſt conſecutus: electio autem conſecuta
eſt: ceteri verò excæcati ſunt:
* Iſa.6. c.9 8 Sicut ſcriptum eſt: * Dedit illis Deus ſpiri-
Matt. tũ compunctionis: oculos ut nõ videant, & au-
13 b.14. res ut non audiant, uſque ad hodiernũ diem.
Ioan. 12.f.40. 9 Et David dicit: * Fiat menſa eorum in
Act. 28. laqueum & in captionem, & in ſcandalum, &
f 26. in retributionem illis.
* Pſ.68. c.23. 10 Obſcurentur oculi eorum ne videant:
& dorſum eorum ſemper incurva.
11 Dico ergo: Numquid ſic offenderunt ut
caderent? Abſit, Sed illorum delicto, ſalus eſt
Gentibus ut illos æmulentur.
12 Quòd ſi delictum illorum divitiæ ſunt
mundi, & diminutio eorum divitiæ Gentium,
quantò magis plenitudo eorum?
13 Vobis enim dico Gentibus: Quamdiu
quidem ego ſum Gentium Apoſtolus, miniſte-
rium meum honorificabo,
14 Si quomodo ad æmulandum provocem
carnem meam, & ſalvos faciã aliquos ex illis.
15 Si enim amiſſio eorum, reconciliatio eſt
mundi: quæ aſſumptio, niſi vita ex mortuis?
16 Quod ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa: &
ſi radix ſancta & rami.
C 17 Quòd ſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu au-
tem cùm oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſo-
cius radicis, & pinguedinis olivæ factus es.
18 Noli gloriari adverſus ramos. Quòd ſi
gloriaris: non tu radicem portas, ſed radix te.
19 Dices ergo: Fracti ſũt rami ut ego inſerar.
20 Benè: propter incredulitatem fracti ſunt.
Tu autem fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time.
21 Si enim Deus naturalibus ramis non pe-
percit: ne fortè nec tibi parcat.
22 Vide ergo bonitatem, & ſeveritatem
Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, ſeverita-
tem: in te autem bonitatem Dei, ſi permanſeris
in bonitate, alioquin & tu excideris.
23 Sed & illi, ſi non permanſerint in incre-
dulitate, inſerentur: potens eſt enim Deus ite-
rùm inſerere illos.
24 Nam ſi tu ex naturali exciſus es oleaſtro,
& contra naturam inſertus es in bonam oli-
vam: quantò magis ij, qui ſecundùm naturam
inſerentur ſuæ olivæ?
25 Nolo enim vos ignorare fratres myſte- D
rium hoc, (ut non ſitis vobis ipſis ſapientes)
quia cæcitas ex parte contigit in Iſraël, donec
plenitudo Gentium intraret,
26 Et ſic omnis Iſraël ſalvus fieret, ſicut
ſcriptum eſt: * Veniet ex Sion, qui eripiat, & * Iſa. 59 d.20.
avertat impietatem à Jacob.
27 Et hoc illis à me teſtamentum: cùm ab-
ſtulero peccata eorum.
28 Secundùm Evangelium quidem, inimi-
ci propter vos: ſecundùm electionem autem,
chariſſimi propter patres.
29 Sine pœnitentia enim ſunt dona & vo-
catio Dei.
30 Sicut enim aliquando & vos non credi-
diſtis Deo, nunc autem miſericordiam conſe-
cuti eſtis propter incredulitatem illorum:
31 Ita & iſti nunc non crediderunt in ve-
ſtram miſericordiam, ut & ipſi miſericordiam
conſequantur.
32 Concluſit enim Deus omnia in incredu-
litate: ut omnium miſereatur.
33 O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcien-
tiæ Dei: quàm incomprehenſibilia ſunt judi-
cia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus!
34 * Quis enim cognovit ſenſum Domini? * Sap 9. c.13.
Aut quis conſiliarius ejus fuit? Iſai. 40.
35 Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? c.13.
36 Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in 1.Cor 2. d.16.
ipſo ſunt omnia: ipſi gloria in ſæcula. Amen.

CAPUT XII.

Inſtruit Romanos ut à ſæculi vanitate abſtracti totos ſe Deo dedant, de ſuſceptis donis non ſe efferentes, aut illorum limites tranſgredientes; ſed in modum membrorum eiuſdem corporis omnia ad proximi utilitatem ordinantes, ipſis quoque inimicis benefaciant.

1 OBſecro itaque vos fratres per miſericor- A
diam Dei *, ut exhibeatis corpora ve- * Phil. 4.d.18.
ſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placen-
tem, rationabile obſequium veſtrum.
2 Et nolite conformari huic ſæculo, ſed re- * Ephe. 5.b.17.
formamini in novitate ſenſus veſtri: * ut pro- 1.Theſ.
betis quæ ſit voluntas Dei bona, & benepla- 4 a 3.
cens, & perfecta.
3 Dico enim per gratiam quæ data eſt mi-
hi, omnibus qui ſunt inter vos: Non plus ſa-
pere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrie-
tatem: * & unicuique ſicut Deus diviſit men- * 1.Cor. 12.b.11.
ſuram fidei.
4 Sicut enim in uno corpore multa mem- Ephe. 4 b 7.
bra habemus, omnia autem membra non eum- B
dem actum habent:
5 Ita multi unum corpus ſumus in Chriſto,
ſinguli autem alter alterius membra.
6 Habentes autem donationes ſecundùm
gratiam,

gratiam, quæ data eſt nobis, differentes; ſive prophetiam ſecundùm rationem fidei,

7 Sive miniſterium in miniſtrando, ſive qui docet in doctrina.

8 Qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in ſimplicitate, qui præeſt in ſolicitudine, qui miſeretur in hilaritate.

* Amos 5.d.15. 9 Dilectio ſine ſimulatione. * Odientes malum, adhærentes bono:

C 10 * Charitate fraternitatis invicem diligentes: Honore invicem prævenientes: * Ephe. 4.a.3. 1. Pet. 2.c.17.

11 Solicitudine non pigri, Spiritus ferventes: Domino ſervientes: * Heb. 13.a.2. 1.Pet. 4.b.9.

12 Spe gaudentes: In tribulatione patientes: Orationi inſtantes:

13 Neceſſitatibus ſanctorum communicantes: * Hoſpitalitatem ſectantes.

14 Benedicite perſequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere.

15 Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus:

D 16 Idipſum invicem ſentientes: Non alta ſapientes: ſed humilibus conſentientes. Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos:

* 2.Cor. 8.d.21. 17 Nulli malum pro malo reddentes: * providentes bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus.

* Heb. 12.d.14. 18 * Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes: * Eccli 28.a.1.2.3.

* Matt. 5.f.39. 19 * Non voſmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ, ſcriptum eſt enim: * Mihi vindicta; ego retribuam, dicit Dominus. * Deut. 32.e.35. Heb. 10.f.30.

20 * Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi, hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput ejus. * Prov. 25.c.21.

21 * Noli vinci a malo, ſed vince in bono malum.

Caput XIII.

Hortatur ut ſuperioribus obtemperent inferiores, etiam propter eorum ſcientiam, quamquam civilem tantùm gerant magiſtratum, omnibuſque debita reddant de proximi dilectione, ad quam univerſa lex reducitur: & de tempore gratiæ ut tranſactis legis tenebris, relictis vitiis amplectantur Chriſti virtutes.

A 1 OMnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: Non eſt enim poteſtas niſi à Deo: quæ autem ſunt, à Deo ordinatæ ſunt. Sap.6.a.4. 1. Pet. 2.c.13.

2 Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt:

3 Nam principes non ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autem non timere poteſtatem? Bonum fac; & habebis laudem ex illa:

B 4 Dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt: vindex in iram ei, qui malum agit.

5 Ideò neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.

6 Ideo enim & tributa præſtatis: miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes.

* Matt. 22.b.21. 7 * Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.

C

8 Nemini quidquam debeatis, niſi ut invicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem implevit.

9 Nam: * Non adulterabis: Non occides: Non furaberis: Non falſum teſtimonium dices: Non concupiſces: & ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur: * Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. * Exod. 20.c.14. Deut. 5.b.18. * Lev. 19.d.18. Matt. 22.d.39. Mar. 12. c.31. Gal.5.c.14. Jac. 2.b.8.

10 Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis eſt dilectio.

11 Et hoc ſcientes tempus: quia hora eſt jam nos de ſomno ſurgere. Nunc enim propior eſt noſtra ſalus quàm cùm credidimus.

12 Nox præceſſit, dies autem appropinquavit. Adjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. D

13 Sicut in die honeſtè ambulemus, * non in comeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione: * Luc. 21.g.34.

14 * Sed induimini Dominum Jeſum Chriſtum, & carnis curã ne feceritis in deſideriis. * Gal. 5.c.16. 1.Pet. 2.c.11.

Caput XIV.

Fide firmiores debent eos qui adhuc infirmi ſunt fovere, & non contemnere, & nec hi nec illi judicare quemquam ob ciborum aut dierum diſcrimen, ſcientes quod omnes eumdem habeamus Dominum, cui & vivimus & morimur, cui etiam rationem quiſque pro ſe redditurus eſt: & quamquam nullus cibus jam ſit immundus, nemo tamen quidquam edere debet aut cum fratris offendiculo, aut contra ſuam conſcientiam

1 INfirmum autem in fide aſſumite, non in diſceptationibus cogitationum. A

2 Alius enim credit ſe manducare omnia: qui autem infirmus eſt, olus manducet.

3 Is qui manducat, non manducantem non ſpernat: & qui non manducat, manducantem non judicet: Deus illum aſſumpſit.

4 * Tu quis es, qui judicas alienum ſervum? Domino ſuo ſtat, aut cadit: ſtabit autem: potens eſt enim Deus ſtatuere illum. * Jac. 4.c.13.

5 Nam alius judicat diem inter diem: alius autem judicat omnem diem: unuſquiſque in ſuo ſenſu abundet.

6 Qui ſapit diem, Domino ſapit: Et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo, B

7 Nemo enim noſtrûm ſibi vivit, & nemo ſibi moritur.

8 Sive enim vivimus, Domino vivimus: ſive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, ſive morimur, Domini ſumus.

9 In hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit: ut & mortuorum & vivorum dominetur.

10 Tu autem quid judicas fratrem tuum? aut tu quare ſpernis fratrem tuum: * Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti. * 2.Cor. 5.b.10.

11 Scriptum eſt enim: * Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu: & omnis lingua confitebitur Deo. * Iſai 45.d.24. Phil. 2.b.10.

12 Itaque unuſquiſque noſtrûm pro ſe rationem reddet Deo.

13 Non ergo ampliùs invicem judicemus:

ſed hoc judicate magis, ne ponatis offendicu-
lum fratri, vel ſcandalum.
14 Scio, & confido in Domino Jeſu, quia
nihil commune per ipſum, niſi ei qui exiſtimat
quid commune eſſe, illi commune eſt.
15 Si enim propter cibum frater tuus con-
triſtatur: jam non ſecundùm charitatem am-
* 1.Cor. bulas. * Noli cibo tuo illum perdere, pro quo
8.d.11. Chriſtus mortuus eſt.
16 Non ergo blaſphemetur bonum noſtrum.
17 Non eſt enim regnum Dei, eſca & potus:
ſed juſtitia, & pax, & gaudiũ in Spiritu ſãcto:
18 Qui enim in hoc ſervit Chriſto, placet
Deo, & probatus eſt hominibus.
19 Itaque quæ pacis ſunt, ſectemur: & quæ
ædificationis ſunt, in invicem cuſtodiamus.
D 20 Noli propter eſcam deſtruere opus Dei.
* Tit. * Omnia quidem ſunt munda: ſed malum eſt
1.d.15. homini, qui per offendiculum manducat.
* 1.Cor. 21 * Bonum eſt non manducare carnem, &
8.d.13 non bibere vinum, neque in quo frater tuus
offenditur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur.
22 Tu fidem habes? penes temetipſum habe
coram Deo: Beatus, qui non judicat ſemetip-
ſum in eo quod probat.
23 Qui autem diſcernit, ſi manducaverit,
damnatus eſt; quia non ex fide. Omne autem
quod non eſt ex fide, peccatum eſt.

CAPUT XV.

*Firmiores debent infirmorum ferre & ſublevare imper-
fectiones, non ſuæ, ſed proximorum utilitati ac mutuæ
paci ſtudentes: Chriſtum juxta factas patribus pro-
miſſiones prædicavit Iudæis; Gentibus vero ex miſe-
ricordia Apoſtoli, non præviis promiſſionibus. Excu-
ſat ſe Paulus quod liberiùs Romanis ſcripſerit, tam-
quam Gentium Apoſtolus, oſtendens quomodo ſit hoc
munus executus: dicens quod ad ipſos quoque ſit ven-
turus, ubi datam à Macedonibus eleemoſynam elargi-
tus fuerit Ieroſolymitanæ Eccleſiæ, petens ut pro ſe inte-
rim orent.*

A 1 DEbemus autem nos firmiores imbecilli-
tates infirmorum ſuſtinere, & non nobis
placere.
2 Unuſquiſque veſtrûm proximo ſuo pla-
ceat in bonum, ad ædificationem.
3 Etenim Chriſtus non ſibi placuit, ſed ſicut
* Pſ.68. ſcriptum eſt: * Improperia improperantium ti-
b.10. bi ceciderunt ſuper me.
4 Quæcumque enim ſcripta ſunt, ad noſtram
doctrinam ſcripta ſunt, ut per patientiam, &
conſolationem Scripturarum, ſpem habeamus.
* 1.Cor. 5 Deus autem patientiæ & ſolatij, * det vobis
1.b.10. idipſum ſapere in alterutrum ſecundùm Je-
ſum Chriſtum:
B 6 Ut unanimes, uno ore honorificetis Deum,
& patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti.
7 Propter quod ſuſcipite invicem, ſicut &
Chriſtus ſuſcepit vos in honorem Dei.
8 Dico enim Chriſtum Jeſum miniſtrum
fuiſſe circumciſionis propter veritatem Dei,
ad confirmandas promiſſiones patrum:
* 2.Reg. 9 Gentes autem ſuper miſericordia hono-
22.g.50. Pſal.17. rare Deum, ſicut ſcriptum eſt: * Propterea con-
g.50. fitebor tibi in Gentibus Domine, & nomini
tuo cantabo.
10 Et iterùm dicit: Lætamini Gentes cum
plebe ejus.
11 Et iterùm: * Laudate omnes Gentes Do- * Pſ.
minum: & magnificate eum omnes populi. 116.a.6.
12 Et rurſus Iſaias ait: * Erit radix Jeſſe, & * Iſai.
qui exurget regere Gentes, in eum Gentes ſpe- 11.c.10.
rabunt.
13 Deus autem ſpei repleat vos omni gau-
dio & pace in credendo: ut abundetis in ſpe,
& virtute Spiritus ſancti.
14 Certus ſum autem fratres mei, & ego ipſe
de vobis, quoniam & ipſi pleni eſtis dilectio-
ne, repleti omni ſcientia, ita ut poſſitis alteru-
trum monere.
15 Audaciùs autem ſcripſi vobis, fratres, ex G
parte, tanquam in memoriam vos reducens:
propter gratiam, quæ data eſt mihi à Deo,
16 Ut ſim miniſter Chriſti Jeſu in Gentibus,
ſanctificans Evangelium Dei, ut fiat oblatio
Gentium accepta, & ſanctificata in Spiritu
ſancto.
17 Habeo igitur gloriam in Chriſto Jeſu ad
Deum.
18 Non enim audeo aliquid loqui eorum,
quæ per me non efficit Chriſtus in obedien-
tiam Gentium, verbo & factis:
19 In virtute ſignorum & prodigiorum, in
virtute Spiritus ſancti: ita ut ab Jeruſalem per
circuitum uſque ad Illyricum repleverim
Evangelium Chriſti.
20 Sic autem prædicavi Evangelium hoc, D
non ubi nominatus eſt Chriſtus, ne ſuper alie-
num fundamentum ædificarem: ſed ſicut ſcri-
ptum eſt:
21 * Quibus non eſt annuntiatum de eo, vi- * Iſai.
debunt: & qui non audierunt, intelligent. 52.d.15.
22 Propter quod & impediebar plurimùm
venire ad vos, & prohibitus ſum uſque adhuc.
23 Nunc verò ulteriùs locum non habens in
his regionibus, cupiditatem autem habens ve-
niendi ad vos ex multis jam præcedentibus
annis:
24 Cùm in Hiſpaniam proficiſci cœpero, E
ſpero quòd præteriens videam vos, & a vobis
deducar illuc, ſi vobis primùm ex parte fruitus
fuero.
25 Nunc igitur proficiſcar in Jeruſalem mi-
niſtrare ſanctis.
26 Probaverunt enim Macedonia, & Achaia,
collationem aliquam facere in pauperes ſan-
ctorum, qui ſunt in Jeruſalem:
27 Placuit enim eis: & debitores ſunt eo-
rum. * Nam ſi ſpiritualium eorum participes * 1.Cor.
facti ſunt Gentiles: debent & in carnalibus 9.b.11.
miniſtrare illis.
28 Hoc igitur cùm conſummavero, & aſſi-
gnavero eis fructum hunc: per vos proficiſcar
in Hiſpaniam.
29 Scio autem quoniam veniens ad vos, in F
abundantia benedictionis Evangelij Chriſti
veniam.
30 Obſecro ergo vos, fratres, per Dominum
noſtrum Jeſum Chriſtum, & per charitatem
ſancti

ſancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus
veſtris pro me ad Deum,
31 Ut liberer ab infidelibus qui ſunt in Ju-
dæa, & obſequij mei oblatio accepta fiat in Je-
ruſalem ſanctis,
32 Ut veniam ad vos in gaudio per volun-
tatem Dei, & refrigerer vobiſcum.
33 Deus autem pacis ſit cum omnibus vo-
bis. Amen.

CAPUT XVI.

Commendat Apoſtolus quoſdam apud Romanos, propter nonnullas eorum præeminentias nominatim ſalutandos: quoſdam verò vitandos hortatur, & de aliis dicit quòd ſalutant Romanos.

1 COmmendo autem vobis Phœben ſoro-
A rem noſtram, quæ eſt in miniſterio Eccle-
ſiæ, quæ eſt in Cenchris:
2 Ut eam ſuſcipiatis in Domino dignè ſan-
ctis: & aſſiſtatis ei in quocumque negotio ve-
ſtri indiguerit: etenim ipſa quoque aſtitit mul-
tis: & mihi ipſi.
3 Salutate * Priſcam & Aquilam adjutores * Act. 18.a.2.
meos in Chriſto Jeſu; & 26.
4 (Qui pro anima mea ſuas cervices ſuppo-
ſuerunt: quibus non ſolus ego gratias ago, ſed
& cunctæ Eccleſiæ Gentium.)
5 Et domeſticam Eccleſiam eorum: Salutate
Epænetum dilectum mihi, qui eſt primitivus
Aſiæ in Chriſto.
6 Salutate Mariam, quæ multùm laboravit
in vobis.
7 Salutate Andronicum & Juniam, cogna-
tos & concaptivos meos: qui ſunt nobiles in
Apoſtolis, qui & ante me fuerunt in Chriſto.
8 Salutate Ampliatum dilectiſſimum mihi
in Domino.
9 Salutate Urbanum adjutorem noſtrum in
B Chriſto Jeſu, & Stachyn dilectum meum.
10 Salutate Appellen probum in Chriſto.
11 Salutate eos, qui ſunt ex Ariſtoboli do-
mo. Salutate Herodionem cognatum meum.
Salutate eos, qui ſunt ex Narciſſi domo, qui
ſunt in Domino.
12 Salutate Tryphænam & Tryphoſam, quæ
laborant in Domino. Salutate Perſidem cha-
riſſimam, quæ multùm laboravit in Domino.
13 Salute Rufum electum in Domino, &
matrem ejus, & meam.
14 Salutate Aſyncritum, Phlegontem, Her-
mam, Patrobam, Hermen, & qui cum eis ſunt,
fratres.
15 Salutate Philologum & Juliam, Nereum
C & ſororem ejus, & Olympiadem, & omnes
qui cum eis ſunt, ſanctos.
16 Salutate invicem in oſculo ſancto. Salu-
tant vos omnes Eccleſiæ Chriſti.
17 Rogo autem vos, fratres, ut obſervetis
eos, qui diſſenſiones & offendicula, præter do-
ctrinam quam vos didiciſtis, faciunt, & decli-
nate ab illis.
18 Hujuſcemodi enim Chriſto Domino no-
ſtro non ſerviunt, ſed ſuo ventri & per dulces
ſermones, & benedictiones, ſeducunt corda
innocentium.
19 Veſtra enim obedientia in omnem locum
divulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo
vos ſapiétes eſſe in bono, & ſimplices in malo.
20 Deus autem pacis conterat Satanam ſub
pedibus veſtris velociter. Gratia Domini no-
ſtri Jeſu Chriſti vobiſcum.
21 * Salutat vos Timotheus adjutor meus, D
& Lucius, & Jaſon, & Soſipater, cognati mei. * Act. 16.a.1.
22 Saluto vos Ego Tertius, qui ſcripſi epi-
ſtolam, in Domino.
23 Salutat vos Caius hoſpes meus, & uni-
verſa Eccleſia. Salutat vos Eraſtus arcarius ci-
vitatis, & Quartus, frater.
24 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum
omnibus vobis. Amen.
25 Ei autem, qui potens eſt vos confirmare
juxta Evangelium meum, & prædicationem
Jeſu Chriſti, ſecundùm revelationem myſterij
temporibus æternis, taciti.
26 (Quod nunc patefactum eſt per Scriptu-
ras Prophetarum ſecundùm præceptum æter-
ni Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis Gen-
tibus cogniti.
27 Soli ſapienti Deo per Jeſum Chriſtũ, cui
honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Paulus Deo gratias agit de donis datis Corinthiis: ceterùm dolet quòd de baptizatoribus eſſent inter ipſos ſchiſmata, gaudens quòd miſſus ad prædicandum Evangelium paucos baptizaverit: oſtendens etiam reprobatam mundi ſapientiam, & electos ſimplices: ſicut & ſita eſt ſalus in Chriſti morte, cujus prædicatio judicatur mundo ſtultitia, credentibus verò virtus ac ſapientia: ideo enim contemptibilia mundi elegit Deus, ne quis in ſe glorietur.

1 PAULUS vocatus Apoſtolus Jeſu A
Chriſti, per voluntatem Dei, &
Soſthenes frater,
2 Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corin-
thi, ſanctificatis in Chriſto Jeſu,
vocatis ſanctis, cum omnibus qui invocant
nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti, in omni lo-
co ipſorum, & noſtro.
3 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, &
Domino Jeſu Chriſto.
4 Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis in
gratia Dei, quæ data eſt vobis in Chriſto Jeſu:
5 Quòd in omnibus divites facti eſtis in illo,
in omni verbo, & in omni ſcientia:
6 Sicut teſtimonium Chriſti confirmatum
eſt in vobis:
7 Ita ut nihil vobis deſit in ulla gratia, ex-
pectantibus revelationem Domini noſtri Jeſu
Chriſti,
8 Qui & confirmabit vos uſque in finem ſi- B
ne crimine, in die adventus Domini noſt i Je-
ſu Chriſti.
9 * Fidelis Deus: per quẽ vocati eſtis in ſo- * 1. Tim.
cietatem filij ejus Jeſu Chriſti Domini noſtri. ſ.d. 24.

10 Obſecro autem vos fratres, per nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti: ut idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia.

11 Significatum eſt enim mihi de vobis, fratres mei, ab iis qui ſunt Chloes, qu a contentiones ſunt inter vos.

12 Hoc autem dico, quòd unuſquiſque veſtrûm dicit: ego quidem ſum Pauli: ego autem * Apollo: ego verò Cephæ: ego autem Chriſti. [* Act. 18.f.24.]

13 Diviſus eſt Chriſtus? Numquid Paulus crucifixus eſt pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati eſtis?

C

14 Gratias ago Deo, quòd neminem veſtrûm baptizavi * niſi Criſpum & Caium: [* Act. 18.c.8.]

15 Ne quis dicat quod in nomine meo baptizati eſtis.

16 Baptizavi autem & Stephanæ domum: ceterùm neſcio ſi quem alium baptizaverim.

17 Non enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed evangelizare: * non in ſapientia verbi, ut non evacuetur crux Chriſti. [* 2.Pet. 1.c.16. Inf.2.a.4. 24 d.13.]

18 Verbum enim crucis, pereuntibus quidem ſtultitia eſt: iis autem qui ſalvi fiunt, id eſt nobis, * Dei virtus eſt. [* Rom. 1.b.16. * Rom. 1.b.16.]

19 Scriptum eſt enim: * Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. [* Iſa. 29.c.14.]

20 * Ubi ſapiens? ubi ſcriba? ubi conquiſitor hujus ſæculi? Nónne ſtultam fecit Deus ſapientiam hujus mundi? [* Iſa. 33.c.18.]

21 Nam quia in Dei ſapientia non cognovit mundus per ſapientiam Deum: placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes:

22 Quoniam & Judæi ſigna petunt, & Græci ſapientiam quærunt.

23 Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum: Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam?

D

24 Ipſis autem vocatis Judæis, atque Græcis, Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam:

25 Quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus: & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus.

26 Videte enim vocationem veſtram fratres, quia non multi ſapientes ſecundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles:

27 Sed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia:

28 Et ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non ſunt, ut ea quæ ſunt deſtrueret:

29 Ut non glorietur omnis caro in conſpectu ejus.

30 Ex ipſo autem vos eſtis in Chriſto Jeſu, qui factus eſt nobis ſapientia à Deo, & * juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio: [* Ier. 23.a.5.]

31 Ut quemadmodum ſcriptum eſt: * Qui gloriatur, in Domino glorietur. [* Ier.9. g.23.24. 2.Cor. 10.d.17.]

CAPUT II.

Oſtendit Paulus ſe Chriſtum & hunc crucifixum magna modeſtia verbiſque ſimplicibus prædicaſſe Corinthiis, quamquam perfectis loqueretur etiam ſapientiam mundo abſconditam, quæ ſolo Dei ſpiritu cognoſci poteſt: animalis enim non percipit quæ Dei ſunt.

A

1 ET ego, cùm veniſſem ad vos, fratres, veni * non in ſublimitate ſermonis, aut ſapientiæ, annuntians vobis teſtimonium Chriſti. [* Sup. 1.c.17.]

2 Non enim judicavi me ſcire aliquid inter vos, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum.

3 * Et ego in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos. [* Act. 18.a.1.]

4 Et ſermo meus, & prædicatio mea, * non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus & virtutis: [* 2.Pet. 1.c.16.]

5 Ut fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei.

B

6 Sapientiam autem loquimur inter perfectos: ſapientiam verò non hujus ſæculi, neque principum hujus ſæculi, qui deſtruuntur:

7 Sed loquimur Dei ſapientiam in myſterio, quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinavit Deus ante ſæcula in gloriam noſtram,

8 Quam nemo principum hujus ſæculi cognovit: ſi enim cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.

C

9 Sed ſicut ſcriptum eſt: * Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum: [* Iſa. 64.b.4.]

10 Nobis autem revelavit Deus per ſpiritum ſuum: Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.

11 Quis enim hominum ſcit quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt? ita & quæ Dei ſunt, nemo cognovit, niſi Spiritus Dei.

12 Nos autem non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed Spiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis:

D

13 * Quæ & loquimur non in doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in doctrina Spiritus, ſpiritualibus ſpiritualia comparantes. [* Sup.1. c.17.2. 4.1.4. 2 Pet. 1.c.16.]

14 Animalis autem homo non percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei: ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere: quia ſpiritualiter examinatur.

15 Spiritualis autem judicat omnia: & ipſe à nemine judicatur.

16 * Quis enim cognovit ſenſum Domini, qui inſtruat eum? Nos autem ſenſum Chriſti habemus. [* Sap. 9.c.13. Iſ.40.c. 13. Rom. 11.d.34.]

CAPUT III.

Corinthiis adhuc carnalibus non potuit Paulus prædicare recondita fidei myſteria: contendebant enim de his qui tantùm miniſtri erant, cùm ſolus Deus poſſit gratiæ ac virtutum dare incrementa, ſolúſque Chriſtus ſit fidei fundamentum: ſuper quod quis benè aut malè ſuper ædificaverit, patebit in die examinis. Non eſt violandum Dei templum quod ſumus nos, nec in Dei miniſtris gloriandum.

A

1 ET ego fratres, non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tamquam parvulis in Chriſto,

2 Lac

2 Lac vobis potum dedi, non eſcam: non-
dum enim poteratis; ſed nec nunc quidem
poteſtis: adhuc enim carnales eſtis.
3 Cùm enim ſit inter vos zelus, & conten-
tio: nónne carnales eſtis, & ſecundùm homi-
nem ambulatis:
4 Cùm enim quis dicat: Ego quidem ſum
Pauli: alius autem: Ego Apollo: nónne homi-
nes eſtis? Quid igitur eſt Apollo? quid verò
Paulus?
5 Miniſter ejus, cui crediſtis, & unicuique
ſicut Dominus dedit.
6 Ego plantavi, Apollo rigavit: ſed Deus
incrementum dedit.
B 7 Itaque neque qui plantat eſt aliquid, neq;
qui rigat: ſed, qui incrementum dat, Deus.
8 Qui autem plantat, & qui rigat, unum
*Pſ. 61. ſunt. * Unuſquiſque autem propriam merce-
d. 13. dem accipiet ſecundùm ſuum laborem.
Matt. 9 Dei enim ſumus adjutores: Dei agricul-
16 d. 27. tura eſtis, Dei ædificatio eſtis.
Rom. . . a. 6. Gal. 10 Secundùm gratiam Dei, quæ data eſt mi-
6. b. 5. hi, ut ſapiens architectus fundamentum po-
ſui: alius autem ſuperædificat. Unuſquiſque
autem videat quomodo ſuperædificet.
C 11 Fundamentum enim aliud nemo poteſt
ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt
Chriſtus Jeſus.
12 Si quis autem ſuperædificat ſuper funda-
mentum hoc, aurum, argentum, lapides pretio-
ſos, ligna, fœnum, ſtipulam:
13 Uniuſcujuſque opus manifeſtum erit:
Dies enim Domini declarabit, quia in igne re-
velabitur: uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis
probabit.
14 Si cujus opus manſerit quod ſuperædi-
ficavit, mercedem accipiet.
15 Si cujus opus arſerit, detrimentum pa-
tietur: ipſe autem ſalvus erit; ſic tamen quaſi
per ignem.
16 Neſcitis quia templum Dei eſtis, & Spi-
ritus Dei habitat in vobis?
D 17 Si quis autem templum Dei violaverit,
*Inf. 6. diſperdet illum Deus. * Templum enim Dei
d. 19. 2. Cor. ſanctum eſt, quod eſtis vos.
6. d. 16. 18 Nemo ſe ſeducat: ſi quis videtur inter
vos ſapiens eſſe, in hoc ſæculo, ſtultus fiat ut
ſit ſapiens.
19 Sapientia enim hujus mundi, ſtultitia
*Iob. eſt apud Deum. Scriptum eſt enim: * Com-
5. c. 3. prehendam ſapientes in aſtutia eorum.
*Pſ. 93. 20 Et iterùm: * Dominus novit cogitatio-
b. 11. nes ſapientium, quoniam vanæ ſunt.
21 Nemo itaque glorietur in hominibus.
22 Omnia enim veſtra ſunt, ſive Paulus, ſive
Apollo, ſive Cephas, ſive mundus, ſive vita, ſive
mors, ſive præſentia, ſive futura: omnia enim
veſtra ſunt:
23 Vos autem Chriſti: Chriſtus autem Dei.

CAPUT IV.

*Non temere judicandum eſt de Dei miniſtris: reprehen-
duntur Corinthii qui de miniſtris & acceptis donis gloria-
bantur, ac ſi illa à ſe haberent: & ſe extollentes contemne-
bant etiam Apoſtolos, quamquam Paulus illos in Chriſto
genuerat: dicit ſe brevi venturum Corinthum, quo Pſeu-
doapoſtolos redarguat.*

1 SIc nos exiſtimet homo ut miniſtros Chri- A
ſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. 2. Cor.
2 Hic jam quæritur inter diſpenſatores, ut 6. a. 4.
fidelis quis inveniatur.
3 Mihi autem pro minimo eſt ut à vobis ju-
dicer: aut ab humano die: ſed neque meipſum
judico.
4 Nihil enim mihi conſcius ſum: ſed non
in hoc juſtificatus ſum: qui autem judicat me,
Dominus eſt.
5 Itaque nolite ante tempus judicare, quo-
adúſque veniat Dominus; qui & illuminabit
abſcondita tenebrarũ, & manifeſtabit conſilia
cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.
6 Hæc autem, fratres, transfiguravi in me &
Apollo, propter vos: ut in nobis diſcatis, ne B
ſupra quam ſcriptum eſt, unus adverſus alte-
rum inflētur pro alio.
7 Quis enim te diſcernit? Quid autem habes
quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid
gloriaris quaſi non acceperis?
8 Jam ſaturati eſtis, jam divites facti eſtis:
ſine nobis regnatis: & utinam regnetis, ut &
nos vobiſcum regnemus.
9 Puto enim quòd Deus nos Apoſtolos no-
viſſimos oſtendit, tamquam morti deſtinatos:
quia ſpectaculum facti ſumus mundo, & An-
gelis, & hominibus:
10 Nos ſtulti propter Chriſtum, vos autem C
prudentes in Chriſto: nos infirmi, vos autem
fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles.
11 Uſque in hanc horam & eſurimus, &
ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, &
inſtabiles ſumus,
12 Et * laboramus operantes manibus no- *Act.
ſtris: maledicimur, & benedicimus: perſecu- 20. f. 34.
tionem patimur, & ſuſtinemus: 1. The. 2. b. 9.
13 Blaſphemamur, & obſecramus, tam- 2. The.
quam purgamenta hujus mundi facti ſumus, 3. b. 8.
omnium peripſema uſque adhuc.
14 Non ut confundam vos, hæc ſcribo, ſed
ut filios meos chariſſimos moneo.
15 Nam ſi decem millia pædagogorum ha- D
beatis in Chriſto, ſed non multos patres. Nam
in Chriſto Jeſu per Evangelium ego vos genui.
16 Rogo ergo vos, imitatores mei eſtote,
ſicut & ego Chriſti.
17 Ideò miſi ad vos Timotheum, qui eſt fi-
lius meus chariſſimus, & fidelis in Domino,
qui vos commonefaciet vias meas, quæ ſunt
in Chriſto Jeſu, ſicut ubique in omni Eccleſia
doceo.
18 Tamquam non venturus ſim ad vos,
inflati ſunt quidam.
19 Veniam autem ad vos citò, ſi Dominus
voluerit: & cognoſcam non ſermonem eorum
qui inflati ſunt, ſed virtutem.

20 Non

20 Non enim in ſermone eſt regnum Dei,
ſed in virtute.
21 Quid vultis? in virga veniam ad vos, an
in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?

CAPUT V.

Corinthios reprehendit, quod in inceſtu publicè viventem tolerarent, quem abſens tradit ſatanæ, monens ut expurgato vitiorum fermento, puri Paſcha celebrent: nec vult eos commiſceri Chriſtianis palam crimino ſis.

1 OMnino auditur inter vos fornicatio, &
A talis fornicatio, qualis nec inter Gentes,
Lev. 18. ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat.
a.7 8. 2 Et vos inflati eſtis: & non magis luctum
20.f.11. habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrûm qui
hoc opus fecit.
3 * Ego quidem abſens corpore, præſens
* Col. autem ſpiritu, jam judicavi ut præſens cum,
2.a.5. qui ſic operatus eſt:
4 In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti,
B congregatis vobis & meo ſpiritu, cum virtute
Domini noſtri Jeſu,
5 Tradere hujuſmodi ſatanæ in interitum
carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini no-
ſtri Jeſu Chriſti.
* Gal. 6 Non eſt bona gloriatio veſtra. * Neſcitis
5.b.9. C quia modicum fermentum totam maſſam cor-
rumpit?
7 Expurgate vetus fermentum, ut ſitis no-
va conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim Paſcha
noſtrum immolatus eſt Chriſtus.
8 Itaque epulemur, non in fermento veteri,
neque in fermento malitiæ & nequitiæ: ſed in
azymis ſinceritatis & veritatis.
9 Scripſi vobis in epiſtola: Ne commiſcea-
mini fornicariis.
10 Non utique fornicariis hujus mundi, aut
avaris, aut rapacibus, aut idolis ſervientibus:
alioquin debueratis de hoc mundo exiiſſe.
11 Nunc autem ſcripſi vobis non commiſ-
D ceri; ſi is qui frater nominatur, eſt fornicator,
aut avarus, aut idolis ſerviens, aut maledicus,
aut ebrioſus, aut rapax: cum ejuſmodi nec ci-
bum ſumere.
12 Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt, ju-
dicare? Nónne de iis, qui intus ſunt, vos ju-
dicatis?
13 Nam eos, qui foris ſunt, Deus judica-
bit. Auferte malum ex vobis ipſis.

CAPUT VI.

Corripit eos quod ipſi in contenderent coram judice ethnico, enumerans quædam peccata, quibus involuti regnum Dei non poſſidebunt: quædam licere dicit quæ non expediant: & varias ob cauſas oſtendit vitandam fornicationem.

1 AUdet aliquis veſtrûm habens negotium
A adverſus alterum, judicari apud iniquos,
& non apud ſanctos?
2 An neſcitis quoniam ſancti de hoc mundo
judicabunt? Et ſi in vobis judicabitur mun-
dus, indigni eſtis qui de minimis judicetis?
3 Neſcitis quoniam angelos judicabimus?
quantò magis ſæcularia?
4 Sæcularia igitur judicia ſi habueritis: con-
temptibiles qui ſunt in Eccleſia, illos conſti-
tuite ad judicandum.
5 Ad verecundiam veſtram dico. Sic non eſt
inter vos ſapiens quiſquam, qui poſſit judica-
re inter fratrem ſuum?
6 Sed frater cum fratre judicio contendit:
& hoc apud infideles?
7 * Jam quidem omnino delictum eſt in vo- B
bis, quòd judicia habetis inter vos. Quare non * Matt.
magis injuriam accipitis? quare non magis 5.f.9.
fraudem patimini? Luc.6.d.29. Rom.12.d.17.
8 Sed vos injuriam facitis, & fraudatis: & 1.Thes.
hoc fratribus. 4.b.6.
9 An neſcitis quia iniqui regnum Dei non
poſſidebunt? Nolite errare: Neque fornicarij,
neque idolis ſervientes, neque adulteri,
10 Neque molles, neque maſculorum con-
cubitores, neque fures, neque avari, neque
ebrioſi, neque maledici, neque rapaces regnum
Dei poſſidebunt.
11 Et hæc quidam fuiſtis: ſed abluti eſtis, C
ſed ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis, in no-
mine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in Spiritu
Dei noſtri.
12 Omnia mihi licent, ſed non omnia ex-
pediunt. Omnia mihi licent, ſed ego ſub nul-
lius redigar poteſtate.
13 Eſca ventri, & venter eſcis: Deus autẽ &
hunc & has deſtruet: corpus autem non forni-
cationi, ſed Domino: & Dominus corpori.
14 Deus verò & Dominum ſuſcitavit: &
nos ſuſcitabit per virtutem ſuam.
15 Neſcitis quoniam corpora veſtra mem-
bra ſunt Chriſti? Tollens ergo membra Chri-
ſti, faciam membra meretricis? Abſit.
16 An neſcitis quoniam qui adhæret mere-
trici, unum corpus efficitur? * Erunt enim * Gen.
(inquit) duo in carne una. 2.d.24.
17 Qui autem adhæret Domino, unus ſpi- Matt. 19.a.5.
ritus eſt. Marc.
18 Fugite fornicationem. Omne peccatum, 10.a.8.
quodcumque fecerit homo, extra corpus eſt, Eph.5.g.31.
qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat. * Sup.
19 An neſcitis quoniam * membra veſtra, 3.d.17.
templum ſunt Spiritus ſancti, qui in vobis eſt, 2.Cor.
quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri? 6.c.16. * Inf.
20 * Empti enim eſtis pretio magno. Glori- 7.d.23. 1.Pet.
ficate & portate Deum in corpore veſtro. 1.d.18.

CAPUT VII.

Corinthios inſtruit de matrimonio, ejuſque uſu & indiſſolubili vinculo, innuptis commendans cælibatum, & quomodo fidelis cum conjuge infideli ſe habere debeat: quódque unuſquiſque in quo vitæ ſtatu ad fidem vocatus eſt, permaneat, virginitatem matrimonio præfert; uxorem mortuo marito liberam dicens, ut cui velit in Domino nubat.

1 DE quibus autem ſcripſiſtis mihi: Bonum A
eſt homini mulierem non tangere:
2 Propter fornicationem autem unuſquiſ-
que ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum
virum habeat.
3 * Uxori vir debitum reddat: ſimiliter au- * 1. Pet.
tem & uxor viro. 3.b.7.
4 Mulier ſui corporis poteſtatem non ha-
bet, ſed vir. Similiter autem & vir ſui corpo-
ris poteſtatem non habet, ſed mulier.

5 Nolite fraudare invicem, niſi fortè ex
conſenſu ad tempus, ut vâcetis orationi: & ite-
rùm revertimini in idipſum, ne tentet vos ſa-
tanas propter incontinentiam veſtram.
6 Hoc autem dico ſecundùm indulgen-
tiam, non ſecundùm imperium.
7 Volo enim omnes vos eſſe ſicut meipſum:
B ſed unuſquiſque proprium donum habet ex
Deo: alius quidem ſic, alius verò ſic.
8 Dico autem non nuptis, & viduis: bonum
eſt illis ſi ſic permaneant, ſicut & ego.
9 Quòd ſi non ſe continent, nubant. Melius
eſt enim nubere, quàm uri.
10 Iis autem, qui matrimonio juncti ſunt,
* Matt. 5.c.32. 19.b.9. Marc. 10.a.7. Luc.16.c.18. præcipio non ego, ſed Dominus, * uxorem à
viro non diſcedere:
11 Quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam,
aut viro ſuo reconciliari. Et vir uxorem non
dimittat.
12 Nam ceteris ego dico, non Dominus. Si
quis frater uxorem habet infidelem, & hæc
conſentit habitare cum illo, non dimittat illã.
13 Et ſi qua mulier fidelis habet virum infi-
delem, & hic conſentit habitare cum illa, nõn
dimittat virum.
C 14 Sanctificatus eſt enim vir infidelis per
mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier
infidelis per virum fidelem: alioquin filij veſtri
immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt.
15 Quòd ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non
enim ſervituti ſubjectus eſt frater aut ſoror in
hujuſmodi: in pace autem vocavit nos Deus.
16 Unde enim ſcis mulier, ſi virum ſalvum
facies? aut unde ſcis vir, ſi mulierem ſalvam
facies?
17 Niſi unicuique ſicut diviſit Dominus,
unumquemque ſicut vocavit Deus, ita ambu-
let, & ſicut in omnibus Eccleſiis doceo.
D 18 Circumciſus aliquis vocatus eſt? non ad-
ducat præputium. In præputio aliquis vocatus
eſt? non circumcidatur.
19 Circumciſio nihil eſt, & præputium ni-
hil eſt: ſed obſervatio mandatorum Dei.
* Eph. 4.a.1. 20 * Unuſquiſque in qua vocatione voca-
tus eſt, in ea permaneat.
21 Servus vocatus es? non ſit tibi curæ: ſed
& ſi potes fieri liber, magis utere:
22 Qui enim in Domino vocatus eſt ſer-
vus, libertus eſt Domini: ſimiliter qui liber
vocatus eſt, ſervus eſt Chriſti.
* Sup. 6.d.20. 1.Pet. 1.d.18. 23 * Pretio empti eſtis, nolite fieri ſervi ho-
minum.
24 Unuſquiſque in quo vocatus eſt, fratres,
E in hoc permaneat apud Deum.
25 De virginibus autem præceptum Dñi
non habeo: conſilium autem do, tamquam mi-
ſericordiam conſecutus à Dño, ut ſim fidelis.
26 Exiſtimo ergo hoc bonum eſſe, propter
inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt
homini ſic eſſe.
27 Alligatus es uxori? noli quærere ſolutio-
nẽ. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem.
28 Si autem acceperis uxorem, non pecca-
ſti. Et ſi nupſerit virgo, non peccavit: tribula-
tionem tamen carnis habebunt hujuſmodi.
Ego autem vobis parco.
29 Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve
eſt: reliquum eſt, ut & qui habent uxores, tam-
quam non habentes ſint:
30 Et qui flent, tamquam non flentes: & qui
gaudent, tamquam non gaudentes: & qui
emunt, tamquam non poſſidentes:
31 Et qui utuntur hoc mundo, tamquam F
non utantur: præterit enim figura hujus mũdi.
32 Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui
ſine uxore eſt, ſolicitus eſt quæ Domini ſunt,
quomodo placeat Deo.
33 Qui autem cum uxore eſt, ſolicitus eſt
quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, &
diviſus eſt.
34 Et mulier innupta, & virgo, cogitat quæ
Domini ſunt; ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu.
Quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mun-
di, quomodo placeat viro.
35 Porrò hoc ad utilitatem veſtram dico:
non ut laqueum vobis injiciam, ſed ad id, quod
honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat ſine
impedimento Dominum obſecrandi.
36 Si quis autem turpem ſe videri exiſtimat G
ſuper virgine ſua, quòd ſit ſuperadulta, & ita
oportet fieri: quod vult faciat: non peccat, ſi
nubat.
37 Nam qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non
habens neceſſitatem, poteſtatem autem ha-
bens ſuæ voluntatis, & hoc judicavit in corde
ſuo, ſervare virginem ſuam, benè facit.
38 Igitur & qui matrimonio jungit virginẽ
ſuam, bene facit: & qui nõ jungit, meliùs facit.
39 * Mulier alligata eſt legi quanto tẽpore * Rom. 7.a.2.
vir ejus vivit, quòd ſi dormierit vir ejus, libera-
ta eſt: cui vult nubat: tantùm in Domino.
40 Beatior autem erit ſi ſic permanſerit, ſe-
cundùm meum conſilium: puto autem quòd
& ego Spiritum Dei habeam.

CAPUT VIII.

Quamquam idolothytis veſci non ſit ex ſe illicitum, cùm idolum nullius ſit efficaciæ aut poteſtatis, non ſunt tamen illa edenda aut repugnante conſcientia, aut cum infirmorum offendiculo: neque ea edere, aut non edere, hominem efficit meliorem

1 DE iis autem, quæ idolis ſacrificantur, A
ſcimus quia omnes ſcientiam habemus.
Scientia inflat, charitas verò ædificat.
2 Si quis autem ſe exiſtimat ſcire aliquid,
nondum cognovit quemadmodum oporteat
eum ſcire.
3 Si quis autem diligit Deum, hic cogni-
tus eſt ab eo.
4 De eſcis autem, quæ idolis immolantur, B
ſcimus quia nihil eſt idolum in mundo, &
quòd nullus eſt Deus, niſi unus.
5 Nam etſi ſunt qui dicantur dij, ſive in cæ-
lo, ſive in terra (ſiquidem ſunt dij multi, &
domini multi:
6 Nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo
omnia, & nos in illum: & unus Dominus Jeſus
Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum.

C 7 Sed non in omnibus eſt ſcientia. Quidam autem cum conſcientia uſque nunc idoli, quaſi idolothytum manducant: & conſcientia ipſorum cùm ſit infirma, polluitur.

8 Eſca autem nos non commendat Deo. Neque enim ſi manducaverimus, abundavimus: neque ſi non manducaverimus, deficiemus.

9 Videte autem ne fortè hæc licentia veſtra offendiculum fiat infirmis.

D 10 Si enim quis viderit eum, qui habet ſcientiam, in idolio recumbentem: nónne conſcientia ejus, cùm ſit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta?

* Rom. 14.c.15. 11 * Et peribit infirmus in tua ſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt?

12 Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum peccatis.

* Rom. 14.d.21. 13 * Quapropter ſi eſca ſcandalizat fratrem meum: non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem.

CAPUT IX.

Non accipiebat Paulus victum à Corinthiis quibus concionabatur, ut omnem amputaret offendiculi occaſionem, licet hoc ſibi fuiſſe licitum multis probet argumentis: ſed in omnem formam ſe vertit quò plures ad Dei cultum adducat: Corinthios exhortando ad imitationem eorum qui in ſtadio currunt, aut in agone certant, ſuum quoque ut ſe domare corpus.

A 1 NOn ſum liber? Non ſum Apoſtolus? Nónne Chriſtum Ieſum Dñm noſtrum vidi? Nónne opus meum vos eſtis in Domino?

2 Et ſi aliis non ſum Apoſtolus, ſed tamen vobis ſum: nam ſignaculum Apoſtolatus mei vos eſtis in Domino.

3 Mea defenſio apud eos, qui me interrogant, hæc eſt.

4 Numquid non habemus poteſtatem manducandi, & bibendi?

5 Numquid non habemus poteſtatem mulierem ſororem circumducendi, ſicut & ceteri Apoſtoli & fratres Domini, & Cephas?

6 Aut ego ſolus, & Barnabas, non habemus poteſtatem hoc operandi?

7 Quis militat ſuis ſtipendiis umquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat?

8 Numquid ſecundùm hominem hæc dico, An & lex hæc non dicit?

* Deut. 25.a.4. 1.Tim. 5.c.18. 9 Scriptum eſt enim in lege Moyſi: * Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura eſt Deo?

10 An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos ſcripta ſunt quoniam debet in ſpe, qui arat, arare: & qui triturat, in ſpe fructus percipiendi.

B

* Rom. 15.f.27. 11 * Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus: magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?

12 Si alij poteſtatis veſtræ participes ſunt, quare non potius nos? ſed non uſi ſumus hac poteſtate: ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Chriſti.

* Deut. 18.a.1. 13 * Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt: & qui altari deſerviunt, cum altari participant?

14 Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere. C

15 Ego autem nullo horum uſus ſum. Non autem ſcripſi hæc ut ita fiant in me: bonum eſt enim mihi magis mori, quàm ut gloriam meam quis evacuet.

16 Nam ſi evangelizavero, non eſt mihi gloria: neceſſitas enim mihi incumbit: væ enim mihi eſt, ſi non evangelizavero.

17 Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: ſi autem invitus, diſpenſatio mihi credita eſt.

18 Quæ eſt ergo merces mea? Ut Evangelium prædicans, ſine ſumptu ponam Evangelium, ut non abutar poteſtate mea in Evangelio.

19 Nam cùm liber eſſem ex omnibus, omnium me ſervum feci, ut plures lucrifacerem.

20 Et factus ſum Judæis tamquam Judæus, ut Judæos lucrarer.

21 Iis qui ſub lege ſunt, quaſi ſub lege eſſem (cum ipſe non eſſem ſub lege) ut eos, qui ſub lege erant, lucrifacerem, iis qui ſine lege erant, tanquam ſine lege eſſem (cùm ſine lege Dei non eſſem: ſed in lege eſſem Chriſti) ut lucrifacerem eos, qui ſine lege erant. D

22 Factus ſum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus ſum, ut omnes facerem ſalvos.

23 Omnia autem facio propter Evangelium: ut particeps ejus efficiar.

24 Neſcitis quòd ij qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis.

25 Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet: & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant; nos autem incorruptam.

26 Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum: ſic pugno, non quaſi aërem verberans:

27 Sed caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo: ne forte cùm aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.

CAPUT X.

Commemoratione ingratorum Iudæorum frequenter ob varia peccata à Deo punitorum, hos à ſimilibus abſterret: de tentatione humana, & Dei in tentationibus auxilio: non ſolùm idololatria fugienda eſt, ſed & menſa eorum qui idolothytis veſcuntur: tum quòd per hoc videantur aliquid idolis deferre, tum quod ſcandalo ſint infirmioribus.

1 NOlo enim vos ignoráre, fratres, quoniam patres noſtri omnes * ſub nube fuerunt, & omnes * mare tranſierunt; A * Exo. 13.d.21. Num. 9.d.21. * Exo. 14.e.22.

2 Et omnes in Moyſe baptizati ſunt, in nube, & in mari:

3 * Et omnes eamdem eſcam ſpiritalem manducaverunt, * Exo. 16.d.15.

4 * Et omnes eumdem potum ſpiritalẽ biberunt: (bibebant autem de ſpiritali conſequente eos, petra: petra autem erat Chriſtus.) * Exo. 17.b.6. Num. 20.b.11.

5 Sed non in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo: * nam proſtrati ſunt in deſerto. * Num. 26.g.64.65.

6 Hæc

B 6 Hæc autem in figura facta ſunt noſtri, ut
Pſ. 105. c. 14. non ſimus concupiſcentes malorum, ſicut &
illi concupierunt.
*Exo. 32. b. 6. 7 Neque idololatræ efficiamini, ſicut qui-
dam ex ipſis: quemadmodum ſcriptum eſt: *
Sedit populus manducare & bibere, & ſurre-
xerunt ludere.
Num. 25. a. 1. 8 Neque fornicemur, ſicut quidam ex ip-
ſis fornicati ſunt, & ceciderunt una die vigin-
ti tria millia.
Num. 21. b. 5. 6 9 Neque tentemus Chriſtum: ſicut quidam
eorum tentaverunt, & à ſerpentibus perierunt.
*Num. 11. a. 1. 14. a. 1. 10 * Neque murmuraveritis, ſicut quidam
eorum murmuraverunt, & perierunt ab exter-
C minatore.
11 Hæc autem omnia in figura continge-
bant illis: ſcripta ſunt autem ad correptionem
noſtram, in quos fines ſæculorum devenerunt.
12 Itaq; qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.
13 Tentatio vos non apprehendat niſi hu-
mana: fidelis autem Deus eſt, qui non patietur
vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet
etiam cum tentatione proventum ut poſſitis
ſuſtinere.
14 Propter quod chariſſimi mihi fugite ab
idolorum cultura:
15 Ut prudentibus loquor, vos ipſi judicate
quod dico.
D 16 Calix benedictionis, cui benedicimus,
nónne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? &
panis, quem frangimus, nónne participatio
corporis Domini eſt?
17 Quoniam unus panis, unum corpus multi
ſumus, omnes qui de uno pane participamus.
18 Videte Iſraël ſecundùm carnem: nónne
qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?
19 Quid ergo? dico quòd idolis immola-
tum ſit aliquid? aut quod idolum, ſit aliquid?
E 20 Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis
immolant, & non Deo. Nolo autem vos ſocios
fieri dæmoniorum: non poteſtis calicem Do-
mini bibere, & calicem dæmoniorum:
21 Non poteſtis menſæ Domini participes
eſſe, & menſæ dæmoniorum.
22 An æmulamur Dominum? Numquid
Sap. 6. c. 12. fortiores illo ſumus? Omnia mihi licent,
ſed non omnia expediunt.
23 Omnia mihi licent, ſed nō omnia ædificāt.
24 Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quod
F alterius.
25 Omne, quod in macello vænit, manduca-
te, nihil interrogantes propter conſcientiam.
26 * Domini eſt terra, & plenitudo ejus.
*Pſ. 23. a. 1. 27 Si quis vocat vos infidelium, & vultis
Eccli. 17. d. 31. ire: omne, quod vobis apponitur, manducate,
nihil interrogantes propter conſcientiam.
G 28 Si quis autem dixerit: Hoc immolatum
eſt idolis, nolite manducare, propter illum qui
indicavit, & propter conſcientiam:
29 Conſcientiam autem dico non tuam, ſed
alterius. Ut quid enim libertas mea judicatur
ab aliena conſcientia?
30 Si ego cum gratia participo, quid blaſ-
phemor pro eo quòd gratias ago?
31 * Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive *Col.
aliud quid facitis: omnia in gloriā Dei facite. 3. c. 17.
32 Sine offenſione eſtote Judæis, & Genti-
bus, & Eccleſiæ Dei.
33 Sicut & ego per omnia omnibus placeo,
non quærens quod mihi utile eſt, ſed quod
multis, ut ſalvi fiant.

CAPUT XI.

Vi- aperto, mulier autem velato debet orare capi e: Corinthios reprehendit quòd ad celebrandam cœnam Dominicam invicem non expectarent, ſed inter, e diſſiderent: referens interim Sacramenti Euchariſtiæ à Chriſto inſtitutionem, & ſcelus ac pœnam indignè ad illud accedentium.

1 IMitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. A
2 Laudo autem vos, fratres, quod per
omnia mei memores eſtis: & ſicut tradidi vo-
bis, præcepta mea tenetis.
3 Volo autem vos ſcire,* quòd omnis viri *Eph.
caput Chriſtus eſt: caput autem mulieris, vir: 5 c. 23.
caput verò Chriſti, Deus.
4 Omnis vir orans aut prophetans velato
capite, deturpat caput ſuum.
5 Omnis autem mulier orans aut prophe-
tans non velato capite, deturpat caput ſuum:
unum enim eſt ac ſi decalvetur.
6 Nam ſi non velatur mulier, tondeatur. B
Si verò turpe eſt mulieri tonderi, aut decalva-
ri, velet caput ſuum.
7 Vir quidem non debet velare caput ſuum:
quoniam * imago & gloria Dei eſt, mulier au- *Gen. 1.
tem gloria viri eſt. c. 26.
8 Non enim vir ex muliere eſt, ſed mulier
ex viro.
9 * Etenim non eſt creatus vir propter mu- *Gen.
lierem, ſed mulier propter virum. 2. d. 23.
10 Ideò debet mulier poteſtatem habere
ſupra caput propter Angelos.
11 Verumtamen neque vir ſine muliere,
neque mulier ſine viro, in Domino. C
12 Nam ſicut mulier de viro, ita & vir per
mulierem: omnia autem ex Deo.
13 Vos ipſi judicate: decet mulierem non
velatam orare Deum?
14 Nec ipſa natura docet vos, quòd vir qui-
dem ſi comam nutriat, ignominia eſt illi:
15 Mulier verò ſi comam nutriat, gloria eſt
illi: quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt.
16 Si quis autem videtur contentioſus eſſe: D
nos talem conſuetudinem non habemus, ne-
que Eccleſia Dei.
17 Hoc autem præcipio: non laudans, quòd
non in melius, ſed in deterius convenitis.
18 Primùm quidem convenientibus vobis
in Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos, &
ex parte credo.
19 Nam oportet & hæreſes eſſe, ut & qui pro-
bati ſunt, manifeſti fiant in vobis.
20 Convenientibus ergo vobis in unum,
jam non eſt Dominicam cœnam manducare.
21 Unuſquiſque enim ſuam cœnam præſu-
mit ad manducandum. Et alius quidem eſurit,
alius autem ebrius eſt.

E 22 Numquid domos non habetis ad man-
ducandum & bibendum? aut Eccleſiam Dei
contemnitis, & confunditis eos, qui non ha-
bent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc
non laudo.
23 Ego enim accepi à Domino quod &
tradidi vobis, quoniam Dominus Jeſus in qua
nocte tradebatur, accepit panem,
24 Et gratias agens fregit, & dixit: * Acci-
* Matt. 26 c.26; pite, & manducate: hoc eſt corpus meum,
Marc. quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam
14 c.22. commemorationem.
Luc. 22. 25 Similiter & calicem, poſtquam cœnavit,
b.17. F dicens: Hic calix novum teſtamentum eſt in
meo ſanguine, hoc facite quotieſcumque bi-
betis, in meam commemorationem.
26 Quotieſcumque enim manducabitis pa-
nem hunc & calicem bibetis: mortem Do-
mini annuntiabitis donec veniat.
* Ioan. 27 * Itaque quicumque manducaverit pa-
6.f.59. nem hunc, vel biberit calicem Domini indi-
gnè: reus erit corporis & ſanguinis Domini.
28 Probet autem ſeipſum homo: & ſic de
pane illo edat, & de calice bibat.
29 Qui enim manducat & bibit indignè,
judicium ſibi manducat & bibit: non dijudi-
cans corpus Domini.
G 30 Ideò inter vos multi infirmi & imbecil-
les, & dormiunt multi.
31 Quòd ſi noſmetipſos dijudicaremus,
non utique judicaremur.
32 Dum judicamur autem, à Domino corri-
pimur, ut non cum hoc mundo damnemur.
33 Itaque fratres mei, cùm convenitis ad
manducandum, invicem expectate.
35 Si quis eſurit, domi manducet: ut non in
judicium conveniatis. Cetera autem, cùm ve-
nero, diſponam.

Caput XII.

Variis dantur varia ejuſdem Spiritus ſancti charismata, ut in modum humani corporis quiſque ſuo fungatur officio, & mutua ſe opera omnes indigere cognoſcentes mutuo ſe foveant: & ita Christus ſuæ providit Eccleſiæ de variis hominum ſtatibus.

A 1 DE ſpiritualibus autem, nolo vos ignora-
re fratres.
2 Scitis quoniam cùm Gentes eſſetis, ad ſi-
mulachra muta prout ducebamini euntes.
* Marc. 3 Ideo notum vobis facio, * quòd nemo in
9.f.39. Spiritu Dei loquens, dicit anathema Jeſu. Et
nemo poteſt dicere, Dominus Jeſus, niſi in
Spiritu ſancto.
4 Diviſiones verò gratiarum ſunt, idem au-
tem Spiritus:
5 Et diviſiones miniſtrationum ſunt, idem
autem Dominus:
6 Et diviſiones operationum ſunt, idem
verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.
7 Unicuique autem datur manifeſtatio Spi-
ritus ad utilitatem.
8 Alij quidem per Spiritum datur ſermo
ſapientiæ: alij autem ſermo ſcientiæ ſecun-
dùm eumdem Spiritum.
B 9 Alteri fides in eodem Spiritu: alij gratia
ſanitatum in uno Spiritu:
10 Alij operatio virtutum, alij prophetia,
alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum,
alij interpretatio ſermonum. * Rom.
11 * Hæc autem omnia operatur unus atque 12.a.3.
idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult. b 6.
12 Sicut enim corpus unum eſt, & membra Eph. 4.
habet multa, omnia autem membra corporis b 7.
cùm ſint multa, unum tamen corpus ſunt: ita
& Chriſtus.
13 Etenim in uno Spiritu omnes nos in C
unum corpus baptizati ſumus, ſive Judæi, ſive
Gentiles, ſive ſervi, ſive liberi: & omnes in uno
Spiritu potati ſumus.
14 Nam & corpus non eſt unum mem-
brum, ſed multa.
15 Si dixerit pes: Quoniam non ſum ma-
nus, non ſum de corpore: num ideò non eſt
de corpore?
16 Et ſi dixerit auris, Quoniam non ſum
oculus, non ſum de corpore: num ideò non
eſt de corpore?
17 Si totum corpus oculus: ubi auditus? Si
totum auditus: ubi odoratus?
18 Nunc autem poſuit Deus membra, unum-
quodque eorum in corpore ſicut voluit.
19 Quòd ſi eſſent omnia unum membrum,
ubi corpus?
20 Nunc autem multa quidem membra,
unum autem corpus.
21 Non poteſt autem oculus dicere manui:
Opera tua non indigeo; aut iterùm caput pe-
dibus: Non eſtis mihi neceſſarij.
22 Sed multò magis quæ videntur membra
corporis infirmiora eſſe, neceſſariora ſunt:
23 Et quæ putamus ignobiliora membra
eſſe corporis, his honorem abundantiorem
circumdamus: & quæ inhoneſta ſunt noſtra,
abundantiorem honeſtatem habent.
24 Honeſta autem noſtra nullius egent: ſed
Deus temperavit corpus ei, cui deerat, abun-
dantiorem tribuendo honorem:
25 Ut non ſit ſchiſma in corpore, ſed idip- D
ſum pro invicem ſolicita ſint membra.
26 Et ſi quid patitur unum membrum, com-
patiuntur omnia membra: ſive gloriatur unum
membrum, congaudent omnia membra.
27 Vos autem eſtis corpus Chriſti, & mem-
bra de membro.
28 * Et quoſdam quidem poſuit Deus in * Eph.
Eccleſia, primùm Apoſtolos, ſecundò Prophe- 4.b.11.
tas, tertiò Doctores, deinde virtutes, exinde
gratias curationum, opitulationes, guberna-
tiones, genera linguarum, interpretationes
ſermonum.
29 Numquid omnes Apoſtoli? numquid
omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores?
numquid omnes virtutes? numquid omnes
gratiam habent curationum? numquid omnes
linguis loquuntur? numquid omnes inter-
pretantur?
30 Æmulamini autẽ chariſmata meliora. Et
adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.

Caput

CAPUT XIII.

Oſtendit charitatis neceſſitatem, ipſius officia, perpetuitatem, ac præcellentiam ſupra fidem & ſpem, reliquáque Dei dona.

A 1 SI linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens.

2 Et ſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, & omnem ſcientiam: & ſi habuero omnẽ fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum.

B 3 Et ſi deſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.

4 Charitas patiens eſt, benigna eſt: Charitas non æmulatur, non agit perperam, nõ inflatur,

C 5 Non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum,

6 Non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati:

7 Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.

C 8 Charitas numquam excidit; ſive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur.

9 Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus.

10 Cùm autem venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt.

D 11 Cùm eſſem parvulus, loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus ſum vir, evacuavi quæ erant parvuli.

12 Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognoſco ex parte: tunc autem cognoſcam ſicut & cognitus ſum.

13 Nunc autem manent, fides, ſpes, charitas, tria hæc: major autem horum eſt charitas.

CAPUT XIV.

Donum linguarum inferius eſſe dicit dono prophetiæ: imo inutile, ſi deſit qui interpretetur: tradit ergo eis normam qua his donis ordinatè utantur: & mulieres in Eccleſiis ſilere jubet.

A 1 SEctamini charitatem, æmulamini ſpiritalia: magis autem ut prophetetis.

2 Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, ſed Deo: nemo enim audit. Spiritu autem loquitur myſteria.

3 Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & conſolationem.

4 Qui loquitur lingua, ſemetipſum ædificat. qui autem prophetat, Eccleſiam Dei ædificat.

5 Volo autem omnes vos loqui linguis, magis autem prophetare. Nam major eſt qui prophetat, quàm qui loquitur linguis: niſi forte interpretetur, ut Eccleſia ædificationem accipiat.

B 6 Nunc autem, fratres, ſi venero ad vos linguis loquens: quid vobis prodero, niſi vobis loquar aut in revelatione, aut in ſcientia, aut in prophetia, aut in doctrina?

7 Tamen quæ ſine anima ſunt vocem dantia, ſive tibia ſive cithara, niſi diſtinctionem ſonituum dederint, quomodo ſcietur id quod canitur, aut quod citharizatur?

8 Etenim ſi incertam vocem det tuba, quis parabit ſe ad bellum?

9 Ita & vos per linguam niſi manifeſtum ſermonem dederitis: quomodo ſcietur id quod dicitur? eritis enim in aëra loquentes. C

10 Tam multa, utputa, genera linguarum ſunt in hoc mundo: & nihil ſine voce eſt.

11 Si ergo neſciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus.

12 Sic & vos, quoniam æmulatores eſtis ſpirituum, ad ædificationem Eccleſiæ quærite, ut abundetis.

13 Et ideò qui loquitur lingua, oret ut interpretetur.

14 Nam ſi orem lingua, ſpiritus meus orat, mens autem mea ſine fructu eſt.

15 Quid ergo eſt? Orabo ſpiritu, orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſallam & mente. D

16 Ceterùm ſi benedixeris ſpiritu: qui ſupplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, ſuper tuam benedictionem? quoniam quid dicas, neſcit.

17 Nam tu quidem benè gratias agis: ſed alter non ædificatur.

18 Gratias ago Deo meo, quòd omnium veſtrûm lingua loquor.

19 Sed in Eccleſia volo quinque verba ſenſu meo loqui, ut & alios inſtruam: quàm decem millia verborum in lingua.

20 Fratres, nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia parvuli eſtote: ſenſibus autem perfecti eſtote.

21 In lege ſcriptum eſt: * Quoniam in aliis linguis & labiis loquar populo huic: & nec ſic exaudient me, dicit Dominus: * Iſai. 28.a.11.

22 Itaque linguæ in ſignum ſunt non fidelibus, ſed infidelibus: prophetiæ autem non infidelibus, ſed fidelibus.

23 Si ergo conveniat univerſa Eccleſia in unum: & omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ, aut infideles: nónne dicent quod inſanitis?

24 Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus:

25 Occulta cordis ejus manifeſta fiunt, & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quòd verè Deus in vobis ſit.

26 Quid ergo eſt, fratres? cùm convenitis, unuſquiſque veſtrûm pſalmum habet, doctrinam habet, apocalypſim habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant. E

27 Sive lingua quis loquitur, ſecundùm duos, aut ut multùm tres, & per partes, & unus interpretetur.

28 Si autem non fuerit interpres, taceat in Eccleſia, ſibi autem loquatur, & Deo.

24 Charitas mea cum omnibus vobis in Chriſto Jeſu. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAULI
APOSTOLI AD CORINTHIOS II.

CAPUT PRIMUM.

Oſtendit Apoſtolus ex quantis in Aſia ortis adverſitatibus eripuerit eum Dominus, ut & ipſe alios conſolaretur: deinde manifeſtans cordis ſui ac doctrinæ ſinceritatem, oſtendit quod, licet juxta id quod propoſuerat, ad eos non venerit, nulla ipſius id actum eſt levitate, aſſerens firmam eſſe ſuæ prædicationis veritatem.

A 1 PAULUS Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, & Timotheus frater, Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, cum omnibus ſanctis, qui ſunt in univerſa Achaia.

2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

* Eph. 1. a. 1. 1. Pet. 1. a. 1. 3 * Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis,

4 Qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra, ut poſſimus & ipſi conſolari eos, qui in omni preſſura ſunt, per exhortationem, qua exhortamur & ipſi à Deo.

5 Quoniam ſicut abundant paſſiones Chriſti in nobis: ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra.

B 6 Sive autem tribulamur pro veſtra exhortatione & ſalute, ſive conſolamur pro veſtra conſolatione, ſive exhortamur pro veſtra exhortatione & ſalute, quæ operatur tolerantiam earumdem paſſionum, quas & nos patimur:

7 Ut ſpes noſtra firma ſit pro vobis: ſcientes quòd ſicut ſocij paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis.

8 Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione noſtra, quæ facta eſt in Aſia, quoniam ſupra modum gravati ſumus ſupra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere.

9 Sed ipſi in nobiſmetipſis reſponſum mortis habuimus, ut non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo, qui ſuſcitat mortuos:

10 Qui de tantis periculis nos eripuit, & eruit: in quem ſperamus quoniam & adhuc eripiet.

11 Adjuvantibus & vobis in oratione pro nobis: ut ex multorum perſonis, ejus quæ in nobis eſt donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.

C 12 Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimoniũ conſcientiæ noſtræ, quòd in ſimplicitate cordis & ſinceritate Dei, & non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei, converſati ſumus in hoc mundo: abundantiùs autem ad vos,

13 Non enim alia ſcribimus vobis, quàm quæ legiſtis, & cognoviſtis. Spero autem quòd uſque in finem cognoſcetis,

14 Sicut & cognoviſtis nos ex parte, quòd gloria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra, in die Domini noſtri Jeſu Chriſti,

15 Et hac confidentia volui priùs venire ad vos, ut ſecundam gratiam haberetis:

16 Et per vos tranſire in Macedoniam: & iterùm à Macedonia venire ad vos, & à vobis deduci in Judæam.

17 Cùm ergo hoc voluiſſem, numquid levitate uſus ſum? Aut quæ cògito, ſecundùm carnem cogito, ut ſit apud me Est & Non?

18 Fidelis autem Deus, qui ſermo noſter, D
qui fuit apud vos, non eſt in illo Est & Non.

19 Dei enim filius Jeſus Chriſtus, qui in vobis per nos prædicatus eſt, per me & Silvanum, & Timotheum, non fuit Est & Non, ſed Est in illo fuit.

20 Quotquot enim promiſſiones Dei ſunt, in illo Est: ideò & per ipſum Amen Deo ad gloriam noſtram.

21 Qui autem confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui unxit nos Deus:

22 Qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.

23 Ego autem teſtem Deum invoco in animam meam, quòd parcens vobis, non veni ultrà Corinthum: non quia dominamur fidei veſtræ, ſed adjutores ſumus gaudij veſtri: nam fide ſtatis.

CAPUT II.

Oſtendit quod ad ipſos non venerit ne majoris eſſet cauſa triſtitiæ, exhortans ut fornicarium illorum recipiant in gratiam: ſimul inde ans quod magno quidem labore, magno tamen etiam fructu prædicaverit, licet prædicationis ſuæ fragrantia quibuſdam mortis occaſio fuerit.

1 STatui autem hoc ipſum apud me, ne A
iterùm in triſtitia venirem ad vos.

2 Si enim ego contriſto vos: & quis eſt, qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me?

3 Et hoc ipſum ſcripſi vobis, ut non cùm venero, triſtitiam ſuper triſtitiam habeam de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium veſtrûm eſt.

4 Nam ex multa tribulatione & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas: non ut contriſtemini: ſed ut ſciatis, quam charitatem habeam abundantiùs in vobis.

5 Si quis autem contriſtavit, non me con- B
triſtavit: ſed ex parte, ut non onerem omnes vos.

6 Sufficit illi, qui ejuſmodi eſt, objurgatio hæc, quæ fit à pluribus:

7 Ita ut econtrariò magis donetis, & conſolemini, ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur qui ejuſmodi eſt.

8 Propter quod obſecro vos, ut confirmetis in illum charitatem.

9 Ideò enim & ſcripſi, ut cognoſcã experimé- C
tum veſtrum, an in omnibus obedientes ſitis.

10 Cui autem aliquid donaſtis, & ego: nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti,

11 Ut non circumveniamur à ſatana: non enim ignoramus cogitationes ejus.

12 Cùm

12 Cùm veniſſem autem Troadem propter Evangelium Chriſti, & oſtium mihi apertum eſſet in Domino,

D 13 Non habui requiem ſpiritui meo, eò quòd non invenerim Titum fratrem meum, ſed valefaciens eis, profectus ſum in Macedoniam.

14 Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Jeſu, & odorem notitiæ manifeſtat per nos in omni loco:

15 Quia Chriſti bonus odor ſumus Deo, in iis qui ſalvi fiunt, & in iis qui pereunt:

16 Aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus?

17 Non enim ſumus ſicut plurimi adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur.

CAPUT III.

Non eget Apoſtolus hominum commendatione, cum fructus ſuæ prædicationis eum commendet: multò enim majori in honore eſſe debent miniſtri novi teſtamenti ac ſpiritus, quàm veteris teſtamenti ac litteræ: & quòd Judæi velamen adhuc habebant ſuper cor ſuum in lectione Scripturarum, quod fide in Chriſtum aufertur.

A 1 INcipimus iterùm noſmetipſos commendare? aut numquid egemus (ſicut quidam) commendatitiis epiſtolis ad vos, aut ex vobis?

2 Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cordibus noſtris, quæ ſcitur & legitur ab omnibus hominibus:

B 3 Manifeſtati quòd epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis & ſcripta non atramento, ſed Spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.

4 Fiduciam autem talem habemus, per Chriſtum ad Deum:

5 Non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt:

6 Qui & idoneos nos fecit miniſtros novi teſtamenti; non littera, ſed Spiritu: littera enim occidit, Spiritus autem vivificat.

7 Quòd ſi miniſtratio mortis litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non poſſent intendere filij Iſraël in faciem Moyſi, propter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur:

8 Quomodo non magis miniſtratio Spiritus erit in gloria?

C 9 Nam ſi miniſtratio damnationis gloria eſt, multò magis abundat miniſterium juſtitiæ in gloria.

10 Nam nec glorificatum eſt, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam.

11 Si enim quod evacuatur, per gloriam eſt: multò magis quod manet, in gloria eſt.

12 Habentes igitur talem ſpem, multa fiducia utimur:

* Exod. 34. d. 35. 13 * Et non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem ſuam, ut non intenderent filij Iſraël in faciem ejus, quod evacuatur,

14 Sed obtuſi ſunt ſenſus eorum. Uſque in hodiernum enim diem idipſum velamen in lectione veteris teſtamenti manet non revelatum, (quoniam in Chriſto evacuatur.)

15 Sed uſque in hodiernũ diem, cùm legitur Moyſes, velamen poſitum eſt ſuper cor eorum.

16 Cùm autem converſus fuerit ad Dominum, auferetur velamen.

17 * Dominus autem Spiritus eſt: Ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas: * Joan. 4. d. 24.

18 Nos verò omnes, revelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eamdem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tamquam à Domini Spiritu.

CAPUT IV.

Quòd ſincera Apoſtolorum prædicatione verbum Dei omnibus manifeſtum eſt præterquam iis quorum mentes excæcatæ ſunt: quòd multa adverſa patiantur Apoſtoli, numquam tamen ſuccumbant: momentanea autem tribulatio parit magnam æternámque gloriam.

1 IDeò habentes adminiſtrationem, juxta quod miſericordiam conſecuti ſumus, non deficimus, A

2 Sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in aſtutia, neque adulterantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram Deo.

3 Quòd ſi etiam opertum eſt Evangelium noſtrum; in iis, qui pereunt eſt opertum:

4 In quibus Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelij gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei.

5 Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum: nos autem ſervos veſtros per Jeſum: B

6 Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris, ad illuminationẽ ſcientiæ charitatis Dei, in facie Chriſti Jeſu.

7 Habemus autem theſaurum iſtum in vaſis fictilibus: ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis.

8 In omnibus tribulationẽ patimur, ſed non anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur: C

9 Perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur: dejicimur, ſed non perimus:

10 Semper mortificationem Jeſu in corpore noſtro circumferentes, ut & vita Jeſu manifeſtetur in corporibus noſtris.

11 Semper enim nos qui vivimus in mortem tradimur propter Jeſum: ut & vita Jeſu manifeſtetur in carne noſtra mortali.

12 Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.

13 Habentes autem eũdem ſpiritum fidei, ſicut ſcriptũ eſt. * Credidi propter quod locutus ſũ, & nos credimus, propter quod & loquimur: * Pſ. 115. a. 10.

14 Scientes quoniã qui ſuſcitavit Jeſum & nos cũ Jeſu ſuſcitabit, & conſtituet vobiſcum.

15 Omnia enim propter vos, ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei.

16 Propter quod non deficimus: ſed licet is, qui foris eſt, noſter homo corrumpatur: tamẽ is, qui intus eſt, renovatur de die in diem.

29 Prophetæ autem duo, aut tres dicant, &
& ceteri dijudicent.
30 Quòd ſi alij revelatum fuerit ſedenti,
prior taceat.
31 Poteſtis enim omnes per ſingulos pro-
phetare: ut omnes diſcant, & omnes exhor-
tentur:
32 Et ſpiritus Prophetarum prophetis ſub-
jecti ſunt.
33 Non enim eſt diſſenſionis Deus, ſed pa-
D cis: ſicut & in omnibus Eccleſiis ſanctorum
doceo.
34 Mulieres in Eccleſiis taceant, non enim
* Gen. permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe, ſicut *
3.c.16. & lex dicit.
35 Si quid autem volunt diſcere, domi viros
ſuos interrogent. Turpe eſt enim mulieri loqui
in Eccleſia.
36 An à vobis verbum Dei proceſſit? aut in
vos ſolos pervenit?
37 Si quis videtur propheta eſſe aut ſpiri-
tualis, cognoſcat quæ ſcribo vobis, quia Do-
mini ſunt mandata.
38 Si quis autem ignorat, ignorabitur.
39 Itaque fratres, æmulamini prophetare,
& loqui linguis nolite prohibere.
40 Omnia autem honeſtè, & ſecundùm or-
dinem fiant.

CAPUT XV.

Chriſtum docet à mortuis reſurrexiſſe, multiſque ac demum Paulo qui ſe minimum dicit Apoſtolorum apparuiſſe: ac noſtram hic aſtruit reſurrectionem, & ordinem ac modum ejus, unà cum diverſa reſurgentium gloria, non in anima ſolùm, ſed etiam in corpore: mors autem in reſurrectione abſorbebitur.

A 1 NOtum autem vobis facio, fratres, Evan-
Gal.1. gelium, quod prædicavi vobis, quod &
b.11. accepiſtis, in quo & ſtatis,
2 Per quod & ſalvamini: qua ratione prædi-
caverim vobis, ſi tenetis, niſi fruſtrà credidiſtis
3 Tradidi enim vobis in primis, quod &
accepi: quoniam Chriſtus mortuus eſt pro pec-
catis noſtris * ſecundùm Scripturas:
4 * Et quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit
* Iſa 53.b.5. tertia die ſecundùm Scripturas?
* Ion. 2.a.1. 5 Et quia viſus eſt Cephæ, & poſt hoc * un-
decim:
* Ioan. 6 Deinde viſus eſt plus quàm quingentis
20.e.19. fratribus ſimul: ex quibus multi manent uſ-
que adhuc, quidam autem dormierunt:
7 Deinde viſus eſt Jacobo, deinde Apoſtolis
omnibus:
8 Noviſſimè autem omnium tamquam abor-
tivo, * viſus eſt & mihi.
B 9 * Ego enim ſum minimus Apoſtolorum,
* Act. 9.a.3. qui non ſum dignus vocari Apoſtolus, quo-
* Eph. niam perſecutus ſum Eccleſiam Dei.
3.b.8. 10 Gratia autem Dei ſum id quod ſum, &
gratia ejus in me vacua non fuit, ſed abundan-
tiùs illis omnibus laboravi: non ego autem, ſed
gratia Dei mecum:
11 Sive enim ego, ſive illi; ſic prædicamus,
& ſic credidiſtis.
12 Si autem Chriſtus prædicatur quòd re-
ſurrexit à mortuis, quomodo quidam dicũt in
vobis, quoniam reſurrectio mortuorũ non eſt?
13 Si autem reſurrectio mortuorum non eſt:
neque Chriſtus reſurrexit.
14 Si autem Chriſtus non reſurrexit, inanis
eſt ergo prædicatio noſtra, inanis eſt & fides
veſtra:
15 Invenimur autem & falſi teſtes Dei: quo- C
niam teſtimonium diximus adverſus Deum,
quod ſuſcitaverit Chriſtum: quem non ſuſci-
tavit, ſi mortui non reſurgunt.
16 Nam ſi mortui non reſurgent, neque
Chriſtus reſurrexit.
17 Quòd ſi Chriſtus non reſurrexit, vana eſt
fides veſtra, adhuc enim eſtis in peccatis ve-
ſtris.
18 Ergo & qui dormierunt in Chriſto, pe-
rierunt.
19 Si in hac vita tantùm in Chriſto ſpe-
rantes ſumus: miſerabiliores ſumus omnibus
hominibus.
20 Nunc autem Chriſtus reſurrexit à mor-
tuis * primitiæ dormientium: * Col.
21 Quoniam quidem per hominem mors, 1.c.18. Apoc.
& per hominem reſurrectio mortuorum. 1.b.5.
22 Et ſicut in Adam omnes moriuntur, ita
& in Chriſto omnes vivificabuntur.
23 * Unuſquiſque autem in ſuo ordine, pri- * 1.Theſ.
mitiæ Chriſtus: deinde ij, qui ſunt Chriſti, 4.d.15.
qui in adventu ejus crediderunt.
24 Deinde finis: cùm tradiderit regnum Deo
& Patri, cùm evacuaverit omnem principatum
& poteſtatem, & virtutem. D
25 Oportet autem illum regnare, * donec * Pſ 109.
ponat omnes inimicos ſub pedibus ejus. * 1.Heb.
26 Noviſſima autem inimica deſtruetur 1.d.13.
mors: * Omnia enim ſubjecit ſub pedibus 10.c.13. * Pſ.8.b.
ejus. Cùm autem dicat: 8. Heb.
27 Omnia ſubjecta ſunt ei: ſine dubio præ- 2.b.8.
ter eum, qui ſubjecit ei omnia.
28 Cùm autem ſubjecta fuerint illi omnia:
tunc & ipſe Filius ſubjectus erit ei, qui ſubje-
cit ſibi omnia, ut ſit Deus omnia in omnibus.
29 Alioquin quid facient qui baptizantur
pro mortuis, ſi omnino mortui non reſurgunt?
ut quid & baptizantur pro illis?
30 Ut quid & nos periclitamur omni hora?
31 Quotidie morior per veſtram gloriam,
fratres quã habeo in Chriſto Jeſu Dño noſtro.
32 Si (ſecundùm hominem) ad beſtias pu-
gnavi Epheſi, quid mihi prodeſt, ſi mortui non
reſurgunt? * manducemus, & bibamus, cras * Sap.2.b.6. Iſai.
enim moriemur. 22.d.13.
33 Nolite ſeduci: Corrumpunt mores bo- 56.d.12.
nos colloquia mala. E
34 Evigilate juſti, & nolite peccare: igno-
rantiam enim Dei quidam habent, ad reveren-
tiam vobis loquor.
35 Sed dicet aliquis: Quomodo reſurgunt
mortui? qualive corpore venient?
36 Inſipiens, tu quod ſeminas non vivifica-
tur, niſi priùs moriatur.
37 Et quod ſeminas, non corpus, quod fu-
turum

turum eſt ſeminas, ſed nudum granum, utpu-
ta tritici, aut alicujus ceterorum.
38 Deus autem dat illi corpus ſicut vult: &
unicuique ſeminum proprium corpus.
39 Non omnis caro eadem caro: ſed alia
quidem hominum, alia verò pecorum, alia vo-
lucrum, alia autem piſcium.
40 Et corpora cæleſtia, & corpora terreſtria:
ſed alia quidem cæleſtium gloria, alia autem
terreſtrium.
F 41 Alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, &
alia claritas ſtellarum. Stella enim à ſtella dif-
fert in claritate:
42 Sic & reſurrectio mortuorum. Semina-
tur in corruptione, ſurget in incorruptione.
43 Seminatur in ignobilitate, ſurget in glo-
ria. Seminatur in infirmitate, ſurget in virtute.
44 Seminatur corpus animale, ſurget corpus
ſpiritale. Si eſt corpus animale, eſt & ſpiritale,
ſicut ſcriptum eſt:
* Gen. 2.a.7. 45 * Factus eſt primus homo Adam in ani-
mam viventem, noviſſimus Adam in ſpiritum
vivificantem.
46 Sed non priùs quod ſpiritale eſt, ſed quod
animale: deinde quod ſpiritale.
47 Primus homo de terra, terrenus: ſecun-
dus homo de cælo, cæleſtis.
48 Qualis terrenus, tales & terreni: & qua-
lis cæleſtis, tales & cæleſtes.
49 Igitur, ſicut portavimus imaginem ter-
reni, portemus & imaginem cæleſtis.
50 Hoc autem dico, fratres: quia caro &
ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt:
neque corruptio incorruptelam poſſidebit.
G 51 Ecce myſterium vobis dico: Omnes qui-
dem reſurgemus, ſed non omnes immutabi-
mur.
52 In momento, in ictu oculi, in noviſſima
tuba: canet enim tuba, & mortui reſurgent in-
corrupti: & nos immutabimur.
53 Oportet enim corruptibile hoc induere
incorruptionem, & mortale hoc induere im-
mortalitatem.
54 Cùm autem mortale hoc induerit im-
mortalitatem, tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt:
* Oſeæ 13.d.14. Hebr. 2.d.14. * Abſorpta eſt mors in victoria.
55 Ubi eſt mors victoria tua? ubi eſt mors
ſtimulus tuus?
56 Stimulus autem mortis peccatum eſt:
* 1. Ioan. 5.a.5. virtus verò peccati lex.
57 * Deo autem gratias, qui dedit nobis
victoriam per Dominum noſtrum Jeſum
Chriſtum.
58 Itaque fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote,
& immobiles: abundantes in opere Domini
ſemper, ſcientes quòd labor veſter non eſt ina-
nis in Domino.

CAPUT XVI.

Vbi de colligenda pro Chriſtianis qui Ieroſolymis agebant eleemoſyna hortatus eſſet, commendat eis Timotheum ac Stephanæ familiam: deinde ſalutationes ſubjungit.

1 DE collectis autem, quæ fiunt in ſanctos, A
ſicut ordinavi Eccleſiis Galatiæ, ita &
vos facite.
2 Per unam ſabbati unuſquiſque veſtrûm
apud ſe ſeponat, recondens quod ei benè pla-
cuerit: ut non, cùm venero, tunc collectæ fiant.
3 Cùm autem præſens fuero: quos proba-
veritis per epiſtolas, hos mittam perferre gra-
tiam veſtram in Jeruſalem.
4 Quòd ſi dignum fuerit ut & ego eam, me-
cum ibunt.
5 Veniam autem ad vos, cùm Macedoniam
pertranſiero: nam Macedoniam pertranſibo.
6 Apud vos autem forſitan manebo, vel B
etiam hiemabo: ut vos me deducatis quocum-
que iero.
7 Nolo enim vos modò in tranſitu videre,
ſpero enim me aliquantulum temporis mane-
re apud vos, ſi Dominus permiſerit.
8 Permanebo autem Epheſi, uſque ad Pen-
tecoſten.
9 Oſtium enim mihi apertum eſt magnum,
& evidens: & adverſarij multi.
10 Si autem venerit Timotheus, videte ut
ſine timore ſit apud vos: opus enim Domini
operatur, ſicut & ego.
11 Ne quis ergo illum ſpernat: deducite au-
tem illum in pace, ut veniat ad me: expecto
enim illum cum fratribus.
12 De Apollo autem fratre vobis notum fa-
cio, quoniam multùm rogavi eum ut veniret C
ad vos cum fratribus: & utique non fuit vo-
luntas ut nunc veniret: veniet autem, cùm ei
vacuum fuerit.
13 Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, &
confortamini.
14 Omnia veſtra in charitate fiant.
15 Obſecro autem vos, fratres, noſtis do-
mum Stephanæ, & Fortunati, & Achaici: quo-
niam ſunt primitiæ Achaiæ, & in miniſterium
ſanctorum ordinaverunt ſeipſos.
16 Ut & vos ſubditi ſitis ejuſmodi: & om-
ni cooperanti & laboranti.
17 Gaudeo autem in præſentia Stephanæ, D
& Fortunati, & Achaici: quoniam id, quod
vobis deerat, ipſi ſuppleverunt:
18 Refecerunt enim & meum ſpiritum, &
veſtrû. Cognoſcite ergo qui hujuſmodi ſunt.
19 Salutant vos Eccleſiæ Aſiæ. Salutant
vos in Domino multùm, Aquilla & Priſcilla,
cum domeſtica ſua Eccleſia: apud quos &
hoſpitor.
20 Salutant vos omnes fratres. Salutate in-
vicem in oſculo ſancto.
21 Salutatio, mea manu Pauli.
22 Si quis non amat Dominum noſtrum
Jeſum Chriſtum, ſit anathema, Maram Atha.
23 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vo-
biſcum.

24 Charitas mea cum omnibus vobis in Chriſto Jeſu. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS II.

CAPUT PRIMUM.

Oſtendit Apoſtolus ex quantis in Aſia oriis adverſitatibus eripuerit eum Dominus, ut & ipſe alios conſolaretur: deinde manifeſtans cordis ſui ac doctrinæ ſinceritatem, oſtendit quod, licet juxta id quod propoſuerat, ad eos non venerit, nulla ipſius id actum eſt levitate, aſſerens firmam eſſe ſuæ prædicationis veritatem.

A 1 PAULUS Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, & Timotheus frater, Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, cum omnibus ſanctis, qui ſunt in univerſa Achaia.

2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

* Eph. 1. a. 1. 1. Pet. 1. a. 3. — 3 * Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis,

4 Qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra, ut poſſimus & ipſi conſolari eos, qui in omni preſſura ſunt, per exhortationem, qua exhortamur & ipſi à Deo.

5 Quoniam ſicut abundant paſſiones Chriſti in nobis: ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra.

B 6 Sive autem tribulamur pro veſtra exhortatione & ſalute, ſive conſolamur pro veſtra conſolatione, ſive exhortamur pro veſtra exhortatione & ſalute, quæ operatur tolerantiam earumdem paſſionum, quas & nos patimur:

7 Ut ſpes noſtra firma ſit pro vobis: ſcientes quòd ſicut ſocij paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis.

8 Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione noſtra, quæ facta eſt in Aſia, quoniam ſupra modum gravati ſumus ſupra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere.

9 Sed ipſi in nobiſmetipſis reſponſum mortis habuimus, ut non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo, qui ſuſcitat mortuos:

10 Qui de tantis periculis nos eripuit, & eruit: in quem ſperamus quoniam & adhuc eripiet.

11 Adjuvantibus & vobis in oratione pro nobis: ut ex multorum perſonis, ejus quæ in nobis eſt donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.

C 12 Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimoniũ conſcientiæ noſtræ, quòd in ſimplicitate cordis & ſinceritate Dei, & non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei, converſati ſumus in hoc mundo: abundantiùs autem ad vos,

13 Non enim alia ſcribimus vobis, quàm quæ legiſtis, & cognoviſtis. Spero autem quòd uſque in finem cognoſcetis,

14 Sicut & cognoviſtis nos ex parte, quòd gloria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra, in die Domini noſtri Jeſu Chriſti,

15 Et hac confidentia volui priùs venire ad vos, ut ſecundam gratiam haberetis:

16 Et per vos tranſire in Macedoniam: & iterùm à Macedonia venire ad vos, & à vobis deduci in Judæam.

17 Cùm ergo hoc voluiſſem, numquid levitate uſus ſum? Aut quæ cògito, ſecundùm carnem cogito, ut ſit apud me EST & NON?

18 Fidelis autem Deus, qui ſermo noſter, qui fuit apud vos, non eſt in illo EST & NON. D

19 Dei enim filius Jeſus Chriſtus, qui in vobis per nos prædicatus eſt, per me & Silvanum, & Timotheum, non fuit EST & NON, ſed EST in illo fuit.

20 Quotquot enim promiſſiones Dei ſunt, in illo EST: ideò & per ipſum Amen Deo ad gloriam noſtram.

21 Qui autem confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui unxit nos Deus:

22 Qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.

23 Ego autem teſtem Deum invoco in animam meam, quòd parcens vobis, non veni ultrà Corinthum: non quia dominamur fidei veſtræ, ſed adjutores ſumus gaudij veſtri: nam fide ſtatis.

CAPUT II.

Oſtendit quod ad ipſos non venerit ne majoris eſſet cauſa triſtitiæ, exhortans ut fornicarium illorum recipiant in gratiam: ſimul inde ans quod magno quidem labore, magno tamen etiam fructu prædicaverit, licet prædicationis ſuæ fragrantia quibuſdam mortis occaſio fuerit.

1 STatui autem hoc ipſum apud me, ne iterùm in triſtitia venirem ad vos. A

2 Si enim ego contriſto vos: & quis eſt, qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me?

3 Et hoc ipſum ſcripſi vobis, ut non cùm venero, triſtitiam ſuper triſtitiam habeam de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium veſtrûm eſt.

4 Nam ex multa tribulatione & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas: non ut contriſtemini: ſed ut ſciatis, quam charitatem habeam abundantiùs in vobis.

5 Si quis autem contriſtavit, non me contriſtavit: ſed ex parte, ut non onerem omnes vos. B

6 Sufficit illi, qui ejuſmodi eſt, objurgatio hæc, quæ fit à pluribus:

7 Ita ut econtrariò magis donetis, & conſolemini, ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur qui ejuſmodi eſt.

8 Propter quod obſecro vos, ut confirmetis in illum charitatem.

9 Ideò enim & ſcripſi, ut cognoſcã experimẽtum veſtrum, an in omnibus obedientes ſitis. C

10 Cui autem aliquid donaſtis, & ego: nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti,

11 Ut non circumveniamur à ſatana: non enim ignoramus cogitationes ejus.

12 Cùm

12 Cùm veniſſem autem Troadem propter Evangelium Chriſti, & oſtium mihi apertum eſſet in Domino,

D 13 Non habui requiem ſpiritui meo, eò quòd non invenerim Titum fratrem meum, ſed valefaciens eis, profectus ſum in Macedoniam.

14 Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Jeſu, & odorem notitiæ manifeſtat per nos in omni loco:

15 Quia Chriſti bonus odor ſumus Deo, in iis qui ſalvi fiunt, & in iis qui pereunt:

16 Aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus?

17 Non enim ſumus ſicut plurimi adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur.

Caput III.

Non eget Apoſtolus hominum commendatione, cum fructus ſuæ prædicationis eum commendet: multò enim majori in honore eſſe debent miniſtri novi teſtamenti ac ſpiritus, quàm veteris teſtamenti ac litteræ & quòd Judæi velamen adhuc habebant ſuper cor ſuum in lectione Scripturarum, quod fide in Chriſtum aufertur.

A 1 INcipimus iterùm noſmetipſos commendare? aut numquid egemus (ſicut quidam) commendatitiis epiſtolis ad vos, aut ex vobis?

2 Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cordibus noſtris, quæ ſcitur & legitur ab omnibus hominibus:

B 3 Manifeſtati quòd epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis & ſcripta non atramento, ſed ſpiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.

4 Fiduciam autem talem habemus, per Chriſtum ad Deum:

5 Non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt:

6 Qui & idoneos nos fecit miniſtros novi teſtamenti; non littera, ſed Spiritu: littera enim occidit, Spiritus autem vivificat.

7 Quòd ſi miniſtratio mortis litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non poſſent intendere filij Iſraël in faciem Moyſi, propter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur:

8 Quomodo non magis miniſtratio Spiritus erit in gloria?

C 9 Nam ſi miniſtratio damnationis gloria eſt, multò magis abundat miniſterium juſtitiæ in gloria.

10 Nam nec glorificatum eſt, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam.

11 Si enim quod evacuatur, per gloriam eſt: multò magis quod manet, in gloria eſt.

12 Habentes igitur talem ſpem, multa fiducia utimur:

* Exod. 34.d.31. 13 * Et non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem ſuam, ut non intenderent filij Iſraël in faciem ejus, quod evacuatur,

14 Sed obtuſi ſunt ſenſus eorum. Uſque in hodiernum enim diem idipſum velamen in lectione veteris teſtamenti manet non revelatum, (quoniam in Chriſto evacuatur.)

15 Sed uſque in hodiernũ diem, cùm legitur Moyſes, velamen poſitum eſt ſuper cor eorum.

16 Cùm autem converſus fuerit ad Dominum, auferetur velamen.

17 * Dominus autem Spiritus eſt: Ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas: * Joan. 4.d.24.

18 Nos verò omnes, revelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eamdem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tamquam à Domini Spiritu.

Caput IV.

Quod ſincera Apoſtolorum prædicatione verbum Dei omnibus manifeſtatum eſt præterquam iis quorum mentes excæcatæ ſunt: quòd multa adverſa patiantur Apoſtoli, numquam tamen ſuccumbant: momentanea autem tribulatio parit magnam æternámque gloriam.

1 IDeò habentes adminiſtrationem, juxta quod miſericordiam conſecuti ſumus, non deficimus, A

2 Sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in aſtutia, neque adulterantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram Deo.

3 Quòd ſi etiam opertum eſt Evangelium noſtrum; in iis, qui pereunt eſt opertum:

4 In quibus Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelij gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei.

5 Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum: nos autem ſervos veſtros per Jeſum: B

6 Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris, ad illuminationẽ ſcientiæ claritatis Dei, in facie Chriſti Jeſu.

7 Habemus autem theſaurum iſtum in vaſis fictilibus: ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis.

8 In omnibus tribulationẽ patimur, ſed non anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur: C

9 Perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur: dejicimur, ſed non perimus:

10 Semper mortificationem Jeſu in corpore noſtro circumferentes, ut & vita Jeſu manifeſtetur in corporibus noſtris.

11 Semper enim nos qui vivimus in mortem tradimur propter Jeſum: ut & vita Jeſu manifeſtetur in carne noſtra mortali.

12 Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.

13 Habentes autem eũdem ſpiritum fidei, ſicut ſcriptũ eſt. * Credidi propter quod locutus ſũ, & nos credimus, propter quod & loquimur: * Pſ. 115. a. 10.

14 Scientes quoniã qui ſuſcitavit Jeſum & nos cũ Jeſu ſuſcitabit, & conſtituet vobiſcum.

15 Omnia enim propter vos, ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei.

16 Propter quod non deficimus: ſed licet is, qui foris eſt, noſter homo corrumpatur: tamẽ is, qui intus eſt, renovatur de die in diem.

Digitized by Google

17 Id enim, quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.

18 Non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, tempo alia ſunt, quæ autem non videntur, æterna ſunt.

Caput V.

Ex certa ſpe futuræ gloriæ deſiderant Apoſtoli abſolvi à corpore, cùm aliter ea frui non poſſint: ſemper autem cupientes Chriſto omnium juſto judici placere, dant ſuis diſcipulis occaſionem de ipſis gloriandi coram adverſariis: & legatione pro Chriſto fungentes, ne ipſum quidem Chriſtum, quem prædicant, & cujus morte reconciliatus eſt Deo mundus, jam ſecundùm carnem noverunt.

A 1 SCimus enim, quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis.

2 Nam & in hoc ingemiſcimus, habitationem noſtram, quæ de cælo eſt, ſuperindui cupientes.

* Apoc. 16. c. 15. 3 * Si tamen veſtiti, non nudi inveniamur.

4 Nam & qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gravati: eò quòd nolumus expoliari, ſed ſuperveſtiri, ut abſorbeatur quod mortale eſt, à vita.

5 Qui autem efficit nos in hoc ipſum, Deus, qui dedit nobis pignus ſpiritus.

B 6 Audentes igitur ſemper, ſcientes quoniam dũ ſumus in corpore, peregrinamur à Domino:

7 (Per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem.)

8 Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præſentes eſſe ad Dominum.

9 Et ideò contendimus, ſive abſentes, ſive præſentes, placere illi.

* Rom. 14. b. 10. 10 * Omnes enim nos manifeſtari oportet ante Tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum.

C 11 Scientes ergo timorem Domini, hominibus ſuademus, Deo autem manifeſti ſumus. Spero autem & in conſcientiis veſtris manifeſtos nos eſſe.

12 Non iterum commendamus nos vobis, ſed occaſionem damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad eos, qui in facie gloriantur, & non in corde.

13 Sive enim mente excedimus, Deo: ſive ſobrij ſumus, vobis.

14 Charitas enim Chriſti urget nos: æſtimantes hoc, quoniam ſi unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt:

15 Et pro omnibus mortuus eſt Chriſtus: ut & qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt & reſurrexit.

D 16 Itaque nos ex hoc neminem novimus ſecundùm carnem. Et ſi cognovimus ſecundùm carnem Chriſtum: ſed nunc jam non novimus.

17 Si qua ergo in Chriſto nova creatura: vetera tranſierunt: * ecce facta ſunt omnia nova. * Iſai. 43. c. 19. Apoc. 21. b. 5.

18 Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum: & dedit nobis miniſterium reconciliationis.

19 Quoniam quidem Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbum reconciliationis.

20 Pro Chriſto ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. Obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo.

21 Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur juſtitia Dei in ipſo.

Caput VI.

Exhortatur ne acceptam negligant gratiam, oſtendens quantum laboraverit ut probaret ſe Dei miniſtrum exhiberet, & admonens ut à convictu & conſortio infidelium ſeparentur.

1 ADjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. A

2 Ait enim: * Tempore accepto exaudivi te, & in die ſalutis adjuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis. * Iſa. 49. c. 8.

3 * Nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum: * 1. Cor. 10. g. 32.

4 Sed in omnibus exhibeamus noſmetipſos * ſicut Dei miniſtros, in multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis, * 1. Cor. 4. a. 1. B

5 In plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis,

6 In caſtitate, in ſcientia, in longanimitate, in ſuavitate, in Spiritu ſancto, in charitate non ficta,

7 In verbo veritatis, in virtute Dei, per arma juſtitiæ à dextris, & à ſiniſtris;

8 Per gloriam, & ignobilitatem; per infamiam, & bonam famam: ut ſeductores, & veraces; ſicut qui ignoti & cogniti:

9 Quaſi morientes, & ecce vivimus: ut caſtigati, & non mortificati:

10 Quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes: ſicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes.

11 Os noſtrum patet ad vos, ô Corinthij, cor noſtrum dilatatum eſt.

12 Non anguſtiamini in nobis: anguſtiamini autem in viſceribus veſtris:

13 Eadem autem habentes remunerationem, tamquam filiis dico, dilatamini & vos.

14 Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras?

15 Quæ autem conventio Chriſti ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? D

16 Qui autem conſenſus templo Dei cum idolis? * Vos enim eſtis templum Dei vivi, ſicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos, & ero illorum Deus, & ipſi erunt mihi populus. * 1. Cor. 3. c. 16. & 6. d. 19. * Lev. 26. b. 12.

17 * Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis: * Iſa. 52. c. 11. * Jer. 31. b. 9.

18 Et ego recipiam vos: * & ero vobis in patrem,

patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, di-
cit Dominus omnipotens.

Caput VII.

Oſtendit Apoſtolus quanto amore Corinthios proſequatur, & quantum de correpta ipſorum vita in magnis ſuis tribulationibus gaudium acceperit, quantùmve bonum pepererit triſtitia, quam ex ſua acceperant epiſtola

A 1 HAs ergo habentes promiſſiones, chariſſi-
mi, mundemus nos ab omni iniquina-
mento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctifi-
cationem in timore Dei.
2 Capite nos. Neminem læſimus, neminem
corrupimus, neminem circumvenimus.
3 Non ad condemnationem veſtram dico,
prædiximus enim quòd in cordibus noſtris
eſtis, ad commoriendum, & ad convivendum.
4 Multa mihi fiducia eſt apud vos, multa
mihi gloriatio pro vobis, repletus ſum conſo-
latione, ſuperabundo gaudio in omni tribula-
tione noſtra.
5 Nam & cùm veniſſemus in Macedoniam,
nullam requiem habuit caro noſtra, ſed om-
nem tribulationem paſſi ſumus: foris pugnæ
intus timores.
B 6 Sed qui conſolatur humiles, conſolatus
eſt nos Deus in adventu Titi.
7 Non ſolùm autem in adventu ejus, ſed
etiam in conſolatione, qua conſolatus eſt in
vobis, referens nobis veſtrum deſiderium, ve-
ſtrum fletum, veſtram æmulationem pro me,
ita ut magis gauderem.
8 Quoniam etſi contriſtavi vos in epiſtola,
non me pœnitet: etſi pœniteret, videns quòd
epiſtola illa (etſi ad horam) vos contriſtavit;
9 Nunc gaudeo: non quia contriſtati eſtis,
ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Con-
triſtati enim eſtis ſecundùm Deum, ut in nul-
lo detrimentum patiamini ex nobis.
C 10 * Quæ enim ſecundùm Deum triſtitia
* 1.Pet. 1.d.19. eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur:
ſæculi autem triſtitia mortem operatur.
11 Ecce enim hoc ipſum, ſecundùm Deum
contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſo-
licitudinem: ſed defenſionem, ſed indigna-
tionem, ſed timorem, ſed deſiderium, ſed æmu-
lationem, ſed vindictam, in omnibus exhibui-
ſtis vos incontaminatos eſſe negotio.
12 Igitur, etſi ſcripſi vobis, non propter eum
qui fecit injuriam, nec propter eum qui paſſus
eſt: ſed ad manifeſtandam ſolicitudinem no-
ſtram, quam habemus pro vobis.
13 Coram Deo: ideò conſolati ſumus. In
D conſolatione autem noſtra, abundantiùs ma-
gis gaviſi ſumus ſuper gaudio Titi, quia refe-
ctus eſt ſpiritus ejus ab omnibus vobis.
14 Et ſi quid apud illum de vobis gloriatus
ſum, non ſum confuſus: ſed ſicut omnia vo-
bis in veritate locuti ſumus, ita & gloriatio
noſtra, quæ fuit ad Titum, veritas facta eſt,
15 Et viſcera ejus abundantiùs in vobis
ſunt: reminiſcentis omnium veſtrûm obe-
dientiam, quomodo cum timore & tremore
excepiſtis illum.
16 Gaudeo quòd in omnibus cõfido in vobis.

Caput VIII.

Hortatur eos ad eleemoſynam pauperibus qui Ieroſolymis agebant prompto animo tribuendam tum Macedonum commendatione, tum Christi exemplo; admonens, ut quod jam dudum facere propoſuerant, id nunc pro cujuſque facultate præſtent: & miniſtros collaudat quos ad eam mittit colligendam.

1 NOtam autem facimus vobis, fratres, A
gratiam Dei, quæ data eſt in Eccleſiis
Macedoniæ:
2 Quòd in multo experimento tribulatio-
nis, abundantia gaudij ipſorum fuit; & altiſ-
ſima paupertas eorum, abundavit in divitias
ſimplicitatis eorum:
3 Quia ſecundùm virtutem teſtimonium illis
reddo, & ſupra virtutem voluntarij fuerunt,
4 Cum multa exhortatione obſecrantes nos
gratiam, & communicationem miniſterij,
quod fit in Sanctos.
5 Et non ſicut ſperavimus, ſed ſemetipſos
dederunt primùm Domino, deinde nobis per
voluntatem Dei;
6 Ita ut rogaremus Titum, ut quemadmo- B
dum cœpit, ita & perficiat in vobis etiam gra-
tiam iſtam.
7 Sed ſicut in omnibus abundatis fide, &
ſermone, & ſcientia, & omni ſolicitudine, in-
ſuper & charitate veſtra in nos, ut & in hac
gratia abundetis.
8 Non quaſi imperans dico: ſed per aliorum
ſolicitudinem, etiam veſtræ charitatis inge-
nium bonum comprobans.
9 Scitis enim gratiam Dñi noſtri Jeſu Chri-
ſti, quoniam propter vos egenus factus eſt, cùm
eſſet dives, ut illius inopia vos divites eſſetis.
10 Et conſilium in hoc do: hoc enim vobis
utile eſt, qui non ſolùm facere, ſed & velle cœ-
piſtis ab anno priore:
11 Nunc verò & facto perficite: ut quem-
admodum promptus eſt animus voluntatis,
ita ſit & perficiendi ex eo quod habetis.
12 Si enim voluntas prompta eſt, ſecundùm C
id quod habet, accepta eſt, non ſecundùm id
quod non habet.
13 Non enim ut aliis ſit remiſſio, vobis au-
tem tribulatio, ſed ex æqualitate.
14 In præſenti tempore veſtra abundantia
eorum inopiam ſuppleat: ut & illorum abun-
dantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum, ut fiat
æqualitas, ſicut ſcriptum eſt:
15 * Qui multum, non abundavit: & qui * Exod. 16.c.18.
modicum, non minoravit.
16 Gratias autem Deo, qui dedit eamdem
ſolicitudinem pro vobis in corde Titi.
17 Quoniam exhortationem quidem ſuſce-
pit: ſed cùm ſolicitior eſſet, ſua voluntate
profectus eſt ad vos.
18 Miſimus etiam cum illo fratrem, cujus
laus eſt in Evangelio per omnes Eccleſias:
19 Non ſolùm autem, ſed & ordinatus eſt ab
Eccleſiis comes peregrinationis noſtræ in hãc
gratiam, quæ miniſtratur à nobis ad Domini
gloriam, & deſtinatam voluntatem noſtram:
20 Devitantes hoc, ne quis nos vituperet in

hac plenitudine, quæ miniſtratur à nobis.

* Rom. 12.d.17. 21 *Providemus enim bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus.

22 Miſimus autem cum illis & fratrem noſtrum, quem probavimus in multis ſæpè ſolicitum eſſe: nunc autem multò ſolicitiorem, confidentia multa in vos,

23 Sive pro Tito, qui eſt ſocius meus, & in vos adjutor, ſive fratres noſtri, Apoſtoli Eccleſiarum, gloria Chriſti.

24 Oſtenſionem ergo, quæ eſt charitas veſtræ, & noſtræ gloriæ pro vobis in illos oſtendite in faciem Eccleſiarum.

Caput. IX.

Proſequitur hortando ad eleemoſinam promptè & abundanter tribuendam; admonens ne ex hoc inopiam metuant, ſed divinæ fidant providentiæ: varióſque recenſet illius eleemoſynæ fructus.

A 1 NAm de miniſterio, quod fit in ſanctos, ex abundanti eſt mihi ſcribere vobis.

2 Scio enim promptum animum veſtrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata eſt ab anno præterito, & veſtra æmulatio provocavit pluri-mos.

B 3 Miſi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati ſitis:

4 Ne cùm venerint Macedones mecum, & invenerint vos imparatos, erubeſcamus nos (ut non dicamus vos) in hac ſubſtantia.

5 Neceſſarium ergo exiſtimavi rogare fratres ut præveniant ad vos, & præparent repromiſſam benedictionem hanc paratam eſſe, ſic quaſi benedictionem, non tanquam avaritiam.

6 Hoc autem dico: Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

* Eccl. 35.b.11. 7 Unuſquiſque prout deſtinavit in corde ſuo, non ex triſtitia, aut ex neceſſitate; *hilarem enim datorem diligit Deus.

C 8 Potens eſt autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus ſemper omnem ſufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum,

*Pſ. 111.b.9. 9 Sicut ſcriptum eſt: *Diſperſit, dedit pauperibus: juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.

10 Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti: & panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ:

D 11 Ut in omnibus locupletati abundetis in omnem ſimplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo.

12 Quoniam miniſteriũ hujus officij, non ſolùm ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed etiam abundat per multas gratiarũ actiones in Dño,

13 Per probationem miniſterij hujus, glorificantes Deum in obedientia confeſſionis veſtræ, in Evangelium Chriſti, & ſimplicitate communicationis in illos, & in omnes,

14 Et in ipſorum obſecratione pro vobis deſiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.

15 Gratias Deo ſuper inenarrabili dona ejus.

Caput X

Incipit ſuam aperire poteſtatem, & exantlatos pro Chriſto labores propter pſeudoapoſtolos, qui ipſum deprimentes & abjectum prædicantes, fructum prædicationis ejus impediebant.

1 IPſe autem ego Paulus obſecro vos, per A manſuetudinem & modeſtiam Chriſti, qui in facie quidem humilis ſum inter vos, abſens autem confido in vobis.

2 Rogo autem vos ne præſens audeam, per eam confidentiam qua exiſtimor audere, in quoſdam, qui arbitrantur nos tanquam ſecundùm carnem ambulemus.

3 In carne enim ambulantes, non ſecundùm carnem militamus.

4 Nam arma militiæ noſtræ non carnalia B ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes,

5 Et omnem altitudinem extollentẽ ſe adverſus ſcientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti,

6 Et in promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam, cùm impleta fuerit veſtra obedientia.

7 Quæ ſecundùm faciem ſunt, videte. Si quis confidit ſibi Chriſti ſe eſſe, hoc cogitet iterùm apud ſe: quia ſicut ipſe Chriſti eſt, ita & nos.

8 Nam, & ſi amplius aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram: non erubeſcam.

9 Ut autem non exiſtimer tanquam terrere vos per epiſtolas:

10 Quoniam quidem epiſtolæ, inquiunt, C graves ſunt & fortes: præſentia autem corporis infirma, & ſermo contemptibilis:

11 Hoc cogitet qui ejuſmodi eſt, quia quales ſumus verbo per epiſtolas abſentes, tales & præſentes in facto.

12 Non enim audemus inſerere, aut comparare nos quibuſdam, qui ſeipſos commendant: ſed ipſi in nobis coſmetipſos metientes, & comparantes noſmetipſos nobis.

13 Nos autem non in immenſum gloriabi- D mur, * ſed ſecundùm menſuram regulæ, qua * Eph. 4.b.7. menſus eſt nobis Deus, menſuram pertingendi uſque ad vos.

14 Non enim quaſi non pertingentes ad vos, ſuperextendimus nos: uſque ad vos enim pervenimus in Evangelio Chriſti.

15 Non in immenſum gloriantes in alienis laboribus: ſpem autem habentes creſcentis fidei veſtræ, in vobis magnificari ſecundùm regulam noſtram in abundantiam,

16 Etiam in illa, quæ ultra vos ſunt, evangelizare, non in aliena regula in iis quæ præparata ſunt gloriari.

17 * Qui autem gloriatur, in Dño glorietur. * Jer. 9.g.24. 1 Cor. 1.d.31.

18 Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt: ſed quem Deus commendat.

Caput XI.

Propter pſeudoapoſtolos pervertentes Pauli prædicationem metuens Corinthiis, oſtendit quare nihil ſubſidij ab eis acceperit: deinde ut oſtendat plus fidei ſibi reſtituendum eſſe, quàm illis, ſua recenſet encomia; & primum adverſa quæ perpeſſus eſt; prædicando Chriſti fidem, & labores ac ſolicitudines.

A 1 VTinam ſuſtineretis modicum quid inſi-
pientiæ meæ ſed & ſupportate me:
2 Æmulor enim vos Dei æmulatione. Deſ-
pondi enim vos uni viro virginem caſtam ex-
hibere Chriſto.
* Gen. 3. a. 4. 3 Timeo autem, ne * ſicut ſerpens Hevam
ſeduxit aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus
veſtri, & excidant à ſimplicitate, quæ eſt in
Chriſto.
4 Nam ſi is qui venit, alium Chriſtum præ-
dicat, quem non prædicavimus; aut alium
ſpiritum accipitis, quem non accepiſtis; aut
aliud Evangelium, quod non recepiſtis: rectè
pateremini.
5 Exiſtimo enim nihil me minus feciſſe à
magnis Apoſtolis.
6 Nam etſi imperitus ſermone, ſed non ſcien-
B tia: in omnibus autē manifeſtati ſumus vobis.
7 Aut numquid peccatum feci, me ipſum
humilians, ut vos exaltemini? quoniam gra-
tis Evangelium Dei evangelizavi vobis:
8 Alias Eccleſias expoliavi, accipiens ſtipen-
dium ad miniſterium veſtrum.
9 Et cùm eſſem apud vos, & egerem; nulli
onerosus fui: nam quod mihi deerat, ſuppleve-
runt fratres, qui venerunt à Macedonia: & in
omnib⁹ ſine onere me vobis ſervavi, & ſervabo.
C 10 Eſt veritas Chriſti in me, quoniam hæc
gloriatio non infringetur in me in regionibus
Achaiæ.
11 Quare? Quia non diligo vos? Deus ſcit.
12 Quod autem facio, & faciam: ut ampu-
tem occaſionem eorum, qui volunt occaſionē,
ut in quo gloriantur, inveniantur ſicut & nos.
13 Nā ejuſmodi pſeudoapoſtoli, ſunt operarij
ſubdoli, transfigurātes ſe in apoſtolos Chriſti.
14 Et non mirum: ipſe enim ſatanas trans-
figurat ſe in angelum lucis.
D 15 Non eſt ergo magnum, ſi miniſtri ejus
transfigurentur velut miniſtri juſtitiæ: quo-
rum finis erit ſecundùm opera ipſorum.
16 Iterùm dico, (ne quis me putet inſipien-
tem eſſe, alioquin velut inſipientem accipite
me, ut & ego modicum quid glorier.)
17 Quòd loquor, non loquor ſecundùm Deū,
ſed quaſi in inſipientia, in hac ſubſtātia gloriæ.
18 Quoniam multi gloriantur ſecundùm
carnem: & ego gloriabor.
19 Libenter enim ſuffertis inſipientes: cùm
ſitis ipſi ſapientes.
E 20 Suſtinetis enim ſi quis vos in ſervitutem
redigit, ſi quis devorat, ſi quis accipit, ſi quis
extollitur, ſi quis in faciem vos cædit,
21 Secundùm ignobilitatem dico, quaſi nos
infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis au-
det (in inſipientia dico) audeo & ego:
22 Hebræi ſunt, & ego: Iſraëlitæ ſunt, &
ego: Semen Abrahæ ſunt, & ego:
23 Miniſtri Chriſti ſunt, (ut minus ſapiens
dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carce- F
ribus abundantiùs, in plagis ſupra modum, in
mortibus frequenter.
24 A Judæis quinquies, * quadragenas, una
minus, accepi.
25 * Ter virgis cæſus ſum, * ſemel lapidatus * Deut. 25. a. 3.
ſum, * ter naufragium feci, nocte & die in pro- * Act.
fundo maris fui, 16. d. 22.
26 In itineribus ſæpè, periculis fluminum, * Act.
periculis latronum, periculis ex genere, peri- 14. c. 18.
culis ex Gentibus, periculis in civitate, pericu- * Act. 27. g. 41.
lis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in
falſis fratribus:
27 In labore & ærumna, in vigiliis multis,
in fame & ſiti, in jejuniis multis, in frigore &
nuditate:
28 Præter illa quæ extrinſecus ſunt, inſtan-
tia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccle-
ſiarum.
29 Quis infirmatur, & ego non infirmor? G
quis ſcandalizatur, & ego non uror?
30 Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ
ſunt, gloriabor.
31 Deus & pater Domini noſtri Jeſu Chri-
ſti, qui eſt benedictus in ſæcula, ſcit quòd non
mentior.
32 * Damaſci præpoſitus Gentis Aretæ regis, * Act.
cuſtodiebat civitatem Damaſcenorum, ut me 9. d. 24.
comprehenderet:
33 Et per feneſtram in ſporta dimiſſus ſum
per murum, & ſic effugi manus ejus.

Caput XII.

Narrat factas ſibi ante annos quatuordecim, divinas viſiones, & de dato ſibi carnis ſtimulo, oſtendens quòd eum compulerint ut ſe laudaret, cùm ab illis potiùs debuiſſet commendari propter accepta ab ipſo beneficia, pro quorum ſalute adhuc immolari paratus eſt: ſed metuit ne ad eos veniens inveniat aliquos diſſenſionibus aliiſque vitiis adhuc involutos.

1 SI gloriari oportet (non expedit quidem:) A
veniam autem ad viſiones & revelationes
Domini.
2 * Scio hominem in Chriſto ante annos * Act.
quatuordecim, (ſive in corpore neſcio, ſive ex- 9. a. 3.
tra corpus neſcio, Deus ſcit) raptum hujuſmo-
di uſque ad tertium cælum.
3 Et ſcio hujuſmodi hominem, (ſive in cor- B
pore, ſive extra corpus, neſcio, Deus ſcit.)
4 Quoniam raptus eſt in Paradiſum: & audi-
vit arcana verba, quæ non licet homini loqui.
5 Pro hujuſmodi gloriabor: pro me autem
nihil gloriabor niſi in infirmitatibus meis.
6 Nam, & ſi voluero gloriari, non ero inſi-
piens: veritatem enim dicam: parco autem, ne
quis me exiſtimet ſupra id quod videt in me,
aut aliquid audit ex me.
7 Et ne magnitudo revelationum extollat C
me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ ange-
lus ſatanæ, qui me colaphizet.
8 Propter quod ter Dominum rogavi ut
diſcederet à me:
9 Et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea:

 nam

nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter
igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut in-
habitet in me virtus Chriſti.
D 10 Propter quod placeo mihi in infirmita-
tibus meis, in contumeliis, in neceſſitatibus, in
perſecutionibus, in anguſtiis pro Chriſto: Cùm
enim infirmor, tunc potens ſum.
11 Factus ſum inſipiens, vos me coëgiſtis.
Ego enim à vobis debui commendari: nihil
enim minus fui ab iis, qui ſunt ſupra modum
Apoſtoli: tametſi nihil ſum:
12 Signa tamen Apoſtolatus mei facta ſunt
ſuper vos, in omni patientia, in ſignis, & prodi-
giis, & virtutibus.
13 Quid eſt enim, quod minus habuiſtis
præ ceteris Eccleſiis, niſi quòd ego ipſe non
gravavi vos? Donate mihi hanc injuriam.
14 Ecce, tertio hoc paratus ſum venire ad
vos: & non ero gravis vobis. Non enim quæro
quæ veſtra ſunt, ſed vos. Nec enim debent
filij parentibus theſaurizare, ſed parentes
filiis.
15 Ego autem libentiſſimè impendam, &
E ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris: li-
cet plus vos diligens, minus diligar.
16 Sed eſto: ego vos non gravavi: ſed cùm eſ-
ſem aſtutus, dolo vos cepi.
17 Numquid per aliquem eorum, quos miſi
ad vos, circumveni vos?
18 Rogavi Titum, & miſi cum illo fratrem.
F Numquid Titus vos circumvenit? nónne eo-
dem ſpiritu ambulavimus? nónne iiſdem ve-
ſtigiis?
19 Olim putatis quòd excuſemus nos apud
vos? Coram Deo in Chriſto loquimur: omnia
autem chariſſimi propter ædificationem ve-
ſtram.
G 20 Timeo enim, ne fortè cum venero, non
quales volo, inveniam vos: & ego inveniar à
vobis, qualem non vultis: ne forte contentio-
nes, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones,
detractiones, ſuſurrationes, inflationes, ſedi-
tiones ſint inter vos.
21 Ne iterùm cùm venero, humiliet me Deus
apud vos; & lugeam multos ex iis qui antè
peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam ſu-
per immunditia, & fornicatione, & impudici-
tia, quam geſſerunt.

Caput XIII.

Comminatur iis qui peccaverunt, quo ad pœnitentiam provocet, ne ad ipſos veniens cogatur severè eos caſtigare data ſibi à Chriſto poteſtate, cujus virtutem mutuo deberent in ſeipſis agnoſcere, additque generalem exhortationem, & ſalutationes.

A 1 ECce tertio hoc venio ad vos: * In ore duo-
rum vel trium teſtium ſtabit omne verbũ.
* Deut. 19.d.15. 2 Prædixi, & prædico, ut præſens, & nunc ab-
Matt. 18.c.16. ſens iis qui antè peccaverunt, & ceteris omni-
bus, quoniam ſi venero iterùm, non parcam.
Joan. 8.b.17. 3 An experimentum quæritis ejus, qui in
Heb. 10. e. 28 me loquitur Chriſtus, qui in vobis non infir-
matur, ſed potens eſt in vobis?
B 4 Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate: ſed
vivit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi ſu-
mus in illo: ſed vivemus cum eo ex virtute
Dei in vobis.
5 Voſmetipſos tentate ſi eſtis in fide, ipſi vos
probate. An non cognoſcitis voſmetipſos,
quia Chriſtus Jeſus in vobis eſt; niſi fortè re-
probi eſtis.
6 Spero autem quòd cognoſcetis, quia nos
non ſumus reprobi.
7 Oramus autem Deum ut nihil mali facia- C
tis, non ut nos probati appareamus, ſed ut vos
quod bonum eſt faciatis: nos autem ut re-
probi ſimus.
8 Non enim poſſumus aliquid adverſus ve-
ritatem, ſed pro veritate.
9 Gaudemus enim, quoniam nos infirmi
ſumus, vos autem potentes eſtis. Hoc & ora-
mus veſtram conſummationem.
10 Ideò hæc abſens ſcribo, ut non præſens
duriùs agam, ſecundùm poteſtatem quam Do-
minus dedit mihi in ædificationem, & non in
deſtructionem.
11 De cetero, fratres, gaudete, perfecti eſto- D
te, exhortamini, idem ſapite, pacem habete, &
Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum.
12 Salutate invicem in oſculo ſancto. Salu-
tant vos omnes ſancti.
13 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & cha-
ritas Dei, & communicatio ſancti Spiritus ſit
cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD GALATAS.

CAPUT PRIMUM.

Reprehendit Galatas Apoſtolus quòd abduci ſe permiſerint à veritate quam ab ipſo acceperant, cùm ſola hæc tenenda ſit: eámque non ab homine, ſed per Chriſti revelationem ipſe didicerit, & tanta ſolertia poſteà illam docuerit, quanta ipſam anteà impugnabat: addens quomodo ipſum Deus ſed evangelizandum ſegregaverit.

1 PAulus Apoſtolus non ab ho- A
minibus, neque per hominem,
ſed per Jeſum Chriſtum, &
Deum Patrem, qui ſuſcitavit
eum à mortuis:
2 Et qui mecum ſunt omnes fratres, Eccle-
ſiis Galatiæ.
3 Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Do-
mino noſtro Jeſu Chriſto,
4 Qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris,
ut eriperet nos de præſenti ſæculo nequam,
ſecundùm voluntatem Dei & Patris noſtri,
5 Cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum: Amen.
6 Miror quòd ſic tam citò transferimini, ab
eo qui vos vocavit in gratiam Chriſti, in aliud B
Evangelium:
7 Quod non eſt aliud, niſi ſunt aliqui, qui
vos conturbant, & volunt convertere Evan-
gelium Chriſti.
8 Sed licet nos, aut Angelus de cælo evan-
gelizet vobis præterquàm quod evangelizavi-
mus vobis, anathema ſit.

9 Sicut

C 9 Sicut prædiximus, & nunc iterùm dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepiſtis, anathema ſit.

10 Modò enim hominibus ſuadeo, an Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.

* 1. Cor. 15. a. 1. 11 * Notum enim vobis facio, fratres Evangelium, quod Evangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecundùm hominem:

* Eph. 3. a. 3. 12 * Neque enim ego ab homine accepi illud, neq; didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti.

13 Audiſtis enim converſationem meam aliquando in Judaïſmo: quoniam ſupra modum perſequebar Eccleſiam Dei, & expugnabam illam,

14 Et proficiebam in Judaiſmo ſupra multos coætaneos meos in genere meo, abundantiùs æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum.

15 Cùm autem placuit ei, qui me ſegregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam,

16 Ut revelaret Filium ſuum in me, ut evangelizarem illum in Gentibus: continuò non acquievi carni & ſanguini.

D 17 Neque veni Jeroſolymam ad anteceſſores meos Apoſtolos: ſed abij in Arabiam: & iterùm reverſus ſum Damaſcum:

18 Deinde poſt annos tres veni Jeroſolymam videre Petrum, & manſi apud eum diebus quindecim:

19 Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini.

20 Quæ autem ſcribo vobis; ecce coram Deo quia non mentior.

21 Deinde veni in partes Syriæ, & Ciliciæ.

22 Eram autem ignotus facie Eccleſiis Judææ, quæ erant in Chriſto:

23 Tantùm autem auditum habebant: Quoniam qui perſequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidē quam aliquando expugnabat.

24 Et in me clarificabant Deum.

Caput II.

Paulus evangelij veritatem liberè ſemper docuit inter Gentes, approbantibus id primis Apoſtolis, & nihil ad id addentibus, ſed Paulum in ſocium recipientibus: qui etiam palàm reprehendit Cepham, oſtendens quod non ex legis operibus quiſquam juſtificetur, ſed per fidem in Chriſtum.

A 1 DEinde poſt annos quatuordecim, iterùm aſcendi Jeroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito.

2 Aſcendi autem ſecundùm revelationem: & contuli cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus, ſeorſum autem iis, qui videbantur aliquid eſſe: ne fortè in vacuum currerem, aut cucurriſſem.

3 Sed neque Titus, qui mecum erat, cùm eſſet Gentilis, compulſus eſt circumcidi.

4 Sed propter ſubintroductos falſos fratres qui ſubintroierunt explorare libertatem noſtram, quam habemus in Chriſto Jeſu, ut nos in ſervitutem redigerent.

5 Quibus neq; ad horam ceſſimus ſubjectione, ut veritas Evangelij permaneat apud vos:

6 Ab iis autem, qui videbantur eſſe aliquid, (quales aliquando fuerint, nihil mea intereſt. B * Deus perſonam hominis non accipit) mihi enim qui videbantur eſſe aliquid, nihil contulerunt.

* Deut. 10. d. 17. Job. 34. b. 19. Sap. 6. b. 8. Eccl. 35. b. 15. Act. 10. c. 34. Rom. 2. b. 11. Ephe. 6. b. 9. Col. 3. d. 25. 1. Pet. 1. c. 17.

7 Sed econtrà cum vidiſſent quòd creditum eſt mihi Evangelium præputij, ſicut & Petro circumciſionis:

8 (Qui enim operatus eſt Petro in Apoſtolatum circumciſionis, operatus eſt & mihi inter Gentes.)

9 Et cùm cognoviſſent gratiam, quæ data eſt mihi, Jacobus, & Cephas, & Joannes, qui videbantur columnæ eſſe, dextras dederunt mihi & Barnabæ ſocietatis: ut nos in Gentes, ipſi autem in circumciſionem:

10 Tantùm ut pauperum memores eſſemus: quod etiam ſollicitus fui hoc ipſum facere.

11 Cùm autem veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat.

12 Priùs enim quàm venirent quidam à Jacobo, cum Gentibus ſedebat: cùm autem veniſſent, ſubtrahebat & ſegregabat ſe, timens eos qui ex circumciſione erant. C

13 Et ſimulationi ejus conſenſerunt ceteri Judæi, ita ut & Barnabas duceretur ab eis in illam ſimulationem.

14 Sed cùm vidiſſem quòd non rectè ambularent ad veritatem Evangelij, dixi Cephæ coram omnibus. Si tu, cum Judæus ſis, gentiliter vivis, & non Judaïcè: quomodo Gentes cogis Judaïzare?

15 Nos natura Judæi, & non ex Gentibus peccatores.

16 Scientes autem quòd non juſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem Jeſu Chriſti: & nos in Chriſto Jeſu credimus, ut juſtificemur ex fide Chriſti, & non ex operibus legis: * Propter quod ex operibus legis non juſtificabitur omnis caro. D

* Rom. 3. c. 20.

17 Quòd ſi quærentes juſtificari in Chriſto, inventi ſumus & ipſi peccatores, numquid Chriſtus peccati miniſter eſt? Abſit.

18 Si enim quæ deſtruxi, iterùm hæc ædifico: prævaricatorem me conſtituo.

19 Ego enim per legem, legi mortuus ſum, ut Deo vivam: Chriſto confixus ſum cruci.

20 Vivo autem, jam non ego: vivit verò in me Chriſtus. Quòd autem nunc vivo in carne: in fide vivo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.

21 Non abjicio gratiam Dei. Si enim per legem juſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſt.

Caput III.

Sicut Abrahæ, ita & poſteris, non ex legis operibus, ſed ex fide in Chriſtum datus eſt Spiritus ſanctus: ſubditi autem legi, cùm nemo præſtet legem, maledicti ſunt: ſed hanc maledictionem Chriſtus in ſe ſuſcipiens, nos ab ea liberavit: promiſſiones verò factæ Abrahæ per fidem complentur, licet interim lex tanquam pædagogus data fuerit, quæ non poterat juſtificare.

1 O Inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non obedire veritati, ante quorum A oculos

oculos Jeſus Chriſtus præſcriptus eſt, in vo-
bis crucifixus?
2 Hoc ſolum à vobis volo diſcere: Ex ope-
ribus legis Spiritum accepiſtis, an ex audi-
tu fidei?
3 Sic ſtulti eſtis, ut cum ſpiritu cœperitis,
nunc carne conſummemini?
4 Tãta paſſi eſtis ſine cauſa? ſi tamẽ ſine cauſa.
5 Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & ope-
ratur virtutes in vobis: ex operibus legis, an
ex auditu fidei?
* Gen. 15.b.6. Rom. 4.a.3. Iac. 2. d.23. 6 Sicut ſcriptum eſt: * Abraham credidit
Deo: & reputatum eſt illi ad juſtitiam.
7 Cognoſcite ergo, quia qui ex fide ſunt, ij
ſunt filij Abrahæ.
8 Providens autem Scriptura, quia ex fide
B juſtificat Gentes Deus, prænuntiavit Abrahæ:
* Gen. 12.a.3. Eccli. 44.c.20. * Quia benedicentur in te omnes Gentes.
9 Igitur qui ex fide ſunt, benedicentur cum
fideli Abraham.
* Deut. 27.d.26. * Habac. 2.a.4. Rom. 1.b.17. 10 Quicumque enim ex operibus legis ſunt,
ſub maledicto ſunt. Scriptũ eſt enim: * Male-
dictus omnis, qui nõ permanſerit in omnibus,
quæ ſcripta ſunt in Libro legis, ut faciat ea.
* Lev. 18.a.5. 11 Quoniam autem in lege nemo juſtifica-
tur apud Deum, manifeſtum eſt: * quia juſtus
* Deut. 21.d.23. ex fide vivit.
12 Lex autem non eſt ex fide, ſed, * Qui
C fecerit ea, vivet in illis.
* Heb. 9.d.17. 13 Chriſtus nos redemit de maledicto legis,
factus, pro nobis maledictum: quia ſcriptum
eſt: * Maledictus omnis qui pendet in ligno:
14 Ut in Gentibus benedictio Abrahæ fie-
ret in Chriſto Jeſu, ut pollicitationem Spiritus
accipiamus per fidem.
15 Fratres (ſecundùm hominem dico) * Ta-
men hominis confirmatum teſtamentum ne-
mo ſpernit, aut ſuperordinat.
16 Abrahæ dictæ sũt promiſſiones, & ſemini
ejus. Non dicit: Et ſeminibus, quaſi in multis: ſed
quaſi in uno: Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.
17 Hoc autem dico, teſtamentum confirma-
tum à Deo: quæ poſt quadringentos & tri-
ginta annos facta eſt Lex, non irritum facit ad
evacuandam promiſſionem.
18 Nam ſi ex lege hereditas, jam non ex
promiſſione. Abrahæ autem per repromiſſio-
nem donavit Deus.
19 Quid igitur lex? Propter tranſgreſſio-
nes poſita eſt, donec veniret ſemen, cui promi-
ſerat, ordinata per angelos in manu mediatoris:
20 Mediator autem unius non eſt: Deus
autem unus eſt.
21 Lex ergo adverſus promiſſa Dei? Abſit.
Si enim data eſſet lex, quæ poſſet vivificare,
verè ex lege eſſet juſtitia.
D 22 * Sed concluſit Scriptura omnia ſub pec-
* Rom. 3.b.9. cato, ut promiſſio ex fide Jeſu Chriſti daretur
credentibus.
23 Prius autem quàm veniret fides, ſub le-
ge cuſtodiebamur concluſi, in eam fidem quæ
revelanda erat.
24 Itaque lex pædagogus noſter fuit in
Chriſto, ut ex fide juſtificemur.
25 At ubi venit fides, jam non ſumus ſub
pædagogo.
26 Omnes enim filij Dei eſtis per fidem, quæ
eſt in Chriſto Jeſu.
27 * Quicumque enim in Chriſto baptizati * Rom. 6.a.3.
eſtis, & Chriſtum induiſtis.
28 Non eſt Judæus, neque Græcus: non eſt
ſervus, neque liber: non eſt maſculus, neque
femina. Omnes enim vos unum eſtis in Chri-
ſto Jeſu.
29 Si autem vos Chriſti: ergo ſemen Abra-
hæ eſtis, ſecundùm promiſſionem heredes.

CAPUT IV.

Ante Chriſtum natum, Iudæi, in modum heredis adhuc parvuli, ſub lege continebantur, tamquam ſub tutore: conatur autem eos à legis ſervitute revocare, cum fide acceperint filiorum adoptionem, commemorans quanto fervore ipſum ac prædicationem ipſius anteà acceperant: & ſimul ad hoc typum adferens de duobus Abrahæ filiis, duo teſtamenta deſignantibus: per quod docet legis æmulatores à Chriſti hereditate ejiciendos.

1 DIco autem: Quanto tempore heres parvu- A
lus eſt, nihil differt à ſervo, cùm ſit domi-
nus omnium:
2 Sed ſub tutoribus & actoribus eſt, uſque
ad præfinitum tempus à patre:
3 Ita & nos cùm eſſemus parvuli, ſub ele-
mentis mundi eramus ſervientes.
4 At ubi venit plenitudo temporis, miſit
Deus Filium ſuum, factum ex muliere, fa-
ctum ſub lege,
5 Ut eos, qui ſub lege erant, redimeret, ut
adoptionem filiorum reciperemus.
6 Quoniam autem eſtis filij, miſit Deus
Spiritum filij ſui in corda veſtra, clamantem:
Abba, Pater.
7 Itaque jam non eſt ſervus, ſed filius. Quòd
ſi filius: & heres per Deum.
8 Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis B
qui natura non ſunt dij, ſerviebatis.
9 Nunc autem cùm cognoveritis Deum,
immò cogniti ſitis à Deo: quomodo convertimi-
mini iterùm ad infirma & egena elementa,
quibus denuò ſervire vultis?
10 Dies obſervatis, & menſes, & tempora
& annos.
11 Timeo vos, ne fortè ſine cauſa laborave-
rim in vobis.
12 Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos:
fratres obſecro vos: Nihil me læſiſtis.
13 Scitis autem quia per infirmitatem carnis
evangelizavi vobis jampridem: & tentatio-
nem veſtram in carne mea,
14 Non ſpreviſtis, neque reſpuiſtis: ſed ſicut
Angelum Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum
Jeſum.
15 Ubi eſt ergo beatitudo veſtra? teſtimo-
nium enim perhibeo vobis, quia, ſi fieri poſſet,
oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.
16 Ergo inimicus vobis factus ſum, verum
dicens vobis?
17 Æmulantur vos non benè: ſed excludere-
re vos volunt, ut illos æmulemini.
18 Bonum autem æmulamini in bono ſem- C
per:

per:& non tantùm cùm præſens ſum apud vos.
19 Filioli mei, quos iterùm parturio, donec
formetur Chriſtus in vobis.
20 Vellem autem eſſe apud vos modò, & mu-
tare vocẽ meam:quoniam cõfundor in vobis.
21 Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe, le-
gem non legiſtis?
22 Scriptum eſt enim: Quoniam Abraham
* Gen. 16.d.15. duos filios habuit: * unum de ancilla* &
D unum de libera.
* Gen. 21.a.2. 23 Sed qui de ancilla,ſecundùm carnẽ natus
eſt: qui autem de libera per repromiſſionem:
24 Quæ ſunt per allegoriã dicta. Hæc enim
ſunt duo teſtamenta.Unum quidem in monte
Sina, in ſervitutem generans: quæ eſt Agar:
25 Sina enim mons eſt in Arabia, qui con-
junctus eſt ei, quæ nunc eſt Jeruſalem, & ſer-
vit cum filiis ſuis.
26 Illa autem, quæ ſurſum eſt Jeruſalem,
libera eſt; quæ eſt mater noſtra.
* Iſai. 54.a.1. 27 Scriptum eſt enim:* Lætare ſterilis, quæ
non paris: erumpe, & clama, quæ non partu-
ris:quia multi filij deſertæ magis, quàm ejus
quæ habet virum.
* Rom. 9.b.8. 28 * Nos autem fratres, ſecundùm Iſaac
promiſſionis filij ſumus.
29 Sed quomodo tunc is, qui ſecundùm car-
nem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſe-
cundùm ſpiritum: ita & nunc.
* Gen. 21.a.10. 30 Sed quid dicit Scriptura? * Ejice ancil-
lam, & filium ejus: non enim heres erit filius
ancillæ cum filio liberæ.
31 Itaque,fratres,non ſumus ancillæ filij,ſed
liberæ,qua libertate Chriſtus nos liberavit.

CAPUT V.

Qui legis operibus juſtificari cupit, expers eſt fructus Chriſti, in quo nec prodeſt circumciſio nec præputium, ſed fides viva: hortatur ergo ut caveant a ſeductoribus, ſimulque mutuæ dilectioni: caro autem ſemper repugnans ſpiritui, trahit ad carnis opera, quæ ſeparant à regno cælorum: ſpiritus autem adfert fructus quibus vitam conſequimur, etiam ſi legis opera non præſtemus.

A 1 STate,& nolite iterùm jugo ſervitutis con-
tineri.
* Act. 15.a.1. 2 * Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam ſi
circumcidamini,Chriſtus vobis nihil proderit.
3 Teſtificor autem rurſus omni homini cir-
cumcidenti ſe,quoniam debitor eſt univerſæ
legis faciendæ.
4 Evacuati eſtis à Chriſto, qui in lege juſti-
ficamini: à gratia excidiſtis.
5 Nos enim ſpiritu ex fide, ſpem juſtitiæ
expectamus.
6 Nam in Chriſto Jeſu, neque circumciſio
aliquid valet, neque præputium:ſed fides quæ
per charitatem operatur.
B 7 Currebatis benè: quis vos impedivit ve-
ritati non obedire?
8 Perſuaſio hæc non eſt ex eo,qui vocat vos.
* 1.Cor. 5.b.6. 9 * Modicum fermentum totam maſſam
corrumpit.
10 Ego confido in vobis in Domino, quòd
nihil aliud ſapietis:qui autem conturbat vos,
portabit judicium,quicumque eſt ille.

11 Ego autem,fratres,ſi circumciſionem ad-
huc prædico: quid adhuc perſecutionem pa-
tior? Ergo evacuatum eſt ſcandalum crucis.
12 Utinã & abſcindantur qui vos conturbãt.
13 Vos enim in libertatẽ vocati eſtis fratres:
tantùm ne libertatem in occaſionem detis car-
nis,ſed per charitatem Spiritus ſervite invicẽ.
14 Omnis enim lex in uno ſermone imple- C
tur:* Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. * Lev. 19.d.18.
15 Quòd ſi invicem mordetis, & comeditis: Matt. 22.d.39.
videte ne ab invicem conſumamini. Rom. 13.c.8.
16 Dico autem: * Spiritu ambulate, & deſi- * 1.Pet. 2.c.11.
deria carnis non perficietis.
17 Caro enim concupiſcit adverſus ſpiri-
tum: Spiritus autem adverſus carnem: hæc
enim ſibi invicem adverſantur: ut non quæ-
cumque vultis, illa faciatis.
18 Quòd ſi ſpiritu ducimini:nõ eſtis ſub lege.
19 Manifeſta ſunt autẽ opera carnis:quæ sũt
fornicatio,immunditia, impudicitia,luxuria,
20 Idolorum ſervitus,veneficia, inimicitiæ,
contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſen-
ſiones, ſectæ,
21 Invidiæ,homicidia, ebrietates, comeſſa- D
tiones, & his ſimilia: quæ prædico vobis, ſi-
cut prædixi,quoniam qui talia agunt, regnum
Dei non conſequentur.
22 Fructus autem Spiritus eſt:charitas,gau-
dium,pax,patientia,benignitas, bonitas, lon-
ganimitas,
23 Manſuetudo,fides, modeſtia, continen-
tia, caſtitas, Adverſus hujuſmodi non eſt lex.
24 Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam
crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis.
25 Si ſpiritu vivimus,ſpiritu & ambulemus.
26 Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, in-
vicem provocantes, invicem invidentes.

CAPUT VI.

Cum humilitate juvandus eſt proximus, nec aliorum laudes curandæ, ſemperque benè operandum eſt, ut tempore ſuo metamus vitam æternam: rurſum monet ut caveant à ſeductoribus, qui cùm legem ſuadeant, ipſi illam non obſervant: Paulus autem in ſolo Chriſto crucifixo gloriatur, ad quem nec circumciſio, nec præputium quidquam faciunt.

1 FRatres, & ſi præoccupatus fuerit homo
in aliquo delicto,vos qui ſpirituales eſtis
hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, con-
ſiderans te ipſum,ne & tu tenteris.
2 Alter alterius onera portate, & ſic adim-
plebitis legem Chriſti.
3 Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cùm
nihil ſit ipſe ſe ſeducit.
4 Opus autem ſuum probet unuſquiſque,& B
& ſic in ſemetipſo tantùm gloriam habebit, &
non in altero.
5 * Unuſquiſque enim onus ſuum portabit. * 1.Cor. 3.b.8.
6 Communicet autem, is qui catechizatur
verbo ei qui ſe catechizat,in omnibus bonis.
7 Nolite errare: Deus non irridetur.
8 Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & me-
tet. Quoniam qui ſeminat in carne ſua, de car-
ne & metet,corruptionem:qui autem ſeminat
in ſpiritu,de ſpiritu metet vitam æternam.

C 9 * Bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim ſuo metemus non deficientes.

* 2. Theſ. 3. c. 13.

10 Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei.

11 Videte qualibus litteris ſcripſi vobis mea manu.

12 Quicumque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantùm ut crucis Chriſti perſecutionem non patiantur.

13 Neque enim qui circumciduntur, legem cuſtodiunt: ſed volunt vos circumcidi, ut in carne veſtra glorientur.

14 Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti: per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.

15 In Chriſto enim Jeſu, neque circũciſio aliquid valet, neque præputiũ, ſed nova creatura. D

16 Et quicumque hanc regulam ſecuti fuerint, pax ſuper illos, & miſericordia, & ſuper Iſraël Dei.

17 De cetero nemo mihi moleſtus ſit: ego enim ſtigmata Dñi Jeſu in corpore meo porto.

18 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, cum ſpiritu veſtro, fratres. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD EPHESIOS.

CAPUT PRIMUM.

Deum benedicit Apoſtolus, qui prædeſtinatos plurimis, iiſque maximis per Chriſtum filium affecit beneficiis: agitque Deo gratias ob fidem ac dilectionem Epheſiorum erga proximos, orans ut perfectam adipiſcantur ſapientiam: oſtendens etiam Chriſti à mortuis ſuſcitati exaltationem, qui conſtitutus eſt caput ſuper omnem Eccleſiam.

A 1 PAULUS Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, omnibus ſanctis, qui ſunt Epheſi, & fidelibus in Chriſto Jeſu.

2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

* 2. Cor. 1. a. 3. 1. Pet. 1. a. 3.

3 * Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto,

4 Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu ejus in charitate.

B 5 Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum in ipſum, ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ,

6 In laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificavit nos in dilecto filio ſuo.

7 In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum, ſecundùm divitias gratiæ ejus,

8 Quæ ſuperabundavit in nobis, in omni ſapientia & prudentia:

9 Ut notum faceret nobis ſacramentum voluntatis ſuæ, ſecundùm beneplacitum ejus, quod propoſuit in eo.

10 In diſpenſatione plenitudinis temporum, inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cælis, & quæ in terra ſunt in ipſo:

11 In quo etiam & nos ſorte vocati ſumus, prædeſtinati ſecundùm propoſitum ejus, qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ:

12 Ut ſimus in laudem gloriæ ejus nos, qui antè ſperavimus in Chriſto:

13 In quo & vos, cùm audiſſetis verbum veritatis, (Evangelium ſalutis veſtræ) in quo & credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto, C

14 Qui eſt pignus hereditatis noſtræ, in redemptionem acquiſitionis, in laudem gloriæ ipſius.

15 Propterea & ego audiens fidem veſtram, quæ eſt in Domino Jeſu, & dilectionem in omnes ſanctos,

16 Non ceſſo gratias agens pro vobis, memoriam veſtri faciens in orationibus meis:

17 Ut Deus, Domini noſtri Jeſu Chriſti pater gloriæ, det vobis ſpiritum ſapientiæ, & revelationis, in agnitione ejus:

18 Illuminatos oculos cordis veſtri, ut ſciatis quæ ſit ſpes vocationis ejus, & quæ divitiæ gloriæ hereditatis ejus in ſanctis,

19 Et quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus * ſecundùm operationem potentiæ virtutis ejus, D

* Inf. 3. b. 7.

20 Quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cæleſtibus,

21 Supra omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non ſolùm in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro.

22 * Et omnia ſubjecit ſub pedibus ejus: & ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam,

* Pſ. 8. b. 8.

23 Quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.

CAPUT II.

Peccatis anteà mortui, per Chriſtum vivificati ſunt, non ſuis operibus, ſed gratis per fidem: oſtendit Gentes quæ priùs alienæ erant à Dei promiſſionibus, jam per Chriſtum & fidem, quæ Dei donum eſt, factas eſſe ſanctorum concives, iidémque habere fundamentum cum Patriarchis ac Prophetis.

1 ET vos, cùm eſſetis mortui delictis & peccatis veſtris, A

* Col. 2. c. 13.

2 In quibus aliquando ambulaſtis ſecundùm ſæculum mundi hujus, ſecundùm principem poteſtatis aëris hujus, ſpiritus qui nunc operatur in filios diffidentiæ:

3 In quibus & nos omnes aliquando converſati ſumus in deſideriis carnis noſtræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum, & eramus natura filii iræ, ſicut & ceteri:

4 Deus autem, qui dives eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos,

5 Et cùm eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto, (cujus gratia eſtis ſalvati.) B

6 Et conreſuſcitavit, & conſedere fecit in cæleſtibus

cæleſtibus in Chriſto Jeſu:
7 Ut oſtenderet in ſæculis ſupervenientibus
abundantes divitias gratiæ ſuæ in bonitate ſu-
per nos in Chriſto Jeſu.
8 Gratia enim eſtis ſalvati per fidem, & hoc
non ex vobis, Dei enim donum eſt;
9 Non ex operibus, ut ne quis glorietur.
10 Ipſius enim ſumus factura, creati in Chri-
ſto Jeſu in operibus bonis quæ præparavit
Deus ut in illis ambulemus.
C 11 Propter quod memores eſtote, quòd ali-
quando vos Gentes in carne, qui dicimini præ-
putium ab ea quæ dicitur circumciſio in car-
ne, manu facta:
12 Quia eratis illo in tempore ſine Chriſto,
alienati à converſatione Iſraël, & hoſpites te-
ſtamentorum, promiſſionis ſpem non haben-
tes, & ſine Deo in hoc mundo.
13 Nunc autem in Chriſto Jeſu, vos, qui ali-
quando eratis longè, facti eſtis propè in ſan-
guine Chriſti.
14 Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit utra-
que unum, & medium parietem maceriæ
ſolvens inimicitias in carne ſua:
15 Legem mandatorum decretis evacuans,
ut duos condat in ſemetiſo in unum novum
hominem, faciens pacem,
D 16 Et reconciliet ambos in uno corpore
Deo per crucem, interficiens inimicitias in
ſemetipſo.
17 Et veniens evangelizavit pacem vobis,
qui longè fuiſtis, & pacem iis, qui propè.
* Rom. 5.a.2. 18 * Quoniam per ipſum habemus acceſ-
ſum ambo in uno Spiritu ad Patrem.
19 Ergo jam non eſtis hoſpites, & advenæ:
ſed eſtis cives ſanctorum, domeſtici Dei.
20 Superædificati ſuper fundamentum
Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo
angulari lapide Chriſto Jeſu:
21 In quo omnis ædificatio conſtructa creſ-
cit in templum ſanctum in Domino:
22 In quo & vos coædificamini in habita-
culum Dei in Spiritu.

Caput III.

*Paulus docuit hoc myſterium, Prophetis & Apoſtolis re-
velatum, quòd Gentes eſſent per Chriſtum participes pro-
miſſionum Dei; quem orat, ut ſpiritu corroborentur, &
in charitate radicati, ad plenum in divinis myſteriis ede-
ceantur.*

A 1 HUjus rei gratia, ego Paulus vinctus
Chriſti Jeſu, pro vobis Gentibus,
2 Si tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ
Dei, quæ data eſt mihi in vobis:
3 Quoniam ſecundùm revelationem no-
tum mihi factum eſt ſacramentum, ſicut ſu-
prà ſcripſi in brevi.
4 Prout poteſtis legentes intelligere pru-
dentiam meam in myſterio Chriſti:
5 Quod aliis generationibus non eſt agni-
tum filiis hominum, ſicuti nunc revelatum eſt
ſanctis Apoſtolis ejus, & Prophetis in Spiritu.
6 Gentes eſſe cohæredes, & concorporales, &
comparticipes promiſſionis ejus in Chriſto Je-
ſu per Evangelium:
7 Cujus factus ſum miniſter, ſecundùm do-
num gratiæ Dei, quæ data eſt mihi * ſecundùm B * Sup. 1.d.19.
operationem virtutis ejus.
8 * Mihi omnium ſanctorum minimo data * 1.Cor. 15.b.9.
eſt gratia hæc, In Gentibus evangelizare in-
veſtigabiles divitias Chriſti,
9 Et illuminare omnes, quæ ſit diſpenſatio
ſacramenti abſconditi à ſæculis in Deo, qui
omnia creavit,
10 Ut innoteſcat principatibus & poteſtati-
bus in cæleſtibus per Eccleſiam, multiformis
ſapientia Dei,
11 Secundùm præfinitionem ſæculorum,
quam fecit in Chriſto Jeſu Domino noſtro:
12 In quo habemus fiduciam, & acceſſum C
in confidentia per fidem ejus.
13 Propter quod peto ne deficiatis in tribu-
lationibus meis pro vobis: quæ eſt gloria ve-
ſtra.
14 Hujus rei gratia flecto genua mea ad Pa-
trem Domini noſtri Jeſu Chriſti,
15 Ex quo omnis paternitas in cælis & in
terra nominatur.
16 Ut det vobis ſecundùm divitias gloriæ
ſuæ, virtute corroborari per Spiritum ejus in
interiorem hominem,
17 Chriſtum habitare per fidem in cordibus
veſtris: in charitate radicati, & fundati,
18 Ut poſſitis comprehendere cum omni-
bus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, &
ſublimitas, & profundum:
19 Scire etiam ſupereminentem ſcientiæ D
charitatem Chriſti, ut impleamini in omnem
plenitudinem Dei.
20 Ei autem qui potens eſt omnia facere
ſuperabundanter quàm petimus, aut intelli-
gimus, ſecundùm virtutem, quæ operatur in
nobis:
21 Ipſi gloria in Eccleſia, & in Chriſto Jeſu,
in omnes generationes ſæculi ſæculorũ. Amen.

Caput IV.

*Ad unitatem ſpiritus hortatur, oſtendens Chriſtum di-
verſa diverſis dediſſe chariſmata, & ad ſui corporis ædifi-
cationem varios in Eccleſia inſtituiſſe ordines ad finem
uſque mundi: monet igitur ut exuto veteri homine novum
induant, utriuſque partes explicans: rurſùmque monet ut
in hoc corpore manentes, ſeparentur ab iis qui mente ex-
cæcati ſequuntur effrenè carnis deſideria, & novos in-
duant mores damnatis prioribus.*

1 OBſecro itaque vos ego vinctus in Do- A
mino, * ut dignè ambuletis vocatione, * 1. Cor. 7.d.27. Phili. 1.d.27.
qua vocati eſtis,
2 Cum omni humilitate, & manſuetudine,
cum patientia, ſupportantes invicem in cha-
ritate,
3 * Soliciti ſervare unitatem Spiritus in * Rom. 12.b.10.
vinculo pacis. B
4 Unum corpus, & unus Spiritus, ſicut vo-
cati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ.
5 Unus Dominus, una fides, unum baptiſma. * Mal. 2.b.10.
6 * Unus Deus & Pater omnium, qui eſt * Rom. 12.a.3. 1.Cor. 12.b.11. 2. Cor. 10.d.13.
ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus
nobis.
7 * Unicuique autem noſtrûm data eſt gra-
tia ſecundùm menſuram donationis Chriſti.

* Pſ.67. 8 Propter quod dicit: * Aſcendens in altum
c.19. captivam duxit captivitatem: dedit dona ho-
minibus.
9 Quòd autem aſcendit, quid eſt, niſi quia &
deſcendit primùm in inferiores partes terræ?
10 Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit
ſuper omnes cælos, ut impleret omnia.
* 1 Cor. 11 Et ipſe dedit quoſdam quidem * Apo-
12.d 28. ſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò
Evangeliſtas, alios autem paſtores: & do-
ctores,
C 12 Ad conſummationem ſanctorum in opus
myſterij, in ædificationem corporis Chriſti:
13 Donec occurramus omnes in unitatem
fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfe-
ctum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti
14 Ut jam non ſimus parvuli fluctuantes
& circumferamur omni vento doctrinæ in
nequitia hominum, in aſtutia ad circumven-
tionem erroris.
15 Veritatem autem facientes in charita-
te, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput
Chriſtus.
D 16 Ex quo totum corpus compactum, &
connexum per omnem juncturam ſubmini-
ſtrationis, ſecundum operationem in menſu-
ram uniuſcujuſque membri, augmentum cor-
poris facit in ædificationem ſui in charitate.
* Rom. 17 * Hoc igitur dico, & teſtificor in Domino,
1.c.21. ut jam non ambuletis, ſicut & Gentes ambu-
E lant in vanitate ſenſus ſui,
18 Tenebris obſcuratum habentes intelle-
ctum, alienati à vita Dei, per ignorantiam quæ
eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum,
19 Qui deſperantes, ſemetipſos tradiderunt
impudicitiæ, in operationem immunditiæ
omnis, in avaritiam.
20 Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum.
21 Si tamen illum audiſtis, & in ipſo edo-
cti eſtis, ſicut eſt veritas in Jeſu.
* Col. 22 * Deponere vos ſecundùm priſtinam con-
3 b. 8. verſationem veterem hominem, qui corrum-
pitur ſecundùm deſideria erroris.
* Rom. 23 * Renovamini autẽ ſpiritu mẽtis veſtræ,
6 a. 4. 24 * Et induite novum hominem, qui ſe-
* Col. cundùm Deum creatus eſt in juſtitia, & ſancti-
3.b.12. tate veritatis.
* 1. Pet. 25 * Propter quod deponentes mendacium,
2.a.1. * loquimini veritatem unuſquiſque cum pro-
* Zach. ximo ſuo: quoniam ſumus invicem membra.
8.c.16. 26 * Iraſcimini, & nolite peccare: ſol non
F
* Pſ.4. occidat ſuper iracundiam veſtram.
a. 5. 27 * Nolite locum dare diabolo:
* Iac. 28 Qui furabatur, jam non furetur: magis
4.b.7. autem laboret, operando manibus ſuis quod
bonum eſt, ut habeat unde tribuat neceſſita-
tem patienti.
29 Omnis ſermo malus ex ore veſtro non
procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem
fidei, ut det gratiam audientibus.
30 Et nolite contriſtare ſpiritum ſanctum
Dei: in quo ſignati eſtis in diem redemptionis.
G 31 Omnis amaritudo, & ira, & indignatio,
& clamor, & blaſphemia tollatur à vobis, cum
omni malitia. * Col. 3 c.13.
32 * Eſtote autem invicem benigni, miſeri-
cordes, donantes invicem, ſicut & Deus in
Chriſto donavit vobis.

Caput V.

Hortatur ut Chriſtum imitentur, longè ſeparati ab omni vitio ac ſcelerato & redimentes tẽpus, aſſumant ſpiritualia quæ tradit, exercitia: uxores vult ſubditas eſſe viris, viros autẽ diligere uxores, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam.

1 Eſtote ergo imitatores Dei ſicut filij cha- A
riſſimi:
2 * Et ambulate in dilectione, ſicut & Chri- * Ioan.
ſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro 13 d.34.
nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem 14 b.11.
ſuavitatis. 1.Ioan. 4 d. 21.
3 * Fornicatio autem, & omnis immundi- * Col.
tia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, ſicut 3.a 5.
decet ſanctos;
4 Aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcur-
rilitas, quæ ad rem non pertinet; ſed magis
gratiarum actio.
5 Hoc enim ſcitote intelligentes, quod om- B
nis fornicator, aut immundus, aut avarus,
quod eſt idolorum ſervitus, non habet here-
ditatem in regno Chriſti & Dei.
6 * Nemo vos ſeducat inanibus verbis: pro- * Matt.
pter hæc enim venit ira Dei in filios diffiden- 24 a.4. Marc
tiæ. 13.a.5.
7 Nolite ergo effici participes eorum. Luc.
8 Eratis enim aliquando tenebræ, nunc au- 21 b.8.
tem lux in Domino. Ut filij lucis ambulate: 2 Theſ. 2.a.3.
9 Fructus enim lucis eſt in omni bonitate, C
& juſtitia, & veritate:
10 Probantes quid ſit beneplacitum Deo:
11 Et nolite communicare operibus infru-
ctuoſis tenebrarum, magis autem redarguite.
12 Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis, turpe
eſt & dicere.
13 Omnia autem, quæ arguuntur, à lumine
manifeſtantur: omne enim, quod manifeſtatur,
lumen eſt.
14 Propter quod dicit: Surge qui dormis, & D
exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus.
15 Videte itaque fratres, quomodo cautè * Col.
ambuletis: * non quaſi inſipientes, 4 a.4.
16 Sed ut ſapientes: redimentes tempus, quo-
niam dies mali ſunt.
17 * Propterea nolite fieri imprudentes, ſed * Rom.
intelligentes quæ ſit voluntas Dei. 12.a.2. 1.Theſ.
18 Et nolite inebriari vino in quo eſt luxu- 4.a.3.
ria: ſed implemini Spiritu ſancto,
19 Loquentes vobiſmetipſis in pſalmis, &
hymnis, & canticis ſpiritualibus, cantantes &
pſallentes in cordibus veſtris Domino,
20 Gratias agentes ſemper pro omnibus, in
nomine Dñi noſtri Jeſu Chriſti, Deo & Patri. * Gen.
21 Subjecti invicem in timore Chriſti. 3.c.16.
22 * Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Col. 3. c. 18.
Domino: 1. Pet.
23 * Quoniam vir caput eſt mulieris: ſicut 3. a.1.
Chriſtus caput eſt Eccleſiæ: Ipſe, ſalvator cor- E
poris ejus. * 1. Cor.
24 Sed ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto, 11.a.3.
ita

ita & mulieres viris ſuis in omnibus.

*1. Col. 3.c.19. 25 * Viri diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit F pro ea,

26 Ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ,

27 Ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, ſed ut ſit ſancta & immaculata.

28 Ita & viri debent diligere uxores ſuas ut corpora ſua. Qui ſuam uxorem diligit, ſeipſum diligit.

29 Nemo enim umquam carnem ſuam odio habuit: ſed nutrit, & fovet eam, ſicut & Chriſtus Eccleſiam:

30 Quia membra ſumus corporis ejus, de carne ejus & de oſſibus ejus.

* Gen. 2.d.24. Matt. 19 a.5. Marc. 10.a.7. 31 * Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuo, & * erunt duo in carne una.

G 32 Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.

*1. Cor. 6.d.16. 33 Verumtamen & vos ſinguli, unuſquiſque uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat: uxor autem timeat virum ſuum.

CAPUT VI.

Filij parentibus ſervique dominis obediant: rurſumque parentes erga filios, & domini erga ſervos ſui memores ſint officij: monet Dei armaturam, cujus partes explicat, induendam, ad reſiſtendum ſpiritualibus inimicis, petens etiam ut pro ſe orent.

A 1 FIlij, obedite parentibus veſtris in Domino: hoc enim juſtum eſt.

* Exo. 20.c.12. Deut. 5 b.16. Eccli. 3 b.9. Matt. 15.a.4. Marc. 7.b.10. 2 * Honora patrem tuum, & matrem tuam, quod eſt mandatum primum in promiſſione:

3 Ut benè ſit tibi, & ſis longævus ſuper terrã.

4 Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios veſtros: ſed educate illos in diſciplina & correptione Domini.

Col 3. d.20 * Col. 3.d.22. Tit.2.c.9 1.Pet. 2.c 18. 5 * Servi obedite dominis carnalibus cum timore, & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto:

6 Non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſervi Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo,

B 7 Cum bona voluntate ſervientes, ſicut Domino, & non hominibus:

8 Scientes quoniam unuſquiſque, quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſive ſervus, ſive liber.

* Deut. 10.d.17 2.Par. 19.b.7. Iob.34.b. 19.Sap. 6 b.8. Eccli. 35.b.15. Act.10. e.34. Rom. 2.b.11. Col.3.d. 25.1 Pet. 1.c.17. 9 Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas: ſcientes quia & illorum, & veſter Dominus eſt in cælis: * & perſonarum acceptio non eſt apud eum.

10 De cetero fratres confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus.

11 Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adverſus inſidias diaboli.

12 Quoniam non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem; ſed adverſus principes, & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ, in cæleſtibus.

13 Propterea accipite armaturam Dei, ut poſſitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare.

14 State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam juſtitiæ,

15 Et calceati pedes in præparatione Evangelij pacis:

16 In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere:

17 * Et galeam ſalutis aſſumite; & gladium ſpiritus, (quod eſt verbum Dei.) C * Iſa. 59.d.17. 1. The. 5.b.8.

18 Per omnem orationem & obſecrationem orantes omni tempore in ſpiritu: & in ipſo * vigilantes in omni inſtantia, & obſecratione pro omnibus ſanctis; D * Col. 4.a.2.

19 * Et pro me, ut detur mihi ſermo in apertitione oris mei cum fiducia, notum facere myſterium Evangelij: * Col. 4.a.3. 2.The. 3.a.1.

20 Pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipſo audeam, prout oportet me, loqui.

21 Ut autem & vos ſciatis quæ circa me ſunt, quid agam: omnia vobis nota faciet Tychicus, chariſſimus frater, & fidelis miniſter in Domino:

22 Quem miſi ad vos in hoc ipſum, ut cognoſcatis quæ circa nos ſunt, & conſoletur corda veſtra.

23 Pax fratribus, & charitas cum fide, à Deo Patre, & Domino Jeſu Chriſto.

24 Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in incorruptione. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD PHILIPPENSES.

CAPUT PRIMUM.

Ex magno affectu quem habet erga Philippenſes, manifeſtat eis quòd preſſura ſua in majorem Evangelij fructum ceſſerint: quam utilitatem ſi non ſpectaret, omnino diſſolvi cuperet, & eſſe cum Chriſto: eoſque adhortatur ut dignè ad Chriſti Evangelium converſentur, dicens quod pro ipſo jam afflictiones ſuſtinuerint.

1 PAULUS & Timotheus, ſervi Jeſu Chriſti, omnibus ſanctis in Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis, cum epiſcopis, & diaconibus. A

2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

3 Gratias ago Deo meo in omni memoria veſtri,

4 Semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens,

5 Super communicatione veſtra in Evangelio Chriſti à prima die uſque nunc.

6 Confidens hoc ipſum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti Jeſu.

7 Sicut eſt mihi juſtum hoc ſentire pro omnibus vobis: eò quòd habeam vos in corde, B

& in vinculis meis, & in defenſione & confir-
matione Evangelij, ſocios gaudij mei omnes
vos eſſe.
8 Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodo cu-
piam omnes vos in viſceribus Jeſu Chriſti.
9 Et hoc oro ut charitas veſtra magis ac ma-
gis abundet in ſcientia, & in omni ſenſu:
10 Ut probetis potiora, ut ſitis ſinceri, & ſine
offenſa in diem Chriſti,
11 Repleti fructu juſtitiæ per Jeſum Chri-
ſtum, in gloriam & laudem Dei.
12 Scire autem vos volo fratres, quia quæ
circa me ſunt, magis ad profectum venerunt
Evangelij:
13 Ita ut vincula mea manifeſta fierent in
Chriſto in omni prætorio, & in ceteris om-
nibus;
14 Et plures è fratribus in Domino confi-
dentes vinculis meis, abundantiùs auderent
ſine timore verbum Dei loqui.
C 15 Quidam quidem & propter invidiam &
contentionem, quidam autem & propter bo-
nam voluntatem Chriſtum prædicant.
16 Quidam ex charitate, ſcientes quoniam
in defenſionem Evangelij poſitus ſum.
17 Quidam autem ex contentione Chri-
ſtum annuntiant non ſincerè, exiſtimantes
preſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis.
18 Quid enim? Dum omni modo, ſive per
occaſionem, ſive per veritatem, Chriſtus an-
nuntietur; & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo.
19 Scio enim quia hoc mihi proveniet ad
ſalutem, per veſtram orationem, & ſubmi-
niſtrationem Spiritus Jeſu Chriſti.
20 Secundùm expectationem & ſpem
meam, quia in nullo confundar: ſed in omni
fiducia ſicut ſemper, & nunc magnificabitur
Chriſtus in corpore meo, ſive per vitam, ſive
per mortem.
21 Mihi enim vivere Chriſtus eſt, & mori
lucrum.
D 22 Quòd ſi vivere in carne, hic mihi fructus
operis eſt, & quid eligam ignoro.
23 Coarctor autem è duobus: deſiderium
habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, multò
magis meliùs:
24 Permanere autem in carne, neceſſarium
propter vos.
25 Et hoc confidens ſcio quia manebo, &
permanebo omnibus vobis, ad profectum ve-
ſtrum, & gaudium fidei:
26 Ut gratulatio veſtra abundet in Chri-
ſto Jeſu in me, per meum adventum iterùm
ad vos.
* Eph. 4.a.1. Col.1.b.10.1. Theſ.2.c.12. 27 * Tantùm dignè Evangelio Chriſti con-
verſamini: ut ſive cùm venero, & videro vos,
ſive abſens audiam de vobis, quia ſtatis in
uno ſpiritu unanimes, collaborantes fidei
Evangelij.
28 Et in nullo terreamini ab adverſariis:
quæ illis eſt cauſa perditionis, vobis autem ſa-
lutis, & hoc à Deo:
29 Quia vobis donatum eſt pro Chriſto,
non ſolùm ut in eum credatis, ſed ut etiam
pro illo patiamini:
30 Idem certamen habentes, quale & vi-
diſtis in me, & nunc audiſtis de me.

CAPUT II.

*Ad mutuam dilectionem & concordiam, animique mo-
deſtiam miro affectu eos hortatur, exemplo Chriſti, in cujus
nomine omne genu nunc flectitur, atque ſuam in timore
operentur ſalutem: congratulatur tum illis quòd inter ma-
los ſanctè vivant, tum ſibi quòd tales habeant diſcipulos:
Timotheum laudat à ſincera Evangelij prædicatione &
obedientia; ſimiliter & Epaphroditum, quem ad eos mittit,
poſtquam ab ægritudine convaluit.*

1 SI qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod A
ſolatium charitatis, ſi qua ſocietas ſpiri-
tus, ſi qua viſcera miſerationis:
2 Implete gaudium meum, ut idem ſapia-
tis, eamdem charitatem habentes, unanimes,
idipſum ſentientes.
3 Nihil per contentionem, neque per ina-
nem gloriam: ſed in humilitate ſuperiores ſibi
invicem arbitrantes,
4 Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes,
ſed ea quæ aliorum.
5 Hoc enim ſentite in vobis, quod & in
Chriſto Jeſu:
6 Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam
arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo:
7 Sed ſemetipſum exinanivit formam ſervi
accipiens, in ſimilitudinem hominum factus,
& habitu inventus ut homo.
8 * Humiliavit ſemetipſum factus obediens * Heb.
uſque ad mortem, mortem autem crucis. 2.c.9.
9 Propter quod & Deus exaltavit illũ, & do- B
navit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen:
10 * Ut in nomine Jeſu omne genu flecta- * Iſa. 45.d.24.
tur, cæleſtium, terreſtrium & infernorum? Rom.
11 Et omnis lingua confiteatur, quia Do- 14.e.11.
minus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.
12 Itaque chariſſimi mei, (ſicut ſemper obe-
diſtis) non ut in præſentia mei tantùm, ſed
multò magis nunc in abſentia mea, cum metu
& tremore veſtram ſalutem operamini.
13 Deus eſt enim, qui operatur in vobis &
velle, & perficere, pro bona voluntate.
14 * Omnia autem facite ſine murmuratio- * 1.Pet.
nibus, & hæſitationibus: 4.b.9.
15 Ut ſitis ſine querela, & ſimplices filij
Dei, ſine reprehenſione, in medio nationis pra-
væ & perverſæ: inter quos lucetis ſicut lumi-
naria in mundo,
16 Verbum vitæ continentes ad gloriam C
meam in die Chriſti, quia non in vacuum cu-
curri, neque in vacuum laboravi.
17 Sed & ſi immolor ſupra ſacrificium, &
obſequium fidei veſtræ, gaudeo, & congra-
tulor omnibus vobis.
18 Idipſum autem & vos gaudete, & congra-
tulamini mihi.
19 Spero autem in Domino Jeſu, * Timo- * Act.
theum me citò mittere ad vos: ut & ego bono 16.a.1.
animo ſim, cognitis quæ circa vos ſunt.
20 Neminem enim habeo tam unanimem,
qui ſincera affectione pro vobis ſolicitus ſit.
21 * Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, * 1 Cor. 13.b.5.
non

non quæ ſunt Jeſu Chriſti.

22 Experimentum autem ejus cognoſcite, quia ſicut patri filius, mecum ſervivit in Evangelio.

D 23 Hunc igitur ſpero me mittere ad vos, mox ut videro quæ circa me ſunt.

24 Confido autem in Domino, quoniam & ipſe veniam ad vos citò.

25 Neceſſarium autem exiſtimavi Epaphroditum fratrem: & cooperatorem, & commilitonem meum, veſtrum autem Apoſtolum, & miniſtrum neceſſitatis meæ, mittere ad vos:

26 Quoniam quidem omnes vos deſiderabat & mœſtus erat, propterea quòd audieratis illum infirmatum.

27 Nam & infirmatus eſt uſque ad mortem, ſed Deus miſertus eſt ejus; non ſolùm autem ejus, verùm etiam & mei, ne triſtitiam ſuper triſtitiam haberem:

28 Feſtinantius ergo miſi illum, ut viſo eo iterùm gaudeatis, & ego ſine triſtitia ſim.

29 Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino, & ejuſmodi cum honore habetote.

30 Quoniam propter opus Chriſti uſque ad mortem acceſſit, tradens animam ſuam, ut impleret id quod ex vobis deerat erga meum obſequium.

Caput III.

Nemo in legalibus gloriari poteſt, alioqui Paulo id maximè conveniret: qui tamen omnia hæc detrimentum arbitratus eſt, quo Dei juſtitiam ex fide in Chriſtum adipiſceretur ſemper proficiens ut tandem perfectionem conſequeretur: quapropter Philippenſes hortatur ut ipſum, & non dyſcolos, crucis Chriſti inimicos, imitentur.

A 1 DE cetero fratres mei gaudete in Domino. Eadem vobis ſcribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium.

2 Videte canes, videte malos operarios, videte conciſionem.

3 Nos enim ſumus circumciſio, qui ſpiritu ſervimus Deo, & gloriamur in Chriſto Jeſu, & non in carne fiduciam habentes:

4 Quamquam ego habeam confidentiam & in carne. Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis.

* Act. 23.b.6. 5 Circumciſus octavo die, ex genere Iſraël, de tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis,* ſecundùm legem Phariſæus,

6 Secundùm æmulationem perſequens Eccleſiam Dei, ſecundùm juſtitiam, quæ in lege eſt, converſatus ſine querela.

7 Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta.

B 8 Verumtamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe, propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam,

9 Et inveniar in illo, non habens meã juſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed illam, quæ ex fide eſt Chriſti Jeſu: quæ ex Deo eſt juſtitia in fide,

C 10 Ad cognoſcendum illum, & virtutem reſurrectionis ejus, & ſocietatem paſſionum illius; configuratus morti ejus:

11 Si quo modo occurram ad reſurrectionem, quæ eſt ex mortuis.

12 Non quòd jam acceperim, aut jam perfectus ſim: ſequor autem ſi quomodo comprehendam in quo & comprehenſus ſum à Chriſto Jeſu.

13 Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe. Unum autem, quæ quidem retrò ſunt obliviſcens, ad ea verò quæ ſunt priora extendens meipſum;

14 Ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Jeſu.

15 Quicumque ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit.

16 Verumtamen ad quod pervenimus, ut idẽ ſapiamus, & in eadem permaneamus regula. D

17 Imitatores mei eſtote fratres, & obſervate eos qui ita ambulant, ſicut habetis formam noſtram.

18 * Multi enim ambulant, quos ſæpè dicebam vobis (nunc autem & flens) dico inimicos crucis Chriſti: * Rom. 16.c.17.

19 Quorum finis interitus: quorum Deus venter eſt: & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt.

20 Noſtra autem converſatio in cælis eſt: unde etiam Salvatorem expectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum,

21 Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ, ſecundùm operationem, qua etiam poſſit ſubjicere ſibi omnia.

Caput IV.

Ad perſeverantiam & ſpirituale gaudium, modeſtiam, preces & gratiarum actiones eos componit, pacem Dei ipſis exoptans, utque mordicus teneant quæcumque Dei ſunt, laudans ipſos, quòd per Epaphroditum neceſſaria ad ipſum miſerint.

1 ITaque fratres mei chariſſimi, & deſideratiſſimi, gaudium meum & corona mea: ſic ſtate in Domino, chariſſimi. A

2 Evodiam rogo, & Syntychen deprecor, idipſum ſapere in Domino.

3 Etiam rogo & te germane compar, adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, & ceteris adjutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro vitæ.

4 Gaudete in Domino ſemper: iterùm dico gaudete.

5 Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus: Dominus propè eſt.

6 Nihil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione, & obſecratione, cum gratiarum actione, petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum. B

7 Et pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras in Chriſto Jeſu.

8 De cetero fratres, quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque ſancta, quæcumque amabili[illegible] cumque bonæ famæ, ſi qu[illegible] laus diſciplinæ, hæc cogit[illegible]

9 Quæ & [illegible] C

[illegible]

ſtis, & vidiſtis in me, hæc agite: & Deus pacis
erit vobiſcum.
10 Gaviſus ſum autem in Domino vehe-
menter, quoniam tandem aliquando reflorui-
ſtis pro me ſentire: ſicut & ſentiebatis: occu-
pati autem eratis.
11 Non quaſi propter penuriam dico: ego
enim didici, in quibus ſum, ſufficiens eſſe.
12 Scio & humiliari, ſcio & abundare; (ubi-
que & in omnibus inſtitutus ſum) & ſatiari, &
eſurire, & abundare, & penuriam pati.
D 13 Omnia poſſum in eo, qui me confortat.
14 Verumtamen bene feciſtis, communi-
cantes tribulationi meæ.
15 Scitis autem & vos Philippenſes, quòd
in principio Evangelij, quando profectus ſum
à Macedonia, nulla mihi Eccleſia communi-
cavit in ratione dati & accepti, niſi vos ſoli:
16 Quia & Theſſalonicam ſemel & bis in
uſum mihi miſiſtis.
17 Non quia quæro datum, ſed requiro fru-
ctum abundantem in ratione veſtra.
18 Habeo autem omnia, & abundo: reple-
tus ſum, acceptis ab Epaphrodito quæ miſi-
* Rom. ſtis, odorem ſuavitatis, * hoſtiam acceptam,
placentem Deo.
19 Deus autem meus impleat omne deſide-
rium veſtrum, ſecundùm divitias ſuas, in glo-
ria in Chriſto Jeſu.
20 Deo autem & Patri noſtro gloria in ſæ-
cula ſæculorum: Amen.
21 Salutate omnem ſanctum in Chriſto Jeſu.
22 Salutant vos, qui mecum ſunt fratres.
Salutant vos omnes ſancti, maximè autem
qui de Cæſaris domo ſunt.
23 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, cum
ſpiritu veſtro. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD COLOSSENSES.
CAPUT PRIMUM.

Audita fide, charitate ac ſpe Coloſſenſium, orat pro ipſis Apoſtolus, quò in ſcientia Dei boniſque operibus perficiantur: Chriſtum Dei imaginem dicit, per quem omnia creata ſunt, & qui caput eſt Eccleſiæ, quo omnia pacificata ſunt: hortatur ergo ut immobiles in fide permaneant: ſeque dicit aſſectum, tributum ministrum, ad prædicandum myſterium à ſæculis abſconditum, & nunc manifeſtatum.

1 PAULUS Apoſtolus Jeſu Chriſti
A per voluntatem Dei, & Timo-
theus frater:
2 Eis, qui ſunt Coloſſis, ſan-
ctis, & fidelibus fratribus in
Chriſto Jeſu.
3 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro,
& Domino Jeſu Chriſto. Gratias agimus Deo,
& Patri Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſemper
pro vobis orantes:
4 Audientes fidem veſtram in Chriſto Jeſu,
& dilectioné quam habetis in ſanctos omnes.
5 Propter ſpem, quæ repoſita eſt vobis in
cælis: quã audiſtis in verbo veritatis Evãgelij:
6 Quod pervenit ad vos, ſicut & in univer-
ſo mundo eſt, & fructificat, & creſcit, ſicut in
vobis, ex ea die, qua audiſtis, & cognoviſtis
gratiam Dei in veritate,
7 Sicut didiciſtis ab Epaphra chariſſimo
conſervo noſtro, qui eſt fidelis pro vobis mini-
ſter Chriſti Jeſu,
8 Qui etiam manifeſtavit nobis dilectio- B
nem veſtram in ſpiritu.
9 Ideò & nos ex qua die audivimus, non
ceſſamus pro vobis orantes, & poſtulantes, ut
impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni
ſapientia & intellectu ſpiritali:
10 Ut ambuletis dignè Deo per omnia pla-
centes: in omni opere bono fructificantes, &
creſcentes in ſcientia Dei:
11 In omni virtute confortati ſecundùm po-
tentiam claritatis ejus, in omni patientia &
longanimitate cum gaudio,
12 Gratias agentes Deo Patri, qui dignos
nos fecit in partem ſortis ſanctorũ in lumine:
13 Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum,
& tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ:
14 In quo habemus redemptionem per ſan-
guinem ejus, remiſſionem peccatorum:
15 Qui eſt imago Dei inviſibilis, primo- C
genitus omnis creaturæ:
16 * Quoniam in ipſo condita ſunt univer- * Eph.
ſa in cælis & in terra, viſibilia, & inviſibilia, ſi- 1.4.1.
ve throni, ſive dominationes, ſive principatus,
ſive poteſtates, omnia per ipſum, & in ipſo
creata ſunt:
17 Et ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo
conſtant.
18 Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, * qui * 1. Cor.
eſt principium, primogenitus ex mortuis: ut ſit 15 c 20.
in omnibus ipſe primatum tenens. Apoc 1 b 5.
19 Quia in ipſo complacuit, omnem pleni-
tudinem inhabitare:
20 Et per eum reconciliare omnia in ipſum
pacificans per ſanguinem crucis ejus, ſive quæ
in terris, ſive quæ in cælis ſunt.
21 Et vos cùm eſſetis aliquando alienati, &
inimici ſenſu in operibus malis:
22 Nunc autem reconciliavit in corpore
carnis ejus per mortẽ, exhibere vos ſanctos, &
immaculatos, & irreprehenſibiles coram ipſo:
23 Si tamen permanetis in fide fundati, & D
ſtabiles, & immobiles à ſpe Evangelij, quod
audiſtis, quod prædicatum eſt in univerſa crea-
tura, quæ ſub cælo eſt, cujus factus ſum ego
Paulus miniſter.
24 Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro
vobis, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum
Chriſti, in carne mea, pro corpore ejus, quod
eſt Eccleſia:
25 Cujus factus ſum ego miniſter ſecun-
dùm diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi
in vos, ut impleam verbum Dei:
26 Myſterium, quod abſconditum fuit à
ſæculis, & generationibus, nunc autem mani-
feſtatum eſt ſanctis ejus,

27 Quibus

27 Quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ ſacramenti hujus in Gentibus, quod eſt Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ,

28 Quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominem, & docentes omnem hominem, in omni ſapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Chriſto Jeſu.

29 In quo & laboro, certando ſecundùm operationem ejus, quam operatur in me in virtute.

Caput II.

Hortatur ut caveant ne ullis aut perſuaſionibus aut impoſturis philoſophorum, ſeu legem inducere volentium, ſeducantur à Chriſti fide, per quem à peccatis, à poteſtate diaboli, & ab adverſo ipſis chirographo liberati ſunt, ut nunc legalia decreta nullo in pretio ſint habenda.

A 1 VOlo enim vos ſcire qualem ſolicitudinem habeam pro vobis, & pro iis qui ſunt Laodiciæ, & quicumque non viderunt faciem meam in carne:

2 Ut conſolentur corda ipſorum, inſtructi in charitate, & in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem myſterij Dei Patris & Chriſti Jeſu:

3 In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi.

4 Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in ſublimitate ſermonum.

* 1. Cor. 5. a. 3. 5 * Nam etſi corpore abſens ſum, ſed ſpiritu vobiſcum ſum: gaudens, & videns ordinem veſtrum, & firmamentum ejus, quæ in Chriſto eſt, fidei veſtræ.

6 Sicut ergo accepiſtis Jeſum Chriſtum Dominum, in ipſo ambulate,

B 7 Radicati, & ſuperædificati in ipſo, & confirmati fide, ſicut & didiciſtis, abundantes in illo in gratiarum actione.

8 Videte ne quis vos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam, ſecundùm traditionem hominum, ſecundùm elementa mundi, & non ſecundùm Chriſtum:

9 Quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter:

10 Et eſtis in illo repleti, qui eſt caput omnis principatus, & poteſtatis:

* Eph. 2. a. 1. 11 In quo & circumciſi eſtis circumciſione non manu facta in expoliatione corporis carnis, ſed in circumciſione Chriſti:

12 Conſepulti ei in baptiſmo, in quo & reſurrexiſtis per fidem operationis Dei, qui ſuſcitavit illum à mortuis.

13 * Et vos, cùm mortui eſſetis in delictis, & præputio carnis veſtræ, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta:

14 Delens quod adverſus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci:

15 Et expolians principatus, & poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo.

16 Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei feſti, aut neomeniæ, aut ſabbatorum:

17 Quæ ſunt umbra futurorum: corpus autem Chriſti:

18 * Nemo vos ſeducat, volens in humilitate, & religione angelorum, quæ non vidit ambulans, fruſtrà inflatus ſenſu carnis ſuæ, * Matt. 24. a. 4. D

19 Et non tenens caput, ex quo totum corpus, per nexus & conjunctiones ſubminiſtratum & conſtructum, creſcit in augmentum Dei.

20 Si ergo mortui eſtis cum Chriſto ab elementis hujus mundi: quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis?

21 Ne tetigeritis, neque guſtaveritis, neque contrectaveritis:

22 Quæ ſunt omnia in interitum ipſo uſu, ſecundùm præcepta & doctrinas hominum:

23 Quæ ſunt rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione, & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis.

Caput III.

In moribus eos informat, ut exuto veteri homine cum actibus ſuis, quos hic explicat, novum induant in quo non eſt diſtinctio nationis aut conditionis; aſſumántque virtutes, ac variis modis Deum laudent, cuncta ad ipſum referentes: docet deinde quomodo ſe habere debeant uxores & mariti, filij & patres, ſervi ac domini.

1 IGitur, ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: A

2 Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram.

3 Mortui enim eſtis, & vita veſtra eſt abſcondita cum Chriſto in Deo.

4 Cùm Chriſtus apparuerit, vita veſtra; tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.

5 Mortificate ergo membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram; * fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſervitus: * Eph. 5. a. 3.

6 Propter quæ venit ira Dei ſuper filios incredulitatis:

7 In quibus & vos ambulaſtis aliquando, cùm viveretis in illis.

8 * Nunc autem deponite & vos omnia; iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro. B * Rom. 6. a. 4.

9 Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, Eph. 4. e. 22. Heb. 12. a. 1.

10 Et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, ſecundùm * imaginem ejus qui creavit illum. 1. Per. 2. a. 1. 4. a 2. * Gen. 1. e. 16.

11 Ubi non eſt Gentilis, & Judæus, circũciſio, & præputium, Barbarus, & Scytha, ſervus, & liber: ſed omnia, & in omnibus Chriſtus.

12 Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam:

13 Supportantes invicẽ, & donantes vobiſmetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelã: ſicut & Dominus donavit vobis, ita & vos. C

14 Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis:

15 Et pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in uno corpore: & grati eſtote.

16 Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia, docentes, & commonentes voſmetipſos, * pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes in cordibus veſtris Deo.

* in

17 * Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jeſu Chriſti, gratias agentes Deo & Patri per ipſũ,

* 1. Cor. 10. g. 31.

18 * Mulieres ſubditæ eſtote viris, ſicut oportet, in Domino.

* Eph. 5. d. 22. 1. Pet. 3. a. 1.

19 Viri diligite uxores veſtras, & nolite amari eſſe ad illas.

20 * Filij obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum eſt in Domino.

* Eph. 6. a. 1.

21 * Patres, nolite ad indignationem provocare filios veſtros, ut non puſillo animo fiant.

* Eph. 6. a. 4.

22 * Servi obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, timentes Deum.

* Tit. 2. c. 9. 1. Pet. 2. c. 18.

D

23 Quodcumque facitis, ex animo operamini, ſicut Domino, & non hominibus:

24 Scientes quòd à Domino accipietis retributionẽ hæreditatis. Domino Chriſto ſervite.

25 * Qui enim injuriam facit, recipiet id quod iniquè geſſit, & non eſt perſonarum acceptio apud Deum.

* Rom. 2. b. 6.

Caput IV.

Pro ſe cupit ipſos precari, & cautè ac diſcrete cum infidelibus converſari: mittitque qui manifeſtent ea quæ apud ipſum aguntur, & variorum ſalutationes adſcribit, cupiens ut & hæc & ſimiliter Laodicenſium epiſtola apud utramque legatur Eccleſiam.

A 1 Domini, quod juſtum eſt & æquum, ſervis præſtate: ſcientes quòd & vos Dominum habetis in cælo.

2 * Orationi inſtate, vigilantes in ea in gratiarum actione:

* Luc. 18. a. 1. 1. The. 5. c. 17.

3 * Orantes ſimul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis oſtium ſermonis ad loquẽdum myſteriũ Chriſti (propter quod etiam vinctus ſũ)

* Eph. 6. d. 19. 2. The. 3. a. 1.

4 Ut manifeſtẽ illud ita ut oportet me loqui.

5 * In ſapientia ambulate ad eos qui foris ſunt; tempus redimentes.

Col. 4. a. 5 * Eph. 5. d. 15.

B

6 Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit conditus, ut ſciatis quomodo oporteat vos unicuique reſpondere.

7 Quæ circa me ſunt, omnia vobis nota faciet Tichicus, chariſſimus frater, & fidelis miniſter, & conſervus in Domino:

8 Quẽ miſi ad vos ad hoc ipsũ, ut cognoſcat quæ circa vos ſunt, & conſoletur corda veſtra,

9 Cum Oneſimo chariſſimo, & fideli fratre qui ex vobis eſt. Omnia, quæ hîc aguntur, nota facient vobis.

C 10 Salutat vos Ariſtarchus cõcaptivus meus, & Marcus conſobrinus Barnabæ, de quo accepiſtis mandata: ſi venerit ad vos, excipite illum:

11 Et Jeſus qui dicitur Juſtus: qui ſunt ex circumciſione: hi ſoli ſunt adjutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt ſolatio.

12 Salutat vos Epaphras, qui ex vobis eſt, ſervus Chriſti Jeſu, ſemper ſolicitus pro vobis in orationibus, ut ſtetis perfecti, & pleni in omni voluntate Dei.

13 Teſtimonium enim illi perhibeo, quòd habet multum laborem pro vobis, & pro iis qui ſunt Laodiciæ, & qui Hierapoli. D

14 Salutat vos * Lucas medicus chariſſimus, & Demas.

* 2. Tim. 4. c. 14.

15 Salutate fratres, qui ſunt Laodiciæ, & Nympham, & quæ in domo ejus eſt, Eccleſiam.

16 Et cùm lecta fuerit apud vos epiſtola hæc, facite ut & in Laodicenſium Eccleſia legatur: & eam, quæ Laodicenſium eſt, vos legatis.

17 Et dicite Archippo: Vide miniſterium, quod accepiſti in Domino, ut illud impleas.

18 Salutatio, mea manu Pauli. Memores eſtote vinculorum meorum. Gratia vobiſcum. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENSES I.

CAPUT PRIMUM.

Theſſalonicenſes commendat, actis Deo gratiis, quòd ſuſceptam ſemel fidem ſervaverint, Pauli, imo ipſius Dominî imitatores effecti, ac formæ reliquis credentibus, palàm oſtendentes, quem apud ipſos fructum Pauli prædicatio habuerit.

1 PAulus, & Silvanus, & Timotheus, A Eccleſiæ Theſſalonicenſium, in Deo Patre * Domino Jeſu Chriſto.

* noſtro.

2 Gratia vobis, & pax. Gratias agimus Deo B ſemper pro omnibus vobis, memoriam veſtri facientes in orationibus noſtris ſine intermiſſione,

3 Memores operis fidei veſtræ, & laboris, & charitatis, & ſuſtinentiæ ſpei Domini noſtri Jeſu Chriſti, ante Deum & patrem noſtrum:

4 Scientes fratres, dilecti à Deo, electionem veſtram:

5 Quia Evangelium noſtrum non fuit ad C vos in ſermone tantùm, ſed & in virtute, & in Spiritu ſancto, & in plenitudine multa, ſicut ſcitis quales fuerimus in vobis propter vos.

6 Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus ſancti:

7 Ita ut facti ſitis forma omnibus credentibus in Macedonia, & in Achaïa.

8 A vobis enim diffamatus eſt ſermo Dñi, non D ſolùm in Macedonia, & in Achaïa, ſed & in omni loco fides veſtra, quæ eſt ad Deum, profecta eſt, ita ut non ſit nobis neceſſe quidquam loqui.

9 Ipſi enim de nobis annuntiant qualẽ introitum habuerimus ad vos: & quomodo converſi eſtis ad Deum à ſimulacris, ſervire Deo vivo, & vero,

10 Et expectare Filium ejus de cælis (quem ſuſcitavit ex mortuis) Jeſum, qui eripuit nos ab ira ventura.

Caput II.

Oſtendit quàm ſincerum ſe exhibuerit in prædicando ipſis Evangelio, gratias Deo agens quod ſuſceptum Dei verbum ſedulò ſervaverint, paſſi multa à contribulibus, ſicut Eccleſia Judææ à Judæis, qui unà cum Chriſto etiam pios omnes perſequuntur: declarat etiam quàm ardentem gerat ergà ipſos affectum.

A 1 NAm ipſi ſcitis, fratres, introitum noſtrum ad vos, quia non inanis fuit:

* Act. 16.d.19 2 Sed ante paſſi, & * contumeliis affecti (ſicut ſcitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo noſtro, loqui ad vos Evangelium Dei in multa ſolicitudine.

3 Exhortatio enim noſtra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo,

4 Sed ſicut probati ſumus à Deo ut crederetur nobis Evangelium: ita loquimur, non quaſi hominibus placentes, ſed Deo, qui probat corda noſtra.

5 Neque enim aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis: neque in occaſione avaritiæ: Deus teſtis eſt:

6 Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis.

B 7 Cùm poſſemus vobis oneri eſſe ut Chriſti Apoſtoli: ſed facti ſumus parvuli in medio veſtrûm, tanquam ſi nutrix foveat filios ſuos.

8 Ita deſiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis non ſolùm Evangelium Dei, ſed etiam animas noſtras: quoniam chariſſimi nobis facti eſtis.

9 Memores enim eſtis fratres laboris noſtri, & fatigationis: * nocte ac die operantes, ne quem veſtrûm gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei. * Act. 20.f.34. 1. Cor. 4.c.12. * 2 Theſ. 3.b.8.

10 Vos teſtes eſtis, & Deus, quàm ſanctè, & juſtè, & ſine querela, vobis, qui credidiſtis, fuimus:

C 11 Sicut ſcitis, qualiter unumquemque veſtrûm (ſicut pater filios ſuos.)

12 Deprecantes vos & conſolantes, teſtificati ſumus, ut ambularetis dignè Deo, qui vocavit vos in ſuum regnum & gloriam.

13 Ideò & nos gratias agimus Deo ſine intermiſſione: quoniam cùm accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud, non ut verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidiſtis.

14 Vos enim imitatores facti eſtis fratres Eccleſiarum Dei, quæ ſunt in Judæa in Chriſto Jeſu; quia eadem paſſi eſtis & vos à contribulibus veſtris, ſicut & ipſi à Judæis:

D 15 Qui & Dominum occiderunt Jeſum, & Prophetas, & nos perſecuti ſunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus adverſantur;

16 Prohibentes nos Gentibus loqui ut ſalvæ fiant, ut impleant peccata ſua ſemper: pervenit enim ira Dei ſuper illos uſque in finem.

17 Nos autem fratres deſolati à vobis ad tempus horæ, aſpectu, non corde, abundantiùs feſtinavimus faciem veſtram videre cum multo deſiderio:

18 Quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus, & ſemel, & iterùm, ſed impedivit nos ſatanas.

19 Quæ eſt enim noſtra ſpes aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum eſtis in adventu ejus?

20 Vos enim eſtis gloria noſtra & gaudium.

Caput III.

Metuens ne propter ſuas afflictiones à fide moverentur, miſit ad eos Timotheum, qui ipſos roboraret: illo autem reverſo gratias Deo agit, quod in fide ac dilectione firmi permanſerint: oſtendens quantum cupiat illos inviſere, ut suppleat quod deeſt fidei ipſorum.

1 PRopter quod non ſuſtinentes ampliùs, placuit nobis remanere Athenis, ſolis: A

2 * Et miſimus Timotheum fratrem noſtrum, & miniſtrum Dei in Evangelio Chriſti, ad confirmandos vos, & exhortandos pro fide veſtra: * Act. 16 a.1.

3 Ut nemo moveatur in tribulationibus iſtis: ipſi enim ſcitis quòd in hoc poſiti ſumus.

4 Nam & cùm apud vos eſſemus, prædicabamus vobis paſſuros nos tribulationes, ſicut & factum eſt, & ſcitis. B

5 Propterea & ego amplius non ſuſtinens, miſi ad cognoſcendam fidem veſtram: ne fortè tentaverit vos is qui tentat, & inanis fiat labor noſter.

6 Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis, & annuntiante nobis fidem & charitatem veſtram, & quia memoriam noſtri habetis bonam ſemper, deſiderantes nos videre, ſicut & nos quoque vos:

7 Ideò conſolati ſumus fratres in vobis, in omni neceſſitate & tribulatione noſtra, per fidem veſtram, C

8 Quoniam nunc vivimus, ſi vos ſtatis in Domino.

9 Quam enim gratiarum actionem poſſumus Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum noſtrum,

10 Nocte ac die abundantiùs orantes, ut videamus faciem veſtram, & compleamus ea quæ deſunt fidei veſtræ?

11 Ipſe autem Deus & Pater noſter, & Dominus noſter Jeſus Chriſtus, dirigat viam noſtram ad vos. D

12 Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatem veſtram in invicē, & in omnes, quemadmodum & nos in vobis:

13 Ad confirmanda corda veſtra ſine querela in ſanctitate, ante Deum & Patrem noſtrum, in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus ſanctis ejus. Amen.

Caput IV.

Hortatur ut tradita ſibi præcepta obſervent, abſtinentes à fornicatione, ac ſe mutuo diligentes, manibúſque operantes, quo nullius quidquam deſiderare cogantur: docet modum noſtræ reſurrectionis, ne inordinata triſtitia ſe crucient propter eos qui moriuntur.

1 DE cetero ergo, fratres, rogamus vos & obſecramus in Domino Jeſu, ut quemadmodum accepiſtis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, ſic & ambuletis, ut abundetis magis. A

2 Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jeſum. * Rom. 12.a.2. Eph. 5.A.17.

3 * Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio

veſtra: ut abſtineatis vos à fornicatione,
4 Ut ſciat unuſquiſque veſtrûm vas ſuum
poſſidere in ſanctificatione & honore;
5 Non in paſſione deſiderij, ſicut & Gentes
quæ ignorant Deum.
B 6 Et ne quis ſupergrediatur, neque circum-
veniat in negotio fratrem ſuum: quoniam vin-
dex eſt Dominus de his omnibus, ſicut prædi-
ximus vobis, & teſtificati ſumus.
7 Non enim vocavit nos Deus in immundi-
tiam, ſed in ſanctificationem.
8 Itaque qui hæc ſpernit, non hominem
ſpernit, ſed Deum: qui etiam dedit Spiritum
ſuum ſanctum in nobis.
9 De charitate autem fraternitatis non ne-
ceſſe habemus ſcribere vobis:* ipſi enim vos à
Deo didiciſtis ut diligatis invicem.
10 Etenim illud facitis in omnes fratres in
univerſa Macedonia. Rogamus autem vos fra-
tres ut abundetis magis,
11 Et operam detis ut quieti ſitis, & ut ve-
C ſtrum negotium agatis, & operemini manibus
veſtris ſicut præcepimus vobis: & ut honeſtè
ambuletis ad eos qui foris ſunt: & nullius
aliquid deſideretis.
12 Nolumus autem vos ignorare fratres de
dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut &
ceteri qui ſpem non habent.
13 Si enim credimus quòd Jeſus mortuus
eſt, & reſurrexit: ita & Deus eos qui dormie-
runt per Jeſum, adducet cum eo.
14 Hoc enim vobis dicimus in verbo Do-
mini,* quia nos, qui vivimus, qui reſidui ſu-
mus in adventum Domini, non præveniemus
D eos, qui dormierunt.
15 Quoniam ipſe Dominus in juſſu, & in
voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de
cælo: & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent
primi.
16 Deinde nos, qui vivimus, qui relinqui-
mur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus ob-
viàm Chriſto in aëra, & ſic ſemper cum Do-
mino erimus.
17 Itaque conſolamini invicē in verbis iſtis.

* Joan. 13 d.35 15.b.12. c.17. 1 Joan. 2 b.10. 4 c.12.

* 1.Cor. 15.c.23.

CAPUT V.

Diem judicij dicit inſperatum adfuturum, qui tamen ipſos non poteſt incautos opprimere, cum ſemper ad illum ſe præparent, ad quod illos etiam hortatur: monet quoque de obedientia erga ſuos præfectos, & quomodo erga invicem & erga Deum ſe habere debeant: orat pro ipſis, ſuque pro ſe orent precatur.

A 1 DE temporibus autem, & momentis, fra-
tres non indigetis ut ſcribamus vobis.
2 * Ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Do-
mini, ſicut fur in nocte, ita veniet.
3 Cùm enim dixerint pax, & ſecuritas; tunc
repentinus eis ſuperveniet interitus, ſicut do-
lor in utero habenti, & non effugient.
4 Vos autem fratres non eſtis in tenebris,
ut vos dies illa tamquam fur comprehendat:
5 Omnes enim vos filij lucis eſtis, & filij diei:
non ſumus noctis, neque tenebrarum.
6 Igitur non dormiamus ſicut & ceteri, ſed
vigilemus, & ſobrij ſimus.
7 Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: &
qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt.
8 Nos autem, qui diei ſumus, ſobrij ſimus,*
induti loricam fidei & charitatis, & galeam
ſpem ſalutis:
9 Quoniam non poſuit nos Deus in iram, B
ſed in acquiſitionem ſalutis per Dominum no-
ſtrum Jeſum Chriſtum,
10 Qui mortuus eſt pro nobis: ut ſive vigile-
mus, ſive dormiamus, ſimul cum illo vivamus.
11 Propter quod conſolamini invicem, &
ædificate alterutrum, ſicut & facitis.
12 Rogamus autem vos fratres, ut noveritis C
eos, qui laborant inter vos, & præſunt vobis in
Domino, & monent vos,
13 Ut habeatis illos abundantiùs in chari-
tate propter opus illorum: pacem habete cum
eis.
14 Rogamus autem vos fratres, corripite
inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite
infirmos, patientes eſtote ad omnes.
15 * Videte ne quis malum pro malo alicui
reddat: ſed ſemper quod bonum eſt ſectamini
in invicem, & in omnes.
16 Semper gaudete.
17 * Sine intermiſſione orate.
18 In omnibus gratias agite: hæc eſt enim
voluntas Dei in Chriſto Jeſu, in omnibus vobis.
19 Spiritum nolite extinguere.
20 Prophetias nolite ſpernere.
21 Omnia autem probate: quod bonum eſt
tenete.
22 Ab omni ſpecie mala abſtinete vos.
23 Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos D
per omnia: ut integer ſpiritus veſter, & anima,
& corpus ſine querela in adventu Domini no-
ſtri Jeſu Chriſti ſervetur.
24 * Fidelis eſt, qui vocavit vos: qui etiam
faciet.
25 Fratres orate pro nobis.
26 Salutate fratres omnes in oſculo ſancto.
27 Adjuro vos per Dominum, ut legatur
epiſtola hæc omnibus ſanctis fratribus.
28 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vobiſ-
cum. Amen.

* 2 Pet. 3.c.10. Apoc. 3.a.3. 16.c.15.

* Iſai. 59.c.17 Eph.6. 14.17.

* Prov. 17.c.13. 20.d.22. Rom. 12.d.17. 1.Pet. 3.b.9.

* Eccl. 18.c.22. Luc. 18.a.1. Col. 4.a.2.

* 1.Cor. 1.b.9.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENCES. II.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit pro fide ac tolerantia Theſſalonicenſium in perſecutionibus propter quas dicit illos gloriam, adverſarijs verò ultionem in die judicij recepturos, orans ut digni habeantur vocatione Dei.

2 PAulus, & Silvanus, & Timotheus A
Eccleſiæ Theſſalonicenſium, in Deo Pa-
tre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.
2 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, &
Domino Jeſu Chriſto.
3 Gratias agere debemus ſemper Deo pro
vobis, fratres, ita ut dignum eſt, quoniam
ſuper

ſupercreſcit fides veſtra, & abundat charitas uniuſcujuſque veſtrûm in invicem:

B 4 Ita ut & nos ipſi in vobis gloriemur in Eccleſiis Dei, pro patientia veſtra, & fide, & in omnibus perſecutionibus veſtris, & tribulationibus, quas ſuſtinetis

5 In exemplum juſti judicij Dei, ut digni habeamini in regno Dei pro quo & patimini.

6 Si tamen juſtum eſt apud Deum, retribuere tribulationem iis qui vos tribulant:

C 7 Et vobis qui tribulamini, requiem nobiſcum in revelatione Domini Jeſu de cœlo cum angelis virtutis ejus,

8 In flamma ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum, qui non obediunt Evangelio Domini noſtri Jeſu Chriſti.

D 9 Qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, & gloria virtutis ejus.

10 Cùm venerit glorificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt: quia creditum eſt teſtimonium noſtrum ſuper vos in die illo.

11 In quo etiam oramus ſemper pro vobis: ut dignetur vos vocatione ſua Deus noſter, & impleat omnem voluntatem bonitatis,* & opus fidei in virtute,

* ſuæ.

12 Ut clarificetur nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti in vobis, & vos in illo, ſecundùm gratiam Dei noſtri, & Domini Jeſu Chriſti.

CAPUT II.

De die Domini monet ne credant ſeductoribus, oſtendens venturum prius filium perditionis, qui varia edet prodigia fallacia, quibus reprobi ſeducentur: de electione & fide Theſſalonicenſium gratias agit, monens ut ſervent acceptas ab ipſo traditiones, & pro eorum conſolatione ac confirmatione orat.

A 1 ROgamus autem vos fratres, per adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti, & noſtræ congregationis in ipſum:

2 Ut non citò moveamini à veſtro ſenſu, neque terreamini, neque per ſpiritum, neque per ſermonem, neque per Epiſtolam tamquam per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini.

3 * Ne quis vos ſeducat ullo modo: quoniam niſi venerit diſceſſio primùm, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis,

* Eph. 5.b.6.

B 4 Qui adverſatur, & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in têplo Dei ſedeat oſtendens ſe tâquam ſit Deus.

5 Non retinetis quòd cùm adhuc eſſem apud vos, hæc dicebam vobis?

6 Et nunc quid detineat ſcitis, ut reveletur in ſuo tempore.

7 Nam myſterium jam operatur iniquitatis: tantùm ut qui tenet nunc, teneat donec de medio fiat.

8 Et tunc revelabitur ille iniquus, * quem

* Iſa. 11.a.4.

C Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui eum:

9 Cujus eſt adventus ſecundùm operationem ſatanæ, in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus,

10 Et in omni ſeductione iniquitatis iis qui pereunt: eò quòd charitatem veritatis non receperunt ut ſalvi fierent. Ideò mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio,

11 Ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.

12 Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit vos Deus primitias in ſalutem, in ſanctificatione ſpiritus, & in fide veritatis:

13 In qua & vocavit vos per Evangelium noſtrum, in acquiſitionem gloriæ Domini noſtri Jeſu Chriſti. D

14 Itaque fratres ſtate: & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram.

15 Ipſe autem Dominus noſter Jeſus Chriſtus, & Deus, & Pater noſter, qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternam, & ſpem bonam in gratia,

16 Exhortetur corda veſtra, & confirmet in omni opere & ſermone bono.

CAPUT III.

Cupit ut pro ſe precentur, confidens quod ſervaturi ſint ipſius præcepta: monetque ut ſubtrahant ſe à Chriſtianis nolentibus ſervare quæ ipſe inſtituerat, nec manibus laborare, quod tamen ipſemet Paulus apud eos fecerat: cavet tamen ne tales ut inimicos exiſtiment, ſed ut fratres corripiant.

1 DE cetero fratres orate pro nobis, ut ſermo Dei currat, & clarificetur, ſicut & apud vos: A

Eph. 6.d.19. Col. 4.a.3.

2 Et ut liberemur ab importunis, & malis hominibus: non enim omnium eſt fides.

3 Fidelis autem Deus eſt, qui confirmabit vos, & cuſtodiet à malo.

4 Confidimus autem de vobis in Dño, quoniam quæ præcipimus, & facitis, & facietis.

5 Dominus autem dirigat corda veſtra in Charitate Dei, & patientia Chriſti. B

6 Denuntiamus autê vobis fratres in nomine Dñi noſtri Jeſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulâte inordinatè, & non ſecûdùm traditionem, quam acceperunt à nobis.

7 Ipſi enim ſcitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos:

8 * Neque gratis panê manducavimus ab aliquo, ſed in labore, & in fatigatione, nocte & die operantes, ne quem veſtrûm gravaremus:

* Act. 20.f.34. 1.Cor. 4.c.12. 1. Theſ. 2.b.9.

9 Non quaſi non habuerimus poteſtatem, ſed ut noſmetipſos formam daremus vobis ad imitandum nos. C

10 Nam & cùm eſſemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: quoniam ſi quis non vult operari, nec manducet.

11 Audivimus enim inter vos quoſdâ ambulare inquietè, nihil operâtes, ſed curioſè agêtes.

12 Iis autem qui ejuſmodi ſunt, denuntiamus, & obſecramus in Dño Jeſu Chriſto, ut cû ſilentio operantes, ſuum panem manducent.

13 * Vos autem fratres nolite deficere benefacientes.

* Gal. 6.b.9.

D

14 Quòd ſi quis non obedit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur.

Digitized by Google

15 Et nolite quaſi inimicum exiſtimare,ſed
corripite ut fratrem.
16 Ipſe autem Dominus pacis, det vobis
pacem ſempiternam in omni loco. Dominus
ſit cum omnibus vobis.
17 Salutatio, mea manu Pauli: quod eſt
ſignum in omni epiſtola, ita ſcribo.
18 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum
omnibus vobis. Amen.

ESPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD TIMOTHEUM PRIMA.
CAPUT PRIMUM.

Præceptum revocat quod Timotheo tradiderat, de retrahendis quibuſdam à perverſa doctrina & tradendis ſana: lex ob injuſtis poſita eſt: Deo gratias agit,quod cum ab Eccleſiæ perſecutione ad Apoſtolatum vocaverit: qui miſericordiam conſecutus eſt ut oſtendatur Dei longanimitas ad peccatorum informationem: Timotheum monet ut ſtrenuum agat militem.

A 1 PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti ſecun-
dùm imperium Dei Salvatoris noſtri &
Chriſti Jeſu ſpei noſtræ:
* Act. 2 * Timotheo dilecto filio in fide. Gratia,
16.a.1. miſericordia, & pax à Deo Patre, & Chriſto
Jeſu Domino noſtro.
3 Sicut rogavi te ut remaneres Epheſi cùm
irem in Macedoniam, ut denuntiares quibuſ-
dam ne aliter docerent,
* Inf. 4. 4 Neque * intenderent fabulis, & genealo-
b.7.2. giis interminatis: quæ quæſtiones præſtant
Timot. magis quàm ædificationem Dei,quæ eſt in fide.
2.d 23.
Tit.3.c.9 5 Finis autem præcepti eſt charitas de cor-
B de puro,& conſcientia bona, & fide non ficta.
6 A quibus quidam aberrantes, converſi
ſunt in vaniloquium,
7 Volentes eſſe legis doctores non intelli-
gentes neque quę loquuntur,neque de quibus
affirmant.
8 * Scimus autem quia bona eſt lex, ſi quis
C ea legitimè utatur:
9 Sciens hoc quia lex juſto non eſt poſita,
ſed injuſtis, & non ſubditis, impiis, & pecca-
toribus,ſceleratis, & contaminatis, parricidis
& matricidis, homicidis,
10 Fornicariis, maſculorum concubitori-
bus, plagiariis, mendacibus, & perjuris, & ſi
quid aliud ſanæ doctrinæ adverſatur,
11 Quæ eſt ſecundùm Evangelium gloriæ
beati Dei,quod creditum eſt mihi.
12 Gratias ago ei,qui me confortavit Chri-
ſto Jeſu Domino noſtro, quia fidelem me exi-
ſtimavit,ponens in miniſterio:
13 Qui priùs blaſphemus fui,& perſecutor,
& contumelioſus: ſed miſericordiam Dei con-
ſecutus ſum, quia ignorans feci in incredu-
litate.
14 Superabundavit autem gratia Domini
noſtri, cum fide, & dilectione, quæ eſt in
* Matt. Chriſto Jeſu,
3.d.13. 15 Fidelis ſermo, & omni acceptione di-
gnus: * quod Chriſtus Jeſus venit in hunc Marc. 2.c.17.
mundum peccatores ſalvos facere, quorum D
primus ego ſum.
16 Sed ideò miſericordiam conſecutus ſum:
ut in me primò oſtenderet Chriſtus Jeſus om-
nem patientiam,ad informationem eorum,qui
credituri ſunt illi, in vitam æternam.
17 Regi autem ſæculorum immortali, invi-
ſibili,ſoli Deo, honor & gloria in ſæcula ſæ-
culorum. Amen.
18 Hoc præceptum commendo tibi fili Ti-
mothee, ſecundùm præcedentes in te prophe-
tias,ut milites in illis bonam militiam,
19 Habens fidem, & bonam conſcientiam,
quam quidam repellentes,circa fidem naufra-
gaverunt:
20 Ex quibus eſt Hymenæus, & Alexander,
quos tradidi Satanæ, ut diſcant non blaſphe-
mare.

CAPUT II.

Vult pro regibus & magiſtratibus fieri orationes ac gratiarum actiones, unúmque dicit eſſe Deum & unum mediatorem: quomodo orare debeant vir ac mulier, & quomodo hæc ornari debeat, cujus non eſt docere,ſed in ſilentio diſcere.

1 OBſecro igitur primùm omnium fieri ob- A
ſecrationes, orationes, poſtulationes,
gratiarum actiones pro omnibus hominibus;
2 Pro regibus,& omnibus qui in ſublimita-
te ſunt, ut quietam & tranquillam vitam aga-
mus,in omni pietate, & caſtitate.
3 Hoc enim bonum eſt,& acceptum coram
Salvatore noſtro Deo,
4 Qui omnes homines vult ſalvos fieri,& ad B
agnitionem veritatis venire.
5 Unus enim Deus, unus & mediator Dei
& hominum homo Chriſtus Jeſus:
6 Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro
omnibus, teſtimonium temporibus ſuis:
7 In quo poſitus ſum ego prædicator & Apo-
ſtolus (veritatem dico, non mentior) doctor
Gentium in fide, & veritate.
8 Volo ergo viros orare in omni loco,levan- C
tes puras manus ſine ira & diſceptatione.
9 * Similiter & mulieres in habitu ornato, * 1.Pet.
cum verecundia & ſobrietate ornantes ſe: & 3.a.3.
non in tortis crinibus, aut auro, aut margari-
tis,vel veſte pretioſa:
10 Sed quod decet mulieres, promittentes
pietatem per opera bona.
11 Mulier in ſilentio diſcat cum omni ſub- D
jectione.
12 * Docere autem mulieri non permitto, * 1.Cor.
neque dominari in virum; ſed eſſe in ſilentio. 14.g.14.
13 * Adam enim primus formatus eſt,dein- * Gen.
de Heva: 1.d.17.
14 * Et Adam non eſt ſeductus, mulier au- * Gen.
tem ſeducta in prævaricatione fuit. 3.a.6.
15 Salvabitur autem per filiorum genera-
tionem,ſi permanſerit in fide, & dilectione, &
ſanctificatione cum ſobrietate.

Caput III.

Docet Timotheum quales eſſe debeant epiſcopi, diaconi, ac mulieres: ut ſciat quomodo converſari debeat in Eccleſia quæ eſt columna veritatis: ſimúlque commendat Dominicæ incarnationis ſacramentum.

A 1 Fidelis ſermo: Si quis epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.

* Tit. 1.b.7. 2 * Oportet ergo epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, prudẽtem, ornatum, pudicũ, hoſpitalem, doctorem.

3 Non vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtum; non litigioſum, non cupidum, ſed

4 Suæ domui bene præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate.

B 5 Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit?

6 Non neophytum: ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidat diaboli.

7 Oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab iis qui foris ſunt, ut non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli.

C 8 Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes.

9 Habẽtes myſteriũ fidei in conſcientia pura.

10 Et hi autem probentur primùm: & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes.

11 Mulieres ſimiliter pudicas, non detrahentes, ſobrias, fideles in omnibus.

12 Diaconi ſint unius uxoris viri: qui filiis ſuis benè præſint, & ſuis domibus.

13 Qui enim benè miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent, & multam fiduciam in fide, quæ eſt in Chriſto Jeſu.

14 Hæc tibi ſcribo, ſperans me ad te venire citò.

D 15 Si autem tardavero, ut ſcias quo modo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.

16 Et manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis, prædicatum eſt Gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria.

Caput IV.

Prædicit quoſdam falſam tradituros doctrinam, potiſſimùm de nuptiis ac cibis: diſcipulum autem monet ut ſpreta vana doctrina, exerceat ſe ad pietatem, quæ corporali exercitationi præfertur: & quamquam ſit adoleſcens, præbeat ſe reliquis exemplum.

A 1 Spiritus autem manifeſtè dicit, quia * in novillimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum,

* 2.Tim. 3.a.1. 2.Pet. 3.a.3. Iud. d.18.

B 2 In hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam,

3 Prohibentium nubere, abſtinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis qui cognoverunt veritatem.

4 Quia omnis creatura Dei bona eſt, & nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur:

5 Sãctificatur enim per verbũ Dei, & orationẽ.

6 Hæc proponens fratribus, bonus eris miniſter Chriſti Jeſu, enutritus verbis fidei, & bonæ doctrinæ, quam aſſecutus es.

7 * Ineptas autem, & aniles fabulas devita: exerce autem te ipſum ad pietatem. * Sup. 1.b.4. 2.Timot. 2.d.23. Tit.3.c.9.

8 Nam corporalis exercitatio, ad modicum utilis eſt; pietas autem ad omnia utilis eſt, promiſſionẽ habens vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ.

9 Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus. C

10 In hoc enim laboramus & maledicimur, quia ſperamus in Deum vivum, qui eſt Salvator omnium hominum, maximè fidelium.

11 Præcipe hæc, & doce.

12 Nemo adoleſcentiam tuam contemnat: ſed exemplum eſto fidelium, in verbo, in converſatione, in charitate, in fide, in caſtitate.

13 Dum venio, attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ.

14 Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum presbyterij.

15 Hæc meditare, in his eſto: ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus.

16 Attende tibi, & doctrinæ: inſta in illis. Hoc enim faciens, & teipſum ſalvum facies, & eos qui te audiunt.

Caput V.

Docet quomodo ſeniores, anus ac juvenculas gubernare debeat, rurſum ſeniores ac juniores viduas: & de conditionibus in eligenda vidua requiſitis: presbyteri probè ſuo fungentes munere dupliciter honorentur: nec facile adverſus presbyterum accuſationem ſuſcipiat, ſed peccantes publice arguat: hæc mandata ſervet, nemini cito manus imponens: modico vino utatur: & de variis hominum peccatis

1 Seniorem ne increpaveris, ſed obſecra ut patrem; juvenes, ut fratres; A

2 Anus, ut matres; juvenculas, ut ſorores in omni caſtitate:

3 Viduas honora, quæ verè viduæ ſunt.

4 Si qua autem vidua filios, aut nepotes habet: diſcat primùm domum ſuam regere, & mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum eſt coram Deo.

5 Quæ autem verè vidua eſt, & deſolata, ſperet in Deum, & inſtet obſecrationibus & orationibus nocte ac die.

6 Nam quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt.

7 Et hoc præcipe, ut irreprehenſibiles ſint.

8 Si quis autem ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior.

9 Vidua eligatur non minùs ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor, B

10 In operibus bonis teſtimonium habens: ſi filios educavit, ſi hoſpitio recepit, ſi ſanctorum pedes lavit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtravit, ſi omne opus bonũ ſubſecuta eſt.

11 Adoleſcentiores autem viduas devita. Cùm enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt:

12 Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

13 Simul autem & otioſæ diſcunt circuire domos: non ſolùm otioſæ, ſed & verboſæ, & curioſæ,

curioſæ, loquentes quæ non oportet.

C 14 Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matres familias eſſe, nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia.

15 Jam enim quædam converſæ ſunt retro ſatanam.

16 Si quis fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis, & non gravetur Eccleſia: ut iis, quæ verè viduæ ſunt, ſufficiat.

17 Qui benè præſunt presbyteri duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina.

* Deut. 25.a.4. 1.Cor. 9.b.9. * Matt. 10.b.10. Luc. 10.b.7.

18 Dicit enim Scriptura:* Non alligabis os bovi trituranti. Et:* Dignus eſt operarius mercede ſua.

19 Adverſus presbyterum accuſationẽ noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.

20 Peccantes coram omnibus argue: ut & ceteri timorem habeant.

D 21 Teſtor coram Deo & Chriſto Jeſu, & electis angelis, ut hæc cuſtodias ſine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinãdo.

22 Manus citò nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipſum caſtum cuſtodi.

23 Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino utere, propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

24 Quorundam hominum peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad judicium: quoſdam autem & ſubſequuntur.

25 Similiter & facta bona manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

CAPUT VI.

Servi dominis ſuis obſequantur, ſive fidelibus ſive infidelibus: fugiendi ſunt qui his relictis vana docent: quantùm mali inducat avaritia; qua devitata hortatur Timotheum ad virtutes amplectendas ſervata fide quam in Baptiſmo confeſſus eſt, utque in finem uſque ſervet hæc mandata: divites autem reprimat à ſuperbia, inducens ad eleemoſynas.

A 1 QUicumque ſunt ſub jugo ſervi, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini, & doctrina blaſphemetur.

2 Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres ſunt: ſed magis ſerviant, quia fideles ſunt & dilecti, qui beneficij participes ſunt. Hæc doce, & exhortare.

3 Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ei, quæ ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ:

4 Superbus eſt, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones, & pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ,

B 5 Conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati ſunt, exiſtimantium quæſtum eſſe pietatem.

* Iob. 1.d.21. Eccle. 5.c.14. * Prov. 27.d.26.

6 Eſt autem quæſtus magnus, pietas cum ſufficientia.

7 * Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium quòd nec auferre quod poſſumus.

8 * Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus.

9 Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.

10 Radix enim omnium malorum eſt cupiditas, quam quidam appetentes, erraverunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.

11 Tu autem ô homo Dei hæc fuge: ſectare verò juſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, manſuetudinem. C

12 Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confeſſus bonam confeſſionem coram multis teſtibus.

13 Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, & Chriſto Jeſu, qui teſtimonium reddidit * ſub Pontio Pilato, bonam confeſſionem:

* Matt. 27.b.11. Ioan 18.f.13.g.17. * Apoc. 17.d.14. 19.c.16.

14 Ut ſerves mandatum ſine macula, irreprehenſibile uſque in adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti:

15 Quem ſuis temporibus oſtendet * beatus & ſolus potens, Rex regum, & Dominus dominantium: D

* Ioan. 1.c.18. 1.Ioan. 4.c.12. * Luc. 12.c.15.

16 Qui ſolus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inacceſſibilem: * quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt: cui honor, & imperium ſempiternum. Amen.

17 Divitibus hujus ſæculi præcipe non ſublime ſapere, * neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo (qui præſtat nobis omnia abundè ad fruendum.)

18 Benè agere, divites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare,

19 Theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.

20 O Timothee, depoſitum cuſtodi, devitans profanas vocum novitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ,

21 Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD TIMOTHEUM SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit ob fidem Timothei, quam intrepida prædicatione jubet exerceri: Chriſtus mortem deſtruxit, & Paulum in Gentium doctorem elegit, ſervans ei debitum ipſius laboribus præmium: dicit quòd omnes Aſiani ipſum reliquerint, laudans Oneſiphori familiam quòd inde multa receperit obſequia.

A 1 PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, ſecundùm promiſſionem vitæ, quæ eſt in Chriſto Jeſu:

2 Timotheo chariſſimo filio, gratia, miſericordia, pax à Deo Patre, & Chriſto Jeſu Domino noſtro.

3 Gratias ago Deo, cui ſervio à progenitoribus in conſcientia pura, quòd ſine intermiſſione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die.

4 Deſiderans te videre, memor lacryma-

rum tuarum, ut gaudio implear,
B 5 Recordationem accipiens ejus fidei, quæ
eſt in te non ficta, quæ & habitavit primùm in
avia tua Loïde, & matre tua Eunice, certus
ſum autem quòd & in te.
6 Propter quam cauſam admoneo te, ut re-
ſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſi-
tionem manuum mearum,
* Rom. 8.c.15. 7 * Non enim dedit nobis Deus ſpiritũ timo-
ris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis.
8 Noli itaque erubeſcere teſtimonium Do-
mini noſtri, neque me vinctum ejus: ſed colla-
bora Evangelio ſecundùm virtutem Dei:
C 9 Qui nos liberavit, & vocavit vocatione ſua
* Tit. 3.b.5. ſancta, * non ſecundùm opera noſtra, ſed ſecũ-
dùm propoſitum ſuum, & gratiam, quæ data
eſt nobis in Chriſto Jeſu ante tẽpora ſæcularia.
10 Manifeſtata eſt autem nunc per illumina-
tionem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, qui de-
ſtruxit quidem mortem, illuminavit autem vi-
tam & incorruptionem per Evangelium:
* 1 Tim. 2.b.7. 11 In quo * poſitus ſum ego prædicator, &
Apoſtolus, & magiſter Gentium.
12 Ob quam cauſam etiam hæc patior, ſed
non confundor. Scio enim cui credidi, & cer-
tus ſum quia potens eſt depoſitum meum ſer-
vare in illum diem.
D 13 Formã habe ſanorum verborũ, quæ à me
audiſti in fide & in dilectione in Chriſto Jeſu.
14 Bonum depoſitum cuſtodi per Spiritum
ſanctum, qui habitat in nobis.
15 Scis hoc, quòd averſi ſunt à me omnes
qui in Aſia ſunt, ex quibus eſt Phigellus, &
Hermogenes.
* Inf. 4.d.19. 16 Det miſericordiam Dominus * Oneſi-
phori domui: quia ſæpè me refrigeravit, & ca-
tenam meam non erubuit:
17 Sed cùm Romam veniſſet, ſolicitè me
quæſivit, & invenit.
18 Det illi Dominus invenire miſericordiam
à Domino in illa die. Et quanta Epheſi mini-
ſtravit mihi, tu melius noſti.

CAPUT II.

*Hortatur Timotheum ad alios ſincerè docendum & pa-
tiendum pro Chriſto, facta mentione futuri præmii ac re-
ſurrectionis Christi: ut que contentiones & profana vanilo-
quia devitet, ſtultáſque legis quæſtiones: de magna domo
varia habente vaſa; & quas virtutes ſervus Dei ſectari
debeat.*

A 1 TU ergo fili mi confortare in gratia, quæ
eſt in Chriſto Jeſu:
2 Et quæ audiſti à me per multos teſtes, hæc
commenda fidelibus hominibus, qui idonei
erunt & alios docere.
3 Labora ſicut bonus miles Chriſti Jeſu.
4 Nemo militans Deo implicat ſe negotiis
ſæcularibus: ut ei placeat, cui ſe probavit.
5 Nam & qui certat in agone, non corona-
tur niſi legitimè certaverit.
6 Laborantem agricolam oportet primùm
de fructibus percipere.
7 Intellige quæ dico: dabit enim tibi Domi-
nus in omnibus intellectum.
8 Memor eſto Dominum JESUM CHRISTUM
reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine David, ſecun-
dùm Evangelium meum, B
9 In quo laboro uſque ad vincula, quaſi ma-
lè operans: ſed verbum Dei non eſt alligatum.
10 Ideò omnia ſuſtineo propter electos, ut
& ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in Chri-
ſto Jeſu, cum gloria cæleſti.
11 Fidelis ſermo: Nam ſi commortui ſumus,
& convivemus:
12 Si ſuſtinebimus, & conregnabimus: * ſi
negaverimus, & ille negabit nos: * Matt. 10.c.33. Mar. 8.d.38.
13 Si non credimus, ille fidelis permanet,
negare ſeipſum non poteſt. * Rom. 3.a.3.
14 Hæc commone, teſtificans coram Domi-
no. Noli contendere verbis: ad nihil enim uti-
le eſt, niſi ad ſubverſionem audientium.
15 Solicitè cura teipſum probabilem exhi-
bere Deo, operarium inconfuſibilem, rectè
tractantem verbum veritatis.
16 Profana autem, & vaniloquia devita: C
multùm enim proficiunt ad impietatem:
17 Et ſermo eorum ut cancer ſerpit: ex qui-
bus eſt Hymenæus, & Philetus,
18 Qui à veritate exciderunt, dicentes re-
ſurrectionem eſſe jam factam, & ſubverterunt
quorumdam fidem.
19 Sed firmum fundamentum Dei ſtat, ha-
bens ſignaculum hoc: cognovit Dominus qui
ſunt ejus; & diſcedat ab iniquitate, omnis qui
nominat nomen Domini.
20 In magna autem domo non ſolùm ſunt
vaſa aurea, & argentea, ſed & lignea, & fictilia:
& quædam quidem in honorem, quædam au-
tem in contumeliam.
21 Si quis ergo emundaverit ſe ab iſtis, erit D
vas in honorem ſanctificatum, & utile Domi-
no, ad omne opus bonum paratum.
22 Juvenilia autem deſideria fuge, ſectare
verò juſtitiam, fidem, charitatem, & pacem
cum iis qui invocant Dominũ de corde puro.
23 * Stultas autem, & ſine diſciplina quæ- * 1 Tim. 1.b.4.7. Tit. 3.c.9.
ſtiones devita: ſciens quia generant lites.
24 Servum autem Domini non oportet liti-
gare: ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibi-
lem, patientem,
25 Cum modeſtia corripientem eos, qui re-
ſiſtunt veritati: nequando Deus det illis pœni-
tentiam ad cognoſcendam veritatem,
26 Et reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo
captivi tenentur ad ipſius voluntatem.

CAPUT III.

*Prædicit homines futuros variis involutos peccatis, qui
mulierculas ſeducentes veritati reſiſtant: Timotheum au-
tem hortatur ut ſuo exemplo virtutes amplectatur, ac to-
lerantiam in perſecutionibus: & de ſacrarum litterarum
utilitate.*

1 HOc autem ſcito, quòd in * noviſſimis A
diebus inſtabunt tempora periculoſa: * 1 Tim. 4.a.1. 2 Pet. 3.a.3. Jud. d.18.
2 Erunt homines ſeipſos amantes, cupidi,
elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obe-
dientes, ingrati, ſceleſti,
3 Sine affectione, ſine pace, criminatores, in-
continentes, immites, ſine benignitate,
4 Proditores, protervi, tumidi, & volu-

ptatum amatores magis quàm Dei:
5 Habentes ſpeciem quidem pietatis, virtu-
B tem autem ejus abnegantes. Et hos devita:
6 Ex his enim ſunt, qui penetrant domos, &
captivas ducunt mulierculas oneratas pecca-
tis, quæ ducuntur variis deſideriis:
7 Semper diſcentes, & numquam ad ſcien-
tiam veritatis pervenientes
* Exod. 7.b.11. 8 Quemadmodum autem * Iannes & Mam-
bres reſtiterũt Moyſi: ita & hi reſiſtunt veritati,
homines corrupti mente, reprobi circa fidem,
9 Sed ultrà non proficient: inſipientia enim
eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illo-
rum fuit.
C 10 Tu autem aſſecutus es meam doctrinam,
inſtitutionem, propoſitum, fidem, longanimi-
tatem, dilectionem, patientiam,
11 Perſecutiones, paſſiones: qualia mihi fa-
cta ſunt Antiochiæ, Iconij, & Liſtris: quales
perſecutiones ſuſtinui, & ex omnibus eripuit
me Dominus.
12 Et omnes, qui piè volunt vivere in Chri-
ſto Jeſu, perſecutionem patientur.
13 Mali autem homines, & ſeductores, pro-
ficient in pejus; errantes, & in errorem mit-
tentes.
D 14 Tu verò permane in iis, quæ didiciſti, &
credita ſunt tibi: ſciens à quo didiceris.
15 Et quia ab infantia ſacras litteras noſti,
quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem, per fidem,
quæ eſt in Chriſto Jeſu.
* 2.Pet. 1.d.20. 16 * Omnis ſcriptura divinitus inſpirata,
utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad cor-
ripiendum, ad erudiendum in juſtitia:
17 Ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus
bonum inſtructus.

Caput IV.

Timotheum per Chriſtum judicem obteſtatur, ut adverſus falſos doctores, & eos qui tales ſibi coacervant, conſtanter prædicet, tolerando quæcumque infligentur adverſa: prædicitque ſuam paſſionem & futurum præmium; advocans Timotheum, eò quòd à multis deſertus ſit, & ab Alexandro multa paſſus: in prima ſui defenſione ab omnibus deſertus fuit, ſed à Domino liberatus.

A 1 *TEſtificor coram Deo, & Jeſu Chriſto, qui
judicaturus eſt vivos, & mortuos, per ad-
ventum ipſius, & regnum ejus:
2 Prædica verbum, inſta opportunè, impor-
tunè: argue, obſecra, increpa in omni patientia,
& doctrina.
3 Erit enim tempus, cùm ſanam doctrinam
non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacerva-
bunt ſibi magiſtros, prurientes auribus:
4 Et à veritate quidem auditum avertent,
ad fabulas autem convertentur.
5 Tu verò vigila, in omnibus labora, opus
B fac Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple. So-
brius eſto.
6 Ego enim jam delibor, & tempus reſolu-
tionis meæ inſtat.
7 Bonum certamen certavi, curſum conſum-
mavi, fidem ſervavi.
8 In reliquo repoſita eſt mihi corona juſti-
tiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die
juſtus judex: non ſolùm autem mihi, ſed & iis
qui diligunt adventum ejus. Feſtina ad me ve-
nire citò.
9 Demas enim me reliquit, diligens hoc ſæ-
culum, & abiit Theſſalonicam:
10 Creſcens in Galatiam, Titus in Dalmatiã. * Col. 4.d.14.
11 * Lucas eſt mecum ſolus. Marcum aſſu-
me, & adduc tecum: eſt enim mihi utilis in mi- C
niſterium.
12 Tychicum autem miſi Epheſum.
13 Penulam, quam reliqui Troade apud
Carpum, veniens affer tecum, & libros, maxi-
mè autem membranas.
14 Alexander ærarius multa mala mihi oſtẽ- D
dit: reddet illi Dominus ſecundùm opera ejus:
15 Quem & tu devita: valdè enim reſtitit
verbis noſtris.
16 In prima mea defenſione nemo mihi af-
fuit, ſed omnes me dereliquerunt: non illis
imputetur.
17 Dominus autem mihi aſtitit, & conforta-
vit me, ut per me prædicatio impleatur, & au-
diant omnes Gentes: & liberatus ſum de ore
Leonis.
18 Liberavit me Dominus ab omni opere
malo: & ſalvum faciet in regnum ſuum cæle-
ſte, cui gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.
19 Saluta Priſcam, & Aquilam, & * Oneſi- * Sup. 1.d.16.
phori domum.
20 Eraſtus remanſit Corinthi. Trophimum
autem reliqui infirmum Mileti.
21 Feſtina ante hiemem venire. Salutant te
Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, &
fratres omnes.
22 Dominus Jeſus Chriſtus, cum ſpiritu tuo.
Gratia vobiſcum. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD TITUM.

CAPUT PRIMUM.

Facta in ſalutatione mentione ſpei vitæ æternæ quæ jam manifeſtata eſt, oſtendit quales debeat ordinare presbyteros ac epiſcopos: & de quibuſdam qui ob varia vitia durè ſunt increpandi: mundis omnia munda: quidam facto Deum negant.

1 PAulus ſervus Dei, Apoſtolus autem A
Jeſu Chriſti ſecundùm fidem electorum
Dei, & agnitionem veritatis, quæ ſecundùm
pietatem eſt,
2 In ſpem vitæ æternæ, quam promiſit qui
non mentitur, Deus ante tempora ſæcularia: B
3 Manifeſtavit autem temporibus ſuis verbũ
ſuum in prædicatione, quæ credita mihi eſt ſe-
cundùm præceptum Salvatoris noſtri Dei:
4 Tito dilecto filio ſecundùm communem
fidem, gratia & pax à Deo Patre, & Chriſto Je-
ſu Salvatore noſtro.
5 Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ
deſunt corrigas & conſtituas per civitates
presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi, * 1.Tim. 3.a.2.
6 * Si quis ſine crimine eſt, unius uxoris
vir,

vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos.

7 Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem: non ſuperbum, non iracundum, non vinolentum, non percuſſorem, non turpis lucri cupidum:

8 Sed hoſpitalem, benignum, ſobrium, juſtum, ſanctum, continentem,

C 9 Amplectentem eum, qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem: ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos, qui contradicunt, arguere.

10 Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, & ſeductores; maximè qui de circumciſione ſunt:

11 Quos oportet redargui: qui univerſas domos ſubvertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia.

12 Dixit quidam ex illis, proprius ipſorum propheta: Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri.

D 13 Teſtimonium hoc verum eſt. Quam ob cauſam increpa illos durè, ut ſani ſint in fide,

14 Non intendentes Judaicis fabulis, & mandatis hominum averſantium ſe à veritate.

* Rom. 14 d. 2. 15 * Omnia munda mundis: coinquinatis autem, & infidelibus nihil eſt mundum, ſed inquinatæ ſunt eorum & mens & conſcientia.

16 Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant: cùm ſint abominati, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.

CAPUT II.

Quomodo docere debeat ſenes, anus, adoleſcentulas ac juvenes, præbendo ſe omnibus vitæ exemplum: & in quibus nos erudiat gratia Dei quæ apparuit, beneficia etiam per Chriſtum nobis exhibita oſtendit.

A 1 TU autem loquere quæ decent ſanam doctrinam:

2 Senes, ut ſobrij ſint, pudici, prudentes, ſani in fide, in dilectione, in patientia:

3 Anus ſimiliter in habitu ſancto, non criminatrices, non multo vino ſervientes, benè docentes:

4 Ut prudentiam doceant adoleſcentulas, ut viros ſuos ament, filios ſuos diligant,

5 Prudentes, caſtas, ſobrias, domus curam
B habentes, benignas, ſubditas viris ſuis, ut non blaſphemetur verbum Dei.

6 Juvenes ſimiliter hortare ut ſobrij ſint.

7 In omnibus teipſum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate,

8 Verbum ſanum, irreprehenſibile: ut is, qui ex adverſo eſt, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.

C 9 * Servos dominis ſuis ſubditos eſſe, in omnibus placentes, non contradicentes,

* Eph. 6. a. 5. Col. 3. d. 22. 1. Pet. 2. c. 18. 10 Non fraudantes: ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes: ut doctrinam Salvatoris noſtri Dei ornent in omnibus.

* Inf. 3. a. 4. 11 * Apparuit enim gratia Dei Salvatoris noſtri omnibus hominibus,

12 Erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & ſæcularia deſideria, ſobriè, & juſtè, & piè vivamus in hoc ſæculo,

13 Expectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti:

14 Qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.

15 Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

CAPUT III.

Ad quas virtutes ſuos debeat adhortari, & à quibus vitiis dehortari. & quod à peccatis prioribus ſola Dei benignitate ſalvati ſimus per lavacrum regenerationis, facti in ſpe heredes vitæ æternæ: monétque ut hæc docens vanam devitet doctrinam, ſimiliter & hæreticos.

1 ADmone illos principibus & poteſtatibus A
ſubditos eſſe, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos eſſe:

2 Neminem blaſphemare, non litigioſos eſſe, ſed modeſtos, omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines.

3 Eramus enim aliquando & nos inſipientes, increduli, errantes, ſervientes deſideriis & voluptatibus variis, in malitia & invidia agentes, odibiles, odientes invicem.

4 Cùm * autem benignitas & humanitas apparuit Salvatoris noſtri Dei; * Sup. 2. c. 11.

5 * Non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus B
nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit, per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus ſancti, * 2. Tim. 1. c. 9.

6 Quem effudit in nos abundè per Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum:

7 Ut juſtificati gratia ipſius, heredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ æternæ.

8 Fidelis ſermo eſt: & de his volo te confirmare: ut curent bonis operibus præeſſe qui credunt Deo. Hæc ſunt bona & utilia hominibus. C

9 * Stultas autem quæſtiones & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devita; ſunt enim inutiles, & vanæ. * 1. Tim. 1. b. 4. 4. b. 7. 2. Timot. 2. d. 23.

10 Hæreticum hominem, poſt unam & ſecundam correptionem devita:

11 Sciens quia ſubverſus eſt, qui ejuſmodi eſt, & delinquit, cùm ſit proprio judicio condemnatus.

12 Cùm miſero ad te Artemam, aut Tychicum, feſtina ad me venire Nicopolim: ibi enim ſtatui hiemare. D

13 Zenam legiſperitum, & Apollo ſolicitè præmitte, ut nihil illis deſit;

14 Diſcant autem & noſtri bonis operibus præeſſe ad uſus neceſſarios, ut non ſint infructuoſi.

15 Salutant te qui mecum ſunt omnes: ſaluta eos, qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA

B. PAULI APOSTOLI AD PHILEMONEM.

Philemoni, cujus charitatem ac fidem collaudat, Oneſimum ſervum ipſius remittit; quem ille commendat, & ejus culpam in ſe recepit; indicans ſe cupere ipſum habere, ut ſibi miniſtret in Evangelij prædicatione.

A 1 PAulus vinctus Chriſti Jeſu, & Ti-
motheus frater; Philemoni dilecto, &
adjutori noſtro,
2 Et Appiæ ſorori chariſſimæ, & Archippo
commilitoni noſtro, & Eccleſiæ, quæ in domo
tua eſt.
3 Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, &
Domino Jeſu Chriſto.
4 Gratias ago Deo meo, ſemper memoriam
tui faciens in orationibus meis,
5 Audiens charitatem tuam, & fidem, quam
habes in Domino Jeſu, & in omnes ſanctos:
B 6 Ut communicatio fidei tuæ evidens fiat
in agnitione omnis operis boni, quod eſt in
vobis in Chriſto Jeſu.
7 Gaudium enim magnum habui, & con-
ſolationem in charitate tua: quia viſcera ſan-
ctorum requieverunt per te, frater.
8 Propter quod multam fiduciam habens in
Chriſto Jeſu imperādi tibi quod ad rē pertinet.
9 Propter charitatem magis obſecro, cùm ſis
talis, ut Paulus ſenex, nunc autem & vinctus
Jeſu Chriſti:
10 Obſecro te pro meo filio, quem genui
in vinculis, Oneſimo,
11 Qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc
autem & mihi & tibi utilis,
C 12 Quem remiſi tibi. Tu autem illum, ut
mea viſcera, ſuſcipe:
13 Quem ego volueram mecum detinere, ut
pro te mihi miniſtraret in vinculis Evangelij:
14 Sine conſilio autem tuo nihil volui fa-
cere, uti ne velut ex neceſſitate bonum tuum
eſſet, ſed voluntarium.
15 Forſitan enim ideò diſceſſit ad horam à
te, ut æternum illum reciperes:
D 16 Jam non ut ſervum, ſed pro ſervo chariſ-
ſimum fratrem, maximè mihi; quantò autem
magis tibi, & in carne, & in Domino?
17 Si ergo habes me ſocium, ſuſcipe illum
ſicut me:
18 Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet:
hoc mihi imputa.
19 Ego Paulus ſcripſi mea manu: ego reddā,
ut non dicā tibi, quod & teipſum mihi debes:
20 Ita frater. Ego te fruar in Domino: Re-
fice viſcera mea in Domino.
21 Confidens in obedientia tua ſcripſi
tibi: ſciens quoniam & ſuper id, quod dico,
facies.
22 Simul autem & para mihi hoſpitium: nam
ſpero per orationes veſtras donari me vobis.
23 Salutat te Epaphras concaptivus meus
in Chriſto Jeſu,
24 Marcus, Ariſtarchus, Demas, & Lucas,
adjutores mei.
25 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum
ſpiritu veſtro. Amen.

ESPISTOLA

B. PAULI APOSTOLI AD HEBRÆOS.

CAPUT PRIMUM.

Tantum veteri teſtamento per Angelos dato novum per Chriſtum datum præfertur, quantum Chriſtus Angelis dignior eſt, quos origine, dominio, potentia & honore antecellit.

1 MUltifariam, multiſque A
modis olim Deus loquens patri-
bus in Prophetis: noviſſimè,
2 diebus iſtis locutus eſt no-
bis in filio, quem conſtituit here-
dem univerſorum, per quem fecit ſæcula.
3 * Qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura * Sup.
ſubſtantiæ ejus, portánſque omnia verbo vir- 7.a.26.
tutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens, ſe-
det ad dexteram majeſtatis in excelſis:
4 Tantò melior Angelis effectus, quantò dif- B
ferentiùs præ illis, nomen hereditavit.
5 Cui enim dixit aliquando Angelorum: * * Pſ.
Filius meus es tu, ego hodie genui te: Et rur- 2.b.7.
ſum: * Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi * 2.Reg.
in filium? 7.b.14.
6 Et cùm iterùm introducit primogenitum * Pſ. 96 b.7.
in orbem terræ, dicit: * Et adorent eum om- C
nes Angeli Dei: * Pſ.
7 Et ad Angelos quidem dicit: * Qui facit 103.a.4. * Pſ.
Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flam- 44 b.7.
mam ignis.
8 Ad filium autem: * Thronus tuus Deus, in
ſeculū ſeculi: virga æquitatis, virga regni tui.
9 Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem:
propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exul-
tationis præ participibus tuis.
10 Et: * Tu in principio Domine terram fun- * Pſ. 101.
daſti: & opera manuum tuarum ſunt cæli. d.26.
11 Ipſi peribunt, tu autem permanebis, &
omnes ut veſtimentum veteraſcent:
12 Et velut amictum mutabis eos, & mu- D
tabuntur: tu autem idem ipſe es, & anni tui
non deficient.
13 Ad quem autem Angelorum dixit ali- * Pſal.
quando: * Sede à dextris meis, quoadusque po- 109.a.1.
nam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? 1.Cor.
14 Nonne omnes ſunt adminiſtratorij ſpi- 15.d.25.
ritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui he-
reditatem capient ſalutis?

CAPUT II.

Cùm angelicorum præceptorum tranſgreſſio dignam acceperit ultionem, multò magis ea ſequetur tranſgreſſores præceptorum Chriſti: qui per ſuſceptam humanitatem & crucem minoratus eſt ab Angelis, & ex eo factus auctor ſalutis in ipſum credentium.

1 PRopterea abundantiùs oportet obſervare A
nos ea quæ audivimus, ne fortè pereffluа-
mus.
2 Si enim qui per Angelos dictus eſt ſermo,
factus

factus eſt firmus, & omnis prævaricatio & ino-
bedientia accepit juſtã mercedis retributionẽ:
3 Quomodo nos effugiemus, ſi tantam ne-
glexerimus ſalutem, quæ cùm initium acce-
piſſet enarrari per Dominum, ab eis, qui au-
dierunt, in nos confirmata eſt,
* Marc. 16. d. 20. 4 * Conteſtante Deo ſignis & portentis, &
variis virtutibus, & Spiritus ſancti diſtribu-
tionibus ſecundùm ſuam voluntatem.
5 Non enim Angelis ſubjecit Deus orbem
terræ futurum de quo loquimur.
B 6 Teſtatus eſt autem in quodam loco quis,
* Pſ. 8 a. 5. dicens: * Quid eſt homo quòd memor es ejus,
aut filius hominis quoniam viſitas eum?
7 Minuiſti eum paulò minùs ab Angelis: glo-
ria & honore coronaſti eum: & conſtituiſti
eum ſuper opera manuum tuarum.
8 * Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus. In eo
* Matt. 28. d. 18. 1. Cor. 15 d. 26 enim quòd omnia ei ſubjecit, nihil dimiſit non
ſubjectum ei. Nunc autem necdum videmus
omnia ſubjecta ei.
C 9 * Eum autem, qui modico quàm Angeli
* Phili. 2. a. 8. minoratus eſt, videmus Jeſum, propter paſſio-
nem mortis, gloria & honore coronatum: ut
gratia Dei, pro omnibus guſtaret mortem.
10 Decebat enim eum, propter quem om-
nia, & per quem omnia, qui multos filios in
gloriam adduxerat, auctorem ſalutis eorum
per paſſionem conſummare.
11 Qui enim ſanctificat, & qui ſanctifican-
tur, ex uno omnes. Propter quam cauſam non
confunditur fratres eos vocare, dicens:
* Pſ. 21. c. 23. 12 * Nuntiabo nomen tuum fratribus meis:
in medio Eccleſiæ laudabo te.
D 13 Et iterùm: * Ego ero fidens in eum. Et
* Pſ. 17. a. 3. iterùm: * Ecce ego, & pueri mei, quos dedit
* Iſai. 8. d. 18. mihi Deus.
14 Quia ergo pueri communicaverunt carni
* Oſee 13 d. 4. 1. Cor. 15. g. 54. & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſ-
dem: * ut per mortem deſtrueret eum, qui ha-
bebat mortis imperium, id eſt, diabolum:
15 Et liberaret eos qui timore mortis per
totam vitam obnoxij erant ſervituti.
16 Nuſquam enim Angelos apprehendit,
ſed ſemen Abrahæ apprehendit.
17 Unde debuit per omnia fratribus ſimila-
ri, ut miſericors fieret, & fidelis pontifex ad
Deum, ut repropitiaret delicta populi.
18 In eo enim, in quo paſſus eſt ipſe & ten-
tatus, potens eſt & eis, qui tentantur, auxiliari.

CAPUT III.

*Longè excellentior eſt Chriſtus, utpote filius, quàm Moy-
ſes, qui famulus fidelis erat in domo Dei; curandum igitur
ut huic in omnibus obtemperemus ne in modum incredu-
lorum Iudæorum ab ejus requie repellamur.*

A 1 VNde fratres ſancti, vocationis cæleſtis
participes, conſiderate Apoſtolum &
pontificem confeſſionis noſtræ Jeſum:
2 Qui fidelis eſt ei, qui fecit illum, ſicut &
* Num. 12. b. 7. * Moyſes in omni domo ejus.
3 Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe
dignus eſt habitus, quantò ampliorem hono-
rem habet domus, qui fabricavit illam.
4 Omnis namque domus fabricatur ab ali-
quo: qui autem omnia creavit, Deus eſt.
5 Et Moyſes quidem fidelis erat in tota do- B
mo ejus tamquam famulus, in teſtimonium
eorum quæ dicenda erant:
6 Chriſtus verò tamquam filius in domo ſua:
quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam, & gloriam
ſpei uſque ad finem, firmam retineamus.
7 Quapropter ſicut dicit Spiritus ſanctus: * * Pſ. 94. b. 8.
Hodie ſi vocem ejus audieritis,
8 Nolite obdurare corda veſtra, ſicut in exa- Inf. 4. b. 7.
cerbatione ſecundùm diẽ tẽtationis in deſerto,
9 Ubi tentaverunt me patres veſtri; proba-
verunt, & viderunt opera mea,
10 Quadraginta annis: Propter quod infen- C
ſus fui generationi huic, & dixi: ſemper errant
corde. Ipſi autem non cognoverunt vias meas,
11 Sicut juravi in ira mea: Si introibunt in
requiem meam.
12 Videte fratres, ne fortè ſit in aliquo ve-
ſtrûm cor malum incredulitatis, diſcedendi à
Deo vivo:
13 Sed adhortamini voſmetipſos per ſingu-
los dies, donec Hodie cognominatur, ut non
obduretur quis ex vobis fallacia peccati.
14 Participes enim Chriſti effecti ſumus: ſi D
tamen initium ſubſtantiæ ejus uſque ad finem
firmum retineamus.
15 Dum dicitur: Hodie ſi vocem ejus au-
dieritis, nolite obdurare corda veſtra, quemad-
modum in illa exacerbatione.
16 Quidam enim audientes exacerbave-
runt, ſed non univerſi qui profecti ſunt ex
Ægypto per Moyſen.
17 Quibus autem infenſus eſt quadraginta
annis: Nonne illis, qui peccaverunt, * quorum * Num. 14. f. 17.
cadavera proſtrata ſunt in deſerto?
18 Quibus autem juravit non introire in re-
quiem ipſius, niſi illis, qui increduli fuerunt?
19 Et videmus, quia non potuerunt in-
troire propter incredulitatem.

CAPUT IV.

*Quandoquidem Iudæi ob incredulitatem non introierunt
in promiſſam requiem, & reliquum eſt ut alij ingrediantur,
curandum eſt ne ea fruſtremur, ſed credentes, in ipſam
admittamur: de vivo & efficaci Dei verbo quod omnia
conſpicit, déque ejus infirmitate, ut noſtris compateretur
infirmitatibus.*

1 TImeamus ergo ne fortè relicta pollicita- A
tione introeundi in requiem ejus, exiſti-
metur aliquis ex vobis deeſſe:
2 Etenim & nobis nuntiatum eſt, quemad-
modum & illis: ſed non profuit illis ſermo au-
ditus, non admiſtus fidei ex iis qui audierunt.
3 Ingredimur enim in requiem, qui credi-
dimus: quemadmodum dixit: * Sicut juravi in * Pſ. 94. b. 11.
ira mea: Si introibunt in requiem meam: &
quidem operibus ab inſtitutione mundi per-
fectis.
4 Dixit enim in quodam loco de die ſepti- B
ma ſic: * Et requievit Deus die ſeptima ab * Gen. 2. a. 2.
omnibus operibus ſuis.
5 Et in iſto rurſum: Si introibunt in re-
quiem meam.
6 Quoniam ergo ſupereſt introire quoſdam

in illam, & ij, quibus prioribus annuntiatum
eſt, non introierunt propter incredulitatem:
7 Iterùm terminat diem quemdam, Hodie,
in David dicendo, poſt tantum temporis, ſicut
* Sup. 3.b.7. ſuprà dictum eſt: * Hodie ſi vocem ejus au-
dieritis, nolite obdurare corda veſtra.
8 Nam ſi eis Jeſus requiem præſtitiſſet, num-
quam de alia loqueretur, poſt hac, die.
9 Itaq; relinquitur ſabbatiſmus populo Dei.
C 10 Qui enim ingreſſus eſt in requiem ejus;
etiam ipſe requievit ab operibus ſuis, ſicut à
ſuis Deus.
11 Feſtinemus ergo ingredi in illam requiem:
ut ne in idipſum quis incidat incredulitatis
exemplum.
12 Vivus eſt enim ſermo Dei, & efficax, &
penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertin-
gens uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus,
compagum quoque ac medullarum, & diſcre-
tor cogitationum & intentionum cordis.
D 13 * Et non eſt ulla creatura inviſibilis in
* Pſ.33. c.16. Eccli. 23.d.20 conſpectu ejus: omnia autem nuda & aperta
ſunt oculis ejus, ad quem nobis ſermo.
14 Habentes ergo pontificem magnum, qui
penetravit cælos, Jeſum filium Dei: teneamus
confeſſionem.
15 Non enim habemus pontificem, qui non
poſſit compati infirmitatibus noſtris; tentatum
autem per omnia pro ſimilitudine abſque
peccato.
16 Adeamus ergo cum fiducia ad thronum
gratiæ, ut miſericordiam conſequamur, & gra-
tiam inveniamus in auxilio opportuno.

CAPUT V.

Chriſtus debite ordine factus noſter Pontifex, precéſque Patri offerens, exauditus eſt: & diſcens ex iis quæ paſſus eſt obedientiam, factus eſt obtemperantibus cauſa ſalutis æternæ: ſed reconditorum de ipſo myſteriorum capaces non erant ij ad quos hic ſcribebat Apoſtolus.

A 1 OMnis namque Pontifex ex hominibus
aſſumptus, pro hominibus conſtituitur
in iis quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona, &
ſacrificia pro peccatis:
2 Qui condolere poſſit iis, qui ignorant, &
errant: quoniam & ipſe circumdatus eſt infir-
mitate:
3 Et propterea debet, quemadmodum pro
populo, ita etiam & pro ſemetipſo offerre pro
peccatis.
B 4 * Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed
* Exod. 28.a.1. 2.Par 26. c.18. qui vocatur à Deo, tamquam Aaron.
5 Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarifica-
vit ut pontifex fieret: ſed qui locutus eſt ad
* Pſ.2. b.7. eum: * Filius meus es tu, ego hodie genui te.
6 Quemadmodum & in alio loco dicit: *
* Pſ. 109.b.4. Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem
C Melchiſedech.
7 Qui in diebus carnis ſuæ, preces ſuppli-
cationéſque ad eum, qui poſſit illum ſalvum
facere à morte, cum clamore valido & la-
crymis offerens, exauditus eſt pro ſua reve-
rentia.
8 Et quidem cùm eſſet Filius Dei, didicit ex
iis, quæ paſſus eſt, obedientiam:
9 Et conſummatus, factus eſt omnibus ob-
temperantibus ſibi, cauſa ſalutis æternæ,
10 Appellatus à Deo pontifex juxta ordinem
Melchiſedech.
11 De quo nobis grandis ſermo, & ininter-
pretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles
facti eſtis ad audiendum.
12 Etenim cùm deberetis magiſtri eſſe pro- D
pter tempus: rurſum indigetis ut vos docea-
mini quæ ſint elementa exordij ſermonum
Dei: & facti eſtis quibus lacte opus ſit, non ſo-
lido cibo.
13 Omnis enim, qui lactis eſt particeps, ex-
pers eſt ſermonis juſtitiæ: parvulus enim eſt.
14 Perfectorum autem eſt ſolidus cibus;
eorum, qui pro conſuetudine exercitatos ha-
bent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.

CAPUT VI.

Non intendit de primis fidei initiis tractare, quandoquidem rebaptizari nequeunt qui poſt ſuſceptum baptiſmum rurſum in peccata relabuntur, imo timenda illis eſt æterna maledictio: conſolando autem Hebræos hortatur ut Abrahæ longanimitatem imitantes, reddant ſe participes eorum quæ jurejurando promiſit illi Deus.

1 QUapropter intermittentes inchoationis A
Chriſti ſermonem, ad perfectiora fera-
mur, non rurſum jacientes fundamentum pœ-
nitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad
Deum,
2 Baptiſmatum doctrinæ, impoſitionis quo-
que manuum, ac reſurrectionis mortuorum,
& judicij æterni.
3 Et hoc faciemus, ſi quidē permiſerit Deus.
4 * Impoſſibile eſt enim, eos qui ſemel ſunt B
illuminati, guſtaverunt etiam donum cæleſte, * Matt. 12.d 45. Infr. 10.e.26. 2. Pet. 2.d.20.
& participes facti ſunt Spiritus ſancti,
5 Guſtaverunt nihilominùs bonum Dei ver-
bum, virtutéſque ſæculi venturi,
6 Et prolapſi ſunt; rurſus renovari ad pœ-
nitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis
filium Dei, & oſtentui habentes.
7 Terra enim ſæpè venientem ſuper ſe bi-
bens imbrem, & generans herbam opportu-
nam illis, à quibus colitur; accipit benedictio-
nem à Deo.
8 Proferens autem ſpinas ac tribulos, repro-
ba eſt, & maledicto proxima: cujus conſumma-
tio in combuſtionem.
9 Confidimus autem de vobis dilectiſſimi
meliora, & viciniora ſaluti: tametſi ita loqui-
mur.
10 Non enim injuſtus Deus, ut obliviſcatur
operis veſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis
in nomine ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis, &
miniſtratis.
11 Cupimus autem unumquemque veſtrûm C
eamdem oſtentare ſolicitudinem ad expletio-
nem ſpei uſque in finem:
12 Ut non ſegnes efficiamini, verùm imita-
tores eorum, qui fide & patientia hereditа-
bunt promiſſiones.
13 Abrahæ namque promittens Deus, quo-
niam neminem habuit, per quem juraret, ma-
jorem, juravit per ſemetipſum,

14 Dicens:

14 Dicens: Niſi benedicens benedicam te
* Gen. 22 c.16. & multiplicans multiplicabo te.
15 Et ſic longanimiter ferens, adeptus eſt re-
promiſſionem.
D 16 Homines enim per majorem ſui jurant:
& omnis controverſiæ eorum finis, ad confir-
mationem, eſt juramentum.
17 In quo abundantiùs volens Deus oſten-
dere pollicitationis heredibus immobilita-
tem conſilij ſui, interpoſuit jusjurandum:
18 Ut per duas res immobiles, quibus im-
poſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſo-
latium habeamus, qui confugimus ad tenen-
dam propoſitam ſpem.
19 Quam ſicut anchoram habemus animæ
tutam ac firmam &c., incedentem uſque ad
interiora velaminis:
20 Ubi præcurſor pro nobis introivit Je-
ſus, ſecundùm ordinem Melchiſedech ponti-
fex factus in æternum.

Caput VII.

*Cùm Melchiſedech ſacerdotium, ex decimarum acce-
ptione & benedictione Leviticum excelleret, Chriſti ſacer-
dotium neceſſitate quadam ſecundùm ordinem Melchiſe-
dech in perpetuum inſtitutum, ac juramento firmatum
præcellit Leviticum: & ipſum unà cum lege evа-
cuat.*

A 1 HIc enim Melchiſedech, rex Salem, ſacer-
Gen.14. d.18. dos Dei ſummi, qui obviavit Abrahæ
regreſſo à cæde regum, & benedixit ei:
2 Cui & decimas omnium diviſit Abraham:
primùm quidem qui interpretatur rex juſti-
tiæ: deinde autem & rex Salem, quod eſt, rex
pacis,
3 Sine patre, ſine matre, ſine genealogia, ne-
que initium dierum, neque finem vitæ habens,
aſſimulatus autem Filio Dei, manet ſacerdos
in perpetuum.
4 Intuemini autē quantus ſit hic, cui & de-
cimas dedit de præcipuis Abrahā patriarcha.
5 Et quidem de filiis Levi ſacerdotium acci-
* Deut. 18 a. 3. Joſ.14. b 4. pientes, * mandatum habent decimas ſumere
à populo ſecundùm legem, id eſt, à fratribus
ſuis, quamquam & ipſi exierint de lumbis
Abrahæ.
6 Cujus autem generatio non annumeratur
in eis, decimas ſumpſit ab Abraham, & hunc,
qui habebat repromiſſiones, benedixit.
B 7 Sine ulla autem contradictione, quod mi-
nus eſt, à meliore benedicitur.
8 Et hìc quidem, decimas morientes homines
accipiunt: ibi autem conteſtatur, quia vivit.
9 Et (ut ita dictum ſit) per Abraham, &
Levi, qui decimas accepit, decimatus eſt:
10 Adhuc enim in lumbis patris erat quan-
do obviavit ei Melchiſedech.
11 Si ergo conſummatio per ſacerdotium
Leviticum erat: (populus enim ſub ipſo legem
accepit) quid adhuc neceſſarium fuit, ſecundū
ordinem Melchiſedech aliū ſurgere ſacerdo-
tem, & non ſecundùm ordinem Aaron dici?
12 Tranſlato enim ſacerdotio, neceſſe eſt
ut & legis tranſlatio fiat.
13 In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu
eſt, de qua nullus altari præſto fuit.
14 Manifeſtum eſt enim quòd ex Juda ortus C
ſit Dominus noſter: in qua tribu nihil de ſa-
cerdotibus Moyſes locutus eſt.
15 Et ampliùs adhuc manifeſtum eſt; ſi ſe-
cundùm ſimilitudinem Melchiſedech exſur-
gat alius ſacerdos,
16 Qui non ſecundùm legem mandati car-
nalis factus eſt, ſecundùm virtutem vitæ in-
ſolubilis.
17 Conteſtatur enim: * Quoniam tu es ſa- *Pſ.109 b.4.
cerdos in æternum, ſecundùm ordinem Mel-
chiſedech.
18 Reprobatio quidem fit præcedentis man-
dati, propter infirmitatem ejus, & inutilitatem:
19 Nihil enim ad perfectum adduxit lex:
introductio verò melioris ſpei, per quam pro-
ximamus ad Deum.
20 Et quantum eſt non ſine jurejurando (alij
quidem ſine jurejurando ſacerdotes facti ſunt;
21 Hic autem cum jurejurando, per eum,
qui dixit ad illum: * Juravit Dominus, & non *Pſ 109. b.4.
pœnitebit eum: tu es ſacerdos in æternum,)
22 In tantum melioris teſtamenti ſponſor
factus eſt Jeſus.
23 Et alij quidem plures facti ſunt ſacerdo- D
tes, idcircò quòd morte prohiberentur per-
manere:
24 Hic autem eò quòd maneat in æternum,
ſempiternum habet ſacerdotium.
25 Unde & ſalvare in perpetuum poteſt ac-
cedentes per ſemetipſum ad Deum: ſemper vi-
vens ad interpellandum pro nobis.
26 Talis enim decebat ut nobis eſſet ponti-
fex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus
à peccatoribus, & excelſior cælis factus:
27 Qui non habet neceſſitatem quotidie,
quemadmodum ſacerdotes, * priùs pro ſuis * Lev. 16.b.6.
delictis hoſtias offerre, deinde pro populi: hoc
enim fecit ſemel, ſeipſum offerendo.
28 Lex enim homines conſtituit ſacerdotes
infirmitatem habentes: ſermo autem jurisju-
randi, qui poſt legem eſt, Filium in æternum
perfectum.

Caput VIII.

*Excellentius eſt Chriſti ſacerdotium Levitico, cùm ipſe
in dextera Patris ſedeat in cælis, & majorum ſacramento-
rum miniſter fuerit quàm ſacerdotes veteris legis: oſtendit
etiam novi teſtamenti neceſſitatem ex imperfectione vete-
ris, & ex Promiſſione Dei per Ieremiam.*

1 CApitulum autem ſuper ea quæ dicuntur: A
Talem habemus Pontificem, qui conſe-
dit in dextera ſedis magnitudinis in cælis,
2 Sanctorum miniſter, & tabernaculi veri,
quod fixit Dominus, & non homo.
3 Omnis enim pontifex ad offerendum mu-
nera, & hoſtias conſtituitur: unde neceſſe eſt
& hunc habere aliquid, quod offerat:
4 Si ergo eſſet ſuper terram, nec eſſet ſacer- B
dos: cum eſſent qui offerrent ſecundùm legem
munera,
5 Qui exemplari & umbræ deſerviunt cæ- * Exo. 25 d 40 Act.7. f.44.
leſtium. Sicut reſponſum eſt Moyſi, cùm con-
ſummaret tabernaculum: * Vide (inquit)
omnia

omnia facito ſecundùm exemplar, quod tibi oſtenſum eſt in monte.

C 6 Nunc autem melius ſortitus eſt miniſterium, quantò & melioris teſtamenti mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt,

7 Nam ſi illud prius culpa vacaſſet: non utique ſecundi locus inquireretur.

* Ier. 31.f.31. 8 Vituperans enim eos dicit: *Ecce dies venient, dicit Dominus: & conſummabo ſuper domum Iſraël, & ſuper domum Juda, teſtamentum novum:

9 Non ſecundùm teſtamentum quod feci patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de Terra Ægypti: quoniam ipſi non permanſerunt in teſtamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus.

D 10 Quia hoc eſt teſtamentum, quod diſponam domui Iſraël poſt dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in mentem eorum, & in corde eorum ſuperſcribam eas: & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum:

11 Et non docebit unuſquiſque proximum ſuum, & unuſquiſque fratrem ſuum, dicens: Cognoſce Dominum: quoniam omnes ſcient me à minore uſque ad majorem eorum.

12 Quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum jam non memorabor.

13 Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, propè interitum eſt.

CAPUT IX.

Ex his quæ in veteri erant teſtamento & imperfectione illarum hoſtiarum, oſtendit novi perfectionem, in quo Chriſtus Pontifex & hoſtia ſemel oblata emundat conſcientiam à peccatis: quem ad teſtamenti ſui confirmationem mori fuit neceſſe.

A 1 HAbuit quidem & prius, juſtificationes culturæ, & ſanctum ſæculare.

* Exo. 26.a.1. 36.a.8. 2 *Tabernaculum enim factum eſt primum, in quo erant candelabra, & menſa, & propoſitio panum quæ dicitur Sancta.

3 Poſt velamentum autem ſecundum, tabernaculum, quod dicitur Sancta ſanctorum:

* Lev. 16. Num 16. * 3. Reg. 8.a.9 2. Par. 5.b.10. 4 Aureum habens *thuribulum, & arcam teſtamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, * & tabulæ teſtamenti.

5 Superque eam erant Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium: de quibus non eſt modo dicendum per ſingula.

B 6 His verò ita compoſitis; in priori quidem tabernaculo ſemper introibant ſacerdotes, ſacrificiorum officia conſummantes:

* Exo. 30.b.10 Lev. 16.a.2. 7 In ſecundo autem * ſemel in anno ſolus pontifex, non ſine ſanguine, quem offert pro ſua & populi ignorantia:

8 Hoc ſignificante Spiritu ſancto, nondum propalatam eſſe ſanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente ſtatum.

C 9 Quæ parabola eſt temporis inſtantis: juxta quam munera, & hoſtiæ offeruntur, quæ non poſſunt juxta conſcientiam perfectum facere ſervientem, ſolummodo in cibis & in potibus,

10 Et variis baptiſmatibus, & juſtitiis carnis uſque ad tempus correctionis impoſitis.

11 Chriſtus autem aſſiſtens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manu factum, id eſt, non hujus creationis;

12 Neque per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem, introivit ſemel in Sancta, æterna redemptione inventa. D

13 * Si enim ſanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis: * Levi. 16.c.15. * 1. Pet. 1.d.19. 1. Ioan. 1.c.7. Apoc. 1.b.5. * Gal. 3.c.15.

14 * Quantò magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſerviendum Deo viventi?

15 Et ideò novi teſtamenti mediator eſt; ut morte intercedente, in redemptionem earum prævaricationum, quæ erant ſub priori teſtamento, repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt æternæ hereditatis.

16 Ubi enim teſtamentum eſt; mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris.

17 Teſtamentum enim in mortuis confirmatum eſt: alioquin nondum valet, dum vivit qui teſtatus eſt.

18 Unde nec primum quidem ſine ſanguine dedicatum eſt.

19 Lecto enim omni mandato legis à Moyſe univerſo populo, accipiens ſanguinem vitulorum & hircorum, cum aqua, & lana coccinea, & hyſſopo; ipſum quoque librum, & omnem populum aſperſit, E

20 Dicens: Hic ſanguis teſtamenti, quod mandavit ad vos Deus. * Exod. 24.b.8.

21 Etiam tabernaculum & omnia vaſa miniſterij ſanguine ſimiliter aſperſit.

22 Et omnia pœnè in ſanguine ſecundùm legem mundantur: & ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio. F

23 Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem cæleſtium his mundari: ipſa autem cæleſtia melioribus hoſtiis quàm iſtis.

24 Non enim in manufacta Sancta Jeſus introivit, exemplaria verorum: ſed in ipſum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis.

25 Neque ut ſæpè offerat ſemetipſum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta per ſingulos annos in ſanguine alieno:

26 Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem ſemel in conſummatione ſæculorum, ad deſtitutionem peccati, per hoſtiam ſuam apparuit. G

27 Et quemadmodum ſtatutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem judicium:

28 * Sic & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata; ſecundò ſine peccato apparebit expectantibus ſe, in ſalutem. * Rom. 5.b.9 1. Pet. 3.d.18.

CAPUT X.

Propter imperfectionem hoſtiarum veteris teſtamenti neceſſarium fuit novum induci, cujus unica hoſtia auferrentur univerſa peccata: cui niſi fide, ſpe, charitate, ac bonis operibus adhæſerimus, acerbius puniemur quàm veteris teſtamenti transgreſſores: laudat interim Hebræos quòd & multa paſſi ſint, & patientibus aſtiterint.

A 1 UMbram enim habens lex futurorum bo-
norum, non ipſam imaginem rerum: per
ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis, quas offe-
runt indeſinenter, numquam poteſt accedentes
tes perfectos facere:
2 Alioquin ceſſaſſent offerri: ideò quòd
nullam haberent ultrà conſcientiam peccati,
cultores ſemel mundati:
3 Sed in ipſis commemoratio peccatorum
per ſingulos annos fit.
4 Impoſſibile enim eſt ſanguine taurorum
& hircorum auferri peccata.
B 5 Ideò ingrediens mundum dicit: * Ho-
* Pſ. 39. ſtiam, & oblationem noluiſti: corpus autem
b.7. aptaſti mihi:
6 Holocautomata pro peccato non tibi pla-
cuerunt.
* Pſ. 39. 7 Tunc dixi: Ecce venio: * in capite libri
b.8. ſcriptum eſt de me: Ut faciam, Deus, volun-
tatem tuam.
8 Superiùs dicens: Quia hoſtias, & obla-
tiones, & holocautomata pro peccato nolui-
ſti, nec placita ſunt tibi, quæ ſecundùm legem
offeruntur,
9 Tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus,
voluntatem tuam: aufert primum, ut ſe-
quens ſtatuat.
C 10 In qua voluntate ſanctificati ſumus per
oblationem corporis Jeſu Chriſti ſemel.
11 Et omnis quidem ſacerdos præſtò eſt quo-
tidie miniſtrans, & eaſdem ſæpe offerens ho-
ſtias, quæ numquam poſſunt auferre peccata:
12 Hic autem unam pro peccatis offerens
hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera Dei,
*Pſ.109. 13 De cetero exſpectans * donec ponantur
a.1. inimici ejus ſcabellum pedum ejus.
1.Cor. 15.d.25. 14 Una enim oblatione, conſummavit in
ſempiternum ſanctificatos.
15 Conteſtatur autem nos & Spiritus ſan-
ctus. Poſtquam enim dixit:
* Ier. 16 * Hoc autem teſtamentum, quod teſta-
31.f.33. bor ad illos poſt dies illos, dicit Dominus,
Sup.8. Dando leges meas in cordibus eorum, & in
c.8. mentibus eorum ſuperſcribam eas:
17 Et peccatorum, & iniquitatum eorum
jam non recordabor ampliùs.
18 Ubi autem horum remiſſio: jam non eſt
oblatio pro peccato.
D 19 Habentes itaque fratres fiduciam in in-
troitu ſanctorum in ſanguinem Chriſti.
20 Quam initiavit nobis viam novam, & vi-
ventem per velamen, id eſt, carnem, ſuam,
21 Et ſacerdotem magnum ſuper domũ Dei:
22 Accedamus cum vero corde in plenitu-
dine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, &
abluti corpus aqua munda,
23 Teneamus ſpei noſtræ confeſſionem in- E
declinabilem, (fidelis enim eſt qui repromiſit)
24 Et conſideremus invicem in provocatio-
nem charitatis, & bonorum operum:
25 Non deſerentes collectionem noſtram,
ſicut conſuetudinis eſt quibuſdam, ſed conſo-
lantes, & tantò magis quantò videritis appro-
pinquantem diem.
26 * Voluntariè enim peccantibus nobis * Sup.
poſt acceptam notitiam veritatis, jam non re- 6.a.4.
linquitur pro peccatis hoſtia,
27 Terribilis autem quædam expectatio
judicij, & ignis æmulatio, quæ conſumptura
eſt adverſarios.
28 Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine
ulla miſeratione * duobus vel tribus teſtibus * Deut.
moritur: 17.a.6.
Matt.
29 Quantò magis putatis deteriora mereri 18.c.16.
ſupplicia, qui filium Dei conculcaverit, & Ioan.
ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in 8.b.17.
quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ contu- 2. Cor. 13.a.1.
meliam fecerit? F
30 Scimus enim qui dixit: * Mihi vindicta, * Deut.
& ego retribuam. Et iterùm: Quia judicabit 32.e.35.
Dominus populum ſuum. Rom. 12.d.19.
31 Horrendum eſt incidere in manus Dei
viventis.
32 Rememoramini autem priſtinos dies, in
quibus illuminati, magnum certamen ſuſti-
nuiſtis paſſionum:
33 Et in altero quidem, opprobriis & tri-
bulationibus ſpectaculum facti: in altero au-
tem, ſocij taliter converſantium effecti.
34 Nam & vinctis compaſſi eſtis, & rapi- G
nam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſce-
piſtis, cognoſcentes vos habere meliorem &
manentem ſubſtantiam.
35 Nolite itaque amittere confidentiam ve-
ſtram, quæ magnam habet remunerationem.
36 Patientia enim vobis neceſſaria eſt: ut
voluntatem Dei facientes, reportetis promiſ-
ſionem.
37 Adhuc enim modicum aliquantulum,
qui venturus eſt, veniet, & non tardabit.
38 * Juſtus autem meus ex fide vivit: quòd ſi
ſubtraxerit ſe, non placebit animæ meæ. * Hab.
39 Nos autẽ non ſumus ſubtractionis filij in 2.a.4. Rom.
perditionem, ſed fidei in acquiſitionem animæ. 1.b.17.

CAPUT XI. Gal.3. b.11.

Fidem magnificè commendat ex actis patrum à mundi exordio uſque ad David ac Prophetas: & in univerſum quanta patrarint ac paſſi ſint per fidem: nec tamen plenam adhuc acceperunt retributionem.

1 EST autem fides ſperandarum ſubſtantia A
rerum, argumentum non apparentium.
2 In hac enim teſtimonium conſecuti ſunt
ſenes.
3 * Fide intelligimus aptata eſſe ſæcula ver- * Gen.
bo Dei, ut ex inviſibilibus viſibilia fierent. 1.a.1.
4 * Fide plurimam hoſtiam Abel, quàm * Gen.
Cain, obtulit Deo, * per quam teſtimonium 4.a.4.
conſecutus eſt eſſe juſtus, teſtimonium perhi- * Matt.
bente muneribus ejus Deo; & per illam de- 23.d.35.
functus adhuc loquitur.

5 * Fide Henoch tranſlatus eſt ne videret mortem, & non inveniebatur, quia tranſtulit illum Deus: ante tranſlationem enim teſtimonium habuit placuiſſe Deo.

* Gen. 5. a 24. Eccli. 44. f. 16.

B 6 Sine fide autem impoſſibile eſt placere Deo. Credere enim oportet accedentẽ ad Deũ quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.

* Gen. 6. c. 14. Eccli. 44 c. 17.

7 * Fide Noë, reſponſo accepto de iis quæ adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam in ſalutem domus ſuæ, per quam damnavit mundum: & juſtitiæ, quæ per fidem eſt, heres eſt inſtitutus.

* Gen. 12. a. 1.

8 * Fide qui vocatur Abraham obedivit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatem: & exiit, neſciens quò iret.

9 Fide demoratus eſt in Terra repromiſſionis, tanquam in aliena, in caſulis habitando, cum Iſaac & Jacob coheredibus repromiſſionis ejuſdem.

C 10 Expectabat enim fundamenta habentem civitatem: cujus artifex & conditor Deus.

* Gen. 17. c. 19.

11 * Fide & ipſa Sara ſterilis virtutem in conceptionem ſeminis accepit, etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelem credidit eſſe eum, qui repromiſerat.

12 Propter quod & ab uno orti ſunt (& hoc emortuo) tanquam ſidera cæli in multitudinem, & ſicut arena, quæ eſt ad oram maris, innumerabilis.

13 Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpicientes, & ſalutantes, & confitentes quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram.

14 Qui enim hæc dicunt, ſignificant ſe patriam inquirere.

D 15 Et ſi quidem ipſius meminiſſent de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi:

* Gen. 12. a. 1. Eccli. 44. d. 21.

16 Nunc autem meliorem appetunt, id eſt, cæleſtem. Ideò non confunditur Deus vocari Deus eorum: paravit enim illis civitatem.

* Gen. 22. b. 12. Rom. 9. b. 7.

17 * Fide obtulit Abraham Iſaac, cùm tentaretur, & unigenitum offerebat, qui ſuſceperat repromiſſiones;

* Gen. 21. d. 12.

18 Ad quem dictum eſt: * Quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen:

19 Arbitrãs quia & à mortuis ſuſcitare potẽs eſt Deus: unde eum & in parabolam accepit.

* Gen. 27. f. 39.

20 * Fide & de futuris benedixit Iſaac Jacob, & Eſau.

* Gen. 48. c. 17. * Gen. 47. f. 31.

21 * Fide Jacob, moriens, ſingulos filiorum Joſeph benedixit: * & adoravit faſtigium virgæ ejus.

* Gen. 50. d. 23.

22 * Fide Joſeph, moriens, de profectione filiorum Iſraël memoratus eſt, & de oſſibus ſuis mandavit.

E

* Exod. 2. a. 2. * Exod. 1. c. 17.

23 * Fide Moyſes, natus, occultatus eſt menſibus tribus à parentibus ſuis; eò quòd vidiſſent elegantem infantem, * & non timuerunt regis edictum.

* Exod. 2. b. 11.

24 * Fide Moyſes grandis factus negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis,

25 Magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucũditatem,

26 Majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum, improperium Chriſti: aſpiciebat enim in remunerationem.

27 Fide reliquit Ægyptum, non veritus animoſitatem regis: inviſibilem enim tanquam videns ſuſtinuit.

28 * Fide celebravit Paſcha, & ſãguinis effuſionem: ne qui vaſtabat primitiva, tangeret eos. * Exod. 12. d. 21.

29 * Fide tranſierunt Mare rubrum tanquam per aridam terram: quod experti Ægyptij, devorati ſunt. F

30 * Fide muri Jericho corruerunt, circuitu dierum ſeptem. * Exod. 14. e. 22.

31 * Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace. * Joſ. 6. e. 20. * Joſ. 2. a. 1.

32 Et quid adhuc dicam: Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samſon, Jephte, David, Samuel, & Prophetas:

33 Qui per fidem vicerunt regna, operati ſunt juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones, obturaverunt ora leonum,

34 Extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladij, convaluerunt de infirmitate, fortes facti ſunt in bello caſtra verterunt exterorum:

35 Acceperunt mulieres de reſurrectione mortuos ſuos. Alij autem diſtenti ſunt, non ſuſcipientes redemptionem, ut meliorem invenirent reſurrectionem. G

36 Alij verò ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres:

37 Lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt: circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti:

38 Quibus dignus non erat mundus: in ſolitudinibus errantes, in montibus, & ſpeluncis, & in cavernis terræ.

39 Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionem,

40 Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non ſine nobis conſummarentur.

CAPUT XII.

Priſcorum imò Chriſti exemplo inducit ad tolerandas viriliter afflictiones, revocans à peccatis: & ex novi teſtamenti ſuper vetus excellentia deterret ab inobedientia, ne majora quàm Judæi pati cogamur ſupplicia.

1 IDeóque & nos tantam habentes impoſitam nubem teſtium, * deponentes omne pondus, & circumſtans nos peccatum, per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen: A

* Rom. 6. a. 4. Ephe. 4. e. 22. Col. 3. b 8. 1. Pet. 2. a. 1. 4. a. 2.

2 Aſpicientes in Auctorem fidei, & conſummatorem Jeſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta, atque in dextera ſedis Dei ſedet.

3 Recogitate enim eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus adverſùm ſemetipſum contradictionem: ut ne fatigemini, animis veſtris deficientes. B

4 Nondum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis, adverſus peccatum repugnantes:

* Prov. 3. b. 12. Apoc. 3. d. 19.

5 Et obliti eſtis conſolationis, quæ vobis tanquam filiis loquitur, dicens: Fili mi, noli

negligere

negligere diſciplinam Domini: neque fatige-
ris dum ab eo argueris.
6 Quem enim diligit Dominus, caſtigat: fla-
gellat autem omnem filium, quem recipit.
7 In diſciplina perſeverate. Tamquam filiis
vobis offert ſe Deus: quis enim filius, quem
non corripit pater?
C 8 Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, cujus par-
ticipes facti ſunt omnes: ergo adulteri, & non
filij eſtis.
9 Deinde patres quidem carnis noſtræ, eru-
ditores habuimus, & reverebamur eos: non
multò magis obtemperabimus Patri ſpiri-
tuum, & vivemus:
10 Et illi quidem in tempore paucorum die-
rum, ſecundùm voluntatem ſuam erudiebant
nos: hic autem ad id, quod utile eſt in reci-
piendo ſanctificationem ejus.
D 11 Omnis autem diſciplina, in præſenti
quidem videtur non eſſe gaudij, ſed mœroris:
poſteà autem fructum pacatiſſimum exercita-
tis per eam reddet juſtitiæ.
12 Propter quod, remiſſas manus, & ſoluta
genua, erigite,
13 Et greſſus rectos facite pedibus veſtris: ut
non claudicans quis erret, magis autē ſanetur.
*Rom. 12.d.18. 14 *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſan-
ctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum:
15 Contemplantes ne quis deſit gratiæ Dei:
ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans
impediat, & per illam inquinentur multi.
E 16 Ne quis fornicator, aut profanus *ut
*Gen. 25.d.33. Eſau: qui propter unam eſcam vendidit pri-
mitiva ſua.
*Gen. 27.g.38. 17 Scitote enim quoniam * & poſteà cu-
piens hereditate benedictionem, reprobatus
eſt: non enim invenit pœnitentiæ locum,
quamquam cum lacrymis inquiſiſſet eam.
*Exod. 19.c.12. 20.c.21. 18 *Non enim acceſſiſtis ad tractabilem
montem: & accenſibilem ignem, & turbinem,
& caliginem, & procellam,
19 Et tubæ ſonum, & vocem verborum,
quam qui audierunt, excuſaverunt ſe, ne eis
fieret verbum.
20 Non enim portabant quod dicebatur:
*Exod. 18.c.13. *Et ſi beſtia tetigerit montem, lapidabitur.
21 Et ita terribile erat quod videbatur,
Moyſes dixit: Exterritus ſum, & tremebundus.
22 Sed acceſſiſtis ad Sion montem, & civita-
tem Dei viventis, Jeruſalem cæleſtem, & mul-
torum millium Angelorum frequentiam,
23 Et Eccleſiam primitivorum, qui conſcri-
pti ſunt in cælis, & judicem omnium Deum,
& ſpiritus juſtorum perfectorum,
24 Et teſtamenti novi mediatorem Jeſum,
& ſanguinis aſperſionem meliùs loquentem
quàm Abel.
F 25 Videte ne recuſetis loquentem. Si enim
illi non effugerunt, recuſantes eum qui ſuper
terram loquebatur: multò magis nos, qui de
cælis loquentem nobis avertimus,
*Agg. 2.b.7. 26 Cujus vox movit terram tunc: nunc au-
tem repromittit, dicens: *Adhuc ſemel, &
ego movebo non ſolùm terram, ſed & cælum.
27 Quòd autem, Adhuc ſemel, dicit: decla-
rat mobilium tranſlationem tamquam facto-
rum, ut maneant ea quæ ſunt immobilia.
28 Itaque regnum immobile ſuſcipientes,
habemus gratiam: per quam ſerviamus pla-
centes Deo, cum metu & reverentia.
29 *Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt. *Deut. 4.d.24.

Caput XIII.

Ad varias hortatur virtutes, jubens cavere ab extranea doctrina, ac memoriam refricans altaris & hoſtiarum veteris novique teſtamenti, & ſubinde monens ut præpoſitis obtemperent: orat ut pro ſe precentur, idem viciſſim pro illis agens, additis mutuis ſalutationibus.

1 CHaritas fraternitatis maneat in vobis. A
2 *Et hoſpitalitatem nolite obliviſci, *Rom. 12.c.13.
per hanc enim *latuerunt quidam, Angelis ho- 1.Pet.4.b.9.
ſpitio receptis. *Gen. 18.a.3. 19.a.2.
3 Mementote vinctorum, tamquam ſimul
vincti; & laborantium, tamquam & ipſi in
corpore morantes.
4 Honorabile connubium in omnibus, &
thorus immaculatus. Fornicatores enim, &
adulteros judicabit Deus.
5 Sint mores ſine avaritia, contenti præſen-
tibus: ipſe enim dixit: *Non te deſeram, ne- *Ioſ. 1.a.5.
que derelinquam, *Pſ. 117.a.6.
6 Ita ut confidenter dicamus: *Dominus mi-
hi adjutor: non timebo quid faciat mihi homo.
7 Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui B
vobis locuti ſunt verbum Dei: quorum in-
tuentes exitum cōverſationis, imitamini fidē.
8 Jeſus Chriſtus heri, & hodie: ipſe & in
ſæcula.
9 Doctrinis variis & peregrinis nolite abdu-
ci. Optimum eſt enim gratia ſtabilire cor, non
eſcis: quæ non profuerunt ambulātibus in eis.
10 Habemus altare, de quo edere non ha-
bent poteſtatem, qui tabernaculo deſerviunt.
11 *Quorum enim animalium infertur ſan- *Levi. 16.f.27.
guis pro peccato in Sancta per pontificem, ho-
rum corpora cremantur extra caſtra,
12 Propter quod & Jeſus, ut ſanctificaret C
per ſuum ſanguinem populum, extra portam
paſſus eſt.
13 Exeamus igitur ad eum extra caſtra im-
properium ejus portantes.
14 *Non enim habemus hîc manentem ci- *Mic. c.10.
vitatem, ſed futuram inquirimus.
15 Per ipſum ergo offeramus hoſtiam lau-
dis ſemper Deo, id eſt, fructum labiorum con-
fitentium nomini ejus.
16 Beneficentiæ autem, & communionis
nolite obliviſci: talibus enim hoſtiis prome-
retur Deus.
17 Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete
eis. Ipſi enim pervigilant, quaſi rationem pro
animabus veſtris reddituri, ut cum gaudio
hoc faciant, & non gementes: hoc enim non
expedit vobis.
18 Orate pro nobis: confidimus enim quia D
bonam conſcientiam habemus in omnibus
benè volentes converſari.

19 Amplius autem deprecor vos hoc facere, quò celeriùs reſtituar vobis.

20 Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis paſtorem magnum ovium, in ſanguine teſtamenti æterni, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum,

21 Aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem: faciens in vobis quod placeat coram ſe per Jeſum Chriſtum: cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

22 Rogo autem vos fratres, ut ſufferatis verbum ſolatii Etenim perpaucis ſcripſi vobis.

23 Cognoſcite fratrem noſtrum Timotheum dimiſſum: cum quo (ſi celerius venerit) videbo vos.

24 Salutate omnes præpoſitos veſtros, & omnes ſanctos. Salutant vos de Italia fratres.

25 Gratia cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA CATHOLICA
B. JACOBI APOSTOLI.
CAPUT PRIMUM.

Docet tentationum utilitatem, & ſapientiam à Deo cum confidentia poſtulandam: Deus tentator non eſt aut auctor peccati, ſed ab eo procedit omnis bona donatio: hortatur ut ad audiendum veloces, ad loquendum verò & ad iram tardi ſint: nec ſatis eſt veritatem audire, niſi illa opere complectatur: ſubdit etiam quænam ſit vera & immaculata religio.

A 1 JAcobus Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti ſervus, duodecim tribubus; quæ ſunt in diſperſione, ſalutem.

2 Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis:

* Rom. 5.a.3. 3 * Scientes quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur.

4 Patientia autem opus perfectum habet: ut ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes.

B 5 Si quis autem veſtrûm indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat: & dabitur ei.

* Matt. 7.b.7. 21.b.12. Mar.11. c.24. & Luc.11. b.9. Ioan.14. b 13. 16.c. 23.24. 6 * Poſtulet autem in fide nihil hæſitans: qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento movetur & circumfertur.

7 Non ergo æſtimet homo ille quòd accipiat aliquid à Domino.

8 Vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus viis ſuis.

9 Glorietur autem frater humilis in exaltatione ſua?

* Eccli. 14.c.18. 10 Dives autem in humilitate ſua, * quoniam ſicut flos fœni tranſibit.

Iſ. 40. b.6. 1.Pet.1. d.24. 11 Exortus eſt enim ſol cum ardore, & arefecit formam, & flos ejus decidit, & decor vultus ejus deperiit: ita & dives in itineribus ſuis marceſcet.

* Iob.5. c.17. 12 * Beatus vir, qui ſuffert tentationem: quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam C vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe.

13 Nemo cùm tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur: Deus enim intentator malorum eſt: ipſe autem neminem tentat.

14 Unuſquiſque verò tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus.

15 Deinde concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum verò cùm conſummatum fuerit, generat mortem.

16 Nolite itaque errare fratres mei dilectiſſimi.

17 Omne datum optimum, & omne donum perfectum, deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio.

18 Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ ejus.

19 Sitis fratres mei dilectiſſimi. * Sit autem omnis homo velox ad audiendum; tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. * Prov. 17 d. 27. D

20 Ira enim viri, juſtitiam Dei non operatur.

21 Propter quod abjicientes omnem immunditiam & abundantiam malitiæ, in manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras.

22 * Eſtote autem factores verbi, & non auditores tantùm, fallentes voſmetipſos. * Matt. 7.c.21.

23 Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor: hic comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo: 24. Rom.2. 6.13.

24 Conſideravit enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit.

25 Qui autem perſpexerit in legem perfectam libertatis, & permanſerit in ea, non auditor obliviosus factus, ſed factor operis: hic beatus in facto ſuo erit.

26 Si quis autem putat ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio.

27 Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem, hæc eſt: Viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.

CAPUT II.

Monet ne perſonarum reſpectu moveantur: qui enim unicam legis præceptum tranſgreditur, legis tranſgreſſor eſt: hortatur ut operibus miſericordiæ incumbant, oſtendens quòd homo per opera juſtificetur: nam fides ſine operibus mortua eſt.

1 FRatres mei, nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Jeſu Chriſti gloriæ. A Lev.19 c 15.

2 Etenim ſi introierit in conventum veſtrum vir aureum annulum habens in veſte candida, introierit autem & pauper in ſordido habitu, Deut.1. c.17.16. d.19. Prov. 24.c. 23.

3 Et intendatis in eum qui indutus eſt veſte præclara, & dixeritis ei: Tu ſede hîc benè: pauperi autem dicatis: Tu ſta illic; aut ſede ſub ſcabello pedum meorum: Eccli. 42.a.1.

4 Nónne judicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis judices cogitationum iniquitatum?

5 Audite fratres mei dilectiſſimi, nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & heredes regni, quod repromiſit Deus diligentibus ſe? B

6 Vos autem exhonoraſtis pauperem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos, & ipſi trahunt vos ad judicia.

7 Nonne

7 Nónne ipſi blaſphemant bonum nomen,
quod invocatum eſt ſuper vos?
8 Si tamen legem perficitis regalem ſecun-
** Lev. 19. d. 18. Matt. 22. d. 39. Marc. 12. e. 31. Rom. 13. c. 9. Gal. 5. c. 14.* dùm ſcripturas: * Diliges proximum tuum ſi-
cut teipſum: benè facitis?
9 * Si autem perſonas accipitis, peccatum
operamini, redarguti à lege quaſi tráſgreſſores.
10 * Quicumque autem totam legem ſerva-
verit, offendat autem in uno, factus eſt om-
nium reus.
11 Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit,
&, Non occides. Quòd ſi non mœchaberis, oc-
** Sup. a. 1.* cides autem, factus es tranſgreſſor legis.
** Matt. 5 c. 19.* 12 Sic loquimini, & ſic facite, ſicut per le-
gem libertatis incipientes judicari.
13 Judicium enim ſine miſericordia illi, qui
non fecit miſericordiam: ſuperexaltat autem
miſericordia judicium.
C 14 Quid proderit fratres mei, ſi fidem quis
dicat ſe habere, opera autem non habeat?
Numquid poterit fides ſalvare eum?
** 1. Joan. 3. c. 17.* 15 * Si autem frater & ſoror nudi ſint, & in-
digeant victu quotidiano,
16 Dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in
pace, calefacimini & ſaturamini: non dederi-
tis autem eis, quæ neceſſaria ſunt corpori, quid
proderit?
17 Sic & fides, ſi non habeat opera, mortua
eſt in ſemetipſa.
18 Sed dicet quis: Tu fidem habes, & ego
opera habeo. oſtende mihi fidem tuam ſine ope-
ribus: & ego oſtendam tibi ex operibus fidem
D meam:
19 Tu credis quoniam unus eſt Deus: Benè
facis: & dæmones credunt, & contremiſcunt.
20 Vis autem ſcire ô homo inanis, quoniam
fides ſine operibus mortua eſt?
** Gen. 22. b. 9.* 21 * Abraham pater noſter, nónne ex operi-
bus juſtificatus eſt, offerens Iſaac filium ſuum
ſuper altare?
22 Vides quoniã fides cooperabatur operibus
illius: & ex operibus fides conſummata eſt?
† Gen. 15 b. 6. Rom. 4. a. 3. Gal. 3. a. 6. 23 Et ſuppleta eſt Scriptura, dicens: * Credi-
dit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad ju-
ſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt.
24 Videtis quoniam ex operibus juſtificatur
homo, & non ex fide tantùm?
** Joſ. 2. a. 4.* 25 Similiter * & Rahab meretrix, nónne ex
operibus juſtificata eſt, ſuſcipiens nuntios, &
alia via ejiciens?
26 Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum
eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt.

CAPUT III.

Linguæ mala recenſet, quam difficillimum eſt rectè gubernare; ſubditque differentiam inter ſapientiam terrenam & cœleſtem.

A 1 NOlite plures magiſtri fieri fratres mei,
Matt. 23. a. 8. ſcientes quoniam majus judicium ſu-
mitis.
2 In multis enim offendimus omnes. Si quis
in verbo non offendit: hic perfectus eſt vir. po-
teſt etiam fræno circumducere totum corpus.
3 Si autem equis fræna in ora mittimus ad
conſentiendum nobis, & omne corpus illorum
circumferimus.
4 Ecce & naves, cùm magnæ ſint, & à ventis
validis minentur, circumferuntur à modico
gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit.
5 Ita & lingua modicum quidem mem- B
brum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis
quàm magnam ſilvam incendit?
6 Et lingua ignis eſt, univerſitas iniquitatis.
Lingua conſtituitur in membris noſtris, quæ
maculat totum corpus, & inflammat rotam
nativitatis noſtræ, inflammata à gehenna.
7 Omnis enim natura beſtiarum, & volu-
crum, & ſerpentium, & ceterorum domantur,
& domita ſunt à natura humana:
8 Linguam autem nullus hominum doma-
re poteſt: inquietum malum, plena veneno
mortifero.
9 In ipſa benedicimus Deum & Patrem: & C
in ipſa maledicimus homines, qui ad ſimilitu-
dinem Dei facti ſunt.
10 Ex ipſo ore procedit benedictio, & male-
dictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri.
11 Numquid fons de eodem foramine ema-
nat dulcem, & amaram aquam?
12 Numquid poteſt, fratres mei, ficus uvas
facere, aut vitis ficus? Sic neque ſalſa dulcem
poteſt facere aquam.
13 Quis ſapiens, & diſciplinatus inter vos?
Oſtendat ex bona converſatione operationem
ſuam in manſuetudine ſapientiæ.
14 Quòd ſi zelum amarum habetis, & cor- D
tentiones ſint in cordibus veſtris: nolite glo-
riari, & mendaces eſſe adverſus veritatem.
15 Non eſt enim iſta ſapientia deſurſum
deſcendens; ſed terrena, animalis, diabolica.
16 Ubi enim zelus & contentio: ibi incon-
ſtantia, & omne opus pravum.
17 Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, pri-
mùm quidem pudica eſt, deinde pacifica, mo-
deſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena mi-
ſericordia, & fructibus bonis, non judicans,
ſine ſimulatione.
18 Fructus autem juſtitiæ, in pace ſemina-
tur, facientibus pacem.

CAPUT IV.

Concupiſcentiis non eſt obſequendum, ſed diabolo reſiſtendum, & Deo appropinquandum, mutuæque dilectioni ſtudendum, rebus incertis Divinæ providentiæ commiſſis.

1 UNde bella & lites in vobis? Nónne hinc? A
ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant
in membris veſtris?
2 Concupiſcitis, & non habetis: occiditis,
& zelatis: & non poteſtis adipiſci: litigatis, &
belligeratis, & non habetis, propter quod non
poſtuletis.
3 Petitis, & non accipitis: eò quòd malè B
petatis: ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis.
4 Adulteri, neſcitis quia amicitia hujus
mundi, inimica eſt Dei? Quicumque ergo vo-
luerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei
conſtituitur.
5 An putatis quia inaniter ſcriptura dicat:

Ad invidiam concupiſcit ſpiritus, qui habitat
in vobis?
6 Majorem autem dat gratiam. Propter quod
* Prov. 3.d.34. 1.Pet 5.b.5. dicit: * Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus au-
tem dat gratiam.
7 Subditi ergo eſtote Deo: reſiſtite autem
diabolo, & fugiet à vobis.
8 Appropinquate Deo, & appropinquabit
vobis. Emundate manus, peccatores: & puri-
ficate corda, duplices animo.
C 9 Miſeri eſtote, & lugete, & plorate: riſus
veſter in luctum convertatur, & gaudium in
mœrorem.
* 1.Pet. 5.b.6. 10 * Humiliamini in conſpectu Domini, &
exaltabit vos.
11 Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui
detrahit fratri, aut qui judicat fratrem ſuum,
detrahit legi, & judicat legem. Si autem judi-
cas legem: non es factor legis, ſed judex.
12 Unus eſt legiſlator, & judex, qui poteſt
perdere, & liberare.
D 13 * Tu autem qui es, qui judicas proxi-
* Rom. 14.a.4. mum? Ecce nunc qui dicitis: Hodie, aut cra-
ſtino ibimus in illam civitatem, & faciemus
ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum
faciemus:
14 Qui ignoratis quid erit in craſtino.
15 Quæ eſt enim vita veſtra? vapor eſt ad
modicum parens, & deinceps exterminabitur.
Pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit; &:
Si vixerimus, faciemus hoc, aut illud.
16 Nunc autem exultatis in ſuperbiis ve-
ſtris. Omnis exultatio talis, maligna eſt.
17 Scienti igitur bonum facere, & non fa-
cienti, peccatum eſt illi.

CAPUT V.

Divitibus pauperum oppreſſoribus gravem comminatur ultionem, pauperes verò ad longanimitatem hortatur: juramentum fugiendum, & infirmi à presbyteris oleo ungendi, ac peccata invicem confitenda: quàm efficax ſit juſti oratio: errantes ad veritatem ſunt reducendi.

A 1 AGite nunc divites, plorate ululantes in
miſeriis veſtris, quæ advenient vobis.
2 Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt: & veſti-
menta veſtra à tineis comeſta ſunt.
3 Aurum & argentum veſtrum æruginavit:
& ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, &
manducabit carnes veſtras ſicut ignis. The-
ſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus.
4 Ecce merces operationem, qui meſſuerunt
regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, cla-
mat: & clamor eorum in aures Domini ſa-
baoth introivit.
5 Epulati eſtis ſuper terram, & in luxuriis
enutriſtis corda veſtra, in die occiſionis.
6 Addixiſtis, & occidiſtis juſtum, & non
reſtitit vobis.
B 7 Patientes igitur eſtote fratres, uſque ad
adventum Domini. Ecce agricola expectat pre-
tioſum fructum terræ, patienter ferens donec
accipiat temporaneum, & ſerotinum.
8 Patientes igitur eſtote & vos, & confirma-
te corda veſtra: quoniam adventus Domini
appropinquavit.
9 Nolite ingemiſcere fratres in alterutrum,
ut non judicemini. Ecce judex ante januam
aſſiſtit.
10 Exemplum accipite, fratres, exitus ma-
li, laboris, & patientiæ, Prophetas: qui locuti
ſunt in nomine Domini.
11 Ecce beatificamus eos, qui ſuſtinuerunt. C
Sufferentiam Job audiſtis, & finem Domini vi-
diſtis, quoniam miſericors Dominus eſt, &
miſerator.
12 Ante omnia autem fratres mei * nolite * Matt. 5.f.34.
jurare, neque per cælum, neque per terram, ne-
que aliud quodcumque juramentum. Sit au-
tem ſermo veſter: Eſt, eſt: Non, non: ut non
ſub judicio decidatis.
13 Triſtatur aliquis veſtrûm? oret: Æquo
animo eſt? pſallat.
14 Infirmatur quis in vobis? Inducat pres- D
byteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes
eum oleo in nomine Domini:
15 Et oratio fidei ſalvabit infirmum, & alle-
viabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, re-
mittentur ei.
16 Confitemini ergo alterutrum peccata
veſtra, & orate pro invicem ut ſalvemini: mul-
tum enim valet deprecatio juſti aſſidua.
17 Elias homo erat ſimilis nobis paſſibilis: * * 3.Reg. 17.a.1.
& oratione oravit ut non plueret ſuper terram, Luc.4.d.25.
& non pluit annos tres, & menſes ſex.
18 Et rurſum oravit: & cælum dedit plu-
viam, & terra dedit fructum ſuum.
19 Fratres mei, ſi quis ex vobis erraverit à
veritate, & converterit quis eum:
20 Scire debet, quoniam qui converti fece-
rit peccatorem ab errore vitæ ſuæ, ſalvabit
animam ejus à morte, & operiet multitudinem
peccatorum.

EPISTOLA B. PETRI APOSTOLI PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit de vocatione ad fidem & vitam æternam, quæ tamen per multas tribulationes acquiritur, de qua Prophetæ vaticinati ſunt: hortatur eos ad vitæ munditiam, ut qui Chriſti ſanguine redempti ſunt.

1 PETRUS Apoſtolus Jeſu Chriſti, electis A
advenis diſperſionis Ponti, Galatiæ,
Cappadociæ, Aſiæ, & Bithyniæ,
2 Secundùm præſcientiam Dei Patris, in ſan-
ctificationem Spiritus, in obedientiam, &
aſperſionem ſanguinis Jeſu Chriſti: Gratia vo-
bis & pax multiplicetur.
3 * Benedictus Deus & Pater Domini noſtri * 1.Cor. 1.a.1. Ephe.1.a.3.
Jeſu Chriſti, qui ſecundùm miſericordiam
ſuam magnam regeneravit nos in ſpem vivam,
per reſurrectionem Jeſu Chriſti ex mortuis,
4 In hereditatem incorruptibilem, & in-

contaminatam, & immarceſſibilem, conſer-
vatam in cælis in vobis.
B 5 Qui in virtute Dei cuſtodimini per fidem
in ſalutem paratã revelari in tẽpore noviſſimo.
6 In quo exultabitis, modicum nunc ſi
oportet contriſtari in variis tentationibus:
7 Ut probatio veſtræ fidei multò pretioſior
auro (quod per ignem probatur) inveniatur
in laudem, & gloriam, & honorem, in reve-
latione Jeſu Chriſti:
8 Quem cùm non videritis, diligitis: in
quem nunc quoque non videntes creditis: cre-
dentes autem exultabitis lætitia inenarrabili,
& glorificata.
9 Reportantes finem fidei veſtræ, ſalutem
animarum.
10 De qua ſalute exquiſierunt, atque ſcru-
tati ſunt Prophetæ, qui de futura in vobis gra-
tia prophetaverunt:
11 Scrutantes in quod vel quale tempus ſi-
gnificaret in eis Spiritus Chriſti: prænuntians
eas quæ in Chriſto ſunt paſſiones, & poſterio-
res glorias.
C 12 Quibus revelatum eſt, quia non ſibimet-
ipſis, vobis autem miniſtrabant ea, quæ nunc
nuntiata ſunt vobis per eos, qui evangeliza-
verunt vobis, Spiritu ſancto miſſo de cælo, in
quem deſiderant Angeli proſpicere.
13 Propter quod ſuccincti lumbos mentis
veſtræ, ſobrij perfectè ſperate in eam, quæ of-
fertur vobis, gratiam, in revelationem Jeſu
Chriſti:
14 Quaſi filij obedientiæ, non configurati
prioribus ignorantiæ veſtræ deſideriis.
15 Sed ſecundùm eum, qui vocavit vos, San-
ctum; & ipſi in omni converſatione ſancti ſitis:
*Lev. 16 Quoniam ſcriptum eſt: * Sancti eritis,
1.g.44. quoniam ego Sanctus ſum.
19.a.2. 17 Et ſi patrem invocatis eum, qui * ſine ac-
20.a.7. ceptione perſonarum judicat ſecundùm uniuſ-
* Deu. 10.d.17. cujuſque opus, in timore incolatus veſtri tem-
Rom.2. b.11. pore converſamini.
Gal 2. b.6. 18 Scientes quòd non corruptibilibus auro
vel argentó redempti eſtis de vana veſtra con-
D verſatione paternæ traditionis:
*1.Cor. 6 d 20. 19 * Sed pretioſo ſanguine quaſi agni im-
7.d.23. maculati Chriſti, & incontaminati:
Heb.9 d. 14. 20 Præcogniti quidem ante mundi conſti-
1.Ioan. tutionem, manifeſtati autem noviſſimis tem-
1.c.7. poribus propter vos,
Apoc.1. b.5. 21 Qui per ipſum fideles eſtis in Deo, qui
ſuſcitavit eum à mortuis, & dedit ei gloriam,
ut fides veſtra, & ſpes eſſet in Deo:
22 Animas veſtras caſtificantes in obedien-
tia charitatis, in fraternitatis amore, ſimplici
ex corde invicem diligite attentiùs:
23 Renati non ex ſemine corruptibili, ſed
incorruptibili per verbum Dei vivi, & perma-
*Eccli. nentis in æternum.
14.c.8. 24 * Quia omnis caro ut fœnum: & omnis
Iſa.40. b.6. gloria ejus tamquàm flos fœni: exáruit fœ-
Iac. 1. num, & flos ejus decidit.
b.10. 25 Verbum autem Domini manet in æter-
num, hoc eſt autem verbum, quod evangeli-
zatum eſt in vos.

CAPUT II.

Excluſa omni fictione, regenerati ad Chriſtum lapidem vivum accedant credentes, qui ſunt genus electum, cùm priùs eſſent populus abjectus: hortatur ut tanquam peregrini ab omnibus mundanis abſtineant, ſuperioribus obtemperent, afflictioniſque ad Chriſti imitationem ferant.

1 DEponentes igitur omnem malitiam, & A
omnem dolum, & ſimulationes, & in- Rom.6. a.4.
vidias, & omnes detractiones, Eph.4.
2 Sicut modò geniti infantes, rationabile, c.22.
ſine dolo lac concupiſcite; ut in eo creſcatis Col.3.
in ſalutem: b.8. Heb.12.
3 Si tamen guſtaſtis quoniam dulcis eſt Do- a.1.
minus.
4 Ad quem accedentes lapidem vivum, ab
hominibus quidem reprobatum, à Deo autem
electum, & honorificatum:
5 Et ipſi tanquam lapides vivi ſuperædifi-
camini, domus ſpiritualis, ſacerdotium ſan-
ctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles
Deo per Jeſum Chriſtum. B
6 Propter quod continet Scriptura: * Ec- * Iſa.
ce pono in Sion lapidem ſummum angula- 28.d.16.
rem, electum, pretioſum: & qui crediderit in Rom.9.
eum, non confundetur. g.33.
7 Vobis igitur honor credentibus: non
credentibus autem, * lapis quem reprobave- * Pſ.
runt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli, 117.
8 Et lapis offenſionis, & petra ſcandali his c.22.
qui offendunt verbo, nec credunt in quo & Iſa.8. c.14.
poſiti ſunt. Matt. 21.d.42.
9 Vos autem genus electum, regale ſacer- Act.4.
dotium, gens ſancta, populus acquiſitionis, b.11.
ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris
vos vocavit in admirabile lumen ſuum.
10 * Qui aliquando non populus, nunc au- * Oſee.
tem populus Dei: qui non conſecuti miſericor- 2.d.24.
diam, nunc autem miſericordiam conſecuti. Rom.9.
11 * Chariſſimi, obſecro vos tanquam ad- f.25. C
venas & peregrinos abſtinere vos à carnalibus * Rom.
deſideriis, quæ militant adverſus animam, 13.d.14.
12 Converſationem veſtram inter gentes ha- Gal.5.
bentes bonam: ut in eo, quòd detrectant de c.16.
vobis tanquam de malefactoribus, ex bonis
operibus vos conſiderantes, glorificent Deum
in die viſitationis.
13 * Subjecti igitur eſtote omni humanæ * Rom.
creaturæ propter Deum: ſive regi, quaſi præ- 13.a.1.
cellenti:
14 Sive ducibus, tanquã ab commiſſis ad vin-
dictam malefactorum, laudem verò bonorum.
15 Quia ſic eſt voluntas Dei, ut benè fa-
cientes obmuteſcere faciatis imprudentiam
hominum ignorantiam.
16 Quaſi liberi, & non quaſi velamen ha- * Rom. 12.b.
bentes malitiæ libertatem, ſed ſicut ſervi Dei. 10.
17 Omnes honorate: * fraternitatem dili- * Eph.6.
gite: Deum timete: Regem honorificate. a.5.
18 * Servi ſubditi eſtote in omni timore do- Col.3. d.22.
minis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam Tit.2.
dyſcolis. c.9.
C

19 Hæc

19 Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens injuſtè.

20 Quæ enim eſt gloria, ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis? Sed ſi benè facientes patienter ſuſtinetis; hæc eſt gratia apud Deum.

21 In hoc enim vocati eſtis: quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum ut ſequamini veſtigia ejus.

** Iſa. 53.c.9.*
22 * Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus:

23 Qui cùm malediceretur, non maledicebat: cùm pateretur, non comminabatur: tradebat autem judicanti ſe injuſtè:

** Iſa. 53.b.5. 1. Ioan. 3.a.5.*
24 * Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum: ut peccatis mortui, juſtitiæ vivamus: cujus livore ſanati eſtis.

25 Eratis enim ſicut oves errantes, ſed converſi eſtis nunc ad paſtorem & epiſcopum animarum veſtrarum.

CAPUT III.

De mutua inter conjuges converſatione, & mulierum ornatu: hortatur ad varias virtutes, úsque Chriſti exemplo ferant adverſa & quòd per Baptiſmum ſalvamur in ſimilitudinem eorum qui in arca Noë ſalvabantur.

A
Ephe. 5 e.22. Col. 3. e.18.
1 SImiliter & mulieres ſubditæ ſint viris ſuis: ut & ſi qui non credunt verbo, per mulierum converſationem ſine verbo lucrifiant,

2 Conſiderantes in timore caſtam converſationem veſtram.

** 1. Tim. 2.c.9.*
3 * Quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus:

4 Sed qui abſconditus eſt cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus, qui eſt in conſpectu Dei locuples.

5 Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres, ſperantes in Deo, ornabant ſe ſubjectæ propriis viris.

** Gen. 18.b.12.*
6 * Sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans: cujus eſtis filiæ benefacientes, & non pertimentes ullam perturbationem.

B
** 1. Cor. 7.a.3.*
7 * Viri ſimiliter cohabitantes ſecundùm ſcientiam, quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartientes honorem, tanquam & coheredibus gratiæ vitæ: ut non impediantur orationes veſtræ.

8 In fine autem, omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, miſericordes, modeſti, humiles:

** Prov. 17.b.13. Rom. 12.d.17. 1. The. 5.c.15.*
9 * Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, ſed è contrariò benedicentes: quia in hoc vocati eſtis, ut benedictionem hereditate poſſideatis.

** Pſ. 33.c.13. * Iſ 1. d.16.*
10 * Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos, coërceat linguam ſuam à malo, & labia ejus ne loquantur dolum.

C
11 * Declinet à malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & ſequatur eam:

12 Quia Oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum: Vultus autem Domini ſuper facientes mala.

13 Et quis eſt qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis?

** Matt. 5.a.10.*
14 * Sed & ſi quid patimini propter juſtitiam, beati. Timorem autem eorum ne timueritis, & non conturbemini.

15 Dominum autem Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt ſpe.

** Sup. 2.c.12.*
16 * Sed cum modeſtia, & timore conſcientiam habentes bonam: ut in eo, quòd detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur veſtram bonam in Chriſto converſationem.
D

17 Melius eſt enim benefacientes (ſi voluntas Dei velit) pati quàm malefacientes:

** Rom. 5 b.6. Heb. 9.f.28.*
18 * Quia & Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, juſtus pro injuſtis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem ſpiritu.

19 In quo & his, qui in carcere erant, ſpiritibus veniens prædicavit:

** Gen. 7 b.7. Matt. 24 c.37. Luc 17. f.26.*
20 Qui increduli fuerant aliquando, * quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë, cùm fabricaretur arca: in qua pauci, id eſt octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam.

21 Quod & vos nunc ſimilis formæ ſalvos facit baptiſma: non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum per reſurrectionem Jeſu Chriſti.

22 Qui eſt in dextera Dei, deglutiens mortem ut vitæ æternæ heredes efficeremur: profectus in cælum, ſubjectis ſibi angelis, & poteſtatibus, & virtutibus.

CAPUT IV.

Chriſti morte redemptos hortatur ut pergant præterita devivare peccata incumbentes orationibus ac mutua dilectioni ſemper omnia in Dei gloriam referentes, & gaudentes ſi propter Chriſtum pati oporteat.

1 CHriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini, quia qui paſſus eſt in carne, deſiit à peccatis: A

** Eph. 4.e.23.*
2 * Ut jam non deſideriis hominum, ſed voluntati Dei, quod reliquum eſt in carne vivat temporis.

3 Sufficit enim præteritum tempus ad vovoluntatem Gentium conſummandam, his qui ambulaverunt in luxuriis, deſideriis, vinolentiis, comeſſationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus.

4 In quo admirantur non concurrentibus vobis in eamdem luxuriæ confuſionem blaſphemantes.

5 Qui reddent rationem ei, qui paratus eſt judicare vivos & mortuos.

6 Propter hoc enim & mortuis evangelizatum eſt: ut judicentur quidem ſecundùm homines in carne, vivant autem ſecundùm Deum in Spiritu. B

** Prov. 10.b.12.*
7 Omnium autē finis appropinquavit. Eſtote itaque prudentes, & vigilate in orationibus.

** Rom. 12.c.13. Heb. 13.a.2.*
8 Ante omnia autem, mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes, quia * charitas operit multitudinem peccatorum.

9 * Hoſpitales invicem ſine murmuratione. C

10 Unuſquiſque, ſicut accipit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes, ſicut

boni,

* 1.Cor. 4.a.2. boni * diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.
11 Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei: ſi
quis miniſtrat, tanquam ex virtute, quam ad-
miniſtrat Deus: ut in omnibus honorificetur
Deus per Jeſum Chriſtum: cui eſt gloria, &
imperium in ſæcula ſæculorum: Amen.
12 Chariſſimi, nolite peregrinari in fervore,
qui ad tentationem vobis fit, quaſi novi aliquid
vobis contingat:
13 Sed communicantes Chriſti paſſionibus
gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gau-
deatis exultantes.
D 14 Si exprobramini in nomine Chriſti, beati
eritis: quoniam quod eſt honoris, gloriæ, &
virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus, ſuper vos
requieſcit.
15 Nemo autem veſtrûm patiatur ut homi-
cida, au fur, aut maledicus, aut alienorum ap-
petitor.
16 Si autem ut Chriſtianus, non erubeſcat:
glorificet autem Deum in iſto nomine.
17 Quoniam tempus eſt ut incipiat judicium
à domo Dei. Si autem primùm à nobis: qui
finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio?
* Prov. 11.d.31. 18 * Et ſi juſtus vix ſalvabitur, impius &
peccator ubi parebunt?
19 Itaque & hi, qui patiuntur ſecundùm vo-
luntatem Dei, fideli Creatori commendent
animas ſuas in benefactis.

CAPUT V.

Seniores orat ut verbo & exemplo paſcant gregem Dei. juniores autem illis ſubditi ſint: hortatur omnes ut ſeſe demittant, divinæ curæ totos ſe tradentes, & in ſobrietate ac fide diabolo reſiſtentes.

A 1 SEniores ergo, qui in vobis ſunt, obſecro,
conſenior & teſtis Chriſti paſſionum: qui
& ejus, quæ in futuro revelanda eſt gloriæ
communicator:
2 Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, pro-
videntes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundùm
Deum: neque turpis lucri gratia, ſed volun-
tariè.
3 Neque ut dominantes in cleris, ſed forma
facti gregis ex animo.
B 4 Et cùm apparuerit princeps paſtorum, per-
cipietis immarceſcibilem gloriæ coronam.
5 Similiter adoleſcentes ſubditi eſtote ſe-
* Rom. 12.b.10. nioribus. * Omnes autem invicem humilita-
* Iac. 4.b.6. tem inſinuate, * quia Deus ſuperbis reſiſtit,
humilibus autem dat gratiam.
* Iac. 4.c.10. 6 * Humiliamini igitur ſub potenti manu
Dei, ut vos exaltet in tempore viſitationis:
* Pſ. 54.d.23. Matt. 6.c.25. 7 * Omnem ſolicitudinem veſtram proji-
cientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis.
Luc. 12.c.22. 8 Sobrii eſtote, & vigilate, quia adverſarius
veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit,
C quærens quem devoret:
9 Cui reſiſtite fortes in fide: ſcientes eam-
dem paſſionem ei, quæ in mundo eſt, veſtræ
fraternitati fieri.
10 Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit
nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto Jeſu
modicum paſſos ipſe perficiet, confirmabit,
ſolidabitque.
11 Ipſi gloria, & imperium in ſæcula ſæcu-
lorum. Amen.
12 Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut D
arbitror, breviter ſcripſi: obſecrans & conte-
ſtans, hanc eſſe veram gratiã Dei, in qua ſtatis.
13 Salutat vos Eccleſia, quæ eſt in Babylo-
ne coëlecta, & Marcus filius meus.
14 Salutate invicem in oſculo ſancto. Gra-
tia vobis omnibus, qui eſtis in Chriſto Jeſu.
Amen.

EPISTOLA B. PETRI APOSTOLI SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

Hortatur ut memores maximorum quæ à Deo acceperunt donorum, per varias ſcandant virtutes, ut ſic introitus in regnum Domini illis ministretur: dicitque ſe brevi moriturum. & ſuæ doctrinæ certitudinem oſtendit ex Chriſto doctore, quem & vox Patris & Prophetæ commendarunt

1 SIMON Petrus, ſervus & Apo- A
ſtolus Jeſu Chriſti, iis qui coæ-
qualem nobiſcum ſortiti ſunt fi-
dem in juſtitia Dei noſtri, & Sal-
vatoris Jeſu Chriſti.
2 Gratia vobis & pax adimpleatur in cogni-
tione Dei, & Chriſti Jeſu Domini noſtri:
3 Quomodo omnia nobis divinæ virtutis
ſuæ quæ ad vitam & pietatem donata ſunt,
per cognitionem ejus, qui vocavit nos, pro-
pria gloria & virtute,
4 Per quem maxima & pretioſa nobis pro-
miſſa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ
conſortes naturæ: fugientes ejus, quæ in mun-
do eſt, concupiſcentiæ corruptionem.
5 Vos autem curam omnem ſubinferentes, B
miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute
autem ſcientiam,
6 In ſcientia autem abſtinentiam, in abſti-
nentia autem patientiam, in patientia autem
pietatem,
7 In pietate autem amorem fraternitatis, in
amore autem fraternitatis charitatem.
8 Hæc enim ſi vobiſcum adſint, & ſuperent;
non vacuos, nec ſine fructu vos conſtituent
in Domini noſtri Jeſu Chriſti cognitione.
9 Cui enim non præſto ſunt hæc, cæcus eſt,
& manu tentans, oblivionem accipiens purga-
tionis veterum ſuorum delictorum.
10 Quapropter fratres magis ſatagite, ut C
per bona opera certam veſtram vocationem
& electionem faciatis: hæc enim facientes,
non peccabitis aliquando.
11 Sic enim abundanter miniſtrabitur vo-
bis introitus in æternum regnum Domini no-
ſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti.
12 Propter quod incipiam vos ſemper com-
monere de his; & quidem ſcientes & confir-
matos vos in præſenti veritate.
13 Juſtum autem arbitror quandiu ſum in
hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in cõmonitione

14 Certus quòd velox eſt depoſitio taberna-
culi mei, ſecundùm quod & Dominus noſter
* Ioan. Jeſus Chriſtus * ſignificavit mihi.
21.d.19. 15 Dabo autem operam & frequenter ha-
bere vos poſt obitum meum, ut horum me-
moriam faciatis.
* 1. Cor. 16 * Non enim doctas fabulas ſecuti, no-
1.c.17. tam fecimus vobis Domini noſtri Jeſu Chriſti
virtutem & præſentiam: ſed ſpeculatores fa-
cti illius magnitudinis.
D 17 Accipiens enim à Deo Patre honorem
& gloriam, voce delapſa ad eum hujuſcemodi
* Matt. à magnifica gloria: * Hic eſt Filius meus dile-
17.a.5. ctus, in quo mihi complacui, ipſum audite.
18 Et hanc vocem nos audivimus de cælo
allatam, cùm eſſemus cum ipſo in mōte ſancto.
19 Et habemus firmiorem propheticum ſer-
monem: cui benefacitis attendentes, quaſi lu-
cernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies
eluceſcat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris:
* 2. Tim. 20 Hoc primùm intelligentes, * quòd om-
3.d.16. nis prophetia Scripturæ propria interpreta-
tione non fit.
21 Non enim voluntate humana allata eſt
aliquando prophetia: ſed Spiritu ſancto in-
ſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines.

CAPUT II.

Pſeudoprophetæ multos ſeducent, verùm acriter punientur, ſicut de malis actum eſt tempore diluvij, & de Sodomitis: proſequitur autem pravos mores horum quos admodum effuſos dicit in libidinem

A 1 FUerunt verò & pſeudoprophetæ in popu-
lo, ſicut & in vobis erunt magiſtri men-
daces qui introducent ſectas perditionis, &
eum, qui emit eos, Dominum negant, ſuper-
ducentes ſibi celerem perditionem.
2 Et multi ſequentur eorum luxurias, per
quos via veritatis blaſphemabitur:
3 Et in avaritia fictis verbis de vobis nego-
tiabuntur: quibus judicium jam olim non ceſ-
ſat; & perditio eorum non dormitat.
* Iob. 4. 4 * Si enim Deus angelis peccantibus non pe-
d. 18. percit, ſed rudentibus inferni detractos in tarta-
Iud. b 6. rum tradidit cruciandos, in judiciū reſervari.
* Gen. 5 Et originali mundo non pepercit, * ſed
7.a.1. octavum Noë juſtitiæ præconem cuſtodivit,
diluvium mundo impiorum inducens.
* Gen. 6 * Et civitates Sodomorum & Gomor-
19.e.25. rhæorum in cinerem redigens, everſione dam-
B navit: exemplum eorum, qui impiè acturi
ſunt, ponens:
7 Et juſtum Lot oppreſſum à nefandorum
injuria ac luxurioſa converſatione eripuit:
8 Aſpectu enim, & auditu juſtus erat: habi-
tans apud eos, qui de die in diem animam ju-
ſtam iniquis operibus cruciabant.
9 Novit Dominus pios de tentatione eripe-
re: iniquos verò in diem judicij reſervare cru-
ciandos.
10 Magis autem eos, qui poſt carnem in
concupiſcentia immunditiæ ambulant, domi-
nationemque contemnunt, audaces, ſibi pla-
centes, ſectas non metuunt introducere blaſ-
phemantes:

11 Ubi Angeli fortitudine & virtute cùm
ſint majores, non portant adverſum ſe execra-
bile judicium.
12 Hi verò velut irrationabilia pecora, na-
turaliter in captionem & in perniciem in his
quæ ignorant blaſphemantes in corruptione
ſua peribunt.
13 Percipientes mercedem injuſtitiæ, volu- C
ptatem exiſtimantes diei delicias: coinquina-
tiones, & maculæ deliciis affluentes, in convi-
viis ſuis luxuriantes vobiſcum,
14 Oculos habentes plenos adulterij, & in-
ceſſabilis delicti. Pellicientes animas inſtabi-
les, cor exercitatum avaritia habentes, male-
dictionis filij:
15 Derelinquentes rectam viam errave-
runt, * ſecuti viam Balaam ex Boſor, qui mer- * Iud.
cedem iniquitatis amavit: b.11.
16 Correptionem verò habuit ſuæ veſaniæ: * Num.
ſubjugale mutum animal, * hominis voce lo- 22.e.28.
quens, prohibuit prophetæ inſipientiam. * Iud.
17 * Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ c.12.
turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebra-
rum reſervatur.
18 Superba enim vanitatis loquentes pelli- D
ciunt in deſideriis carnis luxuriæ eos, qui pau-
lulùm effugiunt, qui in errore converſantur:
19 Libertatem illis promittentes, cùm ipſi
ſervi ſint corruptionis: * à quo enim quis ſu- * Ioan.
peratus eſt, hujus & ſervus eſt, 8.d.34.
20 Si enim refugientes coinquinationes Rom 6.
mundi in cognitione Domini noſtri, & Salva- c.16 d.
toris Jeſu Chriſti, * his rurſus implicati ſupe- 20.
rantur: facta ſunt eis * poſteriora deteriora * Heb.
prioribus. 6.a 4.
* Matt.
12.d.45.
21 Melius enim erat illis non cognoſcere
viam juſtitiæ, quàm poſt agnitionem, retror-
ſum converti ab eo, quod illis traditum eſt,
ſancto mandato.
22 Contigit enim eis illud veri proverbij: * * Prov.
Canis reverſus ad ſuum vomitum; & Sus lo- 26.b.11.
ta in volutabro luti.

CAPUT III.

Propter quoſdam illuſores ſecundum Domini adventum negantes, aſtruit futuram mundi renovationem, cùm brevi & inſperatò Dominus advenerit: ad cujus adventum monet ut ſe præparent, laudans Pauli ſcripta quæ indocti depravant.

1 HAnc ecce vobis, chariſſimi, ſecundam A
ſcribo epiſtolam, in quibus veſtram
excito in commonitione ſinceram mentem:
2 Ut memores ſitis eorum, quæ prædixi
verborum à ſanctis Prophetis, & Apoſtolo-
rum veſtrorum, præceptorum Domini & Sal-
vatoris.
3 Hoc primùm ſcientes, quòd venient * in * 1. Tim.
noviſſimis diebus in deceptione illuſores, jux- 4.a.1.
ta proprias concupiſcentias ambulantes, 2. Timo.
4 Dicentes: * ubi eſt promiſſio, aut adven- 3.a.1.
tus ejus? ex quo enim patres dormierunt, om- Iud.d.18.
nia ſic perſeverant ab initio creaturæ. * Eze.
12.g.27.
5 Latet enim eos hoc volentes, quòd cæli B
erant priùs, & terra, de aqua & per aquam
conſiſtens Dei verbo:

6 Per

6 Per quæ, ille tunc mundus aqua inundatus periit.

7 Cæli autem qui nunc ſunt, & terra, & eodem verbo repoſiti ſunt, igni reſervati in diem judicij, & perditionis impiorum hominum.

8 Unum verò hoc non lateat vos, chariſſimi, quia unus dies apud Dominum ſicut mille anni, & mille anni ſicut dies unus.

9 Non tardat Dominus promiſſionem ſuam: ſicut quidam exiſtimant: ſed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti.

C 10 * Adveniet autem dies Domini ut fur: in quo cæli magno impetu tranſient, elementa verò calore ſolventur, terra autem, & quæ in ipſa ſunt opera, exurentur.

* 1. Theſ. 5. a. 2. Apoc. 3. a. 3. 16. c. 16.

11 Cùm igitur hæc omnia diſſolvenda ſint, quales oportet vos eſſe in ſanctis converſationibus & pietatibus,

12 Expectantes & properantes in adventum diei Domini, per quem cæli ardentes ſolventur, & elementa ignis ardore tabeſcent?

13 * Novos verò cælos, & novam terram ſecundùm promiſſa ipſius expectamus, in quibus juſtitia habitat.

* Iſa. 55. c. 17. 66. g. 22. Apoc. 21. a. 1.

14 Propter quod chariſſimi hæc expectantes, ſatagite immaculati & inviolati ei inveniri in pace.

15 Et * Domini noſtri longanimitatem, ſalutem arbitremini: ſicut & chariſſimus frater

* Rom. 2. a. 4.

D noſter Paulus ſecundùm datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis.

16 Sicut & in omnibus epiſtolis, loquens eis de his: in quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & inſtabiles depravant, ſicut, & ceteras Scripturas, ad ſuam ipſorum perditionem.

17 Vos igitur fratres præſcientes cuſtodite: ne inſipientium errore traducti excidatis à propria firmitate.

18 Creſcite verò in gratia, & in cognitione Domini noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti. Ipſi gloria & nunc, & in diem æternitatis. Amen.

ESPISTOLA
B. JONNIS APOSTOLI
PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Ioannes quod de Chriſto vidit & audivit, aliis annuntiat, ut unà cum ipſo ſocientur Deo & Chriſto ejus filio, cujus ſanguine hominum peccata mundantur: porrò qui ſe peccaſſe negat, Deum mendacem facit.

A 1 QUOD fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectaverunt de verbo vitæ:

2 Et vita manifeſta eſt, & vidimus, & teſtamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis:

3 Quod vidimus & audivimus, annuntiamus vobis, ut & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum Patre, & cum Filio ejus Jeſu Chriſto.

4 Et hæc ſcribimus vobis ut gaudeatis, & gaudium veſtrum ſit plenum. B

5 Et hæc eſt annuntiatio, quam audivimus ab eo, & annuntiamus vobis: * Quoniam Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt ullæ.

* Joan. 8. b. 12.

6 Si dixerimus quoniam ſocietatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus.

7 Si autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in luce; ſocietatem habemus ad invicem, * & ſanguis Jeſu Chriſti, Filij ejus, emundat nos ab omni peccato.

* Heb. 9. d. 14. 1. Pet. 1. d. 19. Apoc. 1. b. 5.

8 * Si dixerimus quoniam peccatum non habemus; ipſi nos ſeducimus & veritas in nobis non eſt.

* 3. Reg. 8. e. 46. 2. Par. 6. f. 36. Prov. 20. b. 9. Eccle. 7. e. 21.

9 Si confiteamur peccata noſtra; fidelis eſt, & juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate.

10 Si dixerimus quoniam non peccavimus, mendacem facimus eum, & verbum ejus non eſt in nobis.

CAPUT II.

Ieſus Chriſtus advocatus noſter eſt apud Patrem, & propitiatio pro peccatis totius mundi, obſervatione autem mandatorum Dei comprobatur vera Dei notitia ac dilectio: quod ſit vetus ac novum mandatum: quis ſit in luce & in tenebris: variis ſcribit ætatibus, revocans à mundi dilectione & ab hæreticis, ac monens ut ſemel acceptæ fidei adhæreant, ſequentes ductum Spiritus ſancti.

1 FIlioli mei, hæc ſcribo vobis, ut non peccetis. Sed & ſi quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum juſtum: A

2 Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris; non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi.

3 Et in hoc ſcimus quoniam cognovimus eum, ſi mandata ejus obſervemus.

4 Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt.

5 Qui autem ſervat verbum ejus, verè in hoc charitas Dei perfecta eſt: & in hoc ſcimus quoniam in ipſo ſumus.

6 Qui dicit ſe in ipſo manere, debet, ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.

7 Chariſſimi: non mandatum novum ſcribo vobis, ſed mandatum vetus, quod habuiſtis ab initio: Mandatum vetus, eſt verbum quod audiſtis: D

8 * Iterùm mandatum novum ſcribo vobis, quod verum eſt & in ipſo, & in vobis: quia tenebræ tranſierunt, & verum lumen jam lucet.

* Joan. 13. d. 34. 15. b. 12.

9 Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrem ſuum odit, in tenebris eſt uſque adhuc.

* Inf. 3. c. 14.

10 Qui diligit fratrem ſuum, in lumine manet, & ſcandalum in eo non eſt.

11 Qui autem odit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò

eat, quia tenebræ obcæcaverunt oculos ejus.
12 Scribo vobis, filioli, quoniam remit-
tuntur vobis peccata propter nomen ejus.
13 Scribo vobis patres, quoniam cognovi-
ſtis eum, qui ab initio eſt. Scribo vobis ado-
leſcentes, quoniam viciſtis malignum.
14 Scribo vobis infantes, quoniam cogno-
viſtis patrem. Scribo vobis juvenes, quoniam
fortes eſtis, & verbum Dei manet in vobis,
& viciſtis malignum.
C 15 Nolite diligere mundum, neque ea quæ
in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non
eſt charitas Patris in eo:
16 Quoniam omne quod eſt in mundo, con-
cupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia ocu-
lorum, & ſuperbia vitæ: quæ non eſt ex Patre,
ſed ex mundo eſt.
17 Et mundus tranſit, & concupiſcentia
ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet
in æternum.
18 Filioli, noviſſima hora eſt: & ſicut au-
diſtis: quia Antichriſtus venit, & nunc Anti-
chriſti multi facti ſunt: unde ſcimus, quia no-
viſſima hora eſt.
19 Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex
nobis: nam, ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent
utique nobiſcum: ſed ut manifeſti ſint quo-
niam non ſunt omnes ex nobis.
20 Sed vos unctionem habetis à Sancto, &
noſtis omnia.
21 Non ſcripſi vobis quaſi ignorantibus ve-
ritatem, ſed quaſi ſcientibus eam: quoniam
omne mendacium ex veritate non eſt.
D 22 Quis eſt mendax, niſi is qui negat quo-
niam Jeſus eſt Chriſtus? Hic eſt Antichriſtus
qui negat Patrem & Filium.
23 Omnis qui negat Filium, nec Patrem ha-
bet: qui confitetur Filium, & Patrem habet.
24 Vos quod audiſtis ab initio, in vobis per-
maneat: Si in vobis permanſerit quod audiſtis
ab initio, & vos in Filio & Patre manebitis.
25 Et hæc eſt repromiſſio, quam ipſe polli-
citus eſt nobis, vitam æternam.
26 Hæc ſcripſi vobis de his, qui ſeducũt vos.
27 Et vos unctionem quam accepiſtis ab eo,
maneat in vobis. Et non neceſſe habetis ut ali-
quis doceat vos: ſed ſicut unctio ejus docet vos
de omnibus, & verum eſt, & non eſt menda-
cium. Et ſicut docuit vos: manete in eo.
28 Et nunc filioli manete in eo: ut cùm ap-
paruerit, habeamus fiduciam, & non confun-
damur ab eo in adventu ejus.
29 Si ſcitis quoniam juſtus eſt, ſcitote quo-
niam & omnis qui facit juſtitiam, ex ipſo na-
tus eſt.

CAPUT III.

De Dei erga nos charitate, & quomodo diſtinguantur qui ex Deo ſunt & qui ex diabolo: de dilectione, & odio fratrum: quis mentis puritate & fide in Chriſtum quippiam à Deo petit, impetrat.

A 1 VIdete qualem charitatem dedit nobis
Pater ut filij Dei nominemur & ſimus.
Propter hoc mundus non novit nos: quia non
novit eum.
2 Chariſſimi, nunc filij Dei ſumus: & non-
dum apparuit quid erimus. Scimus quoniam
cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam
videbimus eum ſicuti eſt.
3 Et omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſan-
ctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt.
4 Omnis qui facit peccatum, & iniquita-
tem facit: & peccatum eſt iniquitas.
5 Et ſcitis quia ille apparuit ut peccata no-
ſtra tolleret: * & peccatum in eo non eſt. * *Iſa.*
6 Omnis qui in eo manet, non peccat: om- *53.a.9.*
nis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit *1. Pet. 2.d.22.*
eum. B
7 Filioli, nemo vos ſeducat. Qui facit juſti- * *Joan.*
tiam, juſtus eſt: ſicut & ille juſtus eſt. *8.f.44.*
8 * Qui facit peccatum, ex diabolo eſt: quo-
niam ab initio diabolus peccat. In hoc appa-
ruit Filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli.
9 Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non
facit: quoniam ſemen ipſius in eo manet, &
non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt.
10 In hoc manifeſti ſunt filij Dei & filij
diaboli. Omnis qui non eſt juſtus, non eſt ex
Deo, & qui non diligit fratrem ſuum:
11 Quoniam hæc eſt annunciatio, quam au-
diſtis ab initio, * ut diligatis alterutrum. * *Joan.*
12 Non ſicut * Cain, qui ex maligno erat, *13.d.34. 15.b.12.*
& occidit fratrem ſuum. Et propter quid oc- * *Gen.*
cidit eum? Quoniam opera ejus maligna erant: *4.b.8.*
fratris autem ejus, juſta. C
13 Nolite mirari fratres, ſi odit vos mundus.
14 Nos ſcimus quoniam tranſlati ſumus de
morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. * * *Lev.*
Qui non diligit, manet in morte: *19.d.17. Sup. 2.b.*
15 Omnis qui odit fratrem ſuum, homicida *10. Luc.*
eſt. Et ſcitis quoniam omnis homicida non ha- *3.c.11.*
bet vitam æternam in ſemetipſo manentem. * *Joan.*
16 * In hoc cognovimus charitatem Dei, *15.b.13.* * *Luc.*
quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit: *3.c.11.*
& nos debemus pro fratribus animas ponere. *Iac.2.c.15.*
17 * Qui habuerit ſubſtantiam hujus mun-
di, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habe-
re, & clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo
charitas Dei manet in eo?
18 Filioli mei, non diligamus verbo, neque D
lingua, ſed opere & veritate.
19 In hoc cognoſcimus quoniam ex verita-
te ſumus: & in conſpectu ejus ſuadebimus
corda noſtra.
20 Quoniam ſi reprehenderit nos cor noſtrũ:
major eſt Deus corde noſtro, & novit omnia.
21 Chariſſimi, ſi cor noſtrum non reprehen-
derit nos, fiduciam habemus ad Deum:
22 * Et quidquid petierimus, accipiemus ab * *Matt.*
eo: quoniam mandata ejus cuſtodimus, & ea *21.b.22.* * *Joan.*
quæ ſunt placita coram eo facimus. *6.d.29.*
23 * Et hoc eſt mandatum ejus: Ut creda- *17.a.3.*
mus in nomine Filij ejus Jeſu Chriſti, & * di- * *Joan.*
ligamus alterutrum, ſicut dedit mandatum *13.d.34.*
nobis. *15.b.12.*
24 Et qui ſervat mandata ejus, in illo ma-
net, & ipſe in eo: & in hoc ſcimus quoniam
manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.

CAPUT

CAPUT IV.

Qui ſpiritus ex Deo ſint, & qui non: cùm Deus ſua nos dilectione prævenerit dato pro nobis Filio ſuo, debemus & nos Deum ac proximum diligere: perfecta autem charitas foras mittit timorem.

A 1 CHariſſimi, nolite omni ſpiritui credere,
ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint: quo-
niam multi pſeudoprophetæ exierunt in mun-
dum.
2 In hoc cognoſcitur ſpiritus Dei: omnis
ſpiritus qui confitetur Jeſum Chriſtum in car-
ne veniſſe, ex Deo eſt:
3 Et omnis ſpiritus, qui ſolvit Jeſum, ex
Deo non eſt; & hic eſt Antichriſtus, de quo
audiſtis quoniam venit, & nunc jam in mun-
do eſt.
4 Vos ex Deo eſtis filioli, & viciſtis eum,
quoniam major eſt qui in vobis eſt, quàm qui
in mundo.
*Joan. 8.f.47. 5 * Ipſi de mundo ſunt: Ideò de mundo
loquuntur, & mundus eos audit.
B 6 Nos ex Deo ſumus. Qui novit Deum, au-
dit nos: qui non eſt ex Deo, non audit nos: in
hoc cognoſcimus Spiritum veritatis, & ſpiri-
tum erroris.
7 Chariſſimi, diligamus nos invicem: quia
charitas ex Deo eſt. Et omnis qui diligit, ex
Deo natus eſt, & cognoſcit Deum.
8 Qui non diligit, non novit Deum: quo-
niam Deus charitas eſt.
9 In hoc apparuit charitas Dei in nobis,
* Joan. 3.b.16. quoniam * Filium ſuum unigenitum miſit
Deus in mundum, ut vivamus per eum.
10 In hoc eſt charitas: non quaſi nos dile-
xerimus Deum, ſed quoniam ipſe prior dile-
xit nos, & miſit Filium ſuum propitiationem
pro peccatis noſtris.
11 Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos: &
nos debemus alterutrum diligere.
C 12 * Deum nemo vidit umquam. Si diliga-
* Joan. 1.c.18. 1. Timot. 6.d.16. mus invicem, Deus in nobis manet, & charitas
ejus in nobis perfecta eſt.
13 In hoc cognoſcimus quoniam in eo ma-
nemus, & ipſe in nobis: quoniam de Spiritu
ſuo dedit nobis.
14 Et nos vidimus, & teſtificamur, quoniam
Pater miſit Filium ſuum Salvatorem mundi.
15 Quiſquis confeſſus fuerit quoniam Jeſus
eſt Filius Dei, Deus in eo manet, & ipſe in
Deo.
16 Et nos cognovimus, & credidimus chari-
tati, quam habet Deus in nobis. Deus Chari-
tas eſt: & qui manet in charitate, in Deo ma-
net, & Deus in eo.
D 17 In hoc perfecta eſt charitas Dei nobiſ-
cum: ut fiduciam habeamus in die judicii: quia
ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo.
18 Timor non eſt in charitate: ſed perfecta
charitas foras mittit timorem: quoniam timor
pœnam habet, qui autem timet, non eſt perfe-
ctus in charitate.
19 Nos ergo diligamus Deum, quoniam
Deus prior dilexit nos.
20 Si quis dixerit quoniam diligo Deum,
& fratrem ſuum oderit, mendax eſt. Qui
enim non diligit fratrem ſuum quem videt,
Deum, quem non videt quomodo poteſt dili-
gere?
21 * Et hoc mandatum habemus à Deo: ut * Joan. 13.d.34
qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum. 15.b.12. Eph. 5.a.2.

CAPUT V.

De natis ex Deo, veráque ergà ipſum charitate: fides mundum vincit, quem tres in terra teſtantur Chriſtum verum hominem, & tres in cælo verum Dei filium, in quem credens habet vitam æternam: de peccato ad mortem, & non ad mortem.

1 OMnis qui credit, quoniam Jeſus eſt A
Chriſtus, ex Deo natus eſt. Et omnis
qui diligit eum qui genuit, diligit & eum qui
natus eſt ex eo.
2 In hoc cognoſcimus quoniam diligimus
natos Dei, cùm Deum diligamus, & mandata
ejus faciamus.
3 Hæc eſt enim charitas Dei, ut mandata ejus
cuſtodiamus: & mandata ejus gravia non
ſunt.
4 Quoniam omne quod natum eſt ex Deo,
vincit mundum: & hæc eſt victoria, quæ vin-
cit mundum, fides noſtra.
5 * Quis eſt, qui vincit mundum, niſi qui * 1. Cor.
credit quoniam Jeſus eſt filius Dei? 15 g.57.
6 Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem, B
Jeſus Chriſtus: non in aqua ſolùm, ſed in aqua
& ſanguine. Et Spiritus eſt, qui teſtificatur,
quoniam Chriſtus eſt veritas.
7 Quoniam tres ſunt, qui teſtimonium dant
in cœlo: Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: &
hi tres unum ſunt.
8 Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in ter-
ra: Spiritus, & aqua, & ſanguis: & hi tres
unum ſunt.
9 Si teſtimonium hominum accipimus, teſti-
monium Dei majus eſt: quoniam hoc eſt teſti-
monium Dei, quod majus eſt, quoniam teſtifi-
catus eſt de Filio ſuo.
10 * Qui credit in Filium Dei, habet teſti- * Joan.
monium Dei in ſe. Qui non credit Filio, men- 3.d.36.
dacem facit eum: quia non credit in teſtimo- C
nium quod teſtificatus eſt Deus de Filio ſuo.
11 Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam
æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in Fi-
lio ejus eſt.
12 Qui habet Filium, habet vitam: qui non
habet Filium, vitam non habet.
13 Hæc ſcribo vobis: ut ſciatis quoniam
vitam habetis æternam, qui creditis in nomine
Filii Dei.
14 Et hæc eſt fiducia, quam habemus ad
eum: Quia quodcumque petierimus ſecun-
dùm voluntatem ejus, audit nos.
15 Et ſcimus quia audit nos quidquid pe-
tierimus: ſcimus quoniam habemus petitio-
nes quas poſtulamus ab eo.
16 Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum D
non ad mortem, petat, & dabitur ei vita pec-
canti non ad mortem. Eſt peccatum ad mor-
tem, non pro illo dico ut roget quis.
17 Omnis iniquitas, peccatum eſt: & eſt

peccatum ad mortem.
18 Scimus quia omnis qui natus eſt ex Deo,
non peccat: ſed generatio Dei conſervat eum,
& malignus non tangit eum.
19 Scimus quoniam ex Deo ſumus: &
mundus totus in maligno poſitus eſt.
20 Et ſcimus quoniam Filius Dei venit, *
* Luc. 24. f. 45. & dedit nobis ſenſum ut cognoſcamus verum
Deum, & ſimus in vero Filio ejus. Hic eſt ve-
rus Deus, & vita æterna.
21 Filioli, cuſtodite vos à ſimulachris. Amen.

EPISTOLA
B. JOANNIS APOSTOLI
SECUNDA.

*Electam hanc ejúſque filios in charitate & fide confir-
mat, ne ab hæreticis ſeducantur, idque paucis; cetera ſer-
vans donec ad eos veniat.*

1 SENIOR Electæ dominæ, &
A natis ejus, quos ego diligo in
veritate, & non ego ſolus, ſed
& omnes qui cognoverunt veri-
tatem.
2 Propter veritatem quæ permanet in no-
bis, & nobiſcum erit in æternum.
3 Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax à
Deo Patre, & à Chriſto Jeſu Filio Patris, in ve-
ritate & charitate.
4 Gaviſus ſum valdè, quoniam inveni de
B filiis tuis ambulantes in veritate, ſicut manda-
tum accepimus à Patre.
5 Et nunc rogo te domina, non tamquam
mandatum novum ſcribens tibi, ſed quod ha-
buimus ab initio, * ut diligamus alterutrum.
* Joan. 13. d. 34. 15. b. 12. 6 Et hæc eſt charitas, ut ambulemus ſecun-
dùm mandata ejus. Hoc eſt enim mandatum,
C ut quemadmodum audiſtis ab initio, in eo
ambuletis:
7 Quoniam multi ſeductores exierunt in
mundum, qui non confitentur Jeſum Chri-
ſtum veniſſe in carnem: hic eſt ſeductor, &
antichriſtus.
8 Videte voſmetipſos, ne perdatis quæ ope-
rati eſtis: ſed ut mercedem plenam accipiatis.
9 Omnis qui recedit, & non permanet in
doctrina Chriſti, Deum non habet: qui perma-
net in doctrina, hic & Patrem & Filium habet.
D 10 Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam
non affert, nolite recipere eum in domum,
nec AVE ei dixeritis.
11 Qui enim dicit illi AVE, communicat
operibus ejus malignis.
12 Plura habens vobis ſcribere, nolui per
chartam & atramentum: ſpero enim me fu-
turum apud vos & os ad os loqui: ut gau-
dium veſtrum plenum ſit.
13 Salutant te filij ſororis tuæ Electæ.

EPISTOLA
B. JOANNIS APOSTOLI
TERTIA.

*Gaium collaudat quòd in veritate ambulet, & peregri-
nos humanè excipiat; ſubdens de Diotrephis calumniis
& inhumanitate, ac Demetrio optimum perhibens teſtimo-
nium, ſubjungens ſe illum brevi inviſurum.*

1 SENIOR Gaio chariſſimo, quem ego A
diligo in veritate.
2 Chariſſime, de omnibus oratio-
nem facio proſperè te ingredi, & valere, ſicut
proſperè agit anima tua.
3 Gaviſus ſum valdè venientibus fratribus,
& teſtimonium perhibentibus veritati tuæ,
ſicut tu in veritate ambulas.
4 Majorem horum non habeo gratiam, quàm B
ut audiam filios meos in veritate ambulare.
5 Chariſſime, fideliter facis quidquid ope-
raris in fratres, & hoc in peregrinos,
6 Qui teſtimonium reddiderunt charitati
tuæ in conſpectu Eccleſiæ: quos, benefaciens,
deduces dignè Deo.
7 Pro nomine enim ejus profecti ſunt, nihil C
accipientes à Gentibus.
8 Nos ergo debemus ſuſcipere hujuſmodi,
ut cooperatores ſimus veritatis.
9 Scripſiſſem forſitan Eccleſiæ: ſed is, qui
amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non
recipit nos.
10 Propter hoc ſi venero, commonebo ejus
opera, quæ facit, verbis malignis garriens in
nos: & quaſi non ei iſta ſufficiant; neque ipſe
ſuſcipit fratres; & eos, qui ſuſcipiunt, prohi-
bet, & de Eccleſia ejicit.
11 Chariſſime, noli imitari malum, ſed
quod bonum eſt. Qui benefacit, ex Deo eſt:
qui malefacit, non vidit Deum. D
12 Demetrio teſtimonium redditur ab om-
nibus, & ab ipſa veritate, ſed & nos teſtimo-
nium perhibemus: & noſti quoniam teſtimo-
nium noſtrum verum eſt.
13 Multa habui tibi ſcribere: ſed nolui
per atramentum & calamum ſcribere tibi.
14 Spero autem protinus te videre, & os ad
os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Sa-
luta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA
B. JUDÆ APOSTOLI.

*Monet, ut firmi ſint in tradita ſemel fide adverſus in-
ſurgentes impios ac laſcivos, ſubnens de horum ſupplicio
in modum Iudæorum ac Sodomorum: nam & hi nullum
verti, effrenè feruntur in omnem carnis concupiſcentiam,
quos diverſis rebus comparat: & iſtos ad Enoch ac Apo-
ſtolorum de illis vaticinia revocat.*

1 JUDAS Jeſu Chriſti ſervus, frater A
autem Jacobi, his qui ſunt in Deo
Patre dilectis, & Chriſto Jeſu con-
ſervatis, & vocatis.

2 Miſericor-

2 Miſericordia vobis,& pax,& charitas ad-
impleatur.
3 Chariſſimi,omnem ſolicitudinem faciens
ſcribendi vobis de communi veſtra ſalute, ne-
ceſſe habui ſcribere vobis: deprecans ſuper-
certari ſemel traditæ ſanctis fidei.
4 Subintroierunt enim quidam homines
(qui olim præſcripti ſunt in hoc judicium)
impij,Dei noſtri gratiam transferentes in lu-
xuriam,& ſolum Dominatorem & Dominum
noſtrum Jeſum Chriſtum negantes.
B 5 Commonere autem vos volo, ſcientes ſe-
mel omnia, quoniam Jeſus populum de terra
Ægypti ſalvans,* ſecundo eos,qui non credi-
* Num. 14.f.37. derunt, perdidit:
6 Angelos verò,qui non ſervaverunt ſuum
principatum,ſed dereliquerunt ſuum domici-
lium,in judicium magni diei, vinculis æternis
ſub caligini reſervavit.
* Gen. 19.e.24. 7 Sicut * Sodoma,& Gomorrha,& finitimæ
civitates ſimili modo exfornicatæ,& abeuntes
poſt carnem alteram, factæ ſunt exemplum
ignis æterni pœnam ſuſtinentes.
8 Similiter & hi carnem quidem maculant,
dominationem autem ſpernunt, majeſtatem
autem blaſphemant.
* Zach. 3.b.2. 9 * Cùm Michaël Archangelus cum diabo-
lo diſputans altercaretur de Moyſi corpore,
non eſt auſus judicium inferre blaſphemiæ:
ſed dixit: Imperet tibi Dominus.
10 Hi autem, quæcumque quidem igno-
rant, blaſphemant: quæcumque autem natu-
raliter, tamquam muta animalia, norunt, in
his corrumpuntur.
* Gen. 4.b.8. 11 Væ illis,quia in * via Cain abierunt,&
* Num. 22.e.23. errore Balaam mercede effuſi ſunt, & in con-
tradictione * Core perierunt.
C 12 Hi ſunt in epulis ſuis maculæ,convivan-
* Num. 26.e.12. tes ſine timore,ſemetipſos paſcẽtes,* nubes ſi-
* 2. Pet. 2.c.17. ne aqua,quæ à vẽtis circũferuntur,arbores au-
tumnales infructuoſæ,bis mortuæ,eradicatæ,
13 Fluctus feri maris, deſpumantes ſuas
confuſiones, ſidera errantia: quibus procella
tenebrarum ſervata eſt in æternum.
14 Prophetavit autem & de his ſeptimus
* Apoc. 1.b.7. ab Adam Enoch,dicens: * Ecce venit Domi-
nus in ſanctis millibus ſuis.
15 Facere judicium contra omnes,& argue-
re omnes impios de omnibus operibus impie-
tatis eorum, quibus impiè egerunt,& de om-
nibus duris, quæ locuti ſunt contra Deum
peccatores impij.
16 Hi ſunt murmuratores queruloſi, ſecun-
* Pſ. 16.c.10. dùm deſideria ſua ambulantes, * & os eorum
loquitur ſuperba, mirantes perſonas quæſtus
D cauſa.
* 1.Tim. 4.a.1. 17 Vos autem chariſſimi, memores eſtote
* 2.Tim. 3.a.1. verborum,* quæ prædicta ſunt ab Apoſtolis
* 2. Pet. 3.a.3. Domini noſtri Jeſu Chriſti,
18 Qui dicebant vobis, quoniam in noviſ-
ſimo tempore venient illuſores, ſecundùm de-
ſideria ſua ambulantes in impietatibus.
19 Hi ſunt,qui ſegregant ſemetipſos,anima-
les,Spiritum non habentes.
20 Vos autem chariſſimi, ſuperædificantes
voſmetipſos ſanctiſſimæ veſtræ fidei,in Spiri-
tu ſancto orantes.
21 Voſmetipſos in dilectione Dei ſervate,
expectantes miſericordiam Domini noſtri Je-
ſu Chriſti in vitam æternam,
22 Et hos quidem arguite judicatos:
23 Illos verò ſalvate,de igne rapientes.Aliis
autem miſeremini in timore;odientes & eam,
quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.
24 Ei autem, qui potens eſt vos conſervare
ſine peccato, & conſtituere ante conſpectum
gloriæ ſuæ immaculatos in exultatione in ad-
ventu Domini noſtri Jeſu Chriſti;
25 Soli Deo Salvatori noſtro, per Jeſum
Chriſtum Dominum noſtrum, gloria & ma-
gnificentia, imperium & poteſtas ante omne
ſæculum, & nunc, in omnia ſæcula ſæculo-
rum. Amen.

APOCALYPSIS
BEATI JOANNIS
APOSTOLI.
CAPUT PRIMUM.

Joannes in Patmos inſula relegatus jubetur ſcribere quæ viderit ſeptem Aſiæ Eccleſiis, per ſeptem candelabra deſignatis, quæ vidit in circuitu filij hominis, cujus modum deſcribens quo hic ipſi demonſtratus ſit.

1 APOCALYPSIS Jeſu Chriſti, A
quam dedit illi Deus palàm facere
ſervis ſuis, quæ oportet fieri citò:
& ſignificavit, mittens per Ange-
lum ſuum ſervo ſuo Joanni,
2 Qui teſtimonium perhibuit verbo Dei,
& teſtimonium Jeſu Chriſti, quæcùmque
vidit.
3 Beatus,qui legit & audit verba prophe-
tiæ hujus: & ſervat ea, quæ in ea ſcripta ſunt:
tempus enim propè eſt. * Exod. 3.d.14.
4 Joannes ſeptem eccleſiis,quæ ſunt in Aſia. B
Gratia vobis & pax ab eo,* qui eſt,& qui erat, * 1. Cor. 15.c.20.
& qui venturus eſt; & à ſeptem ſpiritibus,qui Col 1.
in conſpectu throni ejus ſunt; c 18.
5 Et à Jeſu Chriſto, qui eſt teſtis fidelis * * Heb.
primogenitus mortuorum, & princeps regum 9 d. 14.
terræ: qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis 1.Pet 1.d.19.
noſtris * in ſanguine ſuo, 1.Joan. 1.c.7.
6 Et fecit nos regnum & ſacerdotes Deo & * Iſ.3.
Patri ſuo: ipſi gloria, & imperium in ſæcula e 13.
ſæculorum: Amen. Matt.
7 Ecce venit cum nubibus, & videbit eum 24.c.30.
omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et Jud.c. 4.
plangent ſe ſuper eum omnes tribus terræ: * Iſ.41.
Etiam: Amen. a.1. 44.
8 * Ego ſum α & ω,principium & finis, di- a.6.48.
cit Dominus Deus, qui eſt, & qui erat, & qui b.12.
venturus eſt, omnipotens. Inf.21. b.6.22. a.13.
9 Ego Joannes frater veſter, & particeps in C
tribulatione, & regno,& patientia in Chriſto
Jeſu;

Jeſu; fui in inſula, quæ appellatur Patmos, propter verbum Dei, & teſtimonium Jeſu:

10 Fui in Spiritu in Dominica die, & audivi poſt me vocem magnam tanquam tubæ,

11 Dicentis: Quod vides, ſcribe in libro: & mitte ſeptem Eccleſiis, quæ ſunt in Aſia, Epheſo, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ.

12 Et converſus ſum, ut viderem vocem quæ loquebatur mecum: Et converſus vidi ſeptem candelabra aurea:

13 Et in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis, veſtitum podére, & præcinctum ad mamillas zona aurea.

D 14 Caput autem ejus & capilli erant candidi tanquam lana alba, & tanquam nix, & oculi ejus tanquam flamma ignis,

15 Et pedes ejus ſimiles aurichalco, ſicut in camino ardenti: & vox illius tanquam vox aquarum multarum:

16 Et habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem & de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat: & facies ejus ſicut ſol lucet in virtute ſua.

17 Et cùm vidiſſem eum, cecidi ad pedes ejus tanquam mortuus. Et poſuit dexteram ſuam ſuper me, dicens: Noli timere: * ego ſum primus, & noviſſimus,

18 Et vivus, & fui mortuus; & ecce ſum vivens in ſæcula ſæculorum, & habeo claves mortis, & inferni.

* Iſ. 41. a 4. 44. a. 6. 48. b. 12. Inf. 22. c. 13.

19 Scribe ergo quæ vidiſti, & quæ ſunt, & quæ oportet fieri poſt hæc,

20 Sacramentum ſeptem ſtellarum, quas vidiſti in dextera mea, & ſeptem candelabra aurea: ſeptem ſtellæ, Angeli ſunt ſeptem Eccleſiarum; & candelabra ſeptem, ſeptem Eccleſiæ ſunt.

CAPUT II.

Jubetur Joannes varia ſcribere Eccleſiis Epheſi, Smyrnæ, Pergami & Thyatiræ, collaudans eos qui Nicolaitarum doctrinam non admiſerant, alios autem minus ad pœnitentiam revocans: tepidum quoque deteſtans, & vincenti præmium pollicens.

A 1 ANgelo Epheſi Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit, qui tenet ſeptem ſtellas in dextera ſua, qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum:

2 Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes ſuſtinere malos: & tentaſti eos, qui ſe dicunt Apoſtolos eſſe, & non ſunt: & inveniſti eos mendaces:

B 3 Et patientiam habes, & ſuſtinuiſti propter nomen meum, & non defeciſti.

4 Sed habeo adverſum te, quòd charitatem tuam primam reliquiſti.

5 Memor eſto itaque unde excideris: & age pœnitentiam, & prima opera fac. ſin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris.

6 Sed hoc habes, quia odiſti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.

7 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in Paradiſo Dei mei.

8 Et Angelo Smyrnæ Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit primus, & noviſſimus, qui fuit mortuus, & vivit. C

9 Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam, ſed dives es: & blaſphemaris ab his, qui ſe dicunt Judæos eſſe, & non ſunt, ſed ſunt ſynagoga ſatanæ.

10 Nil horum timeas quæ paſſurus es. Ecce miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carcerem ut tentemini: & habebitis tribulationem diebus decem: Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.

11 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis: Qui vicerit, non lædetur à morte ſecunda. D

12 Et Angelo Pergami Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit qui habet romphæam utraque parte acutam:

13 Scio ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatanæ: & tenes nomen meũ, & non negaſti fidem meam. Et in diebus illis Antipas teſtis meus fidelis, qui occiſus eſt apud vos, ubi ſatanas habitat:

14 Sed habeo adverſus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam * Balaam, qui docebat Balac mittere ſcandalum coram filiis Iſraël, edere, & fornicari: * Num. 24. a 1. 25. a. 2.

15 Ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.

16 Similiter pœnitentiam age: ſi quo minùs veniam tibi cito, & pugnabo cum illis in gladio oris mei. E

17 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis; Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum: & in calculo nomen novum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit.

18 Et Angelo Thyatiræ Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flammam ignis, & pedes ejus ſimiles aurichalco:

19 Novi opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & miniſterium, & patientiam tuam, & opera tua noviſſima plura prioribus. F

20 Sed habeo adverſus te pauca: quia permittis mulierem Jezabel, quæ ſe dicit prophetem, docere, & ſeducere ſervos meos, fornicari, & manducare de idolothytis.

21 Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret: & non vult pœnitere à fornicatione ſua.

22 Ecce mittam eam in lectum: & qui mœchãtur cum ea, in tribulatione maxima erunt, niſi pœnitentiam ab operibus ſuis egerint.

23 Et filios ejus interficiam in morte, & ſcient omnes Eccleſiæ, * quia ego ſum ſcrutans renes & corda: & dabo unicuique veſtrûm ſecundùm opera ſua. Vobis autem dico, G

* 1 Reg. 16. b. 7. Pſ. 7. b. 10. Ier. 11. d 20. 17 b. 10. 20 c. 12.

24 Et ceteris qui Thyatiræ eſtis: Quicumque non habent doctrinam hanc, & qui non cognoverunt altitudines ſatanæ, quemadmodum dicunt, non mittam ſuper vos aliud pondus:

25 Tamen id, quod habetis, tenete donec veniam.

26 Et qui vicerit, & cuſtodierit uſq; in finem

opera

opera mea, dabo illi poteſtatem ſuper Gentes,

27 Et reget eas in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringentur,

28 Sicut & ego accepi à Patre meo: & dabo illi ſtellam matutinam.

29 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis.

CAPUT III.

Iubetur ſcribere Eccleſiis Sardis, Philadelphia & Laodicia, errantes ad pœnitentiam minis revocans, ſed alios collaudans, & vincenti præmium pollicens: Deum dicens ad oſtium pulſare, ut ingrediatur ad illum qui aperuerit.

A 1 ET Angelo Eccleſiæ Sardis ſcribe: Hæc dicit qui habet ſeptem Spiritus Dei, & ſeptem ſtellas: Scio opera tua, quia nomen habes quòd vivas, & mortuus es.

2 Eſto vigilans, & confirma cetera, quæ moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.

3 In mente ergo habe qualiter acceperis, & audieris, & ſerva, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, * Veniam ad te tamquam fur, & neſcies qua hora veniam ad te.

*1. Theſ. 5. a. 2. 2. Pet. 3. c. 10. Infr. 16. c. 15.

4 Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt veſtimenta ſua: & ambulabunt mecum in albis, quia digni ſunt.

B 5 Qui vicerit, ſic veſtitur veſtimentis albis, & non delebo nomen ejus de libro vitæ, & confitebor nomen ejus coram Patre meo, & coram angelis ejus.

6 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis.

7 Et Angelo Philadelphiæ Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit Sanctus & Verus, * qui habet clavem David: * qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit:

* Iſ. 22. f. 22. * Iob. 12. c. 14.

8 Scio opera tua. Ecce dedi coram te oſtium apertum, quod nemo poteſt claudere: quia modicam habes virtutem, & ſervaſti verbum meum, & non negaſti nomen meum.

9 Ecce dabo de ſynagoga ſatanæ, qui dicunt ſe Judæos eſſe, & non ſunt, ſed mentiuntur: Ecce faciam illos ut veniant, & adorent ante pedes tuos: & ſcient quia ego dilexi te.

C 10 Quoniam ſervaſti verbum patientiæ meæ, & ego ſervabo te àb hora tentationis, quæ ventura eſt in orbem univerſum tentare habitantes in terra.

11 Ecce venio citò: tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.

12 Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur ampliùs: & ſcribam ſuper eum nomen Dei mei, & nomen civitatis Dei mei novæ Jeruſalem, quæ deſcendit de cælo à Deo meo, & nomen meum novum.

13 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis.

14 Et Angelo Laodiciæ Eccleſiæ ſcribe: * Hæc dicit: Amen, teſtis fidelis, & verus, qui eſt principium creaturæ Dei.

* Ioan. 14. a. 6.

15 Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus: utinam frigidus eſſes, aut calidus:

16 Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.

D 17 Quia dicis: Quòd dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo: & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.

18 Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & veſtimentis albis induaris, & non appareat confuſio nuditatis tuæ, & collyrio inunge oculos tuos ut videas.

19 * Ego quos amo, arguo, & caſtigo. Æmulare ergo, & pœnitentiam age.

* Prov. 3. b. 12. Heb. 12. b. 6.

20 Ecce ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum.

21 Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo: ſicut & ego vici, & ſedi cum patre meo in throno ejus.

22 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Eccleſiis.

CAPUT IV.

Aperto in cælo oſtio videt ſedentem in throno, & in hujus circuitu vigintiquatuor ſeniores ſedentes: & quæ hic deſcribit, quatuor animalia, quæ ſedentem in throno aſſiduè unà cum vigintiquatuor ſenioribus glorificabant.

A 1 POſt hæc vidi: & ecce oſtium apertum in cælo; & vox prima, quam audivi, tamquam tubæ loquentis mecum, dicens: Aſcende huc, & oſtendam tibi quæ oportet fieri poſt hæc.

2 Et ſtatim fui in ſpiritu: & ecce ſedes poſita erat in cælo, & ſupra ſedem ſedens.

3 Et qui ſedebat, ſimilis erat aſpectui lapidis jaſpidis & ſardinis: & iris erat in circuitu ſedis, ſimilis viſioni ſmaragdinæ.

B 4 Et in circuitu ſedis ſedilia vigintiquatuor: & ſuper thronos vigintiquatuor ſeniores ſedentes, circumamicti veſtimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ.

5 Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua: & ſeptem lampades ardentes ante thronum, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei.

C 6 Et in conſpectu ſedis tamquam mare vitreum ſimile cryſtallo: & in medio ſedis, & in circuitu ſedis, quatuor animalia plena oculis antè & retrò.

7 Et animal primum ſimile leoni, & ſecundum animal ſimile vitulo, & tertium animal habens faciem quaſi hominis, & quartum animal ſimile aquilæ volanti.

8 Et quatuor animalia, ſingula eorum habebant alas ſenas: & in circuitu, & intus plena ſunt oculis: & requiem non habebant die ac nocte, dicentia: * Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt.

* Iſa. 6. b. 3.

9 Et cùm darent illa animalia gloriam, & honorem, & benedictionem ſedenti ſuper thronum, viventi in ſæcula ſæculorum,

D 10 Procidebant viginti quatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabant viventem in ſæcula ſæculorum, & mittebant coronas ſuas ante thronum, dicentes:

11 Dignus es Domine Deus noſter accipere

re gloriam, & honorem, & virtutem: quia tu
creaſti omnia, & propter voluntatem tuam
erant, & creata ſunt.

Caput V.

Flente Ioanne quod librum ſeptem ſigillis ſignatum nemo poſſet aperire, agnus primùm occiſus illum aperuit; quo facto quatuor animalia & vigintiquatuor ſeniores, cum innumera Angelorum multitudine omnique creatura illum maximè glorificarunt.

A 1 ET vidi in dextera ſedentis ſupra thro-
num, librum ſcriptum intus & foris, ſi-
gnatum ſigillis ſeptem.
2 Et vidi Angelum fortem, prædicantem
voce magna: Quis eſt dignus aperire librum,
& ſolvere ſignacula ejus?
B 3 Et nemo poterat, neque in cœlo, neque
in terra, neque ſubtus terram, aperire librum
neque reſpicere illum.
4 Et ego flebam multùm, quoniam nemo
dignus inventus eſt aperire librum, nec videre
eum.
5 Et unus de ſenioribus dixit mihi: Ne fle-
veris: ecce vicit leo de tribu Juda, radix Da-
vid, aperire librum, & ſolvere ſeptem ſigna-
cula ejus.
6 Et vidi: & ecce in medio throni & qua-
tuor animalium, & in medio ſeniorum, agnum
ſtantem tamquam occiſum, habentem cornua
ſeptem, & oculos ſeptem: qui ſunt ſeptem
ſpiritus Dei, miſſi in omnem terram.
7 Et venit, & accepit de dextera ſedentis in
throno librum.
8 Et cùm aperuiſſet librum, quatuor anima-
lia, & vigintiquatuor ſeniores ceciderunt co-
ram agno, habentes ſinguli citharas, & phialas
aureas plenas odoramentorum, quæ ſunt ora-
tiones ſanctorum:
C 9 Et cantabant canticum novum, dicentes:
Dignus es Domine accipere librum, & aperi-
re ſignacula ejus: quoniam occiſus es, & re-
demiſti nos Deo in ſanguine tuo ex omni tri-
bu, & lingua, & populo, & natione:
10 Et feciſti nos Deo noſtro regnum, & ſa-
cerdotes: & regnabimus ſuper terram.
11 Et vidi, & audivi vocem angelorum
multorum in circuitu throni, & animalium,
& ſeniorum: & erat numerus eorum * millia (* Dan. 7.c.10.)
D millium,
12 Dicentium voce magna: Dignus eſt
Agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, &
divinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, &
honorem, & gloriam & benedictionem.
13 Et omnem creaturam quæ in cælo eſt, &
ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari,
& quæ in eo: omnes audivi dicentes: Sedenti
in throno, & Agno, benedictio, & honor, &
gloria, & poteſtas in ſæcula ſæculorum.
14 Et quatuor animalia dicebant: Amen.
Et viginti quatuor ſeniores ceciderunt in fa-
cies ſuas: & adoraverunt viventem in ſæcula
ſæculorum.

Caput VI.

Apertis quatuor ſigillis varij adverſus terram ſequuntur effectus: quinto verò aperto, animæ martyrum petunt accelerari judicium: ad ſexti autem apertionem oſtenduntur ſigna futuri judicij.

1 ET vidi quòd aperuiſſet Agnus unum de A
ſeptem ſigillis, & audivi unum de qua-
tuor animalibus, dicens, tamquam vocem to-
nitrui: Veni, & vide.
2 Et vidi: & ecce equus albus, & qui ſede-
bat ſuper illum habebat arcum, & data eſt ei
corona, & exivit vincens ut vinceret.
3 Et cùm aperuiſſet ſigillum ſecundum, au-
divi ſecundum animal, dicens: Veni, & vide.
4 Et exivit alius equus rufus: & qui ſedebat
ſuper illum, datum eſt ei ut ſumeret pacem de
terra, & ut invicem ſe interficiant, & datus eſt
ei gladius magnus.
5 Et cùm aperuiſſet ſigillum tertium, au di- B
vi tertium animal, dicens: Veni, & vide. Et
ecce equus niger: & qui ſedebat ſuper illum,
habebat ſtateram in manu ſua.
6 Et audivi tamquam vocem in medio
quatuor animalium dicentium: Bilibris triti-
ci denario: & tres bilibres hordei denario, &
vinum & oleum ne læſeris.
7 Et cùm aperuiſſet ſigillum quartum, au-
divi vocem quarti animalis dicentis: Veni, &
vide.
8 Et ecce equus pallidus: & qui ſedebat
ſuper eum, nomen illi Mors, & infernus ſe-
quebatur eum; & data eſt illi poteſtas ſuper
quatuor partes terræ, interficere gladio, fame
& morte, & beſtiis terræ.
9 Et cùm aperuiſſet ſigillum quintum, vidi C
ſubtus altare animas interfectorum propter
verbum Dei, & propter teſtimonium quod ha-
bebant,
10 Et clamabant voce magna, dicentes: Uſ-
quequò Domine, (ſanctus, & verus) non judi-
cas, & non vindicas ſanguinem noſtrum de
iis qui habitant in terra?
11 Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ: &
dictum eſt illis ut requieſcerent adhuc tem-
pus modicum, donec compleantur conſervi
eorum, & fratres eorum, qui interficiendi ſunt
ſicut & illi.
12 Et vidi cùm aperuiſſet ſigillum ſextum: D
& ecce terræ motus magnus factus eſt, & ſol
factus eſt niger tamquam ſaccus cilicinus: &
luna tota facta eſt ſicut ſanguis:
13 Et ſtellæ de cælo ceciderunt ſuper ter-
ram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos cùm à ven-
to magno movetur.
14 Et cælum receſſit ſicut liber involutus: &
omnis mons, & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt.
15 Et reges terræ, & principes, & tribuni,
& divites, & fortes, & omnis ſervus, & liber
abſconderunt ſe in ſpeluncis, & in petris mon-
tium:
16 Et dicunt montibus, & petris: * Cadite (* Iſa. 2.d.19. Oſee 10.c.8. Luc. 23.e.30.)
ſuper nos, & abſcondite nos a facie ſedentis
ſuper thronum, & ab ira Agni:

17 Quoniam

17 Quoniam venit dies magnus iræ ipſorum: & quis poterit ſtare?

Caput VII.

Dum punienda eſt terra, jubentur abſque nocumento ſervari ſignum in fronte gerentes: qui deſcribuntur tam ex Iudæis quàm ex Gentibus, benedicentes Deum, & de his qui amicti erant ſtolis albis.

A 1 POſt hæc vidi quatuor Angelos ſtantes ſuper quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, ne flarent ſuper terram, neque ſuper mare, neque in ullam arborem.

2 Et vidi alterum Angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei vivi: & clamavit voce magna quatuor Angelis, quibus datum eſt nocere terræ, & mari,

B 3 Dicens: Nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus, quoadusque ſignemus ſervos Dei noſtri in frontibus eorum.

4 Et audivi numerum ſignatorum, centum quadraginta quatuor millia ſignati, ex omni tribu filiorum Iſraël.

5 Ex tribu Juda duodecim millia ſignati: Ex tribu Ruben duodecim millia ſignati: Ex tribu Gad duodecim millia ſignati:

6 Ex tribu Aſer duodecim millia ſignati: Ex tribu Nephthali duodecim millia ſignati: Ex tribu Manaſſe duodecim millia ſignati:

7 Ex tribu Simeon duodecim millia ſignati: Ex tribu Levi duodecim millia ſignati: Ex tribu Iſſachar duodecim millia ſignati:

8 Ex tribu Zabulon duodecim millia ſignati: Ex tribu Joſeph duodecim millia ſignati: Ex tribu Benjamin duodecim millia ſignati:

C 9 Poſt hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus & tribubus, & populis, & linguis: ſtantes ante thronum, & in conſpectu Agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum:

10 Et clamabant voce magna dicentes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & Agno.

11 Et omnes Angeli ſtabant in circuitu throni, & ſeniorum, & quatuor animalium: & ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas, & adoraverunt Deum,

12 Dicentes, Amen. Benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo noſtro, in ſæcula ſæculorum, Amen.

13 Et reſpondit unus de ſenioribus, & dixit mihi: Hi, qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt? & unde venerunt?

14 Et dixi illi: Domine mi, tu ſcis: & dixit mihi: Hi ſunt, qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt ſtolas ſuas, & dealbaverunt eas in ſanguine Agni.

D 15 Ideò ſunt ante thronum Dei, & ſerviunt ei die ac nocte in templo ejus: & qui ſedet in throno, habitabit ſuper illos.

16 * Non eſurient, neque ſitient ampliùs, nec cadet ſuper illos ſol, neque ullus æſtus:

17 Quoniam Agnus, qui in medio throni eſt reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, * & abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.

* Iſa. 49. c. 10. * Iſa. 25. c. 8. Inf. 21. b. 4.

Caput VIII.

Aperto ſeptimo ſigillo ſeptem Angeli cum tubis oſtenduntur; effuſóque in terram igne altaris ab alio Angelo fiunt variæ tempeſtates: ſimiliter quatuor Angelis tuba canentibus producuntur variæ plagæ adverſus homines.

A 1 ET cùm aperuiſſet ſigillum ſeptimum, factum eſt ſilentium in cælo, quaſi media hora.

2 Et vidi ſeptem Angelos ſtantes in conſpectu Dei: & datæ ſunt illis ſeptem tubæ.

3 Et alius Angelus venit, & ſtetit ante altare habens thuribulum aureum: & data ſunt illi incenſa multa, ut daret de orationibus ſanctorum omnium ſuper altare aureum, quod eſt ante thronum Dei.

4 Et aſcendit fumus incenſorum de orationibus ſanctorum de manu Angeli coram Deo. B

5 Et accepit Angelus thuribulum, & implevit illud de igne altaris, & miſit in terram, & facta ſunt tonitrua, & voces, & fulgura, & terræmotus magnus.

6 Et ſeptem Angeli, qui habebant ſeptem tubas, præparaverunt ſe ut tuba canerent.

7 Et primus Angelus tuba cecinit, & facta eſt grando, & ignis, miſta in ſanguine, & miſſum eſt in terram, & tertia pars terræ combuſta eſt & tertia pars arborum concremata eſt, & omne fœnum viride combuſtum eſt. C

8 Et ſecundus Angelus tuba cecinit: & tamquam mons magnus igne ardens miſſus eſt in mare, & facta eſt tertia pars maris ſanguis,

9 Et mortua eſt tertia pars creaturæ eorum quæ habebant animas in mari, & tertia pars navium interiit.

10 Et tertius Angelus tuba cecinit: & cecidit de cælo ſtella magna ardens tamquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum:

11 Et nomen ſtellæ dicitur Abſinthium, & facta eſt tertia pars aquarum in abſinthium, & multi hominum mortui ſunt de aquis, quia amaræ factæ ſunt. D

12 Et quartus Angelus tuba cecinit: & percuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars lunæ, & tertia pars ſtellarum: ita ut obſcuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis ſimiliter.

13 Et vidi, & audivi vocem unius aquilæ volantis per medium cæli dicentis voce magna: Væ, væ, væ habitantibus in terra, de ceteris vocibus trium Angelorum, qui erant tuba canituri.

Caput IX.

Quinto Angelo tubæ canente ſtella cadit, & locuſtæ à fumo putei egreſſæ deſcribuntur quæ homines crucient. ſexto vero Angelo canente ſolvuntur quatuor Angeli qui ingenti equeſtri exercitu tertiam hominum partem occidant.

1 ET quintus Angelus tuba cecinit: & vidi ſtellam de cælo cecidiſſe in terram, & data eſt ei clavis putei abyſſi. A

2 Et aperuit puteum abyſſi: & aſcendit fumus putei, ſicut fumus fornacis magnæ: & obſcu

obſcuratus eſt ſol & aër de fumo putei:

3 Et de fumo putei exierunt locuſtæ in terram, & data eſt illis poteſtas, ſicut habent poteſtatem ſcorpiones terræ:

4 Et præceptum eſt illis ne læderent fœnum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem: niſi tantùm homines, qui non habent ſignum Dei in frontibus ſuis:

5 Et datum eſt illis ne occiderent eos; ſed ut cruciarent menſibus quinque: & cruciatus eorum, ut cruciatus ſcorpij cùm percutit hominem.

B 6 * Et in diebus illis quærent homines mortem, & non invenient eam: & deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

* Iſa. 2.d.19. Oſee 10. c.8. Luc. 23.e.30.

7 * Et ſimilitudines locuſtarum, ſimiles equis paratis in prælium: & ſuper capita earum tamquam coronæ ſimiles auro: & facies earum tamquam facies hominum.

* Sup. 16.b.9.

8 Et habebãt capillos ſicut capillos mulierũ; & dentes earum, ſicut dentes leonum erant:

9 Et habebant loricas ſicut loricas ferreas, & vox alarum earum ſicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum:

10 Et habebant caudas ſimiles ſcorpionum, & aculei erant in caudis earum: & poteſtas earum nocere hominibus menſibus quinque: & habebant ſuper ſe.

C 11 Regem angelum abyſſi, cui nomen Hebraïce Abaddon, Græcè autem Appollyon, Latinè habens nomen Exterminans.

12 Væ unum abiit, & ecce veniunt adhuc duo væ poſt hæc.

13 Et ſextus Angelus tuba cecinit: & audivi vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod eſt ante oculos Dei,

14 Dicentem ſexto Angelo, qui habebat tubam: Solve quatuor Angelos, qui alligati ſunt in flumine magno Euphrate.

15 Et ſoluti ſunt quatuor Angeli, qui parati erant in horam, & diem, & menſem, & annum, ut occiderent tertiam partem hominum.

16 Et numerus equeſtris exercitus vicies millies dena millia. Et audivi numerum eorum.

17 Et ita vidi equos in viſione: & qui ſedebant ſuper eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & ſulphureas, & capita equorum erant tanquam capita leonum: & de ore eorum procedit ignis, & fumus, & ſulphur.

D 18 Et ab his tribus plagis occiſa eſt tertia pars hominum, de igne, & de fumo, & ſulphure, quæ procedebant de ore ipſorum.

19 Poteſtas enim equorum in ore eorum eſt, & in caudis eorum, nam caudæ eorum ſimiles ſerpentibus habentes capita: & in his nocent.

20 Et ceteri homines, qui non ſunt occiſi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum ſuarum, ut non adorarent dæmonia, & ſimulacra aurea, & argentea, & ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre poſſunt, neque audire, neque ambulare:

21 Et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis ſuis, neque à veneficiis ſuis, neque à fornicatione ſua, neque à furtis ſuis.

Caput X.

Clamante alio forti Angelo loquuntur ſeptem tonitrua: porrò Angelus jurat non ampliùs fore tempus, ſed conſummandum ad vocem ſeptimi Angeli myſterium: datque librum Ioanni devorandum.

1 ET vidi alium Angelum fortem deſcendentem de cælo amictum nube, & iris in capite ejus, & facies ejus erat ut ſol, & pedes ejus tamquam columnæ ignis: A

2 Et habebat in manu ſua libellum apertum: & poſuit pedem ſuum dextrum ſuper mare, ſiniſtrum autem ſuper terram:

3 Et clamavit voce magna, quemadmodum cùm leo rugit. Et cùm clamaſſet, locuta ſunt ſeptem tonitrua voces ſuas. B

4 Et cùm locuta fuiſſent ſeptem tonitrua voces ſuas, ego ſcripturus eram: & audivi vocem de cælo dicentem mihi: Signa quæ locuta ſunt ſeptem tonitrua, & noli ea ſcribere.

5 * Et angelus, quem vidi ſtantem ſuper mare, & ſuper terram, levavit manum ſuam ad cælum:

* Dan. 12.c.7.

6 Et juravit per viventem in ſæcula ſæculorum, qui creavit cælum, & ea quæ in eo ſunt, & terram, & ea quæ in ea ſunt; & mare, & ea quæ in eo ſunt: Quia tempus non erit ampliùs: C

7 Sed in diebus vocis ſeptimi Angeli, cùm cœperit tuba canere, conſummabitur myſterium Dei, ſicut evangelizavit per ſervos ſuos Prophetas.

8 Et audivi vocem de cælo iterùm loquentem mecum, & dicentem: Vade & accipe librum apertum de manu angeli ſtantis ſuper mare, & ſuper terram.

9 Et abij ad angelum, dicens ei, ut daret mihi librum. Et dixit mihi: * Accipe librum, & devora illum: & faciet amaricari ventrem tuum, ſed in ore tuo erit dulce tamquam mel. D

* Ezec. 3.a.1.

10 Et accepi librum de manu Angeli, & devoravi illum: & erat in ore meo tamquam mel dulce, & cùm devoraſſem eum, amaricatus eſt venter meus:

11 Et dixit mihi: Oportet te iterùm prophetare Gentibus, & populus, & linguis, & regibus multis.

Caput XI.

Ioannes templum metitus audit prædicaturos duos teſtes, quos beſtia à mari aſcendens occidet: at illi reſurgentes in cælum aſcendunt, ac terræmotu occiduntur 7000 hominum, & ad cantum ſeptimi Angeli viginti quatuor ſeniores Deo gratias agunt.

1 ET datus eſt mihi calamus ſimilis virgæ, & dictum eſt mihi: Surge & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo. A

2 Atrium autem quod eſt foris templum, ejice foras, & ne metiaris illud: quoniam datum eſt Gentibus, & civitatem ſanctam calcabunt menſibus quadraginta duobus:

3 Et dabo duobus teſtibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis ſexaginta, amicti ſaccis.

4 Hi ſunt duæ olivæ, & duo candelabra, in conſpectu Domini terræ ſtantes.

5 Et

5 Et ſi quis voluerit eos nocere, ignis exiet
de ore eorum, & devorabit inimicos eorum:
& ſi quis voluerit eos lædere, ſic oportet eum
occidi.

6 Hi habent poteſtatem claudendi cælum,
ne pluat diebus prophetiæ ipſorum: & poteſta-
tem habent ſuper aquas convertendi eas in
ſanguinem, & percutere terram omni plaga
quotieſcumque voluerint.

B 7 Et cùm finierint teſtimonium ſuum, be-
ſtia quæ aſcendit de abyſſo, faciet adverſum
eos bellum, & vincet illos, & occidet eos.

8 Et corpora eorum jacebunt in plateis civi-
tatis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodo-
ma, & Ægyptus, ubi & Dominus eorum cru-
cifixus eſt.

9 Et videbunt de tribubus, & populis, &
linguis, & Gentibus corpora eorum per tres
dies & dimidium: & corpora eorum non ſi-
nent poni in monumentis.

10 Et inhabitantes terram gaudebunt ſu-
per illos, & jucundabuntur: & munera mittent
invicem, quoniam hi duo prophetæ cruciave-
runt eos, qui habitabant ſuper terram.

C 11 Et poſt dies tres & dimidium, ſpiritus
vitæ à Deo intravit in eos. Et ſteterunt ſuper
pedes ſuos, & timor magnus cecidit ſuper eos,
qui viderunt eos.

12 Et audierunt vocem magnam de cælo,
dicentem eis: Aſcendite huc. Et aſcenderunt in
cælum in nube: & viderunt illos inimici eorũ.

13 Et in illa hora factus eſt terræmotus ma-
gnus, & decima pars civitatis cecidit: & occiſa
ſunt in terræ motu nomina hominum ſeptem
millia: & reliqui in timorem ſunt miſſi, & de-
derunt gloriam Deo cæli.

14 Væ ſecundum abiit: & ecce væ tertium
veniet citò.

15 Et ſeptimus angelus tuba cecinit: & fa-
ctæ ſunt voces magnæ in cælo dicentes: Factum
eſt regnum hujus mundi, Domini noſtri &
Chriſti ejus, & regnabit in ſæcula ſæculorum:
Amen.

16 Et viginti quatuor ſeniores, qui in con-
ſpectu Dei ſedent in ſedibus ſuis, ceciderunt
in facies ſuas, & adoraverunt Deum, dicentes:

D 17 Gratias agimus tibi Domine Deus om-
nipotens, qui es, & qui eras, & qui venturus es:
quia accepiſti virtutem tuam magnam, & re-
gnaſti.

18 Et iratæ ſunt Gentes, & advenit ira tua,
& tempus mortuorum judicari, & reddere
mercedem ſervis tuis Prophetis, & ſanctis, &
timentibus nomen tuum puſillis, & magnis, &
exterminandi eos qui corruperunt terram.

19 Et apertum eſt templum Dei in cælo:
& viſa eſt arca teſtamenti ejus in templo ejus,
& facta ſunt fulgura, & voces, & terræ motus,
& grando magna.

CAPUT XII.

*Cùm mulier cernente dracone filium peperiſſet, raptus
eſt ab ea filius ejus ad Deum: tunc facto in cælo prælio,
lapſus draco cœpit mulieris ſemen perſequi.*

1 ET ſignum magnum apparuit in cælo: A
Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus
ejus, & in capite ejus corona ſtellarum duo-
decim:

2 Et in utero habens, clamabat parturiens,
& cruciabatur ut pariat.

3 Et viſum eſt aliud ſignum in cælo: & ec-
ce draco magnus rufus, habens capita ſeptem,
& cornua decem: & in capitibus ejus diade-
mata ſeptem:

4 Et cauda ejus trahebat tertiam partem
ſtellarum cæli, & miſit eas in terram: & draco
ſtetit ante mulierem, quæ erat paritura: ut cùm
peperiſſet, filium ejus devoraret.

5 Et peperit filium maſculum, qui recturus
erat omnes Gentes in virga ferrea: & raptus eſt
filius ejus ad Deum, & ad thronum ejus:

6 Et mulier fugit in ſolitudinem, ubi habe- B
bat locum paratum à Deo, ut ibi paſcant eam
diebus mille ducentis ſexaginta.

7 Et factum eſt prælium magnum in cælo:
Michaël, & angeli ejus præliabantur cum dra-
cone, & draco pugnabat, & angeli ejus:

8 Et non valuerunt, neque locus inventus
eſt eorum ampliùs in cælo.

9 Et projectus eſt draco ille magnus, ſerpens
antiquus, qui vocatur diabolus, & ſatanas, qui
ſeducit univerſum orbem: & projectus eſt in
terram, & angeli ejus cum illo miſſi ſunt.

10 Et audivi vocem magnam in cælo dicen- C
tem: Nunc facta eſt ſalus, & virtus, & regnum
Dei noſtri, & poteſtas Chriſti ejus: quia proje-
ctus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui ac-
cuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die
ac nocte.

11 Et ipſi vicerunt eum propter ſanguinem
Agni, & propter verbum teſtimonij ſui, & non
dilexerunt animas ſuas uſque ad mortem.

12 Propterea lætamini cæli, & qui habitatis
in eis. Væ terræ, & mari, quia deſcendit dia-
bolus ad vos, habens iram magnam, ſciens
quòd modicum tempus habet.

13 Et poſtquam vidit draco quòd projectus
eſſet in terram, perſecutus eſt mulierem, quæ
peperit maſculum:

14 Et datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ
magnæ, ut volaret in deſertum in locum
ſuum, ubi alitur per tempus & tempora & di-
midium temporis, à facie ſerpentis.

15 Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulie-
rem, aquam tamquam flumen, ut eam faceret
trahi à flumine.

16 Et adjuvit terra mulierem, & aperuit ter-
ra os ſuum, & abſorbuit flumen, quod miſit
draco de ore ſuo.

17 Et iratus eſt draco in mulierem: & abiit
facere prælium cum reliquis de ſemine ejus,
qui cuſtodiunt mandata Dei, & habent teſti-
monium Jeſu Chriſti.

18 Et ſtetit ſupra arenam maris.

CAPUT XIII.

Beſtia de mari aſcendens ſeptem capitum & decem cornuum decémque diadematum, cujus plaga curatur, Deum blaſphemat, & ſanctos debellat: alteráque beſtia duorum cornuum de terra aſcendens illi maxime favet, cogens fieri, & adorari ejus imaginem, haberique characterem nominis ejus.

A 1 ET vidi de mari beſtiam aſcendentem, habentem capita ſeptem, & cornua decem, & ſuper cornua ejus decem diademata, & ſuper capita ejus nomina blaſphemiæ.

2 Et beſtia, quam vidi, ſimilis erat pardo, & pedes ejus ſicut pedes urſi, & os ejus ſicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem ſuam & poteſtatem magnam.

3 Et vidi unum de capitibus ſuis quaſi occiſum in mortem: & plaga mortis ejus curata eſt. Et admirata eſt univerſa terra poſt beſtiam.

B 4 Et adoraverunt draconem, qui dedit poteſtatem beſtiæ: & adoraverunt beſtiam, dicentes: Quis ſimilis beſtiæ? & quis poterit pugnare cum ea?

5 Et datum eſt ei os loquens magna, & blaſphemias: & data eſt ei poteſtas facere menſes quadraginta duos.

6 Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum, blaſphemare nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos qui in cælo habitant.

7 Et eſt datum illi bellum facere cum ſanctis, & vincere eos. Et data eſt illi poteſtas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem:

8 Et adoraverunt eam omnes, qui inhabitant terram: quorum non ſunt ſcripta nomina in Libro vitæ Agni, qui occiſus eſt ab origine mundi.

9 Si quis habet aurem, audiat.

C 10 Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet: * qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic eſt patientia, & fides Sanctorum.

* Gen. 9.b.6. Matt. 26.e.52.

11 Et vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra, & habebat cornua duo ſimilia Agni, & loquebatur ſicut draco.

12 Et poteſtatem prioris beſtiæ omnem faciebat in conſpectu ejus: & fecit terram, & habitantes in ea, adorare beſtiam primam, cujus curata eſt plaga mortis.

13 Et fecit ſigna magna, ut etiam ignem faceret de cælo deſcendere in terram in conſpectu hominum.

D 14 Et ſeduxit habitantes in terra, propter ſigna, quæ data ſunt illi facere in conſpectu beſtiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem beſtiæ, quæ habet plagam gladii, & vixit.

15 Et datum eſt illi ut daret ſpiritum imagini beſtiæ, & ut loquatur imago beſtiæ: & faciat ut quicumque non adoraverint imaginem beſtiæ, occidantur.

16 Et faciet omnes puſillos, & magnos, & divites, & pauperes, & liberos, & ſervos habere characterem in dextera manu ſua, aut in frontibus ſuis.

17 Et ne quis poſſit emere, aut vendere, niſi qui habet characterem, aut nomen beſtiæ, aut numerum nominis ejus.

18 Hîc ſapientia eſt. Qui habet intellectum, computet numerum beſtiæ. Numerus enim hominis eſt: & numerus ejus ſexcenti ſexaginta ſex.

CAPUT XIV.

Virgines cum Agno cantantes ambulant, Angelo uno Evangelium annuntiante, altero Babylonis lapſum, tertiò verò cruciatum eorum qui beſtiam adorarunt prædicante: porrò duo habentes falces jubentur, ille meſſem, hic autem vineam terræ demetere.

1 ET vidi: & ecce Agnus ſtabat ſupra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen ejus, & nomen Patris ejus ſcriptum in frontibus ſuis. A

2 Et audivi vocem de cælo, tamquam vocem aquarum multarum, & tamquam vocem tonitrui magni: & vocem, quam audivi, ſicut citharœdorum citharizantium in citharis ſuis.

3 Et cantabant quaſi canticum novum, ante ſedem, & ante quatuor animalia, & ſeniores: & nemo poterat dicere canticum, niſi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti ſunt de terra.

4 Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati: Virgines enim ſunt. Hi ſequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti ſunt ex hominibus primitiæ Deo, & Agno.

5 Et in ore eorum non eſt inventum mendacium: ſine macula enim ſunt ante thronum Dei.

6 Et vidi alterum Angelum volantem per medium cæli, habentem Evangelium æternum ut evangelizaret ſedentibus ſuper terram, & ſuper omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum: B

7 Dicens magna voce: Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora judicii ejus: & adorate eum, * qui fecit cœlum & terram, mare, & fontes aquarum.

* Pſ. 145. a 6. Act. 14.c.14.

8 Et alius Angelus ſecutus eſt dicens: * Cecidit, cecidit Babylon illa magna: quæ à vino iræ fornicationis ſuæ potavit omnes gentes.

* Iſa. 21.c.9. Jer. 51. a.8.

9 Et tertius Angelus ſecutus eſt illos, dicens voce magna: Si quis adoraverit beſtiam, & imaginem ejus, & acceperit characterem in fronte ſua, aut in manu ſua:

10 Et hic bibet de vino iræ Dei, quod miſtum eſt mero in calice iræ ipſius, & cruciabitur igne & ſulphure in conſpectu Angelorum ſanctorum, & ante conſpectum Agni.

11 Et fumus tormentorum eorum aſcendet in ſæcula ſæculorum: nec habent requiem die ac nocte, qui adoraverunt beſtiam, & imaginem ejus, & ſi quis acceperit characterem nominis ejus. C

12 Hic patientia ſanctorum eſt, qui cuſtodiunt

diunt mandata Dei & fidem Jeſu.
13 Et audivi vocem cælo, dicentem mihi:
Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur.
Amodò jam dicit Spiritus, ut requieſcant
à laboribus ſuis; opera enim illorum ſequuntur
illos.
14 Et vidi, & ecce nubem candidam: &
ſuper nubem ſedentem ſimilem Filio hominis,
habentem in capite ſuo coronam auream, & in
manu ſua falcem acutam.
D 15 Et alius Angelus exivit de templo, clamans
voce magna ad ſedentem ſuper nubem:
* Mitte falcem tuam, & mete, quia venit hora
ut metatur, quoniam aruit meſſis terræ.

* Joël. 3.c.13. Matt. 13.e.39.

E 16 Et miſit qui ſedebat ſuper nubem, falcem
ſuam in terram, & demeſſa eſt terra.
17 Et alius Angelus exivit de templo, quod
eſt in cælo, habens & ipſe falcem acutam.
18 Et alius Angelus exivit de altari, qui habebat
poteſtatem ſupra ignem: & clamavit
voce magna ad eum qui habebat falcem acutam,
dicens: Mitte falcem tuam acutam, &
vindemia botros vineæ terræ: quoniam maturæ
ſunt uvæ ejus.
19 Et miſit Angelus falcem ſuam acutam in
terram, & vindemiavit vineam terræ, & miſit
in lacum iræ Dei magnum:
20 Et calcatus eſt lacus extra civitatem, &
exivit ſanguis de lacu uſque ad frænos equorum
per ſtadia mille ſexcenta.

Caput XV.

Qui beſtiam vicerant & ejus imaginem ac numerum nominis ejus, Deum glorificant: & ſeptem Angelis habentibus ſeptem plagas noviſſimas dantur ſeptem phialæ iræ Dei plenæ.

A 1 ET vidi aliud ſignum in cælo magnum
& mirabile, Angelos ſeptem, habentes
plagas ſeptem noviſſimas: Quoniam in illis
conſummata eſt ira Dei.
B 2 Et vidi tamquam mare vitreum miſtum
igne, & eos, qui vicerunt beſtiam, & imaginem
ejus, & numerum nominis ejus, ſtantes ſuper
mare vitreum, habentes citharas Dei:
3 Et cantantes canticum Moyſi ſervi Dei, &
canticum Agni, dicentes: Magna & mirabilia
ſunt opera tua, Domine Deus omnipotens:
juſtæ & veræ ſunt viæ tuæ, Rex ſæculorum.
C 4 * Quis non timebit te Domine, & magnificabit
nomen tuum? quia ſolus pius es: quoniam
omnes gentes venient, & adorabunt in
conſpectu tuo, quoniam judicia tua manifeſta
ſunt.

* Jer. 10.a.7.

5 Et poſt hæc vidi, & ecce apertum eſt
templum tabernaculi teſtimonii in cælo:
6 Et exierunt ſeptem Angeli habentes ſeptem
plagas de templo, veſtiti lino mundo &
cādido, & præcincti circa pectora zonis aureis.
D 7 Et unum de quatuor animalibus dedit ſeptē
Angelis ſeptem phialas aureas, plenas iracundiæ
Dei viventis in ſæcula ſæculorum.
8 Et impletum eſt templum fumo à majeſtate
Dei, & de virtute ejus: & nemo poterat introire
in templum, donec conſummarentur
ſeptem plagæ ſeptem Angelorum.

Caput XVI.

Ad ſeptem phialarum effuſionem in terram, mare fontes, ſolem, beſtiæ ſedem, Euphraten & aërem, multæ in terra plagæ oriuntur.

1 ET audivi vocem magnam de templo, di- A
centem ſeptem Angelis: Ite, & effundite
ſeptem phialas iræ Dei in terram.
2 Et abiit primus, & effudit phialam ſuam
in terram, & factum eſt vulnus ſævum & peſſimum
in homines, qui habebant characterem
beſtiæ; & in eos, qui adoraverunt imaginem
ejus.
3 Et ſecundus Angelus effudit phialam
ſuam in mare, & factus eſt ſanguis tamquam
mortui: & omnis anima vivens mortua eſt
in mari.
4 Et tertius effudit phialam ſuam ſuper flumina,
& ſuper fontes aquarum, & factus eſt
ſanguis.
5 Et audivi Angelum aquarum dicentem: B
Juſtus es Domine, qui es, & qui eras ſanctus,
qui hæc judicaſti:
6 Quia ſanguinem Sanctorum & Prophetarum
effuderunt, & ſanguinem eis dediſti bibere:
digni enim ſunt.
7 Et audivi alterum ab altari dicentem:
Etiam Domine Deus omnipotens, vera & juſta
judicia tua.
8 Et quartus Angelus effudit phialam ſuam
in ſolem, & datum eſt illi æſtu affligere homines,
& igni:
9 Et æſtuaverunt homines æſtu magno, &
blaſphemaverunt nomen Dei habentis poteſtatem
ſuper has plagas, neque egerunt pœnitentiam
ut darent illi gloriam.
10 Et quintus Angelus effudit phialam
ſuam ſuper ſedem beſtiæ: & factum eſt regnum
ejus tenebroſum, & commanducaverunt linguas
ſuas præ dolore:
11 Et blaſphemaverunt Deum cæli, præ do- C
loribus & vulneribus ſuis, & non egerunt
pœnitentiam ex operibus ſuis.
12 Et ſextus Angelus effudit phialam ſuam
in flumen illud magnum Euphratem: & ſiccavit
aquam ejus, ut præpararetur via regibus
ab ortu ſolis.
13 vidi de ore draconis, & de ore beſtiæ, &
de ore pſeudoprophetæ ſpiritus tres immundos
in modum ranarum.
14 Sunt enim ſpiritus dæmoniorum facientes
ſigna, & procedunt ad reges totius terræ
congregare illos in prælium ad diem magnum
omnipotentis Dei,
15 * Ecce venio ſicut fur. Beatus qui vigilat,
& cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus ambulet,
& videant turpitudinem ejus:
16 Et congregabit illos in locum, qui vocatur
Hebraicè Armageddon.

* Matt. 24.d.43 Luc. 12.e.39. Sup. 3. a. 3.

17 Et ſeptimus Angelus effudit phialam
ſuam in in aërem, & exivit vox magna de templo
à throno, dicens: Factum eſt.
18 Et facta ſunt fulgura, & voces, & tonitrua,

trua, & terræmotus factus eſt magnus, qualis numquam fuit ex quo homines fuerunt ſuper terram: talis terræmotus, ſic magnus.

19 Et facta eſt civitas magna in tres partes: & civitates Gentium ceciderunt, & Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ ejus.

20 Et omnis inſula fugit, & montes non ſunt inventi.

21 Et grando magna ſicut talentum deſcendit de cælo in homines: & blaſphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta eſt vehementer.

Caput XVII.

Mulier fornicaria ſive Babylon variis induta ornamentis, & ebria martyrum ſanguine, ſedet ſuper beſtiam ſeptem capitum & decem cornuum: quæ omnia hic declarat Angelus.

A 1 ET venit unus de ſeptem Angelis, qui habebant ſeptem phialas, & locutus eſt mecum, dicens: Veni, oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas multas,

2 Cum qua fornicati ſunt reges terræ, & inebriati ſunt qui inhabitant terram de vino proſtitutionis ejus.

3 Et abſtulit me in ſpiritu in deſertum. Et vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam plenam nominibus blaſphemiæ, habentem capita ſeptem, & cornua decem.

B 4 Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioſo, & margaritis, habens poculum aureum in manu ſua, plenum abominatione, & immunditia fornicationis ejus.

5 Et in fronte ejus nomen ſcriptum: Myſterium: Babylon magna, mater fornicationum, & abominationum terræ.

6 Et vidi mulierem ebriam de ſanguine ſanctorum, & de ſanguine martyrum Jeſu. Et miratus ſum cùm vidiſſem illam admiratione magna.

7 Et dixit mihi Angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi ſacramentum mulieris, & beſtiæ quæ portat eam, quæ habet capita ſeptem, & cornua decem.

D 8 Beſtia, quam vidiſti, fuit & non eſt, & aſcenſura eſt de abyſſo, & in interitum ibit: & mirabuntur inhabitantes terram (quorum non ſunt ſcripta nomina in libro vitæ à conſtitutione mundi) videntes beſtiam, quæ erat & non eſt.

9 Et hic eſt ſenſus, qui habet ſapientiam. Septem capita, ſeptem montes ſunt, ſuper quos mulier ſedet, & reges ſeptem ſunt.

10 Quinque ceciderunt, unus eſt, & alius nondum venit: & cùm venerit, oportet illum breve tempus manere.

11 Et beſtia quæ erat, & non eſt, & ipſa octava eſt: & de ſeptem eſt, & in interitum vadit.

12 Et decem cornua, quæ vidiſti, decem reges ſunt, qui regnum nondum acceperunt, ſed poteſtatem tamquam reges una hora accipient poſt beſtiam.

13 Hi unum conſilium habent, & virtutem D
& poteſtatem ſuam beſtiæ tradent.

14 Hi cum Agno pugnabunt, & Agnus vincet illos: * quoniam Dominus dominorum eſt, *1.Tim. 6.c.15.
& Rex regum, & qui cum illo ſunt, vocati, Infr.
electi, & fideles. 19.c.16.

15 Et dixit mihi: Aquæ, quas vidiſti ubi meretrix ſedet, populi ſunt, & Gentes, & linguæ.

16 Et decem cornua, quæ vidiſti in beſtia: hi odient fornicariam, & deſolatam facient illam, & nudam, & carnes ejus manducabunt, & ipſam igni concremabunt.

17 Deus enim dedit in corda eorum ut faciant quod placitum eſt illi: ut dent regnum ſuum beſtiæ donec conſummentur verba Dei.

18 Et mulier, quam vidiſti, & civitas magna, quæ habet regnum ſuper reges terræ.

Caput XVIII.

Babylonis lapſus, judicium, plagæ, & ultiones: propter quas reges ac negotiatores terræ olim ipſi adhærentes amarè lugebunt; cælum verò, Apoſtoli ac Prophetæ exultabunt.

1 ET poſt hæc vidi alium Angelum deſcendentem de cælo, habentem poteſtatem magnam: & terra illuminata eſt à gloria ejus. A

2 Et exclamavit in fortitudine, dicens: * Cecidit, cecidit Babylon magna: & facta eſt habitatio dæmoniorum, & cuſtodia omnis ſpiritus immundi, & cuſtodia omnis volucris immundæ & odibilis: *Iſa. 21.c.9. Ier.51. 8.Sup. 14.b.8.

3 Quia de vino iræ fornicationis ejus biberunt omnes gentes: & reges terræ cum illa fornicati ſunt: & mercatores terræ de virtute deliciarum ejus divites facti ſunt.

4 Et audivi aliam vocem de cælo, dicentem: B Exite de illa populus meus, ut ne participes ſitis delictorum ejus, & de plagis ejus non accipiatis.

5 Quoniam pervenerunt peccata ejus uſque ad cælum, & recordatus eſt Dominus iniquitatum ejus.

6 Reddite illi ſicut & ipſa reddidit vobis: & duplicate duplicia ſecundùm opera ejus: in poculo, quo miſcuit, miſcete illi duplum.

7 Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit; C
tantum date illi tormentum & luctum: quia in corde ſuo dicit: * Sedeo regina: & vidua non ſum: & luctum non video. *Iſa. 47 c.8.

8 Ideò in una die venient plagæ ejus, mors & luctus, & fames, & igne comburetur: quia fortis eſt Deus, qui judicabit illam.

9 Et flebunt, & plangent ſe ſuper illam reges terræ, qui cum illa fornicati ſunt, & in deliciis vixerunt, cùm viderint fumum incendij ejus:

10 Longè ſtantes propter timorem tormentorum ejus, dicentes: Væ, væ civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis: quoniam una hora venit judicium tuum.

11 Et negotiatores terræ flebunt, & luge- D
bunt ſuper illam: quoniam merces eorum nemo emet amplius;

12 Merces

12 Merces auri,& argenti, & lapidis pretio-
ſi, & margaritæ, & byſſi,& purpuræ,& ſe-
rici,& cocci,(& omne lignum thyinum, &
omnia vaſa eboris, & omnia vaſa de lapide
pretioſo,& æramento, & ferro,& marmore,

13 Et cinnamomum) & odoramentorum,
& unguenti,& thuris & vini,& olei, & ſimilæ,
& tritici,& jumentorum,& ovium, & equo-
E rum,& rhedarum,& mancipiorum, & anima-
rum hominum.

14 Et poma deſiderij animæ tuæ diſceſſerunt
à te,& omnia pinguia, & præclara perierunt à
te,& ampliùs illa jam non invenient.

15 Mercatores horum,qui divites facti ſunt,
ab ea longè ſtabunt propter timorem tormen-
torum ejus,flentes, ac lugentes,

16 Et dicentes: Væ, væ civitas illa magna,
quæ amicta erat byſſo, & purpura,& cocco, &
deaurata erat auro,& lapide pretioſo, & mar-
garitis:

F 17 Quoniam una hora deſtitutæ ſunt tantæ
divitiæ.Et omnis gubernator, & omnis qui in
lacum navigat,& nautæ,& qui in mari operan-
tur,longè ſteterunt,

18 Et clamaverunt videntes locum incen-
dij ejus, dicentes: Quæ ſimilis civitati huic
magnæ?

19 Et miſerunt pulverem ſuper capita ſua,
& clamaverunt flentes & lugentes, dicentes:
Væ,væ civitas illa magna; in qua divites facti
ſunt omnes, qui habebant naves in mari, de
pretiis ejus: quoniam una hora deſolata eſt.

20 Exulta ſuper eam cælum,& ſancti Apo-
ſtoli, & Prophetæ: quoniam judicavit Deus
judicium veſtrum de illa.

G 21 Et ſuſtulit unus Angelus fortis lapidem
quaſi molarem magnum,& miſit in mare, di-
cens:Hoc impetu mittetur Babylon civitas illa
magna, & ultra jam non invenietur.

22 Et vox citharœdorum,& muſicorum, &
tibia canentium, & tuba non audietur in te
ampliùs: & omnis artifex omnis artis non in-
venietur in te ampliùs: & vox molæ non au-
dietur in te ampliùs.

23 Et lux lucernæ non lucebit in te ampliùs:
& vox ſponſi & ſponſæ non audietur adhuc
in te: quia mercatores tui erant principes ter-
ræ, quia in veneficiis tuis erraverunt omnes
gentes.

24 Et in ea ſanguis prophetarum & ſancto-
rum inventus eſt; & omnium qui interfecti
ſunt in terra.

CAPUT XIX.

*Sanctis de judicio meretricis Deum glorificantibus, pa-
rantur nuptiæ Agni,& Angelus à Ioanne adorari recuſat:
apparens autem quidam equo inſidens cum exercitu qui
eſt Verbum Dei & rex regum ac Dominus dominantium,
pugnat adverſus beſtiam & reges terræ ac eorum exerci-
tus,vocatis interim avibus cæli ad edendas eorum carnes.*

A 1 POſt hæc audivi quaſi vocem turbarum
multarum in cœlo dicentium: Alleluia;
Salus,& gloria,& virtus Deo noſtro eſt:

2 Quia vera & juſta judicia ſunt ejus, qui
judicavit de meretrice magna, quæ corrupit
terram in proſtitutione ſua,& vindicavit ſan-
guinem ſervorum ſuorum de manibus ejus.

3 Et iterùm dixerunt: Alleluia. Et fumus
ejus aſcendit in ſæcula ſæculorum.

4 Et ceciderunt ſeniores vigintiquatuor, &
quatuor animalia,& adoraverunt Deum ſedē-
tem ſuper thronum, dicentes:Amen:Alleluia.

5 Et vox de throno exivit, dicens:Laudem
dicite Deo noſtro omnes ſervi ejus: & qui ti-
metis eum, puſilli & magni.

6 Et audivi quaſi vocem turbæ magnæ, &
ſicut vocem aquarum multarum, & ſicut vo-
cem tonitruorum magnorum, dicentium: Al-
leluia, quoniam regnavit Dominus Deus no-
ſter omnipotens.

7 Gaudeamus, & exultemus,& demus glo- B
riam ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & uxor
ejus præparavit ſe.

8 Et datum eſt illi, ut cooperiat ſe byſſino
ſplendenti & candido.Byſſinum enim, juſtifi-
cationes ſunt ſanctorum.

9 Et dixit mihi: Scribe:* Beati qui ad cœ- *Matt.
nam nuptiarum Agni vocati ſunt, & dicit mi- 22.a.2. Luc.
hi: Hæc verba Dei vera ſunt. 14.d.16.

10 Et cecidi ante pedes ejus,ut adorarem
eum. Et dicit mihi: Vide ne feceris: conſervus
tuus ſum, & fratrum tuorum habentium te-
ſtimonium Jeſu. Deum adora. Teſtimonium
enim Jeſu, eſt ſpiritus prophetiæ.

11 Et vidi cælum apertum, & ecce equus al-
bus,& qui ſedebat ſuper eum,vocabatur Fide-
lis,& Verax,& cum juſtitia judicat, & pugnat.

12 Oculi autem ejus ſicut flamma ignis, &
in capite ejus diademata multa,habens nomen
ſcriptum,quod nemo novit niſi ipſe.

13 * Et veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine: C
& vocatur nomen ejus, Verbum Dei. *Iſa.

14 Et exercitus qui ſunt in cælo,ſequebātur 63 a.1.
cū in equis albis, veſtiti byſſino albo & mūdo.

15 Et de ore ejus procedit gladius ex utra-
que parte acutus:ut in ipſo percutiat Gentes:* *Pſ.
Et ipſe reget eas in virga ferrea: & ipſe calcat 2.c.9.
torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis.

16 Et habet in veſtimento, & in femore ſuo
ſcriptum: * Rex regum, & Dominus domi- *Tim.
nantium. 6 c.1. Sup

17 Et vidi unum Angelum ſtantem in ſole, 17.d.14.
& clamavit voce magna, dicens omnibus avi-
bus,quæ volabant per medium cæli: Venite,
& congregamini ad cœnam magnam Dei:

18 Ut manducetis carnes regum, & carnes D
tribunorum, & carnes fortium, & carnes
equorum, & ſedentium in ipſis,& carnes om-
nium liberorum,& ſervorum, & puſillorum,
& magnorum.

19 Et vidi beſtiam,& reges terræ, & exerci-
tus eorum congregatos,ad faciendum prelium
cum illo qui ſedebat in equo, & cum exercitu
ejus.

20 Et apprehenſa eſt beſtia,& cū ea pſeudo-
propheta:qui fecit ſigna coram ipſo,quibus ſe-
duxit

duxit eos, qui acceperunt characterem beſtiæ,
& qui adoraverunt imaginem ejus. Vivi miſſi
ſunt hi duo in ſtagnum ignis ardentis ſulphu-
re:
21 Et céteri occiſi ſunt in gladio ſedentis ſu-
per equum, qui procedit de ore ipſius: & omnes
aves ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

Caput XX.

Ligatum draconem ſive diabolum mittit Angelus in abyſſum ad mille annos, quibus animæ martyrum in reſurrectione prima regnabunt cum Chriſto: poſt quos ſolutus Satanas excitabit Gog & Magog innumerum exercitum adverſus civitatem dilectam, ſed igni cæleſti devorabuntur: deinde apertis libris, à ſedente ſuper thronum judicabuntur omnes mortui ſecundùm opera ipſorum.

A 1 ET vidi Angelum deſcendentem de cælo,
habentem clavem abyſſi, & catenam ma-
gnam in manu ſua.
2 Et apprehendit draconem, ſerpentem an-
tiquum, qui eſt diabolus & ſatanas, & ligavit
eum per annos mille:
3 Et miſit eum in abyſſum, & clauſit, & ſi-
gnavit ſuper illum, ut non ſeducat ampliùs
gentes, donec conſummentur mille anni: &
poſt hæc oportet illum ſolvi modico tempore.
B 4 Et vidi ſedes, & ſederunt ſuper eas, & ju-
dicium datum eſt illis: & animas decollatorum
propter teſtimonium Jeſu, & propter verbum
Dei, & qui non adoraverunt beſtiam, neque
imaginem ejus, nec acceperunt characterem
ejus in frontibus aut in manibus ſuis, & vixe-
runt, & regnaverunt cum Chriſto mille an-
nis.
5 Céteri mortuorum non vixerunt, donec
conſummentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio
prima.
6 Beatus, & ſanctus, qui habet partem in re-
ſurrectione prima: in his ſecunda mors non
habet poteſtatem: ſed erunt ſacerdotes Dei &
Chriſti, & regnabunt cum illo mille annis.
C 7 * Et cùm conſummati fuerint mille anni,
* Ezec. 39.a.1. ſolvetur ſatanas de carcere ſuo, & exibit, & ſe-
ducet Gentes, quæ ſunt ſuper quatuor angu-
los terræ, Gog, & Magog, & congregabit eos
in prælium, quorum numerus eſt ſicut arena
maris.
8 Et aſcenderunt ſuper latitudinem terrę, &
circuierunt caſtra ſanctorum, & civitatem di-
lectam.
9 Et deſcendit ignis à Deo de cælo, & devo-
ravit eos: & Diabolus, qui ſeducebat eos, miſ-
ſus eſt in ſtagnum ignis & ſulphuris, ubi &
beſtia.
10 Et pſeudoprophetæ cruciabuntur die ac
nocte in ſæcula ſæculorum.
D 11 Et vidi thronum magnum candidum, &
ſedentem ſuper eum, à cujus conſpectu fu-
git terra & cælum, & locus non eſt inventus
eis.
12 Et vidi mortuos, magnos & puſillos ſtan-
tes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt: &
alius Liber apertus eſt qui eſt vitæ: & judicati
ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris,
ſecundùm opera ipſorum.
13 Et dedit mare mortuos, qui in eo erant: &
mors & infernus dederunt mortuos ſuos, qui
in ipſis erant: & judicatum eſt de ſingulis ſe-
cundùm opera ipſorum.
14 Et infernus & mors miſſi ſunt in ſtagnum
ignis. Hæc eſt mors ſecunda.
15 Et qui non inventus eſt in Libro vitæ ſcri-
ptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

Caput XXI.

Cælo ac terra renovatis, nova civitas Jeruſalem in Agni ſponſam à Deo parata oſtenditur, juſtis glorificatis, impiiſque in ſtagnum ignis detruſis; cujus civitatis muri & portæ ac fundamenta deſcribuntur & menſurantur, quæ univerſa ſunt aurum ac vitrum mundum, lapides pretioſi ac margaritæ.

1 ET vidi cælum novum, & terram novam. A
Primum enim cælum, & prima terra Iſa.65.
abiit, & mare jam non eſt. b.17.66.
2 Et ego Joannes vidi ſanctam civitatem Je- g.22.
ruſalem novam deſcendentem de cælo à Deo, 2.Pet.3.
paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo. c.13.
3 Et audivi vocem magnam de throno di-
centem: Ecce tabernaculum Dei cum homini-
bus, & habitabit cum eis. Et ipſi populus ejus
erunt, & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus.
4 * Et abſterget Deus omnem lacrymam ab B
oculis eorum: Et mors ultrà non erit, neque * Iſa.
luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà, 25.c.8. Sup.7.
quia prima abierunt. d.17.
5 Et dixit qui ſedebat in throno: * Ecce no- * Iſa.
va facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia hęc 43.c.19.
verba fideliſſima ſunt, & vera. 2.Cor.5. d.17.
6 Et dixit mihi: Factum eſt, ego ſum α & ω: C
initium, & finis. Ego ſitienti dabo de fonte
aquæ vitæ gratis.
7 Qui vicerit, poſſidebit hæc, & ero illi Deus,
& ille erit mihi filius.
8 Timidis autem, & incredulis, & execratis
& homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, &
idololatris, & omnibus mendacibus, pars illo-
rum erit in ſtagno ardenti igne & ſulphure,
quod eſt mors ſecunda.
9 Et venit unus de ſeptem Angelis habenti-
bus phialas plenas ſeptem plagis noviſſimis, &
locutus eſt mecum, dicens: Veni, & oſtendam
tibi ſponſam, uxorem Agni.
10 Et ſuſtulit me in ſpiritu in montem ma-
gnum & altum, & oſtendit mihi civitatem ſan-
ctam Jeruſalem deſcendentem de cælo à Deo.
11 Habentem claritatem Dei: & lumen ejus D
ſimile lapidi pretioſo tanquam lapidi jaſpidis,
ſicut cryſtallum.
12 Et habebat murum magnum & altum,
habentem portas duodecim: & in portis An-
gelos duodecim, & nomina inſcripta, quæ ſunt
nomina duodecim tribuum filiorum Iſraël.
13 Ab Oriente portæ tres, & ab Aquilone
portæ tres, & ab Auſtro portæ tres, & ab Oc-
caſu portæ tres.
14 Et murus civitatis habens fundamenta
duodecim, & in ipſis duodecim nomina duo-
decim

decim Apoſtolorum Agni.
E 15 Et qui loquebatur mecum, habebat men-
ſuram arundineam auream, ut metiretur civi-
tatem, & portas ejus, & murum.
16 Et civitas in quadro poſita eſt, & longi-
tudo ejus tanta eſt quanta & latitudo: & men-
ſus eſt civitatem de arundine aurea per ſtadia
duodecim millia: & longitudo, & altitudo, &
latitudo ejus, æqualia ſunt.
17 Et menſus eſt murum ejus centum qua-
draginta quatuor cubitorum, menſura homi-
nis, quæ eſt angeli.
18 Et erat ſtructura muri ejus ex lapide jaſ-
pide: ipſa verò civitas, aurum mundum ſimile
vitro mundo.
F 19 Et fundamenta muri civitatis, omni la-
pide pretioſo ornata. Fundamentum primum,
jaſpis: ſecundum, ſapphirus: tertium, chalcedo-
nius: quartum, ſmaragdus:
20 Quintum, ſardonix: ſextum, ſardius: ſe-
ptimum, chryſolithus: octavum, beryllus: no-
num, topazius: decimũ, chryſopraſus: undeci-
mum, hiacinthus: duodecimum, amethyſtus.
21 Et duodecim portæ duodecim margari-
tæ ſunt, per ſingulas: & ſingulæ portæ erant ex
ſingulis margaritis: & platea civitatis aurum
mundum, tanquam vitrum perlucidum.
G 22 Et templum non vidi in ea. Dominus
enim Deus omnipotens templum illius eſt, &
Agnus.
* Iſai 24 * Et civitas non eget ſole, neque luna, ut
60 d. 19. luceant in ea, nam claritas Dei illuminavit
eam, & lucerna ejus eſt Agnus.
24 Et ambulabunt gentes in lumine ejus: &
reges terræ afferent gloriam ſuam & honorem
in illam.
* Iſa. 25 * Et portæ ejus non claudentur per diem:
60. b. 11. nox enim non erit illic.
26 Et afferent gloriam & honorem gentium
in illam.
27 Non intrabit in eam aliquod coinqui-
natum, aut abominationem faciens & menda-
cium, niſi qui ſcripti ſunt in libro vitæ
Agni.

CAPUT XXII.

Lignum vitæ fluvio aquæ vivæ irrigatum ſingulis menſibus reddit fructum ſuum: nec maledictum nec ulla nox eſt in civitate: Angelus autem qui hæc cito ventura Ioanni oſtendebat, non vult ab eo adorari, dicitque juſtos in civitatem intraturos, impios autem foras ejiciendos: conteſtatur etiam de non addendo aut minuendo ad hanc prophetiam.

A 1 ET oſtendit mihi fluvium aquæ vitæ, ſplen-
didum tanquam cryſtallum, proceden-
tem de ſede Dei & Agni.
2 In medio plateæ ejus, & ex utraque parte
fluminis lignum vitæ, afferens fructus duo-
decim, per menſes ſingulos reddens fructum
ſuum, & folia ligni ad ſanitatem Gentium.
3 Et omne maledictum non erit ampliùs:
ſed ſedes Dei & Agni in illa erunt, & ſervi
ejus ſervient illi.
4 Et videbunt faciem ejus: & nomen ejus in
frontibus eorum.
5 * Et nox ultrà non erit: & non egebunt * Iſa.
lumine lucernæ, neque lumine ſolis, quoniam 60. d. 20.
Dominus Deus illuminabit illos, & regna-
bunt in ſæcula ſæculorum.
6 Et dixit mihi: Hæc verba fideliſſima B
ſunt, & vera. Et Dominus Deus ſpirituum pro-
phetarum miſit Angelum ſuum oſtendere ſer-
vis ſuis, quæ oportet fieri citò.
7 Et ecce venio velociter. Beatus qui cuſto-
ſtodit verba prophetiæ libri hujus.
8 Et ego Joannes, qui audivi, & vidi hæc.
Et poſtqam audiſſem, & vidiſſem, cecidi ut
adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc
oſtendebat.
9 Et dixit mihi: Vide ne feceris: conſervus
enim tuus ſum, & fratrum tuorum Propheta-
rum, & eorum qui ſervant verba prophetiæ
libri hujus: Deum adora.
10 Et dicit mihi: Ne ſignaveris verba pro- C
phetiæ libri hujus: tempus enim propè eſt.
11 Qui nocet, noceat adhuc: & qui in ſordi-
bus eſt, ſordeſcat adhuc: & qui juſtus eſt, juſti-
ficetur adhuc: & ſanctus, ſanctificetur adhuc.
12 Ecce venio citò, & merces mea mecum
eſt, reddere unicuique ſecundùm opera ſua.
13 * Ego ſum α, & ω: primus, & noviſſi- * Iſa.
mus, principium, & finis. 41. a. 4.
14 Beati, qui lavant ſtolas ſuas in ſanguine 44. a. 6.
Agni: ut ſit poteſtas eorum in ligno vitæ, & 48. b. 12.
per portas intrent in civitatem. Sup. 1. b.
8. d. 17.
21. b. 6.
15 Foris canes, & venefici, & impudici, & D
homicidæ, & idolis ſervientes, & omnis qui
amat & facit mendacium.
16 Ego Jeſus miſi Angelum meum, teſtifica-
ri vobis hæc in Eccleſiis. Ego ſum radix & ge-
nus David, ſtella ſplendida & matutina.
17 Et ſpiritus & ſponſa dicunt: Veni. Et qui
audit, dicat: Veni. Et qui ſitit, veniat: * & qui * Iſa.
vult, accipiat aquam vitæ, gratis. 55. a. 1.
18 Conteſtor enim omni audienti verba
prophetiæ libri hujus: Si quis appoſuerit ad
hæc, apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas
in libro iſto.
19 Et ſi quis diminuerit de verbis libri pro-
phetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de li-
bro vitæ, & de civitate ſancta, & de his quæ
ſcripta ſunt in libro iſto.
20 Dicit qui teſtimonium perhibet iſtorum.
Etiam venio citò: Amen. Veni Domine Jeſu.
21 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum
omnibus vobis. Amen.

ORATIO MANASSÆ,

NECNON

LIBRI DUO,

QUI SUB LIBRI TERTII ET QUARTI Eſdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra ſcilicet ſeriem Canonicorum Librorum, quos ſancta Tridentina Synodus ſuſcepit, & pro Canonicis ſuſcipiendos decrevit, ſepoſiti ſunt, ne prorſus interirent, quippe qui à nonnullis ſanctis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Bibliis Latinis tam manuſcriptis quàm impreſſis reperiuntur.

ORATIO MANASSÆ REGIS JUDA,

CUM CAPTUS TENERETUR IN BABYLONE.

DOmine omnipotens, Deus patrum noſtrorum, Abraham, & Iſaac, & Jacob & ſeminis eorum juſti, qui feciſti cælum & terram cum omni ornatu eorum, qui ligaſti mare verbo præcepti tui, qui concluſiſti abyſſum, & ſignaſti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pavent, & tremunt à vultu virtutis tuæ, quia importabilis eſt magnificentia gloriæ tuæ, & inſuſtentabilis ira comminationis tuæ ſuper peccatores: immenſa verò & inveſtigabilis miſericordia promiſſionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altiſſimus; benignus, longanimis, & multùm miſericors, & penitens ſuper malitias hominum. Tu Domine, ſecundùm multitudinem bonitatis tuæ, promiſiſti pœnitentiam & remiſſionem iis, qui peccaverunt tibi, & multitudine miſerationum tuarum decreviſti pœnitentiam peccatoribus, in ſalutem. Tu igitur Domine Deus juſtorum, non poſuiſti pœnitentiam juſtis, Abraham, & Iſaac, & Jacob, iis qui tibi non peccaverunt: ſed poſuiſti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccavi ſuper numerum arenæ maris: multiplicatæ ſunt iniquitates meæ Domine, multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, & non ſum dignus intueri, & aſpicere altitudinem cæli, præ multitudine iniquitatũ meatum. Incurvatus ſum multo vinculo ferreo, ut non poſſim attollere caput meum, & non eſt reſpiratio mihi: quia excitavi iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non cuſtodivi: ſtatui abominationes, & multiplicavi offenſiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatem. Peccavi Domine, peccavi, & iniquitates meas agnoſco. Quare peto rogans te, remitte mihi, Domine, remitte mihi, & ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum, iratus, reſerves mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus inquam, pœnitentium: & in me oſtendes omnem bonitatem tuam, quia dignum ſalvabis me ſecundùm magnam miſericordiam tuam, & laudabo te ſemper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cælorum, & tibi eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

LIBER ESDRÆ TERTIUS.

CAPUT PRIMUM.

Magnificum Phaſe, quod Ioſias immolavit, celebrando ſeptem diebus feſtum Azymorum, cui ſucceſſerunt in regno Iuda Iechonias, Ioacim, Ioachin, & Sedecias: eorúmque ac populi captivitas propter ſua ſcelera, urbiſque ſubverſio deſcribuntur.

1 ET fecit Joſias Paſcha in Jero-
ſolymis Domino, & immola-
vit Phaſe quarta decima luna
Primi menſis:
2 Statuens ſacerdotes per
vices dierum ſtolis amictos in
templo Domini.
3 Et dixit Levitis ſacris ſervis Iſraël, ut ſan-
ctificarent ſe Domino in poſitione ſanctæ ar-
cæ Domini, in Domo, quam ædificavit Salo-
mon filius David rex.
4 Non erit vobis tollere ſuper humeros eam.
Et nunc deſervite Domino veſtro; & curam
agite gentis illius Iſraël ex parte ſecundùm
pagos & tribus veſtras,
5 Secundùm ſcripturam David regis Iſraël
& ſecundum magnificentiam Salomonis filij
ejus, omnes in templo, & ſecundùm particu-
lam principatus paternam veſtram, eorum qui
ſtant in conſpectu fratrum filiorum Iſraël.
6 Immolate Paſcha, & ſacrificia parate fra-
tribus veſtris, & facite ſecundùm præceptum
Domini quod datum eſt Moyſi.
7 Et donavit Joſias in plebem quæ inventa
eſt, ovium, agnorum, & hœdorum, & capra-
rum triginta millia, vitulos tria millia.
8 Hæc de regalibus data ſunt ſecundùm
promiſſionem populo: & ſacerdotibus in Paſ-
cha, oves numero duo millia, ac vituli centum.
9 Et Jechonias, & Semeias, & Nathanaël
fratres, & Haſabias, & Oziel, & Coraba, in
Phaſe, oves quinque millia, vitulos quingētos.
10 Et hæc cùm fierent eleganter, ſteterunt ſa-
cerdotes & levitæ habentes azyma per tribus.
11 Et ſecundùm partes principatus patrum,
in conſpectu populi offerebant Domino, ſe-
cundùm ea quæ in libro Moyſi ſcripta ſunt:
12 Et aſſaverunt Phaſe igni prout oporte-
bat, & hoſtias coxerunt in æolis, & in ollis
cum benevolentia:
13 Et attulerunt omnibus qui erant ex ple-
be: & poſt hæc paraverunt ſibi & ſacerdotibus:
14 Sacerdotes enim offerebant adipes, uſque
dum finita eſſet hóra: & Levitæ paraverunt ſibi,
& fratribus ſuis filiis Aaron.
15 Et ſacri cantores filij Aſaph erant per or-
dinem, ſecundùm præceptum David & Aſaph,
& Zacharias, & Jeddimus, qui erat à rege.
16 Et oſtiarij per ſingulas januas, ita ut non
prævaricaretur unuſquiſque ſuam: fratres
enim illorum paraverunt illis.
17 Et conſummata ſunt quæ pertinebant ad
ſacrificium Domini.
18 In illa die egerunt Phaſe, & offerebant
hoſtias ſuper Domini ſacrificium, ſecundùm
præceptum regis Joſiæ.
19 Et egerunt filij Iſraël, qui inventi ſunt
in tempore illo, Phaſe: & diem feſtum azymo-
rum per dies ſeptem:
20 Et non eſt celebratum Phaſe tale in Iſ-
raël, à temporibus Samuëlis Prophetæ:
21 Et omnes reges Iſraël non celebraverunt
tale Paſcha quale egit Joſias, & Sacerdotes, &
Levitæ, & Judæi, & omnis Iſraël, qui inventi
ſunt in commoratione Jeroſolymis.
22 Octavo decimo anno, regnante Joſia ce-
lebratum eſt Phaſe.
23 Et directa ſunt opera Joſiæ in conſpectu
Domini ſui in corde pleno metuentis:
24 Et quæ circa illum quidem conſcripta
ſunt, in priſtinis temporibus, de eis qui pecca-
verunt, quíque irreligioſi fuerunt in Domi-
num præ omni gente, & qui non quæſierunt
verba Domini ſuper Iſraël.
25 Et poſt omnem actum hunc Joſiæ, aſcen-
dit Pharao rex Ægypti, veniens in Carchamis
ab itinere ſuper Euphratem, & exiit obviam
illi Joſias.
26 Et miſit rex Ægypti ad Joſiam, dicens.
Quid mihi & tibi eſt rex Judæ?
27 Non ſum miſſus à Domino ut pugnem
contra te: ſuper Euphratem enim bellum
meum eſt, feſtinans deſcende.
28 Et non eſt reverſus Joſias ſuper currum:
ſed expugnare eum conabatur, non attendens
verbum prophetæ ex ore Domini:
29 Sed conſtituit ad eum bellum in campo
Mageddo. Et deſcenderunt principes ad re-
gem Joſiam.
30 Et dixit rex pueris ſuis, Amovete me à
prælio, infirmatus ſum enim valdè. Et ſtatim
amoverunt eum pueri ipſius de acie.
31 Et aſcendit ſuper currum ſecundarium
ſuum: & perveniens Jeroſolymam, vita fun-
ctus eſt, & ſepultus eſt in paterno ſepulchro.
32 Et in tota Judæa lugebant Joſiam: & qui
præſidebant, cum uxoribus lamentabant eum,
uſque in hunc diem. Et datum eſt hoc fieri
ſemper in omne genus Iſraël.
33 Hæc autem præſcripta ſunt in libro hi-
ſtoriarum regum Judæ: & ſingula geſta actus
Joſiæ, & ejus gloria & intellectus ejus in lege
Domini: quæque geſta ſunt ab eo, & quæ non
ſcripta ſunt in libro regum Iſraël & Judæ.
34 Et aſſumentes, qui erant ex gente, Je-

 choniam

choniam filium Joſiæ, conſtituerunt regem
pro Joſia patre ſuo, cùm eſſet annorum trigin-
ta trium.
35 Et regnavit ſuper Iſraël menſibus tri-
bus. Et amovit eum rex Ægypti, ne regnaret in
Jeroſolymis:
36 Et mulctavit gentem argenti talenta cen-
tum, & auri talentum unum.
37 Et conſtituit rex Ægypti Joacim fratrem
ipſius, regem Judæ & Jeruſalem:
38 Et alligavit magiſtratus Joacim, & Zara-
celem fratrem ſuum, & apprehendens reduxit
in Ægyptum.
39 Annorum erat Joacim viginti quinque,
cùm regnare cœpiſſet in terra Juda & Jeruſa-
lem: & fecit malum in conſpectu Domini.
40 Poſt hunc autem aſcendit Nabuchodo-
noſor rex Babylonis, & alligans eum in æreo
vinculo, perduxit in Babyloniam:
41 Et ſacra vaſa Domini accepit Nabucho-
donoſor, & tulit & conſecravit in templo ſuo
in Babylonia.
32 Nam de immunditia illius & irreligio-
ſitate ſcriptum eſt in libro temporum regum.
43 Et regnavit Joachin filius ejus pro eo.
Cùm autem conſtitutus eſſet rex, erat annorum
decem & octo.
44 Regnavit autem menſes tres & dies de-
cem in Jeruſalem, & fecit malum in conſpectu
Domini:
45 Et poſt annum mittens Nabuchodono-
ſor, tranſmigravit eum in Babyloniam ſimul
cum ſacris vaſis Domini.
46 Et conſtituit Sedeciam regem Juda &
Jeruſalem, cùm eſſet annorum viginti unius:
regnavit autem annis undecim.
47 Et fecit malum in conſpectu Domini,
& non eſt veritus à verbis quæ dicta ſunt ab
Jeremia propheta ex ore Domini:
48 Et adjuratus à rege Nabuchodonoſor,
perjurans diſceſſit, & indurata cervice ſua, &
corde ſuo, tranſgreſſus eſt legitima Domini
Dei Iſraël.
49 Et duces populi Domini multa iniquè
geſſerunt, & impiè egerunt ſuper omnes im-
munditias gentium: & polluerunt templum
Domini quod ſanctum erat in Jeroſolymis.
50 Et miſit Deus patrum ipſorum per an-
gelum ſuum revocare eos, propter quod par-
ceret illis, & tabernaculo ſuo.
51 Ipſi verò ſubſannabant in angelis ſuis: &
qua die locutus eſt Dominus, erant illudentes
prophetis ejus.
52 Qui uſque ad iracundiam concitatus eſt
ſuper gentem ſuam, propter irreligioſitatem
ſuā, & præcepit aſcendere reges Chaldæorum.
53 Hi occiderunt juvenes eorum in gladio,
in circuitu ſancti templi eorum, & non peper-
cerunt juveni, & ſeni, & virgini, & adoleſ-
centi:
54 Sed omnes traditi ſunt in manus ipſo-
rum: & omnia ſacra vaſa Domini, & regales
apothecas reſumentes, tulerunt, in Babyloniā,
55 Et incenderunt domum Domini, & de-
molierunt muros Jeruſalem: & turres ejus in-
cenderunt igne,
56 Et conſummaverunt omnia honorifica
ejus, & ad nihilum redegerunt: & reliquos à
gladio duxerunt in Babylonem.
57 Et erant ſervi illius uſque dum regna-
rent Perſæ, in repletione verbi Domini in ore
Jeremiæ:
58 Quouſque benignè ageret terra ſabbata
ſua, omni tempore deſertionis ſuæ ſabbatiza-
vit, in applicatione annorum ſeptuaginta.

CAPUT II.

*Cyrus rex Perſarum Iudaeos in regno ſuo captivos remit-
tit in terram ſuam: qui cùm reſtaurarent Ieruſalem, pro-
hibiti ſunt ab Artaxerxe propter quorumdam delationem.*

1 REgnante Cyro rege Perſarum, in con-
ſummatione verbi Domini, in ore Je-
remiæ,
2 Suſcitavit Dominus ſpiritum Cyri regis
Perſarum, & prædicavit in toto regno ſuo ſi-
mul per ſcripturam,
3 Dicens: Hæc dicit Cyrus rex Perſarum:
Me conſtituit regem orbis terrarum Dominus
Iſraël, Dominus excelſus,
4 Et ſignificavit mihi ædificare domum ſibi
in Jeruſalem, quæ eſt in Judæa.
5 Si quis eſt ex genere veſtro, dominus ip-
ſius aſcendat cum eo in Jeruſalem.
6 Quotquot ergo circa loca habitant, ju-
vent eos qui ſunt in loco ipſo, in auro & ar-
gento,
7 In dationibus, cum equis & jumentis,
cùmque aliis quæ ſecundùm vota apponuntur
in ædem Domini quæ eſt in Jeruſalem.
8 Et ſtantes principes tribuum, pagorum,
& Judææ, ex tribu Benjamin, & Sacerdotes &
Levitæ, quos excitavit Dominus aſcendere &
ædificare Domum Domini quæ eſt in Jeruſa-
lem, & qui erant in circuitu eorum,
9 Adjuverunt in omni auro & argento ejus
& jumentis, & votis compluribus multi, quo-
rum ſenſus excitatus eſt.
10 Et Cyrus rex protulit vaſa ſacra Domini,
quæ tranſtulit Nabuchodonoſor rex Babylo-
nis ex Jeruſalem, & conſecravit ea idolo ſuo.
11 Et proferens ea Cyrus rex Perſarum, tra-
didit Mithridato, qui erat ſuper theſauros
ipſius.
12 Per hunc autem tradita ſunt Salmanaſa-
ro præſidi Judææ.
13 Horum autem hic numerus. Libatoria
argentea duo millia quadringenta: thiſcæ ar-
genteæ triginta: phialæ aureæ triginta, item
argenteæ duo millia quadringentæ: & alia va-
ſa mille.
14 Omnia autem vaſa aurea & argentea,
quinque millia octingenta ſexaginta.
15 Et enumerata ſunt Salmanaſaro ſimul
cum his qui ex captivitate Babyloniæ vene-
rant in Jeroſolymam.
16 In Artaxerxis autem Regis Perſarum
temporibus ſcripſerunt ei de his qui habita-
bant

bant in Judæa & Jeruſalem, Balſamus, & Mi-
thridatus & Sabellius, & Rathimus, Balthe-
mus, Samelius ſcriba & reliqui habitantes in
Samaria, & ceteris locis ſubjectam epiſtolam
Regi Artaxerxi.
17 Domine, pueri tui Rathimus ab acci-
dentibus, & Sabellius ſcriba, & reliqui curiæ
tuæ judices in Cœleſyria & Phœnice,
18 Et nunc notum ſit domino regi, quoniam
Judæi qui aſcenderunt à vobis ad nos, venien-
tes in Jeruſalem civitatem refugam & peſſi-
mam, ædificant furnos ejus, & ſtatuunt muros,
& templum ſuſcitant.
19 Quòd ſi civitas iſta & muri conſummati
fuerint, non tantùm tributa non ſuſtinebunt
pendere, ſed etiam regibus reſiſtent.
20 Et quia id agitur circa templum, rectè
habere arbitrati ſumus non deſpicere hoc
ipſum:
21 Sed notum facere domino regi, ut ſi vi-
debitur, rex, quæratur in libris patrum tuo-
rum,
22 Et invenies in admonitionibus ſcripta
de his, & ſcies quoniam civitas iſta fuit refu-
ga, & reges & civitates concutiens.
23 Et Judæi refugæ, & prælia committentes
in ea ab æterno, ob quam cauſam civitas iſta
deſerta eſt.
24 Nunc ergo notum facimus, domine rex,
quoniam ſi civitas hæc ædificata fuerit, & hu-
jus muri erecti fuerint, deſcenſus tibi non erit
in Cœleſyriam & Phœnicen:
25 Tunc ſcripſit rex Rathimo, qui ſcribe-
bat accidentia & Balthemo, & Sabellio ſcribæ,
& ceteris conſtitutis, & habitantibus in Syria
& Phœnice, ea quæ ſubjecta ſunt.
26 Legi epiſtolam quam miſiſtis mihi. Præ-
cepi ergo inquiri, & inventum eſt, quoniam
civitas illa eſt ab ævo regibus reſiſtens.
27 Et homines refugæ, & prælia in ea effi-
cientes, & reges fortiſſimi erant in Jeruſalem
dominantes, & tributa exigentes à Cœleſyria
& Phœnice.
28 Nunc ergo præcepi prohibere homines
illos ædificare civitatem, & prohibere ne quid
ultra hæc fiat:
29 Sed nec procedant in plurimum ea quæ
ſunt malitiæ, ita ut regib⁹ moleſtia importetur.
30 Tunc recitatis his quæ à rege Artaxerxe
ſcripta fuerant, Rathimus, & Sabellius ſcriba,
& qui cum his conſtituti erant, jungentes fe-
ſtinanter venerunt in Jeruſalem cum equitatu,
& turba, & agmine;
31 Cœperuntque ædificantes prohibere, &
vacabant ab ædificatione templi in Jeruſalem,
uſque ſecundo anno regni Darij regis Perſarū.

CAPUT III.

Dario poſt ſplendidam cœnam omnibus ſuis præfectis factam, dormiente, tres corporis ejus cuſtodes, problema moverunt, Num vinum rex, mulier, an veritas præſtent: & primùm de vino probatur.

1 REx Darius fecit cœnam magnam omni-
bus vernaculis ſuis, & omnibus magi-
ſtratibus Mediæ & Perſidis,
2 Et omnibus purpuratis, & prætoribus, &
conſulibus, & præfectis ſub illo, ab India uſ-
que Æthiopiam, centum viginti ſeptem pro-
vinciis.
3 Et cùm manducaſſent, & bibiſſent, &
ſatiati reverterentur, tunc Darius rex aſcendit
in cubiculum ſuum, & dormivit, & experge-
factus eſt.
4 Tunc illi tres juvenes corporis cuſtodes,
qui cuſtodiebant corpus regis, dixerunt alter
alteri,
5 Dicamus unuſquiſque noſtrûm ſermonem
qui præcellat: & cujuſcumque apparuerit ſer-
mo ſapientior alterius, dabit illi rex Darius
dona magna;
6 Purpura cooperiri, & in auro bibere, &
ſuper aurum dormire, & currum aureo fræno,
& cydarim byſſinam, & torquem circa col-
lum:
7 Et ſecundo loco ſedebit à Dario propter
ſapientiam ſuam, & cognatus Darij vocabitur.
8 Tunc ſcribentes ſinguli ſuum verbum
ſignaverunt, & poſuerunt ſubtus cervical Da-
rij regis,
9 Et dixerunt, Cùm ſurrexerit rex, dabimus
illi ſcripta noſtra: & quodcunque judicave-
rit rex è tribus, & magiſtratus Perſidis, quo-
niam verbum ejus ſapientius eſt, ipſi dabitur
victoria ſicut ſcriptum eſt.
10 Unus ſcripſit, Forte eſt vinum.
11 Alius ſcripſit, Fortior eſt rex.
12 Tertius ſcripſit, Fortiores ſunt mulie-
res: ſuper omnia autem vincit veritas.
13 Et cùm ſurrexiſſet rex, acceperunt ſcri-
pta ſua, & dederunt illi, & legit.
14 Et mittens vocavit omnes magiſtratus
Perſarum, & Medos, & purpuratos, & præto-
res, & præfectos:
15 Et ſederunt in concilio: & lecta ſunt
ſcripta coram ipſis.
16 Et dixit, Vocate adoleſcentes, & ipſi indi-
cabunt verba ſua. Et vocati ſunt, & introierũt.
17 Et dixit illis, Indicate nobis de his quæ
ſcripta ſunt. Et cœpit prior, qui dixerat de for-
titudine vini,
18 Et dixit, Viri, quàm prævalet vinum
omnibus hominibus qui bibunt illud! ſeducit
mentem.
19 Itémque regis & orphani facit mentem
vanam. Item ſervi ac liberi, pauperis ac divitis,
20 Et omnem mentem convertit in ſecuri-
tatem & jucunditatem, & non meminit om-
nem triſtitiam & debitum,
21 Et omnia præcordia facit honeſta, & non
meminit regem nec magiſtratum, & omnia per
talenta loqui facit.
22 Et non meminerunt, cùm biberunt, ami-
citiam, nec fraternitatem: ſed non multùm poſt
ſumunt gladios.
23 Et cùm à vino merſerint & ſurrexerint,
non meminerunt quæ geſſerunt.
24 O viri, num præcellit vinum? quis ſic co-
gitat facere? Et tacuit hoc dicto.

Digitized by Google

Caput IV.

Probatur excellens fortitudo regis, mulieris, & veritatis, ſed data veritati palma. Darius ad petitionem Zorobabel reddit ſacra vaſa, ſcribens ut Iudæis detur libertas, & & impenſa ad extructionem Ieruſalem.

1 ET inchoavit ſequens dicere, qui dixit de fortitudine regis.

2 O viri, num præcellunt homines, qui terram & mare obtinēt, & omnia quæ in eis ſunt

3 Rex autem ſuper omnia præcellit, & dominatur eorum: & omne quodcumque dixerit illis, faciunt.

4 Et ſi miſerit illos ad bellatores, vadunt, & demoliuntur montes, & muros, & turres.

5 Jugulantur & jugulant, & regis verba non prætereunt. nam ſi vicerint, afferunt regi omnia quæcumque prædati fuerint.

6 Similiter & alij omnes, & quotquot non militant nec pugnant, ſed colunt terram: rurſum cùm fuerint metentes, afferūt tributa regi:

7 Et ipſe unus ſolus ſi dixerit occidite, occidunt: dixerit remittite, remittunt:

8 Dixerit percutite, percutiunt: dixerit exterminate, exterminant: dixerit ædificate, ædificant:

9 Dixerit excidite, excidunt: dixerit plantate, plantant:

10 Et omnis plebs, & virtutes eum obaudiunt, & ſuper hoc ipſe recumbit & bibit, & dormit.

11 Hi autem cuſtodiunt in circuitu eum, & non poſſunt ire ſinguli, & facere opera ſua, ſed in dicto obaudientes ſunt ei.

12 Viri, quomodo non præcellit rex qui ſic diffamatur? Et tacuit.

13 Tertius qui dixerat de mulieribus & veritate, hic eſt Zorobabel, cœpit loqui.

14 Viri, non magnus rex, & multi homines, nec vinum præcellit. Quis eſt ergo qui dominatur eorum?

15 Nónne mulieres genuerunt regem, & omnem populū, qui dominatur mari & terræ:

16 Et ex illis nati ſunt, & ipſæ educaverunt eos qui plantaverūt vineas ex quibus vinū fit?

17 Et ipſæ faciunt ſtolas omnium hominum, & ipſæ faciunt gloriam hominibus, & non poſſunt homines ſeparari à mulieribus,

18 Si congregaverint aurum & argentum, & omnem rem ſpecioſam, & viderint mulierem unam bono habitu & bona ſpecie,

19 Omnia hæc relinquentes in eam intendunt, & aperto ore conſpiciunt, & eam alliciunt magis quàm aurum & argentum, & omnem rem pretioſam.

20 Homo patrem ſuum relinquit qui enutriit illum, & ſuam regionem, & ad mulierem ſe conjungit.

21 Et cum muliere remittit animam: & neque patrem meminit, neque matrem, neque regionem.

22 Et hinc oportet vos ſcire: quoniam mulieres dominantur veſtri. Nonne doletis?

23 Et accipit homo gladium ſuum, & vadit in viam facere furta, & homicidia, & mare navigare & flumina,

24 Et leonem videt, & in tenebris ingreditur: & cùm furtum fecerit, & fraudes, & rapinas, amabili ſuæ affert.

25 Et iterùm, diligit homo uxorem ſuam magis quàm patrem aut matrem.

26 Et multi dementes facti ſunt propter uxores ſuas: & ſervi facti ſunt propter illas:

27 Et multi perierunt & jugulati ſunt, & peccaverunt propter mulieres.

28 Et nunc credite mihi, quia magnus eſt rex in poteſtate ſua: quoniam omnes regiones verentur tangere eum.

29 Videbam tamen Apemen filiam Bezacis, mirifici concubinam regis, ſedentem juxta regem ad dexteram,

30 Et auferentem diadema de capite ejus, & imponentem ſibi, & palmis cædebat regem de ſiniſtra manu.

31 Et ſuper hæc aperto ore intuebatur eam: & ſi arriſerit ei, ridet. nam ſi indignata ei fuerit, blanditur, donec reconcilietur in gratiam.

32 O viri, cur non ſunt fortiores mulieres? Magna eſt terra, & excelſum eſt cælum: quis iſta agit?

33 Et tunc rex, & purpurati intuebantur in alterutrum. Et inchoavit loqui de veritate.

34 O viri, nonne fortes ſunt mulieres? Magna eſt terra, & excelſum eſt cælum: & velox curſus ſolis convertit in gyro cælum in locum ſuum in una die.

35 Nónne magnificus eſt qui hæc facit, & veritas magna, & fortior præ omnibus?

36 Omnis terra veritatem invocat, cælum etiam ipſam benedicit, & omnia opera moventur, & tremunt eam, & non eſt cum ea quidquam iniquum.

37 Vinum iniquum, iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes filij hominum, & iniqua illorum omnia opera, & non eſt in ipſis veritas, & in ſua iniquitate peribunt:

38 Et veritas manet & invaleſcit in æternum, & vivit & obtinet in ſæcula ſæculorum.

39 Nec eſt apud eam accipere perſonas, neque differentias: ſed quæ juſta ſunt facit omnibus, injuſtis ac malignis, & omnes benignantur in operibus ejus.

40 Et non eſt in judicio ejus iniquum, ſed fortitudo, & regnum, & poteſtas, & majeſtas omnium ævorum. Benedictus Deus veritatis.

41 Et deſiit loquendo. Et omnes populi clamaverunt, & dixerunt, Magna eſt veritas, & prævalet.

42 Tunc rex ait illi, Pete, ſi quid vis amplius, quàm quæ ſcripta ſunt, & dabo tibi, ſecundùm quod inventus es ſapientior proximis, & proximus mihi ſedebis, & cognatus meus vocaberis.

43 Tunc ait regi, Memor eſto voti tui, quod voviſti, ædificare Jeruſalem, in die qua regnum accepiſti:

44 Et omnia vaſa quæ accepta ſunt ex Jeruſalem, remittere, quæ ſeparavit Cyrus, quando

do mactavit Babyloniam, & voluit remittere ea ibi.

45 Et tu voviſti ædificare templum quod incenderunt Idumæi, quando exterminata eſt Judæa à Chaldæis.

46 Et nunc hoc eſt, quod poſtulo Domine, & quod peto, hoc eſt majeſtas quod à te poſtulo, ut facias votum quod voviſti regi cæli ex ore tuo.

47 Tunc ſurgens Darius rex, oſculatus eſt illum: & ſcripſit epiſtolas ad omnes diſpenſatores, & præfectos, & purpuratos, ut deducerent eum, & eos qui cum illo erant, omnes aſcendentes ædificare Jeruſalem.

48 Et omnibus præfectis, qui erant in Syria, & Phœnice, & Libano, ſcripſit epiſtolas, ut traherent ligna cedrina à Libano in Jeruſalem, ut ædificarent cum eis civitatem.

49 Et ſcripſit omnibus Judæis qui aſcendebant à regno in Judæam pro libertate, omnem potentem, & magiſtratum, & præfectum non ſupervenire ad januas ipſorum,

50 Et omnem regionem, quam obtinuerant immunem eſſe eis, & Idumæi relinquant caſtella quæ obtinent Judæorum,

51 Et in ſtructuram templi dare per ſingulos annos talenta viginti, uſque dum perædificaretur:

52 Et ſuper ſacrarium holocautomata uſtulare quotidie, ſicut habent præceptum: alia talenta decem offerre per ſingulos annos,

53 Et omnibus qui procedunt à Babylonia condere civitatem: ut eſſet libertas tam ipſis quàm filiis eorum, & omnibus ſacerdotibus qui præcedunt:

54 Scripſit autem & quantitatem, & ſacram ſtolam juſſit dari: in qua deſervirent;

55 Et Levitis ſcripſit dare præcepta, uſque in diem qua conſummabitur domus, & Jeruſalem extruetur:

56 Et omnibus cuſtodientibus civitatem ſcripſit dari ei ſortes & ſtipendia.

57 Et dimiſit omnia vaſa quæcumque ſeparaverat Cyrus à Babylonia, & omnia quæcumque dixit Cyrus, & ipſe præcepit fieri, & mitti Jeruſalem.

58 Et cùm proceſſiſſet ille adoleſcens, elevans faciem in Jeruſalem, benedixit regem cæli,

59 Et dixit, Abs te eſt victoria, & abs te eſt ſapientia & claritas. Et ego ſervus tuus ſum.

60 Benedictus es qui dediſti mihi ſapientiam, & tibi confitebor, Domine Deus patrum noſtrorum.

61 Et accepit epiſtolas, & profectus eſt in Babyloniam. Et venit, & nuntiavit fratribus ſuis omnibus qui fuerunt in Babylonia:

62 Et benedixerunt Deum patrum ſuorum, quoniam dedit illis remiſſionem & refrigerium,

63 Ut aſcenderent & ædificarent Jeruſalem, & templum ubi nominatum eſt nomen ejus in ipſo, & exultaverunt cum muſicis & lætitia diebus ſeptem.

CAPUT V.

Redeuntes à Babylonica captivitate in Jeruſalem & Judæam recenſentur, & reſtituunt Dei cultum, ſed tandem à cœpto opere ad tempus impediuntur.

1 POſt hæc autem electi ſunt, ut aſcenderent principes pagorum per domos & tribus ſuas, & uxores illorum, & filij & filiæ eorum, & ſervi & ancillæ ipſorum, & pecora eorum,

2 Et Darius rex miſit unà cum eis equites mille, donec deducerent eos in Jeruſalem cum pace, & cum muſicis & cum tympanis & tibiis.

3 Et omnes fratres erant ludentes, & fecit eos aſcendere ſimul cum eis.

4 Et hæc ſunt nomina virorum, qui aſcenderunt per pagos ſuos in tribus, & in partem principatus ipſorum.

5 Sacerdotes: Filij Phinees, filij Aaron, Jeſus filius Joſedec, Joacim filius Zorobabel filij Salathiel de domo David, ex progenie Phares de tribu Juda,

6 Qui locutus eſt ſub Dario rege Perſarum ſermones mirificos in ſecundo anno regni ipſius menſe Niſan primo.

7 Sunt autem hi, qui aſcenderunt ex Judæa de captivitate tranſmigrationis, quos tranſmigravit Nabuchodonoſor rex Babyloniæ in Babylonem, & reverſus eſt in Jeruſalem.

8 Et requiſivit partem Judææ unuſquiſque in civitatem ſuam, qui venerunt cum Zorobabel & Jeſu, Nehemias, Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Beelſuro, Mechpſatochor, Olioro Emonia unus de principibus eorum.

9 Et numerus à gentilibus eorum, ex præpoſitis eorum, filij Phares, duo millia centum ſeptuagintaduo:

10 Filij Ares, tria millia centum quinquagintaſeptem:

11 Filij Phœmo centum quadragintaduo: in filiis Jeſu & Joabes, mille trecenti duo:

12 Filij Demu, duo millia quadringenti ſeptuaginta: filij Choraba, ducentiquinque: filij Banica, centum ſexagintaocto:

13 Filij Bebech quadringenti tres: filij Archad, quadringenti vigintiſeptem:

14 Filij Cham, trigintaſeptem: filij Zoroar, duo millia ſexagintaſeptem: filij Adin, quadringenti ſexagintaunus:

15 Filij Aderectis, centum octo: filij Ciaſo & Zelas, centum ſeptem: filij Azoroc, quadringenti trigintanovem:

16 Filij Jedarbone, centum trigintaduo: filij Ananiæ, centum triginta: filij Aſoni, nonaginta:

17 Filij Marſar, quadringenti vigintiduo; filij Zabatus, nonagintaquinque: filij Sepolemon, centum vigintitres:

18 Filij Nepopas quinquagintaquinque: filij Nechanatus, centum quinquagintaocto: filij Cebethamus, centum trigintaduo:

19 Filij Crearpatros, qui Enocadies, & Modię, quadringenti vigintitres: qui ex Gramas & Gabea, centum viginti unus.

20 Qui ex Beſſelon & Ceagge, ſexagintaquinque: qui ex Baſtaro, centum viginti duo:

21 Qui ex Bechenobes, quinquagintaquinque: filij Liptis, centum quinquagintaquinque: filij Labonni, trecenti quinquagintaſeptem:

22 Filij Sichem, trecenti ſeptuaginta: filij Suadon & Cliomus, trecenti ſeptuaginta octo:

23 Filij Ericus, duo milia centum quadragintaquinque: filij Anaas, trecenti ſeptuaginta. Sacerdotes:

24 Filij Jeddus, filij Euther, filij Eliaſib, trecenti ſeptuaginta duo: filij Emerus, ducenti quinquagintaduo:

25 Filij Phaſurij, trecenti ſeptuaginta ſeptem: filij Caree, ducenti viginti ſeptem.

26 Levitæ: Filij Jeſu in Caduhel, & Bamis, & Serebias, & Edias, ſeptuaginta quatuor; omnis numerus à duodecimo anno, triginta millia quadringenti ſexaginta duo,

27 Filij, & filiæ, & uxores, omnis computatio, quadraginta millia ducenti quadraginta duo,

28 Filij ſacerdotum, qui pſallebant in templo: filij Aſaph, centum viginti octo.

29 Oſtiarij verò: filij Eſmenni, filij Aſer, filij Amon, filij Accuba, Topa filij Tobi, omnes centum triginta novem.

30 Sacerdotes ſervientes in templo: filij Sel, filij Gaſpha, filij Tobloch, filij Cariæ, Filij Su, filij Hellu, filij Labana, filij Armacha, filij Accub, filij Utha, filij Cetha, filij Aggab, filij Obai, filij Anani, filij Canna, filij Geddu.

31 Filij An, filij Radin, filij Deſanon, filij Nachoba, filij Caſeba, filij Gaze, filij Ozui, filij Sinone, filij Attre, filij Haſtem, filij Aſiana, filij Manei, filij Naſiſim, filij Accuſu, filij Agiſta, filij Azui, filij Favon, filij Phaſalon,

32 Filij Meedda, filij Phuſa, filij Caree, filij Barcus, filij Sarre, filij Cœſi, filij Naſit, filij Agiſti, filij Pedon,

33 Salomon filij ejus, filij Aſophor, filij Phaſida, filij Celi, filij Dedon, filij Gaddahel, filij Sephegi,

34 Filij Aggia, filij Sachareth, filij Sabathen, filij Caroneth, filij Malſith, filij Amæ, filij Saſus, Filij Addus, filij Suba, filij Eura, filij Rakotis, filij Phaſphat, filij Malmon.

35 Omnes ſacro ſervientes, & pueri Salomonis quadringenti octoginta duo.

36 Hi ſunt filij qui aſcenderunt à Thelmela, Thelharſa; principes eorum Carmellham, & Careth:

37 Et non poterant edicere civitates ſuas, & progenies ſuas, quemadmodum ſint ex Iſraël. Filij Dalari, filij Tubal, filij Nechodaici.

38 Ex Sacerdotibus, qui fungebantur Sacerdotio: & non ſunt inventi filij Obia, filij Achiſos, filij Addin, qui accepit uxorem ex filiabus Phargeleu:

39 Et vocati ſunt nomine ejus, & horum quæſita eſt generis ſcriptura in prædatura, & non eſt inventa, & prohibiti ſunt Sacerdotio fungi.

40 Et dixit illis Nehemias & Aſtharas, Ne participentur ſancta, donec exurgat Pontifex doctus in oſtenſionem & veritatem.

41 Omnis autem Iſraël erat: exceptis ſervis & ancillis, quadraginta duo millia trecenti quadraginta.

42 Servi horum & ancillæ, ſeptem millia trecenti triginta ſeptem. Cantores & cantatrices, ducenti ſexaginta quinque.

43 Cameli, quadringinti triginta quinque. Equi ſeptem millia triginta ſex. Muli, ducenta millia quadraginta quinque. Subjugalia, quinque millia vigintiquinque.

44 Et de præpoſitis ipſis per pagos, dum venirent in templum Dei, quod erat in Jeruſalem, voverunt ſuſcitare templum in loco ſuo, ſecundùm ſuam virtutem:

45 Et dare in templum theſaurum operum ſacrum auri mnas duodecim millia, & mnas argenti quinque millia, & ſtolas ſacerdotales centum.

46 Et habitaverunt ſacerdotes & Levitæ, & qui exierant de plebe, in Jeruſalem & in regione, & ſacri cantores, & oſtiarij, & omnis Iſraël in regionibus ſuis.

47 Inſtante autem ſeptimo menſe, cùmque eſſent filij Iſraël unuſquiſque in ſuis rebus, convenerunt unanimes in atrium, quod erat ante januam Orientalem.

48 Et ſtantes Jeſus filius Joſedec & fratres ejus ſacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel & hujus fratres, paraverunt altare,

49 Ut offerrent ſuper illud holocautomata, ſecundùm quæ in libro Moyſi hominis Dei ſcripta ſunt.

50 Et convenerunt ibi ex aliis nationibus terræ, & erexerunt ſacrarium in loco ſuo omnes gentes terræ, & offerebant hoſtias, & holocautomata Domino matutina.

51 Et egerunt ſcenopegiam, & diem ſolemnem, ſicut præceptum eſt in lege: & ſacrificia quotidie, ſicut oportebat:

52 Et poſt hæc oblationes inſtitutas, & hoſtias ſabbatorum, & neomeniarum, & dierum ſolemnium omnium ſanctificatorum.

53 Et quotquot vovebant Domino à neomenia ſeptimi menſis, cœperunt hoſtias offerre Deo, & templum Domini nondum erat ædificatum.

54 Et dederunt pecuniam lapidariis & fabris, & potum & pabula, cum gaudio.

55 Et dederunt carra Sidoniis & Tyriis, ut tranſveherent illis de Libano trabes cedrinas, & facerent rates in Joppe portu, ſecundùm decretum quod ſcriptum erat eis à Cyro rege Perſarum.

56 Et in ſecundo anno venientes in templũ Dei in Jeruſalẽ, menſe ſecundo, inchoavit Zorobabel filius Salathiel, & Joſue filius Joſedec, & fratres ipſorum, & ſacerdotes & Levitæ, & omnes qui venerant de captivitate in Jeruſalẽ:

57 Et fundaverunt templum Dei, novilunio ſecundi menſis ſecundi anni cùm veniſſent in Judæam & Jeruſalem.

58 Et ſtatuerunt Levitas à viginti annis, ſuper opera Domini: & ſtetit Jeſus & filius ejus, & fratres omnes Levitæ conſpirantes, & executores legis, facientes opera in domo Domini.

59 Et ſteterunt ſacerdotes habentes ſtolas cum tubis: & Levitæ filij Aſaph, habentes, cymbala,

60 Collaudantes Dominum, & benedicentes ſecundùm David regem Iſraël.

61 Et cantabant canticum Domino, quoniam dulcedo ejus, & honor in ſæcula ſuper omnem Iſraël.

62 Et omnis populus tuba cecinerunt, & proclamaverunt voce magna, collaudantes Dominum in ſuſcitatione domus Domini.

63 Et venerunt ex ſacerdotibus & Levitis, & præſidentibus ſecundùm pagos ſenioribus, qui vide ant priſtinam domum:

64 Et ad hujus ædificationem cum clamore & planctu magno, & multis cum tubis & gaudio magno:

65 In tantum ut populus non audiret tubas propter planctum populi. Turba enim erat tubis canens magnificè, ita ut longè audiretur.

66 Et audierunt inimici tribus Judæ, & Benjamin, & venerunt ſcire quæ eſſet vox tubarum.

67 Et cognoverunt quoniam qui erant ex captivitate, ædificant templum Domino Deo Iſraël.

68 Et accedentes ad Zorobabel & Jeſum, præpoſitos pagorum, dixerunt eis: Ædificabimus unà vobiſcum:

69 Similiter enim audivimus Dominum veſtrum, & ipſi pariter incedimus à diebus Asbazareth regis Aſſyriorum, qui transmigravit nos huc.

70 Et dixit illis Zorobabel, & Jeſus, & principes pagorum Iſraël:

71 Non eſt nobis & vobis ædificare domum Dei noſtri, nos enim ſoli ædificabimus Domino Iſraël, ſecundùm ea quæ præcepit nobis Cyrus rex Perſarum.

72 Gentes autem terræ incumbentes his qui ſunt in Judæa, & levantes opus ædificationis & inſidias, & populos adducentes prohibebant eos ædificare,

73 Et aggreſſuras exercentes, impedierunt, ne conſummaretur ædificium omni tempore vitæ Cyri regis, & protraxerunt ſtructuram per biennium uſque ad Darij regnum.

CAPUT VI.

Iudæi, annuente Dario, templum Dei extruunt in Ieruſalem.

1 IN ſecundo autem anno regni Darij prophetavit Aggæus & Zacharias filius Addin Prophetæ apud Judæam & Jeruſalem in nomine Dei Iſraël ſuper eos.

2 Tunc ſtans Zorobabel filius Salathiel, & Jeſus filius Joſedec, inchoaverunt ædificare domum Domini, quæ eſt in Jeruſalem:

3 Cùm adeſſent eis prophetæ Domini, & adjuvarent eos. In ipſo tempore venit ad illos Siſennes ſubregulus Syriæ & Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales ejus,

4 Et dixerunt eis, Quo præcipiente vobis domum hanc ædificatis, & tectum iſtud, & alia omnia perficitis: & qui ſunt ſtructores qui hæc ædificant?

5 Et habuerunt gratiam viſitatione facta ſuper eos, qui erant ex captivitate à Domino ſeniores Judæorum.

6 Et non ſunt impediti ædificare, donec ſignificaretur Dario de omnibus iſtis, & reſponſum acciperetur.

7 Exemplum epiſtolæ, quam miſerunt Dario. SISENNES ſubregulus Syriæ & Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales ejus in Syria & Phœnice præſides, regi Dario ſalutem.

8 Omnia nota ſint Domino regi, quòd cùm veniſſemus in regionem Judææ, & introiſſemus in Jeruſalem, invenimus ædificantes domum Dei magnam:

9 Et templum ex lapidibus politis, & magnis & pretioſis materiis in parietibus,

10 Et opera illa inſtanter fieri, & ſuffragare, & proſperare in manibus eorum, & in omni gloria quàm diligentiſſimè perfici:

11 Tunc interrogavimus ſeniores, dicentes, Quo permittente, vobis ædificatis domum iſtam, & opera hæc fundatis?

12 Ideò autem interrogavimus eos, ut notum faceremus tibi homines, & præpoſitos, & nominum ſcripturam præpoſitorum poſtulavimus illos.

13 At illi reſponderunt nobis, dicentes, Nos ſumus ſervi Domini, qui fecit cælum & terram,

14 Et ædificabatur hæc domus ante annos iſtos multos à rege Iſraël magno & fortiſſimo, & conſummata eſt.

15 Et quoniam patres noſtri exacerbantes erant & peccaverunt in Deum Iſraël, tradidit eos in manus Nabuchodonoſor regis Babyloniæ, regis Chaldæorum,

16 Et domum illam demolientes incenderunt, & populum captivum duxerunt in Babylonem,

17 In primo anno regnante Cyro rege Babyloniæ, ſcripſit Cyrus rex domum hanc ædificare,

18 Et illa ſacra vaſa aurea & argentea quæ extulerat Nabuchodonoſor de domo quæ eſt in Jeruſalem, & conſecraverat ea in ſuo templo, rurſus protulit ea Cyrus rex de templo quod erat in Babylonia, & tradita ſunt Zorobabel & Salmanaſaro ſubregulo:

19 Et præceptum eſt eis ut offerrent hæc vaſa, & reponerent in templo quod erat in Jeruſalem, & ipſum templum Dei ædificare in loco ſuo.

20 Tunc Salmanaſarus ſubjecit fundamenta

domus Domini, quæ eſt in Jeruſalem: & exinde uſque nunc ædificatur, & non accepit conſummationem.

21 Nunc ergo ſi judicatur à te ô rex, perquiratur in regalibus bibliothecis Cyri regis, quæ ſunt in Babylonia.

22 Et ſi inventum fuerit conſilio Cyri regis cœptam eſſe ſtructuram domus Domini, quæ eſt in Jeruſalem, & judicatur à Domino rege noſtro, ſcribat de his nobis.

23 Tunc Darius rex præcepit inquiri in Bibliothecis: & inventus eſt in Ecbathanis oppido, quod eſt in media regione, locus unus in quo ſcripta erant iſta.

24 Anno primo regnante Cyro, rex Cyrus præcepit domum Domini quæ eſt in Jeruſalem ædificare, ubi incendebant igni aſſiduo,

25 Cujus altitudo ſit cubitorum decem, & latitudo cubitorum ſexaginta, quadratum lapidibus politis tribus, & meniano ligneo ejuſdem regionis, & meniano uno novo, & impendia dari de domo Cyri regis:

26 Et ſacra vaſa domus Domini tam aurea quàm argentea, quæ extulit Nabuchodonoſor in domum Domini, quæ eſt in Jeruſalem, ubi erant poſita, ut ponantur illic.

27 Et præcepit curam agere Siſennem ſubregulum Syriæ & Phœnicis, & Sattrabuzanem, & Sodales ejus, & qui ordinati erant in Syria & Phœnice præſides, ut abſtinerent ſe ab eodem loco.

28 Et ego quoque præcepi in totum ædificare: & proſpexi, ut adjuvent eos qui ſunt ex captivitate Judæorum, donec conſummetur templum ædis Domini:

29 Et à vexatione tributorum Cœleſyriæ & Phœnicis, diligentes quantitatem dari his hominibus ad ſacrificium Domini, Zorobabel præfecto, ad tauros, & arietes, & agnos,

30 Similiter autem & frumentum, & ſal, & vinum, & oleum inſtanter per ſingulos annos, prout ſacerdotes qui ſunt in Jeruſalem, dictaverunt conſumi quotidie, ſine ulla dilatione,

31 Ut offerantur libationes ſummo Deo pro rege & pueris ejus, & orent pro ipſorum vita:

32 Et denuntietur, ut quicunque tranſgreſſi fuerint aliquid ex his quæ ſcripta ſunt, aut ſpreverint, accipiatur lignum de ſuis propriis, & ſuſpendantur, & bona ipſorum regi aſcribantur.

33 Propterea & Dominus, cujus nomen invocatum eſt ibi, exterminet omnem regem & gentem, qui manum ſuam extenderit prohibere, aut malè tractare domum Domini illam quæ eſt in Jeruſalem.

34 Ego Darius rex decrevi quàm diligentiſſimè ſecundùm hæc fieri.

Caput VII.

Domus Dei extructa dedicatur & conſecratur, in eâque feſtum Azymorum celebratur.

1 Tunc Siſennes ſubregulus Cœleſyriæ & Phœnicis, & Sattrabuzanes, & ſodales, obſecuti his quæ à Dario rege erant decreta;

2 Inſiſtebant ſacroſanctis operibus diligentiſſimè, cooperantes cum ſenioribus Judæorum principibus Syriæ.

3 Et proſperata ſunt ſacroſancta opera prophetantibus Aggæo, & Zacharia prophetis.

4 Et conſummaverunt omnia per præceptum Domini Dei Iſraël, & ex conſilio Cyri, & Dari, & Artaxerxis regis Perſarum.

5 Et conſummata eſt domus noſtra uſque ad tertiam & vigeſimam diem menſis Adar, ſexto anno Darij regis.

6 Et fecerunt filij Iſraël & ſacerdotes & Levitæ, & ceteri qui erant ex captivitate, qui appoſiti ſunt ſecundùm ea quæ ſcripta ſunt in libro Moyſi.

7 Et obtulerunt in dedicationem templi Domini, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos,

8 Et hœdos pro peccatis univerſi Iſraël, duodecim ſecundùm numerum tribuum Iſraël.

9 Et ſteterunt ſacerdotes & Levitæ amicti ſtolis per tribus, ſuper omnia opera Domini Dei Iſraël, ſecundùm librum Moyſi, & oſtiarij per ſingulas januas.

10 Et egerunt filij Iſraël cum his qui erant ex captivitate, illud Phaſe quartadecima luna menſis primi, quando ſanctificati ſunt ſacerdotes & Levitæ.

11 Omnes filij captivitatis non ſunt ſimul ſanctificati, quia Levitæ omnes ſimul ſanctificati ſunt.

12 Et immolaverunt Phaſe univerſi filij captivitatis, & fratribus ſuis ſacerdotibus, & ſibimetipſis.

13 Et manducaverunt filij Iſraël, qui erant ex captivitate, omnes qui remanſerant ab omnibus execrationibus gentium terræ quærentes Dominum,

14 Et celebraverunt diem feſtum azymorum, ſeptem diebus epulantes in conſpectu Domini,

15 Quoniam convertit conſilium regis Aſſyriorum in eos, confortare manus eorum ad opera Domini Dei Iſraël.

Caput VIII.

Aſcendenti Eſdra à Babylonia Ieroſolymam traduntur Artaxerxis litteræ, quæ beneficia Iudæis præſtita continent: recenſentur qui ſimul aſcenderunt, & auro ac argento ſacerdotibus commiſſo, Eſdras, & facta oratione, commonet populum ad pœnitentiam quòd ab alienigenis ſe non ſeparaſſent.

1 Et poſt hunc regnante Artaxerxe Perſarum rege, acceſſit Eſdras filius Azariæ, filij Helciæ, filij Solome,

2 Filij Sadoc, filij Achirob, filij Ameri, filij Azael, filij Bocci, filij Abiſue, filij Phinees, filij Eleaſari, filij Aaron primi ſacerdotis:

3 Hic Eſdras aſcendit de Babylonia, cùm eſſet ſcriba & ingenioſus in lege Moyſi, quæ data eſt à Domino Deo Iſraël docere & facere.

4 Et dedit ei rex gloriam, quòd inveniſſet gratiam in omni dignitate & deſiderio in conſpectu ejus.

5 Et

5 Et aſcenderunt ſimul cum ipſo ex filiis
Iſraël, & ſacerdotibus, & Levitis, & ſacris
cantoribus templi,& oſtiariis,& ſervis templi,
in Jeruſalem.
6 Anno ſeptimo regnante Artaxerxe, in
quinto menſe, hic annus ſeptimus eſt regni
exeuntes de Babylonia novilunio quinti
menſis,
7 Venerunt Jeroſolymam juxta præceptum
illius, ſecundùm proſperitatem itineris à Do-
mino ipſorum datam eis.
8 In his enim Eſdras magnam diſciplinam
obtinebat, ne prætermitteret quidquam eo-
rum, quæ eſſent ex lege Domini & præceptis,
& docendo univerſum Iſraël omnem juſtitiam
& judicium.
9 Accedentes autem qui ſcribebant ſcripta
Artaxerxis regis, tradiderunt ſcriptum quod
obvenerat ab Artaxerxe rege ad Eſdram ſa-
cerdotem, & lectorem legis Domini, cujus
exemplum ſubjectum eſt.
10 Rex Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti, & le-
ctori legis Domini ſalutem.
11 Humanior ego judicans in beneficiis,
præcepi eis qui deſiderant ex gente Judæo-
rum,ſua ſponte,& ex ſacerdotibus & Levitis,
qui ſunt in regno meo,comitari tecum in Je-
ruſalem.
12 Si qui ergo cupiunt ire tecum, conve-
niant, & proficiſcantur, ſicut placuit mihi &
ſeptem amicis meis conſiliariis,
13 Ut viſitent ea quæ aguntur ſecundùm
Judæam & Jeruſalem, obſervantes ſicut habes
in lege Domini,
14 Et ferant munera Domino Deo Iſraël,
quæ vovi ego & amici Jeruſalem,& omne au-
rum & argentum, quod inventum fuerit in
regione Babyloniæ Domino in Jeruſalem cum
illo.
15 Quod eſt donatum pro ipſa gente in tem-
plum Domini eorum quod eſt in Jeruſalem:
ut colligatur hoc aurum & argentum ad tau-
ros,& arietes,& agnos, & hœdos,& quæ his
ſunt congruentia,
16 Et offerant hoſtias Domino ſuper altare
Domini ipſorum quod eſt in Jeruſalem.
17 Et omnia quæcumque volueris cum fra-
tribus tuis facere auro & argento, perfice
pro voluntate tua:ſecundùm præceptum Do-
mini Dei tui:
18 Et ſacroſancta vaſa,quæ data ſunt tibi
ad opera domus Domini Dei tui,quæ eſt in Je-
ruſalem:
19 Et cetera quæcumque tibi ſubvenerint
ad opera templi Dei tui,dabis de regali gazo-
phylacio:
20 Cùm volueris cum fratribus tuis facere
auro & argento,perfice ſecundùm voluntatem
Domini.
21 Et ego quidem rex Artaxerxes præce-
pi cuſtodibus theſaurorum Syriæ, & Phœni-
cis, ut quæcumque ſcripſerit Eſdras ſacer-
dos, lector legis Domini, diligenter detur ei
uſque ad argenti talenta centum,ſimiliter &
auri.
22 Et uſque ad frumenti modios centum,
& vini amphoras centum, & alia quæcumque
abundant ſine taxatione.
23 Omnia ſecundùm legem Dei fiant Deo
altiſſimo, ne fortè exurgat ira in regno regis,
& filij, & filiorum ejus.
24 Vobis autem dicitur, ut omnibus ſa-
cerdotibus & Levitis, & ſacris cantoribus, &
ſervis templi, & ſcribis templi hujus,
25 Nullum tributum, neque ulla alia in-
dictio irrogetur, nec habeat quiſquam pote-
ſtatem objicere eis quidquam.
26 Tu autem Eſdra, ſecundùm ſapientiam
Dei, conſtitue judices & arbitros in tota Syria
& Phœnice: & omnes & qui legem Dei tui
non noverunt, doce:
27 Ut quotquot tranſgreſſi fuerint legem,
diligenter plectantur,ſive morte, ſive crucia-
tu, ſive etiam pecuniæ mulctatione vel addu-
ctione.
28 Et dixit Eſdras ſcriba: Benedictus Deus
patrum noſtrorum,qui dedit hanc voluntatem
in cor regis,clarificare domum ſuam quæ eſt
in Jeruſalem,
29 Et me honorificavit in conſpectu regis
& conſiliariorum,& amicorum,& purpurato-
rum ejus.
30 Et ego conſtans animo factus ſum ſe-
cundùm opitulationem Domini Dei mei, &
congregavi ex Iſraël viros, ut ſimul aſcende-
rent mecum.
31 Et hi ſunt præpoſiti ſecundùm ſuas pa-
trias, & principatus portionales, eorum qui
mecum aſcenderunt de Babylonia in regno
Artaxerxis.
32 Et ex filiis Phares, Gerſomus: ex filiis
Siemarith, Amenus: filiorum David, Acchus
filius Sceciliæ:
33 Ex filiis Phares, Zacharias,& cum eo
reverſi ſunt viri centum quinquaginta:
34 Ex filiis ductoribus Moabilionis Zaræi,
& cum ipſo viri ducenti quinquaginta:
35 Ex filiis Zachues,Jechonia Zecholei, &
cum ipſo viri ducenti quinquaginta.
36 Ex filiis Sala,Maaſias Gotholiæ, & cum
ipſo viri ſeptuaginta:
37 Ex filiis Saphatiæ, Zarias Micheli, &
cum ipſo viri octoginta:
38 Ex filiis Job, Abdias Jeheli, & cum ipſo
viri ducenti duodecim:
39 Ex filiis Baniæ,Salimoth,filius Joſaphiæ,
& cum ipſo viri centum ſexaginta:
40 Ex filiis Beer, Zacharias Bebei, & cum
ipſo viri ducenti octo:
41 Ex filiis Ezead,Joannes Eccetan,& cum
ipſo viri centum decem:
42 Ex filiis Adonicam ipſis poſtremis, &
hæc ſunt nomina eorum, Ehphalam filius
Gebe, & Semeias, & cum ipſo viri ſeptua-
ginta.
43 Et congregavi eos ad fluvium qui di-

citur Thia, & metati ſuimus illic triduo, & recognovi eos.

44 Et ex filiis ſacerdotum & Levitarum non inveni illic.

45 Et miſi ad Elcazarum, & Eccelon, & Maſmain, & Maloban, & Enaathan, & Samea, & Joribum, Nathan, Enuagam, Zachariam, & Moſolamum, ipſos ductores & peritos:

46 Dixi eis ut venirent ad Loddeum, qui erat apud locum gazophylacij.

47 Et mandavi eis ut dicerent Loddeo, & fratribus ejus, & illis qui erant in gazophylacio, ut mitterent nobis eos qui ſacerdotio fungerentur in domo Domini Dei noſtri:

48 Et adduxerunt nobis ſecundùm manum validam Domini Dei noſtri viros peritos: ex filiis Moholi, filij Levi, filij Iſraël, Sebebian, & filios & fratres, qui erant decem & octo:

49 Asbiam, & Amin ex filiis filiorum Chananæi, & filij eorum viri viginti.

50 Et ex his qui templo ſerviebant, quos dedit David, & ipſi principes ad operationem Levitis templo ſervientium ducenti viginti. Omnia nomina ſignificata ſunt in ſcripturis.

51 Et vovi illic jejunium juvenibus in conſpectu Dei, ut quærerem ab eo bonum iter nobis, & qui nobiſcum erant, & filiis, & pecoribus, propter inſidias.

52 Erubui enim petere à rege pedites & equites in comitatu, tutelæ gratia, contra adverſarios noſtros.

53 Diximus enim regi, quoniam virtus Domini erit cum eis qui inquirunt eum in omni affectu.

54 Et iterùm deprecati ſumus Dominum Deum noſtrum ſecundùm hæc, quem & propitium habuimus, & compotes facti ſumus Deo noſtro.

55 Et ſeparavi ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus templi, viros duodecim, & Sedeciam, & Aſannam, & cum eis ex fratribus eorum viros decem.

56 Et appendi eis aurum & argentum & vaſa ſacerdotalia domus Dei noſtri, quæ donaverat rex, & conſiliarij ejus, & principes, & omnis Iſraël.

57 Et cùm appendiſſem, tradidi argenti talenta centum quinquaginta, & vaſa argentea talentorum centum, & auri talenta centum,

58 Et vaſorum aureorum ſepties viginti & vaſa ærea de bono æramento ſplendentia, duodecim, auri ſpeciem reddentia.

59 Et dixi eis: Et vos ſancti eſtis Domino, & vaſa ſunt ſancta, & aurum, & argentum votum eſt Domino Deo patrum noſtrorum.

60 Vigilate & cuſtodite, donec tradatis ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus & Levitis, & principibus civitatum Iſraël, in Jeruſalem, in paſtophorio domus Dei noſtri.

61 Et hi qui ſuſceperunt Sacerdotes & Levitæ aurum & argentum & vaſa, intulerunt in Jeruſalem in templum Domini.

62 Et promovimus à fluvio Thia, die duodecima menſis primi, uſquequò introivimus in Jeruſalem.

63 Et cùm factus fuiſſet tertius dies, quarta autem die ponderatum aurum, & argentum traditum eſt in domo Domini Dei noſtri, Marimoth filio Jori ſacerdoti:

64 Et cum ipſo erat Eleazar filius Phinees: & erant cum ipſis Joſadus filius Jeſu, & Medias, & Banni filius Levitæ: ad numerum, & ad pondus univerſa.

65 Et ſcriptum eſt pondus ipſorum eadem hora.

66 Qui autem venerunt ex captivitate, obtulerunt ſacrificium Domino Deo Iſraël, tauros duodecim pro omni Iſraël, arietes octoginta ſex,

67 Agnos ſeptuaginta duos, hircos pro peccato duodecim, & pro ſalute, vaccas duodecim, omnia in ſacrificium Domini.

68 Et relegerunt præcepta regis regalibus diſpenſatoribus, & ſubregulis Cœleſyriæ & Phœnicis: & honorificaverunt gentem, & templum Domini.

69 Et conſummatis his, acceſſerunt ad me præpoſiti, dicentes: Non ſegregaverunt genus Iſraël, & principes, & ſacerdotes & Levitæ,

70 Et alienigenæ gentes & nationes terræ, immunditias ſuas à Chananæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Jebuſeis, & Moabitis, & Ægyptiis, & Idumæis.

71 Conjuncti enim ſunt filiabus eorum, & ipſi, & filij eorum, & miſtum eſt ſemen ſanctum alienigenis gentibus terræ: & participes erant præpoſiti, & magiſtratus, iniquitatis ejus ab initio ipſius regni.

72 Et mox ut audivi iſta, conſcidi veſtimenta & ſacram tunicam: & lacerans capillos capitis, & barbam, ſedi dolens & mœſtus.

37 Et convenerunt quotquot tunc movebantur in verbo Domini Dei Iſraël, ad me lugentem ſuper iniquitatem iſtam, & ſedebam triſtis uſque ad ſacrificium veſpertinum.

74 Et conſurgens à jejunio, conſciſſa habens veſtimenta & ſacram tunicam, ingeniculans, & extendens manus ad Dominum,

75 Dicebam: Domine confuſus ſum, & reveritus ſum ante faciem tuam.

76 Peccata enim noſtra multiplicata ſunt ſuper capita noſtra, & iniquitates noſtræ exaltatæ ſunt uſque ad cælum.

77 Quoniam à temporibus patrum noſtrorum ſumus in magno peccato uſque ad diem hunc.

78 Et propter peccata noſtra, & patrum noſtrorum, ſumus traditi cum fratribus noſtris, & cum ſacerdotibus noſtris, regibus terræ in gladium & captivitatem & deprædationem, cum confuſione uſque in hodiernũ diem.

79 Et nunc quantum eſt hoc quod contigit nobis miſericordia abs te Domine Deus, & relinque nobis radicem & nomen in locum ſanctificationis tuæ,

80 Detegere

80 Detegere luminare noſtrum in domo Domini Dei noſtri, dare nobis cibum in omni tempore ſervitutis noſtræ.

81 Et cùm ſerviremus, non fuimus derelicti à Domino Deo noſtro; ſed conſtituit nos in gratia, ponens nobis reges Perſarum dare cibum,

82 Et clarificare templum Domini Dei noſtri, & ædificare deſerta Sion, dare nobis ſtabilitatem in Judæa & Jeruſalem.

83 Et nunc quid dicimus Domine habentes hæc; Tranſgreſſi enim ſumus præcepta tua, quæ dediſti in manus puerorum tuorum Prophetarum,

84 Dicens: quoniam terra in quam introiſtis poſſidere hereditatem ejus, terra polluta eſt coinquinationibus alienigenarum terræ, & immunditiæ illorum repleverunt eam totam immunditia ſua.

85 Et nunc filias veſtras non conjungetis filiis eorum, & filias eorum non accipietis filiis veſtris,

86 Et non inquiretis pacem habere cum illis omni tempore, ut invaleſcentes manducetis optima terræ & hereditatem diſtribuatis filiis veſtris uſque in ævum.

87 Et quæ contingunt nobis, omnia fiunt propter opera noſtra maligna, & magna peccata noſtra.

88 Et dediſti nobis talem radicem; & rurſum reverſi ſumus tranſgredi legitima tua, uti commiſceremur immunditiæ alienigenarum gentium terræ hujus.

89 Nonne iraſceris nobis perdere nos quoad uſque non relinquatur radix & nomē noſtrū;

90 Domine Deus Iſraël verax es. Derelicta eſt enim radix uſque in hodiernum diem.

91 Ecce nunc ſumus in conſpectu tuo in iniquitatibus noſtris. Non eſt enim adhuc ſtare ante te in his.

92 Et cùm adorando confiteretur Eſdras, flés, humani proſtratus ante templum, congregati ſunt ante eum ex Jeruſalem turma magna valde, viri & mulieres, & juvenes, & juvenculæ. Fletus enim erat magnus in ipſa multitudine.

93 Et cùm clamaſſet Jechonias Jeheli ex filiis Iſraël, dixit Eſdræ: Nos in Dominum peccavimus, quòd collocavimus nobis in matrimonium mulieres alienigenas ex gentibus terræ.

94 Et nunc es ſuper omnem Iſraël. In his ergo ſit jusjurandum à Domino, expellere omnes uxores noſtras quæ ex alienigenis ſunt cum filiis earum,

95 Sicut tibi decretum eſt à majoribus ſecundùm legem Domini exurgens explica.

96 Ad te enim ſpectat negotium, & nos tecum ſumus viriliter fac.

97 Et exurgens Eſdras adjuravit principes ſacerdotum & Levitas, & omnem Iſraël, facere ſecundùm hæc; & juraverunt.

CAPUT IX.

Jubentur abjicere uxores alienigenas cum filiis, & recenſentur qui ex ſacerdotibus ac Levitis iuncti illis erant. Eſdras legit legem Domini coram populo quibus peractis, jubentur ut ad propria digreſſi, lætum diem agant.

1 ET exurgens Eſdras ab ante atrium templi, abiit in paſtophorium Jonathæ filij Naſabi,

2 Et hoſpitatus illic non guſtavit panem, nec aquam bibit, ſuper iniquitatem multitudinis.

3 Et facta eſt prædicatio in omni Judæa, & in Jeruſalem omnibus qui erant ex captivitate in Jeruſalem congregati,

4 Ut quicumque non occurreret biduo vel vel triduo diei, ſecundùm judicium aſſidentium ſeniorum, tollerentur facultates ſuæ, & ipſe alienus judicaretur à multudine captivitatis.

5 Et congregati ſunt omnes qui erant ex tribu Juda, & Benjamin in tribus diebus in Jeruſalem, hic menſis eſt nonus, dies menſis vigeſimus

6 Et ſedit omnis multitudo in area templi trementes, propter hyemem præſentem.

7 Et exurgens Eſdras, dixit illis: Vos iniquè feciſtis collocātes vobis in matrimonium uxores alienigenas, ut adderetis ad peccata Iſraël.

8 Et nunc date confeſſionem, & magnificentiam Domino Deo patrum noſtrorum.

9 Et perficite voluntatem ipſius, & diſcedite à gentibus terræ, & ab uxoribus alienigenis.

10 Et clamavit omnis multitudo, & dixerunt voce magna: Sicut dixiſti, faciemus.

11 Sed quoniam multitudo magna eſt, & tempus hybernum, & non poſſumus inſubſidiati ſtare: & hoc opus non eſt nobis unius diei, neque bidui: multum enim in his peccavimus:

12 Stent præpoſiti multitudinis, & omnes qui nobiſcum inhabitant, & quotquot habent uxores apud ſe aliegenas,

13 Et aſſiſtant accepto tempore ex omni loco presbyteri, & judices, uſquequò ſolvant iram Domini negotij hujus.

14 Jonathas autem filius Ezeli, & Ozias Thecam ſuſceperunt ſecundùm hæc: & Boſoramus, & Levis, & Sabbathæus ſimul cooperati ſunt cum illis.

15 Et ſteterant ſecundùm hæc omnia univerſi qui erant ex captivitate.

16 Et elegit ſibi viros Eſdras ſacerdos, principes magnos de patribus eorum ſecundùm nomina: & conſederunt novilunio menſis decimi examinare negotium iſtud.

17 Et determinatum eſt de viris qui habebant uxores alienigenas uſque ad neomeniam primi menſis:

18 Et inventi ſunt ex ſacerdotibus permixti, qui habebant alienigenas uxores.

19 Ex filiis Jeſu filij Joſedec, & fratribus ejus Maſias, & Eliozerus, & Joribus, & Joadæus,

20 Et

20 Et injecerunt manus ut expellerent uxo-
res ſuas:& ad litandum in exorationem, arie-
tem pro ignorantia ſua.
21 Et ex filiis Semmeri: Maſeas & eſſes &
Jeelec, Azarias,
22 Et ex filiis Foſere: Limoſias, Hiſmaenis,
& Nathance, Juſſio, Reddus, & Thalſas.
23 Et ex Levitis: Jorabdus, & Semeis, &
colnis, & Calitas, & Facteas, & Colvas, &
Elionas,
24 Et ex ſacris cantoribus, Eliaſib, Zacharus.
25 Et ex oſtiariis: Salumus, & Tolbanes.
26 Et ex Iſraël: ex filiis Foro, Ozi, & Re-
mias, & Geldias, & Melchias, & Michelus,
Eleazarus, & Jammebias, & Bannas.
27 Et ex filiis Jolaman Chamas, & Zacha-
rias, & Jerrelus, & Joddius, & Erimoth, & He-
lias.
28 Et ex filiis Zatoim, Eliadas, & Liaſmus,
Zochias, & Larimoth, & Zabdis & Thebe-
dias.
29 Et ex filiis Zebes: Joannes, & Amanias,
& Zabdias, & Emeus.
30 Et ex filiis Banni: Olamus, & Maluchus,
& Jeddeus, & Jaſub, & Azabus, & Jeri-
moth.
31 Et ex filiis Addin: Naathus, & Mooſias,
& Caleus, & Raanas, Maaſeas, Mathathias, &
Beſeel, & Bonnus, & Manaſſes.
32 Et ex filiis Nuaë: Noneas, & Azeas, &
Melchias, & Sameas, & Simon, Benjamin, &
Malchus, & Marias.
33 Et ex filiis Aſon Carianeus, Mathathias,
& Bannus, & Eliphalach, & Manaſſes, & Se-
mei.
34 Et ex filiis Banni: Jeremias, & Moadias,
& Abramus, & Johel, & Baneas, & Pelias,
& Jonas, & Marimoth, & Eliaſib, & Matha-
neus, & Eliaſis, & Orizas, & Dielus, & Se-
medius, & Zambris, & Joſephus:
35 Et ex filiis Nobei: Idelus & Mathathias,
& Sabadus, & Zecheda, Sedmi & Jeſſei, Ba-
neas.
36 Omnes iſti conjunxerunt ſibi uxores
alienigenas, & dimiſerunt eas cum filiis,
37 Et inhabitaverunt ſacerdotes & Levitæ,
& qui erant ex Iſraël, in Jeruſalem, & in to-
ta una regione, novilunio menſis ſeptimi.
Et erant filij Iſraël in commorationibus
ſuis.
38 Et congregata eſt omnis multitudo ſimul
in aream, quæ eſt ab oriente portæ ſacræ:
39 Et dixerunt Eſdræ pontifici & lectori,
ut afferret legem Moyſi, quæ tradita eſt à Do-
mino Deo Iſraël.
40 Et attulit Eſdras Pontifex legem omni
multitudini eorum, à viro uſque ad mulierem,
& omnibus ſacerdotibus, audire legem novi-
lunio menſis ſeptimi.
41 Et legebat in area, quæ eſt ante ſacram
portam templi, à prima luce uſque ad veſpe-
ram, coram viris, & mulieribus. Et dederunt
omnes ſenſum ad legem.
42 Et ſtetit Eſdras ſacerdos, & lector legis,
ſuper ligneum tribunal quod fabricatum
erat.
43 Et ſteterunt ad eum Mathathias, & Samus,
Ananias, Azarias, Urias, Ezechias, & Balſa-
mus ad dexteram:
44 Et ad ſiniſtram Faldeus, Miſael, Mala-
chias, Abuſthas, Sabus Nabadias, & Zacha-
rias,
45 Et aſſumpſit Eſdras librum coram omni
multitudine: præſidebat enim in gloria in
conſpectu omnium.
46 Et cùm abſolviſſet legem, omnes erecti
ſteterunt:& benedixit Eſdras Dominum Deũ
altiſſimum, Deum ſabaoth omnipotentem.
47 Et reſpondit omnis populus, Amen. Et
elevatis ſurſum manibus procidentes in ter-
ram, adoraverunt Dominum.
48 Jeſus, & Banaeus, & Sarebias, & Jaddi-
mus, & Accubus, & Sabbathæus, & Calithes,
& Azarias, & Joradus, & Ananias, & Philias
Levitæ.
49 Qui docebant legem Domini, & in
multitudine legebant legem Domini, & præ-
ferebant ſinguli eos, qui intelligebant lectio-
nem.
50 Et dixit Atharathes Eſdræ pontifici &
lectori, & Levitis qui docebant multitudinẽ,
51 Dicens, Dies hic ſanctus eſt Domino,
Et omnes flebant, cùm audiſſent legem.
52 Et dixit Eſdras, Digreſſi ergo mandu-
cate pinguiſſima quæque, & bibite dulciſſi-
ma quæque, & mittite munera his qui non ha-
bent.
53 Sanctus enim eſt hic dies Domini, &
nolite mœſti eſſe. Dominus enim clarificabit
vos.
54 Et Levitæ denuntiabant in publico om-
nibus dicentes, Dies hic ſanctus eſt, nolite
mœſti eſſe.
55 Et abierunt omnes manducare, & bibe-
re, & epulari, & dare munera his qui non ha-
bebant, ut epularentur. Magnificè enim ſunt
exaltati verbis quibus edocti ſunt.
56 Et congregati ſunt univerſi in Jeruſalem,
celebrare lætitiam, ſecundùm teſtamentum
Domini Dei Iſraël.

LIBER ESDRÆ QUARTUS.

CAPUT PRIMUM.

Mittitur Eſdras à Domino multa ingratis Judæis exhibita beneficia exprobraturus.

1 LIBER Eſdræ prophetæ ſecun-
dus, filij Sarei, filij Azarei, fi-
lij Helciæ, filij Sadaniæ, filij
Sadoch, filij Achitob,
2 Filij Achiæ, filij Phinees,
filij Heli, filij Ameriæ, filij
Aſiel, filij Marimoth, filij Arna, filij Oziæ,
filij Borith, filij Abiſei, filij Phinees, filij
Eleazar,
3 Filij Aaron ex tribu Levi, qui fuit capti-
vus in regione Medorum in regno Artaxerxis
regis Perſarum.
4 Et factum eſt verbum Domini ad me
dicens,
5 Vade, & nuntia populo meo facinora ip-
ſorum, & filiis eorum iniquitates, quas in me
admiſerunt, ut nuntient filiis filiorum:
6 Quia peccata parentum ipſorum in illis
creverunt. Obliti enim mei ſacrificaverunt
diis alienis.
7 Nónne ego eduxi eos de terra Ægypti de
domo ſervitutis? Ipſi autem irritaverunt me,
& conſilia mea ſpreverunt.
7 Tu autem excute comam capitis tui, &
projice omnia mala ſuper illos: quoniam non
obedierunt legi meæ. Populus autem eſt in-
diſciplinatus.
9 Uſquequò eos ſuſtinebo, quibus tanta be-
neficia contuli?
10 Reges multos propter eos ſubverti, Pha-
raonem cum pueris ſuis, & omnem exercitum
ejus percuſſi.
11 Omnes gentes à facie eorum perdidi, &
in Oriente provinciarum duarum populos
Tyri & Sidonis diſſipavi, & omnes adverſarios
eorum interfeci.
12 Tu verò loquere ad eos, dicens: Hæc di-
cit Dominus:
13 Nempe ego vos per mare tranſmeavi, &
plateas vobis initio munitas exhibui, ducem
vobis dedi Moyſen & Aaron ſacerdotem:
14 Lucem vobis per columnam ignis præ-
ſtiti, & magna mirabilia feci in vobis: vos au-
tem mei obliti eſtis, dicit Dominus.
15 Hæc dicit Dominus omnipotens: Coтur-
nix vobis in ſigno fuit, caſtra vobis ad tutelam
dedi, & illic murmuraſtis:
16 Et non triumphaſtis in nomine meo de
perditione inimicorum veſtrorum, ſed adhuc
nunc uſque murmuraſtis.
17 Ubi ſunt beneficia, quæ præſtiti vobis?
Nónne in deſerto cum eſuriretis, procla-
maſtis ad me,
18 Dicentes, Ut quid nos in deſertum
iſtud adduxiſti interficere nos? melius nobis
fuerat ſervire Ægyptiis, quàm mori in deſerto
hoc.
19 Ego dolui gemitus veſtros, & dedi vo-
bis manna in eſcam. Panem angelorum man-
ducaſtis.
20 Nónne cum ſitiretis, petram excîdi, &
fluxerunt aquæ in ſaturitate? propter æſtus fo-
liis arborum vos texi.
21 Diviſi vobis terras pingues: Chananæos,
& Pherezæos, & Philiſtæos à facie veſtra pro-
jeci: quod faciam vobis adhuc: dicit Dominus?
22 Hæc dicit Dominus omnipotens, In de-
ſerto cùm eſſetis in flumine Amorrhæo ſitien-
tes, & blaſphemantes nomen meum,
23 Non ignem vobis pro blaſphemiis dedi,
ſed mittens lignum in aquam, dulce feci flu-
men.
24 Quid tibi faciam Jacob? Noluiſti obe-
dire Juda. Transferam me ad alias gentes, &
dabo eis nomen meum, ut cuſtodiant legitima
mea.
25 Quoniam me dereliquiſtis, & ego vos de-
relinquam, Petentibus vobis à me miſericor-
diam, non miſerebor.
26 Quando invocabitis me, ego non exau-
diam vos. Maculaſtis enim manus veſtras ſan-
guine, & pedes veſtri impigri ſunt ad commit-
tenda homicidia.
27 Non quaſi me dereliquiſtis, ſed vos ip-
ſos, dicit Dominus.
28 Hæc dicit Dominus omnipotens, Nónne
ego vos rogavi, ut pater filios, & ut mater fi-
lias, & ut nutrix parvulos ſuos,
29 Ut eſſetis mihi in populum, & ego vobis
in Deum, & vos mihi in filios, & ego vobis in
patrem?
30 Ita vos collegi, ut gallina pullos ſuos ſub
alas ſuas. Modò autem quid faciam vobis? Pro-
jiciam vos à facie mea.
31 Oblationem cùm mihi attuleritis, aver-
tam faciem meam à vobis. Dies enim feſtos
veſtros, & neomenias & circumciſiones re-
pudiavi.
32 Ego miſi pueros meos prophetas ad vos,
quos acceptos interfeciſtis, & laniaſtis corpo-
ra eorum, quorum ſanguinem exquiram, dicit
Dominus.
33 Hæc dicit Dominus omnipotens, Domus
veſtra deſerta eſt: Projiciam vos ſicut ventus
ſtipulam,
34 Et filij procreationem non facient:
quoniam mandatum meum neglexerunt,

& quod malum eſt coram me fecerunt.
35 Tradam domos veſtras populo venienti,
qui me non audientes credunt: quibus ſigna
non oſtendi, facient quæ præcepi.
36 Prophetas non viderunt, & memorabuntur
iniquitatum eorum.
37 Teſtor populi venientis gratiam, cujus
parvuli exultant cum lætitia, me non videntes
oculis carnalibus, ſed ſpiritu credentes quæ
dixi.
38 Et nunc frater aſpice, quæ gloria: & vide
populum venientem ab Oriente,
39 Quibus dabo ducatum Abraham, Iſaac,
& Jacob, & Oſee, & Amos, & Michææ, & Joel,
& Abdiæ, & Jonæ,
40 Et Nahum, & Habacuc, Sophoniæ,
Aggæi, Zachariæ, & Malachiæ, qui & angelus
Domini vocatus eſt.

Caput II.

Synagoga ſub figura matris revocatur à malis ſuis ad vitam rectiorem.

1 HÆc dicit Dominus: Ego eduxi populum
illum de ſervitute, quibus mandata
dedi per pueros meos prophetas, quos audire
noluerunt, ſed irrita fecerunt mea conſilia.
2 Mater quæ eos generavit, dicit illis, Ite filij,
quia ego vidua ſum & derelicta.
3 Educavi vos cum lætitia, & amiſi vos cum
luctu & triſtitia, quoniam peccaſtis coram
Domino Deo veſtro, & quod malum eſt coram
eo feciſtis.
4 Modò autem quid faciam vobis? ego vidua
ſum & derelicta: ite filij, & petite a Domino
miſericordiam.
5 Ego autem te pater teſtem invoco ſuper
matrem filiorum, qui noluerunt teſtamentum
meum ſervare.
6 Ut des eis confuſionem, & matrem eorum
in direptionem, ne generatio eorum
fiat.
7 Diſpergantur in gentes nomina eorum,
deleantur à terra: quoniam ſpreverunt ſacramentum
meum.
8 Væ tibi Aſſur, qui abſcondis iniquos penes
te. Gens mala, memorare quid fecerim Sodomæ
& Gomorrhæ.
9 Quorum terra jacet in piceis glebis & aggeribus
cinerum: ſic dabo eos, qui me non audierunt,
dicit Dominus omnipotens.
10 Hæc dicit Dominus ad Eſdram, Nuntia
populo meo, quoniam dabo eis regnum Jeruſalem,
quod daturus eram Iſraël.
11 Et ſumam mihi gloriam illorum, & dabo
eis tabernacula æterna, quæ præparaveram
illis.
12 Lignum vitæ erit illis in odore unguenti,
& non laborabunt, neque fatigabuntur.
13 Ite, & accipietis. Rogate vobis dies paucos,
ut immorentur. Jam paratum eſt vobis regnum:
vigilate.
14 Teſtare cælum & terram. Contrivi enim
malum, & creavi bonum, quia vivo ego, dicit
Dominus.
15 Mater amplectere filios tuos, educa illos
cum lætitia. Sicut columba confirma pedes eorum,
quoniam te elegi, dicit Dominus.
16 Et reſuſcitabo mortuos de locis ſuis, &
de monumentis educam illos, quoniam cognovi
nomen meum in Iſraël.
17 Noli timere mater filiorum: quoniam te
elegi, dicit Dominus.
18 Mittam tibi adjutorium pueros meos
Iſaiam & Jeremiam, ad quorum conſilium
ſanctificavi & paravi tibi arbores duodecim
gravatas variis fructibus;
19 Et totidem fontes fluentes lac & mel, &
montes immenſos ſeptem, habentes roſam &
lilium, in quibus gaudio implebo filios tuos.
20 Viduam juſtifica, pupillos judica, egenti
da, orphanum tuere, nudum veſti,
21 Confractum & debilem cura, claudum
irridere noli, tutare mancum, & cæcum ad viſionem
claritatis meæ admitte.
22 Senem & juvenem intra muros tuos
ſerva:
23 Mortuos ubi inveneris, ſignans commenda
ſepulchro, & dabo tibi primam ſeſſionem
in reſurrectione mea.
24 Pauſa & quieſce popolus meus, quia veniet
requies tua.
25 Nutrix bona nutri filios tuos, confirma
pedes eorum.
26 Servos quos tibi dedi, nemo ex eis interiet:
eos ego enim requiram de numero
tuo.
27 Noli fatigari. Cùm enim venerit dies
preſſuræ & anguſtiæ, alij plorabunt, & triſtes
erunt: tu autem hilaris & copioſa eris.
28 Zelabunt gentes, & nil adverſus te poterunt,
dicit Dominus.
29 Manus meæ tegent te, ne filij tui gehennam
videant.
30 Jucundare mater cum filiis tuis, quia ego
te eripiam, dicit Dominus.
31 Filios tuos dormientes memorare, quoniam
ego eos educam de lateribus terræ, &
miſericordiam cum illis faciam: quoniam miſericors
ſum, dicit Dominus omnipotens.
32 Amplectere natos tuos uſque dum venio,
& præſtem illis miſericordiam: quoniam
exuberant fontes mei, & gratia mea non deficiet.
33 Ego Eſdras præceptum accepi à Domino
in monte Oreb, ut irem ad Iſraël; ac quos
cùm venirem, reprobaverunt me, & reſpuerunt
mandatum Domini:
34 Ideóque vobis dico gentes, quæ auditis,
& intelligitis, Expectate paſtorem veſtrum,
requiem æternitatis dabit vobis: quoniam in
proximo eſt ille qui in fine ſæculi adveniet.
35 Parati eſtote ad præmia regni, quia lux
perpetua lucebit vobis per æternitatem temporis.
36 Fugite umbram ſæculi hujus: accipite
jucunditatem gloriæ veſtræ. Ego teſtor palàm
ſalvatorem meum.

37 Commen

37 Commendatum donum accipite & jucundamini, gratias agentes ei qui vos ad cæleſtia regna vocavit.

38 Surgite & ſtate & videte numerum ſignatorum in convivio Domini.

39 Qui ſe de umbra ſæculi tranſtulerunt, ſplendidas tunicas à Domino acceperunt.

40 Recipe Sion numerum tuum, & conclude candidatos tuos qui legem Domini compleverunt.

41 Filiorum tuorum, quos optabas, plenus eſt numerus, Roga imperium Domini, ut ſanctificetur populus tuus qui vocatus eſt ab initio.

42 Ego Eſdras vidi in monte Sion turbam magnam quam numerare non potui, & omnes canticis collaudabant Dominum.

43 Et in medio eorum erat juvenis ſtatura celſus, eminentior omnibus illis, & ſingulis eorum capitibus imponebat coronas, & magis exaltabatur: Ego autem miraculo tenebar.

44 Tunc interrogavi angelum, & dixi: Qui ſunt hi, Domine?

45 Qui reſpondens dixit mihi: Hi ſunt qui mortalem tunicam depoſuerunt, & immortalem ſumpſerunt, & confeſſi ſunt nomen Dei: Modò coronantur, & accipiunt palmas.

46 Et dixi Angelo: Ille juvenis quis eſt, qui eis coronas imponit, & palmas in manus tradit?

47 Et reſpondens dixit mihi: Ipſe eſt filius Dei, quem in ſæculo confeſſi ſunt: ego autem magnificare eos cœpi, qui fortiter pro nomine Domini ſteterunt.

48 Tunc dixit mihi angelus: Vade: annuntia populo meo, qualia & quanta mirabilia Domini Dei vidiſti.

CAPUT III.

In omnibus Adæ poſteris, & maximè in Gentibus infidelibus, abundat malitia.

1 ANno trigeſimo ruinæ civitatis, eram in Babylone, & conturbatus ſum ſuper cubiculo meo recumbens, & cogitationes meæ aſcendebant ſuper cor meum,

2 Quoniam vidi deſertionem Sion, & abundantiam eorum qui habitabant in Babylone.

3 Et ventilatus eſt ſpiritus meus valdè, & cœpi loqui ad Altiſſimum verba timorata,

4 Et dixi: O dominator Domine, tu dixiſti ab initio, quando plantaſti terram, & hoc ſolus, & imperaſti populo,

5 Et dediſti Adam corpus mortuum: ſed & ipſum figmentum manuum tuarum erat, & inſufflaſti in eum ſpiritum vitæ, & factus eſt vivens coram te:

6 Et induxiſti eum in paradiſo, quem plantaverat dextera tua, antequam terra adventaret.

7 Et huic mandaſti diligere viam tuam, & præterivit eam, & ſtatim inſtituiſti in eo mortem, & in nationibus ejus, & natæ ſunt gentes, & tribus, & populi, & cognationes, quarum non eſt numerus.

8 Et ambulavit unaquæque gens in voluntate ſua, & mira agebant coram te, & ſpernebant præcepta tua.

9 Iterùm autem in tempore induxiſti diluvium ſuper inhabitantes ſæculum, & perdidiſti eos.

10 Et factum eſt in unoquoque eorum, ſicut adæ mori, ſic his diluvium.

11 Dereliquiſti autem unum ex his Noë cum domo ſua, & ex eo juſti omnes.

12 Et factum eſt cùm cœpiſſent multiplicari, qui habitabant ſuper terram, & multiplicaverunt filios & populos & gentes multas: & cœperunt iteratò impietatem facere plus quàm priores.

13 Et factum eſt cùm iniquitatem facerent coram te, elegiſti tibi virum ex his, cui nomen erat Abraham.

14 Et dilexiſti eum, & demonſtraſti ei ſoli voluntatem tuam:

15 Et diſpoſuiſti ei teſtamentum æternum, & dixiſti ei ut non umquam derelinqueres ſemen ejus. dediſti ei Iſaac, & Iſaac dediſti Jacob & Eſau.

16 Et ſegregaſti tibi Jacob, Eſau autem ſeparaſti. Et factus eſt Jacob in multitudine magna.

17 Et factum eſt cùm educeres ſemen ejus ex Ægypto, adduxiſti ſuper montem Sina.

18 Et inclinaſti cælos, & ſtatuiſti terram, & commoviſti orbem, & tremere feciſti abyſſos, & conturbaſti ſæculum.

19 Et tranſiit gloria tua portas quatuor, ignis, & terræ motus, & ſpiritus, & gelu, ut dares ſemini Jacob legem, & generationi Iſraël diligentiam.

20 Et non abſtuliſti ab eis cor malignum, ut faceret lex tua in eis fructum.

21 Cor enim malignum bajulans primus Adam, tranſgreſſus & victus eſt, ſed & omnes qui de eo nati ſunt.

22 Et facta eſt permanens infirmitas, & lex cum corde populi, cum malignitate radicis; & diſceſſit quod bonum eſt, & manſit malignum.

23 Et tranſierunt tempora, & finiti ſunt anni; & ſuſcitaſti tibi ſervum nomine David,

24 Et dixiſti ei ædificare civitatem nominis tui, & offerre tibi in eadem thus & oblationes.

25 Et factum eſt hoc annis multis, & deliquerunt qui habitabant civitatem.

26 In omnibus facientes ſicut fecit Adam, & omnes generationes ejus. Utebantur enim & ipſi corde maligno.

27 Et tradidiſti civitatem tuam in manibus inimicorum tuorum.

28 Numquid meliora faciunt, qui habitant Babylonem? Et propter hoc dominabitur Sion?

29 Factum eſt cùm veniſſem huc, & vidiſſem impietates, quarum non eſt numerus; & delinquentes multos vidit anima mea

hoc trigeſimo anno, & exceſſit cor meum:
30 Quoniam vidi quomodo ſuſtines eos pec-
cantes, & peperciſti impiè agentibus, & per-
didiſti populum tuum, & conſervaſti inimicos
tuos, & non ſignificaſti.
31 Nihil memini quomodo debeat derelin-
qui via hæc. Nunquid meliora facit Babylon
quàm Sion?
32 Aut alia gens cognovit te præter Iſraël?
aut quæ tribus crediderunt teſtamentis tuis,
ſicut Jacob?
33 Quarum merces non comparuit, neque
labor fructificavit. Pertranſiens enim pertran-
ſivi in gentibus, & vidi abundantes eas, & non
memorantes mandatorum tuorum.
34 Nunc ergo pondera in ſtatera noſtras ini-
quitates, & eorum qui habitant in ſæculo: &
non invenietur nomen tuum, niſi in Iſraël.
35 Aut quando non peccaverunt in conſpe-
ctu tuo, qui habitant terram? aut quæ gens
ſic obſervavit mandata tua?
36 Hos quidem per nomina invenies ſer-
vaſſe mandata tua, gentes autem non inve-
nies.

Caput IV.

Retunditur curioſi ſcrutatoris præſumptio, adductis variis ſimilitudinibus

1 ET reſpondit ad me angelus qui miſſus eſt
ad me, cui nomen Uriel.
2 Et dixit mihi, Excedens exceſſit cor tuum
in ſæculo hoc, & comprehendere cogitas viam
Altiſſimi.
3 Et dixi: Ita Domine meus. Et reſpondit
mihi, & dixit: Tres vias miſſus ſum oſtendere
tibi, & tres ſimilitudines proponere coram
te.
4 De quibus mihi ſi renuntiaveris unam ex
his, & ego tibi demonſtrabo viam, quam deſi-
deras videre, & docebo te, unde ſit cor ma-
lignum.
5 Et dixi: Loquere Domine meus. Et dixit
ad me: Vade pondera mihi ignis pondus, aut
menſura mihi flatum venti, aut revoca mihi
diem quæ præteriit.
6 Et reſpondit, & dixit: Quis natorum po-
terit facere ut me interroges de his?
7 Et dixit ad me: Si eſſem interrogans te,
dicens: Quātæ habitationes ſunt in corde ma-
ris; aut quantæ venæ ſunt in principio abyſſi,
aut quantæ venæ ſunt ſuper firmamentum, aut
qui ſunt exitus paradiſi:
8 Diceres mihi fortaſſis, in abyſſum non deſ-
cendi, neque in infernum adhuc, neque in cæ-
lum umquam aſcendi.
9 Nunc autem non interrogavi te, niſi de ig-
ne, & vento, & die, per quem tranſiſti, & à
quibus ſeparari non potes & non reſpondiſti
mihi de eis.
10 Et dixit mihi: Tu quæ tua ſunt tecum
coadoleſcentia, non potes cognoſcere:
11 Et quomodo poterit vas tuum capere
Altiſſimi viam, & jam exteriùs corrupto ſæcu-
lo intelligere corruptionem evidentem in fa-
cie mea?
12 Et dixi illi: Melius erat nos non eſſe,
quàm adhuc viventes vivere in impietatibus,
& pati, & non intelligere de quare.
13 Et reſpondit ad me, & dixit: Proficiſ-
cens profectus ſum ad ſilvam lignorum cam-
pi, & cogitaverunt cogitationem.
14 Et dixerunt: Venite & eamus, & facia-
mus ad mare bellum, ut recedat coram nobis
& faciamus nobis alias ſilvas.
15 Et ſimiliter fluctus maris & ipſi cogi-
taverunt cogitationem, & dixerunt: Venite
aſcendentes, debellemus ſilvas campi, ut &
ibi conſummemus nobiſmetipſis aliam regio-
nem
16 Et factus eſt cogitatus ſilvæ in vanum
venit enim ignis, & conſumpſit eam.
17 Similiter & cogitatus fluctuum maris:
ſtetit enim arena, & prohibuit eos.
18 Si enim eſſes judex horum, quem incipe-
res juſtificare, aut quem condemnare?
19 Et reſpondi, & dixi: Utique vanam co-
gitationem cogitaverunt, terra enim data eſt
ſilvæ, & mari locus portare fluctus ſuos.
20 Et reſpondit ad me, & dixit: Benè tu ju-
dicaſti, & quare non judicaſti tibimetipſi?
21 Quemadmodum enim terra ſilvæ data eſt,
& mare fluctibus ſuis: ſic qui ſuper terram
inhabitant, quæ ſunt ſuper terram intelligere
ſolummodo poſſunt: & qui ſuper cælos, quæ
ſuper altitudinem cælorum.
22 Et reſpondi, & dixi: Deprecor te Do-
mine, ut mihi detur ſenſus intelligendi.
23 Non enim volui interrogare de ſuperio-
ribus tuis, ſed de his quæ pertranſeunt per nos
quotidie. Propter quid Iſraël datus in oppro-
brium gentibus: quem dilexiſti populum, da-
tus eſt tribubus impiis, & lex patrum noſtro-
rum in interitum deducta eſt, & diſpoſitiones
ſcriptæ nuſquam ſunt:
24 Et pertranſivimus de ſæculo, ut locuſtæ,
& vita noſtra ſtupor & pavor, & nec digni ſu-
mus miſericordiam conſequi.
25 Sed quid faciet nomini ſuo quod in-
vocatum eſt ſuper nos? & de his interroga-
vi.
26 Et reſpondit ad me, & dixit: Si fueris
plurimum ſcrutatus, frequenter miraberis:
quoniam feſtinans feſtinat ſæculum pertran-
ſire.
27 Et non capit portare quæ in futuris tem-
poribus juſtis repromiſſa ſunt: quoniam ple-
num injuſtitia eſt ſæculum hoc & infirmita-
tibus.
28 De quibus autem interrogas, dicam: ſe-
minatum enim eſt malum, & necdum venit
deſtructio ipſius.
29 Si ergo non inverſum fuerit quod ſe-
minatum eſt, & diſceſſerit locus ubi ſemina-
tum eſt malum, non veniet ubi ſeminatum eſt
bonum.
30 Quoniam gramen ſeminis mali ſemi-
natum

natum eſt in corde Adam ab initio: & quantum impietatis generavit uſque nunc, & generat uſque cùm veniat area?

31 Æſtima autem apud te gramen mali ſeminis, quãtum fructum impietatis generavit:

32 Quando ſecatæ fuerint ſpicæ, quarum non eſt numerus, quàm magnam aream incipient facere:

33 Et reſpondi, & dixi: Quomodo, & quando hæc; Quare modici & mali anni noſtri?

34 Et reſpondit ad me, & dixit mihi: Non feſtines tu ſuper Altiſſimum. Tu enim feſtinas inaniter eſſe ſuper ipſum, nam exceſſus tuus multus.

35 Nónne de his interrogaverunt animæ juſtorum in promptuariis ſuis, dicentes, Uſquequò ſpero ſic? & quando veniet fructus areæ mercedis noſtræ?

36 Et reſpondit ad ea Jeremiel Archangelus, & dixit: Quando impletus fuerit numerus ſeminum in vobis, quoniam in ſtatera ponderavit ſæculum,

37 Et menſura menſuravit tempora, & numero numeravit tempora, & non commovit nec excitavit uſquedum impleatur prædicta menſura.

38 Et reſpondi, & dixi: O Dominator Dñe, ſed & nos omnes pleni ſumus impietate.

39 Et ne fortè propter nos non impleantur juſtorum areæ propter peccata inhabitantium ſuper terram.

40 Et reſpondit ad me, & dixit: Vade, & interroga prægnantem, ſi quando impleverit novem menſes ſuos, adhuc poterit matrix ejus retinere partum in ſemetipſa?

41 Et dixi, non poteſt Domine. Et dixit ad me, in Inferno promptuaria animarum matrici aſſimilata ſunt.

42 Quemadmodum enim illa feſtinat quæ parit effugere neceſſitatem partus: ſic & hæc feſtinat reddere ea quæ commendata ſunt.

43 Ab initio tibi demonſtrabitur de his quę concupiſcis videre.

44 Et reſpondi, & dixi: Si inveni gratiam ante oculos tuos, & ſi poſſibile eſt, & ſi idoneus ſum,

45 Demonſtra mihi, ſi pluſquam præteritum ſit habet venire, aut plura pertranſierunt ſuprà quàm futurum eſt.

46 Quid pertranſivit ſcio: quid autem futurum ſit, ignoro.

47 Et dixit ad me: Sta ſuper dexteram partem, & demonſtrabo tibi interpretationem ſimilitudinis.

48 Et ſteti, & vidi: & ecce fornax ardens tranſiit coram me, & factum eſt, cùm tranſiret flamma, vidi, & ecce ſuperavit fumus.

49 Poſt hæc tranſiit coram me nubes plena aquæ, & immiſit pluviam impetu multam, & cùm tranſiiſſet impetus pluviæ, ſuperaverunt in ea guttæ:

50 Et dixit ad me: Cogita tibi: ſicut creſcit pluvia ampliùs quàm guttæ, & ignis quàm fumus: ſic ſuperabundavit quæ tranſivit menſura. Superaverunt autem guttæ, & fumus:

51 Et oravi, & dixi; Putas vivo uſque in diebus? illis vel quid erit in diebus illis?

52 Reſpondit ad me, & dixit, de ſignis, de quibus me interrogas, ex parte poſſum tibi dicere: de vita autem tua non ſum miſſus dicere tibi, ſed neſcio.

CAPUT V.

Variæ ſigna de futuris rebus Eſdræ per Angelum oſtenduntur pro captivorum ſpe ac conſolatione.

1 DE ſignis autem: ecce dies venient, in quibus apprehendentur qui inhabitant terram in cenſu multo: & abſcondetur veritatis via, & ſterilis erit à fide regio:

2 Et multiplicabitur injuſtitia ſuper hanc quã ipſe tu vides, & ſuper quam audiſti olim:

3 Et erit impoſito veſtigio quam nunc vides regnare regionem, & videbunt eam deſertam.

4 Si autem tibi dederit altiſſimus vivere, videbis poſt tertiam tubam, & relucebit ſubitò ſol noctu, & luna ter in die,

5 Et de ligno ſanguis ſtillabit, & lapis dabit vocem ſuam, & populi commovebuntur.

6 Et regnabit, quem non ſperant qui inhabitant ſuper terram, & volatilia commigrationem facient:

7 Et mare Sodomiticum piſces rejiciet, & dabit vocem noctu, quam non noverant multi, omnes autem audient vocem ejus,

8 Et chaos fiet per loca multa, & ignis frequenter remittetur, & beſtiæ agreſtes tranſmigrabunt, & mulieres menſtruatæ parient monſtra,

9 Et in dulcibus aquis ſalſæ invenientur, & amici omnes ſemetipſos expugnabunt: & abſcondetur tunc ſenſus, & intellectus ſeparabitur in promptuarium ſuum:

10 Et quæretur à multis, & non invenietur, & multiplicabitur injuſtitia, & incontinentia ſuper terram.

11 Et interrogabit regio proximam ſuam, & dicet, Numquid per te pertranſiit juſtitia juſtum faciens? Et hoc negabit.

12 Et erit in illo tempore, & ſperabunt homines, & non impetrabunt: laborabunt, & non dirigentur viæ eorum.

13 Hæc ſigna dicere tibi permiſſum eſt mihi: & ſi oraveris iterùm & ploraveris, ſicut & nunc, & jejunaveris ſeptem diebus, audies iteratò horum majora.

14 Et evigilavi, & corpus meum horruit valdè: & anima mea loboravit, ut dificeret:

15 Et tenuit me qui venit angelus, qui loquebatur in me, & confortavit me, & ſtatuit me ſuper pedes.

16 Et factum eſt in nocte ſecunda, & venit ad me Salathiel dux populi, & dixit mihi, Ubi eras? & quare vultus tuus triſtis?

17 An neſcis, quoniam tibi creditus eſt Iſraël in regione tranſmigrationis eorum:

18 Exurge ergo, & guſta panem, & non

derelinquas nos, ſicut paſtor gregem ſuum in
manibus luporum malignorum.
19 Et dixi ei, Vade à me, & non appropies
ad me. Et audivit, ut dixi: & receſſit à me.
20 Et ego jejunavi diebus ſeptem ululans &
plorans ſicut mihi mandavit Uriel Angelus.
21 Et factum eſt poſt dies ſeptem, & iterùm
cogitationes cordis mei moleſtæ erant mihi
valdè,
22 Et reſumpſit anima mea ſpiritum intel-
lectus: & iterum cœpi loqui coram Altiſſimo
ſermones,
23 Et dixi, Dominator Domine, ex omni
ſilva terræ, & omnibus arboribus ejus, elegiſti
vineam unicam:
24 Et ex omni terra orbis, elegiſti tibi fo-
veam unam: & ex omnibus floribus orbis,
elegiſti tibi lilium unum:
25 Et ex omnibus abyſſis maris, repleſti ti-
bi rivum unum: & ex omnibus ædificatis ci-
vitatibus, ſanctificaſti tibimet ipſi Sion.
26 Et ex omnibus creatis volatilibus nomi-
naſti tibi columbam unam: & ex omnibus
plaſmatis pecoribus, providiſti tibi ovem
unam:
27 Et ex omnibus multiplicatis populis,
acquiſiviſti tibi populum unum: & ab omni-
bus probatam legem, donaſti huic quem de-
ſideraſti populo
28 Et nunc Domine, ut quid tradidiſti
unum pluribus? Et præparaſti ſuper unam ra-
dicem alias, & diſperdiſti unicum tuum in
multis:
29 Et conculcaverunt eum, qui contradice-
bant ſponſionibus tuis, quique tuis teſtamen-
tis non credebant.
30 Et ſi odiens odiſti populum tuum, tuis
manibus debet caſtigari.
31 Et factum eſt, cùm locutus eſſem ſermo-
nes, & miſſus eſt angelus ad me, qui antè vene-
rat ad me præterita nocte,
32 Et dixit mihi, Audi me, & inſtruam te:
& intende mihi, & adjiciam coram te.
33 Et dixi, Loquere Domine meus. Et dixit
ad me, Valde tu in exceſſu mentis factus es
pro Iſraël, an plus dilexiſti eum, quam qui
eum fecit?
34 Et dixi ad eum, Non Domine, ſed dolens
locutus ſum. Torquent enim me renes mei per
omnem horam, quærentem apprehendere
ſemitam Altiſſimi, & inveſtigare partem judi-
cij ejus.
35 Et dixit ad me, Non potes. & dixi, Quare
Domine? ad quid naſcebar, aut quare non fie-
bat matrix matris meæ mihi ſepulchrum, ut
non viderem laborem Jacob, & defatigatio-
nem generis Iſraël?
36 Et dixit ad me, Numera mihi quæ nec-
dum venerant, & collige mihi diſperſas gut-
tas, & revirida mihi aridos flores,
37 Et aperi mihi clauſa promptuaria, &
produc mihi incluſos in eis flatus; demonſtra
mihi vocis imaginem: & tunc oſtendam tibi
laborem quem rogas videre.
38 Et dixi, Dominator, Domine quis enim
eſt qui poteſt hæc ſcire, niſi qui cum homini-
bus habitationem non habet?
39 Ego autem inſipiens: & quomodo pote-
ro dicere de his quibus me interrogaſti?
40 Et dixit ad me, Quomodo non potes fa-
cere unum de his quæ dicta ſunt: ſic non pote-
ris invenire judicium meum, aut in fine cha-
ritatem quam populo promiſi,
41 Et dixi, Sed ecce, Domine tu propè es his
qui in finem ſunt: & quid facient qui ante
me fuerunt, aut nos, hi qui poſt nos?
42 Et dixit ad me, Coronæ aſſimilabo judi-
cium meum. Sicut non noviſſimorum tardi-
tas, ſic nec priorum velocitas.
43 Et reſpondi, & dixi, Nec poteras facere
eos qui facti ſunt, & qui ſunt, & qui futuri
ſunt in unum, ut celeriùs judicium tuum
oſtendas;
44 Et reſpondit ad me, & dixit, Non poteſt
feſtinare creatura ſuper creatorem, nec ſuſti-
nere ſæculum eos qui in eos creandi ſunt, in
unum.
45 Et dixi, quomodo dixiſti ſervo tuo, quo-
niam vivificans vivificaſti à te creatam crea-
turam in unum, & ſuſtinebat creatura, poterit
& nunc portare præſentes in unum.
46 Et dixit ad me, Interroga matricem mu-
lieris, & dices ad eam, Et ſi paris, quare per
tempus? Roga ergo eam, ut det decem in
unum.
47 Et dixi non utique poterit, ſed ſecundùm
tempus.
48 Et dixit ad me, & ego dedi matricem ter-
ræ his qui ſeminati ſunt ſuper eam per tem-
pus.
49 Quemadmodum enim infans non parit
ea, quæ ſenum ſunt: ſic ego diſpoſui à me
creatum ſæculum.
50 Et interrogavi & dixi, Cùm jam dederis
mihi viam, loquar coram te: nam mater no-
ſtra, de qua dixiſti mihi, adhuc juvenis eſt: jam
ſenectuti appropinquat.
51 Et reſpondit ad me, & dixit, Interroga
eam quæ parit, & dicet tibi.
52 Dices enim ei, Quare quos peperiſti,
nunc non ſunt ſimiles his qui ante te, ſed mi-
nores ſtatura?
53 Et dicet tibi & ipſi, Alij ſunt qui in ju-
ventute virtutis nati ſunt: & alij qui ſub tem-
pus ſenectutis deficiente matrice ſunt nati.
54 Conſidera ergo & tu quoniam minori
ſtatura eſtis præ his qui ante vos:
55 Et qui poſt vos, minori quàm vos, qua-
ſi jam ſeneſcentes creaturæ, & fortitudinem
juventutis prætereuntes. Et dixi, Rogo Do-
mine, ſi inveni gratiam ante oculos tuos, de-
monſtra ſervo tuo, per quem viſites creaturam
tuam.

CAPUT

CAPUT VI.

Deus omnia novit antequam fiant, & omnia creavit propter hominem, omniúmque fines conſiderat.

1 ET dixit ad me, Initio terreni orbis & antequam ſtarent exitus ſæculi, & antequam ſpirarent conventiones ventorum,

2 Et antequam ſonarent voces tonitruum, & antequam ſplenderent nitores coruſcationum, & antequam confirmarentur fundamenta paradiſi,

3 Et antequam viderentur decori flores, & antequam confirmarentur motæ virtutes, & antequam colligerentur innumerabiles militiæ angelorum,

4 Et antequam extollerentur altitudines aëris, & antequam nominarentur menſuræ firmamentorum, & antequam æſtuarent camini in Sion,

5 Et antequam inveſtigarentur præſentes anni, & antequam abalienarentur eorum qui nunc peccant ad inventiones, & conſignati eſſent qui fidem theſaurizaverunt:

6 Tunc cogitavi, & facta ſunt per me ſolum, & non per alium: & finis per me, & non per alium.

7 Et reſpondi, & dixi, Quæ erit ſeparatio temporum? aut quando prioris finis, & ſequentis initium?

8 Et dixit ad me, Ab Abraham uſque ad Iſaac, quando nati ſunt ab eo Jacob & Eſau, manus Jacob tenebat ab initio calcaneũ Eſau:

9 Finis enim hujus ſæculi Eſau & principium ſequentis Jacob.

10 Hominis manus inter calcaneum & manum. Aliud noli quærere Eſdra.

11 Et reſpondi, & dixi, O Dominator Domine, ſi inveni gratiam ante oculos tuos,

12 Oro ut demonſtres ſervo tuo finem ſignorum tuorum, quorum partem mihi demonſtraſti nocte præcedenti.

13 Et reſpondit, & dixit ad me, Surge ſuper pedes tuos, & audi vocem pleniſſimam ſonitus.

14 Et erit ſicut commotio, nec commovebitur locus, in quo ſtes ſuper eum.

15 Ideò cùm loquitur, tu non expaveas quoniam de fine verbum & fundamentum terræ intelligitur,

16 Quoniam de ipſis ſermo tremiſcit & commovetur, ſcit enim quoniam finem eorum oportet commutari.

17 Et factum eſt, cùm audiſſem, ſurrexi ſuper pedes meos, & audivi: & ecce vox loquens, & ſonus ejus ſicut ſonus aquarum multarum,

18 Et dixit, Ecce dies veniunt, & erit quando appropinquare incipiam, ut viſitem habitantes in terra:

19 Et quando inquirere incipiam ab eis qui injuſtè nocuerunt injuſtitia ſua, & quando ſuppleta fuerit humilitas Sion.

20 Et cum ſuperſignabitur ſæculum quod incipient pertranſire, hæc ſigna faciam, Libri aperientur ante faciem firmamenti, & omnes videbunt ſimul,

21 Et anniculi infantes loquentur vocibus ſuis, & prægnantes immaturos parient infantes trium & quatuor menſium, & vivent, & ſuſcitabuntur.

22 Et ſubitò apparebunt ſeminata loca non ſeminata, & plena promptuaria ſubitò invenientur vacua:

23 Et tuba canet cum ſono, quam cùm omnes audierint, ſubitò expaveſcent.

24 Et erit in illo tempore, debellabunt amici amicos ut inimici, & expaveſcet terra cum his & venæ fontium ſtabunt, & non decurrent in horis tribus:

25 Et erit, omnis qui derelictus fuerit ex omnibus iſtis quibus prædixi tibi, ipſe ſalvabitur, & videbit ſalutare meum, & finem ſæculi veſtri,

26 Et videbunt qui recepti ſunt homines, qui mortem non guſtaverunt à nativitate ſua, & mutabitur cor inhabitantium, & convertetur in ſenſum alium.

27 Delebitur enim malum, & extinguetur dolus.

28 Florebit autem fides, & vincetur corruptela, & oſtendetur veritas quæ ſine fructu fuit diebus tantis.

29 Et factum eſt, cùm loqueretur mihi, & ecce paulatim intuebar ſuper eum ante quem ſtabam,

30 Et dixit ad me hæc, Veni tibi oſtendere tempus venturæ noctis.

13 Si ergo iterùm rogaveris, & iterùm jejunaveris ſeptem diebus, iterùm tibi renuntiabo horum majora per diem quam audivi.

32 Audita eſt enim vox tua apud Altiſſimum. Vidit enim fortis directionem tuam, & providit pudicitiam, quam à juventute tua habuiſti:

33 Et propter hoc miſit me demonſtrare tibi hæc omnia & dicere tibi, Confide & noli timere,

34 Et noli feſtinare cum prioribus temporibus cogitare vana, & non properes à noviſſimis temporibus.

35 Et factum eſt poſt hæc, & flevi iterùm: & ſimiliter jejunavi ſeptem diebus, ut ſuppleam tres hebdomadas, quæ dictæ ſunt mihi.

36 Et factum eſt in octava nocte, & cor meum turbatur iteratò in me, & cœpi loqui coram Altiſſimo.

37 Inflammabatur enim ſpiritus meus valdè & anima mea anxiabatur.

38 Et dixi, O Domine, loquens locutus es ab initio creaturæ, in primo die dicens, Fiat cælum & terra: & tuum verbum opus perfectum.

39 Et erat tunc ſpiritus, & tenebræ circumferebantur, & ſilentium, ſonus vocis hominis nondum erat abs te.

40 Tunc dixiſti de theſauris tuis proferri lumen luminoſum quo appareret opus tuum.

41 Et

41 Et die ſecundo creaſti ſpiritum firmamenti, & imperaſti ei ut divideret & diviſionem faceret inter aquas, ut pars quædam ſurſum recederet, pars verò deorſum maneret.

42 Et tertia die imperaſti aquis congregari in ſeptima parte terræ: ſex verò partes ſiccaſti & conſervaſti, ut ex his ſint coram te miniſtrantia ſeminata à Deo, & culta.

43 Verbum enim tuum proceſſit, & opus ſtatim fiebat.

44 Proceſſit enim ſubitò fructus multitudinis immenſus, & concupiſcentiæ guſtus multiformes, & flores colore immutabili, & odores odoramenti inveſtigabilis, & die tertia hæc facta ſunt.

45 Quarta autem die imperaſti fieri ſolis ſplendorem, lunæ lumen, ſtellarum diſpoſitionem:

46 Et imperaſti eis, ut deſervirent futuro plaſmato homini.

47 Quinto autem die dixiſti ſeptimæ parti, ubi erat aqua congregata, ut procrearet animalia, & volatilia, & piſces: & ita fiebat.

48 Aqua muta, & ſine anima quæ Dei nutu jubebantur, animalia faciebat, ut ex hoc mirabilia tua nationes enarrent.

49 Et tunc conſervaſti duas animas: nomen uni vocaſti Henoch, & nomen ſecundæ vocaſti Leviathan.

50 Et ſeparaſti ea ab alterutro. Non enim poterat ſeptima pars, ubi erat aqua congregata, capere ea.

51 Et dediſti Henoch unam partem, quæ ſiccata eſt tertio die, ut habitet in ea ubi ſunt montes mille.

52 Leviathan autem dediſti ſeptimam partem humidam, & ſervaſti eam, ut fiat in devorationem quibus vis, & quando vis.

53 Sexto autem die imperaſti terræ, ut crearet coram te jumenta, & beſtias & reptilia:

54 Et ſuper his Adam, quem conſtituiſti ducem ſuper omnibus factis quæ feciſti, & ex eo educimur nos omnes, quemque elegiſti populum.

55 Hæc autem omnia dixi coram te Domine, quia propter nos creaſti ſæculum.

56 Reſiduas autem gentes ab Adam natas dixiſti eas nil eſſe, & quoniam ſalivæ aſſimilatæ ſunt, & quaſi ſtillicidium de vaſe ſimilaſti abundantiam eorum.

57 Et nunc Domine, ecce iſtæ gentes quæ in nihilum deputatæ ſunt, cœperunt dominari noſtri, & devorare:

58 Nos autem populus tuus, quem vocaſti primogenitum unigenitum æmulatorem tuum, traditi ſumus in manibus eorum:

59 Et ſi propter nos creatum eſt ſæculum, quare non hereditatem poſſidemus cum ſæculo? Uſquequò hæc?

CAPUT VII.

Abſque tribulationibus non pervenitur ad immortalem vitam: & nunc quidem proſunt orationes juſtorum, poſt extremum autem judicium nihil immutabitur. Variis vitiis ſubjiciunt ſe homines, ſed Dominus eſt miſericors.

1 ET factum eſt, cùm finiſſem loqui verba hæc, miſſus eſt ad me angelus qui miſſus fuerat ad me primis noctibus,

2 Et dixit ad me, Surge Eſdra, & audi ſermones quos veni loqui ad te.

3 Et dixi, Loquere Deus meus. Et dixit ad me, Mare poſitum eſt in ſpatioſo loco, ut eſſet altum & immenſum:

4 Erit autem ei introitus in anguſto loco poſitus, ut eſſet ſimilis fluminibus.

5 Quis enim volens voluerit ingredi mare, & videre eum, vel dominari ejus: ſi non tranſierit anguſtum, in latitudinem quomodo venire poterit?

6 Item aliud. Civitas eſt ædificata, & poſita in loco campeſtri: eſt autem plena omnium bonorum.

7 Introitus ejus anguſtus & in præcipiti poſitus, ut eſſet à dextris quidem ignis, à ſiniſtris aqua alta:

8 Semita autem eſt una ſola inter eos poſita, hoc eſt, inter ignem & aquam, ut non capiat ſemita, niſi ſolummodò veſtigium hominis.

9 Si autem dabitur civitas homini in hereditatem, ſi numquam antepoſitum periculum pertranſierit, quomodo accipiet hereditatem ſuam?

10 Et dixi, Sic Domine. Et dixit ad me, Sic eſt & Iſraël pars.

11 Propter eos enim feci ſæculum, & quando tranſgreſſus eſt Adam conſtitutiones meas, judicatum eſt quod factum eſt.

12 Et facti ſunt introitus hujus ſæculi anguſti, & dolentes, & laborioſi: pauci autem & mali, & periculorum pleni: & labore magnopere fulti.

13 Nam majoris ſæculi introitus ſpatioſi & ſecuri, & facientes immortalitatis fructum.

14 Si ergo ingredientes non fuerunt ingreſſi qui vivunt, anguſta & vana hæc: non poterunt recipere quæ ſunt repoſita.

15 Nunc ergo quare tu conturbaris, cùm ſis corruptibilis? Et quid moveris tu, cùm ſis mortalis?

16 Et quare non accepiſti in corde tuo quod eſt futurum, ſed quod in præſenti?

17 Reſpondi & dixi, Dominator Domine, ecce diſpoſuiſti lege tua, quoniam juſti hereditabunt hæc, impii autem peribunt.

18 Juſti autem ferent anguſta, ſperantes ſpatioſa, qui enim impiè geſſerunt, & anguſta paſſi ſunt, & ſpatioſa non videbunt.

19 Et dixit ad me, Non eſt judex ſuper Deum, neque intelligens ſuper Altiſſimum.

20 Pereunt enim multi præſentes, quia negligitur quæ antepoſita eſt Dei lex.

21 Mandans enim mandavit Deus venientibus, quando venerunt, quid facientes vive-

rent,

rent, & quid obſervantes non punirentur.
22 Hi autem non ſunt perſuaſi, & contra-
dixerunt ei, & conſtituerunt ſibi cogitamen
vanitatis.
23 Et propoſuerunt ſibi circumventiones
delictorum, & ſuperdixerunt Altiſſimo non
eſſe, & vias ejus non cognoverunt,
24 Et legem ejus ſpreverunt, & ſponſiones
ejus abnegaverunt, & in legitimis ejus fidem
non habuerunt, & opera ejus non perfecerunt.
25 Propter hoc Eſdra vacua vacuis, & ple-
na plenis.
26 Ecce tempus veniet, & erit quando ve-
nient ſigna quæ prædixi tibi, & apparebit
ſponſa, & appareſcens oſtendetur quæ nunc
ſubducitur terra:
27 Et omnis qui liberatus eſt de prædictis
malis ipſe videbit mirabilia mea.
28 Revelabitur enim filius meus Jesus cum
his qui cum eo ſunt, & jucundabuntur qui
relicti ſunt in annis quadringentis.
29 Et erit poſt annos hos, & morietur filius
meus Christus, & omnes qui ſpiramentum
habent homines.
30 Et convertetur ſæculum in antiquum ſi-
lentium diebus ſeptem, ſicut in prioribus ju-
diciis, ita ut nemo derelinquatur.
31 Et erit poſt dies ſeptem, & excitabitur
quod nondum vigilat ſæculum, & morietur
corruptum:
32 Et terra reddet quæ in ea dormiunt, &
pulvis qui in eo ſilentio habitant, & prom-
ptuaria reddent quæ eis commendatæ ſunt
animæ.
33 Et revelabitur Altiſſimus ſuper ſedem
judicij & pertranſibunt miſeriæ, & longani-
mitas congregabitur.
34 Judicium autem ſolum remanebit, veri-
tas ſtabit, & fides convaleſcet,
35 Et opus ſubſequetur, & merces oſten-
detur, & juſtitiæ vigilabunt, & injuſtitiæ non
dominabuntur.
36 Et dixi, Primus Abraham propter Sodo-
mitas oravit, & Moyſes pro patribus qui in
deſerto peccaverunt,
37 Et qui poſt eum pro Iſraël in diebus
Achaz & Samuëlis,
38 David pro confractione, & Salomon pro
eis qui venerunt in ſanctificationem.
39 Et Elias pro his qui pluviam acceperunt,
& pro mortuo ut viveret,
40 Et Ezechias pro populo in diebus Sen-
nacherib, & multi pro multis.
41 Si ergo modò quando corruptibile in-
crevit, & injuſtitia multiplicata eſt, & orave-
runt juſti pro impiis: quare & nunc ſic non
erit?
42 Et reſpondit ad me, & dixit, Præſens ſę-
culum non eſt finis, gloria in eo frequens ma-
net: propter hoc oraverunt pro invalidis.
43 Dies enim judicij erit finis temporis hu-
jus, & initium temporis futuræ immortalita-
tis, in quo tranſivit corruptela:
44 Soluta eſt intemperantia, abſciſſa eſt in-
credulitas: crevit autem juſtitia, orta eſt ve-
ritas.
45 Tunc enim nemo poterit ſalvare eum qui
periit, neque demergere qui vicit. Et reſpondi,
46 Et dixi, Hic eſt ſermo meus primus &
noviſſimus, quoniam melius erat non dare
terram Adam, vel cùm jam dediſſet, coërcere
eum ut non peccaret.
47 Quid enim prodeſt hominibus, in præ-
ſenti vivere in triſtitia, & mortuos ſperare pu-
nitionem?
48 O tu quid feciſti Adam? Si enim tu pec-
caſti, non eſt factus ſolius tuus caſus, ſed &
noſter qui ex te advenimus.
49 Quid enim prodeſt nobis, ſi promiſſum
eſt nobis immortale tempus, nos autem mor-
talia opera egimus?
50 Et quoniam prædicta eſt nobis perennis
ſpes, nos verò peſſimi vani facti ſumus.
51 Et quoniam repoſita ſunt nobis habita-
cula ſanitatis & ſecuritatis: nos verò malè
converſati ſumus.
52 Et quoniam repoſita eſt gloria Altiſſimi
protegere eos qui tardè converſati ſunt: nos
autem peſſimis viis ambulavimus.
53 Et quoniam oſtendetur paradiſus, cujus
fructus incorruptus perſeverat, in quo eſt ſe-
curitas & medela:
54 Nos verò non ingrediemur, in ingratis
enim locis converſati ſumus.
55 Et quoniam ſuper ſtellas fulgebunt fa-
cies eorum qui abſtinentiam habuerunt: no-
ſtræ autem facies ſuper tenebras nigræ.
56 Non enim cogitavimus viventes quan-
do iniquitatem faciebamus, quòd incipiemus
poſt mortem pati.
57 Et reſpondit, & dixit, Hoc eſt cogita-
mentum certaminis quod certabit qui ſuper
terram natus eſt homo,
58 Ut ſi victus fuerit, Patiatur quod dixiſti:
ſi autem vicerit, recipiet quod dico:
59 Quoniam hæc eſt vita quam Moyſes di-
xit cùm viveret, ad populum, dicens, Elige ti-
bi vitam, ut vivas.
60 Non crediderunt autem ei, ſed nec poſt
eum prophetis, ſed nec mihi qui locutus ſum
ad eos.
61 Quoniam non eſſet triſtitia in perditio-
nem eorum, ſicut futurum eſt gaudium ſuper
eos, quibus perſuaſa eſt ſalus.
62 Et reſpondi, & dixi, Scio Domine, quo-
niam vocatus eſt Altiſſimus miſericors in eo,
quòd miſereatur his qui nondum in ſæculo
advenerunt,
63 Et quòd miſeretur illis qui converſio-
nem faciunt in lege ejus:
64 Et longanimis eſt, quoniam longanimi-
tatem præſtat his qui peccaverunt quaſi ſuis
operibus:
65 Et munificus eſt, quoniam quidem do-
nare vult pro exigentiis:
66 Et multæ miſericordiæ, quoniam multi-

plicat magis miſericordias his qui præſentes ſunt, & qui præterierunt, & qui futuri ſunt.

67 Si enim non multiplicaverit miſericordias ſuas, non vivificabitur ſæculum cum his qui inhereditabunt in eo.

68 Et donat: quoniam ſi non donaverit de bonitate ſua, ut alleventur hi qui iniquitatem fecerunt, de ſuis iniquitatibus non poterit decies milleſima pars vivificari hominum,

69 Et judex ſi non ignoverit his qui curati ſunt verbo ejus, & deleverit multitudinem contentionum: non fortaſſis derelinquerentur in innumerabili multitudine, niſi pauci valdè.

Caput VIII.

Deus in hoc ſæculo miſericors agnoſcitur propter peccatores; plurimi tamen damnantur: at juſtis præmia ſunt repoſita.

1 ET reſpondit ad me, & dixit: Hoc ſæculum fecit altiſſimus propter multos, futurum autem propter paucos.

2 Dicam autem coram te ſimilitudinem Eſdra. Quomodo autem interrogabis terram, & dicet tibi, quoniam dabit terram multam magis unde fiat fictile, parvum autem pulverem unde aurum fit: ſic & actus præſentis ſæculi.

3 Multi quidem creati ſunt, pauci autem ſalvabuntur.

4 Et reſpondi, & dixi: Abſorbe ergo anima ſenſum, & devora quod ſapit.

5 Conveniſti enim obaudire, & prophetare volens. Nec enim tibi datum eſt ſpatium, niſi ſolummodò vivere.

6 O Domine, ſi non permittes ſervo tuo, ut oremus coram te, & des nobis ſemen cordi, & ſenſui culturam, unde fructus fiat, unde vivere poſſit omnis corruptus, qui portabit locum hominis?

7 Solus enim es, & una plaſmatio nos ſumus manuum tuarum, ſicut locutus es:

8 Et quomodo nunc in matrice plaſmatum eſt corpus: & præſtas membra: conſervatur in igne & aqua tua creatio: & novem menſibus patitur tua plaſmatio tuam creaturam quę in ea creata eſt:

9 Ipſum autem quod ſervat, & quod ſervatur, utraque ſervabũtur: ſervatáque quandoq; iterùm reddit matrix, quæ in ea creverunt.

10 Imperaſti enim ex ipſis membris, hoc eſt mamillis præbere lac fructui mamillarum,

11 Ut nutriatur id quod plaſmatum eſt uſquè in tempus aliquod, & poſteà diſponas eum tuæ miſericordiæ.

12 Enutriſti eum tua juſtitia, & erudiſti eum in lege tua, & corripuiſti eum tuo intellectu.

13 Et mortificabis eum, ut tuam creaturam & vivificabit eum, ut opus tuum.

14 Si ergo perdideris eum qui tantis laboribus plaſmatus eſt: tuo juſſu facile eſt ordinari, ut & id quod fiebat ſervaretur.

15 Et nunc Domine dicam, de omni homine tu magis ſcis: de populo autem tuo, ob quem doleo:

16 Et de hereditate tua, propter quam lugeo: & propter Iſraël, propter quem triſtis ſum & de Jacob, propter quem doleo.

17 Ideò incipiam orare coram te pro me, & pro eis: quoniam video lapſus noſtros qui inhabitamus terram.

18 Sed audivi celeritatem judicis qui futurus eſt,

19 Ideò audi vocem meam & intellige ſermonem meum, & loquar coram te.

20 Initium verborum Eſdræ priuſquam aſſumeretur: & Dixi, Domine, qui inhabitas ſæculũ, cujus oculi elèvati in ſuperna & aëre:

21 Et cujus thronus inæſtimabilis, & gloria incomprehenſibilis: cui aſtat exercitus angelorum cum tremore,

22 Quorum ſervatio in vento & igni convertitur: cujus verbum verum, & dicta perſeverantia:

23 Cujus juſſio fortis, & diſpoſitio terribilis: cujus aſpectus areſacit abyſſos, & indignatio tabeſcere facit montes, & veritas teſtificatur:

24 Exaudi orationem ſervi tui, & auribus percipe precationem figmenti tui.

25 Dum enim vivo, loquar: & dum ſapio, reſpondebo:

26 Nec reſpicias populi tui delicta, ſed qui tibi in veritate ſerviunt.

27 Nec intendas impia gentiũ ſtudia, ſed qui tua teſtimonia cum doloribus cuſtodierunt.

28 Nec cogites qui in conſpectu tuo falsè converſati ſunt, ſed memorare qui ex voluntate tua timorem cognoverunt.

29 Neque volueris perdere, qui pecudum mores habuerunt: ſed reſpicias eos qui legem tuam ſplendidè docuerunt.

30 Nec indigneris eis qui beſtiis pejores judicati ſunt: ſed diligas eos qui ſemper in tua juſtitia confidunt, & gloria.

31 Quoniam nos & patres noſtri talibus morbis languemus: tu autem propter nos peccatores miſericors vocaberis.

32 Si enim deſideraveris ut noſtri miſereaaris, tunc miſericors vocaberis, nobis autem non habentibus opera juſtitiæ.

33 Juſti enim, quibus ſunt opera multa repoſita, ex propriis operibus recipient mercedem.

34 Quid eſt enim homo, ut ei indigneris: aut genus corruptibile, ut ita amarus ſis de ipſo?

35 In veritate enim, nemo de genitis eſt, qui noc impiè geſſit; & de confitentibus, qui non deliquit.

36 In hoc enim annuntiabitur juſtitia tua & bonitas tua Domine, cùm miſertus fueris eis qui non habent ſubſtantiam bonorum operum.

37 Et reſpondit ad me, & dixit: Rectè locutus es aliqua: & juxta ſermones tuos, ſic & fiet.

38 Quoniam non verè cogitabo ſuper plaſma eorum qui peccaverunt ante mortem, ante

te judicium, ante perditionem:
59 Sed jucundabor ſuper juſtorum figmentum, & memorabor peregrinationis quoque, & ſalvationis,& mercedis receptionis.
40 Quomodo ergo locutus ſum,ſic & eſt.
41 Sicut enim agricola ſerit ſuper terram ſemina multa, & plantationes multitudinis plantat, ſed non in tempore omnia quæ ſeminata ſunt,ſalvantur, ſed nec omnia quæ plantata ſunt,radicabunt; ſic & qui in ſæculo ſeminati ſunt, non omnes ſalvabuntur.
42 Et reſpondi,& dixi: Si inveni gratiam, loquar.
43 Quomodo ſemen agricolæ ſi non aſcenderit aut non acceperit pluviam tuam in tempore, aut ſi corruptum fuerit multitudine pluviæ,
44 Si perit: & ſimiliter homo qui manibus tuis plaſmatus eſt,& tu ei, imago nominatus: quoniam ſimilatus es ei, propter quem omnia plaſmaſti,& ſimilaſti ſemini agricolæ.
45 Non iraſcaris ſuper nos,ſed parce populo tuo,& miſerere hereditati tuæ. Tu autem creaturæ tuæ miſereris.
46 Et reſpondit ad me, & dixit: Quæ ſunt præſentia præſentibus, & quæ futura futuris.
47 Multum enim tibi reſtat, ut poſſis diligere meam creaturam ſuper me: tibi autem frequenter & ipſi proximavi, injuſtis autem numquam.
48 Sed & in hoc mirabilis es coram Altiſſimo,
49 Quoniam humiliaſti te ſicut decet te: & non judicaſti te, ut inter juſtos plurimum glorificeris.
50 Propter quod miſeriæ multæ & miſerabiles efficientur eis qui habitant ſæculum in noviſſimis: quia in multa ſuperbia ambulaverunt.
51 Tu autem pro te intellige, & de ſimilibus tuis inquire gloriam.
52 Vobis enim apertus eſt paradiſus, plantata eſt arbor vitæ, præparatum eſt futurum tempus, præparata eſt abundantia, ædificata eſt civitas,probata eſt requies,perfecta eſt bonitas & perfecta ſapientia.
53 Radix mali ſignata eſt à vobis:infirmitas, & tinea à vobis abſconſa eſt: & in infernum fugit corruptio in oblivione.
54 Tranſierunt dolores, & oſtenſus eſt in fine theſaurus immortalitatis.
55 Noli ergo adjicere inquirendo de multitudine eorum qui pereunt.
56 Nam & ipſi accipientes libertatem, ſpreverunt Altiſſimum,& legem ejus contempſerunt, & vias ejus dereliquerunt.
57 Adhuc autem juſtos ejus conculcaverunt.
58 Et dixerunt in corde ſuo non eſſe Deum, & quidem ſcientes quoniam moriuntur.
59 Sicut enim vos ſuſcipient quæ prædicta ſunt; ſic eos ſitis,& cruciatus, quæ præparata ſunt non enim voluit hominem diſperdi.
60 Sed & ipſi qui creati ſunt,coinquinaverunt nomen ejus qui fecit eos: & ingrati fuerunt ei qui præparavit eis vitam.
61 Quapropter judicium meum modò appropinquat.
62 Quæ non omnibus demonſtravi,niſi tibi, & tibi ſimilibus paucis. Et reſpondi,& dixi:
63 Ecce nunc Domine demonſtraſti mihi multitudinem ſignorum, quæ incipies facere in noviſſimis, ſed non demonſtraſti mihi quo tempore.

CAPUT IX.

Iudicii Dei,ſicut & alia ejus opera egregia, præcedent aliqua ſigna.

1 ET reſpondit ad me, & dixit, Metiens metire tempus in ſemetipſos: & erit cùm videris, quando tranſierit pars quædam ſignorum quæ prædicta ſunt,
2 Tunc intelliges quoniam ipſum eſt tempus,in quo incipiet Altiſſimus viſitare ſæculum quod ab eo factum eſt.
3 Et quando videbitur in ſæculo motio locorum & populorum turbatio,
4 Tunc intelliges quoniam de his erat Altiſſimus locutus à diebus qui fuerunt ante te ab initio.
5 Sicut enim omne quod factum eſt in ſæculo initium habet, pariter & conſummationem, & conſummatio eſt manifeſta:
6 Sic & Altiſſimi tempora initia habent manifeſta in prodigiis & virtutibus, & conſummationes in actu & in ſignis.
7 Et erit, omnis qui ſalvus factus fuerit, & qui poterit effugere per opera ſua,& per fidem in qua crediditis,
8 Relinquetur de prædictis periculis,& videbit ſalutare meum in terra mea,& in finibus meis, quoniam ſanctificavi me à ſæculo.
9 Et tunc miſerebuntur qui nunc abuſi ſunt vias meas: & in tormentis commorabuntur hi qui eas projecerunt in contemptu.
10 Qui enim non cognoverunt me,viventes beneficia conſecuti:
11 Et qui faſtidierunt legem meam,cùm adhuc erant habentes libertatem:
12 Et cùm adhuc eſſet eis apertus pœnitentiæ locus, non intellexerunt, ſed ſpreverunt: hos oportet poſt mortem in cruciamento cognoſcere.
13 Tu ergo noli adhuc curioſus eſſe, quomodo impij cruciabuntur: ſed inquire quomodo juſti ſalvabuntur,& quorum ſæculum, & propter quos, ſæculum, & quando.
14 Et reſpondi, & dixi,
15 Olim locutus ſum, & nunc dico,& poſteà dicam quoniam plures ſunt qui pereunt, quàm qui ſalvabuntur:
16 Sicut multiplicatur fluctus ſuper guttam.Et reſpondit ad me, & dixit.
17 Qualis ager, talia & ſemina: & quales flores, tales & tincturæ: & qualis operator, talis & creatio:& qualis agricola, talis cultura:

ta: quoniam tempus erat ſæculi.

18 Et nunc cùm eſſem parans eis, his qui nunc ſunt, antequam fieret ſæculum, in quo habitarent; & nemo mihi contradixit:

19 Tunc enim quiſque, & nunc creator in mundo hoc parato, & meſſe indeficienti, & lege inveſtigabili corrupti ſunt mores eorum.

20 Et conſideravi ſæculum, & ecce erat periculum propter cogitationes quæ in eo advenerunt.

21 Et vidi, & peperci ei valde: & ſervavi mihi acinum de botro, & plantationem de tribu multa.

22 Pereat ergo multitudo quæ ſine cauſa nata eſt, & ſervetur acinus meus, & plantatio mea: quia cum multo labore perfeci.

23 Tu autem ſi adhuc intromittas ſeptem dies alios, ſed non jejunabis in eis:

24 Ibis in campum florum, ubi domus non eſt ædificata: & manducabis ſolummodò de floribus campi, & carnem non guſtabis, & vinum non bibes, ſed ſolummodò flores.

25 Deprecare Altiſſimum ſine intermiſſione, & veniam, & loquar tecum.

26 Et profectus ſum, ſicut dixit mihi in campum, qui vocatur Ardath, & ſedi ibi in floribus. Et de herbis agri manducavi, & facta eſt eſca earum mihi in ſaturitatem.

27 Et factum eſt poſt dies ſeptem, & ego diſcumbebam ſupra fœnum, & cor meum iterùm turbabatur ſicut antè.

28 Et apertum eſt os meum, & inchoavi dicere coram Altiſſimo, & dixi:

29 O Domine, te nobis oſtendens, oſtenſus es patribus noſtris in deſerto, quod non calcatur, & infructuoſo, quando erant exeuntes de Ægypto, & dicens dixiſti,

30 Tu Iſraël audi me, & ſemen Jacob intende ſermonibus meis.

31 Ecce enim ego ſemino in vobis legem meam, & faciet in vobis fructum, & glorificabimini in eo per ſæculum.

32 Nam patres noſtri accipientes legem, non ſervaverunt, & legitima mea non cuſtodierunt, & factus eſt fructus legis non parens: nec enim poterat, quoniam tuus erat.

33 Nam qui acceperunt, perierunt, non cuſtodientes quod in eis ſeminatum fuerat.

34 Et ecce, conſuetudo eſt, ut, cùm acceperit terra ſemen, vel navem mare, vel vas àliquod eſcam vel potum: cùm fuerit exterminatum id, in quo ſeminatum eſt, vel in quod miſſum eſt.

35 Simul id quod ſeminatum vel miſſum eſt, vel quæ ſuſcepta ſunt, exterminantur, & ſuſcepta jam non manent apud nos: ſed nobis ſic non factum eſt.

36 Nos quidem qui legem accepimus peccantes perivimus, & cor noſtrum quod ſuſcepit eam:

37 Nam lex non periit, ſed permanſit in ſuo labore.

38 Et cùm loquerer hæc in corde meo, reſpexi oculis meis, & vidi mulierem in dextera parte, & ecce hæc lugebat & plorabat cum voce magna, & animo dolebat valdè, & veſtimenta ejus diſciſſa, & cinis ſuper caput ejus.

39 Et dimiſi cogitatus, in quibus eram cogitans, & converſus ſum ad eam, & dixi ei,

40 Ut quid fles? & quid doles animo? Et dixit ad me,

41 Dimitte me Domine meus ut defleam me, & adjiciam dolorem quoniam valdè amaro ſum animo, & humiliata ſum valdè.

42 Et dixi ei, Quid paſſa es? dic mihi. Et dixit ad me,

43 Sterilis fui ego famula tua, & non peperi, habens maritum annis triginta.

44 Ego enim per ſingulas horas, & per ſingulos dies, & annos hos triginta deprecor Altiſſimum nocte ac die.

45 Et factum eſt, poſt triginta annos exaudivit me Deus ancillam tuam & vidit humilitatem meam, & attendit tribulationi meæ, & dedit mihi filium, & jucundata ſum ſuper eum valdè ego, & vir meus, & omnes cives mei, & honorificabamus valdè Fortem.

46 Et nutrivi eum cum labore multo.

47 Et factum eſt cùm creviſſet, & veniſſet accipere uxorem, feci diem epuli.

CAPUT X.

Per mulierem flentem, rurſúſque refulgentem, oſtenditur figurari Jeruſalem.

1 ET factum eſt, cùm introiſſet filius meus in thalamo ſuo, cecidit & mortuus eſt:

2 Et evertimus omnes lumina, & ſurrexerunt omnes cives mei ad conſolandum me, & quievi uſque in alium diem uſque nocte.

3 Et factum eſt, cùm omnes quieviſſent ut me conſolarentur ut quieſcerem: & ſurrexi nocte, & fugi: & veni ſicut vides in hoc campo:

4 Et cogito jam non reverti in civitatem, ſed hîc conſiſtere: & neque manducare, neque bibere, ſed intermiſſione lugere, & jejunare uſque dum moriar.

5 Et dereliqui ſermones in quibus eram, & reſpondi cum iracundia ad eam, & dixi,

6 Stulta ſuper omnes mulieres, non vides luctum noſtrum, & quæ nobis contingunt?

7 Quoniam Sion mater noſtra omni triſtitia contriſtatur, & humilitate humiliata eſt, & luget validiſſimè.

8 Et nunc quoniam omnes lugemus, & triſtes ſumus: quoniam omnes contriſtati ſumus, tu autem contriſtaris in uno filio?

9 Interroga enim terram, & dicet tibi: quoniam hæc eſt quæ debeat lugere caſum tantorum ſuper eam germinantium.

10 Et ex ipſa ab initio omnes nati & alij venient: & ecce, penè omnes in perditionem ambulant, & exterminium fit multitudo eorum.

11 Et quis ergo debet lugere magis, niſi hæc quæ tam magnam multitudinem perdidit,

dit, quàm tu quæ pro uno doles? Si autem dicis mihi,

12 Quoniam non eſt planctus meus ſimilis terræ: quoniam fructum ventris mei perdidi, quem cum mœroribus peperi, & cum doloribus genui:

13 Terra autem ſecundùm viam terræ abiitque in ea multitudo præſens, quomodo evenit; & ego tibi dico,

14 Sicut tu cum labore peperiſti, ſic & terra dat fructum ſuum homini ab initio ei qui fecit eam.

15 Nunc ergo retine apud temetipſam dolorem tuum, & fortiter fer qui tibi contigerunt caſus.

16 Si enim juſtificaveris terminum Dei, & conſilium ſuum recipiens in tempore, & in talibus collaudaberis:

17 Ingredere ergo in civitatem ad virum tuum. Et dixit ad me.

18 Non faciam, neque ingrediar civitatem, ſed hîc moriar.

19 Et appoſui adhuc loqui ad eam, & dixi,

20 Noli facere hunc ſermonem, ſed conſenti perſuadenti. Quot enim caſus Sion? Conſolare propter dolorem Jeruſalem.

21 Vides enim quoniam ſanctificatio noſtra deſerta effecta eſt, & altare noſtrum demolitum eſt, & templum noſtrum deſtructum eſt,

22 Et pſalterium noſtrum humiliatum eſt, & hymnus conticuit, & exultatio noſtra diſſoluta eſt, lumen candelabri noſtri extinctum eſt, & arca teſtamenti noſtri direpta eſt, & ſancta noſtra contaminata ſunt, & nomen quod invocatum eſt ſuper nos, penè profanatum eſt: & liberi noſtri contumeliam paſſi ſunt, & ſacerdotes noſtri ſuccenſi ſunt, & Levitæ noſtri in captivitatem abierunt, & virgines noſtræ coinquinatæ ſunt, & mulieres noſtræ vim paſſæ ſunt, & juſti noſtri rapti ſunt, & parvuli noſtri perditi ſunt, & juvenes noſtri ſervierunt, & fortes noſtri invalidi facti ſunt:

23 Et quod omnium majus, ſignaculum Sion, quoniam reſignata eſt de gloria ſua. nam & tradita eſt in manibus eorum qui nos oderunt.

24 Tu ergo excute tuam triſtitiam multam, & depone abs te multitudinem dolorum, ut tibi repropitietur Fortis, & requiem faciet tibi Altiſſimus, requietionem laborum.

25 Et factum eſt, cùm loquebar ad eam, facies ejus fulgebat ſubitò & ſpecies, coruſcus fiebat viſus ejus, ut eſſem pavens valdè ad eam, & cogitarem quid eſſet hoc.

26 Et ecce, ſubitò emiſit ſonitum vocis magnum timore plenum, ut commoveretur terra à mulieris ſono, & vidi:

27 Et ecce, ampliùs mulier non comparebat mihi, ſed civitas ædificabatur, & locus demonſtrabatur de fundamentis magnis: & timui, & clamavi voce magna, & dixi,

28 Ubi eſt Uriel Angelus, qui à principio venit ad me? quoniam ipſe me fecit venire in multitudine in exceſſu mentis hujus, & factus eſt finis meus in corruptionem, & oratio mea in improperium.

29 Et cùm eſſem loquens ego hæc, ecce venit ad me, & vidit me.

30 Et ecce eram poſitus ut mortuus, & intellectus meus alienatus erat, & tenuit dexteram meam, & confortavit me, & ſtatuit me ſuper pedes meos, & dixit mihi,

31 Quid tibi eſt? & quare conturbatus eſt intellectus tuus, & ſenſus cordis tui? & quare conturbaris? Et dixi,

32 Quoniam dereliquiſti me, & ego quidem feci ſecundùm ſermones tuos, & exivi in campum: & ecce vidi, & video quòd non poſſum enarrare. Et dixit ad me,

33 Sta ut vir, & commonebo te.

34 Et dixi, Loquere Domine meus tu in me, noli me derelinquere, ut non fruſtrà moriar:

35 Quoniam vidi quæ non ſciebam, & audio quæ non ſcio.

36 Aut numquid ſenſus meus fallitur, & anima mea ſomniat?

37 Nunc ergo deprecor te, ut demonſtres ſervo tuo de exceſſu hoc. Et reſpondit ad me, & dixit,

38 Audi me & doceam te, & dicam tibi de quibus times: quoniam Altiſſimus revelavit tibi myſteria multa.

39 Vidi rectam viam tuam, quoniam ſine intermiſſione contriſtabaris pro populo tuo, & valdè lugebas propter Sion.

40 Hic ergo intellectus viſionis quæ tibi apparuit ante paululum.

41 Quam vidiſti lugentem, inchoaſti conſolari eam.

42 Nunc autem jam ſpeciem mulieris non vides, ſed apparuit tibi civitas ædificari:

43 Et quoniam enarrabat tibi de caſu filij ſui, hæc abſolutio eſt.

44 Hæc mulier quam vidiſti, hæc eſt Sion, & quoniam dixit tibi, quam & nunc conſpicies, ut civitatem ædificatam.

45 Et quoniam dixit tibi, quia ſterilis fuit triginta annis: propter quod erant anni ſcilicet triginta, quando non erat in ea adhuc oblatio oblata.

46 Et factum eſt poſt annos triginta, ædificavit Salomon civitatem, & obtulit oblationes: tunc fuit quando peperit ſterilis filium.

47 Et quod tibi dixit, quoniam nutrivit eum cum labore, hoc erat, habitatio in Jeruſalem.

48 Et quoniam dixit tibi, quòd filius meus veniens in ſuo thalamo mortuus eſſet, & contigiſſet ei caſus, hoc erat, quæ facta eſt ruina Jeruſalem.

49 Et ecce, vidiſti ſimilitudinem ejus: & quoniam filium lugeret, inchoaſti conſolari eam: & de his quæ contigerunt, hæc erant tibi aperienda.

Digitized by Google

50 Et nunc videt Altiſſimus, quoniam ex animo contriſtatus es,& quoniam ex toto corde pateris pro ea, oſtendit tibi claritatem gloriæ ejus, & pulchritudinem decoris ejus.

51 Proptereà enim dixi tibi, ut maneres in campo ubi domus non eſt ædificata.

52 Sciebam enim ego, quoniam Altiſſimus incipiebat tibi oſtendere hæc:

53 Proptereà dixi tibi ut venires in agrum ubi non eſt fundamentum ædificij.

54 Nec enim poterat opus ædificij hominis ſuſtineri in loco, ubi incipiebatur Altiſſimi civitas oſtendi.

55 Tu ergo noli timere, neque expaveſcat cor tuum: ſed ingredere,& vide ſplendorem & magnitudinem ædificij, quantum capax eſt tibi viſus oculorum videre:

56 Et poſt hæc audies quantum capit auditus aurium tuarum audire.

57 Tu enim beatus es præ multis,& vocatus es apud Altiſſimum ſicut & pauci.

58 Nocte autem quæ in craſtinum futura eſt, manebis hîc:

59 Et oſtendet tibi Altiſſimus eas viſiones ſupremorum, quæ faciet Altiſſimus his qui habitant ſuper terram à noviſſimis diebus.

60 Et dormivi illam noctem & aliam, ſicut dixerat mihi.

CAPUT XI.

Apparet Eſdra in viſione aquila principatum univerſi uſurpans.

1 ET vidi ſomnium, & ecce aſcendebat de mari aquila, cui erant duodecim alæ pennarum & capita tria.

2 Et vidi, & ecce expandebat alas ſuas in omnem terram, & omnes venti cæli inſufflabant in eam, & colligebantur.

3 Et vidi, & de pennis ejus naſcebantur contrariæ pennæ,& ipſæ fiebant in pennaculis minutis & modicis.

4 Nam capita ejus erant quieſcentia, & dimidium caput erat majus aliorum capitum, ſed ipſa quieſcebat cum eis.

5 Et vidi, & ecce aquila volavit in pennis ſuis, & regnavit ſuper terram,& ſuper eos qui habitant in ea.

6 Et vidi quoniam ſubjecta erant ei omnia ſub cælo, & nemo illi contradicebat, neque unus de creatura quæ eſt ſuper terram.

7 Et vidi, & ecce ſurrexit aquila ſuper ungues ſuos, & miſit vocem pennis ſuis, dicens,

8 Nolite omnes ſimul vigilare, dormite unuſquiſque in loco ſuo, & per tempus vigilate.

9 Capita autem in noviſſimo ſerventur.

10 Et vidi, & ecce vox non exibat de capitibus ejus, ſed de medietate corporis ejus.

11 Et numeravi contrarias pennas ejus, & ecce ipſæ erant octo.

12 Et vidi, & ecce à dextera parte ſurrexit una penna, & regnavit ſuper omnem terram.

13 Et factum eſt cùm regnaret, venit ei finis, & non apparuit locus ejus: & ſequens exurrexit, & regnabat. Ipſa multum tenuit tempus.

14 Et factum eſt cùm regnaret, & veniebat finis ejus, ut non appareret ſicut prior.

15 Et ecce, vox emiſſa eſt illi, dicens,

16 Audi tu quæ tanto tempore tenuiſti terram, hæc annuntio tibi antequam incipias non apparere.

17 Nemo poſt te tenebit tempus tuum, ſed nec dimidium ejus.

18 Et levavit ſe tertia,& tenuit principatum ſicut & priores: & non apparuit & ipſa.

19 Et ſic contingebat omnibus aliis ſingulatim principatum gerere,& iterùm nuſquam comparere.

20 Et vidi, & ecce in tempore ſequentes pennæ erigebantur à dextera parte, ut tenerent & ipſæ principatum:& ex his erant quæ tenebant, ſed tamen non ſtatim comparebant.

21 Nam & aliquæ ex eis erigebantur, ſed non tenebant principatum.

22 Et vidi poſt hæc,& ecce non comparuerunt duodecim pennæ, & duo pennacula:

23 Et nihil ſupererat in corpore aquilæ, niſi duo capita quieſcentia & ſex pennacula:

24 Et vidi, & ecce ſex pennaculis diviſæ ſunt duæ,& manſerunt ſub capite quod eſt ad dexteram partem. Nam quatuor manſerunt in loco ſuo.

25 Et vidi,& ecce ſubalares cogitabant ſe erigere, & tenere principatus.

26 Et vidi,& ecce una erecta eſt, ſed ſtatim non comparuit.

27 Et ſecundæ velociùs quàm priores, non comparuerunt.

28 Et vidi, & ecce duæ quæ ſuperaverunt apud ſemetipſas cogitabant & ipſæ regnare.

29 Et in eo cùm cogitarent, ecce unum quieſcentium capitum quod erat medium, evigilabat; hoc enim erat duorum capitum majus.

30 Et vidi quoniam completa ſunt duo capita ſecum:

31 Et ecce converſum eſt caput cum his qui cum eo erant,& comêdit duas ſubalares quæ cogitabant regnare.

32 Hoc autem caput perconterruit omnem terram,& dominabatur in ea his qui habitant terram cum labore multo,& potentatum tenuit orbis terrarum ſuper omnes alas quæ fuerunt.

33 Et vidi poſt hæc, & ecce medium caput ſubitò non comparuit, & hoc ſicut alæ.

34 Superaverunt autem duo capita, quæ & ipſa ſimiliter regnaverunt ſuper terram & ſuper eos qui habitant in ea.

35 Et vidi,& ecce devoravit caput à dextera parte illud quod à læva.

36 Et audivi vocem dicentem mihi, conſpice contra te,& conſidera quod vides.

37 Et vidi, & ecce ſicut leo concitatus de ſilva rugiens: & vidi quoniam emittebat vocem hominis ad aquilam. Et dixit, dicens:

38 Audi

38 Audi tu, & loquar ad te, & dicet Altiſſimus tibi,

39 Nónne tu es qui ſuperaſti de quatuor animalibus, quę fecerã regnare in ſæculo meo, & ut per eos veniret finis temporum eorum.

40 Et quartus veniens devicit omnia animalia quæ tranſierunt, & potentatu tenuit ſæculum cum tremore multo, & omnem orbem cum labore peſſimo, & inhabitavit tot temporibus orbem terrarum cum dolo.

41 Et judicaſti terram non cum veritate.

42 Tribulaſti enim manſuetos, & læſiſti quieſcentes, & dilexiſti mendaces, & deſtruxiſti habitationes eorum qui fructificabant, & humiliaſti muros eorum qui te non nocuerũt.

43 Et aſcendit contumelia tua uſque ad Altiſſimum, & ſuperbia tua ad fortem.

44 Et reſpexit Altiſſimus ſuperba tempora, & ecce finita ſunt, & ſcelera ejus completa ſunt.

45 Propterea non appareas tu aquila, & alæ tuæ horribiles, & pennacula tua peſſima, & capita tua maligna, & ungues tui peſſimi, & omne corpus tuum vanum;

46 Uti refrigeretur omnis terra, & revertatur liberata de tua vi, & ſperet judicium & miſericordiam ejus qui fecit eam.

CAPUT XII.

Ad Eſdræ orationem hujus viſionis datur explicatio cum membris ipſius.

1 ET factum eſt, dum loqueretur leo verba hæc ad aquilam: & vidi,

2 Et ecce quod ſuperaverat caput, & non comparuerunt quatuor alæ illæ quæ ad eum tranſierunt, & erectæ ſunt ut regnarent: & erat regnum eorum exile, & tumultu plenum.

3 Et vidi, & ecce ipſa non apparebant, & omne corpus aquilæ incendebatur, & expaveſcebat terra valdè, & ego à tumultu & exceſſu mentis, & à magno timore vigilavi, & dixi ſpiritui meo,

4 Ecce tu præſtitiſti mihi hoc in eo, quòd ſcrutaris vias Altiſſimi.

5 Ecce adhuc fatigatus ſum animo, & ſpiritu meo invalidus ſum valdè, & nec modica eſt in me virtus à multo timore, quam expavi nocte hac.

6 Nunc ergo orabo Altiſſimum, ut me confortet uſque in finem.

7 Et dixi, Dominator Domine, ſi inveni gratiam ante oculos tuos, & ſi juſtificatus ſum apud te præ multis, & ſi certè aſcendit deprecatio mea ante faciem tuam,

8 Conforta me, & oſtende ſervo tuo mihi interpretationem & diſtinctionem viſus horribilis hujus, ut pleniſſimè conſoleris animam meam.

9 Dignum enim me habuiſti oſtendere mihi temporum noviſſima. Et dixit ad me,

10 Hæc eſt interpretatio viſionis hujus.

11 Aquilam quam vidiſti aſcendentem de mari, hoc eſt regnum quod viſum eſt in viſione Danieli fratri tuo.

12 Sed non eſt illi interpretatum, quoniam ego nunc tibi interpretor.

13 Ecce dies veniunt, & exurget regnum ſuper terram, & erit timor acrior omnium regnorum quæ fuerunt ante eum.

14 Regnabunt autem in ea reges duodecim, unus poſt unum.

15 Nam ſecundus incipiet regnare, & ipſe tenebit amplius tempus præ duodecim.

16 Hæc eſt interpretatio duodecim alarum quas vidiſti.

17 Et quam audiſti vocem quæ locuta eſt, non de capitibus ejus exeuntem, ſed de medio corporis ejus,

18 Hæc eſt interpretatio quoniam poſt tempus regni illius naſcentur contentiones non modicæ, & periclitabitur ut cadat: & non cadet tunc, ſed iterùm conſtituetur in ſuum initium.

19 Et quoniam vidiſti ſubalares octo cohærentes alis ejus,

20 Hæc eſt interpretatio, exurgent in ipſo octo reges, quorum erunt temporalia levia, & anni citati, & duo quidem ex ipſis perient.

21 Appropinquante autem tempore medio, quatuor ſervabuntur in tempore, cùm incipiet appropinquare tempus ejus ut finiatur: duo verò in finem ſervabuntur.

22 Et quoniam vidiſti tria capita quieſcentia,

23 Hæc eſt interpretatio: in noviſſimis ejus ſuſcitabit Altiſſimus tria regna, & revocabit in ea multa, & dominabuntur terram,

24 Et qui habitant in ea, cum labore multo ſuper omnes qui fuerunt ante hos. propter hoc ipſi vocati ſunt capita aquilæ.

25 Iſti enim erunt qui recapitulabunt impietates ejus, & qui perficient noviſſima ejus.

26 Et quoniam vidiſti caput majus non apparens, hæc eſt interpretatio ejus. quoniam unus ex eis ſuper lectum ſuum morietur, & tamen cum tormentis.

27 Nam duo qui perſeveraverint, gladius eos comedet.

28 Unius enim gladius comedet qui cum eo: ſed tamen hic gladio in noviſſimis cadet.

29 Et quoniam vidiſti duas ſubalares trajicientes ſuper caput quod eſt in dextera parte,

30 Hæc eſt interpretatio. hi ſunt quos conſervavit Altiſſimus in finem ſuum, hoc eſt regnum exile & turbationis plenum.

31 Sicut vidiſti & leonem, quem vidiſti de ſilva evigilantem, & rugientem, & loquentem ad aquilam, & arguentem eam, & injuſtitias ipſius, per omnes ſermones ejus ſicut audiſti:

32 Hic eſt ventus quem ſervavit Altiſſimus in finem ad eos, & impietates ipſorum: & arguet illos, & incutiet coram ipſis diſcerptiones eorum.

33 Statuet enim eos in judicio vivos: & erit, cùm arguerit eos, tunc corripiet eos.

34 Nam reſiduum populum meum liberabit

bit cum miſeria qui ſalvati ſunt ſuper fines
meos, & jucundabit eos quoad uſque veniet fi-
nis, dies judicij, de quo locutus ſũ tibi ab initio
35 Hoc ſomnium quod vidiſti, & hæ inter-
pretationes.
36 Tu ergo ſolus dignus fuiſti ſcire Altiſſi-
mi ſecretum hoc.
37 Scribe ergo omnia iſta in libro, quæ vi-
diſti, & pone ea in loco abſcondito:
38 Et docebis ea ſapientes de populo tuo,
quorum corda ſcis poſſe capere, & ſervare ſe-
creta hæc.
39 Tu autem adhuc ſuſtine hic alios dies
ſeptem, ut tibi oſtendatur, quidquid viſum
fuerit Altiſſimo oſtendere tibi.
40 Et profectus eſt à me. Et factum eſt, cùm
audiſſet omnis populus quoniam pertranſie-
runt ſeptem dies, & ego non fuiſſem rever-
ſus in civitatem, & congregavit ſe omnis à mi-
nimo uſque ad maximum: & venit ad me, &
dixerunt mihi dicentes:
41 Quid peccavimus tibi, & quid injuſtè egi-
mus te, quoniam derelinquens nos ſediſti in
loco hoc?
42 Tu enim nobis ſuperes ſolus ex omni-
bus populis, ſicut botrus de vinea, & ſicut lu-
cerna in loco obſcuro, & ſicut portus & navis
ſalvata à tempeſtate.
43 Aut non ſufficiunt nobis mala quæ con-
tingunt?
44 Si ergo tu nos derelinqueris, quantò no-
bis erat melius ſi eſſemus ſuccenſi & nos cum
incendio Sion?
45 Nec enim nos ſumus meliores eorum
qui ibi mortui ſunt. Et ploraverunt voce ma-
gna. Et reſpondit ad eos, & dixi:
46 Confide Iſraël, & noli triſtari tu domus
Jacob.
47 Eſt enim memoria veſtri coram Altiſſimo,
& fortis non eſt oblitus veſtri in tentatione.
48 Ego enim non dereliqui vos, neque ex-
ceſſi à vobis: ſed veni in hunc locũ ut depreca-
rer pro deſolatione Sion, ut quærerem miſeri-
cordiam pro humilitate ſãctificationis veſtræ.
49 Et nunc ite unuſquiſq; veſtrûm in domũ
ſuam, & Ego veniam ad vos poſt dies iſtos.
50 Et profectus eſt populus, ſicut dixi ei,
in civitatem
51 Ego autem ſedi in campo ſeptem diebus,
ſicut mihi mandavit: manducabam de flori-
bus ſolummodo agri, de herbis facta eſt eſca
mihi in diebus illis.

CAPUT XIII.

*Altera viſio Eſdræ oſtenditur cum ipſius interpreta-
tione.*

1 ET factum eſt poſt dies ſeptem, & ſom-
niavi ſomnium nocte.
2 Et ecce de mari ventus exurgebat, ut con-
turbaret omnes fluctus ejus.
3 Et vidi, & ecce convaleſcebat ille homo
cum millibus cæli: & ubi vultum ſuum verte-
bat ut conſideraret, & tremebant omnia quæ
ſub eo videbantur:
4 Et ubicunque exibat vox de ore ejus, ar-
deſcebant omnes qui audiebant voces ejus, ſi-
cut quieſcet terra quando ſenſerit ignem.
5 Et vidi poſt hæc, & ecce congregabatur
multitudo hominum: quorum non erat nu-
merus de quatuor ventis cæli ut debellarent
hominem qui aſcenderat de mari.
6 Et vidi, & ecce ſibimetipſi ſculpſerat mon-
tem magnum, & volavit ſuper eum.
7 Ego autem quæſivi videre regionem vel lo-
cum unde ſculptus eſſet mons; & non potui.
8 Et poſt hæc vidi, & ecce omnes qui con-
gregati ſunt ad eum, ut expugnarent eum, ti-
mebant valdè, tamen audebant pugnare.
9 Et ecce, ut vidit impetum multitudinis
venientis, non levavit manum ſuam, neque
frameam tenebat, neque aliquod vas bellico-
ſum, niſi ſolummodò ut vidi,
10 Quoniam emiſit de ore ſuo ſicut flatum
ignis, & de labiis ejus ſpiritus flammæ, & de
lingua ejus emittebat ſcintillas & tempeſtates,
& commiſta ſunt omnia ſimul, hic flatus ig-
nis, & ſpiritus flammæ & multitudo tempe-
ſtatis:
11 Et concidit ſuper multitudinem in impe-
tu, quæ præparata erat pugnare, & ſuccendit
omnes, ut ſubitò nihil videretur de innume-
rabili multitudine, niſi ſolummodò pulvis, &
fumi odor, & vidi, & extimui.
12 Et poſt hæc vidi, ipſum hominem deſ-
cendentem de monte, & vocantem ad ſe mul-
titudinem aliam pacificam,
13 Et accedebat ad eum vultus hominum
multorum, quorumdam gaudentium, quo-
rumdam triſtantium: aliqui verò alligati, ali-
qui adducentes ex eis qui offerebantur, &
ægrotavi à multitudine pavoris, & experge-
factus ſum, & dixi,
14 Tu ab initio demonſtraſti ſervo tuo mi-
rabilia hæc, & dignum me habuiſti ut ſuſci-
peres deprecationem meam:
15 Et nunc demonſtra mihi adhuc interpre-
tationem ſomnij hujus.
16 Sicut enim exiſtimo in ſenſu meo, væ qui
derelicti fuerunt in diebus illis: & multò plus
væ his qui non ſunt derelicti.
17 Qui enim non ſunt derelicti, triſtes erant.
18 Intelligo nunc quæ ſunt repoſita in no-
viſſimis diebus, & occurrent ei, ſed & his qui
derelicti ſunt.
19 Propter hoc venerunt enim in pericula
magna, & neceſſitates multas, ſicut oſtendunt
ſomnia hæc.
20 Attamen facilius eſt periclitantem venire
in hunc, quàm pertranſire, ſicut nubem à ſæcu-
lo, & nunc videre quæ contingunt in noviſſi-
mo. Et reſpondit ad me & dixit:
21 Et viſionis interpretationem dicam tibi:
& de quibus locutus es adaperiam tibi.
22 Quoniam de his dixiſti qui derelicti
ſunt: hæc eſt interpretatio,
23 Qui aufert periculum illo tempore hic
ſe cuſtodivit, qui in periculo inciderunt, hi ſũt
qui

qui habent opera & fidem ad Fortiſſimum.

24 Scito ergo quoniam magis beatificati ſunt qui derelicti, ſuper eos qui mortui ſunt.

25 Hæ interpretationes viſionis, quia vidiſti virum aſcendentem de corde maris,

26 Ipſe eſt quem conſervat Altiſſimus multis temporibus, qui per ſemetipſum liberabit creaturam ſuam: & ipſe diſponet, qui derelicti ſunt.

27 Et quoniam vidiſti de ore ejus exire, ut ſpiritum, & ignem, & tempeſtatem:

28 Et quoniam non tenebat frameam, neque vas bellicoſum: corrupit enim impetus ejus multitudinem, quæ venerat expugnare eum. hæc eſt interpretatio.

29 Ecce dies veniunt, quando incipiet Altiſſimus liberare eos qui ſuper terram ſunt:

30 Et veniet in exceſſu mentis ſuper eos qui inhabitant terram.

31 Et alij alios cogitabunt debellare; civitas civitatem, & locus locum, & gens adverſus gentem, & regnum adverſus regnum,

32 Et erit, cùm fient hæc, & contingent ſigna quæ antè oſtendi tibi: & tunc revelabitur filius meus, quem vidiſti, ut virum aſcendentem.

33 Et erit quando audierint omnes gentes vocem ejus: & derelinquet unuſquiſque in regione ſua bellum ſuum, quod habent ad alterutrum:

34 Et colligetur in unum multitudo innumerabilis, ſicut volentes venire, & expugnare eum.

35 Ipſe autem ſtabit ſuper cacumen montis Sion.

36 Sion autem veniet, & oſtendetur omnibus parata & ædificata, ſicut vidiſti montem ſculpi ſine manibus.

37 Ipſe autem filius meus arguet quæ adinvenerunt Gentes, impietates eorum has quæ tempeſtati appropinquaverunt propter mala cogitamenta eorum, & cruciamenta quibus incipient cruciari:

38 Quæ aſſimilatæ ſunt flammæ, & perdet eos ſine labore per legem quæ igni aſſimilata eſt.

39 Et quoniam vidiſti eum colligentem ad ſe aliam multitudinem pacificam,

40 Hæ ſunt decem tribus, quæ captivæ factæ ſunt de terra ſua in diebus Oſee regis, quem captivum duxit Salmanaſar rex Aſſyriorum: & tranſtulit eos trans flumen, & tranſlati ſunt, in terram aliam.

41 Ipſi autem ſibi dederunt conſilium hoc, ut derelinquerent multitudinem gentium, & proficiſcerentur in ulteriorem regionem, ubi numquam inhabitavit genus humanum:

42 Vel ibi obſervare legitima ſua, quæ non fuerant ſervantes in regione ſua.

43 Per introitus autem anguſtos fluminis Euphratem introierunt.

44 Fecit enim eis tunc Altiſſimus ſigna, & ſtatuit venas fluminis uſquequò tranſirent.

45 Per eam enim regionem erat via multa itineris, anni unius & dimidij: nam regio illa vocatur A ſareth.

46 Tunc inhabitaverunt ibi uſque in noviſſimo tempore, & nunc iterùm cùm cœperint venire,

47 Iterùm Altiſſimus ſtatuet venas fluminis, ut poſſint tranſire: propter hæc vidiſti multitudinem cum pace.

48 Sed & qui derelicti ſunt de populo tuo, hi ſunt qui inveniuntur intra terminum meũ.

46 Factum erit ergo, quando incipiet perdere multitudinem earum, quæ collectæ ſunt gentes, proteget eos qui ſuperaverunt populum.

50 Et tunc oſtendet eis multa plurima portenta.

51 Et dixi ego: Dominator Domine, hoc mihi oſtende, propter quod vidi virum aſcendentem de corde maris. Et dixit mihi,

52 Sicut non potes hæc vel ſcrutari, vel ſcire quiſque ſuper terram videre filium meum, quæ ſunt in profundo maris, ſic non poterit vel eos qui cum eo ſunt, niſi in tempore diei.

53 Hæc eſt interpretatio ſomnij quod vidiſti, & propter quod illuminatus es hic ſolus.

54 Dereliquiſti enim tuam, & circa meam vacaſti legem, & quæſiſti.

55 Vitam enim tuam diſpoſuiſti in ſapientia, & ſenſum tuum vocaſti matrem:

56 Et propter hoc oſtendi tibi merces apud Altiſſimum. erit enim poſt alios tres dies, ad te alia loquar, & exponam tibi gravia & mirabilia.

57 Et profectus ſum, & tranſij in campum, multùm glorificans & laudans Altiſſimum, de mirabilibus quæ per tempus faciebat:

58 Et quoniam gubernat ipſum, & quæ ſunt in temporibus illata: & ſedi ibi tribus diebus.

CAPUT XIV.

Apparet Dominus Eſdra in rubo, & futura quædam arcana revelat.

1 ET factum eſt tertio die, & ego ſedebam ſub quercu.

2 Et ecce, vox exivit contra me de rubo, & dixit: Eſdra Eſdra. Et dixi: Ecce ego Domine, & ſurrexi ſuper pedes meos. Et dixit ad me:

3 Revelans revelatus ſum ſuper rubum, & locutus ſum Moyſi, quando populus meus ſerviebat in Ægypto,

4 Et miſi eum, & eduxi populum meum de Ægypto, & adduxi eum ſuper montem Sina, & detinebam eum apud me diebus multis:

5 Et enarravi ei mirabilia multa, & oſtendi ei temporum ſecreta & finem, & præcepi ei, dicens:

6 Hæc in palàm facies verba, & hæc abſcondes.

7 Et nunc tibi dico:

8 Signa quæ demonſtravi, & ſomnia quæ vidiſti,

vidiſti, & interpretationes quas tu vidiſti, in eo de tuo repone ea:

9 Tu enim recipieris ab omnibus, converſeris reſiduus cum conſilio meo & cum ſimilibus tuis, uſquequò finiantur tempora.

10 Quoniam ſæculum perdidit juventutem ſuam, & tempora appropinquant ſeneſcere.

11 Duodecim enim partibus diviſum eſt ſæculum, & tranſierunt ejus decima & dimidium decimæ partis.

12 Superſunt autem ejus poſt medium decimæ partis.

13 Nunc ergo diſpone domum tuam, & corripe populum tuum, & conſolare humiles eorum, & renuntia jam corruptelæ,

14 Et dimitte abs te mortales cogitationes, & projice abs te pondera humana, & exue te jam infirmam naturam, & repone in unam partem moleſtiſſima tibi cogitamenta, & feſtina tranſmigrare à temporibus his:

15 Quæ enim vidiſti nunc contigiſſe mala, iterùm horum deteriora facient:

16 Quantum enim invalidum fiet ſæculum à ſenectute, tantum multiplicabuntur ſuper inhabitantes mala.

17 Prolongavit enim ſe magis veritas, & appropinquavit mendacium. Jam enim feſtinat venire, quam vidiſti viſionem.

18 Et reſpondi, & dixi coram te Domine:

19 Ecce enim ego abibo, ſicut præcepiſti mihi, & corripiam præſentem populum. Qui autem iterùm nati fuerint, quis commonebit?

20 Poſitum eſt ergo ſæculum in tenebris, & qui inhabitant in eo ſine lumine.

21 Quoniam lex tua incenſa eſt, propter quod nemo ſcit quæ à te facta ſunt, vel quæ incipient opera.

22 Si enim inveni in te gratiam, immitte in me Spiritum ſanctum, & ſcribam omne quod factum eſt in ſæculo ab initio, quæ erant in lege tua ſcripta, ut poſſint homines invenire ſemitam, & qui voluerint vivere in noviſſimis, vivant.

23 Et reſpondit ad me, & dixit: Vadens congrega populum, & dices ad eos, ut non quærant te diebus quadraginta.

24 Tu autem præpara tibi buxos multos, & accipe tecum Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum, & Aſiel, quinque hos qui parati ſunt ad ſcribendum velociter.

25 Et venias huc, & ego accendam in corde tuo lucernam intellectus, quæ non extinguetur quoaduſque finiantur quæ incipies ſcribere.

26 Et tunc perfectis quædam palàm facies, quædam ſapientibus abſconſe trades. in craſtinum enim hac hora incipies ſcribere.

27 Et profectus ſum, ſicut mihi præcepit, & congregavi omnem populum, & dixi:

28 Audi Iſraël verba hæc:

29 Peregrinati ſunt patres noſtri ab initio in Ægypto, & liberati ſunt inde:

30 Et acceperunt legem vitæ quam non cuſtodierunt, quam & vos poſt eos tranſgreſſi eſtis:

31 Et data eſt vobis terra in ſortem, & terra Sion, & patres veſtri, & vos iniquitatem feciſtis, & non ſervaſtis vias quas præcepit vobis Altiſſimus:

32 Et juſtus judex cùm ſit, abſtulit à vobis in tempore quod donaverat.

33 Et nunc vos hìc eſtis, & fratres veſtri introrſum veſtrûm ſunt.

34 Si ergo imperaveritis ſenſui veſtro, & erudieritis cor veſtrum, vivi conſervati eritis, & poſt mortem miſericordiam conſequemini.

35 Judicium enim poſt mortem veniet, quando iterùm reviviſcemus: & tunc juſtorum nomina parebunt, & impiorum facta oſtendentur.

36 Ad me igitur nemo accedat nunc, neque requirat me uſque dies quadraginta.

37 Et accepi quinque viros ſicut mandavit mihi, & profecti ſumus in campum, & manſimus ibi.

38 Et factus ſum in craſtinum, & ecce vox vocavit me dicens: Eſdra aperi os tuum, & bibe quo te potavero.

39 Et aperui os meum, & ecce calix plenus porrigebatur mihi. Hoc erat plenum ſicut aqua: color autem ejus ut ignis ſimilis.

40 Et accepi, & bibi: & in eo cùm bibiſſem, cor meum cruciabatur intellectu, & in pectus meum increſcebat ſapientia. Nam ſpiritus meus conſervabatur memoria.

41 Et apertum eſt os meum, & non eſt clauſum ampliùs.

42 Altiſſimus dedit intellectum quinque viris, & ſcripſerunt quæ dicebantur exceſſiones noctis, quas non ſciebant.

43 Nocte autem manducabant panem, ego autem per diem loquebar, & per noctem non tacebam.

44 Scripti ſunt autem per quadraginta dies libri ducenti quatuor.

45 Et factum eſt cùm complevìſſent quadraginta dies, locutus eſt Altiſſimus dicens: Priora quæ ſcripſiſti, in palàm pone, & legant digni & indigni:

46 Noviſſimos autem ſeptuaginta conſervabis, ut tradas eos ſapientibus de populo tuo.

47 In his enim eſt vena intellectus, & ſapientiæ fons, & ſcientiæ flumen. Et feci ſic.

CAPUT XV.

Prædicuntur multa calamitates ſæculo ſuperventura.

1 ECce loquere in aures plebis meæ ſermones prophetiæ, quos immiſero in os tuum, dicit Dominus:

2 Fac ut in charta ſcribantur, quoniam fideles & veri ſunt.

3 Ne timeas à cogitationibus adverſum te, nec turbent te incredulitates dicentium.

4 Quoniam omnis incredulus in incredulitate ſua morietur.

5 Ecce ego induco, dicit Dominus, ſuper

orbem

orbem terrarum mala, gladium, & famem, & mortem, & interitum:

6 Propter quod ſuperpolluit iniquitas omnem terram, & adimpleta ſunt opera nociva illorum.

7 Propterea dicit Dominus:

8 Jam non ſilebo de impietatibus eorum quæ irreligioſè agunt, nec ſuſtinebo in his quæ iniquè exercent, ecce ſanguis innoxius & juſtus clamat ad me, & animæ juſtorum clamant perſeveranter.

9 Vindicans vindicabo illos, dicit Dominus, & accipiam omnem ſanguinem innoxium ex illis ad me.

10 Ecce populus meus quaſi grex ad occiſionem ducitur, jam non patiar illum habitare in terra Ægypti:

11 Sed educam eum in manu potenti & brachio excelſo, & percutiam plaga ſicut priùs, & corrumpam omnem terram ejus.

12 Lugebit Ægyptus, & fundamenta ejus plaga verberata, & caſtigatione quas inducet ei Deus.

13 Lugebunt cultores operantes terram, quoniam deficient ſemina eorum ab uredine, & grandine, & à ſidere terribili.

14 Væ ſæculo, & qui habitant in eo:

15 Quia appropinquavit gladius & contritio eorum, & exurget gens contra gentem ad pugnam, & romphæa in manibus eorum.

16 Erit enim inconſtabilitio hominibus, & alij aliis invaleſcentes non curabunt regem ſuum, & principes viæ geſtorum ſuorum in potentia ſua.

17 Concupiſcet enim homo in civitatem ire, & non poterit.

18 Propter ſuperbiam enim eorum civitates turbabuntur, domus exterentur, homines metuent.

19 Non miſerebitur homo proximum ſuum, ad irritum faciendum domos eorum in gladium, ad diripiendas ſubſtantias eorum propter famem panis & tribulationem multam.

20 Ecce ego convoco, dicit Deus, omnes reges terræ ad me verendum, qui ſunt ab Oriente, & ab Auſtro, & ab Euro, & à Libano, ad convertendos in ſe, & reddere quæ dederunt illis:

21 Sicut faciunt uſque hodie electis meis, ſic faciam & reddam in ſinu eorum. Hæc dicit Dominus Deus.

22 Non parcet dextera mea ſuper peccatores, nec ceſſabit romphæa ſuper effundentes ſanguinem innoxium ſuper terram.

23 Exiit ignis ab ira ejus & devoravit fundamenta terræ, & peccatores quaſi ſtramen incenſum.

24 Væ eis qui peccant, & non obſervant mandata mea, dicit Dominus,

25 Non parcam illis. Diſcedite filij à poteſtate. Nolite contaminare ſanctificationem meam,

26 Quoniam novit Dominus omnes qui delinquunt in illum; propterea tradidit eos in mortem, & in occiſionem.

27 Jam enim venerunt ſuper orbem terrarum mala, & manebitis in illis, non enim liberabit vos Deus propter quòd peccaſtis in eum.

28 Ecce viſio horribilis, & facies illius ab Oriente.

29 Et exient nationes draconum Arabum in curribus multis, & ſicut flatus, eorum numerus feretur ſuper terram, ut jam timeant & trepident omnes qui illos audient.

30 Carmonij inſanientes in ira, & exient ut apri de ſilva, & advenient in virtute magna, & conſtabunt in pugnam cum illis, & vaſtabunt portionem terræ Aſſyriorum.

31 Et poſt hæc ſupervaleſcent dracones, nativitatis ſuæ memores, & convertent ſe conſpirantes in virtute magna ad perſequendos eos.

32 Iſti turbabuntur, & ſilebunt in virtute illorum, & convertent pedes ſuos in fugam,

33 Et à territorio Aſſyriorum ſubſeſſor obſidebit eos, & conſumet unum ex illis, & erit timor & tremor in exercitu illorum, & contentio in reges ipſorum.

34 Ecce nubes ab oriente & ſeptemtrione uſque ad meridianum, & facies earum horrida valde, plena iræ & procellæ,

35 Et collident ſe invicem, & collident ſidus copioſum ſuper terram. Et ſidus illorum, & erit ſanguis à gladio uſque ad ventrem,

36 Et fimus hominis uſque ad ſubſtramen cameli, & erit timor & tremor multus ſuper terram.

37 Et horrebunt qui videbunt iram illam, & tremor apprehendet illos: & poſt hæc movebunt nimbi copioſi.

38 A meridiano & ſeptemtrione, & portio alia ab occidente:

39 Et ſuperinvaleſcent venti ab oriente, & recludent eam, & nubem quam ſuſcitavi in ira, & ſidus ad faciendam exterritationem ad orientalem ventum, & occidentem violabitur:

40 Et exaltabuntur nubes magnæ & validæ plenæ iræ, & ſidus, ut exterreant omnem terram, & inhabitantes eam, & infundent ſuper omnem locum altum & eminentem ſidus terribile,

41 Ignem & grandinem & romphæas volantes, & aquas multas, ut etiam impleantur omnes campi, & omnes rivi plenitudine aquarum multarum.

42 Et demolientur civitates, & muros, & montes, & colles, & ligna ſilvarum, & fœnum pratorum, & frumenta eorum.

43 Et tranſibunt conſtantes uſque ad Babylonem, & exterent eam:

44 Convenient ad ipſam, & circuibunt eam, & effundent ſidus, & omnem iram ſuper eam, & ſubibit pulvis & fumus uſque in cælum, & omnes in circuitu lugebunt eam:

45 Et qui ſub ea remanſerint, ſervient his qui exterruerunt.

46 Et tu Aſia concors in ſpem Babylonis, &
gloria perſonæ ejus,
47 Væ tibi miſera propter quòd aſſimilaſti
ei, & ornaſti filias tuas in fornicatione, ad
placendum & gloriandum in amatoribus tuis,
qui tecum cupierunt ſemper fornicari.
48 Odibilem imitata es in omnibus operi-
bus ejus, & in adinventionibus ejus: proptereà
dicit Deus,
49 Immittam tibi mala, viduitatem, pau-
pertatem, & famem, & gladium, & peſtem,
ad devaſtandas domos tuas, à violatione, &
morte, & gloria virtutis tuæ.
50 Sicut flos ſiccabitur, cùm exurget ar-
dor qui emiſſus eſt ſuper te,
51 Infirmaberis ut paupercula plagata &
caſtigata à mulieribus, ut non poſſint te ſuſci-
pere potentes & amatores.
52 Numquid ego ſic zelabor te, dicit Do-
minus,
53 Niſi occidiſſes electos meos in omni
tempore, exaltans percuſſionem manuum, &
dicens ſuper mortem eorum, cùm inebriata
eſſes.
54 Exorna ſpeciem vultus tui?
55 Merces fornicationis tuæ in ſinu tuo,
propter hoc redditionem accipies
56 Sicut facies electis meis, dicit Dominus,
ſic faciet tibi Deus, & tradet te in malum.
57 Et nati tui fame interient: & tu rom-
phæa cades, & civitates tuæ contererentur, &
omnes tui in campo gladio cadent.
58 Et qui ſunt in montibus, fame peribunt,
& manducabunt carnes ſuas, & ſanguinem
bibent, à fame panis, & ſiti aquæ.
59 Infelix per maria venies, & rurſum ac-
cipies mala.
60 Et in tranſitu allident civitatem occi-
ſam, & exterent aliquam portionem terræ tuæ,
& partem gloriæ tuæ exterminabunt, rurſum
revertentes ad Babylonem ſubverſam.
61 Et demolita eris illis pro ſtipula, & ipſi
erunt tibi ignis:
62 Et devorabunt te, & civitates tuas, ter-
ram tuam, & montes tuos, omnes ſilvas tuas &
lignum fructiferum igni comburent.
63 Filios tuos captivos ducent, & cenſum
tuum in prædam habebunt, & gloriam faciei
tuæ exterminabunt.

CAPUT XVI.

Horrenda univerſo orbi deſolatio in fine futura.

1 VÆ tibi Babylon & Aſia, væ tibi Ægypte
& Syria,
2 Præcingite vos ſaccis & ciliciis, & plan-
gite filios veſtros, & dolete: quoniam appro-
pinquavit contritio veſtra.
3 Immiſſus eſt vobis gladius, & quis eſt qui
avertat illum?
4 Immiſſus eſt in vobis ignis, & quis eſt qui
extinguat illum?
5 Immiſſa ſunt vobis mala, & quis eſt qui
repellat ea?
6 Numquid repellet aliquis leonem eſurien-
tem in ſilva, aut extinguet ignem in ſtipula,
mox quando cœperit ardere?
7 Numquid repellet aliquis ſagittam à ſa-
gittario forti miſſam?
8 Dominus fortis immittit mala, & quis eſt
qui repellat ea?
9 Exiit ignis ex iracundia ejus, & quis eſt
qui extinguat eum?
10 Coruſcabit, & quis non timebit? Tona-
bit, & quis non pavebit?
11 Dominus comminabitur, & quis non
funditus conteretur à facie ipſius?
12 Terra tremuit & fundamenta ejus, mare
fluctuat de profundo, & fluctus ejus diſturba-
buntur, & piſces ejus à facie Domini, & à glo-
ria virtutis ejus:
13 Quoniam fortis dextera ejus quæ arcum
tendit: ſagittæ ejus acutæ quæ ab ipſo mittun-
tur, non deficient, cùm cœperint mitti in fines
terræ.
14 Ecce mittuntur mala, & non reverten-
tur, donec veniant ſuper terram.
15 Ignis ſuccenditur, & non extinguetur,
donec conſumat fundamenta terræ.
16 Quemadmodum non redit ſagitta miſſa
à valido ſagittario, ſic non revertentur mala
quæ miſſa fuerint in terram.
17 Væ mihi, væ mihi: quis me liberabit in
illis diebus?
18 Initium dolorum & multi gemitus, ini-
tium famis & multi interitus, initium bello-
rum & formidabunt poteſtates, initium malo-
rum & trepidabunt omnes.
19 In his quid faciam, cùm venerint mala?
20 Ecce fames & plaga, & tribulatio & an-
guſtia, miſſa ſunt flagella in emendatione,
21 Et in his omnibus ſe non convertent ab
iniquitatibus ſuis, neque flagellorum memo-
res erunt ſemper.
22 Ecce, erit annonæ vilitas ſuper terram,
ſic ut putent ſibi eſſe directam pacem, & tunc
germinabunt mala ſuper terram, gladius, fa-
mes, & magna confuſio.
23 A fame enim plurimi qui inhabitant
terram interient, & gladius perdet cęteros qui
ſuperaverint à fame,
24 Et mortui ſicut ſtercora projicientur, &
non erit qui conſoletur eos: Derelinquetur
enim terra deſerta, & civitates ejus dejicientur.
25 Non derelinquetur qui colat terram, &
qui ſeminet eam.
26 Ligna dabunt fructus, & quis vinde-
miabit illa?
27 Uva matura fiet, & quis calcabit illam?
erit enim locis magna deſertio.
28 Cupiet enim homo hominem videre, vel
vocem ejus audire.
29 Relinquentur enim de civitate decem, &
duo de agro, qui abſconderint ſe in denſis ne-
moribus, & ſciſſuris petrarum:
30 Quemadmodum derelinquuntur in oli-
veto & ſingulis arboribus tres aut quatuor
olivæ.

31 Aut

31 Aut ſicut in vinea vindemiata racemi relinquuntur ab his qui diligenter vineam ſcrutantur:

32 Sic relinquentur in diebus illis tres aut quatuor ab ſcrutantibus domos eorum in rhomphæa.

33 Et relinquetur terra deſerta, & agri ejus inveterabunt, & viæ ejus, & omnes ſemitæ ejus germinabunt ſpinas, eò quòd non tranſient homines per eam.

34 Lugebunt virgines non habentes ſponſos, lugebunt mulieres non habentes viros, lugebunt filiæ earum non habentes adjutorium:

35 Sponſi earum in bello conſumentur, & viri earum in fame exterentur.

36 Audite verò iſta, & cognoſcite ea ſervi Domini.

37 Ecce verbum Domini, excipite illud: ne diis credatis de quibus dicit Dominus.

38 Ecce appropinquant mala, & non tardant.

39 Quemadmodum prægnans cùm parit in nono menſe filium ſuum, appropinquante hora partus ejus, ante horas duas vel tres dolores circumeunt ventrem ejus, & prodeunte infante de ventre, non tardabunt uno puncto:

40 Sic non morabuntur mala ad prodeundum ſuper terram, & ſæculum gemet: & dolores circumtenebunt illud.

41 Audite verbum plebs mea: parate vos in pugnam, & in malis ſic eſtote, quaſi advenæ terræ.

42 Qui vendit, quaſi qui fugiat: & qui emit, quaſi qui perditurus,

43 Qui mercatur, quaſi qui fructum non capiat: & qui ædificat, quaſi non habitaturus.

44 Qui ſeminat, quaſi qui non metet: ſic & qui vineam putat, quaſi non vindemiaturus.

45 Qui nubunt, ſic quaſi filios non facturi: & qui non nubunt, ſic quaſi vidui.

46 Propter quod qui laborant, ſine cauſa laborant:

47 Fructus enim illorum alienigenæ metent, & ſubſtantiam illorum rapient, & domos evertent, & filios eorum captivabunt, quia in captivitate & fame generant natos ſuos.

48 Et qui negotiantur in rapina, quantum diu exornant civitates & domos ſuas, & poſſeſſiones, & perſonas ſuas,

49 Tantò magis adzelabor eos ſuper peccata ſua, dicit Dominus.

50 Quomodo zelatur fornicaria mulierem idoneam & bonam valdè,

51 Sic zelabitur juſtitia iniquitatem cùm exornat ſe, & accuſat eam in facie, cùm venerit qui defendat exquirentem omne peccatum ſuper terram.

52 Propterea nolite ſimilari ei, nec operibus ejus:

53 Quoniam adhuc puſillum, & tolletur iniquitas à terra, & juſtitia regnabit in vos.

54 Non dicat peccator ſe non peccaſſe, quoniam carbones ignis comburet ſuper caput ejus, qui dicit: Non peccavi coram Domino Deo & gloria ipſius,

55 Ecce Dominus cognoſcet omnia opera hominum, & adinventiones illorum, & cogitationes illorum, & corda illorum.

56 Dixit enim: Fiat terra, & facta eſt: fiat cælum, & factum eſt.

57 Et in verbo illius ſtellæ fundatæ ſunt, & novit numerum ſtellarum.

58 Qui ſcrutatur abyſſum: & theſauros illarum: qui menſus eſt mare, & conceptum ejus.

59 Qui concluſit mare in medio aquarum, & ſuſpendit terram ſuper aquas verbo ſuo.

60 Qui extendit cælum quaſi cameram, ſuper aquas fundavit eum.

61 Qui poſuit in deſerto fontes aquarum, ſuper verticem montium lacus ad emittendum flumina ab eminenti petra, ut potaret terram.

62 Qui finxit hominem, & poſuit cor ſuum in medio corporis, & miſit ei ſpiritum, vitam, & intellectum,

63 Et ſpiramen Dei omnipotentis qui fecit omnia, & ſcrutinat omnia abſconſa in abſconſis terræ.

64 Hic novit adinventionem veſtram, & quæ cogitatis in cordibus veſtris, peccantes & volentes occultare peccata veſtra,

65 Propter quod Dominus ſcrutinando ſcrutinavit omnia opera veſtra, & traducet vos omnes,

66 Et vos confuſi eritis cùm proceſſerint peccata veſtra coram hominibus, & iniquitates erunt, quæ accuſatores ſtabunt in die illo.

67 Quid facietis? aut quomodo abſcondetis peccata veſtra coram Deo & angelis ejus?

68 Ecce judex Deus, timete eum. Deſinite à peccatis veſtris, & obliviſcamini iniquitates veſtras jam agere eas in ſempiterno, & Deus educet vos, & liberabit de omni tribulatione.

69 Ecce enim incenditur ardor ſuper vos turbæ copioſæ, & rapient quoſdam ex vobis, & cibabunt idolis occiſos:

70 Et qui conſenſerint eis, erunt illis in deriſum, & in improperium, & in conculcationem.

71 Erit enim locis locus, & in vicinas civitates exurrectio multa ſuper timentes Dominum.

72 Erunt quaſi inſani nemini parcentes, ad diripiendum & devaſtandum adhuc timentes Dominum.

73 Quia devaſtabunt & diripient ſubſtantias, & de domibus ſuis eos ejicient.

74 Tunc parebit probatio electorum meorum, ut aurum quod probatur ab igne.

75 Audite dilecti mei, dicit Dominus: Ecce adſunt dies tribulationis, & de his liberabo vos.

76 Ne timeatis, nec hæſitetis, quoniam Deus dux veſter eſt.

77 Et qui ſervat mandata & præcepta mea,
dicit Dominus Deus, ne præponderent vos
peccata veſtra, ne ſuperelevent ſe iniquitates
veſtræ.
78 Væ qui conſtringuntur à peccatis ſuis,
& obteguntur ab iniquitatibus ſuis, quemad-
modum ager conſtringitur à ſilva, & ſpinis
tegitur ſemita ejus per quam non tranſit ho-
mo, & excluditur, & mittitur ad devoratio-
nem ignis.

FINIS.

HIERONYMI PROLOGUS GALEATUS.

VIGINTI & duas litteras eſſe apud Hebræos, Syrorum quoque lingua & Chaldæorum teſtatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis eſt. nam & ipſi viginti duo elementa habent eodem ſono, ſed diverſis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moyſi totidem litteris ſcriptitant, figuris tantùm & apicibus diſcrepantes. Certúmque eſt Eſdram ſcribam, legíſque doctorem, poſt captam Jeroſolymam & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias litteras reperiſſe quibus nunc utimur: cùm ad illud uſque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum, hæc eadem ſupputatio, ſub Levitarum ac Sacerdotum cenſu myſticè oſtenditur. Et nomen Domini tetragrammaton, in quibuſdam Græcis voluminibus, uſque hodie antiquis expreſſum litteris invenimus. Sed & Pſalmi trigeſimus ſextus, & centeſimus decimus, & centeſimus undecimus, & centeſimus decimus octavus, & centeſimus quadrageſimus quartus, quamquam diverſo ſcribantur metro, tamen ejuſdem numeri texuntur alphabeto. Et Jeremiæ Lamentationes, & Oratio ejus: Salomonis quoque in fine Proverbia, ab eo loco in quo ait, Mulierem fortem quis inveniet? iiſdem alphabetis vel inciſionibus ſupputantur. Porrò quinque litteræ duplices apud Hebræos ſunt, Caph, Mem, Nun, Pe, Sade: aliter enim ſcribuntur per has principia medietatéſque verborum, aliter fines. Unde & quinque à pleriſque libri, duplices, æſtimantur, Samuel, Melachim, Dibre hajamin, Eſdras, Jeremias, cum Cinoth, id eſt, Lamentationibus ſuis. Quomodo igitur vigintiduo elementa ſunt, per quæ ſcribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorum initiis vox humana comprehenditur: ita vigintiduo volumina ſupputantur, quibus quaſi litteris & exordiis, in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens viri juſti eruditur infantia.

Primus apud eos liber, vocatur בראשית Bereſith: quem nos Geneſim dicimus.

Secundus, ואלה שמות Velle ſemoth: qui Exodus appellatur.

Tertius, ויקרא Vaijcra, id eſt Leviticus.

Quartus, וידבר Vaiedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, אלה הדברים Elle habdebarim, qui Deuteronomium prænotatur.

Hi ſunt quinque libri Moyſi, quos propriè תורה, Thora, id eſt Legem appellant.

Secundum, Prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Jeſu filio Nave: qui apud eos יהושע בן נון Joſue ben Num dicitur.

Deinde ſubtexunt שפטים Sophetim, id eſt Judicum librum. Et in eumdem compingunt Ruth: quia in diebus Judicum facta ejus narratur hiſtoria.

Tertius ſequitur שמואל Samuël, quem nos Regum primum & ſecundum dicimus

Quartus, מלכים Melachim, id eſt Regum, qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Meliúſque multò eſt מלכים Melachim, id eſt Regum, quàm ממלכות Mamlachot, id eſt Regnorum dicere. Non enim multarum gentium deſcribit regna, ſed unius Iſraëlitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

Quintus, eſt ישעיה Iſaias.

Sextus, ירמיה Jeremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octavus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur תרי עשר There aſar.

Tertius ordo, Hagiographa poſſidet.

Et primus liber incipit à איוב Job.

Secundus à דוד David: quem quinque inciſionibus & uno Pſalmorum volumine comprehendunt.

Tertius eſt שלמה Salomon, tres libros habens: Proverbia, quæ illi משלי Miſle, id eſt Parabolas appellant.

Quartus, Eccleſiaſten, id eſt קהלת Coheleth.

Quintus, Canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir haſſirim prænotant.

Sextus, eſt דניאל Daniel.

Septimus, דברי הימים Dibre hajamin, id eſt Verba dierum, quod ſignificantiùs, Chronicon totius divinæ hiſtoriæ poſſumus appellare, qui liber apud nos Paralipomenon primus & ſecundus inſcribitur.

Octavus, עזרא Eſdras: qui & ipſe ſimiliter apud Græcos & Latinos in duos libros diviſus eſt.

Nonus

Nonus, אסתר Eſther.

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri viginti duo, id eſt, Moyſi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum novem. Quamquam nonnulli רות וקינות Ruth & Cinoth, inter Hagiographa ſcriptitent, & hos libros in ſuo putent numero ſupputandos: ac per hoc eſſe priſcæ legis libros vigintiquatuor: quos ſub numero vigintiquatuor ſeniorum, Apocalypſis Joannis inducit adorantes Agnum, & coronas ſuas proſtratis vultibus offerentes: ſtantibus coràm quatuor animalibus, oculatis antè & retrò, id eſt in præteritum & in futurum reſpicientibus, & indefeſſa voce clamantibus, Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. Hic prologus, Scripturarum quaſi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, convenire poteſt: ut ſcire valeamus, quidquid extra hos eſt, inter apocrypha eſſe ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgo Salomonis inſcribitur, & Jeſu filij Syrach liber, & Judith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in canone. Machabæorum primum librum, Hebraïcum reperi: Secundus, Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari poteſt. Quæ cùm ita ſe habeant, obſecro te Lector, ne laborem meum, reprehenſionem exiſtimes antiquorum. In templo Dei offert unuſquiſque quod poteſt: alij aurum, argentum, & lapides pretioſos: alij byſſum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobiſcum benè agitur, ſi obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apoſtolus contemptibiliora noſtra magis neceſſaria judicat. Unde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per ſingulas ſpecies, Eccleſiæ præſentis futuræque diſtinctio, pellibus tegitur & ciliciis, ardoremque ſolis & injuriam imbrium ea quæ viliora ſunt prohibent. Lege ego primum, Samuel, & Melachim meum: meum inquam, meum. Quidquid enim crebriùs vertendo, & emendando ſolicitiùs & didicimus & tenemus, noſtrum eſt. Et cùm intellexeris quod antea neſciebas, vel interpretem me æſtimato, ſi gratus es; vel paraphraſten, ſi ingratus. quamquam mihi omnino conſcius non ſim, mutaſſe me quippiam de Hebraïca veritate. Certè ſi incredulus es, lege Græcos codices, & Latinos, & confer cum iis opuſculis quæ nuper emendavimus: & ubicumque diſcrepare inter ſe videris, interroga quem liber Hebræorum: cui magis accommodare debeas fidem: & ſi noſtra firmaverit, puto quòd eum non æſtimes conjectorem, ut in eodem loco mecum ſimiliter divinarit. Sed & vos famulas Chriſti rogo (quæ Domini diſcumbentis pretioſiſſima fidei myrrha ungitis caput, quæ nequaquam Salvatorem quæritis in ſepulchro, quibus jam ad Patrem Chriſtus aſcendit) ut contra latrantes canes, qui adverſum me rabido ore deſæviunt, & circumeunt civitatem, atque in eo ſe doctos arbitrantur, ſi aliis detrahant, orationum veſtrarum clypeos opponatis. Ego ſciens humilitatem meam, illius
ſemper ſententiæ recordabor: Dixi, cuſto- Pſal. 38
diam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam, cùm conſiſteret peccator adverſum me. Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis.

HIERONYMUS PAULINO.

FRater Ambroſius tua mihi munuſcula perferens, detulit ſimul & ſuaviſſimas litteras, quæ à principio amicitiarum, fidem probatæ jam fidei, & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa neceſſitudo eſt, & Chriſti glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non præſentia tantùm corporum, non ſubdola & palpans adulatio: ſed Dei timor, & Divinarum ſcripturarum ſtudia conciliant. Legimus in veteribus hiſtoriis quoſdam luſtraſſe provincias, novos adiſſe populos, maria tranſiſſe: ut eos quos ex libris noverant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, ſic Plato Ægyptum & Architam Tarentinum, eámque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laborioſiſſimè peragravit: ut qui Athenis magiſter erat, & potens, cujuſque doctrinam Academiæ gymnaſia perſonabant, fieret peregrinus atque diſcipulus: malens aliena verecundè diſcere, quàm ſua impudenter ingerere. Denique dum litteras quaſi toto fugientes orbe perſequitur, captus à piratis & venumdatus, etiam tyranno crudeliſſimo paruit, captivus, vinctus & ſervus: tamen quia philoſophus, major emente ſe fuit, Ad Titum livium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de ultimis Hiſpaniæ Galliarúmque finibus quoſdam veniſſe nobiles legimus: & quos ad contemplationem ſui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus ſæculis, celebrandúmque miraculum, ut urbem tantam ingreſſi, aliud extra urbem quærerent. Appollonius, ſive ille magus, ut vulgus loquitur, ſive Philoſophus, ut Pythagorici tradunt, intravit Perſas, pertranſivit Caucaſum, Albanos, Scythas, Maſſagetas, opulentiſſima Indiæ regna penetravit: & ad extremum, latiſſimo Phiſon amne tranſmiſſo, pervenit ad Brachmanas, ut Hiarcham in throno ſedentem aureo, & de tantali fonte potantem, inter paucos diſcipulos, de natura, de motibus ſiderum, ac dierum curſu audiret docentem. Inde per Ælamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Aſſyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæſtinos, reverſus Alexandriam, perrexit Æthiopiam, ut Gymnoſophiſtas, &
fameſiſſimam Solis menſam videret in ſabulo. II.
Invenit ille vir ubique quod diſceret; & ſem- Act. 9.
per proficiens, ſemper ſe melior fieret. Scri- 2. Cor.
pſit ſuper hoc pleniſſimè octo voluminibus 11. 4.
Philoſtratus. Quid loquar de ſæculi homini- Gal. 1.
bus, cum Apoſtolus Paulus, vas electionis &

magiſter

magiſter Gentium, qui de conſcientia tanti in ſe hoſpitis loquebatur. An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus? poſt Damaſcum Arabiámque luſtratam aſcenderit Jeroſolymam, ut videret Petrum, & manſerit apud eum diebus quindecim? Hoc enim myſterio hebdomadis & ogdoadis, futurus gentium prædicator inſtruendus erat. Rurſumque (Gal. 2. A.) poſt annos quatuordecim, aſſumpto Barnaba & Tito, expoſuerit Apoſtolis Evangelium, ne fortè in vacuum curreret, aut cucurriſſet. Habet enim neſcio quid latentis ἐνεργείας viva vox, & in aures diſcipuli de auctoris ore transfuſa, fortiùs ſonat. Unde & Æſchines cùm Rhodi exularet, & legeretur illa Demoſthenis oratio, quam adversùs eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus, ſuſpirans ait. Quid ſi ipſam audiſſetis beſtiam, ſua verba reſonantē:

III. Hæc non dico, quòd ſit in me aliquid tale, quod vel poſſis à me audire, vel velis diſcere: ſed quòd ardor tuus & diſcendi ſtudium etiam abſque nobis per ſe probari debeat. Ingenium docile, & ſine doctore laudabile eſt, Non quid invenias, ſed quid quæras conſideramus. Mollis cera, & ad formandum facilis, etiam ſi artificis & plaſtæ ceſſent manus: tamen virtute totum eſt quidquid eſſe poteſt. Paulus Apoſtolus ad pedes (Act. 22. a.) Gamalielis legem Moyſi & Prophetas didiciſſe ſe gloriatur, ut armatus ſpiritualibus telis, poſteà diceret confidenter, (2. Cor. 10. b.) Arma noſtræ militiæ, non carnalia ſunt, ſed potentia Deo, ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe adversùs ſcientiam Dei, & captivantes omnem intellectum ad obediendum Chriſto, & parati ſubjugare omnem inobedientiam. (2. Timot. 3. d.) Ad Timotheum ſcribit ab infantia ſacris litteris eruditum, & hortatur ad ſtudium lectionis, ne (1. Timot. 4. d.) negligat gratiam quæ data ſit ei per impoſitionem manus Presbyterij. Tito præcipit ut inter cæteras virtutes Epiſcopi, quem brevi ſermone depinxit, (Tit. 1. b.)

IV. ſcientiam quoque in eo eligat Scripturarum. Obtinentem, inquit, eum qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem: ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & contradicentes revincere. Sancta quippe ruſticitas ſolùm ſibi prodeſt: & quantum ædificat ex vitæ merito Eccleſiam Chriſti, tantum nocet ſi deſtruentibus non reſiſtat. (Agg. 2. b.) Malachias Propheta, immò per Aggæum Dominus, Interroga, ait, Sacerdotes legem: in tantum Sacerdotis officium eſt interrogatum reſpondere de Lege. (Deut. 32. a.) Et in Deuteronomio legimus, Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; ſeniores tuos, & dicent tibi. In Pſalmo quoque centeſimo decimo octavo, Cantabiles mihi erant juſtificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et in deſcriptione juſti viri, cùm eum David arbori vitæ, quæ eſt in paradiſo, compararet, (Pſal 1. Rom. 11. b.) inter cæteras virtutes & hoc intulit. In lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte, Daniel in fine ſacratiſſimæ viſionis, ait, juſtos fulgere ſicut ſtellas, & intelligentes, id eſt doctos, quaſi firmamentum. Vides quantum inter ſe diſtent, juſta ruſticitas, & docta juſtitia? Alij ſtellis, alij cælo comparantur. Quamquam juxta Hebraïcam veritatem utrumque de eruditis poſſit intelligi. Ita enim apud eos legimus, Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus Apoſtolus vas (Act. 9. c.) electionis? Nempe quia legis & Scripturarum ſanctarum erat armarium. Phariſæi ſtupent in doctrina Domini: & mirantur in Petro & Joanne quomodo legem ſciant, cùm litteras non didicerint. Quidquid enim aliis (Iſai. 54. d.) exercitatio, & quotidiana in lege meditatio (Ioan. 6. a.) tribuere ſolet, illis hoc ſpiritus ſanctus ſuggerebat, (Luc. 2. f.) & erant juxta quod ſcriptum eſt, θεοδίδακτοι. Duodecim annos Salvator impleverat, & in templo ſenes de quæſtionibus legis interrogans, magis docet dum prudenter interrogat. Niſi fortè ruſticum Petrum, ruſticum dicimus Joannem: quorum uterque dicere poterat, Etſi imperitus ſermone, non tamen (2. Cor. 11. b.) ſcientia. Joannes ruſticus, piſcator, indoctus? & unde illa vox obſecro, In principio (Ioan. 1. a.) erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum? Λόγος enim Græcè multa ſignificat: nam & verbum eſt, & ratio & ſupputatio, & cauſa uniuſcujuſque rei, per quam ſunt ſingula quæ ſubſiſtunt: quæ univerſa rectè intelligimus in Chriſto.

V. Hoc doctus Plato neſcivit, hoc Demoſthenes eloquens ignoravit. Perdam, inquit, ſapientiam ſapientium, (Abd. 1. c. Iſai. 29. c. 1. Cor. 1. e.) & prudentiam prudentium reprobabo. Vera ſapientia perdet falſam ſapientiam; & quamquam ſtultitia prædicationis in cruce ſit, (1. Cor. 1. b.) tamen Paulus ſapientiam loquitur inter perfectos: ſapientiam autem non ſæculi hujus, nec principum ſæculi iſtius, quæ deſtruitur; ſed loquitur Dei ſapientiam in myſterio abſconditam, quam prædeſtinavit Deus ante (Coloſſ. 2. a.) ſæcula. Dei ſapientia, Chriſtus eſt. Chriſtus enim, Dei virtus, & Dei ſapientia. Hæc ſapientia in myſterio abſcondita eſt: de qua & noni Pſalmi titulus prænotatur, Pro occultis filij, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei abſconditi. Et qui in myſterio (Col. 2. a.) abſconditus erat, prædeſtinatus eſt ante ſæcula: prædeſtinatus autem & præfiguratus in Lege & Prophetis. Unde & Prophetæ ap- (Ioan. 8. g.) pellabantur Videntes: quia videbant eum, (Ezec. 1. a.) quem ceteri non videbant. Abraham vidit diem ejus, & lætatus eſt. Aperiebantur (Pſ. 118.) cæli Ezechieli, qui populo peccatori clauſi (Rom. 7. e. 2. Cor. 3. d.) erant, Revela, inquit David, oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. Lex (Apoc. 5. a.) enim ſpiritualis eſt, & revelatione opus eſt, ut intelligatur, ac revelata facie Dei glo- (Iſai. 29. d.) riam contemplemur. Liber in Apocalypſi ſe- (Apoc. 9. b.) ptem ſigillis ſignatus oſtenditur: quem ſi dederis homini ſcienti litteras ut legat, reſpon-

debit

debit tibi, Non poſſum, ſignatus eſt enim. Quanti hodie putant ſe noſſe litteras, tenent ſignatum librum, nec aperire poſſunt, niſi ille reſeraverit qui habet clavem David; qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit: In actibus Apoſtolorum ſanctus Eunuchus, immò vir (ſic enim eum Scriptura cognominat) cùm legeret Iſaiam Prophetam, interrogatus à Philippo, Putáſne intelligis quæ legis; Reſpondit, Quomodo poſſum, niſi aliquis me docuerit? Ego (ut de me loquar interim) nec ſanctior ſum hoc Eunucho, nec ſtudioſior, qui de Æthiopia, id eſt de extremis mundi finibus, venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator legis divinæque ſcientiæ fuit, ut etiam in vehiculo legeret Litteras ſacras: Et tamen cùm librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volveret, labiis perſonaret, ignorabat eum quem in libro neſciens venerabatur. Venit Philippus: oſtendit ei Ieſum, qui clauſus latebat in littera. O mira doctoris virtus! eâdem horâ credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & ſanctus factus eſt; ac magiſter de diſcipulo, plus in deſerto fonte Eccleſiæ, quàm in aurato ſynagogæ templo reperit. Hæc à me perſtricta ſunt breviter (neque enim epiſtolaris anguſtia evagari longiùs patiebatur) ut intelligeres te in Scripturis ſacris ſine prævio & monſtrante ſemitam non poſſe ingredi. [Act. 8. f.]

VI. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philoſophis, geometris, dialecticis, muſicis, aſtronomis, aſtrologis, medicis, quorum ſcientia mortalibus vel utiliſſima eſt, & in tres partes ſcinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quàm manu adminiſtrantur. Agricolæ, cæmentarij, fabri metallorum, lignorumque cæſores, lanarij quoque & fullones, & ceteri qui variam ſupellectilem, & vilia opuſcula fabricantur, abſque doctore eſſe non poſſunt quod cupiunt. Quod medicorum eſt, promittunt medici: tractant fabrilia fabri: ſola Scripturarum ars eſt, quam ſibi paſſim omnes vindicant, Scribimus indocti doctique poëmata paſſim. Hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc univerſi præſumunt, lacerant, docent antequam diſcant. Alij adducto ſupercilio grandia verba trutinantes, inter mulierculas de ſacris Litteris philoſophantur. Alij diſcunt, prô pudor, à feminis, quòd viros doceant, & ne parum hoc ſit, quadam facilitate verborum, immò audacia, ediſſerunt aliis quod ipſi non intelligunt. Taceo de mei ſimilibus, qui ſi forte ad Scripturas ſanctas poſt ſæculares litteras venerint, & ſermone compoſito aures populi mulſerint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant, nec ſcire dignantur quid Prophetæ, quid Apoſtoli ſenſerint, ſed ad ſenſum ſuum incongrua aptant teſtimonia: quaſi grande ſit, & non vitioſiſſimum docendi genus, depravare ſententias, & ad voluntatem ſuam, Scripturam trahere repugnantem. Quaſi non legerimus Homerocentonas, & Vergiliocentonas: ac non ſic etiam Maronem ſine Chriſto poſſimus dicere Chriſtianum, quia ſcripſerit? Jam redit & virgo, redeunt Saturnia regna. Jam nova progenies cælo demittitur alto, Et Patrem loquentem ad Filium: Nate meæ vires, mea magna potentia ſolus. Et poſt verba Salvatoris in cruce; Talia perſtabat memorans, fixúſque manebat. Puerilia ſunt hæc, & circulatorum ludo ſimilia, docere quod ignores: immò, ut cum ſtomacho loquar, ne hoc quidem ſcire quod neſcias

VII. Videlicet manifeſtiſſima eſt Geneſis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diviſione terræ, de confuſione linguarum & gentium, uſque ad exitum ſcribitur Hebræorum. [Geneſis.]

Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum myſticis diviniſque præceptis. [Exodus.]

In promptu eſt Leviticus liber, in quo ſingula ſacrificia, immò ſingulæ pænè ſyllabæ, & veſtes Aaron, & totus ordo Leviticus ſpirant cæleſtia ſacramenta. [Leviticus.]

Numeri verò, nonne totius Arithmeticæ, & Prophetiæ, Balaam, & quadraginta duarum per eremum manſionum myſteria continent? [Numeri.]

Deuteronomium quoque ſecunda lex, & Evangelicæ legis præfiguratio, nònne ſic ea habet quæ priora ſunt, ut tamen nova ſint omnia de veteribus? Hucuſque Moyſes, hucuſque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui ſe velle Apoſtolus in Eccleſia gloriatur. [Deuteronomium] [1. Cor. 14. d.]

Job exemplar patientiæ, quæ non myſteria ſuo ſermone complectitur? Proſa incipit, verſu labitur, pedeſtri ſermone finitur: omneſque leges Dialecticæ, propoſitione, aſſumptione, confirmatione, concluſione determinat. Singula in eo verba, plena ſunt ſenſibus. Et (ut de ceteris ſileam) reſurrectionem corporum ſic prophetat, ut nullus de ea vel manifeſtiùs, vel cautiùs ſcripſerit. Scio, inquit, quòd redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum: & rurſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. [Iob.]

Veniam ad Jeſum Nave, qui typum Domini non ſolùm geſtis, verùm etiam nomine præfert. tranſit Jordanem, hoſtium regna ſubvertit, dividit terram victori populo, & per ſingulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia, Eccleſiæ cæleſtiſque Jeruſalem ſpiritualia regna deſcribit. [Ieſus ſive Ieſus Nave.]

In Judicum libro, quot principes populi, tot figuræ ſunt. [Lib. Iudicum.]

Ruth Moabitis, Iſajæ explet vaticinium, dicentis, Emitte agnum Domine Dominatorem terræ, de petra deſerti ad montem filiæ Sion. [Ruth.] [Iſa. 16. A.]

Reg. I. & II. Samuel in Heli mortuo,& occiſo Saul, veterem legem abolitam monſtrat. Porrò in Sadoc atque David,novi ſacerdotij,novíque imperij ſacramenta teſtatur.

Reg. III. & IV. Melachim, id eſt tertius & quartus Regum liber, à Salomone uſque ad Jechoniam, & à Jeroboam filio Nabat uſque ad Oſee qui ductus eſt in Aſſyrios, regnum Juda & regnum deſcribit Iſraël. Si hiſtoriam reſpicias, verba ſimplicia ſunt: ſi in litteris ſenſum latentem inſpexeris,Eccleſiæ paucitas, & hæreticorum contra Eccleſiam bella narrantur.

Duodecim Prophetæ in unius voluminis anguſtias coarctati,multò aliud,quàm ſonet in littera, præfigurant.

Oſee. Oſee crebrò nominat Ephraim, Samariam, Joſeph, Jezrahel, & uxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clauſam mariti, multo tempore ſedere viduam, & ſub veſte lugubri, viri ad ſe reditum præſtolari.

Ioel. Joël filius Phatuel deſcribit terram duodecim tribuum,eruca, brucho, locuſta,rubigine vaſtante conſumptam:& poſt everſionem prioris populi, effuſum iri Spiritum ſanctum ſuper ſervos Dei & ancillas, id eſt ſuper centum viginti credentium nomina, & effuſum iri in cœnaculo Sion. *Act. 2.6.* Qui centum viginti,ab uno uſque ad quindecim paulatim & per incrementa,ſurgentes,quindecim graduum numerum efficiunt,qui in Pſalterio myſtice continentur.

Amos. Amos paſtor,& ruſticus, & ruborum mora diſtringens, paucis verbis explicari non poteſt. Quis enim dignè exprimat tria aut quatuor ſcelera Damaſci, & Gazæ,& Tyri,& Idumææ,& filiorum Ammon & Moab; & in ſeptimo & octavo gradu Judæ & Iſraël?Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ ſunt in Samariæ monte,& ruituram domum majorem minorémque teſtatur. Ipſe cernit fictorem locuſtæ,& ſtantem Dominum ſuper murum litum, vel adamantinum,& uncinum pomorum, attrahentem ſupplicia peccatoribus, & famem in terram; non famem panis, nec ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Dei.

Abdias. Abdias,qui interpretatur Servus Dei,perſonat contra Edom ſanguineum terrenúmque hominem: fratris quoque Jacob ſemper æmulum, haſta percutit ſpiritali.

Jonas. Jonas columba pulcherrima,naufragio ſuo paſſionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam revocat:& ſub nomine Ninive, Gentibus ſalutem nuntiat.

Michæas. Michæas de Moraſthi coheres Chriſti; vaſtationem annuntiat filiæ latronis,& obſidionem ponit contra eam; quia maxillam percuſſerit judicis Iſraël.

Nahum. Nahum conſolator orbis increpat civitatem ſanguinum,& poſt everſionem illius loquitur, Ecce ſuper montes pedes evangelizantis, & annuntiantis pacem.

Habacuc. Habacuc luctator fortis & rigidus, ſtat ſuper cuſtodiam ſuam, & figit gradum ſuper munitionem, ut Chriſtum in cruce contempletur,& dicat, Operuit cælos gloria ejus, & laudis ejus plena eſt terra. Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus: ibi abſcondita eſt fortitudo ejus.

Sophonias. Sophonias ſpeculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem à Porta piſcium,& ejulatum à Secunda, & contritionem à collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaan, diſperierunt univerſi qui involuti erant argento.

Aggæus. Aggæus feſtivus & lætus,qui ſeminavit in lacrymis, ut in gaudio meteret; deſtructum templum ædificat, Deúmque Patrem inducit loquentem? Adhuc unum modicum, & ego commovebo cælum & terram, & mare,& aridam. & movebo omnes gentes, & veniet deſideratus cunctis gentibus.

Zacharias. Zacharias memor Domini ſui, multiplex in prophetia, Jeſum veſtibus ſordidis indutum, & lapidem oculorum ſeptem, candelabrúmque aureum cum totidem lucernis quot oculis: duas quoque olivas à ſiniſtris lampadis cernit & à dextris:ut poſt equos nigros,rufos, albos, & varios, & diſſipatas quadrigas ex Ephraim,& equum de Jeruſalem, pauperem regem vaticinetur & prædicet, ſedentem ſuper pullum filium aſinæ ſubjugalis.

Malachias. Malachias apertè,& in fine omnium Prophetarum, de abjectione Iſraël, & vocatione Gentium. Non eſt mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum,magnum eſt nomen meum in Gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

Iſaias. Iſaiam, Jeremiam, Ezechielem, & Danielem,quis poteſt vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, ſed Evangelium.

Jeremias. Secundus virgam nuceam, & ollam ſuccenſam à facie aquilonis, & pardum ſpoliatum ſuis coloribus, & quadruplex diverſis metris nectit alphabetum.

Ezechiel. Tertius principia & finem tantis habet obſcuritatibus involuta, ut apud Hebræos iſtæ partes cum exordio Geneſeos ante annos triginta non legantur.

Daniel. Quartus verò, qui & extremus inter quatuor Prophetas, temporum conſcius, & totius mundi φιλίστωρ, lapidem præciſum de monte ſine manibus, & regna omnia ſubvertentem, claro ſermone pronuntiat.

David. David Simonides noſter, Pindarus, & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Chriſtum lyra perſonat, & in decachordo pſalterio, ab inferis excitat reſurgentem.

Proverbia. Salomon pacificus & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Eccleſiam jungit

Eccleſiaſtes Cāticum. git & Chriſtum, ſanctarúmque nuptiarum dulce canit epithalamium.

Eſther. Eſther in Eccleſiæ typo, populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes convivij, & diem celebrem mittit in poſteros.

Paralip. Paralipomenon liber, id eſt inſtrumenti veteris ἐπιτομὴ, tantus ac talis eſt, ut abſque illo ſi quis ſcientiam Scripturam ſibi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat. Per ſingula quippe nomina juncturáſque verborum, & prætermiſſæ in Regum libris tanguntur hiſtoriæ, & innumerabiles explicantur Evangelij quæſtiones.

Eſdras. Nehemias. Eſdras & Nehemias, adjutor videlicet, & conſolator à Domino, in unum volumen coarctantur, inſtaurant templum, muros extruunt civitatis: omniſque illa turba populi redeuntis in patriam, & deſcriptio ſacerdotum, Levitarum, Iſraëlis, proſelytorum, ac per ſingulas familias murorum ac turrium opera diviſa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla. Cernis me Scripturarum amore raptum, exceſſiſſe modum epiſtolæ, & tamen non impleſſe quod volui. Audivimus tantùm, quid noſſe, quid cupere debeamus, ut & nos quoque *Pſal.118.ſ.* poſſimus dicere: Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore. Cæterùm illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantum ſcio, quod neſcio.

Tangam & novum breviter Teſtamentum.

Matt. Marc. Luc. Ioan. Ezec.1. Matthæus, Marcus, Lucas, & Joannes, quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur ſcientiæ multitudo, per totum corpus oculati ſunt, ſcintillæ emicant, diſcurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in ſublime tendentes, terga pennata & ubique volitantia, tenent ſe mutuò, ſibíque perplexi ſunt, & quaſi rota in rota volvuntur, & pergunt quocumque eos flatus Spiritus ſancti perduxerit.

Paulus Apoſtolus. Paulus Apoſtolus ad ſeptem ſcribit Eccleſias: octava enim ad Hebræos, à pleriſque extra numerum ponitur. Timotheum inſtruit ac Titum, & Philemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca ſcribere.

Actus Apoſtolorum. 2.Cor.8. Actus Apoſtolorum nudam quidem ſonare videntur hiſtoriam, & naſcentis Eccleſiæ infantiam texere: ſed ſi noverimus ſcriptorem eorum Lucam eſſe medicum, cujus laus eſt in Evāgelio, animadvertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis eſſe medicinam.

Iacob. Petr. Ioan. Iudas. Jacobus, Petrus, Joannes, Judas, ſeptem Epiſtolas ediderunt, tam myſticas, quàm ſuccinctas, & breves pariter ac longas: breves in verbis, longas in ſententiis: ut rarus ſit qui non in earum lectione cæcutiat.

Apoc. Apocalypſis Joannis, tot habet ſacramenta, quot verba. Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior eſt. In verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te, frater chariſſime, inter hæc vivere, iſta meditari, nihil aliud noſſe, nihil quærere. Nónne tibi videtur jam hîc in terris regni cæleſtis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis ſanctis ſimplicitate, & quaſi vilitate verborum, quæ vel vitio Interpretum, vel de induſtria ſic prolata ſunt, ut ruſticam concionem faciliùs inſtruerent, & in una eadémque ſententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non ſum tam petulans, & hebes, ut hæc me noſſe pollicear, & eorum fructus capere, quorum radices in cælo fixæ ſunt: ſed velle fateor. Sedenti me præfero, magiſtrum renuens, comitem ſpondeo. Petenti datur, pulſanti aperitur, quærens invenit. *Matt.7.a. Luc.11.b.* Diſcamus in terris, quorum ſcientia nobis perſeveret in cælo. Obviis te manibus excipiam, & (ut ineptè aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quidquid quæſieris, tecum ſcire conabor. Habes hîc amantiſſimum tui fratrem Euſebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicavit: referens honeſtatem morum tuorum, contemptum ſæculi, fidem amicitiæ, amorem Chriſti. Nam prudentiam & eloquij venuſtatem etiam abſque illo ipſa epiſtola præferebat. Feſtina, quæſo te, & hærentis in ſalo naviculæ funem magis præcide, quàm ſolve. Nemo renuntiaturus ſæculo benè poteſt vendere quæ contempſit ut venderet. Quidquid in ſumptus de

VIII. tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum *Prov.17* dictum eſt, Avaro tam deeſt quod habet, quàm quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum eſt: infidelis autem etiam obolo indiget. Sic vivamus, tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. *2.Cor.6.b.* Victus & veſtitus divitiæ Chriſtianorum ſunt. Si habes in poteſtate rem tuam, vende: ſi non habes, projice. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum eſt. *Mat.5.f.* Scilicet niſi tu, ſemper recraſtinans, & diem de die trahens, cautè & pedetentim tuas poſſeſſiunculas vendideris, non habet Chriſtus unde alat pauperes ſuos. Totum Deo dedit, qui ſeipſum obtulit. Apoſtoli navem tantùm & retia reliquerunt. *Mat.4.c. Mar.12.d.* Vidua duo æra miſit in gazophylacium, & præfertur Crœſi divitiis. Facilè contemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat eſſe moriturum. *Luc.21.a.*

PRÆFATIO SANCTI HIERONYMI PRESBYTERI IN PENTATEUCHUM MOYSI, AD DESIDERIUM.

Dan. 9. DEsiderii mei deſideratas accepi epiſtolas, qui quodam præſagio futurorum, cum Daniele ſortitus eſt nomen, obſecrantis, ut tranſlatum in Latinam linguam de Hebræo ſermone Pentateuchum, noſtrorum auribus traderem. Periculoſum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me aſſerunt in Septuaginta Interpretum ſuggillationem nova pro veteribus Exod. 35. cudere, ita ingenium quaſi vinum probantes: cùm ego ſæpiſſimè teſtatus ſim, me pro virili portione in tabernaculo Dei offerre quæ poſſim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Quod ut auderem, Origenis me ſtudium provocavit, qui editioni antiquæ tranſlationem Theodotionis miſcuit, aſteriſco & obelo opus omne diſtinguens: dum aut elucceſcere facit quæ minùs antè fuerant: aut ſuperflua quæque jugulat & confodit, maximè quæ Evangeliſtarum & Apoſtolorum auctoritas promulgavit. In quibus multa de Veteri Teſtamento legimus, quæ in noſtris codicibus non habentur: ut eſt illud. Ex Ægypto vocavi filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: & Videbunt in quem compunxerunt: &, Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ: & Quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus ſe: & multa alia quæ proprium σύνταγμα deſiderant. Interrogemus ergo eos ubi hæc ſcripta ſint: & cùm dicere non potuerint, de libris Hebraïcis proferamus. Primum teſtimonium eſt in Oſee, ſecundum in Iſaia, tertium in Zacharia, quartum in Proverbiis, quintum æquè in Iſaia. Quod multi ignorantes, apocryphorum deliramenta ſectantur: & Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Cauſas erroris non eſt meum exponere. Judæi prudenti factum dicunt eſſe conſilio: ne Ptolemæus unius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem divinitatem deprehenderet. Quod maximè idcircò faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicumque ſacratum aliquid Scriptura teſtatur de Patre & Filio & Spiritu ſancto, aut aliter interpretati ſunt, aut omnino tacuerunt: ut & regi ſatisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et neſcio quis primus auctor ſeptuaginta cellulas Alexandriæ mendacio ſuo extruxerit, quibus diviſi eadem ſcriptitarint: cùm Ariſtæas ejuſdem Ptolomæi, ὑπερασπιστὴς, & multo pòſt tempore Joſephus nihil tale retulerint: ſed in una baſilica congregatos, contuliſſe ſcribant, non prophetaſſe. Aliud eſt enim vatem, aliud eſt eſſe interpretem: ibi Spiritus ventura prædicit: hic eruditio & verborum copia, ea quæ intelligit transfert. Niſi fortè putandus eſt Tullius, Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demoſthenis pro Cteſiphonte orationem, afflatus rhetorico ſpiritu tranſtuliſſe. Aut aliter de eiſdem libris per Septuaginta Interpretes, aliter per Apoſtolos Spiritus ſanctus teſtimonia texuit: ut quod illi tacuerunt, hi ſcriptum eſſe mentiti ſint. Quid igitur? damnamus veteres? Minimè. Sed poſt priorum ſtudia, in domo Domini quod poſſumus, laboramus. Illi interpretati ſunt ante adventum Chriſti, & quod neſciebant, dubiis protulere ſententiis: nos verò poſt paſſionem & reſurrectionem ejus, non tam prophetiam quàm hiſtoriam ſcribimus, aliter enim audita, aliter viſa narrantur, quod meliùs intelligimus, meliùs & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator auſculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: ſed confidenter cunctis illis Apoſtolos præfero. Per iſtorum os mihi Chriſtus ſonat, quos ante prophetas inter ſpiritalia chariſmata poſitos lego: in quib. ultimum penè gradum interpretes tenent. Quid livore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in tranſlatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diverſarum urbium magiſtros conſule. Quod illi habent de Chriſto, tui codices non habent. Aliud eſt, ſi contra ſe poſtea ab Apoſtolis uſurpata teſtimonia probaverunt, & emendatiora ſunt exemplaria Latina quàm Græca, & Græca, quàm Hebraïca. Verùm hæc contra invidos. Nunc te precor Deſideri chariſſime, ut me, quia tantum opus ſubire feciſti, & à Geneſi exordium capere, orationibus juves: quò poſſim eodem ſpiritu quo ſcripti ſunt libri, in Latinum eos transferre ſermonem.

Oſee 11. Iſa. 11. Zach. 12. Prov. 8. Iſa. 64.

EJUSDEM IN JOSUE PRÆFATIO.

TAndem finito Pentateucho Moyſi, velut grandi fœnore liberati, ad Jeſum filium Nave manum mittamus, quem Hebræi בן-נון יהושע id eſt Joſue filium Nun, vocant: & ad Judicum librum, quem שופטים appellant: ad

ad Ruth quoque & Eſther, quos eiſdem nominibus efferunt. Monemúſque lectorem ut ſilvam Hebraïcorum nominum, & diſtinctiones per membra diviſas, diligens ſcriptor conſervet: ne & noſter labor, & illius ſtudium pereat. Et ut in primis, quod ſæpe teſtatus ſum, ſciat me non in reprehenſionem veterum nova cudere, ſicut amici mei criminantur: ſed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus (quos tamen noſtra delectant) ut pro Græcorum ἐξαπλοῖς, quæ & ſumptu & labore maximo indigent, editionem noſtram habeant. Et ſicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarent, hæc illis conferentes, inveniant quod requirunt: maximè cùm apud Latinos tot ſint exemplaria, quot codices: & unuſquiſque pro arbitrio ſuo vel addiderit vel ſubtraxerit quod ei viſum eſt: & utique non poſſit verum eſſe quod diſſonat. Unde ceſſet arcuato vulnere contra nos inſurgere ſcorpius, & ſanctum opus venenata carpere lingua, vel ſuſcipiens, ſi placet, vel contemnens, ſi diſplicet: *Pſal.49.* memineritque illorum verſuum, Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos, Sedés adverſús fratrem tuum loquebaris, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum: hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti iniquè quòd ero tui ſimilis: arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Quæ enim audientis vel legentis utilitas eſt, nos laborando ſudare, & alios detrahendo laborare? dolere Judæos quòd calumniandi eis & irridendi Chriſtianos ſit ablata occaſio, & Eccleſiæ homines id deſpicere, immò lacerare, unde adverſarij torquenantur? Quòd ſi vetus eis tantùm interpretatio placet, quæ & mihi non diſplicet, & nihil extra recipiendum putant; cur ea quæ ſub aſteriſcis & obelis vel addita ſunt vel amputata, legunt, & negligunt? Quare Danielem, juxta Theodotionis tranſlationem, Eccleſiæ ſuſceperunt? Cur Origenem mirantur, & Euſebium Pamphili, cunctas editiones ſimiliter differentes? Aut quæ fuit ſtultitia, poſtquam vera dixerint, proferre quæ falſa ſunt? Unde autem in novo Teſtamento probare poterunt aſſumpta teſtimonia, quæ in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Cæterùm poſt ſanctæ Paulæ dormitionem, cujus vita virtutis exemplum eſt, & hos libros quos Euſtochio virgini Chriſti negare non potui: decrevimus dum ſpiritus hos regit artus, Prophetarum explanationi incumbere, & omiſſum jamdiu opus, quaſi quodam poſtliminio, repetere: præſertim cùm & admirabilis ſanctúſque vir Pammachius, hoc idem litteris flagitet; & nos ad patriam feſtinantes, mortiferos ſirenarum cantus ſurda debeamus aure tranſire.

PRÆFATIONEM EIUSDEM ſancti Hieronymi in libros Regum ſuprà reperies, ideo in principio poſitam, quòd librorum ſacrorum ordinem contineat. Inſcribitur autem, Prologus galeatus.

EJUSDEM IN LIBRUM PARALIPOMENON PRÆFATIO.

SI Septuaginta Interpretum, pura & ut ab eis in Græcum verſa eſt, editio permaneret, ſuperfluè me, Chromati Epiſcoporum ſanctiſſime atque doctiſſime, impelleres, ut Hebræa tibi volumina Latino ſermone transferrem. Quod enim ſemel aures hominum occupaverat, & naſcentis Eccleſiæ roboraverat fidem, juſtum erat etiam noſtro ſilentio comprobari. Nunc verò cùm pro varietate regionum diverſa ferantur exemplaria, & germana illa antiquáque tranſlatio corrupta ſit, atque violata; noſtri arbitrij putas, aut è plurib. judicare quid verùm ſit, aut novum opus in veteri opere cudere, illudentibúſque Judæis, cornicum, ut dicitur, oculos configere. Alexandria & Ægyptus in Septuaginta ſuis Heſychium laudat auctorem. Conſtantinopolis uſque Antiochiam, Luciani martyris exemplaria probat, Mediæ inter has provinciæ Palæſtinos codices legunt; quos ab Origene elaboratos Euſebius & Pamphilus vulgaverunt: totúſque orbis hac inter ſe trifaria varietate cópugnat. Et certè Origenes non ſolùm exempla compoſuit quatuor editionum, è regione ſingula verba deſcribens, ut unus diſſentiens, ſtatim ceteris inter ſe conſentientibus arguatur; ſed, quod majoris audaciæ eſt, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miſcuit, aſteriſcis deſignans quæ minus fuerant, & virgulis, quæ ex ſuperfluo videbantur appoſita. Si igitur aliis licuit non tenere quod ſemel ſuſceperant; & poſt Septuaginta cellulas, quæ vulgò ſine auctore jactantur, ſingulas cellulas aperuere, hócque in Eccleſiis legitur quod Septuaginta neſcierunt; cur me non ſuſcipiant Latini mei, qui inviolata editione veteri ita novam condidi, ut laborem meum Hebræis, & quod his majus eſt, Apoſtolis auctoribus comprobem? Scripſi nuper librum de optimo genere interpretandi, oſtendens illa de Evangelio, Ex Ægypto vocavi *Matt.2.* filium meum, &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: *Ioan.19.* & illud Apoſtoli, Quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, *1.Cor.2.* quæ præparavit Deus diligentibus illum: ceteráque his ſimilia, in Hæbræorum libris inveniri. Certè Apoſtoli & Evangeliſtæ, Septuaginta Interpretes noverant: & unde eis hæc quæ in Septuaginta Interpretibus non habentur? Chriſtus Dominus noſter utrinſque Teſtamenti conditor, in Evangelio ſecundum Joannem, Qui credit, inquit in me, ſicut dicit *Ioan.7.*

Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Utique ſcriptum eſt, quod Salvator ſcriptum eſſe teſtatur. Ubi ſcriptum eſt? Septuaginta non habent: apocrypha neſcit Eccleſia. Ad Hebræos igitur revertendum eſt, unde & Dominus loquitur, & diſcipuli exempla præſumunt. Hæc pace veterũ loquor, & obtrectatoribus meis tantùm reſpondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, iidem & accuſatores & defenſores, cùm in aliis probent quod in me reprobant: quaſi virtus & vitium non in rebus ſit, ſed cum auctore mutetur. Ceterùm memini, editionem Septuaginta tranſlatorum, olim de Græco emendatam tribuiſſe me noſtris: nec inimicum debere exiſtimari eorum, quos in conventu fratrum ſemper ediſſero. Et quòd nunc דברי חימים, id eſt Verba dierum, interpretatus ſum: idcircò feci, ut inextricabiles moras, & ſilvam nominum, quæ ſcriptorum confuſa ſunt vitio, ſenſuumque barbariem, apertiùs & per verſuum cola digererem, mihimetipſi & meis juxta Iſmeniam canens, ſi aures ſurdæ ſunt ceterorum.

AD DOMNIONEM ET ROGATIANUM, IN EUNDEM PRÆFATIO EJUSDEM.

QUomodo Græcorum hiſtorias magis intelligunt, qui Athenas viderint; & tertium Virgilij librum, qui à Troade per Leucaten, & Acroceraunia, ad Siciliam, & inde ad oſtia Tiberis navigaverint: ita ſanctã Scripturam lucidiùs intuebitur, qui Judæam oculis contemplatus ſit, & antiquarum urbium memorias, locorumque vel eadem vocabula, vel mutata cognoverit. Unde & nobis curæ fuit, cum eruditiſſimis Hebræorum hunc laborem ſubire: ut circumiremus provinciam, quam univerſæ Chriſti Eccleſiæ ſonant. Fateor enim, mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, numquam me in divinis voluminibus, propriis viribus crediḍiſſe, nec habuiſſe opinionem meam, ſed ea etiam de quibus ſcire me arbitrabar, interrogare me ſolitum, quantò magis de his ſuper quibus anceps eram? Denique cum à me nuper litteris flagitaſſetis, ut vobis librum Paralipomenon Latino ſermone transferrem de Tiberiade quemdam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumpſi: & contuli cum eo à vertice, ut aiunt, uſque ad extremum unguem: & ſic confirmatus, auſus ſum facere quod jubebatis. Liberè enim vobis loquor, ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum liber vicioſus eſt, ut non tam Hebræa quàm Barbara quædam & Sarmatica nomina conjecta arbitrandum ſit: Nec hoc Septuaginta Interpretibus, qui Spiritu ſancto pleni, ea quæ vera fuerant tranſtulerant, ſed ſcriptorum culpæ adſcribẽdum, dum de emendatis inemendata ſcriptitant: & ſæpè tria nomina, ſubtractis è medio ſyllabis, in unum vocabulum cogunt, vel è regione unum nomen, propter latitudinem ſuam, in duo vel tria vocabula dividunt. Sed & ipſæ appellationes, non homines, ut plerique exiſtimant, ſed urbes, & regiones, & ſaltus, & provincias ſonant, & obliquè ſub interpretatione & figura eorum, quædam narrantur hiſtoriæ: de quibus in regnorum libro dicitur, Nónne ecce hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda? Quæ utique in noſtris codicibus non habentur. Hoc primùm ſciendum, quòd apud Hebræos, liber Paralipomenon, unus ſit: & apud illos vocatus, דברי חימים, id eſt verba dierum: qui propter magnitudinem, apud nos diviſus eſt, quod nonnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo, faciunt, ut eum in tres partes ſecent, cùm unus à ſuo auctore ſit editus. Deinde etiam illud attendendum, quòd frequenter nomina, non vocabula hominum, ſed rerum, ut dixi, ſignificantias ſonant. Ad extremum, quòd omnis eruditio Scripturarũ in hoc continetur: & hiſtoriæ quæ vel prætermiſſæ ſunt in ſuis locis, vel perſtrictæ leviter, hic per quædam verborum compendia explicentur. Orationum itaque veſtrarum adjutus auxilio, miſi librum benevolis placiturum, tamen invidis diſpliciturum eſſe non ambigo. Optima enim quæque, ut ait Plinius, malunt contemnere plerique, quàm diſcere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſcientiam recolat, videat ordinem textúmque ſermonis; & tunc noſtro labori, ſi potuerit, detrahat. Ubicumque ergo aſteriſcos, id eſt ſtellas, radiare in hoc volumine videritis: ibi ſciatis de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur. Ubi verò obelus, tranſverſa ſcilicet virga, præpoſita eſt, illic ſignatur quid Septuaginta Interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

EJUSDEM AD DOMNIOMEM ET ROGATIANUM, IN ESDRAM, & Nehemiam Præfatio.

UTrùm difficilius ſit, facere quod poſcitis, an negare, necdum ſtatui. nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere, ſententiæ eſt: & magnitudo oneris impoſiti ita cervices premit, ut ante ſub faſce ruendum ſit quam levandum. Accedunt ad hoc invidorum ſtudia; qui omne quod ſcribimus, reprehendendum putant: & interdum contra ſe conſcientia repugnante, publicè lacerant quod occultè legunt, in tantum ut clamare compellar, & dicere: Domine, libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua doloſa. Pſ. 119.
Tertius annus eſt quòd ſemper ſcribitis atque reſcribitis, ut Eſdræ librum & Eſther, vobis de Hebræo transferam: quaſi non habeatis Græca & Latina volumina: aut

quidquid

quidquid illud eſt quod à nobis vertitur, non ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtrà autem, ut ait quidam, niti, neque aliud fatigando niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, ut privata lectione contenti, libros non efferatis in publicum, nec faſtidioſis cibos ingeratis: vitetiſque eorum ſupercilium, qui judicare tantùm de aliis, & ipſis facere nihil noverunt. Si qui autem fratrum ſunt quibus noſtra non diſplicent, his tribuatis exemplar, admonentes ut Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia eſt, diſtinctè & per intervalla tranſcribant. Nihil enim proderit emendaſſe librum, niſi emendatio, librariorum diligentia, conſervetur. Nec quemquam moveat quòd unus à nobis liber editus eſt: nec apocryphorum tertij & quarti ſomniis delectetur: quia & apud Hebræos Eſdræ Nehemiæque ſermones in unum volumen coarctantur: & quæ non habentur apud illos nec de vigintiquatuor ſenibus ſunt, procul abjicienda. Si quis autem Septuaginta vobis oppoſuerit Interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata & inverſa demonſtrat, nec poteſt utique verum aſſeri quod diverſum eſt: mittite eum ad Evangelia: in quibus multa ponuntur quaſi de veteri Teſtamento, quæ apud Septuaginta Interpretes non habentur, velut illud, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Ex Ægypto vocavi filium meum: &, Videbunt in quem compunxerunt: multàque alia, quæ latiori operi reſervamus: & quærite ab eo ubi ſcripta ſint; cùmque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium veniam, certè quod illaturus ſum, æquiſſimum eſt. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quàm à me verſum eſt? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipſis auctoribus, tranſlationi meæ vel arrogent vel derogent fidem. Porrò aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudium ac benevolentiam, qui poſt Septuaginta Tranſlatores, jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judæos & Hebionitas legis veteris Interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curioſè legunt, & per Origenis laborem in Hexaplis, Eccleſiis dedicarunt. Quantò magis Latini grati eſſe deberent, quòd exultantem cernerent Græciam à ſe aliquid mutuari? Primùm enim magnorum ſumptuum eſt & infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt, ignorantes quis è multis verius dixerit. Quod etiam ſapientiſſimo cuidam nuper apud Græcos accidit, ut interdum Scripturæ ſenſum relinquens, uniuſcujuſque interpretis ſequeretur errorem. Nos autem qui Hebrææ linguæ ſaltem parvam habemus ſcientiam, & Latinus nobis utcumque ſermo non deeſt, & de aliis magis poſſumus judicare, & ea quæ ipſi intelligimus, in noſtra lingua promere. Itaque licèt hydra ſibilet, victorque Sinon incendia jactet: numquam meum, juvante Chriſto, ſilebit eloquium: etiam præciſâ lingua balbutiet. Legant qui volunt: qui nolunt abjiciant. Eventilent apices, litteras calumnientur: magis veſtra charitate provocabor ad ſtudium, quàm illorum detractione & odio deterrebor.

EJUSDEM AD CHROMATIUM ET ELIODORUM IN TOBIAM PRÆFATIO.

MIrari non deſino exactionis veſtræ inſtantiam, exigitis enim ut librũ Chaldæo ſermone conſcriptum, ad Latinum ſtylum traham, librum utique Tobiæ, quem Hebræi de catalogo divinarum Scripturarum ſecantes, his quæ hagiographa memorant, mancipaverunt. Feci ſatis deſiderio veſtro, non tamen meo ſtudio. Arguunt & nos Hebræorum ſtudia: & imputant nobis, contra ſuum canonem, Latinis auribus iſta transferre. Sed meliùs eſſe judicans Phariſæorum diſplicere judicio, & Epiſcoporum juſſionibus deſervire, inſtiti ut potui. Et quia vicina eſt Chaldæorum lingua ſermoni Hebraïco; utriuſque linguæ peritiſſimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui: & quidquid ille mihi Hebraicis verbis expreſſit, hoc ego accito notario, ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedẽ hujus operis cõpenſabo, cùm gratum vobis didicero, me, quod jubere eſtis dignati, cõpleſſe.

EJUSDEM PRÆFATIO IN LIBRUM JUDITH.

APud Hebræos liber Judith inter hagiographa legitur: cujus auctoritas ad roboranda illa quæ in contentionem veniunt, minùs idonea judicatur. Chaldæo tamen ſermone conſcriptus, inter hiſtorias computatur. Sed quia hunc librum Synodus Nicæna in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquievi poſtulationi veſtræ, immò exactioni: & ſepoſitis occupationibus, quibus vehementer arctabar, huic unam lucubratiunculam dedi, magis ſenſum è ſenſu, quàm ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitioſiſſimam amputavi: ſola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis invenire potui, Latinis expreſſi. Accipite Judith viduam, caſtitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis, eam præconiis declarate. Hanc enim non ſolùm feminis, ſed & viris imitabilem dedit, qui caſtitatis ejus remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret, & inſuperabilem ſuperaret.

EJUSDEM

EJUSDEM IN LIBRUM ESTHER PRÆFATIO

LIbrum Eſther variis tranſlatoribus conſtat eſſe vitiatum: quem ego de archivis Hebræorum revelans, verbum è verbo expreſſiùs tranſtuli. Quem librum editio vulgata, laciniosis hinc inde verborum finibus trahit, addens ea quæ ex tempore dici poterant, & audiri: ſicut ſolitum eſt ſcholaribus diſciplinis, ſumpto themate excogitare quibus verbis uti potuit qui injuriam paſſus eſt, vel qui injuriam fecit. Vos autem ô Paula & Euſtochium, quoniam & bibliothechas Hebræorum ſtuduiſtis intrare, & Interpretum certamina comprobaſtis, tenentes Eſther Hebraïcum librum per ſingula verba noſtram tranſlationem aſpicite; ut poſſitis agnoſcere, me nihil etiam augmentaſſe addendo, ſed fideli teſtimonio ſimpliciter, ſicut in Hebræo habetur, hiſtoriam Hebraïcam Latinæ linguæ tradidiſſe. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expaveſcimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timemus: quoniam Deus diſſipat oſſa eorum qui hominibus placere deſiderant: & ſecundùm
Pſal. 52. Gal. 1. Apoſtolum. Qui ejuſmodi ſunt ſervi Chriſti eſſe non poſſunt. Rurſum, in libro Eſther alphabetum ex minio uſque ad Teth litteram fecimus diverſis in locis, volentes ſcilicet Septuaginta Interpretum ordinem per hoc inſinuare ſtudioſo lectori. Nos enim juxta morem Hebraïcum, ordinem proſequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

EJUSDEM IN LIBRUM JOB PRÆFATIO.

COgor per ſingulos Scripturæ divinæ libros adverſariorum reſpondere maledictis: qui interpretationem meam, reprehenſionem Septuaginta Interpretum criminantur: quaſi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum è verbo, vel ſenſum è ſenſu, vel ex utroque commixtum, & mediè temperatum genus tranſlationis expreſſerint; & omnia veteris inſtrumenti volumina Origenes obelis aſteriſciſque diſtinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione ſumptos, tranſlationi antiquæ inſeruit, probans defuiſſe quod additum eſt. Diſcant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus ſuſceperunt, aut interpretationem meam cum aſteriſcis ſuis radere. Neque enim fieri poteſt, ut quos plura intermiſiſſe ſuſceperint, non eoſdem etiam in quibuſdam erraſſe fateantur, præcipuè in Job: cui ſi ea quæ ſub aſteriſcis addita ſunt, ſubtraxeris, pars maxima detruncabitur, & hoc duntaxat apud Græcos. Ceterùm apud Latinos, ante eam tranſlationem, quam ſub aſteriſcis & obelis nuper edidimus, ſeptingenti fermè aut octingenti verſus deſunt; ut decurtatus & laceratus corroſuſque liber, fœditatem ſui publicè legentibus præbeat. Hæc autem tranſlatio nullum de veteribus ſequitur Interpretem, ſed ex ipſo Hebraïco, Arabicoque ſermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc ſenſus, nunc ſimul utrumque reſonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur, & lubricus: & quod Græci rhetores vocant ἐσχηματιſμένον, dum qui aliud loquitur, aliud agit: ut ſi velis anguillam vel murenulam ſtrictis tenere manibus, quantò fortiùs preſſeris, tantò citiùs elabitur. Memini me ob intelligentiam hujus voluminis, Lyddæum quendam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non parvis redemiſſe nummis: cujus doctrina an aliquid profecerim, neſcio: hoc unum ſcio, non potuiſſe me interpretari, niſi quod antè intellexeram. A principio itaque Job. 42. voluminis, uſque ad verba Job, apud Hebræos proſa oratio eſt. Porrò à verbis Job, in quibus ait, Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, conceptus eſt homo: uſque ad eum locum, ubi antè finem voluminis ſcriptum eſt, Idcircò ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla & cinere: hexametri verſus ſunt, dactylo ſpondeóque currentes: & propter linguæ idioma, crebrò recipientes & alios pedes, non earumdem ſyllabarum, ſed eorumdem temporum. Interdum quoque rhythmus ipſe dulcis & tinnulus fertur numeris pedum ſolutis: quod metrici magis quàm ſimplex lector intelligunt. A ſupradicto autem verſu uſque ad finem libri, parvum comma quod remanet, proſa oratione contexitur. Quod ſi cui videtur incredulum, metra ſcilicet eſſe apud Hebræos, & in morem noſtri Flacci, Græcíque Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Pſalterium, vel lamentationes Jeremiæ, vel omnia fermè Scripturarum cantica comprehendi, legat Philonem, Joſephum, Origenem, Cæſarienſem Euſebium: & eorum teſtimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcircò me in hoc volumine laboraſſe, non ut interpretationem antiquam reprehenderem, ſed ut ea quæ in illa aut obſcura ſunt, aut omiſſa, aut certè ſcriptorum vitio depravata, manifeſtiora noſtra interpretatione fierent: Ut qui Hebræorum ſermonem ex parte didicimus, & in Latino penè ab ipſis in cunabulis inter Grāmaticos & Rhetores & Philoſophos detriti ſumus. Quòd ſi apud Græcos, poſt Septuaginta editionem, jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judæus Aquila, & Symmachus ac Theodotio, Judaizantes hæretici, ſunt recepti, qui multa myſteria Salvatoris ſubdola interpretatione celarunt, & tamen in ἐξαπλοῖς, habentur apud Eccleſias, & explanantur ab Eccleſiaſticis viris: quantò magis ego Chriſtianus, & de parentibus Chriſtianis natus, & vexillum crucis in mea fronte portans, cujus ſtudium fuit omiſſa repetere, depravata corrigere, & Sacramenta Eccleſiæ puro & fideli aperire ſermone: vel

à faſtidioſis, vel à malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentóque deſcriptos, vel uncialibus, ut vulgò aiunt, litteris onera magis exarata, quàm codices: dummodò mihi, meiſque permittant pauperes habere ſchedulas, & non tam pulchros codices, quàm emendatos. Utraque autem editio, & Septuaginta juxta Græcos, & mea juxta Hebræos, in Latinum meo labore tranſlata eſt. Eligat unuſquiſque quod vult: & ſtudioſum me magis, quàm malevolum probet.

ALIA EJUSDEM PRÆFATIO.

SI aut fiſcellam junco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in ſudore vultus mei comederem panem, & ventris opus ſolicita mente pertractarem, nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia juxta ſententiam Salvatoris, volo operari cibum qui non perit, & antiquam divinorum voluminum viam ſentibus virgultiſque purgare; error mihi geminus infligitur: corrector vitiorum, falſarius dicor, & errores non auferre, ſed ſerere. Tanta eſt enim vetuſtatis conſuetudo, ut etiam confeſſa pleriſque vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quàm emendatos. Quapropter, ô fratres dilectiſſimi, unicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis ſportelliſque, munuſculis monachorum, ſpiritalia hæc & manſura dona ſuſcipite; ac beatum Job, qui adhuc apud Latinos jacebat in ſtercore, & vermibus ſcatebat errorum, integrum immaculatúmque gaudete. Quomodo enim poſt probationem atque victoriam: duplicia ſunt ei univerſa reddita; ita ego in lingua noſtra, ut audacter loquar, feci eum habere quæ amiſerat. Igitur & vos, & unumquemque lectorem ſolita præfatione commoneo, & in principiis librorum eadem ſemper annectens, rogo, ut ubicumque præcedentes virgulas videritis, ſciatis ea quæ ſubjecta ſunt, in Hebraïcis voluminibus non haberi. Porrò ubi ſtellæ imago præfulſerit, ex Hebræo in ſermone noſtro addita ſunt, necnon & illa quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant, ut ſenſum legentibus tollerent, oratioribus vobis magno labore correxi; magis utile quid ex otio meo Eccleſiis Chriſti venturum ratus, quàm ex aliorum negotio.

EIUSDEM IN PSALTERIUM, quod ſecundùm Septuaginta editionem correxit, Præfatio.

PSalterium Romæ dudum poſitus emendaram: & juxta Septuaginta Interpretes, licet curſim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rurſum videtis, ô Paula & Euſtochium, ſcriptorum vitio depravatum, plúſque antiquum errorem, quàm novam emendationem valere: me cogitis, ut veluti quodam novali, ſciſſum jam arvum exerceam, & obliquis ſulcis renaſcentes ſpinas eradicem, æquum, eſſe dicentes, ut quod crebrò malè pullulat, crebrius ſuccidatur. Unde conſueta præfatione commoneo tam vos, quibus fortè labor iſte deſudat, quàm eos qui exemplaria iſtiuſmodi habere voluerint, ut quæ diligenter emendavi, cum cura & diligentia tranſcribantur. Notet ſibi unuſquiſque vel jacentem lineam, vel radiantia ſigna; id eſt obelos, vel aſteriſcos. Et ubicumque viderit virgulam præcedentem, ab ea uſque ad duo puncta quæ impreſſimus, ſciat in Septuaginta tranſlatoribus plus haberi. Ubi autem perſpexerit ſtellæ ſimilitudinem, de Hebræis voluminibus additum noverit æquè uſque ad duo puncta, juxta Theodotionis duntaxat editionem, qui ſimplicitate ſermonis à Septuaginta Interpretibus non diſcordat. Hæc ergo & vobis & ſtudioſo cuique feciſſe me ſciens, non ambigo multos fore, qui vel invidia, vel ſupercilio malint contemnere videri præclara, quàm diſcere, & de turbulento magis rivo, quàm de puriſſimo fonte potare.

EJUSDEM PRÆFATIO IN LIBROS SALOMONIS.

JUngat epiſtola, quos jungit ſacerdotium: immo charta non dividat, quos Chriſti nectit amor. Commentarios in Oſee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poſcitis, ſcripſiſſem, ſi licuiſſet præ valetudine. Mittitis ſolatia ſumptuum: notarios noſtros & librarios ſuſtentatis, ut vobis potiſſimùm noſtrum deſudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diverſa poſcentium: quaſi aut æquum ſit, me, vobis eſurientibus, aliis laborare: aut in ratione dati & accepti, cuiquam præter vos, obnoxius ſim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus eſſem, tridui opus nomini veſtro conſecravi, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum, משלי quas Hebræi Parabolas, vulgata autem editio Proverbia vocat: קוהלת, quem Græcè Eccleſiaſten, Latinè concionatorem poſſumus dicere: השירים שיר, quod in noſtra lingua vertitur Canticum canticorum. Fertur & panaretos Jeſu filij Sirach liber, & alius pſeudepigraphus, qui Sapientia Salomnis inſcribitur. Quorum priorem, Hebraïcum reperi; non Eccleſiaſticum, ut apud Latinos, ſed Parabolas prænotatum, cui juncti erant Eccleſiaſtes & Canticum canticorum: ut ſimilitudinem Salomonis non ſolùm librorum numero, ſed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nuſquam eſt, quin & ipſe ſtylus, Græcam eloquentiam redolet: & nonnulli ſcriptorum veterum hunc eſſe Judæi Philonis affirmant. Sicut ergo Judith, &

Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Eccleſia, ſed eos inter canonicas Scripturas non recipit: ſic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad auctoritatem Eccleſiaſticorum dogmatum confirmandam. Si cui ſanè Septuaginta Interpretum magis editio placet, habet eam à nobis olim emendatam. Neque enim nova ſic cudimus, ut vetera deſtruamus. Et tamen cùm diligentiſſimè legerit, ſciat magis noſtra ſcripta intelligi, quæ non in tertium vas transfuſa coacuerint: ſed ſtatim de prælo puriſſimæ commendata teſtæ, ſuum ſaporem ſervaverint.

AD PAULAM ET EUSTOCHIUM IN TRANSLATIONEM ISAIÆ EX Hebraïca veritate, ejuſdem Præfatio.

NEmo cùm Prophetas verſibus viderit eſſe deſcriptos, metro eos exiſtimet apud Hebræos ligari, & aliquid ſimile habere de Pſalmis & operibus Salomonis: ſed quod in Demoſthene, & Tullio ſolet fieri, ut per cola ſcribantur & commata, qui utique proſa, & non verſibus conſcripſerunt. Nos quoque utilitati legentium providentes, interpretationem novam, novo ſcribendi genere diſtinximus. Ac primùm de Iſaia ſciendum, quòd in ſermone ſuo diſertus ſit: quippe ut vir nobilis & urbanæ eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio ruſticitatis admixtum. Unde accidit, ut præ cæteris, florem ſermonis ejus, tranſlatio non potuerit conſervare. Deinde etiam hoc adjiciendum, quòd non tam Propheta dicendus ſit, quàm Evangeliſta. Ita enim univerſa Chriſti Eccleſiæque myſteria ad liquidum proſecutus eſt, ut non putes eum de futuro vaticinari, ſed de præteritis hiſtoriam texere. Unde conjicio noluiſſe tunc temporis, Septuaginta Interpretes fidei ſuæ ſacramenta perſpicuè Ethnicis prodere; ne ſanctum canibus, & margaritas porcis darent: quæ cùm hanc editionem legeritis, ab illis animadvertetis abſcondita. Nec ignoro quanti laboris ſit Prophetas intelligere, nec facilè quempiam poſſe judicare de interpretatione, niſi intellexerit antequam legerit: nos quoque patere morſibus plurimorum, qui ſtimulante invidia, quod conſequi non valent, deſpiciunt. Sciens ergo & prudens in flammam mitto manum: & nihilominùs hoc à faſtidioſis lectoribus precor, ut quomodo Græci poſt Septuaginta tranſlatores Aquilam, & Symmachum, & Theodotionem legunt, vel ob ſtudium doctrinæ ſuæ, vel ut Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: ſic & iſti ſaltem unum poſt priores habere dignentur interpretem. Legant priùs & poſteà deſpiciant: ne videantur, non ex judicio, ſed ex odij præſumptione ignorata damnare. Prophetavit autem Iſaias in Jeruſalem, & in Judæa, necdum decem tribubus in captivitatem ductis: ac de utroque regno, nunc commixtim, nūc ſeparatim texit oraculum. Et cùm interdum ad præſentem reſpiciat hiſtoriam, & poſt Babyloniæ captivitatem reditum populi ſignificet in Judæam: tamen omnis ejus cura de vocatione Gentium, & adventu Chriſti eſt. Quem quantò plus amatis, ô Paula & Euſtochium, tantò magis ab eo petite, ut pro obtrectatione præſenti, qua me indeſinenter æmuli laniant, ipſe mihi mercedem reſtituat in futuro: qui ſcit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione ſudaſſe, ne Judæi de falſitate ſcripturarum Eccleſiis ejus diutiùs inſultarent.

EJUSDEM IN JEREMIAM PRÆFATIO.

JEremias Propheta, cui hic prologus ſcribitur, ſermone quidem apud Hebræos Iſaïa & Oſee & quibuſdam aliis Prophetis videtur eſſe ruſticior, ſed ſenſibus par eſt: quippe qui eodem ſpiritu prophetaverit. Porro ſimplicitas eloquij, à loco ei in quo natus eſt, accidit. Fuit enim Anathothites, qui eſt uſque hodie viculus, tribus ad Jeroſolymis diſtans millibus, ſacerdos ex ſacerdotibus, & in matris utero ſanctificatus: virginitate ſua Evangelicum virum Chriſti Eccleſiæ dedicans. Hic vaticinari exorſus eſt puer: & captivitatem urbis atque Judææ, non ſolùm ſpiritu, ſed & oculis carnis intuitus eſt. Jam decem tribus Iſraël Aſſyrij in Medos tranſtulerant: jam terras earum, coloniæ Gentium poſſidebant. Unde in Juda tantum, & in Benjamin prophetavit: & civitatis ſuæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos menſuræ metri verſibúſque reddidimus. Præterea ordinem viſionum, qui apud Græcos & Latinos omnino confuſus eſt, ad priſtinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarij ejus, qui apud Hebræos nec legitur nec habetur, prætermiſimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præſtolantes, quibus me neceſſe eſt per ſingula opuſcula reſpondere. Et hoc patior: quia vos me cogitis. Cæterùm ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum ſilentio meo ponere, quàm quotidie novi aliquid ſcriptitantem, invidorum inſaniam provocare.

EJUSDEM IN EZECHIELEM PRÆFATIO.

EZechiel Propheta cum Joachim rege Juda captivus ductus eſt in Babylonem: ibique iis qui cum eo captivi fuerant, prophetavit, pœnitentibus quòd ad Jeremiæ vaticinium ſe ultrò adverſariis tradidiſſent, & viderent adhuc urbem Jeroſolymam ſtare, quam ille caſuram eſſe prædixerat. Trigeſimo autem ætatis ſuæ anno, & captivitatis quinto, exorſus eſt ad concaptivos loqui. Et eodem tempore, licet poſterior, hic in Chaldæa, Jeremias in Judæa

dæa prophetaverunt. Sermo ejus nec ſatis diſertus, nec admodum ruſticus eſt: ſed ex utroque mediè temperatus. Sacerdos & ipſe fuit, ſicut Jeremias, principia voluminis, & finem magnis habens obſcuritatibus involuta. Sed & vulgata ejus editio non multum diſtat ab Hebraïco. Unde non ſatis miror quid cauſæ extiterit, ut ſi eoſdem in univerſis libris habemus interpretes, in aliis eadem, in aliis diverſa tranſtulerint. Legite igitur & hunc juxta tranſlationem noſtram; quoniam per cola ſcriptus & commata, manifeſtiorem legentibus ſenſum tribuit. Si autem amici mei & hunc ſubſannaverint; dicite eis quòd nemo eos compellat ut ſcribant. Sed vereor ne illud eis eveniat quod Græcè ſignificantiùs dicitur, ut vocentur φαγολοίδοροι, quod eſt, manducantes ſannas.

EJUSDEM IN DANIELEM PRÆFATIO.

Danielem Prophetam juxta Septuaginta Interpretes, Domini Salvatoris Eccleſiæ non legunt, utentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit, neſcio. Sive enim quia ſermo Chaldaïcus eſt, & quibuſdam proprietatibus à noſtro eloquio diſcrepat, noluerunt Septuaginta Interpretes eaſdem linguæ lineas in tranſlatione ſervare, ſive ſub nomine eorum ab alio neſcio quo non ſatis Chaldæam linguam ſciente, editus eſt liber: ſive aliud quid cauſæ extiterit ignorans: hoc unum affirmare poſſum, quòd multùm à veritate diſcordet, & recto judicio repudiatus ſit. Sciendum quippe eſt Danielem maxime & Eſdram, Hebraïcis quidem litteris, ſed Chaldæo ſermone conſcriptos: & unam Jeremiæ pericopen: Job quoque cum Arabica lingua plurimam habere ſocietatem. Denique & ego adoleſcentulus, poſt Quintiliani & Tullij lectionem ac flores rhetoricos cùm me in linguæ hujus piſtrinum recluſiſſem, & multo ſudore, multóque tempore vix cœpiſſem anhelantia ſtridentiaque verba reſonare, & quaſi per cryptam ambulans, rarum deſuper lumen aſpicerem, impegi noviſſimè in Danielem: & tanto tædio affectus ſum, ut deſperatione ſubita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verùm adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebriùs in ſua lingua ingerente, labor improbus omnia vincit: & qui mihi videbar ſciolus, inter Hebræos cœpi rurſus eſſe diſcipulus Chaldaïcus. Et ut verum fatear, uſque ad præſentem diem magis poſſum ſermonem Chaldaïcum legere & intelligere, quàm ſonare. Hæc idcirco refero, ut difficultatem vobis Danielis oſtenderem: qui apud Hebræos nec Suſannæ habet hiſtoriam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis draconiſque fabulas, quas nos, quia in toto orbe diſperſæ ſunt, veru antepoſito, eaſque jugulante, ſubjecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncaſſe. Audivi ego quendam de præceptoribus Judæorum, cum Suſannæ derideret hiſtoriam, & à Græco neſcio quo eam diceret eſſe confictã; illud opponere quod Origeni quoque Africanus oppoſuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι de Græco ſermone deſcendere. Cujus rei nos intelligentiam noſtris hanc poſſumus dare: Ut verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixiſſe eum, ilicò pereas: & à lentiſco, in lentem te comminuat angelus: vel non lentè pereas: aut lentus, id eſt flexibilis ducaris ad mortem: ſive aliud quid ad arboris nomen conveniens. Deinde tantum fuiſſe otij tribus pueris cavillabatur, ut in camino æſtuãtis incendij metro luderent, & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa provocarent, aut quod miraculum, divinæque aſpirationis indicium, vel draconem interfectum offa picis, vel ſacerdotum Belis machinas deprehenſas: quæ magis prudentia ſolertis viri, quàm prophetali eſſent ſpiritu perpetrata; Cùm verò ad Habacuc veniret, & de Judæa in Chaldæam raptum diſcophorum lectitaret, quærebat exemplum, ubi legiſſemus in toto veteri Teſtamento, quemquam ſanctorum gravi volaſſe corpore, & in puncto horæ tanta terrarum ſpatia tranſiſſe. Cui cùm quidam è noſtris ſatis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxit in medium, & diceret eum de Chaldæa in Judæam fuiſſe tranſlatum: deriſit hominem, & ex ipſo volumine demonſtravit Ezechielem in ſpiritu ſe vidiſſe tranſpoſitum. Denique & Apoſtolum noſtrum videlicet ut eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didiciſſet, non fuiſſe auſum affirmare ſe raptum in corpore, ſed dixiſſe: Sive in corpore, ſive extra corpus neſcio, Deus ſcit. 2.Cor.12 His & talibus argumentis apocryphas in libro Eccleſiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio judicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebræos inter Prophetas, ſed inter eos qui hagiographa conſcripſerunt. In tres ſiquidem partes omnis ab eis Scriptura dividitur: in legem, in Prophetas, & in hagiographa, id eſt, in quinque, & octo, & in undecim libros: de quo non eſt hujus temporis diſſerere. Quæ autem ex hoc Propheta, immò contra hunc librum, Porphyrius objiciat: teſtes ſunt Methodius, Euſebius, & Apollinarius: qui multis verſuum millibus ejus veſaniæ reſpondentes, neſcio an curioſo lectori ſatisfecerint. Unde obſecro vos ô Paula & Euſtochium, fundatis pro me ad Dominum preces: ut quamdiu in hoc corpuſculo ſum, ſcribam aliquid gratum vobis, utile Eccleſiæ, dignum poſteris. Præſentium quippe judiciis ob latrantium non ſatis moveor: qui in utramque partem, aut amore labuntur, aut odio.

EJUSDEM IN XII. PROPHETAS PRÆFATIO.

NOn eſt idem ordo duodecim Prophetarum apud Hebræos, qui eſt apud nos. Unde ſecundùm id quod ibi legitur, hîc quoque diſpoſiti ſunt. Oſee commaticus eſt, & quaſi per ſententias loquens. Joël planus in principiis, in fine obſcurior. Et uſque ad Malachiam, habent ſinguli proprietates ſuas: quem Eſdram ſcribam legiſque doctorem, Hebræi autumant. Et quia longum eſt nunc de omnibus dicere: hoc tantùm vos ô Paula & Euſtochium admonitas volo unum librum eſſe duodecim Prophetarum: & Oſee ſynchronon Iſaiæ: Malachiam verò Aggæi & Zachariæ fuiſſe temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo; ſub illis eos regibus prophetaſſe, ſub quibus, & hi qui ante eos habent titulos prophetaverunt.

EJUSDEM IN EVANGELISTAS AD DAMASUM PRÆFATIO.

NOvum opus me facere cogis ex veteri: ut poſt exemplaria Scripturarum toto orbe diſperſa, quaſi quidam arbiter ſedeam: & quia inter ſe variant, quæ ſint illa quæ cum Græca conſentiant veritate, decernam. Pius labor, ſed periculoſa præſumptio, judicare de ceteris, ipſum ab omnibus judicandum: ſenis mutare linguam, & caneſcentem jam mundum ad initia retrahere parvulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cùm in manus volumen aſſumpſerit, & à ſaliva quam ſemel imbibit, viderit diſcrepare quod lectitat; non ſtatim erumpat in vocem, me falſarium, me clamitans eſſe ſacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Adversùs quam invidiam duplex cauſa me conſolatur: quòd & tu qui ſummus ſacerdos es, fieri jubes: & verum non eſſe quod variat, etiam maledicorum teſtimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides eſt adhibenda: reſpondeant quibus: tot enim ſunt exemplaria pæne quot codices. Sin autem veritas eſt quærenda de pluribus: cur non ad Græcam originem revertentes, ea quæ vel à vitioſis interpretibus malè reddita, vel à præſumptoribus imperitis emendata perverſiùs, vel à librariis dormitantibus aut addita ſunt, aut mutata, corrigimus? Neque verò ego de Veteri diſputo Teſtamento, quod à Septuaginta ſenioribus in Græcam linguam verſum, tertio gradu ad nos uſque pervenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus ſapiant, quare Theodotion inter novos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio quam Apoſtoli probaverunt. De novo nunc loquor Teſtamento: quod Græcum eſſe non dubium eſt, excepto Apoſtolo Matthæo, qui primus in Judæa Evangelium CHRISTI Hebraicis litteris edidit. Hoc certè cû in noſtro ſermone diſcordat, & in diverſos rivulorum tramites ducit, uno de fonte quærendum eſt. Prætermitto eos codices quos à Luciano & Heſychio nuncupatos, paucorum hominum aſſerit perverſa contentio: quibus utique nec in toto Veteri inſtrumento poſt Septuaginta Interpretes, emendare quid licuit, nec in novo profuit emendaſſe: cùm multarum gentium linguis Scriptura ante tranſlata, doceat falſa eſſe quæ addita ſunt. Igitur hæc præſens præfatiuncula pollicetur quatuor tantùm Evangelia, quorum ordo eſt iſte, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes: codicum Græcorum emendata collatione, ſed veterum, quæ ne multùm à lectionis Latinæ conſuetudine diſcreparent, ita calamo temperavimus, ut his tantùm quæ ſenſum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur ut fuerant. Canones quoque, quos Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus Alexandrinus ſecutus Ammonium, in decem numeros ordinavit, ſicut in Græco habentur, expreſſimus. Quòd ſi quis de curioſis voluerit noſſe, quæ in Evangeliis, vel eadem, vel vicina, vel ſola ſint, eorum diſtinctione cognoſcet. Magnus ſiquidem hic in noſtris codicibus error inolevit, dum quod in eadem re alius Evangeliſta plus dixit, in alio quia minus putaverint, addiderunt. Vel dum eumdem ſenſum alius aliter expreſſit, ille qui unum è quatuor primum legerat ad ejus exemplum ceteros quoque exiſtimaverit emendandos. Unde accidit ut apud nos mixta ſint omnia, & in Marco plura Lucæ atque Matthæi. Rurſum in Matthæo plura Joannis & Marci, & in cæteris reliquorum quæ aliis propria ſunt, inveniantur. Cùm itaque canones legeris qui ſubjecti ſunt, confuſionis errore ſublato & ſi milia omnium ſcies, & ſingulis ſua quæque reſtitues. In canone primo concordant quatuor, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes. In ſecundo tres, Matthæus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthæus, Lucas, Joannes. In quarto tres, Matthæus, Marcus, Joannes. In quinto duo, Matthæus, Lucas. In ſexto duo, Matthæus, Marcus. In ſeptimo duo, Matthæus, Joannes. In octavo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Joannes. In decimo, propria quique quæ non habentur in aliis, ediderunt. Singulis vero Evangeliis, ab uno incipiens uſque ad finem librorum diſpar numerus accreſcit. Hic nigro colore deſcriptus, ſub ſe habet alium ex minio diſcolorem numerum, qui ad decem uſque procedens, indicat prior numerus in quo ſit canone requirendus. Cùm ergo aperto codice verbi gratia, illud ſive illud capitulum ſcire volueris cujus canonis ſit, ſtatim ex ſubjecto numero doceberis, & recurrens ad principia, in quibus canonum eſt diſtincta congeries, eodemque ſtatim canone ex titulo frontis invento, illum quem quærebas numerum, ejuſdem Evangeliſtæ qui & ipſe ex inſcriptione ſignatur, invenies, atque è vicino ceterorum tramitibus inſpectis, quos numeros è

regione

regione habeant, annotabis, & cùm ſcieris, recurres ad volumina ſingulorum, & ſine mora repertis numeris quos antè ſignaveras, reperies & loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt Sciendum tamen, ne quis ignarum ex ſimilitudine numerorum error involvat, quòd ſicubi in ſubnotatione canonum diſtinctorum, in canone quolibet tres Evangeliſtæ bis, ter vel quater aut etiam amplius eundem numerum per ordinem habuerint annotatum, & quartus è contrario diſcrepantes; quòd id tres illi in eo loco ſemel dixerint, quartus toties in corpore voluminis ſui ponat, quoties diverſi numeri in ejus canone poſiti ſtant contra prædictorum numerorum continuatas ſimilitudines. Item ſi in uno quolibet eorum aut etiam duobus idem in canone numerus bis, ter & quater, aut eo ampliùs reperiatur in ordine collocatus, & diſpares inveniantur in ceteris: dubium non erit, quin id quod illius illórumve canonis numerus bis terque repetitum ab his in volumine ſemel dictum eſſe oſtendit, alter alterius eorum toties uno atque eodem ſenſu loquantur, quoties prætulerint in numerorum annotatione diſtantiam. Et hoc in omnium novem canonum collatione ſervabitur. Cæterùm in decimo (quoniam propria ſingulorum tantummodò continentur) non poteſt contra id comparatio eſſe quod ſolùm eſt. Opto ut in Chriſto valeas, & memineris mei Papa beatiſſime.

EIVSDEM EX CATALOGO ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

PAulus Apoſtolus, qui antè Saulus, extra numerum duodecim Apoſtolorum, de tribu Benjamin & oppido Judææ Giſchalis fuit, quo à Romanis capto, cum parentibus ſuis Tarſum Ciliciæ commigravit, à quibus ob ſtudia legis miſſus Jeroſolymam, à Gamaliel viro doctiſſimo, cujus Lucas meminit, eruditus eſt. Cùm autè interfuiſſet neci martyris Stephani, & acceptis à Pontifice templi epiſtolis, ad perſequendos eos qui Chriſto crediderant, Damaſcum pergeret, revelatione compulſus ad fidem, quæ in Actibus Apoſtolorum ſcribitur, in vas electionis de perſecutore tranſlatus eſt. Cúmque primùm ad prædicationem ejus, Sergius Paulus Proconſul Cypri credidiſſet, ab eo, quòd eum Chriſti fidei ſubegerat, ſortitus eſt nomen Paulus, & juncto ſibi Barnaba, multis urbibus peragratis, reverténſque Jeroſolymam, à Petro, Jacobóque & Joanne, Gentium Apoſtolus ordinatur. Et quia in Actibus Apoſtolorum pleniſſimè de ejus converſatione ſcriptum eſt, hoc tantùm dicam, quòd poſt paſſionem Domini vigeſimoquinto anno, id eſt ſecundo Nerónis, eo tempore quo Feſtus procurator Judææ ſucceſſit Felici, Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens cuſtodia, adverſus Judæos de adventu Chriſti quotidie diſputavit. Sciendum autem in prima ſatisfactione, (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente ſcelera, quanta de eo narrant hiſtoriæ) Paulum à Nerone dimiſſum, ut Evangelium Chriſti in Occidentis quoque partibus prædicaret, ſicut ipſe ſcribit in ſecunda epiſtola ad Timotheum (eo tempore quo & paſſus eſt, de vinculis dictat Epiſtolam.) In prima mea ſatisfactione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi affuit, & confortavit me, ut per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gentes: & liberatus ſum de ore leonis, Manifeſtiſſime leonem propter crudelitatem, Neronem ſignificans. Et in ſequentibus, Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim, Liberavit me Dominus ab omni opere malo, & ſalvavit me in regnum ſuum cæleſte, quòd ſcilicet præſens ſibi ſentiret imminere martyrium. Nam & in eadem Epiſtola præmiſerat. Ego enim jam immolor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Chriſto capite truncatus, ſepultúſque eſt in via Oſtienſi, anno poſt paſſionem Domini trigeſimoſeptimo. Scripſit autem novem ad ſeptem Eccleſias Epiſtolas, ad Romanos unam, ad Corinthios duas, ad Galatas unam, ad Epheſios unam, ad Philippenſes unam, ad Coloſſenſes unam, ad Theſſalonicenſes duas. Præterea ad diſcipulos ſuos Timotheo duas, Tito unam, Philemoni unam. Epiſtola autem quæ fertur ad Hebræos, non ejus creditur, propter ſtyli ſermoniſque diſtantiam: ſed vel Barnabæ juxta Tertullianum, vel Lucæ Evangeliſtæ juxta quoſdam: vel Clementis Romanæ poſteà Eccleſiæ Epiſcopi, quem aiunt ſententias Pauli proprio ordinaſſe & ornaſſe ſermone, vel certè quia Paulus ſcribebat ad Hebræos, & propter invidiam ſui apud eos nominis, titulum in principio ſalutationis amputaverat, ſcripſerat ut Hebræus Hebræis Hebraicè, id eſt ſuo eloquio diſertiſſimè, ut ea quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentiùs verterentur in Græcum, & hanc cauſam eſſe, quòd à ceteris Pauli epiſtolis diſcrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.

EIVSDEM EX CATALOGO ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

IAcobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Juſtus, ut nonnulli exiſtimant, Joſeph, ex alia uxore; ut autem mihi videtur, Mariæ ſororis matris Domini, cujus Joannes in libro ſuo meminit, filius, poſt paſſionem Domini, ſtatim ab Apoſtolis Jeroſolymorum Epiſcopus ordinatus, unam tantùm ſcripſit Epiſtolam, quæ de ſeptem Catholicis eſt: quæ & ipſa ab alio quodam ſub nomine ejus edita aſſeritur, licet paulatim tempore proce-

dente obtinuerit auctoritatem. Egeſippus vicinus Apoſtolicorum temporum, in quinto commentariorum libro de Jacobo narrans, ait, Suſcepit Eccleſiam Jeroſolymæ, poſt Apoſtolos, frater Domini Jacobus, cognomento Juſtus, multi ſiquidem Jacobi vocabantur. Hic de utero matris ſanctus fuit, vinum & ſiceram non bibit, carnem nullam comedit, numquam attonſus eſt, nec unctus unguento, nec uſus balneo, huic ſoli licitum erat ingredi Sancta ſanctorum: ſiquidem veſtibus laneis non utebatur, ſed lineis: ſolúſque ingrediebatur templum: & fixis genibus, pro populo deprecabatur, in tantum ut camelorum duritiem traxiſſe ejus genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum eſt. Sed & Joſephus in vigeſimo libro Antiquitatum refert, & clemens in ſeptimo ὑποτυπώσεων, mortuo Feſto, qui Judæam regebat, miſſum à Nerone eſſe ſucceſſorem ejus Albinum: qui cùm necdum ad provinciam perveniſſet, Ananus, inquit, Pontifex adoleſcens, Anani filius, de genere Sacerdotali, accepta occaſione ἀναρχίας, concilium congregavit, & compellens publicè Jacobum, ut Chriſtum Dei filium denegaret, contradicentem lapidari juſſit, qui cùm præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus adhuc ſemivivus tendens ad cælum manus diceret, Domine ignoſce eis: quod enim faciunt, neſciunt: fullonis fuſte quo uda veſtimenta extorqueri ſolent, in cerebro percuſſus interiit. Tradit item Joſephus, tantæ eum ſanctitatis fuiſſe, & celebritatis in populo, ut propter ejus necem, creditum ſit ſubverſam eſſe Jeroſolymam. Hic eſt de quo Paulus Apoſtolus ſcribit ad Galatas, Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini. Et Apoſtolorum ſuper hoc crebriùs acta teſtantur. Evangelium quoque quod appellatur ſecundùm Hebræos, & à me nuper in Græcum Latinúmque ſermonem tranſlatum eſt, quo & Origenes ſæpè utitur, poſt reſurrectionem Salvatoris refert: Dominus autem cùm dediſſet ſindonem ſervo Sacerdotis, ivit ad Jacobum, & apparuit ei. Juraverat enim Jacobus ſe non comeſturum panem ab illa hora, quâ biberat calicem Domini, donec videret eum reſurgentem à mortuis. Rurſúſque poſt paululum, Afferte, ait Dominus, menſam & panem. Statímque additur, Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit, Jacobo Juſto & dixit ei, Frater mi, comede panem tuũ, quia reſurrexit Filius hominis à dormientibus. Triginta itaque annos Jeroſolymis rexit Eccleſiam, id eſt uſque ad ſeptimum Neronis annum, & juxta templum, ubi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt. Titulum uſque ad obſidionem Titi & ultimam Adriani notiſſimum habuit. Quidam è noſtris in montem oliveti eum conditum putant: ſed falſa eorum opinio eſt.

EIUSDEM EX CATALOGO ſcriptorum Ecclaſiaſticorum.

Simon Petrus filius Jonæ, provincię Galilææ, vico Bethſaida, frater Andreæ Apoſtoli, & princeps Apoſtolorum, poſt Epiſcopatum Antiochenſis Eccleſiæ, & prædicationem diſperſionis eorum qui de circumciſione crediderãt, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, & Bithynia, ſecundo Claudij anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibíque viginti quinque annis cathedram ſacerdotalem tenuit, uſque ad ultimum annum Neronis, id eſt decimum quartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus eſt, capite ad terram verſo, & in ſublime pedibus elevatis, aſſerens ſe indignum ut ſic crucifigeretur ut Dominus ſuus. Scripſit duas Epiſtolas, quæ Catholicæ nominantur: quarum ſecunda à pleriſque ejus eſſe negatur, propter ſtili cum priore diſſonantiam. Sed & Evangelium juxta Marcum, qui auditor ejus & interpres fuit, hujus dicitur. Libri autem, è quibus unus Actorum ejus inſcribitur, alius Evangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypſis, quintus judicij, inter apocryphas Scripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano juxta viam triumphalem, totius urbis veneratione celebratur.

EIUSDEM EX CATALOGO ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

Judas frater Jacobi, parvam quidem, quæ de ſeptem Catholicis eſt, epiſtolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus eſt, in ea aſſumit teſtimonium, à pleriſque rejicitur: tamen auctoritatem vetuſtate jam & uſu meruit, & inter ſanctas Scripturas computatur.

FINIS.

INDEX

INDEX
TESTIMONIORUM A CHRISTO ET APOSTOLIS IN NOVO TESTAMENTO CITATORUM EX VETERI,

Quæ huc in id congeſta ſunt, ut pij Lectores nativam quorumdam intelligentiam, quæ ab ipſo Chriſto vero interprete, & ſpiritu ejus per Apoſtolos ſit tradita, aſſequantur, perſpiciántque in quem uſum ea Apoſtoli & Evangeliſtæ adduxerint.

Genesis.

1 d Maſculum & feminam fecit eos. Matth. 19.a. Marc. 10.a

2 a Requievit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis. Heb. 4.b

2 b Factus eſt primus homo Adam in animam viventem. 1.Cor. 15.f

2 d Dimittet homo patrem, & matrem & adhærebit uxori. Matth. 19.a. Marc. 10.a. Epheſ. 5.g. 1.Cor. 6.d

2 d Erunt duo in carne una, Matt. 19.a. Marc. 10.a. 1.Corinth. 6.d. Gal. 3.b

12 a Exi de terra tua & de cognatione tua. Act. 7.a

12 a Et in ſemine tuo benedicentur omnes gentes. Act. 3.d. Eph. 5.g

15 b Sic erit ſemen tuum. Rom. 4.c

15 b Credidit Abraham Deo; & reputatum eſt illi ad juſtitiam. Rom. 4.a. Jac. 2.d. Gal. 3.a

15 c Erit ſemen tuum peregrinum in terra non ſua. Act. 7.a

17 a Quia patrem multarum gentium conſtitui te. Rom. 4.c

18 b Secundùm hoc tempus veniam, & erit Saræ filius. Rom. 9.b

21 b Ejice ancillam & filium ejus. Gal. 4.d

21 b In Iſaac vocabitur tibi ſemen. Rom. 9.b

22 c Niſi benedicens benedicam te, & multipl. Heb. 6.c

22 d Quia benedicentur in te omnes Gentes. Gal. 3.b. Act. 3.d

25 c Quia major ſerviet minori. Rom. 9.c

Exodus.

3 b Ego ſum Deus Abraham, &c. Matt. 22.c. Marc. 12.c. Luc. 20.f

9 d In hoc ipſum excitavi te, ut oſtendam in te potentiam meam. Rom. 9.d

12 g Os non comminuetis ex eo. Joan. 19.f

13 a Omne maſculinum adaperiens vulvam. Luc. 2.d

16 d Qui multum, non abundavit, &c. 2.Cor. 8.c

20 c Non mœchaberis. Matth. 5.d

20 c Non adulterabis, Non occides, Non furtum facies, Non loquêris contra proximum tuum falſum teſtimonium, Non concupiſces. Rom. 13.c

20 c Non concupiſces. Rom. 7.b

20 c Non occides. Matt. 5.c. Luc. 18.d

20 c Honora patrem tuum & matrem tuam. Matt. 15.a. Marc. 7.b. Epheſ. 6.a

21 c Qui maledixerit patri ſuo, vel matri, morte moriatur. Matt. 15.a. Marc. 7.b

21 c Oculum pro oculo, dentem pro dente. Matth. 5.f

22 d Principi populi tui non maledices. Act. 23.a

24 e Hic ſanguis teſtamenti, quod mandavit ad vos Deus. Heb. 9.e

25 g Vide, omnia facito ſecundùm exemplar quod tibi oſtenſum eſt, &c. Heb. 8.b. Act. 7.f

32 a Fac nobis deos qui præcedant nos. Act. 7.c

33 d Miſerebor cui voluero, &c. Rom. 9.c

34 d Non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem. 2.Cor. 2.c

Levit.

11 g Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum. 1.Pet. 1.c

18 a Qui fecerit homo, vivet in ea. Rom. 10.b. Gal. 3.b

19 c Non perjurabis. Matt. 5.e

19 d Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Rom. 13.d. Gal. 5.c. Jac. 2.b. Matt. 22.d. Marc. 12.e

19 d Diliges proximum tuum. Matt. 5.g

20 b Qui maledixerit patri, & matri, &c. Matth. 15.a

24 d Oculum pro oculo. Matth. 5.f

26 b Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, &c. 2.Cor. 6.d

Numeri.

9 b Os non comminuetis ex eo. Joan. 19.f

Deuter.

4 d Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt. Heb. 12.g

5 b Non concupiſces. Rom. 7.c. 13.c

5 b Non occides. Matt. 5.c. Luc. 18.d

5.b Non

5 b Non mœchaberis. Matt. 5.d.Luc.18.d
5 b Non furtum facies. Luc. 18.d.Rom.13.c
5 b Non loquêris contra proximum tuum falſum teſtimonium. Luc.18.d.Rom. 13.c
5 b Honora patrem & matrem. Matth. 15.a Marc.7.b.Epheſ.5.a
6 a Audi Iſraël, Dominus Deus tuus Deus unus eſt. Marc.12.c
6 a Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, &c. Matt.22.d.Marc.12.c.Luc. 10.c
6 c 10.d.Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies. Matt. 4.b.Luc. 4.b
6 c Non tentabis Dominum Deum tuum. Marc.4.b.Luc. 4.b
8 a Non in ſolo pane vivit homo. Matt. 4.a. Luc.4.a
10 d Deus perſonam hominis non accipit. Gal.2.b
18 c Prophetam ſuſcitabit vobis Dominus Deus. Act.3.d.7.c
19 d In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum. Matt. 18.b.Joan.8.c.2. Cor.13.a
19 d Oculum pro oculo, dentem pro dente. Matt.5.f
21 d Maledictus omnis qui pendet in ligno. Gal.3.b
25 b Non alligabis os bovi trituranti. 1.Cor. 9.a.1.Tim.5.c
26 b Si quis mortuus fuerit non habens filium. Matt.22.c.Marc.12.b. Luc. 20.c
27 d Meledictus omnis qui non permanſerit in omnibus, &c. Gal.3.b
30 c Quis aſcendet in cælum? Rom.10.b
30 c Propè eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo. Rom.10.b
32 c Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem, &c. Rom.10.d
32 c Mihi vindictam, ego retribuam. Rom. 12.d.

JOSUE.

1 a Non te deſeram, neque derelinquam. Heb.13.a

REG. II.

7 c Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium. Heb.1.b

REG. III.

19 b Domine prophetas tuos occiderunt,&c. Rom.11.a
19 b Reliqui mihi ſeptem millia virorum. Rom.11.a

JOB.

5 c Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum. 1.Cor.3.d

LIBER PSALM.

2 a Quare fremuerunt gentes. Act.4.c
2 b Filius meus es tu, ego hodie genui te. Act.13.c Heb.1.b.5.b
2 c Reges eos in virga ferrea. Apoc.2.g 19.c
4 b Iraſcimini, & nolite peccare. Epheſ.4.f
5 c Sepulchrum patens eſt guttur eorum. Rom.3.b
6 c Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem. Matt.7.d.25.d.Luc.13.f
8 b Ex ore infantium, & lactentium, &c. Matth.21.b
8 c Quid eſt homo quòd memor es ejus? Heb. 2.a
8 c Omnia ſubjecit ſub pedibus ejus, 1. Cor. 15.d
9 c Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt. Rom.3.c
13 a Non eſt juſtus quiſquam, non eſt intelligens. Rom.3.b
13 b Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem. Rom.3.c
15 c Providebam Dominum in conſpectu, &c. Act.2.d
15 d Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem, Act. 20.c.13.e
17 a Ego ero fidens in eum. Heb. 2.c
17 g Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine. Rom.15.b
18 a Et quidem in omnem terram exivit ſonus eorum. Rom.10.d
21 a Eli, Eli, lamma ſabacthani. Matth. 27.c. Marc.15.c
21 c Diviſerunt ſibi veſtimenta mea. Matt. 27.d.Joan.19.c
21 c Nuntiabo nomen tuum fratribus meis. Heb.2.c
23 a Domini eſt terra, & plenitudo ejus. 1.Cor.10.f
24 c Odio habuerunt me gratis. Joan. 15.d
30 a In manus tuas commendo ſpiritum meum. Luc.23.f
31 a Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates. Rom.4.a
33 c Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos. 1.Pet 3.b
39 b Hoſtiam & oblationẽ noluiſti. Heb.10. b
40 c Qui manducat mecum panem. Joan.13.b
43 d Propter te mortificamur tota die. Ro. 8.g
44 b Thronus tuus Deus in ſæculum ſæculi. Heb.1.c
50 a Ut juſtificeris in ſermonibus tuis. Ro.3.a
54 d Jacta ſuper Dominum curam tuam. 1. Pet.5.b
61 d Unuſquiſque autem propriam mercedem accipiet. 1.Cor.3.b
67 d Aſcendens in altum, captivam duxit captivitatem. Eph.4.b
68 b Zelus domus tuæ comedit me. Joan. 2.d
68 b Improperia improperantium tibi ceciderunt ſuper me. Rom.15.a
68 c Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum. Rom.11.b
68 c Fiat commoratio eorum deſerta. Actor. 1.d
68 e In ſiti mea potaverunt me aceto. Joan. 19.f
77 a Aperiam in parabolis os meum. Matt. 13.e
77 c Panem cæli dedit eis. Joan.6.d
81 b Ego dixi Dij eſtis. Joan. 10.g

88 d Inveni David ſervum meum. Act.13.d
90 c Angelis ſuis mandavit de te. Matt. 4.a. Luc.4. b
93 b Dominus novit cogitationes ſapientum, quoniam vanæ ſunt. 1. Cor.3.d
94 c Hodie ſi vocem ejus audieritis. Heb.3.b
94 d Sicut juravi in ira mea. Heb.4.a
96 b Et adorent eum omnes angeli ejus. Heb. 1. c.
101 d Tu in principio Domine terram fundaſti. Heb.1.c
103 a Qui facit angelos ſuos ſpiritus. Heb.1 c
108 b Et epiſcopatum ejus accipiat alter. Act. 1. d
109 a Dixit Dominus Domino meo. Matt. 22. d.Luc.20.g.Act.2.f
109 a Sede à dextris meis. Heb.1.d
109 a Donec ponam inimicos tuos ſcabellum, &c. Heb.1.d.1.Cor.15.d
109 b Tu es ſacerdos in æternum. Heb. 5. b. 7. c
109 b Juravit Dominus, & non pœnitebit eum. Heb.7.c
111 b Diſperſit dedit pauperibus. 2.Cor.9.c
115 a Credidi, propter quod locutus ſum. 2.Cor.4.c
115 a Omnis homo mendax. Rom.3.a
116 a Laudate Dominum omnes gentes. Rom. 15.c
117 a Dominus mihi adjutor: non timebo quid faciat mihi homo. Heb.13.b
117 d Lapidem quem reprobaverunt ædificantes. Matth.21.d. Marc.12.a. Actor.4.b 1.Pet.2.b
117 d Hoſanna filio David. Matth. 21.b
131 c De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. Act.2.e
139 a Venenum aſpidum ſub labiis eorum. Rom.3.b

PROVERB.

3 a Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos. Rom.12.d
3 b Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini, &c. Heb.12.b
3 b Quem diligit Dominus corripit, &c. Heb.12.b.Apoc. 3.d
10 b Charitas operit multitudinem peccatorum. 1.Pet.4.b
17 c Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat. 1.Theſſ.5.d.1.Pet.3.b
20 c Qui maledixerit patri vel matri. Matth. 15.a.Marc.7.b
25 c Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum. Rom.12.d
26 b Canis reverſus ad vomitum. 2. Pet.2.d

ISAIAS.

1 c Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen Rom.9.f
5 d Homo plantavit vineam. Matth. 21. b. Luc.20.b.Marc.11. a
6 a Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus ſabaoth. Apoc.4.c
6 c Auditu audietis, & non intelligetis. Matt. 13.b.Marc.4.b.Luc.8.b.Act.28.f.Joan.12. f.Rom.11. b
7 c Ecce Virgo in utero habebit. Matt.1.d
8 d Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus. Heb.2.d
9 a Terra Zabulon & terra Nephthali. Matt. 4. c
10 c Si fuerit numerus filiorum Iſraël tanquam arena maris. Rom.9.f
11 a Revelabitur ille iniquus quem Dominus interficiet ſpiritu oris ſui. 2.Theſſ.2.c
11 c Erit radix Jeſſe. Rom.15.c.Act.13.d
21 c Cecidit cecidit Babylon illa magna. Apoc.14.b
22 d Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. 1.Cor.15.e
22 f Hæc dicit ſanctus & verus, qui habet clavem David. Apoc.3.b
25 c Abſterget Dominus omnem lacrymam ab oculis, &c. Apoc.7.d.21.b
28 c Quoniam in aliis linguis, & labiis aliis loquar populo huic. 1.Cor.14.d
28 d Ecce pono in Sion lapidem offenſionis. Rom.9.g.1.Pet.2.b.Actor.4 b
29 d Populus hic labiis me honorat. Matt.15. a.Marc.7. b
29 e Perdam ſapientiam ſapientum, & prudentiam, &c. 1. Cor.1.c
33 c Ubi ſapiens? ubi ſcriba? ubi inquiſitor hujus ſæculi? 1.Cor.1.c
40 a Vox clamantis in deſerto. Matt. 3.a. Marc.1.a.Luc.3.a.Joan.1.c
40 b Omnis caro fœnum. 1.Pet.1.d. Jac.1.d
40 d Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis inſtruxit eum. 1.Cor.2.d
40 d Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? Rom.11.d
41 b 44. a. Ego ſum primus & noviſſimus. Apoc.1.d.22.e
42 a Ecce puer meus quem elegi. Matt. 12.b
43 d Ecce nova facio omnia. Apoc. 21.b. 2. Cor.5.d
45 b Numquid dicit figmentum ei qui ſe, &c. Rom.9.d
45 d Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu. Rom.14.b
49 b Poſui te in lucem Gentium. Act.13.g.
49 c Tempore accepto exaudivi te, &c. 2.Cor. 6. a
49 c Non eſurient neque ſitient amplius. Apoc.7.d
50 b Tunc expuerunt in faciem ejus. Matth. 26.g
52 b Quam ſpecioſi pedes evangelizantium pacem. Rom.10.c
52 d Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, &c. 2.Cor.6.d
52 d Nomen Dei per vos blaſphematur. Rom. 2. d
52 d Quibus non eſt annuntiatum de eo, videbunt. Rom. 15.e

53 a Domine, quis credidit auditui noſtro? Rom. 10.c Ioan.12.f
53 b Ipſe infirmitates noſtras accepit. Matth. 8. c.
53 c Tanquam ovis ad occiſionem. Act. 8.f
53 d Et cum iniquis reputatus eſt. Marc.15. c.Luc. 22.d
53 e Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus. 1.Pet.2.d.1.Joan.3.a
53 e Qui peccata noſtra pertulit in corpore. 1 Pet 2.d
54 a Lætare ſterilis quæ non paris. Gal 4.d
54 c Et erunt omnes docibiles Dei. Joan 6.e
55 a Et qui ſitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis. Apoc.22.d
55 b Dabo vobis ſancta David fidelia. Act. 13.c
56 c Domus mea domus orationis vocabitur. Matth.21.b.Marc.11.c.Luc.19.g
59 d Contritio & infelicitas in viis eorum. Rom. 3.b
59 c Galeam ſalutis aſſumite. Epheſ.6.c.1. Theſſ.5.b
59 d Veniet ex Sion qui eripiat & avertat impietatem à Iacob. Rom.11.e
60 c Et portæ ejus non claudentur per diem. Apoc.21.g
60 d Et civitas non eget ſole neque luna Apoc.21.g
60 d Nox ultra non erit. Apoc.22.a
61 a Spiritus Domini ſuper me. Luc.4.c
62 d Dicite filiæ Sion, ecce rex tuus venit. Matth. 21.a
64 b Quod oculus non vidit, nec auris audivit, &c. 1.Cor.2.b
65 a Inventus ſum à non quærentibus me. Rom.10.d
65 a Tota die expandi manus meas ad populum non credentem. Rom.10.d
65 c Novos verò cælos, & novam terram. 2.Pet.3.e.Apoc.21.a
66 a Cælum mihi ſedes eſt. Act.7.f
66 g Ubi vermis eorum non moritur. Marc.9.g

JEREM.

5 b Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. Matt.21.b. Marc.1.11.c. Luc. 19.g
9 g Qui gloriatur, in Domino glorietur. 1.Cor.1 d.2.Cor.10 d
10 a Quis non timebit te Domine? Apoc. 15.b
17 d Ego ſum ſcrutans renes & corda, Apoc. 2.f
31 c Vox in Rama audita eſt. Matth.2.d
31 a Ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios. 2.Cor.6.d
31 e Ecce dies venient, dicit Dominus, & conſummabo ſuper domum Iſraël, & ſuper domum Juda teſtamentum novum. Heb. 8.c
31 f Hoc autem teſtamentum quod teſtabor ad illos, &c. Dabo leges meas in cordibus eorum. Heb. 10.c
51 a Cecidit cecidit Babylon magna. Apoc. 18.a

EZECH.

3 Accipe librum, & devora illum, Apoc. 10.d
20 b Qui fecerit homo, vivet in ea. Rom.10.b
32 b Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum. Matth.24.c
36 c Nomen Dei per vos blaſphematur inter Gentes. Rom.2.d

DANIEL.

9 g Cùm videritis abominationem deſolationis quæ dicta eſt à Daniele propheta. Matt.24.b.Marc.13.b. Luc.21.d

OSEE.

1 d Et erit in loco ubi dictum eſt eis. Non plebs mea vos, &c. Rom.9.e
2 d Vocabo non plebem meam, plebem meam. Rom.9.e.1.Pet.2.b
6 c Miſericordiam volo, & non ſacrificium. Matth.9.b.12.a
10 b Tunc incipient dicere montibus, Cadite ſuper nos: & collibus, Operite nos. Luc.23.d
11 a Ex Ægypto vocavi filium meum. Matt. 2.c
13 d Abſorpta eſt mors in victoria. 1.Cor. 15.g

JOEL.

2 g Et erit in noviſſimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo. Actor. 2.c
2 g Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit. Rom.10.c

AMOS.

5 g Numquid victimas & hoſtias obtuliſtis mihi. Act.7.e
6 a Væ vobis divitibus. Luc.6.d
9 c Poſt hæc revertar, & reædificabo tabernaculum David. Act.15.c

JONAS.

2 a Sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus. Matth. 12.c. Luc. 11.d
3 b Pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Matth.12.c.Luc.11.d

MICHÆ.

5 a Et tu Bethleem terra Juda. Matt.2.a
7 b Veni ſeparare hominem adverſus patrem ſuum, & filiam adverſus matrem. Matth.10.d.Luc.12.g

AGGÆ.

2 b Adhuc ſemel, & ego movebo non ſolùm terram, ſed & cælum. Heb. 12.g

HABAC.

1 b Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini, quia opus operor ego in diebus veſtris. Act.13.f
2 a Juſtus autem ex fide vivit Rom.1.c.Gal. 3.b

NAHUM.

1 d Quam ſpecioſi pedes evangelizantium pacem: Rom.10.c

ZACHAR.

8 c Loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo. Eph.4.f
9 b Ecce rex tuus venit. Matt. 21. a. Joan. 12. b
11 c Et acceperunt triginta argenteos. Matt. 27. a
12 c Videbunt in quem compunxerant. Joan. 19. g
13 c Percutiam paſtorem. Matt. 26. c. Marc. 14. b

MALACH.

1 a Jacob dilexi, Eſau autem odio habui. Rom. 9. c
3 a Ecce ego mitto angelum meum. Matth. 11. b. Marc. 1. a. Luc. 7. d. Joan. 1. c
4 b Ipſe eſt Elias qui venturus erat. Matt. 11. b
4 b Quid eſt quod ſcribæ dicunt, quòd Eliam oporteat primum venire? Matth. 17. b. Marc. 19. b
4 b Ut convertat corda patrum in filios. Luc. 1. b

HEBRAICORUM, CHALDÆORUM, Græcorúmque Nominum Interpretatio.

AARON, Mons ſive Montanus.
Abba, Pater, Syrum eſt verbum.
Abbarim Tranſitus, plu. nu. ſive Tranſeuntes.
Abdemelech, Servus regis.
Abdenago, Servus claritatis.
Abdias, Servus Domini.
Abdon, Servus.
Abel, per aleph, Luctus, Civitas.
Abel, per he in principio, Vanitas, filius Adam.
Abeſſalom, Pater pacis.
Abia, pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater ſpontaneus.
Abiſag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abram, Pater excelſus.
Abraham, Pater multitudinis.
Abſalon, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, ſterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaia, Dolor, vel Triſtitia.
Achaz, Apprehendens, ſive Poſſidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, ſive Terrenus, aut Rufus.
Adon, Dominus, aut Baſis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis. unum eſt ex nominibus Dei, quod interpres aliquando poſuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator, Dominus.
Ægyptus, Anguſtiæ, ſive Tribulationes, Hebraïcè Miſraim.
Æneas, Laudatus.
Æthiopia Græcè, ardorem ſignificat. Hebraïcè Cus dicitur, id eſt Nigredo vel Nigra:
Agabus, Locuſta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Feſtivus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraïcè dicitur No: quod interpretatur Crudum, ſive Irritatio.
Alleluia, Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, ſive Veritas.
Amaſai, per aleph, Fortis vel Robuſtus.
Amaſai, per ain, Populi munus.
Amelech, Rex.
Amen, Fiat, Efficiatur, aut firmum ſit.
Aminadab, Populus ſpontaneus.
Ammon, Populus ejus.
Amnon, Fidelis aut Verax.
Amorrhæi, Amari, Rebelles.
Amos, per aleph, Fortis, pater Iſaiæ.
Amos, per ain, Oneratus, unus ex duodecim Prophetis.
Amri per aleph, Amarus vel Loquens.
Amri, per ain, Manipulus, vel Dominium, Princeps militiæ Iſraëliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Reſponſiones, ſive Cantica.
Andreas, Fortiſſimus.
Anna, Gratioſa, ſive Miſericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Aphrica Hebraïcè Pul dicitur, id eſt, Caſus vel Ruina, Iſaiæ 66. 34.
Aphrica, Nahum 3. 9. Put. Craſſa, ſive Pinguis.
Apoſtolus, Miſſus, Legatus.
Arabes, Veſpertini, 2. Par. 26. 2.
Arabes, Pſalm 71. 15. Hebraïcè Saba, id eſt, Converſio.
Aram, Celſitudo, Sublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.

Arbee, Quatuor.
Architriclinus, Princeps triclinij.
Areopagita, De colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Areuna, Arca, vel Canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraïcè dicitur Ararat, Maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, lumen, ſive Maledictio.
Aſaph, Congregans.
Aſer per ſamech, Vinctus, filius Caath.
Aſer, per ſin, Beatitudo, ſive Felicitas, filius Jacob.
Aſſuerus, Princeps & Caput.
Aſſur, Inſidians, ſive Beatus.
Aſtaroth, Greges ſive Divitiæ.
Athalia, Tempus Domino.
Athenæ, Sine cumulo.
Attalia, Augens, vel Nutriens.
Ava, Iniquitas.
Axa, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, adjutor.
Azotus, Hebraïcè Aſdod, Deprædatio.

B.

Baal, Idolum, aut Dominans.
Baal, Oſee 10. 24. Arbel legendum, id eſt, Pugnavit Deus.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confuſio, Commixtio.
Bala, Inveterata, Turbata, ancilla Rachel, per he in fine.
Bala, Deglutiens, Deſtruens, urbs, per ain in fine.
Balaam, Vetuſtas populi.
Balac, Deſtruens.
Banaias, Filius Domini.
Barac, Fulgur.
Barachias, Benedicens Dominum.
Bar-iona, Filius columbæ.
Barnabas, Filius conſolationis.
Barſabas, Filius Converſionis.
Barthimæus, Filius cæcus.
Bartholomæus, Filius ſuſpendentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Bathuel, Filiatio Dei.
Batus, menſura liquidorum.
Beel-phegor, Idolum hiatus.
Beel-zebub, idolum muſcæ.
Beera, Puteus.
Behemot, Jumenta, Quadrupedia.
Bel, Vetuſtus.
Bela, Deglutiens, Deſtruens.
Belial, Perverſus, Abſque jugo.
Ben-ennom, Filius divitiarum ſuarum.
Benjamin, Filius dexteræ.
Ben-oni, Filius doloris mei.
Bera, Puteus.
Bereſith, In principio. Sic vocatur primus liber Legis.
Berſabee, Puteus juramenti.
Beth-abara, Domus tranſitus.
Beth-ania, Domus obedientiæ vel afflictionis.
Beth-aven, Domus vanitatis.
Beth-dagon, Domus frumenti.
Beth-el, Domus Dei.
Bether, Diviſio.
Beth-lehem, Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth-phogor, Domus hiatus.
Beth-ſabee, Domus juramenti, civitas.
Beth-ſaida, Domus frugum.
Bethſames, Domus ſolis.
Bethul, Virgo.
Bezec, Fulgur.
Boanerges, vel juxta S. Hieronymum Banereem, Filij tonitrui.
Booz, In fortitudine.
Borith, herba in qua eſt acrimonia ſaporis.
Boſor, Munitio.
Boſra, idem.

C.

Caath, Congregatio, Obtuſio.
Cades, Sanctitas.
Caïn, Poſſeſſio, Poſſeſſus.
Caleb, Quaſi cor.
Cana, Zelus, Æmulatio.
Cananæus, id eſt, Cana vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pœnitentiæ.
Cappadoces, Hebraïcè Caphthorim, id eſt Sphærulæ.
Cariath-iarim. Civitas ſilvarum.
Cariath-ſepher, Civitas litterarum.
Carmel, Cognitio circumciſionis, vel Agnus circumciſus.
Carthaginenſes, Hebraïcè Tharſis, id eſt, Contemplatio gaudij.
Cedar, Nigredo, Triſtitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, Denigratus, Triſtis.
Cephas, Petrus, à petra, Syrum.
Cetura, Aromatizans.
Chæreas, Lætus.
Chaldæa, Hebraïce Chaſdim, id eſt, Quaſi dæmones.
Cham, Calidus, Calor.
Chanaan, Mercator, Negotiator.
Charmel, idem quod Carmel.
Cherub, Quaſi magiſter.
Chodchod, jaſpis.
Chorræi, Furores.
Chriſtus, Unctus.
Chus, Æthiops.
Cin, Poſſeſſio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, Durus, Stipula.
Cleophas, Gloria omnis.
Cœleſyria, Curva Syria.
Coloſſenſes, Supplicio affecti.
Corban, Corbana, Donum, Oblatio.
Core, Calvus, Calvitium, per heth in fine.
Core per aleph in fine, Vocans, legens, 1. Par. 9. 19.

Corozaim, Hic eſt myſterium.
Cosbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus, Quaſi miſer.

D.

Dagon, Frumentum.
Dalila, Paupertas.
Damaſcus, Sanguinis ſuccus.
Damaſcus, 1. Reg. 16. b. Similitudo incendij, Hebr. Dumeſec.
Dan, Judicans, ſive Judicium.
Daniel, Judicium Dei.
Darius, Requirens.
Damaſcus, Generationis procuratio.
Dathan, Ritus, Lex.
David, Dilectus.
Debora, Apes, Verbum.
Decapolis, Decem civitatum, (ſub. regio.)
Diabolus, Criminator, Calumniator.
Diabolus, Habacuc 3.4. Hebr. Reſeph. id eſt, Volucris, Flamma.
Dibre haiamim, verba dierum.
Didymus, Gemellus.
Dina, Judicium, vel Judicans.
Dionyſius, Divinitus ſtillatus.
Dithalaſſum, Duo maria.
Doëg, Solicitus, Anxius.
Dor, Generatio.
Dura, Generatio, vel Habitatio.

E.

Ebal, Acervus vetuſtatis.
Eccleſiaſtes, concionator.
Eden, Voluptas, Deliciæ.
Edom, Rufus.
Eglon, Vitulus.
Eſcana, Deus zelotes.
Eleazar, Dei adjutorium.
Elchanan, Dei gratia ſive miſericordia.
Eliacim, Dei reſurrectio.
Elias, Deus Dominus.
Eliezer, Dei adjutorium.
Elimelech, Deus meus rex.
Eliſabeth, Deus juramenti.
Eliſæus, Dei ſalus, Deus ſalvans.
Elle habdebarim, hæc ſunt verba, ſic incipit quintus liber Legis.
Elnathan, Deus dedit.
Emmanuel, Nobiſcum Deus.
Emmaüs, Timens conſilium.
Enac, Gigas, Torques.
Encænia, Renovatio, Dedicatio.
Ennom, Ecce illi.
Enos, Homo, vel Vir.
Ephraim, Frugifer, Creſcens.
Ephraim, Hebraïcè Ephra, id eſt, Pulverulenta, ſive plumbea. 2. Reg. 13. 7.
Ephrata, Ubertas, ſive Frugifera.
Ephron, Pulvis.
Eſaü, Faciens, Operans.
Eſdras, Adjutor, Atrium.
Eſther, Occulta, Abſcondita.
Etam, Avis eorum.
Etham, fortitudo eorum.
Eubulus, Prudens.
Ezechias, Fortitudo Domini.
Ezechiel, Fortitudo Dei.
Ezriel, Auxilium Dei.

G.

Gabaa, Collis.
Gabriel, Vir Deus, aut Dei.
Gad, Felix, Accinctus.
Gadgad, Felicitas felicitatis, Accinctus exercitus.
Galaad, Abjectio.
Galaad, Acervus teſtimonij.
Galatæ, Lactantes.
Galgald, Rota, Revolutio.
Galilææ, Volubilis.
Gazer, Præſciſſio.
Gazophylacium, ubi theſauri templi ſervabantur.
Gebal, Terminus.
Gedeon, Conterens.
Gehenna, Vallis triſtitiæ.
Gehennon, Vallis contriſtans.
Gelboë, Revolutio inveſtigationis.
Gerſom, Advena ibi.
Gerſon, Exilium ejus.
Gibli, Termini.
Gihon, Pectus, Exitus.
Gog, Tectum.
Golgotha, Calvaria, ubi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, Tranſmigratio.
Gomor, genus menſuræ.
Gomorrha, Populus rebellis.
Græci, Hebraicè Jevanim, id eſt Deceptores.

H.

Habac, Luctator.
Hanania, Gratia Domini.
Haram, Deſtructus.
Havoth-iair, Oppida illuminationis.
Hebal, Acervus vetuſtatis.
Heber, Socius, Particeps, per heth in principio.
Heber, per ain, Tranſitus.
Hebræus, Tranſiens.
Hebron, Societas.
Heli, Oblatio.
Heliopolis, Hebraïcè dicitur On, id eſt, Dolor.
Henoch, Dedicatus.
Hermon, Deſtructio.
Heſron, Sagitta exultationis.
Heva, viva, vivens.
Hierapolis, Sacra civitas.
Hieronymus, Sacrum nomen.
Holofernes, Fortis dux.
Hor, Mons.

Horeb, Deſertum.
Horma, Deſtructio.
Hur, Libertas.
Hus, Conſilium.
Hymenæus, Carmen nuptiale.

I.

Jabel, Defluens.
Jabes, Siccitas, per ſin in fine.
Jabes, Triſtitia, per ſade in fine.
Jacob, Supplantator.
Jahel, Aſcendens, Damula.
Jahiel, Vivit Deus.
Jairitis, Illuminatus.
Jamin, Dextera, vel Dexter.
Iapheth, Dilatatus.
Jaſon, Sanans.
Javan, Decipiens.
Ichabod, Ubi gloria, Væ gloriæ.
Idumæa, Rufa, Terrena.
Jebus, Conculcatio.
Jechonias, Præparatio Domini.
Jehu, Ipſe, Exiſtens.
Jehus, Tinea corroſus, per ſin.
Jehus, 1. Par. 8. 10. Conſilians, per ſade.
Jemini, Dextera, vel Dexter.
Jephthe, Aperiens.
Jerameel, Miſericordia Domini.
Jeremias, Celſitudo Domini.
Jericho, Luna, Menſis.
Jerobaal, Impugnans idolum.
Jerobaal, Impugnans populum.
Jeroſolyma, Viſio pacis, Viſio perfecta.
Jeruſalem, idem.
Jeſſe, Ens, Exiſtens.
Jesboc, Eſt vacuus.
Jeſus, Hebraïcè Jehoſua, Dominus ſalvator.
Jethro, Excellens.
Jezonias, Auſcultatio Domini.
Jezrahel, Semen Dei.
Indus, id eſt, de India. Hebraïcè dicitur Hodu, id eſt, Laudatio.
India, Job. 28. 16. Hebraïcè Ophir, id eſt Cinis.
Joab, Paternitas, Habens patrem.
Joachaz, Domini apprehenſio.
Joachaz, 2. Par. 34. 8. Appendens.
Joachim, Domini præparatio.
Joacim, Domini reſurrectio.
Joas, Diffidens, Deſperans.
Joas, Domini ignis, 4. Regum 11. 21. Hebr. Jehoas.
Joas, 1. Par. 7. 8. & 17. 28. Tinea corroſus per ain.
Job, Dolens, Gemens.
Joel, Volens, Incipiens.
Johanan, Gratioſus, Pius, Miſericors.
Johannes, idem.
Jonas, Columba.
Jonadab, Spontaneus.
Jonathan, Domini donum, filius Saül.
Joram, Excelſus.
Jordanis, Fluvius judicij.
Joſaphat, Dominus Judex.
Joſeph, Augmentum.
Joſeph, Pſalm. 80. 2. Domini augmentum, Hebr. Jehoſeph.
Joſias, Ignis Domini.
Joſue, Dominus ſalvator.
Iſaac, Riſus.
Iſai, Munus aut Ens.
Iſai, 1. Par. 2. 13. Vir meus.
Iſaias, Domini ſalus.
Isboſeth, Vir confuſionis.
Iſcariotes, Vir occiſionis.
Iſmaël, Exauditio Dei.
Iſraël, Prævalens Deo.
Iſſachar, eſt Merces, Præmium.
Ithamar, Inſula palmæ.
Jubilæus, Buccina.
Judas, Laudatio.
Julius, Lanuginoſus.

L.

Laban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus, Dei adjutorium.
Lechi, Maxilla.
Leci, Lex.
Levi, Copulatus.
Leviathan, Copulatio, Societas ſua.
Lia, Laborioſa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Libyas, Hebraïcè Lubim, Cor maris.
Lithoſtrotos, Lapidibus ſtratus.
Lot, Involutus, colligatus.

M.

Maacha, Attrita.
Maaſias, Opus Domini.
Maceda, Incendium.
Madian, Judicium, Litigans.
Magdalena, Magnifica.
Magi, Sapientes, vel Philoſophi.
Malachias, Nuncius meus.
Malaleël, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mammona, Pecunia, Divitiæ.
Mamzer, De ſcorto natus.
Manahem, Conſolator.
Manaſſes, oblitus, Oblivio.
Manue, Requies.
Mara, Amara.
Mardochai, Amara contritio.
Maria, Exaltata, Amaritudinis mare.
Martha, Provocans.
Maſſa, Onus.
Maſpha, Specula.
Mathuſael, Mortem ſuam poſtulans.
Matthæus, Donatus.
Melchias, Rex Dominus.
Melchi-ſedec, Rex juſtitiæ.

Melchi-ſua, Rex ſalvator.
Meſollam, Pacificus.
Meſopotamia, Regio ſic dicta, quòd duobus fluviis Euphrate & Tigre ambiatur.
Micha, Pauper.
Michael, Quis ſicut Deus?
Michæas, idem.
Michol, Quis omnia?
Miphiboſeth, De ore ignominia.
Miſael, Quis poſtulatus?
Miſle, Proverbia, Nomen libri.
Miſphat, Judicium.
Mna, Libra, Talentum.
Moab, De Patre.
Moria, Amaritudo.
Moſa, Azymum, per ſade.
Moſa, 1. Par. 8. 9. Onus.
Moyſes, Attractus (ſub. de aquis.)
Myſia, Scelesta.

N.

Naaman, Pulcher.
Nabal, Stultus.
Nabo, Loquela, Prophetia.
Naboth, idem.
Nabuchodonoſor, Planctus judicij.
Nachor, Raucus, Aridus.
Nadab, Spontaneus.
Nahaſſon, Coluber, Serpens.
Nahum, Conſolator.
Naim, Pulcher.
Nathan, Donatus.
Nathanael, Donum Dei.
Nazaræi, Separati, Sanctificati.
Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per ſade ſcribatur, Cuſtodita vel Florida interpretatur.
Neapolis, Nova civitas.
Nehemias, Conſolatio.
Nehuſtan, Æneum.
Nemrod, Rebellis.
Nepthali, Æquiparatio.
Ninive, Pulchra.
Noë, Ceſſatio, Requies.
Noëma, Decora.

O.

Obadias, Servus Domini.
Obed, Servus.
Obed-edom, Servus hominis.
Ochoſias, Apprehenſio.
Odollam, Teſtimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla, Elevatio, Holocauſtum.
Onam, Dolor.
Onana, Dolor, Iniquitas.
Oneſimus, Utilis.
Oolla, Tabernaculum.
Ophni, Pugnus, pugillus.
Oreb, Corvus.
Oſee, Salvator.
Oza, Fortitudo.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.

P.

Palæſtina, Conſperſa (ſub. cinere.)
Paracletus, Conſolator, Advocatus.
Paraſceve, Præparatio.
Paſcha, Tranſitus.
Pentateuchus, Quinque volumina.
Pentecoſte, Quinquageſima (ſub. dies.)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Pharao, Diſſipans.
Phares, Diviſio, filius Judæ.
Phares per ſin 1. Paral. 7. 16. Eques.
Phariſæi, Diviſi.
Phaſe, Tranſitus.
Phaſga, Collis.
Philiſthæa, Conſperſa cinere.
Phinees, Facies confidentiæ.
Phogor, Hiatus.
Phul, Aphrica.
Pigmæi, Hebraïcè dicuntur Gamadim.
Probatica, Ovina, locus ubi pecora ſacrificanda tenebantur.
Proſelytus, Advena, Peregrinus.

R.

Raab, Pſal. 86. 4. Superba, Fortis.
Rabba, Multa, Grandis.
Rachel, Ovis.
Raguel, Paſtor Dei.
Rahab, Lata, Dilatata.
Ram, Excelſus.
Rameſſes, Tonitruum, Tineæ.
Raphael, Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes, Medici.
Rebecca, Saginata.
Rebla, Reblatha, Rixa.
Rechab, Quadriga.
Remmon, Malum granatum.
Reſpha, Extenſio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma, Excelſa, Sublimis.
Ruben, Videns filium.
Ruma, Excelſa.
Ruth, Saturata.

S.

Saaph, Cogitans.
Saba, per ſin, Converſio, Captivitas.
Saba per Samech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus, in plurali.
Sabata, Circuitus.
Sabbathiſmus, Requies, Ceſſatio.
Sabbatum, idem.
Sadducæi, juſti.
Sadoc, Juſtus.

Sale,

Sale, Miſſio.
Salem, vel Sallem, Pax.
Salmanaſar, Pax ligata.
Salmon, Pacificus.
Salomith, idem, f. g
Salomon, Pacificus.
Salphaad, Umbra formidinis.
Samaria, Cuſtodia, Adamas.
Samſon, Sol ejus, Nominis iteratio.
Samuel, Poſitus à Deo.
Saphan, Hericius, Cuniculus.
Saphat, Judicans.
Sara, per he in fine, Domina, uxor Abrahæ.
Sara, per heth in fine, Odorās, Domina odoris.
Sarai, Domina mea.
Sareptha, Anguſtia, Buccellæ.
Saron, ſive Sarona, Planities.
Sathan, Adverſarius.
Saul, Poſtulatus, Commodatus.
Saül, 1. Reg. 9. 2. Hebraïcè Sual, Vulpes.
Scenopegia, Feſtum tabernaculorum.
Schibbolet, Spica.
Sedecias, Juſtus Domini.
Segor, Parva.
Sehon, Eradicatio.
Sela diſſolvens, filius Judæ.
Sellum, Pacificus.
Sellon Manens.
Sem, Nomen, Fama, Poſitus.
Semei, Obediens.
Semei, 1. Par. 2. 28. Nomen meum.
Sennacherib, Rubus deſtructionis.
Seon, Sonitus.
Sepharuaim, Libri, vel Scribæ.
Sephora, Pulchra, aut Tuba, Exod. 1. 15. per ſin.
Sephora, Exod. 2. 21. Avis, Paſſer, uxor Moyſis.
Seth, Poſitus.
Setim, Expanſiones.
Siba, Exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera, Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus Nilus.
Siloë, Miſſus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sin, Rubus, Exod. 16. 1. per Samech.
Sin, per Sade, Arma, Scutum.
Sion, Acervus, 2. Reg. 5. 7.
Sion, Deut. 4. 48. Strepitus.
Siſara, Hirundinem videns.
Sodoma, Secretum eorum.
Somer, Cuſtos.
Sophtim, Judices.
Sorec, Vinea.
Stephanus, Coronatus.
Sulamitis, Pacifica, perfecta.
Sunamitis, Dormiens.
Suſanna, Lilium, Roſa.

T.

Tarſus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharſis, Contemplatio gaudij.
Thau, Signum.
Thecua, Spes, Funiculus.
Teraphim, Simulachra.
Thomas, Abyſſus, Geminus.
Thopheth, Tympanum, Seductio.
Timæus, Cæcus, Cæcitas.
Timotheus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus dominus.
Tabulcain, Mundana poſſeſſio.
Tyrij, Hebraïcè Sorim, id eſt, Tribulantes.

V.

Vaicra, Et vocavit, Liber Levitici.
Vaiedabber, Et locutus eſt. Liber Numerorum.
Vaſthi, Potans, Bibens.
Veelle ſemoth, Et hæc ſunt nomina. Secundus liber Legis qui Exodus Græcè vocatur.
Ur, Ignis.
Urias, Ignis Domini.

Z.

Zabad, Dos, Dotatus.
Zabdi, idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zachæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebe, Victima.
Zelotes, Æmulator.
Zelpha, Diſtillatio oris.
Zorobabel, Alienus à confuſione.

FINIS

INDEX

INDEX BIBLICUS,

QUI RES EAS DE QUIBUS IN SACRIS BIBLIIS AGITUR,

Ad certa Capita, alphabeti ordine digeſta, revocatas ſumma brevitate complectitur.

IN hoc Bibliorum Indice, Candide Lector, primus numerus, libri caput denotat; proximè deinde ſequentes uſque ad hoc ſignum †. vel (ſi hoc ſignum non adſit) ad proximam uſque ſequentis libri citationem, ſunt verſuum in eodem capite ſignatorum notæ. Exempli gratia, in voce AARON, *Exod. 4. 14. 16. 30 † 5. 1 † 6. 13 † 7. 1. 2. legendum eſt: Exodi cap. 4. verſ. 14. verſ. 16. & verſ. 30. Item c. 5. verſ. 1. c. 6. verſ. 13. c. 7. verſ. 1. & 2. Cum autem aſteriſcus ſeu ſtella in hunc modum (Levit. 8.*) numero apponitur, indicium eſt, rem de qua agitur per plures verſus in eo capite tractari: vel ſignificat locum illum eſſe inter reliqua diligentius notandum. Porrò, ſi quod quæris, in verſu hic notato contingat non adeò perſpicuè inveniri, tum aliquot ex propinquis verſibus antecedentibus vel ſequentibus tibi erunt perluſtrandi. In librorum nominibus ad faciliorem & certiorem diſtinctionem id obſervatum eſt, ut Eccle. Eccleſiaſten, Eccli. verò Eccleſiaſticum notet.*

AARON adjungitur fratri ſuo Moyſi ſocius, Exo. 4. 14. 16. 30 † 5. 1 † 6. 13 † 7. 1. 2. Mich. 6. 4. Fuit pronepos Levi, Exod. 6. 16. 18. 20. pec liari ritu conſecratur cum ſuis filiis ad miniſterium ſacerdotij, Levit. 8.*. Num. 3. 10. Deuteron. 18. 5. Heb. 5. 4. ſicut Dominus præſcripſerat, Exod. 29. *. † 40. 12. Aaroni, & filiorum ſacerdotalis ornatur, Exod. 28. *. Aaronis ſacerdotii auctoritatem qui noluerunt agnoſcere, inuſitato genere mortis intereunt, Num. 16. 3. 11. 32. 31. Aaron inſigni miraculo oſtenditur præ ceteris à Deo in Sacerdotem ſummum electus, Num. 17. 5. 8. poſt oblationem factam benedicit extenſa manu populo, Levit. 9. 22. jure perpetuo accipit pro officio ſacerdotali oblationes & primitias à populo, Num. 18. 8. 9. 11. 12 *. & à Levitis decimas decimarum, Num. 18. 26. 28. moritur, Num. 20. 29 † 33. 38. Deut. 10. 6 † 32. 4. ſuccedit ei in ſummo Sacerdotio Eleazar, Num. 20. 28. Deut. 10. 6. Aaronis laus, Eccli. 45. 7. 8. 9*.

ABARIM mons, unde moriturus jam Moyſe terram Chanaan proſpexit, Num. 21. 11 † 27. 12 † 33. 44. *. Deuter. 32. 49.

ABBA pater, Marc. 14. 36.* Rom. 8. 15. Galat. 4. 6.

ABDEMELECH propugnator & patronus Ieremiæ, Ierem. 38. 7. liberatur à gladio Chaldæorum, 39. 16. 17. 18.

ABDENAGO appellatur Azarias, Dan. 1. 7. mittitur in fornacem ardentem, 3. 21.

ABDIAS abſcondit & alit prophetas Domini, 3. Reg. 18. 4. 13.

ABDON Iudex in Iſraël, Iud. 12. 13.

ABEL occiditur à fratre Caïn, Gen. 4. 8. 1. Ioan. 3. 12. de eodem lege Matth. 23. 35. Luc. 11. 51. Hebr. 11. 4 † 24. 12.

ABIA, ABIAM, vel ABIAS filius Roboam, rex Iuda, 3. Reg. 14. 31 † 15. 1. 2. Par. 13. 2. 4. 15. 17 *. reliquit Aſa regni ſucceſſorem, 3. Reg. 15. 8. Matth. 1. 7.

ABIATHAR ſacerdos effugit manus Saülis, 1. Reg. 22. 20. confugit ad David in Ceïlam, 23. 6. cum Adonia ſe conjungit, 3. Reg. 1. 7. amovetur ſacerdotio, 2. 27. juxta illud 1. Reg. 2. 30. 32.

ABIDAN dux Benjamin, Num. 1. 11.

ABIGAIL, uxor impij Nabal, 1. Reg. 25. 3. nubit Davidi regi poſt mortem Nabal, 25. 42.

ABIMELECH rex Geraris aufert Abrahæ Saram, Gen. 20. 2. init pactum cum Abraham, 21. 23. 32. init pactum cum Iſaac, 26. 31.

Abimelech filius Gedeonis, Iud. 8. 31. occidit 70. ſuos fratres, & ictu lapidis molaris interficitur, 9. 5. 53 *. 2. Reg. 11. 21.

ABIRON effert ſe contra Moyſen, unde & terra dehiſcens, eum abſorbet, Numer. 16*. † 26. 10. Deut. 11. 6. Pſal. 105. 17. Eccli. 45. 22.

ABISAG Sunamitis ducitur ad regem David, 3. Reg. 1. 1. petitur ab Adonia in uxorem, 2. 17.

ABISAI filius Sarviæ, ſororis Davidis, 2. Reg. 2. 18 † 16. 9 † 19. 21. 20. 6 † 23. 18.

ABIU & Nadab filij Aaron igne abſumuntur, Levit. 10. 2 † 16. 1. Num. 3. 4 † 26. 61.

ABIUD filius Zorobabel, Matth. 1. 13. appellatur Hanania, 1. Paral. 3. 19.

ABNEGATIO ſui ipſius, Gen. 12. 4 † 22. 1. 9. Deut. 33. 9. 3. Reg. 19. 20. 2. Mach. 6. 19. 23. Matth. 4. 19 † 5. 29 † 10. 39 † 16. 24 † 19. 21. Marc. 10. 21. Luc. 9. 23 † 14. 26 † 17. 33. Ioan. 12. 25.

Abnegatio omnium rerum, Gen. 22. 1. Deut. 33. 9. Ruth, 2. 11. Matth. 4. 19 † 19 † 1. 27 Marc. 1. 18 † 10. 28 Luc. 5. 11 † 14. 26 † 18. 22. 1. Cor. 7. 29. Philippenſ. 3. 7.

ABNER præfectus militum Saülis, creat Isboſeth regem Iſraël, 2. Regum 2. 8. paciſcitur cum David, 3. 12. occiditur à Ioab, 2. Reg. 3. 27.

ABRA ancilla Iudith, Iudith 8. 32 † 10. 2. libertate donatur, 16. 28.

ABRAM filius Thare habet Sarai uxorem; Gen. 11. 29. egreditur ex patria in terram Chanaan præcipiente Domino, 12. 4. proficiſcitur in Ægyptum. 12. 10. redit inde in Chanaam. 13. 1. liberat Lot fratrem ſuum ex manibus hoſtium, 14. 14. accipit promiſſionem ſeminis, 15. 4 † 17. 16 † 18. 10. concumbit cum Agar 16. 4. accipit promiſſionem ſeminis & ſignum fœderis, appellaturque Abraham, 17. 5. orat pro Sodomitis, 18. 23. 28. 32. Iſaac ei naſcitur, 21. 2. paratus eſt offerre Iſaac, 22. 9. mittit ſervum qui quærat uxorem filio ſuo Iſaac 24. 4. moritur, 25. 8. commendatur, Eccli. 44. 20. appellatur pater multarum gentium, & omnium credentium, Gen. 17. 5. Iſa. 51. 2. Mat. 3. 9. Luc. 19. 9. Ioan. 8. 39. Rom. 4. 11. 17. 18 † 9. 7. Galat. 3. 8. De ipſo & ejus ſemine vide Ioſ. 24. 3. Iſ. 41. 8 † 51. 2. Ezech. 33. 24. 2. Eſd. 9. 7. Matth. 8. 11. Actor 7. 2. 16. Heb. 11. 17.

ABRAHAE filij qui dicantur, Ioan. 8. 33. Rom. 9. 7. Gal. 3. 7.

ABSALOM filius David, 2. Reg. 3. occidit ſuum fratrem, & fugit ad Tholomai regem Geſſur, 13. 37. revocatur, 14. 21. 23. conatur patris occupare regnum, 15. 6. concumbit cum patris concubinis, 16. 22. juxta propheciam, 12. 11. tribus haſtis transfigitur à Ioab, 18. 14.

ABSTINENTIA à quibuſdam cibis, Gen. 1. 29. 30 † 2. 17 † 3. 11 † 9. 4. Exod. 12. 9 *. † 13. 6 † 23. 28 †.

22.13†29.34.Lev.6.24†7.18*.†11.4*.† 17.27.*.†19.7.†22.23.8.*†14. Num. 6. 4.†18.10.Deu.12.16†14†3*. Tob.1.12.Iudith.12.2.Dan.1.8. 2.Machab. 7.1. Matth. 12.4.Marc.2.23.Luc.6.1.Act.15.29.

Abſtinentia à vino. Levit.10.8 † 11.34.Num.6.3.Iud. 13.4.14.Ierem.35.6.Ezech.44.21.Luc.1.15.

Abſtinendum à cibo & potu etiam licito propter ſcandalum alterius. 2. Machab. 6. 24. Rom. 14.20.21. 1.Cor.8.13.

Abſtinentiæ præceptum violare nolentes, Ier. 35.6*. 2.Mach.6.19*.†7.2*.

Abusus veſtium. Iſa. 3. 18.Ezech. 7.20.Eſther 14. 16.Matt.11.8.Mar.12.38.Luc.7.25 † 16. 19†20. 45. 1. Tim.2.9.1.Pet.3.2.

Acceptio perſonarum, vide Perſona.

Acceptio munerum, Exod.23. 8. Num. 35.31. Deut. 10 17†16.19.†27.25.2.Par.19.7. Iob. 15. 34†36. 18.Prov.14.20†15.27† 17.23.† 19.6†22.9† 28.21. Eccli.4.36†7.6†20.31.Iſa.1.23†5.23†33.15.Iudæ 16.

Acedia,2. Reg. 11 *.Proverb.6.6†10.4.26†12.11 † 13.4†18.8†19.15.24.† 20.4. 13 †21.25†24.30†26.13† 28.19.Ezech.16.49.Eccli.33.26.Rom.12.11.

Achab impius Rex Iſraël,3 Reg. 16. 29.30 †18 *. vincit Syrios,20. 20. 29.init fœdus cum Benhadadrege Syriæ 20.34.exercet tyrannidem in Naboth.3. Reg. 21. 2.trajicitur telo, & ſanguinem ejus canes lambunt. 22. 38. ſecundùm verba Eliæ, 21. 19. filij ejus pereunt,4. Reg. 10. 7. 11. ſecundùm illud 3. Reg. 21. 21. 4. Reg.9.7.

Achaia,Act.18.12.27†19.21.Rom.15.26.1.Cor. 16.15.2.ad Cor.1.1†9.2†11.10.1.ad Theſſ.1.7.

Achan lapidatur, Ioſ. 7. 25. 1. Par.2.7.in valle Achor,Ioſ.7.24†15.7.Iſaiæ 65.10.Oſee 2.15.

Achaz filius Ioatham impius rex Iuda,4. Reg. 16 *.2.Paral.28 *.Iſaiæ 7*. Matth. 1. 9.appellatur Eliezer, Luc.3.29.Ezechias filius in regnum patri ſuccedit. 2.Paral 28.27.Matth.1.10.

Achias filius Achitob,ſacerdos Domini, 1. Reg. 14.3.18.appellatur Achimelech.21.1.

Achimelech ſacerdos dat Davidi panes propoſitionis 1.Reg.21.6.& gladium Goliath, 21.9.transfigitur,22.18.appellatur Ahias,14. 3. vocatur Abiathar, Marc, 2.26.

Achior dux Ammonitarum, Iudith.5.5.traditur in manus filiorum Iſraël.6.7.fit Iudæus. 14.6.

Achis rex Geth donat Davidi civitatem Siceleg, 1.Reg.27.6.

Achitophel Davidi à conſiliis adhæret Abſaloni,2.Reg.5.12.dat impium conſilium.16.21.ſuſpendit ſe, 17.23.

Adam creatur,Gen.1.27.collocatur in paradiſo, & ligni ſcientiæ uſus ei interdicitur,2. 15. perſuaſione Evæ præceptum violat,& paradiſo pellitur.3.6.23. Oſee 6. 7. moritur,Geneſ.5.5.Rom.5.14.1.Cor. 15.22.

Adhortari ad bonum,Gen.13.8 †45.24. Ioſ. 22.5.2.Paral.3.6†32.7.2.Eſdr.5.6.9.Actor.11.23†14.21 †20.17*.1.Theſſ.5.11.Tit.2 *.† 3.1.Heb.3.12.

Adonias affectat regnum Patris ſui, 3.Reg.1.5. uxorem petit Abiſag,& occiditur 2. 17.25.34.

Adonibesec capitur,Iudic.1.6.

Adoratio Angelis & hominibus tributa,Geneſ. 18.2.†19.1†23.12†27.29†33.3*.†42.6†43.26.Exod.18. 7.Num.22.31.1.Reg.20.41†25.23 †. 28. 14.2.Reg.9.6. †14.3*.3.Reg.1.16.23.Iudith 10.20.Eſther.3.2. Dan. 2. 46.Actor.10.25.

Adramelech idolum 4.Reg.17.31.

Adramelech uſus ſubſidio fratris ſui Saraſar, occidit patrem Sennacherib, 4. Reg. 19. 37. Iſaiæ 37.38.

Adventus Domini expectandus Matth.24.42 † 25.13†26.20.Mar.13.33.Luc. 12. 40†21.34. Rom. 13. 12.Epheſ.6.18.Coloſſ.4.2.1.Theſſ. 5.6.1.Pet. 4.7† 5.8. Apoc.3.3†16. 15.

Adulterium, luxuria, & fornicatio,Gen.6.2† 19.5.31.35.*.†38. 15. Exo. 22. 16. Levit.18*.†19.29† 20.10.13†21.9.Num.25.1.6.Deut.22.13 22.23† 23.17. Iud.19.2.25.1.Reg.2.22.Tob.4.13.Pro.2.16†5*.7. 10*. †22. 14†23. 27†29. 3. Eccl. 7.27.Eccli.23.25*.†25.4. Ezec.22.10.Actor.15.20.Rom.1.26.1.Cor. 5,1†6.9.15† 10.8. Epheſ.5.Col.3.5.1. Theſſ.4.3.1.Tim. 1. 10. Heb. 13. 4.

Adulterium carnale & ſpirituale prohibetur, committitur,& punitur Geneſ. 20. 2†26. 7. Exod. 20.15.Levit. 18.8†20.10.Num.5.13.Deut.5.18†22.22. 30. 5. 7† 13. 26 Oſee 2.4†42.Sap.3.16.Iud.19.2.2.Reg.11.4†12.1.9. Iob.24.15†31.1.9. Pſal. 72. 27. Prov.5. 3.8. 20†6.24. 32†7*.Iſaiæ 57.1.Ier.2.36†3.1†5.7.†13.26.Oſee 2.4 † 4.2.Sap.3.16.Matt.5.27†14.3†19.9.Ioan.8.3.1. Cor.6. 10.1.Theſſ.4.3.Heb.13.4. Iacob. 4.4.

Aduran, ſuper tributa ſeu quæſtor ærarius Davidi,2.Reg.20.24.poſteà à tributis ipſi Roboam,lapidatur. 3.Reg.12.18.

Ægyptiaca captivitas prædicitur Gen.15.13. incipit,Ex. 1.8.13.Act.7.18.

De Ægypto exitus, & liberatio Iſraëlis promittitur Gen.15.16†48.21†50.14.Ex.3.17†6. 6. adimpletur, & exeunt viri 600000.Exod.12. 37. 51†13*.† 14*. Num. 33.1.Deu.16.1.Oſe.13.4. Mich.6.4.

In Ægyptum redire improbè flagitat Iſraëliticus populus. Exod. 14. 11 †16. 3†17. 3. Num.11.5†14.4† 20. 3.

Contra Ægyptum prophetatur Iſaiæ 19. 1. 11. 18† 20.3.Ier.43.20†44.30†46.* Ezech. 29*.†30*. †31*. † 32 *

Ægyptiaca redemptio frequenter in memoriam revocatur tanquam ſummum beneficium. Exod. 20. 2. Levit. 22.33†26.13.Deut.4.37†5.6†7.8†8. 14†16.6.Iud.2.1. †6.8.1.Reg.10.18.4.Reg.17.7.Mich. 6.4.

Ægyptus affligitur plagis variis,Exod.7*.8*.9*.10*.11 *.ut prædicit Dominus Exod.3.19.

Ægyptus expugnatur à Rege Babyloniæ,4.Reg.24. 7. Ierem.46.2.

Ægyptij prodeunt in pugnam contra Iudam 2. Par. 1. 2. 2.

Ægypto potitur Antiochus,1.Mac.1.17.in Ægypt fugit Chriſtus Herodem Matt. 2.13.

Ægrotatio & morbus pœna peccati. Exod. 15.26.Levit 26.16.Num.12*.Deut. 7. 15†28. 27.60.2. Reg.24.15.4.Reg.5.25.2.Paral.21.18.Ioan.5.14.

Ægroti viſitandi ſunt & conſolandi. Geneſ. 48. 1. 4. Reg. 8. 29. † 13. 14. Iob. 2. 11. Pſalm. 40. 4. Eccl. 7. 3.Eccli 7. 38. Matt. 25. 37. 40. Ioan.11.3 †12.9. 2. Cor.1.4.

Quomodo ſe viri ſancti in morbo & deceſſu ab hac vita habuerint Gen.49*.†50.14.Deut 31.1.6. Ioſ. 13 *. †23*.†24*.1.Reg.12* 3.Reg.2.1.7.2.Par.32. 24.Tob.4 *.Iſ.38.1.1.Mach.2.49.61.

Æneas ſanatur, Actor. 9. 33.

Agabus imminentem famem prædicit,Act.11.28. & Paulo manus injiciendas, 21.11.

Agag rex Amalecitarum capitur à rege Saüle.1.Reg. 15.8 jubente Samuele occiditur, 15. 33. juxta prophetiam,Num.24.20.

Agar ancilla Saræ parit Iſmahelem. Geneſ. 16. 15. expellitur cum filio ſuo.21.14.Galat.4. 30.

Agareni è ſua terra per Rubenitas profligantur, 1. paral.5.19.

Aggæus prophetat Iudæis Agg.1. 3. 1. Eſd.5*.†. 6. 14.

Agrippa audit Paulum,Actor.26.2.

Ahias propheta in Silo ſecat pallium in 12. partes. 3.Reg.11.30.mala prædicit uxori Ierobam, 14. 6. 10.ſcripſit prophetias,2.Par.9.29.

Ahira dux Nephthali, Num. 1.15.

Alcimus perjurus Iudæus adeptus eſt ſacerdotium,1.Mac.7.5.9.2.Mac.14.3.13.periit ſubita morte.1. Mac.9 55.56.

Alexander rex Græcorum, occiſo Dario, regnum ſuum filiis diviſit,1.Mac.1.7.vide Dan. 7.6 † 8. 8.† 11.4.

Alpha & ω,principium & finis, primus & noviſſimus eſt Dominus, Iſai. 41.4†44.6†48.12.Apocal.1.8† 2.8†21.6†22,1.3.

Alphæu, pater Iacobi Apoſtoli.Mat.10,3. Marc. 3.18.Luc.6.15.Actor.1.3.

Altare holocauſti,Exod.27.1†38.1.Num. 7*.2. Reg.24.25.3.Reg.18.32.4.Reg.16.15.2.Paral.1. 5†4.1.† 15.8.1.Eſd.3.2.Ezec.43.13.1.Mach.4. 47. 53.

Altare incenſi,Exod.30.1.10†37.25† 40. 10.

Amalech filius Eſau naſcitur, Gen.36 12.16.pugnat contra Iſraël,Exod.17.8.Num.14.43.Iudic.6.3. cæditur.7*.1.Reg.14.48.funditus deletur.1. Reg. 15. 2. 8. juxta verba Exod.17.14.Num.24.20.Deut. 25.19.

Aman poſtquam ad honores fuit evectus,fit lethalis hoſtis Iudæorum,Eſther.3.*.ſuſpenditur,7. 10.eodem ſupplicio afficiuntur, & decem filij ejus.9.13.

Amasa filius Abigail ſororis Davidis, 1. Par. 2. 17.fit dux militiæ apud Abſalonem,2.Reg. 17.25.

Poſt

Poſt militiæ Davidis præficitur, 19. 13. tandem à Ioab per fraudem occiditur, 20. 10. cauſa cædis ponitur, 2. Regum 19.

AMASIA filius Ioas recenſet populum. 2. Paral. 25. 5. ulciſcitur cædem patris ſui, 4. Reg. 12. 21 † 14. 5. bello devincit Edomæos, 14. 7. capitur, & occiditur. 14. 15. relinquit ſucceſſorem filium Azariam regem, 15.3. appellatur Levi, Luc. 3. 29.

AMICI veri & ficti Deut. 13. 6 † 33. 9. 2. Reg. 3. 27 † 13.14 † 15.19 † 20. 8. Pſal.40.10 † 54.14.Prov.12. 26 † 18.24 † 27.10.19.Eccli.6.7 † 7.20 † 9.12 † 12.14 † 22.25 † 37.10.Ierem.9.4 † 12.6 † 41. 1. Daniel. 11.26. Mich. 7. 5. Matt. 10. 35. Luc. 12. 53. Ioan. 13. 18. 1. Theſſ. 2. 14.

AMINADAB filius Aram. Matth. 1. 4. hunc Naaſſon filius ejus in regno ſecutus eſt. Num. 1.7 † 7. 12 † 10. 14.

AMMON filius Lot & filiæ ejus, Gen.19.38. Ammonitæ prohibentur ab ingreſſu templi. Deut. 23. 3. 2. Eſd. 13. 1.cæduntur ab Iſraël. Iud.11.32. 1. Reg. 11.11. 2. Reg.8.12 † 10 *. †. 12. 26. adverſus Ammon prophetatur, Pſal.82.8. Ierem.49.1. Ezech.21.20 † 25.2. Amos 1. 13. Sophon. 2.8.

AMNON filius David oppreſſit ſororem ſuam Thamar, 2. Reg.13.14. unde & ab Abſalone fratre ſuo confoditur, 13. 28.

AMON filius Manaſſe rex Iuda occiditur, 4. Reg. 21. 19. 23. ei in regno ſuccedit filius Ioſias 4. Reg. 22. 1.

AMORI filius Chanaan, Gen. 10. 16. Amorrhæi non patiuntur Iſraëlem per ſuos terminos proficiſci, Num. 12.21. Iud.11.12.

AMRI impius rex Iſraël. 3. Reg. 16. 16. 17. 22. 23. contra Amri, Mich. 6. 16.

ANAMELECH idolum Sepharvaim, 4. Reg. 17. 31.

ANANIAS prophetat contra Ieremiam, Ierem. 28. 1.

Ananias cum uxore Saphira ſubito moritur, Actor. 5.5.10.

ANATHOTH civitas Benjamin, Ierem. 32.7. ubi & Ieremias eſt natus, Ierem.1.1 † 29.27.& Sacerdos Abiathar, 3. Reg.2. 26.

Anathothitæ nolunt Ieremiam audire, Ierem. 11. 21.

ANDREAS à Chriſto vocatur, Matth.4.18.Mar.1.16. Ioan.1.40.

ANDRONICUS vicarius Antiochus occiditur, 2. Mach.4.38.

ANGELI horùmque miniſterium, & natura, Gen. 16.7*,18*.19*.21.17 †22.11†24. 7†28.12†31.11.65 † 32.24.†48.16.Exod.3.2 †13.21†14.19†23.20† 32. 33 † 33.2.Num.20.16†22.22.Ioſ.5.13.Iud.2.1 † 5.23†6. 11. 14.20†13.3.6.4.1.Reg.29.9.2.Reg.14.17 † 19. 27 † 24. 16.3.Reg.13.98†19.5.4.Reg.1.3.15†19.35.1.Par.21.15. 2 Par.32.21.Pſal.33.8 † 10.11† 102.20† 103.4† 148.2. Iſa.6.6 † 37.36. Dan.3. 49 † 6. 22 †8 .16 † 9. 21 † 10. 5.10.16†12.1.Zach.2.3†3.1.6 † 4.1† 5.5.10.† 6.4.Mal. 2.7 † 3.1.Iud.13.20.Tob.5.27 † 6*.9*.12 *. Tob.7.5. † 8. 3 † 10. 11 †1142. Baruch. 6.6. 2. Mach. 11. 8. Mat.1.20†2.13.19.† 4.11†11. 10†13.39.19†16.27†18. 10 † 22.30 † 24.31 † 26.53 †28. 2.Mar. 13.32. Luc. 1. 13.19.28.†2.9.15†12.8†16. 22 † 22.43.Ioſ.1.51† 5.4 † 20.12.Act.1.10†5.19†6 15†7.30†8.26.†10.3 † 11. 13† 15.7.11.23† 23.9†27.23. Rom.8.38. Gal.1.8 †2.19.†4. 14.Col.2.18.2.Theſ.1.7.1.Tim.3.16 † 5 * 1.Heb.1.* † 2.2.† 12 22 † 13.2.1.Pet.1.12†3.22.2.Pet.2.11. Iudæ 9. Apoc. *.

Angelorum ruina.Iob. 4.18 † 15.15.Iſai.14.9.Ezech. 28.2.14.17.Ioan.8.44.2.Pet.2.4.Iud.6

Angelorum nomine appellantur doctores & prædicatores, Iſai. 33. 7. Malac. 2. 7 † 3. 1. Matth. 11.10. Marc.1.2.Luc.7. 27. Gal.4. 14. Apoc.2*.3*.

ANIMAE quorundam piorum ſtatim poſt mortem ſunt cum Chriſto,2.Cor. 5. 8. Phil.1.24.Apoc.14. 13. contra eos qui putant illas uſque in diem judicii quieſcere.

ANNA parit prophetam Samuel.1.Reg.1. 20.

Anna propheti ſſa laudat Dominum Deum, Luc. 2.36.

ANNAS ſocer Caiphæ, Luc. 3. 2. Ioan. 18. 13. Actor. 4.6.

ANTICHRISTUS & ejus regnum. Iſai. 11.4. Ezech. 38*.39*. Dan.7.7.19.24 † 8. 9. 23 † 9. 27 †12. 1. Zac. 11. 15. Matt.24. 24. Marc.13. 6.Ioan.5.43.Act. 20. 29. 2. Theſſ.2.3.1. Tim.4.1.2. Tim.3.2. 2. Pet.2*. 1. Ioan. 2. 18.22† 4.3.2. Ioan.1.7. Iudæ 10.Apoc.11.7† 12.8 † 23*.† 14.9†17*.†19.20 † 20.2. 8.

ANTIOCHIA ſuſcipit Apoſtolorum de Chriſto prædicationem. Act.11.19. 26.† 13.1.

ANTHIOCHUS illuſtris proficiſcitur in Ægyptum. 1. Mach.1.18. deſtruit templum, & ſubvertit civitatem Ieruſalem. 1. Mach.1. 23. 33. 2.Mach.5. 16. erigit idolum ſuper altare Domini. 1.Mach. 1. 57. moritur, 6.16. 2. Mach.9*.

Antiochus Eupator, filius prædicti Antiochi, fit rex, 1. Mach. 6. 17. cum exercitu tendit in Iudæam, 6. 31. non ſervat Iſraëli fidem, 6. 62. cæditur, 7.4.

Antiquæ viæ inquirendæ, & obſervandæ, & à novis declinandum, Ierem.6.16. Prov. 22. 28. Eccli. 8. 11 † 39. 1. Rom. 16. 17. Gal. 16. 1. 6. 7. 8. 1. Tim.6.20. 2. Tim.4. 3. 2. Petr. 3. 17. 1. Ioan. 2. 24. 2. Ioan. ver.7.Iudæ ver.18.19.20.

APOLLO vir facundus, & Scripturarum peritus, Actor. 18.24.1. Cor.1.12. † 3.4 † 16. 12.

APOLLONIUS dux in Syria, 1. Mach.3. 12 † 10. 69.

APOSTOLUS magnus eſt Chriſtus, Heb.3.1.

Apoſtoli eliguntur ex diſcipulis, Luc. 6. 13. mittuntur ad annuntiandum regnum Dei in Iudæa, Matth. 10. *. Luc. 9. 24. 46. revertuntur, 9. 10. mittuntur in univerſum mundum ad evangelizandum. Matth. 28. 19. Marc.16. 15. Lucæ 24. 46. Ioan. 15. 16. 27†20.21. Actor.1.8 † 10. 42.

Apoſtoli uſi ſunt membranis, ſeu libris 2. Tim. 4. 13. hortantur ad ſtudium legendi. 1. Tim. 4. 13. 15. Opifices autem qui noctes & dies aliis occupantur, jubentur non immiſcere ſe eccleſiaſticis rebus, Eccli. 38. 26. 37.

Apoſtoli & Prophetæ habuerunt ſpiritum Dei, Exod. 4. 12.2. Reg. 23.2. Dan.9.10. Zach.7.7. Mat.10. 20. Mar. 13. 11. Ioan. 14. 17. Actor. 1. 5 † 2. 4 † 4. 31 † 9. 17 † 19. 6. 1. Cor. 2. 12 † 13. 3. 2. Cor. 13. 3. 1. Theſſ. 4. 8. 2. Tim. 3. 16. 1. Pet. 1. 11. 2. Pet. 1. 21.

APPARITIONES Dei, Angelorum & hominum, Gen. 32. 24. Exod. 3 *. Num. 22. 21. Ioſ. 5. 13. 1. Reg. 28. 11. Matth. 17.3 † 28.2. 2.Mar.9.3†16.5.9.12. 14. Luc. 9.30 †24.4.15.36. Ioan. 20. 14. 19. 26 † 21.1. Act.1.10† 16.9 † 18. 9.

AQUA nihil nocumenti vel impedimenti adfert electis Dei, Exod. 14. 22. Pſal. 65. 6. 6. Iſaiæ 43. 2. Ionæ 2. 5.

Aqua nominatur perſecutio, pſal. 68. 16 † 143. 7. Prov. 17.14.Mat.7.25.Luc.6. 48. Apoc.12.17.

Aquæ aſſimilantur cognitio Dei, & Dona Spiritus ſancti Iſaiæ 11.9 † 12.3 † 35.6 † 43.20† 44. 3. Ezech. 47*. Zach. 14. 8. Ioan 4.10 † 7.38.

Aqua benedicta: vide Benedictio.

ARAD rex Chananitarum pugnat contra Iſraël Num. 21.1.

ARAM, qui & Ram, nominatur, Filius Eſron, genuit Aminadab, Ruth.4.19. 1. Paral. 2. 10. Matth. 1. 4. Lucæ.3.30.

ARAN frater Abraham. & pater Lot, Geneſ. 11. 27.

ARCA Noë, Gen.6. 14†7*.†8*.Sap. 10.4†14. 6. Mat. 24.38.Luc.17.27.Heb.11.7.1.Pet. 3. 20.

Arca fœderis Domini paratur, Exod. 25.10. 11. aſſumitur in caſtra contra Philiſthæos, 1. Reg. 4. 5. capitur. 4. 11.

Arca quid continebat, Exod. 16. 34. Deut. 10. 2. † 31. 26.3. Reg.8.9.2.Paral.5.10 Heb. 9. 4.

ARCHELAUS regnat loco patris ſui Herodis, Matt.2.22.

ARIOLI & aruſpices, Dan. 2.2. 27 † 4. 6 † 5. 7. 11. Act.19.13. vide incantatores.

ARISTARCHUS ſocius ſancto Paulo & in itinere, & in vinculis, Actor. 19. 29 † 20. 4 † 27. 2. Coloſ. 4. 10.

ARPHAXAD rex Medorum, à Nabuchodonoſor victus, Iudith. 1.5.6.

ARSACES rex Perſarum & Medorum, ſuperat Demetrium, 1. Mach. 14. 3.

ARTAXERES rex Perſarum recipit litteras plenas querelis adverſus Iudæos, 1. Eſd.4.7.17. reſpondet, jubet ædificationem templi impediri, 4. 21. permittit Iſraëli ædificare templum 1. Eſdr. 7*.

ASA filius Abiam rex Iuda tollit idola. 3. Reg. 15. 8. 12. ſubſidium quærit à Syris, & moritur 15. 19. 24. Ioſaphat filius ejus rex poſt eum. 1. Par.3. 10.

ASAPH cantor Davidis. 1. Paral.6. 39. † 16.5.

Asarhaddon, poſtquam pater ejus Sennacherib confoſſus eſt, ſuccedit in regnum, 4. Regum 19. 37. Iſaiæ 37. 38.

Asenath parit ipſi Ioſeph Ephraim, & Manaſſe, Gen. 41. 50 † 46. 20.

Asia ſubjicitur Romanorum imperio, 1. Mac. 8. 6.

Assuerus rex Perſarum inſtruit ſplendidam cœnam, Eſther, 1. 3. accipit Eſther uxorem, 2. 9. 17. relinquit Darium filium ſuum ſucceſſorem, Daniel. 9. 1.

Assur filius Sem filij Noë conſtituit regnum Aſſyriorum, Geneſ. 10. 22. 1. Par. 1. 17.

Aſſur virga furoris Domini, Iſaiæ 10. 5. contra Aſſyrios prophetatur, Num. 24. 24. Iſaiæ 10. 5† 14. 21 † 17. 3† 30. 28. 31. 31. † 31. 8.

Rex Aſſur expugnat Iſraëlitas, & transfert in Aſſyriam, 4. Reg. 15. 29*. † 16*. † 17*. expugnat civitates Iudæ, 4. Reg. 18*. 2. Par. 32* Ezech. 36*.

Assyriorum exercitus ab angelo cæditur, 4. Reg. 19. 37. 2. Par 32. 21. Iſaiæ 37. 36. Eccli. 48. 24. 1. Mach. 7. 41. 2. Mach. 8. 19. Tob. 1. 21. Ionæ 2. 5.

Astharoth, Iud. 2. 13 † 10. 6. 1. Reg. 7. 3† 12. 10.

Athalia filias Amos regis Iſraël, 4. Reg. 8. 26. perdit totam ferè regiam ſtirpem, 11. 1. regnat ſex annos in Iudæa, 2. Paral. 22. 12. interimitur, 4. Reg. 11. 16. 20.

Athenobius mittitur ad Simonem, 1. Mach. 15. 28.

Avaritia, Ioſ. 7. 20. 1. Reg. 8. 3 † 25. 3. 10. 3. Reg. 21. 2. 4. Reg. 5. 20. 22. Pſalm. 36. 16. 21. Prov. 1. 19 † 11. 28 † 12. 27. † 15. 6. 16. 27 † 28. 16. 22 † 30. 15. Eccl. 2. 26 † 4. 8. † 5. 9 † 6. 1. Iſai. 5. 8† 56. 11. Ierem. 6. 13 † 8. 10. Ezech. 22. 13. Amos 8. 4. Mich. 6. 10. Habac. 2. 9. Eccli. 14. 3† 31. 3 † 41. 4. 2. Mach. 4. 50 † 10. 20. Matth. 6. 19 † 26. 14. 46 † 27. 3. Marc. 8. 36. Luc. 12. 15. Ioan. 12. 4. Act. 5. 1 †8. 19 † 24. 26. 1. Cor. 6. 10. Epheſ. 5. 3. phil. 4. 11. Col. 3. 5. 1. Tim. 6. 9. ad Titum 1. 7. 11. Heb. 13. 5.

Audiendum verbum Dei, *vide* Verbum Dei.

Axa filia Caleb traditur Othonieli in uxorem, Ioſ. 15. 17. Iud. 1. 13.

Azarias filius Amaſiæ rex Iuda fit leproſus, 4 Reg. 15. 5. 2. Par. 26. 19. reliquit filium Ioatham regem. 4. Reg. 15. 32. 1. Paral. 3. 12. appellatur Ozias, 2. Par. 26. 19. Matth. 2. Luc. 3. 29.

Azarias propheta mittitur ad regem Aſa, 2. Par. 152.

B.

Baal idolum Samaritanorum, 3. Reg. 16. 31. altare Baal deſtruitur, Iud. 6. 25. 30. Sacerdotes Baal occiduntur, 3. Regum 18. 40. 4. Reg. 10. 25† 23 5.

Baana & Rechab ſuſpenduntur, 2. Reg. 4. 12.

Baasa impius rex Iſraël pugnat contra Aſa regem Iuda, 3. Reg. 15. 16*. cum omni progenie ſua extirpatur, 16. 4. 11. ſecundum verbum Iehu, 16. 1. 2. 3.

Babylonica captivitas 70. annorum prædicitur, Lev. 26. 31. Deut. 4. 26 † 28. 36. 49. 4. Reg. 20. 17. Iſai. 5. 13. 19. Ierem. 13. 19. 24 † 16. 9 2 . 46 † 25. 8. Ezech. 7*. 12*. 22. 5. Mich. 3. 12 † 4. 10. Habac. 1. 6. Baruch. 6 1.

Babylonicæ captivitatis initium 4. Reg. 24*. 25*. 2 Paralip. 36*. 3. Eſd. 1. 40. 52.

Finis captivitatis promittitur & prophetatur, Levit. 26. 41. Deut. 4. 29 † 30. 2. 3. Reg. 8. 33. 2. Paral. 6. 24. 37. Iſa. 14. 1 † 40. 1 † 48. 20. Ierem. 12. 15 † 16. 15 † 24. † 25. 12 † 29. 10 † 30*. † 31. 9 † 32. 37† 16. 57. Ezech. 11. 17. Dan. 9. 2. 25. Baruch. 6. 2. Liberatio fit, 1. Eſdr. 1*. 2. *. 3. Eſd. 2. 1.

Babylonicæ captivitatis cauſa. 4. Reg. 17. 7. 13. 18. contra Babylonem, Pſal. 136. 8. Iſa. 13* † 14. 2. 4 † 21. 2. 9† 47*. Ierem. 25. 12. † 50. *. 51*. Baruc. 4. 27. Apoc. 14. 8 † 16. 19 † 17*. 18*.

Bacchides dux Demetrij, 1. Mach. 7. 8. occidit Iudam ex præcepto Demetrij, 9. 18.

Balaam conducitur ad maledicendum Iſraël, num. 22 *. † 23. docetur à Domino quid illi loquendum ſit. 23. 5. 26. Balaam doctrina, 2. Pet. 2. 15 Apoc. 2. 14.

Balac rex Moabitarum mittit nuntios ad Balaam Num. 22. 5. Ioſ. 24. 8. vide Iudic. 11. 25. Michææ 6. 5. Apoc. 2. 14.

Balthasar videt manum ſcribentem Daniel, 5. 5. occiditur, & regnum ejus delabitur ad manus Darij, 5. 30. † 6. 1.

Banaias dux Cerethi & Phelethi, 2. Reg. 20. 23. Davidi à conſiliis 23. 23. 1. Paral. 11. 25. poſteà præfectus militum Salomonis. 3. Reg. 2. 35.

Baptismus à Chriſto præceptus, Matthæi 28. 19. Marc. 16. 16. Ioan. 3. 5

Baptiſmum docuerunt Apoſtoli, & adminiſtrarunt, Actor. 2. 38. 41 † 8. 12. 36 † 9. 18 † 10. 47 † 16. 15. 33 † 19. 4 † 22. 16. Rom. 6. 3. Cor. 1. 14. Galat. 3. 17. Eph. 4. 5. Heb. 6. 2.

Baptiſmus ſalvat, 1. Pet. 3. 21. baptiſmus eſt lavacrum regenerationis. Tit. 3. 5.

Baptiſmus tollit omnia peccata, Gen. 17. 14. Iſaiæ 44. 3. Ezech. 36. 25. Zachar. 13. 1. Matth. 18. 14. † 28. 19. Marc. 1. 4 † 16. 16. Ioan. 1. 33 † 3. 5. Act. 2. 38 † 8. 12. 38 † 16. 33 † 18. 8. Romanor. 6. 3. 4. 5. 6*. 1. Cor. 6. 11. Epheſ. 5. 26. Coloſſ. 2. 11*. Tit. 3. 5*. Hebr. 10. 22. 1. Pet. 3. 21.

Baptiſmus non eſt iterandus, Epheſ. 4. 5. Hebr. 6. 6 † 10. 26. idem declarat ipſius figura, Geneſ. 17. 14. 1. Cor. 10. 2.

Baptiſmus Ioannis. Matth. 3. 6 † 21. 25. Mar. 1. 4 † 11. 30. Luc. 3. 16 † 7. 29. † 20. 4. Ioan. 1. 25. 33 † 3. 23. Act. 1. 5 † 11. 16 † 13. 24 † 19. 3.

Baptiſmus pœnitentiæ prædicatur, Mar. 1. 4. Luc. 3. 3. Act. 2. 38 † 13. 24. † 19. 3. Rom. 6. 3. Col. 2. 12.

Baptiſmi nomine ſignificatur paſſio, Matth. 20. 22. Marc. 10. 38. Luc. 12. 50.

Baptiſmus in Spiritu ſancto & igne Matt. 3. 11. Marc. 1. 8. Luc. 3. 16. Ioan. 1. 33. Actor. 1. 5 † 2. 4 † 11. 15.

Baptizandi ſunt parvuli, Geneſ. 17. 14. Exod. 4. 24. 25. 26. *Matth.* 11. 28 † 18 14 † 19. 13. Mar. 10. 14. Luc. 18. 15. Ioan. 3. 5. Actor. 2. 39. 41 † 16. 15. 33 † 18. 8. 1. Cor. 1. 16 † 10. 2 † 15. 22. 1. Tim. 2. 4.

Baptizari in Scripturis aliquando exprimitur per verbum Illuminari. Hebr. 6. 4. aliquando per Renovari, Hebr. 6. 6.

Baptizatus Chriſtus, Matth. 3. 15. Marc. 1. 9. Luc. 3. 21. in Baptizatum delabitur Spiritus ſanctus, Mat. 3. 16. Marc. 1. 8. Luc. 3. 21. Ioan. 1. 33.

Baptizat Chriſtus per diſcipulos, Ioan. 3. 22. † 4. 2.

Baptizata integra domus, Cor. 1. 14. Actor. 16. 15. 33 † 18. 8 † 16. 33.

Baptizati accipiunt Spiritum ſanctum, Actor. 2. 38 † 19. 5. induunt Chriſtum, Galat. 3. 27. in morte ipſius baptizantur, Rom. 6. 3. in unum corpus baptizamur, 1. Corinth. 12. 13. 27.

Baptizatus Simon Magus, Actor. 8. 13.

Baptizatus Eunuchus, Actor. 8. 38.

Baptizatus Cornelius gentilis, Actor. 10. 47.

Barabbas latro dimittitur, Matth. 27. 26. Marc. 15. 15. Lucæ 23. 25. Ioan. 18. 40. Actor. 3. 14.

Bariesu à Deo per Paulum uſu oculorum privatur, Act. 13. 11.

Barnabas ponit pretium agri ante pedes Apoſtolorum, Act. 4. 37. ducit Paulum ad Apoſtolos, 9. 27. mittitur Antiochiam, 11. 22. reddit in Ieruſalem, 11. 30. iterum recepit ſe Antiochiam cum Paulo 12. 25.

Bartimæus viſu donatur, Mar. 10. 46. 52.

Baruch filius Neriæ, Ier. 32. 12. dictante Ieremia ſcribit librum, qui comburitur. 36 *. conſcribit alium qui populo prælegitur. 45. 1. Baruch. 1. 3.

Barzellai providet regi David de cibis, 2. Reg. 17. 27. deducit eum uſque ad Iordanem, 19. 31 *. David præcepit ut filiis Barzellai benefiat. 3. Reg. 2. 7.

Barzellai quoniam ſuæ genealogiæ ſcripturam demonſtrare non poterat, rejicitur à Sacerdotio, 1. Eſdr. 2. 62. 2. Eſdr. 7. 64.

Basemath filia Salomonis, uxor Achimaas, 3. Reg. 4. 15.

Bathuel filius Nachor pater Rebeccæ, Gen. 22. 23.

Beatitudo ſeu beatorum gaudium, & vita æterna Sap. 3. 7 † 5. 1. 16. Iſaiæ 25. 9 † 30. 29 † 49. 10 † 60*. 64. 2. Ierem. 31. 3. 8. 13. Daniel. 12. 13. Matth. 13. 43 † 19. 28 † 25* Mar. 12. 25. Luc. 9. 33 † 16. 22. † 22. 29. Ioan. 16. 20 † 17. 2. 24. Rom. 8. 30. 1. Cor. 2. 9. † 15. 41. 2. Cor. 12. 3. 2. Tim. 4. 8. 1. Pet. 1. 4. 8 † 5. 4. Heb. 10. 35 † 12. 23. Iac. 1. 12. Apoc. 2*. 3*. 7. 9. 15 † 14. 1 † 21. 22*.

Beatitudo quomodo comparetur, Iſai. 25. 9. Matth. 20. 23. † 25. 34 Mar. 10. 40. Ioan. 3. 15. 16. 36 † 5. 24 † 20. 29. Act. 2. 21 † 15. 11. † 16. 31. Rom. 1. 16. † 10.

10.4.Eph.1.13†1.6.1.Theſſ.5.9.2.Theſſ.2. 13.2.Tim. 1. 9.Tit.1.1†3.5.1.Petri 1.9.Heb.5.11.

Belis & Draconis hiſtoria, Dan.14 *.

Bellum eſt pœna peccati, Lev. 26.24. Deut. 28. 36.49.Iudic.2.13†3.1.8†4.1†6.1†10.6†13.1. Iſaiæ 5.25. Ierem.5. 15.

In Belli neceſſitate quomodo ſe quis habere debeat, Exod. 17. 8. 12. 1. Reg. 17. 20 *. 2.Paral. 12.2.6†14. 9.11†18*.20.1†32.1. 6. Iudith.8. 9*. 1. Machab.1.16. 20†4.7. 10 † 7. 41.45.2.Mach. 8. 16. 19.Deus pugnat pro ſuis, Exod.14. 13.Deut.1.30†3.22.1.Reg.17. 46. 2. Paral.20.15. Pſalm.17.35†143.1. Iſaiæ 30. 15. Quære Victoria.

Bellandum armis quoque ſpiritualibus, Rom. 13.12.2. Cor.10.4.Eph.6.11.Galat.5.17.

Bellum quibus de cauſis ſuſceperint olim fideles. Gen. 14. 14. Iud. 9. 27 † 20 *. Ioſue 10.1.7.1.Reg. 30. 1. 8.

Benedictio qua homo homini benedicit, Gen.14.19†. 7.4*.† 28.4†48.9.Exod.12.32.39.43.Lev. 9.22.Num.24.9*.Deut.10.8†33.1.Ioſue 8.33 † 14.13 † 15.19†22.6.1. Reg. 2. 20.2.Reg.6. 18†13. 26†14. 22 † 19.29.3. Reg.1.47†8.14.4.Reg.10.14. 1. Par. 16. 2. 2. Par. 6. 3. Iud. 15. 10. Pſal. 117. 126 † 128. 8. Prov. 27. 14. 1. Mach. 2. 69. Luc. 2. 34.†6.28. Rom.12. 14. Heb. 7. 2.

Benedictio qua creaturæ conſecrantur & ſanctificantur, Exod. 28. 2 †29.6.27. Levit.21. 10 † 22.2.† 27. 28.29. 30.Numer.5.17 † 31.6. Ioſue 6. 24. Iud. 17. 3. 1. Reg. 21. 5.1.Paral. 18.11. 3. Eſdr. 1. 41.1.Timoth. 4.5*. Hebr.9. 1.3. Hinc conſecratio ſacerdotum, veſtium, altarium, templorum, cereorum, aquæ luſtralis, & cetera.

Benhadad ſervat fidem & pactum cum rege Aſa, 3.Reg.15. 20.obſidet Samariam, 20.1.4.Reg. 6. 24. ægrotat & moritur. 8.7. 15.

Benhadad filius Hazael fit rex Syriæ, 4.Reg.13.24. ſubjicit ſibi Iſraëlem, 13. 3.

Benjamin filius Iacob naſcitur, Gen.35. 16.

Benjamitae abutuntur uxore Levitæ, Iudic. 19.25.puniuntur, 20. 41.

Beseleel inſignis artifex, Exod. 31.1†35.30.

Bestiae & bruta animantia non crudeliter tractanda, Geneſ. 33. 13. Exod. 23. 12. Num. 22. 23. 28. Deut. 5. 14 † 22. 10. Prov. 12. 10. Eccli. 7. 24.

Betsabee filia Eliam uxor Uriæ à David cognoſcitur, & parit, 2. Regum 11. 4. 27. puer ægrotat & moritur, 12.15.18.fit uxor Davidis, parit ei Salomonem, 12.24.1.Paral.3.5.Matth. 1.6.

Bethsaida urbs nativa Andreæ & Philippi, Ioan. 1.44†12.21.deploratur, Matth.11.21.Luc. 10. 13.

Bethsamitae graviter puniuntur, 1. Reg. 6. 19.

Bona opera pietáſque vera in Deum commendantur, Exod. 19. 5 †20*.† 23. 19.25. Deut. 5. 6. 11. 16† 10.12. Ioſue 22. 5. 1. Reg. 15. 22. Pſal. 2. 10. † 39.7† 49. 14. Prov.3. 1 † 14. 31 † 1. 3. Iſai 1.16 † 58. 6. Ierem. 22. 3. Ezech. 18. 6. Oſee 6. 11. Mich. 6. 8. Zach. 7. 9 † 8. 16. Eccli. 35. 12. Matt. 5. 24. 29. 39. Luc. 1. 75 † 3. 11. Ioan. 12. 26. Rom. 12 *. 13 *. 14. 17. Philip. 3. 3. Iac.1. 27. vide Opera.

Bonitas & benignitas Dei erga ſuos, Gen. 18.26. 30. Exod. 6. 1 † 3. 26 † 11. 7 † 20. 6 † 34. 6. Num. 20. 8.Deut.4.29† 5.10† 7.9†10. 18 † 28 1†30.3.† 31. 10.2.Reg.7.12 † 12. 13 † 24.14.3. Reg.8.23. 4. Reg. 20.5.1. Eſd. 9. 8.Sap.11.24. Eccli. 2. 12 † 18. 1.Pſalm. 31.5 † 15.7†36.25†85.5†102 *.† 135*. †144. 8. Iſaiæ 30. 18 † 54. 5.7 †55.7. Ierem. 12. 15. † 18. 8. Ezech. 18. 27 † 33.11.Oſe.2.21.Ioel.2.13.Ionæ 4.2. Matt. 11. 28 † 18. 19. Luc. 1. 30† 6. 36 †15.10.27 † 23. 43. Rom. 11. 4. 31. 2. Cor. 1. 3. Epheſ. 2. 4. 1. Tim.1. 13. 16.

C.

Cæcitas tum corporis, tum animi, Gen.19. 11. Deut.28.28.4. Reg.6.18.Pſa.68.24† 145. 8. Iſaiæ 6. 10 † 42. 7.16.18† 35.5† 29.18† 43.6† 56.10†59. 10. Sap. 2.21.Tob.2.11.2.Mach. 10.30.Matt. 15.14. Marc. 8. 18 Luc.6.39.Ioann.9. 1. 41†12. 40. Act.9. 8. 18†13.11. Rom.1.21†11.10.2.Corinth.4.4.Epheſ.4.18.2.Pet.1.9.1. Ioan.2.11.Apoc.3.17.

Cæci illuminantur, Tob.11.15.Matt.9.30†20.34.Marc. 8.25†10.46.Luc.18.35.Ioan. 9.7.

Caeremoniae Eccleſiaſticæ, ſeu cultus externus, Geneſ. 8. 20†14.18†15.9†17.10†22* † 26.5.28.11 †13. 20† 43.4.25. Exod. 12.*. †18.20 † 19 *.Levit. 8. 34. † 9.*.† 9 *.† 10.19†12*.†14*.† 23 *.† 24 *. Num. 1. 10†4 *†5*.†6 *.†7*.8*.†9*.†15*.1.Par.23* 1.Eſd 6 *. Matt. 2.11.

Cæremoniæ ſeu ritus certi in orando, 3. Reg.8.22. 54 † 17.21†18.42.2. Paral. 5. 12*. Matth. 2. 11 26. 9. Mar. 14. 35. Lucæ 22. 41. 1. Cor. 11. 4. *.1. Tim. 2. 8.

Cain primus filius Adam naſcitur, Gen.4.1.occidit ſuum fratrem Abel, 4.8.Sap.10.3.1.Ioan. 3.12.

Caleb filius Heſron, 1.Paral.2. 18. explorator terræ Chanaan, Num.13.8.31†14.6.24.30.38.Poſtulat, & & conſequitur terram Hebron.Ioſ.14.6.9.13†21.12.Iudic.1.2 .2.Paral.6. 56.

Calix iræ & furoris, Iſaiæ 51.17.Ierem.25.15.Pſalm. 59.5†74.9.Apoc.16.19.

Calix paſſionis, Matth.20.22†26.38.1.Mar. 10.38.Luc. 22.42.Io.18.11.

Camos, vide Chamos.

Cana civitas Galilææ, ubi Chriſtus aquam in vinum mutavit, Ioan. 2.1.

Capharnaum, civitas Galilææ, in qua cœpit Ieſus prædicare, Matt. 4.17.Luc.4.31.curat ibidem ſervum Centurionis, Matt.8.13.appellatur civitas ejus, 9. 1.increpatur, 11.13.

Captivos inviſere. Gen.14.14.1.Reg.30.9.Tob. 1.15.Ier.38.9.Matt.25.37.Actor.12.5.2.Tim.1.16.Hebr. 13. 3.

Captivos non deſerit Deus, Geneſ.39.21.Sap. 10. 13. Iſai.42.7.Act.5.18†12.17†16.23.

Carnem ſuam crucifigere quomodo quiſque debeat. Eccli.19.1.Rom.6.12†8.12.13.1.Gal.5.16. Epheſ.4. 22 † 5.3.Tit 2.12.1.Pet.2.11†4.2 6.Heb. 12.1.

Castitas cœlibum præfertur caſtitati conjugali. Pſal.44.15.Sap.6.20.Matt.19.12†22.30.1. Cor.7. 25. 32.34.38*.Apoc.14 4.

Caſtitas hæc conſulitur ut perfectio Evangelica, Matth. 19.12.1.Corinth.7.25.

Caſtitatis laus, 1.Reg.21.5.Tobiæ 6.16*Iudith.15. 11. † 16.26.Pſal.44.15.Proverb.22. 11. Sap. 3.13.14 † 4. 1. 2 † 6. 20.Eccli.6.28 † 26.20.Iſaiæ 7.14†56.3. 4.5*.Zach.9.47.2.Mach.14.38.Matth.5.8.48†19. 12 †22. 30 *. † 25.1.Luc.1.27† 20.34.Act.24.25.Rom.2.7. 1. Cor.7. 25 *.2.Cor.6.5†11.2.1.Timoth.2.2.†3. 2†4. 12.† 5. 2. Tit.1.8.†2.5.Apoc.14. 4.

Cavendum à pſeudoprophetis, Matt. 7. 15. Marc.8.15†13.6.Lucæ 17.23.

Caiphas ſummus ſacerdos conſilium dat contra Chriſtum, Ioan. 11. 49† 18. 14. prohibet Apoſtolis ne prædicent, Actor. 4.18.

Cephas, vide Petrus.

Cereorum & lampadum in templis uſus, 2. Paral.4.20.

Certi non ſumus de accepta peccatorum remiſſione, vel vita æterna conſequenda, Eccleſ 9.1. 2. Eccli. 5.5.Rom.8.17†11.20.Cor.4.3.4.5†9. 27.† 10. 12. Phil. 2.12† 3. 11. 13. 1. Timoth. 1. 19. 2. Pet.3.17.Heb. 3. 14† 4. 1.

Chamos, ſive Camos, idolum Moabitarum, Num. 21.29.huic Salomon ædificat templum, 3. Reg 11.7. deſtruitur.4.Reg.23.13.

Chanaan filius Noë maledicitur, Gen.9.25†10. 1. 6. laus terræ Chanaan, Deut.11. 10. Terra Chanaan promittitur Abrahamo & ejus ſemini. Gen. 12. 7 † 13. 15 † 15. 18 † 17. 8 † 26.4 † 35. 12. Exod. 3. 8. 17. Lev.20.24.Deut.9. 6.datur, Ioſue 13.6. quam ob cauſam Deus Chananæos expulerit, Lev. 18.25.Deut. 9.4 † 18.12 † 20. 17.quamobrem paulatim & non ſimul illas nationes profligaverit, Exod. 23. 29. Deut. 7. 22.Iud. 2. 23.† 3.1.deſcriptio & diviſio terræ Chanaan, Geneſ.10.17. Exod.23.31. Num.26.52† 33.54.†34 *. Ioſue 13*.†14*.†15*.†16 *.† 17 *.† 18*. †19 * Ezech. 47.13.21.

Chananææ mulieris filia à dæmonio liberatur, Matt. 15. 23.

Charitas virtus fide præſtantior. Prov.10.12. Matth. 22. 38 † 25 *. ubi à nuptiis excluduntur non habentes oleum charitatis. Marc. 12.33.1.Cor. 12.31 * † 13. 1. 8. 13 * Col.3.14. 1. Tim. 1. 5. 1. Pet.4. 8. 1. Ioan.4. 16.

Charitas fraterna, Gen. 13. 8. Lev. 19. 18. Deut. 22. 1. 1. Reg. 18. 1. Eccli. 25. 2. Pſal. 132. 1. Prov. 10. 12. Matt. 7. 3. † 19. 19. † 22. 38. Ioan. 13. 14. 34. † 15. 12. Rom. 12. 10. † 13. 9. 1. Cor. 13. * Gal. 5. 14. Eph. 4. 15. † 5. 1. Philip. 2. 2. Coloſſ. 3. 13. 1. Theſſal. 4. 9. 1. Timoth. 1. 5. Hebr. 13. 1. 1. Petr. 4. 8. 1. Ioan. 3. 23. † 4. 7. Diligendi etiam inimici Exod. 23. 4. 1. Reg. 24. 5. 7. † 26. 5. † 30. 11. 2. Reg. 19. 9. 4. Reg. 6. 21. Iob. 31. 29. Prov. 25. 21. Matth. 5. 44. Luc. 6. 27. 35. † 23. 33. Actor. 7. 60. Rom. 12. 20. vide Dilectio.

Choreas ducere, Exod. 32. 6. 19. Iud. 11. 34. † 21. 21. 2. Reg. 6. 14. Pſal. 149. 3. † 150. 4.

Christus Ieſus verus Deus & Homo promittitur, Gen. 3. 15. † 12. 3. † 17. 19. 21. † 22. 18. † 26. 4. † 28. 14. † 49. 10. Num. 24. 17. Deut. 18. 18. 1. Reg. 2. 10. 35. 2. Reg. 7. 13. Pſal. 2. * 21. 109. 1. Iſai. 7. 15. † 8. 3. † 9. 6. † 11. 1. 10. † 28. 16. † 40. 9. † 42. 1 † 45. 1 † 46. 13. † 49. 1. 6. 20. † 50. 5. † 52. 10. † 59. 20. † 53 * † 60. 1 † 62. 11. Ier. 23. 5. † 30. 9. † 33. 15. Ezech. 17. 22 † 34. 11. 15. 23. † 37 24. Dan. 7. 13 † 9. 24. Mich. 5. 1. Agg. 2. 8. Zach. 2. 10 † 3. 8 † 9. 9. Malach. 3. 1.

Chriſtus ſecundum promiſſum Dei Patris primum in tempore propter nos verus homo factus, & nobiſcum converſatus, Ioan. 1. 14. Deus in carne manifeſtatus eſt. 1. Timoth. 3. 16. 1. Ioan. 4. 2. Deus miſit Filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, Rom. 8. 3.

Chriſtus eſt verus Dei Filius, Matth. 3. 17 * 14. 33 † 17. 5. Marc. 1. 11 † 5. 7 † 9. 7 † 15. 39. Luc. 1. 31 † 3. 22 † 9. 3. 5. Ioan. 1. 34. 49 † 6 † 69 † 9. 36 † 11. 27 † 19. 7. Rom. 1. 4 † 8. 3. Hebr. 1. 2 † 5. 8 † 6 † 6. 6 † 7. 3 † 10. 29. 2. Pet. 1. 17. 1. Ioan. 3. 8 † 4. 9 † 5. 20.

Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto, Matth. 1. 20. Luc. 1. 35.

Chriſtus natus ex Maria virgine, Matth. 1. 25. Luc. 1. 31 † 2. 6. 11. Gal. 4. 4. Iſai. 7. 14. natus in Bethleem, Matth. 2. 1. Luc. 2. 6. 11. Ioan. 7. 42. Mich. 5. 1.

Chriſtus ſine peccato Iſaiæ 53. 12. Ioan. 8. 46. 2. Corinth. 5. 21. 1. Pet. 2. 22. 1. Ioan. 3. 5. Hebr. 4. 15 † 7. 26. circumciditur, Luc. 2. 21. Baptizatur in Iordane, Matt. 3. 16. Marc. 1. 9. Luc. 3. 21.

Chriſtus manifeſtatur & demonſtratur certis teſtimoniis, Matth. 1. 1. 16. 23 † 3. 11 † 8. 29 † 11. 5 † 16. 16 † 17. 5 † 22. 44 † 26. 64 † 27. 53. Mar. 9. 7 † 15. 39. Luc. 1. 41. 31 † 2. 10. 16 * † 9. 29 † 22. 68. Ioan. 1. 14. 29. 32. 49 † 2. 11 † 3. 2. 13. 16. 35 † 5. 39 † 6. 69 † 7. 40 † 9. 35. † 10. 7. 24. 36 † 11. 27. 41 † 12. 17 † 14 *. † 15. 25 † 17. 1 † 20. 28. Rom. 1. 2 † 8. 3 † 9. 5. 2. Cor. 5. 19. Galat. 4. 4. Philip. 2. 6. Col. 2. 9. 1. Tim. 3. 13. Tit. 2. 11. Hebr. 1 *. † 5 *. Ioan. 5. 5. 20.

Chriſtus eſt agnus Dei, Iſai. 53. 7. Ioan. 1. 29. Act. 8. 31. 1. Corint. 5. 7. Apoc. 5. 6. 12 † 7. 9. 17 † 14. 1 † 13. 8. † 17. 14.

Chriſtus eſt dominus dominantium, & Rex regum. Ezech. 37. 24. Pſal. 2. 6 † 24. 7. Coloſſ. 2. 10. 1. Tim. 6. 15. Apoc. 1. 5 † 17. 14 † 19. 16. Chriſtus eſt imago Dei Sap. 7. 26. 2. Cor. 4. 4. Hebr. 1. 3.

Chriſtus eſt lux gentium & totius mundi, Iſaiæ 2. 5 † 9. 2 † 42. 6 † 49. 6 † 60. 1. 19. Matth. 4. 16. Luc. 2. 32. Ioan. 1. 4. † 3. 19 † 8. 12 † 9. 5 † 12. 35. 46. Actor 13. 47. 1. Ioan. 1. 5 † 2. 8. Apoc. 21. 23.

Chriſtus verus paſtor, Iſai. 40. 11. Ezech. 34 *. † 37. 24. Mich. 5. 3. Zach. 13. 7. Matth 26. 30. Marc. 14. 27. Ioan. 10. 11. Heb. 13. 20. 1. Petr. 2. 25 † 5. 4.

Chriſtus docuit & prædicavit. Matth. 4. 17 † 5 *. 6 *. 7 *. Marc. 1. 14. Luc. 4. 15 † 6. 20 *. curavit omnem infirmitatem, Matt. 4. 23 † 8 *. † 9. 2. 20. 28. Marc. 8. 23. Luc. 17. 12.

Chriſtus eſt transfiguratus, Matth. 17. 2. Marc. 92. Luc. 9. 29.

Chriſtus per proditorem traditur, quære Iudas.

Chriſtus paſſus, Pſalm. 21 *. Iſa. 53 *. Dan. 9. 26. Matth. 16. 21 † 17. 12. 22 † 20. 18. 22 † 25. 37. 66 † 27 *. Mar. 8. 31 † 9. 31. Luc. 17. 25 † 18. 31 † 23 *. Ioan. 18. 28 † 19 *. Act. 3. 18 † 8. 32 † 17. 3. Rom. 8. 32. 1. Pet. 2. 21 † 4. 1. Hebr. 2. 18 † 13. 12.

Chriſtus eſt crucifixus, Matth. 27. 35. Marc. 15. 24. Luc. 23. 32. Ioan. 19. 18. Actor. 2. 23 † 4. 10. 1. Cor. 2. 22. Corint. 13. 4.

Chriſti paſſio prædicta & præfigurata eſt Gen. 22. 2. Num. 21. 8. Pſalm. 21. *. Iſaiæ 53 *. Dan. 9. 26. Matt. 20. 22. Ioan. 3. 14. 16 † 8. 28 † 12. 23.

Chriſtus mortuus eſt, & ſepultus propter peccata noſtra, Matth. 27. 49. 58. Mar. 15. 37. 42. Luc. 23. 45. 49. Ioan. 19. 30. 40. Actor. 13. 29. Rom. 5. 6 † 6. 10 † 8. 34 † 14. 9. 1. Cor. 15. 3. 2. Corint. 5. 15. 1. Theſſ. 5. 10. ut prædixerat futurum. Matth. 16. 21 † 20. 22.

Chriſtus tertia die reſurrexit à mortuis, Pſalm. 15. 19. Matth. 28. 6. Marc. 16. 6. Luc. 24. 5. Ioan. 20. 9. Actor. 2. 24. 31 † 10. 40 † 13. 30 † 17. 31. Rom. 4. 25 † 8. 34 † 14. 9. 1. Cor. 15. 4. 12. 2. Tit. 2. 8. idque prædictum & præfiguratum eſt, Pſalm. 15. 10. Ionæ 2. 1. Matt. 12. 40 † 16. 21 † 17. 22 † 20. 22. Marc. 8. 31 † 9. 31 † 10. 34. Luc. 11. 30 † 18. 33. Ioan. 2. 19.

Chriſtus aſcendit in cœlum, Matt. 16. 19. Lucæ 24. 5. Ioan. 3. 13 † 6. 62. Actor. 1. 9. Epheſ. 1. 20 † 4. 8. 1. Pet. 3. 22. Hebr. 4. 14. Pſal. 67. 19.

Chriſtus eſt Deus & Dei filius à principio & ab æterno, Ioan. 1. 1 † 8. 58 † 17. 5. 24. Michææ 5. 2. Prov. 8. 22. Col. 1. 16. Heb. 1. 2.

Chriſtus mediator, reconciliator, & advocatus Ioan. 6. 44. 65 † 10. 7 † 14. 6. Act. 4. 12. Rom. 3. 25 † 5. 2 † 8. 34. Gal. 3. 20. Eph. 2. 14. 17. Col. 1. 19. 1. Tim. 2. 5. Hebr. 7. 24 † 8. 6 † 9. 15 † 12. 24. 1. Ioan. 2. 1 † 4. 10.

Chriſtus ſedet ad dexteram Dei Patris, Pſalm. 109. 1. Matt. 22. 44. Marc. 16. 19. Luc. 22. 69. Actor. 7. 56. Rom. 8. 34. Epheſ. 1. 20. Coloſſ. 3. 1. 1. Petr. 3. 22. Hebr. 10. 13 † 1. 12 † 12. 2.

Chriſtus venturus eſt judicare vivos & mortuos, Pſalm. 95. 13. Matth. 16. 27 † 24. 30 † 25. 21. Luc. 17. 24. 30 † 21. 25. Ioan. 5. 22. Actor. 1. 11 † 10. 42. † 17. 31. Rom. 2. 16. 2. Corinth. 5. 10. 1. Theſſ. 4. 16. 2. Theſſ. 1. 7. 2. Timoth. 4. 1. 1. Petr. 4. 5. Hebr. 9. 28. Iud. 14. Apoc. 1. 7 † 20. 11.

Chriſto omnia tradita ſunt à Patre, & ſubjecta, Matth. 11. 27 † 28. 18. Luc. 10. 22. Ioan. 3. 35 † 17. 2. Epheſ. 1. 22.

Per Chriſtum cuncta ſunt creata, Pſal. 32. 6. Ioan. 1. 3. Epheſ. 3. 9. Coloſſ. 1. 15. Hebr. 1. 2.

Chriſtus manet in æternum, Pſal. 109. 4. Iſaiæ 9. 7. Dan. 7. 14. Mich. 5. 1. Ioan. 12. 34.

Chriſtus eſt leo, Apoc. 5. 5.

Chriſtus eſt ſtella matutina. 2. Pet. 1. 19. Apoc. 22. 16.

Chriſtus novit omnia, Ioan. 16. 30 † 21. 17. Apoc. 2. 23.

Chriſtus eſt unum cum Patre, Ioan. 10. 30 † 14. 10. 20 † 17. 21.

Chriſtus ſibi reputat fieri quod Chriſtianis fit, Zach. 2. 8. Prov. 14. 31 † 17. 5. Matth. 10. 42 † 18. 5 † 25. Marc. 9. 40. Luc. 10. 16. Actor. 9. 4. 1. Theſſ. 4. 8.

Christiani appellantur fideles, act. 11. 26 † 26. 28. 2. Cor 10. 7.

Chriſtiani dicuntur ſancti, quia ſanctitatem profitentur, Act. 9. 41. Rom. 1. 7 † 12. 13 † 15. 26 † 16. 2. 15. 1. Cor. 1. 2 † 6. 1. † 14. 33. 2. Corinth. 1. 1 † 9. 1. 12 † 13. 12. Epheſ. 1. 1. 15 † 3. 8. 18 † 4. 12 † 6. 18. Phil. 1. 1 † 4. 21. Col. 1 *. 1. Theſſ. 5. 27. 1. Tim. 5. 10. Hebr. 6. 10 † 13. 24.

Chriſtianis vivendum ſicut Chriſtus vixit. Galat. 2. 19. 1. Ioan 1. 7 † 2. 6 † 3. 3.

Chriſtiani erunt cum Chriſto, Ioan. 12. 26. † 14. 3 † 17. 24.

Chus filius Cham, Gen. 10. 6. 1. Paral. 1. 8.

Chuusai amicus Davidis, nuntiat Davidi, quid in eum meditetur Abſalon 2. Reg. 15. 32 † 17. 15. 16.

Chusan Raſathaim rex Syriæ regnat ſuper Iſraël octo annos, Iudic. 3. 8.

Cibus qui Iudæis vetitus, Exod. 21. 28 † 22. 31. Lev. 3. 17 † 7. 23 † 11. 4 † 17. 10. 13 † 19. 26. Deut. 12. 16. 23 † 14. 7. 10. 1. Reg. 14. 32.

Ciborum & potus in conviviis luxus, Iſaiæ, 5. 12. Ezech. 16. 49. Luc. 21. 34 † 16. 19. Rom. 13. 13. Galat. 5. 21. 1. Pet. 4. 3. 2. Pet. 2. 13. Vide Ebrietas.

Cibare eſurientes ſeu fame laborantes, Deut. 23. 4. Iud. 8. 5. 1. Reg. 21. 3 † 35. 8. 23. 2. Reg. 16. 1. Iſaiæ 58. 7. Matth. 25. 35.

Cibus ſumendas cum gratiarum actione. vide Gratias.

Cibi delectus habendus. vide Abſtinentia.

Circumcisio carnalis & ſpiritualis, Gen. 17. 10 † 21. 4 † 34. 24. Exod. 4. 25 † 12. 44. Levit. 12. 3. Deut. 11. 16 † 30. 6. Ioſue 5. 2. 7. Iudith. 14. 6. Ierem.

Ierem.4.4†6.10†9.25.1.Mach.1.15. 51.63.2. Mach. 6. 10. Luc. 1. 59†2.21.Ioan.7. 22. Actor. 7. 8†15.1.24. †16.3.Roman.2.25.29†3.1†4.10.1.Corinth. 7. 19. Galat. 2. 3†5.2†6.12. Epheſ. 2. 11. Philip. 3.2. Coloſſ.2.11. †3.11.

Claudius Cæſar Romanus præcipit omnes Iudæos exire Roma.Actor.18.2.hujus tempore magna erat in orbe annonæ caritas, Actor.11.28.

Claudius Lyſias mittit Paulum ad Felicem præfectum Cæſareæ.Act.23.23.30.

Cleopatra filia Ptolemæi traditur Alexandro,1.Mach.10.58.huic adimitur & traditur Demetrio, 11.12.

Cleophas ibat cum altero diſcipulo in Emmaus, Lucæ 24. 13. cognovit Chriſtum in fractione panis, 24.30.

Cogitationes pravæ quas odit Dominus, Zach. 8.17.Prov.6.14.Matt.15.19. Marc.7.21.

Cogitationes cordis Deus novit,3.Reg.8.39.2. Paral.6. 30.Ioan.2.25.& nulla latet eum,Iob.42.2.Eccli. 42. 19. Iſaiæ 29. 15. Matt. 9. 4. Hebr.4. 12. noverunt eas & alij, quibus Deus voluerit revelare, 4. Reg. 5. 26†6.12. Dan.2.29 *.

Cognoſcere licet ſubinde homines ex verbis & factis, Eccli. 19. 27 † 27.9. Matt.7. 16† 12.33.Lucæ 6. 44.

Cognoſci Deus humanâ ſapientiâ non poteſt, niſi ipſe revelet parvulis & humilibus. Matt. 11. 25†16. 17. Luc.10.21.Ioan.7.28†8.19.27†10.14†14.4†15. 15† 17. 6. Actor.17.23.1.Corinth. 1. 17.18†2.6. 10† 3.19. Coloſſ.1.26.

Concionatorum, Paſtorum, & Prophetarum officium,1.Regum 12.23.Iſaiæ 58.1†61.1.Ierem.1.5.Ezech. 3.1.9.12†33.2.7.Actor.3.18.24.vide Epiſcoporum electio & officium.

Concordia fratrum commendatur, Pſalm.132.1. Eccli.25.2.Rom.12.16.idem ſapere, idemque ſentire jubemur.Rom.12.16†15.6.1.Corinth.1.10.Eph. 4. 3. Phil. 2.2†3.17†4.2.1.Petr.3.8.

Concupiſcentia prohibetur & punitur. Exod. 20. 17.Num.11.33†21.5.6.Ioſue 7.21.24.Eccli.19.1†42.11. Iob.31.1.Prov.6.25.Matth.5.28.Marc.4.19. Rom. 6. 12 †7. 8 †13.14. Galat. 5.16. Coloſſ. 3.5. 1. Theſſ.4.3.1. Timoth. 6.11.2.Tim.2.22.1.Corinth. 10. 6.1.Pet. 1.5.† 2.11†4.3.2. Pet. 1. 4.1.Ioan.2.16.Iacobi 1.14†4.1. Iudæ 23.

Concupiſcentias carnis crucifigere,refrænare, & mortificare jubemur.Eccl. 18.30.Rom.6.12†8. 8.12†13. 14. Galat.5.16.Epheſ.4.22†5.3. Coloſſ.3. 5.Tit.2.12.1.Pet. 2.1†4.3.6.Hebr. 12. 1.

Condonandum fratri in nos peccanti. Eccli. 28.8. Matt.5.23†6,14†18.22.35.Lucæ 17.3. Epheſ.4. 32.Coloſſ.3.13.

Confeſſio peccatorum in ſcripturis varia, & multiplex, Geneſ. 41.9. Levit.16. 21.39†26.40.Num. 5.6. Ioſ. 7.19.2.Reg.24.17. 1. Eſdr. 9. 6. 2. Eſdr. 9. 2. Pſalm. 27. 7†31. 5†37.19†73.19†94. 2.Proverb.16. 3 † 18. 17†28. 13.Eccli. 4. 25. 31 †7. 34†17.27. Iſaiæ 38. 15. Daniel. 9. 5. Matth. 3.6 † 16. 19. Luc. 11. 4. † 18. 13. Ioan. 20. 23. Iac. 5. 16. 1. Ioan. 1. 8. 9.

Confirmationis Sacramentum, Act. 8. 17.Heb. 6. 2.

Confiteri Chriſtum & ejus doctrinam, Matth. 10.32. Lucæ 12.8. Rom.10. 9.1.Petr.13. 15. vide Erubeſcere Evangelium.

Conjuratio & ſeditio, ejuſque punitio, Num. 16. *. †20.2. Iudic. 9. 23.31. 34†12. 1. 4. 2.Reg.20 *.3. Reg. 1. 5. Eſther. 2. 21. Actor. 5. 36. 37 † 19.23†23. 13.20.

Connubium vide Matrimonium.

Connubium ſpiritale inter Deum & animam. Cantic. * Iſa.50.1†54.5†62.4.Ierem.3 1.22.Ezech.16.7. 8. Oſee 2.20.Matth. 9. 15†22. 2†25. 5.Mar.2.19. 2.Cor. 11.2. Apoc.19.7†21.2.9.

Conſcientiae bonæ tranquillitas, Proverb.15.15. Eccli. 13.30.1. Ioan.3. 21.2.Corinth.1.12. conſcientiæ malæ perturbatio, Sap.17.10.11.

Conſecratio ſacerdotum, dierum, altarium, veſtium, cæterarumque rerum, quarum eſt uſus in ſacris, Exod. 28. 41 †29.1. 7. 21.29. 35 † 32. 29 † 40. 11. Levit. 7. 30. 37 † 8. 9. 22. 31. 33 † 28. 21 † 21. 7. 10† 22. 2. 3.†23. 12 †27.10.16. 21. 28. Num.3. 3 † 6.5.9.13 † 7.2*.†8.12† 18. 10.Ioſ. 6. 24. Iudic.16.17†17.3.3.Reg.15.13.1.Par 10.10† 18. 11 †22.19.2.Par.2.4†17.16†23.9†26.18.1.Eſdr. 3.5†8. 25. Eccli.49. 9.

Conſilia mala diſſipat Deus, Geneſ. 11.7†37. 18†50.19.Num.22*.2.Reg.15 *.† 17.14.1.Eſdr.4.8.15. Eſther.7.5*.Iob.5.13.Pſal.2.4†10.12†32.10.Iſaiæ. 7. 8 † 19. 3. Matt. 27. 26. Actor. 5. 19†9. 24†23. 12.19† 27.42.

Conſolatio pauperum. vide Eleemoſyna.

Conſortium bonorum, & malorum. vide Societas.

Conſtantia fidelium, 1. Reg. 13. 13†16.16 *.3. Reg. 18.4. 13.4.Reg. 3.13.Sap. 5. 1. Iudith. 13. 3. 10. 1.Mach. 1.65†2. 16. 24†34. 42. 2. Mach. 6.10.19*.†7 *. Daniel. 13 *. Matth. 14. 3. Actor. 4.8.13.1.Theſſ. 1. 6.

Conſtitutiones ſuperiorum poteſtatem conſtituendi habentium, ſervandæ ſunt ut ipſius Dei, Exod. 16. 8. Luc.10. 16. Act. 16. 4.1. Theſſ. 4.2.8.Rom.13. 1.Tit.3. 1.

Conſulendus Deus dubiis in rebus, & ejus vicarij, Geneſ.25.22.Exod.18.19.Levit.24. 12.Num.9.7. 26. † 15.34†27 .5.Deut. 1.17.†17.8.Ioſue 9. 14. Iudic. 1. 1† 18.5† 20.18.23†21.2.1. Reg. 10. 22 † 23. 4. 10. 12 † 30. 8.2.Reg.2. 1†5.19.23† 21.1.3.Reg.14.2 † 22. 5. 6. 15. 4. Reg. 3. 11. 16 † 8.8 †22.13.2.Paral.18. 4.14 † 35. 18. Pſal. 118.24.Iſai.8.11†30.1†45.11. Ierem. 37. 3.5†42.2.Ezech.14.1.2.Zach.7.2.Tob.4. 19. Eccli. 37. 19.Luc. 16. 29.

Conſulendi non ſunt divini, vel magi, vel incantatores, & arioli. Levit.19.31†20.6.Deut.18.11.1. Reg. 28. 7.9.4.Reg.1.2.6.4.Reg.1. 2.6†3.15.2.Par. 18.5.Dan.2.2 † 4.5†5.6.

Contriſtare Spiritum ſanctum, Epheſ.4.30.

Contriſtari ad pœnitentiam commendatur, 2. Cor. 7. 9.

Contritio vera prædicatur, Ierem.7.3.Matt.3.2.† 4.17 Luc.3.3.8†13.5†24.47.Actor.2.38 †3.19†8. 22. † 17.30†20.21 †26.20.

Contritioni veræ promittitur remiſſio ſeu venia,Deut. 4.29†30.2.1.Reg.7.3.2.Paral.7.14†30.6†34.26.Iob. 21. 23.Proverb.28.13.Pſal.31.5.Iſai.1. 16†30. 18 †45. 22† 55. 7†59. 20. Ierem. 3. 10.17†18. 8†29.12†31. 18.20. Ezech.18.21.27†33.14.Oſee 14.2.Ioel.2. 12. Ion. 3 8. Zachar.1.3.Malach.2.7.Eccli.17.23.Luc.15.18.Actor. 3. 19†26.18.20.

Contritio quærenda & amplectenda dum ſani ſumus, Eccl.17.24†18. 25.

Contritionis veræ exempla,Iud.10.15.1.Reg. 12. 13 † 24. 10. 17. 2. Paral.12. 6†33. 12. Ionæ 3*. Iudith.4.8. Matth.26.74.Lucæ 7.37.44†15.18†18. 13†19.8 † 21. 62†23.41.Actor.2. 37.

Contritionis falſæ exempla, Gen. 4. 13 † 27. 38. Exod.8.8†9.27†10.16.Ioſue 7.20. Iud. 1. 7.1. Reg. 15. 24. 30 † 24. 17.3. Reg. 13. 6†21. 27. Sap.5.1.Mach.6. 12.2. Mach.9.12. Matth.27. 4. Actor. 8.13. 22. Hebr. 12. 17.

Cooperari gratiæ Dei.vide Liberum arbitrium.

Cor ſive voluntas hominis à Deo pro facto acceptatur,Geneſ.4.4†22.12.Exod.25.2†35.5.Deut. 19.5. Matt. 15.8.Marc.12.41.Lucæ 21.1.2.Cor.8.12. quære Voluntas pro facto.

Cor mundatur & ſanctificatur per Chriſtum, Pſal. 50.4.Ioan.13.10†15.3 † 17. 19.Actor. 15.9.1.Cor.6.11. Epheſ.5.26.1.Pet.1.22.1.Ioan.1.7†3.3.Hebr.1.3† 9. 14 †10.14†13.12.

Cornelius Centurio convertitur, Actor. 10. 3. 44.

Corona vitæ, 4.Eſd.2.43. Sap. 5.17. 2.Timoth.4.8. 1.Pet.5.4.Iac.1.12.Apoc.2.10.

Correptio fraterna, Geneſ. 17. 11. Levit. 19.18. Pſal.140. 5. Proverb. 1.20†9.7†10.17†12. 1† 13.1†15. 31†17.10†24.25†25. 12 † 27. 5† 28. 23†29.1.Eccl.7.6. Eccli.19.15. †20. 1 †21. 7†32.13.Oſee 4.4.Matt.18.15. Luc. 17. 3. Gal.2. 11 †6. 3.1.Timoth.5.20.2.Tim.2.25. Hebr.3.13.Iacob.5.19.

Correptio impiorum eſt piis in timorem & cautionem, vide Impiorum.

Corripiens alterum qualis eſſe debeat, Matt. 7. 3. Luc.6.41.Ioan.8.3.1.Tim.5.2.Tit. 1.6.

Creator omnium rerum Deus, Gen. 1. 1. Exod.20.11.1.Paral. 29.10. Pſal.88. 12† 95. 5† 113. 15† 120.2† 123. 8 † 145. 6. Iſaiæ 37. 16† 40. 28 † 42. 5 † 44. 24 † 45. 12 † 48. 13† 51.13.Ierem.

10. 12 † 32. 17 † 51. 15. Zach. 12. 1. Ionæ 1. 9. Eccli.1.8.Baruch. 3. 32.Matth.11.25. Ioan. 1. 3. Actor. 4.24 † 14.14 † 17. 24. 1. Corinth. 8. 6. Epheſ. 3. 9. Col. 1. 16. Heb. 1. 2. 10 † 3. 4 † 11.3. Apoc. 4. 11 † 10. 6 †14.7.

CRESCERE in ſcientia, Epheſ.4. 15. Coloſſ. 1. 10.1.Pet.2.2.

CRUX & tribulatio omnibus piè viventibus, Gen.4. 8 † 27. 41 † 37.18.2.Reg. 16. 5 13.Eccli.2.1.Pſal.33. 20.Proverb.24.16.Matth.10. 16 *. † 12. 14 † 16. 24 † 24.9.Mar. 13. 9.Luc.14. 26† 21.11.Ioan.15.20 †16.1. Act.9.23.Gal.4.29.1.Theſſ.3.3.2.Timoth. 3. 12. 1. Petr. 4.1.12†5. 10.

Crux à Deo imponitur ad noſtram utilitatem, 2. Reg. 7. 14. Iob. 5. 17 † 33. 16.Proverb.3.11.Ierem. 46. 28. 2.Machab.6.12.Tob.2.8†12.13.Iudith. 8.22.1.Corinth. 11.31.1.Pet.4.17.Heb.12.5.Apoc.3. 19.

Per Crucem & res adverſas pertingimus ad cognitionem Dei & ad æternam gloriam, Exod.1. 12. 2. Par. 33. 11. Iud. 8.15.21.Proverb.6. 23. Matth. 7. 24. Luc. 24. 26. 46. Ioan. 12. 25. Acto. 14. 21. Rom. 8., 17. 2. Cor.4. 8.17 † 5.1. Phil.2.8.2. Theſſ.1 *. Hebr. 2.9†12.2.

Crux patienter & læto animo ferenda, Math. 5. 10 † 10.38. Ioan.15.20 † 16.33. Actor.5.41† 16. 25. 2.Cor.8.2.Col.1.24.Hebr.10.34.Iacob.1.2.12.1. Pet. 4. 12. 16.

in Cruce & afflictione conſolatio, Iob 5. 17 *. Prov. 18.12. Iſaiæ 26.12. 19. Thren. 3.28. Matth. 5. 10. Ioan.15.20†16.20.33.Rom.8. 18. 1.Cor.10. 13. 2. Cor.1.4.8.

per Crucem experitur nos Dominus, Iudith.8.21. Eccli. 2.1† 27.8. Proverb. 17.3. Sap. 3. 5.6. Theſſ. 1. 4. 1.Pet.1.7.

CULTUS Dei verus requirit præter opus externum etiam affectum hominis internum, Deut.5. 29† 6. 5 † 10. 12 † 12. 13 † 26. 16 † 28. 44 † 30. 2. Ioſ.22.5. 1. Regum 12. 20. Eccle. 7.31. Iſa.29.13†46.11.Matt.15.8. † 22.36.Ioan.4. 23.

Cultus externus Deo gratus. vide Cæremoniæ.

CYRUS rex Perſarum permittit captivos Iſraëlitas in Iudæam redire.2.Paral.36.22.1.Eſdr.1.1.3.Eſdr. 2. 1. reſtituit eis vaſa quondam à Nabuchodonoſor ablata. 1. Eſd.1.7†5.14.Dan.1.2.

D.

DÆMONES expelluntur. Matt. 8.16.16.31†9.33 † 12.22†17.18.Luc. 4. 35†8.2.28 † 9.42 † 10. 17 † 13.10.Act.5.16†8.7†16. 18. etiam per malos.Matth. 7.22 Mar.9.38.Luc.9.49.Act.19. 13.

Dæmones agnoſcunt & credunt Deum, Matth. 8.29. Marc.1.24†3.11†5.7. Luc.4.34.41†8. 28. Act. 19. 15. Iac.2.19.

Dæmonibus immolare nefas, Lev. 17. 7. Deut.32. 17. 2.Paral. 11.15. Pſalm. 105. 37. Bar. 3. 4. 1.Cor. 11. 20.

DAGON idolum Philiſtinorum, Iud. 16.23. 1. Reg. 5.2.1.Machab.10.83†11.4.

DAMASCUS metropolis Syriæ vaſtatur à Theglath-Phalaſar, 4. Reg.16.9.contra Damaſcum prophetia. Iſai. 17.2†8.4.Ierem. 49. 23.Amos 1.3.

DAMNATIO æterna quæ parata eſt diabolo & omnibus impiis, Sap.5*.Iob 10.22† 36.12.Iſaiæ 24. 21 †30.33† 66.24.Dan.7.11.Matth 3.12†5.29†8. 12. 29 † 13.50† 18.8† 22.13† 23 33 † 25.30.42.Mar. 9. 47. Luc. 3.17†1 23.25. Hebr.10.27.2.Theſſal.1.8.2.Pet. 2. 4. Iudæ 6. Apocal.19.20†20.10†21. 8.

DAN filius Iacob, Gen.30.6.Tribus Dan quærit ſibi poſſeſſionem,Iud. 16.1.pugnat contra Leſem, & expugnat Soſue, 19. 47.

DANIEL appellatur Baltaſſar, Dan. 1.7.interpretatur ſomnia.2.31†4.7.11. 18.25. conſtituitur gubernator totius regni Babel.Daniel 6.3.projicitur in lacum leonum, 6.16.liberat Suſannam, 13.51.60.

DARE melius quàm accipere, Eccli.4.36. Actor. 20. 33.

Dandum ſine acceptione perſonarum, maximè autem domeſtici fidei, Eccli.7.35†12.8.Matth.5.42. Lucæ 6. 30. 38. Roman. 12. 13. Galat. 6. 10. vide Eleemoſyna.

DARIUS filius Aſſueri, Daniel. 9. 5. occupat regnum Babel, 6.1.impium legem ſtatuit, 6.8.præparat regiam, convivium, 3. Eſd.3.1.

Darius renovat mandatum Cyri, 1.Eſdr. 6.1.

Darius cæditur ab Alexandro rege Macedoniæ, 1. Mach.1.1.

DAVID filius Iſai (qui Ieſſe appellatur, Mat. 1.6.) à Samuele ungitur, 1.Reg. 16. 13. interfecit leonem, urſum, & Goliath gigantem, 17. 34. 49. paciſcitur cum Ionatha, 18. 3 † 20. 8.16. 23 † 23. 18. manducat panes propoſitionis, 21. 3. ſimulat amentiam coram Achis rege, 21. 13. fugit cum patre & matre in Maſpha, 22. 3. præcidit oram chlamydis Saülis, 24. 5. mittit ad Nabal decem juvenes, 15. 5. tollit haſtam Saülis, 26. 11. fugit ad Achis regem Geth, 27. 2. ungitur in Hebron in regem Iuda, 2. Reg.2. 4. poſcitque eum regem univerſus Iſraël, 2. Reg. 5. 1. 1. Paral. 11.3†12. 38. juxta verbum Ionathæ, 1. Reg. 23. 17. & Saülis 24. 21. committit adulterium & homicidium, 2. Reg. 11 *. pœnitet eum peccati, 12. 13. fugit à facie filij ſui Abſalom, 15. 14. libavit aquam Domino, 23. 16. recenſet populum, 24. 2. emit ab Arenna aream, 24. 24. conſilium capit de domo Dei ædificanda, 1. Paral. 17. 1. conſtituit operarios & architectos, 23 *.24 *.25*.26*.27*. relinquit ſibi ſucceſſorem Salomonem filium, 3. Reg. 1. 30. moritur, & ſepelitur, 2. 10.Act.2.29 † 13. 36. commendatur, Eccli 47. 2.

David ſpiritualis (qui eſt Chriſtus) promittitur, Ieremiæ 30.9.Ezech.34.24†37. 21.

Davidis filius appellatur Chriſtus, Matth.1 *.† 15. 22 † 22.45.Marc.12.35.Luc.20.41.Actor. 2. 29† 13. 22.2. Tim.2.8.Apoc.5.5.

DECIMARUM uſus & decimæ, Gen. 14. 20† 28. 23. Levit.27. 30. Numer. 18. 21. 28.Deut. 12. 6† 14. 28 † 26. 12. 1. Reg. 8. 15.2.Paral.31. 5. 2. Eſdr.10.37. Hebr.7.2.

Decimæ debentur ſacerdotibus, Deut.18. 3. 2. Paral. 31.4.vide Sacerdotes.

DEDICATIO templi, vel altarium, Num.7.10.11. 84. 88.3.Reg.8.26.63.65.2.Paral.7.5.9†:5.8.1.Eſdræ 6. 16. 17.2.Eſdr.12.27.3.Eſdræ 7.7.Pſalm.29.1.1.Mach.4. 56. 57.59.2.Mach.2.9. 12.20.

DEMETRIUS filius Seleuci exercet tyrannidem, 1. Mach. 7. 1. fœdus inire cupit cum Ionatha, 10. 3. fœdus ictum violat.11.53.

Demetrius argentarius negotium faceſſit Paulo, Act. 19. 23.

DETRACTIO, Pſalm.14.3†100.5.Eccleſ. 10. 20. Prov. 10.18†11.13†16.28†20.19†26.20.Rom.1.30.2.Cor.12. 20.1.Pet.2.1 12.Iacob.4.11.

DEUS eſt omnipotens, & nihil apud eum eſt impoſſibile, Gen. 17. 1 † 18. 14 † 35.11 † 43. 14†48 3. Num. 11.23. 1.Reg.14.6. 2. Paralip.14.11.Sap.11. 22. Iob. 42. 2. Iſaiæ 40. 10*. † 46. 9 † 50. 2 † 59. 1 Ier. 32.17. 27. Zachar. 8. 6. Matth.19. 26.Mar. 9.23 † 10. 27† 14.36.Lucæ 1.37†18.27. Epheſ.3.20. Apoc. 16. 7. 14†19.6.

Deus omnia regit & gubernat pro ſua voluntate.Gen. 45.5†50.19.Deut. 8. 18. 1. Reg. 9*.Sap.12.13.Tob.7. 12. Iob. 9. 5 † 12.13. Pſalm. 102. 19 † 113. 3†125.1. Prov. 10. 22 † 16.4. 9† 19.21†20.24†21.1.30.Eccleſ. 3.15. Iſaiæ 26. 16 † 45. 7. Ierem.10.23†27. 5. Dan. 2. 21†5.18.Matth.6.33†11.2†20. 14. Luc. 12. 31.Ioan.5. 17. Rom.9. 15.2.Cor.3.5.Phil.2. 13. Hebr.13.21.Apoc. 4. 11.

Deus eſt pater omnium fidelium ipſi obtemperantium, Deut. 32. 6. Pſalm. 102. 13. Prov.1. 7. Ierem. 3. 4.14. 19. Malach. 1. 6. Matth. 6. 9 † 18.14 † 23.8.Luc.11.2. Ioan. 20. 17. Rom. 8. 15. 1. Corinth 8. 6. 2. Corinth. 1.3 † 6.18. Eph.3.14†4.6.1.Theſſ.1.3. 2. Theſſ. 1. 1. 2 † 2 16.

Deus eſt verax & fidelis, Exod.34. 6.Num. 9. 23. 19. Deut.7.9†32.4.1.Reg.15.29.Iſaiæ 4.7.Ioan.3.33†8.26. Rom.3.4.1.Cor.1.8†10.13.1.Theſſ.5. 24.2.Theſſ.3. 3. 2. Tim.2.13.Tit.1.2.1.Ioan.1.9†5.10.Hebr. 10.23. Apoc. 3.7.14.

Deus eſt in eſſentia unus, præter eum non eſt alius, Exod. 3. 14. Deut. 4. 35 † 6. 4†7.9†10.17 †32. 39 2.Reg.7.22.3.Reg.8. 60 †18.36. Pſal. 19.20 Sap.12. 13. Iſa. 37. 16 † 43. 10 † 44.6.24†45 *.†46.9.Oſee 13. 4. Tob. 8.25†13.4. Eccli. 36. 5. Marc. 12. 29. Ioan. 17. 3. 1. Corinth. 8.6 † 12. 6. Gal. 3. 20. Epheſ. 4. 6. 1. Tim.2.5.

Deus eſt trinus in perſonis, & unus in eſſentia. vide Trinitas.

Deus æternus eſt, nec principium habet, nec

finem

finem,ſed eſt ipſe principium & finis , Geneſ. 21. 33. Exod. 15.18.Iob.36. 26.Iſai.41. 4†43.10 † 44. 6 † 48. 12†57.15. Dan.7.9.Rom.16. 26.Heb.1. 8. Apoc. 1. 8. 17†21.6†22. 13.

Deus novit , audit ,& videt omnia, Exod.3.19. Num. 12.2.Deut.31.21.3.Reg.2.3.†16.7.2. Par. 16.9.Iob 14. 6 † 22.1†28. 24†31. 4 † 42.2.Pſal.7.10†32.13.† 37. 10†89.8†130.8.Proverb.5.21†15.3.11 † 24. 12. Iſaiæ 29. 15 † 40.27 † 48.4. Ier.1.5†7.11 † 17.10† 23. 24 † 34.19.Ezec.11. 5. Eccli. 16. 15 † 17. 13† 23. 27 † 39. 24. 27†40.9.Sap. 1.10.2.Mach. 9.5 †12. 22. Mach. 6.4 † 21.2. Marc.2.8† 14.13. Luc.22.10.Ioan.1. 47 † 13.21 † 16.30†21.17.Actor.15.8.Rom.8. 27. 1. Theſſ. 2.4.1.Ioan.3.20.Hebr.4.13.Apo .1.23.

Deum nemo videre poteſt.Exod.33. 20. Deut. 4. 12. Ioan.1.18†6.46.1.Tim.6.16.1.Ioan. 4.12.

Deus & divina omnia non poſſunt humana induſtria aut ingenio comprehendi,Exod.33.20.3.Reg.3. 5. Iob. 32.8. Pſalm.93.10† 118*. † 142. 8. Iſai. 12. 22 † 54.13.Matth.11. 25†13. 11† 16. 17. Luc. 8. 10 † 10. 21†24.44. Ioan.1.10† 3.3† 6.44.65† 14.8. 17 † 17. 6. Actor.16.14.Rom.11.19†11.33.1.Cor.2*.Galat. 1. 11. 1. Tit.6.16.Apoc.3. 7.

Deus eſt immenſus & incircumſcriptus, 3.Reg. 8. 27. 2.Paral.2.6†6. 18.Iob.11.8.Pſalm.138.7. 10.Iſai.6. 3 † 66.1.Ierem.23.24.Amos 9.2.Bap.1.7.Matth.5.35.Actor. 7.48†17. 24.

Deus teſtatur ſe Deum , id eſt, ſalvatorem & conſolatorem Iſraëlis , omniúmque eorum qui ritè ipſum colunt & invocant , Geneſ. 17.1. 7. Exod. 6. 2 † 20. 2 † 29. 45. Levit. 26. 11. Pſalm.17.3† 49. 6.Iſaiæ 30. 19. Ierem. 31. 33 † 32. 38. Ezech. 37. 23. Ioan, 10. 17.

Deus eſt Dominus ac creator cæli & terræ. vide Creator.

Deus nihil eorum quæ fecit, edit,Sap. 11.25.

Deus eſt judex totius mundi , reddens unicuique mercedem pro merito , Geneſ. 18. 25. Deut. 10. 17. Iob 34.11. Pſalm.7. 9†61. 13†93.2†95. 13. Iſaiæ 11. 3. Eccli. 35.22.27. Ierem.17.10†25.14.Matth.16. 27 † 25. 31. Actor. 17. 31. Rom. 2. 6. 2. Timoth. 4.8. Hebr.12.23.

Dei miſericordia, patientia , charitas, ſapientia, verbum quære ſuis quæque locis.

Deo ſoli attributa , ſubinde in ſcripturis & aliis per communicationem tribuuntur , ut vocabulum , Deus, ſoli Deo tribuitur. Deut. 6. 4† 32. 39. 1. Reg. 2. 2. Pſalm. 85. 1 . 2. Mach. 8. 38. Marc. 12.29. aliis tribuitur , Exod. 7. 1†22.8.1. Reg. 28.13. Pſalm.46. 10 † 81.6.

Deus ſolus bonus , Matth. 19. 7. Luc. 18. 19. aliis tribuitur bonitas, Geneſ. 1.31.† 3.6†49. 15. Num. 14. 7. 1.Reg.29.9.2.Reg.18.27.1.Par.28.8. Tob.12.8. Iud. 12.12. 14. Pſalm.110.10† 146. 1.Proverb. 18.22†22. 1. Eccle. 7. 2. Sap. 8. 19. Eccli. 14. 5. Ierem. 7. 3. Matth.7.17.Marc.9.50.Luc.6. 45.

Deus ſolus ſanctus, 1.Reg.2.2,aliis ſanctitas tribuitur.Exod.3.5† 12.16† 22.31†28.2†29.29. 31 † 30. 29 † 35.2. Levit.11.44.Num.16.5.Deut.6.7.Ioſue 5.15.2. Reg.22.26.4 Reg.4.9.Iudith 8.29 Pſalm.5.8. Matth. 7. 6.Rom.7. 12.

Deus ſolus fortis, 1. Reg. 2. 2. aliis fortitudo attributa , Geneſ. 32. 28†49.14. Pſal.53.5. Cant.3. 7. Iſai. 19.14.Ierem.9.23.Matt.12.29.Marc.3.27. Luc. 11. 21. Heb.11.34.1. Pet.5.9.

Deus ſolus juſtus, 2. Machab. 1.25. alij quoque juſti, Geneſ. 7. 2†18.23. Pſalm.33.16 † 36. 29. 30. Prov. 8. 8.Sap. 5. 16. Matt. 1. 19 † 10.41† 25. 46. Lucæ 1. 6. Rom.1. 17.

Deus ſolus pius , Apocal. 15. 4. alij etiam pij, 1. Pet.2.9.

Deus ſolus beatus, 1.Tim.6.15.

alij beati,Gen. 30.13. Pſal.1.1†32.1.2†40.1 † 118. 1 † 126.1.Matt.5*.†16.17†24.46.Lucæ 1. 45 † 14. 14. Iac.1. 1.

Deus ſolus potens,1.Tim.6.15.

alij potentes, Exod.18.21.Pſalm.111.2. Luc. 1. 52. Act.8.27† 18.24.

Deus ſolus immortalis, 1.Tim. 6.16.

aliis tribuitur immortalitas,Sap.1.15†4.1†8.17.

Deus facit mirabilia ſolus, Pſal.71.18†135. 4. Eccle. 11. 4.

alij quoque faciunt mirabilia, Deut.34.12.Eccl. 31. 9 † 48.15.

Deus ſolus novit arcanas animi cogitationes, 3. Reg. 8.39.2.Paral.6. 20.

alij quoque noverunt,1.Reg.9.19.4.Reg. 5.26.

Deus ſolus peccata remittit, Lucæ 5.21.dimittunt & alij, Matth.18.18,Ioan.20.23.

Deo ſoli honor & gloria, Pſal.113. 1. Iſaiæ 42. 8. Timoth.1. 17.

aliis quoque tribuuntur,4.Reg.14.10.2. Par. 17.5. Pſ. 149.P.Eccl.31.10.Luc.14.10.4.Ioan.5.44.

Deus ſolus adorandus , Exod.20.5.Levit.26. 1. Deut. 5.9.Matt.4.10.

aliis adoratio tribuitur, Gen. 18.2.vide Adoratio.

Deo ſoli ſerviendum,Deut.6.13† 10. 20. 1. Reg.7.3. Matth.4.10. Luc 4. 8.

aliis etiam poſt Deum ſerviendum,Gen.25.23†29. 20 †47.25.1.Tim.6.2.

Deus cujus mali ſit cauſa , & cujus non ſit. vide Malum.

DIABOLUS ſtudet ſemper perditioni hominum. Gen. 3. 1 *. 1. Par.21.1.Iob 1*.2*.Zach.3.1. Matth.4.3.9 †8.28†13.19.Luc.8. 12†13.9. 14† 22.31.Act.5. 3.†13. 8.2.Cor.4.4†11.14.Epheſ.6.11.1.Theſſ.2.18. 1. Petr.5. 8.Apoc.2.10†12.9†20. 7.

Diabolus non plura poteſt quàm ei Deus permittit , 3.Reg.22.22.2.Paral.18.20.Iob.1.12† 2. 6. Matt.8. 31. Marc.5.12.13.Epheſ.2.2.2.Tim.2. 26. Apoc.20.7.

Diabolus pater & princeps mundi omniúmque impiorum,Matt.4.9.Luc.4.6.Iob 41.25.Ioan.8.44†12. 31 †14.30†16.11.2.Cor.4.4.Eph.2.2†6.12.Coloſſ. 2. 15.

Diaboli imperium per Chriſtum ſublatum,Gen.3.15. 1. Reg.17*.Iob 26.13.Iſaiæ 9.4†14.8.12†27. 1† 52.3. Zach.3.2.Matt. 12. 29. Luc 10.18†11.22. Ioan. 12.31. Coloſſ.1.13†2.15.2.Tim.1.10.1.Ioan.3.8.1.Heb.2. 14. Apoc.12.9†20.2.

Diaboli filij, Ioan.8.44.Act.13 10.1. Ioan. 3. 10.

DIACONI , Act.6.3†21.8.Phil. 1.1.1.Tim.3.8.

DIANA colitur Epheſi,& in univerſa Aſia,Act,19.27.

DIES noviſſimi,& judicium extremum, 1. Reg.2. 10. Pſalm. 95.13. Iſaiæ 2.10.19†13.4,6.13† 26. 21† 27.1† 30. 30 † 66. 15. 24. Ierem.30.23. Dan.7.9.Soph. 1. 2. 14. Malach.4.1. 4. Eſdr,2.27†13.32.Matth. 12.36†13. 41. 49†16.27†24*. †25.31.42.Marc.13*. Luc. 17. 24. 30.Actor 1.11† 3.20† 17. 31. Rom.2.5.16 † 14. 10. 1.Corint.15*.2.Cor.5.10.1.Theſſ.4.16† 5.2.2.Theſſ.1. 1.7† 2. 1. Tit. 2. 13.2. Pet.3.13.Hebr.9.28.Iudæ 14. Apoc.1.7†20. 11.

Dies Domini, Iſaiæ 13.6. Ierem.30.7.Amos 5.18.Ioël 2.1.31.Soph.1.14.Mal.4.1.4.Eſdr.2.27.Phil.1.6† 2.10. 1.Theſſ.5.2.2.Tim.4. 8.

Dies Domini & hora nulli cognita , Matth. 24. 36. 50. Marc.13. 32.Luc.17.24.30.Act.1.7.1.Theſſ.5. 1.2. Petr.3.10.Apoc.3.3†16.15.

Dies pro annis, Num,14. 34.Ezec.4.6.

DILECTIO Dei erga ſuos, Exod.20. 5†34. 14. Deut. 4.24†6.15†7.8.Ioſue 24.19.Prov.8.17.Eccli.4.18. Ier. 31.3.Ioan.3.16†10 11†13.1.18 † 15. 9† 16.27. Rom. 5.8.Gal.2.21.Eph.3.19†5.2.

Diligendus eſt Deus ſuper omnia,Geneſ.22.2.9.Exod. 20.6.Deut.5.10†6.5†10.12†11.1.13.22.† 30. 6.Ioſ.22. 5.Eccl.7.32†35. 19†47.11.Matth.10. 37† 22.36.Marc. 12.30.Luc.7.47†10.27.Ioan.21.15.Rom. 5. 5 † 8. 28. 35.1.Cor.10.2 3.1.Ioan. 4. 17.

Dilectio. vide Charitas.

DINA filia Iacob,Geneſ.30.21. violatur à Sichem , cap.34.2.

DIONYSIUS Areopagita convertitur, Actor.17. 34.

DISCORDIA vitanda, Prov.6.19†10.12†15.18 † 16. 28† 17.11†18.6†30.33.Matt.12.24*.Luc.11.17.1.Cor. 14.33.Gal.5.15.2.Tim.2 23.

DIVINI. vide Incantatores.

DIVITES quomodo ſe erga pauperes habere debeant, Lev.25.35 Deut.15.7.10.Iob 31.16. Pſ. 61. 11. Prov. 14.31†17.5†19.17†21 13†22.7†28.27† 30. 7. Eccle. 11.1.Eccli.4.4†7,35†11.10†29.12†31.8. Iſaiæ 23. 18. Matt.6.19†19.21.Luc.14.13† 16*.†18.22. Act.2.45 † 4.34.1.Tim.6.18. vide Eleemoſyna.

Divitiarum vanitas & contemptus , & quemadmodum in divitiis non ſit ſperandum,Pſ.38.7†48*.†51.9. Prov.10.2†11.4.28†15.16†18.11†22.16†23.4†28,11† 30.7.Eccle.5.9.12†6.2.Iſ.2.7 Ier.17.3.11†22.13. Ezec. 7.19.Soph.1.18.Eccli.5.1.10†10.10†11.7†14.1†31.3. Matt. 3. 22† 19. 21.Luc.8.14†12. 15. 1. Timoth.6. 9. Iac.1.11.

contra Divites impios,1.Reg.25.2.Iob 20.19† 27 *.

Prov. 23. 4. † 8.20.27. Eccl. 6.1. Iſ.5.8 † 32.9. Ier. 15. 13. Amos 6.1 † 8.4. Hab. 25. Luc. 6. 24 † 16. 19. 24. Iacob.5.1. vide Avaritia.

Doctrina Apoſtolica ſcripta & non ſcripta firmiter tenenda, Rom. 16. 17. Gal.1. 8. 11. 2. Theſſ.1.15. 1. Cor.11.3. 34.

Doctrina Apoſtolorum eſt Chriſti doctrina, Luc. 10.16.1.Cor.14.37.2. Cor.2.14.17 † 7. 20. 1. Theſſ. 2. 2.13. Gal.1.11.

Doeg ſervus Saülis prodit ſacerdotem Abimelech, 1. Reg.22.9.18. cædit Sacerdotes Domini, 22.18.

Dolus, Ier.9.6. Pſ.34.20† 9.28.Prov. 12. 17. Marc. 7.22.Act.5. Rom.1.29.

Domus ædificata ſuper petram firma manebit, Pſal. 45.2. Matth.7. 24† 16.18.Luc.6.48. Rom.8.15.

Domus corporis noſtri,2. Cor.5.1.2.Petr.1. 14.

Domini & dominæ erga ſervos & ancillas totámque familliam officium, & poteſtas, Exod.21. 2.2?. 26.Lev.19. 13† 25. 38. Deut. 5. 14.21 † 15.12.16 † 24. 15. Iob. 31.12. Prov.29.19. Ier.34.9.14. Eccli.7. 22 † 33.31† 42.16. Epheſ.6.9. Col.4. 1.

Donaria recipere, Sitne prohibitum, Gen.14.22. Exod. 18.21 † 23.8.Num.22.18. Deut. 10.17 † 27. 25. 1. Reg.8.3 † 12.3.3.Reg.13.7.4. Reg.5. 16.2. Par. 19. 7. Iob.15.34.Pſ.14.5 † 25.10.Prov.15. 27† 17.23. Iſ.1. 23† 5.23† 33.15† 45.15.13.Ezec.13.19† 22.12.Dan.5.17. Mich.3.11.Eccli.8.3 † 20. 31. Act. 20. 35.

Drusilla uxor Felicis præfecti, audit doctrinam Evangelicam à Paulo, Actor.24.24.

E.

Ebrietas, & gula, Geneſ. 9.21.† 19. 32.35 † 25.19. Lev.10.9.1. Reg.25.36.2. Reg. 11. 13† 13. 28.3.Reg. 20.12.16. Prov. 20.1 † 21.17 † 23.1.2.3.20. 29 † 31.4.Eccli.19.1† 23.6 † 31.12.17*. 31. 35 † 37. 32*.Iſa.5.11.22† 22. 13 †28.7 † 56.12.Ezech. 16. 49. Dan. 5. 2. Oſee 4. 11. Ioël 1. 5. Mich. 2. 11. Habac. 2. 5. 16. Iudic.13.4.Sap.2. 7.1. Mach. 16.16. Luc. 12. 45 † 21.34. Rom.13.13.1. Corinth. 5. 10 † 6. 10 † 15. 32. Gal. 5.21. Epheſ.5. 18.1. Theſſ. 5. 7. 1. Tim. 3. 3. Tit.1.7.1.Petr.4.3.Hebr.12.16. vide Ieiunium.

Ebrietas iram Dei provocat, Iſai. 5.11. 22. † 28. 1. Dan. 5. 2. Ioël. 1. 4. 5. 1. Cor. 6. 10. mentem alienat, Proverb.23.31. Eccli. 19.2. Iſaiæ.28.1.7. Oſee 4.11. ad libidinem incendit, Prov.20.1. Eph. 5. 18. facultates diſſipat, Prov.25. 20. Eccli.19.1. ſecretum detegit, Proverb. 31. 4. Habac. 2. 15. ad furorem & rixas excitat, Prov.20.1†23.29.Eccli.31.38.40.Oſee 7.

Esron, vide Hebron.

Ecclesia accipitur pro templo materiali, Deut. 23.1. Iudic.20. 2. Iud. 6. 21. Pſalm. 67. 27. Thren. 10. Ioël.2.16.1.Cor. 11.18 † 14. 34.

Eccleſia accipitur pro cœtu fidelium, Num. 19. 20. † 20. 4. 1. Reg. 17. 47.3. Reg.8. 14.55.1.Par.29.1*.2. Paral.1.5.Pſalm.21.26 † 25.12† 34.18 † 106.32 † 149.1. 3.Machab.4.37 † 5.16† 14.19.Matth. 16. 18. Actor. 5. 11 † 8.1 † 16.4.Rom.16.16.23.1. Cor.6.5† 11.16.† 12. 28 † 14.5.2.Corinth.8.18. 23.24 † 11. 8† 12.13. Eph. 5. 23. Philip. 4. 15. Col.1. 15. 1. Timoth. 3. 5. 15. Iac. 5.14.Apoc.1.11. † 22.16.

Eccleſia pro cœtu unius provinciæ, 3. Reg. 8. 14. Actor. 9. 31 † 11. 2. 6 † 12. 1 † 13. 1 † 15. 1 † 19. 32 † 20. 17. Rom. 16. 2. 1. Corinth. 1. 2 † 16. 1.2. Corinth. 8. 2. Galat.1. 2.2. Theſſ.1. 1*. 1. Pet. 5. 13. Apoc.2.1*. † 3.1.

Eccleſia pro Prælatis & Præpoſitis. 3. Reg.8. 14. Matth. 18. 17.

Eccleſia eſt una & viſibilis præfigurata per unam & viſibilem arcam Noë, Geneſ. 6. 14. 1. Petr. 3. 20. per civitatem ſanctam Ieruſalem, Apoc.21. 2. per hortum concluſum & fontem ſignatum, Cant. 4. 12. per unam columbam, 6. 8. per vineam, Pſalm. 79. 9. Cant. 2. 15. Iſ. 5.2*. Ierem.2.21 † 12.10.Matth.20.1*. Marc.12.1. Luc.20. 9. Apoc. 14. 15. per navem, Luc. 5. 3. per ſagenam comprehendentem bonos & malos piſces, Matth. 13. 47. per agrum, Matth.13. 24. per regnum cælorum, Matth.13*. † 25*.

Eccleſia firmamentum veritatis errare non poteſt, Iſaiæ 29.23.Matth.16.18†28.20. Luc. 22. 32. Ioan. 14. 26† 16.13† 17.11.20.1. Tim.3.15*.1. Ioan.2.27.

Eccleſia eſt corpus Chriſti, Cant. 4.7.9.11. 12. Eph. 1.22†4.4 † 5.23.1.Cor.12.27.

Eccleſia fidelium naſcitur & propagatur per ſanam doctrinam, Ioan.1.12 † 3.3.Rom.8.13†9.8.Gal.3.10†4. 19. Eph. 1.5. Tit.1.1. 1. Cor.4.15. Philip.10.1. Pet. 1. 23.1. Ioan.3.9† 5.1.18.Iac.1.18.

Eccleſia ſeu fidelium cœtus, tenetur ſacerdotibus paſtoribúſque ſuis quæ ad vitam ſunt tuendam neceſſaria ſuppeditare, Deut. 12.19 †14.27†16.11†25.4. 1.Eſd.7. 23. Matth. 10. 1. Lucæ 10. 7. Rom. 15. 27.1. Cor. 9.7. 11. Galat. 6. 8.Phil. 2.19†4.10.16.1. Theſſ.5. 12. Heb. 13. 7. Tenetur etiam pro ſuis præfectis orare, Act.4.29 †12.5. Rom. 15. 30. Epheſ. 6. 18. Phil. 1. 19. Coloſſ.4. 2.2. Theſſ.3.1. Heb.13.18.

Eccleſia eſt ſponſa Chriſti, Pſal. 44. 11. Ezech. 16. 9.2. Corinth.11. 2. Epheſ.5.26. Apoc.19.8 † 21. 10.

Eccleſiæ caput eſt Chriſtus, Oſee 1.1.1. Cor.12.27. Epheſ.1.22†4.15† 5.23. Col.1.18†2. 10.

Eccleſiæ quaſi membra quædam ſunt veri fideles, eidem capiti Chriſto ejúſque vicario ſubjecti, cujuſcunque nationis fuerint, ſive Iudæi, ſive Gentiles, Iſa. 43.9. Ioan 10.16.1. Cor.12.12. Eph.3.6.

Eccleſiæ claves promittuntur, & poteſtas, Matt. 16. 19. traduntur, Ioan.20. 23. exercentur, Matth. 18. 17. vide Excommunicatio & Confeſſio.

Eccleſiam ſibi Chriſtus comparavit & emit Sanguine ſuo, Act. 20. 28. 1. Corinth.6. 20 † 7. 23. Epheſ.2. 13. Coloſ.1.14. 1. Petr. 1. 18. Hebr. 9. 12.1. Ioan.1. 7. Apoc. 1. 5 † 5.9. † 14. 4.

Eccleſiam ſuam Deus protegit, & cuſtodit, Exod. 13.21 † 29. 45. Levit. 26. 12. Deut. 7. 20 † 23. 14 † 31. 5. 3. Reg. 6. 13. Pſalm. 90. 1. 11 † 131. 13. Iſaiæ 41. 2. Ier.46.28. Matth.18.20†28. 20. Ioan.14. 23. 2. Corinth.6.16.

Edom frater Iacob, filius Iſaac, appellatur Eſau, Gen.25.25.

Edumæi negant Iſraëlitis tranſitum per ſuam regionem, Num. 20. 14. cæduntur, & fiunt ſervi domui Iſraël, 2. Reg.8.14. deficiunt ab Iſraël, & creant ſibi regem, 4.Reg.8.20. ſuperantur à Iud., 14. 7. 2. Paral. 25. 12.

Contra Edumæos prophetia, Num. 24. 18. Pſal. 136. 7. Iſaiæ 21. 11. † 34. 5. Ierem. 49. 7. Thren. 4. 22. Ezech. 25. 13. 14. † 32. 29 † 35*. † 36. 5. Amos 1. 11. Abdiæ 1. 1*. vide Eſau.

Eleazar filius Aaron, Exod.6. 23 † 28. 4. partitur cum Ioſue terram Chanaan, Ioſue 14. 1. juxta præceptum Domini, Num. 34. 17. conſecratur Sacerdos, Levit. 8. 24*. fit poſt mortem patris ſummus Sacerdos, Num. 20. 26. Deut. 10. 6. moritur & ſepelitur, Ioſue 24. 33. filium habet cui Phinees nomen erat, Exod. 6. 25. quem in demortui patris locum ſufficiunt, Num. 25.7. 11.

Eleazar filius Saura occidit elephantem, quo in vulnere procumbente, ipſe oppreſſus ſuffocatur, 1. Machab.6. 43.

Eleazari ſenis martyrium,2. Mach. 6.18. 24.

Eleemosyna pauperibus eroganda, Exod. 22. 25 † 23.11. Levit.19.1. † 23. 22 † 25. 34. Deut. 15. 7. 10 † 24.19. 3. Reg.17.10. 2. Eſdr. 8. 11. Eſther. ... 22. Pſalm.40.1† 81.4† 111.9. Proverb.3.9.28 † 11.18. 25 † 14.21.31 † 18.17 † 21. 13. 21 † 22.9† 28. 27 † 31.20. Eccleſ. 11. 1. Iſaiæ 58.7. Ezech. 16. 49 † 18.7. Dan.4. 29. Eccli.4.2† 7. 35† 12.5 † 14.11 † 29.12 35.4. Tob. 1. 4 † 4. 7. 17 † 12.9 † 14.12. Matth.6. † 1 . 42 † 19. 21 † 25. 35. 42. Luc. 3. 11 † 6. 35 † 11.41† 12.33 † 14. 13† 16.9.21 † 19.8 † 21.1. Actor. 2. 42 † 6. 2 † 9.39 † 10. 2 † 11. 29. † 20. 35. Rom. 12.8 † 15.26.1.Cor.16. 1*.2.Cor. 8.4.15 † 9*.Eph.4.28. Hebr.13. 16. 1. Ioan. 3.17. Iac.2. 15. quære Miſericordia.

Eli ſacerdos in Silo, 1. Reg. 1. 3. filij ejus reprehenduntur, 2. 12.22. è ſolio lapſus fractis cervicibus moritur 4. 18.

Elias. vide Helias.

Eliseus ungitur Propheta, 3. Reg. 19. 19. juxta præſcriptum Domini,19 16. tranſit Iordanem, 4. Reg. 2.14. ſanat aquam, 2. 20. revocat puerum ad vitam, 4. 31. mundat Naaman à lepra, 5. 14. percutit Syros cæcitate, 6.18. prædicit rerum abundantiam.7. 1. ægrotat, & moritur, 13. 14. 20. mortuum ejus corpus excitat mortuum 13.21. commendatur, Eccli. 48. 13.

Elymas magnus fit cæcus, Actor. 13.8.

Emere & vendere quomodo oporteat, Geneſ.23. 9.14 † 25. 31 † 33. 19 † 41.57 † 42*.Levit.19.13.35 † 25.14.46. Deut.15.1† 25.13. 2. Reg.4.21.Eccli. ... 3 † 4 .25. Prover. 11. 1.26 † 16. 11 † 20. 10. 23. Iſaiæ 23 18. Ierem. 32.6. Ezech.45. 10. Mich.6.10. Matth.7. 2.
Luc.

Luc.14.18.1.Cor.7.30.1.Theſſ. 4.6.

Ephron, quia negabat Iudæ tranſitum, funditus perdita eſt, 1.Mach.5.46.2.Mach. 12.27.

Episcopi, eorum electio, & officium.Matth.20. 23. 26.Luc.4. 16 † 22. 26. Ioan.10.4. 11 † 21. 15. Act. 1. 24 † 6.3 † 11.22 † 14.20 † 20.28. Rom.13.16.25.1.Cor. 3. 5 † 4.1 † 16.1.9.2.Cor.3.6 † 4.5 † 10.8 † 6.4.Epheſ.1.15 † 3.2.Col.1.23.1.Tit.3.1 † 6.2.Tim.2.1.15.24.Ti..1.1. 5.1.Pet.5. 2.vide Concionator.

Erubescere nullus debet Evangelium,Pſalm.39.11. Eccli.42.9.21.Mat.8.38.Luc.9.26. Rom. 1. 16.2. Tim. 1. 8.

Erubeſcendum propter peccata, Ezech. 16. 52. Eccli.42.11.

Esaias. vide Iſaias.

Esau filius Iſaac naſcitur, Gen.25. 24. vendit ſua primogenita,25. 31. Heb. 12. 16.ſupplantatur à fratre ſuo Iacob, Gen.27*.ducit filiam Iſmaëlis,28. 9 † 36. 3. procedit contra Iacob cum 400. viris. 32.6.oſculatur ſuum fratrem Iacob,33.4. in Eſau pugnare prohibetur Iſraël, Deut.2.4. vide Edom.

Esdras Scriba proficiſcitur ex Babylone, 1.Eſd.7. 6. ſeparat mulieres Gentiles ex Iſraël,9*.†10*.legit coram multitudine librum Legis,2.Eſdræ 8.2.3.Eſd.9.39. appellatur Ioſedec.1.Paral.6.15.

Esurire juſtitiam, Iſaiæ 55.1.Pſal.106.9.Matt.5.6. Luc.1.53 † 6.21.Apoc.21. 6 † 22. 17.

Eva formatur ex coſta Adæ,Gen.2. 21. comedit fructum vetitum,3.6.

Evangelium Chriſti ejúſque prædicatio,Gen. 3.15. Iſai. 53.1 † 55. 5 † 61. 1.Matth. 1.21 † 11.28 † 28.19. Marc.16.15.Luc.2.10 † 24.46.Ioan.3.16 † 6.35 † 8. 12 † 10.9 † 12.46.Rom.1.16 † 3. 21.22 † 8.3.1.Cor.1.15.29 † 4.15 † 15.1.2. Cor. 5. 18. Galat.1. 6.11.Epheſ.1.13.1. Tim.1.15.2.Tim.1.8 † 2.8.1.Petr.4. 17.

Evangelium adfert fiduciam, ſimul & timorem, conſolationem, & terrorem, Matth.3.7*.†5. 20.23 † 7.13.19.23 † 8.12.† 9.15 † 10.33 † 11. 12 † 12.37.41 † 13. 29.40.50 † 15.13 † 16.27 † 18.6.7 † 20.16 † 22.13.14 † 24. 12.24*.† 25.12. 13. 30. 41 *. Marc. 10.25. 31 † 13 *. Luc. 3. 17 † 6.24.25 † 9.62 † 12 † 12.20.40.48 † 13.5.26. 30 † 16. 22 † 17. 30. 34 † 19.22* † 20. 47 † 21 *.Ioan. 5. 28 † 15.16.Actor.5.5.6 *.Rom.1.18 † 2.5.6 *. † 6.23 † 9.18*. † 11. 20.21 † 13. 2. 3.4 † 14. 12. 1. Corinth. 3. 13. 17 † 5.5 † 10.8 † 11. 29 *. † 15. 51 † 16.22. 2. Corint.7. 1.8. 10 † 13. 5.Galat.5.21.24. Epheſ.5.5. Philipp. 2. 12. 1.Tim.5.24.Hebr.9.27 † 10.27.21*.Iac.4.9 † 5. 1. 1. Petr. 4. 18 † 5. 8. 2. Petr. 1. 10 † 2. 4*.† 3. 10 *. Iudæ 15.

Evangelizanti debetur neceſſaria vitæ ſuſtentatio. Matth.10. 9.Marc.6.8.Lucæ 9.4 † 10.7.Rom. 15. 26. 1. Cor.9.7.11.13.Gal.6.6.1.Tim.5.17.2.Tim.2.6.

Eucharistia, Matth.26.20.Marc.14.22. Luc. 22. 19.1. Corinth. 11. 24*.† 10.16. frequenter ſumenda, Actor.2.42 † 20.7.præfiguratur,Exod.16. 15 *.

Euchariſtia ſub altera tantùm nimirum panis ſpecie, Ioan.6.58.data à Chriſto,Luc.24.30.31. ab Apoſtolis, Actor.2.42.† 20. 7.

in Euchariſtia non remanet ſubſtantia panis poſt conſecrationem, ſed eſt verum Chriſti corpus & ſanguis, Matth. 26. 26. Marc.14.22. Luc.22.19.Ioan 6. 51.

Euchariſtiam in publicis Supplicationibus circumferendam eſſe, præfiguratum, Ioſ.6.6.7.11*. 20. 1. Reg.4.3.2.Reg.6.4.5.6.

Euchariſtia adoranda, Pſal. 21.28. 30 † 98. 5. Ioan. 9. 38.

Exactio, cenſus,& tributum debetur Principibus, Matth. 17. 24 † 22. 17. Marc.12.15. Lucæ 20.22.Rom. 13. 7.

Excommunicatio à Chriſto inſtituta & præcepta, Matth.5.29 † 16. 19 † 18.8.18.Marc. 9.42. Ioan. 20. 23.

Excommunicatio in uſu fuit Apoſtolis, 1. Cor. 5. 3. 10.2.Theſſ.3.6.14.1.Tim.1. 20. Tit.3.10.

Excommunicatio exercenda ad ædificationem & emundationem Eccleſiæ, & ad correctionem ejus qui excommunicatur, 1. Corinth.5.4.1.Tim.1.20.2.Theſſ. 3.14.ut ſpiritus ejus ſalvus fiat,1.Cor. 5*.

Excommunicatio Phariſæorum,Ioan.9.22. 34 † 12. 42. † 16. 2.

Excommunicandi qui in moribus aut doctrina graviter errantes admoniti, nolunt reſipiſcere, Prov. 22. 10. Matt. 18. 17. Rom.16.16.1.Cor. 5*.2.Cor. 2.8. 2. Theſſ.3* 1.Tim.1.20 † 6.5.2.Tim.2 17.21 † 3. 5. Tit. 3. 10.Ioan.epiſt. 2. 10.

Excommunicati vitandi, Matt.18.17.1.Cor.5 *. Tit. 3. 10.

Exequiae celebrantur,Geneſ 23.2.3 † 50.10. Deut.34. 8.2.Reg.3.31*.

Ezechias filius impij Achaz cùm eſſet rex, tamen pius fuit 4.Reg.16.20.frangit ſerpentem æneum, 18. 4. deficit ab Aſſyriis,18. 7.mittit nuntium ad Iſaiam prophetam, 19.2.Iſa.37. 2. decumbit ex gravi morbo, 4. Reg.20.1.Iſa.38.1.oſtendit Babyloniis ſuum theſaurum, & reprehenditur,4.Reg.20.12.14.Iſa. 39.1.5. commendatur,Eccli.48.19.

Ezechiel cum aliis captivis vehitur in Babylonem, Ezech.1.1.vocatur, & nutritur,2.3. commendatur, Eccli.49.10.

F.

Facere pro ſacrificare in Scripturis, Levit. 15. 15. 30. Num.6.11.16 † 8.12 † 9.2.4.10. 14. Iud. 13. 16. Lucæ 22.19.

Fama bona præſtantior divitiis,Prov.22.1. Eccleſ. 7. 2.Eccli.41.15. 16.

Fames & annonæ caritas,Gen. 12. 10.† 26.1 † 41 *. 42*.43*.44.*.45*.47.Exod.16.3.Deut. 28. 53 † 32.24. Ruth. 1.1.2. Reg. 21. 1 † 24.13. 3.Reg.8.37.*. 18 2. 4. Reg.4.38 † 9. 25 † 8.1 † 25.3.2.Par.6.28 † 20. 9.2. Eſdr.5*.Pſal.36.19.Iſaiæ 5.13.Ierem.14.1.12.15 † 15. 2 † 29.17 † 34.17.Ezech.5.12.16 † 6.11.Ioël.1*. Amos 4.6.Agg.1.6.10 † 2.17.Matth.24.7.Luc. 4.25 † 15. 14. Actor.7. 11 † 11. 28. Rom. 8. 35.2.Cor.8.14 † 11.27. Apoc.6.8 † 18.8.

Fames verbi Dei,1.Reg.3.1.2.Par.15.3.Oſee 3. 4 † 4. 1.Amos 8. 11.

Famulorum famularúmque officium, Geneſ. 16.4. 6 † 24 *.† 30.25*31.4 † 39.1.6.Exod.21.2.20.4.Reg.5.20. 25.Proverb.14.35 † 17.2 † 19.10 † 29.19 Eccle.2. 7. Eccli.5.22 † 10.28.Ier.34. 8 Ioël 2.29.Luc.12.37.45.Act. 12.13.1.Corinth.7.21.Epheſ.6.5.Coloſſ.3.22.1. Tim.6. 1.Tit.2.9.1.Pet. 2. 18.

Felix præfectus Iudææ,Act.23.24 † 24 *.

Fermentum, mala doctrina, Levit.2.11 † 6.16.Deut. 16. 3. Matth.16.6. Marc. 8. 15. Luc. 12. 1. Cor.5.5. Gal.5.9.

Festa Iudæorum,& imprimis feſtum Paſchæ, vide Paſcha.

Feſtum Pentecoſtes, Exod 22. 16 † 34.22. Num.28. 26.Deut.16.9 Ioan.5.1.Act.2.1 † 20.16.

Feſtum tubarum, Levit. 23. 24.Num. 29. 1. 2. Paral.5.3.

Feſtum expiationum, Levit. 16. 30 † 23. 27.Num. 29.7.8.

Feſtum tabernaculorum, Exod. 23. 16. Levit. 23. 34. Num.22.12.Deut.16.13 † 31.10.1.Eſdr. 3. 4.2. Eſdr. 8. 15.17.2.Mach.1.9 † 10.6.Ioan.7. 2.

Feſtum Sabbati. vide Sabbatum.

Feſtum neomeniæ, Num. 28. 11. 1.Reg.20. 5. Ezech. 45. 18.

Feſtorum violatio quàm graviter puniatur, Num. 15. 32.

Festus præfectus Iudææ, Act.24. 27.

Fides in Scripturis variè accipitur, videlicet pro fidelitate & veritate Dei in ſervandis promiſſis, Pſal. 32.4.Iſaiæ 11.5.Thr.3.23.Oſee 2. 20 † 5.9. Rom. 3. 3. pro veritate & conſtantia verborum inter homines, Gen.39.16 † 44.32.Levit.6.2.Eccli.22. 28. Ierem. 42. 5. 1.Mach.10.27.1.Tim.2.7.pro virtute Theologica. Sap. 1.2 † 3.14 Hab.2.4.Matth.8.13 † 9.22 † 17.20.Marc.5.34. Luc.5.20.Rom.3.21 † 4.3 † 5.1. pro fide viva & formata per charitatem,Hab.2.4.Matth.9.22 † 17.20.Mar. 5.34 † 10.52.Luc.7.50.Rom.3.22.Gal.5.6.Heb.11*.pro fide mortua abſque charitate.Matth.7.21.22.1. Cor. 13.2 † 15.2.Iac.2.26.pro ſponſione ſeu voto,1.Tim.5. 12. pro fiducia, Iacob. 1.6.

Fides charitate inferior.vide Charitas.

Fides viva quæ per charitatem operatur, magnæ virtutis eſt,Matth.9.2.22.29 † 21.22.Mar. 16.16. Luc. 18. 42.Ioan.1.12 † 3.15.16.36 † 6.35 † 7.38 † 11. 25 † 14.12. † 20.29.Actor.3.16 † 10.43 † 15.9 † 16.31.Rom.1.16 † 3. 22.Galat.3.8.Epheſ.2.7.Heb.11.6*.

Fides non facit nos certos aut ſecuros de accepta peccatorum remiſſione, aut conſequenda vita æterna vide Certi.

Fides ſine operibus non juſtificat, 1.Cor.13.2.Gal.5.6.Iac.2.24.

Fides ipſa etiam appellatur opus bonum, Phil.1.6.

Fides eſt una, Epheſ.4.5.

Fidei vivæ & operanti tribuitur juſtitia & ſalus, Gen. 15.6.Marc.16.16.Luc.1.45†8.48†23.41.Ioan. 5. 24 † 17.3.Actor.13.38†16.31.Rom.3.22†4.3.22 † 5*.† 10 1.10.Phil.3.9.1.Pet.2.6.Hebr.4. 3.

Fidei prædicatio ad eorum qui præſunt in Eccleſia judicium referenda eſt,Gal. 2. 2.

Fidem Gentilium etiam reſpicit Deus, Ierem. 39. 18. Matt.8.5.13†15.28.Luc.7.9† 10.33†17.16.Ioan.4.47. Act.10.3†8.2.

Fideles Deus liberat à communi perditione, & internecione impiorum, Gen.6*.7*.8*.19*.Exod.8.22.†9.4. 6.26†10.23†11.7.Num.16.20.26 31.Ierem.39.18.Dan. 6.22.2.Pet.2. 7.

Infidelitas ſeu incredulitas punitur, Geneſ. 19. 11. 17.26.Num. 11. 21 † 14.2.11†20. 12. Deut.9. 20. 4. Reg.7. 2.17. 4.Eſdr. 15. 4. Pſalm.77. 32.Eccli. 2. 15. Matth. 8. 28 † 14. 30 † 17. 17. Marc. 16. 16. Luc. 1. 16 † 24. 24. Ioan. 3. 18.36 †6. 7 † 8. 24. †12. 48 † 20. 27. Rom.11. 20.Heb. 3.18†4.2 † 11. 6.Apoc.21.8.

Filiorum officium erga parentes, Gen.9.23 † 22. 2.7†27.1†28.7†37.14*.Exod. 20. 12 † 21. 17. Levit. 19.9.3.32†20.9†21.8.Deut. 5.16†21. 15.18† 27. 16. Iud. 14.1.1.Reg.2.11.18.22† 3.1-7†8.1†18.5.3. Reg. 2.19.4.Reg.2.23†12.2†22.1.2. Paral.34. 3. Eccli. 3.1. 8†6. 18†7.29†8.711†22.3† 23. 18 † 25. 10 † 32.24. Tob.4.1†14.5.Iob.1.4†8..4 † 32. 4. 6.Prov.1.8†4.1† 6.20 † 10.1† 13.1†15.20†19.26†20.11. 20†22. 15 † 23.19.25†28.24†30. 17. Ierem. 35. 16.Ezech. 22. 7. Matth.4.20†10.35†15.4.1 .19.Marc.10.19.Luc. 2.48 †18.20.Actor.7.14†22.3.Epheſ.6.1.Coloſſ.3.20.1.Tim. 5.1.1.Pet.5. 5.

Foenum & herba citò tranſiens omnis homo, Pſalm.89.6†128.6. Iſa.40.6.Eccli.14.15.1. Pet. 1. 24. Iac. 1.10.

Foenus. vide Vſura.

Fornicatio iram Dei provocat,Deut.22.21. Prov. 23.27.Eccli.19.3.Ier.5.7.Oſee 4.14.1.Cor.6.9. 13. 15. Col.3.5.Hebr.13.4.corpus enervat, & facultates abſumit,Iob.31.12.Prov.23.27†29.3†31.3.Eccli.9. 6. infamiam adfert, Eccli.9.10†41.21. fornicationis occaſiones vitandæ, Eccli.9.4.12†42.12.fornicatio non ſolùm in opere externo, ſed & in affectu prohibetur,Exod. 20.17.Matt.5.28.

Fornicatio ſpiritualis, quæ eſt hæreſis & idololatria, 2. Deut. 31. 16. Iud. 2. 17 † 27.33.Iſai.1.21 † 57. 3. Ierem 3. 1.Ezech.6.9 † 16 *. Oſee 1. 2 † 2.4 † 4. 15. Apoc.18. 3.

Fratres & ſorores Chriſti qui ſint,Matt.12. 49. † 28. 10.Marc. 3.33.Luc.8.21.Ioan.20. 17. Heb. 2. 12. Pſalm.21.23.

Fraus quære Dolus.

Fructus boni operis quære Opus.

Fundamentum eſt Chriſtus, 1.Corinth. 3.11.Eph. 2.20.1.Pet.2.6 fundamentum etiam Apoſtoli.Eph.2. 20. Apoc.21.14.

& peculiariter Petrus,Matth.16.18*.Ioan. 21.15.17. cujus fides numquam deficiet, Luc.22. 31.

Furtum prohibetur, committitur,& punitur,Exod. 20.15†21.17†22.1.Lev.19.11.Deut.5.19.†24.7.Io.7. 1. 19.Tob.2.21.Prov.6.30.Oſee 4.2.2. Mach.12.40. Mat. 19.18.Ioan.12.6.1.Cor.6.10.Apoc. 9. 21.

Fures dicuntur,verbum Dei & doctrinam veram adulterantes, Ierem.23.30.Ioan. 10.1.

G.

Gaal opponit ſe Abimelech, Iud. 9. 26. 35.39.

Gabaonitæ redimunt vitam aſtu quodam, Ioſue 9*.obſidentur,& obſidione liberantur, 10. 5 *. Propter ipſos injuſtè à Saüle occiſos ſuſpenduntur filij Saülis, 2.Reg.21.1.6.9.

Gabelus venit cum Raphaël ad nuptias Tobiæ, Tob.9. 7.

Gabriel apparet prophetæ Danieli, Dan.8. 16 † 9.21. Zachariæ ſacerdoti,Luc.1. 11. Virgini Mariæ, 1.26.

Gad Filius Iacob ex Lia Gen.30.11† 25.26.

Gadditæ recipiunt ſuam hereditatem, Num. 32 *. Deut.3.12.Ioſ.13.24.

Gad propheta admonet David, ut non maneat in terra Moabitarum, 1.Reg. 22.5.

nuntiat Davidi iram Dei, 2.Reg.24.11.18.

Gaius, 1.Corinth.1.14.capitur,Actor. 19. 29. deducit Paulum in Aſiam, 20. 4. hoſpitio eum ſuſcipit, Rom. 16. 23.

Galgal, ſive Galgala, civitas Iſraël, Ioſ. 4. 14.in Galgal circumciditur populus, & celebrat Paſcha, 5. 2.7.10.egreditur inde ad liberandos Gabaonitas, 10. 7. revertitur, 10.43.

Galilaea recipit Chriſtum,Ioan. 4. 45.in Galilæa incipit Chriſtus prædicare, Matth. 4. 12. Actor 10. 37.

Gamaliel, vir peritus Legis, Actor. 5. 34. † 22. 3.

Gamaliel dux Manaſſitarum, Num.1.10.

Gaudere & lætari honeſtè licet, 1. Par. 29. 9*. 2. Eſd. 12. 42. Pſal. 67. 4. Luc. 1. 14. 1. Theſſ.1. 6. † 5. 16.

Gaudendum non eſt more Gentilium, Eccle. 2.2†7. 3.Oſee 9.1.Amos 6.8.Prov.2.14.Iac.4. 9. Gaudium in perſecutione,Matt.5.12.Actor.5.41 † 20.24.Rom. 5. 3. Col.1.24.Heb.10.34†11. 25.

Gaudium ſpiritus, Luc. 10. 21. Rom.12.12 † 14. 17. Galat.5.22.Philip.4.4.1.Theſſ. 5. 16.

Gaudium ſalutis æternæ, Iſa.25.18†26. 1 † 33. 20 † 65.12.Sap.3.1.7.vide Beatitudo.

Gedeon dux & judex in Iſraël, Iud. 6 *.† 7 *.† 8*.

Gemitus quis probandus, quis improbandus, Exod.2.24. Ezech. 9.4. Tob.3. 1. 2.Mach.6. 30.Rom. 8.22 Iac.5.9.

Gentium vocatio, Geneſ.49.10. Nu. 24. 17. Deut. 32.43.2.Reg.23.44.50.3.Reg. 8. 41. Pſal.2.8 †21.2.8† 67.32†71.8.17†85.9†86.4.Iſaiæ 2.2† 11.10†19. 18 † 25.7† 27.13† 29.17†35*.†41.25†43.5†45.14†49. *. †51.5†54*.† 55*.† 56.3.6†60.3.9†65.1 † 66. 19. 20. Ierem.9.24†12 16†16.19.Oſee 2.1.24.Ioël.2. 28.Mich. 4.2.Soph 3.9.Zach.2.11†8.20†9.10Matt.2.2.7†8. 11 † 21.31.43†22.9.Ioan.10.16.Actor.8.26.30†10 *.1. Cor. 12.13.Epheſ.2.10.

Gentilium mores non ſunt nobis imitandi,Lev.18. 3 † 20.23.Ierem.10. 2.

Genu omne flectendum Domino, Pſalm.21.30. Iſa. 45. 23.Rom.14.11.Phil.2.10.

Gerson filius Levi Num.3. 17. Gerſonitarum miniſterium, 3.25†4. 22.

Giesi miniſter. Eliſei,4.Reg. 4.25. fit leproſus, 5. 26.

Gladius non cuivis permittendus, Matth. 26. 51. Marc. 14.47.Luc.22.49.Ioan. 18. 10.

Gladius ſpiritus eſt verbum Dei, 4.Eſd. 13.9. 27. Iſaiæ 11.4†27.1†31.8†49.2†66.16 .Epheſ.6. 17. Hebr. 4.12.Apoc.1.16†2.16†19.15.2.Theſſ.2. 8.

Gloria Dei in omnibus quærenda,Ioſ. 7. 19. Pſal. 115.1.Matt. 6.9.Ioan.9.24 †17. 4. Actor.3.12†12 23.1. Cor.6.20†10.31.Phil. 1.20.Col. 3.17. Tit. 2. 10. quære Honor.

Gloria beatorum. vide Beatitudo.

Godolia filius Ahicam gladio interimitur,4. Reg. 25.25.Ierem.41. 2.

Gratia in Scripturis accipitur pro beneficio, Ruth. 2.20.2.Reg.2.6†15.20. Prov. 4. 9. Eccli. 7. 37†29.20. pro favore, Gen.6.8†18.3†19.19†39. 21. Exo. 12. 36. Tob.3.13.Eſth.2.17. Prov.13.15.Eccli.4.25.Dan.1.9. Act. 2.47†24.27†25.9. pro præmio quod à Deo expectatur,Prov.1.9†12.2.Mach.12.46.Luc.6. 33. 1. Petr. 2.19.pro dono aliquo gratis dato, Eſth. 15. 17.Pſalm. 44.3.Prov.3.22† 6.23†22.11.1.Cor.12*. Eph. 4. 7. 1. Pet.4.10.pro dono ſupernaturali Deo gratum faciente, Pſal.83.12.Luc.1.28 † 2.40.Ioan.1.15.Rom.1.7.1.Cor. 16.23.2.Cor.1.12.Gal.5.5.Hebr.13.19. Iac.4. 6. pro re grata, pulchra, accepta, & amabili, Prov. 31. 30. Eccle. 10.12.Eccli.7.21† 11.19†26.16.†9.†40.22.Luc. 4.22.Eph.1. 29.

Gratiæ donum quâm ſit occultum & reconditum, quódque nemo facilè illud ſibi arrogare debeat,Iob. 9. 20. 21. Pſal. 2. 11† 18.13†142. 2.Prov.14.12 † 20. 9. Eccle.9.1.2. 12.Eccli.5.5.Ierem. 17. 9. 1. Corinth. 4. 4. 2. Corinth. 10. 14 † 13. 5. Gal. 6. 3.Philip. 1. 12. 1. Petri 4. 18. 2. Petri 1. 10. 1. Ioan. 4. 1.

Gratia qua quis hominibus gratus eſt, etiam illa à Deo

Deo eſt, Exod.3.21†11.3†12.36.4.Reg.25.27.4.Eſd.2.
5.Pſal.105.46.Ierem. 40. 2. 3. 4.Dan. 1.9.Tob. 1. 13.
Act.24.23†27 3.† 28. 19.

Gratus animus erga Deum & homines commendatur, Geneſ.4.3†8.20†14.21†23 *. †24.48 † 26.25Exod.
15.1.Lev.25.6.Num.15.17†31.48.Deut.4.9†6.5. Iud.
5.1.1.Reg.2.1†17.35†31.11.2.Reg.10†19.33.3.Reg.
2.7.1.Paral.29.10.20.2.Paral.15.11† 20.26.Eſther 6 *.
Tob.9†12.1.7.Eccli.7.22†32.28†35.13.1.Mach.4. 24†
5.54.2.Mac.3.33.Matt. 11.25. Mar.5,10. Luc. 18. 43.
Ioan.11.40.Actor.4.21†27.35.Rom. 6. 17.2. Cor. 6.1.
Epheſ.5.19.Phil. 4. 6. Col. 2. 7 † 3. 15.1.Theſſ.3.18.2.
Theſſ.1.3.1.Tim.4.3.

Gratiæ agendæ ante & poſt cibum ſumptum, Deut. 8. 10. Reg. 9. 13. Iſa.62. 9 Matt.14. 19.† 15.
36 † 26. 25. Marc.6. 41 † 8.6 † 14. 22. Luc. 9. 16.
Ioan.6.11.23.Actor.27.35.Rom.14.6.1. Cor. 10. 30. 1.
Timot.4.3.

GULA. vide Ebrietas,& Ciborum luxus.

H.

HÆRETICOS & infideles reliquit Deus ad juſtorum probationem, Iud. 3. 1. 1. Cor.
11. 19.

Hæretici jam inde à temporibus Apoſtolorum extiterunt, 1.Tim.1.20.2.Timot.2.18.1.Ioan.2.18.2.Ioan.
7.Apoc.2. 13.

Hæreticos futuros etiam noſtris temporibus prædictum eſt,Matt.24.5.24.Ioan.5.43.1.Tim.4.1.2. Tim.3.
1.2.Pet.2.1†3.13.Iudæ 18.

Hereticorum mores & doctrina, ibid.

Heretici vitandi, Deut. 13. 1. Matth. 7. 15.Rom.
16. 17. 2. Tim. 2. 17 † 3. 5.Tit. 3.10.2.Theſſ.3. 14.
Ioan 2. 10.

Hæretici malè tolerantur à præfectis, Apoc. 2.14.

Hæretici tollendi è medio,Deut.13.5†18. 20.3. Reg.
18.40*.4.Reg.10.25 *.

Hæreſis,fornicatio ſpiritalis.vide Fornicatio.

HAZAEL famulus Benhadad regis Syriæ,4.Reg.8.11.
15.juxta mandatum Domini,3.Reg.19. 15. percuſſit Iſraël in univerſis finibus ſuis,4.Reg.10.32†12. 17 † 13.
3.quemadmodum prophetatum eſt,4.Reg.8.11.13.moritur, 13.24.

HELIAS vir piloſus,& zona pellicea cinctus renibus,
4.Reg.1.8.

Heliæ orationis efficacia, 3.Reg. 17.1.Iac.5. 17. 18.
alitur miniſterio corvi,3.Reg.17.2.excitat puerum mortuum,17.19.occidit prophetas Baal,18. 40. fugit Iezabel,19.3.mittitur in Damaſcum, ut ungeret Hazael regem Syriæ,19.15.mittitur ad Achab,21. 17.ad Heliam miſſi principes quinquagenarij cum ſuis, igne cælitus demiſſo conſumuntur,4.Reg.1.10. aſſumitur per turbinem in cælum.2.11. apparet in transfiguratione Domini, Matt.17.3.Luc.9.30.

HELIODORUS à cubiculis Seleuco, tentat theſaurum templi auferre, 2. Mach. 3. 7. 13. punitur à Deo,
3.24.

HELISEUS. vide Eliſeus.

Herodes Aſcolonita occipit innocentes pueros,Matt.
2.16.& moritur,2.19.

Herodes Antipas filius Herodis, tetrarcha Galilææ,
Luc.3.1.occidit Ioannem Baptiſtam,Matt. 14.9. Herodes & Pilatus morte Chriſti inter ſe reconciliantur,
Lucæ 23.12.Act.4. 27.

HERUS & Hera.vide Dominus & Domina.

HESRON filius Phares, Geneſ.46, 12. Matth. 1. 3. relinquit poſt ſe Aram, & appellatur Iephone, 1.Par.
4. 15.

HESTER fit uxor Aſſueri, Eſther 2 *. precibus ſuis apud Aſſuerum latam de Iudæis uno die occidendis ſententiam revocat,Eſther.8.3.8.

HIEREMIAS. vide Ieremias.

HIERUSALEM. vide Ieruſalem.

HOLOFERNES dux Nabuchodonoſor mittitur contra Iſraël,Iud.2.4.blaſphemat Deum, 6. 1.
obſidet Bethuliam,7.1.proprio gladio cervix ei præciditur,13. 8.
caput ejus conſpiciendum ponitur in muris civitatis, 14. 1. totus Aſſyricus exercitus ſe in fugam dedit, 15.1.

HOMO creatus eſt ad imaginem Dei, Gen. 1. 26†2.7
† 5.1†9.6.Sap.2.23.Eccli. 17. 1.Iob.10.8.Pſal.118. 73.
Iac.3. 9.

Homo maledicitur,Geneſ. 3. 17.
benedicitur in Chriſto,Gen.12.3†22.18. Gal.3.8.

Hominis regeneratio,Matth.18.3.Ioan.1.13†3. 3.6 †
4.14†7.38.1.Corint.4.15.Gal.4.19.Epheſ.4. 22.Coloſ.3.8.Tit.3.5.1.Pet.1.23 †2.1.Iac. 1. 18.

Homo pulvis & lutum, Gen.2.7†3. 19†18.27. Eccle.12.7.Eccli.17.1†18.8†41.13.Iob.4.19†10.8†34.15.
Pſalm.77.39†102.14†143.4.Iſaiæ 40. 6.

HOMICIDIUM,latrocinium,& ſanguinis effuſio, Geneſ.4*.†9.6†37.18.Exod.2.12†20.13†22.2.Lev. 24. 21.
Num.35 7*. Deut. 5. 17†19.4. 11 †21.1† 27.24.Ioſ.
20.3. Iud.9.5.1.Reg.18.17.2.Reg.3.27†4.7.12.3. Reg.
2.5.25.34.46.4.Reg.14.5†21.16. Prov. 6.17† 28. 17.
Eccli.34.25. 27. Thren. 4. 13. Ezech.11.6 †22. 2† 24
6. Oſee 4. 2. Matth. 5. 21 † 19.18†23.34 † 26. 51.
Ioan. 8. 44. Rom. 13. 9. Gal. 5. 21. 1. Ioan. 3. 12.
Apoc.13. 10.

HONOR qui ab hominibus proficiſcitur, non magni faciendus,Num.16.1.Iud 9.1.1.Reg.15. 27.2. Reg. 15.
1.3.Reg.1.5.Eſth.3.1*.†6.6.Eccli.9.16† 10. 29. 30. Ierem.9.23.Matt.6.1†8.4†9.30†17.9†20. 21. 26. Marc.
1.44†5.43†7. 36†8. 26†9.8 †10. 35. 43. Lucæ 22.24.
Ioan.6.15†8. 50 † 12. 43. Act.10.25 † 14.14.Gal.6.2.
Phil.2.3.1.Theſſ.2.6.1.Pet. 5. 3. 3.Ioſ.9 Apoc. 19.10.
† 22.9.

Honor Dei, quære Gloria.

Honorandi parentes. vide Parentes.

HOSPITALITAS commendatur,Iſa. 58. 7.Matt. 25.
36.Luc.14.13.Rom. 12. 13. 1. Tim.3.2.Tit.1.8.1. Petri
4.9.3.Ioan.5.9.Hebr.13.2.Iac. 1.27.

Hoſpitalitatis exempla, Geneſ.18.3†19.2†24. 31. Ioſ.
2*. Iud. 13. 15† 19.40. 3.Reg.17. 10. 17.4.Reg. 4. 8.
Iob.1.4†31. 17.Tob.2.1.Lucæ 10. 38†19.6.Act.16.15.
† 28.2.7.

Inhoſpitalitas, Iud. 8. 5 † 19.18. 1. Reg. 25. 9. 14.
Sap.19.13.

HUMILITAS Deo grata eſt, Gen.18.27†.9.31†41.
40.Iud.6.15.1.Reg.1*. † 2. 1. 8 †7. 10.2.Reg.6. 16.
21.2.Par.12.6.8†32.26†33.12† 34.26.Pſ.33. 19. Prov.
11.2†16 19†18.12† 22.22 † 25.7†29.23.Iſai.37.1† 57.
15†66.2.Ier.1.6.Ioan.3.5.Eccli. 3.18†7.19. Iud.4.7.11
† 9.16. Mar. 3 11.†5. 3.† 8. 8† 11.20.†15.27†18. 4†
20.26†21.5†23.7.11.Mar.9.34 † 10.43.Luc.1.18 † 9.
42†14.7.11†15.19†18.13 † 22.26.Ioan.13.4.Actor.10.
26.Rom.11.20† 12.16.1.Cor.4.6 †15.8.Phil.2. 3. Col.
3.12.Hebr.11.24.1.Pet.5.5.Iac.1.9† 4.10.Apoc. 4. 1 †
19. 10.

HYMENAEUS] pſeudo apoſtolus,2.ad Tim.2.17.

HYPOCRISIS 1. Reg.15.11*.†18*.2.Reg.15. 2.7.4.
Reg.1.6.9.Iob.8.13†13.16†15.34†20*.†27. 8†36. 13.
Prov.30.13.Eccli.1.36†19.24.Iſa.29.13†38.1.Ierem. 9.
8.Ezech.33.30.Mal.3.13.2.Mach.6.24. Matt. 2. 7. 16.
16 †6.2.16†7.5†15.7†16.3.† 22.18†23*.†24.51. Mar.
7.6.Luc.11.44†12.1.56†18. 11. Actor.5. 1†8. 18† 13.
8.Rom.2.*.Gal.2 13.1.Tim.4.2.1.Tim.3.5.1. Theſſ. 5.
22.1.Pet.2. 1.

I.

IABES in Galaad opprimitur ab Iſraël, Iud. 21.
10. obſidetur, 1. Reg. 11. 1. viri Iabes Galaad exhibent miſericordiam Sauli, & filio ejus, 31. 12.

IACOB filius Iſaac naſcitur, Gen.25.23.emit à fratre Eſau primogenita, Gen.25. 31. præripit Eſaü benedictionem, 27. 5*. proficiſcitur ad Laban, 28. 10. videt ſcalam & vovet votum, 28.12. 20.
ſervit Laban pro duabus filiabus, 29.18. revertitur in patriam, 31.17.
luctatur cum Angelo, 32. 24. vocatur Iſraël 32. 28.
† 35. 10. 3. Reg.18. 31. mittit filios in Ægyptum,
42. 1.
migrat cum tota ſua familia in Ægyptum,46*. Deut.
10.22.filios Ioſeph adoptat in ſuos,48. 5.8.
benedicit duodecim filiis,& moritur,49.33. ſepelitur cum patribus ſuis in terra Chanaan, 50. 4. 7. ſecundùm promiſſionem, 47. 29. & ſecundùm mandatum, 49. 29. commendatur, Eccli. 44. 24. vide Iſraël.

Iacobus Zebedæi filius vocatur, Matth.4.20. occiditur, Actor.12.2.

IEBUS appellatur Ieruſalem,Ioſ.15.8. Iud. 19. 10.
1.Par.11.4.

Iebuſæos expugnare non poterat Iſraël, Iud. 1. 21.
ſuperantur tamen à David,2.Reg.5. 8.

IEHU filius Hanani prophetæ arguit regem Ioſaphat, 2. Par. 19.2.
mittitur ad Baaſa regem Iſraël, 3. Reg. 16. 1. 7.
Iehu filius Ioſaphat filij Namſi ungitur ut rex eſſet Iſraël, ad delendam domum Achab, 4. Reg. 9.1.6.
juxta præſcriptum, 3. Reg. 19.16.
occidit Iezabel, 4. Reg. 9.30.33.
occidit ſeptuaginta filios Achab, 10.1. jubet comprehendi & jugulari fratres Ochoziæ regis Iuda, 10. 14. perdit ſervos Baal, 4. Reg. 17. 25. moritur, 10. 35.
IEJUNIUM, & jejunandum eſſe, Ioël 2. 12. Tobiæ 12.8. Matth. 6.16* Mar. 2.20. Luc. 2.36† 5.35. Rom. 13.13. 1. Cor. 7.5. 2. Cor. 6.5† 11.27. Actor. 13.2. 3. 14. 22. Epheſ. 5.18. 1. Theſſ. 5.6. Tit. 2.2. 1. Pet. 1. 13 † 5. 8. vide Quadrageſima.
Iejunij meritum, Ier. 35.14.19. Ion. 3.7. 9. 10. Iudith 4.8† 8.6. Matt. 17.21† 6.17. Lucæ 2.37.
Iejunatur pro mortuis, 1. Reg. 3. 13. 2. Reg. 1.12† 3. 36. 1. Paral. 10. 12.
Iejunij exempla, Exod. 24.18† 34.28. Deut. 9.9.18. Iud. 20.26. 1. Reg. 7.6† 31.13. 2. Reg. 3. 35 † 12. 16. 2. Paral. 20.3. 1. Eſdr. 8.21. 2. Eſdr. 1.4. Eſth. 4.3. Pſal. 34. 13. Ier. 36. 9. Dan. 10. 3. Ion. 3. 5. Iud. 4.7† 8.5. Tob. 3. 10. Mac. 4. 2† 9.14. Luc. 2.37† 5.33. Actor. 10.30 † 13. 3† 14.23.
Iejunium indictum à rege Saüle, 1. Reg. 14.24. Ioſaphat, 2. Paral. 20.3. à Ninivitis eorum rege, Ion. 3. 5. 7. ab Eſdra, 1. Eſdr. 8.21. ab Eſth. & Mardochæo, Eſth. 4. 16. vide Abſtinentia
IEREMIAS propheta ex Anathoth Ierem. 29. 27. vocatur, & à Deo mittitur, 1.4.
Ieremias perſecutionem patitur Ierem. 18.19† 20. 1 † 26.7† 33.1† 37.12† 38.4. 7.
Ieremias invenit gratiam apud Nabuchodonoſor, Ierem. 39.11.
Ieremias vinculis ſolvitur à Nabuzardan, Ierem. 40 1.
Ieremias luget Ioſiam, 2. Par. 35.25.
IERICHO expugnatur & exuritur, Ioſ. 6.20. 24. reædificatur ab Hiel, 3. Reg. 16. 34. appellatur civitas Palmarum, Deut. 34.3. 2. Paral. 28.15.
IEROBOAM filius Nabat, ſervus Salomonis, fit inimicus Iſraëli. 3. Reg. 11. 26. 2. Paral. 13.6. fit rex decem tribuum, 3. Reg. 12.20. juxta verbum Aiæ. 11.29. erigit duos aureos vitulos, & falſum cultum Dei, 12. 28. 31. ideóque punitur & exprobratur, 14. 7 † 15.25† 16.19. 26. 4. Reg. 3.3† 10.29. 32† 13.2.6.11† 14.24 † 15. 9. 18. 24† 17.22† 23.15
Manus ejus exareſcit, 3. Reg. 13. 4.
curatur, 13.6. moritur, 14. 20. tota.
ejus domus perditur, 15. 29. juxta quod prædictum fuerat, 14 10. contra Ieroboam, Amos 7. 10.
Ieroboam filius Ioas fit rex Iſraël, 4. Reg. 13.13 † 14. 16. moritur, 14. 29.
IARUSALEM expugnatur à filiis Iudæ, Iudic. 1. 8. eligitur à Deo in habitaculum, 3. Reg. 8*. 2. Paral. 6. 2 † 7.16.
Ieruſalem appellatur Iebus, Ioſ. 15. 8. Iud. 19. 10. 1. Par. 11. 4.
Ieruſalem appellatur Salem, Pſal. 75. 3.
Ieroſolymam quæ tribus Iacob inhabitaverint, 1. Par. 9 2? Eſd. 11. 1.
Ieruſalem obſidetur à rege Syriæ & Iſraëlis, 4. Reg. 16.5. à rege Nabuchodonoſor, 4. Reg. 24. 10 † 25. 1.
Ieruſalem exuritur, & evertitur, 4. Reg. 25.9. iterum excolitur & reparatur, 2. Eſdr. 3*. † 6.15.
contra Ieruſalem & ejus cives, 4. Reg. 21.12† 23. 27. Iſa. 1.6† 3.1† 22.1.8† 29.1.7† 65.2. Ierem 4. 3.9 † 7 *. † 13*. † 17.19† 19.3.6† 21.3† 23.39. † 25.8† 32.3.26† 34.1 † 38.3† 39.8. Ezech. 3.6† 4*. † 5*. † 10.2† 15 *. † 21. 6 † 22*. † 23*. Soph. 3. 1.
Ieruſalem deſtruenda per Romanos, Dan. 9. 26. Zach. 14. 1. Matth. 24.1.15. Luc. 13.35† 19 41† 20. 16 † 21. 6. Ioan. 11.48.
Ieruſalem ſpiritualis, Eccleſia ſancta, Pſal. 121. 3. Iſa. 33.20† 54. 11† 54.11† 60*. † 62.6† 65.16.18. Tob. 13.19. Baruch. 5.1.7. Gal. 4.26. Heb. 11.10† 12. 22. Apoc. 3. 12† 21.2.10.
IEZABEL impia, impij Achab conjux, 3. Reg. 16. 31† 21.5. 7.
occidit prophetas Domini, 18. 4. 13. minatur Eliæ prophetæ mortem, 19. 2. à canibus dilaceratur, 4. Reg. 9.33. juxta verbum Eliæ prophetæ, 3. Reg. 21. 23.
ILLUMINATI dicuntur baptizati, Hebr. 6.4.
IMAGINES juſſit Deus fieri, Exod. 25.18 *. Num. 21. 8*.
Imagines fecit Salomon, 3. Reg. 6. 35† 7. 25. 29.36 † 10.19. 2. Par. 3. 10.14† 4. 3.
Imaginum uſus, Num. 21.8. Sap. 16.6. Ioſ. 2.26 * de altari in teſtimonium & memoriam extructo.
IMMISERICORDIA, & ejus punitio. Exod. 1. 12. Deut. 23.3. Iud. 8.6.15. 1. Reg. 25.15.38. Iob 20.19. Prov. 21.10. Eccli. 12.13. Amos 1.6. Matth. 18.30. 34 † 25.42. Luc. 16.21.23. Iacobi 2.13.
IMPATIENTIA, & ejus punitio, Exod. 14.11. † 15. 24.† 16.2.7† 17.2. Num. 11.1.10 † 14.1.26† 21.5. Iob. 5.1. Prov. 12.16. Eccli. 2. 16.
IMPIORUM dicta, facta, & cogitata contra pios, Sap. 2 *. Pſalm. 9*. 10* 11* 13*. Prov. 4. 14.
Impiorum proſperitas, Iob 10.3† 21 7. 10. Pſal. 72. 2. 8† 9.1.8.4. Eſdr. 3. 28.31. Ierem. 12.1. Hab. 1.13. 2. Mach. 6 *
Impiorum proſperitas bonis admirationem parit, Iob 21.7.33. Pſal. 72. Eccle. 7.16. Ierem. 12. 1. Habac. 1. 13. Malach. 3.15.
Impij incidunt in mala quæ piis pararunt, 1. Reg. 17. 42 † 31.4. Eſth. 7. 10. Pſal. 7.16† 9. 16† 34 8† 36. 24. Prov. 26. 26. 27. Eccle. 10. 8. Iſa. 33. 1. Ierem. 48 *. Dan. 3.22 † 6.24† 13. 62. Eccli 27. 28. Iudith 13. 4. Apoc. 18.6.
Impij incidunt frequenter in malum quod timent, Iob 6.16. Prov. 1.26 † 10.24. Iſa. 66.4.
Impiorum ſubita & improviſa punitio, diſperſio & everſio, Gen. 7. 21† 14.15† 19.24† 34. 25. Exod. 14. 24. Lev. 10.2. Num. 11.33† 16.31. Ioſ. 10. 9† 11. 7. Iud. 4. 20 † 7.12. 15. 21† 8. 11† 16.28. 1. Reg. 30. 16. 2. Reg. 13.28. 3. Reg. 16. 2† 18. 40† 20.13.19. Iob 4. 8 † 5. 3† 8. 13† 15. 20† 18 *. † 20 *. † 27. 14 † 36. 12. Pſalm. 1.5 † 36*. Prov. 1. 27† 6. 15† 10. 25 † 11. 7. Iſa. 5.24 † 47. 9. Ierem. 15. 8. Dan. 5.30. 1. Mach. 2.62† 4. 3. Matth. 24.38. Luc. 12.20.46† 16. 23. 25† 17.27. 29. 1. Theſſ. 5.3.
Impiorum punitio bonis eſt ad timorem & cautionem, Deut. 13.11† 17. 18† 19.20† 21.21. Prov. 19.25 † 21. 11. Eccli. 23.37. Act. 5.11. 1. Tim. 5.20.
Impios deridebit Deus, Pſal. 2.4† 36.13. † 58. 9. Prov. 1.26. Sap. 4. 12.
IMPOSITIO manuum varia in veteri Teſtamento, Gen. 48.14. Ex. 29. 10. Lev. 1. 4 † 3.2. Num. 27.23. Dan. 13.34. Mar. 10. 16.
Impoſitio manuum in Sacramento ordinis & confirmationis, Actor. 6.6† 8. 17† 13. 3† 19.16. 1. Tit. 4. 14 † 5.22. 2. Tim. 1. 6.
IMPUDICITIA contra naturam, Geneſ. 19. 5† 38. 7. Lev. 18.22† 20.13. Iud. 19.22.30. Rom. 1. 27. 1. Cor. 6. 10. Epheſ. 5.12. 1. Tim. 10. 2. Pet. 2. 7. 8.
INCANTATIONES & maleficia, Exod. 7. 11† 8.18 † 22. 18. Lev. 19.11† 20.6.27. Num. 23. 23. Deut. 18.10. 1. Reg. 28 *. 4. Reg. 17. 17 † 21.6. Iſaiæ 2.6 † 44.25 † 47. 13. Ierem. 10.2. Dan. 2.10. Mich. 5. 11. Actor. 8. 8 † 13. 6 † 16. 16 † 19. 19. Galat. 5.20. Apoc. 18.23† 21. 8.
INCESTUS grave peccatum, Lev. 18.6.7† 20. 12. 14. Deut. 22.30. 1. Cor. 5. 1.2.
INDULGENTIÆ, 2. Corinth. 2. 10.
INFERNUS & damnatio parata diabolo & angelis ejus. vide Damnatio.
Inferni pœna varia & horribilis, Deut. 32.22. Iob 24. 19. Pſalm. 10. 6 † 20. 10 † 48. 15 † 111. 10. Sap. 11. 17. Eccli. 21. 10. Iſaiæ 30. 33† 33.11. 13. 14 † 34. 9. Ierem. 9.15. Mal. 4.1. Matth. 8. 12. Luc. 13. 27 † 16. 23. Apoc. 14. 9† 18. 7† 20. 14. numquam terminanda, Iſa. 66.24. Matth. 25.41. 46. Marc. 9. 47. 2. Theſſ. 1. 9.
INFIDELITAS. vide Fides.
INFIRMITAS corporalis. vide Ægrotatio.
INGRATITUDO, & ejus punitio, Gen. 31.1† 40. 23. Exod. 1.8. Deut. 23.3*. Iud. 2.1† 6.8† 8 33† 12.1. 1. Reg. 10.18† 12.8† 25.3.10. 2. Reg. 14.30. 2. Paral. 24.21. Prov. 17. 13. Iſa. 1. 2 † 5.4. Ier. 2. 5. 6. Ezech. 16 *. Oſee 10. 1† 13.1.6. Mich. 6.3. Sap. 16. 29. 1. Mach. 16. 16. 19. Matth. 11.20. Luc. 17.18. Ioan. 11.46. Rom. 1. 21. 2. Tim. 3. 2.
INIMICUS non paſſim contemnendus eſt, 1. Reg. 14. 14† 17.43. 2. Reg. 21. 22. 3. Reg. 20*. 4. Reg. 14. 8.

Inimico reconciliato non temerè credendum eſt, 1. Reg.24.17†.26.21.2.Reg.3.26.1.Mach.12. 24.

INIQUITAS abundabit,4.Eſdr.5.2†14.16.Matth.24. 12.1.Ioan.5.19.vide Impij & Mali.

INNOCENTIA ſua cuique tuenda, & malæ ſuſpiciones amovendæ, Ioſ.22.22.1.Reg.1.14.3.Reg. 18.17.Ierem.37.12.Actor.2.14†6.14†7.2.† 28. 17.

INOBEDIENTIA ejúſque punitio, Gen. 3.16. 17† 19. 17.26.Lev.10. 1 † 26. 14*. Num.14. 28.41 † 16. 31†20. 24. Deut.11.16. 28 † 17. 12†18. 19.20.† 27. 16*.† 28.15*. 1. Reg.12. 15†13. 11 † 15.24†28.18. 2.Reg.6.6.3.Reg.11.9†12.15. 21 † 14. 17†20. 35*. 2. Par.7.19†26.16.19.Iſa.24.5.Ierem.11. 3.8† 13.8 † 17. 27† 26.4†39*.Ion.1.3.Matth.17.17. Act. 7. 39. Rom. 2.8.Galat.8.10.2.Theſſ. 1. 8.

INVIDIA & odium,Geneſ.4.5†26.14†27. 41†39. 1 †37.4.11.Exod.1.8†20.13.Levit.19.17.Num.12.1† 35. 10.23.Deut.19.11.1.Reg.18.7.11.Sap. 2. 24. Prov. 10. 12.18.Ezech.25. 15. Dan. 6. 5. Luc.15. 28.Ioan.12.4. Rom.1.29†13.13.Gal.5.15.20.Iac.3.14†4.2.1.Pet.2. 1. 1.Ioan.3.13.15†4. 20.

IOAB filius Sarviæ, 2. Reg.2.13.confodit Abner, 3. 27.reconciliat Abſalonem per Thecuam,14*. confodit Amaſa. 20. 9. confoditur ipſe, 3. Reg. 2.28. 34. juxta mandatum David, 2. 5. 7.

IOACHAZ filius Iehu,rex Iſraël, 4. Reg.10.35† 13. 2.

Ioachaz filius Ioſiæ exuitur regno,& vehitur in Ægyptum,ubi & moritur,4.Reg.23.34. captivitas ejus prædicitur Ezech. 19. 4. appellatur Iohanan, 1.Par.3. 15. poſt ipſum creatur rex frater ejus Eliachim, 4. Reg. 23. 34.

IOACHIN filius Ioacim fit rex Iuda,4.Reg.24.8.ducitur captivus à Nabuchodonoſor in Babyloniam, 24. 12.15.dimittitur ex carcere,& ad honores evehitur, 25. 24. appellatur Iechonias, Ierem.37.1. appellatur Neri, Luc. 2. 27. ei ſuccedit patruus Matthanias, 4. Reg. 24. 17.

IOACIM, antea dictus Eliacim,filius Ioſiæ,fit rex Iuda,4.Reg.23.34.Eſdr.1.37.combuſſit libros ſermonum Ieremiæ,Ier.36.21.appellatur Melchi,Luc.3. 24. moritur,4 Reg.24.1.5.poſt ipſum conſtituitur rex filius Ioachin,. 4.Reg.24.6.

IOANNA uxor Chuſæ ſequitur Chriſtum, Luc. 8. 3.

IOANNES Baptiſta filius Zachariæ,Luc.1.55. 59. 60. Evangelium regni denuntiat, & baptizat, Matth.3.1. Marc.1.4.5.10.1.28†3.23. 26. veſtitus ejus ex pilis camelorum,& victus locuſtæ,& mel ſilveſtre,Marc. 1. 6. noluit haberi major quàm erat Io. 1. 19. 20. 26†3.28. mittit diſcipulos ad Chriſtum, Matth. 11. 2. capite truncatur,Matth.14.8.dicitur Elias,Mal.4.5.Matt.11.14 †17.10.Luc.1.17.

Ioannes filius Zebedei vocatur, Matt. 4.22.unicè à Chriſto diligitur,Ioan.13. 23†19. 26†20. 2† 21. 7.20. ſcribit quæ vidit Ioan.19.35†21.7.20.ſcribit quæ vidit Ioan.19.35†21.24.1.Ioan. 1. 1.

Ioas filius Ochoziæ ſolus evadit, dum ſenatus regius occiditur,4.Reg.11.2.coronatu rex in Iuda,11.12.occidit Zachariam filium Ioiadæ,2.Par.24.21.Matth.23.35. occiditur à ſuis miniſtris,2.Paral.24.25.4.Reg. 12. 20. poſt ipſum filius ejus Amaſias rex conſtitutus eſt, 1. Paral.3.12.2.Par.24. 27.

Ioas filius Ioachaz rex Iſraël, 4. Reg. 13.9.pugnat contra Amaſiam, ſubvertit mœnia Ieruſalem, deſtruit templum,& moritur,4.Reg.14.13. 16.

Ioiada Sacerdos juſſit occidi Athaliam reginam, 4. Reg.11.15.2.Par.24.14.moritur, 24. 15.

Ionas prophetat,4.Reg.14.25.præcipitatur in mare, Ionæ 1. 15. deglutit eum piſcis à Domino præparatus 2.1.in cujus ventre erat tribus diebus & tribus noctibus, ibid.Matth.12. 40.

Ionathas filius Saülis proſternit Philiſthæos,1.Reg. 13.3 † 14. 1.11.liberatur per populum à patre ob mel deguſtatum occidendus, 14. 45. ferit fœdus cum Davide,18.3†20.8†23.18.cæditur,31.7.

Ionathas filius Mathathiæ,præfectus militaris Iudæorum, 1. Mach. 9. 31. fœdus init cum Demetrio, 10. 3. 15. capitur, 12. 48. occiditur cum ſuis filiis, 13. 23.

Ioram filius Ioſaphat rex Iuda, 3. Reg.22.51. occidit ſex fratres ſuos, 2.Paral. 21. 4.moritur, 4, Reg. 8.24.2.Par.21.19.

Ioram rex Iſraël,4. Reg. 1. 17 †3. 1.procedit contra Hazaël regem Syriæ, 8. 28. accepto vulnere curatur in Iezrahel,9.15.moritur,9. 24.

Ioſaphat filius Aſa rex Iuda,3.Reg.22.41. mittit qui verum Dei cultum doceant in civitates Iuda,2.Paral.17. 7.fœdere jungitur cum impio Achab, 18. 3.ideóque arguitur à Propheta, 19.2. jungit ſe Ochoziæ, 2.Par.20.35. moritur, 21. 1. habuit ſucceſſorem filium Ioram,1.Par.3. 11.

IOSEPH filius Iacob,Gen.30. 23.videt ſomnium, 37. 5.9.venditur à fratribus Iſmaëlitis,37.26. Pſal.104. 17. falsò accuſatur,Geneſ.39.17.mittitur in carcerem, 39. 20† 41.14.conſtituitur dominus univerſæ Ægypti, 45. 40.datur ei filia Putipharis uxor, 41.45. detegit ſe fratribus ſuis, 45. 1.moritur,50. 24. oſſa ejus transferuntur ex Ægypto, Exod.13.19.ſepelitur in Sichem, Ioſue 24. 32.

Ioſeph conjux B. Virginis Matris, Matth.1.16. fugit in Ægyptum, 2. 14.

Ioſias filius Amon rex Iuda,4.Reg.21. 24†22 *. ejus nativitas prædicta eſt,3.Reg.13.2.legit librum Legis, 4.Reg.23.2.celebrat Paſcha, 23.21. vulneratur à ſagittariis, & moritur, 2.Paral.35. 23.24.4.Reg.23 29.lugetur, 2.Paral.35.24.ei ſuccedit Ioachaz, 4. Regum 23. 30. 34.

IOSUE pugnat contra Amalech, Exod.17.9.13. mittitur exploraturus terram Chanaan, Num. 13.2.eam populo commendat, 14. 6. conſtituitur loco Moyſis dux populi,17.18.Deut.3.21 † 31.3.7.14. Ioſue 1.6. mittit exploratores, 2.1.tranſit Iordanem, 3. 16.erigit duodecim lapides in Galgal,4.3.8.20.angelus Domini apparet ei, Ioſue 5. 13. benedicit populo, 8.33.aſcendit Ioſue ad liberandos Gabaonitas, 10. 7. Sol & Luna ſteterunt ad imperium Ioſue, 10.12. revertitur Ioſue in Galgal poſt liberatos Gabaonitas, 10.43. percutit 31. reges, 12 *.

accipit ſuam portionem in diviſione terræ, 19. 49. moritur,24.29.Iud.2.8.commendatur, Eccli.46.1.

Iracundia, quantum mali pariat, Gen.4.5. Iob5. 2. Prov.12.16†14.3†15.18†17. 19†19.19† 27.3† 29. 22. Eccle. 7. 10. Eccli.25. 22 † 28.6. 14†30.26. Matth. 5. 22.Luc.4.28.Gal.5.20.Epheſ.4.26. Col. 3. 8. Tit. 1. 7. Iac.1.19.

Iræ alterius cedendum potiùs quam repugnandum, Geneſ. 27.42. Prov.22.24 † 29.22. Eccli. 8. 19. Matt. 2. 13.

Iſaias filius Amos, Iſai. 1. 1. vocatur & mittitur, 6.8†49.1.

Iſmaël filius Abrahæ ex Agar naſcitur, Gen.16. 15. moritur. 25. 14.

Iſmaël filius Nathaniæ occidit Godoliam, alióſque Iudæos, Ierem.41.2.6.

Iſraël appellatur, qui antè Iacob dicebatur, quære Iacob.

Iſraël populus & hereditas Domini,Exod 3.16†5.1† 6.7†19.5.Levit.30.26.Deut.4.20†7. 6†9. 26 † 10. 15. † 14.2 †26.18 †33.9.1.Reg.10.1 † 12. 22.2.Reg. 7. 23.3.Reg.8.53.Iſai.11.25 † 43.1.Ierem. 13.11.

Decem tribus Iſraël ſeperant ſe à domo David,3.Reg. 12.3. 16. ſecundùm verba Ahiæ prophetæ, 11. 26. transferuntur in Aſſyriam, 4. Reg.15. 29†17.6.ſecundùm propheti m,Deut.4. 26.multi ex Iſraël ſequuntur Levitas in Ieruſalem, 2.Paral.11. 15.

contra decem tribus. vide Samaria.

IUDÆORUM cæremoniæ erant umbra futurorum, Exod. 13. 9.14. Num.15. 38.Deut. 16.1.Ezech.20.12. 1.Cor.10.1.2.Corinth.3.13.Heb.7.17†8. 5† 9.1.10. 23 † 10. 1.

Iudæorum quædam certæ conſuetudines, Gen.32.32. Iud.11.40.Ruth.4.7.2.Paral.35. 25.

Iudas filius Iacob naſcitur, Gen. 29. 35.neſcius concumbit cum filij ſui uxore Thamar, 38.15.ſpondet pro fratre ſuo Benjamin, 43. prædicitur ſceptrum non auferendum de Iuda, donec veniat Meſſias, 24. 10. Deut. 33.7. Iud. 1. 2. 2. Reg. 7. 12. Par. 6. 6.

contra Iudam & Ieruſalem. vide Ieruſalem.

Iudas Machabæus eligitur dux fratrum ſuorum, 1. Machab.2.66.pugnat ſtrenuè,3 *.†4*.† 5*.†7. 25. 2. Mach.8.1.†10.16*.† 11.6†12*.†13*.†14*.†15*.caditur, 1.Machab. 9 17.

Iudas Iſcariotes eligitur in Apoſtolum, Matth. 10. 4. init pactum cum Phariſæis, Luc.22. 4.prodit Chriſtum, Matth. 26. 20.46. Marc. 14.43. Ioan. 18. 5. ſecundùm Prophetiam, Pſalm. 40. 10 † 54. 14 † 108.

108.8.Ioan.6.70† 12.4† 13.21*.ſuſpendit ſe,Matt. 27.4. Actor.1.18.

Iudas Galilæus diſperſus cum ſuis,Actor.5. 37.

Iudas & Silas cum Paulo & Barnaba Antiochiam mittuntur, Actor. 15. 22.27.

IUDICABUNT Sancti de hoc mundo, Sap.3. 8 † 5. 1. Matth.19.28.1.Cor.6.2.Iud. 14.

Iudicium perverſum, Eccli.11.9. Matth. 7 † 12. 7. Luc. 6.37† 7. 33. Ioan. 7.24† 9.16. Actor. 28. 4. Rom. 2. 1† 14. 4. 13. 1. Corinth.4. 5. 1.Tim.5. 21. Iacob. 4. 11.

Iudicium Dei extremum, & quemadmodum Chriſtus in fine mundi judicaturus ſit,1.Reg.2.10.&c. vide Dies noviſſimi.

Iudicium debet præcedere deliberatio & cognitio cauſæ, Gen. 3. 11† 11. 5 † 18. 21. Exod.3. 8.† 23. 2. Deut. 13. 6 † 17. 9.† 19.18.Ioſ. 7. 19 † 22. 13. Iud. 20. 3. 12. Prov. 18. 13.Eccli. 11. 7. Dan. 13. 51. 1. Machab.7.7.

Iudicium hominum. vide opinio.

Iudicum officium, & auctoritas, Exod. 18.13.21† 21*.† 22*.† 23*. Lev.19.15† 24. 11.23. Deut. 1. 13. 16† 17*. † 18. 15† 25.1† 27. 19. Ioſ. 7.19. 1.Reg. 8†. 12. 5. 2. Paral. 19.6,Eccli.4.50 † 10. 1 † 42.12.Pſal. 81*. Prov.18.5.19 † 24.23 † 28.15. Iſa.5. 16† 10. 1. Ierem.5.26. Luc. 18. 2† 23.1. 13. 23. Ioan. 7. 24† 8.15. Iac.2.4.

Iudices Iſraël rexerunt circa 350. annos, Actor. 13. 20.

Iudex univerſi mundi eſt Deus. vide Deus.

IUDITH vidua Bethuliæ dives & honeſta, Iudith 8. 1*.præcidit Holoferni caput, 13. 10.moritur, 16. 28.

IURARE quatenus liceat vel non liceat, & quàm variis modis contingat, Gen.14.22† 21. 24 † 22. 16† 24.3† 25. 33† 26. 3.31 † 31. 53 † 42. 15 † 47.31 † 50. 5. Exod. 13.19† 20. 7† 22. 11 † 23. 13. Lev. 5. 4† 19. 12. Num. 14. 21† 30*. Deut. 6.13† 7. 8 † 10. 20. Ioſ. 2. 12† 6.22† 9.15† 23.7. Iudic.21.1.7. 18. 1. Reg. 14. 24 † 19.6† 24.23† 25.34† 28. 10 † 30.15. 2. Reg.3.35. † 19.7 † 21.2. 17. 3.Reg. 1. 13.29 † 2.8† 8.31† 19. 2. 2.Paral.6.22† 15.14† 36. 13. 2.Eſdr.10.5.2. Eſdr.10.29. Iob.27.1.Pſal.14.4† 23.4† 62. 12 † 88. 4† 94.11 † 101. 9† 109.4.Iſa.14.24† 19.18.† 45.23† 49.18† 54.9† 65.15. Ier. 4.2† 5.2.7† 12.16† 22.5† 44.26† 51. 14. Oſee 4. 15. Amos 6 8† 8.7.Soph.1.5.Zach.8.17.Iud.12. Eccli. 23. 9.17.Matt.5.33† 23. 16. 18. 20. 21. 22. Hebr. 6.13.16. Apoc.10.6.

Iurandum non eſt temerè, nec per cælum, nec per terram, nec per aliquid quod in iis eſt, Matth. 5. 34. Iac. 5.12.

IUSTI verè in hac vita,Luc. 1. 6† 15.7.Ioan.8.36† 17. 17.19.1.Cor.6.11.Hebr.12.23*.2.Pet.2.7.1.Ioan.3. 1.7. Apoc.3.4† 14.5. vide Peccatum.

IUSTITIÆ ſumma perfectio non habetur in hac vita,in qua ſine peccato non vivimus, Gen. 6. 5 † 8. 21. Exod.34.7.Num.14.18.3.Reg.8.46.2.Par.6.36. Iob. 4. 17† 9.1.15.2. † 25.4.Pſalm 13.1† 50.7† 52. 1† 129. 3 † 142.2.Proverb.20.9.Eccle.7.21. Iſa. 64. 4. Ierem.2.29. 20† 30.11.Mich.7.2.Nah.1.3.Sap.12.10. Matth. 6. 12. Luc.17.3.10.Rom.3.9.23† 7*.Galat.3.22. Epheſ. 2. 3. 1.Io.1.8,vide Peccatum.

Iuſtitia noſtra eſt per Chriſtum; & primam juſtificationem, peccatorúmque remiſſionem nulla præcedunt merita,Gen.15.6.Iſa.45.25† 53.8.13.Ier.23. 6† 33. 16. Dan.6.22. Heb. 2. 4. Zach. 9.11.Actor.10.43† 13.39. Rom.1.17† 3.22.24† 5.1.18† 10.4.10.1.Cor. 1. 30. Galat.2.16† 3.11† 5.5.Phil.3.9.Tit.3.7.1.Pet.3.18.

IUSTIFICATIO qua quis ex juſto fit juſtior,aſcribitur bonis operibus,Eccli.18.22.Rom.2.13.Iac. 2.21.24. Apoc.22.11.

Iuſtificatio impij non ſolùm fidei aſcribitur, ſed etiam aliis virtutibus, ut Spei, Rom. 8. 23. Charitati Exod.20.6. Proverb.10. 12. Luc. 7. 47. 1. Cor. 13. 4. Gal. 5.6. 1.Pet.4. 8.1. Ioan.4.7.8. 9. Timori, Eccli.1. 27 28. Pœnitentiæ operibus,Sap. 11. 24. Ezech.18.21. 22 Matth.3. 2. 8. Lucæ 7.ubi ponitur exemplum Magdalenæ,15.exemplum filij prodigi, 18. exemplum Publicani.

L.

LABAN hoſpitio excipit famulum Abrahæ, Gen. 24.32. mercede conducit Iacob,29.14.20.perſequitur Iacob,31.22.

LABOR & dolor communis omnibus hominibus, Gen.3.17.Exod. 20. 9 † 34. 21.Deut. 5. 13. Tob. 2. 19. Pſal.127. 2. Prov.6.6† 10.4† 14. 4 † 20. 4. Eccle. 5. 11. Eccli.29. 19. Ioan.21.3. Actor. 18.3† 20.34.1. Cor.4. 12. Epheſ. 4.28.1.Theſſ.2.9† 4. 1. 2. Theſſ. 3. 8. 12.

Labor non ditat ſine Dei benedictione, Geneſ. 3. 17 † 26.3.12† 30.27.Deut. 8.18. Iob.42.12. Prov. 10. 22. Eccli.11.6.

Laboranti merces debetur, Lev.19. 13.Deut. 24. 15 † 25,4.Tob.4.15.Eccli.7.22† 34.25.26.Ier.22.13. Mal. 3. 5.Matth. 10.10.Luc.10.7.1.Cor.9.9.14.1. Timoth. 5.18.Iac.5.4.

Laboris manuum & agriculturæ laus & utilitas,Prov. 12.11† 13.4† 14.23† 24.27† 28.19.

LACHIS traditur in manus Iſraëlis,Ioſ.10.32. extruitur,2.Par.11.9.

LAICI ne ſe ſacris præter officium miſceant,Lev.10. 1*. Num.1. 51 † 3. 10. nec vaſa ſacrata temerè contingant,Num.1.51† 4.15.19.20† 18. 7.2.Reg.6.6.2.Par. 26. 18.

LAIS oppugnatur à Danitis, expugnatur, ædificacatur, & appellatur Dan.Iudith 18.27. appellatur Leſen, Ioſue 19.47.

LAUDANDUS Deus ante & poſt ſumptum cibum,Deut. 8.10. vide Gratia.

Laudare Deum pro merito non poſſumus, Pſalm. 95. 4† 105.2† 118.164† 144.3.Eccli.43.2.32.

Laudes Deo canendæ, Pſalm. 46. 2 † 146. 7 † 149. 1. Iſa. 12. 4. Epheſ. 5.19.Col.3.16.Heb.13.15.Iacob. 5. 13.

LAZARUS jacet ante oſtium divitis epulonis, Luc. 16. 20.

Lazarus ſuſcitatur à morte, Ioan. 11. 43. perſecutionem ſuſtinet à Iudæis, 12. 10.

LEBBAUS cognomine Thaddæus diſcipulus Chriſti, Matth. 10. 3.appellatur Iudas filius Iacobi.Luc. 6. 16.

LEPRA quomodo cognoſcatur, Lev.13.*.14*.

Lepram mittit Deus propter peccatum, Exod. 4. 4. Num.12. 8.4. Reg.5. 1.27† 15. 5. 2.Par. 26. 18. 19. 21.

Lepra mundatur, Exod.4.7.Num.12.15.4.Reg.5.14. Matt.8.2.Luc.17.14.

Leproſorum ſegregatio, Levit. 13. 49. Num.5.2.4. Reg. 15. 5.

LEVI naſcitur, Gen. 29. 34.

occidit cum fratre ſuo Simeone Sichemitas, 34. 25. punitio iſtius facti, 49.5.

Levitarum habitatio, jus, & debita vitæ ſuſtentatio, Levit.10.12† 25.32.Num. 18. 21. 24 † 35. 2. 7. Deut. 10. 8 † 12.12. 19 † 14. 27 † 18. 1 † 26. 11. Ioſ. 13. 14.33† 18.7† 21*.2. Eſdr.10.53.37† 13.10. Ezech. 48. 13.Eccli. 7.32.

Levitarum miniſterium & officium,Num.1.49† 3 *. † 4.1† 8*.† 18.2.23.Deut.10.8.Ioſ.3.6.1.Paral.6. 31*. † 9.14*.2 Par.19.8.Ezech.44. 11.

Levitas aſſumit ſibi in miniſterium Deus pro primogenitis Iſraëlis, Num.3.12.40*.† 8. 16.

Levitæ puniunt peccatum erecti vituli, Exod. 32. 26.

Levitæ expelluntur ex Iſraël, 2.Par.11. 14.

LEX prima, & præceptum datur, Gen. 2.16. violatur, 3. 4. 6.

Lex decem mandatorum datur Moyſi, Exod. 20*. Deut.5*.

Legis tabulæ dantur, Exod. 31. 18. Deut. 5. 22. franguntur, Exod.32.19.Deut.9.17. dantur aliæ tabulæ, Exod.34.27.Deut. 10. 1.

Legis natura, officium & operatio, Rom. 3. 20† 4. 15† 5. 20† 7.1.7. Galat. 3.21. 1. Timoth. 1.8. Hebr. 7. 18. 17.

Legem Dei ſine ſpiritu ejus non poſſumus implere, Deut. 5. 29. Pſalm. 118.24.Luc.18.22.Act.15.10. Rom.8. 2.

Punitio vel merces eorum, qui Legem Dei prævaricantur, vel obſervant. vide Obedientia, & inobedientia.

Legis cæremoniæ abrogantur per Chriſtum Matt 11. 13.

11. 53. Marc.15.38. Act.13.38†15. 11. Rom.6.14†7. 4†8. 3. Galat. 3.13†4. 5. Epheſ. 2.13. Col.2. 14.1. Pet.1.11. 18.

Lex legitur, Deut.1. 5†31.9.11. Joſ.8.33.4. Reg. 23. 2.2. Eſdr.8. 8†9.3.3. Eſdr.9. 39. 2. Machab.8. 19. 23.

Lex nova Chriſtianorum conſiſtit potiſſimum in Charitate. Matt.5.44†7.12†22.36. Joan.13.34. Rom. 13.10. Gal.5.14†6. 2.1.Tim.1.5.

Lia nubit Jacob patriarchæ, Gen.29.21. gignit ei multos liberos, 19.31.

Liber vitæ, Exod.32.32. Pſalm.68.29. Phil.4.3. Apoc.3.5†20.12†21.27.

Liberum arbitrium etiam poſt lapſum in homine manſit, Gen.4.7. Deut.30. 19. Joſ.24.15. Pſalm. 26. 9. Sap.9. 10. Eccli. 15. 18†31. 10. 1. Corinth.3. 9†7. 37.

Liberum arbitrium cooperatur gratiæ Dei, 1.Reg. 7.3.2. Par.12.14. Pſalm.9.17†72.13. Prov.16.1.5.9. Eccli.2.20. Iſa.1.16.17.18†40. 3†46. 8†55. 6.7. Jerem.3.1.12.22†4.3.4.14†7.3†18.8. 11†25.5†26.13†32.15. Ezech.18. 21. 22. 27. 28. 30. 31†33. 14. 15. 16.19. Zach.1.3. Mal.3.7. Matth.3.2.3†11.33†12.28. Marc.1.3. Luc.3.4. Joan.1. 23†7.37. Actor.13.19†8. 22†9.6. Rom.10.13.3. 1. Cor.3.9†15.10. 2.Cor.7.1. Eph.5. 14. Phil.2.12.13†4. 13. Col.1. 29†3.9. 10. 1. Tim.4. 16. 2.Tim.2.21. Heb.4. 16†12.12. 13. Jac. 4.8.1.Pet.1.22.1. Joan.3.3. Apoc.3.20.

Libertas Evangelica, Joan.8.32. Rom.6.18†8.2.21. Gal.5.13.1.Pet.1.18†2.16*. 2.Pet.2.9.

Libertas prava, & improbanda, Job.11.12. Jer.34. 15. Oſee 7.16.2. Pet.2.18.

A lingua mala cavendum, Lev.19.16. Job.5.21. Pſalm.51. 4†139.4.12†140.3. Prov. 4.24†10.18†11. 9†12.13.19†15.2†16.27.28†17.20†18*.†20.19†21. 23†26.20†30.11. Eccl.5.2. Sap.1.11. Eccli.5.16†25. 12†28*.1.Cor.15.33.1.Pet.2.1.Jac.1.19†3.5.8†4.11. vide Detractio.

Lingua diſcretè moderanda, Prov.10. 19†12.14†13.2.3†17. 27†18. 21†21.23. Eccli.14. 1†20. 5†22. 33†23.17. Matth.12. 36. Luc.6.45. Jac.1. 19†3.2.1. Pet.3. 10. vide Loquenda.

Lobna occupatur, Joſ.10.29. deficit à Juda, 4.Reg. 8.22. oppugnatur ab Aſſyriis, 19.8.

Longanimitas. vide Patientia.

Loquenda ſunt vera, honeſta, & quæ audientibus prodeſſe queant, Exod.22.28. Pſal.14*. Prov.13.2†24. 26†25.11†29.20. Eccle.5.2. Eccli.7.37. Matth.5.37†12.36. Eph.4.29†5.3. Col.3.8.1.Pet.3.10.

Loquendi tempus & opportunitas, Prov. 15. 23†25.11. Eccle.8.5. Eccli.11.8†20.6†32.9†33. quomodo loquendum, Job.6.29. Prov. 15.4†16.20.22†29.11. Eccli.4.34†5.16†5.5. Col.4.6.

Lot liberatur ab incendio Sodomorum, Gen.19. 15.17.2.Pet.2.7. uxor ejus mutatur in ſtatuam ſalis, Geneſ.19.26. Sap.10. 7. Luc.17.32. concumbit cum duabus filiabus ſuis, Gen.19.31.35.

Lotio pedum, Gen.18.4†19.2†24. 3†43.24. Joan. 13.4.14. 1.Tim.5.10.

Lucas medicus, Col.4.14, manet cum Paulo, 2.ad Tim.4.11.

Lucifer cecidit è cælo, Iſa.13.12.

Lux eſt Chriſtus, Iſa.9. 2†42. 6†60. 1.19†49.6. Joan.1.5†8.12†9. 5†12.35.46. 1.Joan.1.5†2.8.

Lux ſunt Chriſtiani, Prov.4.18. Iſa.62.1. Matt.5. 15. Rom.2.19. Phil.2.15.

Lydia purpuraria credit in Chriſtum, Actor. 16. 14.

Lyſias dux exercitus Antiochi, 1. Machab.3.32. pactum init cum Judæis, 6.58. capitur & juſſu Demetrij occiditur, 7.2.

M.

Maacha filia Tholmai regis in Geſſur, mater Abſalonis, 2.Reg.3.3.

Maacha filia Abeſſalomi, mater Abiam regis Juda, 3.Reg.15.2.

appellatur Michaia, 2.Par.13.2.

Macedonia mittit eleemoſynas pauperibus Jeroſolymitanis, Rom.15.26. 2.Cor.8.1.

Paulus vocatur in Macedoniam, Actor.16.9.

Madian filius Abraham, Gen.25.2. Deus præcipit ut cædantur Madianitæ, Num.25.16. Madianitæ cæduntur cum ſuo rege, 31. 7.

opprimunt Iſraëlem, Judic. 6.1. irruit in eos Gedeon, 7*.

Magdalena. vide Maria.

Magi Pharaonis virgas ſuas vertunt in colubros Exod.7. 12.

Magi primitiæ Gentium Chriſtum adorant, Matt. 2. 11.

Magia. vide Incantationes.

Malaleel naſcitur, Gen.5. 12.

Malcho præcidit Petrus auriculam, Joan.18.10.

Maledictio & benedictio, Gen.3.14.17†8.21†9. 25†24. 41†27.28†48.15.20†49.7. Num.5.21. Deut. 11. 26†27. 15. Joſ.8.34. Jud.9. 20. 1. Reg.17. 43.2. Reg.2.5†16.7. 4. Reg.2.24. 2.Eſd.5.13. Prov.26.2. Jerem.29. 22†49.13. Zach.8.13.

Maleficia. vide Incantationes.

Malum dicens bonum, punietur, Iſa.5.20. Mal.2. 17. Prov.24.24.

Malum declinandum, & bonum faciendum, Prov. 3.7. Iſa.1.16. Ezech.18.21.

Malorum conſortium vitandum, Pſalm.1*.†25.4. Prov.1. 10†14. 7†24. 21†29. 24. Eccli.8.18†13*.2. Cor.6.14. 2.Joan.10. Apoc.18.4.

Malum non eſt reddendum pro malo, Prov. 20. 22†24.29. Rom.12.14.17.1.Cor.4.12.1.Theſſ.5.15. 1.Pet.3.9.

Malum pœnæ eſt à Deo, Deut. 32. 23. 3.Reg.9.9†21.29. Iſa.45.7.11.11†32.42. Baruc.2. 2. Amos.3.6. Jon.3.10. Mic.1.12†2.3.

Malum culpæ ſummè averſatur Deus, tantum abeſt ut eum auctorem habeat, Exod.23.7.2.Par.19. 7. Jud.5.21. Job 34.10. Pſal.5.5.7†44.8. Prov.15.8.9. Sap.4.9. Eccli.15.21. Oſee 13.9. Rom.9.14.2.Cor.6. 15. Jac.1.13.

Malos rectores & præpoſitos permittit Deus ob peccata populi, 3.Reg.12.24. Job 34.30. Iſa.29. 10. Ezech.14.9. Oſee 13.11. 2.Theſſ.2.11.

jubétque obedientiam illis præſtare, Matth.23.3.

Malorum etiam miniſtrorum opera utitur Deus, Matth.7.22. Marc.9.38. Luc.9.49.

Manahem rex Iſraël, 4.Reg.15.14.

Manaſſes primogenitus Joſeph naſcitur, Geneſ. 41. 51†48. 14.

Manaſſes impius, filius pij Ezechiæ, rex Juda, 4. Reg.21.1.6. 2.Par.32.33†33. 1. Jerem, 15.4. ducitur vinctus in Babylonem, & per pœnitentiam convertitur ad Dominum, & exauditus recuperat regnum, 2. Par.33.11.13. relinquit poſt ſe Amon, 4.Reg.21.18. Matth.1.10. appellatur Her, Luc.3.28.

Manendum eſt nobis in Chriſto, Jo.15.4. Rom. 8. 1. 1.Cor.4. 15†12. 13. Col.2.6. 1.Joan. 2.6.28†3. 24†4. 13.

Manna, Exod. 16*. Num.11.7. Deut.8.3. Joſ.5. 12. Pſal.77.24. Sap.16.20. Joan.6.31.

Manſuetudo, Joſ.7*. 19. 1.Reg.25*. 2.Reg.16. 10. Prov.15. 1. Eccli.1.29. Matt.5.4†11.29. Galat.5. 23†6. 1. Epheſ.4. 2. Coloſſ.3. 12. 1. Timoth. 2.25. Tit.3. 2.

Mardochæus defenſor & tutor Eſther, captivus abductus in Babylonem, Eſther 2.5.7. à rege ſummo honore affectus, 6. 10. revertitur de captivitate in Jeruſalem, 1.Eſd.2.2. 2.Eſdr.7.7.

Mare creatur, Gen.1.9. concluditur ſuis terminis, 1.9. Job 26.10†28.26. Prov.8.29. Jer.5. 21. cedit filiis Iſraël, Exod.14.21. ſedatur verbis Chriſti, Matt. 8. 26.

Maria ſoror Aaron laudat Dominum, Exod. 15.21. fit leproſa, Num. 12*. Deut. 24.9. moritur, Num. 20.1.

Maria virgo prænuntiata, Gen.3.15. Num.24.17. Pſalm.18.6†44.10†45.5†84. 2†86.3†131.8. Prov.31. 10.29†9. 1. Cantic. 1*.2*.3*.4*.5*.6*. Eccli. 24*. Iſa.7.14†11.1†19.1†45.8. Jerem.31.22.

Maria vocatur & eſt mater Domini, Luc.1.43. mater Jeſu, Matt.2.13. Joan.19.25.

Mariæ perpetua virginitas ſignificatur. Exod.3.2. Jud.6.37.38.39.40. Pſalm. 18.6. Cant.2.2†4. 7†6.9. Iſai.7.14†11.1†35. 1.2†66.7. Ezech.44.2. Dan.2.34. Matth.1.20. Luc.1.35.

Maria virgo multis dotata virtutibus, fide dives, Prov.31.18. Luc.1.38.45. Jo.2.5. ſp. plena, Eccli.24. 24. Joan.2.5. charitate perfecta, Eccli.24. 24. Luc.1. 56†2. 7. Joan.2.3†19. 25. caſta, vide ſupra, Mariæ

perpetua virginitas. caſtitatem vovit perpetuam, Luc. 1.35. humilis, Luc.1.38.48. miſericors, Joan.2.3. prudens, Luc.2.19. modeſta, Luc.1.48. pia, Luc.1.46.47. benigna, Luc.1.40. fortis, Prov.31.10*. Joan.19.15. ſapiens, Prov.31.26. Joan.2.5.

pauper, Matth.2.11. Luc.2.7.24. patiens, Matth.2.13. Luc.2.35. virtute præcellens omnes, Prov.31.29. Eccli.24.25. Luc.1.28.48.

Maria ſalutatur ab Angelo, Luc.1.28. viſitat Eliſabeth, & laudat Deum, Luc.1.39.46. proficiſcitur cum Joſeph in Bethlehem, Luc.2.4. in Ægyptum, Matt.2.14. revertitur inde in terram Iſraël, Matth.2.14. invenit Chriſtum in templo, Luc.2.46. aſſiſtit cruci, & Apoſtolo Joanni commendatur, Joan.19.25. manet cum Apoſtolis, Actor.1.14.

Maria Magdalena deflet ſua peccata, Luc.7.38. obtinet peccatorum remiſſionem, Luc.7.48. liberata ſeptem dæmoniis, adhæret & miniſtrat Chriſto, Luc.8.2.3. ungit Dominum, Matt.26.6. Marc.14.3. Joan.11.2†12.3. adeſt Chriſto in cruce morienti, Joan.19.25. ſtat ad monumentum plorans, Joan.20.11.

Chriſtus ei apparet poſt reſurrectionem, Marc.16.9. Joan.20.14.

nuntiat reſurrectionem diſcipulis, Jo.20.18.

Mariti officium & auctoritas in uxorem, Geneſ.3.16. Num.5.12.18†30.7.13. Deut.22.5.13†24.1. Prov.5.18†18.22†31.10. Eccle.9.9. Eccli.7.28†9.1†25.2.27†26.1. Mal.2.14.16. 1.Cor.7*.†11.2.10. Epheſ.5.22. Col.3.18. Tit.2.4. 1.Timoth.2.11. 1.Pet.3.1.

Martha hoſpitio excipit Dominum, Luc.10.38. oſtendit ſuam fidem, Joan.11.27.

Mathan ſacerdos Baal occiditur, 4.Reg.11.18. 2.Par.23.17.

Mathias eligitur in Apoſtolum, Actor.1.26.

Mathuſalem filius Henoch naſcitur, Gen.5.21. vivit 969 annis, & moritur, Gen.5.27.

Matrimonium, Gen.1.27.28†2.21.22.23.24†3.6.12.17†4.1.17†9.1†19.26†24.3†29.21. Exod.2.1†20.17. Levit.18*.20.10. Deut.5.21†7.3†22.23†24.1. Joſ.23.12. Jud.3.6†14.2.7.15. Eſdr.9.2.2. Eſdr.13.23. Eſth.2.17. Tob.4.13†6.17†7.15.16†8.9. Prov.18.22†19.14. Eccli.25.2. Jerem.3.1. Matth.5.32†19.3.5†22.24.30. Marc.6.18†10.2.6.7.8.9†12.20*. Luc.2.5†3.19†16.18†20.34. Joan.2.1.2. Rom.7.2.3. 1.Cor.7*. Epheſ.5.31.32. 1.Tim.3.2†5.9. Hebr.13.4. 1.Pet.3.1.

Matrimonium indiſſolubile, Gen.2.24. Matt.5.32†19.7. Marc.10.11. Luc.16.18. 1.Cor.7.10.

Matrimonium ſpiritale, quære Connubium.

Matrimonium cujus rei ſacramentum, Eph.5.32. confert gratiam & ſanctificationem, 1.Theſſ.4.4.

Matthaeus publicanus vocatur, Matt.9.9†10.6. appellatur Levi filius Alphæi, Marc.2.14. Luc.5.27.

Matthania patruus Joachim conſtituitur rex Juda, 4.Reg.24.17. appellatur Zedechias, 1.Par.3.15.

Matthathias Sacerdos oſtendit ſtudium pro tuenda religione, 1.Mach.1, 24. pugnat ſtrenuè, 2.41. monet filios ſuos ad obſervationem legis Dei, 2.49.64.

Medi occupant regnum Babyloniæ, Dan.5.21.

Melchiſedech Sacerdos, & rex Salem, Gen.14.18. Pſal.109.4. Hebr.7.1.

Mendacium. Gen.3.4†37.19†39.17. Lev.19.11. 1.Reg.1.2.7. 4.Reg.5.25. Prov.6.19†12.22. Sap.1.11. Eccli.7.13†20.26.28†25.4. Oſee 4.2. Joan.8.44. Act.5.4.8. Eph.4.25. Col.3.9. vide Teſtimonium.

Menelaus proditor patriæ uſurpat ſibi ſummum Sacerdotium, 2.Macch.4.24. extremo ſupplicio afficitur, 2.Macch.13.4.5.6.

Menſura qua menſi fuerimus remetietur nobis, Exod.21.23. Jud.1.7. 1.Reg.15.33. 2.Reg.22.25. Pſal.17.21. Proverb.22.23. Iſa.33.1†65.6†66.4. Jerem.50.15.29†51.49. Ezech.16.59. Joël.3.7. Matth.7.2. Mar.4.24. Luc.6.38.

Menſuræ & pondera debent eſſe juſta, Lev.19.35. Deut.25.13. Ezech.45.10. Mich.6.11. Amos 8.5. Prov.16.11†20.10.

Merari filius Levi, Num.3.17.

Meraritarum officium, 3.33†4.42.

Merces debetur operibus, Gen.4.7†15.1. Pſ.118.112. Prov.11.18. Sap.5.16†10.17. Eccli.2.8†11.24†18.22†36.18†51.30.38. Iſa.3.10. Jerem.31.16. Matt.5.12†6.1†10.41.32†20.8. Marc.9.41. Luc.6.35†10.7. Joan.4.36. Rom.4.4. 1.Cor.3.8. 1.Tim.5.18. Apoc.22.12.

Merita operum, Eccli.18.31†16.15†38.18. vide Opera.

Merob filia Saulis, 1.Reg.14.49. promittitur Davidi in uxorem, 18.17.

Meſſias, id eſt Chriſtus, & verus unctus eſt Dominus noſter Jeſus, Joan.1.41†4.25†7.41†11.27. Matth.26.64. Marc.14.62. Luc.22.67. Act.17.3†18.28†19.4. 1.Joan.5.1.

Micha parat ephod idolo matris ſuæ, Jud.17.5. conducit Levitam, 17.7.10. idolum & ephod auferuntur, ſimiliter & Sacerdos adducitur, 18.13.18.20.

Micha, filius Miphiboſeth. 2.Reg.9.12.

Michaeas prophetat contrarium pſeudoprophetis, 3.Reg.22.13.15.23. 2.Par.18.14.

Michael pugnat cum diabolo, Dan.10.13. Jud.9. Apoc.12.7.

Michol ſive Michal filia Saulis, datur Davidi in uxorem, 1.Reg.18.27. juxta promiſſionem regis, 17.25. conſervat Davidi vitam, dimittens eum per feneſtram, 19.12. ſubducitur ei, & datur Phalti, ſive Phaltiel, 25.44. redditur ei, 2.Reg.3.14.15. deridet ipſum ſaltantem coram Domino, 6.16.

Militare. vide Bellum.

Miniſtrorum etiam malorum opera dignatur uti Dei bonitas, Matth.7.22. Marc.9.38. Luc.9.49. quos & jubet audiri, Matth.23.3.

Miphiboſeth filius Jonathæ, 2.Reg.4.4. invenit gratiam coram Davide, 9.7*. parcit ei David, 21.7. appellatur Meribbaal, 1.Par.9.40.

Miphiboſeth filius Saulis ſuſpenditur, 2.Reg.21.8.

Miracula operatur Deus per Sanctos & eorum reliquias. vide Sancti, & Reliquiæ.

Miſericordia. vide Bonitas Dei. item Charitas.

Miſericordiæ opera proximo exhibenda, 1.Reg.15.6. 2.Par.28.9.15. Pſalm.111.5.9. Prov.24.21.31†19.7.25.21. Eccli.4.2.29†35.18. Iſa.58.7. Oſee 6.11. Mich.6.8. Zach.7.9. Mach.5.7†9.13†10.41†18.33†25.41. Matth.9.40. Luc.6.35†11.33. Rom.12.13. Gal.6.12. Col.3.12. 1.Tim.5.10. quære Eleemoſyna.

Miſsae ſacrificium olim prædictum & prænuntiatum, Lev.16.9.10.11.12. Pſalm.22.5†109.4. Iſa.2.2.3†19.19.20†56.7†61.6†66.19.20.21. Jerem.31.31†33.16.17.18. Dan.12.11. Amos 9.11. Malac.1.10.11.

Miſſæ ſacrificium per varias figuras veteris Teſtamenti ſignificatum, Gen.14.18†16.6†22.13. Exod.12.5.24†25.30†29.2.15. Lev.2.1.13†3.12†4.23†5.7.11†6.15†9.8†14.4†16.3†19.21. Num.15.24†18.17. 1.Reg.21.4. 3.Reg.19.6. 4.Reg.4.41. Dan.8.12. appellaturque juge ſacrificium, Dan.11.31†12.11. nec interibit offerens ſacrificium, Jer.33.18.21.

Miſſæ ſacrificium à Chriſto inſtitutum, Lucæ 22.19. & ab ejus diſcipulis uſitatum, Actor.13.2. Λειτουργούντων δ' αὐτῶν.

Miſſæ ſacrificij mentionem facit Paulus, 1.Cor.10.16†11.23*.

Moab filius Lot & filiæ ejus natu majoris, Gen.19.37. Contra Moabitas pugnare, Iſraëli à Deo prohibetur, Deut.2.8. factus eſt Moab ſerviens Davidi ſub tributo, 2.Reg.8.2. deficiunt Moabitæ ab Iſraël, 4.Reg.1.1†3.5. irruunt latrunculi de Moab in terram Iſraël, 13.20. non admittebantur in eccleſiam, Deut.23.3. 2.Eſdr.13.1. contra Moab prophetatur, Num.21.29†24.17. Pſalm.59.10†107.10. Iſa,16*.†25.10. Jerem.48.1. Ezech.25.8. Amos 2.1. Soph.2.8.

Moloch idolum, Levit.18.21†20.2. appellatur Melchom, 1.Par.20.2. Jerem.49.1. Amos 1.15. Soph.1.5. de Moloch vide item, 3.Reg.11.5.7. 4.Reg.23.10.

Morbus. vide Ægrotatio.

Mors eſt pœna peccati, Gen.2.17†3.19. Rom.5.12.17†6.23. 1.Corinth.15.21. Epheſ.2.2. Col.2.13. 1.Tim.5.6. Jac.1.15.

Mors & certus dies mortis omni homini conſtitutus eſt, Deut.31.14. Joſ.23.14. 1.Reg.26.10. Job 14.5. Pſalm.88.49. Eccleſ.3.3†8.8†9.5. Eccli.17.3†41.1. Joan.7.30†8.20. Rom.5.12†6.23. Hebr.9.27.

Mortis hora incertiſſima, Eccle.9.12. Matt.24.43.

Luc.

Luc.12.40.1.Theſſ.5.2.2. Theſſ.2.2. Jac.4. 13.

Mors corporis, juſtis eſt quaſi ſomnus quidam, & dormitio, Deut.31.16. 2.Reg.7.12. 3.Reg.2. 10†11. 21.43†14.20. Sap.3.3. Matth.9.24. Joan.11.11.Act. 7.60†13.36.1.Cor.11.29. 1.Theſſ.4.13.

Mortem noſtram ſua morte devicit Chriſtus, Iſa. 25.8.Oſee 13.14. Rom.6.9. 1.Cor.15.54.2.Tim.1. 10.Hebr.2. 14. Apoc.21.4.

Mortem qui ſibi intulerint, Jud.9. 54†16. 29. 1. Reg.31.4. 2.Reg.17.23. 3.Reg.16.18.22. Mach.10. 13†14.41. Matth.27. 5.Actor.1. 18.

Mortuos lugere quatenus permittatur,aut prohibeatur,Levit.19.28. Deut.14.1†34.8. 2.Reg.1.11†3. 32†10.2†12.16†14.2†19. 1†21.10.13. Eccli.22.10† 38.16.1.Mach.9.20†12. 52†13.26.Matth.9.3.Luc.7. 13.Joan.11.33.Act.8.2†9.39.2.Theſſ.4.13.

Mortui ad vitam vocantur, 3.Reg.17.20.4.Reg.4. 33†13.21.Matth.9.25†27.52. Marc.5.41.Luc.7.13† 8.54. Joan.11.43. Act.9.40†20.10.

Mortuorum ſepultura. vide Sepeliendi mortui.

Mortuorum ſuffragia. vide Purgatorium.

Moyses naſcitur ex Levi, Exod.2.1†6. 20.Act.7. 20. percutit Ægyptium, & fugit in Madian, Exod. 21. 2. 15. accipit Sephoram Madianitem uxorem, Exod.2. 21.

mittitur ad Pharaonem in Ægyptum, 3. 10*.†5. 1†6.12†7*.†8*.†9*.†10*. revertitur cum uxore & liberis in Ægyptum,4.20. orat pro Pharaone,8.12. 30†9.28. 33†10.17.

Orat pro populo, 14.15†17. 4.11†32.11. 13.31. Num.11. 2†14. 13.17†21.7. Deut.9.18. 26. accipit primò tabulas, Exod.31. 18. has confringit videns populi idololatriam, Exod.32.19.

accipit iterum novas, 34. 28.

in faciem ejus intueri non poterat populus Iſraëliticus, 34. 30. 2.Cor.3 7.

mittit exploratores in terram Chanaan, Num.13. 2.probat ſe à Deo eſſe miſſum,Num.16.28.31.videt terram promiſſionis & moritur, 20.12†27.12. Deut. 34. 1.5. apparet in transfiguratione Chriſti, Matth. Matth.17.3. Luc.9.30. commendatur, Eccli.45.1.

diabolus altercatur cum Angelo Michaële de Moyſis corpore, Jud.9.

Mundi corde, Pſal.23.4†50. 12†72.1. Matt.5.8. 1.Pet.1.22.

Mundities interior & exterior commendatur, Matth.23.25. Luc.11. 39.2.Co.7.1.

Murmuratores quos unitentur, & quæ illis pœna metuenda, Exod.14.11†15.24†16.2.7.8†17.2. Num.11. 1*.†12.1.9.10†14.2.27*.†16.3†17.13†20. 2†21.5*. Deut. 1. 17. Joſ.9.18. Jud.8. 10. Sap.1.11. Matth.20.12. Luc.15.2†19.7. Joan. 6.41*. Act.6.1. 1.Cor.10.10. Jud.16.

N.

Naaman militum præfectus apud regem Syriæ mundatur à lepra,4.Reg.5.14. Luc.4.27.

Naas rex Ammonitarum pugnat contra Jabes, 1. Reg.11.1. moritur, 2.Reg.10.1.

Naas pater Abigail,2.Reg.17. 25.

Nabal vir iniquus, 1.Reg.25. 25.26.

Naboth, quia regi Achab vineam negabat, lapidatur, 3.Reg.21.2.13.

Nabuchodonosor potentiſſimus rex Babylonis, Jerem. 27. 6. invadit Ægyptum, 4.Reg. 24.7. Jerem. 46.2. aſcendit in Jeruſalem, 4.Reg.24.1.10† 25.1. Jerem.39.1. juxta prophetiam, Jerem.25.8†32. 28. erigit auream ſtatuam,Dan.3. 1. habitat ſeptem annos inter feras,4.28.30. ingens ſuperbia ejus,amplitudo dominij, & crudelitas explicatur, Iſai. 14. 2. 8.

Nabuzardam dux militiæ regis Babylonis deſtruit domum Dei,muros Jeruſalem, & populum,qui remanſerat, transfert, cum omnibus vaſis templi, in Babylonem, 4.Reg.25.8. Jer.39.9.11†52.12.

Nachor avus Abraham, Gen.11.23.25.

Nadab & Abiu igne abſumuntur,Levit.10.1†16.1. Num.3.4†26.61.

Nadab rex Iſrael, 3.Reg.14.20. cæditur,15.28.

Nahasson filius Aminadab princeps,& dux tribus Juda, Num.1.7†2. 3†7. 12.

Nahum prædicat in Ninive, Nahum 1*.†2*.†3*.

Nathan filius Davidis, 2. Reg.5.14. appellatur Matthata, Luc. 3. 31.

Nathan propheta mittitur ad Regem David, 2. Reg.7. 4†12.1.

Nathanael dux tribus Iſſachar, Num.1.8.

Nathanaël videtur à Chriſto, Joan.1.47.

Chriſtus manifeſtat ſe ipſi Nathanaël. 21.2.

Nechao rex Ægypti, 4.Reg. 23. 29. 2.Par. 35. 20†36. 3.

Negotiatio. vide Emere & Vendere.

Nehemias pincerna Artaxerxis, 2. Eſd.1.11.mittitur in Judæam ad ædificandum quæ erant deſtructa,2.9. appellatur Atherſata,8.9.

Nemrod potens erat & robuſtus venator, Gen. 10. 8.

Nicanor dux Lyſiæ,1.Mach.3.38. & etiam dux exercitus Demetrij, 7. 26. minatur ſe ſuccenſurum templum,7.34.cæditur, 7.43. 1.Mach. 15.28.

Nicodemus occultus diſcipulus Chriſti, Joan.3. 1†7. 50†19.39.

Ninive ædificatur ab Aſſur, Gen. 10. 11. pœnitentiam agit de peccatis ſuis, Jon.3.5*. deſolatio & deſtructio Ninive, Nah. 1*.†2*.†3*. Soph. 2. 13. Tob. 14.5.

ſtabit in judicio, & condemnabit obcœcatos Judæos, Matth.12. 41.

Noe filius Lamech, Gen.5.30.

præco divinæ juſtitiæ. 2.Pet.2.5.

ædificat arcam, Gen.6*. ingreditur arcam. 7. 17. egreditur, 8.15.

accipit ſignum fœderis, 9.8.14.

commendatur, Eccli. 44. 17.

Noemi uxor Elimelech, Ruth 1.2.

Novum Teſtamentum, Jerem.31.31.Matth.26.28. Marc.14.24. Luc.22.20. 1.Cor.11. 24. Heb. 8.8†9. 15†10. 16†13.20.

Novum cælum & nova terra poſt mundi innovationem,Iſa.65.17†66.22.2.Pet.3.13. Apoc.21.1.

Nudi veſtiendi, Iſa.58.7. Ezech.18.7. Tob.1.17. Matth.25.26.39. vide Miſericordia.

O.

Obed filius Booz ex Ruth, Ruth 4.17.Matth.1.5.

Obediendum Deo ejúſque præceptis,& quæ obedientibus ſit conſtituta merces, Gen.12.4†17.9. 23†22*.†26.5.Exod.1.17†15.26†19.5†20. 6†23.22. 25. Lev.20. 22†26. 3. 11. Deut.4. 40†7*.†11*.†13. 4†17.15†18. 15†24. 8†27.10†28. 1.12. Joſ.22.1. 1. Reg.12.14†15.22. 4.Reg.10.30. 2.Par.7.17,Prov.1. 8.33†15.31.Iſa.1.19†48.18†55.2. Jer.7.23†11.4†17. 24†35*.Dan.3.16.Eccli.35.7.2.Mach.7.30.Matth.4. 19†7. 24†8. 21†15. 3†17. 5†25. 3. Luc.5. 4†10. 16. Joan.2.7. Act.4. 19†5. 32. Rom.16.19. Phil.2.8.12. 1.Theſſ.4.3†5.18.1. Pet.1.22. Jac.1.22.

Obedientia inferiorum erga ſuperiores. vide Subditorum officium.

Oblatio omnis debet eſſe ſine vitio aut macula,Levit.1.3†3.1†22.19. Num.28.3.31. Deut.15.21. Eccli.35.14.Ezech.43.23. Mal.1.8.14.

Oblationes Deo gratæ cælitus accenduntur, Gen. 4.4†8.20†15.17.Lev.9.24. Jud.6.21†13.19.3.Reg.18. 38.1.Paral.21.26.2.Par.7.1. 2.Mach.22†2.10.

Oblationes quotidianæ, Exod.29.38. Num.2. 83. 1.Eſd.3. 2.

Oblationes propriorum filiorum,Lev.18.21†20.2. Deut.12.31†18.10. Jud.11.39. 4.Reg.3.27†16.3†17. 17†21.6. 2.Par.28.3. Pſal.105. 37. Iſai.57. 5. Jer.7. 31†19.5. Ezech.16.20.36†20. 31†23.37.

Oblationum convivia cum gaudio celebrantur, Gen.31.46.Exod.18.12†32.6. Num.25.2.Deut.12*. †27.7. 1.Reg.1. 4†9.12*.†16.5.2.Reg.15.12.3.Reg. 1.9†3. 15.1.Par.29.21.

Oblationes impiorum, Geneſ. 4. 3. 1. Reg.15.21. Pſalm.39.7†49. 7†50.18. Prov. 15. 8†21. 27. Eccli. 35.15. Iſa.1.10†43. 23†61. 8†66.3. Jerem. 6. 20†7. 20†14.12. Oſee 5 6†8.13†9.4. Amos 5.22. Mich.6. 7.Mal.1. 7.13. Matth. 9. 13†22. 7. Mar.12. 33. Heb. 10. 5.

Occidere. vide Homicidium.

Ochosias filius Joram rex Juda,4.Reg.8.24. fugit in Mageddo à facie Jehu,& cæditur, 9.27. habet ſibi ſucceſſorem Joas regem, 1.Par.3.11.

Oculus ſimplex & rectus, Eccli. 35.12. Matth.6. 22. Luc.11.34.

Oculus nequam, Gen.6.2.Prov.6.13.Eccl.4.8. Eccli.14.8†31.14. Matt.6.22.Marc.7.22. Luc.11.34.1. Joan.2.16.

Oculorum cuſtodia quantopere ſit neceſſaria ad vitandum peccata, Gen.3.6†6.2†34.2†38.15†39.9.7. 2.Reg.11.2*.†13.1. Prov.23.26.33. Eccli.9.5.7.8.9. 11*.†25.28*.†41 25†42.12. Judith.10. 17.18*.†12. 16.Dan.13.8*. Matth.5.28.2.Pet.2.14.

Oculus mentis vel intellectus, Num. 24. 3. Deut. 29.4.Iſa.6.9. Luc.24.29.Actor.26.18.Epheſ.1.18.

Odium, vide Invidia.

Odio habenda malitia, Pſal.96.10†138.21. Amos 5.15†6.8. Rom.12.9.

Offerre pro defunctis, 2.Mach.12.13.

Officium ſubditorum, vide infra Subditorum.

Og rex Baſan cæditur, Num.21.33. Deut.3.2†29, 7†31.4. Pſal.135.20.

Onesiphoro optat Paulus miſericordiam, 2. Tit.1. 16.

Onias ſummus ſacerdos offert pro Heliodoro,2. Mac.3.32. cæditur, 4.34.

Operum merita & retributio ſeu merces, Pſ.118. 112.Prov.11.18.Eccli.36.18.Iſa.3.10.Matt.5.12†10. 42†16.27†25.34.Rom.2.6.1.Cor.15.58.2.Cor.5.10. 2.Tim.4.8.Hebr.6.10†10.35†11.26. Jac.2.24.Apoc. 20.7.8†22. 12.

Opera mala Deo diſplicent, & pœnam merentur, Gen.3. 11†4. 7†6.3.5. 6. 7†7. 4†9.6†11.4*.†17.14† 18.20†19.11.24. 26†10. 3†42.21†44. 16. Exod.3.9† 7*.8*. 9*. 10*.11*.12*.14*.20*. 21*.22*.†31.13† 32.9.27.28. 33. Levit.10. 12. & deinceps per omnes ſacræ ſcripturæ libros.

Opera bona Deo grata ſunt, & præmium merentur, Gen.4.4.7†5.24†6.8.9†8.20.21†20.7†22.16*. †26.4.5†29.32. Exod.1.20†20*.†23.22.25. Lev.11. 43.44.45.& ſic deinceps per totam ſcripturam.

Operari benè propter mercedem & retributionem licitum eſt,Pſ.118.112.Matth. 5.12.2.Tim.4.8.Heb. 11. 26.

non in quolibet Opere homo peccat, 2.Pet.1.10.1. Joan.3.6.9†5.18.

Operum bonorum commemoratio, 4. Reg. 20. 3. Job 6.2.3. Pſal.17.21.22. 25†131. 1.Iſa.38.3.

Opera bona quæ ſint. vide Bona opera.

Opera à nobis proximo exhibita tamquam ſibi facta reputat Deus,ſive bona ſint,ſive mala, Iſa.37.23. Jer.1.19.Zac.2.8.Matth.25.40. Act.9.5.1.Cor.8.12.

Opiniones & cogitationes hominum frequenter ſunt erroneæ, Lev.10.1. Num.15.39. Deut.12.8†29. 19.1.Reg.15.9. 2.Reg.6.6. Prov.12.15†14. 12†21.2. Iſa.5.21†7.12†14.13†55.8. Matt.3.14†16.22.Marc. 8.32. Joan.12. 4†13.8.

Orare in nomine Jeſu, Joan.14.13†15.16†16.23. 26. 1.Joan.5. 14.

Orare quemadmodum oporteat, frequenter ignoramus,Matt.20.20.Marc.10.35.Rom.8.26.Jac.4.3.

Orare noctes & dies Pſalm. 118.62. Luc. 18. 1.1. Theſſ.3.10.1.Tim.5.5. 2.Tim.1.3.

Orare ſine intermiſſione, Matth.7.7.Luc.11.9†18. 1.Act.10.2. Eph.6.18.Col.4.2.1.Theſſ.5.17.

Orare ut fidei prædicatio ſucceſſus habeat felices, Epheſ.6.19. Col.4.3. 2.Theſſ.3.1.

Orare alium pro alio, Jerem.42.2.20.Baruch.1.13. 2.Mach.1.6. Epheſ.6. 18. Col.4.2. 1.Theſſ.5.25.2. Theſſ.3.1.1.Tim.2. 1.Jac.5.16.

Orare pro inimicis,Num.16.22.46. 2.Mach.3.33. Matth.5.44. Luc.6.28†23.34. Act.7.60.

Orare Sanctos cum Chriſto regnãtes.vide Sãctos.

Orare pro defunctis. vide Purgatorium.

Oratio quomodo quando,cui & ubi fieri debeat,& quid petendum,Num.11.16.24.Deut.4.7.Jud.10.10. 15. 1.Reg.1.11. 2.Reg.22.2.7. 3.Reg.3.7. Iſa.65.24. Amos 7.2.Eccli.35.26. Tob.3.11*. Jud.4.11.Matth. 6.5. 9†7. 7†18. 19†20.20†21. 22†26. 38. Marc.11. 24 13. 33. Luc.11. 2.9†18.1†22.40. Joan. 4. 23†9. 31†14. 13†15. 7†16.23. Actor.1.14†2. 42†4.24.31† †10.2†1.23. Rom.8. 26†12.12. 1.Cor.14.13. Epheſ. 6.18. Col 4. 2.1.Theſſ.5.17.1.Tim.2.1. Heb.13.18. 1.Pet.3.12. 1. Joan.5. 4. Jac.1.6†4.3†5.13. Apoc.19. 10†22.9.

Orationes quæ fiunt quemadmodum oporteт,exaudit Deus,Gen.16.11†21.17. Exod. 2.24†3.7†6.5†22. 23. 27. Deut.4.7†15.9. 1.Reg.7.9.10†9.16†12.18. 2. Reg.22. 4. 7. 3.Reg. 13.6†17. 22†18.36. 4.Reg.13. 5†20.5.2.Par.32.22†33.13.4. Eſdr.15.7. Jud.4.8.12 Tob.3.24.Pſal.3.5†4. 4†9.13†17.7†21.25†33.7†49. 15†54.17†117.5†119.1†144.19.Prov.15.29.Eccli.4. 9†21.6†36.24.26†48.22. Iſa.30.19†37.15.21†55.7. Jerem.29.12. Thr.3.56.Dan.3.44. Jon.2.3.Zach.13. 9. 2.Mach.3.22.Joan.9.31.Act.10.4.

Orationes quorumdam quare non exaudiat Deus, Deut.1.45†31.18.Jud.10.1. 1.Reg.8.18. Pſal.17.40. Prov.1.28†15.29†21.13†28.9. Eccli.34.29.31.Iſa.1. 15. Jer.7. 16†11. 11.14†4.12†15.1. Ezech.8.18†14. 16.20.Mich.3.4. Zach.7.13 4. Eſdr.1.26.2.Mach.9. 13. Joan.9.31. Hebr.12.17. Jac.4.3.

Orationum Sanctorum exempla, Gen.32.9. Exod. 32.11.13. Num.14. 19. Deut.9. 26.3. Reg.8. 15*.4. Reg.20.3.2.Par.6.16*.†14.11†20.6.12.1.Eſd.9.6*.2. Eſdr.1*. Sap.9*.Eccli.23.2†36. 1.11†51*. Baruch.1. 17.21†2. 6*.†3.1.9. Tob.3.1.12†8.7†12.1. Jud.9.2† 16*. Eſth.14.3. Iſa.33.2†37. 16†64*. Jer.10. 24†17. 13.14†18.19†32.15. Thren.5*. Dan.9.6†13.42. Jonæ 2*. Habac. 3*. 3. Eſdr8. 74. 4. Eſdr.3*.†6.38*. 1. Mac.7.37.2. Mach.6.30.Act.4.24.

Ordinis ſacramentum,Joſ.20.22.1.Tim.4.14†5. 22.2.Tim.1. 6.Tit.1.5.

Oreb & Zeb interficiuntur, Jud.7.27.

Osculum pudicum,pacis,& charitatis ſymbolum Gen.29.13†45.14†48.10. Exod.4.27. Luc.15.20. Act. 20.37.Rom.16.15.1.Cor.16.20.2.Cor.13.12.1.Theſſ. 6. 26. 1.Pet.5. 14.

Otium. vide Acedia.

Ozias ſacerdos recipit Achior in domum ſuam, Jud.6. 19.

præſcribit Domini miſerationi tempus quinque dierum, 7. 23.

Ozias. vide Uſia.

P.

Pactum cum quibus non ſit ineundum, Exod. 23. 32†34.15. Deut.7.3†20.13.3.Reg.20.36.42.

Pactum contra Dei voluntatem cum infidelibus initum, punitur, Jud.1.24.27†3.5.3.Reg.20.34.42. 2. Par.19. 2.

Pactum init Deus cum populo. Gen.17.2.7. Exod. 19.5. Deut.5. 2. Jerem.31.31.33.

Pactum init populus cum Deo, Joſ.24. 25. 4.Reg. 23.3.2.Par.15.12†23.16. 2. Eſdr.10.29.

Parentum officium. Gen.18.19†21.19†24.2†25. 6†34.4.29†49*. Exod.10. 2†12. 26†13. 13.14†21.10. Lev.19.29. Num. 30. 6. Deut.4. 9†6.7.20†11.19†21. 19†22. 15. 19†32. 46. Joſ.4. 21. 1.Reg.2. 23†3. 13.3. Reg.2.1. Job 1.5. Pſalm.77.3. Prov.1.8†4.1†5.7†11. 29†13.24†19.18†20.2†21.6.15†23.13†29.17.Eccli.4. 23†7.25†8.11†17.1†25.10†26.13†30.1.11†33.32†42. 5. Tob.1.10†4*.†10.13†14.5.11. 1.Mach.2.49.64.2. Mac.6. 24.28†7. 20.21. 27. Dan.13.3. Matth. 10.37. Epheſ.6.4. Col.3.21. 2.Tim.3.15. Tit.2.4.

Paschae feſti inſtitutio & celebratio, Exod.12*. †13.6.†23.15†34.18. Lev.23.5. Num.9.2.11†28.17 Deut.16. 1.5. Joſ.5.10.4.Reg.23.21.2. Par.30.1.15† 35.1. 1.Eſdr.6. 19.3. Eſd.1. 10†7. 10. Ezech.45. 21. Matt.26.19. Marc.14.12. Luc.22.7.

Pastores, præceptores, & alij præfecti qua debeant eſſe ſolicitudine & cura in eos quos ſuæ fidei commiſſos habent,Prov.27.23.24.Sap.6.23.26. Ezec. 34.4*.Matt.18.12†24.45.Luc.15.4. Joan.10.11*.†13. 1*.†17.9.11*.†18.8. Act.20.22.28.31.Rom.9.2.3†12. 7.8.1.Cor.4.14.2. Cor.11. 28.29. Galat.3.19.

Patiens & longanimis eſt Deus, Gen.6.3. Exod. 34.6.Num.14.18.Pſalm.85.15†102.8†144.8. Eccle.8. 12.Iſa.30.18.Joël. 2.13. Jonæ 4. 2. Nahum 1.3. Sap. 11.24†15.1.Mat.18.27.Ro.2.4.1.Tim.1.16.2.Pet.4.9.

Patientia & longanimitas fidelium in omni genere afflictionum,Gen.12.4.6.2.Reg.16.10. Job.1.20†2.9† 7.2.Pro.3.11†14. 29†15.1†16. 32†25.15. Eccli.1.29† 2.4.4.Eſd.10.15.Tob.2.8.2.Mach.6.20†7*.Matth.5. 39.Rom.5.3†12.12†15.4. 2.Cor.6.4.Gal.5.22.Eph.4. 2.1.Theſſ.5.14. 2.Theſſ.1.4.7.1.Tim.6.11.2.Tim.2.3. 12.1.Pet.1.6†2.19†3.14.17†4.1.2.Pet.1.6.Heb.10.36† 11.25†12.1.Jac.5.7.

Impatientia & ejus punitio,Exod.14.11†15.24†16. 2.7†17.2. Num.11. 1.10†14. 1.28†21. 6. Job 3.1.Eccli. 2.16.

Pauperes. vide Eleemoſyna.

Paulus Judæus ex tribu Benjamin, Rom.11. 1. Phil.3 5.natus & educatus Tarſi,Act.22.3.perſequitur Chriſtianos,9.1.Gal.1.13.1. Tim.1.13. converſio ejus

ejus ſingularis, Actor.9*.

Paulus doctor gentium, Rom.11.13†15.16. Gal.2.2.8.1.Tim.2.7.2.Tim.1.11. prædicat Antiochiæ, Act.13.16*. Iconiæ, 14.1. Lyſtri, 14.6.13. Theſſalonicæ, 17.1. Berœæ, 17.10. Athenis, 17.22.28. Corinthi, 18.5. vocatur in Macedoniam, Act.16.9. capitur, 21.27. deducitur Cæſaream, 23.25.30. vehitur Romam, 27* 28*. ſiſtitur Neroni, 2. Tim.4.22.

Paulus nemini voluit eſſe oneri, Actor. 20. 33. 2. Cor.11.9.11†12.13. 1. Theſſ.2.9. 2. Theſſ.3. 8. vocabatur olim Saulus, Act.7.59†9.1†13.1.

PAX quædam temporalis, quædam æterna, Gen.13.6.8†26.22†45.24. Lev.26.6. Num.6.27. Jer.29.7. Eccli.25.2†28.15.19. Matt.5.9. Marc.9.50. Luc.14.32. Act.9.31. Rom.12.18. 1.Cor.14.33. Eph.4.3. 2.Tim.2.22.1.Pet.3.11. Heb.12.14. Jac.3.18. Apoc.6.4.

Pax interna qualis eſt inter Deum & ejus amicos, Iſa.2.4†9.6†11.6.7†66.12. Oſee 2.14.20. Mich.4.3. Zach.9.10. Luc.2.14†24.36. Joan.14.17†16.33†20.19. Act.10.36. Rom.5.1. Eph.2.14. Phil.4.7.

Pacem & miſericordiam promittunt mendaces prophetæ, Jer.6.14†8.8.12†14.13†23.16. Ezech.13.10.16. Mich.3.5. 1. Theſſ.5.3.

PECCATI origo, Gen.2.17†3.6. Rom.5.12.1. Col.15.21.

Peccatum originale, Job.14.4†15.14. Pſ.50.7. Rom.3.9.23†5.12*. effectus ejus, Gen.8.21. Eccli.17.30. Rom.5.12.17†6.23†7.8.11.13.17*. Gal.5.17. Eph.2.3. tollitur ejus reatus per Chriſtum, Joan.1.29. Rom.3.23.24†5.9.15.17.18.19†6.3†7.24†8.1.2. Gal.3.22. Epheſ.2.5.

Peccatum ſolus Deus propria auctoritate remittere poteſt, Exod.34.7. Pſal.18.13†31.5†102.12. Iſai.43.25†44.22†53*. Jerem. 31. 34†33.8. Mich.7.18. Matt.9.2. Marc.2.5. Luc.5.20†7.48.

Peccatum Sacerdos remittit auctoritate divina, Matt.18.18. Joan.20.23.

Peccatum remittitur per Chriſtum, Iſa.53*. Dan.9.24. Matt.1.21†9.2†11.28†20.28†26.27. Marc.25. Luc.24.46. Joan.1.29. Act.2.38†4.12†10.35.43†13.38. Rom.4.25†5.9. 1. Cor.6. 11†15.3. 2. Cor.5.21. Gal.1.4. Col.1.14. Eph.1.7†5.25. 1.Tim.1.15. Tit.2.14.1.Pet.1.18†2.14†3.18†4.1. Hebr.1.3†9.12.14. 1. Joan.1.7†2.12†3.5. Apoc.1.5.

Peccatum in Spiritum ſanctum, Matt.12.31. Marc.3.28. Luc.11.15†12.10. Heb.6.6†10.26.1. Joan.5.16.

Peccatum vindictam clamans, Gen.4. 10†18.20. Exod.22.23.27. Eccli.35.18. Jac.5.4.

Peccanti in nos fratri condonandum. vide Remittendum.

propter peccatũ unius aut paucorũ puniuntur multi, Gen.3*. Nu.16.20*. Joſ.7*. Jud.19.25.2. Reg.24*.

Peccatum contra naturam, Gen.19*. Jud.19.22*. Lev.20.13. Rom.1.27.1. Cor.6.10. 1. Tim.1.10.

Peccatum ex ignorantia, Lev.4.2†5.15. Num.15.27. Luc.23.34. Joan.9.41†15.24. Act.3.17.1. Tim.1.13.

Peccatũ ex malitia & data opera, Nu.15.30. Eccli.10.14. Mat.28.13. Jo.11.49. Act.4.18. Heb.6.5†10.16.

Peccatorum confeſſio. vide ſupra Confeſſio.

Peccatum non ſolùm non imputatur, ſed etiã verè remittitur, & anima abluitur ac mundatur, Pſal.50.12. Act.2.38. 1. Cor.6.11.2. Pet.1.9.1. Joan.1.9.

PECULIUM Dei ejus populus, Exod.19.5. Deut.7,6†14. 2. Joan. 1.11. Eph.1.14. 1.Pet.2.9.

PEDUM lotio. vide ſupra Lotio.

PEREGRINIS benefaciendum eſt, Gen.18.2. Ex.22.21†23.9. Lev.19.33†23.22. Nu.15.14. Deu.10.18†14.21†24.14.17†26.11. Ezech.22.29†47.21. Zach.7.10.

Peregrini ſumus & advenæ in hac vita, Gen. 15.13†23.4†47.9.1. Par.29.15. Pſ.38.13†118.19. 2. Cor.5.8. Phil.3.20. Heb.11.13. 1. Pet.2.11.

Peregrinationes pietatis gratia ſuſceptæ ſunt utiles, 3. Reg.8.41. 4. Reg.5.10.

PERJURII & falſi crimen, Exod.8.8.15.28. Lev.5.4. 1. Reg.9.6*. 3. Reg.8.31. Jer.7.9. Zach.5.3. Mal.3.5.1. Mach.6.62†7.15.18†11.53†13.16.19.2. Mach.4.34†12.3. Matth.26.72. 1. Tim.1.10.

PERSAE invadunt Babylonem, Dan.5.28. juxta prophetiam Iſaiæ, 21.9. Jer.51.8.12.41.55.

PERSEVERANTIA, Gen.19.15.16. Job.2.3. Prov.3.21†23.17. Ezec.18.24†33.13. Eccli.2.2†11.11†35.9. Matth.10.22†15.22†24.13. Luc.9.54. Joan.6.62. Act.2.42†11.23†13.43†14.21. Heb.3*. 2. Pet.2.20.1. Joan.2.24. Apoc.2.16.

PERSECUTIO. vide Crux.

PERSONARUM acceptio illicita, nec Deus perſonam reſpicit, Lev.19.15. Deut.1. 17†10. 17†17.2.1. Reg.16.7.2. Par.19.7. Sap.6.8. Job 34.19. Prov.18.5†24.23†28. 21. Eccli.35. 15.16. Iſa.11. 3. Malac.2.9. Matt.22.16. Marc.12.14. Luc.20.21. Act.10.34. Rom.2.11. Gal.2.6. Ep.5.9. Col.3.25.1. Pet.1.17. Jac.2.9.

PETERE. vide Orare.

PETRUS à Chriſto vocatur, Matt.4.18. confitetur Chriſtum, 16.16. appellatur Simon, 4.18†10.2. Joan.20.2. appellatur Cephas, Joann.1.42.1. Cor.1.12†3.22†9.5. Galat.2.9. appellatur Simon Bar-Jona, & Simon Joannis, Matth.16.17. Joan.21.15. negat Chriſtum, & de negatione facta pœnitentiam agit, Matt.26.69.70.72.75. prædicat, & loquitur, Act.1.16†2*†3.12*†4.1†10.34. ſanat claudum, 3.4. conjicitur in carcerem, 12.3.

Petrus primus Apoſtolorum, Matth.10.2†16.18†16.24*. Lucæ 22.31*. Joan.21.17*.

PHASCEE filius Romeliæ, poſtquam occidit Phaceiam, fit rex Iſraël, 4. Reg.15.25.27. pugnat contra Jeruſalem, Iſai. 7.1. occidit de Juda centum viginti millia virorum uno die, 2. Par.28.6.

PHACEIA filius Manahem fit rex Iſraël, 4. Reg.15.22.23.

PHANUEL turris ſubvertitur à Gedeone, occiſis habitatoribus civitatis, Jud.8.8.13.17.

PHARAO affligitur propter Saram uxorem Abraham, Gen.12.17.

Pharao ſomnia videt, Gen.41. 1. quæ ei à Joſeph explicantur, 41. 25.

Pharao Iſraëlem opprimit ſervitute, Exod.1. 8*. ſubmergitur cum omni ſuo exercitu, 14.24.28.

Pharaonis filiã accipit Salomon uxorẽ, 3. Reg.3.1.

Pharao Nechao capit regẽ Joachaz, 4. Reg.23.34.

PHARISAEUS invitat Chriſtum, Luc.7.36.

Phariſæus & Publicanus orant ſimul in templo, Luc.18. 10.

Phariſæi graviter increpantur, Matth.3.7†7.1†16.4†23*. Joan.8.44. Act.7.51†23.3. Phil.3.2.

PHASSUR percutit Jeremiam prophetam, Jer.20.2.

PHEGIEL dux tribus Aſer, Num.1.13.

PHIGELLUS & Hermogenes avertuntur à Paulo, 2. ad Timoth.1.15.

PHILIPPUS vocatur à Chriſto, Joan.1. 43. recenſetur inter Apoſtolos, Matt.10.3. cupit videre Patrem, Joan.4.8.

Philippus diaconus eligitur, Act.6.5. prædicat in Samaria, Act.8.5. baptizat Æthiopẽ eunuchũ. Act.8.37. ſuſcipit Paulum & ſocios ejus hoſpitio. Act.21.8.

PHILISTHAEI perſequuntur Iſraëlem, Jud.3.3†10.7†15.9.1. Reg.4*.†5*.†13.5†17*.†23. 1†28. 1†29. 1†31.1.2. Reg.5.17.22†21.15.18.

Philiſthæi caduntur, Jud.3.31. 1. Reg.7.11†13. 3†14*.†17.50†18. 27†19. 8†23.5. 2. Reg.5.24†8. 1.4. Reg.18. 8.

contra Philiſthæos, vide Iſa.14.29. Jerem.47.1.4. Ezech.25.15. Amos 1.6. Sophon.2.5. Zach.9.6.

PHINEES filius Eleazari, Exod.6.25. Jud.20.28. placat Deum zelo ſuo, Num.25.7. 12. Pſal.105. 30. mittitur in terram Galaad, Joſ.22. 13.

Phinees filius Heli, 1. Reg.1. 3. periit propter ſua peccata, 4.11.

PHUL rex Aſſyriorum copias adducit contra Jeruſalem, 4. Reg.15.19.

PIETAS. vide Bona opera.

PIGNUS ſalutis noſtræ eſt Spiritus ſanctus, Rom.8.16.2. Cor.1.22†5.5. Eph.1.13†4.30.

PIGRITIA. vide Acedia.

PILATUS & Herodes fiunt amici, Luc.23.12.

Pilatus Chriſtum innocentem morti addicit, Matt.27.26. Joan.19. 16.

PLAGA Dei ſeu vindicta, Exod. 7*.8*. 9*.14*.4. Reg.8.28.2. Par.6.28. Pſal.77.44†104.27. Jer.15.2.

POENA peccati non ſtatim univerſa remittitur remiſſa culpa, Num.14.20.22. 23. 2. Reg.12.13.14*†24*. 1. Paral.21*.

POENITENTIA, & ſatisfactio pro peccatis, Pſ.6.7. Matt.3.8. Luc.3.8. Act.2.38†8.22.2. Cor.7. 10.

Pœnitentia prædicatur, Jerem.7.3. Matth.3.2†4.17. Luc.3.3.8†13.3†24.47. Actor.2.38.†3. 19†8.21†17.30†20. 21†26.20.

Pœnitentiæ veræ & non fictæ promiſſa eſt venia, Deut.4.29†30 2. 1. Reg.7. 3. 2. Paral.7.14†20, 6†34.

26. Job.22.23. Prov.28.13. Pſal.31.5. Eccli. 17.23. Iſai.1.16†30.18†45.22†55.7†59.20. Jerem.3.10.17† 18.8†29.12†31.18.20. Ezech. 18.21. 27†33.14.Oſee 14.2.Joël 2.12.Jon.3.8.Zach.1.4.Malach.3.7.Luc.15. 18. Act.3. 19†26.18.20.

Pœnitentia agenda eſt dum ſani ſumus, Eccli.17. 24†18.25.

Pœnitentiæ veræ exempla, Jud. 10.15. 2.Reg.12. 13†24.10.17. 2.Paral.12.6†33.12. Jonæ 3*.Judith.4. 8. Matth.26.75.Luc.7.37.44†15.18†18.13†19.8†22. 62†23. 41.Act.2.37.

Pœnitentiæ falſæ exempla,Gen.4.13†27.38.Exod. 8.8†9.27†10.16. Joſ.7. 20. Jud.1. 7.1.Reg.15.30†24. 19.3.Reg.13.6†21.27.Sap.5.3.1. Mach.6.12.2 Mach. 9.12.Matth.27. 4 Actor.8.13 23.Heb.12.17.

PRAEDICATORES. vide Concionatores.

PRAEFECTI. vide Superiores & Paſtores.

PRECARI. vide Orare.

PRIMITIAE fructuum debentur Deo ejuſque Sacerdotibus, Exod.23.19†34.26.Levit.23.10.Num.18. 13.Deut.18.4†26.2. 10.2. Par.31.5.2. Eſdr.10.35.37. Prov.3.9. Tob.1.7.

PRIMOGENITA omnia Ægyptiorum moriuntur, Exod.12.29.Pſal.77.51†134.8†135.10.

Primogenitum omn. Deo conſecratur, Exod. 13. 2†22.29†34.20. Levit.27.26.Num.3.13†8.17. Deut. 15.19. 1.Reg.1.24. Luc.2.23.

Primogenitorum jura,privilegia, & Prærogativæ, Gen.25.31†49.3. Deut.21.15.2. Par.21.3.

Primogeniti aliquando à Deo rejiciuntur, Gen.48. 17†49. 4.Rom.9.13.

PRODITIO,& ejus punitio, Gen.37.23. Jud.1. 24. 1.Reg.23.19. Iſaiæ 22.15. 2.Mach.3. 4†4.1†10. 20† 13.21. Matth.26. 14. 47.

PROMISSIO. vide Votum.

Promiſſiones Dei cum conditione fiunt, Deut.19. 8†28*.†33.4.Levit.26*.1. Reg.2 30. Ezech.18*.†33. 15.19. Marc. 16. 16. Joan.3. 16. 36†6. 47†8. 31†13. 17†15.7.14.Rom.8.17. Col.1.23.Hebr.3.14. 2.Pet.1. 4.Apoc.2*.†3*.†21.7.

PROPHETAE. vide Concionatores.

PROVIDENTIA. vide gubernatio & providentia.

PSEUDOPROPHETAE, & eorum punitio, & quòd non ſint audiendi, Deut.13.1†18.20. 3. Reg. 13. 11† 18.40†22.6.10. 4.Reg.10.19. Prov.28.10. Iſa.3.11† 28.7†56.10. Jerem. 14.13.15†23*.†27.9†28*.†29.8. 21.25. Ezech. 13*.†14.9†22.25†34.2.8.18. Amos 7. 10.Mich.3.5. Zach.13.2. Matth.7.15†24.11.Luc.12. 1.Act.20.29.1.Cor.15.12.Phil.3.2. Col.2.8.1.Tim.4. 1.2. Tit.1.17†3.1.2.Pet.2*. 1.Joan.4.1. Jud.4.8*.

Pſeudoprophetæ habentur qui currunt antequam per ordinariam poteſtatem mittantur, Jerem.14.14† 23.32†27.15. Ezech.13. 6.

PTOLEMAEUS oppugnatur ab Antiocho,1.Mach.1. 19.init amicit am cum Alexandro filio Antiochi,10. 51.pugnat cum Alexandro,& moritur,11.1.18.

Ptolemæus Macer veneno vitam ſuam finivit, 2. Mach.10. 12.13.

PUBLIUS ſuſcipit hoſpitio Paulum. Actor. 28.8.

PURGATORIUM,id eſt,locum ubi ſunt animæ,quæ vivorum precibus & operibus juvari poſſunt,& purgantur,eſſe confirmatur,2. Mach.12.43.46*.Matth. 5.25†12.32.1.Cor.3.16.Phil.2.10.2.Tim.1.18.1.Joan. 5.16.Apoc.5.3.13.

Q.

QUADRAGESIMALIS jejunij exempla, Moyſes, Exod.24. 18†34. 28. Deut.9.9.18. Elias.3. Reg. 19.8. Chriſtus,Matth.4.2. vide jejunium.

QUAESTIONES inutiles quæ ſunt vitandæ,Gen.3. 1.6. Prov.25.27. Eccle.7.11. Eccli.3.21.Matth.24.3. Joan.6.52†21.21.Actor.1.6.1.Tim.1.4†6.3.2.Tim.2. 16. Tit.3.9.

QUIESCENDUM à peccatis, Rom.6.6*.Gal.2.18.

Quies contingit populo Dei, Heb.4. 9.

Quietem & pacem certam conſequentur juſti, Sap.3.3†4.1.Iſai.57.2.Luc.16.22.Apoc.14.13.

Quietem invenire animæ ſuæ,Jer.6.16.Mat.11.29.

R.

RABBA obſidetur,2.Reg.11.1†12.26. 1.Par.20.1.

RABSACES Sennacherib archipincerna, 4.Reg. 18.17. Iſa.36.37.

RACHEL paſcit oves patris ſui,Gen.29.9.traditur Jacob in uxorem,29.29. clàm tollit idola patris ſui, 31.19. ob difficultatem partus periclitatur,35.17.

RAHAB exploratores miſſos in urbem Jericho, excipit hoſpitio,Joſ.2.1.Jac.2.25.ſervatur cum ſuis, Joſ.6.17.23.

Rahab uxor Salmon, 1.Paral.2.11. Matth.1.5.

RAPHAEL Angelus Domini medicus & dux Tobiæ, Tob.5. 5†6*.†. 12,12.

RATIONEM Deo quiſque pro ſe redditurus eſt, Matt.12.36†18.23†25. 31*. Rom.14.12.2.Cor.5.10.

RAZIAS Judæus gladio ſe interimit, 2.Mach. 14. 37. 41.

RAZON adverſarius Iſraëlis. 3.Reg.11.23.

REBECCA filia Bathuëlis, Gen. 22.23. uxor Iſaac. 24.50. parit gemmos,25.24.

RECHAB pater Jonadab, amici Jehu regis Iſraël, 4.Reg. 10.15.

REDIMERE novit Deus ſuos multis modis ex anguſtia,Gen.19*. Exod.14*.†18.8. 1.Reg.23.14.26.4. Reg.7*. 2.Par.18, 31†20.24. 1. Eſdr.8.22. Pſalm.4. 9†90 9. Eſth.7.5. Iſai.41. 10†43,1. Dan.3.91†6.21. 23. 2.Pet.2.9.

REFUGII civitates, Exod.21.13. Num.35.11.Deut. 4.41†19.2.7.Joſ.20*.3.Reg.1.50†2.28.

REGENERATIO. vide Homo.

Regeneratio eſt immutatio carnis in ſpiritum, Joan. 3. 5. carnalium affectionum in ſpiritalem affectum, Rom.8.5.13. infidelitatis in fidem, Joan.1.12.Gal.3. 26. 1.Joan.5. 1. innovatio mentis per Spiritum ſanctum,Tit.3.5.Gal.4.6.atque adeò,carnalis naturæ in divinam naturam, 2.Petr.1. 4.Col.2.11. ut qui mali fuimus,ſanctificemur, 1.Cor.6.11.Epheſ.5.8.

Regenerati interiùs,etiam exteriùs in novitate vitæ ambulabunt,Rom.6*.†7.6†12.1.Epheſ.4.22.Col. 3.9.1.Cor.5.7.2.Cor.5.15. 1.Petr.4.1.

REGES quid facere, quidve fugere debeant, Deut. 17.19. 1.Reg.8*. 3.Reg.2.2†10.9.Par.9.1†19.5.Sap. 6*.†9*.Job 34.30. Pſal.2.10†100*. Prov.14.28†19. 12†20.8.26†28.15†29.4.14†31.4. Jerem.22. 2. vide Superiorum officium.

REGNUM Dei vim patitur, Matth.11.12. Luc.16. 16.Gal.5.16.Apoc.2*.†21.7.

Regnum Dei ſpirituale, internum & æternum, Gen 49. 10. Num.24.17. 1.Reg.2.10†7.9.10. 1.Par. 18.11†29.2.4. Pſalm.2.2.6†9.8†21. 28.†44.7†71.1† 109*.†144.11. Iſa.9.6†11*.†32. 16†40. 9†42.1. Jer. 23.5.6†33*. Ezech.34. 23†37 24. Dan.2.44†4.33†7. 14.27†9.24.25.Oſee 3.5. Mich.4. 1.4†5.1. Zach. 9. 9. Matth. 13*. Luc 1. 28†12. 31.32†22. 29†23. 2. Joan.6.14†12. 14.34†18.33.36. 1.Timoth.1.17.Heb. 1.8†2.9.

RELINQUENTES omnia propter Chriſtum, centuplum recipient, Matt.19.29.Marc.10.29.Luc.18.28.

RELIQUIAE & veſtes Sanctorum quam vim à Deo habeant, quidque per eas operetur Deus,ut pallium Eliæ. 4. Reg.2.14. oſſa Eliſæi 4.Reg.13. 21. fimbriæ Chriſti,Matth.9.20†14.36.ſudaria Pauli, Act.19.12. umbra Petri, Act.5. 15.

REMITTENDUM proximo in nos peccanti,Eccl.28. 8.Matth.5. 23†6. 13†18. 22. 35. Luc.17. 3. Epheſ.4. 32. Col.3.13.

REPUDII libellus,Deut.24.1. Iſa.50.1. Jerem.3.3. Malach.2.16.Matth.5.30†19.7. Marc.10.4.

RESPHA concubina Saul, ad quam ingreſſus eſt Abner, 2.Reg.3.7.

cuſtodit corpora eorum qui in crucem ſublati erant, 21. 10.

RESURRECTIO mortuorum, & carnis ad gloriam facta mutatio,Exod.3.6. Job.14. 13†19.26†21.30.Iſa. 26. 19†66.14. Ezech. 37.1.9. Dan.12.12. Jonæ 2.11. Soph.3.8.4.Eſd.2.16†14.35.2.Mach.7.9.14.23.Matt. 22.23.31.Luc.20.35. Joan.5.21.28†6.39†11. 24. Act. 24.15.1.Cor.15*.2.Cor.4. 14†5*. Col.3. 4. Phil.3. 21†4.3. 1.Theſſ.4. 13.16. 2.Tit.2.11. Apoc.20.12.

REVELATIONES & viſiones, Oſee 5.13.4.Reg.17. 9.2.Mach.3.24†5.2†10.29†11.8.vide Apparitiones.

Roboam filius Salomonis,rex Juda conſtituitur,3. Reg.12.1. deficit Iſraël à Roboam ad Jeroboam,12. 19. præcipit ei Deus ne pugnet contra Iſraël, 2.Par. 11.2. oppugnatur à Siſac rege Ægypti,12.2.9.

moritur, 3. Reg. 14. 31. regnat Abiam filius ejus pro eo,15.1.

ROMANI, cum Judæis pacis & ſocietatis fœdera, ineunt,

ineunt, 1. Malach.8.14.17. 27†12.1†14.17.20.
Romanorum Gentilium laus, 1. Mach.8.2.9.
Romanorum Chriſtianorum laus, Rom.1.8.
Romanos deſtructuros Jeruſalem & templum Domini, Num.24.24. Iſa.5.26†6.11. Dan.9.26†11.30.31. Luc.19.41†21.20. Joan.11.48.
RUBEN primogenitus Jacob naſcitur, Gen.29.32. violat thorum patris ſui, 35.22. dantur ob id primogenita ejus filiis Joſeph, 49.5. 1.Par.5.1. nititur fratrem ſuum Joſeph liberare, Gen.37.21.22.29.
dicit patri, Duos filios meos interfice, ſi non reduxero Benjamin, 42.37. filiis Ruben primò requies datur, Num.32*. Deut.3.12†29.8. Joſue 1.12†13.23. cæduntur, 4.Reg.10.33. transferuntur ad terram Aſſyriorum, 15.29. 1.Par.5.26. ſecundum prophetiam, Gen.49.4. ædificant altare, Joſ.22.10. dimicaverunt contra Agarenos, 1.Par.5.19.
RUTH Moabitis, Ruth.1.4. accipit eam uxorem Booz, & parit Obed, 4.13. 1.Par.2.12. Matth.1.5.

S.

SABBATUM, Gen.2.2. Exod.16.23†20.8†23.12†31.14.17†34.21†35.2. Levit.19.3†23.3.15†25.4. Num.15.32†28.9. Deut.5.12. Iſa.56.2.4†58.13†56.25. Jer.17.21.27. Ezech.20.12†22.8. Eſdr.13.16.22. 1. Mach.1.47†2.33.41. 2.Mach.15. 1.Matth.12.1.10. Marc.2.23†3.2†6.2. Lucæ.4.16.31†6.1†13.11.14†14.1. Joan.5.10†7.22†9.14. Actor.13.14.27.44†15.21†18.4†20.7. 1.Cor.16.2. Heb.4.4.10.
SACERDOTES Legis, & horum munus, Exod.29.44†30.7. Lev.10.1.6.9†21*.†22*.†24.3. Num.3.10†4.5.11†10.8†18.1.7. Deut.21.5. 1.Reg.2.28.35. 1.Paral.6.49. 2.Par.26.17. Ezech.44.15.20. Hebr.5.7†10.11.
Sacerdotum multitudo in veteri Lege, 1.Par.23.3. ubi numerantur, 38000.
Sacerdotum Legis indumenta, ornamenta, & ordinatio. Exod.28*.†29.1†39.1†40.12. Lev.8.1.8.
Sacerdotibus dabantur decimæ & primitiæ, Num.5.9.10†18.8.11*. Deut.18.3. ut liberi à ſollicitudine comparandi victum, poſſent vacare Legi Dei, 2.Par.31.4*. vide Decimæ.
Sacerdotibus Legis aſſignabatur neceſſaria vitæ ſuſtentatio, Exod.29.26. Lev.2.3.10†5.13†6.9.19†7.6.32†10.13†24.9. Num.3.48†5.9†18.8.11.28. Deut.18.1. 1.Reg.2.28. 4.Reg.12.16. 1.Paral.6.54. 2.Par.31.4. 2.Eſdr.10.36. Eccli.45.25.
Sacerdotes mali, & eorum punitio, Num.16*. 1.Reg.2.22*.†3.13. 3.Reg.2.26. Iſa.3.11. Jerem.2.5†8.7. Oſeæ 4.6.9†5*. Mal.1*.†2.1.8. Mach.7.5.9.21.
Sacerdos, non Lex aut Scriptura eſt judex quæſtionum exorientium, Deut.17.9.12. Malach.2.7.
SACRIFICIUM novi Teſtamenti appellatur juge ſacrificium, Dan.11.31†12.11. celebrabitur donec veniat Dominus, 1.Cor.11.6. quære Miſſæ ſacrificium & Oblatio.
SADDUCAEI negant mortuorum reſurrectionem, Matt.22.23. Act.4.1†23.8.
SALMANASAR rex Aſſyriorum egreditur primo contra Samariam, & transfert Iſraël cum Oſee rege in Aſſyrios, 4.Reg.17.5. ſecundò capit Samariã, 18.9.
SALOMONIS filij Davidis nativitas promittitur, 2.Reg.7.12.
naſcitur, 2.Reg.5.14†12.24. ungitur in regem ſuper Iſraël, 3.Reg.1.33. Dominus apparuit ei per ſomnium nocte in Gabaon, à quo ſapientiam poſtulat, 3.5.9. 2.Paral.1.7. dirimit litem meretricum, 3.Reg.3.16.24. de ejus ſapientia, magnitudine divitiarum, poteſtate, & miniſtris. 2.Paral.9.3. init fœdus cum Hiram rege Tyri, 3.Reg.5.12.
poſtquam ædificavit templum, dedit Hyram viginti oppida 9.11. venit ad eum regina Saba, 10.1. Matt.12.42. Luc.11.31. ædificavit fanum Chamos idolo Moab in monte, 3.Reg.11.7.
Chananæos facit ſibi tributarios, 1.Paral.8.7. ungitur ſecundò in regem 2.Paral.29.22. moritur, 3.Reg.11.43. ſuccedit ei filius Reboam, 14.21.
Salus. vide Beatitudo.
SAMARIA, quæ poſteà metropolis fuit decem tribuum Iſraël, extruitur, 3.Reg.16.17. obſidetur à Syris, 4.Reg.6.24. obſidetur ab Aſſyriis uſque ad tertium annum, capitur, & abducitur populus, 4.Reg.17.5.
contra Samariam prophetatur, Iſa.7.30†9.7. Ezech.23*. Oſee 8*.†13*. Amos 3.12. Mich.1.6.
Samaria nolebat recipere verbum Dei, Luc.9.52. recipit verbum Dei, Act.8.5.
Samaritanus miſeretur vulnerati, Luc.10.33.
Samaritana loquitur cum Chriſto apud puteum, Joan.4.7.
SAMSON naſcitur, Jud.13.24. juxta promiſſionem Angeli, 13.3. uxorem accipit in Thamnata, & dilacerat leonem, 14.1.5.10.
nocet Philiſthæis, eiſque vim infert, 15.4.8. moritur, 16.29.30.
SAMUEL, 1.Reg.1.20. adducitur ad domum Domini in Silo. 1.24. vocatur à Domino, 3.4.10. congregat univerſum Iſraël in Maſphat, & clamat ad Dominum pro Iſrael, 7.5.9. poſuit filios ſuos Judices, Iſraël, 8.1. probat ſe innocentem, 12.3. interficit Agag, 15.33.
David regem ungit, 16.13. moritur, 25.1. prophetat Sauli poſt mortem, 28.15.16. Eccli.46.23. laudatur, Eccli.46.16.
SANABALLAT præfectus Samariæ conatur impedire templi ædificationem, 2.Eſdr.2.10.
SANCTUS eſt Deus, Iſa.6.3. Apoc.4.8.
Sancti & mundi eſſe debemus, Levit.11.44†19.2†20.7.26†21.6. Deut.26.19. Epheſ.5.26. 1.Theſſ.4.3. 1.Petr.1.16. qui ſanctus, ſanctificetur adhuc, Apoc.22.11.
Sanctum Domini, Exod.35.2. Levit.16*. Pſal.113.2. Matth.7.6. Luc.1.31.
Sancti pro nobis orant, Jerem.15.1. 2.Mach.15.14. Apoc.5.8†8.3. propter eorum preces & merita multa nobis largitur Deus, quamvis illi vita functi ſint, Geneſ.26.5.24. Exod.32.13.14. 3.Reg.11.12.13.32.34†15.4.5. 4.Reg.19.34†20.6. Iſa.37.35. Eccl.44.24.
Sanctos oramus ſine injuria Mediatoris, ut pro nobis orent, ſicut & petimus ab aliis hominibus preces ut Paulus Rom.15.30. Col.4.3. Epheſ.6.19. 1.Theſſ.5.25. 2.Theſſ.3.1. Hebr.13.18. Nec mirum Sanctos noſtras preces cognoſcere: quia ſunt ſicut Angeli Dei, Matth.22.30. Luc.15.10. & offerunt Deo noſtras preces, Tob.12.12. Apoc.5.8†8.3. Nec huic contrarium eſt, quòd Deus ſolus eſt inſpector cordis, quia & homines cognoverunt ſecreta cordium Deo revelante, Dan.2.29. 4.Reg.5.26†6.12.
Sanctorum miniſterio aliquando tribuitur quod ſoli Deo præcipuè convenit, Matth.18.16.18. Joan.20.23. Rom.11.14. 1.Cor.9.20.21. 1.Timoth.4.16. Jacob.5.19. vide titulum, Deo ſoli attributa, &c.
in Sanctorum memoriam Deum orare, docent nos majorum exempla, Gen.31.9†48.16. Exod.32.13. Deut.9.27. 3.Reg.18.36. 1.Paral.29.18. 2.Paral.5.42. Tob.7.15. Eſth.13.15†14.18. Iſ.65.17. Dan.3.35.
Sancti ſunt cum Chriſto in cælis regnantes, Joan.12.26†17.24. 2.Cor.5.8. Phil.1.23. Apoc.3.21†7.9†14.13.
Sancti etiam vita defuncti rectè à nobis laudantur, Eccli.44*. Joan.12.26.
in Sanctis ſuis Deus laudatur. Pſal.150.1.
Sancti judicabunt, quære Judicabunt.
Sancti faciũt miracula, ut Moyſes & Aaron, Exod.7†8.†9†10†11. Elias excitat puerum mortuum, 3.Reg.17.22. claudit cælum ne pluat, 7.1. Jac.5.17. aperit clauſum, 3.Reg.18.41.45. Jac.5.18. Eliæ pallium dividit aquas, 4.Reg.2.8.14. Eliſæus excitat puerum viduæ mortuum, 4.Reg.4.35. ſanat aquas miſſo in eas ſale, 2.21.22. oleum multiplicat, 4.6. mittit farinam in ollam, 4.41. Naaman Syrum ſanat, 5.14. facit natare ferrum, 6.6. Eliſeus mortuus per contactum oſſium ſuorum operatur, 13.21.
Apoſtoli ejiciunt dæmonia, Marc.6.13†16.16.17. Luc.10.17. Joannes & Petrus ſanãt claudum. Act.3.6.
Petrus excitat Tabitham, 9.41.
etiam ſola ſua umbra ſanat, 5.15.
Paulus reſtituit claudum, 14.9.
etiam per ſudaria curat infirmos, 19.12. reddit vitæ puerum ex lapſu mortuum, 20.10.
Sancti plura quoque alia fecere miracula, quæ longum eſſet enumerare, ad Heb.11.32*.
SANGUINIS conſperſiò, Exod.24.6†29.20. Lev.1.5.11†3.2.8.12†4.6.16†7.2†8.19.30†9.18†16.14.18†17.6. 2.Par.30.16. Ezech.43.20. Heb.9.13.14.19.21.22.

Sanguinis Chriſti conſperſio, Heb.9.14†10.19†12.24.1.Pet.1.22.

Sanguinis eius prohibitus, Gen.9.4.Levit.3.17†7.26†17.10.14†19.26. Deut.12.16.23†15.23.1.Reg.14.32. Act.15. 20†21.25.

Sanguinis fluxus ſiſtitur, Matth.9.20.

Sanguinis innocentis effuſio, Deut.19.5.11†27.24. 2.Reg.20.9. 3.Reg 21.13. 4.Reg.21.16†24. 4.2. Par.24.22. Prov.6.17†28.17. Iſa.16.11. Jerem.7.6†22.3. Ezech.22. 4. 4. Eſdr.1.32. Matth.23. 34. Luc.11.50. Apoc.6. 10†18.24.

Sanguinis innocentis effuſio clamat vindictam coram Deo, Gen.4.10.4.Eſd.15.8.Apoc.6.10.

Sanguine Chriſti empti ſumus, 1.Cor.6.20†7.23. Act.20.28.1.Pet.1.18. Apoc.5.9.

SAPIENTIAE divinæ origo, proprietas, laus & utilitas, Deut.4.6†29.9.Job.28.20†32.7.Eccl.7.12†9.13. Sap.6.13.16†7*.8*.9*.10*.Eccli.1*.†3.1.31†4.12.28.29†21.12†24*.†39.14. Luc.21.15.Rom.11.33.1.Cor.17†2.6.10†3.19.Col.2.3.Jac.1.5†3.15.

SAPHIRA mentitur Spiritui ſancto, & cadit in terram mortua, Act.5.1. 8.

SARA filia Raguelis Tobiæ in uxorem traditur, Tob.7.10*5.

SARVIA. vide Zarvia.

SATISFACTIO. vide Pœnitentia.

SAUL de tribu Benjamin quærit aſinas, 1.Reg.9.3. ungitur in regem à Samuele, 10.1†11.14.Act.13.21. juxta mandatum. 1.Reg.9.15. percuſſit Ammon. 11.11. obtulit holocauſtum. 13. 9. à regno rejicitur, 13.13†15.21.26.28†16*.exagitat eum ſpiritus nequam, 16. 14†18. 10†19.9. nititur David configere, 18.10†19. 10. perſequitur eum, 23*. trucidat ſacerdotes Domini, 22.18. mulierem habentem Pythonem conſulit, 28.7.ſeipſum interficit, 31.4. ſepelitur, 31.13.filij ejus in crucem tolluntur, 2.Reg.21.9.

SCANDALUM ſeu offendiculum proximo, nec in vita nec in doctrina ponendum, Levit.4.3.Num.31.16. 2.Reg.11.14. 1. Eſdr.8.22.Prov.28.10.2. Mach.6.24. Matth.17.27†18.6. Marc.9.42. Luc.17.1.Rom.14.1.15.1. Cor.8*.†10.32. 2.Cor.6.3.1. Theſſ.5.22.

quicumque nobis ſcandalo eſſe poſſent, vitabimus, Exod.34.12. Deut.7. 2. 16†13*. Matth.5. 29†16.22. Marc.9.42. Rom 16.17.

SCIENTIA Dei. vide Dei.

SCRIPTURA ſacra unde ſit, & quis ejus uſus, Exod.17.14†34. 27. Deut.4.1†17. 18†31.9. Joſ.1.8. Iſai.8.9†30.8†34. 16. Jer.30.2†36. 2. 10†45.1. Baruch.1.3.14†4.1.2.Eſdr.8.2.3.Eſdr.9.39.4. Eſdr.15.1. Dan.10.21.Matth.4.4.†22.29.Luc.4.4†16.29. Joan.5.39†10.44†20.30. Actor. 15.21†17. 11. Rom. 1.2†4.23†15.4.1.Cor.9.9†10.11†15.3.2.Tim.3.15.2.Pet.1.20†3.1. Apoc.1. 19.

Scriptura difficilis intellectu, 2.Pet.3.15. nec omnia ſcriptis Apoſtoli mandarunt, Joan.20.30†21.25. 1.Cor.11.34.2.Theſſ.3.15.Joan.epiſt.2.12†epiſt.3.18.

Scriptura nec lex eſt judex, ſed Sacerdos, Deut.17.18.Ezech.44.24*. Malach. 2. 7. quære Sacerdotum officium.

SEB & Oreb interficiuntur, Jud.7.25.

SEBAE, quia regnum affectarat, caput præciditur, 2.Reg.20. 22.

SECURITAS perfecta de peccatorum remiſſione aut ſalute conſequenda non habetur in hac vita, Eccleſ.91.2. vide Certi.

SEDECIAS pſeudopropheta, 3.Reg.22.11.2.Par.18.10. comburitur. Jer.29.22.

SEDECIAS. vide Zedecias.

SEDITIOSI puniuntur, Num.16.31*. vide Murmuratores.

SELEUCUS Aſiæ rex, 2.Mac.3.3.

SEMAIA mittitur ad Roboam, 3.Reg.12.22.2.Par.11.2†12. 5.7.

SEMEI maledicit Davidi, 2. Reg. 16.5.13. veniam impetrat à David, 2.Reg.19.13.occiditur ex præcepto David.3.Reg.2.9.42.46.

SENNACHERIB oppugnat univerſas civitates Juda munitas, 4.Reg. 18. 13.2. Par.32. 1. blaſphemat Deum, Iſa.36*. interimitur à filiis. 4.Reg.19.37.Iſa.37.37.ſecundùm verba Iſaiæ, 10.33†31.8†33.1.

SEPELIRE mortuos, opus miſericordiæ, Geneſ.23.19†25. 9†35. 19.29†50. 5. 13.25. Num.20.1. Deut.10.6†21.23. Joſ.24.30. Jud.12.7. 1.Reg.25.1†31.13. 2.Reg.2. 32†3.32.3.Reg.2.10.31. 34†11. 43†13. 29†14.31. 4.Regum 13.20.2.Paral.16.14†24.16†35.24. Tob.1. 20†2.3.7†4.3. 18†8. 14†12. 12†14. 13.16.4. Eſdr. 2. 23. Eccli.7. 37†38.16. Matth. 14. 12†27.58. Joan.19.39.Actor.13.29.1.Cor.15.4.

SEPHORA. vide Ziphora.

SERMO Chriſtianorum. vide Loquenda.

SERPENS æneus erigitur, Num.21. 8. tollitur, & appellatur Nehuſtan, 4.Reg.18.4. cujus typum geſſerit, Joan.3.14.

SIBA. vide Ziba.

SICELEG. vide Zicceleg.

SICHEM filius Hemor Dinam rapit & concumbit cum illa, Gen.34. 2. necatur, 34.26.

SIGNA futurorum, Gen.9. 12. Exod.31.13. Joſ.2.18. 1.Reg.2.34†10. 2. 2.Reg.5.24.4. Reg.19.29.Iſa.38.7. Tob.5.3. Luc.2.12.

Signa in memoriam præteritorum, Exod. 12.3. 8. Num.15.38†16. 38.40†17.10. Joſ.4.6*.

Signa & miracula fiunt, ut per ea omnipotentia, veritas, & juſtitia, & bonitas Dei innoteſcat, Exod. 4. 2. 6†7. 17†16. 12. Joſ. 3. 10.14. 3. Reg. 13. 4†17.14†18. 38†20.13.28, 4.Reg.5.14†20.9.Matt.8.26†9.2†14. 28.

SIHON rex Amorrhæorum concedere noluit, ut Iſraël tranſiret per fines ſuos, Num.21. 23. Deut.2.30. percuſſus eſt in ore gladij, Num.21.24.

SILAS cum Paulo mittitur Antiochum, Act. 15.27. profectus eſt cum Paulo, 15.40.remanſit Beroæ, 17. 14.

SILERE eſt utile, Prov.17. 20.Eccl. 3. 7. Eccli.20.6†32. 12.

SILO locus in quo fuit domus Dei, Joſ.18. 1. Jud.18. 31†20. 8. 1. Reg.1. 3. convenerunt omnes in Silo propter Rubenitas, Joſ.22.12. de Silo affertur arca, 1.Reg.4.4. Jerem.7.12†26.6.

SIMEON naſcitur, Geneſ.29.33.interficit cum Levi Sichemitas, 34.25.eam ob rem arguuntur à patre, 49.5.in vinculis tenetur in Ægypto, 42.25.

SIMON in Bethania excipit Dominum, Matth.26.6. Marc.14 3. Joſ.12.1.

SIMONIA. vide Vendi dona Dei.

SIMPLICIBUS & humilibus revelat ſubinde Deus quod abſcondit iis qui ſibi videntur ſapientes, Iſa.29.18.24†32.4.Eccle.9.15. Matt.11.25.Luc.2.9.5†5.8†10.21. Actor.4.13.1.Cor.1.24†2.1*.

Simplex & rectus, Gen.20.6. Job.1.8.Matt.10.16. Actor.2.46. Rom.16.18. Eph.6.5. Col.3.22.

SIMULATIO & hypocriſis cavenda, Eccli. 1. 36. Iſaiæ 32. 6. Jerem. 9. 6. Job 15. 34. 2.Mach. 6. 24. Matth.23*.

SOBRIETAS. vide Temperantia.

SOCIETAS bonorum quærenda, malorum vitanda, Gen.19. 15.Lev.7.19. Num.16.25†25.4.Joſ.23.12.2. Paral.19.2. Job.31.1. Pſalm.25.4.8†36.1. Proverb.1.10†4. 14†6. 25†13. 20†20. 19†22. 10. 24†23. 6. 17.†24.1. 21†29.27. Jerem.16.8. Eccl. 6. 35†8.1.18†9.21†12.10†13.1.20.Tob.1.5.Matth.7.11.2.Tim.4.14. Apoc.18. 4.

SODOMA & Gomorrha amœniſſimo loco ſita, Gen.13.10.ſpoliantur, Gen.14.11.ſubvertuntur à Domino. Gen.19.25.Deut.29.23. Sap.10.6.7. ſecundùm verba Domini.18.20.cauſa, Ezech.16.49.

SOL & luna creantur, Gen.1. 16. ſteterunt ad imperium Joſue, Joſ.10. 12. retroceſſit ſol decem gradibus ad petitionem Ezechiæ, & preces, Iſa. 4.Reg.20. 11. amittet lumen, Matth. 27. 44. Marc.15.33. Luc.23. 44.

SOLICITUDO nimia, Exod. 34. 21. Lev. 25. 20. Deut.8. 3. Job 7.8. Pſalm. 54. 23†144. 15. 16. Prov.10. 3†13.25. Matth.6.25†10.9.23†13.22†16.7. Luc.8.14†12. 22†14. 18†21. 31. 1. Cor. 7.32. Philip.4.6. Heb.13.5. 1.Pet.5.7.

SOMNIA & viſiones in quibus olim Deus ſuam voluntatem aperiebat, Gen.20.3†28.12†31.24†37.5.9†40.8.†41.2†46.2.Num.12.6.Jud.7.13.15.1.Reg.3.4.8.11†28.6. 2.Reg.7.4. 3.Reg.3.5.15. Job.7.13†33.15. Dan.2.1†7.1. 2. Mach.15. 11.14. Matth.1.20†2.13.Actor.16.9†18.9†23.11†27.23.

Somnia & viſiones, quæ non conveniunt cum doctrina Chriſti & Eccleſiæ, ſunt contemnenda, Deut.13.1. Eccl.5.2. Eccli 34.1*. Jerem. 23. 16.25†27.9†29. 8.

SOROBABEL filius Salathiel.2.Eſdr.12.1.Matt.1.13. Luc. 3. 27. inſtaurat templum Domini Jeroſolymis, 1.Eſdr.

1.Eſdr.3.3. 3. Eſdr.5.70. Eccl.49.13. genuit Abiud, Matth.1.13.

Sorores Chriſti, vide Fratres.

Sors, Lev.16.8. Num.17*.†26. 55†33.54. Joſue 7.14†18.10. 1.Reg.10.20†14.17.42. 1.Par.25.5.2. Eſdr.11.1.Prov.16.33†18.18. Ezech.21.19.Jonæ 1.7.Act.1.17.

Sosipater comes Pauli, Act.20.4.

Sosthenes princeps Synagogæ percutitur, Act. 18.17.

Spes juſtorum non in temporalibus rebus, ſed in Deo ejúſque promiſſionibus fundatur, Geneſ.26.5. Jud.7.2.4. 1.Reg.4.3†17.45†22.1.3. Reg.20.28.1. Paral.19.13.2.Par.25.7†32.7†16.7†20. 15.20.Jud. 9.15. Pſalm.9.11†13.6†21.5.10†4.2†30. 2†.39.5† 61.*.†70.1†90.2†113.9.10. 11†141.6†145.5.Prov. 3.5†22.19†28.25†30.5. Sap.3.4.9.Eccli.2.6.12†13. 9†33.9†34.14.Iſai.26.4†29.19†30. 1.15†31. 1†36. 7†40.30. Jerem.2.33†7.4†9.22†17.7†39.18.Thren. 3.24.Ezech.29.6.Oſee 12.6. Mich.7.5.7. Nahum 1. 7.1.Mach.3.18. Matt.10.37†12.21.Rom.5.2†8.24. 2.Cor.5.2.Col.1.27. 1.Theſſ.1.3.1. Tim.1. 1†6.17. Heb.3.6. 1.Pet.1.13.

Spes non facit nos ſecuros, nec excludit timorem. vide Timor.

Spes impiorum evaneſcet, & in quibus confidunt, vana ſunt omnia, 4.Reg.18.21. Job.8.13†11.20†14. 19†20.4.Prov.10.28†11.7.23†25.19. Sap.5.15.Eccli.5.1.10. Iſa.28.15. 18†30.2. 12†57.11. Jerem.9. 12†17.7. 1.Mach.2.62.

Spinæ appellantur ſolicitudines hujus mundi, divitiæ, & voluptates vitæ, Matth. 13.7. 22†19.22. Marc.4.7.18†10.22.Luc.8.7.14†18.22.

Spiritus ſanctus promittitur, Iſa.44. 3. Ezech. 11.19†36.26†39.29.Joël.2.28.Matth.3.11. Joan.7. 39†14.16. 23†15. 26†16.7. mittitur, Act.2.1.

Spiritus Dei edocet mentes, Exod.4.12. Pſal.31.8. Iſa.54.13.Matth.10.20.Marc.13.11.Luc.12.11†21. 14. Joan.6. 45†24.16. 26†15. 26†16.13. Rom.8.16. 26.2.Cor.1.22†5.5. Eph.1.13†4.20.21.1.Joan.2.27.

Spiritus probandi ſunt utrum à Deo ſint, Judit.8. 28.1.Cor.14.29. 1.Theſſ.5.21.1.Joan.4.1.

Sponsus ſpiritualis eſt Chriſtus, Iſai.54. 5†62.4. Jer.31.22.Ezec.16.8.Mat.9.15†25.1.Mar.2.19.Luc. 5.34.Jon.3.29.2.Cor.11.2.Eph.5.24.Apoc.19.7†21.2.

Sponſa Chriſti, vide Eccleſia.

Stephanus eligitur, Act.6.5.accuſatur, 6.11.reſpondet ad accuſationem, 7*. lapidatur, 7.57.

Stultitia, Prov.14.29†20.3†26.1†27.22. Baruch.3.23.Eccleſ.10.2. Eccli.33.5. Matth.7.26†25. 2.Marc.7. 22. Epheſ.5.4.

Stultitia eſt apud Deum ſapientia hujus mundi, 1. Cor.1.18*.†3.19.

Stultorum corda in eorum ſunt ore, & contra ſapientum os in corde eſt, Eccli.21.23.

Subditorum officium, Exod.10.28†22.28.Num. 16*. Joſue 1.16.2. Eſd.5.16. Baruch.1.11. Prov.13. 13†20. 2†24.21†25. 6. Eccle.8. 2†10.16. Jer.29.7. Matt.17. 24†22.16.21. Luc.20.22. Rom.13. 1.7.1. Theſſ.5.12.1.Tim.2.1.Heb.13.17.Tit.3.1.1.Pet.2.13.

Superiorum judicium & rectorum officium & poteſtas in ſubditos, Gen. 9.6. Exod.1. 8*.†5*†18. 13.17†22.8. Levit.24.10. 23. Num.11.16.24†25.4† 27.15.18.Deut.1.13.17†17.1†19.17. Joſ.1.10.Jud.2. 7.16.1.Reg.10.24. 3.Reg.3.7.2.Par.19.5.8.Job 29*. †34.30. Pſalm.81*. Prov.8.15†11.14†12.24†16.10† 20.8†28.15†29. 4. 14†31.4. Eccle.10.1.12. Sap.1.1† 6*. Eccli.7.4†10.1.24†17.18. Iſai.1.23. 26†3.2†10. 1†32.1. Jer.5. 26†22. 2†27*. Ezech. 22. 6.12†45.9. Dan.2.21. Oſee 13.10. Mich.3.1.9. Matt.22.17.21† 26.51. Luc.20.22. Joann.3. 31†19.11.1. Cor.15. 24. Rom.12.8†13.1.2.Ti.2.1.Tit.3.1. Heb.13.17.1.Pet. 2.13. vide Rex, Judex.

Superbia prohibetur, cõmittitur & punitur, Gen. 3.17†11.5.7. Exod.5.2†14.26. 1.Reg.17*.4.Reg.18. 19*.†19.35.Tob.4.14. Jud.9.16†13*.Prov.6.17†11. 2†13.10†15.25†16.5. 18†18.12†25. 6†29.23. Eccli. 10.9.11.16†25.4.Iſai.3.15.17†9. 8†10.8†14.9†36*. †37.10.24†39.2.5†47.8.Jerem.48.29†49.16.Ezech. 16.49†28. 2†31.10. Dan. 4.19. 27†5.22. Abdiæ 1.3. Malach.2.11. 2.Mach.9.4.6. Luc.1.47†10.15†14.7. 11†18. 11†22. 24. Act.12. 21. Rom. 1. 30†11. 20.2. Tim.3.2.1.Pet.5.5.2.Pet.2.18. Jud.16. Apoc.18*.

Susannae hiſtoria, Dan. 13*.

Syri imperant Iſraël, Jud.3. 8. opprimuntur ab Othoniel, 3.10. cæduntur à Davide, eique fiunt tributarij, 2.Reg.8.5. juvant filios Ammon contra David, 10.6. fugientes a facie Iſraël, occiduntur à David, 10.13.18.Samariam obſidentes cæduntur, 3.Reg. 20.29. pugnant contra Iſraël 4.Reg.6.8.mentis ſtupore immiſſo, quaſi cæci ducuntur in Samariam, 6. 18.19.

Obſident Samariam, 6. 24. territi à Deo ſolvunt obſidionem, 7. 6. 7. vaſtantur à rege Aſſyriorum, & transferuntur Cyrenen, 4.Reg.16.9.deſolatio eorum prænuntiatur, Iſa.17.1. Jer.49.23. Amos.1.3.

T.

Tabitha ſuſcitatur à mortuis, Act.9.36.40.

Temperantia in cibo, potu & concubitu, Tob.6.15. Eccle.3.6.Eccli.31.18†32.7. Dan.1.8.11. Rom.13.13†14,17.1.Cor.7*. Gal.5.23.1.Tim.3.2.2. Tim.1.7.Tit.1.8†2.6.12.1.Pet.1.13†5.8.2.Pet.1.6.

Templum Salomonis quando, quanto tempore, & qua forma ſit extructum, 3.Reg.6*.†7*.2.Par.3*.4*. promiſſo ejus, 2. Reg.7.13. extruitur ope Gentilium, 3.Reg.5*. conſecratur, 8*.2.Par.7.7. profanatur per Achaz, 2.Par. 28. 21. iterum conſecratur per Ezechiam, 2.Paral.29*.profanatur, & denuò conſecratur per Manaſſe, 2.Paral.33.7.15. exuritur, 4.Reg.25.9. prout prædictum erat, 2.Par.7.20. iterum extruitur, 1.Eſdr.1*.3*.4*.5*.†6. 3.7. ſpoliatur & accenditur, 1.Mach.1.23.33. profanatur, 1.49. 57. mundatur & conſecratur, 4. 36. 2. Mach. 10. 1. ejus devaſtatio, Dan.9.26. Matt.24.2. Mar.13.2. Luc.19.41.

contra Templum prophetatur, Lev.26.31. 3.Reg. 9.7.4.Reg.21.12.2.Par.7.20. Pſ.73.6. Iſai.66.1.Jer. 7.3.17†26.6.12. Amos 9.1.Mich.3.12. Zach.11.2.

Templum ſpirituale & domus Dei, 2.Reg.7.13. Prov.9.1. Aggæi 2.8. Matth.7.24†16.18.Joan.4.19. 1.Cor.3.16†6.19.2.Cor.6.16. Ephes.2.20.1.Tim.1. 15. Heb.3.6.1.Pet.2.5. vide Eccleſia.

Templa idolorum, 1.Reg.5. 2†31.9. 3.Reg.11.7. 4.Reg.10.21†17.32†19.37. 1.Paral.11.10.Baruch.6. 16.30.54.Iſai.37.38.Jerem.43.12.Dan.14*.1.Mach. 1.50†6.2†10.83.2. Mach.6.2. Actor.19.27.

Templum domus Dei, & domus orationis vocatur, Iſa.56.7. Matth.21.13. Chriſtus ipſe & omnes fideles frequenter in templo verſabantur, Matth. 24.1. Marc.11.11†12.35. Luc.2.30†19.45. Act.2.46†3.1† 5.20.21†21. 26†22.17.

in Templo oratur Deus, & exaudit, 3.Reg.9.3†8. 29.2.Par.6.19. Matth.21.13.

Templa manufacta non inhabitat Deus quaſi iis concludi poſſit, vel illis indigeat, ut homo ædibus, 3. Reg.8.27.2.Par.6.18.Iſ.66.1. Jer.23.24.Act.7.48.† 17.3.

alioqui Deus in Templis materialibus habitare dicitur, 3. Reg.6.13†8.12.1.Par.23.25. Pſal.77.60† 131.13.Jer.7.3.7.Matt.23.21. Act.7.46.

Templi dicitur locus ſanctus, Gen.28.17.Exod.3.5.

Templum magnis muneribus dotatum, 2.Par.1.*. 2*. 3*. 4*.5*. 2.Mach.3.2.

Templi profanatores à Deo puniuntur, Iſai.56.5*. 2.Mach.3.25.26*. Matt.21.12. Joan.2.15.

Temporis opportunitas in omnibus rebus obſervanda, Eccle.3.1†8.5. Eccli.20.6†32.20.Rom.12.11.

Tenebrae trium dierum in Ægypto, Exod.12.22. Pſal.104.28. Sap.17.2†19.16.

in Tenebris verſatur mundus, & amat eas, 4.Eſdr. 14.20. Iſai.9.1†59.9†60.2. Joan.1.5†3.19†8.12†12. 35.Actor.26.17.1. Theſſ.5.7. 1.Joan.2.11.

Tentare Deum non licet, Exod.14. 11†17.2. Deut.6.16. Judith 8. 11. Matt.4.7. 1.Cor.10.9.

Tentat ſeu veriùs probat Deus ſuos variis modis, Gen.22.1*. Exod.15.25†16. 4†20.20. Deut.8.2†13. 3.Jud. 2.22†3.1.2. Paral.32.21. Tob.2.8. Job 1.12*. Sap.3.5. Eccle.2. 4†27.18. Zach.13. 9. Rom.5.4.2. Pet.2. 9. Jacob.1.2.

Tentari non patitur Deus ſuos ſupra id quod poſſunt, 1.Cor.10.13.2.Pet.2.9. Apoc.2.10.

Tertullus Orator accuſat Paulum, Act.24.2.

Testamentum, Galat.4.24.Heb.9.1†13.20. vide Novum Teſtamentum.

Testimonium tum verum, tum falſum, Exod.20. 16†23. 1.Num.35.30. Deut.5. 20†17.11†19.15.18. 3.Reg.21.10. Pſal.26.12†34.11.Prov.6.19†14.5†19. 5.9†21. 28†24. 28†25. 18. Dan.13. 34*. Matth. 18. 16†19,18†26.59†28.13.Marc.10.19. Joan.8.17.Act.

6. 11. Rom.13.9.2.Cor.13.1.1.Tim.5.19.Heb.10.28. vide Mendacium.

Thaddaeus. vide Lebbæus.

Thamar concumbit cum Juda ſuo ſocero. Gen. 38.15. gignit geminos Phares & Zara, 38.27†46.12.

Thamar violatur ab Amnon fratre ſuo, 2. Reg. 13. 14.

Thamar filia Abſalonis, 2.Reg.14.27.

Thare pater Abraham, Geneſ.11.26.

Thebes obſidetur, Jud.9.50.

Thebni rex Iſraël, 3.Reg.16.21.

Thecuitis mittitur ad regem David, ut impetret reductionem Abſalom, 2.Reg.14.2*.

Theglath-Phalasar devictam magnam partem Iſraëlitarum tranſtulit in Aſſyrios, 4.Reg.15.29*.

Theodas occiſus eſt. Act.5.37.

Thesaurus minùs diligendus magis diligitur, Oſee 9.1.Matth.6.19†19.22.Marc.10.22.Luc.12.22. 33†18.23. Joan.6.26.2.Cor.4.18.

Thola dux in Iſraël, Jud.10.1.

Tholomai rex Geſſur, 2.Reg.13.37.

Thomas Dydimus paratum ſe offert cum Chriſto ire in mortem, Joan.11.16. erat incredulus, 20.25.27.

Timendus eſt Deus, & ante oculos habendus, Geneſ.22.12†31.49.Exod.1.17†20.20.Deut.4.9†6.2.13. 24†10.12.20†13.4.Joſue 24.14.Jud.6.10. 4.Reg.17. 36. 2.Paral.20.15. Job 1.8†28.28. Pſal. 26.1†32.8† 33.8. 10†110. 5†111.1†127. 1.Prov.1.7†3. 7†9.10† 14.2.27†15.16†16. 6†22.4†24.21. Eccle.12.13. Eccli.1.11*.†2.7.12. 18†7. 3†10.23†15. 1†25.16†33. 1†34. 16†41. 16. Iſaiæ 8. 5†41.10†43. 1†51.12. Jerem.10.7†32.39. Baruch.3.7.4. Eſd.16. 68. Matth. 10.28.Luc.12.5. 1.Pet.2.17.3.15. Apoc.14.7.

Timoris Dei fructus, utilitas & laus, Geneſ.20.9. Pſalm.102. 17†124.1†117*. Prov.10.27†14.27†19. 23†22.4. ejus defectus, cauſa peccandi, Gen.20.11.

Timore punit Deus & terrore, Gen.35.5.Exod.23. 27. Levit.26. 36. Deut.2.24†11.25†28.10.65.Joſ.2. 9†10.10. Jud.4. 5†7.21. 1.Reg.7. 10. 4. Reg.7. 6.1. Par.15.17.2. Par.14. 14†17.10†20.29.Pſal.9.20.Jer. 49.37.Jud.14.14†15. 1.2.Machab.3.24.

Timoris Dei exempla, Exod.1.17†14.31.3.Reg.18. 3.2. Par.19.7. Tob.1*.†2.9.13†3. 18†9. 12. Jud.8.8. Job.31. 23. Jonæ 1.16. Prov. 31. 30. 2. Mach. 6.30. Luc.2.25 Act.8.2†9.31†10. 2.35.

Timor & ſolicitudo non repugnat fidei, aut ſpei, Pſal.2.11. Eccle.9.1.2.Eccli.5.5.Rom.11.20*.1.Cor. 9.27†10.12. Philipp.2. 12*.†3.11.13. Hebr.3. 14†4. 1*.2.Pet. 3. 17.

Timent & reverentur bonos etiam mali, Gen.20. 8.Exod.14.25.1.Reg.18.13. 4.Reg.1.14.2.Eſdr.6.16. 1.Mach.3.25†12.28.Marc.6.2.Act.5.13†16.29.

Timotheus circumciditur, & proficiſcitur cum Paulo, Act.16.3. mittitur cum Paulo in Macedoniam, 19. 21. accepit gratiam per impoſitionem manuum, 1.Timoth.4.14. 2.Tim.1.6.

Titum Gentilem noluit Paulus circumcidi, Gal. 2.3. Titus à Paulo conſtitutus Epiſcopus Cretenſis, Tit.1. 5.

Tobias vir pius, & in pietate conſtans, Tob.1.1*. fit cæcus, 2.11. viſum recipit, 11.14.

Traditiones etiam ſine ſcripto ab Apoſtolis acceptæ, ſervandæ nobis ſunt, 2.Theſſ.2.15.

Tradiderunt Apoſtoli quædam viva tantùm voce, 1.Cor.11.43.epiſt.Joan.2.verſ.12.& 3.verſ.13.

Tribulatio. vide Crux.

Tributum. vide Exactio.

Trinitas figurata, & declarata, Gen.1.26†18.2. Exod.3.6.15.16†4.5. Pſal.32.6. Iſai.6. 3†34.16†48. 16†61. 1.Matth.3. 16†10.20†17.5†28.19. Luc.4.18. Joan 3.35†14.16.26†15.26†16.3.1.Joan.5.7.

Tripudiare. vide Choreas ducere.

Tristari immoderatè propter temporalia, minimè laudandum, Prov.12.25†15.13†17.22.Eccl.30. 22†38.19.1. Mach.6.8.2.Cor.7.10.

Tryphon partium Alexandri tranſit ad Emalchuel Arabem.1.Mach.11.39 cupiens regnum Antiochi occupare, & fingens ſe amicum apud Ptolemaida, dolo capit Jonathan, 12.39.49. à Simone accepta pecunia Jonathan occidit cum filiis, 12.19.23. interimit Antiochum filium Alexandri, 13.31.

Tuba clangent angeli in conſummatione ſæculi, Matth.24.31. 1.Cor.15.52. 1.Theſſ.4.16.

V

VÆ, væ quibus & quas ob cauſas interminetur Scriptura, Num.21.29.Eccle.4.10†10.16.Iſai.1. 4.24†3. 9. 11†5. 8. 18†6. 5†10. 1†17. 12†18. 1†24. 16†28. 1†29. 1†30. 1.†31. 1†33. 1†45. 9. Jerem. 4. 3†13. 27†22. 23†23. 1†45. 4†48. 1. Ezech. 6. 11† 13. 3.18†16. 23†30. 2†34. 2. Oſee 7. 13. Joël.1.15*. Amos 5.18†6.1. Mich.2.1. Nahum 3.1. Habac. 2.6. 12.Soph.2.5†3. 1.Jud.16.20. Eccli.2.14†41.11.Matt. 11. 21†18. 7†23. 13*. Luc.6.24†10. 13†11. 42†17.1. 1.Cor.4.16.Judæ 11. Apoc.8.13†9. 12†11.14†12.12† 18. 10. 16.

Vasthi ſpernit regis imperium, & ab eo repudiatur, Eſther 1.9.19.

Vendi non debent dona Dei, 4. Reg. 5.22. 26*. Dan.5. 17. Matth.10.8. Actor.8.20†20.35. 1.Cor.9. 15.2.Cor.11.9†12.13. quære Emere.

Venter pro Deo eligitur, Rom.16.18. Philipp. 3. 19.

Verbum Dei ſemper ob oculos ponendum, Deut. 4.1†6.6. 17†11.18. Num.15.39.Pſal.1.2. Prov.3.1†4. 1.20†6. 20†7.1.

à Verbo Dei non recedendum, Deut.4. 2†5.32†28. 14. Joſ.1.7†23 6. Prov.4.27. Iſaiæ 30.21.

Verbum Dei univerſum non eſt ſcriptis traditum, Joan.14.26†20.21†21.25. 1.Cor.11.34.2.Theſſ.2.15. 2.Joan.12. 3.Joan.18.

Verbum Dei, non audiendum ſolùm & loquendum, ſed & corde credendum & factis præſtandum. Deut. 5.1 27†6. 1†31.12. Iſa.29.13. Ezech.33.31.Matth.5. 22†7. 24†15. 8†28.20. Luc.6.47†11.28†12.47.Joan. 13.17. Heb.4.2. Jacob.1.22.

Verbi Dei contemptus & punitio ejus, 3. Reg.13. 4.4.Reg.17.14. 19. 2. Paral.30.6.10†36. 15. Prov.1. 24. 28†28. 9. Iſaiæ 28. 14†30. 9. 14†65. 10†66. 4. Jerem.2. 5†5. 12. 20†7. 13†16. 9†19.†25. 4. Ezech. 33. 30. Matth. 10. 14†11. 20. Luc.10. 10. Actor.13. 45†18.6. Rom.1. 21.30. 2.Theſſ.2.10. Heb.2.3. vide Inobedientia.

Verbum Dei manet in æternum, Num.23.19.Tob. 14.6.Pſalm.32.11†116.2†118.89. Iſai.40.8†51.6†54. 10. Matth.5. 18†24.35. Marc. 13. 31. Luc.16.7†21. 31. 1.Pet.1.25.

Verbum Dei quantæ ſit virtutis & efficacitatis, Gen.1*.Pſalm.32.9. Job 38. 11. Iſai.45. 10†55. 11. Matt.8.13.26. Marc 1.27.Luc.5.13.24†8. 24*18.42.

Verbum Dei eſt cibus animæ, Deut.8.3. Sap.16.26. Jerem.15.16.Ezech.3.3. Matth.4.4. Luc.4.4.

Verba ſunt ponderanda & non leviter effutienda Pſal.111.5. Prov.15.2.23. 13.3†20. 15†17.27†21.23† 25.11. Eccle. 5.2†12. 10. Eccli.5. 12†20.7†23.7†28. 29†32.18. Matth.12.36. Col.4.6. Jacob.1.19.

Veritas, Iſai.59.15.3. Eſdr.3.12†4.53.4.Eſdr.1. 17.Zach.8.16. Epheſ.4.25.

Vestiendi ſunt nudi, Iſai.58.7. Tob.1.17.Ezech. 18.7. Matth.25. 36. vide Eleemoſyna.

Veſtium abuſus. vide Abuſus.

Veſtes ſcindere, Gen.44. 13. Joſ.7. 6. Jud.11. 35. 1.Reg.4.12.2.Reg.13.31.3.Reg.21.27.4. 4.Reg.7.7† 6.30†11. 14†18†37.†19. 1†22.11. 14. Eſther.4.1.Jer. 36.24. Joël.2. 13. 1. Mach. 2. 14†3. 47†4.31†11. 71. Matth.26.65. Actor.14. 33†16. 22.

Via per quam juſti ambulant, quæ & qualis ſit Pſal.118.5.Prov.3.6.17†16.5.27. Eccli.5.12. Iſai.26. 7†30. 3†35. 8†40. 3. Jerem. 31.21. Oſee 14. 10. 1. Theſſ.4.1. Heb.12.3.

Via juſtorum à Domino dirigitur, Tob.4.20.Pſal. 16. 5†24. 4†118.35. Prov.4.12. 18†13. 6†16. 9†20. 24. Iſa.48.17. Jer.10.23. Mich.4.2.

Via juſtorum remunerationem à Deo expectat, Pſalm.24.12. Prov.12.28. Jer.6.16†7.3.

Via impiorum qualis, Pſalm.118.3.Prov 4.19.26. 27†12. 15†21. 2†22. Iſa.57.10.

Viæ impiorum exitus & finis, Job 6.18. Prov.14. 12†28. 18.Eccli.2.16†21.11. Jerem.2.36†4.18.

Victoria à Deo expectanda eſt, Gen. 14. 14. Exod.17. 9. Deut.7.18. Joſ.11.6. Jud.7. 7. 1.Reg.14. 6†17.45.2. Par.14. 11†16. 8†24. 24†25.8. Pſal.137. 16. Prov.21.31. Jud. 9.15.

Victoria potiuntur pauci contra multos. Gen.14. 14.Jud.7.2.4.Joſ.11.1.7.1.Reg.14.6.14.2.Par.13.14† 14.11.12†24.24.1. Mach.3.16.22. poſt partam victoriam triumphus inſtituitur, Num.31. 13. Jud.11.34. 2.Reg.18.6.2.Mach.37.

VIDUIS benefaciendum eſt, Exod.22.22.Deut.16. 14†24.17.19†26. 12†27.19. Judith.16.28. Job.24. 3†31.16.Eccli.4.10.Iſai.1.27. Jerem.22.3. Zach.7. 10.Mal.3.5. Matth.23.14.1.Tim.5.3.16.Iac.1.27.

Viduas pias quid deceat, Jud. 8. 4. Luc. 2. 37. 1. Tim.5.3. 5.Tit.2.3.

VIGILARE. vide Adventus Domini.

VINDICTA ſoli Deo ejúſque miniſtris ac magiſtratui commiſſa, unde & aliis eſt prohibita, Geneſ. 15.14. Levit.19.18. Deut.32.35. Jud.8. 20†16.20. Pſal.7.7†9.13†93.1. Prov.17.11†20. 22†24.29†28. 22.Eccli.28. 1.Ezech.25.12.14.Nahum.1.2.Matt.5. 39. Luc.9. 54†18.6.7.8. Rom.12.19. Galat.5.10. 1. Theſſ.5.15. 2.Tim.4.14.Heb.10.30. 1.Pet.3.9.Jac. 5.4. Apoc.6.10. vide Remiſſio.

VINEA, Gen.9.20.Deut.23.24. Iſa.5.1.Cant.8.11. Matth.20. 1†21.33.

VIRGINITAS commendatur, Matt.19.12. 1.Corinth.7. 25*. Apoc.14.4.

Virginitas præfertur conjugio, 1.Cor.7. 38.40.

Virgines ſervantur, Num.31. 18†21.11.

Virgines olim ut nunc concluſæ, 2. Mach.3.19.

VISITARE & conſolari infirmos ſeu ægrotos, opus miſericordiæ, Geneſ.48.1. 4.Reg.8.29†13.14.Iob 2. 11. Pſal.40.4. Eccleſ.7.3. Eccli.7.28†36.13. Matth. 25.37.40. Joan.11.3†12. 9. 2.Cor.1.4.

VISERE Sanctos deſiderat Paulus, Rom.1. 11†5. 23.32. Gal.4.20. 1.Theſſ.2.17.

VITA fidelium ad quam regulam ſit inſtituenda, Gen. 17. 1. Exod. 20. 11*. Levit.11.44†19.2†20.7. 29†21.7.Matth.5.48†11.29. Luc.6.36.Joan.12.26† 13. 13†15. 12†21.15. Rom.6. 4†8.29†13. 14†15.2. Epheſ.2.9†4. 1.23†5.1.9. Phil.1. 27†2.5.14. Col.2. 6†3.9.12*.1.Theſſ.4. 3.Tit.2.11†3.8. Hebr.12.2.1. Pet.1. 15†2*.†3.17†4. 1.1. Joan.1.†2. 6.

Vitæ humanæ brevitas & vanitas, Geneſ.3.19. 2. Reg.14.14. 1.Par.29. 15. Job 3.20†7. 6†8. 9†9. 21. 25†13.28†14. 1.Pſalm.38.6†89.5.9†101.4. 12†102. 15†108. 23†143. 4.Eccle. 2. 23†3. 10†7. 1. Sap. 2. 5†5.9. Eccli.14. 18†17. 31†18.8†40.6†41.1.Tob.4. 23. Iſa.40. 6. Luc.12.18. Epheſ.5. 16. Hebr. 13.14. 1.Pet.1.14. Jac.1.10.4.14.

Vitam pro fratribus ponere, Eſth.4.15. Jud.13.3. 25. Joan.15. 13. 1.Joan.3.16.

VITIS, Geneſ.49.11. Jud.9.12.Zach.3.10.1.Mach. 14.12. Joan.15.1.

Vitis palmes appellatur populus Iſraëliticus, Oſee 10.1.Joan.15.5.

VITULUS erigitur in idolum, Exod.32. 4.Deut.9. 16. 3. Reg.12. 28. 4.Reg.10. 29†17.16. Pſalm.105. 19.Oſee 8.5. Actor.7.40.

VIVENDUM Deo, non ſibi, Rom.14.7. 2.Cor.5.15. Gal.2.20. 2.Theſſ.5.10. 1.Pet.4.2.

UNCTIONIS extremæ Sacramentum, Jac.5.14.

VOLUNTAS noſtra accommodanda voluntati divinæ, 1.Reg.3.18. 2.Reg.10.12†15.20. 1.Mach.3.60. Matth.6.10†26.39. Marc.14.36.Luc.22.42.Act.21. 41.1.Cor.4.19.Heb.5.3.Jac.4.15. vide Abnegatio.

Voluntas Dei, Matth.7. 21†12. 50. Marc.3. 35. Joan.6.39.Rom.12.2.Eph.5.17. Coloſſ.1.9.1.Theſſ. 4.3. 1.Tim.12.4. 1.Joan.2.17.

Voluntas Dei non eſt ut aliquis pereat, Ezech.18. 23.Joan.6.39. 1.Tim.2.4. 2.Petri 3.9.

Voluntatem pro opere acceptat Deus, Geneſ.20.3. 6†22.9.2.Reg.11.14†12.9. 3.Reg.21.19.vide Cor.

VOLUPTAS carnis. vide Concupiſcentia.

VOTUM, Geneſ.28.20. Levit.27.1. Num.6*.†21. 2†30*.Deut.23.21.Jud.11.30.1.Reg.11.2.Reg.15.8. Pſalm.75.12. Eccle.5.3. Baruch.6.34. Matth.14.7. Actor.18.18†21. 23†23.12.

Votum caſtitatis ſervandæ, ſeu non cognoſcendi virum, Lucæ 1. 34.

non ſine damnatione violatur, 1.Tim. 5.12*.

URIAS defert litteras Davidis ad Joab.2. Reg. 11. 14.

Urias prophetat contra Jeruſalem, ideóque eductus de Ægypto, occiditur à Joacim, Jer.26.20.23.

Urias Sacerdos juxta præceptum regis Achaz extruit altare, 4.Reg.16.11.

URIEL angelus, 4.Eſdr.4. 1†5.20.

USIA rex Juda pugnat adverſus Philiſthæos, ſumit ſibi officium Sacerdotum, adolere volens incenſum, lepra punitur, moritur, 2.Par.26.17.20. 23. appellatur Azarias, 4.Reg.15.1. appellatur Ozias, Matth. 1. 9.

USURA, Exod.22.25. Lev.25.35. Deut.23.19. 2. Eſd.5.7. Pſal.14.5. Prov.22.16†28.8. Jerem.15.10. Ezech.18.8. 13†22.12. Luc.6. 34†19. 8.

UXORIS officium, Geneſ.2.22†3.16. Num.30.7. 13. Deut.22.5. Eſther.1.10*. Tob.10. 12. Prov.11. 16†12. 4. Iſa.3. 15. 17. 1.Cor.7*.†11. 5. 9†14. 34. Epheſ.5. 22. Col.3.18. 1.Tim.2.11†3. 11†5. 2. 10. Tit.2.4. 1.Pet.3.1. vide Mariti officium.

Z.

ZACHAEUS excipit Chriſtum ſuis ædibus, Luc. 19. 6.

ZACHARIAS filius Joiadæ ſive Barachiæ ſacerdotis lapidatur, 2.Par.24.20. Matth.23.35.

Zacharias propheta tempore Darij, Zach.1.1.

Zacharias pater Joannis Baptiſtæ, Luc.1. 5.

ZADOCH filius Abiathar fit ſummus Sacerdos, 3. Reg.2.35.

ZALPHAAD filiæ poſtulant hereditatem, Num.27. 1. 7†36. 2. Joſue 17.3.

ZARUIA filia Iſai ſoror Davidis genuit Abiſai, Joab, & Aſael, 2.Reg.2.18. 1.Paral. 2. 16.

ZEBEDAEUS pater Jacobi, & Joannis, Matth.4.21. uxor ejus Salome intercedit pro filiis apud Chriſtum, Matth.20.20.

ZEBEE & Salmana reges Madianitarum capiuntur, Jud.8*.

ZEDECIAS, qui & Mathanias, patruus Joachin ſubſtituitur pro eo in regno Juda, 4.Reg.24.18. Jerem. 37. 1. obſeſſa à Nabuchodonoſor Jeruſalem Zedecias effoſſis oculis ac vinctus, necatiſque coram ſe filiis in Babylonem ducitur, 4.Reg.25.1.6.7. Jerem. 39. 4. 7†52. 3. quemadmodum ei prædictum erat, Jer.27.12†27.16.Ezech.12.3†17. 16†21.*

ZELUS & Zelotypia, Gen.34. 2.25. 27. Exod.32. 19.27. Num.25. 7. Jud.20.1.8. 1.Reg.11. 6†15.11. 32. 3.Reg.18.40†19.10. 14. 4.Reg.10*. 1.Mach.2. 24. Matth.21.12. Joan.2.17. Actor.9.1.Phil.3.2.

ZIBA ſervus Saulis conſtituitur procurator Miphiboſeth, 2.Reg.9.9.donantur ipſi omnia bona Miphiboſeth, 16.2. procedit obviam Regi David, 19.17.

ZICELEG donatur regi David, 1.Reg.27. 5.exuritur ab Amalechitis, 30. 1.

ZIPHORA uxor Moyſi, Exod.2. 21. circumcidit filium ſuum, 4.25.

ZOROBABEL. vide Sorobabel.

INDEX

EPISTOLARUM ET EVANGELIORUM, QUÆ E' VETERI & Novo Teſtamento excerpta, in Eccleſia Dominicis & aliis feſtis diebus leguntur, juxta Miſſalis reformationem ex decreto Sacroſancti Concilij Tridentini reſtituti, Pij V. Pont.Max. juſſu editis, & Clem.V I I I. auctoritate recogniti.

ADVENTUS.

Dominica prima.

EPISTOLA, Scientes quia hora. Rom.13.
Evangelium, Erunt ſigna in ſole. Luc.21.

Dominica ſecunda.

Epiſt. Quæcumque ſcripta ſunt. Rom.15.
Evangelium, Cùm audiſſet Joannes in vinculis. Matth.11.

Dominica tertia.

Epiſtola, Sic nos exiſtimet homo. Philipp.4.
Evang. Miſerunt Judæi ab Jeroſolymis. Joan.1.

Feria quarta Quatuor Temporum.

Epiſtola, Erit in noviſſimis diebus. Iſa.2.
Item Epiſtola, Locutus eſt Dominus ad Achaz. Iſa.7.
Evangelium, Miſſus eſt Angelus Gabriel. Luc.1.

Feria ſexta.

Epiſtola, Egredietur virga. Iſa.11.
Evangelium, Exurgens Maria. Luc.1.

Sabbato.

Epiſtola, Clamabunt ad Dominum. Iſa.19.
Item Epiſtola, Lætabitur deſerta. Iſa.35.
Item Epiſtola, Super montem excelſum. Iſa.40.
Item Epiſt. Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro. Iſa.45.
Item Ep. Angelus Domini deſcendit cū Azaria. Dan.3.
Item Epiſt. Rogamus vos per adventum. 2.Theſſ.2.
Evang. Anno quintodecimo imperij Tiberij. Luc.3.

Dominica quarta.

Epiſtola, Sic nos exiſtimet homo. 1.Cor.4.
Evangelium, Anno quinto decimo. Luc.3.

In vigilia Nativitatis Domini.

Epiſtola, Paulus ſervus Jeſu Chriſti. Rom.1.
Evangel. Cùm eſſet deſponſata. Matth.1.

25. Decemb. IN NATIVITATE DOMINI.

Ad primam Miſſam in nocte.

Epiſt. Apparuit gratia Dei. Tit.2.
Evang. Exiit edictum à Cæſare Auguſto. Luc.2.

Ad ſecundam Miſſam in Aurora.

Epiſt. Apparuit benignitas & humanitas. Tit.3.
Evangel. Paſtores loquebantur ad invicem. Luc.2.

Ad tertiam Miſſam in die.

Epiſt. Multifariam multiſque modis. Hebr.1.
Evang. In principio erat Verbum. Joan.1.

26. Decemb. *In feſto S. Stephani Protomartyris.*

Epiſt. Stephanus plenus gratia. Act.6.
Evang. Ecce ego mitto, Matth.23. ad finem capitis.

27. Dec. *In feſto S. Joannis Apoſtoli & Evangeliſtæ.*

Epiſt. Qui timet Deum, faciet bona. Eccl.15.
Evang. Sequere me. Joan.21.

28. Decemb. *In feſto SS. Innocentium.*

Epiſt. Vidi ſupra montem Sion. Apoc.14.
Ev. Angelus Dñi apparuit in ſomnis Joſeph. Matt.2.

29. Dec. *In feſto S. Thomæ Cantuarienſis Epiſcopi & Martyris.*

Ep. Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus. Heb.5.
Evang. Ego ſum paſtor bonus. Joan.10.

Dominica infra Octavam Nativitatis Domini.

Epiſt. Quanto tempore heres parvulus eſt. Galat.4.
Evang. Erant Joſeph & Maria mater Jeſu. Luc.2.

In Octava Nativitatis Domini.

Epiſt. Apparuit benignitas & humanitas. Tit.3.
Evang. Paſtores loquebantur ad invicem. Luc.2.

31. Dec. *In feſto S. Sylveſtri Papæ & Confeſſoris.*

Epiſt. Teſtificor coram Deo. 2.Timoth.4.
Evang. Sint lumbi veſtri præcincti. Luc.12.

1. Janu. *in die Circūciſionis & Octava Nativ. Domini.*

Epiſt. Apparuit gratia Dei. 2.
Ev. Poſtquam conſummati ſunt dies octo. Luc.2.

6. Janu. *In Epiphania Domini.*

Epiſt. Surge illuminare Jeruſalem. Iſa.60.
Evang. Cùm natus eſſet Jeſus. Matth.2.

Dominica infra Octavam Epiphaniæ.

Epiſt. Obſecro vos per miſericordiam Dei. Rom.12.
Evang. Cùm factus eſſet Jeſus annorum duodecim. Luc.2. uſque ad finem capitis.

In Octava Epiphaniæ.

Epiſt. Surge illuminare Jeruſalem. Iſa.60.
Evang. Vidit Joannes Jeſum venientem ad ſe. Joan.1.

Dominica ſecunda poſt Epiphaniam.

Epiſt. Habentes donationes. Rom.12.
Ev. Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ. Joan.2.

Dominica tertia poſt Epiphaniam.

Ep. Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos. Rom.12.
Evang. Cùm deſcendiſſet Jeſus de monte. Matth.8.

Dominica quarta poſt Epiphaniam.

Epiſt. Nemini quidquam debeatis. Rom.13.
Evang. Aſcendente Jeſu in naviculam. Matth.8.

Dominica quinta poſt Epiphaniam.

Epiſt. Induite vos ſicut electi Dei. Coloſſ.3.
Evang. Simile factum eſt regnum cælorum homini qui ſeminavit. Matth.13.

Dominica ſexta poſt Epiphaniam.

Epiſt. Gratias agimus Deo. 1.Theſſ.1.
Ev. Simile eſt regnum cælorū grano ſinapis. Matt.13.

Dominica in Septuageſima.

Epiſt. Neſcitis, quòd hi qui in ſtadio currunt. 1.Cor.9.
Evang. Simile eſt regnum cælorum homini patrifamilias. Matth.20.

Dominica in Sexageſima.

Epiſt. Libenter ſuffertis. 2.Cor.11.
Evang. Cùm turba plurima conveniret. Luc.8.

Dominica in Quinquageſima.

Epiſt. Si linguis hominum loquar. 1.Cor.13.
Ev. Aſſumpſit Jeſus duodecim diſcipulos ſuos. Luc.18.

Feria quarta Cinerum.

Epiſt. Convertimini ad me. Joël.2.
Evang. Cùm jejunatis. Matth.6.

Feria quinta.

Epiſt. Ægrotavit Ezechias. Iſa.38.
Evang. Cùm introiſſet Jeſus Capharnaum. Matt.8.

Feria ſexta.

Epiſtola, Clama, ne ceſſes. Iſai.58.
Evang. Audiſtis quia dictum eſt antiquis. Matth.5.

Sabbato.

Epiſtola, Si abſtuleris de medio tui catenam. Iſa.58.
Evang. Cùm ſerò eſſet factum, ad finem uſque capitis. Marc.6.

Dominica prima in Quadrageſima.

Epiſtola, Hortamur vos. 2.Cor.6.
Evangelium, Ductus eſt Jeſus in deſertum. Matth.4.

Feria ſecunda.

Epiſtola, Ecce ego requiram oves. Ezech.34.
Evangelium. Cùm venerit filius hominis in majeſtate ſua. Matth.25.

Feria tertia.

Epiſt. Quærite Dominum, dum inveniri poteſt. Iſa.55.
Evang. Cùm intraſſet Jeſus Jeroſolymam. Matth.21.

Feria quarta Quatuor Temporum Quadrageſimæ.

Epiſtola, Aſcendit ad me in montem. Exod.24.
Item alia Ep. Venit Elias in Berſabee Juda. 3.Reg.19.
Evang. Magiſter volumus à te ſignum videre. Mat.12.

Feria quinta.

Ep. Factus eſt ſermo Domini ad me dicens. Ezech.18.
Ev. Egreſſus Jeſus ſeceſſit in partes Tyri. Matth.15.

Feria ſexta Quatuor Temporum Quadrageſimæ.

Epiſt. Anima quæ peccaverit, ipſa morietur. Ezec.18.
Evang. Erat dies feſtus Judæorum. Joan.5.

Sabbato Quatuor Temporum Quadrageſimæ.

Epiſtola, Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum. Deut.20.
Item alia Epiſtola, Si cuſtodieritis mandata. Deuter.11.

Item

Item alia Epiſtola,Orationem faciebant Sacerdotes, 2. Machab. 1.
Item alia Ep.Miſerere noſtri Deus omnium.Eccl.36.
Item alia Epiſt.Angelus Domini deſcendit cum Azaria Dan. 3.
Item alia Epiſtola,Rogamus vos,corripite inquietos. 1.Theſſ.5.
Evang.Aſſumpſit Jeſus Petrum & Jacobum.Matt.17.

Dominica ſecunda in Quadrageſima.

Epiſt. Rogamus vos & obſecramus in Domino Jeſu. 1. Theſſ.4.
Evang.Aſſumpſit Jeſus Petrum & Jacobum.Matt.17.

Feria ſecunda.

Epiſtola, Oravit David Dominum,dicens, Dominus Deus noſter qui eduxiſti populum. Dan.9.
Evangelium, Ego vado, & quæretis me. Joan.8.

Feria tertia.

Epiſt. Factus eſt ſermo Domini ad Eliam Theſbiten dicens, Surge & vade in Sarephta. 3.Reg.17.
Evangelium, Super cathedram Moyſi. Matth.25.

Feria quarta.

Epiſt.Oravit Mardochæus ad Dominum.Eſther.15.
Evang.Aſcendens Jeſus Jeroſolymam aſſumpſit duodecim diſcipulos ſuos ſecretò. Matth.20.

Feria quinta.

Epiſtola, Maledictus homo qui confidit in homine. Hier.17.
Evangelium, Homo quidam erat dives. Luc.16.

Feria ſexta.

Epiſtola, Dicit Joſeph fratribus ſuis, Audite ſomnium meum. Geneſ.37.
Evangelium, Homo erat paterfamilias qui plantavit vineam. Matth.21.

Sabbato.

Epiſtola, Dicit Rebecca filio ſuo Jacob. Gen.27.
Evang. Homo quidam habuit duos filios. Luc.15.

Dominica tertia in Quadrageſima.

Epiſtola, Eſtote imitatores Dei. Epheſ.5.
Evangelium. Erat Jeſus ejiciens dæmonium.Luc.11.

Feria ſecunda.

Epiſt.Naaman princeps militiæ regis Syriæ.4.Reg.5.
Evan.Utique dicetis mihi hanc ſimilitudinem.Luc.4.

Feria tertia.

Ep. Mulier quædam clamabat ad Eliſæum.4.Reg.4.
Evangelium,Si peccaverit in te frater tuus. Matt.18.

Feria quarta.

Ep.Honora patrem tuum,& matrem tuam.Exod.20.
Evang.Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur.Matt.11.

Feria quinta.

Epiſtola, Factum eſt verbum Domini ad me.Hier.7.
Evangelium, Surgens Jeſus de Synagoga. Luc.4.

Feria ſexta.

Ep.Convenerunt filij Iſraël adverſus Moyſen.Nu.20.
Evang. Venit Jeſus in civitatem Samariæ. Joan.4.

Sabbato.

Epiſtola, Erat vir in Babylone. Dan.13.
Evang. Perrexit Jeſus in montem Oliveti. Joan.8.

Dominica quarta in Quadrageſima.

Epiſtola, Scriptum eſt quoniam Abraham. Galat.4.
Evangelium,Abiit Jeſus trans mare Galilææ.Joan.6.

Feria ſecunda.

Epiſt. Venerunt duæ mulieres meretrices. 4.Reg.3.
Evangelium, Propè erat Paſcha Judæorum. Joan.2.

Feria tertia.

Epiſtola, Locutus eſt Dominus ad Moyſen dicens, Deſcende de monte. Exod.32.
Evangelium, Jam die feſto mediante. Joan.7.

Feria quarta.

Epiſtola, Sanctificabo nomen meum. Ezech.36.
Item alia Epiſtola, Lavamini, mundi eſtote. Iſa.1.
Ev. Præteriens Jeſus vidit hominem cæcum. Joan.9.

Feria quinta.

Epiſt. Venit mulier Sunamitis ad Eliſæum. 4.Reg.4.
Evang. Ibat Jeſus in civitatem, quæ vocatur Naim. Luc.7.

Feria ſexta.

Epiſtola, Ægrotavit filius mulieris matrisfamilias. 3.Reg.17.
Evangelium,Erat quidam languens Lazarus.Joan.11.

Sabbato.

Epiſtola, In tempore placito exaudivi te. Iſai.49.
Evangelium, Ego ſum lux mundi. Joan.8.

Dominica de Paſſione.

Epiſtola, Chriſtus aſſiſtens pontifex. Heb.9.
Evang. Quis ex vobis arguet me de peccato? Joan.8.

Feria ſecunda.

Epiſtola, Surge & vade in Niniven. Jonæ 3.
Ev.Miſerunt principes & Phariſæi miniſtros.Joan.7.

Feria tertia.

Epiſt. Congregati ſunt Babylonij ad regem. Dan.14.
Evangelium, Ambulabat Jeſus in Galilæam.Joan.7.

Feria quarta.

Epiſtola, loquere ad univerſum cœtum filiorum Iſraël. Lev.19.
Evangel. Facta ſunt Encænia Jeroſolymis. Joan.10.

Feria quinta.

Epiſtola, Oravit Azarias Dominum. Dan.3.
Evangel. Rogabat Jeſum quidam Phariſæus. Luc.7.

Feria ſexta.

Epiſtola, Dixit Hieremias,Domine,omnes qui te derelinquunt, confundentur. Hier.17.
Evangelium,Collegerunt Pontifices & Phariſæi concilium. Joan.11.

Sabbato.

Epiſtola, Dixerunt impij Judæi ad invicem.Hier.18.
Evang.Cogitaverunt principes ſacerdotum.Joan.11.

Dominica in Palmis.

Poſt benedictionem Palmarum.

Epiſtola, Venerunt filij Iſraël in Elim. Exod.15.
Evangel. Cùm appropinquaſſet Jeſus Jeroſolymis. Matt. 21.

Ad Miſſam.

Epiſtola, Hoc enim ſentite. Phil.2.
Evang. Paſſio Domini ſecundùm Matthæum 26.

Feria ſecunda majoris Hebdomadæ.

Epiſtola, Dominus meus aperuit mihi aurem.Iſa.50.
Evangelium, Ante ſex dies paſchæ. Joan.12.

Feria tertia majoris Hebdomadæ.

Epiſtola, Dixit Hieremias, Domine demonſtraſti mihi. Hier.11.
Evang.Paſſio Domini noſtri ſecundùm Marcum 14.

Feria quarta majoris Hebdomadæ.

Ep.Dicite filiæ Sion,Ecce Salvator tuus venit.Iſai.62.
Alia Ep.Domine quis credidit auditui noſtro?Iſa.50.
Evangel. Paſſio Domini ſecundùm Lucam. 22.

Feria quinta in Cœna Domini.

Epiſtola, Convenientibus nobis in unum. 1.Cor.11.
Evang.Ante diem feſtum Paſchæ ſciens Jeſus.Joa.13.

Feria ſexta in Paraſceve.

Epiſt. In tribulatione ſua manè conſurgent. Oſee 6.
Alia Epiſtola, Dixit Dominus ad Moyſen & Aaron in terra Ægypti. Exod.12.
Evang. Paſſio Domini ſecundùm Joannem. 18.& 19.

Sabbato ſancto.

Epiſtola, Si conſurrexiſtis cum Chriſto. Coloſſ.3.
Evangelium, Veſpere autem ſabbati. Matth.28.

Dominica Reſurrectionis Domini.

Epiſtola, Expurgate vetus fermentum. 1.Cor.5.
Ev. Maria Magdalene & Jacobi & Salome.Marc.16.

Feria ſecunda.

Epiſtola,Stans Petrus in medio plebis dixit,Viri fratres. Act.20.
Evangelium,Duo ex diſcipulis Jeſu ibant. Luc.24.

Feria tertia.

Epiſt. Surgens Paulus & manu ſilentium indicens. Act. 13.
Evangelium,Stetit Jeſus in medio diſcipulorum ſuorum. Luc.24.

Feria quarta.

Ep. Aperiẽs Petrus os ſuũ dixit,Viri Iſraëlitæ.Act.3.
Evangelium,Manifeſtavit ſe iterùm Jeſus. Joan.21.

Feria quinta.

Ep.Angelus Domini locutus eſt ad Philippum.Act.8.
Evang.Maria ſtabat ad monumentum foris.Joan.20.

Feria ſexta.

Epiſt. Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris. 1.Pet.3.
Evangel. Undecim diſcipuli abierunt in Galilæam. Matth. 28.

Sabbato in Albis.

Epiſtola, Deponentes omnem malitiam. 1.Pet.2.
Evang. Una ſabbati Maria Magdalene venit manè. Joan. 20.

Dominica in Albis in Octava Paſchæ.

Epiſt.Omne quod natum eſt ex Deo vincit.1.Joan.5.
Evangelium, Cùm eſſet ſerò die illa.Joan.20.

Dominica ſecunda poſt Paſcha.

Epiſtola, Chriſtus paſſus eſt pro nobis. 1.Pet.1.
Evangelium, Ego ſum Paſtor bonus. Joan.10.

Dominica tertia poſt Paſcha.

Epiſtola, obſecro vos tanquam advenas. 1.Pet.2.

Evang. Modicum & jam non videbitis me. Joan.16.

Dominica quarta poſt Paſcha.

Epiſtola, Omne datum optimum. Jacob.1.
Evangelium, Vado ad eum qui miſit me. Joan.16.

Dominica quinta poſt Paſcha.

Epiſtola, Eſtote factores verbi. Jacob.1.
Evang. Amen amen dico vobis : ſi quid petieritis, Joan.16.

In Rogationibus.

Ep. Confitemini alterutrum peccata veſtra. Jacob.5.
Evangelium, Quis veſtrûm habebit amicum. Luc.11.

In vigilia Aſcenſionis.

Epiſt. Unicuique noſtrûm data eſt gratia. Epheſ.4.
Ev. Sublevatis Jeſus oculis in cælum dixit. Joan.17.

In die Aſcenſionis Domini.

Epiſtola, Primùm quidem ſermonem feci. Act.1.
Evang. Recumbentibus undecim diſcipulis. Marc.16.

Dominica infra Octavam Aſcenſionis.

Epiſt. Eſtote prudentes & vigilate in orationibus. 1. Pet.4.
Evangelium, Cum venerit paracletus. Joan.15.

Sabbato in vigilia Pentecoſtes.

Epiſt. Factum eſt cùm Apollo eſſet Corinthi. Act.19.
Evang. Si diligitis me, mandata mea ſervate. Joan.14.

In Dominica Pentecoſtes.

Epiſt. Cùm complerentur dies Pentecoſtes. Act.2.
Ev. Si quis diligit me ſermonē meum ſervabit. Jo.14.

Feria ſecunda.

Ep. Aperiens Petrus os ſuū dixit, Viri fratres. Act.10.
Ev. Dixit Jeſus Nicodemo, Sic Deus dilexit. Joan.3.

Feria tertia.

Epiſt. Cùm audiſſent Apoſtoli qui erant Jeroſolymis. Act.8.
Evangelium, Amen amen dico vobis, qui non intrat per oſtium. Joan.10.

Feria quarta quatuor Temp. Pentecoſtes.

Epiſt. Stans Petrus cum undecim levavit vocē. Act.2.
Alia Epiſtola, Per manus Apoſtolorum fiebant ſigna. Act.5.
Evangelium, Nemo poteſt venire ad me. Joan.6.

Feria quinta.

Ep. Philippus deſcendens in civitatē Samariæ. Act.8.
Ev. Convocatis Jeſus duodecim Apoſtolis. Luc.9.

Feria ſexta quatuor temp. Pentecoſtes.

Epiſt. Exultate filiæ Sion, & lætamini in Deo veſtro. Joel 2.
Ev. Factum eſt in una dierum, & Jeſus docebat. Luc.5.

Sabbato quatuor temp. Pentecoſtes.

Epiſtola, Effundam ſpiritum meum, Joel.2.
Alia Ep. Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos. Lev.23.
Alia Ep. Audi Iſraël quæ ego præcipio tibi. Deut.26.
Alia Ep. Si in præceptis meis ambulaveritis. Lev.26.
Alia Ep. Angelus Domini deſcendit cū Azaria. Dan.3.
Alia Ep. Juſtificati ex fide pacem habeamus. Rom.5.
Evangelium, Surgens Jeſus de Sinagoga. Luc.4.

In feſto ſanctiſſimæ Trinitatis.

Epiſtola, O altitudo divitiarum. Rom.11.
Evangelium, Data eſt mihi omnis poteſtas. Matt.28.

Dominica prima poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Deus Charitas eſt, 1. Joan.4.
Evangelium, Eſtote miſericordes. Luc.6.

In ſolemnitate Corporis Chriſti.

Epiſt. Ego enim accepi à Domino. 1.Cor.11.
Evang. Caro mea verè eſt cibus. Joan.6.

Dominica ſecunda poſt Pentecoſten quæ eſt infra Octavam Corporis Chriſti.

Epiſt. Nolite mirari, ſi odit vos mundus. 1.Joan.3.
Ev. Homo quidam fecit cœnam magnam. Luc.14.

In Octava Corporis Chriſti.

Epiſtola, Ego enim accepi à Domino. 1.Cor.11.
Evang. Caro mea verè eſt cibus. Joan.6.

Dominica tertia poſt Pentecoſten.

Epiſt. Humiliamini ſub potenti manu Dei. 1.Pet.5.
Evang. Erant appropinquantes ad Jeſum publicani. Luc.15.

Dominica quarta poſt Pentecoſten.

Epiſt. Exiſtimo, quòd non ſunt condignæ. Rom.8.
Evangelium, Cùm turbæ irruerent in Jeſum. Luc.5.

Dominica quinta poſt Pentecoſten.

Epiſt. Omnes unanimes in oratione eſtote. 1.Petr.3.
Evang. Amen dico vobis niſi abundaverit. Matth.5.

Dominica ſexta poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu. Rom.6.
Evang. Cùm turba multa eſſet cum Jeſu. Marc.8.

Dominica ſeptima poſt Pentecoſten.

Epiſt. Humanum dico propter infirmitatem. Rom.6.
Evang. Attendite à falſis prophetis. Matth.7.

Dominica octava poſt Pentecoſten.

Epiſt. Debitores ſumus non carni. Rom.8.
Evang. Homo quidā erat dives, qui habebat. Luc.16.

Dominica nona poſt Pentecoſten.

Epiſt. Non ſimus concupiſcentes malorum. 1.Cor.10.
Evangelium, Cùm appropinquaret Jeſus Jeruſalem, videns. Luc.19.

Dominica decima poſt Pentecoſten.

Epiſt. Scitis quoniam cùm gentes eſſetis. 1.Cor.12.
Evangelium, Dixit Jeſus ad quoſdam qui in ſe confidebant tamquam juſti. Luc.18.

Dominica undecima poſt Pentecoſten.

Epiſt. Notum facio vobis Evangelium. 1.Cor.15.
Evangelium, Exiens Jeſus de finibus Tyri. Marc.7.

Dominica duodecima poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Fiduciam talem habemus. 2.Cor.3.
Ev. Beati oculi, qui vident quæ vos videtis. Luc.10.

Dominica decimatertia poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones. Gal.3.
Evang. Dum iret Jeſus in Jeruſalem tranſibat. Luc.17.

Dominica decimaquarta poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Spiritu ambulate. Galat.5.
Evang. Nemo poteſt duobus dominis ſervire. Matt.6.

Dominica decimaquinta poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Si ſpiritu vivimus. Galat.5.
Evang. Ibat Jeſus in Civitatem, quæ vocatur Naim. Luc.7.

Dominica decimaſexta poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Obſecro vos ne deficiatis. Epheſ.3.
Evangelium. Cùm intraret Jeſus in domum cujuſdam principis. Luc.14.

Dominica decimaſeptima poſt Pentecoſten.

Epiſt. Obſecro vos ego vinctus in Domino. Eph.4.
Evangelium, Acceſſerunt ad Jeſum Phariſæi, & interrogavit: Matth.22.

Feria quarta Quatuor Temporum Septembris.

Epiſtola, Ecce dies veniunt. Amos 9.
Alia Epiſtola, Congregatus eſt omnis populus. Nehem, vel 2. Eſdr.8.
Evang. Reſpondens unus de turba. Marc.9.

Feria ſexta Quatuor Temporum Septembris.

Epiſt. Convertere Iſraël ad Dominum. Oſee 14.
Evang. Rogabat Jeſum quidam Phariſæus. Luc.7.

Sabbato Quatuor Temporum Septembris.

Epiſt. Decimo die menſis hujus ſeptimi. Levit.23.
Alia Ep. A quinto decimo die menſis ſeptimi. Lev.23.
Alia Epiſtola, Domine Deus noſter. Mich.7.
Alia Epiſt. Factum eſt verbum Domini ad me. Zac.8.
Alia Epiſt. Angelus Domini deſcendit cum Azaria. Dan.3.
Alia Ep. Tabernaculum factum eſt primum. Heb.9.
Evangel. Dicebat Jeſus turbis ſimilitudinem hanc: Arborem fici habebat, &c. Luc.13.

Dominica decimaoctava poſt Pentecoſten.

Ep. Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis. 1.Cor.1.
Evangelium, Aſcendens Jeſus in naviculam tranſfretavit. Matth.6.

Dominica decimanona poſt Pentecoſten.

Epiſt. Renovamini ſpiritu mentis veſtræ. Epheſ.4.
Evang. Simile factum eſt regnum cælorum homini regi qui fecit nuptias filio ſuo. Matth.22.

Dominica vigeſima poſt Pentecoſten.

Epiſt. Videte quomodo cautè ambuletis. Epheſ.5.
Evangelium, Erat quidam regulus. Joan.4.

Dominica vigeſima prima poſt Pentecoſten.

Epiſt. Confortamini in Domino. Epheſ.6.
Evang. Simile eſt regnum cælorum homini regi qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis. Matt.18.

Dominica vigeſima ſecunda poſt Pentecoſten.

Epiſt. Confidimus in Domino Jeſu. Philip.1.
Ev. Abeuntes Phariſæi conſilium inierunt. Matt.22.

Dominica vigeſima tertia poſt Pentecoſten.

Epiſtola, Imitatores mei eſtote. Phil.3.
Evang. Loquente Jeſu ad turbas, ecce princeps unus. Matt.9.

Dominica vigeſimaquarta & ultima poſt Pentecoſten.

Epiſt. Non ceſſamus pro vobis orantes. Coloſſ.1.
Evangelium, Cùm videritis abominationem deſolationis. Matth.24.

PROPRIUM

PROPRIUM SANCTORUM.

30. Novembris. *In feſto ſancti Andreæ Apoſtoli.*
Epiſt. Corde enim creditur ad Juſtitiam. Rom. 10.
Ev. Ambulans Jeſus juxta mare Galilææ. Matt. 24.

8. Decembris. *In Conceptione B. Mariæ Virginis.*
Epiſt. Dominus poſſedit me. Prov. 8.
Evang. Liber generationis Jeſu Chriſti. Matth. 1.

21. Decembris. *In feſto ſancti Thomæ Apoſtoli.*
Epiſt. Jam non eſtis hoſpites & Advenæ. Ephеſ. 2.
Evang. Thomas unus ex duodecim. Joan. 20.

17. Januarij. *In feſto ſancti Antonij Abbatis.*
Epiſtola, Dilectus Deo & hominibus. Eccl. 45.
Evang. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19.

20. Januarij. *In feſto SS. Fabiani & Sebaſtiani.*
Epiſtola, Sancti per fidem vicerunt regna. Heb. 11.
Evangelium, Deſcendens Jeſus de monte ſtetit in loco campeſtri. Luc. 6.

25. Januarij. *In converſione ſancti Pauli Apoſtoli.*
Epiſtola, Saulus adhuc ſpirans minarum. Act. 9.
Evangelium, Ecce nos reliquimus omnia, Matth. 19.

2. Februarij. *In feſto Purificationis B. Mariæ Virginis.*
Epiſtola, Ecce ego mitto Angelum. Malach. 3.
Ev. Poſtquam impleti ſunt dies purgationis. Luc 2.

24. vel 25. Februarij. *In feſto ſancti Matthiæ Apoſtoli.*
Epiſt. Exurgens Petrus in medio fratrum dixit. Act. 1.
Evangelium, Reſpondens Jeſus, dixit, Confiteor tibi Pater. Matth. 11.

25. Martij. *In feſto Annuntiationis B. Mariæ Virginis.*
Epiſtola, Locutus eſt Dominus ad Achaz. Iſai. 7.
Evangelium, Miſſus eſt Angelus. Luc 1.

25. Aprilis. *In feſto S. Marci Evangeliſtæ.*
Epiſt. Similitudo vultus quatuor animalium. Ezec. 1.
Evangelium, Deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos. Luc. 10.

1. Maij. *In feſto SS. Apoſtolorum Philippi & Iacobi.*
Epiſtola. Stabunt juſti in magna conſtantia. Sap. 5.
Evangelium, Non turbetur cor veſtrum. Joan. 14.

3. Maij. *In feſto Inventionis ſanctæ Crucis.*
Epiſtola, Hoc enim ſentite in vobis. Philip. 2.
Evangelium, Erat homo ex Phariſæis Nicodemus nomine. Joan. 3.

22. Junij. *In feſto S. Joannis Baptiſtæ.*
Epiſtola, Audite Inſulæ. Iſa. 49.
Ev. Eliſabeth impletum eſt tempus pariendi. Luc. 1.

29. Junij. *In feſto SS. Apoſtolorum Petri & Pauli.*
Epiſtola, Miſit Herodes rex manus. Act. 12.
Evang. Venit Jeſus in partes Cæſareæ. Philip. 16.

2. Julij. *In feſto Viſitationis B. Mariæ Virginis.*
Epiſt. Ecce iſte venit ſaliens in montibus. Cant. 2.
Evang. Exurgens Maria abiit in montana. Luc. 1.

22. Julij. *In feſto ſanctæ Mariæ Magdalenæ.*
Epiſtola, Surgam & circuibo civitatem. Cant. 3.
Evang. Rogabat Jeſum quidam Phariſæus. Luc. 7.

25. Julij. *In feſto ſancti Iacobi Apoſtoli.*
Epiſt. Puto quòd Deus nos Apoſtolos. 1. Cor. 4.
Evangelium, Acceſſit ad Jeſum mater filiorum Zebedæi. Matth. 10.

26. Julij. *In feſto ſanctæ Annæ matris B. M. Virginis.*
Epiſtola. Mulierem fortem quis inveniet? Prov. 31.
Evangelium, Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matth. 13.

6. Auguſti. *In feſto Transfigurationis Domini noſtri Ieſu Chriſti.*
Epiſtola, Non doctas fabulas ſecuti. 2. Pet. 1.
Evang. Aſſumpſit Jeſus Petrum & Jacobum. Matt. 17.

10. Auguſti. *In feſto ſancti Laurentij Martyris.*
Epiſt. Qui parcè ſeminat, parcè & metet. 2. Cor. 9.
Evangelium, Amen amen dico vobis niſi granum frumenti. Joan. 12.

15. Auguſti. *In Aſſumptione B. Mariæ Virginis.*
Epiſt. In omnibus requiem quæſivi. Eccl. 24.
Evang. Intravit Jeſus in quoddam caſtellum. Luc. 6.

24. Auguſti. *In feſto S. Bartholomæi Apoſtoli.*
Epiſtola, Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro. 1. Cor. 12.
Evangelium, Exiit Jeſus in montem orare. Luc. 6.

25. Auguſti. *In feſto S. Ludovici Confeſſoris Regis Francorum.*
Epiſtola, Juſtum deduxit Dominus per vias rectas. Sap. 10.
Evangelium, Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam. Luc. 19.

29. Auguſti. *In Decollatione S. Ioannis Baptiſtæ.*
Epiſt. Factum eſt verbum Domini ad me. Hierem. 1.
Evang. Miſit Herodes ac tenuit Joannem. Marc. 6.

8. Septemb. *In Nativitate B. Mariæ Virginis.*
Epiſtola, Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum. Prov. 8.
Evang. Liber generationis Jeſu Chriſti. Matth. 1.

14. Septembris. *In feſto Exaltationis S. Crucis.*
Epiſt. Hoc ſentite in vobis. Philip. 2.
Evang. Nunc judicium eſt mundi. Joan. 12.

22. Septembris. *In feſto ſancti Matthæi Apoſtoli, & Evangeliſtæ.*
Epiſt. Similitudo vultus quatuor animalium. Ezec. 1.
Ev. Vidit Jeſus hominem ſedentem in telonio. Mat. 9.

29. Septembris. *In feſto Dedicationis ſancti Michaëlis Archangeli.*
Ep. Significavit Deus quæ oportet fieri citò. Apoc. 1.
Evangel. Acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum, dicentes, Quis putas. Matth. 18.

4. Octobris. *In feſto ſancti Franciſci Confeſſoris.*
Epiſtola, Mihi autem abſit gloriari. Galat. 6.
Evangelium, Reſpondens autem Jeſus dixit, Confiteor tibi Pater. Matth. 11.

9. Octobris. *In feſto ſanctorum Martyrum Dionyſij & ſociorum.*
Epiſtola, Stans Paulus in medio Areopagi. Act. 17.
Evang. Attendite à fermento Phariſæorum. Luc. 12.

18. Octobris. *In feſto ſancti Lucæ Evangeliſtæ.*
Epiſtola, Gratias ago Deo, 2. Cor. 8.
Evangelium, Deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos. Luc. 10.

28. Octob. *In feſto SS. Apoſtolorum Simonis & Iudæ.*
Epiſt. Unicuique noſtrum data eſt gratia. Eph. 4.
Ev. Hæc mando vobis ut diligatis invicem. Joan. 15.

1. Novembris. *In feſto omnium Sanctorum.*
Ep. Ecce ego Joannes vidi alterum Angelum. Apoc. 7.
Ev. Videns Jeſus turbas aſcendit in montem. Matt. 5.

2. Decembris. *In Commemoratione Defunctorum.*
Epiſt. Ecce myſterium vobis dico. 1. Cor. 15.
Alia Epiſt. Vir fortiſſimus Judas. 2. Mach. 12.
Alia Ep. Audivi vocem de cælo dicentem mihi. Ap. 14.
Ev. Amen amen dico vobis, quia venit hora. Joan. 5.
Aliud Evang. Dixit Martha ad Jeſum. Joan. 11.
Aliud Evang. Omne quod dat mihi Pater. Joan. 6.
Aliud Evang. Ego ſum panis vivus. Joan. 6.

11. Nov. *In feſto S. Martini Epiſcopi & Confeſſoris.*
Epiſt. Ecce ſacerdos magnus. Eccl. 44. & 45.
Evang. Nemo accendit lucernam. Luc. 11.

21. Novembris. *In feſto Præſentationis Beatæ Mariæ Virginis.*
Epiſtola, Ab initio & ante ſæcula. Eccl. 24.
Evangelium, Loquente Jeſu ad turbas. Luc. 11.

In feſto ſanctæ Catharinæ Virginis & Martyris.
Epiſtola, Confitebor tibi Domine rex. Eccl. 51.
Evangelium, Simile eſt regnum cælorum decem virginibus. Matth. 25.

COMMUNE SANCTORUM.

In natali Apoſtolorum.
Epiſtola, Jam non eſtis hoſpites & advenæ. Eph. 2.
Evang. Hoc eſt præceptum meum. Joan. 15.

In natali unius Martyris Pontificis.
Epiſtola, Beatus vir qui ſuffert. Jacob. 1.
Alia Epiſtola, Benedictus Deus & pater Domini noſtri. 2 Cor. 1.
Evang. Si quis venit ad me, & non odit. Luc. 14.
Aliud Evang. Si quis vult venire poſt me. Matt. 16.

In natali unius Martyris non Pontificis.
Epiſtola, Juſtum deduxit Dominus. Sap. 10.
Alia Epiſt. Omne gaudium. Jacob. 1.
Alia Epiſt. Memor eſto Dominum Jeſum. 2. Tim. 2.
Alia, Communicantes, 1. Pet. 4.
Evang. Nolite arbitrari, quia venerim pacem mittere in terram. Matth. 10.
Aliud Evang. Nihil opertum quod non reveletur. Matth. 10. Niſi granum frumenti. Joan. 12.

De uno Martyre temp. Paſchali.
Epiſtola, Stabunt juſti in magna conſtantia. Sap. 5.
Evangelium, Ego ſum vitis vera. Joan. 15.

De pluribus Martyribus temp. Paſchali.
Epiſt. Benedictus Deus & Pater. 1. Pet. 1. Poſt hæc ego Joannes audivi. Apoc. 10.
Evangelium, Ego ſum vitis. Joan. 15.
Aliud Evangelium, Amen amen dico vobis, quia plorabitis. Joan. 16.

Commune plurimorum Martyrum extra temp. Paſch.
Epiſtola, Juſtorum animæ. Sap. 3.

Alia

Alia Epiſt. Juſti autem in perpetuum. Sap.5.
Alia Epiſt. Rememoramini priſtinos dies. Hebr.10.
Alia Epiſt. Reddidit Deus juſtis mercedem. Sap.10.
Alia Epiſt. Juſtificati ex fide. Rom.8.
Alia Epiſt. Non ſunt condignæ paſſiones. Rom.8.
Alia Epiſt. Exhibeamus noſmetipſos. 2. Cor.6.
Alia Epiſt. Sancti per fidem vicerunt regna. Heb.11.
Alia Epiſt. Reſpondit unus de Senioribus. Apoc.5.
Evangelium, Cùm audieritis prælia. Luc. 21.
Aliud Evang. Deſcendens Jeſus de monte ſtetit in loco campeſtri. Luc.6.
Aliud Evang. Sedente Jeſu ſuper montem Oliveti. Matth. 24.
Aliud Evang. Videns Jeſus turbas aſcendit in montem. Matth.5.
Aliud Evangelium, Reſpondens Jeſus dixit, Confiteor tibi pater. Matth.11.
Aliud Evangelium, Væ vobis qui ædificatis monumenta. Luc.11.
Aliud Evang. Qui vos audit me audit. Luc.10.
Aliud Evang. Attendite à fermento Phariſæorum. Luc. 12.

Commune Confeſſoris Pontificis.

Epiſtola, Ecce Sacerdos magnus. Eccleſ.44. & 45.
Alia Epiſt. Plures facti ſunt Sacerdotes. Heb.7.
Alia Epiſtola, Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus. Heb.5.
Alia Epiſtola, Mementote præpoſitorum veſtrorum. Hebr.13.
Evangelium, Homo quidam peregrè. Matth.25.
Aliud Evang. Vigilate, quia neſcitis. Matth.24.
Aliud Evangelium, Nemo accendit lucernam. Luc.11.
Aliud Evangel. Videte, vigilate, & orate. Marc.13.

Commune Doctorum.

Epiſtola, Teſtificor coram Deo. 2.Timoth.4. Juſtus cor ſuum tradit. Eccli.30.
Evangelium, Vos eſtis ſal terræ. Matth. 5.

Commune Confeſſoris non Pontificis.

Ep. Beatus vir qui inventus eſt ſine macula. Eccli.31.
Alia Epiſt. Spectaculum facti ſumus mundo. 1.Cor.4.
Alia Epiſt. Quæ mihi fuerunt lucra. Philip.3.
Evangelium, Sint lumbi veſtri præcincti. Luc.12.
Aliud Evang. Nolite timere puſillus grex. Luc.12.
Aliud Evangelium, Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam. Luc.9.

Commune Abbatum.

Epiſtola, Dilectus Deo & hominibus. Eccl.45.
Evangel. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19.

Commune Virginum & Martyrum.

Epiſtola, Confitebor tibi Domine rex. Eccl.51.
Alia Epiſt. Domine Deus meus, exaltaſti. Eccli.51.
Evangelium, Simile eſt regnum cælorum decem virginibus. Matth.5.
Aliud Evangelium, Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matth.13.

Commune Virginum non Martyrum.

Epiſtola, De virginibus præceptum Domini non habeo. 1.Cor.7.
Alia Epiſt. Qui gloriatur in Domino. 2. Cor.10.
Evangelium, Simile eſt regnum cælorum decem virginibus. Matth.25.
Aliud Evangelium, Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito, Matth.13.

Commune Mulierum ſanctarum nec Virginum nec Martyrum.

Epiſtola, Mulierem fortem. Proverb.31.
Alia Epiſtola, Viduas honora quæ verè viduæ ſunt. 1. Tim.5.
Evangelium, Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito. Matth.13.

In Dedicatione Eccleſiæ.

Epiſtola, Vidi civitatem ſanctam Jeruſalem. Apoc.21.
Evangel. Ingreſſus Jeſus, perambulabat Jericho. Et ecce vir nomine Zacchæus. Luc.19.

In ſponſalibus.

Epiſtola, Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint. Epheſ.5.
Evang. Si licet homini dimittere uxorem. Matth.19.

Ad tollendum ſchiſma.

Epiſtola, Obſecro vos ut dignè ambuletis. Eph.4.
Evang. Sublevatis Jeſus oculis in cælum, dixit: Pater ſancte ſerva eos in nomine tuo. Joan.17.

Pro quacunque neceſſitate.

Epiſtola, Si iniquitates noſtræ contenderint contra nos. Hier.14.
Evangelium, Habete fidem Dei. Marc.12.

Pro remiſſione peccatorum.

Epiſtola, Condelector legi Dei. Rom.7.
Evangelium, Petite & dabitur vobis. Luc.11.

Contra Paganos.

Epiſt. Oravit Mardochæus ad Dominum. Eſther 13.
Evang. Quis veſtrûm habebit amicum. Luc.11.

In tempore belli.

Epiſtola, Acceſſerunt omnes principes bellatorum. Hier.41.
Evang. Dic nobis quando hæc erunt. Matth.24.

Pro pace.

Epiſt. Fratribus qui ſunt per Ægyptum. 2.Mach.1.
Evangelium, Cùm eſſet ſerò die illa. Joan.20.

Pro vitanda mortalitate vel tempore peſtis.

Epiſtola, Immiſit Dominus peſtilentiam in Iſraël. 2.Reg.24.
Evangelium, Surgens Jeſus de Synagoga. Luc.4.

Pro infirmis.

Epiſtola, Triſtatur aliquis veſtrûm. Jacob.5.
Evang. Cùm introiſſet Jeſus Capharnaum. Matth.8.

Pro peregrinantibus vel iter agentibus.

Epiſtola, Egreſſus Jacob de Berſabee, pergebat Haran. Geneſ. 28.
Evangelium, Euntes prædicate dicentes: quia appropinquavit regnum cælorum. Matth.10.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google